

PIIPILI 1SƆ TƆM
TAKƐLAYA

Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of Benin

PIIPILI ISO TƆM TAKƆLAYA
Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of Benin

copyright © 1999 SIM

Language: Lokpa (Lukpa)

Translation by: SIM

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-10-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

ef14191a-91f7-51c1-ac89-7b93dd7c4377

Contents

FRT	1
Kancaalaya	2
Luy	12
Lefii	26
Kokaloby	43
Kusəsutu Leloby	78
Yosuwee	89
Paasənlaa	94
Luuti	112
Samiyεeli I	116
Samiyεeli II	147
Awulaa I	175
Awulaa II	206
Kutəsutu I	237
Kutəsutu II	268
Isətəlası	303
Nehemii	314
Isətεε	331
Soopu	338
Yontu	394
Atuwa	535
Ləmayasεε tı	561
Yontu Taa Yontu	569
Isayii	578
Selemii	645
Wula	649
Isekiyεeli	660
Taniyεeli	712
Osee	726
Sowεeli	742
Aməsı	746
Apitiyaası	758
Yonaası	760
Misee	763
Nahum	773
Hapakuku	778
Sofoni	783
Asee	788
Sakalı	790
Malasi	803
Matiyee	806
Maləki	849
Luku	877
Yohaanı	922
Tillaa Təmlε	938
Lom	951
Kələntı I	961
Kələntı II	978

Kalatı	989
Ifeesu	996
Filipv	1002
Kolosi	1007
Tesalonikı I	1011
Tesalonikı II	1015
Timotee I	1018
Timotee II	1022
Titv	1026
Filemōn	1029
Hepəla	1031
Saaki	1045
Piyεε I	1050
Piyεε II	1055
Yohaani I	1058
Yohaani II	1063
Yohaani III	1064
Yuti	1065
Kukulutu	1067
OTH	1087

Piipili Iso Tom Takəlaya
Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of Benin
[dop]

© 1999 SIM

Piipili Iso Tom Takəlaya

Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of Benin
[dop]

Traduction par
© 1999 SIM

Première édition imprimée
1999, SIM

Édition électronique
2017, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

www.ScriptureEarth.org

License Creative Commons
Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification 4.0 non transposé (CC
BY-NC-ND 4.0).
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.fr>

KANCAALAYA

Kutuluṭu

Kancaalaya takəlaya taa cəneye tə naaki pə təna pə kancaalaya. Antulinya na ɪ taa nyəm ηmav kancaalaya, na yəlaa ηmav kancaalaya, na Iso yəlaa Iseyeli nyəma kancaalaya. Pə waali ile, isənaya tu pəsi na té cəkəna antulinya wei ɪ taa tə we isəntə tə, na yulu lonte nté leye antulinya taa? Pepe təo ké antulinya yəlaa fei təma na lelen? Yəlaa ká pəsi na pá tayani antulinya? Pə waali ké Iso tayana isəna pu ya antulinya yəlaa nyəəη tə, na í yaa Iseyeli nyəma caa Apəlaham. Inɪ ɪ suna Iso piitim na Iso sɛɛtu kite.

Isəna pa faya Kancaalaya takəlaya tə:

Antulinya na kancaalaya yəlaa ηmav titite 1-2

Kancaalaya yəlaa kpeɛnav na Kayini na Apɛɛli pa təm titite 3-5

Lum waasuyu ke Nowee waatu titite 6-10

Papɛɛli kutuluyu səsəəu ηmav titite 11

Iso yaawa Iseyeli nyəma caa Apəlaham titite 12:1-25:18

Apəlaham pəyalu Isaaka na ɪ saali Yakəpu pa təm titite 25:19-37:1

Yosɛɛfu təm na Yakəpu na ɪ nyəma ke Icipiti titite 37:2-50:26

PƏ TƏNA PƏ KANCAALAYA

Iso lapu ke antulinya na yəlaa

¹ Waatu wei Iso caala isətənyu na tetu ke lapu təcəci tə.

² Tetu nti tu we kpete ké tə fei tapuyu tə fei nəɣə, na tenku lumanη nyəη waasa pə təo na səkpetyu nyalaa, na pə kaasi na Iso heelim náá makɪ lum təo. ³ Ntəna Iso tó si: Pə naaki, ilena pə suu nav. ⁴ Iso lanje heena pə naakuyu mpu tə, ilena í faya-wi na səkpetyu. ⁵ Mpuyle Iso ha pə naakuyu mpu təɣə hətə si ilim taa, na í ha səkpetyu si ahoo. Pə kpayə tanaη na pə suna taanaya, na pə kpayə ahoo na pə nyaali tə, pə kpenta kuyaku kancaalaya nyəηku.

⁶ Ilena Iso tó si: Patəma í weɛ isətəa, ilena pə faya isətənyu taa lum na atə nyəm. ⁷ Ilena pə lá mpu. ⁸ Ntəna í ha patəma inəyi hətə si isətənyu. Pə kpayə tanaη na pə suna taanaya, na pə kpayə ahoo na pə nyaali tə, pə kpenta kuyaku naale nyəηku.

⁹ Mpuýú Iso təma si: Atə lum í kpenti lona payale taa na pə ye le puɣulaya tetu. Ilena pə lá mpu. ¹⁰ Kelena Iso ha-təyi hətə si tetu, na í yaa lumnaa mpe si tenkuna, na ɪ lanje heɛ. ¹¹ Ntəna Iso tó si: Tetu í luləsi kunyənnyəm mpi pə we tələkuleku təɣə waani waani isu tuη na nyutu na pə luləyi pə pee na á we nyəu. Ilena pə lá mpu. ¹² Mpuýú tetu luləsa-wəyi waani waani, na Iso lanje heɛ. ¹³ Pə kpayə tanaη na pə suna taanaya, na pə kpayə ahoo na pə nyaali tə, pə kpenta kuyaku tooso nyəηku.

¹⁴ Mpuyle Iso təma si: Kəkəsi í weɛ isətəa na sí faya ilim na ahoo, na kuyɛɛη na pusi na ləηle na yoluma, ¹⁵ na sí naaki tetu, ilena pə lá mpu. ¹⁶ Kəkəsi səsəənsi naaleye ɪ lapa, na kəkəlaya tóki kawulaya ke ilim na naale nyəηka ke ahoo. Na í la isətulənasɪ tətə. ¹⁷ Mpuýú Iso tó si tənaya isətəa na sí naaki tetu təo, ¹⁸ na sí təkɪ kawulaya ke ilim na ahoo, na sí faya ilim na səkpetyu. ¹⁹ Pə kpayə tanaη na pə suna taanaya, na pə kpayə ahoo na pə nyaali tə, pə kpenta kuyaku liyiti nyəηku.

²⁰ Mpuýú Iso təma si: Weesuyu nyəm í sú lumnaa taa na sumasi náá kuləyi isətəa. ²¹ Ilena Iso lá lum taa təɣələη na pə taa weesuyu nyəmnaa ke waani waani, na sumasi təna, na ɪ lanje heɛ, ²² na í kooli-təyi kupantu na í tó si: ɪ ləlɪ na í huki na í sú tenkuna, na sumasi náá huki tetu təo. ²³ Pə kpayə tanaη na pə suna taanaya, na pə kpayə ahoo na pə nyaali tə, pə kpenta kuyaku kakpasɪ nyəηku.

24 M'p'og'og' Is' t'ama si: Tetu i lulasi weesu'yu nyem t'anya waani waani isu t'ala na taale wontu na ate nyamanyamanaa t'ena, ilena p' l' l' mpv. 25 Wontunaa mpe pa t'anya i lapa, paa t'ala paa taale wontu paa ate nyamanyamanaa, na i lanle hee. 26 M'p'og'og' Is' t'ama si: T' h'm'a yulu na i wee isu t'a t'et'et'elen na i t'og' kawulaya ke wontu t'ena t'oo, paa tiina paa sumasi paa nti. 27 Kelena i h'm'a yulu isu i mayamaya i wee t'o. Apalu na alv ke i h'm'a-we isu i wev t'o 28 na i kooli-weye kupantu. Ulena i heeli-we si: I l'vli na i huki na i s'u tetu na i p'asi-ti na i t'og' kawulaya ke tiina na sumasi na ate wontu t'ena t'oo na i paas'ona-ti. 29 M' t'og'onaya nte k'ny'onyem na tun t'ena pee. 30 Wontu na sumasi na weesu'yu nyem t'ena t'og'onaya nte nyutu kul'ek'ek'etv t'ena. Ulena p' l' l' mpv. 31 M'p'og'ole Is' ny'ena na i lanle hee s'as'om. P' k'paya tana' na p' suna taanaya, na p' k'paya ahoo na p' nyaali t'o, p' k'penta kuyaku naatoso ny'og'ku.

2

1 Is'ena Is' lapa is'otaa na ate na p' taa weesu'yu nyemnaa t'ena t'og'ole. 2 Kuyaku naatoso ny'og'ku wule ke Is' t'eesa i t'ama, ilena i heesi naatosomp'og'olaya ny'og'ku wule. 3 P' t'oo ke Is' koola-k'og'v kupantu na i fayasi-ku na kv m'paa si kv ke i ny'og'ku. 4 Is'ena Is' lapa is'ot'onyu na ate t'og'ole.

Is' tun taale

Waatu wei T'acaa Is' lapa ate na is'ot'onyu t'o, 5 nyutu taa tiika nak'eli ka taa fei tetu t'oo, p'c'c' nyiilaya nak'eli ka taa ny'ok'i. Mpi t'o, T'acaa Is' t'a' yel'eta si tev i nu. P'eyele yulu n'og'v i taa fei si i hala tetu. 6 Ama nikaya k'paa'ayana na p' niyitiyi tetu t'ena.

7 M'p'og'og' T'acaa Is' k'paya tetu na i l' yulu, ilena i woso yulu muna t'ee ke weesu'yu heelim. T'anyale yulu svv feesu'yu. 8 Ulena i l' tun taale ke Iteni taa ke ilim t'elule t'oo, na i su yulu in'og'i t' taa. 9 Nt'ena T'acaa Is' ye'le na tun k'p'ay ny'og' Iteni taa t'anya waani waani na i pee t'og'v na lelen. Na t'og'v nku kv pee haaki weesu'yu t'o, na k'p'antv na is'ayatu p' cek'onanv ny'og'ku ka s'og'a hekv taa.

10 Na p'og'v nak'eli ke'le ka faya Iteni taa na ka niyitiyi tun taale na ka h'ela pusi liyiti ke Iteni waali. 11-12 Kancaalaya ny'og'ka h'ete nte Pis'og', ke'le ka c'ona Hafila tetu nti t' taa w'ola k'p'ay na tulaalv k'p'ay na liyitee p'ele k'ok'p'et'ele p' wee t'o. 13 P'og'v naale ny'og'ka h'ete nte Kih'og' na ke'le ka c'ona Kusi tetu t'ena. 14 Na tooso ny'og'ka h'ete nte Tikili, ke'le ka k'p'ayna na ilim t'elule t'oo ke Asilii tetu taa. P'og'v liyiti ny'og'ka h'ete nte If'elati.

15 M'p'og'og' T'acaa Is' su yulu ke Iteni taale nte t' taa si i hala na i paas'og'ona-t'e. 16 Kelena i t'o yulu si: N p'as'og'i na h' t'og'v taale tun t'ena pee. 17 Ama k'p'antv na is'ayatu p' cek'onanv t'og'v pee paasi ke n kaa t'og'. P'op'ov fei lelen, k'p'aynku h' t'og'-ye isu n s'epa.

18-20 Tetu ke T'acaa Is' ka lapa taale wontu t'ena, na sumasi t'ena, na i l' na t'e polo yulu kin si i nyi h'ela nna i ka ha-ti t'o, na an'og'i pa yaaki-ti. M'p'og'og' yulu hawa t'ala t'anya h'ela, na taale wontu na sumasi t'ena. Ama i ta hiki s'env wei i m'vna-i t'o. M'p'og'og' i t'ama si: P' fei si yulu i caya i tike ke mpv. 21 Ulena T'acaa Is' l' na tom k'p'ay yulu na i too isu i s'epa, na i l'asi i s'entaaya lenka na i waasi nantv ke ka lonte. 22 Nt'ena i m'og'na s'entaaya nka i ka l'esa apalv taa t'o na i nmana alv na i c'ela-i. 23 T'anyale yulu t'ama si:

A'ghaa, ma na ine t' kaana nantv na m'vwa.

Mpi t'o, ma taa ke pa l'esa-i, il'e i h'ete nte alv.

24 P' t'oo ke apalv ka ye'le i caa na i too na i na i alv pa caya na pa p'asi yulu kul'om.

25 Yulu na i alv pa t'og'aya k'p'ela ke pa naaleye, p'c'c' fe'ele nat'eli t' fei-we.

3

Is' t'og'onv'v ke Atam na i alv

1 Taale wontu nti t' t'ena T'acaa Is' lapa mpv t'o, tom k'el'ona t' t'anya acilayatu. M'p'og'ole kuyaku nak'eli tom p'asa alv si: Ile tampana Is' y'og'otaa si i taa t'og'v taale tun t'ena pee yaa?

² Kelenal alu náá cə si: Aai, tə tóki haləm tun təna pee ké. ³ Ama pə kaasuyu tuyu ŋku ku we haləm heku taa tə ku pee tə, Iso təma si: I taa tən-ye, pécó í taa tokina-yéyé tokinau mayamaɣa, pə taa kəə na í sí.

⁴ Mpuɣule tum nəɣə təkpaɣ si: I səki se. ⁵ Ama Iso nyəmə́ si kuyaku ŋku í tənə-ye, mə ise kuliyi ké isu inu i wev tə, na í nyəmə́ kupaɣtu na isayatu.

⁶ Alu nawa si tuyu ŋku ku nyənuyu we teu, pécó ku pee we isesemle na a kuliyi yəlaa ise. Ntəna í kooli-kú na í təɣə, na í kaasi na í cəla i paalu na ílé í təɣə tətə. ⁷ Tənaɣale pə kula pa naaleye mpu pa ise na pá cekəna si pa we tapakpela. Ilena pá caa hatu kuwalətu natəli na pá təɣəli.

⁸ Pə keesa taanaɣa ile Iso Tacaɣa pola i taale təə ké cəv nte na pá nu i nəɣə. Ilena yulu na i alu pá sé na pá ŋmeli taale tun heku taa. ⁹ Ama Iso Tacaɣa yáa yulu si: Leye n wəna ye?

¹⁰ Mpuɣú i cəwa si: Ma nu nyá nəɣə ke taale taa ilena səɣəntu kra-m na má sé na má ŋmeli. Mpi tə, ma we tapakpete. ¹¹ Tənaɣale Iso Tacaɣa nəɣə təkpaɣ si: Awe heelina-ŋ si n we kpete? N təɣə tuyu ŋku inu ma kisina-ŋ təɣə?

¹² Kelenal yulu si: Ma təɣaa yáa, ile alu wei inu n ha-m tə inu i celəna-m na má təɣə.

¹³ Ntəna Iso Tacaɣa pəəsi alu si: Pepe təə ké nyá lapa mpu? Alu nəɣə təkpaɣ si: Tum tusəna-m na má təɣə.

¹⁴ Mpuɣú Tacaɣa təma tum si:

Timpi n lapa mpu tə, pu kpaɣi nyá yule təə ké
kpaakpaale na pə kəli wontu təna,
nyá lotu təə ké n ká tuuki nəəno na n tóki tetu,
haləna nyá səm.

¹⁵ Ma tó patule ke nyá na alu mə heku,
na nyá ləlyu nyəma na i ləlyu nyəma pa heku,
paa nanɣi nyá nyuyu na nyáa ló pele pa nəəkikite.

¹⁶ Ilena Iso tó alu si:

Ma səəsi-ŋ wəsasi ke nyá ahontotu waatu,
na nsəɣi n ká lələna, na n ká nyuləɣi nyá paalu ké teu.
Ama ílé i ká la nyá səə.

¹⁷ Ilena í pəsəna apalu təə si: Timpi n nuna nyá alu na n təɣə tuyu ŋku ma kisina-ŋ tə.

Ma tənəɣi tetu ke mpu si ké nyá mayamaɣa nyá təə.
Wahala na wahala ké na pécó n hiki nyá təɣənaɣa haləna nyá səm.

¹⁸ Nyutu isayatu ke n ká hala na pécó n hiki nyá hatəmtu.

¹⁹ Ye hanɣa ta sə-ŋ, n kaa hiki icavte na n muli.

Haləna kuyaku ŋku paa pi-ŋ tetu nti paa ŋmana-ŋ tə tə taa tə.

Mpi tə, n ké tetu ké, pécó n ká taɣani kuləmtu ntəɣi pəsuyu tətə.

²⁰ Mpuɣule Atam ha i alu si Ifa. Mpi tə, inəɣəle yəlaa təna too. ²¹ Ilena Iso Tacaɣa ku wontu natəli na í liti-ti na í təɣəli Atam na i alu. ²² Tənaɣa Iso Tacaɣa yəɣəta si: Nəəno yulu pəsa isu tá taa nəɣəlyule kupaɣtu na isayatu pə nyəm təm taa. Pə təə tə, té taa yele na í təɣə weesuyu tuyu pəle na í wəena weesuyu ke tam təə. ²³ Ilena Iso təɣəni-i Iteni taale taa si í suv haləm ke tetu nti pa ŋmana-i tə. ²⁴ Mpu pə lapəna na í təɣəni Atam na í su isəta tanlaa na pá tan taale mpaau na pá ŋmeləsəɣi pa laɣale na á muɣu kəkəsi ke ŋmeleu ŋmeleu si nəɣəli í taa kpaətəna weesuyu tuyu.

4

Kayini na Apeeli pa təm

¹ Mpuɣú Atam nyəmə́ i alu Ifa na ílé í lá teu na í ləli Kayini. Ilena í tó si: Ma hika apalu pəɣaɣa na Tacaɣa ton. ² Pəle pə waali ké i ləla i neu Apeeli.

Apɛɛli ka kɛ tiikilu na Kayini ke hátú. ³ M̀p̀r̀ỳg̀ kuyaku nakuli taalu lɛsa i hatɛmɔtu taa na í lá Tacaa ke kɔtaɣa. ⁴ Uɛna neu náá kra i heɛɛ taa kɛ kancaalaya kulɔlɛɛɛ nim nyɛɛ na í lá kɔtaɣa tɔtɔ. Uɛna Tacaa nyɛɛni Apɛɛli kɔtaɣa na p̀ɔ́ kɛsɛna-i. ⁵ Ama i kisa Kayini nyɛɛka. Tɛnaɣalɛ p̀ɔ́ haɲa-i teu isu nɔɔhɛɛ taa kɔkɔ, na i isɛntaa sɔɲ. ⁶ Uɛna Tacaa p̀ɔ́sɛ-i sɛ: Pepe tɔɔ kɛ nyá isɛntaa sɔɲaa? ⁷ Ye kɔpantɔ ke n laki, nyá isɛntaa í hɛti. Ama ye isayatu ke n laki, kulɔmɔtu ntɛ tɔ papɛna nteɣe nyá nɔnɔɣɔ tɛɛ isu tɔɣɔlɔɣɔ na tɔ taɲa-ɲ, na tɔ caa-ɲ kɛlɔɣu. Ama p̀ɔ́sɛ-ti na í kɛli-ti.

⁸ Tɛnaɣa Kayini tɔma i neu sɛ: Tɔ́ kra taale, uɛna Kayini kulɛ i tɔɔ kɛ tɛna na í ku-i.

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ɛ Tacaa p̀ɔ́sɛ Kayini sɛ: Nyá neu Apɛɛli wele? Uɛna í cɔ sɛ: Ma nyɛmá timpɛ i wɛɛ tɔ? Ma kɛ ma neu taɲɔ na?

¹⁰ Uɛna Tacaa p̀ɔ́sɛ-i sɛ: Pepe lapa mpɔ? Ma nawa nyá neu calɛm ke atɛ, na p̀ɔ́ wɛɛ sɛ má lɛɛti-ɲ. ¹¹ Nɔɔnɔɔ tɛtu ká tɛɲsi-ɲ mpusi kɛ timpɛ n yɛlaa na tɔ́ haa nɔɣɔ na tɔ́ li nyá neu calɛm ke nyá niɲ taa tɔ. ¹² Paa n ká hala-tɔɣi isɛna, n kaa waa pulɔ. N ká la yem cɔɔlɔ, n kaa wɛɛna tɔɣaɣa.

¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ɛ Kayini cɔwa Tacaa sɛ: Ma salɛka kɛla-m. ¹⁴ Nyɛni, saɲa í tɔɣɔnɔɣi-m tɛtu kɔpantɔ tɛne tɔ́ taa kɛɛ, ma kaa tasa nyá isɛpɛɛ taa kɛ loosuyɔ. Ma p̀ɔ́sɛ yem cɔɔlɔ, ma kaa wɛɛna tɔɣaɣa, na wei í hika-m i ku-m.

¹⁵ Tɛnaɣalɛ Tacaa nɔɣɔ tɔkpaɔ sɛ: Aai, ye wei í kɔwa Kayini, isu ma fɛla pɔntɔ ke p̀ɔ́ tɔm naatosompɔɣɔɣa.

Uɛna Tacaa yɔsɛ Kayini sɛ ye wei í na-i í taa ku-i. ¹⁶ Ntɛna í se Tacaa na í polo i caya timpɛ pa yaa sɛ Yemcɔɔlaate tɔɣɔ Iteni ilim tɛlɔlɛ tɔɔ.

Kayini lɔlɔɣɔ nyɛma

¹⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ Kayini nyɛmá i alɔ na í lá teu na í lɔli Henɛki. Uɛna í ɲmá icate na í ha-tɛɣɛ i p̀ɔ́yalɔ hɛtɛ. ¹⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ Henɛki lɔla Ulaati na Ulaati lɔli Mehuyayɛɛli na Mehuyayɛɛli lɔli Metusayɛɛli, uɛna Metusayɛɛli lɔli Lemɛki.

¹⁹ Alaa naalɛ ke Lemɛki kraɣaa, kancaalaya nyɛɛ hɛtɛ ntɛ Ata, naalɛ nyɛɛ sɛ Sila. ²⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ Ata lɔla Yapaali. Yapaali inɛ ílé i piitim ntɛ mpa pa tiikiɣi kalɛkɛɛ na p̀ɔ́ sɔuki coka taa tɔ. ²¹ Uɛ i neu hɛtɛ ntɛ Yupaali. Yupaali inɛ i piitim ntɛ mpa pa maɛi saɲkɔnaa na p̀ɔ́ hulɔɣi hɛsɛ tɔ. ²² Sila ílé i lɔlɔna nteɣe Tupaali-Kayini, wei i luki nyɛɛɣɔlɔɣɔ kɔsɛɛmɔɣɔ na nyɛɛɣɔlɔɣɔ maɣamaya wontu tɔ. I neu ke pa yaakaya sɛ Naama.

²³ M̀p̀r̀ỳg̀ Lemɛki tɔma i alaa Ata na Sila sɛ:

Ma alaa mɛ, í nu ma tɔm yoo.

Mɔ́ taa lɛlɔ paalɔ cɛtɛla-m kɛ na má ku-i.

²⁴ Tɔ́m naatosompɔɣɔɣa ke paa lɛɛti Kayini kulɔ.

Uɛna p̀ɔ́ lɛɛti ma kulɔ ke tɔ́m nutoso na naanɔwa na naatosompɔɣɔɣa.

²⁵ Atam pa tasa apalɔpɔɣaɣa ke lɔlɔɣɔ uɛna Ifa ha-keɣɛ hɛtɛ sɛ Sɛɛti, sɛ Tacaa ha inɔɣi apalɔpɔɣaɣa lɛɲka ke Apɛɛli wei Kayini kɔwa tɔ i lonte.

²⁶ Sɛɛti ná lapa yulɔ na í lɔli apalɔpɔɣaɣa na í ha-ke sɛ Inɔɔsɛ. Waatu inɔɣi yɔlaa caala Iso kɛ sɛɛɔ sɛ Tacaa.

5

Atam lɔlɔɣɔ nyɛma

¹ Atam lɔlɔɣɔ nyɛma hɛla ntɔ cɛnɛ. Waatu wei Iso ɲmá yulɔ tɔ, i ɲma-i kɛ isu i wɛɛ tɔ. ² Apalɔ na alɔ ke i ɲmawa na í ha-wɛ sɛ yɔlaa na í kooli-wɛɣɛ kɔpantɔ.

³ Atam pusɛ lapa nunɔwa na hiu na naanɔwa (130) kɛ uɛna í lɔli pɔɣaɣa na ká kraɣa-i tɛtɛɲɛɲ na í ha-keɣɛ hɛtɛ sɛ Sɛɛti. ⁴ Sɛɛti lɔlɔɣɔ waali Atam tɔɣɔ pusɛ nasɛnaasa (800) na sɛ taa kɛ i tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔɣɔ. ⁵ Atam pusɛ tɛna yooasa nasɛnaasa na nunɔwa na hiu na naanɔwa (930) uɛna í sí.

⁶ Sɛeti pusi lapa nunɔwa na kakpasɪ (105) ɪɛna ɪ lɔli Inɔɔsi. ⁷ Inɔɔsi lɔlvɔvɔ waali Sɛeti tɔɔvɔ pusi nasɛnaasa na naatosompɔɔɔɔɔɔɔɔ (807) na si taa kɛ ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya kɛ lɔlvɔvɔ.

⁸ Sɛeti pusi tɛna yoosa nasɛnaasa na nunɔwa na naanɔwa na naale (912) ɪɛna ɪ sɪ.

⁹ Inɔɔsi pusi lapa nunaasa na naanɔwa ɪɛna ɪ lɔli Kenanɔ. ¹⁰ Kenanɔ lɔlvɔvɔ waali Inɔɔsi tɔɔvɔ pusi nasɛnaasa na naanɔwa na kakpasɪ (815) na si taa kɛ ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya kɛ lɔlvɔvɔ.

¹¹ Inɔɔsi pusi tɛna yoosa nasɛnaasa na nunɔwa na kakpasɪ (905) ɪɛna ɪ sɪ.

¹² Kenanɔ pusi lapa nutoso na naanɔwa ɪɛna ɪ lɔli Malaleli. ¹³ Malaleli lɔlvɔvɔ waali ɪ tɔɔvɔ pusi nasɛnaasa na nule (840), na si taa kɛ ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya kɛ lɔlvɔvɔ. ¹⁴ Kenanɔ pusi tɛna yoosa nasɛnaasa na nunɔwa na naanɔwa (910) ɪɛna ɪ sɪ.

¹⁵ Malaleli pusi lapa nutoso na kakpasɪ ɪɛna ɪ lɔli Yeleti. ¹⁶ Yeleti lɔlvɔvɔ waali Malaleli tɔɔvɔ pusi nasɛnaasa na hiu na naanɔwa (830), na si taa kɛ ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya kɛ lɔlvɔvɔ.

¹⁷ Malaleli pusi tɛna yoosa nasɛnaasa na nunaasa na naanɔwa na kakpasɪ (895) ɪɛna ɪ sɪ.

¹⁸ Yeleti pusi lapa nunɔwa na nutoso na naale (162) ɪɛna ɪ lɔli Henɔki. ¹⁹ Henɔki lɔlvɔvɔ waali ɪ tɔɔvɔ pusi nasɛnaasa (800), na si taa kɛ ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya kɛ lɔlvɔvɔ. ²⁰ Yeleti pusi tɛna yoosa nasɛnaasa na nunɔwa na nutoso na naale (962) ɪɛna ɪ sɪ.

²¹ Henɔki pusi lapa nutoso na kakpasɪ ɪɛna ɪ lɔli Metusalem. ²² Metusalem lɔlvɔvɔ waali ɪ tɔɔvɔ pusi ɪmɔnɔvɔ na nunɔwa (300), na si taa kɛ ɪ tɔɔvɔ Isɔ kɛ teu na ɪle ɪ we ɪ waali, na ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya kɛ lɔlvɔvɔ. ²³ ɪ pusi tɛna yoosa ɪmɔnɔvɔ na nunɔwa na nutoso na kakpasɪ (365). ²⁴ Henɔki ka tɔɔvɔ Isɔ kɛ teu kɛ na Isɔ we ɪ waali. Pɛ kɔma na pɛ keesi ɪɛna Isɔ kpaya-ɪ na ɪ ise, nɔɔlvɔ ta tasa-ɪ nav.

²⁵ Metusalem pusi lapa nunɔwa na nunaasa na naatosompɔɔɔɔɔɔɔɔ (187) ɪɛna ɪ lɔli Lemeki. ²⁶ Lemeki lɔlvɔvɔ waali ɪ tɔɔvɔ pusi nasɛtoso na nunɔwa na nunaasa na naale (782), na si taa kɛ ɪ lɔla apalɔpiya na alɔpiya. ²⁷ Metusalem pusi tɛna yoosa nasɛnaasa na nunɔwa na pɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ nutoso na naanɔwa (969) ɪɛna ɪ sɪ.

²⁸ Lemeki pusi lapa nunɔwa na nunaasa na naale (182) ɪɛna ɪ lɔli apalɔpɔyaya ²⁹ na ɪ ha-ke si Nowee. Mpi tɔ, ɪ tɔmaya si ɪne ɪnɪ ɪ kɔ heesɛna tɔ laɔa ke ta ɪkaalenaa na tɔ wahala tɔma taa kɛ tetvɔ nti ɪnɪ Tacaa tɔnsa mpusi kɛ tɔ tɔ tɔ taa cɛne. ³⁰ Nowee lɔlvɔvɔ waali ɪ tɔɔvɔ pusi nasɛle na nunɔwa na nunaasa na naanɔwa na kakpasɪ (595) na si taa kɛ ɪ lɔla apalɔpiya na alɔpiya.

³¹ Lemeki pusi tɛna yoosa nasɛtoso na nunɔwa na nutoso na naanɔwa na naatosompɔɔɔɔɔɔɔɔ (777) ɪɛna ɪ sɪ.

³² Nowee pusi lapa nasɛle na nunɔwa (500) ɪɛna ɪ lɔli Sem na Kam na Yɛfɛte.

6

Yulv ɪsayatv

¹ Yɛlaa kɔma na pɔ huki tetvɔ tɔɔ na pɔ lɔli pɛelaa. ² Mɔpɔɔyɔ ɪsɔtaa yɛlaa nawa si pɛelaa mɛ pa tewa, ɪɛna pɔ kpaya pa taa mpa pa sɔɔlaa tɔɔvɔ alaa. ³ Ntena ɪ tɔ si: Ma feesuyvɔ kaa caya yulv taa kɛ tam. Mpi tɔ, ɪ kɛ yulv kɛ. Pɛ tɔ tɔ pɛ kpayav pɛnɛntɛ tɔ ɪ weesuyvɔ tɛna tayalɔn nte pusi nunɔwa na hiu (120). ⁴ Waatv wei pa lɔla pa piya mɛ tɔ pa lapa tookonaa kɛ na pɔ kɔɔ na pɔ tasa tookonaa mɛɛɛ lɔlvɔvɔ, na mɛ pa lapɛna lɔntaa akanaa na pa hɛte yaa. ⁵ Mɔpɔɔyɔ Tacaa nawa si yɛlaa ɪsayatv telɛsa mɛle kɛ tetvɔ taa, na ɪsayalɔmɔyɛsɛle tike kɛ pa wɛna paa ɪfɛmle nte.

⁶ Mɔpɔɔyɔ Tacaa lanle wakɛlaa na pɔ wu-ɪ sɔsɔm kɛ mpi pɛ tɔɔ ɪ ɪmɔ yulv tɔ. ⁷ Ntena ɪ tɔ si: Isu ma kpɪisa yɛlaa mpa ma ɪmawa tɔɔvɔ tetvɔ tɛna tɔɔ, pɛ kpayav yulv na pɔ polo tɛte tɔ, na sumasi, na atɛ nyamanyamanaa tɛna tɔ. Ma lanle wakɛlɛna pa ɪmav kɛ. ⁸ Ama Nowee tike kɛ Tacaa lanle heena.

Nowee waasvyv

⁹⁻¹⁰ Nowee na ɪ nyɛma pa tɔm ntɔ. Nowee ka wɛna piya tooso kɛ, Sem, na Kam, na Yɛfɛte. ɪ ka kɛ kupan kɛ na ɪ siyisaa na ɪ tɔnɔyɪ Isɔ kɛ teu kɛ ɪ waatv taa na Isɔ we ɪ waali.

¹¹ Yəlaa ka wakəlaa ké, na pá laki təmaɣa mʊsɔŋ ke Iso isentaa. ¹² Iso nyəna tetu ilena í ná sɪ yəlaa təna wakəlaa ké. ¹³ Mɔɔyɔle Tacaa heela Nowee sɪ: Ma tó ma taa sɪ maa wakəli yəlaa təna, mɔɔ pa suulina isayatu ke antulinya taa. Pə tɔɔ tɔ maa kpiisi pa tənaya tetu tɔɔ. ¹⁴ Caa tɔyɔ kɔpɔŋku nakuli na hí saaki nyá təɣi atakaa pɔɣɔlvɔy səsəw^a na hí tala ku taa ké nanɔsi nanɔsi, na hí taa-kɔyɔ tɔyɔ cələm ke ku taa na ku waali. ¹⁵ Isəna n ká la-ku tɔɣələ, ku tayaləŋ ká wɛɛ mɛɛtələnaa nɪnɔwa na nule na naanɔwa (150) na ku wɔŋ ke mɛɛtələnaa hiu na kakpasɪ na ku kɔŋkɔlvɔməŋ ke mɛɛtələnaa naanɔwa na kakpasɪ. ¹⁶ Na hí tɔli-kɔyɔ pətote ke mpiiŋ naale ke lɔpɔtu luyɔ tɛɛ na nənəɣo ke ku kəŋkəŋ taa. Na hí la-kɔyɔ atɛ na iso kutulunɔ ke tooso. ¹⁷ Ulena máá yele na lɔm səsəwɔm watɪ tetu tɔɔ, na má kú pə təna mpi pə feesiɣi tɔ. Tetu tɔɔ nyəm təna ká sənə. ¹⁸ Ama má na nyá tu pɛɛli nəɣo sɪ maa waasɪ-ŋ. Na nyana nyá alɔ na nyá pəyalaa na nyá poolaa í ká sɔv ku taa. ¹⁹⁻²⁰ Na hí ləsi wontu təna taa ké apalɔ na alɔ, na sumasɪ taa ké mpɔ na atɛ nyamanyamanaa taa ké mpɔ tətɔ, na tɔ sɔv nyá kinɔ ke atakaa pɔɣɔlvɔy taa na pə ya tə piitim. ²¹ Kɔɔɣa tɔɣonasi nsi nsi mə na wontunaa mɔɔ í ká təkɪ tɔ. ²² Mpɔ inəɣi Nowee təŋaa na í lá pə təna mpi Iso tó-ɪ tɔ.

7

Nowee sɔv atakaa pɔɣɔlvɔy taa

¹ Mɔɔyɔ Tacaa təma Nowee sɪ: Nyana nyá təɣaya təna í sɔv atakaa pɔɣɔlvɔy taa. Mpi tɔ, nyá tike ke ma nawa wei ɪ nukəna-m təɣo yəlaa panɛ pa həku. ² Ləsi wontu nti pa pəsəɣi pá lá kətaya təɣo apalɔ na alɔ ké tɔm naatosompɔɣələya. Ulena hí ləsi nti tə fei kətaya lapənav təɣo apalɔ na alɔ tike. ³ Na hí ləsi sumasɪ taa ké apalɔ na alɔ ké tɔm naatosompɔɣələya, na hí waasɪ sɪ piitim na sɪ taa tɛ tetu tɔɔ. ⁴ Pə taya pɔlv tɔɔ, pə kaasa wɛɛ naatosompɔɣələya ké na má yele na tɛv nu ilim na ahoo ke kuyɛɛŋ nule təcu, na lɔm kpiisi yəlaa na wontu təna. ⁵ Ulena Nowee la pə təna isɪ Tacaa heela-ɪ tɔ.

Lɔm səsəwɔm watɔyɔ

⁶ Pənaya ŋka lɔm waasa tetu tɔ Nowee wɛna isɪ pusɪ nasətoso (600). ⁷ Ulena í na ɪ alɔ na ɪ pəyalaa na ɪ poolaa pá sɔv atakaa pɔɣɔlvɔy taa na pá fiti lɔm kówáásəm mpi. ⁸ Mɔɔyɔ wontu nti pa pəsəɣi pá lá kətaya tɔ na nti tə fei kətaya lapənav tɔ na sumasɪ na atɛ nyamanyamanaa təna ⁹ sɔv atakaa pɔɣɔlvɔy taa ké apalɔ na alɔ isɪ Tacaa ka heeluyɔ Nowee tɔ. ¹⁰ Kuyɛɛŋ naatosompɔɣələya tɛɛwa ilena lɔm watɪ tetu təna.

¹¹⁻¹² Nowee lɔlvɔy pənaya nasətoso nyəŋka isətu naale nyəŋ kuyɛɛŋ naanɔwa na naatosompɔɣələya nyəŋku wule ke tɛv anaam nɔɣəlv í pələ ilim na ahoo, haləna kuyɛɛŋ nule təcu. Pə caya ké isɪ isətənvɔy yawa na atɛ seɛlaa náá tɔli isɪ pəŋŋ səsəwɔŋ. ¹³ Kuyaku ŋku ku mayamaya ke Nowee na ɪ alɔ na ɪ pəyalaa Sem na Kam na Yefete na ɪ poolaa tooso pa sɔv atakaa pɔɣɔlvɔy. ¹⁴ Pá na wontu tənaya piitim piitim. Pə kɔɔɣav təla, na taale wontu, na sumasɪ, na atɛ nyamanyamanaa təna. ¹⁵⁻¹⁶ Mɔɔyɔ wontu təna súb atakaa pɔɣɔlvɔy taa ké apalɔ na alɔ isɪ Iso ka heeluyɔ Nowee tɔ. Ulena Tacaa təkɪ pa tɔɔ.

¹⁷ Kuyɛɛŋ nule təcu ké tɛv nuwa, ilena lɔm kpa na pə keli atakaa pɔɣɔlvɔy, na pə kpaasɪ-kɔyɔ isətəna. ¹⁸ Lɔm təwaa səsəwɔm na pə sú tetu tɔɔ na atakaa pɔɣɔlvɔy náá wɛ pə tɔɔ təhɔŋlɛɛ. ¹⁹ Pə təŋna suyu na pə puki haləna pə waasɪ pəŋŋ səsəwɔŋ inɪ ɪ təna ke antulinya təna taa. ²⁰ Lɔm kɔɔɣa na pə tɛɛ pəŋŋ ke kɔŋkɔlvɔməŋ ke mɛɛtələnaa kakpasɪ. ²¹⁻²² Antulinya taa weesuyɔ nyəm təna səpəna, pə kɔɔɣav yəlaa na wontunaa tɔ. ²³ Mɔɔyɔ Tacaa kpiisa weesuyɔ nyəm tənaya tetu tɔɔ. Nowee na ɪ nyəma mpa paa wɛ atakaa pɔɣɔlvɔy taa tɔ pa tike ke pə yəlaa.

Lɔm kówáásəm nyəwɔ

²⁴ Mɔɔyɔ lɔm suwa tetu tɔɔ ké kuyɛɛŋ nɪnɔwa na nule na naanɔwa (150) təcu.

^a **6:14** atakaa pɔɣɔlvɔy səsəwɔ: Tə ta caa sɪ tɛ tɛləsɪ sɪ kɔlvɔy mpi tɔ, pə taya Nowee caa sɪ í na ɪ samaa pá sɔv na pá tɛsɪ lɔm.

8

¹ Iso tá sɔɔ Nowee na wontunaa mpa paa we ɪ kinj ke atakaa pɔɔɔɔɔ taa tɔ pa tɔɔ. Ilena í yelee na heelim má na lɔm nyɔɔ. ² Na atɛ sɛɛlaa tɛki na isɔtɔnɔɔ nyala na tɛv fɛɛ kv ta tasa nuw. ³ Ilena lɔm nyɔɔ tetu tɔɔ. Kuyɛɛɛɛ nunuwa na nule na naanɔwa (150) taa kɛ lɔm caala pasɔɔɔ. ⁴ M'pɔɔyú atakaa pɔɔɔɔɔ polaa na kú caɔa Alalaa pɔɔɔ nyɔɔɔ taa kɛ isɔtɔ naatosompɔɔɔɔɔɔɔ nyɔɔɛɛɛ naanɔwa na naatosompɔɔɔɔɔɔɔ nyɔɔɛɛɛ wule. ⁵ Na lɔm pasɔɔɔɔ mpu, halɛna isɔtɔ naanɔwa nyɔɔɛɛ kuyaku kancaalaya nyɔɔɛɛɛ wule nte pɛ nyu pɔɔɔɔ nyɔɔɔɔ tɔ.

⁶ Kuyɛɛɛɛ nule tɛɛwa ilena Nowee tɔli atakaa pɔɔɔɔɔ pɔtote ⁷ na í lɛsɪ katɛkatɔɔɔ na kú cɔɔki isɔtaa kɛ yem, halɛna lɔm nyɔɔ tetu tɔɔ. ⁸ Ilena í lɛsɪ alukuku sɪ ɪ naa sɪ lɔm pasa tetu tɔɔ yáá isɛna. ⁹ Ama alukuku lanɔa timpɪ í tu sopɪ sopuɔu mayamaɔa tɔ, ilena í mɛlɛna Nowee tɔɔ. Mpi tɔ, lɔm ká waasa tetu tɛna tɔɔ kɛ. Na Nowee siisi na í kpa alukuku na í mɛlɛna-ɪ ɪ kinj. ¹⁰ Nowee tasa tanɔɔɔ tɔtɔɔɔ kuyɛɛɛɛ naatosompɔɔɔɔɔɔɔ ilena í lɛsɪ alukuku ke tɔm naale nyɔm. ¹¹ Taanaɔa taanaa ilena í lɛsɪ mɛlɛna Nowee tɔɔ na tɔɔɔ hatu konɛɛɛɛɛ tɔɔna ɪ nɔɔɔ. Tɛnaɔale Nowee cɛkɛnaa sɪ lɔm pasa tetu tɔɔ. ¹² Nowee tasa tanɔɔɔ ke kuyɛɛɛɛ naatosompɔɔɔɔɔɔɔ tɔtɔ, ilena í tasa alukuku ke lɛsɔɔ ke tɔm tooso nyɔm. Ama alukuku ta tasa mɛlɔɔɔ.

¹³ Pɛnaɔa nasɔtoso na kulɔmɔa nyɔɔɛɛɛ isɔtɔ kancaalaya nyɔɔɛɛɛ kuyaku kancaalaya nyɔɔɛɛɛ ke lɔm nyɔɔwa tetu tɔɔ. Nowee kɔɔla atakaa pɔɔɔɔɔ lɔpɔtɔ ilena í ná sɪ tetu wɔlaa. ¹⁴ Isɔtɔ naale nyɔɔɛɛ kuyaku hɪu wule ke tetu tɔɔ wɔlaa tɔwɔɔwɔɔa.

¹⁵ M'pɔɔyú Iɔ tɔma Nowee sɪ: ¹⁶ Nyana nyá alɔ na nyá pɔɔɔɔɔ na nyá poolaa í lu atakaa pɔɔɔɔɔ taa. ¹⁷ Na í kɛɛna wontunaa nti tɔ tɛna. Pɛ kpaɔaɔ tɔla na sumasɪ na atɛ nyamanyamanaa tɛna tɔ, tɛ lɔli na tɛ huki na tɛ yá tetu tɔɔ. ¹⁸⁻¹⁹ Ilena Nowee-we na wontu tɛna pá lu atakaa pɔɔɔɔɔ taa.

²⁰ M'pɔɔyú Nowee nɔmá Taca ke kɔtaya tɔlatɛ, ilena í lɛsɪ wontu tɛna nti tɔ mɔna kɔtaya lapu tɔ na sumasɪ nsi sɪ mɔna kɔtaya lapu tɔ sɪ tɛna sɪ taa kɛ kulɔm kulɔm isɔ tɔ piitimnaa wɛɛ tɔ na í lá Taca ke kɔtaya nka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ. ²¹ Taca nu kɔtaya nke ka sɔsɔɔ na ɪ lanɔɛ hɛɛ na í tɔ sɪ: Ma kaa tasa tetu ke mpusi tanɔɔɔ ke yɔlɔ isayatu tɔɔ isɔ maa lapu tɔ, na ma kaa tasa weesɔɔɔ nyɔm tɛnaɔa wakɔlɔɔɔ. Mpi tɔ, yɔlɔ lɔmɔasɛɛ kɛ isayale ke hatoo ɪ hɔɔ tɛɛ kɛ.

²² Tuutu na kɔmtɔ, watu na hanɔaɔ, lɔɔɛ na yoluma, ilim na ahoɔ pɛ kaa yelee lapu halɛna antulɪnya polo na í kɔli.

9

Nowee na Iso pa nɔɔɔ pɛɛɔɔɔ

¹ M'pɔɔyú Iso koola Nowee na ɪ piya ke kɔpantu sɪ: I lɔli na í huki na í sɔ́ tetu. ² Ma tɔ mɛ nin taa kɛ wontunaa tɛnaɔa, paa atɛ nyɔntɔ, na sumasɪ, na tiina, na atɛ nyamanyamanaa. Pɛ tɔɔ kɛ wontu nti tu wɛɛna mɛ sɔɔɔntɔ ke sɔsɔm. ³ I pɛsɔɔɔ na í tɔɔɔ wontunaa mpe isɔ í tɔkɔɔɔ kɔnyɔnyɔm tɔ. ⁴ Ama kulɔmtɔ kɛ sɪ ye ɪ caa kɛntɛ ke tɔɔɔ, í lentɔ na calɛm lu na pɛcɔ́. Mpi tɔ, calɛm taa kɛ weesɔɔɔ wɛɛ. ⁵ Ye wei í kɔwa yɔlɔ, maa lɛɛtɔ pɔntɔ, paa yɔlɔ paa wontuɔu.

⁶ Ye nɔɔɔɔ kɔwa ɪ tɔɔɔntɛɛ, yɔlɔ tɔtɔ ká kɔna pɔntɔ.

Mpi tɔ, Iso nɔmá yɔlɔ kɛ isɔ ɪ mayamaɔa ɪ wɛɛ tɔ.

⁷ Mɛ mu lɔli na í huki na í yá tetu tɛna taa.

⁸ M'pɔɔyú Iso tasa Nowee na ɪ pɔɔɔɔɔ ke heeluɔu sɪ: ⁹ Má na-mɛ tu pɛɛɛ nɔɔɔ na ká wɛɛ mpu halɛna mɛ lɔlɔɔ nyɔmá ke mɛ waali. ¹⁰ Na pɛ kɛɛna wontu tɛna nti tɔ lí atakaa pɔɔɔɔɔ taa tɔ. ¹¹ Ma sɔki ma nɔɔɔ sɪ ma kaa tasa weesɔɔɔ nyɔm kpiisɔɔ ke tetu tɔɔ na lɔm. Pɛcɔ́ lɔm kɔwáásɛm mpi pɛ kaa tasa kɔntɛ na pɛ wakɔli tetu. ¹²⁻¹³ Ilena Iso tasa sɪ: Ma tɔɔɔ kɔɔɔɔ na í hɔ́lɔ́ɔ́ tam tɔɔ kɛ nɔɔɔ nka má na-mɛ na weesɔɔɔ nyɔm tɛna na mɛ waali lɔlɔɔ nyɔmá

tə pɛlaa tɔ. ¹⁴ Mǎ kǎma na mǎ kpeyela ŋmɔntu kɛ ɪsɔtaa, kaɣalu ka kaɣa kɛ, ¹⁵ ɪlena pɛ tɔɔsi-m nɔɔ ŋka ma su mǎ na weesuɣu nyəm tɔna si lum kɔwǎásəm mpi pɛ kaa tasa kɔntɛ na pɛ kpiisi weesuɣu nyəm. ¹⁶ ɪsɔtɔnɔɣu taa kɛ kaɣalu kǎ kaɣa, na mǎ nyɛna-ɪ ɪlɛ pɛ tɔɔsi-m nɔɔ ŋka ma su weesuɣu nyəm tɔna tɔ. ¹⁷ Mpi pɛ hɔlɔɣi nɔɔ ŋka ma su-wi tɔɔlɛ.

Nowee na ɪ pɛyala pa tɔm

¹⁸ Nowee na ɪ pɛyala mpa pa lu atakaa pɔɔɔlɔɣu taa tɔɔlɛ Sem na Kam na Yɛfɛtɛ. Kam ɪlɛ ɪ lɔlɔna Kanaaŋ. ¹⁹ Nowee piya mpe pa piitim hukina antulinya tɔna.

²⁰ Mɔpɔɔyɔ Nowee nika tɛtu halɛm na ɪ caali lɛsɛŋnaa sɔu. ²¹ ɪlena ɪ nyɔɔ pɛ sɔlum na pɛ kɔ-ɪ na ɪ wɔɔsi ɪ wontu na pɛ yele-ɪ tapakpɛtɛ kɛ cokɔlɛ taa. ²² Mɔpɔɔlɛ Kanaaŋ caa Kam nawa ɪ caa tapakpɛtɛ, na ɪ nyɛni, ɪlena ɪ polo na ɪ taɣasi ɪ taalɔnaa kɛ awali. ²³ Ntɛna Sem na Yɛfɛtɛ pǎ kpaɣa kpaɪ na pǎ hɔɔli-ɪ na pǎ tɔna waali waali na pǎ takɪ pa caa. ɪlɛ pa ta na ɪ tapakpɛtɛ. Mpi tɔ, waali waali kɛ pa tɔmnaa. ²⁴ Nowee sɔlum kǎma na pɛ cɛ ɪ ɪsɛntɔɔ na ɪ nu nti ɪ pɛyalɔ sɛkpɛlu nyɛŋ Kam lapa tɔ. ²⁵ ɪlena ɪ tɔ si:

Mɔpusi ɪ tɔŋ Kam pɛyalɔ Kanaaŋ
na pɛ lapi-ɪ ɪ taalɔnaa yom tɛkpaɪa.

²⁶ Ma sama Sem ɪsɔ Taɔaa.
Pɛ la Kanaaŋ kɛ Sem-wɛ pa yom.

²⁷ ɪsɔ ɪ walɔsi Yɛfɛtɛ tɛhikile,
na ɪ caya Sem tɛ,
na pɛ lǎ Kanaaŋ kɛ pa yom.

²⁸ Pusi ŋmɔnɔɣu na nuɔwa na nule na naanɔwa (350) kɛ Nowee tasa tɔɔɔ kɛ lum waasɔɣu waali. ²⁹ ɪ pusi tɔna yoosa nasɛnaasa na nuɔwa na nule na naanɔwa (950) ɪlena ɪ si.

10

Nowee pɛyala lɔlɔɣu nyɛma

¹ Nowee piya Sem na Kam na Yɛfɛtɛ pa lɔla piya mpaɣa lum waasɔɣu waali tɔ pa hɔla ntɔ.

² Yɛfɛtɛ ɪlɛ ɪ piya ntɔ. Komɛɛ, na Makɔki, na Matayi, na Yafaŋ, na Tupaali, na Mesɛki, na Tilaa. ³ Komɛɛ ɪlɛ ɪ piya ntɛ Asɛkɛnaasi, na Lifa, na Tokaama. ⁴ Yafaŋ piya ntɛ, ɪlisa, na Taasi, na Kitim, na Lutanim. ⁵ Mpe ɪni pa hukina tɛtu nti lum cɔɔnaa tɔ tɔ taa ɪsu tɔ naakɔɣu-wɛ na paa wei na ɪ nsɛmlɛ na ɪ lɔlɔɣu tɔ.

⁶ Kam ɪlɛ ɪ piya ntɛ Kusi, na Misilayim, na Puti na Kanaaŋ. ⁷ Kusi piya ntɛ Sepa, na Hafila, na Sapɔta, na Lakɛma, na Sapɔteka. Lakɛma piya ntɛ, Sapaa, na Tetan. ⁸ Kusi lɔlɔna tɔtɔɔ Nimloti, ɪni ɪ caalɔna tɛtɔnaa kɛ tɔɔɔ. ⁹ Taɔaa sɛna-ɪ kɛ na ɪ pɛsi yellaa taa yellɔ. Pɛ tɔɔ kɛ pa tukaya ɪtuule kɛ waatu ɪni si: Taɔaa ɪ yele na ɪ pɛsi yellaa taa yellɔ ɪsu Nimloti. ¹⁰ Acalɛɛ wena a tɔɔ Nimloti tɔɔ kawulaya tɔɔlɛ Papɛli, na ɪlɛki, na Akati, na Kalɛne kɛ Papiloni tɛtu taa. ¹¹ Tɛtu nti tɔ taa kɛ ɪ luwa na ɪ polo Asilii na ɪ ŋmǎ Ninifi, na Lehopoti-Hiili, na Kela, ¹² na Lesaŋ kɛ Ninifi na Kela ɪcatɛ sɔsɔlɛ pa hekɔ.

¹³ Misilayim nǎ lɔlɔna ntɛɣɛ Luti nyɛma, na Anem nyɛma, na Lehapi nyɛma, na Nafutu nyɛma, ¹⁴ na Patɔlɔsi nyɛma, na Kasulu nyɛma, na Kafɛtɔɔ nyɛma. Tɔnaɣa Filiisi nyɛma nǎ luwa.

¹⁵ Kanaaŋ ɪlɛ ɪ kancaalaya pɛyaya ntɛ Sitɔŋ na naalɛ nyɛŋ ntɛ Heti, ¹⁶ na ɪ lɔlɔɣu nyɛma tɔtɔɔlɛ Yɛpusi nyɛma, na Amolii nyɛma, na Kilikasi nyɛma, ¹⁷ na Hifi nyɛma, na Alɛki nyɛma na Sini nyɛma, ¹⁸ na Alɛfati nyɛma, na Semalii nyɛma, na Hamati nyɛma. Pɛ waali kɛ Kanaaŋ lɔlɔŋ nyɛma nǎ yawa. ¹⁹ Na pa tɛtu toosi ntɛ pɛ kpaɣav Sitɔŋ kɛ Keelaa kɔŋkɔŋ taa na pɛ polo Sɔtɔm na Kɔmɔɔ na Atɛma na Sepoyim halɔna Lesa. ²⁰ Kam ɪni ɪ piya ntɛ, na pɛ keesɛna ɪsu pa lɔlɔŋ na pa nsɛma na pa tɛtu na pa piitimnaa.

²¹ Yɛfɛtɛ pa taalɔ Sem ɪlɛ ɪ lɔla piya tɔtɔ na kɔlum ɪnɔɔlɛ ɪpɛɛ na ɪ lɔlɔŋ nyɛma caa. ²² ɪ piya mpeɣɛlɛ ɪlam, na Asuu, na Alɛpasati, na Luti, na Alam. ²³ Alam ɪlɛ ɪ piya ntɛ, Usi, na Huuli, na Ketɛɛ, na Maci. ²⁴ Alɛpasati nǎ lɔla Sela na ɪlɛ ɪ lɔli ɪpɛɛ. ²⁵ ɪpɛɛ nǎ lɔla piya

naaleye, kancaalaya nyəŋka həte nté Peleki, yav ke pa yaa mpv na pa té taa. Mpi tɔ, waatu unəyi antulinya piitimnaa yawa. Ilé í neu həte nté Yəkətaŋ. ²⁶ Yəkətaŋ ná lələna Aləmotati, na Selefɪ, na Hasamafeti, na Yela, ²⁷ na Hatolam, na Wusaali, na Tikəla, ²⁸ na Opali, na Apimayeli, na Sapa, ²⁹ na Ofii, na Hafila, na Yopari. Yəkətaŋ piya nté pa tənaya mpv. ³⁰ Pa təcayale nté pə kpaɣav Mesa na pulasi həyɔlvɔv ŋku pa yaa si Sefaa tɔ na ilim təlule tɔɔ. ³¹ Sem unɪ ɪ piya nté na pə keesəna pa lɔlvɔŋ na pa nsəma na pa tetv na pa piitimnaa.

³² Nowee piya lɔlvɔŋ nté na pə keesəna pa lɔlvɔŋ loosi, na pa piitim na mpe unɪ pa taa ké piitimnaa luwa na pá yá antulinya taa ké lɔm waásɔvɔv waali.

11

Papeli ate na isɔ kutuluɣu anaam ŋmav

¹ Waatu unɪ ɪ taa yəlaa tənə yəɣɔtaya nsəmle kulɔmtəle. ² Uena pá lu ilim təlule tɔɔ na pá tala Papiloni tetəkəle səsəle taa na pá siki tənə. ³ Mpɔvɔle pa heela təma si: ɪ kəɔ na té loo pilikinaa na té wə-weyɛ kəkə. Uena pá lana pilikinaa ke pɛe lonte na pá lana kaaloo ké somtu lonte. ⁴ Na pá tasa yəɣɔvɔv si: ɪ kəɔ na té ŋmá ate na isɔ kutuluɣu anaam na kú yoosina isətənvɔv na tá həte yaa. Ilé tə kaa tasa yav ke yem ké tetv tənə taa.

⁵ Mpɔvɔle Tacaa tiwa si ɪ naaki ɪcate na ate na isɔ kutuluɣu ŋku yəlaa piya ŋmawa tɔ. ⁶ Uena Tacaa tó si: ɪ nawa, pa tənə isəntɔ pa ké yəlaa kulɔmmaa ké, na pa kaa nsəmle kulɔmtəle. Pa caalvɔv isəntɔ tɔ pɔlvɔv kaa kayati-weyɛ mpi paa həkə si pa laki tɔ pə taa. ⁷ Ilé maa tii na ma liyiti pa nsəmle na pá taa nukɪ təma kuyəɣɔtɔv. ⁸ Ntəna Tacaa yasi-weyɛ antulinya tənə taa na pá yele pa ɪcate ŋmav. ⁹ Mpv pə yelina na pá ha ɪcate ntɛye həte si Papeli. Mpi tɔ, tənaya Tacaa liyita yəlaa nsəmle, na í yasi-weyɛ antulinya tənə taa.

Sem lɔlvɔv nyəma

¹⁰ Sem lɔlvɔv nyəma həla ntɔ cənɛ. ɪ lɔlvɔv pusi nunɔwa (100) nyəŋka taa, lɔm waasvɔv waali pənaya naale nyəŋka taa ké ɪ lɔla Aləpasati. ¹¹ Aləpasati lɔlvɔv waali ɪ tɔɣɔ pusi nasəle na nunɔwa (500) na si taa ké ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlvɔv.

¹² Aləpasati pusi lapa hiu na naanɔwa na kakpasɪ ulena í lɔli Sela. ¹³ Sela lɔlvɔv waali ɪ tɔɣɔ pusi nasəle na tooso (403) na si taa ké ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlvɔv.

¹⁴ Sela pusi lapa hiu na naanɔwa ulena í lɔli Ipeɛ. ¹⁵ Ipeɛ lɔlvɔv waali ɪ tɔɣɔ pusi nasəle na tooso (403) na si taa ké ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlvɔv.

¹⁶ Ipeɛ pusi lapa hiu na naanɔwa na liyiti ulena í lɔli Peleki. ¹⁷ Peleki lɔlvɔv waali Ipeɛ tɔɣɔ pusi nasəle na hiu na naanɔwa (430) na si taa ké ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlvɔv.

¹⁸ Peleki pusi lapa hiu na naanɔwa ké ulena í lɔli Leu. ¹⁹ Leu lɔlvɔv waali ɪ tɔɣɔ pusi pəɣɔlayafɛi ŋmɔnvɔv na naanɔwa (209) na si taa ké ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlvɔv.

²⁰ Leu pusi lapa hiu na naanɔwa na naale ké ulena í lɔli Selu. ²¹ Selu lɔlvɔv waali Leu tɔɣɔ pusi ŋmɔnvɔv na naatosompəɣɔlaya (207) na si taa ké ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlvɔv.

²² Selu pusi lapa hiu na naanɔwa ulena í lɔli Nahoo. ²³ Nahoo lɔlvɔv waali ɪ tɔɣɔ pusi ŋmɔnvɔv (200) na si taa ké ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlvɔv.

²⁴ Nahoo pusi lapa pəɣɔlayafɛi hiu na naanɔwa ké ulena í lɔli Tela. ²⁵ Tela lɔlvɔv waali Nahoo tɔɣɔ pusi pəɣɔlayafɛi nunɔwa na hiu (119) na si taa ké ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlvɔv.

²⁶ Tela pusi lapa nutoso na naanɔwa ké ulena í lɔli Apəlam na Nahoo na Halan.

²⁷ Tela lɔlvɔv nyəma həla ntɔ cənɛ. ɪ lɔla Apəlam, na Nahoo, na Halan. Uena Halan náá lɔli Ləɔti. ²⁸ Ama Halan ná səpa Uu ɪcate taa timpi pa lɔla-ɪ tɔɣɔ Papiloni tetv taa na ɪ caa Tela ta sətə. ²⁹ Uena Apəlam náá kpaɣa Salai, na Nahoo náá kpaɣa Isika caa Halan pɛelɔ Milika.

³⁰ Salai ilé í ka ké kaalɔlaya ké ɪ fɛi pəyaya.

³¹ Mpɔvɔ Tela kpaɣa ɪ pəyalv Apəlam na ɪ saali Ləɔti na ɪ poolu Salai na pá lu Uu ke Papiloni si pa puki Kanaan tetv taa. Pa tala Halan ɪcate taa ulena pá caya tənə. ³² Tela pusi tənə yoosa ŋmɔnvɔv na kakpasɪ (205) ulena í sí tənə.

APĒLAHAM TŌM

12

Apəlam luw ke i tetv taa

¹ Mpygy kuyaku nakvli Tacaa heela Apəlam si: Lu nyá tetv taa ké nyá nyóma hekv ke nyá caa təyaga taa, na í polo tetv nti maa huli-ŋ tə tə taa. ² Maa yele na nyá piitim la səsəəm na má kooli-ŋ kəpantv, na nyá hətə yaa, na í pəsɪ kəpantv tiipiiu. ³ Maa kooli kəpantv ke nyá kəpantv koollaa na ma svki mpusi ké mpa pele paa svki-ŋ mpusi tə. Nyá təə ké atə piitimnaa ká hiki nyvleleŋ na pə kooli-weyge koolee kəpana.

⁴⁻⁵ Mpyvle Apəlam kpaɣa i alv Salai na i taalv pəyaga Ləəti na i wənəv təna na i təmlə nyóma mpa i hika Halan tə na í lu təna isv Tacaa ka heeluyv-i tə na í tē Kanaan tetv taa.

Apəlam pola Kanaan na Icipiti pə tetvnaa taa

Waatv inɪ i pusɪ ka wə nutoso na naanəwa na kakpasɪ. I tapa tetv nti ilena ⁶ í faya tə taa na í polo Molee tɪŋ səsəəŋ tē ké timpi pa yaa sɪ Sikem tə. Waatv inɪ Kanaan nyóma ká wənna həɣəlɣv ŋkv kv taa.

ISEYELI NYĒMA LIU TŌM TAKĒLAYA Kutulu

Takēlaya kanε ka hāte hulēyāna isāna Iso lēsa i yēlaa ke Icipiti yomle taa tō. Toma sāsōna ke i lēsāna-wε, n a í lá kākālō nyāmnaa na piti tēma. Ḿpógú i tana-wεye tetu kúpantv taa. Halēna í cela i yulō Moisi ke kusēsutv ke naanōwa ké wulaya tetu taa. Sı pá tókı-tı na ṕ hólı sı pa sōla pa caa Iso wei i lēsā-wεye yomle taa tō.

Isāna pa faya Liu takēlaya tō:

Iso kpawa Moisi ke Iseyeli nyōma tiikilu, na Icipiti nyōma yele-wε sı pá tεε, titite 1:1-15:21
Iseyeli nyōma tapā wulaya tetu taa, Iso kentuyv ke pa tō, titite 15:22-18:27

Iso na i yēlaa Iseyeli nyōma pa nōyō pēlvōy ke Holērv wulaya tetu taa, na kusēsutv naanōwa, titite 19-24

Iso hula Moisi ke cokāle sikuyv, titite 25-31

Iseyeli nyōma lunuyv ke naule na Iso pááná, titite 32-34

Iso cayale ke cokāle taa, titite 35-40

ISO LĒSEYI ISEYELI NYĒMA KE ICIPITI TĒTU TAA

Iseyeli nyōma yomle tōyōv ke Icipiti

¹ Yakōrv wei pa cuyusaa sı Iseyeli tō, í na i pōyalaa mpa pa pola Icipiti ke cayalvtv tō, pa lōlvō loosi na pa hēla ntō. ² Lupēv, na Simiyōv, na Lefii, na Yuta, na ³ Isakaa, na Sapulōv, na Pēncamēε, ⁴ na Tan, na Nefētali, na Katı, na Aseε. ⁵ Yakōrv pōyalaa na i saalēnaa mpe pa tēna paa wε yulōnyōv nutoso na naanōwa (70) ké. Uε i pōyalv lēlv Yosēfv ná laala-wεye Icipiti ke pote. ⁶ Pē waalı ké Yosēfv na i taalōnaa mpa paa pola Icipiti tō pa sēpa pa tēna. ⁷ Paa na mrv Iseyeli nyōma mpe pa huka teu tōyomyom na pá sū tetv na pa ton fēina saala.

⁸ Ḿpógú wulav kufalv nōyōlv ná tōyō kawulaya. Ama ílé i ta nyı Yosēfv. ⁹ Ntēna í koti i yēlaa na í tō-wε sı: I nyōni, Iseyeli nyōma kēla-tuyv samaa na ton, pa wε-tuyv asola ké. ¹⁰ Mrv tō, pē wεε sı t́ pēkı yaasi wei tu pasēna-wε tō. Ṕ taa kōō na ṕ yoosi tá na tá kolontunaa na mpe pá sēna pa tōō na pá kēli-tv. Uēna pá se na pá tεε.

¹¹ Tēnayale Icipiti nyōma tōwa Iseyeli nyōma ke yomle tēma wahala nyōna. Na pá kpa a fēnlāa na pēle pá tuyv-wεye-yε. Halı Iseyeli nyōma mpe pa ηmana acalēε wēna pa yaa sı Pitom na Lamsēsı tō. Tēnaya Icipiti wulav^a sukı i wontu. ¹² Paa na pa tēma anōyı mrv tō, pa tōvna hukuyv ké na pá suyı tetv. Uēna Icipiti nyōma tεε náá svkēna-wεye sōsōm. ¹³⁻¹⁴ Ḿpógú pa tv-wεye yomle tēma. Uēna pēle pá lu pa tōyı luyv. Mpi tō, cvyv ke pa casayā na pá ηmaakı pilikinaa, na pá lakı tawa tēma tēna. Pa tvkayā-wεye-yεye ḿpógú na mvsōv.

Icipiti wulav kvyv ke Iseyeli nyōma piya

¹⁵ Hepēla nyōma ka wēna alaa lōlēsēlaa ke naalēye. Pa yaa lēlv sı Sifēla na lēlv sı Puwa. Mrvyōle Icipiti wulav yaa-wε na í heeli-wε sı: ¹⁶ I fēnyı Hepēla alaa tēlvllε na í kvıv apalōpiya ke saav taa ké kpakpaa. Ama í yeki alōpiya.

¹⁷ Lōlēsēlaa mpe pēle pa nyanayana Iso. Uēna pá kisi wulav tōm ntı. Uε pa ta kv apalōpiya. ¹⁸ Tēnayale wulav yaa-wε na í pōōsı-wε sı: Pēpe tōō ké u kvıv apalōpiya mpe? ¹⁹ Ntēna lōlēsēlaa mpe sı: Hepēla alaa fayana Icipiti nyōma ke yoo. Pa apalvtv wε sōyōntv. Pa lōlvı pa piya ké na ṕć t́á takı.

^a 1:11 Icipiti wulav: Pa yaakōyv sı Icipiti wulav tō pē taya hāte. Pē hōwēε nté sı Icipiti wulav na pēle pa tōm taa. Pē tōō ké pē wεε sı t́á t́ı sı wulav yaa Icipiti wulav.

20-21 Μρύγύ Ισά koola luləsəlaa mpeye kɔpantɔ, na í lá na pa piitim taɣali. Mpi tɔ, pa nyanɣana-ɪ tɔ pə tɔɔ. Uena Iseyeli nyəma náa hukiyi na pá nyɔɔki ton. ²² Μρύγύ Icipiti wulav tɔwa Icipiti nyəma təna si: Ye Hepəla alv lɔla apalɔpəyaya í tənɣi-keɣe Nili pəɣɔ lɔm. Ama í yeki alɔpiya.

2

Moisi lɔlvɔv na ɪ pəcaatɔ

¹ Μρύγύ Lefii tɔ nɔɣɔlv ɪ kpaɣa Lefii alv nɔɣɔlv. ² Uena alv unɪ í lá teu na í lɔli apalɔpəyaya. Ka lapa-ɪ teu ke səsəm. Uena í maɣasi-keɣe ηmesuyɔ ke isətɔnaa tooso. ³ I nawa si ɪ kaa pəsɪ na í ηmesɪ-ke, uena í caa kowusaya na í taa-keɣe kaaloo, na tɔɣɔ nakɔli kv cələm si lɔm í taa sɔv. Μρύγύ ɪ husa pəyaya ke pə taa na í pona kowusaya ηke na í su pəɣɔ taa, ké kutenɣ luyɔ tɛɛ, ké səsəncaasi taa. ⁴ Na pəyaya ηke ka kəɣɔ səɣa táálém tɔɔ si ɪ naaki mpi ɪ neu ká tɛna tɔ.

⁵ Pə pamna Icipiti wulav pɛɛlɔ tii lɔm sɔv, na ɪ taapalaa su-ɪ na pɛɛɛ pá málɔɣí kutenɣ. Ue Icipiti wulav pɛɛlɔ loosa kowusaya nté səsəncaasi tɛɛ ké lɔm taa. Uena í tili ɪ yoma taa lɛlv si í polo í kpaɣa. ⁶ I kulaa uɛ ɪ maɣana apalɔpəyaya nté na ká wiiki. Ka təm lapa-ɪ pətɔtɔɛ uena í pəsəna si: Cəne unɪ, Hepəla nyəma pəyaya ké.

⁷ Ka kəɣɔ ka səɣa təna, tənaya ɪ nɔɣɔ təkpaɔv si: N caa si má polo má pɛɛki-η Hepəla alv wei ɪ ká mɔsəsi-ké tɔ? ⁸ Ntɛna pɛɛlɔ unɪ í cɔ si: Polo.

Kəɣɔ tɛɛwa uena í kəna ahɔlv unɪ ɪ too kɔlvɔlv. ⁹ Μρύγύ Icipiti wulav pɛɛlɔ təma alv unɪ si: Kpaɣa pəyaya kanɛ na η mɔsəsi-m- ke, maɛ fɛli-η.

Uena toto kpaɣa-ke na í tɔɔ-ke.

¹⁰ Pəyaya kəma na ká cé hətɛ uena ka too pona-ke na í cɛɛ-keɣe Icipiti wulav pɛɛlɔ na ká caya ɪ kiη isɔ ka too kɔlvɔlv. Ntɛna ílé í ha-keɣe hətɛ si, Moisi. Lɔm apalɔv ke pa yaa mpɔv na pa tɛ taa. Mpi tɔ, lɔm taa ké ɪ ləsa-ɪ.

Moisi sewa na ɪ pote ke Matiyah tɛtv taa

¹¹ Moisi lapa səsɔ uena kvɔakɔ nakɔli í polo si ɪ naaki ɪ nyəma Hepəla nyəma. Na ɪ nawa tɔtɔɣɔ wahala təma wena Icipiti nyəma tɔkaya-we tɔ. Haləna í ná tɔtɔɣɔ Icipiti tɔ nɔɣɔlv ɪ kvɔi Hepəla tɔ. ¹² I caa isɛ ke ɪ taa na ɪ waali ɪ ta na nɔɣɔlv, uena í kú Icipiti tɔ na í ηmesɪ-ɪ kanyəɣa tɛɛ. ¹³ Tɛv fema na í məli, uena í maɣana Hepəla nyəma na pá makɪ təmaɣa pa taa pa tike. I lola-we uena í pɔɔsi mɔsɔntɔ si: Pepe tɔɔ ké n laki nyá tɛɛtv ke nyəməη ke mpɔv? ¹⁴ Mpɔvɔɛ ílé ɪ pəsəna-ɪ si: Awe kpa-η tá wulav yaa tá təm huɔlv ye? N caa si n kv-m isɔ n kvɔv Icipiti tɔ tɔ yɛɛ?

Moisi cəkənaa si yəlaa nyəmá-tɪ uena sɔɣɔntɔ kpa-ɪ. ¹⁵ Icipiti wulav maɣamaɣa ná nu mpɔv na ílé ɪ təɣna pɛɛkvɔv si ɪ ləsəɣi ɪ luyɔ tɛɛ. Ntɛna Moisi sɔv nyutɔ na í polo Matiyah tɛtv taa ké cɔɔsɔv. I tala təna uena í caya ləkɔ nɔɣɔlv ɪ nɔɣɔ.

¹⁶ Kətɔlv nɔɣɔlv ɪ ka wɛ təna na pá yaaki-ɪ si, Yetulo. I wɛna pɛɛlaa naatosompəɣɔɣa. Μρύγύ pɛɛlaa mpe pa pola lɔm luyɔ si pa suuliɣi pəlona na pa caa tɔla nyɔɔ. ¹⁷ Pə tasaa uɛ, tiikilaa napəli pa kəmaɣalɛ na pá təɣɔni-we. Moisi ná mpɔv uena í sɛɛna pɛɛlaa mpe pa tɔɔ, na pa kaləkv nyɔɔ. ¹⁸ Pa məla təyaya uena pa caa pɔɔsi-we si: Isənaya pə lapa na saɣa í kɔɔ ləη ke mpɔv? ¹⁹ Ntɛna pá cɔ-ɪ si: Icipiti tɔ nɔɣɔlv ɪ waasəna-tɔ. Haləna í lu tá kaləkv ke lɔm na kú nyɔɔ. ²⁰ Kɛlena pa caa nɔɣɔ təkpaɔv si: Na apalɔv unɪ ɪ wɛ le? I tá sɔvna-ɪ təyaya suwe? Tɔv, í polo na í yaa-ɪ na í kɔɔ na tá na-ɪ tə təɣɔ.

²¹ Μρύγύ Moisi tisaa na í caya apalɔv unɪ ɪ tɛ. Haləna ílé ɪ ha-ɪ ɪ pɛɛlɔ Sefola na í lá alv. ²² Alv unɪ ɪ lapa teu, uena í lɔli apalɔpəyaya na ka caa ha-keɣe hətɛ si Kɛsəm. Macɔɔsaa ké pɛɛɛ pa yaa mpɔv na pa tɛ taa.

Isə lapa Moisi ke Iseyeli nyəma waasɔlv

²³ M'p'ógó pə taan̄a səsəm, ilena Icipiti wulav sí. Yomle nuwa Iseyeli nyéma ilena pá wiiki na pá tekiyi Isə si í waasi-we na ílé i nu. ²⁴ Na í təəsi nəgə ŋka i ka si pa caanaa caanaa Apələham na Isaaka na Yakəpu tə ka tə. ²⁵ Na í nyəni Iseyeli nyéma na í paasəna pa təm.

3

¹ Waatu in̄i tə na Moisi náá tən̄a i yəti Matiyən̄ kətulv Yetulo təla tiikuɣu. M'p'ógó kuyaku nakulv i tiikaa na í tala Isə puyv ŋku pa yaa si Holəpu təgə wulaya tetv waali. ² Tən̄aga Tacaa tillu lu i təə ké tiika kuləpaya ŋka ka muɣi kəkə tə ka taa. I paasəna teu, ilena í ná si kəkə muɣi yáá. Ama tiika mayamaɣa u nyaki. ³ Ntena í tó i taa si i ká kɔtəna teu na í ná piti təm nti si isən̄aya pə lapa na kəkə muɣi tiika na kaa nyaki. ⁴ Isə nawa si i caa kɔtənav, ilena í yaa kəkə ŋke ka taa si: Moisi Moisi. Na Moisi cə si: Ma nuwa. ⁵ M'puyule Isə təma-i si: Taa kɔtəna tiika ŋke yoo. Wəgəsi nyá ntankpala. Mpi tə, Isə tetv təə ké n sən̄a mpv. ⁶ Maɣale nyá caanaa caanaa Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Isə.

Səgəntv kpa Moisi, ilena í takv i isentəə si í taa na Isə. ⁷ Ntena Isə tə si: Ma nawa isəna ma yəlaa təkvi konyən̄ ke Icipiti tə. Pəyəle ma nuwa wula nna pa ŋmakəllaa təgə-we tə. Ma nyəmá pa wahalanaa tə. ⁸ Pə təə ké ma tiwa si ma cəkvi-wəgə Icipiti nyéma nin̄ taa, na má pona-wəgə tetv kɔpantv nti tə walaa na təgən̄aya na kɔpantv tən̄a təla yem təhə tə tə taa. Kanaan̄ nyéma, na Hiti nyéma, na Amolii nyéma, na Filiisi nyéma, na Hifi nyéma, na Yepusi nyéma, pa cayana tə taa. ⁹ Ma nuwa Iseyeli nyəma wula, pəyəle ma nawa yaasi wei Icipiti nyéma ŋmakələgəna-we tə. ¹⁰ Mpv tə, ma tiliyi-ŋ Icipiti wulav tē si n̄ polo na n̄ ləsi ma yəlaa Iseyeli nyéma ke Icipiti taa.

Isə hvləyi i təyi Moisi

¹¹ M'puyule Moisi cəwa Isə si: Maɣale awe na halv máá puki Icipiti wulav kin̄ si ma ləsəyi Iseyeli nyéma ke Icipiti taa? ¹² Kelena Isə si: Maa wəe nyá waali. Na mpi n ká nyəna si má tiliyina-ŋ təgəle si, n ká ləsi Iseyeli nyéma ke Icipiti na nyana-we í kəə na í sɛɛ-m puyv kune kv təə cən̄e. ¹³ Ntena Moisi si: Pə wə teu, ye ma polaa na má mayana-we, na má heeli-we si pa caanaa Isə tilina-m pa waali. Ile paa pəəsi-m nyá hətə, ilena má cə-we suwe?

¹⁴ M'puyule Isə cə-i si: Ma hətə nté Mawetam. Mpv tə, n̄ polaa ile n heeli-we si: Tamwəelv tilina-m mə waali. ¹⁵ Na n̄ cuyusi si: Mə caanaa caanaa Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Isə Tacaa tilina-m mə waali. Ma hətə nté, haləna antulinya polo na í kulv. Hətə ntəgə yəlaa ká yaaki-m paa waatu wei. ¹⁶ Təv, polo pən̄entaa na n̄ koti Iseyeli səsaa na n̄ heeli-we si: Mə caanaa caanaa Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Isə Tacaa lu ma təə na í heeli-m si i na-me na i nyéma isəna pa ŋmakələgəi-me tə. ¹⁷ Na i tó i taa si i ləsəyi-məgə wahala tetv taa cən̄e na í pona-məgə Kanaan̄ nyéma, na Hiti nyéma, na Amolii nyéma, na Filiisi nyéma, na Hifi nyéma, na Yepusi nyéma pa tetv taa, timpv təgən̄aya na kɔpantv tən̄a təla yem təhə tə. ¹⁸ Ye pa nu mpv paa mv-təyi. Ilena n̄ kɔpəgə-we na í polo í mayana Icipiti wulav na í heeli-i si Hepəla nyéma tá, tá Isə Tacaa lu tá tə. Mpv tə, ha-təgəv mpaav na tē polo wulaya tetv taa na tē lapv-i kətasi. Pvi mayana isv kuyəen̄ tooso təntə. ¹⁹ Ma nyəmá si ye pə ta han̄ wulav i kaa yele-me na í tɛɛ. ²⁰ Pə təə ké maa hə Icipiti nyéma ŋkran̄ŋ na yaasinaa mpa too pa ta nata tə na halv wulav təgəni-məgə kutəgənv na í tɛɛ. ²¹ Halv má yele na Icipiti nyéma la-məgə kɔpantv na í taa lu nin̄ kakpasv. ²² Paa Iseyeli alv wei i ká sələmi Icipiti alaa mpa pa ké i asəmaa na i cəlv nyéma təgə nyəgətv kɔpantv wontu, na wula nyəntv, na wontu kəsusuutu, na í tə mə piya tə. M'p'ógó í ká səsəna Icipiti nyéma ke konyən̄.

4

Isə hvləyi i toŋ ke Moisi

¹ M'p'ógó Moisi pəsa Isə Tacaa si: Na ye isv Iseyeli nyéma ta tən̄a ma təm na pá kisi-m nunav na pá tə-m si Tacaa ta lu ma təə ké tiili se? ² Ntena Tacaa təmi-i si: Pepegə n təkə nyá

nin taa? Mpuvule si: Kpátóyó. ³ Kelená Isó si: Pəti-kuyv atə. Moisi pəta-ku, ɔlena kó pəsi tɔm. Tənaɣa ɪ ŋmaawa təyayav. ⁴ Ḿpóyó Tacaá heela-ɪ si: Siisi na ń kpa ɪ suka taa.

Moisi siisaa na ɪ kpa tɔm inɪ təcav, ɔlena tɔm tayanɪ kpátóyó ke pəsuyv ke ɪ nin taa. ⁵ ɔlena Isó si: Mpi n ká hóləna Iseyeli nyóma si pa caanaa Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Isó Tacaá má ma lu nyá tɔɔ tɔyɔle. ⁶ Ḿpóyó Isó tasa Moisi ke heeluyv si: Nyəkɪ nyá nin ke nyá lanle taa ké nyá toko tɛɛ.

Moisi nyəka ɪ nin ke mpv na í kusɪ-ɪ, ɔle ɪ tuta tənuyv tɔɔ asilima kutəŋ^a waasa ɪ nin tənaɣale na í sɛɛwa təhaii. ⁷ Kelená Isó si: Mələna nyá nin ke nyá lanle taa.

Moisi kɔma na í kusɪ ɪ nin ɔle ɪ məlaa kele təmammam ɪsu ɪ ka wɛv tɔ. ⁸ Mpuvule Tacaá tɔma si: Ye Iseyeli nyóma ta tɔna-ŋ, na ń kisi na ń la piti təmlə kancaalaya nyənte na pá tá mv nyá tɔm. ń lapa naale nyənte tənɛ ɪsu pa mv-ti. ⁹ Ye pə kpeŋna piti təma anɛ a naale na pá ká nyuyv na pá kisiyi nyá tɔm na paa nukəna-ŋ, ɔle ń cosɪ Nili pəyɔ lvm na ń pəli-wəyi tətɔ tɔɔ na pá pəsi caləm.

Isó kpawa Aləŋ ke Moisi waali tv

¹⁰ Ḿpóyó Moisi si: Pə kaa la, ma ta nyɪ yɔyɔtaya. Paa hatoo n caala-m yɔyɔtənav tɔ ma taa nyɪ yɔyɔtuyv. Paa na nəŋnɔɔ ɪsəntɔ kulvmtv ntəyi, pə ta layasi.

¹¹ Kelená Isó nəyɔ təkpaɪ si: Pə taya ma tɔna yulv ke nəyɔ taa? Na ye ma nəkaa ma lapɪ-ɪ kamumuka yaa ntam. Pəyele má nəkaa ma yele na í naaki yaa í yulvmti. ¹² Mpv tɔ, tɛɛ nəŋnɔɔ. Maa wɛɛ nyá waali na maa tú nyá nəyɔ taa ké tɔm pee wena n ká yɔyɔti tɔ. ¹³ Mpuvule Moisi si: Hai, Tacaá, ma kpa nyá yule, tili wei n caa tɔ, yele ma tɔm.

¹⁴ Tənaɣale Moisi tɔm lapa Tacaá ke pááná na í tɔmɪ-ɪ si: Nyá taalv Lefii tv Aləŋ wɛɛ. Halɪ ílé ɪ tu luna ntɛyɛ nyá səŋuyv, na í loosa-ŋ ɪ lanhlvmlɛ ká wɛɛ sɔyɔntv. ¹⁵ N ká teləsi-ɪ nti nti ɪ ká yɔyɔtəyi tɔ. Na máá wɛɛ mə waali na má hólí-mɛyɛ mə kulapəle. ¹⁶ Nyá pəsa ɪsu Isó kele, na ń teləsəyi-ɪ nti ɪ ká heeliyi samaa na nyá nəyɔ tɔ. ¹⁷ Təkɪ nyá kpátóyó ke nyá nin taa na ń lakəna-kuyv piti təma.

Moisi məlvuyv ke Iseyeli nyóma kin

¹⁸ Ḿpóyó Moisi məla ɪ yəti Yetulo cɔlv na í heeli-ɪ si: Ma mələyi Icipiti na má ná Iseyeli nyóma alaafəya. Ntəna ílé si pə wɛ teu, polo.

¹⁹ Ḿpóyó Tacaá heela Moisi ke Matiyəŋ tətɔ taa təna si: Taa nyana Icipiti məlvuyv. Mpi tɔ, mpa pa lukaya-ŋ kuyv tɔ pa səpa pa təna.

²⁰ ɔlena Moisi cayasi ɪ alv na ɪ piya ke kpaŋasi na pá tɛɛ Icipiti, na í təkə kpátóyó ŋku Isó ka heela-ɪ si ɪ kpaya tɔyɔ ɪ nin taa. ²¹ ɔlena Tacaá tasa-ɪ heeluyv si: Ma ha-ŋ tɔŋ si ye n tala Icipiti, n la piti təma anɪ a təna na Icipiti wulav ná. Ama maa tv-ɪ lanjkpusəŋ na ɪ kaa yele Iseyeli nyóma na pá tɛɛ. ²² Na ń heeli-ɪ si maya Isó Tacaá ké. Iseyeli nyóma wɛ ké ɪsu ma apalv pəyaya kancaalaya nyəŋka. ²³ Timpi ma təma si í yele ma kancaalaya pəyaya na ká polo ká sɛɛ-m na í kisi tɔ, pə tɔɔ ké maa kó inɪ ɪ apalv pəyaya kancaalaya nyəŋka.

²⁴ Ḿpóyó Moisi pa svv tiiliyi ahoo naali. ɔlena Isó kpipi-ɪ si ɪ kuyti. ²⁵⁻²⁶ Tənaɣale ɪ alv Sefola kpaya kpantanyaaluyv na í pəli pəyaya hənəyɔ na í tokina-keɣɛ Moisi tɛɛ na í tɔ si: N ke-m caləm apalv ké. Pəlvuyv tɔm ke Sefola yɔyɔtəna mpv. ɔlena Isó yele Moisi.

²⁷ Ḿpóyó Isó heela Aləŋ si í səŋ Moisi ke wulaya tətɔ taa.

Aləŋ tɛɛwa ɔlena í suli ɪ neu Moisi ke Isó puyv kin, na pá kpi təma na pá sɛɛ təma. ²⁸ Na Moisi náá keesi-ɪ tɔm nti Isó heela-ɪ na piti təma nna ɪ ka hula-ɪ tɔ. ²⁹ Ntəna pa naale pá təŋ təma na pá polo Icipiti na pá koti Iseyeli səsaa. ³⁰ Ḿpóyó Aləŋ keesa-wɛyɛ nti nti Isó ka heela Moisi tɔ, na pá lá piti təma anɪ na Iseyeli nyóma ná. ³¹ Pələ pa ná mpv, ɔlena pá tisi si Isó lakəna. Pa cekənaa si Isó nawa pa konyəntɔyɔle ké na í kɔɔ si í waasi-wɛ. ɔlena pá həntɪ-ɪ atɛ na pá sɛɛ-ɪ.

^a 4:6 asilima kutəŋ; Mpi Ləkpa taa pa yaa si kutəŋ kusɛmuyv tɔyɔ pa yaa cənɛ si tənuyv tɔɔ asilima kutəŋ.

5

Moisi na Aləh pa pote ke Icipiti wulav té

¹ Pəle pə waali ké Moisi na Aləh pa pola Icipiti wulav té na pá heeli-ı sı: Iseyeli nyóma ta, tá Iso Tacaa sı tó heeli-η sı n̄ ye-le-tu na tó polo pooluη na tó lapı-ı təmle pəyaya nakəli.

² Tənaγale Icipiti wulav nəγə təkpaυ sı: Aweye Iso Tacaa ye? Ma ta nyı pəntv. Ue ma feı sı ma nukı ı təm na má ye-le Iseyeli nyóma sı pá polo tiili.

³ Mpuγule Moisi na Aləh pa cəwa sı: Hepəla nyóma tá, tá Iso Tacaa luna tá təə na í heeli-tuyv mpu. Pə təə tə ye-le-tu na tó tó kuyeyη tooso na tó polo pooluη na tó lá kətasi. Ye pə taya mpu ı ká kv-tu na kvətη yaa yoou. ⁴ Mpuγú wulav holina Moisi na Aləh sı: Me, pepe təə ké í tvsəyi Iseyeli nyóma sı pá ye-le pa təma ye? Mi məli mə nyəna taa. ⁵ Nəənnəə taa yəlaa pane pa hukaa ké isu pa təma ka polo isentaa, ilena í caaki sı í məhna-yeyə waali yeyə?

Wahala təma səsuyv

⁶ Kuyaku ηkuyv Icipiti wulav heela Icipiti nyóma mpa pa ké wahala təma feηlaa səsaa tə, na mpa pa ké feηlaa səkpema ke Iseyeli nyóma taa tə ⁷ sı: I taa tasa-weyə pilikinaa kasaaloka celvγv ke faalaa. Pa maγamaγa paa pukina na pá kvη. ⁸ Pəcə pə feı sı pa pikilinaa í sekı isu pa tu ηmaaki tə. Felentunaa ke-weyə. Pə təə ké pa kəma ma kvη sı má ha-weyə mpaav na pá polo pá lá pa Iso ké kətasi. ⁹ I tu-weyə təma toη nyəna. Ue pa kaa hiki tapasopəle sı pá paasəγəna pa pəpətv təmnaa mpe.

¹⁰ Mpuγú feηlaa səsaa na səkpema pa lu Icipiti wulav té na pá polo pa heeli Iseyeli nyóma sı: Wulav sı, tó taa tasa-meyə kasaaloka celvγv. ¹¹ Sı mə maγamaγa í ká yeləna na í kú. Pəyele mə pilikinaa kaa sekı isu í tu ηmaaki tə.

¹² Mpu pə yelina na Iseyeli nyóma ya Icipiti tetv taa sı pá kvη kasaaloka. ¹³ Na feηlaa səsaa náa caaləyi-we na toη sı pə wee sı pá teη paa ifemle nte tə pilikinaa ke teitei, isu too paa celaya-weyə kasaaloka ke kvcelv tə. ¹⁴ Haləna feηlaa səsaa mpe pá makı səkpema mpa paa kpawa Iseyeli nyóma taa tə. Sı pepe təə ké nəənnəə samaa u lakı pilikinaa, na pə takı isu too paa sıw tə.

¹⁵ Mpuγú feηlaa səkpema mpe pa pola Icipiti wulav kvη sı pa hóləyi-ı pa wahala na pá wiina-ı sı: Hai, tá caa, pepe təə ké n̄ naasəyi-tuyv mpu? ¹⁶ Nyəni, anı tá maγamaγa tə kvηna tá kasaaloka. Pəyele pa caaləyi-tv sı tá pilikinaa í taa sekı isu tu ηmaakaya tə. Pəcə pa təhna-tuyv mapv ntə. Nyá yəlaa təm səpaya. ¹⁷ Tənaγale Icipiti wulav nəγə təkpaυ sı: I ké felentunaa kpitikpitinaa ké, pə maγamaγa pə təə ké í waakəna sı í puki Iso ké kətaya lapv. ¹⁸ I kvli na í tee mə təma taa. Nəγəlv kaa cela-meyə kasaaloka ke faalaa. Pəyele í ká ηmá pilikinaa ke teitei ké isu í tu ηmaaki tə.

¹⁹ Mpuγú feηlaa mpe pa laná wakəlaa. Mpi tə, pa heela-we sı paa ηmaaki pilikinaa ke paa ifemle nteye təcυηη isu paa sıwa tə. ²⁰ Mpe pa lukaya ile pa maγana Moisi na Aləh pa taηa-weyəle. ²¹ Uena pá tvv pəle sı: Iso ká kpatı mə yule təə ké kpaakpaale. Mpi tə, mə lapəna na Icipiti wulav na ı waali nyóma pa luyv lu-tv. Mə tekina tá luyv sı pá lentı.

²² Mpuγú Moisi tasa Tacaa ke sələmvγv tətə sı: Hai, Tacaa, pepe təə ké n̄ lakı nyá yəlaa taya isayatu? Na pepe təə ké n̄ tu tila-m pa waali? ²³ Hatoo kuyan̄ku ma heela Icipiti wulav ke nyá təm tə, ı səsaa Iseyeli nyóma ke wahala ké. Pəyele nyá suma, nn lvkı sı n̄ waasi-we.

6

¹ Mpuγú Tacaa cəwa Moisi sı: N ká ná isəna maa la Icipiti wulav tə. Toη ke maa lana-ı na í ye-le-me na í tee. Halı ı maγamaγa ı ká tu təγəhna-meyə ı tetv taa sı í tee ləη na í wesı-ı.

Iso su Moisi ke nəγə sı ı ká waasi Iseyeli nyóma

² Uena Iso tasa Moisi ke heeluyv sı: Ma ké Tacaa ké. ³ Halı ma hólá ma təyi Apəlaham na Isaaka na Yakəpv sı maγale Iso Toma təna tv. Ama pa ta nyı sı ma hətə tətəγəle Mawetam.

⁴ Ma na-we tə pəela nəγə na má sı-we sı maa ha-weyə Kanaaη tetv nti tə taa pa caya cayalutv

ke isəntə tə. ⁵ Pənentə ma nu yomle nte Icipiti nyəma tugi-we na pá wiiki tə. Haləna pə təəsi-m nəγə ŋka ma na-we tu pēlaa tə. ⁶ Pə təə kə ma tu Moisi si í heeli-me si maγale Tacaa. Maa ce-meγe mə yomle na mə wahala təma taa na má waasi-me. Na ma hó Icipiti nyəma ŋkraŋyυ na ma toŋ səsəŋ. ⁷ Maa nyəni-meγe ma yəlaa na mí nyəni maγa mə Iso. Waatu inəγi i ká nyi si mə Iso Tacaa má ma hetəγəna-meγe Icipiti nyəma wahala təma an i taa. ⁸ Pəle pə waali maa pona-meγe tetu nti maa su Apələham na Isaaka na Yakəpu ke nəγə na tuunav si maa ha-me na té pəsi mə nyəntu tə tə taa. Mpi tə, maγa Tacaa kə.

⁹ Mpyú Moisi kraγa təm nti na í teləsi Iseyeli nyəma ilena pá kisi tə muγu. Mpi tə, pa yomle təma kəla-weγe puw.

¹⁰ Ilena Tacaa tasa Moisi ke heeluγu si: ¹¹ Polo Icipiti wulav kiŋ na í heeli-i si pə wee si í ye le Iseyeli nyəma na pá lu nyá tetu taa.

¹² Ntəna Moisi nəγə təkpaυ si: Iseyeli nyəma maγamaγa ná tá nuna-m kacaŋfana Icipiti wulav? Hal i maa tu pəsəγi yəγətəγa ke isəntə tə, pə tu teesaa kəle.

¹³ Kələna Tacaa tu Moisi na Aləŋ si: I polo mə naale na í maγana Iseyeli nyəma na Icipiti wulav na í heeli-we si, pə wee si Iseyeli nyəma í lu Icipiti taa.

Moisi na Aləŋ pa caanaa caanaa həla

¹⁴ Iseyeli nyəma ləluŋ loosi nyəma cəsənaa həla ntə.

Yakəpu pəyalu kancaaləγa nyəŋ Lupəŋ pəyalaa nté Hanəki na Palu na Həsələŋ na Kaami, pəleγele Lupəŋ ləluŋ loosi nyəma cəsənaa.

¹⁵ Simiyəŋ íle i pəyalaa nté, Yemuweli, na Yaməŋ, na Ohat i, na Yakəŋ, na Sohaa, na Sawuli. I alu Kanaaŋ nyəŋ lələna-i i pəyalu kantəkəγa nyəŋ inə. Simiyəŋ ləluŋ loosi nyəma cəsənaa nté.

¹⁶ Lefi pəyalaa mpa pa kə i ləluŋ loosi nyəma cəsənaa tə pa we yəlaa tooso kə.

Pa həla nté Keesəŋ, na Kehat i, na Melali. Lefi in i ləluŋ pu si nté nunuwa na hiu na naanuwa na naatosompəγəlaγa (137). ¹⁷ Keesəŋ pəyalaa nté Lipini na Simeyi, pəleγele Keesəŋ ləluŋ loosi nyəma cəsənaa. ¹⁸ Kehat i íle i pəyalaa nté, Amələm, na Isaa, na Həpələŋ, na Usiyeli. Kehat i ləluŋ pu si nté nunuwa na hiu na naanuwa na tooso (133). ¹⁹ Melali íle i pəyalaa nté Malii na Musi. Pəleγele Lefi nyəma ləluŋ loosi nyəma cəsənaa.

²⁰ Amələm íle i kraγa i caa neu Yəkəpet i kə na í ləli-i apalu piya ke naale, Aləŋ na Moisi. Amələm in i ləluŋ pu si nté nunuwa na hiu na naanuwa na naatosompəγəlaγa (137).

²¹ Isakaa íle i pəyalaa nté Kolee, na Nekəfi, na Sikəli. ²² Usiyeli pəyalaa nté Mikayəli, na Ilisafəŋ, na Sitili.

²³ Aminatəpi pəelə Ilisəpa wei i kə Nasəŋ neu təγə Aləŋ kraγaa na í ləli Natəpi, na Apihu, na Ilaaa, na Itamaa.

²⁴ Kolee íle i pəyalaa nté Asii, na Ilikana, na Apiyasafi. Pəleγele Kolee ləluŋ loosi nyəma cəsənaa.

²⁵ Putiyeli pəelə nəγəlu ke Aləŋ pəyalu Ilaaa ná kraγaa na íle í ləli Pəŋhasi.

Lefi ləluŋ nyəma loosi nyəma cəsənaa həla nté.

²⁶ Na Aləŋ na Moisi mpeγe Tacaa təma si pá ləsi Iseyeli nyəma ke Icipiti taa kə nəγə kulumaγa. ²⁷ Mpe in i pa teləsəna Icipiti wulav ke nti Iso yəγətə si í ye le Iseyeli nyəma na pá lu i tetu taa tə.

Isə lələγi nəγə ŋka i ka su Moisi tə

²⁸ Mpyú kuyaku nakuli Iso yəγətəna Moisi ke Icipiti tetu taa na í heeli-i si: ²⁹ Ma kə Tacaa kə, polo í heeli Icipiti wulav ke tə təna nti ma yəγətəna ma nəγə tə.

³⁰ Mpuγule Moisi cə-i si: Icipiti wulav kaa nuna-m. Mpi tə, ma ta nyi yəγətəγa ke paa pəcə pəcə.

7

¹ Mpyú Tacaa heela Moisi si: Maa tu-ŋ toŋ səsəŋ na í pəsi isu Iso kə Icipiti wulav isəntə na Aləŋ náa teləsəγi-i nyá təm. ² N ká keesi Aləŋ ke tə təna nti máa heeli-ŋ tə, na íle í teləsi-təγi

Icipiti wulav si í yele lseyeli nyóma na pá lu í tetv taa. ³ Paa na mpv tɔ, maa la Icipiti wulav ke lan̄kpusəh. Paa na piti tɔma na kuhulum mpi pə tɔna maa la Icipiti taa tɔ, ⁴ í kaa nuna-me. Halí waatu inəgi maa nyənsi Icipiti nyóma ise ke teu ke isəna pə wee tɔ. Ilena má ləsi ma yəlaa lseyeli nyóma ke nəgɔ kulumaya ke tetv tənə tɔ taa. ⁵ Saa inəgi pu ce Icipiti nyóma isentəɔ na pá nyí si ma ké Tacaa.

⁶ Ḿpógú Moisi na Aləh pa lapa teitei isu Tacaa ka heeluyu-we tɔ. ⁷ Waatu wei pa yəgɔtəyana wulav ke mpv tɔ, Moisi pusi ka we nunaasa na Aləh nyənsi ke nunaasa na tooso.

Icipiti wulav kisa Moisi na Aləh ke nunav

⁸ Ḿpógú Iso Tacaa heela Moisi na Aləh si: ⁹ Ye Icipiti wulav tɔma-me si í la piti tɔmlə natəli, ilə Moisi heeli Aləh si í peti í kkrátógú ke ateyə wulav isentaa, na ku pəsi tɔm.

¹⁰ Tənaɣa Moisi na Aləh pa teewa na pá lá teitei isu Iso Tacaa keesuyu-we tɔ. Aləh peta í kkrátógú ke ateyə Icipiti wulav na í waali nyóma pa isentaa na kó pəsi tɔm. ¹¹ Ḿpógú wulav kota Icipiti tɔwaa na pə topotopo nyóma na pələ pá lá mpv tɔtɔ, na pa topotopotv taa. ¹² Pa tɔna pa peta pa kpatəh ke ate na í pəsi tɔmaa. Tənaɣa Aləh kkrátógú tɔm kulaa na í li pane pa nyəh tɔmaa tɔna. ¹³ Paa na mpv Icipiti wulav lapa lan̄kpusəh na í kisi nti Moisi na Aləh pa pola-í sələmpɔv təgɔ teitei isu Tacaa ka yəgɔtɔv tɔ.

Wahala kancaalaya nyəh

¹⁴ Ḿpógú Iso Tacaa tɔma Moisi si: Ntəh Icipiti wulav kama nyuyv ke í lan̄kpusəh taa na í kisi lseyeli nyóma ke yeluyv si pá tee yee? ¹⁵ Təv, cele kv fema n lu ləh na n̄ kraɣa nyá kkrátógú ŋku ku pəsa tɔm tɔ, na n̄ polo í teyə saa wei í tiiki pəgɔ tɔ, na n̄ taŋi-í kvten tɔ. ¹⁶ Ilena n̄ heeli-í si: Hepəla nyóma tá, tá Iso Tacaa tilina-m si má heeli-ŋ si n̄ yele í yəlaa na pá polo pooluŋ na pá see-í, na haləna saŋa nyaa saŋ. ¹⁷ Pə tɔɔ ké Tacaa si má teləsi-ŋ si n̄ tɔma si n̄ ta nyəmi-í tɔ pənentaa ké n̄ ká nyəmi-í. Kkrátógú kvneyə maa ma Nili pəgɔ lɔm tɔɔ, ilena Iso yele na pə tɔna pə pəsi caləm, ¹⁸ na tiina sí na lɔm səh na halí Icipiti nyóma kpisi pə nyəv.

¹⁹ Ḿpógú Tacaa tasa Moisi ke heeluyv si: Heeli Aləh si kraɣa nyá kkrátógú na n̄ hólí-kuv Icipiti nyóma lɔm təkpentenaa na pusi na ləh pə tɔɔ na pə kpeŋna lvcayamnaa na tuŋ na kvkraməh pə pəh taa lɔmnaa, na pə pəsi caləm. Waatu iní caləm ká waasi tetv tɔna təpai.

²⁰ Ḿpógú Aləh kusa kkrátógú na í má pəgɔ lɔm tɔɔ isu Tacaa ka keesuyu-we təgɔ Icipiti wulav na í waali nyóma pa isentaa, na lɔm tɔna pəsi caləm. ²¹ Ilena pəgɔ tɔna tiina sí, na ka lɔm səh haləna Icipiti nyóma kpisi pə nyəv. Na paa timpiyi n̄ tala tetv tɔna taa caləm waasəna.

²² Ḿpógú Icipiti tɔwaa lapa teitei isu Moisi-we na pa topotopotv taa. Ilena Icipiti wulav la lan̄kpusəh isu Tacaa ka tɔm yəgɔtɔv tɔ, na í kisi nəgɔ ŋka paa sələma-í tɔ. ²³ I ta kraɣa-ti na í yaa pulv. Ilena í ha lumaya na í sɔv í təyaya. ²⁴ Tənaɣa Icipiti nyóma tɔna sɔv hila laasuyv na pá maləgi pəgɔ si pá hiki lɔm kunyɔnyəv. Mpi tɔ, pəgɔ nyəm taa fei nyəv.

²⁵ Kuyeyə naatosompəgɔlaya təcu ké lɔm pəsa caləm.

Wahala naale nyəh

²⁶ Pə waali ké Tacaa tɔma Moisi si: Polo Icipiti wulav kin̄ na n̄ heeli-í si yele ma yəlaa na pá polo pá la-m tɔmlə. ²⁷ Ye n̄ kisa mpv maa yele na saləe lu nyá tetv tɔna taa. ²⁸ A ká huki təyomyom ke pəgɔ taa. Ilena á kpa na á sɔv wulav nyá nyá kawulaya təyaya taa, na nyá nan̄ kuhəntuyv taa. A ká kpa nyá kato tɔɔ mayamaya. A ká sɔv tətəgɔ nyá waali nyóma teesi taa na samaa nyənsi taa na tətəsəle na mɔtv tiisi taa tətɔ. ²⁹ Halí a ká kpa Icipiti wulav nyá nyá mayamaya nyá tɔɔ, na samaa tɔna tɔɔ, na pə kpeŋna tɔmlə nyóma tɔɔ tətɔ.

8

¹ Ḿpógú Tacaa tasa Moisi ke heeluyv tətɔ si heeli Aləh si: Hólí nyá kkrátógú na pusi na ləh na lvcayamnaa tɔɔ na saləe lu Icipiti.

² Alɔŋ ná húlá ɪ kprátúgú ke mpɔ, ɪlena salɛɛ lu Icipiti lɔmnaa taa na á waasi tetu tɛna. ³ Mprógú Icipiti tɔwaa ná lapa mpɔ na pa topotopotu taa tɔtɔ, na salɛɛ lu na á kra tetu tɛna taa. ⁴ Ntɛna Icipiti wulav yaa Moisi na Alɔŋ na í tɔ-we si: ɪ wiina Tacaa na í hatɔlɔna salɛɛ anɔɣi má na má yɔlaa. Pɛ waali ɪle maa ye le Iseyeli nyɔma na pá polo pá lá Isɔ ké kɔtasi.

⁵ Tɛnaɣale Moisi cɔ Icipiti wulav si: Ta caa, lɛsi nyá mayamaɣa ke saa wei n sɔɔlaa si má sɔlɔmi Isɔ ké mɛ tɔɔ na í kú salɛɛ ke nyana nyá samaa na nyá tɛmlɛ nyɔma mɛ tɛɛsi taa na á mɛli pɔɣɔ taa tike tɔ. ⁶ Kelɛna wulav si: Cele ke ma caaki si n sɔlɔmi Isɔ. Ntɛna Moisi si: Tɔw, pɛ we teu. Maa la mpɔ, ɪlena pɔcɔ́ n cɛkɛna si tá Isɔ Tacaa feina saala. ⁷ Pɔpɔtu fei lelen, salɛɛ ká lu nyana nyá samaa na nyá tɛmlɛ nyɔma mɛ tɛɛsi taa na á mɛli pɔɣɔ taa tike.

⁸ Mprógú Moisi na Alɔŋ pa lu Icipiti wulav tɛ. ɪlena Moisi sɔlɔmi Isɔ ké salɛɛ anɪ a tɔɔ. ⁹ ɪlena Tacaa la ɪsu ɪ sɔlɔmɔɣu tɔ, na salɛɛ si tɛɛsi taa na taasi tɔɔ na tawa taa. ¹⁰ Mprógú pa kɔta-yɛɣɛ huwa huwa. ɪlena ɪcate tɛna sɔŋ pɛ fei teu.

¹¹ Icipiti wulav nawa si ɪ wahala pasaa, ɪlena í lá lanɣkpusɛŋ na í kisi Moisi na Alɔŋ ke nunav ke teitei ɪsu Tacaa ka yɔɣɔtɔɣu tɔ.

Wahala tooso nyɔŋ

¹² Mprógú Tacaa tɔma Moisi si heeli Alɔŋ si: Ma nyá kprátúgú ke tetu tɔɔ, na mɔsɔɣu pɛsi pɔtu na tɛ kra Icipiti tetu tɛna taa.

¹³ Ntɛna Moisi na Alɔŋ pá lá teitei ɪsu Tacaa heela-we tɔ. ɪlena mɔsɔɣu pɛsi pɔtu na tɛ waasi yɔlaa na tɔla pa tɔɔ ké tetu tɛna taa. ¹⁴ ɪlena Icipiti tɔwaa mayasi ɪsu paa la mpɔ na pa topotopotu taa na pá kpisi. Na pɔtu náá we tɔla na yɔlaa pa tɔɔ. ¹⁵ Tɛnaɣale tɔwaa heela Icipiti wulav si: Isɔ mpɔle ke cɛnɛ ɪnɔɣi yoo.

Paa na mpɔ Icipiti wulav tɔka ɪ lanɣkpusɛŋ na í kisi Moisi na Alɔŋ ke nunav ke teitei ɪsu Tacaa ka yɔɣɔtɔɣu tɔ.

Wahala liyiti nyɔŋ

¹⁶ Mprógú Tacaa heela Moisi si: Cele kɔli lɔŋ ke tanaŋ kɔpanɣu tɛɛ, na n kati Icipiti wulav ke waatu wei ɪ tiiki pɔɣɔ tɔ na n heeli-ɪ si Tacaa má, ma tɔma si ye le ma yɔlaa na pá polo pá la-m tɛmlɛ. ¹⁷ Ye n kisaa si n kaa ye le-we, ɪle ma ye le na kacɔsi kɔnaasasi nasɔli si lu na sí sɔ́ Icipiti nyɔma tɛɛsi taa ké tetu tɛna taa, na sí nyasɔɣi nyana yɔlaa na nyá tɛmlɛ nyɔma tɛna. ¹⁸ Ama kacɔsi nsi si kaa wiili Kɔɛŋ tetu taa timpi ma yɔlaa weɛ tɔ. Tɛnaɣa Icipiti wulav ka nyɔna si Tacaa má, ma we Icipiti taa cɛnɛ. ¹⁹ Maa kenti mɛ tɔɔ ké kpante ke cele, na í kaa na wahala ɪnɛ.

²⁰ Mprógú Tacaa yɛlaa na kacɔsi kɔnyasasi nasɔli lu tuutuuma na sí watɪ Icipiti wulav na ɪ tɛmlɛ nyɔma pa tɛɛsi taa, na sí wakɔli tetu tɛna. ²¹ Tɛnaɣale Icipiti wulav yaa Moisi na Alɔŋ na í tɔ-we si: ɪ polo í lá mɛ Isɔ ké kɔtasi. ɪle Icipiti tetu taa ké pɛ weɛ si í la-si. ²² Kelɛna Moisi na Alɔŋ pa cɔ si: Tɛ kaa la-sɔɣi cɛnɛ. Mpi tɔ, Icipiti nyɔma ká nyɔni-sɔɣi acaalɔtu na pá yaɣa-tɔɣu pɛɛ. ²³ Pɛ weɛ ké si tɛ tɔ kɔyɛɛŋ tooso na tɛ polo pooluŋ. ɪlena tɛ lá tá Isɔ Tacaa ke kɔtasi ɪsu ɪ ka heeluyɔ-tu tɔ. ²⁴ Ntɛna Icipiti wulav si: Maa ye le-me na í polo. ɪle í taa hatɔli pooluŋ ké. Aaiyee si, í sɔlɔmɔna-m.

²⁵ Mprɔɣule Moisi nɔɣɔ tɛkprav si: Ye ma lu cɛnɛ, maa sɔlɔmi Tacaa na cele ɪ ká hatɔlɔna nyá na nyá tɛmlɛ nyɔma na nyá yɔlaa ke kacɔsi sɛnɛ. Ama kolumtu ké si n taa nɛɛti-tu na n taɣani Iseyeli nyɔma taɣa tanɔɣu si tɛ taa polo na tɛ lá Isɔ ké kɔtasi.

²⁶ Moisi lu Icipiti wulav tɛ ɪlena í sɔlɔmi Tacaa, ²⁷ na ɪlé ɪ lɛsi kacɔsi tɛna na sí ye le Icipiti wulav na ɪ tɛmlɛ nyɔma na ɪ yɔlaa, pɛ ta sɔɔ paa kolumaɣa. ²⁸ Mprógú Icipiti wulav lapa lanɣkpusɛŋ tɔtɔ na í kisi si Iseyeli nyɔma í taa lu.

9

Wahala kakpasɪ nyɔŋ

¹ Μπόγύ Tacaa tōma Moisi si: Polo Icipiti wulav kin na ḥ heeli-ι si Hepəla nyóma Iso Tacaa má, ma tōma si yele ma yəlaa na pá polo pá la-m təmlə. ² Ye n wεε na n kisiyi na n kaḥ nyuyv na ḥ taḥəyi-wεyε mpv, ³ maa yele na kusəku isayav nakvli kv kra Icipiti nyóma tōla, na kó kv kraγanəḥ na kraḥasi na yooyoonaa, na naaḥ, na heeḥ, na pəḥ. ⁴ Ama Tacaa ká fayasi Iseyeli nyóma nyəna na a taa natəli nyuyv kaa holi-tε.

⁵ Pəle pə paasi ilena Iso Tacaa su si cele ke in i ka la kəkəlv inəyi Icipiti taa.

⁶ Tεv fema ilena Tacaa yele na kusəku naḥ Icipiti nyóma tōla tənaya kvpampəle isu i ka yəḡətvv tō. Ama Iseyeli nyóma nyəna taa natəli tə nyuyv ta holi-tε. ⁷ Μπόγύ Icipiti wulav pəssaa na í nu si Iseyeli nyóma tōla taa natəli tə ta sí. Paa na mpv pəle pə ta lap-i pulv. I kama nyuyv ke i laḥkpusəḥ taa na í kisi Iso yəlaa ke yeluyv si pá tεε.

Wahala naatoso nyəḥ

⁸ Pə waali ke Tacaa tasa Moisi na Aləḥ ke heeluyv tətō si: I cosi məsaya taa tōluma ke mə ḥkulee taa. Ilena í polo wulav tē, na Moisi ḥmusi-yεyε isətaa na Icipiti wulav nyənəyi. ⁹ A ká yá tεtv təna taa na á lvi yəlaa na tōla ke mvlə naali, na á pəsi səmola.

¹⁰ Mpuyvle Moisi na Aləḥ pa cosa tōluma, ilena pá polo wulav tε na Moisi ḥmusi-yεyε isətaa, na á lvi yəlaa na tōla ke mvlə na á pəsi səmola. ¹¹ Mvlə an i a kpenna Icipiti tōwaa tətəḡ na á kra-wεyε teitei isu yəlaa təna. Haləna pa kpisi Moisi-wεyε kpətənav. ¹² Μπόγύ Tacaa yelaa na Icipiti wulav səssi nyuyv kam ke i laḥkpusəḥ taa na í kisi Moisi na Aləḥ ke nunav ke teitei isu i ka heeluyv Moisi tō.

Wahala naatosompəyəlaya nyəḥ

¹³ Μπόγύ Tacaa heela Moisi si: Cele kvli ləḥ ke tanəḥ kvpaḥkv tεε na ḥ mayana Icipiti wulav na ḥ heeli-ι si Hepəla nyóma Iso Tacaa má, ma tōma si: Yele ma yəlaa na pá polo pa la-m təmlə. ¹⁴ Ama pənentaa ma tv ma taa ké si maa la wahalanaa mpε pa tənaya nyana nyá təmlə nyóma na nyá yəlaa. Ilena pécó ḥ nyí si nəḡəlv ta nəḡəsəna-m antulinya təna taa. ¹⁵ Ye maa səlaa maa kōwa nyana nyá yəlaa na yvləkusəku na í saali yem ké tεtv taa. ¹⁶ Ama ma yela-ḥ na nyá isε ke ḥpóy si ḥ nyí si ma wena tōḥ. Ilena ma hətε səssi yaav ke tεtv təna taa. ¹⁷ Paa na mpv, n wεε na ḥ həḥ nyá ti na ḥ kisiyi si ma yəlaa í taa tεε. ¹⁸ Pə tōv ké cele isəntə waatu, maa yele na təmpεε tεv ḥku too Icipiti tv nəḡəlv ta nata tō kó nu. ¹⁹ Mpv tō, kpεyeli nyá tōla na ḥ cəssi-yεyε tiili. Ye yəlaa na tōla pa caḡa taale ke yem na pa ta cəssi, təmpεε ká kv-wε.

²⁰ Wulav təmlə nyóma taa ləlaa mv Tacaa təm ntəyi niḥ naale, na pá heeli pa təmlə nyóma si pa na tōla pá cəssi timp i təmpεε an i a kaa na-wε tō. ²¹ Ama ləlaa ná tá nyana Tacaa təm nti na pá yele pa təmlə nyóma na pa tōla ke tawa taa.

²² Pə waali ké Tacaa heela Moisi si: Hól i nyá kpátúy na isətaa na təmpuḥ hoti Icipiti tεtv yəlaa na tōla tō na pa tawa taa kvhaləm təna taa.

²³ Moisi kraasa i kpátúy na isətaa ke mpv, ilena Tacaa yele na tεv holiyi na kó nasəyi kraḥḥ kraḥḥ. Ilena təmpuḥ lukəna isə na í hotiyi tεtv təna tōv. ²⁴ Hatoo pə caaluyv Icipiti tεtv ke suv tō nəḡəlv ta nata təmpuḥ in i taka na pə tεv nyəḡəsuyv ke mpv. ²⁵ Μπόγύ təmpuḥ wakəla pə təna mpi pu wε tawa taa tō, paa yəlaa paa tōla. Pə kaasi na á puyv i kvhaləm na á caati tuḥ ke yem yem. ²⁶ Kusəḥ timp i Iseyeli nyóma wεε tō təna tike ke təmpuḥ ta cətəli pulv. ²⁷ Tənayale Icipiti wulav yá Moisi na Aləḥ na í heeli-wε si: Pənente má lapəna isayatu. Má na ma yəlaa nté tasəkəle nyóma. Iso tike nté tampana təḥlv. ²⁸ Hai, í wiina Iso na təmpεε hεεsi mpv. Maa yele-me na í tεε, maa tasəyi-mεyε taḥuyv.

²⁹ Tənayale Moisi nəḡə təkpaḥ si: Ye ma luwa icate waali maa tεyε Iso ké niḥ na tεv hola na kv təmpεε hεεsi. Ilena pécó ḥ cekəna si Tacaa tənna antulinya təna. ³⁰ Pəna pə mpv tō, ma naa ké si nyana nyá yəlaa í seeki Iso ké acesaacesaa sewa ké, í tá tē mə taa.

³¹ Waatu wei tãmpɛɛ kãma mpɔ tã a sulina pa tã kponkrontu ton nyãntu nti pa yaa si lɛɛ tã tã hɛtu tɔɣu, na pa tɔɣonaya pee nyɛnka tulɔɣu ntã, na á wakɛli-yɛ. ³² Ama pã kaasa pa tɔɣonasi lensãnaa tã pã ta wakɛli sãlɛ. Mpi tã, sãlɛ si taa kulɛta saa inɛ.

³³ Moisi luwa ɛcate waali ɛlɛna í tɛɣɛ Isɔ kã ninɛ na í wiina-ɛ tãmpɛɛ anɛ a tãm. ɛlɛna tɛv na ku hola na tãmpɛɛ pã tã.

³⁴ Icipiti wulav paasãnaa si pã tãna pã hɛɛwa ɛlɛna í na ɛ tãmlɛ nyãma pã mɛli pa nyɛn inɛ ɛ taa isu too ɛlɛ. ³⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pã kisaa tãsayasaya si mpɛ pa kaa yelɛ Isɛɣɛli nyãma na pã lu tɛtu taa kã tɛtɛi isu Tacaa ka heelɔɣu Moisi tã.

10

Wahala pãlɛfɛi nyɛn

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa tãma Moisi si: Mɛli Icipiti wulav tã, mã yelina si í na ɛ tãmlɛ nyãma pã la lanɛkpusɛn ke mpɔ na mã lá kãkãlɔ nyãm tãna na pã ná. ² Ma lapa m̀p̀r̀ỳg̀ỳ si n kã keɛsi nyã piya na nyã saalãnaa ke ɛsãna ma lapa Icipiti taa kã kãkãlɔ nyãm tã. Tãnaɣa í kã nyãna si ma kã Tacaa.

³ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Moisi na Alɛn pa pola Icipiti wulav tã na pã heeli-ɛ si: Hɛpãla nyãma tã, tã Isɔ Tacaa tãma-tu si tã kã tã pãsi-ɛ si pãlɛ kã n kã lã nyã lanɛkpusɛn na n yelɛ ɛ yãlaa na pã polo pã lapɛ-ɛ tãmlɛ? ⁴ Ye n kama nyɔɣu ke pã taa, cele ɛ kã kãna kutolon ke nyã tɛtu tãna taa. ⁵ Ku wãási tɛtu tã tãwisiwisi, na kũ kuɣuli kunyãnyã na tun wei tãmpɛɛ ka fɛɛwa tã. ⁶ Kutolon kã maɣali nyana nyã tãmlɛ nyãma na Icipiti nyãma tãna tɛɛsi taa tãpampam. Too tã, nyã caanaa na pɛlɛ pa caanaa ta keesita kãkãlɔ inɛ ɛ taka halãna saɛa.

Moisi tãma mpɔ ɛlɛna í lu Icipiti wulav tã.

⁷ Icipiti wulav tãmlɛ nyãma kotaa na pã tãmɛ-ɛ si: Ta caa, yulɔ inɛ ɛ ka cãsi-tu yoo. Pã tã tã, yelɛ-wɛ na pã polo pã lá pa Isɔ Tacaa ke tãmlɛ. Ye pã tãɣa mpɔ Icipiti nyãma tãna kã si.

⁸ Tãnaɣalɛ pa tãɣana Moisi na Alɛn ke yaav ke Icipiti wulav tã na ɛlɛ ɛ heeli-wɛ si: ɛ polo í lá mɛ Isɔ Tacaa ke tãmlɛ. ɛ taa ɛ taa ɛlɛ si: Awe na awe paa pona?

⁹ Ntãna Moisi si: Ta tãna tu pona. Pã kpaɣav ɛfɛpiya na tã kukpatãlaa na tã pãyalaa na tã pɛlãa tã. Na tã kɛnãna tã tãla tãna. Mpi tã, Tacaa acima ke tã puki tãɣɔv.

¹⁰ Mpɔɣulɛ Icipiti wulav pãsãna-wɛ si: Mɛ taa si maa yelɛ mɛ na mɛ piya na í tɛɛ yɛɛ? Isɔ í su-mɛ yaa. Ma nyãmá mɛ taa layatu kã tã. ¹¹ Pã kaa la mpɔ. Apalaa mɛ, mɛ tike í kã pona na í lá mɛ Isɔ kã tãmlɛ. Mpi ɛ ka sãlãmɛ tãɣãlɛ.

ɛlɛna pã tãɣonɛ Moisi na Alɛn ke Icipiti wulav tɛ, na pɛlɛ pã lu.

¹² Tãnaɣa Tacaa tãma Moisi si: Hólí nyã kpátógý ke Icipiti tɛtu tã na kutolon lu na ku wãási-ti na kũ tãɣo kunyãnyã tãna mpi tãmpɛɛ ka fɛɛwa tã.

¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Moisi hula ɛ kpátógý ke Icipiti tɛtu tãna tã. ɛlɛna Tacaa yelɛ na heelim luna tɛv kite na pã mã ilim mpi na ahoɔ tãna. Pã kãma na pã nyaali ɛlɛ kutolon tapayalɛ. ¹⁴ Ku kãma tuutuuma kã, na ku wãási tɛtu tãna tã. Too tã, pa ta nata kutolon isu mpɔ pã taka. Pãcã pa kaa tasa ku taka kã nav tãtã. ¹⁵ Ku waasa tɛtu tãnaɣa na tã mɛli pilin, na kũ tãɣo nyutu na tun wei tãmpɛɛ ka yelãa tã ɛ pee tãna. Pã ta sã tãɣu nakuli ku hatu yaa nyuliya.

¹⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Icipiti wulav yaa Moisi na Alɛn ke lɛn na í heeli-wɛ si: Ma wakãlãna mɛ Isɔ Tacaa na mɛ maɣamaya tãtã. ¹⁷ Hai, ma wiilina-mɛ si í tasa-m suulu hulɔɣu ke tãm kulɔm. ɛ sãlãmɛ mɛ Isɔ si í hatãlãna-m sãm pãnɛ.

¹⁸ Moisi lu Icipiti wulav tã ɛlɛna í wiina Isɔ kã kutolon tãm. ¹⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa keɛ heelim na pã makãna ton na ilim tãtãlɛ tã na pã paali kutolon na pã pãli ku tãnaɣa sãsãncãasi tãnkɔ taa. Pã ta sã paa kulɔmɔɣu ke Icipiti tɛtu tã. ²⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa tu Icipiti wulav ke lanɛkpusɛn na í kisi si Isɛɣɛli nyãma í taa tɛɛ.

Wahala pãɣãlayafɛi nyɛn

²¹ M'p'ógú Tacaa heela Moisi si: Kusí nyá k'pátúgú na isótaa na s'ekpetuyu taa s'ekpetuyu nyala Icipiti tetu t'ena taa. Hal'ena y'elaa tokiyina-ku.

²² Moisi kusa-ku'yu mpv ilena s'ekpetuyu yu'ny ny'ehku nakuli ku nyala Icipiti tetu t'ena t'oo ké kuyeyey tooso t'acu. ²³ Kuyeyey tooso inu i taa n'og'olu ta keesi i t'og'ont'ole. P'eyele n'og'olu ta layasi lonte. Ama ku taa fei lseyeli ny'oma h'og'oluyu. ²⁴ M'p'ógú Icipiti wulav y'aa Moisi na í heeli-si: Maa yelem'e na í polo í see m'e lso isu i s'el'omuyu t'o. Na í tu n'akaa í k'penna m'e alaa na m'e piya. Ama m'e t'ala tike kaa luna h'om. ²⁵ M'p'uyule Moisi si: U'ena n' cele-tuyu t'ala nna tu la Tacaa ke k'ataya n'ka k'ak' lusa ka t'ena t'o na ciikuyu ny'ansi na? ²⁶ P'e wee ké si t'ó k'paya ta t'ala t'ena, t'e kaa s'oo h'ontuyu. Tu tala t'ena t'og' tu nyi t'ala is'ena, na nna á taka t'á lso caa si t'ó lapi-i k'ataya t'o. ²⁷ U'ena Tacaa tasa Icipiti wulav ke lan'kp'us'eh ke tuyu na í kisi si lseyeli ny'oma í taa tee. ²⁸ Hal'ena í t'og'oni Moisi ke kut'og'onu si í lu inu i te. Na í t'om-i si: La laakali, ye p'e c'epa-n' na n' tasa c'eneye m'eluyu maa ku-n'. ²⁹ M'p'uyule Moisi si: Awusa, n tu y'og'otaa ké, maa tas'eyi m'eluyu.

11

Wahala kantakaya ny'eh

¹ M'p'uyule Tacaa heela Moisi si: P'e kaasa-m wahala kantakaya ny'eh. P'e waali ké paa yelem'e na í tee. Halu paa tu t'og'oni-mey'e kut'og'onu ké na í lu c'ene. ² Mp'v t'o heeli lseyeli ny'oma apalaa na alaa si pá s'el'omi pa as'omaa Icipiti ny'oma ke wula na liyitee ny'og'atu p'e wontu.

³ M'p'ógú Tacaa lapa na lseyeli ny'oma k'paya Icipiti ny'oma na ny'ogu. P'éc'ó p'ale p'e paasi, Moisi mayamaya ny'ogu ka kolaa ké, na Icipiti wulav t'aml'e ny'oma na Icipiti y'elaa t'ena tokayana-i.

⁴ Moisi ka tema Icipiti wulav ke heeluyu si Tacaa t'oma si i k'á c'oo Icipiti tetu t'oo ke ahoo heka ⁵ na tetu taa kancaalaya piya t'ena k'á si. P'e k'paya wulav ny'á, ny'á p'eyaya kancaalaya ny'ehka na p'ó polo yom alv ny'eh wei i nan'ehi t'o i kancaalaya p'eyaya, na p'ó k'p'ehna t'ala ny'ansi. ⁶ Na y'elaa ka wii l'eyaya wula wena too n'og'olu ta wiita t'o. P'eyele n'og'olu kaa tu wii a taka t'ot'o. ⁷ Ama p'e kaasuyu lseyeli ny'oma h'og'oluyu taa t'o, haya mayamaya kaa tu k'pesi. T'ona'ya í k'á ny'ena si Tacaa má, ma faki Icipiti ny'oma na lseyeli ny'oma. ⁸ U'ena Moisi tasa si: Waatu in'ehi Icipiti wulav t'aml'e ny'oma pa'ne pa t'ena paa k'oo na pá lun' ma tee ké akula si má na ma y'elaa t'ó lu. U'ena máá lu k'p'ak'paa inu.

P'e waali ké Moisi luna pááná s'os'ona ke Icipiti wulav te.

⁹ M'p'uyule Tacaa tasa Moisi ke heeluyu si: Ye Icipiti wulav ta nuna-m'e, il'e maa tasa k'ak'olo ny'om payale lapu ke Icipiti tetu taa.

¹⁰ P'eyele Moisi na Al'eh paa tema-w'ehi lapu ke t'om payale na Icipiti wulav ná. Paa na mpv lso k'á tu-i lan'kp'us'eh ké, na í kisi si lseyeli ny'oma í taa lu.

12

Teev acima t'og'on

¹ M'p'ógú Tacaa heela Moisi na Al'eh ke Icipiti taa si: ² Is'otu wei i taa í we is'antu t'o, i k'á wee-mey'e p'ona'ya taa is'otu kancaalaya ny'eh ké. ³ Mp'v t'o, í polo na í heeli lseyeli ny'oma t'ena si paa t'eyaya yaa paa waav n'ku k'ó caa iw'eyaya yaa pinaya ke is'otu in'e i kuyeyey naan'owa wule. ⁴ Ye waav nawa si ku kaa te k'p'ante, il'e ku na len'ku pa kaa na pá nyi k'p'ante nte paa t'og' na pa te t'o. ⁵ Iw'eyaya yaa pinaya n'ka paa caa t'o, kaa wee ap'alu ny'ehka n'ka ka sika p'ona'ya kul'umaya t'og', na k'á tewa, ka tiili t'á caam. ⁶ Na p'ó tala is'otu kuyeyey naan'owa na liyiti wule taanaya, il'ena paa lseyeli tu wei í lentu i k'p'ante. ⁷ U'ena paa mpa pá lii pa k'p'ante cal'om na pá taa t'eyaya n'ka ka taa paa t'og' t'o ka n'oneelasu kampu k'p'at'eh t'oo na is'otaa t'oo. ⁸⁻⁹ Pa w'us'eyi k'p'ante t'ona'ya. P'e k'paya ny'ogu na n'ehk'paasi na lotu t'o. P'á taa t'og'-tu na t'ó len' yaa pá t'esi-ti. P'á t'og'-tu na potopotona mpa pa taa k'uk'us'um fei t'o, na tuusi hatu ny'eh ny'entu. ¹⁰ Ye pa t'og'aa na pá k'pisa mpi na p'ó fe-wi pa w'ó k'ak'ó. ¹¹ Waatu wei pa t'oki p'e t'og'onaya t'o, na pá suu pa

mpaav wontu ké, na pa ntaṅkpala ke pa nòhɛe taa, na pa kpatəḅ ke pa niṅ taa, na pá tɔɔ cavcav. Mpi tɔ, pə ké Tacaa Tɛɛv acima ké.

¹² Ilena Tacaa tasa si: Saṅa ahoo aneyɛ maa cɔɔ Icipiti tetu tɔɔ na má kú tɔ kancaalaya piya tɔna. Pə kpaɣav yɛlaa piya na pə polo tɔla nyəḅsi tɔ. Pəyele maa kú Icipiti nyóma tuṅ tɔna nyɔəḅ tɔnaṅnaṅ. Ilena paa wei í nyí si má kɛna Tacaa. ¹³ Pə kaasuvu Iseyeli nyóma me tɔ, mə kampɔnaa tɔɔ caləm ká yusəna mə tɛɛsi. Ye ma na-wi ma tɛɛ mə tɔɔ. Isəna maa kenti mə tɔɔ na ma kaa wakəli-me isu Icipiti nyóma tɔɔɔle.

¹⁴ Ḿpúyú Tacaa tasaa si: I ka tɔɔsəyɛ kuyaku kune ku tɔɔ ké paa pənaɣa ḅkaɣa, na í laki-m acima sɔsɔəna na í nyəni-yeyɛ kɔtaya ke mə waali nyóma tɔɔ.

Kukusum fei potopotonaa acima

¹⁵ Kuyeyɛ naatosompɔɔɔɔɔɔ tɔcu ké í ká tɔɔɔ potopotonaa mpa pa taa kukusum fei tɔ pə acima. Mpu tɔ, pə kpaɣa kukusum fei potopotonaa acima kuyaku kancaalaya nyəḅku wule tɔ, pə fei si kukusum í wɛɛ mə taa nɔɔɔɔ tɔɔɔɔ taa. Ye nɔɔɔɔ tɔɔɔ-wəyɛ kuyeyɛ inɪ í taa, isu pa kpiisa pɔntu ke Iseyeli nyóma taa. ¹⁶ I ká koti kuyaku kancaalaya nyəḅku na naatosompɔɔɔɔɔɔɔɔ nyəḅku wule ké na í sɛɛ-m. Kuyanku tɔ, pə fei si í la tɔmlɛ natəli. Ye pə taya mə tɔɔɔnasi saav paasi.

¹⁷ Paa pənaɣa ḅkaɣa í ka tɔki kukusum fei potopotonaa acima aneyɛ mə waali nyóma tɔɔ. Na á pəsi-meyɛ kɔtaya ḅka kaa tɔɔsi-meyɛ kuyanku ma ləsa-meyɛ Icipiti tetu taa ke nɔɔɔ kulɔmaya tɔ. ¹⁸ I ká tɔki kukusum fei potopotonaa ke isətu kancaalaya nyəḅ inɪ í kuyaku naanɔwa na liyiti nyəḅku wule taanaya, na pə polo kuyaku hiu na kulɔmuvu wule taanaya. ¹⁹⁻²⁰ Ye pə tala waatu inɪ pə fei si mə taa nɔɔɔɔ í tɔɔɔ kukusum tɔɔɔnaya, yaa pə tu wɛɛ pɔntu tɔɔɔ taa. Paa Iseyeli tu yaa caɣalɔ, isu pa kpiisa-í mə taa.

Tɛɛv acima tayanvuv

²¹⁻²² Ḿpúyú Moisi kota Iseyeli nyuvu nyóma na í heeli-wɛ si: I polo í caa Tɛɛv acima iwɛɛsi, yaa pɪnasɪ na í lentɪ-sɪ na í tiyisi caləm na í lii pə taa ké saṅ na í taa nɔnɔɔ kampɔ kpatəḅ tɔɔ na isətaa tɔɔ. Ye pə tema mpu, nɔɔɔɔ í taa tasa tɔɔɔɔ ḅke ka taa ké luw si í puki tiili, haləna pə nyaali. ²³ Mpi pə tɔɔ tɔ, Tacaa ka cɔɔ Icipiti nyóma wakəlvu. Ie ye í nawa caləm ke mə tɛɛsi kampɔnaa kpatəḅ tɔɔ, í kaa yele si wakəllv í svu si taa. ²⁴ Mə na mə waali nyóma í ká tɔkəna kɔtaya kaneyɛ tam tɔɔ. ²⁵ Paa waatu wei í ká svu tetu nti Tacaa ha-me tɔ tə taa tɔ, í ká tɔki-keɣɛ ḿpúyú. ²⁶ Ye mə piya í pɔɔsa-me si pə nyuvu suwe, íe ²⁷ í ká cɔ-wɛ si: Tacaa Tɛɛv acima kɔtaya nté. Iseyeli nyóma tá, tu wɛv Icipiti taa tɔɔɔ kuyaku nakvli Isə cɔɔ pa tetu taa na í wakəli-wɛ. Ama í tɛɛ tá tɔɔ na í waasi-tu.

Iseyeli nyóma nu mpu, ilena pá luṅ na pá sɛɛ Tacaa. ²⁸ Pa tema mpu, ilena pá tɛɛ na pá niki nti Tacaa ka heela Moisi na Aləḅ tɔɔɔ lapv.

Wahala naanvwa nyəḅ

²⁹ Pə kɔma isu ahoo heka ilena Isə Tacaa ku Icipiti taa apalvpiya kancaalaya nyənsɪ tɔna. Haləna pə kpeḅna Icipiti wulav sɔsə apalvɔɔɔɔɔɔ kancaalaya nyəḅka ḅka kaa lɛɛti í kawulaya kumte tɔɔ tɔ. Na pə polo saləka nyóma apalvpiya kancaalaya nyənsɪ, na tɔla kancaalaya piya apalv nyənsɪ tɔtɔ. ³⁰ Ahoo anɪ tɔ, Icipiti wulav na í waali nyóma na Icipiti nyóma tɔna femaya na pá casəyɛ kapusi. Mpi tɔ, tɔɔɔɔ fei na ka taa laṅa sətu. ³¹ Tənaɣa wulav yaa Moisi na Aləḅ ke ahoo anɪ na í tɔ-wɛ si: Mə na mə Iseyeli yəlaa tɔna í lu ləḅ ke ma tetu taa na í tɛɛ. I polo na í sɛɛ Tacaa isu í ka sələmvuv tɔ. ³² Paa mə tɔla í kpaɣa pə tɔna isu í ka yɔɔtɔvuv tɔ na í tɛɛ í fɛɛ-m. Ama í sələmi mə Isə ké si í koolu-m kɔpantv.

³³ Icipiti nyóma ka tema pa taa ké si pa tɔna paa səna. Ntəna pá tuli Iseyeli nyóma ke kutulu si: I lu ləḅ ke ta tetu taa. ³⁴ Pə mayamaya pə tɔɔ ké Iseyeli nyóma kpeḅna pa potopotonaa somtu na tɔ ta nyəḅta na pá həkə tayaɔləḅ wei í taa pa huɣutiɣi-wɛ tɔɔɔ pa kpaɪnaa taa, na pá səyɛli na pá tɛɛ.

³⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Iseyeli nýma lapa teitei isu Moisi ka heeluyu-we t̀. Pa s̀l̀m̀a Icipiti nýma ke wontu nti pa lupina wola na liyitee nyə̀g̀t̀ t̀, na wontu kususuu. ³⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Taca lapa na pa nỳỳỳ tena Icipiti nýma na p̀e l̀e p̀a c̀e l̀e-ẁe ỳe mpi mpi paa s̀l̀m̀a-ẁe t̀. Timpi Iseyeli nýma kuuna Icipiti nýma wənaw t̀ỳl̀e.

³⁷ Iseyeli nýma kula Lamsesi, ilena p̀a t̀e Suk̀ti, na pa taa apalaa ka ẁe isu ỳl̀a iyisi nasətoso (600000) ke mpv. Alaa na kukpatelaa na piya paasi. ³⁸ Pa luw mpv t̀ p̀a kpehna ỳl̀a mpa pa ta ke Iseyeli nýma t̀ỳg̀ tuutuuma k̀e na p̀a t̀ỳ-ẁe. P̀a kaasi heej na p̀ỳ na naan kaləkəh taa f̀e nyənny. ³⁹ Pa lu mpaav ilena p̀a t̀ỳ p̀e t̀e p̀e tasi ke pa somtu nti paa kpaɣana Icipiti na t̀ t̀a kpata t̀. Mpi t̀, Icipiti nýma ka t̀ỳg̀na-ẁe ỳe kut̀ỳg̀n k̀e. Pa taa ye l̀e si pa somtu í kpa. P̀e ỳe pa taa kpaɣa mpaav t̀ỳg̀naya.

⁴⁰ Pusi nasəle na hiu na naanwa (430) ke Iseyeli nýma caya Icipiti taa. ⁴¹ P̀a waal k̀e pa luwa nəỳ kulmaya. ⁴² Teitei isu Taca keeluyu i tom ke ahoo anu na í ləst-ẁe t̀. Mpv t̀t̀ỳg̀ mpe na pa luləh paa keeliyi pa tom ke i t̀ t̀ k̀e tam k̀e paa pənaya ŋka.

Teev acima t̀ỳg̀n kvsəsutv

⁴³ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Taca heela Moisi na Aləh si: Teev acima kvsəsutv ntə, p̀a f̀e si caya l̀e wei i ta ke Iseyeli t̀ t̀ í t̀ỳg̀ Teev acima t̀ỳg̀naya. ⁴⁴ Ye isu Iseyeli t̀ yapa piitim lempri t̀ ke yom na í peli- i i pəsəyi na í t̀ỳg̀ p̀a t̀ỳg̀naya. ⁴⁵ P̀a f̀e si piitim lempri m̀v l̀v yaa apaa t̀ í t̀ỳg̀ p̀a t̀ỳg̀naya. ⁴⁶ P̀a kaasi ilə, t̀ỳỳa ŋka ka taa pa wusa nantu nti t̀ỳg̀ paa t̀ỳg̀-ti, pa kaa luna-t̀ỳ awali. P̀e ỳe p̀a f̀e si p̀a ỳk̀i k̀r̀əntə nte pa kuwa mpv t̀ t̀ m̀wa. ⁴⁷ P̀a wəe si Iseyeli nýma t̀na t̀pai k̀a t̀ỳg̀na Teev acima anu. ⁴⁸ Ye isu caya l̀v nyuləna si i ka t̀ỳg̀ Taca Teev acima anu, p̀a wəe k̀e si p̀a peli í na i t̀ỳỳa taa apalvpiya t̀na na p̀c̀. Ilə i p̀sa isu Iseyeli t̀ nté, i p̀səyi na í t̀ỳg̀- i. Təf̀ ye pa ta peli wei, p̀a f̀e si í k̀r̀ətəna.

⁴⁹ Iseyeli t̀ í ta peli, í na caya l̀v pa kiiu kulmuyg̀ k̀e.

⁵⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Iseyeli nýma lapa teitei isu Taca ka heeluyu Moisi na Aləh t̀. ⁵¹ Kuyaku ŋku kv mayamaya ke Taca ləsa Iseyeli nýma ke Icipiti taa k̀e nəỳ kulmaya.

13

Teev acima t̀ t̀ kvsəsutv lentənaa

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Taca ỳa Moisi na í t̀m̀- i si: ² Iseyeli taa kancaalaya apalvpiya t̀na k̀e ma nyənsi k̀e. P̀a kpaɣav ỳl̀a piya na p̀a polo t̀la nyənsi t̀, má t̀nna-si. I nyənəyi-səyi ma nyəm.

³ Ntəna Moisi heeli samaa si: P̀a f̀e si í səə kuyaku kune inu kv t̀ t̀ yoo. Mpi t̀, kv wule ke Taca ləsa-tv na t̀ỳ səsəy k̀e t̀a yomle taa k̀e Icipiti tetv taa. Mpv t̀, ye í t̀səy kuyaku kune inu kv t̀ t̀ í taa t̀ỳg̀ potopoto wei i taa wə kukusum t̀. ⁴ Isətv wei pa yaa si Apiipi t̀, i kuyaku kancaalaya nyəŋku wule ke í luwa. ⁵ Waatv wei í k̀a svv Kanaah, na Hiti, na Amolii, na Hifi, na Yepusi p̀a nýma tetv nti t̀ taa t̀ỳg̀naya t̀la t̀hə t̀. Tetv ntəyi Taca ka ỳỳtəna tuunav si i k̀a ha mənə mə caanaa. Ilə paa pənaya ŋkaya í k̀a t̀k̀i Teev acima ke isətv inə i taa. ⁶ Kuyeyə naatosompəyala ke í k̀a t̀ỳg̀ kukusum f̀e potopotonaa. Naatosompəyala nyəŋku wule ilena í səe Taca. ⁷ P̀a f̀e si p̀a tu keesi kukusum ke mə taa nəỳv i t̀ỳe kuyeyə inu i taa k̀e mə tetv t̀na taa. Halu m̀p̀r̀ỳg̀ỳ pu la p̀a potopoto. ⁸ Ye í kəma na í t̀k̀i acima anu, í keesi mə piya si mpi Taca lapa-məyə kuyanku í lu Icipiti t̀, p̀a t̀ t̀ k̀e í t̀k̀i-yə. ⁹ I k̀a t̀k̀i Teev acima anəyi si p̀a t̀səy-məyə kuyaku kune inu kv t̀ t̀ k̀e teitei isu kuyusum mpi í t̀ỳ mə tokuy na í tamsəyi mə ŋkpalasi taa, si p̀a t̀səy-mə, na í kaləyi Taca kvsəsutv ke tam na í nyi-ti t̀. Teev acima t̀ỳg̀n mpi pu t̀səyənə-mə si Taca ləsənə-məyə Icipiti taa na i t̀ỳ səsəy. ¹⁰ Paa pənaya ŋka, ye p̀a isətv í luwa, í lakı nti inu ma tv-məyə isəntə t̀.

¹¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Moisi tasaa t̀ t̀ si: Ye p̀a kəma na Taca tana-tuyv Kanaah tetv nti i ka ỳỳtəna tuunav si i k̀a ha t̀a na t̀a caanaa t̀. ¹² Ilə tu ha- i apalvpiya kancaalaya nyənsi t̀na. Paa t̀la kancaalaya piya apalv nyənsi t̀na, inu i t̀nna-si. ¹³ Ye kpaɣaya kancaalaya pəyaya apalvnyəŋka, ilə í layasi-ke na iwəyaya yaa pinaya, yaa í mələnti ka luyv na k̀a si. Ye p̀a kaasa yulv kancaalaya pəyaya apalvnyəŋka ilə í layasi-ke na iwəyaya. ¹⁴ Ye kuyaku nakvli mə piya

pɔɔsa-me si pepe tɔɔ kɛ́ í laki mpu. Ue i cɔ-wɛ si: Tu wɛ isu yomaa ke Icipiti kɛ́, ilena Iso lɛsi-tu na i toŋ sɔsɔɔŋ. ¹⁵ Halɛ pɛ tɔm taa, Icipiti wulav kisaa kɛ́ tɛsayasaya si tɛ́ taa nyɛɣɛlɛna tiili. Ulena Iso náá kú Icipiti nyɛ́ma apalɔpiya kancaalaya nyɛ́nsi tɛna, na pɛ́ kpɛnna tɔla nyɛ́nsi tɛna. Pɛ́ tɔɔ maɣamaɣa ke pɛ́ wɛɛ si tɛ́ laki kɔ́tasi ke kancaalaya piya apalɔ nyɛ́nsi tɛna. Ama ye yɛlaa nyɛ́nsi ilɛ, tɔla ke tɛ́ laɣasɛɣɛna. ¹⁶ Kɔ́tasi nsi su tɔɔsɛɣɛna-tɔɣu nti inɛ́ Tacaa tu-tɔɣu isɛntɔ́ tɔɣɔ teitei isu kuyɔsum mpi tu tenɛ́ tɔ́ tokuŋ na tɛ́ tamsɛɣi tɔ́ ŋkpalasi taa tɔ. Pɛ́ tɛnaya mpu pu tɔɔsɛɣɛna-tu si Tacaa lɛsɛna-tɔɣu Icipiti taa na i toŋ sɔsɔɔŋ.

Iso hɔlvɔɣu ke i yɛlaa ke mpaav

¹⁷ Waatɔ wei Icipiti wulav yela Iseɣɛli nyɛ́ma na pá tu mpaav tɔ, Iso tɔ́ tisi si pá tɛŋ Metitelandee tenku mpaav, na pá fayana Filiisi nyɛ́ma tɛtu taa. Paa na ku topilaa tɔ. U lapa ŋpɔ́ɣó si pɛ́ taa kɔɔ na Filiisi nyɛ́ma lu pa tɔɔ na sɛɣɛntɔ kpa-wɛ na pá cɔki pa taa na pá mɛli Icipiti. ¹⁸ Pɛ́ tɔɔ kɛ́ Iso yelaa na pá keɛ na pá fayana wɔlaya tɛtu taa na pá polo pá lu sɛsɛncaasi tenku. Iseɣɛli nyɛ́ma mpe pa tɔ lu yem yem. Pa lu nɔɣɔ kulɔmaya kɛ́. ¹⁹ Pa lukaya mpu ilena Moisi kuu Yosɛɛfɔ mɔwa na í kpɛnna. Mpi tɔ, i ka heela i tɛɛtɔnaa kɛ́ na isɛ́le kɔsɛɛmlɛ si Iso í lɛsa-wɛɣɛ Icipiti taa pá kpɛnna i mɔwa.

²⁰ Ḿpɔ́ɣó Iseɣɛli nyɛ́ma lu Sukɔti na pá polo Itam ke wɔlaya tɛtu kin.

LEFII KOTELAA TOM TAKELAYA Kutulutu

Takelaya kanε ka taa kε tε kalεyi si, Iso yaawa i yulu Moisi ke Iso tεseεle taa, na i na-i pα yεyεti. Pε taa tεne inu Iso suwa nεyε si, ye wei i tōka i tōm nti puntu kα hiki weesuyu. Iso seyesa i yelaa ke isēna pε weε si pα la kōtasi ke isēna Iso inu i suwa tō. Pε weε tōtō si pα hatelēna asilima nyēm tēna, na pα weε tēnanj isu pa Iso inu.

Isēna pa faya Lefii takelaya tō:

Kōtasi lataa i tēj isēna Iso suwa tō, titite 1-7

Pε weε si pα tōna kōtelaa, na pele pα weēna yaasi kōpan, titite 8-10

Paa Iso seelw wei i se tōnyu tō asilima, titite 11-16

Pε weε si pα se krai nyētntu na Iso seεv isayam, titite 17-27

ISO KOTASI NA PE KUHAAN

Isō kōtaya nka kōkō lusa ka tēna tō

¹ Mpyōy Tacaa Iso yaa Moisi na cokēle^a nte pa lapēna pōōj, na Iso na i yelaa pα suliyi tε taa tō. Uēna i tōm-i si: ² Telēsi Iseyeli nyōma si, ye pa taa nōyōlv caa-m kuhav ke kōnav, i pēsēyi na i kōna nav yaa heu yaa pōj.

³ Ye nav ke yulu caa lapv ke kōtaya nka kōkō lusa ka tēna tō. Uē apalv nyēj wei i tiili tα caamv tōyō i kα ha na Tacaa mv. Cokēle nte tε taa Iso na yelaa pa suliyi tε tē nōnōyō ke i kα pona.

⁴ Uēna i tēni i ninj ke kprānte nte kōkō lusiyi mpv tō tē nyuyv tō. Tacaa ka mv i kōtaya na i husi i isayav. ⁵ Uēna pōntv lentv kprānte ke tēsulle cokēle kinj tēna. Alōj lulvuyv nyōma kōtelaa taa nōyōlv kα huli kprānte calēm ke Tacaa. Uēna i nmusi-wōyi Iso kōtaya tēlate kōjkōmōj tō kē cokēle nōnōyō. ⁶ Saa wei kōtaya latv litiyi kprānte na i faki-tēye piliņasi ⁷ tōyō kōtelaa nā tayanōyi kōkō ke kōtaya tēlate tō. ⁸ Uēna pα tēni nantv cōkōj ke kōkō tō tētete, na nyuyv na nim cōlv nim cōlv tōtō. ⁹ Kprānte lotu na tē nōjkraasi tēj nyaalvuyv, uēna kōtvlv nyayasi pē tēnaya kōtaya tēlate tō. Kōtaya nka kōkō lusa ka tēna tōyōle. Ka sōōsvj ke Tacaa caaki.

¹⁰ Ye isu heu yaa pōj ke yulu caaki lapv ke kōtaya nka kōkō lusa ka tēna tō. Uē apalvnyēj wei i tiili tα caamv tōyō i kα kōna. ¹¹ Uēna i lentv-i Iso cokēle kōjkōj taa, ke kōtaya tēlate ilim ntōyōj tō. Uēna Alōj lulvuyv nyōma kōtelaa taa nōyōlv nmusi calēm ke kōtaya tēlate kōjkōmōj tō. ¹² Uēna kōtaya latv faya nantv ke tilima. Na i setv nyuyv, na i lēsi nim cōlv nim cōlv. Uēna kōtvlv tēni nantv ntōyi kōtaya tēlate kōkō njε ka tō tētete. ¹³ Kprānte lotu na tē nōjkraasi tēj nyaalvuyv, uēna kōtvlv huli kōtaya njεyε Tacaa, na i nyayasi pē tēnaya kōtaya tēlate tō. Kōtaya nka kōkō lusa ka tēna tōyōle. Ka sōōsvj ke Tacaa caaki.

¹⁴ Ye sumaya ke yulu caaki lapv ke kōtaya nka kōkō lusa ka tēna tō, ihokaya yaa alukuku ke i kα kōna. ¹⁵ Uēna kōtvlv pona sumaya njεyε Iso kōtaya tēlate kinj, na i cε ka nyuyv na i nyayasi-kuyv kōtaya kōkō taa. Uēna i nyaasi alukuku calēm na i taana-wōyi Iso kōtaya tēlate kōjkōmōj tō. ¹⁶ Uēna i lēsi luyuticεcεkv na kv tōyōnaya, na i pētī-kuyv tōlvma nim nyōna tōlvle, ke Iso kōtaya tēlate kōjkōj taa, na ilim tōlvle tō. ¹⁷ Uēna i tōki alukuku ke j taa na i hō na i cōlv. Uē pε taa yaali. Uēna i nyayasi-i Iso kōtaya tēlate kōkō taa. Kōtaya nka kōkō lusa ka tēna tōyōle. Ka sōōsvj ke Tacaa caaki.

2

Tōyōnaya kvhav

^a 1:1 cokēle: Cokēle nte tε tōm pa yōyōta cāne tō tε ta ke taale cokēle ke yem. Pōōj ke pa lvvwa na pa saaki pē kpatōj. Pa pēsēyi na pa hetī-te na pa kpili na pa sōyōlv na pa pona tiili na pa tayani-tēye sikuyv.

¹ Ye isu yulb caa i kɔna Tacaa ke tɔɔnaya kuhau, mulɔm kupam ke i caaki. I pɔlɔyi pɔ tɔɔ kɛ nim, na i tɛni tulaalu. ² Ilena i pona Alɔn lulɔyɔ nyɔma kɔtɔlaa. Pa taa nɔɔlɔ cosiyi nim mulɔm mpɛyi nkute na i nyayasɩ pɔ na tulaalu tɛnaya kɔtaya tɔlate tɔɔ. Mpi pɔ kena kɔtɔsɛm sɩ Tacaa tɛnna pɔ tɛna. Kɔtaya nka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔɔlɛ. Ka sɔɔsɔn ke Tacaa caaki. ³ Kuhau nkɔ ku kakaasaya pɔsɔyi kɔtɔlaa nyɛm kɛ. Mpi tɔ, pɔ kɛ kate taa kate pulɔpɔyɔ. Pɔ taya pulɔ, pɔ kɛ kɔtaya nka pa lapa Tacaa tɔ, ka kakaasaya kɛ.

⁴ Ye pɔ kɛ isu potopotonaa loɔna taa kukusum fei tɔɔnaya nakɔli, ile pa caa mulɔm kupam na pɔ nuɔutina nim, na pɔ tɔ kakalasi yaa pɛtɛpɛtasi taka, nsi sɩ tɔɔ pa yɔɔla nim tɔ.

⁵ Ye isu pɛtɛpɛtaya mayamaya, nka pa tɔyi nyɔɔlɔyɔ kuwalɔyɔ tɔɔ tɔ. Ilen mulɔm mpi pa nuɔutina nim, na pɔ taa fei kukusum tɔɔlɛ pa tɔyi. ⁶ Pa pɔtɔtɔyi pɛtɛpɛtaya nke, ilena pɔ sɔɔsɩ pɔ taa kɛ nim tɔtɔ. Mɔɔyɔ pɔ weɛ sɩ, pɔ la tɔɔnaya kuhau tɛm taa.

⁷ Ye isu tɔɔnaya nka pa tɔnaa tɔ ka kuhau ile, mulɔm mpi pa nuɔutina nim tɔɔlɛ pa caaki.

⁸ Pa tayanɔyi-keɔe, isu pa keɛsɔyɔ tɔ. Ilena pɔ pona tɔsulle cokɔle taa. Pa celɔyi kɔtulɔ, na ilɛ i pona Iso kɔtaya tɔlate kin. ⁹ Ilena i cosi na i nyayasɩ tɔ tɔɔ sɩ, pɔ la kɔtɔsɛm sɩ, Tacaa tɛnna pɔ tɛna. Kɔtaya nka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔɔlɛ, ka sɔɔsɔn ke Tacaa caaki. ¹⁰ Kuhau nkɔ ku kakaasaya pɔsɔyi kɔtɔlaa nyɛm kɛ. Mpi tɔ, pɔ kɛ kate taa kate pulɔpɔyɔ. Pɔ taya pulɔ, pɔ kɛ kuhau nkɔ pa ha Tacaa tɔ ku kakaasaya kɛ.

¹¹ Ye pa tayanɔyi Tacaa maya tɔɔnaya kuhau sɩ, pa nyayasɩ-kuɔyɔ kɔkɔ ke ma hɔte taa, pɔ fei sɩ pɔ tɔ pɔ taa kɛ kukusum yaa tɔn. ¹² Pa pɔsɔyi na pɔ ha-m tɔn na kukusum ke waatu wei pa pukina-m tɔɔnaya kalaalaya tɔ. Ama tɔn na kukusum mpɛyi pɔ fei sɩ, pɔ nyayasɩ kɔtaya tɔlate tɔɔ sɩ, Tacaa mɔ, mɔ nu pɔ sɔɔsɔn.

¹³ Ye pa haaki Tacaa maya tɔɔnaya kuhau, pɔ weɛ sɩ pɔ tɔ tɔm kɛ. Mpi tɔ, mpi pɔ hulɔɔna sɩ nɔɔ nka ma na-me tɔ pɛlaa tɔ, ka we tam tɔɔ. Pɔ tɔ kɛ pɔ weɛ sɩ pɔ tɔyi tɔm ke paa tɔɔnaya kuhau nkɔ ku taa.

¹⁴ Ye yulb lɔsɔyi i tawa kancaalaya kulɔlɔm kuhau, i wɔki^a pɔ na pɔ lɔtɔ kɛ, na i yɔti. ¹⁵ Pɔ waali, ilena i pɔli pɔ tɔ kɛ nim na i tɛni tulaalu. Mɔɔyɔ pɔ weɛ sɩ pa lɔ tɔɔnaya kuhau tɛm taa. ¹⁶ Ilena kɔtulɔ nɔɔ cosi pee kuɔtɛɛ ani, na i nyayasɩ pɔ na tulaalu tɛna. Mpi pɔ kena kɔtɔsɛm sɩ Tacaa tɛnna pɔ tɛna. Tɔɔnaya kuhau nkɔ pa nyayasa Tacaa tɔɔlɛ.

3

Nɔɔ kulɔmaya kpɛntɔyɔ kɔtaya

¹ Mɔɔyɔ Tacaa tasaa sɩ: Ye nɔɔlɔ caa i la-m nɔɔ kulɔmaya kpɛntɔyɔ kɔtaya ke nau. Pɔ weɛ sɩ, apalɔnyɔn yaa alɔ nyɔn wei i tiili tɔ caami tɔɔ i kɔ kɔna. ² Ilena i tɛni i nin ke kpɛnte nyɔyɔ taa, na i lɛnti-tɔe tɔsulle cokɔle nɔnɔɔ. Ilena Alɔn lulɔyɔ nyɔma kɔtɔlaa taa nɔɔlɔ nɔmɔsɩ tɔ calɛm ke Iso kɔtaya tɔlate kɔnkɔmɔn tɔɔ. ³ Ilena pɔ nyayasɩ Tacaa ke nim tɛna, mpi pɔ pama lotu tɔ tɔ, ⁴ na timpee naale na a nim, na kɔnkɔmɔn taa nyɛm. Isu pa lɔsɔyɔ hɔle, na pɔ kpɛnna timpee tɔ. ⁵ Ilena kɔtɔlaa tɛni nantu ntɔyi Iso kɔtaya tɔlate kɔkɔ tɔɔ. Na pɔ nyayasɩ-tɔ na kuhau nkɔ kɔkɔ lusa tɔ. Kɔtaya nka pa nyayasa Tacaa tɔɔlɛ. Ka sɔɔsɔn ke i caaki.

⁶ Ye isu heu yaa pɔn ke yulb laki Tacaa ke nɔɔ kulɔmaya kpɛntɔyɔ kɔtaya. Apalɔ yaa alɔ nyɔn wei i tiili tɔ caami tɔɔ i kɔ kɔna. ⁷ Ye isu heu, ile i pona-i tɔsulle cokɔle kin, ⁸ na i tɛni i nin ke heu nyɔyɔ taa, na i lɛnti-i tɔ kin tɛna. Ilena kɔtɔlaa taa nɔɔlɔ nɔmɔsɩ heu calɛm ke Iso kɔtaya tɔlate kɔnkɔmɔn tɔɔ. ⁹⁻¹⁰ Ilena pɔ nyayasɩ Tacaa ke nim tɛna mpi pɔ pama lotu tɔ tɔ. Na timpee naale na a nim na kɔnkɔmɔn tɔɔ nyɛm. Isu pa lɔsɔyɔ hɔle na pɔ kpɛnna timpee tɔ, na suka tɛna. ¹¹ Ilena kɔtulɔ nyayasɩ pɔ tɛnaya kɔkɔ ke Iso kɔtaya tɔlate tɔɔ. Tɔɔnaya kɔtaya nka pa nyayasa Tacaa tɔɔlɛ.

¹² Ye pɔn ke yulb laki kɔtaya, ile i pona-i tɔsulle cokɔle kin, ¹³ na i tɛni i nin ke i nyɔyɔ tɔɔ, na i lɛnti-i tɛna. Ilena kɔtɔlaa nɔmɔsɩ i calɛm ke Iso kɔtaya tɔlate kɔnkɔmɔn tɔɔ. ¹⁴ Ilena pɔ nyayasɩ

^a 2:14 wɔki: Wɔpɔ mpi pa yɔɔtɔyi cɔne tɔ, pɔ nɔɔsɔna ke isu pa wɔkɔyɔ mɔsɩ ke Lɔkpa taa na pa nɔmɔlɔyi tɔ.

Tacaa ke nim tēna mpi pə pama lotu tō tō, ¹⁵ na timpee naale na a nim, na kəŋkəməŋ tō nyum. Isu pa ləsuɣu hōle na pá kɛnna timpee tō. ¹⁶ Uena kətulv nyayasɪ pə tənaya kəkō ke kətaya təlata tō. Təŋnaya kətaya ŋka pa nyayasa Tacaa təŋle. Ka səsuvŋ ke ɪ caaki.

Tacaa tēna nim cōlō nim cōlō tēna. ¹⁷ Pə tō ké paa timpiyi lseyeli nyóma ká wɛɛ, paa waatu wei te, pə wɛɛ sɪ pá təkɪ kusəsutv tənɛɣɛ. Pə fɛɪ sɪ pá təŋ kɛntɛ nantv nim, yaa tə caləm.

4

Kətulv səsə isayatu husuɣv səsɪ

¹ Mɔpúyú Tacaa tōma Moisi sɪ: ² Teləstɪ lseyeli nyóma sɪ, ye pə yūkəna nəŋolv na í lá mpi Tacaa kisaa tō, na í yəkɪ kiiu. Isəna pɔntv ká la təŋlō.

³ Ye kətulv səsə pəntəna, uena ɪ tasəkəle taana yəlaa tēna. Pə wɛɛ sɪ í la Tacaa ke isayatu husuɣv kətaya ke nav apalv nyəŋ wei ɪ tiili ta caamɪ tō. ⁴ I pukina nav inəŋɪ təsulle cokəle nənəŋə. Uena í tənɪ ɪ niŋ ke ɪ nyuɣv taa, na í lentɪ-ɪ Tacaa kiŋ tēna. ⁵ Uena kətulv səsə kɔpaya kɛntɛ caləm na nyənaya na í svuna cokəle taa. ⁶ I liiki pə taa ké mpəle, uena í ŋmusɪ təm naatosompɔŋlaya, ke Tacaa kiŋ tənaya cokəle puvuɣv kəkayav tō, na pə tō pə tō cəne. ⁷ Uena í taa caləm mpi tətəŋ tulaalv təwətɛ hələŋasɪ tō ké cokəle taa tēna. Pə waali, uena í pəli caləm kukaasəm ke kətaya təlata nte tə wɛ cokəle nənəŋə tō tə tɛɛ. ⁸ Uena í kəali kɛntɛ nim cōlō nim cōlō tēna. Pə kɔpav pə tēna mpi pə pama pə taa lotu tō tō, ⁹ na timpee naale na a nim, na kəŋkəməŋ taa nyəm. Isu pa ləsuɣu hōle na pá kɛnna timpee tō. ¹⁰ Lona kulvmeɛ anəŋɪ pa setəŋɪ nəŋə kulvmaɣa kɛntvɣv kətaya kɛntɛ tō. Uena kətulv səsə nyayasɪ nantv ntəŋɪ kətaya təlata tō. ¹¹⁻¹² Pə kaasəŋɪ nantv lentɪ, na tənɣv na nyuɣv, na nəŋkɔpasɪ, na lotu na pə taa nyəm tēna. Uena pá luna təsikile waali, ke lonte nte pa ləsəna tə mpaa na pá ləkɪ təluma nim nyəna tō. Na pá nyayasɪ-təŋɪ kəkō ke təluma huɣule tō.

lseyeli nyóma tēna isayatu husuɣv səsɪ

¹³ Ye isu lseyeli nyóma tēna təpai ké pə yūkənaa, na pá la mpi Tacaa kisaa tō, na pá yəkɪ ɪ kiiu na pa tēna pa təm sɪ. ¹⁴ Uena pə kəə na pá cəkəna. Pə wɛɛ sɪ pá ləstɪ nav apalv nyəŋ ke isayatu husuɣv kətaya ké. Pa pukina-ɪ təsulle cokəle nənəŋə, ¹⁵ uena pa nyuɣv nyóma tənɪ pa niŋ ke kɛntɛ nyuɣv taa. Na pá lentɪ-tɛɣɛ cokəle nənəŋə tēna. ¹⁶ Uena kətulv səsə cosɪ tə caləm na í svuna təsulle cokəle taa. ¹⁷ I liiki pə taa ké mpəle, uena í ŋmusɪ təm naatosompɔŋlaya, ke Tacaa kiŋ tənaya cokəle puvuɣv kəkayav na pə tō pə tō cəne. ¹⁸ Uena í taa caləm mpi tətəŋ tulaalv təwətɛ hələŋasɪ tō ké cokəle taa tēna. Pə waali, uena í pəli caləm kukaasəm ke kətaya təlata nte tə wɛ cokəle nənəŋə tō tə tɛɛ. ¹⁹ Uena í setɪ nim cōlō nim cōlō na í wə kətaya təlata tō. ²⁰ Teitei isu ɪ ka lapv ɪ maɣamaɣa ɪ isayatu husuɣv kətaya nav təŋə ɪ ká lana inɛ. Uena í la lseyeli nyóma tənaya isayatu husuɣv kətaya, na lə tayanɪ-wɛɣɛ-tɪ. ²¹ Pə waali uena í pona kɛntɛ kakaasaya ke təsikile waali, na í nyayasɪ-tɛɣɛ kəkō, isu ɪ ka lapv ɪ maɣamaɣa ɪ isayatu husuɣv kɛntɛ kətaya tō. Kətaya ŋka ka husəŋɪ lseyeli nyóma tēna isayatu təŋle.

Nyuvv tv səsɪ

²² Ye isu nyuɣv tv nəŋəlɔŋv pə yūkənaa, na í la mpi ɪ Caa lə kisaa tō. Isu ɪ yəkɪ ɪ kiiu na ɪ təm sí. ²³ Uena pə kəə na í cəkəna ɪ isayatu. Pə wɛɛ sɪ, í la pəŋtulvɣv ŋku kv tiili tá caamɪ təŋə isayatu husuɣv kətaya. ²⁴ I tənəŋɪ ɪ niŋ ke kɛntɛ nyuɣv taa ké. Uena í lentɪ-tɛɣɛ təsulle cokəle kiŋ, ke timpi pa lentəŋɪ kətasi nsi kəkō lusaa tō sɪ təla tō. Kətaya ŋka ka husəŋɪ isayatu təŋle. ²⁵ Uena kətulv lii ɪ mpəle ke caləm taa, na í taa-wəŋɪ lə kətaya təlata hələŋasɪ tō, na í pəli kukaasəm ke tə tɛɛ. ²⁶ Uena í wə nim cōlō nim cōlō kətaya təlata tō. Isu pa lakvɣv nəŋə kulvmaɣa kɛntvɣv kətaya kɛntɛ tō. Uena í la nyuɣv tv inəŋɪ isayatu husuɣv kətaya na lə tayanɪ-ɪ-tɪ.

lcatɛ tv ke yem səsɪ

²⁷ Ye isu yulu ke yem ké pə yūkənaa, na í la mpi Tacaa kisa tə. Isu í yəka í kiinj taa nakuli, na í təm sí. ²⁸ Uena pá kəw na í cekəna, pə wée si í la isayatu husuyu kətaya ke pəj alv nyəj wei í tiili tá caami tə. ²⁹ I tənəyi í ninj ke kpənte nyuyv taa ké, uena í lenti-teye timpi pa lentəyi kətaya ŋka kəkə lusaa tə ka təla tə. ³⁰ Uena kətulu lii í mpəle ke caləm taa, na í taa Isə kətaya təlate hələŋasi təw. Uena í pəli kukaasəm ke tə tee. ³¹ Uena pá seti kpənte nim cəw nim cəw. Isu pa lakuyv nəjə kulumaya kpəntuyv kətaya tətə tə, na kətulu nyayasi nantu ntəyi kəkə, na Tacaa nu pə səwəŋ. Uena í lá pəntulu ke isayatu husuyu kətaya na Isə tayaní-í-ti.

³² Ye heu ke í səwla isayatu husuyu kətaya lapu de í kəna alvnyəj wei í tiili tá caami tə. ³³ I tənəyi í ninj ke kpənte nyuyv taa uena í lenti-teye timpi pa lentəyi kətaya ŋka kəkə lusaa tə ka təla tə. ³⁴ Uena kətulu lii í mpəle ke caləm taa, na í taa kətaya təlate hələŋasi təw. Na í pəli kukaasəm ke tə tee. ³⁵ Uena pá seti kpənte nim cəw nim cəw. Isu pa lakuyv nəjə kulumaya kpəntuyv kətaya heu tə. Uena kətulu nyayasi-təyi kəkə na kətaya nyəntu lenti. Uena í lá pəntulu ke isayatu husuyu kətaya na Isə tayaní-í-ti.

5

Saa wei pə wée si pá la isayatu husuyv səwsi tə

¹ Saa wei pə wée si pá la isayatu husuyv səwsi təjəw: Ye isu yulu nuwa pa yəjətəna tuunav si, í ləsi aseeta ke təm nti í nawa na í nyəma tə. Uena í kisi tə yəjətuyv, pə isayatu we í nyuyv taa ké.

² Lenti de, ye isu pə yūkəna yulu, na í tokina asilima puləpə. Paa kpənte kusəpəle. Təyaya nyənte, yaa taale nyənte, yaa nyamanyama nəjəw, í təm səpaya, na í pəsi asilima tu.

³ Ye isu pə yūkəna nəjəw, na í tokina yulu asilima naali, na pá pilisi-í. Uena í kəw í cekəna, í təm səpaya.

⁴ Yaa pə yūkəna nəjəwuyv tanaav taa, na í tuuna kəpantu yaa isayatu. Uena í kəw í cekəna, í təm səpaya.

⁵ Ye wei í lapa isayatu nti pa keesa isəntə tə tə taa natəli, pə wée si pəntu í huli-təyi kətulu, na í tisi si í təm səpa. ⁶ Na í kəna heu yaa pəj na í la isayatu husuyv kətaya. Uena kətulu lapí-í pə səwsi.

Kvnyəntvnaa səwsi

⁷ Ye yulu wu heu yaa pəj si í lana isayatu husuyv kətaya. I pəsəyi na í caa ihokasi naale yaa alukukunaa naale, na í pona Tacaa təyaya taa. Uena í lá lelv ke isayatu husuyv kətaya, na lelv ke kətaya ŋka kəkə lusaa tə. ⁸ I celəyi kətulu ke pa naale, na ílé í húlí Isə ké isayatu husuyv nyəj na í yəki í lumaya. Ama u cekí nyuyv. ⁹ Uena í cosi caləm na í ŋmusi-wəyi kətaya təlate kəŋkəməj təw. Uena í pəli kukaasəm ke tə tee. Ḿpúyú pə wée si í la isayatu husuyv kətaya təm taa. ¹⁰ Pə waali ké kətulu laki kətaya ŋka kəkə lusa ka təna təjəw alukuku naale nyəj, isu pa suw tə. Uena í lá pəntulu ke isayatu husuyv kətaya, na Isə husi-í-ti.

¹¹ Ye yulu feina alukukunaa naale, yaa ihokasi naale. I pəsəyi na í pona móləm kiloona tooso na í lá isayatu husuyv kətaya. Ama pə fei si í siti nim, yaa í təm pə təw ké tulaalv ké. Mpi tə, pə ké isayatu husuyv kətaya ké, pə taya təjənaŋa nyəjka. ¹² I pukina móləm mpəyi kətulu, uena ílé í cosi-wəyi ŋkute. Ńté tə kəna kvtəəsəm si Tacaa tənna pə təna. Uena í nyayasi pə na kətasi lensi nsi si we kətaya təlate təw təjəw Tacaa. Ḿpúyú pə wée si pá la isayatu husuyv səwsi. ¹³ Uena kətulu la pəntu ke isayatu husuyv kətaya na Isə husi-í-ti. Uena kukaasəm pəsi kətulu nyəm, isu təjənaŋa kvhav səwsi təm taa.

Tayanuyv səwsi

¹⁴ Ḿpúyú Tacaa heela Moisi si:

¹⁵ Ye pə yūkəna yulu, na í səw Tacaa ke celuyv ke í nyəm, pə wée si í kəna iwaav ŋku kv tiili tá caami tə, na í lá tayanuyv kətaya. I ləsəyi-kuyv kaləkv taa ké, na í mayasi na í ná si kv liyitee tala isu pa suwa təsulle cokəle taa tə. ¹⁶ Uena í felí Isə ké kəmlə, na í səwsi paa kakpasí wei í təw

ké kolum. Mpi tɔ, ɪ wakələna lɔ tɔyaya, ɪ lɛna í cɛla pə tənaya kətulɔ. ɪ lɛna ɪ lɛnti kɔpəntɛ, na í la pəntulɔ kɛ ɪsayaɔ tayanuyɔ kətaya, na lɔ hɪsɪ-ɪ-ti.

¹⁷ Paa pə yókəna yulɔ kɛ na í yókɪ Tacaa kɪsəsutɔ, ɪ sɔyɔlaa tɔtɔyɔ. ¹⁸ Pə wɛɛ sɪ í lɛsɪ kaləku taa kɛ ɪwaav ŋku kɔ tiili tá caamɪ tɔyɔ. ɪ mayasɪ na í ná sɪ kɔ liyitee tala ɪsu pa sɪwa tɔ. ɪ lɛna kətulɔ lapɪ-ɪ ɪsayaɔɔ nti pə yókəna-ɪ na ɪ la tɔ, tɔ tayanuyɔ kətaya, na lɔ hɪsɪ-ɪ-ti. ¹⁹ Tasəkələ tayanuyɔ kətaya nté. Mpi tɔ, yulɔ ɪnɪ ɪ ka wakələna Tacaa kɛ.

²⁰ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa heela Moisi sɪ:

²¹⁻²² Ye ɪsu pa cɛla yulɔ kɛ pulɔpɔ sɪw, yaa ɪ kənta-wɪ, yaa ɪ ŋmɪla-wɪ, yaa ɪ muɔyɔlaa kɛ na í hiki-wɪ, yaa ɪ tu hii-wɪ na í kɔpɛsɪ. ɪ lɛna í looli na í tuu, na í takɪ ɪsayaɔɔ ɪsu mpɔ pə taka, ɪ wakələna Tacaa kɛ, na ɪ tɔm sɛpa. ²³⁻²⁴ Ye kuyaku ŋku pə kula ɪ waali, pə wɛɛ sɪ í mɛŋna, yaa í fɛli kɔpəntɛ tɔ kɛ. Haləna í sɔsɪ paa kakpasɪ wei ɪ tɔɔ kɛ kolum, na í kɔpɛntɪ na í cɛlɛ-ɪ. ²⁵ Pə lɛ pə waali, pə wɛɛ sɪ í pona kətulɔ kɛ ɪsayaɔɔ tayanuyɔ kətaya ɪwaav ŋku kɔ tiili tá caamɪ tɔ. ɪ mayasɪ na í ná sɪ kɔ liyitee tala ɪsu pa sɪwa tɔ. ²⁶ ɪ lɛna kətulɔ la pɔntɔ ɪnɔyɪ ɪsayaɔɔ tayanuyɔ kətaya kɛ Tacaa kɪŋ. Na ɪ lɛ í hɪsɪ-ɪ-ti, paa tɔ kɛ nti.

6

Kətaya ŋka kəkɔ lusa ka təna tɔ ka tɔɔ kɪsəsutɔ

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa tɔma Moisi sɪ: ² Teləsɪ Alɔŋ na ɪ lɔlɔyɔ nyɔma kɛ kətasi nsi kəkɔ lusa tɔ, sɪ tɔɔ kɪsəsutɔ.

Pə wɛɛ sɪ, kətaya ŋka ma kəkɔ lusa mpɔ tɔ, ká wɛɛ kətaya tɔlatɛ taa kɛ ahoɔ tənaya, kəkɔ ɪ taa tɛ. ³ Tɛv fɛŋ tanaŋ ɪ lɛna kətulɔ tɔyɔli kɔpɔkɔpɔntɔ tɔŋ nyəntɔ kəmsa, na í suu pə cɛpa, na í kuu kətaya ŋkɛ ka tɔlɔma nim nyəna na í hutɪ-yɛyɛ kəŋkəŋ taa təna. ⁴ ɪ lɛna í layasɪ wontu na í luna tɔlɔma anɔyɪ tɛsikilɛ waali. Lontɛ ntɛyɛ pa ləsəna tɔ mpaa na pá lɔkɪ tɔlɔma nim nyəna. ⁵⁻⁶ Pə fɛi sɪ kətaya tɔlatɛ kəkɔ í tɛ. Paa ifemle ntɛyɛ kətulɔ ka nyɔtɔyɪ taasɪ kufasɪ. ɪ lɛna pɛ́cɔ́ í tɔnɪ kətaya ŋka kəkɔ lusa tɔ ka nantɔ, na nɔyɔ kolumaya kətaya kɔpəntɛ nim cɔlɔ nim cɔlɔ kɛ pə tɔɔ.

Tɔyɔnaya kɔhav tɔɔ kɪsəsutɔ

⁷ Ye tɔyɔnaya kɔhav tɔm taa, ɪ lɛ pə kɪsəsutɔ ntɔ. Pə wɛɛ sɪ Alɔŋ lɔlɔyɔ nyɔma taa kətulɔ nɔyɔlɔ, ká ponna-kɛyɛ Tacaa kɛ kətaya tɔlatɛ kɪŋ. ⁸ ɪ lɛna í cosɪ mɔlɔm mpi pa sita nim tɔyɔ ŋkute na tulaalɔ təna, na í nyayasɪ kətaya tɔlatɛ tɔɔ. Mpɔ pə kɛna kɔtɔsɛm sɪ Tacaa tənna pə təna, na ɪ caakɪ pə sɔsɔŋ. ⁹ Kətɔlaa ká tɔyɔna pə kɔkaasɛm mpɔyɪ lɔ lontɛ taa kɛ tɔsulɛ cɔkələ kətaya taa təna. Ama pə fɛi sɪ pá tɔsɪ pə tɔyɔnaya na kɔkɔsɔm kɛ. ¹⁰ Mpi tɔ, kɔhav ŋku pa ha lɔ ma tɔ, kɔ taa kɛ ma cɛla-wɛyɛ pa paa tɛtɛ. Pə kɛ kate taa kate pulɔyɔ, ɪsu ɪsayaɔɔ hɪsɔyɔ, yaa tayanuyɔ kətasi nantɔ. ¹¹ ɪ lɛ Alɔŋ lɔlɔyɔ nyɔma apalɔ nyɔma tɪkɛ ká tɔkəna pə tɔyɔnaya ŋkɛ. Mpi tɔ, kətaya ŋka pa kəna Tacaa kɛ mpɔ tɔ, ka hɔyɔlɔyɔ kɛ pa nyəm kɛ tam tɔɔ kɛ. Pə tɔɔ kɛ ye yulɔ kɔpɪ tɔ wei ɪ ta kɛ Alɔŋ lɔlɔyɔ tɔ tɔ, ɪ tɔkinaa, ɪsu ɪ sɛpa.

¹² M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa tɔma Moisi sɪ:

¹³ Ye pa kɔpawa Alɔŋ na ɪ pɔyala kɛ kətɔlaa, na pá pɔli-wɛyɛ nim, pə wɛɛ sɪ pá kəŋna-m kɔhav kɛ mɔlɔm kilɔnaa tɔsɔyɔ paa kuyaku ŋku. Hɔyɔlɔyɔ kɛ tanaŋ na lɛŋku kɛ taanaya. ¹⁴ Paa nuɔyɪtɪ mɔlɔm mpɔyɪ na nim, na pá tɔ pə pɛtɛpɛtaya kɛ nyɔyɔlɔyɔ kɔwalɔyɔ tɔɔ. Pə waali ɪ lɛna pá pɔtɔti-kɛ na pá pona kətaya tɔlatɛ tɔɔ, na Tacaa lanlɛ hɛɛna kətaya ŋkɛ ka sɔsɔŋ.

¹⁵ Ye waatɔ nɔyɔlɔ pa kɔpɪ Alɔŋ lɔlɔyɔ nyɔma taa nɔyɔlɔyɔ kətulɔ sɔsɔ sɪ, í lɛɛtɪ kɔpəŋ lontɛ. Kɔhav kɔlɔmuyɔ ŋkuyɔ ɪ ká kəna, na í nyayasɪ pə tənaya Tacaa má. Pə kɛ ma kɪuu tam tɔɔ nyəŋku kɛ. ¹⁶ Ye kətulɔ kəna ɪ mayamaɔa ɪ tɔyɔnaya kɔhav, pə wɛɛ sɪ pá nyayasɪ pə tənaya, pə taa pulɔ fɛi tɔyɔ.

ɪsayaɔɔ hɪsɔyɔ kətaya tɔɔ kɪsəsutɔ

¹⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa tɔma Moisi sɪ: ¹⁸ Teləsɪ Alɔŋ na ɪ pɔyala kɛ ɪsayaɔɔ hɪsɔyɔ kətasi kɪsəsutɔ.

Lonte nte tã taa pa lentãgi kãtasi nsi kãkã lusaa tã, si tãla tãgã paa lentã isayatu husũyũ nyãntẽ tãtã. Pã nantu ke kate taa kate pulũpũyũ. ¹⁹ Kãtulũ wei i lapa pã tãmlẽ tã, tãsulẽ cokãle kataya taa kã pã wẽẽ si í tãgã-tãgi lonte nte tã wena tã mpaã tã tã taa. ²⁰ Ye yulũ ke yem í tokinaa, i lepa. Tã calãm i yawa pũyũ tã, lonte kulũmtãle ñtã tã taa kã paa nyaali-wi. ²¹ Ye cũyũ tiipile taa kã pa tãsa pã nantu, ye pa tema pã wẽẽ si pá yãki-tẽgẽ. Ama ye nyãgãlũyũ kusẽemũyũ nyãntẽ taa, ilẽ pá nyaali-tẽgẽ teu, na pá kilisina lũm ke sãsam. ²² Kãtãlaa na pa tẽẽsi taa apalaa tike kã tãgãna nantu ntã. Pã tãgã pulũ, tã kã kate taa kate pulũpũyũ. ²³ Ama ye pa sũna kãntẽ nte tã calãm ke tãsulẽ cokãle taa, na pá lana isayatu husũyũ kãtaya ke Isã tãyãgã taa, tã nantu fẽi tãgã tãtã. Pã wẽẽ si pá nyaãgãsi-tãgi kãkã kã.

7

Tayanũyũ sããsi tã kusããsutũ

¹ Mũpũgũ Tacaa tasaa si: Tayanũyũ sããsi kusããsutũ ntã. Tã kã kate taa kate pulũyũ. ² Lonte nte tã taa pa lentãgi kãtasi nsi kãkã lusaa tã, si tãla tãgã paa lentã isayatu husũyũ sããsi nyãntẽ tãtã. Uena kãtulũ ñmusi tã calãm kã kãtaya tãlate kãnkãmãgã tã. ³ Uena pá kãali kãntẽ nim cãlo nim cãlo tãna. Pã kãpãgã pã tãna mpi pã pama pã taa lotũ tã tã, ⁴ na timpee naale na a nim, na kãnkãmãgã taa nyãm. Isu pa lãũyũ hããle na pá kãenna timpee tã. ⁵ Uena kãtulũ nyaãgãsi pã tãnãgã kãtaya tãlate tã. Tayanũyũ kãtaya nte. ⁶ Kãtãlaa tẽẽsi taa apalaa tike kã tãgãna nantu ntãgi lonte nte tã wena tã mpaã tã tã taa. Mpi tã, tã kã kate taa kate pulũyũ. ⁷ Tayanũyũ kãtaya na isayatu husũyũ nyãgãka pã kusããsutũ wẽ kulũmtũ kã. Kãtulũ wei i lapa pã tãmlẽ tã, inũ i tãna pã nantu kũkaasãtũ.

Kãtãlaa nyãm

⁸ Ye isu nãgãlũ kãna kãntẽ si i laki kãtaya ñka kãkã lusaa tã. Kãtulũ wei i lapa pã tãmlẽ tã, inũ i tãna tãnyũ. ⁹ Ye pa kãna Isã ke tãgãnãgã kũhav, isu potopoto, yaa kakalasi, yaa petepetãgã, yaa kũtonãm, ilẽ kãtulũ wei i lapa pã tãmlẽ tã, inũ i tãna. ¹⁰ Ama pã kaasa tãgãnãgã kũhaan lãlãgã tã. Paa nim kusitãgã yaa kãpẽ nyãgãka, kãtãlaa talãgãna pã tãnãgã teitei.

Nãgã kulũmãgã kãntũyũ kãtasi tã kusããsutũ

¹¹ Nãgã kulũmãgã kãntũyũ kãtasi nsi pa laki Tacaa tã si kusããsutũ ntã. ¹² Ye sãẽtũ kãtaya ke pa lapa, pa pukina tãtãgã kũkusũm fẽi kakalasi nsi pa sita nim tã, pã petepetasi nsi si tã pa taa-wi tã, na mũlũm kũpãm mpi pa nuũutina-wi tã pã kakalasi. ¹³ Pãle pã paasi, pa sããsãgi kũkusũm potopoto ke sãẽtũ kãtaya ñke ka tã. ¹⁴ Uena pá lãsi kakalasi nsi si tãm tooso tã kã kulũmãgã kulũmãgã, na pá kãpaasi isãtaã ke Isã kãtaya tãlate kin. Uena kãtulũ wei i ñmusa kãntẽ calãm ke tã kãnkãmãgã tã tã, í kãpãgã sãle. ¹⁵ Ye sãẽtũ kãtaya kãntẽ nantu ilẽ, pã wẽẽ si kũyãkũ ñkũ kũ maãamãgã ke paa tãgã-ti, pã fẽi si tã fe tẽ. ¹⁶ Ye isu nãgãlũ lapa nãgã kulũmãgã kãntũyũ sããsi, yaa i ka su nãgã, ilena i la pã sããsi, pa pããgã na pá tãgã pã nantu ke kũyãkũ ñkũ, na pá tãgã pã kũkaasãtũ ke pã tẽũ kũfemũyũ. ¹⁷ Ye tã tãla kũyãkũ tooso nyãgãkũ wule, ilẽ pã wẽẽ si pá wã-tãgi kãkã. ¹⁸ Wei í tãgã pã nantu ke kũyãkũ tooso nyãgãkũ wule, Tacaa kaa mũ i kãtaya. Pãyele i kãtaya kaa waasi tãtã. Pã pãsa kusãgãtũ pulũpũ kã. Ye wei i tãgãã pã mãli i nyũyũ taa. ¹⁹ Ye pã nantu í tokina asilima pulũpũ, tã fẽi tãgã tãtã. Kãkã ke paa nyaãgãsi-tã. ²⁰ Ye isu nãgãlũ wẽ asilima taa, na pá la Tacaa ke nãgã kulũmãgã kãntũyũ kãtaya na pũntũ tãgã, pã wẽẽ si pá lãsi-i lãgãlũ kãkãle taa. ²¹ Mũvũ tãtãgã ye nãgãlũ tokina asilima tũ, paa yulũ, paa kãntẽ. Uena pũntũ tãgã kãtaya ñke ka nantu. Paa lãsi-i tãtãgã lãgãlũ kãkãle taa.

Isã kisina i yãlaã ke nantu nim na tã calãm tãgã

²² Mũpũgũ Tacaa tãma Moisi si: ²³ Tãlãsi lãgãlũ nyãma si: Pã fẽi si í tãgã pulũpũ nantu nim. Paa nav yaa heu yaa pãgã. ²⁴ Kãntẽ kusãpãle, yaa nte pã kãpãã na pã cãli tã, tã nim fẽi tãgã. Ama í pããgã na í lana-wãgi paa mpi. ²⁵ Ye nãgãlũ tãgã tãla nna pa laki Tacaa ke kãtaya ñka

kəkə lusaa tə ka nantu cəka nim nyəŋka, pə wɛɛ si pá ləsi-ɪ lseyeli kpekəle taa ké. ²⁶ Mpu tətəyɔ paa timpriyi í ká caɣa, pə fei si í təyɔ sumaya yaa wontuyɔ nakuli ku caləm. ²⁷ Ye wei ɪ təyɔ caləm pə wɛɛ si pá ləsi-ɪ lseyeli kpekəle taa ké.

²⁸ Ḿpúyú Tacaa təma Moisi si: ²⁹ Teləsi lseyeli nyəma ke kusəsutunaa panɛ si: Ye yulu lapa nəyɔ kulɔmaya krentuyɔ kətaya, pə wɛɛ si, í ləsi Tacaa paa tete ké, na í cɛle-ɪ. ³⁰ I maɣamaya ɪ niŋ ká təkəna na í pona Tacaa ke nantu nim cəɔ nim cəɔ, na lanje si pá nyayasí kəkə. Uena í ha lanje nteyɛ Tacaa ke ləɔ kətaya təlata kin. ³¹ Aləŋ na ɪ pəyalaa pa tətəyɔle nté. Uena kətulu nyayasí nantu nim nyəntu ke kətaya təlata tə. ³² Pə wɛɛ si pá ləsi nəyɔ kulɔmaya krentuyɔ kətaya yule ntəyɔŋ nyənte na pá cɛla kətulu. ³³ Kətəlaa taa wei ɪ pukina krənte caləm na tə nim ke kətaya təlata tə tə ɪ paa tete nté. ³⁴ Tacaa maɣamaya heelina lseyeli nyəma me si, í ləsi nəyɔ kulɔmaya krentuyɔ kətaya krənte yule, na pə lanje na í cɛla kətulu Aləŋ na ɪ lɔluyɔ nyəma. Mpi tə, nantu nti tə ké pa paa nyəm ke tam tə ké.

³⁵ Mpi mpi pa kəɔla Tacaa kətasi tə tə, pə pəsəyi Aləŋ na ɪ pəyalaa pa nyəm ke kuyəŋku pa kra-wɛyɛ Tacaa kətuyɔ təmlɛ taa təyɔ. ³⁶ Tacaa tona lseyeli nyəma si, pá cɛla-wɛyɛ kuyəŋku pa kraa-wɛyɛ kətəlaa na pá pəli pa nyəŋ taa ké nim tə. Pə wɛɛ si í təkí kusəsutu tənɛyɛ tam tə ké.

³⁷ Kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə, na təyɔnaya nyəŋka, na isayatu husuyɔ nyəŋka, na tasəkəle tayanuyɔ nyəŋka, na kətəlaa təmlɛ taa suu nyəŋka, na nəyɔ kulɔmaya krentuyɔ pə kətasi kiin nté. ³⁸ Tacaa suna kiin inəyi Moisi ke puɣu ŋku pa yaa si Holɛpu tə ku taa. Kuyaku ŋku tətəyɔ ɪ tɔwa lseyeli nyəma ke wɔlaya tətɔ taa si, pá laki-ɪ kətasi nsi.

KƏTƏLAA KANCAALAYA NYƏMA TƏMLɛ TAA SUU

8

Kətəlaa təmlɛ taa suu kətaya

¹ Ḿpúyú Tacaa təma Moisi si: ² Yaa Aləŋ na ɪ pəyalaa ke təsulle cokəle nənəyɔ. Uena í yele na pá kəna kətaya wontu kususuutu, na pə nim mpi pa pələyi nyuyɔ taa tə. Na pá kəna isayatu husuyɔ kətaya nav apalu nyəŋ, na ɪwaan naale, na potopotonaa mpa pa taa kukusum fei təyɔ cəkəlaya. ³ Uena í koti lseyeli nyəma kpekəle təna tətəyɔ lonte nté tə taa.

⁴ Ḿpúyú Moisi lapa isɪ Tacaa tuyɔ-ɪ tə, na lseyeli nyəma kpekəle koti təsulle cokəle nənəyɔ. ⁵ Uena í heeli-wɛ si nti Tacaa suwa təyɔlɔ. ⁶ Ntəna Moisi yele na Aləŋ na ɪ pəyalaa pá kəɔ na í sɔ-wɛyɛ kətaya lum. ⁷ Uena í suu Aləŋ ke pətɛɛ toko, na í ləli-ɪ tampala, na í suu-ɪ capa. Uena í paa-ɪ kətaya pentɛ taka^a, na í tamsi ɪ ŋmusi ke ɪ siyile taa. nəyɔluyɔ, na pá paaki pa lanja taa isɪ kukunaa paaki saalaya ŋka tə pə taka. ⁸ Uena í paa-ɪ lanje huluyɔ, na í tó ku taa ké wala pee taka^a ke naale. Anəyi pa maɣasayana na pá nyəŋ ləɔ kuyəyətɔtɔ. ⁹ Ntəna í temi-ɪ nyuyɔ saalaya, na í matɪ ka tə ké ləɔ kuyusuyɔ. Kulɛ ku ké wɔla ké, na ku wɛ isɪ tuyɔ hətuyɔ. ɪ isɛntaa tə ké ɪ matəna kuyusuyɔ ŋku, isɪ Tacaa ka keesuyɔ-ɪ tə.

¹⁰ Ḿpúyú Moisi kraɣa kətaya nim, na í feɛni təsulle cokəle, na tə taa wontu təna, na tə pəsi ləɔ nyəm. ¹¹ Uena í ŋmusi kətaya nim ke təm naatosompəyɔlaya ke kətaya təlata na tə wontunaa tə. Lum kusəŋəm cɛmɛ sɔsɔ na pə kpete tə ké ɪ ŋmusa nim mpi si wontu nti tə pəsi ləɔ nyəm. ¹² Na í pəli Aləŋ nyuyɔ taa ké kətaya nim, na í pəsi ləɔ nyəŋ. ¹³ Pəle pə waali ké ɪ yelaa na Aləŋ pəyalaa krətəna, na í suu-wɛyɛ pa capanaa, na í ləli-wɛyɛ pa tampalanaa. Uena í pa-wɛyɛ pa kahusi ke teitei isɪ Tacaa ka suw tə.

¹⁴ Ḿpúyú Moisi yelaa na pá kəna isayatu husuyɔ kətaya nav apalunəyɔ. Uena Aləŋ na ɪ pəyalaa pá tənɪ niŋ ke ɪ nyuyɔ tə. ¹⁵ Ḿpúyú Moisi lenta-ɪ, na í lii mpəle ke ɪ caləm taa, na í nyətɔ ləɔ kətaya təlata ŋkulunyasí taa hələŋyasí tə, na pə tayanɪ-tɛ. Uena í pəli caləm kukasəm ke kətaya təlata tɛɛ. Isəna ɪ lapa na kətaya təlata pəsi ləɔ nyəntɛ na pá lakəna-tɛyɛ isayatu

^a **8:7** kətaya pentɛ taka: Wontuyɔ ŋku pa yaa si kətaya pentɛ tə, ku ke kətəlaa toko   ^a **8:8** wala pee taka: Pə ké kətaya wontu nti pa naakayana ləɔ luyɔ nyəntu təyɔ. Tə ta nyi isəna pa lakayana-ti tə.

husuyu kotası tɔɔle. ¹⁶ M'p'ug'ug' Moisi kɔla nim tɔna, mpi pɛ pama kpɛnte lotu tɔ tɔ. Paa timpee naale na a nim, na ı seti hɔle nɔɔ, na ı nyayası pɛ tɔnaya Isɔ kɔtaya tɔlate tɔ. ¹⁷ Pɛ kaasɔyi nav ını ı tɔnyu na ı nantu na pɛ taa lotu, ılena p'á luna pɛ tɔnaya tesikile waalı, na p'á nyayası kɔkɔ, ısu Tacaa ka suw tɔ.

¹⁸ M'p'ug'ug' pa kɔna kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ ka ıwaav, na Alɔŋ na ı pɔyalaa p'á tɔni pa niŋ ke ku nyuyu tɔ. ¹⁹ Moisi lɛnta-ku, ılena ı ŋmusi ku calɛm ke kɔtaya tɔlate kɔŋkɔmɔŋ tɔ. ²⁰ ılena ı faya-kuyu piliŋasi, na ı nyayası pɛ na pɛ nyuyu na pɛ nim. ²¹ ılena ı nyaalı lotu na nɔŋkpaasi ke lom, na ı nyayası pɛ na nantu nti tɔ kaasaa tɔɔ kɔtaya tɔlate tɔ. Kɔtaya ŋka kɔkɔ lusaa tɔɔle. Ka sɔsɔŋ ke Tacaa caaki.

²² M'p'ug'ug' Moisi yelaa na p'á kɔna ıwaav naale nyɛŋku ŋku paa la kɔtaya na p'á susı Alɔŋ na ı pɔyalaa ke kɔtɔlaa tɔmlɛ taa tɔ. ılena p'á tɔni pa niŋ ke ku nyuyu tɔ. ²³ M'p'ug'ug' Moisi lɛnta ıwaav ŋku, ılena ı lii ku calɛm na ı taa-wɛyi Alɔŋ ŋkraŋyuy nɔɔɔŋ nyɛŋku nɔɔ taa. ı taa-wı tɔtɔɔ ı apalɔmpɔle nɔɔɔŋ nyɛntɛ tɔ, na ı apalɔnɔmpɔle nɔɔɔŋ nyɛntɛ tɔ tɔtɔ. ²⁴ ılena ı yele na Alɔŋ pɔyalaa kɔ na ı taa calɛm tɔtɔɔ pa nɔɔɔŋ ŋkraŋŋ nɔɔsi taa, na pa nɔɔɔŋ apalɔmpee na apalɔnɔmpee tɔ. ılena ı ŋmusi calɛm kɔkaasɛm ke kɔtaya tɔlate kɔŋkɔmɔŋ taa. ²⁵ M'p'ug'ug' Moisi kpaya ıwaav nantu nim nyɛntɔ. ısu suka, na lotu taa nim, na hɔle nɔɔ, na timpee naale na a nim, na yule nɔɔɔŋ nyɛntɛ. ²⁶ ılena ı lɛsi kɔkɔsum fei potopotonaa mpa pa ha Isɔ tɔ, pa tɔku taa kɛ pɛ kakalaya kɔlumaya, na nim nyɛŋka, na tinte pɔyalɛ, na ı su nantu nim nyɛntɔ na nɔɔɔŋ yule pɛ tɔ. ²⁷ ılena ı t'ó pɛ tɔnaya Alɔŋ na ı pɔyalaa pa niŋ taa, na ı heeli-wɛ si p'á ha-tɔyi Tacaa. ²⁸ Pɛ waalı kɛ Moisi mu kɔhaaŋ ınɔyi pa niŋ taa na ı nyayası-ı kɔtaya tɔlate tɔ kɛ kotası nsi kɔkɔ lusaa tɔ si tɔ. Kɔtɔlaa tɔmlɛ taa suw kɔtaya nte. Pɛ kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔɔle. Pɛ sɔsɔŋ ke Tacaa caaki. ²⁹ M'p'ug'ug' Moisi kpaya kɔtɔlaa tɔmlɛ taa suw kɔtaya kpɛntɛ lanle, na ı ha Tacaa ke kɔtaya tɔlate kiŋ. ılena nantuuy ŋku ku pɛsi Moisi nyɛŋku ısu Tacaa ka suw tɔ.

³⁰ Pɛ waalı kɛ ı kpaya kɔtaya nim, na calɛm mpi pu wɛ Isɔ kɔtaya tɔlate tɔ tɔɔ pɛcɔ, na ı ŋmusi Alɔŋ na ı wontu tɔ. Na ı pɔyalaa na pɛle pa nyɛntɔ tɔ tɔtɔ. ılena Alɔŋ na ı pɔyalaa na pa wontu kususuutu pa pɛsi Isɔ nyɛm.

³¹ M'p'ug'ug' Moisi heela Alɔŋ na ı pɔyalaa si: ı tɛsi heu apalu naale nyɛŋ nantu ke tɛsulle cokɔle nɔnɔɔ. ılena ı tɔɔ-tɔyi tɔnaya mɔ mayamaya, na potopotonaa mpa pa lapa kɔtaya tɔ tɔ. ısu ma keesuyu-me tɔ. ³² Ye pɛ kaasa nantu yaa potopoto, pɛ wɛɛ si ı ká wɔ kɔkɔ. ³³ ı ká caya tɛsulle cokɔle nɔnɔɔ ke kuyɛɛŋ naatosompɔɔlaya. Pɛ fei si ı lu tɔna. Halɔna mɔ tɔmlɛ taa suw kɔtaya kuyaku kancalaya na kantɔkaya nyɛŋku wule. ³⁴ Tacaa mayamaya suna si p'á la ısu pɛ lapu saŋa ıɛntɔ tɔ. ılena p'éc'ó p'á husı mɔ ısayatɔ. ³⁵ ı caya tɛsulle cokɔle nɔnɔɔ ke ilim na ahoɔ ke wɛɛ naatosompɔɔlaya ını na ı tɔki Tacaa kusɛsutɔ. ıle ı kaa sí. Moisi si: Nti Isɔ heela-m tɔɔle.

³⁶ M'p'ug'ug' Alɔŋ na ı pɔyalaa pa lapa nti Tacaa ka heela Moisi na ı telɛsi-wɛ tɔ.

9

Alɔŋ na ı pɔyalaa pa kancalaya kotası

¹ M'p'ug'ug' kuyaku pɔlefɛi naanɔwa nyɛŋku wule, Moisi yaa Alɔŋ na ı pɔyalaa na ıseyeli sɔsaa tɔtɔ. ² ılena ı heeli Alɔŋ si: Caa navle nte tɔ tiili t'á caami na paa la-tɛye ısayatɔ husuyu kɔtaya tɔ. Na heu apalu wei ı tiili t'á caami na paa lapı-ı kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ, na ı kɔna pɛ naaleye Tacaa kiŋ. ³ Pɛ waalı, ılena ı tɔ ıseyeli nyɛma na p'á kɔna pɛŋtɔluy ŋku paa la ısayatɔ husuyu kɔtaya tɔ. Na pɔnaya kɔlumaya navle na pɛ ıwɔyaya mpa pa tiili t'á caami, na paa la-wɛye kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ. ⁴ Na nav na heu apalu nyɛŋ wei paa la nɔɔ kɔlumaya kpɛntuy kɔtaya tɔ. Na tɔɔnaya kɔhav ŋku pa nuɔutina nim tɔ. Mpi tɔ, saŋa mayamaya ke Tacaa ká huli-mɛye ı ti.

⁵ Waatu wei pa kōna tēsulle cokāle nōnōyo ke mpi mpi pē hēla Moisi yaawa tō ilena lseyeli nyōma tēna krētēna cokāle n̄tē na pā sēh lso tōyaya kin. ⁶ Ilena Moisi tō si: Nti Tacaa tō-mē tōyole. I la-ti, na lso teeli wēe mā hēku.

⁷ M̄pōyū Moisi tōma Alōh si: Krētēna lso kōtaya tēlate na n̄ lēsi tē tōō kē isayatu husuyū kōtaya, na n̄ka kōkō lusa ka tēna tō. Ilena n̄ la isayatu husuyū kōtaya ke i na yēlaa pa nyōōh tōō. Pē waali, ilena n̄ la yēlaa nyōōh tōō kē kōtaya, na n̄ la-wēye isayatu husuyū nyōhka, isu Tacaa suw tō.

⁸ M̄pōyū Alōh krētēna lso kōtaya tēlate, na i lentī naule na i la-tēye i isayatu husuyū kōtaya. ⁹ Ilena i pōyalaa pōna-i tē calēm na i lii pē taa kē mpōle. Ilena i taa lso kōtaya tēlate hēlōhāsī tōō, na i pōli-wōyī tē tēe. ¹⁰ Kēlena i nyāyasī tē tōō kē krētēnim cōlō nim cōlō. Na timpee na hōle, isu Tacaa tūyū Moisi tō. ¹¹ Pē yela nantu na tōnyū, ilena pā luna tēsikile waali na pā nyāyasī kōkō.

¹² M̄pōyū Alōh lentī heu apalū nyōh wei kōkō lusiyi i tēna tō. Ilena i pōyalaa cēle-i krētē calēm na i n̄musī-wōyī kōtaya tēlate kōhōmōh taa. ¹³ Na pā cēle-i tōtōyo tē nyūyū na tē nantu na pā seta-tōyī tilima, na i nyāyasī-tōyī lso kōtaya tēlate tōō. ¹⁴ Ilena i nyaali pē taa lotu na nōhkrāsī na i nyāyasī-tōyī nantu lentī tōō.

¹⁵ Pē waali kē Alōh lapa Tacaa ke yēlaa kōtāsī. I kraya pōhōlōyū n̄ku yēlaa ka kōna pa isayatu husuyū tōō tō. Ilena i lentī-kū, na i lā-kūyū kōtaya isu i ka lapū naule tō. ¹⁶ M̄pōyū i lapa krēna naale inōyī kōtaya n̄ka kōkō lusa ka tēna tō, isu pa suw tō. ¹⁷ Ilena i pōna tōyōnaya kūhāv, na i cōsi n̄kute na i nyāyasī-tēye kōtaya tēlate tōō, na i krēna paa kōyakū n̄ku kōtaya n̄ka kōkō nyāya ka tēna tō. ¹⁸ M̄pōyū i lentī nau heu apalū wei yēlaa ka kōnaa sī pa lakī nōyo kōlōmāya krētōyū kōtaya tō. Ilena i pōyalaa cēle-i krēna anī a calēm na i n̄musī lso kōtaya tēlate kōhōmōh tōō. ¹⁹ Na pā cēle-i tōtōyo nau apalū nyōh nantu nim nyōntū, na heu apalū nyōh suka, na pē taa lotu tōō nim na timpee na hōle. ²⁰ Ilena i tēni nim cōlō nim cōlō nantūnaa mpēye krēna anī a naale a lan̄a tōō. Ilena Alōh nyāyasī nantu nim nyōntū ntōyī kōkō ke kōtaya tēlate tōō. ²¹ Na i ha Tacaa ke lan̄a anī na ntōyōh yule ke lso kōtaya tēlate kin ke teitei isu Moisi ka kēesōyū-i tō.

²² Waatu wei Alōh tēma isayatu husuyū kōtāsī na nsi kōkō lusa sī tēna tō na nōyo kōlōmāya krētōyū nyōhsi ke lapū, ilena i kōpāsī i nin̄ na yēlaa tōō na i tōhōsi-wēye nōyo kūpōhka. Ilena i lu lso kōtaya tēlate tōō na i tii.

²³ M̄pōyū Moisi na Alōh pa suw tēsulle cokāle taa. Waatu wei pa luwa, ilena pā tōhōsi yēlaa ke nōōsi kūpōhsi. Ilena Tacaa teeli na yēlaa tēna hēku. ²⁴ Tōnaya kōkō kōlaa na kā nyāya kōtaya n̄ka kōkō lusa ka tēna tō, na nantu nim nyōntū. Yēlaa tēna nā mpū, ilena pā yaya lan̄hōlōmle kakiisāsī na pā hoti pa isentōō kē atē.

10

Lōyāya tōō kūsāsutū

¹ M̄pōyū Alōh pōyalaa naale, Natapī na Apihu, pa kraya pa tulaalū cofolōnaa na pā hee kōkō na pā tū tulaalū kē ka tōō. Ilena pā lā Tacaa ke tulaalū kōtaya kōpī nyōhka. Pa ta tōh isōna lso ka suwa tō. ² Tōnaya kōkō nakōli luna cokāle taa, na kā nyāya-wēye krakpaa na pa isē. ³ Mpōyole Moisi tōma Alōh si: Tacaa tēma-mēye-tōyī kōpāalōyū ke saa wei i tōhaya si: Mā caaki kē sī mpa pa krētōyōhna-m tō, pā nyana mā tōnōh wēetū, na pā tū-m teeli ke yēlaa tēna kin. Ilena sōyōntū anaam pū Alōh na i su tākulum.

⁴ M̄pōyū Moisi yaa Alōh caa taalū Wusiyeli pōyalaa, Mikayeli na Ilisafan si: I polo i kraya mā tēetūnaa mpa pa sēpa tōyo cokāle kin, na i luna na i hatōlōna tēsikile. ⁵ Ilena pā polo pa lēsi sētāa mpē, na pa capānaa ke tēsikile waali, isu Moisi yōyōtōyū tō. ⁶ M̄pōyū Moisi heela Alōh na i pōyalaa lēlaa naale, Ilasaa na Itamaa si: I taa yelem mā nyōōsi sēyēlōyū, yaa i cōli mā wontū ke lōyāya tōō. Pē taa kōō na i kōna mā tōō kē sēm, na Tacaa mū lseyeli kpekāle tēna na

πάανά. I yelee mə teetvnaa Iseyeli nyéma na pá caya mpa Iso kuna kəkə tə pa lýγάγα. ⁷ Aləη pa mayamaya pá taa hatələna təsulle cokəle nənəγə təna. Pə taa kəə na pá sí. Pə taya pulv, kətaya nim mpi pa pəla-me tə, pə pəsa-meγe Tacaa təmle nyéma ké.

Μρύγύ Aləη na ι pəyalaa pa muwa Moisi təm nti.

Sulum toη nyəm təə kvsəsutv

⁸ Μρύγύ Tacaa təma Aləη si: ⁹ Pə fei si nyana nyá pəyalaa mə taa nəγəlv í nyəə sulvm, yaa kukukvm napəli, na pəcó í svv təsulle cokəle taa. Ye í lapa mpv, í ká si. Kiiu ηku pə wee si mə na mə ləlvγv nyéma í ká təkí tam təə təγəle. ¹⁰ Ilena pəcó í pəsi na í fayasi Iso nyəm na kpaí nyəm, na asilima na kupam. ¹¹ I taa nyəə-wi tətəγə waatu wei ι seγesəγi Iseyeli nyéma ke kiin wei ι təna Tacaa ka hula Moisi na í teləsi-me tə.

Kətaya nantv təə kvsəsutv

¹² Μρύγύ Moisi heela Aləη na ι pəyalaa naale, llasaa na Itamaa mpa pə kaasa-ι tə si: I kpaγa Tacaa təγənaγa kvhav ηku kəkə nyayaa na kú kaasi tə. Ilena í tú kukusvm fei kakalasi, na í təγə-səγi Iso kətaya təlate kiη. Mpi tə, pə ké kate taa kate təγənaγa ké. ¹³ Iso lonte kate nyənte taa ké í ká təγə-ké. Tacaa təγənaγa kvhav ηku ι ha Aləη na ι piya ke pa paa tete isu ι ka heeluyum təγəle. ¹⁴ Təla wena Iseyeli nyéma laki nəγə kulvmaya krentvγv kətaya, na pá ha lanje na yule ke Tacaa ke Iso kətaya təlate kiη tə, tə pəsa mə paa nyəm ké. Ie nyana nyá pəyalaa na mə alaa nyéma í ká təγəna-təγi lonte nanη nyənte taa. ¹⁵ Pə wee si Iseyeli nyéma í kəna yule na lanje, na pə səsəna nim cəlv nim cəlv nantv. Təleγε kətəlaa wəki kəkə ke kətaya təlate təə ké waatu wei pa tēma-təγi Tacaa ke hav ke kətaya təlate kiη tə. Ilena tə pəsi nyana nyá pəyalaa mə nyəntv ke tam təə isu Tacaa γəγətvγv tə.

¹⁶ Μρύγύ Moisi pəeka pəηtvlvγv ηku pa lapa kətaya ke yəlaa isayatu husvγv təə tə kv təm. Ilena í nu si pa nyayasa-kvγv kəkə. Ntēna í mu páaná na Aləη pəyalaa llasaa na Itamaa. Μρύγύ í pəssa-we si: ¹⁷ Pepe təə ké í tá təγə kətaya ηke ka nantv ke lonte kate nyənte taa? Mpi pə təə tə, pə ké kate taa kate təγənaγa ké. Tacaa ka hana-meγe kpaente nte si í waasi Iseyeli kpekəle ke pa kawalaya. Ilena í lá pa nyəəη təə ké isayatu husvγv kətaya. ¹⁸ I kpaente caləm ta polo Iso təyaya taa, pu wee ké si í təγə tə nantv ke lonte kate nyənte taa, isu maa heeluyum-me tə.

¹⁹ Μρυγυλε Aləη cəwa Moisi si: Nyəni, saηa ke ma pəyalaa lapa pa isayatu husvγv kətaya, na ηka kəkə lusa ka təna tə. Pəcə n nyəma lanwakəlle nte tə mayana-m tə. Maa pəsi na má təγə isayatu husvγv kətaya kpaente nantv na? Tacaa lanje ká heena-m?

²⁰ Moisi nuwa təm nti, ilena ι mu-ti.

MPI PƏ KE ASILIMA NA MPI PƏ KE KUPAM TƏ PƏ TƏM

11

Təla asilima nyəna na kupana pə təm

¹ Μρύγύ Tacaa heela Moisi na Aləη si: ² I teləsi Iseyeli nyéma si, ate təla taa, nna nna í ká təγə təγəle, ³ nna a acəwa fayaa, na á wena talasi tə. ⁴⁻⁶ Ama pə fei si í təγə yooγoo, na pvγv namaya, na kpaca. Təla anι a wena talasi yaa, ile a acəwa ta faya ké. ⁷ Pə fei si í təγə afa tətə. Mpi tə, paa ι acəwa fayaa tə, ι feina talaya. ⁸ Pə wee si í nyəni təla anəγi asilima nyəna ké. I taa təγə-ye. Pəcó í taa tokina a kvsəpəe ke tokinaυ mayamaya.

⁹ Ye pə kaasa lvm taa wontu ile, í təγə tiina wena a wena lvm yaaləη na setv tə. I kii wena a feina mpv tə. ¹⁰ Pə kaasvγv lvm təna taa wontu lentι, yaa pə nyamanyamanaa mpa pa feina lvm yaaləη na setv tə, pə ké-meγe acaalətv ké. ¹¹ I nyəni-təγi asilima, í taa təγə-ti, yaa í tokina tə kvsəpətv. ¹² I kii lvm taa wontu təna nti tə feina lvm yaaləη na setv tə.

¹³⁻¹⁹ Sumasi nsi pə wee si í nyəni asilima na í kii si təγəv təγəle: Yepeleku, na kpimle, na hekəle, na katəkətvγv, na taataa, na təγənakpeluyv, na kulaałvγv, na tintəkəlaya, na semvγv, na si piitimnaa təna.

²⁰ Pə wεε si í nyəni asilima ke nyamanyamanaa mpa pa təna pa wena ken na nəhεε liyiti tə. ²¹ Ama í təyɔ pa taa mpa pa wena ken na nəhεε liyiti na nəhkrası na pá ηmaaki tetu tə tə pa təna. ²² Pa taa mpa í ká təyɔ təyɔle cəlɛn na ı loonja təna, na kutolon na kɔ loonja təna. ²³ Pə kaasa lentı nti tə wena ken na nəhεε liyiti tə, í nyəni-təyɔ asilima pulv.

Təla na wontu nti tə kusəpətv tokinav pilisiyi yulv tə

²⁴⁻²⁵ Wontu lentı wεε, ye yulv í kpaɣa tə kusəpətv, yaa ı tu tokina-tı, pə pilisa-ı ké. Pə wεε si í cətɔ ı wontu kususuutu, na í caya mpyúy asilima taa, haləna taanaya. ²⁶⁻²⁸ Nti nti pə wεε si í nyəni asilima təyɔle nti tə acɔwa ta faɣa, na tə feina talası tə. Na nəhεε liyiti nyəntv təna nti tə wena səkraŋ tə. Ye wei í kpaɣa tə kusəpətv pə wεε si í cətɔ ı wontu na í caya asilima taa, haləna taanaya.

²⁹⁻³⁰ Wontunaa mpa í ká nyəni asilima ke nti nti tə tɔŋ tə lotu tə təyɔle kutontɔlvkpanaa camna^a, na mpiiu, na cimlee, na a piitimnaa, na caŋası. ³¹ Wontu səkrətu nti tə taa nti í ká nyəni asilima təyɔle. Ye wei ı tokina tə taa kusəpətv, ı ká wεε asilima taa ké, haləna taanaya. ³² Ye tə kusəpətv hota wontu nti pa lakəna tə tə taa nakvli taa, kule kɔ pəsa asilima ké. Paa kusaakəm, paa wontu kususuutu, yaa tənɔyɔ pulɔpɔ, yaa huluyɔ. Paa wontuyɔ ηku te, pə wεε si pá nyaalı-kuyɔ na lɔm na kɔ caya asilima taa, haləna taanaya. Pə waalı ke paa nyəni-kuyɔ kɔpaŋkɔ. ³³ Ye cɔyɔ tiyaya taa ké tə taa nakvli hotaa. Tiyaya na ka taa nyəm təna, pəsəyɔ asilima ké. Pə wεε si pa yəki-ke. ³⁴ Ye pa pəla tiyaya ηke ka taa lɔm ke təyɔnaya kɔpaŋka tə, kele ka pəsəyɔ asilima ké. Yaa pu ke kunyɔnyɔm kɔpam, pə pəsəyɔ asilima tətəyɔ. Paa tiyaya ka ké ηka. ³⁵ Paa mpi pə tə ké wontu tənε tə taa kusəpətv hotaa, pu pəsı asilima ké. Ye pə ké potopotonaa məsaya, yaa məsaya kutəsaya taa ke kɔ hotaa, pə wεε si pá yəki-keye. Mpi tə, pə ke-meyε asilima ké, na í ká nyəni-wəyɔ asilima. ³⁶ Ama ye ısu hite yaa ləkɔ taa ké wontuyɔ kusəpətv hotaa, lɔm kaa pilisi. ıle wei ı ka tokina-kɔ təyɔle asilima tv. ³⁷ Ye ısu pee wena pa suwa si pa tuuki tə, a tə ké wontuyɔ ηku kɔ kusəpətv hotaa, a kaa pilisi. ³⁸ Ama ye kutətəyɔna ke pa wɔsa lɔm, na wontu nti tə taa nakvli kusəpətv hoti pə taa, ıle a pilisaa kele.

³⁹ Ye ısu kpənte nte pa ha-meyε mpa si í təyɔ tə, tə səpa, na nəyɔlv tokina-te, ı ká wεε asilima taa ké, haləna taanaya. ⁴⁰ Wei ı səyɔla kpənte nté, yaa ı tu təyɔ-te, ı ká cətɔ ı wontu ké, na í wεε asilima taa, haləna taanaya.

⁴¹ Pə wεε si í kii nyamanyamanaa mpa pa tɔŋ tetu tə təyɔ, na í nyəni-weyε acaalətv. ⁴² Paa mpa pa tuuki, yaa pa tɔŋ nəhεε liyiti, yaa nəhεε payale tə. Pa ke-meyε acaalətv ké, pa fei təyɔv. ⁴³ ı taa pilisi mə ti na nyamanyamanaa mpe pa təna. ı taa teləsi mə təyɔ pa asilima. Pəyele í taa yeke na pa asilima tεε-mε. ⁴⁴ Mpi pə tə tə, mayale Tacaa mə ıso. Pə wεε si í faɣası mə ti na í wεε tənəŋ. Pə taɣa pulv, ma wεε ké tənəŋ. ı taa pilisi mə ti na nyamanyamanaa mpa pa tɔŋ tetu tə tə. ⁴⁵ Mayale Tacaa, má ləsəna-meyε ıcipiti tetu taa si ı nyənəyɔ-m mə ıso. Mpu tə, í wεε tənəŋ. Mpi tə, ma wεε ké tənəŋ.

⁴⁶ Kusəsutv nti í ka təkı təla na suması na lɔm taa wontu na tetu tə nyamanyamanaa təm taa təyɔle. ⁴⁷ Nti tu faɣasəna-meyε wontu kɔpantv na asilima nyəntv, na nti tə wε təyɔv na nti tə fei təyɔv tə.

12

Asilima keelvɔv kətaya ke alv lɔlvɔv waalı

¹ Mpyúy Tacaa təma Moisi si: ² Heeli ıseyeli nyéma si, ye alv lapa teu, na í lɔlv apalɔpəyaya. ı asilima kuyεɛŋ nté naatosompəyɔlaya, ke teitei ısu ı ısoɔv nav kuyεɛŋ. ³ ılena pá peli pəyaya ke kuyaku pələfei naanɔwa nyəŋkɔ wule. ⁴ Pə waalı, ılena alv caya kuyεɛŋ hiu na naanɔwa na tooso, na í tayanəyɔ ı caləm asilima. Pə fei si í wiili təsulle taa, yaa í tokina ıso pulɔpɔ. Haləna ı asilima kuyεɛŋ tēm.

^a 11:29-30 kutontɔlvkpanaa camna: Pele pa te mpiiu nəyɔlvɔv, ı wεεtv na ı yaasi wε teitei ısu fı. Ama ı təməŋ wε ısu mpiiu.

⁵ Ye alupəyaya ke alv lɔlaa, ile ɪ caɣa asilima taa ké cimaasənaa naale, ɪsu ɪ ɪsətu nav waatu. Pə waali, ɪlena í la kuyeeɲ nutoso na naatoso tətə na í tayanəɣi ɪ caləm asilima.

⁶ Paa apalupəyaya, yaa alupəyaya ke alv lɔlaa. ɪ asilima kuyeeɲ teɲ mpv, ɪlena í caa pənáyá kɔlɔmaya ɪwəyaya si pá la kətaya ŋka kəkə lusa ka təna təɣo ɪsayatu husuɣu kətaya. Yaa alukuku, yaa ihokaya. ⁷ Kətɔlv teɲ kətasi nsəɣi Taca ke lapv ɪlena í la alv ke asilima husuɣu kətaya. ɪlena ɪsə tayanɪ ɪ caləm asilima.

Paa alv lɔla apalupəyaya yaa alupəyaya kusəsutu nti paa təkɪ təɣɔle.

⁸ Ye asənɣu kaa pəsɪ na kv hiki ɪwəyaya ɪle, kv caa ihokasi naale yaa alukukunaa naale. ɪlena pá la sumaya leɲka ke kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə, na leɲka ke ɪsayatu husuɣu nyəɲka. Na kətɔlv lapɪ-ɪ asilima keelɣu səsɪ, ɪle pə tayana-ɪ kele.

13

Yɔlv tənɣv tə kutəməɲ təm

¹ Ḿpúyú Taca heela Moisi na Aləɲ si: ² Ye mɔlaya, yaa kaav, yaa tulɔɲa lu yɔlv tənɣv tə, na pə pəsɪ tənɣv tə asilima kutəɲ. ɪle pa pona pɔntv ke kətɔlv Aləɲ, yaa ɪ pəyalaa taa nəɣɔlv kiɲ. ³ Na ɪlé í wiila-ɪ na í ná təwule nté tə taa limaa na nyəsɪ hulɔmɪ, ɪle kutəɲ asilima nyəɲkv nté. ɪle kətɔlv kpaali kpakpaa si ɪ ké asilima tv. ⁴ Ye pə ké tulɔɲa yaa tayanmate, na təwule ta lim na nyəɔlaya kuhulɔmaya fei, ɪle kətɔlv su kutəntv na ɪ mpaa ke kuyeeɲ naatosompəɣɔlaya. ⁵ Kuyaku naatosompəɣɔlaya nyəɲkv sikiyi ɪlena í tasa kutəntv ke wiiluyv, ye ɪ nawa si təwule nté tə we mpv tə ta layasi, ɪle ɪ tasa-ɪ suw na ɪ mpaa ke kuyeeɲ naatosompəɣɔlaya tətə. ⁶ Kuyeeɲ ɪni í teewa ɪle kətɔlv tasa-ɪ wiiluyv ke təm naale nyəm, ye təwule nté tə sala yem tə ta səsɪ ɪle ɪ hulɪ si pə taya kutəɲ, pə ké lutv ké, pə tə tə ɪ fei asilima. ɪlena í cətə ɪ wontu na í pəsɪ kvpaɲ. ⁷ Ama ye kutəntv təwule nté tə svv wəɲ ke pəle pə waali ɪle ɪ tayanɪ mələɣv ke kətɔlv kiɲ. ⁸ Ye ɪlé ɪ tasa-ɪ wiiluyv na í ná si təwule walaa ɪle ɪ hulɪ si asilima kutəɲ wenna-ɪ. ɪle ɪ ké asilima tv nté.

⁹ Ye kutəɲ kusεεmɣv taka kpa yɔlv, pa pukina-ɪ kətɔlv teɣe. ¹⁰ Ye ɪ wiila-ɪ na í mayana tute ke ihulɔmav na tə tə na hiɲ na tə nyəsɪ hulɔmmaa ¹¹ ɪle asilima kutəɲ mayamaya kele, pə fei si pá tasa-ɪ suw ke kpeenɣa si pa naaki tətə. Kətɔlv ká kpaali ké si asilima tv. ¹² Ama ye asilima kutəɲ lɔla pee ke yɔlv tənɣv təna ke pə kpaɣav ɪ nyuɣv na pə polo ɪ nəɔheε tə, ¹³ ɪle kətɔlv wiili kutəntv ke teu, ye ɪ nawa si kv waasa ɪ tənɣv təna ɪle ɪ hulɪ si pə ta ke asilima. Mpi tə, ɪ tənɣv təna hulɔmmaa tə. ¹⁴ Ama kuyaku ŋku pá nawa ɪ təwú ké hiɲ ɪle ɪ pəsə asilima tv nté. ¹⁵ Kətɔlv ká wiilina-ɪ na í kpaali si ɪ ké asilima tv. Mpi tə, ɪni ɪ huləɣəna si ɪ wena asilima kutəɲ, na pə ké asilima ké. ¹⁶ Ye hiɲ mələɣi hulɔməɲ ɪle kutəntv məli kətɔlv kiɲ. ¹⁷ ɪlé ɪ wiiliyi-ɪ na í ná si hiɲ hulɔma tampana ɪlena í hulɪ si ɪ ta ke asilima tv.

¹⁸ Ye mɔte kpa yɔlv na tə waa ¹⁹ na pə yele təwule na tə we ihulɔmav yaa ɪseεv, pə weε si í ná kətɔlv. ²⁰ ɪlé ɪ ká wiili-ɪ na ye ɪ mayana pə lapa təwule ke lonte na pə nyəsɪ hulɔmmaa, ɪle asilima kutəɲ lukəna nteɣe mɔte taa. Kətɔlv ká hulɪ si ɪ ké asilima tv. ²¹ Ama ye kətɔlv í wiila-ɪ na í ná si təwule məkə na pə məli hulɔməɲ na nyəsɪ kuhulɔmasɪ fei ɪle ɪ su kutəntv na ɪ mpaa ke kuyeeɲ naatosompəɣɔlaya. ²² Ye pə səsaa ɪle kətɔlv hulɪ si ɪ we asilima, saa ɪni ɪle asilima kutəɲ nté. ²³ Ye təwule nté tə ta səsɪ ɪle pə ké mɔte təntəɔlvɣv nté. Pə weε si kətɔlv í hulɪ si ɪ ta ké asilima tv.

²⁴ Ye kəkə nyaya yɔlv na pə lonte taa weε ihulɔmav yaa ɪseεv, ²⁵ pə weε si kətɔlv ka wiili-ɪ, ye ɪ nawa si təwule limaa na pə nyəsɪ hulɔmɪ ɪle asilima kutəɲ svvna nteɣe kəkə tənɣayale təna. Kətɔlv ká hulɪ si ɪ ké asilima tv. Asilima Kutəɲ nté. ²⁶ Ama ye kətɔlv wiila-ɪ na í tá ná nyəsɪ kuhulɔmasɪ ke pə lonte taa. Pécó lonte ta lim si pə təɲna təm ɪle kətɔlv su-ɪ na ɪ mpaa ke kuyeeɲ naatosompəɣɔlaya. ²⁷ Kətɔlv ka wiili-ɪ kuyaku naatosompəɣɔlaya nyəɲkv wule ye ɪ nawa si təwule wala ɪ tənɣv tə, ɪle ɪ hulɪ si ɪ ké asilima tv. Asilima kutəɲ kusεεmɣv nté. ²⁸ Ama ye təwule nté tə saala mpv tə ta wali tənɣv tə, tə pasa kɔpasv, ɪle kəkə hiɲ təntəɔlvɣv nté. Kətɔlv ká hulɪ si ɪ ta ke asilima tv. Mpi tə, pə ké təntəɔlvɣv ké.

²⁹ Ye isu kaav yaa lutu^a kpawa apalu yaa alv nyuɔyɔ yaa ɪ tamaya, ³⁰ kətulɔ ka wiili hin inu na ye ɪ nawa si tawule limaa na pə nyɔɔsi sɛwa atalla, na si tá yasəli ile ɪ hulɪ si kətəntu ké asilima tu. Kaav nté. Ḿpóyó pa yaa si nyuɔyɔ yaa tamaya pə asilima kətəŋ. ³¹ Ye kətulɔ nawa si kaav hin ta lim pécó nyɔɔsi pilaa ile ɪ su kətəntu na ɪ mpaa ke kuyeeŋ naatosompɔɔɔlaya. ³² Kətulɔ ka wiili-ɪ kuyaku naatosompɔɔɔlaya nyəŋku wule ye ɪ nawa si kaav ta sɔɔsi, pəyele nyɔɔsi kusɛmasi fei na hin ta lim ³³ ile kətəntu looli ɪ nyuɔyɔ na í sekɪ timpɪ taa kətəŋ wɛɛ tɔ na kətulɔ tasa-ɪ suw ke tɔm naale nyəm na ɪ mpaa tətəyɔ kuyeeŋ naatosompɔɔɔlaya. ³⁴ Kuyeeŋ inu ɪ tɛŋ ɪlena í tasa-ɪ wiiluyɔ tətɔ. Ye pə ta sɔɔsi ile ɪ hulɪ si kətəntu fei asilima. I wontu tike ke ɪ ká cətɔ ɪlena ɪ pəsi asilima fei tu. ³⁵ Ama ye pəle pə waali ke kaav suw waluyɔ ³⁶ ile ɪ tasa-ɪ wiiluyɔ na ye ɪ nawa si kaav tɔŋna waluyɔ ke tampana, ile kətəntu ké asilima tu nté pə fei si í nəkɪ pɛkuyɔ ke nyɔɔsi kusɛmasi. ³⁷ Ye tawule nté tə taa tá sɔɔsi na nyɔɔsi kukpɛetasɪ wɛɛ, ile kətəŋ tɛmayale, pɔntu fei asilima tətɔ. Pə wɛɛ ké si kətulɔ í hulɪ si ɪ fei asilima.

³⁸ Ye apalu yaa alv nawa ɪ tənuyɔ tɔɔ ké tulɔŋasi kuhulɔmasɪ ³⁹ ile kətulɔ wiili-ɪ, ye si ta sɛɛ teu ile pə taya kətəŋ ɪsayav nte. Pɔntu ta ke asilima tu tətɔ.

⁴⁰⁻⁴¹ Ye yulɔ nyuɔyɔ lɛɛsaa, paa ku taa yaa ɪ tokuyɔ taa, ɪ ta ke asilima tu nyuŋlɛɛsuɔyɔ nté. ⁴² Ama ye tɛlɛɛsɛle taa tənaya pə lapa mɔlaya na ka hulɔmɪ ɪsɛɛv ile asilima kətəŋ nté. ⁴³ Ye kətulɔ wiila mɔlaya ŋke na í ná ka hulɔma ɪsɛɛv ke tampana isu asilima kətəŋ ⁴⁴ ile yulɔ inu ɪ wɛna asilima kətəŋ nté, ɪ ké asilima tu na pə wɛɛ si kətulɔ í hulɪ mpɔ. I nyuɔyɔ taa ké kətəŋ ŋku ku kpawa.

⁴⁵ Wontu kucəlɛtu ke pə wɛɛ si asilima kətəŋ tu í suu na í yele ɪ nyuɔyɔ ke tayanuyɔ, na í takɪ ɪ tantəŋ tɔɔ na í kpaaləyɪ si: Asilima yoo, asilima. ⁴⁶ Ye asilima kətəŋ í wɛna wei ɪ pəsə asilima tu ké, na pə wɛɛ si í hatəlɔna yələa na í caya tesikile waali ke ɪ tike.

Wontu kususuutu tɔɔ huŋkpɔsulaya

⁴⁷ Ye huŋkpɔsulaya yaya tulɔŋasi ke heeŋ huŋtu wontu kususuutu yaa kponkpontu tɔŋ nyəntu tɔɔ, ⁴⁸ yaa pə pɔɔŋ yaa pə kuntunaa yaa kəŋa yaa tənəŋ wontu tɔɔ. ⁴⁹ ɪlena tulɔŋasi nsi si wɛ atəntɔtɔɛ taka yaa ɪsɛɛv, ile pə wɛɛ si kətulɔ í wiili-sɪ. ⁵⁰ I tɛŋ si wiiluyɔ ɪlena í su huŋkpɔsulaya tulɔŋa wontuyɔ ŋku na ku mpaa ke kuyeeŋ naatosompɔɔɔlaya. ⁵¹ Ye kətulɔ tasa wiiluyɔ ke kuyaku naatosompɔɔɔlaya nyəŋku wule na í ná si tulɔŋa sɔɔsa wan ɪle pə ké huŋkpɔsulaya ŋka pa kaa pəsi na pá lá na ká tɛ təyɔle. Wontuyɔ ŋku ku pəsə asilima pɔlɔpɔyɔle. ⁵² Pə wɛɛ si kətulɔ í nyayasɪ kəkɔ ke wontuyɔ ŋku inu ku tɔɔ wɛ huŋkpɔsulaya təyɔ. Mpi tɔ, pa kaa pəsi na pá la na ká tɛ. Pə tɔ tɔ pə wɛɛ si pá nyayasɪ-kuyɔ kəkɔ ké. ⁵³ Ama ye kətulɔ wiilaa na í mayana si tulɔŋa ta sɔɔsi wan ke wontuyɔ ŋku ku tɔɔ, ⁵⁴ ile ɪ yele na pá cətɔ-ku na pá su-ku na ku mpaa ke tɔm naale nyəm tətəyɔ kuyeeŋ naatosompɔɔɔlaya. ⁵⁵ Ye ɪ tasa-kuyɔ wiiluyɔ ke ku cətuyɔ waali na í ná si tulɔŋa ta layasɪ yaasi, paa ka ta wali, paa nyəni-kuyɔ asilima ké na pá nyayasɪ-kuyɔ kəkɔ. Mpi tɔ, lonte kulɔmtɛle ke pə təyɔ wontuyɔ taa na ku waali. ⁵⁶ Ye waatu wei kətulɔ wiilaa tɔ ɪ nawa si ku cətuyɔ waali tulɔŋa salaa ile ɪ kɛɛsəna ka lonte taa na í seti. ⁵⁷ Ama ye tulɔŋa tayana luw ke wontuyɔ ŋku ku tɔɔ, pə wɛɛ si kətəŋ tɔŋna puw nté. Mpu tɔ, wontuyɔ ŋkuyɔ paa nyayasɪ kəkɔ.

⁵⁸ Ye pa cətɔ tulɔŋa wontuyɔ na ká husɪ, pə wɛɛ si pá tasa ku cətuyɔ ke tɔm naale nyəm ké na pécó ku asilima tɛ.

⁵⁹ Ye huŋkpɔsulaya yaya tulɔŋasi ke heeŋ huŋtu wontu kususuutu yaa kponkpontu tɔŋ nyəntu yaa pə pɔɔŋ yaa pə kuntunaa yaa kəŋa yaa tənəŋ wontu tɔɔ. Kusəsufu nti paa təŋ na pá hulɔna si tə ké asilima nyəntu yaa kupantu təyɔle.

14

Polom asilima kɛɛlvɔy kətaya

^a 13:29 kaav yaa lutu: Cəne pə paasəna kətəmɛŋ wei ɪ kpaaki yulɔ tənuyɔ tɔɔ tɔ ɪ tike ke. Isu kaav na lutu na pə looŋa təna.

¹ Mprógú Tacaa tōma Moisi si: ² Kusəsutu nti í ká tákí kuyaku ŋku í lakí polom ke í asilima keelvyv kətaya təyóló. I pukina-í kətóló, ³ ɔlena ɔlé í lu təkikile taa na í wiili-í, ye í mayanaa si pə tēma kətəntv, ⁴ ɔle í tɔ-í na í caa sumasi nsi si wena si ise na sí feina asilima təyó naale na tɔyɔ səsəw nakvli kv taasi na heen hontv nti pa lii akpaayala kusēm tō na nyulvyv ŋku pa yaa si hisəpv tō kv piliŋa. ⁵ Pə waali ɔlena í yele na pá lentí sumasi nsi si taa leŋka ke seelv lom heev tō. ⁶ Ye pə kaasa sumaya ise nyəŋka ɔle í kpaɣa kele na tɔyɔ səsəw nakvli kv taasi, na heen hontv nti pa lii akpaayala kusēm tō na hisəpv piliŋa na í ŋmilisi pə tənaya sumaya ŋka pa kɔwa seelv lom heev tō tō ka caləm taa. ⁷ ɔlena í ŋmusi wei iní í kətəŋ tēma mpv tō í tōó ké təm naatosompəyolaya. I tēŋ hólvyv si í feina asilima ɔlena í yele sumaya ise nyəŋka na ká svv nyutu. ⁸ ɔlena iní í cətə í wontu na í hv í tənvyv tō nyəəsi, na í sə lom ɔlena í asilima té. Pə waali ké í svvki təkikile. Ama í kaa svv í cokəle taa ké, haləna kuyaku siki. ⁹ Naatosompəyolaya nyəŋkv wule ke í looliyi í nyvyv na í tantvyv na í isəhutu na í nyəəsi təna, na í cətə í wontu na í sə lom. Ie í asilima keelaa kele.

¹⁰ Pə takí kuyaku pəlefei naanowa nyəŋkv wule ɔlena kətəntv wei pə waawa mpv tō í caa iwēesi apalv nyəŋsi nsi si tiili tá caami təyó naale na alvnyəŋka ŋka ka tiili ta caami təyó kulvmaya, na kvhav mólvm mpi pa nuɣutina nim təyó kiloonaa pəyolayafei naanowa, na nim liitili titite. ¹¹ Kətóló wei iní í lakí asilima keelvyv kətaya tō í ká svv yulv iní na kvhaan ke təsulle cokəle nənəyó ke Tacaa kiŋ. ¹² ɔlena í kpaɣa iwēesi nsi si taa leŋka na í lana-keɣe tayanvyv kətaya na nim liitili titite. ɔlena í ha Tacaa ke pə naaleɣe mprógú kətaya təlata kiŋ. ¹³ ɔlena í kv iwəyaya ke Isə lonte taa timpi pa kvyi isayatu husvyv yaa kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tō ka kprənte tō. Kətóló tənna tayanvyv kətaya kprənte isv pə wēv isayatu tayanvyv kətaya təm taa tō. Pə ké kate taa kate pólvyv. ¹⁴ ɔlena kətóló lii kprənte caləm taa na í taa wei í tayanəyi í ti tō í ŋkpaŋvyv ntəyən nyəŋkv nəyó taa, na í niŋ ntəyən apalvməle na í apalvnməle ntəyən nyənte tō. ¹⁵ ɔlena í kpaɣa nim liitili titite nte na í pəli í niŋ mpətəŋ taa. ¹⁶ Na í lii í ntantaku taa nim mpi pə taa ké mpəle ntəyən nyənte na í ŋmusi təm naatosompəyolaya ke Isə kətaya təlata tō. ¹⁷ ɔlena í taa nim mpi pə kaasa í niŋ mpətəŋ taa təyó wei iní í tayanəyi í ti tō í ŋkpaŋvyv ntəyən nyəŋkv, na í ntəyən apalvməle, na í apalvnməle tōo timpi paa tēma isayatu husvyv kprənte caləm ke taav tō. ¹⁸ ɔlena í pəle í niŋ taa nim kvkaasəm ke wei í tayanəyi í ti tō í nyvyv taa na í lapí-í asilima keelvyv kətaya ke Isə kiŋ. ¹⁹ ɔlena kətóló ləsi isayatu husvyv kvəw na í lá pə kətaya ke wei í tayanəyi í ti tō í tō. Pə waali ɔlena í kú kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tō ka kprənte. ²⁰ ɔlena kətóló la Isə kətaya təlata tōó ké kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tō na kvhav nyəŋka. Pə waali ɔlena í lá yulv inəyi asilima keelvyv kətaya na í asilima té.

Polom konyəntv asilima keelvyv kətaya

²¹ Mprógú Tacaa tasa yəyətvyv si: Ye polom ké konyəntv na í feina səsəm, ɔle í caa asilima keelvyv iwəyaya kulvmaya ŋka paa ha Tacaa má na pá keeli kətəntv asilima tō. Na í caa mólvm kvpam mpi pa nuɣutina nim təyó kiloonaa tooso na nim liitili titite, ²² na ihokasi naale yaa alukukunaa naale. Pə taa mpi í ka hiki tō. Na pá lana lelv ke asilima keelvyv kətaya, na lelv ke kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tō. ²³ Pə takí kuyaku pəlefei naanowa nyəŋkv ɔlena í pona kvhaan inəyi kətóló ke təsulle cokəle nənəyó ke Tacaa kiŋ. ²⁴ ɔlena kətóló kpaɣa iwəyaya na nim na í ha Tacaa. ²⁵ Kətóló tēŋ asilima keelvyv iwəyaya ke lentvyv ɔlena í lii caləm taa na í taa asilima tɔ ŋkpaŋvyv ntəyən nyəŋkv nəyó taa, na í taa tətəyó í niŋ ntəyən apalvməle na í apalvnməle ntəyən nyənte tō. ²⁶ ɔlena kətóló pəli nim ke í ntantaku mpətəŋ nyəŋkv taa, ²⁷ na í lii pə taa ké í ntəyən mpəle na í ŋmusi kətaya təlata tōó ké təm naatosompəyolaya. ²⁸ ɔlena í taa í niŋ taa nim mpəyi asilima keelvyv kətaya latv ntəyən ŋkpaŋvyv nəyó taa, na í taa-wi tətəyó í apalvməle ntəyən nyənte na í apalvnməle ntəyən nyənte pə tōó ke lona nna a taa paa taawa isayatu husvyv kətaya kprənte caləm tō. ²⁹ ɔlena kətóló pəli í niŋ taa nim kvkaasəm ke yulv iní í nyvyv taa, na í lapí-í asilima keelvyv kətaya ke Tacaa kiŋ. ³⁰ Pə waali ɔlena kətóló kpaɣa ihokasi yaa alukukunaa mpə kətəntv pəsaa na í kəna tō pa taa ké kulvm

³¹ na í lapu-*i* asilima keeloyu kətaya na lenka ke kətaya nka kəkə lusa ka təna tə na pə təyənaya kuhau. Ilena kətulv la yulv inəyi asilima keeloyu kətaya ke Tacaa kinj.

³² Kusəsutv nti pə wεε si polom konyəntv í təkí *i* asilima keeloyu kətaya lapv taa təyole.

Kutuluj təw hɔŋkɔsvlaya

³³ Mpyóy Tacaa təma Moisi na Aləŋ si:

³⁴ Ye í kəma na í svv Kanaanj tetv nti ma ha-me tə tə taa, ilena kuyaku nakulí í ná ma yelaa na hɔŋkɔsvlaya tulɔŋa yaya mə kutuluyv nakulí kv kolunja təw ké tetv nti iní tu pəsi mə nyəntv ke mpv tə tə taa təna. ³⁵ Ile təyaya tv polo na í heeli kətulv si *i* nawa puloyv *i* təyaya taa na pə nəyəsəna isv asilima kətəŋ tulɔŋa. ³⁶ Ilena kətulv yəyətí na pá laasi kutuluyv nkv kv taa wontu təna na pəcó *i* polo tulɔŋa nkeye mayasoyv. Ile kutuluyv nkv kv taa wontu təna kaa pəsi asilima puloyv. Pə waalı ké kətulv mələyi na í tasa kutuluyv nkv kv tulɔŋa ke mayasoyv. ³⁷ Ye ka wε atəntəwte yaa isεεv na ká tawa kutuluyv ke lonte, ³⁸ ile kətulv luna kutuluyv nkv kv nənəyə na í təkí-keye kuyεεŋ naatosompəyolaya. ³⁹ Kuyaku naatosompəyolaya nyəŋkv sikiyi ilena kətulv məli na í tasa mayasoyv, ye *i* nawa si tulɔŋa nke ka səsəa wəŋ ke kutuluyv kolunja təw ⁴⁰ ile kətulv yele na pá ləsi pεε wena tulɔŋa nke ka hikaa tə na pá lə-yεye icate waalı ke hute taa. ⁴¹ Ilena kətulv yele na pá kaalı pə taa təw ke timpí paa taawa tə na pa lə pə tetv ke hute taa ké icate waalı. ⁴² Pə waalı ilena pá caa pεε kvfana na pá lεεtí kancaalaya nyəna lona, na pá lá tetv na pá tayaní kutuluyv ke taav.

⁴³ Ye kutuluyv tayanoyv waalı ke tulɔŋa tasa luw, ⁴⁴ ile kətulv ká məli na í tasa mayasoyv, ye *i* nawa si tulɔŋa nke ka səsəa ile asilima kətəŋ kətεεεv nté. Pá nyəní kutuluyv nkvoyv asilima. ⁴⁵ Pə wεε si pá yəkí kutuluyv nkv, na kv pεε na kv ləpətəv, na tetv nti paa taawa-kv tə na pá kuu na pá pona icate waalı ke hute taa na pá lə.

⁴⁶ Ye wei í svv kutuluyv nkv kv taa ké kuyεεŋ naatosompəyolaya wei *i* taa pa təkə-kuyv mpv tə, pəntv ké asilima tv ké haləna taanaya. ⁴⁷ Wei í hənta kv taa, yaa *i* caya na í təyə pulv, pə wεε si í cətə *i* wontu ké.

⁴⁸ Ye kətulv məla kutuluyv nkv kv taa ké kətəŋ mayasoyv na í ná si pə kpayav saa wei pa taa-kv tə tulɔŋa ta tasa luw, ile kətulv hvlí si kutuluyv fεi asilima. Mpi tə, kətəŋ tɛma.

⁴⁹ Təyaya tayanoyv təm taa ile, kətulv ká caa sumasi naale, na tvyv səsəəv nakulí kv taasi, na heeŋ hontv nti pa lii akpaayala kvεεem tə, na tvyv nkv pa yaa hisəpv tə kv piliŋa. ⁵⁰ Pə waalı ilena í yele na pá lenti sumasi nsi si taa lenka ke sεεlv lvm hεεv təw. ⁵¹ Pə waalı ilena í kpayav tvyv səsəəv taasi na hisəpv piliŋa, na heeŋ hontv nti pa lii akpaayala kvεεem tə, na sumaya lenka, na í lii pə tənaya sumaya nka pa kəwa tə ka caləm taa na sεεlv lvm taa, na í ŋmusi kutuluyv nkv kv təw ke təm naatosompəyolaya. ⁵² Ile *i* kpiisa kutuluyv nkv kv asilima nté na wontunaa mpεa. ⁵³ Ilena í yele sumaya isε nyəŋka ke icate waalı na ka svv nyutv. Ilena í lá asilima keeloyv kətaya ke kutuluyv təw, ile kv pəsə nkv kv fεina asilima təyole.

⁵⁴ Kusəsutv nti paa təkí asilima kətəŋ na kaav na pə looŋa taa nyəŋ təna ⁵⁵⁻⁵⁶ na hiŋ na lutv na tulɔŋasi nsi si teeki kəkə tə, yaa hɔŋkɔsvlaya tulɔŋasi nsi si lukí wontu kususuutu na kutuluj taa tə. ⁵⁷ Asilima kətəŋ kusəsutvnaa nté, nti tu huləna saa wei asilima wεε na saa wei a fεi tə.

15

Apalv apalv asilima

¹ Mpyóy Tacaa təma Moisi na Aləŋ si: ² I teləsi Iseyeli nyéma si ye casaya kra apalv, lvm mpi pə kpeŋna-*i* tə pə ké asilima ké. ³ Ká tu laalaa na ká kra-*i* te, paa pə kpeŋna-*i* yaa pu kpeŋna-*i* *i* ké asilima tv ké. ⁴ Kuhəntəŋ wei *i* təna *i* təw apalv iní *i* ká həntí yaa kvcacayam təna mpi pə təw *i* ká caya tə pə pilisaa ké. ⁵⁻⁶ Ye wei í tokina *i* kuhəntvyv nkv yaa *i* caya *i* təcayale, pə wεε si í cətə *i* wontu ké na í sə lvm na í caya asilima taa haləna taanaya. ⁷⁻¹¹ Ye wei *i* tokina

^a 14:52 Kukulətv tənε tə topilaa tə, ta lapəna mpv si pə səna kallv. Mpi tə, tə tɛma pə təna isəntə pə həla yaav ke kukalətv 51 taa. Ye tə tayanə kpayav ke mpv pə kaloyv fεi leleŋ.

kutántu iní yaa ílé i tokina-i na í ta san, yaa i tó nǎǎǎ tǎo ké ntaɣama yaa puntu tokina pulu mpi pǎ tǎo kutántu caɣaa tǎo yaa i tu sǎǎǎ-wi, pǎ wɛɛ si í cǎtǎ i wontu ké na í sǎ lǔm na í caɣa asilima taa halǎna taanaya. Paa kpaɣanǔkpete nte tǎo tǎo ké i caɣaa na í polo ɔcǎte tǎo pǎsa asilima pulu ké. ¹² Ye cǔǔ wontuɣu ke kutántu iní i tokinaa pǎ wɛɛ si pá yǎki-kǔǔ. Ama ye tǔǔ nyǎǎǎ ilɛ pa nyaali-kǔǔ lǔm ke teu.

¹³ Ye pǎ tɛma kutántu iní, ilɛ i taɣ kǔyɛɛɛ naatosompǎǎǎ na í cǎtǎ i wontu na í sǎ sɛɛ lǔm, ilɛ i keɛla asilima nté. ¹⁴ Kǔyaku pǎlefeɛ naanǔwa nyǎǎǎ takɛ ilɛna í caa ihokasi naale yaa alukukunaa naale na í pona tǎsulle cokǎle nǎnǎǎ na í cɛla kǎtǔlɔ. ¹⁵ Na ílé i lǎsi sumaya lenka ke ɔɣatǔ husǔǔ kǎtaya, na lenka ke nka kǎkǎ lusa ka tǎna tǎ. Ilɛna í lapɛ-i asilima keɛlǔ kǎtaya ke i kutǎn tǎo.

¹⁶ Ye yulɔ apalǔ kɛma pǎ wɛɛ si í sǎ lǔm ké na í nyǎni i tǎǎ asilima tu halǎna taanaya. ¹⁷ Ye pǎ taana i wontu kǔsusuutu yaa i tǎnǔ tǎo pulu, pǎ wɛɛ si í cǎtǎ ké na í nyǎni i tǎǎ asilima tu halǎna taanaya.

¹⁸ Ye apalɔ na alɔ pa kɛntaa pǎ wɛɛ si pá sǎ lǔm ké, na pá nyǎni pa tǎǎ asilima nyǎma halǎna taanaya.

Alɔ alǔ asilima

¹⁹ Ye alɔ naaki ɔǎtǔ i pǎsa asilima tu ké halǎna kǔyɛɛɛ naatosompǎǎǎ. Ye wei i tokina-i waatǔ iní pǔntǔ pǎsa asilima tu tǎtǎǎ halǎna taanaya. ²⁰ Paa nyaalǔ ke i hǎntaa yaa kɛte tǎo ké i caɣaa, tǎ pǎsǎǎ asilima nyǎntɛ ké. ²¹⁻²² Ye wei i tokina nyaalǔ nku yaa kɛte nté i ka cǎtǎ i wontu ké na í sǎ lǔm na í nyǎni i tǎǎ asilima tu halǎna taanaya. ²³ Ye pulǔpǔ tokina kǔhǎntǔ nku yaa kɛte nté, ilɛna nǎǎǎ náá tokina-wi i pǎsa asilima tu ké halǎna taanaya. ²⁴ Ye yulɔ hǎntǎǎna i alɔ na pǎ pana si ílé i ɔǎtǔ na kǔyaku nté, na pǎ lu na pǎ tokǎna apalɔ, pǎ wɛɛ si apalɔ iní i nyǎni i tǎǎ asilima tu tǎtǎǎ, halǎna kǔyɛɛɛ naatosompǎǎǎ. Paa kǔhǎntǔ nku kǔ tǎo ké paa wɛɛ, kǔle kǔ pǎsa asilima ké.

²⁵ Ye alɔ ɔǎtǔ na kǔyɛɛɛ kǎla ɔsu i tu naaki tǎo, yaa calǎm kɛɛna-i yem na pǎ tá ké i ɔǎtǔ na kǔyɛɛɛ, i ké asilima tu tǎtǎǎ wɛɛ anɛ a taa ké. ²⁶ Kǔhǎntǎǎ wei i tǎna i tǎo alɔ iní i kǎ hǎntǔ yaa kǔcǎɣam tǎna mpi pǎ tǎo i kǎ caɣa tǎo pǎ pilisaa ké. ²⁷ Ye wei i tokina nyaalǔ nku yaa kǔcǎɣam mpi, pǎ wɛɛ si í cǎtǎ i wontu ké na í sǎ lǔm na í nyǎni i tǎǎ asilima tu halǎna taanaya.

²⁸ Ye calǎm lǔw sǎǎa ilɛ, i taɣ kǔyɛɛɛ naatosompǎǎǎ, ilɛ i asilima tɛmayale. ²⁹ Kǔyaku pǎlefeɛ naanǔwa nyǎǎǎ takɛ ilɛna í pona kǎtǔlɔ ke ihokasi naale yaa alukukunaa naaleɣɛ tǎsulle cokǎle nǎnǎǎ. ³⁰ Ilɛna kǎtǔlɔ lǎsi si taa lenka ke ɔɣatǔ husǔǔ kǎtaya, na lenka ke nka kǎkǎ lusa ka tǎna tǎ. Pǎ waali ilɛna í la alɔ ke asilima keɛlǔ kǎtaya ke Taca kɛn tǎna na pǎ keɛli i asilima.

³¹ Mǔpǔyǔ Taca tasa Moisi na Alǎn ke heɛlǔyɛ si: I telǎsi lɛɣɛli nyǎma si í taa kɛtǎna tǎsulle cokǎle ke mǎ asilima waatǔnaa. Pǎ taa kǎo na má kǔ-me si í pilisa ma tǎcǎɣale nte tǎ wɛ mǎ heku taa tǎo.

³²⁻³³ Ye kutǎn kɛna apalɔ na lǔm kɛɛna-i, yaa i apalǔ kɛma, yaa alɔ naaki ɔǎtǔ yaa kutǎn kɛna-i na calǎm kɛɛna-i, yaa í na apalɔ pa kɛnta i sanǔyɛ waatǔ. Kǔsǎsǔtǔnaa mpa í kǎ tǎki tǎǎle.

16

ɔɣatǔ husǔǔ kǔyaku sǎsǎǎ tǎm

¹ Waatǔ wei Alǎn pǎyala naale kǎna kǎtaya tulaalɔ kɛna nyǎn na pá sí tǎo, pǎ waali ké Taca tǎma Moisi si:

² Heeli nyǎ taalɔ Alǎn si í taa suki yem yem ké pǔpǔ kǔkǎɣaw waali ké kate taa kate tǎcǎɣale taa ké timpi lǎ atakaa wɛɛ tǎo. Pǎ taa kǎo na í sí saa wei lǎ tiiki atakaa pǎle tǎo ké ɔǎmǔntǔ taa tǎo.

³ Pǎ tǎo tǎo, ye i caaki kate tǎcǎɣale taa ké suu pǎ wɛɛ si í caa ɔɣatǔ husǔǔ kǎtaya latǎce kǔfalɔ na kǎtaya nka kǎkǎ lusa ka tǎna tǎo pǎ ɔwaaw. ⁴ Ilɛna í sǎ lǔm na í suu kǎtaya wontu.

Isu kpronkpontu ton nyəntu kamsa, na pə toko, na pə tampala, na pə nyuɣu saalaya. ⁵ Iseyeli kpekəle nyəma ka cele-ɪ tətəɣə ɪsayatu husuɣu pəntulɔŋ ke naale, na kətaya ŋka kəkə lusiɣi ka tənə tə ka ɪwaav.

⁶ Ulena Aləŋ kəna latəce na ɪ la kətaya ke ɪ maɣamaya ɪ ɪsayatu tə. I tɛŋ mpv ulena ɪ la ɪsayatu husuɣu kətaya ke ɪ nyuɣu tə na ɪ təyaya nyəma nyɔɔŋ tə. ⁷ Pə waali ulena Aləŋ pona pəntulɔŋ ɪni ɪ naale na ɪ su-ɪ Tacaa ɪsentaa ke təsulle cokəle nənəɣə. ⁸ Ulena Aləŋ tə tete ké pəntulɔŋ ɪni ɪ naale ɪ tə na pə huli-ɪ Tacaa nyəŋku na uləɣu Asaseeli^a nyəŋku. lɛlaa si lonte wɔlaya nyəntɛ tələɣi pa yaa mpv. Lɛlaa si uləɣu ɪsayav nəɣɔlu wei ɪ cakɪ timpi pə we səɣəntu təɣə. ⁹ Ulena ɪ ləsi pəntulɔɣu ŋku tete təyaa si ku ké Tacaa nyəŋku təɣə ɪsayatu husuɣu kətaya. ¹⁰ Pə kaasəɣi pəntulɔɣu ŋku tete təyaa si uləɣu nyəŋku ulena ɪ lá ɪsayatu husuɣu kətaya, na ɪ su-kuyv Tacaa kin na ku ɪse na samaa ɪsayatu məli ku nyuɣu taa, ulena pá pona-kuyv wɔlaya tɛtu taa na pá tisi-kuyv uləɣu Asaseeli.

^a 16:8 Asaseeli: Uləɣu wei ɪni ɪ təm pa yəɣota cənɛ tə tə ta nyəmi-ɪ,

KUKALUYU TAKĒLAYA Kutulu

Pa yaaki takēlaya kanε si, kokalbyu takēlaya. Mpi tɔ, ka taa kε Iɔ heela Alɔn na Moisi si pɔ kala Iseyeli kpeka yɔlaa. Tɔm naaleye pa kala Iseyeli nyɔma. Kokalbyu lenku ke Holepu puɔ kin, na pɔcɔ pɔ pukina tetu nti Iɔ ha-we tɔ tɔ taa. Pa ta tala tɔna. Ilena sɔɔntu la-we na tetu nti tɔ taa sɔɔ. Mprɔyɔ Iɔ caala-we na pɔ cɔɔ yem kε pusi nule tɔcu kε wɔlaya tetu taa. Pa cɔɔ mpɔ ulena pɔ tala Mowapu tetu taa. Tɔnaya Iɔ tɔma Moisi si, i kala Iseyeli nyɔma tɔtɔ. Mprɔyɔ pa taa lelɔa nɔ saala Yaatanɔ pɔɔ na ilim tɔlule tɔɔ. Ilena lelɔa nɔ tayanɔxi pa ti si pa tesɔxi Yaatanɔ pɔɔ nke na pɔ polo tetu nti Iɔ ha-we tɔ tɔ taa. Iɔ seyesa-weye sɔsɔm tɔtɔɔ waatu inɔ.

Iɔna pa faya Kokalbyu takēlaya tɔ:

Iseyeli nyɔma tayanɔxi pa ti si pa puki Kanaan tetu, titite 1:1-10:10

Pa cɔɔ yem kε pusi nule ke wɔlaya tetu taa, titite 10:11-21:35

Iseyeli nyɔma sɔɔ ke Kanaan tetu taa, titite 22-36

ISEYELI NYɔMA KE HOLEPU WɔLAYA TETU TAA

Iseyeli nyɔma kpeka kokalbyu

¹ Waatu wei Iseyeli nyɔma lu Icipiti taa, ulena pɔnaya siki. Pɔ tala naale nyɔnka isɔtu naale nyɔn, kuyaku kancaalaya nyɔnku wule, ulena Tacaɔ heeli Moisi ke Iɔ na i yɔlaa pa tɔsulle cokɔle nte pa lɔpɔna pɔɔn tɔ tɔ taa kε Sinayi wɔlaya tetu taa si: ² Nyɔ na Alɔn i kala Iseyeli yɔlaa, na i tɔ pa hɔla ke takɔlasɔ taa. Na pɔ keesɔna pa lɔlɔn na pa tesɔ. ³ Pɔ krayau ifepiya mpa pa wɔna pusi hiu na waali, na pɔ mɔna pa polo yoo tɔ. Na pɔ keesɔna Iseyeli yoolaa tintika. ⁴ Paa kpekɔle nte tɔ lɔlɔn nyɔyɔ tu i sɔsɔ mɔ tɔɔ na pɔ sɔna-me. ⁵ Mpe inɔ pa hɔla ntɔ: Lupɔn kpekɔle taa nyɔn ntɔ Setewu pɔyalɔ Ilisuu. ⁶ Simiyɔn nyɔntɔ taa kε Sulisatai pɔyalɔ Selumɔyeli. ⁷ Yuta nyɔntɔ taa kε Aminatari pɔyalɔ Nasɔn. ⁸ Isakaa nyɔntɔ taa kε Suwaa pɔyalɔ Netaneyeli. ⁹ Sapulɔn nyɔntɔ taa kε Helɔn pɔyalɔ Iliyari. ¹⁰ Yosɛfu pɔyalɔ Ifɔlayim nyɔntɔ taa kε Amihuti pɔyalɔ Ilisama. Yosɛfu pɔyalɔ naale nyɔn Manasee nyɔntɔ taa kε Petasuu pɔyalɔ Kamliyeli. ¹¹ Pencameɛ nyɔntɔ taa kε Kitoni pɔyalɔ Apitanɔ. ¹² Tan nyɔntɔ taa kε Amisatai pɔyalɔ Ahiyeseɛ. ¹³ Aseɛ nyɔntɔ taa kε Okɔlan pɔyalɔ Pakiyeli. ¹⁴ Katɔ nyɔntɔ taa kε Teuweli pɔyalɔ Iiyasafi. ¹⁵ Nɛfɔtali nyɔntɔ taa kε Inan pɔyalɔ Ahila.

¹⁶ Iseyeli lɔlɔn nyɔyɔ nyɔma mpa pa lɔsa mpɔ tɔɔle yoolaa nyɔyɔ nyɔma tɔtɔ. ¹⁷ Mprɔyɔ Moisi na Alɔn pa sɔsɔ apalaa naanɔwa na naale inɔxi pa tɔɔ si pɔ sɔna-we. ¹⁸ Pɔ kotɔ yɔlaa tɔnaya isɔtu naale nyɔn kuyaku kancaalaya nyɔnku. Pɔ tɔ apalaa mpa pa wɔna pusi hiu na waali tɔ pa hɔla ke takɔlaya taa, na pɔ keesɔna pa lɔlɔn na pa tesɔ. ¹⁹ Holepu wɔlaya tetu taa kε Moisi kala kokalbyu nku, isu Tacaɔ ka keesɔyɔ-tɔ.

²⁰⁻⁴³ Mprɔyɔ pa kala paa Iseyeli kpekɔle nte tɔ lɔlɔyɔ, na tɔ tesɔ nyɔma. Na pɔ tɔ apalaa mpa pa tala pusi hiu na waali, na pɔ mɔna yoo pote tɔ pa hɔla ke takɔlaya taa. Yakɔpu pɔyalɔ sɔsɔ Lupɔn kpekɔle ke pa caalɔnaa. Pa nyɔyɔ ntɔ:

Lupɔn kpekɔle nyɔma we iyisi nule na naatoso na nasɔle na nunɔwa (46500). Simiyɔn nyɔma nyɔntɔ ke iyisi pɔɔlayafɛi nutoso na nɔmɔnyɔ na nunɔwa (59300). Katɔ nyɔma nyɔntɔ ke iyisi nule na kakpasɔ na nasɔtosɔ na nule na naanɔwa (45650). Yuta nyɔma nyɔntɔ ke iyisi nutoso na naanɔwa na liyiti na nasɔtosɔ (74600). Isakaa nyɔma nyɔntɔ ke iyisi nule na naanɔwa na liyiti na nasɔle (54400). Sapulɔn nyɔma nyɔntɔ ke iyisi nule na naanɔwa na naatosompɔɔlaya na nasɔle (57400). Yosɛfu pɔyalɔ Ifɔlayim nyɔma nyɔntɔ ke iyisi nule na nasɔle na nunɔwa (40500). Yosɛfu pɔyalɔ lelɔ Manasee nyɔma nyɔntɔ ke iyisi hiu na naanɔwa na naale na nɔmɔnyɔ (32200). Pencameɛ nyɔma nyɔntɔ ke iyisi hiu na naanɔwa

na kakpası na nasäle (35400). Taη nyéma nyənte ke iyisi nutoso na naale na nasətosu na nunuwa (62700). Asee nyéma nyənte ke iyisi nule na kulom na nasäle na nunuwa (41500). Nefətali nyéma nyənte ke iyisi nule na naanuwa na tooso na nasäle (53400).

⁴⁴ Moisi na Aləη, na İseyeli kpeka naanuwa na naale ləlvəη nyuɣu nyéma, pa kala yəlaa na pə lu isəna təɣəle. ⁴⁵ İseyeli apalaa mpa pa wəna puı hiu na waalı, na pá muna yoou pote tə, ⁴⁶ pa kpenta iyisi nasətosu na tooso na nasäle na nunuwa na nule na naanuwa (603550).

Lefii kpekəle nyéma təmlə

⁴⁷ Pa taa kpenna Lefii kpekəle nyéma na pá kala. ⁴⁸ Tacaa ka kisina Moisi ké sı, ⁴⁹ í taa kpenti-wəɣe İseyeli yoolaa tə na í kala. ⁵⁰ Ama í yelina-wəɣe İso cokəle na tə taa wontu təna na pá paasəyəna. Mpe paa kpaəkəyəna cokəle na tə taa wontu na pá layasəyi lona, na pá sikiyi na pá cəəkəna-te. ⁵¹ Ye İseyeli nyéma layasəyi lonte, Lefii nyéma mpe paa hətəna-te, na pá pona timpi paa siki tə. Kpai tu í kpətənaa isu pa ku-i. ⁵² Paa İseyeli tu wei, i yoolaa kpekəle cəlvəɣə i ka siki i tuuta kiη. ⁵³ Ama Lefii nyéma tike ká sikina na pá cəə cokəle. Na pá feηiyi tə təə, İseyeli nyéma í taa kpətəna-teɣe səsəm, na má muna-we na páána.

⁵⁴ Mpuɣú pa lapa teitei isu Tacaa ka tuɣu Moisi tə.

2

İseyeli kpeka nyéma pula pa coka na pə keesəna pa ləlvəη

¹ Mpuɣú Tacaa təma Moisi na Aləη sı: ² Pə wəe sı paa İseyeli tu wei na i yoolaa pá siki pa kpekəle tuuta kiη, na pá cəəna İso cokəle na pə hatələna-teɣe maɣana.

³⁻⁸ Yuta yoolaa tintiyile ká wəena ilim təlvle təə ké pa tuuta kite. Mpa pa muna yoou pote tə, pa səsə nté pa kpekəle nyuɣu tu Aminatari pəyalv Nasəη. Na i yoolaa ke iyisi nutoso na naanuwa na liyiti na nasətosu (74600). Isakaa nyéma yoolaa nyuɣu tu nté Suwaa pəyalv Netaneyeli. I yoolaa wə iyisi nule na naanuwa na liyiti na nasäle (54400). Sapuləη nyéma yoolaa tintiyile nyuɣu tu nté Heləη pəyalv Iliyari. I yoolaa wə iyisi nule na naanuwa na naatosomopəɣəlaya na nasäle (57400). ⁹ Yuta yoolaa tintiyile təna kpenta iyisi nunuwa na nunaasa na naatosu na nasäle (186400). İseyeli yoolaa looηa kancaalaya nyəηka nté.

¹⁰⁻¹⁵ Lupəη nyéma yoolaa tintiyile ká wəena ilim mpətəη təə ké pa tuuta kite. Mpa pa muna yoou pote tə, pa səsə nté pa kpekəle nyuɣu tu Setewu pəyalv İlisuu. I yoolaa wə iyisi nule na naatosu na nasäle na nunuwa (46500). Simiyəη nyéma yoolaa tintiyile nyuɣu tu nté Sulisatari pəyalv Seluməyeli. I yoolaa wə iyisi pəɣəlayafei nutoso na ηmənuyə na nunuwa (59300). Katı nyéma yoolaa tintiyile nyuɣu tu nté Teuweli pəyalv İliyasafti. I yoolaa wə iyisi nule na kakpası na nasətosu na nule na naanuwa (45650). ¹⁶ Lupəη nyéma yoolaa tintiyile təna kpenta iyisi nunuwa na nule na naanuwa na kulom na nasäle na nule na naanuwa (151450). İseyeli yoolaa looηa naale nyəηka nté.

¹⁷ Pəle pə waalı ké Lefii nyéma ná təηəyəna İso cokəle ke ləlvə loosi naale, na waalı nyənsı naale hekə taa. Mpe pa maɣamaɣa paa tə nəɣə kulmamaɣa ké. Paa wei ké i lonte taa. Na í təηəyi i ləlvəyə nyéma tuuta.

¹⁸⁻²³ İfəlayim yoolaa tintiyile ká wəena ilim təlvle təə ké pa tuuta kite. Mpa pa muna yoou pote tə pa səsə nté pa kpekəle nyuɣu tu Amihuti pəyalv İlisama. I yoolaa wə iyisi nule na nasäle na nunuwa (40500). Manasee yoolaa tintiyile nyuɣu tu nté Petasuu pəyalv Kamliyeli. Yoolaa wə iyisi hiu na naanuwa na naale na ηmənuyə (32200). Pəncaməe yoolaa tintiyile nyuɣu tu nté Kitoni pəyalv Apitaη. I yoolaa wə iyisi hiu na naanuwa na kakpası na nasäle (35400). ²⁴ İfəlayim nyéma yoolaa tintiyile təna kpenta iyisi pəlefəi nunuwa na naanuwa na yəlvpee nunuwa (108100). Looηa tooso nyəηka kanə kaa təηna nteɣe Lefii kpekəle.

²⁵⁻³⁰ Taη nyéma yoolaa tintiyile ká wəena ilim təlvle mpətəη təə ké pa tuuta kite. Mpa pa muna yoou pote tə, pa səsə nté pa kpekəle nyuɣu tu Amisatari pəyalv Ahiyesee. I yoolaa wə iyisi nutoso na naale na nasətosu na nunuwa (62700). Asee nyéma yoolaa tintiyile nyuɣu tu nté Okəlaη pəyalv Pakiyeli. I yoolaa wə iyisi nule na kulom na nasäle na nunuwa

(41500). Nefətali nyéma yoolaa tintiyile nyuɔɔ tu nté Inaŋ pəyalɔ Ahila. I yoolaa we iyisi nule na naanɔwa na tooso na nasəle (53400). ³¹ Taŋ nyéma yoolaa tintiyile təna kɛnta iyisi nunɔwa na nule na naanɔwa na naatosompəɔɔlaya na nasətoso (157600). Iseyeli yoolaa looŋa kantəkaya nyəŋka nté. Paa kpekəle nte tu wee tə tuuta waali ké na tə təŋ.

³² Iseyeli kpeka na pa yoolaa mpa pa kalaa tə, pa kɛnta iyisi nasətoso na tooso na nasəle na nunɔwa na nule na naanɔwa (603550). ³³ Pa ta kɛŋna Lefii nyéma na pá kala. Teitei isu Tacaa ka heeluyu Moisi tə.

³⁴ Iseyeli nyéma lakaya teitei ké isu Tacaa ka keesuyɔ Moisi tə. Paa mpa pa sikaya pa tuuta cəɔɔ. Na pá təŋ isu pa keesuyɔ pa kpeka na pa lɔɔŋ tə.

3

Lefii kpekəle nyéma təma

¹ Waatu wei Tacaa yəɔɔtəna Moisi ke Holəpɔ puɔɔ taa tə, i na i taalɔ Aləŋ paa wəna piya mpa təɔɔ. ² Aləŋ pəyalaa ka we liyiti ké. Pa səsə nté Natapɔ, na pə fəe Apihu, na Ilaaa, na Itamaa. ³ Paa təma-weye kətəlaa kraɔ ké. Haləna pá pəli-weye kətaya nim ke pa nyəŋ taa. ⁴ Ama Natapɔ na Apihu pa səpa cokəle kiŋ ke Holəpɔ wɔlaya tetu taa. Waatu inəxi pa kəna kəkə kraɔ nyəŋka ke kətaya tətə tə. Ile pa taa wəna apalɔpiya. Ilaaa na Itamaa paa wəna pa caa Aləŋ kiŋ na pá laki kətuyɔ təmle.

⁵ Mɔpɔyú Tacaa təma Moisi si: ⁶ Yaa Lefii nyéma na ń səsə-weye kətulɔ Aləŋ tə, na pá sənə-i. ⁷ Paa laki pa təma nna pə tu pá na samaa təɔ tam ké cokəle kiŋ, na pá laki tə təmle. ⁸ Na pá tayanəxi tə taa wontunaa. Pá laki tə təma na Iseyeli nyéma nəɔ. ⁹ N ká cəla Lefii nyéma ke Aləŋ na i pəyalaa ké. Na pá pəsɔ isu Iseyeli nyéma tilla. ¹⁰ Na ń feŋ na Aləŋ na i pəyalaa pa tike pá laki kətuyɔ təmle. Ye wei í sɔɔ pə taa, na í tá ké kətulɔ isu pa kɔ-i.

¹¹ Mɔpɔyú Tacaa tasa Moisi ke heeluyɔ si: ¹² Ma mayamaya ma ləsəna Lefii nyéma ke Iseyeli yəlaa ləlaa təna taa si, pá pəsɔ ma təmle nyéma. Na pá ləeti Iseyeli kancaalaya apalɔpiya lonte. ¹³ Kɔyanɔku ma kú Icipiti nyéma kancaalaya apalɔpiya təna tə, ma su ma təxi Iseyeli nyéma na pa təla kancaalaya apalɔ nyənsi ké. Mayale Tacaa.

Lefii kpekəle kokalbyo

¹⁴ Mɔpɔyú Tacaa təma Moisi ke Holəpɔ wɔlaya tetu taa si: ¹⁵ Kala Lefii nyéma na ń keesəna pa lɔɔŋ na pa teesi. Pə kraɔɔ apalɔpiya nsi si wəna isətu kolum na waali tə.

¹⁶ Ilena Moisi la mpu.

¹⁷ Lefii pəyalaa həla nté Keesəŋ, na Kehatɔ, na Melali. ¹⁸ Keesəŋ nyéma nté Lipini na Simeyi. Mpe inɔ pa pəsəna pa lɔɔŋ nyəŋ nyéma na pá yaaki-weye pa həla. ¹⁹ Kehatɔ nyéma nté Aməlam na Isaa na Hepələŋ na Wusiyeli. Mpe inɔ pa pəsəna pa lɔɔŋ nyəŋ nyéma. ²⁰ Melali nyéma nté Malii na Musi. Mpe inəɔle pa lɔɔŋ nyəŋ nyéma. Mpe pa kəna Lefii kpeka nyéma na pá keesəna pa lɔɔŋ.

²¹ Keesəŋ lɔɔŋ nyéma faya təm naaleye. Lipini nyəŋku na Simeyi nyəŋku. ²² Kokalbyo waatu, pa hika apalaa na apalɔpiya mpa pa wəna isətu kolum na waali təɔ, iyisi naatosompəɔɔlaya na nasəle na nunɔwa (7500). ²³ Mpe inɔ pa sikayana cokəle waali na ilim tətule tə. ²⁴ Layeli pəyalɔ Iiyasafi kele pa nyuɔɔ tu. ²⁵ Kolumaa mpe pa paasayana cokəle taa na tə waali tə. Na tə tə kɔtakuyɔ, na tə nənəɔ puɔɔ kokakayɔ. ²⁶ Na kalaa wei i cəna cokəle na kətaya tətə tə i pəŋ na i nənəɔ nyəŋ na pə ŋmusi. Mpe pa paasayana pə tənaya mpu.

²⁷ Kehatɔ lɔɔŋ nyéma faya təm liyiti ké. Aməlam nyéma, na Isaa nyéma, na Hepələŋ nyéma, na Wusiyeli nyéma. ²⁸ Pa kala pə kraɔɔ apalaa, na apalɔpiya mpa pa wəna isətu kolum na waali tə. Pa we iyisi pələfei na nasətoso (8600). Pa nyənte nté Isə cokəle taa wontunaa paasəna. ²⁹ Cokəle ilim mpətəŋ tə ké pa sikaa. ³⁰ Pa nyuɔɔ tu nté Wusiyeli pəyalɔ Iisafəŋ. ³¹ Pəle pa paasəyənana Isə atakaa, na taapəli, na fətəlanaa təsule, na kətaya tətəna. Na cokəle taa wontunaa mpa pa lakəna tə. Na pə taa puɔɔ kokakayɔ.

³² Lefii nyuɣu nyóma taa səsə nté kətulɔ Alɔŋ pəyalɔ Ulasaa. Inɪ ɪ fenjiɣina cokəle paasənlaa tɔɔ.

³³ Melali lulɔŋ nyóma faɣa tɔm naaleɣe: Malii nyóma, na Musi nyóma. ³⁴ Pa kala pə kraɣav apalaa na apalɔpiya, mpa pa wena isətu kulɔm na waali tɔ. Na pa krentɪ iyisi naatoso na ŋmɔnɔɣu (6200). ³⁵ Pa nyuɣu tu nté Apihayili pəyalɔ Suluyeli. Na mpe inɪ pa sikayana cokəle ilim ntəɣɔŋ tɔɔ. ³⁶ Melali nyóma tɔmlɛ nté si pá paasəna cokəle kpatəŋ kuwaləŋ, na kukayəŋ na tesikasi, na si tapəŋ tɛɛ nyəɣətu kutemtu, na pə wontu. Na pə təna mpi pa lakəna tɔ. ³⁷ Na kalaa tesikasi, na si tapəŋ tɛɛ nyəɣətu kutemtu, na pə kanʒkanasi na pə ŋmusi.

³⁸ Cokəle ilim təlule tɔɔ ké Moisi na Alɔŋ na ɪ pəyalaa paa sikaa. Mpe pa paasayana cokəle na Iseyeli nyóma təna nəɣɔ. Ye krai tu ɪ kpətənaa isɪ pa ku-ɪ.

³⁹ Lefii nyóma təna, pə kraɣav apalaa na apalɔpiya mpa pa wena isətu kulɔm na waali tɔ. Pa krenta isɪ iyisi hiu na naale (22000). Isɪ Tacaa ka keesɔɣu Moisi na Alɔŋ tɔ. Ḿpúɣú pa kala-we na pə keesəna pa lulɔŋ.

Pa su Lefii nyóma ke kancaalaya apalɔpiya lona

⁴⁰ Ḿpúɣú Tacaa tɔma Moisi si: Kala Iseyeli nyóma kancaalaya apalɔpiya təna. Pə kraɣav mpa pa wena isətu kulɔm na waali tɔ. Ulena ń tú pa həla ke takəlaya taa. ⁴¹ Su Lefii nyóma na pa mpa ke Iseyeli apalɔpiya kancaalaya nyənsɪ lonte taa. Na ń su Lefii nyóma tɔla na a mpa ke Iseyeli nyóma tɔla kancaalaya apalɔ nyəna lona taa. Tacaa má ma nyəm nté.

⁴² Ḿpúɣú Moisi kala Iseyeli nyóma kancaalaya apalɔpiya təna, isɪ Tacaa tɔɣi-ɪ tɔ. ⁴³ Pə kraɣav mpa pa wena isətu kulɔm na waali tɔ, na pá tú pa həla ke takəlaya taa. Pa we iyisi hiu na naale na ŋmɔnɔɣu na nutoso na naanɔwa na tooso (22273). ⁴⁴ Ulena Tacaa tasa Moisi ke heeluɣu si: ⁴⁵ Su Lefii nyóma na pa mpa, na pá pəsɪ ma nyóma ke Iseyeli kancaalaya apalɔpiya lonte taa. Na ń la mpu tətəɣɔ Lefii nyóma tɔla, ke Iseyeli nyóma tɔla kancaalaya apalɔpiya lonte taa. Maɣale Tacaa. ⁴⁶ Iseyeli apalɔpiya ŋmɔnɔɣu na nutoso na naanɔwa na tooso (273) paɣatəna nteɣe Lefii nyóma. Na mpe inəɣi pə weɛ si pá ya pa nyəŋ. ⁴⁷ Na pá tú paa wei ɪ nyuɣu tɔɔ ké liɣitee nyəɣətu kakpasɪ. Na pə keesəna Isə cokəle taa liɣitee maɣasɔɣu. Paa nyəɣəlɔɣu ŋku ku yuŋ ka we cacaasi naanɔwa. ⁴⁸ Ulena pa cela-yeɣe Alɔŋ na ɪ pəyalaa, na pá yana kancaalaya apalɔpiya kuɣayatasɪ nyəŋ.

⁴⁹⁻⁵⁰ Ḿpúɣú Moisi mɔ Iseyeli nyóma kancaalaya apalɔpiya mpa pa paɣata mpu tɔ. Pa liɣitee wena pa yaɣəna-we, isɪ pa maɣasɔɣu Isə cokəle taa tɔ, a lu nyəɣətu iyaya na ŋmɔnɔɣu na nunɔwa na nutoso na kakpasɪ (1365). ⁵¹ Ḿpúɣú pa cela-yeɣe Alɔŋ na ɪ pəyalaa isɪ Tacaa ka suw tɔ.

4

Kehati lulɔŋ nyóma təma

¹ Ḿpúɣú Tacaa tɔma Moisi na Alɔŋ si: ²⁻³ ɪ ŋmaa Lefii kpekəle tu Kehati lulɔɣu nyóma mpa pa pusi tala hiu na naanɔwa, na pə polo nule na naanɔwa tɔ pa həla. Pá kra mpa pa pəsəɣi na pá la tɔmlɛ ke Isə cokəle taa tɔ. ⁴ Na pá paasəɣəna kate taa kate wontu. ⁵ Ye pa caa təsikile ke layasɔɣu, ɪɛ Alɔŋ na ɪ pəyalaa pa kɔɔ na pá tisi puɣu kukayav na pá takɪ Isə atakaa tɔɔ. ⁶ Ulena pá tənɪ pə tɔɔ ké tənɔɣu tɛɛləŋ nyəŋku nakuli. Na pá waasi-ɪ heeŋ huŋtu puɣu ŋku pa lii akpaayala tɔ, na pá susɪ ɪ kpatəŋ kutəkəŋ. ⁷ Na pá takɪ heeŋ huŋtu puɣu ŋku pa lii akpaayala tɔɣɔ Isə potopotona taapəli tɔɔ. Na pá su nyənasi, na kəpɔnaa, na poosiyanaa, na fusi nsi pa liisiɣina sulɔm tɔ. Na pá su tətəɣɔ potopotona mpa pa haaki Isə ké tam tɔɔ tɔ. ⁸ Ulena pá waasi-ɪ heeŋ huŋtu puɣu ŋku pa lii akpaayala tɔ na pá tənɪ pə tɔɔ ké tənɔɣu tɛɛləŋ nyəŋku nakuli. Ulena pá lee taapəli ke kpatəŋ wei pa kraɣəɣəna-ɪ tɔ. ⁹ Na pá waasi puɣu pooku ke fətəlanaa təsule na tə fətəlanaa. Na wontu təna tɔɔ, isɪ kpətəlasɪ na tɔlɔma nyənasi na nim fusi. ¹⁰ Ulena pá tú pə tənaya tənɔɣu tɛɛləŋ nyəŋku nakuli ku taa, na pá su kpatəle nte pa kraɣəɣəna wontu tɔ tə tɔɔ. ¹¹ Na pá takɪ akpaayala puɣu ke wula kətaya tɔlate tɔɔ. Na pá waasi-tɛɣe tənɔɣu tɛɛləŋ nyəŋku, na pá susɪ kpatəŋ wei pa kraɣəɣəna-te tɔ. ¹² Ulena pa koti

ɪsɔ sɛɛw wontu tɛna, nti pa lakɛna cokɛle taa tɔɔ akpaayala pɔɔyɔ taa. Na pɔ waasi tɔnɔyɔ tɛɛlɛɛ nyɛɛkɔ na pɔ tɛni kpatɛle nte pa kpakɛyɛna-ti tɔ tɔ tɔ. ¹³ Na pɔ hasa kɔtaya tɛlatɛ tɔ tɔlɔma, na pɔ pɔ pɔɔyɔ kɔsɛɛmɔyɔ. ¹⁴ Na pɔ tɛni pɔ tɔ kɛ wontunaa mpa pa lakɛna kɔtaya tɛlatɛ tɔ. ɪsu cofolonaa kɛla lɔɔlasi, na sɔsɔnsi nsi pa kuukina tɔlɔma tɔ. Na pɔosiyanaa na wontu kolapɛnatɔ tɛna. Na pɔ takɛ tɔnɔyɔ tɛɛlɛɛ nyɛɛkɔ kɛ pɔ tɔ. ɪlɛna pɔ sɔsi kpatɛɛ wei pa kpakɛyɛna-tɛ tɔ. ¹⁵ Ye pɔ tala tɛɛw, pɔ wɛɛ si Alɔɛ na ɪ pɔyalaa pɔ tɛ pɔ tɛnaya takɔyɔ. ɪlɛna Kehati nyɛma kɔɔ na pɔ kpaɔa. Mpi tɔ, pɔ fɛi si pɔ tokina ɪsɔ wontuyɔ nakɔli na pɔ kɔɔ na pɔ si. Pɛɛ pa tɛmlɛ ntɛ cokɛle wontu kpaɔaɔ. ¹⁶ Kɔtɔlɔ Alɔɛ pɔyalɔ ɪlasaa tɛmlɛ ntɛ fɛtɛla sɔsɔ nim na tulaalɔ wɔpɔ. Na paa ɪfemle nte tɔ tɔɔnaya kuhav na kɔtaya nim, na ɪsɔ cokɛle taa wontu tɛna paasɛnɔv.

¹⁷ Mɔpɔyɔ Tacaɔ tasa Moisi na Alɔɛ kɛ heeluyɔ si: ¹⁸⁻¹⁹ ɪ fɛɛ Kehati nyɛma kɛ tɛu, kɛ waatɔ wei pa paasɛyɛna ɪsɔ wontu tɔ. Pɔ taa kɔɔ na pɔ kpiisi-wɛyɛ Lɛfii nyɛma hɛkɔ. Mpi tɔ, pɔ wɛɛ si Alɔɛ na ɪ pɔyalaa pɔ sɔsɔna-wɛyɛ cokɛle taa, na pɔ hulɛyɛ paa wei kɛ wontu nti ɪ kɔ kpaɔa tɔ. ²⁰ Ye pa sɔsɔwa, na pɔ loosi loosuyɔ mayamaya kɛ ɪsɔ wontu, na pɔ ta hɔkɛta-ti paa si.

Kɛɛsɔɛ lɔlɔɛ nyɛma tɛma

²¹ Mɔpɔyɔ Tacaɔ heela Moisi si: ²² Kala Kɛɛsɔɛ lɔlɔyɔ nyɛma na pa tɛɛsi yɛlaa. ²³ ɪlɛna ɛɛnɔma apalaa mpa pa pɔsi tala hiu na naanɔwa na pɔ polo nɔlɛ na naanɔwa na pɔ pɛsɛyɛ na pɔ la ɪsɔ cokɛle taa kɛ tɛmlɛ tɔ pa hɛla. ²⁴ Tɛma wɛna paa tɔ-wɛ na pɔ laki tɔɔlɛ, ²⁵ pɔɔɛ wei pa takɛyɛ ɪsɔ cokɛle tɔ tɔ. Na ɪwaanɛ tɔnɔɛ, na tɔnɔyɔ tɛɛlɛɛ nyɛɛkɔ ɛkɔ ku waasa pɔ tɛna pɔ tɔ tɔ. Na cokɛle nɔnɔɔɔ pɔɔyɔ. ²⁶ Na kalaa pɔɔyɔ na ɪ nɔnɔɔɔ nyɛɛkɔ na pɔ ɛmɔsi, na pɔ laki pɔ taa wontu tɛna tɛmlɛ. ²⁷ Alɔɛ na ɪ pɔyalaa pa hulɛyɛna Kɛɛsɔɛ nyɛma kɛ pa kolapɛm na pa kolapɛm tɛna na pa paasɛyɛna-wɛ. ²⁸ Kɛɛsɔɛ nyɛma tɛma ntɛ ɪsɔ cokɛle taa. Kɔtɔlɔ Alɔɛ pɔyalɔ ɪtamaa ka fɛɛɛyɛna pa tɛmlɛ tɔ.

Mɛlali lɔlɔɛ nyɛma tɛma

²⁹ Mɔpɔyɔ Tacaɔ tasa Moisi kɛ heeluyɔ si: Kala tɔtɔɔɔ Mɛlali lɔlɔyɔ nyɛma na pa tɛɛsi nyɛma kɛ ³⁰ pɔ kpaɔaɔ apalaa mpa pa pɔsi tala hiu na naanɔwa na pɔ polo nɔlɛ na naanɔwa tɔ pa hɛla na ɛɛnɔma mpa pa pɛsɛyɛ na pɔ la tɛmlɛ kɛ ɪsɔ cokɛle taa tɔ. ³¹ Pa tɛma kolapɛɛ ntɛ cokɛle kpatɛɛ kuhwalɛɛ, na kuhwalɛɛ, na tesikasɛ, na si tapɛɛ tɛɛ nyɛyɛtɔ kutɛmtɔ, ³² na kalaa tesikasɛ na si tapɛɛ tɛɛ nyɛyɛtɔ kutɛmtɔ, na kanɛkanasɛ, na pɔ ɛmɔsi na pɔ wontunaa tɛna. Kɔtɛlaa kɔ ɛnɔmaana wontuyɔ ɛkɔ paa wei ɪ ka sɛyɛlɛ tɔɔɔ takɛlayɛ taa. ³³ Tɛma wɛna pɔ tɔ Mɛlali lɔlɔyɔ nyɛma kɛ ɪsɔ cokɛle taa tɔɔlɛ, na kɔtɔlɔ Alɔɛ pɔyalɔ ɪtamaa nɔɔ fɛɛɛyɛ pa tɔ.

Lɛfii kɛkɛle tɛmlataa kɔkalɔyɔ

³⁴⁻⁴⁹ Mɔpɔyɔ Moisi na Alɔɛ na ɪsɛyɛli kɛkɛle nyɛyɛ nyɛma kala Lɛfii kɛkɛle nyɛma Kehati, na Kɛɛsɔɛ, na Mɛlali, pa lɔlɔɛ, na pa tɛɛsi apalaa mpa pa tala pɔsi hiu na naanɔwa, na pɔ polo nɔlɛ na naanɔwa tɔ pa hɛla. Na pɔ tɔ paa wei kɛ tɛmlɛ kɛ ɪsɔ cokɛle taa. Mɔpɔyɔ Moisi kala-wɛ ɪsu Tacaɔ tɔyɛ-tɔ. ɪlɛna Kehati nyɛma kɛntɛ ɪyisi naale na nasɛtoso na nunɔwa na nɔlɛ na naanɔwa (2750). Kɛɛsɔɛ nyɛma kɛ ɪyisi naale na nasɛtoso na hiu na naanɔwa (2630). Mɛlali nyɛma kɛ ɪyisi tooso na ɛmɔnɔyɔ (3200). ɪlɛna pa tɛna pa kɛntɛ ɪyisi pɛɛfɛɛ naanɔwa na nasɛle na nunɔwa na nunaasa (8580). Mɔpɔyɔ pa hɔla paa Lɛfii tɔ wei kɛ ɪ tɛma kolapɛɛ, na ɪ kɔsɛyɛlɛm kɛ tɛtɛi, ɪsu nti Tacaɔ ka tɔ Moisi tɔ.

5

Asilima nyɛma lɔsɔyɔ kɛ tesikile

¹ Mɔpɔyɔ Tacaɔ tɛma Moisi si: ² Heeli ɪsɛyɛli nyɛma si ye kutɛɛ ɛkɔ ku pilisiyɛ yɔlɔ tɔ ku kpa nɔyɛlɔ yaa pɔ wɛki yɔlɔ apalɔtɔ yaa ɪ alɔtɔ na lɔm kɛɛɛna-tɔ. Yaa pɔntɔ tokina sɛtɔ, pɔ wɛɛ si pɔ lɛsi-tɔ tɛsikile kɛ. ³ Paa ɪ kɛ apalɔ yaa alɔ. Pɔ taa kɔɔ na ɪ pilisi ɪsɔ tesikile. ⁴ Mɔpɔyɔ ɪsɛyɛli nyɛma nu Moisi tɛm nti na pɔ tɔɔnɔ asilima nyɛma tɛna.

Isayatu tayanvyyu

⁵ M'p'og'yo Tacaa t'oma Moisi si: ⁶ Tel'esi lseyeli y'elaa si, ye yulu p'ant'ona i t'og'ont'ale i wak'el'ona Tacaa k'e. ⁷ P'e wee si i tisi isayatu nti i lapa mpv t'o. Na i tayan' mpi i wak'el'aa t'og'o kancaalaya, p'e waali ilena i s'os'osi p'e t'om kakpas' taa kul'om. ⁸ Ye kp'ante tu s'epa na i feina k'og'oru, ile pa cela-t'eye k'otulu na il'e i cela Tacaa. Ilena p'antulu caa isayatu hus'uy'u iwaav na k'otulu la p'e s'os'osi. ⁹ Ye lseyeli ny'oma k'ona Tacaa ke kuhav nku na pa cela k'otulu wei, in' i t'enna. ¹⁰ Yulu i ha mpiyi Tacaa, pa cel'ayi k'otulu k'e. Na ye pa cela k'otulu ke mpi, i p'es'ayi na i suna i ti.

Alv wei i t'oo pa kpek'iyi wasan'kal'atu t'o p'e kiin

¹¹ M'p'og'yo Tacaa t'oma Moisi si: ¹² Tel'esi lseyeli ny'oma si, ye isu alv laki yem yem. ¹³ Isu i na ap'alu n'og'olu pa n'mel'ayi na pa h'ant'ayi. Ie n'og'olu ta kp'ali-we. ¹⁴ Ye ap'alu lak'ona i alv ke ises'eemle, na i kpek'iyi i t'oo si i lapa wasan'kal'atu, na p'eyele il'e i fei p'e taa. ¹⁵ Ie ap'alu ka pona i alv ke k'otulu, na i kp'enna m'ulum kiloonaa tooso. M'ulum mpi p'e taa pa ta y'og'oli nim yaa tulaalv t'o. Mpi t'o, p'e k'e ises'eemle k'otaya nka ka t'os'ayi isayatu t'og'o. ¹⁶ Ilena k'otulu yaa alv in' na i s'eh Tacaa isentaa. ¹⁷ Na i cosi l'oo lum ke ny'enaya taa, na i cosi cok'ale taa tetu na i t'o p'e taa. ¹⁸ Ilena i k'ooli alv saalaya ke i ny'uy'u taa. Ilena i t'o i nin' taa k'e ises'eemle k'otaya m'ulum mpi i paalv k'ona t'o. Na k'otulu t'oka lum nyan' ny'am mpi p'e k'ehna mpusi t'o. ¹⁹ Ilena i yele na alv tuuna. Ilena k'otulu t'omi-i si: Ye nyana n'og'olu i ta h'anti, na n' pilisi ny'a ti. Ie lum nyan' ny'am p'ene p'e mpusi i taa tii ny'a t'oo. ²⁰ Ama ye n pu'yusa ny'a paalv na n la wasan'kal'atu. ²¹ Ie mpusi lum p'ene, p'e suv ny'a taa na p'e hayas' ny'a lotu na p'e n'mel'esi ny'a alv na n' p'esi kaal'olaya. Na ny'a taapalaa tukuyuna-n' na ituule. ²² Ilena alv na'a co si: P'e la isu n y'og'otuy'u t'o. ²³ Ilena k'otulu n'maa mpusi t'om nti, na i nyaali n'maatv na lum nyan' ny'am mpi. ²⁴ Ilena i cela alv ke lum nyan' ny'am mpi p'e k'ehna mpusi t'o na i ny'oo. Na lum mpi p'e tu i taa k'e lan'wak'olle. ²⁵ Ama k'otulu m'uyi alv nin' taa k'e ises'eemle k'otaya, na p'ec'o i pa'yali-keye Tacaa, isu k'at'elaa laki t'o. Na i su k'otaya t'elate. Na i cosi nkute nte t'o hul'ayi si Tacaa t'enna p'e t'ona t'o, na i w'o k'ok'o. ²⁶ P'ele p'e waali k'e i yeki na alv ny'oo lum mpi. ²⁷ Ye tampana si i nawaya na i ny'oo-wi, p'e hayas'ayi i lotu k'e na p'e n'mel'esi i alv na i p'esi kaal'olaya. Na ye n'og'olu caa si i t'ehsi y'elaa ke mpusi, alv in' i t'om ke i ka y'og'oti. ²⁸ Ama ye i ta na, pu laki-i pulv. I p'es'ayi na i luli piya t'at'o. ²⁹⁻³⁰ Ye ap'alu kpek'iyi i alv t'oo k'e yem yem lakasi taa, p'e k'otaya n'te. ³¹ Waatu in' ap'alu kin' kaa wee nat'eli. Ye alv wak'el'aa, in' i ka nana p'e nav.

6*Mpa pa ha pa t'ayi l'oo t'o pa kiin*

¹ M'p'og'yo Tacaa t'oma Moisi si: ² Tel'esi lseyeli y'elaa si, ye ap'alu yaa alv i su n'og'o si i haaki i t'ayi l'oo t'omle nat'eli t'o taa, ³ p'e wee si i kii sul'om. Paa lesen' sul'om ton' ny'am. P'eyele i taa tu t'eh lesen' pee lum ny'ona yaa kuw'ole. ⁴ P'e tu fei si i tu t'eh lesen' pul'upu. ⁵ P'ec'o hu'uy'u kaa kpa i ny'uy'u taa, yaa i tant'uy'u t'oo. P'e t'ona pu su m'p'og'yo, hal'ona p'e kuy'een' su t'enaya. ⁶ P'e fei si i kp'at'ona s'etv n'og'oluy'u waatu in' i taa. ⁷ Paa i caa, yaa i too, yaa i taalv. Mpi t'o, i t'ema i t'ayi Tacaa t'omle taa k'e hav k'e. Na m'p'og'yo i ny'os'osi k'otayalasi hul'ayi. ⁸ I p'esa l'oo ny'eh ke i n'og'o suv waatu t'enaya. ⁹ Ye s'em tuta n'og'oluy'u i k'ehk'eh taa, na p'e pilisi i ny'os'osi yeluy'u mpi kuy'een' naatosomp'og'olaya ke i cak'i, ilena i looli i ny'uy'u. ¹⁰ Tev fey ilena, i k'ona k'otulu ke ihokasi, yaa alukukunaa naaleye l'oo cok'ale n'og'yo. ¹¹ Ilena k'otulu la lel'v ke isayatu hus'uy'u k'otaya, na lel'v ke k'otaya nka k'ok'o lusa ka t'ona t'o. Na i lapi-i p'e k'otaya na p'e hus' i t'oo k'e s'etv asilima. Ie i asilima temayale kuy'anku. ¹² Ilena p'ontv tasa i n'og'o suv, na i la p'enaya kul'maya iw'eyaya ke tas'ok'ale tayan'uy'u k'otaya. P'e fei si i kal'ona kancaalaya kuy'een' ke il'e i ka pilisaa t'o p'e t'oo.

¹³ Wei i su m'p'og'yo n'og'o t'o, ye kuy'anku i kuy'een' t'ema, i puki l'oo cok'ale n'og'yo k'e. ¹⁴ Na i la Tacaa ke k'otaya ke iwaav kul'muy'u, na p'enaya kul'maya iw'eesi nsi si tiili ta caami t'og'o naale. Ap'alu ny'ehka ke k'otaya nka k'ok'o lusa ka t'ona t'o, na alv ny'ehka ke isayatu hus'uy'u k'otaya. Na iwaav nku ku tiili ta caami t'og'o ciiku'yu ny'ehka. ¹⁵ Na i k'ona kok'os'om fei kakalasi nsi si

somtu pa nuɣutina nim, na pá tu tɔ. Na nsi si tɔ pa yɔɔla nim tɔɔ tɔku. Na tɔɔnaya kuhav na pə sulɔm mpi paa liisi tɔ. ¹⁶ Uena kətulɔ pona pə tənaya m̄pɔyó Tacaa, na í lá isayatu husuyɔ kətaya, na ŋka kəkɔ lusa ka tɔna tɔ. ¹⁷ Na iwaaɔ ke ciikuɣu nyɛŋka, na pə kukusum fei kakalasi tɔku. Pə waali ké tɔɔnaya kətaya na sulɔm. ¹⁸ Uena nɔɔɔ sulɔ looli i nyɔɔɔ ke cokəle nɔnɔɔ tɔna, na í tó i nyɔɔsi ke ciikuɣu kətaya kəkɔ taa. ¹⁹ Pə waali uena kətulɔ kpaya iwaaɔ hamuyɔ ŋku pa tɔsaa tɔ. Na kukusum fei kakalasi waani waani ke tɔm naale, na í tó nɔɔɔ sulɔ nin taa ke waatu wei i tɛma i nyɔɔɔ looluɣu tɔ. ²⁰ Uena kətulɔ tayanɔ-tɔɔɔ Iɔɔ ké payaluyɔ isu kətɔlaa laki tɔ. Na tɔɔnasi nsi si pəsi i nyɛnsi. Na pə sɔɔsɔna lanle na yule. ²¹ Yulɔ wei i suki nɔɔɔ si i haaki i tɔɔɔ Iɔɔ tɔ pə sɔɔsi nté. I nəkaa i sɔɔsi pə tɔɔ. Ama pə wɛɛ ké si í la mpi pə tɔna i ka suwa tɔ.

Koolee kɔpana

²² M̄pɔyó Tacaa tɔma Moisi si: ²³ Keesi Alɔŋ na i pəyalaa si, koolee nna paa kooliyi Iseyeli nyóma tɔɔɔle si:

²⁴ Tacaa í kooli-meyɛ kɔpantɔ na í kenti mə tɔɔ.

²⁵ Na í nyɛni-meyɛ teu na í laki-meyɛ pɛɛɛɛ.

²⁶ Na í wɛɛ mə waali na pə caɣana-mɛ.

²⁷ M̄pɔyó paa yaaki ma hɛtɛ ke Iseyeli yɔlaa tɔɔ. Uena máá kooliyi-meyɛ kɔpantɔ.

7

Nyɔɔɔ nyóma kətasi

¹ Kɔyanŋku Moisi tɛma Iɔɔ cokəle sikuyɔ, uena í fɛɛni tɔ na tɔ taa wontu ke kətaya nim, na kətaya tɔlatɛ na tɔ wontu. ² M̄pɔyó Iseyeli kpeka nyɔɔɔ nyóma mpa paa sɔna kukaluyɔ waatu tɔ, pa kɔna pa kuhaaŋ ³ ke naaŋ naanɔwa na naale na keɛkenaa naatoso. Na pá waasa pa tɔɔ. Pə luwa si nyɔɔŋ nyóma naale caawa naaŋ naale na keɛke kulɔm nté. ⁴ M̄pɔyó Tacaa tɔma Moisi si: ⁵ Mu pa kuhaaŋ in, na í cela Lefii nyóma, na pə keesɔna paa mpa pa tɔmlɛ, na pá kpakəɔna cokəle wontu. ⁶ Uena Moisi mu naaŋ na keɛkenaa mpe na í cela Lefii kpekəle nyóma ⁷ Keesɔŋ lɔluyɔ nyóma ke keɛkenaa naale, na naaŋ liyiti. Na pə keesɔna paa wei i tɔmlɛ, ⁸ na Melali nyóma ke keɛkenaa liyiti na naaŋ pələfɛi naanɔwa. I cela-wɛɛɛ, na í keesɔna pa tɔma. Alɔŋ pəyalɔ Itamaa paasəɣanana-wɛ. ⁹ Kehati nyóma ná paasayana kətaya wontunaa ké. Ue i ta cela-wɛɛɛ keɛke, yaa nau. Mpi tɔ, pu wɛɛ si pá hɔɔlɔɔɔ-tɔɔɔ.

Kətaya tɔlatɛ tɔluyɔ kɔcɔɔŋ

¹⁰ Kɔyanŋku pa fɛɛnaya kətaya tɔlatɛ, uena lɔluyɔ nyɔɔŋ nyóma kɔna tɔtɔɔ pa kɔcɔɔŋ si pa tɔlɔɔna-tɛ. ¹¹ M̄pɔyó Tacaa heela Moisi si: Nyɔɔɔ nyóma ká kɔɔ kulɔm kulɔm ké kuyaku kuyaku na pá ha pa kɔcɔɔŋ.

¹²⁻⁸³ Isəna pa tɔŋa tɔma na pá kɔɔ tɔɔlɔ:

Yuta kpekəle tɔ Aminatari pəyalɔ Nasəŋ keɛ kuyaku kancalaya nyɛŋku. Isakaa nyɛntɛ tɔ Suwaa pəyalɔ Netaneyeli ke kuyaku naale nyɛŋku. Sapuləŋ nyɛntɛ tɔ Heləŋ pəyalɔ Iliyari ke kuyaku tooso nyɛŋku. Lupəŋ nyɛntɛ tɔ Setewu pəyalɔ Ilisuu ke kuyaku liyiti nyɛŋku. Simiyəŋ nyɛntɛ tɔ Sulisatari pəyalɔ Seluməyeli ke kuyaku kakpasɔ nyɛŋku. Katɔ nyɛntɛ tɔ Teuweli pəyalɔ Iliyafɛi ke kuyaku naatoso nyɛŋku. Ifəlayim nyɛntɛ tɔ Amihuti pəyalɔ Ilisama ke kuyaku naatosomopəɔlɔɔ nyɛŋku. Manasee nyɛntɛ tɔ Petasuu pəyalɔ Kamliyeli ke kuyaku pələfɛi naanɔwa nyɛŋku. Pencamee nyɛntɛ tɔ Kitoni pəyalɔ Apitarəŋ ke pəɔlɔɔafɛi naanɔwa nyɛŋku. Tanəŋ nyɛntɛ tɔ Amisatari pəyalɔ Ahiyeesɛ ke naanɔwa nyɛŋku. Asee nyɛntɛ tɔ Okəlanəŋ pəyalɔ Pakiyeli ke naanɔwa na kulɔmuyɔ nyɛŋku. Nefətali nyɛntɛ tɔ Inəŋ pəyalɔ Ahila ke naanɔwa na naale nyɛŋku. Mpi mpi pa kɔnaa tɔɔlɔ:

Liyitee nyəɣəɣəɣə nyənaya ŋka ka yuŋ wɛ kilo kulɔm na cacaasi ŋmɔnuyɔ na nunɔwa tɔ (1300). Na pə poosiyə wei pa ŋmɔsəɣəna caləm tɔ. Ue i cacaasi wɛ nasətoso na nunɔwa (700). Isəna pa mayasaya Iɔɔ cokəle taa ké liyitee tɔɔɔ pa keesənaa. Na pá suuli nyənasi nsi si naalɛɛ

təɣənaya kətaya mulɔm mpi pa nuɣutina nim tɔ. Wɔla kəpɔ, ke cacaasi nunɔwa (100). Na tulaalɔ kɔwəpɔ ke kəpɔ inɪ ɪ ləpam. Na latəce, na ɪwaav, na pənaya kulɔmaya ɪwəyaya sɪ, pa lakəna kətaya ŋka kəkɔ lusa ka tənə tɔ. Na pəŋtulɔyɔ sɪ pa laki ɪsayatɔ husuɣɔ nyəŋka. Naan naale na ɪwaan ke kakpasɪ, na pənaya kulɔmaya ɪweesi ke kakpasɪ sɪ pa lakəna ciikuɣu kətaya.

⁸⁴ Iseyeli kpeka nyɔɔŋ nyəma hawa kucɔɔŋ wei ke kətaya tɔlate tulɔyɔ wule tɔɣɔle. Liyitee nyəɣətu nyənasi ke naanɔwa na naale. Na poosiyanaa mpa pa ŋmusəyənə caləm tɔɣɔ naanɔwa na naale. Na wɔla kəpɔnaa ke naanɔwa na naale. ⁸⁵ Paa nyənaya ŋka ka yuŋ we kiloo kulɔm na cacaasi ŋmɔnɔyɔ na nunɔwa (1300). Na paa poosiya wei ké cacaasi nasətoso na nunɔwa (700). Pə kɔpɔnta liyitee nyəɣətu kiloonaa hiu na liyiti. Isu pa maɣasuyɔ Isə cokəle taa tɔ. ⁸⁶ Paa wɔla kəpɔ wei ɪ ka we cacaasi nunɔwa (100) ké. Pə kɔpɔnta kiloo kulɔm na cacaasi ŋmɔnɔyɔ (1200). Kəpɔnaa mpe paa suna tulaalɔ kɔwəpɔ ké. ⁸⁷ Pə kaasi latəcenaa naanɔwa na naale, na ɪwaan ke mpɔ. Na pənaya kulɔmaya ɪweesi ke mpɔ tɔtɔ. Sɪ pa lakəna kətaya ŋka kəkɔ lusa ka tənə tɔ na pə sɔsənə tɔɣənaya kətaya, na ɪsayatɔ husuɣɔ kətaya pəŋtulɔŋ ke naanɔwa na naale. ⁸⁸ Na latəcenaa ke hiu na liyiti. ɪwaan ke nutoso, pəŋtulɔŋ ke mpɔ. Na pənaya kulɔmaya ɪweesi ke mpɔ tɔtɔ. Sɪ pa laki ciikuɣu kətasi. Kucɔɔŋ wei pa hawa kətaya tɔlate tulɔyɔ tɔɔ tɔɣɔle.

⁸⁹ Waatɔ wei Moisi sɔv cokəle taa ké Isə yəɣətənəv tɔ, ɪ nukaya Isə nɔɣɔ ke ɪsɔta tənlaa mpa pa we Isə atakaa pile tɔ tɔ pa həkɔ ké. Na ɪ yəɣətəyənə-ɪ.

8

Fətəlanaa suv

¹ Mɔpɔyɔ Tacaa təma Moisi sɪ: ² Tɔlɔsɪ Alɔŋ sɪ waatɔ wei n suki fətəla sɔsɔ kəkɔsɪ naatosompɔɣɔlaya inɪ tɔ, paasənə na pə naaki fətəla sɔsɔ inɪ ɪ lɔlɔ. ³ ɪlena Alɔŋ lá ɪsu Tacaa keesuyɔ Moisi tɔ. ⁴ Wɔla tike ke Moisi lapa na pá lu fətəlanaa təsule tənə. Pə kɔpɔyav tɔ tapɔyɔ, halənə tɔ tomle nte tɔ nəɣəsənə ɪsu tɔyɔ hətɔ tɔ. Isu Tacaa ka hula-ɪ tɔ.

Lefii nyəma təmle taa suv kətaya

⁵ Mɔpɔyɔ Tacaa təma Moisi sɪ: ⁶ Faya Lefii nyəma na pa mpa. La-weyɔ nyɔɔŋ tɔɔ asilima keelɔyɔ kətaya. ⁷ Nmusi pa tɔɔ ké kətaya lum, na pá hu pa tɔɔ huntɔ tənə. Na pá cɔtɔ pa wontu, ɪlena pə keeli pa nyɔɔŋ tɔɔ asilima. ⁸ ɪlena pá kɔpɔnta latəce na kətaya mulɔm mpi pa nuɣutina nim tɔ. Na Moisi náá kɔpɔnta ɪsayatɔ husuɣɔ latəce naale nyəŋ. ⁹⁻¹⁰ Na ɪ koti Iseyeli nyəma tənə na Lefii nyəma kɔpɔntəna Isə cokəle nənɔɣɔ. Na Iseyeli nyəma tənɪ pa tɔɔ ké niŋ. ¹¹ ɪlena Alɔŋ hulɪ Lefii nyəma ke Isə na hɔɣɔlɔŋ tənə, ɪsu Iseyeli nyəma lakuyɔ Isə nyəm tɔ. ɪlena pɛle pa laki Isə ke təmle. ¹² Pə waali ɪlena Lefii nyəma tənɪ pa niŋ ke latəcenaa naale tɔɔ na Alɔŋ la-m lɛlv ke ɪsayatɔ husuɣɔ kətaya, na lɛlv ke kətaya ŋka kəkɔ lusa ka tənə tɔ. ɪle Lefii nyəma ɪsayatɔ husaa kele. ¹³ ɪlena ŋ su Lefii nyəma ke Alɔŋ na ɪ pəyalaa pa ɪsentaa. Na ŋ hulɪ-we na hɔɣɔlɔŋ tənə ɪsu Iseyeli nyəma laki tɔ. ¹⁴ Na Lefii nyəma pəsɪ Isə nyəma na pə faya pa na pa tɛtɔnə. ¹⁵ Pəle pə waali ké paa caali pa təmle ke cokəle taa. ɪsənə ɪ ká la Lefii nyəma ke nyɔɔŋ tɔɔ asilima keelɔyɔ kətaya, na ɪ hulɪ-we na hɔɣɔlɔŋ tənə ɪsu Iseyeli nyəma laki tɔɣɔle. ¹⁶ Mɔpɔyɔ Tacaa tasaa sɪ: Mə kɛnə ma nyəm. Mpi tɔ, ma lɛeta-meyɔ Iseyeli nyəma kancaalaya apalɔpiya lona ké. ¹⁷ Kuyaku ŋku ma kɔwa ɪcipiti taa yəlaa kancaalaya apalɔpiya tɔ, pə kɔpɔyav waatɔ inɪ tɔ kancaalaya apalɔpiya tənə pəsə ma nyəm ké. Paa yəlaa nyənsɪ, paa tɔla nyənsɪ. ¹⁸ Lefii nyəma ke ma lɛeta Iseyeli kancaalaya apalɔnyənsɪ lonte. ¹⁹ Na samaa tilina-weyɔ Alɔŋ na ɪ pəyalaa pa kiŋ na pá laki təma na pa nɔɣɔ ke cokəle taa, na Tacaa husɪ samaa ɪsayatɔ. Pə taa kɔɔ na pá kɔpɔntəna Isə cokəle na ɪ wakəli-we. ²⁰ Mɔpɔyɔ Moisi na Alɔŋ na Iseyeli nyəma tənə, pa lapa teitei ɪsu Tacaa ka keesuyɔ-weyɔ Lefii nyəma təm tɔ. ²¹ Pa cɔtɔ pa wontu na pá sɔ lum. Na Alɔŋ hulɪ-weyɔ Isə na hɔɣɔlɔŋ tənə ɪsu Iseyeli nyəma laki tɔ. Na ɪ la-weyɔ ɪsayatɔ husuɣɔ kətaya, na asilima keelɔyɔ nyəŋka. ²² Pə waali ké Lefii nyəma caala pa təmle ke Isə cokəle taa. Na Alɔŋ na ɪ pəyalaa pá fenjiyi-we. ɪsənə pa lapa nti Tacaa ka heela Moisi tɔɣɔle.

²³ M̀p̀r̀ỳg̀ Taca a tasa Moisi ke heeluyɔ si: ²⁴ M̀p̀i pə ḱ Lefii nýma nyəntu tɔ̀ɔ̀lɔ. Paa Lefii tu wei, ye ɪ wɛna pusi hiu na kakpasi na waali ke mpɔ, waatu inɔ̀ɔ̀ɪ ɪ ka caali Isɔ cokɔle taa tɔ̀mlɛ. ²⁵ Uena ṕ ɛpɪ-ɪ ɪ pusi nule na naanɔwa nyɛ̀ka taa. ²⁶ Ye pa ɛpa wei, ɪ pəsəyi na í sɛna ɪ tɛtɔnaa ke Isɔ cokɔle tɔ̀mlɛ yaa. Ama pa kaa tu-ɪ ɪ mayamaya ɪ nyəntɛ ḱ. Isəna Moisi ḱ lakɪ Lefii nýma tɔ̀mlɛ tɔ̀m taa tɔ̀ɔ̀lɛ.

9

Tɛɛ acima tɔ̀ɔ̀ɔ̀n ke Holɛpɔ wɔlaya tɛtu taa

¹ Iseyeli nýma Icipiti taa luw pənaya naale nyɛ̀ka isɔtu kancaalaya nyɛ̀n taa, Taca a tɔ̀ma Moisi ke Holɛpɔ wɔlaya tɛtu taa si: ² Pə wɛɛ si, Iseyeli nýma í tɔ̀ɔ̀ Tɛɛ acima ke kuyaku ŋku ma suwa tɔ. ³ Isɔtu inɛ ɪ kuyaku naanɔwa na liyiti nyɛ̀nku wule taanaya ke í ḱ tɔ̀ɔ̀-ye, isu pa suw pə kiin na pə kusəsutu tɔ. ⁴ Uena Moisi teləsi tɔ̀m ntɔ̀ɔ̀ɪ Iseyeli nýma. ⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ pa tɔ̀ɔ̀ Tɛɛ acima ke kuyaku ŋkuyɔ Holɛpɔ wɔlaya tɛtu taa ke teitei isu Taca a ka keesuyɔ Moisi tɔ. ⁶ Ama napəli pa tokina sɔtu na pə pilisi-wɛɛɛ kuyaku ŋku. Ue pa ta pəsi na ṕ tɔ̀ɔ̀ Tɛɛ acima, na ṕ polo na ṕ keesi Moisi na Alɔn si: ⁷ Tə pilisa ta ti na sɔtu tɔ, pu kaɣati-tu si tə pona Taca a ke kuhav, isu lelɛa ke kuyaku ŋku pa suwa tɔ, ku wule na? ⁸ Ntɛna Moisi si: ɪ yele na Taca a hulɪ-m isəna pə wɛɛ si í la tɔ na ṕcɔ.

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Taca a tɔ̀ma Moisi si: ¹⁰ Teləsi Iseyeli nýma si, pə kraɣav saɲa na pə puki tɔ, ye nɔ̀ɔ̀lɔ tokina sɔtu na pə pilisi-ɪ, yaa ɪ pola mpaav ke acima wule, ¹¹ uɛ ɪ tɔ̀ɔ̀-yeɛɛ isɔtu naale nyɛ̀n kuyaku naanɔwa na liyiti wule taanaya, na kɔtaya iwəyaya na kukusum fei kakalasi na tuusi nyan nyənsi. ¹² Pə tɔ̀ɔ̀naya í taa fe tɛv. Pəyele í taa yɔ̀ki krəntɛ muɣule. Pə wɛɛ si í tɔ̀n Tɛɛ acima kɔtasi ke teitei ḱ. ¹³ Ama ye nɔ̀ɔ̀lɔ lapa Tɛɛ acima kuyaku ŋkuyɔ awusa, na pə tá ḱ si asilima naali, yaa ɪ tɔ̀n mpaav ɪ tɔ̀m sɛpaɣa. Paa ləsi-ɪ Iseyeli nýma taa ḱ m̀p̀i pə tɔ̀ ɪ ta kɔna ɪ kuhav ke pə kuyaku wule tɔ. ¹⁴ Ye mə ɪcɛtɛ taa caɣalɔ tɔ̀ki, ɪ ḱ tɔ̀n a kiin ḱ na a kusəsutu. Kulɔmtu ntɔ̀ɔ̀ɪ Iseyeli tu na caɣalɔ paa tɔ̀ki.

Isənmuntɔ waasa Isɔ cokɔle tɔ̀

¹⁵⁻¹⁶ Kuyaku ŋku pa sika nɔ̀ɔ̀ pɛeluyɔ wontu cokɔle tɔ̀ɔ̀ isənmuntɔ suw waasuyɔ ke tɔ̀ tɔ̀ ke tam. Na t́ muɣi kɔ̀kɔ ke paa ahoo nna, haləna pə nyaalɔyi. ¹⁷ Ye í caaki lonte layasuyɔ uɛ isənmuntɔ keeli Isɔ cokɔle tɔ̀ na í tɛma uɛ tɔ̀ məli. ¹⁸⁻¹⁹ Taca a hulɔ̀ɔ̀na Iseyeli nýma mɛɛɛ waatu wei í ḱ kpəsi tɔ, na waatu wei í ka siki tɔ. Ye isənmuntɔ leela Isɔ cokɔle tɔ̀, Iseyeli nýma nukəna Isɔ ḱ. Paa layasəyi lonte. ²⁰ Paa pə kaasa-tɔ̀ɔ̀ɪ kuyɛɛɛ ke ṕcɔ pa wɛ m̀p̀r̀ỳg̀. Taca a ka keeli-tɔ̀ɔ̀ɪ na ṕcɔ ṕ kpəsi. ²¹ Wulee wulee uɛna isənmuntɔ caɣa lonte kulɔmtɔle ke taanaya, haləna pə nyaali. Yaa kuyaku kulɔmuyɔ na ahoo kulɔmɛɛ. Ye tɔ̀ keela kɔkɔpaa uɛ Iseyeli nýma tɛɛ. ²² Ama ye tɔ̀ nyala m̀p̀r̀ỳg̀ Isɔ cokɔle tɔ̀ ḱ kuyɛɛɛ naale, yaa isɔtu, yaa pə tɛɛ mpɔ. Iseyeli nýma wɛ m̀p̀r̀ỳg̀, haləna t́ keeli na ṕcɔ. ²³ Ye pa sikaa na Taca a ta t́ si ṕ kulɪ, paa kulɔyi. M̀p̀r̀ỳg̀ pa lakaya pa tɔ̀ma nna Taca a tu-wɛ na Moisi nɔ̀ɔ̀ tɔ.

10

Liyitee nyəɔ̀tɔ akantɛɛ

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Taca a tɔ̀ma Moisi si: ² Lu liyitee nyəɔ̀tɔ ke akantɛɛ naale. Anɔ̀ɔ̀ɪ paa hulɪ na samaa kpɛyeli, yaa kpɛka tu mpaav. ³ Waatu wei ṕ hula a naale, uɛ Iseyeli samaa koti ɪ cɔ̀ɔ̀ɔ̀ cokɔle nɔ̀nɔ̀ɔ̀. ⁴ Ye kulɔmtɔle ke pa hulaa, uɛ nyuyɔ nýma tike koti. ⁵⁻⁶ Ye pa hula akantɔle na kakiisasi, uɛ tɛɛv nté. Pa hulɔ̀ɔ̀ɪ tɔ̀m kancaalaya nyəm, uɛna Iseyeli kpɛkɔle nte tu sikina cokɔle ilim tɔ̀lule tɔ̀ tɔ, t́ t́ mpaav. Pa tasəyi naale nyəm, uɛna ilim mpɔtɔn nyəntɛ náá tɔ̀n. ⁷ Ye pə ḱ si yɔ̀lɛa kotuyɔ, pa kaa huləna kakiisasi. ⁸ Alɔn pəyalaa kɔtɔlɛa tike ka hulɔ̀ɔ̀na akantɛɛ anɪ. Pə wɛɛ si mə na mə piya piya, í ḱ tɔ̀ki kusəsutu tənɛɛ tam tɔ̀ ḱ.

⁹ Ye ɪ pola mə kolontunaa ke yoonav na pa kulɔyi mə tɔ̀, uɛ í hulɪ akantɛɛ na kakiisasi uɛna Taca a mə Isɔ má, ma tɔ̀sɪ mə tɔ̀ na má waasi-mɛ. ¹⁰ Mpɔ tɔ̀tɔ̀ɔ̀ í ka hulɔ̀ɔ̀ɪ-yeɛɛ mə ayɔla

kuyeeη, na mə acima nyəη, na mə isətonaa kancaalaya kuyeeη, ke waatu wei i laki kətası nsi kəkə lusa sı təna tə na ciikuyu nyənsı. Uena má təəsı mə tə. Mayale Tacaa mə Iso.

HOLEPU NA PE POLO MOWAPU TETU TONJA

Iseyeli nyəma kulbyv ke Holepu pyv luyv

¹¹ Iseyeli nyəma Icipiti luv pənaɣa naale nyəηka, isətu naale nyəη kuyaku hiu nyəηku ke isəηmuntv keela Iso cokəle tə. ¹² Mpyəy Iseyeli nyəma kula Holepu wulaya tetv taa. Uena isəηmuntv tii Palaη wulaya tetv taa. ¹³ Iseyeli nyəma kula təm kancaalaya nyəm pəneye, isv Tacaa keesv Moisi tə.

¹⁴ Yuta yoolaa tintiyile na pa tuuta keke nəɣə tə. Aminatarı pəyalv Nasəη keke pa nyv tv. ¹⁵ Isakaa nyəma nyv tv nté Suwaa pəyalv Netaneyeli. ¹⁶ Sapuləη nyəma nyəη nté Heləη pəyalv Iiyarı.

¹⁷ Mpyəy pa heeta cokəle, na keesəη na Melali pa pəyalaa kpaɣa-te.

¹⁸ Uena Lupəη yoolaa tintiyile, na pa tuuta pá tó pa waali. Pəle pa nyv tv nté Setewu pəyalv Iisuu. ¹⁹ Simiyəη nyəma nyv tv nté Sulisatı pəyalv Seluməyeli. ²⁰ Katı nyəma nyəη nté Teuweli pəyalv Iiyasafi.

²¹ Uena Lefii tv Kehatı luvv nyəma mpa pa səɣəla isə seev wontv tə pá təη. Na Lefii nyəma lelā nāá təηa cokəle sikuyu na pá təηa-we.

²² Uena Ifəlayim yoolaa tintiyile na pa tuuta pá tó pa waali. Pəle pa nyv tv nté Amihuti pəyalv Iisama. ²³ Manasee nyəma nyəη nté Petasuu pəyalv Kamliyeli. ²⁴ Pəncaməe nyəma nyəη nté Kitoni pəyalv Apitaη.

²⁵ Pə waali ké Təη yoolaa tintiyile nte tə ké waali təηlaa tə, tə na tə tuuta tə tó mpaav. Amisatı pəyalv Ahiyese keke pa nyv tv. ²⁶ Asee nyəma nyəη nté Okəlaη pəyalv Pakiyeli. ²⁷ Nefətali nyəma nyəη nté Inəη pəyalv Ahila.

²⁸ Isəna Iseyeli nyəma kpesa pa təsikile na pá tó mpaav təɣəle.

Tacaa mayamaya tiikiyi i yəlaa

²⁹ Mpyəy Moisi təma i yəti Matiyəη tv Leweli pəyalv Hoparı sı: Tetv nti Tacaa sı nəɣə sı i haaki-tv tə, tə taa ké tə puki. Ue təη-tv na tu taləna-η kəpantv nti i laki-tv tə. ³⁰ Ntəna ílé i kisi sı i mələyi i tetv taa. ³¹ Mpyəvle Moisi sı: Taa lə-tv. Mpi tə, nyá nyəmna wulaya tetv taa timpi timpi tu siki tə, təη-tv na n huli-tv. ³² Ye n təηa-tv, tu taləna-η kəpantv nti Tacaa ka la-tv tə.

³³ Mpyəy tə kula Tacaa pyv cələ, na tə tó kuyeeη tooso. Na Iso atakaa ké ta nəɣə təə sı i pəkəyi-tv timpi tu siki na tə heesı tə. ³⁴ Ilim taa ke tə kulaa, na isəηmuntv we ta nyəəη taa.

³⁵ Tə təkayana Iso atakaa uena Moisi yəɣətəna nəɣə səsaya sı: Tacaa səη nyá naası taa, na nyá kolontunaa na mpa paa caa-η tə pá yá. ³⁶ Waatu wei pa sukaya Iso atakaa, uena Moisi tasa sı: Tacaa kəə, na n caya Iseyeli nyəma ta ta hekv. Mpi tə, tə we pəyalé ké, tə fei kalv.

11

Iseyeli nyəma ke Tapela

¹ Mpyəy kuyaku nakvli Iseyeli nyəma kəntəna Tacaa, na pááná kpa-i. Na í tisi kəkə na ká nyaya tisikile ke pəcə. ² Ntəna samaa wiina Moisi təkpee, na ílé i sələməna-weye Tacaa na kəkə te. ³ Uena pá ha lonte nteye hətə sı Tapela. Nyayav ke pa yaa mpv na pa te taa. Mpi tə, tənaya Tacaa ka nyayasa pa təsikile.

Iseyeli nyəma kəntəyana Tacaa

⁴ Mpyəy kuyaku nakvli luvv krawa cayalaa. Uena pə kpeenna Iseyeli nyəma mayamaya na pá tayanəyi kəntv sı: Tu hiki nantv nté na tə təɣə? ⁵ Aa kai, yəlaa təɣə Icipiti taa ké tiina ke faalaa. Na kaama mayamaya na a nəɣəsələnaa mpa pa təkəna ləη tə, na kaapənaa ke waani waani. ⁶ Ama pə taa pulv fei cəne. Manna inəɣəle Manna, na tə təη taası.

⁷ Manna ni i ka nəgəsəna ké isu pee kuhulumεε naali, i we isu tɔgɔ nakuli ku cələm. ⁸⁻⁹ Ahoo ké cələw kpaaki təkikile, ilena Manna hoti. Pə nyaaləgi, ilena samaa cəw na pá kuuki, na pá nanəgi yaa pá səkɪ, na pá təsəgi, yaa pá tɔgi kakalasi. I leleŋ we ké isu nim kakalaya.

¹⁰ Mpuɔɔle Iseyeli nyəma kota pa tɛɛsi nənəwəsi na pá kɔntəgi, na Moisi ni. Ilena Tacaa pááná huu. ¹¹ Na Moisi lanje wakəli, na í pəwəsi Isə si: Pepe təw ké ma nyuɔɔ sərəna-ŋ, na í tu-m yələa pane pa paasənav na í cəwəsəgi-m mpu? ¹² Anɪ pə taya ma lələna-we. Na í təŋ si má nukɪ-we isu asənuɔɔ na má pona-weye tetu nti n ka su pa caanaa ké nəgə na tuunav si, n ká ha-we tɔ. ¹³ Yaa leye ma kpələgi nantu na má cəla samaa inε na í təgə? Mpi tɔ, pa wiikina-m si má cəla-weye nantu na pá təgə. ¹⁴ Ma tike ma kaa pəsi pa səgəla, a tɛε-m. ¹⁵ Ye tampana si n caa í la-m kɔpantu, pə kəla teu si í ku-m na mpi n ka lakɪ-m isəntɔ tɔ. Má taa na ma kɔnyəntəgəle.

¹⁶ Ntəna Tacaa cə Moisi si: Koti yələa mpa lələa tɔgɔna na pá ké nyuɔɔ nyəma təgə nutoso na naanɔwa. Ilena nyana-we í kəw i səŋ Isə cokəle nənəgə. ¹⁷ Ilε maa tii na má na-ŋ tɔ yəgətɔ təna, na má tu-weye nyá ləmayasəle. Ilena pá səna-ŋ na í taa səgəli samaa səgəla ké nyá tike. ¹⁸ Ilena í teləsi yələa si, í tayanɪ mə təgi cele təw. Maa ha-meyε nantu na í təgə. Mpi tɔ, ma nu isəna lulɔŋ pu-mε, na í kɔntəgi, na í təŋ si mə nukaya leleŋ ké Icipiti tɔ. ¹⁹ Pə taya kuyaku kulomɔgɔ yaa naale yaa kakpasɪ yaa naanɔwa tike ké í ká təgə-ti. ²⁰ Ama isətu təcu ké, haləna tə lu-meyε səŋ. Mpi pə təw í ləwa Tacaa ma wei ma we mə heku, na í kɔntəgi mə Icipiti taa luɔ təw tɔ.

²¹ Tənaɔale Moisi nəgə təkpaɔ si: Yoolaa pane pa ta səkɪ iyisi nasətoso (600.000). Na í mayasəgi si n ká cəla-weye nantu ké isətu na? ²² Paa tə kɔwa ta naan, na ta heen, na ta pəŋ təna. Yaa tə kpawa tenku taa tiina təna pu hanjəgəna-we.

²³ Ntəna Tacaa si: Ma toma ta təw? N ká nana nyá isəpəle ké nənəwə si, pu la mpu yaa pə kaa la?

Isə hawa i ləmayasəle ké səsaa nutoso na naanɔwa

²⁴ Mpuɔɔ Moisi luwa na í teləsi Iseyeli samaa ké Tacaa kuyəgətɔtu. Pə waali ké i kota Iseyeli nyuɔɔ nyəma nutoso na naanɔwa, na í pulɪ-we na i cəwəna Isə cokəle. ²⁵ Ilena Tacaa tii isəŋmuntɔgɔ taa, na í yəgətəna Moisi, na í tú nyuɔɔ nyəma mpe pa taa ké Moisi ləmayasəle. Na pá suɔ yəgətɔgɔ isu Isə kuyəgətɔtu teləsəlaa. Ilε pə ta leeli ké.

²⁶ Ama nyuɔɔ nyəma mpe pa taa naale, Iləta na Meta pa ta polo Isə cokəle kiŋ. Ama təkikile taa ké pa saalaa. Na Isə tú i ləmayasəle ké pa taa na pá yəgətəgi, isu Isə kuyəgətɔtu teləsəlaa.

²⁷ Ntəna ifepu nəgəw í kpaya asewa na í polo í heeli Moisi ké nti Iləta na Meta pa lakɪ tɔ.

²⁸ Mpuɔɔle Nuŋ pəyalɔ Yosuwee wei i lakaya Moisi təmlε ké tuu i pəcaatu tɔ, i təma si: Ma cε heeli-we si pá su.

²⁹ Ntəna Moisi si: N lakɪ-m isεεεmlε ké? Halɪ pə caya maya isu Tacaa í tú i ləmayasəle ké Iseyeli nyəma təna taa, na pá la Isə kuyəgətɔtu teləsəlaa.

³⁰ Ilena Moisi na Iseyeli nyuɔɔ nyəma mpe pá məli təkikile.

Tacaa kəna lɛɛsi

³¹ Mpuɔɔ Tacaa kusa heelimuyɔ na tenku təw. Na pə kəna lɛɛsi tuutuuma ké təkikile həgəluɔgɔ, na pə polo isu kuyaku kulomɔgɔ təntε, na pə cəw təkikile. Na sí kaa huɔle isu mɛɛtəli kulom. ³² Ntəna samaa kuu-səgi kuyaku ŋku, na pə ahoo na pə tɛv kufemuyɔ. Paa wei i ka təwə pəcə tɔ, pə lukɪ-i kiloonaa iyisi iyisi ké. Mpuɔɔ pa lema-səgi ilim na pə cəwəna təkikile. ³³ Ama Tacaa mu pááná na í kú Iseyeli nyəma ké isayakuɔgɔ, ké waatu wei pa suukaya nantu ké pa nəwəsi taa tɔ. ³⁴ Ntəna pá ha lonte ntεye hətε si Kipələti-Taafa. Pə huwεε nté si luluyɔ pələav na pa tε taa. Mpi tɔ, tənaya pa pima yələa mpa luluyɔ kɔwa tɔ.

³⁵ Iseyeli nyəma lu Kipələti-Taafa ilena pá tɛε Hasələti na pá siki.

12

Kutəŋ ŋku ku pilisiyi yulɔ tə ku kpa Maləyam

¹ Moisi ka kpaɣa Kusi alɔ nɔɣɔlɔyɔ. Ƴena Maləyam na Aləŋ pà ɔaɣana-ɪ akpaɣale nté tɔm. ² Haləna pà tó si: Tacaa yɔɣɔtəyənə tá tɔtəyɔ. Pə taɣa Moisi tike ke ɪ yɔɣɔtəyənə.

Ƴena Iso náá nu-ti. ³ Ama Moisi ná t́ cɔ natəli. Mpi tɔ, ɪ ka tɛɛwa ate yəlaa tənaya suulu ké. ⁴ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa yaa í na Aləŋ na Maləyam, na pà suli cokəle kin. ⁵ Na í tii isəŋmuntuyɔ taa ké cokəle nɔɣɔ. Na í yaa Aləŋ na Maləyam na pa naale pa polo. ⁶ Na Tacaa tɔ-wɛ si: Ƴ nu ma kuyɔɣɔtɔtɔ ke teu yoo. Ye ma kuyɔɣɔtɔtɔ tɛləsəlv í wɛ mə hɛkɔ ma huləyɪ-ɪ ma təyi. Na má luki ɪ tɔɔ na ma yɔɣɔtəyənə-ɪ toosee taa. ⁷ Ama ma yɔlv Moisi ná nuna-m teu ké, na í luki ɪ təmle ke ma təyaya tənə taa. ⁸ Ma na-ɪ tɔ yɔɣɔtəyənə təmaya tɛɛɛɛɛɛ. Ma huləyɪ-ɪ ma ti na í naaki ma wɛɛtɔ. Ƴe pɛpɛ tɔɔ ké mə t́ nyana-ɪ, na haləna í ɔaɣana-ɪ?

⁹ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa mu pááná na í tɛɛ. ¹⁰ Waatu wei isəŋmuntuyɔ keela cokəle tɔɔ ɪɛ, kɔtəŋ ŋku ku pilisiyi yɔlv tɔ ku waasa Maləyam tɔɔ keɛ, na í hulɔmaa təlɔiloi isu kpronkromɔlv. M̀p̀ỳg̀ỳ Aləŋ ná mpv. ¹¹ Ƴena í tɔ Moisi si: Hai, suulu Tacaa, t́ tɔm səpaɣa. Ƴe taa lɛɛti-tuyɔ t́ kɔmɛlɛntɔ saləka. ¹² Maləyam í taa wɛɛ isu pəyaya səkuyɔ ka tɔo lotu taa, na pà lɔlv-ke na ka tɔnuyɔ fetiliyi isəna tɔ.

¹³ Tənayaɛ Moisi wiina Tacaa si: Hai, Tacaa, Suulu, waasi.

¹⁴ Ntəna Iso si: Ye isu ɪ caa ka tɔwa ɪ isɛntaa ké ntayama, pə taɣa kuyaku na ku isikile ke ɪ cakɪ fɛɛɛɛ taa? Mpɔ tɔ, pə wɛɛ si pá ləsi-ɪ təsikile ke kuyaku na ku isikile ké. Pə waalɪ ɪɛna pá taɣani-ɪ yaav.

¹⁵ M̀p̀ỳg̀ỳ pa ləsa Maləyam ke təsikile taa ké kuyaku na ku isikile. Pa mələnə-ɪ təyɔ Iseyeli nyəma t́ mpaav. ¹⁶ Na pá polo pa siki Paləŋ wɔlaya tɛtɔ taa.

13

Fenlaa naanwa na naale tiluyɔ ke Kanaaŋ

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa təma Moisi si: ² Ləsi Iseyeli kpeka nyuyɔ nyəma taa ké yɔlv yɔlv. Na n tili-wɛ na pá fen Kanaaŋ tɛtɔ nti ma haaki-mɛ tɔ.

³ Ƴena Moisi kusi Iseyeli nyuyɔ nyəma ke Paləŋ wɔlaya tɛtɔ taa, isu Tacaa keɛsuyɔ-ɪ tɔ. Na pá polo Kanaaŋ tɛtɔ fenuyɔ. ⁴ Fenlaa mpɛ pa kpeka na pa həla ntɔ: Lupəŋ kpekəle taa nyəŋ nté Sakuu pəyalɔ Samuwa. ⁵ Simiyəŋ nyəntɛ taa nyəŋ nté Holi pəyalɔ Safati. ⁶ Yuta nyəntɛ taa nyəŋ nté Yefune pəyalɔ Kalepɔ. ⁷ Isakaa nyəntɛ taa nyəŋ nté Yosɛɛfɔ pəyalɔ Ikaali. ⁸ Ifəlayim nyəntɛ taa nyəŋ nté Nun pəyalɔ Hosee. ⁹ Pɛncamɛɛ nyəntɛ taa nyəŋ nté Lafu pəyalɔ Paləti. ¹⁰ Sapuləŋ nyəntɛ taa nyəŋ nté Soti pəyalɔ Katəyeli. ¹¹ Yosɛɛfɔ pəyalɔ Manasee nyəntɛ taa nyəŋ nté Susi pəyalɔ Kati. ¹² Tan nyəntɛ taa nyəŋ nté Kemali pəyalɔ Amiyeli. ¹³ Aɛɛ nyəntɛ taa nyəŋ nté Mikayɛli pəyalɔ Setuu. ¹⁴ Nɛfətali nyəntɛ taa nyəŋ nté Fofəsi pəyalɔ Napi. ¹⁵ Kati nyəntɛ taa nyəŋ nté Maki pəyalɔ Kuweli.

¹⁶ Mpa Moisi tila Kanaaŋ tɔ pa həla nté. Nun pəyalɔ Hosee ke Moisi cuyusa hətɛ si Yosuwee.

¹⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ Moisi kusa-wɛ na í heeli-wɛ si: Ƴ kpaɣa ilim ntəyɔŋ tɔɔ mpaav, na ɪ sɔv pulasɪ həyɔlvɔyɔ taa. ¹⁸ Na ɪ fen tɛtɔ nti na tɔ yəlaa ke teu, na í na pa paɣale na pa tɔŋ tənaya. ¹⁹ Na í na si pa wɛna koloosi acaɛɛ yaa pa fɛina. Na tɛtɔ wɛ mɔsɔŋ yaa tɔ səpa. Na hətɔ wɛɛ yaa tɔ fɛi. ²⁰ Ƴ pona apalɔtɔ na í kəna pa tɛtɔ kɔlvɔlvɔm. Waatu inəyi tɛtɔ nti tɔ tɔŋ wei pa yaa si lɛsɛŋnaa tɔ ɪ kancaalaya nyəma puki.

²¹ M̀p̀ỳg̀ỳ apalaa mpɛ pa tɛɛwa na pá fen tɛtɔ ke pə kpaɣav Siŋ wɔlaya tɛtɔ, haləna Lehopi, ke Lepo-Hamati. ²² Ƴena pá sɔv tɛtɔ nti tɔ taa, na ilim mpətəŋ tɔɔ. Na pá tala Hepələŋ ke Anaki lɔlvɔyɔ nyəma tookonaa tɛ. Pa həla nté, Ahimaŋ na Sesai na Taləmayi. Paa ŋmawa Hepələŋ ɪcatɛ ké, na pusi naatosompəyɔlaya siki, ɪɛna pá ŋmá Sowaŋ nyəntɛ ke Icipiti tɛtɔ taa. ²³ Pa tala lɛsɛŋ tɛtɛkəle taa, ɪɛna pá setɪ pə tuku, na piliŋa, na pá həyɔli yəlaa naale. Na pá kooli tɔŋ wei pa yaa si fiki na kələnaati tɔ ɪ pɛɛ tɔtɔ. ²⁴ M̀p̀ỳg̀ỳ pa ha tənə inəyi hətɛ si, lɛsɛŋ tɛtɛkəle ke tuku ŋku Iseyeli nyəma ka setaa tɔ ku tɔɔ.

Fenlaa keesayi pa mpaav tɔm

²⁵ Kuyeeɛ sika nule, ile fenlaa temayale, na pɔ mɛli. ²⁶ Moisi na Alɔn na Iseyeli samaa kin ke pa mɛla Kateesi ke Palan wulaya tetu taa. Na pɔ keesi-weye pɔ tɛna mpi pa nawa tɔ pɔ tɔm. Na pɔ huli-weye tetu kululum na pa heeli-we si: ²⁷ Kɔpantu na tɔɔnaya tɛna tɔla tɔ taa kɛ tɔhɔ. Halɛna pɔ huli-weye tɔ kululum. ²⁸ Ama kulumtu kɛ si tɔ yɛlaa kɛ tonɔnaa kɛ. Na pa nɔmawa koloosi acalɛ sɔsɔna. Halɛ tɔ nawa tɔ taa kɛ tooko Anaki luluyɔ nyɔma. ²⁹ Amaleke nyɔma nɔ cayana nteye ilim mpɔtɛn tɔɔ, na Hiti nyɔma na Yepusi nyɔma na Amolii nyɔma ke pulasi hɔyɔluyɔ. Na Kanaan nyɔma ke Metitlaneɛ tenku na Yaatanɔ pɔyɔ nɔyɔ.

³⁰ Iseyeli nyɔma caakaya Moisi ke kɔntɛnɔv. Uɛna Kalɛvɔ sumsi-we, na ɛ yɔɔtɛna toma si: Tɔ polo tɔ mu tetu nti, tɔ wɛna pɔ toma.

³¹ Ama ɛ taapalaa nɔ tɔma si: Tɔ kaa pɛsi na tɔ kpa yɛlaa mpe pa tɔɔ, pa tɛɛ-tuyɔ ton.

³² Tɔnayaɛ pa sɔv keesuyɔ ke mpi pa nawa tetu nti tɔ taa na pɔ la-weye sɔɔntu tɔ pɔ tɔm si: Tetu nti tɔ kɛ nti tɔ kuyi tɔ yɛlaa tɔyɔ. Tɔ taa yɛlaa kɛ tookonaa kɛ. ³³ Uɛna pɔ tu kɛlɛna Anaki luluyɔ nyɔma. Tɔ wɛ ɛsu tɔɔlaa ke pa kin kɛ, na pɛɛ pɔ nyɛnɔyi-tuyɔ mpv.

14*Samaa kisa kanaan tetu taa sɔvɔ*

¹ Mɔyɔyɔ Iseyeli nyɔma mapɔ kapusi ke ahoɔ tɛna. ² Na pɔ kɔntɛna Moisi na Alɔn, na pɔ ton si: Ye tu sɔpa Icipiti tetu taa tɛna, pu lapa sana. ³ Pepe tɔɔ kɛ Tacaa kɔ pɔna-tuyɔ tetu nti tɔ taa, na tɔ si yooɔ taa. Na kolontunaa kuu ta alaa na ta piya. Pɔ kɛla teu si tɔ mɛli Icipiti. ⁴ Halɛna pɔ mayasi si pa kpaaki wulav, na pɔ mɛli Icipiti.

⁵ Tɔnayaɛ Moisi na Alɔn, pa hota pa nɔɔsi tɔɔ kɛ Iseyeli nyɔma ɛɛntaa. ⁶ Mɔyɔyɔ fenlaa taa naalɛ, Nuɛn pɔyalɔ Yosuwɛɛ, na Yefune nyɛn Kalɛvɔ, pa cɛla pa wontu na lanwakɛllɛ. ⁷ Na pɔ tɔ samaa si tetu nti tɔ teu wɛ sɔɔntu. ⁸ Kɔpantu na tɔɔnaya tɔla tɔ taa kɛ tɔhɔ. Ye Tacaa lanɛ heɛna-tu, ɛ kɔ susi-tuyɔ tɔ taa kɛ na ɛ ha-tuyɔ-ti. ⁹ Pɔ tɔɔ tɔ, ɛ taa kpa Tacaa tɔɔ. Yaa ɛ wɛɛna tetu nti tɔ yɛlaa sɔɔntu. Pa tun kɔ la-weye, na tɔ tɔ tɔlɛki-weye tɔm kulum tɔɔ. Mpi tɔ, ta ɛsɔ wɛ tɔ waali kɛ. Mpv tɔ, tɔ taa nyana-wɛ.

¹⁰ Mɔyɔyɔ samaa yɔɔtɛna si pɔ kɔ-wɛ na pɛɛ. Tɔnaya Tacaa teeli nɔ pa ɛɛntaa kɛ kpaakpa ke cokɛle tɔɔ.

Moisi sɛlɛmɔyi si ɛsɔ ɛ husi samaa ɛsɔyɔv

¹¹ Mɔyɔyɔ Tacaa tɔma Moisi si: Ma hula Iseyeli nyɔma na yaasinaa pɔyale ntɛ ma ton. Paa na mpv pa tɔnɔ-m kisuyɔ. Paa laki-m naani. Uɛ paa layasi? ¹² Maa kpiisi-wɛ na yulukɔsuku. Uɛna mɔ lɔ na Moisi lɔli na ɛ pɛsi piitim sɔsɔm na ton nyɛm, na pɔ kɛli Iseyeli nyɔma.

¹³ Ntɛna Moisi si Icipiti nyɔma cɛkɛnaa si, nyɔ ton ke n lɛsɛna Iseyeli nyɔma ke pa tetu taa. ¹⁴ Pa kaa lan-tɔyɛ tayasuyɔ ke tetu tɛnɛ tɔ nyɔma. Pɛɛ pa nyɔma si n wɛ tɔ waali kɛ, na n hɔlɔyɛ-tuyɔ nyɔ ti. Na tɔ naaki nyɔ tɔma na n kentiɔi tɔ tɔɔ. Mpi tɔ, n wɛ tɔ nɔyɔ tɔ kɛ ɛsɔnmɔntuyɔ taa kɛ, na ahoɔ uɛna n wɛ ɛsɔnmɔntuyɔ nku kɔ mɔyɔi kɔkɔ tɔ kɔ taa. ¹⁵ Ye nɔɔnɔ n kpiisa-tuyɔ tɔm kulum, piitimnaa mpa pa nuwa pɔ tɛna mpi n lapa tɔ, paa tɔ si, ¹⁶ n kpiisa nyɔ yɛlaa pɔnɔv ke tetu kɔpantu taa, ɛsu n ka siw tɔ. Pɔ tɔɔ kɛ n kɔ-wɛye wulaya tetu taa. ¹⁷ Uɛ hai, Tacaa, ma wiikina-n si n huli nyɔ ton na n lɔ ɛsu n ka yɔɔtuyɔ tɔ si: ¹⁸ Mayalɛ Tacaa, ma wɛna suulu kɛ na ma kɔpantu fɛi tɔnaya. Ma wiiki ɛsɔyɔlataa na kɛɛnlaa. Ama maa haaki tasɛkɛle tɔ ke tampana. Ma hɔn asayaa nkpɔnɛn kɛ na mɔ kɛnna pa lɔlɔn loosi tooso yaa liyiti nyɛnka. ¹⁹ Tacaa nyɔ kɔpantu tɔɔwa sɔsɔm. Wii nyɔ yɛlaa, ɛsu too n lɛsuyɔ-tuyɔ Icipiti na n laki tɔ. ²⁰ Mpvɔlɛ ɛsɔ nɔyɔ tɔkpɔv si: Maa wii-mɛ, ɛsu n sɛlɛmuyɔ tɔ. ²¹ Paa na mpv timpi ma kɛ weesuyɔ tɔ, na ma teeli su tetu tɛna tɔ, ma tuukina ma ti si, ²²⁻²³ mɔ taa nɔyɔlɔ kaa sɔv tetu nti tɔ taa. Pɔ taya pɔlɔ, ɛ nawa ma teeli na ma tɔma sɔsɔna nna ma lapa Icipiti na wulaya tetu taa cɛnɛ tɔ. Paa na mpv ɛ tɔnɔ-m mayasuyɔ si, ɛ naaki ma waali. Pɔyɛɛ ɛ nɔkɛna-m. Pɔ tɔɔ kɛ mɔ taa nɔyɔlɔ kaa keesi tetu nti maa siwɔ si maa ha mɔ caanaa tɔ. Mpi tɔ, mɔ tɛna ɛ lɔna-m. ²⁴ Ama ma tɛmlɛ tɔ Kalɛvɔ nɔ wɛna lɛmayasɛle kɔpante. ɛ ta lɔ ma

təm. I ká sɔv tetv nti i fenja tɔ tɔ taa. Maa ha-təxi i lulɔyɔ nyéma. ²⁵ Amaleke na Kanaan nyéma wenna tetekele taa. Pə tɔ tɔ, cele i məli mə nɔɔhe tɔ na i fayana wɔlaya tetv taa ke səsəncaasi tenku tɔ.

Tacaa həm ke yəlaa nkpaŋyɔ

²⁶ Mprɔyú Tacaa tasa Moisi na Alɔŋ ke heeluyɔ tɔtɔ si: ²⁷ Ma nuwa Iseyeli nyéma kɔntəyənəm. Yəlaa kate nyéma me i kaa heesi pə lapu. ²⁸ I teləsi-we si, ma ké weesuyɔ tu ké. Ma tuukina ma ti si maa la-me isɔ i yɔyɔta tɔ. ²⁹ Ama mə tənə mpa pa kalaa na i wənə isɔ pusi hiu na waali tɔ, i ká si. Mpi pə tɔtɔ i kɔntəyənəm tɔ. ³⁰ Kalɛpɔ na Yosuwee pa paasi, nɔyɔlv kaa sɔv tetv nti maa tuuwa si maa ha mə caanaa tɔ tɔ taa. ³¹ Ye pə kaasa mə piya mpa i tɔŋaya si kolontunaa ká kuu tɔ. Pɛle paa tɔyənə tetv nti i footaa tɔ. ³²⁻³³ Pusi nule tɔcu ké mə pəyalaa ká paasənə pa kaləkəŋ. Na pá tɔyɔ mə kaanutv saləka tɔtɔ. Ama wɔlaya tetv taa cənɛye mə loŋa tənə ká si. ³⁴ Kuyɛɛŋ nule ke i fenja tetv. Iɛ pusi nule ke i ká tɔyɔ mə isayətv saləka. Pə luwa isɔ kuyaku kɔlɔmuyɔ pənaya kɔlɔmɔyɔ nté. Waatv inəxi i ká cəkənə mpi ma tɔtɔ kɔlɔyɔ huləxi tɔ. ³⁵ Isənə ma yɔyɔta tɔ, mprɔyú maa la lanɔkpusəŋ nyéma me. Mpi tɔ i kɔla ma tɔ. Isɔ mə nɔyɔ na mə suka i səpa wɔlaya tetv taa cənɛ.

³⁶ Mpa inɔ Moisi ka tila tetv fenuyɔ na pá footi-ti, na pá yele na samaa kɔntəyənəm tɔ, ³⁷ Tacaa kv-weye kpaakraa na wahala ke pə tɔtɔ ké. ³⁸ Yosuwee na Kalɛpɔ pa tike pa ta sənə yəlaa mpa pa pola tetv fenuyɔ tɔ pa taa.

Maanyəma we waali ké

³⁹ Mprɔyú Moisi keesa Iseyeli nyéma ke təm nti. Na pa lanɔ wakəli tətɔyɔtɔyɔ. ⁴⁰ Pə tɔtɔ ké pə fema tanəŋ təhulu, na pá pukina pulasi həyɔlvɔyɔ, na pá tɔŋ si: Tá təm səpa. Iɛ pənente tá sɔlv puwa si tɔ polo timpi Tacaa hɔla-tv tɔ. ⁴¹ Ntənə Moisi si: Pepe tɔtɔ ké i kisiyi Tacaa kusəsutv, i kaa waa. ⁴² I fei mə waali yoo. Iɛ i taa nəkɔ pote si i yookina mə kolontunaa. ⁴³ Amaleke na Kanaan yoolaa nté mə nɔyɔ tɔtɔ tənə. Pɛle paa kpiisi-meyɛ. Timpi i kisa Tacaa tɔ, ilé i kaa weɛ mə waali.

⁴⁴ Mprɔyú pa lapa kanɔkana si pa kpaaki puɔyɔ həyɔlvɔyɔ. Ama Moisi na Tacaa nɔyɔ pɛlvɔyɔ atakaa pa saala təsikile. ⁴⁵ Tənaya Amaleke na Kanaan yoolaa mpa paa we pɔŋ taa tənə tɔ, pa tiɔwa na pá tɔyənə-we na pá kv-we, halənə Hooma.

15

Mɔlvɔm na nim na sɔlvɔm pə kətaya

¹ Mprɔyú Tacaa tɔm Moisi si: ² Teləsi Iseyeli nyéma si, waatv wei i ká sɔv tetv nti ma haaki-me tɔ, tɔ taa si i cakɔ tɔ, ³ ye i lakɔ kətasi nsi kəkɔ lusa si tənə tɔ yaa ciikuɔyɔ nyənsi yaa nɔyɔ sɔv nyənsi. Yaa luɔyɔ kɔlɔmuyɔ nyənsi yaa acima nyənsi. Nav yaa heu yaa pəŋ ke i ká lana pə kətaya. Na ma lanɔ heɛna pə sɔsɔŋ. ⁴ Ye wei i kənə i kpənte, i ká tənə tɔtɔ ké tɔyənaya kətaya. Isɔ mɔlvɔm mpi pa nuɔutina nim liitili kɔlvɔm na titite tɔyɔ kiloona tooso. ⁵ Na i liisi sɔlvɔm ke liitili kɔlvɔm na titite ke paa iwəyaya ŋka ka kətaya ŋka kəkɔ lusa ka tənə tɔ, yaa ciikuɔyɔ nyəŋka tɔ. ⁶ Ye pə ké iwaaɔv, iɛ i sɔsɔ mɔlvɔm mpi pa nuɔutina nim liitilinaa naale tɔyɔ kiloona naatoso. ⁷ Na sɔlvɔm ke liitilinaa naale, na Tacaa lanɔ heɛna pə sɔsɔŋ. ⁸ Ye isɔ nav ke i lakɔ-m kətaya ŋka kəkɔ lusa ka tənə tɔ, yaa ciikuɔyɔ nyəŋka, yaa nɔyɔ sɔv nyəŋka. ⁹ I tənə kpənte tɔtɔ ké mɔlvɔm mpi pa nuɔutina nim liitilinaa tooso, tɔyɔ kiloona pəyɔlayafɛi naanɔwa. ¹⁰ Na sɔlvɔm ke liitilinaa tooso, na Tacaa lanɔ heɛna pə sɔsɔŋ. ¹¹ Ye i lakɔ nav yaa iwaaɔv yaa iwəyaya yaa pinaya ke kətaya, mprɔyú i ká la. ¹² Paa tɔla isənaya i ká la kətaya. I ká tənə paa nte tɔtɔ ké mprɔyú. ¹³⁻¹⁴ Yaasi inəxi Iseyeli nyéma me i ká tɔŋ na i lakɔ kətasi sɔsɔŋ nyənsi. Na pə kpənna mə tetv taa cayalaa tənə. Mpa pa leelaa na mpa pa ta leeli tɔ. ¹⁵⁻¹⁶ Kusəsutv kɔlvɔmtv ntəxi Iseyeli nyéma na cayalaa i ka təkɔ teitei, na pə polo mə piya piya. Tacaa má maa fayəsəyi.

Kakalasi kancaalaya nyənsi kətaya

17 M'p'og'og'oo Tacaa t'oma Moisi si: 18 Tel'esi l'seyeli ny'oma si, ye waatu wei i tala tetu nti t'aa ma pukina-me t'o, 19 ile i k'paya t'o t'og'onaya na i la-m kotaya. Ilena p'ec'oo i t'og'o. 20 Ilena i cosi m'o kancaalaya somtu taa na i t'u kakalaya. Na i k'paasi-m-ke na iso, isu pa lakuyu kancaalaya pee wena pa mapa t'o. 21 Na i la-m kotaya ke p'o kakalaya kancaalaya ny'ehka. I ka t'aki kus'asutu t'eny'e tam t'o ke.

Isayatu nti t'o yuk'ona yulu t'o t'o kotaya

22-23 M'p'og'og'oo Moisi t'oma si: Ye kuyaku nakuli p'o yuk'ona me, yaa m'o piya piya ke waatu n'og'olu, ilena p'untu y'aki kus'asutu nti ma tel'esa-me is'ento t'o t'o taa nat'eli, ile i t'agan-ti na kotaya. 24 Ye p'o ke isayatu nti t'o yuk'ona yulu t'o na samaa ta nyi p'o t'om, ile i caa lat'oce na i la-m kotaya s'as'oh ny'ehka ehka k'oko lusa ka t'ona t'o. Na i t'eni ka t'o ke mul'om, na sul'om, na isayatu husuyu kotaya p'eh'tuluyu. 25 Kotulu ka la isayatu husuyu kotaya ke l'seyeli ny'oma t'ona, na p'o husi m'o isayatu. Mpi t'o, p'o ke isayatu nti t'o yuk'ona-me t'og'o. Na p'o t'o ke i k'ona-m kotaya ehka k'oko lusa ka t'ona t'o. Na isayatu husuyu ny'ehka. 26 Pu husi l'seyeli ny'oma t'ona isayatu ke. Na cayalaa mpa pa we m'o heku t'o pele pa ny'entu. Mpi t'o, p'o ke isayatu nti t'o yuk'ona-me t'og'o.

27 Ye yulu kul'om ke p'o yuk'ona na i la isayatu, ile p'onaya kul'omaya p'oh' ke i ka kot'ona. 28 Ilena kotulu la isayatu husuyu kotaya, ke wei ini p'o yuk'ona na i la isayatu ke mpu t'o. I t'eh mpu ilena i isayatu husi. 29 Paa l'seyeli tu yaa cayalu ke p'o yuk'ona na i p'enti, kus'asutu kul'omtu t'ene in'ayi i ka t'aki.

30 Ama ye l'seyeli tu yaa cayalu p'ent'ona t'ofaa, isu pa k'piisa-i tetu taa. 31 I nyuyu taa ke i k'piisuyu ka m'eli. Mpi t'o, i foota Tacaa t'om, na i wak'eli i kot'ututu.

Kuyaku kuh'esuyu wak'oluyu t'om

32 M'p'og'og'oo waatu wei l'seyeli ny'oma tala w'olaya tetu taa, ilena kuyaku nakuli pa k'p'eli pa taa n'og'olu na i caaki taasi ke kuyaku kuh'esuyu wule. 33 Ilena pa p'ona-i Moisi na Al'oh na samaa t'ona kin. 34 Na pa su-i na pa t'eh nti iso ka heeli-we si pa lana-i t'o. 35 Nt'ena Tacaa heeli Moisi si: P'o we si samaa t'ona i k'u p'untu in'ayi na pee, ke t'asikile waali. 36 Kelena pa luna-i na pa ku-i na pee, isu Tacaa ka heeluyu Moisi t'o.

Tok'ona s'asaa atuyusa

37 M'p'og'og'oo Tacaa t'oma Moisi si: 38 Tel'esi l'seyeli ny'oma si, m'o na m'o l'ul'oh ny'oma i ka k'oko m'o tok'ona s'asaa ntompee ke atuyusa ke, na i tams'ehi-y'eh'e ak'paayala k'ronk'rontu. 39-40 Nt'ehi i ka ny'eh'i na i t'as'ehi ma kus'asutu t'o, na i t'ok'ehi-ti. Ile i kaa nyuli t'eh waani waani laav ke m'o h'w'ee w taa. T'onaya i ka hul'ona si i ke ma ny'oma. 41 Mayale Tacaa m'o iso, ma l'as'ona-me'ye l'cipiti tetu taa si ma w'ee m'o iso.

16

Kolee ny'oma kuluyu ke Moisi t'o

1-2 M'p'og'og'oo Lefii k'pek'ole tu Kehati l'uluyu tu Isaa p'ayalu Kolee tusa Lup'eh ny'oma tooso. Iiyari p'yalaa Tatan, na Apilam, na Pelee p'ayalu Oh na p'o s'as'ona l'seyeli ny'oma k'p'ayalaa mpa pa h'ela yaawa na pa kotiyi kotuh t'og'o eh'mun'oh na nule na naan'owa (250) na pa kul' Moisi t'o. 3 Ilena pa kotina Moisi na Al'oh na pa koo-we si: Wooo, m'o ny'entu na w'epa. Samaa t'ona ke Tacaa ny'oma ke, na i we pa waali. Ile pepe t'o ke m'o h'oh m'o ti si i t'ee l'elaa?

4 Moisi nu mpu, ilena i hoti i is'ent'o. 5 Na i t'o Kolee na i waali ny'oma si: Cele t'ana Tacaa ka h'oli mpa pa ke i ny'oma t'o. Na i yele na i kul'asaa k'p'et'ona-i. 6 Mpu t'o, Kolee, nyana ny'a waali ny'oma i k'paya cofolona. 7 I t'u pa taa ke mamala na i w'o Tacaa ke tulaalu. Ile tu na wei i ka l'esi si i ke i ny'eh t'o. Ama Lefii piya me m'o ny'entu w'ep'ona.

8 M'p'og'og'oo Moisi heela Kolee t'oto si: Lefii ny'oma me i nu yoo. 9 Is'ona Tacaa l'asa-me'ye l'seyeli ny'oma taa si, i k'p'et'ona-i, na i paas'ona i t'ecayale nan'eh ny'ente, na i s'ek'ona-we'ye iso t'o, p'o ta

τῶ με? ¹⁰ Kōlee, Tacaa tōna nyana nyá tētonaa ke tēmle. Ilena mi pēekāyi si pá sōosi-meγe kōtēlaa nyēna. ¹¹ Ile Tacaa tō ké í kulēyi, pē taya Alēj. Ilé i ta ke pulv.

¹² Mprōgú Moisi tilaa si pá yaa Tatan na Apilam. Ilena pá kisi pote na pá tō si: ¹³ N lōsa-tuyv tetv nti tē taa kōpantv na tōyonaya tōla yem tēhō tō, na ḥ kōna-tuyv wōlaya tetv taa. Paa na mpv, pē ta tō-ḥ na ḥ caa si tē nyēnēyi-ḥ tā wulav. ¹⁴ Aní kōpantv na tōyonaya ta tōli cōne. Pēcó ḥ ta tala-tuyv paa wei na i tetv, na lēsej tawa. Taa nyēni-tuyv yulvmaa, tu puki.

¹⁵ Mprōgú pááná huu Moisi taa, na pa tōm nti. Ilena í heeli Tacaa si: Taa tasa pa kōtasi ke mōγv. Ma ta ḥmakēlōta pa taa nōγōlv. Pēyele ma ta mōta pa taa nōγōlv kpanḡaya.

Kōlee na i waali nyōma pa salōka

¹⁶ Mprōgú Moisi tōma Kōlee si: Cele tanaj, nyana nyá waali nyōma i kōw Tacaa isentaa, na Alēj tōtō. ¹⁷ Ilena í na pa ḥmōnuyv na nule na naanōwa (250) pá kpaγa cofolonaa, na pá wō Tacaa ke tulaalv.

¹⁸ Kōlee na i nyōma pá tēj mpv, ilena pá tuusi na pá sēj Iśō cokēle nōnōγō. Na Moisi na Alēj pēle pá polo tōtō. ¹⁹ Ntēna Kōlee sōosi Iseyeli samaa tēnaya i tōw ké Iśō cokēle nōnōγō.

Mprōgú Tacaa teeli ná pa tōw. ²⁰ Ilena Iśō tō Moisi na Alēj si: ²¹ I hatēlōna-we, ma caa-weγe kpiisuyv ke tōm kulōm tōw ké. ²² Tēnaya Moisi na Alēj pa hota pa nōosi tōw ké kpaκpaa. Na pá má kapuka si: Hai, yēlaa tēna ḥmalv Iśō. Kulōm wakēlaa, ilena ḥ mōyi samaa tēna na pááná na? ²³ Ntēna Tacaa cō Moisi si: ²⁴ Heeli samaa na pá hatēlōna Kōlee na Tatan na Apilam pa tēcayale.

²⁵ Mprōgú Moisi pola Tatan na Apilam pa cōlv. Na Iseyeli nyuyv nyōma ke i waali. ²⁶ Na í heeli samaa si: I hatēlōna asayaa mpē pa cōka. Ye wei í tokina pa pulvpu pa isayatu ká kv-i.

²⁷ Ntēna samaa hatēlōna Kōlee pa cōka. Waatv iní Tatan na Apilam pa alaa, na pa luluyv nyōma lēlaa paa tēma luw, na pá sēj pa nōnōosi. ²⁸ Mprōγule Moisi tōma si: I ká cēkōna teu si maa laki pulv na ma maγamaya ma tōj. Ama Tacaa tilina-m. ²⁹ Ye yēlaa pane pa sēpa pa maγamaya pa sēm, ilē pē taya Tacaa tilina-m. ³⁰ Ama ye i lapa piti tēmle na tetv haa nōγō, na tē li pá na pa nyēm tēna, na pá tii atētēle taa na pa ise, ilē pōlēyēle í ká tūna si pa wōḡa Iśō.

³¹ Moisi nōγō ta tu tiita atēγe, na tetv faya yem ke pa nōōheē tēe. ³² Na tē li pá na pa alaa, na pa piya. Na Kōlee waali nyōma na pa nyēm tēna. ³³ Na pá tii atētēle taa. Iseyeli nyōma ta tasa-weγe nav. ³⁴ Lēlaa mpa pa kōtēna-we tō, pa nu pa kakiisasí ilena pa se. Mpi tō, pa nyanḡaya si tetv í taa kōw na tē li mpē tōtō. ³⁵ Mprōgú Iśō tisa kōkō na ká nyaya yēlaa ḥmōnuyv na nule na naanōwa (250) wei i lakaya tulaalv kōtaya tō.

17

Kōlee waali nyōma cofolonaa

¹ Mprōgú Tacaa tōma Moisi si: ² Telōsi Alēj pōyalv kōtulv Ilaśaa si, lōsi cofolonaa ke kōkō taa na ḥ yasí mamala. Pa ké ma nyēm ké. ³ Cofolonaa mpē pa ké Iśō nyōma ké. Mpi tō, pa tēma-m-weγe kōtaya lapēnav. Ama mpa pa ti-we tō pa sēpa pa isayatu tōw. Pē tōw tō, pē weē si pá heē-we na pá waasi kōtaya tēlate tōw. Ilena pá pōsi Iseyeli nyōma ke pulv kuyvsum.

⁴ Mprōgú kōtulv Ilaśaa kpaγa yēlaa mpa kōkō nyaya mpv tō, pa nyēγōlvuyv kōseemuyv cofolonaa. Na í lu-we na í waasi kōtaya tēlate. ⁵ Mpv pē ḥlōyōna Iseyeli nyōma si, Alēj luluyv nyōma paasi kpai tv nōγōlv i feina mpaav si í tasa Tacaa ke tulaalv wōpv. Ye wei í lapa mpv, sēm mpi Kōlee na i waali nyōma pa sēpa tō, mpi pu kvna-i. Isu Tacaa ka kpaaluyv Alēj na Moisi nōγō tō.

Yēlaa cayanav ke Moisi na Alēj

⁶ Tev fema ilena Iseyeli nyōma tēna naali Alēj na Moisi ke cayanav si: I kvwa Tacaa yēlaa.

⁷ Mprōgú samaa kotina Moisi na Alēj. Saa wei pa nyēnna Iśō cokēle tōw, ilena pá ná nyōosi nyala timpi Tacaa teeli naaki tō. ⁸ Ilena Moisi na Alēj pá polo tē isentaa. ⁹ Ilena Tacaa tō Moisi si: ¹⁰ Hatēlōna yēlaa mpē, na má kpiisi-weγe tōm kulōm. Tēnaya Moisi na Alēj pa

hota pa isentaa. ¹¹ Na Moisi tɔ ɪ taalv si: Polo tɛav na ń kraɣa nyá cofolo na ń hee kɔtaɣa tɛlate tɔw kɔkɔ. Tú tulaalv kɛ pɛ tɔw, na ń la samaa ke ɪsayaɖu husuɣu kɔtaɣa. Mpi tɔ, Taca mu pááná kɛ halɪ ɪ tɛma niŋ tɔɣu.

¹² Mprɔ́gú Alɔŋ kraɣa cofolo, ɪsu Moisi heeluyɪ-ɪ tɔ. Uɛna í cɔw samaa taa, na í ná si pa tɔŋna sɛpu. Uɛna í wɔ tulaalv, na í la-wɛɣɛ ɪsayaɖu husuɣu kɔtaɣa. ¹³ Mprɔ́gú ɪ sɛŋa mpa pa tɛma sɛpu tɔ, na ɪsɛ nyɔ́ma pa hekv taa. Uɛna sɛm heɛ. ¹⁴ Kolee waali nyɔ́ma mpa pa sɛpa lɔŋ tɔ pa paasi yɔ́laa iyisi naanɔwa na liyiti na nasɛtoso na nuunɔwa (14.700) sɛpɛna tɔtɔ. ¹⁵ Ntɛna Alɔŋ mɛli Moisi kiŋ ke ɪsɔ cokɔle nɔnɔɣɔ ke saa wei sɛm heɛwa tɔ.

Alɔŋ kprátúgú

¹⁶ Mprɔ́gú Taca tɔma Moisi si: ¹⁷ Heeli ɪsɛɣɛli kpeka nyɔ́ŋ nyɔ́ma si paa wei í kɔna kprátúgú. Pɛ kprɛntɔɣi kpratɛŋ naanɔwa na naale keɛ. Uɛna í ŋmaa paa mpa pa kpekaɛ hɛtɛ ke pa nyɛŋkv tɔw. ¹⁸ Ama Alɔŋ hɛtɛ ke í ká ŋmaa Lefii nyɔ́ma nyɛŋkv tɔw. Uɛna paa kpekaɛ tɔ wei í wɛɛna ɪ nyɛŋkv. ¹⁹ Uɛna Taca si: Moisi su kpratɛŋ inɔɣi ɪsɔ cokɔle taa kɛ atakaa kiŋ, ke timpɪ má na-me tɔ suliyi tɔ. ²⁰ Na má lɛsa wei, ɪlé ɪ kprátúgú nɛɣɛtɔɣɔna nté. Uɛna má su tɔnaɣa ke kɔntɛnav mpi ɪsɛɣɛli nyɔ́ma kɔntɔɣɔna-me tɔ.

²¹ Mprɔ́gúle Moisi tɛlɛsa ɪsɛɣɛli nyɔ́ma ke tɔm nti. Na kpeka nyɔ́ŋ nyɔ́ma kɔna-ɪ pa kpratɛŋ na Alɔŋ nyɛŋkv ka wɛ hekv taa. Uɛna pɛ lu kpratɛŋ naanɔwa na naale. ²² Uɛna Moisi su kpratɛŋ inɔɣi ɪsɔ cokɔle taa kɛ atakaa isentaa. ²³ Tɛv fema, na Moisi su tɔ taa, ɪɛ ɪ mayana Lefii kpekaɛ tɔ Alɔŋ kprátúgú nɛɣɛtaa keɛ. Na kú tɔ hɛtɔ. Halɔna kú lɔli pee na á puwa. ²⁴ Mprɔ́gú Moisi kuu kpratɛŋ tɔna, na í pona ɪsɛɣɛli nyɔ́ma na paa wei í na. Uɛna paa nyɔ́ɣu tɔ wei í kraɣa ɪ nyɛŋkv. ²⁵ Ntɛna Taca tasa Moisi ke heeluyɪ si: Polo ń su Alɔŋ kprátúgú ke atakaa kiŋ, na pɛ tɔwsi ɪsɛɣɛli nyɔ́ma ke pa kaanutɔ. Uɛna pa kɔntɔɣu su tɔnaɣa. Uɛ pa kaa tasa sɛm. ²⁶ Mprɔ́gú Moisi lapa teitei kɛ mpv.

Lefii nyɔ́ma na kɔtalaa pa kɔlapɔkɛ

²⁷ Mprɔ́gú ɪsɛɣɛli nyɔ́ma tɔma Moisi si: Nyɛni ɪsɛna ta tɔna tɔ sɔki na tɔ tɛŋ tɔ. ²⁸ Tá taa wei í kprɛtɛna ɪsɔ tɔcayalɛ, ɪlé ɪ si. Tá tɔna tu sɛna nté?

18

¹ Mprɔ́gú Taca tɔma Alɔŋ si: Ye nyana nyá lulɔɣu nyɔ́ma na nyá tɛɛtɔnaa Lefii nyɔ́ma lɛlaa, í wakɔla ɪsɔ cokɔle taa tɔmlɛ na mɔ kɔtɔɣu nyɛntɛ, mɔ nyɔ́ŋ taa kɛ pu tɛ. ² Waatu wei í suki tɔ taa kɛ tɔmlɛ, ɪɛna í yaa mɔ tɛɛtɔnaa Lefii nyɔ́ma na pá wɛɛ mɔ waali nyɔ́ma, na pá sɛŋna-me. ³ Paa la pɛ tɔna mpi n ká keɛsi-wɛɣɛ cokɔle paasɛnav tɔm taa tɔ. Ama pɛ fɛi si pá tokina ɪsɔ pulɔpu yaa kɔtaɣa tɛlate. Pɛ taa kɔw na mpe yaa mɔ taa nɔɣɔlv si. ⁴ Pa tike paa sɛŋna-mɛɣɛ ɪsɔ cokɔle tɔmlɛ taa. Cayalv nɔɣɔlv ɪ kaa kprɛtɛna. ⁵ Uɛna mu paasɛna tɔ na kɔtaɣa tɛlate. Uɛ ma pááná kaa tasa huuu ke ɪsɛɣɛli nyɔ́ma tɔw. ⁶ Ma lɛsa mɔ taa kɛ mɔ tɛɛtɔnaa Lefii nyɔ́ma. Uɛna ma tayani-mɛɣɛ wɛɣɛ hav si, pá la tɔmlɛ ke ɪsɔ cokɔle taa. ⁷ Ama Alɔŋ, nyana nyá lulɔɣu nyɔ́ma mu la mɔ kɔtɔɣu tɔmlɛ ke kate taa kate tɔcayalɛ taa, kɛ puɔɣu kukayav waali. Má haakɔna-mɛɣɛ lonte nté. Ye yulv ke yem kprɛtɛna tɔna, ɪsu pa kv-ɪ.

Kɔtalaa tɔtɔɣɔkɛ

⁸ Mprɔ́gú Taca tɔma Alɔŋ si: Nyana nyá lulɔɣu nyɔ́ma í tɔnna kɔtasi nsi ɪsɛɣɛli nyɔ́ma hulaa si si kɛ ma nyɛnsi tɔɣɔ tam tɔw. ⁹ Kate taa kate nyɛm mpi pa ta nyayasi kɔkɔ, na pu pɛsi mɔ nyɛm ke ɪsɛɣɛli nyɔ́ma kuvɔw, na pa kɔhav, na pa ɪsayaɖu husuɣu kɔtaɣa, na pa tasɛkɔle tayanɔɣu nyɛŋka tɔna ŋka paa la-m tɔɣɔlv. Wontu kate nyɛntɔ nti tɔ pɛsɔɣi mɔ na mɔ piya mɔ nyɛm kɛ. ¹⁰ Uɛ mɔ taa apalaa nyɔ́ma tike ká tɔɣɔna kɔtaɣa tɔɣɔnaɣa ŋkɛɣɛ ɪsɔ lonte taa. ¹¹⁻¹³ Na pɛ sɔwɛna kuvɔw wei ɪsɛɣɛli nyɔ́ma payala-m, na pá kraasi-m na ɪsɔ na pá ha-m tɔ. Paa nim kuvam, paa sulɔm kuvam, paa tɔɣɔnaɣa pee kuvana nna a kɛ tɛtɔ kulɔlvɔm kancaalaya nyɛm tɔ. Nyana nyá piya piya mɔ nyɛm nté tam tɔw. Na mɔ taa apalaa, na alaa mpa pa wɛ tɔnanɛŋ tɔ, pa pɛsɔɣi na pá tɔɣɔ. ¹⁴ Na pɛ tɔna mpi pɛ kɛ ma nyɛm tɔ,

pə taɣanəyi mə nyəm ke pəsuyɔ tətəyɔ. ¹⁵ Yəlaa na tɔla kancaalaya apalɔpiya nsi pa ha-m tɔ si pəsə ma nyənsi ké. Ue í ká taɣani yaru ke yəlaa nyənsi na tɔla nna a ta muna kətaya tɔ a nyənsi. ¹⁶ Apalɔpəyaya ŋka ka wena isətu kulum tɔ, ka liyitee ká wee nyəyətɔ kakpasí ké na pə keesəna isəna pa mayasuyɔ Isə cokəle taa tɔ. ¹⁷ Pə fei si, í taɣani yaru ke nav yaa heu yaa pəŋ kancaalaya apalɔpəyaya. Tɔla anɪ a ké ma nyəm ké təsiyisiyi. U ká ŋmusi a caləm ke kətaya tɔlate tɔ ké. Na í wə nim cəɔ nim cəɔyɔ kəkə. Na ma laŋle heena pə səsuyɔ. ¹⁸ Ulena a nantu pəsi mə nyəntɔ. Teitei isu pa lakuyɔ ciikuɣu kətaya, na pá hɔləyi-m laŋle na yule ntəyɔŋ nyəntɔ, na həyɔləŋ təna isu Iseyeli nyəma laki tɔ.

¹⁹ Pə təna mpi Iseyeli nyəma hɔləyi-m na həyɔləŋ təna si kucəsɔv naŋŋ nyəŋku tɔ. Ku pəsə nyana nyá pəyalaa na nyá pɛelaa mə nyəŋku ké. Pə ké tam tɔ nyəntɔ ke mə na mə lɔluyɔ nyəma ké, tə fei layasuyɔ.

²⁰ M̀p̀ỳỳ Taca a taa Aləŋ ke heeluyɔ tətɔ si: N kaa hiki tɔtu isu Iseyeli nyəma lelaa. Ama mayalɛ nyá taale na nyá wɛnav.

Lefii nyəma nyəm

²¹ Həyɔləŋ naanɔwa taa kulumuyɔ ŋku Iseyeli nyəma kəŋna Taca təyɔ maa cɛla Lefii nyəma mpa pa lapa Isə cokəle taa ké təmlɛ tɔ. ²² Samaa kaa kpətəna cokəle. Pə taa kəɔ na pá pəntɪ na pá si. ²³ Lefii nyəma tike ka lakəna cokəle taa təmlɛ. Ye pa pəntaa pə wee pa nyəŋŋ taa. Pa kaa weena tɔtu isu kpeka lenna. U təkɪ kəsəsutɔ tənɛyɛ tam tɔ. ²⁴ Ama maa cɛla-meyɛ hatəmɔtɔ həyɔləŋ naanɔwa taa kulumuyɔ, ŋku Iseyeli nyəma lapa-m kətaya na pá kpaasi-m na isə tɔ. Pə tɔ ké ma heela-me si, í kaa hiki tɔtu isu kpeka lenna.

²⁵ M̀p̀ỳỳ Taca təma Moisi si: ²⁶ Teləsi Lefii nyəma si, ye Iseyeli nyəma kəna-meyɛ pa hatəmɔtɔ həyɔləŋ naanɔwa taa kulumuyɔ ŋku ma ha-we tɔ, uɛ mu ləsi pə taa ké həyɔləŋ naanɔwa taa kulumuyɔ tətɔ na í cɛle-m. ²⁷ Na pə wee isu mə tɛtɔnaa ləsuyɔ pa hatəmɔtɔ na pa lɛsɛŋnaa tɔ tɔ. ²⁸ Tənaya mə hikiyiina mə kuhav na í kəna-m na í cɛləyi Aləŋ-we. ²⁹ Kucəsɔŋ wei i təna í hikiyi tɔ, i taa ké í ká ləsi təpantɔ na í cɛle-m. ³⁰ Ye í tɛma ləsuyɔ ke ma nyəm, uɛ í su mə təyi kukaasəm. Isu mə tɛtɔnaa kaasuyɔ pa təyi hatəmɔtɔ na lɛsɛŋnaa tɔ. ³¹ Təmlɛ nte i laki cokəle taa tɔ tə kufeluyɔ nté. Ue paa timpiyi mə nəkaa məna mə tɛɛsi nyəma í pəsəyi na í təyɔ pə təyɔnaya. ³² Ye í tá ləsi-m təpantɔ, uɛna pəcɔ í təyɔ kukaasəm, í pilisa Iseyeli nyəma kətaya ké. Mə təm ká si na pá pona-meyɛ səm taa.

19

Nav kusɛem kətaya tɔlɔma

¹ M̀p̀ỳỳ Taca təma Moisi na Aləŋ si: ² U teləsi samaa ke kəsəsutɔ tənɛ si, í caa nav kusɛem wei i tiili tá caami, pəcɔ pa ta tɔta-i kpátɔyɔ kuhalyɔ tɔ. ³ Na í cɛla kətɔlvɔ Ulasaa, na ílé í luna-i təsikile waali na pá lentɪ-i ma isentaa. ⁴ Ulena kətɔlvɔ lii caləm taa ké mpəle ke təm naatosompəyɔlaya na í ŋmusəyəna cokəle nənəyɔ. ⁵ Na pá wə nav tənaya kətɔlvɔ isentaa. Pə kpaayav kəŋle, na nantu, na caləm, na pə taa lotu tɔ. ⁶ Na kətɔlvɔ kpaaya tuyɔ ŋku pa yaa si sɛɛtəli tɔ ku taasi, na tuyɔ ŋku pa yaa si hisəpɔ tɔ ku pilɪŋa, na heeŋ hɔntɔ nti pa lii akpaayala tɔ, na í pɛti timpi nav tənaya nyayav ke mpɔ tɔ. ⁷ Pə waali uɛna, í cətɔ i wontu na í sɔ lɔm na pəcɔ í sɔv təsikile taa. Na í wee asilima taa, haləna taanaya. ⁸ Nav wətu ká cətɔ i wontu na í sɔ lɔm na í caya asilima taa tətɔ, haləna taanaya. ⁹ Ulena yulv wei i fei asilima taa tɔ, í kuu nav tɔlɔma na í pona lonte kupantɔ taa ké təsikile waali. Na í su-yɛ na pá lá asilima keeluyɔ kətaya lɔm. Kətaya ŋke ka we isu isayətɔ husuyɔ nyəŋka ké. ¹⁰ Pə wee si tɔlɔma kuulu í cətɔ i wontu tətəyɔ. Ulena í wee asilima taa, haləna taanaya. Iseyeli nyəma na cəyalaa paa təkəna kətaya kaneyɛ tam tɔ.

Asilima keeluyɔ kətaya lɔm lapənav

¹¹ Ye wei í tokina sətɔ, i ká caya asilima taa ké. Haləna kuyaku na ku isikile. ¹² Ulena í ŋmusi i təyi asilima keeluyɔ kətaya lɔm mpəyi kuyaku tooso nyəŋku, na naatosompəyɔlaya nyəŋku.

Uena í wɛɛ tənəŋŋ. Ye í ta la mpɔ, í wɛɛ asilima taa ké. ¹³ Pəyele í pilisa Tacaa təyaya ké. Na í asilima wɛ tam ké í ta ŋmusi í təyi kətaya lɔm tɔ pə tɔɔ.

¹⁴ Ye yɔlv səpa kutuluyu taa, na nəɣɔlv sɔv í kinj. Yaa pɔntɔ ka tu wɛ tənə. Í pəsə asilima tɔ ké haləna kuyaku na kv isikile. ¹⁵ Paa fulaya, yaa pɔlvɔv wɛ tənə na pə tá pá teu. Pə taa nyəm pilisaa tətəyɔ. ¹⁶ Ye pa kv yɔlv, yaa í səpa í səm ké nyutɔ taa. Uena nəɣɔlv tokina paa í mɔwa yaa í pəlaav. Pɔntɔ pəsə asilima tɔ ké, haləna kuyaku na kv isikile. ¹⁷ Ye pa caaki asilima tɔ ké nyaalɔyɔ, nav iní í tɔlvma ké pa cosiyi. Na pá tó pɔlvɔv taa na pá pəli lɔm kvɔpam. ¹⁸ Uena wei í fei asilima tɔ, í caa tɔyɔ ŋku pa yaa sí hisəv tɔ kv piliŋa na í lii lɔm mpi pə taa. Na í ŋmusi cokəle nte tə taa yɔlv səpa mpɔ tɔ. Na pə kvɛnna tə yəlaa, na pə wontu, na wei í tokina sətɔ, yaa í mɔwa, yaa í pəlaav tɔ. ¹⁹ Kuyaku tooso nyəŋkv, na naatosompɔyɔlaya nyəŋkv ké paa lapɔ-í mpɔ. Pə waali uena, í cətɔ í wontu na í sɔ lɔm. Taanaya nté í asilima tɛŋ.

²⁰ Ye asilima tɔ ta la mpɔ, paa ləsi-í lseyeli kpekəle taa. Mpi tɔ, í pilisa Tacaa cokəle ké. Pə́cɔ́ í pəsə asilima tɔ.

²¹ lseyeli nyéma ká təkí kətaya kaneyɛ tam tɔɔ ké. Ye wei í ŋmusa kətaya lɔm, pə wɛɛ sí í cətɔ í wontu ké. Na wei ílé í tokina-wi, í wɛɛkí asilima taa ké haləna taanaya. ²² Ye asilima tɔ í tokina mpi, í pilisa-wəyi. Na wei ílé í tu tokina asilima tɔ, pɔntɔ pəsə asilima tɔ ké, haləna taanaya.

20

Melipa lɔm tɔm (Luw 17:1-7)

¹ Ḿpɔ́yɔ́ lseyeli nyéma tala Sinj wɔlaya tetɔ taa ké isətɔ kancaalaya nyəŋ taa, na pá siki Kateesi. Tənaya Maləyam səpa na pá pimi-í.

² Waatɔ wei samaa laŋa lɔm, uena pá kotina Moisi na Aləŋ ³ na pá kuuki Moisi nəyɔ sí: Ye lɔ ka kvɛnta ta na ta tɛɛvnaa ké kvɔv, pɔ kəla teu. ⁴ Pepe tɔɔ ké í kəna lɔ yəlaa taya wɔlaya tetɔ tənə tə taa cənə sí, tá na tá kaləkəŋ tə sí? ⁵ Í tu ləsə-tɔyɔ Icipiti, na í kəna-tɔyɔ lonte isayale tənə tə taa suwe? Pə fei haləm, pə́cɔ́ yɔlv kaa hiki tuŋ kvɔlvəŋ, isu fikinaa yaa lɛsɛŋnaa, yaa tɔyɔ nakɔli. Aní lɔm konyənyəɔm maɣamaɣa ná tu fei kəlv.

⁶ Ḿpɔ́yɔ́ Moisi na Aləŋ pa hatələnə samaa, na pá polo lɔ cokəle nənəyɔ. Na pá hoti pa isentəɔ ké ate, na lɔ teu na pa tɔɔ. ⁷ Uena Tacaa tɔ Moisi sí: ⁸ Kpaɣa nyá kvátóyɔ, na nyana Aləŋ í koti samaa. Uena n yəyətəna kvkpvamɔyɔ kvneyɛ pa isentaa, na lɔm lu na lseyeli nyéma na pa kaləkəŋ pá nyəɔ.

⁹ Ntəna Moisi polo na í kpaɣa í kvátóyɔ isu Tacaa yəyətɔyɔ tɔ. ¹⁰ Na í na Aləŋ pá koti samaa ké kvkpvamɔyɔ ŋku lɔ hɔlaa tɔ kv kinj, na pá tɔ sí: Yəlaa tɔɔ kvllaa mɛ, í tu ŋkpaŋŋ. Tu pəsi na tɔ ləsi kvkpvamɔyɔ taa ké lɔm na?

¹¹ Uena Moisi kvsi kvátóyɔ na í ma kvkpvamɔyɔ ké tɔm naale na lɔm kpe səsəm. Na pa na pa kaləkəŋ pá nyəɔ na pá nyəyəsí. ¹² Tənayale Tacaa kaləna Moisi na Aləŋ sí: Timpi í tá tɛ-m na mə taa, na í fayasi-m na ma mpaa ké lseyeli nyéma taa tɔ, í kaa sɔsí samaa ineyɛ tetɔ nti ma ha-a-mɛ tɔ tə taa.

¹³ Yaasi inɛ í kənna nteyɛ Melipa lɔm tɔm. Yoou ké pa yaa mpɔ na pa tɛ taa. Mpi tɔ, lseyeli nyéma ka pɛɛka Tacaa na yoou ké. Uena í fayasi í tu na í mpaa ké pa taa.

Itəm nyéma tanɔyɔv ké lseyeli nyéma

¹⁴ Ḿpɔ́yɔ́ Moisi kvsa tillaa ké Kateesi, na í tili-wɛyɛ Itəm wulav kinj. Sí pá heeli-í sí: N nyémá wahalanaa mpaa nyá kvəyɔpiya lseyeli nyéma tá tə təyaa tɔ. ¹⁵ Ta cəsənnaa ka poləna Icipiti na pá leeli tənə. Na pɛle pá tu-wɛyɛ wahala. ¹⁶ Uena tə wiina Tacaa sí í waasi-tv. Uena lɔ tili isəttaa tillu na í ləsi-tɔyɔ tənə. Saŋa tə tala nyá tetɔ tɔŋa tɔɔ kɛle Kateesi. ¹⁷ Ue ha-tɔyɔ mpaa na tɔ fayana nyá tetɔ taa. Tə kaa heli nyá haləm yaa nyá lɛsɛŋnaa taa. Pə́cɔ́ tə kaa nyəɔ nyá ləkənaa lɔm. Tu siyisi hapəle ké ḿpɔ́yɔ́, haləna tɔ tɛsí nyá tetɔ. ¹⁸ Ntəna Itəm wulav sí: Ye í sɔv ma tetɔ taa, ma lu mə yoonav.

¹⁹ Μρύγύ Iseyeli nyéma tasaa si: Hai, hapəle ke tu təŋ. Ye tá yaa tá kaləkəŋ luɣu we lum, tu ya-wəɣi. Mpaav tike ke tə wiikina-ŋ si n ha-tu na tə fayana nyá tetu taa. ²⁰ Ama Itəm wulav ta tisi.

Haləna yoolaa tuutuuma lu Iseyeli nyéma tə, na pa youu wontu səsəntu. ²¹ Ilena Itəm nyəma kisina Iseyeli nyəma si pá taa fayana pa te. Ilena pele pá keena həɣəlvu ləŋku.

Aləŋ səm

²² Μρύγύ Iseyeli nyéma kula pa təna na pá polo Hoo puvu luɣu, ²³ ke Itəm tetu toŋa tə. Tənaɣa Tacaa heela Aləŋ na i neu si: ²⁴ Aləŋ nyá səm wosaa. N kaa tala tetu nti ma haaki Iseyeli nyéma tə tə taa. Mpi tə, n ta nuna-m Melipa lum cəɔ. ²⁵ Ilena í tó Moisi si: Kraɣa Aləŋ na i pəyalv Ilasaa na n kraana-weyɣe Hoo puvu tə. ²⁶ N ká wəɣəsɪ Aləŋ kətuvu wontu na n suu-təɣi i pəyalv Ilasaa. Tənaɣa Aləŋ ká si.

²⁷ Μρύγύ Moisi lapa isu Tacaa yəɣətuvu tə. Ilena pá təŋ təmaga pa tooso na pá kpa puvu ŋku kv tə ké Iseyeli nyéma təna isenta. ²⁸ Ilena Moisi wəɣəsɪ Aləŋ wontu, na í suu-təɣi i pəyalv. Μρύγύ Aləŋ səpa, na Moisi na Ilasaa pá məli tiu. ²⁹ Iseyeli nyéma nuwa si Aləŋ səpa, ilena pá caya i ləyaga ke kuyeyɛŋ hiu na naanwa.

21

Iseyeli nyéma kəlvuv ke Kanaaŋ nyéma

¹ Μρύγύ Kanaaŋ nyéma awulaa taa ləlv, wei i we Alati ke ilim mpətəŋ tə tə, i nuwa si Iseyeli nyéma təŋa kənte na Atalim mpaav. Ilena pá tii pa tə na pá kpa pa taa ləlaa ke saləka nyəma. ² Ntəna Iseyeli nyéma su Tacaa ke nəəsɪ si: Ye n tu-weyɣe ta niŋ taa, tu kpiisi pa acaləe tənəŋnaŋ.

³ Ilena Tacaa mu pa kusələmutv, na pá kpiisi pa acaləe anɪ a təna. Ilena pá ha həɣəlvu ŋkuvu həte si Hooma. Ncaale ke pa yaa mpv na pa te taa.

Tvmaa asayaa təm

⁴ Μρύγύ Iseyeli nyéma kula Hoo puvu, na pá kraɣana səsəncaasɪ tənku həɣəlvu mpaav si pa cəɔɣi Itəm tetv. Ama pa kpisa kantəlvu ke mpaav taa. ⁵ Ilena pá niki Iso na Moisi ke kəntənav si pepe tə ké pele pa ləsa-weyɣe Icipiti taa si, pá si wulaya tetv taa? Təɣənaɣa yaa lum fei, pəyele wahala kətəɣəv Manna ná lu-weyɣe səŋ.

⁶ Μρύγύ Tacaa tvwa Iseyeli nyéma ke tvmaa asayaa, na pé nyasa pa pəɣale na pá si. ⁷ Tənaɣale yəlaa ləlaa polaa na pá tə Moisi si: Tə pəntəna nyana Tacaa ke timpɪ tə kəntəna-me tə. Mpv tə, wiina-i na í hatələna-tuvu tvmaa mpɛ. Ilena Moisi naa su-weyɣe sələmənəv. ⁸ Ntəna Tacaa si: U lu tvm ləesuvu ke nyəɣəlvu kuseemuvu, na í siki kpatúɣv kətayaluvu nyuvu taa. Ye pə nyasa wei na í kusɪ isə na í nyəni-kv, pu waa-i.

⁹ Μρύγύ Moisi lapa isu Tacaa yəɣətuvu tə. Na pé nyasa wei na í nyəna-kv pə waa-i.

Isəna pa təma tə haləna Pisika puvu

¹⁰ Μρύγύ Iseyeli nyéma tv mpaav haləna Opoti. ¹¹ Pa kula təna, ilena pá polo Ye-Apalim ke Mowarv ilim təlule tə wulaya tetv taa. ¹² Pa lu tənaga na pá polo Seletɪ ləəv nəɣə. ¹³ Pa kula tənaga na pá polo Alənəŋ pəɣə ŋka ka nyuvu we Amoni nyéma te, na ká fakɪ wulaya tetv həɣəlvu, na pécə ká takɪ Mowarv nyéma na Amolii nyéma pa toŋa tə. ¹⁴ Pə tə ké pa yəɣəta Tacaa youu takəlaya taa si: Fahəpɪ ke Sufa tetv taa, na Alənəŋ ləəŋ ¹⁵ na ləəŋ wei i we Alənəŋ həɣəlvu tə ké Mowarv toŋa tə tə. ¹⁶ Pa lu tənaga ilena pá polo Ləkə cəɔɣə timpɪ Tacaa təma Moisi si: Kpeyeli samaa, na má ha-weyɣe lum tə.

¹⁷ Waatu inəɣi Iseyeli nyéma mapa kawəyaga si:

Ləkə lum í luna kawilitasɪ.

¹⁸ Awulaa na kasayampiya hulina-i na pa kawulaya kpatəŋ.

Pa lu wulaya tetv taa, ilena pá tala Matana. ¹⁹ Pa lu təna na pá polo Nahaliyeli, təna waali ké Paməti. ²⁰ Pa lu təna, ilena pá polo Mowarv tetv tətəkəle ke

Pisika puyɔ nyuyɔ taa na wulaya tetu tɔɔ.

Iseyeli kɔlvɔv ke Sihon na Oki

²¹ M'p'ɔy'ɔ Iseyeli nyɔma tilaa na p'a heeli Amolii nyɔma wulav Sihon si: ²² Yele na tɔ fayana ny'a tetu taa. Harɛle ke tu siyisi, halɛna tɛ tɛsi ny'a tetu. Tɛ kaa heli halɛm yaa lɛsɛnnaa taa, yaa tɛ nyɔɔ lɔm.

²³ Ama Sihon ta tisi. M'p'ɔy'ɔ i kuu i yoolaa tɛna, na i katɔ Iseyeli nyɔma ke Yahasi wulaya tetu taa. ²⁴ M'p'ɔy'ɔ Iseyeli nyɔma yoonaa-i. Na p'a lɛeki i tetu tɛnaya pɛ kraɣav Alɛnɔn na pɛtɛɛ tɔɔ, na Yarɔki na isɔtaa tɔɔ, kɛ Amoni nyɔma tonja koluɣa na ilim tɛlule tɔɔ. ²⁵ Na p'a lɛeki Hɛsɛrɔn iɛatɛ, na pɛ cɔlɔ nyɛna sɛkpena na p'a caya. ²⁶ Hɛsɛrɔn tɛnaya Amolii nyɔma wulav Sihon ka wɛɛ. I ka yoonaa Mowapu wulav kɔpɛn kɛ, na i lɛeki i tetu tɛna. Halɛna pɛ yooosina Alɛnɔn. ²⁷ Halɔ yonyoolaa tu-tɛ na yontu si: I kɔɔ Hɛsɛrɔn na i nɔm'a Sihon iɛatɛ na tɛ koluɣa.

²⁸ Kɔkɔ yawa Hɛsɛrɔn.

Ka tula Sihon iɛatɛ taa.

Ka nyaya Aa ke Mowapu tetu taa.

Ka kɛnna Alɛnɔn isɔtaa sɔsaa.

²⁹ Mowapu, ny'a tɛm wɛ waiyo.

Tuyɔ Kemɔsi laalaa mɛ, mɛ lɛpa.

Mɛ pɛyalaa sewa, na Amolii wulav Sihon

n'a'a kpa mɛ alaa ke yomle.

³⁰ Tɛ tɔwa Amolii nyɔma ke nyɔm'a.

Tɛ wakɛla Hɛsɛrɔn tetu tɛna, halɛna Tipɔn.

Halɛna pɛ polo Nofa na Mɛtɛpa tɔ, tɛ kpiisa pa tɛnaya.

³¹ M'p'ɔy'ɔ Iseyeli nyɔma tɔɣɔ Amolii nyɔma tetu. ³² Na Moisi kusɔ fenlaa na p'a cɔɔ Yasɛɛ iɛatɛ. Yoolaa lɛɛka-tɛ na tɛ aɛalɛɛ sɛkpena. Pa tɔɣɔna Amolii nyɔma. ³³ Pɛ waali kɛ pa layasa mpaav na p'a mɛnna Pasan tɔɔ. M'p'ɔy'ɔ tɛna wulav Oki n'a lɛsa i yoolaa tɛna na p'a polo Iseyeli nyɔma yoonav ke Itɛlei. ³⁴ M'p'ɔy'ɔ Taca heela Moisi si: Taa nyana-i. Maa tu i na i yoolaa na i tetu tɛnaya ny'a nin taa, na n' lana-i isɔ n lapɛna Amolii nyɔma wulav Sihon wei i ka wɛ Hɛsɛrɔn tɔ. ³⁵ Na Iseyeli nyɔma ku Oki na i pɛyalaa, na i yoolaa tɛna. I ta yele paa kulɔm na i weesuɣu. Uɛna p'a lɛeki tetu.

ISEYELI NYɔMA KE MOWAPU TETU TɛTɛKɛLE TAA

22

Tɔv Palaam na wulav Palaki pa tɔm

¹ M'p'ɔy'ɔ Iseyeli nyɔma tɛɛwa na p'a siki Yaatanɔ kɔtɛsuɣu tɔɔ kɛ Mowapu tɛtɛkɛle taa kɛ Yeliko isɛntaa.

²⁻⁴ Tɛnaya Sipɔɔ pɛyalav Palaki wei i tɔkaya kawulaya ke Mowapu ke waatu unɔ tɔ, i nuwa isɛna Iseyeli nyɔma lapa Amolii nyɔma tɔ. Uɛna sɔɣɔntu kpa i na i samaa na p'a seliɣi si, Iseyeli nyɔma kɛla pɛyalɛ. Mpuɣule Mowapu nyɔma tɔma Matiyɔn nyɔma kɔpɛnna si: Iseyeli nyɔma caa pɛ tɛnaya kpiisuɣu kɛ, na p'a cɔɔna-mɛ, isɔ naan kuntuɣu nyutu tɔ.

⁵ Uɛna wulav tili i yɛlaa ke Pɛyɔɔ pɛyalav Palaam wei i ka wɛ Pɛtɔɔ ke Ifɛlatɔ pɔɣɔ tɔɔ tɔ i kin si, p'a heeli-i si: Yɛlaa napɛli pa luna Icipiti na p'a kɔɔ na p'a waasi ma tetu tɔɔ. ⁶ Hai, kɔɔ na n' tɛnɔ-wɛɣɛ mpuɣi. Pa kɛla-m ton. Ntanyɔ n k'a pɛsi na n' tɛnɔ-wɛɣɛ ma tetu taa. Mpi tɔ, ma nyɛma si, ye n tɛnɔ yulɔ ke mpuɣi, yaa n koola-i kɔpantɔ, pɛ laki kɛ. ⁷ M'p'ɔy'ɔ Mowapu na Matiyɔn kɔpɛnna kɛnna mpi paa feli pee nalɔ Palaam tɔ. Na p'a polo i tɛ na p'a heeli-i Palaki kusɛlɛmutu. ⁸ Ntɛna Palaam si: I sɔv ma tɛ, na ku fema, uɛ ma tɛlɛsi-mɛɣɛ nti Taca heela-m tɔ. ⁹ Uɛna Taca pɔɔsi-i si: Mɔvɔlaa mpa pa wɛnna ny'a tɛ? ¹⁰ Ntɛna Palaam cɔ-i si: Mowapu wulav Palaki tilina yɛlaa si p'a heeli-m si ¹¹ napɛli pa luna Icipiti na p'a wati-m. Uɛ

kəw na ń tən̄si-weȳe mpusi, na ma pəsi-we na má tən̄ni-we. ¹² Mpūyule Iso təma Palaam si: Taa tən̄-we si n tən̄səyi l̄seyeli nyéma ke mpusi yoo. Mpi tə, ma tēma-weȳe kupantu kooluyu.

¹³ Tēu fema ilena Palaam tə Palaki tillaa si: Ʃ kpe mə tē. Tacaa kisa si má taa tən̄-me.

¹⁴ Ilena Mowapu kupayalaa mpe pá məli na pá heeli Palaki si: Palaam kisa-tuȳu tən̄ȳu.

¹⁵ M̄p̄ȳú Palaki kusa tillaa kufama na pa taa ké Ʃ waali nyéma. Pēle pa kəla kancaalaya nyéma ke payale na səsəntu. ¹⁶ Na pá polo pa heeli Palaam si wulav təma si: Ma kra nyá yule. Paa pə caala-ŋ isəna, polo na nyana-Ʃ í ná. ¹⁷ Pəyele ye n tən̄sa mpe inəyi mpusi, maa kus̄i nyá nyuȳu na má ha-ŋ pə təna mpi n səlaa tə.

¹⁸ Ntēna Palaam cə tillaa mpe si: Paa Ʃ ká ha-m Ʃ liyitee na pə wolanaa təna, pə fēi si má lu hēm, na má pəntəna ma Iso Tacaa. ¹⁹ Ilē paa na mp̄u, Ʃ s̄u cən̄eȳe ahōo ane na má ná nti Iso ká tasa-m heeluyu tə. ²⁰ M̄p̄ȳú Tacaa təma Palaam ke ahōo taa si: Ntən̄ nyá waali ké yəlaa mpe pa kəma? Tən̄-we, ilē nti maa huli-ŋ tə, tə tike ke n ká la.

²¹ Tēu fema tanaŋ, ilena Palaam kpeeli Ʃ kraŋaya na Ʃ tən̄ Mowapu nyéma.

Palaam na Ʃ kraŋaya pa təm

²² Tēu fema tanaŋ, ilena Palaam kpeeli Ʃ kraŋaya alonyəŋka. Na Ʃ təmle nyéma ke naale, na pá tən̄ Mowapu nyéma. Ama Tacaa mu pááná na Ʃ tēu mpi. Ilena isətaa tillu taŋi-Ʃ mpaav taa. ²³ Kraŋaya nawa isətaa tillu ke mpaav heku taa na Ʃ kpeewa Ʃ layate na Ʃ təká Ʃ niŋ taa, ilena ká heli. Na Palaam ma-ke na Ʃ mələna mpaav taa. ²⁴ M̄p̄ȳú isətaa tillu tuusa lələ, na Ʃ səŋ mpaav taa ké lēsəŋ tawa koloosi heku. ²⁵ Kraŋaya na-Ʃ ilena ká tiili ka ti na kolun̄a na pə kú Palaam nəhəle. Ilena Ʃ s̄u-keye mapu. ²⁶ M̄p̄ȳú isətaa tillu tasa pote na Ʃ səŋ timpi koloosi kpula teu na pə fēi heluȳu na ntəŋŋ yaa mpətəŋ tə. ²⁷ Kraŋaya na-Ʃ, ilena ká hēnti. Tənaŋa pááná kra Palaam na Ʃ hək̄i-keye kkrát̄ȳú. ²⁸ Mpūyule Tacaa kula kraŋaya nəŋə na ká tó Palaam si: Pepeye ma lapa-ŋ na ń ma-m hal̄i təm tooso təna? ²⁹ Ntēna Palaam cə si: N nyəna-m yem ké te. Ye maa təká layate isəntə maa tēma-ŋ kuȳu ke kprakaa. ³⁰ Kelena kraŋaya si: An̄i ma ké nyá kraŋaya ké, na ń cak̄i-m tam. Too tə, ma tēma-ŋ m̄p̄ȳú lapu na? Paalam si: Aai yoo.

³¹ M̄p̄ȳú Tacaa kula Palaam isē na Ʃ ná isətaa tillu səŋa mpaav heku taa, na Ʃ layate ke Ʃ niŋ taa. Tənaŋale Ʃ hota Ʃ lotu təw ké atē. ³² Ntēna isətaa tillu pəsi-Ʃ si: N mapa nyá kraŋaya ke təm tooso suwe? Ma kəmaŋa si ma kaki-ŋ mpaav. Mpi tə, ma nyəma si n puki təlete ké. ³³ Ama nyá kraŋaya na-m na ká heli-m təm tooso. Ye pə taya mp̄u maa ku-ŋ na ma yele-ke na ka weesuyu. ³⁴ M̄p̄ȳú Palaam təma isətaa tillu si: Ma taa nyi si n taŋa-m mpaav taa si má taa polo. Ma təm səpa. Ye nyá lan̄le ta heena ma pote ńtē ma mələyi nəwəw. ³⁵ Ilena isətaa tillu si: Tən̄-we. Ama nti ma heeliyi-ŋ tə, tə tike ke ń ká yəŋəti. Ntēna Palaam tən̄ tillaa mpe.

Palaam na Palaki pa suluyu

³⁶ Waatu wei Palaki nuwa Palaam kəntē ilena Ʃ polo Ʃ səŋȳu ke Mowapu Ʃcate nte tə we tetu ton̄a ke Alən̄ŋ ləw nəŋə tə. ³⁷ Na Palaki pəsi-Ʃ si: Pepe təw ké n ta kəw kprakaa ke waatu wei ma tila təm kancaalaya nyəm tə? Yaa n huok̄i si ma kpisiyi nyá nyuȳu kusuȳu? ³⁸ M̄p̄ȳú Palaam cəwa si: Təw pən̄ente ma kəma yaa. Ama maa laki ma luyu nyəntu ké. Nti Iso ká tu-m tə tə tike ke maa yəŋəti.

³⁹ M̄p̄ȳú pa naale pa pola Kiliyat̄i-Husoti. ⁴⁰ Na Palaki laa naaŋ na heeŋ na Ʃ ha Ʃ waali nyéma na Palaam.

Palaam t̄las̄i kupantu kooluyu kancaalaya nyəm

⁴¹ Tēu fema ilena Palaki na Palaam pá kra Pamət̄i-Paali timpi pə loosiyi iseyeli t̄sikile həŋəlyu tə.

23

¹ Μρύγύ Palaam tōma Palakı sı: Nma-m tǝfǝnle ke tǝm naatosompǝɣɔlaya. Na ń cele-m latǝcɛnaa na iwaan ke naatosompǝɣɔlaya mpǝɣɔlaya. ² Uena Palakı la mpɛ, na pa naale pǎ laa latǝce na iwaav ke paa lonte nte tǝ taa. ³ Na Palaam tǝ Palakı sı:

Sǝɲ tǝfǝnle cǝne na mǎ hatǝli. Ntanyı Tacaa kǎ lu ma tǝɔ na ı heeli-m natǝli na ma telǝsi-ɲ. Uena ı kpa tontɔɲle tǝɔ. ⁴ Tǝnaya Tacaa lu ı tǝɔ, na Palaam tǝ sı: Ma ɲmawa tǝfǝnle ke tǝm naatosompǝɣɔlaya, na mǎ laa latǝce na iwaav ke paa tǝfǝnle nte tǝ tǝɔ.

⁵ Uena Tacaa hulı Palaam ke tǝm nti ı ka yǝɣɔti tǝ. Na ı tǝmı-ı sı: Mǝli Palakı kin. ⁶ Μρύγύ ı mǝla Palakı na ı waalı nyǝma pa cǝɔ na pǎ sǝɲ tǝfǝnle tǝna. ⁷ Kawǝyaya ɲka Palaam mǝpa tǝɣɔɔ:

Mowapɛ wulav Palakı yaana-m

ilim tǝlulǝ pǝɲ taa ke Siliı,

sı mǎ nyaası Iseyeli nyǝma.

Na mǎ tǝɲsi Yakǝpu lulɔɣɔ nyǝma ke mpusi.

⁸ Ue isǝnaya maa tǝɲsi mpusi ke wei

Tacaa ta tǝɲsi mpusi tǝ?

Yaas isǝnaya maa nyaası yǝlaa

mpa ı ta nyaası tǝ?

⁹ Pǝɲ tǝɔ kǎ ma wεε, na mǎ loosiyı yǝlaa mpε.

Pulası tǝɔ kǎ ma wεε na mǎ nyǝnǝɣı-wε.

Pa fayana piitimnaa lempra ke,

na pa tǝcayale wena tǝ mpaa.

¹⁰ Aweɣele Iseyeli samaa kallu?

Yaas ı cǝkǝna ı lulɔɣɔ nyǝma nyɔɣɔ?

Ma sǝɔla mǎ na siyisilaa mpε tǝ kɛntı sǝm kǎ,

na pǎ la-m ısu mpε.

¹¹ Mpɔɣule Palakı pǝɔsa Palaam na piti sı: Wetiɣile n lapa-m mpɔ? Ma kǝna-ɲ kǎ sı ń tǝɲsi ma kolontunaa ke mpusi uena nyaa mǝli na ń kooliyı-wεɣε kɔpantɔ na?

¹² Ntɛna Palaam cǝ sı: Tǝlası kǎ sı ma yǝɣɔti nti Tacaa tɔ ma nǝɣɔ taa tǝ.

Palaam koolee naale nyǝna

¹³ Mpɔɣule Palakı tǝma Palaam sı: Kǝɔ na tǝ layası timpı n kǎ nǎ Iseyeli nyǝma tǝna tǝ. Pǝ taya pulɔ, pǝcǝ tike ke n naaki. Tǝnaya n kǎ tǝɲsi-m-wεɣε mpusi.

¹⁴ Uena ı pona Palaam ke Pisika pɔɣɔ luyɔ tǝfɛɲle, na ı ɲma tǝfǝnlenaa tǝtǝɣɔ naatosompǝɣɔlaya. Na ı laa latǝce na iwaav ke paa tǝfǝnle nte tǝ tǝɔ. ¹⁵ Na ı tǝ Palakı sı: Sǝɲ tǝna na mǎ polo na mǎ na Isǝ tǝ suli.

¹⁶ Uena Tacaa tɔ Palaam nǝɣɔ taa kǎ tǝm sı ı mǝli na ı heeli Palakı. ¹⁷ Palaam mǝla wulav na ı waalı nyǝma pa kin, uena ılǎ ı pǝɔsi-ı sı: Wentiyile Tacaa heela-ɲ?

¹⁸ Μρύγύ Palaam kɔɔya kawǝyaya sı:

Sipǝɔ pǝɣalɔ Palakı kulı na n ke ɲkɔɔɲɲɲ.

¹⁹ Isǝ tǎ kǎ yulɔ sı ı looliyı, yaas ı layası ı kusǝsıtɔ.

Nti ı suwa tǝɣɔ ı lakı tǝtɛtɛte.

²⁰ Tacaa koolina yǝlaa mpεɣε kɔpantɔ,

na mǎ tǝεsǝɣı,

²¹ maa pǝsǝɣı na mǎ layası pulɔ.

I we pa waalı kǎ ı ta na pa ısayatɔ, yaas pa tasǝkǝle.

I kǎ pa wulav kǎ na pǎ wilitiyı-ı na lanɲulɔmlǝ.

²² Inı ı lǝsǝna-wεɣε Icipiti taa

na tǝmɲı ısu taale nav.

²³ Tutɔ na pee pǝɔsɔɣɔ u lakı Iseyeli nyǝma ke pulɔ.

Pə tɔɔ kɛ pa nyənəyi lseyeli na pa tɔɔ si:
li naaki mpi Iso lapa-we tɔ.

²⁴ Yɔlaa mpe pa we tɔɔ kɛ isu tɔɔɔɔɔɔ
ŋka ka cələyi ka tɔɔɔɔɔɔ,
na ká nyɔki ka kukukom caləm,
na pɔcɔ ká hɛntəyi tɔ.

²⁵ Ntɛna Palaki tɔ Palaam si: Ye n kaa tɔɔsi-weye mpusi, ile taa kooli-weye kɔpantu.

²⁶ Kɛlɛna Palaam si: Anɔ ma tɛma-ŋ heeluyɔ si nti Tacaɔ tɔɔɔ ma nɔɔ taa tɔɔɔ ma yɔɔtəyi.

Palaam koolee tooso nyəna

²⁷ Mɔpɔyɔ Palaki yaa palaam si: Tɔ layasi lonte lɛntɛ. Ntanyɔ Iso ká tisi na n tɔɔsi-m yɔlaa mpeye mpusi. ²⁸ Uɛna í kraana-i Pɛyɔɔ pɔyɔ tɔɔ timpɔ yɔlaa naaki wɔlaya tɛtɔ tɔ. ²⁹ Na Palaam tɔ Palaki si: Nma-m tɛfɛnɛnaa kɛ naatosompɔɔɔɔɔɔ, na n caa-m latɛcɛnaa kɛ naatosompɔɔɔɔɔɔ na heeŋ kɛ mpɔ tɔtɔ. ³⁰ Uɛna Palaki la mpɔ na í laa latɛcɛ na iwaaɔ kɛ paa tɛfɛnɛ nte tɔ tɔ.

24

¹ Mɔpɔyɔ Palaam cɛkɛnaa si Tacaɔ suwaya si i kooliyi lseyeli nyɔma kɛ kɔpantu. Uɛ i ta tasa pɛkɔyɔ si i suliyi Iso isu i tu laki tɔ. Ntɛna i kɛesi kɔakɔpaa na wɔlaya tɛtɔ tɔ. ² I kɔsa ise na í ná lseyeli nyɔma kɛ pa tɛsikile, uɛna Iso Feesuyɔ tii i tɔ. ³ Na í ma kawɔyaya si: Pɛyɔɔ pɔyalɔ Palaam má, ma kukɔpaalɔtɔ ntɔ.

Pə kula ma ise kɛ.

⁴ Ma nukɔ Iso kɔyɔɔtɔtɔ kɛ,
na má paasəyɔna nti Toma tɔna tɔ huləyi-m tɔ.
Ye ma sɛɛki-i i huləyi-m i tɔyi.

⁵ lseyeli yɔlaa Yakɔpɔ lolɔyɔ nyɔma mɛ,
mə coka tewaya pə tu fɛi.

⁶ Pə caya kɛ isu lɔɔŋ wei i kɔpɛŋ tɔ,
yaa pɔyɔ kɔtemiŋ tɔɔ haləm.

Yaa tɔŋ kɔpɛŋ wei Tacaɔ tuuwa pɔyɔ nɔyɔ tɔ.

⁷ Pə caya isu lɔm sukuɔyɔ na pə watəyi tɔŋ tɛ tɔ.
Pa wulav ká kəli Akaki na pa kawulaya tɛ tɔŋ.

⁸ Iso ləsəna-weye Icipiti taa, na tomiŋ isu taale nav.
Na pá yəkəyi pa kolontunaa muwa
na pá cɔtətəyi-weye nyəma.

⁹ Pa luniyi kɛ uɛna pa hɛntɔ isu tɔɔɔɔɔɔ.
Awe pəsəyi na í kɔsi-we na tɔŋ?

lseyeli, pə kooli kɔpantu kɛ nyá kɔpantu koollu.

Pə tɔɔsi mpusi kɛ nyá mpusi tɔɔsɔlaa.

¹⁰ Tɔnayaɔlɛ pááná kɔpa Palaki na í kaləyi na í fiisiyi niŋ na í tɔŋ si: Ma kəna-ŋ kɛ si n tɔɔsi ma kolontunaa kɛ mpusi. Tɔm tooso nyəm ntɔ n kooliyi-weye kɔpantu. ¹¹ Polo n kɔpɛ. Maa suwa si maa kɔsi nyá nyɔyɔ kɛ. Ama Tacaɔ kisaa.

Palaam kɛsəyi isəna lseyeli nyɔma ka weɛ teu tɔ

¹² Mɔpɔyɔ Palaam cɔwa Palaki si: Anɔ maa tɛma nyá tillaa kɛ heeluyɔ si, ¹³ paa n ká cɛɛ-m nyá kawulaya taa liyitee na wɔla tɔna, pə fɛi si má kɔɛsəna Tacaɔ. Nti tɔ tike í ká tɔ ma nɔyɔ taa tɔyɔ maa yɔyɔtɔ. ¹⁴ Tɔɔ, nɔɔnɔ maa məli ma yɔlaa kiŋ. Uɛ kɔɔ na má hulɔ-ŋ mpi lseyeli nyɔma ká wakəli nyá yɔlaa kɛ kɔyaku nakulɔ tɔ. ¹⁵ Ntɛna í má kawɔyaya si:

Pɛyɔɔ pɔyalɔ Palaam má, ma kukɔpaalɔtɔ ntɔ.

Pə kula ma ise kɛ.

¹⁶ Ma nukɔ Iso nyá kɔyɔɔtɔtɔ kɛ,

na má paasəxəna nti n huləyi-m tə.
 Ye ma seeki-ŋ n huləyi-m nyá təyi.
 17 Ma loosiyi mpi pu te na pə lá tə, na má nyənəyi-wi.
 Isətuləŋa ká lu Yakəpu ləlvu taa.
 Wulav ka lu Iseyeli taa
 na í má Mowapu nyəma ləkpaɣasaya
 na Seeti ləlvu nyəma nyəŋ taa.
 18 Iseyeli nyəma ká ləeki pa kolontunaa
 Itəm nyəma tetu Seyii na pá pəsi akanaa.
 19 Yakəpu ləlvu nyəma kpila pa kolontunaa.
 Pa kpiisiyi mpa pə kaasaa təxə pa acalɛ taa.

Palaam keesuyə ke Iseyeli kolontunaa ncaa təm

20 Mpyúy Palaam nawa Amaleke nyəma, na í tə si:
 Amaleke nyəma ke piitim səsəəm ké.
 Ama ncaale təkpaɣaa ke paa teesəna.
 21 I nawa Keni nyəma, ilena i tə si:
 Pə cəyana-meɣe mə tetu taa ké isu
 Tante pusuyuna kəkpaɣu tə.
 22 Paa na mpv kək ká niisina mə təcayale,
 na Asilii nyəma náá kuu-meɣe yomle.
 23 Mpyúy Palaam tasaa si:
 Ye Isə tu niŋ, awe weena weesuyu?
 24 Sipili kuteŋ ke Asilii ŋmakəllaa lukəna,
 na pá wakəli-we na pə kpeŋna Hepeɛ ləlvu nyəma.
 Ama pele pa teesəxəna ncaale tətəxə.
 25 Palaam tɛma təmnaa mpeɣe yəxətəxə ké, ilena í kpaɣa mpaav na í məli i tetu taa, na Palakɪ
 náá məli ílé i tɛ.

25

Iseyeli nyəma suvə ke laatu taa

1 Mpyúy Iseyeli nyəma cəɣa Sitim na pá na Mowapu alaa pá suvə yem yem lakasi taa. 2 Na
 pele pá səsɪ-weɣe tuŋ laav taa, na halɪ pá təkɪ pə təxənaya na pa lunjiyi 3 tuxu Paali ke Peyəə
 puɣu taa. Ilena Tacaá pááná náá huuna-we. 4 Ntɛna Isə tə Moisi si: Koti Iseyeli nyuɣu nyəma
 təna, na í pusi tasəkəle nyəma na tuŋ ke ma isentaa ke ilim taa, na pəcó má kú ma pááná ke
 pa təə.
 5 Mpyúy Moisi təma Iseyeli huɫaa si: Paa wei í kú Peyəə puɣu taa tuxu Paali lunɫaa mpe.
 6 Waatu wei Moisi na lɛlaa pa kota Isə cokəle nənəxə na pá wiiki, ilɛ Iseyeli tɔ nəxəlv i kəna
 Matiyəŋ alv íté pa isentaa təna, na í pona i tɛ. 7 Mpyúy Ilaasaa pəyalv kətulv Penhasi wei i ké
 Aləŋ saali tə, i kula samaa taa təna na í cə ŋmantaaya, 8 na í təŋ apalv na alv inɪ pa waaləyi
 cokəle taa, na í sə pa naale pa lotu taa ke ŋmantaaya na pá sí. Ilena yulvkuɫv kɛɛli Iseyeli
 nyəma təə. 9 Ilɛ sətəa tɛma iyisi hiu na liyiti (24.000) ke yoosuyu.
 10 Mpuɣvle Tacaá təma Moisi si: 11 Ilaasaa pəyalv kətulv Penhasi wei i ké Aləŋ saali tə, i kɛɛla
 ma pááná ke timpi i seesa isəle ke Iseyeli nyəma taa isu má tə. Pə təə ké ma ta kpiisi-we.
 12 Mpv tə, heeli-i si, má na-i tu pɛɛli heesuyv nəxə. 13 Na ká weɛ í na i piya piya pa təə, na pá
 pəsi kətəlaa ke tam. Mpi tə, i seesa isəle na ma təmle, na í husi Iseyeli nyəma isayətu.
 14 Iseyeli tɔ wei na i alv Matiyəŋ tɔ pa kəwa mpv tə, i ka ké Salu pəyalv Simili ké. Simiyəŋ
 kpekaɛ taa nyuɣu tɔ nté. 15 Na pá yaaki i alv si Kosipi, na alv inɪ i caa si Suuu. Ilɛ i ka ké
 Matiyəŋ ləlvəŋ pəɣale nyuɣu tɔ ké.

¹⁶ Μρύγύ Tacaa tōma Moisi si: ¹⁷ Tii Matiyah nyóma tōo, na í kpiisi-we. ¹⁸ Pa p̄sa mē kolontunaa ké. Mpi tō, pa tusa-me na acilayatu ké Paali, na pa nyūyū tū lēlv p̄elō Kosipi tām taa. Ināyi pa kōwa yulūkūsāku waatu taa.

26

Iseyeli kpeka kōkaloyū tām naale nyām

¹ Waatu wei yulūkūsāku ŋku kv tēewa, ilēna Tacaa tō Alōh p̄yalv kōtvlv Ilasaa si: ² Kala Iseyeli yēlaa na p̄ó kēesōna pa lōlvh, ke p̄ó krayav apalaa mpa pa tala pusi hiu na p̄á mōna yōou pote tō. ³ Μρύγύ Moisi na Ilasaa pa heela Iseyeli nyóma ké Mowavv teteke taa ké Yaatanū nōyō ké Yeliko isentaa ⁴ si: Tacaa tōwa Moisi si í kala yēlaa mpa pa tōna pa wēna pusi hiu na waali tō.

Iseyeli kpeka nna a luwa Icipiti taa tō a hēla ntō:

⁵ Yakōrv p̄yalv kancaalaya nyōh Lupēh kpekāle, na ílé i lōlvv nyóma nté Hanōki nyóma na Pula nyóma. ⁶ Na Hēsālōh nyóma na Kaami nyóma. ⁷ Lupēh kpekāle nyóma nté, na pa taa ké apalaa iyisi nule na tooso na nasōtoso na nunōwa na hiu na naanōwa (43.730). ⁸ Palu p̄yalv Iiyari, ⁹ p̄yalaa nté Nemuweli na Tatan na Apilam. Na Tatan na Apilam paa kéna nyūyū nyóma, ké samaa wei i kōla Moisi na Alōh pa tōo tō. Kōlee waali nyóma nté mpe inī. Waatu ināyi p̄ele pa kōla Tacaa tōo. ¹⁰ Μρύγύ tetv haa nōyō na tē li-we na tē kpeenna Kōlee. Kōkō nyāyā lēlaa na pa ise ké ŋmōnyū na nule na naanōwa (250). Mpv inī p̄ó hūla lēlaa mpa p̄ó kaasaa tōyō lōh ké. ¹¹ Paa na mpv Kōlee p̄yalaa ta si.

¹² Simiyōh kpekāle nyóma lōlvh hēla ntō: Nemuweli nyóma, na Yamēh nyóma, na Yakēh nyóma, ¹³ na Sela nyóma, na Sawuli nyóma. ¹⁴ Pa taa apalaa wē yēlaa iyisi hiu na naale na ŋmōnyū (22.200).

¹⁵ Katī kpekāle nyóma lōlvh hēla ntō: Sefōh nyóma na Haki nyóma na Suni nyóma, ¹⁶ na Osini nyóma na Ili nyóma ¹⁷ na Aloti nyóma na Aleli nyóma. ¹⁸ Pa taa apalaa wē yēlaa iyisi nule na nasēle na nunōwa (40.500).

¹⁹⁻²¹ Yuta kpekāle nyóma lōlvh ntō: Sela nyóma na Pēlesi nyóma na Selaī nyóma. Pēlesi nyóma nté na Hēsālōh nyóma na Hamuli nyóma. Yuta p̄yalaa naale Ili na Onah paa sēpa Kanaah tetv taa. ²² Pa taa apalaa wē iyisi nutoso na naanōwa na naatosō na nasēle na nunōwa (76500).

²³ Isakaa kpekāle nyóma lōlvh ntō: Tola nyóma na Pufa nyóma ²⁴ na Yepusi nyóma na Similōh nyóma. ²⁵ Na pa taa apalaa ké iyisi nutoso na liyiti na ŋmōnyū na nunōwa (64300).

²⁶ Sapulōh kpekāle lōlvh nyóma ntō: Seletī nyóma na Ilōh nyóma na Yaleyeli nyóma. ²⁷ Na p̄ele pa taa apalaa ké iyisi nutoso na nasēle na nunōwa (60500).

²⁸ Manasee na Ifālayim pa kpeka nyóma nté Yosēfv lōlvh nyóma tōna. ²⁹ Manasee kpekāle nyóma lōlvh ntō: Makii nyóma na ílé i p̄yalv Kalaati nyóma. ³⁰ Kalaati lōlvh nyóma nté na Yesēē nyóma na Hēlēki nyóma ³¹ na Asēliyeli nyóma na Sekem nyóma, ³² na Semita nyóma, na Hēfēē nyóma. ³³ Hēfēē p̄yalv Selofati ná lūla alvpiya tike ké. Mpeyēle Mala na Nowa na Hokōla na Milika na Tiisa. ³⁴ Na pa taa apalaa ké iyisi nule na naanōwa na naale na nasōtoso na nunōwa (52700).

³⁵ Ifālayim kpekāle lōlvh nyóma ntō: Sutela nyóma na Pekēē nyóma na Tahah nyóma. ³⁶ Sutela p̄yalv Ilah lōlvv nyóma nte ilah nyóma. ³⁷ Pa taa apalaa wē iyisi hiu na naanōwa na naale na nasēle na nunōwa (32500). Yosēfv lōlvv nyóma nté kpeka anī a naale.

³⁸ Pēncamēē kpekāle lōlvh nyóma ntō: Pela nyóma, na Asepeli nyóma na Ahilam nyóma ³⁹ na Sufam nyóma na Hufam nyóma. ⁴⁰ Pela lōlvv nyóma nté na Aati nyóma na Naamah nyóma. ⁴¹ Pa taa apalaa wē iyisi nule na kakpasī na nasōtoso (45600).

⁴² Tah kpekāle lōlvv nyóma nté Suham nyóma. ⁴³ Pēle pa taa apalaa wē iyisi nutoso na liyiti na nasēle (64400).

⁴⁴ Aseε kpekale lulvɔ nyɔma ntε: Iməna nyɔma na Isefi nyɔma na Peliya nyɔma. ⁴⁵ Peliya lulvɔ nyɔma ntε na Hερεε nyɔma na Maləkəyeli nyɔma. ⁴⁶ Aseε ka wena pεεlɔ na pá yaaki-si Sela. ⁴⁷ Pεε pa taa apalaa wε iyisi nule na naanɔwa na tooso na nasəle (53400).

⁴⁸ Nεfətali kpekale lulvɔ nyɔma ntε: Yasiyeli nyɔma na Kuni nyɔma ⁴⁹ na Yesεε nyɔma na Sikem nyɔma. ⁵⁰ Pa taa apalaa ka wε iyisi nule na kakpasɪ na nasəle (45400).

⁵¹ Iseyeli apalaa təna mpa pa kalaa tɔ, pa krenta iyisi nasətoso na kulɔmɔya na nasətoso na nunɔwa na hiu na naanɔwa (601730).

Tεtv talvɔv tɔm

⁵² Mprɔgɔ Tacaa tɔma Moisi si: ⁵³ Pə wεε si ń tala tεtv kε Iseyeli kpeka na pá keεsəna a samaa. ⁵⁴⁻⁵⁶ Tεte kε paa tɔ na pá taləna paa kpekale nteye tɔ tεtv. Ilena pá cela kpeka səsəɔna kε tεtv səsəɔntv na səkpena kε səkpetu.

Lefii nyɔma kɔkalvɔv naale nyəŋkv

⁵⁷ Lefii kpekale taa lulvɔ wei wei pa kalaa tɔgəle Keεsəŋ nyɔma na Kehatɪ nyɔma na Melali nyɔma. ⁵⁸ Pa lulvɔ taa səkpenɪ ntε Lipini nyɔma na Hεpəlɔŋ nyɔma na Malii nyɔma na Musi nyɔma na Kolee nyɔma. Aməlam caa kεle Kehatɪ. ⁵⁹ Aməlam krayana Lefii pεεlɔ Yəkəpεti wei pa lula Icipiti tɔ. Na ilé ɪ lulvɔ Alɔŋ na Moisi na Maləyam pa tooso. ⁶⁰ Alɔŋ piya ntε Natapɪ, na Apihu, na Ilasaa, na Itamaa. ⁶¹ Ama Tacaa kɔwa Natapɪ na Apihu kε waatv wei pa pona-ɪ kətayə təlɔte tɔ kε tulaalɔ kpai nyəŋ tɔ. ⁶² Pa taa apalaa na alɔpiya mpa pa tala isətɔnaa naale tɔ pa wε iyisi hiu na tooso (23000). Pa taa kaləna-wε na Iseyeli nyɔma lelɔ. Mpi tɔ, pə fei si pá taləna-wεyε tεtv.

Kɔkalvɔv kvɔkətv

⁶³ Isəna Moisi na kətulɔ Ilasaa pa kala Iseyeli nyɔma kε Mowapu tεtekəle taa ké Yaatanɪ nəgɔ kε Yeliko isentaa tɔgəle. ⁶⁴ Mpa Moisi na kətulɔ Alɔŋ paa kala tɔm kancaalaya nyəm kε Holεpɔ wulaya tεtv taa tɔ pa fei nɔɔnɔ nyɔma taa. ⁶⁵ Tacaa ka tɔma-wεyε heeluyɔ si pa təna paa si wulaya tεtv taa. Ye pə tayə Yefune pəyalɔ Kalεpɔ na Nunɪ pəyalɔ Yosuwεe pa tike kε pə kaasaa.

27

Mpa pə mɔna pá tɔgɔ kpancoou tɔ

¹ Mprɔgɔ Yosεεfv pəyalɔ Manasee, na Manasee pəyalɔ Makii, na Makii pəyalɔ Kalaatɪ na Kalaatɪ pəyalɔ Hεfεε, na Hεfεε pəyalɔ Selofatɪ. Selofatɪ ɪnɪ ɪ pεelaa Mala na Nowa na Həkəla na Milika na Tiisa pa poləna ² Moisi na kətulɔ Ilasaa na Iseyeli kɔpayalaa təna kin kε Isə cokəle nənəgɔ na pá tɔ si: ³ Tá caa səpa wulaya tεtv taa ké ɪ isayətv tɔ, ɪ ta yele apalɔpəyayə. Ama ɪ fei Kolee na ɪ waalɪ nyɔma mpa pa kula Tacaa tɔ ké wulaya tεtv taa tɔ pa taa. ⁴ Mpv tɔ, ɪ ha tá na tá caa yəlaa kε tεtv. Pə taa kɔɔ na ɪ hətε saalɪ yem. Mpi tɔ, alɔpiya tike kε ɪ lulaa. ⁵ Mprɔgɔ Moisi hulɔ Tacaa kε pa kusələmɔtv nti. ⁶ Na ilé ɪ tɔ si: ⁷ Pεelaa mpe pa kusələmɔtv wε teu. ɪ cεle-wεyε pa caa tεtv kε ilé ɪ lulvɔ nyɔma nyəntv kin. ⁸ Pə wεε si ń teləsi Iseyeli nyɔma si ye alɔpiya tike kε yulɔ lulaa na ɪ si, pá cεle-səyɪ ɪ kpancoou. ⁹ Ye ɪ feina alɔpəyayə, ɪlε pa cela ɪ kpancoou kε ɪ neu yaa ɪ taalɔ. ¹⁰ Yaa ye ɪ feina neu yaa taalɔ, ɪlε pa cela ɪ kpancoou kε ɪ caa taalɔ yaa ɪ neu. ¹¹ Yaa ye ɪ caa feina taalɔ yaa neu, ɪlε pa cela ɪ kpancoou kε ɪ lulvɔ nyɔma taa wei ɪ kəla-ɪ kpətənav tɔ. Pə ké Iseyeli nyɔma kε kusəsutv ké isu ma keεsɔyɔ-wε tɔ.

Yosuwεe lεstvɔv kε Moisi lonte

¹² Mprɔgɔ Tacaa tɔma Moisi si: Kpa Apalim puyɔ tɔ na ń loosi tεtv nti ma haaki Iseyeli nyɔma tɔ. ¹³ N ká na-tɪ yaa. Ama n ká si teitei ké isu nyá taalɔ Alɔŋ. ¹⁴ Pə tayə pulɔ, ɪ tá təkɪ ma tɔm kε Siŋ wulaya tεtv taa ké waatv wei samaa yookayana-m tɔ. ɪ tá fayasi-m na ma mpa kε waatv wei ɪ səlɔmɔya lɔm tɔ. Yoou lɔm mpi pa yaana pa te taa si, Melipa kε Siŋ wulaya tεtv taa ké Katεesi tɔ pə tɔm kε ɪ yəgətəyɪ.

¹⁵ Mpuuyule Moisi cowa Tacaa si: ¹⁶ Hai, Iso Tacaa nya wei n haaki weesuɣu tɔ, kpa yɛlaa pane pa nyɔɔv tɔ, ¹⁷ wei i ka pɛsi na i paasɛna-weye paa waatu wei tɔ, na pɛ taa wee isu kalɛku ŋku ku laɲa tiikilu tɔ.

¹⁸ Mpuuyule Tacaa tɔma Moisi si: Nuɲ pɛyalɔ Yosuwɛe kɛ yɔlv wei i taa ma Feesuɣu haɣaa tɔɣɔ. Yaa-i na n tu-i tɛmlɛ ntɛ. ¹⁹ Pona-i kɔtɔlv Ulasaa kin kɛ Iseyɛli nyɛma tɛna isentaa, na n lapɛ-i wei i ka lɛɛti nyɛ lonte taa tɔ. ²⁰ Pasa-i nyɛ sɔsɔɔntɔ hɔɣɔlvɔ. Ulena Iseyɛli nyɛma nyan-a-i. ²¹ Kɔtɔlv Ulasaa kɛ pɛɛkɔɣɛna-i Tacaa luɣu nyɛntɔ na kɔtaya wontu nti pa yaa si wulim na tumim^a tɔ. Ulena unɛ na Iseyɛli samaa pɛ tɛɲɣɛ-ti. ²² Mpuuyule Moisi muwa Tacaa tɔm, na i yaa Yosuwɛe kɛ kɔtɔlv Ulasaa kin kɛ Iseyɛli nyɛma tɛna isentaa. ²³ Na Moisi tɛni nin kɛ Yosuwɛe tɔɔ, na i lapɛ-i i lonte taa lɛɛtɔlv isu Tacaa kɛsuɣu-i tɔ.

28

Paa kuyaku ŋku ku nyɛntɔ

¹ Mpuuyule Tacaa tɔma Moisi si: ² Tɛlɛsi Iseyɛli nyɛma si i paasɛna na i wɔki-m tɔɣɔnaɣa kɔtasi nsi si sɔsɔɔɲ ma caaki tɔɣɔ pɛ waatɔnaa mpa ma suwa tɔ. ³ Paa ifemle nte i kɛ la Tacaa maya kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔɣɔ. Uɛ pɛnaɣa kulɔmɔɣa iwɛɛsi nsi si tiili ta caami tɔɣɔ i kɛ la-m kɔtaya ŋkɛ. Na pɛ wee mpuuyule tam tɔɔ. ⁴ Lɛɲka kɛ tanaɲ, na lɛɲka kɛ taanaɣa. ⁵ Na pɛ sɔsɔɔna mulɔm kiloona tooso, wei pa nuɣutina Olifi nim liitili kulɔm na titite tɔ. ⁶ Kɔtaya ŋkɛɣɛ i kɛ tɛma-m lapɔ kɛ Holɛpɔ puɣu tɔɔ. Ka sɔsɔɔɲ kɛ ma caaki. ⁷ Ulena i tɛni tanaɲ kɔtaya iwɛyɔɣa tɔɔ kɛ sulɔm liitili kulɔm na titite, na i liisi pɛɣɛɣɛ cokɔle taa.

⁸ Ulena i la taanaɣa nyɛŋka kɛ teitei isu tanaɲ tɛɛ nyɛŋka. Sɔsɔɔɲ wei ma caaki tɔ i kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔɣɔlɛ.

Kuyaku kuhɛɛsuɣu nyɛntɔ

⁹⁻¹⁰ Pɛnaɣa kulɔmɔɣa iwɛɛsi naale nsi si tiili tɛ caami tɔɣɔ i kɛ la kɔtaya ŋkɛɣɛ kuyaku kuhɛɛsuɣu wule, na pɛ sulɔm na mulɔm kiloona naatoso, wei pa nuɣutina nim tɔ. Na pɛ sɔsɔɔna paa kuyaku ŋku ku nyɛŋka.

Isɔtv kuyaku kancaalaya nyɛŋku nyɛntɔ

¹¹ Paa isɔtv wei i kuyaku kancaalaya nyɛŋku ŋku, i kɛ la Tacaa kɛ kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔɣɔ latɛɛnaa kufama naaleɣɛ, na i waav kulɔmɔɣu, na pɛnaɣa kulɔmɔɣa iwɛɛsi naatosompɔɣɔlaya nsi si tiili tɛ caami tɔ. ¹² I kɛ sɔsɔsi paa latɛɛ wei i tɔɔ kɛ mulɔm mpi pa nuɣutina nim tɔɣɔ kiloona pɔɣɔlayafɛi naanɔwa. Na kiloona naatoso kɛ paa i waav ŋku ku tɔɔ. ¹³ Na kiloona toosoyɔ paa iwɛyɔɣa ŋka ka tɔɔ. Kɔtaya ŋka ka sɔsɔɔɲ ma caaki tɔɣɔlɛ. ¹⁴ Paa latɛɛ wei i tɔɔ kɛ sulɔm liitilinaa tooso, na paa i waav ŋku ku tɔɔ kɛ sulɔm liitilinaa naale, na paa iwɛyɔɣa ŋka ka tɔɔ kɛ liitili kulɔm na titite. Kɔtasi nsi i kɛ la paa pɛnaɣa ŋkaya isɔtv kancaalaya kuyɛɛɲ taa tɔɣɔlɛ. ¹⁵ Ulena i lɛ pɛɲtɔlvɔ kɛ isayatu husuɣu kɔtaya. Na pɛ sɔsɔɔna paa kuyaku ŋku ku kɔtaya na pɛ sulɔm.

Tɛɛv acima nyɛntɔ

¹⁶ Mpuuyule Tacaa tasaa si: Paa pɛnaɣa kɔfalaya ŋka ka isɔtv kancaalaya nyɛŋ, kuyɛɛɲ naanɔwa na liyiti wule i kɛ tɔɣɔ Tɛɛv acima na ma hɛtɛ taa. ¹⁷ Ulena isɔtv kulɔm unɛ i kuyɛɛɲ naanɔwa na kakpasɛ wule i tɔɣɔ kukɔsɔm fɛi kakalasi acima kɛ kuyɛɛɲ naatosompɔɣɔlaya. ¹⁸ Acima anɛ a kuyaku kancaalaya nyɛŋku wule, Iso sɛɛtv kɛ i kɛ koti. I kaa la tɛmlɛ natɛli. ¹⁹ I kɛ la kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔɣɔ tɔla wena a tiili tɛ caami tɔ. Isu latɛɛnaa kufama naale, na i waav na pɛnaɣa kulɔmɔɣa iwɛɛsi kɛ naatosompɔɣɔlaya. ²⁰ I kɛ tɛni paa kpɛntɛ nte tɔ tɔɔ kɛ kɔtaya mulɔm mpi pa nuɣutina nim tɔ, paa latɛɛ kɔfalɔ wei i tɔɔ kɛ kiloona pɔɣɔlayafɛi naanɔwa, na kiloona tooso kɛ paa i waav ŋku ku tɔɔ. ²¹ Na i tɛni paa iwɛyɔɣa ŋka ka tɔɔ kɛ kiloona tooso. ²² Ulena i lɛ pɛɲtɔlvɔ kɛ isayatu husuɣu kɔtaya. Na kɔtɔlv la-mɛɣɛ

^a 27:21 wulim na tumim: Iso kɔtaya wontu nti pa naakayana i luɣu nyɛntɔ tɔɣɔ pa yaaki mpu.

pə kətaya. ²³ Kətasi nsi si təna si səsəyəna paa tanaŋ ŋku ku nyəŋsi tə. ²⁴ Acima kuyeyŋ naatosompəyəlaya təcu ké maa nu paa kuyaku ŋku ku təyənaŋa na suləm na kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə ka səsəŋ. ²⁵ Ma seetu tike ke í ká koti kuyaku naatosompəyəlaya nyəŋku ŋku ku wule. I kaa la təmle natəli.

Kvmtv acima nyəntv

²⁶ Mprýgú Moisi təma si: Pə takí kvmtv acima wule, ləna í kəna Tacaa ke təyənaŋa kufalaya kətasi. I seetu tike ke í ká koti kuyaku ŋku ku wule. I kaa la təmle natəli. ²⁷ I ká la Tacaa ke kətaya ŋka kəkə lusa ka təna na í caaki ka səsəŋ təyə latəcənaa kufama naale, na iwaav na pənaŋa kulməya iweesi naatosompəyəlaya. ²⁸⁻²⁹ Na í tənı paa kətaya ŋka ka tə ké təyənaŋa kətaya, isu paa isətv wei i kuyaku kancaalaya nyəŋku nyəŋka. ³⁰ ləna í lá pəŋtuluyv ke kətaya, na pá la-meyə isayətv husuyv kətaya. ³¹ Kətasi səne si tənaya í səsəyi paa kuyaku ŋku ku nyəŋka tə, na pə təyənaŋa, na pə suləm. Pə wee si təla nna a tiili tá caami təyə í lakı kətasi.

29

Kawilitasi kuyaku nyəntv

¹ Mprýgú Moisi təma si: Tacaa seetu tike ke í ká koti isətv naatosompəyəlaya nyəŋ kuyaku kancaalaya nyəŋku wule. I kaa la təmle natəli. Na pu la-meyə kawilitasi acima. ² ləna í lá Tacaa ke kətasi nsi kəkə lusa si təna tə, si səsəŋ nyənsı ke təla wena a tiili tá caami tə. Isu latəce kufalv kuləm, na iwaav kuləmyv, na pənaŋa kulməya iweesi ke naatosompəyəlaya. ³ I ká səsı paa kpənte nte tə tə ké kətaya mələm mpi pa nuɣutina nim tə. Paa latəce kufalv wei i tə ké kiloona pəyəlayafei naanəwa, na iwaav tə ké kiloona naatoso. ⁴ Na í tənı paa iwəyaya ŋka ka tə ké kiloona naatoso. ⁵ Na í lá Tacaa ke pəŋtuluyv ke isayətv husuyv kətaya, na pá la-meyə pə kətaya. ⁶ I ká səsı kətasi səne si tənaya paa kuyaku ŋku ku kətasi nsi kəkə lusa si təna tə. Na paa isətv wei i kuyaku kancaalaya nyəŋku nyənsı na pə suləm na pə təyənaŋa nyənsı tə, isu Tacaa ka siw tə. Kətaya ŋka kəkə lusa ka təna na Tacaa caaki ka səsəŋ təyəle.

Isayətv husuyv kuyaku səsəəv nyəntv

⁷ Mprýgú Moisi tasaa si: Isə seetu tike ke í ká koti isətv naatosompəyəlaya nyəŋ kuyaku naanəwa nyəŋku wule, na nəhəkutv. Təmle natəli tə fei lapv. ⁸ Na í lá kətaya ŋka kəkə lusa ka təna na ká wena səsəŋ təyə təla wena a tiili tá caami tə. Isu latəce kufalv na iwaav na pənaŋa kulməya iweesi naatosompəyəlaya. ⁹⁻¹⁰ Na í tənı paa kətaya ŋka ka tə ké təyənaŋa nyəŋka. Isu paa isətv wei i kuyaku kancaalaya nyəŋku nyəŋka. ¹¹ ləna í lá pəŋtuluyv ke isayətv husuyv kətaya. Na í səsı ləŋku ke isayətv husuyv kuyaku səsəŋku nyəŋka. Na pə kaasi paa kuyaku ŋku ku kəkə nyənsı na pə təyənaŋa na pə suləm.

Coka acima nyəntv

¹² Mprýgú Moisi tasaa si: Isə seetu tike ke í ká koti isətv naatosompəyəlaya nyəŋ kuyaku naanəwa na kakpası nyəŋku wule. Təmle natəli tə fei lapv. Na í təyə Tacaa acima ke kuyeyŋ naatosompəyəlaya. ¹³ ləna í lapı-i təla wena pə ta caami təyə kətaya ŋka kəkə lusa ka təna na ka we səsəŋ təyə kuyaku kancaalaya nyəŋku wule. Isu latəcənaa kufama naanəwa na tooso, na iwaan naale, na pənaŋa kulməya iweesi ke naanəwa na liyiti. ¹⁴⁻¹⁵ Na í tənı paa kətaya ŋka ka tə ké təyənaŋa nyəŋka. ¹⁶ ləna í lá pəŋtuluyv ke isayətv husuyv nyəŋka. Na pə səsəna paa kuyaku ŋku ku kəkə nyənsı na pə təyənaŋa na pə suləm.

¹⁷⁻³⁴ Pə krayav kuyaku naale nyəŋku na pə polo naatosompəyəlaya nyəŋku tə. I ká la paa kuyaku ŋku ku kətaya ke təla wena a tiili tá caami təyə. Na pə səsəna pə təyənaŋa na pə suləm. Mpi í ká la kətasi ke kuyaku naale nyəŋku təyəle, latəcənaa naanəwa na naale, na iwaan naale, na pənaŋa kulməya iweesi ke naanəwa na liyiti, na pəŋtuluyv kuləmyv.

Kuyaku tooso nyəŋku wule ke latəcənaa naanəwa na kuləm, na iwaan naale, na pənaŋa kulməya iweesi ke naanəwa na liyiti na pəŋtuluyv kuləmyv. Kuyaku liyiti nyəŋku wule

ke latəcenaa naanowa, na iwaan naale, na pənaɣa kulomaya iwɛɛsi ke naanowa na liyiti, na pəntuloyu kulomoyu. Kuyaku kakpasɪ nyəŋku wule ke latəcenaa pəɣolayafɛi naanowa, na iwaan naale, na pənaɣa kulomaya iwɛɛsi ke naanowa na liyiti, na pəntuloyu kulomoyu. Kuyaku naatoso nyəŋku wule ke latəcenaa pələfɛi naanowa, na iwaan naale, na pənaɣa kulomaya iwɛɛsi ke naanowa na liyiti, na pəntuloyu kulomoyu. Kuyaku naatosompəɣolaya nyəŋku ke latəcenaa naatosompəɣolaya, na iwaan naale, na pənaɣa kulomaya iwɛɛsi ke naanowa na liyiti, na pəntuloyu kulomoyu.

³⁵ Acima səsəɔna ke í ká koti na í təɣə kuyaku pələfɛi naanowa nyəŋku wule. Təmle natəli tə fɛi lapu. ³⁶ Í ká la Tacaa ke kətaya səsəɔŋ nyəŋka ke latəce, na iwaav, na pənaɣa kulomaya iwɛɛsi ke naatosompəɣolaya. Pə fɛi sɪ təla anɪ a tiili í caamu. ³⁷ Na í tənɪ paa tətɛ nte tə təw kə kətaya təɣənaɣa, na pə solum mpi pa lakəna tam tə. ³⁸ Na í la tətəɣə isayatu husuyu kətaya na í səsɪ pə tənaya paa kuyaku ŋku ku kəkə kətasi təw, na pə təɣənaɣa na pə solum.

³⁹ Kətasi nsi pə wɛɛ sɪ í səsɪ kəkə na təɣənaɣa na solum na ciikuɣu na luyu kulomoyu pə nyənsɪ təw kə Tacaa acima kuyaku wule təɣələ.

30

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Moisi teləsa Iseyeli nyəma ke tə tənɪ nti Tacaa tu-ɪ tə.

Nəəsɪ suw təw kəsəsutv

² Pə waali kə í tasa kpeka nyəɔŋ nyəma ke teləsuɣu ke Tacaa kuyəɣətutv lentənna tətə sɪ: ³ Ye yulv su nəɣə sɪ í laki Tacaa ke kətaya. Yaa í kisiyi pulɔpɔyɔ Isə təw. Pə fɛi sɪ í sɛki pə lapu. Pə wɛɛ sɪ í la pə tənɪ mpi pə luna í nəɣə tə. ⁴ Ye isu pɛɛlɔ wɛ í caa təyaya taa, na í su í nəɣə ke Isə isentaa sɪ, í ká la pulv, ⁵ na cɛcɛ nu, na í tá kisina-ɪ. Pə wɛɛ kə sɪ í təŋ teitei isu í suw tə. ⁶ Ama ye í kisina-ɪ kuyaku ŋkuɣu kpakpaa, ɪɛ í yeɛle pə təm. Tacaa kaa pəəsɪ-ɪ. Mpi tə, í caa kisina-ɪ.

⁷ Ye isu pɛɛlɔ hulina nəɣə suw na pəcɔ í saa. ⁸ ɪlena í paalv nu-tɪ na í tá kisina-ɪ pə wɛɛ sɪ í la isu í suw tə. ⁹ Ama ye í kisina-ɪ kuyaku ŋkuɣu kpakpaa, ɪɛ í yeɛle pə təm. Tacaa kaa pəəsɪ-ɪ. ¹⁰ Ye isu alv leelu, yaa wei na í paalv pa yawa tə, í su nəɣə. Pə wɛɛ sɪ í la-keɣɛ. ¹¹ Mpu tə, ye isu alv wei í wɛna paalv tə í su nəɣə sɪ í ká la pulv, ¹² na í paalv tá kisina-ɪ. Isu í lapa isəna í suwa tə. ¹³ Ye í paalv kisina-ɪ kuyaku ŋkuɣu kpakpaa, ɪɛ í yeɛle pə təm. Tacaa kaa pəəsɪ-ɪ. Mpi tə, apalv kisina-ɪ. ¹⁴ Mpu tə, ye isu alv caa í su nəɣə sɪ í laki pulɔpɔ, í paalv wɛna mpaav sɪ í tisina-ɪ, yaa í kisina-ɪ. ¹⁵ Ama ye í nuwa na í tá kisina-ɪ kuyaku ŋkuɣu kpakpaa. ɪɛ í huləna í sum nté sɪ í tisaa. ¹⁶ Ama ye waali waali kə í lanɣe ta hɛɛna í alv sɪ í taa la isu í suwa tə. ɪɛ Tacaa kaa pəəsɪ alv, í paalv nyoyu taa kə pu məli. ¹⁷ Kəsəsutv nti Tacaa suwa alaa na pɛɛlaa pa nəəsɪ suw təm taa təɣələ.

31

Matiyan nyəma yoonav ke pa isayatu təw

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa təma Moisi sɪ: ² Polo na í hə Matiyan nyəma ŋkraŋyɔ ke isayatu nti pa lapa Iseyeli nyəma tə tə təw. Pə waali kə n ká kpe nyá nyəma cəɔ. ³ Mpuɔɔle Moisi təma samaa sɪ: Mə taa lɛlaa í suu pa yoou wontu na pá polo na pa yoonə Matiyan nyəma, na pá lɛɛtɪ-wɛ isu Tacaa suw tə. ⁴ Mpu tə, í ləsi paa kpekəle nte tə taa kə yoolaa iyaya (1000).

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa ləsa paa Iseyeli kpekəle nte tə taa kə yoolaa iyaya (1000). ɪlena pə krentɪ iyisi naanowa na naale (12000). ⁶ Na pá tilina pa tənaya yoo. ɪlena kətulv ɪlasaa pəyalv Pɛŋhasɪ kpenna Isə wontu na tutuun wei paa hulɪ na pá caali yoo tə. ⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa tii Matiyan nyəma tətə təw, isu Tacaa ka heeluyɔ Moisi na í teləsi-wɛ tə, na pá kpiisi apalaa tənə. ⁸ Pa kuwa tətəɣə Matiyan awulaa kakpasɪ: Ifi, na Lekem, na Suuu, na Huuu, na Lepa, na pə kpenna Peyəwə pəyalv Palaam. ⁹ Na pá kpa saləka ke pa alaa, na pa piya, na pá kuu pa təla na pa kaləkəŋ na pa wɛnav tənə. ¹⁰ Na pá sə pa acalɛ na pa cacakəŋ ke kəkə. ¹¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa tɛɛna wontu na yəlaa na təla nna pa kuuwa tə. ¹² ɪlena pá pona pə tənaya pa təsikile ke Mowapu tətəkəle taa,

ke Yaatanu pɔɔ nɔɔ, ke Yeliko ɛsentaa. Na pɔ hɔlɪ Moisi na kɔtulɔ ɪlasaa na ɪseyeli kpekɔle tɔna.

¹³ Mprɔyɔ Moisi na ɪlasaa, na ɪseyeli nyɔyɔ nyɔma lelɔ pa luwa tɔsikile na pɔ suli-we. ¹⁴ Tɔnɔyale Moisi mu pɔɔnɔ na yoolaa nyɔɔ nyɔma. ɪsu iyisi iyaya (1000) nyɔɔ nyɔma, na nunɔwa (100) nyɔɔ nyɔma mpa pa luna yoo tɔ. ¹⁵ Na ɪ pɔɔsi-we si: Pepe tɔɔ kɛ ɪ tɔ kɔ alaa? ¹⁶ Pɔyele ɪ nyɔma teu si, Matiyɔn alaa mpeye Palaam puɔusaa, na pɔ sɔsi ɪseyeli nyɔma ke ɪsayatu sɔsɔntu taa, na pɔ wakɔlɔna Tacaa ke Peyɔɔ tɔm taa. Mpu pɔ kɔnna yulokɔsɔku ke ɪsɔ yɔlɔ tɔ. ¹⁷ Pɔ tɔ tɔ, ɪ kɔ apɔlɔpiya na alaa mpa pa tɔma saav tɔ. ¹⁸ Ye ɪ nɔkaa, ɪ ɪ su mɔ tɔyi yomaa ke pɛelaa mpa pa ta nyɔnta apalaa tɔ. ¹⁹ Pɔ kaasa mɔ taa mpa pa kuwa yɔlɔ, yaa pa tokina sɔta tɔ, paa caya tɔsikile waalɔyi kuyɛɛn naatosompɔɔlɔyɔ kɛ. ɪlena pɔ la asilima kɛelɔyɔ kɔtaya ke kuyaku tooso nyɔɔ wule. Na pɔ kpeɔna pa yomaa mpa pa su pa ti tɔ. ²⁰ Na pɔ la asilima kɛelɔyɔ kɔtaya tɔtɔyɔ wontu kususuutu na tɔnɔ nyɔntu, na pɔnɔ hɔntu nyɔntu, yaa nti pa saaka taasi tɔ.

²¹ Pɔ waali kɛ kɔtulɔ ɪlasaa tɔma apalaa mpa pa pola yoo tɔ si kusɔsuto nti Tacaa telɔsa Moisi tɔyɔle si: ²²⁻²³ Pɔ kraɔav wontu nti tu nyaki kɔkɔ tɔ, ɪsu wula na liyitee nyɔyɔ, na nyɔyɔlɔyɔ kɔsɛmɔyɔ, na nyɔyɔlɔyɔ maɔamaɔ, na nyɔyɔlɔyɔ lentu. Na wontu nti tɔ yɔkɔyi, ɪsu somtu tɔ. ɪ kɔ nyaaɪ-ti na kɔkɔ kɛ na ɪ lii-tɔyi kɔtaya lum taa. Ye kɔkɔ kɔnyayatu, ɪ ɪ lii tɔleyɔ kɔtaya lum taa tike. ²⁴ Ye ɪ cɔta mɔ wontu ke kuyaku naatosompɔɔlɔyɔ wule, ɪ mɔ asilima kɛelɔ kɛle. ɪ sɔv tɔsikile taa.

Yoo taa wontu kukukuutu talɔyɔ

²⁵ Mprɔyɔ Tacaa tɔma Moisi si: ²⁶ Nyana ɪlasaa, na ɪseyeli nyɔɔ nyɔma, ɪ kala pɔ tɔna mpi ɪ kraɔa yoo taa tɔ. Pɔ kraɔav yɔlɔ na pɔ tɔla tɔ. ²⁷ ɪlena ɪ tala pɔ taa kɛ cali. Yoo potaa ke hɔyɔlɔyɔ, na lelɔ ke ɪɛɔku. ²⁸ Na ɪ lɔsi yoolaa nyɔm tɔɔ kɛ mpi pɔ kɛ ma tɔtɔyɔle tɔyɔ yulɔ kulɔm ke yɔlɔ nasɔle na nunɔwa (500) tɔɔ, na tɔla ke mpu tɔtɔ. ²⁹ Na ɪ cɛla kɔtulɔ ɪlasaa. ³⁰ Ye pɔ kaasa ɪseyeli nyɔma lelɔ nyɔm, ɪ ɪ lɔsi mpi pɔ weɛ si, pɛle pɔ lɔsi tɔyɔ yɔlɔ nule na naanɔwa tɔɔ kɛ yulɔ kulɔm. Na tɔla ke mpu tɔtɔ, na ɪ cɛla pɔ tɔnɔyɔ Lefii nyɔma mpa pa paasayɔna ɪsɔ cɔkɔle tɔ.

³¹ Mprɔyɔ Moisi na ɪlasaa pa lapa teitei ɪsu Tacaa heeluyɔ-we tɔ. ³² Tɔla wena pa kuuwa kolontunaa tɛ tɔ, a kaasa heɛn na pɔnɔ ke iyisi nasɔtoso na nutoso na naanɔwa na kakpasɪ (675000) ³³ na naanɔ ke iyisi nutoso na naanɔwa na naale (72000) ³⁴ na kraɔasɪ ke iyisi nutoso na kulɔm (61000) ³⁵ na pɛelaa mpa pa ta nyɔnta apalaa tɔyɔ iyisi hiu na naanɔwa na naale (32000). ³⁶ Heɛn na pɔnɔ wei pa cɛla yoolaa tɔ, ɪ kpeɔta iyisi nyɔmɔyɔ nunɔwa na hiu na naanɔwa na naatosompɔɔlɔyɔ na nasɔle nunɔwa (337500). ³⁷ Na pɔ lɔsi Tacaa nyɔna ke nasɔtoso na nutoso na naanɔwa na kakpasɪ (675). ³⁸ Naanɔ ke iyisi hiu na naanɔwa na naatoso (36000) na Tacaa nyɔnɔ ke nutoso na naanɔwa na naale. ³⁹ Kraɔasɪ ke iyisi hiu na naanɔwa na nasɔle nunɔwa (30500). Tacaa nyɔnsɪ ke nutoso na kulɔm. ⁴⁰ Yɔlɔ ke iyisi naanɔwa na naatoso (16000). Tacaa nyɔma ke hiu na naanɔwa na naale. ⁴¹ Mprɔyɔ Moisi cɛla ɪsɔ nyɔm ke kɔtulɔ ɪlasaa, ɪsu Tacaa ka heeluyɔ-ɪ tɔ. ⁴²⁻⁴³ Mpi pa cɛla ɪseyeli nyɔma lelɔ tɔ, pɔ na yoolaa nyɔm pɔ kulɔm kɛ. Heɛn na pɔnɔ ka we iyisi nyɔmɔyɔ na nunɔwa na hiu na naanɔwa na naatosompɔɔlɔyɔ na nasɔle na nunɔwa (337500). ⁴⁴ Naanɔ ke iyisi hiu na naanɔwa na naatoso (36000). ⁴⁵ Kraɔasɪ ke iyisi hiu na naanɔwa na nasɔle na nunɔwa (30500), ⁴⁶ na pɛelaa ke iyisi naanɔwa na naatoso (16000). ⁴⁷ Mprɔyɔ Moisi lɔsa pɛelaa tɔɔ kɛ yulɔ kulɔm ke nule na naanɔwa tɔɔ, na tɔla ke mpu tɔtɔ, ɪsu Tacaa ka heeluyɔ-ɪ tɔ, na ɪ cɛla Lefii nyɔma mpa pa paasayɔna ɪsɔ cɔkɔle tɔ.

Luyɔ kulɔmɔyɔ kɔhaanɔ

⁴⁸ Mprɔyɔ yoolaa iyisi iyaya (1000) nyɔɔ nyɔma, na nunɔwa (100) nyɔɔ nyɔma, pa kota Moisi kin, ⁴⁹ na pɔ heeli-ɪ si: Tɔ kala yoolaa sɔkpema, pa we pa nɔyɔ taa, nɔyɔlɔ ta la asaala. ⁵⁰ Pɔ tɔ kɛ tɔ kɔnna Tacaa ke kɔhaanɔ ke wula alukpalisi, na pɔ kpasɪ, na kukuwee, na

ηkpanyapelası, na lutu, nti tē hikaa tō sı pē husı ta isayatu. ⁵¹ İlena Moisi na kōtulv İlasaa pā mv wōla wontu nti pa kōnaa tō. ⁵² Wontu nti yoolaa mpē pa kōnaa tō, tē krenta kiloonaa nunōwa na nutoso na naanōwa. ⁵³ Pē kaasa yoolaa sākpeṃa, İlena paa wei í suna ı tēyi wontu nti ı kuuwa tō. ⁵⁴ Ḿpōyó Moisi na İlasaa pa sı wōla wontu nti yoolaa hawa tōyō İso cokōle taa sı, Tacaa í taa sōo İseyeli nyóṃa tōo.

32

Kpeka tooso cayale ke Yaatanı ilim tälule tōo

¹ Lupēḅ na Katı pē yōlaa ka wēna kalākēḅ sōsōḅ ke tuutuuma ké. İlena pā cekēna sı Yasēe tetv hōyōlvv, na Kalaatı tetv ka mvna tōla tōo. ² Pē tōo ké pa polaa na pā maḅana Moisi na kōtulv İlasaa na kpeka nyōḅḅ nyóṃa na pā heeli-we sı: ³ Atalōti, na Tıpōḅ, na Yasēe, na Nimla, na Hēsōpōḅ, na İlale, na Sepam, na Nēpō, na Peyōḅ pē acalēe ké ⁴ Tacaa sēna İseyeli nyóṃa na pā mv tetv nti tō, tē nyóṃa ké. Tetv nti tē mvna tōla tētōle. Pēcō tá maḅamaya tē wēna kalākēḅ. ⁵ İlena pā sālēmı Moisi sı ı ha-wēye tetv nti. İ taa tesōna-wēye Yaatanı waalı tōo.

⁶ Mpuyule Moisi pōosa-we sı: İsanayale mpv? Mē tetvnaa ná puki yōou ntē na mı caya cāne tēpamm na? ⁷ Ye mı cayana cāne pu yōoı pēle pa apalvtv, pa kaa polo tetv nti Tacaa ha-we tō tē taa. ⁸ Yaasi kvlm İnēyi mē caanaa tēma lapv ke waatv wei ma kusa-wēye Kateesi-Paaneya sı, pā polo pa feḅ Kanaaḅ tetv tō. ⁹ Pa pola İskōoı tetekōle taa na pā cōo-te, na pā mēlı. İlena pā yōoı İseyeli nyóṃa apalvtv sı, pā taa svv tetv nti Tacaa ka ha-mēye hatoo lōḅ tō tē taa. ¹⁰ Halı Tacaa mv pāáná ke kuyaku ηkv na í tuu sı: ¹¹ Mē tēna mpa í lu İcipiti na í wēna pusı hiu na waalı tō, í kaa na tetv nti ma suwa sı ma haaki Apōlaham na İsaaka na Yakōpv tō. Mpi tō, í tá nuna-m teu. ¹² Ye pē taya Kenası lōlvv tv Yefune pōyalv Kalepv, na Nunḅ pōyalv Yosuwee pa tike paa svvna. Pē taya pvlv, mpē İnı pa nuna-m teu ké. ¹³ Pē tōo ké Tacaa mv pāáná na İseyeli nyóṃa na pā tōyō pusı nule tōcu ke wōlaya tetv taa. Halōna mpa İnı İso taa kpana mpv tō, pā saalı yem ké tēna. ¹⁴ İlena asayaa mē, í caa sı í tēḅ mē caanaa İkpate na í kvsı Tacaa pāáná ke mē tōo. ¹⁵ Ye Lupēḅ na Katı nyóṃa mē, í tá nuna Tacaa, İlé ı yeki ké na mē kuyēeḅ tayalı wōlaya tetv taa. İle í wakōla İseyeli nyóṃa ntē.

¹⁶ Mpuyule apalaa mpē pa kōtēna Moisi na pā tō sı: Aai yoo, tu ηmá tá kalākēḅ ke tēcayale, na tá teesi nyóṃa ke koloosi acalēe. ¹⁷ İlena tá yōlaa cōosi tēna. Tetv nyóṃa í taa pēsı-we. Pē waalı İlena tē co tá yōou wontu tēcav na tē tee tá tetvnaa ke nōyō na tē pona-wēye tetv nti pa ha-we tō tē taa. ¹⁸ Paa İseyeli tv wei ı ká caya ı tetv tōo ké na pēcō tē mēlı tá tē. ¹⁹ Ye tē hika tetv na pōyō na cāne tōo, pā taa tasa-tvyv tetv hav na pōyō na waalı tōo. ²⁰ Ntēna Moisi sı: Ye ı tōka İsu ı yōyōtvv tō, na í suu mē yōou wontu, na í tesı Yaatanı na í polo mē kolontunaa tōo, na Tacaa tv-wēye mē nıḅ taa, ²¹⁻²² İle tetv tēna pēsı mē nyōntv. Waatv İnı Tacaa yaa mē tetvnaa taa kaa kpana-mē. Pēyele İso ká yelina-mēye mē tetv tēne na pōyō na cāne tōo. ²³ Ama ye í tá lá mpv, í ká pōntēna Tacaa, na pē mēlı mē nyōḅḅ taa. ²⁴ Pē we teu, í ηmá mē nyóṃa ke teesi na mē tōla tētākēle. Ama í taa sōo nti ma yōyōtaa na má sı tōyō tōkvyv ké. ²⁵ Mpuyule Lupēḅ na Katı pē nyóṃa cōwa Moisi sı: Tu la İsu n svv tō. ²⁶ Tu yele tá alaa na tá piya na tá kalākēḅ ke Kalaatı acalēe taa, ²⁷ na tē kpaya tá wontu na tē polo Tacaa yōou, İsu n yōyōtvv tō.

²⁸ Ḿpōyó Moisi heela pa tēm ke kōtulv İlasaa, na Nunḅ pōyalv Yosuwee, na İseyeli kpeka nyōḅḅ nyóṃa. ²⁹ İlena í tō-we sı: Ye Katı na Lupēḅ nyóṃa kpaya yōou wontu, na mē na-we í tesı mē kolontunaa waalı, İsu Tacaa yōyōtvv tō, na í kēlı-we, İle mı cele-wēye Kalaatı tetv. ³⁰ Ama ye pa kisa mpv İle Kanaaḅ tetv ke mē tēna í ká tala.

³¹ Ḿpōyó Katı na Lupēḅ pē nyóṃa tasa yōyōtvv sı: Tu la nti Tacaa heela-tv tō. ³² Tu kpaya tá wontu na tē polo Tacaa yōou, na pā cele-tvyv tá tetv na Yaatanı na cāne tōo.

³³ Ḿpōyó Moisi cela Katı na Lupēḅ pa kpeka na Yosēefv pōyalv Manasee nyōntē hōyōlvv ke Amolıı wulav Sihōḅ, na Pasāḅ nyōḅ Okı pa tetv na pa acalēe.

³⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Katı nýma ɲmawa koloosi ke Tipɔŋ na Atalɔti na Alowee ³⁵ na Atɔlɔti-Sofaŋ na Yasɛɛ na Yokpaha ³⁶ na Pɛti-Nimla na Pɛti-Halaŋ pə acalee. Na pá ɲmá tɔtɔɔ pə tɔla tɔtɔkɛle.

³⁷ ɛlena Lupɛŋ nýma ɲma Hɛsɔpɔŋ na ɛlale na Kiliyatayim ³⁸ na Nepo na Paali-Meyɔŋ na Sipɛma na pá ha-yɛɛ hɛla.

³⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Manasee pəyalɔ Makii nýma ná yooŋa Kalaati nýma, na pá tɔɔŋi Amolii nýma na pá caya. ⁴⁰ Pə tɔɔ ké Moisi ná yelina-wɛɛ-ti. ⁴¹ ɛlena Manasee pəyalɔ Yayii nýma náá ɛɛki Amolii nýma acalee ɛenna, na pá ha-yɛ si Yayii acalee. ⁴² Pə waali ké Nopa ná ɛɛka Kena ɛate na pəcɔlɔ nýna, na í ha-yɛɛ i hɛte si Nopa.

33

ɛsəna ɛsɛyeli nýma tɔma pa Icipiti luw waali tɔ

¹ Waatu wei Moisi na Alɔŋ pa ɛsəna ɛsɛyeli nýma ke caasi caasi tɔ, ɛsəna pa tɔma tɔɔlɔ:

² Taca ka heela Moisi ké si ɲmaa timpı timpı í sɔŋaa tɔ, haɛi lona anı a hɛla ntɔ.

³ Pənaɔa ɛsɔtu kancaalaya nyɔŋ kuyaku naanɔwa na kakpası wule, ke ɛsɛyeli nýma kula Tɛɛu acıma tɛu kufemuɔu ke Lamsɛsi na pá tɛɛki Icipiti nýma ɛsɛntaa tɔkaa si, pə cɛpa-wɛ.

⁴ Na pɛle pá tɔŋa pa kancaalaya piya mpa Taca kɔwa tɔɔ pim. ɛ lapa m̀p̀r̀ỳg̀ si pa nyi si i kɛla pa tuŋ ke tɔŋ. ⁵ Pa kula Lamsɛsi, ɛlena pá siki Sukɔti. ⁶ Pa kula Sukɔti, ɛlena pá siki Itam ke wɔlaya tɛtu nɔɔ tɔɔ. ⁷ Pa kula Itam, ɛlena pá polo Pi-Hahilotı ke Paali-Sefɔŋ ɛsɛntaa, na pá siki Mikıtɔɔli pɔtɛɛ. ⁸ Pa kula Mikıtɔɔli, ɛlena pá tɛsi tɛŋku na pá sɔw wɔlaya tɛtu na pá tɔ kuyɛɛŋ toosoɔo Itam wɔlaya tɛtu taa, na pá tala Mala. ⁹ Mala ke pa kulaa, na pá polo ɛliim, timpı hıla naanɔwa na naale, na paŋ nutoso na naanɔwa ka wɛɛ tɔ na pá siki. ¹⁰ Pa kula ɛliim, ɛlena pá siki tɛŋku kɛsɛm nɔɔ. ¹¹ Pa kula tɛŋku nɔɔ, ɛlena pá siki Siŋ wɔlaya tɛtu taa. ¹² Pa kula wɔlaya tɛtu taa, ɛlena pá siki Tɔfɔka. ¹³ Pa kula Tɔfɔka, ɛlena pa siki Alusi. ¹⁴ Pa kula Alusi, ɛlena pá siki Lefitim timpı pa laŋa lum kɔnyɔnyɔm tɔ.

¹⁵ Pa kula Lefitim, ɛlena pá siki Holɛpɔ wɔlaya tɛtu taa. ¹⁶ Pa kula Holɛpɔ, ɛlena pá siki Kıpɔlotı-Taafa. ¹⁷ Pa kula Kıpɔlotı-Taafa, ɛlena pá siki Hasɛlɔti. ¹⁸ Pa kula Hasɛlɔti, ɛlena pá siki Litıma. ¹⁹ Pa kula Litıma, ɛlena pá siki Limɔŋ-Pɛɛsi. ²⁰ Pa kula Limɔŋ-Pɛɛsi, ɛlena pá siki Lipına. ²¹ Pa kula Lipına, ɛlena pá siki Lisa. ²² Pa kula Lisa, ɛlena pá siki Kehalata. ²³ Pa kula Kehalata, ɛlena pá siki Sɛfɛɛ pɔɔyɔ. ²⁴ Pa kula Sɛfɛɛ pɔɔyɔ, ɛlena pá siki Halata. ²⁵ Pa kula Halata, ɛlena pá siki Makelo. ²⁶ Pa kula Makelo, ɛlena pá siki Tahati. ²⁷ Pa kula Tahati, ɛlena pá siki Tela. ²⁸ Pa kula Tela, ɛlena pá siki Mitıka. ²⁹ Pa kula Mitıka, ɛlena pá siki Hasemona. ³⁰ Pa kula Hasemona, ɛlena pá siki Moseloti. ³¹ Pa kula Moseloti, ɛlena pá siki Pene-Yakan. ³² Pa kula Pene-Yakan, ɛlena pá siki Hoo-Kitɔkatı. ³³ Pa kula Hoo-Kitɔkatı, ɛlena pá siki Yɔtɔpata. ³⁴ Pa kula Yɔtɔpata, ɛlena pá siki Apɔlona. ³⁵ Pa kula Apɔlona, ɛlena pá siki ɛsiyɔŋ-Kɛpɛɛ. ³⁶ Pa kula ɛsiyɔŋ-Kɛpɛɛ, ɛlena pá siki Katɛɛsi ke Siŋ wɔlaya tɛtu taa. ³⁷ Pa kula Katɛɛsi, ɛlena pá siki Hoo pɔɔyɔ, ke ɛtɔm tɛtu tɔŋa tɔɔ.

³⁸⁻³⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Taca yelaa na kɔtɔlɔ Alɔŋ kpa Hoo pɔɔyɔ taa. ɛlena í sí tɔnaɔa ɛsɔtu kakpası nyɔŋ kuyaku kancaalaya nyɔŋku wule, ke i pənaɔa nunɔwa na hiu na tooso (123) nyɔŋka taa. Pa Icipiti taa luw pənaɔa nule nyɔŋka ntɛ. ⁴⁰ Waatu ɛnɔɔti Kanaaŋ wulav wei pa yaa si, Ala na i ka wɛ ilim tɔlule mpɔtɔŋ tɔ tɔ, i nuwa ɛsɛyeli nýma tate.

⁴¹ ɛsɛyeli nýma kula Hoo pɔɔyɔ ɛlena pá siki Salɔmona. ⁴² Pa kula Salɔmona, ɛlena pá siki Punon. ⁴³ Pa kula Punon, ɛlena pá siki Opoti. ⁴⁴ Pa kula Opoti, ɛlena pá siki Ye-Apalim ke Mowapɔ tɔŋa tɔɔ. ⁴⁵ Pa kula Ye-Apalim, ɛlena pá siki Tipon-Kati. ⁴⁶ Pa kula Tipon-Kati, ɛlena pá siki Alɔmɔŋ-Tıpɔlatayim ɛsɛntaa. ⁴⁷ Pa kula Alɔmɔŋ-Tıpɔlatayim, ɛlena pá siki Apalim pulası taa ké Nepo pɔɔyɔ ɛsɛntaa. ⁴⁸ Pa kula Apalim pulası, ɛlena pá siki Mowapɔ tɛtɛka taa ké Yaatanı kiŋ ke Yeliko ɛsɛntaa. ⁴⁹ Tɔnaɔa pa sika pa coka ke Pɛti-Yesımɔti na Apɛɛli-Sitim pə heku taa.

Nti Taca sɔwa Kanaaŋ tɛtu talɔyɔ tɔ tɔ

⁵⁰ M̄p̄ȳḡȳ Tacaa tuwa Moisi ke Mowapu teteka taa ké Yaatan̄i p̄ȳḡo n̄ȳḡo ke Yeliko isentaa si:
⁵¹ Tel̄əsi Iseyeli nȳma si ye í tesa Yaatan̄i na í s̄u Kanaan̄ nȳma tetu taa. ⁵² P̄ə wee si í t̄ȳḡon̄i tetu nȳma t̄əna na í ȳk̄i p̄e yaa nȳḡətu l̄ees̄əŋ wei í laaki t̄ə, na p̄ə t̄ək̄ət̄el̄enaa. ⁵³ Na í l̄eeki pa tetu n̄ti na í caya. Mpi t̄ə, ma ha-meŋe t̄əŋi. ⁵⁴ Tete ké í ká t̄ə na í tal̄əna tetu n̄t̄əŋi m̄ə k̄peka na m̄ə l̄ul̄əŋ, na í kees̄əna m̄ə p̄ayale. ⁵⁵ P̄ə wee si í t̄ȳḡon̄i tetu nȳma t̄ənaŋa. T̄əf̄ə k̄v̄kaasaa m̄əl̄əŋi m̄ə kolontunaa ké na pá naas̄əŋi-me, isi s̄əwa ke is̄əp̄ee taa, na nȳm̄á t̄əp̄ila ke m̄ə k̄əŋk̄əməŋ taa. ⁵⁶ Ile meŋe maa lana, isi maa s̄iw si maa la-me t̄ə.

34

Iseyeli nȳma tetu toosi

¹ M̄p̄ȳḡȳ Tacaa t̄əma Moisi si: ² Tel̄əsi Iseyeli nȳma si, waatu wei í ká s̄u Kanaan̄ tetu n̄ti ma haaki-me t̄ə t̄ə taa t̄ə, t̄ə toosi nté ³ Siŋ wulaya tetu na It̄əm nȳəntu na p̄ət̄ee t̄ə. Na ká k̄p̄aŋa t̄eŋku k̄v̄s̄əp̄u, ⁴ na ká m̄əl̄əna p̄əces̄i pulasi tonton̄le p̄ət̄ee t̄ə. Uena ká polo Siŋ, na ká tiina Kateesi-Paaneya p̄ət̄ee t̄ə. Na ká m̄əl̄i Hasaa-Ataa na As̄əm̄əŋ. ⁵ Na ká kee na ká yoosina Icipiti l̄əu, na ká lu Metitelanee t̄eŋku. ⁶ Ilim t̄ət̄ule t̄ə t̄əŋa nté Metitelanee t̄eŋku in̄i. ⁷ Ilim t̄əl̄ule mp̄ət̄əŋ t̄ə nȳəŋka nté t̄eŋku k̄ul̄um in̄i, na Hoo p̄ȳȳ p̄ə h̄eku taa. ⁸ Uena ká lu Lepo-Hamat̄i na Seta, ⁹ na ká polo Sif̄əl̄əŋ, na ká lu Hasaa-In̄əŋ.

¹⁰ Ilim t̄əl̄ule t̄ə nȳəŋka nté p̄ə k̄p̄aŋa Hasaa-In̄əŋ na Sefam tetu h̄əŋl̄əȳu t̄ə. ¹¹ Uena ká m̄əl̄əna Lip̄əla ke Ayin̄ ilim t̄əl̄ule t̄ə, na ká t̄ee poolun̄ na ká polo ka yoosina Kenas̄al̄eti k̄v̄t̄eŋ, ¹² na ká polo ka lu Yaatan̄i l̄əŋ, na t̄eŋku k̄v̄s̄əp̄u. M̄ə tetu t̄ənas̄i nté.

¹³ M̄p̄ȳḡȳ Moisi tel̄əsa t̄ə t̄ənaŋa Iseyeli nȳma na í t̄asa-weŋe heeluȳu si: Tet̄v̄naa m̄p̄a Tacaa t̄əma si í t̄ə t̄ete na í t̄ala Iseyeli k̄peka p̄əŋl̄aȳaf̄ei naan̄əwa na h̄əŋl̄əȳu t̄əŋl̄e. ¹⁴⁻¹⁵ Mpi t̄ə, Lup̄eŋ na Kat̄i pa l̄ul̄əȳu nȳma na Manasee k̄pek̄əle h̄əŋl̄əȳu l̄eŋku ná t̄əma p̄ele pa nȳəntu hikuȳu ke Yeliko isentaa ke Yaatan̄i waali na ilim t̄əl̄ule t̄ə.

Tetu tallaa nȳəŋ nȳma həla

¹⁶ M̄p̄ȳḡȳ Tacaa t̄əma Moisi si: ¹⁷ K̄ət̄ul̄b̄ Ulasaa na Nun̄ p̄əyal̄u Yosuw̄ee p̄aa paas̄əna tetu tal̄ȳu. ¹⁸ Pá k̄p̄a p̄aa k̄pek̄əle nte t̄ə taa ké nȳȳȳu tu wei í ká paas̄əna-we t̄ə. ¹⁹ M̄p̄a m̄p̄a p̄aa k̄p̄a m̄p̄u t̄ə pa həla nt̄ə: Yuta k̄pek̄əle taa nȳəŋ nté Yefune p̄əyal̄u Kal̄ep̄u. ²⁰ Simiȳəŋ nȳənt̄e taa nȳəŋ nté Amihuti p̄əyal̄u Semuw̄eli. ²¹ P̄encam̄ee nȳənt̄e taa nȳəŋ nté Kisilon̄ p̄əyal̄u Ulat̄i. ²² T̄əŋ nȳənt̄e taa nȳəŋ nté Yokili p̄əyal̄u Puki. ²³ Yos̄eef̄u p̄əyal̄u Manasee nȳənt̄e taa nȳəŋ nté Ifoti p̄əyal̄u Han̄əȳeli. ²⁴ Yos̄eef̄u p̄əyal̄u naale nȳəŋ If̄əlayim nȳənt̄e taa nȳəŋ nté Sif̄itan̄ p̄əyal̄u Kemuw̄eli. ²⁵ Sapul̄əŋ nȳənt̄e taa nȳəŋ nté Paanak̄i p̄əyal̄u Uisaf̄an̄. ²⁶ Isakaa k̄pek̄əle taa nȳəŋ nté As̄əŋ p̄əyal̄u Pal̄ət̄əȳeli. ²⁷ As̄ee nȳənt̄e taa nȳəŋ nté Selomit̄i p̄əyal̄u Ahihuti. ²⁸ Nef̄ət̄ali nȳənt̄e taa nȳəŋ nté Amihuti p̄əyal̄u Pet̄aȳeli.

²⁹ M̄p̄a Tacaa l̄əsaa si pá t̄ala Kanaan̄ tetu ke Iseyeli k̄peka nȳma t̄əŋl̄e.

35

Lefii nȳma acal̄ee

¹ M̄p̄ȳḡȳ Tacaa ȳəŋt̄ə Moisi ke Mowapu t̄et̄ek̄əle taa, ke Yaatan̄i p̄əŋo n̄ȳḡo ke Yeliko isentaa si: ²⁻³ Tu Iseyeli nȳma si pá c̄ela Lefii nȳma ke acal̄ee nna pa l̄əsa pa tet̄v̄naa taa t̄ə, na p̄ə n̄əŋk̄ila. Na pá c̄aya acal̄ee taa na pá tiikiŋi pa t̄əla ke hal̄əm̄naa taa. ⁴⁻⁵ Is̄əna í ká mayasi n̄əŋk̄ila an̄i a w̄əŋ t̄əŋl̄ə: P̄ə s̄un̄av̄ icat̄e koloosi na p̄ə pukina ilim t̄əl̄ule t̄ə t̄əŋo m̄eet̄əl̄ənaa nas̄əle na nun̄əwa (500), na ilim t̄ət̄ule t̄ə ké mp̄u. P̄ə mp̄ət̄əŋ na p̄ə n̄t̄əŋəŋ t̄ə t̄əŋəŋ mp̄u. Uena í mayasi p̄aa h̄əŋl̄əȳu ŋku ku t̄ə ké m̄eet̄əl̄ənaa iȳaŋa (1000) iȳaŋa (1000) ke t̄əm̄ liŋiti na p̄ə c̄ə icat̄e na p̄ə t̄ə. ⁶ Na pá c̄ela Lefii nȳma ke acal̄ee naatoso. A taa ké ye p̄ə ȳuk̄əna ȳul̄u na í ku í t̄əŋt̄ələ í ká tu k̄p̄ul̄ȳu. Na p̄ə s̄əəs̄i acal̄ee nule na naale t̄ət̄ə. ⁷ P̄ə k̄p̄ənt̄a acal̄ee p̄ələf̄ei naan̄əwa na p̄ə n̄əŋk̄ila. ⁸ Paa k̄pek̄əle nte tu ha Lefii nȳma ké na p̄ə kees̄əna t̄ə tetu t̄əu.

Yulokulaa kpɔlvɔv tɔtɔle acalɛɛ

⁹ M'pɔg'ɔ Tacaa tɔma Moisi si: ¹⁰ Telɛsi lɛyeli nyɔma si, ye i tɛsa Yaatanɔ na i sɔv Kanaan tɛtv taa, ¹¹ ilɛ i lɛsi acalɛɛ wɛna i ká la yulokulaa mpa pɛ yɔkɛnaa tɔ pa kpɔlvɔv tɔtɔle tɔ. ¹² Na pɛle pa yɛlaa i taa lɛɛti-wɛ na pá tá huuta pa tɔm. ¹³ Acalɛɛ naatosɔ kɛ i ká lɛsi. ¹⁴ Tooso na Yaatanɔ ilim tɛlɔle tɔɔ, na tooso kɛ Kanaan tɛtv taa. ¹⁵ Ye lɛyeli tv yaa caɣalɔ kɛ pɛ yɔkɛnaa na i kú yulɔ, ilɛ pɔntɔ se na i polo a taa natɛli tɛ taa, na i tó kpɔlvɔv.

¹⁶⁻¹⁸ Ye nɔɣɔlv mɔpa i tɔɣɔntɛle kɛ nyɔɣɔlvɔv yaa k'pátɔg'ɔ, yaa i yaɣa-i pɛle na i si. I kɛ yulokulɔ kɛ, pɛ wɛɛ si pá kv-i. ¹⁹ Sɛtv yulɔ siyisiyi ká pɛɛkɛna kulɔ na i lɛɛti-i. ²⁰⁻²¹ Ye kulɔ ka tɔkɛna-i na natɛli kɛ i taa, yaa pa wɛna tɔma na kolɔɲa, ilɛna i mɔpi-i ŋkumle, yaa i tusi-i, yaa i yaɣa-i pɔlv na i sí. I kɛ yulokulɔ kɛ, pɛ wɛɛ si lɛɛtɔlv i hika-i i kv-i.

²²⁻²³ Ntanyi pɛ yɔkɛɣɛna yulɔ na i tusi lɛlv, yaa pɛle, yaa pɔlv fiti i niɲ taa na pɛ yaɣa-i. Pɛcɔ pa taa yoo, yaa i tɔka-i na i taa. ²⁴ Ilɛ huɔlaa ka tɛɲ pɛ kɔsɛsutɔ kɛ, na pá huɔ pa tɔm nti. ²⁵ Na pá kenti kulɔ tɔɔ na pá mɔɲna-i i kpɔlvɔv tɔtɔle, na i saali tɛna.

Halɛna kɔtulɔ sɔsɔ wei i laki tɛmlɛ kɛ waatɔ unɔ tɔ i sɛm. ²⁶ Ama ye i luwa icatɛ nte tɛ taa na i tɛsi tɛ tɔɲa ²⁷ na lɛɛtulɔ hiki-i, i nɔkaa i kɔyɔ-i kɛ na i tɔm ta si. ²⁸ Pɛ nyɔvɔv ntɛ si kulɔ i caɣa kpɔlvɔv tɔtɔle tɛna, halɛna kɔtulɔ sɔsɔ sɛm. Pɛle pɛ waali kɛ i pɛsɛɣi na i lu na i mɛli i tɛ.

²⁹ Paa lɛyɛ i wɛɛ, yaasi inɔɣi mɛna mɛ piya piya i ká tɔki.

³⁰ I kaa mɔ yulɔ kulɔm aseeta na i kɔna yulokulɔ tɔm. Pɛ wɛɛ si pá tala naale. ³¹ Pɛ fɛi si i mɔ kuhav na i yelev yulokulɔ kɛ kɔyɔ. Pɛ wɛɛ si i kv-i kɛ. ³² Pɛ fɛi tɔtɔ si i mɔ kuhav na i tó yulokulɔ kɛ kpɔlvɔv tɔtɔle na kɔtulɔ sɔsɔ sí, ilɛna i mɛlɛna-i i tɛ.

³³ Yulokulɛ pilisiyi tɛtv kɛ. Ilɛ pɛ fɛi si i pilisi tɛtv nti tɛ taa i wɛɛ tɔ. Ye yulɔ kɔwa i tɔɣɔntɛle, pɛ wɛɛ si pá kú inɔɣi na pɛcɔ pɛ kpiisi pɛ asilima. ³⁴ Pɛ fɛi si i pilisi mɛ tɛtv. Mpi tɔ, Tacaa má, ma wɛ mɛ hekv kɛ.

36*Pɛɛlaa mpa pa tɔki pa nyɔma kpancoou tɔ pa tɔm*

¹ M'pɔg'ɔ Yosɛɛfv pɛyɔlv Manasee, na Manasee pɛyɔlv Makii, na Makii pɛyɔlv Kalaati lulɔvɔv nyɔɔɲ nyɔma pola Moisi na lɛyeli kpekɛ nyɔɔɲ nyɔma kin ² na pá tɔ si: Waatɔ wei Tacaa tɔwa Moisi si i tɔ tɛtɛ na i tala lɛyeli nyɔma kɛ tɛtv tɔ, i suwa tɔtɔ si, i cɛla tá tɛɛtv Selofati tɛtv kɛ i pɛɛlaa. ³ Ama ye pa saawa kpekɛle lentɛ taa, pa tɛtv pasɛɣi tá kpekɛle nyɔntɔ tɔɔ kɛ na pɛ sɔsɔ lentɛ tɔɔ. ⁴ Na pɛ kɔma na pɛ tala cɛrv pɛnaɣa, pa nyɔntɔ lu tɛkpataa kɛ tá kpekɛle tɔɔ na pɛ sɔsɔ pa nyɔntɛ kɔfate tɔɔ.

⁵ M'pɔvɔle Tacaa heela Moisi si: Telɛsi lɛyeli nyɔma si Yosɛɛfv lulɔvɔv nyɔma wɛna tampana. ⁶ Ye pa sɔla wei pa saa-i. Ama pɔ wɛɛ pa kpekɛle taa tó kɛ. ⁷⁻⁹ Ilɛ paa kpekɛle nte tɛ tɛtv ká caɣa tɛ tɛcaɣale, tɛ kaa sɔsɔ lentɛ nyɔntɔ tɔɔ. M'pɔ tɔtɔɣɔ ye kpekɛle natɛli tɛ alɔ nɔɣɔlv i wɛna tɛtv pɛ wɛɛ si i saa i caa kpekɛle lulɔvɔv tv kɛ.

¹⁰⁻¹¹ M'pɔg'ɔ Selofati pɛɛlaa Mala na Tiisa na Hokɛla na Milika na Nowa pa saawa pa caa taalɔnaa pɛyɔlaa kɛ pa kpekɛle taa, isɔ Tacaa ka kɛɛsvɔv Moisi tɔ. ¹² Yosɛɛfv pɛyɔlv Manasee lulɔvɔv nyɔma ntɛ. Ilɛna pa tɛtvnaa nti pa hikaa tɔ tɛ saali pa caa kpekɛle taa.

¹³ Kiin na kɔsɛsutɔ nti Tacaa telɛsa lɛyeli nyɔma, na Moisi nɔɣɔ kɛ Mowapɔv tɛtɛkɛle taa, kɛ Yaatanɔ nɔɣɔ kɛ Yeliko isɛntaa tɔɣɔle.

KUSƏSUTU LELBYU TAKƏLAYA Kutulu

Takəlaya kanə ka taa ké Moisi lela kusəsutunaa mpa Iso ka towa lseyeli nyóma ke liw takəlaya taa tó. Ka taa tótó wé təmnaa mpa Moisi heela lseyeli nyóma tó. I tóssa-wé si Iso sɔla-weyə sɔsəm. Haləna í na-wé pá pɛli nɔɔ ke wulaya tetu taa, na í kenti pa tó. I hulawé tótó si Iso tike nté Iso, nɔɔlv í fɛi tótó, í ká sɔli-í ké na luyu kulɔmɔɔ, na mə ləsaɣa suu-í təmammam, na mə toma təna (6:4-5).

Isəna pa faya Kusəsutu Lelbyu takəlaya tó:

Moisi faaci kancaalaya nyəŋ, titite 1:1-4:43

Moisi faaci naale nyəŋ, titite 4:44-28:68

Moisi faaci tooso nyəŋ, titite 28:69-30:20

Yosuwee lɛtɔɔv ke Moisi lonte, titite 31

Moisi kawəɣaɣa, titite 32

Moisi koola lseyeli nyóma tənaya kɔpantɔ, titite 33

Moisi səm təm, titite 34

MOISI KUYƏŋTUTU KANCAALAYA NYƏNTU

¹ Təmnaa mpa mpa Moisi heela lseyeli yəlaa tənaya wulaya tetu taa, na pécó pá tesəyi Yaatanɔ pəɔ ke Sufi isentaa, na Palan na Tofeli na Lapan na Hasaləti na Ti-Sahari pa heku taa tɔɔlɔ. ² Pa liw Holepu^a na pá kpaɣa Itəm puyɔ mpaav tó, kuyeyə naanɔwa na kulɔmɔɔv ke pa lapa, haləna Kateesi-Paaneya. ³ Pa Icipiti liw pənaya nule nyəŋka, isətu naanɔwa na kulɔm nyəŋ kuyaku kancaalaya nyəŋku taa ké Moisi heela lseyeli nyóma ke nti Tacaa ka tu-í si í teləsi-wé tó. ⁴ Waatu wei í yooowa na í kəli Amolii nyóma wulaw Sihon wei í ka wé Həsəpəŋ icatə taa tó, na Pasan nyəŋ Oki wei í təkaya kawulaya ke Asetaloti na Itəlei pa acaləe tó tó.

⁵ Saa wei pa wé Mowapɔ tetu taa, na pá ta tesəta Yaatanɔ pəɔ tɔɔ Moisi caala kusəsutu tənə tó təm ke sɛyɛsɔv si:

Isə ha lseyeli nyóma ke nɔɔv si pá tɛ

⁶ Waatu wei tu wé Holepu puyɔ kin təna tɔɔ Tacaa yəɔtəa si, tó taanə təna tɔcam. ⁷ Pə tó tó, tó kpesi na tó polo pulasi hɔɔləŋ taa timpi Amolii nyóma wɛɛ tó. Na pə cəlo Kanaan nyóma tetunaa taa ké pə kpaɣav Yaatanɔ kacəka, na pulasi hɔɔlvɔv, na tetəkəle, na Nəkɛfi, na tənku Metitəlanee imalav ke Kanaan nyóma tetu taa tó. Na Lipan, haləna pəɔv sɔsaɣa Ifəlati. ⁸ I nawaa, mə niŋ taa ké ma tú tetu təna. Mpu tó, í polo na í mu-ti. Tacaa ka yəɔtəna tuunav ké si í ká ha-təyi mə caanaa Apəlaham na Isaaka na Yakəpu, na pɛle pa lɔlvɔv nyóma tənaya pa waali.

Moisi kpaɣ ke huvlaa

⁹ Ḿpúyú Moisi tóma si: Maa heela-meyə Holepu puyɔ kin si maa pəsəyi na má paasəna-meyə ma tike. ¹⁰ Mpi tó, Tacaa mə Iso lapaya na í huki, na sanə taa í wé paɣalə isu isətlɔŋasi. ¹¹ Mə caanaa Iso Tacaa í yele na í sɔsɔi hukuyu ke təm iyaya (1000). Na í kooli-meyə kɔpantɔ isu í ka suw nɔɔv tó. ¹² Isənaya maa pəsi ma tike na má səɣəli mə səɣəla na mə wahalanaa na mə yoon? ¹³ Í ləsi mə kpeka taa ké ləmayasəe nyóma na mpa pa nyóma yaasi na pa hətə yaawa tó, na má kpa-weyə mə nyuyv nyóma. ¹⁴ Halí í cə-m si ma kumayasətu nti tó wé teu. ¹⁵ Ḿpúyú ma kpa mpe inɔ pa taa ləmayasəe nyóma mpa pa həla yaawa tɔɔv yəlaa iyaya (1000) nyuyv nyóma, na nunɔwa (100) nyuyv nyóma, na nule na naanɔwa nyuyv nyóma, na naanɔwa nyuyv nyóma. Na má kpa mpa pə kaasaa tó pa taa ké paa kpekəle nte tó akewenaa.

^a 1:2 Holepu: Holepu na Sinayi hətə kulɔmtəle ke.

16 Ulena má tú mə təm hoolaa si ye təm mayana mə tətunaa ke pa taa pa tike, yaa mə na caɣalaa, í welisi tə taa ké teu na í təŋ isəna tampana səŋaa tə, na í huu-ti. 17 I taa fayasi yəlaa ke mə hoolenaa taa. Paa toŋtu paa konyəntu, pə wɛɛ si í nuna-wɛɛɛ. I taa see yəlaa. Mpi tə, Iso həte taa ké í huukəna. Nti tə wɛ-mɛɛɛ katɛ ilɛ í kəna-ti na má nu. 18 Waatu inəxi ma tu-mɛɛɛ nti nti í ká la tə.

Fenlaa tiluyu ké Kanaaŋ tetv taa

19 Pə waali ké tə kola Holepu puɣu isu Tacaa ká heeluyu-tu tə, na tə faya wulaya tetv anaam asola nyəntu nti, isu í nyəm tə. Amolii nyəma puɣu mpaav ke tə kpaɣaa na tə tala Kateesi-Paaneya.

20 Halı ma heela-mɛ si í tapə Amolii nyəma puɣu ŋku tá Iso Tacaa ha-tu təɣɔɛ. 21 Iso tuwa tetv tənaya mə niŋ taa ké. I kuɫi na í mu-ti na tə pəsi mə nyəntu, isu mə caanaa Iso Tacaa ka heeluyu-mɛ tə. I taa nyá. Pəyele mə laŋa í taa ŋmaa paa pəcɔ.

22 Tənaya mə təna í kəma ma kiŋ na í təŋ si: Tə tili apalaa ke tá nəɣɔ təɔ, na pá fen tetv nti na pá hólí-tuɣu mpaav ŋku tu kpaɣa tə. Na acalɛ nna nna tu tala tə. 23 Mpuɣú ma sama mə ləmayasɛɛ anı. Ulena má ləsi mə kpeka taa ké yulu yulu ké yəlaa naanwa na naale. 24 Mpe inı pa tɛna na pá fayana puɣu taa. Haləna Isəkəli tɛtəkəle na pá fen-ti. 25 Mpuɣú pa koola tetv nti tə taa kuɫuɫu na pá kpeŋna. Na pá keesi-tu si tetv kuɫantv ke tá Iso Tacaa haaki-tu. 26 Paa na mpv tə, í lapa laŋkpusəŋ na í kisi tə taa ké pote isu mə Iso Tacaa ka heeluyu-mɛ tə. 27 Haləna í suv kuɫtuɣv ke mə coka taa si: Tacaa u caaki-tu təɣɔ i ləsa-tuɣv Icipiti na í kəna-tuɣv Amolii nyəma tetv taa si pɛle pá wakəli-tv. 28 Ulena í tasəxi si tə polo le? Mə tətunaa ná yəlaa mə apalvtv si: Tetv nti tə yəlaa taɣalaa ké. Pəyele pa kəla-tv, na pa acalɛ ké səsəna na a koloosi kaləsəna isətənuɣv. Halı tə tu ná a taa ké Anakı tooko luluɣv nyəma.

29 Ma heeliyi-mɛ si í taa seliyina-wɛ. Pa təm í taa kpa-mɛɛɛ səɣəntv. 30 Tacaa mə Iso wei i wɛ mə nəɣɔ təɔ, i mayamaya i ká yoonə mə nəɣɔ. Isu i tɛm lapv na í nana mə isɛ ke Icipiti 31 na wulaya tetv taa tə. Tənaya i paasəna-mɛ isu yulu nuɫuɣv i pu təɣɔ mə mpaav təna taa. Haləna mə tate ke cəne. 32 Paa na mpv tə, í tá tú naani ké Tacaa mə Iso. 33 Pəyele inı i ka tənayana mə nəɣɔ təɔ. Na i pɛəkəxi-mɛɛɛ təsuulɛnaa ke mə təntɛ waatu. Na í huɫəxi-mɛɛɛ kəkə ke ahoɔ, na í naaki mpaav. Ilim ulɛna í wɛɛ ŋmuntv taa na mıı tənəxi.

34 Tacaa níı mə kuɫtuɣv, ulɛna pááná kpa-i na í yəɣəti na í tuu si: 35 Yəlaa mə í kəla isayatu. Pə təɔ ké pa luluɣv looŋa kanɛ, ka taa nəɣəlv kaa suv tetv kuɫantv nti ma tuuwa si maa ha mə caanaa tə. 36 Ye pə taya Yefune pəyalv Kalepu paasi. I na i luluɣv nyəma ke máá ha tetv nti í fenja mpv təɣɔ timpi i nuna-m teu tə.

37 Tacaa muna Moisi maya pááná ke mə təɔ, haləna í tə si ma kaa feli nəɣəle ke tetv nti tə taa. 38 Ama Nuŋ pəyalv Yosuwee wei i ké ma təmle tv tə i tike i ká pona. Maa səsı-i apalvtv. Mpi tə inı i ká yelina na tetv nti tə pəsi lɛɣɛli nyəma nyəntv. 39 Mə piya mpa pa isɛ ta nyaaləta isəntə, na í təŋ si kolontunaa ká pááná tə, mpe páá suvna tə taa. Mpi tə, mpeɣɛ máá ha-ti, na tə pəsi pa nyəntv. 40 Ama mıı keesi isɛ na í fayana wulaya tetv taa, na í polo tənku kuɫɛɛm.

41 Tənaya í cəwa si: Hai, tá təm səpəna Tacaa. Pənɛntɛ tu kpa pa təɔ na tə yoonə-wɛ isu tá Iso yəɣətuɣv tə. Mpuɣulɛ paa mə taa wei i kpaɣa i yoou wontu na í ləli na í mayasi mə taa si í ká kpa pulaya təlɛv. 42 Kəna Tacaa si má heeli-mɛ si: I taa kpa mə kolontunaa təɔ si í yookina-wɛ. Mpi tə, ma fɛi mə hekv. I taa yele na pɛle pá kv-mɛ. 43 Maa tɛma-mɛɛɛ-təxi heeluyu. Ama í tá ké ŋkraŋuɣv, na í kisi Tacaa təm na í kpa puɣv nyuɣv taa təkaa. 44 Kəna Amolii nyəma mpa inı paa wɛ puɣv taa təna tə pá lu mə təɔ, na pá tú mə waali isu tuŋ. Na pá kv-mɛɛɛ pə kpaɣav Itəm tə, haləna Hooma. 45 I kəma na í məli na í wiina Tacaa ulɛna, ilɛ i kisi nuv. 46 Mpv pə yelina na í caɣa Kateesi-Paaneya na pə taanı səsəm.

2

¹ M̄p̄ȳḡȳ t̄ə məlaa na t̄ə kpaɣa tenku kuseem mpaav ŋku ku pukina wulaya tetu taa t̄ə, isu Tacaa ka yəɣət̄ȳv t̄ə. Na t̄ə c̄əw̄ It̄əm p̄ȳv taa na p̄ə taan̄i.

Iseyeli nyóma t̄ante ke ilim t̄alule t̄əw̄ tetvnaa taa

² K̄elena kuyaku nakuli Tacaa t̄ə-m si: ³ Ama í tu c̄əw̄a p̄ȳv k̄une t̄əcam. P̄ə t̄əw̄ t̄ə, í ha mə use na ilim nt̄əɣ̄ŋ t̄əw̄. ⁴ I heeli ȳlaa si í t̄əŋna mə k̄əɣ̄ɔpiya Isav nyóma mpa pa we It̄əm^a t̄ə pa tetu t̄əŋa t̄əw̄. P̄ele pa t̄e ká s̄v̄na-me yáá. Ama í la-we na laakali, ⁵ í taa kpa pa t̄əw̄. Ma kaa ha-meȳe tetu nt̄əɣ̄i paa h̄əɣ̄oliim si í fel̄i n̄əh̄əle mayamaya. Mpi t̄ə, ma t̄ema It̄əm p̄ȳv ŋkuȳv Isav ke hav si kú p̄əsi i pulv. ⁶ P̄ə wee si í yana mə liȳtee ke t̄əɣ̄onaya na l̄vm mpi í ká t̄əɣ̄ə na í nȳəw̄ t̄ə. ⁷ Mpi t̄ə, Tacaa mə Is̄ə koola-meȳe k̄upantv ke mə niŋ t̄əma t̄əna taa ké. P̄əyele i nyóma t̄ante nte í t̄əŋ wulaya tetu anaam ine i taa t̄ə t̄ə t̄əw̄. P̄ənt̄ə taa, p̄usi nule kele mə Is̄ə Tacaa in̄i i we mə waali, na í t̄a la-ŋ pulv.

⁸ M̄p̄ȳḡȳ t̄ə c̄əla Isav nyóma mpeye It̄əm na t̄et̄ek̄əle mpaav na Ilati na Is̄əȳŋ-kepee nȳəŋku t̄əw̄. Ilena t̄ə t̄e na t̄ə t̄əŋna Mowapu wulaya tetu t̄əw̄. ⁹ M̄p̄ȳḡȳ Tacaa heela-m si: I taa kpa Mowapu nyóma t̄əw̄ si m̄əna-we í yoo. Mpi t̄ə, ma kaa ha-meȳe pulv̄ȳv pa tetu taa. L̄əwt̄i l̄vl̄ȳv nyóma Mowapu nyóma ke ma hawa Aa icate si pá nȳən̄əɣ̄i pa pulv̄v.

¹⁰ Imim nyóma ka c̄əɣ̄ana icate n̄t̄ə t̄ə taa ké hatoo l̄ŋ. Paa we p̄aȳale ké na pá ké tookonaa isu Anak̄i nyóma, na pá we t̄əŋ. ¹¹ L̄elaa ná nȳən̄əɣ̄a-weɣ̄e Lefayi nyóma ké isu Anak̄i nyóma. Ama Mowapu nyóma ná yaakaya-weɣ̄e Imim nyóma. ¹² Holi nyóma ka c̄əɣ̄ana It̄əm icate taa ké hatoo l̄ŋ taa. Ilena Isav nyóma ná k̄piisi-we na pá mv̄ pa tetu, isu Iseyeli nyóma ka m̄ȳv̄v pa nȳəntv nti Tacaa ha-we t̄ə.

¹³ P̄ənent̄e í kul̄i na t̄ə t̄əsi Selet̄i l̄əw̄v isu Tacaa ká heeluȳv-tv t̄ə. Ilena t̄ə t̄əsi Selet̄i l̄əw̄v. ¹⁴ T̄ə kul̄ȳv K̄ateesi-Paaneya t̄ə p̄usi p̄ələf̄ei nule ke t̄ə t̄əwa, na p̄əc̄ó t̄ə t̄əsi Selet̄i l̄əw̄v ŋku. P̄ə lapa m̄p̄ȳḡȳ si pa t̄əna mpa pa ké yoolaa ke waatv in̄i t̄ə, p̄ə l̄əsi pa looŋa t̄əna na pá sí isu Tacaa ka yəɣ̄ət̄ȳv t̄ə. ¹⁵ M̄p̄ȳḡȳ Tacaa tv yoolaa mpeye niŋ na í kv̄-we. Hal̄əna pa k̄pek̄əle t̄əna t̄e.

¹⁶ Yoolaa mpe pa s̄əpa pa t̄ənaya pa k̄pek̄əle taa, ¹⁷ Ilena Tacaa heeli-m si: ¹⁸ N̄əw̄n̄əw̄ ké í ká t̄əsi Mowapu tetu t̄əŋa, na í t̄əŋna Aa icate, ¹⁹ na í k̄p̄ət̄əna Amoni nyóma tetu. Ama í taa kpa Mowapu nyóma t̄əw̄ si mə na-we í yoo. Mpi t̄ə, ma kaa ha-meȳe pulv̄ȳv pa tetu taa. L̄əwt̄i l̄vl̄ȳv nyóma Amoni nyóma ke ma ha-ti si pá nȳən̄əɣ̄i pa pulv̄v.

²⁰ Ȳlaa nȳən̄əɣ̄a tetu nt̄əɣ̄i Lefayi nyóma nȳəntv ké. Mpi t̄ə, mpe in̄i paa w̄enna t̄ə taa ké hatoo l̄ŋ na Amoni nyóma yaaki-weɣ̄e Sams̄umi nyóma. ²¹ Paa we p̄aȳale ké na pá ké tookonaa, isu Anak̄i nyóma, na pá we t̄əŋ. M̄p̄ȳḡȳ Tacaa k̄piisa-we na Amoni nyóma n̄əɣ̄ə na pá l̄eeti pa l̄onte. ²² M̄p̄ȳḡȳ Tacaa ka lapa Isav l̄vl̄ȳv It̄əm nyóma mpa paa we Seyii t̄ə. Waatv in̄əɣ̄i i k̄piisa Holi nyóma na pa n̄əɣ̄ə na í t̄əɣ̄əni-we na í su It̄əm nyóma ke pa l̄onte ke hal̄əna saŋa. ²³ M̄p̄ȳḡȳ Kaf̄ət̄əw̄ Filiisi nyóma ná luwa na pá t̄əɣ̄əni Afi nyóma mpa paa c̄əɣ̄a acalisi taa hal̄əna Kasa ke Metitelanee tenku n̄əɣ̄ə t̄ə, na pá l̄eeti pa lona taa.

²⁴ P̄ə waali ké Tacaa t̄əma si: I kul̄i na í t̄əsi Al̄ən̄əŋ l̄əw̄v. Ma t̄ȳɣ̄i Amolii tv Sihon̄ wei i ké H̄es̄əp̄əŋ nyóma wulav t̄ə, na i tetu ke mə niŋ taa. I yooŋa-i na í l̄eeki i tetu. ²⁵ P̄ə kpaɣav saŋa t̄ə, maa yelee na antulinya piit̄imnaa nuk̄i mə s̄əɣ̄əntv na pá nyaŋna-me. Ye pa nu mə t̄əŋ pa s̄v̄ seluȳv na laŋwak̄əlle.

Wulav Sihon̄ tetv l̄eek̄ȳv

²⁶ Ketem̄əti wulaya tetu taa ké ma tila H̄es̄əp̄əŋ wulav Sihon̄ kin̄ na aȳeenee t̄əm si: ²⁷ Hat̄ȳv n̄əɣ̄ə na t̄ə t̄əŋ mpaav kul̄vm̄ȳv na t̄ə fayana nyá tetu taa, t̄ə kaa hel̄i tiili. ²⁸ Ta liȳtee ke tu yana t̄əɣ̄onaya na l̄vm mpi tu nȳəw̄ t̄əna t̄ə na t̄ə t̄e. ²⁹ Isav nyóma mpa pa we It̄əm h̄əɣ̄ol̄ȳv taa t̄ə na Mowapu nyóma mpa pa we Aa nȳəŋku taa t̄ə pa ha-t̄ȳv mpaav na t̄ə fayana pa tetu taa. P̄ə waali ké tu t̄əsi Yaatan̄i p̄əɣ̄ə na t̄ə polo tetu nti Tacaa ta Is̄ə haaki-tv t̄ə t̄ə taa. ³⁰ Ama Tacaa lapa wulav Sihon̄ ke laŋk̄pus̄əŋ na í kisi si t̄ə taa t̄əŋna i t̄e. Is̄ə lapa-i m̄p̄ȳḡȳ si í tv-i t̄a

^a 2:4 It̄əm: Seyii na It̄əm h̄əte kul̄vmt̄əle ké.

nin taa na té təɣɔ ɪ tetv isu pə wɛv saŋa isəntə tə. ³¹ M̄p̄r̄ȳḡȳ Iso heela-m si: Saŋa waali ma tuwa wulav Sihon na ɪ tetv ke mə nin taa ké, í lɛkɪ-tí. ³² Ilena Sihon na ɪ yoolaa təna pá lu si pa yookina-tuyv Yahasi. ³³ Ama Tacaa tá Iso tv-ɪ tá nin taa na té kú ɪ na ɪ piya na ɪ yəlaa təna. ³⁴ Ilena té lɛkɪ ɪ acalɛɛ təna, na té kpiisi apalaa na alaa na piya. Mpi tə, Tacaa təŋsa-wɛɣɛ mpusi ké. ³⁵ Ama təla na acalɛɛ nna tə lɛka mpv tə a taa wontunaa ke tá kpaɣaa na té suna tá ti. ³⁶ Pə kpaɣav Alwɛɛ ke Alənəŋ ləɔv nəɣɔ na ɪcate nte tə wɛ tetɛkələ taa tə, haləna Kalaati tə, tə ta kpiisi kolunɔ ɪcate natəli. Tacaa tá Iso tv a tənaya tá nin taa ké. ³⁷ Ama tə ta tokina Amoni nyəma tetv ké. Paa nti tə mala Yarəki ləɔv na puyv taa acalɛɛ, na lona nna a təna ta Iso Tacaa kisina-tv tə.

3

Wulav Oki tetv lɛkvyv

¹ M̄p̄r̄ȳḡȳ tə kpaɣa mpaav na té kpana Pasan təɔ. Ilena təna wulav Oki na ɪ yəlaa təna pa lu ta təɔ si pa yookina-tuyv Itəlei. ² Ntəna Tacaa heeli-m si: I taa nyana-ɪ. Ma tuyi í na ɪ yəlaa na ɪ tetv tənaya mə nin taa. I lana-ɪ isu í lapəna Amolii nyəma wulav Sihon wei ɪ ka wɛ Həsəpəŋ ɪcate taa tə. ³ Tampam pələ na tá Iso Tacaa tasa wulav Oki na ɪ yəlaa tənaya tá nin taa ké tuyv, na té kv-wɛ. Pa taa nəɣəlv ta fiti. ⁴ M̄p̄r̄ȳḡȳ tə lɛka pa acalɛɛ təna, paa kulvmtələ tə ta fiti. A ka wɛ acalɛɛ nutoso ké. Pə kpaɣav Aləkəpi həɣəlvuyv təna tə na Pasan tetv taa timpri Oki təkaya kawulaya tə. ⁵ Paa ŋmawa acalɛɛ anəɣi teu ké, na a koloosi kulaa na a Kampvnaa ke nyəɣətv. Pə kaasa lenna tətəɣə tuutuuma, a fɛi koloosi. ⁶ M̄p̄r̄ȳḡȳ tə kpiisa pa təna isu tə lapv Həsəpəŋ wulav Sihon acalɛɛ taa tə. Na té kú apalaa na alaa na piya. Mpi tə, Tacaa ka təŋsa-wɛɣɛ mpusi ké. ⁷ Ama pə yela təla na acalɛɛ taa wontu ilena táa kpaɣa na té suna tá ti.

Kalaati tetv talvyv

⁸ M̄p̄r̄ȳḡȳ pə lapa waatv inɪ ɪ taa, na té lɛkɪ Amolii awulaa naale tetv. Mpe inɪ paa wɛna Yaatanɪ ilim təlule təɔ ké. Pa tetv nté pə kpaɣav Alənəŋ ləɔv tə, haləna Hɛɛməŋ puyv. ⁹ Sitəŋ nyəma ná yaakaya-kuyv si Siliyon. Na Amolii nyəma náa yaaki-ku si Senii. ¹⁰ Oki kawulaya acalɛɛ nna tə lɛkaa təɣələ pulasi taa tetɛkələ acalɛɛ təna. Na Kalaati na Pasan tetv təna haləna Saləka na Itəlei pə tetv. ¹¹ Wulav Oki tike ka kəna Ləfayi nyəma kakaasaya. I sətv atakaa ké nyəɣəlvuyv ké, na ɪ taɣələŋ wɛ məɛtələnaa liyiti na həɣəlvuyv, na ɪ wəŋ ke məɛtələnaa naale. Halɪ ɪ wɛ Amoni nyəma ɪcate səsəələ Lapa taa.

¹² Waatv wei tə lɛka tetv nti ilena má ha Lupəŋ na Katɪ nyəma ke pə kpaɣav Alwɛɛ tetv, na pə cəɔ Alənəŋ ləɔv tə, na pə kpeŋna Kalaati puyv həɣəlvuyv acalɛɛ. ¹³ Ilena má cəla Manasee kpekələ həɣəlvuyv lɛŋku ke Kalaati tetv kukaasətv na Oki kawulaya nyəntv təna ke Pasan tetv taa. Pá yaakaya Aləkəpi nyəntv na Pasan nyəntv ke Ləfayi nyəma tetv ké. ¹⁴ M̄p̄r̄ȳḡȳ Manasee kpekələ taa tv Yayii lɛka Aləkəpi tetv ke Pasan taa. Haləna Kesuli nyəma na Maakatɪ nyəma pa tetv toŋa. Ilena pá laɣasi-yɛɣɛ hətɛ si Yayii acalɛɛ, na pá yaaki-yɛɣɛ ŋp̄r̄ȳḡȳ haləna saŋa. ¹⁵ Ntəna má há Manasee kpekələ tv Makii ləlvuyv nyəma ke Kalaati həɣəlvuyv. ¹⁶ Na Lupəŋ na Katɪ pə nyəma ke Alənəŋ na Kalaati pə həkv həɣəlvuyv. Tə toŋa nté Alənəŋ ləɔv na pə tɛɛ təɔ. Tə na Amoni nyəma pa nyəŋka nté Yarəki ləɔv. ¹⁷ Ilim tətule təɔ toŋa ná mala Yaatanɪ tetɛkələ ke Kenesalɛti lvcayam na tɛŋku kusəpv pə həkv taa ké. Haləna ilim təlule təɔ ké Pisika puyv luyv.

¹⁸ Waatv inɪ ɪ taa ké Moisi heela-wɛ si: Mə Iso Tacaa tv mə nin taa ké Yaatanɪ ilim təlule tetv si té pəsi mə nyəntv. Ilə mə taa yoolaa təna í kpaɣa mə yoov wontu na í tɛɛ Iɛɣɛli nyəma ke nəɣɔ. ¹⁹ Mə alaa na mə piya na mə kaləkəŋ tike ká cəɣana acalɛɛ nna ma ha-mɛ isəntə tə a taa. Mpi tə, mə nyəma si í wɛna kaləkəŋ tuutuuma. ²⁰ Pə wɛɛ si í səna mə tɛtvnaa ke ŋp̄r̄ȳḡȳ. Haləna Iso yelev na pələ pá hiki pa tetv isu mə hikuyv mə nyəntv ke Yaatanɪ pəɣə na waali cənɛ tə. Waatv inəɣi paa mə taa wei ɪ ká məli ɪ maɣamaya ɪ tetv nti Tacaa ha-ɪ tə tə taa.

²¹ M̄p̄ȳḡȳ Moisi t̄oma Yosuwee si: N nana nyá isəpee ke pə təna mpi Tacaa mə Isə lapəna Amolii awulaa naale inı t̄o. M̄p̄u inı t̄ot̄əȳo Tacaa ka lana awulaa m̄pa pa t̄əna n ka yoona p̄əȳo waali t̄o. ²² I taa nyana-we. M̄pi t̄o, Tacaa mə Isə ká yoona na mə n̄əȳo.

Moisi kaa s̄v̄v̄ Kanaaŋ tetv̄ taa

²³ Waatu inı i taa ké ma wiikayana Tacaa si: ²⁴ Isə Tacaa, nyá ton̄ na nyá s̄ə̄s̄ə̄ntv̄ ke n hula nyá t̄əmle t̄u má. M̄pi t̄o, paa is̄ə̄taa yaa at̄e, nyá saala n̄əȳəlv̄ i f̄ei si i keekəna nyá t̄əma s̄ə̄s̄ə̄na, yaa nyá k̄ək̄əlv̄ nyəmnaa pan̄e. ²⁵ Ie hai Isə, ma k̄pa nyá yule. Yele na má t̄esi Yaatanı na má na tetv̄ k̄əpantv̄ nti, na t̄ə pulasi na Lipaŋ p̄əəŋ. ²⁶ M̄p̄ȳḡȳ Tacaa taa k̄pana-m mə maɣamaya mə nyuyv̄ t̄ə, na í kisi-m nunav. Haləna í t̄ə-m si: Ma kawa. Taa tasa-m ȳəȳət̄ənav ke t̄əm nti. ²⁷ K̄v̄li na n̄ k̄pa Pisika p̄əȳo nyuyv̄ taa na n̄ kusı is̄e na n̄ nyəni na n̄ c̄ə. Ama ma kaa yele na n̄ t̄esi Yaatanı ke t̄esuyv̄ maɣamaya ké. ²⁸ Ama teləsi Yosuwee ke ma kulap̄əle na n̄ s̄ə̄s̄i-ı apalv̄t̄v̄. M̄pi t̄o, inı i ká t̄əna ȳəlaa pan̄e ȳə n̄əȳo na í tana-weȳe tetv̄ nti n ka nawa m̄p̄u t̄o.

²⁹ Pə k̄p̄aȳav̄ waatu inı t̄əȳo t̄ə c̄aya tetek̄əle taa t̄əna ȳa P̄eti-P̄eȳə is̄əntaa.

4

Moisi seyesəyi Iseyeli nyəma si pá t̄əki Isə kusəsutv̄

¹ M̄p̄ȳḡȳ Moisi tasaa si: P̄ə̄n̄ənt̄e Iseyeli nyəma me í nu kusəsutv̄ na kut̄ut̄utv̄ nti ma seyesəyi-me t̄o. I laki-ti na p̄ə ha-meȳe weesuyv̄. Ilena í m̄v̄ tetv̄ nti mə caanaa Isə Tacaa haaki-me t̄o. ² Ama p̄ə wee ké si í t̄əki Tacaa mə Isə kusəsutv̄ is̄u ma keesuyv̄-meȳe-ti t̄o. I taa s̄ə̄s̄i yaa í pasa pulv̄ȳv̄ t̄ə t̄ə. ³ I nana mə isəpee ke mpi Tacaa lapa ȳəlaa m̄pa pa luŋa t̄uyv̄ ŋku pa yaa si Paali-P̄eȳə t̄o. I ta yele-we na pa weesiŋ. ⁴ Ama mə nyək̄əlv̄əna Tacaa mə Isə, ilena í yele-me na mə weesiŋ ke haləna saŋa.

⁵ Ma seyesa-meȳe kusəsutv̄ na kut̄ut̄utv̄ is̄u Tacaa Isə t̄u-m t̄ə si, í t̄əki-ti na í laki tetv̄ nti í puki m̄ȳv̄ t̄ə t̄ə taa. ⁶ Ye í t̄əka-ti na í laki-ti, piitimnaa lel̄aa m̄pa paa nu t̄ə t̄əm t̄ə p̄á nyəni-meȳe l̄əmaɣas̄e nyəma na layat̄v̄naa na pá t̄əŋ-me si: Ama piitim s̄ə̄s̄ə̄m p̄ə̄n̄e p̄ə w̄əna l̄əmaɣas̄e na layat̄v̄. ⁷ P̄ə̄p̄ə̄t̄v̄ f̄ei lelen̄ piitim s̄ə̄s̄ə̄m nap̄əli p̄ə f̄ei na p̄ə w̄əna t̄uyv̄ na k̄o nuk̄əna-we is̄u tá Isə Tacaa nuk̄əȳv̄na t̄aya saa wei t̄ə wiikina-ı t̄o. ⁸ Yaa piitim s̄ə̄s̄ə̄m mpi p̄ə w̄əna kut̄ut̄utv̄ na kusəsutv̄ na t̄ə t̄əŋa teu is̄u nti ma t̄əŋna-meȳe tel̄əsv̄ȳv̄ ke saŋa is̄ənt̄ə t̄ə?

Holepv̄ p̄əȳv̄ t̄ə t̄əm kukulutu

⁹ Ama kul̄əmt̄v̄ ké si í f̄eŋ teu na í t̄əki p̄ə t̄əna mpi í nana mə isəpee t̄o. I taa s̄ə̄ t̄ə taa kul̄əmv̄ȳv̄. Ama í keesi-t̄əȳi mə piya na mə saalənaa. ¹⁰ I t̄ə̄s̄i k̄ȳȳak̄v̄ ŋku í s̄əŋa mə Isə Tacaa is̄əntaa ké Holepv̄ p̄əȳv̄ kin̄ na íl̄e i heeli-m si má koti mə t̄əna, na íl̄e í tel̄əsi-meȳe i t̄əm na í k̄p̄el̄əmi i nyamnav na í seyesı m̄p̄ȳḡȳ mə l̄əlv̄ȳv̄ nyəma t̄o. ¹¹ M̄p̄ȳḡȳ í tuusaa na í k̄p̄ət̄əna p̄əȳv̄ luɣu, na kul̄e k̄o t̄əŋna k̄ək̄ə m̄ȳv̄ ke kemkem. Na is̄əŋm̄v̄ntv̄ susaa na s̄ək̄p̄et̄v̄ȳv̄ nyalaa. ¹² Tacaa ȳəȳət̄aȳana-meȳe k̄ək̄ə ŋke ka taa ké, na í nuk̄i i n̄əȳo. Ama u naaki-ı, i n̄əȳo tike ke í nuk̄aya. ¹³ M̄p̄ȳḡȳ i hula-meȳe mə na-ı mə n̄əȳo p̄ēlv̄ȳv̄ na í t̄u-m̄e si í t̄əki i kusəsutv̄ naan̄w̄a. Na í ŋma-t̄əȳi p̄ēe k̄paatanaa naale t̄ə.

¹⁴ Waatu inı í taa ké Tacaa t̄u-m si má huli-meȳe kusəsutv̄ na kut̄ut̄utv̄, na í t̄ək̄əȳi-t̄əȳi teu ke tetv̄ nti t̄ə taa í sv̄v̄ki si t̄ə p̄əsi mə nyəntv̄ t̄ə.

Tuŋ t̄əm laakali lap̄ənav

¹⁵ I taa s̄ə̄ si k̄ȳyaŋku Tacaa ȳəȳət̄aȳana-meȳe Holepv̄ p̄əȳv̄ t̄ə t̄ə i n̄əȳo tike ke í nuwa, í ta na i maɣamaya. ¹⁶ Ie p̄ə taa k̄ə̄ na í wak̄əli mə ti na t̄uyv̄ nak̄v̄li k̄v̄ lupu, paa apalv̄ yaa alv̄ l̄ēsv̄ȳv̄. ¹⁷ Paa at̄e k̄p̄ənt̄e nat̄əli, yaa sumaya. ¹⁸ Paa tete wontu, yaa tinte nat̄əli t̄ə l̄ēsv̄ȳv̄ si í s̄eeki. ¹⁹ I f̄eŋ teu, p̄ə taa k̄ə̄ na í kusı mə is̄e si í tek̄iȳi ilim, yaa is̄ə̄t̄v̄, yaa is̄ə̄t̄v̄lv̄ŋasi p̄ə taa pulv̄, yaa í laa-wi. Antulinya ȳəlaa lel̄aa ke mə Isə Tacaa yela t̄əle t̄ə taa. ²⁰ Ama me ile, inı i l̄ə̄s̄ə̄na-meȳe Icipiti mamala taa si, í p̄əsi i ȳəlaa t̄əsiȳisiȳi is̄u í w̄ev̄ saŋa is̄ənt̄ə t̄ə.

²¹ Ilena í m̄v̄na maya p̄ááná ke mə nyuyv̄ t̄ə. Haləna í tuu si ma kaa t̄esi Yaatanı na má f̄eli n̄ə̄h̄əle ke tetv̄ k̄əpantv̄ nti i haaki-me si t̄ə p̄əsi mə nyəntv̄ t̄ə t̄ə taa. ²² Ye ma ile Yaatanı

pəγə na cəne təə kə maa si ma kaa təsi-ke. Ama mu təsi na tetu kupantu nti tə pəsi mə nyəntu. ²³ Mpu tə, í feñ mə təyi teu na í taa kəə na í səə nəγə ηka mə na mə Iso Tacaa í pəelaa tə. Na pə kəə na nəγəlv lu tyyu na í layasi Iso lonte si í lunjiyi. Mpi tə, Iso kisina-meγe pə tənaya mpyə. ²⁴ Tacaa mə Iso we kə isu kəkə ηka ka nyaki pə təna təmelemele tə. Pécó í kisa pa kpi í na tyyu nakuli.

²⁵ Ye í taanə tetu nti tə taa na í ləli piya na saalənaa, í taa wakəli mə ti na tun lupu yaa mpi Tacaa kisaa təγə lapu, na pə kraasi í pááná. ²⁶ Isətənyu na tetu nté ma aseeta nyéma. Ye í lapa mpu, isu səm kpiisa-meγe ləñ ke tetu nti tə taa í puki cayale ke Yaatanı waalı tə, í kaa taanı təna. ²⁷ Tacaa ká yasi-meγe piitimnaa taa kə, na pə kaasi-meγe pəciuu tike ke təna. ²⁸ Tənaya í ká lunjiyi yəlaa saaka taasi na pəe wenaya tun tə. Pécó tun inı u naaki, u nukı, u təkı, u nu puləpu səsəñ. ²⁹ Təna tətəγə í ká pəeki Tacaa mə Iso. Ama ye í pəkəna-ı na isəle kusəemele na mə ləsaγa suv-ı təmamam í ká na-ı. ³⁰ Pə təna mpi ma kəesa-me isəntə tə, ye pə mayana-me na í suv lañwakəlle taa, ile í tayanı Tacaa mə Iso kə nunav. ³¹ Mpi tə, í kə pətətəle tu kə. I kaa lə-me yaa í wakəli-me, yaa í səə nəəsi nsi í ka su mə caanaa na tuunav tə si təə.

Iseyeli nyéma nyulelen

³² I mayasi mə taa na í na si, too Iso lapu yəlv ke tetu təə na pə suna sañə tə, í pəeki antulinya təna taa na í na si, kəkəlv nəγəlv í tema lapu isu inə í taka na nəγəlv nu? ³³ Yəlaa napəli pa tema Iso nəγə nuw ke kəkə taa isu mə nukəy isəntə tə, na pəntənaa wəna weesin na? ³⁴ Too tə, tyyu nakuli kv tema piitim napələyi ləsvu ke lempri hekv na mayasəñ na kəkəlv təma na piti nyəna na səγəntu nyəna na yəuu isu Tacaa mə Iso lapu-meγe Icipiti tetu taa na í nana mə isəpee tə? ³⁵ Mə tu kəna pə tənaya mpu pə aseeta nyéma. Mpi tə, í cəkənaa si Tacaa tike kəna mə Iso pə ta kaasi nəγəlv. ³⁶ Hatoo isətəa kə í seγesəna-me si í nyi. Ilena í hólí-meγe í kəkə səsaya ke tetu təə na í nu í nəγə ke ka taa. ³⁷ I səəla mə caanaa kə na í ləsi pa ləlvu nyéma ke pa waalı na í ləsi-meγe í mayamaγa ke Icipiti taa na í toñ səsəñ. ³⁸ I təγəñəna mə nəγə ke piitimnaa mpa pa kəla-meγe pəγale na toma tə. Na í kra-me na í ləeti pəle pa lona taa, si pa tetu í pəsi mə nyəntu isu í naakəy sañə isəntə tə. ³⁹ I nyi sañə kuyaku kəne na í təkı mə taa si Tacaa tike nté Iso kə isətəa na atə, nəγəlv í fei tətə. ⁴⁰ Na í təñəyi í kusəsutu na í kutətutu isu ma huləy-meγe sañə isəntə tə. Ilena pécó mənə mə piya í nu lelen na mə weesuyu tayalı teu kə tetu nti í haaki-meγe isəntə tə tə taa.

Yəlvəlaa kəlvu tətəle

⁴¹ Mpyə Moisi ləsa acaləe tooso na Yaatanı ilim təlule təə. ⁴² Ilena pá pəsi-yeγe yəlaa mpa pə yəkəğəna na pá kvyi pa təγəntəlenaa tə pa kəlvu tətəle. ⁴³ Luyəñ nyéma kəlvu tətəle nté Pesəe icatə ke wulaya tetu tontəñle təə. Katı nyéma nyəntə nté Laməti ke Kalaati tetu taa. Manasee nyéma nyəntə nté Kolan ke Pasan tetu taa.

MOISI KUYƏYƏTUTU NAALÉ NYƏNTU

⁴⁴⁻⁴⁵ Kiin na kutətutu na kusəsutənaa mpa Moisi tələsa Iseyeli nyéma ke pa Icipiti taa luw waalı təγəlv. ⁴⁶ Yaatanı pəγə na ilim təlule təə kə tətəkəle taa kə Pəti-Peyəə isəntəa kə pə tənaya mpu pə lapa. Amolii nyéma wulav Sihon wei Moisi-we pa ηmakəlaa tə í tetu taa kəle. ⁴⁷ Ilena pá ləeki í tetu na pá kəñna Pasan wulav Oki nyəntu. Awulaa mpe pa naale paa wəna Yaatanı pəγə waalı na ilim təlule təə. ⁴⁸ Pa tetu ka pəna mpyə pə krayav Alwəe ke Aləñəñ ləə nəγə tə. Haləna Siyəñ puyə ηku pa yáa si Həeməñ tə. ⁴⁹ Ntəγəle mpu na Yaatanı pəγə na ilim təlule təə. Haləna tenku kusəpu, na pə polo puyə Pisika luyə.

5

Kusəsutu naanwa

¹ Mpyə Moisi kota Iseyeli nyéma təna na í tə-we si: I nu kusəsutu na kutətutu nti ma tələsəyi-meγe sañə isəntə tə. I kəpələmi-ti na í təkı-təyi teu na í lakı. ² Tá na Tacaa tá Iso tə pəela nəγə kə hatoo Holəpu puyə. ³ Na ka ta ke tá caanaa mpa pa tema səpu tə pa tike pa

təm. Ama na tá mpa tə wena tá ise ke saŋa isəntə tə tá nyəntu tətəyɔ. ⁴ Tənaya kəkə mukaya puɣu, na Tacaa yəɣətəna-meɣe ka taa na í nuki ɪ nəyɔ. ⁵ Haləna í na-ke na səyəntu kra-me na í kpisi ku tɔɔ ké krau. Uena má səŋ mə na Tacaa mə heku, na má teləsi-meɣe nti Tacaa yəɣətəna tə si: ⁶ Maɣale mə Iso Tacaa, má ləsəna-meɣe Icipiti tetu taa ké mə yomle taa. ⁷ I taa nyəntu nəyɔlɔyɔ Iso tətə. ⁸ Pə́cɔ́ í taa lu pulɔ lɛɛsuyɔ si í laaki. Paa mpi pə we hatoo isətəa yaa atɛ cəne yaa lom tɛ tɔ. ⁹ I taa lun tɪŋ ɪnɪ, yaa í lapɪ-ɪ təmle natəli. Mpi pə tɔɔ tɔ, maɣale mə Iso Tacaa. Ma kisaa si í taa kpɪ má na tɔyɔ nakulɪ. Ye wei í kisa-m, ma lɛɛtəyɪ-ɪ na má kpeŋna ɪ piya, na pa saalənaa. Na pə polo pa lələŋ loosi isu tooso yaa liyiti. ¹⁰ Ama wei ɪ caaki-m na í təkəyɪ ma təm tɔ, ma kooliyɪ ɪlɛyɛ kɔpantɔ ké na pə polo ɪ lələŋ loosi iyisi iyisi. ¹¹ I taa yaaki mə Iso Tacaa má ma hətɛ ke yem yem. Mpi tɔ, ma kaa yeke wei ɪ yaaki ma hətɛ ke yem yem təyɔ saləka tɔyɔ. ¹² I paasəna kuyaku kɔhɛɛsuyɔ ke teu na í nyəntu-kuyɔ ma nyəŋku isu ma heela-me tɔ. ¹³ Mə təmle kuyɛɛŋ nté naatoso, na ɪ taa ké í ká la mə təma təna. ¹⁴ Ama naatosompəɣələya nyəŋku kəna mə Iso Tacaa kuyaku kɔhɛɛsuyɔ. Təmle natəli tə fɛɪ lapɔ ke ku wule. Paa mə maɣamaya, yaa mə pəyalaa yaa mə pɛɛlaa, yaa mə yomaa, yaa mə muɔlaa maɣamaya. Paa mə naaŋ yaa mə kraŋasi, yaa mə tɔla taa natəli. Pə weɛ si mə yomaa í heɛsi kuyaku ŋkuyɔ isu mɛ. ¹⁵ I tɔɔsi si mə maɣamaya í ka ké yomaa ke Icipiti tetu taa ké ɪpɔyɔ, na mə Iso Tacaa ɪnɪ í ləsi-me na ɪ toŋ səsəŋ. Pə tɔɔ ké ma tu-me si í təkɪ kuyaku Kɔhɛɛsuyɔ ŋku. ¹⁶ I seeki mə caanaa na mə toonaa isu mə Iso Tacaa tu-me tɔ. Uena mə weesuyɔ tayali na í cayana mə təyɪ tetu nti ɪ ha-me tɔ tə taa. ¹⁷ I taa ku yulɔ. ¹⁸ I taa la wasaŋkalətu. ¹⁹ I taa ŋmulɪ. ²⁰ I taa yəɣətɪ nti í tá ná təyɔ nəyɔlɔ tɔɔ. ²¹ I taa nyulɪ mə təyəntɛle alɔ, yaa ɪ təyaya, yaa ɪ taale, yaa ɪ yom yaa ɪ nav yaa ɪ kraŋaya, yaa ɪ pulɔpɔ.

²² Saa wei puɣu mukaya kəkə, na isəŋmuntɔ na səkpeɔyɔ nyalaa tɔ, kusəsutu tənɛyɛ Tacaa sukayana nəyɔ səsaya ke ka taa, na mə samaa təna nu, ɪ ta səsɔsi natəli. Uena í ŋmaa-təyɪ pɛɛ kraatanaa naale tɔɔ, na í cɛɛ-m.

Iso kuyəɣətɔtu teləslɔ Moisi

²³ Waatu wei í nu Iso nəyɔ ŋkɛyɛ səkpeɔyɔ tɛɛ, na puɣu náá təŋna kəkə ke muɣu tɔ, mə lələŋ nyəŋ nyəma na mə taa səsaa təna kpətəna-m, na pá yəɣətɪ si: ²⁴ Ta Iso Tacaa húlá-tuyɔ ɪ teeli na ɪ səsəntu na tə nu ɪ nəyɔ ke kəkə taa. Saŋa nté tə nawa si Iso yəɣətəyənə yulɔ na í tá sí. ²⁵ Ue nəŋnəw pepe tɔɔ ké pə weɛ si tɔ si? Mpi tɔ, kəkə səsaya kanɛ kaa nyaya-tuyɔ, ye ta Iso təŋna-tuyɔ yəɣətənaɪ isu tə səpa. ²⁶ Tampana tɔɔ, yulɔ wei ké Iso weesuyɔ tu tɛma yəɣətənaɪ ke kəkə taa isu ta nukuyɔ isəntə tə na pɔntɔ wena weesuyɔ? ²⁷ Pə tɔɔ tɔ, Moisi, kpətəna Tacaa na ɪ nu ɪ kuyəɣətɔtu, na ɪ teləsi-tu na tɔ mú na tɔ lá.

²⁸ ɪpɔyɔ Tacaa cəwa si: Ma nuwa yələa mpe pa kusələmɔtu. Pa wena tampana. ²⁹ Ue ye páá wééná ləmayasələ tənɛ ɪnəyɪ tam na pá nyaŋna-m na pá təkəyɪ ma kusəsutu, halɪ pá na pa piya paa heɛsa tam tɔɔ. ³⁰ Mpu tɔ, Moisi polo na ɪ heeli-we si: Paa wei í məli í cacaku tɛɛ. ³¹ Ama Moisi nyaa caya ma kiŋ na má keɛsi-ŋ tə təna nti ma caa si ɪ tu-we tɔ, na kutɔtɔtu na kusəsutu nti n ká seɣɛsi-we tɔ, na pá təkɪ-təyɪ tetu nti ma ha-we tɔ tə taa.

³² ɪpɔyɔ Moisi təma si: I paasəna teu na í laki nti nti pə su-meɣe mpu tɔ. I taa heləna ŋwaŋ yaa mpələ. ³³ Mpaav ŋku Tacaa mə Iso húlá-me tɔ ku taa ké í ká təŋ teitei. Uena mə weesiŋ tayali na í heɛsi tetu nti ɪ haaki-me tɔ tə taa.

6

Kusəsutu taa səsəntu

¹ Mə Iso Tacaa kiŋ na kusəsutu na kutɔtɔtu nti ɪ təma si má seɣɛsi-me təyɔlɔ. Ntəyɪ í ká təkɪ tetu nti pə ha-me tɔ tə taa na í laki. ² Mpu pu yelina na í nyaŋna-ɪ na mə na mə piya na mə saalənaa í təkɪ ɪ kusəsutu na ɪ kutɔtɔtu təna na mə weesiŋ tayali. ³ Mpu tɔ, Iseɣɛli nyəma mɛ í nu-ti na í laki-ti. I ká cayana mə ti na í ləlɪ na í huki səsəm isu mə caanaa Iso Tacaa ka heeluyɔ-me tɔ. Saa ɪnəyɪ ɪ təma si í ká ha-meɣe tetu nti tə taa təyənaya na kɔpantɔ təna tɔlaa təhɔ tɔ.

⁴ Iseyeli nyáma me í nu. Tacaa tike nté tá Iso, nəyǝlv fei tǝtǝ. ⁵ I ká sǝli-ı k  na luyu kulǝmuyv, na m  l sasi sǝv-ı t mamam, na m  toma t na. ⁶ I taa sǝ ı kusəsutu nti ma tuyv-mey  saŋa is ntǝ tǝ, t  taa kulǝmuyv. ⁷ I hul yi-t yi m  piya, p c  paa ı we t yaya, yaa ı t ŋ mpaav, yaa ı h ntaa, yaa ı kulaa, ı kpel m yi-ti. ⁸ I tamsi-t yi m  niŋ taa na m  tokuŋ taa, na ı taa sǝ-ti. ⁹ I ŋmaa-t yi m  kutuluŋ kamp naa na m  acal e n n sı t .

P  fei si Iseyeli ı sǝ ı Iso t 

¹⁰ Tacaa m  Iso k  s si-mey  n n  k  tetv nti ı ka heela m  caanaa Ap laham na Isaaka na Yak rvu sı ı ka ha-we t . Na ı t y  acal e s s na ke faalaa, ¹¹ na a taa t esi na sı taa suwa wontunaa k pama mpa ı t  suuli t . Na l k naa mpa ı t  huli t , na l seŋ na Olifi tuŋ wei ı t  tuu t  ı tawa. ¹² Waatu wei ı k  t y  na ı haya t  ı la laakali na ı taa sǝ Tacaa wei ı l sa-mey  Icipiti tetv taa ke yomle taa t  ı t . ¹³ Tacaa m  Iso k  ı k  nyaŋna, in yi ı k  laki t ml  na ı tuukina ı h te. ¹⁴ P  fei sı ı t ŋ y laa mpa pa hekv taa ı we mpv t  pa tuŋ. ¹⁵ Mpi t , m  Iso Tacaa kisa kp rvu. I p  n  k  huuna-me na ı kpiisi-mey  tetv t . ¹⁶ I taa mayasi Tacaa m  Iso sı ı naaki ı waali isu ı k  lapv Masa t . ¹⁷ I t ŋ ı kiŋ na ı kusəsutu na ı kut t t  nti ı tu-me t  ¹⁸ na tampana na ı laki mpi p  we-ı teu t . Ilena ı nu leleŋ na ı t y  tetv k pampantv nti ı heelina m  caanaa na tuunav sı ı ka ha-me t . ¹⁹ Hal na ı t y ni m  kolontunaa t na ke m  n y  t  isu ı y y tuyv t .

²⁰ Ye k yakv nakuli m  piya p ssa-me sı: Pepe t  k  ta Iso Tacaa su-mey  kiŋ na kusəsutu na kut t t  t ne? ²¹ Ie ı k  c -we sı: Icipiti wulav ka t k na-tuyv yomaa ke ı tetv taa, ilena Tacaa ce-tv na ı t ŋ. ²² T  nawa piti t ma s s na na k k l  ny na s y ntv ny na nna ı c s na Icipiti ny ma na Icipiti wulav na ı y laa t na t . ²³ Ilena ı l si-tuyv t na na ı pona tetv nti t  taa ı ka heela t  caanaa na tuunav sı ı k  ha-tv t . ²⁴ M p y  ı tu-tv sı t  t ki ı kusəsutu t na na t  nyaŋna-ı na t  nukı leleŋ ke tam. Ilena ı sı t  weesıŋ isu ı lapv saŋa is ntǝ t . ²⁵ Ye t  t ŋ yi ı kusəsutu t naya teu isu ı suw t , ı lanle k  heena ta t nte k .

7

Iseyeli ny ma k  Iso y laa

¹ M p y  Moisi tasaa sı: Waatu wei Tacaa k  t y ni piitimnaa s s m t ŋ ny m naatosomp y laya, ilena ı cele-mey  pa tetv. Nt y le Hiti na Kilikası na Amolii na Kanaaŋ na Peliisi na Hifi na Yepusi p  tet naa. ² I k  t  piitimnaa mpeye m  niŋ taa na ı k li-we, na ı kpiisi-we. P  fei sı ı weena pa p t t le na m  na-we ı peeli n y  nak li. ³ M  na-we ı taa kp ntı akpayale taa. I taa ha m  peela ke pa p yalaa, yaa ı caa pa peela ke m  p yalaa. ⁴ Mpi t , ye ı lapa mpv, isu pa tolisa m  piya na pele p  t ŋ tuŋ. Ilena Tacaa mv-me na p  n  na ı kv-mey  kpakpaa. ⁵ Ama p  wee k  sı ı wak li pa t laal naa, na ı y ki pee kulalaana, na ı setı pa tesikası na ı nyayasi pa tuŋ ke k k . ⁶ M  Iso Tacaa ny n yi-mey  ı ny ma k . Inı ı l s na-me sı ı p sı ı y laa ke antulinya piitimnaa hekv.

Iso t ka teu ke ı n y  p elvyv

⁷ P  taya isu ı tee piitimnaa t naya payale t y  Tacaa luyv s v-me na ı l si-me. Halı meyele piitim s kpeem ke lempti taa. ⁸ Ama ı luyv we-mey  na ı s li sı ı t ki n y  ŋka ı ka su m  caanaa t . Na ı ce-mey  Icipiti wulav yomle taa na ı t ŋ s s ŋ na ı l si-me.

⁹ P  wee sı ı nyı sı Tacaa tike nt  Iso. I t ka ı n y  suw k  na ı paas y na mpa pa s l yi-ı na p  t k yi ı kusəsutu t  hal na pa l lvŋ loosi iyaya (1000). ¹⁰ Ama ı h ŋ mpa paa caa-ı t  pa ŋkpaŋ ke kpakpaa, na ı kpiisiyi-we. ¹¹ Mpv t , ı t ki kiŋ na kusəsutu na kut t t  nti ma tu-mey  saŋa is ntǝ t  na ı laki-ti.

¹² Ye ı nukı Tacaa kut t t  na ı t k yi-ti na ı laki-ti Tacaa m  Iso k  t ki n y  p elvyv na k pantv nti ı ka sı m  caanaa na tuunav t . ¹³ I k  s li-me na ı kooli-mey  k pantv ke tetv nti ı ka heelina m  caanaa na tuunav sı ı k  ha-me t  t  taa. Ilena m  na m  t la ı huki. Na t  l li-mey  t y naya pee na nim na sul m. ¹⁴ Iso k  kooli-mey  k pantv na p  k li piitimnaa

təna. Pa kaa na mə tɛyɛ kaalɔlɔyɔ, paa apalɔ yaa alɔ yaa tətɛ. ¹⁵ Tacaa ká hatələna-meyɛ Icipiti taa kutəmɛɲ isayɔɲ unɪ ɪ təna. Ama ɪ ká tɔ-ɪ mpa paa caa-mɛ tɔ.

¹⁶ ɪ ká kpiisi piitimnaa təna mpa Tacaa ká tó mə niɲ taa tɔyɔ, ɪ taa wɛɛna pa pətətəle. Pécó pə fɛi sɪ ɪ tɔɲ pa tɔɲ, tɔfɔ pə kpa-mɛ ɪsu katəka na pə kɔ-mɛ.

Tacaa kentiyi ɪ yɔlaa

¹⁷ Ntanyɪ ɪ ká mayasi mə taa sɪ piitimnaa mpe pa tɛɛ-meyɛ payale. ɪ kaa nyɪ ɪsəna ɪ ká la na ɪ tɔyɔni-wɛ tɔ. ¹⁸ ɪ taa nyana-wɛ. ɪ tɔsɪ pə təna mpi mə ɪsɔ Tacaa lapa Icipiti wulav na Icipiti tetɔ təna tɔ. ¹⁹ ɪ nána mə ɪsəpəle ke wahalanaa mpa ɪ tɔ-wɛ tɔ, na piti təma na kəkəlɔ nyəna wena ɪ lapa na ɪ ləsi-meyɛ Icipiti tetɔ taa na toma tɔ. Mpu unɪ tətɔyɔ ɪ ká lana piitimnaa mpa pa sɔyɔntɔ ɪ wɛna mpu tɔ. ²⁰ Tacaa mə ɪsɔ ká tɔ-wɛyɛ tɔntɔnyaməɲ, na paa pa taa lɛlaa ká fiti na pá ɲmɛli, ɪ ká kɔ pa təna. ²¹ Pə tɔɔ ɪɛ, ɪ taa nya-wɛ, mə ɪsɔ səsɔ wei pa nyaɲna tɔ ɪ wɛ mə waali ké. ²² ɪ ka tɔyɔni piitimnaa mpeyɛ pəcɔ pəcɔyɔ. ɪ kaa kpiisi-wɛyɛ nɔyɔ kulɔmɔyɔ. Pə taa kɔɔ na taale wontu huki tetɔ taa na tɔ kulɪ mə tɔɔ. ²³⁻²⁴ Mə ɪsɔ ká tó pa na pa awulaa ke mə niɲ taa, na pa tɛɛ sɔvkəna-mɛ, haləna ɪ kpiisi-wɛ. Pa kaa kpaɔa mə tɔɔ ké nyulɔyɔ. Pəyɛle nɔyɔlɔ kaa tasa pa awulaa mpe pa həla ke tɔsɔyɔ. ²⁵ ɪ ká wɔ pa tɔɲ kusaakəɲ ke kəkɔ. Ama ɪ taa nyuli pə tɔɔ wɔla na liyitee ke kɔɔlɔyɔ. Mpi tɔ, pə ké mə ɪsɔ Tacaa ke mpusi ké. Pu kpa-meyɛ ɪsu katəka na pə kɔ-mɛ. ²⁶ Pə fɛi sɪ ɪ sɔvna mpusi nyəm mpi pə taa pulɔyɔ mə tɛɛsɪ taa, na pə pəsi-meyɛ mpusi nyəma. Pə wɛɛ sɪ ɪ nyəni-wəyɪ acaalətv ké na ɪ kisi-wɪ na ɪ wakəli-wɪ.

8

ɪseyɛli nyəma layatɔ tasuyɔ ke wɔlɔyɔ tetɔ taa

¹ Mprɔyɔ Tacaa tasaa sɪ: Pə wɛɛ sɪ ɪ tɔki ma kusəsutu nti ma su-meyɛ saɲa ɪsəntɔ tɔ na ɪ laki-ti. Mpu pɪi lana na ɪ wɛɛna weesuyɔ na ɪ huki. Na ɪ tɔyɔ tetɔ nti ma heela mə caanaa na tuunav sɪ maa ha-mɛ tɔ. ² ɪ tɔsɪ tɔntɛ nte mə ɪsɔ Tacaa ma ma tɔ-meyɛ wɔlɔyɔ tetɔ taa ké pusi nule tɔcɔ tɔ tɔ tɔ. Ma tɔ-meyɛ kɔnyɔɲ ɲkɔyɔ sɪ ma naaki sɪ ɪ caaki ma kusəsutu tɔkɔyɔ yáa u caaki. ³ Kɔnyɔɲ ɲkɔ kɔ waali ké nyəyɔsɪ líi-mɛ, haləna ma tɔɔ-mɛ na manna. Mə caanaa yaa mə taa nɔyɔlɔ taa nyɪ tɔyɔnɔyɔ ɲke. Ma lapa mprɔyɔ sɪ ɪ cekəna sɪ pə taya tɔyɔnɔyɔ tike ke yɔlɔ ka hikina weesuyɔ. Ama na tɔm nti tɔ lukəna ɪsɔ nɔyɔ taa tətɔyɔ. ⁴ Na mə tɔntɛ katatəlayɔ ɲkɛyɛ pusi nule unɪ, mə wontu kususuutu ta cəli. Pécó mə nɔɔhɛɛ ta mulɪ. ⁵ Pə wɛɛ ké sɪ ɪ cekəna ké sɪ mə ɪsɔ Tacaa ma ma həɲ mə ɲkpaɲyɔyɔ ké ɪsu yɔlɔ seɣesuyɔ ɪ pəyɔyɔ tɔ. ⁶ ɪ tóki ma kusəsutu na ɪ tɔɲ ɪsu ma caaki tɔ, na ɪ nyaɲna-m.

ɪsɔ kpaaləyɪ ɪseyɛli nyəma sɪ pá tɔlv ɪ tɔm ke tetɔ kupantɔ taa

⁷ Mpi tɔ, mə ɪsɔ Tacaa ma maa yele na ɪ sɔv tetɔ kupantɔ taa. Pusi kpeɲ tɔ taa ké na lɔm seɛlaa huki yem ké tɛtɛka na pulasi taa. Na luna ke paa timpi. ⁸ Na tɔ taa tətɔyɔ tɔyɔnɔyɔ na tɔɲ kulɔlɔɲ ɪsu wei pa yaa sɪ lesɛɲnaa na fikinaa na kəlenatiyee na olifinaa tɔ pə tawa na tɔɲ nim. ⁹ Təɲɔyɔ ɪ ká tɔyɔ na ɪ haya. ɪ kaa laɲ pulɔpɔ. Na ɪ ləsəyɪ nyəyɔtv ke pɛɛ taa, na nyəyɔlɔyɔ kusɛɛmɔyɔ ke pulasi taa. ¹⁰ ɪ wɛɛkəna tɔyɔnɔyɔ ke mprɔyɔ atələfɔ, ɪɛna ɪ seɛki mə ɪsɔ Tacaa ke ɪ na tɔmle ke tetɔ kupantɔ nti ɪ ha-meyɛ mpu tɔ tɔ tɔ.

¹¹ ɪ la laakali pə taa kɔɔ na ɪ sɔɔ Tacaa mə ɪsɔ ma ma tɔɔ, na ɪ yele ma kiɲ na ma kusəsutu na ma kutɔtɔtv nti ma hɔla-meyɛ saɲa ɪsəntɔ tɔyɔ lapɔ. ¹² ɪ ká kɔɔ na ɪ wɛɛna mə tɪ na ɪ tóki na ɪ haki. Haləna ɪ ɲmá tɛɛsɪ kupanɲsɪ na ɪ caɔyɔ. ¹³ Mə tɔla təna ká huki na ɪ wɛɛna liyitee, na wɔlanaa, na mə wɛnɔv təna sɔsəyɪ tam. ¹⁴ ɪ kpa mə tɪ, na pə taa kɔɔ na ɪ lá kalampaanɪ na ɪ sɔɔ Tacaa ma ma tɔɔ. Pécó ma cɛpəna-mɛ na ma ləsi-meyɛ Icipiti yomle taa. ¹⁵ Má tiikina-meyɛ wɔlɔyɔ tetɔ anaam ɪsɔyɔv ɪnɛ ɪ taa ké pəcɛɲnaa na pəcɛsɪ həkɔ taa. ɪ kɔma na ɪ tala wɔlɔyɔ taa na lɔm fɛi tɔ, má tɔləna seɛlv tɔɔ ké kukpamɔyɔ tɔɲ nyəɲkɔ taa. ¹⁶ Ma caləna-meyɛ manna wei mə caanaa taa nyɪ tɔ. Ma tɔ-meyɛ kɔnyɔɲ ɲkɔyɔ sɪ ma naaki mə waali. ɪɛna ma la-meyɛ kupantɔ. ¹⁷ Pə fɛi sɪ ɪ mayasi mə taa sɪ mə tɔɲ na mə niɲ ke ɪ lapənaa na ɪ hiki wɛnɔv

mpɪ. ¹⁸ ɪ tɔɔsɪ sɪ mə ɪsɔ Tacaa hana-meyɛ toŋ na ɪ hiki pə təna. Na nti ɪ laki-meyɛ saŋa ɪsəntɔ tɔ nti tɔ sɔɔsəyənə toŋ ke nɔyɔ ŋka ɪ na mə caanaa paa pɛɛlaa tɔ.

¹⁹ Ye ɪ sɔɔwa Tacaa ɪsɔ má ma tɔɔ na ɪ təŋəyi tuŋ na ɪ laki-ɪ təmɛ na ɪ luŋiyi-ɪ, ma heeliyi-me təfoo ke saŋa sɪ ɪ lepaya. ²⁰ Pɔpɔtɔ fɛɪ lɛɛŋ ye ɪ kisa mə ɪsɔ Tacaa ke nunav, ɪ leki ké ɪsu piitimnaa mpa ɪ tɔŋa kuyɔ ke mə ɪsɛntaa ɪsəntɔ tɔ.

9

ɪsɔ tɔɔsəyi ɪseyɛli nyəma kaanutɔ tɔɔ

¹ Mɔpɔyɔ Moisi tɔma sɪ: ɪseyɛli nyəma me, ɪ ke nkpaŋŋ. Saŋa ɪ tɛsəyi Yaatanɪ ké sɪ ɪ tɔyɔnɪ piitimnaa mpa pa kəla-meyɛ payale na toŋ tɔ. ɪɛna ɪ tɔyɔ pa acalɛɛ sɔsɔɔna wɛna a koloosi kaləsəna ɪsɔtaa tɔ. ² Tɛtu nti tɔ yɛlaa kiiwaya na pa ké tookonaa. Mɔyɛɛɛ Anakɪ nyəma mpa pa puyɔlɛyi sɪ nɔyɔɔɔ ta tala ɪ yoonə-wɛ tɔ. ³ Ama ɪ cɛkəna teu sɪ mə ɪsɔ Tacaa ká tɛɛna-meyɛ nɔyɔ ke ɪ mayamaya, ɪsu kəkɔ mukuyɔ nyɪw tɔ. Na ɪ wakəli-wɛ na pá huɔ. ɪɛna mú ɪmili pa tɔɔ na ɪ tɔyɔnɪ-wɛ na ɪ ku-wɛyɛ kɔakɔpaa ɪsu ɪ ka heeluyɔ-me tɔ.

⁴ Waatu wei mə ɪsɔ Tacaa ká tɔyɔnɪ piitimnaa mɔyɛ mə nɔyɔ tɔɔ tɔ, ɪ taa mayasɪ mə taa sɪ mə siyisuyɔ tɔɔ ké ɪsɔ haaki-meyɛ tɛtu tənɛ. Mɔpɪ tɔ, piitimnaa mɔyɛ pa ɪsayatɔ tɔɔ ké ɪsɔ tɔyɔnəyi-wɛyɛ mə nɔyɔ tɔɔ. ⁵ Pə taya mə siyisuyɔ na mə tampana tɔŋyɔ tɔɔ ke ɪ muɔi pa tɛtu. Ama piitimnaa mɔyɛ pa ɪsayatɔ tɔɔ ké Tacaa tɔyɔnəyi-wɛyɛ mə nɔyɔ tɔɔ. ɪsɔ lapa mɔpɔyɔ sɪ pə la ɪsu ɪ ka heeluyɔ na tuunav ke mə cɔsɔnaa Apələham na ɪsaaka na Yakɔpɔ tɔ. ⁶ ɪ nyɪ teu sɪ, pə taya mə tampana tɔŋyɔ tɔɔ ké ɪ ha-meyɛ tɛtu kɔpantɔ tənɛ sɪ tɔ pəsi mə nyəntɔ. Mɔpɪ tɔ, mə mayamaya ɪ wɛ kaŋkana ké.

Wɔla navle ɛɛsvyɔ

⁷ ɪ tɔɔsɪ teu ke ɪsəna ɪ kpaasa Tacaa pááná ke wɔlaya tɛtu taa tɔ. Hatoo mə luɔ ke ɪcipiti haləna mə tatɛ ke cənɛ tɔ, ɪ kuləyi Tacaa tɔɔ ké.

⁸ Holɛpɔ puyɔ luyɔ ke ɪ kpaasa Tacaa pááná na ɪlɛ ɪ taa huuna-me na ɪ mayasɪ sɪ ɪ kuyɪ-mé. ⁹ Waatu inəyi ma kpa puyɔ taa sɪ Tacaa cɛləyi-m pɛɛ kpaatanaa mpa pa tɔɔ ɪ ŋmaa nɔɔsɪ nsi mə na-ɪ ɪ pɛɛlaa tɔ pə tɔm tɔ. Haləna má saali tənaya kuyɛɛŋ nule tɔcu ma ta tɔyɔ ma ta nyɔɔ. ¹⁰ Mɔpɔyɔ Tacaa cɛla-m pɛɛ kpaatanaa naalɛ mpa pa tɔɔ ɪ mayamaya ɪ ka ŋmaawa kusəsutu tənə nti ɪ heela-meyɛ kəkɔ taa ké kuyakɔ ŋku ɪ kota puyɔ luyɔ tɔ.

¹¹ Kuyɛɛŋ nule waali ké Tacaa cɛla-m nɔyɔ pɛɛɔɔyɔ pɛɛ kpaatanaa mɔyɛ pa naalɛ. ¹² ɪɛna ɪ tɔ-m sɪ: Kulɪ tɔwaka na ɪn tii lɔŋ. Mɔpɪ tɔ, ma yɛlaa mpa ma ləsa ɪcipiti taa tɔ pa wakəlaa. Pa ta taanɪ mpaav ŋku ma hula-wɛ tɔ ku taa. Haləna pa lu nyəyɔlɔyɔ ke tuyɔ na pá tɔŋna laav. ¹³ Mɔpɔyɔ Tacaa tasa yəyɔtɔyɔ sɪ: Ma naaki sɪ yɛlaa pane pa ké kaŋkana nyəma ké. ¹⁴ Yele na má ku-wɛ na ma husɪ pa hətɛ ke tɛtu taa. Na má lá na ɪn huki na ɪn pəsi piitim sɔsɔɔm na ɪn kəli-wɛyɛ payale na toŋ. ¹⁵ Mɔpɔyɔ ma mɛla tiiu na puyɔ muɔi kəkɔ ke mɔpɔ, na nɔyɔ pɛɛɔɔyɔ kpaatanaa mɔyɛ ma niŋ taa. ¹⁶ Ma kusɔ ɪsɛ, ɪɛna má ná sɪ tampana ɪ pəntəna mə ɪsɔ Tacaa. ɪ tá leeli mpaav ŋku inɪ ma hula-me tɔ ku taa. Haləna ɪ lu nyəyɔlɔyɔ ke navle na ɪ luŋiyi. ¹⁷ Tənaya ma pɛta pɛɛ kpaatanaa mɔyɛ aɛ na pá yɔki mə ɪsɛntaa.

Moisi wiikina ɪsɔ ke wɔla navle tɔm taa

¹⁸ Mɔpɔyɔ ma hota Tacaa tɛɛ na má saali tənaya kuyɛɛŋ nule. Ma ta tɔyɔ ma ta nyɔɔ, ke ɪsayatɔ tənə nti ɪseyɛli nyəma lapa ɪsɔ na pə kpaasɪ ɪ pááná tɔ tɔ tɔɔ. ¹⁹ Pə taya pulɔ, waatu wei má nawa Tacaa paana huɔ mə tɔɔ, haləna má mayasɪ sɪ ma kuyɪ-me tɔ sɔyɔntɔ kpa-m. Ama Tacaa nu ma kusələmutɔ tɔtɔ na ɪ lá ɪsu ma sələmaa tɔ. ²⁰ Tacaa mu Alɔŋ na pááná tɔtɔyɔ, halɪ ɪ caakaya ɪ ku-ɪ. ɪɛna má wiina-ɪ ɪlɛ ɪ tɔɔ. ²¹ Mɔpɔyɔ ma pɛta mə ɪsayatɔ kulɔlɔm navle nɛyɛ kəkɔ taa, na má nan-ɛ na má pəli tɔ mulɔm ke lɔɔv ŋku ku kɔpɛŋ puyɔ taa tɔ ku taa.

²² Mɔpɔ tɔtɔyɔ ɪ ka kpaasa Tacaa pááná ke Tapeela na Masa na Kipələti-Taafa. ²³ Pə kɔma na ɪ kusɪ-me sɪ ɪ polo Katɛɛsɪ-Paaneya na ɪ tɔyɔ tɛtu nti ɪ ha-me tɔ. ɪɛna ɪ kulɪ ɪ tɔɔ na ɪ kisi ɪ

nəχə ke nuw. Pécó í tá tu-ı naani. ²⁴ Hatoo saa wei ma nyəma-me tə, í kuləχi Tacaa təo ké, ı nukəna-ı.

²⁵ Tacaa caakaya-meyə kpiisuyu, ılena má hoti ı nəəhəe tee ké kprakpa ke kuyeyə nule təcu.

²⁶ Na má wiina-ı sı: Hai Tacaa Iso, taa ku-we. Pa ké nyá yəlaa mpa n yarəna nyá toη səsəη na ń ləsi-weye Icipiti taa na nyá niη təχə. ²⁷ Təəsi nyá təmlə nyəma Apələham na Isaaka na Yakəru pa təo. Taa nyəni yəlaa pane pa kaanutu na pa nyanη na pa ısayatu. ²⁸ Pécó pə taa kəo na Icipiti nyəma tó sı: Tacaa ı pəsəχi sı í tana-weye tetu nti ı ka sí ı nəχə sı ı ká ha-we tə tə taa. Yaa ı taa caaki-we təχə ı ləsa-we sı ı pukina wulaya tetu taa na í kú. ²⁹ Pécó pa ké nyá yəlaa mpa n ləsa Icipiti tetu taa na nyá toη səsəη təχə.

10

Isə hvla suulu ke İseyeli nyəma

¹ Mprúχú Tacaa heela-m sı: Saaki pəe kpraatanaa ke naale, ısu kancaalaya nyəma, na má kraana puχu taa ké ı kiη, na má ká pə atakaa ké taasi. ² Teləsi kancaalaya nyəma mpa ma yəkəa tə pa təo təm ke kufama təo ılena má su-weye atakaa taa. ³ Mprúχú ma caa kpenkpelasi toη nyənsi na má ká atakaa, na má saaki pəe kpraatanaa, na má kraana-weye puχu taa. ⁴ ılena Tacaa teləsi pa təo ké kusəsutu naanəwa wei ı ka kəesa kəkə taa ké kuyəηku mə təna í kota puχu luχu tee tə, na í cəle-m. ⁵ ılena má tii na má tú pəe kpraatanaa mreyə atakaa wei ma saaka mpu tə ı taa. Na á we təna ısu Tacaa ka heela-m tə.

⁶ Mprúχú İseyeli nyəma kula Pene-Yakəη ləkənaa cələ na pá tee Mosela. Tənyaη Aləη səpa na pá pimi-ı na ı pəyalu İlyasaa kraχa ı kətuyə təmlə. ⁷ Pa kula təna, ılena pá tee Kukota. Pa lí təna na pá polo Yəpəta. Tetu nti tə taa ka we lom ké. ⁸ Waatu inəχi Tacaa faya Lefii luluyə nyəma na pa mpa, na í tú-we sı pá səχələχi Iso atakaa na pá suki ı cokəle taa na pá laki-ı təmlə na pá kooliyi yəlaa ke kupantu na ı hətə ke haləna saηa. ⁹ Mpu pə yelina na Lefii nyəma feina haləm ısu pa tətənaa. ıle Tacaa ka heela-weye sı inəχəle pa nyəm.

¹⁰ Mprúχú ma caηa puχu taa tətəχə kuyeyə nule, na Tacaa tasa muχu ke nti ma sələma-ı tə, na í lə mə kuχu təm. ¹¹ Haləna í tə-m sı má polo na má tee samaa ke nəχə na pá təχə tetu nti ı ka heela pa caanaa na tuunəw sı ı ká ha-we tə.

Mpi Tacaa caana ı yəlaa tə

¹² İseyeli nyəma mə, mpi Tacaa caaki təχəle sı í nyana-ı na í təη ı mpaanη təna taa ké teitei na í səəli-ı na í lapı-ı təmlə na mə lotu təna na mə ləsaηa təna. ¹³ Tacaa caa ké sı í tókı ı kusəsutu na ı kiη wei ma hvla-meyə saηa ı səntə tə. Na pá yeke na í caηana mə ti təpələkətəe. ¹⁴ ıni ı tənna ı sətəηəη ıni ı təna, na tetu na pə təna mpi pə we tə taa tə. ¹⁵ Pécó mə caanaa tike ke Tacaa luχu suwa. Pə waali ké pa piya mə, ılena í ləsi-meyə piitimnaa təna taa, ısu í naakuyə saηa ı səntə tə. ¹⁶ Mpu tə, í layası hatoo mə nyama taa təkpaata, í taa tasa laηkpusəη. ¹⁷ Mpi tə, Tacaa keke səsa taa səso, na ı tike nté Iso. ı ké toηtu wei pa nyəkəχi təχə. ı fayasəχi yəlaa. Pəyele ı paa feina kvhav ısu yulə na pécó ı ha tampana. ¹⁸ ıni ı tayanəχəna sulaw na leelu pa təm. Pəyele ı səəla muvlu ké na í caləχı-ı na í suuki-ı wontu. ¹⁹ Pə təo ké pə wee sı mə tətə mí səəli muvlaa. Mpi tə, mə mayamaya í ka ké muvlaa ke Icipiti tetu taa ké.

²⁰ Tacaa mə Iso ké í ká nyana, na ı tike ke í ká səe na mə ləsaηa su-ı, na í suki mə nəəsi na ı hətə. ²¹ ı tike nté mə Iso, inəχi í ká saη. Pécó ıni ı lapəna-meyə təma səsoəna səχəntu nyəna wena ı nana mə ı səpəe tə. ²² Mə cəsənaa tiiwa Icipiti tə pa we yulənyəη nutoso na naanəwa tike ké. Ama Tacaa lapa na í huki.

11

Isə səsoəntu

YOSUWEE ΤΕΜΑ ΤΑΚΕΛΑΥΑ Κυτλυτυ

Takelaya kanε ka taa kέ pa keεsαyι ιsαna Moisi waali tu Yosuwee pona Iseyeli nyόma na pά lekki Kanaan tetu tσ. Isσ ka tema yαyαtyyυ na ι su Iseyeli nyόma caanaa caanaa si, ι kά ha pana pa waali nyόma ke tetu nti. Pε tσ kέ Isσ we pa waali na pά yoonα pa kolontunaa. Na pa na Yosuwee pά lekki Kanaan tetu.

Takelaya taa loonα sσsαyα ηka pε weε si paa wei ι tαki tαyαλε titite 24:15... Ιlasi wei ι caa ι see tαyα saηa... Tαfσ ye pε kaasa ma na ma waau nyόma ιε, Tacaα ke tάα see. Yosuwee yαyαtαna tσm tσne.

Isσna pa faya Yosuwee takelaya tσ:

Iseyeli nyόma tayanαyι pa ti si pa suvki Kanaan tetu taa, titite 1-5

Kanaan tetu lekkyυ, titite 6-12

Tetu talbyυ ke Iseyeli kpeka nyόma, titite 13-22

Yosuwee kyαyαtytυ kantakaya nyαntυ, titite 23-24

Yosuwee leetyyυ ke Moisi lonte

¹ Mpyyυ kyαku nakuli Isσ tεmle tu Moisi sεpa. Tεnaya Tacaα tεma Moisi waali tu Yosuwee, wei ι kέ Nun pαyalυ tσ si: ² Nyani, Moisi sεpa. Ιε pεnente nyaa kuli, na η tσ yεlaa paneyε nαyα, na ι tesι Yaatanι pαyα kanε. Na ι suv tetu nti ma ha Iseyeli nyόma me tσ tε taa. ³ Isu maa suw Moisi ke nαyα tσ, ye mε nαhαλε ι fela timpi mε tetu kέ. ⁴ Mε tetu ntε pε sunav wολaya tetu, na pε polo Lipan pαnη tσ. Na pε kpaγα Ιfelatι pαyα sσsαyα, na pε kpeηna Hiti nyόma tetu tεna tσ. Na pε yoosina Metitelanee tenku. ⁵ Kolontunaa tεna ka seeki-η kέ, halεna η suv pύyυ. Mpi tσ, maa weε nyά waali kέ, isu maa weε Moisi kin tσ. Ma kaa lσ-η, pαyele ma kaa hatelεna-η paa pεcσ. ⁶ Mpu tσ, tαyα apalυtu, na η nyαα tonη. Pε tαyα pulv, nyaa yelina na yεlaa pane pά tαyα tetu nti maa heela mε caanaa na tuunav si maa ha-me tσ. ⁷ Ama kulεmtυ kέ si, nyaa tαyα apalυtu, na η nyαα tonη te. Tαki ma kusεsutυ tεna nti ma tεmle tu Moisi telεsa-η tαyα teu tαcyηη, na η laki-tι tεtetete. Taa nyanna ηwaan yaa mpελε. Waatu inαyι n kά waa nyά kulapεm tεna taa. ⁸ Kusεsutυ takelaya kanε kά taa fetε nyά nαyα tσ. Kalayι ka taa tσm ke ilim na ahoο, na η tαy-τayι teu. Waatu inαyι pu lana-η. Pεcσ n kά waa pε tεna mpi n laki tσ pε taa. ⁹ Matαη ma heela-η si η tαyα apalυtu na η nyαα tonη na? Mpu tσ, taa nyά. Pαyele taa sele paa pεcσ tσtσ. Pε tαyα pulv, nyά Isσ mά, maa weε nyά waali kέ paa timpiyι.

Yosuwee tayanαyι Yaatanι tesyυv tσm

¹⁰ Mpyyυ Yosuwee tεma Iseyeli nyuyυ nyόma si: ¹¹ Ι suv tεsikile taa, na ι heeli samaa si pά caa mpaav tαyαnasi. Mpi tσ, kyεεη tooso ι tεewa tu tesι Yaatanι, na tε polo na tε lekki tetu nti Tacaα ta Isσ ha-tυ tσ. ¹² Mpyyυλε Yosuwee heela Luyεη nyόma, na Kati nyόma, na Manasee yεlaa hαyαlyyυ lenku nyόma si: ¹³ Ι tσsι nti Moisi ka heela-me tσ si, heεsyυv ke Tacaα caakεna-me, na ι ha-meγe tetu tσne. ¹⁴ Ιε mε alaa, na mε piya, na mε tσla tike kά cayana pαyα na cεne tσ. Ama pε kaasyυv apalaa yoolaa me tσ, pε weε si mu tesι mε tεtυnaa cαlyyα na ι tεε-weγe nαyα na ι sεna-we. ¹⁵ Halεna waatu wei mε Isσ Tacaα kά yele na pεle pά heεsi isu me na tetu tσne inι tε pεsi mε tεna mε nyαntυ tσ. Pε waali kέ ι kά mεli mε tetu nti Tacaα tεmle tu Moisi ha-me ιsαntσ tσ tε taa kέ Yaatanι ilim tεlule tσ cεne.

¹⁶ Mpyyυ pa cσwa Yosuwee si: Tu la teitei isu n tyγυ-tυ tσ. Paa timpiyι n tila-tυ, tu polo kέ. ¹⁷ Pαyele tu nuna-η teu kέ, isu tu nukayana Moisi tσ. Isσ ι weε nyά waali, isu ι ka wev Moisi waali tσ. ¹⁸ Ye pε cεpa wei na ι lά kankantε, na ι tσ si ι kaa tαy nti n tu-tυ tσ isu pa ky-ι. Ama nyaa nyαα tonη kέ na η tαyα apalυtu.

2

Yosuwee tiliyi fenjlaa naale ke Yeliko

¹ Ḿpóyú Yosuwee kusa fenjlaa naaleye mukaya ke Sitim timpi paa sikaa tó si: I polo na í fenj Kanaan tetu nti na Yeliko icate. Pa tala icate nté, ilena pá sù apalaa tona alu nòyòlò i teye ahoo. Pa yaa alu iní si Lahari. ² M̀p̀ỳỳle yelaa tayasa Yeliko wulav si: Iseyeli yelaa kòmna nteye tetu fenjuu. Halena pá sù cəneye ahoo ane. ³ Tənaɣa, wulav tilaa na í heeli Lahari si: Yelaa mpa iní pa we nyá teye mpv tó, pa ké tetu fenjlaa ké. Mpv tó, ləsi-weye cəne.

⁴ M̀p̀ỳỳle alu iní í ηmesa apalaa mpe pa tó, na í cə wulav tillaa si: Tampana yaa, yelaa mpe pa tala ma te. Ama ma ta nyi-we si le nyéma tó. ⁵ Ahoo yuwa na pá təkəyi icate nənəyó, ilena pá lu. Ma ta nyi ηku pa tənəa tó. Ye í tənəa pa waali ke lənlə, í ká hiki-we.

⁶ Pəyele Lahari ka kraasa fenjlaa mpeye i kutuluɣu pata tó ké, na í ηmesi-weye ηmuntv nti pa yaa si ləᵃ tó tə te. yaa si ləᵃ. Pa luvki-təyi pəᵃᵃ ké Isu kpronkrontu, na pə pəᵃᵃ na pə tokonaa ké liyitee wontu ké. ⁷ M̀p̀ỳỳle wulav tillaa kraɣa mpaav ηku pa tesəyənə Yaatanu pəyó tó, na pá se fenjlaa waali. Ilena tanjlaa tayani icate nənəyó ke təkuyv. ⁸ Pə waali ké Lahari kra fenjlaa cəlɔ na pəcɔ pá too, na í tə-we si: ⁹ Ma nyəmə si Tacaa tɔwa tetu tənəye mə niᵃ taa. Mə səyənə sù icate tənə tə nyéma ké na pá seliyi. ¹⁰ Tə nuwa isəna, waatu wei í lu Icipiti taa tó, Isə faya Səsəncaasi tenku lum taa, na mu te puɣulaya tó tó. Tə nuwa tətəyó, isəna í kuwa Amolii nyéma awulaa səsaa Sihon na Oki, na í wakəli pa nyəm tənəyá pəyó waali tó. ¹¹ Tə nu-ti, ilena ta apalətv le-tv, na tá te sùkəna-me. Mpi tó, mə Isə Tacaa tike nté isətaa na ate pə tv. ¹² Pənente ma wiikina-me si, í tuuna Tacaa si í ká hólí ma caa təyaya ke suulu isu ma hóluyv-me tó. ¹³ I la mpi pu tv-m naani si i kaa kv ma caa, na ma too, na ma taalvnaa, na ma kəyənəa, na ma newaa na pa nyəmanaa tona tó.

¹⁴ M̀p̀ỳỳle apalaa mpe pa cə-i si: Ye n ta tayasi tá təm tá səlv puwaya si té si mə səm, na pə kəma na Tacaa tv tá niᵃ taa ké tetu tənə tu la-η kvantv ké, tə kaa kvəli nyá kvəv.

¹⁵ M̀p̀ỳỳle Lahari tisa apalaa mpe na ηmənaya na i kutuluɣu pətote. Mpi pə tó tó, kv we icate kolunə tó ké. ¹⁶ Ilena í heeli-we si: I tənə puɣv mpaav, pə taa kə na mpa pa sewa mə waali tó pá suli-me. I ηmeli puɣv taa tənəyá kvyeen tooso na mə waali selaa tona te məlvv. Pəle pə waali, ilé í ká tó mə mpaav.

¹⁷ Ntəna apalaa mpe pa təmi-i si: Nyəni, isəna n ká la na tə təkəna tuunav mpi n yelaa na tə tuuna təyólɔ. ¹⁸ Waatu wei tu sù tetu tənə tə taa tó, tə mayana n tɔwa ηmənaya kvseemaya na nyá pətote nte n tisina-tv isəntə tó. Na n kota nyá caa, na nyá too, na nyá taalvnaa na nyá newaa, na nyá caa loluyv nyéma tənəyá nyá təyaya taa. ¹⁹ Ama ye pə cəpa pa taa wei na í lu nyá təyaya taa, pəntv səm ká we i nyvɣv təm ké, pə taya tá nyəntv. Təfɔ, ye mpe iní pa taa nəyólɔ nyvɣv hola-i, ilé pə ké ta təm. ²⁰ Ama ye n tayasa ta təm, ilé ta kaa təkí tá nəyó sùv tətó. ²¹ Ilena alv iní i cə si: Pə la isu í yəyətuyv tó.

Ilena alv yele fenjlaa na pá te. Ḿpóyú i tv ηmənaya kvseemaya na i pətote. ²² Apalaa mpe pa tala pəᵃᵃ taa, ilena pá ηmeli tənəyá kvyeen tooso. Halena mpa paa sewa pa waali tó, pá pəeki-weye həyóluyv ηkv kv tənə kv taa, pa ta na-we. Ilena pá məli kvete. ²³ Ḿpóyú fenjlaa mpe pa məlaa na pá tii puɣv, na pá tesí Yaatanu. Ilena pá kv na pá kesi Yosuwee ke pə tona mpi pə mayana-we tó. ²⁴ Na pá yəyətí tətó si, pəpətv fei ləlen, Tacaa tɔwa tetu tənəyá ta niᵃ taa ké. Halena tə yelaa tona te sùkəna-tuyv.

3

Yaatanu pəyó tesuyv

¹ Təv fema tanaᵃ təhulu, ilena Yosuwee na Iseyeli nyéma pá kvli Sitim, na pá tii Yaatanu nəyó, na pá caya tona na pá tan saa wei paa tesí tó. ² Kvyeen tooso tēwa, ilena Yosuwee tə nyvɣv nyéma si: I cə təsikile, ³ na í heeli samaa si ye pə kəma na í ná kvətəlaa səyələ Isə Tacaa

^a 2:6 ləᵃ: ləᵃ, pa te ηmuntv toᵃ nyəntv natələyi pá

nəɣɔ pɛɛlɔyɔ atakaa, ɛ paa wei í lu na í hu ɪ waali. ⁴ Ama í taa suli-ɪ kɔɔtənaɪ kɛ, mə na-ɪ í hatələna təma ɪsu kilomɛɛtəlɪ kolum. Inɪ í ká hɔlɔɣəna-mɛɣɛ mpaau. Mpi tɔ, í ta təŋta-kɔ.

⁵ Mpuɣɔle Yosuwee heela yəlaa si: ɪ la nyɔɔŋ tɔɔ asilima kɛɛlɔyɔ kɔtaya kɛ cele tɔɔ. Mpi tɔ, Taca ka la-mɛɣɛ piti təma.

⁶ Tɛv fema, ɛlena Yosuwee heeli kətəlaa si: ɪ səɣəlɪ ɪsɔ atakaa na í tɛɛ samaa kɛ nəɣɔ. ɛlena pɛɛ pá la mpɔ. ⁷ Mpuɣɔ Taca təma Yosuwee si: Saŋa kɛ maa caali nyá nyɔyɔ kɔsɔyɔ kɛ ɪsɛɣɛɪ nyəma ɪsɛntaa. ɛlena pɛ́cɔ́ pá nyɪ si maa wɛɛ nyá waali, ɪsu maa wɛv Moisi waali tɔ. ⁸ ɛ heeli kətəlaa mpa pa səɣəla ɪsɔ atakaa tɔ si: Ye í tala Yaatanɪ, ɛ í tisi mə nɔɔhɛ kɛ lum taa na í sɛŋ mpɔ.

⁹ Tənaɣa Yosuwee təma ɪsɛɣɛɪ nyəma si: ɪ tuusi na í kɔɔ na í nu Taca təm. ¹⁰ Mpuɣɔ í ká nyəna si Weesɔyɔ tɔ ɪsɔ wɛ mə hɛkɔ taa, na inɪ ɪ ká tɔɣɔnɔɣəna Kanaaŋ nyəma, na Hiti nyəma, na Hifi nyəma, na Peliisi nyəma, na Kilikaa nyəma, na Amolii nyəma, na Yɛpusi nyəma. ¹¹ ɪ nyəni, tɛtɔ təna tɔ Taca ɪsɔ nəɣɔ pɛɛlɔyɔ atakaa ká tɛɛ mə nəɣɔ tɔɔ, na í tɛsi Yaatanɪ pɔɣɔ kɛ mə ɪsɛntaa. ¹² ɪ ləsi ɪsɛɣɛɪ nyəma kɔɔkɛka naanɔwa na naale taa kɛ yɔɔv yɔɔv. ¹³ Pɛ́ kɔma na kətəlaa mpa pa səɣəla tɛtɔ təna tɔ Taca atakaa tɔ pá lii pa nɔɔhɛ kɛ lum taa, pu faya, na pɛ́ yɛɛ kɔpɛntɛ. Na ɪsɔtaa tɔɔ nyəm kɔɔ na pɛ́ su sɔsɔm.

¹⁴ Mpuɣɔ yəlaa lu tɛsikilɛ si, pa tɛsɛɣɪ pɔɣɔ. Na kətəlaa mpa paa səɣəla ɪsɔ atakaa tɔ pɛɛ pa wɛ lɔlɔ. ¹⁵ Paa pənaɣa ŋka kɔmɔtɔ waatɔ tənaɣa pɔɣɔ suɣɪ na ká watɔyɪ kɔtɛmɪŋ. Pə kɔma na kətəlaa mpa inɪ pa səɣəla ɪsɔ atakaa tɔ pa nɔɔhɛ tii lum taa, ¹⁶ ɛlena pɛ́ cɛ́. Na mpi pə lukayana ɪsɔtaa tɔ tɔ pɛ́ sɛŋ, na pɛ́ su sɔsɔm kɛ Atam tɛ^a timpi pa yaa si Saatan tɔ pə kəŋkəŋ taa. ɛlena lum mpi pɛɛ pə kɔpɛnaɣana tɛŋku kɔsɔpɔv tɔ tɔ, pɛɛ pə cɛ. Na yəlaa tɛsəna Yeliko tɔ tɔ. naali a hɛla kɛ́. ɛ nɔɔnɔ a lona cɛkənaɪ wɛ katɛ. ¹⁷ ɪsɛɣɛɪ nyəma təŋna tɛsɔyɔ kɛ ŋpɔyɔ wɔlaya tɔ, na atakaa səɣəlla na ná sɛŋa ŋpɔyɔ tɛtɔ puɣulaya nyəntɔ tɔ kɛ pɔɣɔ pɛɛ taa. Haləna pa təna pá tɛ́ tɛsɔyɔ.

4

Pɛɛ naanɔwa na naale kuluyɔ

¹ ɪsɛɣɛɪ nyəma təna tɛma Yaatanɪ kɛ tɛsɔyɔ kɛ mpɔ, ɛlena Taca tɔ Yosuwee si: ² Ləsi pa kɔɔkɛka loosi taa kɛ́ yɔɔv yɔɔv. ³ ɛlena í heeli-wɛ si: ɪ kuli pɛɛ pɛɛ kɛ timpi inɪ kətəlaa sɛŋa ɪsɛntɔ tɔca tɔ. Na í kɔpɛna timpi í ka sɔv saŋa ahoo anɛ tɔ.

⁴ Mpuɣɔle Yosuwee yaawa yəlaa naanɔwa na naale inɪ. ⁵ ɛlena í tɔ-wɛ si: ɪ polo ɪsɔ Taca atakaa nəɣɔ tɔ kɛ́ pɔɣɔ taa, na í kuli pɛɛ pɛɛ kɛ mə nyɔɔŋ tɔɔ. ⁶ Pɛɛ anɪ a ká tɔɔsɔɣəna-mɛɣɛ mpi ɪsɔ lapa-mɛɣɛ ɪsɛntɔ tɔ. Ye pə kɔma na mə piya pɔɔsi-mɛ si pɛɛ anɛ a laki wɛ? ⁷ ɪ ká cɔ-wɛ si waatɔ nəɣɔɔv kətəlaa tɛsɔyana ɪsɔ atakaa kɛ́ Yaatanɪ na Taca yɛɛ na lum cɛ na pá tɛsi. ɛ pɛɛ anɛ a ka tɔɔsɔɣəna-mɛɣɛ pə təm kɛ tam tɔɔ.

⁸ Mpuɣɔle apalaa naanɔwa na naale inɪ ɪ lapa tɛitɛɪ ɪsu Yosuwee ka kɛsɔyɔ-wɛ tɔ. Pa kula pɛɛ pɛɛ kɛ pa kɔpɛka nyɔɔŋ tɔɔ, ɪsu Taca ka heɛluyɔ-wɛ tɔ. ɛlena pá kɔpɛna-yɛ na pá su timpi paa siki ahoo anɪ tɔ. ⁹ Mpuɣɔ Yosuwee caa pɛɛ naanɔwa na naale tɔtɔ, na í kaa kəŋmaɣa kɛ pɔɣɔ pile taa, timpi kətəlaa ka səɣəla ɪsɔ atakaa na pá sɛŋaa tɔ. Na a wɛ tənaɣa haləna saŋa.

¹⁰ Mpuɣɔ ɪsɔ atakaa səɣəlla sɛŋa pɔɣɔ taa kɛ́ mpɔ. Haləna yəlaa tɛ nti ɪsɔ Taca ka heela Yosuwee si í tɛləsi-wɛ tɔ tɔ lapɔ, ɪsu Moisi ka kɛsɔyɔ-ɪ tɔ. Pə tɛma mpɔ, ɛlena samaa tɛsi ləŋləŋ. ¹¹ Pə kɔma na samaa təna tɛ tɛsɔyɔ, ɛlena ɪsɔ atakaa səɣəlla ŋmaa pa nəɣɔ tɔɔ. ¹² Mpuɣɔ Lupɛŋ na Katɪ nyəma, na Manasee kɔpɛkɛle hɔɣɔɔyɔ nyəma, tɛɛ samaa nəɣɔ tɔɔ na pá tɔka pa yoou wontu, ɪsu Moisi ka heɛluyɔ-wɛ tɔ. ¹³ Mpuɣɔ ɪsɛɣɛɪ nyəma yooola luwa Taca ɪsɛntaa, ɪsu yəlaa iyisi nuɛ (40000) na pá suuwa yoou wontu. Na pá pukina Yeliko

^a 3:16 Atam tɛ: Atam tɛ na Saatan pə kɛ́ acalɛ kɔpɛnɛ

τῶ κέ timpi tetu we ihəntav tō. ¹⁴ Kuyaku ηkuvu Tacaa tuwa Yosuwee ke teeli ke Iseyeli nyóma tēna isentaa. Ilena pá nyaηna-i, haləna i səm. Isu pa nyaηayana Moisi tō.

¹⁵ M̄p̄ȳḡ Tacaa tōma Yosuwee si: ¹⁶ Heeli kətəlaa mpa pa səȳəla Isə atakaa tō si pá lu p̄ȳḡ taa.

¹⁷ Ilena Yosuwee náá heeli-weȳe mpv. ¹⁸ Too isu Isə atakaa səȳəllaa k̄p̄es̄ȳv̄u pa n̄əh̄e ke p̄ȳḡ p̄əle taa na pá su k̄v̄teη t̄ə, ilena l̄vm̄ məli k̄p̄ak̄p̄aa na p̄ə su na p̄ə wat̄i p̄ȳḡ k̄v̄tem̄iη, isu pu w̄ev̄ tō. ¹⁹ Pa is̄ətv̄ kancaalaya nyəη k̄ȳeηη naan̄owa wule ke Iseyeli nyóma lu p̄ȳḡ taa, na pá polo pá siki timpi pa yaa si Kilikaa t̄ȳḡ Yeliko icat̄e na ilim t̄əl̄ul̄e t̄ə.

²⁰ Kilikaa tənaya Yosuwee ηmawa p̄e naan̄owa na naale wei paa kula p̄ȳḡ taa tō. ²¹ M̄p̄ȳḡul̄e i heela Iseyeli nyóma si: Ye kuyaku ηku mə piya p̄əsa-m̄e si p̄e an̄e a nȳȳv̄u suwe? ²² Ie í ká keesi-w̄e si tu t̄esa Yaatan̄i ke w̄ul̄aya k̄e. ²³ P̄əp̄ətv̄ f̄ei l̄elen̄, kuyaku nak̄v̄l̄əȳi Tacaa ta Isə lapa na Yaatan̄i nȳə na t̄ə t̄esi, isu i ka t̄em̄ lap̄v̄ ke S̄əs̄əncaasi t̄eηku taa tō. ²⁴ Tacaa lapa m̄p̄ȳḡ si at̄e ȳəlaa tēna í nyi si i w̄ena toma. Ilena taa nyaηna-i tam.

5

¹ Tetu nti pa yaaki si Amolii tō, t̄ə awulaa tēna mpa pa w̄ena Yaatan̄i ilim t̄ətv̄le t̄ə t̄ə, na Kanaaη awulaa mpa pa k̄p̄ət̄əna Metitelanee t̄eηku tō. Pa tēna pa k̄əma na pá nu si Tacaa lapa na p̄ȳḡ nȳə na pá t̄esi. Ilena pa apal̄tv̄ ȳəli-w̄e, na Iseyeli nyóma t̄əm̄ la-w̄eȳe səȳənt̄v̄ ke katat̄əlaya.

Iseyeli nyóma p̄el̄ȳv̄u ke Kilikaa

² M̄p̄ȳḡul̄e Tacaa tōma Yosuwee ke waatu in̄i i taa si: Caa p̄e seesi na í peli Iseyeli piitim kufam p̄əne.

³ Ntēna Yosuwee p̄eli-w̄eȳe teitei, isu Tacaa ka ȳəȳətv̄ȳv̄u t̄ȳḡ pulaya ηka pa yaa si: P̄el̄ȳv̄u pulaya tō ka t̄ə. ⁴⁻⁵ Waatu wei Iseyeli nyóma luwa Icipiti tō pa pela apal̄v̄piya tēna mpa pa tala yoo pote tō. Ama p̄e pa tənaya mpv pa səpa w̄ul̄aya tetu taa. P̄əle p̄ə waali pa tasa apal̄v̄piya mpa ȳa l̄v̄ȳv̄u tō pa ta peli p̄e. Mpi p̄ə t̄ə Yosuwee pela-w̄e t̄ȳəle. ⁶ Mpi tō, Iseyeli nyóma kisa Isə k̄e nunav k̄e, ilena pá c̄ə w̄ul̄aya tetu taa k̄e p̄usi n̄ule t̄əcu, na pa taa apal̄v̄piya mpa paa tala yoo pote ke pa Icipiti luw waatu tō pá sí pa tēna. Mp̄v̄ in̄əȳi Tacaa ka ȳəȳətv̄əna tuunav si pa taa n̄əȳəlv̄ kaa keesi tetu k̄v̄p̄ant̄v̄ nti t̄ə taa t̄ȳənv̄aya t̄əla yem t̄əh̄ə tō. Tənaya i ka siwa pa caanaa ke n̄əȳə si i ká ha-w̄e. ⁷ Ie pa piya ke Isə l̄eeta pa lonte. P̄ə t̄ə k̄e Yosuwee pela-w̄e. Mpi tō, pa taa peli-w̄eȳe mpaav̄ taa. ⁸ Pa t̄ema pa looηa tənaya p̄el̄ȳv̄u, ilena pá c̄aya pa t̄əc̄aȳale, haləna p̄ə waa-w̄e. ⁹ Ntēna Tacaa tō Yosuwee si: Saηa nt̄e ma keela mə nȳəη t̄ə k̄e mə Icipiti f̄eēle.

Ilena pá ha t̄əne in̄əȳi h̄əte si Kilikaa (Pakeela). Na pá yaaki-t̄eȳe m̄p̄ȳḡ haləna saηa.

T̄eēv̄ acima kancaalaya nyəna t̄ȳəv̄ ke Kanaaη

¹⁰ M̄p̄ȳḡul̄e Iseyeli nyóma sika Kilikaa ke timpi tetu we ihəntav t̄ȳḡ Yeliko kiη. Ilena pá t̄ȳḡ T̄eēv̄ acima ke tənaya is̄ətv̄ k̄ȳeηη naan̄owa na liȳiti wule taanaya. ¹¹ T̄eēv̄ acima t̄ev̄ k̄v̄fem̄ȳv̄u ke pa caala tetu t̄ȳənv̄aya ke t̄ȳəv̄, na potopotonaa mpa pa taa k̄v̄k̄v̄s̄vm̄ f̄ei tō. Ilena pá w̄ə t̄ȳənv̄aya p̄e na pá sal̄i t̄ətv̄. ¹² K̄ȳəηk̄ȳv̄u manna yela hot̄ȳv̄u pa ta tasa-i nav. P̄ə k̄p̄aȳav̄ waatu in̄i t̄ȳḡ Iseyeli nyóma s̄v̄v̄ tetu t̄ȳənv̄aya ke t̄ȳəv̄.

Tacaa yoolaa nȳȳv̄u tv̄

¹³ Kuyaku nak̄v̄li Yosuwee w̄e Yeliko c̄əlv̄, na í k̄v̄si is̄e, il̄e i ná apal̄v̄ n̄əȳəlv̄ȳv̄le na i niη taa k̄e laȳate. M̄p̄ȳḡ i pola i kiη na í p̄əsi-i si: N k̄e t̄a nȳəη yaa t̄a kolontu? ¹⁴ M̄p̄ȳḡul̄e apal̄v̄ in̄i i n̄əȳə t̄əkp̄av̄ si: Aai, ma k̄e Tacaa yoolaa nȳȳv̄u tv̄ k̄e, n̄əənv̄ə k̄e ma k̄əma.

T̄ənaȳale Yosuwee hota i t̄eē, na í seē-i na í p̄əsi-i si: Na went̄iȳile n k̄əmn̄aa?

¹⁵ Kelela Tacaa yoolaa nȳȳv̄u tv̄ tō Yosuwee si: W̄əȳəsi nȳá n̄taηkp̄ala. Mpi tō, timpi taa n saηa mpv tō, p̄ə w̄e kat̄e k̄e.

Ilena Yosuwee la mpv.

6

Iseyeli nyáma leekoyv ke Yeliko icate

¹ Yeliko nyáma ka tãka pa icate ké na pá kaləsi Iseyeli nyáma tã. Nãgãlv u suvki, pãcã nãgãlv u luki. ² M̀p̀ỳg̀ Tãcaa heela Yosuwee si: Ma tũgi icate tãne tã wulãv na tã yoolaa apalaa tãnaɣa nyá nin taa. ³ M̀p̀v tã, yoolaa me, í tã na í cããna icate nteɣe tãm kulãm. Ilena í laki m̀p̀ỳg̀ paa kuyaku ŋku. Halãna kuyeeŋ naatoso tãcu. ⁴ Kãtãlaa naatosompãɣãlaya kã tãe Iã atakaa sãɣãllaa nãɣã tã. Na paa wei na i tutuyũ. Pã takĩ kuyaku naatosompãɣãlaya nyãŋku wule, ilena í cãã icate ke tãm naatosompãɣãlaya. Na kãtãlaa náá tãŋna pa tutuun hũlvũ. ⁵ Pã kãma na í nu tutuun wiiwa na í cuyusi, ile yãlaa tãna krenti na pá yãɣa apãlvkakiisasi na icate kolunã ti. Ilena paa Iseyeli tv wei í tii pa tã kã kpakpaa.

⁶ M̀p̀vũle Yosuwee kota kãtãlaa na í heeli-we si: I kpaɣa Iã atakaa na mã taa yãlaa naatosompãɣãlaya náá takĩ paa wei na i tutuyũ na í tãe nãɣã.

⁷ Ilena Yosuwee heeli samaa si: I tã na í cãã icate. Na yooũ wontu tãkãlaa ke Iã atakaa nãɣã tã.

⁸ Yosuwee tãma yãlaa ke m̀p̀ỳg̀ heeluyũ, ilena kãtãlaa naatosompãɣãlaya inĩ í naali tãnte, na pá hũlãɣi pa tutuun. Na Iã atakaa kã pa waali. ⁹ Ilena yooũ wontu tãkãlaa ke tutuun hũllaa nãɣã tã. Na waali nyáma tãŋãɣi Iã atakaa na pã haŋa m̀p̀v. ¹⁰ Ilena Yosuwee heeli samaa si: I taa kiisi, pãcã mã taa nãgãlv nãɣã taa í taa lu paa fãŋ maɣamaɣa. Halãna kuyãŋku mãã heeli-me si í kiisi tã. ¹¹ Mã na Iã atakaa i kã cãã icate ke tãm kulãm. Ilena í mãli tesikile na í hãnti.

**ISEYELI
PAASENLAA
TOM TAKELAYA
Kutulu**

Takəlaya kanε ka taa kε tε naaki isəna Iseyeli nyəma yela Iso kε Kanaaη tetu taa tε. Pa nəγo tε tε Yosuwee səpa. Iε pa feina paasənlu. Paa wei i lakaya isəna i caaki təγo. Ama waatu wei pa nukı pa isayatu səη ilena pā keesəna Iso tε na pā wii. Iso naaki pa pətətε, ilena i ləsəγi paasənlaa na pā waasəγi-wε.

Isəna pa faγa Paasənlaa takəlaya tε:

Iseyeli nyəma subu ke Kanaaη na Yosuwee səm, titite 1:1-2:10

Iseyeli paasənlaa, titite 2:11-16:31

Iseyeli nyəma liγituγu, titite 17-21

Iseyeli nyəma cəγav ke Kanaaη tetu taa

¹ Yosuwee səm waali kε Iseyeli nyəma pəssa Tacaa si pa nyəη pa kpeka taa nte tu yoonna Kanaaη nyəma ke kancaalaya tε. ² Ntεna Tacaa si: Yuta nyənte kε. Mpi tε, pele pa niη taa kε ma tε tεtu.

³ Mpuγule Yuta kpekəle nyəma tεma Simiyəη kpekəle nyəma si: I kε na i səna-tu na tε yoonna Kanaaη nyəma na tε lεeki tεtu nti Tacaa ká ha-tu tε. Ye tε tεma tεna, iε taa kε na tε səna-mε na tε lεeki mε nyəntu.

Mpuγule Simiyəη nyəma polaa na pā səsı Yuta nyəma tε, ⁴ na pā tεe yoo. Ilena Tacaa tu Kanaaη nyəma na Peliisi nyəma ke pa niη taa, na pā kú yəlaa iyisi naanəwa (10000) kε Peseke icate taa. ⁵ Mpuγú pa maγana wulav Atoni-Peseke ke Peseke icate taa, na pā yoonna-i. Isəna pa kələna Kanaaη nyəma na Peliisi nyəma təγole. ⁶ Ilena wulav se na pā təγoni-i na pā kra-i na pā seti i apaləmpee na i apalənəmpee. ⁷ Mpuγule wulav inı i tεma si: Ma maγamaγa maa seta yəlaa nutoso na naanəwa apaləmpee na pa apalənəmpee ke rıpuγú, na má təkı na cəγelası hotıγı na pā caləsəγı. Mpi maa lapa təγo pə feləγı-m.

Ilena pā pona Atoni-Peseke ke Yosalem na i caη na i si tεna.

⁸ Mpuγú Yuta nyəma yoonna Yosalem nyəma, na pā kv-wε na pā sε icate ke kəkε na pā lεeki-tε. ⁹ Pə waali kε pa polaa na pā yoonna Kanaaη nyəma mpa paa wε pulası taa, na ilim mpətəη tε kε tεtekəle taa tε. ¹⁰ Ilena pā polo na pā yoonna Kanaaη nyəma mpa pa wε Hepələη timpi pa yaakaya si Alapa te tε. Na pā kv Sesayi nyəma, na Ahimaη nyəma, na Taləmayı nyəma. ¹¹ Pa tεma tεna, ilena pā polo pā yoonna Tepii timpi pa yaakaya si Kiliyatı-Sefεε tε pə nyəma. ¹² Mpuγú Kalepu tεma si: Ye wei i yoonna Kiliyatı-Sefεε nyəma na i kəli-wε maa ha-i ma pεelε Akəsa na i la alv. ¹³ Tənaγale Kalepu neu tənəγv nyəη Kenası pəyalv wei pa yaa si Otiniyεε tε, i yoonna icate nté tε nyəma na Kalepu ha-i i pεelε Akəsa na i la alv. ¹⁴ Akəsa saawa, ilena i tε i paalv si: Maa sələmi ma caa ke tetu natəli. Alv inı i tiina i kraηaya tε, ilena i caa pəsı-i si: Alaafəya kεle? ¹⁵ Mpuγule alv nəγo təkpaυ si: Hai, la-m kvpantv na n ha-m hila. Mpi tε, tetu nti n ha-m rıpuγú ilim mpətəη tε tε tε fei lvm.

Ilena i caa Kalepu naa ha-i hila wena a wε pə tεe tε, na isətaa nyəna.

¹⁶ Mpuγú Moisi yəti lυlυγv nyəma Keni nyəma na Yuta nyəma pa luwa Yeliko, na pā polo pā cəγa Yuta Alaati ilim mpətəη tε kε wulaya tetu taa kε Amaleke nyəma tetu taa.

¹⁷ Mpuγule Yuta nyəma, na Simiyəη nyəma pa polaa na pā yoonna Kanaaη nyəma mpa pa wε Sefati tε na pā təγo pa tetu, na pā yəki icate tənəηnaη. Na pā ha-te si Hooma. Ncaale ke pa yaa mpv na pa te taa. ¹⁸ Pəle pə waali kε Yuta nyəma mpe pa tasa Kasa, na Asəkələη, na İkoləη acalεε ke lεekvγv, na pā kvənnə wena a cəna-yε tε. ¹⁹ Tacaa ka wε pa waali kε haləna pā lεeki pulası tetu tεna. Ama tetu ihəntav taa nyəma ke pa ta pəsi. Mpi tε, pele paa

wena yoo keekena nyəgətu nyəma ké. ²⁰ Uena pá ha Kalepu ke Hepəlon ɪcate, ɪsu Moisi ka yəgətuyv tə. Mpi tə, ɪni ɪ təgəna Anaki ləlvə nyəma tooso wei ɪ ka we təna tə. ²¹ Pəncaməe nyəma ta pəsi na pá təgəni Yəpusi nyəma mpa paa we Yosalem tə, pá na-we pa wenna mpv.

²²⁻²³ Mprúgú Ifəlayim kpekəle na Manasee nyəntə pa polaa na pá yoo Petəeli timpi pa yaakaya Lusi tə, na Tacaa səna-we. Fənlaa ke paa caaləna tiluyv ke Petəeli taa. ²⁴ Pələ pa talaa na pá sulina apalv nəgəlv, ɪlena pá təm-ɪ sɪ: Həli-tuyv timpi tə ɪcate koloosi topilinaa tə, tu nyi nyá tə.

²⁵ Mprúgú apalv ɪni ɪ hula-weye təsvule. Uena pá svv na pá kó ɪcate yəlaa təna. Ama pa yela apalv ɪni na ɪ təyaya nyəma təna. ²⁶ Pə waali ké apalv ɪni ɪ pola Hiti nyəma tetv taa, na í n̄má ɪcate na í yaa-te sɪ Lusi, na pá yaaki-teye mprúgú haləna saŋa.

²⁷ Manasee nyəma ná tá pəsi na pá təgəni Peti-Seyan nyəma, na Taanaki nyəma, na Təəə nyəma, na Ipeleyam nyəma, na Mekito nyəma, na pə acaləe wena a cəəna-ye tə. Kanaan nyəma ka we tənaya tam ké. ²⁸ Paa na waatu wei Iseyeli nyəma kəma na pá yoo tonj ke teu tə pa ta pəsi na pá ləeki pa koloosi acaləe. Ye pə taya səkpəna paasi.

²⁹ Ifəlayim nyəma ná tá pəsi na pá təgəni Kanaan nyəma mpa pa we Kesəe tə, pa na-we pa wenna.

³⁰ Sapuləny nyəma ná tá pəsi na pá təgəni Kanaan nyəma mpa pa we Kitəlonj na Nahalali tə. Ama təma ké pa tv-we na pá na-we pa we mpv.

³¹ Aseə nyəma ná tá pəsi na pá təgəni Ako nyəma, na Sitəny nyəma, na Alapv nyəma, na Akəsipi nyəma, na Heləpa nyəma, na Afiki nyəma, na Lehopi nyəma. ³² Pə təə ké pá na Kanaan nyəma pa caya pələ pa tetv taa.

³³ Nefətali nyəma ta pəsi na pá təgəni Kanaan nyəma mpa pa we Peti-Seməsɪ na Peti-Anatɪ tə. Ama təma ke pa tv-we na pá na-we pá wee.

³⁴ Mprúgú Amolii nyəma təgəna Tanj nyəma, na pá kpa pulasɪ taa. Pa ta yele-we na pá caya tetv ɪhəntav taa. ³⁵ Uena Amolii nyəma saali Haa-Helesɪ puyv taa na Ayaləny na Saaləpim. Ama waali waali ké Ifəlayim nyəma, na Manasee nyəma n̄makəla-we na pá tv-weye təma. ³⁶ Itəm nyəma tetv tonj fayana Pəcesɪ tontənyə təə ké Sela na ilim təlvle tə.

2

Tacaa kaləgəna ɪ yəlaa

¹ Mprúgú kuyaku nakvli Tacaa ɪsətəa tillu luna Kilikaa, na í polo timpi pa yaa sɪ Pokim tə. Na í tó Iseyeli nyəma sɪ: Ma ləsa-meyə Icipiti na má pona-meyə tetv nti tə taa maa heela mə caanaa na tuunav sɪ maa ha-mə tə. Halɪ má yəgəti na má su sɪ ma kaa yəki má na mə ta nəgə pələvuyv. ² Na ma heela-mə sɪ mə na tetv tənə tə nyəma í taa pələ nəgə nakəli. Pə wee ké sɪ í yəki pa tɪny. Paa na mpv tə, í tá nu ma təm. Ue pepe təə ké í lapa mpv? ³ Pə mayamaya pə təə ké ma heeliyi-mə təfoo sɪ ma kaa təgənyə tetv tənə tə yəlaa na mu tənənyə. Ama mə na-we í ká wəena mpv, na pa tɪny pəsi-meyə katəsɪ.

⁴ Waatu wei Tacaa ɪsətəa tillu təma təm ntənyə yəgətuyv, ɪlena Iseyeli nyəma tvli nəəsɪ na pá wiiki. ⁵ Pə təə ké pa ha lonte ntəyɛ hətə sɪ Pokim. Wiilaa tɛyɛ pa yaa mpv na pa tɛ taa. Mprúgú pa lapa Tacaa ke kətəsɪ.

Yosuwee səm

⁶ Waatu wei Yosuwee taa sətə tə, mprúgú ɪ yela Iseyeli nyəma ke Sikem, ɪlena paa wei í məli ɪ tetv nti ɪ hikaa tə tə taa. ⁷ Iseyeli nyəma lapa Tacaa təmle ké, haləna Yosuwee səm. Na pá seesɪ ɪsələ ke mpv, na nyuyv nyəma mpa pa nana pa ɪsəpələ ke təma səsəəna wena Tacaa lapa-we tə, pələ pa polo pa sɪ tətə. ⁸ Tacaa təmle tv Yosuwee pusi yoosa nuunwa na naanwa (110) ɪlena í sí. ⁹ Uena pá pimi-ɪ tetv nti pa ha-ɪ tə, tə taa ké Timnatɪ-Helesɪ ke Ifəlayim pulasɪ taa ké Kaasi puyv taa ké ilim ntəgənyə təə. ¹⁰ Mprúgú Yosuwee pəəle nyəma təna səpa tətə. Ama kufalanj yəlaa ná táa cəkəna Tacaa, na təma səsəəna wena ɪ ka lapa Iseyeli nyəma tə.

Iseyeli nyóma lówa Iso sɛɛv

¹¹ Μπόγύ Iseyeli nyóma lapa mpi pə ta maya Tacaa tɔ. Pa laakaya tunj wei pa yaa si Paalənaa tɔɔ. ¹² Pa lówa pa caanaa Iso Tacaa wei i ləsa-wɛɛɛ Icipiti tɔ. Ilena pa laakali məli piitimnaa mpa pa heku pa wɛ mpv tɔ pa tunj tɔɔ, na pá luɲiɲi-i. Tənaɣa pa kusəna Tacaa páána. ¹³ Pa lɔ-i ké na pá laaki tunj apalı nyəɲ wei pa yaaki si Paalənaa tɔ, na alv nyəɲ wei pa yaa si Asətatənaa tɔ. ¹⁴ Μπόγύ Tacaa taa huuna Iseyeli nyóma, na í yele-wɛ na lɛkəlaa lɛki pa nyəm təna. Na í tu-wɛɛɛ pa kolontunaa ninj taa na pá kəli-wɛ. ¹⁵ Paa waatu wei ké pa sula yoou Tacaa yeki ké na pele pá tɔɣəni-wɛ. Iɲu i ka tɛm-wɛɛɛ heeluɣu na tuunav tɔ. Tənaɣale pa laɲa wakəlaa tətɔɣətɔɣɔ. ¹⁶ Kəna Tacaa náa kpaaki pa taa ké paasənlaa si pele pá waasi-wɛɛɛ lɛkəlaa mpe pa ninj taa. ¹⁷ Ama Iseyeli nyóma kisa peleye nunav na pá laaki tunj na pá luɲiɲi-i. Tənaɣa pa yelina pa caanaa mpa pa təɲaɣa Iso kusəsutu tɔ pa mpaav ke ləɲ, na pá kisi-wɛɛɛ kɛɛnəv. ¹⁸ Paa waatu wei ké Tacaa kpa-wɛɛɛ paasənlv, i wɛ pɔntv inɪ i waali ké na í yakı-wɛɛɛ pa kolontunaa ninj taa, haləna i səm. Pəpətv fɛi leleɲ, ye pə kəma na pa ηmakəllaa nyəɲsəɲi pa ɪsɛ na pá saləməɲi, pa pətətətɛ kpaaki Tacaa ké. ¹⁹ Ama pə kəɲ na paasənlv si, ilena pá tayəni ɪsəɣətv taa ké məlvɣv, na pə kəli pa caanaa. Na pá laaki tunj na pa luɲiɲi-i. Na pá təkə tam ké pa kanɲante, na pa yaasi ɪsəɣəv.

Tacaa mayasəɲi Iseyeli nyóma si i naa pa waali

²⁰ Μπόγύ kuyaku nakəli Tacaa taa huuna Iseyeli nyóma na í tɔ si: Yəlaa panɛ pa yəka ma nəɣə ηka ma na pa caanaa tu pɛɛlaa tɔ, na pá kisi-m nunav. ²¹ Mpv tɔ, ma kaa tɔɣəni piitimnaa mpa Yosuwɛɛ taa tɛ tɔɣənvɣv na pə́cɔ́ í səkı tɔ, pa taa kəlvəm. ²² Piitimnaa mpeɣe maa nana Iseyeli nyóma waali si paa nuna-m na pá təɲ ma luɣu nyəntv ɪsu pa caanaa lapv tɔ yaa ɪsəna.

²³ Μπόγύ Tacaa yela piitimnaa mpa i taa tv Yosuwɛɛ ninj taa si í tɔɣəni tɔ na pá heɛsi. I ta hulina pa tɔɣənvɣv.

3

¹ Μπόγύ Tacaa yela piitimnaa mpeɣe tɔɣənvɣv si i mayasəɲəna Iseyeli nyóma mpa pa taa nyi pá na Kanaaɲ nyóma pa yooɲ təna tɔ. ² Tacaa caakaya ké si mpa inɪ pa taa nyi yoou ke mpv tɔ, pá nyi-kv. ³ Piitimnaa mpa pu kaasa tɔɣənvɣv tɔɣəle Filiisi nyóma acalɛɛ kakpası, na Kanaaɲ nyóma təna, na Sitəɲ nyóma, na Hifi nyóma mpa pa wɛ Lipaɲ pɣɣv taa ké pə kraɣəv Paalı-Heeməɲ pɣɣv na pə polo Lepo-Hamatı tɔ. ⁴ Mpe inəɲi Tacaa caakaya si i naakəna Iseyeli nyóma waali si paa təkı kusəsutu nti i ka yelaa na Moisi tv pa caanaa tɔ yaa pa kaa təkı. ⁵ Mpv pə yelina na Iseyeli nyóma wɛ Kanaaɲ nyóma na Hiti nyóma na Amolii nyóma na Peliisi nyóma na Hifi nyóma na Yepusi nyóma pa heku. ⁶ Pele pa haakayana-wɛɛɛ pa pɛɛlaa na pá lakı alaa, na mpe pá haaki pɛleye pa nyóma, na pá laaki pa tunj.

ISEYELI PAASENLAA*Otinıyɛɛ*

⁷ Μπόγύ Iseyeli nyóma lapa mpi pə ta maya Tacaa tɔ. Pa kisa Iso ké sɛɛv na pá laaki tunj wei pa yaaki si Paalənaa na Aselanaa tɔ. ⁸ Mpɣvɣle Tacaa taa huuna-wɛ na í tu-wɛɛɛ Mesopotami wuləv Kusaɲ-Lisatayim ninj taa. Na ílɛ i ηmakəli-wɛɛɛ pusı pəlefeı təcu. ⁹ Kelena pá wiina Tacaa si í ya-wɛ. Ilena ílɛ i ləsi Kalɛpv neu tənɣvɣv nyəɲ Kenası pəyalv Otinıyɛɛ si í waasi-wɛ. ¹⁰ Μπόγύ Tacaa Feesuyv tii i tɔɔ, na í polo í yooɲa wuləv Kusaɲ-Lisatayim na í kəli-i. ¹¹ Ilena Iseyeli nyóma heɛsi pusı nule təcu. Pə waali ké Otinıyɛɛ səpa.

Ihuti

¹² Μπόγύ Iseyeli nyóma tasa lapv ke mpi pə ta maya Tacaa tɔ. Ntəna ílɛ i yele na Mowəpv wuləv Ikoləɲ kəli pa tɔɔ. ¹³ I polaa ké na í səsı Amoni nyóma na Amaleke nyóma pa tɔɔ, na pá yooɲa-wɛ na pá lɛki Yeliko ɪcatɛ. ¹⁴ Pusı pəlefeı hiu təcu ké Mowəpv wuləv ηmakəla-wɛ. ¹⁵ Pa wiina Tacaa, ilena í kpa Pəncamɛɛ kpekəle taa tv Kelaa pəyalv mpv tv Ihuti si í waasi-wɛ.

Kelena Iseyeli nyóma cəla lhuti ke kucəəu si í pona Mowapu wulav. ¹⁶ Ntəna lhuti caa layate nte tə we ləŋ ke taa na waali, na tə tayala isu mpiiŋ naale tə, na í susi-teye i tokonaa tēe na i ntəyən təə. ¹⁷ Mpuvule i cəla wulav ke i kucəəu. Apalu inu i ka ke kuyasulv ke təmam. ¹⁸ I tēma-i celvɣv ke mpv, ɔlena í na yəlaa mpa paa kəna kucəəu ŋku tə pá lu. ¹⁹ Pa kəma na pá tala pēe wena pa sika Kilikaa cəlv na pá laaki tə, ɔlena lhuti mələna i waali, na í polo wulav kin si: Hai, tá caa, maa wena faaciya nakəli si ma naaki-ŋ má na-ŋ tá tike.

ɔlena wulav ləsi təmlə nyóma təna. ²⁰ Ate na isə naŋ ŋku kv niyita teu tə kv taa ké i ka wēe. Ntəna lhuti kpətəna-i na í təmi-i si: Tacaa heela-m təm si má heeli-ŋ.

Tənaɣale wulav kula i təcaɣale. ²¹ ɔlena lhuti kpēe i layate na mpvutv na í sə wulav lotu taa. ²² Na tə svv tə təna, na pə kpeŋna kpatóyó, na í yele-teye mpv na nim waasi tə təə. ²³ I tēma mpv, ɔlena í luna waali təə, na í təkí na í kaləsi. ²⁴ I tēewa ɔlena təmlə nyóma polo pa mayana pə kaləsa mpv. ɔlena pá tv pa taa si wulav lukí i awalí ké. ²⁵ Mpyóy pa tənəa na pá ká i fei tvlvɣv. ɔlena pá polo pá tvli pa mayamaya na pá mayana pa caa hənta ate na i səpa. ²⁶ Waatu wei pa tənəa mpv təyɔ lhuti sewa na í tēe pēe təyəkəle, na í polo í ŋmeli Seyila. ²⁷ I tala Ifəlayim pəəŋ taa, ɔlena í yaɣa apalv tutuyv, na í koti Iseyeli nyóma na í tv-wēye nəyɔ na pá tii pulasi. ²⁸ ɔlena í tə-we si: I tən ma waali. Mpi tə, Tacaa tv mə niŋ taa ké mə kolontunaa Mowapu nyóma ké.

ɔlena pá polo na pá nyala-wēye Yaataní tətəsəle, nəyɔlv ta fiti. ²⁹ Kuyənku pa kv Mowapu yoolaa taa yoolaa ke yəlaa iyisi naanvwa (10000) ké nəyɔlv ta tvli. ³⁰ Pə kpaɣav waatu inu təyɔ Iseyeli nyóma ŋmakəla Mowapu nyóma na tətə hēsí pusi nunaasa təcu.

Samkaa

³¹ Anati pəyalv Samkaa lēetəna lhuti lonte taa. Inu i kvna Filiisi nyóma ke yəlaa nasətosə (600) na nav kpatóyó. Ilé i waasa Iseyeli nyóma tətəyɔ.

4

Tepola na Palaki

¹ lhuti səpa, ɔlena Iseyeli nyóma tasa lapv ke mpi pə ta maya Tacaa tə. ² Mpyóy Tacaa tv-wēye Kanaanŋ nyóma wulav Yapeŋ wei i təkaya kawulaya ke Hasə tə i niŋ taa. I yoou wulav ke pa yaakaya Sisela na í we Halose-Koyim. ³ Yapeŋ inu i yoou keekənaa ka we nasənaasa na nunvwa (900) ké. Mpyóy i nyəŋsa Iseyeli nyóma isē ke pusi hiu təcu. ɔlena pēle pá wiina Tacaa si í waasi-we.

⁴ Lapitətí alv Tepola ka kəna isə kvyəyətvtv teləsulv na í hvvki Iseyeli nyóma ke pa təmnaa ke waatu inu i taa. ⁵ Petēeli na Lama pa hēkv taa timpi pa yaa si Tepola Paav ke Ifəlayim puvv taa təyɔ alv inu i pukaya na í cakí, na í tayanəyi Iseyeli nyóma təmnaa. ⁶ Mpyóy kvyakv nakvl Tepola inu i tila Apinowam pəyalv Palaki kin ke Ketēsí ke Nefətali tətə taa, na í heeli-i si: Iseyeli isə Tacaa təma si í ləsi Nefətali na Sapuləŋ pə nyóma taa ké apalaa iyisi naanvwa (10000) na í pona-wēye Tapəə puvv təə. ⁷ Maa yele na Yapeŋ yoolaa wulav Sisela kuu i yoolaa na i keekənaa nyəyətə nyóma na pá lu Kisəŋ ləəv taa si pa yookina-ŋ, ɔlena má tv-wēye nyá niŋ taa.

⁸ Tənaɣale Palaki cəwa Tepola si: Ye ma na-ŋ tu pona, ilē maa polo. Ama ye n kaa polo, ilē maa puki. ⁹ Mpuvule Tepola si: Ma na-ŋ tu polo yaa. Ama paa n tala timpi nəyɔlv kaa sa-ŋ ké. Mpi tə, alv niŋ taa ké Tacaa ká tv Sisela.

ɔlena Tepola kvli na í na Palaki pá tēe Ketēsí. ¹⁰ Mpyóy Palaki kpēyela Nefətali na Sapuləŋ nyóma, na yəlaa iyisi naanvwa (10000) tisi si paa təŋi-i, na Tepola mayamaya náa polo tətə. ¹¹ Keni tv Hēpēe ka fayana Keni nyóma lələa mpa pa ké Moisi yətí Hoparı pəyalaa təyɔ. ɔlena í polo í siki Saananim tvŋ səsəŋ tēe ké Ketēsí kin.

¹² Mpyóy Sisela nuwa si Apinowam pəyalv kpawa Tapəə puvv təə. ¹³ ɔlena í koti i yoolaa nasənaasa na nunvwa (900) ké Halose na pá tēe Kisəŋ ləəv taa. ¹⁴ Ntəna Tepola tə Palaki si: Polo pa təə, saŋa ke Tacaa tvyi Sisela ke nyá niŋ taa, na i mayamaya i ká wēena nyá waali.

Μρύγύ Palakı tiıwa Tapəə puyə na ı waalı ké yoolaa iyisi naanəwa (10000). ¹⁵ Pa nika yooü, ılena Tacaa yele na Sisela yoolaa na ı keekənaa pá kuu-tə. Haləna Sisela lu ı keeke taa, na í se nəəhe. ¹⁶ ılena Palakı tu ı kolontunaa na pa keekənaa waalı, na í tana-weyə Halose. Na í heeli pa yoolaa təna pə ta səə paa ıloyə pəyaya.

¹⁷ Μρύγύ Sisela sewa na í polo Keni tu Hepee əlb Yayee tə. Mpi tə, wulav Yarəy yəlaa na Hepee nyəma paa we təma na lelenj ké. ¹⁸ ılena Yayee lu na í səy Sisela na í təmi-ı sı: Ta caa, sūv ma tə cəne, taa nyana pəlv.

Sisela sūvwa Yayee cokəle taa, ılena í həntı na əlv ıni í waası ı təə ké puyə. ¹⁹ Μρύγύ əpəlv ıni ı təma-ı sı: Ləkətv təkə-m ké, ha-m ləmaya na má nyəə.

ılena əlv cosı naaləm ke huluyə taa na í ha-ı na ı nyəə, na í tayanı-ı puyə waasuyə.

²⁰ Μρυγυλε Sisela təma əlv ıni sı: Səy cokəle nənəyə, na wei í pəəsa-η sı nəyəlv we cəne? ıle n cə sı, aai.

²¹ Sisela ka kawaya tətəyətəyə, ılena í too ısu ı səpa. Μρύγύ Yayee kraya pəəy cokəle kanjanaya na kanjanuyə, na í kəətəna-ı təheə na í keesəna ı ləkpayasaya təə na í ká na í kəəna tətv na Sisela sı. ²² Pə waalı ké Palakı sewa Sisela waalı na í tala Yayee tə na Yayee lu na í təmi-ı sı. Kəə, maə huli-η yəlv wei n pəkəyı tə.

Palakı sūv cokəle taa, ılena í mayana ı hənta atə təcəmm, na kəátəyú tv ı ləkpayasaya taa na í səpa.

²³ Kuyaku ηkuyə ıso yelaa na ıseyeli nyəma kəli Kanaəy wulav Yarəy. ²⁴ Μρύγύ ıseyeli nyəma kaasa pa təyı teu na təheə təheə pá kəə pá təesəna Kanaəy wulav ke kuyə.

5

Tepola pa akaitv kawəyaya

¹ Kuyaku ηku Tepola na Apinowam pəyalə Palakı pa kəla Sisela təyə pa maə kawəyaya sı:

² ıseyeli nyuyə nyəma pona samaa ke yooü.

ı sa Tacaa.

Samaa yooəna luyə kuləmvuyə.

ı sa Tacaa.

³ Awulaa səsaa mə, í nu yoo.

Awulumpiya mə, mı welisi yoo.

Ma səy ıseyeli ıso Tacaa.

⁴ Tacaa luna Seyii puyə,

ılena tətv sūv seluyə.

ı lu ıtəm tətv taa,

ılena təv nəá nu.

⁵ Sinayi puyə sela səsəm ke Tacaa ısentaa,

pəəy selaa təpəyη ke Tacaa ısentaa.

⁶ Anati pəyalə Samkaa pəəle taa

yəlaa caası ya yem ké tətv taa ké.

Yayee pəəle taa,

təntaa təyaya mpaəy kraı nyəy ké.

⁷ ıseyeli nyəma taa feina nyuyə tv,

kəna Tepola kulı ı naası taa.

Pa taa feina aka nəyəlv

ılena pa too Tepola kulı.

⁸ Tuη ke ıseyeli nyəma ləsaa

ılena yooü nəá tii təkpili.

Yoolaa tuutuuma mə, kəáləyú feı.

Yoolaa samaa mə, ηmantaya feı.

⁹ Iseyeli nyuyu nyéma me, ma sama.
Luyu kulumuyu yoolaa me, ma sama.
I sa Taca.

¹⁰ Awulaa səsaa me, í pəsəna laakali.
Apila me, í pəsəna laakali.
Konyəntənaa mi pəsəna laakali.

¹¹ Lum lulaa í sa Isə ké i kúpantu tə.
I sam-i kúpantu nti i lapa Iseyeli tə tə tə.
Iseyeli caya təpamm tə í sam-i.

¹² Tepola, Tepola kuli na í waasi.
Kuli na í ma kawəyaya.
Apinowam pəyalə Palaki kuli.
Kuli, na í ce Iseyeli saləkətənaa.

¹³ Kaasəlaa ná kəla akanaa.
Taca yelaa na má kəli akanaa.

¹⁴ Ifəlayim nyéma pola tətəkəle taa.
Pencaməe nyéma pola tətəkəle taa.
Awulaa səsaa luna Makii.
Yoolaa akewenaa ná luna Sapulə.

¹⁵ Isakaa nyuyu nyéma təja Tepola na Palaki.
Isakaa yoolaa səsə Tepola pa tə,
pa kpeṅta təntə na pá polo tətəkəle taa.

Pə na pə mpv tə, Lupəj nyéma ná paasəna təmnəa həm ké.

¹⁶ Lupəj nyéma paasəna kaləkəj wula nuw suwe?
Pa paasəna təmnəa həm ké.

¹⁷ Katí nyéma ta kə, pa saala Yaataní waali.
Təj nyéma ta kə, pa saala kpuləj taa.
Asəe nyéma ta kə, pa saala tənku nəjə.

¹⁸ Sapuləj nyéma ná tisaa na pá mv səm.
Nəfətali nyéma ná tisaa na pá polo təyoole.

¹⁹ Awulaa səsaa lu yoou.
Kanaəj awulaa lu yoou.
Pa luwa si pa yookina Tanaki.
Pa yookina Tanaki ke Mekito lum nəjə.
Pa laja wontu.
Pa wu liyitee.

²⁰ Isətuləjasí mayaməya ná yoowa,
hatoo si mpaəj taa ké si yoona Sisela.

²¹ Kisəj ləw təjə kolontunaa.
Ləjtaa Kisəj ləw kpiisa-wə.
Tə kaasi ta ti na tə nyəw tən.

²² Selaa təwa casəle.
Pa kpaɣənəj acəwa wiina nteɣe kpakatam kpakatam.

²³ Taca isətaa tillu si pá tənsi Melosi icate ke mpusi.
Si pá tənsi tə yəlaa ke mpusi,
pa ta lu Taca yoou.
Pa ta kə si pa səjna Taca yoolaa taa yoolaa.

24 Pá kooli Yayee ke kɔpantu.

Pá kooli Keni tu Hepee alv ke kɔpantu.

Pá kooli-i kɔpantu ke coka taa alaa taa.

25 Sisela sələma Yayee ke lvm na ílé i ceele-i naaləm.

Tete naaləm ke i ha-i kalav taa.

26 Yayee kraɣa kanjanaya na mpəle,

na í co kanjanvɔv na ŋwaan,

na í ka Sisela nyvɔv na í tɔli púvú.

I kamaya na í yəki nyvmpəɣəlaya.

27 Sisela yela i ti na i hoti alv tee təmaai.

I hanta ate təcəmm na í səpa.

28 Sisela too tanaa na í nyənəɣəna pətote.

Na í nəɣəsəɣi si: Pepe təw ké

Sisela keeke ta tala ləŋ?

29 Alaa ləmayasee nyəma ná cə-i.

Ivi i lela pa kɔcəcɔtv nti si:

30 Isəntə yoolaa kuu wontuŋ ké,

na pá taləɣi, ineyə pɛelə yaa pɛelaa naale.

Sisela ke pɔvɔv kɔpənkv yaa pəŋ naale.

Na máá paa pɔvɔv kɔsəpɔvɔv

yaa pəŋ naaleɣe ma luyv tee.

31 Tacaa kolontunaa í səki mpv.

I taapalaa náá teeki kəkə isu ilim lukvɔv tə.

Pəle pə waali Iseyeli tetv heesa pusi nule təc.

6

Matiyan nyəma cəsəɣi Iseyeli nyəma

1 Ḿpúvú Iseyeli nyəma tasa lapv ke mpi pə ta maya Tacaa tə. Ilena ílé i tu-weye Matiyan nyəma niŋ taa ké pusi nule təc. 2 Matiyan nyəma cəsə-weyə səsəm ké. Ilena Iseyeli nyəma se na pá cəsə pulasí taa, na kɔkraməŋ pəŋ taa. 3 Ye Iseyeli nyəma í tuuki pa tawa, ile Matiyan nyəma, na Amaleke nyəma, na ilim təlule təw təntaa pa kɔpenti na 4 pá watí-we, na pá wakələɣi pa kɔhaləm, haləna pá tala timpí pa yaa sí Kasa tə. Paa kaasəɣi pulv sí pɛle pá təɣə. Na pá kɔpənna pa tala na pá kraaki. 5 Pa kəŋayana pa kaləkəŋ na pa coka ké. Pa na pa yooyoonaa paa we paɣale ké isu kɔtoləŋ, pa fei kalvɔv. Pa watəɣi Iseyeli tetv ké na pá wakələɣi-ti.

6-7 Iseyeli nyəma təɣəna pa təɣi teu ke Matiyan nyəma niŋ taa ké. Ilena pá wiina Tacaa sí í waasi-we. 8 Ntəna Tacaa kra-weye Isə kɔvəɣətv teləsvlv, na ílé i heeli-we sí: Iseyeli Isə Tacaa yəɣətaa sí ma ləsəna-meɣe Icipiti yomle taa. 9 Má waasəna-meɣe Icipiti nyəma niŋ taa, na má təɣəni mpa pa cəsəɣa-me tə, na má ha-meɣe pa tetv. 10 Haləna má heeli-me sí, mayale mə Isə Tacaa. Ie í taa nyana Amolii nyəma mpa pa tetv taa í we isəntə tə pa tuŋ. Ama í ta niina-m.

Tacaa ləsa Ketiyəŋ sí í waasi Iseyeli nyəma

11 Ḿpúvú Tacaa isətaa tillu kəma Ofəla na í caya Apiyesee lɔlvɔv tu Yowasí haləm taa ké tɔvɔv nakvli kv tee. Na Yowasí pəyalv Ketiyəŋ ŋmela ləseŋ tənyasəle, na í makí təɣənaya sí Matiyan nyəma í taa na-i. 12 Tənaɣale isətaa tillu lu i təw na í təm-i sí: Yoolaa taa aka nyá, Tacaa we nyá waali.

¹³ Kelenə Ketiyəŋ nəyɔ təkpaɔ sɪ: Aaɪ, ma cɛ, ye Tacaa ka wɛ tɑ waaɪ, pepe tɔ kɛ tɔ tɔki wahalanaa paɛ? Na lɛyɛ piti tɛma nna a tɛm tɑ caanaa keesa-tu sɪ i lapa-wɛyɛ waatu wei i lɛsa-wɛyɛ Icipiti tɔ a wɛɛ? Pɔpɔtu fɛi lelen, Tacaa lɔ-tuyɔ, na i tu-tuyɔ Matiyəŋ nyɔma niŋ taa.

¹⁴ Mpuɔyɛ Tacaa pəsəna Ketiyəŋ tɔɔ na i tɛmɪ-i sɪ: Pona toma wena n wena mpɔ tɔ, na n waaɪ lɛyɛli nyɔma ke Matiyəŋ nyɔma niŋ taa. Ma maɣamaɣa ma tiliɣina-ŋ. ¹⁵ Ntɛna Ketiyəŋ sɪ: Hai, Tacaa, maa waaɪ lɛyɛli nyɔma na ma wɛ? Mpi tɔ, tɑ tɛyaya ta ke puluyɔ Manasee lɔluyɔ nyɔma taa. Pɛcɔ ma tu kɛ pɛyaya ntɔ.

¹⁶ Mpuɔyɛ Tacaa sɪ: Maa wɛɛ nyɑ waaɪ kɛ, na n tɛlɛki Matiyəŋ nyɔma isɪ yulɔ kulɔm.

¹⁷ Ulenə Ketiyəŋ sɪ: Ye mpɔ la na mɑ nyɪ tɛkelekele sɪ Tacaa nyɑ, nyɑ yɔyɔtɛyənana-m. ¹⁸ Səŋ na mɑ kɔna-ŋ kucɔɔɔ na pɛcɔ n tɛɛ.

Tacaa sɪ: Polo na n kɔɔ.

¹⁹ Ketiyəŋ polaa, ulenə i kɔ pɛfate na i tɛsɪ na i tu potopotonaa mpa pa taa kukusum fɛi tɔyɔ sɔsɔm. Ulenə i kuuli nantɔ ke tokiya taa, na yom ke nyanaya taa na i pona Iso isɔtaa tillu ke tuyɔ sɔsɔŋku ŋku ku tɛɛ. ²⁰ Ulenə isɔtaa tillu tɛmɪ-i sɪ: Polo na n su nantɔ na potopotonaa ke kukpamuyɔ kɔnɛ ku tɔɔ na n pɔ yom.

Ulenə Ketiyəŋ la mpɔ. ²¹ Mpuɔyɛ Tacaa isɔtaa tillu tokina nantɔ na potopotonaa mpe na i kpɔtɔyɔ. Ulenə kɔkɔ lu kukpamuyɔ taa na kɑ nyaya pɛ tɛna. Na isɔtaa tillu nɑɑ mukɪ yem. ²² Tɛnaɣalɛ Ketiyəŋ cɛkɛnaa sɪ Tacaa isɔtaa tillu kɛ. Ulenə i yaya kapuka sɪ: Hai, ma tɛm tɛma. Ma nawa Iso isɔtaa tillu isɛntaa.

²³ Ama Tacaa nɑ tɛma-i sɪ: Nyɑ lanɛ i taa wakɛli, n kaa sɪ se.

²⁴ Mpuɔyɛ Ketiyəŋ ŋmawa Tacaa ke kɔtaya tɛlate, na i ha-tɛyɛ hɛtɛ sɪ Tacaa hɛsɛyɛna lanɛ. Kɔtaya tɛlate ntɛ tɔ wɛ halɛna saŋa ke Apiyɛsɛ nyɔma icatɛ Ofɛla taa.

Ketiyəŋ yɔka tuyɔ Paali tɛlaalɛ

²⁵ Mpuɔyɛ Tacaa heela Ketiyəŋ ke ahoo anɪ sɪ: Kpa nyɑ caa latɛcɛ kɔfalɔ, na n tasa naalɛ nyɛŋ wei i wena pusɪ naatosompɔyɔlaya tɔ. Ulenə n yɔki nyɑ caa tɛlaalɛ na n kpɛsɪ tesika ŋka pa laaki tɔ. ²⁶ Ulenə n ŋma-m kɔtaya tɛlate ke puɔyɔ kɔnɛ ku nyuyɔ taa na n kpaɣa tesika ŋke ka taasi na n lana kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ na latɛcɛ naalɛ nyɛŋ.

²⁷ Ulenə Ketiyəŋ lɛsɪ i tɛmlɛ nyɔma ke naanɔwa, na i lɑ isɪ Tacaa keesa-i tɔyɔ ahoo. Mpi tɔ, i nyanayana i caa tɛyaya nyɔma na icatɛ yɛlaa kɛ. ²⁸ Pɛ fema na icatɛ nyɔma kulɪ tanan tɛ tɛhulu, ulenə pɑ maɣana pa yɔka tuyɔ na pɑ kpɛsɪ tesika. Na pɑ lɑ latɛcɛ naalɛ nyɛŋ ke kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔyɔ kɔtaya tɛlate nte pa ŋmawa tɔ tɔ tɔɔ. ²⁹ Mpuɔyɛ pa pɔɔsa tɛma sɪ: Awe maɣamaɣa lapɛna mpɔ?

Icatɛ nyɔma cɛkɛnaa sɪ Ketiyəŋ lapɛna mpɔ. ³⁰ Ulenə pɑ tɔ i caa Yowasɪ sɪ: Lɛsɪ nyɑ pɛyalɔ na tɛ ku-i. Mpi tɔ, i yɔka tɛlaalɛ, na i kpɛsɪ pɛcɔlɔ tesika.

³¹ Mpuɔyɛ apalɔ inɪ i cɔwa mpe inɪ sɪ: Mɔ nyɛntɔ suwɛyɛ tuyɔ ŋku ku tɛm taa? Ye pɛ cɛpa wei sɪ i sɛkɛna ku tɔɔ, isɪ pɔntɔ sɛpa na pɛcɔ pɛ nyaali. Ye ku ke tuyɔ, ku yoo ku maɣamaɣa ku yoo. Mpi tɔ, ku tɛlaalɛ ke pa yɔkaa.

³² Kuyaku ŋkuyɔ pa ha Ketiyəŋ ke hɛtɛ sɪ: Yelupaali. Pɛ nyuyɔ ntɛ sɪ: Paali i yoo i ti yoo. I tɛlaalɛ ke pa yɔkaa.

Ketiyəŋ pɛkɛyɪ Iso luyɔ nyɛntɔ

³³ Mpuɔyɛ kuyaku nakulɪ Matiyəŋ nyɔma, na Amaleke nyɔma, na ilim tɛlulɛ tɔɔ tɛntaa kotaa, na pɑ tɛsɪ Yaatanɪ na pɑ polo pɑ pulɪ Sisilee tɛtɛkɛlɛ taa. ³⁴ Ulenə Iso Feesuyɔ tii Ketiyəŋ tɔɔ na i yaya apalɔ tutuyɔ sɪ Apiyɛsɛ lɔluyɔ nyɔma i tu i waaɪ. ³⁵ Na i tili tɛtɛyɔ Manasee nyɔma kin sɪ apalaa i lu na pɑ tu i waaɪ, na i yaa Asɛɛ nyɔma, na Sapulɔŋ nyɔma, na Nɛfɛtali nyɔma, na pa tɛna pɑ sɔsɪ i tɔɔ.

³⁶ Mpuɔyɛ Ketiyəŋ tɛma Iso sɪ: Ye tampana sɪ nyɑ ton ke maa waasəna lɛyɛli nyɔma isɪ n ka yɔyɔtuyɔ tɔ. ³⁷ Tɔɔ, maa pɛ heu kɔŋlɛ ke Kataya taa. Ye cɔlɔ kpa-tɛyɛ ahoo na atɛ nɑɑ wolaa, ulɛ tɛnaya maa nyɛna sɪ nyɑ ton ke maa waasəna lɛyɛli nyɔma.

³⁸ ʌena pə la m̄p̄ȳḡ teitei. Teu fema tanaŋ na Ketiyəŋ nyaasi kəŋle n̄t̄e, ʌena lum lu na pə su poosiya. ³⁹ Nt̄ena í t̄o Is̄o si: Hai, yele má tasa-ŋ nat̄əłəxi p̄əəsuȳu. Taa mu-m na p̄ááná. Ma caa si n̄ tasa-m pul̄uȳu hul̄uȳu ke t̄əm kul̄um. P̄ənent̄e c̄əł̄u í kpa tet̄u t̄ə tike, na kəŋle náá w̄ulaa.

⁴⁰ ʌena Is̄o mu Ketiyəŋ nəğ̄o ke ahoo an̄i na kəŋle náá w̄uli na c̄əł̄u kpa tet̄u t̄ə tike.

7

Ketiyəŋ yoolaa ŋm̄onuȳu na nun̄wa (300) t̄əm

¹ M̄p̄ȳḡ Ketiyəŋ na i yoolaa pa kula ləŋ ke tanaŋ nak̄uli na p̄á polo p̄á pul̄i Halot̄i hite nəğ̄o, na Matiyəŋ nȳəma náá pul̄əna ilim nt̄əğ̄əŋ t̄ə k̄e Molee pul̄aya c̄əł̄o.

² ʌena Tacaa t̄o Ketiyəŋ si: Nyá yoolaa k̄əla t̄əw̄, ma kaa tu Matiyəŋ nȳəma ke nyá nin̄ taa, na p̄á k̄əw̄ na n̄ sa nyá ti si nyá t̄oŋ k̄e n̄ lap̄ənaa. ³ M̄pu t̄o, heeli-we si, s̄əğ̄ənt̄una í m̄əli t̄əyaya.

M̄p̄uȳule ȳəlaa iyisi hiu na naale (22000) m̄əlaa, na p̄á kaasi ȳəlaa iyisi naan̄wa (10000) tike. ⁴ M̄p̄ȳḡ Tacaa t̄əma Ketiyəŋ si: Nyá yoolaa k̄əla t̄əw̄ t̄ə t̄ə. Tiina-weye l̄əw̄ nəğ̄o, na ma mağ̄amaya má t̄əw̄si potaa na cayalaa.

⁵ Yoolaa tii t̄əna, ʌena Tacaa heeli-i si: Fağ̄a m̄pa paa tí lum na nin̄ is̄u has̄i t̄ə, na pa m̄paa. Na m̄pa paa lun̄ akula na p̄á nȳəw̄ t̄ə na pa m̄paa.

⁶ M̄p̄ȳḡ pa taa ȳəlaa ŋm̄onuȳu na nun̄wa (300) tiwa lum is̄u has̄i. P̄ə kaasa m̄pa ʌena p̄ele p̄á lun̄ akula na p̄á nȳəw̄. ⁷ Nt̄ena Tacaa heeli Ketiyəŋ si: Yoolaa ŋm̄onuȳu nun̄wa wei i tiwa lum t̄ə m̄p̄e pa nin̄ taa k̄e maa tu Matiyəŋ nȳəma na p̄á waasi Iseyeli nȳəma. P̄ə kaasa m̄pa t̄ə, paa wei í m̄əli i t̄e.

⁸ M̄p̄ȳḡ Ketiyəŋ suwa ȳəlaa ŋm̄onuȳu na nun̄wa (300) in̄i na í mu k̄pent̄aa t̄əğ̄ənas̄i, na pa tutuun̄ na p̄ele p̄á m̄əli t̄əyaya.

Na Matiyəŋ nȳəma náá sika tet̄ek̄əle taa k̄e m̄p̄e pa p̄ət̄e.

P̄ə h̄ula Iseyeli nȳəma si paa la akanaa

⁹ M̄p̄ȳḡ Tacaa heela Ketiyəŋ ke ahoo an̄i si: Kul̄i na n̄ tii Matiyəŋ nȳəma tesikile taa. M̄pi t̄ə, ma tu-weye nyá nin̄ taa k̄e. ¹⁰ Ye s̄əğ̄ənt̄u we-ŋ na tiuu, ʌe n̄ k̄penna nyá t̄əml̄e tu Pula. ¹¹ N k̄á nu pa k̄uȳəğ̄ətt̄u, ʌena p̄á s̄əw̄si-ŋ ap̄al̄tu.

Nt̄ena í na Pula p̄á c̄eŋ na p̄á polo p̄á tala t̄ətan̄le kancaalaya nȳənt̄e. ¹² Na Matiyəŋ nȳəma, na Amaleke nȳəma, na ilim t̄əl̄ule t̄əw̄ t̄ənt̄aa pilina tet̄ek̄əle t̄əna is̄u kut̄olon̄, na pa yooyoonaa náá we is̄u lum nəğ̄o kanyəŋa, pa fei kal̄uȳu. ¹³ Ketiyəŋ pa tala m̄pu, ʌe nəğ̄əł̄u k̄eəs̄əxi i taapal̄u nt̄e toosee si: Ma toosaa k̄ele si ma ná potopot̄o nəğ̄əł̄u^a na í pilimiyi tá tesikile na í yoonaa cok̄əle na í p̄əs̄i-t̄eȳe k̄p̄ent̄əlas̄i.

¹⁴ M̄p̄uȳule i taapal̄u nəğ̄o t̄əkp̄av̄ si: Is̄əna Iseyeli tu Ketiyəŋ k̄á k̄əli-tu t̄əğ̄o n̄ na m̄pu. Is̄o t̄əma i taa k̄e si i t̄uȳi tá t̄ənaya i nin̄ taa.

¹⁵ Ketiyəŋ nu toosee an̄i a k̄əseğ̄es̄ətt̄u, ʌena í h̄ənt̄i at̄e na í s̄e Is̄o. ʌena í m̄əli i yoolaa kin̄ na í t̄o si: I nȳəki na í kul̄i. Tacaa tuwa Matiyəŋ nȳəma ke m̄ə nin̄ taa k̄e.

Matiyəŋ nȳəma sewa yem yem

¹⁶ M̄p̄ȳḡ Ketiyəŋ fağ̄a yoolaa ŋm̄onuȳu na nun̄wa (300) in̄əxi k̄p̄eka tooso, na í c̄əla-weye tutuun̄ na h̄eŋ si p̄á pa kahulas̄i t̄əw̄. ¹⁷ ʌena í t̄ə-we si: I nȳən̄əğ̄əna-m yoo. Ye t̄ə tala pa t̄əsikile na má lapa is̄əna m̄pi ʌe í la m̄pu. ¹⁸ Ye í nuwa má na ma h̄əğ̄əł̄uȳu nȳəma t̄ə h̄ula tá tutuun̄, ʌe mu h̄uli m̄ə nȳəŋ t̄ə t̄ə na p̄á c̄əw̄ na p̄á ta. Na í k̄p̄ent̄i na i ȳəğ̄ətt̄əna nəğ̄o s̄əsağ̄a si: Tacaa na Ketiyəŋ pa nȳəma nt̄e tá.

¹⁹ P̄ə t̄əpa ahoo h̄eka ke waatu wei tan̄laa layas̄əxi t̄əma ʌe Ketiyəŋ na i yoolaa nun̄wa (100) k̄p̄ek̄əle, pa tala kolontunaa t̄əsikile t̄ənaya t̄əw̄ k̄ele. ʌena p̄á h̄uli pa tutuun̄ na p̄á ȳəki pa h̄eŋ. ²⁰ M̄p̄ȳḡ k̄p̄eka naale wei p̄ə kaasaa t̄ə, ʌé i lapa m̄pu t̄əw̄, na p̄á t̄əki kahulas̄i na

^a 7:13 potopot̄o nəğ̄əł̄u: Potopot̄o nəğ̄əł̄u, p̄ele pa t̄e t̄əğ̄ənaya p̄ee naali a potopot̄onaa ke pa k̄eəs̄əxi c̄əne.

nin mpətəh na tutuun ke nin ntəgəh taa, na pá yəgətəna nəgə səsaya si: Taca na Ketiyəh paa təgəna.

²¹⁻²² M̀p̀r̀ỳg̀ pa təna pa tama kolontunaa təsikile na pá səha pa təsəhənəa ke mpv, na pá təhna tutuun hūlvəv. Uena Taca lá na acufu svv Matiyah nyéma yoolaa taa, na pá svv kiisuyv, na pá kvv təmayə pa taa pa tike. M̀p̀r̀ỳg̀ pa yawa na pá se na lelāa mələna Pəti-Sita ke Seleta tə. Haləna pá tala timpī pa yaa si Apəeli-Mehola ke Tapaa cəlv tə.

²³ Uena pá yaa Iseyeli kpekə lenna, Nefətali nyéma, na Asee nyéma, na Manasee nyéma təna na pá təgəni Matiyah nyéma. ²⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Ketiyəh tilaa na pá heeli Ifəlayim nyéma ke pəəh taa si: I tii ləh na í cə Matiyah nyéma na í tan-weyə Yaatanı tətəsəle haləna Pəti-Pala.

Uena Ifəlayim nyéma náá la mpv. ²⁵ Uena pá kpa Matiyah awulaa naale Oləri na Səri. Na pá kv Oləri ke Oləri kəkramvəv tə, na pá kv Səri ıeyə Səri tənyaasəle. Uena pá tayanı kolontunaa waalı ke tvv. M̀p̀r̀ỳg̀ pa pona Ketiyəh ke awulaa mpe pa nyəh ke Yaatanı waalı.

8

Ifəlayim nyéma pááná mvv

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Ifəlayim nyéma pəəsa Ketiyəh na pááná si: Waatu wei n pukaya Matiyah nyéma yoonav tə pə lapa isəna na h ta yaa-tv?

Haləna pá na-ı pá yoo tə tə ké səsəm. ² M̀p̀r̀ỳg̀ ı pəəsa-we si: Pepe taa ké má na-me tə keesəyi? Tvv pəe kancalaya nyəna ı takı lelen ke kantəkaya nyəna. Pə tapvəv nté si: Mpi mu lapa tə, pə tē mpi tá lapa tə təcayacaya. ³ Iso yelaa na í kv Matiyah awulaa Oləri na Səri. Mpv tə, pepe taa ké má na-me tə keesəyi?

Ketiyəh yəgətə mpv, ıena Ifəlayim nyéma pááná hē.

Ketiyəh ke Yaatanı ilim təlule tə

⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Ketiyəh pa tesa Yaatanı na pá kawa tətəgətəgə. Paa na mpv na pá tayanı pa kolontunaa waalı ke tvv. ⁵ Pa tala Sukəti, ıena Ketiyəh tə ıcate nyéma si: I ha ma yoolaa ke təgənaya, pə nu-weyə. Mpi tə, tə təhna Matiyah awulaa Sepa na Saləmunə ke təgənvv ké.

⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ ıcate nyəvəv nyéma pəəsa-ı si: Pepe tə ké n caa si tə cəle-ı təgənaya na h ta kpata Sepa na Saləmunə? ⁷ Təngale Ketiyəh nəgə təkpa si: Taca í tvwa Sepa na Saləmunə ke ma nin taa, maa cəli-me na wulaya tetv taa səwa na səsəvnaa.

⁸ Uena pá tēna Penuweli, na Ketiyəh sələmi kuləmtv ntəyi ıcate nyéma, na pəle pá cə-ı teitei ısu Sukəti nyéma. ⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Ketiyəh heela-we si: Ye ma lapa aka na má mələa, maa yəki mə ıcate taa atə na iso kutuluəv səsəv.

¹⁰ Sepa na Saləmunə pa yoolaa paa wə Kaləkə, na pá kaasa-weyə iyisi naanəwa na kakpası (15000). Isəna pu kaasa ilim təlule təntaa təgəle. Mpi tə, Ketiyəhwe pa tēma yəlaa iyisi nūnəwa na hiu (120000) ke kvv. ¹¹ Uena Iseyeli nyéma kelı mpaav ηku ilim təlule təntaa təhəyi təgə Nopa na Yopowa pə ilim təlule tə, na pá kpəli pa kolontunaa. Pəcə pəle paa nyéma si pa lu-təyi. ¹² Uena Matiyah awulaa Sepa na Saləmunə pá se. Ama Iseyeli nyéma təgəna-we na pá kpa-we na kolontunaa kpekəle təna laha pəsi.

¹³ Ketiyəh pa luna yoo na pá kpəh, ıena pá kpaə Helesı ıkpakpa mpaav. ¹⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ ı kpa Sukəti ıfepv nəgəlv na í pəəsi-ı, ıena íle í ηmaa-ı ıcate nté tə nyəvəv nyéma həla. Pa wə yəlaa nutoso na naanəwa na naatosompəgəlayə. ¹⁵ Pə waalı ké Ketiyəh polaa na í mayana Sukəti nyéma na í tə-we si: I təəsi nti í ka tvv-m si paa pə nu ma yoolaa í kaa ha-weyə təgənaya si ma ta kpata Sepa na Saləmunə tə. Təv, mpeyelə ma kpa cəne.

¹⁶ Uena í caa wulaya tetv taa səwa na səsəvnaa na í həna Sukəti nyəvəv nyéma ηkpaηh.

¹⁷ Uena í yəki Penuweli ıcate taa atə na iso kutuluəv na í kú yəlaa.

¹⁸ Pə waalı ké Ketiyəh pəəsa Sepa na Saləmunə si: Yəlaa mpa pa kvwa Napə tə pa wə isəna tə? Uena pá cə si: Pa nəgəsəna-ı ké. Pa cəyə ké ısu wulav piya. ¹⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Ketiyəh si: Ma

taalunaa ké, ma na-we ta too kulom. Ma tuukina Tacaa si ye í taa kó mpe iní, ma mayamaya ma taa ku-me tətə.

²⁰ Ulena í tə i pəyalə kancaalaya nyəh Yetee si: Polo í ku-we.

Ama pəyaya ta pəsi na ká kusi ka layate. Mpi tə, kaa kəla kəəsuy, ulena səyəntu we-ke.

²¹ Ntəna Sepa na Saləmuna pá tə Ketiyəh si: Ku-tuy nýa mayamaya, yulokpasu təmle ké.

Mpúyú Ketiyəh kuwa awulaa mpe pa naale, na í wəyəsí pa yooyoonaa luuŋ tee kawulaya wula təlanaa.

Ketiyəh səm

²² Mpúyú Iseyeli nyéma təma Ketiyəh si: Təyə tá təw ké kawulaya, nýa waali ké nýa piya na pele pa piya. Mpi tə, nýa yarəna-tuy Matiyah nyéma nin taa. ²³ Ntəna Ketiyəh si: Aai, pə taya má yaa ma pəyaya nakəli kaa təyəna mə təw ké kawulaya. Ama Tacaa kele mə wulav.

²⁴ Ule nti ma sələməyi-me təyəle si paa mə taa wei í ha-m kukuule nte i hika kolontunaa te tə.

Matiyah nyéma ka ké Isəmayeli nyéma, ile paa wəna kukuwee ké. ²⁵ Ulena pá tisi si paa cele-i na luyú kulomuy.

Mpúyú Ketiyəh pəwa toko na pá pətəyi pa ŋkraŋyarəlasí nsəyi pə təw. ²⁶ Na kukuwee aní á lu isu kiloona hii. Na pəcó pə kaasi kacəka kukuwee isu ŋkraŋyarəlasí, na tokonaa kusəema kupama mpa Matiyah awulaa suukaya tə, na pa yooyoonaa təlanaa. ²⁷ Ulena Ketiyəh luw kətəlaa toko wei pa pəəsəyəna Tacaa ke təm tə na í tú wulanaa mpeye i təw, na í su Ofəla icate taa. Mpúyú Iseyeli nyéma sɔw toko inəyi laaw na í pəsi Ketiyəh na i təyaya nyéma ke katəka.

²⁸ Pə kraɣaw waatu iní təyə Iseyeli nyéma ŋmakəla Matiyah nyéma, pa ta tasa pa təyi hikuy. Ulena tetu heesi pusi nule təcu. Haləna Ketiyəh na i səm.

²⁹ Mpúyú Ketiyəh məla i te na í caya təna. ³⁰ I pəyalaa ka we nutoso na naanəwa ké. Mpi tə, i ka wəna alaa paɣale ké. ³¹ I alə səkpəlu nyəh wei i ka we Sikem tə i ləla-i apalupəyaya, pa yaa-ke si Apimeleki. ³² Kpatəlaya kupaŋka ke Ketiyəh səpənaa na pá pimi-i i cəsə səsə Apiyesee pəlaaw taa ke timpí paa pima i caa Yowasi təyə Ofəla icate taa.

³³ Ketiyəh səpa mpv, ulena Iseyeli nyéma tayaní tun laaw taa ké məluy, na pá laaki pa tuyu ŋku pa yaa si Paali-Poli tə. ³⁴ Pa ta təəsí pa Isə wei i yapa-weyə kolontunaa mpa pa cəəna-we tə pa nin taa tə. ³⁵ Paa na Ketiyəh ka lupə pa təw ké teu tə, pa taa nəyələ ta təəsí i təyaya nyéma təw.

9

Apimeleki pəsa Sikem wulav

¹ Mpúyú Ketiyəh pəyalə Apimeleki pola i ikpenaa ke Sikem na í tə pá na i too ləluy nyéma təna si, ² pá pəəsí icate nyéma si: I caa si Ketiyəh piya nutoso na naanəwa í təyəna mə təw ké kawulaya yaa yulə kulom? Ule í təəsí si mayale mə kəyəpu.

³ Ntəna i ikpenaa polo na pá heeli təm ntəyi Sikem icate nyəy nyéma. Ulena pele pá tu pa taa si paa sənəna i təw. Mpi tə, i ké pa yulə ké. ⁴ Ulena pá ləsi pa tuyu ŋku pa yaa si Paali-Peli tə ku kutuluy taa ké liyitee nyəyətə nutoso na naanəwa na pá ha-i. Anəyi i fəla tetelataa, na mɔsɔŋtənaa, na pá tú i waali.

⁵ Ulena pá polo i caa təye Ofəla, na í kú i tətənaa nutoso na naanəwa iní i tənaya kəkpaɔuy kulomuy təw. Pa taa səkpəlu kulom Yotam tike sena na í ŋmeli. ⁶ Ulena Sikem na yoolaa te yəlaa təna koti na pá polo icate tuyu kulalaaw tee, na pá kraali si Apimeleki pəsa wulav yoo.

Yotam see yəlaa ke isə

⁷ Yotam nu mpv, ulena í kra puy Kalisim nyəy taa na í kiisi si: Sikem nyéma me, ye í caaki si Isə í nuna-me, ile í ke ŋkraŋ.

⁸ Kuyaku nakuləyi tun tɔwa si i kraaki wulav. Ulena í tə tuyu ŋku pa yaa si Olifi tə si: Tu kra-ŋ tá wulav. ⁹ Tənyale Olifi təma i taapalaa si: Ma yeki nim mulyu nté na Isə na yəlaa pa

lanja hɛɛna-m ɪlena má kuyi ma ti si ma tɔki tuŋ tɔɔ ké kawulaya na? ¹⁰ Mpuɔyle tuŋ yaa ŋku pa yaa si fiki tɔ si: Kɔɔ na tɔ kra-ŋ tá wulav. ¹¹ Tɔnayaɛ fiki si: Ma yeki ma pee lelen nyɛna anɛɣi lɔlɔɣɔ ntɛna má kuyi ma ti si ma tɔki tuŋ tɔɔ ké kawulaya na? ¹² ɪlena í yaa tɔɣɔ ŋku pa yaa si lɛɛŋ tɔ si: Nyaa kɔɔ na tɔ kra-ŋ tá wulav. ¹³ Ntɛna kɔlɛ kɔ cɔ si: Ma yeki sɔlɔm puuu nté si lɔɔ na yɔlaa pá yɔɔlɔna-m, ɪlena má kuyi ma tɔɣi yem si ma tɔki tuŋ tɔɔ ké kawulaya na? ¹⁴ Pə waali ké tuŋ tɔna kɛntaa na í maɣana sɔwa hotiya na í tɔ-ké si: Kɔɔ na tɔ kra-ŋ tá wulav. ¹⁵ Ntɛna sɔwa hotiya tɔ-we si: Ye tampana si í caa má la mə wulav, í kɔɔ na í cɔɔsi mə tɔnaya ma isotom taa. Ye pə taya mpɔ kɔkɔ ká luna ma sɔwa taa, na ká nyaya na ká kɛntɔna Lipaŋ tuŋ sɔsɔŋ.

¹⁶ Mpuɔyó Yotam tasaa si: ɪsu mə kraalɔɣɔ si Apimeleki keɛ mə wulav tɔ tampana nté? Ketiyɔŋ lapa-mɛɣe tɔma sɔsɔɔna wɛna tɔ í tɔɔsa a tɔɔ na í la í na ɪ tɔyaya nyɛma ke kɔpantɔ na? ¹⁷ Ma caa yoo mə yoo na í si mə sɔm na í waasi-mɛɣe Matiyɔŋ nyɛma niŋ taa. ¹⁸ ɪlena saŋa mu lu ɪ nyɛma waali, halɔna í kú ɪ piya nutoso na naanɔwa ke kɔkɔramɔɣɔ kɔlɔmɔɣɔ tɔɔ. ɪlena í kra Apimeleki ke Sikem wulav si ílé ɪ ké mə kɔɣɔpu. Pɔcɔ Ketiyɔŋ yom alɔ nyɛŋ pɔyaya nté. ¹⁹ Ama ye kɔpantɔ ke ɪ lapa Ketiyɔŋ na ɪ tɔyaya nyɛma, ɪlɛ Apimeleki í hɛɛsi mə lanja na mu hɛɛsi ɪ nyɛntɛ. ²⁰ Ye pə taya mpɔ kɔkɔ í luna Apimeleki taa na ká nyaya Sikem na yoolaa tɛ yɔlaa, na kɔkɔ lu peɛ pa kiŋ na ká nyaya Apimeleki.

²¹ Yotam tɛma mpɔ, ɪlena í se ɪ tɛtɔ Apimeleki na í polo í ŋmɛli Peela.

Sikem nyɛma kɔla Apimeleki tɔɔ

²² Apimeleki tɔɣɔ kawulaya ke ɪsɛɣɛli ke puusi tooso. ²³ Pə waali ké ɪsɔ yɛlaa na Sikem nyɛma taa kɛntɔna tɔma. ɪlena Sikem nyɛma kɔli Apimeleki tɔɔ. ²⁴ Pə lapa mpuɔyó si ɪ tɛtɔnaa mpa Sikem nyɛma ka sɔna-ɪ na pá kɔ tɔ, pa sɔm í məli í na-we pa nyɔɔŋ taa, na pə lɛɛti-ɪ. ²⁵ Pa caakaya si pá hiki Apimeleki, ɪlena pá pona yɔlaa ke pulasi taa na pá papɪ tɔna, na mpaav tɔntɔ wei í tɛki, ɪlɛ pa lɛki ɪ wontu. Mpuɔyó wulav nu-ɪ.

²⁶ Mpuɔyó kuyaku nakɔli ɪpɛti pɔyalɔ Kaali na ɪ tɛtɔnaa pa pola Sikem, na ɪcate nyɛma la-weɣe naani. ²⁷ ɪlena pá polo pá kóólí tuŋ wei pa yaa si lɛɛŋnaa tɔ na pá lá pə sɔlɔm na pá nyɔɔ, na pá ŋmaali. Na pá sɔv pa tɔɣɔ kutuluyɔ taa, na pá tɔɣɔ na pá nyɔɔ tɔtɔ. ɪlena pá tuŋ Apimeleki. ²⁸ Halɔna Kaali tɔ si mpaɣa Sikem nyɛma? Na pepe tɔɔ ké tu nyana Apimeleki? Awe nyɛma-ɪ? Ntɔŋ Ketiyɔŋ pɔyalɔ keɛ? Sepuli keɛ ɪcate nyɔɣɔ tɔ, ta kaa nuna-ɪ. Mə cɔsɔ Hamoo wei ɪ ké mə kɛkɛle nyɔɣɔ tɔ tɔɣɔ pə wɛɛ si í se. ²⁹ Ye maa kɛna ɪcate nyɔɣɔ tɔ, maa tɔɣɔna Apimeleki ké. Apimeleki í tayanɪ ɪ yoolaa na í kɔna na ma na-we tɔ yoo.

³⁰ ɪcate nyɔɣɔ tɔ Sepuli nu Kaali tɔm nti, ɪlena ɪ pááná huu. ³¹ Na í tili mukaya na í heeli Apimeleki si: Kaali na ɪ tɛtɔnaa pa kɔma Sikem na pá yoosiɣi nyá na ɪcate nyɛma. ³² Mpu tɔ, pə wɛɛ si nyá na nyá yɔlaa í polo ahoo na í papɪ-ɪ tawa taa. ³³ Na cele tananɪ í tii ɪcate tɔɔ ké ɪlim luw waatɔ, na í na ɪ nyɛma pá lukɪ nyá tɔɔ, ɪlena ŋ nyɪ ɪsɔna ŋ ká lana-we tɔ.

³⁴ Mpuɔyó Apimeleki faya ɪ yɔlaa ke tɔm liyiti na pá polo pá papɪ Sikem ɪcate waali. ³⁵ Waatɔ wei Kaali luwa na í sɛŋ ɪcate nɔnɔɣɔ, ɪlena Apimeleki na ɪ yɔlaa pá lu tɔŋmɛlle. ³⁶ Kaali na-we, ɪlena í heeli Sepuli si: Nyɛni, yɔlaa watɔɣɔ pulaya na pá tiiki yee. Ntɛna Sepuli nɔɣɔ tɔkɔpav si: Pulaya isotom ke n yaa si yɔlaa na?

³⁷ Kaali ta tisi, ɪlena í tɔ si: Nyɛni, yɔlaa tiikina na heku taa pulaya tɔɔ. Na tintiyile lɛntɛ ná tɛsɔɣi pee pɔsɔlaa tɔɣɔ kulalaav mpaav.

³⁸ ɪlena Sepuli tɔ si: Tasa kɛsuɣu ɪlɛ. Matɔŋ n tɔnaya cɛnɛ si: Aweɣe pa yaa Apimeleki na tɔá nukɔna-ɪ? Tɔv, ɪ na ɪ yɔlaa mpa n tɔvkaɣa tɔ pa kɔŋna nté. Polo nyá na-ɪ í yoo ɪlɛ.

³⁹ Mpuɔyle Kaali tɛɛwa Sikem nyɛma ke nɔɣɔ na pá na Apimeleki pá naali yoo. ⁴⁰ Apimeleki sɔv ɪ tɛɛ, ɪlena ɪni í kuu-tɛ na pá tɔ tɔma waali, na pə kɔ yɔlaa ke sɔsɔm na pɔcɔ pá takɪ ɪcate nɔnɔɣɔ. ⁴¹ ɪlena Apimeleki polo na í caɣa Aluma na Sepuli náá tɔɣɔni Kaali na ɪ tɛtɔnaa si pá taa məli Sikem taa.

⁴² Tɛv fema, ɪlena Sikem nyɛma tayanɪ pa ti si pa puki tawa taa na pá tayanɪ-tɔɣi Apimeleki.

⁴³ ɪlena í faya ɪ yoolaa ke kɛka tooso, na pá papɪ tɔna. Waatɔ wei ɪ ná Sikem nyɛma lu ɪcate

nənəγə, ɫena í tii pa təw kék kpaakpa. ⁴⁴ Ntəna Apimeleki na kpekəle lentə pá polo na pá tan ɫate nənəγə si kolontunaa í məli ɫate taa, na kpekəle naale nyəntə náa nyala yəlaa ké tawa taa, na pá ku-weyə səsəm. ⁴⁵ Na Apimeleki yoonə ɫate ke ilim na pə tem, na í ku tə yəlaa, na í wakəli-te na í ləkki-te. ɫena í ηmusi tə taa kék təm.

⁴⁶ Waatu wei Sikem ate na isə kutuluγu yəlaa ná mpv, ɫena pá polo pa təna na pá svv tγv Paali-Peli kolonja kutuluγu taa. ⁴⁷ ɫena Apimeleki nu si pa polaa na pá ηmeli təna. ⁴⁸ Mpyúγú i pona i yoolaa ke Salwəη pulaya təw, na í kraγa laale na í seti tγv piliηa na í həγəli-ke. ɫena í heeli-we si: ɫ la isu ma lapv təγə ləη. ⁴⁹ ɫena paa wei í seti i piliηa na pá tv i waali na pá pona taasí na pá kaa tγv kutuluγu nəγə, na pá tv kəkə. Isəna Sikem ate na isə kutuluγu yəlaa səpa təγəle. Apalaa na alaa mpa pa səpa təna tə pa tala isu yəlaa iyaya (1000) ke mpv.

Apimeleki səm

⁵⁰ Apimeleki lu təna, ɫena í polo Tereesi ɫate na í nyala-te na í ləkki-te. ⁵¹ Tə taa ka we ate na isə kutuluγu ton nyəηku nakvli. ɫena ɫate apalaa na alaa na nyvγv nyəma polo na pá svv ku taa na pá təkí nənəγə, na pá kra nyvγv taa na pá caγa. ⁵² Mpyúγú Apimeleki krətəna kutuluγu ηku ku nənəγə si i tγv kəkə. ⁵³ ɫena alv nəγəlv i yaγa i nyvγv taa kék nem na kó tvli. ⁵⁴ Mpyvγvle i təma i yooou wontu təkəlv si: Kpee nyá layate na η teesi-m. Pá taa kəw na pá yəγəti si alv kəna-m.

ɫena ifepu inu ílé i sə Apimeleki ke layate na í sí. ⁵⁵ Iseyeli nyəma nawə si i səpa. ɫena paa wei í məli i tē.

⁵⁶ Isəna Isə fələna Apimeleki ke isayatu nti i lapa i caa, na í ku i teetvnaa nutoso na naanvwa təγəle. ⁵⁷ Pəyele Isə yəlaa na pə feli Sikem nyəma ke pa isayatu ke teitei isu Yotam ka təηsvγv-weyə mpusi tə.

10

Iseyeli nyəma paasənlaa ləlaa: Tola na Yayii

¹ Apimeleki səpa, ɫena Isakaa kpekəle taa tv Puwa pəyalv Tola náa kvli. Toto saali kéle. Tola inu i waasəna Iseyeli nyəma. Samii ɫate taa kék i ka we Ifəlayim pəəη nyəəη taa. ² Pusi hiu na tooso təcu kék Tola paasəna-we. ɫ səpa, ɫena pá pimi-i Samii ɫate taa.

³ Mpyúγú Kalaati tv Yayii ná ləeta Tola lonte na í paasəna Iseyeli nyəma ke pusi hiu na naale. ⁴ ɫ pəyalaa ka we yvlv nyəəη hiu na naanvwa kék. Paa wei na i kraηaya na i ɫate ke Kalaati həγəlvγv taa. Halí pa təηna təna-weyə yaav si Yayii acaləe. ⁵ ɫ səpa ɫena pá pimi-i Kaməη ɫate taa.

Amoni nyəma yookina Iseyeli nyəma

⁶ Mpyúγú Iseyeli nyəma tasa lapv ke mpi pə ta maγa Tacaa tə. Pa svv Paalənaa na Asətətənaa ke laav. Pa laa tətəγə Silii nyəma, na Sitəη nyəma, na Mowapv nyəma, na Amoni nyəma, na Filiisi nyəma pa tuη. Pa ləwa Tacaa kék təkpaata, paa tasəγi-i seu. ⁷ Ntəna Tacaa mv-we na rááná na í tv-weyə Filiisi nyəma na Amoni nyəma niη taa. ⁸ Pə kraγav waatu inu təγə pa svv Iseyeli nyəma mpa pa we tetv nti tə taa Amolii nyəma ka we Kalaati ke Yaatanu waali təγə nuγutuγu, na pá tγv-weyə wahala. ⁹ Halí Amoni nyəma tesí Yaatanu na pá yoonə Yuta nyəma na Pencaməe nyəma na Ifəlayim nyəma. Ntəna Iseyeli nyəma lanle wakəli səsəm. ¹⁰ Mpyúγú pa wiina Tacaa si: Ta Isə, tə wakələna-η kék. Mpi tə, tə yəla-η na tē laaki Paalənaa.

¹¹ ɫena Tacaa náa pəəsi-we si: Waatu wei Icipiti nyəma, na Amolii nyəma, na Amoni nyəma, na Filiisi nyəma, ¹² na Sitəη nyəma, na Amaleke nyəma, na Mawəη nyəma, pa tv-meyə wahala na í wiina-m tə, ma ta waasi-mə? ¹³ Paa na mpv mə lə-m na í laaki tuη pə təw kék ma kisaa si maa tasəγi-meyə waasvγv. ¹⁴ ɫ polo na í yaa tuη wei í ləsa na í laaki tə, na ílé í waasi-meyə mə lanwakəlle waatu.

¹⁵ Mpyúγú Iseyeli nyəma tasaa si: Hai, Tacaa, tə wakələna-η kék. Lana-tγv isəna n səlaa tə. Ama waasi-tγv saηa tətə.

¹⁶ Μπρὺγυε πα λῶα πα τυη wei παα λαακαγα τῶ, na πὰ μᾶλι πα Ισῶ σεευ τaa. Ιλενα πα wahalanaa τῶm λα Ισῶ κέ πῶτῶτῶλε.

¹⁷ Μπρὺγύ Αμονι νυῶμα πολaa na πὰ πυλι Κalaati νυῶμα hῶγῶλυγυ τaa. Na Ισεγελι νυῶμα nάά τῶηna ῥπρὺγύ lapυ κε Μisipa. ¹⁸ Ιλενα κpeka yῶlaanaa na πα νυγυ νυῶμα mpa πα we Κalaati τῶ πὰ πῶσι tῶma si: Τά τaa awe κά τέενα-τυγυ nῶγῶ, na ί yoonα Αμονι νυῶμα? Wei ί πολaa pῶntυ κά πῶσι Κalaati νυῶμα νυγυ τυ.

11

Yefete pasa Isegele nyoma nyuvu tu

¹ Yoolaa taa yoolu nῶγῶλυ ι ka wenna Κalaati, πα yaa-ι si Yefete, na ι caa si Κalaati, ι too κε apalaa tῶna alv. ² Ι caa ιnι ι alv lelv ka lῶla-ι apalvpiya tῶtῶγῶ. Sῶle si kῶma na sí lá yῶlaa ιlena sí tῶγῶnι Yefete si: N kaa na ta caa kpancoou. Mpi τῶ, n κέ ta caa nyutυ τaa πῶyaya κέ.

³ Μπρὺγύ Yefete sewa ι newaa mpe na ί polo na ί caγa Tῶpυ tetυ τaa. Ιlena yῶlaa mpa πα we ιsu ιnι τῶ πὰ kotι ι kιη na ί na-we πὰ lukι kolυw.

⁴ Pῶ taηηaa, ιlena Αμονι νυῶμα κῶ na πὰ yookina Ισεγελι νυῶμα. ⁵ Yooυ kῶma na kύ haη ιlena Κalaati sῶsaa polo Yefete waali κέ Tῶpυ tetυ τaa ⁶ si: Kῶ na ῆ tee-tyγυ nῶγῶ na tῶ polo tῶ yoonα Αμονι νυῶμα.

⁷ Tῶnayaλε Yefete si: Matῶη mῶ taa kpana-m na ί tῶγῶnι-m ma te? Ιlena laηwakelle mayana-me na ί kῶη ma waali suwe?

⁸ Ntῶna sῶsaa si: Tῶ kῶmaya si ῆ kῶ na ῆ tee-tyγυ nῶγῶ na tῶ yoonα Αμονι νυῶμα na ῆ la tά na Κalaati νυῶμα tά nyuvυ τυ.

⁹ Keleνα ί cῶ-we si: Ι mῶlῶna-m si tῶ yoonα Αμονι νυῶμα na Tacaa ί ty-weγe ma niη τaa, maa la mῶ nyuvυ τυ na?

¹⁰ Μπρὺγυε sῶsaa si: Yee, ty la mpυ. Tacaa kele tά aseeta τυ.

¹¹ Μπρὺγύ Yefete tῶη Κalaati sῶsaa na yῶlaa kpa-ι πα νυγυ τυ, na πὰ ty yoolaa tῶnaya ι niη τaa. Ιlena Yefete leli tῶ tῶna nti ι na sῶsaa πα yῶγῶtaa na πὰ su tῶγῶ Tacaa ιsentaa.

Tammaa mpa Yefete heela Αμονι νυῶμα τῶ

¹² Μπρὺγύ Yefete tilaa na ί πῶσι Αμονι wulav si: Ma na-η suwe na ῆ kῶ na ῆ yookina ma yῶlaa?

¹³ Ntῶna íle ί cῶ si: Ισεγελι νυῶμα lυw Ιcipiti τῶ πα leeka ma tetυ κε πῶ kpayav Alῶnῶη τῶ. Halῶna πῶ polo Yavῶki na Yaatanι.

¹⁴ Μπρὺγύ Yefete tasa tiluyυ na πὰ heeli Αμονι νυῶμα wulav si: ¹⁵ Pῶ taya Mowapυ νυῶμα na Αμονι νυῶμα tetυ κε Ισεγελι νυῶμα leekaa. ¹⁶ Mpi τῶ, Ισεγελι νυῶμα lυw Ιcipiti τῶ, wῶlaya tetυ τaa κέ πα tῶma, halῶna πὰ tala Sῶsῶncasι Tenku. Pῶ waali κέ πα mῶlῶna Kateesi. ¹⁷ Tῶnaya πα tilaa na πὰ sῶlῶmι Itῶm wulav si: Ha-tyγυ mpaav na tῶ fayana nyά tetυ τaa. Ama íle ι kisaα. Ιlena πὰ sῶlῶmι Mowapυ νυῶμα na pele πὰ kisi mpυ tῶtῶ. Ιlena πὰ saali Kateesi. ¹⁸ Pῶle πῶ waali κέ πα kpayav wῶlaya tetυ mpaav na πὰ cῶli Mowapυ na Itῶm πα tetυ na πὰ lu Mowapυ ilim tῶlule tῶ. Ιlena πὰ siki Alῶnῶη lῶw nῶγῶ tῶna, πα ta svυ Mowapυ tetυ τaa. Mpi τῶ, pele πα tetυ tonη nte πῶγῶ ηke. ¹⁹ Ιlena Ισεγελι νυῶμα tili na πὰ heeli Amolii wulav Sihonη wei ι tῶkaya kawulaya κε Hesῶpῶη tῶtῶ τῶ si ί yele-we na πὰ fayana ι tetυ τaa na πὰ tee timpι πα puki τῶ. ²⁰ Sihonη ná tά lá Ισεγελι κε naani si ί yele-we na πὰ fayana ι té. Ιlena ί kotι ι yoolaa na πὰ yoonα-we. ²¹ Ιlena Ισῶ Tacaa ty-weγe Ισεγελι νυῶμα niη τaa na pele πὰ kῶli-we na πὰ leeki πα tetυ tῶnaya hῶγῶλυγυ ηkv kv τaa. ²² Pῶ kpayav Alῶnῶη tetekῶle na πῶ polo Yavῶki lῶw τῶ, na πῶ keli ilim tῶlule tῶ wῶlaya tetυ halῶna πῶ polo Yaatanι. ²³ Ισεγελι νυῶμα Ισῶ Tacaa hana ι yῶlaa taya nῶγῶ si tῶ leeki Amolii νυῶμα tetυ. Ιlena nyaa caaki si n tayani-tῶγι leekuyυ na? ²⁴ Tetυ nti nyά tyγυ Kemῶsi ha-η τῶ nyά kisa-tι? Mpυ tῶtῶγῶ tά wena mpaav si tῶ tῶγῶ tetυ nti ta Ισῶ Tacaa ha-ty τῶ. ²⁵ Sipῶ pῶyalv Palaki wei ι κέ Mowapυ νυῶμα wulav sῶsῶ tῶ, íle ι wenna tonη. Pῶyele ι ta yoonα Ισεγελι νυῶμα. Na aweγe nyaya tῶna. ²⁶ Pusi ηmῶnyυ na nunῶwa (300) kele Ισεγελι

nyóma caya Hesəpəŋ na Alowee na pəcəlb acaləe taa na acaləe nna a we Alənəŋ ləu nəγə tə a taa. Ie pepe təw kə í taa ləeki-weyə tetv ntəyi waatu inu í taa? ²⁷ Pə taya má pəntənana-ŋ. Ama nyá wakələna na má, haləna n̄ yookina-m. Tacaa wei í huukəna yələa ke təm tə, í huu ta na-me ta təm ke saŋa.

²⁸ Paa na mpv Amoni wulav ta yaa Yefete təm ntəyi pulv.

Yefete su nəγə

²⁹ Mpróγú Tacaa Feesuyu tii Yefete təw, na í cəw Kalaati na Manasee tetv. Pə waali kə í pola Misipa ke Isə kin ke Kalaati tetv taa, na í tee Amoni nyóma ke yoonav. ³⁰ Uena í su Tacaa ke nəγə si: Ye n tv Amoni nyóma ke ma nin taa, ³¹ kancaalaya yulv wei í ká lu ma sənyuyv təγə maa la-ŋ kətaya ŋka kəkə nyaya ka təna tə.

³² Mpróγú Yefete ŋmaa Amoni nyóma toŋa na í yoonav-we na Tacaa tv-weyə í nin taa. ³³ Uena í kəli-we na í ləeki acaləe hiu ke pə krayav Alowee, na pə cəw Mini tə. Haləna Apəli-Kəlanim. Iseyeli nyóma kv-weyə səsəm kə, uena pá tii təfə.

³⁴ Waatu wei Yefete məlaya í te Misipa, uena í pəelb lu í sənyuyv na í makí akilima na í paaki. I tike ke í ka lələa, í feina apalvpiya yaa alvpiya lensi tətə. ³⁵ I loosa-i, uena í lanle wakəli. Haləna í cəli í wontu na í tə si: Hai, ma pu, n kəŋna ma nyuyv taa kə mpusi na n̄ pəsəyi ma laakali suwe? Ma təma ma nəγə suw ke Tacaa, pə fei si maa tuli tapəŋ.

³⁶ Mpyuyvle í pəelb cəwa si: Ye n ka su Tacaa ke nəγə, lana-m isu n ka suw tə. Mpi tə, Isə ná lapa ílé í nyəntv na í ləeti nyá kolontunaa Amoni nyóma na nyá nəγə. ³⁷ Uena í sələmi í caa si: Yele na má na ma taapalaa tə kprá pulaya taa kə isətvnaa naale na má wii. Mpi tə, ma səki na má ta saata.

³⁸ Uena Yefete tisi si í polo na í la isətvnaa naale. Mpróγú í na í taapalaa pa kpa pulasi taa na í wii. Mpi tə, í səki na í ta saata. ³⁹ Isətvnaa naale təma, uena í məli í caa kin na ílé í lana-i isu í ká suw nəγə tə, na í sí na í ta nyənta apalv. Pə krayav waatu inu təγə Iseyeli alaa suw wula ke ⁴⁰ paa pənaya ŋkaya kvyeŋ liyiti liyiti kə Kalaati tv Yefete pəelb təw.

12

Ifəlayim nyóma na Yefete pa yoo

¹ Mpróγú Ifəlayim nyóma kulaa na pá tesí Yaataní na pá polo Safəŋ, na pá tə Yefete si: Pepe təw kə n polaa na n̄ yoonav Amoni nyóma ke nyá tike na n̄ tá yaa-tv si tə tv-ŋ nin? Mpv tə, tu sə nyá təyaya ke kəkə.

² Uena Yefete cə-we si: Amoni nyóma caakaya ma na ma yələa na yoo kə. Haləna tə yaa-me si í kəw na í sənə-tv na í kisi. ³ I kisa mpv, uena ma si ye səm səm. Uena má tesí toŋa na má yoonav Amoni nyóma na Tacaa tv-weyə ma nin taa. Təw, pepe təw kə í kəma-m yoonav ke pənentə?

⁴ Ifəlayim nyóma ka tvv Yefete-weyə si: I sewa tá tēye na í cəwsi Manasee nyóma kin. Tənaγalə Yefete kpeγela Kalaati nyóma na pá polo pá yoonav-we na pá kəli-we. ⁵ Uena Kalaati nyóma cə-weyə timpi timpi pa tesəγəna Yaataní tə. Ye nəγəlv kəma na í nəγəsəna Ifəlayim tv, íe pa pəwsi-i si: N kə Ifəlayim tv kə?

Ye í cəwa si aai. ⁶ Ie pa təmi-i si: Mpv tə, yəγəti si cipoleti. Uena ílé í pənti si sipoleti. Mpi tə, pəle paa pəsəyi hətə nte tə yaav ke teitei. I pəntəyi mpv, uena pá kv-i kprakpa ke Yaataní tətəsəle təna. Ifəlayim yələa iyisi nule na naale (42000) səpəna tənaya waatu inu.

⁷ Mpróγú Yefete paasəna Iseyeli nyóma ke pusí naatoso. Uena í sí na pá pimi-i í icate kuləlle Kalaati taa.

Iseyeli nyuyv nyóma lələa: Ipəsəŋ na Uəŋ na Apətəŋ

⁸ Yefete waali kə Petəlehəm tv Ipəsəŋ ná paasəna Iseyeli nyóma. ⁹ I lələa apalvpiya ke hiu na naanvwa na alvpiya ke hiu na naanvwa. Mpróγú í hawa í pələa ke kpeka lenna nyóma

na í caa ı pəyalaa ke alaa ke kpeka lenna nyóma tətə. Pusi naatosompəyəlaya ke ı tiika İseyeli nyóma. ¹⁰ Pə waalı kə ı səpa na pá pimi-ı Petələhem.

¹¹ İpəsəŋ waalı kə Sapuləŋ tu İləŋ ná paasəna İseyeli nyóma ke pusi naanəwa. ¹² İ səpa, ılena pá pimi-ı Ayaləŋ ke Sapuləŋ tetu taa.

¹³ İləŋ waalı ke Pilatəŋ tu Hilili pəyalu Apətəŋ ná paasəna İseyeli nyóma tətə. ¹⁴ İ lula apaluپییا nule na ı saalənaa ke hiu na naanəwa na pá cakı kpaŋası nutoso na naanəwa. ılena Apətəŋ paasəna İseyeli nyóma ke pusi pələfeı naanəwa. ¹⁵ İ kəma na í sí, ılena pá pimi-ı Pilatəŋ ıcate taa ke İfəlayim həyəlvəy taa kə Amaleke nyóma tetu taa.

13

Samsəŋ ləlvəy

¹ Mpyúy İseyeli nyóma tasa lapu ke mpi pə ta maya Tacaa tə. Pə təw kə ılé ı tu-weyə Filiisi nyóma niŋ taa kə pusi nule təcu.

² Təŋ ləlvəy taa tu nəyəlv ı ka wenna Sola, na pá yaaki-ı sı Manəwa. ı alu ka kə kaalvlaya kə ı feı pəyaya. ³ Mpyúy kuyaku nakvli Tacaa ısətəa tillu lu alu ıni ı təw, na í təmi-ı sı: Ma nyóma sı n kə kaalvlaya, ıle n feı pəyaya. Paa na mpv tə, n ká la teu na ń luli apaluپəyaya. ⁴ Mpv tə, pə kpaŋav pənente tə, taa nyəw sulum yaa konyənyəwəm kəkəkəm napəli. Pəyele taa təyə mpi İso kisina-me tə. ⁵ Mpi tə, n ka la teu na ń luli apaluپəyaya. Hənyəy kaa kpa ka nyəy taa. Pə taya pulv, hatoo ka too lotu taa kə ka kə İso nyəŋka, na ŋke kaa caaləna İseyeli nyóma hətəy ke Filiisi nyóma niŋ taa.

⁶ ılena alu polo na í keesi ı paalv sı: İso yulv nəyəlv ı luna nteye ma təw, ı nyənyəy wə səyəntu kə ısu İso ısətəa tillu. Ma ta pəəsi-ı timpi ı luna tə. Pəcə ılé ı ta tu heeli-m ı həte. ⁷ Halı ı heela-m sı maa la teu, na má luli apaluپəyaya. ıle pə kpaŋav pənente tə, má taa tasa sulum ke nyəw, yaa konyənyəwəm kəkəkəm napəli. Pəcə má taa təyə mpi İso kisina-tu tə. Mpi tə, pəyaya ŋke ka kə İso nyəŋka ke hatoo ka too lotu taa kə, haləna ka səm.

⁸ Mpyəyle Manəwa sələma Tacaa sı: Hai, Tacaa, ma wiina-ŋ sı ń mələna nyá yulv wei n tila tá kiŋ tə na í seyesi-təyə nti nti tu təŋ pəyaya ŋka ıni tu luli tə ka təm taa tə.

⁹ ılena İso mu Manəwa kəsələmətə, na í mələna ısətəa tillu ke alu ıni ı kiŋ, na pá pana ı wə ı tike ke taale, ı paalv feı. ¹⁰ ılena í ləyə ı təyi ı paalv kiŋ na í yaa-ı sı: Kəw ləŋ, yulv wei ıni ı ka luwa ma təw kə kuyaku nakvli tə, ı tayana məlvəy tətə.

¹¹ ılena Manəwa təŋ ı alu na pá polo yulv ıni ı kiŋ na í təmi-ı sı: Tete waalı nyá yəyətəna na ma te alu na? ılena ılé sı: Nn maya.

¹² Ntəna Manəwa sı: Ye pə kəma na pá la mpv, pepe na pepeye tu la pəyaya ŋke ka təm taa, na tə yele wə?

¹³ Kələna Tacaa ısətəa tillu sı: Pə wəe kə sı nyá alu í kii mpi na mpi ma kisina-ı tə. ¹⁴ Pə feı sı í təyə ləseŋ pulv. Pəcə í taa nyəw sulum yaa konyənyəwəm kəkəkəm napəli. Pəyele í taa təyə mpi İso kisina-me tə. ı təŋ pə təna mpi ma tu-ı mpv tə.

¹⁵⁻¹⁶ Manəwa taa cəkəna sı Tacaa ısətəa tillu, ılena í təmi-ı sı: Cayə na tə la-ŋ pəfate ke mullə. Ntəna ılé sı: Paa ma cayaa ma kaa təyə təyənaya. ıle ye n sələa n la Tacaa ke kətaya ŋka kəkə nyaya ka təna tə. ¹⁷ ılena Manəwa təmi-ı sı: Heeli-təyə nyá həte, na pá kəma na təm nti n heela-tu tə tə la, ıle tu sa-ŋ.

¹⁸ Kələna ısətəa tillu sı: Ma həte wə piti kə. Pepe təw kə n caa tə nyəm?

¹⁹ Mpyúy Manəwa kpawa pəfate na ı kəhav na í lá Tacaa wei ı lakı piti təma təyə kətaya ke kəkpaŋəy təw. ı na ı alu pa təŋna nyənyəy ke mpv, na ²⁰ kəkə náa mvyı kətaya təlate, ıle pa ná Tacaa ısətəa tillu nté na í təŋəyi kəkə ŋke na í kpaaki. ılena pá hoti atəye pa ısentəw.

²¹ Waatv ınyəyəle Manəwa na ı alu pa cəkənaa sı Tacaa ısətəa tillu. ıle ı ta tasa pa təw kə luw tətə. ²² Ntəna Manəwa heeli ı alu sı: Hei, İso kə tə nawa yoo, ısu tə səpa.

²³ Mpyəyle ı alu cə-ı sı: Ye Tacaa ka caakaya-təyə kuyə, ı taa mu ta kətaya ŋka kəkə nyaya tə na təyənaya nyəŋka. Pəyele ı taa huli-təyə pulv na í heeli-təyə natəli.

²⁴ Ǿpɔ́yó Manuwa alv lɔla apalɔpɔyaga, na í ha-keye hɛte si: Samsəŋ. Pɔyaga tɔŋna puw na Tacaa kooliyi-keye kɔpantu. ²⁵ Ǿpɔ́yó Tacaa Feesuyu tiiwa ɪ tɔ́ ké tɔm kancaalaya nyəm ke waatu wei ɪ ka we Taŋ tɔsikile ke Sola na Isətawɔli pa hɛkɔ tɔ.

14

Samsəŋ kookali kancaalaya nyəŋ

¹ Ǿpɔ́yó kɔyakɔ nakɔli Samsəŋ pola Timna, na í ná Filiisi pɛɛlɔ nɔɔlɔ na ɪ luyɔ sɔv-ɪ. ² ɪ kɔrema, ɪlena í heeli ɪ nyóma ke ɪ tɔm si: Ma nawa Filiisi pɛɛlɔ nɔɔlɔyɔ Timna, ma caa si í caamɪ-ɪ.

³ Ǿpɔ́yɔle ɪ nyóma cɔ-ɪ si: Isɪ n ta na pɛɛlɔ nté nyá piitim nyóma taa na nyá yɔlaa taa, na ń puki si n caaki Filiisi nyóma mpa pa ta nyɪ Isɔ tɔ?

Tənaɔale Samsəŋ si: ɪni ɪ wɛnna-m teu. Mu caamɪ-ɪ te.

⁴ Ama ɪ nyóma ná tá nyɪ si Tacaa niŋ we pə taa si pa pɔyaga í hikina Filiisi nyóma na təna. Mpi tɔ, pɛɛ paa ŋmakɔla lseyeli nyóma ke waatu ɪnɔɔɪ.

⁵ Ǿpɔ́yó Samsəŋ na ɪ nyóma pa pola Timna, pa kɔma na pá tala ɪcate nyóma lesɛŋ tuŋ tawa, ɪɛ tɔɔlɔyaga kɔfalɔyaga nyusaa keɛ na í heli si ɪ naaki. ɪlena ká tili ɪ waali. ⁶ Ǿpɔ́yó Tacaa Feesuyu tii Samsəŋ tɔ́ na í kra-ke, na í cɛli təkpu ɪsu pinaya. Pɔ́cɔ ɪ tɔŋyaga niŋ kɔɔte ké. ɪ ta heeli ɪ nyóma ke mpi ɪ lapa tɔ. ⁷ ɪlena í polo na í na pɛɛlɔ pá lá faaci. Pɛɛlɔ ɪni ɪ ka we-ɪ teu ké. ⁸ Pə lapa weɛ naale, ɪlena Samsəŋ mɔlɔɔɪ Timna si ɪ kɔakɔɔɪ ɪ taŋ, na í heli si ɪ naaki tɔɔlɔyaga ŋka ɪ ka kɔwa tɔ. ɪlena í maɔana tuŋ sesɛkɔ ke tɔɔlɔyaga ŋke ka taa na setasi. ⁹ ɪlena í cɔsi setaya ke ɪ niŋ taa na í tɔki na í tɛki na í katɪ ɪ nyóma na í ha-we na pá tɔɔɔ. Ama ɪ ta heeli-we si tɔɔlɔyaga kɔsəpaya taa ké ɪ hika tuŋ ɪni.

Samsəŋ su Filiisi nyóma ke ɪsəsule

¹⁰ Ǿpɔ́yó cɛɛɛ pola pɛɛlɔ tɛ, na Samsəŋ la akɔɔale acima ke təna, ɪsu ifepiya laki tɔ. ¹¹ Filiisi nyóma na-ɪ, ɪlena pá yaa ifepiya ke hiu na naanɔwa si pá na-ɪ pa caki. ¹² Ǿpɔ́yɔle Samsəŋ si: Ma siki-meɔe ɪsəsule. Ye í pəsaa na í kɔɔe-tɛɔe acima kɔyɛɛŋ naatosompɔɔlɔyaga ɪne ɪ taa, maa ha paa wei ke toko kɔcacyanav na acima nyəŋ. ¹³ Ye pə taya mpv paa mə taa wei ɪ ka hana maɔa toko kɔcacyanav na acima nyəŋ. Ntɛna pɛɛ pá cɔ-ɪ si: Su nyá ɪsəsule na tɛ nu.

¹⁴ ɪlena Samsəŋ si:

Kɔtɔtɔɔm luna tɔɔlɔ taa.

Na lelen nyəm luna tɔŋ tu taa.

Pepeɔe?

Haləna kɔyɛɛŋ tooso siki ifepiya ta nyənta kɔcɔcɔtɔ. ¹⁵ Ǿpɔ́yó pa tɔma Samsəŋ alv ke kɔyakɔ liɔiti nyəŋkɔ wule si: Puɔusi nyá paalɔ na í heeli-tuyɔ kɔkɔɔkɔɔɔtɔ, tɔfɔ tu sɔ nyá na nyá caa tɔyaga nyóma ke kɔkɔ. Pə taya í yaa-tuyɔ si í huləsəɔɪ-tɔ.

¹⁶ Kɛlena Samsəŋ alv polo ɪ kiŋ na wula na í tɔmɪ-ɪ si: Nyá luyɔ ta sɔv-m. Pɔ́cɔ nn tu caaki-m. Pə tɔ́ ké n su ma nyóma ke ɪsəsule na ń tá heeli-m kɔkɔɔkɔɔɔtɔ. Ǿpɔ́yɔle Samsəŋ si: Hai, paa ma nyóma maɔamaɔa ma ta heeli pɛɛ, kacəŋfana nyá na?

¹⁷ Ǿpɔ́yɔle alv mɪsəna-ɪ na ɪsɔlɔm ke Ǿpɔ́yó acima kɔyɛɛŋ təna. Pə nu-ɪ, ɪlena í heeli-ɪ kɔyakɔ naatosompɔɔlɔyaga nyəŋkɔ wule. ɪlena alv náá tayasi ɪ tɛ ifepiya ke kɔakɔɔa.

¹⁸ Ǿpɔ́yɔle ifepiya polaa na pá heeli Samsəŋ ke kɔkɔɔkɔɔɔtɔ na pɔ́cɔ ilim tu si:

Pepe kəla tuŋ nim ke lelen?

Na pepe kəla tɔɔlɔyaga ke tɔŋ?

ɪlena ɪ cɔ si:

Ye í taa haləna ma alv ke nav nyəm,

í taa nyɪ kɔkɔɔkɔɔɔtɔ nti.

¹⁹ Tənaɔale Tacaa Feesuyu tii Samsəŋ tɔ́ na í tɛɛ Asəkaləŋ na í kv apalaa hiu na naanɔwa na í wəɔsi pa tokonaa, na pa acima wontu, na í cɛla mpa pa kɔɔɔ ɪsəsule tɔ. ɪlena í mɔli ɪ caa tɛ na pááná. ²⁰ Ǿpɔ́yɔle pa ha Samsəŋ alv ke ifepu wei ɪ səna Samsəŋ ke ɪ akɔɔale taa tɔ.

15*Samsəŋ lætəyi Filiisi nyóma*

¹ Pəle pə waalı ké Samsəŋ pola ɪ alv nav ke kumtu waatu, na í kpenna-ɪ pəfate. Ulena í tɔ si: Ma suuki ma alv nan taa. Ama ɪ yəti kisina-ɪ, ² na í tɔ si: Ma huwa si nyá taa kpana-ɪ ké. Ulena má ha-ɪ nyá taapalv. Ue ɪ neu ta kəli-ɪ teu? Kpaɣa ɪɛye kəɣɔ lonte.

³ Tənaɣale Samsəŋ pəsənaa si: Ye ma læeta Filiisi nyóma ke ɪsəɣatu ke pənenta pá taa tɔ si ma caala-we yoo.

LUUTI TOM TAKĒLAYA Kutulu

Iseyeli nyóma paasənlaa waatu taa ké Luuti tòm lapa. Tə kaləyi takəlaya taa si Luuti wei inu i ka ké piitim lempu tu tə, i sɔwə lə piitim taa. I lapa lə ké kɔpantu na i paalu sɔlu piitim nyóma tətə. lə leetəyi kɔpantu ke mpa pá laki-təyi ləlaa təy. Yaasi inu i lapa na Luuti na i paŋ pá cəyana pa ti. Təm tənə tə hɔləyənə-tuyɔ isənə lə ləsa piitim lempu tu na i sɔsi-i Yuta piitim nyóma taa tə. Halu piitim lempu tu inu i lələna na pə ləli lseyeli wulav səsə Tafiti na tá Waasulu səsə Yesu Kilisiti.

Isəna pa faya Luuti takəlaya tə:

Noyomii tuwa i taa si í mələyi Petələhem, titite 1

Luuti na Poosi pa sulaa, titite 2-3

Poosi həma Luuti ke leelu, titite 4

Ilimeləki na i nyóma pa wahala

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ nyəyəsɪ anaam nəyəlɔ i luwa lseyeli tetu taa ké waatu wei Paasənlaa nyənaya yəlaa tə tə. Mpu pə lapəna na Yuta tetu icate Petələhem apalu nəyəlɔ na i alɔ na i pəyalaa naale pa polo Mowapu tetu taa na pá cəsɪ tənə. ² Pa yaakaya apalu inu si Ilimeləki na i alɔ si Noyomii, na i pəyalɔ kancaalaya nyəŋ si Maləŋ na naale nyəŋ si Kiliyən. Paa ké Ifələta ləlyɔ nyóma ké.

³ Tənaya Noyomii paalu Ilimeləki səpa na pə yele i na i pəyalaa naale. ⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ pɛle pa kpaɣa Mowapu alaa. Pa yaa ləlu si Opa, na ləlu si Luuti. Pa caya tənə isu pusɪ naanɔwa.

⁵ Iləna Maləŋ na Kiliyən pɛle pa si tətə, na pə yele Noyomii ke i tike.

Luuti tənyɔv ke i paŋ

⁶⁻⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ kuyaku nakulu Noyomii nuwa Mowapu taa si Tacaa paasənə lseyeli nyóma na í ha-weyə təyənaya. Iləna í kulu si i kpeŋ. I na i poolaa naale pa tu mpaav si pa mələyənə Yuta tetu taa. ⁸ Ntəna Noyomii tə i poolaa mpe si: Paa wei í kpe i calaya. Tacaa í la-meyə kɔpantu isu mə lapu ma na ma səlɔnaa tə. ⁹ lə í ha-meyə apalaa na í hɛɛsi pa tɛɛsi taa.

Iləna Noyomii la-weyə pələpa wulee na pɛle pá tulu nəəsɪ na pá wii təkpuo. ¹⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ pa təma pa paŋ si: Aai yoo, tu tənɪ-ŋ ké na tə polo nyá nyóma tɛ.

¹¹ Tənaya Noyomii cəwa si: I məli ma pɛɛlaa. Pepe tə ké í təyənɪ-m? Piya ta kaasɪ ma taa si í ká saa-si. ¹² Mpu tə, í məli. Ma sula puw, ma kaa tasa saav. Na ye ma tu tɛɛləyi pəyaya ntəna má kɔtənə apalu ke ahoɔ anɛ a mayamaya, na má ləli apalu piya, ¹³ ilə í yele apalaa saav ntə na í tən mpe inu na pá la yəlaa na í saa-wɛ? Aai, ma pɛɛlaa, ma lanlɛ wakələna-meyə. Mpi pə tə tə Tacaa hula-m mpələ ké.

¹⁴ Iləna Noyomii poolaa mpe pa tasa nəəsɪ tuluyɔ tətə na pá wii səsəm. M̀p̀r̀ỳg̀ wei pa yaa si Opa tə i lapa i paŋ ké pə lapa wulee na í məli kɔpente. Ama Luuti ná nyəkələna Noyomii.

¹⁵ Tənayalɛ Noyomii təma Luuti si: Nyənɪ, nyá taapalu məla i nyóma na i atɛtɔnaa pa cələ, nyaa məli mpu tətə.

¹⁶ Ntəna Luuti cə-i si: Taa caali-m si má yele-ŋ na má məli. Nyá təpote ma təpote, nyá təcayalɛ ma nyəntɛ, nyá piitim ká wɛɛ ma nyəm, nyá lə ká wɛɛ ma nyəŋ. ¹⁷ Timpi n ka si tə tənaya maa si na pá pi-m. Ye ma na-ŋ tə yawa na pə tá kɛna səm paasi. Tacaa í lana-m isənə i səlɔlaa tə.

¹⁸ Noyomii nawa si Luuti sɛɛsa isələ si i ká tənɪ-i ké i ká tənɪ-i, iləna í yele-i caalyɔ.

¹⁹ Iləna pá kɔpenti na pá tɛɛ Petələhem. Noyomii pa talaa iləna icate tənə alaa yəpələyi i təm si: Isu Noyomii kɛɛ? ²⁰ Ntəna i nəyɔ təkpuv si: I taa yaa-m Noyomii, í yaa-m Mala. Mpi tə, Toma tənə tu wakəla ma lanlɛ ke səsəm ké. ²¹ Ma tɛɛkaya waatu wei tə pə cəyana-m ké. Iləna

Tacaa mələxəna-m ma niŋ kakpaŋi, i laŋle ta heena-m. Toma təna tu mara-m kprátúgú, de pepe təw kέ́ í tasəyi-m Noyomii ke yaav?

²² Isəna Noyomii na i poolu Mowapu tu Luuti pa məlvuɣu lapa təgəle. Pa tala Petələhem taa de pa caaləyi kumtu nté.

2

Luuti caləsvuɣu ke kumkum

¹ Noyomii paalv yulv nəgəlv i ka wenna. Apalv inu i svu toŋ kέ́ na í wena nyuɣu. Pa yaakaya-i si: Poosi na i kέ́ Ilimeleki ləlvuɣu tu. ² Mprúgú kuyaku nakuli Luuti təma Noyomii si: Ma kpa taale na má caləsi kumkum kέ́ kupaŋ nəgəlv i haləm taa. Ntəna í cə-i si: Polo, ma pəelə.

³ Uəna Luuti kpa taale natəli tə taa na í təŋəyi kuntaa na í caləsvəyi. Sese de Poosi taale nté.

⁴ Mprúgú kuyaku ŋku Poosi kpa taale ke kuntaa cəlv na í sese-we si: Tacaa í weə mə waali. Na pəle pá tisi si: Isə í kooli-ŋ kupantu.

⁵ Mpuvule Poosi pəsa təmlə tu wei i feŋiyi kuntaa təw tə si: Le tu ke asaav inə?

⁶ Kələna təmlə tu cə-i si: Mowapu tu kέ́, í na Noyomii pa kəmma. ⁷ I sələma-tuɣu svu i təŋəyi kuntaa na í caləsi na í təsvəyi lətv nti nti pə səwəwə tə. Hatoo tanaŋ tē i kəm na í luŋ tə nəwəwə tike nté i heesa təm kuləm.

⁸ Uəna Poosi tasa Luuti ke layatu si: Taa kulv si í puki nəgəlv taale taa ke caləsvuɣu. Caya ma təmlə nyəma əlvnyəma kiŋ cəne. ⁹ Nyəŋəyi timpi pa kuŋ tə na í təŋ pa waali. Ma heela ma təmlə nyəma əlvnyəma svu pá taa kayati-ŋ. Ye ləkətv í kra-ŋ n polo həyaya taa na í nyəwəlv mpi pá luwa tə.

¹⁰ Təŋayale Luuti hənta Poosi ke ate na í tə si: Isəŋaya pə lapa na í paasəyəna-m na í laki-m kupantu, anu maya msvlv?

¹¹ Kələna Poosi cə-i si: Pa kəesa-m pə təna mpi n lapa nyá paŋ kέ́ nyá paalv səm waali tə. Na isəna n yela nyá caa na nyá too na nyá tetv nti tə taa pa lula-ŋ tə, na í polo yəlaa mpa n taa nyi tə pa tē tə. ¹² Isəyeli Isə Tacaa wei n kəma svu n tuɣi kprəlvuɣu tə í leeti-ŋ mpi n lapa tə təwəwə.

¹³ Uəna Luuti cə si: Hai, ma cə n paasəna-m teu kέ́. Mpi tə, nyá heesəna ma laŋle na í yəgətəna-m svu n ka nyəma-m. Paa na mpv tə, ma ta haŋna nyá təmlə tu nəgəlv.

¹⁴ Pə kəma na pə tala təgəv uəna Poosi tə Luuti si: Kəw tə təgə. Cosiyi təgəŋaya na í liiki tuusi taa.

Uəna Luuti caya kuntaa cəlv, na pá cosi-i pē wena pa toŋaa tə na í təgə na í haya na pə kaasi na í svu. ¹⁵ Uəna í kulv caləsvuɣu, na Poosi heeli i təmlə nyəma si: I yele na Luuti caləsi camnaa kila tətə, í taa taŋi-i. ¹⁶ I yeki lətv lentv na í təsvəyi, í taa kaləna-i.

¹⁷ Mprúgú Luuti caləsa taale íté tə taa haləna taanaɣa. Uəna í má na pē mayana svu kiloonaa hiu na naanəwa. ¹⁸ Na í kraɣa na í kpeena na í hulv i paŋ. Uəna í ləsi təgəŋaya ŋka kaa kaasaa tə na í cəle-i tətə. ¹⁹ Mprúgú Noyomii pəsa-i si: Leye n caləsa saŋa? Awe taale ke n krawa? Isə í kooli kupantu ke wei inu i paasəna-ŋ tə.

Uəna Luuti si: Pa yaa-i svu Poosi. ²⁰ Mprúgú Noyomii təma si: Ma nyəma svu Tacaa lapa weesiŋ nyəma taya kupantu na ta sətəa tətə. Isə í kooli əlv inəyi kupantu.

Apalv inu i kέ́ tá ləlvuɣu nyəma taa ləlv wei i pəsəyi na í paasəna-tv təgə.

²¹ Kələna Luuti si: Halv əlv inu i heela-m kέ́ svu má təŋəyi i təmlə nyəma na má caləsvəyi, haləna i kumtu na tə tēm.

²² Ntəna Noyomii si: Pə we teu ma pəelə, təŋ mpe. Ye nəgəlv taale taa pa təgəŋəyi-ŋ kέ́.

²³ Mprúgú Luuti saala Poosi təmlə nyəma kiŋ ke mpv na í caləsvəyi, haləna kumtu tē. Na í na i paŋ pá we mpv.

3

Noyomii tayanvɣu ke Luuti asasaale

¹ M̄p̄ȳḡ Noyomii t̄ama i poolu si: Ma p̄eel̄, ma caa k̄e si n̄ hiki t̄eayale na n̄ heesi. ² Nt̄e n̄ nyem̄a si nyana Poosi wei in̄i i t̄emle nȳema i kuma t̄o i k̄e t̄a yul̄ k̄e. Taanaya kane pa mak̄i i t̄eayaya ke kataya taa. ³ M̄p̄v̄ t̄o, s̄o lum̄, t̄o tulaal̄v̄, suu nȳa wontu k̄upant̄v̄. Uena n̄ tii kataya taa. Ama yele na i t̄e t̄eaȳv̄ uena i na-n̄. ⁴ P̄ale p̄e waali uena n̄ feŋ na n̄ n̄a i t̄eh̄ent̄ale, uena n̄ keeli^a i n̄ohēe t̄o na n̄ h̄enti. I mayamaya i k̄a heelin̄a-n̄ nti n̄ ka la t̄o. caaki si Poosi i h̄am̄i-i leelu.

⁵⁻⁶ M̄p̄ȳḡ Luuti c̄owa si: Maa la is̄u n̄ heeluȳu-m̄ t̄o. Uena i t̄e. ⁷ Poosi t̄eaya na i nȳo na i lan̄le hul̄om̄i, uena i polo i h̄enti t̄eaȳv̄a huyule kite. Nt̄ena Luuti polo t̄eh̄e ke waatu wei i toowa t̄o na i keeli i n̄ohēe t̄o na i h̄enti. ⁸ Apal̄v̄ in̄i i nyama na i fe ahoo heka na i nȳeni uena i mayana al̄v̄ h̄enta i n̄ohēe t̄e. ⁹ Uena i p̄oosi si: Aweye-i?

Nt̄ena Luuti c̄o si: Maya nȳa p̄eel̄ Luuti k̄e. Hai, waasi-m. M̄pi t̄o, nȳa wenna m̄p̄aav̄ si n̄ ya-m.

¹⁰ Uena Poosi t̄am̄i-i si: Taca i kooli-n̄ k̄upant̄v̄, ma p̄eel̄. Nȳa yaasi kant̄ekaya nȳe in̄e i hul̄eaȳna is̄ena n̄ mat̄ena nȳa pan̄ ȳelaa t̄o na p̄e k̄eli kancalaya nȳe. M̄pi t̄o, n̄ ta p̄eki ifepiya liyitee nȳema yaa k̄unȳont̄ona. ¹¹ M̄p̄v̄ t̄o, ma p̄eel̄ taa n̄eaȳsi. M̄pi n̄ caaki t̄o m̄p̄ayi maa la-n̄. M̄pi t̄o, icate ȳelaa t̄ena nȳema si n̄ k̄e al̄v̄ k̄upan̄. ¹² Tampana p̄e wee si m̄a ya-n̄ yaa, ile n̄eaȳv̄ na nȳa pan̄ pa lul̄ȳv̄ k̄ela kaav̄ ke ma. ¹³ S̄ov̄ c̄ene, ye p̄e fema maa p̄oosi-i na m̄a n̄a si i k̄a ya-n̄ yaa is̄ena? Ye i luȳu fei ile, ma tuukina Taca si maa ya-n̄. H̄enti m̄p̄v̄ na p̄e nyaali.

¹⁴ Uena Luuti h̄enti m̄p̄ȳḡ Poosi n̄ohēe t̄e. Poosi taa caaki si n̄eaȳv̄v̄ i nyi si Luuti k̄oma kataya taa. P̄e t̄o k̄e i k̄usa-i saa wei p̄e we t̄eŋment̄eŋment̄e t̄o si n̄eaȳv̄v̄ i taa nȳam̄i-i. ¹⁵ Uena Poosi t̄am̄i-i si: H̄eti nȳa tekente na n̄ t̄aki-i teu.

Uena i mayasi t̄eaȳv̄a p̄e is̄u kiloonaa naan̄wa na kakpas̄i na i suk̄i-i. Uena in̄i i k̄pa icate taa. ¹⁶ Luuti m̄ela i pan̄ c̄ol̄v̄ uena i p̄oosi-i i m̄p̄aav̄ alaaŋaya t̄o.

M̄p̄ȳḡ Luuti keesa-i is̄ena apal̄v̄ in̄i i paas̄ena-i t̄o. ¹⁷ Na i tasa si: Hai in̄i i hana-m̄ t̄eaȳv̄a p̄e an̄e a t̄ena si p̄e fei si m̄a m̄eli nȳa kin̄ ke nin̄ kakpas̄i.

¹⁸ T̄eaȳale Noyomii si: Ma p̄eel̄ caya t̄epamm, na n̄ n̄a is̄ena pu tees̄ena t̄o. M̄pi t̄o, ye apal̄v̄ in̄e i ta na t̄am̄ t̄ene t̄e t̄eaȳv̄a ke saŋa u hees̄ayi.

4

Poosi h̄eŋ Luuti ke leelu

¹ M̄p̄ȳḡ Poosi lu n̄eaȳv̄v̄ timpi pa h̄ov̄ki t̄am̄ t̄o na i caya. Ue Ilimel̄eki lul̄ȳv̄v̄ t̄o wei i t̄am̄ i ka ȳeaȳv̄v̄ si pu wee si i waasi s̄eaȳv̄v̄ t̄eaȳv̄a ȳelaa t̄o i t̄e kele. Uena i yaa-i si: Apan̄ nȳa, k̄o n̄ caya.

Uena apal̄v̄ in̄i i polo. ² M̄p̄ȳḡ Poosi s̄eŋsa icate s̄asaa ke naan̄wa. Pa k̄oma na p̄a caya ³ uena i t̄o wei in̄i pu wee si i waasi s̄eaȳv̄v̄ t̄eaȳv̄a ȳelaa t̄o si: Noyomii wei i luna Mowap̄v̄ t̄o i p̄eet̄ayi t̄a yul̄v̄ Ilimel̄eki tet̄o. ⁴ Ue ma heeliyi-n̄ si, n̄ ya-t̄eaȳv̄v̄ icate nȳema na s̄asaa pa is̄enta. Ye n̄ ka ya-t̄i ile n̄ ya-t̄i. Ye nȳa luȳu fei ile n̄ heeli-m̄ na m̄a cek̄ena. M̄pi p̄e t̄o t̄o, nȳayale n̄eaȳv̄v̄ t̄o, nȳa waali k̄e m̄a.

Nt̄ena il̄e i c̄o-i si: T̄ov̄, ma nuwa. ⁵ Kelena Poosi si ye n̄ ka ya-t̄eaȳv̄v̄ Noyomii nin̄ taa ile n̄ kpenna s̄olv̄ in̄i i leelu Mowap̄v̄ t̄o Luuti na n̄ h̄o. P̄e taa k̄o na s̄eaȳv̄v̄ h̄ete saali na i tet̄o p̄asi n̄eaȳv̄v̄ nȳent̄o.

⁶ M̄p̄ȳv̄le apal̄v̄ in̄i si: Ye m̄p̄v̄ ma mayamaya ma kaa p̄asi na m̄a ya-t̄i. P̄e taa k̄o na ma wen̄av̄ saali. M̄p̄v̄ t̄o, ya-t̄i na ma n̄eaȳv̄v̄, ma kaa p̄asi.

⁷⁻⁸ Uena i w̄eaȳv̄v̄ i n̄tan̄k̄pate na i cela Poosi. Pu we lan̄ta k̄e Iseŋeli nȳema kin̄ t̄o, ye pa yapa pul̄v̄ yaa pa layasa tet̄o m̄p̄ȳḡ pa lakaya si p̄e h̄ul̄i si p̄e tema. ⁹ Nt̄ena Poosi t̄o s̄asaa na samaa si: Meŋele ma aseeta nȳema ke saŋa si ma yapa Noyomii nin̄ taa k̄e p̄e t̄ena m̄pi p̄e k̄e Ilimel̄eki na i p̄eayalaa Kiliyon̄ na Mal̄eŋ pa nȳam̄ t̄o, ¹⁰ na m̄a kpenna Mal̄eŋ leelu Mowap̄v̄

^a 3:4 keeli: Keeli n̄ohēe t̄o howee nt̄e si Luuti

tu Luuti na má hō na má kusī sətū hətē. Pə taa kəw na tə saali yem ké i icate kululle na i yəlaa taa. Meyele aseeta nyəma ke saŋa.

¹¹ Mpuvule nənəwə yəlaa na səsaa pa tōma si: Tə ké aseeta nyəma. Tacaā í kooli kəpantū ke alv wei i sūki nyá təyaya ke isəntə tō, na í nəgəsəna isū Laseeli na Leyaa mpa pa lula lseyeli piitim yəlaa tō. Hóli nyá tōŋ ke nyá lūlvəy taa na í la na nyá hətē yaa Petələhem. ¹² Piitim mpi Tacaā ká hana-ŋ na asaalu inē tō, pə huki na pə nəgəsəna isū Yuta na i alv Tamaa pa pəyalv Pēlesi təyaya.

Poosi kpaɣav ke Luuti

¹³ Mpuvú Poosi kpaɣa Luuti na í na-i pá kṛəti na Tacaā yele na í la teu na í lūli apalvṛəyaya. ¹⁴ Mpuvú Petələhem icate alaa sēe Noyomii na pá tōŋ si: Tə sama ləw isū i ha-ŋ yulv wei i ka waasi-ŋ tō. Pəyele i hətē ká yaa lseyeli taa. ¹⁵ Pəyaya kanē kaa kpaasəna nyá tōŋ na ká te-ŋ nyá kpatəlaya waatv. Pə taya pulv, nyá poolu wei i səla-ŋ teu na í tē-ŋ apalvpiya naatosompəɣəlaya tō in i lūlvna-ke.

¹⁶ Uena Noyomii mv-ke na í nukī-ke na í paasəna-ke isū i kulvlaya. ¹⁷ Mpuvule pa cəw alaa ha-keye hətē si: Opeti, na pá tōŋ si pa lula Noyomii ke apalvṛəyaya. Tafiti caa Seseē caa kele Opeti.

Tafiti cəsənaa həla

¹⁸ Tafiti caanaa lūlvəy nyəma ntə, pə kpaɣav Pēlesi tō. Pēlesi lūlvna Həsəlŋ, ¹⁹ na Həsəlŋ lūli Lam, na Lam lūli Aminatari, ²⁰ na Aminatari lūli Nasəŋ, na Nasəŋ lūli Saləma, ²¹ na Saləma lūli Poosi, na Poosi lūli Opeti, ²² na Opeti lūli Seseē, na Seseē lūli Tafiti.

SAMIYɛLI TɔM TAKɛLAYA KANCAALAYA NYɛŋKA Kutuluɔtu

Samiyɛli wei i hɛte pa ha takɛlaya kanɛ tɔ, i ka kɛ Isɔ kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ kɛ. Tɛma sɔsɔna naaleye Isɔ cɛla-i: Tetu tɔkuyɔ tɔm, na isɛna i kɛ seye si Iseyeli nyɛma na pɔ sɛɛ Isɔ tike tɔ pɛ tɔm. Ulena pɔ kaasi isɛna paa nyɛni Isɔ tike ke pa wulav mayamaya tɔ. Ama Iseyeli nyɛma kisaa na pɔ kpa awulaa. Kancaalaya nyɛŋ nte Sayuli. Ilɛ i waali kɛ Tafiti.

Isɛna pɔ faya Samiyɛli I takɛlaya tɔ:

Samiyɛli paasɛnav ke Iseyeli nyɛma, titite 1-7

Sayuli tɔɔv ke kawulaya, titite 8-10

Sayuli ta tɔ teu ulena Isɔ kisi-i, titite 11-15

Tafiti na Sayuli pa tɔm, titite 16-30

Sayuli na i pɛyalaa pa sɛm ke yoo taa, titite 31

Samiyɛli too Ana tɔm

¹ Apalɔ nɔɔv i ka wenna Sufi tetu taa kɛ Ifɛlayim puyɔ taa, na pɔ yaaki-i si Ilɛkana. Pa yaa Ilɛkana caa si Yellowam, na Yellowam caa si Ilihu, na Ilihu caa si Tohu, na Tohu caa si Sufi. Uleye Ifɛlayim tu. ² Ilɛkana inɛ i alaa ka we naaleye. Pa yaaki lɛv si Ana na lɛv si Penina. Penina ka wena piya. Ama Ana nɔ fɛina.

³ Apalɔ inɛ i kpaakaya Isɔ sɛɛv ke Silo ke paa pɛnaya ŋkaya, na i haaki Toma tɛna tu Tacaa ke kɔhaaŋ. Na Ilii pɛyalaa Hofini na Penhasi paa kɛna Tacaa kɔtɛlaa ke waatu inɛ. ⁴ Ye kɔyanɔku Ilɛkana i lapa kɔtaya, i haaki i alɔ Penina na i pɛyalaa na i pɛɛlaa ke cɛka cɛka kɛ. ⁵ Ulena i ha Ana uleye cɛkasi naale. Mpi tɔ, paa na Tacaa lapa-i kaalɔlaya tɔ, i luyɔ ka suv-i kɛ. ⁶ I yɔtɔŋ nɔ tɔkaya-i kɛ si pɔ haŋ-i si Tacaa lapa-i kaalɔlaya. ⁷ Mɔrɔyɔ pu we paa pɛnaya ŋka. Paa waatu wei kɛ pa kpaaki Tacaa tɔyaya taa te, Penina tɔkaya-i mɔrɔyɔ.

Ulena i wiiki na u saŋ tɔɔv. ⁸ Na i paalɔ Ilɛkana nɔ tɔm-i si: Pepe tɔɔ kɛ nyɔ laŋle wakɛlɔyɛ, na i wiiki na i kisiyi tɔɔnaya ke mɔv? Ma ta kɛli-ŋ piya naanɔwa?

⁹ Pa tɛma tɔɔv na nyɔv ke Silo, ulena Ana kɔli na i kɔrɛtɛna kɔtɔv Ilii. Ilɛ i kɛ caya kpɛlaya tɔɔ kɛ Isɔ tɔyaya nɔnɔkɔpɛte kɛ. ¹⁰ Ana laŋle ka wakɛla sɔsɔm kɛ tɔtɔɔtɔɔ. Ulena i sɛlɛmɛ Tacaa na wula, ¹¹ na i su nɔɔv si: Toma tɛna tu Tacaa, ye n nyɛna nyɔ tɛmle tu mɔ, ma wahala, na i tɔv si ma tɔv na i ha-m apalɔpɛyaya, maa ha-ŋ-keye halɛna ka sɛm. Hɔnɔyɔv kaa kpa ka nyɔyɔv taa. ¹² I taanɔ mɔrɔyɔ Isɔ tɛsɛlɛmɛle, ulena Ilii nyɛni i nɔɔv tɔpɛriŋ. ¹³ Ana sɛlɛmɛla i luyɔ tɛɛ kɛ, na i ntompɛɛ nyɛrɛtɛɔ, ilɛ i nɔɔv u nukɛ. Ilii nyɛma si sulɔm kuyɔna-i. ¹⁴ Ulena i tɔm-i si: Pɛlee kɛ nyɔ sulɔm kɛ cɛ nyɔ tɔv? La na nyɔ sulɔm cɛ nyɔ tɔv. ¹⁵ Ntɛna Ana si: Ha, ma cɛ, ma ta nyɔv sulɔm napɛli. Ama ma laŋle wakɛlɛna sɔsɔm na mɔ hɔlɔyɛ Tacaa ke ma lotu. ¹⁶ Taa nyɛni nyɔ pɛɛlɔ maya tetɛlatɔ. Ma nɔɔv sɛɛ na ma wahala telɛsɛna mɔpɛle, na mɔ yɔɔtɔyɛ mɔrɔyɔ halɛna saŋa.

¹⁷ Ntɛna Ilii si: Isɔ i hɛɛsi nyɔ laŋle na i mɔv nyɔ sɛlɛmɔv. ¹⁸ Ulena Ana si: Na nyɔ tɔŋ taa.

Ntɛna Ana polo na i tɔɔv na i isɛntaa hɛti.

¹⁹ Tev fema, ulena Ilɛkana pɔ kɔli lɔŋ na pɔ sɛɛ Isɔ, ulena pɔ kɛ Lama.

Samiyɛli lɔlɔyɔv na i pɛcaatɔv

Mɔrɔyɔ Ilɛkana nyɛmɔ i alɔ Ana na Tacaa mɔv i sɛlɛmɔyɔv. ²⁰ Ulena Ana la teu na i lɔli apalɔpɛyaya, na i ha-keye hɛte si Samiyɛli. Si Tacaa ke inɛ i sɛlɛma-i.

²¹ Pɛnaya sikaa, ulena Ilɛkana na i nyɛma tɛna pɔ polo Silo si, i laki paa pɛnaya ŋka ka kɔtaya na i la isɔ i ka suv i nɔɔv tɔ. ²² Ana kisa pote na i tɔ i paalɔv si: Ye pɛyaya cɛpa hɛte, ilɛ maa pɔna-ke na mɔ hɔli-keye Tacaa na kɛ saali tɛnaya tam tɔv. ²³ Mɔrɔyɔvɛ i paalɔv cɛ-i si: Pɛ we teu. La isɛna pɛ ha-ŋ tɔ. Yele na kɛ hɛte na pɛcɔ. Ama Tacaa i la isɛna i ka suwa tɔ.

Uena alu caya na í paasəna i pəyaya na ká kəw na ká ce hətə.

²⁴ Pə waali ké i kraɣa-ke na í caa latəce wei i wena pusi tooso tə, na molum cemsə, na solum huluyi, na í pona Silo ke Tacaa təyaya taa. Waatu ini tə pəyaya kəwsaa ké. ²⁵ M'p'ógó pa ku latəce na pá pona Ilii ke pəyaya. ²⁶ Uena Ana si: Kaafala ma ce, n təsa ma təw? Maa kəma nyá kiŋ cəne na má sələmi Tacaa. ²⁷ Pəyaya kaneyə ma sələmayə na Tacaa mu ma kusələmtu. ²⁸ Təw, ma caa maa cələ-i Tacaa ke haləna i səm.

Uena Uəkana təyaya nyəma təna hənti Iso ke atə na pá sɛɛ-i.

2

Ana sɛɛki Tacaa

¹ M'p'ógó Ana sama Iso si:

Ma yəwəyənə Tacaa wei i waasa-m tə.

I huləsa ma laŋlɛ.

I kusa ma nyuyi, na í ha-m toma.

Na ma nəɣə kuliyina ma kolontunaa.

² Tacaa tike wenna tənəŋŋ.

I tike nté kentulu

i paasi Iso nəɣəlɔ i fɛi tətə.

³ I yeke kalampaaŋi,

na í yeke isəcau təm.

Tacaa nyəmə pá tənaya.

I yeke isayatu natəli.

⁴ Tacaa cɛpa toŋtunaa təŋ.

Ama acamaa ná nyəw toŋ.

⁵ I tu haɣalaa si pá pɛɛki mpi paa yana təyənaya tə,

na í sɔsi konyəntunaa ke toŋ.

I lapa na kaablaya lɔli təm naatosompəɣəlaya.

Uena alɔllɔ náá laŋ.

⁶ Tacaa kuyuna, ini i feesiyina.

Ini i tisiyina atətəle taa, na í ləsəyi.

⁷ Ini í tɔyona konyəntutu yaa toŋ.

Ini í tisiyina leləa na í kusəyi lɛmpa.

⁸ Tacaa kusəyi laŋlɔ ke atə mɔsuyi taa,

na í kusɔ konyəntu ke hute taa,

na í cayaɔ pá na səsaa,

na pá kaa teeli kumte.

Ini i tənna tətə kite,

na tə təw ké i suwa antulinya.

⁹ I tiikiyi i yəlaa na í kentiyi pa təw.

Ama i yeke na asayaa leki səkrɛtuyi tɛɛ.

Iso akaitu paa fɛina tənuyi taa alaafəya.

¹⁰ Tacaa ka tisi i kolontunaa təw ké calanaa,

pa kəŋ saaluyi ke yem ké.

Inəɣələ kateŋa təna huɔlɔ səsə.

I ká kra wei i ləsaa təɣə wulav, na í tu-i toŋ.

¹¹ M'p'ógó Uəkana pa məla kpente, na pəyaya náá saali Tacaa təmle taa ké kətulɔ Ilii kiŋ.

Kətulɔ Ilii pəyalaa isayətnaa

¹² Ilii pəyalaa ka ké tətɛlataa ké, pa ta paasəna Iso ké paa pəcə. ¹³ Nti nti pa lakaya samaa təɣəlɔ: Ye nəɣəlɔ ha Iso ké kuhav, kətulɔ təmle tu puki saa wei pa təsa kuhav nantu təɣə, na í

toka kela tooso loyolaya sasaya. ¹⁴ I taki lena í so tiipee taa, na pə səpa nantu ke isəna, i ləsoyi ké na í pona kətulv. Mpyó pa lakaya Iseyeli nyóma təna mpa pa pukaya Silo tə.

¹⁵ Halí təmle tu puki kəna pəcə pá wə tətə nim, na í tó wei i lapa kətaya tə si: Cəla kətulv ke i nantu na i toŋ i ti. Ii caa kətəsətu. Ləŋ ke i caaki. ¹⁶ Ye kətaya latu təma si: Yele na pá wə kpəntə nim lena n̄ cosi timpi n caaki tə. Ie təmle tu cə si: Aai, ye n ta cəle-m nənəə, maa ləkəna toŋ. ¹⁷ Isayatu səsəntu ntəyi Ilii pəyalaa kəkayana pa ti təm ke Iso isəntaa. Mpi tə, pa nyənaŋa Tacaa kətaya ke yem ké.

¹⁸ Paa na Samiyeeli ka kəsaa tə, i lakaya Iso təmle ké na í suuwa kətəlaa tokiya taka ŋka pa luvwa kponkrontu toŋ nyəntu tə.

Samiyeeli nyóma

¹⁹ Ye pənaŋa sikaa na Ana pa puki kətaya lapv, i nyaləyi toko ké na í kpəŋna Samiyeeli. ²⁰ Haləna Ilii kooliyi Ana na i paalv ke kəpantu si: Tacaa í la na n̄ hiki piya na sí ləeti ŋka n ha-i isəntə tə ka lonte.

Ilena pá məli pa tē. ²¹ Tacaa wə Ana waali, lena í la teu na í luli apalupiya ke tooso, na alupiya ke naale.

Na pəyaya Samiyeeli náá təŋna puw ke Iso təmle taa.

Ilii kaləna i pəyalaa asayaa

²² Ilii ka kpatəlaa ké təkun̄kun̄ku. Na í nuk̄i mpi mpi i pəyalaa lakayana Iseyeli nyóma təna tə. Na isəna pa həntayana alaa mpa pa lakaya təmle ke Iso təyaya nənəyə tə. ²³ Ilena í tə-wə si: Pepe təə ké i laki yaasinaa mpe pa takanaa? Yəlaa tayasəyi-m mə isayətnaa ké. ²⁴ Aai, ma pəyalaa, í yele mpv, mə təmnaa mpa Iseyeli yəlaa heeliyi-m mpv tə pa fəi teu. ²⁵ Ye yulv pəntəna i təyəntəle, ntanyi Iso ka wii pəntu. Ama ye Tacaa ke pəntu pəntənaa, iə awe səena i təə?

Ama pa ta nuna pa caa nəyə. Mpi tə, Tacaa ka səlaa si i kuyi-weyə.

²⁶ Na pəyaya Samiyeeli náá təŋna puw, na i wə yəlaa na Iso ké teu.

Iso yəyətə Ilii təyaya nyóma saləka təm

²⁷ Mpyó Iso yulv nəyolv i pola Ilii kiŋ na í heeli-i si: Tacaa yəyətə si ma hulə ma təyi mə cəsə Aləŋ, ke waatu wei í na i nyóma paa wə Icipiti wulav tēyē yomle taa tə. ²⁸ I na i lulvuyv nyóma ke ma ləsa Iseyeli kpeka təna taa si, pá la ma kətəlaa, na pá suuki kətəlaa toko na pá kpaaki ma kətaya təlātē tə na pá wəki tulaalvnaa. Haləna má hulv-i timpi i ká cosi kətaya ŋka kəkə nyaya ka təna tə ka kpəntə tə na í təyə tə. ²⁹ Pepe təə ké í nyənəyi yem ke ma kətasi na ma kuvhav ŋku ma suwa si pá lakəna ma təyaya taa tə? Ie isənaŋa pə lapa si Ilii n̄ seeki nyá piya na pə kəli ma? Na í tək̄i Iseyeli nyóma təyənasi kupaŋsi nsi pa lapa kətasi tə, na í yooki cəncəməŋ? ³⁰ Nyəni Iseyeli Iso Tacaa ma, maa suwa si, nyá caa təyaya na nyá lulvuyv nyóma təna ká lakəna ma kətuyv təmle ke tam təə. Ama pənente ma kú tələ. Mpi tə, wei i tuyv-m teeli təyə maa tu teeli, na má nyəni yem ké wei i kpəena-m tə. ³¹ Nn naaki kuyeyēŋ təŋna kəntē, wei i taa maa kpiisi nyá ifepiya na nyá lulvuyv taa nyóma. Halí akpatulv kaa wəe nyá təyaya taa. ³² N ká ná kolontu kəma na í caya ma təcayalē, na í paaləna kəpantvnaa mpa Tacaa lapa Iseyeli tə. Nyá təyaya ká taanəna akpatulv. ³³ Paa na mpv maa yele nyá nyóma taa nəyolv na i isē ke ma kətaya təlātē, na í təyə nyá isē na í wakəli nyá lanlē. Ama nyá təyaya nyóma təna ká səkəna pa toŋ ké.

³⁴ Kuyaku kulvuyv ke nyá pəyalaa Hofini na Pənhasi paa si. Ie tənaya n̄ ká nyəna si tampana ke ma yəyətəyi. ³⁵ Maa kpa ma təyi kətulv kupaŋ, wei i təŋəyi ma luyv tēe nyəntu ke teitei tə, na má ha-i lulvuyv kupaŋku, na í laki wulav wei ma ləsa təyə təmle ke tam təə.

³⁶ Ye pə tu kaasa wei ké nyá lulvuyv taa, pəntu ká hənti kətulv inəyi ateyē si: Ha-m liyitee na təyənaya. Halí í sələmi-i tətə si: Tu-m kətuyv təmle natəli tə taa, na má hikina ma təyənaya na təna.

3

¹ Pəyaya Samiyeeli ka we kətuɣu təmlə taa ké Ilii kiŋ ké.

Isə kra Samiyeeli ke i kyəɣətutu teləslu

Waatu ɪni Tacaa taa yəɣətəɣəna yəlaa ke teitei. Pəyele ɪ taa hólóɣi yəlaa ke mpi pu te na pə lá təɣə kotokoto.

² Waatu ɪni tə, Ilii ɪse caakaya yulɔmɔyɔ nte, ɪ naaki teitei. Ḿpúɣú ɪ hənta ɪ təhəntəle ke ahoo naali. ³ Na Samiyeeli hənta Isə atakaa cəɔ, na pá ta teesita fətəlanaa ke tefemle. ⁴ Ḿpúɣú Tacaa yaawa si: Samiyeeli, na Samiyeeli cə si: Maɣalə. ⁵ ɪlena í kraɣa asewa na í polo Ilii kiŋ, na í tə si: N yaa-m tə maɣalə. Ntəna Ilii si: Ma ta yaa-ŋ se. Polo ń hənti.

ɪlena Samiyeeli məli na í hənti. ⁶ Ḿpúɣú Tacaa tasa-ɪ yaav si: Samiyeeli. ɪlena í polo Ilii kiŋ na í tə si: N yaa-m tə, maɣalə. Ntəna Ilii si: Ma ta yaa-ŋ se. Ma pəyalu, polo ń hənti. ⁷ Samiyeeli ta nyi si Tacaa yaakəna-ɪ. Mpi tə, ílé ɪ ta yəɣətətana-ɪ.

⁸ Ḿpúɣú Tacaa tasa Samiyeeli ke yaav ke təm tooso nyəm. ɪlena Samiyeeli polo Ilii kiŋ si: N yaa-m tə maɣalə.

Tənaɣale Ilii cəkənaa si Tacaa yaakəna pəyaya. ⁹ ɪlena í heeli-ɪ si: Polo na n hənti. Ye pə tasa-ŋ yaav, ɪle n tə si: Tacaa, yəɣəti, nyá pəyaya má, ma nuki.

ɪlena Samiyeeli məli na í hənti.

¹⁰ Mpuɣule Tacaa polaa na í yaa-ɪ ɪsu ɪ tu yaaki tə si: Samiyeeli, kelena í cə si: Tacaa, yəɣəti, nyá pəyaya má, ma nuki.

¹¹ ɪlena Tacaa tə si: Maa kəna wakəluɣo nakuləɣi ɪseɣeli nyəma, na paa wei í nu-ti pu sɔsi-ɪ watu. ¹² Kyəŋkuyu maa caali Ilii təyaya nyəma ɪse ke nyəŋsuɣu. Haləna má tú nyuɣu ke teitei ɪsu maa yəɣətuyu tə. ¹³ Ma heela-ɪ təfoo si maa tu ɪ təyaya ke tam təɔ saləka, ke timpɪ ɪ piya wakəla ma hətə, na í nyəma pə təɔ na í tá kisina-we tə. ¹⁴ Pə təɔ ké ma yəɣətəɣəna tuunav si, paa pa lapa kətasi na pá ha kucəŋ, ma kaa husɪ pa təyaya ɪsayaɔu.

¹⁵ ɪlena Samiyeeli hənti na pə nyaali, na í tɔli Tacaa təyaya nənəɔsi. Ama ɪ nyaŋayana mpi ɪ nawa mpɔ tə pə təm heeluɣu ke Ilii. ¹⁶ Ḿpúɣú Ilii yaa-ɪ si: Ma pu Samiyeeli. Na í cə si: Maɣalə. ¹⁷ ɪlena í pəɔsi si: Təm ntiɣi Tacaa heela-ŋ? Ye n ŋmesa-m tə taa natəli, Tacaa í la-ŋ na ń təɣə na ń haya.

¹⁸ Ntəna Samiyeeli keesi-ɪ tə təna, ɪ ta ŋmesi-ɪ natəli. Kelena Ilii si: Tacaa ké, í la ɪsəna pə maya-ɪ tə.

¹⁹ Samiyeeli təŋna puw na Tacaa we ɪ waali, ɪ ta yele na ɪ təm natəli tə tii atəɣe yem. ²⁰ ɪseɣeli nyəma təna mpa paa we pə kraɣav Tan na pə polo Pesepe tə, pa nyəma si Tacaa kra Samiyeeli ke Isə kyəɣətutu teləslu. ²¹ ɪ lukaya Samiyeeli təɔ ké Silo ké, na í heeliɣi-ɪ təmnaa.

4

¹ Na í teləsəɣi-təɣi ɪseɣeli nyəma na pá nukəna-ɪ.

Kolontunaa ləka Isə atakaa

Waatu ɪni ɪ taa ké Filiisi nyəma kotaa si, pa yookina ɪseɣeli nyəma, ɪlena pá puli Afeka. Ḿpúɣú ɪseɣeli nyəma ná luwa na pá puli ɪpene-ɪse. ² Tənaɣa Filiisi nyəma kula pa təɔ na pá yoo na pá kəli ɪseɣeli nyəma, na pá ku-we ɪsu yəlaa iyisi liɣiti (4000). ³ ɪlena ɪseɣeli nyəma məli pa təsikile na nyuɣu nyəma tə si: Pepe təɔ ké Tacaa yelaa na Filiisi nyəma ku-tuyv saŋa? Tə polo tə kəna Isə atakaa na Tacaa we ta waali, na í waasi-tuyv ta kolontunaa niŋ taa.

⁴ Ḿpúɣú pa tila Silo na pá kəna Tacaa Toma təna tu atakaa wei ɪ təɔ Isə we ŋmelav ke ɪsətəa tanlaa naale heku taa tə. Ilii pəyalaa naale, Hofini na Penhasi pa kəŋna atakaa ɪni. ⁵ Waatu wei pa sɔsa Isə atakaa ke təsikile, ɪlena ɪseɣeli nyəma təna yaya lanhulɔmle apalokakiisasi, haləna tetu sele.

⁶ Filiisi nyəma nu pa kakiisasi nsi si tan, ɪlena pá tə si: Hepəla nyəma təsikile taa kakiisasi nsi si huwee suwe?

Filiisi nyóma nuwa si Tacaa atakaa ké pa kóna lseyeli nyóma tésikile. ⁷ Uena sòyóntu kra-we na pá tó si: Pa Isò kómna pa tésikile. Ye mpú tá tòm tɛmaga. Too tó, yaasi unɛ i taka ta lata. ⁸ Awe ka ya-tuyu tun səsəŋ unɛ i nin taa? Pa tun unɛ i kóna Icipiti nyóma təsəyəsəyó kɛ wɔlaya tɛtu taa. ⁹ Filiisi nyóma mɛ, í nyɔɔ tɔŋ na í la apalaa. Pé taa kɔɔ na Hɛpəla nyóma ŋmakəli-mɛ isu tu lapu-we tó. I la apalaa na í yoo.

¹⁰ Ḿpúyú pa kula lseyeli nyóma tɔɔ na pá kəli-we. Na paa wei í se na í kpe i tɛ. Pa kəla-weyɛ tənəŋnəŋ, na pá hɛli pa taa yoolaa kɛ yəlaa iyisi hiu na naanɔwa (30000). ¹¹ Na pá lɛkɪ Isò atakaa, na pá kɔ Ilii pəyalaa naale Hofini na Pɛnhasi.

Kətvɔ Ilii səm na i poolu pa təm

¹² Ḿpúyú Pɛncamɛ tu nəyɔlv i lu təyoolɛ kɛ kuyaku ŋkɔ, na í se na í polo Silo na lanwakəlle na í cəla i wontu, na í pəla i nyuyɔ taa ké tɛtu. ¹³ Waatu unɛ tó na Ilii caya kpɛlaya tɔɔ, na í tanɔaa na í nəyəsəyi Isò atakaa təm. Iɛ apalv unɛ i tana təm ntəyɔlɛ na ɪcatɛ tənə ma kapusi. ¹⁴ Ilii nu kapusi nsi, unɛna í pəsɔ si: Pepe kəkətɛ nté mpú? Unɛna apalv unɛ í kraɔa asewa na í polo í heeli-i təm nti. ¹⁵ Waatu unɛ Ilii pusɪ ka wɛ pələfɛi nunɔwa ké. Na i isɛ nyənəyi yem təhelele, aa naaki teu. ¹⁶ Mpúyulɛ apalv unɛ i heela Ilii si: Təyoolɛ kɛ ma sewa na má kɔɔ saŋa. Ntɛna Ilii si: Pepe lapa ma pəyalv? ¹⁷ Ntɛna apalv unɛ si: Filiisi nyóma hɛla lseyeli nyóma kɛ səsəm na lseyeli nyóma se. Halɪ nyá pəyalaa naale Hofini na Pɛnhasi pa səpa. Pəyɛle pa lɛka Isò atakaa.

¹⁸ Mpi si apalv unɛ i ka kɛsəyi-i Isò atakaa təm, unɛ Ilii pəsə nyayai kɛlɛ na kpɛlaya kɛ nənəyɔ tənə, na i luyɔ pɛli na í si. Mpi tó, i ka kpatəlaa ké na í yasəlaa. Pusɪ nɪlɛ təcu kɛ i paasəna lseyeli nyóma.

¹⁹ Ilii pəyalv Pɛnhasi alv ka wɛ həyɔ ké, na í puwa tətɔyotɔyɔ. Waatu wei i nuwa Isò atakaa lɛkuyɔ təm, na i pan na i paalv pa səm, unɛna lɔlvuyɔ wɔsasɪ tuti-i kpakpaa na í sopi na í lɔli.

²⁰ I caakaya tənuyɔ kpisuyɔ unɛna i kin alaa təm-i si: Təkɪ nyá ti, apalvpu kɛ n lɔlaa.

Ama alv ta cə, pəcɔ i ta tu paasəna. ²¹ Pə waali ké i ha-kɛyɛ hətɛ si: Ikarəti.

Hətɛ nte tə hɔwɛɛ nte si: Isò teu kula lseyeli. Mpi tó, pa lɛka Isò atakaa, pəcɔ i pan na i paalv pa səpa. ²² Mpúyulɛ si: Pa lɛka Isò atakaa tó Isò teu kula lseyeli taa ké.

5

Isò atakaa wɛ Filiisi nyóma tɛ

¹ Ḿpúyú Filiisi nyóma kraɔa Isò atakaa kɛ Ipene-lsɛɛ, na pá pona-i Asətəti. ² Pa kraɔa-i mpú, unɛna pá su-i pa tuyu Takəŋ kəŋkəŋ taa ké kɔ kutuluyɔ taa. ³ Tɛv fema tanəŋ təhulu, unɛ Asətəti nyóma mayana pa tuyu Takəŋ hota i isɛntəɔ kɛlɛ Isò atakaa kite, na pá kraɔa-i na pá mələna-i i tɛcayalɛ. ⁴ Tɛv fema tətə, unɛna pá mayana Takəŋ tasa hotuyɔ kɛ i isɛntəɔ ké Isò atakaa kite na i nyuyɔ na i nin pə pɛlaa, na pé wɛ nənəkpetɛ, na pé kaasi i pilimile. ⁵ Pə tɔɔ ké haləna saŋa Takəŋ kətəlaa, na kɔ laalaa tənə mpa pa wɛ Asətəti tó, yɛ pa suvki tuyu kutuluyɔ ŋkɔ kɔ taa, paa fɛləyi nənəkpetɛ.

⁶ Ḿpúyú Tacaa tɔwa Asətəti nyóma kɛ nin na í wakəli-we na caləmpaya. ⁷ Pa nawa mpú, unɛna pá tó si: lseyeli Isò atakaa kaa caya tá tɛ. Mpi tó, unɛ i tɔna ta na ta tuyu kɛ nin.

⁸ Ḿpúyú Asətəti nyóma tilaa na pá yaa Filiisi nyóma awulaa kakpasɪ na pá pəsɔ-we si: Isənaya tu lana lseyeli Isò atakaa? Ntɛna pɛlɛ si: I pona-i Katɪ.

Unɛna Asətəti nyóma pona Isò atakaa kɛ Katɪ. ⁹ Pa tɛma Isò atakaa kɛ ponav kɛ Katɪ, unɛna Tacaa tu ɪcatɛ tənə tɔɔ ké nin, na sòyóntu səsəntu kra-we. I wakəla ɪcatɛ yəlaa tənə na caləmpaya. Pə kraɔav səsaa na pé polo piya tó. ¹⁰ Ḿpúyú pa pona Isò atakaa ké Ikoləŋ, unɛna pɛlɛ pá suv kapusi mapu si: Pa kóna lseyeli Isò atakaa ké tá tɛ si í kɔ ta tənə.

¹¹ Ḿpúyú Ikoləŋ nyóma na tasa tiluyɔ na pá koti Filiisi awulaa tənə na pá tə-we si: I məŋna lseyeli Isò atakaa kɛ i tɛcayalɛ. I taa kɔ tá na ta yəlaa.

Mpi tɔ, Tacaa ka tɔwa Ikolon nyɔma ke nin na tonj kɛ, na sɛm sɔɔntu pu icate tɛna yɛlaa. ¹² Lɛlaa ta si yaa, ile calɛmpaya tɔka-wɛyɛ. Uena icate tɛna tɔli nɔɔ, na tɛ wii tɛkpoo na pɛ kpa isɔtaa.

6

Isɔ atakaa kpeenav

¹ Isɔtɔnaa naatosompɔɔlaya ke Isɔ atakaa caya Filiisi nyɔma tetu taa. ² Uena pɛ yaa pa kɔtɔlaa, na pa nalaa na pɛ pɔɔsi-wɛ si: Isɛnaya tu lana Tacaa atakaa? Pepeye tu kpeenav-i? ³ Ntɛna pa kɔtɔlaa na pa nalaa tɔ si: Ye i mɛlɔɔɔna Iseyeli Isɔ atakaa, i taa mɛɔna-i kpete. Ama i ha Isɔ kɛ isayatu husuɔv kucɔɔv. Ile waatu inɔɔi i kɛ nyi mpi pɛ tɔɔ i ta kusɛta i nin ke mɛ tɔɔ tɔ, na i waasi-mɛ. ⁴ Mɔpɔɔyɔ Filiisi nyɔma pɔɔsaa si: Pepɛnaa ke tu ha-i?

Uena pa kɔtɔlaa na nalaa si: Wɔla paya kakpasɛ, na wɔla mpiyaa kakpasɛ na pɛ keesɛna Filiisi awulaa kakpasɛ. Mpi tɔ, kɔtɔɔ kɔlɔmɔɔv kpana mɛ na mɛ awulaa. ⁵ Pɛ wɛɛ si, i la calɛmpaya lɛɛsɛɔ, na mpiyaa mpa pa tɔki mɛ tawa tɔ pa lɛɛsɛɔ, na pɛ nɛ si i cɛkɛna Isɔ tonj. Ntanyɛ i kaa tasa mɛ na mɛ tunj na mɛ tetu ke nin tɔɔv. ⁶ Pepe tɔɔ kɛ mɛ caa si i la kanjana, isɛ Icipiti wulav na Icipiti nyɔma paa lapu tɔ? Tacaa tu-wɛyɛ wahala kɛ. Halɛna pɛ yele Iseyeli nyɔma na pɛ tɛɛ. ⁷ Tɔv, pɛnɛntɛ i saaki keɛke kɔfalv, na i caa naan totɔnaa naale wei i wɛna piya tɔ. Pɛ wɛɛ naan wei pa ta halɛna tɔ. I tu-i keɛke inɛ, na i kpeenav i nawee ke tɔyaya. ⁸ Uena i kpaya Tacaa atakaa na i tu keɛke taa. Uena pɛ kaasi na i tu atakiya nakɛli ka taa kɛ wontunaa mpa i lapa si i laki Isɔ kɛ kucɔɔv ke mɛ isayatu tɔɔ tɔ. Uena i si Isɔ atakaa kɔɔkɔɔ taa, na i yele naan na i tɛɛ. ⁹ Uena i nyɛnɔɔɔna-i, ye i kpaya tonj mpaav na Pɛti-Sɛmɛsi tɔɔ, ile Tacaa lapɛna nteye-tɔv isayatu nti. Ye pɛ taya mpv, ile tɛ nyɛmayale si pɛ mayana-tɔv yem keɛ, pɛ taya Isɔ lapɛna.

¹⁰ Mpɔvɔle pa caa naan totɔnaa na pɛ tu keɛke. Uena pɛ tɔki i nawee ke tɔyaya. ¹¹ Uena pɛ tɔ Isɔ atakaa ke keɛke taa, na pɛ tɔ atakiya taa kɛ wɔla mpiyaa, na pɛ paya, na pɛ si atakaa kɔɔkɔɔ taa.

¹² Tɛnayaɛ naan kpaya Pɛti-Sɛmɛsi mpaav ke kpakpaa, na i tɔɔ na i wiiki i ta helɛna ntɔɔɔɔ yaa mpɛtɔɔ. Uena Filiisi awulaa tɔɔ i waali halɛna Pɛti-Sɛmɛsi tonj. ¹³ Pɛti-Sɛmɛsi nyɔma ka wɛ tetɛkɛ taa na pɛ kɔɔ. Pa loosa Isɔ atakaa, uena pa laɔa hulɔmi.

¹⁴⁻¹⁵ Keɛke tala Yosuwɛɛ halɛm ke Pɛti-Sɛmɛsi, uena i sɔɔ kɔkɔpamɔvɔv nakɔli kɔ kin ke tɛna. Uena Lɛfi nyɔma tisi Tacaa atakaa na atakiya nka ka taa ka wɛ wɔla wontu tɔ, na pɛ si pɛ tɛnaya kɔkɔpamɔvɔv nku kɔ tɔɔ. Mɔpɔɔyɔ pa faya keɛke kpatɔɔ na pɛ lɛ Tacaa ke kɔtaya nka kɔkɔ nyaya ka tɛna tɔ na naan inɛ. Uena Pɛti-Sɛmɛsi nyɔma la Tacaa ke kɔtaya nka kɔkɔ nyaya ka tɛna tɔ na kɔtasi lensi. ¹⁶ Filiisi awulaa kakpasɛ nɛ mpv, uena pɛ mɛli Ikolon ke kuyaku nku kɔ mayamaya.

¹⁷⁻¹⁸ Wɔla paya kakpasɛ ke pa ha Tacaa ke kucɔɔv ke pa isayatu tɔɔ, na pɛ keesɛna pa acalɛɛ nyuɔv. Paa kolɔɔa acalɛɛ, paa nna a feɔna kolɔɔsi tɔ. Asɛtɔti ke kɔlɔmtɛɛ, na Kasa ke kɔlɔmtɛɛ, na Asɛkalɔɔ ke kɔlɔmtɛɛ, na Katɛ ke kɔlɔmtɛɛ, na Ikolon ke kɔlɔmtɛɛ. Kɔkɔpamɔvɔv nku kɔ tɔɔ pa si Tacaa atakaa ke mpv tɔɔɔle pɛ tɛna mpi pɛ lapa tɔ pɛ aseeta tu. Kɔ wɛ Yosuwɛɛ halɛm taa kɛ halɛna sɔɔa ke Pɛti-Sɛmɛsi.

¹⁹ Mɔpɔɔyɔ Tacaa kɔwa Pɛti-Sɛmɛsi nyɔma ke yɛlaa nutoso na naanɔwa. Mpi pɛ tɔɔ tɔ, pa nyɛna Isɔ atakaa taa. Uena pɛ wakɛli icate nyɔma laɔa ke sɔsɔm, na pɛ caya lɔyaya. ²⁰ Tɛnayaɛ Pɛti-Sɛmɛsi nyɔma tɔma si: Awe pɛsɔɔɔna na i sɔɔ Tacaa Isɔ naɔɔɔ inɛ isɛntaa? Lɛye tu pona atakaa inɛ na i hatɛlɛna-tv? ²¹ Mɔpɔɔyɔ pa tilaa na pɛ heeli Kiliyatɛ-Yeyalim nyɔma si: Filiisi nyɔma kɔna Tacaa atakaa. I kɔɔ na i kpaya-i na i pona mɛ tɛ.

7

¹ Mɔpɔɔyɔ Kiliyatɛ-Yeyalim nyɔma polaa na pɛ kpaya Tacaa atakaa na pɛ pona-i na pɛ si Apinatari tɔyaya taa kɛ pulaya tɔɔ. Na i kɔti i pɔyalv ɔlasaa si i paasɛna-i.

Samiyeli paasanav ke Iseyeli nyóma

² Hatoo kuyan̄ku pa siw Tacaa atakaa ke Kiliyati-Yeyalim tɔ, pə leelaa ké. Pusi hiu təcu sikina. M̄púyú Iseyeli nyóma təna wiina Tacaa ke pusi nsi si taa si í waasi-we. ³ M̄puyule Samiyeli təma Iseyeli nyóma təna si: Ye lotu kulomtu ke í mələna Tacaa kin, ɔe ɔ yele tɔyɔ Asətati laav na í lɔ tun wei in̄i í ceela mpɔ tɔ. Uena í pona mə ləmayasɛɛ ke Tacaa tɔɔ na lotu kulomtu, na í la ɔ tike ke təmle. Ue ɔ ká hɛti-meyɛ Filiisi nyóma nin̄ taa.

⁴ Ntəna Iseyeli nyóma lɔ tun kuceelin̄ Paalənaa na Asətati wei pa laakaya tɔ na pá sɛɛ Tacaa tike. ⁵ M̄púyú Samiyeli yaa Iseyeli nyóma si: I koti Misipa na má sələməna-meyɛ Isɔ.

⁶ Ntəna pá koti Misipa təna ke kuyaku ŋku. Uena pá həkɔ nɔɔsi na pá tɔ si: Tə wakələna Tacaa. M̄púyú pa lu lɔm na pá pəli-wəxi Tacaa isentaa si pə hɔli si Isɔ ka husi pa isayatu. Uena Samiyeli tayani pa təmnaa.

⁷ M̄púyú Filiisi nyóma nuwa si Iseyeli nyóma kota Misipa, uena pa awulaa kakpasɔ kreyeli pa yoolaa na pá polo-weyɛ yoonav. Iseyeli nyóma nu mpɔ, uena sɔyɔntɔ kra-we na pá tɔ Samiyeli si: ⁸ Taa hɛɛsi Tacaa sələmuyɔ ke ta tɔɔ, haləna í ya-tuyɔ Filiisi nyóma nin̄ taa.

⁹ Uena Samiyeli kra heu ifate na í la Tacaa ke kətaya ŋka kəkɔ lusa ka təna tɔ, na í sələmi-ɔ si í waasi Iseyeli nyóma na ílé ɔ mɔ. ¹⁰ Saa wei Samiyeli lakaya Tacaa ke kətaya ŋka kəkɔ lusa ka təna tɔ uena Filiisi nyóma polo na pá niki-weyɛ yoonav. Tənaɔ Tacaa yelaa na tɔv nasɔ-we na pá se yem yem. M̄púyú Iseyeli nyóma kəla-we. ¹¹ M̄púyú pa lu Misipa na pá tɔyɔni Filiisi nyóma na pá ku-we. Haləna Peti-Kaa pə tɛɛ. ¹² Uena Samiyeli su pələ ke Misipa na Sen pa hɛku taa, na í tɔ si: Tacaa təŋna-tuyɔ waasuyɔ ke haləna san̄a. Uena í yaa-te si Ipene-Iɛɛ. Pələ kuwaasələ ke pa yaa mpɔ.

¹³ Tənaɔ Isɔ tisina Filiisi nyóma təfɛ. Tacaa kayataya-weyɛ, pa ta tasa Iseyeli nyóma tɔɔ ké kraɔ haləna Samiyeli səm. ¹⁴ M̄púyú Iseyeli nyóma lɛɛka pa acalɛ nna Filiisi nyóma ka tɔyaa tɔ. Pə kraɔav Ikolon̄ na pá suna Katɔ tɔ, na pə tetɔnaa təna. Uena hɛɛsuyɔ suv Iseyeli nyóma na Amolii nyóma pa hɛku.

¹⁵ Samiyeli paasəna Iseyeli nyóma ke m̄púyú haləna ɔ səm. ¹⁶ I cəɔkaya paa pənaya ŋkaya Petɛli na Kilikaa na Misipa ké na í huɔki pa təmnaa. ¹⁷ Uena í mələxi ɔ te Lama timpi ɔ ŋma Tacaa ke kətaya təlata tɔ, na í paasəyən̄a Iseyeli nyóma lelaa.

8

Iseyeli nyóma caaki wulav

¹ Waatu wei Samiyeli kpatələa, uena í kra ɔ pəyalaa ke Iseyeli paasən̄laa. ² Samiyeli pəyalv kancaalaya nyəh hətɛ nté Soweli, na naalɛ nyəh si Apiya. Pɛɛsɛpa ke paa wɛɛ na pá laki pa təmle. ³ Pəyɔlaya isələ taa ké Samiyeli pəyalaa mpe pa nyənaya. Pa ta təŋ ɔ ikrate. Na pá muyi kuvɔɔŋ na pá keeki tampana. ⁴ M̄púyú Iseyeli nyuyɔ nyóma kotaa na pá polo Samiyeli kin ke Lama. ⁵ Na pá təmɔ-ɔ si: Nyəni, ŋ kpatələa. Pəyɛle nyá pəyalaa u təŋəxi nyá ikrate. Pə tɔɔ tɔ, pənɛntaa kra-tuyɔ wulav, na í huɔki tá təm isu piitimnaa paɔalɛ wɛna tɔ.

⁶ Isu pa yəyətuyɔ si: Kra-tuyɔ wulav na í huɔki ta təm tɔ, Samiyeli lan̄le ta hɛɛna-ti. Uena í sələmi Tacaa. ⁷ M̄puyule Tacaa cɔ-ɔ si: Nuna yəlaa ke tɔ təna nti pa yəyətəxi tɔ. Mpi tɔ, pə taya nyaya pa ləkɔ. Ama maya pa ləkɔ si má taa təyɔ pa tɔɔ ké kawulaya. ⁸ Isu pa lakuyɔ-m hatoo kuyan̄ku ma ləsa-weyɛ Icipiti na pá suna san̄a tɔ. M̄púyú pa laki nyá tətɔ. Pa l-m ké, na pá laaki tun. ⁹ Mɔ pa kusələmɔtɔ. Ama kraali-weyɛ teu na ŋ la na pá cəkəna mpi pə wɛɛ si paa la pa wulav na mpi ílé ɔ ka la-we tɔ.

Mpi mpi yəlaa ka la wulav tɔ

¹⁰ M̄puyule Samiyeli lapa isu Tacaa kɛɛsuyɔ-ɔ tɔ. ¹¹ M̄púyú Samiyeli heela samaa si: Wulav in̄i ɔ ka la-meyɛ mpi mpi təyɔlɔ. I ká kraɔa mə pəyalaa na í la-weyɛ ɔ yoolaa, na pá paasəyən̄a ɔ yoo keɛkənaa. Uena lelaa ke kraɔanəŋ caɔalaa, na lelaa kraɔəxi asewa ke ɔ nəyɔ tɔɔ ké waatu wei ɔ luki tɔ. ¹² I ká kra lelaa ke yoolaa iyaya (1000) nyuyɔ nyóma, na lelaa ke nule na

naanowa nyuyu nyóma. Lelaa ka haləyi i tawa na pá kuy, na lelaa náá luki yoou wontu na pə keekena. ¹³ I ká la mə pəelaa ke muto saalaa, na potopotonaa tula, na tulaalbonaa lataa. ¹⁴ I ka kpaɣa mə tawa kupaana na í cəla i təmlə nyóma. ¹⁵ Na í kpaɣa mə kəhaləm na mə ləseɲ tuɲ kələləm həɣələɲ naanowa taa kələmuy, na í cəla i waali nyóma na i təmlə nyóma. ¹⁶ I ká kpaɣa mə təmlə nyóma apəlu nyóma, na əlu nyóma, na mə təla wena í lakəna təma tə na í lakəna. ¹⁷ Inu i ka kpaɣana mə huntu wontu həɣələɲ naanowa taa kələmuy, na mi pəsi i yomaa. ¹⁸ Waatu inəyi í ká wiikina Taca a ke mə wulav inu i təm. Ama ílé i kaa nu.

¹⁹ Ḿpóyó samaa kisa Samiyeehi təm nti na pá tə si: Aai, pə wəe si té wəena wulav ké. ²⁰ Na tə wəe isu piitimnaa lelaa. I ka huuki tá təm na í teeki-tuyv nəɣə na í la tá yoolaa wulav.

²¹ Ulena Samiyeehi teləsi təm ntəyi Taca. ²² Ntəna Taca si: Nuna-wə na í kpa-wəye wulav. Pəle pə waali ké Samiyeehi təma lseyeli nyóma si paa wei í kpe.

9

Sayuli na kpaɣasi kolepası pa təm

¹ Pencamee tu nəɣəlu i ka wenna, na pá yaa-i si, Kisi, na i caa si Apiyeli. Ilé i cəənaa nté Selo na Pekolatı na Afiya. Apəlu inu i ka wena alaafəya ké na kpelikpeka. ² I ka wena pəyalv na pá yaa-i si Sayuli. I səɲa ifepu ké, na i tee lseyeli ifepiya tənaya teu. Pécó i tee-wəye nyuyv.

³ Ḿpóyó kuyaku nakvli Kisi kpaɣasi əlvnyənsı toolaa. Ulena í tə i pəyalv Sayuli si: Kpaɣa təmlə tu nəɣəlu na nyá na-i í pəeki kpaɣasi nsı. ⁴ Ḿpóyó pa fayana Ifəlayim puyv taa, na pá tesı Salisa tetv, pa ta na-sı. Ulena pá polo Saalim tetv taa, si fei təna. Na pá cəə Pencamee tetv, kpete. ⁵ Pa kəma na pá tala Sufi tetv taa, ulena Sayuli tə i təmlə tu si: Kəə té məli, pə taa kəə na ma caa səə kpaɣasi təm na í nəɣəsəyi ta nyəntv.

⁶ Kelena təmlə tu tə Sayuli si: Iso yvlu nəɣəlu i wə icate tənə tə taa cəne. I nyuyv kulaa ké, na tə təna nti i yəɣətəyi tə tə lakı ḿpóyó. Té polo na té na-i. Ntanyı i ká hvli-tuyv mpaav ŋku tu təɲ tə. ⁷ Ntəna Sayuli pəəsi-i si: Na ye tə puki, pəpəye tu kpeɲna na té ha Iso yvlu inu? Mpi tə, kvətəɣəv təma ta hulvɲ taa. Pəyele tə feina kvhav nakvli si tu cəle-i. Yaawe? ⁸ Ḿpóyó təmlə tu cəwa si: Ma təkə ma təə cəneye liyitee nyəɣəliya. Maa ha-keye Iso yvlu na í hvli-tuyv tá mpaav.

⁹⁻¹¹ Ḿpóyó Sayuli nəɣə təkpaav si: Kupaam ké, tə polo.

Ulena pá tee icate nte tə taa Iso yvlu ka wəe tə. Pa kpaakaya icate təə, ilə pa sula pəelaa nté na pá tiiki pəɣə. Ntəna pá pəəsi pəle si: Nəlv wə icate taa?

(Pu wə ləɲtaa tə, pa yaakaya Iso kvəɣəɣətvtv teləsvlu ké si nəlv. Na paa waatu wei ké nəɣəlu caa Iso ké pəəsvyv ke natəli, pa təɲ ké si, tə polo nəlv tə).

¹² Ulena pəelaa mpe si: Ee, i wə icate taa. Mpi tə, səɲa ke i kəma si yəlaa lakı kvətəɣə ke tontonje təə. I polo ləɲ. ¹³ I ká mayana-i na pécó í kpa təɣəv. Pə taya pulv, pa tənə-i ké si í tənı kvətəɣə ke nəɣə kupaɲka. Ulena pécó mpa pa yaawa tə pá təɣə. I polo təkpu, í ká mayana-i na pécó í tee.

Sayuli na Samiyeehi pa suluyv

¹⁴ Ulena Sayuli pá tee. Pa svv icate taa, ilə Samiyeehi luwayale si i kpaaki təkətəle ke tontonje təə, na pá sulina-i.

¹⁵ Kuyaku ŋku kv yakaya na pə feɲ na Sayuli takı tə, Taca ka cəpa Samiyeehi ke səkpəlvv si: ¹⁶ Cele waatv inəye maa yele na Pencamee tu nəɣəlu í kəə, na í kpa-i ma yəlaa lseyeli nyóma wulav na í pəli-i nim, na í waasi-wəye Filiisi nyóma niɲ taa. Mpi tə, ma nu pa kapusi, ulena má nyəna pa təə. ¹⁷ Pə kəma na Samiyeehi loosi Sayuli ke kpaakpa, ulena Taca heeli-i si: Wei inu i təm maa heela-ɲ si i ká təɣə ma yəlaa təə ké kawulaya təɣəle.

¹⁸ Ḿpóyó Sayuli kvətəna Samiyeehi ke nənəɣə na í təmı-i si: Hai, la suulu na í hvli-m nəlv təyaya. ¹⁹ Mpuvle Samiyeehi si: Mayale nəlv. Tee-m nəɣə na té kpa təkətəle ke tontonje təə, na má na-me té təɣə. Kv fema, ilə ma cə-ɲ nyá kvəəsvtvnna, ulena í kpe. ²⁰ Səɲa kvyeɲ

tooso kóló nyá kpaŋasi lepa tó. Taa nǎǎsi si tǎm, pa hii-si. Ama sǎsǎntu nté si nyá na nyá caa tǎyaga ke Iseyeli nyǎma tǎna tǎelǎyi.

²¹ Ntǎna Sayuli cǎ si: Ma kpekǎle kǎna sǎkpete ke Iseyeli taa. Pǎcǎ ma lǎlǎyǎ nyǎma ta niina isǎle ke Pǎncamǎe kpekǎle taa. Ie pepe tǎǎ kǎ n heeliyi-m mpǎ?

²² Mpǎyǎle Samiyeli kpaŋa Sayuli na i tǎmlǎ tu na í sǎvna-weye kutuluŋu taa, na í su-weye tǎcayǎle kǎpante ke tǎyǎlaa hekǎ taa. Pǎle paa we isǎ yǎlaa hiu na naanǎwa ke mpǎ. ²³ Ilena Samiyeli tǎ mǎtu saalǎ si: Kǎna cǎka ŋka maa heela-ŋ si n sǎna ka mpaa tǎ. ²⁴ Mpǎyǎle mǎtu saalǎ lǎsa yule tǎcu na í tu Sayuli. Ntǎna Samiyeli tǎ si: Tǎǎ-ti, nyǎga pa sǎwa saa wei ma yaa samaa tǎ.

Ilena pǎ kǎpenti na pǎ tǎǎ kǎyakǎ ŋku. ²⁵ Pa lu tǎkǎtǎle ke tontǎŋle tǎǎ na pǎ tii icate taa, ilena pǎ lǎ faaci ke kutuluŋu pata tǎǎ.

Samiyeli kpa Sayuli ke Iseyeli wulav

²⁶ Kǎ fema, ilena Samiyeli kǎli tanaŋ tǎe kǎ saa wei haya yǎyi ka tu tǎ, na í yaa Sayuli si: Kǎli na mǎ lǎsi-ŋ mpaa.

Ilena pǎ tǎ mpaa ke pa naale. ²⁷ Pa lukaya icate, ilena í tǎmi-i si: Heeli nyá tǎmlǎ tu si í tǎe-tǎyǎ nǎǎ.

Tǎmlǎ tu tǎewa, ilena Samiyeli tǎ Sayuli si: Pǎnǎntaa sǎŋ na mǎ heeli-ŋ Taca a tǎm ilǎ.

10

¹ Mpǎyǎle Samiyeli lǎsa nim na kpalipiya, na í pǎli Sayuli nyǎyǎ taa, na í wayǎli-i na í tǎ si: Taca lǎsǎna-ŋ si n la Iseyeli nyǎma wulav. ² N yekuŋu-m saŋa isǎntǎ tǎ, n kǎ mayana apalaa naale ke Laseeli pǎlaav kin ke Pǎncamǎe nyǎma tǎŋa tǎǎ ke Selǎsa. Paa heeli-ŋ si pa nawa kpaŋasi nsi n pǎekaya tǎ. Halǎ nyá caa yela kpaŋasi tǎm na i nǎǎsi mǎ tǎm na í tǎŋ si: Isǎnaya maa la ma pǎyalǎ tǎm? ³ I luki tǎna na í tala Tapǎ tǎyǎ sǎsǎv tǎe, ilena í sulina apalaa tooso na pǎ puki kǎtaya lapǎ ke Petǎeli. Lǎlv tǎka pinasi tooso, na lǎlv ke potopoto kakalasi tooso, na lǎlv ná tǎka sǎlvǎm huluyǎ. ⁴ Paa pǎǎsi nyá alaafǎya tǎǎ, na pǎ ha-ŋ potopotonaa naale, na n mǎ pa niŋ taa. ⁵ N luki tǎna na n tala Isǎ pulaya, ke timpi Filiisi nyǎma yoolaa tǎsikile we tǎ, isǎ n sǎvki icate tǎ, n kǎ sulina Isǎ kǎyǎǎtǎtǎ telǎsǎlaa kpekǎle na pǎ luna tǎkǎtǎle ke tontǎŋle tǎǎ, na pǎ maki cǎmǎŋ na akilima na pǎ hulǎyi hǎsi na pǎ paaki na pǎ saŋ Isǎ. ⁶ Taca Feesuyǎ ka tii nyá tǎǎ, na nyá na-we í kǎpenti na í paa na í sa Isǎ, na pǎ layasi-ŋ na n we isǎ yǎlv kǎfalǎ. ⁷ Ye yaasinaa pǎne pa tǎe nyá tǎǎ, ilǎ n la nti tǎ we lapǎ tǎ. Mpi tǎ, Taca we nyá waali kǎ. ⁸ Pǎle pǎ waali, ilena n tǎe-m nǎǎ na n polo Kilikaa na mǎ sǎŋ nyá waali na mǎ lǎ kǎtasi nsi kǎkǎ nyǎga si tǎna tǎ na ciikuŋu nyǎŋka. Ilena n tǎŋ kǎyǎeŋ naatosompǎyǎlaŋa na mǎ kǎ na mǎ hulǎ-ŋ nti n kǎ la tǎ.

⁹ Too isǎ Sayuli hav siyile si i tǎeki tǎ, Isǎ Feesuyǎ layasa-i kele, na í ná pǎ tǎnaya kǎyakǎ ŋku, isǎ Samiyeli ka keesǎyǎ-i tǎ. ¹⁰ Pa tala Kipeya, ilǎ Isǎ kǎyǎǎtǎtǎ telǎsǎlaa caŋa lu i sǎŋyǎ nté, na Isǎ Feesuyǎ tii í tǎǎ na í sǎv pǎale ke pa hekǎ tǎna na í saŋ Isǎ. ¹¹ Yǎlaa mpa paa nyǎma-i hatoo lǎŋ tǎ, pa ná í na Isǎ kǎyǎǎtǎtǎ telǎsǎlaa pa lakǎ mpǎ, ilena pǎ pǎsǎŋi tǎmǎya yǎlaa taa si: Pepe mayana Kisi pǎyalǎ Sayuli ye? Ilǎ í paaki na í saŋ Isǎ tǎtǎǎ? ¹² Mpǎyǎle Kipeya tu nǎǎlv nǎǎ tǎkpav si: Na aweyele pa caa? Ilena pǎ pǎsi yǎlaa ke ituule si: Sayuli na Isǎ kǎyǎǎtǎtǎ telǎsǎlaa pa paakǎna na pǎ saŋ Isǎ?

¹³ Sayuli tǎma pǎale na Isǎ sam ke mpǎ, ilena í kpa tǎkǎtǎle ke tontǎŋle tǎǎ. ¹⁴ Mǎpǎyǎ i caa sǎkpelu nǎǎlv i pǎsa i na tǎmlǎ tu si: Lǎye í ka polaa ye? ¹⁵ Kǎlena í cǎ si: Tǎ pola kpaŋasi pǎekǎyǎ tǎ ta keesi-si, ilena tǎ polo Samiyeli kin. Ntǎna ilǎ si: Keesi-m nti Samiyeli heela-ŋ tǎ. ¹⁶ Mpǎyǎle si: I heela-tǎyǎ tǎfoo si pa nawa kpaŋasi.

Ama i ta heeli i caa sǎkpelu ke nti Samiyeli ka heela-i si i kǎ tǎǎ kawulaya tǎ.

Tǎe kpa Sayuli si í tǎǎ kawulaya

¹⁷ Mǎpǎyǎ Samiyeli kota Iseyeli nyǎma ke Isǎ tǎyǎga taa kǎ Misipa. ¹⁸ Na í heeli-we si Iseyeli Isǎ Taca yǎǎtǎa si: Mǎ lǎsǎna Iseyeli nyǎma meye Icipiti, na mǎ ya-meye pa na piitimnaa

mpa pa ηmakela-me tō, pa niη taa. ¹⁹ Na saηa mē lōki mē Iso ma wei, ma yapa-meγe mē cōsseena na mē wahalanaa taa tō. Halēna í tēηi-m si má kra-meγe wulav. Tōv, pēnente í lu Tacaá isentaa isu mē kpeka na mē lulūη wee tō.

²⁰ Mpuγule Samiyeehi yaa Iseyeli kpeka tēnaya kolum kolum. Ilena pō kra Pēncamee nyōnte.

²¹ Ntēna í yaa Pēncamee kpekale ke lulūγv lulūγv, na pō kra Matili nyōηkv. Pē waali ké í yaa yulv yulv, na pō kra Kisi pōyalv Sayuli, na pá pēeki-i pa ta na-i. ²² Mpuγv pa tasa Tacaá ke pōssuyv si: Na pōntv iní í kōma cāne? Ilena Tacaá si: Iní í ηmelēna nteγe wontu huγule waali.

²³ Mpuγv yēlaa kraγa sewa na pá polo pá kpee Sayuli tēna. Pa tana-i samaa taa tō, í tee pa tēnaya nyūγv ké.

²⁴ Mpuγule Samiyeehi heela yēlaa tēna si: Ií naaki wei iní Tacaá lēsaá tōγōlv. I na nōγōlv pa ta nōγōsi ta taa cāne.

Ilena yēlaa tēna wiliti si: Mē na tetv. ²⁵ Mpuγv Samiyeehi keesa samaa ke pa na wulav pa tōma, halēna í ηmaa-tēγi takēlaya taa, na í su-tēγi Iso atakaa kiη. Pē waali, Ilena í yasí yēlaa na paa awe kpe í te. ²⁶ Mpuγv Iso tv yoolaa kpelikpeka nyōma napēli pa taa, na pá wee Sayuli waali na í kpe í te Kipeya tōtō. ²⁷ Paa na mpv tetelataa ka wee na pá tēη si: Isēnaya inē ílé í ká la na í waasi-tv? Na pá footiγi-i. Pōcō pa ta ha-i kvcōv nakvli. Ama Sayuli ná tá kraγa-ti na í yaa si pulv.

11

Sayuli yoona Amoni nyōma na í kēli-we

¹ Mpuγv waatu nōγōlv Amoni wulav Nahasi na í yoolaa, pa polaa na pá siki Yapeesi ke Kalaati. Mpuγule Yapeesi nyōma tēna tōma-i si: Tá na-η té pēeli nōγō na té laki-η tēmlē.

² Tēnayaē Nahasi tōma si: Ye í tisaa na má wōγōsi mē tēna mē ntōγōη ise na pō tv Iseyeli tēnaya fēelē, Ie má na-me tē pēeli nōγō.

³ Kēlena Yapeesi nyūγv nyōma tō si: Ha-tvγv kvyeēη naatosompōγōlaya na té tili Iseyeli tetv tēna taa. Ye nōγōlv fēi si í waasi-tv, Ie tē ha-η tá ti.

⁴ Mpuγv tillaa pola Sayuli tēγe Kipeya na pá heeli-tēγi yēlaa. Ilena pá tvli nōvsi na pá wii tēkpoō. ⁵ Ie Sayuli luna taale ntē na í we í naaη waali, na í pōvsi si: Pepe lapa na yēlaa wiiki mpv? Ilena pá keesi-i nti Yapeesi tillaa yōγōtaa tō. ⁶ I nuwa mpv, Ilena Iso Feesuyv tii í tōv na í pááná huū sōsōm. ⁷ Tēnaya í kra naaη naale na í seti-i tilima, na í tilina Iseyeli tetv tēna taa si: Ye pē cēpa wei na í tá tēη Sayuli na Samiyeehi pa waali ke yōov taa, mpuγv paa lana pōntv naaη.

Ilena Tacaá sōγōntv kra yēlaa, na pa tēna pá tee yōov ke nōγō kvlōmāγa, isu yulv kvlōm.

⁸ Mpuγv Sayuli kala í yoolaa ke Peseke, na Iseyeli nyōma lu iyisi ηmōnuyv na nuvōwa (30000) na Yuta nyōma ke iyisi hiu na naavōwa (30000). ⁹ Mpuγv í tilaa si pá heeli Yapeesi nyōma si, cele ilim sikuyv ke paa na nyūγv. Tillaa heela tōm ntēγi Yapeesi nyōma, Ilena pēle pa laηa hēe. ¹⁰ Na pá heeli Amoni nyōma si: Cele tv pēti-meγe tá ti na í lana-tvγv isēna pē ha-me tō.

¹¹ Mpuγv Sayuli fāγa í yoolaa ke tōm toosoγō tefemle, na pá watí Amoni nyōma tēsikile ke waatu wei haya yūγi ka tv tō, na pá kv-weγe mpuγv halēna ilim sikuyv. Pē sōv mpa mpa Ilena pēle pá ya yem yem. ¹² Pa tōγō akaitv ke mpv, Ilena yēlaa pōvsi Samiyeehi si: Awe tēnaya si Sayuli kaa tōγō tá tō ké kawulaya ye? I lēsi yēlaa mpe na té kv-we.

¹³ Ntēna Sayuli si pá taa kv nōγōlvoyv saηa. Mpi tō, kvyakv kvneγe Tacaá waasa Iseyeli nyōma.

¹⁴ Mpuγv Samiyeehi yaa-we si: I kōv na té polo Kilikaa na té su kawulaya.

¹⁵ Ilena pa tēna pá polo tēna, na pá kra Sayuli ke wulav ke Iso atakaa kiη, na pá la kētaγa ηka kōkō nyaya ka tēna tō na ciikuyv kētaγa. Ilena Sayuli na Iseyeli nyōma tēna pa la acima sōsōna.

12

Samiyeli lapa Iseyeli nyóma ke faaci

¹ Mpuɣule Samiyeli tóma Iseyeli nyóma si: Ma nuwa mə kusələmutu na má kra-meɣe wulav. ² Pənentε u naaki mə wulav wei i ka tɛeki-meɣe nəɣo tɔɣole. Ma ile ma kratəlaa, ma hulɔsa nyɔɔsi, ma pəyalaa lapa səsaa. Hatoo ma iwaasətu ke ma lapa mə nyɔɣu tu haləna saŋa. ³ Má səŋna nteɣe cəne, ye ma wakələna nəɣəlv, yaa ma lɛeka pɔntu nav, yaa i kraŋaya. I yɔɣoti-təyi Tacaa na wulav wei i ləsaa tɔ pa isəntaa cəne. Mə taa aweɣe ma muɣulaa, yaa mə taa aweɣe ma ŋmakəlaa? Awe cələna-m kəhav na má takı i waalı? Pɔntu í yɔɣoti na má feli-i.

⁴ Ulena yəlaa cɔ Samiyeli si: Aai, n ta muɣuli-tu, n ta ŋmakəli-tu. Pəcɔ n ta mu nəɣəlv kəhav na n takı i waalı.

⁵ Ulena Samiyeli tasa si: Tacaa na wei i ləsaa si i kraa-meɣe wulav tɔɣole tá aseeta nyóma ke saŋa, si ma ta tɔɣo mə taa nəɣəlv pɔlv cəcəka. Ulena pá cɔ-i si: Ee, mpeɣele ta aseeta nyóma.

⁶ Ulena Samiyeli si: Tacaa wei i yelaa na Moisi na Aləŋ pá ləsi mə caanaa ke Icipiti taa tɔɣole aseeta tu. ⁷ Tɔv, pənentε í kɔɔ na má keesi-meɣe kɔpantunaa mpa i lapa mə caanaa tɔ, na má tayanı mə təm. ⁸ Yakərv na i nyóma pa pola Icipiti tɔ, pə waalı ké təna nyóma ŋmakəla-we. Ulena mə caanaa mpe pá wiina Tacaa si í waasi-we. Ntəna ílé i ləsi Moisi na Aləŋ na í tili-we na pá ya-weɣe Icipiti taa, na pá kəna-weɣe tetv tənε tə taa cəne. ⁹ Pəle pə waalı ké mə caanaa mpe pa sɔ Tacaa tɔv, na ílé i tu-weɣe Filiisi nyóma na Hasɔv yoolaa wulav Sisela, na Mowarv wulav pa niŋ taa na pá yoonə-we. ¹⁰ Mpuɣú pa wiina Tacaa tətɔ si: Tə wakələna-ŋ. Mpi tɔ, tɔ lə-ŋ na tɔ laaki Paalənaa na Asətətənaa. Ya-tuyv ta kolontunaa niŋ taa, na tɔ la-ŋ təmle. ¹¹ Ulena Tacaa ləsi Ketiyəŋ na Petəŋ na Yefete, na maya waalı waalı, na tɔ ya-meɣe mə kolontunaa niŋ taa na í caya təpamm na heesuyv. ¹² Waatu wei Amoni wulav Nahası yookayana-me tɔɣo í təma-m si má kra-meɣe wulav. Pəyele Tacaa mə ləv kele mə wulav ke waatu inı. ¹³ U naaki mə wulav wei i pɛekaa na í ləsi tɔɣole Tacaa kra-me. ¹⁴ Ye í nyaŋna Tacaa na í lakı-i təmle na í nukəna-i, na í ta kpeesəna nti i tu-me tɔ, na mə na mə wulav í təŋəɣi-i mə laŋa ká hee. ¹⁵ Ama ye u nukəna-i na í kpeesa i təm i ká tu-meɣe niŋ isu i ká tuyv mə caanaa tɔ. ¹⁶ Tɔv, pənentε í səŋ mpv, na í ná piti təmle nte Tacaa ká la mə hekv taa tɔ. ¹⁷ Pə taya ləŋle taa ké tə we isəntɔ? Mpv tɔ, maa sələmı Tacaa na í yele na tev holi na kv nu. Waatu inəɣi í ká nyı si timpi i sələma wulav tɔ, mə təm səpəna Tacaa ké.

¹⁸ Tənaɣale Samiyeli sələma Tacaa na tev holi na kv nu kuyaku ŋkv kv mayamaya. Ulena Tacaa na Samiyeli pa təm la samaa ke sɔɣontv. ¹⁹ Mpuɣule samaa təma-i si: Sələmı nyá ləv Tacaa ke ta tɔv na pé taa kɔɔ na tɔ si. Mpi tɔ, tə nawa si tə sɔsa tasəkəle ke ta isayatu tɔv ké timpi tə sələma wulav tɔ. ²⁰ Ntəna Samiyeli si: I taa nyá, paa na í lapa isayatu nti tɔ, pə taa ci-me si í kisiyi Tacaa ké. I lapı-i təmle na mə lotu təna. ²¹ I taa təŋ tuŋ. Mpi tɔ, ílé i kaa pəsi na í waasi-me yaa í tu səna-me. Pə taya pɔlv, i feina i ti. ²² Tacaa ná kaa lə-me. Mpi tɔ, i hətε ke səsəle ké, i tu i taa ké si i pəsəɣi-meɣe i yəlaa. ²³ Ye ma yela mə tɔv ke sələmvəv mpusi í təŋi-m. Maa seɣesi-meɣe mpi pə we teu na pé siyisaa tɔ na í la. ²⁴ I nyaŋna Tacaa, na í lapı-i təmle ke teu na lotu kəlvmtv. Mə mayamaya í nawa toma wena i huləɣi mə hekv tɔ. ²⁵ Ama ye í təka mə isayatu, mə na mə wulav í ká si.

13

Sayuli yoonə Filiisi nyóma na i liyituɣu

¹ Waatu wei Sayuli tɔɣo kawulaya tɔ i pusı ka we... Pəyele i ka təma kawulaya tɔɣov ke pusı naaleɣe Iseyeli taa.^a təm. Ama Piipilinaa lelə ná tɔwa si Sayuli pusı ka we nule. ² Mpuɣú Sayuli ləsa yoolaa iyisi toosoɣo (3000) Iseyeli taa. Ulena í su i kiŋ ke pa taa yəlaa iyisi naaleɣe (2000) Mikiması na Petəli puyv taa. Ulena í cəla yəlaa iyaya (1000) ke i pəyalv Sonatəŋ ke Kipeya ke Pəncamε taa. Pə kaasa mpa ulena í yası pəle na paa wei í məli i tε.

^a 13:1 pusı: Hepəla taa ile, lonte tənε tə taa pa ta yɔɣoti pusı

³ Μρύγύ Sonatan yōka Filiisi yoolaa tāsikile ke Kipeya, lēna pēle pā nu. Ntēna Sayuli tili na pā hōli tutuun ke Iseyeli tēna taa si Hepēla nyōma í lu yōou. ⁴ Iseyeli nyōma tēna nuwa si Sayuli yōka Filiisi yoolaa tāsikile. Uēna Filiisi nyōma taa kraakēna-we. Uēna yēlaa lu yōou na pā koti Sayuli kin ke Kilikaa. ⁵ Μρύγύ Filiisi nyōma kotaa si pa yookina Iseyeli nyōma, na pa yōou keēkenaa ke iyisi hiu na naanōwa (30000) na pa kraγanēh caγalaa ke iyisi naatoso (6000). Pa yoolaa ka we paγale ké isu lōm nōγo kanyōhā, pa fei kaluyv. Μρύγύ pa polaa na pā puli Mikimasī ke Peti-Afeh ilim tēlule tō. ⁶ Μρύγύ Iseyeli nyōma laha wakēlaa tētōγōtōγō. Mpi tō, pa kolontunaa tēe-weγe paγale tōyamyam. Uēna pa taa lēlaa hmelē kukramēh pōhēh taa, na lēlaa ke lōkōnaa taa, na lēlaa ke pulasi taa, na lēlaa ke hōtv taa. ⁷ Uēna lēlaa nāá tēsi Yaatanī na pā polo Katī na Kalaati.

Waatv inī tō na Sayuli nāá we Kilikaa, na yēlaa mpa paa we í kin tō pa seliyi. ⁸ Μρύγύ Sayuli tanā weē ke naatosompōγōlaya, isu Samiyeele ka heeluyv-í tō. Paa na mpv Samiyeele ta kōō lōh. Uēna yēlaa svv yav. ⁹ Tēnāγale Sayuli tōma si: Í kōna-m kōtāγa hka kōkō nyāγa ka tēna tō na ciikuγv nyēhka wontu. Uēna í la kōtāγa hka kōkō nyāγa ka tēna tō. ¹⁰ Í kōma isu í tēesōγi, de Samiyeele tapāγale. Na Sayuli polo í sēhuyv. ¹¹ Mpvuyēle Samiyeele pōōsa-í si: Pepeγe n lapa ye?

Uēna Sayuli cō si: Ma nawa si samaa tōhā yav. Pōcō n ta kōō isu n ka suwa tō. Pōyele Filiisi nyōma nā sika Mikimasī. ¹² Kēlēna má māγasi ma taa si, Filiisi nyōma ka tii ma tōō ke Kilikaa cōne, na má ta sēlēmōta Tacaā. Pō tōō ké pō caala-m si má la kōtāγa hka kōkō nyāγa ka tēna tō. ¹³ Tēnāγa Samiyeele tōma Sayuli si: N lapa kōmēlentv ké. N ta tōkī nti Tacaā nyā Isō su-h tō. Tōfō, Tacaā ka nyēmāγa si nyā kawulāγa ká weē tam tōō ké Iseyeli taa ké. ¹⁴ Ama pōnentē ka kaa tasa leeluyv. Tacaā lōsa í luγv tēe nyēh na í kra-í wulav ke í yēlaa tōō. Mpi tō, n ta tōkī mpi í ka tv-h tō.

¹⁵ Pō waali ke Samiyeele kula Kilikaa, na í polo Kipeya ke Pēncamēe tetv taa. Μρύγύ Sayuli kala yēlaa mpa paa we í kin tō, na pā lu yēlaa nasōtoso (600). ¹⁶ Í na í pōyalv Sonatan na pa cōlō yēlaa paa sika Kēpa ke Pēncamēe tetv taa ké. Uēna Filiisi nyōma nāá siki Mikimasī. ¹⁷ Μρύγύ Filiisi yoolaa mpa pa wakēlōγi lēlaa wontu tō, pa lu tintika tooso. Μρύγύ kancaalāγa nyēntē mēlōna Ofēla tōō ké Suwaali tetv taa. ¹⁸ Uēna naale nyēntē nāá mēlōna Peti-Holōh tōō, na tooso nyēntē nāá kraγa tōhā mpaav hku kv tiiki Sunsvmēh tetekēle taa ke wōlaya tetv tōō tō.

¹⁹ Waatv inī tō, koolu fei Iseyeli nyōma tē. Mpi tō, Filiisi nyōma taa tisiγi si Hepēla nyōma í lu layalēe na hmantāasi. ²⁰ Filiisi nyōma tēγe pa pukāγa na pā kpalōγi akun, na pa cikanaa, na pa lawa, na pa tetv kvcasēh ²¹ ke waatv wei wontunaa mpe pa lōh sōkī tō. Pa kpalāγa ké na pā felōγi liγitee nyēγōlvγv kvlvmvγv ke wontu sākpetu tōō, na nyēγōlēh naaleγe sōsōōntv tōō. ²² Kvγakv hku yōou tiīwa tō, Sayuli na í pōyalv Sonatan pa tike paa wēna yōou wontu. Pō kaasa yēlaa mpa paa we pa kin tō, pēle pa taa nōγōlv feina hmantāāγa yaa layate.

²³ Μρύγύ Filiisi yoolaa polaa si pa tanōγi Mikimasī mpaav.

14

Sonatan luv ke Filiisi yoolaa kpekāle tōō

¹ Μρύγύ kvγakv nakvlī Sonatan tōma ifepu wei í tōkōγi í yōou wontu tō si: Kōō na tō tēsi Filiisi yoolaa tāsikile nte tō wēna too cōne tōō tō.

Ama Sonatan ta yele na í caa nu-ti. ² Na Sayuli nāá caγa Kipeya tōhā tōō ké tvγv nakvlī kv tēe ké Mikēlōh. Na yoolaa mpa paa we í kin tō, pa tala isu yēlaa nasōtoso (600) ke mpv. ³ Ahitupi pōyalv Ahīγa ka kēna kōtvlv ke waatv inī. Na í suu kōtēlaa toko wei pa pōōsōγōna Tacaā ke tōm tō. Tacaā kōtvlv Ilii wei í ka we Silo tō í pōyalv kēle Pēnhasī, na ílē í lōlōna lkāpōti. lkāpōti neu ntē Ahitupi. Uē yēlaa ta nyi si Sonatan pola tiili.

4-5 Mpaav ηku Sonatan tēnaga si í puki Filiisi nyéma yoolaa tēsikile tō, ku we kukpamēn naale hekū kē. Lenku nōgō keesēna ilim ntōgēn tōō kē Mikimasī isentaa. Pa yaaki-ku si Posee. Lenku nōgō nāá keesēna ilim mpētēn tōō kē Kera isentaa, na pá yaaki kulē si Sene. 6 Mprōgō Sonatan tōma i yooou wontu tākulv si: Kōō na tē tesī Filiisi nyéma ma ta nyī isēnaa mpe pa tēsikile. Ntanyī Tacaa ká yooona tá nōgō. Mpi tō, pē fei Tacaa ke katē si í yooona samaa tuutuuma nōgō, yaa yēlaa pēcō nōgō. 7 Kelēna Sonatan yooou wontu tākulv tō si: La isēna pē maya-η tō. Polo tē polo, ma we nyá waali kē. 8 Mprōgōle si: Tōv, tē pukuyuna pa tōō isēntō tō paa na-tv. 9 Ile ye pa tōma si: I caga tēna na tē kōō. Ile tē sēn tā tēsēnle tēkpi. 10 Ama ye pa tōma-tv si: I tō na í kōō. Ile tāá kpa pa tōō. Mpi tu nyēna si Tacaa tv-weyē tā nin taa tōgōle.

11 Ilena pá yele na Filiisi nyéma na-we na pá tō si: I nyēni, Hepēla nyéma luna ntēye pūrōgō ηku ku taa paa ηmelaa tō. 12 Mprōgōle pa tasaa si: I kōō cāne na tē la-me na í tōgō na í haya.

Ntēna Sonatan tō i yooou wontu tākulv si: Tēn ma waali. Mpi tō, Tacaa tv-weyē Iseyeli nyéma nin taa kē.

13 Ilena pá tō pa nin tōō na pá kpa. Mprōgō Sonatan na kpiita-we na í pētēyi. Ilena yooou wontu tākulv nāá tēsēyi na í tēnēyi. 14 Yēlaa hiu ke Sonatan pa kōwa pa kancaalaya yooou ηku ku taa kē pēle nyōgō taa tēnaga kelikiya kulmāya taa. 15 Mprōgō sōgōntv kpa Filiisi nyéma mpa paa we tawa taa tō. Ilena tēsikile taa yoolaa na mpa pa wakēlēyi lēlaa wontu tō, pá svv seluyu. Mprōgō tetv selaa, na kanīnā kpa yēlaa.

16 Mprōgō Sayuli fenlāa mpa paa we Kipeya ke Pencamēe tetv taa tō, pa na acufu tiīwa Filiisi nyéma taa, na pá seeki yem yem. 17 Tēnaga Sayuli tōma i yoolaa mpa paa we i kin tō si: I kala yēlaa na tē ná si awe feina tá taa.

Pa kala yēlaa ilēna pá māyana si Sonatan na i yooou wontu tākulv pa feina. 18 Ntēna Sayuli tō kōtulv Ahiya si: Heeli na pá kōna Isō atakaa.

(Mpi tō, ilē i ka we kuyaku ηkōyū Iseyeli nyéma kin kē).

19 Sayuli tēnaga yōgōtōyū ke mpv tō na acufu kōkōtē tēnaga sōsōyū kē. Ilena í tō kōtulv si: Sēn na pēcō.

20 Mprōgō Sayuli na yoolaa pa kpeyelaa na pá polo tēyoole. Ilena pá māyana acufu tiīwa Filiisi nyéma taa, na pá lon tēmāya layalēe. 21 Tēnaga Hepēla nyéma mpa paa we Filiisi yoolaa taa na pa sēnna-we tō, pa sewa na pá mēli Sayuli na Sonatan pa kin.

22 Mprōgō Iseyeli nyéma mpa pa ηmela Ifōlayim pōyū taa tō, pēle pa nuwa Filiisi nyéma sewa tēm. Ilena pa tv pa waali kē tēyoole taa. 23 Isēna Tacaa yēlaa na Iseyeli nyéma la akanaa ke kuyaku ηku tōgōle.

Iseyeli yoolaa waasēyi Sonatan

Ayuli pa yooowa mprōgō halēna Pētī-Afēn waali. 24 Mprōgō nyōgōsi pu Iseyeli nyéma ke kuyaku ηku. Mpi tō, Sayuli ka yōgōtaa kē na í tuu si: Ye wei i tōgō pulv ke saña, na ma ta lētēta ma kolontunaa, mpusi ká tēn pōntv. Pē tōō kē pa taa nōgōlv ta tēn pulvūv ilim na pē tem. 25 Mprōgō yēlaa tēna tala hōtōyū ηku ku taa tuη nim we atēye yem tō. 26 Tuη ka tōwa setasi ke hōtōyū ηku ku taa kē na nim kpeñ. Ama nōgōlv ta kpaasēna i nōgō kin. Mpi tō, yēlaa seekāya nōgō ηka pa sūwa tō. 27 Ama Sonatan ná tāá nyī si i caa kisina yēlaa, na tuunav si nōgōlv í taa tēn pulv. Mprōgō i lii i kpātōgō ke tuη nim taa na í niisi na pē cē isēntōō. 28 Mprōgōle samaa taa nōgōlv tōma-i si: Hei, nyá caa yōgōtaa na í tuu si: Ye pē cēpa wei na í tōgō saña mpusi we i tōō kē. Pēcō nyōgōsi tu nu tá tēnaga.

29 Sonatan nuwa mpv, ilēna í cō si: Ma caa wakēla yēlaa kē. I nyēni ma tēnōyū tuη na pē cē ma isēntōō tēkelekele tō. 30 Ye isū saña yēlaa ka tōgō mpi pa lēeka pa kolontunaa nin taa tō, pa tāá ku Filiisi nyéma na pē kēli isēntō?

31 Mprōgō pa ku-weyē kuyaku ηkōyū pē kpaγav Mikimasī na pē polo Ayalōn tō. Na nyōgōsi pu Iseyeli nyéma ke sōsōm. 32 Ilena pá tii kolontunaa tōla tōō, na pá lentī-ye na pá sēn a calēm tōō na pá tōgō a nantv. 33 Mprōgō pa tayasa-tēyi Sayuli si: N nawa yēlaa wakēlēna Tacaa tō.

Pa tɔɔ nantv na tɔ calɛm. Ntɛna í tɔ sɪ: I lapa kotakɛsɛtɔ kɛ. Mpu tɔ, í pilimi puw na ma tɔɔ cɛnɛ. ³⁴ Ḿpɔ́yɔ́ ɪ tasaa sɪ pá cɔɔ pa heeli samaa sɪ: Paa wei í kɔna ɪ nav yaa ɪ heu na í kú cɛnɛ na í tɔɔ. Tɔfɔ ɪ taa tɔɔ nantv na tɔ calɛm kɛ mpv na í wakɛlɛna Tacaa.

Ḿpɔ́yɔ́ paa wei ɪ lapa ḿpɔ́yɔ́ ahoɔ anɪ. ³⁵ Uɛna Sayuli ŋma Tacaa kɛ ɪ kancaalaya kɔtaya tɔlatɛ.

³⁶ Mpuɔyɛ ɪ tɔma yɛlaa sɪ: Tɔ polo Filiisi nyɔ́ma waali na ahoɔ na tɔ kú pa tɛna na tɔ kuu pa wontu halɛna pɛ nyaali. Tɔ taa sɔɔ paa kɔlvɔm. Uɛna pɛlɛ pa cɔ sɪ: La ɪsɛna pɛ maya-ŋ tɔ. Ntɛna kɔtvɔv sɪ: Tɔ sɛlɛmɪ Isɔ kɛ cɛnɛ na pɛcɔ.

³⁷ Ḿpɔ́yɔ́ Sayuli pɔɔsa Isɔ sɪ: Ye tɔ tɛna Filiisi nyɔ́ma waali n ká tv-wɛyɛ tá nin taa?

Ama Tacaa ta cɔ waatv ɪnɪ. ³⁸ Uɛna Sayuli tɔ nyɔ́yɔ nyɔ́ma sɪ: Mɔ tɛna í kɔti cɛnɛ na tɔ pɛɛkɪ na tɔ ná wei ɪ lapa ɪsɛyɔtv tɛnɛyɛ saŋa tɔ. ³⁹ Ma tuuna Tacaa wei ɪ waasɛyɪ Iɛyɛli nyɔ́ma tɔ sɪ, paa ma pɛyɔlv wakɛlɛna. Isɪ ɪ sɛpa.

Ama nɔyɔlv ta cɔ-ɪ sɪ pulv. ⁴⁰ Uɛna í tɔ samaa sɪ: Mɔ tɛna í mɛlɛna hɔyɔlvɔv kɔnɛ na pɛ kaasɪ má na Sonatan na cɛnɛ tɔɔ. Uɛna pɛlɛ pa cɔ sɪ: La mpi pɛ maya-ŋ tɔ.

⁴¹ Ḿpɔ́yɔ́ Sayuli sɛlɛma Tacaa sɪ: Iɛyɛli Isɔ, huli-tvɔv tampana.

Uɛna pá tɔ tɛtɛ na pɛ kpa í na ɪ pɛyɔlv. ⁴² Mpuɔyɛ sɪ: I tɔ má na ma pɛyɔlv tá tɔɔ kɛ tɛtɛ.

Uɛna pɛ kpa ɪ pɛyɔlv. ⁴³ Ntɛna Sayuli sɪ: Heeli-m mpi n lapa tɔ.

Ntɛna Sonatan cɔ sɪ: Ma tɛna tvɪ nim kɛ pɛcɔ. Mayɔlv, ma sɔlv puwa sɪ má sɪ. ⁴⁴ Kɛlɛna Sayuli tɔ sɪ: Sonatan, ye n ta sɪ Tacaa í lana-m ɪsɛna ɪ sɔlaa tɔ.

⁴⁵ Ntɛna samaa tɔ Sayuli sɪ: Pepee, Sonatan ká sɪ yaa? Aai yoo, mpusi ɪ polo poolɔv. Pɛ fɛi sɪ ɪ nyɔ́yɔ taa nyɔ́laɔa kɔlvɔmaya mayamaya í le. Mpi tɔ, ɪ nɔyɔ kɛ Tacaa waasɛna Iɛyɛli nyɔ́ma kɛ saŋa.

Isɛna samaa yapa Sonatan na í tá sɪ tɔyɔle. ⁴⁶ Uɛna Sayuli yɛle Filiisi nyɔ́ma kɛ tɔyɔnvɔv, na pɛlɛ pá mɛli pa tɛ.

Sayuli kɔlvɔv na ɪ tɔyɔyɔ nyɔ́ma pɛ tɔm

⁴⁷ Sayuli tɔyɔ kawulaya kɛ Iɛyɛli taa. Uɛna í yooɔna ɪ kolontunaa tɛnaya hɔyɔlvɔv tɛna taa. Paa Mowarv nyɔ́ma, paa Amoni nyɔ́ma, paa Itɛm nyɔ́ma, na Sopa awulaa, na Filiisi nyɔ́ma. Paa timpɪyɪ ɪ talaa te, ɪnɪ ɪ tɔkɛna akaitv. ⁴⁸ I hula tvɔv na í yooɔna Amaleke nyɔ́ma. I fita Iɛyɛli nyɔ́ma kɛ mpa pa wakɛlaya-wɛ tɔ pa nin taa.

⁴⁹ Sayuli pɛyɔlaa ntɛ Sonatan na Iɛfi na Malɛkisuwa. I pɛlɛla wɛ naalɛ, kancaalaya nyɔ́v ntɛ Melarɪ na sɛkpelu sɪ Mikaaɪ. ⁵⁰ I alv ntɛ Ahimaasɪ pɛlɛ Ahinowam. I yoolaa sɔsɔ ntɛ ɪ caa sɛkpelu Nɛɛ pɛyɔlv Arɛnɛɛ. ⁵¹ Sayuli caa Kisi na Nɛɛ caa Arɛnɛɛ pɛlɛ pa caa kɛlɛ Arɛyɛli.

⁵² Sayuli yooɔna Filiisi nyɔ́ma kɛ ḿpɔ́yɔ́ na tvɔv na tvɔv, halɛna ɪ sɛm. Ye ɪ loosa yɔlv tvɔv tvɔv yaa kpelikpɛka tv, ɪ tvɔv-ɪ ɪ yoolaa taa kɛ.

15

Isɔ lv kɛ Sayuli

¹ Ḿpɔ́yɔ́ Samiyeeli tɔma Sayuli sɪ: Maya Tacaa tilaa, na má kpa-ŋ Iɛyɛli nyɔ́ma wulav na má pɛli-ŋ nim. Mpu tɔ, kɛ ŋkpaŋŋ na ń nu. ² Tacaa Toma tɛna tv yɔyɔta sɪ ɪnɪ ɪ ká lɛɛti Amaleke nyɔ́ma kɛ pa caanaa ɪsɛyɔtv. Mpi tɔ, paa tɛka Iɛyɛli nyɔ́ma kɛ mpaav kɛ waatv wei pɛlɛ pa luna Icipiti tɔyɔ. ³ Pɛ tɔ tɔ, polo na ń kú Amaleke nyɔ́ma na ń kpiisi pa nyɔ́m tɛna. Taa sɔɔ pa pulvɔv cɛcɛka. Paa apalaa, paa alaa, paa piya, na ahɔlvɔmnaa na tɔla tɛna.

⁴ Mpuɔyɛ Sayuli kota ɪ yɛlaa na í kala-wɛyɛ Telayim. Uɛna Iɛyɛli yoolaa nɔɔhɛ tɔntaa lu yɛlaa iyisi ŋmɔnvɔv (200000) na Yuta nyɔ́ma kɛ iyisi naanɔwa (10000). ⁵ Uɛna pá polo Amaleke nyɔ́ma ɪcatɛ na pá papɪ-wɛyɛ tɛtɛkɛlɛ taa. ⁶ Ḿpɔ́yɔ́ pa tilaa na pá heeli Keni nyɔ́ma sɪ pá lu Amaleke nyɔ́ma tɛ. Pɛ taa kɔɔ na pá kv na pá kɛŋna-wɛ. Mpi tɔ, pa caanaa nyɔ́yɔv ka tɛna Iɛyɛli nyɔ́ma kɛ waatv wei pɛlɛ pa luna Icipiti tɔyɔ. Uɛna Keni nyɔ́ma lu. ⁷ Ḿpɔ́yɔ́ Sayuli yooɔna Amaleke nyɔ́ma kɛ pɛ kraɔav Hafila tɔ, na pɛ polo Suuu kɛ Icipiti ilim tɛlvɛ

tə. ⁸ Uena í kpa pa wulav Akaki na í ise na í ku yəlaa təna təcaɣacaya. ⁹ M̀p̀ỳg̀ỳ Sayuli na í yoolaa pa yela wulav na í ise, na təla kɔpampana, na wontu kɔpantɔnaa. Ama mpi pə taa fei teu na təla acamisi tike ke pa kɔwa.

¹⁰ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa heela Samiyeli si: ¹¹ Ma lanje wakələna Sayuli kawulaya kpaυ kέ. Mpi tə, í lə-m na í kisi ma təm ke təkuyv.

Kelena Samiyeli lanje wakəli tətəɣətəɣə, na í wiina Tacaa ke ahoo təna.

¹² Teυ fema tanaη, uena Samiyeli kuli si í puki Sayuli ke səηuyv. Ntəna pá heeli-í si: Sayuli pola Kameeli na í ηma akele nəɣəlv si pə təəsəyi-í í akaitv tə. Pə waali, uena í tɛna Kilikaa.

¹³ Samiyeli təηa í waali kέ təna, uena Sayuli sɛɛ-í si: Tacaa í kooli-η kɔpantv. Na í tasa si: Ma lapa teitei kέ isu Isə ka yəɣətuyv tə. ¹⁴ M̀p̀ỳg̀ỳle Samiyeli pəəsai-í si: Na naaη na heeη wula nna ma nukí isəntə tə, leye ale a lunaa? ¹⁵ Ntəna Sayuli si: Yəlaa təəsəna Amaleke nyəma təla kɔpana taa si pa laki nyá Isə Tacaa ke kucəəv. Pə kaasa mpi tə, tə kpiisa pəle pə təna. ¹⁶ M̀p̀ỳg̀ỳ Samiyeli təma si: Su, na ma heeli-η nti Tacaa heela-m ahoo ane tə. Uena Sayuli si: Yəɣəti.

¹⁷ M̀p̀ỳg̀ỳle Samiyeli si: Paa na n ka nyənaɣa nyá təyi pəyaya tə, Tacaa ləsa-η na í kpa-η Isɛyeli nyəma wulav na í pəli-η nim. ¹⁸ Tacaa təmna-η si, n polo na n yoonə Amaleke asayaa mpe, na n kpiisi-we. ¹⁹ Ue pepe tə kέ n ta nuna í nəɣə, na n kpaɣa pa wontunaa təkɛv na n pəsi isayav ke í isentaa? ²⁰ Ntəna Sayuli cə si: Ma nuna í nəɣə ke teu ke, na má yoonə Amaleke nyəma isu í ka yəɣətəa tə. Ma kpiisa-we na má kəna pa wulav na í ise. ²¹ Ama yəlaa təəsəna pa təla taa kέ kɔpana si, pa laki Tacaa nyá Isə kέ kətaya ke Kilikaa.

²² Ntəna Samiyeli si: Tacaa ta səəli kətasi nsi kəkə nyaya si təna tə isu í səəlvuyv si yulv í nuna-í tə se. Í təm nunav kəla-í teu ke iwaaη kɔpanη kətasi lapv. ²³ Mpi tə, kpeənav kέ Isə kέ isayav ke teitei kέ isu tutv. Í nyənəyi kankantə ke teitei isu tuη laav. Timpi nyá lə Isə Təm tə, ilé í ka lə-η tətəɣə na n lan kawulaya. ²⁴ M̀p̀ỳg̀ỳle Sayuli cəwa si: Tampana ma wakələna Isə. Mpi tə, ma wakəla nti í tu-m tə. Pəcə ma ta nuna nyá təm. Ue yəlaa ke ma sewa na má nuna-we. ²⁵ Hai, pənente ma wiina-η si n tayaní ma isayav na n məli na má hənti Tacaa ke ate. ²⁶ Ntəna Samiyeli si: Maa mələyi. Mpi tə, n lə Tacaa təm. Ilé í lə nyaya, n ta ke Isɛyeli wulav tətə.

²⁷ Samiyeli ha siyile si í tɛeki, uena Sayuli kpa í capa ntompəle na tə cɛ. ²⁸ Kelena Samiyeli si: Aηha, m̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa lapa nyá kawulaya ke saηa, na í ha wei í kəla-η teu tə. ²⁹ Tacaa kele Isɛyeli tonη. Í ta ke yulv si í looliyi, yaa í layasəyi. ³⁰ Ntəna Sayuli tasa si: Ma wakəlaa yaa, ule hai, ma wiikina-η si n kusí ma nyuyv ke Isɛyeli nyəma na pa səsaa pa isentaa. Hai, məli na má hənti nyá Isə Tacaa ke ate.

³¹ M̀p̀ỳg̀ỳle Samiyeli məlaa na Sayuli hənti Tacaa ke ate.

³² Uena Samiyeli tə si: Í kəna-m Amaleke nyəma wulav Akaki. Akaki təηna pote na lanhəlvəmlɛ, na í mayasəyi í taa si: Pəpətv fei lelen, səm səɣəntv yawa. ³³ M̀p̀ỳg̀ỳle Samiyeli təma si:

Isu nyá layate pem alaa ke piya tə.

M̀p̀ỳ uní tətəɣə nyá too ká lan pəyaya ke alaa taa.

Uena Samiyeli seti-í təpətuyvuyv ke kətaya təlate isentaa kέ Kilikaa.

³⁴ M̀p̀ỳg̀ỳ Samiyeli məla í tɛye Lama, na Sayuli náa kpe Kipeya. ³⁵ Samiyeli na í səm í ta tasa məlvuyv si í naaki Sayuli. Mpi tə, í wiikaya í tə kέ timpi Tacaa lanje wakələna í kawulaya kpaυ təɣə.

16

Samiyeli kpa Tafiti ke kawulaya na í pəli-í nim

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa təma Samiyeli si: N kaa yele Sayuli tə kέ wula ke mpv? Ma lə-í kέ. Í ta ke Isɛyeli nyəma wulav tətə. Suuli nyá həlvuyv ke nim, na má tili-η Petələhem tv Seseɛ tɛ. Ma nawa í pəyalaa taa kέ wei maa kpa wulav tə. ² Ntəna Samiyeli si: Isənaɣale maa la na má polo mpv? Sayuli í nuwa í ká kv-m. Kəna Tacaa si: Kpeηna nav ifate, n talaa, ule n tə si: Ma

kōmāya si ma laki Tacaa ke kōtāya. ³ Yaa Sese ke kōtāya tēlate. Ie maa hūli-η wei n ka kra wulav na n pēli nim tō.

⁴ Mprōgū Samiyeli tē Petēlehēm isu Tacaa ka keesuyv tō. Icate sōsaa na-i na sōyōntv kra-we. Iena pā kraγa asewa na pā sēri-i na pā pōsi-i si: Alaafōya kele n kōma? ⁵ Iena í cō si: Ee alaafōya ké. Ma kōmāya si ma laki Tacaa ke kōtāya. I taγani mā ti na í kō kōtāya tēlate.

Mprōgū i yaa Sese na i pēyalaa si pā taγani pa ti na pā kō kōtāya tēlate. ⁶ Apalv inu i tēyaga nyōma svv kraκpa, na Samiyeli na i pēyalv Iiyari, Iena í mayasi i taa si: Isēntō wei Tacaa lēsa tōγōlō cāne. ⁷ Kēlena Tacaa tō Samiyeli si: Taa nyōni tō, na taγalēη. Pē taγa inēγi ma lēsa, maa paasēγana tō isu yulv. Ama lotu taa ké ma nyōnēγi.

⁸ Mprōgū Sese yaa Apinatari na í kō. Iena Samiyeli tō si: Pē taγa inēγi Tacaa lēsa.

⁹ Na Sese yaa Samma, Iena Samiyeli tasa si: Tacaa ta lēsi inu tōtō.

¹⁰ Mprōgū i yaa i pēyalaa naatosompōγōlaya inu i tēna, na Samiyeli tō si: Tacaa ta lēsi pa taa nōγōlv.

¹¹ Iena Samiyeli pōsi Sese si: Nyā pēyalaa tēna nté? Mprōgū si pē kaasa tēnyv, kvle kv pola ntiyile ké. Ntēna Samiyeli si: Tili i waali. Mpi tō, tē kaa caali kōtāya tōγōnāγa tōγōv na í ta kōnta.

¹² Ntēna pā tili i waali. I isēntaa ka hētaa ké na pō luwa, na i wēna alaafōya. Ntēna Tacaa tō Samiyeli si: Inēγōle, kvli na n pēli-i nim Iē. ¹³ Mprōgū Samiyeli kraγa nim na hēlvv na í pēli-i i taalvnaa isēntaa. Tēnāγa Tacaa Feesuyv tii Tafiiti tō ké pē kraγav kvyaηku tō na pō puki.

Iena Samiyeli nāá kvli na í māli i tē Lama.

¹⁴ Mprōgū Tacaa lēsa i Feesuyv ke Sayuli taa, na í tv-i lēmayasōle isayale na tē cōsēγi-i.

¹⁵ Ntēna i tēmle nyōma tōmi-i si: Nyōni, Tacaa tv nyā taa ké lēmayasōle isayale na tē cōsēγi-η.

¹⁶ Mpv tō, wulav, yele na tē pēeki-η yulv wei i nyōmā cēmuyv mapv ke teu tō. Ye lēmayasōle isayale í kvla nyā tō, Iē i ma-η cēmuyv na pō hēesi nyā lanle. ¹⁷ Mpvyle Sayuli si: Pē we teu. I pēeki-m kvpaη na í kōna.

¹⁸ Tēnāγale tēmle nyōma taa nōγōlv tōma si: Ma nawa Petēlehēm tv Sese pēyalaa taa nōγōlv, na í nyōmā cēmuyv mapv ke teu. Pōcō í kii ifepu ké na í we kpelikpeka, na i nyōmā yōou tōm. Pēyele i nyōmā tōm yōγōtvγv ké. I yōγōtēγi yem yem, na i isēntaa luwa, na Tacaa we i waali.

¹⁹ Mpvyle Sayuli tilaa na i heeli Sese si: Kōna-m nyā pēyalv Tafiiti wei i tiikiyi heēη tō.

²⁰ Ntēna Sese caa kraηāγa, na í svki-keγe tōγōnāγa, na svlvv hulvη, na pēfate na í tilina Tafiiti si í pona Sayuli. ²¹ Tafiiti talaa na í svv Sayuli tēmle taa, Iena ílé i luyv lapv-i na í kra-i i yōou wontu tōkōlv. ²² Ntēna Sayuli tili na pā heeli Sese si: Ma luyv lapa nyā pēyalv inu, yelina-m-i.

²³ Waatv wei lēmayasōle isayale í kōma Sayuli taa, Iē Tafiiti kraγa cēmuyv na í mapv-i na pō cē i tō na i lanle hēe.

17

Koliyati na Tafiiti pa tōm

¹ Mprōgū Filiisi yoolaa kotaa, na pā puli Soko ke Yuta tetv taa, na Aseka pa hekv taa ké Ifesi-Tamim si, pa yookina Iseyeli nyōma. ² Na Iseyeli yoolaa na pa caa Sayuli, pā koti na pā puli Ila tetekāle taa si, pa yookina pa kolontunaa. ³ Pvγv luyv ke Filiisi nyōma ka pulaa, na Iseyeli nyōma ke pvγv lēηkv luyv na tetekāle ke pa hekv taa.

⁴ Mprōgū Filiisi yoolaa taa yoolu nōγōlv i luwa na í sēη hekv taa. I tēγele Katv na pā yaaki-i si Koliyati. I taγalēη we isu mēetēlōnaa tooso ke mpv. ⁵ Nyēγōlvv kvseemvγv yōou kahuka ke i pama, na í suu kv toko. Toko inu i yvη we isu kilōnaa nutoso ke mpv. ⁶ Pē kaasi na í suu-kvγv i nōōhēe tō, na í hōγōla pē ηmantāāγa sēkpelāγa. ⁷ Na i ηmantāāγa sōsāγa kpatōγv yvη we isu sayata kpatēle. Na ηmantāāγa kakpaηa yvη isu kilōnaa naatosompōγōlaya. Na

ι kpalvɔv təkʊlv nάά tɔŋ ι nɔɔ tɔɔ. ⁸ Mpuɔule ι sɛŋaa na ί holiɣina Iseyeli yoolaa tintika si: Pepe tɔɔ kέ ί luwa na ί puli yoo? I ta nyi taa si, maɣa Filiisi tv, na meɣe Sayuli yomaa? I ləsi apalv na má na-ι tó suli. ⁹ Ye ί pəsaa na ί kv-m, tɔ pəsi mə yomaa. Ama ye ma pəsa-ι na má kv-ι, ί ká la tá yomaa. ¹⁰ Na ι tasa si: Saŋa ke maa tvv Iseyeli nyóma. I ləsi yvlv na má na-ι tó yoo.

¹¹ Sayuli na ι yoolaa pa nu mpv, ilena pá nyá na sɔɔntv anaam nɔɔlv ί kra-we.

¹²⁻¹⁴ Yuta Petələhem Ifəlayim kpekəle tv wei pa yaa si Sese tɔ, ι kratəla teu ke Sayuli waatv taa kέ. I ka wena pəyalaa pələfei naanvwa na pa taa səsaa tooso. Iliyaɔi na Apinatari na Samma paa tɔŋa Sayuli ke yoo. Pa yaakaya pa tɔnvɔv si Tafiti. ¹⁵ I lukaya Sayuli tɛɣe na ί puki Petələhem na ί tiikiyi ι caa heenɣ.

¹⁶ Koliyatı sɛŋaya həkʊ taa kέ tananɣ na taanaya kέ, kvyeɛŋ nule tɔcu na ί holiɣina Iseyeli nyóma si pá ləsi apalv na ί na-ι pá yoo.

¹⁷ Mpuɔú kvyakv nakvli Sesee tɔma Tafiti si: Mv pee kvtonɛe mayasəlaya kanɛ, na potopotona naanvwa inɛ, na η pona nyá taalvnaa ke tɔyoole tɔcav. ¹⁸ Ye pə kaasa waakasənaa naanvwa inɛ, ilɛ n cela yoolaa iyaya (1000) nyvɔv tv. Na η ná nyá taalvnaa na pá cela-ŋ pulv mpi maa lana naani si pa wena pa weesin tɔ. ¹⁹ Pa na Iseyeli nyóma lelaa na Sayuli pa wenna Ila tetəkəle taa, si pa yookina Filiisi nyóma.

²⁰ Mpuɔú Tafiti yelina ι heenɣ kaləkv ke tanlv. Ilena ί kvli tananɣ kvpaŋkv tɛɛ na ί kraɣa ι sɔɣəla na ί tɛɛ, isu ι caa ka keesvɔv-ι tɔ. I tala tɔyoole, ilɛ yoolaa luwaɣale si pa puləɣi na pá yoo, na pa kiisi yoo kakisasi. ²¹ Mpuɔule Filiisi nyóma na Iseyeli nyóma pa pulaa na pá nyənəɣi tɔma. ²² Ilena Tafiti nyɔtɔ mpi ι ka kənaa tɔɔv wontu feŋlu. Ilena ί kraɣa asewa na ί svv yoolaa loosi taa na ί sɛɛ ι taalvnaa. ²³ I tɔŋa-weɣe yɔɣətənav ke mpv, ilɛ yoolaa taa yoolu Koliyatı luwaɣale na ί holiɣina Iseyeli nyóma ke kvlvmtv nti na Tafiti nu. ²⁴ Iseyeli nyóma təna na-ι, ilena sɔɔntv kra-we na pá tuliyi tapəŋ. ²⁵ Mpuɔú yəlaa yɔɣətəna si: I nawa apalv inu ι lukvɔv isəntɔ tɔ, Iseyeli nyóma taya ι kəŋ kvtvɔv. Ye wei ί pəsa-ι na ί kv-ι, wulav ká svvı pʊntv ke tɔŋ. I ka ha-ι ι pɛɛlɔ. Pəyele ι ká cɛ ι tɔyaya tənaya lampuu.

²⁶ Mpuɔú Tafiti pəsə ι cəlv nyóma si: Ye wei ι kvwa Filiisi tv inu na ί keeli Iseyeli nyóma fɛɛɛ pepeɣe paa lapi-ι yee? Ilɛ Filiisi ma ta nyi isə inu ι ke we na ί tvvki isə weesvɔv tv yoolaa tintika ke mpv?

²⁷ Mpuɔú yəlaa lelə təm kvlvmtv nti. ²⁸ I taalv səsə Iliyaɔi nu ι yɔɣətəɣəna yəlaa. Ilena ι taa huu krakpaa na ί təm-ι si: N caa weɣe cənɛ ye? Aweɣe n yelina nyá kaləkiya ke nyutv taa? N kέ tetelatv na kalampaani tv kέ. Ntəŋ yoo ke n kəma feŋvɔv yaa? ²⁹ Kelena Tafiti si: Ha, ma lapa we? Pə ta mənə si má pəsı mpv?

³⁰ Ilena ι yele ilé, na ί ηmaa lelv, na pá cə-ι teitei isu təm kancalaya nyəntv.

³¹ Mpuɔule pa teləsa Tafiti kvɔɣətvtv ke Sayuli, na ilé ι tili na pá yaa-ι. ³² Ntəna Tafiti tɔ si: Ta caa, nɔɔlv lanle ί taa təna Filiisi tv inu. Maa polo na má na-ι tó yoo. ³³ Kelena Sayuli tɔ si: Aai, n kəsə pəyaya, n kaa pəsi na η yoonə Filiisi tv inu. Mpi tɔ, ilé ι təmle nté yoo ke too ι kvlvɔv tɔ. ³⁴ Tafiti si: Ta caa, waatv wei ma tiikaya ma heenɣ tɔ, ye tɔɣəlaya yaa wontvɔv nakvli kv luwa na kú kra heenɣ, ³⁵ ma tɔɣənəɣi-kvɔv, na má kra-kv, na má ma-kv, na má leeki heu ke kv nɔɔ taa. Ye kv tila ma waali, ilɛ ma ləli kv luvɔv tɛɛ na má kú. ³⁶ Mpuɔú ma kvkaya tɔɣəlası na wontunaa lentı. Mpv inu tətɔɣə maa la Filiisi ma ta nyi isə inɛɣe timpı ι tvv isə weesvɔv tv yoolaa tintiyile tɔ. ³⁷ Ilena Tafiti tasa si: Tacaa wei ι yapa-m taale wontu səkraŋ taa tɔ, ι ka ya-m tətɔɣə Filiisi tv inɛ ι nin taa. Kelena Sayuli tɔ si: Təv, polo, Tacaa ί wɛɛ nyá waali.

³⁸ Mpuɔú Sayuli svv Tafiti ke ι yoo wontu, na ί pam-ι nyəɣəlvɔv kvseemvɔv kahuka.

³⁹ Ilena ί kraɣa Sayuli layatɛ na ί ləli na ί mayası təntɛ. Mpi tɔ, too tɔ ι ta suuta wontu nti. Mpuɔú ι tɔma si: Ta caa, maa pəsəɣi wontu tənɛ. Ma ta maləna-tı. Ilena ί wəɣəsı. ⁴⁰ Ilena ί kraɣa ι kpátvɔú, na ι pəntəlvɔv, na ί təsı pɛ kvsoTEE kakpası ke ləv taa, na ί tv ι ntiyile huluvɔv taa. Ilena ί tɛɛ Koliyatı waali. ⁴¹ Mpuɔule Koliyatı kvətəna Tafiti ke pəcə pəcə. Na

ι κπαλβυ τəkυλβ κε ι νəγə τəə. ⁴² Ι ná Tafiti κε teu, ιlena ί κπεενα-ι ι taa ιsu pəyaya ηka ka səηa teu na ka ιsentaa luwa τə. ⁴³ Μρúγú ι κπεεσα-ι si: Ma ké haya yaa we na η kəη ma kiη na kpatəη? Ι tema ι tuη κε yaav, na ι təηsi Tafiti κε mpusinaa, ιlena ⁴⁴ ί təmi-ι si: Kəə cəne na má tu nyá nantu κε kpeliη na taale wontu. ⁴⁵ Μρúγú Tafiti cə-ι si: Layate na ηmantaaσι κε nyá təkaa na η kəηna ma waali. Ama ma kəη nyá waali na Tacaa Toma təna tu Ισεγελι yoolaa Ιsə wei n tuuwa τə ι toη taa ké. ⁴⁶ Saηa, ι ká tu-η ma niη taa, na má kv-η, na ma seti nyá nyuγυ. Na má tu Filiisi yoolaa nantu κε kpeliη na taale wontu. Ιlena tetu təna nyi si Ισεγελι nyəma wəna Ιsə na ί waasəγi-wə. ⁴⁷ Na samaa ine ι təna ι cəkəna tətə si pə taya layate yaa ηmantaaγa tike κε Tacaa yakəna. Mpi τə, ιnəγəle akanaa caa. Ι ka tu-məγe tá niη taa.

⁴⁸ Koliyatι həma ι ti si ι svvki Tafiti tee, ιlena ίlé ί kpaγa asewa κε ləη na ί səηi-ι. ⁴⁹ Na Tafiti ləsi pəle κε huluyu taa, na ί tu pəntəlvγυ taa na ί tó. Μρúγú ι yaγa Koliyatι tokuyu taa, na tə caη na ι fala ι nəγə τəə təmvlv.

⁵⁰ Pə lapa Tafiti kəla Koliyatι na pəntəlvpəle nté na ί kv-ι. Pəyele ι ta təkι layate.

⁵¹ Μρúγú Tafiti kpaγa asewa na ί polo Koliyatι kiη. Ι κπεε ι layate ιlena ί teeσι-ι, na ί seti ι nyuγυ. Filiisi nyəma nawa si pa aka səpa, ιlena pá kuu-te. ⁵² Μρúγú Yuta na Ισεγελι nyəma yaγa yoou kakiisasi, na pá təγəni-wə na pá tiina-wəγe tetəkəle taa. Haləna pá svv Ιkoləη nyəma nənəəsi tee. Na pá kv-wəγe mpυ na Salayim mpaav, haləna Ιkoləη na Katι pə acaləe.

⁵³ Kələna Ισεγελι nyəma məli Filiisi nyəma təsikile na pá kuu wontunaa. ⁵⁴ Μρúγú Tafiti pona Koliyatι nyuγυ κε Yosalem. Ιlena ί su ι təγi ι yoou wontu.

Sonataη na Tafiti pa həkə taapalle

⁵⁵ Waatu wei Tafiti pukaya Koliyatι yoonav τə, Sayuli pəəsa ι yoolaa wulav Apəneε si: Awe pəyalv κε ifepu ine inι ye? Ntəna ίlé si: Hai, ta caa, na má səηna nteγe cəne, ma ta nyi.

⁵⁶ Mpuγυle Sayuli si: Pəəsi na η nyi ι caa.

⁵⁷ Tafiti tema Koliyatι κε kvγυ na ί kpaγa nyuγυ na ί məli. Ιlena Apəneε kpaγa-ι na ί pona Sayuli kiη. ⁵⁸ Ιlena ι pəəsi-ι si: Ifepu nyá, awe pəyalv κε-η? Mpuγυle Tafiti si: Ma caa keke nyá pəyalv Petəlehəm tu Seseε.

18

¹ Too ιsu Tafiti tema Sayuli κε yəγətənav κε mpυ τə, Sonataη luyυ svv-ι keke ιsu yem na κpete. ² Kuyaku ηkv kv maγamaγa κε Sayuli su Tafiti κε ι təyaya taa. Tafiti ta tasa ι caa teγe məlvγυ. ³ Μρúγú Tafiti na Sonataη pa pəela nəγə si pa taapalle ι wεε tam τəə. Mpi τə, Sonataη luyυ ka svv Tafiti κε teu ké. ⁴ Μρúγú Sonataη ha Tafiti κε ι kpaι, na ι tokonaa. Na ί ha-ι tətəγə ι layate na ι təəv na ι tampala.

⁵ Μρúγú Sayuli kpa Tafiti κε yoolaa nyuγυ tv. Mpi τə, paa timpiγi ι tila-ι yoou, ι laki aka ké. Ιlena yəlaa təna na wulav waali nyəma luyυ la Tafiti.

Sayuli cəηəγi Tafiti na kvγυ

⁶ Waatu wei Tafiti ka kəwa Koliyatι τə, ηρúγú Ισεγελι nyəma luna yoou, ιlena pa acaləe təna taa alaa lu Sayuli səηuγυ. Ιlena pá makι wontu, na pá yooki yontu na pá paaki, na pá wilitiγi. ⁷ Μρúγú pa tv kawəyaya si:

Sayuli kəwa yəlaa iyaya (1000) κε huγυle.

Tafiti κε iyisi naanəwa (10000) κε huγυle.

⁸ Μρúγú yontu ntι tə ta maγa Sayuli na pááná kpa-ι səsəm. Mpi pə τəə τə pa yooki si, Tafiti kəwa na pə tee-ι. Ye mpυ kawulaya kpátúγú tike nté pə kaasa-ι mvγυ. ⁹ Pə kpaγav hatoo kvyakυ ηkv na pə puki τə, Sayuli svv Tafiti keke ιse cvlvγυ.

¹⁰ Teυ fema ιle, ləmaγasəle ιsayale nte Tacaa tu Sayuli τə, tə kuləna-ι keke. Ιlena ί yəγətəγi yem yem κε təyaya taa ιsu kpaηtv, na ι ηmantaaγa κε ι niη taa. Tafiti ná makaya cəmvγυ ιsu ι tu laki-ι τə. ¹¹ Μρúγú Sayuli maγasa ι taa si: Ιsu ma kama-ι ηmantaaγa na kutuluyυ. Ιlena

í ləyɔ-keɣe tɔm naale, na Tafiti náá fεeki-keɣe mpv. ¹² Uena Sayuli sɔv Tafiti ke nyamna. Mpi tɔ, Taca ka yela Sayuli ké na í wεε Tafiti waali. ¹³ Ntɛna Sayuli ləsi Tafiti ke í tɔyaga taa na í kpa-í yoolaa iyaga (1000) nyɔvɔ tɔ, na í pukina-wεɣe yoo. ¹⁴ Na Taca wε Tafiti waali na í waaki í yoo tɛna taa. ¹⁵ Sayuli ná mpv, uena sɔyɔntɔ sɔsɔ-í kpa. ¹⁶ Ama Iseyeli na Yuta pə nyɔma luɣu ka wε Tafiti ke teu. Mpi tɔ, iní í ka kɛna pa nyɔvɔ tɔ, na í pukina-wεɣe yoo na í laki aka.

Tafiti kpaɣa Sayuli pɛɛlɔ Mikaali

¹⁷ Mprɔyú Sayuli tɔma Tafiti sɔ: Ye n lapa ma tɔmlɛ ke teu na kpelikpeka na í yooki Taca yoo. Maa ha-η ma pɛɛlɔ kancaalaya nyɔη Melari na í la alɔ. Na Sayuli yɔyɔtɔyɔ í taa sɔ: Tɔnaga Filiisi nyɔma ká kɔna-í. Ma niη kaa kpa í tɔ. ¹⁸ Tɔnagale Tafiti cɔwa sɔ: Maɣale awe? Na ma caa tɔyaga nté ηkaga Iseyeli taa? Na halí máá laki wulav yɔti?

¹⁹ Pə tala waatɔ wei sɔ Tafiti kpaɣɔη Melari, uena pá ha-í Apɛɛli-Mehola tɔ Atəlɔyeli.

²⁰ Mprɔyule Sayuli pɛɛlɔ naale nyɔη Mikaali luɣu sɔv Tafiti. Uena pá tayasɔ wulav na pə maɣa-í teu. ²¹ Mprɔyú í tɔ í taa sɔ: Ma haaki-í Mikaali ké. Í kiη ke pu kpana-í katɔka nyɔm, na Filiisi nyɔma hiki-í na pá kv-í. Mprɔyú Sayuli tasa Tafiti ke heeluɣu ke tɔm naale nyɔm sɔ: Saηa n ká pəsi ma yɔti. ²² Na í sɔsɔ í waali nyɔma sɔ: Í heeli Tafiti ke mukaga sɔ, wulav lanje heɛna-η teu ké. Pécó í waali nyɔma luɣu sɔv-η. Pə tɔ tɔ, kpaɣa í pɛɛlɔ inɔyɔ pɛnɛntɛ.

²³ Pa heela Tafiti ke mpv, uena ílé í tɔ sɔ: Sɔ yulɔ í la wulav yɔti tɔ, pə wε nyɔvɔ ké. Ama ma ta tala pulɔ, pécó ma ke konyɔntɔ ké.

²⁴ Mprɔyú pa kɛesa wulav ke nti Tafiti cɔwa tɔ. ²⁵ Ntɛna í tɔ sɔ: Mpi ma caa sɔ Tafiti í suu ma pɛɛlɔ tɔ tɔyale sɔ, í kú Filiisi nyɔma ke nunɔwa (100). Uena í kɔna-m pa hɛnnɔsɔ, na pə lɛɛti ma kolontunaa.

Na Sayuli loki keɛ sɔ ntanyi pa hiki Tafiti na tɛna na pá kv-í. ²⁶ Wulav waali nyɔma heela Tafiti ke mpv, uena ílé í tisi sɔ í ká la wulav yɔti. ²⁷ Mprɔyú Tafiti kpaɣa í yoolaa na í polo na í kv Filiisi nyɔma ke yɔlaa ηmɔnɔvɔ (200), na kuyaku ηku pa suwa tɔ kv ta tata. Na í pona pa hɛnnɔsɔ na í kala-sɔ tɔcɔvɛη na í cɛla wulav ke teitei isu ile í caakaga tɔ, na í pəsi í yɔti. Uena wulav ha-í í pɛɛlɔ Mikaali na tɔlasɔ.

²⁸ Mprɔyú Sayuli cɛkɔnaa tɔfoo sɔ Taca wε Tafiti waali. Pə kaasɔ Mikaali ná sɔla-í teu.

²⁹ Uena í nyaηna Tafiti, na í pəsi í kolontu ke halɛna í sɔm.

³⁰ Filiisi awulaa lukaga Iseyeli nyɔma ke kulɔw ké, na Tafiti ka kɔkayana-wε na pə kɛli Sayuli yoolaa nyɔvɔ nyɔma lelɔ. Uena í hɛtɛ tɔηna yaav na pə puki.

19

Sayuli tɔyɔnɔvɔ ke Tafiti

¹ Mprɔyú Sayuli tɔma í waali nyɔma tɛna, na í pɔyalɔ Sonatan sɔ pá kú Tafiti. Ama Sonatan luɣu ná sɔv Tafiti ke teu, uena í tayasɔ-í sɔ: ² Ma caa loki sɔ í kv-η yoo. Mpv tɔ, cele tanan la laakali, kpa taale na í ηmɛli. ³ Má luwa maa polo ma caa kiη ke taale nte tɔ taa n wε mpv tɔ, na má yɔyɔtɔna-í nyá tɔm, í yɔyɔtaa suwe ile ma kɛɛsɔ-η.

⁴⁻⁵ Mprɔyú Sonatan sama Tafiti ke í caa Sayuli kiη sɔ: Paapa, nyá kulɔkv ke Tafiti iní í lukaga. Halɛna í la í weesuɣu ke awusa na í kv Koliyatɔ. Í lapa na Iseyeli nyɔma kɛli pa kolontunaa tɔcayacaya, na nyá maɣamaya n na mpv na nyá lanje hulɔmɔ. Mpv tɔ, pepe tɔ ké n ka kv-í mɔsɔη ke yem ke mpv? Taa wakɛlɛna-í. Mpi tɔ, ílé í ta wakɛlɛna nyá.

⁶ Mprɔyule Sayuli nuna í pɔyalɔ na í yɔyɔti na í tuuna Taca sɔ: Ma kaa kv Tafiti.

⁷ Uena Sonatan yaa Tafiti na í kɛɛsɔ-í pə tɛna. Uena í mɛηna-í Sayuli kiη na í laki tɔma nna tuu í lakaga tɔ.

Mikaali waasa Tafiti

⁸ Mprɔyú yoo tasa kulɔvɔ ke Iseyeli nyɔma na Filiisi nyɔma hekv taa. Ntɛna Tafiti yoonawε na í kɛli-wε tɔcayacaya, na í tɔyɔnɔ.

⁹ Ulena Tacaa tu Sayuli ke ləmayasəle isayale na í caya i təyaya taa. Na í təkə ŋmantaaya ke i niŋ taa, ¹⁰ na Tafiiti náá tənna-i cəmuyv marv. Ḿpúyú i mayasaa si i yakí Tafiiti ke ŋmantaaya na í kpəna kutuluɣu. Ama ílé i fεε-ke. Ulena ká yaya kutuluɣu, na Tafiiti se ahoo anu. ¹¹ Ḿpúyúle Sayuli tila yəlaa si pá feŋ Tafiiti təyaya. Ye kv fema tanaŋ, íle pa kv-i. Kena i alv Mikaali heeli-i si: Ye n ta se ahoo ane, cele isəntə n səpa.

¹² Ulena Mikaali ləsi Tafiiti na pətote na í se. Pə lapa i tulaa keɓe. ¹³ Pə waali ké Mikaali kpaya yulv léesuyv ŋku pa saakaa tə, na í husi kato təə na í tu pəŋ tənuyv ke nyuyv cəɓ, na í takí puyv. ¹⁴ Pə kəma na Sayuli tili si pá kpa-i, ulena Mikaali heeli-we si pá wuki-i. ¹⁵ Ḿpúyúle Sayuli mələna tillaa si pá polo pá na-i, na pá kəna-i na i kuhəntuyv na inu í kv-i.

¹⁶ Yəlaa mpe pa mələa íle sεse yulv léesuyv nté, na pá tu pəŋ huutu ke kv nyuyv. ¹⁷ Ntəna Sayuli tə Mikaali si: Pepe təə ké n puyusa-m na n yele na ma kolontu fiti?

Kena Mikaali nəɣə təkpaav si: Tafiiti təma-m ké si ye ma ta yele-i i ká kv-m.

Tafiiti na Sayuli ke Nayəti

¹⁸ Mpu pə lapəna na Tafiiti se na í polo Samiyeeɓi kin ke Lama na í keesi-i pə təna mpi Sayuli lapa-i tə. Ulena í tən Samiyeeɓi ke Nayəti na í caya təna. ¹⁹ Ḿpúyúle pa tayasa Sayuli si: Tafiiti we Nayəti ke Lama cəɓ. ²⁰ Ulena í tili si pá kpa-i. Ḿpúyú tillaa mayana Iso kuyəɣətu teləsəlaa kpekəle ke təna na Samiyeeɓi ke pa nyuyv tu. Tənaɣa Iso Feesuyv tii tillaa mpe pa təə, na pá suv paale na Iso sam. ²¹ Ḿpúyú pa tayasa Sayuli ke təm nti. Ulena í tili kvfama, na peɓe pá paaki na pá saŋ Iso. Na í tasa ləlaa ke tiluɣu ke təm tooso nyəm, na peɓe pá paaki na pá saŋ Iso. ²² Ḿpúyú Sayuli kpəsa i mayamaya na í polo Lama. I tala ləkə səsə wei i we Seku cəɓ tə ulena í pəəsi si: Leye Samiyeeɓi na Tafiiti pa wεε? Ntəna pá cə-i si: Pa we Nayəti.

²³ Sayuli kpaya Nayəti mpaav, ulena Iso Feesuyv tii i təə, na í tən na í paaki na í saŋ Iso, haləna í tala təna. ²⁴ I tala Samiyeeɓi pa kin, ulena í wəɣəsi wontu na í paaki na í saŋ Iso ke mpu. Haləna í hənti ateyε ilim na pə təm na ahoo təna. Pə təə ké yəlaa pəəsəyi təma si: Sayuli ná we Iso kuyəɣətu teləsəlaa taa tətəɣ?

20

Sonatanj seəkəna Tafiiti təə

¹ Ḿpúyú Tafiiti sewa Nayəti ke Lama kin na í polo í mayana Sonatanj na í pəəsi-i si: Ma lapa we? Pepeye ma wakəlaa? Isayatu ntiyi ma lapa nyá caa na í preekəyi ma weesuyv? ² Tənaɣale Sonatanj cəwa si: Iso í pona pooluŋ. Pəpətu ké, n kaa si. Ma caa u laki pulv cəcəka na í ŋmesi-m. Íle pə fei si í la mpu na má tá nu. ³ Ḿpúyúle Tafiiti cəwa si: Nyá caa cəkənaa si n caaki ma təm ke teu. Ntanyu i mayasa i taa ké si n taa nu-ti na pə kəə na nyá laŋle wakəli. Mpu tə, ma tuukina Tacaa na nyá mayamaya si pə kaasa-m pəcəɣə na má si. ⁴ Ḿpúyú Sonatanj təma-i si: Maa la-ŋ pə təna mpi n səɓlaa tə. ⁵ Ntəna Tafiiti si: Cele nté isətu kvfalv acima. Pui wεε si ma na wulav tə təɣəna. Paa na mpu tə, yele ma kpa taale na má ŋmeli. Haləna kuyaku tooso nyəŋku taanaɣa. ⁶ Ye nyá caa pəəsə ma təə, íle n heeli-i si: Tafiiti wiina-m si má yele-i na í ləɣə i təyi i te Petəlehəm. Pa laki i təyaya taa ké pənaya kətaya. ⁷ Ye i təma si pə we teu, íle nyá pəyalv má, ma kaa nyana pulv tətə. Ama ye i pááná huuwa, íle nyi kpakpa si nyá caa təma i taa keɓe si i laki-m isayatu. ⁸ Mpu tə, la-m kupantu ke teitei isu n ka suw nyá nəɣə ke Tacaa isəntaa tə. Na ye ma tu lapa isayatu natəli, kv-m nyá mayamaya. Pepe təə ké n ká nək-i-m nyá caa kin ke ponav?

⁹ Kələna Sonatanj si: Mpusi í polo pooluŋ, na mpi maa nu si ma caa ləkí nyá weesuyv ləsuyv na má ŋmesi-ŋ tə. ¹⁰ Ḿpúyú Tafiiti pəəsə-i si: Ye nyá caa laŋle ta hεε awe ka heeli-m? ¹¹ Ntəna Sonatanj yaa-i si: Kəə na tə lu na tə kpa taale.

Ulena pa naale pa kpa taale. ¹² Ḿpúyú Sonatanj təma Tafiiti si: Iseyeli Iso Tacaa keɓe ma aseeta tu. Íle maa na ma caa ke cele, yaa celenkufe. Ye i laŋle heena-ŋ na má tá tili na pá heeli-ŋ, ¹³ Tacaa í kv-m. Paa i tu i taa si i ká tu la-ŋ isayatu maa heeli-ŋ. Pəcə maa yele-ŋ tətə,

na í teeena alaafəya. Tacaa í wee nyá waali, isu i ka weu ma caa waali tó. ¹⁴ Na ye maa weena weesuɣu, ile n la-m kúpantu nti Iso lapa-ŋ tó na paa ma tu səpa, ¹⁵ na pə kəw na Tacaa kpiisi nyá kolontunaa tənaya kuləm kuləm, taa yele ma təyaya ke kúpantu lapu.

¹⁶ Pə taya pulu, Sonatan na Tafiiti paa su nəɣo ké na ye Tafiiti na i təyaya nyéma pa yəka-ke Tacaa ká yele na i kolontunaa leeti-we. ¹⁷ Ḿpóyó pa tasa təmaya nəwsi suw. Mpi tó, Sonatan ka səla-i ké isu yem na kpete.

¹⁸ Na Sonatan təm-i si: Cele nté isətu kufalu acima. Pu ná si n fei. Mpi tó, nyá təcayale ká wee kpete. ¹⁹ N ká polo kuyaku tooso nyəŋku wule na í ŋmeli kaŋmaaya ŋka ka kiŋ n ka təma ŋmeluɣu tó. ²⁰ Maa tó nyéma tooso, na pəle nté tə kiŋ tó, isu ma na pulu. ²¹ Ilena má tili iwaasəle natəli si tó pəeki-ye. Ye ma heela-te si nyəma nté ma tó ma tó cəne. Kraya-ye na í kəna. Ie n kəw, taa nyá, natəli tə fei kele. Na Iso, maa looliyi. ²² Ama ye ma təma iwaasəle si nyəma nté nyá nəɣo tó, ile n tee. Tacaa təɣənəyi-ŋ kele. ²³ Tacaa kele má na-ŋ tá aseeta tu ke tam tó, ke təm nti tə yəɣota isənto tó tə taa.

Tafiiti sewa

²⁴⁻²⁵ Ḿpóyó Tafiiti sewa na í ŋmeli taale. Pə tala isətu kufalu acima taanaya ilena wulaw caya i təcayale ke koluna kite ke təɣu. Apənee ná caya i kəŋkəŋ taa, na Sonatan ke isəntaa, na Tafiiti təcayale ke kpete. ²⁶ Wulaw ta yəɣoti si puluɣu kuyaku ŋku. Mpi tó, i huɣaya si ntanyi isayatu natəli tə mayana-i ké na i kaa kəw acima. ²⁷ Təu fema isətu kufalu kuyaku naale nyəŋku wule na Tafiiti fei tó. Ilena Sayuli pəwsi i pəyalu si: Pepe tó ké Sese pəyalu inu i ta kəw təɣu ke tete na saŋa?

²⁸ Ntəna Sonatan si: I sələma-m si yele-m na má polo Petələhem. ²⁹ Ma taalw heela-m si ma nyéma laki kətaya ke ta te. Ye n ké ma taapalu yele-m na má ləɣo ma ti na má ná ma taalwaa. Pə tó ké i fei tətəɣole cəne.

³⁰ Tənaɣale Sayuli páána huuwa na í tó si: Alu tetelatu pəyaya nyá. Ma ta nyi taa si nyá camna kele Sese pəyalu? Nyá na nyá too mə fele ké. ³¹ Nyi si ye Tafiiti wəna i weesuɣu, asola taa ké nyá na nyá kawulaya í wee. Mpu tó, tili na pá kəna-m-i, pə wee si í si ké. ³² Mpuɣule Sonatan pəwsi i caa si: I lapa we na pá kuɣu-i?

³³ Ilena Sayuli ləɣo Sonatan ke ŋmantaaya. Tənaɣale Sonatan cekənaa si i caa təma i taa si i kuɣi Tafiiti. ³⁴ Ḿpóyó i yela təɣu ke isətu kufalu kuyaku naale nyəŋku ŋku na í kuləna páána. Mpi tó, i lanle wakəlena Tafiiti ke səsəm ke mpi pə tó i caa tuu-i təɣo.

³⁵ Təu fema tanaŋ, ilena Sonatan na iwaasəle natəli pá polo timpi i na Tafiiti paa yəɣotaa na pa su tó. ³⁶ Ilena í heeli iwaasəle si: Polo na í təwsi nyəma nna maa tó tó.

Iwaasəle teeɣa, ilena Sonatan tó nyəma ke tə nəɣo tó. ³⁷ Iwaasəle təma isu tə taku nyəmle cəlo, ilena Sonatan kpees-te si: Isu hatoo nyá nəɣo tó ké nyəmle wee? ³⁸ La ləŋ taa səŋ.

Ḿpóyó iwaasəle təwsi nyəma na tó kəna. ³⁹ Sonatan na Tafiiti pa naale pa nyəmna mpi pə laki tó, iwaasəle ná tá nyi. ⁴⁰ Ilena Sonatan cela iwaasəle ke i yoou wontu si tó kpeena. ⁴¹ Iwaasəle teeɣa, ilena Tafiiti lu i təŋmelle ke kaŋmaaya waali, na í hənti Sonatan ke ateye təm tooso. Ḿpóyó pa kpipa təma na pá wii təkpuo, na Tafiiti wula wə.

⁴² Ilena Sonatan təm-i si: Polo, Iso í wee nyá waali. Ilena í yele na má na-ŋ na ta lulɣu nyéma tó təkú nəɣo ŋka tó suwa təɣo tam tó.

21

¹ Ḿpóyó Tafiiti kulaa na í tee na Sonatan náa məli icate taa.

Tafiiti pote ke kətuɣu Ahimeleki te

² Ḿpóyó Tafiiti pola Nopi ke kətuɣu Ahimeleki te. Ilé i loosa-i, ilena í kraya asewa na səɣəntu na í səŋ-i na í pəwsi-i si: Alaafəya kele na í tó nyá tike ke mpu, na nəɣəlu fei nyá waali?

³ Ntəna Tafiiti si: Wulaw kəsəna-m na təm kəŋmesətu natəli. Ye pə kaasa ma yəlaa ile, má na pəle tə nyəma tá suluɣu waatu. ⁴ Kutətəɣəm napəli pə fei? Ha-m potopotona kakpasu, yaa

təɣənaya ŋka n wɛna tɔ. ⁵ Ntɛna kɔtɔlv sɪ: Ma fɛina potopotonaa napələɣi yem. Isɔ nyɛma wɛnna. Ye nyá yɛlaa ɪ ta tokina alaa, ɪlɛ ma cɛlɛ-ŋ pɛlɛ.

⁶ Ntɛna Tafiti nɔɣɔ təkpaɪ sɪ: Paa tɔ lukɪ ta luw ma yɛlaa wɛ tənɔŋŋ kɛ. Halɪ saŋa tá luw pɛnɛ pɛ ta kɛ sɛkpem ɪsɛntɔ tɔ pɛ tɛsaa kɛlɛ.

⁷ ɪlɛna kɔtɔlv ha Tafiti kɛ potopotonaa. Mpi tɔ, pa tike pa wɛnna na mɛɣɛ pa lɛsaa sɪ pa layasɛɣi kɔfama.

⁸ Pɛ pamna Sayuli tiikilaa nyɔɣu tɔ nɔɣɔlv ɪ ka wɛ tɛna. Pa yaaki apalv ɪni sɪ Towɛki. ɪ kɛ ɪtɔm tɔ, na pa tɔka ɪ tɔɔ sɪ ɪ la Isɔ sɛɛv kɔtɔɣa nakɛli.

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Tafiti pɔɔsa Ahimeleki sɪ n wɛna ŋmantaaya yaa layatɛ na ń cɛlɛ-m? Mpi tɔ, wulav tilitu tɔm kɛtɛla-m, ɪlɛ ma ta kɛɣa layatɛ yaa yooɔ wontuɣu nakɔli. ¹⁰ Ntɛna kɔtɔlv sɪ: Filiisi tɔ Koliyatɪ wei n kɔwa ɪla tɛtɛkɛlɛ taa tɔ, ɪ layatɛ kɛ pa mɛɛla saalaya, na pá su kɔtɔlv toko waali. Ye n caa n kɛɣa-tɛ, tɔ tike tɔ wɛna cɛnɛ. Ntɛna Tafiti sɪ: Cɛlɛ-m-tɛ tɔ fɛina saala.

Tafiti pote ke Katɪ

¹¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Tafiti tayana sewa kɛ kɔyakv ŋkv, na ɪ polo wulav Akisi tɛɣɛ Katɪ. ¹² Ntɛna Akisi waali nyɛma tɔ sɪ: Isu tɛtv wulav Tafiti kɛlɛ ɪnɛ ɪni? Pɛ taya ɪ na Sayuli kɛ pa tɔna yontu na pá paaki sɪ:

Sayuli kɔwa yɛlaa iyaya (1000) kɛ huɣule,
na Tafiti náá kv iyisi naanɔwa (10000) kɛ huɣule.

¹³ Tafiti maɣasa tɔm ntɔɣi ɪ taa. ɪlɛna wulav Akisi tɔm lapɪ-ɪ sɔɣɔntv kɛ sɔsɔm. ¹⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ pɔsa ɪsu kɛɣntv, na ɪ laki yem yem kɛ pa ɪsɛntaa, na ɪ ŋmaaki kampɔnaa tɔɔ na ɪ yelev na ɪ ntayama kɛɣɪ ɪ tantuɣv tɔɔ. ¹⁵ Kɛlɛna Akisi tɔ ɪ waali nyɛma sɪ: ɪ nawaya sɪ pɛ laki yɔlv ɪnɔɣi yeleyɛlɛ. ɪlɛ pepe tɔɔ kɛ ɪ kɛɣa-ɪ na ɪ kɛŋna-m? ¹⁶ Isu ma laŋa kɛɣntvnaa ntɛ na ɪ kɛŋna-m ɪnɛ ɪni sɪ ɪ laki yem yem na má naaki-ɪ? ɪ ta mɔna ɪ svv ma tɔyaya taa.

22

Tafiti pɔsa yɛlaa kɛkɛlɛ nyɔɣu tɔ

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Tafiti sewa Katɪ, na ɪ polo na ɪ ŋmɛli Atulam kɔkɛɛmɔɣv p̀r̀ỳg̀ taa. Mɛɣɔlɛ ɪ tɛtɔvnaa na ɪ tɔyaya yɛlaa tɛna nuwa. ɪlɛna pá polo ɪ kiŋ. ² Pɛ kɛɣav mpa pa laŋa wakɛlaa tɔ, na kɛma nyɛma, na nɔɣɔsɛɛ nyɛma, pa kotina ɪ kiŋ, ɪsu yɛlaa nasɛlɛ (400) kɛ mpv, na ɪ pɛsɪ pa nyɔɣu tɔ.

³ Tɛnaya Tafiti luwa na ɪ polo Misipa kɛ Mowapv tɛtv taa, na ɪ sɛlɛmɪ tɛna wulav sɪ: Yelev na ma caa na ma tɔɔ pá kɔɔ na pá cɔɔsɪ nyá tɛ. Halɛna má cɛkɛna mpi Tacaa ká la-m tɔ.

⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Tafiti pona ɪ nyɛma mɛɣɛ Mowapv wulav kiŋ. ɪlɛna pá caɣa tɛnaya waatv wei ɪni ɪ tɔŋna cɔɔsvv tɔ.

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Isɔ kɔyɔɣɔtv tɛlɛsvlv Katɪ heela Tafiti sɪ: Lu tɛcɔɔsɛlɛ tɛna na ń polo Yuta tɛtv taa.

ɪlɛna ɪ se na ɪ polo Heletɪ hɔtvv taa.

Sayuli kɔyv kɛ Nopi kɔtɔlaa

⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ kɔyakv nakɔli Sayuli caɣa Kipeya tontɔŋlɛ tɔɔ kɛ tɔɣv nakɔli kv tɛɛ. ɪ ŋmantaaya kɛ ɪ niŋ taa, na ɪ waali nyɛma tɛnaya ɪ kiŋ. ⁷ Tɛnaya ɪ tɔma-wɛ sɪ: Ntɔŋ Pɛncamɛɛ nyɛma mɛ, ɪ tɛŋ mɔ taa sɪ Sɛsɛɛ pɛɣalv Tafiti ká ha mɔ tɛnaya tɔŋ tawa, na ɪ kpa mɔ tɛnaya nyɔɣu nyɛma yɛɛ? ⁸ Ye pɛ taya mpv, pepe tɔɔ kɛ mɔ tɛna tɛpai ɪ kɛnta nɔɣɔ kɛ ma tɔɔ. Mɔ taa nɔɣɔlv u tu cɛki-m sɛkɛpɔlvv kɛ ma pɛɣalv na Tafiti pa nɔɣɔ pɛɛlvv tɔm? Pepe tɔɔ kɛ mɔ taa nɔɣɔlv kaa tu tɔɣɔ ma wahala. Na ɪ kɛɛsɪ-m ɪsɛna ma pɛɣalv yooɔsɪɣi ma na ma tɛmlɛ tɔ tɔ. Halɪ ɪlɛ ɪ nyɛki-m katɔsɪ ɪsu ɪ tɔŋna lapv kɛ halɛna saŋa tɔ.

⁹ Pɛ pamna Towɛki ɪtɔm tɔ ka wɛ Sayuli waali nyɛma taa. Mɛɣɔlɛ ɪ cɔwa sɪ: Ma nawa Tafiti pola Nopi kɛ Ahitupi pɛɣalv Ahimeleki kiŋ. ¹⁰ Halɪ ɪlɛ ɪ pɔɔsɪ Tacaa sɪ, pepeɣɛ Tafiti ká la. Na Ahimeleki ha Tafiti kɛ tɔɣɔnaya na ɪ cɛlɛ-ɪ Koliyatɪ layatɛ.

11 Μπόγύ Sayuli tila Nopi na pá yaa kótulv Ahimeleki, na i táyaga kátelaa tēna na pá polo. 12 Ilēna í tō Ahimeleki si: Ke ηkpanη. Na ílē i tō si: Ma nuwa, ta caa. 13 Μπόγύ i tōma si: Pepe tōw kē nyá na Tafiiti í krenta nάw ke ma tōw? Halēna η ha-i tάwona, na layate. Na η yάwōtēna Taca ke i tōm, na í kulv ma tōw na í nyāk-i-m katōsi, isu í tōηna lapv ke saηa isēntō tō?

14 Ntēna kótulv cō si: Nyá waali nyéma taa awe ká keesēna i tάγi nyá yōti Tafiiti. I nukēna-η na i nyuyv kula nyá táyaga taa kē. 15 Pē taya saηa ke ma caala Taca ke yάwōtēnav ke i tōm. Ye ma na-i tá nάw pēeluyv tōm, taa svki tēleye má na ma táyaga nyéma tá taa nάwlv i nyuyv taa. Ma ta nyi-tάγi paa pēcō. 16 Μπόγύ Sayuli tōma Ahimeleki si: Isu ma kōwa nyá na nyá caa táyaga nyéma tēna.

17 Ilēna Sayuli tō i yoolaa mpa paa saηa i kin tō si: I kv Taca kátelaa. Mpi tō, pa nyéma teu si Tafiiti seekaya kē. Ilēna pá na-i pá lá nάw kulvmaγa na pá kisi-m heeluyv.

Ama pēle pa kisa Taca kátelaa ke kuyv. 18 Ntēna Sayuli tō Towēki Itōm tv si: Nyaa kv-we.

Ilēna Towēki kv kátelaa mpe pa nunaasa na kakpasi, na pá suuwa kátaya wontu. 19 Μπόγύ Sayuli kōwa tōtάw Nopi icate yēlaa tēna. Pē kraγav apalaa, na alaa, na piya tēna, na ahvlvmmnaa na tōla tō. 20 Ama Ahitupi pāyalv Ahimeleki pāyalv Apiyataa ηmelaa na í se na í polo Tafiiti kin. 21 Μπόγύ i tayasa-i si: Sayuli kōwa Taca kátelaa. 22 Μπόγύ Tafiiti tōma si: Kuyanku ma nawa Towēki ke tēna tō, maa nyéma mpv si i kaa laη Sayuli ke tayasuyv. Má yelina nteγe pa kv nyá caa táyaga nyéma tēna. 23 Caya ma kin cāne, taa nyá. Ye wei i pēekāγi nyá weesuyv pē we isu ma nyēkv ke pōntv pēekāγi, maa paasēna-η.

23

1 Μπόγύ pa tayasa Tafiiti si: Filiisi nyéma yōona Keila nyéma na pá kuu tάwona ke kpeη taa. 2 Mpyuyv Tafiiti sēlōma Taca na í pōōsi-i si: Pē wee si má polo má yōona Filiisi nyéma mpe? Ntēna Taca si: Ee, polo na η yōona-we, na η waasi Keila nyéma.

3 Mpyuyv Tafiiti yēlaa pōōsa-i si: Yuta cāneyele tē wee tē ta kisi cāγav na sάwōntv. Halv mπόγύ tv puki Keila ke Filiisi nyéma suluyv na?

4 Tafiiti tasa Taca ke yάwōtēnav, ilēna Taca cō si: Kulv na η tee Keila. Mpi tō, ma tv Filiisi nyéma ke nyá niη taa kē.

5 Μπόγύ i kraγa i yēlaa na í polo Keila na í yōona Filiisi nyéma. I kv-weγe sōsōm na í kēli-we, na í lēeki pa tōla. Pē lapa Tafiiti waasa-weγele.

6 Pēcō waatv wei Ahimeleki pāyalv Apiyataa ka sewa na í maγana Tafiiti tō, na í tōka kátelaa toko wei pa pōōsάwōna Taca ke tōm tάw.

7 Sayuli nuwa si Tafiiti pola Keila, ilēna í tō si: Isō caa i tv-i ma niη taa kē. Mpi tō, i kōma na í tōki i tάγi icate nte tē wēna kolvη na kampōnaa na kvkalāsēη kōpan tō tē taa.

8 Ntēna Sayuli koti i yoolaa tēna na pá polo Keila si pa nyala Tafiiti na i yēlaa. 9 Tafiiti nu isayatv nti Sayuli tōηna maγasuyv ke i taa kē mpv, ilēna í tō kótulv Apiyataa si: Kōna toko wei pa pōōsάwōna Taca ke tōm tō. 10 Ilēna Tafiiti sēlōm i seγeli Isō Taca na í pōōsi-i si: Ma nuwa si Sayuli kēη icate yākuyv ke ma maγamaγa ma nyuyv tōw. 11 I ká kōw tampana isu ma nuw tō? Ye i kōma Keila nyéma ká tv-m i niη taa? Hai, i seγeli Isō Taca, la suulu na η heeli-m. Ntēna Taca si: Ee, i ká kōw. 12 Ilēna Tafiiti si: Ilē Keila nyéma ká tv ma na ma yēlaa ke i niη taa? Taca si: Ee, paa tv-me.

13 Μπόγύ Tafiiti na i yēlaa pa lu Keila ke kpakpaa na pá tee tiili. Pa we isu yvlvnyōwη nasōtoso (600) ke mpv. Sayuli nuwa si Tafiiti sewa, ilē i ta tasa pote tōtō.

14 Ilēna Tafiiti saali puyv taa kē kvkramuyv pōōγō taa na Sifi wulaya tetv tōw. Sayuli pēekāγa-i tam kē. Ama Isō ta tv-i i niη taa. 15 Μπόγύ Tafiiti nawa si Sayuli pēekāγi si í kv-i. Ilēna í saali Sifi wulaya tetv hōtuyv taa.

16-17 Waatv inάγi Sonatanη pola Tafiiti kin ke tēna na í sōōsi-i apalōtv si: Taa nyana pulv, Isō we nyá waali, na ma caa kaa tokina-η. I nyēmá teu tōtō si nyaa tάwōna i seγeli nyéma tōw kē kawulaya, na maγale nyá waali nyēη.

¹⁸ Uena pa naale pá krenti na pá peeli nɔɔ ke Tacaa isenta. Ḿpógú Tafiti saala hɔtɔyɔ taa, na Sonatanj náá kpe i te.

Sayuli tɔɔnɔɔgi Tafiti

¹⁹ Mpuɔye Sifi nyóma pola Sayuli kin ke Kipeya na pá heeli-i si: Tafiti nmela ta tɔye Hakila puɔy hɔtɔyɔ taa, ké kɔkramɔn taa ké wɔlaya tetu ilim mpɔtɔn tɔɔ. ²⁰ Tɔ nyɔmá si n caa n kpa-i. Mpu tɔ, kɔɔ tɔ kpa-i na tɔ cele-n. ²¹ Tɔnɔɔale Sayuli tɔma si: Timpi í wɛna ma pɔtɔtɔle ke isɔntɔ tɔ, Tacaa í kooli-mɛye kɔpantɔ. ²² Mpu tɔ, í polo na í tasa pɛekɔyɔ ke timpi i wɛe tɔ, na wei i mayamaya i na-i tɔ. Mpi tɔ, pa heela-m si i acilayatu wɛ sɔɔntɔ. ²³ I pɛeki teu na í cekɔna lona nna nna a taa i nmelɔɔgi tɔ. I wɛna naani, uena í kɔɔ na má na-me tɔ polo. Ye tetu taa cɔnɔye i wɛe, maa pɛeki Yuta nyóma tɔna taa na má na-i.

²⁴ Uena pá tee Sayuli ke nɔɔ na pá polo Sifi. Ama Tafiti na ílé i nyóma pa wɛ Mawɔn wɔlaya tetu taa ké tɛtɛkɔle taa ké Yuta wɔlaya tetu ilim mpɔtɔn tɔɔ. ²⁵ Ḿpógú Sayuli na i yɔlaa pa pola Tafiti pɛekɔyɔ. Uena nɔɔɔɔ tɔɔasi-tɔgi Tafiti na í tii puɔy na í polo í caya Mawɔn wɔlaya tetu taa. Sayuli nu mpɔ, uena í tɔn i waali ké tɔna. ²⁶ Na í na i nyóma pa wɛ puɔy hɔɔɔɔ tɔɔ, na Tafiti na i nyóma na lenkɔ tɔɔ. Ḿpógú pa sewa kpaakpa si pa fitiyi Sayuli. Ama ílé na i yɔlaa paa tɔma Tafiti-wɛyele tam si pa kpaaki-wɛ. ²⁷ Tɔnɔɔa tillu kɔma na í heeli Sayuli si: Kɔɔ lɔn, Filiisi nyóma wata tetu.

²⁸ Ntɛna í mɔli Filiisi nyóma waali. Pɔ tɔɔ ké pa ha tɔnɔɔa hɔte si pa ya tɔma kɔkramɔyɔ.

24

Tafiti kisa Sayuli ke kɔyɔ

¹ Ḿpógú Tafiti kɔla tɔna na í polo An-Ketii kɔkramɔyɔ ṕógú taa na í caya tɔna. ² Sayuli luna Filiisi nyóma tɔtɔɔnle, uena pá tɔɔasi-i si Tafiti wɛ An-Ketii wɔlaya tetu taa. ³ Ḿpógú Sayuli tɔɔsa yoolaa taa yoolaa ke iyisi tooso (3000) ke Iseyeli tetu tɔna taa, na í polo Tafiti pɛekɔyɔ. Halɔna í tala taale pɔnɔtɔn kɔkramɔyɔ. ⁴ Ḿpógú pa tala heen tɔtɛkɔle nte tɔ wɛ mpaav nɔɔ tɔ. Kɔkramɔyɔ ṕógú nakɔli ku wɛ tɔna. Ntɛna Sayuli suv ku taa si i luki hɔm, na Tafiti na i yɔlaa pa nmela lɔlɔ ke ṕógú kɔlɔmɔyɔ nkɔ ku taa. ⁵ Tɔnɔɔale Tafiti yɔlaa welɔta-i si: Nyɔlelenj nté yaa, Tacaa ka tɔma-nj heeluyɔ si i ká tɔ nyá kolontunaa ke nyá ninj taa. Tɔɔ, lana-i isɔna n caa tɔ.

Uena Tafiti kɔli tɔheɛ na í cooli Sayuli capa ntompɔle. ⁶ Ḿpógú i lanle nmawwa mpi pɔ tɔɔ i lapa mpɔ tɔ. ⁷ Uena Tafiti tɔ i yɔlaa si: Isɔ í taa yele na má tokina ma sɔsɔ. Mpi tɔ, Tacaa lɔsɔna-i na í kpa-i wulav.

⁸ Tɔm ntɔgi Tafiti tanja i yɔlaa si pá taa ku Sayuli. Pɔ waali ké Sayuli luwa na í tu i mpaav. ⁹ Ḿpógú Tafiti pɛle pa luwa tɔtɔ, na pá kpeesi Sayuli si: Hai, ma caa wulav.

Sayuli pɔsa i waali, uena Tafiti hɔnti-i ate. ¹⁰ Na í pɔɔsi-i si: Pepe tɔɔ ké n nukɔ nti yɔlaa looliyi si ma caaki nyá wakɔlɔyɔ tɔ ye? ¹¹ Pɔ taya mpɔ se. Mpi tɔ, saɔa n nana nyá isɔpɔle nté isɔna Tacaa tu-nj ma ninj taa tɔ. Yɔlaa sɔsa-m si má ku-nj. Ama má kisina si pɔ fei si má tu ma sɔsɔ tɔɔ ké ninj. Mpi tɔ, Tacaa lɔsɔna-nj na í kpa-nj wulav. ¹² Tɔɔ, ma caa, nn naaki nyá toko ntompɔle nté ma ninj taa, ye maa nɔkaa maa ku-nj. Ama timpi ma coola nyá toko tike na má tá ku-nj tɔ, nyi si ma taa u kpaakɔna-nj. Pɔyele ma ta sɔlɔna-nj isayatu. Ama nyá nyɔkɔna-m katɔsi si n caa n ləsi ma luyɔ tɛɛ. Pɔyele ma ta wakɔlɔna-nj natɔli. ¹³ Tacaa ká huɔna má na-nj ta tɔm na í lɛti-nj. Ama ma kaa kpaasi nyá tɔɔ ké ninj. ¹⁴ Pa tuka ituule si: Isayalataa lakɔna isayatu. Mpu in, tɔtɔɔ ma kaa tokina-nj. ¹⁵ Ma ta tu talɔ haya kusɔpaya, yaa ipɛelav, na hali Iseyeli wulav taka tɔɔnɔɔgi-m mpɔ. ¹⁶ Tacaa ká huɔna má na-nj tá tɔm na í sɛɛna ma tɔɔ. I ká ha-m tampana, na í ya-m nyá ninj taa.

¹⁷ Tafiti tɔma yɔɔtɔyɔ ke mpɔ, uena Sayuli pɔɔsi si: Ile ma pɔyalɔ Tafiti nɔɔ ke ma nukɔ mpɔ?

Uena Sayuli tɔli nɔɔɔ na í wii tɔkpoo. ¹⁸ Na í tɔ si: Nyagale tampana tu, ma tɔm sɔpɔna. Mpi tɔ, má lapɔna-ŋ isayatu na ń leeti-m kɔpantu. ¹⁹ Kɔpantu nti n lapa-m tɔɔɔ n keesa saŋa isɔntɔ. Mpi tɔ, Tacaɔ tu-m nyá niŋ taa na ń kisi-m kɔyɔ. ²⁰ Ye yɔlv sula i kolontu i kɔyɔ-i ké, u yeki-i. Tacaɔ í leeti-ŋ kɔpantu nti n lapa-m saŋa kɔyakɔ kɔne tɔ. ²¹ Pɔnente ma nyɔma si nyagale wulav. Iseyeli kawulaya tɔna ká wee nyá niŋ taa. ²² Mpu tɔ, yɔɔɔti na ń tuuna Tacaɔ si, n kaa kɔ ma lɔlvɔ nyɔma ke ma sɔm waali. Pɔyele n kaa kpiisi ma hɔte ke ma caa tɔyaya taa.

²³ Uena Tafiti tuuna mpɔ. Mpuyule Sayuli mɔla kpente. Uena Tafiti náá mɔli i kɔkramɔyɔ púúyú taa.

25

Napaali leev

¹ Ḿpúyú kɔyakɔ nakɔli Samiyeeli sɔpa. Uena Iseyeli nyɔma koti na pá caya i lɔyaya, na pá pimi-i i te Lama. Waatu inɔɔi Tafiti kulaa na í polo Palan wulaya tetu taa.

²⁻³ Kalepu lɔlvɔ taa apalɔ ton tu nɔɔlv i ka wenna Mawɔŋ. Uena i tɔmle nyɔma náá we Kameeli na pá laki i tɔmle. I heen ka we iyisi tooso (3000) na páŋ ke iyaya (1000). Apalɔ inu i hɔte nté Napaali, na i alɔ si Apikaali. Alɔ inu i ka we lɔmayasee ké na i isentaa luwa. Ama i paalɔ ná ké yɔlv nyɔmɔŋ tu na isayav. Kameeli ke paa we waatu inu na pá kɔɔki pa heen huntu.

⁴ Tafiti pele paa we wulaya tetu taa. Uena Tafiti nu si Napaali kɔɔki i heen huntu. ⁵ Uena í kusɔ ifepiya naanɔwa si, pá polo Kameeli ke Napaali te, na pá see-i si: Ma see-ŋ. ⁶ Iso í ha nyá tɔyaya na nyá nyɔm tɔnaya alaafɔya. ⁷⁻⁸ I heeli-i tɔtɔ si: Ta na nyá tiikilaa tu wenna Kameeli. Tɔ ta la-weye isayatu natɔli. Pɔcɔ pa tɔla taa natɔli tɔ ta le. Ye n caa, n pɔɔsi-tɔɔi nyá tɔmle nyɔma na ń na. Tɔv, ma nuwa si pa tɔŋna nyá heen huntu kɔv tɔ, lanhulɔmle kɔyakɔ ke ma nyɔma pola nyá te. Ma wiikina-ŋ si ń ha má na ma nyɔma ke mpi n wena si n haaki-tu tɔ.

⁹ Ifepiya mpe pa tala Napaali te, uena pá keesi-i Tafiti tɔmnaa mpe na pá tɔŋa i kɔcɔcɔtu. ¹⁰ Tɔnagale Napaali holaa si: Tafiti yaa. Ma ta nyi wei pa yaa mpɔ tɔ. Kayaŋa yoma mpa pa seeki pa caanaa na pá cɔɔki yem tɔ pa wiisa payale ké. ¹¹ Ile ma kaa kraya tɔɔnaya na lɔm na nantu nti ma lapa tɔkpetekpete ke ma tɔmle nyɔma tɔ, na má celɔyi yem cɔlaa.

¹² Tɔnagale Tafiti pɔyalaa pɔsɔna pa waali. Pa kpema uena pá keesi-i tɔmnaa mpe pa tɔna. ¹³ Ntɔna Tafiti si: Paa wei í lɔli i layate ke i tɔnaya taa.

Uena Tafiti pɔyalaa lɔli pa layalee na i mayamaɔa í cɔ i layate tɔtɔ. Yɔlaa isu nasɔle (400) tɔna i waali, na pɔ kaasi yɔlaa ŋmɔnɔyɔ (200) na pele pa tɔŋa wontu.

Apikaali sɔŋyɔ ke Tafiti

¹⁴ Ḿpúyú Napaali pɔyalaa taa nɔɔlv cɔpa i alɔ Apikaali ke sɔkpalɔyɔ si: Tafiti kusɔna ntɔye i pɔyalaa ke wulaya tetu taa si pá kɔv pá see ta caa. Ntɔna í nyaasi-we. ¹⁵ Pɔcɔ waatu wei tana yɔlaa mpe tu we wulaya tetu taa tɔ, pa lapa-tɔyɔ kɔpantu ke teu ké. Pa ta la-tɔyɔ isayatu natɔli. Pɔcɔ ta pulɔpu ta le. ¹⁶ Mpe pa kentina ta tɔv ké tam na tɔ tiikiyi ta kalɔkɔŋ. ¹⁷ Mpu tɔ, nyi isɔna n ká la tɔ. Mpi tɔ, pa tema ta caa na i nyɔm tɔna pɔ tomle tam ké. Pɔyele i nyɔmɔŋ katatɔlaya tɔv, paa ta taa nɔɔlv yɔɔtɔna-i i kaa nu.

¹⁸ Tɔnagale Apikaali kraya potopotona ke ŋmɔnɔyɔ (200). Uena i kraya sɔlvɔm hulun naale, na heen wei pa tema tɔsvɔ tɔɔv kakpasɔ. I kraya tɔtɔɔv pee kɔtonɔee isu saaki, na lesɔŋ paya ke nunɔwa (100), na fikinaa paya ke ŋmɔnɔyɔ (200), na í hɔkɔ kpanasɔ tɔv. ¹⁹ Uena í tɔ i tɔmle nyɔma si: I tee-m nɔɔɔ na má tɔŋ mɔ waali.

Ama Apikaali ta heeli i paalɔ ké natɔli. ²⁰ Ḿpúyú i kpa i kpanaya tɔv na í kraya pulasɔ mpaav. Uena i na Tafiti na ílé i nyɔma pá suli kpaakpa.

²¹ Na pááná kpa Tafiti na í mayasɔ i taa si: Isu ma tɔŋyɔ apalɔ inɔe i nyɔm tɔnaya wulaya tetu taa tɔ, ma iwule tɔna tu-m lɔm nté yem. Pɔyele i nyɔm taa pulɔ ta le. Uena í felɔ-m isayatu ke ma kɔpantu lonte. ²² Ye pɔ nyaalaa na má ta kpiisita i na i yɔlaa tɔna Iso í kɔ-m.

²³ Apikaali loosa Tafiiti, ilena í tii í kpanaya tɔ́ kɛ lɔ́n, na í hɛnti-í atɛ. ²⁴ Ilena í tasa í nɔ́hɛɛ tɛɛ kɛ́ hotuyu na í tɔ́ si: Hai, ma cɛ, má wakɛlɛna. Ilɛ yele na nyá pɛɛlɔ́ má, má yɔ́ɔti na í nu. ²⁵ Taa kɛ́aya ma paalɔ́ iní í tɔ́m na n yaa-ti si pulɔ́. Pa yaakuyu-í si Napaali tɔ́, pɛ́ nyɔ́yɔ́ nté si kpanɔ́. Ḿpɔ́yɔ́ í tu wɛ teitei. Má tá nana mpa n tilaa tɔ́ na pɛ́ lá mpɔ́. ²⁶ Ma cɛ, Taca kpana nyá nin si í taa lɛɛti nyá kolontunaa. Ma tuuna nyá na Taca si Isɔ́ ká wakɛ́li nyá kolontunaa na nyá isayalataa kɛ́ isɛ́ Napaali. ²⁷ Hai, ma cɛ, mu kuvɔ́ɔv nku ma kɔ́na-ɛ́ isɛ́ntɔ́ tɔ́ na í tala nyá yɛ́laa. ²⁸ Taa nyɛ́ni ma isayatu, Taca ká tu-ɛ́ kawulaya na ká wɛɛ tam. Mpi tɔ́, nyá paasɛ́yɛ́na na Taca yoo. Pɛ́cɔ́ nɔ́yɔ́l kaa ku nyá tɔ́m. ²⁹ Isɔ́ ká ɛ́mɛ́si nyá weesuyɔ́ kɛ́ tɛ́kulakula. Ye nɔ́yɔ́l kula nyá tɔ́ si í kuyɔ́-ɛ́ í kaa na-ku. Ama í ká lɔ́ nyá kolontunaa kɛ́ isɛ́ pa tɔ́kuyɔ́ pɛ́ntɔ́lɔ́pɛɛ tɔ́. ³⁰ Ye pɛ́ kɔ́ma na Taca la-ɛ́ kɔ́pantɔ́ nti í ka su-ɛ́ tɔ́, na í kpa-ɛ́ Isɛ́yɛ́li nyóma wulav, ³¹ ilɛ́ n kaa wii nyá ti si n kɔ́wa tulum, yaa n lɛ́eta nyá tɛ́yɛ́ nyá kolontunaa. Hai, ma cɛ, ye pɛ́ kɔ́ma na Isɔ́ la-ɛ́ kɔ́pantɔ́, ilɛ́ n tɔ́si ma tɔ́.

³² Ḿpɔ́yɔ́lɛ Tafiiti tɔ́ma Apikaali si: Ma sama Isɛ́yɛ́li Isɔ́ Taca wei í kusa-ɛ́ na í sɛ́ɛni-m saɛ́na isɛ́ntɔ́ tɔ́. ³³ Na má sɛɛ nyá tɔ́tɔ́yɔ́ isɛ́na n lapa lɛ́mayasɛɛ, na í kpa ma nin na má tá ku na má lɛɛti tɔ́. ³⁴ Ma tuukina Taca wei í kpa ma nin si má taa la-mɛ́yɛ́ isayatu tɔ́ si, ye n taa sɛ́ɛni-m lɔ́n, mpi si pu nyaalaya tɔ́, pɛ́ taa kaasi Napaali na í yɛ́laa taa nɔ́yɔ́l.

³⁵ Ilena Tafiiti mu Apikaali nin taa kɛ́ mpi í ka ha-í tɔ́. Ilena í tɔ́mi-í si: Taa nyá, mɛ́li nyá tɛ, ma nu nyá tɔ́m, ma hula-ɛ́ suulu.

Napaali sɛ́m

³⁶ Apikaali mɛ́la tɔ́yaya, ilɛ́ í mayana í paalɔ́ tɔ́ki kɛ́ɛ na í nyɔ́ɔki isɛ́ wulav, na sulɔ́m ku-í na í ɛ́maalɔ́yɛ́. Ilɛ́ í ta heeli-í natɛ́li tɛ́fi, halɛ́na pɛ́ fe tananɛ́. ³⁷ Tɛ́v fema na í sulɔ́m cɛ́ í tɔ́, ilena í alɔ́ kɛɛ́si-í pɛ́ tɛ́na. Ḿpɔ́yɔ́ í lanɛ́ cɛ́pa katatɔ́laya, na pɛ́ mɛ́li-í tulɔ́yɔ́. ³⁸ Kuyɛɛɛɛ lapa isɛ́ naanɔ́wa, ilena Taca yele na í tɛɛ́si sɛ́pɔ́.

³⁹ Ḿpɔ́yɔ́ Tafiiti nuwa si Napaali sɛ́pa. Ilena í tɔ́ si: Ma sɛɛ Taca wei í sɛɛna ma tɔ́ kɛ́ isayatu nti Napaali lapa-m tɔ́ tɔ́ taa tɔ́. Isɔ́ iní í kpana ma nin si má taa wakɛ́li, na í lɛɛti Napaali kɛ́ í mayamaya.

Pɛ́ waali kɛ́ Tafiiti tilaa si í hɔ́n Apikaali kɛ́ leelu. ⁴⁰ Tillaa tala alɔ́ iní í tɛ́yɛ́ Kamɛ́li, ilena pá heeli-í si: Tafiiti tilina-tuyɔ́ nyá kin si í hɔ́ni-ɛ́ leelu.

⁴¹ Ḿpɔ́yɔ́lɛ Apikaali hɛ́nta-wɛ́yɛ́ atɛ na í tɔ́ si: Maa pɛ́si ta caa yom, na má kɔ́ɔki í tɛ́mlɛ nyóma nɔ́hɛɛ kɛ́ lum.

⁴² Ilena Apikaali kulí kɛ́kɛ́pa na í kpa í kpanaya tɔ́. Na í pɛ́ɛlaa kakɛ́si wei í lakaya-í tɛ́mlɛ tɔ́yɔ́ í waali, na í tɔ́n Tafiiti tɛ́mlɛ nyóma na í pɛ́si Tafiiti alɔ́.

⁴³ Tafiiti ka tɛ́ma Sisilee tu Ahinowam kɛ́ kɛ́yav kɛ́ alɔ́. I alaa lapa naalɛ́. ⁴⁴ Pɛ́ kaasa í kancaalaya alɔ́ Míkaali tɔ́, ilɛ́ í caa Sayuli ka lɛ́ka-í kɛ́ na í ha Kalim tu Layisi pɛ́yalɔ́ Palɛ́ti.

26

Tafiiti kisa Sayuli kuyɔ́ tɔ́tɔ́

¹ Ḿpɔ́yɔ́ kuyaku nakɔ́li Sifi nyóma pola Sayuli kin kɛ́ Kipeya na pá heeli-í si: Tafiiti polaa na í ɛ́mɛ́li Hakila pulaya tɔ́ kɛ́ wɔ́laya tetu isɛ́ntaa.

² Tɛ́nayalɛ́ Sayuli kulaa, na í kɛ́aya Isɛ́yɛ́li yoolaa taa yoolaa kɛ́ iyisi tooso (3000) na pá polo Tafiiti pɛ́ɛkuyɔ́ kɛ́ Sifi wɔ́laya tetu taa. ³ Pa talaa, ilena pá siki Hakila pulaya tɔ́ kɛ́ mpaav nɔ́yɔ́. Ḿpɔ́yɔ́ Tafiiti nuwa si Sayuli tɛ́na í waali kɛ́ tɛ́na. ⁴ Ilena í tili fɛ́ɛ́lɛ́ na pá mayana si tampana. ⁵ Ḿpɔ́yɔ́ Tafiiti pola pa tɛ́sikile tɛ́naya kɛ́kɛ́pa. Ilena í ná Sayuli na í yoo wulav Apɛ́nɛɛ pa tɛ́hɛ́ntɔ́ɛ́. Sayuli na hɛ́ntaya hɛ́ku taa kɛ́, na yoolaa náá hɛ́ntaa na pá cɔ́na-í.

⁶ Ḿpɔ́yɔ́ Tafiiti pɔ́ɔsa Hiti tu Ahimeleki, na Seluya pɛ́yalɔ́ Sowari neu Apɛ́sayi si: Mɛ́ taa awe caa si ma na-í tɛ́ polo Sayuli pa tɛ́sikile? Ntɛ́na Apɛ́sayi cɔ́-í si: Maa tɛ́ni-ɛ́.

⁷ Ḿpɔ́yɔ́lɛ pa kula ahoo aní na pá polo pa mayana Sayuli hɛ́nta hɛ́ku taa na í tooki. I ɛ́mantaaya ka sika í nyɔ́yɔ́ tɔ́ kɛ́, na Apɛ́nɛɛ na yoolaa pa hɛ́ntaa na pá tamí-í kotaya.

⁸ Tənaɣale Apəsayi təma Tafiti si: Saŋa nté Tacaa tɔwa nyá kolontu ke nyá nin taa. La suulu na ń yeke na má kam-i ɲmantaaya ke təm kuləm tike təkəŋ na má kpəna tetu. ⁹ Ntəna Tafiti si: Taa kv-i yoo. Ye yulu kɔwa Tacaa kuləsɔ, Isə u yeki pɔntu. ¹⁰ Ma tuukina si, Tacaa tike wenna mpaav si í kv-i. Ntanyi i kuyaku ká tala na í sí i səm, yaa pá kv-i təyoole. ¹¹ Si má tó nin ke Tacaa kuləsɔ tɔ tɔ, Isə í pona mpusi ke pooluŋ. Ue kraɣa i ɲmantaaya na i lum fulaya na tɔ tɛɛ.

¹² Tafiti pa kraɣa wontu nti na pá tɛɛ tɔ, nəɣɔlv ta fe na í nu pa taŋ yaa í na-we. Mpi tɔ, Tacaa lapaya na pá too isu pa səpa. ¹³ Mprúyú Tafiti pa pola pooluŋ na pá kra pulaya lɛŋka tɔ. ¹⁴ Uena í kpɛɛsi Apəneɛ na yoolaa lɛmpa si: He hee, u nu taa? Ntəna Apəneɛ si: Nyaya aweye na ń holiyi wulav tɔ kɛ mpɔ ye? ¹⁵ Kɛlena Tafiti cə-i si: Nyana awe í maya apalɔtu ke lɛɣeli taa? Pepe tɔ kɛ n ta feŋ nyá caa wulav tɔ kɛ teu? Tɔv, nəɣɔlv polaa si í kv-i. ¹⁶ Ama nti n lapa mpɔ tɔ tɔ ta kɛɛsi yoo. Ma tuukina Tacaa si timpɪ í tá feŋ mə caa wei Tacaa ləsaa tɔ i tɔ tɔ, í muna səm ke mə tənaya. Nyəni, wulav ɲmantaaya na i lum fulaya ŋka kaa we i nyuyɔ tɔ tɔɔlv cəne.

¹⁷ Mprúyú Sayuli nyəmə Tafiti nəɣɔ na í pəəsi si: Ma pəyalv Tafiti nəɣɔ ke ma nukɪ mpɔ? Uena í cə si: Hai, ma caa wulav, ma nəɣɔ kɛ.

¹⁸ Ta caa, pepe tɔ kɛ n tɔɣəŋyi-m mpɔ? Ma lapa-ŋ we? Ntiyi ma pəntəna-ŋ? ¹⁹ Hai, ta caa, ke ŋkraŋ na ń nu ma təm. Ye Tacaa tɔna-ŋ si ń tɔɣəni-m, u kɔhav ka heɛsi i laŋɛ. Ama ye yəlaa səsəɣəna-ŋ, Tacaa í təŋsi-weɣe mpusi. Mpi tɔ, pa tɔɣəŋyi-m kɛ si má lu Isə tetu taa, na má polo tuŋ talaale. ²⁰ Ama maa caaki si ma si ləlaa tɛ. Pepe tɔ kɛ n pɛkəyi-m isu isəsəlav, yaa isu pa tɔɣənyɔ ləyaya ke pulasi taa tɔ?

²¹ Mpuɣule Sayuli cəwa si: Ma wakəlaa kɛ. Məli ma pəyalv. Ma kaa tasa-ŋ isayatu ke lapu. Mpi tɔ, n ta kv-m. Má lapəna isayatu səsəntu isu kɔmɛləmnyɔ.

²² Kɛlena Tafiti si: Ta caa, nyá ɲmantaaya ntə cəne. Nyá yəlaa taa nəɣɔlv í kəə í mv. ²³ Tacaa í feli mpa pa təŋa siyisuyu na pá lá kɔpantv tɔ. Mpi tɔ, saŋa i tu-ŋ ma nin taa kɛ. Uena má kisi si ma taa tokina wulav wei Tacaa ləsaa na í kra tɔ. ²⁴ Isu saŋa ma yela-ŋ kvɔv tɔ, Tacaa í la maya mpɔ tɔtɔ, na í fiti-m wahalanaa təna taa.

²⁵ Ntəna Sayuli si: Ma pəyalv, Isə í kooli-ŋ kɔpantv na ń waa pə təna pə taa.

Mprúyú Sayuli məla kpente na Tafiti náá tɛɛ i nyəŋkv.

27

Tafiti kpɔlvɔv tɔvɔv kɛ Filiisi nyəma tɛ

¹ Mprúyú Tafiti mayasa i taa si: Kuyaku nakuli Sayuli tɛŋ na í kv-m yoo. Ue sana kɛɛ si má polo má tv kpɔlvɔv kɛ Filiisi nyəma tetu taa. Waatu inəyi i ká yeke-m pɛkɔvɔv kɛ lɛɣeli tetu taa cəne. Ue ma fita i nin taa kɛɛ. ² Pə tɔ kɛ i na i yəlaa nasətosə (600), pa kolaa. Mprúyú pa təŋna Mawəki pəyalv Akisi wei i kɛ Katɪ nyəma wulav tɔ i tɛ. ³ Uena pá kraɣa pa alaa, na pa piya, na pá polo pá caya təna. Paa na Tafiti na í lɛ i alaa naale, Sisilee tv Ahinowam, na Kamɛɛli tv Apikaali wei i kɛ Napaali leelu tɔ. ⁴ Sayuli nuwa si Tafiti tv kpɔlvɔv kɛ Katɪ, uena í yeke-i pɛkɔvɔv.

⁵ Mprúyú kuyaku nakuli Tafiti təma wulav Akisi si: Hai, ta caa, ye n lapa-m naani, u n nyəni icaliya nakəŋyi nyá tetu taa cəne na má caya təna. Təfə pə fɛi si má na-ŋ tɔ caya nyá kawulaya icatɛ taa kɛ mpɔ?

⁶ Uena Akisi hɔli-i icatɛ nte pa yaa si, Sikəlakɪ təɣə kuyaku ŋkv kv mayamaya. Pə tɔ kɛ icatɛ nté tə pəsa Yuta nyəma wulav nyənte kɛ haləna saŋa.

⁷ Pənaya na isətvnaa liyiti tɔcu kɛ Tafiti caya Filiisi nyəma tetu taa. ⁸ Tafiti pa lukaya kulɔw kɛ Kesuli nyəma, na Kiiisi nyəma, na Amaleke nyəma kɛ. Mpi tɔ, piitimnaa mpe paa cayana hatoo ləŋ taa kɛ Suli kəŋkəŋ taa. Haləna pə polo Icipiti tetu taa. ⁹ Pa kvkaya yəlaa tənaya həɣəlvɔv ŋkv kv taa kɛ. Pə kraɣav apalaa na alaa tɔ. Uena pá kraɣəyi pa təla na pa nyəm na pá pukina Akisi. ¹⁰ Ye í lɛ i pəəsi-i si: Lɛɣe i pola mə kulɔw kɛ saŋa? Ue ntanyi i

looli si Yuta tetu ilim mp̄ətəŋ t̄əə. Yaa i t̄ə si Yelameli tetu taa, yaa Keni tetu taa ké t̄ə polaa. ¹¹ Tafiiti u yeki apalu yaa alu na i weesuŋu, si p̄ə taa k̄əə na pá tayasi Akisi ke nti i laki t̄ə. Isəna Tafiiti lakaya saa wei i ka we Filiisi nyóma tetu taa t̄əŋle. ¹² Akisi ka lapa Tafiiti ke naani ké teu ké na í t̄əŋ si: N̄əəŋəə Iseyeli nyóma taa kpaana Tafiiti. Mpu t̄ə, t̄əlas i ká p̄əsi ma t̄əml̄e tu ke tam t̄əə ké.

28

¹ M̄p̄úŋú Filiisi nyóma kota pa yoolaa tintika si pa yookina Iseyeli nyóma. Ilena Akisi p̄əəsi Tafiiti si: Nt̄əŋ n nyóma si nyana nyá ȳəlaa i ka s̄əna-m na t̄ə yoonaa Iseyeli nyóma na? ² Nt̄əna Tafiiti c̄ə-i si: N ká nana nyá is̄əp̄əle ke nti maa la t̄ə. Kelena Akisi si: Waatu in̄əŋi maa yelee na n̄ taŋəŋi ma mayamaya ke tam t̄əə.

Sayuli k̄əŋənaŋ susuŋu

³ Samiyeeli ka t̄əma s̄əpu na Iseyeli nyóma pimi-i i t̄ə Lama. Hal i pá caya i l̄əyaya. P̄əyele Sayuli ka t̄əŋəna k̄əŋənam̄əŋ sus̄əlaa, na pee p̄əəs̄əlaa t̄ənaŋa i tetu taa ké.

⁴ M̄p̄úŋú Filiisi yoolaa kotaa na pá siki Sunem, na Sayuli náá koti Iseyeli nyóma t̄əna na pá siki Kilip̄owa. ⁵ Sayuli nawa kolontunaa yoolaa payale, ilena s̄əŋəntu kpa-i na í seliŋi isu lum taa kpat̄e. ⁶ Ilena í ȳəŋt̄əna Tacaa. Ama ílé i ta c̄ə-i. Paa toosee taa, paa k̄ət̄əlaa mayasuŋu taa. P̄əyele Is̄ə k̄əŋəŋt̄əntu tel̄əs̄əlaa n̄əŋlu i ta heeli-i si pulu. ⁷ Nt̄əna í t̄ə n̄əŋ si pá p̄eeki-i alu wei i sus̄əŋi k̄əŋənam̄əŋ t̄ə na in̄i i polo i kin̄. Ilena i waali nyóma heeli-i si: Alu n̄əŋlu i we An-T̄əə na í sus̄əŋi.

⁸ Ahoo yuwa ilena Sayuli layasi wontu, na í kpaŋa apalaa naale na pá polo alu in̄i i kin̄. M̄p̄úŋú Sayuli t̄əma-i si: Ma caa si n̄ yaa-m at̄ətu wei maa k̄eesi-ŋ t̄ə na í heeli-m ma nyuŋu t̄əm. ⁹ M̄p̄úŋú alu p̄əəsi-i si: Nt̄əŋ n nȳəma si Sayuli t̄əŋəna k̄əŋənam̄əŋ sus̄əlaa, na pee p̄əəs̄əlaa t̄ənaŋa i tetu taa? Ile pepe t̄əə ké n nȳəki-m kat̄əka si n̄ kpa-m na pá ku-m. ¹⁰ Nt̄əna Sayuli ȳəŋt̄ə na i tuu si: Na Is̄ə, pulu kaa la-ŋ. ¹¹ Nt̄əna alu p̄əəsi-i si: Aweŋe n caa si má yaa? Sayuli si yaa Samiyeeli.

¹² Waatu wei alu nawa Samiyeeli, ilena í má kapuka na í t̄ə Sayuli si: Hei, s̄əse nyayale Sayuli na n̄ puŋusu-m mp̄u? ¹³ Nt̄əna wulav n̄əŋ t̄əkpav si: Nyá lan̄le í taa t̄ə. N na puluŋu? Nt̄əna alu si: At̄ətu n̄əŋluŋu ma naaki na í luk̄əna tetu t̄e. ¹⁴ Ilena í p̄əəsi-i si: I is̄əntaa we is̄əna t̄əə? Alu si: K̄əpat̄ulu ké, na í suu capa.

T̄ənaŋa Sayuli c̄ək̄ənaa si Samiyeeli, na í h̄ənti-i at̄e. ¹⁵ M̄p̄uŋule Samiyeeli p̄əəsi Sayuli si: Pepe t̄əə ké n caal̄əŋi-m mp̄u? Nt̄əna Sayuli si: Ma t̄əm t̄əmaŋa. Mpi t̄ə, Filiisi nyóma k̄əma-m yoonav. P̄əyele Is̄ə u tas̄əŋi-m ȳəŋt̄ənav. Paa toosee taa, paa Is̄ə k̄əŋəŋt̄əntu tel̄əs̄əlaa u heeliŋi-weŋe ma t̄əm. P̄ə t̄əə ké ma yaa-ŋ si n̄ heeli-m nti p̄ə wee si maa la t̄ə. ¹⁶ Nt̄əna Samiyeeli p̄əəsi-i si: Tacaa l̄ə-ŋ na í p̄əsi nyá kolontu, ilena n̄ yaaki má suwe? ¹⁷ Isu Tacaa ka heela-ŋ na ma k̄eesi-ŋ t̄əŋə i laki-ŋ. I l̄eeka nyá kawulaya na í ha-keŋe Tafiiti. ¹⁸ N ta t̄əki Tacaa t̄əm na n̄ k̄piisi Amaleke nyóma. Mpu p̄ə t̄əə ké Tacaa laki-ŋ m̄p̄úŋú saŋa. ¹⁹ Cele i ká tu nyana Iseyeli nyóma t̄əna ke Filiisi nyóma niŋ taa, na nyana nyá piya i ká la s̄əlnaa.

²⁰ M̄p̄úŋú Samiyeeli t̄əm nti t̄ə sus̄ə Sayuli ke watu na í yelee i ti na í fala at̄e t̄əml̄u isu taav. Mpi t̄ə, i taa t̄əŋə puluŋu k̄əŋəku ŋku na ahoo t̄əna, il̄e i t̄ənuŋu ka hoowaya. ²¹ M̄p̄uŋule alu in̄i i pola Sayuli kin̄ na í mayana-i na s̄əŋəntu pu-i m̄p̄úŋú katat̄əlaya. Ilena í t̄əmi-i si: Ta caa, nyá p̄eelo má, ma nuna-ŋ teu na má mu s̄əm na má lá nti n heela-m t̄ə. ²² Mpu t̄ə, yelee má ha-ŋ t̄əŋənaŋa ke p̄əc̄ə na n̄ t̄əŋə, na p̄ə c̄e nyá is̄ənt̄əə na n̄ t̄ə nyá m̄p̄aav.

²³ Ilena Sayuli kisi si i kaa t̄əŋ pulu. M̄p̄úŋú Sayuli waali nyóma na alu in̄i pa kaana-i, hal̄əna í k̄əə i k̄uli at̄e na í caya k̄əh̄ənt̄əŋu t̄əə. ²⁴ M̄p̄úŋú alu kpa nav ifate nte t̄ə yas̄əla teu t̄əl̄əp̄əl̄əp̄i t̄əŋə l̄əŋ, na í ku na í tu p̄et̄ep̄etasi. ²⁵ Ilena í c̄əla Sayuli na i waali nyóma na pá t̄əŋə. M̄p̄úŋú pa k̄ula ahoo an̄i na pá k̄pe.

29

Filiisi nyáma tɔ́ɔnnyɔ ke Tafiti

¹ Ḿpɔ́gɔ́ Filiisi nyáma kota pa yoolaa ke timpi pa yaaki si, Afeka tɔ na lseyeli nyáma náá koti pa nyáma ke Sisilee hite nɔ́ɔ. ² Ulena Filiisi awulaa na yoolaa nunɔwa (100) kpekále, na iyaga (1000) kpekále pa tɔ na pá tee. Pə kaasa Tafiti na ílé i nyáma na Akisi ke waali. ³ Ntɛna Filiisi yoolaa sɔsaa pɔɔsi Akisi si: Hepəla nyáma mpe pa caa weye cəne?

Kelena Akisi si: lseyeli wulav tɔmle tɔ Tafiti ké té. I wɛv ma kin tɔ pə taanɔa ké. Pɔ́cɔ́ ma ta keesi-i na isayatiya nakələyi haləna sanɔa.

⁴ Tənaɔa pa mu Akisi na pááná na pá tɔm-i si: Mələna-i lonte nte tɔ taa n ka hula-i si í caya tɔ. I taa tɔn tá waali ke tɔyoole, na pə kɔɔ na yoo haɔ u lena í pəsi ta kolontu. N ta nyi taa si ta yəlaa paneyɛ i ká kv, lena pə ciiki í na i caa? ⁵ Matəɔ Tafiti inəyi paa yookayana yontu na paale si:

Sayuli kɔwa yəlaa iyaga (1000) ke huɔule.

Tafiti náá kv iyisi naanɔwa (10000) ke huɔule.

⁶ Mpuɔule Akisi yaa Tafiti na i tɔm-i si: Ma tuuna Tacaa si n ké tampana tɔnɔv ké, na ma nyuləyi si má na-ɔ tɔ puki yoo. Mpi tɔ, hatoo n kəm ma kin na pə suna sanɔa tɔ, ma ta nata isayatiya nakələyi nyá kin. Ama Filiisi awulaa lɛlaa u caakəna-ɔ. ⁷ Mpu tɔ, məli təheɛ, pə taa kɔɔ na n la mpi pə ta maya-we tɔ.

⁸ Ntɛna Tafiti si: Ta caa, wulav, ilɛ pepɛye ma lapa? Tuu ma kəm nyá kin cəne na pə suna sanɔa tɔ, isayatu ntiyi n nawa ma kin na pə fei si má na-ɔ tɔ polo yoo? ⁹ Mpuɔule Akisi si: Natəli tɔ fei ma kin, halɔ n tu we maya teu ké isu lɔo tillu. Ama awulaa səkpeɔa mpe pa tɔmna si pə fei si tá na-ɔ tɔ polo yoo. ¹⁰ Mpu tɔ, nyá na mpa í lu Sayuli kin na í kɔɔ tɔ, cele tanan ye pə nyaalaa í kuli lɔn na í tee.

¹¹ Tɛv fema, lena Tafiti-we pá kuli lɔn na pá məli timpi paa wɛɛ tɔ. Ulena Filiisi nyáma náá polo Sisilee.

30

Tafiti yoonav ke Amaleke nyáma

¹ Ḿpɔ́gɔ́ Tafiti na i yəlaa pa tala pa tɔcayale ke kuyaku tooso nyənkɔ wule. Ulena pá mayana Amaleke nyəma wata Yuta na ilim mpətəɔn tɔɔ, na pá sɔ Sikəlaki icate. ² Ulena pá kra alaa na sɔsaa na piya mpa paa we tɔ taa tɔ. Pa kuu pa tənaya na pá tɔna mpaav. Ama pa ta kv pa taa nɔ́ɔlɔ. ³ Tafiti na i yəlaa pa tala icate taa, lena pá mayana pa sɔpa-teye kəkɔ. Ḿpɔ́gɔ́ pa kra pa alaa na pa alɔpiya na pa apalɔpiya ke yomle. ⁴ Ḿpɔ́gɔ́ pa tula nɔɔsi na pá wii təkpoɔ isu pa səki pa səki. ⁵ Pa kpeɔna Tafiti alaa naaleye na pá kraɔa. Sisilee tɔ Ahinowam na Kamɛli tɔ Apikaali wei i ké Napaali leelu tɔ.

⁶ Mpuɔule Tafiti lanɔ pəsa katatəlaya. Mpi tɔ, i yəlaa ka wɛna-i na huwɛɛ nyan nyəna ke pa piya tɔɔ ké. Halɔ pá kuli si pa yak-i pɛɛ. Ulena Tacaa sɔsɔsi-i apalɔv.

⁷ Ulena Tafiti tɔ Ahimeleki pəyalɔ Apiyataa wei i ké kətɔlv tɔ si: Kəna-m kətəlaa toko wei pa pɔɔsəɔəna Tacaa ke tɔm tɔ.

Apiyataa pona-i, ⁸ lena í pɔɔsi Tacaa si: Ye ma tənɔ kolontunaa mpe maa hiki-we? Tacaa si: Tɔ́ɔn-i-we n ká hiki-we na n waasi yəlaa mpe.

⁹ Ulena Tafiti na i yəlaa nasətoso (600) pá tɔ pa waali. Pa tala Pesɔɔ lɔɔv ¹⁰ lena yəlaa nɔmɔnnyɔ (200) saali təna. Mpi tɔ, pa sula kav. Pə kaasa nasəle (400), lena pɛle na Tafiti pá tɔyuti. ¹¹ Ḿpɔ́gɔ́ pa sula Icipiti tɔ nɔ́ɔlɔ, na pá pona-i Tafiti kin na pá ha-i tɔ́ɔnaya na lɔm. ¹² Pa ha-i tɔ́ɔgɔ́ fiki pee kɔwɔlɛɛ payale, na lesɛɔ kɔwɔlv paya ke naale, na í tɔ́ɔgɔ́ na í lá alaaɔya. Mpi tɔ, kuyɛɛn tooso ke i ta tɔ́ɔgɔ́ i ta nyɔɔ. ¹³ Ntɛna Tafiti pɔɔsi-i si: Awe tənə-ɔ na leyɛ n lunaa? Kelena ílé si: Ma ké Icipiti tɔ ké, Amaleke tɔ nɔ́ɔlɔv i ka təkəna-m yomle. Sanɔa taa kuyɛɛn tooso kɔlɔ pə wukaya-m na í lɔ-m tɔ. ¹⁴ Ta watəna Kəletɔ nyáma tɛtɔ ilim mpətəɔn

həgəlvə təw kə Yuta tetv taa, na Kalepv tetv, na tə sə Sikəlaku icate. ¹⁵ Ntəna Tafiiti si: N ka pona-m yoolaa mpe un pa kin na?

Keləna yom cə si: Tuuna Isə hətə si n kaa kv-m. Pəyele n kaa cələ-m ma caa, iləna pəcə má pona-ŋ pa kin.

Tafiiti kvwa Amaleke nyəma

¹⁶ Apalv un i kpaɣa Tafiiti na í pona-i na pá maɣana Amaleke nyəma ke səsəm ke təna, na pá təkí na pá nyəəkí na pá paaki. Wontu nti paa ləeka Filiisi nyəma na Yuta nyəma tə tə təw kə pa lakaya mpv. ¹⁷ Ḿpóyó Tafiiti kv-weyə tanaŋ ŋkv. Haləna tev kvfemuɣu taanaya, pa taa nəgəlv ta fiti. Ye pə taya ifepiya nasələ (400) wei i caɣa yooyoonaa na í se tə. ¹⁸ Ḿpóyó i ləeka pa təna mpa Amaleke nyəma ka kpaɣa tə, na i alaa naale. ¹⁹ Tafiiti ləeka pa piya tənaya təcɛɛɛi, na pa wontunaa mpa kolontunaa ka kuuwa tə. ²⁰ Na í ləkki Amaleke nyəma təla təna na a tiikilaa yəgətəyi si: Tafiiti təla ntə cəne.

²¹ Pa kəma pa tala yəlaa ŋmənuyv (200) ŋkv ku kawa na kú saalı Pesəw ləwv nəgəlv tə, iləna pələ pá polo-weyə səŋuyv, na Tafiiti krətəna-we na í sɛɛ-we. ²² Mpuɣule mpa paa təna Tafiiti tə, pa taa tetelataa na asayaa pa təma si: Timpi pane pa ta pəsi na pá polo kolontunaa təkule tə, ta kaa ha-weyə mpi tə hika təna tə pə taa pulv. Ama pa alaa na pa piya tike ke paa kelí na pá tɛɛ.

²³ Ntəna Tafiiti si: Apalaa me, í taa la mpv. Mpi tə, Tacaɣa yarəna-tv na í tó tá niŋ taa kə ta kolontunaa na í ha-tuyv pə təna isəntə. ²⁴ Nəgəlv kaa mv mə təm nti.

Ue pə wɛɛ kə si mpa pa pola təyoole tə,

na mpa pa taŋa wontu tə pá tala wontunaa mpeɣe teitei.

²⁵ Pə kpaɣav kvyakv ŋkv na pə puki təgə lseyeli nyəma svv ḿpóyó lapv, na pə pəsi svv kiiu.

²⁶ Pa məla Sikəlaku, iləna Tafiiti cosi kolontunaa wontu nti pa hika mpv tə tə taa, na í ha Yuta nyuyv nyəma na i taapalaa si: Tacaɣa kolontunaa ke tə ləkkaa na tə cosi na tə ha-me. ²⁷ Mpa mpa i hawa təgəle, Petɛeli nyəma, na Lama nyəma ke Nekəfi wulaya tetv taa, na Yatii nyəma, ²⁸ na Alwɛɛ nyəma, na Sifimətí nyəma na Isətemwə nyəma, ²⁹ na Lakaalı na Yelameli acalɛɛ nyəma na Keni nyəma, ³⁰ na Hooma nyəma na Pəw-Asaŋ nyəma na Ataku na Həpələŋ nyəma, ³¹ na timpi timpi Tafiiti na i yəlaa paa cəwsaa tə pə nyəmana.

31

Sayuli səm

¹ Waatv un i taa kə kvyakv nakvli, Filiisi nyəma yoona lseyeli nyəma, na pá təgəni-we na pá kv-weyə Kilipwə puyv taa. ² Iləna pá tó Sayuli pa waalı na pá kv i pəyalaa Sonataŋ na Apinatari na Maləkisuwa. ³ Ḿpóyó pə wiisina Sayuli na pá yaɣa-i nyəma ke teu. ⁴ Iləna í tə i yoou wontu təkvlv si: Kpɛɛ nyá layate na í tɛɛsi-m. Pə taa kəw na Filiisi ma ta nyi isənaa mpe pá kəw pá tɛɛsi-m na pá paana-m.

Ama səgəntv kpa yoou wontu təkvlv na í kisi. Tənayaɣe Sayuli sika i layate na í yeɣe i ti na í hoti tə təw. ⁵ Yoou wontu təkvlv ná mpv, iləna ílé í hoti i nyəntə təw kə mpv tətə na í si.

⁶ Sayuli na i pəyalaa tooso, na i yoou wontu təkvlv, na i yəlaa təna pa səpəna kvyakv ŋkv.

⁷ Ḿpóyó lseyeli nyəma mpa paa we Sisilee ləwv waalı, na Yaataní pəgə waalı tə, pa nuwa si Sayuli na i pəyalaa pa səpa na lseyeli yoolaa seeki. Tənaya pələ pa lu pa acalɛɛ taa na pá se tətə. Iləna Filiisi nyəma polo na pá caɣa təna.

⁸ Təv fema, iləna Filiisi nyəma polo si pa kpaəkəyi sətəa wontu. Ḿpóyó pa maɣana Sayuli na i pəyalaa tooso pa səpa Kilipwə puyv taa. ⁹ Iləna pá seti Sayuli nyuyv na pá wəgəsi i yoou wontu. Pə waalı kə pa yasa təm kvpantv ntəyi Filiisi nyəma tetv taa, na pa tuŋ kutuluŋ taa na yəlaa təna nu. ¹⁰ Iləna pá svv Sayuli wontu ke tuyv Asətətí kutuluɣu taa. Ḿpóyó pa kama Sayuli maɣamaɣa ke icate nte pa yaa si Peti-Seyəŋ tə tə kolunja təw.

¹¹ Waatu wei Yapeesi nyéma niwa isəna Filiisi nyéma lapa Sayuli tɔ. ¹² M'pógó apalaa taa apalaa kotaa, na pá tɔ ahoɔ təna na pá polo Pɛti-Seyan na pá ləsi Sayuli na i pəyalaa, na pá pona-weye Yapeesi na pá wɔ-weye kɔkɔ. ¹³ Uena pá ləsi pa mowa na pá pi tɔyɔ nakvli kv tɛɛ. Uena pá hɔkɔ nɔɔsi ke kvyeɛɛ naatosompɔɔlaya.

SAMIYɛLI TɔM TAKɛLAYA NAALɛ NYɛŋKA Kutɔlɔtu

Samiyɛli takɛlaya naale nyɛŋka taa kɛ pa keesɛyi Iseyeli wulaw sɔsɔ tɔm. Inɩ ɩ tɛna awulaa tɛnaya nyɔyɔ kulɔyɔ na tɔŋ. Pa keesa tɔtɔyɔ ɩ icantɔ, na isɛna ɩ hota isayatu sɔsɔntɔ taa tɔ. ɩ sɔsɔntɔ lentɩ ntɛ, ɩ cekɛna ɩ isayatu ntɩ tɔ tɔm. Ilena ɩ tisi sɩ tɔ fɛi teu, na ɩ sɛlɛmɩ Iso kɛ suulu, na ɩlɛ ɩ wii-ɩ.

Isɛna pa faya Samiyɛli II takɛlaya tɔ:

Tafiiti pɛsa Yuta kpekɛle wulaw, titite 1-4

Tafiiti kawulaya kɛ Iseyeli nyɛma tɛna tɔɔ, titite 5-20

Tafiiti kawulaya kantɛkaya pusi, titite 21-24

Tafiiti nu Sayuli sɛm

¹ Sayuli sɛm waali kɛ Tafiiti luna Amaleke nyɛma tɛkɔle na ɩ mɛli Sikɛlakɩ na ɩ caya tɛnaya kuyɛɛŋ naale. ² Kuyaku tooso nyɛŋku wule kɛ nɔyɔlv sewa Sayuli pa tɛsikile na ɩ cɛla ɩ wontu na lanwakɛlle, na ɩ pɛla ɩ nyɔyɔ taa kɛ tetɔ. ɩ tala Tafiiti, ilena ɩ hɛntɩ-ɩ atɛ. ³ Mɔɔyɔle Tafiiti pɔɔsa-ɩ sɩ: N luna le? Ilena Selu cɔ sɩ: Iseyeli nyɛma tɛsikile kɛ ma sewa. ⁴ Ntɛna Tafiiti sɩ: Heeli-m mpi pɛ lapa tɔ. Kɛlena Selu sɩ: Iseyeli nyɛma sewa pa kolontunaa na pa taa payale sɛpa. Halɩ Sayuli na ɩ pɛyɔlv Sonatan pɛle pa sɛpa tɔtɔ. ⁵ Mɔɔyɔle Tafiiti pɔɔsa ifepu wei inɩ ɩ kɛna-ɩ tɔm ntɩ tɔ sɩ: Sayuli na Sonatan pa sɛpa yaa, awe heela-ŋ? ⁶ Ntɛna ifepu inɩ sɩ: Ma mayana Sayuli sɛŋna ɩ ŋmantaaya kɛ Kilipɔwa pɔyɔ taa kɛ na kolontunaa yooou keekɛnaa kɔpɛtɛna-ɩ. ⁷ ɩ pɛsa ɩ waali na ɩ na-m ilena ɩ yaa-m na mɛ polo. ⁸ Ntɛna ɩ pɔɔsi-m sɩ: N kɛ le tɔ? Ma sɩ: Ma kɛ Amaleke tɔ. ⁹ Kɛlena ɩ tɔ-m sɩ: Paa na ma tɛŋna feesuyɔ tɔ kɔɔ n tɛsɩ-m. Ma isentɔɔ tɛŋna piluyɔ kɛ. ¹⁰ Tɔv, ta caa, ma nawa sɩ paa ma yela-ɩ ɩ kaa la weesuyɔ, ilena maa ku-ɩ. Kɛna mɛ wɔyɔsɩ ɩ ntenuyɔ na ɩ kpalaya na mɛ kɛna-ŋ.

¹¹ Tɛnayaɛle Tafiiti kpa ɩ tɔɔ wontu kususuutu na ɩ cɛlɛna lanwakɛlle na ɩ cɛlv nyɛma nɛɛ la mɔv tɔtɔ. ¹² Mɔɔyɔ pa wii Sayuli na Sonatan, na Iseyeli nyɛma caya pa lɛyaya na pɛ hɛkɔ nɔɔsi halɛna taanaya. ¹³ Mɔɔyɔle Tafiiti tasa ifepu wei ɩ kɛna-ɩ tɔm ntɩ tɔyɔ pɔɔsuyɔ sɩ: Nyɛ sɩ n kɛ le tɔ yee? ɩlɛ sɩ: Ma caa kɛ Amaleke tɔ kɛ na ɩ caya cayaɔlv kɛ Iseyeli. ¹⁴ Kɛlena Tafiiti sɩ: Isɛnaya pɛ lapa na n ma kanƙante na n kɔ Iso kulɛsv.

¹⁵ Mɔɔyɔ ɩ yaa ɩ yɛlaa taa nɔyɔlv na ɩ heeli-ɩ sɩ: Ku Amaleke tɔ inɩ. Ilena ɩlɛ ɩ kulɩ na ɩ ku-ɩ. ¹⁶ Mɔɔyɔle Tafiiti sɩ: Nyɛ sɛm ɩ wɛɛ nyɛ tɔm. Mpi tɔ, nyɛ nɔyɔ pɛtɛna-ŋ, timpɩ n yɔyɔta sɩ n kɔ Taca kulɛsv tɔ.

Tafiiti wiiki Sayuli na Sonatan pa sɛm

¹⁷⁻¹⁸ Lɛyaya wula nna Tafiiti wiiwa Sayuli na ɩ pɛyɔlv Sonatan pa tɔɔ na pɛ ŋmaa-yɛyɛ Siyisuyɔ Tɛŋlv takɛlaya taa tɔyɔlv. Tafiiti caaki sɩ paa Yuta tɔ wei ɩ nyɩ-yɛ.

¹⁹ Iseyeli yoolaa taa yoolaa kpisa nantɔ kɛ pulasɩ taa. Halɩ akanaa taa akanaa hotina ntɛ.

²⁰ ɩ taa heeli-tɔyɩ Katɩ nyɛma. Pɛyele ɩ taa yɔyɔtɩ-tɔyɩ Asɛkalɔŋ mpaan taa. Pɛ fɛi sɩ Filiisi ma ta nyɩ isɛnaa alaa na pa pɛlaa ɩ ŋmaalɛna-tɩ.

²¹ Kilipɔwa pulasɩ kaa tasa ihunte kɛ nav. Pɛyele sɩ kaa na tɛv tɔtɔ. Sɩ tetɔ tɛna ɩ sɩ.

Tənağa akanaa kpaləŋ wakəlaa.
Pa kaa tasa Sayuli kpaləyυ ke nim saləyυ.

²² Sonataŋ u təkı nyəmle na í tii atə.
Pəyele Sayuli náá kpekı layate na tó məli yem.
Pa kəwa kolontunaa tuutuuma ké.

²³ Sayuli na Sonataŋ pa luuŋ ka sυv təmaga.
Pa krenta kuləm ke m̄p̄yú haləna pa səm.
Pa ləŋləŋ lapv tēē ŋmakəle.
Pəyele pa kəla təyolası ke toŋ.

²⁴ Iseyeli alaa me, í wii Sayuli.
Inı ı suukayana-mege wontu kəpantv,
na ı tıyı mə tək kəkəka nyəmnaa.

²⁵ Akanaa taa akanaa hota təyoole.
Sonataŋ kpisa tənəyυ ke pulası taa.

²⁶ Ma ceu Sonataŋ, nyá səm təm wu-m ké.
N ka səla-m ké na pə kəli ısu alv,
na n heesəyi ma laŋle.

²⁷ Yoolaa taa yoolaa səpa.
Akanaa lepa yem.

2

Pa kpa Tafiti ke Yuta wulav ke Hepələŋ

¹ Pəle pə waalı ké Tafiti pəssa Tacaası: Má məli Yuta? Tacaası: Ee, məli. Na ıcate nte tə taa ké maa caya? Ntəna Tacaası: Polo Hepələŋ.

² M̄p̄yú Tafiti kpağa ı alaa naale, Sisilee tv Ahinowam na Kaməeli tv Apikaalı wei ı ké Napaalı leelu tə na í kpeŋna. ³ Na ı yəlaa mpa paa we ı kiŋ tə, na pa alaa na pa piya na pá polo pá caya Hepələŋ. ⁴ Uena Yuta nyéma polo na pá kpa Tafiti ke wulav ke Yuta taa.

M̄p̄yú pa heela Tafiti sı Yarəesi Kalaati nyéma pimna Sayuli. ⁵⁻⁶ Ntəna í tili sı pá heeli-we sı: Tacaası kooli-mege kəpantv na í fel-mege timpı í pima mə caa Sayuli tə. Ue maa səssi-mege kəpantv lapv. ⁷ Mpv tə, Yarəesi nyéma í kaası mə ti na í nyəə toŋ. Mpi tə, mə caa Sayuli səpa tə maga Yuta nyéma sı ı lonte ke Yuta taa.

Pa kpa Isəpaalı ke kawulaya ke Iseyeli tə

⁸ Ama Nee pəyalv Arənee wei ı ké Sayuli yoolaa nyuyv tv tə ı seena Sayuli pəyalv Isəpaalı na í pona-ı Mahanayim, ⁹ na í kpa-ı wulav ke Kalaati nyéma na Asee nyéma na Sisilee nyéma na Ifəlayim nyéma na Pencamee nyéma tək. Iseyeli tetv təna wulav ke í kpa-ı. ¹⁰ Waatv wei pa kpa Isəpaalı ke Iseyeli nyéma wulav tə ı pusi ka we nule. Uena í təyə kawulaya ke pusi naale. Yuta kpekəle nyéma tike ka wenna Tafiti waalı. ¹¹ Pusi naatosompəyolaya na ıətvnaa naatoso təcı ke Tafiti təyə kawulaya ke Yuta kpekəle nyéma tək ké Hepələŋ ıcate taa.

Yuta nyéma na Iseyeli nyéma pa yoou ke Kapawəŋ

¹² M̄p̄yú Nee pəyalv Arənee na Isəpaalı pa yəlaa lu timpı pa yaa sı Mahanayim tə na pá polo Kapawəŋ nyéma tək. ¹³ Mpvule Seluya pəyalv Sowarı na Tafiti yəlaa pa tv mpaav, na pá polo pá suli Kapawəŋ lule nəyə, ləlaa na koten kune ləlaa na kune. ¹⁴ Ntəna Arənee tə Sowarı sı: Ta ifepiya taa napəli pá suli na pá yoo na tə nyəni. Sowarı sı: Ee, pá polo.

¹⁵ Uena Pencamee ifepiya naanowa na naale lu Isapaali yelaa taa, na naanowa na naaleye Tafiti nyoma taa. ¹⁶ Uena pa suli naale naale na paa awe taki i tonyente nyonyu na pa so tema konyomony taa ke layalee na pa hoti na pa si. Mpyule pa ha Kapawony celo tene inayi hate si: Layalee kusente te.

¹⁷ Pae pe waali ke acufu tiwa na hali Tafiti yelaa ku Apene pa yelaa ke teu. ¹⁸ Sowari na i newaa Apesayi na Asayeli paa we pa tona, na Asayeli ka pasa sewa ke isu nam. ¹⁹ Mpyu i tu Apene waali si i kuyi-i. ²⁰ Ntana Apene pasi na i poyi si: Asayeli tonyonyona-m mpyu? Uena i co si: Ee, maga. ²¹ Mpyule Apene si: Tu nya ntonyo yaa nya mpoteh to ifepiya taa nonyo waali na n kra-i na n leeki i wontu.

Ama Asayeli ta tisi mpyu. ²² Uena Apene tasa-i yonyonyo si: Mali ma waali yoo. Tofa, ye ma ku-ny maa heeli nya taalv Sowari suwe?

²³ Paa na mpyu to Asayeli ta nu. Tonaale Apene cula-i nmantaaya ke i lotu taa, na waali to na ka lu na i si krapaa. Mpyu pa tona mpa pa tala Asayeli tasete tona to pa sonya.

²⁴ Uena Sowari na Apesayi pa to Apene waali, pe koma isu ilim toyi ile pa tala Kipeya-Amma tontonye nte to we Kiya isentaa ke Kapawony wulaya tetu mpaav taa tonye. ²⁵ Mpyule Pencamee nyoma tasa kotuyu ke Apene kin ke pulaya nakeli ka nyonyu taa. ²⁶ Ntana Apene kreesi Sowari si: Kuyi kaa su tonaya ke mpyu? N ta nyi taa si pe kaa teesona kupantu? Heeli nya yelaa ke lony si pa ye pa tetonaa kuyi ke mpyu. ²⁷ Kelena Sowari tuuna Taca na i yonyo si: Ye n taa yonyo isento, yelaa ka tonyona-meye mpyu halona pe fe.

²⁸ Mpyu Sowari hola tutuyu na yoolaa sony na pa ye lseyeli nyoma ke tonyonyu na yoonav. ²⁹ Uena Apene na i yelaa pa to mpyu aho tonaya tetekale taa na pa tesi Yaatan na pa fayana Pitony taa halona pa tala Mahanayim. ³⁰ Sowari luna Apene tonyonye na i kala yoolaa uena i magana yelaa poyolayafei hiu fei Tafiti yelaa taa na pe soosona Asayeli. ³¹ Ama Tafiti nyoma ka kowa yelaa nmonyonyu na nunowa na nutoso (360) ke Pencamee na Apene pa yoolaa taa. ³² Mpyu Sowari-we pa kraya Asayeli na pa pimi-i i caa pelaya taa ke Petelehem. Uena pa to aho tona, pe koma isu pe nyaaloyi ile pa tala Hepony.

3

¹ Tafiti yelaa na Sayuli nyoma pa yoo taony sosom ke, na Tafiti na i nyoma pa tony soosoyi na Sayuli yelaa tony naa saki.

Tafiti piya nsi i lola Hepony to (Kvtasv I 3:1-4)

² Piya mpa Tafiti alaa lola-i Hepony taa to pa hela nto, pa yaa kancaalaya nyony si Amony i too kele Tafiti alv Sisilee nyony wei pa yaa si Ahinowam to. ³ Naale nyony si Kiliyari, ile i too kele Kameli tu Napaali leelu Apikaali. Tooso nyony si Apesalom, ile i too kele Kesuli wulav Talomayi peelo Maaka. ⁴ Liyiti nyony si Atoniya, ile i too kele Hakiti. Kakpasu nyony si Sefatiya, ile i too kele Apitali. ⁵ Naatoso nyony si Itoleyam, ile i too kele Ikela. I piya nsi i lola Hepony tonye.

Pa yooa Apene na Isapaali

⁶ Tafiti yelaa na Sayuli nyoma pa yoo taa ke Apene na tayana i tony teu ke Sayuli tonyo taa na i nyoo tony. ⁷ Mpyu koyaku nakeli Isapaali kalona Apene si: Pepe to ke n sonya Aya peelo Lisipa wei ma caa Sayuli ka kraya to?

⁸ Tonaale paana kra Apene ke sosom na i to si: Ma ta ke mnaafiki tu si ma luki Sayuli yelaa waali se. Ma tona kupantu lapv ke nya caa Sayuli nyoma na i taapalaa. Ma ta tu-ny Tafiti nin taa. Uena sony n kalonyona-m si ma lapa isayatu ke alv tom taa. ⁹⁻¹⁰ Ma tuukina Iso si isu ma lapa teitei isu Taca ka heeluyu Tafiti na tuunav si i ka cele-i Sayuli kawulaya na i kra-i lseyeli na Yuta pe wulav ke pe krayav Tan na pe sina Pesepe to. Ye pe taya mpyu Iso i ku-m.

¹¹ Isapaali ta co Apene ke paa tomonyu kolomonyu. Mpi to, i nyonyonyona-i ke.

Apənee tənyu ke Tafiti

¹² Mpyóyó Apənee tilaa na pa heeli Tafiti si: Nyá nin taa ké pə tɔ tɛtɔ. Mpu tɔ, tɔ pɛeli nɔɔ. Maa sənə-ŋ na tɔ keesi lseyeli nyóma tənə ɪse na nyá tɔɔ. ¹³ Mpyóyó Tafiti si: Pə we teu, ma na-ŋ tu pɛeli nɔɔ yaa. Ama kolómtɔ ké si ye n ta kəna ma alɔ Mikaali n kaa keesi ma ɪsəle taa ké. ¹⁴ Ulena Tafiti tili na pá heeli Isəpaali si í cɛle-ɪ ɪ alɔ Mikaali wei ɪ tɔɔ ɪ suu Filiisi nyóma hənɔɔsi nɔnɔwa (100) tɔ. ¹⁵ Ntəna Isəpaali tili na pá mɔ alɔ ke ɪ paalɔ Layisi pəyalɔ Patiyeele kin. ¹⁶ Na ɪ paalɔ tənyu ɪ alɔ waali na wula, haləna timpi pa yaa si Pahulim tɔ. Kələna Apənee tɔɔnɪ-ɪ si: Polo n məl. Ulena í məl.

¹⁷ Mpyóyó Apənee na lseyeli nyóu nyóma pa caɣaa na í tɔ-we si: Hatoo ləŋ Tafiti ke í caakaya si í kpa mə wulav, ¹⁸ pə tala ɪ krau nté. Mpi tɔ, Tacaɣa yɔɔtəa si: Ma təmle tɔ Tafiti nin ke maa fitina lseyeli nyóma ke pa kolontunaa na Filiisi nyóma nin taa.

¹⁹ Ulena Apənee heeli-təyɪ Pəncaməe nyóma na í teləsi Tafiti ke nti nti lseyeli nyóma na Pəncaməe kpekəle tənə pa caɣaa na pá mayasi tɔ. ²⁰ Apənee tala Tafiti tɛ tɔ na yəlaa hiu ke ɪ waali ké, na ílé í la-weye mɔulle ke teu. ²¹ Mpyóyó Apənee tɔma Tafiti si: Hai, ta caa, maa polo na má kpeyeli lseyeli nyóma tənə na má kəna na nyá na-we í pɛeli nɔɔ, uləna n tɔɔ kawulaya ke tɛtɔ tənə tɔɔ ɪsu n caaki tɔ.

Ulena Tafiti cɛ Apənee na ɪ kpeena laŋhulómle.

Sowari kuwa Apənee

²² Mpyóyó Sowari na Tafiti yoolaa pa luna kólɔ na pá kuuwa kolontunaa wontu ke səsəm. Ue pa ta mayana Apənee ke Həpələŋ. Tafiti tɛma-ɪ yeluyɔ na í tɛena laŋhulómle. ²³ Sowari na yoolaa pa talaa, uləna pa tayasi-ɪ si: Apənee kəma wulav kin na wulav yele-ɪ na í kpeena laŋhulómle. ²⁴ Kələna Sowari polo wulav kin na í pɔɔsəyɪ-ɪ si: Ta caa, Apənee kəma nyá kin na n yele-ɪ na í kpe yaa? ²⁵ Anɪ n nyóma ɪ tɔɔ, ɪ kəma-ŋ fənyu ké si ɪ nyəŋ nyá layatɔ na pə tənə mpi n lakɪ tɔ.

²⁶ Sowari lu Tafiti tɛ, uləna í tili Apənee waali ke kprakpa na pá hiki-ɪ Sila ləkɔ kin na pá məŋna-ɪ, Tafiti ná tá nyɪ pə taa pulɔ. ²⁷ Apənee talaa uləna Sowari həmɪ-ɪ na í luna kpeena ɪsu ɪ wələtəyɪ-ɪ təm, na í sɔ ɪ lotu taa ké səyaya na í si. ɪ lɛta-ɪ kuyɔ mpi ɪ ka ku ɪ neu Asayeele tɔɔle.

²⁸ Tafiti nu-tɪ uləna í tɔ si: Tacaɣa nyóma si Nee pəyalɔ Apənee səm təm fɛi má na ma kawulaya tá tɔ tɔ. ²⁹ ɪ səm təm í wɛɛ Sowari na ɪ caa təyaya nyóma pa təm. Pə tɔ tɔ Sowari lɔlyɔ taa kaa laŋ casaya tɔ, yaa tənuyɔ tɔ asilima kutəŋ tɔ, yaa ɪcam, yaa wei ɪ səpəna layate tɔ, yaa nyəɔtɔ.

³⁰ Apənee ka kuwa Sowari na Apəsayi pa neu Asayeele ke Kapawəŋ ke yoo taa tɔɔ pɛle pa lɛta-ɪ.

³¹ Tənyalɛ Tafiti tɔma Sowari na ɪ waali yəlaa tənə si: ɪ cəli mə wontu na laŋwakəlle na í suu fələtənəa taka na ɪ wii Apənee səm.

Pa pukayana-ɪ pim, uləna Tafiti təŋ na í polo pəlaav tɔ. ³² Pa pima Apənee ke Həpələŋ, uləna wulav Tafiti tɔli nɔɔ na í wii ɪ pəlaav tɔ təkpuo, na yəlaa tənə wii mpu tɔ. ³³ Mpyóyó wulav tasa-ɪ wula si:

Apənee n səpa mpu ɪsu kómelen suwe?

³⁴ Anɪ pa ta həkɔ nyá nin ke ŋmusɪ.

Pəyele pa ta həkɔ nyá nɔɔhɛ ke alukpala.

Póćó n hotaa ɪsu ɪsaya.

Mpyóyó yəlaa tənə tasa-ɪ wula ³⁵ na pá pona Tafiti ke tənyəyaya ke ilim taa. Tənyalɛ Tafiti tuuwa si: Ye ma təŋa pulɔ na ilim ta tuta ɪsɔ í ku-m.

³⁶ Yəlaa nu wulav kolaputɔ nti uləna pa laŋa hɛɛna-tɪ. ³⁷ Ulena lseyeli yəlaa cəkəna kuyaku ŋku si pə taya wulav yelina na pá kú Apənee. ³⁸ Mpyóyó Tafiti heela yəlaa si: lseyeli nyóma yoolaa wulav səsə hotina saŋa ɪsəntɔ. ³⁹ Paa na ɪsɔ ləsa-m si má la wulav tɔ, ma ké ɪcam ké, na Seluya pəyalaa mpe pa kəla ɪsaya. ɪsɔ í feli-we na pə keesəna pa ɪsaya.

4

Paana na Lekapii pa kowa Isapaali

¹ Sayuli pəyalu Isapaali nuwa si Apəneε səpa Hepəlon, uena pə yəli-i na Iseyeli nyəma təna laŋa pəsi katatəlaya.

² Isapaali ka wena i koluu nyuyū nyəma ke naale ké. Pa yaa lelu si Paana na lelu si Lekapii pa caa kele Pencamεε tu Liməŋ wei i we Peləti tə. Mpi tə, icate nté pa nyənaya-teye Pencamεε nyəma nyənte ké. ³ Peləti nyəma ka sewa na pá cəsi Kitayim na pá pəsi təna nyəma haləna saŋa. ⁴ Sayuli pəyalu Sonataŋ ka wena apaluəyaya na pa yaa-ke si Mefipaali. Kuyaku ŋku ka caa Sonataŋ na Sayuli pa səpa təyə ka nukulu seekayana-ke na ká hoti ka nəəheε təə na pə kaani-ké. Waatu inu tə, kaa wena pusi kakpasu.

⁵ Mpyúyú Lekapii na Paana pa pola Isapaali təyaya ke ilim taa ké waatu wei Isapaali ná həntaa si i heesəyi tə. ⁶⁻⁷ Pa keesəna ilim heka ké na pá cəsi na pá suv təyaya isu pa pola təyənaya pee krayau, na Isapaali hənta naŋ taa na í heesəyi. Uena pá ku-i na pá seti i nyuyū na pá kraya-ku na pá fayana Yaatanu tetekəle taa ké ahoο təna. ⁸ Mpyúyú pa pona-kuuy Tafiiti ke Hepəlon na pá heeli-i si: N naaki nyá kolontu Sayuli wei i pəkaya-ŋ kuuy tə i pəyalu Isapaali nyuyū ntə? Hai, ta caa wulav, Isə leetəyəna Sayuli na i ləlyū nyəma na nyá nəyə. ⁹ Mpyuyule Tafiiti cəwa si: Ma tuuna Tacaa wei i yapa-m asola anu a nəyə taa tə si, ¹⁰ yulu wei i ka kəma na í heeli-m Sayuli səm, na ílé i mayasəyi i taa si ma laŋle ká heena-ti tə, ma yelaa ké na pá kra-i na pá ku-i. Ma si i təm heeluyu kasəyaya nté. ¹¹ Halu mpyúyú asayaa ka polo na pá mayana yulu ke i təyaya taa ké i təhəntəle na pá ku-i tulum na? Isənaya pu la na má kaa leeti-we na má kpiisi-weye tetu təə?

¹² Ntəna Tafiiti tə i yelaa si: I ku-we. Uena pá seti pa niŋ na pa nəəheε na pá pusi-weye tun təə ké Hepəlon lule nəyə. Na pá pi Isapaali nyuyū ke Apəneε pəlaau taa ké Hepəlon.

5

*Tafiiti pəsa Iseyeli na Yuta pə wulav
(Kvtəəsvtu I 11:1-3)*

¹ Mpyúyú Iseyeli kpeka təna kota Tafiiti kiŋ ke Hepəlon na pá təm-i si: Ta na-ŋ ta caləm kuləməm ké. ² Paa hatoo waatu wei Sayuli ka ké ta wulav tə, kuləm nyá inu n paasayana Iseyeli yoolaa. Tacaa ka təma-ŋ heeluyu ke mpyúyú si n paasəna Iseyeli nyəma na n lá pa wulav.

³ Mpyúyú Iseyeli səsaa kota Tafiiti kiŋ ke Hepəlon na pá na-i pá pəeli nəyə ke Tacaa isentaa na pele pá pəli-i nim na í pəsi Iseyeli wulav. ⁴ Tafiiti pusi ka we hiu na naanowa ke waatu wei pa kra-i wulav tə. Mpyúyú i təyə kawulaya ke pusi nule. ⁵ I təyə kawulaya ke Hepəlon ke Yuta nyəma təə ké pusi naatosompəyolaya na isətunaa naatoso, na Yosalem ke Yuta na Iseyeli pá kukpəntuyə təə ké pusi hiu na naanowa na tooso.

*Tafiiti leeka Yosalem
(Kvtəəsvtu I 11:4-9; 14:1-2)*

⁶ Mpyúyú waatu nəyəl Tafiiti na i yoolaa pa pola Yosalem ke Yepusi nyəma mpa pa ké tetu nyəma tə pa yoonav. Tənayale pele pa təma-i si: N kaa pəsi na n suv ta icate taa. Paa yuluma na kaakalasi paa pəsi na pá taŋ-me. Pə nyuyū nté si icate we ton, Tafiiti kaa pəsi na í suv tə taa. ⁷ Ama Tafiiti leeka kolonja səsaya icate na í kanta na pá ha-teye hətε si Tafiiti tε.

⁸ Kuyaku ŋkuuy Tafiiti təma i yoolaa si: Ye wei i caa si í yoonu Yepusi nyəma pəntu í təŋ ləm suluyə na í kú ma kolontunaa kaakalasi na yuluma mpa pa wəŋaya-m tə. Pə təə ké pə pəsa ituule si: Kaakalaya yaa yuləm kaa suv Tafiiti təyaya taa.

⁹ Mpyúyú Tafiiti leeka kolonja səsaya icate nté na í caya tə taa na í ha-te si: Tafiiti tε. Uena í ŋmá kolonja na Milo na í səsi kutuluŋ na pə taa təə.

¹⁰ Uena Tafiiti ton səsəyi na pə puki na Tacaa Isə Toma təna tu we i waali.

11 M'p'og'og' Tiii wulav Hiram pona Tafiti ke tamle nyoma na kponkpolonaa kupama na kaafantanaa na pe saakalaa na pa nma Tafiti ke kawulaya tayaga. 12 T'ayaga i cekanaa si Tacaa kra-i Iseyeli nyoma wulav. P'eyele i kusa i kawulaya nyuvu ke i ka saala i y'elaa Iseyeli nyoma to pa too.

Tafiti piya mpa i lola Yosalem to
(Kvt'asvtv I 3:5-9; 14:3-7)

13 Tafiti tala Yosalem lena i k'raya alaa na pele pa l'oli-i piya ke t'ona. 14 Pa h'ela nte Samuwa na Sopari na Natan na Salom'oj 15 na Ipaali na Uliuwa na Nefeki na Yafiya 16 na Uisama na Uiyata na Uifeleti.

Tafiti kaluvu ke Filiisi nyoma
(Kvt'asvtv I 14:8-16)

17 M'p'og'og' Filiisi nyoma nuwa si pa kra Tafiti ke Iseyeli nyoma wulav. Uena pa polo pa t'ayaga i waali. Tafiti nu mpu, lena i suv kolonja icate taa. 18 Filiisi nyoma talaa, lena pa wati Lefayim tetekale taa. 19 Uena Tafiti p'as'asi Tacaa si: Ma polo Filiisi nyoma waali? N ka tu-weye ma ni'ij taa? Tacaa si: Ee, polo, maa tu-weye nya ni'ij taa.

20 M'p'og'og' Tafiti pola Filiisi nyoma kin ke timpi pa yaa si Paali-Pelasim to na i ku-we. Uena i to si: Tacaa hee-m mpaav ke ma kolontunaa cana taa isu lum fakuvu akola sasana to.

Pa too ke i ha lonte nteye h'ete si Iso mpaav t'afayale. 21 Filiisi nyoma sewa na pa yeke pa tu'ij lena Tafiti na i y'elaa pa k'raya na pa wo k'aka.

22 M'p'og'og' Filiisi nyoma tasa watuvu ke Lefayim tetekale si pa yookina Iseyeli nyoma. 23 Tafiti p'as'asa Tacaa, lena Tacaa heeli-i si: Taa pona pa isentaa too. Ce na n luna pa waali too ke tulunja ke tu'ij taale isentaa. 24 Ye n k'ama na n nu y'elaa no'he ke tu'ij nu i taa isu yoolaa no'he, le n tii pa too ke k'ak'raa. Mpi to, Tacaa t'ena-n n'og'os i yookina Filiisi nyoma.

25 M'p'og'og' Tafiti lapa isu Tacaa heela-i to, na i ku i kolontunaa ke pa k'rayav Kera to hal'ona Kesee.

6

Tacaa atakaa ponav ke Yosalem
(Kvt'asvtv I 13:4-14)

1 M'p'og'og' Tafiti tasa Iseyeli yoolaa taa yoolaa ke k'p'eyeluyu ke y'elaa isu iyisi hiu na naan'owa (30000). 2 Uena pa t'ee timpi pa yaa si Paala t'og'og' Yuta si pa k'ak'ayi Iso atakaa. Tacaa Toma t'ona tu t'anna atakaa nu na i t'aki kawulaya ke is'otaa tan'laa too. 3-4 M'p'og'og' pa k'raya Iso atakaa ke Apinatari teye pulaya too na pa tu-i keeke k'ufalv taa, na Apinatari p'yalaa Ahiyo ke l'ol'ol' na Yusa ke k'aj'aj' too na pa paas'ay'ana-i. 5 Na pa mak' wontu na h'esi na Tafiti na i nyoma pa paaki. 6 Pa tala t'afalle nte to we timpi pa yaa si Nak'oj to, lena na'aj k'pilisi keeke na Iso atakaa tan' hotuvu na Yusa temi-i. 7 T'ayayale Tacaa mu-i na pa'ana na i ku-i t'ayaga atakaa kite ke mpi pa too i ta nyana Iso atakaa tokinav to.

8 Ama Tafiti lan'le ta he'ena Yusa kuvu mpi, na pa ha lonte nteye h'ete si Yusa t'akole. Na pa yaaki-teye m'p'og'og' hal'ona sana. 9 M'p'og'og' s'ag'ontu kra wulav na i to si: Ye mpu maa pa'asi ma pona Iso atakaa ke ma teyele?

10 Uena Tafiti kisi Iso atakaa ponav ke i te na i pona-i Kat' tu wei pa yaa si Opeti-Itom to i te. 11 Na atakaa caya apalv nu i teye is'ot'onnaa tooso. Uena Tacaa na'aa kooli ile na i tayaga nyoma t'ayaga kupantu.

Iso atakaa ponav ke Yosalem
(Kvt'asvtv I 15:25-16:3)

12 Uena pa tayasi Tafiti si Tacaa koola Opeti-Itom na i nyoma t'ayaga kupantu ke Iso atakaa too. N'ena wulav polo Opeti-Itom te na i k'raya Iso atakaa na pa pona i te na an'amaala. 13 Atakaa s'ay'alla i k'p'esa no'he naatoso na alaaf'aya, le kat'elaa la nav na navle nim nyente

ke kōtaya. ¹⁴ Uena Tafiti feli paale ke teu ke atakaa isentaa na í suuwa kōtēlaa toko tike. ¹⁵ M̄p̄ȳú í na Iseyeli nyóma tēna pa pona Tacaa atakaa ke Yosalem na akantēe na lan̄hul̄umle kakiisasi.

¹⁶ Pa tēna Isō atakaa sūn̄av ke wulav icate taa, ile Tafiti alv Mikaali Sayuli p̄elō sēh̄na p̄etote nté na í ná í paaki na í ŋmaaki atakaa isentaa. M̄p̄ȳú Mikaali tv̄ Tafiti ke í taa. ¹⁷ Pa tana Isō atakaa ilēna pá s̄u-í í lonte taa ké cok̄ale nte Tafiti ka lapa tō tē taa, na pá lá kōtasi nsi kōkō lusa sí tēna tō na ciikūyu nyānsi. ¹⁸ Pa tēma kōtasi ns̄ayi lapv ilēna Tafiti kooli yēlaa tēnaya k̄upantv̄ ke Toma tēna tv̄ Tacaa h̄ate taa. ¹⁹ Uena Tafiti tala apalaa na alaa m̄pa paa kōta tēna t̄ȳo t̄ȳon̄aya. Paa wei ke potopoto, na nant̄ȳv, na s̄ul̄vm, na pá k̄pe.

²⁰ Tafiti m̄ela t̄ȳaya sí í kooliyi í nyóma ke k̄upantv̄, ilēna Mikaali li na í s̄eh̄-í na í t̄m̄-í sí: Ama Iseyeli wulav teeli in̄ēye sāŋa p̄p̄ōtō ké. N̄ w̄ȳōsa nyá kawulaya wontu na í paaki nyá waali nyóma yomaa alv nyóma isentaa is̄u yulv ke yem.

²¹ Ntēna Tafiti cō-í sí: Tacaa wei í kisa nyá caa na í l̄asi-m sí má la Iseyeli nyóma wulav tō í isentaa ké ma paawa. ²² Ma caa ma pasa ma ti na má p̄asi k̄p̄ete na p̄é k̄eli m̄pv. Paa na m̄pv tō, ma nȳȳv ká kuli yomaa alv nyóma m̄pa n̄ ȳōt̄ȳi tō pa isentaa ké.

²³ Sayuli p̄elō Mikaali na í s̄ēm tō í ta l̄vl̄ p̄ȳaya.

7

Isō suwa n̄ȳo ke Tafiti na í t̄ȳaya nyóma (K̄vt̄ōs̄vt̄v̄ I 17:1-15)

¹ Tacaa yapa wulav ke í kolontunaa nin̄ taa, ilēna í m̄eli í kawulaya t̄ȳaya k̄v̄falaya taa na h̄ees̄ȳv. ² M̄p̄ȳú k̄ȳakv̄ nakuli í t̄ma Isō k̄ȳōt̄ōt̄v̄ tel̄s̄vl̄v Natan̄ sí: P̄ē ta m̄v̄na sí máá w̄eē kutuluyv̄ k̄v̄p̄ŋkv̄ taa na Isō atakaa náá w̄e cok̄ale taa. ³ Ntēna Natan̄ cō wulav sí: Polo na í la p̄ē tēna m̄pi n̄ mayas̄ayi nyá taa tō. M̄pi tō, Tacaa w̄e nyá waali ké.

⁴ Ahoo yuwa ilēna Tacaa tō Natan̄ sí: ⁵ Polo na í heeli ma p̄ȳalv Tafiti sí p̄ē t̄aya in̄i í ka ŋmana-m t̄ȳaya ŋka ka taa maa cāya tō. ⁶ Hatoo ma l̄s̄ȳv Iseyeli nyóma ke Icipiti taa na p̄ē suna sāŋa tō ma ta s̄v̄ta kutuluyv̄ taa. Cok̄ale taa ké ma w̄e m̄pv. ⁷ Too ma na Iseyeli nyóma tō l̄w̄ tō, ma ta p̄ōs̄ōta pa nȳȳv nyóma m̄pa ma l̄s̄aa tō pa taa n̄ȳōlv sí pepe t̄ō ké pa ta ŋma-m kutuluyv̄ k̄v̄p̄ŋkv̄.

⁸ M̄pv tō, heeli ma p̄ȳalv Tafiti sí Toma tēna tv̄ Tacaa má, ma ȳōt̄ōta sí n̄tiȳile taa ké ma k̄p̄aya-í heēŋ waali sí í la ma Iseyeli nyóma wulav ⁹ na máá w̄e í waali ké í t̄ōt̄ē tēna taa. Uena má k̄piisi í kolontunaa tēna na má k̄v̄sí í nȳȳv is̄u at̄e s̄ōs̄aa l̄ēlaa. ¹⁰ Uena má ha ma Iseyeli nyóma ke t̄ēcāȳale sí pá cāya teu na pulv í taa p̄eyeli-w̄e. Yēlaa as̄aȳaa í taa t̄ȳō pa íse, ¹¹ is̄u saa wei maa k̄pa paas̄ēnl̄aa ke ma yēlaa Iseyeli nyóma t̄ō tō. P̄ēȳele ma yapa-í í kolontunaa tēna nin̄ taa sí í h̄ees̄i. Tacaa sí: P̄v̄ntv̄ in̄i í ka suna-m t̄ȳaya, p̄ē t̄aya Tafiti ká ŋmana-ke. ¹² Ye p̄ē tala nyá k̄ȳakv̄ na n̄ s̄ēpa ile maa l̄asi nyá piya m̄pa n̄ l̄vl̄ēna nyá tap̄ȳv tō pa taa n̄ȳōlv na má k̄pa-í wulav. ¹³ In̄i í ká ŋmana-m t̄ȳaya na maa yēle na í kawulaya kumte w̄eē tam t̄ō. ¹⁴ I ká nȳēn̄ȳi-m í caa na maa nȳēn̄ȳi-í ma p̄ȳaya. Ye í p̄ēnt̄ēna-m maa h̄ō í k̄p̄āŋȳv is̄u pa lak̄ȳv p̄ȳaya tō. ¹⁵ Ama ma kaa yēle-í p̄ēlēe hul̄ȳv is̄u ma lapv̄ Sayuli na má l̄ō-í na má l̄ēti-ŋ í lonte tō. ¹⁶ Nyá kawulaya na nyá kumte na nyá piitim p̄u w̄eē tam t̄ō ké.

¹⁷ Nti nti Isō heela Tafiti na Isō k̄ȳōt̄ōt̄v̄ tel̄s̄vl̄v Natan̄ n̄ȳō t̄ȳōle.

Tafiti s̄ēv̄ ke Isō (K̄vt̄ōs̄vt̄v̄ I 17:16-27)

¹⁸ M̄pv̄ȳle Tafiti pola Isō cok̄ale taa na í ȳōt̄ōt̄ēna Isō sí: Hai, Tacaa ta Isō, má na ma t̄ȳaya tē ké w̄e na í k̄ŋna-m timpi taa ma w̄e is̄ēnt̄ō tō? ¹⁹ P̄ēle p̄ē paasi na í tas̄ayi ma t̄ȳaya suw̄ t̄ōm na? Ye p̄ē t̄aya Isō, yulv̄ kaa p̄asi na í ȳōt̄ōti m̄pv̄ p̄ē taka. ²⁰ Wentiyi ma taka ma w̄ēna sí ma heeliyi-ŋ? N̄ nȳōma-m ké. ²¹ Nyá mayamaya n̄ s̄ōl̄ēna na í la t̄ēma s̄ōs̄ōna an̄e, na í kuli-m t̄ōm t̄ēn̄e tō t̄ō is̄u n̄ ka ȳōt̄ōȳv̄ tō. ²² Tacaa Isō n̄ ké S̄ōs̄ō ké. M̄pi tō, n̄ȳōlv̄ ta n̄ȳōs̄ēna-ŋ. Ye tō k̄ēēs̄ēna n̄ti in̄i tē n̄una ta ŋk̄p̄āŋ tō n̄ȳōlv̄ í f̄ei is̄u nyá. ²³ Piitim nap̄eli p̄ē

fei na pə nəḡəsəna nyá yəlaa lseyeli nyéma mpa n kəma na ń ya si tə pəsi nyá nyéma na nyá hətə yaa na ń la-tuyu piti təma na kəkəlb nyəm na ń ya-tuyu lciipiti taa na ń təḡəni piitimnaa ləlaa na pa tuḡ. ²⁴ Na tə pəsi nyá nyéma ke tam tə, na nyaa pəsi ta lso. ²⁵ Mpu tə, Taca lso yelee na təm nti n yəḡəta ma na ma təyaya tá tə tə la na tə wəe rńpúḡ tam tə. ²⁶ Nyá hətə í wəe səsəle na yəlaa puḡuləḡi tam si: lseyeli nyéma lso kelee Toma təna tu Taca na ń paasəḡəna ma təyaya. ²⁷ Mpi tə, Taca lseyeli nyéma lso, nyá tūna nyá təm ke ma ḡkraḡi taa si n ká su ma təyaya. Pə tə kə ma kaasa ma ti na má sələmi-ḡ sələmuḡu kune. ²⁸ Taca lso, n kə lso kə. Na ń yəḡəta nti n laki-təḡi. Nyá kəsəna-m nyá kupaḡtu təne tə təm. ²⁹ Kooli ma təyaya ke kupaḡtu na ká wəe tam tə isu n yəḡətuḡu tə, na kupaḡtu nti tə wəe ka tə kə tam.

8

Tafiiti kəla i kolontunaa ləlaa (Kvtəsvtv I 18:1-13)

¹ Pəle pə waali kə Tafiiti tasa Filiisi nyéma ke yoonav na í ḡmakəli-wəe na í ləeki pa ıcate səsəle nte pəle paa təḡaa tə. ² Mńpúḡ Tafiiti yoonaa Mowapu nyéma na í kra-wəḡe yomle. Uena í husi-wəḡe ate, na pá kala yəlaa tooso, ıle pa ku naale. Pá kala yəlaa tooso, pa ku naale. Pə kaasa mpa ılena pəle pá laki Tafiiti ke təmle na pá feləḡi-ı lampuu. ³ Mńpúḡ Tafiiti yoonaa Lehopi pəyalv Hatəsee wei ı kə Sopa wulav tə na í kəli-ı waatu wei ıle ı kulaa si ı muḡi Ifəlati pəḡə nəḡə tetv tə. ⁴ Uena Tafiiti ləeki ı kraḡanəḡ caḡalaa iyaya na nasətosə na nunuwa (1700) na yoolaa nəḡəe təntaa ke iyisi hiu (20000), na í seti kraḡanəḡ təna nəḡəe hola na pə kaasi ısu yoo keekənaa nunuwa (100) kraḡanəḡ tike. ⁵ Mńpúḡ Tamasi Sili nyéma pola wulav ke sənəv, ılena Tafiiti ku pəleḡe yoolaa iyisi hiu na naale (22000). ⁶ Na í pona yoolaa ke Tamasi Sili taa, na ıcate nyéma laki-ı təmle na pá feləḡi-ı lampuu. Paa timpiḡi Tafiiti polaa, Taca kentayaa ı tə kə. ⁷ Uena Tafiiti kraḡa Hatəsee yoolaa kpaḡəḡ wola nyəḡ na í pona Yosalem. ⁸ Mńpúḡ Tafiiti kuu nyəḡəluḡu kuśeemuḡu nyəḡətu ke səsəm ke Hatəsee acalee nna pa yaa si Peta na Pelotayi tə a taa.

⁹ Mpuḡule Hamati wulav Tou nuwa si Tafiiti kuwa Hatəsee yoolaa təna. ¹⁰ Ntəna í tili ı pəyalv Yolam ke Tafiiti tə si: Polo na ń see-ı na ń samı-ı timpi ı pəsaa na í kpili Hatəsee na ı nyéma na í ku-wəe tə. Mpi tə, Tou yookaḡana Hatəsee kə. Uena Solam pona liḡitee nyəḡətu na wola na nyəḡəluḡu kuśeemuḡu ke heesi heesi. ¹¹ Mńpúḡ Tafiiti su nyəḡətu ntəḡi Taca ısu ı ka suw liḡitee nyəḡətu na wolanaa mpa ı ləeka piitimnaa mpa ı yoonaa na í kəli tə. ¹² ısu Sili nyéma na Mowapu nyéma na Amoni nyéma na Filiisi nyéma na Amaleke nyéma na Sopa wulav Hatəsee na ı nyéma. ¹³ ısəna Tafiiti lapa na ı nyuḡu kuḡi təḡəle.

Tafiiti kəla Sili nyéma na í mələḡi kpente, ılena í ku ıtəm nyéma ke yəlaa iyisi pələfei hiu (18000) ke timpi pa yaa si Təm tetəkəle taa tə. ¹⁴ ı kəla ıtəm nyéma ılena í su yoolaa ke pa tetv təna taa na ıcate nyéma laki-ı təmle. Paa timpiḡi Tafiiti polaa, Taca kentayaa ı tə kə.

Tafiiti waali nyéma həla (Kvtəsvtv I 18:14-17)

¹⁵ Tafiiti təḡə kawulaya ke lseyeli nyéma təna tə kə na í təḡəḡi tampana na í paasəḡəna-wəe. ¹⁶ Seluya pəyalv Sowari kelee yoolaa nyuḡu tu, na Ahiluti pəyalv Yosafati kelee takəlası sulv. ¹⁷ Ahitupi pəyalv Satəki na Apiyataa pəyalv Ahimeleki kelee kətəlaa. ¹⁸ Selaya kelee takəlası ḡmaalv na Yoyata pəyalv Penaya kelee yoolaa mpa pa taḡaya wulav tə pa nyuḡu tu. Tafiiti pəyalaa ntə səpaarənaa.

9

Mefipaali pote ke Tafiiti tə

¹ Mńpúḡ kuyaku nakuli Tafiiti pəsaa si pə ta kaasi Sayuli təyaya tu nəḡəlv na má lapı-ı kupaḡtu ke Sonataḡ tə?

² Sayuli tɔyaya tɔmlɛ tu nɔɔɔɔ ɪ ka wɛ tɛna na pɔ yaaki-ɪ sɪ Sipa. Mpuɔɔlɛ pa kpaɔa apalɔ ɪni na pɔ pona-ɪ Tafiti kin. ɪlɛna wulav pɔɔsɪ-ɪ sɪ: Nyaya pa yaaki sɪ Sipa? Apalɔ ɪni ɪ tɪsaa, ³ ɪlɛna wulav pɔɔsɪ-ɪ sɪ: Pɛ ta kaasi Sayuli tɔyaya tu nɔɔɔɔ na mɔ lapɪ-ɪ kɔpantɔ kɛ ɪsɔ tɔɔ? Ntɛna apalɔ ɪni sɪ Sonatan pɔyalɔ wɛɛ na pɔ kaana-ɪ. ⁴ Ntɛna wulav sɪ: ɪ wɛ lɛ? Sipa sɪ: ɪ wɛ Amiyɛli pɔyalɔ Makii tɛɣɛ timpi pa yaa sɪ Lo-Tapaa tɔ.

⁵ ɪlɛna wulav tili na pɔ kɔna-ɪ. ⁶ Sonatan pɔyalɔ Mefipaali tala Tafiti tɛ ɪlɛna ɪ hɛntɪ-ɪ atɛ. Mpuɔɔɔ ɪ yaa ɪ hɛtɛ ɪlɛna ɪ sɛɛ sɪ: Maɣalɔ ta caa. ⁷ Ntɛna wulav sɪ: Taa nyɔ, ma caa ma la-ɪ kɔpantɔ kɛ nyɔ caa Sonatan tɔɔ. Maa cɛlɛ-ɪ nyɔ cɔsɔ Sayuli tɛtɔnaa tɛna na mɔ na-ɪ tu tɔkɛna tɛntɛmlɛ kɛ tam.

⁸ Mpuɔɔɔ Mefipaali tasa hɛntɔɔ kɛ atɛ na ɪ tɔ sɪ: Hai, ta caa, maɣalɛ awe, ma wɛ ɪsu haɣa kusɔpaya kɛ na ɪ paasɔɣɔna-m mpɔ ɪni?

⁹ Kɛlɛna wulav yaa Sipa na ɪ heeli-ɪ sɪ: Ma cɛlɛɪ nyɔ caa Sayuli na ɪ tɔyaya nyɔma nyɔm tɛnaɣa Mefipaali. ¹⁰ Nyɔ na nyɔ piya na nyɔ tɛmlɛ nyɔma ɪ kɔ halɛɪ-ɪ kɛ na ɪ taa laɪ kɔhalɛm. ɪlɛ ma na-ɪ tu tɔkɛna tɛntɛmlɛ kɛ tam.

Pɔyɛlɛ Sipa ka wɛna piya naanɔwa na kakpasɪ kɛ, na tɛmlɛ nyɔma kɛ hiu. ¹¹ Ntɛna Sipa cɔ wulav sɪ: Ta caa, maa la teitei kɛ ɪsu n heela-m tɔ. ɪlɛna Mefipaali sɔv wulav kin kɛ tɔɣɔv ɪsu ɪ maɣamaya ɪ kɔlɔlɔ.

¹² Mefipaali ka wɛna pɔyaya sɔkpɛlaya nakɛli na pɔ yaa-kɛ sɪ Mika. Mpuɔɔɔ Sipa tɔyaya nyɔma tɛna pɔsa ɪ tɛmlɛ nyɔma. ¹³ Yosalem kɛ ɪ ka wɛɛ. Mpi tɔ, ɪ na wulav pa tɔkayana. Pɔyɛlɛ pu kaana Mefipaali nɔɔhɛɛ naalɛɣɛ.

10

Tafiti kɔlvɔv kɛ Amaleke nyɔma na Silii nyɔma (*Kɔtɔɔsvɔv I 19:1-5*)

¹ Pɔlɛ pɔ waali kɛ Amoni wulav Nahasi sɔpa na ɪ pɔyalɔ Hanuɪ lɛɛtɪ ɪ lonte taa. ² Mpuɔɔlɛ Tafiti tɔma sɪ: Maa lɛɛtɪ Hanuɪ kɛ kɔpantɔ kɛ nti ɪ caa ka lapa-m tɔ. ɪlɛna ɪ tili sɪ pɔ sɛɛ-ɪ ɪ caa lɔyaya. Tɛmlɛ nyɔma tala Amoni nyɔma tɛtɔ taa, ³ ɪlɛna tɛtɔ nti tɔ awulaa sɔkpɛma tɔ pa wulav Hanuɪ sɪ: N nyɔma sɪ lɔyaya sɛɛv tɔɔ kɛ Tafiti tila ɪ yɔlaa na? ɪ tila-wɛɣɛ sɪ pɔ fɛɪ ta ɪcatɛ na pɔ nyɪ-tɛ na pɔ wakɛli-tɛ.

⁴ Tɛnaɣalɛ Hanuɪ kpa Tafiti tillaa mpɛ na ɪ hv pa tantɔɪ kɛ nnyɛnyɛkɔɪ, na ɪ sɛtɪ pa tokonaa na pɔ kpa pa tapanɔsɪ. ɪlɛna ɪ yɛlɛ-wɛ. ⁵ Mpuɔɔɔ fɛɛlɛ kpa-wɛɣɛ sɔsɔm. Tafiti nu mpi pa lapa-wɛ tɔ, ɪlɛna ɪ tili sɪ pɔ saali Yeliko halɛna pa tantɔɪ nyɔ, ɪlɛna pɔcɔ pɔ kpe.

Amoni nyɔma na Silii nyɔma pa yoonav (*Kɔtɔɔsvɔv I 19:6-19*)

⁶ Mpuɔɔɔ Amoni nyɔma cɛkɛnaa sɪ Tafiti haɣa-wɛ na pɔɔnɔ kɛ pa ɪsɔɣatɔv nti tɔ tɔɔ. ɪlɛna pɔ polo Pɛtɪ-Lehopɪ na Sopa Silii nyɔma kin na pɔ kpaɣa yoolaa apaa nyɔma kɛ iyisi hiu (20000), na Maaka wulav tɛɣɛ yoolaa iyaya (1000), na Topi nyɔma tɛɣɛ yoolaa iyisi naanɔwa na naalɛ (12000). ⁷ Tafiti nu mpɔ, ɪlɛna ɪ tili ɪ yoolaa nyɔɔv tu Sowari na yoolaa apalaa tɛna. ⁸ Mpuɔɔlɛ Amoni nyɔma luwa na pɔ pulɪ pa ɪcatɛ nɔnɔɔ, na Sopa na Pɛtɪ-Lehopɪ Silii nyɔma na Topi na Maaka pɔ yɔlaa nɔɔ wɛ tawa taa na pa mpaa. ⁹ ɪlɛna Sowari cɛkɛna sɪ ɪ kɔ yoo taa na waali. Mpuɔɔɔ ɪ lɛsa ɪsɛɣɛli yoolaa taa yoolaa na pɛlɛ pɔ yookina Silii nyɔma. ¹⁰ Pɔ kaasa mpaa ɪlɛna ɪ yɛlina pɛlɛɣɛ ɪ neu Apisayi sɪ pɛlɛ pɔ yoonaa Amoni nyɔma. ¹¹ Na ɪ heeli-ɪ sɪ: Ye Silii nyɔma ɪ kpila-m, ɪlɛ n kɔɔ na ɪ sɔna-m, yaa ye Amoni nyɔma kpilina nyɔ, ɪlɛ mɔɔ kɔɔ na mɔ sɔna-ɪ. ¹² Tɔɣɔ apalɔv na tɔ kaasi ta tɔɣɪ ta yɔlaa na ta ɪsɔ acalɛɛ tɔɔ. ɪlɛ Tacaa ɪ la ɪ luɣu nyɔntɔ.

¹³ Mpuɔɔɔ Sowari na ɪ yɔlaa pa sɔv Silii nyɔma tɛɛ sɪ pɔ yookina-wɛ na pɛlɛ pɔ tu casɔlɛ. ¹⁴ Amoni nyɔma nɔɔ nawa sɪ Silii nyɔma sewaa, ɪlɛna pɛlɛ pɔ tu-tɛ na pɔ sɔv ɪcatɛ. ɪlɛna Sowari mɛli na ɪ kpe Yosalem.

¹⁵ Sili nyéma nawa si lseyeli nyéma këla-we, ðena pá koti pa yoolaa tótó. ¹⁶ Mpróyú wulav Hatəsee tilaa na pá yaa lfəlati pəyɔ waali Sili nyéma ləlaa na i yoolaa wulav Sopaki kpaɣa-we na pá tee Helam. ¹⁷ Pa heela-təyi Tafiti, ðena í koti lseyeli yoolaa təna na pá tesɪ Yaatanɪ na pá polo Helam. Mpróyú Sili nyéma taɣana pa ti na pá na Tafiti pá suli na pá yoo. ¹⁸ Ama pa kuu-tɛye lseyeli nyéma isentaa, na Tafiti ku yoou keekɛnaa nasətosɔ na nunɔwa (700) paasənlaa na kpaɣanəŋ caɣalaa ke iyisi nule (40000) na í ku pa yoou wulav Sopaki.

¹⁹ Mpróyú Hatəsee waali awulaa səkpema nawa si lseyeli nyéma ku pa yəlaa ke səsəm, ðena pá polo na pá na-we pá ciiki na pá lakɪ-weye təmle. Sili nyéma ta pəsɪ tótó si pá səna Amoni nyéma.

11

Tafiti na Pasepa pa təm

¹ Pənaɣa sikaa na pá tala waato wei awulaa tɛki yoou tɔ, ðena Tafiti kusi i yoolaa wulav Sowari na lseyeli yoolaa təna si pá polo pá ku Amoni nyéma təna na pá lɛki Lapa icate. Ama Tafiti maɣamaɣa ta polo.

² Mpróyú koyaku nakuli Tafiti luna təhəntəle ke taanaɣa, na í cɔki kutuluɣu pata tɔ. ðe i loosa alv nəɣɔlv i sɔki lvm nte, na i isentaa luwa pə tu fei. ³ Mpróyú i tilaa na pá pɔsɪ i tɔ. ðena pá cɔ-i si lliyam pɛelɔ Pasepa ké. I paalv kele Hiti tv Yulii. ⁴ Ntəna í tili na pá pona-i alv ɪni na í sɔna-i na ílé í məli i te. Pəyele i ka tɛma isətv nav nté kpakpaa na í la asilima keelɔvɔ kətaya.

⁵ Alv nawa i ti na teu ðena í tili na í heeli Tafiti.

⁶ Mpuɣule Tafiti tilaa na í heeli Sowari si í yele Hiti tv Yulii na í kɔ.

ðena Sowari náa yele Yulii. ⁷ Yulii kəma ðena Tafiti pɔsɪ-i Sowari na yoolaa na yoou pa alaafəya tɔ. ⁸ Mpróyú Tafiti heela Yulii si: Polo nyá te na í heesi.

Yulii luwa ðena wulav lapɪ-i kucɔɔv na pá pona-i. ⁹ Ama ílé i ta sɔv i te. I na wulav taŋlaa pa həntəna nənəɣɔ tee. ¹⁰ Mpróyú pa taɣasa-təyi wulav na ílé i pɔsɪ-i si: Anɪ n luna mpaav ké. ðe pepe tɔ ké n ta sɔv təyaya? ¹¹ Mpróyú Yulii cɔ-i si: Isə atakaa na Yuta na lseyeli nyéma təna həntəyi coka taa ké. Ma caa Sowari na i waali nyéma ná we nyutv taa. ðena máa sɔv ma təyaya taa na má təyɔ na má nyɔ, na má həntəna ma alv na? Ma tuuna-ŋ si ma kaa la mpv. ¹² Ntəna Tafiti heeli-i si: Tɔv, heesi saŋa, cele ðe maa yele na í məli.

ðena Yulii caya. ¹³ Mpróyú Tafiti yaa-i i te na í təyɔ na í nyɔ na pá ku-i. Paa na mpv, ahoo yuwa tɔ, i ta polo i te, í na taŋlaa pa həntəna.

¹⁴ Tev fema ðena Tafiti ŋmaa Sowari ke takəlaya na í tilina-keye Yulii maɣamaɣa ¹⁵ si pá teləsɪ-i timpi yoou haŋa teu tɔ na pá yele-i na pá ku-i.

Pasepa paalv Yulii səm

¹⁶ Sowari nyala icate, ðena í pona Yulii ke timpi yoolaa taa yoolaa taŋaa tɔ. ¹⁷ Mpróyú icate nyéma luwa na pá yooa Sowari na i nyéma na pá ku Tafiti yoolaa paɣale na pá kpeŋna Yulii na pá ku tótó. ¹⁸ ðena Sowari ŋmaa Tafiti ke takəlaya na í keesi-i pə təna mpi pə lapa təyoole tɔ. ¹⁹ Mpróyú Tafiti lela tillu ke heeluɣu si: Ye í keesa wulav ke ta cakəle təm ke cəne, ²⁰ ntanyɪ pááná ka kpa-i na í yəɣɔti si pepe tɔ ké tə sɔv icate tee si tə yookina-te. Anɪ tə nyəmaɣa si icate nyéma tɔki nyémá. ²¹ Mpróyú alv ka kɔna Ketiyəŋ pəyalv Apimelɛki. Tɛpɛsi icate tee ké i ka sɔv mpv na alv yaya-i namle həɣɔlvɔv na kolɔŋa nyuɣv taa. ðe pepe tɔ ké tá kpətəna kolɔŋa ke mpv? ðe n cɔ-i si nyá pəyalv Yulii ná səpa tótó.

²² Mpróyú tillu keesa Tafiti ke nti Sowari keesa-i tɔ si: ²³ Kolontunaa mpe pa kpila-tuɣv. Pa lu-tuɣv kulw ke tawa taa na taa təɣəni-we na tɔ tana-weye pa icate nənəɣɔ. ²⁴ ðena kolɔŋa tɔ səŋlaa náa tɔ-tuɣv nyémá na pá ku ta taa paɣale. Halɪ nyá pəyalv Yulii ná səpa tótó.

²⁵ Tənaɣale Tafiiti cəwa tillu si: Polo na ń heeli Sowapɪ si, paa pə kɔwa ɪ yəlaa tə pə taa kəli-ɪ caalɔyɔ. Pə wɛɛ ké si ɪ polo ɪcate təw na toŋ na ɪ kəli-tɛ. Nyaa polaa ń tasa-ɪ m̀p̀ɔ́ỳ apalɔtɔ.

²⁶ Yulii alɔ nuwa si ɪ paalɔ səpa, ɪlena ɪ wii-ɪ. ²⁷ Ləyaya tɛma, ɪlena Tafiiti tili na ɪ kpaɣa alɔ na ɪ lɔli-ɪ apalɔ pəyaya. M̀p̀ɔ́ỳ Tafiiti kulapəwɔ nti tə ta maya Tacaa.

12

Natan heeliyi Tafiiti ke ɪ saləka tɔyɔ təm

¹ M̀p̀ɔ́ỳ Tacaa tila Iso kuyəɣətɔtɔ teləsɔlɔ Natan ke Tafiiti kin na ɪ heeli-ɪ si: Apalaa napəli paa wɛna naale ke ɪcate kulɔmtəle taa, lelo ke toŋ tɔ na lelo ke konyəntɔ. ² Toŋ tɔ inɪ ɪ ka wɛna naaŋ na heeŋ ke səsəm pə fɛi nyənɔyɔ. ³ Hewaya kulɔmaya ke konyəntɔ náá wɛna na ɪ təkɪ, na ká na ɪ piya pa wɛɛ na pá təkɪ na pá nyəkɪ təntəmle, na ká həntəyɪ ɪ tate taa na ɪ nyənəyɪ-ke ɪsu ɪ pɛelɔ. ⁴ M̀p̀ɔ́ỳ kuyaku nakɔli ɪkəm kəma toŋ tɔ inɪ na ɪ la ɪ tɔla pətətəle, na ɪ kisi a taa ké ləsɔyɔ si ɪ lakəna ɪkəm inəyɪ m̀v̀llɛ. Na ɪ kpa konyəntɔ hewaya ŋke na ɪ ku-ɪ.

⁵⁻⁶ Tənaɣale Tafiiti páná huuwa kpakpaa tɛfaa na ɪ tɔ si: Ma tuuna Tacaa si yɔlɔ wei inɪ ɪ lapa mpɔ tə pə wɛɛ si ɪ fɛli heeŋ liyiti ke yaasi wei ɪ lapa mpɔ na ɪ fɛina pətətəle tɔ. Pəyele pə tu m̀v̀na pá ku-ɪ ké. ⁷ Ntɛna Natan si: Nyayale yɔlɔ inɪ. Iseyeli Iso Tacaa yəɣətɔa si inɪ ɪ kpana-ŋ Iseyeli nyéma wulaw na ɪ ya-ŋ Sayuli niŋ taa ⁸ na ɪ ha-ŋ təyaya na alaa na ɪ tɔ nyá niŋ taa ké Iseyeli nyéma na Yuta nyéma. Ye n ka heela-ɪ si pəle pə ta təw-ŋ ɪ ka səsəsa-ŋ. ⁹ Pepe təw ké n nyəna Tacaa təm ke yem na ń la mpi pə ta maya-ɪ tɔ? N ku Yulii na Amoni nyéma layate, na ń kpaɣa ɪ alɔ. ¹⁰ Timpi n nyəna-ɪ yem ke mpɔ na ń kpaɣa Yulii alɔ tɔ, yoo kaa hatələna nyá təyaya tətɔ. ¹¹ M̀p̀ɔ́ỳ Tacaa tasaa si: Maa yele na nyá piya taa nəɣəlɔ wakəli nyá laŋle. Maa ha nəɣəlɔyɔ nyá alaa ke nyá ɪsɛntaa na ɪlé ɪ sɔvna-wɛ na ilim na pə ɪsələ. ¹² Nyá ŋmɛlaa ké na n la nəɣəlɔ ta na. Ama ilim taa ké maa la ma nyəntɔ na Iseyeli nyéma təna na.

¹³ Tənaɣa Tafiiti tɔma si: Ma wakələna Tacaa ké. ɪlena Natan náá təm-ɪ si: Tacaa husa nyá ɪsəyətɔ, n kaa tasa səm. ¹⁴ Ama timpi n yelaa na Tacaa kolontunaa kpa ɪ təw na pá ni pɔntɔ tɔ, pəyaya ŋka pə lɔla-ŋ tə ŋke kaa səna.

¹⁵ M̀p̀ɔ́ỳ Iso kuyəɣətɔtɔ teləsɔlɔ Natan kpema ɪ tɛ.

Pasepa pəyaya səm

M̀p̀ɔ́ỳ Tacaa yelaa na kutəŋ səsəw nakɔli ku kpa Yulii lelu pəyaya ŋke. ¹⁶ M̀p̀ɔ́ỳ Tafiiti həká nəɣɔ na ɪ sələmi Tacaa ke pəyaya ŋke ka təw. Ateyɛ ɪ həntaya paa ahoɔ nna, nyaalɔyɔ fɛi. ¹⁷ ɪlena ɪ təyaya səsaa kaana-ɪ si ɪ kulɪ atɛ ɪ ta tisi. Pécó ɪ kisa təɣɔ. ¹⁸ ɪlena pəyaya si kuyaku naatosompəɣələyɔ nyəŋku wule. Ama Tafiiti waali nyéma nyamna-ɪ ka səm təm ke heeluyɔ. Mpi tɔ, pa mayasaya pa taa ké si, wɔsasɪ taa kele tə yəɣətayana-ɪ ɪ ta cə, ka laalaa na ká sí ɪsəntɔ tə ye tə heela-ɪ ɪ laŋle ká tɛsɪ wakəlɔyɔ tətəɣətəɣɔ. ¹⁹ ɪle Tafiiti nuwa pa welətəyɪ təmayale, ɪlena ɪ cəkəna si pəyaya səpa. Ntɛna ɪ pɔɔsi-wɛ si: Ka səpaya? Pɛle si: ɛɛ.

²⁰ Tənaɣale Tafiiti kula atɛ na ɪ sɔ lɔm na ɪ layasɪ wontu. ɪlena ɪ sɔv Tacaa təyaya taa na ɪ həntɪ-ɪ atɛ. ɪ mələ təyaya ɪlena ɪ yəɣətɪ na pá kəna-ɪ təɣənaya na ɪ təɣɔ. ²¹ Mpɔyɔle ɪ waali nyéma pɔɔsa-ɪ si: Wentɪ n lapa mpɔ tɔ, tə tapɔyɔ suweyele? Pə təká pəyaya ke kutəku ka ta sətə ɪlena ń məli n wiiki na ń kisiyɪ təɣɔ. Pə məlaa na pəyaya si ɪlena ń kulɪ na ń naali təɣɔ na? ²² Ntɛna Tafiiti cə-wɛ si: Ma wiikaya na má həkəyɪ nəɣɔ ke mpɔ tɔ na má tɛləyɪ ké si ntanyɪ Tacaa ká ná ma pətətəle na ɪ waa-ke. ²³ Təw, nəɔnɔw ka səpa tɔ, pepe təw ké maa tasa nəɣɔ həkɔyɔ? Anɪ ma kaa pəsɪ na má tayani-keɣɛ kusɔyɔ. Ama máá tɛna na má polo ka kin. Təfɔ ka fɛi si ka tasəyɪ məlɔyɔ ke ma kin tətɔ.

Salbməŋ lɔlɔyɔ

²⁴ M̀p̀ɔ́ỳ Tafiiti heesa ɪ alɔ Pasepa laŋle na ɪ kpətəna-ɪ na ɪ lɔli apalɔpəyaya na ɪ ha-keɣɛ hətɛ si Salbməŋ, na Tacaa luyɔ sɔv-keɣɛ teu. ²⁵ ɪlena Tafiiti cɛle-keɣɛ Iso kuyəɣətɔtɔ teləsɔlɔ Natan na ɪlé ɪ ha-keɣɛ hətɛ si Tacaa sɔla-ɪ.

Lapa icate leekuyv
(*Kvtasvtn I 20:1-3*)

²⁶ Tafiiti yoolaa wulav Sowari ka tama Amoni nyéma icate səsəəle Lapa. Waatu wei i leeka-te ²⁷ ilena í tili na pá heeli Tafiiti si: Ma teesa lum həyóluyv icate ke leekuyv. ²⁸ Mpu tə, kreyeli yoolaa mpa pə kaasaa tə na ř kəə na ř mu-te. Pə taa kəə na má suv tə taa na pá məli-m sam. ²⁹ Mprúyú Tafiiti kreyela yoolaa na pá kra Lapa təə na pá leeki-te. ³⁰ Ilena Tafiiti kuli tə wulav kawulaya ntenuyv. Wola ke pa lupa-ku, ku yuv we isu kiloona hii na naanowa na liyiti ke mpv, na pá tv ku təə ké liyitee pəe. Mprúyú pa tema-kuv Tafiiti nyuvv na í kuu icate taa ké wontu tuutuuma tətə. ³¹ Pə kaasa icate yəlaa ilena í tv ləlaa ke kaafəntanaa təmlə na ləlaa ke nyəgətv halənav na ləlaa ke tawa təma na ləlaa ke pilikinaa wərv. Mprúyú Tafiiti lapəna Amoni icate təna. Ilena í na i yəlaa pá məli Yosalem.

13

Tafiiti piya acaalətv

¹ Pəle pə waali acaalətv lapa wulav te. Tafiiti pəyalv Apəsələm ka wəna neu alv nyəñ nəyəl v na pá yaaki-i si Tamaa na i isentaa luwa teu. Mpuvle Apəsələm neu yətəte nyəñ wei pa yaa si Amənəñ tə i luyv suv Tamaa in. ² Amənəñ ka səəla i neu inəyi haləna í can í tv i təyi kvətəñ ke i təm taa. Mpi tə, pəelə in i taa nyi apalv, ilə pu we Amənəñ ke kate si í tokina-i. ³ Amənəñ taapalv nté Tafiiti taalv Samma pəyalv Yonatar. Ilə i ka ké yulv layatv ké. ⁴ Mprúyú ilé i pəəsa-i si: Pepe təə ké halv nyəya wulav pəyalv taka na paa tanañ řku ř tən taasi ke mpv? Mpuvle si: Ma səəla ma taalv Apəsələm neu Tamaa ké. ⁵ Ntəna Yonatar si: Cəsi isu pə wuki-ñ, na nyá caa í kəma-ñ wiiluyv, ilə n təmi-i si í yele na nyá neu Tamaa kəə na í lá təyənaya ke nyá isentaa na í tv-ñ na ř təyə.

⁶ Mprúyú Amənəñ cəsaa si pə wuki-i na í hənti na wulav polo-i wiiluyv. Ilena Amənəñ sələmi wulav si: Hai, ma caa si ma neu Tamaa í kəə cəne na í tv-m kakalasi naale na í cəle-m na má təyə.

⁷ Ntəna Tafiiti tili na pá heeli Tamaa si í polo i taalv Amənəñ nan taa na í lapv-i təyənaya.

⁸ Mprúyú Tamaa pola Amənəñ nan taa na í mayana Amənəñ həntaa, na Tamaa la somtu na í huvti na í tv kakalasi, ⁹ ke tənə in na í kuuli na í su Amənəñ na í kisi təyəv. Ilena Amənəñ tə Tamaa si: Ləsi yəlaa təna, na pa təna pá lu. ¹⁰ Mpuvle Amənəñ təma Tamaa si: Kəna-m təyənaya řkəyən nan taa na má təyə ilə.

Ilena Tamaa kraya kakalasi nsi na í pona Amənəñ nan taa. ¹¹ Pəelə su-i təyənaya, ilena Amənəñ tək i niñ taa na í təmi-i si: Ma neu, kəə tə suv. ¹² Ntəna pəelə si: Aai, taa wakəli-m ma taalv. Iseyeli nyéma u laki mpv. Ilə taa la acaalətv nti. ¹³ Ye n lapa mpv leye maa su ma fəelə? Pəyele nyá pəsi lseyeli taa acaaləñ taa ləñkv. Polo ř sələmi wulav, paa pə la isəna i ka tisi na má saa-ñ.

¹⁴ Ama Amənəñ ta nuna-i. Mprúyú i kpipa Tamaa na tən na í wakəli-i. ¹⁵ Təyənaya Amənəñ luyv lu-i na i taa kraña-i na pə kəli isu i ka səəla-i tə, na í təyən-i si í lu. ¹⁶ Ntəna pəelə ma kapuka si: Ha, n təyənəyi-m mpv tə n səsəy i sayatv ke nti n tema-m lapv tə tə təə ké.

Ama Amənəñ ta nu. ¹⁷ Mprúyú i yaa təmlə tv na í heeli-i si: Təyən i alv inə na í lu na ř kaləsi nənəyə.

¹⁸ Ilena təmlə tv ləsi-i awalv na í tək i na í kaləsi.

Pəelə in i ka suu řkpalasi capa kvəəəəlv ké isu awulaa pəelaa mpa pa ta saata tə pa suuki tə. ¹⁹ Təyənəyale Tamaa cəla i capa na í tv i nyuvv taa ké təlvma na í te nyuvv na í makv kapusi na í tək i. ²⁰ Tamaa taalv Apəsələm na-i, ilena í pəəsi-i si: Nyá taalv Amənəñ wakəla-ñ ke? Ma neu, su. Taa suli təm ntəyi krayan na ř yaa-təyi pulv, nyá taalv ké.

Ilena Tamaa saali Apəsələm təyənaya taa isu katayəlaya. ²¹ Mprúyú wulav nu pə tənəyə mpv na pááná kra-i səsəm. ²² Ilena Apəsələm haya Amənəñ na i taa. I tasəyi-i yəyətənav ke mpi pə təə i wakəla i neu tə.

Apəsaləm kowa Amənəŋ

²³ Pusi naale sikaa ile pa kəəki Apəsaləm heeŋ huntu nté timpi pa yaa si Paali-Hasəə təyɔ Ifəlayim. Ilena Apəsaləm yaa wulav pəyalaa tənaya təyɔ. ²⁴ Mprɔyɔ i polaa na í heeli wulav si: Ta caa, pa kəəki ma heeŋ huntu. Ile ma caaki si nyana nyá waali nyéma təna í kəə na tɔ təyɔ pə acima. ²⁵ Ilena wulav tɔ si: Aai, ma pəyalɔ, ta təna tə kaa polo, pə taa kəə na tɔ sukɪ-ŋ səyɔla kə yem.

Mprɔyɔ Apəsaləm caala-i, ilena wulav kisi təsayasaya na í lapi-i pə lapa wulee. ²⁶ Ntəna Apəsaləm si: Ile yeke na ma neu Amənəŋ təŋ-tv. Wulav si: Pepe tɔ kə n caa si í polo nyá tɔ?

²⁷ I caala wulav kə teu, ilena ílé i yeke na i pəyalaa təna polo. Haləna pə kpeŋna Amənəŋ mayamaya.

²⁸ Mprɔyɔ Apəsaləm heela i təmle nyéma si í paasəna teu, na pə kəma na Amənəŋ haya solum na má heeli-me si í ku-i, ile í ku-i, í taa nyá, ma heelina-me. Mpu tɔ, í kaasi mə ti na í təyɔ apalvɔ.

²⁹ Waatu wei Amənəŋ haya solum, ilena Apəsaləm təmle nyéma la teitei isu i ka heeluyu-we tɔ. Na wulav pəyalaa təna kulɪ na paa wei í kra i kraŋaya tɔ na í se.

³⁰ Mprɔyɔ pa tayasa wulav kə kpakpaa si Apəsaləm kowa i pəyalaa təna pə ta kaasi paa kulɪm. Pəyele pəle pa we mpaav na pá təŋa kpente. ³¹ Tənyalɛ wulav kula kpakpaa na laŋwakəlle na í cəli i wontu na í hənti atɛ na i waali nyéma náá cəli pəle pa nyəntv tɔtɔ.

³² Mprɔyɔ Tafiiti taalv Samma pəyalv Yonatari təma si: Ta caa, Amənəŋ tike kə pa kowa, pə taya nyá pəyalaa təna. Apəsaləm ka haya-i na i taa kə timpi i ka wakəla ílé i neu təyɔ.

³³ Ile wulav, taa huɣuti lotu si nyá pəyalaa təna səpəna, Amənəŋ tike kə. ³⁴ Mprɔyɔ Apəsaləm sewa.

Wulav taŋlv kusa isɛ kə kpakpaa, ile i na samaa na i waali tɔ keke puɣv cəlv mpaav taa.

³⁵ Tənyalɛ Yonatari təma si: Aŋha, wulav, nyá pəyalaa tapəna nté isu ma heeluyu-ŋ tɔ.

³⁶ Yonatari nəyɔ ta tiita atɛ, ile wulav pəyalaa tapayalɛ, na pá tvli nəəsi na pá wii təkpuo na wulav na i waali nyéma pəle pa luki isəlvɪm.

³⁷⁻³⁸ Apəsaləm ka sewa tɔ Amihuti pəyalv Taləmayi wei i ka kə Kesuli wulav tɔ i tɛyɛ i ka polaa na í caya pusi tooso. Na Tafiiti náá wiiki i pəyalv Amənəŋ tɔ kə tam. ³⁹ Wulav kəma na í heesi i ti laŋle kə Amənəŋ səm tɔ, ilena í yeke Apəsaləm kuɣv təm kə pɛekuvɔ.

14*Apəsaləm məlvɣv kə Yosalem*

¹ Mprɔyɔ Tafiiti yoolaa nyuvɣv tv Sowari cekənaa si wulav haya Apəsaləm na pááná. ² Ilena í tili timpi pa yaa si Tekwa tɔ na pá kəna-i alv layatv nəyɔlv na í heeli-i si: Cesi isu nyá laŋle wakəlaa na n suu ləyaya wontu isu yvlv cakuvɣv ləyaya na pə taŋi tɔ, ile taa sayalı nim. ³ Na í keesi-i təm nti i ka yəyɔti wulav kiŋ tɔ. ⁴ Mprɔyɔ alv inu i pola wulav tɛ na í hoti i tɛɛ na í tɔ si: Hai, ta caa, ya-m. ⁵ Ntəna wulav si: Pepe lapa ye? Ntəna alv si: Hai, ta caa, ma paalv səraya na pə yeke-m leelu. ⁶ Pəyele maa wəna apalvpiya kə naale. Mprɔyɔ si yoo taalɛ, nəyɔlv fei si í loli-si. Ilena ləlv kv i taapalv. ⁷ Tənyalɛ ma nyéma təna kulaa na pá səŋ ma tɔ si má yeke na pá kv kulv. Si paa kulv inu i ka kraɣana i caa wənav, isu pa kv-i. Isəle kulvmtəle nte tu kaasa-m təyɔle pa tɛsəyɪ nanɣvɣv. Pə kaa kaasi ma paalv kə pəyaya ŋka paa yaakəna i hətɛ təyɔ tɛtv taa.

⁸ Ntəna wulav si: Kpe nyá tɛ na má paasəna nyá təm. ⁹ Mpuɣvle alv cə-i si: Paa mpi pə lapa pə wɛɛ ma na ma caa təyaya ta təm pə taa wɛɛ nyá na nyá təyaya mə nyəntv. ¹⁰ Mpuɣvle wulav təma si: Ye nəyɔlv laki nyá təm kə təm nti tə taa, ile n kəna-i ma kiŋ, i kaa tasa-ŋ tokinav. ¹¹ Ntəna alv tasa si: Ta caa wulav, tuuna nyá Isə Taca si yvlv lɛɛtv inu i kaa kv ma pəyaya na pə yeke ncaale. Mprɔyɔ wulav ná tuuwa si: Na Isə, nəyɔlv kaa kraɣa nyá pəyalv tɔ kə nyulvɣv.

¹² Mpuuyule alu si: Hai, Tacaa, yele na má tasa tòmuyú kulòmuyú ke yóyótuyú. Uena wulav si: Yóyóti. ¹³ Kelena alu tó si: Na pepe tóó ké n caa n wakeli Isó yélaa ke mpu? Mpi tó, nyá kóna nyá ti tòm ke timpí nn caaki si n málóna nyá pəyaya nka n təyónaa tó. ¹⁴ Ta tóna tu si teitei ké isu pa pəlyu lóm ke ate na pə feli kpaav tó. Ama Isó naa kyi, ílé i caaki ké si pá hólí suulu ke wei pa ləwa tó na pá málóna-i. ¹⁵ Tacaa, nənənə ma kəm isəntə tó, ma ta kəə yem, nyá yélaa nyaasəna-m. Pə tóó ké ma kəma si má yóyótəyóna-n na ntanyi n ka tisi. ¹⁶ N ká mu ma tòm na n ya-m mpa pa lukí si pá kpiisi ma na ma pəyaya si tə taa na Isó kpancoou tó pa niñ taa. ¹⁷ Ma tu ma taa si nyá tòm ka yele na má héesi. Mpi tó, Tacaa, n wée ké isu Isó isətaa tillu. N faki kúpantv na isayatu. Nyá Isó Tacaa í wée nyá waali.

¹⁸ Mpuuyú wulav tóma alu si: Taa nmesí-m nti ma pəəsəyi-n isəntə tó. Alu si: Yee, yóyóti ma ce. ¹⁹ Uena wulav si: Isəntə Sowari nəyó feli tòm tənə tə taa? Ntəna alu si: Hai ta caa wulav, ma tuukina-n si ntənkpeesaya feli. Tampana yaa, nyá təmle tu Sowari tóna-m təmle tənə na í heeli-m tə tóna nti ma yóyótəyi isəntə tó. ²⁰ Sowari tuka ituule ke mpuuyú si n ká cekəna na n málóna Apəsalm. Mpi tó, n ké ləmayasəle tu ké na n nyəma pə tóna mpi pə lakí tó isu Isó isətaa tillu.

²¹ Pəle pə waali ké wulav tóma Sowari si: Tòm nti tə təma, polo na n kóna Apəsalm.

²² Tənyale Sowari hota wulav nəhəe tée ké kpaakpa na í kooli-i kúpantv. Uena í tó si: Hai, Tacaa, saña nté ma nawa si n hola-m suulu ke timpí n tisuyú ma tòm tənə tó.

²³ Mpuuyule Sowari tée Kesuu na í kóna Apəsalm ke Yosalem. ²⁴ Kelena wulav si: Apəsalm í caya i təyaya taa, má na-i ta isə í taa suli.

Uena Apəsalm məli i təyaya, i na wulav paa naaki təma.

Tafiti na Apəsalm pa ciikuyú

²⁵ Nəyól ta hañna Apəsalm ke teu ke Isəyeli tóna taa. I nmatv tóna ka tewayə, i tiili feli paa kpətiya mayamaya. ²⁶ I ka wəna nyəsí ke səsəm ké, na pu wée si pá hóm-i paa pənyaya nka. Mpi tó, i nyəsí í kəma si wə yuñ ké. Ye pa hóm-a si yuñ wée ki kiloona naale na həyóluyú isu wulav mayasəlaya wəw tó. ²⁷ Apəsalm lula apalupiya tooso na alupəyaya kulómaya. Pa yaa-ke si Tamaa, ka isəntaa ka luwaya.

²⁸ Mpuuyú Apəsalm caya pusi naaleye Yosalem. Ue í na wulav paa keesiyi təma. ²⁹ Uena í yaa Sowari si i tiliyi-i wulav kin na ílé i kisi, na í tasa-i yaav ke tòm naale nyəm na ílé i kisi tótó. ³⁰ Ntəna Apəsalm tó i təmle nyəma si: Sowari taale nté ma nyənte kəñkəñ taa, í polo na í sə-təye kəkə.

Uena pəle pa polo na pá sə-təye kəkə. ³¹ Mpuuyule Sowari pola Apəsalm təyaya taa na í pəəsí-i si: Pepe tóó ké nyá təmle nyəma səpa ma taale ke kəkə? ³² Kelena Apəsalm si: Ma tila nyá waali ké tòm payale si n kəə na má tili-n wulav kin na n pəəsí-i si pepe tóó ké i tila ma waali ke Kesuu? Pu kəla teu si má saali tóna. Ma caa si ma na wulav tó ná na ye ma lapa-i isayatu nti i kv-m.

³³ Mpuuyú Sowari ná polaa na í heeli-təyi wulav. Uena wulav yaa Apəsalm na í kəə na í hənti wulav ke ate na ílé i wayali-i.

15

Apəsalm kuluyú ke wulav tó

¹ Pəle pə waali ké Apəsalm hika yoou keeke na kpañanəñ na tanlaa ke nule na naanowa (50). ² Tanan tanan ke Apəsalm lukaya ləñ na í puki icate nənəyó səsaya mpaav kpeenə, ye nəyól hika tòm si i puki wulav təye huule, ule i yaa-i na í pəəsí-i si: Icate nteye n luna? Ye ílé i cə-i si: Ma ké Isəyeli kpekəle tənə tó tu ³ ule i təm-i si: Nyəni, n wəna tampana ké. Pəcó ye n pola wulav tə nəyól kaa paasəna-n.

⁴ Kasa, ye maa kəna huulv ntə, ma kin nté tòm nyəma ka kəñyaya na ma tayanəyi pa təmnaa.

⁵ Ye yulu í kpətəyóna-i si i həntəyi ate ule i kpiipi-i na í wayali-i.

⁶ Mpróyú Apəsalóm lakaya Iseyeli nyéma təna mpa pa pukayana təmnaa ke wulav te tə. Na Iseyeli nyéma lanja heekayana-i ké.

⁷ Pənaɣa liyiti nyəhka taa ké Apəsalóm təma wulav si: Tacaa, yele na má polo Hepələn na má lá kətaɣa hka maa su Tacaa ke nəɣə si maa lapɪ-i tə. ⁸ Mpi tə, waatu wei maa we Kesuu təɣə ma su Tacaa ke nəɣə si ye i yelaa na má məli Yosalem, inəɣi maa la təmle. ⁹ Ntəna wulav si: Polo.

Ulena Apəsalóm kuhi na í tɛɛ Hepələn. ¹⁰ Mpuɣule Apəsalóm tila tillaa ke mukaya ke Iseyeli tetv təna taa si ye pa nu tutuyi ile pa yəɣoti si: Apəsalóm kele wulav na í we Hepələn. ¹¹ Yosalem nyéma ka su-i yəlaa n̄m̄n̄nȳv (200) pɛle pa nuna-i teu ké, pa ta cəkəna nti i həkaa tə.

¹² Waatu wei Apəsalóm lakaya kətasi, ilena í tili na pá yaa Kilo tv Ahitofeli wei i ka ké Tafiti səpaari tə. Mpróyú samaa huka səsəm ke i kin na pá tənna wulav aɣaya ke cəɣav.

Tafiti sewa ke Yosalem

¹³ Mpróyú nəɣəlv kəma na í ci Tafiti ke səkpalyv si: Iseyeli yəlaa kɛɛsa ɪse na Apəsalóm tə. ¹⁴ Ulena Tafiti yəɣoti i waali nyéma təna mpa paa we i kin ke Yosalem tə si: I kuhi na tɛ se, təfə Apəsalóm u yeki-tv. I la təcav, ye pə taɣa mpv i ká tuti-tv na í kv ɪcate nyéma təna. ¹⁵ Ntəna wulav waali nyéma tə si: Ɛɛ, Tacaa tu la tə təna nti n heeliyi-tv tə.

¹⁶ Mpróyú wulav na i təɣaya nyéma təna pa luwa, na í kaasi alaa naanəwa si pɛle pá tan təɣaya.

¹⁷ Wulav lu mpv ilena i yəlaa təna tv i waali na pá səh təɣaya kantəkaya nyəhka kin. ¹⁸ Mpróyú i təmle nyéma təna na i tanlaa təna tv-i hekv, na Katɪ yoolaa náá kəw yəlaa nasətoso (600) na pá tɛɛ-i nəɣə. ¹⁹ Mpróyú wulav pəsa Katɪ yoolaa nyv̄v tv Itayi si: Pepe təw ké mə kəma ta kin tətə? I məli Apəsalóm cəlv. Mpi tə, mə ké cəsəlaa ké i ta ké tetv nyéma. ²⁰ Anɪ nəw̄nəw̄ kele i tapa, ilena máá kprakəyi-meyɛ kprakraa na má cəkəna. Pécə ma mayamaya ma ta nyi ma təpote. Mp̄v tə, í məli. Tacaa í paasəna-me na í la-meyɛ kɔpantv.

²¹ Tənaɣale Itayi cə wulav si: Ma tuuna Iə na nyá si: Timpi n ka polo tə tənaya tu polo, paa səm mayamaya tu si. ²² Ntəna wulav tə Itayi si: Ye mpv tɛɛ nəɣə.

Ulena Itayi na i yəlaa təna na i piya təna pá tɛɛ nəɣə. ²³ Mpróyú wulav na i yəlaa pa tv mpaav na pá tɛeki. Ye i tala ɪcate nte, təle tə yəlaa pəli ɪsəlv̄m na pá makɪ kapusi. Ulena wulav náá tɛɛ Setəlv̄n̄ ləv̄v na i yəlaa náá tənna wulaya tetv təw təw. ²⁴ Kətvlv Satəki na Lefii nyéma mpa pa səɣəlaya Iə atakaa tə paa we tənɛ inɪ tətə. Mpróyú pa su Iə atakaa na Apiyataa səhna na yəlaa tənna luv̄v ke ɪcate taa. ²⁵ Ulena wulav tə Satəki si: Məhna Iə atakaa ke ɪcate taa. Ye Tacaa ká hvlv-m suulu, i ká mələna-m na maa tasa-i nav̄v ke i lonte taa. ²⁶ Ama ye i ka tə si: Aai, maa caaki-ɪ, ile í la-m ɪsəna i caaki tə.

²⁷ Mpróyú wulav tasa Satəki ke heeluyv̄v si: Nyana nyá pəyalv Ahimaasi na Apiyataa pəyalv Yonatan̄ í mələna lan̄hvlv̄mle ke ɪcate taa na í feɲiyi. ²⁸ Tu tan̄ wulaya tetv pəɣə tətəsəlenaa, na má nu ɪcate alaafəya təm.

²⁹ Mpróyú Satəki na Apiyataa pa mələna Iə atakaa ke Yosalem na pá caya təna.

Tafiti tila feɲlu

³⁰ Mpróyú Tafiti taka i ɪsɛntəw̄ ke saalaya na í wiiki na í kpaaki Olifinaa pulaya təw ké nəw̄hɛɛ kpetɛ. Na i waali nyéma náá takɪ pɛle pa ɪsɛntəw̄ na pá wiiki mpv tətə. ³¹ Ulena pá kəw pá heeli wulav si Ahitofeli tənna Apəsalóm. Ntəna Tafiti si: Hai, Tacaa, wakəli Ahitofeli layatv.

³² Waatu wei Tafiti tala pulaya nyv̄v̄v taa timpi pa səeki Iə tə, ile i taapalv̄v na i layatv̄v tasvlv̄v Akii tv Husayi kəmayale na lan̄wakəlle na i capa cəlaa na i nyv̄v̄v na tetv. ³³ Ntəna Tafiti si: Ye n tənəɣi-m pə kaa waasi-m. ³⁴ Məli ɪcate taa na n̄ heeli Apəsalóm si n ka ké ma təmle tv ke ləh̄v̄v ké, ile nəw̄nəw̄ n caa si n̄ nyənəɣi inəɣi nyá caa. Waatu inəɣi n ka wakəli layatv̄v nti Ahitofeli tasəyi-i tə. ³⁵ Pəle pə paasi kətəlaa Satəki na Apiyataa pa we tənaya. Ye n nu ntiyi Apəsalóm

pa tɔɔ n polo ń heeli-we. ³⁶ Pa pɔyala Ahimaasi na Yonatan pa we tɔna, n ka tili-we na pá kɔɔ pa heeli-m.

³⁷ Ḿpɔ́yú Tafiti taapalu Husayi mela ɔcate taa ké waatu wei Apɔsalɔm kɔma tɔ.

16

Tafiti taapalaa na ɔ kolontunaa

¹ Waatu wei Tafiti tɛɛ Olifinaa pulaya nyɔɔ taa ké pɔɔ, ɔɛ Mefipaali tɔmlɛ tu wei pa yaa si Sipa tɔ ɔ kata-i keɛ na ɔ kpanasi naale. Na pá hɔka si tɔɔ ké potopotonaa ɔmɔnyɔ (200) na lɛɛɛ kɔwɔlu paɔa ke nunɔwa (100) na tuɔ peɛ lum nyɔna ke tukun nunɔwa (100) na solum huluyɔ. ² Ḿpɔ́yú wulav pɔɔsa-i si: Pepeye n lakɔna? Ntɛna Sipa si: Nyá tɔyaya nyɔma ka caki kpanasi. Ifɛpiya tɔɔna nte potopotonaa na tuɔ peɛ anɛ. Mpa pá kawa wɔlaya tɛtu taa, ɔɛ pa kɔna solum pɔnɛye lukɔtu.

³ Ḿpɔ́yú Tafiti pɔɔsa-i si: Lɛye Mefipaali wɛɛ? Ḿpɔ́yú si: Mefipaali pola Yosalem si lɛyɛli nyɔma ɔ cɛɛ-i ɔ cɔɔ Sayuli kawulaya ke pɔnɛntɛ. ⁴ Ntɛna wulav tɔm-i si: Mefipaali nyɔm tɔna pɔsa nyá nyɔm.

Ḿpɔ́yú Sipa hɔnta Tafiti ke atɛ na ɔ tɔ si: Hai, tá caa wulav, ma sama, hɔlu-m suulu ke mpɔ.

Simeyi tɔɔsɔyɔ Tafiti ke mpusi

⁵ Tafiti tala Pahulim ɔɛ Sayuli lɔlɔɔ tu wei pa yaa si Kelaa tɔ ɔ pɔyalɔ Simeyi luwayale na ɔ tɔɔsɔyɔ-i mpusi. ⁶ ɔɛna ɔ lɔɔ ɔ na ɔ waali nyɔma tɔna pɛɛ. Pɔyele ɔɛ ɔ yɔlaa na ɔ yoolaa ka tu-i hɛkɔ ké. ⁷ Simeyi nyaasaya Tafiti ké si: Polo polo ń tɛɛ, yɔlɔkulu na ɔyayɔ nyá. ⁸ Taca ɔ mɔna Sayuli wei ɔ kawulaya n lɛɛkaa tɔ ɔ na ɔ tɔyaya nyɔma pa sɔm tɔm ke nyá nyɔɔ taa. Pɔ tɔɔ ké lɔ lɛɛka nyá kawulaya na ɔ cɛɛ-keɛ nyá pɔyaya. N pɔsɔyɔ yem ké ɔsɔntɔ na ń cɔkɔ tɔ nyá ɔyayɔ fɛlɔɔna-ɔ. Mpi tɔ, n ké yɔlɔkulu ké.

⁹ Ḿpɔ́yú Seluya pɔyalɔ Apisayi tɔma wulav si: Pepe tɔɔ ké hɔya kanɛ ka tɔkɔ tá caa wulav ke mpɔ? La suulu na ń yeɛ na má seti ɔ nyɔɔ. ¹⁰ Ntɛna wulav si: Sowari na ɔ neu Apisayi mɔ tɔm suwe? Ye ɔ tɔkɔ-m lɔ heɛli-i si ɔ tu-m. ɔɛ awe ká kɔɛsɔna-i si pepe tɔɔ? ¹¹ Ḿpɔ́yú Tafiti tɔma ɔ waali nyɔma tɔna na Apisayi si: Ma tapɔyɔ tɛɛ pɔyaya ná tá kisi ma weesɔyɔ ke pɛɛkɔyɔ, hali ḿpɔ́yú Pɛncamɛ tu na? ɔ yeɛ-i na ɔ tu-m. Taca hana-i pɔ mpaav. ¹² Ntanyi Taca ká ná ma wahala na ɔ lɛɛ-i-m kɔpantɔ ke mpusi ɔɛ ɔ lɔntɛ.

¹³ Ḿpɔ́yú Tafiti na ɔ yɔlaa pa tɔyɔta pa mpaav na Simeyi náá wɛ pɔyɔ kɔɔkɔ tɔɔ na ɔ tɔna wulav mpusi tɔɔsɔyɔ na ɔ lɔkɔ-i pɛɛ na ɔ kɔsɔyɔ mɔsɔyɔ na ɔ tɔɔ. ¹⁴ Wulav na ɔ yɔlaa pa tala Yaatanɔ nɔɔ ɔɛna pá hɛɛi tɔna.

Husayi tɔna Apɔsalɔm

¹⁵ Ḿpɔ́yú Apɔsalɔm na lɛyɛli samaa tɔna pa sɔv Yosalem taa na Ahitofeli ke ɔ waali. ¹⁶ Waatu wei Tafiti taapalu Husayi tala Apɔsalɔm ɔɛna ɔ sɛɛ-i si: Mɔ na tɛtu, mɔ na tɛtu.

¹⁷ Ntɛna Apɔsalɔm pɔɔsa-i si: Anɔ nyá taapalu nte ma caa. Pepe tɔɔ ké n ta tɔɔ ɔɛ?

¹⁸ Ntɛna Husayi cɔ si: Wei Taca na yɔlaa panɛ na lɛyɛli nyɔma tɔna lɔsaa tɔyɔ ma caa tɔɔyɔ. ¹⁹ Pɔ tu wɛɛ si ɔ pɔyalɔ nyaya maa la tɔmlɛ ke teitei ɔsu maa lapɔ nyá caa ke tɔmlɛ tɔ. Ḿpɔ́yú maa la nyá.

Apɔsalɔm na Tafiti alaa pa tɔm

²⁰ Ḿpɔ́yú Apɔsalɔm tɔma Ahitofeli si: ɔ mɔyasi na tɔ ná mpi pɔ wɛ lapɔ tɔ.

²¹ Kelɛna Ahitofeli si: Sɔna nyá caa alaa mpa ɔ yɔlaa si pá taɔ tɔyaya tɔ. Waatu ɔnɔyɔ lɛyɛli nyɔma tɔna ká ná si n pɔsa nyá tɔyɔ nyá caa kolontu. ɔɛna nyá waali nyɔma náá nyɔɔ tɔɔ.

²² Ḿpɔ́yú pa sika Apɔsalɔm ke cɔkɔle ke kawulaya tɔyaya pata tɔɔ. Na ɔ na ɔ caa alaa pá sɔv lɛyɛli nyɔma tɔna ɔsɔntaa.

²³ Layatu nti Ahitofeli tasaya Apəsaləm ke waatu inu tō tu we teitei kē isu Iso yəgətəyəna. Paa Tafiiti mayamaya m̄p̄ȳ p̄u wee.

17

Husayi na Ahitofeli pa layatu tasuyv fayav

¹ M̄p̄ȳ Ahitofeli tōma Apəsaləm si: Yele na má læsi yoolaa ke yəlaa iyisi naanowa na naale (12000) na má tv Tafiiti waali ke ahoo ane. ² Ntanyu maa kpəli-tiili na í kawa na i yəlaa ya, ilena má kv-i i tike. ³ Ilena má kuu yəlaa tēna na má kōna-ŋ. Nyá kolontu í səpa, pa tēna pa mələyi nyá kin kē na yəlaa heesi.

⁴ M̄p̄ȳ Apəsaləm na Iseyeli səsaa tēna pa laŋa heena tōm nti. ⁵ Ama Apəsaləm sisa tē taa, ilena í tō si: I yaa Husayi na tē nu ilé i nyəntv.

⁶ Husayi kōma, ilena í heeli-t Ahitofeli kuyəgətvtv na í pəəsi-i si: Tu la mpv yaa isəna? Nyáa yəgətvi nyá nyəntv.

⁷ Ntēna Husayi si: Ahitofeli kuyəgətvtv tēne tē ta tēŋ pənente. ⁸ Nyá mayamaya n nyéma si nyá caa na i yəlaa pa kē apalaa kē. Pəcō pa we pāáná kē isu yulv kprakuyv təgəlaya pəyaya na ká we isəna tō. Nyá caa kē yoolu kē. Ii həntəyi yem kē ahoo. ⁹ Pə nōkaa isəntō i ŋmela ləəv yaa tiili taa kē, na ye pa kv tá taa ləlaa, yəlaa í nuwa paa tō si Apəsaləm waali nyéma kpisaa. ¹⁰ Hali səgəntv kpa tá taa apalaa mpa pa we apalvtv isu təgəlasí tō. Mpi tō, Iseyeli nyéma tēna nyéma si nyá caa kē aka. Pəyele i wēna yoolaa taa yoolaa. ¹¹ Mp̄v tō, ma tasəyi-ŋ layatu si n̄ koti Iseyeli nyéma tənaya tuutuuma. Pə kraŋav Tan na pə polo Peesepa tō. Ilena nyana we í polo nyá caa ke yoonav. ¹² Tu mayana-tiili na tē hoti i tōə isu tēv. Ie í na i yəlaa pa taa nəgəlv kaa fiti. ¹³ Ye pa sewa, na pá svv icate natəli tē taa, ile Iseyeli nyéma tēna pona ŋmusi na pá tuu icate nté na pá tiina ləəv. Hali pə kaa kaasi kolonjiya.

¹⁴ M̄p̄ȳ Apəsaləm na Iseyeli yəlaa tēna tōma si: Husayi nyəntv lapa sana na Ahitofeli nyəntv.

Pəyele Tacaá ná tv i taa kē si i wakələyi Ahitofeli layatu tasuyv mp̄əyi na pə kōna mpusi ke Apəsaləm tō.

Tafiiti sewa na í tēsi Yaatanu pəyō

¹⁵ M̄p̄ȳ Husayi polaa na í heeli kətəlaa Satəki na Apiyataa ke layatu nti Ahitofeli tasa Apəsaləm na Iseyeli səsaa tō, na layatu nti inu i tasa-we tō. ¹⁶ Si pá tili ləŋ na pá heeli Tafiiti si í taa svv ahoo aneyē Yaatanu tətəkəle taa tēna. Pə taa kōə na i na i waali nyéma tēna pá wee asola taa.

¹⁷ Yonatan na Ahimaasi pēle pa we hite nəgə ke icate waali si nəgəlv í taa na-we. M̄p̄ȳ təmle tv alv nyəŋ nəgəlv i polaa na í heeli-we si: I polo mē mayamaya na í heeli-təyi wulav Tafiiti. ¹⁸ Ama ifepu nəgəlv ná na-we na í polo i tayasi Apəsaləm. Mpe pa cekənaa si pa na-we, ilena pá se ləŋ na pá polo Pahulim icate ke apalv nəgəlv i tē na pá ŋmeli i ləkə taa. ¹⁹ M̄p̄ȳ alv nəgəlv kraŋa puvv na í takí ləkə tōə na í le kutəgəv pēe, si nəgəlv í taa cekəna si pulvrv we tēna. ²⁰ Ntēna Apəsaləm təmle nyéma svv təyaya ŋke ka taa na pá pəəsi alv ke Ahimaasi na Yonatan pa tō. Alv si: Pa tesa ləəv.

Təmle nyéma pēkaa pa ta na pulv, ilena pá mēl Yosalem. ²¹ Pa tēewa, ilena Ahimaasi na Yonatan pá lu ləkə taa na pá polo pá heeli Tafiiti si: Kuli na n̄ tēsi pəgə ke ləŋ, na pá keesi-t nti Ahitofeli keesa Apəsaləm si pá la Tafiiti-we tō.

²² Tənaya Tafiiti na i yəlaa pa kula kprakpa na pá tēsi Yaatanu. Pə kōma si pə nyaaləyi tō pə ta kaasi nəgəlv. Pa tesa pa tēna.

²³ Ahitofeli nawa si pa ta mv i tōm, ilena í kuli na í kpēli i kraŋaya na í kpe i tē. I heela i təyaya nyéma ke nti tē we lapv tō, ilena í tō i təyi ŋmənaya na í sí na pá pimi-t i caa pələav taa.

Tafiiti ke Mahanayim

²⁴ Tafiiti pa tala Mahanayim, ile Apəsaləm na lseyeli yəlaa mpa pa təŋaya i waali tə pa tesa Yaatanı kele. ²⁵ Apalw wei pa yaa si Amasa təŋə Apəsaləm ləeta yoolaa wulaw Sowari lonte. Amasa inı i caa ké lseyeli tu ké na pá yaa-i si Yetee. I too kele Nahasi pəelə Apikaali, ílé i neu nté Sowari pa too Seluya.

²⁶ Mprúgú Apəsaləm-we pa sika Kalaati tetu taa.

²⁷ Tafiiti pa tala Mahanayim, ilena Amoni tetu icate Lapa tu Nahasi pəyalw Sopi, na Lotapa tu Amiyeli pəyalw Makii, na Kalaati tetu icate Lokelim tu Paasilayi ²⁸ pa pona Tafiiti-weye kvhəntəŋ na cəmsenaa na heesi, na təŋəŋaya pee, na mwləm, na pee kvtonjee, na soona ke loosi naale. ²⁹ Na tuŋ nim na naanim na heen, na waakasənaa. Mpi tə, pa təŋaya ké si ikaale na nyəŋəsi na ləkətu pə pu-weye wulaya tetu taa ké.

18

Apəsaləm na i yoolaa pa kpisuyu

¹ Mprúgú Tafiiti kota i yoolaa na í kpa pa taa ké yoolaa iyaga (1000) nyuyv nyéma na nunuwa (100) nyuyv nyéma. ² Ilena í cəla Sowari ke tintiyile, na Sowari neu ke tintiyile, na Katı tu Itayi ke tintiyile na í tə si: Má na-me tu pona yoo. ³ Təŋayale samaa təma-i si: Aai, pə fei si n lu. Mpi tə, paa pə kəla-tu na tə se nəŋəlv u paasəŋəna-tu. Paa ta taa yəlaa həŋəlvəv səpəna awusa. Ama nyá we ké isu ta taa yəlaa iyisi naanəwa (10000). Mpu tə, pə kəla teu si n saali icate taa na pə kəla-tu ile n sənə-tu. ⁴ Ntəna wulaw si: Təv, maa la nti tə maŋa-meŋe teu tə.

Ilena wulaw səŋ nəŋəŋə na yəlaa lukı iyisi iyisi na nunuwa nunuwa. ⁵ Mprúgú wulaw təma Sowari na Apisayi na Itayi si: I nyəni ma isentaa na í la ma pu Apəsaləm təpamm.

Ilena yəlaa təna nu mpu.

⁶ Mprúgú Tafiiti yəlaa polaa si pa yookina Apəsaləm-weŋe Ifəlayim hətuŋv taa. ⁷ Yəlaa iyisi hiu (20000) təcu ke Tafiiti nyéma kəwa Apəsaləm nyéma taa. ⁸ Mprúgú yoo yawa tetu təna taa. Hətuŋv təŋə yəlaa mpaŋa kvyakv ŋkv tə pə kəla mpa layate təŋaa tə.

Sowari kvwa Apəsaləm

⁹ Mprúgú Apəsaləm tuta i təŋi Tafiiti yəlaa taa na í cəŋa kpaŋəv. Ilena kpaŋəv seenə-i na í susi-i tuŋv səssəv nakvli kv piliŋəsi taa, na i nyəəsi həkəna-si na í susi na kpaŋəv náá tē. ¹⁰ Nəŋəlv ná mpu, ilena í heeli Sowari si: Ta caa, ma nawa Apəsaləm na í susina tuŋv. ¹¹ Ntəna í təmi-i si: N na-i ile pepe təw ké n ta kv-i tənaya kpaŋpaa. Halı maa ha-ŋ liyitee nyəŋətv naanəwa kele na tampala.

¹² Mprúgú apalw inı i cəwa si: Paa liyitee nyəŋətv iyaga (1000) ke n tu ha-m ma niŋ kaa kpa wulaw pəyalw təw. Mpi tə, tə nuwa nti wulaw heela nyá na Apisayi na Itayi si í la laakali na inı i pəyalw Apəsaləm tə. ¹³ Paa maa lapa kaanvto na má kv-i, wulaw ka nu-təŋi. Nyá maŋamaya n taa waaši-m.

¹⁴ Ntəna Sowari si: Maa səŋəŋi nyá kiŋ ke yem.

Ilena í kpaŋa ŋmantəsi tooso na í polo í yaga-səŋi Apəsaləm fulaya təw. Mpi tə, ílé i taa səta. ¹⁵ Mprúgú yoolaa naanəwa wei i təkaya Sowari yoo wontu tə pa tama Apəsaləm na pá tēsi-i kvv.

¹⁶ Mprúgú Sowari hula tutuyv na yəlaa koti na pá heesi pa kolontunaa təŋəŋv. ¹⁷ Ilena pá kpaŋa sətv na pá peti púgú nakvli kv taa ké hətuŋv taa na pá kaa i təw ké kaŋmaaya təkəlem, na Apəsaləm yoolaa təna se na paa wei í məli i tē.

¹⁸ Waatu wei Apəsaləm ka wəna i ise təŋə i yəlaa na pá ŋma-i akele ke wulaw tətəkəle taa ké Yosalem kiŋ, na í yaa-i si Apəsaləm akele, si inı i fei apalw pəyaya tə paa yaakəna i həte. Na pá yaaki-i mprúgú haləna saŋa.

Tafiiti nuwa Apəsaləm səm

¹⁹ Mprúgú Satəki pəyalw Ahimaasi təma si: I yele na má ləŋə ma ti na má pona wulaw ke təm kvpantv si Tacaa ha-i tampana na í yari-i i kolontunaa niŋ taa. ²⁰ Ntəna Sowari tə si: Pə

taya nyaa heelina wulaw ke tɔm kɔpantu ke saɲa. Mpi tɔ, ɪ pɛyaya sɛpɛna. ²¹ ɪlena Sowari tɔ Itiyopii tu si: Polo na ɲ heeli wulaw ke mpi n nawa tɔ.

Ntɛna Itiyopii tu hɛnti-ɪ atɛ na ɪ tɔ casɛle. ²² Mprɔgɔ Ahimaasi tasa Sowari ke tɔm si: Paa pu la ɪsɛna yeɛle na mɔ se Itiyopii tu waali. Sowari si: Ma pɛyalɔ, pepe nyɔɔ tɔ kɛ n caa pote? N kaa waa pɛ taa se. ²³ Ahimaasi si: Paa pu la ɪsɛna pɛ wɛɛ si mɔ polo kɛ. ɪlena Sowari si: Tɔu, polo.

Mprɔgɔ Ahimaasi kpaya tetekɛle mpaav na ɪ polo ɪ laali Itiyopii tu.

²⁴ Waatu ɪni Tafiiti ka caya nɔnɔsi naale hekɔ na ɪ taɲaa. Mprɔgɔ taɲɔ kra nɔnɔɔ nyɔɔ taa, ɪlena ɪ loosi nɔɔɔ ɪ seeki ɪ tike na ɪ kɔɲ. ²⁵ ɪlena ɪ mɔ kapuka na ɪ heeli wulaw, na apalɔ ɪni ɪ taɲna sewa na ɪ kɔɲ. Ntɛna wulaw si: Ye ɪ tike ɪ seekina tɔm kɔpantu ke ɪ kɔɲna. ²⁶ Mprɔgɔ taɲɔ tasa lɛɔ ke nav na ɪ seeki na ɪ kɔɲ. ɪlena ɪ mɔ kapuka na ɪ heeli nɔnɔɔ taɲɔ si: Nɔɔɔ nɔ kɔɲna nteɛ ɪ tike tɔkɔɲ tɔtɔ. Wulaw si: Tɔm kɔpantu tɔtɔɔ ɪlɛ ɪ kɔɲna.

²⁷ Mprɔɔɔ taɲɔ si: Kancalaya nyɔɔ sewa nɔɔsɛna Ahimaasi sewa kɛ. Ntɛna wulaw si: Yɔɔ kɔpɔɲ kɛ, na tɔm kɔpantu ke ɪ kɔɲna.

²⁸ Ahimaasi talaa, ɪlena ɪ mɔ kapuka si: Alaafɔya kɛ yoo, ta caa.

ɪlena Ahimaasi hɛnti wulaw ke atɛ na ɪ tɔm-ɪ si: Nyɔ ɪsɔ Tacaa wei ɪ yapa-ɲ nyɔ kolontunaa mpa pa kulayaa nyɔ tɔ tɔɔɔ teeli tu. ²⁹ Ntɛna wulaw pɔɔsi-ɪ si: Apɛsalɔm wɛna alaafɔya?

Ahimaasi si: Ma nawa samaa tuutuuma ke waatu wei Sowari tila-tɔ tɔ, ɪɛ ma ta nyi mpi pa lakaya tɔ. ³⁰ Wulaw si: Nyɔɔ sɛɲna kpeɲa tɔ cɛnɛ.

ɪlena Ahimaasi kɛɛ na ɪ sɛɲ. ³¹ Itiyopii tu tala kpaakraa, ɪlena ɪ tɔ si: Ta caa, tɔm kɔpantu ke ma kɔɲna-ɲ. Saɲa Tacaa ha-ɲ tampana na ɪ ya-ɲ mpa pa kulayaa nyɔ tɔ pa niɲ taa. ³² Ntɛna wulaw pɔɔsi-ɪ si: Na Apɛsalɔm wɛna alaafɔya? ɪlena ɪ tɔ si: Ta caa, nyɔ kolontunaa tɛna na mpa pa lɔkɛna-ɲ asalaw tɔ pɔ wɛɛ ɪsu Apɛsalɔm.

19

Tafiiti larɔwakɛle

¹ Mprɔgɔ wulaw laakali pɛsaa na ɪ kraaki atɛ na ɪsɔtaa kutuluɔu taa na ɪ wiiki na ɪ yɔɔtɔɔ si: Hai, ma pu Apɛsalɔm, ma pu Apɛsalɔm. Ye maa sɛpɛna nyɔ lonte pɛ taa kɛɪ teu? Ma pu Apɛsalɔm, hai, ma pu.

² Mprɔgɔ pa polaa na pɔ heeli Sowari si wulaw wiikina ntɛ na ɪ huɔutiɔi lotu ke Apɛsalɔm tɔ. ³ ɪlena kɔyakɔ ɲku kɔ larɔhɔɔmɛ pɛsi lɔyaya ke yɛlaa taa. Mpi tɔ, yɛlaa nukaya pa yɔɔtɔɔ si wulaw caya ɪ pɛyaya lɔyaya. ⁴ Fɛɛɛ lapa yɛlaa na yoo ɲku pa yooɔ tɔɔ, ɪlena pɔ suu ɪcatɛ taa tɛɛɛ. ⁵ Na wulaw nɔɔ hɔka ɪ ɪsɛntɔ kɛ saalaya na ɪ kiisiɔina nɔɔ sɔsaya si: Hai, ma pu Apɛsalɔm, hai, ma pu, hai, ma pu.

⁶ Mprɔgɔ Sowari suu wulaw kiɲ ke naɲ taa na ɪ tɔm-ɪ si: Saɲa n tɔɔi fɛɛɛ ke nyɔ tɔmɛ nyɔma mpa pa yapa nyɔ na nyɔ pɛyalaa na nyɔ pɛɛlaa na nyɔ alaa tɔɔ. ⁷ Mpa paa caaki-ɲ tɔɔ n sɔɔlaa na nyɔ taa kraakɛna mpa pa caaki-ɲ tɔ. N lakɔɔ ɪsɛntɔ tɔ pɛ hɔlɔɔi kɛ si n nyɔnɔɔ nyɔ yooɔlaa na pa nyɔɔ nyɔma ke yem. Pɛ laki-m ɪsu ye taa sɛpɛna na Apɛsalɔm wɛna ɪ weesɔɔ pu kɛla-ɲ teu. ⁸ Mpu tɔ, kɔɪ na ɲ lu na ɲ yɔɔtɔna yɛlaa na pa larɔ hɛɛ. Ma tuukina Tacaa si ye n ta lu pɛ kaa kaasi paa yɔɔ kɔɔm ke nyɔ kiɲ ke ahoo anɛ. Na mpi pɛ tɛma-ɲ mayanaw ke hatoo nyɔ pɛcaatu tɔ pu la sana na nɔnɔɔ nyɔntɔ.

⁹ Mprɔgɔ wulaw kulaa na ɪ caya nɔnɔɔ. Na pɔ heeli yɛlaa si ɪ luwa na ɪ caya nɔnɔɔ. ɪlena pa tɛna pɔ polo ɪ kiɲ.

Tafiiti mɔɔɔv ke Yosalem

Waatu ɪni ɪ taa Apɛsalɔm nyɔma ka tɛma sewa na paa wei ɪ mɔɔ ɪ tɛ. ¹⁰ Mprɔgɔ ɪsɛɔɔi tɛtu yɛlaa kpeka tɛna larɔ ta hɛɛ na pɔ tɔɲ si: Wulaw yapa-tɔɔ tɔ kolontunaa na Filiisi nyɔma niɲ taa na nɔnɔɔ ɪ seeki ɪcatɛ ke Apɛsalɔm tɔ? ¹¹ Apɛsalɔm wei tɔ lɛsaa na tɔ kra wulaw tɔ, ɪlɛ ɪ sɛpa yoo taa, ɪɛ pepe tɔ kɛ tɔ kaa mɔlɛna Tafiiti?

¹² Μπόγύ wulaw Tafiiti nu tē tēna nti Iseyeli nyóma yóçotēyi tō. Uena í tili kōtēlaa Satōki na Apiyataa si pá pōosi Yuta nyóvu nyóma si: Pepe tōó ké pa wēe na pá niyitiyi ma mēlēnav tōm taa? ¹³ Aní mēyele ma yēlaa na má na-me tō kaa calēm. Ue pepe tōó ké lēlaa ŋmaaki ta tōó? ¹⁴ I heeli Amasa tōtō si má na-i tē kaana calēm, na iní i ka lēetēna Sowari lonte taa na í pēsi yoolaa wulaw. Ye pē ta la mpv Iso í kv-m.

¹⁵ Μπόγύ Tafiiti pēsa Yuta nyóma tēna na pá wēe isu yulv kulōm. Uena pēle pá tili na pá heeli-i sí í na i nyóma pá mēli. ¹⁶ Μπόγύ wulaw mēlaa na í tala Yaataní pōçō.

Tafiiti kentiçi Simeyi tō

Uena Yuta nyóma polo Kilikaa na pá sēhi-i na pá tēsēna-i Yaataní pōçō.

¹⁷ Μπόγύ Pēncamēe tv Simeyi wei í ká tvv wulaw na í wēe timpi pa yaa si Pahulim tō, i lōçō i ti na í na Yuta nyóma pá polo wulaw Tafiiti sēhuyv. ¹⁸ I waali ka wēe Pēncamēe nyóma ke yēlaa iyaya (1000) na Sayuli tēmlē tv Sipa, na i pēyalaa naanūwa na kakpasi, na i tēmlē nyóma ke hiu, na pá tēsi Yaataní ke wulaw isēntaa. ¹⁹ Kpυluyv ŋku paa cēla wulaw si i tēsēna tō kvle kv tōhna i tēyaya nyóma ke tēsēnav.

Waatu wei Tafiiti caakaya tēsuyv, uē Simeyi kōmayale na í hēnti-i atē. ²⁰ Na í tō si: Hai, tá caa wulaw, taa tōki isayatu nti maa lapa-ŋ kuyaku ŋku n lukaya Yosalem taa tō. Hai, kv-tēyi nyá taa. ²¹ Ma nyóma si ma wakēla-ŋ. Pē tōó ké ma caala luw ke Yosēfv kpeka taa na má kōç-ŋ sēhuyv.

²² Ntēna Apisayi cē Tafiiti nōçō tōó si: Pē wēe si pá kv Simeyi ké. Mpi tō, i ka tēh̄sa Tacaa kulōsv ke mpusi.

²³ Μπόγύ Tafiiti pōosa Apisayi na i taalv Sowari si: Mē tōm suwe? Pepe tōó ké i caalēyi-m mpv? Ma tayana Iseyeli kawulaya taa ké mēlvuyv ké. Ue pē fei si pá kv nōçōlvuyv saŋa.

²⁴ Uena wulaw heeli Simeyi na tuunav si: N kaa si.

Tafiiti na Mefipaali pa ciikuçu

²⁵ Μπόγύ Sayuli saali Mefipaali pola wulaw sēhuyv tōtō. I lanjle ka wakēla Tafiiti sewa tōó ké, uē i ta paasēna i nōçhēe yaa i tantuyv. Pēyele i ta cōtō i wontu ke pē kpayav kuyaku ŋku wulaw lu Yosalem icatē taa na pē suna kuyaku ŋku i mēlaa tō. ²⁶ Wulaw kōma, uena í pōosi-i si: Mefipaali, pepe tōó ké n taa tēhi-m? ²⁷ Uena í tō si: Hai, ta caa, ma tēmlē tv pētēna-m. Ma si í kpeeli-m ma kpanaya si ma ké icam, na má caya-ke na má tēhi-ŋ. ²⁸ Uena í la-m kōlēmōtō ke nyá kiŋ. Nyá tu wēe isu Iso isōtaa tillu ké, la mpi pē wē-ŋ teu tō. ²⁹ Pōpōtv fei lēlēŋ, ma caa tēyaya tēna mōna sēm ké. Paa na mpv n yēlaa na má wēe nyá na mpa í tōki tō pa hēkv. Ma feina mpaav si má pōosi natēli se. ³⁰ Mpυçyle wulaw si: N kōlēyi yōçōtvuyv. Ma tēma suv si nyá na Sipa í ká tala tetv uē. ³¹ Ntēna Mefipaali si: Sipa i tu kpayā pē tēna. Ma caa wulaw n mēlēyi nyá tēyaya taa uē ma paa ye.

Tafiiti laki Paasilayi ke kvpantv

³² Μπόγύ Kalaati tv Paasilayi kōmna Lokelim na í su wulaw na pá tēsi Yaataní. ³³ Paasilayi iní i pusi ka wēe nunaasa ké. I ka sēna wulaw ke waatu wei i ka wēe Mahanayim tōçō na tōçōnaya. Mpi tō, i ka wēna liyitee ke sōsōm ké. ³⁴ Mpυçyle wulaw tōma Paasilayi si: Ma na-ŋ tē polo Yosalem na má tōç-ŋ tēna. ³⁵ Tēnayale Paasilayi pōosa wulaw si: Pē kaasa-m pusi isēna na má sí na má tēh̄yi-ŋ Yosalem? ³⁶ Saŋa taa, ma pusi wēe nunaasa ké. Maa pēsēyi na má nyi tōçōnaya yaa kōnyōnyōm lēlēŋ. Pēyele maa nyēh̄ yonyoolaa apalaa na alaa pa yontu fayav. Ue pepe tōó ké maa kōç na pō tūçv-ŋ sēçōla ke yem. ³⁷ Pepe tōó ké n laki-m kvpantv nti tē taka? Maa tasa-ŋ suv na má tēsēna Yaataní. ³⁸ Mpi ma caa si ŋ la-m tōçōle si má mēli na má si ma icatē taa timpi pa pima ma caa na ma tōō tō. Ama kpayā ma pēyalv Kimham na í pēsi nyá nyēh̄ na ŋ lapí-i kvpantv nti n caaki tō. ³⁹ Ntēna wulaw si: Pē wēe teu, Kimham í tēhi-m na ŋ heeli-m pē tēna mpi n caana-i tō na má lapí-i.

⁴⁰ Tafiti yelaa tēna tesa Yaatanu pəgə, ilena wulav náá tēsi na í wayalı Paasilayi na í kooli-ı kupaŋtu, na ílé ı məli ı tē. ⁴¹ Mprúgú Yuta nyéma na Iseyeli həgəlvəgə su wulav na í na ı yelaa na Kimham pá tēē.

Yuta nyéma na Iseyeli nyéma pa yoou

⁴² Ntēna Iseyeli nyéma tēna kotina wulav na pá pəəsi-ı sı: Pepe təə ké tá tētənaa Yuta nyéma ɲmula nyá na nyá yelaa na pá mələna-mē?

⁴³ Mpuvgəle Yuta nyéma tēna ná cəwa sı: Mpi tə, ta yulv ké. İle pepe maɣamaɣa haŋəgəna-məgə pə taa? Wulav ta təə-tv. Pəyele ı ta ha-tvgə pulv.

⁴⁴ Tənaɣale Iseyeli nyéma cəwa sı: Paa ı ké mə nyəŋ tə, tə kəla-məgə təm naanəwa. Mpi tə, tá caaləna maɣasvgə sı tá wulav í məli. İle pepe təə ké ı nyəna-tvgə yem ké mpv?

Ama Yuta nyéma ná holaa na pá kəli Iseyeli nyéma.

20

Sepa kvlvgə kə Tafiti təə

¹ Waatv ıni ı taa ké Pəncamēē apalv tətəlatv nəgəlv ı ka wenna Kilikaa na pá yaa-ı sı Sepa, na ı caa sı Pikili. Mprúgú kuyakv nakəli ı hula apalvtutvgə na í tə sı:

Tá na Tafiti tə ta kaa.

Pəcə ı kaa ha-tvgə pulv.

Paa Iseyeli tv wei í məli ı cokəle taa.

² Mpuvgəle Iseyeli nyéma tēna sewa Tafiti na pá tv Sepa waalı. Ama Yuta nyéma ná tá lu pa wulav waalı. Pa na-ı pa təmna mprúgú hatoo Yaatanı, haləna Yosalem.

³ Mprúgú wulav məla ı təyaga taa ké Yosalem, na í kuu alaa mpa ı ká yelaa sı pá taŋ təyaga tə na í təkı-wəgə kutuluvgə nakəli kv taa na pá taŋ-wə, na pá paasəna-wə. Ama ı krətəgəna-wə. Pa təkə-wəgə mprúgú na pá wēē ısu leelaa haləna pa səm.

Sowarı kvvgə kə Amasa

⁴ Mprúgú wulav təma Amasa sı: Pı lakı kuyēēŋ tooso tə, yaa-m Yuta nyéma na nyá na-wēé ı kəə.

⁵ İlena Amasa tēē. Ama kuyēēŋ wei wulav ka tv-ı tə ı tēēwa na pəcə í məli. ⁶ Tənaɣale wulav təma Apisayi sı: Sepa ka la-tvgə ısayatv na pá kəli Apəsələm. Pə təə tə kraɣa ma yelaa na ı təŋ ı waalı. Pə taa kəə na í tala acalēē təŋ nyəna na í fiti-tv.

⁷ Mprúgú Apisayi kraɣa Sowarı yoolaa na wulav taŋlaa na yoolaa taa yoolaa tēna na pá tv Sepa waalı.

⁸ Pa kəma na pá krēgətəna Karawəŋ pıw ıle Amasa səŋa-wəgəle. Na Sowarı ləla ı laɣate kə ı tokonaa təə na tē wē tə suvgə taa. ı təŋaya mpv ılena laɣate hoti*fa*.a krēē laɣate. ⁹ Mprúgú Sowarı sēē-ı sı: N wē alaafəya apaŋnya?

İlena Sowarı kra Amasa tantvgə na ı niŋ ntəgəŋ sı ı wayaləgi-ı. ¹⁰ Amasa ta paasəna laɣate nte tv wē ı niŋ leləŋ taa tə. İlena Sowarı sə-tēgə ı lotu taa ké təm kvlvm na ı taa pəntv luli atē na í sı kpaakraa.

Sepa kvlvgə kə Tafiti təə su tənaya

Mprúgú Sowarı na ı neu Apisayi pa tv Sepa waalı. ¹¹ İlena Sowarı yoolaa taa nəgəlv caɣa Amasa kiŋ tēna na í təŋ sı: Mpa pa wē Sowarı na Tafiti pa təə tə pəntənaa í təŋ Sowarı.

¹² Na Amasa náá təŋna ı caləm taa kə pilimuvgə kə hapələ təə. Yoolu ıni ı nawa sı yelaa tēna kəŋ na pá səŋəgi ılena í tuli Amasa na í pona hapələ krēēŋa na í takı-ı pəcəkəle. ¹³ ı ləsa-ı mpaav taa tēna ılena pa tēna pá təŋ Sowarı na pá təgəni Sepa.

^a **20:8** Laɣate hoti: Həpəla Piipili taa pa tēləsaa sı laɣate hotaa. Kələkə Piipili taa ná wēē sı: ...ılena ı

14 Uena Sowari fayana lseyeli kpeka tēna taa na í mēlēghana timpí pa yaa sí Arēeli-Peti-Maaka na í caa lūlvūv nyóma tēna koti na pá tú í waali. 15 Mpróyú Sowari-we pa tama Sepa ke ícate nté tē taa na pá ŋmá pulv na pá kuli isu kolūja. Uena yēlaa tēna casa ícate kolūja kite tēe sí pa pētəyi-ke.

16 Mprūvle alv kpelikpeka tv nəghlv mapa kapuka na kolūja taa sí: Hai, hai, ma wiikina-me sí í heeli Sowari sí ma caa ma heeli-í tōm.

17 Sowari krətēna-í uena alv pəəsi-í sí: Nyaga pa yaa Sowari? Sí yee maya. Alv sí: Hai, nu ma tōm. Sowari sí: Yəghí.

18 Ntēna alv sí: Pə tu we ləŋtaa íle ye nəghlv wēna tōm í kəŋ Arēeli ícate taa cəneye na ícate nyóma tāsá-í layatv íle pə tēma. 19 Mpi tō, tá ícate we teu ké na tē taa we təpamm ke lseyeli tēna taa. Uena nyaa caaki sí n wakəli lseyeli taa acalēe too? Pepe tōo ké n caa sí n wakəli kpancoou ŋku Tacaá ha-tv tō? 20 Ntēna Sowari sí: Mpusi í polo poolūv, maa pēekəyi ícate tēne tē wakəlvūv se. 21 Aai, pə fēi mpv. Ama Ifəlayim pūv taa tv wei pa yaa sí Sepa tō iní í kuləna wulav Tafiiti tōo. Í cēle-m inuní í tike uena má yele mə ícate na má tēe. Ntēna alv iní sí: Paa ləgh-ŋ í nyūvūv na kolūja.

22 Mprūvle alv pola ícate nyóma kin na layatv na pá seti Sepa nyūvūv na pá ləgh-kūvūv Sowari na kolūja. Tənağale Sowari hula tutuğu na í yasí yēlaa na paa awe kpe í tē na iní í mēli Yosalem ke wulav kin.

Tafiiti waali nyóma həla

23 Sowari kele lseyeli yoolaa tēna nyūvūv tv. Yoyata pəyalv Penaya kele wulav tanlaa nyūvūv tv. 24 Atolam kele lampuu mvlāa nyūvūv tv, na Ahiluti pəyalv Yosafatí kele Takəlasí sulv, 25 na Sefa kele sí ŋmaalv. Satəki na Apiyataa kele kətəlaa. 26 Na Yayii tv Ua kele Tafiiti Səpaari.

21

Karawəŋ nyóma na Sayuli təyaga nyóma tōm

1 Mpróyú nyəghsí luwa pusi tooso ke Tafiiti waatv taa. Uena Tafiiti pəəsi Tacaá uena Tacaá tō sí: Sayuli na í təyaga nyóma pa yulvkvle tōo ké. Mpi tō, pa kŋwa Karawəŋ nyóma.

2 Mpróyú wulav yaa Karawəŋ nyóma sí í yəghətəghəna-we. Pa taa ké lseyeli nyóma, Amolii nyóma kakaasaya ké. Íle lseyeli nyóma ka síwa pa nəgh ké sí pa kaa kv-we. Paa na mpv Sayuli ka nyaŋaya ké sí pá taa kəo na pá pəsi lseyeli nyóma na Yuta nyóma pa kolontunaa. Uena í lv sí í kvvī-we. 3 Mpróyú Tafiiti pəəsi Karawəŋ nyóma sí: Ísənağa pə wēe sí má tayani na pəcś í kooli Tacaá yēlaa ke kvpantv?

4 Mprūvle Karawəŋ nyóma cəwa sí: Lixitee yaa wula kaa tayani tá na Sayuli na í təyaga nyóma ta tōm. Pəyele taa caaki sí í kú lseyeli tv nəghlv. Ntēna wulav sí: Íle pepe mayamaya ke í tu caaki má la-me təkpev?

5 Uena pá cə sí: Timpí Sayuli wakəla-tvgh səsəm na í tú í taa sí í kpiisiyi-tv təkpatāa ke lseyeli tetv taa tō, 6 mpv tō, pá cēla-tvgh í piya taa ké yēlaa naatosompəghlaya na tē pusi-we na tuŋ ke Tacaá ísentāa ke Sayuli ícate taa. Ntēna wulav sí: Maa cēle-meyē-we.

7 Mpróyú wulav kisa Sayuli saali Mefipaali tōo ké nəəsi nsi í na ílé í caa Sonatan paa pēela Tacaá ísentāa tō sí tōo. 8 Uena wulav kra Aya pēelə Lisipa ka lula piya nsiyi Sayuli tō. Pa yaa lēlv sí Aləmoni na lēlv sí Mefiposeti, na pá səsəna piya kakpasí wei Sayuli pēelə Mikaali ka lula Arēeli-Mehola tv Paasilayi pəyalv Atiliyēeli tō, 9 na í cēle-wege Karawəŋ nyóma na pá pusi-wege tuŋ tōo ké Tacaá ísentāa ké pulaya tōo, na pá sí pa naatosompəghlaya inəghí saa wei pa caaləghí kvmtv tō.

10 Mpróyú Sayuli leelu Lisipa krağa fələtə taka na lanwakəlle na í pə kvkramvūv tōo ké sətāa cəlv ke kvmtv caalvūv waatv haləna tev nuv, na í təghnəghí sumasí ke ilim sí sí taa təgh-we. Na í təghnəghí ŋpróyú taale wontu ke ahoov.

¹¹ Μρύγύ πα heela Tafiiti ke mpi Lisipa lapa tō. ¹² Ntēna Tafiiti tili Yapeesi nyóma tēye Kalaati tetu taa na pá cēle-ι Sayuli na ι pəyalu Sonatan pa mowa. Mpe inι paa ηmuləna-yeyē Pēti-Seyan nyóma kataya taa timpi Filiisi nyóma ka ku-weyē Kilipowa na pá pusi tō. ¹³ Pa kpaγa Sayuli na Sonatan pa mowa ke tēna ilēna pá kuu yəlaa naatosompəγəlaya inι ι nyəna tōtō. ¹⁴ Ilēna pá pi Sayuli na ι pəyalu pa mowa ke Sela icate taa ké Pencamee tetu taa ké Sayuli caa Kisi pəlaau taa.

Μρύγύ yəlaa lapa pə tēna mpi wulau tu-we si pá la tō. Pəle pə waali ké Iso pááná hēewa tetu nyóma tō.

Filiisi nyóma yoonav
(Kvtəəsvtν I 20:4-8)

¹⁵ Μρύγύ Filiisi nyóma yoonav Iseyeli nyóma tōtō. Ilēna Tafiiti na ι yoolaa pá polo na pá yoonav-we na ikaale kra-ι. ¹⁶ Ntēna tooko wei pa yaakaya Isipi-Penəpi tō í mayasi ι taa si í kú Tafiiti. Paa lupa ι ηmantaya ke nyəγəlvu kuɛɛmuvu ké na ka yun seka kiloonaa liyiti ké pəcə, na í ləla ι tənaya taa ké layate kufate. ¹⁷ Μρύγύ Seluya pəyalu Apisayi pola Tafiiti waasuvu na í ku Filiisi tv. Tənayale Tafiiti yəlaa kisina-ι na tuunav si: Pə fei si η tasa-tuvu təγuvu ke yoo. Pə taa kəə na pá ku Iseyeli nyóma nəγə tō tv.

¹⁸ Pə waali ké pa na Filiisi nyóma pa tasa yoo ke Kəpi. Tənaya Hosa tv Sipekaa kuwa tooko Safi. ¹⁹ Μρύγύ pa na Filiisi nyóma pa tasa yoo tətəγə kəpi na Pətəlehəm tv Yalii pəyalu Ilanə ku Katι tv Koliyatι wei ι ηmantaya ka we isu sayata kpatəle tō. ²⁰ Pa tasa yoo ke Katι na tooko nəγəlvu ι ka we tēna na ι mpee na ι nəmpee we naatoso naatoso, pə krenta hiu na liyiti. ²¹ Μρύγύ ι tvu Iseyeli nyóma, ilēna Tafiiti taalv Samma pəyalu Sonatan ku-ι.

²² Apalaa mpe paa ké Katι tookonaa ké. Tafiiti na ι yoolaa pa kva-we.

22

Tafiiti kawəyaya
(Yontu 18)

¹ Waatu wei Tacaa yapa Tafiiti ke Sayuli na ι kolontunaa ləlaa nin taa təγə Tafiiti sama Iso na yontu si:

² Tacaa kele ma kukramuvu
na ma təcəəsəle toη nyənte,
nyá waasəγəna-m.

³ Nyayale ma Iso na má cəəsəγəna-η.
Nyayale ma kpaluvu na toη wei ι waasəγi-m tō.
Na ma təcəəsəle nte tə we puvu taa tō,
na ma kpaluvu tətule.

N ké ma waasulv, n yaki-m mvsəntvnaa nin taa.

⁴ Ma sama Tacaa na kawilitaya.
Nyá yapəna-m kolontunaa nin taa.

⁵ Səm tama-m ké isu lvm səsəəm hola,
na pə nyaasəγi-m isu pusi səsəənsi.

⁶ Atətəle ka həkə-m tə ηmusi ké.
Na səm náá tuti-m na pə puluvu.

⁷ Ma yaa Tacaa ke ma lanwakəlle waatu
si η waasi-m.

Ma kiisaa na η nu ma nəγə ke nyá təyaya taa.

⁸ Pááná kra Iso na tetu sele,
na isətənvu kite ciyiti,
na pəəη náá sele ι kila tē.

- 9 Kəkə nyəəsi luna Iso nyá muna tee,
 na n̄ tə kəkə mamala na nəyɔ.
 10 N lumsa isətənyu na n̄ tii,
 na nyá nədhee tee ké isənmuntuyu kpusəŋ nyəŋku.
 11 Isətaa təŋlɔ kpaɣana-ŋ na n̄ kvləyi huntu,
 na heelim teekəna-ŋ.
 12 N taka nyá təyi səkrɛtuyu,
 na ŋ we tɛv ŋmuntuyu tee.
 13 Nyá nyalaməle tee-ŋ nəyɔ
 na tə təkɪ mamacəyelasɪ.
 14 Isətaa Iso Səsə nəyɔ nu
 isətaa ké isu tɛv hola.
 15 N tə ma kolontunaa ke nyəmə na n̄ yasɪ-we.
 N tisa pa təə ké calanaa na pá se yem yem.
 16 Taca a n̄ mu pááná na n̄ woso nyá muna tee,
 na tɛŋku tetu nyu na pə ná antulinya kite.
- 17 Uena n̄ tisi nyá niŋ na isətaa
 na n̄ ləsi-m lɔm səsəəm taa.
 18 Na n̄ ya-m kolontunaa tɔŋ nyəmə
 mpa ɪnɪ pa tee-m tə pa niŋ taa.
 19 Ma wahala wule ke pa tuta-m.
 Uena Taca a waasi-m.
 20 N səɔla-m təyɔ n̄ waasa-m sɪ má cayana ma ti.
- 21 Ma təŋa tampana təyɔ n̄ lapa-m mpv,
 ma kusiyisim lapv kasəyaya nté.
 22 Ma təŋa Taca a təm ké,
 ma ta wakələna-ŋ.
 23 Ma təŋa nyá kusəsutu təyɔ.
 Ma ta yəkɪ nyá kiiu nakvli.
 24 Ma luyv fɛi taali nəyɔlɔ,
 təyɔ ma kpa ma təyi isayatu tɔlate.
 25 Uena Taca a feli-m ma tampana təŋuyv təə.
 Ma kusiyisim lapv kasəyaya nté.
- 26 Kvpantu ke Taca a n̄ feləyi tə latv,
 na n̄ tɔŋ tampana na n̄ lana a tɔŋlɔ.
 27 Yvlu í we tənəŋŋ n̄ rúpúyú n̄ laki-i,
 Uena n̄ kisi isayav.
 28 N waasəyi təpasəlaa,
 Uena n̄ tisiyi kalampaanɪ nyəmə na isɛ culuyv.
 29 Taca a kele ma nyaaləm,
 na n̄ keeləyi ma səkrɛtuyv.
 30 Nyá tɔŋ ke ma ŋmaakəna
 kolontunaa koloosi na má svvki.
- 31 Taca a nyá kolaputu we ké təcŋŋ,
 na nyá kuyɔyɔtutu fɛi sika.
 N kentiyi mpa pa cəsəyəna-ŋ tə isu kpálúyú.
 32 Taca a nyá tike təkŋ nté Iso.

Ta Iso tike takonj nte kukpamoyu
 ηku ku kentiya-tu to.

³³ Nyayale ma kolonja icate ton nyonka.

Na n tiikiyi-m mpaav kusiyisyu taa.

³⁴ Na n yeki na ma pasayi sewa ke pulasi to
 isu nam na naani.

³⁵ N falasa ma nin na yooou,
 na ma nyi toou ton nyonku to.

³⁶ N yapa ma nyoyu na pa wee isu kukentyu.

Na ma pasi soso ke nya kupantu to.

³⁷ Nyá hasayona ma noheee tee.

Pulopy u tuuliyi-m.

³⁸ Ma tonyonyi ma kolontunaa na ma
 wakelayi-we.

Ye ma ta kpiisi-we maa melayi.

³⁹ Ma wakelayi-weye na ma kpiisi-we,
 na pa wee ma noheee tee, pa tasayi kuloyu.

⁴⁰ Nyá haakona-m yooou ton,
 na n yeki na ma kolontunaa hentayi-m ate.

⁴¹ N yeki na pa seeki-m,
 na ma wakelayi-we tononon.

⁴² Pa caaki pa taa na pa waali pa na waasuly.
 Uena pa wiina Taca na ile i kisi cou.

⁴³ Ma nyutyiyi-we na pa pasi musoyu.
 Na ma feli-we na pa pasi isu mpaav afala.

⁴⁴ N yapa-m ma yalaa nohonte taa,
 na n su-m katerasi yalaa nyoyu tu.
 Yalaa mpa ma taa nyi to pa lapa-m tamle.

⁴⁵ Krai nyoma piya seekina-m,
 na ma nyona-weye isale pa nuku ke.

⁴⁶ Pa nantu tiliyi ke,
 na pa lukona pa tonmelle na seluyu.

⁴⁷ Taca wenna.

Nyayale ma kukpamoyu ηku ku kentiya-m to
 maa sa-η.

Ma tala ma Iso ma waasuly.

⁴⁸ Nyá leetayona na ma noyo.

Na n tisiyi piitimnaa ke ma tee.

⁴⁹ Nyá fitiyina-m ma kolontunaa nin taa,
 na n laki na ma kelayi-we,

na n yaki-m musontu nin taa.

⁵⁰ Pa to ke maa sa-η piitimnaa taa
 na ma puyuli nya hote.

⁵¹ N tuyi nya wulav ke akantu sosontu.

Na n la kupantu ke nya kulasu na Tafiiti,
 na ile i piitim nyoma ke tam to.

¹ Yontu nti Tafiiti təkəna yoou təyalo:

I nu Seseə pəyalə Tafiiti nəyō.

Tacaa kəsəna ma nyuyū.

Yakəpυ Iə ləsəna-m na í kpa-m wulav.

Maɣale Iseyeli yəlaa yonyoolu kupaŋ.

² Tacaa Feesuyū towa kυ təm ke ma taa na ma yəyətəna kυ nəyō.

³ Iseyeli Iə yəyətəa.

Iseyeli nyəma kentulu nyá nyá heelina si:

Wulav wei i təŋəyɪ tampana

na í təkɪ yəlaa təw kə kawulaya

na Iə səyəntυ tə,

⁴ i wε teitei ke isu isətənyuyū cəkuyū tanaŋ

na ilim lu təyeyeyi tə.

Na pə lakɪ na konyənyəm nyəkɪ

teυ nuw waali.

⁵ Mpyóy Iə n koola ma təyaya ke kupaŋtυ.

Ma na-ŋ tə pɛela tam təw nəyō kə,

na í tayani-keye teυ na í nyəma ka təw.

N ka ya ma nyuyū na í la-m kupaŋtυ təna.

⁶ Ama Iə nyá footilaa ná wε isu səwa

kulələna kə.

Paa tokiyina-yeyε nin kpeɛɛ.

⁷ Kpátóy yaa ŋmantaaya ke pa kpaəkəyənə-yε

na pá wə-yeyε kəkə ke a lonte taa.

Tafiiti yoolaa səsaa həla

(Kvətəsvtv I 11:10-47)

⁸ Tafiiti yoolaa səsaa mpa pa lakaya i təmlə tə pa həla ntə. I yoolaa səsaa tooso taa səsə nté Hakəmoni tυ Iəpaali. Inɪ i kəna yoou kuləmnyuyū taa kə yoolaa nasənaasa (800).

⁹ Iəpaali waali kə Tooto pəyalə Ahowa saali Iiyasaa. Iseyeli yəlaa tooso wei na Tafiiti paa tama Filiisi nyəma na pá yona-wε na Iseyeli yoolaa náá seeki kuləm kuləm tə pa taa ləlv.

¹⁰ Iiyasaa kυ Filiisi nyəma ke kuyaku nakuləyɪ katatəlaya kə, haləna i nin nyəkələna layate. Kuyaku ŋkuyū Tacaa yapa Iseyeli nyəma ke teυ na apalv inɪ i nəyō. Haləna Iseyeli yoolaa təŋəyɪ i waali na pá təsəyɪ sətəa yoou wontu.

¹¹ Iiyasaa waali kə Halaa tυ Akee pəyalə Samma. Mpyóy Filiisi nyəma kota timpɪ pa yaa si Lehii tə si pa yona Iseyeli nyəma, ləna pɛle pa se. ¹² Ama Samma sυv soona naali a taale taa kə təna na í yona Filiisi nyəma na í kυ-wε na Tacaa ya Iseyeli nyəma ke teυ.

¹³ Mpyóy yoolaa hiu na naanəwa wei i təyaya Tafiiti tə pa taa tooso pola i kin ke Atulam kəkpaŋnyuyū ppyóy taa ke kumtə waatυ. Na Filiisi yoolaa náá sika Lefayɪ nyəma tətəkəle taa.

¹⁴ Na Tafiiti náá wε kolunɪ icate taa na Filiisi yoolaa náá sika Petələhem. ¹⁵ Mpyuyəle Tafiiti təma si: Ma nyula Petələhem icate nənyəy hite taa lvm kə isu yem na kpeɛɛ.

¹⁶ Tənyayəle yoolaa səsaa tooso inɪ pa fayana Filiisi nyəma təsikile na pá lu Petələhem hite nté tə taa lvm na pá pona Tafiiti. Ama i kisa pə nyəəv na í mələna-wɪ na í liisi Tacaa. ¹⁷ ləna í tə si: Hai, Tacaa, pə fɛi si má nyəəv lvm pənɛ. Mpi tə, pə wε isu yoolaa panɛ pa caləm kə. Pa weesɪŋ ke pa lapa awusa.

ləna Tafiiti kisi lvm mpi pə nyəəv.

Təmlə səsəəle nte yoolaa tooso inɪ i lapa təyələ.

¹⁸ Sowari neu Apisayi kele yoolaa hiu na naanowa inu i taa nyugu tu. Inu i kona kolontunaa nmunugu nunowa (300) na nmantaaɔa, ilena i nyugu kuli. ¹⁹ Inu i ka teena pa hiu na naanowa taa hali i la pa nyugu tu. Paa na mpu i ta tala kancaalaya yoolaa tooso.

²⁰ Mpuɔy Karɔseli tu Yoyata pɔyalu Penaya, apalu inu i nyugu ka kula i kookalɛnaa tɔɔ kɛ. Inu i ka kona Mowapu yoolaa sɔsaa naale. Kuyaku lenku i tii hite taa na i ku tɔɔɔɔɔɔ kɛ watu waatu. ²¹ Kuyaku nakuli i na Icipiti yoolu tooko nɔɔɔɔ pa sulina na inu i tɔka kɔɔɔɔɔɔ na ilɛɛ nmantaaɔa. Mpuɔy i lɛka tooko inu i nmantaaɔa na i kona-i. ²² Mpi Penaya lapa na i nyugu kuli yɔlaa tooso inu i taa tɔɔɔɔ. ²³ Inu i teena pa hiu na naanowa inu. Ama i ta tala tooso kancaalaya nyɛh kɛ. Mpuɔy Tafiti kra-i i tanlaa nyugu tu.

²⁴ Yoolaa sɔsaa hiu na naanowa taa lɛlaa ntɛ Sowari neu Asayɛeli, na Petɔlɛhem tu Tooto pɔyalu Ulanɔ, ²⁵ na Haloti nyɔma Samma na Ilika, ²⁶ na Peleti tu Helesi, na Tekowa tu Ikesi pɔyalu Ila, ²⁷ na Anatɔti tu Apiyɛɛɛ, na Husa tu Mɛpunayi, ²⁸ na Ahowa tu Salɔmɔn, na Netofa tu Malayi, ²⁹ na Netofa tu Paana pɔyalu Helɛpi, na Pencamɛ tu Lipayi pɔyalu Itayi kɛ Kipeya, ³⁰ na Pilatɔn tu Penaya, na Hitayi kɛ Kaasi lɔɔɔ nɔɔɔ ³¹ na Peti-Alapa tu Apiyalɔpɔn, na Pahulim tu Asɔmafɛti, ³² na Saalɔpɔn tu Iliyapa, na Yasɛɛ pɔyalu lɛlu Yonatan, ³³ na Halaa tu Samma na Halaa tu Salaa pɔyalu Ahiyam, ³⁴ na Makati tu Ahasɔpayi pɔyalu Ilifɛleti, na Kilo tu Ahitofeli pɔyalu Uliyam, ³⁵ na Kameeli tu Hesɔlayi, na Alapu tu Paalayi, ³⁶ na Sopa tu Natan pɔyalu Ikaali, na Kati tu Pani, ³⁷ na Amoni tu Seleki, na Pelɔti tu Nalayi mpa pa tɔkaya Sowari yoou wontu tɔ, ³⁸ na Yetɛɛ nyɔma Ila na Kalɛpu, ³⁹ na Hiti tu Yulii. Tafiti yoolaa sɔsaa tɛna kpɛnta yɔlaa hiu na naanowa na naatosompɔɔɔɔɔɔ.

24

Kɔkalɔyɔ na yɔlvkɔsɔku (*Kɔtɔɔsɔtu I 21:1-6*)

¹ Mpuɔy Tacaa pɔɔɔnɔ taa Iɛɛɛɛ nyɔma kɛ huunaw, na i tɔ Tafiti taa si i kala Iɛɛɛɛ nyɔma na Yuta nyɔma. ² Ilɛna Tafiti tɔ i yoou wulaw Sowari si: Cɔɔ Iɛɛɛɛ kɛka tɛna kɛ pɔ kɔɔɔɔɔɔ Tan na pɔ polo Pɛɛɛɛɔ tɔ na n kɛla yɔlaa na mɔ nyi pa nyugu.

³ Mpuɔyɛ Sowari si: Tacaa i la na Iɛɛɛɛ yɔlaa huki tɔm nunowa (100) na n nɔ. Ilɛ pepe tɔɔ kɛ n tu kalɔyɔ yɔlaa?

⁴ Ntɛna wulaw si: Sowari i kala kɛ i kala. Ilɛna Sowari polo na i kala Iɛɛɛɛ yɔlaa. ⁵ Mpuɔy i tɛsa Yaatanu na i polo i siki timpi pa yaa si Alɔwɛɛ tɔɔɔ icatɛ nte tɔ wɛ Kati tetɛkɛle taa tɔ tɔ ntɔɔɔn tɔɔ kɛ Yasɛɛ cɔɔ. ⁶ Mpuɔy pa pola Kalaati tetu taa na pɔ polo Hiti nyɔma tetu taa na Kateɛsi na Tan-Yaɔn kɛ Sitɔn cɔɔ, ⁷ na pɔ polo Tiii kolunɔ icatɛ taa na Hifi nyɔma na Kanaɔn nyɔma pa acalɛɛ taa na pɔ tɛɛsɔna Yuta ilim tɔtɔle ntɔɔn tɔɔ kɛ Pɛɛɛɛɔ. ⁸ Mpuɔy pa cɔɔ tetu tɛna na pɔ mɔli Yosalem. Ilɛ pɔ yooa isɔtɔnaa pɔɔɔɔɔɔɔɔɔ naanowa, na kɔyɛɛn hiu. ⁹ Ilɛna Sowari heeli wulaw si: Iɛɛɛɛ yoolaa wɛ yɔlaa iyisi nasɔnaasa (800000) na Yuta nyɔma kɛ yoolaa iyisi nasɔle na nunowa (500000).

Isɔ hɔma Tafiti nkpɔnɔyɔ (*Kɔtɔɔsɔtu I 21:7-17*)

¹⁰ Tafiti tɛma kɔkalɔyɔ nku ilɛ i lanle wakɔlaa kɛle na i tɔ si: Tacaa, ma lapa mpu tɔ ma wakɔlaa kɛ, ilɛ wii-m ma isayatu nti. Ma lapa komɛlentɔ kɛ.

¹¹ Mpuɔy Tacaa heela Tafiti layatu tasɔlu Isɔ kɔyɔɔɔtɔtu telɔsulɔ Kati si: ¹²⁻¹³ Polo n heeli Tafiti si ma si wahalanaa tooso si i lɛsi wei i sɔlaa tɔ. Nyɔɔɔsi i lu-i pusi naatosompɔɔɔɔɔɔ, yaa i se i kolontunaa kɛ isɔtɔnaa tooso, yaa yɔlvkɔsɔku i luna kɔyɛɛn tooso? Wulaw i cɔ-m na mɔ heeli Tacaa. Tafiti fema tanan tɛɛ ilɛna Isɔ kɔyɔɔtɔtu telɔsulɔ kɔɔ.

¹⁴ Ntɛna Tafiti cɔ-i si: Ma lanle pɛsaa kɛ. Ilɛ Tacaa kɛ tɔ pɛta ta ti. Sana inu i hɔ ta nkpɔnɔn na mpi yɔlv ka hɔm-i tɔ. Mpi tɔ, Tacaa pɛtɔtɔle tɔwɔɔɔ.

¹⁵ Μρύγύ Tacaa yelaa na yulukusəku suu Iseyeli taa ké hatoo tanaŋ tee na pé polo waatu wei i suwa təyə pə kpaɣav Tan na pé polo Peseepa tə, na yəlaa iyisi nutoso na naanowa (70000) si. ¹⁶ Isətaa tillu tiikaya Yosalem icate təw si i wakələɣi-te, ilena Tacaa yelee i pááná na í heeli-i si: Yele mpv, pə mayanaa.

Waatu ini tə na isətaa tillu we Yepusi tu Alafəna təfalle. ¹⁷ Tafiiti nawa isətaa tillu na í kuyi yəlaa ilena í tə Tacaa si: Hai, má wakələna, yəlaa mpe pa ta la pulv. Ku má na ma caa təyaya nyəma.

*Tafiiti ημά Tacaa ke kətaya təlate
(Kvtəəsvt I 21:18-26)*

¹⁸ Μρύγύ Isə kuyəɣətvtv teləsvlv pola Tafiiti kin ke kuyaku ŋku na í təm-i si: Polo Alafəna təfalle na í ημά Tacaa ke kətaya təlate.

¹⁹ Ilena Tafiiti polo isu Tacaa heeluyu-i tə. ²⁰ Μρύγύ Alafəna luwa na í loosi wulav na i waali nyəma na pá puki i te, ilena í polo na í hənti-i ate. ²¹ Ilena í pəəsi wulav si: Hai, tá caa, alaaɸəya kelee? Keleena wulav si: Ma kəŋ ké si ma yakı nyá təfalle na má ημά Tacaa ke kətaya təlate na mpusi ine í keeli yəlaa təw. ²² Ntena Alafəna si: Ta caa, kpaɣa-te na í la kətasi nsi n nəkaa tə. Kpaɣa naaŋ ine na í heeti akuyu kpatəŋ na í la kətaya ŋka kəkə lusaa tə. ²³ Pə tənaya i ha wulav na í təm-i si: Nyá Isə Tacaa í mv nyá sələmvyv.

²⁴ Tənaɣale wulav cə-i si: Aai, maa yana liyitee ké, ma kaa ha Tacaa ke mpi pə təw ma ta wu tə.

Ilena Tafiiti fehi təfalle na naaŋ pə təw ké liyitee nyəɣətv nule na naanowa. ²⁵ Μρύγύ i ηmawa kətaya təlate na í la Tacaa ke kətaya ŋka kəkə lusaa tə na ciikuyu nyənsi. Ilena Tacaa pááná hee na mpusi keeli Iseyeli tetv taa.

AWULAA TOM TAKELAYA KANCAALAYA NYENKA Kutubutu

Awulaa takelaya kancaalaya nyenka taa ké pa keesayi Iseyeli wulav Tafiiti pəyalu Saləmən kawulaya təgəu təm. Kancaalaya taa, i tənə Iso luɣu nyəntu ké na i kawulaya la teu pə tu fei. Ama alaa heləsa-i tuŋ laav təm taa ké waali waali. Uena Iso faya i kawulaya ké təm naale. Iseyeli nyéma ké həgəlvu na Selopwam kéle pa wulav. Na Yuta nyéma ké həgəlvu na Lopwam kéle pa wulav.

Isəna pa faya Awulaa I takelaya tə:

Tafiiti kawulaya təm, titite 1:1-2:12

Saləmən kawulaya təgəu, titite 2:13-11:43

Saləmən kawulaya fayav, titite 12:1-14:20

Iseyeli awulaa naale yoo na pa ciikuɣu, titite 14:21-22:53

Atoniya nyuləyi kawulaya

¹ Mprɔgɔ Iseyeli wulav Tafiiti kpatəlaa təkunɣunɣu, na pá takəyi-i pəən pu hanəyi-i. ² Ntəna wulav waali nyéma tə si: Tá caa wulav, tu caa-ŋ pəelə wei i ta nyənta apalu tə na í paasəna-ŋ, na í həntəyi nyá kəŋkəŋ taa. Pu han-ŋ.

³ Uena pá pəkki Iseyeli tetu tənə taa ké pəelə telu, na pá hiki Sunem tu nəgəlv. Pa yaa-i si Apisaki. Uena pá pona-i wulav. ⁴ Pəelə un i isəntaa ka luwaya təkpara. Mprɔgɔ i paasəna wulav. Ama wulav ta nyəmi-i apalu na alv.

⁵⁻⁶ Mprɔgɔ Hakii pəyalu Atoniya, Apəsalm neu yətəte nyəŋ lapa kalampaan, si un i ká təgəna kawulaya. U isəntaa ka luwaya. Pécó too i kulvɣu tə, i caa ta kaləna-i paa təm kulvum si pulv. Mprɔgɔ kuyaku nakuli i caa yoo keekənaa, na krayanəŋ cayalaa, na i tanlaa ké nule na naanəwa. ⁷ Mprɔgɔ i nawa Sowari, na kətulv Apiyataa, na pəle pa lanə heena i təm nti. ⁸ Ama kətulv Satəki, na Yoyata pəyalu Penaya na Iso kuyəgətutu teləsulv Natan, na Simeyi, na Leyi, na Tafiiti tanlaa fei Atoniya tə.

Natan na Pasepa pa yəgətəyi Saləmən kawulaya təm

⁹ Mprɔgɔ kuyaku nakuli Atoniya yelaa na pá ku heen, na naan kofan nim nyəŋ ké Soləeti pəle nte tə we hite kəŋkəŋ taa tə tə tə. Na í lá acima. Uena í yaa i newaa na Yuta nyéma mpa pa laki wulav ké təmle təgə təgəu. ¹⁰ Ama Atoniya ta yaa i neu yətəte nyəŋ Saləmən, na Iso kuyəgətutu teləsulv Natan na Penaya na wulav tanlaa.

¹¹ Mprɔgɔle Natan polaa na í pəəsi Saləmən too Pasepa si: N nuwa si Hakii pəyalu Atoniya pəsa wulav na? Pəyele tá caa Tafiiti ná tá nyi-ti. ¹² Mpu tə, yele ma tasa-ŋ layatu ké isəna n ká ya nyana nyá pəyalu Saləmən mə nyəŋ tə. ¹³ Polo n ná wulav ké ləŋ, na n pəəsi-i si: Hai, tá caa wulav, isu n heela-m na tuunav si, nyá pəyalu Saləmən ká təgəna kawulaya, na í ləeti nyá kumte tə? Ue pepe tə ké Atoniya təkki kawulaya?

¹⁴ Ue ma mayamaya maa kə waatu inəyi mə kin, na má səəsi nyá təm tə.

¹⁵ Mprɔgɔle Pasepa suv wulav nan taa. Wulav ka kpatəla səsəm ké, na Sunem tu Apisaki paasəgəna-i. ¹⁶ Uena Pasepa hənti wulav ké ate. Na wulav pəəsi-i si: Alaafəya kéle? ¹⁷ Ntəna Pasepa cə si: Ee alaafəya ké. Hai, tá caa, n ka heela-m na n tuuna nyá Iso Tacaa si, ma pəyalu Saləmən ká təgəna kawulaya, na í ləeti nyá kumte tə ulə? ¹⁸ Təu, nəənəw Atoniya təkəna nté, pécó n ta nu. ¹⁹ U lapa kətaya ké naan, na heen, na naan kofan nim nyəŋ ké səsəm. Na í lá acima, na í yaa nyá pəyalaa tənə, na kətulv Apiyataa, na yoolaa wulav Sowari. Ama i ta yaa nyá pəyalu Saləmən. ²⁰ Hai, tá caa, nyaga Iseyeli nyéma tənə nyənəyi si n huli-wəye wei i ká

leeti nyá kumte tɔɔ ké nyá sɛm waali tɔ. ²¹ Ye pɛ taya mpɔ, waatu wei n kɔŋ n si tɔ, yɛlaa ká li ma na ma pɛyalɔ Salɔmɔŋ ke kolɔŋa.

²²⁻²³ Waatu wei alɔ inɔ i tɔŋa ɱpɔyɔ yɔyɔtɔyɔ tɔyɔ pa heela wulav si Natan kɔma. Ilena Natan sɔv na í hɛntɔ wulav ke atɛ. ²⁴ Na Natan pɔɔsi wulav si: Tá caa, nyá heelina Atoniya si í tɔyɔ kawulaya na í cayɔ nyá kumte tɔɔ? ²⁵ Mpi tɔ, saŋa i kɔma na í lá kɔtaya ke naan, na heen, na naan kufan nim nyɔŋ ke sɔsɔm. I yaa nyá pɛyalaa tɔna, na yoolaa nyɔyɔ nyɔma na kɔtɔlɔ Apiyataa, na pá na-i pá tɔyɔ na pá nyɔɔ na pá wilitiyi si: Atoniya nyana tetɔ. ²⁶ Ama i ta yaa kɔtɔlɔ Satɔki, yaa Yoyata pɛyalɔ Penaya, yaa nyá pɛyalɔ Salɔmɔŋ. ²⁷ Iɛ, tá caa nyá heelina-i si i ká tɔyɔ kawulaya ke nyá sɛm waali na ń ŋmesi-tɔ?

Tafiiti kpa Salɔmɔŋ ke kawulaya

²⁸ Ntɛna wulav tɔ si: I yaa-m Pasepa.

Ilena Pasepa mɛli. ²⁹ ɱpɔyɔ wulav tɔma si: Ma tuukina Tacaɔ wei i waasa-m ma lanwakɛlle tɔna taa tɔ. ³⁰ Saŋa maɣamaɣa maa la nti maa tema yɔyɔtɔyɔ na má si Iseyeli Iɔ Tacaɔ isentaa si, nyá pɛyalɔ Salɔmɔŋ ká tɔyɔna kawulaya, na í cayɔ ma kumte tɔɔ ké ma sɛm waali tɔ.

³¹ Ilena Pasepa hɛntɔ wulav ke atɛ na í tɔ si: Hai, tá caa, nyana tetɔ.

³² Mpɔyɔle wulav Tafiiti tilaa na pá yaa-i kɔtɔlɔ Satɔki, na Iɔ kɔyɔyɔtɔtɔ telɛsulɔ Natan, na Yoyata pɛyalɔ Penaya na pá kɔɔ. ³³ Na wulav tɔ-we si: I koti yoolaa mpa pa lapa-m naani tɔ na í cayasi Salɔmɔŋ ke ma kawulaya kraŋaya tɔɔ na í pona-i Kihɔŋ hite. ³⁴ Tɔnaya kɔtɔlɔ Satɔki na Iɔ kɔyɔyɔtɔtɔ telɛsulɔ Natan paa pɛli-i nim, na pá kpa-i Iseyeli nyɔma wulav. Ilena pá hɔli tutuyɔ na pá wiliti si: Salɔmɔŋ, mɛ na tetɔ. ³⁵ Ilena mi tɔŋ i waali, na Salɔmɔŋ kɔɔ í cayɔ ma kawulaya kumte tɔɔ, na í tɔyɔ kawulaya ke ma lonte. Inɛyi ma kpawa Iseyeli na Yuta pɛ wulav.

³⁶ Tɔnayaɛ Penaya cɔwa si: Iɔ í kɔna mpɔ. Nyá Caa Iɔ yɔyɔtɔna-ti na nyá nɔyɔ. ³⁷ Iɛ Iɔ í weɛ Salɔmɔŋ waali, isɔ i ka wev nyá waali tɔ. Na í kusɔ Salɔmɔŋ nyɔyɔ na pá kɛli-ŋ.

Pa kpa Salɔmɔŋ ke kawulaya (Kvɔɔsvɔ I 29:21-25)

³⁸ ɱpɔyɔ Satɔki na Natan na Penaya na wulav tanlaa pa cayasa Salɔmɔŋ ke kawulaya kraŋaya tɔɔ, na pá pona-i Kihɔŋ hite. ³⁹ Ilena Satɔki kraɣa nim na hɛlɔyɔ ke Iɔ cokɛle taa, na í pɛli-wɛyi Salɔmɔŋ, na í kpa-i wulav. ɱpɔyɔ pa hula tutuyɔ, ilena yɛlaa tɔna wiliti si: Salɔmɔŋ nyana tetɔ. ⁴⁰ Ilena yɛlaa tɔna tɔ i waali na pá kpeena-i na hɛsi, na pá kiisiyina lanhɔlɔmlɛ. Halɔna tetɔ nyamsɛyi.

Salɔmɔŋ hɔlɔyi Atoniya ke suulu

⁴¹ Atoniya na i nyɔma pɛle pa tɛɛsaya tɔyɔv, ilɛ pa nu Salɔmɔŋ pa kɔkɔtɛ ntɛ. Na Sowari nu tutuyɔ, na í pɔɔsi si: Pepe tɔɔ ké icatɛ cɔkaa na kɔkɔtɛ nyala mpɔ?

⁴² Pa tɔŋna yɔyɔtaya ke mpɔ, ilɛ Apiyataa pɛyalɔ Yonatan tapayaɛ. Ilena Atoniya tɔmi-i si: Sɔv, mpi tɔ, n ke yɔlɔ wei i wɛna nyɔyɔ tɔyɔ. Isɛntɔ tɔm kɔpantɔ ke n kɔnaa. ⁴³ Kɛlena Yonatan si: Aai yoo, tá caa wulav tɔna Salɔmɔŋ ke kawulaya. ⁴⁴ I tɔma Satɔki, na Natan, na Penaya, na tanlaa si, pá cayasi Salɔmɔŋ ke kawulaya kraŋaya tɔɔ. ⁴⁵ Na Satɔki na Natan pá pɛli Salɔmɔŋ ke nim ke Kihɔŋ hite, na pá kpa-i wulav. Tɔnaya icatɛ yɛlaa lunaa, na pá kiisiyina lanhɔlɔmlɛ. Mpi pɛ cɔka icatɛ taa tɔyɔɛ. ⁴⁶ Halɔ Salɔmɔŋ ná tema kawulaya kumte tɔɔ ké cayalɛ ké. ⁴⁷ Ilena wulav Tafiiti waali nyɔma polo na pá sɛɛ-i, na pá tɔ si: Tá caa, nyá Iɔ í kusɔ Salɔmɔŋ nyɔyɔ na pá kɛli isɔ nyá. I kawulaya í kɛli nyá nyɔŋka. Ilena wulav hɛntɔ Iɔ ké atɛyɛ i kato tɔɔ. ⁴⁸ Na í tɔ si: Ma sɛɛ Iseyeli Iɔ Tacaɔ, wei i yɛlaa si má ná ma lonte taa leɛtɔlɔ tɔ.

⁴⁹ Tɔnayaɛ sɔyɔntɔ kpa Atoniya yɛlaa tɔna, na pá kɔli na pá ya yemyem. ⁵⁰ Ilena Salɔmɔŋ tɔm kpa Atoniya ke sɔyɔntɔ, na í polo na í tɔ kɔtaya tɛlate ke kpɔlɔyɔ si, pá taa leɛti-i. ⁵¹ ɱpɔyɔ

pa polaa na pá heeli Salbməŋ si: Nyá təm kpa Atoniya ke səɣəntu ke səsəm, na í polo í tu kətaya təlate ke kpulɔyɔ. I təma si: Ye Salbməŋ ta tuuna si i kaa kv-m, ma kaa lu cəne.

⁵² Ntəna Salbməŋ si: Ye u həŋ i ti, pulɔpɔ kaa tokina-i paa pəcɔ. Ama ye i laki kalampaani, ɪsu i səpa.

⁵³ Ḿpɔ́yú wulav Salbməŋ tila yəlaa na pá ləsi-i təna. ɪlena Atoniya polo í hənti Salbməŋ ke ate, ɪlena wulav təm-i si: Kpe nyá tɛ.

2

Tafiiti kantakaya kuyəɣətvu na i səm

¹ Pə kpeɣətəna wulav Tafiiti səm, ɪlena í heeli i pəyalv Salbməŋ si: ² Ma wɔle pɔwa. Mpu tɔ, kaasi nyá ti na n̄ lá ɪsu yɔlv. ³ Təki Tacaa nyá ɪsə təm ke teu. Laki i luɣu nyəntu ke tam, na n̄ təŋəɣi i kəsəsutu, na i kutututu, ɪsu pa ŋmaav Moisi kiŋ takəlaya taa tɔ. Waatu ɪnəɣi n ká waa pə təna mpi n laki tɔ pə taa. ⁴ ɪlena Tacaa lá ɪsu i ka su-m tɔ si, ye ma piya təŋna laakali, na pá təŋəɣi ma kəsəsutu na lotu kɔlvmtu, na pa ləsaya sv-i teu, mpe paa təkəna ma kawulaya ke tam ké ma səm waali ké ɪseɣeli taa.

⁵ Pəle pə paasi, n nyəmə nti Seluya pəyalv Sowapɪ lapa-m tɔ. ɪsəna i kɔwa ɪseɣeli yoou nyɔyɔ nyəma Nee pəyalv Apənee, na Yetee pəyalv Amasa tɔ. Yoou heev waatu ke i kɔwa yəlaa mpe, na pə kú i yoou nyɔyɔ. ⁶ Mpu tɔ, lana nyá layatu. Taa yele-i na í sí səm kvpam. ⁷ Pə kaasa Kalaati tu Paasilayi pəyalv tɔ, təki pəleɣe teu, na n̄ caləsəɣi-wɛ. Ḿpɔ́yú pəle pa paasayana maya waatu wei nyá taalv Apəsalm təɣənaɣa-m tɔ. ⁸ Kelaa pəyalv Simeyi wei i wɛ Pahulim ke Pəncamɛ tetv taa tɔ, ɪlé i təŋsa-m mpusi ké teu ke kuyaku ŋku ma pukaya Mahanayim təɣɔ. Pə waali ké i səŋa-m Yaatanɪ nəɣɔ ke ma məlaya tɔ, na má tuuna Tacaa si ma kaa kv-i. ⁹ Pəntɛ taa hɔli-i suulu. N ké yɔlv layatu ké. N nyəmə ɪsəna n ká lá na paa i kpatəlaa tɔ, í sí səm ɪsəɣam tɔ.

Tafiiti səm na i pəyalv ɪɛtvɔv ke i lonte (*Kvtəsvtv I 29:26-28*)

¹⁰ Pə waali ké wulav Tafiiti səpa, na pá pimi-i timpɪ pa yaa si, Tafiiti tɛ tɔ. ¹¹ Pusi nule tɔcu ké Tafiiti təɣɔ kawulaya ke ɪseɣeli təna tɔ. I təɣɔ pusi naatosompəɣəlaya ke Həpələŋ, na Yosalem ke pusi hiu na naanɔwa na tooso. ¹² Ḿpɔ́yú Salbməŋ ɪɛta i caa Tafiiti lonte na i kawulaya la teu pə tu fei.

Atoniya səm

¹³ Ḿpɔ́yú Hakii tu pəyalv Atoniya pola Salbməŋ too Pasepa kiŋ, na Pasepa pəəsi-i si: Alaafəya keɛ? Na í cə si: ɛɛ. ¹⁴ Na í tasa si: Faaci nəɣəlvɔyɔ ma kəmnaa. Ntəna alv si: Yəɣəti.

¹⁵ ɪlena Atoniya tó si: Ntəŋ n nyəmə si má tənna kawulaya ŋke, na maya ɪseɣeli təna kpaakaya wulav. Ama ma lanəa na pə məli ma neu tɔ. Mpi tɔ, Tacaa cələnə-i ké. ¹⁶ Pəntəta ma sələməɣi-ŋ pulv. ɪle taa pɛ-m-wi. Alv si yəɣəti. ¹⁷ Mpuɣule si: Heeli wulav Salbməŋ si í ha-m Sunem tv Apisaki na má lá alv. Ye nyaa yəɣətəna i kaa kisi. ¹⁸ ɪlena Pasepa tó si: Pə wɛ teu, maa heeli-i.

¹⁹ Ḿpɔ́yú Pasepa pola wulav kiŋ si i heeliyi-i Atoniya təm. Wulav na-i, ɪlena í kɔli na í səŋi-i, na í hənti-i ate. ɪlena í məli i kumte tɔ. Na pá su toto ké kawulaya kpelaya, na wulav ntəɣəŋ tɔ na toto caya. ²⁰ Ntəna toto si: Ma kəma-ŋ natələɣi sələmɔyɔv ke pəcəɣɔ, taa kisina-m. Salbməŋ si: Hai, nyaa sələmɪ, ma kaa kisi. ²¹ Mpuɣule si: Yele na nyá taalv Atoniya kpaɣa Sunem tv Apisaki.

²² Mpuɣule Salbməŋ si: Pepee? Pepe tɔ ke nyá caa si í kpaɣa-i? Aŋha, ɪle sana n ka sələmaa si má cɛle-i kawulaya. I ké ma taalv ke te. Mpi Apiyataa na Sowapɪ pa kooliyi təɣəle.

²³ Tənaɣale wulav Salbməŋ yəɣəta na i tuu si: Ye ma ta kv Atoniya ke təm tənɛ tɔ tɔ, Tacaa í kv-m. ²⁴ Ma tuuna Tacaa wei i tv má na ma təyaya nyəma ke kawulaya, na í ɪɛti-m

ma caa lonte tɔ si, ɪsu saŋa ma kuwa Atoniya. ²⁵ Uena Saluməŋ tili Yoyata pəyalɔ Penaya na í ku Atoniya.

Saluməŋ tɔɔŋəŋi Apiyataa ke Yosalem

²⁶ Ye Apiyataa, wulav heela ɪɛɣe si: Kpe nyá te Anatati. N mɔna sɛm yaa, ɪle ma kaa ku-ŋ saŋa ké. Mpi tɔ, n paasəna ɪsɔ atakaa ké ma caa Tafiti waatu taa. Halɪ nyá na ma caa Tafiti í tɔɔŋa pə wahala.

²⁷ M̀p̀ɔ́yú Saluməŋ ɪsɔ Apiyataa ke kɔtɔyɔ tɛmlɛ taa. Uena pə la ɪsu Tacaa ka yɔɔtɔyɔ Ilii tɔyaya nyəma tɔɔ ké Silo tɔ.

Saluməŋ yelaa na pá kó Sowari

²⁸ Waatu wei Sowari nuwa Atoniya sɛm na Apiyataa tɔɔŋyɔ, ɪlena í se na í suv ɪsɔ cokəle taa, na í tó kpulɔyɔ ke kɔtaya tɔlate kiŋ. Mpi tɔ, ɪ ka we Atoniya tɔɔ ké. Ama ɪ taa tɔŋ Apəsalm ké. ²⁹ Uena pá tayasɪ wulav si Sowari suv ɪsɔ cokəle taa, na í tó kpulɔyɔ ke kɔtaya tɔlate.

Ntɛna wulav tili Yoyata pəyalɔ Penaya si: Polo na n̄ ku-ɪ.

³⁰ Penaya polaa, ɪlena í tó Sowari si: Wulav tɔma si n̄ lu. Ntɛna Sowari si: Hai, cənɛye ma caa si má si.

M̀p̀ɔ́yú Penaya mɛlaa na í heeli wulav ke nti Sowari yɔɔtɔaa tɔ. ³¹ Kɛlena wulav si: Polo na n̄ ku-ɪ tɛna ɪsu ɪ yɔɔtɔyɔ tɔ, na n̄ pimi-ɪ. ɪle n kɛela má na ma caa tɔyaya ta nyɔyɔ tɔɔ ké yɛlaa mpa ɪ kuwa mɔsɔŋ tɔ, pa mpusi kɛle. ³² ɪ nyɔyɔ taa ké Tacaa ká mɛŋna yɛlaa kɔpama naale wei ɪ kuwa tɔ pa sɛm tɔm. Paa ɪsɛyɛli yoolaa wulav Apənɛɛ, na Yuta yoolaa wulav Amasa. ³³ Mpe ɪni pa sɛm tɔm ká mɛli Sowari na ɪ piitim nyəma pa nyɔŋ taa ké tam tɔɔ ké. Ama Tacaa ká yele na Tafiti ɪlɔyɔ nyəma, na ɪ tɔyaya nyəma mpa paa ɪɛtɔyɪ ɪ kawulaya taa tɔ, pá hɛɛsi tam tɔɔ.

³⁴ M̀p̀ɔ́yú Penaya kuwa Sowari na í kpeena-ɪ ɪ cacaku tɛɛ, na í pimi-ɪ. ³⁵ Uena wulav kpa Penaya ke yoolaa wulav ke Sowari lonte. Na í kpa Satɔki ke kɔtɔlɔ ke Apiyataa lonte.

Saluməŋ yelaa na pá kó Simeyi

³⁶ M̀p̀ɔ́yú kɔyakɔ nakɔli wulav yaa Simeyi na í tɔmɪ-ɪ si: Nma tɔyaya ke Yosalem taa na n̄ caya. Pə fɛi si n̄ lu si n̄ puki tiili. ³⁷ Ye kɔyakɔ ŋku pə cəpa-ŋ na n̄ lu, na n̄ tɛsi Setəlɔŋ ɪlɔv, na n̄ hika mpi, n yapa.

³⁸ Ntɛna Simeyi si: Hai, tá caa wulav, maa la ɪsu n yɔɔtɔyɔ tɔ.

Uena Simeyi caya Yosalem taa na pə leeli. ³⁹ Pusi tooso sikaa, ɪlena Simeyi tɛmlɛ nyəma naale se na pá polo Katɪ wulav Maaka pəyalɔ Akisi tɛ. ⁴⁰ Waatu wei Simeyi nuwa si ɪ tɛmlɛ nyəma we Katɪ, ɪlena í kpɛɛli ɪ kpaŋaya na í polo ɪ tɛmlɛ nyəma waali na í kɔna-we. ⁴¹ M̀p̀ɔ́yú pa tayasɔ Saluməŋ si Simeyi pola Katɪ na í kɔɔ. ⁴² Ntɛna wulav yaa-ɪ na í pɔɔsi-ɪ si: ɪsu má kisina-ŋ tɛsayasaya, na má yele na n̄ tuuna Tacaa si, ye kɔyan̄ku n̄ luwa na n̄ polo tiili n ká si na? Haləna n̄ cə-m si, pə we teu n nuwa? ⁴³ Pepe tɔɔ ké n ta tɔki nyá tuunav na n̄ kpɛɛna nti má kisina-ŋ tɔ? ⁴⁴ N nyəma nyá taa ké ɪsɔyatu nti n lapa ma caa Tafiti tɔ, Tacaa ká ɪɛtəna-ŋ. ⁴⁵ Uena í kooli maya kɔpantu na í su Tafiti tɔyaya ke tam tɔɔ.

⁴⁶ M̀p̀ɔ́yú wulav kusa Penaya na í kó Simeyi.

Uena kawulaya náá suv tɔŋ sɔsɔyɔ ke Saluməŋ niŋ taa.

3

Saluməŋ kpaŋəŋi Icipiti wulav pɛɛlɔ

¹ M̀p̀ɔ́yú Saluməŋ kpaŋa Icipiti wulav pɛɛlɔ. Uena akpayale nté tó kpɛntɪ awulaa mpe pa naale. Ntɛna Saluməŋ pona alɔ ɪni na í su-ɪ Tafiti tɛye Yosalem. Haləna í tɛɛsi kawulaya tɔyaya, na ɪsɔ tɛsɛɛɛ na ɪcɛtɛ kolɔŋa ke ŋmav.

²⁻³ Saluməŋ ka sɔɔla Tacaa ké na í tɔŋyɪ ɪ caa Tafiti ɪkpatɛ. Paa na mpv tɔ, lona payale taa ké ɪ na yɛlaa pa lakaya pa kɔtasɪ ke waatu ɪni. Mpi tɔ, pa ta ŋmata Tacaa ke ɪ tɛsɛɛɛ.

Salbməŋ sələməŋi ləw ké ləməŋasəe
(*Kvətəsutv II 1:2-13*)

⁴ Mprúgú kuyaku nakuli Salbməŋ pola Kapawəŋ ke kətaya lapu. Tetu təna taa kətaya təlata səsəle nté təna. Halı Salbməŋ lapa tənaya kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə. ⁵ Kapawəŋ tənaya Tacaa lu Salbməŋ təw ké ahoo ke toosee taa, na i təm-i si: Sələm-i-m mpi n caa tə.

⁶ Ntəna Salbməŋ si: Kúpantu səsəntu ke n lapa ma caa Tafiti, ke timpi i təŋa tampana na lotu kuləmtu, na í laki kúpantu tə. Halı n ha-i apalupəyaya, na keke ká leeti i lonte taa, isu pə weu saŋa isəntə tə. ⁷ Hai ma ləw Tacaa, maŋale n kpaŋaa na í leeti ma caa lonte taa. Anı ma ké pəyaya ké na hələm na nəŋə. ⁸ Pəyele nyá yəlaa kuləsa mpa pa təw ma təkı kawulaya tə, pá we tuutuuma ké pa fei kalbyu. ⁹ Mpu tə, ha-m layatu, na kúpantu na isayatu pə cəkənav. Uəna má pəsi na má paasəna nyá yəlaa samaa tuutuuma inə.

¹⁰ Mprúgú Tacaa laŋle həena Salbməŋ sələmuyu ŋku. ¹¹ Ntəna í tó si: Timpi n sələma layatu si n təŋəŋəna tampana, n ta sələmı weesuyu kətayalbyu, yaa wənav, yaa nyá kolontunaa í si tə. ¹² Maa tu-ŋ layatu na nyəm mpi too nəŋəlv ta hikita tə. Pəcə nəŋəlv kaa tasa-wəŋi hikuyu tə. ¹³ Pəle pə paasi, maa ha-ŋ mpi n ta sələmı tə. Wənav na teeli, wulav nəŋəlv i kaa nəŋəŋəna-ŋ, haləna nyá səm. ¹⁴ Ye n təŋ ma mpaŋ taa, na n təkə ma kutututu na ma kusəsutu, isu nyá caa Tafiti, ilə maa yeke na nyá weesuyu tayalı.

¹⁵ Salbməŋ fema, ilə səsə toosee ntə. Uəna í məli Yosalem, na í lá i waalı nyəma tənaya acima.

Salbməŋ hvəkəna ləməŋasəe

¹⁶ Mprúgú kuyaku nakuli apalaa təna alaa napəli pa pola wulav tɛɛe naale. ¹⁷ Uəna pa taa ləlv tə si: Hai, má la-ŋ kaafala tá caa. Ma na alv inə tə wəna təyaya kuləməŋa taa, na má ləli apalupəyaya. ¹⁸ Kuyəŋ naale tɛɛwa, uəna inı í ləli apalv tətə. Na ta naale tɛ wee mpu. Krai tu nəŋəlv ta səsı ta təw. ¹⁹ Mprúgú i hənta i pəyaya təw ké ahoo na ká sí. ²⁰ Uəna í kpaŋa ma pəyaya na í husı i kəŋkəŋ taa, na í husı kusəpaya ke ma kəŋkəŋ taa, na máa təŋna tom. ²¹ Pə nyaalaa si má cələŋi pəyaya ke həte, uəna má maŋana sətə. Ma nyəna-keŋe teu, uəna má cəkəna si pə taya ma nyəŋka.

²² Tənaŋale alv ləlv si: Aai yoo, ma pəyaya nté weesuyu nyəŋka, nyá nyəŋka nté kusəpaya. Ntəna kancalaya nyəŋ si: Pəpətu ké. Nyá pəyaya sərəna, ma nyəŋka nté weesuyu nyəŋka. Uəna pá naalı mprúgú həm ke wulav isəntaa təna. ²³ Ntəna wulav tó si: Ləlv ná təŋ si, ma pəyaya nté weesuyu nyəŋka, nyá nyəŋka nté kusəpaya. Inə ilé si, pəpətu ké, nyá pəyaya nté kusəpaya, ma nyəŋka nté weesuyu nyəŋka. ²⁴ Təw, ye mpu í kəna-m layate.

Pa pona wulav ke layate, ²⁵ uəna í tə si: I faya weesuyu nyəŋka ke calı na í tala-wɛɛe həŋəlvu həŋəlvu.

²⁶ Tənaŋale pə lapa weesuyu pəyaya too taa ké pulbyu i pəyaya təm, na í tə si: Hai, wulav cələ-i pəyaya ŋke, taa kv-ke.

Ntəna alv ləlv si: Yee, seti-ke, na ta naale tə laŋ.

²⁷ Mprúgú wulav si: I cəla kancalaya nyəŋ ke pəyaya, í taa kv-ke, ka too keke.

²⁸ Mprúgú lseyeli nyəma təna nu wulav hvəle nté, na pá ná si, Tacaa tu-i layatu, na í təŋəŋi tampana na í hvəkəna. Uəna pá nyaŋna wulav.

4

Salbməŋ tayənəŋi i kawulaya

¹ lseyeli təna təw ké wulav Salbməŋ təkaya kawulaya. ² I waalı nyəma həla na pa təma ntə. Satəkı pəyalv Asaliya keke kətulv. ³ Sisa pəyalv Iliholefi na Ahiya peleyele takəlası ŋmaalaa. Ahiluti pəyalv Yosafati keke takəlası sulv. ⁴ Yoyata pəyalv Penaya keke yoolaa wulav. Satəkı na Apiyataa keke kətəlaa. ⁵ Natəŋ pəyalv kancalaya nyəŋ Asaliya keke kumatəŋnaa nyuytu.

Naale nyəh Sapu keke wulaw kupayalv. ⁶ Ahisaa keke kawulaya təyaya nyuyv tu. Apita pəyalv Atonilam keke təlası təma nyuyv tu.

⁷ Saləmən ka wena kumatənnaa nyuyv nyəma ke naanəwa na naaleye İseyeli tetv tənna taa ké. Pə wee sı paa wei í cela wulaw na í kawulaya təyaya nyəma pa isətv kolum təyənaya ke pənaya taa. ⁸ Halı pa həla na pa tetvnaa həla ntə. Huuu pəyalv ké İfəlayim pəəh taa. ⁹ Teke pəyalv ké Makati, na Saaləpim, na Pəti-Seməsı, na İlən-Pəti-Hanañ tetv taa. ¹⁰ Həsətı pəyalv ké Alupotı ıcatə taa. İlé í ka tənna Soko na Hefəe tetv tənna. ¹¹ Apinatari pəyalv ka tənna nteye Təə pəəh həyəluyv tənna. İlé í ka krayana Saləmən pəelə Tafa. ¹² Ahiluti pəyalv Paana ka tənna Taanaki, na Mekito, na Pəti-Seyanñ tetv tənna. Həyəluyv ηkv kv kprətəna Saatanñ ke Sisilee tapuyv tēe ké pə krayav Pəti-Seyanñ tə, na pə polo Apəelı-Mehola, haləna Yəkəneyam. ¹³ Laməti tv Kerəe pəyalv ka tənna Kalaati tetv tənna, na Manasee pəyalv Yayii acalisi tənaya Kalaati tetv taa, na Aləkəri həyəluyv ke Pasanñ, na pə koloosi acaləe səsəəna nutoso, wena pa təkə nyəətv kvseemtv tə. ¹⁴ İtoo pəyalv Ahinatari tənna Mahanayim tetv. ¹⁵ Asimaati tənna nteye Nefətali tetv, ilé í kraya tətəyə Saləmən pəelə lelv Pasəmati. ¹⁶ Husayi pəyalv Paana tənna Asee na Peyaləti pə tetv. ¹⁷ Paluya pəyalv Yosafatı tənna nteye İsakaa tetv. ¹⁸ İla pəyalv Simeyi keke Pencaməe nyəntv. ¹⁹ Ulii pəyalv Kerəe keke Kalaati tetv na pə krenna Amolii nyəma wulaw Sihonñ, na Pasanñ wulaw Okı pa tetv. Pəcə pə kaası kumatənnaa nyuyv tv lelv ke Yuta tetv taa.

²⁰ Yuta na İseyeli pə yəlaa ka we payale ké İsu kanyəhə, na pə təkı na pə nyəkı na pa lanə həewa.

5

¹ Saləmən ka ηmakələna tetv tənaya waatv İni. Pə krayav İfəlatı pəyə, na pə yoosina Filiisi nyəma tetv, haləna İcipiti tetv tonə tə. Na tetv ntı tə nyəma fələyi Saləmən ke lampuunaa, haləna í səm.

² Paa ifemle nte təyənaya ηka Saləmən na í təyaya nyəma pə təkı təyələ. Mulum kunyaaləm tənənnaa pəyalayafəi naanəwa, na mulum kəkprəsəm ke tənənnaa pələfəi hiu. ³ Na naanñ wei pa tv təyənaya kupanəka na í lá nim təyə naanəwa, na naanñ wei pa ləsa ntiyile taa təyə hiu, na heenñ ke nunəwa (100). Pəcə pə kaası namənñ waanı waanı ke təm tooso, na kampee kupana.

⁴ Saləmən ηmakələyana pəyə İfəlatı ilim tətvlə tetv tənna. Pə krayav Tifəsa na pə polo Kasa tə, na pa awulaa tənna. Ulena í cayana í təyi tetvnaa mpa pa cəəna-ı tə pa taa. ⁵ Yuta na İseyeli nyəma tənna ka cayana pa təyi, na paa wei í haləyi tunñ wei pa yaa sı ləseñnaa na fikinaa təyə isəna í caaki tə, haləna Saləmən səm.

⁶ Saləmən ka wena yoou keekənaa krayanənñ ke iyisi nule (40000) na krayanənñ kvcaayanñ ke iyisi naanəwa na naale (12000).

⁷ Kumatənnaa nyuyv nyəma naanəwa na naale ka paasayanana wulaw təyaya təyənaya təm. Paa wei na í isətv, pulv taa lanəyi. ⁸ Pa kəyayana təyənaya pəe, na camtv ke krayanənñ, na təla wena a lakı təma təyə timpı wulaw ka wee təyə teitei ké İsu paa keesa-we tə.

Saləmən tēe yəlaa tənaya ləmayasēe

⁹ Mıpuyú İso ha Saləmən ke nyəm na layatv səsəəntv na í nyı yaasinaa ke waanı waanı, pə fəi kaluyv. ¹⁰ İ kəla ilim tətvlə təə laalupunaa na İcipiti nyəma tənaya nyəm ké. ¹¹ İ na yulv nəyəl v pa taa keesəyi nyəm. Halı í tēe İsələhi tv İtanñ na Mahəəli pəyalaa Hemanñ na Kaləkəli na Taata. İ hətə yaawa piitimnaa mpa pa cəəna-ı tə pa taa ké. ¹² Atuwa iyisi toosoğə (3000) Saləmən tukaa na í lu yontunaa iyaya (1000). ¹³ Saləmən yəyətə tunñ səsəəñ kupampənñ təm, na í krenna nyulisi nsi sı nyəkı kutulunñ kila tə sı təm na í yəyətı. Na í yəyətı təla, na taale wontu, na suması na atə nyamanyamanaa na tiina pə təm. ¹⁴ Antulinya awulaa yəlaa tənna kəyaya ké na pə nukı Saləmən nyəm təm.

*İso təsələ ηmav təm tayanuyv
(Kvtəəsvtv II 2:2-15)*

¹⁵ Tiii wulau Hilam nuwa si Salomōn ke pa kra kawulaya, na pá læti i caa Tafiti lonte, ðena Hilam tili i waali nyóma si pá sɛɛ-i. Mpi tɔ, i ceu nté Tafiti. ¹⁶ Mpuvule Salomōn tilaa na pa heeli Hilam si:

¹⁷ Ma caa Tafiti ta pəsi na í ημά Iso Tacaa ke tɛsɛɛɛ. Mpi tɔ, i kolontunaa ka tama-i ké, na pá yookina-i tam. Haləna Iso yele na í kəli-wɛ. ¹⁸ Ama pənente ma Iso Tacaa yelaa na ma heesi pə təna pə taa. Ma fei kolontu, pécó mpusi nəχəlv i fei. ¹⁹ Halí má mayasi ma taa si maa ημά Iso Tacaa ke tɛsɛɛɛ. Mpyúyú Iso ka heela ma caa si: Nyá pəyaya ηka kaa læti nyá lonte tɔ ηke kaa ηmana-tɛ. ²⁰ Mpu tɔ, yele na ma təmle nyóma mayana nyá nyóma, na pá seti-m tun səsəwə wei i wɛ Lipan tɔ. ðena n heeli-m isəna maa fei nyá təmle nyóma tɔ. Mpi tɔ, nəχəlv ta nyi tun setov, isu Fenisii nyóma mpe.

²¹ Hilam nu mpu, ðena i lanle hulumu səsəm na í sa Iso si: Tacaa keɛ teeli tv. Inu i hana Tafiti ke pəyaya nyəntv inɛ si, í tɔχə kawulaya. ²² ðena í tili na í heeli Salomōn si:

Ma nuwa nti n tilaa si pá heeli-m tɔ. Maa la teitei isu n caa tɔχə tun səsəwə inu i təm taa. ²³ Ma təmle nyóma ká kraχa-i na pá tiina tenku nəχə. ðe keesi-m timpri n caa-i tɔ. Na má tu-i lum taa, na í tala təna, ðena n kraχa. Mpi ma caa si n fei-m tɔχəle ma kawulaya təyaya nyóma təχənaχa.

²⁴ Mpyúyú Hilam hawa Salomōn ke tun səsəwə kupaη inəχi isəna Salomōn caaki tɔ. ²⁵ ðena Salomōn náa haaki-i paa pənaya ηkaχa təχənaχa pee ke tənənəna ke iyisi naatoso (6000) na olifinaa nim kupaη ke liitilinaa iyisi pələfei naanowa (8000).

²⁶ Tacaa ka hawa Salomōn ke nyəm ké isu i ka heeluyu-i tɔ. ðena heesovv kəw í na Hilam pa hekv na pá pɛɛli nəχə.

Salomōn tayana tɔlasɪ təma
(Kvtəsvtv II 1:18; 2:1,16-17)

²⁷ Mpyúyú Salomōn læsa Iseyeli nyóma təna taa ké təmle lataa ke yəlaa iyisi hiu na naanowa (30000). ²⁸ Na pá puki Lipan ke yəlaa iyisi naanowa naanowa (10000) ké isətv isətv, na pá laki təmle ke pa nyovv tv Atonilam kiη. ðena pá kpeη pa tɛχɛ isətvnaa naale naale na pá heesəχi. ²⁹ Pə kaasa səχəllaa ke yəlaa iyisi nutoso na naanowa (70000) na pɛɛ saakəlaa ke yəlaa iyisi nunaasa (80000) ké puvv taa. ³⁰ Pécó pá kaasi kumatəηnaa səsaa waali nyóma ke iyisi tooso na ηmuvvovv na nuuwa (3300). Salomōn ka suna-wɛ si pá feηiχi təmle nyóma tɔ. ³¹ Mpyúyú wulau təma si pá læsi pɛɛ səsəwəna kupaηa nna pa saakaa tɔ, na pá suna Iso tɛsɛɛɛ kite. ³² Mpyúyú Salomōn təmle nyóma, na Hilam təmle nyóma, na Pipələsi icatɛ nyóma pá saaka pɛɛ anu na kponkpolonaa mpa paa ηmana Iso tɛsɛɛɛ tɔ.

6

Iso tɛsɛɛɛ ηmav
(Kvtəsvtv II 3:1-14)

¹ Mpyúyú Salomōn caala Iso tɛsɛɛɛ ηmav təmle ke Iseyeli nyóma Icipiti taa luu pənaya nasəle na nunaasa (480) nyəηka taa. Salomōn kawulaya pənaya liχiti nyəηka nté na isətvnaa naale.

² Kutuluyv ηku Salomōn ημά Tacaa tɔ kv tayaləη wɛ mɛɛtələnəa hiu na naanowa, na kv waη ke mɛɛtələnəa naanowa, na kv kvηkuloməη ke mɛɛtələnəa naanowa na kakpasɪ. ³ Nan səkpeluyv ηku n taku na pécó n tɛɛ Iso tɛsɛɛɛ mayamaya taa tɔ, kvle kv tayaləη wɛ mɛɛtələnəa naanowa ké teitei isu Iso tɛsɛɛɛ waη wɛv tɔ. Na kv waη tɔw ké mɛɛtələnəa kakpasɪ. ⁴ Na pá tɔ kv pətəlee ke nyəχətv. ⁵ Mpyúyú i maləsəna Iso tɛsɛɛɛ, na i nan ləlv nyəηkv koloosi na awalɪ tɔw ké atɛ na isə kutuluyv na pá cəw. Kv kutulv wɛ naale, atɛ nyəηkv paasi. ⁶ Atɛ na isə kutuluyv atɛ nyəηkv waη wɛ mɛɛtələnəa naale na həχəlvovv. Kancalaya nyəηkv ke mɛɛtələnəa tooso. Pə tɔw nyəηkv ke mɛɛtələnəa tooso na həχəlvovv. Iso tɛsɛɛɛ kolvηa yasəlaya fei kvlumaya. Ka yasəla pə tɛɛ ké na ká ηmukəna isə. Pa ηma-keχɛ mpyúyú na pá səkəχi si pá hiki lona wena a taa paa tənɪ atɛ na isə kutulv patanaa kpatəη tɔ. ⁷ Paa tɛma pɛɛ wena pa ηmaakayana Iso tɛsɛɛɛ

ke mpv tɔɔ saakɔvú kɛ́. Pɔ́ tɔ́ kɛ́ pa ta lana laale, yaa maalɛtoɔ, yaa nyɛɔɔlɔvɔ nakulɔɔɔ ɲmav waatv. ⁸ Iso tɛsɛɛɛ ilim mpɛtɛɲ tɔ́ kɛ́ atɛ na iso kutuluɔvɔ atɛ nyɛɲkv nɔnɔɔsi ka wɛnnaa. Na tɛnaya pa lapa atɛ na iso kutuluɲ inɪ ɪ tɛkpale nte yulv kpaaki na í cɔɔki kilikite tɔ́. ⁹ Pa tɛma-ɪ ɲmav, ɪlena pá tó ɪ patanaa ke tɪɲ kupaɲ kpenkpelasi. ¹⁰ Atɛ na iso kutuluɔvɔ ɲkv pa maləsəna Iso tɛsɛɛɛ koloosi ke mpv, na pɛ́ cɔ́ tɔ́, kv kɔɲkulɔmɛɲ ka wɛ mɛɛtɛlɛnaa naale na hɔɔlɔvɔ hɔɔlɔvɔ. Ḿpɔ́ɔ́ pa tɛna patanaa kpatɛɲ ke Iso tɛsɛɛɛ kolɔɲa tɔ́.

¹¹ Ḿpɔ́ɔ́ Tacaa tɔma Salɔmɛɲ si: ¹² Isu n ɲmaakvɔv-m Iso tɛsɛɛɛ tɛnɛ isɛntɔ tɔ́, ye n tɛɲa ma kiɪɲ, na ɲ tɛkɔɔɔ ma kɔtɔtɔtɔ, na ma kusəsutv, maa la-ɲ nti maa su nyá caa Tafiti tɔ́. ¹³ Maa kɔ́ na má caya ma yɛlaa lɛɛɛɛɛ nyɔ́ma hɛkv, ma kaa lɔ-wɛ.

Iso tɛsɛɛɛ taa tayanvɔv

¹⁴ Pa tɛma Iso tɛsɛɛɛ ɲmav, isu Salɔmɛɲ ká kɛsɔvɔ-wɛ tɔ́. ɪlena ¹⁵ pá matɪ kpenkpelasi ton nyɛnsɪ ke kutuluɔvɔ koloosi tɔ́ na pɔ́ taa tɔ́ kɛ́ pɔ́ kpaɔv atɛ na pɛ́ yoosina pata tɔ́, na pá pɔ́-sɪ tɔ́tɔɔ atɛ. ¹⁶ ɪlena pá cosi Iso tɛsɛɛɛ ke mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa na pá kaya kpenkpelasi ton nyɛnsɪ sɪ pa sukɪ Iso atakaa. ɪlena pá ha tɛnaya hɛtɛ sɪ tɛcayale kate taa kate nyɛntɛ. ¹⁷ ɪlena pá kaasi Iso tɛsɛɛɛ mayamaya ke mɛɛtɛlɛnaa hiu. ¹⁸ Kpenkpelasi ton nyɛnsɪ tike waasəna Iso tɛsɛɛɛ taa tɔ́. Pu naaki pɛɛ wɛna pá ɲmana-tɛ tɔ́. ɪlena pá ləsi kpenkpelasi tɔ́ kɛ́ yaayɛnaa na tɪɲ nulɪ ɪ pɛɛ fotoonaa. ¹⁹ ɪlena pá tayanɪ kate taa kate tɛcayale ɲtɛ sɪ pa sukɪ Iso atakaa. ²⁰⁻²¹ Kutuluɔvɔ ɲkv kv tayalɛɲ na kv wanɲ ka wɛ mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa naanɔwa kɛ́. Na pá pɔ́ wɔla ke kv taa, na Iso tɛsɛɛɛ taa tɔ́tɔ́. ɪlena pá kaya wɔla alukpala ke kv nɔɔɔ. Na pá su tɛna tɔ́tɔɔ kɔtaya tɛlatɛ nte pa kama taasi na pá waasi-tɛɛ wɔla tɔ́. ²² Iso tɛsɛɛɛ tɛna na kɔtaya tɛlatɛ ke pa pɔ́wa wɔla.

²³⁻²⁶ Ḿpɔ́ɔ́ pa saaka tɔvɔ ɲkv pa yaa sɪ Olifi tɔɔ isɔtaa tanlaa mpa pa yaa sɪ Selupɛɲnaa tɔ́ pa lɛsɛɲ naale na pɔ́ kɔɲkulɔmɛɲ ke mɛɛtɛlɛnaa kakpasɪ sɪ pa sukɪ Iso atakaa cɔ́lɔ. Paa wei ɪ kenɲ naale tayalɛɲ kɛntɔɔɔ mɛɛtɛlɛnaa kakpasɪ kakpasɪ. ²⁷ Ḿpɔ́ɔ́ pa su-wɛɛɛ kate taa kate kutuluɔvɔ hɛkv taa, na pá hɛtɪ pa kenɲ na pa kenɔɔsi naale suli hɛkv taa. Na inɛ ɪ nyɛɲka yoosina kutuluɔvɔ na cɛnɛ, na inɛ na cɛnɛ. ²⁸ ɪlena pá waasi-wɛɛ wɔla.

²⁹ Ḿpɔ́ɔ́ pa lɛsa isɔtaa tanlaa, na paɲɲ fotoonaa na yaayɛnaa ke kutuluɔvɔ koloosi tɛna taa na sɪ waali. ³⁰ Na pá waasi wɔla ke Iso tɛsɛɛɛ na kate taa kate tɛcayale pɔ́ atɛ.

³¹ ɪlena pá saaki Olifi tɔvɔ ke Iso atakaa kutuluɔvɔ nɔnɔɔ kampv ke kɔtɛkɛɲ naale. Paa saaka-ɪ tuusola kakpasɪ kɛ́, na í wɛ isɛntaa na isɔtaa tɔ́. ³² Ḿpɔ́ɔ́ pa lɛsa ɪ tɔ́ kɛ́ isɔtaa tanlaa, na paɲɲ fotoonaa, na yaayɛnaa, na pá waasi isɔtaa tanlaa na paɲɲ ke wɔla. ³³ Tɔvɔ ɲkv inɪ tɔ́tɔɔ pa saaka Iso tɛsɛɛɛ kampv. ɪɛ tuusola liyiti tike ke pa tó ɪlé. ³⁴ Kɔtɛkɛɲ naalɛɛ pa saaka-ɪ. Paa kɔtɛkɛɲ ɲkv kv kpiliyi tɔm naale. ³⁵ ɪlena pá ləsi pɔ́ tɔ́ kɛ́ isɔtaa tanlaa, na paɲɲ fotoonaa na yaayɛnaa, na pá waasi pa tɔ́ kɛ́ wɔla.

³⁶ Pɔ́ waali kɛ́ pa ɲmá Iso tɛsɛɛɛ taya kolɔɲa na pɛɛ kusaaɛɛ loosi tooso, na kpenkpelasi ton nyɛnsɪ ke looɲa kulɔmaya na pɔ́ cɔ́ na pɔ́ tá.

³⁷ Salɔmɛɲ kawulaya pɛnaya liyiti nyɛɲka ke pa isɔtv naale nyɛɲ taa kɛ́ pa su Tacaa Iso tɛsɛɛɛ kite. ³⁸ Salɔmɛɲ kawulaya pɛnaya naanɔwa na kulɔmaya nyɛɲka isɔtv pɛlɛfɛɪ naanɔwa nyɛɲ taa kɛ́ pá tɛsa Iso tɛsɛɛɛ ɲmav. Na tɔ́ wɛ teitei isu paa kɛsa-wɛɛ tɔ́ tɔm tɔ́.

Iso tɛsɛɛɛ ɲmav pusɪ kpɛnta naatosompɔɔɔɔɔɔɔ ntɛ.

7

Salɔmɛɲ kawulaya tɔyaya ɲmav

¹ Ḿpɔ́ɔ́ Salɔmɛɲ ɲmawa ɪ mayamaya ɪ tɔyaya. Pusɪ sika naanɔwa na tooso, ɪɛ ɪ tɛma-keɛɛɛ. ² Kutuluɔvɔ ɲkv pa yaakaya sɪ, Lipaɲ hɔtɔvɔ tɔɔ Salɔmɛɲ caalɛna ɲmav. Kv tayalɛɲ wɛ mɛɛtɛlɛnaa nule na naanɔwa na kv wanɲ ke mɛɛtɛlɛnaa hiu na kakpasɪ. Kv kɔɲkulɔmɛɲ ke mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa na kakpasɪ. Paa tɛma kv pata kpenkpelasi ton nyɛnsɪ na tesikasɪ

kupaŋsi ke loosi liyiti tɔɔ pa yaakaya-kuɔu mpɔ. ³ Kpenkpelasi ton nyansi nule na kakpasi ke pa kaɔaa, uena pa tani pata kpatɛ. Paa looŋa ŋkaɔa kpenkpelasi naanɔwa na kakpasi, na si lu loosi tooso na si tana tesikasɔ tɔɔ. ⁴ Pɛ kaasi na pa tɔli pɛtolee loosi tooso tooso kɛ kutuluɔu ŋku ku kɛŋkɔmɛŋ naale tɔɔ, na a nyɛnɛɔi tɛma. ⁵ Uena pa tɔli ku kɛŋkɔmɛŋ naale tɔɔ kɛ nɔnɔsi kootanaa nyansi ke tooso tooso na si nyɛnɛɔi tɛma.

⁶ Uena pa ŋmá akelenaa kutuluɔu na ku taɔalɛŋ ke mɛɛtɛlɛnaa hiu na kakpasi, na ku wan ke mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa na kakpasi. Ku na ku akelenaa na ku sakaya. Ku we kɛ isɔ kutuluɔu ŋku pa yaa si Lipaŋ hɔtɔɔ tɔ.

⁷ Mɔpɔɔ pa ŋmawa kawulaya kraaŋ tɔtɔ. Tɛnaɔa Salɔmɛŋ huɔkaya tɛm na i hólɔyɛ tampana. Uena pa pɛ ku tɛnaɔa kpenkpelasi ton nyansi, ke pɛ kraɔav a tɛ tɔ, na pɛ yoosina pata.

⁸ Pa ŋmawa i kutuluɔu kusɔsɔvɔvɔ ke mɔpɔɔ teitei kɛ Lipaŋ hɔtɔɔ kutuluɔu waali na waav lɛŋku taa.

Uena Salɔmɛŋ ŋmá kutuluɔu lɛŋku ke mɔpɔɔ teitei kɛ i av Icipiti wulav pɛɛɔ.

⁹ Pɛɛ kusaa kɛ kɔpampana ke pa ŋmawa pɛ tɛnaɔa mpɔ, na pɛ koloosi ke too kite tɛɛ halɛna ku imaale. Pa saaka-yɛɛ a taa na a waali kɛ teitei kɛ isɔ paa kɛɛsaa tɔ. ¹⁰ Kɔkɔpamɛŋ kupaŋ wei i taɔalɛŋ we mɛɛtɛlɛnaa kakpasi kakpasi na liyiti liyiti tɔɔ pa suna kite. ¹¹ Uena pa ŋmana pɛɛ kusaa kɛ na kpenkpelasi ton nyansi. ¹² Uena pa ŋmá kolɔŋa sɔsɔɔa na pɛɛ loosi tooso, na kpenkpelasi looŋa ke teitei isɔ pa ŋmav taya ŋka n takɛ na ŋ tɛlɛsi Isɔ tɛsɛɛ taa tɔ, na pɛ taa tɔɔ kolɔŋa.

Koolu Hilam tɛma (*Kvɛtɔsɔvɔvɔ II 2:12-13*)

¹³⁻¹⁴ Koolu nɔɔlɔv i ka wɛnna na pa yaaki-i si Hilam, i caa ke Tiiri tɔ, na i too ke Nɛfɛtali kɛkɛɛ taa tɔ, uɛ i too inɛ i ka kɛ leelu. Apalɔv inɛ i ka nyɛmá nyɛɔɔtɔv kɔsɛɛmɔv lupu ke teu kɛ. Pɛ tɔɔ kɛ wulav Salɔmɛŋ tilaa si i kɔɔ na i lupi-i wontunaa.

Nyɔɔlɔvɔv kɔsɛɛmɔv akelenaa (*Kvɛtɔsɔvɔv II 3:15-17*)

¹⁵ Hilam lupɛna nyɔɔlɔvɔv kɔsɛɛmɔv akelenaa ke naale. Pa kɔŋkɔlɔmɛŋ we mɛɛtɛlɛnaa pɔɔɔlayafɛi naanɔwa. Pa yasɔlaya ke mɛɛtɛlɛnaa naatoso. ¹⁶ Uena i lu kahusi taka kɛ nyɔɔlɔvɔv kɔsɛɛmɔv ŋku na i tani akelenaa mɛɛ pa nyɔɔŋ taa. Paa ŋku ku wɛna mɛɛtɛlɛnaa naale na hɔɔlɔvɔv. ¹⁷ Na Hilam lu caŋɛm wontu ke tɛm naale. Lɛntɛ we isɔ puluɔu, lɛntɛ isɔ yɔm na atɔvɔsa, na i tɔ paa akele wei i kahuka tɔɔ kɛ naatosompɔɔlaya. ¹⁸ Uena i lu caŋɛm wontu, isɔ tɔvɔv nakɔli ku pɛɛ taka, na i tɔ-yɛɛ akelenaa kahusi puluŋ inɛ i tɔɔ kɛ loosi naale na pɛ takɛ. ¹⁹ Na pa tasa caŋɛm wontu naaleɛ lupu, tɛ nyɔɔsɛna isɔ yaayɛnaa, na tɛ taɔalɛŋ we mɛɛtɛlɛnaa naale naale, na pa tani paa akele wei i tɔɔ. ²⁰ Paa lapa caŋɛm pulɔvɔvnaa ke kraɔama kraɔama ke akele kahuka tɔɔ kɛ puluɔu na tɔŋ pɛɛ lɛsɛŋ ŋmɔvɔv (200) loosi naale. ²¹ Mɔpɔɔ pa sika akelenaa mɛɛɛ Isɔ tɛsɛɛ nɔnɔɔ. Lɛlv na ntɔɔŋ tɔɔ, na pa ha-i hɛtɛ si Yakɛŋ. (Pɛ nyɔvɔv ntɛ si Isɔ nyɔɔsɛɔi na pa tɛ taa). Na pa ha mɛɛtɛŋ tɔɔ nyɔŋ ke hɛtɛ si Poosi. (Pɛ nyɔvɔv ntɛ si inɔɔlɛ ton tɔ, na pa tɛ taa).

²² Uɛ Hilam tɛma akelenaa mɛɛ pa lupu ntɛ.

Nyɔɔlɔvɔv kɔsɛɛmɔv nyampaani (*Kvɛtɔsɔvɔv II 4:2-5*)

²³ Mɔpɔɔ pa lupa nyɔɔlɔvɔv kɔsɛɛmɔv ke nyampaani anaam taka kɛ ikulutav, na pa pɛlɔyɛ lɔm, isɔ lule. Nyampaani inɛ i wan we mɛɛtɛlɛnaa kakpasi na i kɔŋkɔlɔmɛŋ ke mɛɛtɛlɛnaa naale na titite. Na i ikulutav tɔɔ we mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa na kakpasi. ²⁴ Na pa lɛsi nyutu natɛli tɛ pɛɛ fotoonaa ke nyampaani tɔɔ kɛ i lupu waatɔ, na pɛ cɔɔ na pɛ tɔ. Paa mɛɛtɛli wei kɛ pɛɛ hiu. ²⁵ Uena pa lu nyɔɔlɔvɔv kɔsɛɛmɔv ke naaŋ lɛsɛŋ naanɔwa na naale, na pa pulɔ-i tooso tooso ke tɛm liyiti. Lɛlɛŋ nyɛnɛɔɔna ilim tɛlule, lɛlɛŋ na pɛ tɛtɛle, lɛlɛŋ na pɛ ntɔɔŋ na lɛlɛŋ na pɛ mɛɛtɛŋ. Uena pa tani nyampaani inɔɔi naaŋ lɛsɛŋ inɛ i tɔɔ. ²⁶ Nyampaani inɛ i

kpūsəŋ we ké isu yulɔ ntantaku wəŋ. Na ɪ ntompee isu poosiya, na á nəŋəsəna isu yaayenaa. Nyampaani inɪ ɪ təkɪ isu lum liitilinaa iyisi nunaasa (80000).

Nyəŋəlvɔv kuseemvɔv keekena

²⁷ Mprɔgɔ pa lupa nyəŋəlvɔv kuseemvɔv ke lum keekena ke naanɔwa. Pa tayaləŋ na pa wəŋ ke meətələnaa naale naale. Pa kuŋkuluməŋ ke meətəlɪ kulɔm na həŋəlvɔv. ²⁸ Pa lupa nyəŋətv ké, ɪlena pá tənɪ tə tɔɔ ké lentɪ. ²⁹ Na pá ləsɪ tələ tə tɔɔ ké tɔŋlasɪ na latəcenaa na isətəa tanlaa fotoonaa. Na pá la mpv tətəŋə lentɪ tɔɔ, na pá susɪ caŋəm atvɔusa taka ké fotoonaa mpe pa pətɛɛ na pa isətəa. ³⁰ Paa keeke wei ɪ ka wena nyəŋəlvɔv kuseemvɔv kpatəŋ naaleŋe, na tə tɔɔ ké pəpələɛ liyiti. Na pa tamsəna kpatəŋ inəŋɪ nyəŋətv liyiti isu nəŋhɛ taka ké ŋkulunasi taa. ɪlə nəŋhɛ anɪ na keeke pɪ ké nyəŋəlvɔv kulɔmvɔv ké. Ama a ta tɛɛ atvɔusa ke tayaləŋ. ³¹ ɪlena pá lá pulɔv isu pəpətɛ taka na tə tapvɔv ke koota na tɔ kulaa na pá tənɪ nyampaani. Tə wəŋ seka pəcɔ sɪ pə la meətəlɪ kulɔm. ɪlena pá ləsɪ tə tɔɔ ké fotoonaa. ³² Keeke tɛɛ ké ɪ pəpələɛ liyiti wɛɛ. A kuŋkuluməŋ ke mpiiŋ tooso, na a nyəŋətv kpatəŋ na keeke pə tamsa kulɔm. ³³ Paa lupa keeke inɪ ɪ pəpələɛ ke teitei ké isu yooɔ keeke nyəna. Pə kraŋav a maŋamaya na akpatəŋ, na a nyəŋəlvɔv kpatasi, na a tiipee tɔ, nyəŋəlvɔv kuseemvɔv ke pa lupa. ³⁴ Nyəŋətv nti tə wɛ isu keeke nəŋhɛ taka ké ɪ ŋkulunasi taa tɔ, pə krenta nyəŋəlvɔv kulɔmvɔv ké. ³⁵ Paa keeke wei ɪ tɔɔ ka wɛ pəpətɛ taka, na tə wəŋ ke mpiiɔ kulɔmvɔv. Na nyəŋəlvɔv kuseemvɔv kukutvŋ na kv həŋəlasɪ təkə-tɛ. Nyəŋətv nti na keeke maŋamaya pə krenta kulɔm. ³⁶ ɪlena pá ləsɪ isətəa tanlaa, na tɔŋlasɪ, na paan fotoonaa ke kukutvŋ na nyəŋətv həŋəlasɪ nsɪ sɪ tɔɔ. Na pá ləsɪ atvɔusa fotoonaa na pə cɔɔ na pə tá. ³⁷ Pa lupa keekena mpe pa naanɔwa ké teitei ké. Paa wei ké nyəŋəlvɔv kulɔmvɔv itamsav, na pa wəŋ na pa tayaləŋ na pa wɛɛtv wɛ teitei.

³⁸ Mprɔgɔ pa lupa cemsənaa səsaa ke naanɔwa na pá tənɪ keekena mpe pa tɔɔ. Paa cemsɛ wei ɪ kuŋkuluməŋ wɛ meətələnaa naale, na paa wei ɪ təkɪ lum tonoonaa pələfɛɪ naanɔwa. ³⁹ ɪlena pá su lum keekena kakpasɪ ke ɪsɔ təsɛɛɛ na ilim mpətəŋ ŋkulunə həŋəlvɔv taa.

*ɪsɔ təsɛɛɛ nyəŋətv wontu
(Kvtəsɔtv II 4:7-5:1)*

⁴⁰ Mprɔgɔ Hɪlam tɛma cemsənaa na cemsɪsɪ nsi pa ŋmusəŋəna caləm tɔ, na tɔlvma ləŋlasɪ, na pə tənə mpi Salɔməŋ ká tv-ɪ sɪ, ɪ la ɪsɔ təsɛɛɛ taa tɔ.

⁴¹⁻⁴² Pə kraŋav akelenaa naale, na pa kahusi na sɪ caŋəm wontu, isu sɪ tɔɔ pulvŋ təm naale, na pulvŋ inɪ ɪ tɔɔ tvɔv pee nasələ (400). Paa akele wei ké loosi naale.

⁴³ Na lum keekena naanɔwa, na pa tɔɔ cemsənaa naanɔwa tətɔ.

⁴⁴ Na nyampaani anaam wei pa tənə latəcenaa naanɔwa na naale tɔɔ tɔ.

⁴⁵⁻⁴⁷ Na wontu nti pa kuukina tɔlvma tɔ, na pə ləŋlasɪ na poosiyanaa mpa pa ŋmusəŋəna caləm tɔ.

Nəŋəlv ta nyɪ nyəŋəlvɔv kuseemvɔv tuutuuma wei Hɪlam lupa ɪsɔ təsɛɛɛ wontunaa mpe na ɪ sotiti tɔ, tə nyvɔv. ɪ lapa-təŋɪ teitei ké isu Salɔməŋ keesa-ɪ tɔ. Yaatanɪ tetekələ taa acalɛɛ nna pa yaa sɪ Sukətɪ na Saatan tɔ a həkv taa ké pa lupa-tɪ, na pá tɔ-təŋɪ Taca təsɛɛɛ taa.

⁴⁸ Mprɔgɔ Salɔməŋ lapa na pá lu wɔla nyəmnaa na pá tɔ Taca təsɛɛɛ taa:

ɪsu tulaalvnaa təwətɛ,
na taapəlɪ wei ɪ tɔɔ pa sukɪ ɪsɔ potopotonaa tɔ.

⁴⁹⁻⁵⁰ Na fətəlanaa kpelee naanɔwa, na pá su-wɛŋɛ katɛ taa katɛ kutulvɔv ɪsɛntaa. Kakpasɪ na ntəŋəŋ tɔɔ, kakpasɪ na mpətəŋ tɔɔ. Na pá lu fətəlanaa maŋamaya na pa tɔɔ caŋəm na pa kpətələŋ təm naale. Na pá lu cemsənaa na poosiyanaa mpa pa ŋmusəŋəna caləm tɔ, na kəpvnaa, na cofolonaa, na

kampunaa mpa pa tæka tæcayale kate taa kate nənəɣo
tə, pa nyəɣətu na Iso tæseele kampunaa nyəntu tətə.

⁵¹ Waatu wei Saluməŋ tema Tacaa tæseele ŋmau, ilena í kpaɣa mpi i caa Tafiiti ka suwa Tacaa tə na í tu pə tənaya Iso tæseele kpancoou kutuluɣu taa. Pə kpaɣau wola, na liyitee nyəɣətu, na wontu lentənaa ke mpu.

8

*Iso atakaa suw ke Iso tæseele taa
(Kvtəəsvtu II 5:2-6:2)*

¹ Waatu wei Saluməŋ tema Iso tæseele ke ŋmau, ilena í koti Iseyeli kupaɣalaa, na pa kpeka, na pa luləŋ nyuɣu nyəma ke Yosalem si, pá kpaɣa Iso atakaa ke Tafiiti te, timpí pa yaa si Siyən tə, na pá pona Iso tæseele taa. ² Mpuɣú Iseyeli nyəma tənə kota wulau teɣe pa isətu naatosompəɣəlaya nyəŋ ke coka acima təɣəu. ³ Ilena Iseyeli kupaɣalaa su kətəlaa mpa pa səɣəla Iso atakaa tə. ⁴ Mpuɣú kətəlaa na Lefii nyəma pa kpaɣa Iso atakaa, na pə cokəle, na pə wontu. ⁵ Ilena wulau Saluməŋ na Iseyeli nyəma mpa paa kotina Iso atakaa tə, pá lá kətaya ke heeŋ na naaŋ tuutuuma pə fei kaləɣu.

⁶⁻⁷ Pə waali ké kətəlaa suuna-i kate taa kate tæcayale ke i lonte ke isətaa taŋlaa keŋ tee, na pə kenti i na i kpatəŋ wei pa kpaɣəɣəna-i tə i təə. ⁸ Kpatəŋ inu i ka tayalaa ké. Haləna ye n we Iso tæseele taa, n naaki-i ké. Ama ye awalí təə, ilə nn naaki-i. Mpuɣú pə we haləna saŋa. ⁹ Moisi kusəsutu pəe kpaatanaa naale wei Iso ka cəla-i Holepu puɣu təə tə, pa tike pa wenna pə taa. Waatu inəɣi í na Iseyeli nyəma paa pəela nəɣə ke pa Icipiti luw waali.

¹⁰ Waatu wei kətəlaa luna Tacaa tæseele taa, ilena isəŋmuntə haɣa kutuluɣu taa. ¹¹ Halí kətəlaa ta pəsi kətuyə təmle. Mpi tə, Tacaa teu ka suna Iso tæseele. ¹² Mpuɣú Saluməŋ mpa kapuka si:

Halí Tacaa nyaa təmna si,
səkpətuɣu taa ké n ká caya.

¹³ Ama ma ŋma-ŋ Iso tæseele
nte tə taa n ká caya tam təə tə.

*Iso tæseele tvluɣu faaci
(Kvtəəsvtu II 6:3-11)*

¹⁴ Mpuɣú Saluməŋ keesəna kotilaa təə na í see-we. ¹⁵ Ilena í tó si: Ma see Iseyeli Iso Tacaa. Mpi tə, n lapa teitei ké isu n ka suw ma caa Tafiiti ke nəɣə tə si, ¹⁶ hatoo kuyaku ŋku inu n ləsuɣu nyá yəlaa Iseyeli nyəma ke Icipiti taa tə, n ta ləsəta pa acaləe taa natəli si pá ŋma-ŋ nyá tæseele na í caya. Ama Tafiiti ke n ləsaa si í la pa wulau. ¹⁷ Halí ilé i maɣasaya si i ŋmaaki-ŋ tæseele. ¹⁸ Ama Iso nyá n təma-i si: N maɣasuyə mpu tə, pə we teu yaa, ¹⁹ ilə nyá pəyaya maɣamaya ká ŋmana-m, pə taya nyá. ²⁰ Mpuɣule Tacaa təkə isəna i ka suwa tə, na má ləeti ma caa lonte taa ké Iseyeli nyəma kawulaya kumte təə, na má ŋmá Iso tæseele tənə. ²¹ Haləna má la nyá atakaa tæcayale. I taa ké nəɣə ŋka nyá na ta caanaa í pəela pa Icipiti taa ləsuɣu waatu tə, ka pəe kpaatanaa wee.

*Saluməŋ sələmuyə səəəəə
(Kvtəəsvtu II 6:12-40)*

²² Pə waali ké Saluməŋ səŋa kətaya tətəte kite ke Iseyeli samaa isəntaa na í kpaasi i niŋ na í sələmi Iso si: ²³ Hai, Tacaa, Iseyeli Iso. Iso nəɣəlu i fei isu nyá. Paa isətənuɣu taa ké hatoo isətaa, paa tetu təə ké atə cənə. N səəla mpa pa laki nyá təmle na lotu kolumtu təɣə, na í laki-weɣe isəna n ka suwa tə. ²⁴ Mpu inəɣi n lapa mpi n ka su ma caa Tafiiti təɣə saŋa. ²⁵ Hai Tacaa Iseyeli Iso, la tətəɣə nəɣə ŋka n ka su-i tə si, ye i luləɣu nyəma təma teu isu inu i təm tə, mpe paa təkəna kawulaya ke i waali ké tam na pá kaasəɣi təmaɣa Iseyeli yəlaa təə. ²⁶ Hai, ma wiikina-ŋ si í la nəɣə ŋka n ka su ma caa tə.

²⁷ Ue tampana Iso pəsəyi na í caya ateyele? Mpi tɔ, paa isəntənyu na ku təəməŋ tɔ, ɪ ta maya ku taa. Pəyele Iso təsele nte ma ŋma-ŋ tɔ, tɔ ta haŋna mpv. ²⁸ Hai, Taca, paa na mpv keesi nyá ise na ma tɔ, na ŋ nu ma wiinau na ma yaav mpi ma yaaki-ŋ saŋa isəntə tɔ. ²⁹ Kuli nyá ise na ŋ paasəna kutuluɣu kɔneye ilim na aho. Mpi tɔ, tənaya n tɔma si n ká caya. Ue nu ma kusələmutv. ³⁰ Nu yaav mpi ma na nyá yəlaa Iseyeli nyóma tɔ yaaki-ŋ cəne tɔ. Hai, nu ta kusələmutv ke isətaa timpɪ n wɛɛ tɔ, na ŋ husi tá isayatu.

³¹ Ye nɔɣɔlv pəntəna ɪ tɔɣəntəle, ɪlena pa yaa-ɪ si í kɔɔ Iso təsele tənɛ tɔ taa na í tuuna kətaya təlɛte isəntaa si ɪ ta na. ³² Hai, Taca, nu pa tɔm ke hatoo isətaa, na ŋ fayasi-wɛ, na ŋ ku tasəkəle tv tɔm, na ŋ hólí tampana tv.

³³ Yaa ye pə kɔma na Iseyeli nyóma wakələna-ŋ, ɪlena pa kolontunaa kəli-wɛ, na pá kɔɔ Iso təsele taa cəne si, ŋ tayanɪ-wɛ, na pá sɛɛ-ŋ na pá wiina-ŋ. ³⁴ Ue hai, Taca, nu pa tɔm ke hatoo isətaa, na ŋ tayanɪ pa isayatu, na ŋ məŋna-wɛɣe pa tətvnaa mpa ŋ ka ha pa caanaa tɔ. Mpi tɔ, pa ké nyá yəlaa ké.

³⁵ Yaa ye pa wakələna-ŋ na ŋ yele na tɔv wɔli-wɛ na pá cəkəna mpv. ɪlena pá keesəna Iso təsele tənɛ tɔ tɔ, na pá səlɛmɪ-ŋ, na pá sɛɛ-ŋ, na pá pasa pa ti, na pá tayanɪ timpɪ pa wakələna-ŋ tɔ. ³⁶ Ue Taca, nu pa tɔm ke hatoo isətaa, na ŋ husi pa isayatu. Mpi tɔ, pa ké nyá yəlaa ké, na nyá təmlɛ nyóma. Pə waali, ɪle hɔli-wɛɣe isəna paa tɔ teu tɔ. ɪlena ŋ yele na tɔv nu tɔtv nti n ha-wɛ si tɔ pəsɪ pa nyəntv tɔ tɔ tɔ.

³⁷ Yaa ye yulvkvəkəlv luna, yaa kutɔɣɔv məənaa, yaa ku səpa, yaa kutolonɪ yaa nyɔɣɔsi luna, yaa kolontunaa sɔvna Iseyeli nyóma koloosi acalɛ taa na pá ŋmakələɣɪ-wɛ. Paa wahala nɔɣɔlv, yaa kutəŋ nakvli ku tu kəmnna, ³⁸ na pá haŋ nyá yəlaa Iseyeli nyóma, na pa taa nɔɣɔlv nu ɪ isayatu səŋ na í keesəna nyá təsele tənɛ tɔ tɔ na í wiina-ŋ, na í tɛɣe-ŋ niŋ. ³⁹ Ue hai, Taca, nu ɪ tɔm ke nyá təcayalɛ ke hatoo isətaa, na ŋ tayanɪ paa wei ɪ təkəllɛ na ŋ keesəna ɪ təntɛ. Mpi tɔ, nyá nyəmna paa wei ɪ lotu. ⁴⁰ Laki-wɛɣe mpv, ɪlena pɛle pá seekɪ-ŋ tam ké tɔtv nti n ha pa caanaa tɔ tɔ taa.

⁴¹⁻⁴² Yaa ye kpai nyóma nu nyá hətɛ teu tɔm, na toma səsəəna wɛna n lakəna tɔ, na pá lu pa tɛ na pá səsɪ Iseyeli nyóma tɔ, na pá kɔɔ Iso təsele taa cəne na pá səlɛmɪ-ŋ. ⁴³ Ue Taca, nu pa tɔm ke nyá təcayalɛ ke hatoo isətaa, na ŋ la-wɛɣe pa kusələməm. Mpv pu yelina na atɛ yəlaa təna nyɪ-ŋ, na pá seekɪ-ŋ isu nyá yəlaa Iseyeli nyóma seekuɣu-ŋ tɔ. Paa nyɪ tɔtɔ si Iso təsele nte ma ŋma-ŋ tɔ, tɔ ké nyá nyəntɛ təkpataa.

⁴⁴ Yaa ye ŋ tv nyá yəlaa Iseyeli nyóma si pá yoona pa kolontunaa, na pá keesəna nyá ɪcatɛ kuləsəle tənɛ na Iso təsele nte ma ŋma-ŋ isəntə tɔ, pa tɔ na pá səlɛmɪ-ŋ. Ue hai, Taca ⁴⁵ nu pa wiinau ke hatoo isətaa na ŋ waasi-wɛ.

⁴⁶ Yaa ye pə kɔma na pá wakələna-ŋ. Mpi tɔ, yulv nɔɣɔlv ɪ fɛɪ si u wakələɣɪ. Ntanyɪ n ká mv-wɛ na pááná, na ŋ yele na pa kolontunaa kəli-wɛ, na pá kpa-wɛɣe yomle, na pá pona-wɛɣe pa acalɛ taa ké pəcəlv pəcəlv yaa poolunɪ taa. ⁴⁷ ɪlena pá pəsəna laakali ke təna si pa wakələna-ŋ, pa lapa isayatu, pa tɔm səpa. ⁴⁸ ɪlena pá səlɛmɪ-ŋ na pa lotu tənaya timpɪ ɪnɪ pa wɛ mpv tɔ. Na pá keesi pa ləmayasɛɛ na nyá ɪcatɛ tənɛ na Iso təsele nte ma ŋma-ŋ isəntə tɔ pa tɔ, ke tɔtv nti n ha pa caanaa tɔ tɔ taa cəne. ⁴⁹ Ue hai, Taca, nu pa wiinau ke nyá təcayalɛ ke hatoo isətaa, na ŋ waasi-wɛ. ⁵⁰ ɪlena ŋ tayanɪ timpɪ pa wakələna-ŋ tɔ, na ŋ yele na pa kolontunaa na pa pətəntəle. ⁵¹ Pəpətv fɛɪ, pa ké nyá piya ke hatoo kuyanɪku n ləsa-wɛɣe ɪcipiti wahala səsə taa tɔɣɔ.

⁵² Hai, Taca Iso, nukɪ səlɛməŋ wei má na nyá yəlaa tu səlɛməɣɪ-ŋ paa waatu wei tɔ. ⁵³ Mpi tɔ, nyá ləsəna-tɔɣv piitimnaa təna hɛkv si tɔ pəsɪ nyá nyóma isu n yeluyɪ na nyá təmlɛ tv Moisi heeli-wɛɣe saa wei n ləsa ta caanaa ke ɪcipiti taa tɔ.

Salvməŋ kooliyi samaa ke Iso koolee

⁵⁴ Kətaya təlɛte kite ke Salvməŋ ka lunaa, na í kpaasi ɪ niŋ na isətaa, na í wiikina Taca. ɪ tɛma, ɪlena í kuli ⁵⁵ na í kooli samaa wei ɪ ka kota təna tɔɣv kvpantv si: ⁵⁶ Ma sɛɛ Taca nyá wei n yelaa na nyá yəlaa Iseyeli nyóma hɛɛsi, isu n ka yɔɣətvɔv tɔ. Pəpətv fɛɪ lɛlɛŋ, n lapa

teitei ké isu n ká suu nyá nǎǎo kupaŋka na nyá tǎmle tǔ Moisi nǎǎo tǔ. ⁵⁷ Ta Iso Tacaa wɛɛ ta waali, isu n ka wɛw ta caanaa caanaa waali tǔ. Taa lǔ-tǔ. Pǎcǎ taa ye-le-tǔyǔ waasoyǔ. ⁵⁸ Yele na tǎ nukǎna-ŋ tam, na tǎ tǔŋ nyá mpaan taa isu n caaki tǔ, na tǎ tǎki nyá kiin, na nyá kusǎsutǔ, na nyá kutǔtǔ nti n ka tǔ ta caanaa caanaa tǔ. ⁵⁹ Tacaa Iso tǎǎsǎyi ma wiinau pǎne pǎ tǎǎ ké ilim na aho, na n sǎŋna nyá yǎlaa tǎya paa kuyaku ŋku. ⁶⁰ Mǔpǔyǔ ate yǎlaa tǎna ká nyǎna si, Tacaa tike nté Iso, nǎǎo lǔ fɛi tǎtǎ. ⁶¹ Na mǎ lǎsasi náa suu-i teu tǎmamam na í tǎkǎyi i kiin, na i kusǎsutǔ, isu í lakuyǔ saŋa isǎntǔ tǔ.

Kǎtasi nsi pa lapa Tacaa tǔ
(*Kǔtǎǎsǔtǔ II 7:4-10*)

⁶² Mǔpǔyǔ wulav Salǔmǎŋ na Iseyeli nyǎma tǎna mpa paa kǔta tǎna tǔ, pa lapa Tacaa ké ⁶³ ciikuyǔ kǎtasi ké naan iyisi hiu na naale (22000) na heen na pǎŋ ké iyisi nuunwa na hiu (120000) ké Tacaa tǎsɛɛle tǔlǔyǔ tǎǎ. ⁶⁴ Kǎtasi ta maɣa nyǎǎǎo kǔsɛɛmoyǔ kǎtaya tǎlate tǎǎ ké kuyaku ŋku. Uena Salǔmǎŋ ye-le na pá lá kǎtasi nsi kǎkǎ lusa si tǎna tǔ na tǎǎnaya nyǎnsi na ciikuyǔ nyǎnsi nim cǎlo nim cǎlo ké Iso tǎsɛɛle tǎya tǎǎ.

⁶⁵ Waatu inu i taa ké Salǔmǎŋ na Iseyeli samaa tuutuuma wei i luna tetǔ tǎna taa tǔ. Pǎ kpaɣav Lepo-Hamati halǎna pǎ suna Icipiti lǎǎw tǔ, pa tǎǎ coka acima ké kuyɛɛŋ naatosompǎǎlaya. ⁶⁶ Kuyaku pǎlefɛi naanwa nyǎŋku wule ké wulav yasa Iseyeli nyǎma. Uena pá polo pá sɛɛ-i, na paa wei í kpe i te na lanheɛle. Mpi tǔ, Tacaa lapa i tǎmle tǔ Tafiiti na i yǎlaa Iseyeli nyǎma ké kupantu.

9

Tacaa lu Salǔmǎŋ tǎǎ ké tǎm naale nyǎm
(*Kǔtǎǎsǔtǔ II 7:11-22*)

¹ Waatu wei wulav Salǔmǎŋ tǎma Iso tǎsɛɛle na i kawulaya tǎyaya na pǎ tǎna mpi i caakaya tǎǎ ŋmav tǔ. ² Uena, Tacaa lu i tǎǎ ké tǎm naale nyǎm ké teitei isu i ka luw i tǎǎ ké Kapawǎŋ tǔ. ³ Na í yǎǎtǔ si: Ma nuwa nyá wiinau, ile Iso tǎsɛɛle nte n ŋmá isǎntǔ tǔ tǎ pǎsa ma nyǎnte. Maa wɛɛ tǎ taa ké tam na má paasǎna-te, na má laki-meyɛ kupantu ké tam. ⁴ Ye nyaa tǎma teu na lotu kǔlǔmtǔ, isu nyá caa Tafiiti, na í tǎŋǎyi ma kiin na í tǎkǎyi ma kutǔtǔ nti ma tǔ-ŋ tǔ, ⁵ ile maa ye-le na nyá kawulaya nyǎǎ tǔŋ ké tam tǎǎ ké Iseyeli nyǎma taa. Mǔpǔyǔ maa su nǎǎo ké nyá caa Tafiiti si, i lǔlǔyǔ taa nyǎma ká tǎkǎna Iseyeli nyǎma tǎǎ ké kawulaya ké i sǎm waali. ⁶ Ama ye nyana nyá yǎlaa na nyá lǔlǔyǔ nyǎma í lǎ-m, na í kisi ma kusǎsutǔ na ma kiin wei ma tǔ-me tǔ, na í mǎlǎna tǔŋ tǎǎ na í laaki-i. ⁷ Ile maa kpiisi-meyɛ tetǔ nti ma ha-me isǎntǔ tǔ tǎ tǎǎ, na má lǎ Iso tǎsɛɛle nte ma pǎsa ma nyǎnte isǎntǔ tǔ, na yǎlaa tǎna won-me na pá paana-me. ⁸ Waatu inǎyi yǎlaa ka tǎŋǎǎna Iso tǎsɛɛle nte tǔ te teu ké mpǔ tǔ tǎ kin, na sǎǎntǔ kpa-we na pǎ la-weyɛ piti, na pá pǎǎsǎyi pa tǔ si: Ile pepe tǎǎ ké Tacaa lapa tetǔ tǎne na Iso tǎsɛɛle tǎnɛye mpǔ? ⁹ Uena pá cǎ-we si: Iseyeli nyǎma lǎwa pa Iso Tacaa. Inu i lǎsǎna pa caanaa ké Icipiti tetǔ taa. Uena pá tǎŋǎyi tǔŋ. Pǎ tǎǎ ké Iso tǎŋsa-weyɛ mpusinaa mpe pa tǎna.

Salǔmǎŋ tǎma
(*Kǔtǎǎsǔtǔ II 8:1-18*)

¹⁰⁻¹¹ Tiii wulav Hiram ka hana wulav Salǔmǎŋ ké taasi kupaŋsi tǎna, na wulanaa tǎna mpa i nyulaya si i ŋmaakǎna tǔ. Pusi sika hiu na Salǔmǎŋ te Iso tǎsɛɛle na i kawulaya tǎyaya ké ŋmav. Uena í ha Hiram ké acalɛɛ hiu ké Kalilee tetǔ taa. ¹² Mǔpǔyǔ i lu Tiii na í kǎǎ acalɛɛ anǎyi nau. Ama i lanle ta heɛ. ¹³ Ntǎna í tǔ si: Ma taapalu Salǔmǎŋ, acalɛɛ nna n ha-m isǎntǔ tǔ a ta nii isǎle. Pǎ tǎǎ ké halǎna saŋa pa suu hǎǎǎo ŋkoyǔ yaau si: Tetǔ ta nii isǎle. ¹⁴ Pǎyele wula tǎǎnǎna tooso na hǎǎǎo ké Hiram ka tilina Salǔmǎŋ.

¹⁵ Tǎlasǔ tǎma ké wulav Salǔmǎŋ ka tǔwa yǎlaa na pá ŋmá Iso tǎsɛɛle na i kawulaya tǎyaya, na Milo, na Yosalem koloosi. Uena pá ŋmá Hasǎǎ na Mekito na Kesɛɛ pǎ acalɛɛ. ¹⁶ Icipiti wulav ka yona Kesɛɛ icate ké, na í kǔ Kanaan nyǎma mpa paa we tǎ taa tǔ na í sǎ-teyɛ kǎkǎ.

Pə waali ké Icipiti wulav pɛɛlɔ saa wulav Saluməŋ ilena Icipiti wulav ha Saluməŋ ke ɪcatɛ nte. ¹⁷ Pə tɔɔ ké Saluməŋ tayana-teye ŋmaɔ, na í ŋmá tɔtɔyɔ Pɛti-Holon-Pətɛɛ nyəŋ, ¹⁸ na Paala na Tamaa ke wulaya tetu hɔyɔlvɔv taa. ¹⁹ Na acalɛɛ wena a taa ɪ sukaya ɪ tɔyɔnasi tɔ. Na wena a taa ɪ sukaya yooɔ keɛkenaa, na kɔɔyanəŋ tɔ. Na Saluməŋ ŋmá pə təna mpi ɪ caa tɔyɔ Yosalem ɪcatɛ taa mayamaɔa, na Lipan pɔvɔv taa na ɪ tetu təna taa.

Isəna Saluməŋ ka tayana tɔlasɪ təma anɪ tɔyɔlɔ. ²⁰ Waatv inɪ ɪ taa, yɔlaa mpa pa taa ké Isɛyeli nyəma tɔ pa wɛ tetu taa ké. Isu Amolii nyəma, na Hiti nyəma, na Peliisi nyəma, na Hifi nyəma, na Yɛpusi nyəma. ²¹ Isɛyeli nyəma taa pəsi na pá kv-wɛ tɔyɔ pa kaasaa. Mɔɔɔɔ Saluməŋ tɔwa tɔlasɪ təma, na pá laki mɔɔyɔ haləna saŋa. ²² Ama pə kaasa Isɛyeli nyəma tɔ, wulav ta tu pɛɛɔ təma ke mpv. Pɛɛɔɔɔ ɪ waali nyəma, na ɪ yoolaa sɔsaa, na sɛkɔɔma, na yooɔ keɛkenaa na kɔɔyanəŋ paasənlaa. ²³ Mɔɔyɔ təmle paasənlaa kpa təma lataa kɔɔka nyɔvɔv nyəma ke nasəle na nuɔvɔwa na nule na naanvɔwa (550) na pá fɛŋiɔ Saluməŋ təmle lataa.

²⁴ Waatv wei Saluməŋ alv Icipiti nyəŋ lu Tafiti tɛ, na í svv tɔyɔɔa ŋka ɪ paalv ŋma-ɪ tɔ ka taa, ilena wulav tayani lonte nté na í ŋmá taya ŋka pa yaana pa tɛ taa si Milo tɔ.

²⁵ Paa pənaya ŋka təm toosoɔyɔ Saluməŋ lakaya Tacaa ke kətasi nsi kəkɔ lusa si təna tɔ, na ciikuɔvɔ nyənɪ ke kətaya tɔlatɛ nte ɪ ŋma-ɪ tɔ tɔ tɔ. Mɔɔyɔ ɪ lakaya təma wena a tɔɔ pá ŋmá Isɔ tɔsɛɛle nté tɔ.

²⁶ Ilena Saluməŋ yele, na pá saaki kɔɔlɔŋ ke Isəyən-Kɛɔɔɔ, ke Ila cɔlɔyɔ tɛŋku kɔsɛɛm nɔyɔ ke Itəm tetu taa. ²⁷ Mɔɔyɔ Hiram pona Saluməŋ ke kɔɔlɔŋ saalaa kɔɔpama, na pá səŋna ɪ nyəma. ²⁸ Ilena pa təna pá polo Ofii tetu taa na pá kɔɔya wula ke kiloona iyisi naanvɔwa na naale (12000) na pá pona Saluməŋ.

10

Sapa wulav alv nyəŋ pola Saluməŋ wiiluyv (Kvɔtɔsvv II 9:1-12)

¹ Mɔɔyɔ Sapa tetu wulav alv nyəŋ nuwa Saluməŋ hətɛ yaav. Ilena í polo si ɪ pɔɔsəyɪ-ɪ təmnaa katɛ nyəntv, na í ná ɪ nyəm tənaya. ² Alv inɪ ɪ tala Yosalem taa tɔ, na ɪ yoma ke tuutuuma, na yooɔyooɔ na ná səyɔla tulaalvnaa, na wulanaa, na liyitee pɛɛ ke tuutuuma. Ilena í pɔɔsi Saluməŋ ke təmnaa mpa pa təna ɪ ka tayanaa tɔ. ³ Na Saluməŋ cɔ tɔ təna, ɪ ta sɔɔ kɔlvɔmɔvɔ. ⁴ Mɔɔyɔ alv inɪ ɪ nuɔna ɪ ŋkɔɔpɔvɔv ke saluməŋ nyəm təm, na í sa ɪ kawulaya tɔyɔɔa ŋka ɪ ŋmawa tɔ. ⁵ Na tɔyɔnaya ŋka pa saakaya tɔ. Na yaasi wei Saluməŋ ka tayanna ɪ waali nyəma na pá laki təma tɔ. Na kvɔtɔyɔv na kɔvnyənyəəm tallaa wontu. Na kətasi nsi pa lakaya Tacaa ke Isɔ tɔsɛɛle taa tɔ, na pá la Sapa wulav inəyɪ piti na pá mətɪ ɪ nɔyɔ.

⁶⁻⁷ Ntəna wulav alv nyəŋ inɪ ɪ tɔ si: Pa keesa-m nyá nyəm təm ke hatoo ma tɛ. Ama ma isɛ taa nata, ilɛ ma ta mɔ-tɪ. Ama nɔɔnɔ ma nawa si tampana ke pa heela-m tɔvɔŋ. Nyá nyɔvɔv kɔlvɔv na nyá nyəm tɛɛwa isu paa keesa-m tɔ tɔyamyam. ⁸ Nyá waali nyəma na nyá tɔyɔɔa taa yɔlaa təna lapa nyɔlɛɔŋ ké. Mpi tɔ, pa wɛ nyá kin na pá nukɪ nyəm təm ke tam. ⁹ Ma sama nyá Isɔ Tacaa wei ɪ ləsa-ŋ si í tɔyɔ kawulaya ke Isɛyeli taa tɔ. Isɔ sɔɔla ɪ yɔlaa ke tam tɔɔ tɔyɔ ɪ kpa-ŋ pa wulav, na í tv-ŋ si í tɔŋ tampana na í laki kɔsiyisim.

¹⁰ Pəle pə waali ké Sapa wulav inɪ ɪ hawa Saluməŋ ke wula tɔɔnənaa tooso na hɔɔlvɔv na tulaalv ke sɔsəm, na liyitee pɛɛ tɔtɔ. Too tɔ, nɔyɔlv ta nata tulaalv isu mɔɔyɔ Isɛyeli taa.

¹¹ Mɔɔyɔ wulav Hiram kɔɔlɔŋ pola Ofii tetu taa na pá kəna wula, na kɔɔpɔɔlɔ kɔɔpansi nasəli na liyitee pɛɛ. ¹² Kɔɔpɔɔlɔ nsəyɪ Saluməŋ yelaa na pá kaya Isɔ tɔsɛɛle taa na ɪ kawulaya tɔyɔɔa taa tɔtɔ. Ilena pá kaasi na pá saaki yonyoolaa ke saŋkɔnaa. Too tɔ, nɔyɔlv ta nata Isɛyeli taa ké kɔɔpɔɔlɔ na si tɔɔv tala mpv pə taka.

¹³ Mɔɔyɔ Saluməŋ hawa alv inəyɪ pə təna mpi ɪ nawa na í səlɔmɪ tɔ. Na í lapɪ-ɪ kɔcɔɔŋ tɔtɔyɔ isəna ɪ pəsaa tɔ. Ilena wulav alv nyəŋ inɪ na ɪ waali nyəma pá mɔli pa tetu taa.

*Salwməŋ toŋ təm**(Kvtəəsvtv II 1:14-17; 9:13-28)*

¹⁴ Paa pənaya ŋka wula kiloonaa iyisi hiu (20000) ke pa kəŋna wulav Salwməŋ. ¹⁵ Ulena pécó pá kaasi mpi mpi taatəlaa felaya-i wontunaa təə tə, na lampuunaa mpa i kumatəŋnaa səsaa, na Laalupunaa awulaa felaya-i tə.

¹⁶ Ḿpúgú wulav Salwməŋ yelaa na pá lu wula kpaləŋ ke ŋmɔnɔvɔ (200). Paa ŋku kv təgə wula kiloonaa naatoso. ¹⁷ Kpaləŋ səkreŋ ke ŋmɔnɔvɔ nunɔwa (300). Paa ŋku kv təgə wula kiloo kvlm na titite. Na pá su kutuluɣu ŋku pa yaa si Lipaŋ hətɣv tə kv taa.

¹⁸ Na wulav yele na pá saaki kawulaya kpelaya na tuu kela, na pá tó ka təə ké wula. ¹⁹ Ḿpúgú pa lapa təkpaɛ ke kumlee naatoso ke təma təə, na pá su kpelaya ŋké. Paa saaka-keɣe na pá tv tətēesile kukulukulle, na pá tó təgəlasɪ lēesəŋ ke ŋkpalasɪ təsule. ²⁰ Na təgəlasɪ lēesəŋ naanɔwa na naaleɣe kumlee anɪ a təə. Naatoso ke ntəgəŋ təə, na naatoso ke mpətəŋ təə. Wulav nəgəlv i ta saakəta kawulaya kpelaya ŋke ka taka.

²¹ Wula ke paa lupa Salwməŋ təyaya taa lvm poosiyanaa təna, na Lipaŋ hətɣv kutuluɣu taa wontunaa kvətəsətv. ²² Wulav ka wena i maɣamaɣa i kpuləŋ ké. Na i na Hilaŋ nyəŋ pá puki pooluŋ. Paa pusi tooso wei, pa kəŋna wula na liɣitee nyəgətv, na tuu kela, na təkpaaləŋ na kacəka sumasɪ səsənsɪ nasəli.

²³ Salwməŋ ka tēe antulinya təna awulaa tənaya toŋ ké na nyəm. ²⁴ Pəpətv fei lelen, Iso ka ha-i nyəm ké na yəlaa lukəna paa timpi na pá kəŋi-i təmnaa pəəsvɔv. ²⁵ Paa pənaya ŋka, yəlaa mpe pa kəŋayana-i kvəəŋ ke liɣitee wontu, na wula, na wontu kvsusuutu, na yoou wontu, na tulaalvnaa, na kpaɣanəŋ, na kpaŋasi.

²⁶ Ḿpúgú Salwməŋ kpeɣela i yoou keekena, na pə kpaɣanəŋ, na pá lu keekena iyaya na nasəle (1400), na kpaɣanəŋ iyisi naanɔwa na naale (12000). Ulena Salwməŋ cosi pə taa na í su i kiŋ ke Yosalem. Pə kaasa nti ulena pá su təleɣe timpi timpi paa taɣanaa si paa su-ti tə.

²⁷ Salwməŋ kawulaya waatu, liɣitee ka we Yosalem taa ké isu pēe. Na pá kaasi na kpenkpelasi kupaŋsi náá təli yem isu tuŋ kraɪ nyəŋ wei i nyəki tetekəle taa tə. ²⁸ Icipiti na Silisii pə acalēe taa ké paɣatəlaa pukaya na pá yakɪ wulav ke kpaɣanəŋ na pá kəŋna. ²⁹ Liɣitee nyəgətv nasətoso (600) ke pa yakaya Icipiti yoou keekena. Ulena pá ya kpaɣanəŋ ke nyəgətv nunɔwa na nule na naanɔwa (150). Paɣatəlaa kvlmnaa mpe pá yakayana na pá pukina Hiti awulaa na Silii nyéma.

11*Salwməŋ ta təŋ Iso luyv nyəntv**(Kvtəəsvtv II 11:18-12:1)*

¹ Icipiti wulav pēelə paasi, Salwməŋ tasa piitimnaa kraɪ nyəm paɣale alaa kelvɣv ké. Paa Mowapv nyéma, paa Amoni nyéma, paa ltəm nyéma, paa Sitəŋ nyéma, paa Hiti nyéma.

² Pəyele Taca a tēma lseyeli nyéma ke kisinav ke piitim kraɪ nyəmnaa mpe pa təm ké si, pá na we pá taa kpaɣa tēma pécó pa taa saa tēma. Pə taa kəə na pēle pá svsi-weɣe pa tuŋ laav taa.

Ama Salwməŋ luyv ná svv piitim kraɪ nyəm mpi pə alaa ké. ³ Haləna í kpaɣa awulumpiya alaa ke nasətoso na nunɔwa (700), na alaa lelāa ke ŋmɔnɔvɔ na nunɔwa (300). Mpe inɪ pa tolisina-i səsəm.

⁴ Tampana təə pə kəma na Salwməŋ kpatəli, ulena i alaa mpe pá svsi-i tuŋ laav taa. Haləna í yele i Iso Taca ke səəlvɣv na lotu kvlmvtv isu i caa Tafiti.

⁵ Ḿpúgú Salwməŋ laa Sitəŋ nyéma tɣv alv nyəŋkv Asətati na Amoni nyéma tɣv isayav Milikom. ⁶ Tənaya i lapəna mpi pə ta maɣa Taca tə. Mpi tə, u tasəɣi-i nunav ke teu isu i caa Tafiti.

⁷ Waatu inɪ i taa ké Salwməŋ ŋmá Mowapv nyéma tɣv isayav Keməsɪ ke kutuluɣu ke pulaya təə ké Yosalem isentaa, na í ŋmá Amoni nyéma tɣv isayav Milikom kutuluɣu tətə. ⁸ Na í ŋmá mpv tətəgə i alaa mpa pa ta nyɪ Iso tə pa tuŋ si pá wəki-i tulaalvnaa, na pá laaki-i.

⁹⁻¹⁰ Təm naaleɣe Taca lseyeli Iso ká lu Salwməŋ təə, na í heeli-i təsiɣisiɣi si: Taa luŋ tuŋ. Ama Salwməŋ tá nuna Taca, ulena Taca náá mv-i na páaná. ¹¹ Na í yəgəti-i si: Timpi í tēma mpv pə taka na í kisi

ma kusəsutu na n̄ yəki ma na-ŋ ta nəɣə pɛɛlɔv tɛfaa tɔ, maa lɛeki nyá kawulaya na má cela-keɣe nyá waali nyéma taa nəɣəlv. ¹² Paa na mpv nyá caa Tafiiti tɔɔ ma kaa la-ŋ mpv, haləna nyá səm. Ama nyá pəyaya ke maa lɛeki kawulaya. ¹³ Tafiiti kvlm in̄ na Yosalem ɪcate nte má ləsaa tɔ, pa tɔɔ tɔtɔɣə maa kaasi-ɪ kpekəle kvlmtəle.

Salwməŋ kolontunaa

¹⁴ M̄pɔyú Tacaa lapa na Itəm awulumpu Hatati lu Salwməŋ ke kolonja.

¹⁵⁻¹⁶ Waatu nəɣəlv Tafiiti ká yoonaa Itəm nyéma na í kəli-wɛ. Uena ɪ yoolaa wulav Sowari na ɪ yoolaa pá polo Iseyeli nyéma mpa pá səpa tɔyoole tɔɣə pim. M̄pɔyú pá caɣa tənaya ɪsətunaa naatosompəɣəlaya, na pá kv Itəm apalaa na pá kpenna apalvpiya. ¹⁷ Waatu in̄ Hatati ka ké pəyaya. M̄pɔyú ɪ na ɪ caa təmle nyéma Itəm nyéma napəli pá sewa na pá polo Icipiti. ¹⁸ Pa kula Matiyən, uena pá fayana Palan wulaya tetv taa. Pa kpenna apalaa napəli na pá pona Icipiti. Ntəna Icipiti wulav ha Hatati ke tɔyaya na tetv, na í heeli-ɪ si: Maa tɔɔ-ŋ. ¹⁹ Icipiti wulav lapa Hatati ke kɔpantv ké. I ha-ɪ ɪ alv Tapənɛsi neu na í la alv. ²⁰ M̄pɔyú alv in̄ ɪ lola apalvpəyaya na Hatati ha-keɣe hətɛ si Kenupa. Ka cɛpa hətɛ, uena Tapənɛsi mu-ke na í tɔɔ-keɣe wulav tɔyaya taa.

²¹ Waatu wei Hatati nuwa si Tafiiti na ɪ yoolaa wulav Sowari pá səpa, uena í sələm̄ Icipiti wulav si: Yele na má məli ma tetv taa.

²² Ntəna Icipiti wulav pəs̄si Hatati si: Pepeɣe n̄ lanja ma kin̄ na n̄ nyuləɣi kpente? M̄pɔyulɛ si: Ma ta lanj pvlv yaa. Ilɛ yele-m na má məli te.

²³ M̄pɔyú Iɔə yelaa na Salwməŋ wɛɛna kolontu lɛlv. Ilɛɣɛ Iliyata pəyalv Lesən wei ɪ ka sewa ɪ caa Hatatəsɛɛ wei ɪ ke Sopa wulav tɔ. ²⁴ Waatu wei Tafiiti ka kɔwa Hatatəsɛɛ yoolaa tɔɣə Lesən kota tetelataa ke ɪ kin̄, na í pəs̄i pa nyuɣv tv na pá polo Tamasi na pá caɣa tənə, na í caŋ ɪ tək̄i kawulaya ²⁵ ke Sili tɛtv taa. I lapa Iseyeli nyéma kolontu ke Salwməŋ kawulaya pus̄i tənaya, na í footiɣi-wɛ na í laki-wɛɣe ɪsəɣatv ɪsu Hatati.

Solopwam kvlvɣv ke wulav tɔɔ

(Kvtəsstv II 9:29-31)

²⁶⁻²⁷ Salwməŋ ka wɛna təmle tv nəɣəlv na pá yaaki-ɪ si Solopwam. I tɛɣɛ Seleta ke Ifəlayim tetv taa. Pa yaa ɪ caa si Nepa, na ɪ too si Seluya, ɪ too in̄ ɪ ké leelu. M̄pɔyú kɔyakv nakvli, Solopwam kula Salwməŋ tɔɔ.

Waatu wei Salwməŋ ŋmaakaya Milo*fa* na Tafiiti tɛ kolonja tɔ, ^a səs̄si tɔɣə pa yaa mpv. ²⁸ Solopwam ka ké ifepu kɔpanj ké. Wulav paasəna mpv si ɪ laki ɪ təmle ke teu, uena í kra-ɪ Ifəlayim na Manasee pa kpekə təlasi təmle nyéma feŋlu. ²⁹ M̄pɔyú kɔyakv nakvli, Solopwam luna Yosalem, na í na Iɔə kɔyɔɣətvtv teləsvlv wei ɪ wɛ Silo na pá yaaki-ɪ si Ahiya tɔ pá suli mpaav taa ké pa naaleɣe nyutu taa, na Ahiya suu kraɪ kvfalv. ³⁰ Tənayaɛ Ahiya cəla ɪ kraɪ ke həɣəlas̄i naanvwa na naale. ³¹ Pə waali ké í təma Solopwam si: Mu həɣəlas̄i naanvwa. Mpi tɔ, Iseyeli Iɔə Tacaa yəɣəttaa si: Ma tənna Salwməŋ kawulaya lɛekvɣv si, ma cələɣi-ŋ na n̄ tɔɣə kawulaya ke Iseyeli kpekə naanvwa tɔɔ. ³² Kpekəle kvlmtəle ke maa kaasi-ɪ ma təmle tv Tafiiti na Yosalem ɪcate pa tɔɔ. Mpi tɔ, tɔ tike ke ma ləsa Iseyeli tetv tənə taa. ³³ Mpi pə tɔɔ ma laki mpv tɔ, Iseyeli nyéma lə-m na pá lunj Sitən nyéma tɔɣv alv nyəŋkv Asətati, na Mowapv nyéma tɔɣv Kəməsi, na Amoni nyéma tɔɣv Milikom. Iseyeli nyéma kisa mpaav ŋku maa hvla-wɛ tɔɣə tənɣv. Pa ta la nti tɔ keesəna-m tɔ. Pəyele pa ta tək̄i kusəsutu na nti nti ma tv-wɛ tɔ, ɪsu Tafiiti lakaya tɔ. ³⁴ Paa na mpv ma kaa lɛeki Salwməŋ niŋ taa ké kawulaya. Maa nyənəɣi-ɪ ɪ yəlaa wulav ke tam ké, haləna ɪ səm. Maa la n̄pɔyú ma təmle tv Tafiiti wei ma ləsaa, na í tək̄i ma kiin̄ na ma kvtvtvtv tɔ ɪ tɔɔ. ³⁵ Ama Salwməŋ pəyalv ké maa lɛeki awulumpiitu, na má cela nyá, na n̄ tɔɣə Iseyeli kpekə naanvwa tɔɔ ké kawulaya. ³⁶ Paa na mpv maa yelina ɪ pəyalv ké kpekəle kvlmtəle. Ilɛ pu la na Tafiiti tɔyaya tv wɛɛ kawulaya taa ké Yosalem ɪcate nte ma ləsaa si pá sɛɛ-m tɔ tɔ taa.

^a 11:26-27 Milo: Pulas̄i hek̄v taa lvm̄pɔyv ŋku pa suulaa si Yosalem patəma í

³⁷ Μπόγύ Tacaa tasaa si: Solopowam, maa cele-η kawulaya isu n sɔlaa tɔ, na ń tɔγɔ Iseyeli kpeka naanowa tɔɔ. ³⁸ Ye ń tɔkɔγi ma kuyɔγɔtɔtɔ, na ń tɔηɔγi mpaav ηku ma hulɔγi-η tɔ, na ń laki mpi pɔ keesɔna-m tɔ, na ń tɔηɔγi ma kiin na ma kutɔtɔtɔ, isu ma tɔmle tɔ Tafiiti. Ie maa wee nyá waalɔγi tam na nyá lulɔγɔ nyóma ká tɔki kawulaya ke tam, isu Tafiiti nyóma. Maa cele-η Iseyeli kpeka naanowa na naale, ³⁹ na pá ná na pɔ wɔ-wɛ. Ama pɔ kaa wee ńpóγú tam.

⁴⁰ Μπόγύ Salumɔη pɛekaa si i kuyɔ Solopowam. Ilena Solopowam se na í polo Icipiti wulav Sisaki te na í tɔ-i kɔlɔγɔ. Halɔna Salumɔη sɔm.

⁴¹ Pa keesa Salumɔη tɔm lentɔnaa na i kolapɔm tɔna, na i nyɔm tɔnaya takɔlaya ηka pá yaa si, Salumɔη Tɔm takɔlaya tɔ ka taa. ⁴² Pusi nule tɔcu ké Salumɔη tɔγɔ kawulaya ke Iseyeli nyóma tɔna tɔɔ ke Yosalem. ⁴³ Salumɔη kɔma na í sí, Ilena i pɔyalɔ Lɔpɔwam Iɛti i lonte taa.

12

Iseyeli nyóma kotuyɔ ke Sikem (Kɔtɔɔsɔtv II 10:1-15)

¹ Μπόγύ kuyaku nakɔli, Iseyeli ilim ntɔγɔη tɔɔ kpeka kota Sikem, Ilena Lɔpɔwam polo, si pá kraaki-i wulav. ² Waatu inɔ tɔ, Nepa pɔyalɔ Solopowam wei í ká sewa wulav Salumɔη na í cɔɔsi Icipiti tɔ, i we tɔnaya tam. I nuwa Sikem kotuyɔ ηku ku tɔm, Ilena í tó i taa si, i ká saali tɔna. ³ Ama pa tila i waali, na í kɔɔ na í na ilim ntɔγɔη tɔɔ kpeka pá γɔγɔti Lɔpɔwam si: ⁴ Nyá caa ka tɔ-tɔγɔ tɔlasɔ tɔma ké, na tɔ felɔγi-i lampuunaa. Ie ye nyaa waasi-tɔ na ń sukɔ-tɔγɔ tá sɔγɔla ani, tá sɔɔlɔ puwa si tɔ nyɔni-η tá wulav. ⁵ Mɔpɔγɔle Lɔpɔwam si: I yele má maγasi ma taa, na cele na ku fe í kɔɔ na má na-me tɔ ná.

Ilena ilim ntɔγɔη tɔɔ kpeka nyóma tee. ⁶ Ntɔna Lɔpɔwam pɔɔsi sɔsaa mpa paa we i caa cɔlɔγɔ waatu wei ílé í ká wɛna i weesuyɔ tɔ si: Suweye má cɔ yɔlaa mɔe?

⁷ Sɔsaa si: Ye n hɔla-we si nyá sɔɔlɔ puwa si n ká paasɔna-we, na ń yɔγɔtɔna-weye tɔm kɔpantɔ, nyaya paa nyɔni pa wulav ke tam tɔɔ.

⁸ Ama Lɔpɔwam ta mu sɔsaa tɔm nti. Ilena Lɔpɔwam polo í pɔɔsi i malanaa ifepiya mpa pa we inɔ i kin tɔ si: ⁹ Yɔlaa mɔe si má pasa-weye sɔγɔla nna ma caa ka sukɔ-we tɔ. Ie má cɔ-we suwe?

¹⁰ Mɔpɔγɔle i ifepu tɔγɔntɔlenaa mɔe pá tɔma si: Cɔ-we si, mɔpalɔm ta kisi-weye tɔγɔv, kacanɔana pɔγɔ ná? ¹¹ Sɔγɔla wɛna maa sukɔ-me tɔ, a ká kɔli ma caa nyɔna. Pɔcɔ tɔpila ke ma caa ka casa-me. Ama alukpala ke maa casa-me.

¹² Μπόγύ Solopowam na yɔlaa pa mɔla Lɔpɔwam kin ke kuyɛη tooso wule, isu i ka heeluyɔ-we tɔ. ¹³ Mɔpɔγɔle wulav kisa layatɔ nti sɔsaa ka tasa-i tɔ. Ilena í holina ¹⁴ samaa, isu i ifepu tɔγɔntɔlenaa ká seγɛsa-i tɔ si: Ee, ma caa ká sukɔ-meye sɔγɔla yun nyɔna. Ama maa sukɔ-meye wɛna a tee mɔv tɔ. Pɔcɔ tɔpila ke ma caa ka casa-me. Ama alukpala ke máa casa-me.

¹⁵ Ilena Lɔpɔwam kisi samaa ke nunav. Ie Tacaa ka lapɔna mɔv si pɔ la teitei isu i ká heeluyɔ Iɔ kuyɔγɔtɔtɔ telɔsɔlɔ Ahiya ke Silo si í telɔsi Solopowam tɔ.

Kawulaya fayav (Kɔtɔɔsɔtv II 10:16-11:4)

¹⁶ Waatu wei Iseyeli nyóma cekɔnaa si wulav kisa pa tɔm ke mɔγɔ, Ilena pá tɔm-i si: Tana Tafiiti tɔ feina natɔli.

Tana-i tɔ kaa we?

Iseyeli nyóma me,

mí kɔɔ taa mɔli tá té.

Tafiiti lulɔγɔ tɔ nyá,

nyaa tɔγɔ nyá kawulaya.

Ilena pá yá. ¹⁷ Yuta tetɔ yɔlaa tike nyɔnayaana Lɔpɔwam ke pa wulav. ¹⁸ Paa na mɔv, na í tili tɔlasɔ tɔma nyɔγɔ tɔ Atolam ke Iseyeli nyóma mpa pa we ilim ntɔγɔη tɔɔ tɔ pa kin. Ilena pɛle

pá yaga Atolam ke pɛɛ na pá kú. Ḿpúyú Lɔpɔwam kpa ɪ keɛke taa ké kpaɔpaa na í se na í polo Yosalem. ¹⁹ Isəna ilim ntəyən təə Iseyeli nyəma kisina Tafiiti loluyɔ nyəma kawulaya təyɔle. Na ḿpúyú pə we haləna saŋa.

²⁰ Waatu wei pa nuwa si Solopɔwam mələa, ɪlena pá koti pa taa pa tike. Na pá yaa-ɪ na pá kpa-ɪ Iseyeli kpeka təna wulav. Yuta kpekəle tike ta luna Tafiiti təyaga nyəma waali.

²¹ Waatu wei Lɔpɔwam tala Yosalem, ɪlena í koti Yuta na Pɛncamɛɛ pə yoolaa taa yoolaa ke iyisi nunɔwa na nunaasa (18000) si: ɪ polo na í yoonə Iseyeli nyəma na pá məŋna-m ma kawulaya. ²² Ama Isə heela ɪ kuyəyətutu teləsulu Semaya si: Polo ń heeli ²³ Lɔpɔwam na Yuta na Pɛncamɛɛ pə yəlaa si: ²⁴ Tacaa yəyətəa si: ɪ taa polo Iseyeli nyəma yoonav. Mpi tə, pa ké mə tɛɛtonaa ké. Má yelina si pə la ɪsu pə lapu tə.

Paa wei í məli ɪ tɛ. Pa nu Isə Təm nti, ɪlena pá hɛɛ.

²⁵ Ḿpúyú Solopɔwam n̄má koloosi na í cəəna Ifəlayim pulasi taa ɪcate Sikem na í caɣa. Pələ pə waali ké ɪ kola Sikem na í n̄má koloosi na í cəəna Penuweli ɪcate.

Solopɔwam ɪsayatu

²⁶⁻²⁷ Ḿpúyú Solopɔwam maɣasa ɪ taa si: Ye Yosalem ke yəlaa təna ká puki na pá laki kətasi ke Tacaa təseɛle taa, pə kəŋ na ma kawulaya yəlaa luuŋ suu pa caa kɔpəŋ Yuta wulav Lɔpɔwam. ɪlena pa ku-m na pá təŋi-ɪ. ²⁸ Ḿpúyú ɪ yelaa na pá lupi-ɪ wula nawee lɛɛsəŋ naale, na í hɔli ɪ yəlaa si: Hatoo í poluyɔ Yosalem ke Isə seɛv tə pə taəŋaa təcam. ɪle u naaki mə Isə wei ɪ ləsa-məyɛ Icipiti tetu taa təyɔle.

²⁹ ɪlena pá siki lɛɛsuyɔ lɛŋku ke Petɛɛli, na lɛŋku ke Taŋ. ³⁰ Isəna Solopɔwam tolisa yəlaa na pá la ɪsayatu təyɔle. Na yəlaa tuutuuma náa pona lɛɛsuyɔ naale nyəŋku ke Taŋ.

³¹ ɪlena Solopɔwam yeɛle na pá n̄má tuŋ kutuluŋ, na í kpa yəlaa kpaɪ nyəma mpa pa ta ke Lefi nyəma təyɔ kətəlaa. ³² Na pá su acima ke pa ɪsətu pələfɛi naanɔwa nyəŋ kuyɛɛŋ naanɔwa na kakpasɪ wule, ɪsu acima wena pa təkaya Yuta tə. Na ɪ maɣamaya í lá kətasi ke wula nawee lɛɛsəŋ wei ɪ yepa na pá lu tə ɪ təə. Na í tú kətəlaa mpa ɪ kpawa təyɔ təkətəlenaa. Mpi ɪ lapa Petɛɛli təyɔle.

Petɛɛli kətaya təlata mpusi təŋsvyɔ

³³ Ḿpúyú waatu nəyɔlu Solopɔwam ləsa ɪsətu pələfɛi naanɔwa nyəŋ kuyɛɛŋ naanɔwa na kakpasɪ nyəŋku wule, na í lá Iseyeli yəlaa ke acima ke Petɛɛli. Na í lá kətasi ke ɪ maɣamaya ke acima anɪ a təə.

13

¹ Ḿpúyú Isə kusa ɪ kuyəyətutu teləsulu nəyɔlu ke Yuta tetu taa, na í tala Petɛɛli ke waatu wei Solopɔwam ɪsəle seəna kətasi nsi kəkə lusa si təna təyɔ lapu tə. ² Ḿpúyú Isə kuyəyətutu teləsulu təŋsa kətaya təlata ke mpusi wei Tacaa ká heela-ɪ si í təŋsi-tɛ tə si: Kətaya təlata nyá, kətaya təlata nyá, nu. Isə yəyətəa si, paa lɔli apalɔpəyaga ke Tafiiti loluyɔ taa, na pá ha-keɣe hətɛ si Sosiyasi. Kaa wə kətaya təlata nyá nyá təə ké tuŋ kətəlaa mpa pa wəkaya tulaalunaa ke nyá təə tə, na ká kpenna yəlaa mɔwa na ká wə.

³ Ḿpúyú Isə kuyəyətutu teləsulu tasaa si: Kətaya təlata ká yəki na tə təə təluma yaasi. Waatu inəyi í ká nyi si Tacaa yəyətəna tampana.

⁴ Waatu wei wulav Solopɔwam nuwa nti Isə kuyəyətutu teləsulu yəyətə Petɛɛli kətaya təlata təm tə, ɪlena í hólí Isə kuyəyətutu teləsulu ke mpələ, na í má kapuka si: ɪ kpa apalɔ inɪ.

Tənaɣa Solopɔwam n̄kpalaya tɔlɔaa na ká saali mpɔ. ɪ tá pəsi na í kooti-ke. ⁵ Ḿpúyú kətaya təlata yəka kpaɔpaa inɪ, na təluma yaasi teitei ɪsu Isə kuyəyətutu teləsulu ká keɛsuyɔ tə. ⁶ Ntəna wulav tə Isə kuyəyətutu teləsulu ke tənɛ inɪ si: Hai, la suulu na ń wiina Tacaa nyá Isə si, í husi ma ɪsayatu, na í waa-m ma n̄kpalaya.

ɪlena Isə kuyəyətutu teləsulu wiina Tacaa, na wulav n̄kpalaya məli ɪsu kaa wɛv tə. ⁷ Ḿpuyɔle wulav təma Isə kuyəyətutu teləsulu si: Kəə na tɛ polo təyaga na ń nyəə lum, na má la-ŋ ikəntɔ.

⁸ Ulena Iso kuyogotutu teləsulv cə wulav si: Ma sama. Ama ma nəhəle kaa feli nyá tē. M'pógú pu la si ma təŋa pulv. Paa nyá wənav həyoluyv ke n ha-m ma kisaa. ⁹ Pəle pə paasi Tacaa kisina-m si má taa təy. Pécó má taa nyə puluyv cəne. Pəyele ye má kula krente, má taa təŋ ŋku maa təŋaa na má kəə tə.

¹⁰ Ulena Iso kuyogotutu teləsulv kpaɣa mpaav kufaluyv na í məli krente.

Isə kuyogotutu teləsulv liyituyv na í səm

¹¹ Iso kuyogotutu teləsulv kukpatulv nəyəlv í ká wənnə Peteele. M'pógú í pəyalaa polaa na pá keesi-í pə təna mpi Yuta Iso kuyogotutu teləsulv kəma na í lá pa tē tə. Na mpi í na wulav pə teesənaa tə. ¹² Mpuuyule cecə pəsa-wə si: Lé təə ké í kpeɲnaa?

Ntəna Peteele Iso kuyogotutu teləsulv pəyalaa polo na pá cekəna timpi təə í teena tə. ¹³ Ulena pa caa si: Í kpeeli-m kraŋaya.

Ulena pá kpeeli-í na í kpa. ¹⁴ M'pógú í kpaɣa mpaav kulomuyv ŋku Yuta Iso kuyogotutu teləsulv ká təŋaa tə, na í hiki-í. Mpi tə, ílé í ká heesaya tuyv səsəəv nakvli kv tē ké. Ulena í pəsi-í si: Nyayale Iso kuyogotutu teləsulv wei í luna Yuta tə? Ule si: Yee, maya.

¹⁵ Mpuuyule si: Tə məli na n nyəə lvm. ¹⁶ Kelela ílé í cə-í si: Pə fei si má məli na má təy puluyv təna. ¹⁷ Iso kisina-m ké təkpaataa si, ma taa təŋ puluyv təna. Pécó pə fei si má təŋ mpaav kulomuyv ŋku na má kpe.

¹⁸ Ntəna Iso kuyogotutu teləsulv kukpatulv caali-í si: Ma mayamaya ma ké Iso kuyogotutu teləsulv tətəy isu nyá. Tacaa tilina í tillu na í heeli-m si má mələna-ŋ na má la-ŋ ikəntv.

Sese ile kaloolaya nté. ¹⁹ M'pógú Yuta Iso kuyogotutu teləsulv iní í təŋa-í na pá məli.

Yuta Iso kuyogotutu teləsulv səm təm

²⁰ Pa təŋna təyəv, ulena Tacaa heeli Peteele Iso kuyogotutu teləsulv kukpatulv inəyí təm. Ulena ²¹ í má kapuka na í tə í msvlv si: Tacaa yəyətəa si, n kisa nti ma tv-ŋ təy təkuyv. ²² Mpi tə, n kəma cəne na n təy na n nyəə. Pécó maa kisina-ŋ ké si puluyv í taa kpa nyá təy taa. Pə təə ile, n ká si haya səm.

²³ Pa tema təyəv na nyəəv, ulena kukpatulv iní í kpeeli í taapalv ke kraŋaya, ²⁴ na ílé í tv mpaav. M'pógú təyolaya lu í təə na ká kv-í na ká pəti mpaav taa, na ká na kraŋaya pá tv-í hekv. ²⁵ Mpatəntaa mayana mpv na pá tala Peteele icate taa, ulena pá yəyətí. Kukpatulv ²⁶ wei í ká yaa Yuta Iso kuyogotutu teləsulv ke təyəv tə í nu mpv, ulena í tó si: Yuta Iso kuyogotutu teləsulv ké. Iní í kisina Tacaa kvsəsutv ke təkuyv. Pə təə ké Iso yelaa na təyolaya kv-í teitei isu í ká heela-í tə.

²⁷ Ulena kukpatulv tó í pəyalaa si: Í kpeeli ma kraŋaya.

Ulena ²⁸ í kpaɣa-ke na í polo na í mayana sətəv ke mpaav taa. Na kraŋaya na təyolaya ke pa lona taa. Ama ka tá təy-í, pəyele ka ta kpa kraŋaya. ²⁹⁻³⁰ Ulena kukpatulv iní í kpaɣa-í na í təní í kraŋaya təə, na í məŋna Peteele, na í pimi-í pa təyaya pəlaav taa, na pá lá ləyaya. Ulena í na í piya pa wii-í si: Aa, kasa, səm ta nyi.

³¹ Ləyaya tema, ulena kukpatulv heeli í pəyalaa si: Ye ma səpa í pi-m tá təyaya pəlaav ŋku kv taa təna. ³² Mpi tə, Tacaa tila-í na nəyə isayaa ŋka si í təŋsi Peteele kətaya təlate, na Samalii acaləe təkətəle waani waani tə, í nəyə ŋke kaa təy ké.

³³ Paa na pa kpaala Solopwam tə, í ta nu. Pécó í ta yele kpa ke kpaí kətəlaa mpa pa səla kətuyv təmle tə. ³⁴ Solopwam yaasi iní, í susa í təyaya nyəma tənaya isayətv taa ké. Pə təə ké pə kpiisa pa təna təcayacaya ke tətə təna taa.

14

Solopwam I kawulaya təm

¹ M'pógú Solopwam pəyalə Apiya hənta wəvasi ke waatv iní í taa. ² Ulena wulav tə í alv si: Yusi nyá ti pa taa nyi-ŋ, na n polo Silo na n mayana Iso kuyogotutu teləsulv Ahiya wei í ká

kpa-m kawulaya ke Iseyeli yelaa tɔɔ tɔ. ³ Kpaɣa potopotonaa ke naanɔwa na kakalasi, na tunɔ nim heɛu na ɔ krentɔna-i. I ká heeli-ɔ nti tá pɔyaya ká tena tɔ.

⁴ ɔlena alɔ la ɔsu i paalɔ heeluɣu-i tɔ, na í polo ɔsɔ kɔyɔɔtɔtu telɔsɔlɔ Ahiya tɛɣe Silo. ɔlé i ka kpatɔla teu kɛ, halɔna í yɔlɔmɔ. ⁵ Ama Tacaa yepa na ɔsɔ kɔyɔɔtɔtu telɔsɔlɔ wɛɛna pɔ nyɛm, na í heeli-i nti nti i ká cɔ alɔ inɔ tɔ.

⁶ Ahiya nu i tan, ɔlena í tɔ sɔ: Sɔu yoo, Solopɔwam alɔ. Pepe tɔɔ kɛ n nɔkaa na ɔ lakɔ ɔsu pɔ taya nyá? Ma tu wɛna lanwakɛlle tɔm natɔli sɔ ma heeliyi-ɔ. ⁷ Mɔli na ɔ heeli nyá paalɔ sɔ, Iseyeli ɔsɔ Tacaa yɔɔtɔta sɔ: Waatu wei ma kpa-ɔ ma yelaa Iseyeli nyɛma wulav tɔ, n wɛ teitei kɛ ɔsu paa yɔlɔ wei. ⁸ Tafiiti tɔyaya kawulaya ke ma mɔwa na má cɛɛ-ɔ. Ama n ta la ma luɣu nyɛntɔ. Pɛcɔ n tá tɔki ma kɔtɔtɔtu na ɔ lakɔ ma tɔmle na luɣu kɔlɔmɔɣu ɔsu Tafiiti. ⁹ N lapa ɔsɔɔtɔ na pɔ kɛli mpa pa laala-ɔ kawulaya tɔɔtɔ tɔ, na ɔ ha-m siyile na ɔ kɔsɔ ma pááná na tun wei n lupa tɔ. ¹⁰ Pɔ tɔɔ kɛ maa yele na mpusi sɔu nyá tɔyaya taa. Maa kpiisi nyá lɔlɔɣu nyɛma apalaa tɔna. Pɔ kpaɣav sɔsaa na piya tɔ, na pɔ saali yem. ɔsu pa hasɔɣu nyutu na san tɔ. ¹¹ Ye nyá tɔyaya tu wei í sɔpa tɔyaya, hasɔ ká tɔɔɔna-i. Na wei í sɔpa taale, kpeliɔ náá tɔɔ. Nti Tacaa yɔɔtɔta tɔɔle.

¹² ɔlena ɔsɔ kɔyɔɔtɔtu telɔsɔlɔ tasa alɔ inɔɣi heeluɣu sɔ: Nyaa kɔli na ɔ mɔli tɔyaya. N ká kɔɔ ɔsu n sɔukɔ icatɛ ɔle pɔyaya ká sɔ. ¹³ Nke ka tike kaa nyɛna pɔlaav ke Solopɔwam lɔlɔɣu taa. Ka tike ka lɔyaya ke Iseyeli nyɛma ká caya. Mpi tɔ, ka tike ke Tacaa nawa sooci tu. ¹⁴ Pɔle pɔ paasi maa kpa Iseyeli wulav kɔfalɔ. ɔlé i ká kpiisina Solopɔwam lɔlɔɣu nyɛma. Nti inɔ tɔ kɔmna nteɣe san ɔsɔntɔ. ¹⁵ Tacaa ká hɔ Iseyeli nyɛma ɔkpaɔɔɣu, na paa sele, ɔsu lɔm taa sɔsɛncanɔ. I ká lɛɛki-wɛɣe tetu kɔpantɔ nti í ha pa caanaa tɔ, na í yasɔ-wɛ na pá tesɔ Papiloni pɔɔɔ Ifɔlatɔ waali. Mpi tɔ, pa sika tun kɔlalaan kɛ na pɔ kraasi Tacaa pááná. ¹⁶ Pɔ taya pɔlɔ, Solopɔwam lapa ɔsɔɔtɔ nti na í tusi yelaa ke tɔ taa tɔ tɔ kɔfelɔɣu ntɛ.

¹⁷ Mɔpɔɣú wulav alɔ mɔla Tiisa. I sɔu tɔyaya nɔnɔkeelasɔ ɔle i pɔyalɔ heɛwɔɔale. ¹⁸ ɔlena pá pimi-i na Iseyeli nyɛma tɔna caya i lɔyaya ke teitei ɔsu Tacaa ká yɔɔtɔna ɔsɔ kɔyɔɔtɔtu telɔsɔlɔ Ahiya nɔɔ tɔ.

¹⁹ Pa keesa Solopɔwam tɔmnaa lentɔ ke Iseyeli awulaa takɔlaya taa. Ka taa kɛ pa keesa ɔsɔna i yooɔa, na ɔsɔna i tɔɔ i kawulaya tɔ. ²⁰ I tɔɔ kawulaya ke pusi hiu na naale ɔlena í sɔ. Mɔpɔɣú i pɔyalɔ Natari lɛɛta i lonte taa.

Yuta wulav Lɔpɔwam kawulaya (Kɔtɔsɔtu II 12:1-16)

²¹ Waatu wei Salɔmɔɔ pɔyalɔ Lɔpɔwam tɔɔ kawulaya tɔ, i lɔlɔɣu pusi wɛ nule na kɔlɔmɔɔ. I too ka kɛ Amoni tu na pá yaa-i sɔ Naama. Pusi naanɔwa na naatosompɔɔlaya ke i tɔɔ i kawulaya ke Yosalem ke Yuta tetu taa. Tɔnaya ɔsɔ ka lɔsaa sɔ paa sɛɛki-i. ²² Mɔpɔɣú Yuta kpekɔle nyɛma tasa lapɔ ke mpi pɔ ta maya Tacaa tɔ. Pa lapa ɔsɔɔtɔ na i pááná kɔli, na pɔ kɛli ɔsu pa cɔsɔnaa ka lapɔ tɔ. ²³ Pɔle pá ɔmá tɔkɔtɔle tɔtɔɔ, na pá siki pɛɛ, na pa ká kankanasi ke pulasi nyɛɔɔ taa hɔtu tɛɛ. ²⁴ Halɔ alaa na apalaa ka lakaya wasanjalɔtu ke lona anɔ a taa kɛ, na acaalɔtu ɔsu piitimnaa mpa Tacaa tɔɔnaa na mpe pá caya tɔ.

²⁵ Lɔpɔwam kawulaya pɔnaya kakpasɔ nyɛnka taa kɛ Icipiti wulav Sisaki polaa na í yooɔa Yosalem. ²⁶ Mɔpɔɣú Sisaki koosa ɔsɔ tɔsɛɛle na kawulaya tɔyaya kpancoou tɔna. ɔlena pɔ tí kɔlɔna wɔla kpalɔɔ wei Salɔmɔɔ ka lupa tɔ. ²⁷ Mɔpɔɣú wulav Lɔpɔwam lupa nyɛɔlɔɣu kɔsɛɛmɔɣu kpalɔɔ, na í lɛɛti wɔla nyɛɔ inɔ i lonte, na í cɛɛ-i kawulaya tɔyaya tanlaa nyɛɔ nyɛma. ²⁸ Ye wulav í puki ɔsɔ tɔsɛɛɛ, ɔle tanlaa sɔ-i na kpalɔɔ inɔ. Ye pa tema, ɔle pa mɔɔna-i i tɔcayale.

²⁹ Pá keesa Lɔpɔwam tɔm lentɔnaa ke Yuta awulaa takɔlaya taa. ³⁰ I na Solopɔwam pa yookaya tam kɛ. ³¹ I sɔpa, ɔlena pá pimi-i pa tɔyaya pɔlaav taa kɛ Tafiiti tɛ. I kpenaa ntɛ Amoni nyɛma. Pa yaaki i too sɔ Naama. I pɔyalɔ Apiyam lɛɛtɔna i lonte taa.

15

Yuta wulav Apiyam tɔm
(*Kvtɔɔsvtv II 13:1-3,22-23*)

¹⁻² Iseyeli wulav Solopɔwam kawulaya pɛnaya pɔlefɛi hiu nyɛnka taa kɛ Apiyam tɔɔ kawulaya kɛ Yosalem, kɛ Yuta tetv taa kɛ pusi tooso. Pa yaakaya i too si Maaka. I too inu i ka kɛ Apisalɔm pɛɛɔ. ³ Mɔpɔyɔ Apiyam tɔɔna i caa nɔɔhɛɛ taa. I ta tɔɔn i cɔsɔ Tafiiti ikpate. Pɔcɔ i ta sɔɔli i Isɔ Tacaa na lotu kulɔmtv. ⁴ Paa na mpv Tacaa ha-i pɔyaya nka kaa lɛɛti i lonte tɔ, si Tafiiti tɔyaya i taa saali yem. Pɔyele Yosalem i wɛɛ tam kɛ kawulaya icate sɔsɔɔle kɛ Tafiiti tɔɔ. ⁵ Mpi tɔ, inu i lapɔna mpi pɔ maya Tacaa kɛ teu tɔ. I ta wakɛli Isɔ kusɔsutv natɔli. Ye pɔ taya Hiti tv Yulii tɔm taa.

⁶ Lupɔwam nɔ yookayana Solopɔwam kɛ tam kɛ.

⁷ Pa kɛɛsa Apiyam tɔm lentɔnaa kɛ Yuta awulaa takɔlaya taa. Ilɛ i mayamaya i yoonaa Solopɔwam tɔtɔɔ. ⁸ I sɔpa, ilɛna pɔ pimi-i Tafiiti te na i pɔyalv Asa lɛɛti i lonte taa.

Yuta wulav Asa tɔm
(*Kvtɔɔsvtv II 14:1-2; 15:16-19; 16:1-6,11-14*)

⁹ Iseyeli wulav Solopɔwam kawulaya pɛnaya hiu nyɛnka taa kɛ Asa pɔsa Yuta wulav. ¹⁰ I tɔɔ kawulaya kɛ Yosalem kɛ pusi nule na kulɔmaya. I nese kɛɛ Apisalɔm pɛɛɔ Maaka. ¹¹ Mɔpɔyɔ Asa lapa mpi pɔ maya Tacaa tɔ, isu i cɔsɔ Tafiiti. ¹² I tɔɔna apalaa na alaa mpa pa laki wasanjalɔtv kɛ tɔkɔtɔɛnaa tɔɔ tetv taa. I wakɛla tun kulalaan wei i cɔsɔnaa kɔ lupa tɔ. ¹³ Halɔna i lɛsi i nese Maaka kɛ i alɔkawulaya taa. Mpi tɔ, ilɛ i ka sika tɔyɔ isayav nku pa yaa si Asela tɔɔ. Mɔpɔyɔ Asa tɔma si pɔ kɛsi tɔyɔ nku na pɔ wɔ-kuyv Setɔɔn lɔɔ nɔɔ. ¹⁴ Paa na wulav inu i sɔɔla Tacaa na lotu kulɔmtv tɔ, i ta wakɛli tɔkɔtɔɛnaa mpa paa wɛ tetv taa tɔ. ¹⁵ Ama i yelaa na pɔ kɔna Isɔ tɔsɛɛɛ taa kɛ wɔla, na liyitee nyɛɔtv, na wontunaa lɛmpa mpa i na i caa paa hawa Tacaa kɛ kɔcɔɔ tɔ.

¹⁶ Asa yookayana Iseyeli wulav Pasa kɛ tam kɛ. ¹⁷ Mɔpɔyɔ kuyaku nakuli Asa polaa na i niki Yuta kɛ yoonav. Ilɛna i nmaaki Lama icate kɛ kolunja si Asa na Yuta nyɛma pa taa yelɔna hɔɔɔyɔv nkyɔv isɔna pa sɔɔlaa tɔ. ¹⁸ Mɔpɔyɔ Asa koosa Isɔ tɔsɛɛɛ na kawulaya tɔyaya kpancoou wulanaa tɔna, na i tilina i waali nyɛma, si pɔ pona Sili wulav Tapilimon pɔyalv Pɛni-Hatati. Ilɛ i cɔsɔ kɛɛ Hesiyɔ. Si pɔ cɛɛ-i na pɔ heeli-i si: ¹⁹ Ma ha-n kɔcɔɔv nkyɔv si ma na-n tɔ pɛɛli nɔɔ, na nyana Iseyeli wulav i ya, na ilɛ i lɛsi i yoolaa kɛ ma tetv taa. ²⁰ Mɔpɔyɔ Pɛni-Hatati mv Asa tɔm nti, na i kusɔ i yoolaa na pɔ polo pɔ yoonaa Iseyeli nyɛma, na pɔ lɛɛki pa acalɛɛ, Yon, na Tan, na Apɛɛli-Pɛti-Maaka, na Kinelee hɔɔɔyɔv na Nɛfɔtali tetv kukaasɔtv tɔna. ²¹ Pasa nu mpv, ilɛna i yele Lama icate kolunja nman na i mɔli na i caya Tiisa. ²² Mɔpɔyɔ Asa kota Yuta nyɛma tɔna, pɔ ta sɔɔ ilɔɔv pɔyaya, na pɔ kuu pɛɛ na taasi nsi Pasa ka kaawa si i nmaakɔna Lama icate kolunja tɔ si, pa tayanɔɔna timpi pa yaa si, Pɛncamɛɛ-Kɛpa na Misipa pa acalɛɛ tɔ.

²³ Pa kɛɛsa Asa tɔm lentɔnaa, na i apalv tɔm, na pɔ tɔna mpi i lapa tɔ. Na acalɛɛ wɛna i tayanaa tɔ, pɔ tɔm kɛ Yuta awulaa takɔlaya taa. Pɔ kɛɛtɔna i sɔm, ilɛna kɔtɔn kpa i nɔntaalɔn. ²⁴ I sɔpa, ilɛna pɔ pimi-i pa tɔyaya pɔlaav taa kɛ Tafiiti te. Mɔpɔyɔ i pɔyalv Sosafati lɛɛta i lonte.

Iseyeli wulav Natapi tɔm

²⁵ Yuta wulav Asa kawulaya pɛnaya naale nyɛnka taa kɛ Solopɔwam pɔyalv Natapi tɔɔ kawulaya kɛ Iseyeli taa kɛ pusi naale. ²⁶ Mɔpɔyɔ i lapa mpi pɔ ta maya Tacaa tɔ. I tɔma tɔntɛ isayale kɛ teitei, isu i caa wei i tɔsa Iseyeli nyɛma kɛ isayav taa tɔ. ²⁷ Ilɛna Isakaa kɛkɛle tv Ahiya pɔyalv Pasa caya Iseyeli wulav Natapi acaya na i ku-i. Waatv inɔyi Natapi na i yoolaa pɔ nyala Filiisi nyɛma icate Kipetɔn. ²⁸ Ilɛna Pasa nɔ pɔsi wulav, na Asa wɛ i kawulaya pɛnaya tooso nyɛnka kɛ Yuta. ²⁹ I tɔɔ-kɛɛ kɛkɛpaa, ilɛna i yele na pɔ kɔ Solopɔwam tɔyaya nyɛma tɔna. I tɔ yele paa kulɔm kɛ i lulv taa kɛ teitei isu Tacaa kɔ yɔɔtɔna Isɔ kuyɔɔtɔtv telɔsulv

Ahiya nɔɔ ke Silo tɔ. ³⁰ Solopɔwam lapa isayatu na í teləsi-tɔɣi Iseyeli nyɔma tɔɔ pɛ kraasa Tacaa pɔ́áná ke sɔsɔm.

³¹ Pa keesa Natari tɔm lentɔnaa ke Iseyeli awulaa takɔlaya taa.

³² Yuta wulav Asa yookayana Iseyeli nyɛɛ Natari ke tam ké.

Iseyeli wulav Pasa tɔm

³³ Yuta wulav Asa pɛnaya tooso nyɛɛka taa ké Ahiya pɔyalv Pasa tɔɔ Iseyeli tɔna tɔɔ ké kawulaya. Tiisa icate taa ké í tɔɔ-keɛɛ pusi hiu na liyiti. ³⁴ Mɔ́ɔ́ɔ́ í maɔamaya í lapa mpi pɛ ta maya Tacaa tɔɔ teitei isu Solopɔwam ka tusuyu Iseyeli nyɔma ke tun laav taa tɔ.

16

¹ Mɔ́ɔ́ɔ́ Tacaa kusa Hanani pɔyalv Isɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsulv Yehu si í polo í heeli Pasa si: ² Ma kra-ɛ ma yɔlaa Iseyeli nyɔma wulav tɔ, n ké yulv ke yem ké. Ama n tɛɛa Solopɔwam ikrate na n tusi Iseyeli nyɔma ke tun laav taa na pɛ kusi ma pɔ́áná. ³ Pɛ tɔɔ ké maa yele na nyá na nyá tɔɔɔ nyɔma í saali yem. Isu maa lapv Nepati pɔyalv Solopɔwam na í nyɔma tɔ. ⁴ Ye nyá tɔɔɔ tɔ wei í sɛpa tɔɔɔ, hasi ká tɔɔɔna-í, na wei í sɛpa taale, kpeliɛ ná tɔɔ.

⁵ Pa keesa Pasa tɔm lentɔnaa na í apalv tɔm na pɛ tɔna mpi í lapa tɔ. Pɛ tɔm wɛ Iseyeli awulaa takɔlaya taa. ⁶ Í sɛpa, ilena pá pimi-í Tiisa, na í pɔyalv Ila mɛli í lonte taa.

⁷ Waatu wei Tacaa ka kusa Isɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsulv Yehu tɔ, tɔm naaleɛ í heela-í si í polo í teləsi Pasa. Kancalaya ilɛ, Pasa lapa mpi pɛ ta maya Tacaa tɔ, na pɛ kusi í pɔ́áná ke teitei isu Solopɔwam na í lɔlɔɔ nyɔma. Naale nyɛntv nté isɛna Pasa ka kuyv Solopɔwam tɔɔɔ nyɔma tɔ.

Iseyeli wulav Ila tɔm

⁸ Yuta wulav Asa kawulaya pɛnaya hiu na naatoso nyɛɛka taa ké Pasa pɔyalv Ila ná tɔɔ í nyɛɛka ke Iseyeli taa ké pusi naale. ⁹ Mɔ́ɔ́ɔ́ í yoolaa sɔsaa taa lelɔ Simili, wei í paasɔɔna yoo kekenaa hɔɔlɔɔv lenkv tɔ, í kula wulav tɔɔ. Na wulav wɛ kawulaya tɔɔɔ nyɛɛ tɔ Alɛsa tɛɛ Tiisa na í nyɔɔki na pɛ kuyi-í. ¹⁰ Mɔ́ɔ́ɔ́ Simili polaa na í kv-í na í lɛɛki kumte. Asa kawulaya pɛnaya hiu na naatosompɔɔlaya nyɛɛka taa ké pɛ lapa mpv. ¹¹⁻¹² Waatu wei í mv-keɛɛ mpv, ilena í kv Pasa tɔɔɔ nyɔma tɔna. Í ta sɔɔ nɔɔlɔ, paa sɔsɔ paa pɔɔɔ. Paa í nyɔma yaa í taapalaa taa nɔɔlɔ. Pɛ lapa teitei ké isu Tacaa ká heeluyv Isɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsulv Yehu na í yɔɔtɔ tɔ. ¹³ Pasa na í pɔyalv Ila pá tusa Iseyeli yɔlaa ke tun laav taa na pɛ kraasi Isɔ Tacaa pɔ́áná tɔɔ pɛ lapa na Simili kv-wɛɛ mpv.

¹⁴ Pa keesa Ila tɔm lentɔnaa ke Iseyeli awulaa takɔlaya taa.

Iseyeli wulav Simili tɔm

¹⁵ Yuta wulav Asa kawulaya pɛnaya hiu na naatosompɔɔlaya taa, Simili tɔɔ Iseyeli taa ké kawulaya ke Tiisa icate taa ké kuyɛɛɛ naatosompɔɔlaya. Waatu inɔɔ Iseyeli nyɔma polaa si pa yookina Filiisi nyɔma icate Kipɛtɔɛ. ¹⁶ Ntɛna yoolaa nu si Simili kula wulav tɔɔ, na halɛna í kv-í. Tɛnaya pa kpɛnta nɔɔ ke tɔyoole tɔna na pá kra yoolaa nyɛɛ tɔ Omili ke Iseyeli wulav ke kpakpaa. ¹⁷ Ilɛna Omili na í yoolaa pá kuli Kipɛtɔɛ na pá polo pá nyala Tiisa. ¹⁸ Simili nawa si pa lɛɛka icate, ilena í sɔv kawulaya tɔɔɔ kutuluyv nakuli kv taa na í tɔ-kuyv kɔkɔ na ká nyaya-í kv taa tɔna. ¹⁹ Simili lapa mpi pɛ ta maya Tacaa tɔɔ. Í tɛɛa Solopɔwam wei í ká tusa Iseyeli nyɔma ke tun laav taa tɔ í ikrate taa, pɛ tɔɔ ké pɛ lapa mpv.

²⁰ Pa keesa Simili tɔm lentɔnaa, na isɛna í kula wulav tɔɔ tɔɔ Iseyeli awulaa takɔlaya taa.

²¹ Í sɛm waali ké Iseyeli nyɔma faya tɔm naale. Lɛlaa si pá kra Kinati pɔyalv Tipini ke wulav. Lɛlaa si Omili ke paa kra. ²² Ama Omili yɔlaa kɛla tɔɔv ke Tipini nyɔma. Pɛ kɔma na Tipini sí, ilɛna Omili náá tɔɔ kawulaya ke Iseyeli nyɔma tɔna tɔɔ.

Iseyeli wulav Omili tɔm

²³ Yuta wulav Asa kawulaya pɛnaya hiu na naanɔwa na kulɔmaya nyɛɛka taa ké Omili tɔɔ Iseyeli taa ké kawulaya ke pusi naanɔwa na naale. Tiisa ke í caalɛna caɔav ke pusi naatoso.

²⁴ Pə waali ké ı pola Seme kin na í ya Samalii pulaya ke liyitee nyəğətu iyisi naatoso (6000) na í ĩma ıcate na í ha-teye tə tu Seme həte sı Samalii. ²⁵ Ama Omili lapa mpi pə ta maya Tacaa tə, na pə tee awulaa mpa mpa pa laala-ı tə. ²⁶ ı təma Solopuwam wei ı tusa İseyeli nyəma ke tuŋ laav taa tə, ı ıkpate taa ké teitei ké na pə kusi Tacaa paana.

²⁷ Pa keesa Omili təm lentənaa, na í kulapəm na ı apalotv nti ı hulaa tə, pə təm ke İseyeli awulaa takəlaya taa. ²⁸ Waatu wei ı səpa, ılena pá pimi-ı Samalii. ılena ı pəyalv Akarı leeti ı lonte.

İseyeli wulav Akarı təm

²⁹ Yuta wulav Asa kawulaya pənaya hiu na naanowa na kulvmayə nyəŋka taa ké Omili pəyalv Akarı təğə kawulaya ke Samalii, ke İseyeli təna təə ké pusi hiu na naale. ³⁰ Mıpúğú ı lapa mpi pə ta maya Tacaa tə, na pə kəli awulaa mpa pa laala-ı tə. ³¹ Pə taya Solopuwam ısayatv tike ke Akarı keena. ı pola Sitəŋ nyəma teye na í kpaaya təna nyəma wulav İpaalı pəelə Sesapeeli ke alv. Haləna í luŋ pəle pa təğv Paalı na í laa-kv. ³² ılena í ĩmá Samalii ıcate taa ké kv kutuluğu na pə təkətəle. ³³ Na í siki kv alvnyəŋkv. ı kusa Tacaa İseyeli İso páná ké na ı kulapətv, na pə kəli awulaa mpa pa təna pa laala-ı tə.

³⁴ Waatu ıni ı taa ké apalv nəğəlv wei pa yaa sı, Hiyeli ke Petəeli tə ı ĩmawa Yeliko ıcate. Ama nti Tacaa ka yəğətəna Nuŋ pəyalv Yosuwee nəğə tə, tə lapa mıpúğú teitei ké. Hiyeli pəyalv kancaalaya nyəŋ Apilam səpa waatu wei pa hula ıcate nté tə kutuluŋ kila tə. ılena ı pəyalv naale nyəŋ Seku náá sí waatu wei pa tv tə kampvnaa tə.

17

İso kuyəğətvv teləsvlv İlii kpaaləyi wulaya təm

¹ Apalv nəğəlvğv pa yaakaya İlii. ı ké İso kuyəğətvv teləsvlv, na í we Tisipe ıcate taa ke Kalaati tetv taa. Mıpúğú kuyaku nakvli, ı heela wulav Akarı sı: Ma tuuna İseyeli İso Tacaa wei ı təmle ma lakı tə. Cəlv kaa kpa pusi nsi sı kəŋ tə sı taa. Mıpúğú pı la sı tev ká nu. Haləna má tayanı sələmvğv na pəcə.

İlii ke Keli ləvv nəğə

² Pə waali ke Tacaa təma İlii sı: ³ Se na í polo ilim təlvle təə ké Yaatanı pəğə waali, ké Keli ləvv nəğə na í ĩmeli təna. ⁴ N ká hiki lvm ke ləvv taa təna na í nyəə. Maa heeli katəkətəŋ na í kəna-ŋ təğənaaya.

⁵ Mıpúğú İlii tee Keli ləvv nəğə təna, ısu Tacaa ka heela-ı tə, na í caya. ⁶ ılena katəkətəŋ kəŋna-ı təğənaaya na nantv ke tanəŋ na taanaya na í təkı na í nyəəki ləvv lvm.

İlii na Salepəta leelu pa təm

⁷ Pə kəma na pə keesi, ılena ləvv lvm nyəə. Mpi tə, tev ta nu tetv təna taa. ⁸ Ntəna Tacaa tə İlii sı: ⁹ Polo Salepəta ıcate taa ké Sitəŋ cəlv, na í caya təna. Ma heela təna leelu sı í la-ŋ təğənaaya.

¹⁰ Mıpúğú İlii tv Salepəta mpaav. ı kəma ısu ı svvki ıcate, ıle ı mayana alv leelu nəğəlvğvle na í caaki taası. ılena í yaa-ı, na í sələmı-ı sı: Ha-m lvm konyənyəəm.

¹¹ Alv tee lvm waali, ılena İlii tayanı-ı yaav na í təmı-ı sı: La suulu krentəna-m təğənaaya ke pəcə. ¹² Ntəna alv sı: Ma tuuna Tacaa nyá İso sı ma feina təğənaaya. Mvlvmayə kaasəna-m ŋkute taa ısəntəğə nyənaaya taa, na nim ke heeu taa. Ma kəmayale sı ma caaki tuputu na má teesi caləsvğv. ılena má na ma pəyaya té təğə na té taŋ səm. ¹³ Ntəna İlii sı: Taa nəğəsi, polo na í la ısu n yəğətvğv tə. Ama caaləna-m təğənaaya ke pəcə na í kəna-m. Pə waali, ılena í la nyá na nyá pəyaya mə nyəŋka. ¹⁴ Pəpətv fei leleŋ, Tacaa İseyeli İso suwaya sı nyá mvlvmayə na nyá nimaya pə kaa te. Haləna í yelev na tev nu tetv təə.

¹⁵ Mıpúğú alv polaa na í la ısu İlii ka heela-ı tə. Na pá təğə na pə kaası-weye təğənaaya ke tampana na pə leeli. ¹⁶ Mvlvmayə ŋke ka tá té nyənaaya taa, pəcə nimaya ná tá té heeu taa tətə. Teitei ısu Tacaa ká heela-ı na İso kuyəğətvv teləsvlv nəğə tə.

Ilii feesuɣu ke leelu pəyaya

¹⁷ Pəle pə waali ke pə wu alv leelu pəyaya ηkeɣe teu, haləna ká caŋ ká sí. ¹⁸ Mpuɣɣe ka too tɔma Ilii si: Iso kuyɔɔtutu teləsulv, pepe tɔɔ ké n lapa-m mpv? N kɔma na n kuli ma isayatu tɔɔ na n hólí Iso, na pə kú ma pəyaya.

¹⁹ Na pəyaya we alv nin taa. Kelena Iso kuyɔɔtutu teləsulv si: Cele-m-ké.

Uena Ilii kraana-keɣe isɔtaa kutuluyu taa timpi i hantəyi tɔ, na í husi-keɣe i kato tɔɔ. ²⁰ Uena í sələmi Tacaa si: Hai, Tacaa, ma Iso, alv inɛ i mu-m i teɣe nin naaleɣe. Ue n caa si n kv i pəyaya na n lɛeti-i lanwakəlle na?

²¹ Mpuɣú Ilii hanta ka tɔɔ ké tɔm tooso, na í tasa si: Hai, Tacaa, ma Iso, ma wiikina-η si n ha pəyaya kanɛɣe weesuɣu.

²² Mpuɣú Tacaa mu Ilii kusələmutv, na í feesi pəyaya ηke. ²³ Uena Ilii məhna-keɣe alv ke pətɛɛ kutuluyu taa na í tɔ si: Nyá pəyaya fema.

²⁴ Ntɛna alv si: Pənɛntɛɣe ma cəkənna si n ké Iso kuyɔɔtutu teləsulv. Na nti nti n yɔɔtəyi tɔ, Tacaa heeliɣina-η-ti.

18*Ilii kraalaa si wulaya tɛɣ*

¹ Wulaya leela səsəm, na ká tala ka pənaya tooso nyəŋka. Uena Tacaa heeli Ilii si: Polo wulav Akari te na n heeli-i si, maa yeke na tɛv nu.

² Mpuɣú Ilii pola wulav teɣe Samalii, na nyɔɔsi haŋa teu ke waatu unv. ³ Uena wulav yaa kawulaya tɔyaya nyuɣv tɔ Opatiya. Apalv unv i seekaya Iso ké teu ké. ⁴ Waatu wei wulav alv Sesapeeli kukaya Tacaa kuyɔɔtutu teləsəlaa tɔ, Opatiya unv i ka waasəna pa taa nunɔwa (100), na í ηmesi-weɣe kpeka nule na naanɔwa ke kukraməŋ pəŋ taa. Na í celəyi-weɣe tɔɔnaya na lɔm. ⁵ Mpuɣú Akari yaa Opatiya na í tɔ si: Tɔ cɔɔ tɛtv təna taa hila na ləŋ tɔɔ. Ntanyv tu ná tiiliɣi nyutu na tɔ tɔ tá kraɣanəŋ na tá kraŋasi. Ue tɔ kaa kv tá tɔla.

⁶ Uena pá hólí timpi timpi paa wei i ká cɔɔ tɔ. Na Akari náá tɛɛ ílé i hɔɔlɔɣv. Na Opatiya náá tɛɛ i nyəŋkv. ⁷ Opatiya lu mpaav, uena í sulina Iso kuyɔɔtutu teləsulv Ilii ke kraakraa, na í nyəmi-i. Uena í hantv-i atɛ, na í pəəsi-i si: Tacaa, nyayale Ilii? ⁸ Ilii si: Eɛ, maya. Polo n heeli nyá caa Akari si n na-m. ⁹ Ntɛna Opatiya si: Ue isayatu ntiɣi ma lapa na n tɔɣv-m Akari nin taa? Səm taa ké n tiiliɣi-m mpv. ¹⁰ Ma tuuna nyá Iso Tacaa si Akari tila yəlaa ke antulinya piitimnaa təna taa, si pá pɛeki-η. Ye pa tala mpa pa tɛ, na pɛle pá tɔ si pa ta na-η, uɛ i tɔ si pɛle pa wulav í tuuna Iso. ¹¹ Uena nənəɔ nyaa tasəyi si má polo ma heeli-i si n kəŋ yaa? ¹² Ama ye ma hatələna-η, Tacaa Feesuɣu ká kraɣa-η na kú tɛɛna timpi ma ta nyv tɔ. Uena máá polo na má keesi-təyi Akari. Pa kaa na-η, uɛ paa kú má. Pəyele ma seeki Iso ké teu ke hatoo ma pəcaatu ké. ¹³ Tacaa, pa ta keesi-η isəna ma ηmesa Iso kuyɔɔtutu teləsəlaa nunɔwa (100) ke kpeka nule na naanɔwa ke kukraməŋ pəŋ taa tɔ? Haləna má cele-weɣe tɔɔnaya na lɔm ke waatu wei Sesapeeli kukaya-we tɔ. ¹⁴ Uena nənəɔ n təŋ si má polo má heeli Akari si ma na-η tɔ, i ká kv-m ké. ¹⁵ Ntɛna Ilii si: Ma tuuna Tacaa Toma təna tɔ wei i təmle ma laki tɔ, si saŋa mayamaya maa polo Akari tɛ.

Ilii pote ke Akari tɛ

¹⁶ Mpuɣú Opatiya polaa na í keesi Akari ke tɔ təna. Uena Akari polo Ilii səŋuɣv. ¹⁷ Akari na-i, uena í tɔ si: Nyá kəŋna Iseyeli yəlaa tɔɔ ké mpusi.

¹⁸ Ntɛna Ilii si: Pə taya má, nyaya. Mpi tɔ, nyana nyá tɔyaya nyəma í kisa Tacaa kvttutu ke təkuyv, na í laaki Paalənaa. ¹⁹ Ama tili nənəɔ na pá koti Iseyeli yəlaa ke ma kiŋ ke Kamɛeli puɣv tɔɔ, na pə kpenna tɔɣv Paali kuyɔɔtutu teləsəlaa nasəle na nule na naanɔwa (450) na kv alvnyəŋkv nyəma nasəle (400) mpa Sesapeeli tɔɔki tɔ.

Ilii na Paali kuyɔɔtutu teləsəlaa ke Kamɛeli puɣv taa

²⁰ Μρύγύ Akarí kóta Iseyeli kpeka tēna, na Iso kuyəgətutu teləsəlaa ke Kamēli puyu tō. Pa kotaa, ulena ²¹ Ilii lu samaa isentaa na í tō si: Pəlee ké í ká heesi yelēyēle inē? Ye Tacaa Iso mayamaya ke í seeki, í see-i. Yaa ye tuyu Paali ke í caaki, ulē í laa kulē.

Ama samaa taa nəgəlv ta cə. ²² Ntēna Ilii tasa si: Ma tike təkəŋ ma kēna Tacaa kuyəgətutu teləsəlv. Ama tuyu Paali kuyəgətutu teləsəlaa ná wē nasələ na nule na naanowa (450). ²³ Pá kəna ma na-weyē latəce latəce, na mpe pá kó pa nyəŋ na pá tən kətaya təlate taasi tō. Ama pá taa musí kəkō. ²⁴ Ulena pá sələmi pa tuyu, na máá sələmi ma Iso tətō. Wei í nyəŋ ká tisi kəkō na ká nyaya kətaya ŋke təgəle səsō.

Ulena samaa tēna tisi si, pə wē teu.

²⁵ Ntēna Ilii tō Paali kuyəgətutu teləsəlaa si: Í ləsi latəcēnaa mpe pa taa ləlv na í caali. Mpi tō, mə kələna payale. Pə waali, ulena í sələmi mə tuyu na kú tisi kəkō.

²⁶ Μρύγύ pa mv latəce na pá kú, na pá hiisi, na pá tó kətaya təlate tō, na pá sələməxi pa tuyu si: Hai, Paali, cə-tv. Na pá paaki na pá cəkəna pa kətaya təlate, haləna ilim sikuyu. Ama Paali ta cə-weyē paa təmuyu kuləmuyu. ²⁷ Ilim sikuyu waali ké Ilii wonə-wē si: Í kiisi səsəm, isəntō kv hūwēe tēna tiiliyi, yaa isəntō pəlvpu təm caaləna-kv. Yaa ntanyi kv pola mpaav, yaa kv tooki, ulē í feesi-kv.

²⁸ Μρύγύ pa səsəa koou, na pá səkí pa təxi pa layalēe, na pa ŋmantaasi, isu pa tu laki tō. Haləna caləm kpeŋ. ²⁹ Ilim sikaa, ulena pá səsəi koou isu kpaŋtənaa, na pá yaaki pa tuyu, haləna ilim kpiluyu kətasi lapv waatu. Ama pə ta cə-weyē paa təmuyu kuləmuyu. Pécó pə ta húlí-weyē yaasi nəgəlv.

³⁰ Μρύγύ Ilii kóta yəlaa ke í kiŋ. Ulena í tayani Tacaa kətaya təlate nte pa yəkāa tō. ³¹ Μρύγύ í kula pēe naanowa na naale, na pə kēsəna Yakəpu ləlvuy nyéma. Yakəpu inəxi Tacaa ka heelaa si, paa yaa-i si Iseyeli. ³² Pēe anəxi í ŋmana Tacaa ke kətaya təlate. Na í hee lonte na í cəna-te. Lonte nté tō təkí isu lvm liitilinaa hiu na naanowa ké mpv. ³³ Μρύγύ í tayana taasi ke kətaya təlate tō, na í hiisi latəce na í tən. ³⁴ Ulena í tó mpa paa wē tēna tō si: Í lu lvm heesi liyiti na í pəli nantu na pə taasi tō.

Pa lapa mpv, ulena Ilii si: Í ləli təm naale nyəm. Ilii si: Í tasa təm tooso nyəm.

Ulena pá lu lvm na pá pəli mpv. ³⁵ Ulena lvm kpe. Haləna pə su lonte nte í ka heewa na í cəna kətaya təlate tō.

³⁶ Pə kəma na pə tala waatu wei pa laki ilim kpiluyu kətasi tō, ulena Iso kuyəgətutu teləsəlv Ilii krətəna kətaya təlate na í tō si: Hai, Tacaa Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Iso. Huli sanja si nyagalē Iseyeli nyéma Iso, na mayalē nyá təmle tv. Nyá təmna si má la isəntō. ³⁷ Tacaa, mv ma sələmuyv. Hai, mv ma sələmuyv. Yəlaa panē pá nyi si, nyagalē Iso Tacaa. Nyá caakəna si ŋ məŋna-weyē tampana nna pa təŋaya hatoo ləŋ tō a taa.

³⁸ Μρύγύ Tacaa tisa kəkō na ká nyaya kətaya nantu, na pə taasi, na pēe, na tetv, na ká kpenna lonte taa lvm. ³⁹ Iseyeli nyéma ná mpv, ulena pá hənti pa tənaya atē na pá má kapusi si: Hei, Tacaa kele Iso mayamaya. Inəgəle Iso mayamaya. ⁴⁰ Μρύγύ Ilii təma-wē si: Í kpa Paali kuyəgətutu teləsəlaa tēna, nəgəlv í taa fiti.

Pa kpa-wē, ulena pá tiina-weyē Kisəŋ ləvv nəgə na í lentí-weyē tēna.

Tev kənte

⁴¹ Pə waali ké Ilii təma Akarí si: Polo ŋ təgə na ŋ nyə. Mpi tō, ma nukí tev tan.

⁴² Wulav tēwa, ulena Ilii kpa Kamēli puyu nyuyv taa, na í hənti Tacaa ke atē. Ulena í tó í nyuyv ke í yoo taa. ⁴³ Μρύγύ í təma í waali təŋlv si: Kpa na ŋ nyəna tenku həgəlvuyv tō.

Í waali təŋlv kpawa na í kə, ulena í heeli-i si: Pəlv fēi.

Təm naatosompəgəlaya ke í tila-i mpv, na í nyənəxi. ⁴⁴ Naatosompəgəlaya nyəm ke təmle tv mələa na í yəgəti si: Ma nawa isəŋmuntiya luna tenku taa, na ká kpaaki, ka ta kəli yulv ntantaku.

Ntēna Ilii təm-i si: Polo ŋ heeli Akarí si í kpeeli í kpaŋanəŋ na í tii ləŋ, tev í taa təkí-i.

⁴⁵ Uena teu kpa teu, na kó hukí səsəm na wulav we i keeke taa na i kpenj Sisilee. ⁴⁶ M̀p̀ỳg̀ỳ Ilii ləla i tampala na Tacaa ha-i toma. Uena í kraɣa asewa ke Akari keeke nɔɣɔ tɔɔ, haləna pá suu icate.

19

Ilii apalɔtv lɔv

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Akari keesa i alv Sesapeeli ke pə təna mpi Ilii lapa tɔ. Na isəna i kuwa Paali kuyɔɣɔtɔv teləsəlaa tɔ. ² Uena Sesapeeli tili na pá heeli Ilii si: Ye cele isəntɔ taka ma ta ku-ŋ teitei isu n kuyv Paali kuyɔɣɔtɔv teləsəlaa mpe tɔ, tuŋ í hɔ ma ŋkraŋyɣv na wahala səsɔ nɔɣɔlv. ³ M̀p̀ỳg̀ỳ sɔɣəntv kpa Ilii, na í kraɣa i təmle tv na pá se na pá polo Peesepa ke Yuta tɔtv taa, na í yelev i təmle tv ke təna. ⁴ Uena í tɔ kuyaku kulomuyv ke wulaya tɔtv taa na í caya tiikasí nasəli si tee, na í sələmí səm si: Hai, Tacaa, pə nu-m, kraɣa-m mpv. Mpi tɔ, ma ta kəli ta caanaa ke teu.

⁵ Uena Ilii hənti təna na í too. Na isətaa tillu nɔɣɔlv i kɔɔ na í ma i tɔɔ, na í feesi-i si: Kuli na ŋ tɔɣɔ.

⁶ Ilii fema, uena í mayana pɛtɛpɛtaya puwa pəle tɔɔ, na lɔm fulaya. I tɛma tɔɣɔv na nyɔɔv, uena í tayaní həntuyv. ⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa tillu kɔma na í má i tɔɔ na í tɔmí-i si: Kuli na ŋ tɔɣɔ. Mpi tɔ, nyá mpaav tayalaa ké.

⁸ Ilii kulaa na í tɔɣɔ, uena í hiki alaafəya na í tó ilim na ahoo ke kuyeyɛɛ nule təcu. Haləna í tala Isə puɣv Holɛpv.

Ilii apalɔtv nyɔɔv

⁹ Ilii tala Holɛpv puɣv taa, uena í suu kukpamuyv puɣv taa ké ahoo, na Tacaa pɔɔsi-i si: N laki weye cəne?

¹⁰ M̀p̀ỳg̀ỳ Ilii si: Hai, Tacaa Isə, Toma təna tv, ma seesa isəle na nyá təmle ké. Ama Isɛyeli nyóma yəkəna nyana-we mə nɔɣɔ pɛeluyv. Na kɔtaya təlataɛnaa, na pá kó nyá kuyɔɣɔtɔv teləsəlaa. Ma tike ke pə sɔɔwa, na pa tu təŋna pɛekuyv si pá kv-m. ¹¹ Ntəna Tacaa si: Lu na ŋ kpa puɣv tɔɔ na ŋ səŋ ma isəntaa, na má tó na má tee.

Pə tasaa ile heelumuyv nakuli kv həkaa kelev na kv faki pɔɔŋ. Ama Tacaa fei pə taa. Pəle pə waali ké tɔtv selaa, Tacaa fei pə taa tɔtɔ. ¹² Tɔtv seluyv mpi pəle pə waali ké kəkɔ ná həkaa. Tacaa fei kelev ka taa tɔtɔ. Pə waali ké heelimaya nakəli ka fɛtaa, na Ilii nu ka taŋ. ¹³ Uena í takí i isəntɔɔ ké i kpaí na í lu na í səŋ kukpamuyv púúg̀ỳ nɔɣɔ. Na í nu pə tasa-i pɔɔsuyv si: Ilii n laki weye cəne?

¹⁴ Ntəna í cɔ si: Hai, Tacaa Isə, Toma təna tv, ma seesa isəle na nyá təmle ké. Ama Isɛyeli nyóma yəkəna nyana-we mə nɔɣɔ pɛeluyv na kɔtaya təlataɛnaa, na pá kó nyá kuyɔɣɔtɔv teləsəlaa. Ma tike ke pə sɔɔwa, na pa tu təŋna pɛekuyv si pá kv-m.

¹⁵ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa tɔma Ilii si: Məli nyá nɔɔhɛɛ tɔɔ. Polo Tamasi na ŋ kpa Hasayeli ke Sili nyóma wulav. ¹⁶ Uena ŋ polo na ŋ kpa Nimsi pəyalv Yehu ke Isɛyeli nyóma wulav. Na ŋ kpa Safa pəyalv Ilisee ke Apɛeli-Mehola ke Isə kuyɔɣɔtɔv teləsəlv wei i ká lɛɛti nyá lonte taa tɔ. ¹⁷ Hasayeli í kpisa mpa pa təm, ile Yehu náá kó pɛle. Yehu í kpisa mpa, ile Ilisee náá kó pɛle. ¹⁸ Ama maa yelev yəlaa iyisi naatosompɔɣɔlaya (7000) mpa pa ta luŋ tuyv Paali na pá mvisi-kv tɔ, na pa weesiŋ.

Ilii ləsvyɣv ke i waali təŋlv Ilisee

¹⁹ Ilii kula təna, uena í polo í mayana Safa pəyalv Ilisee na pa haləɣəna naaŋ naanɔwa na naale. Na Ilisee təkə naanɔwa na naale nyəŋ. Uena Ilii kpətəna-i na í lɔɣɔ i tɔɔ ké kpaí. ²⁰ M̀p̀ỳg̀ỳ Ilisee lɔ akuyv təya, na í kraɣa Ilii waali ké asewa na í tɔmí-i si: Hai, yelev-m, na má polo na má lá ma caa na ma too ke pə lapa wulee. Uena má kɔɔ na má təŋi-ŋ. Ntəna Ilii si: Polo. Ma ta taŋi-ŋ se. N kɔɔ.

²¹ Ulena Ilisee mæli i naaŋ kuhaleŋ cōlō, na í kra-i na í la kōtaya, na í kraŋa akuŋu kpatəŋ na í taŋanəna kōkō na í təsi nantv. Ulena í ha i cōlō nyəma na pá təŋə. Ulena í təŋ Ilii, na í pəsi i pəyalv.

20

Silii nyəma na Samalii nyəma pa yoo

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ kuyaku nakvli, Silii wulav Pəni-Hatati kpeŋela i yoolaa, na pa kraŋanəŋ, na pa yoo keekena. Na pa cōlō awulaa hiu na naanwa na naale. Na pá polo Samalii nyəma ke yoonav. ² M̀p̀r̀ỳg̀ Silii wulav tilaa na pá heeli Iseyeli wulav Akari si: ³ Cele-m nyá liyitee, na nyá wola, na nyá alaa na nyá piya mpa pa kəla alaafəya tō. ⁴ Ntəna Iseyeli wulav tili si pa heeli-i si: Má sama. Ue ma mayamaŋa ke maa ha-ŋ, na pá kpeenna ma kwenam. ⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Pəni-Hatati tasa tiluŋu ke təm naale nyəm. Na pá polo pá heeli Akari si: Pəni-Hatati si pə taya nyá liyitee na nyá wola na nyá alaa na nyá piya tike ke i caaki. ⁶ Akari nyi teu si cele isəntō waatv maa tili ma yəlaa na pá yaŋi nyá kawulaŋa təŋaŋa, na nyá waali nyəma nyəŋsi taa, na pá kraŋa nyá wontunaa kōpantv.

⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ Iseyeli wulav kota tetv nyuŋu nyəma təna na í tō-we si: Mə mayamaŋa í nawa təkpaata si isayatu ke ine ini i pəkəŋəna-tv. Pə tōw kē i tilaa si má cele-i ma alaa, na ma piya, na ma liyitee, na ma wola. Pécó ma ta tu kisiŋa-i pulv.

⁸ Ntəna nyuŋu nyəma na icate təna yəlaa tō si: Taa tisi na í nuŋa-i.

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Akari heela Pəni-Hatati tillaa si: I heeli-i si ma celaya-i mpi i ka sələma kancaalaya təŋə. Ama mpi i pəkəŋi nəŋəŋ tō, ma kisa yoo.

Ulena tillaa ná polo na pá heeli Pəni-Hatati ke mpv. ¹⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ Pəni-Hatati tasa tillaa tooso nyəma ke tiluŋu na pá heeli Akari si: Ye ma ta yəki Samalii icate təmnyuŋuŋu, na ma yoolaa cosi tō tetv ke pa ŋkulee taa na pá kpeenna. Tuŋ í tō-m wahala. ¹¹ Kələna Iseyeli wulav si: Pa tuka ituule si, pa kuyi təŋəŋa kē na pécó pá paana ka kəŋle.

¹² Pa pona Pəni-Hatati ke təm nti tō na pá mayana i na awulaa lempa ke coka taa kē na pá nyəki solum. M̀p̀r̀ỳg̀ i tōma i yoolaa si: I taŋani mə ti na í niki yoo. Ulena pele pá la mpv.

Akari akaitv

¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ Iso kuyəŋətvtv teləsvlv nəŋəlv i polaa na í mayana Iseyeli wulav Akari, na í tō si: Taca si má heeli-ŋ si yoolaa tuutuuma wei n naaki isəntō tō, maa tō-weŋe nyá niŋ taa kē saŋa mayamaŋa. Ulena pécó í nyi si mayale Taca.

¹⁴ Ntəna Akari pəsi si: Awe toŋ taa kē pu tōna-weŋe ma niŋ taa? Taca si: Yoolaa kufama mpa kumatəŋnaa səsaa kraŋaa tō mpe pa toŋ taa kē.

Akari si: Na awe ká caaləna yoo? Iso kuyəŋətvtv teləsvlv si: Nyaga.

¹⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Akari kala yoolaa mpe, pa we yəlaa ŋmnyuŋu na hiu na naanwa na naale (232). Ulena í kala Iseyeli yoolaa təna. Pəle pa we yəlaa iyisi naatosompəŋəŋa (7000). ¹⁶⁻¹⁷ Ulena yoolaa mpe pá tii kolontunaa tōw kē ilim sikuŋu waatv. Pəni-Hatati na i awulaa pa təŋna solum lipu ke coka taa. I kusa feŋlaa si pá ná mpi pə laki tō. Ulena pele pá heeli-i si: Samalii yoolaa tēma luw kē. ¹⁸ Ntəna í yəŋəti solum təm si: Ye ciikuŋu ke pa kəŋ, ue í kra-we na pa ise. Yaa ye yoo ke pa tu kəŋ í kra-we na pa ise tōtō.

¹⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ yoolaa kufama mpe na Iseyeli yoolaa, pa lu icate taa, ²⁰ na paa wei i kv kolontu. Ama Silii nyəma kuu-te na Iseyeli nyəma tv pa waali. Ulena Pəni-Hatati na lelā pá caŋa kraŋanəŋ na pá se. ²¹ Isəna Iseyeli wulav yoo na Silii nyəma na í kpiisi pa kraŋanəŋ na í wakəli pa yoo keekena, na í pəli pa niŋ ke səsəm təŋəle.

²² M̀p̀r̀ỳg̀ Iso kuyəŋətvtv teləsvlv mələa na í heeli Iseyeli wulav si: Kaasi nyá ti na í mayasi teu ke mpi n ká la tō. Mpi tō, Silii wulav na i yoolaa paa məli pənte isəntō waatv si pa yookina-ŋ.

Akari akaitv tətə

²³ Μπόγύ κυακω nakuli, Sili wulaw waali nyéma tōma-i si: Iseyeli nyéma Isō ke pōw nyēh ké. Pē tōw ké pa kēla-tu. Mpu tō, tē polo tē yōona-weyē tetekēle taa. Isu tē kēla-we. ²⁴ Lēsi awulaa mpe na n lēti pa lona taa ké kufānēnaa. ²⁵ Uēna n kpaγa yoolaa kufama isu mpa pa sēpa tō, na n caa kpaγanēh na yōou kēkēnaa, isu lōh nyéma. Uēna tē suli Iseyeli nyéma ke tetekēle taa. Isu tē kēla-we.

Μπόγύ Pēni-Hatati mu mpe unī pa tōm nti. ²⁶ Pēnaya sikaa isu mpu, uēna i kala i yoolaa na i kpaγa-we na i pona Afēki ke Iseyeli nyéma yōonaw. ²⁷ Μπόγύ Akari nā kala i yoolaa, na pā polo pa kolontunaa ke yōonaw. Na pā siki kpeka naale, isu pōh kalakisi. Na Sili nyéma nāā waasa tetu tēna. ²⁸ Mpuγule Isō kuyōγōtutu telēsulu mēla Iseyeli wulaw kin na i tō si: Tacaā yōγōtaa si timpi Sili nyéma tōma si, maγa pōw taa Isō tō, maa tu-weyē nyā nin taa. Uēna pā nyi si maγale Tacaā. ²⁹ Μπόγύ pa sika tōma kin ke kuyēēh naatosō tōcu na pā nyēnēgi tōma. Uēna pā yōo naatosompōγōlaya nyēhku wule. Μπόγύ Iseyeli ku Sili yoolaa ke iyisi nunuwa (100000) ke kuyaku kulōmuyū. ³⁰ Pē kaasa yoolaa iyisi hiu na naatosompōγōlaya (27000) wei uēna pēle pa kuu-tē. Uēna pā suv Afēki icatē taa, na icatē kolūh ti na pō nyēki-we.

Akari yela Sili wulaw ke kuyū

Ama Pēni-Hatati nā pēsaā na i se na i ηmeli icatē taa kutuliya nakēli ka taa. ³¹ Μπόγύ i waali nyéma polaa na pā heeli-i si: Tē nuwa si Iseyeli awulaa wēna yēlaa pētōtēē ké. Uē tu taki fōlētōnaa na tē tō ta luuη tēē ké ηmusi, na tē polo tē maγana Iseyeli wulaw, ntanyi i kaa ku-η.

³² Mpuγule pa taka pa lanwakēlle wontu nti, na pā tu pa luuη tēē ké ηmusi na pā polo Iseyeli wulaw cōw na pā heeli-i si: Nyā yom Pēni-Hatati wiikina-η si n taa ku-i. Ntēna Akari si: Ha, i ta si taa? Hōw, ma taapalw ké te.

³³ Tēnayaē Sili wulaw tillaa mapā kapuka si: Ha, nyā taapalw ké? Akari si: I polo i kōna-i.

Uēna Pēni-Hatati lu na i kōw, na Akari kpaasi-i i kēkē taa. ³⁴ Uēna i tō Akari si: Maa mēlōna-η acalēē wēna ma caa kā lēka nyā caa tō. Ye n nōkaa n pēētēna Tamasi nyéma ke nyā tetu kulōlum isu ma caa pēetayana Samalii nyéma tō. Uēna Akari si: Uē mā na-η tu pēeli nōγō, na mā yele-η na n kpe.

Pa tēma nōγō pēelōγū uēna Akari yele Pēni-Hatati na i tēē.

Isō lanje ta hēēna Akari yaasi

³⁵ Μπόγύ Isō kuyōγōtutu telēsēlaa taa nōγōw tōma i tōγōntēle si: Tacaā yōγōtaa si n mā-m. Ama ilē i ta tisi. ³⁶ Ntēna i tō si: Timpi n kpeēna Isō kuyōγōtutu tō, ye n kula kpeente, tōγōlaya kā katī-η na kā ku-η.

Kupampāle na i tēē na i suli tōγōlaya na kā ku-i. ³⁷ Μπόγύ kulōm unī i pola lēw kin, na i tōmi-i si: Mā-m.

Uēna ilē i mapī-i na calēm lu. ³⁸ Uēna i hōkō saalaya ke i nyūγū na i polo i ηmeli mpaaw ηku akari kā tēh tō ku nōγō. ³⁹ Waatu wei wulaw tēekaya, uēna Isō kuyōγōtutu telēsulu ma kapuka si: Hai, Tacaā, ma isōle ka sēēna yōou ké. Uēna nōγōw lu na i kōna-m yom si mā tōki-i. Na i heeli-m si ye i fitaa paa ku-m. Yaa ma felī-i liyitee nyēγōtu iyisi tooso (3000). ⁴⁰ Tōw, pē kōma na ma isōle sēē teu, uēna yom nāā se. Ntēna Iseyeli wulaw si: Ha, n ku nyā ti tōm ké tē.

⁴¹ Tēnaya apalw unī i kōla i sēntōw saalaya, na wulaw cēkēna si i ké Isō kuyōγōtutu telēsēlaa taa nōγōw. ⁴² Mpuγule Isō kuyōγōtutu telēsulu si, Tacaā yōγōtaa si: Timpi mā tōma si pā kō yulu, na Akari n yele-i na i tēē tō, nyaa sēna i lōnte, na Iseyeli yēlaa si yulu unī i nyéma lōnte.

⁴³ Μπόγύ wulaw Akari lanje ta hēēna tōm nti, na i mēli i tē na pāānā.

21

Akari yelaa na pā ku Napōti

¹ Pēle pē waali, apalw nōγōw i ka wēna Sisilee, na pā yaa-i si Napōti. I wēna tuη wei pa yaa si lēēh tō i taale ke Iseyeli wulaw tōyaya cōw. ² Μπόγύ kuyaku nakuli wulaw tōma Napōti si:

Cele-m nyá lesen taale nte tə we ma təyaya cəb tə, na má hala tuusi. Maa layasi-η nte tə kəla mpv tə. Yaa ye n tu səlaa, ma feli-η pə liyitee.

³ Ntəna Napəti si: Taca a í pona mpusi ké pooluη, na mpi maa cele-η kpancoou ηku ma caanaa yelina-m tə.

⁴ M̀p̀ỳg̀ Akapı lanle ta heena Napəti təm nti, na í haya pááná, na í polo í həntı ı kato tə, na í ha yəlaa ke siyile na í kisi təyau. ⁵ Ntəna ı alv pəəsi-ı si: Pepe lapa na í kisi təyau? ⁶ M̀p̀ỳg̀ si: Ma yəyətə Napəti ke Sisilee ké si í cele-m ı lesen taale, na ma feli-ı liyitee, yaa ye ı caaki ma layasi-ı kvfate na í kisi.

⁷ Kələna Sesapəeli si: Pəwe, ntəη n səəkı si í ké lseyeli wulav na? Kuli na í təyau. Maa cele-η Napəti taale.

⁸⁻¹⁰ Ulena alv ıni ı ηmaa Sisilee ıcate nyuyv nyəma ke leetəlanəa na Akapı həte taa si: ı koti samaa ke nəhəkutv kotuyv, na í tv Napəti si í paasəna kotuyv ηkv. Ulena í pona tetelataa napələyı ı kiη na pá suu-ı təm si, ı təηsa lə na wulav ke mpusi. Ulena pá luna-ı ıcate waalı na pá kv-ı na pəe. ı təma mpv, ulena í tv wulav kvvəsum, na í tilina Sisilee ıcate nyuyv nyəma, na pə səsaa si pá paasəna-tı.

¹¹ Ulena pəle pá lá teitei ısu Sesapəeli tvyv-weyə ı leetəlanəa taa tə. ¹² Pa kota samaa ke nəhəkutv kotuyv na pá tv Napəti si í paasəna-kv. ¹³ M̀p̀ỳg̀ tetelataa naale kəma kotuyv taa tənə, na pá tó si: Napəti təηsa lə, na wulav ke mpusi.

Tete ısu saηə tə, pa luna-ı ıcate waalı na pá yaya-ı pəe na pá kú. ¹⁴ M̀p̀ỳg̀ nyuyv nyəma tilaa na pá heeli Sesapəeli si pa kvwa Napəti na pəe. ¹⁵ Waatv wei alv ıni ı nu mpv, ulena í heeli ı paalı si: Polo í kraya taale nte Napəti ka kisa-η pəetənav tə. ı səpa.

¹⁶ M̀p̀ỳg̀ Akapı pola kprakpa, na ı kraya taale íté.

Akapı na ı alv pa səm təm

¹⁷ M̀p̀ỳg̀ Taca heela lə kvəyətutv teləsulv Ilii wei ı ké Tisipe ıcate tv tə si: ¹⁸ Polo lseyeli wulav təyə Samalii. ı we Napəti taale nte ı leekaa tə tə taa. ¹⁹ Ye n talaa ıle n təmı-ı si: Taca yəyətə si n kú yulv nté, na í kə ı wontu təyau na? Timpi taa hası niisa Napəti caləm tə, tənaya su niisi nyá nyəm tətə.

²⁰ Ilii tala Akapı kiη ulena í pəəsi-ı si: Ma kolontu n kəmaηa? lə kvəyətutv teləsulv si: Yee ma kəma. Timpi nyá lanle heena mpi pə ta maηa Taca tə pə lapv tə. ²¹ ı təma si: Maa kpiisi nyana nyá ləlvv nyəma tənə. Pə krayav səsaa na piya tə. ²² Maa la nyá təyaya nyəma ke teitei ısu maa lapv Solopwam na Pasa pa nyəηsi tə. Mpi tə, n kəla ı pááná ke kvsvyv. Póćó n tusa lseyeli nyəma ke laatv taa. ²³ M̀p̀ỳg̀ Ilii tasaa si: Nyá alv Sesapəeli nyəntv wəe tətə. Hası ká təyənə-ı Sisilee koləηa kite. ²⁴ Pəle pə paasi, ye nyá təyaya tv wei í səpa təyaya, hası ka təyənə-ı. Na wei í səpa taale, kpeliη təyau ílé.

²⁵ Too tə, nəyolv ta lata mpi pə ta maηa Taca tə, ısu Akapı. ı alv Sesapəeli tvsəna-ı. ²⁶ ı na nəyolv pa ta maηa acaalətv. Mpi tə, ı laakaya tuη ke teitei ké ısu Amolii nyəma, mpa Taca təyənə na pə fəe lseyeli nyəma tə.

Akapı lanle wakəlanə ı yaasi

²⁷ Akapı nu mpv, ulena ı lanle wakəli səsəm. Na í cəli ı wontu na lanwakəlle, na í suu fələtənəa taka na í həntəyənə. Na í həkə nəyau, na í təη nəhəle nəhəle. ²⁸ M̀p̀ỳg̀ Taca heela Ilii si: ²⁹ Timpi akapı lanle wakəla katatəlaya ke ısəntə tə. Maa tasəyı mpusi kənav ke ı təyaya tə ké ı kawulaya waatv. Ama ı pəyalv waatv taa ké maa la mpv.

22

Laməti ıcate leekvəv təm

(Kvtəsvtv II 18:1-3)

¹ M̀p̀ỳg̀ pusı naale tēwa, yosu ta kə lseyeli na Silii nyəma pa həkə. ² Pənaya tooso nyəηka taa ké Yuta wulav Sosafati pola lseyeli wulav Akapı ke nav. ³ Pəyele Akapı ka təma ı waalı

nyéma ke heeluyu si: I nyémá teu si tá tənna Laməti ɪcate ke Kalaati tetu taa. Ie pə fei si í la sika na tə ɛekoyu ke Sili nyéma. ⁴ Mpuɣule Akari pəssa Sosafati si: N kaa kəw na n səna-m na tə ɛeki-te?

Sosafati si má na ma yoolaa na ma krayanəŋ ta səlv puwa si tu səna-ŋ.

*Isə kuyəɣətutu teləsəlaa pəpətnaa kaloolaya
(Kvtəəsvtu II 18:4-11)*

⁵ Paa na mpv, ɪlena Sosafati si: Pəssi Tacaa na pəcɔ.

⁶ Mpuɣule Iseyeli wulav kota ɪ Isə kuyəɣətutu teləsəlaa. Pa we yulunyəŋ nasəle (400) ke mpv, na ɪ pəssi-we si: Pə we si má polo má ɛeki Laməti ɪcate ke Kalaati tetu taa yaa má yele? Ntəna Isə kuyəɣətutu teləsəlaa si: Polo, Tacaa ká tu-weye nyá niŋ taa.

⁷ Paa na mpv Sosafati ta nyələ-ti. ɪlena í pəssi si: Pə ta kaasi Isə kuyəɣətutu teləsəlv nəɣəlv, wei ɪ ká yəɣətəna-tuyv Tacaa tɔ? ⁸ Ntəna Akari si: Teu, Imila pəyalv Misee we. Ama maa caaki-ɪ ké. Mpi tɔ, ɪsəyatv ke ɪ heeliyi-m tam.

Ntəna Sosafati ma kapuka si: Paa yəɣətəyi Isə kuyəɣətutu teləsəlv ke mpv.

⁹ Mpuɣyú Akari yaa kawulaya təyaya təmlə tu nəɣəlv, na ɪ tili-ɪ si: Polo na n yaa Misee ke ləŋ.

¹⁰ Awulaa mpe pa naale pa suu pa kawulaya wontu ké, na pá caya pa kpelasi tɔw ké Samalii təm təhəule cəlv. ɪlena Isə kuyəɣətutu teləsəlaa kpaaləyi pa təmnaa. ¹¹ Kənaana pəyalv wei pa yaakaya si Setekiya tɔ, ɪ ka ké pa taa ɛəlv ké. ɪ ka lupa ɪ təyi nyəɣəlvəlv həŋ ké na í təŋ si: Həŋ ɪne ɪ hələyənə təŋ wei n ká kələna Sili yoolaa tɔ.

¹² Mpuɣyú Isə kuyəɣətutu teləsəlaa ɛləa ná yəɣətə təm kuləmtv nti tətə si: Ta caa, polo n ɛeki Laməti ɪcate ke Kalaati tetu taa. Tacaa ká tu-teye nyá niŋ taa ké na n pəsi-te.

*Misee kpaala Akari kpisuyu
(Kvtəəsvtu II 18:12-27)*

¹³ Mpuɣyú tillu wei ɪ pola Misee waali tɔ ɪ heela-ɪ si: Isə kuyəɣətutu teləsəlaa təna krenta nəɣə ké, na pá heeliyi wulav si ɪ ká la aka. Pə tɔw tɔ, nyana-we í krenti nəɣə.

¹⁴ Ntəna Misee si: Ma tuuna Tacaa si, nti Isə ká heeli-m təɣə maa yəɣəti.

¹⁵ ɪ tala wulav kiŋ, ɪlena wulav pəssi-ɪ si: Misee, tə polo na tə ɛeki Laməti ɪcate yaa tə taa polo? Ntəna Misee si: Ma ta taŋi-ŋ se. Polo, Tacaa ká tu-teye nyá niŋ taa ké.

¹⁶ Mpuɣule wulav si: Aweye n siwa si í pələyi-ŋ na pəcɔ n teləsi-m təm nti Tacaa heela-ŋ tɔ?

¹⁷ Ntəna Misee si:

Ma nawa Iseyeli yoolaa yawa yem ké pəŋ taa,

ɪsu heeŋ wei ɪ feina tiikilu tɔ.

ɪlena Tacaa yəɣəti si, pa feina wulav.

Yoou tɛma, paa wei í kpe.

¹⁸ Kələna Akari pəsəna Sosafati tɔw si: Ntəŋ maa heela-ŋ si ɪsəyatv tike ke ɪ heeliyi-m tam?

¹⁹ Mpuɣyú Misee tasaa si: Təv, nu Tacaa təm. Ma na-ɪ na í caya ɪ kawulaya kumte tɔw, na ɪ ɪsətəa tillaa səŋaa na pá tv-ɪ hekv. ²⁰ ɪlena í pəssi-we si: Awe ká polo na í tvsi Akari si ɪ ɛeki Laməti ɪcate na pá kv-ɪ? ɪne si ɪ nyəntv ntɔ. ɪne ɪlé si ɪlé ɪ nyəntv ntɔ. ²¹ Mpuɣule feesuyv nakulv kv kulaa si ŋkv ku polo. Tacaa si: ɪsənaya n ká la? ²² Mpuɣyú si ŋkv ku tv Akari kuyəɣətutu teləsəlaa taa ké pəpətv. Tacaa si: Təv, polo na n la mpv. ²³ ɪlena Misee tasa si: Ntəɣəle, Tacaa yelina si pé tɔ nyá kuyəɣətutu teləsəlaa taa ké pəpətv. Təfə mpusi ké ɪ caa ɪ kəna-ŋ.

²⁴ Tənaɣəle Sitekiya kəpətəna Misee, na í mapi-ɪ katanə na í pəssi-ɪ si: Tacaa Feesuyv luna ma taa, na kú kəw na kú heeli-ŋ yaa?

²⁵ Mpuɣule Misee si: Kuyaku ŋku n ká se na n ŋmeli nyá naŋ ləkətələkaya taa ɪe, kuyəŋkuyəle n ká tisi.

²⁶ Ulena Akari tō i tēmlē nyéma taa nōgōlv si: Kpa Misee na í cela icate nyōgv tu Amon, na wulav pəyalv Yowasi. ²⁷ Heeli-we si ma tōma si í tv-í salēka, na í haaki-í potopoto hōgōliya na lvm. Halēna má kōnna tēyoole na alaafāya.

²⁸ Mpuvule Misee cō-í si: Ye si í kōmna alaafāya, ile pə taya Tacaa heelina-m tōm si má yōgōti.

Wulav Akari sēm

(Kvtōōsvtv II 18:28-34)

²⁹ Mpuvō Iseyeli wulav na Yuta nyēh pa pola Lamōti ke yoonav. ³⁰ Ulena Akari tō Sosafati si: Ma yōsēgi ma ti na má polo yoou. Ama nyaa suu nyá kawulāya wontu.

Ulena Akari la mpv. ³¹ Pəyele Silii wulav ka heela i yoou keekēnaa nyōgv nyéma hiu na naanōwa na naale ké si, pá taa paasēna yoolaa sēkpema yaa sōsaa. Ama pá pēeki Iseyeli wulav.

³² Pə tōō ké waatv wei Silii yoolaa nyōgv nyéma mpe pa na Sosafati, ulena pá tō i waali. Mpuvō i mara kapuka. ³³ Ulena pēle pá cēkōna si pə taya Akari, na pá mēli.

³⁴ Mpuvō Silii yoolaa taa nōgōlv i tō nyēmlē ke yem. Ulena tē polo na tē yāya Akari ke timpī taa i yoou toko fēewa tō. Ulena í tō i keeke saalv si: Kee na tē mēli, pə hika-m.

³⁵ Ama kvyaku ŋkv yoou lapa toŋ ké, na kolontunaa tēhā-í yoonav. Ulena nōgōlv naa tōka Akari, na calēm kpeŋ i keeke taa. Pə taanaa ulena Akari hēē. ³⁶ Ilim tōkaya, ulena pá yāya kakuisaya ke tesikile taa si paa wei í kpe. ³⁷ Mpi tō wulav fēi.

Ulena pá kpeena Akari ke Samalii na pá pimi-í. ³⁸ Waatv wei pa nyaalāya wulav keeke ké lule taa, ulena hasi niisi i calēm, na apalaa tēna alaa náá sōaki tēna, isv Tacaa ka kraalaa tō.

³⁹ Pa keesa Akari tōm lentēnaa, na i kulapēm ke Iseyeli awulaa takēlaya taa, paa isēna í ŋmá kawulāya tēyāya na í lá caŋēm ke pə taa na tuuŋ kēla tō. Na isēna i ŋmá i tēgi acalēnaa tō.

⁴⁰ Akari sēpa, ulena i pəyalv Ahasiya lēti i lonte taa.

Yuta wulav Sosafati tōm

(Kvtōōsvtv II 20:31-21:1)

⁴¹ Akari kawulāya pēnāya liyiti nyēhka taa ké Asa pəyalv Sosafati tōgv kawulāya ke Yuta.

⁴² Sosafati lūlvv pusv ka wē hiu na naanōwa na kakpasv ke waatv inu. Mpuvō i tōgv kawulāya ke pusv hiu na kakpasv ke Yosalem. I too keke Sili pēelō Asupa. ⁴³ Sosafati tōnte ka siyisaa ké, na í keekōna i caa Asa, na í lakv mpi Tacaa caaki tō. ⁴⁴ Ama i ta wakēli tēkōtēlenaa. Yōlāa pukaya ké na pá lakv tōla ke kōtāya na pə tulaalōnaa. ⁴⁵ Sosafati na Iseyeli wulav paa wē lelen ké.

⁴⁶⁻⁴⁷ Pa keesa Sosafati tōmnaa lentēnaa ke Yuta awulaa takēlaya taa. Paa isēna i lapa apalutv tō, na i yooh. Na isēna i tōgvna apalaa, na alaa mpa paa kaasa i caa waatv taa, na pá lakv wasaŋkalōtv ke tēkōtēlenaa taa tō. ⁴⁸ Waatv inu i taa, wulav taa fēi Itōm tētv taa. Ama Yuta wulav kraakāyana-wēyē kōmataŋ sōsō. ⁴⁹ Mpuvō Sosafati saaka kpulēh sōsōh ke Isiyōh-Kepēē si pá puki Ofi ke wōlanaa cōlv. Ama lvm tōgv kpulēh ke Isiyōh-Kepēē kin ile pa ta pēsī pa tēmlē. ⁵⁰ Mpuvō Akari pəyalv Ahasiya tōma Sosafati si: Ma kpulēh saalaa ká tēhēgi nyá nyéma. Ama Sosafati ta tisi. ⁵¹ Sosafati sēpa, ulena pá pimi-í pa tēyāya pēlaav taa ké Tafiti te. Na i pəyalv Solam lēti i lonte.

Iseyeli wulav Ahasiya tōm

⁵² Yuta wulav Sosafati kawulāya pēnāya, naanōwa na naatosompəyōlaya nyēhka taa ké, Akari pəyalv Ahasiya tōgv kawulāya ke Iseyeli taa ké Samalii ke pusv naale. ⁵³ Mpuvō i lapa mpi pə ta māya Tacaa tō. I keena i caa na i too, na Solopōwam wei i tusa Iseyeli nyéma ke tuŋ laav taa tō. ⁵⁴ I luŋa tōyv Paali ké na í laa-ku, na í kraasv Iseyeli Isō Tacaa pááná isv i caa.

AWULAA TOM TAKELAYA NAALE NYEJKA Kutulutu

Yuta nyéma na Iseyeli nyéma tòm ke pa keesəyi takəlaya kanε ka taa. Pa keesəyi ka taa ké isəna Isə yəlaa lə Isə na pa sɔv tɔŋ laatu taa tɔ. Uena Isə náá yele na Asilii nyéma yoonə-wε. Kolontunaa kuu pa yəlaa na pa wɛnəv tənə na pa acalε pəsɪ ncaa. Pə yela Yuta nyéma tike uena pεle pa tayani laatu taa ké heɓyɔv tətɔ. M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Papiloni wulav na kəma na í kuu pεle na í tɛɛnə.

Isəna pa faya Awulaa II takəlaya tɔ:

Wulav Salbməŋ kawulaya fayav, titite 1-17

Yuta kawulaya tòm, titite 18-24

Papiloni wulav yəkuyv ke Yosalem Isə təsεεle, titite 25

Ahasiya səm təm heeluyv

¹ Waatu wei Akarɪ səpa, uena Mowapu nyéma kisi sɪ Iseyeli nyéma í taa tasa kawulaya tɔyɔv ke pa tɔɔ.

² M̀p̀r̀ỳg̀ỳ kuyakv nakvli, wulav Ahasiya lu ɪ kawulaya ate na isə kutuluyv nyuyv taa, na í hoti na ṕ kɔ-ɪ səsəm. Uena í tili sɪ: ɪ polo í yaa Ikolon nyéma tɔyɔv Paali-Sepu. ɪ pɔsɪ-kv sɪ maa sɪ yaa maa kvli? ³ Ntɛna Tacaa isətəa tillu nəyɔlv ɪ kɔsɪ Ilii sɪ: Polo na ń pɔsɪ wulav tillaa mpe sɪ, isu Iseyeli Isə fɛi kele na í puki Ikolon nyéma tɔyɔv ke pɔsuyv na? ⁴ Pə tɔɔ, isu wulav səpa, ɪ kaa kvli.

Uena Ilii náá polo isu Tacaa kɔsuyv-ɪ tɔ. ⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ tillaa mɛla kpakpaa. Uena wulav pɔsɪ-wε sɪ: ɪ mɛlaa suwe? ⁶ Ntɛna pεle sɪ: Apalv nəyɔlv ɪ katəna-tv sɪ, t́ mɛli na t́ heeli-ŋ sɪ Tacaa pɔsəyi-ŋ sɪ: Isu Iseyeli Isə fɛi kele na ń puki Ikolon nyéma tɔyɔv ke pɔsuyv na? Pə tɔɔ tɔ, isu n səpa n kaa kvli.

⁷ Kelela wulav sɪ: Apalv wei ɪ heela-mεye təm ntɪ tɔ, isəna tɔɔ ké ɪ wεε?

⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ tillaa mpe sɪ: Yooyoonaa hɔntv toko ke ɪ suuwa, na í ləla tampala ke ɪ tənaya taa. Ntɛna wulav ma kapuka sɪ: Hei, Isə kuyɔyɔtɔv teləsɔlv Ilii ké.

Ahasiya mayasəyi sɪ í kpa Ilii

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳle wulav kɔsa yoolaa nule na naanɔwa, na pa nyuyv tv sɪ: ɪ kpa hatoo puyv nyuyv taa, timpi Ilii ka wεε tɔ, na í kpa-ɪ. Pεle pa tala ɪ kin, uena pa nyuyv tv tɔ sɪ: Isə kuyɔyɔtɔv teləsɔlv yooɔ, wulav sɪ ń tii ləŋ.

¹⁰ Ntɛna Ilii sɪ: Timpi ma ké Isə kuyɔyɔtɔv teləsɔlv tɔ, ma sələməyi sɪ, kəkə í luna isətəa, na ká nyaya nyana nyá yoolaa.

Uena kəkə tiina isə, na ká nyaya-wε. ¹¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ wulav tasa kɔsuyv ke yoolaa lɛlaa nule na naanɔwa, na pa nyuyv tv sɪ: ɪ polo Ilii waali. Uena nyuyv tv təmɪ-ɪ sɪ: Isə kuyɔyɔtɔv teləsɔlv yooɔ, wulav sɪ ń tii ləŋ tɛav.

¹² Ntɛna Ilii sɪ: Timpi ma ké Isə kuyɔyɔtɔv teləsɔlv tɔ, ma sələməyi sɪ kəkə í luna isətəa, na ká nyaya nyana nyá yoolaa.

Uena Isə tisi kəkə ke kpakpaa, na ká nyaya-wε. ¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ wulav tasa yoolaa nule na naanɔwa kɔsuyv ke təm tooso nyəm, na pa nyuyv tv. Nyuyv tv tala Ilii kin, uena ɪ lun akula na í wiina-ɪ sɪ: Hai, Isə kuyɔyɔtɔv teləsɔlv, kenti má na ma yəlaa ta tɔɔ. ¹⁴ Ma nyəmá sɪ kəkə luna isətəa na ká nyaya yoolaa kancaalaya nyéma na pa nyuyv nyéma naale. Ue hai, taa kəna taya mpusi unɪ.

¹⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Isə isətəa tillu heela Ilii sɪ: Təŋ-wε, taa nyá.

Uena Ilii təŋ-we na í tii. ¹⁶ Na í tə wulav si: Tacaa yəgətəa si, timpi n kusa tillaa si, pá polo pá pəəsi klonə nyəma tʉvʉ Paali-Sepu ke təm, isu Iso fei Iseyeli taa tə, n kaa kuli, isu n səpa.

¹⁷ Ḿpóyú Ahasiya səpa tampana isu Tacaa ka heeluyú Ilii tə. Ama í taa feina apalupəyaya. Uena í neu Solam ləeti í lonte. Yuta wulav Sosafati pəyalv Solam kawulaya pənaya naale nyəŋka taa kəle.

¹⁸ Pa keesa wulav Ahasiya təm lentənaa tənaya Iseyeli awulaa takəlaya taa.

2

Iso kpaɣa Ilii na Ilisee ləeti í lonte

¹ Waatv wei pə kəma na Tacaa kpaɣa Ilii na kacuculaya tə, isəna pə lapa təgəb.

Kuyaku nakuləyi Ilii na Ilisee pa lu Kilikaa na pá təŋəyi təma. ² Pə kəma na pə keesi ilena Ilii tə Ilisee si: Tacaa tiliyi-m Peteei. Caya cəne, na má kəw.

Ntəna Ilisee si: Ma tuukina Tacaa si ma kaa yeke-ŋ.

Uena Ilii na Ilisee pá polo Peteei. ³ Ḿpóyú təna Iso kuyəgətətəv teləsəlaa pəesa Ilisee si: Saŋa Tacaa kpakəyi nyá caa tə, n nyəmə mpv? Ilisee si: Ee, ma mayamaɣa ma nyəmə mpv. Mu taa heeli-m.

⁴ Ḿpóyú Ilii tasa təm si: Tacaa tiliyi-m Yeliko. Ie caya cəne, na má kəw.

Ntəna Ilisee tuu si: Ma tuuna Tacaa si, ma kaa yeke-ŋ.

Uena Ilii na Ilisee pa təna pá tee Yeliko. ⁵ Kələna təna Iso kuyəgətətəv teləsəlaa pəəsi Ilisee si: Saŋa Tacaa kpakəyi nyá caa tə, n nyəmə mpv? Ilisee si: Ee, ma nyəmə mpv. Mu taa heeli-m.

⁶ Ḿpóyú Ilii tasa-í heeluyú si: Tacaa tiliyi-m Yaataní nəgə. Caya cəne, na má kəw.

Ntəna Ilisee tuuna Tacaa si: Ma kaa yeke-ŋ.

Uena Ilii na Ilisee pá tee tənaya pa təna. ⁷ Ḿpóyú Iso kuyəgətətəv teləsəlaa isu nule na naanəwa təŋa-we, na pá səŋ taaləm. Na Ilii na Ilisee pəle pa we kəteŋ təw. ⁸ Uena Ilii wəgəsi í kpaí na í ma ləm təw, na pə hee mpaav. Na pá tó kanyəŋa təw na pá tesí.

⁹ Pa naale pa tesaa, ilena Ilii pəəsi Ilisee si: Pepeye n caa si má la-ŋ na pəcś Tacaa kpaɣa-m?

Ntəna Ilisee si: Ma caa si má hiki nyá feesuyú toma ke təm naale. ¹⁰ Mpuylé Ilii si: Mpi pə we katé təgə n sələməyi. Paa na mpv tə, ye Tacaa yelaa si n ná ma təkpaɣale, íe n hika mpi n sələməyi təgəle. Ama ye pə taya mpv, íe n laŋaa kəle.

¹¹ Ilii na Ilisee pa təŋna mpv, íe kəkə keeke na pə kpaɣanəŋ pə yasa-weyele. Na kacuculaya kpaɣa Ilii ke kpakpa. ¹² Ilisee ná mpv, ilena í svv kapusi mapv si: Hai, ma caa, hai, ma caa. Iseyeli keeke na í saalv tēwa.

Ilii tēwa na pə saali ilena Ilisee cəli í wontu ke təm naale na laŋwakəlle. ¹³ Pə waali ké í kpaɣa kpaí wei Ilii pəta-í tə, na í məli na í səŋ Yaataní pəgə nəgə. ¹⁴ Ḿpóyú Ilisee mapa kpaí məyi ləm təw, na í kiisi si: Ilii Iso Tacaa we le?

Uena ləm faya, na Ilisee tesí. ¹⁵ Mpuylé Yeliko Iso kuyəgətətəv teləsəlaa mpa paa səŋa taaləm tə, pa loosa mpi Ilisee lapa mpv tə. Uena pá tə si: Toma wena a ka we Ilii taa tə, nəənəw a məla Ilisee kiŋ. Uena pá səŋi-í, na pá luŋi-í, ¹⁶ na pá tə si: Tə wena yəlaa apalutv nyəma nule na naanəwa. Tu tili-we na pá pəeki nyá caa. Ntanyí Tacaa Feesuyú kpaɣa-í mpv tə, ku pəta-í puɣv nakuli ku nyuɣv taa, yaa tetəkəle taa ké tiiliyi.

Uena Ilisee kisi si pá taa tili. ¹⁷ Pa caala-í teu, ilena í caŋ na í tisi, na pá tili pa yəlaa nule na naanəwa na pá pəeki Ilii ke kuyeyəŋ tooso, pa ta na-í. ¹⁸ Pa məlaa na pá mayana Ilisee ke təna, ilena í tó si: Maa heela-me si í taa polo.

Ilisee tayanəyi Yeliko ləm

¹⁹ Ḿpóyú Yeliko nyəma təma Ilisee si: Hai, ta caa, ta ícate we teu. Ama tə ləm wakələyi alaa, na pə laki na təla hələsəyi*fa*. ^a ²⁰ Ntəna Ilisee si: Í tv təm ke nyanaya kufalaya taa, na í kəna-m.

^a **2:19** hələsəyi: Piipilinaa ləlaa na teləsaa si: Ləm ké isayam na tetv ke kaalblaya.

Μπόγύ πα κῶνα-ι. ²¹ Ilisee mōwa tōm mpi lēna í polo na í tu-wəxi hite taa na í tō si: Tacaasí ma tayana mə lōm. Pə kaas taa mə yōlaa na mə tōla kə wakəlyu.

²² Ilēna lōm mpi pə la teu kə haləna saŋa kə teitei isu Ilisee yəyətuyu tō.

Piya tōwā Ilisee na sí sí

²³ Μπόγύ Ilisee lu Yeliko na í kpaaki Peteei. Ilēna piya lu icate taa na sí tōuki-ι si: Nyōlēesuyu kpa, nyōlēesuyu kpa.

²⁴ Ntēna Ilisee pəsi na í tən̄si-səxi mpusi, na taale wontu isayatu nti pa yaa sí Wusi tō, tō lu naale na tō cəli piya nule na naale. ²⁵ Pəle pə waali kə Ilisee kpawa Kamēli puyu taa. I lu tēna, ilēna í mēna Samalii.

3

Iseyeli wulav Solam tōm

¹ Yuta wulav Sosafati kawulaya pənaɣa, pələfei hiu nyəŋka taa kə, Akari pəyalu Solam tōyō i kawulaya kə Iseyeli taa kə Samalii, kə pusi naanōwa na naale. ²⁻³ Μπόγύ i lapa mpi pə ta maya Tacaas tō. I kēena Solopōwam wei i tusa Iseyeli nyəma kə tui laav taa tō. Ama i isayatu ta tala i caa na i too pa nyəntu kə. Mpi tō, i kpesa pəle kulalaale nte i caa ka sika tōyō Paali tō.

Iseyeli na Mowapu pa yōou

⁴ Mowapu wulav Mesa ka tōkaya heen kə tuutuuma kə. Paa pənaɣa ŋka pə wēe sí í felī Iseyeli wulav kə lampuu kə iwēesi iyisi nunōwa (100000), na iwaan̄ kə iyisi nunōwa (100000) na i hōntu. ⁵ Ama waatu wei Iseyeli wulav Akari səpa na Solam lēeti i lonte taa, ilēna Mesa kulī i tō. ⁶ Μπόγύ Solam cō Iseyeli tetu tēna, na í kala i yoolaa. ⁷ Ilēna í tili na í heeli Yuta wulav Sosafati sí: Mowapu wulav kulā ma tō. Kō ŋ sən̄a-m na tō yōona-ι. Sosafati sí: Má na ma yoolaa na ma kpaŋanəŋ tá sōlv puwa sí tu sən̄a-ŋ. ⁸ Ilēna Sosafati tili na pá pōsi-ι sí: Le tō kə tu tēna? Mpuyule sí: Tō tēna Itōm wulaya tetu taa.

⁹ Μπόγύ Iseyeli na Yuta na Itōm pa awulaa tu mpaav, na pá tō kyeyēn naatosompəyōlaya. Ilēna pá laŋ lōm sí pá cəla pa yoolaa na pa kpaŋanəŋ. ¹⁰ Ntēna Solam ma kapuka sí: Hei, ta tōm tēmaya. Isō kōnna ta toosoɣo cəne sí i tūyū-tūyū Mowapu nyəma niŋ taa.

¹¹ Μπόγύ Sosafati pōsaa sí: Isō kyəyətutu teləsulu nəɣəlv i fei cəne sí í pōsi-tūyū Tacaas kə tōm?

Ilēna Iseyeli wulav yoolaa nyuyū tu nəɣəlv i cō sí: Ilisee wei na Ilii paa tēnaya tēma tō, i wē cəne. ¹² Kēlena Sosafati sí: Pə wē teu, apalv in̄ i ka kēesəna-tūyū mpi Tacaas caana-tu tō.

Μπόγύ awulaa tooso in̄ i pola Ilisee kiŋ kə kpaakraa. ¹³ Ntēna Isō kyəyətutu teləsulu pōsi Iseyeli wulav sí: Pepe tō kə n kōma na ŋ caaləxi-m mpv? Polo na ŋ pōsi nyá caa kyəyətutu teləsəlaa yaa nyá too nyəma. Kēlena wulav sí: Aai, Tacaas kōnna ta toosoɣo cəne sí i tūyū-tūyū Mowapu nyəma niŋ taa.

¹⁴ Mpuyule Ilisee tasaa sí: Ma tuuna Tacaas Toma tēna tu wei i təmle ma laki tō sí, Yuta wulav Sosafati tō kə ma cōki, tōfō ma taa kēna-ŋ. ¹⁵ Tōv, í kōna-m yonyoolu nəɣəlv kə nōnō.

Yonyoolu suv i cəmuyū mapv, ilēna Isō toma tii Ilisee tō ¹⁶ na í tō sí: Tacaas yəyətāa sí í huli hila pəyalē kə lōv kōne kv taa. ¹⁷ I kaas nu tev yaa kv heelim pə taŋ. Pəcō lōm ká su lōv kōne. Na mēna mə yoolaa na mə kalakəŋ na mə tōla wēna a səyələxi wontu tō í nyō. ¹⁸ Ilē pəcōyole tēna. Halī Tacaas ká tō mə niŋ taa kə Mowapu tetu. ¹⁹ I ká yāki pa koloosi acalēe kupaana, na í seti pa tui kulōlv tēna. I ká suuli pa hila tēna, na í ləɣə pēe kə pa tawa taa, na í wakəli pa kuhələm.

²⁰ Tev fema isu waatu wei pa laki tanan̄ kōtasi tō. Ilē pa nawa lōm luna Itōm kēle, na pá wataa na pá kəŋ.

²¹ Waatu wei Mowapu nyəma ná nuwa sí, awulaa mpē pa tooso kəŋ-wēyē yōonav, ilēna pá suu apalaa tēna mpa pa mōna yōou pote tō, na pá su-wēyē tetu tōŋa tō. ²² Tev fema, ilē pa ná ilim ilēmuyū kə lōm mpi pə taa kēle na pə sēewa isu caləm. ²³ Ilēna pá má kapuka sí:

Heyeiyeyi, awulaa tooso un pa yoonaa tɛmɛyaa pa taa pa tike kɛ na pɛ kɔ tɛma na pa calɛm kpe, i loosi yee. Tɛ polo tɛ kuu pa wontunaa.

²⁴ Waatu wei pa tala lseyeli nyɔma tɛsikile, ilena pele pɛ lu pa tɔ, na pɛ ku-we, na lelɛaa se. Ilena pɛ tɛh pa waali na pɛ suu pa tɛtu taa na pɛ la-weye nananana. ²⁵ Mɔrɔgɔ pa yɔka pa acalee, na pɛ lɔgɔ pa tawa taa kɛ pɛle pɛle, na pɛ wakɛli pa kuhɛlɛm. Na pɛ suuli pa hila, na pɛ seti pa tuh kulɔlɔh tɛna.

Ama Kii-Helesi icate tike ke pa ta tokina. Paa na mpɔ, ilena pɛntɔlɔh lɔgɔlaa polo na pɛ tɛye kotaya. ²⁶ Mowɔpɔ wulav cɛkɛnaa si i kaa tɔli-ti, ilena i kpeyeli i layalɛe yoolaa nasɛtoso ninɔwa (700) si, pɛ fayana Itɛm tɔ na pɛ lu. Ama pa ta pɛsi. ²⁷ Mɔrɔgɔ Mowɔpɔ wulav yaa i pɛyalɔ kancaalaya nyɛh, wei pu wee si i lɛeti i lonte tɔ na i ku-i, na i la i tɔgɔ ke kɔtaya ke icate kolɔh tɔ. lseyeli nyɔma nɛ mpɔ, ilena sɔgɔntɔ kra-weye katatɔlaya, na pɛ mɛli pa tɛ.

4

Ilisee waasɛyi alv leelu

¹ Iso kuyɔgɔtɔtu telɛsulɔ nɔgɔlɔ i kɛ sɛpɛna na i ye leelu. Mɔrɔgɔ kuyaku nakɔli i pola Ilisee kin na i tɛm-i si: Ta caa, ma paalɔ ka kɛ Iso tɛmlɛ tu kɛ. I sɛpa, ilena i kɛmlɛ tu kɔ si i kpakɛyi ta piya naale ke yomaa. Ilɛ hai, sɛna-m.

² Ntɛna Ilisee pɔɔsi-i si: Pepeye n caa si mɛ la-h? Heeli-m mpi n wɛna tɔ. Alv si: Ma feina pulɔ cɛcɛka. Nimaya kaasɛna-m nyanaya taa. ³ Kelɛna Ilisee si: Tɔ, polo nyɛ asɛmaa cɔlɔ na n kɛnti pa kin ke nyanasi ke sɔsɔm. ⁴ Ilena nyana nyɛ piya i suu mɛ nan taa, na i tɛki mɛ tɔ, na n pɛlɔyi nimaya hkeye nyanasi taa na pɛ suyi na n suku.

⁵ Mɔrɔgɔ alv tɛewa na i polo na i na i piya pɛ tɛki pa tɔ. Na i piya cɛlɔyi-i nyanasi, na i suuliyi nim. ⁶ Pɛ keesaa, ilena i tɔ i pɛyaya lɛhka si: Cɛle-m nyanaya.

Ama nyanasi tɛna suwa. Ilena pɛyaya tɔ si: Pɛ ta kaasi nakɛli. Ilena nim nɛ yele luw. ⁷ Ilena alv polo na i heeli Iso kuyɔgɔtɔtu telɛsulɔ ke mpi pɛ lapa tɔ. Na ilɛ i tɔ si: Polo na n pɛeti nim mpi na n felɛ nyɛ kɛma. Ye pɛ kaasa-h wɛna, ilɛ nyana nyɛ piya i tɔgɔ.

Ilisee ke Sunem alv toh tu tɛ

⁸ Mɔrɔgɔ waatu nɔgɔlɔ Ilisee tɛhna Sunem icate taa. Alv toh tu nɔgɔlɔ i ka we tɛna. Ilena alv un i caali-i si i polo i tɛ na i nyɔ lɔm. Pɛ tɔ kɛ ye Ilisee i tɛhna tɛna tɔ, i helɔyi alv un i tɛ na i tɛki.

⁹ Kelɛna kuyaku nakɔli alv un i tɔ i paalɔ si: Ma nyɛmɛ teu si apalɔ wei un i kɛh tɛ tɔ, i kɛ Iso kuyɔgɔtɔtu telɛsulɔ sɔsɔ kɛ. ¹⁰ Tɛ hɛma-i kutuluɔyɔ ke ta nyɛhku pata tɔ. Tɛ su-i kuhɛntɔgɔ, na taapɛli, na kpɛlaya, na fɛtɛla. Ye kuyanku i tɛna cɛnɛ, i helɛ na i suu.

¹¹ Mɔrɔgɔ kuyaku nakɔli Ilisee tɛekaya na i helɛ kutuliya hke ka taa na i suu. ¹² Ilena i tili i tɛmlɛ tu Kehasi si: Polo n yaa alv tɛyaya tu un. Alv kɛma na i sɛh kutuluɔyɔ nɔgɔ. Ilena ¹³ Ilisee tɔ Kehasi si telɛsi-i si: N lapa-tɔgɔ kupantɔ ke sɔsɔm, ilɛ pepeye taa la-h? Tɛ yɔgɔti nyɛ tɛm ke wulav yaa yoolaa nyɔgɔ tu kin na? Alv si: Ma sama. Ilɛ ma ta lah pulɔgɔ ma nyɛma taa.

¹⁴ Ntɛna Ilisee pɔɔsi Kehasi si: Pepeye tu lapɛ-i? Kehasi si: I feina apalɔpɛyaya. Pɛyele i paalɔ kpatɛlaa. ¹⁵ Mɔrɔgɔ Ilisee si: Tɔ, yaa-i.

Alv mɛlaa ¹⁶ ilena Ilisee tɔ si: Pɛnaya kɛ sikiyi isu isɛntɔ taka teitei tɔ, n kɛ nukɛ apalɔpɛyaya.

Ntɛna alv ma kapuka si: Hei, Iso kuyɔgɔtɔtu telɛsulɔ, taa puɔusu-m yoo.

¹⁷ Mɔrɔgɔ alv un i lapa teu, na i lɔli apalɔpɛyaya, ke waatu wei teitei Ilisee kɛ keesaa tɔ.

Sunem alv pɛyaya fem

¹⁸ Mɔrɔgɔ pɛyaya hke kɛ lapa yulɔ. Ilena kuyaku nakɔli kɛ tɛh ka caa waali kɛ taale ke tɛkɔntɛ. ¹⁹ Pɛ tasaa, ilɛ ka mapɛ kapuka ntɛ si: Waa, paapa, ma nyɔgɔ, ma nyɔgɔ.

Ntɛna cɛcɛ kusɛ i tɛmlɛ nyɛma taa nɔgɔlɔ si: Pɛna-keye ka too kin.

²⁰ Təmle tu tana pəyaya ke ka too, na toto nukı-keye ı nōhēe tō. Pə kōma ilim sikuyu, ılena ká hēe. ²¹ ılena í kpaana-keye kutuluyu ŋku ku taa ılısee kōŋ na í hantəyi tō. Na í husı-keye ılısee kato tō, na í təkı nōnəyō. ılena í kpa taale ²² na í tō ı paalv sı: Cēle-m təmle tu na kpaŋaya alonyəŋka. Ma lōki ma təyi ıso kuyəyətutu teləsulu te, na má kō.

²³ Ntēna ı paalv pōsı-ı sı: Alaafəya kele n puki ıso kuyəyətutu teləsulu teye saŋa na? Anı pə taya ıso tu kufalv acıma, yaa kuyaku kuhēesuyv. Ntēna alv sı: Alaafəya ké.

²⁴ ılena alv tō təmle tu sı: Polo tə polo. Ye ma ta tō sı n səŋ, taa səŋ yoo.

²⁵ Mpuuyele pá tō Kamēli mpaav, na pá polo ılısee té. Waatu wei ılısee loosa-ı pooluŋ, ılena í heeli ı təmle tu Kehasi sı: Alv wei ı laki-tuyv ıkəntv ke Sunem təyale. ²⁶ Səŋı-ı na n pōsı í na ı paalv, na ı pəyaya, pa alaafəya tō.

Kehasi səŋa-ı, ılena alv cō-ı sı: Alaafəya ké. ²⁷ Alv tala ılısee kın ke puuy taa, ılena í hotı ılısee tēe, na í kpa ı nōhēe, na Kehasi mayası ısu ı təyənəyi-ı. Ntēna ılısee sı: Yele-ı, ı lanje wakəlaa ké. Ama Tacaa ta yeke sı ma nyı mpi pə tō tō.

²⁸ Mpuuyele alv mapa kapuka ke kpaakraa sı: Ta caa, ntəŋ ma taa sələmi-ŋ pəyaya? Halı ma tu kisaa ké sı n taa puuyusu-m.

²⁹ Ntēna ılısee tō Kehasi sı: Kpaŋa ma kpatúyú na n ləyō nyá təyi Sunem təcaav. Taa səŋ mpaav taa sı n seeki nəyōlv, yaa pəntv seeki-ŋ. Ye n talaa, ıle n tənı kpatúyú ke pəyaya ısentō.

³⁰ Mpuuyé pəyaya too tōma ılısee sı: Ma tuukina Tacaa sı ye n ta kulı, ma mələyi ma tike.

ılena ılısee kulı na í təŋı-ı. ³¹ Kehasi ná laala-we, ılena í tənı ılısee kpatúyú ke pəyaya ısentō. Ama pəyaya ta tu kuyuli kuyuluyv mayamaya. Mpuuyé Kehasi məlaa na í heeli ılısee sı: Pəyaya ta fe.

³²⁻³³ ılısee talaa na í sov kutuluyu taa, na í mayana pa husa-keye mpuuyé ı kato tō na ka səpa. ılena í təkı ı tō na í sələmi ıso. ³⁴ ılena í paŋı pəyaya tō, na pa nōsı na pa ıse na pa nıŋ ke tōma tō, na ka tənuyv tayanı haŋuyv. ³⁵ ılena ılısee kulı na í təŋ na í cəkəna kutuluyu, na í tayanı ka tō ké luŋuyv. Mpuuyé pəyaya cimsa kpaakraa ke təm naatosompəyolaya, na ká kulı ıse. ³⁶ Tənya ılısee tila Kehasi sı: Polo n yaa pəyaya too.

Toto kōma, ılena ılısee təmi-ı sı: Kō n mu nyá pəyaya.

³⁷ Mpuuyé alv hantə ılısee ke atē. ılena í kpaŋa ı pəyaya na í tēe.

Tuusi nsi sı fei təyən tō

³⁸ Mpuuyé nyəyəsı waatu taa, kuyaku nakulı ılısee kōma Kilikaa, na í kotı ıso kuyəyətutu teləsəlaa ke ı kın. ılena í tō ı təmle tu sı: Təsı tiyaya səsaya na n hili-weye tuusi.

³⁹ Mpuuyé pa taa lel v yela tuusi ke haləm taa, na í mayana aloolaya nakəli, na í koolı ka pee, na í həkō ı toko taa, na í kō na í pelı-ye na ı təsi. Ama nəyōlv ta nyı-ye. ⁴⁰ Tuusi puwa na pá tu yəlaa na pá təŋ. ılena pá má kapusi sı: Hei, ıso kuyəyətutu teləsulu, tuusi nsi sət v ké.

Nəyōlv ta pəsi na í təyō. ⁴¹ Mpuuyé ılısee tōma sı: ı kəna mvlm. Pa kənaa, ılena í tō tuusi nsi sı taa na sí lá təyō. ılena ılısee heeli ı təmle tu sı: Tu yəlaa.

Tiipile taa tuusi ta ke sət v tətō.

ıso kuyəyətutu teləsəlaa nunwa (100) caləsvy

⁴² Mpuuyé kuyaku nakulı, apalv nəyōlv ı luna Paalı-Salisa. Na í kpenna ıso kuyəyətutu teləsulu ke ı kuhələm kalaalası. ısu təyənaya pee potopotona ke hiu, na pee kotonēe ke huluyu taa. Mpuuyé ılısee tōma ı təmle tu sı: Tala pa tənaya təyənaya ŋke. ⁴³ Ntēna təmle tu sı: Ma taləyi kanē inəyi yəlaa nunwa (100) na pə tala pa le? ılısee sı: Nyaa tala-we te. Tacaa yəyətāa ké sı, pa təyō na pá haya na pə kaası.

⁴⁴ Mpuuyé təmle tu tala təyənaya ŋkeye ı taapalaa. Na pá təyō na pá haya na pə kaası, ısu Tacaa ka yəyətuyv tō.

5

Asilima kwtəŋ tɔ Naaman waav

¹ Siliɪ tɛtɔ wulav ka wɛnna ɪ yoolaa nyɔɔɔ tɔ, na pʌ yaaki-ɪ sɪ Naaman. Apalɔ ɪnɪ ɪ ka kɛ yoolu kɛ. ɪ na ɪ yoolaa pa tɔŋ taa kɛ Tacaa ka yelaa, na Siliɪ nyɔma kɛli. Halɛna pa wulav saŋɪ-ɪ. Ama asilima kwtəŋ ka wɛnna-ɪ. ² Pɛ́cɔ waatu nɔɔɔɔ, Siliɪ nyɔma ka lu Iseyeli nyɔma kɛ kuluw. ɪlɛna pʌ kpa Iseyeli pɛliya nakɛli na Naaman alɔ tiliyi. ³ Mpuɔɔlɛ kuyaku nakɔli pɛliya ŋkɛ ka heela ka too sɪ: Hai, kasa. Ye ɪsu ta caa ka pola Samalii ɪsɔ kuyɔɔɔtɔtɔ telɛsulɔ cɔɔ, ɪlɛ ɪ kʌ waa-ɪ asilima kwtəŋ ŋkɔɔɔ lɔŋ kɛ.

⁴ Mpuɔɔɔ Naaman heela wulav kɛ pɛliya ŋkɛ ka tɔm nti. ⁵ Wulav sɪ: Tɔv, pɔ wɛ teu. Maa cɛɛ-ŋ lɛɛtɛli na ɪ kɛnna Iseyeli wulav.

Naaman tɛkaya, ɪlɛna ɪ kɛnna liyitee nyɔɔɔɔɔɔ kɛ kiloonaa ŋmɔnɔɔɔ na nuɔɔwa (300). ⁶ Mpuɔɔɔ ɪ pona lɛɛtɛli, na ɪ cɛla Iseyeli wulav. Pa ŋmaa ɪ taa sɪ: Mʌ kusɛna ma yoolaa nyɔɔɔ tɔ Naaman na takɔɔɔa kanɛ sɪ, ɪ waa-ɪ ɪ asilima kwtəŋ. ⁷ Iseyeli wulav tɛma-kɛɛ kalɔɔɔ, ɪlɛna ɪ cɛli ɪ wontu, na ɪ mʌ kapuka sɪ: Ha, ɪlɛ ma kɛ ɪsɔ na mʌ kuyi yɔɔɔ na mʌ feesiyi-wɛ? ɪ nawa Siliɪ wulav kɔna-m kwtɔntɔ sɪ mʌ waa-ɪ tɔ. Ma nɔɔɔ kɛ ɪ pɛkɔɔɔ mpu yoo.

⁸ Waatu wei ɪsɔ kuyɔɔɔtɔtɔ telɛsulɔ nuwa sɪ Iseyeli wulav cɛla ɪ wontu, ɪlɛna ɪ tili sɪ pʌ pɔɔsɪ-ɪ sɪ: Pepe tɔv kɛ pɔ caala-ŋ mpu pɔ taka? Yele-ɪ na ɪ kɔɔ ma kin, na ɪ nyɪ sɪ tampana ɪsɔ kuyɔɔɔtɔtɔ telɛsulɔ wɛ Iseyeli taa.

⁹ Mpuɔɔɔ Naaman kraɔa ɪ kɛkɛ, na ɪ kraɔanɔŋ, na ɪ polo ɪ sɔŋ ɪlisee tɔɔɔɔ nɔɔɔ. ¹⁰ Ntɛna ɪlisee tili nɔɔɔɔ sɪ pʌ heeli-ɪ sɪ: Polo ɪ ŋmilisi nyʌ tɔɔɔ Yaatanɪ pɔɔɔ taa kɛ tɔm naatosompɔɔɔɔɔ. Pu tɛ-ŋ tɛkɔɔɔkɔɔɔ.

¹¹ Tɔnɔɔɔɔ Naaman tɔ mpaav na pʌnʌ, na ɪ tɔŋ sɪ: Pɔwɛ, maa nyɔmʌ sɪ ɪsɔ kuyɔɔɔtɔtɔ telɛsulɔ kʌ lu ɪ mayamaɔa kɛ, na ɪ sɔŋ ma ɪsɛntaa, na ɪ sɔlɛmɪ ɪ ɪsɔ Tacaa, na ɪ tokina timpɪ taa kwtəŋ wɛɛ tɔ na ɪ waa-m. ¹² ɪlɛ Tamasi pusi Apana na Paapaa pa ta kɛli Iseyeli lɔɔŋ. Ye ma caaki maa yaaki tɛna na pʌ waa-m?

ɪlɛna Naaman ha siyile na ɪ tɛkɔna pʌnʌ. ¹³ Mpuɔɔɔlɛ ɪ tɛmlɛ nyɔma se ɪ waali na pʌ pɔɔsɪ-ɪ sɪ: Ta caa, ye ɪsɔ kuyɔɔɔtɔtɔ telɛsulɔ ka tɔ-ŋ tɛmlɛ sɔsɔɔɔɔɔ natɛli sɪ ɪ la, n kʌ kpisaa? ɪlɛ pepe tɔv kɛ ɪ tɔma sɪ ɪ ya lɔm na pʌ waa-ŋ, na ɪ kisiyi?

¹⁴ ɪlɛna Naaman tisi na ɪ tii Yaatanɪ pɔɔɔ lɔm taa, na ɪ ŋmilisi ɪ tɔɔɔ tɔm naatosompɔɔɔɔɔɔɔ, ɪsu ɪlisee heela-ɪ tɔ. ɪlɛna ɪ kwtəŋ tɛ, na ɪ tɔnɔɔɔ mɛli tɔsɔtɔsɔtɔ, ɪsu pɔɔɔɔɔ sɛkpɛɔɔɔɔ. ¹⁵ Mpuɔɔɔ Naaman na ɪ nyɔma pa mɛla kɔkɔɔ kɛ ɪlisee tɛ, na ɪ tɔ sɪ: Pɔnɛntɛ ma nyɔmʌ sɪ ɪsɔ nɔɔɔɔɔ fɛi tɛtɔ taa kɛ tiili, ɪsu Iseyeli ɪsɔ. ɪlɛ ma sɛkɔna-ŋ na wontu tɛnɛ.

¹⁶ Ama ɪlisee tuuwa sɪ: Na ɪsɔ wei ɪ tɛmlɛ ma laki tɔ, ma kaa mɔ pɔ taa pulɔ.

Mpuɔɔɔ Naaman caala-ɪ, ɪlɛna ɪlisee kisi. ¹⁷ ɪlɛna Naaman tasa sɪ: N kisa ma kɔhaham tɔ, yeɛ na mʌ cosi mʌ tɛtɔ kɛ pɔcɔ, ɪsu kraɔasɪ naale sɔɔɔɔ. Mpi tɔ, Iseyeli ɪsɔ tike kɛ maa laki ciikuyi kɔɔɔɔ na kɔɔɔɔ ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ. ¹⁸ Ama kulɔmtɔ kɛ ma sɔlɔmɔɔɔ sɪ Tacaa ɪ wii-m. Ye ma caa Siliɪ wulav sɔvki ɪ tɔɔɔ Limɔŋ kutuluyi taa sɪ ɪ laaki, maa su-ɪ. Hai, Tacaa tayanɪ-m nti ɪnɪ.

¹⁹ Mpuɔɔɔlɛ ɪlisee sɪ: Kɛɛ, ɪsɔ ɪ su-ŋ.

ɪlɛna Naaman tɔ mpaav.

Kehasi kɔpɔntɔɔ

Naaman tɛɛwa ɪ ta tu hatɔɔtɔ sɔsɔm. ɪlɛna ²⁰ Kehasi mayasi ɪ taa sɪ: Ma caa kisa Siliɪ tɔŋ tɔ ɪnɪ ɪ wontu ntɛ yem. Na ɪsɔ, ɪsu ma se ɪ waali na mʌ mɔ pulɔɔɔ. ²¹ Ntɛna ɪ se apalɔ ɪnɪ ɪ waali. Naaman pɔsaa na ɪ na-ɪ mpu, ɪlɛna ɪ lu ɪ kɛkɛ taa na ɪ ŋmaa atɛ. ɪlɛna ɪ sɔŋɪ-ɪ na ɪ pɔɔsɪ-ɪ sɪ: Alaafɔɔa kɛɛ? ²² Mpuɔɔɔ sɪ: Alaafɔɔa kɛ. Ma caa kusɛna-m sɪ ɪsɔ kuyɔɔɔtɔtɔ telɛsɔɔɔ kɛkɛɔɔ nyɔma naale luna ɪfɔlayim pulasi taa, na pʌ kɔɔ ɪ tɛ. Sɪ ɪ ha-wɛɛ liyitee nyɔɔɔtɔ kiloonaa hiu na naanɔwa, na acima wontu kɛ naale. ²³ Ntɛna Naaman sɪ: Yeɛ ma cɛɛ-ŋ kiloonaa nutoso.

Uena Naaman kaana Kehasi na Naaman tu nyəgətu ntəgi hulun taa na í həkə. Na í cele-
i tətəgə acima wontu, na í sukɪ i təmle nyəma naale na pá təhna Kehasi. ²⁴ Pa tala pulaya
nakəli, uena Kehasi mu hulun na wontu na í sɔna i tɛ. Uena Naaman təmle nyəma náá
məli.

²⁵ Waatu wei Kehasi məla i caa kin, uena Ilisee pəɔsɪ-i sɪ: Leye n lunaa? Mpuɔule sɪ: Ta
caa, ma ta polo tiili se.

²⁶ Ntəna Ilisee sɪ: Saa wei apalu inɪ i na-ŋ na í lu i keeke taa na í ŋmaa ate tə, pə hula-m
ké te. Ue pə ta tata sɪ n hiki wontu kupantu na liyitee, na n yana Olifinaa na lɛsɛŋnaa tawa,
na tala na yomaa apalonyəma na alonyəma. ²⁷ Pə tə tə, Naaman kətəŋ ká məli nyana nyá
lɔlɔyɔ nyəma mə tə ké tam tə.

Waatu wei Kehasi lu Ilisee kin uena asilima kətəŋ waasi i tənɔyɔ təna na í hulɔmɪ tələlaɪ
ɪsu kpronkpomɔlɔm.

6

Laale kvlepɪle hiiu

¹ Mpuɔú kuyaku nakɔli Isə kuyəgətutu tɛləsəlaa kpekəle nyəma pola Ilisee kin na pá təmɪ-i
sɪ: Ta caa, ta kutuluɔyɔ ŋku kv taa tə kotiyi tə ku takɪ-tɔ. ² Ue yele na tɛ tii Yaatanɪ pəgə nəgə,
na paa wei í seti taav, na tɛ siki kutuluɔyɔ lɛŋkv. Ilisee sɪ: I polo.

³ Mpuɔule pa taa lɛlɔ pəsənaa sɪ: Ta caa, ta na-ŋ tu pona. Mpuɔú sɪ: Pə we teu, maa təŋ-mɛ.

⁴ Uena pa təna pá tii Yaatanɪ pəgə nəgə na pá seti tuŋ. ⁵ Pa taa lɛlɔ setayaa i taav, uena laale
holi na tɛ hoti lɔm taa. Ntəna apalu inɪ í má kapuka sɪ: Hei ta caa, ma lepa. Laale kəkəntəle
ké.

⁶ Mpuɔú Ilisee pəɔsa-i sɪ: Le taa ké tə hotaa?

Apalu inɪ i hula-i, uena í seti tɔyɔ piliŋa na í ləgə təna inɪ, na laale kpa lɔm tə ké kprakpa.

⁷ Ntəna Ilisee sɪ: Kpaya-tɛ.

Uena apalu inɪ í siisi na í kpaya-tɛ.

Ilisee kpa Siliɪ yoolaa

⁸ Waatu wei Siliɪ wulav yookayana lɛyɛli nyəma tə. Mpuɔú kuyaku nakɔli, í na yoolaa
nyɔyɔ nyəma, pa caɔaa na pá ləsɪ timpi paa siki tə. ⁹ Ama Ilisee tilaa na pá keesɪ lɛyɛli
wulav ke lona nna a taa pə fɛi sɪ pá polo tə, sɪ Siliɪ yoolaa we təna.

¹⁰ Uena lɛyɛli wulav tili i yoolaa na pá feŋ lona anɪ.

Təm paɔale ke pə lapa mpɔ, na Ilisee náá keesəgi lɛyɛli wulav, na ílé í nyəŋ i təntɛ. ¹¹ Mpuɔú
pə haŋa Siliɪ wulav, na í koti i yoolaa nyɔyɔ nyəma, na í tə-we sɪ: Mənaafiki we ta taa, na í
tayaŋyɛ lɛyɛli wulav. I kuli i waali.

¹² Ntəna i yoolaa nyɔyɔ nyəma taa lɛlɔ sɪ: Mənaafiki fɛi tá taa yoo. Ama Ilisee tɛləsəgəna
wulav, ke nti nti n yəgətəgi nyá nan kuhəntɔyɔ taa tə.

¹³ Kɛlɛna Siliɪ wulav tə-we sɪ: I polo na í nyɪ timpi Ilisee we tə, na í kpa-i.

Pɛle pa kəma uena pá heeli-i sɪ i we Totan. ¹⁴ Mpuɔú Siliɪ wulav tila yoolaa tuutuuma, na
keekɛnaa, na kpayaŋəŋ, na pá polo pá nyala icatɛ.

¹⁵ Tɛv fema tanan təhulu, na Ilisee təmle tɔ lu, uena í ná yoolaa, na keekɛnaa, na kpayaŋəŋ
tama icatɛ. Uena í má kapuka sɪ: Hei, ta caa, tə lepa. Tu təŋ ŋku? ¹⁶ Mpuɔule Ilisee sɪ: Taa
nyá. Mpa pa we ta waali tə pa kəla-weyɛ paɔale.

¹⁷ Pə waali, uena í səlɛmɪ Isə sɪ: Hai, Taca, kuli i ɪsɛ na í ná.

Mpuɔú Taca kula i ɪsɛ, na í ná kəkə keekɛnaa, na pə kpayaŋəŋ waasa pulaya tə.

¹⁸ Mpuɔú Siliɪ yoolaa sɔv təntɛ, na pá tiikina Ilisee tə. Uena Ilisee səlɛmɪ Isə sɪ: Yulɔsɪ pa
ɪsɛ.

Ntəna Siliɪ yoolaa yulɔmɪ ɪsu Ilisee səlɛmɔyɔ tə. ¹⁹ Uena Ilisee tə-we sɪ: I toolaa ké, pə taya
cənyɛ pa hula-mɛ. I təŋɪ-m na má pona-mɛyɛ wei i pɛkəgi tə i kin.

Μπόγύ Ilisee pona-weye Samalii. ²⁰ Pa σου icate taa, ilena í sələmi si: Taca kuli pa ise na pá ná ilé.

Silii yoolaa ise kulaa, ilena pá cekəna si Samalii icate taa ké pa wεε.

²¹ Waatu wei Iseyeli wulav nawa yoolaa mpe, ilena í pəəsi Ilisee si: Ma ku-weye, ma caa?

²² Ilisee si: Aai, yoo. Pu wεε tə, ye yoolaa kpawa yomaa, paa kyə-wε. Ilé cali-wε na pá təyə na pá nyəə, ilena í ye-le-wε na pá məli pa wulav kin.

²³ Μπόγύ Iseyeli wulav lapa-weye mülle təkpetekpete, na pá təyə na pá nyəə. Ilena í ye-le-wε na pá məli pa caa tε. Pə kpaγav hatoo waatu iní təyə yoolaa ηmulaa yela Iseyeli tetu taa ké suu.

Samalii nyəyəsí

²⁴ Μπόγύ waatu nəyəl, Silii wulav Peni-Hatati kpeyela i yoolaa, na pá polo pá nyala Samalii icate. ²⁵ Ilena nyəyəsí anaam lu tə taa. Na halí pá pεetəyi kpaηaya nyuyə ke liyitee nyəyətə nunaasa na pa tε təyənaya pee naali a ηkute ke liyitee nyəyətə kakpasí.

²⁶ Μπόγύ kyakə nakuli Iseyeli wulav təηaya icate kolunə təə. Ilena alə nəyəl í má kapuka si: Hai, ta caa waasi-m.

²⁷ Ntəna wulav si: Ye Taca ta waasi-η, maa pəsəyi. Pə ta kaasi pəl, paa təyənaya pee paa solum.

²⁸ Pepeye n caa?

Alə si: N nawa alə inε? Tete waali ké i təma si: Tə təyə ma pəyaya, ye pə fema, ilé tu tεsi i nyəηka. ²⁹ Μπόγύ tə təsa ma pəyaya ηke na tə təyə. Tεv fema na má təmi-i si, í kəna i nyəηka na tə təyə, ilena í ηmesi-ke.

³⁰ Wulav nu alə təm nti, ilena í cəli i wontu na laηwakəlle ke kolunə təə təna. Ilena yəlaa ná si i ka suu fələtənaa taka ké pə tεε. ³¹ Ilena wulav má kapuka si: Ye ma ta seti Ilisee nyuyə ke saηa Isə í tu-m wahala səsə.

Ilisee kpaala nyəyəsí tεm

³² Ilisee na icate səsaa pa wε i tε na pá təηna kotuyə. Ilé wulav kusa nəyəlbyule, na iní i təηəyi waali. Tillu ta tu tata, ilena Ilisee heeli səsaa mpe si: Yuləkulə ilé i kusəna nteye nəyəl si í kəə í seti ma nyuyə. I təkí nənyəə, í taa ye-le na í suv. Ii tu nukí i mayamaya i nəəhεe təη ke tillu waali.

³³ Ilisee nəyə ta tiita atε, ilé wulav yəyətəa keke si: Taca kənnə-tuyə mpusi inε. Ilé pepeye tu tasa tεlbyə ke i kin?

7

¹ Μπόγύ Ilisee cəwa si: Taca yəyətəa si cele isəntə taka, liyitee nyəyəlbyə kuləmbuyə ke paa ya molum kiloonaa naanəwa na naale, yaa təyənaya pee kiloonaa hiu na liyiti ke Samalii kyakə taa.

² Μπόγύ Iseyeli wulav yoo wontu təkulə nəyə təkpa si: Paa Taca ká tulí isətənyuyə ke pəəη na kətəyə pee luli, pu la isu n yəyətuyə təyələ? Ntəna Ilisee si: N ká ná ná nyá isəpəle. Ama n kaa waa pə taa ké.

Silii yoolaa sewa, na nyəyəsí tεm

³ Asilima kətəη nyəma liyiti nəyəl i ká wenna Samalii icate nənyəə, na awalí təə. Mpyule pa təma təma si: Ye tə caya cəne, isu tə səpa yem. ⁴ Təv, aní ye tə təma si tə suvki icate taa, tu si nyəyəsí ké, təyənaya fεi. Tə tu caya cəne, pə taa pə taa inəyi. Pə təə ilé, tə tii kolontunaa təsikile. Ye pa tu ku-tu awusa.

⁵ Pə taanaa, ilena pá tii Silii nyəma təsikile pa ta nu nəyəl təη.

⁶ Silii yoolaa ká nuwa kəkəte natələyi, isu yoolaa tuutuuma, na pa keekənaa na pə kpaγanəη təη. Ntəna pá heeli təma si: Isəntə Iseyeli wulav fεla Icipiti na Hiti pə nyəma ke liyitee ké, na pá kəη-tuyə yoonav. ⁷ Ilim təkaya, ilena Silii yoolaa se na pá ye-le pa coka, na pa kpaγanəη na pa kpaηasi.

⁸ Asilima kotəŋ nyəma liyiti inɪ ɪ tala Sili nyəma təkile na pá sɔv cokəle natəli tə taa, na pá təyə na pá nyəə. Uena pá kuu liyitee na wola na wontu kususuu, na pá polo pá ηmesi tiili. Uena pá məli na pá sɔv lentə taa, na pá kpaɣa wontunaa kɔpantɔ ke waani waani, na pá polo pá ηmesi tətə.

Asilii yoolaa sewa na nyəɣəsɪ tɛ

⁹ M̀p̀ỳg̀ỳ pa təma sɪ: Isu tə hikuyɔ təm kɔpantɔ ke saŋa isəntə na tə suna ta ti tə pə fei teu. Ye tə yelaa sɪ pə nyaali na pəcɔ tə heeli-ti, Isə ká hə ta ηkpaŋyɔv. Tə polo tə heeli-təyɪ wulav tɛ.

¹⁰ M̀p̀ỳg̀ỳ asilima kotəŋ nyəma mpe pa sɔv ɪcate taa, na pá yaa yoolaa mpa pa tanəyɪ ɪcate nənəyə tə, na pá heeli-we sɪ: Tə pola Sili yoolaa təkile nté tə ta na nəyɔlv. Pəcɔ tə ta tu nu yɔlv nəyɔlv tan. Kpaɣanəŋ na kpaŋasɪ tike ké pa tamsaa, na coka we kpetɛ.

¹¹ Uena ɪcate nənəyə tanlaa mpe pá yaa nəyɔlv, na pá tilina-ɪ təm ntəyɪ wulav tɛ.

¹² M̀p̀ỳg̀ỳ wulav kula ahoə heka, na í tó ɪ waali nyəma sɪ: Ma nyəmə Sili nyəma mpe pa taa layatv. Pa nyəmə sɪ nyəɣəsɪ pu-tv. Pə təw ké pa lu pa təkile na pá polo pá ηmeli tawa taa sɪ, ye tə lu ɪcate taa, ɪle pa kpa-tv na tá ɪsɛ. Na pá sɔv ɪcate taa tətə.

¹³ M̀p̀ỳg̀ỳ wulav waali nyəma taa nəyɔlv ná təma sɪ: Tə ləsi kpaɣanəŋ kakpasɪ na tə tilina yəlaa napəli, na tə ná mpi pə lakɪ təna tə. Paa tə tu yela-we, paa sɪ teitei ké isu ɪcate taa yəlaa təna.

¹⁴ Uena wulav cəla yoo kəkənəa naaleɣe yoolaa, na pá polo Sili nyəma ke pəkəyɔv sɪ pa naa. ¹⁵ M̀p̀ỳg̀ỳ pa təŋa pa nəhɛɛ, haləna Yaatanɪ pəyə. Na pá hiiki wontunaa tuutumə wei Sili nyəma ləna mpaav sɪ, pə kaasɪ-we təfayafaya na pá se ləŋləŋ tə. Uena pɛle pá məli na pá heeli-təyɪ wulav.

¹⁶ M̀p̀ỳg̀ỳ ɪcate nyəma lu kpaakraa, na pá tii Sili nyəma təkile, na pá kuu wontu. Haləna yəlaa pɛɛti mɔlvəm kiloona naanəwa na naale, yaa təyənəyɔ pɛe kiloona hiu na liyiti ke liyitee nyəyɔlv yɔlv kɔlv mɔlv yɔlv, ɪsu Tacaa ka heeluyɔ-we tə. ¹⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ wulav kusa ɪ yoo wontu təkɔlv wei ɪ təyayə-ɪ tam tə, sɪ í polo na í feŋ na í ná mpi pə lakɪ kɔyakv taa ké ɪcate nənəyə tə. Ama samaa wei ɪ ka we təna tə, ɪ paa-ɪ nəhɛɛ na í sí. M̀p̀ỳg̀ỳ Isə kuyəyətɔtv teləsvlɪ Ilisee ka yəyɔta waatv wei ɪsɛyɛli wulav kəma na í maɣana-ɪ tə.

¹⁸ Waatv wei Ilisee ká heela wulav sɪ: Cele isəntə waatv paa pɛɛti təyənəyɔ pɛe kiloona hiu na liyiti, yaa mɔlvəm kiloona naanəwa na naaleɣe liyitee nyəyɔlv yɔlv kɔlv mɔlv yɔlv ke Samalii kuyakv taa tə. ¹⁹ Yoo wontu təkɔlv inɪ ɪ cəna sɪ: Paa Tacaa ká tvli ɪsətənyɔv ke pəəŋ na kotəyɔv pɛe luli, pu la ɪsu n yəyɔta təyɔle? Halɪ Ilisee təmɪ-ɪ sɪ: N ká ná ná nyá ɪsəpəle, ɪle n kaa waa pə taa ké. ²⁰ Na tampana m̀p̀ỳg̀ỳ pə lapa. ɪcate nənəyə samaa fəla-ɪ ké na í sí.

8

Sunem alv təm tənaya

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ kuyakv nakvli, Ilisee təma Sunem alv wei ɪ pəyayə ɪ ka feesaa tə sɪ: Nyana nyá təyayə nyəma, í lu cəne. ɪ polo timpi í caaki tə na í cəyɔ. Mpi tə, Tacaa caa ɪ kəna nyəɣəsɪ ke ɪsɛyɛli tətə taa ké pusɪ naatosompəyɔlaya.

² Uena alv inɪ na ɪ nyəma pá polo pá cəyɔ Filiisi nyəma tətə taa. Pusɪ naatosompəyɔlaya ke pa cəyaa ɪsu Isə kuyəyətɔtv teləsvlɪ ka heeluyɔ-ɪ tə. ³ Pusɪ nsɪ sɪ sikaa, ɪlena pá məli pa tətə taa. Uena pá pəəsɪ wulav ke pa təyayə na pa tawa təm.

⁴ Waatv inɪ ɪ taa ké wulav yəyɔtəyana Ilisee təmle tv Kehasi. Na í pəəsɪ-ɪ sɪ: Kɛɛsɪ piti təma nna Ilisee ka lapa tə. ⁵ Uena í kɛəsəyɪ-ɪ pəyayə ηka Ilisee ka feesaa tə ka təm. ɪle alv na ɪ pəyayə ηke pa tala wulav tɛyɛle, na pá pəəsəyɪ-ɪ pa təyayə na pa tawa təm. Ntəna Kehasi sɪ: Aŋhaa, ta caa, alv inɛ ɪ pəyayə kanɛyɛ Ilisee ka feesaa.

⁶ M̀p̀ỳg̀ỳ wulav pəəsɪ alv na alv kɛɛsɪ-ɪ pə təna. Uena í heeli ɪ yəlaa taa wei ɪ wəna naani ke teu tə sɪ: Paasəna alv inɪ ɪ təm ntɪ. Pá məŋna-ɪ ɪ nyəm təna. Pá cɛle-ɪ ɪ tawa kɔlvlv m kasəyayə ke pə kpaɣav too ɪ fei tə.

Ilisee na Hasayeli pa tɔm

⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ waatu nɔ̀g̀ɔ̀l, Ilisee pola Tamasi. Ilena p̀e p̀ana p̀e wukaya Sili wulav Pɛni-Hatati. Ilena i nu si Iso kuyɔ̀g̀ɔ̀tutu telɔ̀sulɔ̀ kɔ̀ma ɔ̀cate taa. ⁸ Ilena i kusɩ i waali tu Hasayeli si: Pona Ilisee ke kusɔ̀ɔ̀. Pɔ̀sɔ̀na-i si: Maa si yaa maa kuli?

⁹ M̀p̀ỳg̀ỳ Hasayeli sɔ̀g̀ɔ̀la Tamasi taa kɔ̀pampam kɛ yooyoonaa nule si i haaki Ilisee. I tala Iso kuyɔ̀g̀ɔ̀tutu telɔ̀sulɔ̀ kin, ilena i tɔ̀ si: Nyá p̀ỳalɔ̀ Sili wulav Pɛni-Hatati kusɔ̀na-m si, má kɔ̀ má p̀ɔ̀sɩ-n si i ká si yaa i ká kuli?

¹⁰ Ntɛna Ilisee si: Polo na n̄ heeli-i si, i ká kuli. Ama Taca hula-m si, paa pu la isɔ̀na i ká si.

¹¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Ilisee isentaa layasa kpakpaa, na i nyɛni Hasayeli tɔ̀pinɛ na i naali wula. ¹² Ntɛna Hasayeli si: Pepe lapa ta caa?

Mpuyule Ilisee si: Ma tɛma nav ke isɔ̀na n̄ ká sɔ̀ kɔ̀kɔ̀ ke Iseyeli nyɔ̀ma koloosi acalɛ tɔ̀. N ká lentɩ pa ifepiya, na n̄ felɩ pa piya ke nɔ̀hɛɛ, na n̄ yɔ̀ki ahusitona lotu. ¹³ Kelɛna Hasayeli si: Haya kuhulɔ̀mɔ̀ya má, lɛye ma nawa p̀e tɔ̀h? Ilisee si: Taca heela-m si n ká p̀asi Sili nyɔ̀ma wulav.

¹⁴ M̀p̀ỳg̀ỳ Hasayeli kpɛma, ilena wulav p̀ɔ̀sɩ-i si: Iso kuyɔ̀g̀ɔ̀tutu telɔ̀sulɔ̀ heela-n suwe? Mpuyule si: I heela-m kɛ si n ká kuli.

¹⁵ Ama tɛv fema, ilena Hasayeli lii kunti ke lɔ̀m na i taki wulav isentɔ̀ na i sí. Ilena unɩ i tɔ̀g̀ kawulaya ke i lonte.

Yuta wulav Solam tɔm (*Kv̄t̄ɔ̀s̄v̄t̄v̄ II 21:2-20*)

¹⁶⁻¹⁷ Iseyeli wulav Akari p̀ỳalɔ̀ Solam kawulaya p̀ɛnaya kakpasɩ nyɛnka taa kɛ Yuta wulav Sosafati p̀ỳalɔ̀ Solam, ná tɔ̀g̀ Yuta kawulaya ke Yosalem taa kɛ pusɩ p̀ɛlefɛi naanɔ̀wa. I lɔ̀lɔ̀yɔ̀ pusɩ wɛ hiu na naanɔ̀wa na naalɛ ke waatu unɩ. ¹⁸ M̀p̀ỳg̀ỳ i tɔ̀ma teitei isɩ Iseyeli awulaa Akari wɛ. Halɩ unɩ i tu kpayana ílɛ i p̀ɛɛɔ̀, na i la mpi p̀e ta maya Taca tɔ̀. ¹⁹ Paa na mpv Taca ta tisi na i wakɛli Yuta kawulaya. Mpi tɔ̀, i ka tɛma i tɔ̀mlɛ tu Tafiiti ke heeluyɩ kɛ si, nyá lɔ̀lɔ̀yɔ̀ nyɔ̀ma ká tɔ̀ki kawulaya ke Yosalem ke tam na pá kaasɔ̀yɩ tɔ̀ma.

²⁰ Yuta wulav Solam unɩ i waatu taa kɛ Itɔ̀m nyɔ̀ma kula i tɔ̀ɔ̀, na pá kpa pa tɔ̀yɩ pa wulav. ²¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Solam na i yoolaa na pa yoo kɛkɛnaa, pa pola-wɛyɛ yoonav ke Sayii tɛtu taa. Ilena pɛle pá ta-wɛyɛ kotaya. Ama ahoo naali mpɛ pa tii Itɔ̀m nyɔ̀ma mpɛ paa tama-wɛyɛ kotaya tɔ̀ pa tɔ̀ na pá yoonawé. Ilena Yuta yoolaa se na pá kpé. ²² Pɔ̀ kpayav waatu unɩ tɔ̀g̀ Itɔ̀m nyɔ̀ma lu Yuta nyɔ̀ma nin taa, na pá wɛɛ pa ti tɔ̀ɔ̀.

M̀p̀ỳg̀ỳ Lipina ɔ̀cate nyɔ̀ma ná lapa mpv tɔ̀tɔ̀g̀ waatu unɩ i taa.

²³ Pa kɛesa Solam tɔ̀mnaa lentɔ̀naa kɛ Yuta awulaa takɔ̀laya taa. ²⁴ Waatu wei i sɔ̀pa, ilena pá pimi-i pa tɔ̀yaya p̀ɛlaav taa kɛ Tafiiti tɛ.

Yuta wulav Ahasiya tɔm (*Kv̄t̄ɔ̀s̄v̄t̄v̄ II 22:1-6*)

²⁵⁻²⁶ Iseyeli wulav Akari p̀ỳalɔ̀ Solam kawulaya p̀ɛnaya naanɔ̀wa na naalɛ nyɛnka taa kɛ Yuta wulav Solam p̀ỳalɔ̀ Ahasiya ná p̀asa wulav ke Yosalem ke p̀ɛnaya kulɔ̀mɔ̀ya tike. I lɔ̀lɔ̀yɔ̀ pusɩ ka wɛ hiu na naalɛ ke waatu unɩ i taa. I too ka kɛ Iseyeli wulav Omili lɔ̀lɔ̀yɔ̀ taa tu, pa yaaki-i si Atalii. ²⁷ Ilena i tɔ̀ isayatu taa kɛ teitei isɩ i alɔ̀ lɔ̀lɔ̀yɔ̀ nyɔ̀ma Akari wɛ. Na i lá mpi p̀e ta maya Taca tɔ̀.

²⁸ M̀p̀ỳg̀ỳ Solam na Ahasiya pa lapa nɔ̀g̀ kulɔ̀mɔ̀ya, na pá polo Sili wulav Hasayeli ke yoonav ke Lamɔ̀ti ɔ̀cate ke Kalaati tɛtu taa, na p̀e kú Solam. ²⁹ Ilena i mɛli Sisilee si pá lapi-i kɔ̀ɛ. M̀p̀ỳg̀ỳ Yuta wulav Ahasiya pola-i sɛɛv.

9

Pa kpa Yehu ke kawulaya

¹ Μρύγύ kuyaku nakoli, Iisee yaa Iso kuyəɣɔtutu teləsəlaa taa səkpelu nəɣəlv, na í təmi-i si: Mu nim kate nyəm pəne, na n ləɣə nyá ti təcav ke Laməti ke Kalaati tetu taa. ² Na n mayana Sosafati pəyalv Yehu, inu i kəna Nimsi saali. Ye n talaa ile n yaa-i i tike ke nan nakoli ku taa. ³ Uena n pəli nim ke i nyuyv taa. Uena n heeli-i si: Ma kra-η Iseyeli wulav. N tema mpv, n tɔli nənəɣə na n se kprakpa.

⁴ Μρύγύ Iso kuyəɣɔtutu teləsulv səkpelu inu i tɛwa Laməti ke Kalaati tetu taa. ⁵ I tala təna, uena í mayana Iseyeli yoolaa nyuyv nyəma kotaa. Ntəna í tó si: Ta caa, ma caa ma na-η təm. Uena Yehu si: Ta taa awe? Iso kuyəɣɔtutu teləsulv si: Nyá mayamaya.

⁶ Μρύγύ Yehu kulaa na í pona-i təyaya, na Iso kuyəɣɔtutu teləsulv pəli i nyuyv taa ké nim. Na í təmi-i si: Iseyeli Iso Taca a yəɣəta si, má kpana-η si n pəsi ma yəlaa Iseyeli nyəma wulav. ⁷ Na n kú nyá caa kɔpəη Akari lɔlvɔv nyəma təna. Ue pə lɛeta Iso kuyəɣɔtutu teləsəlaa na ma təmle nyəma mpa mpa Sesapeli kɔwa tə pa səm nté. ⁸ Maa kv Akari təyaya apalaa tənaya. Paa piya paa səsaa. ⁹ Maa lana i yəlaa ké isu ma lapəna Nepati pəyalv Solopwam na Ahiya pəyalv Pasa pa nyəma tə. ¹⁰ Pə kaasa Sesapeli tə, nəɣəlv kaa pimi-i. Hasí ká təɣəna-i Sisilee haləm taa.

Iso kuyəɣɔtutu teləsulv tema mρύγύ yəɣəta, uena í tɔli nənəɣə na í se.

¹¹ Μρύγύ Yehu luwa na í məli i taapalaa kin, na pɛle pá pəəsi-i si: Pulɔv lapaya? Wentiyi kraŋtv inu i caakəna-η ye? Yehu si: Ɔ, pə taya natəli se. Anu í nyəma Iso kuyəɣɔtutu teləsəlaa mpe pa tə. ¹² I taapalaa si: N cəsəyi ké. Heeli-tɔv nti i heela-η tə. Yehu si: I heela-m təmnaa pəɣale ké. Uena í heeli-m ma mayamaya ma nyəntv si, Taca təma si i kra-m Iseyeli wulav.

¹³ Tənyale pa təna pa wəɣəsa pa kraɪnaa, na pá pə-wɛye kumte tə na Yehu caya, na pá hɔli akantəle na pa təna pá wiliti na pá tə si: Yehu, mə na tetv.

Yehu kuyv ke Solam na Ahasiya

¹⁴⁻¹⁵ Waatv nəɣəlv Iseyeli yoolaa təna ka tənə Laməti icate ke Sili wulav Hasayeli tə. Halu pə kú Solam na í polo Sisilee na pá feki-i.

Yosafati pəyalv kɛle Yehu, pəyele Nəmsi saali kɛle. Pa tema Yehu ke kawulaya kpa, uena í kɔli Solam tə. Na í tó i taapalaa si: Ye í wɛ ma tə, ile í taa yele na nəɣəlv fiti na í polo Sisilee, na í heeli nti tə lapa cəne tə.

¹⁶ I tema mpv, uena í kra i kɛkɛ tə na í tɛ Sisilee. Tənaya Solam həntaa, na Yuta wulav Ahasiya polo-i wiiluyv. ¹⁷ Μρύγύ Sisilee kutuluyv səsəv nyuyv taa tənɔv loosa Yehu na napəlv i waali. Uena í tili na pá heeli wulav si: Ma loosa napəli na pá kəη. Ntəna wulav si: Tili kraɣənv cəyalv na í səη-wɛ na í pəəsi-wɛ si: Alaafəya kɛle?

¹⁸ Ntəna kraɣənv cəyalv ná tɛ na í pəəsi-i si: Wulav si má pəəsi-mɛ si alaafəya kɛle? Ntəna Yehu pəəsi-i si: Nyá təm suwɛye pə taa? Tv ta waali.

Mpuyvle kutuluyv səsəv tənɔv si: Tillu sula-wɛ na í saali təna.

¹⁹ Uena Solam tili kraɣənv naale nyəη na í suli-wɛ, na í pəəsi-wɛ tətə si wulav si: Alaafəya kɛle? Ntəna Yehu pəəsi-i si: Nyá təm suwɛye pə taa? Tv ta waali.

²⁰ Uena tənɔv si: Tillu naale nyəη sula-wɛ, na í saali təna. Pəyele pa nəɣə tə tv caya i kɛkɛ ké isu kraŋtv, pə kaa lan Yehu.

²¹ Tənyale wulav yelaa na pá kɛeli i kɛkɛ na í kra. Na Yuta wulav Ahasiya naa kra i nyəη tə tətə. Uena pá suli Yehu ke Napəti haləm kin ke Sisilee.

Yuta wulav Solam səm

²² Mpuyvle wulav pəsa Yehu si: Alaafəya wɛɛ? Ntəna Yehu si: Anu n nyəma teu si nyá too Sesapeli wɛɛ na í tənə tənɔv laav na totopo təma. Uena n pəəsəyi-m si: Alaafəya wɛɛ?

²³ Tənaya Solam pəsaa na í seeki na í kiisiyi si: Ahasiya se yoo, i lukɪ ma waali ké.

²⁴ Μρύγύ Yehu yela nyəmlɛ ke kprakpa, na í yaya-tɛye Solam asəŋkɛkin hekv taa, na í tɔli i fulaya. Uena í hoti i kɛkɛ taa təkɪlim. ²⁵ Ntəna Yehu yəɣəti i sənɔv Pitikaa si: Kraɣə-i na n pɛti Napəti haləm taa. Təəsi nti Taca ka heela i caa Akari ke kuyəŋku ta naale tə caya kraɣəŋ

na tē sukɪ-ɪ tō ²⁶ sɪ: Tete ma nawa isəna n kowa Napoti na ɪ pəyalaa tō. Ile ma tuuki sɪ, isu ma hōma Solam ŋkraŋyɔ ke taale nté tē taa. Ilena Yehu tasa sɪ: Pə tō tō, kraɣa-ɪ na ŋ pəti taale nté tē taa ké teitei isu Taca ka heeluyu-ɪ tō.

Yuta wulav Ahasiya səm
(*Kvtəəsvtv II 22:7-9*)

²⁷ Waatu wei Yuta wulav Ahasiya nawa Solam səm, ilena í seeki na í mələɣəna Pəti-Kaa həɣəlyɔ tō. Na Yehu náá tó ɪ waali, na í tó ɪ taapalaa sɪ: ɪ kú ílé tətō. Ḿpúyú pa yaɣa-ɪ nyə́má, na í we keke taa, na í kraaki Kuuli ke Ipəleyam cə́l. Paa na mpv, na Ahasiya se na í tala Mekito na í sí təna. ²⁸ Ilena ɪ təmlə nyə́ma tv-ɪ keke taa, na pá pona-ɪ Yosalem. Na pá pimi-ɪ pa təyaya pəlaav taa ké Tafiiti tē.

²⁹ Akari pəyalə Solam kawulaya pənaɣa naanəwa na kvləm nyə́ŋka taa ké Ahasiya ka pəsa Yuta wulav.

Sesapeeli səm

³⁰⁻³¹ Ḿpúyú Sesapeeli nuwa tē təna nti tē lapa tō. Ilena í luv ɪ nyə́sɪ, na í tó kacəka wontu, na cəlavnaa. Yehu talaa na í svvki ɪcate taa na alv ɪnɪ ɪ na-ɪ, ilena í má kapuka sɪ: Wulav kvlə Simili nyá. Alaafəya wəe?

³² Yehu kusa isə, ilena ɪ ma kapuka sɪ: Awe wəna ma tō?

Ḿpúyú kawulaya təyaya taa apalaa naani nyə́ma napələyi naale, na tooso nyə́nna pətote.

³³ Ntəna Yehu tō-wə sɪ: ɪ ləɣə alv ɪnɪ na pətote.

Ilena apalaa mpə pá tusi Sesapeeli, na í hoti na Yehu təɣ ɪ tō na keke. Na caləm ya kolonə na kraɣanəɣ tō.

³⁴ Ḿpúyú Yehu svv kawulaya təyaya taa, na í təɣə na í nyə́, na í tō ɪ taapalaa sɪ: ɪ pi alv mpusi tv ɪnɪ. Mpi tō, ɪ ka ké wulav pəelə.

³⁵ Pa luwa Sesapeeli pim, ilena pá mayana nyvmpəɣəlaya na ntantakəɣ na nəntaaləɣ tike.

³⁶ Pa mələa na pa heeli-təyi Yehu, ilena í tó sɪ: Ḿpúyú Taca ka heela Tisipe Isə kvəɣəɣtutv teləsvl Ilii na ɪ yəɣəti sɪ: Hasí ká tayamí Sesapeeli ke Sisilee haləm taa. ³⁷ Na pa lə ɪ timpi wə kaasaa təɣə haləm taa, isu pa hutuyu hute tō. Nəɣəlv kaa nyə́mɪ-ɪ.

10

Akari təyaya nyə́ma kvv

¹ Akari ləlyɔ nyə́ma ka wə nutoso na naanəwa ké Samalii taa ké. Ḿpúyú Yehu ŋmaa ləetəli ke ɪcate nyvɔ nyə́ma na tē səsaa, na mpə pa tōwa sɪ pa seɣesəyi Akari ləlyɔ nyə́ma mpə tō sɪ: ² Mə paasəɣəna na wulav ləlyɔ nyə́ma piya. Na í wəna kekenaa, na kraɣanəɣ, na yosu wontu na í wə kolonə ɪcate taa. Mpv tō, ye í hika takəlaya kanə, ³ ilə í nyə́mɪ wulav ləlyɔ nyə́ma mpə pa taa, na í kpa wulav ke wei ɪ pəsəyi, na í mvna kawulaya tō na í kentiyi í na ɪ ləlyɔ nyə́ma pa tō.

⁴ Mpuyule səɣəntv kpa pa təna na pa təɣ təma sɪ: Tayale mpə? Awulaa naale ná tá pəsi-ɪ kacəŋfana tá na? ⁵ Ilena wulav təyaya nyvɔ tv, na ɪcate səsə na səsaa, na seɣesələa pa heeli Yehu sɪ: Tə ké nyá təmlə nyə́ma ké. Ile nti n ká tv-tv təɣə tu la. Tu tasəyi nəɣəlyɔv kraav. La mpi pə mayə-ɣ tō.

⁶ Ḿpúyú Yehu ŋmaa-wəɣe ləetəli naale nyə́ɣ sɪ: Ye í ká wəe ma waali na í təkəyi ma kvttutv, ilə í seti wulav ləlyɔ nyə́ma təna nyə́ɣ, na í kəna-m cele isəntə teitei.

Pəyele Samalii wulav ləlyɔ nyə́ma nutoso na naanəwa ka wə ɪcate yələa səsaa kin na pá təkɪ-wə.

⁷ Waatu wei səsaa mpə pa nawa Yehu ləetəli, ilena pá koti wulav ləlyɔ nyə́ma nutoso na naanəwa ɪnɪ. Na pá siki pa nyə́ɣ ke təkəɣ taa, na pá pona Yehu ke Sisilee. ⁸ Ḿpúyú tillu heela Yehu sɪ: Pa kəna nyə́ɣ ɪnɪ. Ilena Yehu tó sɪ: ɪ kaa-ɪ huwa naaleɣe ɪcate nənəɣə. Haləna pə nyaali. ⁹⁻¹⁰ Təv fema tanəɣ, ilena í lu ɪcate nənəɣə, na í tó samaa sɪ: Mə paa fəi təm tənə tē

taa, maɣale tɔm tu. Mpi tɔ, mǎ kuləna Solam tɔɔ na mǎ ku-i. Ama pane pa təna isəntɔ, awe ná kú pɛlɛ? Mpu tɔ, ma caa si í nyi si nti Tacaa yɔɣɔta Akarɪ na ɪ lɔlɔɣu nyɔ́ma tɔɔ tɔ, tɔ ta saali yem. ɪ yoosa-təɣi isu ɪ ka heeluyu Isɔ kuyɔɣɔtutu teləsɔlv Ilii na í yɔɣɔti tɔ.

¹¹ Ḿpɔ́ɣú Yehu kɔwa Akarɪ lɔlɔɣu nyɔ́ma mpa pə kaasaa na pá we Sisilee tɔ. Paa ɪ waali nyɔ́ma təna, na ɪ lɔlɔtanaa, na ɪ kətəlaa, ɪ ta yele paa kɔlvɔm.

Yuta awulumpiya kɔɣv
(Kv̄təəsv̄tv II 22:8)

¹² Ḿpɔ́ɣú Yehu tu Samalii mpaav, na í tala Tiikilaa təsikile. ¹³ Ulena í suli Yuta wulav Ahasiya lɔlɔɣu nyɔ́ma na í pəəsi-we si: ɪ ké le nyɔ́ma ke ye? Pɛle si: Tə ké Ahasiya lɔlɔɣu nyɔ́ma ké. Tə kɔma Sesapeeli piya na pa lɔlɔɣu nyɔ́ma mpa pə kaasaa tɔɣɔ sɛɛv ké.

¹⁴ Tənaɣale Yehu mapa kapuka si: ɪ kra-we na pa ise.

Ulena Yehu taapalaa kra-we, na pá lentɪ-weɣe Tiikilaa təsikile ləkə kin, na pá pɛti-weɣe ləkə inɪ ɪ taa. Pa we yəlaa nule na naale, nəɣɔlv ta fiti.

Yehu suluyu ke Yonatari

¹⁵ Ḿpɔ́ɣú Yehu tɔma pəəɔ, ulena í ná Lekapii pəyalv Yonatari na í kəɲna ɪ tɔɔ. Ulena í sɛɛ-i na í pəəsi-i si: N we ma tɔɔ isu ma wev nyá tɔɔ tɔ? Ule si: Eɛ. Yehu si: Ye mpu tɔ ha təmaɣa niɲ.

Pa tɔma təmaɣa niɲ hav, ulena Yehu kraɣa-i keeke taa ¹⁶ na í tó si: Təɲi-m na í ná isəna ma luyv sɔv Tacaa təmle lapv tɔ.

Ulena Yehu kraɣa-i ɪ keeke taa. ¹⁷ Waatv wei pa tala Samalii ulena Yehu tɛɛsi kɔɣv ke Akarɪ lɔlɔɣu nyɔ́ma, mpa paa kaasa təna tɔ. ɪ ku-weɣe teitei ké isu Tacaa ka heeluyu Isɔ kuyɔɣɔtutu teləsɔlv Ilii tɔ.

Yehu kɔɣv ke Paali laav

¹⁸ Ḿpɔ́ɣú Yehu kota Samalii nyɔ́ma na í tó si: Wulav Akarɪ ka laawa tɔɣv Paali ké. Ama maa laa-i na pə kəli mpu. ¹⁹ Ulena Yehu tó si: ɪ koti Paali inɪ ɪ kətəlaa, na ɪ kuyɔɣɔtutu teləsəlaa, na laalaa tənaya ma kin. Pə taa sɔɔ nəɣɔlv. Ma lakɪ tɔɣv ɲkɔɣv acima ké. Mpu tɔ, ye wei ɪ fei isu pa kv-i.

Acilayav ke Yehu lakaya mpu si í hiki tɔɣv ɲkv kv laalaa təna. ²⁰ Pə tɔɔ ké ɪ kota yəlaa ke Paali kotuyv sɔsɔv. ²¹ Ulena pá tili Iseyeli təna taa na kv laalaa koti, pə ta sɔɔ paa kɔlvɔm. Na pá su kutuluyv. ²² Ḿpɔ́ɣú Yehu tɔma tɔɣv ɲkv kv paasənlaa si: ɪ cɛla laalaa tənaya pa wontu kususuutu. ²³ Pə waali ké Yehu na Lekapii pəyalv Yonatari pa sɔv tɔɣv kutuluyv taa, na pá pəəsi kv laalaa təna si: Ntəɲ í wɛna naani ké teu si Iseyeli isɔ sɛɛlv nəɣɔlv ɪ ta siti mə taa cəne?

²⁴ Mpu tɔ, na Yehu su yoolaa nunaasa na awalɪ tɔɔ. Na í heela-we si: Maa tú tɔɣv laalaa tənaya mə niɲ taa. Ye wei ɪ yela kɔlvɔm na í fiti pɔntv ká si ɪ lonte. Ḿpɔ́ɣú ɪ na Yonatari pa polaa na pá la ciikuyv kətaya na kətaya ɲka kəkə lusa ka təna tɔ. ²⁵ Pa tɔma mpu, ulena Yehu heeli yoolaa na pa nyɔɣv nyɔ́ma si: ɪ sɔv na í kú pa təna. Nəɣɔlv í taa fiti na í lu.

Ḿpɔ́ɣú pa kv-we na pá lə-we na awalɪ tɔɔ. Ulena pá sɔv kutuluyv ɲkv kv nan ləlv nyəɲkv taa ²⁶ na pá ləsi tesikasɪ kulalaasi na awalɪ, na pá wə kəkə. ²⁷ Na pá yəki pəle kusikile na kutuluyv, na pá pəsi ɪcatɛ hute ke haləna saɲa.

Iseyeli wulav Yehu tɔm

²⁸ Ḿpɔ́ɣú Yehu kpiisa tɔɲ laav ke Iseyeli kawulaya taa. ²⁹ Paa na mpu tɔ, ɪ lapa isayav ke teitei isu Solopɔwam. Solopɔwam ka tusina Iseyeli nyɔ́ma na pá laa wɔla nawee ke Pɛtɛeli na Taɲ.

³⁰ Ḿpɔ́ɣú Tacaa tɔma Yehu si: Ma sama, n lapa nti maa suwa si maa həna Akarɪ na ɪ təyaya nyɔ́ma pa ɲkpanɔɣv tɔ. Pə tɔɔ ké nyá piya piya ká leeti nyá lonte taa, na pá təkɪ kawulaya na pá kaasəɣi tɔma. Haləna pa lɔlvɲ loosi ke liɣiti.

³¹ Ama Yehu ta təḡ Isə Tacaa kiinj ke teu na lotu kolumtu. I ta lə tuj laav mpi pə taa Solopuwam ka tusa Iseyeli nyəma tə.

³² Waatu inɪ i taa ké Tacaa yelaa na Silii wulav Hasayeli sɔv Iseyeli nyəma tetu təḡɔv. ³³ Na pá læeki Yaatanɪ ilim təlule təɔ na Aluwɛɛ tetu na ilim ntəḡɔḡ təɔ nyəntv. Pə kpaḡav Kalaati na Pasan pa tetu nti tə taa Lupɛḡ na Katɪ na Manasee pə nyəma ka wɛɛ tə.

³⁴ Pa keesa Yehu təmnaa lentənaa, na i kɔlapəm, na i apalutv təm ke Yuta awulaa takəlaya taa. ³⁵⁻³⁶ I təḡɔ kawulaya ke pusi pələfei hiu ke Samalii ke Iseyeli taa. I səpa, ilena pá pimi-i Samalii. Ilena i pəyalv Sowakasi læeti i lonte.

11

Yuta wulav av nyəḡ Atalii təm (Kvtəəsvtv II 22:10-12)

¹ Waatu wei Yuta wulav Ahasiya too Atalii nuwa si i pəyalv Ahasiya səpa, ilena í kú wulav təyaya nyəma təna. ² Pa kəkaya mpv, ilena Solam pɛɛlɔ Yosepa, Ahasiya neu, la kookali na í ḡmulɪ i taalv pəyaya Sowasi. Na í seena na í ḡmesɪ í na i nukulv ke Isə təsɛɛle naḡ kvhəntvɔv nakulɪ kv taa. Atalii ta nyɪ ka təɔ, haləna ká fiti kulaa mpe. ³ Ḿpɔḡɔ pa saala Isə təsɛɛle taa tənaya pusi naatoso, na Atalii təkɪ kawulaya.

Pa kpa Sowasi ke kawulaya (Kvtəəsvtv II 23:1-21)

⁴ Pənaya naatosompəḡɔlaya nyəḡka taa ké kətulv Yoyata kota wulav tanlaa, na tanlaa lɛlaa nyvɔv nyəma, na í pona-wɛɛɛ Isə təsɛɛle taa. Na í na-wɛ pá pɛɛli nəḡɔ na tuunav, na í hulv-wɛɛɛ wulav pəyalv. ⁵ Ilena í tə-wɛ si: I faya mə taa mpa pa laki təmlɛ ke kuyaku kvhɛɛsvɔv wule tə, pa taa ké kpeka tooso. Kancalaya nyəntɛ í tan wulav təyaya. ⁶ Naalɛ nyəntɛ ke Suuu nənəḡɔ, na tooso nyəntɛ ke tanlaa waali nənəḡɔ tətə. Kpeka anɪ a tooso, á ká tanəḡəna wulav təyaya, na á kaasəḡɪ təma. ⁷ Pə kaasa mə kpeka səsəna naalɛ, wei u laki təmlɛ ke kuyaku kvhɛɛsvɔv wule tə. Pɛɛ paa tan na Isə təsɛɛle ke timpi wulav kvfalv wɛɛ tə. ⁸ Yoolaa təna ká təkɪ pa yoo wontu ke pa niḡ taa ké, na wulav í wɛ timpi, pa wɛ i waali. Ye yulv kpai tv í kpətəna-wɛ pá kv-i.

⁹ Ḿpɔḡɔ tanlaa nyvɔv nyəma lapa teitei isv kətulv Yoyata ká heeluyv-wɛ tə. Pa kota yoolaa mpa pa laki təmlɛ ke kuyaku kvhɛɛsvɔv wule tə, na mpa paa laki kuyaku ḡkvɔv təmlɛ tə, na pá polo Yoyata kiḡ. ¹⁰ Ḿpɔḡɔ Yoyata cɛla-wɛɛɛ wulav Tafiiti ḡmantaaɪ, na i kpaləḡ wei i ka wɛ Isə təsɛɛle taa tə. ¹¹ Ilena yoolaa pulɪ Isə təsɛɛle isentaa ḡkulunja kanɛ, na pá polo lɛḡka, na pá tanja wulav. ¹² Ḿpɔḡɔ Yoyata læsa Sowasi na pá temi-i kawulaya ntenuɔv. Na pá cɛɛ-i kiḡ takəlaya, na pá pəli i nyvɔv taa ké nim, na pá kpa-i wulav. Ilena yəlaa təna sɔv pa niḡ taa ké mapv na pá wilitiyi na pá sɛɛki-i si: Mə na tetv wulav.

¹³ Waatu wei Atalii nu tanlaa na samaa kəkətɛ n̄tɛ, ilena í polo pa kiḡ ke Isə təsɛɛle taa. ¹⁴ Ḿpɔḡɔ i loosa pəyaya ke awulaa təsəḡɛ. Na wulav waali nyəma, na akantɛɛ hullaa səḡa ka kiḡ, na pá huləḡɪ akantɛɛ na samaa náá ḡmaaləḡɪ. Tənaya Atalii cɛla i wontu, na í ma kapuka si: Waali luv n̄tɛ, waali luv n̄tɛ.

¹⁵ Yoyata ta səɔli si pá kv-i Isə təsɛɛle taa. Pə təɔ ké i təma nyvɔv nyəma si: I læsi-i kpeɛḡa, na wei í tənə-mɛ, ilɛ í kú pɔntv.

¹⁶ Ilena pá læsi Atalii na pá pona-i kawulaya təyaya kpaḡanəḡ nənəḡɔ na pá kv-i.

¹⁷ Ḿpɔḡɔ Yoyata lapa na Tacaa, na wulav, na samaa, pa pɛɛli nəḡɔ si, pá la na pá pəsi i nyəma. Na í la tətə na wulav na samaa pá pɛɛli nəḡɔ lɛḡka. ¹⁸ Ḿpɔḡɔ samaa polaa na pá yəkɪ tɔḡv Paali kutuluyv, na kətasi təlatɛnaa na pə læsəḡ. Na pá kú pə kətulv Matan ke kətasi təlatɛnaa kiḡ. Pə waali ké Yoyata kpawa mpa paa tan Isə təsɛɛle tə.

¹⁹ Μρύγύ Yoyata kota yoolaa nyuyv nyéma, na wulav tanjaa, na tanjaa lelaa, na samaa tēna si pá kpaɣa wulav ke Isə təsele taa, na pá su-ι na pá tēna tanjaa nənəɣə, na pá pona-ι kawulaya təɣaya taa. Waatv wei Sowasi ɔaɣa kawulaya kumte təə, ²⁰ ilena pa tēna pa ŋmaaləna lanhəlvmlɛ.

Ilena ɪcate ɔaɣa təpamm ke Atalii səm waali.

12

Yuta wulav Sowasi təm (Kvtəəsvtv II 24:1-3)

¹⁻² Isɛɣeli wulav Yehu pənaya naatosompəɣəlaya nyəŋka taa ké Sowasi ləlvəv pusi ná yoosa naatosompəɣəlaya tətə. Ilena í təɣə kawulaya ke Yosalem ɪcate taa ké Yuta tetv taa ke pusi nule. I too ka ké Pɛsɛpa tv ké, na pá yaaki-ι si Sipiya. ³ Μρύγύ Sowasi lapa mpi pə maɣa Taca təɣə haləna ι səm. Mpi tə, Yoyata ka sɛɣsa-ι teu ké. ⁴ Paa na mpv ι ta wakəli təkətələnaa, yəlaa pukaya tam ké na pá laaki na pá wəki tulaalvnaa.

Sowasi tayana Isə təsele (Kvtəəsvtv II 24:4-14)

⁵⁻⁶ Μρύγύ kuyaku nakvli Sowasi təma kətəlaa mpe si: Pə we ke si, liyitee paasənlaa í kpeɣeli liyitee nna pa kəŋna Isə təsele taa si pá lana təmlɛ tə. Yaa Isə təsele lampuu, yaa wena pa hana luyv kvləmvəv tə, na pá tayanna timpi timpi pə nəɣəsənaa tə.

⁷ Haləna pə tala Sowasi kawulaya pənaya hiu na tooso nyəŋka, kətəlaa ta tayanəta Isə təsele tiili. ⁸ Μρύγύ wulav yaa kətəlv Yoyata, na ι taapalaa na í pəəsi-we si: Pepe təə ké ι tá tayani Isə təsele? Pə təə tə, liyitee paasənlaa kaa tasa-mɛɣe-yɛɣe ɔəlvəv. Paa su-yɛɣe na pá tayanna Isə təsele nté.

⁹ Μρύγύ kətəlaa tisaa si pa kaa tasa liyitee mvəv ke paasənlaa kiŋ. Pəcə pa kaa paasəna Isə təsele tayanvəv.

¹⁰ Μρύγύ kətəlv Yoyata ɔaa atakaa nəɣəlv, na í tulv-ι pύγύ na í su kətaya təlate kiŋ ke Isə təsele nənəɣə ntəɣəŋ təə. Ilena í tυ kətəlaa nənəɣə tanjaa si ye wei í kəna Isə təsele liyitee, ilɛ pa tv-yɛɣe atakaa inι ι taa. ¹¹ Pə suwa ilɛ pa yaa wulav takəlasι ŋmaalv, na kətəlaa nyuyv tv, na pá maɣasi-yɛ. ¹² Pə nyómá wena a nyuyv, ilɛ pa ɔəla-yɛɣe təma lataa təə fɛŋlaa, na pɛle pá fɛli tayanlaa, na kaafəntanaa, ¹³ na tetv ŋmalaa, na pɛe saakəlaa. Ilena pá yana taasi na pɛe kusaakɛɛ, na pá fɛli kəma lenna nna pa təɣə pə təm taa tə.

¹⁴ Pa ta kpaɣa liyitee anι a taa, na pá luna Isə təsele ɔəmsɛnaa yaa sɛɛsi, yaa nyanasi nsi pa ŋmusəɣəna ɔəlv tə, yaa akantɛɛ, yaa pá lυ wula pvləpv, yaa liyitee nyəɣəlvəv pvl.

¹⁵ Təmlataa nyuyv nyéma ke pa ɔəlvəv, na pɛle pá lakəna mpi pə we lapv tə. ¹⁶ Yəlaa mpa pa fɛlvəv təmlɛ nyéma tə, paa fɛŋi-ye. Mpi tə, pa laki teu ké.

¹⁷ Liyitee nna yəlaa kəŋna pa kvəpəntəŋ kətaya lonte tə, kətəlaa ke pa ɔəlvəv alɛ, paa tvɣv-yɛɣe atakaa inι ι taa.

Sowasi kawulaya tənaya (Kvtəəsvtv II 24:23-27)

¹⁸ Waatv inι ι taa ké Silii wulav Hasayeli polaa, na í yoonə Katι ɪcate na í lɛɛki-tɛ. Ilena í maɣasi ι taa si ι kpaaki Yosalem təə. ¹⁹ Tənayalɛ Sowasi kpeɣela inι na ι ɔəsvnaa Yuta awulaa, ɪsu Sosafati na Səlam, na Ahasiya, paa lapa mpiyi Taca ke kvəəv tə, na wula wei pa suwa Isə təsele na kawulaya təɣaya kpancooŋ taa tə, na í tilina na pá ɔəla Hasayeli. Ilena ilɛ ι yele Yosalem ke yoonav.

²⁰ Pa kɛsa Sowasi təmnaa lentənaa tənaya Yuta awulaa takəlaya taa. ²¹⁻²² Μρύγύ ι waali nyéma kvla ι təə, na pa taa naalɛ Simeyati pəyalv Yosapati, na Somee pəyalv Yehosapati pa kv-ι Pɛti-Milo ke Sila mpaav taa. Ilena pá pimi-ι pa təɣaya pəlaav taa ké Tafiti tɛ. Ilena ι pəyalv Amasiya lɛɛti ι lonte.

²⁴ Sili wulav Hasayeli səpa, ilena i pəyalv Peni-Hatati læti i lonte taa. ²⁵ M'p'og'og' Iseyeli wulav Sowasi læka Iseyeli acalæe nna Hasayeli ka təgə Sowakasi tə. Təm toosoɣo Sowasi yonna Peni-Hatati, na i læki i acalæe təna.

14

Yuta wulav Amasiya təm

(Kvtəəsvtə II 25:1-4,11-12,17-28; 26:1-2)

¹ Iseyeli wulav Sowakasi pəyalv Sowasi kawulaya pənaya naale nyəŋka taa ké, Yuta wulav Sowasi pəyalv Amasiya, ná læta i caa lonte taa. ² I ləlvəv pusi ka wə hiu na kakpasi. M'p'og'og' i təgə kawulaya ke pusi pəgəlayafei hiu na naanəwa, ke Yosalem ke Yuta taa. I too təyēle Yosalem təna, na pá yaaki-i si Yowatan. ³ M'p'og'og' i lapa mpi pə maya Tacaa tə. Ile i ta tala i cəəə Tafiiti ké. I lapa teitei ké isu i caa Sowasi. ⁴ I ta wakəli təkətələnna, yəlaa tənə pote ké na pá laaki na pá wəki tulaalənaa.

⁵ Waatv wei Amasiya lapa na i kawulaya cəya teu, ilena i kú i waali nyəma mpa paa kəwa i caa Sowasi tə. ⁶ Ama i yela kəlaa piya, isu Tacaa yepu na pá ŋmaa Moisi kiiu taa tə si: Pa kaa kv pəyaya ke ka caa isayatu təə. ⁷ Amasiya kəlm inu i kəna Itəm yoolaa iyisi naanəwa (10000) ké təm tətəkəle taa, na i læki Sela icatə. Na i ha-təyē hətə si Yəkətəeli. Na pá yaaki-təyē m'p'og'og' haləna saŋa.

⁸ M'p'og'og' i tilaa na i heeli Iseyeli wulav Sowakasi, wei i ké Yehu saali tə si: Kəə na tə suli yoou. ⁹ Ntəna Sowasi cə-i si: Lipan pəy v tə tiika səwa nyəŋka ka sələma təy v səsəəv si kú ha i pəyalv ké kv pəelə. M'p'og'og' taale wontuyv nakvli kv təma səsəəv təə na kú pəyvti-i. Iləna Sowasi tasa si: ¹⁰ N nyəma si n kəla Itəm nyəma təgəle n tək i nyá tantəŋ yee? Təə, cəyana təle tə tike yaa. Təfə, ye má na-ŋ tə sulaa, pu kəna nyana nyá yəlaa mə təə ké pulaya.

¹¹ Ama Amasiya ta m v Sowari təm nti. M'p'og'og' Sowasi kpaɣa i yoolaa, na Amasiya náá kpaɣa i nyəma na pá suli Pəti-Seməsi ke Yuta tət v taa. ¹² Iləna Iseyeli nyəma kəli Yuta nyəma, na pá se na pá kpe. ¹³ M'p'og'og' Iseyeli wulav Sowasi kpa Yuta wulav Amasiya ke Pəti-Seməsi na i tək-i. Iləna i polo Yosalem na i kú koləŋa ke p'og'og' ke mətələnna ŋmənəy v (200) ké Ifəlayim nənəgə kin. Haləna ŋkuləŋa taa nənəgə. ¹⁴ M'p'og'og' i kuu wəla na liyitee nyəgətv na wontunaa kupa ma mpa paa wə Isə təsele na kawulaya təyaya pə kpancoŋ taa tə, na i kpa yəlaa na i pona Samalii.

¹⁵ Pa kəesa Sowasi təm ləntənna ke Iseyeli awulaa takəlaya taa. Pə kpaɣav i kolapəm na i apalətv na isəna i yonna Yuta wulav Amasiya tə. ¹⁶ Sowari səpa, iləna pá pimi-i Samalii ke Iseyeli awulaa pəlaav taa, na i pəyalv Solopəwam læti i lonte.

¹⁷ Pusi naanəwa na kakpasi ke Yuta wulav Amasiya tasa təgəv, ke Iseyeli wulav Sowasi səm waali. ¹⁸ Pa kəesa Amasiya təm ləntənna ke Yuta awulaa takəlaya taa.

¹⁹ M'p'og'og' waatv nəgəlv yəlaa kəla Amasiya təə ké Yosalem taa, na i se na i polo Lakisi. Ama pəle pa tənə-i təna na pá kv-i. ²⁰ Iləna pá kəna-i na kəekə na kpaɣanəŋ pəyale, na pá pimi-i pa təyaya pəlaav taa ké Tafiiti tə. ²¹ Ntəna Yuta nyəma kpa Amasiya pəyalv Asaliya ke wulav, na i læti i caa lonte taa. Asaliya ləlvəv pusi ka wə naanəwa na naatoso ke waatv inu. ²² Asaliya inu i lækəna Ila icatə, ke i caa səm waali, na i tayani-təyē ŋmau.

Iseyeli wulav Solopəwam II, təm

²³ Yuta wulav Amasiya kawulaya pusi naanəwa na kakpasi nyəŋka taa, Iseyeli wulav Sowasi pəyalv Solopəwam pəsa wulav ke Samalii. Na i təgə kawulaya ke pusi nule na kuləmaya. ²⁴ M'p'og'og' Solopəwam lapa mpi pə ta maya Tacaa tə. I wə laatu nti tə taa i akpele tusa Iseyeli nyəma tə. ²⁵ Iləna i læki Iseyeli tət v tənaya pə kpaɣav Lepo-Hamati, haləna pə polo Lvcayam tenku ke teitei, isu Iseyeli Isə Tacaa ka heeluyv Amitayi pəyalv Isə kuyəgətv t v tələsvl v Yonaasi ke Kat-i-Hefəe tə. ²⁶ M'p'og'og' Tacaa nawa isəna pə kəla Iseyeli nyəma tə. Pəcə

paayulu kulum takon, fei si i ka waasi-we. ²⁷ Ama i taa sooli si i kpiisi-we. Pa too ke i yelaa na Sowasi payalu Solopuwam waasi-we.

²⁸ Pa keesa Solopuwam tom lentonaa ke Yuta awulaa takelaya taa. Pa krayau i kulapam, na i apalutu ke yoo taa, na isona i leeka Tamasi na Hamati pa acalae to. ²⁹ Waatu wei i sapa, ilena pa pimi-i Samalii ke Iseyeli awulaa pelaav taa, na i payalu Sakali leeti i lonte.

15

Yuta wulav Asaliya tom

(Kutassutu II 26:3-4,21-23)

¹ Iseyeli wulav Solopuwam kawulaya panaya hiu na naatosompogolaya nyehka taa, Amasiya payalu Asaliya pesa Yuta wulav ² ke Yosalem taa na i tayo pusi nule na naanowa na naale. Waatu ini, i luluyu pusi ka we naanowa na naatoso. I too ka ke tona tu, na pa yaaki-i si Yekoliya. ³ Asaliya lapa Tacaa luyu tee nyentu ke, isi i caa Amasiya. ⁴ Paa na mpv to, i ta wakeli takotelenaa, yelaa tona pote ke, na pa laaki na pa waki tulaalbonaa.

⁵ Mpyu Tacaa hama wulav hkranoyu na asilima kuton. Ilena pa su-i kreena ke tiili, halena i sam. I payalu Yotam wei i ka ke kawulaya tayaya nyuyu tu to, ini i ka paasayana na kawulaya.

⁶ Pa keesa Asaliya tom lentonaa tona ke Yuta awulaa takelaya taa. ⁷ Waatu wei i sapa, ilena pa pimi-i pa tayaya pelaav taa ke Tafiiti te, na i payalu Yotam leeti i lonte.

Iseyeli wulav Sakali tom

⁸ Yuta wulav Asaliya panaya pafei naanowa nyehka taa ke Solopuwam payalu Sakali pesa Iseyeli wulav ke Samalii ke isotonaa naatoso. ⁹ I lapa mpi pa ta maya Tacaa tayo teitei, isi i casonaa, na i we tam ke laatu nti to taa Nepati payalu Solopuwam tusa Iseyeli nyoma to.

¹⁰ Mpyu apalu wei pa yaa si Yareesi to, i payalu Salum ku-i Ipoleyam, na i leeki kawulaya.

¹¹ Pa keesa Sakali tom lentonaa ke Iseyeli awulaa takelaya taa.

¹² Pa lapa teitei kele isi Tacaa ka heeluyu Yehu to si, i luluyu nyoma ka taki kawulaya ke i waali, na pa tala pa luluyu loosi liyiti.

Iseyeli wulav Salum tom

¹³ Yuta wulav Asaliya panaya pogolayafei nule nyehka taa ke Yareesi payalu Salum pesa Iseyeli wulav ke isotu kulum ke Samalii taa. ¹⁴ Mpyu apalu wei pa yaa si Kati to, i payalu Menahem luna Tiisa na i koo Samalii, na i ku-i na i leeki i kawulaya.

¹⁵ Pa keesa Salum tom lentonaa ke Iseyeli awulaa takelaya taa. Paa isona i kula Sakali too to.

¹⁶ Mpyu Menahem yona Tapuwa nyoma, na i kpiisi pa na Tiisa hogoluyu nyoma. Na i yoki ahusitona lotu si, pa ta tui-i icate nonoyo.

Iseyeli wulav Menahem tom

¹⁷ Yuta wulav Asaliya panaya pogolayafei nule nyehka taa ke Kati payalu Menahem pesa Iseyeli wulav ke Samalii ke pusi naanowa. ¹⁸ Mpyu i lapa mpi pa ta maya Tacaa to, halena i sam. I we tam ke laatu nti to taa Nepati payalu Solopuwam ka tusa Iseyeli nyoma tayo.

¹⁹ Waatu noyolu Asilii wulav Puli suv Iseyeli tetu taa. Ilena Menahem ha-i liyitee nyogatu ke tononaa hiu na naanowa si, ile i sona-i na i nyoo si kawulaya ke teu. ²⁰ Lampuu ke i tuwa Iseyeli nyoma ke feluyu, na tononaa tu liyitee nyogatu nule na naanowa naanowa, na paco i hiki-ye. Pa tema Asilii wulav ke feluyu, ke isona ile i caaki to, ilena i kpe.

²¹ Pa keesa Menahem tom lentonaa ke Iseyeli awulaa takelaya taa. ²² Waatu wei i sapa to, i payalu Pekahiya leetona i lonte taa.

Iseyeli wulav Pekahiya tom

²³ Yuta wulav Asaliya kawulaya panaya nule na naanowa nyehka taa, ke Menahem payalu Pekahiya pesa Iseyeli wulav ke Samalii ke pusi naale. ²⁴ Mpyu i lapa mpi pa ta maya Tacaa to. I we tam ke laatu nti to taa Nepati payalu Solopuwam tusa Iseyeli nyoma tayo. ²⁵ Ilena

apalw wei pa yaa si Lemaliya tɔ, ɪ pɔyalw Peka wei í paasayana Pekahiya yoolaa tɔ, í kpaɣa Kalaati yoolaa ke nule na naanɔwa, na pá polo pa kw-ɪ kawulaya tɔyaya kutuluyu nakuli kw taa. Ilena Peka leeki kawulaya.

²⁶ Pa keesa Pekahiya tɔm lentɔnaa ke Iseyeli awulaa takɔlaya taa.

Iseyeli wulav Peka tɔm

²⁷ Yuta wulav Asaliya kawulaya pɔnaya nule na naanɔwa na naale nyɛnka taa, Lemaliya pɔyalw Peka pɔsa Iseyeli wulav ke Samalii ke pusi hiu. ²⁸ Mprɔyú ɪ lapa mpi pɔ ta maya Tacaa tɔ. I we laatu nti tɔ taa Nepati pɔyalw Solopɔwam ka tusa Iseyeli nyɛma tɔ.

²⁹ Peka kawulaya waatu taa ké Asilii wulav Tekɔla-Falasaa leeka Yon na Apeeli-Peti-Maaka na Yanɔwa, na Keteesi na Hasɔɔ, na í tɔyɔ Kalaati na Kalilee na Nefɔtali pɔ tetɔnaa tɔna, na í kpa pɔ yɔlaa ke yomle. ³⁰ Mprɔyú apalw wei pa yaa si Ila tɔ, ɪ pɔyalw Osee kɔla Peka tɔɔ na í kw-ɪ, na í leeki kawulaya ke Yuta wulav Asaliya pɔyalw Yotam kawulaya pɔnaya hiu nyɛnka taa.

³¹ Pa keesa Peka tɔm lentɔnaa tɔna ke Iseyeli awulaa takɔlaya taa.

Yuta wulav Yotam tɔm (Kvɔɔsvɔv II 27:1-3,7-9)

³² Iseyeli wulav Lemaliya pɔyalw Peka kawulaya pɔnaya naale nyɛnka taa ké, Yuta wulav Asaliya pɔyalw Yotam leeta ɪ caa lonte. ³³ Ilena í la pusi naanɔwa na naatoso ke Yosalem taa. Waatu ɪni ɪ lulɔyɔ pusi we hiu na kakpasɪ. I too kele Satɔki pɛelɔ Yelusa. ³⁴ Mprɔyú Yotam lapa mpi pɔ ta maya Tacaa tɔ, ɪsu ɪ caa Asaliya. ³⁵ Pɔyele ɪ ta wakɔli tɔkɔtɔlenaa. Yɔlaa pukaya tam ké na pá laaki, na pá wɔki tulaalɔnaa.

Yotam nmana Iɔ tɔsele nɔnɔyɔ sɔsaya.

³⁶ Pa keesa Yotam tɔm lentɔnaa ke Yuta awulaa takɔlaya taa. ³⁷ I kawulaya waatu ke Tacaa yɔlaa, na Silii wulav Lesɛɛ na Iseyeli wulav Peka pá yona Yuta nyɛma. ³⁸ Yotam sɔpa, ilena pá pimi-ɪ pa tɔyaya pɔlaav taa ké Tafiiti tɛ. Na ɪ pɔyalw Ahasɪ leeti ɪ lonte taa.

16

Yuta wulav Ahasɪ tɔm (Kvɔɔsvɔv II 28:1-27)

¹ Iseyeli wulav Lemaliya pɔyalw Peka kawulaya pɔnaya naanɔwa na naatosompɔyɔlaya nyɛnka taa ké, Yotam pɔyalw Ahasɪ pɔsa Yuta wulav. ² Ilena í lá pusi naanɔwa na naatoso ke Yosalem. Waatu ɪni ɪ wɛna pusi hiu. Ama ɪ ta la mpi Tacaa sɔlaa tɔ, ɪsu ɪ lɔnɔɔ Tafiiti. ³ I mɔlaa ké na í keena Iseyeli awulaa kulapɔle ɪsayaɛ. Halɔna í can na í laa ɪ pɔyalw ké tɔyɔ ke teitei ɪsu acaalɔtu nti tetɔ nyɛma lakaya lɔn na Tacaa tɔyɔni-we na pɔ fɛɛ Iseyeli nyɛma tɔ. ⁴ Na pá laaki tɔla na pá wɔki pɔ tulaalɔnaa ke tɔkɔtɔlenaa, na pulasi nyɔɔn taa hɔtu tɛɛ.

⁵ Mprɔyú waatu nɔyɔlɔ Silii wulav Lesɛɛ, na Iseyeli wulav Peka pa polaa na pá yona Yuta wulav Ahasɪ, na pá nyala Yosalem ɪcate. Ama pa ta pɔsi-ɪ. ⁶ Waatu kulɔm ɪni ɪ taa ké Silii wulav ɪni ɪ tɔyɔna Yuta nyɛma ke Ila ɪcate taa. Na í ha-tɛyɛ Itɔm nyɛma, na pɛle pá caya tɔnaya halɔna saɲa.

⁷ Mprɔyú Ahasɪ tilaa na í heeli Asilii wulav Tekɔla-Falasaa si: Hai, kɔɔ na n̄ ya-m Silii na Iseyeli pa awulaa nin taa. Mpi tɔ, ma we ké ɪsu nyá tɔmlɛ tu yaa nyá pɔyaya. ⁸ Mprɔyú ɪ kuu Iɔ tɔsele na kawulaya tɔyaya kpancoon taa ké wula na liyitee nyɛyɔtu, na í la Asilii wulav ke kwɔɔɔ. ⁹ Ntɛna Asilii wulav la teitei, ɪsu Ahasɪ sɔlɔma-ɪ tɔ. I polaa na í yona Tamasi ɪcate, na í leeki-tɛ, na í kpa tɔ yɔlaa na í pona Kiii. Pɔ yɛla wulav Lesɛɛ, ilena í kú ílé.

¹⁰ Mprɔyú Ahasɪ pola Tamasi ke Tekɔla-Falasaa nav. Ntɛna í ná kɔtaya tɔlate ke Tamasi tɔyɔ kutuluyu taa, na í lɔsi tɔ fotoo na tɔ wɛɛtu ke teitei, na í pona Yosalem kɔtɔlu Wuliya. ¹¹ Ilena Wuliya n̄má kɔtaya tɔlate kufate ke teitei ɪsu Ahasɪ tilina-ɪ tɔ, na í tɛ na pɔcɔ wulav mɔli Yosalem. ¹² Waatu wei wulav luna Tamasi, ilena í polo ɪ mayamaya na ¹³ í la ciikuyu na tɔyɔnaya pɔ kɔtasi na kɔtasi nsi kɔkɔ lusaa tɔ. Na í liisi sulɔm, na í n̄musi pɔ calɔm ke kɔtaya

təlatə təw. ¹⁴ Pə waali ké wulaw layasa Tacaa kətaga təlatə nyəgəlyu kuɛɛmuyɛ nyəntə nte tu wɛ kufatə na ləw təsɛɛlɛ pa hɛkɔ taa ké nənəgɔ tɔ. Ulena í su-tɛyɛ kufatə n̄tɛ tɔ waali na ilim ntəgɔŋ tɔw. ¹⁵ Ulena wulaw tɔ kətɔlv Wuliya si: Saŋa waali, kətaga təlatə kufatə tɔw ké n̄ ká laki tanan na taanaya pə kətasi nsi kəkə lusaa tɔ, na pə təgɔnaya na pə sɔlvɔm nyənsi, na n̄ ŋmusəyɛ pə caləm. Paa wulaw kətasi, paa samaa nyənsi. Ye pə kaasa nyəgəlyu kuɛɛmuyɛ kətaga təlatə kɔpəntɛ tɔm ulɛ, tɔlɛyɛ maa pɛɛkəgəna ləw luɣu nyəntɔ.

¹⁶ M̄pɔgɔ kətɔlv Wuliya lapa teitei isɔ Ahasi yəgətɔyɛ tɔ. ¹⁷ Ulena wulaw hɛti ləw təsɛɛlɛ lɔm kɛɛkɛnaa nyəgəntɔ na pa lɔm cɛmsɛnaa. Na í tisi lɔm nyampɛani anaam wei i ka wɛ latɛcɛnaa naanɔwa na naalɛ lɛɛsəŋ tɔw tɔ na í su atɛ. ¹⁸ M̄pɔgɔ wulaw yəka i tɛɔayalɛ nte pa yaa si, kuyaku kuhɛɛsuyɛ kumtɛ təgɔ ləw təsɛɛlɛ taa, na í təkɪ pə nənəgɔ ŋka í sɔvkəna tɔ si, pə la Asilii kɛ teu.

¹⁹ Pa kɛɛsa Ahasi tɔm lɛntənaa kɛ Yuta awulaa takəlaya taa. ²⁰ Waatu wei i sɛpa, ulɛna pá pimi-i pa təyaya pəlaav taa ké Tafiti tɛ. Na i pəyalɔ lɛkɪyasɪ lɛɛti i lɔntɛ taa.

17

Iseyeli wulaw Osee tɔm na Samalii lɛɛkɔyɛ

¹ Yuta wulaw Ahasi kawulaya pənaya naanɔwa na naalɛ nyəŋka taa ké, Ula pəyalɔ Osee pəsa Iseyeli wulaw kɛ Samalii taa. Ulena í təgɔ pusɪ pəgɔlayafɛi naanɔwa. ² M̄pɔgɔ i lapa mpi pə ta maya Tacaa tɔ. Ama i nyəntɔ ta tala Iseyeli awulaa mpa pa laala-i tɔ. ³ Waatu nəgəlv Asilii wulaw Saləmanasaa yoonə-i na í kpili-i, na í fɛlɛyɛ-i lampuu kɛ paa pənaya ŋka. ⁴ Ama pə kɛɛsaa, ulɛna í kɔli Asilii wulaw tɔw, na í kisi-i lampuu fɛlvɔyɛ. Ulena i tili Icipiti wulaw kiŋ kɛ Sayii si ilé í sənə-i. Pə kəma na Saləmanasaa cɛkəna mpɔ, ulɛna í kpa Osee na í tɔ saləka. ⁵ Pə waali ké i na i yoolaa pa wata Samalii, na pá tamɪ-i kətaga kɛ pusɪ tooso. ⁶ Osee kawulaya pənaya pəgɔlayafɛi naanɔwa nyəŋka taa ké Asilii wulaw lɛɛka Samalii. Na í pona Iseyeli nyəma kɛ i tɛ, na í su-wɛyɛ Hala na Kosan pa həgəlv taa ké Harəw pəgɔ nəgɔ, na Metii acalɛɛ taa.

Mpi pə wakəla Iseyeli kawulaya tɔ

⁷ Iseyeli nyəma pəntəna ləw Tacaa wei i waasa-wɛyɛ Icipiti wulaw niŋ taa, na í ləsi-wɛyɛ i tɛtv taa təgɔ, na pá laa tun. ⁸ Pa mv piitimnaa mpa Tacaa təgənaa na pə fɛɛ-wɛ tɔ pa kulapəle, na yaasinnaa asayaa mpa Iseyeli awulaa kpaya tɔ. ⁹ Isɔ nti nti pa ləw kisa tɔ tə yəgətɔyɛ. Hali pa ŋmá pa təkətɛlɛnaa kɛ paa timpiyi. Pə kpaya acalisi taa, na pa koloosi acalɛɛ səsəna taa tɔ. ¹⁰ Pa sika pɛɛ na tesikasi kulalaasi kɛ pulasi nyəŋ taa hətɔ tɛɛ. ¹¹ Na pá laaki tun kɛ teitei isɔ piitimnaa mpa Tacaa təgənaa na pə fɛɛ mpe tɔ. Isayatu ntəyɛ pá lapa, ulɛna pááná kpa ləw. ¹² Paa na i ká kisi-wɛyɛ tun laav tɔ pa ta nu tɛlɛ.

¹³ Pəyɛlɛ Tacaa ka kpaala Iseyeli na Yuta nyəma na ləw kuyəgətɔtv tɛləsəlaa waani waani nəwsi kɛ si: Pá yɛlɛ pa isayatu mpaan na pá mv i kusəsutɔ na nti nti i tv-wɛyɛ i Tɔm taa tɔ. Ntəyɛ i ka cɛla i kuyəgətɔtv tɛləsəlaa na pá heeli pa ləŋcɛnaa.

¹⁴ Paa na mpɔ Iseyeli nyəma kisa nti ləw kuyəgətɔtv tɛləsəlaa heela-wɛ təgɔ nuw, na pá lá lanɔpusəŋ kɛ teitei, isɔ pa ləŋcɛnaa ka kisuyɛ pa ləw Tacaa kɛ naani tɔyɛ tɔ. ¹⁵ Pa lə ləw kiin na nəgɔ ŋka i na pa cəsənaa paa pɛlaa tɔ, na kpaalɔyɛ mpi i ka kpaala-wɛ tɔ. Iseyeli nyəma matəna kpaɪ nyəma tun, na pa mayamaya pá pəsi kpaɪ nyəma. Na pá təŋ piitimnaa mpa ləw ka kisi-wɛ tɔ pa ikpatɛ. ¹⁶ Pa lapa awusa kɛ pa ləw Tacaa kiin, na pá lú nawɛɛ naalɛ lɛɛsəŋ, na pá siki tesika kulalaaya, na pá lunyi isətɔlvŋasi, na tɔyɛ Paali. ¹⁷ Haləna pá laa pa piya kɛ tun, na pá laki totopo təma, na pá ha pa təyɛ mpi pə ta maya Tacaa tɔ pə taa, na pə kpaasi ilé i pááná. ¹⁸ Pə tɔw ké Tacaa taa huuna Iseyeli yəlaa. I ta səlɪ si í tasa-wɛyɛ nav kɛ i isɛntaa. Ulena pá yɛlɛ Yuta kpekəle tike.

¹⁹ Ama Yuta nyəma ná kisa pa Caa ləw kiin na pá kpaya Iseyeli nyəma yaasi. ²⁰ Pə tɔw ké ləw kpɛnta Iseyeli nyəma təna na í lə, na í tv-wɛyɛ kolontunaa niŋ taa, na pɛlɛ pá kuu-wɛ na pá hatəlvəna-i.

²¹ Waatu wei Tacaa ka faɣa Yuta nyóma na Iseyeli nyóma tó Solopuwam ke pa kpawa Iseyeli nyóma wulaw. Ilena Solopuwam kisi Tacaa, na í tusi-weyɛ isayatu sósóntu taa. ²² Pə kpaɣau waatu inɪ tɔɣo pa suv Solopuwam isayatu ke keenu. ²³ Pə tɔɔ ké Tacaa ta sɔɔli sɪ í tasa-weyɛ nau. Ilena í yele na Asilii nyóma kuu-we na pá we təna. Ilena pə la teitei isu Iso kuyɔɣɔtɔtu teləsəlaa ka yɔɣɔtɔɣu tɔ.

Samalii cayalaa tɔm

²⁴ Mprɔ́yú Asilii wulaw kɔna Papiloni, na Kuta, na Afa, na Hamati, na Sefafayim pə yəlaa, na í su-weyɛ Iseyeli nyóma lonte ke Samalii, na pele pá caɣa. ²⁵ Waatu wei yəlaa mpe pa suv təna tɔ, paa seeki Tacaa. Ilena Tacaa pona tɔɣolasɪ na sí kú pa taa yəlaa payale. ²⁶ Mprɔ́yú pa heela Asilii wulaw sɪ: Yəlaa mpa n pona Samalii tɔ, pa ta nyɪ tetu nti tə Iso ke seɛv. Ilena Iso pona tɔɣolasɪ na sí kv-we. ²⁷ Ntəna wulaw sɪ: I mɔ́ɣna Iseyeli kətəlaa taa nɔɣɔlɔɣu Samalii, na í h́lí yəlaa mpeɣe Iso seɛv. ²⁸ Kəna Samalii kətulu nɔɣɔlu í məli Peteeɪ, na í seɣesɪ təna yəlaa ke Tacaa seɛv.

²⁹ Mprɔ́yú Samalii taa cayalaa mpe, paa wei ɪ lupa ɪ te tɔɣu, na pá su acalɛ wena a taa paa caɣaa tɔ a təkətəlenaa mpa Iseyeli nyóma ká ŋmawa tɔ pa taa. ³⁰ Papiloni nyóma ná Saaka pa tɔɣu Sukoti-Penoti leɛsvɔɣu, na Kuta nyóma ke pele pa nyəŋku Neekaali, na Hamati nyóma ke pa nyəŋku Asima. ³¹ Afa nyóma ke pa nyəŋku Nipasɪ na Taataki. Haləna Sefafayim nyóma náa laa pa piya ke pa tuŋ Atəlamelɛki, na Anamelɛki. ³² Pəyele Tacaa seela nte. Ilena pá kpa pa taa ləlaa ke pa tuŋ kətəlaa na pá paasəɣəna pa kətasi. ³³ Kulɔma mpeɣe Iso seela. Pəyele paa wei ɪ təŋna ɪ te tɔɣu ke laav.

³⁴ Haləna saŋa isəntɔ, laatu ntəɣi pele pa təkaa, paa seeki Tacaa. Pəyele paa təŋəɣi ɪ kiin, yaa ɪ kusəsutu nti nti ɪ ká tɔwa Yakərvu wei ɪ cuɣusaa sɪ Iseyeli tɔ, ɪ lulɔɣu nyóma tɔ. ³⁵ Paa na mpv tɔ, Tacaa na Yakərvu lulɔɣu nyóma pa pəela nɔɣo ké. Na í su-weyɛ kiin sɪ pá taa laa tuŋ. Pəyele pa taa luŋ ɪ tɛɛ. Pá taa lapɪ-ɪ təmle natəli. ³⁶ Tacaa ma wei ma ləsa-meyɛ Icipiti taa, na ma tɔŋ sósóŋ tɔ, ma tike ke í ká seɛ na í lakɪ kətasi. ³⁷⁻³⁸ Paa ifemle nteɣe í ká təkəɣi ma kusəsutu, na ma kvtɔtɔtu, na ma kiin wei ma ŋmaa-mɛ tɔ. I taa sɔɔ nɔɣo ŋka má na mɛ tɔ pəela tɔ. Na pə tu kələna tuŋ laav tɔm. ³⁹ Mə Iso Tacaa má ma tike ke í ká seɛ. Mpi tɔ, ma tike ma pəsəɣəna na má waasi-meyɛ mə kolontunaa niŋ taa.

⁴⁰ Ama yəlaa mpe pá kisa nuu, na pá lakɪ isu too paa lakaya tɔ. ⁴¹ Mprɔ́yú pa kpəkaya Iso na tuŋ laav, na pa piya təna náa we pə taa ké haləna saŋa.

18

Yuta wulaw Isekiyasɪ tɔm

(Kvtəsɔvtɔ II 29:1-2; 31:1)

¹ Iseyeli wulaw Ila pəyalv Osee kawulaya pənaya tooso nyəŋka taa ké, Ahasɪ pəyalv Isekiyasɪ pəsa Yuta wulaw. ² Ilena í tɔɣo pusɪ pəɣɔlayafɛi hiu na naanəwa ke Yosalem taa. Waatu inɪ ɪ pusɪ ka we hiu na kakpasɪ. I too keɛ Sakali pəelɔ Apɪ. ³ Mprɔ́yú Isekiyasɪ lapa mpi pə maya Tacaa tɔɣo teitei, isu ɪ ləŋɛ Tafiiti. ⁴ Ilena í wakəli təkətəlenaa, na í yəki pɛɛ kusikee, na í seti tesikasɪ kulalaasɪ. Na í yəki nyəɣəlɔɣu kusɛɛmɔɣu tvm wei Moisi ka lupa tɔ. Mpi tɔ, haləna waatu inɪ, Iseyeli nyóma laakaya tvm inəɣi, na pá yaaki-ɪ sɪ: Nehukətaa. ⁵ Mprɔ́yú Isekiyasɪ lapa Iseyeli Iso Tacaa ke naani, na pə kəli isu Yuta awulaa mpa paa laala-ɪ na mpa pa təŋa ɪ waali tɔ. ⁶ I tamsəna Tacaa ke mprɔ́yú, ɪ ta helɪ. Na í təŋəɣi kiin wei Iso ka tɔwa Moisi tɔ. ⁷ Iso ka we ɪ waali ké, na í waaki ɪ kulapəm təna taa. I kula Asilii nyóma tɔɔ, na í fiti pa niŋ taa. ⁸ Pəle pə paasi, na í tɔɣəni Filiisi nyóma, na í tana-weyɛ Kasa tetu taa, na í lɛki pa koloosi acalɛ na pa təfɛŋlenaa.

Samalii icatɛ lɛkɔɣv tɔm

⁹ Yuta wulaw Isekiyasɪ kawulaya pənaya liɣiti nyəŋka, na Iseyeli wulaw Osee kawulaya pənaya naatosompəɣɔlaya nyəŋka taa ké, Asilii wulaw Saləmanasaa kəma, na í nyala Samalii

icaté. ¹⁰ Pusi tooso sikaa, ilena í lækí icaté h́té. Isekiyasí kawulaya p̄naya naatoso nȳhka taa kéle. P̄yele Osee kawulaya p̄naya p̄ȳolayafei naanowa taa kéle. ¹¹ Ilena Asilii wulav pona Iseyeli nȳma ke í te, na í su-weye Hala, na Kosan̄ h̄ȳol̄h̄ taa ké p̄ȳo Har̄o n̄ȳo, na Metii acalée taa. ¹² Iseyeli nȳma me í kisa nti m̄o Iso Tacaa má ma tu-me t̄o, na í wak̄eli ma na-me ta n̄ȳo p̄el̄ȳu, na í kisi kiin̄ wei maa cela Moisi ke t̄ok̄ȳu t̄o. P̄e t̄o ké ma yelaa na p̄e t̄ena is̄ant̄o p̄é mayana-me.

*Asilii nȳma wat̄ȳv ke Yosalem
(Isayii 36:1; Kvt̄̄s̄vt̄v II 32:1)*

¹³ Isekiyasí kawulaya p̄naya naanowa na liyiti nȳhka taa ké Asilii wulav Senakelipi k̄oma, na í yoon̄a Yuta koloosi acalée t̄ena, na í lækí-ye.

¹⁴ Nt̄ena Isekiyasí tiili na pá heeli Asilii wulav ke Lakisi sí: Ma t̄m s̄p̄̄na-̄h̄, taa yoon̄a-m, ye n̄ caa maa fel̄i-̄h̄.

Ilena Asilii wulav sí Isekiyasí í fel̄i-̄i liyitee nȳh̄t̄o kiloonaa iyisi p̄ȳolayafei naanowa (9000) na w̄la kiloonaa ke nas̄naasa na nun̄owa (900). ¹⁵ M̄p̄ȳȳo Isekiyasí kuu Iso t̄es̄ēle na kawulaya t̄ȳaya k̄pancoōh̄ t̄ena. ¹⁶ Hal̄ena í k̄w̄li wolan̄aa m̄pa paa lap̄̄na Iso t̄es̄ēle n̄n̄̄s̄i ke can̄m t̄o, na í cela p̄e t̄enaya Asilii wulav.

*Asilii yoolaa nȳȳv tu faaci
(Isayii 36:2-22; Kvt̄̄s̄vt̄v II 32:9-16)*

¹⁷ M̄p̄ȳȳo Asilii wulav k̄usa Lakisi ke yoolaa nȳȳv nȳma s̄s̄o, na yoōu wontu paas̄̄n̄lv, na yoolaa paas̄̄n̄lv, na yoolaa k̄pek̄ele s̄s̄̄le na í tili-weye Yuta wulav Isekiyasí kin̄ ke Yosalem. Pa talaa, ilena pá s̄h̄ lule l̄̄̄v is̄ot̄aa nȳh̄k̄v kin̄ ke c̄̄t̄el̄aa taale hap̄̄le t̄o, ¹⁸ na pá p̄̄s̄i sí: T̄e caa t̄e ná wulav. Ilena kawulaya t̄ȳaya nȳȳv tu Hilikiya p̄ȳal̄v Iliyakim, lu pa s̄h̄ȳv, na í waal̄i ké tak̄el̄asi h̄maal̄v Sep̄̄na, na wulav t̄m ȳȳ̄t̄lv Asafi p̄ȳal̄v Yowa. ¹⁹ M̄p̄ȳȳo Asilii yoolaa nȳȳv tu t̄oma sí: I heeli Isekiyasí sí Asilii wulav s̄s̄o p̄̄s̄̄ȳi-̄i sí: Pepeye n̄ lak̄i na h̄ taaki? ²⁰ Aweye h̄ taaki na h̄ kul̄ȳi ma t̄o? N ta nȳi sí kokoōle u tul̄ȳi t̄̄̄ȳv? ²¹ Icipiti wulav ke h̄ t̄el̄ȳi yaa? Ul̄e í we ké is̄u k̄pate yaak̄ȳv, na paa wei í k̄pawa p̄e h̄e-̄i t̄o.

²² Paa pu la is̄̄na, n̄ ká c̄̄-m ké sí m̄o Iso Tacaa ke n̄ lak̄i na h̄ taaki. P̄yele Isekiyasí kolum nȳá n̄ wak̄el̄ona t̄k̄̄t̄el̄ena, na t̄el̄al̄ena, na h̄ heeli Yuta ȳl̄aa sí Yosalem k̄̄t̄aya t̄el̄ate t̄o t̄ike ke pá s̄e-̄i.

²³ P̄e t̄o t̄o, nȳá na ma caa Asilii wulav í su n̄̄s̄i. Ye n̄ ká hiki k̄p̄̄an̄̄h̄ cayalaa, il̄e ma ha-̄h̄ k̄p̄̄an̄̄h̄ iyisi naale (2000). ²⁴ Icipiti nȳma ke n̄ t̄el̄ȳi sí p̄ele paa ha-̄h̄ k̄p̄̄an̄̄h̄ na k̄ēk̄ena. P̄yele n̄ kaa p̄̄s̄i ma caa yoolaa nȳȳv nȳma taa s̄̄k̄pelu mayamaya. ²⁵ P̄e p̄e paasi Asilii wulav ta k̄̄nt̄a c̄̄ne, na í yoon̄a tet̄v t̄ene na í wak̄eli-ti na p̄é tá ké Tacaa luȳv nȳ̄nt̄v. Hal̄i Iso mayamaya tu hana-̄i p̄e m̄paav.

²⁶ M̄p̄ȳȳo Iliyakim, na Sep̄̄na, na Yowa pa c̄̄pa Asilii yoolaa paas̄̄n̄lv n̄ȳo t̄o sí: Taa ȳȳ̄t̄̄na-t̄ȳv Hep̄̄la t̄m. Ȳȳ̄t̄̄na-t̄ȳv Alaamee t̄m, na icat̄e kolun̄a t̄o ȳl̄aa í taa nu.

²⁷ Nt̄ena yoolaa paas̄̄n̄lv p̄̄s̄i sí: N nȳmá sí m̄o na m̄o wulav Isekiyasí m̄o t̄ike m̄o t̄o ké ma caa ȳȳ̄t̄̄ȳi t̄m t̄ene? Ama na m̄pa pa we kolun̄a t̄o, na m̄o na-we í ká te na í t̄ȳo m̄o p̄̄nt̄v, na í nȳ̄o m̄o h̄m̄ t̄ȳo.

²⁸ Ilena yoolaa paas̄̄n̄lv náá k̄p̄̄t̄̄na ȳl̄aa na í ȳȳ̄t̄̄na Hep̄̄la t̄m taa sí: I ke h̄k̄p̄̄an̄̄h̄ na í nu yoo. Asilii wulav s̄s̄o ȳȳ̄t̄̄aa sí: ²⁹ I taa yele na Isekiyasí t̄v̄s̄i-me yoo. I kaa p̄̄s̄i na í l̄̄s̄i-me ye ma niin̄ taa. ³⁰ Tacaa ke í t̄el̄ȳi sí í ká la na má taa p̄̄s̄i m̄o icat̄e, il̄e mu taa nu.

³¹ I taa nuna Isekiyasí yoo. Ama í nu Asilii wulav nȳ̄nt̄v, na í p̄eti-̄i m̄o ti. Il̄e paa wei í ká t̄ȳo í les̄̄h̄ na í fikinaa tawa. Na í nȳ̄o í l̄̄k̄o l̄̄m. ³² Hal̄i í ká te na í k̄̄o na í k̄p̄̄a-me, na í pona-me ye m̄o tet̄v k̄p̄̄ant̄v t̄ene t̄e n̄ȳ̄s̄̄le taa. T̄enaya t̄ȳ̄n̄aya na sul̄m na nim na tun̄ p̄e we s̄s̄̄m. Il̄e í kaa sí c̄̄ne ye yem. M̄p̄v t̄o, í taa nuna Isekiyasí ke timp̄i í t̄̄̄ȳv sí Tacaa ká waasi-me t̄o, í t̄v̄s̄̄ȳi-me ye. ³³ Icat̄e nat̄eli t̄e t̄ȳv ta p̄̄s̄i na kó waasi ku ȳl̄aa ke í niin̄ taa.

³⁴ Hamati, na Aapa, na Sefafayim, na Hena, na Afa pa tunj waasa-weye we? Awe pəsaa na í tanj-tuyu Samalii tæekæle? ³⁵ Tunj unu i tæna i taa nakvli kv ta kpa i nin ke kv tetv tæ. Ue isənaya Tacaa ká pəsi na í tanj-i si i taa læeki Yosalem?

³⁶ Pa tæna mpa paa we tæna tæ pa taa nəɣəlv ta cə paa fəŋ. Isu wulav Isekiyası ka heeluyu-we tæ. ³⁷ Mpróyú Iliyakim, na Sepəna, na Yowa pa cəla pa wontu na lanjwakəlle. Uena pá polo wulav kinj na pá keesi-i pə tæna mpi Asilii yoolaa paasənlv yəɣətæ tæ.

19

Wulav tila Iso kvyɣətvtv teləsvlv kinj (Isayii 37:1-7)

¹ Mpróyú waatu wei Isekiyası nu təm nti, uena í cəli i wontu tətə na lanjwakəlle. Na í suu ləyaya nyəntv, isu fələtənaa taka, na í polo Iso tæsele taa. ² Tənaɣa i kusa Iliyakim, na Sepəna, na kətəlaa taa səsaa si pá polo Aməti pəyalv Iso kvyɣətvtv teləsvlv Isayii tæ, na pa ləyaya wontu ke mpv. ³ Na pá heeli-i si: Wulav Isekiyası kusəna-tv si tə kəə si, saŋa pə həma unu i ŋkpaŋuyv, na ta lanj wakəli tətəɣətəɣə. Tə wee ke isu ləlvuyv takuyv alaa si pa ləli, ule toma fəi si pa ləlvna pa piya tæ. ⁴ Asilii wulav kusəna ntəɣe i yoolaa paasənlv si í kəə na í tvv Iso weesuyv tv. Hai, ye Tacaa, nyá Iso ká nu i kvtyv ŋkv, na í hə i ŋkpaŋuyv. Nyaa sələmi-i i yəlaa mpa pa kaasaa tæ pa tæ.

⁵ Waatu wei Isekiyası tillaa heela Isayii ke mpv, ⁶ uena Isayii cə-we si: I polo na í heeli mə caa si, Tacaa yəɣətæa si nyá lanjle i taa ŋmaana kvtyv ŋku Asilii wulav waalı nyəma tvv-m tæ.

⁷ Maa yele na pá yaa-i na təm natəli, na í kpe. Uena nəɣəlv kv-i.

Senakelipi nyaasvuyv ləmpı (Isayii 37:8-13; Kvətəsvtv II 32:17)

⁸ Mpróyú Asilii yoolaa paasənlv nuwa si i caa kula Lakisi na í polo í nyala Lipina. Uena í polo i kinj ke tæna. ⁹ Tənaɣa pa heela Asilii wulav si Itiyopii wulav Tilaka pola-i yoonav. Ntəna Asilii wulav tilina Isekiyası ke læetəli si pá pəəsi-i si: ¹⁰ N taaki Iso si i ká kayati-m Yosalem tæekæle yaa? N ká tvsi nyá ti yoo. ¹¹ Anu n nuwa teu ke isəna ma kpiisa tətənaa tæ. Uena n hvvki si n ká tvli-ti? ¹² Awulaa mpa pa kaasa-m tæ, waatu wei pəle pa kukaya Kosan, na Halan, na Lesəfi, na Iteni nyəma icate səsəle Telasaa tæ, mpe unu pa tunj ta pəsi na í kenti pa acalæe. ¹³ Təəsi mpi pə mayana Hamati, na Aapatı, na Layii, na Sefafayim, na Hena, na Afa awulaa tæ.

Isekiyası Iso sələmvuyv (Isayii 37:14-20)

¹⁴ Waatu wei Isekiyası tēma Asilii wulav læetəli inəɣi kalvuyv, uena í pona-i Iso tæsele taa, na í hvli-i Tacaa. ¹⁵ Uena í sələmi Iso si: Hai, Iseyeli Iso Tacaa, wei nyá n caya isətæa tanjlaa ke kpaɣanv tæ, nyá tike nté Iso ké antulinya tæna taa. Nyá lapəna isətæa na atə. ¹⁶ Hai, Tacaa, ke ŋkpaŋŋ na n nu na n paasəna kvtyv ŋku Senakelipi tillaa tvv weesuyv tv nyá tæ. ¹⁷ Tampana Asilii awulaa kəwa piitim ləmpı, na pá kpiisi pa tetv tæna, ¹⁸ na pá wə pa tunj ke kəkə. Mpi tæ, taasi yaa pəe ke yəlaa ka saaka kusaaku pə taya Iso nyá. ¹⁹ Ue hai, Tacaa, ta Iso waasi-tuyv Senakelipi ninj taa. Uena antulinya awulaa tæna nyi si nyá tike nté Iso.

Isayii teləsəyi wulav ke Tacaa təm (Isayii 37:21-35)

²⁰ Mpróyú Isayii polaa na í teləsi Isekiyası si: Iseyeli Iso Tacaa si, ma nuwa sələmvuyv ŋku n sələma-m Asilii wulav Senakelipi təm taa tæ. ²¹ Ue tv ŋkpaŋŋ na n nu: Yosalem icate kpeena-ŋ ké,

na tə paakəna-ŋ.

²² Hai Iseyeli Iso Nanjtv mayalæ n kpesinaa, na n tvv

na n toosi ise na?

²³ N tila tillaa

na pá tɔv Tacaa má.

Hali n tɔ si nyá yooou keekenaa

tuutuuma tɔ́ ké n kpawa Lipaŋ pɔɔv,

na ń seti Lipaŋ tui sɔsɔŋ kɔpaŋ.

Aaiyee si, n ká kpa comcom nɔɔ taa

ke hɔtɔv kɔpaŋku taa.

²⁴ Nyá si n hula lɔkɔ, pɔ́cɔ́ n nyɔ́ lɛlaa lɔm.

Nyá yoolaa ká feli Icipiti tetɔ tɔ́ ké

nɔ́hɛɛ na pa pusi nyɔ́.

²⁵ Senakelipi, n ta nyi taa si

má lapəna yaasinaa paŋɛ na má su too lɔŋ.

Uena má tɔŋɔɔi na má laki nɔ́nɔ́.

Má tɔna-ŋ si ń la na koloosi acalɛɛ pəsi ncaa.

²⁶ Sɔɔɔntɔ pu a taa yəlaa,

na pá pəsi isu ŋkpalətitiilee nyəma.

Pa nɔɔsəna ké isu tawa nyutu,

isu teteka taa nyutu kɔlɛkɔlɛkɔtɔ.

Yaa kutuluŋ tɔ́ nyutu nti tɔ́ wɔlɔɔi

na tɔ́ ta tenta nyɔ́ tɔ́.

²⁷ Uɛ ma nyəma-ŋ ké tɔyelele.

Ye n caɔaa, yaa n luki, yaa n sɔvki, ma nyəma.

Ye n mɔ-m na pááná ma nyəmaɔa.

²⁸ N tu mɔ-m na pááná ntɔ,

na ń laki-m na kalampaani.

Pɔ́ tɔ́ ké maa ŋmakəli-ŋ isu

pa tɔkɔv wontuɔu muna tɛɛ ké

kukuule, yaa kpaɔanɔkpaɔi tɔ́.

Mpaav ŋku n tɔŋaa na n kɔ́ tɔɔ

maa kpreenana-ŋ.

²⁹ Isekiyasi, maa heeli nyaya mpi maa la tɔ. Tɔɔnaya pee alɛla ke í ká tɔɔ pəntɔ na pənte.

Ama pənaya tooso nyəŋka taa ké í ká pəsi na í tuu tɔɔnaya na í kú-ké. Na í hala mɔ lɛsɛŋnaa,

na í kooli-wɛ. ³⁰ Pu kaasi mpa na pa ise ke Yuta taa tɔ, pele paa wɛɛ ké isu tɔv kɔŋvɔv ku lila

ke tetɔ taa na kú lɔlɔɔi teu tɔ. ³¹ Pɔ́pɔ́tɔ fɛi lɛlɛŋ, pu kaasi Yosalem taa ké ise nyəma.

Ípúyú Isayii tasaa si: Isəna Tacaa ká lana i sɔlɔvɔv sɔsɔŋku tɔɔlɛ. ³² Tacaa si, Asilii wulav

kaa pəsi na í lo hapəle, na í sɔŋ tɔ́ tɔ́ na í kenti i kpalɔvɔv, na í tɔ́ nyəma ke icate taa, na í sɔv tɔ́

taa. ³³ Tacaa má, ma yɔɔtɔɔna si ye i tɔŋa mpaav ŋku na i kɔ́ cəne, ŋkɔvɔv i ka tɔŋ na í kpe,

i kaa sɔv cəne. ³⁴ Maa kenti Yosalem tɔ́, na má waasi-i ma tɔmle tɔ Tafiiti tɔ́, na pá kusi ma

nyɔvɔv.

Asilii yoolaa sewa, Senakelipi sɔm

(Isayii 37:36-38; Kvtəsvtɔ II 32:21-22)

³⁵ Ahoo yuwa, uena Isə isətaa tillu tii Asilii yoolaa tɔsikile, na í kú yoolaa iyisi nunɔwa na

nunaasa na kakpaɔi (185000). Tɛv fema, uena ise nyəma mayana səttaa seləttaa. ³⁶ Ípúyú

Senakelipi kpaɔa tɔsikile, na í polo icate sɔsɔlɛ Ninifi taa, na í caɔa təna. ³⁷ Uena kɔyaku

nakuli, í sɔv i tɔv Nisəlɔki kutuluɔv taa ke laatu, na i pəyalaa taa naale, Atəlameleki na

Saləsɛɛ pa kv-i. Uena pá se na pa polo Alalaa tetɔ taa. Uena i piya taa lɛŋka Asahatɔŋ lɛti

i lonte.

20

Isekiyası wwsası na ı waav

(Isayii 38:1-8; Kvtəəsvtv II 32:24)

¹ M'p'ógú kvtəŋ səsəəv nakvli kv kpa Isekiyası ke waatu nəğəlv. İlena İso kvyəğətvtv teləsvlv İsayii polo ı wiiluyv na í heeli-ı sı: Tacaa yəğəttaa sı, n kaa kvli. İle tayanı nyá ti.

² Ntəna Isekiyası keəsı ıse na kolonja təə na í sələmı İso sı: ³ Hai, Tacaa, təəsı sı ma təma nyá ısentaa ké na lotu kvlvmtv. Na má lakı tam ké mpi pə wε-ŋ teu tə.

İlena Isekiyası tvli nəğə na í wii təkpoov. ⁴ İsayii kvla wulav kin ısu ı ká lu tayə təə, ılena Tacaa təmı-ı sı: ⁵ Məli ma yəlaa wulav Isekiyası kin na í heeli-ı sı: Nyá cəsə Tafiiti İso Tacaa má ma nuwa nyá kvələmvtv, na má ná nyá ıselvm. Pə təə tə, celenkufe maa waa-ŋ, na halı í tasa İso təsele taa ké pote. ⁶ Maa səsı-ŋ pusı naanvwa na kakpası, na má fiti nyá na Yosalem nyəma ke Asilii nyəma ninj taa. Na má kenti ıcate təneyε ma təmlε tv Tafiiti təə, na pə kvı ma nyvıv.

⁷ M'p'ógú İsayii nanja fiki pee, na í taa wulav timpi wukı-ı tə na pə waa-ı.

⁸ Ntəna wulav pəəsı İso kvyəğətvtv teləsvlv sı: Pepeye Tacaa ká hvli-m, na má nyəna sı celenkufe pu waa-m, na má polo İso təsele taa?

⁹ İsayii sı: Tacaa ká la pvlv, na í hvləna-ŋ sı, ı ká la nti ı sıwa tə. İle n caa sı ısotom waaci í polo təkpalε ısentaa, yaa pə məli waalı? ¹⁰ M'p'ógú Isekiyası sı: İsotom pote ke ısentaa fei kate. Ma caa ké sı pə məli waalı.

¹¹ Ntəna İsayii sələmı Tacaa na í mələna ısotom na waalı waalı ke təkpalε kumlee naanvwa.

Papiloni wulav tillaa kəntε ke Isekiyası tε

(Isayii 39)

¹² M'p'ógú Papiloni wulav Melotaki-Palatanı nuwa Isekiyası wwsası. İlena í tilina ı waalı nyəma ke kvəəv na ləetəli sı pá pona-ı. ¹³ Na Isekiyası mv-wε na í cəəna-wεye kutuluŋ wei ı taa pa sukı wontunaa kvpantv tə. İsu liyitee nyəğətv, na wvla, na tulaałvnaa, na səsıvŋ nimnaa tə. Na í hvlı-wεye ı yooı wontu təsulε, na pə təna mpi pə wε təna tə. İ ta ŋmεsı-wεye pvlv. Paa ı kawulaya təna, yaa ı təyaya taa.

¹⁴ Pə waalı ké İso kvyəğətvtv teləsvlv İsayii polaa na í pəəsı Isekiyası sı: Leyε yəlaa mpe pa lunaa? Na wεye pa caakı? Isekiyası sı: Pa luna hatoo Papiloni ké. ¹⁵ İsayii sı: Pepeye pa nawa nyá kawulaya təyaya taa? Isekiyası sı: Ma hvla-wεye pə tənaya. Ma ta ŋmεsı-wεye ma kvpancoov.

¹⁶ Ntəna İsayii sı: Tacaa yəğəttaa sı: ¹⁷ Pə təna mpi awulaa mpa pa laala-ŋ tə, pa kaasaa na í mayana tə, kvyakv nakvli Papiloni nyəma ká kvə na pá kuu-wı. Pə kaa kaası-ŋ pvlv. ¹⁸ Halı paa kpa nyá lvlvıv nyəma napəli, na pá la-wεye yəlaa kataası, na pá tv-wεye Papiloni wulav kawulaya təyaya təmlε taa.

¹⁹ M'p'ógú Isekiyası cəwa sı: Ma sama.

İlena Isekiyası tasa sı: İso í tu nyəntı na í kenti tá təə, na tə cayana hεsvıy, haləna ma səm te.

²⁰ Pa keesa Isekiyası təm lentı ke Yuta awulaa takəlaya taa. Paa ı apalvtv təm, na ıəna ı lapa lule, na í hvli ləəv na í kvna Yosalem ıcate taa ké lvm tə. ²¹ Waatv wei ı səpa, ılena ı pəyalv Manasee ləeti ı lonte taa.

21

Yuta wulav Manasee təm

(Kvtəəsvtv II 33:1-10,18-20)

¹ Manasee lvlvıv pusı naanvwa na naale nyəŋka taa ké ı pəsa Yuta wulav. İlena í lá pusı nule na naanvwa na kakpası ke Yosalem. Pa yaakaya ı too sı Hefisi-Pa. ² M'p'ógú Manasee lapa mpi pə ta mayə Tacaa tə. İ keəna piitimnaa mpa Tacaa təğənaa na pə fε-wε tə, pa lakası

isayasi. ³ Halí í taɣanɪ ɲmau ke təkətələnaa mpa ɪ caa Isekiyasi náá yəkaa tɔ. I ɲmá tɔyɔ Paali tələalena, na í saaki tesika kulalaɣa, ɪsu Iseyeli wulav Akarɪ lapɔ tɔ, na í lunjiɣi ɪsɔtɔlɔɲasi. ⁴ Na í ɲmá tələalena lempa ke Yosalem Iɔ tɔsɛɛɛ nte Tacaa ka tɔma sɪ ɪnɪ ɪ ká caya tɔ tɔ taa. ⁵ Na í siki ɪsɔtɔlɔɲasi tələalena ke Iɔ tɔsɛɛɛ taasi naale tɔ. ⁶ Haləna í laa ɪ pəyalɔ ke tɔyɔ, na í lá topotopo tɔma anɪ a təna, na í sɔsɪ kəɣɔnaməɲ. Mpi pə ta maɣa Tacaa tɔyɔ ɪ lakaya tam. Ilena pə kpa ɪɛyɛ pááná. ⁷ Na í saaki tɔyɔ alɔnyəɲku Asela lɛsɔyɔ na í su Iɔ tɔsɛɛɛ taa. Pəyɛle Tacaa ka tɔma Tafiiti na ɪ pəyalɔ Salɔmɔɲ ke heeluyɔ sɪ: Yosalem ɪcate nte ma ləsa Iseyeli kpeka naanɔwa na naale taa tɔ tɔ Iɔ tɔsɛɛɛ taa ké maa caya tam ke ma yəlaa heku. ⁸ Ye Iseyeli yəlaa təkəɣɪ ma kɔsəsutɔ, na ma kiɪɲ wei ma tɔmlɛ tɔ Moisi cɛla-wɛ tɔ, ma kaa yeɛle na pá tɔɣɔnɪ-wɛyɛ tɛtɔ nti ma ha pa cɔsɔnaa tɔ tɔ taa. ⁹ Ama Yuta nyəma kisa Tacaa ke nunav. Halí Manasee ná yɛlaa ké na pa ɪsayaɔ kəli, ɪsu piitimnaa mpa Tacaa kpiisaa na pə fɛɛ mpe tɔ.

¹⁰ Ḿpúyú Tacaa heela ɪ kɔyɔɣɔtɔtɔ teləsəlaa sɪ pá heeli Manasee sɪ: ¹¹ N lapa acaalətɔ. N tɔma ɪsayaɔ taa na pə kəli ləɲ Amolii nyəma. Haləna ɲ tusi Yuta nyəma ke tɪɲ laav taa. ¹² Pə tɔ ké maɣa Tacaa Iseyeli Iɔ, maa kəna alaamali nəɣɔlɔyɔ Yosalem na Yuta nyəma. Paa wei í nu-tɪ pu sɔsɪ-ɪ watɔ. ¹³ Maa hɔ Yosalem nyəma ɲkraɲɔyɔ, ɪsu ma lapɔ Samalii na Akarɪ lɔlɔyɔ nyəma tɔ. Maa kpiisi ɪcate yəlaa, ɪsu pa nyaalɔyɔ nyanaya tɔcɛɛɛɛ na pá pá tɔ. ¹⁴ Maa lɔ yəlaa mpa pə kaasaa tɔ. Maa tɔ-wɛyɛ kolontunaa niɲ taa, na pɛɛ pá kuu pa na pa wontu. ¹⁵ Ḿpúyú maa la. Mpi tɔ, hatoo kɔyaɲku mə cɔsɔnaa lu Icipiti tɔ, haləna saɲa, pa ta yeɛle mpi pə fɛɛ teu tɔyɔ lapɔ, na ma pááná kraasɔyɔ.

¹⁶ Ḿpúyú Manasee lapa mpi pə ta maɣa Tacaa tɔ, na í tusi Yuta nyəma ke laatu taa, na ma yəlaa kɔpama tuutuuma tɔtɔyɔ ɪcate təna taa.

¹⁷ Pa keɛsa Manasee tɔm lentɪ ke Yuta awulaa takəlasɪ taa. Paa ɪ kulapəm na ɪ tɪɲ laav tɔm. ¹⁸ Waatu wei Manasee səpa, ɪlena pá pimi-ɪ kawulaya təyaya haləm mpi pa yaa sɪ Wusa haləm tɔ pə taa, na ɪ pəyalɔ Amonɲ lɛɛtɪ ɪ lonte.

Yuta wulav Amonɲ tɔm (*Kvtəəsvtɔ II 33:21-25*)

¹⁹ Amonɲ lɔlɔyɔ pusi hiu na naale nyəɲka taa ké ɪ pəsa Yuta wulav. Ilena í tɔyɔ pusi naaleɛyɛ Yosalem. I too keɛ Yopa tɔ Halu pɛɛlɔ Mesuleme. ²⁰ Ḿpúyú ɪ lapa mpi pə ta maɣa Tacaa tɔ, ɪsu ɪ caa Manasee. ²¹ I keɛna-ɪ teitei ké, na í laaki tɪɲ ɪsu ílé ɪ ka lapɔ tɔ. ²² Amonɲ lɔwa ɪ cɔsɔnaa Iɔ Tacaa maɣa, ɪ ta tɔ ɪsu ma caaki tɔ.

²³ Ḿpúyú kɔyakɔ nakɔli Amonɲ waali nyəma kula ɪ tɔ, na pá kv-ɪ ɪ kawulaya təyaya taa. ²⁴ Ama Yuta nyəma ná kú mpa pa kv-ɪ tɔ. Ilena pá kpa ɪ pəyalɔ Sosiyasi ke wulav.

²⁵ Pa keɛsa Amonɲ tɔm lentɪ ke Yuta awulaa takəlaya taa. ²⁶ Ḿpúyú pa pima-ɪ ɪ pəlaav taa ké Wusa haləm taa. Na ɪ pəyalɔ Sosiyasi lɛɛtɪ ɪ lonte taa.

22

Yuta wulav Sosiyasi tɔm (*Kvtəəsvtɔ II 34:1-2*)

¹ Sosiyasi lɔlɔyɔ pusi pəɛfɛɛ naanɔwa nyəɲka taa ké ɪ pəsa Yuta wulav ke Yosalem taa ké pusi hiu na naanɔwa na kɔlɔmaya. I too keɛ Posika tɔ Ataya pɛɛlɔ Yetita. ² Ḿpúyú Sosiyasi lapa mpi pə maɣa Tacaa tɔ. I tɔma teitei ké ɪsu ɪ ləɲcɛ Tafiiti, ɪ ta lu ɪ ɪkpatɛ taa.

Kətvɔl səsə hii kiiu takəlaya (*Kvtəəsvtɔ II 34:8-18*)

³ Ḿpúyú kɔyakɔ nakɔli Sosiyasi kusa takəlasɪ ɲmaalɔ Asaliya pəyalɔ Safaɲ, Mesulam saali keɛ sɪ: Polo Iɔ tɔsɛɛɛ, ⁴ na ɲ heeli kətvɔl səsə Hilikiya sɪ kala Iɔ tɔsɛɛɛ liyitee wena kətəlaa nənəɣɔ tanlaa kpeyelaa tɔ. ⁵⁻⁶ Na ɲ cɛla-yɛyɛ tɔma lataa tɔ fenlaa, mpa pa taɣanəɣɪ Iɔ tɔsɛɛɛ tɔ, na pá fɛli saakəlaa, na tɛtɔ ɲmalaa, na tɔma lataa lɛlaa. Ilena pá yana taasi na pɛɛ kusaakɛɛ

wena paa tayanna tɔ. ⁷Taa pɔɔsi-we si pɔ kɛɛsi mpi pa lapɛnaa tɔ. Mpi tɔ, yɛlaa mpe pa laki teu kɛ.

⁸Kɔtɔlv sɔsɔ nu mpu, ɛna ɪ heeli Safaŋ si: Ma hika kiiu takɛlaya ke Iso tɛsɛɛle taa. ɛna kɔtɔlv cɛla Safaŋ ke takɛlaya ŋkɛ, na ɪlɛ ɪ kala. ⁹ɛna Safaŋ mɛli na ɪ heeli wulav si: Kɔtɛlaa koosa Iso tɛsɛɛle atakaa taa liyitee na pɔ cɛla tɛmlataa feŋlaa.

¹⁰ɛna Safaŋ tasa si: Kɔtɔlv sɔsɔ Hilikiya cɛlɛna-m takɛlaya kanɛ.

Mpɔyɔ Safaŋ kala takɛlaya ŋkɛye wulav.

*Sosiyasi pɔɔsa Iso kuyɔyɔtɔtv telɛsvlv alɔnyɔŋ Hulɛta
(Kvtɔɔsvtv II 34:19-28)*

¹¹Waatu wei wulav nu kiiu takɛlaya ŋkɛ ka tɔm, ɛna ɪ lanje wakɛli na ɪ cɛli ɪ wontu.

¹²Mpɔyɔ ɪ yaa kɔtɔlv sɔsɔ Hilikiya, na Safaŋ pɔyalv Ahikam, na Mikaya pɔyalv Akɛpɔɔ, na takɛlasɪ ŋmaavl Safaŋ, na ɪ waali nyɔma taa lɛlv wei pa yaa si Asaya tɔ, na ɪ tɔ-we si: ¹³ɪ polo ɪ pɔɔsi Tacaa ke mɔ na Yuta yɛlaa ta tɔm, na takɛlaya ŋka pa hii isɛntɔ tɔ ka kuyɔyɔtɔtv tɔɔ. Pɔpɔtv fɛi lelen, ta cɔsɔnaa ta tɔki kusɛsutv nti pa ŋmaa ka taa tɔ. Pɛ tɔɔ kɛ Tacaa pɔɔnɔ ka huuna-tɔyɔ sɔsɔm.

¹⁴Mpɔyɔ apalaa kakpasɪ ɪni ɪ pola Iso kuyɔyɔtɔtv telɛsvlv alɔnyɔŋ Hulɛta tɛye Yosalem kpekɛle kufate taa. Alv ɪni ɪ paalv kele Tifa pɔyalv Salum, Hala saali. ɪlɛ ɪ paasayanana kɔtɛlaa wontu kususuutu. Mpɔyɔ apalaa mpe pa kɛɛsa pa tɔm ke Hulɛta. ¹⁵Ntɛna Hulɛta tɔ-we si, pɔ telɛsi wulav si Tacaa tɔma si: ¹⁶Maa yelev na mpusi kɔɔ Yosalem na ɪ yɛlaa pa tɔɔ, isv pa ŋmaav takɛlaya kanɛ ka taa tɔ. ¹⁷Mpi tɔ, pa lɔ-m na pɔ laaki tun. ɛna pa lakasɪ nsɪ si kra-m pɔɔnɔ. Pɛ tɔɔ kɛ ma pɔɔnɔ huuna ɪcɛte tɛnyɛ sɔsɔm, a ta tiita. ¹⁸Ye pɛ kaasa wulav ɪlɛ, ɪsɛyɛli Iso Tacaa heeliyi-ɪ si, isv ɪ nuw takɛlaya ŋkɛ ka taa tɔm ke teu, ¹⁹na nti ma yɔyɔta Yosalem na ɪ yɛlaa pa tɔm tɔ, tu tɛsɛna sɔyɔntv. Halɪ tɔ pɛsi mpusi tɔm. ɪlɛ ma nawa isɛna nyɔ lanje wakɛlaa na ɪ cɛli nyɔ wontu na ɪ pɛli isɛlvɔm tɔ, maa mv nyɔ kusɛlvɔtv. ²⁰Pɛ tɔɔ kɛ maa yelev na ɪ si sɛm kvpam, na pɔ pi-ŋ nyɔ pɛlaav taa. N kaa na mpusi wei maa kɔna Yosalem nyɔma tɔɔ tɔ.

*Sosiyasi na Iso pa nɔyɔ pɛɛlvɔyɔ
(Kvtɔɔsvtv II 34:29-32)*

Mpɔyɔ kɔtɔlv sɔsɔ Hilikiya na ɪ taapalaa, pa polaa na pɔ heeli tɔm ntɔyɪ wulav Sosiyasi.

23

¹Mpɔyɔ wulav kota Yuta na Yosalem pɛ nyɔyɔ nyɔma tɛnaya ɪ kiŋ ke kpakpaa. ²Na pɔ na pa samaa pɔ polo Iso tɛsɛɛle. Pɛ kraɔav kɔtɛlaa, na Iso kuyɔyɔtɔtv telɛsɛlaa na yɛlaa tɛna, paa mpa. ɛna wulav kala-weye kiiu takɛlaya ŋka pa hiiwa tɔ. ³Pɛle pɛ waali kɛ wulav sɛŋa ɪ kumte tɔɔ ke Iso tɛsɛɛle taa. ɛna ɪ na Tacaa pɔ pɛeli nɔyɔ, na samaa tisi si mpe paa tɔki Tacaa kiŋ, na ɪ kusɛyɛsɛtv, na ɪ kɔtvɔtv, na luyɔ kulɔmvɔyɔ, na lotu kulɔmvɔ. Na pɔ laki pɛ tɛna mpi pa ŋmaa takɛlaya ŋkɛ ka taa tɔ.

*Iso sɛɛv tayanvɔyɔ ke Yuta taa
(Kvtɔɔsvtv II 34:3-5)*

⁴Pɛle pɛ waali kɛ wulav tɔma kɔtɔlv sɔsɔ Hilikiya, na ɪ waali nyɔma, na kɔtɛlaa mpa pa tanɔyɪ Iso tɛsɛɛle nɔnɔyɔ tɔ si: ɪ lɔ tɔyɔ Paali na Asela na isɔtvlvŋasɪ wontu kulalaatv tɛna. ɛna pɔ wɔ-tɔyɪ kɔkɔ ke Yosalem ɪcɛte waali ke Setɛlvŋ tetɛkɛle taa, na pɔ cosi pɛ tɔlvma na pɔ pona Pɛtɛli. ⁵Mpɔyɔ Sosiyasi tɔyɔna tun kɔtɛlaa mpa Yuta awulaa kɔ kpawa tɔ. Mpe pa fɛɛnɔyɔna tɛkɔtɛlɛnaa mpa pa we acalɛɛ nna a cɔna Yosalem tɔ a taa tɔ. Mpi tɔ, tɔyɔ Paali, na ilim, na isɔtv, na isɔtvlvŋasɪ waani waani tɛnaya pa fɛɛnaya. ⁶ɛna pɔ lɛsi Iso tɛsɛɛle taa kɛ Asela tesika kulalaaya, na pɔ wɔ-keye Yosalem waali ke Setɛlvŋ tetɛkɛle taa, na pɔ nyaya tɛkpataa. ɛna pɔ ŋmusɪ pɛ tɔlvma ke pɛlaan taa. ⁷Mpɔyɔ Sosiyasi yɔka Iso tɛsɛɛle cɔlv kutuluv wei ɪ taa pa laki wasaŋkalɛtv tɔ. Tɛnaya alaa nɔ lɔki tɔyɔ Asela kɔtaya wontu.

⁸ Pə waali ké Sosiyasi kəna Yuta acalɛɛ kətəlaa təna, na í wakəli pa təkətəlenaa mpa pa taa pa fɛɛnaɣaa na pá wəki tulaalɔnaa tɔ. Pə kpaɣav Kɛpa na pə polo Pɛɛsɛpa tɔ. Na pá yəki təlaalɛnaa mpa paa wɛ Yosalem ɪcatɛ nənɔɔsi tɔ. Na təlaalɛ nte tu wɛ ɪcatɛ nyɔɔv tu Yosawa nənɔɣɔ tɔ. Ye ń sɔvki ɪcatɛ nyá niŋ mpətəŋ tɔ. ⁹ Ama kətəlaa mpa pa fɛɛnaɣaa tuŋ təkətəlenaa tɔ, pa ta ha-wɛɣɛ mpaav si pá la kətasi kɛ Tacaa kətaya təlɛtɛ tɔ kɛ Yosalem. Ama pá na kətəlaa lɛlaa pa təkayana potopotonaa mpa pa taa kəkusum fɛi tɔ.

¹⁰ Mprúyó Sosiyasi wakəla təlaalɛ Tofɛ timpɪ yəlaa wəkaya pa piya kɛ tɔɣv Moleki kɛ Hinom tɛtɛkələ taa tɔ. ¹¹ Na í wakəli tətəɣɔ kpaɣanəŋ lɛɛsəŋ wɛi Yuta awulaa ka hawa na pá su lɔ tɛsɛɛɛ nənɔɣɔ kutuluɣu taa kɛ akewe Netan-Mɛɛki tɔyaya cɔlɔ tɔ. Na Sosiyasi wɔ ɪ kɛɛkɛnaa kɛ kəkɔ tɔtɔ. ¹² Na í yəki təlaalɛnaa mpa Yuta awulaa ka ŋmawa Ahasi kutuluɣu pata tɔ tɔ tɛpɔtɔpɔtɔ. Na mpa wulav Manasee ŋmawa lɔ tɛsɛɛɛ taasi naalɛ tɔ tɔ. Na í lɔ pə hɔɣɔlasi kɛ Setələŋ tɛtɛkələ taa. ¹³ Na Sosiyasi wakəli təkətəlenaa mpa Saluməŋ ka ŋmawa Olifinaa pulaya ilim mpətəŋ tɔ hɔɣɔlɔɣv kɛ Yosalem ɪsɛntaa tɔ. Paa Sitəŋ nyəma tɔɣv alɔnyəŋku ɪsayaɣv Asətati, na Mowapv nyəma tɔɣv ɪsayaɣv Kɛmɔsi, na Amoni nyəma tɔɣv ɪsayaɣv Milikom. ¹⁴ Na Sosiyasi yəki pɛɛ kɔsikee, na í sɛti tesikasi, na í waasi təlaalɛnaa tɔ kɛ yəlaa mɔwa.

*lɔ sɛɛv tayanɔɣv kɛ lɛɣɛli taa
(Kvɔtəɔsvɔv II 34:6-7)*

¹⁵ Mprúyó Sosiyasi wakəla Petɛɛli təkətələ, nte Nepa pəyalv Solopwam ka ŋmawa na í tusi lɛɣɛli nyəma kɛ laatu taa tɔ. Sosiyasi wəpa tesika kɛ kəkɔ, na í yəki təlaalɛ tənəŋnəŋ.

¹⁶ Sosiyasi təŋna mprúyó lapv təɣɔ ɪ loosa pəlaaŋ kɛ pulaya tɔ, na í tili yəlaa na pá kuu mɔwa na pá wə-yɛɣɛ kəkɔ kɛ təkətələ na tɛ pilisi, ɪsu Tacaa kɔyɔɣɔtɔv tɛlɛsɔlv ka kpaalɔɣv tɔ. ¹⁷ Mpruyɔlɛ Sosiyasi tasa pəɔsɔɣv si: Pəlaav pələ nteɣɛ ma loosiɣi ɪsɛntɔ?

lɛna ɪcatɛ yəlaa cɔ si: Yuta lɔ kɔyɔɣɔtɔv tɛlɛsɔlv wɛi ɪ ka kpaala nti tɔ təna n lapa təkətələ tənɛ tɔ ɪ pəlaav kɛ.

¹⁸ Ntɛna Sosiyasi si: l yɛɛ lɔ kɔyɔɣɔtɔv tɛlɛsɔlv ɪni ɪ pəlaav ŋkv. Nɔɣɔlv í taa tokina-kv.

Mpv pə lapəna na pá yɛɛ lɔ kɔyɔɣɔtɔv tɛlɛsɔlv ɪni na Samalii nyəŋ pa mɔwa.

¹⁹ Mprúyó wulav Sosiyasi yəka təkətəlenaa, mpa lɛɣɛli awulaa ka ŋmawa Samalii acalɛɛ taa, na pá laaki na pə kɔsi Tacaa pááná tɔ. Teitei ɪsu ɪ lapv Petɛɛli tɔ. ²⁰ Na í lentɪ pa kətəlaa mpa pa fɛɛnaya təkətəlenaa mpe tɔ. Na í wə pə tɔ kɛ yəlaa mɔwa.

Pə waali ké Sosiyasi mələ Yosalem.

*Yuta nyəma təɣɔv kɛ Tɛɛv acima
(Kvɔtəɔsvɔv II 35:1,18-19)*

²¹ Mprúyó Sosiyasi təma Yuta nyəma təna si: l təɣɔ mə lɔ Tacaa Tɛɛv acima. ɪsu paa kɛɛsɔɣv nɔɣɔ pɛɛlɔɣv takəlaya taa tɔ. ²² Pəpətv fɛi lelen, pə kpaɣav hatoo paasənlaa waatu, na pə polo Yuta na lɛɣɛli pa awulaa waatu tɔ, pa ta təɣɔta Tɛɛv acima ɪsu mpv pə taka. ²³ Sosiyasi kawulaya pənaya pələfɛi hiu nyəŋka taa kɛ pa təɣɔ-ɪ mprúyó Yosalem taa.

*Sosiyasi kawulaya kvɔkətv
(Kvɔtəɔsvɔv II 35:20-27; 36:1)*

²⁴ Mprúyó Sosiyasi kpiisa Yosalem na Yuta təna taa kɛ pɛɛ pəɔsələa, na kəɣənəŋ sɔsələa. Na í wakəli kɔlalaam, na lɛɛsəŋ, na laatu wontu lentənaa, ɪsu pa kɛɛsɔɣv kiŋ takəlaya ŋka kətɔlv Hilikiya hiiwa lɔ tɛsɛɛɛ taa tɔ, ka taa tɔ.

²⁵ Too tɔ, wulav nɔɣɔlv ɪ ta cayata ɪsu Sosiyasi, na í sɔla Tacaa na lotu kɔlvmtv na ɪ lɛsaya sɔv-ɪ tɛmammam. ɪsu pa kɛɛsa Moisi kiiu taa tɔ. Pəyɛɛ pa kaa na wulav nɔɣɔlɔɣv mpv tɔtɔ.

²⁶ lɔsəna Manasee ka kusa Tacaa pááná kɛ Yuta tɔ tɔ a ta tii. ²⁷ Pə tɔ kɛ lɔ təma si: ɪsu ma yɛlɔɣu na kolontunaa kuu lɛɣɛli nyəma tɔ. Mpv tətəɣɔ maa yɛɛ na pá kuu Yuta, ma taa na-wɛɣɛ ma ɪsɛntaa. Maa lɔ Yosalem ɪcatɛ nte maa lɔsaa tɔ, na lɔ tɛsɛɛɛ nte maa təma si paa sɛɛki-m tɔ taa tɔ.

²⁸ Pa keesa Sosiyasi tɔm lenti ke Yuta awulaa takɔlaya taa. ²⁹ Sosiyasi waatu taa kɛ Icipiti wulav Neko na i yoolaa pa pukaya Asilii nyɔma waasuvu ke Ifɔlati kin. Mɔrɔyɔ Sosiyasi kulaa si i kaɣatɔyi-we. Uena pɔ ku Sosiyasi ke Mekito ke youu kancaalaya nyɛnku taa. ³⁰ Mɔrɔyɔ i waali nyɔma tu-i keeke taa, na pɔ pona-i Yosalem na pɔ pimi-i i pɔlaav taa. Pɔ waali kɛ Yuta nyɔma kpawa Sosiyasi pɔyalv Sowakasi ke wulav, na i lɛeti i caa lonte taa.

Yuta wulav Sowakasi tɔm
(Kvtɔɔsvtv II 36:2-4)

³¹ Sowakasi lɔlvɔv pɔnaya hiu na kakpasi nyɛnka taa kɛ i pɔsa Yuta wulav. Uena i la isɔtɔnaa tooso ke Yosalem taa. I too keke Lipina tu Uimeya pɛelɔ Hamutali. ³² Mɔrɔyɔ Sowakasi lapa mpi pɔ ta maya Tacaɔ tɔ, isu i cɔsɔnaa. ³³ Uena Icipiti wulav Neko kra-i na i pona yomle ke Lipɔla ke Hamati tetv taa, na i kawulaya su tɔnaya. Mɔrɔyɔ Neko tu Yuta nyɔma si pɔ felɔ-i lampuu ke liyitee nyɛɣɔtv kilonaa iyisi tooso (3000), na wula ke kilonaa hiu na naanɔwa.

³⁴ Pɔ waali kɛ Icipiti wulav Neko kra Sosiyasi pɔyalv Iiyakim si i lɛeti i caa lonte. Na i layasi-i hɛte si Sowakim. Pɔ kaasa Sowakasi, uena i pona-i Icipiti na i sɔ tɔna. ³⁵ Mɔrɔyɔ Sowakim tɔwa i yɔlaa na pɔ felɔyi lampuunaa na pɔ keesɔna pa kuhikim. Uena Sowakim naa felɔ Icipiti wulav ke mpi i pɔsɔsa tɔ. Ye tetv tu i felɔ i nyɛm, ule Sowakim nɔɔ pona Icipiti wulav ke liyitee na wula wei Icipiti wulav pɔsɔsɔyi tɔ.

Yuta wulav Sowakim tɔm
(Kvtɔɔsvtv II 36:5-8)

³⁶ Sowakim lɔlvɔv pɔnaya hiu nyɛnka taa kɛ i pɔsa Yuta wulav ke Yosalem. I too keke Luma tu Petaya pɛelɔ Seputa. ³⁷ Sowakim lapa mpi pɔ ta maya Tacaɔ tɔ, isu i cɔsɔnaa.

24

¹ Sowakim kawulaya waatu ke Papiloni wulav Nepukanɛsaa, na i yoolaa pa wata Yuta tetv na pɔ nɔmakɔli Sowakim. Ama pusi tooso sikaa, uena i kulɔ pa tɔɔ. ² Mɔrɔyɔ Tacaɔ kɔna Sowakim ke Papiloni, na Silii, na Mowarv, na Amoni yoolaa, na pɔ wakɔli na pɔ nɔmulɔ Yuta nyɔma. Isu Isɔ ka heeluyv i kuvɔɣɔtv telɔsɔlaa na pɔ yɔɣɔtɔ tɔ. ³⁻⁴ Pɔ taya pulv, Manasee ka wakɔla sɔsɔm kɛ. I kɔ yɔlaa kupɔn ke mɔsɔn, na isayatu svv Yosalem taa kɛ sɔsɔm. Uena Tacaɔ nɔɔ kisi-weye suulu hɔlvɔv, na i yeke na mpusinaa mpɛ pa kɔn-we. Mpi tɔ, i taa caaki si i tasa-weye i isentaa kɛ nav.

⁵ Pa keesa Sowakim tɔm lentɔnaa ke Yuta awulaa takɔlaya taa. ⁶ Waatu wei Sowakim sɔpa, uena i pɔyalv Sowakɛn lɛeti i lonte taa.

⁷ Ama Icipiti wulav nɔ tɔ nɔki luw. Mpi tɔ, Papiloni wulav ka lɛeka-i tetɔnaa mpa i kɔ tɔɣɔ lɔn tɔɣɔ. Pɔ kraɣav Icipiti tetv tɔnɔ na pɔ suna Ifɔlati pɔɣɔ tɔ.

Yuta wulav Sowakɛn tɔm: Yɔlaa kuuu kancaalaya nyɛm
(Kvtɔɔsvtv II 36:9-10)

⁸ Sowakɛn lɔlvɔv pusi pɔle fei hiu nyɛnka taa kɛ i pɔsa Yuta wulav. Uena i lɔ isɔtɔnaa toosoɣo Yosalem. I too keke Yosalem tu Uenatanɔ pɛelɔ Nehuseta. ⁹ Mɔrɔyɔ Sowakɛn lapa mpi pɔ ta maya Tacaɔ tɔ, isu i caa.

¹⁰ Waatu unɔ i taa kɛ Papiloni wulav Nepukanɛsaa yoolaa polaa na pɔ nyala Yosalem icate. ¹¹ Mɔrɔyɔ i mayamaya i kɔma saa wei i yoolaa nyala icate ke mpv tɔ. ¹² Uena wulav Sowakɛn, na i too, na i waali nyɔma, na i akewenaa, na i yɔlaa mpa i wɛna naani tɔ, pɔ lu na pɔ polo pɔ ha Nepukanɛsaa ke pa ti. Uena ilɛ i la-weye yomaa ke i kawulaya pɔnaya pɔlefei naanɔwa nyɛnka taa.

¹³ Mɔrɔyɔ Nepukanɛsaa kuu Isɔ tɔsɛele na kawulaya tɔyaya pɔ krancoon tɔna. Na i yɔki wula wontu nti Salɔmɔn ka lupa na pɔ lakɔna Isɔ tɔsɛele taa tɔ, isu Tacaɔ ka yɔɣɔtvv tɔ.

¹⁴ Na pɔ kuu Yosalem nyɔma tɔna, na akewenaa sɔsaa na nyuvv nyɔma. Na pɔ lu yɔlaa iyisi naanɔwa (10000). Pa ta kalɔna canɔm tɔma lataa na koolaa. Na pɔ yeke kuvɔnɔtɔnaa tike.

¹⁵ Na í kpaɣa tətəɣɔ Sowakɛɲ, na ɪ alaa, na ɪ yɛlaa mpa ɪ wɛna naani tɔ, na Yuta nyuɣu nyɛma na í pona Papiloni. ¹⁶ Yɛlaa kɔpama iyisi naatosompɔɣɔlaya (7000) kɛ ɪ kpaɣaa. Na caɲəm tɔma lataa, na koolaa kɛ yɛlaa iyaya (1000). Mpa pa muna yooɔ tɔɣɔ ɪ kpaɣa mpɔ na í pona Papiloni.

¹⁷ Pə waali ké Nepukanɛsaa kpa Sowakɛɲ ikpele Mataniya kɛ wulav. Na í layasi-ɪ hɛtɛ sɪ Setesiyasi.

*Yuta wulav Setesiyasi tɔm
(Selemii 52:1-3; Kvtəəsvtɔ II 36:11-12)*

¹⁸ Setesiyasi lɔlɔɣɔ pusi hiu na kɔlɔmɔɣa taa ké ɪ pɛsa Yuta wulav. Uɛna í lá pusi naanɔwa na kɔlɔm kɛ Yosalem. ɪ too kɛɛ Lipina tɔ Uɛmeya pɛɛɔ Hamutali. ¹⁹ Ḿpɔ́ɣú wulav ɪni ɪ lapa mpi pə ta maya Taca tɔ, ɪsu ɪ caa Sowakim.

²⁰ Uɛna Taca mɔ pááná na í kɔna mpusi kɛ Yuta na Yosalem pə nyɛma tɔɔ, na í lɔ-wɛɣɛ poolɔɲ.

25

*Nepukanɛsaa lɛkɔvɔv kɛ Yosalem
(Selemii 39:1-7; 52:3-11)*

Ḿpɔ́ɣú Setesiyasi kula Papiloni wulav Nepukanɛsaa tɔɔ. ¹ Uɛna Papiloni wulav Nepukanɛsaa na ɪ yoolaa, pá polo Yosalem na pá ta-tɛɣɛ kotaya. Pa loma hapɛɛ taka ké na pá cɔɔ-tɛɣɛ Setesiyasi kawulaya pənaɣa pɔɣɔlayafɛi naanɔwa nyɛɲka, ɪsɔtɔ naanɔwa nyɛɲ kɔyakɔ naanɔwa nyɛɲkɔ wule. ² Na pá polo ɪ kawulaya pusi naanɔwa na kɔlɔm nyɛɲka.

³⁻⁴ Ḿpɔ́ɣú nyɔɣɔsɪ anaam luwa Yosalem ɪcatɛ taa. Yɛlaa ɪ naaki tɔɣɔnaɣa. Uɛna Papiloni nyɛma tɔli ɪcatɛ kolɔɲa kɛ ṕɔ́ɣú, kɛ ɪsɔtɔ liyiti nyɛɲ kɔyakɔ pɔɣɔlayafɛi naanɔwa nyɛɲkɔ wule. Paa na Papiloni nyɛma ka tama Yosalem tɔ, Setesiyasi na ɪ yoolaa pa pɛsaa na pá tɔɲna wulav haləm nɔnɔɣɔ kɛ koloosi naalɛ hɛkɔ. Na pá kpaɣa Yaatanɪ tetɛkɛɛ mpaav, na pá se ahoɔ. ⁵ Ama Papiloni nyɛma tɔ Setesiyasi waali na pá kpa-ɪ Yeliko tetɛkɛɛ taa. Uɛna ɪ yoolaa yeɛ-ɪ ɪ tike. ⁶ Ḿpɔ́ɣú pa kpa-ɪ yomle na pá pona-ɪ Papiloni wulav kin kɛ Lipɛla. Tɔnaɣa pa huɔna-ɪ tɔm. ⁷ Na pá kú ɪ piya kɛ ɪ ɪsɛntaa. Pɛɛ pə waali, ɪɛna pá wɔɣɔsɪ ɪ ɪsɛ, na pá hɔkɔ-ɪ na pá pona-ɪ Papiloni.

*Yosalem nyɛma kuuu naalɛ nyɛm
(Selemii 39:8-10; 52:12-30; Kvtəəsvtɔ II 36:17-21)*

⁸ Ḿpɔ́ɣú Papiloni wulav tanlaa nyuɣu tɔ, wei ɪ ké wulav waali nyɛɲ na pá yaaki-ɪ sɪ Nepusalatan tɔ, ɪ sɔv Yosalem taa ké Nepukanɛsaa kawulaya pənaɣa pɔɣɔlayafɛi naanɔwa nyɛɲka, ɪsɔtɔ kakpasɪ nyɛɲ, kɔyakɔ naatosompɔɣɔlaya nyɛɲkɔ wule. ⁹ Uɛna í nyayasi ɪsɔ tɛsɛɛɛ na kawulaya tɔyaya. Na pá tɪ kɛlɔna nyuɣu nyɛma nyɛɲsɪ. ¹⁰ Na ɪ yoolaa yɔki Yosalem ɪcatɛ.

¹¹ Pə waali ké Nepukanɛsaa tɛsa kuuu kɛ ɪcatɛ taa yɛlaa, mpa paa hawa Papiloni nyɛma kɛ pa tɪ tɔ, na caɲəm tɔma lataa mpa pu kaasaa tɔ. ¹² Uɛna Nepukanɛsaa yeɛ konyɔntɔnaa sɪ pɛɛ pá halɔɣɪ tɔɣɔnaɣa na lɛsɛɲnaa.

¹³ Ḿpɔ́ɣú Papiloni nyɛma yɔka akelenaa mpa paa wɛ ɪsɔ tɛsɛɛɛ nɔnɔɣɔ tɔ, na pá kɔɔli nyɛɣɔlɔvɔv kɔsɛmɔvɔ. Na pá kpaɣa pə lɔm kɛkɛnaa, na pə nyampaani anaam wei pa su ɪsɔ tɛsɛɛɛ taya tɔ tɔ, na pá tɛna Papiloni. ¹⁴ Na pá kɛɲna tɔtɔɣɔ nyɛɣɔlɔvɔv kɔsɛmɔvɔ wontu nti pa lakɔna ɪsɔ tɛsɛɛɛ taa tɔ. ɪsu nti pa kuukina tɔlɔma tɔ, na pə lɔɣɔlasɪ na kpɔtɔlɔɲ na kɔpɔnaa. ¹⁵ Ḿpɔ́ɣú wulav tanlaa nyuɣu tɔ kpaɣa wɔla na liyitee nyɛɣɔlɔvɔv wontu. Na cofolonaa na cɛmsɛnaa mpa pa ɲmusɛɣɔna caləm tɔ.

¹⁶ Nyɛɣɔlɔvɔv kɔsɛmɔvɔv ɲku Salɔmɔɲ ka lapɔna ɪsɔ tɛsɛɛɛ wontu, na tɔ mayamaɣa tɔ nyɛntɔ tɔ. ɪsu lɔm nyampaani anaam, na lɔm kɛkɛnaa tɔ, kɔ tɔɔwa sɔsɔm ké. ¹⁷ Akelenaa mpe pa kɔɲkɔlɔmɔɲ ka wɛ mɛɛtɔlɔnaa pɔɣɔlayafɛi naanɔwa naanɔwa ké. Paa wei ɪ nyuɣu taa

κέ νυῶλῶγυ κῶσεμογυ σαῆῃῃ kahuka κε μεετῶλι κῶλοῃῃ na titite. Na pῶ puluγυ na κῶ τῶ κέ τυγυ nakῶli κῶ pee taka.

¹⁸ Μῶρῶγῶ Papiloni ταῆλα νυῶγυ τῶ κῶ κῶτῶλυ Selaya, na ι waali τῶ Sefaniya, na κῶτῶλαα ῃῃ pa ταῆῃῃ Isῶ τῶσεεε nῶnῶγῶ τῶ. ¹⁹ Na ι κῶ τῶτῶγῶ yoolaa νυῶγυ τῶ, na wulav τῶγαγα νυῶῃῃ naῃῃῃ kakpasī. Na takῶlasī ῃῃmaalv wei ι κῶκῶῃῃ yoolaa κῶfama τῶ, na Yuta ιcaτε νυῶῃῃ κε nutoso. Pa τῶnaya ῃῃῃ Yosalem taa κέ paa weε. ²⁰ Ilena Napusalataῆῃ pῶna-weγε Papiloni wulav κῆῆ κε Lipῶla. ²¹ Na Papiloni wulav κῶ-weγε κῶkῶpaa κε Hamatī tetv taa τῶna.

Isῶna pa pῶna Yuta νυῶῃῃ κε hatoo Papiloni τῶγῶε.

Yuta tetv nyῶγυ τῶ Ketaliya tῶm
(*Selemii 40:7-41:18*)

²² Μῶρῶγῶ Papiloni wulav Nepukanεsaa kaasa Yuta yῶlaa κε pῶcῶγῶ tetv taa. Ilena ι κῶ Ahikam pῶyalv Ketaliya, Safaῆῃ saali κε pa νυῶγυ τῶ. ²³ Yuta yoolaa νυῶγυ νυῶῃῃ, na pa yῶlaa ῃῃ pa ta ha pa τῶῃῃ Papiloni νυῶῃῃ τῶ, pa nu nti Nepukanεsaa τῶ ι taa κε ῃῃῃ τῶ. Ilena pῶ polo Ketaliya κῆῆ κε Misipa. Nyῶγυ νυῶῃῃ ῃῃεεε Netaniya pῶyalv Isῶmayeli, na Kaleya pῶyalv Yohanaῆῃ na Netofa τῶ Tanehumεti pῶyalv Selaya na Maaka τῶ Yasaniya. ²⁴ Μῶρῶγῶ Ketaliya tῶma pa τῶna na tuunav si: I taa nyana Papiloni νυῶῃῃ. I caya tetv taa na ι nukῶna-we te, ι κῶ waa.

²⁵ Isῶtῶnaa naatosompῶγῶlaya sikaa, ilena awulumpu Nataniya pῶyalv Isῶmayeli, Iisama saali κεε. Μῶρῶγῶ Isῶmayeli κῶγα yῶlaa naanῶwa na ι polo Misipa na ι κῶ Ketaliya na Yuta νυῶῃῃ na Papiloni νυῶῃῃ ῃῃ pa paa we ι κῆῆ τῶ. ²⁶ Μῶρῶγῶλε sῶγῶntv κῶ ιcaτε νυῶῃῃ na Papiloni tῶm, na νυῶγυ νυῶῃῃ τῶ si pῶ taa κῶ na pῶ λεεti-we. Ilena pῶ se na pῶ polo Icipiti.

Sowakeῆ salῶka tulvγv
(*Selemii 52:31-34*)

²⁷ Yuta wulav Sowakeῆ salῶka pῶnaya hiu na naanῶwa na naatosompῶγῶlaya νυῶῆka sikaa, ilena Ifili-Melota pῶsi Papiloni wulav. Μῶρῶγῶ ι tula Sowakeῆ κε pῶ isῶtv naanῶwa na naale νυῶῆ κῶyakv hiu na naatosompῶγῶlaya νυῶῆkv. ²⁸ Ilena ι Iapī-ι κῶpantv. I κῶ-ι awulaa Iempa ῃῃ pa we Papiloni τῶ pa νυῶγυ τῶ. ²⁹ Na pῶ wῶγῶsi ι salῶka wontu, na ι na Papiloni wulav pῶ tῶki tῶntῶmle. ³⁰ Na Papiloni wulav paasῶγῶna-ι paa κῶyakv ῆku, halῶna ι sῶm.

KUTƏƏSUTU TAKƏLAYA KANCAALAYA NYƏŇKA Kutəəsutu

Kutəəsutu takəlaya kancaalaya nyəŇka kanə ka taa ké pa keesəyi Iseyeli nyəma ləlvə loosi təm na Tafiiti kawulaya təyov təm. Pa keesəyi ka taa tətəyov Isə təyaya ņmav taɣanuyv təm tətə. Takəlaya ņmaalv hūləyi-tv sɪ Isə sɛɛtv ņtə pə tənə pə kite.

Isəna pa fayə Kutəəsutu I takəlaya tə:

Atam ləlav na pə ləlvə Tafiiti, titite 1-9

Tafiiti kawulaya təyov təm, titite 10-29

LULUŇ LOOSI TAMSUYU

Pə kpayav Atam na pə polo Isav ləlvəy tə

¹ Atam pəyalv kele Seti, Seti pəyalv kele Inəəsi. ² Inəəsi pəyalv kele KenəŇ, KenəŇ pəyalv kele Maləleyeli, Maləleyeli pəyalv kele Yeləti. ³ Yeləti pəyalv kele Henəki, Henəki pəyalv kele Matusalem, Matusalem pəyalv kele Leməki. ⁴ Leməki pəyalv kele Nowee, Nowee pəyalaa ntə Sem na Kam na Yefətə.

⁵ Yefətə pəyalaa ntə Koməe, na Makəki, na Matayi, na YafəŇ, na Tupaali, na Mesəki, na Tilasi. ⁶ Koməe pəyalaa ntə Asəkənaasi, na Tifatı, na Tokaama. ⁷ YafəŇ pəyalaa ntə Ilisa na Taasisi, na Kitim, na Lotanim.

⁸ Kam pəyalaa ntə Kusi, na Misilayim, na Puti, na KanaaŇ. ⁹ Kusi pəyalaa ntə Sepa, na Hafila, na Sapəta, na Lakəma, na Sapəteka. Lakəma pəyalaa ntə Sapa, na TetəŇ. ¹⁰ Tetv taa wulav kancaalaya nyəŇ Nemloti caa kele Kusi tətə. ¹¹⁻¹² Luti, na Anem, na Lehəpi, na Nafutu, na Patələsi, na Kasulu, na Kafətəə nyəma mpa pa ké Filiisi nyəma tə pa cəsə kele Misilayim. ¹³⁻¹⁵ KanaaŇ pəyalv kancaalaya nyəŇ ntə SitəŇ. SitəŇ waali ké Həti. Pəyele Yəpusi nyəma, na Amolii nyəma, na Kilikası nyəma, na Hifi nyəma, na Aləkiti nyəma, na Sini nyəma ¹⁶ na Afatı nyəma, na Semalii nyəma, na Hamatı nyəma cəsə kele.

¹⁷ Sem pəyalaa ntə Ilam, na Asuu, na Aləpasatı, na Luti, na Alam, na Usi, na Huuli, na Ketəe, na Mesəki. ¹⁸ Aləpasatı pəyalv kele Sela, Sela pəyalv kele İpəe. ¹⁹ Piya naaleye İpəe ləlav, pa yaa kancaalaya nyəŇka sɪ Pelekı. Pə nyovv ntə sɪ fayav. Mpi tə, ı waatv taa ké atə yəlav fayaa. Pa yaa Pelekı neu sɪ YəkətəŇ. ²⁰ YəkətəŇ pəyalaa ntə Aləmotatı, na Seləfi, na HasamafeŇ, na Yəla. ²¹ Na Hatolam, na Usalı, na Tikəla, ²² na İpaali, na Apimayeli, na Sapa. ²³ Na Ofii, na Hafila, na Yopəpi. YəkətəŇ pəyalaa ntə pa tənaya mpv.

²⁴ Sem pəyalv kele Aləpasatı, Aləpasatı pəyalv kele Sela. ²⁵ Sela pəyalv kele İpəe, İpəe pəyalv kele Pelekı, Pelekı pəyalv kele Lewu. ²⁶ Lewu pəyalv kele Selu, Selu pəyalv kele Nahoo, Nahoo pəyalv kele Təla. ²⁷ Təla pəyalv kele Apələm wei pá kəma na pá cuyusi sɪ Apələham tə.

²⁸ Apələham pəyalaa ntə İsaaka na İsəmayeli. ²⁹ Pa ləlvə nyəma həla ntə.

İsəmayeli pəyalv kancaalaya nyəŇ ntə Nepayətı, Nepayətı waali ké Ketaa, na Atəpeleli, na Mipisam. ³⁰ Na Misema, na Tuma, na Masa, na Hatatı, na Tema. ³¹ Na Yetuu, na Nafisi, na Ketəma. İsəmayeli nyəma ntə.

³² Apələham alv naale nyəŇ Ketula ná ləla-ı SimilaŇ na YəkəsəŇ na MetəŇ, na MatiyaŇ, na İsepaki, na Suwa. YəkəsəŇ pəyalaa ntə Sapa na TetəŇ. ³³ MatiyaŇ piya ntə İfa na İfəe, na Hanəki, na Apita na Uləta. Ketula ləlvəy nyəma ntə pa tənaya mpv.

³⁴ Apələham ləlvəna İsaaka. İsaaka ná ləla Isav na İseyeli. ³⁵ Isav pəyalaa ntə İlifası na Leweli na Yəwusi na Yayelam na Kola. ³⁶ İlifası pəyalaa ntə TeməŇ na Omaa na Səfi na Katam na Kenası na Timna na Amaleke. ³⁷ Leweli pəyalaa ntə Nahatı na Sela na Samma na Misa. ³⁸ Seyii pəyalaa ntə LotəŇ na Sopalı na SipeyovŇ na Ana na TisəŇ na İsəe na TisaŇ. ³⁹ LotəŇ pəyalaa ntə Holı na Homam na ı neu alənyəŇ ntə Timna. ⁴⁰ Sopalı pəyalaa ntə AliyaŇ, na

Manahati, na Ipaali, na Sefi, na Onam. Sipiyəŋ pəyalaa nté Aya, na Ana. ⁴¹ Ana pəyalu keke Tisəŋ, Tisəŋ pəyalu keke Haməlan, na Isepan, na Itəlan, na Keləŋ. ⁴² Isee pəyalaa nté Pilehan, na Safəŋ, na Yakan. Tisan pəyalaa nté Usi, na Alaŋ.

Itəm nyəma awulaa na pa nyuyv nyəma
(Kancaalaya 36:31-43)

⁴³⁻⁵⁰ Awulaa mpa pá təkaya kawulaya ke Itəm tetu taa na pá kaasəyi təma, na pécó Iseyeli nyəma təkı pa kawulaya tə pa həla ntə. Tinapa tetu tu Peyəə pəyalu Pela. Pela səpa, ilena Posola tetu tu Sela pəyalu Yoparı náá təyə. Pələ pə waali ké Teməŋ tetu tu Husam na Afi tetu tu Petati pəyalu Hatati. Inı ı yonna Matiyəŋ tetu nyəma ke Mowapu tetu taa na í kəli-wə. Na Masələka tetu tu Saməla na Lehopoti tetu tu Sawuli ke pəyə nəyə. Na Akəpəə pəyalu Paali Hanəŋ, na Payi tetu tu Hatati wei í kraya Matəleti pəelə Matapeeli tə, Me-Saharı saali keke.

⁵¹ Wulav Hatati səm waali ké ləlvəŋ nyuyv nyəma təkaya kawulaya ke Itəm təə. Hali pələ pa həla nté Timna, na Aləfa, na Yeteti, ⁵² na Oholipama, na İla, na Pinəŋ. ⁵³ Na Kenasi, na Teməŋ, na Mipisaa, ⁵⁴ na Makətəyeli na İlam. Itəm ləlvəŋ nyuyv nyəma nté.

2

Yakərv pəyalv Yuta ləlvəŋ nyəma

¹ Yakərv wei pá cuγusaa sı Iseyeli tə, ı pəyalaa həla ntə. Lupəŋ, na Simiyəŋ, na Lefii, na Yuta, na Isakaa, na Sapuləŋ. ² Na Tan, na Yosəefv, na Pencaməe, na Nəfətali, na Katı, na Asee.

³ Yuta ná hika apalvpiya tooso na Kanaan tetu tu Suwa pəelə. Pələyele Eeli, na Onəŋ, na Sela. Ama kancaalaya tu Eeli lapa mpi pə ta maya Tacaa ke paa pəcə tə. İlena İso kv-ı. ⁴ Pə waali ké Yuta hikina ı poolu Tamaa ke apalvpiya naale tətə. Pələsi, na Sela. ı pəyalaa tənə krenta kakpası. ⁵ Pələsi pəyalaa nté Həsələŋ, na Hamuli. ⁶ Sela pəyalaa nté Simili, na İtan, na Heman, na Kaləkəti, na Tala. Pa krenta kakpası. ⁷ Kaami pəyalu keke Akaa. Inı ı ká krayana mpi Tacaa ká kisaa sı pá taa su pa ti tə. İlena İso náá təŋsi-wəyε mpusi. ⁸ İtan pəyalu keke Asaliya. ⁹ Həsələŋ pəyalaa nté Yelameyeli, na Lam, na Kalərv.

¹⁰ Lam pəyalu keke Aminatari, Aminatari lələna Yuta kpekəle nyuyv tu Nasəŋ. ¹¹ Nasəŋ pəyalu keke Saləma, Saləma pəyalu keke Poosi. ¹² Poosi pəyalu keke Opeti, Opeti pəyalu keke Sese. ¹³ İlena Sese náá ləli piya naatosompəyələya. Hali pa həla ntə, ısu pa təŋa təma tə. İliyari, na Apinatari, na Samma, ¹⁴ na Netaneyeli, na Latayi, ¹⁵ na Osem, na Tafiiti. ¹⁶ Pa newaa əlvnyəma nté Seluya, na Apikaali. Seluya pəyalaa nté Apisayi, na Sowari, na Asayeli. Pa krenta tooso. ¹⁷ Pəyayə kəlvməyaya ke Apikaali ná ləlaa, pa yaa-ke sı Amasa. Ka caa keke İsaməyeli tu Yetε.

¹⁸ Həsələŋ pəyalu Kalərv ná hika piya liγiti na ı əlv Asupa. Kancaalaya nyəŋka ke əlvpəyaya, pa yaa-ke sı Yeliyətı. Keke ka waali ké apalvpiya tooso. Yesεε, na Sopari, na Atəŋ. ¹⁹ Asupa səpaya, ilena Kalərv kraya İfələta ke əlv, na í ləli-ı apalvəyaya, na í ha-ke sı Huuu. ²⁰ Məpəyú Huuu ná ləla Ulii, na Ulii ləli Pəsələli.

²¹ Həsələŋ ləlvəŋ pusı sika nutoso, ilena í kraya Kalaati caa Makii pəelə, na í ləli apalvəyaya na í ha-ke sı Sekuri. ²² Sekuri inı ı pəyalu keke Yayii. Yayii ka tənna acalεε hiu na toosoγo Kalaati tetu taa. ²³ Ama Kesuu na Alam pə awulaa ləeka Yayii acalεε na Kena ıcate səsəle, na pə cəlv acalεε na á krentı nutoso. Makii ləlvəŋ nyəma ka wenna tənε inı. ²⁴ Apiya paəlv Həsələŋ səpəna, ilena Kalərv tasa İfələta ké kəpətənav na í ləli apalvəyaya na í ha-ke sı Asuu. Asuu inı ı ŋmana Tekuwa ıcate.

²⁵ Məpəyú Həsələŋ pəyalu kancaalaya nyəŋ Yelameyeli ləla piya pəyalε. Səsə nyəŋ nté Lam. Lam waali ké Puna, na Oləni, na Osem, na Ahiya. ²⁶ İlena Yelameyeli kraya Atala tətə, na í ləli Onam. ²⁷ Lam pəyalu kancaalaya nyəŋ Yelameyeli piya nté Maasi, na Yaməŋ, na İkeε. ²⁸ Onam pəyalaa nté Sammayi, na Yata. Sammayi pəyalaa nté Natari, na Apisuu. ²⁹ Məpəyú Apisuu kraya Apihayili na ilé ı ləli-ı Aparəŋ na Moliti. ³⁰ Natari pəyalaa nté Seleti, na Apayim.

Ama Seletı ná səpa ı feına pəyaya. ³¹ Apayim pəyalv keke lseyi, lseyi pəyalv keke Sesan, Sesan pəyalv keke Alayi. ³² Sammayi taalv Yata pəyalaa nté Yetee, na Yonatan. Ama Yetee ná səpa ı feına pəyaya. ³³ Yonatan piya nté Peleti, na Sasa. Yelameyeli ləlvəy nyəma nté.

³⁴⁻³⁵ Aləvpiya tike ke Sesan ká ləlaa. İlena í ha ı pəelə ləlvə ke ı yom İcipiti tv Yaaha, na ílé ı ləlvə apaləpəyaya na í ha-ke sı Atayi. ³⁶ Atayi pəyalv keke Natan, Natan pəyalv keke Sapati, ³⁷ Sapati pəyalv keke İfəlalı, İfəlalı pəyalv keke Opeti. ³⁸ Opeti pəyalv keke Yehu, Yehu pəyalv keke Asaliya. ³⁹ Asaliya pəyalv keke Helesi, Helesi pəyalv keke İlasa. ⁴⁰ İlasa pəyalv keke Sisimayi, Sisimayi pəyalv keke Salum. ⁴¹ Salum pəyalv keke Yekamiya, na Yekamiya pəyalv keke İlisama.

⁴² Yelameyeli taalv Kalərv pəyalv kancaalaya nyəh nté Mesa, Mesa pəyalv keke Sifi. Naale nyəh nté Malesa, Malesa pəyalv keke Hepələh. ⁴³ Hepələh pəyalaa nté Kola, na Tapuwa, na Lekem, na Sema. ⁴⁴ Sema pəyalv keke Laham, Laham pəyalv keke Yəəkowam, Lekem pəyalv keke Sammayi. ⁴⁵ Sammayi pəyalv keke Mawəh, Mawəh pəyalv keke Peti-Suu. ⁴⁶ Mərvəy Kalərv tasa İfa ke kpaçav na í ləlvə Halan, na Mosa, na Kasəsi. İlena Halan náá ləlvə apaləpəyaya na í ha-keçə hətə tətə sı Kasəsi. ⁴⁷ Yatayi pəyalaa nté Lekem, na Yotam, na Kesən, na Peleti, na İfa, na Saafv. ⁴⁸ Mərvəy Kalərv tasa Maaka ke kpaçav tətə, na í ləlvə Sepəe, na Tilana. ⁴⁹ Pəle pə waalı ké ı tasa Saafv ke ləlvəy. İlena Saafv náá ləlvə Matəmana, na Sefa. Sefa pəyalaa nté Makəpena, na Kipeya. Pəle pə paasi Kalərv lula aləpəyaya na í ha-ke sı Akəsa.

⁵⁰ Kalərv ləlvəy nyəma ləlaa həla ntə, ı pəyalv kancaalaya nyəh Huuu alv İfəlata pəyalaa wə tooso ké. Sopalı wei ı ηmawa Kiliyati-Yeyalim ıcate tə, ⁵¹ na Saləma wei ı ηmá Petəlehəm ıcate tə, na Halefi wei ı ηmá Petə-Ketee nyəntə tə. ⁵² Sopalı ləlvəy nyəma nté Halowe nyəma, na Menuhoti nyəma taa ləlaa. ⁵³ Kiliyati-Yeyalim ləlvəy nyəma nté İti tetv nyəma, na Puti tetv nyəma, na Sumati tetv nyəma, na Miselayi tetv nyəma mpa pa çaya mərvəy Sola na İətawəlı həçələh taa tə.

⁵⁴ Saləma ləlvəy nyəma nté Petəlehəm nyəma, na Netofa nyəma, na Atəlatı-Peti-Yowarı tetv nyəma, na Manaha tetv nyəma ləlaa, na Sola tetv nyəma ləlaa. ⁵⁵ Na pə səəsəna takəlası nyəntaa ləlvəh nyəma mpa pa wə Yapəesi ıcate taa tə. İsu Tilati tetv nyəma, na Simati tetv nyəma. Mpe inı pa ké Lekapii tetv nyəma çəsə Hamati ləlvəy nyəma Keni tetv nyəma ké.

3

Tafiiti ləlvəy nyəma

¹ Tafiiti pəyalaa mpa ı ləlvə Hepələh tə pa həla ntə. ı alv Sisilee tv Ahinowam pəyalv Aməənəh keke kancaalaya tv. Aməənəh waalı ké ı alv Kaməeli tv Apihayili pəyalv Taniyeeı. ² Tooso nyəh nté ı alv Maaka, Kesuu tetv wulav Taləmayi pəelə pəyaya Apəsələm. Liçiti nyəh nté ı alv Hakii tetv tv pəyalv Atoniya. ³ Kakpası nyəh nté ı alv Apitalı pəyalv Sefatiya. Naatoso nyəh nté ı alv İkəla pəyalv İtəleyam. ⁴ Pusi naatosompəçələya na həçələy ηku ı təçə kawulaya ke Hepələh təçə ı ləlvə-wə. Pəle pə waalı ké ı təçə kawulaya ke Yosalem ke pusi hiu na naanəwa na tooso. ⁵ ı ləlvə tənaya piya tətə. ı alv Pasəpa Amiyeli pəelə ná ləlvə-ı apaləvpiya liçiti. Pəleçele Sima, na Soparı, na Natan, na Saluməh. ⁶⁻⁸ Mərvəy ı ləlvə piya pəçələçafəi naanəwa tətə. Pəleçele İpa, na İlisuwa, na İlpeleti, na Noka, na Nefeki, na Yafiya, na İlisama, na İliyata, na İlfeleti. ⁹ Pəle pə paasi ı alaa ləlaa ná ləlvə-ı apaləvpiya tətə, na aləpəyaya pa yaa keke sı Tamaa.

¹⁰ Saluməh kəlvəlaa sıçisiçi keke Lərvəwam, na Apiya, na Asa, na Sosafati. ¹¹ Na Solam, na Ahasiya, na Sowası, ¹² na Amasiya, na Asaliya, na Yotam. ¹³ Na Ahası, na İsekiyası, na Manasee, ¹⁴ na Aməh, na Sosiyası. ¹⁵ Sosiyası pəyalv kancaalaya nyəh nté Yohanən, naale nyəh nté Sowakim, tooso nyəh nté Setesiyası, na liçiti nyəh nté Salum. ¹⁶ Sowakim pəyalaa nté Yekoniya na Setesiyası.

¹⁷ Yekoniya wei Papiloni nyəma kuuwa tə ı pəyalaa nté Seyatiyeli, ¹⁸ na Maləkilam, na Petaya, na Senasaa, na Yekamiya, na Hosama, na Netapiya. ¹⁹ Petaya pəyalaa nté,

Solopapəeli na Simeyi. Solopapəeli pəyalaa wə naaleye. Mesulam, na Hananiya, na aləpəyaya, pa yaa kele si Selomiti. ²⁰ Pəle pa waali ké piya kakpası tətə. Hasupa, na Oheli, na Pelekiya, na Hasatiya, na Yusapu-Heseti.

²¹ Hananiya pəyalaa nté Pelatiya, na Yesaya na pə səəsəna Lefaya, na Alənan, na Opatiya, na Sekaniya, pa pəyalaa. ²² Piya naatoso ke Sekaniya ná lulaa, mpeyele Semaya, na Hatusi, na Ikaali, na Paliya, na Neyaliya, na Safati. ²³ Neyaliya ná lula piya tooso, Iiyohenayi, na Hisikiya, na Asəlikam. ²⁴ Iiyohenayi ná lula piya naatosompəyəlaya. Hotafiya, na Iiyasipi, na Pelaya, na Akupi, na Yohanan, na Telaya, na Anani.

4

Yuta ləlvə nyəma ləlaa həla

¹ Yuta ləlvə nyəma ləlaa həla nté Pələsi na Həsələn, na Kaami, na HUUU, na Sopali. ² Sopali pəyalv Leyaya pəyalv kele Yahati. Na Yahati náá ləli Ahumayi, na Lahati. Sola ləlvə nyəma cəsənaa nté.

³⁻⁴ Ifafəla pəyalv kancaalaya nyəh HUUU wei i ημά Petəlehəem icate tə i pəyalaa nté Itam, na Sisileyeli, na Isema, na Itəpasi, na aləpəyaya, pa yaa-ke si Hasəleponi. Pəle pə waali ké i lula Penuweli wei i ημά Ketə icate tə na Isee wei i ημά Husa nyənte tə.

⁵ Asehuu wei i ημά Tekəwa icate tə i ka wəna alaa naale ké. Kancaalaya nyəh nté Hela, naale nyəh ke Naala. ⁶ Naala lula-i apaləpiya liyiti ké. Ahusam, na Hefee, na Temini, na Ahasetali. ⁷ Hela ná lula-i apaləpiya tooso ké. Seleti, na Sohaa, na Itənan.

⁸ Kəsı pəyalaa nté Anupi, na Sopena. Kəlvəm inəyəle Halum pəyalv Ahaleheli ləlvə nyəma cəsə.

⁹ Yapeesi nyəvə ká kulaa ké na pə kəli i taalvnaa. Pəyele i too nawa wahala ke i ləlvəv waatu ké. Uəna í ha-i si Yapeesi. ¹⁰ Məpəyú i sələma Isə si: Iseyeli Isə, koolu-m kupantu na í səəsi ma kəwənam na í kenti ma təw ké nyá niη na í hatələna-m mpusi na wahala. Məpəyú Isə ha-i mpi i sələmaa tə.

¹¹ Supa taalv Kelupi pəyalv kele Mehii. Mehii nyəh nté Isetəη. ¹² Na Isetəη nyəma nté Pəti-Lafa, na Paseya, na Tehina. Tehina ηmana Nahasi icate. Uəna pəle pa ləlvəv nyəma caya Leka.

¹³ Kenasi pəyalaa nté Otiniyee, na Selaya. Otiniyee nyəma nté Hatati na Meyonotayi. ¹⁴ Meyonotayi pəyalv kele Ofəla. Selaya pəyalv kele, canəηm təma lataa cəsə Yorari wei i ká wə canəηm nyəma tetəkəle taa tə.

¹⁵ Yefune pəyalv Kalepv nyəma ná wə tooso. Uu, na Ua na Naam. Kenasi caa kele Ua.

¹⁶ Yahaleleli pəyalaa nté Sifi, na Sifa, na Tiliya, na Asaleli.

¹⁷⁻¹⁸ Isəla pəyalaa nté Yetee, na Meleti, na Ifee, na Yaləη. Məpəyú Meleti kpaya Icipiti wulav pəelə Pitiya, na í ləli Miləyam, na Sammayi, na Isepa wei i ηmawa Isetaməwa icate tə. Meleti ka wəna Yuta alv wei i lula-i Yeleti wei i ημά Ketə icate tə, na Həpəe wei i ηmawa Soko icate tə, na Yekotiyeli wei i ηmawa Sanəwa icate tə.

¹⁹ Məpəyú Hotiya kpaya Naham neu nəyəlv. Pa ləlvəv nyəma nté Kaami nyəma mpa pa huka Keila, na Maakati nyəma mpa pa huka Isəteməwa tə.

²⁰ Siməη pəyalaa nté Aməənəη na Linna na Pəni-Hanəη, na Tiləη. Iseyi ləlvəv nyəma nté Sohəti na i pəyalv.

²¹ Yuta pəyalv Sela ləlvəv nyəma nté Eeli wei i ημά Leka icate tə, na Layeta wei i ηmawa Malesa icate tə, na kponkponu toη nyəntv pəəη ləvulaa mpa pa wə Pəti-Asepeya tə. ²² Sela kele Yokim na Kosepa nyəma na Yowasi na Salafi nyəma mpa pa kpaya Mowarv alaa na pəcə pá məli Lehem tə pa cəsə. Təm təne tə pənaa ké. ²³ Pa ləlvəv nyəma nté tiisi ηmalaa mpa paa wə Netayim na Ketela na pá laki wulav ke təmlə tə.

Simiyəη ləlvəv nyəma

²⁴ Simiyəŋ pəyalaa nté, Menuweli na Yameŋ, na Yalipi, na Sela, na Sawuli. ²⁵ Sawuli ləlvəy nuyəma siyisiyi kele Salum na Mipisam, na Misema. ²⁶ Misema nuyəma nté Hamuweli na Sakuu, na Simeyi. ²⁷ Simeyi ná ləla apaləpiya naanəwa na naatoso na aləpiya naatoso. Ama ı taalənaa ná tá ləli səsəm. Pə təw kə Simiyəŋ kpekəle nuyəma ta tala Yuta nuyəma ke pəyalə.

²⁸⁻³² Pa acaləe səsəna, na pəcəw səkpəna wəna a taa paa wəe na pəcəw Tafiiti təkı ı kawuləya tə a həla nté Pəesepa, na Molata, na Hasaa-Suwali, na Pila, na İsem, na Tola, na Petuyeli. Na Hooma, na Sikəlaki, na Peti-Maləkarəti, na Hasaa-Susim, na Peti-Pili, na Salayim. Pa acaləe ləna nté İtam, na Ayəŋ, na Liməŋ, na Tokəŋ, na Asaŋ. ³³ Na pəcəw acaləe, haləna Paalatı. Pa acaləe nté na pa ləlvəŋ.

³⁴⁻³⁸ Simiyəŋ ləlvəŋ nuyəŋ nuyəma həla ntə. Mesopari, na Yamələki, na Amasiya pəyalə Yosəŋ, na Sowəeli, na Selaya pəyalə Yosipiya pəyalə Yehu. Asiyeli saalı kele, na İliyohenayi, na Yakopa, na Yesohaya, na Asaya, na Atiyeli. Na Yesimiyeli, na Penaya, na Yetaya ləlvəy tə Alləŋ saalı Sifeyi pəyalə Sisa, na Simili, na Semaya. Pa huka səsəm kə. ³⁹ İlena pá yá na pá polo tətəkəle ilim təlule təw kə Ketəw cəwəy pa heeŋ tiikuəy. ⁴⁰ Məpəyú pa mayana nyutu kəpantə na tətə walaa, na pá cayana pa ti. Kam ləlvəy nuyəma ka cayana tətə nti tə taa kə hatoo ləŋ. ⁴¹ Yuta wuləw İsekiyası pəwle taa kə mpe ıni pa kəma na pá yəona Kam nuyəma na pá kpiisi-wə tənəŋnaŋ, na mpe pá cəya tənəya haləna saŋa. Mpi pə təw tə, nyutu ka wə tənəya sı pa təla í təy.

⁴² Simiyəŋ ləlvəy nuyəma ləlaa ısu yəlaa nasəle na nünəwa (500) ná kpəwa İtam pəy taa. Mpeyele İseyi pəyalaa liyiti Pelatiya, na Neyaliya, na Lefaya, na Usiyeli. ⁴³ Məpəyú pa kəwa Amaleke nuyəma mpa pu kaasaa na pá cəwı tənə tə, na mpe pá cəya na pa ləlvəy nuyəma wə tənəya haləna saŋa.

5

Lupəŋ ləlvəy nuyəma

¹⁻² Lupəŋ kə kəna Yakəpəv pəyaləw kancaaləya nuyəŋ. Ama waatə wei ı sənə ı caa alaa taa ləlv, ılena ı neu Yəsəefəv pəsı kancaaləya tə. Paa na mpə Lupəŋ neu Yuta ləlvəy nuyəma nté səsaa. Halı pəle pa taa ləlv təyənə İseyeli kawuləya.

³ Lupəŋ pəyalaa nté, Hanəki, na Palu, na Həsələŋ, na Kalimi.

⁴ Sowəeli pəyalaa nté Semaya, na Kəki, na Simeyi, ⁵ na Mika, na Leyaya, na Paalı, ⁶ na Peela. Kantəkəya nuyəŋ ıwəyəle Lupəŋ nuyəma nyuyə tə wei Asilii wuləw Tekəla-Falasaa ka kpəyaa na í pona ı tə tə.

⁷ Peela tətənaa mpa pa kə pa ləlvəŋ nyuyə nuyəma na pá tə-wəyə takəlaya taa tə pa həla ntə. Kancaaləya nuyəŋ nté Yeyeli, naale nuyəŋ ke Sakalı, ⁸ tooso nuyəŋ kə Sowəeli saalı kələlvəy Sema, na Sema saalı Anası pəyaləw Pela.

Lupəŋ nuyəma ka wəna tətə nti tə wə Aləwəe na ilim mpətəŋ na Nepo pəy na Paalı-Meyəŋ ıcatə na ilim ntəyəŋ təw tə. ⁹ Pa təcəyale na ilim təlule təw kele pə kpəyav Papiloni pəyə İfəlatı nəyə ke timpi wuləya tətə caaləy tə. Mpi tə, pa təla ka təwəw səsəm ke Kalaatı tətə taa kə. ¹⁰ Paa yəona Hakili nuyəma ke Sayuli pəwle taa kə na pá kəli-wə. İlena pá polo pá cəya Kalaatı ilim təlule həyələŋ tənə taa.

Katı ləlvəy nuyəma

¹¹ Katı ləlvəy nuyəma ka cayana Lupəŋ nuyəma kəŋkəŋ taa kə ilim ntəyəŋ təw kə Pasəŋ tətə taa, haləna Salika tətə ilim təlule təw. ¹² Sowəeli ləlvəŋ nuyəma nté kancaaləya nuyəma. Naale nuyəma nté Safəŋ ləlvəŋ nuyəma, pəle pa waalı kə Yanayi, na Safatı. ¹³ Pəle pə paası pə kaasa ləlvəŋ naatosompəyələya nuyəŋ nuyəma. Pəyeyele Mikayeli, na Mesulam, na Sepa, na Yolayi, na Yakaŋ, na Siya, na İpəe. ¹⁴ Paa kə Apihayili ləlvəy nuyəma kə. Apihayili cəsənəa siyisiyi həla nté Huli, na Yaləwa, na Kalaatı, na Mikayeli, na Yesisayi, na Yato, na Puusi. ¹⁵ Pa

nyuyə tu nté Kuni saalı Apitiyeli pəyalə Ahi. ¹⁶ Katı luluyə nyəma ka cayana Kalaati na Pasan pa tətənaa na pə həyələh taa na pə suna Saləh tətiiikile tənaya.

¹⁷ Yuta wulav Yotam na İseyeli nyəh Solopuwam pa pəəle taa ké pa tūwa Katı kpekəle nyəma panə pa hələ ke takələya taa.

¹⁸ Lupəh na Katı pa kpeka na Manasee kpekəle həyələyū ka wəna yoolaa taa yoolaa ke iyisi nule na liyiti na nasətoso na nunūwa na nutoso (44760) kpekəle. Pa nyəmə kraləh na layələe yaa təh təm ke teu. Na pa səəlv puwa sı pá yoo. ¹⁹ Mpruyú pa yoonə Hakili nyəma na Yetuu na Nafisi na Notarı pa lūlvəh nyəma. ²⁰ Uəna pá wiina İə na naani sı í waası-wə. Uəna İə mū pa sələmuyū na pá kəli Hakili nyəma, na pa cəlv nyəma. ²¹ Na pá kuu pa təla, yooyoonaa ke iyisi nule na naanūwa (50000) na heeh na pəh ke iyisi hənūyū na nule na naanūwa (250000). Kpaḥası ke iyisi naale (2000) na pá kpa yəlaa iyisi nunūwa (100000) ké saləka. ²² Na İə səna-wə na pá kú kolontunaa pəyalə tətə. Uəna mpe pá cəya Hakili nyəma tətə taa. Haləna waatə wei kolontunaa kpaḥa mpe pa mayamaḥa tə.

Manasee luluyə nyəma mpa pa wə Yaatanı waalı tə

²³ Manasee kpekəle həyələyū ləhku nyəma ka cayana tətə taa ké pə kpaḥav Pasan haləna Paalı-Həeməh. Na pə polo Senii na Həeməh puyū tə, paa wə pəyalə ké. ²⁴ Pa lūlvəh nyuyə nyəma hələ nté İfəe na İseyi, na İliyeli, na Asəliyeli, na Uəmeyə, na Hotafiya, na Yatiyeli. Pa tənaya mpu paa ké yoolaa kupama ké na pa nyuyə kulaa.

²⁵⁻²⁶ Mpruyú Manasee kpekəle həyələyū ləhku nyəma mpe, na pə səəsəna Lupəh na Katı kpeka nyəma, pá ləwa pa caanaa caanaa İə na pá laaki piitimnaa mpa İə təyənəna na mpe pá kəə na pá cəya tə pəle pa tuh. Pə təə ké İə yelaa na Asilii nyəma wulav wei pa yaa sı Puli na pá cuyusi-ı sı Tekəla-Falasaa tə, í na ı yoolaa pá watı kpeka anı a tətə na pá kuu-wə na pá pona Halası ke Hapəə pəyə nəyə ke Hala tətə ke Kosan tətəkəle taa. Tənaya pa wə haləna saḥa.

Lefii kətəlaa səsa lūlvəh nyəma

²⁷ Lefii pəyalaa nté Keesəh na Kehatı, na Melali. ²⁸ Kehatı nyəma nté Aməlam, na İsaə, na Həpələh, na Usiyeli. ²⁹ Apalūpiya naale na alūpəyaya kulūmaya ke Aməlam lūlaa. Mpeyēle Aləh, na Moisi, na Maləyam. Aləh pəyalaa nté, Natarı, na Apihu, na İlasaa, na İtamaa. ³⁰ İlasaa pəyalə kele Pənhası, Pənhası pəyalə kele Apisuwa, ³¹ Apisuwa pəyalə kele Puki, Puki pəyalə kele Usi. ³² Usi pəyalə kele Selaya, Selaya pəyalə kele Melayətı. ³³ Melayətı pəyalə kele Amaliya, Amaliya pəyalə kele Ahitupi. ³⁴ Ahitupi pəyalə kele Satəki, Satəki pəyalə kele Ahimaası. ³⁵ Ahimaası pəyalə kele Asaliya, Asaliya pəyalə kele Yohanəh. ³⁶ Yohanəh pəyalə kele Asaliya. Na Asaliya inı ı ka kəna kətūlv ke Yuta nyəma İə təsəele nte Salūməh həmaḥa tə tə taa. ³⁷ Asaliya pəyalə kele Amaliya, Amaliya pəyalə kele Ahitupi. ³⁸ Ahitupi pəyalə kele Satəki, Satəki pəyalə kele Salum. ³⁹ Salum pəyalə kele Hilikiya, Hilikiya pəyalə kele Asaliya. ⁴⁰ Asaliya pəyalə kele Selaya, Selaya pəyalə kele Yosataki. ⁴¹ İnı na Yuta na Yosalem pə yəlaa ke İə yelaa na Nepukanəsaa pá kuu na pá tənəna pa tə.

6

Lefii luluyə nyəma ləlaa

¹ Lefii pəyalaa nté Keesəh, na Kehatı, na Melali. ² Keesəh pəyalaa nté Lipini na Simeyi. ³ Kehatı pəyalaa nté Aməlam, na İsaə, na Həpələh na Usiyeli. ⁴ Melali pəyalaa nté Malii, na Musi. Lefii kpeka wəna a kpeyelaa na pə kəsəna pa caanaa təyələ.

⁵ Keesəh luluyə nyəma siyisiyi kele Lipini, na Yahatı, na Simma, ⁶ na Yowa, na İtoə, na Sela, na Yeyatəlayi.

⁷ Kehatı pəyalaa nté Aminatarı, na Kolee, na Asii, ⁸ na Uəkəna, na Apiyasafı, na Asii. ⁹ Na Tahatı, na Uliyeli, na Osiyası, na Sawuli.

¹⁰ Uəkana pəyalaa nté Amasayi, na Ahiməti. ¹¹ Ahiməti ləlvəy nýəma nté Uəkana, na Sofayi, na Nahati, ¹² na Iiyari, na Yellowam, na Uəkana. ¹³ Samiyəeli pəyalə kancaalaya nyəh nté Sowəeli, na naale nyəh nté Apiya.

¹⁴ Melali ləlvəy nýəma siyisiyi kəle Malii, na Lipini, na Simeyi, na Usa, ¹⁵ na Sima, na Hakiya, na Asaya.

¹⁶ Mpyó Tafiiti kpawa Lefii ləlvəy nýəma ləlaa kə yonyoolaa kə pə krayaw waatu wei pa su Isə atakaa kə cokəle taa kə Yosalem tə. ¹⁷ Cokəle nté tə nənəyə tənaya mpe in pa yookaya pa yontu, isu paa su-we tə, na pəcə Saləmən ηmaaki Yuta nýəma Isə təsəele kə Yosalem.

¹⁸ Mpa paa kə təmlə lataa tə pana pa pəyalaa nté. Kehati ləlvəy tə nté yonyoolu Heman na Heman caa kəle Sowəeli na Sowəeli caa kəle Samiyəeli. ¹⁹ Samiyəeli caa kəle Uəkana, Uəkana caa kəle Yellowam, Yellowam caa kəle Iiyeli, Iiyeli caa kəle Towa. ²⁰ Towa caa kəle Sufi, Sufi caa kəle Uəkana, Uəkana caa kəle Mahati, Mahati caa kəle Amasayi. ²¹ Amasayi caa kəle Uəkana, Uəkana caa kəle Sowəeli, Sowəeli caa kəle Asaliya, Asaliya caa kəle Sefaniya. ²² Sefaniya caa kəle Tahati, Tahati caa kəle Asii, Asii caa kəle Apiyasafi, Apiyasafi caa kəle Kolee. ²³ Kolee caa kəle Isaa, Isaa caa kəle Kehati, Kehati caa kəle Lefii, Lefii caa kəle Yakəpu.

²⁴ Yonyoolaa kpekəle naale nyəntə nyəy tə Asafi ka wenna Heman ntəyən tə. I caa kəle Pelekiya, Pelekiya caa kəle Sima. ²⁵ Sima caa kəle Mikayəeli, Mikayəeli caa kəle Paseya, Paseya caa kəle Maləkiya. ²⁶ Maləkiya caa kəle Itəni, Itəni caa kəle Sela, Sela caa kəle Ataya. ²⁷ Ataya caa kəle Itan, Itan caa kəle Simma, Simma caa kəle Simeyi. ²⁸ Simeyi caa kəle Yahati, Yahati caa kəle Keesən, Keesən caa kəle Lefii.

²⁹ Yonyoolaa kpekəle tooso nyəntə nyəy tə Melali ləlvəy tə Itan kə wenna pa mpətən tə. Itan caa kəle Kisi, Kisi caa kəle Apiti, Apiti caa kəle Maluki. ³⁰ Maluki caa kəle Hasapiya, Hasapiya caa kəle Amasiya, Amasiya caa kəle Hilikiya. ³¹ Hilikiya caa kəle Amsi, Amsi caa kəle Pani, Pani caa kəle Seməe. ³² Seməe caa kəle Malii, Malii caa kəle Musi, Musi caa kəle Melali, Melali caa kəle Lefii.

³³ Pa tətənaa Lefii nýəma ləlaa kə lakayana təma ləna tənaya Yuta nýəma Isə təsəele taa.

³⁴ Aləh na i ləlvəy nýəma pa təmlə nté təla na tulaalənaa pə kətasi lapu. Mpe pa tike pa paasayana na Isə wontu kə Isə təsəele taa, na pá laki Iseyeli nýəma isayatu tayanəy kətasi kə teitei isu Isə təmlə tə Moisi ka suw tə. ³⁵ Aləh pəyalə kəle Ulasaa, Ulasaa pəyalə kəle Pənhasi, Pənhasi pəyalə kəle Apisuwa. ³⁶ Apisuwa pəyalə kəle Puki. Puki pəyalə kəle Usi, Usi pəyalə kəle Selaya. ³⁷ Selaya pəyalə kəle Melayəti, Melayəti pəyalə kəle Amaliya, Amaliya pəyalə kəle Ahitupi. ³⁸ Ahitupi pəyalə kəle Satəki, Satəki pəyalə kəle Ahimaasi.

Lefii nýəma acaləe

³⁹ Tətə həyələn wei i taa Aləh piitim nýəma mpa pa kə Kehati ləlvəy nýəma tə paa wəe təyəl. Mpeye pa təwa tətə na pá caali-wəye pa tətə cəlvəy. ⁴⁰ Pa cəla-wəye Yuta tətə icatə Hepələn na tə nənəkila tətiiikile. ⁴¹ Ama Yefune pəyalə Kaləpu kə paa təma cəlvəy kə tawa taa acaləe na pə haləmnəa. ⁴²⁻⁴⁵ Aləh ləlvəy nýəma yuləkəlaa təcəsələnəa na pə nənəkila tətiiikilənəa mpa paa hikaa təyələ Hepələn, na Lipina, na Yatii, na Isəteməwa, na Hilen, na Tepii, na Akan, na Peti-Seməsi. Pəncaməe kpekəle həyələy taa nýəma həla nté Kəpa, na Aleməti, na Anatəti. A krenta acaləe naanəwa na tooso.

⁴⁶ Pa təwa tətə na pá ha Kehati ləlvəy yəlaa ləlaa kə acaləe naanəwa wei təyələ. Ifəlayim, na Tan, na Manasee kpekəle həyələy ləhku ηku ku wenna ilim tətəle tə tə. ⁴⁷ Na Keesən ləlvəy yəlaa nāa hiki acaləe naanəwa na tooso tətəyə Isakaa nýəma, na Asee nýəma, na Nəfətali nýəma, na Manasee kpekəle həyələy ləhku nýəma mpa pa wə Pasan tə pa tətə taa. ⁴⁸ Tətə kə pa təwa na pá ha Melali ləlvəy yəlaa kə acaləe naanəwa na naale. Luyən nýəma na Katu nýəma na Sapulən nýəma pa tətənaa taa kə a wəe. ⁴⁹ Lefii ləlvəy nýəma kə Iseyeli nýəma hawa acaləe anu na a nənəkila haləmnəa. ⁵⁰ Tətə kə pa təwa na pá taləna Yuta na Simiyən na Pəncaməe pa tətənaa taa acaləe nna a təm paa yəyətə tə.

⁵¹⁻⁵⁵ Yulbukulaa tḗcḗsḗlenaa acalḗe nna Kehati lulḗy yḗlaa hikaa tḗ a hḗla ntḗ. Ifḗlayim tetḗ taa nyḗma ntḗ Sikem ke pulasi hḗyḗlyyḗ taa, na Kesḗe na Yḗkḗneyam na Pḗte-Holon na Ayalḗn, na Kati-Limḗn. Manasee kpekḗle hḗyḗlyyḗ leḗkḗ nyḗna ntḗ Anḗe na Pileyam. Acalḗe anḗ na a nḗnḗkila halḗmnaa ke pḗ cḗla-we.

⁵⁶⁻⁶¹ Acalḗe nna Kḗesḗn kpekḗle yḗlaa hikaa tḗyḗlḗ, Manasee kpekḗle hḗyḗlyyḗ leḗkḗ taa nyḗna ntḗ Kolanḗ na Asḗtalḗtḗ ke Pasaḗn taa. Isakaa tetḗ taa nyḗna ntḗ Ketḗesi na Tapḗlatḗ na Lamḗti, na Anem. Aḗe tetḗ nyḗna ntḗ, Masaali, na Apḗtḗn, na Hukḗki, na Lehopi. Nefḗtali tetḗ taa nyḗna ntḗ Ketḗesi ke Kalilee taa na Hammḗn na Kiliyatayim. Acalḗe anḗ na a nḗnḗkila halḗmnaa ke pa hawa.

⁶²⁻⁶⁶ Lefii tḗ Melali lulḗy nyḗma lelḗa nḗ hika acalḗe nna tḗyḗlḗ. Sapulḗn tetḗ taa nyḗna ntḗ Limmono na Tapḗ. Lupḗn tetḗ taa nyḗna nna a we Yaatanḗ pḗyḗ waali ke Yeliko isentaa tḗyḗle. Pesḗe ke wḗlaya tetḗ hḗyḗlyyḗ taa, na Yahasi, na ketemḗti, na Mefaati. Kati tetḗ taa nyḗna ntḗ Lamḗti ke Kalaati taa, na Mahanayim na Hesḗpḗn na Yasḗe. Acalḗe anḗ na a nḗnḗkila halḗmnaa ke pa hawa.

7

Isakaa lulḗyḗ nyḗma

¹ Apalḗpiya liḗiti kḗ Isakaa lulḗa. Mḗyḗle, Tola, na Pufa, na Yasupi, na Similon. ² Tola lulḗy na pa nyḗn nyḗma ntḗ, Usi, na Lefaya, na Yeliyeli, na Yamayi, na Ipḗsam, na Semuweli. Paa kḗ kpelikpeka nyḗma ke pa yḗlaa taa kḗ. Na paa we iyisi hiu na naale na nasḗtoso (22600) ke Tafiiti waatḗ taa. ³ Usi pḗyalḗ kele Isḗlahiya. Isḗlahiya pḗyalḗa Mikayeli, na Opatiya, na Sowḗeli, na Isiya paa kḗ lulḗy nyḗn nyḗma. ⁴ Yoolaa nyḗn nyḗma ka we apalḗa iyisi hiu na naanḗwa na naatoso (36000) kḗ, na pa faḗa-we na pḗ kḗesḗna pa lulḗy na pa tḗesi. Pḗyḗle paa wḗna alaa na piya paḗale kḗ.

⁵ Isakaa kpeka yḗlaa kpelikpeka nyḗma lelḗa mpa pa hḗla we kukalḗyḗ takḗlaya taa tḗ pa we yulḗnyḗn iyisi nunaasa na naatosompḗyḗlaya (87000) kḗ.

Pencameḗ na Nefḗtali pa lulḗyḗ nyḗma

⁶ Apalḗpiya tooso ke Pencameḗ lulḗa. Mḗyḗle Pela, na Pekḗe, na Yetiyayeli. ⁷ Pela nḗa wḗna piya kakpasḗ kḗ. Mḗyḗle, Isḗpḗn, na Usi, na Usiyeli, na Yelimḗti, na Ili. Paa kḗ kpelikpeka nyḗma kḗ. Mḗe pa pḗsḗna pa lulḗy nyḗn nyḗma. Na pa hḗla we kukalḗyḗ takḗlasḗ taa kḗ yulḗnyḗn iyisi hiu na naale na hiu na naanḗwa na liḗiti (22034). ⁸ Pekḗe piya ntḗ, Semila, na Yowasi, na Iliyesḗe, na Iliyohenayi, na Omili, na Yelemḗti, na Apiya, na Anatḗti, na Alemḗti. Pa tḗnaya mḗyḗ ⁹ paa kḗ kpelikpeka nyḗma kḗ. Mḗe pa pḗsḗna pa lulḗy nyḗn nyḗma. Pa hḗla we kukalḗyḗ takḗlasḗ taa kḗ yulḗnyḗn iyisi hiu na ḗmḗnyḗyḗ (20200). ¹⁰ Yetiyayeli pḗyalḗ kele Pilehanḗ. Pilehanḗ piya ntḗ Yewusi, na Pencameḗ, na Ihuti, na Kenaana, na Setanḗ, na Taasisi, na Ahisaha. ¹¹ Yayeli piya mḗe pa tḗna, paa kḗ kpelikpeka nyḗma kḗ. Mḗe pa pḗsḗna pa lulḗy nyḗn nyḗma na pa taa ka we yoolaa iyisi naanḗwa na naatosompḗyḗlaya na ḗmḗnyḗyḗ (17200). Na pa sḗlḗ puwa si pḗ yoo.

¹² Iii*fa* pḗyalḗa ntḗ Supim na Hupim. Ahḗe pḗyalḗ kele Husim. ^a

¹³ Nefḗtali pḗyalḗa ntḗ Yasiyeli, na Kuni, na Yesḗe, na Salum. Pila saalḗnaa ntḗ.

Manasee lulḗyḗ nyḗma

¹⁴ Manasee piya ntḗ Asḗliyeli, na Makii. Mḗyḗe ḗ alḗ naale nyḗn Siliḗ tḗ lulḗ-ḗ. Ilena Makii nḗa lulḗ Kalaati. ¹⁵ Mḗpḗyḗ Makii cḗa alaa ke Hupim na Supim. I kḗ wḗna neu kḗ na pḗ yaaki-ḗ si Maaka. Makii kḗ wḗna pḗyalḗ naale nyḗn na pḗ yaaki-ḗ si Selofati. Alḗpiya ke Selofati nḗa lulḗa. ¹⁶ Mḗpḗyḗ Makii alḗ Maaka tasa apalḗpḗyaya ke lulḗyḗ na ḗ yaa-ke si Pelesi. I tasa leḗka, Ilena ḗ yaa kele si Selesi. Nḗna Selesi nḗa lulḗ Ulam na Lekem. ¹⁷ Ulam pḗyalḗ kele Petanḗ.

Makii pḗyalḗ Kalaati wei ḗ kḗ Manasee saali tḗ ḗ lulḗyḗ nyḗma ntḗ.

^a 7:12 Iii: Pḗ cḗya isḗ yulḗ kulḗm ḗnḗyḗ pa yaa si Ili ke Kytḗsḗtḗ I 7:7 taa.

¹⁸ Kalaatı neu alv nyəḡ Hammoleketı ná luləna nteye Isotı na Apiyesee, na Mala. ¹⁹ Semita pəyalaa nté Ahiyaḡ, na Sekem, na Liki, na Aniyaḡ.

Ifəlayim Lvlvɣv nyəma

²⁰ Ifəlayim kulblaa nté Sutela, na Peleti, na Tahati, na Ilati, na Tahati, ²¹ na Sapati, na Sutela. Ifəlayim pəyalaa lelaa nté Isee na Ilati. Mpe paa mayasəna si pa leekəɣi Katı həɣəlvɣv taa nyəma kaləkəḡ na pele pá kv-wɛ. ²² Ḿpúɣú Ifəlayim caɣa ləyaya na pə leeli na i nyəma kəə i puɣusuyv. ²³ Pəle pə waali í tasa i alv ke nyəm na í luli apalvpəyaya na í ha-ke si Peliya*fa*. Mpi tə, i təyaya ka wɛ wahala taa ké. ^a ²⁴ I lula alvpəyaya tətə, pá yaa-ke si Sela. Nke ká ḡmana Peti-Holon isətaa na pətɛɛ na Usaḡ-Sela. ²⁵ Peliya kulblaa nté Lefa, na Lesɛfi, na Tela, na Tahatḡ, ²⁶ na Latatḡ, na Amihuti, na Ilisama, ²⁷ na Nuḡ, na Yosuwee.

²⁸ Acalɛɛ nna Ifəlayim nyəma hikaa si pá caɣa təɣəle Petɛɛli na pə cəlv acalɛɛ. Na Naalan na ilim təlule təə, na Kesɛɛ na pə cəlv acalɛɛ na ilim tətule təə. Na Sikem, na Aya pə həkv taa həɣəlvɣv na pə cəlv acalɛɛ.

²⁹ Manasee lvlvɣv nyəma acalɛɛ nté Peti-Seyatḡ, na Taanakı, na Mekito, na Təəə, na pə cəlv acalɛɛ.

Yakəpv pəyalv Yosɛɛfv lvlvɣv nyəma acalɛɛ nté.

Aseɛ lvlvɣv nyəma

³⁰ Aseɛ pəyalaa nté Iməna, na Isefa, na Isefi, na Peliya. Pa neu alv nyəḡ nté Sela. ³¹ Peliya pəyalaa nté Hɛpɛɛ na Maləkəyeli. Maləkəyeli ḡmana Piisayiti icatɛ. ³² Hɛpɛɛ pəyalaa nté Yafəleti, na Semɛɛ, na Hotam, na pa neu alv nyəḡ Suwa. ³³ Yafəleti pəyalaa nté Pasakı, na Pimalı, na Asefatı. ³⁴ Semɛɛ pəyalaa nté Ahi, na Loka, na Hupa, na Alam. ³⁵ I neu Hotam pəyalaa nté Sofa, na Iməna, na Sɛɛsi, na Amalı. ³⁶ Sofa pəyalaa nté Suwa, na Haanɛɛɛ, na Suwaali, na Peeli, na Iməla. ³⁷ Pesɛɛ, na Hotı, na Samma, na Silesa, na Itəlanḡ, na Peela. ³⁸ Itəlanḡ pəyalaa nté Yefune, na Pisɛpa, na Ila.

³⁹ Ulla pəyalaa nté Ala, na Hanəyeli, na Lisiya.

⁴⁰ Aseɛ lvlvɣv nyəma nté pa tənaya mpv. Paa ké nyəəḡ nyəma kupampama ké, na pá wɛna kpelikpeka. Pa ḡmaa pa həla ke yoolaa kokalvɣv takəlaya taa si pa taa wɛ yoolaa yulvnyəəḡ iyisi hiu na naatoso (26000).

8

Pencamɛɛ lvlvɣv nyəma lelaa həla

¹ Pencamɛɛ pəyalaa ka wɛ kakpası ké. Kancalaya nyəḡ nté Pela, Pela waali ké Asəpɛli, Asəpɛli waali ké Ala, ² Ala waali ké Noha, Noha waali ké Lafa. ³ Pela pəyalaa nté Ataa, na Kelaa, na Apihuti. ⁴ Na Apisuwa, na Naamanḡ, na Ahowa, ⁵ na Kelaa, na Sɛfufatḡ, na Hulam.

⁶ Ihuti pəyalaa nté Kepa icatɛ nyəma tɛɛsi nyəəḡ nyəma. Ḿpúɣú pa pona-wɛyɛ Manahati na toḡ. Pa həla nté, ⁷ Naamanḡ, na Ahiya, na Kelaa. Usa na Ahihuti pa caa kele Kelaa. Inı i tiikina-wɛyɛ pa kuuu waatv.

⁸ Ḿpúɣú Salayim təɣəna i alaa naale, Husim, na Paala. Pə waaləɣi i kraɣa Mowapv ⁹ tetv taa ké alv lelɣ, pa yaa-i si Hotesı. Ué i lulvna Yorapı, na Sipiya, na Mesa, na Maləkam, ¹⁰ na Yewusi, na Sakiya, na Miima. I pəyalaa pəsəna lulvḡ nyəəḡ nyəma. ¹¹ Salayim alv Husim ka lula-i piya naaleɣɛ kancalaya ké. Mpeɣɛɛ, Apitupı, na Uəpaali. ¹² Uəpaali pəyalaa nté Hɛpɛɛ, na Misam, na Semɛti. Semɛti ḡmana Ono, na Lotı pə acalɛɛ na pə cəlv nyəna.

¹³ Ḿpúɣú Ayaləḡ lulvḡ nyəəḡ nyəma Peliya, na Sema pa təɣəna Katı nyəma. ¹⁴⁻¹⁶ Peliya pəyalaa nté Ahiyo, na Sasakı, na Yelemətı, na Sepatiya, na Alati, na Itɛɛ, na Mikayɛli, na Isepa, na Yoha.

¹⁷⁻¹⁸ Uəpaali pəyalaa nté Sepatiya, na Mesulam, na Hisəki, na Hɛpɛɛ, na Isemelayi, na Isəliya, na Yorapı.

^a **7:23** Peliya: Peliya hətɛ hɣwɛɛ ntɛ si: I təyaya wɛ wahala taa.

19-21 Simeyi pəyalaa nté Yakim, na Sikəli, na Sapəti, na Uliyenayi, na Siletayi, na Uliyeli, na Ataya, na Pelaya, na Similati.

22-25 Sasaki pəyalaa nté, Isepaŋ, na Ipeə, na Uliyeli, na Apətəŋ, na Sikəli, na Hanan, na Hananiya, na Ilam, na Anetotiya, na Ifətəya, na Penuweli.

26-27 Yellowam pəyalaa nté Sameselayi, na Sehaliya, na Ataliya, na Yalesiya, na Iliya, na Sikəli.

28 Pa kpeka ləlvəŋ nyəŋ nyəma nté na pə keesəna pa waatənaa, na pá we Yosalem taa.

29 Kapawəŋ icate ŋmaləv na ı aləv Maaka paa caŋa Kapawəŋ icate nté tə taa ké. 30 ı pəyaləv kancaaləŋa nyəŋ hətə nté Apətəŋ. ı pəyalaa lələa hələ nté Suuu, na Kisi, na Paali, na Natari, 31 na Ketəə, na Ahiyo, na Sekəə, 32 na Mikələti. Sima caa keke. Pəne ıni paa caŋa paa nyəma kiŋ ke Yosalem ké ısu paa tətənaa.

Sayuli ləlvəŋ nyəma

(Kutəəsutv I 9:39-44)

33 Nəe pəyaləv keke Kisi, na Kisi pəyaləv keke Sayuli. Sayuli pəyalaa nté Sonatəŋ, na Maləkisuwa, na Apinatari, na Isepaali. 34 Sonatəŋ pəyaləv keke Melipaali. Melipaali nyəŋ nté Mika. 35 Mika pəyalaa nté Pitəŋ, na Meleki, na Taleya, na Ahasi. 36 Ahasi pəyaləv keke Yowata. Yowata pəyalaa nté Aleməti, na Asəmafəti, na Simili. Simili pəyaləv keke Mosa. 37 Mosa pəyaləv keke Pineya, Pineya pəyaləv keke Lafa, Lafa pəyaləv keke Ulasaa, Ulasaa pəyaləv keke Aseeli. 38 Aseeli pəyalaa we naatosə, paa hələ nté Asəlikam, na Pokulu, na Isəmayeli, na Seyaliya, na Opatiya, na Hanan. 39 Aseeli neu nté Iseki. Iseki pəyaləv kancaaləŋa nyəŋ nté Ulam, naale nyəŋ nté Yewusi, tooso nyəŋ nté Ulifeleti. 40 Ulam pəyalaa ke kpelikpeka nyəma ké na tətəlaa. Pa wəna piya na saalənaa ke səsəm. Pa təna paa we yulənyəŋəŋ nunaawa na nule na naanəwa (150).

Pəncaməə nyəma taa ké paa təna ısəntə paa wəə.

9

1 Mprəyú paa tv Iseŋeli nyəma hələ ke paa awulaa takələsi taa ısu paa kpeka təŋa təma tə.

Yosalem nyəma təm

Yuta nyəma wakələna Iso, ılena Papiloni nyəma kuu-wə. 2 Iseŋeli nyəma ke yem, na kətəlaa, na Lefii nyəma, na Iso təsele taa təmlataa caaləna məlvəŋ ke paa icate taa, na pá mu paa tətənaa.

3 Yuta nyəma, na Pəncaməə nyəma, na Ifələyim nyəma, na Manasee nyəma taa yələa mələna Yosalem taa na pá caŋa.

4 Yuta kpekəle tv Utayi ka wəə, Utayi caa keke Amihuti, Amihuti caa keke Omili, Omili cəsə keke Imili, Imili cəsə cəsə keke Pələsi kpekəle tv Pani. 5 Sela kpekəle tv Asaya wei ı ké paa ləlvəŋ kancaaləŋa pəyaya tə ı na ı pəyalaa paa wəə. 6 Na kpekəle nté tə tv Yeuweli ka wəə tətə. Yuta nyəma mpa paa we Yosalem tə paa we yulənyəŋəŋ nasətoso na nunaasa na naanəwa (690).

7 Pəncaməə kpekəle taa tv Salu ka wəə. Salu ıni ı caa keke Mesulam. Mesulam caa keke Hotafiya, Hotafiya cəsə keke Hasenuwa. 8 Na Yellowam pəyaləv Ipeŋəya, na Usi pəyaləv Ula. Mikili saali keke. Na Sefatiya pəyaləv Mesulam, Leweli saali keke. Pəcə Ipeŋəna saali kələlvəŋəŋ tətəŋəle. 9 Paa təna paa ké paa ləlvəŋəŋ nyəma ké. Pəncaməə nyəma mpa paa we Yosalem tə paa we yulənyəŋəŋ nasənaasa na nunaawa na nule na naanəwa na naatosə (956).

10 Kətəlaa loŋa taa nyəma nté Yetaya, na Yoyalipi, na Yakeŋ, 11 na Yuta nyəma Iso təsele paasənəv Asaliya. Asaliya cəsənəv nté Hilikiya, na Mesulam, na Satəki, na Melayəti, na Ahitupi, 12 na Ataya. Ataya cəsənəv nté Yellowam, na Pasehuu, na Maləkiya, na pá kaası tətəŋə Masayi. Masayi cəsənəv nté Atiyeli, na Yasela, na Mesulam, na Mesilemiti, na Iməə. 13 Na pá səsəna kətəlaa lələa na paa ləlvəŋəŋ nyəma. Paa we yulənyəŋəŋ iyaya na nasətoso na nunaawa na nutoso (1760). Paa tənaya mpu paa ké kpelikpeka nyəma ké, na pá paasəŋəna Yuta nyəma Iso təsele təmle.

¹⁴ Lefii nyóma loonja taa tv nté Semaya, na ı cəsənaa nté Hasupı, na Asəlikam, na Melali kpekəle tv Hasapiya. ¹⁵ Na pə kaası tətəyə Pakəpakaa, na Helesi, na Kalalı, na Mataniya. Mataniya cəsənaa nté Mika, na Sikəli, na Asafi. ¹⁶ İlena pə kaası tətəyə Opatiya, na ílé ı cəsənaa Semaya, na Kalalı, na Yetutuŋ. Na Asa pəyalv Pelekiya, wei ı ké İləkana saalı, na í we həyəluyv ŋku kv tamsəna Netofa ıcate tə kv taa tə.

¹⁷ Nənəəsi tanjlaa taa ka we nyuyv tv Salum na ı newaa Akupi, na Taləmən, na Ahiman, ¹⁸ Pa ləlvuyv nyóma lakəna təmlə ke haləna saŋa ke wulav nənəyə ŋka ka we ilim təlulə tə. Pa cəsənaa ka tanjyana Lefii nyóma təsikile nənəəsi. ¹⁹ Kolee pəyalv Salum, Apiyasafi saalı wei ı ké Kolee saalı kvələlvuyv tə, na Kolee ını ı təyayə nyóma ləlaa pá feŋyana təsulle nənəyə ısu pa cəsənaa ká feŋuyv Tacaa yəlaa təsikile tə. ²⁰ İlasaa pəyalv Penhası ka kəna pa nyuyv tv ke ləŋ. Mpi tə, Tacaa ká we ı waalı ké. ²¹ Meselemiya pəyalv Sakalı ka kəna təsulle nənəyə tanjlaa taa ləlv tətə.

²² Nənəəsi tanjlaa mpa paa ləsa tə pa krenta yulvnyəŋ ŋmuvuyv na naanvwa na naale (212). Paa ŋmaawa pa həla ke pa acaləe taa ké. Na Tafiti na İso kvəyətətv tələsulv Samiyəli pa lapəna-weyε naani na pá tv-weyε təma anı. ²³ Mpyúyú pa təkə Tacaa təsele nənəəsi tanjuyv təmlə na pá tələsəyi təma.

²⁴ İlena pá su tanjlaa nyuyv nyóma ke İso təsele kəŋkəmən liyiti nənəəsi tə. Paa ilim təlulə həyəluyv na pə tətulə nyəŋku, na pə ntəyən nyəŋku na pə mpətəŋ nyəŋku. ²⁵ Tanjlaa ləlaa náa we pa acaləe taa ké na pá kəesəyi na pá kəŋ waatv waatv na pá səsəyi pa tə na pá səŋna-weyε tanjuyv ke kvəyεŋ naatosompəyələyə mpəyələyə. ²⁶ Tanjlaa nyuyv nyóma liyiti ka we tam ké tətəŋle. Mpeyεle Lefii nyóma mpa pa paasayana Yuta nyóma İso təsele kutuluv lələn na pə kpancoŋ tə. ²⁷ İso təsele kiŋ ke pa həntaya. Mpi tə, mpe pa feŋiyina-te na pá tələyi tə nənəəsi ke paa tanəŋ ŋku.

²⁸ Lefii tanjlaa ləlaa təmlə nté İso seev wontu nti pa kəŋyana na nti pa kpakayaa tə tə kaluyv. ²⁹ Ləlaa paasayana nyanası kəkaasası na kətayə wontu na mvləm na sulvəm na nim na tulaalvnaa pə təm. ³⁰ Ama kətəlaa tike sitayana tulaalvnaa.

³¹ Kolee kpekəle tv Lefii tv Salum pəyalv kancaaləyə nyəŋ Matitiya kele təyənəyə kvhav kakalası tvlv. ³² Kehatı kpekəle taa Lefii nyóma ləlaa təkayana kətayə potopotona, mpa pa haakı İso ké paa kvəyaku kvhəesuyv ŋku tə.

³³ Lefii ləlvuyv nyəŋ nyóma mpa pa paasayana yontu tə pa tēsi ka we Yuta nyóma İso təsele kutuluv lələn taa ké. Pa feina təmlə lentε. Mpi tə, ilim na ahoo ke pa lakaya təmlə.

³⁴ Lefii ləlvəŋ nyəŋ nyóma nté na pə kəesəna pa waatvnaa, na Yosalem taa ke páa weε.

Sayuli təyayə nyóma (Kutəəsutv I 8:29-38)

³⁵ Kapawəŋ ıcate ŋmalv Yeiyeli na ı alv Maaka paa cəyə Kapawəŋ ıcate taa ké. ³⁶ İ pəyalv kancaaləyə nyəŋ həte nté Apətəŋ. İ pəyalaa ləlaa nté Suuu, na Kisi, na Paalı, na Nεε, na Natari, ³⁷ na Ketə, na Ahiyo, na Sakalı, na Mikələti. ³⁸ Simam caa kele Mikələti. Pane ını pa cəyə pa nyóma kiŋ ké Yosalem ké, ısu pa kpeka yəlaa.

³⁹ Nεε pəyalv kele Kisi, Kisi pəyalv kele Sayuli, Sayuli pəyalaa nté Sonatan, na Maləkisuwə, na Apinatari, na İsepaalı. ⁴⁰ Sonatan pəyalv kele Melipaalı, Melipaalı pəyalv kele Mika. ⁴¹ Mika pəyalaa nté Pitəŋ, na Meleki, na Taleya. ⁴² Ahası pəyalv kele Yayela, Yayela pəyalaa nté Mosa ⁴³ na Mosa pəyalv kele Pineya, Pineya pəyalv kele Lefaya, Lefaya pəyalv kele İlasaa, İlasaa pəyalv kele Aseeli. ⁴⁴ Aseeli pəyalaa we naatoso. Pa həla nte Asəlikam, na Pokulu, na İsamayeli, na Seyaliya, na Opatiya, na Hanəŋ.

İSEYELI WULAV TAFITI TƏM

10

Sayuli səm (Samiyəli I 31:1-13)

¹ Μρύγύ κυyaku nakuli Filiisi nyéma yoonā Iseyeli nyéma, na pá tǽǽni-wē. Na pá kú pa taa paǵale ke Kilipūwa pūyū taa, na lelāa nāá se. ² Uēna pá tó Sayuli pa waali na pá kú i pǽyalaā Sonataŋ na Apinatari, na Malækisuya. ³ Μρύγύ pǽ wiisina Sayuli na tǽtǽlaa kpǽli-i na pá yaǵa-i nyemá. ⁴ Uēna í tó i yooū wontu tǽkulu si: Kpǽe nyá laǵate na í tǽesi-m. Pǽ taa kǽo na Filiisi nyéma mpa pa ta nyi Iǽo tǽ pá kǽo pa tǽesi-m na pá paana-m.

Ama sǽǽntu kpa i yooū wontu tǽkulu na í kisi. Tǽnaǵale Sayuli sika i laǵate na í yele i tu na í hoti tǽ tǽo. ⁵ Yooū wontu tǽkulu nawa si i caa sǽpa, uēna í hoti i nyǽnte tǽo tǽtǽ na í sí.

⁶ Iǽna Sayuli na i pǽyalaā tooso pa kpǽnta sǽm tǽǽle. Na kawulaya tǽyǽyā nyéma su tǽnaya. ⁷ Μρύγύ Iseyeli nyéma mpa paa wē tǽtǽkǽle taa tǽ, pa nuwa si Sayuli na i pǽyalaā pa sǽpa, na yoolāa ya. Uēna pá se na pá yele pa acalee na Filiisi nyéma polo na pá caǵa.

⁸ Tǽu fema na Filiisi nyéma polo sǽtaa wontu tǽosuyū. Uēna pá maǵana Sayuli na i piya tooso ke Kilipūwa pūyū taa. ⁹ Μρύγύ pa kraǵa Sayuli yooū wontu na pá seti i nyuyū na pá kpǽena. Uēna pá ya si pǽ tǽm ke pa tǽtu taa, na pa tuŋ tǽe, na yǽlaa taa. ¹⁰ Pǽ waali kǽe pa su i yooū wontu ke pa tuŋ taa nakuli ku kutuluyū taa. Uēna pá pusi i nyūmpǽǽlāyā ke pa tūyū Takǽŋ kutuluyū taa.

¹¹ Μρύγύ Yǽpǽesi nyéma ke Kalaati tǽtu taa nuwa pǽ tǽna mpi Filiisi nyéma lapa Sayuli tǽ. ¹² Uēna icate taa apalaā lu na pá polo pá kraǵa í na i piya na pá kǽna Yǽpǽesi na pá pi-wǽyǽ tūyū sǽsǽu tǽe na pá hǽkǽ nǽosi ke kyǽeŋ naatosompǽǽlāyā.

¹³⁻¹⁴ Sayuli ta tǽki Tacaā kusǽsutu pǽyele i yela Iǽo kǽe yǽǽtǽnau na í svsi kǽǽŋnaŋ na í yǽǽtǽna ate tu tǽǽo i sǽpa. Tacaā ku-i mǽrúǵ, uēna í cǽla kawulaya ke Seseē pǽyalu Tafiti.

11

Tafiti kawulaya kpav (Samiyeli II 5:1-3)

¹ Μρύγύ Iseyeli yǽlaa tǽna kota Tafiti kiŋ ke Hepǽlǽŋ na pá tǽmi-i si: Tǽ kǽe calǽm kulǽmǽm na tǽǽnuyū kulǽmuyū kǽe. ² Hatoo waatu wei Sayuli ka kǽe wulav tǽ, nyāa kǽna Iseyeli yoolāa nyuyū tu. Halí Tacaā nyá Iǽo tó si, nyāa tǽǽŋna i yǽlaa Iseyeli nyéma tǽo kǽe kawulaya.

³ Μρύγύ Iseyeli sǽsāa tǽna pola Tafiti kiŋ ke Hepǽlǽŋ na pá na-i pá pǽeli nǽǽo ke Tacaā kiŋ. Uēna pá kpa Tafiti ke Iseyeli wulav ke teitei isu Iǽo ka heeluyū Samiyeli na í yǽǽti tǽ.

Tafiti lǽekuyū ke Yosalem (Samiyeli II 5:6-10)

⁴ Μρύγύ Tafiti na Iseyeli nyéma tǽna pa polāa si pa nyalǽyi Yosalem. Pa yaakāyā icate nté si Yǽpusi, na Yǽpusi nyéma ka wenna tǽ taa. ⁵ Ntēna pá tó Tafiti si: N kaa svu tá icate taa.

Paa na mpv na Tafiti nāá lǽeki Siyǽŋ kolūŋa icate. Uēna pá ha-tǽyǽ hǽtē si Tafiti tǽ. ⁶ Tafiti ka yǽǽtāa kǽe si: Ye wei i laala Yǽpusi tu ke kyūyū pūntu ká lana yoolāa nyuyū tu. Ntēna Seluya pǽyalu Sowari laali yoonav, na í pǽsi yoolāa nyuyū tu.

⁷ Uēna Tafiti caǵa kolūŋa icate taa. Pǽ tǽo kǽe pa ha-tē si Tafiti tǽ. ⁸ Μρύγύ i ŋmawa na í cǽo icate ke pǽ kraǵav Milo tǽ na pǽ cǽo na pǽ ta. Uēna Sowari nāá tǽǽnǽyi icate kakaasaya.

⁹ Uēna Tafiti toŋ sǽsǽyū na pǽ puki. Mpi tǽ, Iseyeli Iǽo ka wē i waali kǽe.

Tafiti yoolāa (Samiyeli II 23:8-39)

¹⁰ Iseyeli yǽlaa tǽna ka kpāna Tafiti ke wulav, isu Tacaā ka yǽǽtūyū tǽ. Uēna pǽle pá nūna-i teu ke i kawulaya waatu tǽna. Halí i yoolāa sǽsāa hǽla ntǽ. ¹¹ I yoolāa nté: Yoolāa hiu na naanūwa kpekǽle nyuyū tu Hakǽmoni tu pǽyalu Isepaali. Kyayaku nakuli inu i ká sulina yǽlaa ŋmūnyū na nūnūwa (300) na ŋmantaaya ke yooū kulǽmuyū taa, na í kú pa tǽna.

¹² Isepaali waali kǽe Ahūwa tu Toto pǽyalu Ulasāa. Ulasāa ka kǽna kpelikpeka nyéma tooso taa lelv. ¹³ Inu i ka wenna Tafiti kiŋ ke Pa-Tamim ke waatu wei Filiisi nyéma luwa Iseyeli nyéma ke yoonav na pǽle pá se kolontunāa tǽ. Tǽǽŋnaya pǽe taale natǽli tu wē tǽna. ¹⁴ Na í

na i yoolaa pá səj haləm hekə taa, na pá yoonaa Filiisi nyéma, na Tacaa yele na lseyeli nyéma kəli pa kolontunaa.

¹⁵ Mpyóy kuyaku nakuli yəlaa hiu na naanowa kpekəle yəlaa tooso pola Atulam kukramuyə púyóy cəb, na pá mayana Tafiiti. Mpi tə, Filiisi nyéma ka pula Lefayi nyéma tetekəle taa ké. ¹⁶ Na Tafiiti náá wə kolunə ɪcətə taa ké i təhmelle na Filiisi nyéma nyuyə tu səsə wə Petəlehəm. ¹⁷ Mpyóy ləkətə kra Tafiiti na i tə si: Awe kəhna-m Petəlehəm ɪcətə nənəyə ləkə ləm na má nyəə?

¹⁸ Ntəna yoolaa tooso fayana Filiisi nyéma yoolaa taa na pá polo pá cosi ləkə ɪni i taa ləm na pá pona Tafiiti. Ama i kisa pə nyəə, na i pəli-wəyɪ ateyə Tacaa. ¹⁹ Ulena i tə si: Ma Isə, ma feina mpaav si má nyəə ləm pənə.

Pə wə ɪsu mpa pa lapa pa weesɪj kə awusa na pa polo pə luyə tə pa caləm ké.

Kookali wei yoolaa tooso ɪni i lapa təyələ.

²⁰ Yəlaa hiu na naanowa kpekəle nyuyə tu Sowari neu Apisayi. Kuyaku nakuli ɪni i yoonna kolontunaa nymnyuyə na nunowa (300) na nmantayə na i ku-wə. Tənyə i hikina nyuyə kə yəlaa hiu na naanowa kpekəle taa. ²¹ Təm naaleyə i nyuyə kulaa. Haləna i pəsi pa nyuyə tu. Ama i ta haɪna yəlaa tooso kpekəle ké.

²² Na Kapəsəli tu Yoyata pəyalə Penaya. Yoolaa taa yoolu wei i lapa kookalənaa pəyalə tə i saali. ɪni i ka kəna Mowarə yoolaa səsaa naale. Mpyóy kuyaku lenku i tii hite taa ké watu waatə kə saa wei təv təmpəe kraakpaacəv hotayə tə na i ku təyələyə. ²³ ɪni i ka kəna Icipiti tooko nəyələ. Tooko ɪni i tayələj wə meətələnəa naale na həyələyə kə mpu. I nmantayə yasələyə wə ɪsu kpalantaav. Mpyóy Penaya yoonə tooko ɪni na krátuyóy, na i leeki i nmantayə kə i niɪj taa na i kəna-i. ²⁴ Kookalənaa mpa Penaya lapa təyələ na i nyuyə kulə yoolaa hiu na naanowa taa. ²⁵ Paa na Penaya nyuyə kulə yoolaa hiu na naanowa kpekəle taa tə, i ta haɪna yəlaa tooso kancaaləyə nyəj kpekəle. Ulena Tafiiti su Penaya kə kawuləyə təyayə taɪlaa nyuyə tu.

²⁶ Ulena pá kaasi yoolaa ləlaa, ɪsu Sowari neu Asayəeli na Petəlehəm tu Toto pəyalə Ulanəj ²⁷ na Haloo tu Samətə na Paləj tu Helesə, ²⁸ na Tekowa tu Ikesə pəyalə Ula. Na Anatətə tu Apiyesəe, ²⁹ na Husa tu Sipikayi, na Ahowa tu Ulayə. ³⁰ Na Netofa nyéma Malayə na Paana pəyalə Heletə, ³¹ na Pencaməe tətə Kipeya tu Lipayə pəyalə Itayə, na Pəlatəj tu Penaya. ³² Na Kaasi ləəv taa tu Hulayə na Petə-Alapa tu Apiyelə, ³³ na Pahulim tu Asəmafətə, na Saaləpəj tu Uiyapa. ³⁴ Na Hasem pəyalə Kisəj, na Halaa nyéma Sakee pəyalə Yonatanə, ³⁵ na Halaa tu Sakaa pəyalə Ahiyam, na Uu pəyalə Ufalə. ³⁶ Na Mekela tu Hefəe, na Paləj tu Ahiya, ³⁷ na Kaməeli tu Həsəlo, na Isəpəyə pəyalə Naalayə, ³⁸ na Natəj neu Sowəeli, na Hakili tu pəyalə Mipaa. ³⁹ Na Amoni tu Selekə, na Pelətə tu Nala wei i təkayə Seluya pəyalə Sowari yooə wontu tə, ⁴⁰ na Yetəe təyayə nyéma Ula na Kaləv. ⁴¹ Na pá kaasi Hiti tu Ulii na Alayə pəyalə Sapatə, na ⁴² Lupəj kpekəle nyuyə nyéma taa ləlv Sisa pəyalə Atina, na pá səsəna yoolaa hiu na naanowa. ⁴³ Na Maaka pəyalə Hanəj, na Metəj tu Yosafatə, ⁴⁴ na Asətələtə tu Usiya, na Alowəe tu pəyalə Sama, na Yeyielə. ⁴⁵ Na Simili pəyalə Yetiyayəli, na i neu Tisi tu Yoha, ⁴⁶ na Mahafa tu Uliyeli, na Uənam pəyalə Yelipayə, na Yosafiya, na Mowarə tu Itəma, ⁴⁷ na Sopa nyéma Uliyeli, na Opətə, na Yasiyeli.

12

Tafiiti camnanaa kancaaləyə nyéma kə Sikəlakə

¹ Waatə wei i taa Tafiiti seekayə Kisi pəyalə Sayuli na i nmeləyɪ tə, yoolaa taa yoolaa napəli pa pola i kin na pá səjna-i. ² Pá na pa təəj na pa pəntələj. Pa nyəmə pə təv na nwaanə na mpələ.

Sayuli cəsə Pencaməe kpekəle taa nyéma mpa pa pola Tafiiti kin təyələ ³ Kipeya tu Sema pəyalə nyuyə tu Ahiyesəe. Na i neu Yowasi, na Asəmafətə pəyalə Yesiyeli, na Pele, na Anatətə ɪcətə nyéma Pelaka, na Yehu. ⁴ Na yoolaa hiu na naanowa kpekəle nyuyə nyéma taa ləlv

Karawəh tu Isəmaya. ⁵ Na Ketela nyəma lləmeya, na Yasiyeli, na Yohanan, na Yosapat. ⁶ Na Halufu nyəma llusayi, na Yeliməti na Peyaliya, na Semaliya, na Sefatiya. ⁷ Na Kola ləlvəy nyəma lləkana, na Isiya, na Asaleli, na Yoweseə, na Yasopam. ⁸ Na pə səsəna Ketə tu Yelowam pəyalaa Yowela, na Sepatiya.

⁹ Mprəyū ləlaa nā lī Katı kpekəle taa, na pā polo Tafiti kin ke i təhmelle ke wulaya tetv taa. Paa ké yoolaa kəpama mpa pa nyəmə yoo təy, na pā nyəmə kraləh na hmantaasi pə təm. Pa wəna apalvtv isu təyolasi, na pā nyəmə ləhəh lapv isu naməh ke puyv taa. ¹⁰⁻¹⁴ Paa wə yəlaa naanəwa na naaleye. Halı pa həla nté lsee, na Opatiya, na lliyarı na Misemana, na lləmeya, na Atayi, na lliyelı, na Yohanan, na lləsapatı, na lləmeya, na Makəpanayi. ¹⁵ Katı kpekəle nyəma nté. Paa ké yoolaa nyuyv nyəma ké. Pa taa səkpelu ka wə ké isu yəlaa nunəwa (100) na səsə isu yəlaa iyaya (1000). ¹⁶ Mpe paa təsəna Yaatanı pəy ke pənaya isətv kancaalaya nyəh taa. Waatv inı ka su teu ké na ká lu. llena pā polo na pā təyənı mpa paa caya ilim tətule na pə tətule tə teteka taa tə.

¹⁷ Mprəyū Pəncaməe na Yuta kpeka nyəma pola Tafiti təhmelle na pā mayana-i. ¹⁸ Ntəna í səh-wə na í tə-wə sı: Ye ləmayasəle kəpante ke í kəhna ma kin sı í səhna-m, lə má mν-me na lotu kuləmtv. Ama ye í kəh ma kəlmətv lapv ké sı í tν-m ma kolontunaa niñ taa. Pəyele ma ta wakəli pəlv. lə ta cəsənaa ləó í wəe ta aseeta tv na í hνv ta təm.

¹⁹ Mprəyū ləó Feesuyv tii yoolaa hiu na naanəwa kpekəle nyuyv tv Amasayi tə na í má kapuka sı:

Sesee pəyalv, tá na-η ké.

Tə wə nyá waalı ké.

Nyana mpa pa səhna-η tə.

l wə alaafəya taa ké.

Mpi tə, nyá ləó səhna-η.

Mprəyū Tafiti mν-wə na í tν-wəyε nyuyv nyəma təma ke i kpekəle taa.

²⁰ Mprəyū Manasee kpekəle nyəma pola Tafiti kin ke waatv wei i məla Filiisi nyəma tə sı pa yookina Sayuli tə. lə tampana tə, Tafiti na i yoolaa pa ta səna Filiisi nyəma. Filiisi nyəma ka təyənə Tafiti-wəyε sı pə taa kə na Tafiti məli i caa kəpəh tə na í tv mpeyε ílé i niñ taa. ²¹ Waatv wei Tafiti pukaya Sikəlaki təy Manasee nyəma nā pola i kin. Pa həla nté Atəna, na Yosapatı, na Yetiyayeli, na Mikayeli, na Yosapatı, na llihu, na Manasee yoolaa iyaya nyuyv tv Siletayi. ²² Pa tənaya mpu paa ké yoolaa kəpama ké. llena pā lá Tafiti yoolaa nyuyv nyəma na pā sənə-i teu. ²³ Paa kuyaku ηkuyv yəlaa kəhaya na pā səsəyε Tafiti yoolaa tə na pā səhna-i. Mpu pə lapəna na i yoolaa tə səsəm isu ləó yoolaa.

Mpa mpa pa pola Tafiti sənəv ke Hepələh tə

²⁴ Yoolaa kəpama mpa pa pola Tafiti kin ke Hepələh sı pa cələy-i Sayuli kawulaya, isu Tacaa ka yəyətuyv tə pa nyəh ntə.

²⁵ Yuta kpekəle taa yoolaa wə iyisi naatoso na nasənaasa (6800) na pa kraləh na pa hmantaasi. ²⁶ Simiyəh nyəma ke yoolaa kəpama iyisi naatosompəyolaya na nunəwa (7100). ²⁷ Lefii nyəma ke iyisi liyiti na nasətosos (4600). ²⁸ Aləh ləlvəy tv nyuyv tv Yoyata na i waalı nyəma ke iyisi tooso na nasətosos na nunəwa (3700). ²⁹ llena pə kaası ifepu Satəki wei i ka ké yoolu kəpəh tə, na i mayamaya i ləlvəy nyəh nyəma hiu na naale. ³⁰ Na Pəncaməe kpekəle nte tə ké Sayuli nyəntə təy iyisi tooso (3000). Pa taa pəyale lakaya Sayuli ləlvəy nyəma ke təmlə. ³¹ lfəlayim kpekəle taa ké yoolaa kəpama iyisi hiu na nasənaasa (20800). Pa təna pa nyəh kola pa ləlvəh taa ké. ³² Manasee kpekəle həyəluyv ηku kv wəna ilim tətule tə təy iyisi pələfei hiu (18000). Paa ləsa yəlaa mpeyε kuləsv ké sı pā polo pā kpa Tafiti ke wulav. ³³ Isakaa nyəma taa ké yoolaa nyuyv nyəma ke hmənyuyv (200), na pa waalı nyəma. Pa təna pa nyəmə isəna lseyeli nyəma lakı tə. ³⁴ Sapuləh nyəma taa ké yəlaa mpa pa nyəmə yoo ke teu təy iyisi nule na naanəwa (50000). Pa wəna yoo wəntv təna, na pā lakı teu. ³⁵ Nəfətali nyəma ke nyuyv nyəma iyaya (1000) na pā yoolaa ke iyisi hiu na naanəwa na

naatosompəəɣəlaya (37000) na pá təkə kpaləŋ na ɲmantaasi. ³⁶ Na Taŋ nyəma taa ké yoolaa mpa pa səəlv puwa si pá puli yoou təɣə iyisi pələfei hiu na naanwa na nasətosə (28600). ³⁷ Na Asee nyəma taa ké yoolaa mpa pa nyəmə yoou ke teu na pa səəlv puwa təɣə iyisi nule (40000). ³⁸ Kpeka wena a we Yaatanɪ ilim təlule təə, isu Lupəŋ, na Katɪ, na Manasee həɣəlvɣu ləŋkɪ nyəma təɣə yoolaa iyisi nunwa na hiu (120000) na pá wena yoou wontu təna.

³⁹ Yoolaa mpe pa təna pa poləna Hepələŋ na luɣu kvlmɣu, na pá kpa Tafiti ke Iseyeli wulav. Iseyeli nyəma ləlaa laŋle həewa si í təɣə kawulaya ɲké. ⁴⁰ Mprúɣú pa caya Tafiti kin ke kuyeeŋ tooso, na pá təɣə na pá nyəə mpi pa taapalaa lapa tə. ⁴¹ Pəle pə paasi, pəcəlv pəcəlv kpeka, isu Isakaa na Sapuləŋ na Nefətali pə nyəma ná səɣəlayana mvlm, na kakalasi, na tuŋ wei pa yaa si fiki na ləseŋ tə i pee kwlwlee, na svlɔm na nim na pá kəŋna. Haləna pá kəna tətəɣə naaŋ na heeŋ. Mpi tə, tetv təna taa yəlaa təna laŋa ka hvlɔmaa ké.

13

Isə atakaa ponav ke Yosalem (Samiyeeli II 6:1-11)

¹ Mprúɣú Tafiti na yəlaa iyaya (1000) nyvɣu nyəma, na nunwa (100) nyvɣu nyəma, na nyvɣu nyəma ləlaa pa lapa kotuɣu. ² Na Tafiti heeli pa təna si: Ye pə maya-me, na Tacaa laŋle həewa, ile tə tili ləŋ ke ta nyəma mpa pa kaasa Iseyeli tetv taa tə pa waali. Uena pə tu kələna kətəlaa na Lefii nyəma mpa pa we həɣələŋ wei i cəəna-tv tə i taa tə. Tə yaa-we na pá kəə. ³ Uena tə kəna Isə atakaa ké tá te. Mpi tə, tə taa paasəna i təm ke Sayuli waatu.

⁴ Mprúɣú təm ntɪ tə maya yəlaa təna na pa təna pa tisi si pá la mpv. ⁵ Uena Tafiti koti Iseyeli tetv təna yəlaa ke pə kpayav Icipiti tetv toŋa na ilim mpətəŋ təə tə. Haləna Lepo-Hamatɪ ke ilim ntəɣəŋ təə si, pá polo pá kpayə Isə atakaa ké Kiliyatɪ-Yeyalim. ⁶ Mprúɣú Tafiti na Iseyeli nyəma pa pola Paala timpi pa cuɣusaa si, Kiliyatɪ-Yeyalim təɣə Yuta tetv taa si pa kprakəɣi Isə atakaa. Atakaa inɪ i təə ka we isətəa taŋlaa ləesəŋ. Atakaa inɪ i isentaa ké pa seekaya Isə. ⁷ Apinatari tɣe atakaa inɪ i ka wee. Mprúɣú pa tv-i kəekə kufalv taa na Usa na Ahiyo pá həŋi-i. ⁸ Uena Tafiti na Iseyeli nyəma təna pa hvlɪ pa laŋhvlɔmle na luɣu kvlmɣu, na pá yooki yontu na cəməŋ, na saŋkvnaa, na akilimanaa, na kpeŋkpeŋnaa, na akantee. ⁹ Waatu wei pa tala Kitəŋ təfallə, uena naaŋ cee Isə atakaa ke pətvɣu. Tənaɣa Usa siisaa na í te Isə atakaa. ¹⁰ Mprvɣule Tacaa mv Usa na pááná ke timpi i mapa laŋle na í tokina Isə atakaa tə, na í kv-i təne inəɣi kprakpa.

¹¹ Mprúɣú Tafiti laŋle ta həena isəna mpi Tacaa kvv Usa ke mpv tə. Uena í ha lonte ntɣe həte si Pəlesi-Usa. Usa təkule ke pa yaa mpv na pa te taa. Na pá yaaki-tɣe mprúɣú haləna saŋa. ¹² Kuyaku ɲkvɣu Isə təm lapa Tafiti ke səɣəntv na í tə si: Pə fei si má pona Isə atakaa ké ma te.

¹³ Tafiti ta pona Isə atakaa ké i tɣe kvyakv ɲkv, Katɪ tv Opetɪ-Itəm tɣe i sv-i. ¹⁴ Na atakaa caya tənaya isətvnaa tooso. Uena Tacaa kooli apalv inɪ na i təyaya na i nyəm tənaya kvpantv.

14

Tafiti caya ke Yosalem (Kutəəsutv I 3:5-9; Samiyeeli II 5:11-16)

¹ Mprúɣú Tiii wulav Hilam kusa yəlaa na pá polo Tafiti ke seev, na í hana-i kpeŋkpelasi kvpaŋsi na pəe saakəlaa, na kaafəntanaa, si pá ɲma-i kawulaya təyaya. ² Uena Tafiti cəkəna si Tacaa mayamaya kpana-i Iseyeli wulav. Na i kawulaya toŋ təŋna səəsvɣu ke Isə yəlaa təə.

³ Mprúɣú Tafiti kpayə alaa ləlaa ke Yosalem na í vlɪ apalvpiya na alvpiya. ⁴ Halɪ i pəyalaa mpa i vlɪ təna tə pa həla ntə: Samvwa, na Sopari, na Natan, na Salvməŋ, ⁵ na Ipa, na Uliuwa, na Uəpeleti, ⁶ na Noka, na Nefeki, na Yafiya, ⁷ na Uəsama, na Peeliyata, na Uəfeleti.

Tafiti kəlvɣv ke Filiisi nyəma (Samiyeeli II 5:17-25)

⁸ Filiisi nyóma nuwa si Tafiti tóyo kawulaya ke lseyeli tēna tōo, ilēna pá polo-i yoonau. Tafiti ná níu mpv, ilēna í sēh-we. ⁹ Mpyóy Filiisi nyóma wata Lefayi nyóma tetekele. ¹⁰ Ilēna Tafiti pōosi Isō si: Má polo má yoonā Filiisi nyóma na? N ká tu-weye ma nin taa? Ntēna Tacaā si: Polo na í yoonā-we. Maa tu-weye nyá nin taa.

¹¹ Mpyóy Filiisi nyóma tuusaa na pá tala Paali-Pelasim. Tēnaya Tafiti kv-we na í tō si: Tacaā hēe ma kolontunaa taa ké ikpate na ma nin. Isu lōov fakuyv hapēle tō.

Pē tōo ké pa ha tēne inōyi hēte si: Paali-Pelasim. Pē nyuyv ntē si akpaa hēelu, na pa te taa.

¹² Filiisi nyóma seekaya, ilēna pá yele pa lēsēh kulalaah. Mpyóy Tafiti tōma si pá sō lēsēh kulalaah inōyi kōkō.

¹³ Mpyóy Filiisi nyóma tayana Lefayi tetekele ke wátuyó. ¹⁴ Ntēna Tafiti tasa Tacaā ke yōyōtēnav, na Isō cō-i si: Taa polo pa tōo na pa waali tōo. Ama cē-we na í kpātēna-weye tūy taale hōtuyv nōyō. ¹⁵ Ye n nuwa yēlaa nōohēe ke tūy nyōōh taa, ilē n tii pa tōo ké kpaakpaa. Mpi tō, waatu inōyēle ma kōma si ma yookina Filiisi nyóma ke nyá nōyō tōo.

¹⁶ Mpyuyv Tafiti lapa teitei isu Tacaā heeluyv-i tō, na lseyeli nyóma yoonā Filiisi nyóma ke pē kpaayv Kapawōh tō, halēna Kesēe. ¹⁷ Pē kpaayv waatu inu tōyo Tafiti hēte yaawa tetōnaa tēna taa, na Tacaā yele na piitimnaa tēna nyāhna-i.

15

Isō atakaa ponav ke Yosalem

¹ Mpyóy Tafiti hmawa tēesi ke timpi pa yaa si Tafiti te tō. Ilēna í tayani lonte natēli na í siki Isō cokēle si paa su Isō atakaa. ² Ilēna í kpaali si: Lefii nyóma tike tōkōh ká sēyōlēna Isō atakaa. Mpyēe Isō lēsaa si paa paasēyōhna-i tam tōo.

³ Mpyóy Tafiti kota lseyeli nyóma tēnaya Yosalem si pá pona Isō atakaa ke timpi pa tayana i lonte tō. ⁴ Ilēna í koti Alōh lōlvuyv nyóma kōtēlaa na Lefii nyóma. ⁵ Kehati lōlvuyv nyóma ka we yēlaa nunōwa na hiu (120) ké, pa nyuyv tū ntē Uliyeli. ⁶ Melali lōlvuyv nyóma ke hmōnyuyv na hiu (220), pa nyuyv tū ke Asaya. ⁷ Kēsōh lōlvuyv nyóma ke nunōwa na hiu na naanōwa (130), pa nyuyv tū ntē Sowēeli. ⁸ Ilēsafah lōlvuyv nyóma ke hmōnyuyv (200), pa nyuyv tū ntē Semaya. ⁹ Hēpōlēh lōlvuyv nyóma ke nunaasa, pa nyuyv tū ntē Ilāyeli. ¹⁰ Usiyeli lōlvuyv nyóma we nunōwa na naanōwa na naale (112), pa nyuyv tū ntē Aminatari. ¹¹ Mpyóy Tafiti yaa kōtēlaa Satōki, na Apiyataa, na Lefii nyuyv nyóma, Uliyeli, na Asaya, na Sowēeli, na Semaya, na Ilāyeli, na Aminatari. ¹² Na í tō-we si: Mpa mē, í ké Lefii nyuyv nyóma tō, mē na mē waali nyóma í la nyōōh tōo asilima kēeluyv kōtaya na í polo na í kpaaya lseyeli Isō atakaa na í kōhna-i lonte nte tō taa ma tayana-i tō. ¹³ Mpi tō, mē taa fēi, waatu wei tō pola i kpaayv ke kancaalaya tō. Pēyēle tō ta tu pōosi Tacaā si pulv, isu pu mōnaa tō. Pē tōo ké Isō kú tá taa yulv.

¹⁴ Mpyóy kōtēlaa na Lefii nyuyv nyóma pa lapa nyōōh tōo asilima kēeluyv kōtaya, na pá polo si pa kpaakēy Isō atakaa. ¹⁵ Ilēna Lefii nyóma kpaaya i kpatēh taa, na pá hōyōli pa asēhkpēkiñ tōo ké teitei isu Tacaā ka kēsuyv Moisi tō. ¹⁶ Ilēna Tafiti heeli Lefii nyuyv nyóma si: I pulv mē tētōnaa waali. Pēle paa yoonā yontu na Sāhkvnaa na cēmōh na kpehkpēhnaa na lahōlvōmle sōsōlē. ¹⁷ Ntēna Lefii nyóma pulv Sowēeli pēyalv Hēman, na ilē i taapalv Pelekiya pēyalv Asafi, na pa tētv Melali lōlvuyv tū Kusaya pēyalv Itah pa waali. ¹⁸ Pō kaasi pēle pa waali nyóma Lefii nyóma lēlaa mpa pa ké nōhōosi paasēnlāa tō, isu Sakali, na Pēni, na Yasiyeli, na Semilamōti, na Yehiyeli, na Uni, na Iiyari, na Penaya, na Maaseya, na Matitiya, na Ilifōlehu, na Mikineya, na Opētī-Itōm, na Yeiyeli. ¹⁹ Yonyoolāa Hēman, na Asafi, na Itah, pēle pa makayana nteye nyōyōlvuyv kvēsēmuyv kpehkpēhnaa mpa pa wiiki teu tō. ²⁰ Sakali, na Asiyeli, na Semilamōti, na Yehiyeli, na Uni, na Iiyari, na Maaseya, na Penaya pēle pa makī cēmōh wei i we nōosi kvuyllasi tō. ²¹ Matitiya, na Ilifōlehu, na Mikōneya, na Opētī-Itōm, na Yeiyeli, na Asasiya pēle pa makayana nteye hmusi pōlēfēi naanōwa sāhkvnaa na yonyoolāa yooki yontu. ²² Lefii nyóma nyuyv tū Kenaniya kēle Isō atakaa kpaayv sōsō na í paasēyōhna. Mpi tō,

ι nyəmá pə təm ke teu. ²³ Na Pelekiya na Iləkana peleyele nənəəsi tanlaa, na pə wεε si pá səη atakaa kite. ²⁴ Na nənəəsi tanlaa lɛlaa Opeti-Itəm na Yehiya. Pə kaasa kətəlaa Sepaniya na Yosafati na Netaneyeli na Amasayi na Sakali na Penaya na Iliyeseε tə, pεε pa hulayana nteye akantεε ke Isə atakaa nəγə tə.

*Isə atakaa tate ke Yosalem
(Samiyeli II 6:12-19)*

²⁵ Mprúγú Tafiiti na Iseyeli səsaa na yoolaa nyuyv nyéma pa kraγa Isə atakaa ke Opeti-Itəm te na lanhulumlε. ²⁶ Isə kentayaa Lefii nyéma mpa pa səγəla Isə atakaa təγə. Ilena pá la kətayə ke latəεnaa naatosompəγəlaya, na iwaaη naatosompəγəlaya. ²⁷ Tafiiti na Lefii nyéma mpa pa səγəla atakaa tə, na wontu mataa, na səγəllaa nyuyv tu Kenaliya paa suu kpronkprontu toη nyəntv wontu ké. Pə kaasi na Tafiiti suu kətəlaa cara ke pətεε. ²⁸ Mprúγú Iseyeli nyéma təna kraana Isə atakaa, na pá makı niη taa, na kpeηkpeηnaa, na saηkvnaa, na cəməη, na pá huləγi tutuuy na akantεε.

²⁹ Pa təηna Isə atakaa ke svvnav ke wulav icate taa, de Tafiiti av Mikaalı, Sayuli pεεlə səηna pətote nté, na í ná Tafiiti paakəna lanhulumlε. Mprúγú ι nyəna-ι yem ké ι taa.

16

¹ Mprúγú pa pona Isə atakaa na pá su-ι cokəle nte Tafiiti ka sikaa tə tə taa. Ilena pá lá Isə ké kətasi nsi kəkə lusa si təna tə na nəγə kulumaya krentuyv nyənsi. ² Tafiiti tεma kətasi nsi si lapv ilena í kooli samaa ke kvpantv na Tacaa hətε taa. ³ Ilena í tala apalaa na alaa ke təγənaγa. Paa wei ke potopoto kukulutu na nantuyv na tuyv ηku pa yaa si lεsεη tə kv pee kvwυlεε kakalaya.

*Lefii nyéma Isə samtv yontu
(Yontu 96; 105:1-15; 106:1,47-48)*

⁴ Mprúγú Tafiiti tva Lefii təmle nyéma ke təmle ke Isə atakaa kiη si pá sεε Iseyeli Isə na pá tv-ι teeli na pá sami-ι. ⁵ Asafi kele pa paasənlv na Sakali náá səηna-ι. Yasiyeli na Semilaməti na Yehiyeli na Matitiya na Iliyari na Penaya na Opeti-Itəm na Yeyieli pεε pa makayana nteye cəməη na saηkvnaa, na Asafi náá makı kpeηkpeηnaa. ⁶ Na kətəlaa Penaya na Yasiyeli pεε pá huləγi akantεε ke tam ké Isə atakaa nəγə tə. ⁷ Kuyaku ηkv kv wule ke Tafiiti caala Asafi na ι taapalaa ke tuyv si pá sa Tacaa. Ilena pá sami-ι si:

⁸ I sa Tacaa, í yaa ι hətε.

I teləsi piitimnaa tənaya ι kookalənaa.

⁹ I yoo-ι yontu na cəməη.

I yəγəti ι tεma kvpana təm.

¹⁰ Mə lanə í hεena Isə naηηtv unı ι hətε.

Mε mpa í pεekəγi-ι tə, mə lanə í huləmi.

¹¹ I kéésəná Tacaa Toma təna tv tə.

I pεekəγi tam si í sεε-ι.

¹²⁻¹³ Tacaa təmle tv Iseyeli luluyv nyéma mε.

Yakərv piya mε mpa Isə ləsaa tə.

I təsı ι tεma səsəna tə.

Na kəkəlv nyəmnaa mpa ι lapa tə,
na ι hvle pə tə.

¹⁴ Inəγəle Tacaa, inəγəle tá Isə.

Inəγəle tetv təna hvvnlv.

¹⁵ I təsı ι nəγə pεeluyv tam nyəηka tə.

I nəγə suw wε mprúγú,
halı lulvη loosi iyaya.

- 16 Nəgə ηkeγε ι su Apəlaham.
Na í heeli-təyi lsaaka na tuunav.
- 17 I su-təyi lseyeli nyəma ké isu kusəsutv.
Na tə wee-we isu nəgə pəeluyv tam təo nyəm.
- 18 Isu ι ka heeluyv-we tə si,
ι ká ha-weγε Kanaaη tetv.
Pa na pa ləlvuyv nyəma pa krancoou nté.
- 19 Waatv inι ι taa tə,
pa taa fei pəyalə,
pəyele paa ké cayalaa ke tetv taa ké.
- 20 Pa lukaya piitimnaa taa ké na pá puki ləmpι kinj.
Na pá lukι kawulasι taa na pá puki yəlaa ləlaa kinj.
- 21 Ama ləo ta yele si nəgəlv í tu-weγε wahala.
Halι ləo kaləna əwulaa ke pa nyuyv təo si:
- 22 Laakalι na yəlaa mpa ma ləsaa tə,
na mpa pa teləsəyi ma kuyəgətvtv tə pa tokinav.
- 23 Antulinya təna yəlaa me, í yoo Tacaa ke yontu.
I kraaləyi paa ifemle nte si Tacaa kele waasəlv.
- 24 I heeli yəlaa tənaya ι teeli təm,
na í yəgətι ι təma kupaana təm ke yəlaa kinj.
- 25 Tacaa kəla akənna tənaya səsəontv.
I feina saala.
- 26 Piitimnaa tuj təna we kpeτε ké.
Ama Tacaa lapəna isətənvuyv.
- 27 I teu na ι səsəontv we səgəntv.
I we toη ke ι təcayalə taa na í haakι lanhəlvəmlə.
- 28 Tetv təna yəlaa, í kəo na í sa Tacaa.
I hólι ι teu na ι toma.
- 29 I kəo na í sa ι teu na í kəna-ι mə kuhaaη.
I həntι Tacaa ke atəγε saa wei ι hóləyι ι
tənaηη weətv tə.
- 30 Antulinya təna yəlaa me í seliyina-ι.
Tetv caya teu ké tu nyəgələyi.
- 31 Isətənvuyv lanle í həlvəmi,
na tetv náá yəlv.
- Na pá heeli yəlaa təna si Tacaa kele wulav.
- 32 Tenku na ι taa nyəm təna í kala kəkəte.
Tawa na a nyəm təna, í yəlv.
- 33 Hətv taa tuj, í kiisina lanhəlvəmlə ke Tacaa kinj.
Mpi tə, ι kəη kawulaya təgəv ke tetv taa.
- 34 Tacaa ké kupaη ké, í samι-ι.
Pəyele ι səəlvuyv fei tənaya.
- 35 I wiikina-ι si:
Tacaa waasəlv ləo, hai, waasι-tv.
Ya-təyv piitimnaa kraι nyəm niη taa.
Kpeyeli-tv na tə yaa nyá hətə naηη nyəntə.
Na ta lanja həena nyá samtv.
- 36 I sē lseyeli ləo Tacaa ke tam.
Uena samaa təna tisi si ləo í kəna mpv. I sa Tacaa.

³⁷ M̄p̄ȳḡ Tafiiti t̄əma Asafi na ı taapalaa t̄əna s̄ı: ı caya Iso atakaa kin, na ı laki mə yontu t̄əma ke tam ké paa kuyaku ŋku, ısu p̄ə suw t̄ə, ı taa yele. ³⁸ İlena ı l̄əsi Opeti-İt̄əm na ı luluyv taa ké ȳləa p̄ələfei nutoso na naan̄wa, na p̄ə s̄əs̄əna Yetutun̄ p̄əyalv Opeti-İt̄əm, na Hosa, na p̄ə laki n̄ən̄əs̄ı tan̄uyv t̄əml̄e.

³⁹ M̄p̄ȳḡ Tafiiti t̄ó k̄ət̄ulv Sat̄əki na ı luluyv taa k̄ət̄əlaa s̄ı: ı paas̄əna Iso cok̄əle nte t̄ə w̄e Kapaw̄əŋ t̄ək̄ət̄əle t̄ə. ⁴⁰ M̄ə t̄əml̄e nt̄é s̄ı ı laki k̄ət̄aya ŋka k̄ək̄ə lusa ka t̄əna t̄əȳə tan̄əŋ na taan̄aya. Na ı laki k̄ət̄ası nsi pa k̄eesa k̄ııu ŋku Tacaa hawa İseyeli nȳəma t̄ə kv̄ taa t̄ə. ⁴¹ M̄ə na Hemaŋ, na Yetutun̄, na l̄ələa m̄pa pa l̄əsaa s̄ı p̄ə saŋ Tacaa ke ı s̄ə̄luyv tam nȳəŋkv̄ t̄ə t̄ə. ⁴² Hemaŋ na Yetutun̄ pa t̄əml̄e nt̄é akant̄e huluyv na k̄p̄eŋk̄p̄eŋnaa mapv. Na wontu lent̄ənaa nti pa yookayana Iso T̄əm yontu t̄ə. İlena Yetutun̄ p̄əyalaa ke n̄ən̄əs̄ı tan̄ılaa.

⁴³ P̄ə waalı ké paa wei ı kp̄ema ı t̄e. Na Tafiiti n̄áá k̄pe na ı s̄e ı nȳəma.

17

Natan̄ na Tafiiti pa t̄əm (Samiȳel̄ı II 7:1-17)

¹ Tafiiti caya ı kawulaya taa, ılena kuyaku nakv̄lı ı t̄ə Iso kuȳəḡət̄v̄ tel̄əs̄lv̄ Natan̄ s̄ı: P̄ə ta m̄v̄na s̄ı má w̄e kutuluyv ŋku pa lap̄əna k̄p̄eŋk̄p̄elas̄ı k̄upaŋs̄ı t̄ə kv̄ taa, na Tacaa atakaa n̄áá w̄e cok̄əle nte pa lap̄əna p̄əŋ t̄ə t̄ə taa. ² Nt̄əna Natan̄ c̄ə wulav s̄ı: Polo na ı lá p̄ə t̄əna mpi n̄ mayas̄əyi nȳá taa t̄ə. Mpi t̄ə, Tacaa w̄e nȳá waalı ké.

³ Ahoo yuwa, ılena Tacaa t̄ə Natan̄ s̄ı: ⁴ Polo na ı heeli ma p̄əyalv Tafiiti s̄ı, p̄ə taya ıni ı ka ŋmana-m t̄əyaya ŋka ka taa maa caya t̄ə. ⁵ Hatoo ma l̄əs̄uyv İseyeli nȳəma ke İcipiti taa, na p̄ə suna saŋa t̄ə, ma ta cayata kutuluyv nakv̄lı kv̄ taa. Cok̄əle taa ké ma w̄e na má layas̄əyi lona. ⁶ P̄əle p̄ə paasi too ma w̄ev İseyeli nȳəma waalı t̄ə, Paas̄ənl̄aa payale ke ma t̄ó ma ȳləa paas̄ənav. P̄əȳle ma ta kal̄əna pa taa n̄əȳlv̄ s̄ı ı ta ŋma-m kutuluyv k̄upaŋkv̄.

⁷ M̄p̄v̄ t̄ə, heeli ma t̄əml̄e tv̄ Tafiiti s̄ı: Toma t̄əna tv̄ Tacaa má, ma ȳəḡət̄aa s̄ı, ntiȳile taa ké ma k̄pa-ŋ heeŋ waalı s̄ı ı la ma İseyeli nȳəma wulav. ⁸ Na má w̄e nȳá waalı ké nȳá t̄ənt̄e t̄əna taa, na má k̄piisi nȳá kolontunaa t̄əna na má k̄v̄s̄ı nȳá nȳv̄ȳv̄ ısu ate s̄əs̄aa l̄ələa. ⁹ İlena má ha ma İseyeli nȳəma ke t̄əcayale s̄ı p̄ə caya teu na p̄vl̄v̄ ı taa p̄eyeli-w̄e, na ȳləa asayaa ı taa t̄əȳə pa ıse. ¹⁰ İsu saa wei maa k̄pa Paas̄ənl̄aa ke ma ȳləa İseyeli nȳəma t̄ə t̄ə. Maa tisi mə kolontunaa t̄əna t̄əfe. Ma heeliyi-ŋ s̄ı Iso ma, maa yele na ı w̄eena luluyv nȳəma ke nȳá waalı. ¹¹ Ye p̄ə tala nȳá kuyaku na ı s̄əpa, ıle maa l̄əsi nȳá piya m̄pa n̄ l̄ələna nȳá tapuyv̄ t̄ə pa taa n̄əȳlv̄, na má k̄pa-ı wulav. ¹² İni ı ka ŋmana-m t̄əyaya na má yele na ı kawulaya kumte w̄e tam t̄ə. ¹³ ı k̄á nȳən̄əyi-m ı caa, na máá nȳəŋəyi-ı ma p̄əyalv̄. Ma kaa l̄ə-ı, ısu ma l̄əv̄ wulav wei ı laala-ŋ t̄ə. ¹⁴ Máá k̄pana-ı ma ȳləa wulav ke tam t̄ə ké ma t̄əyaya taa na ma kawulaya taa, na ı t̄əyaya kawulaya ton̄ kaa ciȳiti.

¹⁵ Nti nti Iso heela Tafiiti na Natan̄ n̄əȳə t̄əȳəle.

Tafiiti s̄əl̄əmv̄ȳv̄ (Samiȳel̄ı II 7:18-29)

¹⁶ M̄p̄uȳv̄le wulav Tafiiti pola Iso cok̄əle taa, na ı ȳəḡət̄əna Iso s̄ı: Hai, Tacaa Iso má na ma t̄əyaya t̄ə ké we na ı k̄əŋna-m timpi taa ma w̄e ıs̄ənt̄ə t̄ə? ¹⁷ P̄əle p̄ə paasi na ı ȳəḡət̄əyi ıs̄əna ma t̄əyaya ka t̄ees̄əna cele t̄ə p̄ə t̄əm? N laki-m ké ısu ma ké ȳvl̄v̄ s̄əs̄ə n̄əȳlv̄, ma Iso Tacaa. ¹⁸ Ma feina kuȳəḡət̄v̄ ke teeli wei n̄ tv̄-m t̄ə ı t̄ə. Mpi t̄ə, ma ké nȳá t̄əml̄e tv̄ ké, na ı nȳəma-m. ¹⁹ Tacaa, n̄ s̄ə̄la-m t̄əȳə n̄ lapa k̄upant̄ənaa pane pa t̄əna s̄ı nȳá s̄əs̄ə̄nt̄v̄ tam t̄ə nȳənt̄v̄ ı ná. ²⁰ Tacaa n̄əȳlv̄ ta n̄əȳəs̄əna-ŋ. Ye t̄ə k̄ees̄əna nti ıni t̄ə nuna ta ŋk̄paŋŋ t̄ə, Iso n̄əȳlv̄ ı fei ısu nȳá. ²¹ Piitim nap̄əli p̄ə fei na p̄ə n̄əȳəs̄əna nȳá ȳləa İseyeli nȳəma m̄pa tá n̄ k̄əma na ı ya İcipiti nȳəma ŋmak̄əlv̄ȳv̄ taa na ı la-tuyv̄ nȳá ȳləa t̄ə. Lakasi k̄upaŋs̄ı na s̄əȳənt̄v̄ nȳəns̄ı ke n̄ t̄əȳəna piitimnaa ke nȳá ȳləa tá ta n̄əȳə t̄ə na nȳá h̄əte yaa, na p̄ə waasi-tv̄. ²² Na t̄ə p̄əsi nȳá nȳəma ke tam t̄ə, na nyaa p̄əsi tá Iso. ²³ P̄ənente Tacaa la ısu n̄ ȳəḡət̄uyv̄ t̄ə. Yoosi n̄əȳə ŋka n̄ su má na ma t̄əyaya nȳəma t̄əȳə tam. ²⁴ P̄ə la teitei, ısu n̄ ȳəḡət̄uyv̄ t̄ə. İlena nȳá

həte la səsəle ke tam təə na yəlaa yəgətəyi si: Tacaa Toma təna tu nté lseyeli nyéma Iso. Yele na nyá təmle tu ma ma təyaga nyəə toŋ. ²⁵ Mpi tə, ma Iso, nyá hələna-m si n ká ha-m ləlyu nyéma na pá ləeti kawulaya taa. Pə təə ké ma pəsaa na má sələməyi nyá kiŋ. ²⁶ Hai, Tacaa, nyaxale Iso, nyá suna nyá təmle tu maya nəgə kupaŋka ŋke. ²⁷ Nyá koolina ma təyaga nyéma ke kupantu si ma ləlyu nyéma ká təkı kawulaya ke tam ke nyá isenta. Ie nyá koolee anı a ka təŋ-wəyge tam təə.

18

Tafiiti təgə piitimnaa ləlaa tətə (Samiyeli II 8:1-14)

¹ Pəle pə waalı ké Tafiiti yoonə Filiisi nyéma na í kəli-wə na í ləeki Katı ıcatə na pə cəlb nyéma. ² Na í yoonə Mowapu nyéma tətə na í kəli-wə na pá fəlyə-i lampuu. ³ Mprəgú i yoonə Silii wulav Hatatəsee wei i wə Sopa na í təkı i kawulaya ke Hamatı həgəlyu təə tə. Waatu inəyi Hatatəsee caakaya si i təkı lfəlatı həgəlyu tətə. ⁴ Na Tafiiti ləeki yooú kəekənəa iyaga (1000) na kpaŋanəŋ caŋalaa ke iyisi naatosompəlaya (7000) na yoolaa nəhəe nyéma ke iyisi hiu (20000) na í su i ti isu kpaŋanəŋ nuɔɔwa (100). Pə kaasa wei ılena í setı i təna i nəhəe hola. ⁵ Mprəgú Taması Silii nyéma pola wulav ke sənəv. ılena Tafiiti ku pəlye yoolaa iyisi hiu na naale (22000). ⁶ ılena Tafiiti su yoolaa kpeka ke Taması ke Silii taa na í təkı pa təə na pá fəlyə-i lampuu. Na Tacaa kentiyi Tafiiti təə ké timpi timpi i pukaya tə. ⁷ ılena í kpaŋa Silii wulav Hatatəsee taŋlaa wula kpałəŋ na í pona Yosalem. ⁸ Mprəgú Tafiiti kuu nyəgəlyu kuɔeeməyɔ nyəgətə ke səsəm ke Hatatəsee acaləe nna pa yaa si Tipatı na Kuŋ tə a taa. Nyəgətə ntəyi Saləməŋ kpaŋa waalı waalı na í lu ləm nyampaani anaam, isu lule na akelenəa na Iso təseele taa wontu ləntənəa.

⁹ Mpuɔyule Hamatı wulav Tou nuwa si Tafiiti kuwa Sopa wulav Hatatəsee yoolaa. ¹⁰ ılena í tili i pəyalv Hatolam si í see wulav Tafiiti na í samı-i. Isəna i yoonə Hatatəsee na í kəli-i tə. Mprəgú Hatolam kpeŋna Tafiiti ke wula wontu na liyitee nyəgətə na nyəgəlyu kuɔeeməyɔ nyəntv. ¹¹ ılena Tafiiti su Tacaa ke wula na liyitee nyəgətə nti pa ləeka piitimnaa lempanaa kiŋ tə. Isu Itəm na Mowapu na Amoni na Filiisi na Amaleke pə nyéma.

¹² Mprəgú Seluya pəyalv Apisayi yoonə Itəm nyéma ke Təm tetəkəle taa, na í kú pa taa yəlaa iyisi pələfei hiu (18000). ¹³ Na í su yoolaa kpeka ke Itəm nyéma te na Tafiiti təkı pa təə na Tacaa kentiyi i təə ké timpi timpi i pukaya tə.

Tafiiti waalı nyéma həla (Samiyeli II 8:15-18)

¹⁴ Tafiiti təgə kawulaya ke lseyeli nyéma təna təə ké na í təŋəyi tampana na í huəkəna yəlaa təna. ¹⁵ Seluya pəyalv Sowapı kəle yoolaa nyuɔv tu. Ahiluti pəyalv Yosafatı kəle takəlası sulv. ¹⁶ Ahitupı pəyalv Satəkı na Apiyataa pəyalv Apimelekı kəle kətəlaa. Safesa kəle takəlası ŋmaalv. ¹⁷ Yoyata pəyalv Penaya kəle wulav taŋlaa nyuɔv tu. Tafiiti pəyalaa mayamaya nté i sənlaa səsaa.

19

Tafiiti tillaa fəele tɔyɔ (Samiyeli II 10:1-5)

¹ Mprəgú waatu nəgəlv Amoni nyéma wulav Nahası səpa na i pəyalv ləeti i lonte. ² Mpuɔyule Tafiiti təma si: Maa ləeti Nahası pəyalv Hanuŋ ke kupantu nti i caa ka lapa-m tə. ılena Tafiiti tili tillaa si pá polo pá see-i i caa ləyaga. Tafiiti tillaa tala Amoni nyéma tətə taa. ³ ılena tətə nti tə awulaa səkpema tə Hanuŋ si: N huɔv si ləyaga seev təə ké Tafiiti tila i yəlaa na? I tila-wəyge si pá feŋ tətə na pá nyı-ti na pá ləeki-ti.

⁴ Ntena Hanuŋ kra Tafiti tillaa na í looli pa tantəŋ, na í seti pa wontu ke hatoo pa tapanəəsı kiŋ. İlena í təŋəni-wε, ⁵ na pá tεena fεele. Ḿpúyú Tafiti nu i tillaa təm nti. İlena í kusi yəlaa sı: İ səŋ-wε na í heeli-wε sı pá saali Yeliko na pa tantəŋ nyə, İlena pəcə pá tala təyaya.

Iseyeli nyəma yoonav ke Amoni nyəma na Silii nyəma
(*Samiyeli II 10:6-19*)

⁶ Ḿpúyú Amoni nyəma na pa wulav Hanuŋ pa cekəna fεele nte pa tu Tafiti tə. İlena pá kraŋa Mesopotami isətəa Silii nyəma, na Maaka na Sopa nyəma, pə yoolaa ke apaa, na pa youu keekənəa na pa kraŋanəŋ caŋalaa. İlena pa fehi-wεŋe liŋitee nyəŋətə ke təənənəa hiu na naanəwa. ⁷ Na pá caa youu keekənəa ke iyisi hiu na naanəwa na naale (32000). İlena pá kraŋa Maaka wulav na i yoolaa ke apaa. Ḿpúyú pele pa polaa na pá puli Metepa cələ. Na Amoni nyəma náa lu pa acalεe taa, na pá puli youu.

⁸ Tafiti nu mpv, İlena í kusi i yoolaa wulav Sowari na i yoolaa taa yoolaa tənə. ⁹ Ḿpúyú Amoni nyəma luwa na pá puli icate səsəəle nəŋə. Na awulaa mpa pa kəma-wεŋe sənəv tə pele pá puli həŋəlvu ləŋku ke tawa taa. ¹⁰ İlena Sowari cekəna sı i ká yoo taa na waali. Ḿpúyú i ləsa İseyeli yoolaa taa yoolaa na pele pá yookina Silii nyəma. ¹¹ Pə kaasa yoolaa kpekəle lentε, İlena í cele təleŋe i neu Apisayi na pele pá puli Amoni nyəma isentaa. ¹² Na Sowari heeli Apisayi sı: Ye Silii nyəma í kpila-m, İle n kəə na í sənə-m. Yaa ye Amoni nyəma kpilina nyá, İle máá kəə na má sənə-ŋ. ¹³ Təŋə apalvtv na tə kaası ta təŋi ta yəlaa na ta İso acalεe təə. İle İso í la i luyv nyəntv.

¹⁴ Ḿpúyú Sowari na i yəlaa pa svv Silii nyəma tεe sı pá yookina-wε na Silii nyəma tı casəle. ¹⁵ Amoni nyəma nawa Silii nyəma tv casəle. İlena pele pá se Sowari neu Apisayi na pá svv icate. İlena Sowari náa məli Yosalem.

¹⁶ Silii nyəma nawa sı İseyeli nyəma kəla-wε. İlena pá kusi tillaa sı pá polo pá ləsi pa tεetvnaa mpa pa wε İfəlati pəŋə waali tə. Pa nyvŋv tv nté Hatatəsεe yoolaa nyvŋv tv səsə Sofaki. ¹⁷ Pa heela-təŋi Tafiti, İlena í koti İseyeli yoolaa tənə na pá tεsi Yaatanı, na pá kpətənə-wε na pá puli pa isentaa. Ḿpúyú Silii nyəma tii pa təə. ¹⁸ Ama İseyeli nyəma ná tı pa waali na pá se. İlena Tafiti na i nyəma pá kú kraŋanəŋ na i keekənəa ke iyisi naatosompəŋəlaya (7000) na yoolaa nəəhεe nyəma ke iyisi nule (40000) na pá kú yoolaa nyvŋv tv Sofaki tətə.

¹⁹ Waatv wei awulaa mpa Hatatəsεe ka ŋmakəlaa tə pa nawa sı İseyeli nyəma kəla-wε, İlena pá polo na pá na Tafiti pá ciiki na pá cele-i pa ti. Pə kraŋav waatv İni tə Silii nyəma u caaki Amoni nyəma ke sənəv.

20

Sowari İekvŋv ke Lapa icate
(*Samiyeli II 11:1; 12:26-31*)

¹ Pənaya sikaa na pə tala waatv wei awulaa tεeki youu tə. Ḿpúyú Sowari kuu yoolaa na pá polo pá kv Amoni nyəma. Na pá tá Lapa icate sı pa yookina-tε. Na Tafiti náa caŋa Yosalem.

Ḿpúyú Sowari yoonə Lapa nyəma na í wakəli icate. ² İlena pá kuu tə taa wontunaa, İlena Tafiti kraŋa wula ntenuŋv ŋku ku wε Amoni nyəma tvŋv Milikom təə tə. Ntenuŋv ŋku ku yuŋ ka wε İsu kiloona hiu na naanəwa ké mpv. Paa tvwa kv təə ké liŋitee pəle. Ḿpúyú pa tema-kvŋv Tafiti nyvŋv. ³ Pə kaasa icate yəlaa, İlena í tv-wεŋe wahala təma. Ləlaa ke tuŋ fayalaa, na ləlaa ke pεe saakəlaa, yaa taakukulası setəlaa. Ḿpúyú Tafiti lapənə Amoni icate tənə. İlena í na i yəlaa pá məli Yosalem.

Filiisi nyəma yoonav
(*Samiyeli II 21:18-22*)

⁴ Pəle pə waali ké İseyeli nyəma pola Filiisi nyəma yoonav ke Kesεε. Waatv İnəŋi Husa tv Sipikayi kəwa Lefayi tooko Sipayi na pá tisi Filiisi nyəma. ⁵ Youu ləŋku taa ké Yayii pəyalv

Ulanaj kuwa Katı tı Koliyatı neu Lamii. İ ħmantayya kpatıyú yasəlaya we isı sayata kpatəle. ⁶ Mpyúy pa tasa yooı ləjkı suluyı ke Katı. Tənayya pá nawa kolontu tooko nəyɔlv ı ké Halafa lɔlvıv tı. İ mpee na ı nəmpee we naatoso naatoso. A kpentı hiu na liyiti. ⁷ Apalıv ıvı ı caa İseyeli nyóma ke təm, ılena Tafiiti taalv Samma pəyalv Sonatanı kvı.

⁸ Tafiiti na ı yoolaa pa kvna Filiisi ıcate Katı tookonaa mpe.

21

Kvkalıyıv na ylvkvısvkv (Samiyeli II 24:1-9)

¹ Mpyúy kvıykv nakvli Satanı maγasaa sı ı tvyı İseyeli nyóma ke wahala. ılena í tusı Tafiiti sı í kala İseyeli nyóma. ² Ntena Tafiiti tɔ Sowarı na yooı nyuyıv nyóma lelaa sı: İ polo í kala İseyeli tetı təna yəlaa, na má nyı pa nyuyıv.

³ Ntena Sowarı cəı sı: Hai, ta caa, İso í la na İseyeli nyóma hukı təm nunıwa (100). Saıa ısvntɔ pa təna pa ké nyá ıfalaa ké. İle pepe tɔo ké n caa sı ń nyı pa nyuyıv, na ń svı İseyeli nyóma ke ısayatı taa?

⁴ Ntena wulav sı í kala ke í kala. ılena Sowarı náa cəı İseyeli tetı təna na í kala yəlaa na í məli Yosalem. ⁵ Na í heeli wulav sı İseyeli yoolaa we iyisi iyaya ke təm iyaya, na iyisi nunıwa (110000) na Yuta nyóma ke iyisi nasəle na nutoso na naanıwa (470000).

⁶ Sowarı lanle ka wakəłəna wulav təm ntəyı. İle ı ta kala Lefii na Pəncaməe nyóma.

İso həma İseyeli nyóma ħkpaııyıv ke Tafiiti ısayatı tɔo (Samiyeli II 24:10-17)

⁷ Mpyúy Tafiiti yaası ıvı ı ta maγa İso, na íle í hə İseyeli nyóma ħkpaııyıv. ⁸ Ntena Tafiiti sələmı İso sı: Tacaa, ma lapa mpıv tɔ, ma wakəlaa ké. İle wii-m ma ısayatı ntı. Ma lapa kvməlentıv ké.

⁹ Mpyúy Tacaa heela Tafiiti layatı tasəlv İso kvıyɔyɔtvıv teləsvlv Katı sı: ¹⁰ Polo ń heeli Tafiiti sı ma sıvı vahalanaa tooso sı í ləsvı pa taa kvlvıv na má kvnaı.

¹¹ Mpyúy Katı pola Tafiiti kvıı na í pəsvıı sı: Tacaa sı weye n ləsvıı? ¹² Nyɔyɔı í lu pusı tooso? Yaa ń se nyá kolontunaa ke ısvntınaa tooso? Yaa İso í tılı ısvntıa tillı na í pəlı ylvkvısvkv ke kvıyeıı tooso ke İseyeli tetı təna taa? Maγası nyá taa na ń cə na má heeli wei ı tıla-m tɔ.

¹³ Ntena Tafiiti cəı sı: Ma lanle pəsaa ké. Pə kvla-m teu sı má pətı ma təyı Tacaa nıı taa. Sana ıvı í hə tá ħkpaııı na mpı ylv kvá həmıı tɔ. Mpı tɔ, ı pətɔtəle tɔwaya.

¹⁴ ılena İso kvna ylvkvısvkv, na İseyeli nyóma sı yəlaa iyisi nutoso na naanıwa (70000).

¹⁵ Mpyúy Tacaa tıla ısvntıa tillı wei ı kvıı təyɔ Yosalem. ısvntıa tillı talaa ısvı ı kvá nıkı kvıv, ılena İso layası hvıvee na í səıııı sı: Yele mpıv pə maγanaa.

Waatu ıvı ıle, ısvntıa tillı we Yepusı tv Olənanı təyɔnayya təmate nté. ¹⁶ Tafiiti kvısa ıse, ılena ı ná ısvntıa tillı ke atə atə na í kvələsvıı ı layatə na Yosalem tɔo. Mpyúy í na səsaa mpı paa suu ləyaya fvətənaa taka tɔ pa hota pa ısvntɔo. ¹⁷ Ntena Tafiiti sı: Hai, ma wakəłəna. Mpı tɔ, má yɔyɔtəna sı pá kala kvkalıyıv. Yəlaa paıe pa taa nəyɔlv ta la taalı nəyɔlv. Mpıv tɔ, pıv wee sı má na ma təyaya nyóma tá tɔo ké İso í tv nıı.

Tafiiti ħmawa Tacaa ke kvıııa təlate (Samiyeli II 24:18-25)

¹⁸ Mpyúy Tacaa ısvntıa tillı heela Katı sı: Heeli Tafiiti sı polo timpı Olənanı makı ı təyɔnayya tɔ na ń ħmá Tacaa ke kvıııa təlate.

¹⁹ ılena Tafiiti tēe, ısvı Tacaa heeluyıv Katı sı í heeliı tɔ. ²⁰ Olənanı na ı pəyalaa liyiti paa wenna təna, na pá makı pa təyɔnayya. Mpyúy pa ná ısvntıa tillı ılena pá se na pá ħməli. ²¹ Tafiiti tala təna na apalıv ıvı í naı, ılena í lu kvıııa taa na í polo na í həntıı atə. ²² ılena Tafiiti təmıı sı: Pətəna-m nyá kvıııa na má fvııı na má ħmá Tacaa ke kvıııa təlate, na ylvkvısvkv kvıne

kó su tənaya. ²³ Ntəna Olənanj si: Hai, tacaa, kpaɣa na ń lana mpi n caaki tɔ. Ma keeke kele na pə naan, faya keeke na ń la kətaya taasi. Kpaɣa naan na tɔɣənaya na ń la kətaya. Ma ha-ŋ pə tənə.

²⁴ Ɔlena wulav tɔ si: Aai yoo, ma caa ma feli-ŋ pə liyitee ké, taa ha-m. Maa caa si má la Tacaa ke kətaya ke nyá nyəm, yaa pulv mpi pə tɔɔ ma ta wu tɔ.

²⁵ Ḿpúgú Tafiti fela Olənanj ke wula nyəgətu nasətosə (600) ke kataya ŋke ka tɔɔ. ²⁶ Ɔlena Tafiti ŋmá Tacaa ke kətaya tɔlate ke lonte nté tɔ taa. Na í la kətasi nsi kəkə lusa si tənə tɔ na nɔɣo kulumaya krentuɣu nyənsi. Na í sələmɪ Ɔsɔ na Ɔsɔ tisi kəkə na ká nyaya i kətasi. ²⁷ Ḿpúgú Tacaa təma ɪsətəa tillu si: Məŋna nyá layate ke tɔ suɣute taa.

²⁸ Ḿpúgú Tafiti cəkənaa si Tacaa mɔwa i sələmɔɣu ke Yepusi tu Olənanj kataya taa tənə. Ɔlena Tafiti laki tənaya kətasi. ²⁹ Waatu unɪ tɔ Ɔsɔ cokəle nte Moisi ka lapa wulaya tetu taa tɔ na pə kətaya tɔlate pu we Karawəŋ təkətəle ké. ³⁰ Ama Tacaa ɪsətəa tillu layate təm ka kpawa Tafiti ke sɔɣəntu. Ɔle i ta pəsi na í tala tənə si i sɛɛki-i.

22

¹ Pə tɔɔ ké Tafiti tənaya si: Cəneye paa ŋmá Tacaa təsɛɛle na kətaya tɔlate nte tɔ tɔɔ Ɔseyeli nyəma ka laki kətasi tɔ.

Tafiti lɔpɔ si i ŋmaaki Ɔsɔ təsɛɛle

² Ḿpúgú Tafiti təma si: Ɔ koti Ɔseyeli taa cayalaa. Ɔlena Tafiti tu-wɛɣe təmle si pá saaki pɛe wena paa ŋmana Ɔsɔ təsɛɛle tɔ, ³ na í tayani nyəgətu tuutuuma wei paa luna kampɔnaa nyəmá kukamɛ tɔ na nyəmá kukolisee nna pa tuləɣəna nənɔɔsi tɔ na í kaa nyəgəluɣu kusemɔɣu ke tuutuuma tɔtɔ. ⁴ Na í kaa taasi kɔpəŋsi nsi Sitəŋ na Tiii nyəma kəŋayana-i tɔɣo tuutuuma. ⁵ Tafiti maɣasaya i taa ké si: Ma pəyalv Salɔməŋ ké pəyaya, i ta nyənta pulv. Pəyele pə wɛɛ si pá ŋmá Ɔsɔ təsɛɛle nteɣe na tɔ taa wɛɛna saala ké tetu tənə taa. Mpu tɔ, maa tayani mpi pə wɛɛ si paa lana tɔ. Pə tɔɔ ké i tayana wontunaa payale na pəcɔ́ í sí.

Tafiti tu Salɔməŋ si i ŋmá Ɔsɔ təsɛɛle

⁶ Ḿpúgú Tafiti yaa i pəyalv Salɔməŋ na í tu-i si i ŋmá Ɔseyeli Ɔsɔ Tacaa ke i təsɛɛle. ⁷ Na í heeli-i si: Ma pu, maa tɔwa ma taa ké si maa ŋmá Ɔsɔ Tacaa ke timpi paa sɛɛ-i tɔ. ⁸ Ama Ɔsɔ cə-m si ma sula yəlaa kuɣu ke yoo taa. Pə tɔɔ ké pə fei si má ŋmá-i timpi paa sɛɛki-i tɔ. ⁹ Ma pəyaya kulɔlaya kaa wɛɛ yoolu ɪsu má. Kaa la heesɔɣu tu ké. Ɔsɔ má ma kaa yele na ma pəyalv kolontunaa mpa pa cəŋna-i tɔ pá yoonə-i. Halɪ i hətɛ nté Salɔməŋ. Pə nyuɣu nté si heesɔɣu tu. Maa yele ké na Ɔseyeli nyəma heesi na pá cayana pa tɔɣi i kawulaya waatu tənə taa. ¹⁰ Ɔni i ka ŋmana-m timpi paa sɛɛki-m tɔ. Maa nyənəɣi-i ma pəyalv, na ílé í nyənəɣi maya i caa. Maa yele na i kawulaya la tɔŋ ke Ɔseyeli ke tam tɔɔ. ¹¹ Ntəna Tafiti tasa si: Ma pu, nyá Ɔsɔ Tacaa í sənə-ŋ na ń pəsi na ń ŋmá-i timpi paa sɛɛ-i tɔ. Ɔsu i yəɣətuɣu nyá tɔɔ tɔ. ¹² Ɔ tu-ŋ layatu na ń cəkəna kɔpəntu na ɪsayatu ke waatu wei i ka tu Ɔseyeli nyəma ke nyá niŋ taa tɔ. Ɔlena ń pəsi na ń təkɪ i kiiu. ¹³ Ye n təkəɣi kusəsutu na kɔtɔtɔtu nti i hula Moisi na i cɛla Ɔseyeli nyəma tɔ na ń laki-ti, n ká waa pə tənə pə taa. Təɣo apalɔtu na ń nyəɔ tɔŋ, taa nyana pulv, pəcɔ́ taa sele. ¹⁴ Ma kaasa ma ti na má kaa wulanaa mpaɣa Tacaa təsɛɛle ŋmav tɔɔ tɔ, pa tɛɛ tɔɔnənaa iyisi tooso (3000). Liyitee nyəgətu ná tɛɛ tɔɔnənaa iyisi hiu na naanɔwa (30000). Na pə kaasi nyəgəluɣu kusemɔɣu na nyəgəluɣu maɣamaya ke tuutuuma. Ma tɛma kpenkpelasi na pɛɛ ke tayanɔɣu na má su. N pəsəɣi na ń sɔɔsi pə tɔɔ tɔtɔ. ¹⁵ N ka wɛɛna təma lataa payale, paa ŋmalaa na saakəlaa na niŋ təma lataa lɛlaa. ¹⁶ N wena wulanaa na liyitee nyəgətu na nyəgəluɣu kusemɔɣu na nyəgəluɣu maɣamaya ke tuutuuma. Ɔle suv nyá təmle taa. Tacaa í wɛɛ nyá waali.

¹⁷ Pəle pə waali ké Tafiti tɔwa Ɔseyeli nyuɣu nyəma tənə si pá kəɔ pá sənə i pəyalv Salɔməŋ. ¹⁸ Na í tɔ si: Tacaa mə Ɔsɔ wɛ mə waali ké, na í yele na tetu tənə caya tɔpamm ke hatoo waatu wei i tɔ yəlaa kancaalaya nyəma ke ma niŋ taa tɔ. Mpe pa pəsəna nteɣe Tacaa na i yəlaa pa

təmlə nyəma. ¹⁹ Mpu tə, í seesi isəle na lotu kuləmtə na í pəeki Tacaa mə Isə na í ηmá-ı timpí paa se-ı tə, na í su ı atakaa na wontu katə nyəntə ke təna.

23

Lefii nyəma təma

¹ Tafiiti kpatəla teu, ılena í kpa ı pəyalə Saləməη ke İseyeli wulav. ² Na í koti İseyeli nyuyə nyəma təna na kətəlaa na Lefii nyəma.

³ Mpuğú pa kala Lefii nyəma apalaa mpa pa puı we hiu na naanəwa na waalı tə. Pa we yəlaa iyisi pələfei nule (38000). ⁴ ılena Tafiiti ləsi pa taa ké yəlaa iyisi hiu na liyiti (24000) sı pá feñiyi Isə təsele ηmav na yəlaa iyisi naatosə (6000) ke nyuyə nyəma na təm hūlaa. ⁵ Yəlaa iyisi liyiti (4000) ké nənəəsi taηlaa. Yəlaa iyisi liyiti (4000) náa saη Isə na cəməη wei Tafiiti yelaa na pá lu tə. ⁶ ılena pá fağa Lefii nyəma ke kpeka na pé keesəna pa lələη nyuyə nyəma, ısu Lefii pəyalaa Keesəη na Kehatı na Melali.

⁷ Keesəη piya nté Latəη na Simeyi. ⁸ Latəη ná ləla piya tooso ké. Yehiyeli na Setam na Soweli. ⁹ Simeyi ke piya tooso, Selomitı na Hasiyeli na Haləη. Latəη pəyalaa lələη nyəəη nyəma nté. ¹⁰ Simeyi ílé ı piya we liyiti tətə, Yahatı, na Sisa na Yewusi na Peliya. ¹¹ Yahatı keke kancaalaya nyəη, na Sisa ke naale nyəη. Yewusi na Peliya pa ta hiki piya ke səsəm. ılena pá krentı-we ısu lələyū kuləmyū.

¹² Kehatı ləla piya liyiti ké. Aməlam na İsaə na Hepələη na Wusiyeli. ¹³ Aməlam piya nté Aləη na Moisi. Mpuğú pa ləsa Aləη na ı lələyū nyəma ke tam təə sı pa tike pá paasəna katə taa katə təcaγale na pá lakı Tacaa ke tulaalənaa kətasi na ı təmlə na pá kooliyi yəlaa ke nəəsi kupaηı na Tacaa həte taa. ¹⁴ Moisi ké Isə yulə ké, paa na mpu ı piya we Lefii lələyū nyəma taa ké ısu yəlaa ke yem. ¹⁵ ı pəyalaa nté Keesəm na İliyesee. ¹⁶ Keesəm pəyalə keke Sepuweli. ¹⁷ Pəγaγa kuləmaγa ke İliyesee ləlaa ı ta tasa nakəli. Pa γaa-ke sı Lehapiya. Ama Lehapiya pəyalaa wenna pəγale. ¹⁸ İsaə pəγaγa nté Selomitı. ¹⁹ Hepələη pəyalə kancaalaya nyəη nté Yeliya. Naale nyəη nté Amaliya, tooso nyəη nté Yasiyeli, na liyiti nyəη ke Yekamam. ²⁰ Usiyeli pəγaγa kancaalaya nyəηka nté Mika, na naale nyəηka ke İsiya.

²¹ Melali piya nté Malii na Musi. ılena Malii náa ləli piya naale, ılasaa na Kisi. ²² Mpuğú ılasaa ná səpa ı ta hiki apaləpəγaγa. Aləpiya tike ke ı hikaa. ılena ı caa newaa pəyalaa náa kpaγa-we. ²³ Piya toosoγə Musi na Ləlaa. Mpeγele Malii na İtəe na Yeleməti.

²⁴ Lefii lələyū nyəma nté na mpeγele pa nyəəη nyəma na pé keesəna isəna pa tv pa həla ke kəkəlyū takəlaya taa tə. Pa puı takı hiu hiu təγə pa caaləyi Tacaa təmlə ke Isə təsele taa. ²⁵ Tafiiti ka yəγəta mpu sı İseyeli Isə Tacaa yelaa na yəlaa heesi na ı maγamaγa ı we Yosalem taa ké tam. ²⁶ ıle Lefii nyəma kaa tasa Isə cokəle na isə seev wontu tənaγa lona layasuyū. ²⁷ ılena pá ηmaaki pa həla ke waatv wei pa takı puı hiu hiu tə. ısu Tafiiti ka suw tə. ²⁸ Na Aləη lələyū nyəma náa tuyv-weγe təmlə ke Isə təsele taa na pə patəma taa na pá taγanəyi kətaya wontu na pá lakı pə isə seev təma lenna. ²⁹ ısu Isə potopotona tuyv, na kutəγəv ηku pa lakı kətaya tə pə mələm mpi pa tuyi kəkəsəm fei kakalası na kakalası nsi pa tuyi nim taa tə, na tinte pə mələm taγanuyv. Na pá feñiyi sanəyanaa na maγasələsi pə təə. ³⁰ Pə wee sı yonyoolaa í wee tam ké tanəη na taanaya, na pá saη Tacaa na pá kuı ı nyuyv. ³¹ Na kətəlaa lakı-ı kətasi nsi kəkə lusa sı təna təγə kuyaku kuhəsuyv wule, na isətv kuyaku kancaalaya nyəηku, na acima lenna wule. Mpuğú Lefii nyəma ká lakı pa təma ke tam ké Tacaa isəntaa ısu pa tv-we tə. ³² Paa paasəna Isə cokəle na katə taa katə naη. ılena pa tətənaa Aləη pəyalaa náa lakı Isə təγaγa taa təma.

24

Kətəlaa kpeka

¹ Mpuğú pa fağa Aləη lələyū nyəma ke kpeka kpeka. Piya liyiti ké ı ka ləlaa. Mpeγele Natari, na Apihu, na ılasaa, na İtamaa. ² Ama səm kəəla Natari na Apihu na pá yeke pa caa. Pécó

pa fəina pəyalaa. Pə təw kə pə yela llasaa na ltamaa pə tike na pa lakı kətuyv təmle. ³ Pəle pə waalı kə Tafiiti na llasaa ləlvuyv tv Satəki, na ltamaa ləlvuyv tv Ahimeleki, pa faya kətəlaa ke kpeka na pə keesəna pa təma. ⁴ İlena pə ná sı llasaa nyəma kəla paɣale ke ltamaa nyəma. Pə təw kə pa faya llasaa nyəma ke ləlvəy kpeka naanəwa na naatoso, na ltamaa nyəma ke kpeka pələfei naanəwa na pa nyuyv nyəma. ⁵ Tete kə pa təwa na pə kpana kətəlaa na İso təsəele təmle lataa ke llasaa na ltamaa pa ləlvəy taa.

⁶ Məpəyü Lefii kpekəle tv Semaya pəyalv Netaneyeli wei i kə takəlası ηmaalv tə, i ηmaa pa həla ke wulav na nyuyv nyəma, na kətəlv Satəki na Apiyataa pəyalv Ahimeleki na kətəlaa na Lefii ləlvuyv nyuyv nyəma pa isəntaa. Təm naale naaleɣe pa tə tete kə llasaa ləlvuyv nyəma təw, na ltamaa ləlvuyv nyəma təw kə təm kuləm kuləm. ⁷⁻¹⁸ Kpeka nyuyv nyəma mpa pa tə tete na pə kpa tə pa həla ntə:

1. Yoyalipi
2. Yetaya
3. Halim
4. Sewolim
5. Maləkiya
6. Miyaməy
7. Hakəəsı
8. Apiya
9. Yesuwa
10. Sekaniya
11. Uiyasipi
12. Yakim
13. Hupa
14. Yesəpəpi
15. Piləka
16. İmεε
17. Hesii
18. Həpisesı
19. Petahiya
20. İsekiyəeli
21. Yakey
22. Kamuli
23. Telaya
24. Maasiya

¹⁹ İsəna pa pıla kpeka yəlaa ke pa təmle təw təɣəle, sı pə təy pa caa Aləy kəsəsutv na pə keesəna isəna İseyeli İso Tacaa ka su-i tə, na pə svv İso təsəele taa kə təmle lapv.

Lefii nyəma ləlaa həla

²⁰ Lefii nyəma ləlaa nyuyv nyəma həla ntə cənε.

Aməlam ləlvuyv nyəma nté na Supayeli. Supayeli nyəma nté na Yetiya. ²¹ Lehəpiya nyəma taa kancaalaya tv nté İsiya. ²² İsa ləlvuyv nyəma nté na Seloməti, Seloməti nyəma nté na Yahati. ²³ Həpələy pəyalv kancaalaya nyəy nté Yeliya, naale nyəy ke Amaliya, na tooso nyəy ke Yasiyeli, na liyiti nyəy ke Yekamam. ²⁴ Usiyeli pəyalv keke Mika. Mika ləlvuyv taa tv nté Samii. ²⁵ Mika inı i neu İsiya ləlvuyv taa tv nté Sakalı. ²⁶ Melali pəyalaa nté Malii, na Musi, na Yasiya. ²⁷ Melali ləlvuyv nyəma mpa i pəyalv Yasiya ləlaa təɣəle Soham, na Sakuu na İpili. ²⁸⁻²⁹ Malii pəyalaa ka wε naaleɣe, llasaa na Kisi. Ama llasaa ná fəina pəyalv. Kisi pəyalv keke Yelameyeli. ³⁰ Musi pəyalaa nté Malii na İtεε na Yeliməti.

Lefii ləlvəy nyəma nté. ³¹ Aləy ləlvuyv nyəma ka təna tete na pə kpa pəle tətəɣə wulav Tafiiti na Satəki na Ahimeleki na kətəlaa nyuyv nyəma pa kin. Na pə lá məpəyü taalvnaa na newaa.

25

Yonyoolaa kpeka

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Tafiiti na Isə sɛɛv kpeka nyɔɔv nyɔ́ma, pa kpa Asafi, na Hemaŋ, na Yetutuŋ, pa lɔlɔŋ nyɔ́ma na pa mpaɔ si, pá yoo Isə Təm yontu na saŋkɔnaa, na cəmɛŋ, na kpeŋkpeŋnaa. Təmle nté tə lataa həla nté:

² Asafi wei ɪ yookaɣa Isə Təm yontu ɪsu wulav ka heeluyɪ-ɪ tɔ. Inɪ ɪ paasayana ɪ pəyalaa Sakuu, na Yosɛɛfɪ, na Netaniya, na Asalela.

³ Yetutuŋ pəyalaa nté Ketaliya, na Seli, na Yesaya, na Simeyi, na Hasapiya, na Matitiya. Pa naatoso inɪ, pa caa wei ɪ yookaɣa Isə Təm na saŋkɔ na ɪ saŋɪ-ɪ tɔ, inɪ ɪ paasayana-wɛ.

⁴ Hemaŋ pəyalaa nté Pukiya, na Mataniya, na Usiyeli, na Sepuweli, na Yelimɔti, na Hananiya, na Hanani, na Uiyata, Kitaliti, na Lomameti-Isɛɛ, na Yosepekasa, na Maloti, na Hotii, na Mahasiyɔti. ⁵ Hemaŋ pəyalaa nté pa tənaya mpv, na inɪ ɪ ka kɛna wulav nalv na ɪ teləsəɣɪ-ɪ Isə kuyɔɣɔtɔv. Apalɔpiya naanɔwa na liyiti na alɔpiya liyiti kɛ Isə hawa apalv inɪ si pə kɔsi ɪ nyɔɔv.

⁶ Isə təsɛɛ taa ké mpe inɪ pa caanaa Asafi, na Yetutuŋ, na Hemaŋ pa paasayana-wɛ, na pá yooki yontu na kpeŋkpeŋnaa, na cəmɛŋ, na saŋkɔnaa, ɪsu wulav ka suv tɔ. ⁷ Yonyoolaa sɔsaa mpe na pa kpekəle taa nyɔ́ma, mpa paa hula Tacaɔ sam yontu kɛ mpv tɔ, paa wɛ yəlaa pələfɛi ŋmɔnɔv na nunaasa na naanɔwa (288) ké.

⁸ Tɛtɛ ké pa tɔwa na pá kpa pa tɔna. Pa ta faɣa ifepiya, na akpatəlaa, yaa yonyoolaa nyɛntaa na kpeləməlaa.

⁹⁻³¹ Kpeka nyɔɔŋ nyɔ́ma mpa pa tɔ tɛtɛ na pá kpa tɔ pa həla ntɔ:

1. Asafi pəyalv Yosɛɛfɪ
2. Ketaliya
3. Sakuu
4. Isəli
5. Netaniya
6. Pukiya
7. Yesalela
8. Yesaya
9. Mataniya
10. Simeyi
11. Asaleli
12. Hasapiya
13. Supayeli
14. Matitiya
15. Yelemɔti
16. Hananiya
17. Yosepekasa
18. Hanani
19. Maloti
20. Uiyata
21. Hotii
22. Kitaliti
23. Mahasiyɔti
24. Lomameti-Isɛɛ

Paa kpekəle nyɔɔv tɔ wei na ɪ kpekəle nyɔɔv nyɔ́ma pa wɛ yəlaa naanɔwa na naale ké.

26

Nənəəsi tanlaa kpeka

¹ Nəənəəsi tanlaa ka wena pa kpeka ké. Kolee luləyvu tv Kolee pəyalv Meselemya, Asafi saali ² pəyalaa we naatosompəyələya. Pa həla ntə isu pa kəla təma tə. Sakalı, na Yetiyayeli, na Sepatiya, na Yatəniyeli. ³ İlam, na Yohanan, na İliyohenayi.

⁴ Opeti-İtəm nyəma we pələfei naanəwa. Pa həla ntə, isu pa kəla təma tə. Semaya, na Yosapatı, na Yowa na Sakaa, na Netaneyeli. ⁵ Amiyeli, na Isakaa, na Pewulitayi. İso ka koola Opeti-İtəm ke kəpantv ké. ⁶ İ pəyalv Semaya pəyalaa ka ké yoolaa taa yoolaa ké pa luləyvu taa ké. Mpi tə, paa ké kpelikpeka nyəma. ⁷ İ pəyalaa mpeyele Otini, na Lefayeli, na Opeti, na İləsapatı, na pə səəsəna pa newaa İlihu na Semakiya, paa ké yoolaa taa yoolaa ké. ⁸ Opeti-İtəm inı ı luləyvu nyəma na pa pəyalaa mayamaya na pa luləyvu nyəma lelaa ka ké yoolaa taa yoolaa ké. Pa təna paa we yəlaa nutoso na naale.

⁹ Meselemya pəyalaa na ı newaa kpekəle nyəma ka ke yoolaa taa yoolaa ke pəle fei hiu ké.

¹⁰⁻¹¹ Melali luləyvu tv Hosa pəyalaa nté liyiti, isu pa kəla təma tə, pa taa səso nté Simili, na Hilikiya, na Tepaliya, na Sakalı. Paa na Simili taa ké kancaalaya pəyaya tə, ı caa ka hana-ı lonte nté. Hosa pəyalaa na ı newaa pa kpekəle təna we yəlaa naanəwa na tooso.

¹² Kpeka anı a nəənəəsi tanlaa nyəəñ nyəma, na a yəlaa pa lakaya pa təmlə ke İso təsele taa ké. ¹³ Mprəyú səsa na ifepiya pa tə tete na pá tala nəənəəsi kutəñası ke teitei na pá keesəna pa luləñ, pa ta fayası nəyəlv.

¹⁴ Pa mayasa mpv İlena pə kra Selemiya na í caya ilim təlule təo nənəyə. Na pá su ı pəyalv Sakalı wei ı ké layatv tasulv kəpəñ təyə ilim ntəyəñ təo nyəñka. ¹⁵ İlena pá su Opeti-İtəm ke ilim mpətəñ təo nyəñka. Na ı pəyalaa náa feñiyi wontu təsule kutuluy. ¹⁶ Supim na Hosa pa tanəyəna ilim tətule nənəyə ñka pa yaa sı, Saleketi tə. Mpaav kəkəpəpəv taa ké kele ka wee.

İsəna paa faya kpeka wena a tanəyə nənəəsi təyəlv: ¹⁷ Lefii nyəma naatoso ná tanəyə ilim təlule nənəyə ke paa kuyaku ñku. Na yəlaa liyiti náa tanəyə pə ntəyəñ təo nyəñka ke paa kuyaku ñku. Na yəlaa liyiti náa tanəyə ilim mpətəñ təo nənəyə ke paa kuyaku ñku. Na yəlaa liyiti tətəyə wontu təsule ke naale naale. ¹⁸ Na yəlaa liyiti ke ilim tətule təo kəñkəñ taa kutuluyv kəsəəsuyv kin ke hapəle cəlv. Na naale na kutuluyv mayamaya cəlv.

¹⁹ Kolee na Melali pa luləñ taa tanlaa kpeka nté.

Lefii nyəma təma İenna

²⁰ Lefii nyəma lelaa paasayana İso təsele kpancooñ, na wontunaa mpa pa lakəna İso təmlə tə. ²¹ Keesəñ luləyvu tv Latəñ luləyvu nyəəñ nyəma həla nté Yehiyeli ²² na ı piya. İlena Setam na ı neu Soweei, pá paasəyəna İso təsele kpancooñ. ²³ Pə kaasa Aməlam na İsa na Hepələñ na Usiyeli, pa luləñ kpeka taa tə, ²⁴ Moisi pəyalv Keesəm luləyvu tv Sepuweli ka kəna kpancooñ tanlaa nyuyv tv. ²⁵ Luləyvu ñku kv taa ké İliyesee wee. İliyesee inəyəle Keesəm neu pəyalv. İliyesee pəyalv Lehapiya lələna Yesaya, Yesaya lələna Yolam, na Yolam náa ləli Sikəli, na Sikəli náa ləli Selomiti. ²⁶ Selomiti na ı newaa pa paasayana wontunaa mpa pa hawa İso tə. Paa wulav Tafiti na ı luləñ nyəəñ nyəma na yoolaa iyaya (1000) nyuyv nyəma na nunəwa (100) nyuyv nyəma na yoolaa nyuyv nyəma lelaa. ²⁷ Mpe inı paa ha Tacaa ke wontunaa mpa pa hika yoo taa təyə sı pa tayanəna İso təsele. ²⁸ Pə təna mpi İso kuyəyətutv teləsulv Samiyeei na Kisi pəyalv Sayuli na Nee pəyalv Apənee na Seluya pəyalv Sowari-we paa hawa İso tə, Selomiti na ı newaa pa nyənayana pə təo.

²⁹ İsa pəyalv Keniya na ı pəyalaa pa paasayana İseyeli tetv təmnaa na huvle.

³⁰ Hasapiya na Hepələñ luləyvu taa yəlaa iyaya na nasətoso na nunəwa (1700) mpa pa təma we teu na pa nyuyv kulaa tə, mpe pa feñayana İseyeli tetv nti tu we Yaatanı ilim tətule təo tə, na pá paasəyəna tetv na İso seev pə təm. ³¹ Yeliya ka kəna Hepələñ nyəma luləyvu nyuyv tv. Tafiti kawulaya pənaya nule nyəñka taa ké pa təña luləyvu ñku kv loosi, na pá hiki Kalaati tv Yasəe ke ı luləyvu nyəma mpa pa təma we teu na pa nyəəñ kulaa tə. ³² Mprəyú Tafiti ləsa luləyvu ñku kv taa ké yoolaa taa yoolaa ke iyisi naale na nasətoso na nunəwa (2700) na í səəsi

Yeliya təə. Pa tənaya mpu pa ké lulə nyəə nyəma ké si pa paasəyəna Lupəy na Katı kpekə na Manasee kpekəle həyəlvəy ηku ku wəna pəyə waalı təə tə, pa tetu na pə Isəsəele təm.

27

Yoolaa tayanvəy

¹ Iseyeli nyəma mpa pa lakaya wulav təmle təyələ. Pa taa ka wə lulə nyəə nyəma, na yoolaa iyaya (1000) nyvəy nyəma, na yoolaa nunəwa (100) nyvəy nyəma, na tetu təm paasənlaa. Pa təmle nté yoolaa fayav na pá laki isətu isətu ke pənaya taa na pá kaasəyi təma. Paa kpekəle nteye yəlaa iyisi hiu na liyiti (24000). ²⁻¹⁵ Nyvəy nyəma mpa pa paasayana-wə tə pa həla ntə. Isətu kancaalaya nyəy nyəma nyvəy tu nté Pelesı luləy tu Sapitiyeli pəyalv Yasopam. Inı i ka kəna i kpekəle taa yoolaa səsaa nyvəy tu. Isətu naale nyəy nyvəy nyəma nté Ahowa tu Totayi na pə səsəna i waalı tu Mikələy. Isətu tooso nyəy nyəma nyvəy tu nté kətəlv səsə Yoyata pəyalv Penaya. Penaya inı i ka ké yoolaa hiu na naanəwa kpekəle taa ləlv ke waatu wei i pəsa nyvəy tu təyə. I pəyalv Amisapatı ka mənə i kpekəle na i paasəyəna. Isətu liyiti nyəy nyvəy nyəma nté Sowarı pəyalv Asayəli. Pəle pə waalı ké i pəyalv Sepatiya. Isətu kakpası nyəy nyvəy tu nté Isəla luləy tu Samuti. Isətu naatoso nyəy nyvəy tu nté Tekəwa tu İkesı pəyalv İla. Isətu naatosompəyəlaya nyəy nyvəy tu nté İfəlayim kpekəle tu Helesı ke Paləy. Isətu pələfəi nyəy nyvəy tu nté Sela luləy tu Husa tu Sipikayi. Isətu pəyəlayafəi nyəy nyvəy tu nté Anatəti tu Apiyeesə ke Pencaməe kpekəle taa. Isətu naanəwa nyəy nyvəy tu nté Netofa tu Malayı ke Sela luləy taa. Isətu naanəwa na kuləm nyəy nyvəy tu nté İfəlayim kpekəle tu Penaya ke Pelatəy. Isətu naanəwa na naale nyəy nyvəy tu nté Netofa tu Helitayi ke Otiniyee luləy taa.

Kpekə nyəə nyəma

¹⁶ Iseyeli kpekə nyəə nyəma ka wəna pa səsaa, halı pa həla ntə. Lupəy kpekəle taa nyəy nté Sikəli pəyalv İiyeesə, Simiyəy kpekəle taa nyəy nté Maaka pəyalv Sefatiya.

¹⁷ Lefii kpekəle nyəy nté Kemuweli pəyalv Hasapiya. Aləy luləy nyəma nyəy nté Satəki.

¹⁸ Yuta kpekəle nyəy nté Tafiti taalənaa taa ləlv İlihu. Isakaa nyəma nyəy nté Mikayəli pəyalv Omili.

¹⁹ Sapuləy nyəma nyəy nté Opatiya pəyalv İsemaya. Nefətali nyəma nyəy nté Asəliyeli pəyalv Yeliməti.

²⁰ İfəlayim nyəma nyəy nté Asasiya pəyalv Osee. Manasee kpekəle həyəlvəy ηku ku wəna ilim tətəle təə tə, kulə ku nyəy nté Petaya pəyalv Sowəli.

²¹ Na həyəlvəy ηku ku wəna ilim tətəle təə ké Kalaati tetu taa tə ku nyəy nté Sakalı pəyalv İtoo. Pencaməe kpekəle tu nté Apənəe pəyalv Yasiyeli.

²² Təy kpekəle tu nté Yeloyam pəyalv Asələli.

Iseyeli kpekə səsaa nté.

²³ Tafiti taa kala ifəpiya mpa pa wəna pusi hiu yaa pa səkə mpu tə. Mpi tə, Tacaa ka təmayə sı i kə yele na Iseyeli nyəma huki isı isətəlvəyasi. ²⁴ Seluya pəyalv Sowarı ka caala kəkəlvəy ηku, ilə i taa tə-kvəy. Mpi tə, Tacaa mν-wə na páná ke yaasi inı i təə. Mpu pə lapəna na pá tá tó Iseyeli nyəma nyvəy ke wulav Tafiti təma takəlaya taa.

Tafiti təmle nyəma səsaa ləlaa

²⁵ Atəyeli pəyalv Asəmafəti ka kəna kawulaya kpancoou təə nyənəlv.

Na Osiyasi pəyalv Sonatəy kəle acaləe səsəna na səkpena na cacakəy tē təyənası təsule na yoolaa tətənlənaa təyənası təsule nyənəlv.

²⁶ Kelupı pəyalv İsəli kəle tetu taa hataa paasənlaa nyvəy tu.

²⁷ Lama tu Simeyi kəle tıy wei pa yaa sı ləsej tə i paasənəlv.

Sefam tu Sapəti kəle ləsej tıy inı i səlvm paasənəlv.

²⁸ Pəti-Ketee tu Paalı-Hanañ kəle tıy wei pa yaa sı Olifinaa na Sikoməə tə pə paasənəlv. Na Yowası kəle nim təsule paasənəlv.

- ²⁹ Saləŋ tʉ Sitilayi ka paasayanana təna naaŋ.
 Atəlayi pəyalv Safati keke teteka taa naaŋ kutiikin paasənlv.
³⁰ Isəmayeli tʉ Opili keke yooyoonaa pasənlv.
 Melono tʉ Yetiya keke kpaŋasi əlvnyənsi paasənlv.
³¹ Hakili tʉ Yasisi keke heeŋ na pəŋ pə paasənlv.
 Yəlaa mpa pa paasayana wulav nyəmnaa tə pa həla nté.

Tafiiti cəlv nyəma

³² Tafiiti caa neu Yonatan ka ké yulv layatv ké na í wəna nyəm. Inı ı ka kəna wulav layatv tasəlv. Hakəmoni tʉ Yehiyeli keke wulav piya səyəsəlv. ³³ Ahitofeli ka ké wulav layatv tasəlv tətə. Na Aləkii tʉ Husayi keke ı taapalv na ı taa təm nyəntv. ³⁴ Mpa pa ləeta Ahitofeli lonte taa təyole Penaya pəyalv Yoyata na Apiyataa. Sowari keke wulav yoolaa təna nyuyv tʉ.

28

Tafiiti hvləyi si Salvməŋ ká ləeti ı lonte taa

¹ Mpróyú wulav Tafiiti kota Yosalem ke lseyeli nyuyv nyəma təna. Paa kpeka nyəŋ nyəma na yoolaa tintika iyaya (1000) iyaya (1000) nyəŋ nyəma, na nunəwa (100) nunəwa (100) nyəŋ nyəma na wulav na ı pəyalaa pa təla na tawa tə nyənlaa nyəŋ nyəma. Na kawulaya təyaya taa təmlataa nyəŋ nyəma. Na yoolaa taa yoolaa, na mpa pa nyəŋ kulaa tə. ² Uəna wulav kulı na í səŋ na í tə si: Ma yəlaa na ma taapalaa mə, maa hūwə si maa ŋmá Isə təsəele na má su Isə atakaa wei ı ké ı nəəhəe təsule tə. Halı ma tu tema pə tənaya tayanuyv. ³ Ama Isə heela-m si, pə taya máa ŋmana-ı təyaya ŋka ka taa paa səeki-ı tə. Mpi tə, ma ké yoolu ké na ma ləsa yəlaa pəyalə feesiŋ. ⁴ Pə na pə mpu tə, maya lseyeli Isə ləsa ma caa ləlvuyv nyəma taa si má na ma ləlvuyv nyəma tə təkı kawulaya ke tam ké lseyeli təna tə. Yuta ke ı ka tūwa əwulumpiitu ke hatoo ləŋtaa, na í ləsi ı kpekəle taa ké tá ləlvuyv nyəma. Uəna í ləsi maya ma caa təyaya taa si má la lseyeli kəkrentuyv wulav. ⁵ Təv, nəəŋə, ıle Salvməŋ ke ı ləsa ma piya tuutuuma ıne ı taa si í ləeti ma lonte taa, na í təyə Tacaa Kawulaya ke lseyeli nyəma tə. ⁶ Isə heela-m təfoo si: Nyá pəyalv Salvməŋ ke ma ləsa si í ŋma-m Isə təsəele, na í həli ma taasi təna. ı ká nyənəyi-m ı caa, na maa nyənəyi-ı ma pəyalv. ⁷ Ye ı təkə ma kusəsutv na ma Kutututv na í lakı-tı, ısu ma lakuyv saŋa taa ıəntə tə, maa yele na ı kawulaya wəe tam tə. ⁸ Pəneŋte ma taapalaa mə, í tó mə təyi Tacaa kusəsutv kpelemyuyv təm taa, na Isə wei ı nukı mə təm tə, í na ı yəlaa lseyeli nyəma təna pá naaki. Mpróyú tetv kəpantv təne tu pəsi mə na mə waalı nyəma mə tetv ke tam tə.

⁹ Pə kaasa ma pəyalv Salvməŋ nyá tə, pəeki na ŋ nyı Isə wei ma lapa təmlə tə, na ŋ səe-ı na lotu kuləmtv, na luyv kuləmyuyv. Tacaa nyənəyi yəlaa lotu taa ké na í cəkəxəna pa hūwəe təna. Ye n pəkəyi-ı, ı ká yele na ŋ na-ı. Ama ye n lə Isə, ılé ı ləkı-ŋ tam tə ké. ¹⁰ Nəəŋə n cəkənaa si nyaya Tacaa ləsa si ŋ ŋma-ı ı təyaya ŋka ka taa paa səeki-ı tə. Mpu tə, kaasi nyá tı na ŋ sūv təmlə taa.

Tafiiti hvləyi Salvməŋ ke ıəna ı ka ŋmá Isə təsəele tə

¹¹ Mpróyú Tafiiti cəla Salvməŋ ke ıəna paa ŋma Isə təyaya tə pə fotoonaa, paa Isə təsəele na pə cəlv kutulun, na kpancoou kutuluyv, na ıətaa naŋ na pə tē nyəŋku na Isə atakaa nyəŋku. ¹² Na Tafiiti cəla Salvməŋ tətəyə pə təna mpi ı caakaya ŋmav tə pə fotoonaa, ısu Isə təsəele taasi həlvuyv na pə kutulun wei ı cəəna-sı tə. Na kutulun wei ı taa paa su kpancoou na Isə wontu tə. ¹³ Mpróyú Tafiiti cəla Salvməŋ tətəyə kətəlaa, na Lefii nyəma, pa kpekəle nyəma həla, na təma wəna paa la Isə təsəele taa tə, na tə taa wontu həla tətə. ¹⁴ Haləna Tafiiti keesi Salvməŋ ke wulanaa na liyitee nyəyətə pə kiloona ıəna ıəna ı ká caa na í luna pə wontunaa mpe ısu pa lakəna-tı tə. ¹⁵ Na pə kpenna wula kəkə kpatəŋ, na pə tə wula fətəlanaa, na liyitee nyəyətə kəkə kpatəŋ na pə fətəlanaa nyəntv, ısu pa lakəna-tı tə. ¹⁶ Na Tafiiti cəla Salvməŋ ke wula na pə mayana ıəna paa lu taapələnaa mpa pa tə pa sukı Isə potopotonaa tə. Na

í cελε-ι tətəγə liyitee nyəγətu si pá la taapələnaa. ¹⁷ Na í cελε-ι wula wei paa lu kela ləγələsi nsi pa lakəna nantu tə, na poosiyanaa mpa pa ηmusəγəna caləm tə, na wula maγamaya fusi na wula na liyitee nyəγəlvu pə cemsena. Na Tafiiti keesi Saloməη ke paa wontuyu ηku ku yuη. ¹⁸ Na í cελε-ι wula maγamaya na pə maγana isəna paa lu tulaalənaa təwəte tə. Na í keesi-ι isəna paa la Isə keeke tə. Uena pə tu kələna isətaa təηlaa leesəη wula nyəη na pá ləpa pa ken ke Isə atakaa tə. ¹⁹ Mprəγú Tafiiti təma si: Pə təna isəntə pə we takəlaya ηka Tacaa cεla-m tə ka taa. Tənaya pá keesa teu təcειει ké isəna paa la təma anu tə.

²⁰ Uena Tafiiti tasa si: Ma pəyalv, kaasi nyá ti na í nyəə toη na í svu təmle taa. Taa nyá, pécó taa sele. Ma Isə Tacaa ká wee nyá waali ké, ι kaa lə-η. Haləna ι təseεle təmle təna yoosi. ²¹ Kətəlaa na Lefii nyəma mpa pa faya kpeka kpeka si pa laki Isə təseεle taa təmle tə pa we nyá waali tətə. Pəle pə paasi yəlaa mpa pa nyəma təmle lapv ke teu na luyv kulvmvuv na pá we lseyeli nyəma na pa nyuvv nyəma taa tə, paa təη nti n ka yəγəti tə.

29

Isə təseεle ηman kvəəη

¹ Mprəγú wulav Tafiiti yəγəta samaa taa si: Ma pəyalv Saloməη ke Isə ləsa si í leeti ma lonte. Ue ι ké pəyaya, ι ta nyənta pulv. Pəyele təmle səsəεle ke pə tu-ι. Mpi tə, pə taya yulv ke ι ηmaaki kutuluyv. Ama Isə Tacaa ké. ² Ma kaasa ma təγi teu ké, na má kpeyeli mpi mpi paa ηmana Isə təseεle tə. Paa wula, na liyitee nyəγətu, na nyəγəlvu maγamaya, na pə kvseεmvuv, na kpeηkpelasi, na liyitee pεe kvkpeεteε, na kacəka nyəna nna a teeki kəkə tə. Na nna a wena ηmalvm ke waanu waanu tə. Na pεe kvhvlvmεε ke səsəm. ³ Ye pə kaasa ma maγamaya ma wənav isv wula na liyitee nyəγətu, uε ma haaki-ti si pá ηmana ma Isə təseεle. Ma səsəγi-təγi pə təna mpi ma təma tayanvuv si pá ηmana Isə təseεle nte ma səla teu tə pə tə. ⁴ Maa ha Ofii tetv nyəma wula ke təənənaa nuvwa (100) na liyitee nyəγətu kvpantu ke təənənaa ηmvuvv na nule (240) na pá mati Isə təseεle koloosi tə na pə taa tə. ⁵ Təv, nəənəə awe ká ha Tacaa ke wula yaa liyitee nyəγətu na luyv kulvmvuv. Uena canəm təma lataa lu Isə təseεle taa wontu?

⁶ Mprəγú lseyeli kpeka na pə tεesi nyuvv nyəma na yoolaa iyaya (1000) nyuvv nyəma na nuvwa (100) nyuvv nyəma na wulav təmlataa nyuvv nyəma tisaa si paa hana luyv kulvmvuv, ⁷ ke wula təənənaa nuvwa na nutoso na naanvwa (170), na wula nyəγətu ke iyisi naanvwa (10000), na liyitee nyəγətu ke təənənaa ηmvuvv na nuvwa (300) na waali, na nyəγəlvu kvseεmvuv isv təənənaa nasətoso (600), nyəγəlvu maγamaya ke təənənaa iyisi tooso (3000) na pá lana Isə təseεle təmle. ⁸ Mprəγú ləlaa ná cεla liyitee pεe ke Keesəη lvlvuvv tu Yehiyeli si pá tū Isə təseεle kpancoou taa. ⁹ Lotu kulvmtv ke mpe unu pa təna pa hana pa kvəəη na pa lanη hvlvmaa. Wulav Tafiiti maγamaya lanη ka hvlvmaa ké pə tu fei.

Tafiiti Isə sələmvuv

¹⁰ Mprəγú Tafiiti sama Isə ké lseyeli samaa təna kin si: Hai, Yakərv Isə Tacaa, yəlaa í sanu-η tam tə. ¹¹ Nyayale səsə na toη tv na teeli tv na tam tə tv. Nyá tənna isətaa na ate nyəm təna. Nyayale kawulaya tv na pə təna pə tv. ¹² Nyá haakəna wənav na í tvγi teeli na í ηmakəla pə təna. Nyá niη taa ké toη na pəsuvv weε si í la na paa awe nyuvv kvli yaa í nyəə toη. ¹³ Pə tə ké ta Isə tə sanu-η na tə puvvləγi nyá hətε səsəεle. ¹⁴ Ma na ma yəlaa tə ta ke pulv. Pécó pə taya tá toη taa ké tə pəsaa na tə ha-η kvəəη unε. Nyá hana-tvγv pə təna. Mpi n ha-tv təγə tə haaki-η. ¹⁵ Tá na tá caanaa tə wε-η teitei ké isv mvulaa na cayalaa, na tá weesη wε ate cəneyε isv isotom, naani nəγəlv ι fei. ¹⁶ Ta Isə Tacaa tə kaa wontu ke huvule si tə ηmaaki timpι tu seeki-η tə, na nyá hətε Nanη nyənte taa. Nyá tənna pə tənaya mpv. ¹⁷ Hai, ma Isə, ma nyəma si n maγasəγi yəlaa lotunaa taa hūweε kvηmεεε na í san tampana təηlaa. Na lotu kulvmtv ke ma hana-η ma wənav. Ma nawa nyá yəlaa kotaa si pa haaki-η mpv tətə na lanηhvlvmlε. ¹⁸ Hai, ta caanaa Apələham na Isaaka na Yakərv pa Isə Tacaa, yele na nyá yəlaa ləmaγasεε

wεε nyά τῶ κέ tam κέ mpυ. ¹⁹ Ha ma pəyalv Salvməŋ ke lotu kulvmtv na í təkí nyá kusəsutv na nyá kusεyεsətῶ na nyá kiin na í lakí-ι. Ι ημά kutuluyv ηku kv təmle ma tayana isəntə tῶ.

²⁰ Μρύγύ Tafiiti tasa kotilaa ke heeluyv tῶtῶ si: Ι σεε mə Iso Tacaa ke í na təmle.

Uena pa təna pá lun ηakula na pá σεε pa caanaa Iso Tacaa na pá hənti pa wulav ke ate.

Tafiiti səm na Salvməŋ kawulaya

²¹ Μρύγύ tev fema tanaŋ, uena pá la Tacaa ke kətasi nsi kəkῶ lusa si təna tῶ, na nəγῶ kulvmaya krentvγv nyənsi ke latəcənaa iyaya (1000), na ιwaanη ke iyaya (1000), na ιwεεsi ke mpυ tῶtῶ na pə svlm. Haləna Iseyeli nyəma təna mpa paa kotaa tῶ pá təγῶ kətaya təγənaγa na pé tala-wε. ²² Uena pá təγῶ kuyakv ηku na pá nyῶ Tacaa isəntaa na lanηvlmle səsəle. Na pá tasa Tafiiti pəyalv Salvməŋ ke kawulaya kpaυ ke təm naale nyəm. Na pá pəli-ι nim na Tacaa hətε taa. Na pá pəli nim ke Satəkí tῶtῶ, na ílé í pəsi kətvlv səsῶ. ²³ Μρύγύ Salvməŋ kpawa Tacaa Kawulaya kumte tῶ na í lεeti ι caa Tafiiti lonte, na ι kawulaya təŋ teu na Iseyeli nyəma təna tvna-ι. ²⁴ Uena tetv təkəlaa na yoolaa na Tafiiti pəyalaa lelaa nuna-ι. ²⁵ Μρύγύ Tacaa səsῶ ι nyvγv ke kusvγv ke Iseyeli nyəma təna isəntaa. Na í yelev na ι kawulaya hətε yaa na pé kəli isυ mpa pa laala-ι Iseyeli kawulaya kumte tῶ κέ cayale tῶ.

²⁶ Iseyeli nyəma kukrentvγv tῶ κέ Seseε pəyalv Tafiiti ká təγa kawulaya. ²⁷ Ι təγa Hεpələŋ ιcate tῶ κέ pusi naatosompəγalaya. Yosalem ιcate tῶ κέ pusi hiu na naanvwa na tooso, na sí krenti nule. ²⁸ Ι səpəna kpatəlaya kvpaŋka κέ, na tovŋ na teeli. Uena ι pəyalv Salvməŋ lεeti ι lonte.

²⁹ Pa ηmaa wulav Tafiiti təm kancaalaya na tῶ tənaγa ke nalv Samiyεeli na Iso kvγəγətῶtῶ teləsvlv Nataŋ na Katι pa takəlasι taa. ³⁰ Si taa κέ pa keesa ι kawulaya na ι teeli na ι təma pə təm. Na pə təna mpi pə lapa Iseyeli taa, na Kawulasι lensι taa tῶ.

KUTƏƏSUTU TAKƏLAYA NAALƏ NYƏŊKA Kutəəsutu

Pa keesəyi takəlaya kanε ka taa tətəyɔ Tafiiti pəyalu Saluməŋ kawulaya təyɔu təm. Iso sɛɛu təm kɛna pə tənə pə kite. Pə tɔɔ kɛ takəlaya ŋmaalu keesəyi Saluməŋ ŋmau kɛ Iso təsɛɛlɛ na Lefii kətəlaa kpau təm, na Yuta awulaa lɛlaa tayanuyɔu kɛ iso sɛɛu, na iso sɛɛlaa Tɛɛu acima tayanuyɔu na isənə pa hiiwa kiin takəlaya tɔ.

Isənə pa faya Kutəəsutu II takəlaya tɔ:

Saluməŋ kawulaya təyɔu na Iso təsɛɛlɛ ŋmau, titite 1-9

Iso sɛɛu tayanuyɔu na Yosalem nyəma kuuu təm, titite 10-36

ISEYELI WULAU SALUMƏŋ TƏM

¹ Mprɔyɔ Tafiiti pəyalu Saluməŋ nyɔɔsa i kawulaya. I Iso Tacaa ka wɛ i waali kɛ na i kusəyi i nyuyɔ.

*Saluməŋ sələma Iso kɛ ləmayasɛɛ
(Awulaa I 3:4-15)*

² Mprɔyɔ kuyaku nakuli Saluməŋ kota Iseyeli nyəma tənə. Ulenə pɛ tu kələnə yoolaa iyaya (1000) nyɔɔŋ nyəma, na nunɔwa (100) nyɔɔŋ nyəma, na təm huulaa na lɔlɔŋ nyɔɔŋ nyəma. ³ Ulenə i na pa tənə mpa paa kota i kin tɔ pɔ polo tɛfɛɛnlɛ nte tɔ wɛ Kapawəŋ tɔ. Mpi tɔ, tənaya Iso tɛmlɛ tu Moisi ka lapa cokəle nteyɛ wulaya tɛtu taa tɔ tu wɛɛ.

⁴ Waatu unɪ Tafiiti ka tɛma Iso atakaa kpaxau kɛ Kiliyati-Yeyalim na i pona-i Yosalem. Na i su lonte nte tɔ taa i ka tayana-i təyɔ cokəle taa. ⁵ Ama i su nyəxələyɔu kusɛɛmuyɔu kətaya tɛlatɛ kɛ cokəle isɛntaa. Nteyɛ Ulii pəyalu Pəsələli wei i kɛ Uu saali tɔ i ka lupa.

Tənaya Saluməŋ na i waali nyəma tənə pa polaa na pɔ pɔɔsi Iso. ⁶ Nyəxələyɔu kusɛɛmuyɔu kətaya tɛlatɛ nte tu wɛ tɛsulle cokəle kin tənə tɔ tɔ tɔ kɛ Saluməŋ lapa Tacaa kɛ kətasi nsi kəkɔ nyaya si tənə təyɔ iyaya (1000). ⁷ Mprɔyɔ Tacaa lu i tɔ kɛ ahoɔ anɪ na i təm-i si: Sələmi-m mpi n caa si ma ha-ŋ tɔ.

⁸ Ntɛna Saluməŋ cɔ-i si: Kɔpantɔ kɛ n lapa ma caa Tafiiti na ŋ yeɛ si má lɛɛti i lonte taa.

⁹ Mpu tɔ, Tacaa Iso, la nəyɔ ŋka n ka su ma caa Tafiiti tɔ. Mpi tɔ, piitim mpi pə tɔɔ n kra-m wulau tɔ pə yɛlaa wɛ paɣalɛ kɛ isu kanyəŋa. ¹⁰ Uɛ la suulu na ŋ ha-m ləmayasɛɛ na nyəm na má cɛkənə kawulaya təyɔu kɛ yɛlaa panɛ pa tɔɔ. Ye pə taya mpu nəyɔlu kaa pəsi nyá yɛlaa samaa inɛ.

¹¹ Ntɛna Iso cɔ Saluməŋ si: Timpi n ta sələmi-m wɛnau, yaa teeli, yaa nyá kolontunaa i si, yaa weesuyɔu kutayaluyɔu, ulɛna ŋ sələmi-m ləmayasɛɛ na nyəm si ŋ pəsi na ŋ təyɔna kawulaya kɛ ma yɛlaa mpa pa tɔɔ ma kra-ŋ wulau tɔ. ¹² Maa ha-ŋ ləmayasɛɛ na nyəm mpi, na wɛnau, na teeli, na pə kəli awulaa tənə. Paa kɔpəma, paa nyá waali nyəma.

¹³ Mprɔyɔ Saluməŋ kula cokəle cɔlɔ tənaya Kapawəŋ tɛfɛɛnlɛ na i mɛli Yosalem na i təyɔ Iseyeli nyəma tɔɔ kɛ kawulaya.

*Saluməŋ tɔŋ na i wɛnau pə təm
(Awulaa I 10:26-29; Kutəəsutu II 9:25-28)*

¹⁴ Mprɔyɔ Saluməŋ kpɛyɛla i yoou keɛkɛnaa na pə kpaxanəŋ na pɛ lu keɛkɛnaa iyaya na nasələ (1400), na kpaxanəŋ iyisi naanɔwa na naalɛ (12000). Ulenə i su pə taa lɛnti kɛ i kin kɛ Yosalem. Pə kaasa nti ulɛna pɔ su tɛləyɛ timpi timpi paa tayanaa si pɔ su-ti tɔ. ¹⁵ Saluməŋ kawulaya waatu liyitee ka wɛ Yosalem taa kɛ isu pɛɛ. Na pɛ kaasi na kpenkpelasi kɔpanɔsi nɔ́ tɔɔli yem isu tun wei pa yaa si Sikomɔɔ na i nyɔkɪ tɛtɛkəlɛ taa tɔ. ¹⁶ Icipiti na Silisii pə acalɛ taa kɛ paɣatəlaa pukaya na pɔ yakɪ Saluməŋ kpaxanəŋ na pɔ kəŋna. ¹⁷ Liyitee nyəxətɔ nasətoso nasətoso (600) kɛ paɣatəlaa yakaya Icipiti yoou keɛkɛnaa. Ulenə pɔ yakɪ kpaxanəŋ

κε νυῆγῆτο νυνῶwa na nule na naanῶwa naanῶwa (150). Pa yakaya na pá pεετῆγῆna mpv tῶtῶγῶ Hiti na Silii pῶ awulaa.

Salῶmῶη tayanῶγι Isῶ tῶσεελε ἡmav tῶm
(Awulaa I 5:15-32; 7:13-14)

¹⁸ Μῦρῶγῶ Salῶmῶη tῶ ι taa si ι ká ἡmá Tacaa κε ι tῶσεελε na ι kawulaya tῶyaya.

2

¹ Μῦρῶγῶ Salῶmῶη caa wontu sῶγῆllaa κε yῆlaa iyisi nutoso na naanῶwa (70000), na pεε saakῆlaa κε iyisi nunaasa (80000) si pá la tῆmle κε pῶγῶ taa. Na yῆlaa iyisi tooso na nasῆtoso (3600) fenῆyi pa tῶῶ.

² Ntēna Salῶmῶη tili na pá heeli Tiii wulav Hilam si: Tilina-m kpenkpelasi kupaῆsi nsi n ka tilina ma caa Tafiiti na í ἡmana ι tῶyaya tῶ. ³ Ma tῆῆa Isῶ Tacaa κε kutuluγῶ ἡmav kῆ si paa wῶki-ι tulaalῶnaa na pá haaki-ι potopotonaa κε kutamsa. Na pá laki-ι kῶtasi nsi kῶkῶ lusa si tῆna tῶγῶ tananῆ na taanaya, na kῶyεεῆ kῶhεεσῆ, na isῶtῶnaa kῶyεεῆ kancaalaya nyῆ, na Tacaa acima kῶyεεῆ lélῆ. Tῆmle κε pῶ tu lseyeli nyῆma κε tam tῶῶ. ⁴ Mpi tῶ, kutuluγῶ ἡku ma caa ἡmav tῶ kv kῆ sῶsῶῶ kῆ. Pῶ taya pulv, ta Isῶ kῆla tunῆ tῆnaya sῶsῶῶntv kῆ. ⁵ Paa na mpv tῶ, nῶγῶlv u pῶsῶyi na í ἡma-ι tῶcayale. Pῶ taya pulv, isῶtῶnyῶ na kv tῶῶ tῆna, kv ta tala-ι. Pῶ tῶῶ kῆ ma mayamaya maa hῆῆ ma ti si ma ἡmaaki-ι tῶcayale. Ama timpi paa sεεki-ι na pá laki-ι kῶtasi tῶγῶ. ⁶ Mpv tῶ, Hilam tilina-m wei ι nyῆmá wῶla na liyitee nyῆγῶlvῶ na kvσεεmῶyῶ na nyῆγῶlvῶ mayamaya pῶ tayanῶyῶ tῶ. Na í nyῆmá tῶtῶγῶ pῶῆῆ kvσεεmῶη cῆῆcῆῆ, na kvσεεmῶη mayamaya, na akpaayala nyῆῆ tayanῶyῶ na fotoonaa lῶsῶyῶ tῶ. Ilena pῶntv na yῆlaa mpa ma caa Tafiiti lῶsaa na pá we Yosalem na Yuta tetv taa tῶ pá lá tῆmle ḥtῆ. ⁷ Nyá tῆmle nyῆma í seti-m Lipanῆ pῶyῶ taa tunῆ kupaῆ. Mpi tῶ, pa nyῆmá pῶ tῆmle κε teu kῆ. Ma nyῆma ká polo na pá sῶna-we. ⁸ Ilena pá kῶenti na pá seti-m kpenkpelasi κε sῶsῶm. Mpi tῶ, Isῶ tῶσεελε nte ma ἡmaaki tῶ tu tῶῶ sῶsῶm kῆ na tῶ tewa. ⁹ Maa cela tunῆ setῆlaa mῶpεye mῶlvῶm tῶῶnῆnaa iyisi naatoso (6000), na tῶγῶnaya pεe tῶῶnῆnaa iyisi naatoso (6000), na sulῶm κε liitilinaa iyisi nasῆnaasa (80000), na nim κε mpv tῶtῶ.

¹⁰⁻¹¹ Μῦρῶγῶ Tiii wulav Hilam cῶ Salῶmῶη na takῆlaya si: Ma sεε lseyeli Isῶ Tacaa wei ι lapa isῶtaa na atε, na í ha Tafiiti pῶyaya nyaya lῶmayasεε na nyῆm na layatv si ḥ ἡma-ι Isῶ tῶσεελε na nyá kawulaya tῶyaya tῶ. Tacaa sῶla ι yῆlaa tῶγῶ ι kra-ῆ pa wulav. ¹² Maa tilina-ῆ apalv wei pa yaa si Hulam-Api tῶ. Apalv inι ι nyῆmá ninῆ tῆma kῆ na í wena layatv. ¹³ I too κε Tanῆ kῶekῆle tv kῆ, na ι caa κε Tiii tv. Mpi mpi pῶ tῆmle ι nyῆmá tῶγῶle, wῶla na liyitee nyῆγῶlvῶ, na kvσεεmῶyῶ na nyῆγῶlvῶ mayamaya, na pεε na kpenkpelasi na pῶῆῆ wei pa sεεsaa tῶ, na kvσεεmῶη cῆῆcῆῆ na wei pa lii akpaayala tῶ, na kῶῆῆkῶntv tonῆ nyῆntv pῶῆῆ pῶ tayanῶyῶ. I nyῆmá tῶtῶγῶ lεεσῆ saakῶyῶ tῶm. Paa tῆmle nteye n tv-ι ι laki kῆ. I na nyá nyῆma na mpa nyá caa wulav Tafiiti lῶsaa tῶ paa lana. ¹⁴ Pῶnente tacaa, tilina-tῶyῶ tῶγῶnaya pεe na sulῶm na nim mpi pῶ tῶm n yῶγῶtaa tῶ. ¹⁵ Tu polo Lipanῆ pῶyῶ taa, na tῆ seti tunῆ wei ι tῆna n caa tῶ, na tῆ hῶkῶ-ι na tῆ tv tenῆku taa na pῆ tala Safa. Ilena ḥ yelev na pá kῶaya na pá pona Yosalem.

¹⁶ Μῦρῶγῶ Salῶmῶη kala cayalaa tῆna mpa paa we lseyeli taa tῶ, na pῆ kεεsῆna kukalῶyῶ ἡku ι caa Tafiiti ka lapa tῶ. Paa we yῆlaa iyisi nunῶwa na nule na naanῶwa na tooso na nasῆtoso (153600). ¹⁷ Μῦρῶγῶ Salῶmῶη lῶsa wontu sῶγῆllaa κε iyisi nutoso na naanῶwa (70000), na mpa pa saakῆyi pεε κε pῶyῶ taa tῶγῶ iyisi nunaasa (80000), na mpa pa tῶyi lῆlaa κε tῆma na pá fenῆyi a tῶῶ tῶγῶ yῆlaa iyisi tooso na nasῆtoso (3600).

3

Isῶ tῶσεελε ἡmav
(Awulaa I 6:1-38)

¹ M̄p̄r̄ȳḡ Saluməŋ suu Tacaa təyaga ŋmau ke Moliya pulaya tə. Təyaga Iso ka lu i caa Tafiti tə, na Tafiti tayanı lonte ke Yepusi tu Olənaŋ kataya taa. ² Saluməŋ kawulaya pənaya liyiti nyəŋka, isətu naale nyəŋ kuyaku naale nyəŋku wule ke i caala-keye ŋmau.

³ Kutuluɣu ŋku Saluməŋ ŋmaaki mpv tə, ku tayaləŋ we meətələnəa hiu na naanəwa, na ku wəŋ ke meətələnəa naanəwa. ⁴ Ulena pá lá kpaəŋ na isentaa tə. Ku wəŋ we meətələnəa naanəwa ké teitei, isu Iso təsele, na ku kuŋkuluməŋ ke meətələnəa nutoso. Na pá waasi ku taa ké wula mayamaya. ⁵ Ulena pá waasi Iso təsele mayamaya tə ké kpenkpelasi ku paŋsi. Na pá pə si tə ké wula, na pá la pə tə ké paəŋ na alukpalisi pə fotoonaa. ⁶ M̄p̄r̄ȳḡ pa lupa kutuluɣu ŋkuɣu kacəka na liyitee pə. Paafayim tetu taa ké pa hika wula wei pa lakayana tə. ⁷ Na pá waasi-i kutuluɣu kpatəŋ na ku nənəkpete na ku kampunaa na ku mayamaya ku tə. Na pá ləsi isətaa taŋlaa leesəŋ tətə.

⁸ M̄p̄r̄ȳḡ pa ŋmá kate taa kate naŋ, ku tayaləŋ ka we meətələnəa naanəwa ke teitei, isu Iso təsele wəŋ, na ku wəŋ ke meətələnəa naanəwa tətə. Ulena pá matı ku taa tə ké wula mayamaya ke tənənəa hiu. ⁹ Wula nyəmə wena pa lapənəa tə a ka we kiloo həyəlɣu. Na pá waasi wula tətəyə isətaa kutuluŋ taa.

¹⁰ M̄p̄r̄ȳḡ pa lupa isətaa taŋlaa leesəŋ naale na pá waasi-i wula na pá su kate taa kate kutuluɣu taa. ¹¹⁻¹³ Paa səŋsa isətaa taŋlaa ke təma tə ké na pa ise hana nənəyə na pá heta pa keŋ. Na pa kenəəsi naale suli həku taa, na leŋsi yoosina kutuluɣu. Keluɣu kulumɣu we meətələnəa naale na həyəlɣu. Keŋ liyiti krenta meətələnəa naanəwa. ¹⁴ Na pá luv kponkrontu toŋ nyəntv nti pa lii akpaayala, na ku seemtu, na ku seemtu cəŋcəŋ təyə puɣu kukakayav. Na pá ləsi ku tə ké isətaa taŋlaa leesəŋ.

*Nyəyəlɣu ku seemɣu akelenaa na kataya təlate
(Awulaa I 7:15-22)*

¹⁵ M̄p̄r̄ȳḡ pa ŋmá akelenaa səsaa naaleye Iso təsele isentaa. Pa tayaləŋ we meətələnəa naanəwa na naatosompəyala. Na pá la pa nyəŋ taa ké kahusi taka, na si tayaləŋ ke meətələnəa naale na həyəlɣu. ¹⁶ M̄p̄r̄ȳḡ pa lupa alukpalisi isu nsi si we Iso təsele tə na pá tu-səyi akelenaa mpe pa nyəŋ taa. Na pá lu tɣu nakuli ku pee leesəŋ ke nunəwa (100) na pá tó alukpalisi taa. ¹⁷ Ulena pá siki akelenaa naale inəyi cemace ke Iso təsele nənəyə. Pa yaaki ntəyəŋ nyəŋ si, Iso nyəəsəyi, na mpətəŋ nyəŋ si, inəyəle toŋ tu.

4

¹ M̄p̄r̄ȳḡ pa lupa nyəyəlɣu ku seemɣu kataya təlate. Tə tayaləŋ na tə wəŋ ke meətələnəa naanəwa naanəwa, na tə kuŋkuluməŋ ke meətələnəa kakpası.

*Iso təsele taa wontu
(Awulaa I 7:23-26)*

² Ulena pá lu nyəyəlɣu ku seemɣu ke nyampaani anaam taka na í kulutaa. I wəŋ we meətələnəa kakpası, na i kuŋkuluməŋ ke meətələnəa naale na titite. I ikulutav tə we meətələnəa naanəwa na kakpası. ³ Ulena pá ŋmaa latəcenaa leesəŋ ke nyampaani inı i luyu tee ké i lupu waatv na pə cə na pə tá loosi naale. Paa meətəl wei ke leesəŋ hiu. ⁴ Ulena pá lu nyəyəlɣu ku seemɣu ke naəŋ naanəwa na naale. Pə na nyampaani inəyi nyəyəlɣu kulumɣu na pá puli-i tooso tooso ke təm liyiti. Na lum nyampaani ke i tə. Naəŋ leləŋ nyənəyənəa ilim təlule, leləŋ na pə tətulə. Na leləŋ na pə ntəyəŋ, na leləŋ na pə mpətəŋ, na i tapəŋ nyənəyi təmaga nyampaani tee. ⁵ Nyampaani kpusəŋ we ké isu yulv ntantaku wəŋ. Na i tompee isu poosiya, na á nəyəsəna yaayenaa. Nyampaani inı i təkı isu lum liitilinaa iyisi nunəwa na hiu (120000).

⁶ M̄p̄r̄ȳḡ pa lupa lum ku saŋəm cemsenaa ke naanəwa. Na pá su kakpası na Iso təsele ntəyəŋ tə na kakpası na tə npətəŋ tə. Pa taa ké pa nyaalaya kəna wena pa lakaya kataya ŋka kəkə lusa ka tənə tə. Nyampaani anaam taa lum ke kətəlaa səkaya.

Isə təsele wontu nyəğətv nyəntv
(Awulaa I 7:40-51)

⁷ Mpyúyú pa lupa fətəla kpatəŋ naanəwa ke wula, isu isəna pa keesa-we tə. Na pá su Isə təsele ke cemace. Kakpası na ntəğəŋ na kakpası na mpətəŋ.

⁸ Na pá saaki taapələnaa naanəwa na pá su-weye cemace tətə. Kakpası na ntəğəŋ na kakpası na mpətəŋ.

Na pá lu wula poosiyanaa mpa pa ηmusəyəna caləm təğə nunəwa (100).

⁹ Na pá lá kətəlaa kolaya, na taya səsaya. Na pá waasi ka kətəkəŋ ke nyəğələyv kuseeməyv.

¹⁰ Isə təsele ntəğəŋ ηkuləŋa cələğə paa su ləm nyampaani anaam na ilim mpətəŋ na pə təlule həğələyv tə.

¹¹ Waatv wei Hulam tēsa təluma nyənasi na a ləğələsi, na caləm poosiyanaa ilē, i tēma Isə təsele tēma wəna wulav Saləməŋ ka tu-i tə a lapv nté.

¹²⁻¹³ Pə kpağav akelenaa naale na pa kahusi, na sı caŋəm wontu. Isu sı təə puluŋ təm naale, na sı təə tyyv pee fotoonaa nasəle.

Paa akele wei ke loosi naale.

¹⁴ I ka lupa tətəğə keekənaa taka, na pə təə ləm cemsənaa səsaa.

¹⁵ Na nyampaani anaam wei pa tēna latəcənaa lēesəŋ naanəwa na naale təə tə.

¹⁶ Na təluma nyənasi na pə ləğələsi na nantv nyənsı.

Nyəğələyv kuseeməyv ke Hulam-Api lapəna wontunaa mpa pa tēna Saləməŋ ka tu-i sı í lu Taca Isə təsele taa tə, na í sotiti-ti. ¹⁷ Yaatanı tetekəle taa ké pa pəla nyəğətv ke cyyv taa, na pə lu wontu ntı tə tənaya Sukəti na Seletata pa hekə taa. ¹⁸ Wontu tuutuuma ke Saləməŋ yelaa na pá lu. Nəğəlv kaa nəki sı i nyəŋ nyəğələyv kuseeməyv kiloonaa isəna pə təğaa tə.

¹⁹ Mpyúyú Saləməŋ lapa na pá lu wula wontunaa na pá tú Taca təsele taa.

Isu tulaalənaa təwəte wula nyənte, na taapələnaa mpa pa təə pa siki Isə potopotonaa tə.

²⁰ Na wula kəkə kpatəŋ na pə fətəlanaa mpa pa mvyi katē taa katē nan isəntaa tə, isu paa keesyyv-we tə.

²¹⁻²² Na pá lu wula tətəğə pə təə caŋəm na pə kpatələŋ təm naale.

Na cemsənaa na poosiyanaa mpa pa ηmusəyəna caləm tə.

Na kəpənaa, na cofolonaa, na kampənaa mpa pa təkə katē taa katē nan nənəğə tə, na Isə təsele nyéma tətə.

5

¹ Waatv wei Saləməŋ tēma Isə təsele ηmav, ilēna í kəna mpi i caa Tafiti ka ha Taca tə. Paa liyitee nyəğətv, na wula, na wontunaa lentənaa. Na í su pə tənaya Isə təsele kpancoou taa.

Isə atakaa sıv ke Isə təsele taa
(Awulaa I 8:1-13)

² Waatv wei Saləməŋ tēma Isə təsele ηmav, ilēna í koti lseyeli kupağalaa na pa kpeka na pa luləŋ nyuyv nyéma ke Yosalem. Na í tu-we sı pá kpağə Isə atakaa ké Tafiti te timpi pa yaa tətə sı Siyəŋ tə, na pá pona Isə təsele taa. ³ Mpyúyú lseyeli nyéma tēna kota wulav tēye pa isətv naatosompəğələya nyəŋ ke acima təğəv. ⁴ lseyeli kupağalaa kotaa, ilēna Lefii nyéma kpağə Isə atakaa ⁵ na pá pona Isə təsele taa. Na kətəlaa sənə-we na pá pona cokəle na tə

taa wontunaa. ⁶ Uena wulav Salomōn na Iseyeli nyóma mpa paa kotina Iso atakaa tō, pá lá kōtaya ke heen na naan tuutuuma pō fei kalvyu.

⁷⁻⁸ Pō waali ké kōtēlaa sūna Iso atakaa ke kate taa kate nan taa ké i lonte ke isōtaa tanlaa ken tēē. Na pō kenti í na i kpatōn wei pa kprakōyōna-i tō i tōō. ⁹ Kpatōn inu i ka tayalaa ké. Halōna ye n kpatōna pūvyu kukakayav n naaki-i ké. Ama ye n hatōlaa n kaa na-i. Mōpōyō pō we halōna saŋa. ¹⁰ Kusāsutu pēē kraatanaa naale ke Iso ka cela Moisi ke Holēpu pūvyu tōō. Waatu inōyī Iso na Iseyeli nyóma paa pēēla nōyō ke pa Icipiti luw waali. Pēē anu a tike a ka wenna atakaa taa.

¹¹ Mōpōyō kōtēlaa luna Iso tēsēēle taa. Kōtēlaa tēna mpa paa we tēna tō pa lapa nyōōn tō asilima kēelvyu kōtaya ké. Iē pa ta kēsēna isēna kpeka tōnā tōma tō. ¹² Uena Lefii nyóma mpa pa ké wontu mataa, isu Asafi, na Heman, na Yetutun. Na pa pōyalaa, na pa lūlvvyu nyóma lēlaa mpa pa suu kponkponu ton nyōntu wontu tō, pá sōnā kōtaya tōlate ilim tōlule tōō na pá tōka kpeŋkpeŋnaa, na cēmōn na saŋkūnaa. Uena kōtēlaa mpa pa nyōmá akantēē hulvyu tō pá sōnā pa kin ke yōlaa nunōwa na hiu (120). ¹³⁻¹⁴ Mōpōyō wontu mataa na yonyoolaa pa kpentaa na pá saŋ Iso na yontu si: I sa Tacaa, mpi tō i ké kōpan. I sōlvvyu we tam tōō. Mōpōyō Iso teu nawa Iso tēsēēle taa. Na isōnmōntu nyala na kōtēlaa kōpisi pa tēmle lapu.

6

¹ Mōpōyō Salomōn sama Iso si:

Hai, Tacaa, sākpetvyu taa ké n ka sōōlaa na n caya.

² Ama ma ŋma-ŋ tōyaya ŋka ka taa n ka caya tō.

Lonte nítē tō taa ké n ka wēē tam tōō.

*Iso tēsēēle tvlvvyu faaci
(Awulaa I 8:14-21)*

³ Iseyeli nyóma tēna ka kotaa ké na pá sōnā. Mōpōyō Salomōn kēsēna pa tōō na í kooli-weyē kōpantū. ⁴ Uena í tō si: Ma sama Iseyeli Iso Tacaa. Mpi tō, toma ke n lapōna teitei isu n ka suw ma caa Tafiiti ke nōyō tō si: ⁵ Hatōo kōyanjku n lōsvvyu nyá yōlaa ke Icipiti taa tō, n ta lōsōta pa acalēē taa natēli si pá ŋma-ŋ nyá tēsēēle na n caya. Pōyēle n ta kra yulv nōyōlv na i mpa si pōntū í la nyá yōlaa wulav. ⁶ Ama Yosalem icatē ke n lōsaa si n ká caya. Na n lōsi Tafiiti si í la nyá yōlaa wulav. ⁷ Mōpōyō Salomōn tasaa si: Halu ma caa Tafiiti mayasaa si i ŋmaaki kutuluyū na Tacaa Iseyeli nyóma Iso hōtē taa. ⁸ Ama Tacaa tōma-i si: N mayasvyu nyá taa ké mpu tō pō we teu. ⁹ Iē pō taya nyá mayamaya n ká ŋmana kutuluyū ŋku. Ama nyá pōyaya kulōlaya ká ŋmana-kv na ma hōtē taa. ¹⁰ Mōpōyō Salomōn tasaa si: Tacaa tōka isēna i ka suwa tō, na má lēēti ma caa Tafiiti lonte taa ké Iseyeli nyóma kawulaya kumte tōō. Na má ŋmá Iso tēsēēle tōnē na Tacaa Iseyeli nyóma Iso hōtē taa. ¹¹ Halōna má su Iso atakaa inu i taa ké nōyō ŋka Iso na tá caanaa pa pēēlaa tō ka pēē kraatanaa.

*Salomōn sālōmvyu sōsōōv
(Awulaa I 8:22-53)*

¹²⁻¹³ Salomōn ka lupa nyōyōlvvyu kōsēmvyu kumte taka ké, na í su taya hēkv taa. Tō tayalōn na tō wan ka we teitei ké. Mēētōlōnaa naale na hōyōlvvyu hōyōlvvyu. Tō kōŋkulōmōn ke mēētēli kulōm na titite. Mōpōyō i kpawa tō tōō, na í lun kotilaa tēna isēntaa ke kōtaya tōlate kōŋkōn taa tēna. Na í kpaasi i nin na isō na í sālōmi si: ¹⁴ Hai, Tacaa, Iseyeli nyóma Iso. Iso nōyōlv i fei isu nyá. Paa isōtōnvvyu taa, paa tētū tōō ké atē cōnē. N sōōla mpa pa laki nyá tēmle na lotu kulōmtū tōyō, na n laki-weyē isēna n ka suwa tō. ¹⁵ Mōpōyō n tōka nōyō ŋka n ká su ma caa Tafiiti tō, na saŋa n yōosi nti n ka yōyōtōna nyá nōyō tō na nyá ton. ¹⁶ Hai, Tacaa Iseyeli Iso, la tōtōyō nōyō ŋka n ka su ma caa Tafiiti tō. Si ye i lūlvvyu nyóma tōma teu isu inu i tōm tō, mpe paa tōkōna kawulaya ke i waali ke tam tōō. Na pá kaasōyī tōmāyā Iseyeli yōlaa tōō. ¹⁷ Hai, Tacaa Iseyeli Iso, la nōyō ŋka n ka su ma caa Tafiiti tō.

¹⁸ İle tampana İso pəsəyi na í çaya yəlaa həku ke ateyele? Mpi tə, paa isətənyu na ku təmən tə, ı ta maya ku taa. Pəyele kutuluğu ŋku ma ŋma-ı tə küle ku ta haŋna mpv. ¹⁹ Hai, Taca, paa na mpv keesi nyá ise na ma tə. Nu nyá təmle tə má ma wiinau na ma yaav. ²⁰ Kuli nyá ise na ŋ paasəna kutuluğu kəneye ilim na ahoo. Mpi tə, tənaya n təma si n ká çaya. Nu nyá təmle tə má ma kəsələmvto. ²¹ Nu yaav mpi nyá təmle tə ma na nyá yəlaa İseyeli nyəma yaaki-ŋ cəne tə. Hai, nu ta kəsələmvto ke isətəa timpi n wee tə, na ŋ husi tá isayatu.

²² Ye nəyəlv wakələna ı təyontəle na pá caali-ı, si í tuuna. İlena pəntv kəə kutuluğu kəne ku taa na í tuuna kətəya təlate. ²³ Nuna pəntv ke isətəa na ŋ hūna nyá təmle nyəma na ŋ kú tasəkəle tə təm na pə məli ı nyuyv taa. İlena ŋ keesəna kupaŋ kupaŋtv na ŋ ha-ı tampana.

²⁴ Yaa ye pə kəma na İseyeli nyəma wakələna-ŋ. İlena pa kolontunaa kəli-we, na pá layası na pá məli nyá kiŋ na pá tv nyá həte ke teeli. İlena pá sələmi-ŋ na pá wiina-ŋ kutuluğu kəne ku taa cəne. ²⁵ İle hai, Taca, nu pa təm ke hatoo isətəa, na ŋ tayanı nyá yəlaa İseyeli nyəma isayatu. Na ŋ məŋna-weye pa tetənaa mpa n ka ha pa na pa caanaa tə.

²⁶ Yaa ye pa wakələna-ŋ, na ŋ yele na tev wəli-we na pá cəkəna mpv. İlena pá keesəna kutuluğu kəne ku tə na pá sələmi-ŋ na pá see-ŋ, na pá pasa pa ti na pá tayanı timpi taa pa wakələna-ŋ tə. ²⁷ İle Taca, nu pa təm ke hatoo isətəa, na ŋ husi pa isayatu. Mpi tə, pa ké nyá yəlaa ké na nyá təmle nyəma. İle hólí-weye isəna paa tə teu tə. İlena ŋ yele na tev nu tetv nti n ha-we si tə pəsi pa nyəntv tə.

²⁸ Yaa ye yuləkusəku luna, yaa kutəyəv məənaa yaa ku səpa. Paa kutolon yaa nyəyəsı luna, yaa kolontunaa sūna İseyeli nyəma koloosi acaləe taa na pá ŋmakəli-we. Paa wahala nəyəlv yaa kutəŋ nakvli ku tu kəmna, ²⁹ na pá ha-ŋ nyá yəlaa İseyeli nyəma na pa taa nəyəlv nu ı isayatu səŋ, na í keesəna nyá kutuluğu kəne ku tə, na í wiina-ŋ, na í təye-ŋ niŋ. ³⁰ İle hai, Taca, nu ı təm ke nyá təcayale ke hatoo isətəa na ŋ tayanı paa wei ı təkəllə na ŋ keesəna ı təntə. Mpi tə, nyá tike n nyəməna paa yəlv wei ı lotu. ³¹ Laki mpv, İlena İseyeli nyəma tó isu n səlaa tə, na pá seeki-ŋ tam ké tetv nti n ha pa caanaa tə tə taa.

³² Ye isu kpai tv wei ı ta ke İseyeli tv tə ı nu nyá həte səsəle na nyá ton wei n lakəna tə ı təm, na í luna tetv pooluŋ na í kəə kutuluğu kəne ku taa si ı sələməyi-ŋ. ³³ İle Taca, nu ı təm ke nyá təcayale ke hatoo isətəa, na ŋ lapi-ı ı kəsələməm. Mpv pu yelina na atə yəlaa təna nyi-ŋ na pá seeki-ŋ, isu nyá yəlaa İseyeli nyəma seekuğu-ŋ tə. Paa nyi tətə si kutuluğu ŋku ma ŋma-ŋ tə ku ké nyá nyəŋku təkpaata.

³⁴ Yaa ye n tú nyá yəlaa İseyeli nyəma si pá yoonə pa kolontunaa. İlena pá keesəna nyá ıcatə kuləsəle tənə tə kutuluğu ŋku ma ŋma-ŋ isəntə tə ku tə na pá sələmi-ŋ. İle, ³⁵ nu pa wiinau ke hatoo isətəa na ŋ waası-we.

³⁶ Yaa ye pə kəma na pá wakələna-ŋ. Mpi tə, yəlv nəyəlv fei si u wakələyi. Ntanyı n ka mə-we na pááná, na ŋ yele na pa kolontunaa kəli-we, na pá kpa-we, na pá pona-weye kolontunaa acaləe taa ke pə cəlv pə cəlv, yaa pooluŋ taa. ³⁷ Ye pa pəsəna laakalı ke ıcatə nte tə taa pa pona-we tə, na pá məli nyá tēe na pá wiina-ŋ tetv nti tə taa pa we mpv tə na pá tó si pa pəntaa, pa lapa mpi pə fei teu tə, pa lapa isayatu. ³⁸ İlena pa məli nyá tēe na pa lotu təna na pa ləsası təna ke tetv nti tə taa pa pona-we tə. Na pá keesi pa ləmayasəe na nyá ıcatə tənə na kutuluğu ŋku ma ŋmana nyá həte isəntə tə ku tə ké tetv nti n ha pa caanaa tə tə taa cəne. ³⁹ İle hai, Taca, nu pa wiinau ke nyá təcayale ke hatoo isətəa. Na ŋ waası-we na ŋ tayanı timpi pa wakələna-ŋ tə.

⁴⁰ Ma İso kuli nyá ise na ŋ ké ŋkpaŋŋ na ŋ nu sələmvu ŋku ma sələməyi-ŋ nəəndə isəntəyə cəne tə.

⁴¹ Hai, Taca İso, kvli
na ŋ təŋ nyá atakaa wei ı hvləyi
nyá ton tə, na ŋ kəə nyá təhəsəle cəne.
Nyá kətəlaa í suu nyuyv yapv isu toko.
Na nyá yəlaa kəpama náa hólí
pa laŋhəlvmlə na pa leleŋ.

⁴² Tacaa, Iso, taa lō wulav wei n lāsaa tō.
Tōōsi kupantu nti n ka lapa nyá yulv Tafiiti tō tō tō.

7

Iso tāsēele tvlvv kotasi (Awulaa I 8:62-66)

¹ Waatu wei Salvmōḡ tema sālōmvyv ḡkv, ulena kōkō tiina iso na ká nyāya kataya ḡka kōkō lusiḡi ka tēna tō na nāḡo kulōmāya kpentvyv nyāḡsi. Ulēna Tacaa teeli su Iso tāsēele. ² Halēna kōtēlaa kpisi tō taa sūv. Mpi tō, Tacaa teeli ka su tō taa kē. ³ Mḡpūḡy Isoḡeli nyōma tēna nawa kōkō tiina iso na Iso teu kē Iso tāsēele taa. Ulēna pá hoti pa isentōō kē taya tō. Na pá sēe Tacaa na pá sam-i i kupantu na i sōlvvyv tam nyāḡkv tō.

⁴ Mḡpūḡy wulav na Isoḡeli nyōma tēna pa lapa kotasi kē Tacaa. ⁵ Naaḡ iyisi hiu na naale (22000), na heeḡ kē iyisi nunvwa na hiu (120000). Isēna wulav na yēlaa tēna pa tula Iso tāsēele tōḡle. ⁶ Kōtēlaa ka sēḡa pa tāsēḡlēnaa kē. Na Lefii nyōma náá makī wontu nti Tafiiti ka saaka Iso tō. Na pá saḡna Tacaa kē i sōlvvyv tam nyāḡkv tō na yontu nti Tafiiti ka hulawe tō. Na kōtēlaa náá pūla pa isentaa na pá hulāḡi akantēe na yēlaa tēna sēḡa iso. ⁷ Kōtasi ta māya nyāḡlvvyv kvseemvyv kataya tēlate tōō kē kvyakv ḡkv. Ulēna Salvmōḡ yele na pá tayani Iso tāsēele kataya ḡkv taa na pá lá kotasi nsi kōkō lusa si tēna tō. Na tōḡnāya nyāḡsi, na ciikvyv nyāḡsi na nim cōlō nim cōlō kē tēna.

⁸ Waatu in-i taa kē Salvmōḡ na Isoḡeli samaa tuutuuma, mpa pa luna tetv tēna taa kē pō kpaḡav Lepo-Hamati halēna pō suna Icipiti lōō na pōtēe tōō tō, pa tōḡa cōka acima. ⁹ Ulēna pá koti kotuyv sōsōōv kē acima kvyakv pōlefai naanvwa nyāḡkv. Na pá tōḡo kataya tēlate tvlvvyv acima kē kvyeēḡ naatosompōḡlāya, na cōka nyāna kē kvyeēḡ naatosompōḡlāya tōtō. ¹⁰ Pō waali kē wulav yasa Isoḡeli nyōma kē isōtv naatosompōḡlāya nyāḡ kvyakv hiu na tooso nyāḡkv wule. Ulēna pá kpēna lanḡhōlvmlē. Mpi tō, Tacaa lapa kupantu kē Tafiiti na Salvmōḡ na i yēlaa Isoḡeli nyōma.

Tacaa tasa Salvmōḡ tōō kē luv (Awulaa I 9:1-9; Kotāosutu II 1:7-12)

¹¹ Waatu wei wulav Salvmōḡ tema Iso tāsēele na i tōyāya kē ḡmav, na mpi i ka tō i taa si i laki Iso tāsēele na i māyamaḡa i tōyāya pō taa tō. ¹² Ulēna Tacaa lu i tōō kē aḡoo na í tōm-i si: Ma nu nyá sālōmvyv na má tisi na má lōsi lōnte tēne si pá laki-m kotasi. ¹³ Ye isu kvyakv nakōli ma tōka isōtōnvvyv na tev yele nuv, na má kōna kvtolōḡ na kō wakēli tetv, yaa ma tisi yulvkvsvkv kē ma yēlaa tō. ¹⁴ Ye ma yēlaa mpa pa yaaki ma hōte tō, pa pasa pa ti na pá sālōmi na pá pēkēḡi-m. Ye pa yela pa mpaḡaḡ isayāḡ, maa nuna-wēḡe hatoo isōtaa, na má wii-wēḡe pa isayāt v na má tayani pa tetv. ¹⁵ Pō kpaḡav pōnentē tō, maa kuli ise na má kē ḡkpaḡvyv na má nukī sālōmōḡ wei i tēna pa sālōmōḡi-m lōnte tēne tō taa tō. ¹⁶ Má lōsēna-te na má pōsi-tēḡe ma nyāntē si maa wēe tō taa kē mā ḡkv kē tam tōō na má fēḡiḡi tō tō, na má laki-mēḡe kupantu. ¹⁷ Pō kaasa nyá tō, ye n tōḡ teu, isu nyá caa Tafiiti, na ḡ laki pō tēna mpi ma tvḡv-ḡ tō. ¹⁸ Ue nyi si maa yele na nyá awulumpiitu la tōḡ isu nāḡo ḡka maa sí nyá caa Tafiiti si, i lōlvvyv nyōma ká tōkēna i kawulāya na pá kaasēḡi tēmaḡa Isoḡeli nyōma tōō tō. ¹⁹ Ama ye í kisa má na ma kiḡḡ na ma kvśōsūt v na í laaki tvḡḡ na í lunḡiḡi-i. ²⁰ Ue maa lēeki tetv nti ma ha-mē tō, na má lō Iso tāsēele nte pa yaakēna ma hōte tō. Ulēna piitimnaa tēna paana Isoḡeli nyōma na pá wōḡ-wē. ²¹ Waatu wei yēlaa ká tēḡḡḡōna Iso tāsēele nte tu tēwa teu kē mpv tō tō kiḡ tō, sōḡōntv ká kpa-wē na pá pōśōḡi pa ti si: Ue pepe tōō kē Tacaa wakēla tetv na Iso tāsēele tēneḡe mpv? ²² Ue paa cō-wē si: Isoḡeli nyōma lōwa pa Iso Tacaa wei i lōsa pa caanaa kē Icipiti tetv taa tō. Na pá matēna tvḡḡ na pá lunḡiḡi-i na pá sēeki-i. Pō tōō kē Iso kōna mpusinaa pane pa tēnāya pa tō.

8

Salvməŋ təma
(Awulaa I 9:10-28)

- ¹ Pusi hiu yoosaa, ɔle Salvməŋ təma Tacaa Iso təseele na ɔ mayamaya ɔ təyaya ŋmav nté.
- ² Mprúyú ɔ tayana ŋmav ke acalɛɛ nna Tiii wulav Hilam ka ha-ɔ tɔ, na í su lseyeli nyóma.
- ³ Pə waali ké ɔ yoona Hamatɔ-Sopa pə acalɛɛ na í lɛeki-yɛ. ⁴ ɔlɛna í ŋmá Tatəmɔɔ ɔcate ke wulaya tetv taa, na acalɛɛ nna a təna ɔ ka ŋmá Hamatɔ hɔɔlɔyɔv taa tɔ, na í suku ɔ təɔŋaya.
- ⁵ Mprúyú ɔ ŋmawa Pɛti-Holon ɔcate ɔsɔtaa nyəntɛ na pətɛɛ nyəntɛ. Acalɛɛ anɔ a ka ké koloosi nyəna ké na pá tv a nənɔsɔ ke kɔkaləsəŋ, ⁶ na Palatɔ ɔcate na acalɛɛ təna nna a taa pa sukaya wontu na á ké Salvməŋ nyəna tɔ. Na nna a təna a taa pa sukaya yoou keekɛnaa na kɔɔɔŋəŋ tɔ. Na Salvməŋ ŋma pə təna mpi ɔ sɔɔlaa təɔɔ Yosalem ɔcate taa, na Lipaŋ tetv taa na tetv təna nti tə taa ɔ təkaya kawulaya tɔ.
- ⁷ Piitim lɛmpɔ nyóma mpa pa ta ke lseyeli nyóma tɔ, ɔsu Hiti nyóma, na Amolii nyóma, na Peliisi nyóma, na Hifi nyóma, na Yɛpusi nyóma, paa kaasa tetv taa ké. ⁸ lseyeli nyóma taa kpiisi pa təna. Mɔɔɔɔ Salvməŋ ka tɔ tɔlasɔ təma, na pá təŋa-yɛɔɔ lapv ke haləna saŋa tɔtɔ. ⁹ Ama pə kaasa lseyeli nyóma tɔ, wulav ta tv pɛɔɔɔ təma ke mpv. Pɛɔɔɔɔ ɔ yoɔlaa, na pa sɔsaa, na yoou keekɛnaa na kɔɔɔŋəŋ pə paasənlaa. ¹⁰ Mprúyú wulav Salvməŋ kpa nyɔyɔ nyóma ke ŋmɔnɔyɔv na nule na naanɔwa (250) sɔ pá fɛŋiyi samaa wei ɔ lakaya təmle tɔ.
- ¹¹ ɔlɛna Salvməŋ ləsi ɔ alv Icipiti wulav pɛɔɔ ke Tafiti ɔcate taa, na í caya təyaya ŋka pa ŋma-ɔ tɔ ka taa. Mpi tɔ, ɔ təŋaya ké sɔ: Pə fɛi sɔ ma alv mayamaya í caya lseyeli wulav Tafiti təyaya taa. Pə taya pɔlv, kutuluŋ wei ɔ taa pa su Iso atakaa tɔ ɔ ké Iso nyəŋ tɔtəɔɔ.
- ¹² Iso təseele ŋmav təma təɔɔ Salvməŋ svv Tacaa ke kɔtasɔ nsi kəkɔ lusa sɔ təna təɔɔ lapv, ke kɔtaya tɔlatɛ nte ɔ ka ŋma-ɔ tɔ tɔ tɔ ké Iso təseele ɔsentaa. ¹³ Teitei ɔsu Moisi svv paa kuyaku ŋku kv kɔtaya lapv tɔtɔ tɔ. Pa lakaya kɔtasɔ ke kuyaku kɔhɛɛsvv wule ké. Na ɔsɔtv kɔfalv kuyaku kancalaya nyəŋkv, na pənaya taa acima sɔsɔna kuyɛɛŋ, ɔsu kɔkɔsvv fɛi pɔtɔpɔtonaa acima, na Pɛntakənta acima na Coka nyəna. ¹⁴ Salvməŋ təŋaa ké ɔsu ɔ caa Tafiti ka yɔɔtɔyɔv tɔ. ɔlɛna í kpa kɔtəlaa kɔɔka na Lɛfi nyóma mpa pə wɛɛ sɔ pá saŋ Tacaa ke paa kuyaku ŋku na pá sɔsɔ kɔtəlaa tɔtɔ ké pa təma taa tɔ, na nənɔsɔ təŋlaa na pə keesəna pa təma ke paa nənɔɔ ŋka. ɔsəna Iso yɔlv Tafiti ká suwa təɔɔɔ. ¹⁵ Salvməŋ ta cɔlv tə taa natəli. Paa kɔtəlaa yaa Lɛfi nyóma yaa kɔpəncəŋ təm taa.
- ¹⁶ ɔsəna Salvməŋ tayana ɔ təma təɔɔɔ. Pə kɔɔɔv kuyaku ŋku pa su Iso təseele kite tɔ, haləna kuyaku ŋku pa təma-tɛ tɔ. Kutuluɔyɔ ŋku kv təmle təma teu ké.
- ¹⁷ Mprúyú Salvməŋ pɔla səsəncasɔ tɛŋku nəɔɔ ɔcate ke lsiyəŋ-keɔɔɔ, na llatɔ ɔcate ke lɔtəm tetv taa. ¹⁸ ɔlɛna wulav Hilam tilina-ɔ kɔpələŋ na ɔ saalaa kɔpama, mpa pa ke Fenisii nyóma tɔ na pá na Salvməŋ nyóma pá polo Ofii tetv taa na pá kɔɔɔ wɔla təŋnənaa ɔsu naanɔwa na tooso na waali na pá pona ɔ tɛ.

9

Sapa wulav alv nyəŋ pote ke Salvməŋ wiiluyv
(Awulaa I 10:1-13)

- ¹ Mprúyú Sapa tetv wulav alv nyəŋ nuwa Salvməŋ hətɛ yaav. ɔlɛna í polo Yosalem sɔ ɔ pɔsəyɔ-ɔ təmnaa kate nyəntv, na í na ɔ nyəm tənaya. ɔ waali samaa ka wɛ tuutuuma ké. Yooyoonaa səɔɔla tulaalvnaa na wɔla ke səsəm, na liyitee pɛɛ. ɔlɛna wulav alv nyəŋ ɔnɔ í pɔsɔ Salvməŋ ke təmnaa mpa ɔ ka tayanaa tɔ. ² Na ɔlɛ í cɔ tɔ təna ɔ ta sɔ paa kulɔmɔyɔv. ³ Mprúyú alv ɔnɔ ɔ nuna ɔ ŋkɔpəŋyɔv ke Salvməŋ ləmayasɛɛ təm, na í sá ɔ kawulaya təyaya ŋka ɔ ŋmawa tɔ. ⁴ Na təɔŋaya ŋka pa saakaya tɔ, na ɔ waali nyóma təsɔlvɛnaa, na kɔtəɔɔv na kɔnyəŋyɔəm tallaa wontu kususuutu. Na í ná tɔtəɔɔ ɔsəna wulav na ɔ yəlaa pa pɔləyɔ na pá kɔpaki Iso təseele tɔ, na pə lapv-ɔ piti na pə mətɔ ɔ nəɔɔ. ⁵⁻⁶ Ntəna wulav alv nyəŋ ɔnɔ í tɔ sɔ: Pa keesam nyá ləmayasɛɛ təm ke hatoo ma tetv taa. Ama ma ɔsɛ taa nata, ɔlɛ ma ta mv-ti. Pəyɛle pu

ké tampana ké. Halı pa ta tu heelim nyá ləmayasəe həyəlvəy. Pə tēwa isu paa kēsa-m tə təçayacaya. ⁷ Nyá waalı nyéma na nyá təyaya taa yəlaa təna nuwa leleŋ ké. Mpi tə, pa we nyá kiŋ na pá nukı ləmayasəe təm ke tam. ⁸ Ma sama nyá Iso Tacaa wei i ləsa-ŋ si ŋ təyə kawulaya na i həte ke lseyeli nyéma tə tə. Iso inı i səla i yəlaa ké, na i caa si pá wee tam tə. Pə tə ké i kpa-ŋ pa wulav na i tu-ŋ si ŋ təy tampana na ŋ laki kəsiyisim.

⁹ Pəle pə waalı ké Sapa wulav inı i hawa Salbməŋ ke wula ke tənənəa tooso na həyəlvəy na tulaalv ke səsəm, na liyitee pəe tətə. Toə tə nəyəlv ta nata tulaalv isu mprəyú lseyeli taa.

¹⁰ Mprəyú wulav Hilam təmle nyéma na Salbməŋ nyéma mpa paa pola Ofii tə, pa kəna wula na kpenkpelasi kupaŋsi na liyitee pəe. ¹¹ Kpenkpelasi kupaŋsi ke wulav Salbməŋ ka lapa Iso təsəe, na i kawulaya təyaya təkpałe. Na pá saaki-sı tətəyə saŋkvnəa na cəməŋ ke yonyoolaa. Toə tə, pa ta nata pulv isu mprəyú Yuta tetv taa.

¹² Mprəyú Salbməŋ hawa alv inəyi pə təna mpi i nawa na i sələmı-tə. Haləna pə tēe isu alv ka ha inı tə. İlena wulav alv nyəŋ inı na i waalı nyéma pá məli pa tetv taa.

Salbməŋ toŋ təm (Awulaa I 10:14-29)

¹³ Paa pənaya ŋka, wula tənənəa hiu ke pa kəŋna wulav Salbməŋ. ¹⁴ İlena pəcə pə kaası mpi mpi taatəlaa fəlaya-i wontunaa tə tə. Na wulanəa na liyitee nyəyətəv nti i tetv həyəlvəy nyəŋ nyéma na laalupunəa awulaa ná fəlyə-i tə.

¹⁵ Mprəyú wulav Salbməŋ yelaa na pá lu wula kəsitu ke kpałəŋ ke ŋmənuyv (200). Paa ŋku kv təy kiloona naatosə. ¹⁶ Na kpałəŋ səkpen ke ŋmənuyv nunəwa (300). Paa ŋkuyv nyəyətəv kiloona tooso. İlena pá su kutuluyv ŋku pa yaa sı Lipaŋ hətuyv tə kv taa.

¹⁷ Na Salbməŋ yele na pá saaki kawulaya kpałaya na tuu kela, na pá tó ka tə ké wula mayamaya. ¹⁸ Na pá sı-keye kumte nte tə wəna kumlisi kukpakpası naatosə tə tə tə. İlena pá tó-keye nəhəe təsule ke wula. Paa saaka-keye na pá tó tətesile kukulukulle, na pá tó təyolasi ləesəŋ ke tə ŋkpałasi təsule. ¹⁹ İlena pá lá təyolasi ləesəŋ naanəwa na naaleye kumlee anı a tə. Naatosə ke ntəyəŋ tə, na naatosə na mpətəŋ tə. Wulav nəyəlv i ta saakəta kawulaya kumte nte tə taka.

²⁰ Wula ke paa lupa Salbməŋ təyaya taa lum poosiyanəa təna, na Lipaŋ hətuyv kutuluyv taa wontunəa kətəsətəv. Liyitee nyəyətəv ná táá fəina teeli nəyəlvəy Salbməŋ waatv taa. ²¹ Wulav ka wəna i kpałəŋ ké, na Hilam nyəŋ saalaa yəlyəŋəna-i. Paa pısi tooso wei, pa kəŋna wula, na liyitee nyəyətəv, na tuu kela, na təkpaaləŋ, na kacəka suması səsənsı nasəli.

²² Salbməŋ ka tée antulinya təna awulaa tənaya toŋ ké na ləmayasəe. ²³ Pəpətv fəi leleŋ, Iso ka ha-i ləmayasəe ké. Na awulaa lukəna paa timpi na pá kəŋı-təmnaa pəəsuyv. ²⁴ Paa pənaya ŋka, yəlaa mpe pa kəŋayana-i kvcəŋ ké, na liyitee wontu, na wula, na wontu kvsusuutu, na yooə wontu, na tulaalvnəa, na kpaŋanəŋ, na kpaŋası.

²⁵ Salbməŋ ka wəna yooə kəkənəa kpaŋanəŋ ke iyisi liyiti (4000) ké. Kpaŋanəŋ kvcaçayəŋ ke iyisi naanəwa na naale (12000) wei Salbməŋ ka suwa acaləe nna a taa i yooə kəkənəa ka wee tə, na leləŋ ke i cəlyəy Yosalem ıcatə taa. ²⁶ Salbməŋ ka ŋmakəla awulaa tənaya. Mpa pa tetv pəwa pə kpaŋav pəyə səsaya İfəlatı tə. Haləna Filiisi nyéma tetv na pə yoosina İcipiti nyéma nyəntv toŋa. ²⁷ Salbməŋ kawulaya waatv tə, liyitee nyəyətəv ka wee Yosalem taa ké isu pəe. Na pə kaası na kpenkpelasi kupaŋsi náá təli yem, isu pa te tuŋ wei pa yaaki sı Sikomə na i nyəəki tətəkəle taa tə. ²⁸ İcipiti na tetvnəa lentı ke paçatəlaa pukaya na pá kəŋna Salbməŋ ke i kpaŋanəŋ.

Salbməŋ səm (Awulaa I 11:41-43)

²⁹ Pa kēsa Salbməŋ təm lentı, pə kpaŋav tə kancaalaya na tə tənaya təyə takəlası nsi pa yaa sı Iso kvəyətətv teləsəlv Nataŋ təma takəlaya tə ka taa. Na nti pə hula Silo tv Ahiya tə pə takəlaya taa, na Yeto kvnanatv nyəŋka taa. Takəlaya kantəkaya nyəŋka ŋke ka taa ké pa kēesəyi Nepatı pəyalv Solopəwam wei i ké lseyeli wulav tə i təm. ³⁰ Pısi nule təcı ké Salbməŋ

təya kawulaya ke İseyeli kəkrentuytu tənə yəlaa təə ké Yosalem. ³¹ İ kəma na í sí, iləna pá pimi-ı ı caa kiñ ke Tafiiti tē. İlena ı pəyalu Lurəwam ləeti ı lonte taa.

YUTA AWULAA TƏM

10

*İseyeli nyəma kotuytu ke Sikem
(Awulaa I 12:1-15)*

¹ Məpəyú Lurəwam pola Sikem. Mpi tə, tənəya İseyeli kpeka nna a wenna ilim ntəyəñ təə tə, a kotaa sı a kpaaki-ı wulav. ² Waatu inı tə, Nepati pəyalu Selorəwam wei ı ka sewa wulav Saləmənəñ na í cəəsi İcipiti tə ı we tənəya tam. İ nuwa Sikem kotuytu ηku ku təm, iləna í lu İcipiti na í kpe. ³ Məpəyú pa tila ı waalı na í kəə na í səəsi İseyeli tetu ilim ntəyəñ kpeka təə, na pá yəyəti Lurəwam sı: ⁴ Nyá caa ka lakaya-tuytu isı yomaa, ye nəənəə nyaa pasa ta səyəla wena a nu-tuytu isəntə tə, tá səəlu puwa sı tə la-η təmlə. ⁵ Mpuşule Lurəwam sı: İ tanə na kuyeyñ tooso tē, iləna í kəə na tə ná.

Məpəyú yəlaa tēwa. ⁶ Ntəna Lurəwam pəəsi səsaə mpa paə we ı caa cələyo waatu wei ilé ı ka wena ı weesuytu tə sı: Suweye má cə yəlaa mpe?

⁷ Nti pa cə-ı təyələ sı: Ye n laki yəlaa mpeye kupantu na í muyi-weye teu na í yəyətəyəna-weye təm leleñ nyəntu. Paə weə nyá təmlə nyəma ke tam təə ké.

⁸ Ama Lurəwam ta mu səsaə layatu tasuytu mpi. İlena í polo í pəəsi ı malanaə ifepiya mpa pa we inı ı kiñ tə sı: ⁹ Yəlaa mpe sı má pasa-weye səyəla nna ma caa ka soka-we tə. İle má cə-we suwe?

¹⁰ Mpuşule Lurəwam ifepu təyəntələnaə mpe pa təma sı: Cə-we sı, mpaalum ta kisi-meye təyət, kacəñfana pəyo na? ¹¹ Mpu tə, səyəla yuñ nyəna ke ma caa ka soka-me, maa səəsi-meye səyəla ləna tətə. Hikası ke ma caa həmma mə ηkpaññ. Ama maa hə mə nyəñ na hikası nsi sı təə we nyəmə tə.

¹² Məpəyú Selorəwam na yəlaa pa məla Lurəwam kiñ ke kuyeyñ tooso wule, isı ı ka heeluytu-we tə. ¹³ Na wulav kisi layatu nti səsaə ka tasa-ı tə, na í holina yəlaa ¹⁴ isı ifepiya ka tasuytu-ı layatu tə sı: Səyəla yuñ nyəna ke ma caa ka soka-me. Maa səəsi-meye səyəla tətə. Hikası ke ma caa həmma mə ηkpaññ. Ama maa hə mə nyəñ na hikası nsi sı təə we nyəmə tə.

¹⁵ Məpəyú wulav Lurəwam kisa yəlaa kusələmutu. İle Tacaə İso ka lapəna mpu. İlena pá lá isı İso ka sıw İso kuyəyəttutu teləsulu Ahiya ke nəyo sı í teləsi Selorəwam tə.

*Kawulaya faşav
(Awulaa I 12:16-25)*

¹⁶ Waatu wei ilim ntəyəñ təə İseyeli nyəma cəkənaə sı wulav kisa pa təm ke muytu, iləna pá təm-ı sı:

Tá na Tafiiti tə feina natəli.

Ta na Seseə pəyalu tə kaa we?

Paə wei í kpe ı tē.

Tafiiti ləlvuytu tu nyá,

nyaa paasəna nyá kawulaya.

İlena pa ya. ¹⁷ Yuta tetu tike yəlaa nyənayana Lurəwam ke pa wulav. ¹⁸ Paə na mpu na í tili teləsi təma nyuytu tu Atolam ke İseyeli nyəma mpa pa we ilim ntəyəñ təə tə pa tē. İlena pəle pá yağa Atolam ke pəe na pá ku. Məpəyú Lurəwam kpa ı keeke təə ké kpaakraa na í se na í polo Yosalem. ¹⁹ İsəna ilim ntəyəñ təə nyəma kisina Tafiiti ləlvuytu nyəma kawulaya təyələ. Na məpəyú pə we haləna saña.

11

¹ Waatu wei Lurəwam tala Yosalem, iləna í koti Yuta na Pəncaməe pə yoolaa taa yoolaa ke iyisi nınəwa na nunaasa (180000) sı pá polo pá yoona İseyeli nyəma na pá məñna-ı ı kawulaya. ² Ama İso heela ı kuyəyəttutu teləsulu Semaya sı: ³ Heeli Saləmənəñ pəyalu Lurəwam

wei i ké Yuta wulav tə, na lseyeli nyəma təna mpa pa we Pencaməe na Yuta tetv taa tə si:
⁴Tacaa yəχətəa si i taa yoonə mə maχaməχə mə tətənaa. Mə yelina si pə la isu pə lapv mpv
 tə. Paa wei i məli i tē.

Pa nu Tacaa təm nti, ilena pə kú pa pááná ke Selopwam təə.

Lvpwam ηmav ke koloosi acaləe

⁵Waatv wei Lvpwam cəχə Yosalem taa, ilena i ηmá koloosi na i cəəna Yuta acaləe lenna.
⁶Pə kpaχav Petələhem, na Itam, na Tekuwa. ⁷Na Peti-Suu, na Soko, na Atulam. ⁸Na Katı, na Malesa, na Sifi. ⁹Na Atolayim, na Lakisi, na Aseka. ¹⁰Na Sola, na Ayaləη, na Hepələη tə. Yuta na Pencaməe pə koloosi acaləe nté. ¹¹Mpóχú Lvpwam ηmá koloosi kupaηsi na i cəəna-ye. Na i su nyuχv nyəma ke a taa. Na i nyəki təχənaχə na nim na sulvm. ¹²Acaləe anı paa nte tə taa ka we kpaləη ké na ηmantaasi. Na a toη təə ké i kawuləχə taəηə Yuta na Pencaməe pə tetv taa.

Lefii nyəma na kətəlaa pa təna Lvpwam təə

¹³Mpóχú lseyeli tetv təna kətəlaa na pə Lefii nyəma pa polaa na pá krentəna Lvpwam.
¹⁴Paa yela pa nyəmnaa ke pəcəlv pəcəlv acaləe taa ké. Ilena pá polo Yosalem ke Yuta kawuləχə taa. Mpi tə, Selopwam taηəχə-wəχə si pá taa la Tacaa kətəχv təmlə. ¹⁵Tampana təə, Selopwam ka kpawa i maχaməχə ke pəηtəlvəη, na nawee ləesəη wei pa laakəχə təkətəlenaa taa tə pə kətəχə nyəma ké. ¹⁶Ilena lseyeli kpeka yəlaa təna mpa pa luyv ka we pa isə səev ke teu tə, pá təη Lefii nyəma waalı ké Yosalem si pa lakı pa caanaa Isə Tacaa ke kətasi. ¹⁷Na pá səna Yuta kawuləχə na Lvpwam nyəə toη. Pa təma Tafiti na Salvməη pa ikpate taa ké mpóχú pusi tooso ké.

Lvpwam ləlvəv nyəma

¹⁸Mpóχú Lvpwam kpaχə Tafiti pəyalv Yeliməti pəelə Mahalati. Mahalati too kele Seseə pəyalv Iliyari na i alv Apihayili pa pəelə. ¹⁹Ilena Mahalati ləli-i apaləpiya tooso. Yewusi, na Semaliya, na Saham. ²⁰Pəle pə waalı ké Lvpwam kpaχə Apəsəlvəm pəelə Maaka. Na i ləli-i apaləpiya liyiti. Apiya, na Atayi, na Sisa, na Selomiti. ²¹Ama Lvpwam ka səəla Maaka na pə kəli ləlaa. Lvpwam alaa səsaa ka we pələfei hiu na səkpema ke nutoso. I ləla apaləpiya ke pələfei hiu na naanəwa na aləpiya ke nutoso (60). ²²Mpóχú Lvpwam kusa i alv Maaka pəyalv Apiya nyuχv, na Apiya pəsi ləlaa nyuχv tv. Mpi tə, Lvpwam caakəχə ké si Apiya i təχə kawuləχə. ²³Ilena Lvpwam la layatv, na i yası i pəyalaa ləlaa ke Yuta, na Pencaməe pə koloosi acaləe taa. Na i cəle-wəχə təχənaχə ke səsəm, na alaa ke tuutuuma.

12

Icipiti wulav Sisaki yoonav ke Yuta (Awulaa I 14:25-28)

¹Waatv wei Lvpwam kawuləχə cəχə teu na i yoo toη ilena i lə Tacaa kiin, na i yəlaa təna náa la mpv tətə. ²⁻³Lvpwam kawuləχə pənaχə kakpası nyəηka taa ké Icipiti wulav Sisaki polaa na i yoonə Yosalem. Pa yoo keekənaa ka we iyəχə na ηmənəχv (1200). Na kpaχanəη cəχalaa ke iyisi nutoso (60000). Na Lipii na Suki na Itiyopii pə yoolaa ke tuutuuma. Lvpwam na Yuta nyəma pa ləv Tacaa tə pə kasəχəχə nté. ⁴Icipiti wulav inı i ləeka Yuta koloosi acaləe ké, haləna i tala Yosalem. ⁵Ilena Isə kuyəχətətv teləsəlv Semaya polo na i maχana Lvpwam na Yuta nyuχv nyəma pa kota Yosalem. Waatv inəχı Sisaki kpeχətəa. Ilena i heeli-wə si: Tacaa təma si, timpi i lə-m tə, maa tv-məχə Icipiti wulav Sisaki niη taa.

⁶Mpóχú wulav Lvpwam na nyuχv nyəma pa ná pa tasəkəle na pá tə si: Tacaa kele tampana tv.

⁷Tacaa ná mpv, ilena i tayanı Semaya ke heeluyv si: Timpi pa ná pa tasəkəle tə, ma kú ma pááná ke pa təə. Ma kaa taa-wəχə kpiisuyv. Maa waasi-wəχə nəəəə. Ma kaa tv Yosalem ke Sisaki niη taa na i wakəli-tə. ⁸Paa na mpv tə, maa yele na Icipiti wulav ηmakəli-wə. Waatv inı paa cəkəna si ye yəlv pəta-m i ti, pə faχana ye i pəta i təχı atə awulaa.

⁹ M̄p̄ȳḡȳ Icipiti wulav Sisaki yoonā Yosalem nyéma, na í koosi Is̄o t̄es̄ēle na kawulaya t̄eyaya kpancoou t̄ena. Ilena p̄é tu k̄el̄ona wula kpal̄eh̄ wei Sal̄um̄eh̄ ka lupa t̄o. ¹⁰ M̄p̄ȳḡȳ wulav L̄up̄uwam lupa nȳgh̄el̄ȳv̄ k̄usēm̄ȳv̄ kpal̄eh̄, na í l̄ēti wula nȳgh̄ in̄i í l̄onte. Na í c̄ēle-í kawulaya t̄eyaya tan̄laa nȳv̄ȳv̄ nyéma. ¹¹ Na wulav í puki Is̄o t̄es̄ēle, il̄e tan̄laa polo na pá krāya kpal̄eh̄ in̄i na pá s̄un̄a-í. Ye pa t̄ema, il̄e pa m̄eh̄na-í í t̄ēc̄aȳle.

¹² P̄é t̄o k̄é Tac̄aa p̄ááná h̄ēe L̄up̄uwam t̄o, na í yēle-w̄ēȳe k̄piis̄uȳ. M̄pi t̄o, í ka nawa í tas̄ek̄e na í t̄isi. Ilena k̄up̄ant̄o w̄ēe Yuta taa.

*L̄up̄uwam kawulaya t̄enaya
(Awulaa I 14:21-24,29-31)*

¹³ M̄p̄ȳḡȳ wulav L̄up̄uwam t̄ȳgh̄ kawulaya ke Yosalem taa k̄é í l̄ul̄ȳv̄ p̄usi n̄ule na k̄ul̄m̄aya nȳgh̄ka taa. P̄usi naan̄wa na naatosomp̄ȳgh̄aya ke í t̄ȳgh̄ í kawulaya h̄ke. Na í nȳw̄s̄i í kawulaya ke teu. I too ka k̄é Amoni t̄o, na pá yaa-í s̄i Naama. Yosalem ke Tac̄aa l̄esa Yuta t̄et̄o taa s̄i paa s̄ēeki-í. ¹⁴ M̄p̄ȳḡȳ L̄up̄uwam lapa m̄pi p̄é f̄ei Tac̄aa ke teu t̄o. I ta lana lotu k̄ul̄mt̄o s̄i í nȳi í l̄uȳv̄ nȳent̄o.

¹⁵ Pa k̄ēsa L̄up̄uwam t̄m̄ kancaalaya na t̄o t̄enaya ke Is̄o k̄ȳgh̄t̄ot̄o t̄el̄es̄ul̄o Semaya na nal̄v̄ Itoo pa t̄ema tak̄elas̄i taa. T̄enaya pa h̄maa l̄ul̄h̄ loosi. L̄up̄uwam na Selop̄uwam pa yook̄aya tam k̄é. ¹⁶ Waat̄o wei L̄up̄uwam s̄ep̄a, il̄ena pá p̄imi-í Taf̄iiti t̄e. Ilena í p̄ȳal̄v̄ Apiya l̄ēti í l̄onte.

13

*Apiya kawulaya
(Awulaa I 15:1-8)*

¹ Isēȳeli wulav Selop̄uwam kawulaya p̄enaya p̄ēlēf̄ei hiu nȳgh̄ka taa k̄é Apiya p̄esa Yuta nyéma wulav. ² Ilena í t̄ȳgh̄ p̄usi tooso k̄é Yosalem. I too kēle Kipeya t̄o Uliyeli p̄ēel̄o Mikaya.

Apiya na Selop̄uwam pa yook̄ayana t̄emaya. ³ M̄p̄ȳḡȳ Apiya krāya í yoolaa taa yoolaa ke iyisi nas̄ēle (400000) s̄i í yook̄ina Selop̄uwam. Na Selop̄uwam t̄ayan̄i í nyéma ke iyisi nas̄enaasa (800000) s̄i í sul̄iyi-í. ⁴ M̄p̄ȳḡȳ Apiya krāwa Semalayim pulaya t̄o k̄é If̄elayim p̄ōeh̄ taa. Ilena í holina Selop̄uwam na Isēȳeli nyéma s̄i: I nu ma t̄m̄ yoo. ⁵ I ta nȳi taa s̄i Taf̄iiti na í l̄ul̄ȳv̄ nyéma ke Isēȳeli Is̄o Tac̄aa t̄owa kawulaya ke tam t̄o, p̄i laȳas̄ȳi. ⁶ P̄ēȳle Nepati p̄ȳal̄v̄ Selop̄uwam ná k̄ula í caa Sal̄um̄eh̄ wei í t̄em̄le í lak̄aya t̄o í t̄o. ⁷ M̄p̄ȳḡȳ ȳul̄ȳem̄naa na t̄et̄elataa kotina Selop̄uwam na pá la na í k̄eli Sal̄um̄eh̄ p̄ȳal̄v̄ L̄up̄uwam. M̄pi t̄o, L̄up̄uwam k̄á k̄é p̄eȳaya k̄é, í ta nȳi p̄ul̄v̄ il̄e í ta p̄esi na í s̄eh̄ pa ísentaa. ⁸ Ilena n̄ōn̄ō mu caaki s̄i í yoonā kawulaya h̄ka Tac̄aa t̄owa Taf̄iiti l̄ul̄ȳv̄ nyéma t̄o. I lapa yoolaa k̄pek̄ēle s̄os̄ōle. P̄ēȳle í t̄oka wula nawee nna Selop̄uwam lupa t̄o, na í laaki. ⁹ I t̄ȳgh̄na Tac̄aa k̄at̄elaa Al̄eh̄ l̄ul̄ȳv̄ nyéma, na Lef̄ii nyéma, na í k̄pa m̄ē t̄ȳgh̄i k̄at̄elaa, ísu t̄et̄v̄naa l̄enti ȳelaa lapu t̄o. Ye wei íl̄é í k̄ona lat̄ēce, na íwaañ naatosomp̄ȳgh̄aya, í p̄esa t̄uñ k̄at̄ul̄v̄ nt̄é m̄p̄v̄. ¹⁰ Ama tá il̄e, Is̄o Tac̄aa t̄ike ke tá nȳgh̄n̄ȳi, t̄o ta k̄p̄ēes̄ona-í. Na Al̄eh̄ l̄ul̄ȳv̄ nyéma nt̄é Tac̄aa k̄at̄elaa na Lef̄ii nyéma náa lak̄i pa t̄ema. ¹¹ Tan̄eh̄ na taan̄aya k̄é t̄o lak̄i k̄otas̄i n̄si k̄ok̄o lusa s̄i t̄ena t̄o. Na t̄é w̄aki tulaalunaa ke k̄at̄aya t̄elate t̄o. Na t̄é suk̄i Is̄o potopotonaa ke í taap̄eh̄i t̄o. Na t̄é m̄s̄ēȳi f̄et̄ela s̄os̄ō ke taanas̄i. Tá lak̄i teu ke Tac̄aa t̄em̄le k̄é. Ama m̄ē kisina-í. ¹² T̄ōv̄, p̄enente Tac̄aa kēle tá nȳv̄ȳv̄ t̄o. Na í k̄at̄elaa nt̄ó, s̄i pá hul̄ȳgh̄i yoou tutūȳu, na m̄ē na-í í sul̄iyi. Il̄e Isēȳeli nyéma m̄ē, í taa yoonā m̄ē c̄os̄naa Is̄o Tac̄aa. M̄pi t̄o, í kaa krāya í t̄o k̄é nyul̄ȳv̄.

¹³ Waat̄o in̄ȳgh̄i Selop̄uwam f̄aya í yoolaa taa, na pá polo pa pap̄i Yuta nyéma waali. Na í yoolaa lel̄aa na ísentaa t̄o, na p̄é t̄v̄-w̄ēȳe h̄ek̄v̄. ¹⁴ Yuta nyéma p̄esaa il̄e, pa c̄ek̄anaa kēle s̄i paa yoo taa na waali. Nt̄ena pá wiina Tac̄aa s̄i í waasi-w̄ē. Waat̄o wei k̄at̄elaa ȳaȳa tutūuñ, ¹⁵ il̄ena pa yoolaa kiisi. T̄enaya Tac̄aa yelaa na Selop̄uwam na Isēȳeli nyéma pa tuli tap̄eh̄. ¹⁶ Na pá se na Is̄o t̄v̄-w̄ēȳe Yuta nyéma niñ taa. ¹⁷ M̄p̄ȳḡȳ Apiya na í yoolaa pa k̄ela-w̄ē t̄ek̄pataa, na pá kv̄ pa yoolaa taa yoolaa ke iyisi nas̄ēle na n̄un̄wa (500000). ¹⁸ Isēȳeli nyéma ná k̄p̄isa m̄p̄v̄

τὸ na Yuta nyéma náá tǽγǽ akaitv. Mpi τὸ, pa cǽsǽnaa Isǽ Tacaa ke pa tǽelaya. ¹⁹ Μῦγύ Apiya tǽγǽna Selopwam, na í lǽeki Peteei, na Yesana, na Ifǽlǽn na pǽ cǽlǽ acalǽena.

²⁰ Halǽna Apiya sǽm, Selopwam ta tasa ι ton kypǽn taa kǽ mǽlvv. Ama Tacaa tǽesǽna-ι kuyv kǽ. ²¹ Ilǽna Apiya ton náá sǽsǽγi na í kpaγa alaa naanwǽna na liγiti. Μῦγύ ι lula apalvpiya ke hiu na naale, na alvpiya ke naanwǽna na naatoso.

²² Apiya tǽm lentι we takǽlaya nka pa yaa si Isǽ kuyǽγǽtvtv telǽsvlv Itoo kvtǽsstv takǽlaya τὸ ka taa. Ka taa kǽ pa keesa ι kulapvtv na ι tǽma. ²³ Apiya sǽpa, ilǽna pǽ pimi-ι Tafiiti tǽ, na ι pǽγalv Asa lǽeti ι lonte.

14

Asa kawulaya kancaalaya (Awulaa I 15:9-11)

Μῦγύ tetv caya tǽpamm ke Asa kawulaya waatv ke pusι naanwǽna. ¹ Μῦγύ Asa lapa mpi pǽ we teu na pǽ mayǽ Isǽ Tacaa τὸ. ² Ι kpiisa tǽfǽenlǽnaa na timpi timpi cefelinaa laaki τὸ. Na í yǽki pǽe kusikee, na í setι tesikasι kulalaasi. ³ Na í tǽ Yuta nyéma si pǽ sǽe pa cǽsǽnaa Isǽ Tacaa na pǽ tǽki ι kiiu na ι kusǽstv. ⁴ Asa ka kpiisa cefelinaa tǽlaalǽnaa tǽna, na tulaalv tǽwǽtenaa tǽnaya Yuta acalǽe tǽna taa kǽ. Ilǽna ι kawulaya caya tǽpamm. ⁵ Nǽγvlv ta yoonǽ Asa ke pusι nsι si taa. Mpi τὸ, Tacaa mayamaya ka yelina na í heesi. Heesvγv pusι nsι si taa kǽ Asa tayana Yuta acalǽe lǽnna. ⁶ Asa tǽma Yuta nyéma si: Tǽ nǽmǽ koloosi na tǽ cǽna acalǽe anι na tǽ tǽ kǽkalǽsǽn. Mpi τὸ, tǽ tǽka ta Isǽ Tacaa tǽm ke teu, na í yele na tǽ tetv we tǽ nin taa na tǽ heesi.

Ntǽna pǽ svv tǽmle taa na pǽ tǽ tǽ nyvγv.

⁷ Asa yoolaa Yuta kpekǽle nyéma mpa pa tǽkaya kpalǽn sǽsǽn na nǽmantaasi τὸ, paa we iyisi nǽmnyv na nunwǽna (300000) kǽ. Na Pǽncamǽe nyéma ke iyisi nǽmnyv na nunaasa (280000) na pǽ tǽka kpalǽn sǽkpeη, na pǽ nyéma tǽn tǽm. Pa tǽnaya mpv, paa kǽ yoolaa taa yoolaa kǽ. ⁸ Μῦγύ Itiyopii tv Sela kpa Yuta nyéma tǽ, na ι yoolaa ke iyisi iyaya (1000000). Ι yoou keekǽnaa ke nǽmnyv na nunwǽna (300). Halǽna í tala Malesa icate. ⁹ Na Asa na ι yoolaa pǽ pulι Sefata tetǽkǽle taa ke Malesa kin. ¹⁰ Ntǽna Asa wiina Isǽ Tacaa si: Hai, Tacaa pǽ fei-η kate si nǽ waasi icamiya svv ton tv. Mpv τὸ, kǽ na nǽ waasi-tv. Mpi τὸ, nyaya tǽ tǽelǽγi. Nyǽ hǽte taa kǽ tǽ kpaaki yoolaa tuutuuma inε ι tǽ. Hai, Tacaa nyayale tǽ Isǽ, taa yele si yvlv í kǽli-η.

¹¹ Μῦγύ Tacaa yelaa na Itiyopii yoolaa tuli tapǽn, na pǽ se Asa na ι yoolaa. ¹² Ilǽna pǽle pǽ tǽ pa waali na pǽ tana-weγe Kelaa. Na pǽ kv-weγe tuutuuma, na pǽ pǽli pa nin. Mpi τὸ, Tacaa kvna-we na ι yoolaa nǽγǽ. Na Yuta nyéma náá kuu pa wontu ke sǽsǽm. ¹³ Na pǽ lǽeki Kelaa cǽlǽ acalǽe tǽna. Mpi τὸ, Tacaa sǽγǽntv kǽ pu a taa yǽlaa kǽ. Μῦγύ pa kuu a wontu ke tuutuuma. ¹⁴ Ilǽna pǽ kvlι tiikilaa piitim tǽ, na pǽ kuu heen na yooyoonaa ke sǽsǽm. Na pǽ mǽli Yosalem.

15

Asa tayanvγv ke Isǽsele (Awulaa I 15:12-15)

¹ Μῦγύ Isǽ Feesvγv kulǽna Oteti pǽγalv Asaliya. ² Ilǽna í lu na í polo í mayana Asa na í heeli-ι si: Hai, tǽ caa wulav. Yuta nyéma, na Pǽncamǽe nyéma mǽ í nu ma tǽm. Ye í we Tacaa waali, ílǽ ι kǽ wee mǽ waali kǽ nǽmγǽ. Ye í pǽekǽγi-ι ι kǽ yele na í na-ι. Ama ye í lv Isǽ, ílǽ ι kǽ lv-mǽ tǽtǽ. ³ Isǽ yela lǽγeli nyéma τὸ, pǽ leelaa kǽ. Kǽtvlv nǽγvlv ι fei si ι kǽ sǽγesi-we. Pǽyele pa feina kiiu. ⁴ Ama pa mǽla lǽγeli Isǽ Tacaa kin na lanwakǽlle, na pǽ pǽeki-ι na í yele na pǽ na-ι. ⁵ Waatv inι ι taa, yvlv ι pǽsǽγi na í polo tiili na í mǽlǽna weesvγv. Pu kǽ wahala waatv ke tetv yǽlaa tǽnaya. ⁶ Piitim lǽmpι ná kvγι lǽmpι kǽ. Na icate lentε náá kǽ lentε. Mpi

tə, Tacaa ciyitaya yəlaa ké na wahalanaa təna. ⁷ Ama mu nyəə ton, í taa yelee na mə apalutu yəəli. I ká hiki mə təmle kasəyaya.

⁸ Waatu wei wulav Asa nu Isə kuyəyətutu teləsulv Asaliya təm nti, ilena í kaası ı tı na í kpiisi Yuta na Pəncaməe pa tetu təna taa tun. Na í la mpv tətəyə acaləe nna ı ka ləeka Ifəlayim pəəy taa tə a taa. Pə waali, ilena í tayanı Tacaa kətaya təlātə nte tu wə Isə təsəelə tə. ⁹ Mprúyú wulav kota Yuta na Pəncaməe nyəma təna, na Ifəlayim na Manasee na Simiyəy pə nyəma mpa paa kəma na pá caya pa tə tə. Pa nawa sı Tacaa wə ı waali, ilena pá polo ı kin. ¹⁰ Ilena pá koti Yosalem ké Asa kawulaya pusi naanəwa na kakpası nyəyka isətu tooso nyəy taa. ¹¹ Kuyanku pa talaa, ilena pá lá Tacaa ké kətaya ké təla nna pa kpa kolontunaa kin tə. Naan ka wə nasətosə na nunəwa (700) na heey ké iyisi naatosompəyəlaya (7000). ¹² Mprúyú pa su pa nəyə sı paa tayanı Isə ké sēev na lotu kuləmtv. Na pa ləsa ya ssv pa cəsənəa Isə Tacaa ké teu. ¹³ Ye wei ı ta tayanı Isəyeli Isə Tacaa ké sēev, isı pa kv-ı. Paa apalv, yaa alv, yaa səsə, yaa pəyaya. ¹⁴ Ilena pá tuuna nəəsi səsənsı na pá huli tutuuy na akantəe na pá wiliti. ¹⁵ Mprúyú Yuta nyəma təna lanle huləmənə pa lotu kuləmtv tuunav mpi. Na isəna pa tayanə pa Isəseelə na luyv kuləmvuyv tə. Na Tacaa mu na í yelee na tetu hēesi.

¹⁶ Mprúyú Asa ləsa ı too Maaka təə ké ı alv kawulaya ton. Mpi tə, Maaka ka sika tuyv, isayav yku pa yaa sı Asela təyə. Ntəna wulav tə sı: I kpesı tuyv yku na í yəki-kv na í wə-kuyv Setələy ləəv nəyə. ¹⁷ Paa na wulav inı ı səəla Tacaa na lotu kuləmtv tə, ı ta wakəli təkətələnəa mpa paa wə Isəyeli tetu taa tə. ¹⁸ Ama ı yelaa na pá kəna Isə təsəelə taa ké wəla, na liyitee nyəyətə, na wontunaa ləmpa mpa ı na ı caa paa hawa Tacaa tə.

¹⁹ Yoou ta tasa kuləyv, haləna Asa kawulaya pənaya hiu na naanəwa na kakpası nyəyka.

16

Asa yoonav ké Isəyeli wulav Pasa (Awulaa I 15:16-22)

¹ Asa kawulaya pənaya hiu na naanəwa na naatosə nyəyka taa ké Isəyeli wulav Pasa pola Yuta tetu yoonav. Ilena í ssv koluyə ymav, na í cəəkəna Lama ıcatə sı Yuta nyəma í taa pəsi na pá ssv yaa pá luki. ² Mpyvylə Asa cosa wəla na liyitee ké Isə təsəelə na kawulaya kpancoou pə taa. Na í tilina Taması ké Silii wulav Pəni-Hatati sı: ³ Ma na-əy tə pəeli nəyə, isı tá caanaa ka lapa tə. Ma ha-əy kvəəəv ykuyv sı tə pəeli nəyə. Ilena nyá na Isəyeli wulav í yá, na ílé ı ləsi ı yoolaa ké ma tetu taa. ⁴ Mprúyú Pəni-Hatati ná mu Asa təm nti, na í kvı ı yoolaa na pá polo pa yoonə Isəyeli nyəma, na pá ləeki pa acaləe. Isı Yon, na Tan, na Apəeli-Mayim. Na pə kpenə Nəfətali acaləe təna nna a taa pa sukaya wontu tə. ⁵ Pasa nu mpv, ilena í yelee Lama ıcatə koluyə ymav. ⁶ Mprúyú Asa kota Yuta nyəma təna pə ta səə paa iləyəv pəyaya. Na pá kuu pəe na kpenkpelası nsi ı ka kaawa sı ı ymaakəna Lama ıcatə koluyə tə sı, pá tayanı timpı pa yaa sı Kepa na Misipa tə.

Asa təkə saləka ké Isə kuyəyətutu teləsulv Hanani

⁷ Waatu inı ı taa ké Isə kuyəyətutu teləsulv Hanani pola Yuta wulav Asa kin, na í kaləna-ı sı: N kisa Tacaa ké pəekuyv, na í səəli sı Silii wulav í tv-əy nin tə. N ləsa Silii yoolaa ké nyá nin taa ké. ⁸ Itiyopii na Lipii nyəma ka ké yoolaa səsaa ké. Pa kəekənəa na pa krayanəy fəi kaləyv. Paa na mpv, n lapa Tacaa ké naani. Ilena Tacaa tv-wəyē nyá nin taa. ⁹ Tacaa nyənəy tətə təna taa ké na í səyənə mpa pa yekina-ı pa təyı teu tə. Ama pənəntə í lapa kvmələntv ké. N kaa tasa yoou ké lanuyv tətə.

¹⁰ Mprúyú Isə kuyəyətutu teləsulv təm nti tə wu Asa. Ilena í tv-ı saləka. Na í ssv tetu nyəma ləlaa ké kunyəy tuyv ké waatu inı.

Asa kawulaya tənaya (Awulaa I 15:23-24)

¹¹ Pa keesa Asa təm ke pə kpaγav tə kancaalaya, na tə tənaya təγə Yuta na Iseyeli pə awulaa takəlası taa. ¹² Mprúγú kvətəη isayav nakvli, kv kpa ı nəəheε ke ı kawulaya pənaya pəγəlayafeı nule nyəηka taa. İlena í yeLe Tacaa ke sələmvγv sı í waası-ı na í polo lokotulonaa kiη. ¹³ Mprúγú Asa səpa ı kawulaya pənaya nule na kvlvmayaya nyəηka taa. ¹⁴ İlena pá pimi-ı ı pəlaaη wei ı ka hula Tafiti ıcate taa tə ı taa ləηkv taa. Paa tvwa kv taa ké tulaalunaa payale ké, ısu tulaalv lataa lakvγv tə. Na pá wə tulaalvnaa tətəγə səsəm ke ı ləyaya təə.

17

Sosafatı kawulaya na ı təmlε kvpante

¹ Mprúγú Yuta wulav Asa pəyalv Sosafatı təγə kawulaya ke ı caa lonte na í nyəəsi ı kawulaya ke Iseyeli nyəma təə. ² İlena í su yoolaa kpeka ke Yuta koloosi acalεε təna taa. Na ı kawulaya acalεε nna ı caa Asa ka lεeka İfəlayim nyəma tə a taa tətə. ³ Tacaa ka we Sosafatı waalı ké. Mpi tə, Sosafatı təma ı cəsə Tafiti ıkpatε taa ké ı kawulaya kancaalaya ké, ı ta laa tvγv Paalı. ⁴ Ama ı caala ı təγı sı í nyı ı cəsə Tafiti İso luyv nyəntv, na í təkı ı kiη. İ ta keena Iseyeli awulaa. ⁵ İlena Tacaa la na Sosafatı kawulaya la tonη na Yuta nyəma haaki kvεəη, na í svv tonη ke teu na teeli. ⁶ Na Sosafatı lanηe heena İso təmlε lapv na í kpiisi Yuta kawulaya taa ké təkətəlena na pə tvη.

⁷ Mprúγú ı kvsa ı akewenaa səsaa ke ı kawulaya pənaya tooso nyəηka taa, na í tili-we sı pá səyεsı Yuta acalεε yəlaa ke İso kiη. Tillaa mpe pa həla nté Pəni-Hayılı, na Opatiya, na Sakalı, na Netaneyeli, na Mikaya. ⁸ Na Lefii nyəma pəγəlayafeı naanvwa su-we. Pεle pa həla nté Semaya, na Netaniya, na Sepatiya, na Asayεli, na Semilamətı, na Yonatanη, na Atoniya, na Topiya, na Topı-Atoniya. Na kətəlaa naale, İlisama na Yolam. ⁹ Mprúγú pa kpenna Tacaa kiiu takəlaya na pá cəə Yuta acalεε na pá səyεsı ıcate yəlaa təna.

Sosafatı tonη

¹⁰ Mprúγú Tacaa səγəntv kpa piitimnaa mpa pa cəəna Yuta tə pa kawulası tənaya səsəm. İle pa ta yoonaa Sosafatı. ¹¹ Haləna Filiisi nyəma ha-ı kvεəη na pá felı-ı lampuu ke liγıtee. Laalupunaa ná kəna-ı ıwaanη ke iyisi naatosompəγəlaya na nasətoso na nunvwa (7700), na pəηtvlvη ke mpv tətə.

¹² Mprúγú Sosafatı tonη səsaa na pá puki. Sosafatı ηmá Yuta taa ké acalεε na təγənası təsule. ¹³ Na í wεena wontu ke səsəm ke Yuta acalεε taa. Na ı yoolaa taa yoolaa ke Yosalem taa. ¹⁴ Pεle pa kpeka ntə na pá keesəna pa lvlvη. Yuta kpekəle taa səsaa nté yoolaa taa yoolaa iyisi ηmvnvγv na nunvwa (300000) nyvγv tv Atəna. ¹⁵ Atəna waalı ké yoolaa iyisi ηmvnvγv na nunaasa (280000) nyvγv tv Yohanah. ¹⁶ Na yoolaa iyisi ηmvnvγv (200000) nyvγv tv Sikəli pəyalv Amasiya. Amasiya sələna na í svv Tacaa təmlε taa. ¹⁷ Pəncamεε kpekəle taa ké yoolaa taa yoolaa tətəlaa iyisi ηmvnvγv (200000) nyvγv tv İliyata. ¹⁸ İliyata waalı nyəη nté yovu wontu təkəlaa iyisi nunvwa na nunaasa (180000) nyvγv tv Yosapatı. ¹⁹ Mpa paa ké wulav yoolaa ke Yosalem taa təγəle. Na pá səsəna mpa ı ka su koloosi acalεε taa ké ı kawulaya təna taa tə.

18

Sosafatı na Akarı pa nəγə kvlvmayaya lapv (Awulaa I 22:1-4)

¹ Wulav Sosafatı ka svv tonη ké na í wεna teeli. Mprúγú ı caa ı pəyalv ké Iseyeli wulav Akarı pεelə ke alv. ² Pusi cəəwa pəcə, ılena Sosafatı polo Akarı tεyε Samalii. Mprúγú Akarı kvwa heeη na naanη ke tuutuuma sı ı saakəna í na ı waalı nyəma. Pə waalı ké ı kaana Sosafatı sı í səsı ı təə na pá polo pá yoonaa Lamətı ıcate ke Kalaatı. ³ Iseyeli wulav Akarı sələma Yuta wulav Sosafatı sı: Tə polo na tə yoonaa Lamətı ke Kalaatı.

Uena Sosafati cə Akarı si: Ma na-η tə ké kulom ké μεε. Ye nyá yəlaa kulaa, ma nyéma səəlv puWaya.

Isə kuyəyətutu teləsəlaa pəpətnaa
(Awulaa I 22:5-12)

⁴ Paa na mpv, uena Sosafati si: Pəəsi Tacaa na pəcə.

⁵ Mpuvule Iseyeli wulav kota i Isə kuyəyətutu teləsəlaa. Pa we yulvnyəəη nasəle (400) ke mpv. Na i pəəsi-we si: Pə wee si tə polo tə ləeki Laməti icate ke Kalaati yaa tə yele? Ntəna pəle si: I polo, Tacaa ká tū-teye nyá niη taa.

⁶ Paa na mpv Sosafati ta nyələ-ti. Uena i pəəsi si: Pə ta kaasi Isə kuyəyətutu teləsəlv wei i ka yəyətəna-tuyv Tacaa tə? ⁷ Ntəna Akarı si: Ee, Iməla pəyalv Miseen wee yaa. Ama maa caaki-i ké. Isayatu ke i heeliyi-m tam.

Ntəna Sosafati ma kapuka si: Paa yəyətəyi Isə kuyəyətutu teləsəlv ke mpv.

⁸ Mpuvú Akarı yaa kawulaya təyaya təmle tv nəyalv, na i tili-i si: Polo n yaa Miseen ke ləη.

⁹ Awulaa mpe pa naale pa suu pa kawulaya wontu ké na pá caya pa kpelasi tə ké Samalii təm təhvule cəlv, na Isə kuyəyətutu teləsəlaa kpaaləyi pa təmnaa. ¹⁰ Mpuvú Kenana pəyalv wei pa yaakaya si Sitekiya tə i ké pa taa ləlv ké. In i ka lupina i təyi nyəyələyυv həη na i təη si: Həη in i huləyəna təη wei n ká kələna Silii yoolaa tə.

¹¹ Mpuvú Isə kuyəyətutu teləsəlaa ləlaa ná yəyətə təm kulvmtv nti tətə si: Tá caa, polo n ləeki Laməti icate ke Kalaati. Tacaa ká tū-teye nyá niη taa ké na n pəsi-te.

Miseen kpaaləyυv ke Akarı kpisuyυ
(Awulaa I 22:13-28)

¹² Mpuvú tillu wei i pola Miseen waali tə i heela-i si: Isə kuyəyətutu teləsəlaa təna kpentaa ké na pá heeli wulav si i ká la aka. Pə təv tə, nyana-we i kpentv nəyə.

¹³ Ntəna Miseen si: Ma tuuna Tacaa si nti ma Isə caa təyə maa yəyətə.

¹⁴ Miseen tala wulav kin, uena wulav pəəsi-i si: Miseen, tə polo na tə ləeki Laməti icate, yaa má taa polo? Ntəna Miseen si: Ma ta təη-me se. I polo. Tacaa ká tv-teye mə niη taa ké.

¹⁵ Mpuvule wulav si: Aweye n siwa si i pəələyi-η na pəcə n teləsəyi-m təm nti Tacaa heela-η tə?

¹⁶ Ntəna Miseen si:

Ma nawa Iseyeli yoolaa yawa yem
ké pəəη taa, isu heeη wei i feina tiikilu tə.
Uena Tacaa yəyətə si, pa feina wulav.
Paa wei i kpe.

¹⁷ Kələna Akarı pəsəna Sosafati təv si: Ntəη maa heela-η si isayatu tike ke i heeliyi-m tam?

¹⁸ Mpuvú Miseen tasaa si: Təv, i nu Tacaa təm. Ma ná-i na i caya i kawulaya kumte təv. Na isətəa tillaa səηaa na pá tv-i hekv. ¹⁹ Mpuvú i pəəsi-we si: Awe ká polo na i tvsi Iseyeli wulav Akarı si i ləeki Laməti icate na pá kv-i? Ine si i nyəntv ntə. Ine ilé si i nyəntv ntə. ²⁰ Mpuvule feesuyυ nakvli kv kulaa si ηkv kv polo. Tacaa si: Isənaγa n ká la? ²¹ Mpuvule si, ηkv kv tū Akarı Isə kuyəyətutu teləsəlaa taa ké pəpətv. Tacaa si: Təv, polo na n lá mpv. ²² Uena Miseen tasa si: Ntəyələ, Tacaa yelina si pə tū nyá Isə kuyəyətutu teləsəlaa taa ké pəpətv. Təfə, mpusi ké i caa i kəna-η.

²³ Tənaγale Sitekiya kpatəna Miseen na i mapv-i katanə na i pəəsi-i si: Tacaa Feesuyυ luna ma taa na kú heeli-η yaa?

²⁴ Mpuvule Miseen si: Kuyaku ηkv n ká se na n ηmeli nyá naη ləkətələkaya taa ilə, kuyaku ηkvule n ká tisi.

²⁵ Uena Akarı tə i təmle nyéma si: I kpa Miseen na i cəla icate nyuyv tv Aməη, na wulav pəyalv Yowasi. ²⁶ I heeli-we si pá tv-i saləka na pá haaki-i potopoto həyəliya na lvm. Na haləna má kəna təyoole na alaafəya.

²⁷ Mpuvule Miseen cə-i si: Ye n kəmna alaafəya, ilə pə taya Tacaa heelina-m təm si má yəyətə.

*Wulav Akarı səm ke yooou taa
(Awulaa I 22:29-40)*

²⁸ Mprýgú Iseyeli wulav Akarı na Yuta nyəh Sosafatı pa pola Kalaatı tetv ıcate Laməti ke yoonav. ²⁹ İlena Akarı tə Sosafatı sı: Ma yusəxi ma ti na má polo yooou. Ama nyaa suu nyá kawulaya wontu.

İlena Akarı la mpv. ³⁰ Pəyele Siliı wulav ka heela ı yooou keekənaa nyuyv nyəma sı pá taa paasəna yoolaa səkpema yaa səsaa. Ama pá pəeki Iseyeli wulav.

³¹ Pə təw ké waatv wei Siliı yoolaa nyuyv nyəma mpə pa ná Sosafatı, İlena pá huv pa taa sı Iseyeli wulav. Na pá tamı-ı sı pa yookina-ı. Ama Sosafatı yaa İso sı í yarı-ı. Na İso Tacaa waası-ı na í yele na kolontunaa məli. ³² Kolontunaa cekənaa sı pə taya Akarı, İlena pá məli.

³³ Mprýgú Siliı tv nəyəlv ı tó nyəmlə ke yem, na tə yaya Akarı ke timpı taa ı yooou toko fəe-ı tə. İlena í tó ı keeke saalv sı: Kee na tə məli pə hika-m.

³⁴ Ama kuyaku ŋkv yooou lapa toŋ ké. Mprýgú Iseyeli wulav səha İso ké ı keeke taa, haləna taanaya. Na Siliı yoolaa nyənəxi mpv. İlim təkaya, İlena wulav həe.

19

Sosafatı kpawa huvlaa ke Yuta taa

¹ Mprýgú Yuta wulav Sosafatı kpema ı tə Yosalem na alaafəya. ² İlena Hanani pəyalv Yehu wei ı ké İso kuyəxtətv teləsəlv tə, í polo ı səhuyv na í pəəsi-ı sı: Pepe təw ké n polaa sı n səhna yulv İsayav? Paa sələxi wei u caaki Tacaa tə se. N lapa mpv tə İso taa kpana-ŋ ké. ³ Paa na mpv n lapa teu ke timpı n kpiisa tuŋ ke tetv taa tə. Pəyele n ha nyá təxi İso luyv nyəntv təhuyv taa.

⁴ Pə krayav waatv ını tə, Yosalem taa ké Sosafatı saalaa. ı ta məli Iseyeli. Mprýgú Sosafatı cəw tetv taa ké pə krayav Pəesepa, na İfəlayim pulası həyəlvuyv taa tə, sı ı mələyəna Yuta nyəma ke pa caanaa İso Tacaa kin. ⁵ İlena í kpa huvlaa ke Yuta kawulaya koloosi acaləe təna taa. ⁶ İlena í heeli-wə sı: ı la laakalı na mə təmlə. Mpi tə, pə taya yəlaa təw ké í huvki mə huvle. Ama İso təw ké. ı mayamaya ı ká wəe mə waalı ké pə taa. ⁷ Mpv tə, í nyana Tacaa ke səsəm na í feŋ mə təmlə təw. Mpi tə, Tacaa İso lanle u həekəna mpi pə ta sıyisi tə, yaa yəlaa fayasuyv yaa kucəw muyv na tampana təw takuyv.

⁸ Mprýgú Sosafatı tasa kpaav ke Lefii nyəma, na kətəlaa, na Iseyeli ləlvə nyəwə nyəma ke Yosalem taa sı pá huvki yəlaa təmnəna na Tacaa həte taa. Na pá tayənəxi ıcate yəlaa yooŋ. ⁹ İlena í tə-wə sı: Pə wəe ké sı í nyaŋna Tacaa ke teu, na í lakı pə təna təcvəŋ na luyv kuləmvuyv. ¹⁰ Ye mə nyəma mpa pa wə acaləe taa tə pa kəna-meyə təm səsəwntv. İsu yuləkulə yaa yooou təm, na pə ké kiiu, yaa kəsəsutv, yaa kvtətv, yaa kuləpətvənaa wakəlvuyv təm. İle í kilisi-wəyətı. İle mə na-wə mə təm kaa səna Tacaa, na ílé ı mv-me na páána. ¹¹ Kətvəlv səsə Amaliya ká feŋiyina mə İso səev təma təna təw. Na İməyeli pəyalv Sepatiya wei ı ké Yuta kawulaya nyuyv tv tə, ílé í feŋiyi mə təw ké tetv təkuyv təm taa. Ye pə kaasa Lefii nyəma, ıle pəlyele huvle təma lataa. ı kaası mə ti na təmlə. Tacaa wə kəpəntv lataa waalı ké.

20

Kolontu yoonav ke Yuta nyəma, Sosafatı sələmvuyv

¹ Pəle pə waalı ké Mowəpv nyəma, na Amoni nyəma, na Meuni nyəma ləlaa pa kulaa sı pa yookina Sosafatı. ² Mprýgú pa heela wulav sı: Yoolaa tuutuuma luna İtəm tetv taa ké tenku kəsəpv kəŋkəŋ taa, na pá kəŋ nyá waalı. Pa wə Hasasəŋ-Tamaa timpı pa yaa sı Aŋ-Ketii tə.

³ Səyəwntv pu Sosafatı, İlena í tó Yuta kawulaya yəlaa tənaya nəhəkvətv sı ı yəyətəyəna Tacaa. ⁴ Mprýgú tetv təna taa acaləe kotaa sı pa wiina Tacaa sı í səna-wə. ⁵ İlena Sosafatı na Yosalem nyəma, na Yuta nyəma ləlaa pa koti İso təsəele taya kufalaya təw. ⁶ İlena Sosafatı sələmı İso sı: Haı, tá cəsənaa İso Tacaa wei nyá n təkı kawulaya ke İsətaa, na n ti piitimnaa təna tə. Nyayəle toŋ tv na pəsəlv. Nəyəlv u pəsəxi na í səŋ nyá İsentaa. ⁷ Ta İso nyá, nyá təyənna tetv tənə tə

yəlaa, na ĩ ha-təxi nyá taapalv Apələham ləlvəy nyəma taɣa tam təə. ⁸ Na tá cəsənaa caɣa tə taa, na pá ĩmá-ŋ kutuluɣu na pá tə sɪ: ⁹ Ye ɪsɪ n həma tá ŋkraŋɣu, na wahala nəɣəlv, ɪsɪ yoou, yaa yuləkəsəkv, yaa nyəɣəsɪ, tu kəə tə səŋ kutuluɣu kəne kv kiŋ ke nyá ɪsəntaa. Mpi tə, nyá həte wə kv taa ké. Tu yaa-ŋ ta laŋwakəlle taa sɪ ĩ waasi-tv. ɪlena nyaa nu na ĩ waasi-tv. ¹⁰ Təv, nəənnə nyəni ɪsəna Amoni nyəma, na Mowəpəv nyəma, na ɪtəm nyəma, yookuyuna-tv tə. Pəyele waatu wei tá cəsənaa lu ɪcipiti tə n kisina-wə sɪ pá taa fayana piitimnaa mpe pa tətənaa taa. ɪlena pəle pá kəe na pá yele-wəɣe kvɣv. ¹¹ Ama tá kvəəv pəsa ɪkpatəle. Pəle pa təɣəŋəxi-təɣv tətə nti n ha-tv tə tə taa. ¹² Tacaa ɪsə, hə pa ŋkraŋɣu. Tə ké acamaa ke kolontunaa tuutuuma ɪne ɪ ɪsəntaa ké. Tə ta nyɪ ɪsəna tə la tə. Pə təə ké tə kəesa ɪse na nyá təə.

¹³ Yuta nyəma təna, na pa alaa na pa piya paa səŋna ɪsə təsəele kiŋ.

Yuta nyəma akaitv

¹⁴ Mpyəy Tacaa Feesuyv kuləna Lefii tv Sakalı pəyalv Yasiyeli ke samaa taa təna. Sakalı ɪni ɪ caa kele Penaya. Penaya caa kele Yeyieli. Yeyieli caa kele Asafi ləlvəy tv Mataniya. ¹⁵ Ntəna Yasiyeli yəɣətəna nəɣə səsaya sɪ: Yuta na Yosalem yəlaa mə, í tó ŋkraŋ ke teu. ɪlena pə tu kələna wulav Sosafati nyá. Tacaa sɪ, í taa nyá. Pəcə yoolaa tuutuuma ɪne ɪ təm í taa la-məɣe səɣəntv. Pə taɣa mə təm ke yoou ŋkv. Ama Tacaa nyəntv ké. ¹⁶ Cele í ká polo mə kolontunaa təə. Pa təŋna ntəɣe kpa na yaayənaa mpaav. ɪ ká suli-wəɣe tətəkəle nyvɣv ke Yeluweli wulaya tətə kiŋ. ¹⁷ Yuta na Yosalem yəlaa mə, í kaa nəki mə kolontunaa mpe pa yoonav. Mu səŋ mə təsəŋle. ɪ ká ná ɪsəna maa waasi-mə tə. ɪ taa nyá. Pəcə səɣəntv í taa la-mə. Cele í polo pa təə, maa wəe mə waali.

¹⁸ Mpyəy Sosafati hənta Tacaa ke atə. Na Yuta na Yosalem yəlaa náá hənti mpv tətə, na pá sɛe ɪsə. ¹⁹ Pə waali ké Lefii ləlvəy nyəma Kehati na Kolee pa kulaa na pá sá ɪseyeli ɪsə Tacaa na nəəsɪ səsənsɪ.

²⁰ Təv fema tanəŋ tɛe, ɪlena pá tó pa tənaya Tekwa wulaya tətə mpaav. Pa tɛekaya, ɪlena Sosafati tə-wə sɪ: Yuta na Yosalem nyəma mə, í ke ŋkraŋ. ɪ la mə ɪsə Tacaa na ɪ kvəɣətətv teləsəlaa ke naani. ɪ nyəə təŋ, na í lá akanaa.

²¹ Mpyəy Sosafati na samaa pa krentaa na pá teləsɪ yonyoolaa ke yoolaa nəɣə təə. Na pá saŋ Tacaa ɪsə na yontu sɪ: ɪ sa Tacaa, ɪ səlvəy fɛi tənaya.

²² Pa kpaɣa yontu ntəxi mpv, ɪlena Tacaa tisi acufu ke Amoni nyəma, na Mowəpəv nyəma, na ɪtəm nyəma, mpa ɪni paa pukaya Yuta nyəma yoonav tə pa həkv taa. Na pá kú təmaya pa taa pa tike. ²³ Amoni nyəma na Mowəpəv nyəma ná kula ɪtəm nyəma təə ké na pá kv-wə təcaɣacaya. Pə waali ké pa kú təmaya səsəm. ²⁴ Waatu wei Yuta nyəma kpa tontəŋle təə timpi pa loosiɣi wulaya tətə tə. ɪlena pá nyəna pa kolontunaa təə. Ama sətəa tike ke pa nawa na pá selətəa. Paa kvləm ɪ ta fiti. ²⁵ Mpyəy Sosafati na ɪ yəlaa pa nika kolontunaa tala ke kuuu ke tuutuuma, na wənav, na wontu kvsusuuu, na liyitee nyəm. Pɪ kəla təəv, ɪle kvyeŋ toosoɣo pa kuuwa, pa ta tu tɛm.

²⁶ ɪlena pá koti kvyakv liyiti nyəŋkv wule ke Pelaka kvpantv təkoolle tətəkəle taa. Mpi tə, tənaya pa koola Tacaa ke kvpantv. ɪlena pá ha lonte ntəɣe həte sɪ kvpantv kooluyv tətəkəle, na pá yaaki-təɣe mpyəy hələna saŋa. ²⁷ Mpyəy Yosalem nyəma na Yuta nyəma ləlaa, na pa nyvɣv tv Sosafati pa tó mpaav, na pá məli Yosalem na laŋhvləmlə. Pə taɣa pulv təə, Tacaa yapa-wəɣe pa kolontunaa niŋ taa ké. ²⁸ Mpyəy pa svv ɪcatə na cəməŋ na saŋkvnaa na akantɛe haŋaa. Na pá polo Tacaa təsəele taa.

²⁹ Waatu wei piitim lempɪ nyəma ləlaa nuwa sɪ Tacaa ɪsə yoonə ɪseyeli nyəma kolontunaa. ɪlena ɪ təm kpa pa tənaya səɣəntv. ³⁰ ɪlena Sosafati təɣə ɪ kawulaya təpamm. Mpi tə, ɪsə ka yəlaa ké na tətə təna həesi.

*Sosafati kawulaya tənaya
(Awulaa I 22:41-51)*

³¹ Mpróyú Yuta wulav Sosafati təyə kawulaya ke i luluyv pusi hiu na naanwa na kakpası nyəŋka taa. Yosalem icate taa ké i təya kawulaya ke pusi hiu na kakpası. I too kele Sili pələ Asupa. ³² I təntə ka siyisaa ké, na í təŋəyi i caa Asa ikpate na í laki mpi Tacaa caaki tə. ³³ Ama i ta wakəli təkətəlenaa. Pə təw ké i yəlaa ləsayə taa sɔv Isə isı pa caanaa. ³⁴ Pa keesa Sosafati təm kancaalaya, na tə tənaya ke Hanani pəyalv Yehu takəlayə taa. Nkeɣe pa səta lseyeli awulaa takəlayə taa.

³⁵ Mpróyú Yuta wulav Sosafati na lseyeli wulav isayav Ahasiya pa kpentaa. ³⁶ Ilena pá mayası na pá saaki kpuləŋ ke Isiyon-kepee teesəŋ taa. Na pá pukina-i pooluŋ. ³⁷ Ama Malesa tv Totafa pəyalv Isə kuyəyətvtv teləsulv Iliyesee heela Sosafati si: Timpi n kpentəna Ahasiya tə, Tacaa ká wakəli mpi n lapa tə.

Ilena lvm təyə kpuləŋ inəyi tampana, i ta tala tiili.

21

¹ Waatv wei Sosafati səpa, ilena pá pimi-i pa təyaya pələav taa ké Tafiiti tɛ. Na i pəyalv Solam ləeti i lonte.

Solam kawulaya (Awulaa II 8:16-24)

² Solam ka wena newaa mpa í na-we pa kaa caa kulvm təyə. Pa həla nté Asaliya, na Yehiyeli, na Sakali, na Asaliyahu, na Mikayeli, na Sefatiya. ³ Pa caa ka ha-weɣe wənəv ke səsəm ké. Paa liyitee, paa wola, na liyitee wontunaa. Ilena í tv-weɣe Yuta acaləe feŋuyv. Na í kpa pa taalv Solam si í ləeti i lonte ke kawulaya təyəv taa.

⁴ Pə kəma na kawulaya sɔv Solam niŋ taa ké teu na í ká lila, ilena í kó i newaa təna, na i waalı nyəma ləlaa ke kawulaya taa. ⁵ Waatv wei i təya kawulaya tə, i pusi we hiu na naanwa na naale. Na í caya ka taa ké pusi pələfei naanwa ké Yosalem taa. ⁶ Mpróyú i təma isayətv taa ké teitei isı lseyeli awulaa, Akarı na i luluyv nyəma. Mpi tə, Akarı pələ ke i ka təkəaa. Solam lapa mpi pə ta maya Tacaa tə. ⁷ Paa na mpv tə, Tacaa ta səli si í kpiisi Tafiiti luluyv nyəma. Pə taya pulv, Isə na Tafiiti paa pələ nəsı ké si i luluyv nyəma ká təkəna kawulaya ké tam təw ké Yosalem.

⁸ Yuta wulav Solam inı i waatv taa ké Itəm nyəma kula i təw, na pá kpa pa təyi pa wulav. ⁹ Mpróyú Solam kpayə i yoolaa səsaa, na i yooú keekənəa təna na pá tii Itəm nyəma mpa paa tama-weɣe kotaya tə pa təw, na pá kəli-we. ¹⁰ Pə kpayəv kuyəkv ŋkv təyə Itəm nyəma cəpa Yuta nyəma, na pá cayana pa ti.

Mpróyú Lipina icate ná kisa cei tətəyə waatv inı i taa. Na pá fiti Solam niŋ taa. Mpi tə, Solam ka kisa i cəsənaa Isə Tacaa ke nunəv təyə pə lapa mpv. ¹¹ Solam ka ŋmawa tuŋ təkətəlenaa ke Yuta pəŋ taa ké. Mpv pə tusina Yuta na Yosalem pə yəlaa na pá lə Isə na pá laaki paa tɣv ŋku.

¹² Mpróyú Kuyəkv nakuli Isə kuyəyətvtv teləsulv Ilii ŋmaa Solam ke takəlayə si: Nyá cəsə Tafiiti Isə Tacaa yəyətəa si, n ta təŋ nyá caa Sosafati na i caa Asa mpa pa ké Yuta awulaa tə pa ikpate. ¹³ Halı n məlaa ké na ŋ kpayə lseyeli awulaa yaasi. Na ŋ kusi Yuta na Yosalem pə yəlaa kɔnyuluyv, na pá keesəna tuŋ təw, isı Akarı luluyv nyəma. Haləna ŋ kó nyá newaa. Pécə pele pá kəla-ŋ teu. ¹⁴ Pə təw ké Tacaa ká tv nyá yəlaa na nyá pəyalaa na nyá alaa na nyá nyəm tənaya wahala səsə. ¹⁵ Lotu kutəŋ isayəv nakuləyi i ká tó nyá mayamaya. Na kó səsəyi paa kuyəkv ŋku. Haləna nyá taa lotu lu.

¹⁶ Mpróyú Tacaa tula Filiisi nyəma na Laalupunaa mpa pa cəsəna Itiyopii nyəma tə, na pá yooŋa Solam. ¹⁷ Na pá sɔv Yuta, na pá kuu pə təna mpi pu we kawulaya təyaya taa tə. Na pá kpa wulav piya na i alaa ke yomaa. I pəyaya səkpəlayə Ahasiya tike ke pə səwə.

¹⁸ Pəle pə waalı ké Tacaa tó Solam ke lotu kutəŋ ŋku kv fei waav tə. ¹⁹ Pusi sika isı naale ke mpv, ilena i kutəŋ ŋkv kó yası i lotu na tɛ lu, na í sənə wəsası səsəsənsı. Ama i yəlaa ta wə i ləyaya wule ke tulaalvnaa, isı pa lapv i cəsənaa tə.

²⁰ Solam ləlvəy pusi hiu na naanəwa na naale nyəhka ke ı təğəna kawulaya. Yosalem taa ké ı təğə ı kawulaya ke pusi pələfəi naanəwa. Waatu wei Solam səpa tə nəğəlv ta wii-ı. Tafiti tēye pa pima-ı. İle pə taya kawulaya pələav taa.

22

Ahasiya kawulaya (Awulaa II 8:25-29; 9:27-29)

¹ Mprəy Yosaləm nyəma kpa Solam pəyalv səkpelu Ahasiya ke kawulaya na pá læeti ı caa lonte taa. Pə taya pəlv, Laalupunaa kpekəle natəli tu súb Yuta yoolaa tēye, na pá kú Ahasiya taalvnaa təna. Pə təw ké Ahasiya hika kawulaya na í təğə. ² Ahasiya ləlvəy pənaya hiu nyəhka taa ké ı təğə kawulaya ke Yosalem ke pənaya kəlvməya. İ too ka ké Omili ləlvəy tv ké. Pa yaaki-ı sı Atalii. ³ Mprəy Ahasiya təma təntə ısayale ke teitei ısu Akarı ləlvəy nyəma. Mpi tə, ı too tasayana-ı layatu ısayatu nti. ⁴ İlena í la mpi pə ta maya Tacaa təğə teitei, ısu Akarı ləlvəy nyəma. Mpi tə, mpe paa kena Ahasiya layatu tasəlaa ke ı caa səm waalı sı pə tvsi-ı. ⁵ Haləna pá tasa-ı layatu sı, í polo ı səəsı Akarı pəyalv Solam wei ı ké İseyeli wulav tə ı təw. Na pá yoona Silii wulav Asayeli ke Laməti ıcate taa ké Kalaati tetv taa. Yoou ηkv kv taa ké Silii nyəma yaya Solam. ⁶ İlena í məli Sisilee sı pá lapı-ı kəwle. İlena Yuta wulav Ahasiya polo ı alaafəya nav. Mpi tə, ı saləmayaa ké.

⁷ Mprəy Tacaa lapa na Solam alaafəya nav mpi pə kəna Ahasiya ke səm. İ tala kprakpa, ılena í na Solam pá polo Nimsi pəyalv Yehu kiη. Pəyele Tacaa ka tema ıleğə kawulaya kpaav ké na í tv-ı sı í kv Akarı ləlvəy nyəma təna. ⁸ Mprəy Yehu sula Ahasiya taalv piya mpa pa ké Yuta nyəy nyəma na pá ké wulav təmlə lataa tə. Na í kú pa təna ısu İso ka suw tə. ⁹ Pə waalı ké Yehu tilaa na pá pəkı Ahasiya na pá kpa-ı Samalii timpi ı ka ηməlaa tə na Yehu kv-ı. İlena pá pimi-ı. Mpi tə, ı ka ké wulav Sosafati wei ı nukayana Tacaa na lotu kəlvmtv tə ı ləlvəy tv ké.

Ama Ahasiya ləlvəy tv nəğəlv taa muna kawulaya təğəv.

Atalii təğəv ke kawulaya (Awulaa II 11:1-3)

¹⁰ Waatu wei Ahasiya too Atalii nuwa sı ı pəyalv səpa. İlena í tv ı taa sı ı ká kv Yuta wulav təyaya nyəma təna. ¹¹ Pa kvkaya wulav nyəma ke mpv, ılena Solam pəelə Yosepa, kətvlv Yoyata alv, ıni ı kena Ahasiya neu. Mprəy alv ıni ı lapa kookalı, na í ηmulı ı taalv pəyaya Sowası, na í seena na í ηməsi ká na ka nukulv ke İso təsəele naη kvhəntvəy nakvli kv taa. Atalii ta nyı ka təw. Haləna ká fiti kulaa mpe. ¹² Mprəy Sowası na ı təw feηlaa pa saala İso təsəele taa tənaya pusi naatoso. Na Atalii náá təηa kawulaya təğəv.

23

Sowası kawulaya təğəv (Awulaa II 11:4-20)

¹ Pənaya naatosompəğəlaya nyəhka taa ké kətvlv Yoyata kaasa ı ti, na í ná yoolaa səsa, Yelowam pəyalv Asaliya, na Yohanəη pəyalv İməyeli, na Opəti pəyalv Asaliya, na Ataya pəyalv Maaseya, na Sikəli pəyalv İləsafati. ² Mprəy pane ıni pa cəw Yuta kawulaya taa ké acaləe təna taa, na pá yaa Lefii nyəma na İseyeli ləlvəy nyəwə nyəma, na pá na-we pá polo Yosalem. ³ Yəlaa mpe pa təna pa kota mprəy İso təsəele taa, ılena pá kpentı nəğə ke wulav təm taa, na Yoyata heeli-we sı: Pu muna ké ısu wulav pəyalv Sowası ıne í təğəna kawulaya. İsu Tacaa ka suw Tafiti ləlvəy nyəma təw tə. ⁴ Mpv tə, ısəna í ká la təğəlv. Waatu wei kətəlaa na Lefii nyəma pa svkı İso təsəele taa ké təmlə lapv ke kvyakv kvhəsəyuv wule tə, í ká faya yəlaa ke kpeka tooso ké, kpekəle kancaalaya nyəntə ká taη İso təsəele nənəəsı. ⁵ Na kpekəle naale nyəntə ke kawulaya təyaya. Na tooso nyəntə ke Kite nənəğə. İlena yəlaa təna náá səηa İso təsəele taya təw. ⁶ Kətəlaa na Lefii nyəma pa tike pa wenna mpaav sı pá svv İso təsəele taa.

Mpi tə, mpeye paa towa. Pə kaasa yəlaa mpa tə pele pá saali awali, isu Tacaa suw tə. ⁷ Lefii nyəma ləlaa ka təka pa youu wontu ke pa niŋ taa, na pá tʉ wulav ke heku na pá təhəyi-i. Ye pə cəpa wei na í mayasi sɪ ɪ suvki Isə təsele taa, paa kv-i.

⁸ Ḿpógú Lefii nyəma na Yuta nyəma təna lapa isu kətulv Yoyata ka tʉy-wə tə. Na paa nyuyv tʉ wei í koti ɪ yəlaa. Paa mpa pa caaləyi pa təmle ke koyaku kuhəsuyv wule tə, yaa mpa pa tēsəyi-te tə. Mpi tə, Yoyata ta ha nəɣəluyv hēsuyv ke pə wule nté. ⁹ Ḿpógú Yoyata cəla yoolaa səsaa ke ηmantasɪ, na Tafiiti kpaləŋ wei ɪ ka wə Isə təsele taa ké waanɪ waanɪ tə. ¹⁰ Ulena í puli yəlaa tənaya Isə təsele ntəɣəŋ ηkulunə na pə yoosina mpətəŋ nyəŋka ke kətaya təlata, na kutuluyv pa kəŋkəŋ taa. Na pa səəlv puwa sɪ pá ta wulav ke kətaya. Na paa wei na ɪ ηmantaya ke ɪ niŋ taa. ¹¹ Ḿpógú pa luna Sowasi, na pá pamɪ-i kawulaya kahuka, na pá cələ-i takəlaya. Ulena Yoyata na ɪ pəyalaa pá pəli ɪ nyuyv taa ké nim na pá kra-i wulav. Tənaya yəlaa təna naala kawilitaya na pa seki-i sɪ: Məna tətʉ wulav.

¹² Waatv wei Atalii nuwa samaa kəkətə, na pa sewa na pa kawilitasɪ ke mpv. Ulena í polo pa kiŋ ke Isə təsele cəlv. ¹³ Ḿpógú ɪ loosa wulav kufalv səŋa Isə təsele akele cəlvəɣə nəŋəɣə, na yoolaa səsaa na akantee hʉllaa wə ɪ kiŋ. Na samaa náa ηmaaləyi, na yonyoolaa náa hʉləyi akantee. Na wilitilaa náa kēsəɣəna soo mataa. Tənaya Atalii cəla ɪ wontu, na í má kapuka sɪ: Waali luw nté, waali luw nté.

¹⁴ Yoyata ta səəli sɪ pá kv Atalii ke Isə təsele cəlv təna. Pə təw ké ɪ təma yoolaa nunuwa (100) nyuyv nyəma sɪ pá ləsi-i kpeəŋa. Wei í təŋa-wə, ɪle pa kv pʉntv.

¹⁵ Ulena pá ləsi Atalii na pá pona-i kawulaya təyaya krayanəŋ nəŋəɣə, na pá kv-i.

¹⁶ Ḿpógú Yoyata na samaa na wulav pa pəela nəɣə sɪ: Tacaa nyənəyi-tuyv nyá yəlaa. ¹⁷ Ulena yəlaa təna polo pá yəki tʉy Paali kutuluyv, na pə kətaya təlata, na pə tuŋ. Na pá kú pə kətulv Matəŋ ke pə kətaya təlata ɪsəntaa. ¹⁸ Pə waali ké Yoyata towa Lefii kətəlaa sɪ pá feŋiyi Isə təsele təw. Tafiiti naa faɣa-wəye kpeka ké, na pá laki kətasi nsi kəkə lusa sɪ təna təɣə Isə təsele taa. Isu pa kēsuyv Moisi kiiu taa tə. ɪ ka tʉ-wəye sɪ pá laki-te na yonkpaama. ¹⁹ Ḿpógú Yoyata sɪ tanlaa ke Isə təsele nəŋəɣə sɪ, asilima tʉ nəɣəlv í taa suw.

²⁰ Pəle pə waali ke Yoyata kota yoolaa nyuyv nyəma, na kʉpayalaa, na səsaa, na samaa təna, na pá kraya wulav ke Isə təsele taa, na pá təŋna nəŋəɣə səsaya na pá pona-i kawulaya təyaya taa. Pa sɪ wulav ke ɪ kumte təw, ulena ²¹ pa təna pa laŋa hʉlvɪ na pá ηmaali.

Pa kʉwa Atalii ke mpv, ulena ɪcətə caya təpamm.

24

Sowasi tayanuyv ke Isə təsele (Awulaa II 12:1-17)

¹ Sowasi lʉlvuyv pusɪ naatosompəɣəlaya nyəŋka ke ɪ təɣa kawulaya ké Yosalem taa ké pusɪ nule. ɪ too ka ké Peesepa tʉ na pa yaa-i sɪ Sipiya. ² Ḿpógú Sowasi lapa Tacaa luyv tee nyəntv ke kətulv Yoyata weesuyv pusɪ təna taa. ³ Ulena Yoyata yele na wulav kraya alaa naale, na í lʉli apalvpiya na alvpiya payale.

⁴ Pəle pə waali ké waatv nəɣəlv Sowasi mayasa ɪ taa sɪ ɪ ká tayanɪ Isə təsele. ⁵ Ulena í koti kətəlaa na Lefii nyəma na í heeli-wə sɪ: ɪ cəəki Yuta acaləe taa ké paa pənaya ŋka, na í muyi liyitee ke Isəyeli nyəma kiŋ, na í tayanəna mə Isə təsele.

Ama Lefii nyəma ná tá paasəna ləŋ. ⁶ Pə təw ké wulav yaa kətulv səsə Yoyata, na í pəəsɪ-i sɪ: Pepe təw ké n ta caali Lefii nyəma na pá muyi Yuta na Yosalem pə yəlaa kiŋ ke liyitee, isu Tacaa təmle tʉ Moisi na Isəyeli nyəma ka suw tə. Na pá tayanəna Isə kutuluyv ŋku kv taa wə nəɣə pəeluyv takəlasɪ tə? ⁷ Mpi tə, alv ɪsəɣav Atalii na ɪ waali nyəma pa yela Isə təsele ké na tə wakəli. Haləna pá kraya Isə wontu ke Isə təsele taa, na pá laana tʉy Paali.

⁸ Ḿpógú wulav Sowasi yəɣətəa na pá saaki atakaa, na pá sɪ-i Isə təsele nəŋəɣə na awali təw. ⁹ Ulena pá kpaali Yosalem na Yuta kawulaya təna taa sɪ, paa Isəyeli tʉ wei í kəna lampuu wei Isə təmle tʉ Moisi ka suwa waatv wei pa tɛsaya wulaya tətʉ tə. ¹⁰ Ḿpógú nyuyv nyəma, na

samaa təna təpai pona pa lampuu na lanjholumle. Haləna atakaa su. ¹¹ Waatu wei pa pukina atakaa ké Lefi nyəma si pá wiili i taa na wulav nəɣə, ɔlena pá mayana liyitee ke səsəm. Na wulav takəlası ηmaalv na kətulv səsə təma paasənlv pá hutı. Na pá mənna atakaa ke i lonte. Pə kpaɣav waatu inı tə, yaasi inəɣı pa lakaya paa ifemle nte, na pá hikiyi liyitee ke tuutuuma. ¹² Ḿpúyú wulav na Yoyata pa cəla liyitee anəɣı təmlə nyuvu nyəma. ɔlena pəle pá kpaɣa pəe saakəlaa, na kaafəntanaa, na nyəɣəlvu na pə kuseemuvu pə lutaa si, pá tayənəna ɔsə təseele na t́ lá teu. ¹³ Ntəna təmlataa niki pa təma na pa nyəm təna. Na pá tayanı ɔsə təseele ke teu na t́ məli isu tə wule taa.

¹⁴ Waatu wei təma təma, ɔlena a nyuvu nyəma kəna liyitee kəkaasee, na pá cəla wulav na Yoyata. Na pá lu wontu nti pa lakəna ɔsə təseele taa tə. Isu ɔsə seev wontu, na kətuvu nyəntv, na wula na liyitee nyəɣətv kəpənna. Pa lakaya kətasi nsi kəkə lusa si təna təɣə ɔsə təseele ké, haləna Yoyata səm.

Sowasi wakələna ɔsə

¹⁵ Ḿpúyú Yoyata kpatəla teu təkunju. I pusi yoosa nunvwa na hiu na naanvwa (130) ɔlena í sí. ¹⁶ ɔlena pá pimi-i kawulaya pəlaav taa ké Tafiiti tə. Mpi tə, i ka lapa kúpantv ke ɔseɣeli taa ké na í kusı ɔsə na i təseele pə nyuvu.

¹⁷ Yoyata səm waalı ké Yuta nyuvu nyəma polaa na pá mayana Sowasi na pá samı-i. ɔlena ɔlé í nu pa təm nti. ¹⁸ Mpu pə lapəna na ɔseɣeli nyəma lə Tacaa təseele təm. Na pá yelev pa cəsənaa ɔsə ké seev, na pá laaki tesikası na tıɣ lələɣ. Ḿpúyú ɔsəɣətv nti tə yelaa na Tacaa muna Yosalem na Yuta nyəma na pááná. ¹⁹ Pə waalı ké ɔsə kpa i kuyəɣətv teləsəlaa si pá hólı-wəɣe pa ɔsəɣətv nti. Ama pa taa nəɣəlv ta nuna-wə. ²⁰ Ḿpúyú ɔsə Feesuyv kuləna Yoyata pəyalv kətulv Sakalı. Na í səɣ samaa taa, na í yəɣətv si: ɔsə yəɣəta si pepe təə ké u təkəɣı ma kiinj? Təv, timpı í lə-m tə, í kaa waa. Maa lə-mə tətə.

²¹ Tənaya yəlaa pəela nəɣə ke kətulv Sakalı təə. Na wulav yelev na pá yəɣə-i pəe ke ɔsə təseele kataya taa. ²² Wulav ka səəwa kúpantv nti Yoyata ka lapa-i tə. Na í yelev na pá kú i pəyalv Sakalı. Waatu wei Sakalı caakaya heev, ɔlena í má kapuka si: Tacaa ná nti pa laki-m ɔsəntə tə, na ń hə pa ηkraɣɣ.

Sowasi kawulaya tənaya (Awulaa II 12:18-22)

²³ Pənaya sikaa, ɔlena Silii nyəma yoolaa polo Sowasi ke yoonav, na pá watı Yuta na Yosalem ıcatə. ɔlena pá kú nyuvu nyəma na pá tilina pa wontu tənaya pa wulav ke Tamasi. ²⁴ Silii yoolaa taa wəe paɣale. Yuta nyəma ka ləwa pa caanaa ɔsə təɣə ɔlé í tv-wəɣe Silii yoolaa mpe pa niɣ taa. Saləka wei Tacaa tvwa Sowasi təɣəle. ²⁵ Ḿpúyú Silii nyəma təewa na pá yelev i wahala səsə taa, na i waalı nyəma kulı i təə na pá kv-i i kato təə ké kətulv Yoyata pəyalv səm təə. Na pá pimi-i Tafiiti ıcatə taa. ɔle pə taya kawulaya pəlaav taa. ²⁶ Mpa pa kula Sowasi təə təɣəle Amoni alv Simeyatı pəyalv Sapatı. Na Mowapv alv Siməlitı pəyalv Yosapatı.

²⁷ Pa ηmaa Sowasi pəyalaa həla na təmnaa mpa ɔsə kuyəɣətv teləsulv ka yəɣəta i təə tə. Na ɔsə təseele tayənvu təm ke takəlaya ηka pa yaa si, Awulaa kuseɣesətv takəlaya tə ka taa. Sowasi pəyalv Amasiya ləetəna i lonte ke i səm waalı.

25

Amasiya kawulaya (Awulaa II 14:1-7)

¹ Ḿpúyú Amasiya təɣə kawulaya ke i lulvuv pusi hiu na kakpası nyəɣka taa. Yosalem ke i təɣə kawulaya ke pusi pəɣəlayafəi hiu na naanvwa. I too ka ké Yosalem tv ké, na pá yaaki-i si Yowatanj. ² Amasiya lapa mpi pə maya Tacaa tə yaa, ama i ta lana i lotu tənaya.

³ Waatu wei Amasiya kawulaya caya teu, ɔlena í kú i waalı nyəma mpa paa kəwa i caa Sowasi tə. ⁴ Ama i yela pa piya. Isu Tacaa yepu na pá ηmaa Moisi kiiu taa tə si: Pa kaa kv

cece ké ı pəyaya ısayatu təə. Yaa pá kú pəyaya ke ka caa nyəntu təə. Ama wei ı lapa ısayatu tə, ını ı ká səna.

⁵ Ḿpúyú Amasiya kota Yuta na Pencamee pa kpeka nna a təə ı təkaya kawulaya tə pə apalaa. Uena í kpa yoolaa kpeka nyəənyəma na pá keesəna pa luləny. Uena pá kala mpa pa pusi we ısu hiu tə. Na pá hiki yəlaa iyisi ɲmənnyu na nunəwa (300000), mpa pa muna yoo pote na pá nyəma ɲmantaasi na kpaləny pə təm tə. ⁶ Ḿpúyú Amasiya kraɲa Iseyeli nyəma yoolaa taa yoolaa ke apalaa iyisi nunəwa (100000), na í feli pa təə ké liyitee nyəəntu ısu tənənaa tooso. ⁷ Ama Iso kuyəəntutu teləsulu nəɲəlu ı kəma na í heeli-ı sı: Ta Caa, pə fei sı Iseyeli yoolaa í təny-ny. Mpi tə, Taca kaa səna mpe ını. ⁸ Ye nyana-we í polaa, paa n ká yoo ısəna, ısu Taca yelaa na ń se nyá kolontunaa. I tike ı wenna ton sı í la na ń kəli yaa ń kpisi.

⁹ Ntəna Amasiya pəəsi Iso kuyəəntutu teləsulu sı: Na ısənaɲa maa la liyitee nna a təna ma təma felnyu tə a təm? Iso kuyəəntutu teləsulu sı: Taca pəsəyi na í leeti-ny-ye na pá kəli mpu.

¹⁰ Ḿpúyú Amasiya mələna Iseyeli yoolaa. Pa taa ka hanəna Yuta nyəma ké, na pá kpəna páána səsəna.

¹¹ Uena Amasiya təyə apalutu na í kraɲa ı yoolaa na pá tē təm tetəkəle taa. Na í kú Itəm yoolaa ke iyisi naanəwa (10000). ¹² Na pá kpa yoolaa iyisi naanəwa (10000) lelə na pa ıse, na pá kraana-weɲe pulaya təə. Uena pá tusi-weɲe ıpilisav taa, na pá hoti pa təna na pá sí.

¹³ Waatu ınəyi Iseyeli yoolaa mpa Amasiya ka təyənaa sı, pá taa təny-ı yoo tə, pa wata Yuta acaləe wena a we Samalii na Pəti-Holonə pa hekv taa tə. Na pá kú yəlaa iyisi tooso (3000) na pá kuu pa wontu ke tuutuuma.

Sowasi yoonav ke Amasiya

(Awulaa II 14:8-14)

¹⁴ Waatu wei Amasiya luna Itəm nyəma təyoole na akaitu, ılena í kpəna Itəm nyəma tun na í laaki na í wəki-ı tulaalənaa. ¹⁵ Ḿpúyú Taca mɔ Amasiya na páána na í tili Iso kuyəəntutu teləsulu nəɲəlyu ı kin. Na ílé í pəəsi Amasiya sı: Pepe təə ké n tənyəyi tun wei ı ta pəsi na í ya ı yəlaa ke nyá nin taa tə?

¹⁶ Tənaɲa wulav cəpa Iso kuyəəntutu teləsulu nəyə təə na í pəəsi-ı sı: Ue ma kra-ny sı ń la kawulaya taa təm tasəlu na? Ye nn caaki má nyənsi nyá ıse su.

Ḿpúyú Iso kuyəəntutu teləsulu suma. Uena í taɲanı kraɲav sı: Ma nyəma sı Iso tu ı taa sı ı ká kv-ny. Mpi pə təə n lapa yaasi ını ı taka, na ń kisi ma təm tə.

¹⁷ Ḿpúyú Amasiya caa ı layatu tasəlaa. Uena í tili na pá heeli Yehu pəyalu Sowakasi pəyalu Sowasi sı: Ma na-ny tə suli na tə yoo. ¹⁸ Ntəna Sowasi cə-ı sı: Lipanə pnyu təə səsəu ka sələməna tny səsəu sı: Ha ma pəyalu ké nyá pəelə. Ḿpúyú taale wontuyu nakuli kv təma səsəu təə na kú pnyuti-ı. ¹⁹ Na Sowasi tasa sı: Pepe təə ké n hən nyá ti sı n kəla Itəm nyəma? N laki kalampaanı ké yem ké. Pu kəla teu sı ń caya nyá tē. Pepe təə ké n caa sı má na-ny tə yoo na nyá na Yuta nyəma í lá asalav ke yem?

²⁰ Ama Amasiya ta nu. Ue Iso caakaya ké sı í kú í na ı yoolaa ke timpi pa sú Itəm tun ke laav tə. ²¹ Ḿpúyú Sowasi na Amasiya pa yoolaa sula yoo ke Pəti-Seməsi ke Yuta tətə taa.

²² Uena Iseyeli nyəma kəli Yuta nyəma na pá se na pá kpe. ²³ Ḿpúyú wulav Sowasi kpa Yuta wulav Amasiya ke Pəti-Seməsi na í kəli-ı. Uena í polo Yosalem na í kú kolunə ke púyú ke meətələnaa ɲmənnyu (200) cəlu ke Ifəlayim nənyə na ɲkulunə nyənyka pə hekv taa. ²⁴ Ḿpúyú Sowasi kuu wula na liyitee nyəəntunaa, na wontunaa kvpantunaa mpa paa we Iso təsəle taa ké Opəti-Itəm kin tə. Na kawulaya təyaya kpancoonə. Na í kuu yəlaa tətə, na í pona Samalii.

Amasiya kawulaya tənaya

(Awulaa II 14:15-20)

²⁵ Pusi naanəwa na kakpası ke Amasiya tasa təyəu ke Iseyeli wulav Sowasi səm waalı. ²⁶ Pa keesa Amasiya təm lentı ke pə kraɲav tə kancaalaya na tə tənaya təyə Yuta na Iseyeli pa awulaa takəlaya taa. ²⁷ Waatu wei Amasiya kisa Taca təyə yəlaa kula ı təə ké Yosalem. Uena

kuyaku nakuli Amasiya se na í polo Lakisi. Na pá təhi-ı təna na pá ku-ı. ²⁸ Pə waalı ké pa tu-ı keeke taa na krayanəh payale hə, na pá polo pá pimi-ı pa təyaya pəlaav taa.

26

Osiyasi kawulaya

(Awulaa II 14:21-22; 15:1-3)

¹ Waatu wei yəlaa kpa Amasiya pəyalu Osiyasi ke kawulaya ke ı caa lonte tə, ı pusi we naanowa na naatoso. ² Inı ı leekəna llatı ıcate ke ı caa səm waalı, na í tayanı-təye ηmau.

³ Osiyasi ləlvəy pusi naanowa na naatoso nyəhka taa ké ı təya kawulaya ke Yosalem taa ké pusi nule na naanowa na naale. I too ka ké Yosalem tə ké na pá yaaki-ı sı Yekoliya. ⁴ Mprəyú Osiyasi lapa mpi pə maɣa Tacaa tə ısu ı caa Amasiya.

Osiyasi təntə kupante na ısayale

⁵ Sakalı na ı səm tə, ı seyesaya Osiyasi ke Isə nunaw ké. Na Osiyasi kaasəyi ı ti sı í cekəna Tacaa luɣu nyəntu. Na Isə náa yele na í waaki.

⁶ Mprəyú Osiyasi pola Filiisi nyəma ke yoonaw na í yəki Katı na Yarəne na Asətəti pə acaləe koloosi. Uena í tayanı acaləe ke Asətəti na Filiisi nyəma həyəlvy taa. ⁷ Na Isə səna-ı í na Filiisi nyəma na Kuu-Paalı Laalupunaa na Meuni nyəma pa yoonaw taa. ⁸ Haləna Amoni nyəma náa fələyi-ı lampuunaa.

Osiyasi nyəy kulaa ké na pá tala Icipiti tetu toɣa. ⁹ Mprəyú ı ηmá ate na ıso kutulun səsoɣ ke Yosalem ıcate kolunə ηkulunə nənyə, na tətəkəle taa nyəhka, na kolunə təkəlle, na í nyəəsi kutulun ınəyi teu. ¹⁰ Na í ηmá tətənlənaa ke wulaya tetu həyələh taa. Na í huli ləkənaa payale. Mpi tə, ı ka wəna kaləkəh payale ke tətəkəle na tetu ihəntaw taa ké. Pəcə ı wəna hataa na tuɣ wei pa yaa sı leseɣnaa tə ı paasənlaa. Mpi tə, ı ka səla haləm ké.

¹¹ Osiyasi paasayana yoolaa mpa pa nyəma yoo təyə. Na í faya-wəye kpeka na pá keesəna kəkəlvəy ηku wulaw waalı nyəma taa ləlv Hananiya ka tə takəlası ηmaalv Yeiyeli na təma tayanlv Maaseya tə. ¹² Yoolaa taa yoolaa mpe pa ləlvə nyəəh nyəma ka wə iyisi naale na nasətoso (2600) ké. ¹³ Mpe pa paasayanana yoolaa iyisi ηmənvyu na nunowa na naatosompəyələya na nasəle na nunowa (307500). Pa səlv puwa sı pa yookina wulaw kolontunaa. ¹⁴ Ye pa təkki yoo wulaw celəyi-wəye kpaləh ké, na ηmantaasi, na yoo kahusi, na pə tokonaa, na təəh, na pəntəlvpe. ¹⁵ Mprəyú nyəntu nəyəlv ı lupa Osiyasi ke yoo maləfənaa səsa napəli taka na pá sı-wəye ate na ıso kutulun na koloosi ηkulunəsi taa. Pa təkəna-wəye nyəma na pa ləkəna pəe kuyasələe. Isə səna-ı teu ké na ı toɣ səsoy ı na pá puki pooluɣ.

¹⁶ Ama ı toɣ inı ı svsa-ı təhəm taa. Uena pá wakəli-ı na í yele ı Isə Tacaa tənyu ke teu. Haləna kuyaku nakuli í svv ı maɣamaya ke Isə təsəele taa sı, ı wəki tulaalvnaa ke kətaya təlate.

¹⁷ Mprəyú kətvl səso Asaliya, na ı waalı nyəma ke nunaasa mpa pa wəna apalvtu ke teu tə, pa təhə ı waalı. ¹⁸ Uena pá səh wulaw ısentaa na pá təmi-ı sı: Ta caa, n fəina mpaav sı n wə Isə ké tulaalvnaa. Aləh ləlvəy nyəma mpa pa krawa kətvəy təmlə tə, pəle pa təmlə ké. Mpu tə, lu, n təhə wakəlvu ké. Pə kaa kvsı nyá nyəy ke Tacaa ısentaa.

¹⁹ Waatu inı tə, na Osiyasi taka tulaalv cofolo ke ı niɣ taa sı ı wəki. Tənyale ı mɔ kətəlaa na pááná. Mprəyú kətəh ηku kv pilisiyi yulv tə kv lu ı tokuyu taa ké kpaakpa ke Isə təsəele taa. Na kətəlaa səhə kətaya təlate kite təna na pá nyənəyi. ²⁰ Kətvl səso Asaliya na ləlaa pa ná wulaw ke mpu, uena səyəntu pu-wə na pá ləsi-ı kpaakpa. I maɣamaya ı nawa sı Tacaa tu-ı niɣ, uena í se ləh ke Isə təsəele taa.

Osiyasi kawulaya tənaya

(Awulaa II 15:5-7)

²¹ Mprəyú wulaw Osiyasi pəsa asilima kətəh tv, haləna ı səm. Uena í cayana ı tike ke ı kətəh ηku kv tə. I fəina mpaav sı í məli Isə təsəele taa. Ntəna ı pəyalv Yotam wei ı nyənaya kawulaya

təyaya təə tə, í paasəyəna tetv yəlaa. ²² Aməti pəyalv Iəə kuyəətutv teləsulv Isayii ηmaa Osiyası təm kancaalaya na tə tənaya ke takəlaya taa. ²³ Waatv wei Osiyası səpa, ilena pá pimi-i awulumpiya pəlaav taa. Ama pa ta pimi-i pa təyaya nyəηku taa ké i asilima kutəη təə. Ilena i pəyalv Yotam ləeti i lonte.

27

Yotam kawulaya (Awulaa II 15:32-38)

¹ Yotam ləlvəv pusi hiu na kakpası nyəηka taa ké i təyə kawulaya ke Yosalem ké pusi naanəwa na naatoso. I too kéle kətulv Satəki pəelə. Pa yaakaya-i sı Yelusa. ² Məpəyú Yotam lapa mpi pə maya Tacaa tə. I lakaya teitei ké isv i caa Osiyası. Ile i ta svv Iəə təsəele taa ké. Paa na mpv tə, yəlaa ta layası pa təntə.

³ Yotam ηmana Iəə təsəele isətaa nənəyə na í nyəəsi kolunə lona payale ke Ofeli həyəlvəv taa. ⁴ Məpəyú i ηmawa acaləe ke Yuta pulası taa. Na kutulunə ton nyəη na tətəηlenaa ke hətəη taa.

⁵ Məpəyú Yotam yona Amoni nyəəma na í kəli-we. Na pəle pá felv-i liyitee nyəyətv ke tənənəaa tooso, na təyənaya pəe ke tənənəaa iyisi naatoso (6000). ⁶ Ilena Yotam ton səsəyi na pə puki. Mpi tə, i təyaya Iəə Tacaa ke teu ké.

⁷ Pa kəesa Yotam yonəη na i təma pə təm ke Iseyeli na Yuta pə awulaa takəlaya taa. ⁸ Yotam ləlvəv pənaya hiu na kakpası nyəηka taa ké i təyə kawulaya. Yosalem ke i təyə kawulaya ke pusi naanəwa na naatoso. ⁹ Waatv wei i səpa, ilena pá pimi-i Tafiti te. Ilena i pəyalv Ahası ləeti i lonte.

28

Ahası kawulaya təyəv (Awulaa II 16:1-6)

¹ Ahası ləlvəv pənaya hiu nyəηka taa ké i təyə kawulaya ke Yosalem ke pusi naanəwa na naatoso. I ta la mpi pə maya Tacaa tə, isv i cəsə Tafiti. ² Ama Iseyeli awulaa ke Ahası kəenaa. Haləna í lu tvyv Paalı ləesəη. ³ Na í wəpı-i tulaalvnaa ke Hinom tetəkəle taa. Na í wə i piya ke kəkə, isv acaalətv nti piitimnaa lakaya na Tacaa təyəni-we na pə fəe Iseyeli nyəəma tə. ⁴ Na Ahası laa cefelinaa təkətəle ke pulası nyəəη taa ke hətv tēe. Na í wə pə tulaalvnaa.

⁵ Məpəyú Iəə Tacaa tv Ahası ke Siliı wulav niη taa na í yona-i. Na pá kuu Ahası yoolaa tuutuuma ke yomle, na pá tēena Taması. Na Iəə tv Ahası tətəyə Lemaliya pəyalv Iseyeli wulav Peka niη taa. Na ilé í wakəli-i tənəηnaη. ⁶ Yuta yoolaa taa yoolaa iyisi nunəwa na hiu (120000) ke Peka kvwa kuyaku kuləmvəv. Mpi tə, Ahası kisa i cəsənəaa Iəə Tacaa tə pə təə. ⁷ Məpəyú Ifəlayim tv Sikəli ná kvwa wulav pəyalaa taa ləlv Maaseya na Asəlikam wei i ké kawulaya təyaya nyəyv tv tə. Na wulav waalı tv mayamaya Iləkana. ⁸ Ilena Iseyeli nyəəma kpa pa tēetvnaa Yuta nyəəma alaa na piya ke yəlaa iyisi ηmənəyv (200000). Na pá kuu pa wontu ke tuutuuma na pá tēena Samaliı.

⁹ Tacaa kuyəətutv teləsulv nəyalv i ka wə Samaliı na pá yaakı-i sı Oteti. Məpəyú Oteti lu Iseyeli yoolaa sənəyv, na í heeli yoolaa sı: Mə caanaa Iəə Tacaa mənə Yuta nyəəma na pááná təyə i tv-weyə mə niη taa. Ilena mí kú yəlaa ke səsəm isv taale wontu na Iəə nu. ¹⁰ Pəle pə paasi í caa sı í tó yomle ke Yuta na Yosalem nyəəma, apalaa na alaa. Pə taya mə ti təm nté í caa kuyə ke mə Iəə Tacaa isentaa? ¹¹ Mpv tə, í nu ma təm na í yele Yuta nyəəma mpə. Ye pə taya mpv, Tacaa pááná ká huuna-mə.

¹² Məpəyvle Iseyeli nyəyv nyəəma ləlaa ná kisa-we na təm nti. Pəntvnaa nté Yohanəη pəyalv Asaliya, na Mesileməti pəyalv Pelekiya, na Salum pəyalv Yehisikiya, na Hatəlayi pəyalv Amasa. ¹³ Ilena pá tə-we sı: I taa kəna saləkətvnaa mpəyē cənə. I caakı sı Tacaa í nyəni-təyv

asayaa ke pa təm taa ké, na pé səəsi-tuyv tasəkəle. Pəyele tə tema-təye wəenav, na Tacaa mu-tv na páaná.

¹⁴ Tənaɣa yoolaa heta saləkatvnaa mpeye kpaakraa ke tənə inɪ. Na pá kisi pa wontu nti paa kuuwa təɣə nyuyv nyéma na samaa tənə isentaa. ¹⁵ Ḿpúyú yəlaa mpa pa ləsa sɪ pá paasəna təmle ńtə tə pa səəsa saləkatvnaa ke apalutv. Haləna pá ləsi pa wontunaa mpa paa kuuwa tə pa taa ké tokonaa na ntaŋkpala na pá cəla mpa pa laŋaa tə. Na pá ha pa tənaya təɣənaɣa na lvm, na pá lá mpa pə kɔwa təɣə kəle. Na pá caya sɪ mpa paa pəsəɣi təntə təɣə kraŋasi tə. Na pá pona pa tənaya paan ɪcate Yeliko ke pa tətənaa cəle. Uena mpe pá məli Samalii.

Ahasi sələmvuyv ke Asilii sənau
(Awulaa II 16:7-20)

¹⁶ Ḿpúyú Yuta wulav Ahasi tēka Asilii wulav ke waatv inɪ ɪ taa sɪ: Kəə na ń sənə-m. ¹⁷ Mpi tə, Itəm nyéma ka yookaɣana-ɪ tətəɣə, na pá kraaki ɪ yəlaa ke yomle. ¹⁸ Uena Filiisi nyéma náá watɪ Nekəfi ke Yuta həɣəlvuyv taa, na Pəti-Seməsi, na Ayaləŋ, na Keteləti, na Soko, na Timna na Kimso na pə cəle acaləe, na pá caya a taa. ¹⁹ Isəna Tacaa həmna Yuta nyéma ŋkraŋuyv ke wulav Ahasi wei ɪ ta təkɪ Tacaa təm, na í tusi ɪ yəlaa na pá kisi Isə təɣəle.

²⁰ Ḿpúyú Asilii wulav Tekəla-Falasaa kisa Ahasi ke sənau na í nyəŋsi ɪ isə na pé tv-ɪ piti taa. ²¹ Uena Ahasi kuu Isə təsəele na kawulaya təyaya na ɪ waali nyéma wənav tənə na í ha Asilii wulav. Ama ɪ ta waa pɔlv. ²² Paa na pə tv Ahasi ke piti taa tə, ɪ təŋna Tacaa ke kisuyv ké. ²³ Na í laaki Tamasi nyéma tuŋ wei ɪ lapa na í kpisi tə. Na í təŋ sɪ: Tuŋ waasəɣəna Silii nyéma. Ue maa laa-ɪ na í waasi má tətə. Ama kulvməŋ inɪ ɪ wakələɣəna í na ɪ yəlaa. ²⁴ Ḿpúyú Ahasi kpeyela Isə təsəele taa kətaya wontu, na í yəki-tɪ na í təkɪ tə nənəəsi. Pə waali ké ɪ sika təkətəlenaa ke Yosalem mpatəe tənə taa. ²⁵ Na í ŋmá tələalenaa tətəɣə ɪ kawulaya acaləe tənə taa. Na í wəki ɪ tuŋ ke tulaalənaa, na í kraasəɣi ɪ cəsənəa Isə Tacaa páaná.

²⁶ Pa kəesa Ahasi təm na ɪ təma. Na ɪ lakasi kancaalaya na sɪ tənaya ke Yuta na Isəyeli pa awulaa takəlasɪ taa. ²⁷ Waatv wei ɪ səpa, uena pá pimi-ɪ Yosalem. Ue pə taya awulaa pəlaav taa. Ḿpúyú ɪ pəyalv Isekiyasɪ ləeta ɪ lonte taa.

29

Isekiyasɪ kawulaya na Isə təsəele tayanvuyv
(Awulaa II 18:1-4)

¹ Ḿpúyú Isekiyasɪ pəsa wulav ke ɪ lɔlvuyv pusɪ hiu na kakpasɪ nyəŋka taa. Yosalem ke ɪ təɣə kawulaya ke pusɪ pəɣəlaya fəi hiu na naanəwa. Isekiyasɪ too kele Sakali pəelə Api. ² Uena Isekiyasɪ la mpi pə maya Tacaa tə. Isu ɪ ləŋce Tafiiti.

³ Haləna Isekiyasɪ tɔli Isə təsəele nənəəsi ke ɪ kawulaya pənaya kancaalaya nyəŋka taa, na í tayanɪ-tə. ⁴ Ḿpúyú ɪ kota kətəlaa ke ilim təlule nənəɣə tē. ⁵ Na í tə-we sɪ: Lefii lɔlvuyv nyéma mə, í nu ma təm. ɪ la mə na Isə təsəele mə nyəŋ tə asilima keeluyv kətaya. ɪ laasi tə taa acaalətv wontu nti tə wəe tə, na í tayanɪ-tə. ⁶ Tá cəsənəa ta təŋ Isə Tacaa ke teu. Pəcə pa lapa mpi pə ta maya-ɪ tə. Pa kpeesa-ɪ na pá kisi Isə təsəele ke nyənuvuyv, na pá ha-ɪ siyile. ⁷ Haləna pá təkɪ tə nənəəsi, na tə kəkəsɪ te. Na pá yeke tulaalənaa na kətasi nsi kəkə lusa sɪ tənə təɣə lapv ke Tacaa ke tə taa. ⁸ Tənaya Tacaa ná mu páaná na Yosalem na Yuta, na í yeke-wəye wahala taa, na yəlaa wəŋiyi-wə. Na pa təm wə səɣəntv na tə səsəɣi watv isu í naakuyv na mə isəpee tə. ⁹ Pə tə ké tá caanaa səpa yoo taa, na tá alaa na tá piya pəsi yomaa. ¹⁰ Ue ma caa sɪ má na Isə tə pəeli nəɣə. Na ɪ páaná katatəlaya nyəna wəna ɪ mɔna-tv tə á hē. ¹¹ Ma yəlaa mə, í taa wəe mpa paa paasəɣəna tə. Mpi tə, məye Tacaa ləsa sɪ í səŋ ɪ kin na mə səlv pu sɪ í lapɪ-ɪ təmle na í wəpi-ɪ tulaalv ké ɪ hətə taa.

¹² Lefii nyéma mpa pa polaa təɣəle Kehati lɔlvuyv nyéma. Amasayi pəyalv Mahati, na Asaliya pəyalv Sowəeli. Na Melali lɔlvuyv nyéma. Apiti pəyalv Kisi. Na Yehaleleli pəyalv Asaliya, na Keesəŋ lɔlvuyv nyéma. Simma pəyalv Yowa, na Yowa pəyalv Iteni, ¹³ na Uəsafan

luluyv nyéma. Simli na Yeyieli, na Asafi luluyv nyéma. Sakalı na Mataniya, ¹⁴ na Heman luluyv nyéma. Yehiyeli na Simeyi, na Yetutuŋ luluyv nyéma. Semaya na Usiyeli. ¹⁵ Mprúyú pa kpeyela pa luluyv nyéma təna na pá la-weye nyəŋ tə asilima keeluyv kətaya. Pə waali ké pa lapa mpv tətəyɔ Isə təsele, isu Tacaa ka suw na wulav heeli-we tə. ¹⁶ Mprúyú kətəlaa svv kutuluyv taa, na pá tayani. Na pá kuu kv taa asilima wontu na pá luna taya tə. Ilena Lefii nyéma náá kpaɣa-ti na pá lə Setələŋ tetekəle taa ké ɪcate waali. ¹⁷ Isətv kuyaku kancaalaya nyəŋkv wule ke pa caala Isə təsele ke tayanuyv. Pə tala kuyaku pələfei nyəŋkv ɪle pa tala ɪ kpaŋ taa kele. Na pá tayani ɪ tənaya kuyeyŋ pələfei tətə. Ilena təmlə tɛ isətv kuyeyŋ naanwə na naatoso wule.

¹⁸ Pə waali ké Lefii nyéma pola wulav Isekiyası tɛ, na pá heeli-ɪ sɪ: Tacaa wulav, tə tayana Isə təsele na kətasi nsi kəkə lusa sɪ təna tə sɪ təlate. Na pə wontu təna na Isə potopotonaa taapəli. ¹⁹ Ye pə kaasa Isə wontu nti wulav kaanutv Ahası ka pilisa ɪ kawulaya waatv tə, tə tayana təle na tɛ su-ti na tə mpa. Ntəyələ kətaya təlate ɪsentaa.

Isekiyası məlanav ke isə seev na kətasi

²⁰ Tɛv fema tanaŋ təhulu, ɪlena wulav Isekiyası koti ɪcate səsaa. Na ɪ na-we pá polo Isə təsele. ²¹ Na pá kpenna latəcənaa, na ɪwaan, na ɪweesi, na pəŋtuləŋ ke naatosompəyolaya mpəyolaya sɪ, pa laki kətasi ke wulav təyaya nyéma na Isə təsele na Yuta nyéma pa ɪsayatv tayanuyv tə. Mprúyú Isekiyası təma Aləŋ luluyv nyéma kətəlaa sɪ: ɪ la kətasi nsəyi Tacaa kətaya təlate tə. ²² Ilena pá caaləna latəcənaa ke lentuyv na pá tiyisi caləm na pá ŋmusı-wəyi kətaya təlate tə. Na pá lentı tətəyɔ ɪwaan, na ɪweesi, na pá la mpv tətə. ²³ Pə kaasa pəŋtuləŋ, ɪlena pá pona-ɪ wulav na samaa pa kiŋ na pá tənı ɪ tə ké pa niŋ. ²⁴ Ilena kətəlaa lentı na pá ŋmusı caləm ke kətaya təlate tə sɪ, pə husı Iseyeli nyéma təna ɪsayatv. Mpi tə, Iseyeli nyéma təna tə ké wulav yelaa na pá lá kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə, na ɪsayatv husuyv nyəŋka.

²⁵ Mprúyú wulav síı Lefii nyéma ke Isə təsele taya tə na kpeŋkpeŋnaa na cəməŋ na saŋkvnaa. Isu Tafiiti na Isə kuyəyətutv teləsəlaa Katı na Natan pa suw tə. Tacaa heelayana Isə kuyəyətutv teləsəlaa mpə na pá teləsəyi. ²⁶ Na Lefii nyéma caɣa pa təcəyale. Na cəməŋ wei Tafiiti ka yelaa na pá lu tə, na kətəlaa náá huləyi pa akantɛ. ²⁷ Ilena Isekiyası tə sɪ: ɪ la kətasi nsi kəkə lusa sɪ təna tə. Saa wei pa caalaa, ɪlena pá tó Tacaa ke yontu na akantɛ na cəməŋ wei Iseyeli wulav Tafiiti lupa tə. ²⁸ Mprúyú samaa təna hənta atɛ. Na yonyoolaa náá təŋna yontu na pa cəməŋ mapv, na akantɛ huluyv, haləna kətaya tɛm. ²⁹ Waatv wei pə təna pə tɛma, ɪlena wulav na ɪ cəlv nyéma təna luŋ akula na pá həntı atɛ. ³⁰ Ilena wulav na səsaa pá tə Lefii nyéma sɪ: ɪ sa Tacaa tətə, na mə yontu nti Tafiiti na Isə kuyəyətutv teləsulv Asafi paa lupa tə. Mprúyú Lefii nyéma yoonə laŋhuləmlɛ. Pə waali ké pa hənta atɛ na pá sɛ Tacaa.

³¹ Ntəna wulav Isekiyası tə samaa sɪ: Isu ɪ hav mə təyi Tacaa ke pənente tə, ɪ kəna nəyɔ kuləmayə kpentuyv na samtv pə kvhaaŋ ke Isə təsele taa.

Ilena kotilaa kəna təla na pá lá kətasi nsi. Haləna luyv kuləmuyv nyéma təna la kətasi nsi kəkə lusa sɪ təna tə. ³² Latəcənaa nutoso na naanwə na ɪwaan nunwə (100) na ɪweesi ŋmənuyv (200) ke pa lapəna kətasi nsi kəkə lusa sɪ təna tə. ³³ Na naaŋ ke nasətoso (600) na heeŋ na pəŋ ke iyisi tooso (3000) na pá lá kətasi lensı. ³⁴ Kətəlaa mpa paa we tə, pa fei payale. ɪle pa ta pəsi na pá liti kətasi nsi kəkə lusa sɪ təna tə sɪ təla təna. Pə tə ké pa tɛtvnaa Lefii nyéma ləlaa səna-we na pá tɛsı pa təmlɛ. Haləna kətəlaa ləlaa la nyəŋ tə asilima keeluyv kətasi. Mpi tə, Lefii nyéma ka kəla səlvuyv ke pa ti tayanuyv na pə kəli kətəlaa. ³⁵ Kətasi nsi kəkə lusa sɪ təna tə sɪ tuutuuma na pə səəsəna solum mpi pa hawa tə pə paasi, pu we sɪ pa pona kətaya təlate tə ké nəyɔ kuləmayə kpentuyv kətasi nantv nim cəlv nim cəlv.

Iəna pa su Isə seev ke Isə təsele taa təyələ. ³⁶ Mprúyú Isekiyası na yəlaa təna pa laŋa huləməna mpi Isə hula-we sɪ pá la tə. Mpi tə, pə lapa ləŋ ké.

30

Teev acima təyov

1-5 M̄p̄ȳ wulav Isekiyası na ı kupaɣalaa, na Yosalem nyəma təna pa kotaa sı, pa naaki sı paa pəsi na pá təyov Teev acima ke pənaɣa ıətov naale nyəh taa yaa ıəna. Mpi tə, kətəlaa mpa paa lapa nyəh təv asilima keeləyov kətəyov tə, pa fei paɣale. Pəc̄ó yəlaa taa koti Yosalem. Ue pa taa pəsi na pá təyov-ı ı təyov nəyov taa. Mpuɣule ləmaɣasəle n̄tə tə maɣa wulav na ı yəlaa. Na pá tisi na pá koti Iseyeli nyəma təna sı, pá kpeyeli Yosalem na pá təyov Teev acima. Mpi tə, yəlaa mpa paa təyov-ı ısu pa suwa tə, pa we pəc̄əyov. Tənaɣale wulav kusa tillaa na pá cəv Iseyeli na Yuta tetv təna ke pə kpaɣav ilim ntəyov na pə mpətəh tə. Na pá yaa yəlaa na pá polo Isov təsele na pá təyov acima anı na Iseyeli Isov Tacaa hətə taa. Halı Isekiyası tu ηmaa ləetələnna na ı yaa kpeka wena pə kaasəna ilim ntəyov təv tə. 6 M̄p̄ȳ wulav na ı kupaɣalaa pa tv niη ke takələsı taa. Na tillaa yası tetv təna taa sı: Iseyeli nyəma mpa me ı fita Asilii yoolaa niη taa tə, ı məli Apələham na Isaka na Yakəp̄v pa Isov kiη. Na Isov ká məli mə kiη. 7 ı taa keena mə caana na mə tətənna mpa pa ta nuna pa cəsənaa Isov Tacaa tə. Uena Isov wakəli-we ısu ı naakəyov tə. 8 ı taa la kaanutənna ısu mə cəsənaa. ı nuna-ı na ı məli Isov təsele nte ı taɣana tam təv tə taa. Na ı pəsi ı təmlə nyəma. Ue Isov p̄áná səsəna wena ı muna-me tə a ká hee. 9 Ye ı məla Tacaa kiη, kolontunaa mpa paa kúú mə nyəma ke yomle tə, paa yele-we na pá məli cəne. Ye mu keesəna Tacaa təv, ılé ı kaa lə-me. Pə taɣa p̄lv, ı ké kupaη ké na ı we suulu. 10 M̄p̄ȳ tillaa cəvwa Ifəlayim na Manasee pa tetv acaləe taa. Haləna Sapuləh kpekəle taa. Ama yəlaa tvv-weye na pá wov-we. 11 Paa na mpv, Asee na Manasee na Sapuləh pa kpeka yəlaa ləlaa nawa pa ıɣatv, na pá məli Yosalem. 12 M̄p̄ȳ Tacaa tv Yuta nyəma ke nəyov kuləmaɣa na pá təh wulav na nyovv nyəma pa kusəsutv ısu ı ka yəyətəyov tə.

Isekiyası təkı Teev acima

13 M̄p̄ȳ samaa tuutuuma nəyov ı kota Yosalem ke pənaɣa ıətov naale nyəh, na pá təyov Kukusum fei potopoto acima. 14 Uena pá svv kpesəyov ke ıcate taa təlaalenaa. Na pá kpenna tulaalvnaa təwətənaa, na pá lə Setələh tətəkəle taa. 15 M̄p̄ȳ pa k̄vwa Teev acima wontu ke ıətov kuləv inı ı k̄vyeη naanəwa na liyiti wule. Kətəlaa na Lefii nyəma paa we asilima taa. Uena fele kpa-we na pá lá nyəh təv asilima keeləyov kətəyov. Na pá lá kətəsı nsi kəkə lusa sı təna təyov Isov təsele. 16 Pa paasəna pa təma ke tam ké ısu Isov yulv Moisi kiiu wev tə. Na Lefii nyəma náá celəyı kətəlaa ke kətəyov təla caləm. Na pəle pá pələyı kətəyov təlate təv. 17 Samaa taa yəlaa paɣale taa la nyəh təv asilima keeləyov kətəyov sı pá la Tacaa təmlə. Pə təv ké Lefii nyəma paasəyana təla lentəyov ke mpa pa taa muna sı pá la kətəyov təma ke Tacaa hətə taa tə pa lona taa. 18 Ifəlayim, na Manasee, na Isakaa, na Sapuləh pa kpeka yəlaa taa paɣale ta lata nyəh təv asilima keeləyov kətəyov. Pəyele pa təma Teev acima təyovnaɣa ke təyov. Anı pə kisina-weye Isov Təm taa. M̄p̄ȳ Isekiyası sələməna-we sı: 19 Halı, tá cəsənaa Isov Tacaa, wii mpa pa kaasəyı pa ti na lotu kuləmtv sı pá nyı nyá luɣu nyəntv tə. Paa pa ta la ti taɣanəyov kətəyov. 20 Uena Tacaa mv Isekiyası sələməyov, na ı yele pa ηkpaηyov həm.

21 M̄p̄ȳ Iseyeli nyəma caɣa Yosalem ke k̄vyeη naatosompəyoləyov, na pá təkı kukusum fei potopotonaa acima na laηhuləmlə. Na Lefii nyəma na kətəlaa pa saη Tacaa ke paa k̄vya k̄vku na cəməη haηaa. 22 Uena Isekiyası kpaası Lefii nyəma mpa pa lakı Tacaa təmlə na luɣu kuləməyov tə pa apalətv. K̄vyeη naatosompəyoləyov təcı ké yəlaa təkəyov acima təyovnaɣa, na pá lakı nəyov kuləmaɣa kpəntəyov kətəsı na pá saη pa caanaa Isov Tacaa na yontu. 23 M̄p̄ȳ samaa maɣasaa sı pá səsı acima k̄vyeη ke naatosompəyoləyov tətə. Na pá la mpv na laηhuləmlə. 24 Mpi tə, Isekiyası ka cəla samaa ke latəcənaa iyəyov (1000), na heeη ke iyisi naatosompəyoləyov (7000). Na kupaɣalaa náá cəle-ı latəcənaa iyəyov (1000) na heeη ke iyisi naanəwa (10000). Pəle pə paası kətəlaa tuutuuma lapa nyəh təv asilima keeləyov kətəyov. 25 Yəlaa təna laηa ka heena, paa Yuta nyəma, na kətəlaa na Lefii nyəma. Haləna pə kpeηna Iseyeli tetv ilim ntəyov təv nyəma mpa paa kəma acima təv tə. Na mpa pa təma Yuta taa ké

caγav tə. ²⁶ Yosalem taa yəlaa laŋhuləmlə ka wəna tə mpa kə. Mpi tə, pə kraγav Iseyeli wulav Tafiiti pəyalv Saləmən pəle taa, na pə kə waatu in tə. Pa ta təγata acima an a taka kə icate taa. ²⁷ Pə tēma ulena Lefii kətəlaa kul na pā wiina Iso si: Kooli samaa ke kupaŋtv. Mprūγy Iso nu pa kusələmvtv na í mu pa nəəsı ke ı təcaγale taa.

31

Isekiyası tayanəyi Iso təsele taa tēma

¹ Waatu wei acima tēma, ulena Iseyeli nyəma tēna cə Yuta acaləe taa. Na pā yəki pəe kulalaana, na pā seti pə tesikası, na pā yəki cefelinaa təkətələnaa. Na pā la mpv tətəγə Yuta tətə tēna taa. Na Pəncaməe na İfəlayim na Manasee pa kpeka taa. İlena paa wei í məli ı tē.

² Mprūγy Isekiyası fəγa kətəlaa na Lefii nyəma ke kpeka. Na í tó paa wei kə ı təmlə ke Iso təsele taa. Pa təmlə nté sı pā paasəna kətəsı nsi kəkə lusa sı tēna tə. Na nəγə kulmāγa krentvγv nyənsı na yontu na Tacaa samtv. ³ Mprūγy wulav ləsa ı mayamāγa ı liyitee taa, na í yana tanaŋ na taanaγa kətəsı nsi kəkə lusa sı tēna tə sı wontu. Na pə kpeŋna kuyaku kuhəesvγv wule kətəsı. Na isətv kuyaku kancaalāγa nyəŋkv nyənsı, na acima lenna nyənsı, isı pa keesvγv Tacaa kiiu taa tə.

⁴ İlena wulav tó Yosalem yəlaa tēna sı: İ cəla kətəlaa na Lefii nyəma ke pa paa nyəm. İlena pəle pā ha pa təγı pa tēma taa, isı pa keesvγv Tacaa kiiu taa tə. ⁵ Wulav heela-wəγe mpv, ulena Iseyeli nyəma tuutuuma kəna pa kuhələm kancaalāγa kuləlm, na solum, na nim, na tuŋ nim, na təγonası lensənaa, na pa həγələŋ naanvwa taa kulmūγv. ⁶ Mprūγy Yuta acaləe lenna na Iseyeli nyəma tətə, ná pona pa kuwənam həγələŋ naanvwa taa kulmən. Paa naaŋ, paa heeŋ, paa kuvəŋ wei pa ha pa Iso Tacaa tə. Na pā kaa huwa anaamnaa ke waanı waanı. ⁷ İsətv tooso nyəŋ taa kə pa caalaa, na pā tē naatosompəγələγa nyəŋ taa. ⁸ Isekiyası na kupāγalaa pa polaa na pā ná mpi yəlaa kənaa tə. İlena pā sēe Iseyeli Iso Tacaa na ı yəlaa.

⁹ Mprūγy wulav pəsa kətəlaa na Lefii nyəma ke kuvəŋ in ı təm. ¹⁰ İlena Satəki ləlvγv tv kətəlv Asaliya cə sı: Hatoo kuvəŋku yəlaa caala kənav ke pa kuhələm kuhav tə, təγonaγa takı-tvγv. Haləna pə kaası səsəm. Pə təγa pəlv, Tacaa koola ı yəlaa ke kupaŋtv kə. Halı kukaasəm kaana cəne.

¹¹ İlena wulav tə sı: İ ŋmá wontu təsulə ke Iso təsele kiŋ. Pa tēma ŋmav, ulena ¹² pā pona tənaya pa kuvəŋ na həγələŋ naanvwa taa kulmūγv, na Iso nyəm na pā sı teu. Na pā kra Lefii tv Konaniya ke paasənlv, ı waalı tv nté Simeyi. ¹³ Mprūγy Isekiyası, na Iso təsele nyvγv tv, na kətəlv səsə Asaliya, na Konaniya na Simeyi pa kra pa waalı nyəma. Mpeγele Yehiyeli, na Asasiya, na Nahatı, na Asayeli, na Yeliməti, na Yosapatı, na İliyeli, na İsamakiya, na Mahatı, na Penaya. ¹⁴ Mprūγy pa tó Lefii tv İməna pəyalv Kolee wei ı taŋaya Iso təsele ilim təlule nənəγə tə sı í mvyı kuvəŋ wei pa lakaya Iso tə, na í fəγa katə nyəm na katə taa katə nyəm. ¹⁵ İle ı waalı nyəma tēma nté sı pā tala təγonası ke pa tətənaa ke teu. Paa səsaa paa səkpema na pə keesəna pa tēma kpeka ke acaləe nna a taa kətəlaa wəe tə. ¹⁶ Pə təγa apalaa mpa pa tēna pa həla pa ŋmaawa tə pa tike pa talayana. Ama na apalvpiya mpa paa wəna pısi tooso tooso təγə. Na mpa pa kəŋaya pa Iso təsele taa kə paa ifemle nte na pā lakı Iso sēv tēma na pə keesəna pa kpeka təγə. ¹⁷ Paa keesəna kətəlaa ləlvŋ kə na pā tó pa həla. Na Lefii tv wei í wəna pısi hiu, ilə pa tv ı nyəntə. Na pə keesəna ı təmlə na ı kpekəle. ¹⁸ Pa na pa ləlvŋ nyəma tēna həla ke pa ŋmaakaya. Paa alaa, na apalvpiya, na alvpiya. Na pa cəlv nyəma mpa pa pəsəγı na pā təγə Iso kuvəŋ in tə. ¹⁹ Ama pə kaasa Aləŋ ləlvγv nyəma kətəlaa mpa paa wə kətəlaa acaləe cəlv cacakəŋ tē tə. Pəle paa ləsa yəlaa ke paa icate nte tə taa kə. Na pā taləγı təγonaγa na Lefii nyəma mpa pa həla pa ŋmaawa tə.

²⁰ Isekiyası tēna tampana ke ı kawulaya tēna taa kə, na í lakı kupaŋtv, na ı Iso Tacaa laŋle heəna-ı. ²¹ Waatu wei ı caala Iso təsele na Iso sēv tayanvγv, na í húləγı yəlaa sı pā təŋ Tacaa kiŋ, na í cəaləγı ı tı sı í nyı Iso na lotu kulmvtv ulena Iso yele na í waaki.

32

Senakelipi wata Yuta kawulaya
(*Awulaa II 18:13; Isayii 36:1*)

¹ M'p'og'og' wulav Isekiyası nuna Iso na í la teu. Ntəna Asilii wulav Senakelipi na í yoolaa pá watı Yuta koloosi acaləe sı pa ləekəyi-yə. ² Isekiyası nawa sı Senakelipi kəŋ, na í maɣasəyi sı í ka yoonə Yosalem, ³ iləna í heeli í yoolaa nyuɣu nyəma na í taŋlaa sı pá təkı ləm seelaa mpa pa wə ıcate waalı tə. Na pələ pá mu í təm nti. ⁴ M'p'og'og' samaa kotaa na pá təkı seelaa təna. Na seelə wei í kpenɣaya tetu təe ləəw taa tə. Pa lapa m'p'og'og' sı ye Asilii nyəma í kəma pá taa hiki ləm kə səsəm.

⁵ M'p'og'og' Isekiyası nyəw ton, na í taɣanı ıcate kolonɔ ŋka kaa yəkaa tə. Na í ŋmá ka təw kə təfənlenaa. Na í ŋmá kolunɔ lənka na pə taa təw. Na í taɣanı Milo. Na í lu ŋmantaası na kpaləŋ kə səsəm kə Tafiiti tə. ⁶ Pə waalı kə Isekiyası kpa yoolaa nyuɣu nyəma sı pá paasəna ıcate.

Iləna Isekiyası koti yəlaa tənaya ıcate patəma taa, na í tasa-weyə layatv sı: ⁷ I taa nyá, í nyəw ton, na í kaası mə ti. I taa selina Asilii wulav, na í yoolaa tuutuuma. Pəpətv fei lələŋ, tə wəna ton na pə kəl-i. ⁸ Mpi tə, í yoolaa tike kə í wəna. Ama ta Iso Tacaa ká yoonə tá nəɣə na í ya-tv.

M'p'og'og' wulav təm nti tə waasa ıcate yəlaa təna.

Təm nti Senakelipi heela Yosalem nyəma tə
(*Awulaa II 18:17-37; Isayii 36:2-22*)

⁹ Pə waalı kə Asilii wulav Senakelipi na í yoolaa pa tama Lakisi ıcate. Tənaya Isekiyası kusa í yoolaa nyuɣu nyəma napəlı sı pá polo pá pəəsı Isekiyası na Yuta na Yosalem pə nyəma sı: ¹⁰ Aweyə í taaki, na í caya Yosalem ıcate taa na táa tama-təyə kotaya? ¹¹ Isekiyası puɣusiɣi-me sı mə Iso Tacaa ká ləsi-meyə ma niŋ taa tə í təsəyi-meyə. Isu nyəwəsı na ləkətv kv mə təna. ¹² Ntəŋ Isekiyası inı í kəna təkətəlenaa na Tacaa kətaya tələtənaa, na í heeli Yuta na Yosalem pə nyəma sı pá lakı pa kətası kə kətaya tələtə kuləmtəle təw, na pá wəkı tulaalunaa na? ¹³ I tá nyi mpi ma na ma yoolaa na ma maɣamaya tə lapa atə yəlaanaa tə taa? Piitimnaa mpe pa taa nəɣəlv tɣv ta kaɣatı-tv sı tə taa tv niŋ kə pa tetv təw. ¹⁴ Ma yoolaa kpiisa tetvnaa mpa tə, pa taa nəɣəlv ikəntə ta pəsi na tə yá tə yəlaa. Ilə isənaya mə Iso ná lakı na í ləsi-meyə ma niŋ taa? ¹⁵ I taa yele na Isekiyası looliyi na í tvisi-meyə mpv. I taa mu í təm. Ma lələyi sı tɣv nakv kv ta pəsi na kú ya kv piitim yaa kv kawulaya nyəma yaa kv tetv kə ma cəsənaa niŋ taa, yaa ma nyəŋ taa. Mpv inı tətəɣə mə Iso kaa waası-me tətə.

¹⁶ M'p'og'og' Asilii wulav tillaa tɣwə Iso Tacaa na í təmle tv Isekiyası.

Asilii wulav kvɣv kə Tacaa
(*Awulaa II 19:14-19; Isayii 37:14-20*)

¹⁷ Asilii wulav ka ŋmaa ləetəlı kə na í footi lseyelı Iso Tacaa sı: Ate piitimnaa tuŋ ta pəsi na í ləsi í yəlaa kə ma niŋ taa. Mpv tətəɣə Isekiyası Iso kaa pəsi na í ləsi í yəlaa tətə.

¹⁸ M'p'og'og' Asilii wulav tillaa yəɣətəna nəɣə səsaya kə Hepəla təm taa sı: Mpa pa caya Yosalem kolunɔ təw tə səɣəntv í kpa-wə, na pa apalv tv le. Na í ləkı ıcate təheə. ¹⁹ I yəɣətaya Yosalem Iso kə isı í yəɣətvv piitimnaa lələ tuŋ wei yəlaa lupa kulupu tə.

Asilii nyəma sewa, na pa wulav səm
(*Awulaa II 19:15,35-37; Isayii 37:15,36-38*)

²⁰ M'p'og'og' wulav Isekiyası na Amətı pəyalv Isayii wei í kə Iso kuyəɣətv tv teləsv tv pa wiina Tacaa sı: Waası-tv. ²¹ Iləna Iso kəna Silii nyəma tesikile taa kə isətəa tillu na í kú yoolaa taa yoolaa təna na nyuɣu nyəma. Iləna Asilii wulav məlı í tetv taa na feele. M'p'og'og' kuyaku nakv kv Asilii wulav svv í tɣv kutuluɣu taa, na í piya kulvlası kv-i.

²² Isəna Tacaa yapa Isekiyası na Yosalem yəlaa ke Asilii wulav na kolontunaa lelaa ninj taa təyəle. İlena í yele na pá heesi pə təna pə taa. ²³ Mprýgú yəlaa payale kəna Tacaa ke kvhaan, na Yuta wulav Isekiyası ke kvəəñ. Na piitimnaa mpa pa cəəna-we tə pá nyanəna wulav.

Isekiyası Kawulaya təm

(Awulaa II 20:1-21; Isayii 38:1-8; 39)

²⁴ Waatu inı í taa ké kvətəñ isayav nakvli kv kpa Isekiyası. İlena í wiina Tacaa, na ílé í hvli-ı na yaasi nəyəlv sı í ká waa-ı. ²⁵ Ama Isekiyası ta sa Iso ké kvəantənaa mpe pa təə. Halı í həma í təyi na Tacaa náá mv í na Yosalem na Yuta nyəma na páána. ²⁶ İlena İsekiyası na í yəlaa pá ná pa wakəlvəv. İle Tacaa ta tasa-weye páána mvnav ke í kawulaya waatu taa.

²⁷ Isekiyası ka wəna ké, pəcə í hətə yaawa. Mprýgú í ģmá kutuluñ na í su pə taa ké liyitee nyəğətv, na wvla, na liyitee pəe, na səsəñ nimnaa, na kvələñ, na liyitee wontunaa lentı. ²⁸ Na í ģmá tətəğə kvətəğəñ, na sulvm, na nim, pə təsule na kaləkəñ tətəğəle na tətəsəle. ²⁹ Haləna í ģmá acaləe, na í su naan, na heen, na pəñ pə kaləkəñ. Mpi tə, Iso ka ha-ı wənav ke tuutuuma ké.

³⁰ Isekiyası inı í keena Kihəñ lvm seelv wei í we isətaa tə, na í la ləəv na lvm kvəñna ilim tətule təə ké Tafiiti tə.

Isekiyası waakaya í kvəlapəm taa ké. ³¹ Pə təə ké waatu wei Papiloni tətə təkəlaa kvsa pa yəlaa sı pá polo pá ná Isekiyası tətə taa təma səsəəna tə, Iso yela-ı na í təñ í luyv nyəntv sı í naakı í waalı.

³² Pa keesa Isekiyası təm lentı ke Amətı pəyalv Iso kvəğəğətv teləsulv Isayii kvnanatv takəlaya taa, na Yuta na İseyeli pa awulaa nyəñka taa. Ka taa ké pa keesəyi isəna í tənte lapa Iso ké teu tə. ³³ Waatu wei Isekiyası səpa, İlena pá pimi-ı Tafiiti ləlvəv nyəma pəlaav həğəlvəv isətaa nyəñkv*fa* taa. İlena Yosalem nyəma la í ləyaya na pá yəələna-ı. Na í pəyalv Manasee ləeti í lonte taa. ^a

33

Manasee kawulaya

(Awulaa II 21:1-18)

¹ Manasee ləlvəv pısi naanəwa na naale nyəñka taa ké í pəsa Yuta wulav. İlena í təğə pısi nule na naanəwa na kakpası (55) ke Yosalem taa. ² Mprýgú í lapa mpi pə ta mağa Tacaa tə. İ keena piitimnaa mpa Iso ka təğənaa na pá fəe-we tə pa lakası isayası. ³ Haləna í tayanı ģmav ke təkətəlenaa mpa í caa Isekiyası naa yəkaa tə. Na tuñ wei pa yaa sı Paalənaa tə í təlaalənaa, na í saakı tesika kvələaya na í luñyi isətəlvəñası. ⁴ Na í ģmá təlaalənaa ləmpa ke Yosalem Iso təsəele nte Tacaa ka təma sı inı í ka caya tə taa ké tam tə. ⁵ Na í siki isətəlvəñası təlaalənaa ke Iso təsəele taası naale təə. ⁶ Haləna Manasee wó í piya ke kəkə ke tvğv Hinom tətəkəle taa. Na í lakı tutv na topotopo pə təma anı a təna, na í svsi kəğənañ. Mpi pə ta mağa Tacaa təğə í lakaya tam. İlena pə kpa Iso ke páána. ⁷ Na í saakı tvğv na í su Iso təsəele taa. Pəyele Tacaa ka təma Tafiiti na í pəyalv Salvməñ ke heeluyv sı: Yosalem ıcatə nte ma ləsa İseyeli kvəka təna taa tə tə Iso təsəele taa ké maa caya tam ké ma yəlaa həkv. ⁸ Ye İseyeli yəlaa təkəyi ma kvəsəstv na ma kiñ wei Moisi hvla-we tə, ma kaa yele na pá təğəñ-weye tətə nti ma hawa pa cəənaa tə tə taa. ⁹ Ama Manasee ná yelaa ké na Yuta na Yosalem yəlaa isayatv kəli isı piitimnaa mpa Tacaa kvıisaa na pá fəe mpe tə.

¹⁰ Mprýgú Tacaa yəğətəna wulav na í yəlaa. Ama pa taa nəyəlv ta ke ģkvəñyuv. ¹¹ Keena í yele na Asilii wulav yoolaa nyuvv nyəma kəə, na pá kvə Manasee na pá tv í nəğə taa ké ģkvəsi, na pá həkə-ı alukpala ke teu, na pá təena Papiloni. ¹² Mpvvule Manasee lanje wakəlaa na í pasa í təyi səsəm na í wiina í caanaa Iso Tacaa sı: ¹³ Nyəñı ma pətəətəle. İlena Iso mv í kvəsələmutv na í məñna-ı Yosalem ke í kawulaya taa. Pə kvəyav waatu inı təğə Manasee cəkənaa sı Tacaa tike nté Iso.

^a 32:33 Isətaa pəlaav: Yuta nyəma hvliyi pəlaav ké İlena pə taa ké pəlaan na í pıla təma təə, isı atə na iso kutuluğu.

¹⁴ Pəle pə waalı ké Manasee ηmawa kolunja kəkulaya ke Tafiti te na ıcate waalı təə. Na ká təhna Kihəh lom seelil ilim tətule təə, na ká malı Setələh tetekele na Ofeli, haləna tiina nənəyə. M̄p̄ȳḡ ı su yoolaa səsaa ke Yuta koloosi acaləe taa. ¹⁵ Na í læsi tıȳv̄ Kusaaıȳv̄ ηku ı ka sika İso təsəele taa tə. Na í yəki cefelinaa təkətələnaa mpa ı ka ηmawa İso təsəele pulaya təə na Yosalem tə, na í lə pə həyələh ke ıcate waalı. ¹⁶ İlena í ηmá Tacaa ke kətaya tələte, na í lá nəyə kuləmaya krentıȳv̄ na samtı pə kətasi. Na í tó Yuta nyəma sı: İ see İseyeli İso Tacaa. ¹⁷ Paa na mpv̄ tə, yələa lakaya İso Tacaa tike ke kətasi ke təkətələnaa lələa taa ké tetı taa.

¹⁸ Pa keesa Manasee təm lentı ke İseyeli awulaa təna takəlaya taa. Paa sələmıȳv̄ ηku ı sələma İso na təmnaa mpa İseyeli İso Tacaa heela İso kuyəyətıtu teləsulı na pá heeli-ı tə. ¹⁹ Paa isəna İso mowa ı kusələmıtu tə, na ı isayatu təm. Na isəna ı ηmawa cefelinaa təkətələnaa na í siki pə ləesəh tə. Na isəna ı nawa ı mayamaya ı isayatu tə, pa keesa pə tənaya Hosayi təma takəlaya taa. ²⁰ Manasee səpa, İlena pá pimi-ı ı mayamaya ı te. İlena ı pəyalı Aməh læti ı lonte taa.

Aməh kawulaya

(Awulaa II 21:19-26)

²¹ Aməh ləlv̄ȳv̄ pısi hiu na naale nyəhka taa ké, ı pəsa Yuta wulav ke pısi naaleye Yosalem.

²² Na í lá mpi pə ta maya Tacaa tə, isı ı caa Manasee. İ laa ı caa tıȳ. ²³ Pəyele ı ta na sı ı wakələna Tacaa isı ı caa ka nav ílé ı isayatu tə. Halı ıni ı nyəntı teē ıleye.

²⁴ M̄p̄ȳḡ wulav Aməh waalı nyəma kula ı təə na pá kv̄-ı ı təyaya taa. ²⁵ Ama Yuta nyəma kv̄wa mpa pa kv̄-ı mpv̄ tə. İlena pá læti ı pəyalı Sosiyası ke ı lonte.

34

Sosiyası kawulaya na İso seev tayənyıv̄

(Awulaa II 22:1-2; 23:4-20)

¹ Sosiyası ləlv̄ȳv̄ pısi pələfei naanıwa nyəhka taa ké, ı pəsa Yuta wulav. Yosalem taa ké ı caya pısi hiu na naanıwa na kuləmaya. ² M̄p̄ȳḡ ı lapa mpi pə maya Tacaa tə. İ təma teitei ké isı ı ləhce Tafiti, ı ta lu ı ikpate taa.

³ İ kawulaya pənaya pələfei naanıwa nyəhka taa tə, na í təhna ifepu ké. Waatı ıni ı taa ké ı caala ı ləhce Tafiti İso luyı nyəntı ke pəekıȳv̄. Pısi liyiti teewa, İlena í sv̄ cefelinaa təkətələnaa na pə tıȳ na pə tesikası ke kpiisuyı ke Yosalem na Yuta pə taa. ⁴ Pa yəka tıȳv̄ Paalı təkətələnaa ke ı isentaa na pə tulaalı təwəte nte tə we pə təə tə. Na pá seti tesikası na pá wakəli tıȳ waanı waanı tənəhnanı. Na pə pəsi mvləm na pá pəli ı laalaa pəlaanı təə. ⁵ Na pá wə tıȳ kətəlaa mowa ke pa kətasi tələtenaa təə. İsəna Sosiyası tayəna Yuta na Yosalem tıȳle.

⁶ Pəle pə waalı ké Sosiyası cəəwa Manasee, na İfəlayim, na Simiyəh, na Nefətali pə kpeka taa, na pə cələ həyələh taa. ⁷ Na í yəki təlaalenaa na tulaalənaa təwəte ke İseyeli kpeka təna taa. Na í faya tesikası na tıȳ ke həyələsi. İlena í məli Yosalem.

Kətlıv̄ səsə kulusa kiiu takəlaya təə

(Awulaa II 22:3-10)

⁸ M̄p̄ȳḡ Sosiyası kawulaya pənaya pələfei hiu nyəhka, kuyaku nakulı, Sosiyası təhna Yuta tetı İso seev na İso təsəele ke tayənyıv̄. İlena í tó Asaliya pəyalı Safanı, na ıcate paasənıv̄ Maaseya, na wulav təm yəyətıv̄ Yowakası pəyalı Yowa sı: İ polo í tayəni ma İso Tacaa təsəele ηmav̄. ⁹ M̄p̄ȳḡ apalaa mpe pa pona kətlıv̄ səsə Hilikiya ke İso təsəele liyitee nna Lefii nyəma tanılaa ka mowa Manasee, na İfəlayim, na İseyeli kpeka İenna, na Yuta na Yosalem nyəma pa kinı tə. ¹⁰⁻¹¹ İlena pəle pa cəle-yeye təma nyıȳv̄ nyəma mpa pa paasayəna İso təsəele tayənyıv̄ tə sı: İ yana pəe, na lətasi. Na í feli ηmalaa, na kantaa, na təma lataa. Na pá ηmana kutulıȳ lələh wei Yuta awulaa ka yelaa na í hotı tə. ¹² Lefii tv̄ Melali ləlv̄ȳv̄ nyəma Yahatı, na Opatiya, na Kehatı ləlv̄ȳv̄ nyəma Sakalı, na Mesulam, pa paasayənanəna təma nyəma, na pá lakı pa təma ke teu. Lefii nyəma lələa mpa paa nyəma cəməh mapı tə, ¹³ pəle pa makayəna mpaav̄ wantı

na səğəllaa tərna. Na pa taa ləlaa nāá paasəğəna pa təma waanı waanı lataa. Na takəlası ηmaav na təma tayanuyv na nənəəsi tanuyv.

¹⁴ Waatv wei pa kpakayaa liyitee nna paa suwa atakaa taa ké Iso təsele taa tə. İlena kətvlv Hilikiya mayana Tacaa kiiu ηku i ka heela Moisi na i ηmaa tə kv takəlası. ¹⁵ Mprógú i heela takəlası ηmaavl Safan ke ka təm na i cəle-i ké. ¹⁶ Safan ná pona-keye wulav, İlena i keesəna i təma təm sı: Nyá təmlə nyəma təma təma wena n ka hula-we təğə lapv. ¹⁷ Na kətəlaa ná koosa Iso təsele atakaa liyitee na pá cəla təma nyuyv nyəma na təma lataa.

¹⁸ İlena Safan tasa sı: Halı kətvlv səsə Hilikiya cəla-m takəlaya.

Mprógú Safan naala-keye kaluyv ke wulav.

*Sosiyası yəğətəna Iso kuyəğətvtv teləsvlv alvnyəη Huləta
(Awulaa II 22:11-20)*

¹⁹ Waatv wei wulav nu kiiu takəlaya ηke ka təm, İlena i lanje wakəli na i cəli i wontu.

²⁰ Mprógú i yaa Hilikiya, na Safan pəyalv Ahikam, na Mika pəyalv Apətəη, na takəlası ηmaavl Safan, na i waalı nyəma taa ləlv Asaya na i tə-we sı: ²¹ İ polo i pəsı Tacaa ke ma na İseyeli kakaasaya na Yuta yəlaa tá təm, na takəlaya ηka tə hika isəntə tə kele ka təm tətə. Mpi tə, tá cəsənaa taa təkı kusəsutv nti pa ηmaa ka taa tə. Pə təə ké Tacaa pááná ka huuna-tuyv səsəm.

²² Mprógú Hilikiya na i taapalaa pa pola Iso kuyəğətvtv teləsvlv alvnyəη Huləta teye Yosalem kpekəle kufate taa. Huləta paalv kele Tokehatı pəyalv Salum, Hasəla saalı. Salum inı i paasayanana kətəlaa wontu kususutu. Mprógú apalaa mpe pa keesa pa təm ke Iso kuyəğətvtv teləsvlv. ²³ Ntəna Huləta tə-we sı: İ teləsi wulav sı İseyeli Iso Tacaa təma sı: ²⁴ Maa yele na mpusi kəə Yosalem na yəlaa pa təə isı pa ηmaav takəlaya kanə ka taa tə. ²⁵ Mpi tə, Yosalem yəlaa lə-m na pá laakı tıη. İlena pa lakası nı sı kpa-m pááná. Pə təə ké ma pááná huuna icate tənəye səsəm a ta tiita. ²⁶ Ye pə kaasa wulav İle, İseyeli Iso Tacaa heeliyi-i sı: İsu n nuw takəlaya ηke ka taa təm ke teu, na ²⁷ nti ma yəğətə Yosalem na i yəlaa pa təə tə. Na nı ná nyá təwakəlle, na nı layası na nı cəli nyá wontu na lanwakəlle na nı pəli isəlv tə, maa mv nyá kusələmtv. ²⁸ Maa yele na nı sı səm kəpam, na pá pi-η nyá pəlaav taa. N kaa na mpusi wei i ká kəə Yosalem icate na tə yəlaa təə tə.

*Sosiyası na Iso pa nəğə pəeluyv kofam
(Awulaa II 22:20-23:3)*

Mprógú kətvlv səsə Hilikiya na i taapalaa pa polaa na pá heeli mprógú wulav. ²⁹ Mprógú wulav kota Yuta na Yosalem pə nyuyv nyəma tənaya i kiη ke kpakpaa. ³⁰ Na pá na pa samaa pá polo Iso təsele, na kətəlaa, na Lefii nyəma, na paa yəlaa mpa. İlena wulav kala-weye kiiu takəlaya ηka pa hiiwa Iso təsele tə. ³¹ Pəle pə waalı ké i səηa i kumte təə ké Iso təsele taa, na i na Tacaa pá pəeli nəğə. Na samaa tisi sı mpe paa təkı i kiη na i kusəyəsət, na i kututvtv, na luyv kvləmtv, na lotu kvləmtv. Na pá lakı pə tənə mpi pa ηmaa takəlaya ηke ka taa tə. ³² Mprógú wulav yəlaa na pa tənə mpa pa we Yosalem tə pá təkı nəğə ηke, na Pəncaməe kpekəle nyəma. Pə kpağav waatv inı təğə Yosalem yəlaa tənə nəğə ηka pá na pa cəsənaa Iso pa pəlaa tə. ³³ İlena Sosiyası kv acaalətv nti yəlaa lakaya İseyeli tətə tənə taa tə, na i cáalı-we sı pá sēe pa Iso Tacaa. Mpv pə təə ké pa taa nəğəlv ta yele Tacaa tənuyv, haləna Sosiyası səm.

35

*Sosiyası təkı Təev acima
(Awulaa II 23:21-23)*

¹ Mprógú Sosiyası təğə Təev acima ke isətv kancaalaya nyəη kuyeyη naanvwa na liyiti nyəηkv wule, na pá kó pə İweesi. ² İlena i tó kətəlaa ke pa təma na i səsı-weye apalvtv sı: İ paasəna Iso təsele. ³ Na i heeli Lefii nyəma mpa pa seyeşəyi samaa ke kiη na pá lakı Tacaa təmlə tə sı: İ su Iso atakaa ké Iso təsele nte İseyeli wulav Tafiiti pəyalv Saləməη ηmawa tə tə taa. İ taa tasa-i həğəlvuyv. Pənente i paasəna mə Iso Tacaa təmlə, na i yəlaa İseyeli nyəma. ⁴ İ faya mə taa

isu mə lüləh na mə təmle kpeka wew tə, isu Tafiti na i pəyalə Saləmən pa kəesuyə takəlaya taa tə. ⁵ Na i tayanı mə yəlaa kpeka na i polo Iso təsele taa, na i səna İseyeli nyəma ləlaa, na pə kəsəna isəna pa faya pa lüləh tə. ⁶ Pə wəe kə si i la Teev acima kətasi. Mpu tə, i la nyəh tə asilima kəeluyə kətaya, na i paasəna mə tətənəa, na acima la teu isu Tacaa kəesuyə Moisi tə.

⁷ M'p'uyə Sosiyasi ləsa i mayamaya i kalakəh taa kə iwəesi na pinasi iyisi hiu na naanowa (3000) na i ha İseyeli nyəma mpa paa kotaa tə si pə lana Teev acima kətasi, na naah ke iyisi tooso (3000). ⁸ İlena i waali nyəma nāa ha samaa na kətəlaa na Lefii nyəma ke təla tətə. Na Iso təsele paasənlaa, Hilikiya, na Sakali, na Yehiyeli pəle pə ha kətəlaa ke iwəesi na pinasi ke iyisi naale na nasətoso (2600), na naah ke ηmənuyə na nūnəwa (300) si pə lana Teev acima kətasi. ⁹ İlena Lefii nyəh nyəma Konaniya na i newaa na Semaya na Netaneyeli na Hasapiya na Yeyiyeli na Yosapatı pəle pə ha pa tətənəa ke iwəesi na pinasi ke iyisi kakpası (5000) na naah ke nasəle na nūnəwa (500). ¹⁰ İsəna pa tayanə acima təyələ. Kətəlaa nā səhə pa təsəhə kə, na Lefii nyəma ke pa kpeka taa isu wulav ka suw tə. ¹¹ İlena pə lentı iwəesi na pinasi, na pə cələyi kətəlaa ke caləm na pə pələyi kətaya tətəle tə. İlena Lefii nyəma nāa litiyi wontu tənəh. ¹² M'p'uyə pa su təla na a mpa, İlena pə tu kələna latəcenəa mpa pə wəe si pə la Tacaa ke kətaya ηka kəkə lusa ka tənə tə. Na pə kəsəna isəna İseyeli nyəma lüləh fayaa təyə teitei, isu pə wew takəlaya ηka Moisi cəlaa tə ka taa tə. ¹³ Na pə wə Teev acima iwəesi isu pa tu lakı tə. Pə kaasa kətasi təla ləna, İlena pə təsi-yeyə tiipee na sələpanəa yaa wontu lentı taa. Na pə pona İseyeli nyəma tənaya ləh. ¹⁴ Pə waali, İlena Lefii nyəma paasəna kətəlaa na pa mayamaya pa nyəm. Aləh lüluyə nyəma kətəlaa wəkayana kətaya ηka kəkə lusa ka tənə tə na nim cələ nim cələ kətasi lənsənəa. Pə tə kə Lefii nyəma nā lakaya təyənaya. ¹⁵ Asafi lüluyə nyəma yonyoolaa nā wə pa təma taa, isu Tafiti na Asafi paa seyesuyə tə. Na wulav layatə tasəlaa Hemanə na Yetutəh na nənəsı tanlaa ke pa nyənə taa. Pa taa nəyələ ta kulı. Mpi tə, Lefii nyəma ləlaa lakaya pələyə təyənaya tətəyə. ¹⁶ İsəna pa tayanə Tacaa acima ke kuyaku ηku təyələ. A təyənə na a kətasi lapu lapa teitei kə isu Sosiyasi suw tə.

¹⁷ Teev acima anı i waali kə İseyeli nyəma kotilaa tənə təyə kəkəsum fei potopotonəa acima ke kuyeyə naatosompəyolaya. ¹⁸ Too pə krayav Iso kuyəyətətə teləsulə Samiyeli waatə tə, İseyeli wulav nəyələ i ta tayanəta acima isu kətəlaa na Lefii nyəma na Yosalem na Yuta nyəma na İseyeli nyəma ləlaa sənəw Sosiyasi na pə lā tə. ¹⁹ Sosiyasi kawulaya pənaya pələfei hiu nyəhka taa kə pa təyə Teev acima anı.

Sosiyasi kawulaya tənaya (Awulaa II 23:28-30)

²⁰ M'p'uyə waatə nəyələ Sosiyasi təma Iso təsele tayanuyə. İlena İcipiti wulav Neko kraya i yoolaa na i tənə Kaakemisi ke İfəlatı pəyə tə na pə polo yoo. Ntəna Sosiyasi mayasi isu i kayatı-wə. ²¹ İlena Neko tili na i pəsı Yuta wulav si: N tanəyi-m suwe? Pə taya nyaya ma kəh yoonav. Ama ma kolontu ləw kə. Halı Iso heela-m si má la təcav. Mpu tə, Iso wə ma waali kə. Ye n kayata-m i ká kv-η. ²² Paa na mpu Sosiyasi ta nu. Pécó Iso mayamaya heelina- i təm ntı. M'p'uyə Sosiyasi yusa i ti na i polo Mekito tətəkəle taa si pə yoo. ²³ İlena nəyələ hiki- i nyəmlə ke təyoole tənə. Na i tı i təmle nyəma si: I luna-m ma nukı wəsasi ke teu kə.

²⁴ Na təmle nyəma ləsi- i i kəkə taa na pə tu- i ləelə taa na pə kpeena Yosalem na i sí tənə. Na pa pimi- i i cəsənəa pələav taa na Yuta na Yosalem nyəma wii- i.

²⁵ M'p'uyə Iso kuyəyətətə teləsulə Selemii wii- i ləyaya wula. Na pə kraya kuyanəku na pə suna sanə tə yonyoolaa apalə nyəma na alə nyəma yookı-təyi. Halı tə wə ləyaya wula takəlaya taa.

²⁶⁻²⁷ Sosiyasi təm lentı, pə krayav tə kancaalaya na tə tənaya tə, tə wə İseyeli na Yuta awulaa takəlaya taa. Ka taa kə pa kəsəyi isəna Sosiyasi tənə Tacaa kiin ke teu tə.

36

Sowakası na Sowakim na Sowakəŋ pa kawulası (Awulaa II 23:30-24:17)

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Yuta tetv nyéma kpawa Sosiyası pəyalv Sowakası ke wulav na pá læeti i caa lonte ke Yosalem taa. ² Sowakası l̀l̀b̀ỳv pusi hiu na tooso nyəŋka taa ké i təgə kawulaya ke isətvnaa tooso ke Yosalem. ³ Icipiti wulav Neko kusa-i kawulaya kpelaya təə ké Yosalem, na í tó Yuta nyéma si pá fel-i lampuu ke liyitee nyəgətv kiloonaa iyisi tooso (3000) na wəla ke kiloonaa hiu na naanwa. ⁴ Pə waali ké pa kpa Sowakası neu Iliyakim ke Yosalem na Yuta pə wulav, na pá layası-i hətə si Sowakim. Uena pá tēna i taalv Sowakası ke Icipiti.

⁵ Sowakim l̀l̀b̀ỳv pusi hiu na kakpası nyəŋka taa ké i pəsa wulav ke Yosalem taa ké pusi naanwa na kulvm. I lapa mpi pə ta maya i Isə Tacaa tə. ⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Papiloni wulav Nepukanəsaa na i yoolaa pa wata Yuta tetv. Na pá kpa Sowakim na pá həkə-i alukpala ke teu na pá tēna-i Papiloni. ⁷ Na pá kuu tətəgə Isə təsele taa wontunaa payale na pá pona Nepukanəsaa kawulaya təyaya taa ké Papiloni.

⁸ Sowakim təm lentı we İseyeli na Yuta pə awulaa takəlaya taa. Ka taa ké pa keesa i acaalətv lakası nsi si taa i tv i ti, na mpi pə mayana-i tə. I pəyalv Sowakəŋ læetəna i lonte taa.

⁹ Sowakəŋ l̀l̀b̀ỳv pusi pələfei naanwa*fa* nyəŋka taa ké i pəsa wulav ke Yosalem ke isətvnaa tooso na kuyəŋ naanwa. I lapa mpi pə ta maya Tacaa tə. ^a ¹⁰ Pənağa sikaa, uena Nepukanəsaa kuu Sowakəŋ na Isə təsele taa wontu səsəntv, na í pona Papiloni. Uena í kpa Sowakəŋ l̀l̀b̀ỳv tv ke Yosalem na Yuta pə wulav.

Setesiyası kawulaya na Yosalem icatə kuuu (Awulaa II 24:18-25:21; Selemii 39:1-10; 52:1-27)

¹¹ Setesiyası l̀l̀b̀ỳv pusi hiu na kulvmaya taa ké i pəsa Yuta wulav ke pusi naanwa na kulvmaya ke Yosalem. ¹² M̀p̀r̀ỳg̀ i lapa mpi pə ta maya i Isə Tacaa tə. Haləna Isə yəgətəna-i na Isə kuyəgətətv teləsəlv Selemii nəgə na í kisi i isayətv ke nav. ¹³ Paa na Nepukanəsaa ká lapa na Setesiyası tuuna Tacaa ke í na Nepukanəsaa inı pa nəgə pəelvyv təm taa tə, Setesiyası kula Nepukanəsaa təə na í lá lanjkrusəŋ na í kisi İseyeli Isə Tacaa tēe ké məlvv. ¹⁴ Na pə kpeŋna kətəlaa nyvvyv nyéma na samaa, na pá lələsəgi isayətv, na pá lakı piitim lempi nyéma acaalətv təna. Na pá pilisi Tacaa Isə təsele ke Yosalem. ¹⁵ Pa cəsənaa Isə Tacaa kusa tillaa ke təm payale si: I polo í yəgətəna-we na ma nəgə. ¹⁶ Ama İseyeli nyéma foota-we na pá won Isə kuyəgətətv teləsəlaa, na pá kisi Isə Təm. Uena Tacaa náá mv-we na páná ke katətəlaya, a feina kəle. ¹⁷ Isə yelaa ké na Papiloni wulav na i yoolaa pa watı-we, na í tv-weye pa niŋ taa na pá kv İseyeli yoolaa. Halı pə kpeŋna Isə təsele taa, i ta kenti ifepiya na pəelaa na apalaa na kəkpatəlaa pa taa nəgəlv təə. ¹⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ pa kuu Isə təsele wontu səsəntv na səkpetu təna, na kpancoou. Na pá kpağa wulav na i waali nyéma pa nyəm na pá pona pə tənaya Papiloni. ¹⁹ Uena pá nyayası Isə təsele na kawulaya təyaya ke kəkə. Na pá yəki Yosalem icatə kolunə na wontu kəpantv. ²⁰ Mpa yoou kpisaa təgə Papiloni wulav kuuwa, na pá pəsi i yomaa, na pə kpeŋna wulav l̀l̀b̀ỳv nyéma. Haləna Pəesi nyéma kəntə. ²¹ M̀p̀r̀ỳg̀ pə lapa isı Tacaa ka heeluyv Isə kuyəgətətv teləsəlv Selemii ke təm nti na i kpaali tə si: Nəgəlv kaa caya tetv taa ké pusi nutoso na naanwa. Haləna tə heesvvyv waatv tē. Uena pə læeti heesvvyv waatvnaa mpa pa taa paasəna tə.

Silusi mpaav hav si pá ŋmá Isə təsele

²² Pəesi wulav Silusi kawulaya pənağa kancaalaya nyəŋka taa ké Tacaa tv i taa si i ká yele na təm nti Isə kuyəgətətv teləsəlv Selemii ka yəgətə tə tə lá. Haləna í tó Silusi taa si í kpaaləna nəgə səsaya ke i kawulaya təna taa, na pá ŋmaa takəlası taa si: ²³ Pəesi wulav yəgətə si, isətəa Isə Tacaa tó ma niŋ taa ké tetv təna kawulası. Haləna í tó-m si má ŋma-i Isə təsele ke Yosalem ke Yuta tetv taa. Mə təna mpa me í ké i yəlaa tə í məli Yosalem. Mə Isə Tacaa í su-me.

^a 36:9 pusi pələfei naanwa: Awulaa II 24:8 taa pa yəgətə təna si pusi pələfei hiu.

ISƏTƏLASI TOM TAKƏLAYA Kutulu

Tə naaki takəlaya kanə ka taa si, Pəesi wulav səsə Silusi hawa Yuta nyəma ke nəğə si, pá məli pa tē Yosalem. Ye pa məlaa de pa tayanı ηmav ke Iso təsele. Ama Yuta nyəma kolontunaa laņa ta həena Iso təsele nté tə tayanıyü.

Takəlaya kanə ka taa səyəsüyü səsəw ləņku nté si, Iso yəlaa í layası layasüyü mayamağa. İlena pə kaasi na pá tó təntə kəpante.

Isəna pa faya Isətəlası takəlaya tə:

Yuta nyəma məlüyü kancaalaya nyəm, titite 1-2

Iso təsele tayanıyü na tə tölüyü, titite 3-6

Isətəlası na Yuta nyəma ləlaa pa məlüyü, titite 7-10

Wulav Silusi ha nəğə si pá tayanı ηmáv ke Iso təsele

¹ Məbüyü Tacaa tı ı taa si ı yoosiyi təm nti ı ka yəğətəna Iso kuyəğətütü teləsəlv Selemii nəğə təğə Pəesi wulav səsə Silusi kawulaya pənaya kancaalaya nyəņka taa. İlena Iso tı Silusi taa si í kpaalı ı kawulaya taa na pá ηmaa takəlası taa si, ² Pəesi wulav Silusi yəğətəa si: Isətəa Iso Tacaa tına ma niņ taa ké antulinya təna kawulası, na í tı-m si má tayanı ηmav ke ı təsele ke Yuta tətı taa ké Yosalem. ³ Mə taa mpa pa kəna ı yəlaa taa ləlaa? Iso í wəe pıntınaa waalı na pá polo Yosalem ke Yuta na pá ηmá Tacaa İseyeli Iso ké təyaya. Iso ıni ı wəna Yosalem. ⁴ Tımpi tımpi İseyeli nyəma wəe tə, pə nyəma í ha-wəyē liyitee na wola na wontu ləntı na tala, na luyü kulümüyü kucəw na pá pona Yosalem na pá tayanəna Iso təsele ke ηmav.

⁵ Məbüyü Yuta na Pəncaməe pə ləlñ nyəwə nyəma, na kətəlaa na Lefii nyəma, na pa təna mpa pa taa Tacaa Iso ka tıwa si pá polo Yosalem tə pa sıv pa təyi tayanıyü si pa təkı. ⁶ İlena pa cəlv nyəma ha-wəyē nyəğəlüyü kəpəņku na wola pə wontu, na wontu kəpəntı ləntı na tala. Iso təsele nyəntı nti paa hana luyü kulümüyü tə tə paasi.

⁷ Məbüyü wulav səsə Silusi kota Tacaa kətaya wontu na í mələna Yosalem. Nəpukanəsaa ka kuuna-təyi Iso təsele na í su-təyi ı mayamağa ı tıyü kutuluıyü taa. ⁸ İlena wulav heeli kpańcoou təw nyənlı Mıtəletatı si: Cəla wontu ntəyi Yuta nyöyü tı Səesepasaa. ⁹ Wontunaa mpa ı cəla-ı təğəle wola pələntənəa hiu na naanıwa na liyitee nyəğəlüyü nyəma ke iyaya (1000), na səsı ke pəğəlayafəi hiu na naanıwa. ¹⁰ Na wola cəmsənəa ke hiu na naanıwa, na liyitee nyəğəlüyü tıñ nyəņku cəmsənəa ke nasəle na naanıwa (410), na wontu ləntı ke iyaya (1000). ¹¹ Pə kpańta wola na liyitee nyəğəlüyü pə wontu ke iyisi kakpası na nasəle (5400). Məbüyü Səesepasaa na ləlaa pa kpańa wontu ntı na pá məli Yosalem.

2

İseyeli nyəma mpa pa luna Papiloni tə pa həla

¹ Yuta tətı həğəlüyü nyəma mpa wulav Nəpukanəsaa ka kuuwa tə pa həla ntə. Pa taa pağale mələna Yosalem na Yuta tətı taa, paa wei ké ı ıcatə taa. ² Mpa pa kpańa-wə na pá mələna təğəle Solopapəeli, na Yesuwa, na Nehemiya, na Səlaya, na Ləlaya, na Motokayi, na Pilisaņ, na Misipaa, na Pikifayi, na Lehum, na Paana. İseyeli ləlñ nyəma na pa yəlaa həla ntə.

³ Paləsı ləlñ nyəma wə iyisi naale na nunıwa na nutoso na naanıwa na naale (2172).

⁴ Səfatiya nyəma ke ηmıñıyü na nunıwa na nutoso na naanıwa na naale (372).

⁵ Ala nyəma ke nasətoso na nunıwa na nutoso na naanıwa na kakpası (775).

⁶ Paħatı-Mowapı nyəma ke iyisi naale na nunaasa na naanıwa na naale (2812). Yesuwa na Yowapı pa ləlñ nyəma nté.

- 7 Uam nyéma ke iyaxa na ηmυnyu na nule na naanwa na liyiti (1254).
- 8 Satu nyéma ke nasənaasa na nunwa na nule na kakpası (945).
- 9 Sakayi nyéma ke nasətosu na nunwa na nutosu (760).
- 10 Pani nyéma ke nasətosu na nule na naale (642).
- 11 Pepayi nyéma ke nasətosu na hiu na toosu (623).
- 12 Asəkatı nyéma ke iyaxa na ηmυnyu na hiu na naale (1222).
- 13 Atonikam nyéma ke iyaxa na nutosu na naatosu (666).
- 14 Pikifayi nyéma ke iyisi naale na nule na naanwa na naatosu (2056).
- 15 Ateη nyéma ke nasəle na nule na naanwa na liyiti (454).
- 16 Atee nyéma ke pəlefei nunwa. Yehisikiya ləlyu nyéma nté.
- 17 Pesayi nyéma ke ηmυnyu na nunwa na hiu na toosu (323).
- 18 Yola nyéma ke nunwa na naanwa na naale (112).
- 19 Hasum nyéma ke ηmυnyu na hiu na toosu (223).
- 20 Kipaa nyéma ke nunaasa na naanwa na kakpası.
- 21 Petəlehəm ıcate nyéma ke nunwa na hiu na toosu (123).
- 22 Netofa ıcate nyéma ke nule na naanwa na naatosu.
- 23 Anatəti ıcate nyéma ke pəlefei nunwa na hiu na naanwa (128).
- 24 Asəmafeti ıcate nyéma ke nule na naale.
- 25 Kiliyatı-Yeyalim na Kefila na Peeləti pa acaləe nyéma ke nasətosu na nunwa na nule na toosu (743).
- 26 Lama na Kəpa pa acaləe nyéma ke nasətosu na hiu na kuləm (621).
- 27 Mikiması nyéma ke nunwa na hiu na naale (122).
- 28 Petəeli na Ayi pə nyéma ke ηmυnyu na hiu na toosu (223).
- 29 Nepo nyéma ke nule na naanwa na naale.
- 30 Makpisi nyéma ke nunwa na nule na naanwa na naatosu (156).
- 31 Uam ləly nyéma ke iyaxa na ηmυnyu na nule na naanwa na liyiti (1254).
- 32 Halim nyéma ke ηmυnyu nunwa na hiu (320).
- 33 Lotı na Hatitı na Ono pə nyéma ke nasətosu na nunwa na hiu na kakpası (725).
- 34 Yeliko ıcate nyéma ke ηmυnyu na nunwa na nule na kakpası (345).
- 35 Senaa ıcate nyéma ke iyisi toosu na nasətosu na hiu na naanwa (3630).
- 36 Kətəlaa kpeka ntə. Yesuwa ləlyη nyéma Yetaya tēsi nyéma wə nasənaasa na nunwa na nutosu na naanwa na toosu (973).
- 37 Iməe ləlyu nyéma ke iyaxa na nule na naanwa na naale (1052).
- 38 Pasehuu nyéma ke iyaxa na nasəle na nule na naatosompəyəlaya (1247).
- 39 Halim ləlyu nyéma ke iyaxa na naanwa na naatosompəyəlaya (1017).
- 40 Lefii nyéma kpeka ntə. Hatafəya ləlyu nyéma Yesuwa na Katəməyeli pəle pa nyéma wə nutosu na naanwa na liyiti.
- 41 Iso təsele yonyoolaa ntə. Asafi ləlyu nyéma wə pəlefei nunwa na hiu na naanwa (128).
- 42 Iso təsele nənəəsi tanlaa ntə. Salum, na Atee, na Taləməη, na Akupi, na Hatita, na Sopayi, pa ləlyη nyéma wə pəyəlayafəi nunwa na nule (139).
- 43 Iso təsele taa təma lataa səkpema ləlyη nyəη nyéma nté Siha, na Hasufa, na Tapawəti,
- 44 na Kəbsı, na Siyaha, na Patəη, ⁴⁵ na Lepana, na Hakapa, na Akupi, ⁴⁶ na Hakapi, na Samlayi, na Hanəη, ⁴⁷ na Kiteli, na Kahaa, na Leyaya, ⁴⁸ na Lesəη, na Nekota, na Kasam,
- 49 na Usa, na Paseyi, na Pesayi, ⁵⁰ na Asəna, na Meunim, na Nefusim, ⁵¹ na Pakəpuki, na Hakufa, na Haluu, ⁵² na Pasiluti, na Mehita, na Haasa, ⁵³ na Paakəsi, na Sisela, na Tema,
- 54 na Nesiya, na Hatifa.
- 55 Saləməη təmlə lataa ləlyu nyéma nté Sotayi, na Sofeletı, na Peluta, ⁵⁶ na Yaala, na Taakəη, na Kiteli, ⁵⁷ na Sefatiya, na Hatilı, na Pokəletı-Hasepayim, na Ami.

⁵⁸ İso təsele taa təmlə lataa səkpema na Saluməñ təmlə lataa luluy nyəma krenta ηmυnyu nunuwa na nunaasa na naanuwa na naale (392).

⁵⁹ Mpa pa luna Papiloni ke Teli-Mela, na Teli-Hası na Kelupi, na Atan, na İme tə pa ta pəsi na pá keesi teu ke pa luluy nyəma na pa cəsonaa təm sı pá huli sı pa ké İseyeli nyəma. ⁶⁰ Pa təna paa ké Telaya, na Topiya, na Nekota pa luluy nyəma ké. Paa we nasətosə na nule na naanuwa na naale (652).

⁶¹ Kətəlaa ləlaa ka we ké İsu mpa pa ta pəsi na pá huli sı pa ké İseyeli nyəma tə. Mpeyle Hopaya na Hakəsı na Paasilayi. Mpi pə tə pa yaakaya kantəkaya nyəñ ineyə mpu təyolə sı İ kraya Kalaati tu Paasilayi pəlaa taa ləlv. ⁶² Paa pəka mpe inı pa həla ke kətəlaa nyəna taa ké pa ta na. Pə tə ké pa nyəna-weyε asilima nyəma na pá kisina-we sı pá taa la kətəlaa təmlə.

⁶³ Mprüyü küfəneε maγamaγa kisina-we sı pá taa təyolə İso kühav, haləna kətulu nəyolü İ maγası wala pee taka nna pa naakəna İso luyü nyəntu tə na İ na na pəcó.

⁶⁴ İseyeli nyəma mpa pa luna Papiloni tə pa krenta iyisi nule na naale na ηmυnyu nunuwa na nutoso (42360). ⁶⁵ Pa taa kaləna təmlə nyəma apalaa na alaa mpa paa we iyisi naatosompəyolaya na ηmυnyu na nunuwa na hiu na naanuwa na naatosompəyolaya (7337) tə. Pa taa ka we yonyoolaa apalə nyəma na alə nyəma ke ηmυnyu (200). ⁶⁶ Na krayanəñ ke nasətosə na nunuwa na hiu na naanuwa na naatosə (736), na krayanəñ küpəsəñ*fa* ke ηmυnyu na nule na kakpası (245). ^a we həku na həku ké. İ ta ké krayanü, pəcə İ ta ke krayaya.

⁶⁷ Yooyoonaa ke nasələ na hiu na naanuwa na kakpası (435), na krayası ke iyisi naatosə na nasətosə na nunuwa na hiu (6720).

⁶⁸ Waatu wei pa tala Yosalem timpi İso təsele weε tə, İlena luluy nyəñ nyəma ləlaa ha kücəñ na luyü külmuyü sı pá ηmana İso təsele ke tə lonte küpənte taa. ⁶⁹ Mprüyü pa hawa İəna pa pəsaa tə sı pá ηmana İso təsele. İlena pá lu wola nyəyətü iyisi nutoso na külm (61000), na liyitee nyəyətü kiloonaa iyisi naale na nasələ na nunuwa (2500). Na pá ha tətəyolə kətəlaa capanaa nunuwa (100).

⁷⁰ İlena kətəlaa na Lefii nyəma na mpa pa səñna İso təma tə, na yonyoolaa na nəñəsı tanlaa na İso təsele taa təmlə lataa səkpema caya acalε nna pa ha-we tə a taa.

3

Yesuwa na Solopapəli pa tayanəyi İso seεv

¹ Mprüyü pə tala İətu naatosompəyolaya nyəñ, İlena İseyeli nyəma təna mpa paa məla acalε taa tə pá koti nəyolə külmaya ke Yosalem. ² İlena Yosataki pəyalü kətulu Yesuwa, na İ tətunaa na kətəlaa ləlaa, na Selatəyeli pəyalü Solopapəli, na İ luluy nyəma pa niki İso kətaya təlate ke ηmau sı pa lakı kətasi nsi kəkə lusa sı təna tə, İsu pa keesuyü İso yulu Moisi kiñ taa tə. ³ Paa na pa cələ piitimnaa caakaya-weyε nyaasuyü tə, pa ηmawa kətaya təlate ke tə lonte taa na pá lakı Tacaa ke kətasi nsi kəkə lusa sı təna təyolə tə tə ke tanan na taanaya. ⁴ Pə waalı ké pa təya coka acıma İsu paa keesuyü tə na pá lakı kətaya ηka kəkə lusa ka təna təyolə təm İəna paa suwa paa küyakü ηku tə. ⁵ Pə krayau waatu inı təyolə paa suu paa küyakü ηku kü kətasi lapu ke tam, na nsi pa lakı paa İətu wei İ kancaalaya küyakü tə, na Tacaa acıma küyεñ nyənsı, na luyü külmuyü nyənsı. ⁶ Mpu pə yelina na pá caalı kətasi nsi kəkə lusa sı təna təyolə lapu ke Tacaa ke İətu naatosompəyolaya nyəñ küyakü kancaalaya nyəñkü wule, na pá ta tu suta İso təsele küfate kite.

⁷ Pələ pə waalı ké pa caa təmlə nyəma sı pá saakəyi taası na pε na pá felı-we. İlena pá cəla Sitəñ na Tiii nyəma ke təyənaya na künyənyəm na nim sı pεle pá tilina-weyε kpenkpelası küpənı na tenku taa sı pá tala Safan. Pεesı wulav səso Silusi hana-weyε pə mpaav. ⁸ Mprüyü pa məla Yosalem taa, na pənaya naale nyəñka İətu naale nyəñ siki. İlena Selatəyeli pəyalü Solopapəli, na Yosataki pəyalü Yesuwa, na İ tətunaa kətəlaa ləlaa, na Lefii nyəma mpa pa luna Papiloni tə, pa niki təmlə na pá ləsi Lefii nyəma mpa pa tala İsu pusı hiu na waalı tə sı

^a 2:66 krayanəñ küpəsəñ: Pa yoosa krayanü na krayaya na pə luli mpi təyolə pa yaa mpu. İ

pá paasəna Isə təsele ηmav. ⁹ Mpyúy Lefi tu Yesuwa na i pəyalaa na i tətunaa, na Hotafiya ləlyu tu Katəməyeli na i pəyalaa pa krenta nəχə na pá mu Isə təsele təmlə lataa paasənav. Na Henatati ləlyu nyəma Lefi nyəma səna-wε.

¹⁰ Waatu wei Isə təsele ηmalaa su kite, ləna pá kəna kətəlaa na pá suu pa kətəya wontu na Lefi nyəma mpa pa ké Asafi ləlyu nyəma tə na akantee na cəməη na pá saη Tacaa isu lseyeli wulav Tafiti ka suw tə. ¹¹ ləna pá saη Tacaa na pá puyələyi-i na pá yooki yontu na pá kaasəyi təma si: Tacaa wε teu, na i səlyu ke lseyeli fεi tənaya. Mpyúy samaa ná puyəla-i tətə na kawilitasi səsənsi. Mpi tə, pa su pa Isə təsele kite.

¹² Mpyúy kətəlaa na Lefi nyəma payale na ləlyu nyəη nyəma kəkpatəlaa mpa paa nyəma Isə təsele kəpəntə tə pa wiiwa təkpo ke saa wei pa tənəna kəfate kite ke suw tə. Ama ləlaa ná wilitaya ké na ləηhəlymlə səsəle. ¹³ Halı yulu u pəsəyi na í faya ləlaa ləηhəlymlə na kawilitasi na ləlaa wula. Mpi tə, pa makaya kapusi səsənsi ké na pé nukı pooluη.

4

Yuta nyəma kolontunaa səηsa Isə təsele ηmav

¹ Mpyúy lseyeli nyəma kolontunaa nuwa si, Yuta na Pəncamee pə nyəma kəmma Papiloni, na pá ηmaaki timpi paa sεe Tacaa Isə tə. ² ləna pá polo na pá mayana Solopareeli na ləlyu nyəη nyəma na pá tə-wε si: Tá luyu wεe si tə səna-mεye Isə təsele nte tə ηmav. Ta mayamaya təsekaya Isə kəlym inəyi na tə lakı-i kətasi ke hatoo kuyəηku Asilii wulav Asalatəη kəna-tuyu cəne tə.

³ Ama Solopareeli na Yesuwa na lseyeli ləlyu nyəη nyəma ləlaa pa cəwa si: Pə ta muna si í səna-tu na tə ηma tá Isə ke təsele. Ta tike tu ηmana-i. Mpi tə, pə ké tá Isə Tacaa təsele ké. Peesi wulav səsə Silusi mayamaya ka su mpyúy.

⁴ Mpyúy kolontunaa mpe pa mayasaa si pa nyaasəyi Yuta nyəma na pé yəli pa apalutu na pá yele Isə təsele ηmav. ⁵ Haləna pá ha wulav waali nyəma ke liyitee si pá wakəli Yuta nyəma təmlə ke pə krayav Peesi wulav Silusi pəle haləna pə tala Taliyusi waatu.

Pa kula Yuta nyəma waali ke wulav Atakəseseη kin

⁶ Mpyúy Yuta nyəma kolontunaa ηmaa Atakəseseη ke takəlaya ke i kawulaya kancaalaya waatu na pá suu Yosalem na Yuta tətə nyəma ke təm.

⁷ ləna Piselam, na Mitəletati, na Tapeyeli, na pa taapalaa pá ηmaa wulav Atakəseseη tətə na Alaamee təm taa na tə ηmaatv pee.

⁸ Mpyúy həyələyu ηku kə kəfəneη Lehum na i takəlası ηmaalv Simesayi pa ηmaawa wulav Atakəseseη tətəχə Yosalem təm si:

⁹ Taya həyələyu kəfəneη Lehum na i waali tu Simesayi, na tá taapalaa mpa ta tə wε Tin, na Afasataki, na Taapeli na Afalası, na ləkı, na Papiloni, na Susi, na Teha, na lıam pə həyələη taa tə. ¹⁰ Na yəlaa ləlaa mpa Asilii wulav səsə ləlv Asənapaa ka krayaa na í su Samalii acaləe taa na ləlatı pəχə tətə kəkəasətə nti tə wəna ilim tətəle həyələyu tətə na lentənaa tə.

¹¹ Pa takəlaya ηke ka taa təm nte si: Tacaa wulav Atakəseseη, taya nyá təmlə nyəma mpa pa wəna ləlatı pəχə kutəη na cəne tətə tə.

¹² Ta heeliyina-η si Yuta nyəma mpa pa lu nyá tē tə pa tala Yosalem cəne na pa taa wεe si pa tayanəyi yəlaa asayaa na tətə kəllaa icatē nteye ηmav. Halı pa tēma kolūηa kite ke tayanəyu na pá ηmaaki. ¹³ Tacaa, nyı teu si ye yəlaa pəne pa ηmá pa icatē na tə koloosi, icatē nyəma kaa tasa lampuunaa fəlyu na liyitee kaa wεe kawulaya kpancoou taa. ¹⁴ Pə tətə ké ta mpa tə lapa nyələlən na tə ké nyá təmlə nyəma tə, ye tə nyənəyi isəna paa tuyuna-η tə pə wukı-tu. lē tə mayasəyi ké si ¹⁵ n pəeki nyá caanaa takəlası kəpənsı taa, n ká mayana si icatē tənə tə yəlaa ké asayaa ké. Tuu tə tə yəlaa ta heesi wulav səsə na həyələyu kəfəneη ke wakəlyu, na tə yəlaa koləyi təma tətə ké tam ké. Pə mayamaya pə tətə ké tə yəkāa. ¹⁶ Tacaa, tə kpaaləyi-η si, ye icatē tənə na tə koloosi pə ηmawa, n kaa pəsi ləlatı pəχə həyələyu kəne.

Wulav Atakəseseə kvcəcətv

¹⁷ Wulav səsə ηmaawa kufəneə Lehum na ı takəlası ηmaalv Simesayi na pa taapalaa mpa pa su Samalii na İfəlatı pəγə kutəη tətü taa tə sı: Ma nyəma me, ma sēe-me.

¹⁸ Takəlaya ηka ı ηmaa-m tə pa teləsa-ke na pa kala-m. ¹⁹ Ma yelaa na pa pəeki ıcate nte tə təm na pá ná tampana sı hatoo tə, Yosalem ıcate nyəma küləyi awulaa təə ké tam ké. ²⁰ Pə kaasa ıcate nte tə, awulaa napəli pa təkayana kawulaya na pá ηmakələyi həγəlvüv ηkv kü nyəma, na pá müyi-weyə lampuunaa na pá fələyi-we na pəcó pá svvki pa tətü taa. ²¹ Mpu tə, í heeli Yuta nyəma sı pá səη na má hawa nəγə ıle pəcó paa ηmá. ²² İ paasəna teu yoo, í taa too təm nti tə təə. Pə taa kəə na pé tasa-tüvü wakəlvüv tətə.

²³ Too ısu Lehum na ı takəlası ηmaalv Simesayi na pa taapalaa pa kalvüv wulav takəlaya tə, pu laki-weyə ləη. Tənaγa pa pola kpakpaa na pá cáalı Yuta nyəma na təm nti tə toη sı pá yelev ηmav.

Pa tayanaγı İso təseəle ke ηmav

²⁴ Mpuγú Yosalem İso təseəle ηmav səηaa haləna pé tala Pəesi wulav Taliyusi kawulaya pənaγa naale nyəηka.

5

¹ Mpuγú küyaku nakvli İso küvəγətütü teləsvlv Asee na İtoo pəyalv İso küvəγətütü teləsvlv Sakalı pa polaa na pá yəγətəna Yuta na Yosalem nyəma na İseyeli İso nəγə. ² İlena Selatəyeli pəyalv Solopapəeli na Yosataki pəyalv Yesuwa pá niki İso təseəle ηmav ke Yosalem, na İso küvəγətütü teləsəlaa səna-we.

³ Tənaγale İfəlatı pəγə həγəlvüv kufəneə Tatənaγı, na Seta-Posənaγı, na pa taapalaa pa polaa na pá pəəsi Yuta nyəma sı: Awe ha-meyə mpaav sı í ηmá İso təseəle na koloosi? ⁴ Pə wēe sı í heeli-tüvü mpa mpa pa ηmaaki ısəntə tə pa həla.

⁵ Ama İso wēe Yuta nyüvüv nyəma waalı, ıle pa ta pəsi pá səηsi pa təmlə, haləna pá heeli wulav Taliyusi ke pə təm na í cə-we.

Yuta nyəma kolontunaa kula pa waalı

⁶ Takəlaya ηka İfəlatı tətü kufəneə Tatənaγı na Seta-Posənaγı na ı taapalaa həγəlvüv nyəəη nyəma pa ηmaa wulav səsə Taliyusi təγələ ⁷ sı:

Tacaa wulav səsə Taliyusi, tə sēe-η, nyana tətü.

⁸ Tə pola Yuta ke İso təseəle təηmale na té mayana pa təηna-teγe ηmav na pēe küsaakēe. Pa kama kpəηkpelası ke koloosi taa. Pa təmlə tewaya, na tə təηna lapv ke ləηləη. ⁹ Mpuγú tə nawa nyüvüv nyəma na té pəəsi-weyə wei ı ha-weyə nəγə sı pá ηma İso təseəle na pə koloosi tə. ¹⁰ Halı tə pəəsə-weyə mpa pa ké təmlə nyüvüv nyəma tə pa həla sı tə ηmaaki na té kəna-η. ¹¹ İlena pá cə-tv sı: Tə ké ısətəa na atə pə İso təmlə nyəma ké. Tə küsəyi İso təseəle nte İseyeli wulav səsə nəγəlv ı ka ηmawa ləηtaa təγə. ¹² Ama tá caanaa küsa ısətəa İso páána na ílé ı tv-tüvüv Papiloni wulav Nepukanəsaa niη taa na í wakəli İso təseəle nte, na í kuu yəlaa na í tēena ı tē. ¹³ Pə waalı ké wulav Silusi ná ha nəγə ke ílé ı kawulaya pənaγa kancaalaya nyəηka taa sı té tayanı-teγe ηmav. ¹⁴ Nepukanəsaa ná kuu İso təseəle nte tə taa wula na nyəγətv küpantv na pə wontu ké, na í pona Papiloni na í su ı tvüv kutuluyüv taa. Ama wulav səsə Silusi ná kpaya-tı na í cəla Sesepasaa wei ı kpawa Yuta kufəneə tə. ¹⁵ Na í heeli-ı sı: İ polo í ηma İso təseəle nteγe tə lonte küpənte taa. İlena pá su wontu ntəyi pə taa. ¹⁶ Mpu pə lapəna na Sesepasaa polo Yosalem na í taalı İso təseəle kite. Pə kpayaav waatv ıni tə pa təmlə təηna pote ké. Ama pə ta tēta. ¹⁷ Pənente ta caa, yelev na pá pəeki Papiloni kawulaya takəlası taa na té ná sı Silusi ha nəγə ke tampana sı pá ηma Yosalem İso təseəle nte yaa ısəna. Ye n tēma mpu, ıle n heeli-tüvüv nti n mayasaa tə.

6*Wulav Taliyusi kvcəcətv*

¹ Mıpúyú wulav səsə Taliyusi tu yəlaa sı pá pəeki Papiloni icate taa ké timpi pa suki ləŋ takəlası na wontu kúpantú tə. ² Ama Metii həyəluyú kolonja icate İpatanı taa ké pa hii takəlaya nakəli na pá ŋmaa ka taa sı:

³ Wulav Silusi ka kpaala i kawulaya pənaya kancaalaya nyəŋka taa sı, paa taɣanı İso təsele ŋmau ke tə kite kúpante təo ké Yosalem na pá lakı tə taa ké kətasi. Tə kəŋkoluməŋ ká wəe məetələnaa hiu na naanəwa na tə waŋ ke mpv tətə. ⁴ Paa ŋma pəe kusaakee ke cəesi tooso ké, na kpenkpelasi ke cəeya. Kawulaya kpancoou liyitee ke paa lana. ⁵ Wula na nyəxətu kúpantu wontu nti wulav Nepukanəsaa ka kpaaya Yosalem İso təsele taa na í pona Papiloni tə, paa məŋna-ti na pá su-təxi tə lona taa.

⁶ Mpuşule Taliyusi ŋmaa takəlaya ke İfəlatı pəxə tetu nyuyú tu Tatənayi na Seta-Posənayi na pa taapalaa həyəluyú nyuyú nyəma sı: İ yele təm nti. ⁷ Pə wəe sı pá yele Yuta nyəma ké təpamm na pá ŋma İso təsele. Tetu tu na Yuta nyuyú nyəma í səna na pá ŋma-təxe tə lonte kúpante taa. ⁸ Ma caa sı í səna-wəxe tə ŋmau taa, na í feŋ na í ləsəxi kawulaya kpancoou taa lampuunaa mpa yəlaa felaa tə na í celəxi-wə, na təmlə í taa səŋ. ⁹ İ paasəna teu na í celəxi Yosalem kətəlaa ke mpi pa nyuləxi tə, isu latəcənaa na iwaanə na iwəesi nsi pa lakəna kətasi ke isətəa İso tə, na təxənaa na təm na nim. ¹⁰ Waatu inəxi paa pəsi na pá lakı İso ké kətasi nsi sı wə-i səsəŋ tə, na pá sələməna wulav səsə má na ma pəyalaa. ¹¹ Ye wei i ta təŋ ma təm tənə, maa yele na pá ləsi i təyaya tesika na pá siki na pá həkə-i ka nyuyú taa na pá pəsi i təyaya ke hute. ¹² Ye wulav nəxəl yaa piitim napəli pə caa pə yəkı İso təsele nte yaa pə kisi ma təm, İso wei inı i wə Yosalem tə inı i ka hənə pəntu ŋkpanşuyú. Taliyusi má, ma suna mpv. İ təŋ tə tənə tətətete.

¹³ Mıpúyú İfəlatı pəxə tetu nyuyú tu Tatənayi na Seta-Posənayi na pa taapalaa pa tənə Taliyusi təm ntəxi teitei.

İso təsele tılvuy

¹⁴ Mıpúyú İso kuyəxətutu teləsulv Asee, na İtoo pəyalv İso kuyəxətutu teləsulv Sakalı pa tasa Yuta nyəma ke apalətu na pá təesi İso təsele ŋmau na alaafəya, isu İseyeli İso ka sıw na Pəesi awulaa səsaa Silusi na Taliyusi na Atakəsese paa yəxətuyú tə. ¹⁵ Mıpúyú pa təesa İso təsele ŋmau ke pa te isətu Ataa kuyəeŋ tooso wule ke Taliyusi kawulaya pənaya naatosə nyəŋka taa. ¹⁶ İlena Yuta nyəma tənə, paa kətəlaa na Lefii nyəma ləlaa mpa pa luna Papiloni tə, pa təxə İso təsele tılvuy acıma na laŋhuləmlə səsəle. ¹⁷ Na pá la Tacaa ke kətaya ke wule ntexe latəcənaa nınəwa (100), na iwaanə ke ŋmənəyú (200), na iwəesi ke nasəle (400), na pəŋtuləŋ ke naanəwa na naale. Paa İseyeli kpekəle ntexe kuləməyú, sı İso í husı pa tənə pa isayətu. ¹⁸ Mıpúyú pa faya kətəlaa na Lefii nyəma ke kpeka na pə kəsəna pa təma ke İso təmlə taa ké Yosalem ke teitei isu pa kəsuyú Moisi takəlaya taa tə.

Yuta nyəma təkı Təev acıma

¹⁹ Mıpúyú pa tənə mpa pa luna Papiloni tə pa təxə Təev acıma ke pa pənaya naale nyəŋka isətu kancaalaya nyəŋ taa. ²⁰ Na kətəlaa na Lefii nyəma pa krentı na pá la nyəŋ təo asilıma keeluyú kətaya na pa tənə pá wəe tənəŋ. İlena Lefii nyəma kv pa na kətəlaa na İseyeli nyəma pa təo ké Təev acıma iwəesi isu pa tu lakı tə. ²¹ Mıpúyú mpa pa luna Papiloni tə, na mpa pa kisa cefelitu na pá krentənə pa tətənə ke İseyeli İso səev taa tə pa tənə pa təxə Təev acıma. ²² Pə waalı ké pa təxə kəkəsum fei kakalası acıma ke kuyəeŋ naatosompəxəlaya na laŋhuləmlə. Pa laŋhuləmlə nyuyú nte sı Tacaa ka lapa na wulav laŋle həənə-wə. Mpv pə hana-wəxe apalətu na pá niki İso təsele ŋmau.

7

Kətvlv İsatəlası təm

¹⁻⁶ Pəesi wulav səsə Atakəsese kawulaya waatu taa ké nəxəlwei pa yaa sı İsatəlası tə i luna Papiloni. İ ka ké Selaya pəyalv ké, i ləlvuyú nyəma nte kətvlv səsə Aləŋ, na İlasaa, na Pənhası, na Apısuwa, na Puki, na Usı, na Selaya, na Melayəti, na Asalıya, na Amaləya, na

Ahitupi, na Satəki, na Salum, na Hilikiya, na Asaliya. Isətəlası ka nyəmə takəlası kalvuy ké na í nyəmə Iseyeli Isə kiinj wei ílé í ka hula Moisi tə. Tacaa ka lapaya na Isətəlası nyuyv kuli, na í sələma wulav ké mpi ílé í la-wi. ⁷ Waatu wei Iseyeli yəlaa, na kətəlaa, na Lefii nyəma, na yonyoolaa, na Isə təseele nənəəsi tanjaa, na pə təmlə nyəma səkpema mələ Yosalem ké Atakəseseə kawulaya pənaya naatosompəyolaya nyəhka taa ⁸ təyɔ Isətəlası tala Yosalem ké pa kiinj ké isətv kakpası nyəh taa. ⁹ Isətv kancaalaya nyəh kuyaku kancaalaya nyəhku ké í ka suwa sı í ká kuli Papiloni. Uena Isə kenti í təw na í tala Yosalem ké isətv kakpası nyəh kuyaku kancaalaya nyəhku. ¹⁰ Isətəlası ka seesa isəle na Tacaa təm kalvuy ké, na tə taa welisuyu, na í təka-ti na í seyesəyi Iseyeli nyəma ké Isə kiinj na í kusəsutu.

Təma nna Atakəseseə tv Isətəlası tə

¹¹ Takəlaya ŋka wulav Atakəseseə ŋmaa kətulv Isətəlası wei í ké Tacaa kiinj na í kutututu pə tv təyolə sı:

¹² Maya awulaa wulav Atakəseseə, má ŋmaana takəlaya kaneyə isətaa Isə kiinj nyəntu kətulv Isətəlası.

¹³ Ma caa sı pá yele ma tetv təna Iseyeli nyəma mpa pa səla Yosalem pote tə na nyana-we í tē. Pə krayav Isə təmlə sənlaa na kətəlaa na Lefii nyəma tə. ¹⁴ Ma mayamaya na ma layatv tasəlaa naatosompəyolaya tə tiliyina-ŋ Yosalem ké Yuta tetv taa na n í ná isəna yəlaa paasəxəna nyá Isə wei í kiinj n təka nyá niŋ taa tə í təm tə. ¹⁵ Pəyele tu cələ-ŋ wula na liyitee nna má na ma layatv tasəlaa tu ha Isə wei í təsele we Yosalem taa tə. ¹⁶ Na n krentəna tətəyɔ liyitee na wula wei Papiloni həyoluyv nyəma caawa na nna Iseyeli nyəma na kətəlaa na Isə təmlə sənlaa hana luyv kolumuyv sı pá tayanəna Isə təsele tə. ¹⁷ Ye n tala təna n ká yana latəcənaa, na iwaan yaa iwēesi, na pə təna mpi n ka lana hatəmuvv kətasi na sulvm pə nyənsı ké mə Isə kətaya tətəte təw ké Yosalem tə. ¹⁸ Pə waalı ile nyana nyá taapalaa í ká lana liyitee na wula kukaasv ké isəna Isə ká huli-mē tə. ¹⁹ Uena n sı Isə təsele taa ké Isə nyənasi nsi pa cələ-ŋ tə. ²⁰ Ye pə wēe sı n tasa pulvuyv yapv ké pə təm taa, ile kawulaya kpancoou taa ké n ká ləsi na n yana.

²¹ Mpyúy wulav səsə Atakəseseə tasaa sı: Ma tuyi Ifəlati pəyɔ ilim tətule təw tetv kpancoon nyəma təna sı ye isətaa Isə kiinj nyəntú kətulv Isətəlası í sələma mpi pá lapı-wəyi teitei. ²² Pá cələ-ı liyitee nyəxətv ké tənənaa tooso, na təyənaya ké tənənaa iyisi hiu na naanwaa (30000), na sulvm ké liitilinaa iyisi liyiti (4000), na nim ké liitilinaa ké iyisi liyiti (4000) tətə, na təm ké isəna pa səlaa tə. ²³ Paa la isv Isə taa Isə keesuyv í təsele təm təyɔ teitei ké, pəcə pə taa kəw na Isə muna ma mayamaya yaa ma luluyv nyəma yaa ma tetv nyəma na pááná. ²⁴ Pəle pə paasi tə kraaləyi kpancoon nyəma təna sı pə fei sı pá mv lampuu ké kətəlaa yaa Lefii nyəma yaa yonyoolaa yaa Isə təsele nənəəsi tanjaa yaa Isə təsele təmlə nyəma səkpema taa nəyolv.

²⁵ Isətəlası nyaa la isv Isə wei í ləmayasē n wēna tə, na n kpa mpa paa huvkəna pəyɔ ilim tətule təw nyəma mpa pa təna pa nyəma nyá Isə kiinj tə, na mpa pəle pa ta nyəmi-tə, n huli-weyē-ı. ²⁶ Ama ye wei í kisa Isə na wulav pa kiinj ké təkuyv pa hə í ŋkraŋuyv isv pə muna tə. Paa kuyv, paa təyənuyv, paa í wēnav ləkuyv, yaa saləka tuyv.

Isətəlası seev ké Isə

²⁷ Mpyúy Isətəlası seewa Isə sı: Ma seə ta səsə Isə Tacaa ké timpi n tūwa wulav səsə taa sı í kusı Yosalem Isə təsele nyuyv tə. ²⁸ Tacaa n lapa-m kəpantv ké wulav na í layatv tasəlaa na í waalı nyəma səsaa pa isəntaa. Uena nyá kentuyv mpi pé səsı maya apalotv, na má kpəyeli Iseyeli nyuyv nyəma təna, na má na-we tə polo Yosalem.

8

Isətəlası taapalaa

¹ Mpyúy Isətəlası yəxətaa sı: Má na yəlaa mpa tə lu Papiloni na tə polo Yosalem ké wulav səsə Atakəseseə kawulaya waatu taa təyolə:

- ² Penhası lölvyu tu Keesəm, na Itamaa lölvyu tu Taniyəli, na Tafiti lölvyu tu Hatusi,
³ na Sekaniya pəyalaa taa lelu na Paləki lölvyu tu Sakalı na ilé i lölvyu taa yəlaa ke nunowa na nule na naanowa (150).
⁴ Na Pahati-Mowapu lölvyu tu Selaya pəyalu Iiyohenayi na pé səsəna yəlaa ηmönvyu (200).
⁵ Na Satu lölvyu tu Yasiyeli pəyalu Sekaniya na yəlaa ke ηmönvyu nunowa (300),
⁶ na Atini lölvyu tu Yonatan pəyalu İpeti na yəlaa ke nule na naanowa,
⁷ na İlam lölvyu tu Ataliya pəyalu Yesaya na yəlaa nutoso na naanowa,
⁸ na Sefatiya lölvyu tu Mikayəli pəyalu Sepatiya na yəlaa nunaasa,
⁹ na Yowapu lölvyu tu Yehiyeli pəyalu Opatiya, na yəlaa ηmönvyu na pələfei hiu (218),
¹⁰ na Pani lölvyu tu Yosifiya pəyalu Selomiti na yəlaa nunowa na nutoso (160),
¹¹ na Pepayi kpekəle tu Pepayi pəyalu Sakalı na yəlaa pələfei hiu na naanowa,
¹² na Asəkati lölvyu tu Hakatan pəyalu Yohanatan na yəlaa ke nunowa na naanowa (110),
¹³ na Atonikam lölvyu nyəma kantəkaya nyəma İlifeleti na Yehiyeli na Semaya na yəlaa nutoso,
¹⁴ na Pikifayi lölvyu nyəma Utayi na Sakuu na yəlaa nutoso na naanowa.

Yosalem pote mpaav tayanvyu

¹⁵ Mpyúy Isətəlası tasaa si: Ma kreyela yəlaa tənaya ləu ηku ku tənəyənə Ahafa tə ku nəyə na tə siki tənaya kuyeyη tooso. Tənaya ma paasənəa si sənlaa na kətəlaa paa we pə taa. Ama Lefii tu nəyəl i fei. ¹⁶ Ntəna má tu təmle ke nyuyü nyəma İliyesee na Aləyeli na Semaya na İlənatan na Yalipi na İlənatan na Natan na Sakalı na Mesulam na kiiu səyəsəlaa naale, Yoyalipi na İlənatan ¹⁷ na má heeli-we si: İ polo Kasifiya nyəma nyuyü tu İtoo tē na má keesi-meye nti í ká heeli í na i taapalaa na İso təseele sənlaa mpa pa we tənə tə. İlena í kəna-tuyü tá İso təseele təmle lataa. ¹⁸ Mpyúy tá İso kenta tá tə na pá pəsi na pá kəna Malii na Lefii pa lölvyu tu Selepiya. Yakəru pəyalu kele, i pəyalaa na i newaa pa we pələfei hiu. ¹⁹ İlena pé səsə Melali lölvyu tu Hasapiya na Yesaya na i newaa na pa pəyalaa, pa we hiu. ²⁰ Na pá kəna tətəyə yəlaa ηmönvyu na hiu (220) mpa pa ləsa İso təseele sənlaa səkpema taa tə. Mpe inəyi Tafiti na i taapalaa paa cela Lefii nyəma.

²¹ Mpyúy ma təma si tə həkə nəəsi ke tá tənaya Ahafa ləu nəyə tənə, na pé húlí si tə pasa ta təyi ta İso isentaa, na ilé i yeke na tá na tá nyəma na tá wontu na tá mpaav la teu. ²² Pu we-m feele si má yəyətı wulav na í yeke na yoolaa na krayanəy cəyalaa su-tuyü tá kolontunaa tə. Ama tə heela-i təfoo si tá İso kentiyi i yəlaa tənə tə kə, na í mvyu pááná na mpa pa ləkı-i tə. ²³ Mpyúy tə həkə nəəsi na tə sələmi İso si í waasi-tu na ilé i mu tá kusələmütü.

²⁴ Pə waalı ké ma kraya kətəlaa səsaa taa ké naanowa na naale, na pé səsəna Selepiya na Hasapiya na pa taapalaa ke naanowa. ²⁵ İlena má mayası pa isentaa ke liyitee nyəyətü na wola na wontu kəpantü nti wulav səsə na i layatu tasəlaa na i waalı nyəma na tetü taa İseyeli nyəma ka hawa si pá ηmana tá İso təseele tə. ²⁶ Na má cəle-weyē liyitee nyəyətü ke tənənəa hiu na tə wontu ke tənənəa tooso, na wola ke tənənəa tooso tətə, ²⁷ na wola cəmsənəa ke hiu, pa liyitee we isü wola nyəyətü iyaya, na nyəyəlvyu kəsəemvyu heesi nsi si tewa isü wola na si mvyi kəkə təyə naale. ²⁸ Mpyúy ma heela-we si: Teitei isü mə keu İso təmle lataa tə, mpu tətəyə wontu tənə tə kə İso nyəntü. Liyitee na wolanəa pə ké luyü kulümvyu kəcəu ηku yəlaa lapa mə cəsənəa İso Taca təyə. ²⁹ İ paasənəa kpancoou ηkuyü teu, haləna Yosalem. İ tala tənə ilé í mayası-təyi kətəlaa səsaa na Lefii nyəma na lölvyu nyəyətü nyəma pa isentaa ké İso təseele kutuluy lələy taa.

³⁰ Mpyúy kətəlaa na Lefii nyəma pa paasənəa wola na liyitee nna pa mayasa mpu tə, na wontu kəpantü nti na pá pona-təyi Yosalem ke ta İso təseele taa.

Isətəlası-we pa tate ke Yosalem

³¹ Mpyúy tə kula Ahafa ləu nəyə ke isətü kancaalaya nyəy kuyeyη naanowa na naale nyəηku wule na tə tē Yosalem. Tá İso ka we tá waalı ké tá mpaav tənə taa ké na í təyənəyi tá

kolontunaa na ηmulaa mpa pa cəsəyi-tu tə. ³² Tə tala Yosalem ilena tə heesi kuyeeη tooso. ³³ İlena tə mayası liyitee nyəğətə na pə wontu kəpantə ke kuyaku liyiti nyəηku wule ke tā İso təsele taa na tə cəla Uliya pəyalə kətəlv Meleməti wei na Penhası pəyalə İlasaa paa wee tə, na Lefii nyəma Yesuwa pəyalə Yosapatı na Pinuwi pəyalə Noyatiya. ³⁴ Məpəyü pa kala pə tənə na pə mayası na pə ηmaa.

³⁵ Pa tənə mpa pa luna Papiloni tə mpe pa lapəna İso kə kətasi na İseyeli nyəma tənə hətə taa kə latəcenaa naanəwa na naale na iwaanη ke nunaasa na naanəwa na naatosə, na pə la kətasi nsi kəkə lusa sı tənə təyə iweesi nutoso na naanəwa na naatosompəyələyā, na İsayatə husuyə nyənəsi ke pəηtəlvη naanəwa na naale. Tacaa ke pa wəpa wontu nti tə tənə. ³⁶ Pələ pə waalı kə pa keesa nti wulav tuwa İfəlatı pəyə na ilim tətəle tə tətə nyəəη nyəma tə. İlena pele pə səna İseyeli nyəma ke İso təsele ηmav təm taa.

9

Yuta nyəma payale kpaγav ke kpai alaa

¹ Pələ pə waalı kə nyuyə nyəma napəli pa kəma na pə heeli-m sı paa İseyeli nyəma yaa kətəlaa yaa Lefii nyəma, pa ta fayana tətə nyəma ma ta nyi isənəa, pa keena acaalətə nti Kanaanη nyəma na Hiti nyəma na Peliisi nyəma na Yepusi nyəma na Amoni nyəma na Mowapə nyəma na İcipiti nyəma na Amolii nyəma pa lakı təyə. ² İseyeli nyəma na pa piya pa kpaγa piitimnaa mpe pa taa kə alaa kə, haləna pana kpai nyəma mpe pa piitim siti. Pə taya nyuyə nyəma na səsaa mpe pa caaləna kətakesətə ntəyi lapə.

³ Waatə wei ma nu təm nti, ilena ma lanηle pəsı na mə cəli ma kpai na ma wontu, na mə kpesı ma nyəəsi na ma tantuyə na ma təli tamayā ⁴ ke mpə, haləna saa wei pa lakı taanayā kətayā tə. Məpəyü İseyeli nyəma mpa pa tənə pa nyanayā sı İso kə hə mpa pa luna Papiloni tə pa ηkpaηuyə ke pa İsayatə tə tə, pa kəma na pə kotina-m.

Isətəlası sələmənəv ke asayaa

⁵ Məpəyü ma kula taanayā kətayā waatə na ma lanηpəsəle ηté, na ma tə na ma wontu kəcələtə nti, na mə lunη akula na mə teye ma İso Tacaa ke niη ⁶ na ma sələmi-ı sı: Hai, ma İso, ma lanηle wakəlaa kə, feele u tisiyi sı mə kəsi ma İse na mə nyəni-η. Hai, tə İsayatə kaa huγule kə na tə kaləsəna isətənyuyə na tə liki-tə. ⁷ Too pə kpaγav tə caanaa pəle taa na pə suna saηa tə tə lapa İsayatə səsəəntə kə. Pə tə kə awulaa kpai nyəma ηmakəla tə na tə awulaa na tə kətəlaa na pə yoona-tə na pə kuu tana tə wontu İsu saηa pə wəv isəntə tə. ⁸ Ama nəənə Tacaa tə İso nyá, nyá hula-tuyə pəlele ke wee naale na η yele sı tə taa kəkaasaa í məli na pə caya nyá tətə taa na η cə-tuyə tə yomle na tə isəntəa həti na tə feesi təfəvv. ⁹ Tampana tə, tu kə yomaa kə, İle tə İso nyá, n ta lə-tə. Nyá yelina na Peesı awulaa səsaa na tə pətəətəle na pə yele sı tə məli tə wule taa, na tə kəsi nyá təsele ncaale na tə wəena təcəsəle kəpante ke Yosalem na Yuta taa.

¹⁰ Təv, tə İso, wentiyi tu tasa yəğətuyə ke tənə tə tə? Tə taa təkı nyá kəsəsutə ¹¹ nti n tələsa-tə na nyá kuyəğətutə tələsəlaa nəyə tə. Halı n ka kpaala-tə sı tətə nti tə taa tə puki mpə tə tə kə asilima kə. Tə yəlaa kə acaaləη kə, ilena pə suuli-təyi acaalətə. ¹² Pəcə tə taa ha tə pəelaa ke tətə nti tə yəlaa piya yaa tə caa pa pəelaa ke tə pəyalaa. Pəyele tə taa pəeki pa alaafəyā yaa isənə pu cayana-wə tə. Waatə İnəyi tu pəsı yəlaa təηtunaa, na tətə tənə tə nyəma pəsı tə na tə piya tə nyəm. ¹³ Hai, Tacaa, tə yaasi İsayav na tə kawalayā səsaya kənnə-tuyə wahala İne, paa na mpə n ta keesəna tə İsayatə na η fehi-tə. Halı taya n kaasaa na n mələna-tuyə cənə. ¹⁴ İle isənəyā tu tayanı kisuyə ke nyá kəsəsutə na tə na acaaləη piitim mpı tə kpaκəyi təma? Ye tə lapa mpə, n kaa mə pəáná na n kpiisi-tə? ¹⁵ Saηa isəntə, kəpantə səsəəntə ke n lapa-tə, na η yele sı tə taa kəkaasaa í wəena weesıη. Tə səηna nteyē nyá isəntəa na tə İsayatə, pəcə pə feı sı η yele yəlv ke mpə na ı weesuyə.

10

Yuta nyəma təğənyəv ke krai alaa

¹ Waatv wei Isətəlası ná lunja Isə təsele isentaa na í sələməyi na í wiikina Isə sı í waası-we, ilena İseyeli nyəma tuutuuma, apalaa na alaa na piya pá kotina-i, na pá wii təkpo. ² Mprúyú İlam lələv tv Yehiyeli pəyalv Sekaniya təma Isətəlası sı: Tə pəntəna Isə ké səsəm ke timpi tə kpaɣa alaa krai nyəma təğ. Paa na mpv tə İseyeli nyəma wee na pá tēləyi. ³ İe pə wee sı tə sı nəsı ke Isə isentaa na tə təğni alaa mpe pa təna na pa piya. Tu təğ layatv nti nyana mpa í təğəyi Isə kvsəsutv ke teu tə í tasa-tv təğ. Pə wee sı tə təkı Isə kiiu ké. ⁴ Mpv tə, kvlı na n təkı təm ntəyi nin naale. Ta səlv puwa sı tu wee nyá waalı, taa la sika.

⁵ Mprúyú Isətəlası kulaa na í tə kətəlaa nyəv nyəma na Lefii nyəma na İseyeli nyəma təna sı: İ sı nəsı sı í ká təğ nti Sekaniya yəğətə tə. İlena pa təna pá sı mpv. ⁶ Mprúyú Isətəlası kula Isə təsele kataya taa na í polo İlyasıpı pəyalv Yohanəy te na í çaya. İ lanje wakələna i taapalaa isayətv səsəntv ke katətəlaya, haləna í kisi təğəyaya na lvm.

⁷ İlena pá heeli Yosalem na Yuta tetv təna taa sı mpa pa luna Papiloni tə, pá koti Yosalem. ⁸ Ye kvyeyə tooso tēwa na nəğlv ta polo isv nyəv nyəma na səsaa pa sıv tə, isv pa lēka pntv wənav təna na pá ləsi-i lēlaa taa.

⁹ Kvyeyə tooso inı i taa ké Yuta na Pəncamēe apalaa pola Yosalem ke isətv pəğələyafey nyəğ kvyaku hiu nyəğkv wule, na pá koti Isə təsele kataya taa na pa təna pá seliyi təm nti tə tə. Pəçó pə kaası tv təya niw tət. ¹⁰ Mpruyule Isətəlası kulaa na í tə-we sı: İseyeli nyəma me, í kpaɣav krai alaa mpe tə, í lapa isayətv səsəntv ké. İsayətv ke í səsəyi tá yələa nyəntv tə. ¹¹ Pənentə pə wee sı paa wei í ná kawalaya nka i lapa tá çəənəa Isə Taca tə, na í təkı i luyv nyəntv na mənə tetv tənə tə nyəma í taa kaa pvlv, na í kisi mə alaa mpe.

¹² Ntəna kotilaa təna krenti na pá yəğətəna nəğ səsaya sı: Tampana ke n yəğətə, tu la isv n yəğətəv tə. ¹³ Pəyele tə we pəyalə, anı pə ké yoluma ntə, pə fei sı tə səğ mprúyú awalı. Pə kaası ilə pə taya kvyaku kulvməy yaa naale taa ké tá təm ká tayanı. Mpi tə, tá pəyalə wəna tə taa. ¹⁴ Mpv tə, tá nyəv nyəma í səğna İseyeli nyəma təna nəğ na pá sı mpa pa kpaɣa krai alaa mpe təğ kvyaku nku paa polo pá na pa acalēe səsaa na pə hvllaa pa kiğ tə. İlena tə paasəna təm nti, haləna Taca heesi i pəáná səsəna ke tá tə.

¹⁵ Mprúyú pa təna pa mv təm nti. Ama Asayeli pəyalv Yonatan na Tikifa pəyalv Yasiya pa kisina. İlena Mesulam na Lefii tv Sapetayi pá sēna pa tə. ¹⁶ Pa təna mpa pa luna Papiloni tə pa mv-təyi mpv, ilena kətvlv Isətəlası ləsi paa lələv nku kv taa ké nyəğ nyəma, na mpe inı pá çaya isətv naanvwa nyəğ kvyaku kancaalaya nyəğkv wule sı pa tayənyə təm nti tə təna. ¹⁷ Mprúyú pa təma krai alaa mpe pa təm hvv ke pənaɣa naale nyəğka isətv kancaalaya nyəğ kvyaku kancaalaya nyəğkv wule.

Yuta nyəma mpa pa kpaɣa krai alaa tə pa həla

¹⁸ Kətəlaa mpa pa kpaɣa cefelinə təğlə Yesuwa lələv nyəma na i newaa, Yosatakı pəyalaa, Maaseya, na İlyesēe, na Yalıpı, na Ketaliya. ¹⁹ Mprúyú pa tisaa na pá kisi pa alaa mpe na pá lá Isə kətaya ke iwaav na Isə husı pa isayətv.

²⁰ İmēe lələv nyəma Hanani, na Sepatiya,

²¹ na Halim lələv nyəma Maaseya, İliya, na Semaya, na Yehiyeli, na Usiya,

²² na Pasehuu lələv nyəma İlyohenayı, na Maaseya, na İsəmayeli, na Netaneyeli, na Yosapatı, na İlasaa.

²³ Lefii nyəma taa ka we Yosapatı, na Simeyi, na Kelaya wei pa yaa tət sı Kelita tə, na Petahiya, na Yehuta na İlyesēe.

²⁴ İonyoolaa taa ké İlyasıpı. Nənəsı tanlaa taa ké Salum, na Teləm, na Ulii.

²⁵ İseyeli nyəma lēlaa taa ka we Paləsi lələv nyəma, Lamiya, na İsiya, na Maləkiya, na Miyamēy, na İlasaa, na Maləkiya, na Penaya,

²⁶ na İlam lələv nyəma, Mataniya, na Sakalı, na Yehiyeli, na Apəti, na Yeleməti, na İliya,

²⁷ na Satu lələyü nyóma, Iliyohenayi, na Ilyasıpı, na Mataniya, na Yeloməti, na Sapati, na Asisa,

²⁸ na Pepayi lələyü nyóma, Yohanan, na Hananiya, na Sapayi, na Atəlayi,

²⁹ na Pani lələyü nyóma, Mesulam, na Maluki, na Ataya, na Yasupi, na Seyali, na Yeleməti,

³⁰ na Pahati-Mowarv lələyü nyóma, Atəna, na Kelali, na Penaya, na Maaseya, na Mataniya, na Pəsələli, na Pinuwi, na Manasee,

³¹ na Halim lələyü nyóma, Ilyesee, na Isiya, na Maləkiya, na Semaya, na Simon,

³² na Pencamee, na Maluki, na Semaliya,

³³ na Hasum lələyü nyóma, Matenayi, na Matata, na Sapati, na Ilifeleti, na Yelemayi, na Manasee, na Simeyi,

³⁴ na Pani lələyü nyóma, Maatayi, na Aməlam, na Uveli, ³⁵ na Penaya, na Petiya, na Keluhu,

³⁶ na Faniya, na Meleməti, na Ilyasıpı, ³⁷ na Mataniya, na Matenayi, na Yasayi, ³⁸ na Pani, na Pinuwi, na Simeyi, ³⁹ na Selemiya, na Natan, na Ataya, ⁴⁰ na Makənatəpayi, na Sasayi,

Salayi, ⁴¹ na Asələli, na Selemiya, na Semaliya, ⁴² na Salum, na Amaliya, na Yosəefv,

⁴³ na Nepo lələyü nyóma, Yeyeli, na Matatiya, na Sapati na Sepina, na Yatayi, na Sowəeli, na Penaya.

⁴⁴ Panə inı pa təna pa kpaçana alaa kpaı nyóma, halı pa taa lələa na ləla piya.

NEHEMII TŌM TAKĒLAYA Kutuluṭu

Nehemii ka ké Peesi wulav Atakəsesee kawulaya taa akewe səsə ké. Ilena wulav ha-mpaav si í polo Yosalem na í paasəna tetu təkuyv təm. I na kətulv Isətəlası pa lapəna nəğə kvlomaya ke tetu təkuyv təmle taa.

Pə waalı ilena Nehemii layası Isə seev ke timpi timpi pə taa təŋ tə.

Isəna pa faya Nehemii takəlaya tə:

Nehemii məlvuyv ke Yosalem, titite 1:1-2:20

Pa tayana Yosalem koloosi ηmav, titite 3:1-7:72

Pa kala Isə Təm takəlaya, titite 8:1-10:40

Nehemii təma lenna, titite 11:1-13:31

¹ Hakaliya pəyalv Nehemii təm ntə.

Nehemii nuwa Yosalem təm

Wulav Atakəsesee kawulaya pənaya hiu nyəŋka ke pa isətv wei pa yaa si Kisileu tə i taa, Nehemii má, maa we Susi icate səsəəle taa. ² Ma tētv lēlv Hanani na lēlaa pa luna Yuta na má pəəsi-weyə Hepəla nyəma mpa pa luna Papiloni tə, na Yosalem pa təm. ³ Mpyúyú pa cə-m si: Hepəla səsaa mpa pa luna Papiloni tə, pa caya Yuta. Ama wahala na konyəŋ taa ké pa wee. Yosalem icate təm ilē, tə koloosi yá pəğəlee ké, na kəkə náá nyaya icate kampvnaa.

Nehemii sələmvuyv ke Yuta nyəma tə

⁴ Waatv wei ma nu təm nti, ilena ma lanje wakəli kuyeyəŋ pəyalē, na má wiiki, na má həkəŋi nəğə. Ilena má sələmi isətəa Isə si: ⁵ Hai, isətəa Isə səsə, wei nyá pa nyanəna tə. N laki isəna n si nyá nəğə təğə nyá kusəsutv təkəlaa ké. Pəcə nn lukı nyá səəllaa waalı. ⁶ Hai, keesi isē na tá tə, na n ké nyá ηkpaŋŋ na n nu nti nyá təmle tv má, ma sələməŋi-ŋ tə. Ma sələməŋi-ŋ ilim na ahoov ke nyá yəlaa Isəŋeli nyəma tá, tá tə si, n tayanı tá isayətv. Má na ma cəsənaa tə wakələna-ŋ ké. ⁷ Tə kisa nyá kusəsutv na kiŋŋ wei n cəla nyá təmle tv Moisi na í teləsi-tv tə. ⁸ Təəsi nti n ka heela Moisi na í keesi-tv tə si: Ye í tá nuna-m, maa yası-meyə piitim kraı nyəm taa. ⁹ Ama ye í pəsəna laakalı ke təna, na í təkı ma kusəsutv, na í laki-tı. Paa pə pona-meyə tetv tənaya, máá kəna-meyə lonte nte ma ləsaa si máá caya tə taa tə. ¹⁰ Tacaa, tə ké nyá yəlaa na nyá təmle nyəma ké. Taya n yarəna nyá toŋ na nyá kəlvuyv səsəəv. ¹¹ Ma wiikina-ŋ si, n nu sələmvuyv ηku má na nyá nyəma lēlaa tə kusəŋəna nyá nyuyv na lanjvləmlē tə. La na wulav cə-m kvpantv na má waa ma təmle taa.

Waatv inı i taa, maa ké wulav konyənyəəm paasənlv.

2

Wulav ha Nehemii ke mpaav si í məli Yosalem

¹ Mpyúyú wulav səsə Atakəsesee kawulaya pənaya hiu nyəŋka ke pa isətv Nisanj kuyaku nakvli wulav caya təğəv, na má tuyv-ı svləm. Ma lanje ka wakəlaa ké. Pəcə i ta nata-m mpv. ² Ntəna í pəəsi-m si: Pepe wakəla nyá lanje? Anı pu wuki-ŋ. Pepe nəğəsee kuyvna-ŋ?

Tənayəle səŋəntv anaam kra-m. ³ Ilena má cə-ı si: Hai, ta caa wulav, məna tetv. Ta icate nte tə taa pa pima ma cəsənaa tə, tə pəsa ncaale. Tə kampvnaa nyaya kəkə. Ile isənaya ma lanje kaa wakəli? ⁴ Mpyúyú wulav pəəsə-m si: Pepeye n caa si má la-ŋ?

Tənaya ma sələma isətəa Isə ké kpaakraa. ⁵ Ilena má cə wulav si: Hai, tá caa, la suulu na n ha nyá təmle tv maya nəğə, na má məli Yuta tetv icate taa timpi pa pima ma cəsənaa tə, na má tayanı-tēye ηmav.

⁶ Mpyúyú i pəəsə-m si: Kuyeyəŋ isənaya n ká tə nyá mpaav? Na saa wei ké n ká məli?

Uena má heeli-i ma kuyaku kuməlvu, na í ha-m mpaav si má tee. ⁷ Na má tasa si: Hai, ta caa, nmaa Ifəlati pəɣə ilim tətule təə nyuvu nyəma ke takəlasí, na pá ha-m mpaav na má polo Yuta. ⁸ Na pá nmaa tətəɣə kawulaya hətəŋ nyuvu tu Asafi, na í caa-m kpenkpelasi nsi maa láná kolunja kutuluɣu ŋku ku we Isə təsele kin tə ku kampɔnaa, na icate kolunja, na ma kutuluɣu kəhəntvu.

Ípúyú wulav lapa-m takəlasí nsi. Mpi tə, Taca ka we ma waali ké. ⁹ Na má polo na má cəla Ifəlati pəɣə ilim tətule təə nyuvu nyəma ke takəlasí nsi. Ma waali ké yoolaa nyuvu nyəma, na kpaɣanəŋ caɣalaa mpa i ka cəla-m tə. ¹⁰ Waatu wei Holon tu Sanəpala na i waali tu Amoni tu Topiya pa nu ma kənte, ile pa lanja ta hee paa pəcə. Mpi pə təə nəɣəlv kəŋ si í paasəna Isəyelí nyəma na pé caɣana-we tə.

Nehemii cəw ke icate koloosi

¹¹ Ma tala Yosalem, uena má caɣa kuyeeŋ tooso təpamm. ¹² Ma ta heeli nəɣəlvu mpi Isə tu-m si má la icate taa tə. Pə waali ké ma tu mpaav ke ahoo, na ma waaləyi napələyi pəcə. Ma ta kpenna tətə natəli. Ye pə taya kpaɣaya ŋka maa caɣaa tə. ¹³ Ahoo heka ke ma lí icate taa, na Tetekəle nənəɣə, na má polo Tum səsə hite, na Hute nənəɣə pə kin. Na má wiili Yosalem kolunja ke teu, na má ná si ka yá pəɣəlee. Pəcə kəkə ná nyaya ka kampɔnaa. ¹⁴ Uena má mələna Hite nənəɣə na wulav lule pə kin. Ama ma kpaɣaya ŋka ka təə maa caɣaa tə, ka ta hiki mpaav si ká tee. ¹⁵ Ahoo anəyi ma tesa Setəleŋ ləw na má nyənəyi koloosi. Uena má məli na má sɔvna Tetekəle nənəɣə.

¹⁶ Mpu tə, icate səsaa ta nyi timpi ma polaa tə, yaa mpi ma lapa tə. Pə taya pulv, ma taa heeli Yuta nyəma, yaa kətəlaa, yaa icate səsaa, yaa hɔvlaa, yaa təma nyuvu nyəma napələyi natəli. ¹⁷ Ama ma təma-weye si: I nawa wahala wei i taa tə wee tə. Yosalem pəsa ncaale, na i nənəəsi nyaya kəkə. I kəw tə tayaní Yosalem kolunja nmau na tá feele yá.

¹⁸ Ípúyú ma keesa-weye isəna ma Isə waasa-m na nti wulav səsə ná heela-m tə. Ntena pá má kapusi ke kpaakraa si: Tə sɔv təmlə taa, tə nma icate.

Kelena pá tayaní pa ti na apalv tu si pá lakí təmlə kupante nte. ¹⁹ Ama waatu wei Sanəpala na Topiya na Laalupu Kesem pa ní mpu, uena pá sɔv-tuɣv wəŋa na pá footiyi-tu na pá pəəsəyitv si: Pepeye í lakí təna? I caa í kuləyi wulav təə kele ye?

²⁰ Ntena má cə-we si: Isətaa Isə mayamaya ká hana-tuɣv pə ton. I təmlə nyəma tá taa niki icate nmau ké. Ama mə feina mpaav si í weena pulv icate taa, yaa í weena ton nuləyi tə təə. Mə taa nəɣəlv feina tə taa ké mpi paa yaakəna i həte tə.

3

Yuta nyəma tayanəyi nmau ke Yosalem koloosi

¹ Ípúyú kətulv səsə Iiyasipi, na i taapalaa kətəlaa ləlaa pa sɔv təmlə, na pá kpen ti na pá nma heen nənəɣə. Pa təma-keye feenvu, uena pá tó ka kampɔnaa. Na pá tayaní na pá cəw na pá tala Meya ate na isə kutuluɣu, haləna Hananeyeli nyəŋku. ² Pa kəŋkəŋ taa ké Yeliko nyəma ná lakaya təmlə. Pa waali ké Imili pəyalv Sakuu. ³ Ípúyú Senaa nyəma ná nmaawa Tiina nənəɣə. Pa tu kampv kpatəŋ uena pá tu kampv pee, na pə kəkələsəŋ. ⁴ Mpa pa lakaya təmlə ke pa kəŋkəŋ taa təɣəle Uliya pəyalv Meleməti. Həkəəsi saali kele. Pa waali ké Pelekiya pəyalv Mesulam. Mesəpəli saali kele. Pele pa waali ké Paana pəyalv Satəki. ⁵ Pele pa waali ké Tekəwa nyəma mpa pa səsaa kisaa si má taa kəmti-we tə, pele pa kəma.

⁶ Ípúyú Paaseya pəyalv Yoyata, na Pesotiya pəyalv Mesulam pa nmaawa Yesana nənəɣə. Pa tu kampv kpatəŋ uena pá tó kampv pee na pə kəkələsəŋ. ⁷ Mpa pa lakaya pa kəŋkəŋ taa ké təmlə təɣəle Kapawəŋ tu Melatiya, na Melonoti tu Yatəŋ, na Kapawəŋ na Misipa pə nyəma ləlaa. Ifəlati pəɣə waali nyuvu tu yəlaa nte. ⁸ Halaya pəyalv koolu Usiyeli ka wenna pə ləlv. Pa waali ké tulaalv latv Hananiya. Waatu wei pa tala timpi kolunja kəla wəŋ tə, saa unəɣəle pa təma pa təmlə ke Yosalem taa. ⁹ Pa kəŋkəŋ taa ké Huuu pəyalv Lefaya wei i ké Yosalem həɣəlvu ləŋku nyuvu tu tə i lakaya təmlə. ¹⁰ Pele pa waali ké Halumafi pəyalv Yetaya

νά paasayana i tɔyaya isentaa hɔɔlɔyɔ. Uena Hasapəneya pəyalɔ Hatusi náá tɔɔ kɔakɔaa. ¹¹ Halim pəyalɔ Maləkiya, na Pahati-Mowarɔ pəyalɔ Hasupɔ, pɛlɛ pa lakayana nteyɛ tɔmlɛ kɛ Məsasi atɛ na isɔ kutuluɔyɔ hɔɔlɔyɔ taa. ¹² Pa kəɔkəɔ taa kɛ Halohesi pəyalɔ Salum wei i kɛ Yosalem hɔɔlɔyɔ lɛɔku nyɔyɔ tɔ tɔ, i na i pɛelaa pa lakaya pa nyəntɛ. ¹³ Mɔɔyɔ Hanuɔ na Sanɔwa ɔatɛ nyɔma pá ηmá tetekəle nənɔyɔ. Pa tɛma, uena pá tɔ kəmpɔnaa na kɔkaləsəɔɔ. Na pá tayani kolɔɔa kɛ hali mɛɛtələnna nasələ na nunɔwa (500), na pá tala Hute nənɔyɔ. ¹⁴ Lekapii pəyalɔ Maləkiya wei i kɛ Pɛti-Kelem hɔɔlɔyɔ nyɔyɔ tɔ tɔ, inɔ i ηmana Hute nənɔyɔ. I tɛma, uena í tɔ kəmpɔnaa na pə kɔkaləsəɔɔ.

¹⁵ Kəli-Hose pəyalɔ Saluɔ wei i kɛ Misipa hɔɔlɔyɔ nyɔyɔ tɔ tɔ, inɔ i ηmana Hite nənɔyɔ. I tɛma na í lɔ, uena í tɔ kəmpɔnaa, na kɔkaləsəɔɔ, na í tayani Yosalem kolɔɔa kɛ pə kɛɛsənaɔ Silowee lulɛ kinɔ tɔ, na wulav tuɔ taalɛ, na təkɔpələ nte tɔ tiikina Tafiiti tɛ tɔ pə hɛkɔ. ¹⁶ Pa waali kɛ Asəpuki pəyalɔ Nehemii wei i kɛ Pɛti-Suu hɔɔlɔyɔ lɛɔku nyɔyɔ tɔ tɔ, i lakaya tɔmlɛ kɛ Tafiiti pəlaaɔ isentaa. Haləna lulɛ nte pa hula kuhulu tɔ, na pə polo kawulaya tanɔlaa tɔcayalɛ. ¹⁷ Lefii nyɔma lapəna nteyɛ tɔmlɛ kɛ pə lɔlɔ. Pɛlɛyɛ Pani pəyalɔ Lehum, na Hasapiya wei i kɛ Keila hɔɔlɔyɔ na i nyəɔku pə nyɔyɔ tɔ tɔ. ¹⁸ Pa waali kɛ Henatati pəyalɔ Pafayi wei i kɛ Keila hɔɔlɔyɔ lɛɔku nyɔyɔ tɔ tɔ, ¹⁹ na Yesuwa pəyalɔ Isee wei i kɛ Misipa nyɔyɔ tɔ tɔ. Inɔ i tayanaɔana yooɔ wontu təsulɛ hɔɔlɔyɔ kɛ timpi kolɔɔa lapa ηkulɔɔa tɔ. ²⁰ Uɛ i kəɔkəɔ taa kɛ Sapayi pəyalɔ Paaluuki. Inɔ i lakayana tɔmlɛ na tɔɔ kɛ hɔɔlɔyɔ ηku ku wɛ kolɔɔa ηkulɔɔa na kətɔlɔ sɔsɔ Iiyasipɔ tɔcayɔ pə hɛkɔ tɔ. ²¹ Pa waali kɛ Uliya pəyalɔ Melemətɔ wei i kɛ Hakɔsɔ saali, na í lakaya tɔmlɛ kɛ pə kɔayav Iiyasipɔ tɔcayɔ nənɔyɔ, haləna pə suna ka tənaya tɔ.

²² Kətəlaa mpa pa luna Yosalem tɔ, mɔɔ pa lakayana tɔmlɛ kɛ pa waali. ²³ Pɛncamɛɛ na Hasupɔ pɛlɛ pa tayanaɔa hɔɔlɔyɔ ηku ku wɛ pa tɔcayɔ isentaa tɔ. Na Maaseya pəyalɔ Asaliya wei i kɛ Ananiya saali tɔ, uɛ i lakɔ tɔmlɛ kɛ i tɔcayɔ kəɔkəɔ taa. ²⁴ Henatati pəyalɔ Pinuwɔ ná ηmaakayana Asaliya tɔcayɔ na kolɔɔa ηkulɔɔa pə hɛkɔ taa. ²⁵ Wusayi pəyalɔ Palaali kɛ kolɔɔa ηkulɔɔa, na atɛ na isɔ kutuluɔyɔ sɔsɔɔ ηku ku wɛ kawulaya tɔcayɔ isentaa tɔ, pa hɛkɔ kɛ yoolaa tətəɔlɛ kataya cɔlɔ. Pa waali kɛ Palosɔ pəyalɔ Petaya ²⁶ na Isɔ təsɛɛlɛ tɔmlɛ nyɔma səkɔpema mpa pa wɛ pulaya taa tɔ, pa lakaya tɔmlɛ kɛ pə kɔayav atɛ na isɔ kutuluɔyɔ tɔ, haləna lɔm nənɔyɔ kɛ ilim təlulɛ tɔ. ²⁷ Tɛkɔwa nyɔma ná lakaya pa nyəntɛ kɛ atɛ na isɔ kutuluɔyɔ sɔsɔɔ, haləna pulaya kolɔɔa pə isentaa.

²⁸ Kətəlaa ná lakaya pa nyəntɛ kɛ kɔayav nənɔyɔ kɛ, paa wei na i lonte kɛ i tɔcayɔ nənɔyɔ. ²⁹ Na Imɛɛ pəyalɔ Satəki náá lakɔ pə lɔlɔ tətɔyɔ i tɔcayɔ isentaa, na pə sɔsəna Sekaniya pəyalɔ Semaya wei i tanəyɔ ilim təlulɛ nənɔyɔ tɔ, ³⁰ na Selemiya pəyalɔ Hananiya na Salafi pəyalɔ naatoso nyəɔ Hanuɔ wei i tayanaɔa hɔɔlɔyɔ lɛɔku tɔ. Uɛ i kəɔkəɔ taa kɛ Pelekiya pəyalɔ Mesulam. Uɛ i lakayana timpi i ka wɛɛ tɔ pə isentaa. ³¹ Pa waali kɛ koolu Maləkiya, wei i lakaya tɔmlɛ kɛ Isɔ təsɛɛlɛ tɔmlɛ lataa səkɔpema na taatəlaa pa tɔcayɔ kɛ Mifikati nənɔyɔ. Haləna ηkulɔɔa taa atɛ na isɔ kutuluɔyɔ isentaa. ³² Koolaa lɛlaa na taatəlaa pa lakayana pa tɔma kɛ pə kɔayav tənə tɔ, haləna heɛɔ nənɔyɔ pə hɛkɔ taa.

Kolontunaa nyuləyɔ sɔ pá səɔsɔ tɔmlɛ

³³ Waatɔ wei Sanəpala nuwa sɔ Yuta nyɔma tá, tɔ nika tá kolɔɔa ηman, uena í mɔ pááná kɛ katatəlaya. Na í wonɔyɔ-tɔ. ³⁴ Na í yɔyɔtəyɔ i taapalaa Samalii yoolaa kinɔ sɔ: Pɛpɛyɛ Yuta acamisi nsi sɔ caa lapɔ? Paa tɛ pa tɔmlɛ nteyɛ saɔa na pá lá pa Isɔ kɛ kətasi na? Paa tu pəsi na pá kuli pɛɛ nna kəkɔ pima tɔ na pá tayani-yɛ?

³⁵ Tənayalɛ Amoni tɔ Topiya ná cɔwa i kəɔkəɔ taa sɔ: Nmatɔ ntiyilɛ tənə ye? Taalɛ haya mayamaya í ηmaana pa pɛɛ kolɔɔa ηkɛ ka tɔ ka yeɛ tim na?

³⁶ Mɔɔyɔ ma mpa kapuka sɔ, hai, Taca Isɔ nu isəna pa wonɔyɔ-tɔ tɔ? Məɔna pa footuyɔ kɛ pa nyɔɔɔ taa. Yeɛ na kolontunaa kɔa-wɛyɛ yomlɛ na pá lɛkɔ pa wontu. ³⁷ Taa wii pa pətɔtɔlɛ na í tayani pa isayatu. Tə ηmaaki kolɔɔa tɔyɔ pa tɔuki-tɔ isəntɔ.

³⁸ Isəna tə lapra təmlə ke ta kolunja ηman təm taa təγələ. Halı tə ηmá na té cəə na ká kpa isu kaa wəu tə pə heku taa. Mpi tə, paa wei i ka nika təmlə ké na lotu kolumtu.

4

¹ Ama waatu wei Sanəpala, na Topiya, na Laalupunaa, na Amoni nyəma, na Asətəti nyəma pa nuwa si tə tənja Yosalem kolunja ηman na pəγələe tənja təkuy, ilena pááná kra-weyə katatəlaya. ² Na pá lá nəγə kolumaya ke pa tənə si pa kəη Yosalem taa, na pá lá na pə cuki. ³ Mprúγú tə sələma tá Isə na tə su tanlaa ke ilim na ahoo si, kolontunaa í taa tii tá təə na tiili. ⁴ Paa na mpv tə, na Yuta nyəma náá tən si:

Təmlə nyəma kawa pənenteγe tətəγətəγə,
pəcó ncaale kəla kaav.

Tə káá pəsi na té te koloosi sənə si ηman.

⁵ Tá kolontunaa ná maγasəγi ké si mpe paa tii ta təə ké kuyaku nakuli tə kaa nyi. Na pá kpiisi-tu na tá təmlə su tənaya.

Nehemii suu yoou wontu ke təma lataa

⁶ Mprúγú tá tətunaa Yuta nyəma ləlaa mpa paa wə kolontunaa həγələη taa tə, pa kəma təm naanəwa, na pá kraaləγi-tu si: Asola wəe, í kəə tá te. ⁷ Mprúγú ma siwa ləlvə yoolaa kpeka na pa ηmantaasi na pa təəη ke kolunja kafəeη taa. ⁸ Ma cəkəna pa yaasinaa ke mpv, ilena má yəγətəna səsaa na hvləa, na pa tənə mpa paa wə tənə tə si: Í taa nyana mə kolontunaa, í təəsi si Tacaa kele səsə na toη tv. Í yoonə mə tətunaa, na mə pəyalaa, na mə pəelaa, na mə alaa, na mə tēesi nyəma nəəsi.

⁹ Mprúγú tá kolontunaa cəkənaa si, tə nuwa pa isəγatv təm nti. Pəyele Isə lapra na pá kpisi nti pa caakaya tə. Ilena tá tənə táá məli kolunja tənmalə na té niki ta təmlə. ¹⁰ Pə kraγav kuyaku ηkv təγə ma taapalaa taa həγələvγu kolumvγu súb təma lapv. Na ləlaa náá təkə ηmantaasi, na kpaləη, na təəη, na pá suu yoou wontu. Ilena nyəvγu nyəma náá feηiγi yəlaa tənə təə. ¹¹ Na pəle pá paasəna kolunja ηman. Na wontu səγəllaa náá təkə pa səγələ na niη inə, na yoou wontu na niη lələη. ¹² Na ηmalaa náá ləla pa layaləe ke pa tusi taa, na pá tənja kolunja ke taγanvγu. Na nəγələv náá tənəγi ma waalı, na i səəlv puwa si ye pə ciγitaa, i yaγa apalvtutuγu. ¹³ Mprúγú ma təma səsaa na hvləa na pa tənə mpa paa wəe tə si: Kolunja təmlə kaasa səsəm. Pəyele ka itaγalav təə ké tə wəe na té hatələna təma. ¹⁴ Paa timpiγi í wəe na í nu tutuγu, ilə í kotina-m na tá Isə yoonə tá nəγə.

¹⁵ Mprúγú tə lakaya təmlə ke pə kraγav tefemle tə. Haləna ahoo, na tá taa ləlaa təkə ηmantaasi. ¹⁶ Waatu inəγi ma heelaya nyəvγu nyəma si paa wei í svv i kpekələ kiη ke Yosalem taa ké ahoo, na pá feηiγi tá təə na pá lakı təmlə ke ilim taa. ¹⁷ Pə kaasa má na ma taapalaa, na ma təmlə nyəma na tanlaa mpa paa wə ma waalı tə. Ye pə taγa tə caa lvm səv, tu wəγəsəγi tá wontu.

5

Nehemii səηsvγv ke kamuγulası

¹ Mprúγú kuyaku nakuli, apalaa na alaa pa lanja wakələna pa tətunaa Yuta nyəma ləlaa. ² Na pa taa ləlaa tən si: Tana tá pəyalaa na tá pəelaa tə wə paγalə ké. Təγənaya u takı-tv. Ilə tə caa si té hiki təγənaya na té təγə na té taa si. ³ Ilena ləlaa náá tən si: Pə wəe si té su tá tuη wei pa yaa si ləseηnaa tə i tawa na tá tēesi ke təlvma ke saa wei tə nyuləγi təγənaya ke nyəγəsi waatu tə. ⁴ Na ləlaa náá tən tətə si: Pə caala-tv si té kənti liγitee ke tá tawa təə ké na pəcó té pəsi na té feli wulav lampuu. ⁵ Pəyele tə ké piitim koluməm ké. Tá piya ta fayana tá taapalaa nyəηsi. Tə tūγi yomle ke tá pəyalaa na tá pəelaa. Halı pa taa paγalə pasaa. Anı tá toη təma. Pəcó tá tawa pəsa ləlaa nyəna.

⁶ Ma níi təmnəa mpe, ilena ma pááná huu səsəm. ⁷ Na má tó ma taa si ma kaləna səsaa na hvləa ke timpi pa tūγi pa tətunaa ke səγələ səsəəna tə. Ilena má koti-wə. ⁸ Na má tə-wə

si: Tə yapa tá tæetunaa Yuta nyéma mpa pa kpa yomle tə, isu tá toŋ wee tə. Uena nəənəə mu tayanəŋi-weye pæetəy, pécó tá yəlaa ké.

Ḳpóyú pa suma, pa ta na kucəcətu. ⁹ Na má tasa si mə təm səpaya, pu wee ké si í weena Iso səyəntu. Uena í fiti tá kolontunaa kətəy. ¹⁰ Yəlaa kənta ma mayamaya ma kinj ke liyitee na təyənaya. Isu tá cələ nyéma na tá taapalaa lapu tə. Ue tə kisi si pá taa felitə. ¹¹ Saŋa mayamaya í məŋna mə kəma nyéma ke pa haləm, na pa tuŋ wei pa yaa si Olifinaa tə i tawa, na pa tæesi. U kisi kasəyaya ŋka pu wee si pá cəla-mə tə. Paa liyitee, yaa təyənaya, yaa solum, yaa nim. ¹² Ḳpóyú pa cəwa si: Tu la nti n hula-tu tə, tu mələna-weye pa nyəm, tə kaa pəəsi-weye pulu.

Uena má koti kətəlaa na má yeke na pá tuu si paa la isəna pa suwa tə. ¹³ Pə waali ké ma fiyita ma capa na má tə si: Ḳpóyú Iso ká fiyiti mpa pa kaa təŋ isu pa yəyətəy tə. Na í lækə-weye pa tæesi na pa wəna na pá yeke-weye kpete. Uena samaa cə si: Iso í kəna mpv. Na pa təna pá sa Taca na pá təkí isu pa yəyətəy tə.

¹⁴ Hatoo kuyəŋku wulav Atakəsese kpa-m Yuta nyéma nyuytu ke pə kpaŋav i kawulaya pənaŋa hiu nyəŋka, haləna hiu na naanəwa na naale nyəŋka tə. Pə yoosa pu si naanəwa na naale keke. Paa má, yaa ma tæetunaa, tá taa nəyələ ta təyə səəsəntu tətəyələ. ¹⁵ Mpa pa laala maya səəsəntu təyətə, pa caalaya yəlaa ké, na pəle pá cələŋi-weye təyənaya, na solum na liyitee nyəyətə ke nule. Haləna pa təmlataa muyluyi samaa. Ama Iso səyəntu təə ule ma ta la mpv. ¹⁶ Ma mayamaya ma lapa təmlə ke kolunja ŋmau təə ké. Ma ta lu si má ya tetu ke faalaa ke ma səəsəntu təə. Ma na ma taapalaa mpa tə lakaya kolunja ŋmau təmlə tə, pəle pa ta la mpv tətə. ¹⁷ Paa na mpv tə, ma na Yuta hūlaa nunəwa na nule na naanəwa (150) tə təkayana. Na pá səəsəna piitimnaa mpa pa cəna-tu tə pa muvlaa mpa pa kəŋaya-tu tə. ¹⁸ Paa kuyaku ŋku ma liyitee ke ma yakəna nav na pá ku, na heeŋ kupaŋ ke naatoso, na kampee. Na paa kuyeeŋ naanəwa wei í tæewa pa kəna-m solum ke tuutuuma. Paa na mpv tə, ma ta pəəsi si pá cələ-m mpi pu wee si má mu tə. Mpi tə, kolunja ŋmau ké samaa ke təmlə səəsələ ké.

¹⁹ Hai, ma Iso, təəsi kupantə nti ma lapa yəlaa pane tə, na ŋ la-m nyá pəlele.

6

Kolontunaa lukí tətə si pá wakəli

¹ Ḳpóyú Sanəpala na Topiya na Laalupu Kesem na tá kolontunaa ləlaa nuwa si, ma ŋmawa icate kolunja, pə ta kaasi kafəev. Pəyele waatu inu tə, ma ta tuta kampənaa. ² Ntəna Sanəpala na Kesem pá tili na pá yaa-m si má na-we tə suli Kefilim ke Ono tetəkəle taa. Pa taa ka wee ké si pa laki-m isayatu. ³ Ama ma cə-we si ma niŋ təkəna təmlə, ma kaa pəsi na má polo. Ye ma tæewa tə saaləŋi ké.

⁴ Təm liyiti ké pa yaa-m na máá cə-weye kuləmtu nti. ⁵ Təm kakpasí nyəm ke Sanəpala tilina i taapalaa taa nəyələy takəlaya ke nəholo. ⁶ Na pá ŋmaa ka taa si: Tə nuna nulaa mpa pa ta ke Yuta nyéma tə, isu Kesem-we si, nyana nyá taapalaa í lukí ké si í kulí tá təə. Pə təə ké n ŋmaaki kolunja si ŋ pəsi pa wulav. ⁷ Halí pa yəyətə tətə si n kpawa Iso kuyəyətətu teləsəlaa, na pá heeli-ŋ si nyayale Yuta wulav. Ue wulav səəsə kaa laŋ-təŋi nuw ke nəənəə. Mpv tə, kəə na má na-ŋ tə ná. ⁸ Ntəna má cə-i na má tilina si: Nyá mayamaya n loolina pə tənaya mpv. Natəli tə ta ke tampana. ⁹ Pəpətə fəi lelen, pa təna pa ləpaya si pa nyaasəŋi-tu na tá apalətu yəəli, uena tə yeke təmlə.

Hai, Taca, yeke na má kaasi ma təŋi ma təmlə taa.

¹⁰ Ḳpóyú kuyaku nakulí ma pola Telaya pəyalu Semaya tə, Metapeli saali keke. Mpi tə, i ta pəsi na í kəə ma tə. Kələna í tə-m si: Tə svu Iso təsəle taa na tə təkí ta təə ké teu. Ye pə taya mpv, ma kolontunaa ká kəə ahoə na pá ku-m. ¹¹ Uena máá cə-i si: Ma tæe má se. Pəle pə paasi ye ma svu Iso təsəle taa, ma kaa la yulv. Aai, ma kaa svu təna.

¹² Ma nyéma teu si pə taya Iso heelina-i nti i heela-m mpv tə. Sanəpala na Topiya pa feləna-i liyitee si í yəyətə mpv. ¹³ Pə təə ké pə fəi si səyəntu í kpa-m na má təŋ i seyesəe na má pəntəna Iso na pá kú ma nyuytu na pá tó-m fəlele.

¹⁴ Hai, ma Iso, tɔɔsi nti Topiya na Sanəpala na Iso kuyəɔtutu teləsulo alu nyəh Noyatiya na Iso kuyəɔtutu teləsəlaa ləlaa pa lapa tɔ. Na isəna pa caa pá tu-m sɔɔntu tɔ.

¹⁵ Mɔ́púyú kolunja tɛma pa isətu wei pa yaa si Iluuli tɔ i kuyɛɛh hiu na kakpasɪ wule. Kolunja tɛmlɛ kuyɛɛh líi nule na naanɔwa na naale. ¹⁶ Waatu wei ta kolontunaa mpa pa cɔɔna-tu tɔ pa nu-ti, ilena sɔɔntu kra-wɛɣɛ sɔsɔm. Mɔ́púyú pa pəpətu tɛma na pá cɛkəna si Iso toh taa ké tɔ lapəna tɛmlɛ nté.

¹⁷ Waatu inɪ i taa ké Yuta nyɔɔɔ nyɔ́ma na Topiya pa nmaakaya tɛmaja takelasɪ ke sɔsɔm. ¹⁸ Uɛ tampana tɔɔ Yuta nyɔ́ma paɣalɛ lanja ka hɛɛna-i ké. Mpi tɔ, Yuta tu Ala pəyalu Sekaniya ka ha-i i pɛɛlɔ. Pəyele i mayamaya i pəyalu Yohananh ka kraɣa Pelekiya pəyalu Mesulam pɛɛlɔ. ¹⁹ Pa sanɣa-i ma kin ké, na pá taɣasəɣi-i ma tɔm. Topiya mayamaya ná nmaakaya-m takelasɪ ké si sɔɔntu í kra-m.

7

Pa sí tanlaa ke icate taa

¹ Waatu wei kolunja tɛma na pá tú kampɔnaa, ilena pá si nɔnɔsi tanlaa, na yonyoolaa, na Lefii nyɔ́ma ke pa tɛma taa. ² Uɛna má cɛla Yosalem icate paasənau ke ma neu Hanani na kolunja icate yoolaa nyɔɔɔ tu Hananiya. Maa wɛna-i naani ké, pɛ́cɔ́ i tɛhɔɣi Iso na pɛ́ kəli ləlaa. ³ Mɔ́púyú ma heela-wɛ si: Pə wɛɛ si ilim í lu ké na pɛ́ kra na pɛ́cɔ́ í tɔli icate nɔnɔsi. Taanaya, ilena í təkɪ-sɪ na pɛ́cɔ́ si tanlaa kɔli pa tɛma taa. Yosalem icate nyɔ́ma ləlaa tanɣi na ləlaa paasəɣəna pa kutulun kila.

Yuta nyɔ́ma mpa pa mɛla Palesətini tɛtu taa tɔ pa həla

⁴ Paa na Yosalem icate ká walaa tɔ, tɔ taa yəlaa fɛi paɣalɛ. Pɛ́cɔ́ pa taa nma kutulun lələh. ⁵ Mɔ́púyú ma Iso heela-m na má koti icate sɔsaa na huɔlaa na yəlaa ləlaa si pá kala yəlaa. Uɛna má wiili takəlaya nka ka taa mpa pa luna Papiloni ke kancaalaya tɔ pa həla ka wɛɛ tɔ, hali pa kɛɛsa ka taa si:

⁶ Iseyeli lɔlɔh nyɔ́ma mpa Papiloni wulau Nepukanɛsaa ka kraɣa tɔ, pa taa paɣalɛ mələna Yosalem na Yuta tɛtu taa. Paa wei i mɛla i mayamaya i icate taa. ⁷ Mpa pa kəna-wɛ tɔyɔlɛ Soloparɛɛli, na Yesuwa, na Nehemiya, na Asaliya, na Laamiya, na Nahamani, na Motokayi, na Pilisanh, na Misipeleti, na Pikifayi, na Nehum, na Paana. Pa lɔlɔh kpeka ntɔ na yəlaa pee nyɔɔh.

⁸ Palɔsi lɔlɔɣu taa ké yəlaa iyisi naale na nunɔwa na nutoso na naanɔwa na naale (2172).

⁹ Sefatiya nyəhku taa ké nmunɔɣu na nunɔwa na nutoso na naanɔwa na naale (372).

¹⁰ Ala nyəhku taa ké nasətosu na nule na naanɔwa na naale (652).

¹¹ Pahati-Mowapu nyəhku taa ké iyisi naale na nasənaasa na pələfɛi hiu (2818). Yesuwa na Yowari pa lɔlɔɣu nyɔ́ma nté.

¹² Uam nyəhku taa ké yəlaa iyaya na nmunɔɣu na nule na naanɔwa na liyiti (1254).

¹³ Satu nyəhku taa ké yəlaa nasənaasa na nule na kakpasɪ (845).

¹⁴ Sakayi nyəhku taa ké yəlaa nasətosu na nunɔwa na nutoso (760).

¹⁵ Pinuwi nyəhku taa ké yəlaa nasətosu na pələfɛi nule na naanɔwa (648).

¹⁶ Pəpayi nyəhku taa ké yəlaa nasətosu na pələfɛi hiu na naanɔwa (628).

¹⁷ Asəkati nyəhku taa ké yəlaa iyisi naale na nmunɔɣu na nunɔwa na hiu na naale (2322).

¹⁸ Atonikam nyəhku taa ké yəlaa nasətosu na nutoso na naatosompəɣɔlaya (667).

¹⁹ Pikifayi nyəhku taa ké yəlaa iyisi naale na nutoso na naatosompəɣɔlaya (2067).

²⁰ Ateɣ nyəhku taa ké yəlaa nasətosu na nule na naanɔwa na kakpasɪ (655).

²¹ Hisikiya lɔlɔɣu tu Ateɣ nyəhku taa ké yəlaa pələfɛi nunɔwa.

²² Hasum nyəhku taa ké yəlaa nmunɔɣu na nunɔwa na pələfɛi hiu na naanɔwa (328).

²³ Pəsayi nyəhku taa ké yəlaa nmunɔɣu na nunɔwa na hiu na liyiti (324).

²⁴ Halifi nyəhku taa ké yəlaa nunɔwa na naanɔwa na naale (112).

²⁵ Kapawəh icate yəlaa ke nunaasa na naanɔwa na kakpasɪ.

- 26 Πετэлеhem na Netofa pə yəlaa ke pəlefei nunuwa na nunaasa na naanuwa (188).
- 27 Anatəti nyəma ke pəlefei nunuwa na hiu na naanuwa (128).
- 28 Peti-Asəmafəti nyəma ke nule na naale.
- 29 Kiliyatı-Yeyalim na Kefila na Peləti nyəma ke nasətosə na nunuwa na nule na tooso (743).
- 30 Lama na Kəpa nyəma ke nasətosə na hiu na kulum (621).
- 31 Mikiması nyəma ke nunuwa na hiu na naale (122).
- 32 Peteełi na Ayi pə nyəma ke nunuwa na hiu na tooso (123).
- 33 Nepo ıcate lənte nyəma ke nule na naanuwa na naale.
- 34 İlam ləlv ləlvu nyəma ke iyaya na ηmunuɣu na nule na naanuwa na liyiti (1254).
- 35 Halim ləlvu nyəma ke ηmunuɣu na nunuwa na hiu (320).
- 36 Yeliko ıcate nyəma ke ηmunuɣu na nunuwa na nule na kakpası (345).
- 37 Lotı na Hatitı na Ono pə acaləe nyəma ke nasətosə na nunuwa na hiu na kulum (721).
- 38 Senaa ıcate nyəma ke iyisi tooso na nasənaasa na nunuwa na hiu na naanuwa (3930).
- 39 Kətəlaa kpeka ntə. Yesuwa ləlvu nyəma taa ləlv Yetaya yəlaa wə nasənaasa na nunuwa na nutoso na naanuwa na tooso (973).
- 40 İmee ləlvu nyəma wə iyaya na nule na naanuwa na naale (1052).
- 41 Pasehuu ləlvu nyəma ke iyaya na ηmunuɣu na nule na naatosompəɣəlaya (1247).
- 42 Halim ləlvu nyəma ke iyaya na naanuwa na naatosompəɣəlaya (1017).
- 43 Lefii nyəma kpeka ntə. Hatefa ləlvu nyəma Yesuwa na Katəməyeli pa ləlvu nyəma wə nutoso na naanuwa na liyiti.
- 44 İso təsele yonyoola kpeka ntə. Asafı ləlvu nyəma wə pəlefei nunuwa na nule na naanuwa (148).
- 45 Nənəəsi taηlaa kpeka ntə. Salum, na Atee, na Taləmən, na Akupi, na Hatita, na Sopayi, pa ləlvu nyəma wə pəlefei nunuwa na nule (138).
- 46 İso təsele təmle lataa səkpema ləlvu nyəma nté Siha, na Hasufa, na Tapawəti. 47 Na Keləsi, na Siya, na Patən. 48 Na Lepana, na Hakapa, na Saləmayi. 49 Na Hanəη, na Kiteli, na Kahaa. 50 Na Leyaya, na Lesəη, na Nekota. 51 Na Kasam, na Usa, na Paseya. 52 Na Pesayi, na Meunim, na Nefusesim. 53 Na Pakəpuki, na Hakufa, na Haluu. 54 Na Paasiliti, na Mehita, na Haasa. 55 Na Paakəsi, na Sisela, na Tema. 56 Na Nesiya, na Hatifa.
- 57 Saləmən təmle nyəma ləlvu kpeka nté Sotayi, na Sofeleti, na Pelita. 58 Na Yaala, na Taakən, na Kiteli. 59 Na Sefatiya, na Hatili, na Pəkəletı-Hasepayim, na Amən.
- 60 İso təsele taa təmle lataa na Saləmən təmle nyəma pa kpenta ηmunuɣu na nunuwa na nunaasa na naanuwa na naale (392).
- 61 Mpa pa luna Papiloni acaləe Teełi-Mela, na Teełi-Haasa, na Kelupı-Atən, na İmee tə, pa ta pəsi na pá keesi pa cəsənaa ləlvu loosi sı pə hólı tampana sı pa ké İseyeli nyəma. 62 Pa tənə pa kpenta nasətosə na nule na naale (642). Pa ləlvu nyəma nté Telaya, na Topiya, na Nekota.
- 63 Kətəlaa ləlaa ka wə ké ısu mpa pa ta pəsi na pá hólı sı pa ké İseyeli nyəma tə. Mpeyele Hopaya, na Hakəsi, na Paasilayi. Mpi pə tə pa yaakaya kantəkaya nyəη ıneye mpv təyole sı ı kpaya Paasilayi pəlaa taa ləlv. 64 Paa pəeka mpe ıni pa həla ke kətəlaa nyənə taa ké pa ta ná. İlena pá nyəni-wəye asilima nyəma. Pə tə ké pa kisina-wə sı pá taa la kətəlaa təmle.
- 65 Mpyúyú kufəneə mayamaya kisina-wə sı pá taa təyə İso kvhav. Haləna kətəlv nəyəlv ı mayası wala pee taka nna pa naana İso luyv nyəntv tə na pəcə.
- 66 İseyeli nyəma tənə mpa pa luna Papiloni tə pa kpenta iyisi nule na naale na ηmunuɣu na nunuwa na nutoso (42360). 67 Pa taa ka wə təmle nyəma apalaa na alaa ke iyisi

naatosompɔɔɔɔɔɔɔɔɔ na ημσνυυ na nunɔwa na hiu na naanɔwa na naatosompɔɔɔɔɔɔɔɔ (7337). Na yonyoolaa apalɔ nyɔ́ma na alɔ nyɔ́ma ke ημσνυυ na nule na kakpasɩ (245).⁶⁸ Na yooɔoona nasɛle na hiu na naanɔwa na kakpasɩ (235), na kpanasɩ ke iyisi naatoso na nasɛtoso na nunɔwa na hiu (6720).⁶⁹ Lɔlɔɩ nyɔ́ɔɩ nyɔ́ma taa lelɔa hawa kucɔɔɩ sɩ pɔ́ tayanɩ ηman ke Iso tɛsele. Na tetɔ kufɛne nɔ́a ha wɔla nyɔ́ɔɩ iyaya (1000), na poosiisi nsi pa ηmusɔɔna calɛm tɔɔ nule na naanɔwa, na kɔtɔlaa capanaa ke nasɛle na nunɔwa na hiu na naanɔwa (530), sɩ pɔ́ lana Iso tɛsele tɛmlɛ.⁷⁰ Lɔlɔɩ nyɔ́ɔɩ nyɔ́ma lapa kucɔɔɩ wei tɔ ɩ kɛnta wɔla nyɔ́ɔɩ ke iyisi hiu (20000), na liyitee nyɔ́ɔɩ ke kiloona iyaya na nunɔwa (1100).⁷¹ Ilena Iseyeli nyɔ́ma lelɔa ha wɔla nyɔ́ɔɩ iyisi hiu (20000). Liyitee nyɔ́ɔɩ ke kiloona iyaya (1000). Kɔtɔlaa capanaa ke nutoso na naatosompɔɔɔɔɔɔɔɔ.

⁷² M̀pɔ́yɔ́ kɔtɔlaa, na Lefii nyɔ́ma, na nɔnɔsɩ tanlaa, na yonyoolaa, na yɔlaa isu Iso tɛsele taa tɛmlɛ lataa sɛkpema na Iseyeli nyɔ́ma lelɔa tɛna, pa caya paa wei kɛ ɩ icate taa.

Isɛtɛlasɩ kalɔyi kiiu takɔlaya ke samaa taa

Waatu wei pɔ́ tala isɔtɔ naatosompɔɔɔɔɔɔɔɔ nyɔ́ɩ, ilɛna paa Iseyeli tɔ wei ɩ luna ɩ icate taa na ɩ kɔɔ.

8

1-2 M̀pɔ́yɔ́ isɔtɔ ɩnɩ ɩ kuyaku kancaalaya nyɔ́ɩku wule, pa kota nɔɔɔ kɔlɔmaya ke Yosalem taa kɛ lɔm nɔnɔɔ isɛntaa. Na pɔ́ tɔ Iso Tɔm nyɔ́ntɔ Isɛtɛlasɩ sɩ: Kɔna takɔlaya ŋka Tɔcaa cɛla Moisi sɩ ɩ telɔsɩ Iseyeli nyɔ́ma tɔ. Ilena kɔtɔlv Isɛtɛlasɩ luna-keye apalɔ na alaa, na piya mpa pa tala pulɔ cɛkɛnav tɔ pa samaa taa.³ Na ɩ kala takɔlaya ŋke na nɔɔɔ sɔsaya ke tɛne ɩnɔyɩ tanan tɛɛ. Halɛna ilim sikuyɔ, na pa tɛna pɔ́ kɛ ŋkpanɩ ke teu.

⁴ Paa kama kpatɛɩ kɛ isu kumte taka, na Isɛtɛlasɩ sɛɩ pɔ́ tɔ kɛ kotuyɔ ŋku kv taa. ɩ ntɔɔɔ tɔ kɛ Matitiya, na Sema, na Anaya, na Uliya, na Hilikiya, na Maaseya. ɩ mpɔtɛɩ tɔ kɛ Petaya, na Mikayeli, na Malɔkiya, na Hasum, na Hasepatana, na Sakali, na Mesulam.

⁵ Isɛtɛlasɩ tɛsɛɩ kulaa kɛ na yɔlaa tɛna naaki-ɩ. Waatu wei ɩ kula takɔlaya, ilɛna samaa tɛna sɛɩ iso.⁶ M̀pɔ́yɔ́ Isɛtɛlasɩ sɛɩ Tɔcaa Iso sɔsɔ, na pa tɛna pɔ́ cɔ sɩ: Iso ɩ mv, Iso ɩ mv. Na pɔ́ tiyisa niɩ na isɔtaa. Pɔ́ waali, ilɛna pɔ́ hɛntɩ atɛ na pɔ́ sɛɩ Tɔcaa.⁷ Pa kulaa, ilɛna Lefii nyɔ́ma, na Yesuwa, na Pani, na Selepiya, na Yamɛɩ, na Akupi, na Sepetayi, na Hotiya, na Maaseya, na Kelita, na Asaliya, na Yosapati, na Hanan, na Pelaya pɔ́ su-wɛye kiiu ŋkuyɔ sɛyɛsuɔ.⁸ Pa kalaya kiiu takɔlaya ŋkeyɛ na pɔ́ nukɩ teu, na pɔ́ kilisiyi pɔ́ hɔwɛɛ sɩ paa wei ɩ cɛkɛna.

⁹ Yɔlaa tɛna nu tɔm nti, ilɛna pɔ́ niki wula. Pɔ́ tɔ kɛ kufɛne Nehemii, na Iso Tɔm nyɔ́ntɔ kɔtɔlv Isɛtɛlasɩ, na Lefii nyɔ́ma mpa pa kilisaya-wɛye Iso Tɔm nti tɔ, pa tɔma-wɛ sɩ: Kuyaku kɔne kv kɛ Iso nyɔ́ɩku kɛ, ɩe pɔ́ fɛɩ sɩ ɩ huɔutiyi lotu na ɩ wiiki.

¹⁰ Ntɛna Isɛtɛlasɩ tasa sɩ: ɩ kpe mɔ tɛɛsɩ, na ɩ tɔɔ teu na ɩ nyɔ́ kɔnyɔnyɔm kɔpam, na ɩ ha mpa pa lanɔa tɔ. Mpi tɔ, kuyaku kɔne kv kɛ Tɔcaa nyɔ́ɩku kɛ. Mɔ lanɔ ɩ taa wakɛli. Tɔcaa kɔ hɛsɩ mɔ lanɔ na ɩ ha-mɛye tɔɩ.

¹¹ Na Lefii nyɔ́ma tɔtɔ nɔ́a puɔusiyi-wɛ sɩ: ɩ su, Iso kuyaku ke sanɔ kɛ. Mɔ lanɔ ɩ taa wakɛli.

¹² M̀pɔ́yɔ́ pa tɛna pa kpɛma na pɔ́ tɔɔ na pɔ́ nyɔ́, na pɔ́ ha mpa pa lanɔa tɔ na pɔ́ ηmaali. Mpi tɔ, pa nuwa sɛyɛsuɔ ŋku pa sɛyɛsa-wɛ tɔ.

Coka acima

¹³ M̀pɔ́yɔ́ kuyaku lanɔkv Iseyeli lɔlɔɩ nyɔ́ɔɩ nyɔ́ma tɛna, na kɔtɔlaa na Lefii nyɔ́ma pa kotina Iso Tɔm nyɔ́ntɔ Isɛtɛlasɩ sɩ: Kilisi-tɔyɔ Iso Tɔm ke teu.¹⁴ Kiiu ŋku ɩnɩ Iso ka hula Moisi tɔ, kv taa kɛ pa nawa timpi pa heela Iseyeli nyɔ́ma sɩ pɔ́ caya coka taa kɛ coka acima anɩ a kuyɛɛɩ taa kɛ isɔtɔ naatosompɔɔɔɔɔɔɔɔ nyɔ́ɩ taa tɔ.¹⁵ Paa kpaali acima anɩ a tɔm ke acalɛ tɛna taa kɛ, na pɔ́ kpɛna Yosalem. Ilena icate nyɔ́ma kpa puɔv taa na pɔ́ peli tɔyɔ ŋku pa halɔyɩ na pɔ́ yaaki-ku sɩ Olifinaa tɔ kv piliɩasɩ. Na kv nɔɔsɛle wei ɩ wɛ taale tɔ kv nyɛnsɩ, na tui kv lɔpɛɩ piliɩasɩ na tiikasɩ na pacɔntɔ na pɔ́ lɔ coka.

¹⁶ Μήρυγύ Ισεγελι νυόμα πολαα na pá p̄eli p̄ilinas̄i na pá l̄ok̄i coka. Lelaa ke pa kutulun patanaa t̄o, lelaa ke n̄on̄oasi t̄e, lelaa ke Īso t̄oseele kataya taa, lelaa ke l̄om n̄on̄oγo na If̄elayim nȳn̄ka t̄e. ¹⁷ Uena Iσεγελι νυόμα t̄ona m̄pa pa luna Papiloni t̄o pá l̄o coka na pá c̄aya. Pa lan̄h̄ul̄om̄le ka we s̄oγ̄ont̄u. M̄pi t̄o, too p̄e k̄rayav̄ Nuη p̄ayal̄v̄ Yosuwee waat̄v̄ t̄o, Iσεγελι νυόμα ta tasa acima an̄oγ̄i t̄oγ̄o. ¹⁸ Pa kalaya Īso T̄om̄ ke p̄aa k̄vyaku ηk̄ȳȳu, acima k̄vyeeη in̄i i naatosomp̄oγ̄alaya taa k̄e. Uena pá t̄ek̄ona kotuγ̄u s̄os̄oov̄ ke k̄vyaku p̄olefei naan̄owa nȳn̄ku wule, isu p̄aa suv̄ p̄e k̄iiu t̄o.

9

Samaa laki pa isayatu tisuyu kataya

¹ Μήρυγύ is̄ot̄v̄ kul̄om̄ in̄i i k̄vyeeη hiu na liγ̄iti wule, Iσεγελι νυόμα kota n̄oh̄ok̄ut̄v̄. Pá suuwa lan̄wak̄olle wontu, na pá p̄ela pa nȳoη taa k̄e tet̄v̄. ² Na Yuta nyóma fayana k̄pai nyóma na pá wee k̄reeηa na pá tisiγ̄i pá na pa c̄os̄onaa pa isayatu. ³ Μήρυγύ pa s̄eηa kal̄ofunaa tooso t̄o, na pá nuk̄i pa Īso Tacaa k̄iiu. Uena pá tasa-i h̄ant̄v̄ȳu ke at̄eγ̄e kal̄ofunaa tooso t̄ot̄o na pá s̄al̄om̄oγ̄i-i suulu.

⁴ Na Lefii nyóma, na Yesuwa, na Pani, na Kat̄om̄oγ̄eli, na Sepaniya, na Puni, na Selepiya, na Pani, na Kenani pá kul̄i na pá s̄al̄om̄ona n̄oasi s̄os̄oans̄i si Tacaa Īso í waasi-we. ⁵ P̄e waali k̄e Lefii nyóma na Yesuwa, na Kat̄om̄oγ̄eli, na Pani, na Hasap̄oneya, na Selepiya, na Hotiya, na Sepaniya, na Petahiya p̄ele pa c̄ona n̄oγ̄o s̄os̄aya si: I kul̄i na í s̄ee Tacaa m̄e Īso na í laki m̄p̄oγ̄ú tam t̄o.

Iso sal̄om̄v̄ȳv̄ s̄os̄oov̄

Paa wei í sa nyá h̄ete s̄os̄oale,
t̄e s̄os̄oant̄v̄ k̄ela yul̄v̄ h̄ow̄ee t̄ona.

⁶ Uena samaa sa Īso si:
Nyá t̄ike t̄ekoη nt̄e Tacaa,
nyá lap̄ona is̄ot̄on̄v̄ȳv̄ s̄os̄oov̄,
na is̄ot̄ul̄oηasi, na tet̄v̄,
na t̄e taa nȳom̄ t̄ona, na ten̄kunaa
na pa taa nȳom̄ t̄ona.

Nyá haak̄ona p̄aa k̄v̄ηman̄mam̄ m̄piγ̄i weesuyu.
Na is̄ot̄aa toη nyóma t̄ona h̄ant̄oγ̄i-η at̄e.

⁷ Tacaa Īso, nyá yaana Ap̄elam
na n̄ l̄asi-i Uu icate taa k̄e
Papiloni tet̄v̄ taa na n̄ c̄uȳusi-i h̄ete si Ap̄elaham.

⁸ I t̄ont̄e kees̄ona-η teu,
Uena nyana-i í p̄eli n̄oγ̄o na n̄
ȳoγ̄oti na n̄ su si
n̄ k̄a ha-i Kanaaη nyóma, na Hiti nyóma,
na Amolii nyóma, na Peliisi nyóma,
na Yepusi nyóma, na Kilikas̄i nyóma pa tet̄onaa,
na i lul̄v̄ȳv̄ nyóma c̄aya.

N k̄e siγ̄isilu t̄oγ̄o n̄ t̄oka nyá kus̄esut̄v̄.

⁹ N nawa tá c̄os̄onaa wahala ke Icipiti,
na is̄ona pa yaakaya-η si n̄ waasi-weγ̄e S̄as̄encaasi ten̄ku n̄oγ̄o t̄o.

¹⁰ N lapa k̄ak̄ol̄o nȳom̄naa s̄os̄oam̄ ke
Icipiti wulav̄ na i waali nyóma,
na i tet̄v̄ t̄ona ȳelaa.

Uena nyá h̄ete yaa s̄os̄om̄ ke hal̄ona saηa.

M̄pi t̄o, n̄ nȳom̄á kalamp̄aan̄i wei pa lakaya tá c̄os̄onaa t̄o.

¹¹ N faya l̄om̄ ke cal̄i k̄e

Isɛyeli nyéma isentaa na pá tɛsi nɔ́hɛɛ.

N tusa pa waali tɛhlaa ke lumani sɔ́sɔ́h taa,
na pá tii tɛsii isu pɔ́le.

¹² Isɔ́hmuntyu ke pa nyɛnaya,
na pá tɛhɛgi ilim taa.

Uena ku kɔ́kɔ́ náá naaki-wɛyɛ ahoo na pá tɔ́hna.

¹³ Isɔ́taa ké n tiinaa na n yɔ́ɔ́tɛna-wɛyɛ Sinayi puɔ́u taa.
Na n tu-wɛyɛ kutututu na kusɛsutu kusiyisitu
na kiin na kusɛyɛsɛtu tampana nyɛntu.

¹⁴ Uena n hólí nyá tɛmlɛ tu Moisi ke
kuyaku kuhɛɛsɔ́u tɔ́kɔ́u tɛm,
na ílé í kɛɛsi-wɛ.

Na n hólí-wɛyɛ kiiu tɛm lɛntɛnaa.

¹⁵ Na n kó pa nyɔ́ɔ́si na isɔ́taa tɔ́ɔ́naya.

Na n tɔ́li kukpamtyu taa lum na n kuna pa lukɔ́tu.

Na n yele na pá lɛɛki tɛtu nti n ka su nɔ́ɔ́
na tuunav si n ká ha-wɛ tɔ́.

¹⁶ Ama tá cɔ́sɛnaa lapa kalampaanu
na pá kólí nyá tɔ́ɔ́. Pa lɔ́ɔ́ nyá kusɛsutu
na pa lumaya waali.

¹⁷ Pa kisa-tɛgi tɔ́kɔ́u,
pá sɔ́ piti tɛma nna n lapa-wɛ tɔ́.

Pa lapa lanɛkpusɛh si,
pa mɛlɛgi pa yomle taa ké Icipiti.

Ama Isɔ́ nyá wiiki pɛtɔ́tɔ́le,
na n wɛna suulu, nn mɔ́gi pááná ke lɔ́h,
na nyá kɔ́pantu wɛ sɔ́ɔ́ntu, úɛ n ta lɔ́-wɛ.

¹⁸ Paa na waatu wei pa lupa navle na pá tɔ́h si:
Tá Isɔ́ wei i lɛsa-tyu Icipiti taa tɔ́ɔ́le.

Pa sayataya-h sɔ́sɛm ké.

¹⁹ Nyá suulu katatɔ́laya tɔ́ɔ́,
n ta lɔ́-wɛyɛ wolaya tɛtu taa,
na isɔ́hmuntyu ta yele-wɛyɛ
mpaanu hólɔ́u ke ilim taa.

Pɔ́yele ku kɔ́kɔ́ ná tá yele-wɛyɛ nav ke ahoo.

²⁰ N ha-wɛyɛ nyá lɛmɔ́yɛsɛɛ,
na n tasa-wɛyɛ layatu.

N ha-wɛyɛ manna na pá tɔ́ɔ́ na lum na pá nyɔ́ɔ́.

²¹ Pusi nule tɛcu ké n paasɛna-wɛyɛ
wolaya tɛtu taa ké pa tɛntɛ taa, pa ta lan pulu.
Pa kususuutu ta sí, pɔ́yele pa nɔ́hɛɛ ta mólí.

²² N tó pa nin taa ké piitimnaa na awulaa,
na pá lɛɛki tɛtɔ́naa mpa pa cɔ́ɔ́na-wɛ tɔ́,
isu Hɛsɔ́pɔ́h tɛtu wulav Sihon,
na Pasaɛh tɛtu nyɔ́h Oki.

²³ Na n ha-wɛyɛ piya ke payale,
isu isɔ́tulɔ́hɛsi,

na n pona-wɛyɛ Kanaaɛh tɛtu nti n ka heela
pa cɔ́sɛnaa si pá polo pá lɛɛki tɔ́ tɔ́ taa.

²⁴ Pa sɔ́u tɔ́ taa ké tampana, na pá tɔ́ɔ́-ti.

Na ń təɣəni Kanaaŋ nyəma na mpe pá ɲmakəli-wɛ.
Pa lapəna həɣəlyu ɲku ku yəlaa na ku awulaa
ke isəna pa caa tə.

25 Pa lɛɛka koloosi acaɛɛ na mʊsʊŋ tetʊ,
na tɛɛsi na si taa suna wɛnaw, na ləkənaa mpa
pa tɛma huluyu tə. Na tɪŋ wei pa yaa si lɛsɛŋnaa
na Olifinaa tə na lɛləŋ.
Nyá pɛɛɛɛ təw kɛ pa təɣaa
na pá haɣa na pə ɕaɣana-wɛ.

26 Paa na mpu pa lapa isətoosile nyəma.
Pa kula nyá təw. Pa kisa nyá kiin,
pa kú nyá kuyəɣətʊtʊ tɛləsəlaa.
Pɛɛ pa caalayaana-wɛ si pá mələna nyá təw si,
pa təntɛ ta kɛɛsi.

27 Mɔ́rúyú n tu-wɛɣɛ kolontunaa niŋ taa,
na pɛɛ pá təkɪ pa isɛ. Pa laŋa wakəlaa,
ɪɛna pa kɛɛsəna nyá təw na ń nu pa taŋ.
ɪɛna nyá səwlyu təw ń tilina-wɛɣɛ yəlaa,
na pá lɛɛki-wɛɣɛ pa kolontunaa ɲmakʊlyu taa.

28 N tɛma-wɛɣɛ ləswy ke
ɲmakəllaa niŋ taa kɛ kpaɕpaɕ,
ɪɛna pá taɣani-ŋ pəntənaɔ.
Na ń taɣani-wɛɣɛ kolontunaa
səkpaŋ taa kɛ pɛtʊyʊ.
Na pá taɣani-ŋ wiinaɔ na ń nu,
na ń taɣani-wɛɣɛ waaswy ke
təm paɣalɛ ke nyá səwlyu təw.
29 Nyá caala-wɛ si pá təŋ nyá kiin.
Ama isəcaɔ pu mpe, ɪɛna pá kisi
nyá kʊsəsʊtʊ na nyá kʊtʊtʊtʊ.
Pə́cɔ tə haaki tə təŋlaa ke weesɪŋ kɛ.
Mɔ́rúyú pa kisa nyá nunaw
na pá lá laŋkpusəŋ na pá kʊli nyá təw.

30 Pusi paɣalɛ ke n paasəna-wɛ,
nyá Feesuyu Naŋŋtu kʊləna
nyá kuyəɣətʊtʊ tɛləsəlaa,
na pá yaa-wɛ na nyá nəɣə. Ama pa ta nu,
ɪɛna ń tu-wɛɣɛ piitim kpaɪ nyəm niŋ taa.

31 Paa na mpu, nyá səwlyu katatəlaya təw,
n ta kpiisi-wɛ. Pə́cɔ n ta lə-wɛ.
Mpi tə, Isə nyá n səwlyu kɛ na ń kɛ suulu tu.

32 Ta Isə nyá, n kɛ səsə kɛ
na ń wɛ tɔŋ na səɣəntʊ, na ń
təka tá na-ŋ ta nəɣə pɛɛlyu ke teu.
Paasəna wahalaanaa mpa tə təkɪ tə,
paa tá cəsənaa, na tá awulaa,
na tá nyuyy nyəma, na tá kətəlaa,

na tá Iso kuyogotutu teləsəlaa,
na tá mayamaya ke pə krayav Asilii
awulaa pəəle taa na pə suna saŋa tə.

³³ Pə tənaya mpv pə taa,
n paasəna-tuyv teu ké.

Ama tayale tetelataa.

³⁴ Tá cəcənaa, na tá awulaa,
na tá nyuyv nyəma na tá
kətəlaa ta təkı nyá kiiu,
pa kisa nyá kusəsutu na
kpaaluyv mpi n kpaala-we təyə.

³⁵ Paa na n kata-weye nyá kupantu na n si-weye tetv
səsəntv mvsəŋ nyəntv taa na pá təkı kawulaya tə,
pa ta kisi isayatu lapv si pá paasəna nyá təmle.

³⁶ Saŋa taa tə pəsa tetv nti n ha
tá cəcənaa tə tə yomaa nté.
Pəyele n ka ha-weye təyi si
pá yələna tə kulələm na tə kupantu.

³⁷ Awulaa mpa pa niŋ taa n tu-tv tə,
mpreye tetv nti tə lələyi kupantvnaa ke səsəm.

Mpi tə, tə pəntəna-ŋ tə pə təə.

Pa lakəna tá mayamaya tá təla ke isəna pa səəlaa təyə,
na tə we lanwakəlle səsəəle taa.

10

Yəlaa tv pa təyi kiin təyuyv

¹ Mpyúy Iseyeli nyəma tasaa si: Wahala wei i mayana-tv tə, i təə ké tə tv tá taa si, tu təŋ nyá
kiin, haləna tə ŋmaa-ti. Tá nyuyv nyəma, na tá Lefii nyəma, na tá kətəlaa pa təna niŋ.

² Halı niŋ tulaa mpe pa həla ntə: Hakaliya pəyalv kufənəe Nehemii, na Sitekiya. ³ Na Selaya,
na Asaliya, na Imeya.

⁴ Na Pasehuu, na Amaliya, na Maləkiya. ⁵ Na Hatusi, na Sepaniya, na Maluki. ⁶ Na Halim,
na Meleməti, na Opatiya. ⁷ Na Taniyeyeli, na Kinetəŋ, na Paaluuki. ⁸ Na Mesulam, na Apiya,
na Miyaməŋ. ⁹ Na Maasiya, na Pilikayi, na Semaya. Pa tənaya mpv kətəlaa.

¹⁰⁻¹⁴ Lefii nyəma taa ké Asaniya pəyalv Yesuwa, na Hatatı lələyv tv Pinuwi, na Katəməyeli,
na pa taapalaa. Na Sepaniya, na Hotiya, na Kelita, na Pelaya, na Hanan. Na Mika, na Lehopı,
na Hasapiya, na Sakuu, na Selepiya, na Sepaniya, na Hotiya, na Pani, na Pininu. Pa tənaya
mpv Lefii nyəma.

¹⁵⁻²⁸ Nyuyv nyəma nté Paləsi, na Pahatı-Mowapv, na Ilam, na Satu, na Pani. Na Puni, na
Asəkati, na Pepayi, na Atoniya, na Pikifayi, na Ateŋ, na Ateə, na Hisikiya. Na Asuu, na
Hotiya, na Hasum, na Pesayi, na Halifi, na Anatəti, na Nepayi, na Makəpəyası. Na Mesulam,
na Hesii, na Mesesapeli, na Sataki, na Yatuwa, na Pelatiya, na Hanan, na Ananiya, na Osee.
Na Hananiya, na Hasupı, na Halohesi, na Pila, na Sopeki, na Lehum, na Hasapəna, na
Maaseya. Na Ahiya, na Hanan, na Anan, na Maluki, na Halim, na Paana.

²⁹ Na pə səsı pele pa təə ké tetv nyəma leləa na kətəlaa, na Lefii nyəma, na nənəsı tanlaa,
na yonyoolaa. Na Iso təseəle taa təmle lataa na tá mpa tə fayana tetv taa cayalaa ke Papiloni
ponav waatv təna na tə təkı Iso kiiu ke teu tə. Na tá alaa na tá apalvpiya na alvnyəma mpa
pa ise nyaalaa tə. ³⁰ Tá na tá taapalaa kupama tə su tá nəsı ké na isəle kuseemle si tu tə kiiu
ŋku Iso təmle tv Moisi cela-tv tə kv taa. Tu təkı Taca kusəsutu na i kutvtv.

³¹ Na tə su tá nəsı si tə kaa ha tá pəelaa ke yəlaa mpa paa we tetv taa ké Papiloni pote waatv
tə. Pəcə tə kaa caa pa pəelaa ke tá pəyalaa. ³² Ye yəlaa mpe pa pəetəyi təyənaya, yaa puluyv

kuyaku kuhéesuyu wule, yaa acima wule, tə kaa ya pə taa pulu. Paa pusi naatosompəyolaya wei, tu yele tetu na tə heesi na tə kisi si pá taa caali nəyolu si í feli i kəmle. ³³ Tu tu tá ti si, paa wei í feli liyitee nyəyoluyu ŋku ku yuŋ we cacaasi liyiti təyɔ, paa pənaya ŋkaya Iso təsele təmle tɔɔ. ³⁴ Liyitee anəyi paa yana Iso potopotonaa, na kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə ka wontu, na təyənaya kuhav ŋku paa kəna paa ifemle nte tɔ. Na kətasi nsi pa laki kuyaku kuhéesuyu wule tɔ, na isətu kufalu acima na acimanaa lelaa nyənsi. Na kətasi nsi Iseyeli nyóma ká la pa isayatu tayanuyu tɔ tɔ, na pá tayanəna liyitee anɪ tətəyɔ Iso təsele. ³⁵ Kətəlaa tá, na Lefii nyóma na samaa, tete ké tə tɔwa na tə fayana tá luluŋ na tə su waatənaa mpa tu ha kpenkpelasi, na tə kəna Iso təsele ke paa pənaya ŋka isu pa keesa kiiu taa tɔ. Na tə pona taasi nsi paa wəna kətasi ke tá Iso Taca kətaya təlate tɔ tɔ. ³⁶ Tə suwa si paa pənaya ŋka tu pona Iso təsele taa ké tá tawa na tá tuŋ kululum. ³⁷ Tu ha Iso ké tá kancaalaya apaluŋpiya, na tá tɔla nyənsi, isu pa keesa Iso kiiu taa tɔ. Paa naan, yaa heen, yaa pəŋ na tə cela kətəlaa mpa pa laki Iso təmle ke Iso təsele taa tɔ. ³⁸ Tu cosi tá kuhəlam kalaalasi taa na tə cela-we. Paa tuŋ pee, paa sulum, paa nim, na tə su Iso təsele səsəle kutuluŋ leləŋ taa. Lefii nyóma ká təyənə nteyɛ tá tetu kululum həyoləŋ naanowa taa kulumuyɔ. Mpe paa cəna timpiwe tə we tɔ, na pá ləsi həyoləŋ inɪ. ³⁹ Aləŋ luluŋ kətəlaa taa nəyolu ká təŋ Lefii nyóma ke waatu wei pa muŋi həyoləŋ naanowa taa kulumuyɔ tɔ. Ilena Lefii nyóma náá ləsi pə taa tətəyɔ həyoləŋ naanowa taa kulumuyɔ na pá pona Iso təsele ke kpancoou kutuluŋ taa. ⁴⁰ Iseyeli nyóma na Lefii nyóma paa pona təyənaya na sulum kufam na nim pə kətaya ke Iso təsele kutuluŋ taa. Kutuluŋ inɪ i taa ké pa sukɪ wontu, na kətəlaa təmlataa na nənəsi tanlaa na yonyoolaa náá caki.

Waatu inɪ tə kaa yele Iso təsele ke yem.

11

Yuta nyóma mpa pa mələ Yosalem taa tə pa həla

¹ Mprúyú nyəŋ nyóma caya Yosalem taa. Pə yela samaa wei, ilena pá kaləyi yəlaa naanowa naanowa, na pá ləsəyi kulum kulum wei pa tə tete na pə kra tə si, pele pá polo Iso icate Yosalem taa na pá caya. Pə kaasa pəyolayafɛi naanowa naanowa wei tɔ, ilena pá polo tetu taa acalɛ lenna taa na pá caya. ² Ilena pa lanja heena mpa pa ha pa təyi kprakraa si, pa puki pá caya Yosalem taa tɔ.

³ Tetu həyoləŋ nyəŋ nyóma ná caya Yosalem ké, ilena Iseyeli nyóma lelaa, na kətəlaa, na Lefii nyóma, na Iso təsele təmlataa səkpema, na Saluməŋ təmlataa luluyɔ nyóma náá caya paa wei na i təcayalɛ. ⁴ Paa na mpv tɔ, Yuta na Pəncamɛ pə yəlaa lelaa caya Yosalem.

Yuta yəlaa taa nyóma həla nté, Pɛlesi piitim tu Ataya, na ílé i luluyɔ tu Malaleyeli, na Sefatiya, na Amaliya, na Sakali, na Usiya. ⁵ Na Sakali luluyɔ tu Siloni na ílé i luluyɔ tu Maaseya, na Yoyalipi, na Ataya, na Hasaya, na Koli-Hose, na Paaluuki. ⁶ Pɛlesi luluyɔ nyóma kpenta nasələ na pələfɛi nutoso na naanowa (468) keke Yosalem taa. Pa tənaya mpv pa ké kpelikpeka nyóma.

⁷ Pəncamɛ nyóma taa ka we Yesaya luluyɔ tu Salu na ílé i luluyɔ tu Itəyɛli, na Maaseya, na Kolaya, na Petaya, na Yoweti, na Mesulam. ⁸ Na Kapayi, na Salayi. Pəncamɛ nyóma kpenta nasənaasa na nunowa na pələfɛi hiu na naanowa (928). ⁹ Sikəli pəyalv Sowɛli ká kəna pa nyuyv tu, na Hasenuwa pəyalv Yehuta keke icate wulav waali tu.

¹⁰ Kətəlaa taa nyóma nté Yoyalipi pəyalv Yetaya na Yakerŋ. ¹¹ Na kətulv səsə Ahitupi luluyɔ tu Selaya, na Selaya luluyɔ nyóma Melayəti, na Sataki, na Mesulam, na Hilikiya. ¹² Na pə səsəna pa luluŋ nyóma nasənaasa na hiu na naale (822). Mpa pa paasəyənə Iso təsele taa təma tə na Maləkiya luluyɔ tu Ataya, na Ataya luluyɔ nyóma Pasehuu, na Sakali, na Amsi, na Pelaliya, na Yelowam. ¹³ Na pə səsəna luluŋ nyəŋ nyóma ŋmunuyv na nule na naale (242) mpa pa ké i nyóma tɔ. Na Imɛɛ luluyɔ tu Amasesayi, na Amasesayi luluyɔ nyóma Misileməti, na Asayi, na Asalɛli. ¹⁴ Na pə səsəna yoolaa taa yoolaa nunowa na pələfɛi hiu na naanowa (128), mpa pa ké i nyóma tɔ. Pɛle pa nyuyv tu nté Haketolim pəyalv Sapitiyeli.

¹⁵ Lefii nyóma taa ka we Puni lulɔyɔ tu Semaya, na Semaya lulɔyɔ nyóma Hasapiya, na Aselikam, na Hasupi. ¹⁶ Na pɔ sɔsɔna Lefii nyɔyɔ nyóma Sapətayi, na Yosapatɪ mpa pa paasəyɔna Isɔ tɔsɛɛlɛ waali tɔma tɔ. ¹⁷ Na Asafi lulɔyɔ tu Mataniya na Mataniya lulɔyɔ nyóma Sapəti, na Mika wei ɪ caaləyɪ samtɔ yontu kɛ Isɔ sɛɛv waatɔ tɔ, na Mataniya newaa taa lɛlv Pasukiya wei ɪ we Mika waali tɔ na Yetutuŋ lulɔyɔ tu Apəta, na Apəta lulɔyɔ nyóma Kalali na Samɔwa. ¹⁸ Lefii nyóma kpenta ŋmunɔyɔ na nunaasa na liyiti (284) kɛ Isɔ ɪcate taa.

¹⁹ Pɔ kaasi nɔnɔsi tanlaa Akupi, na Taləmənŋ mpa na pa lulɔyɔ nyóma pa paasəyɔna nɔnɔsi tɔ. Pa kpenta nunɔwa na nutoso na naanɔwa na naale (172).

²⁰ Pɔ kaasi Isɛyɛli nyóma lɛlaa, na Lefii nyóma na kətəlaa, paa wei ɪ ka we ɪ tɔcayalɛ kɛ Yuta acalɛɛ taa. ²¹ Isɔ tɔsɛɛlɛ taa tɔmlataa ka we Yosalem ɪcate hɔyɔlvɔyɔ ŋku pa yaa si Ofeli tɔ kv taa, na Siha, na Kisepa pɔ paasəyɔna-we.

²² Yosalem taa Lefii nyóma nyɔyɔ tu nté Mika lulɔyɔ tu Usi, na Usi lulɔyɔ nyóma Mataniya na Hasapiya na Pani. Pani ka kɛ Asafi lulɔyɔ tu kɛ. Mpe paa kɛna Isɔ tɔsɛɛlɛ taa yontu paasənlaa. ²³ Yonyoolaa tɔŋaya Isɔ kawulaya taa kvsəsutɔ kɛ. Na ɪsɔna paa su-we si pɔ la pa tɔma kɛ paa ifemle nte tɔ.

²⁴ Yuta pəyalɔ Sela lulɔyɔ tu Mesesapeli pəyalɔ Petahiya ka kɛna Isɛyɛli nyóma nyɔyɔ tu kɛ Pɛɛsi nyóma kawulaya taa.

Yuta nyóma mpa pa fei Yosalem taa tɔ

²⁵ Yuta kpeka lɔlvɔ nyóma lɛlaa ka caɔa tawa taa kɛ Kiliyatɪ-Aapa, na pə cɔlv acalisi, na Tipəŋ na pə cɔlv nyənsɪ na Yekapəseyeli, na pə cɔlv nyənsɪ. ²⁶ Na Yesuwa, na Molata, na Pɛti-Pɛleti. ²⁷ Na Hasaa-Suwali, na Pɛsɛpa na pə cɔlv acalɛɛ. ²⁸ Na Sikəlaki na Mekona na pə cɔlv acalɛɛ. ²⁹ Na Aŋ-Liməŋ, na Sola, na Yaamutɪ. ³⁰ Na Sanowa, na Atulam, na pə cɔlv acalɛɛ, na Lakisi na pə cɔlv acalɛɛ, na Aseka na pə cɔlv acalɛɛ. Mpu tɔ, pə kpaɔav Pɛsɛpa kɛ ilim mpətəŋ tɔɔ na pɔ polo Hinom tɛtɛkəlɛ kɛ ilim ntəyɔŋ tɔɔ təyɔ paa caɔaa.

³¹ Pɛncamɛɛ kpeka lɔlvɔ nyóma ka caɔana Kɛpa na Mikimasɪ na Aya na Pɛtɛɛli na pə cɔlv acalɛɛ. ³² Na Anatɔti, na Nopi, na Ananiya. ³³ Na Hasɔɔ, na Lama, na Kitayim. ³⁴ Na Hatiti, na Sepoyim, na Nepalati. ³⁵ Na Lotɪ, na Ono na niŋ tɔma lataa tɛtɛkəlɛ.

³⁶ Lefii kpeka lɛna lí Yuta taa na á súb Pɛncamɛɛ nyəntɛ taa.

12

Kətəlaa na Lefii nyóma pa həla

¹ Kətəlaa na Lefii nyóma mpa na Selatəyeli pəyalɔ Solopapɛɛli na Yesuwa pa luna timpɪ paa pona-we tɔ pa həla ntɔ. Selaya, na Imeya, na Isəla. ² Na Amaliya, na Maluki, na Hatusi. ³ Na Sekaniya, na Lehum, na Meleməti. ⁴ Na Itoo, na Kinetəyɪ, na Apiya. ⁵ Na Miyamɛŋ, na Maatiya, na Pilika. ⁶ Na Semaya, na Yoyalipi, na Yetaya. ⁷ Na Salu, na Amoki, na Hilikiya, na Yetaya. Panɛ unɪ pa tɔna paa kɛ Lefii nyóma na kətəlaa nyɔyɔ nyóma kɛ Yesuwa pɔalɛ taa kɛ. ⁸ Lefii nyóma taa yəlaa nté Yesuwa, na Pinuwi, na Katəməyeli, na Selepiya, na Yehuta, na Mataniya. Mataniya na ɪ təyaya yəlaa pa yookaɔana samtɔ yontu. ⁹ Na Lefii nyóma mpa paa we pa kiŋ na pɔ laki Isɔ tɔmlɛ tɔ pɛlɛ pɔ cɔki.

¹⁰ Yesuwa lɔlvɔna Yoyakim, na Yoyakim lɔlvɔ Iliyasipi, na Iliyasipi lɔlvɔ Yoyata. ¹¹ Na Yoyata lɔlvɔ Yonatan, na Yonatan lɔlvɔ Yatuwa.

¹² Kətɔlv sɔsɔ Yoyakim pɔalɛ taa kətəlaa lɔlvɔ nyɔyɔ nyóma həla ntɔ. Selaya lulɔyɔ tu nté Melaya, na Imeya lulɔyɔ tu nté Hananiya. ¹³ Isəla lulɔyɔ tu nté Mesulam, na Amaliya lulɔyɔ tu nté Yohanana. ¹⁴ Na Mɛliku lulɔyɔ tu nté Yonatan, na Sepaniya lulɔyɔ tu nté Yosɛɛfv. ¹⁵ Na Halim lulɔyɔ tu nté Atəna, na Melayəti lulɔyɔ tu nté Hɛləkayɪ. ¹⁶ Na Itoo lulɔyɔ tu nté Sakali, na Kinetəŋ lulɔyɔ tu nté Mesulam. ¹⁷ Na Apiya lulɔyɔ tu nté Sikəli, Pilitayɪ lulɔyɔ tu nté Miniyani, na Motiya. ¹⁸ Na Pilika lulɔyɔ tu nté Samɔwa, na Semaya lulɔyɔ tu nté Yonatan. ¹⁹ Na Yoyalipi lulɔyɔ tu nté Matənayɪ, na Yoyata lulɔyɔ tu nté Usi. ²⁰ Na Salayɪ lulɔyɔ tu nté Kalayɪ, na Amoki lulɔyɔ tu nté Iɔpɛ. ²¹ Na Hilikiya lulɔyɔ tu nté Hasapiya, na Yetaya lulɔyɔ tu nté Netanɛyeli.

²² Kətəlaa səsaa Uiyasipi, na Yoyata, na Yohanan, na Yatuwa pa waatvnaa taa ké pa ηmaa Lefii ləlvə nyəəη nyəma, na kətəlaa pa həla ke takəlası taa. Haləna Peesı wulav səsə Taliyusi kawulaya waatu.

²³ Paa ηmaawa Lefii ləlvə nyəəη nyəma həla tətəγə Kutəəsutv takəlaya taa. Ue Uiyasipi saalı Yohanan pəəle taa tike ke pə sunaa.

²⁴ Lefii nyəəη nyəma Hasapiya, na Selepiya, na Katəməyelı pəyalv Yesuwa, na Lefii nyəma ləlaa paa səηna na pá yooki Isə sam yontu. Pə tala pa nyəntv, ulena pá lá teitei isv Isə yəlv Tafiiti ka seγesvγv tə.

²⁵ Nənəəsı tanlaa Mataniya, na Pakəpukiya, na Opatiya, na Mesulam, na Taləməη, na Akupi pa təmlə nté sı pá feη wontu təsulənna mpa pa we Isə təsele nənəγə tə. ²⁶ Yesuwa pəyalv Yoyakim, Yosataki saalı, na tetv nyvγv tv Nehemii na kiiu nyəntv kətəlv Isətəlası pa pəəle taa ké pa lakaya pa təma.

Yosalem kolunə tēm səsı

²⁷ Waatu wei pa təma ıcate kolunə ke ηmau, ulena pá yaa Lefii nyəma tənaya timpiwe paa we təγə Yosalem, na pá lá acima na lanhulvmlə, na samtv yontu, na kpeηkpeηnaa, na cəməη, na sanhvnaa. ²⁸⁻²⁹ Na yonyoolaa luna acaləe nna paa ηmawa pə cəənav Yosalem, na Netofa cəlv, na Pəti-Kilikaa ke Kəpa na Asəmafəti həγəlvəη taa tə. ³⁰ Mpyúγú kətəlaa na Lefii nyəma pa lapa nyəəη tə asilima keelvγv kətaya. Na pá kotı yəlaa tənə sı, pəle pá lá mpv tətə. Ulena pá la mpyúγú kolunə na ka nənəəsı.

³¹ Tənaya Nehemii má, ma kpaasa Yuta nyvγv nyəma ke kolunə təə, na má faγa yonyoolaa ke təm naale. Na kancaalaya kpekəle náá məηna ntəγəη təə ké kolunə təə, na Hute nənəγə kiη. ³² Pəle pa waalı ké Hosaya na Yuta nyvγv nyəma həγəlvγv ləηkv pa təηaya. ³³ Pə waalı ké Asaliya, na Isəla, na Mesulam, ³⁴ na Yehuta, na Pəncaməe, na Semaya, na Imeya. ³⁵ Pəle pa waalı ké kətəlaa akantəe təkəlaa, na Sakuu, na Asafi pa ləlvγv tv Sakalı, na Mikaya, na Mataniya, na Semaya, na Yonatan. ³⁶ Na ı tətəvnaa Semaya, na Asaleli, na Milalayı, na Kilalayı, na Maayi, na Netaneyeli, na Yehuta, na Hanani, pəle pa təηəγı na pá təkə cəməη wei Isə yəlv Tafiiti ka lupa tə. Kiiu nyəntv Isətəlası kele kpekəle nté tə nyvγv tv. ³⁷ Pa tala hite nənəγə ke Tafiiti tē tontonle ısentaa, ulena pá kpa kolunə təə. Haləna lvmnaa nənəγə ke ıcate ilim təlvle təə.

³⁸ Mpyúγú yonyoolaa naale nyəma mələna mpəle təə, ulena má na samaa həγəlvγv ləηkv tē təη pa waalı na Məsası akele cəlv, na tē lu timpi kolunə lapa ıwalav tə. ³⁹ Na tē təηna lfəlayim nənəγə ıətəaa təə na tē tala Yesana nənəγə na tiina nyəηka. Tə tēe Hananeyeli akele na nunvwa (100) nyəη na tē tēe heeη nənəγə na kutəηaya. ⁴⁰ Ulena yonyoolaa kpeka naale səη Isə təsele kiη, na má na hvvlaa mpa paa we ma waalı tə táá səη tətə. ⁴¹ Na kətəlaa Uiyakim, na Maaseya, na Miniyaməη, na Mikaya, na Uiyohenayi, na Sakalı, na Hananiya pá hvvəγı akantəe. ⁴² Maaseya, na Semaya, na Ulasaa, na Usı, na Yohanan, na Maləkiya, na Ulan, na Isəe paa we tətə. Na Isəlahiya paasəγəna yonyoolaa na pa yontu nukı.

⁴³ Mpyúγú kvəηkv Isə lapa na pa tənə pa lanə hvvəməna acima ke teu, na pá lá kətəsi ke səsəm. Haləna pə kpeηna Yosalem taa alaa na piya tətə, na pəle pa lanə hvvlmı. Na pa aηmaala kəkəte nukı poolvη.

Lefii nyəma na kətəlaa pa paa nyəm

⁴⁴ Mpyúγú waatu kvvlm ıvı ı taa pa kpa yəlaa mpa paa feηıγı tvη kancaalaya kvvlvm, na kvhaləm həγəlvəη naanvwa taa kvvlm təsvle tə. Mpe ıvı pa təmlə nté sı pá kpeγeli kətəlaa na Lefii nyəma pa təγənaγa ηka ká lukəna nənəkıla haləm taa tə. Ulena Yuta samaa lanəle heena kətəlaa na Lefii nyəma pa təma. ⁴⁵ Mpi tə, pa paasayana pa Isə təmlə ké. Na pá lakı nyəəη təə asilima keelvγv kətəsi. Na yonyoolaa, na nənəəsı tanlaa tətə náá təηəγı wulav Tafiiti na ı pəyalv Salvməη pa kusəsutv. ⁴⁶ Tampana təə pə kpaγav hatoo Tafiiti na Asafi pa waatu tə, yonyoolaa nyəəη nyəma paasayana Isə sam na ı seev pə yontu ké. ⁴⁷ Solopəpəeli na Nehemii pa waatvnaa taa tə, Isəγeli nyəma cəlayaa yonyoolaa na nənəəsı tanlaa ke pa paa nyəm, na

πά celəyi Lefii nyéma ke pa Iso kucəəŋ. Na pele pá celəyi Aləŋ luluyv nyéma kətəlaa ke pa paa nyəmnaa.

13

Nehemii feesiyi Iso seev

¹ Waatu inu i taa ké pa kala samaa ke Moisi takəlaya. Ilena pá tala lonte nte tə taa pa ŋmaawa si Amoni nyéma na Mowapu nyéma pa kaa suv mpa pa seeki Iso tə pa kpekəle taa tə. ² Tampana təə, pele pa taa mu Iseyeli nyéma na pá ha-weye təŋənaŋa na kunyənəəm. Haləna Mowapu nyéma náá feli Palaam ke liyitee si, í tən̄si Iseyeli nyéma ke mpusi. Ama tá Iso ná layasa mpusi inəyi koolee kupana. ³ Waatu wei Iseyeli nyéma ní mpu, ilena pá tú pa taa si pa təŋənəyi pa kpekəle taa ké kpa nyéma.

⁴ Na pécó pé taku mpu tə, kətulv Iiyasipi ke paa kpawa si, í paasəŋəna Iso təseele kutulun lələŋ. Pəyele Iiyasipi luləta keke Topiya. ⁵ Pə təə ké Iiyasipi hulə Topiya ke Iso təseele kutuluyv səsəəv ŋku kv taa pa suwa kutəŋəv ŋku pa hawa tə, na tulaalv, na Iso təseele wontu na kətəlaa paa tete na təŋənaŋa, na sulvm kufam, na nim pə həŋələŋ naanəwa taa kulvmuyv ŋku Lefii nyéma, na yonyoolaa, na nənəəsi tanlaa pa ti tə.

⁶ Pə lakaya mpu tə ma fei Yosalem. Ma pola Papiloni wulav səsə Atakəsese teye i kawulaya pənaya hiu na naanəwa na naale nyəŋka taa. Pə lapa wee naale, ilena wulav ha-m nəŋə ⁷ na má məli Yosalem. M̄p̄yú ma nawa isəna Iiyasipi hawa Iso təseele kutuluyv ləŋkv ke Topiya tə, pə fei teu. ⁸ Tənaŋa pááná huu ma taa na má ləŋə Topiya wontu na awalı təə. ⁹ Ilena má yeke na pá nyaalı kutulun inəyi teu, na pá məŋna i taa ké Iso təseele wontu na kəhaaŋ na tulaalvnaa.

¹⁰ Ma nuwa tətə si paa celəyi Lefii nyéma ke pa paa nyəm. Pə təə ké pele pa yela pa təma na pá məli haləm taa, na yonyoolaa náá lá mpu tətə. ¹¹ Ilena má kaləna huula ke isəna pa ləwa Iso təseele tə. Kena má koti yonyoolaa na Lefii nyéma na pá məli pa təma taa. ¹² M̄p̄yú Yuta nyéma suv ponav ke təŋənaŋa pee, na sulvm kufam, na nim pə həŋələŋ naanəwa taa kulvmuyv ke pə kutulun taa. ¹³ Ilena má kpa kətulv Selemiya na takəlası ŋmaalv Satəki na Lefii tv Petaya na pé səsəna Sakuu pəyalv Hanan, Mataniya saalı si pá feŋiyi kutulun inu. Mpi tə, yəlaa ka lapa-weye naani ké, na pa təmle nté kəhaaŋ taluyv ke pa taapalaa.

¹⁴ Hai, ma Iso, təəsi pə təna mpi ma lapa tə. Taa səsə isəna ma lpa Iso təseele təmle na Iso seev pə təə tə.

¹⁵ Waatu inu i taa ké ma nawa Yuta taa ké yəlaa, na pá nyaasəyi pa ləseŋnaa ke kuyaku kəheesuyv wule. Na ləlaa náá səŋəla təŋənaŋa na pá sukı pa kpaŋasi ke sulvm, na ləseŋnaa, na fikinaa, na wontunaa lenti ke mpu na pá pukina Yosalem. Ilena má kpaalı-we si: I taa pəeti puluyv kuyaku kəheesuyv wule. ¹⁶ Pəle pə paasi, Tii nyéma mpa pa we Yosalem tə, pele pa kəŋayana tiina, na wontu lenti, na pá pəetəŋəna icate nyéma na Yuta nyéma ke kuyaku ŋkv kv wule. ¹⁷ M̄p̄yú ma kaləna Yuta səsaa si: I nawa isayav nti í lakı tə yaa í tá ná? I kuyi kuyaku kəheesuyv nyuyv ké. ¹⁸ Mə cəsənaa lapa m̄p̄yú. Pə təə ké Taca həma tá na tá icate tá ŋkpaŋuyv. Ilena mí səsəyi Iso pááná kpaasuyv ke Iseyeli təə.

¹⁹ Pə kpaŋav kuyanku təŋə ma yela na pá təkəyi Yosalem nənəəsi ke ilim tuyv waatu, na pécó kuyaku kəheesuyv caaləyi, na pá tuləyi-si na pécó kv teŋ. Na má su ma taapalaa napəli si pá feŋ na nəŋəl v í taa suuna taatəle natələyi kuyaku kəheesuyv wule. ²⁰ M̄p̄yú pəete nyéma təna luna pa taate ke Yosalem kolunja kite, na pá suv aho ke təm kulvm yaa naale. ²¹ Tənaŋale ma pəəsa-we si: Pepe təə ké í cakı icate kolunja kite? Na má kpaalı-we si: Ye í tasa mpu, maa kpa-me.

Pə kpaŋav waatu inu tə, pa ta tasa məluyv ke kuyaku kəheesuyv wule. ²² M̄p̄yú ma təma Lefii nyéma si: I la nyəəŋ təə asilima keeluyv kətaya. I polo í feŋ icate nənəŋə, na yəlaa təŋ isəna Iso suwa kuyaku kəheesuyv təə tə.

Hai, ma Iso kupan, təəsi ma təə ké nti inu tə taa, na í wii ma pətətəle.

²³ Waatu iní í taa tótəgə ma nawa sí, Yuta nyéma kpaɣa Asətəti na Amoni na Mowapu nyéma alaa. ²⁴ Na pa piya həgəlvu yəgətəgi Asətəti nyéma təm. Mpa pá we piitim mpi pə taa, pəle pə təm ke pəle pa piya yəgətəgi. Pa taa nəgəlv taa nukí Yuta nyéma təm. ²⁵ M̀p̀yú ma kaləna-we, na má tənsi-wege mpusi. Haləna má má ləlaa, na má kpəsi pa nyəsí. Na má yele na pá tuuna sí: Tə kaa ha tá pəelaa ke cefelinaa. Pəyele tá pəyalaa kaa kpaɣa-we, yaa tá mayamaya tətə. ²⁶ Na má pəsí-we sí: Pə taya mpv pə tusina wulav Salvməh ke isayatu taa? Pəyele í ka kəla piitimnaa awulaa tənaya, na Iso səla-í na í kra-í Iseyeli wulav. Paa na mpv tə, alaa ta kpisi iləge pətəgv ke isayatu taa. ²⁷ Tu caa sí t́ tasa nuw sí, í kpaɣəgi cefelinaa na í pəntəgəna Taca ke mpv.

²⁸ Yoyata pəyalaa taa ləlv wei í ké kətulv səsə Iiyasipi saalı tə í ka ké Holon tv Sanəpala yəti ké. Pə tə ké ma ləsa-í Yosalem taa.

²⁹ Hai, ma Iso, taa səsə isəna pa wakələgi kətaya na nəgə hka nyana kətəlaa na Lefi nyéma í pəelaa tə.

³⁰ M̀p̀yú ma lapa samaa ke nyəsəh tə asilima təna kəeləgv kətaya. Na má kpaasi kusəsutu nti tə huləgi kətəlaa na Lefi nyéma pa təma tə tə ton. ³¹ Na má su tətə sí: I haaki taasi ke pə kuyeyəh taa, na í kəhna tetv kancaalaya kuləlvum tətə.

Hai, ma Iso, təsí ma tə na ń la-m kəpantu.

ISƏTEE TƏM TAKƏLAYA Kutubtu

Takəlaya kanə ka taa ké pa keesəyi Yuta nyəma mpa pa pona Papiloni tə pa təm. Papiloni nyəma cəsa Yuta nyəma mpeye haləna pá luki si pá kpiisi-we. Ama Isə tá tisi. I yapa Yuta nyəma na Isətee niŋ.

Isəna pa faya Isətee takəlaya tə:

Isətee pəsa wulav, titite 1:1-2:23

Haməŋ kuləyi Maatosee tə, titite 3:1-5:14

Haməŋ səm, titite 6:1-7:10

Yuta nyəma kəlvu ke pa kolontunaa, titite 8:1-10:3

Wulav Aselusi acima

¹ Wulav Aselusi*fa* təkayana kawulaya ke waatu inu i taa. Pə krayav Enti na pá polo Itiyopii tə, pə həyələŋ nuuwa na hiu na naatosompəyəlaya (127) tə. ^a pa yaaki tətə si Seeləsesi. ² Susi icate səsəle taa ké Aselusi kawulaya kumte ka wee. ³ Mpyəy i kawulaya pənaya tooso nyəŋka taa, i lapa acima ke i waali nyəma, na i akewenaa səsaa, na Peesi na Metii nyəma, pə yoolaa nyəy nyəma, na kufənənəna na kumatəŋnaa səsaa. ⁴ Isətonaa naatoso təcu ké i lapa acima anu. Aselusi hula i wənəw səsəw, na i səsəntu pə fei yəyətəy. ⁵ Pəle pə waali ké i tasa acima lapu tətəyə Susi icate heele taa yəlaa tənə. Pə krayav səsaa na səkpema, na pə polo piya tə. Kuyaku na ku isikile ke i lapa acima ke kawulaya nənəy tē taya tə. ⁶ Paa kəya pəŋ kupaŋ kuhulməŋ ké. Na wei pa lii akraayala tə, na ŋmuŋ kuŋemasi. Na pá tamsəna liyitee nyəyətə kukuwee na pē kuhulməe akelenaa. Pa suwa wola na liyitee nyəyətə pə katonaa taka ké pē kupaŋna nna a wēna ŋmaləm waanū waanū tə a taya tə. ⁷ Wulav ka puu solum ke səsəm ké na luyū kuləmyəy. Ilena pá ceki wola poosiyanaa waanū waanū taa, na pá celəyi yəlaa. ⁸ Paa wei i nəka isəna tə, mpyəy i nyəkki. Paa təŋəy nəyəl. Mpi tə, wulav ka ha nəyə ké si wei i nyəkki isəna pá cəla-i mpv. ⁹ Mpyəy wulav alv Fasiti ná lapa i alvtəyətəlenaa ke acima tətəyə kawulaya təyaya taa.

Wulav alv Fasiti teeli pasuyv

¹⁰ Mpyəy kuyaku naatosompəyəlaya nyəŋku wule, wulav Aselusi haya solum. I laŋle huləmaa ilena i yaa i təmle lataa yəlaa kataasi naatosompəyəlaya. Mehumaŋ na Pisita na Haapona na Pikita na Apakəta na Setaa na Kaakasi. ¹¹ Na i heeli-we si: Ma alv Fasiti i tayanu i ti na i te i kawulaya ntenuyu na i lu ma isəntaa. Na akewenaa səsaa na samaa pá ná i teu. Mpi tə, i isəntaa ka luwəya pə feina saala. ¹² Ama Fasiti ná kisa luw isu wulav suw tə. Tənaya pə haŋa wulav ke səsəm, na i páná huu. ¹³ Mpyəy wulav yəyətəna isətolvŋasi nyəntaa. Pa nyəmə kawulaya təm huw na pə kiŋ ké. Pəcə pa ké layatv tasəlaa. ¹⁴ Mpeyele Peesi na Metii yəlaa, Kaasena na Setaa na Atəmata na Taasisi na Melesi na Maasena na Memukaŋ. Paa ké wulav akewenaa naatosompəyəlaya ké. Pa nyəmə i lotu ké na pá laki i kawulaya taa ké təma səsəna. ¹⁵ Mpyəy i pəsa-we si: Wulav má, ma tilaa na pá heeli Fasiti ke təm na i kisi tə myəy. Ie ye pa keesəna kiŋ pepeye pə wee si pá lapu-i?

¹⁶ Təŋayəle Memukaŋ cəwa wulav na i akewenaa səsaa si: Pə taya nyá tike ke Fasiti nyəna yem. Ama i kpeŋna nyá akewenaa səsaa, na nyá tetv taa yəlaa tənaya. ¹⁷ Pəle pə paasi alaa tənə ká teləsi-təyi təma. Ilena pá nyəni pa paalaa ke yem si: Wulav ka yaawa i alv na i kisi pote. ¹⁸ Saŋa mayamaŋa Mete na Peesi pə akewenaa səsaa alaa ka nu-ti. Ilena pa paalaa yəyətəyi na pá keesəyi-we na páná kra-we. ¹⁹ Təw, Taca, ye ma təm lapa-ŋ teu, ilē n ye

^a 1:1 Aselusi: Papiloni wulav ke pá yaa mpv na kuləv inəyi

na pá ηmaa Mete na Peesi kiin wei u layasəyi tə, i takəlaya taa si, Fasiti í taa tasa nyá kin kəntə. Ulena wulav kpaɣa alv kɔfalv wei i muna pá kɔsi i nyuyv tə. ²⁰ Ye nyá kawulaya səsaya kanə, ka taa yəlaa təna nu təm tənə, ilə alaa ká nuna pa paalaa. Paa pa ké səkpeema yaa səsaa.

²¹ Ḿpóyú təm nti tə lapa wulav na i akewenaa ké lelen, na wulav la isu Memukanə yəɣətyv tə. ²² Ulena í ηmaa ləetələnna na paa həyəlvyv ηku kv kɔnɔnə na kv ηmaatv taa. Ḿpóyú i tilina i kawulaya tetv təna taa si, paa apalv wei i ké səsə ké i təyaya taa ké, na i nsəmle ké paa yəɣəti.

2

Isətee pəsa wulav alv

¹ Waatv wei wulav pááná hēewa, ulena í maɣasi i alv Fasiti təm ké i taa. Na isəna i suwa si i laki-i tə. ² Ḿpóyú i təmle nyəma ná mpv ulena pá tə si: Taca, pá pɛeki-η pɛelaa mpa pa ta nyənta apalaa na pa lvm luwa tə. ³ Mpv tə, kpa akewenaa ké kawulaya həyələnə təna taa, na pá koti pɛelaa telaa mpa pa ta nyənta apalaa tə. Alaa kawulaya təyaya taa ké paa koti pɛelaa mpɛɣe Susi icatə taa. Ulena yulv katanə Heke wei i paasəyənə-wə tə í cɛlɛ-wɛɣe mpi mpi paa lakəna kacəka tə. ⁴ Na ye nyá luyv í svv pa taa wei, ilə n kpaɣa-i na í ləeti Fasiti lonte taa.

Ḿpóyú təm nti tə maɣa wulav na í la mpv.

⁵ Yuta tv nəyəl v ka wenna Susi icatə taa, na pá yaa-i si Maatosee. I ka ké Pɛncamɛɛ kpekəle tv, na i cəsənna nté Kisi na Simeyi na i caa kéle Yayii. ⁶ I na Yuta wulav Yekoniya na ləlaa ké Papiloni wulav Nepukanəsaa ka kuuwa na í pona i tɛ. ⁷ Ḿpóyú Maatosee caa neu na ílé i alv pa səpa, na pá yelə sulav ké pɛelə. Pa yaa-i si Hatasa na pá cuyusi-i si Isətee. I isəntaa ka luwaya pə feina. Ulena Maatosee kpaɣa-i na í təə-i.

⁸ Waatv wei pa kpaala wulav təm ntəyi mpv, ulena pá koti pɛelaa ké Susi icatə taa, na Isətee tətə. Na pa paasənlv yulv katanə Heke feniyi pa təə. ⁹ Ḿpóyú Isətee təm lapa apalv inəyi teu. Ulena Isətee kpaɣa-i na nyuyv. Tənaɣa i ha-i kpaɣaa ké kacəka wontu, na í huli-i waav kɔpankv ké alaa təyaya taa, na í cɛlɛ-i kawulaya təyaya paasənləa alv nyəma ké naatosompəɣəlaya. ¹⁰ Ama Isətee ta yelə na pá nyi si i ké Yuta tv, teitei isu Maatosee ka kisina-i tə. ¹¹ Maatosee pukaya alaa təyaya nənəɣə tɛé ké na í naaki Isətee alaafəya, na isəna pa laki-i tə.

¹² Pu wɛé ké si paa pɛelə wei í la kacəka ké pənaya təcu isu paa suw alaa tə. Nim mpi pa yaa si miili təɣə pa caaləyi sayalvyv ké isətənna naatoso. Pə waali na pá sayali ləmpənna tətəɣə isətənna naatoso ləlv. Pa tɛn mpv təɣə pɛelaa mpɛ pa puki wulav kin na pá kaasəyi təma. ¹³ Ye pɛelə wei i kula tɛɛv, í noka mpi pa cɛləyi-i ké na í kɛnə. ¹⁴ Taanaya taanaya ké pa pukaya na kv fema tanən, ilə pa polo alaa təyaya naalə nyənkə nka ka taa yulv katanə Saasəkasi feniyi-wə tə. Na ye wulav ta nyuli wei na í yaa i hətɛ, ílé u tasəyi tənaya məlvv.

¹⁵ Kuyanvku pə tala Apihayili pɛelə Isətee pote tə. Isətee ka ké Maatosee neu wei i ka təkaa isu i kulvlv təɣə. Isətee ta pɛeki si i kpaɣəyi pulvyv yem. Ama Heke kɛɛsa-i mpi mpi tə, pə tike ké i kpaɣaa. Isətee təm ka wɛ pa təna mpa pa naakaya-i təɣə teu ké. ¹⁶ Wulav Aselusi kawulaya pənaya naatosompəɣəlaya nyənkə taa ké pa svvna Isətee ké kawulaya təyaya taa, ké pa isətv naanvwa nyəh wei pa yaa si Tepe tə i taa. ¹⁷ Ḿpóyú wulav luyv svv Isətee na pá kəli i alaa təna. Ulena wulav huli Isətee ké pɛelɛɛ na suulu na pá kəli pɛelaa ləmpa təna. Ḿpóyú Aselusi kpa Isətee ké wulav alvnyəh ké Fasiti lonte taa, na í tem-i kawulaya ntenuyv. ¹⁸ Ḿpóyú wulav lapa acima ké Isətee təə. Ulena wulav yaa i waali nyəma na akewenaa səsaa. I cɛpa i tetv yəlaa ké lampuu, i lapa-wɛɣe kvɛɛnə na luyv kulvmvyv na kawulaya tən.

¹⁹ Waatv wei paa kota pɛelaa ké təm naalə nyəm tə, Maatosee ka wɛ wulav təmle taa ké təna. ²⁰ Ama Isətee ka təkə nti Maatosee ka kisənə-i təɣə. I ta yelə na pá nyəm-i si i ké Yuta tv. Mpi tə, i seeki Maatosee ké isu i ka wɛv i tɛ tə.

Maatosee waasvyv ké wulav

²¹ Waatu wei Maatosee ka we wulav tɛmlɛ taa kɛ mpɔ tɔ. Kuyaku nakuli, kawulaya tɛyaya nɔnɔasi tanlaa Pikitan na Tɛlɛki pa mu wulav na pɔ́áná, na pɔ́ caakaya-i niŋ tɔyɔ. ²² Maatosee nu mpɔ, ilɛna í tayasi Isətɛɛ, na ílɛ í heeli-tɛyɔ wulav. ²³ Pa tɛŋa tɔm ntɪ tɔ nɔɔhɛɛ, ilɛna pɔ́ mayana-tɛyɔ mpɔ. Ḿpɔyɔ́ pa pusa apalaa asayaa mpɛ pa naale na tɔyɔ. Ilɛna wulav yele na pɔ́ ŋmaa tɔm ntɛyɔ i kawulaya kutɔɔsɔtɔ takɔlaya taa.

3

Haman taa kpanav kɛ Yuta nyɔ́ma

¹ Ḿpɔyɔ́ pɔ́lɛ pɔ́ waali wulav Aselusi kusa Akaki tɔ Hametata pɔ́yalɔ Haman nyɔyɔ na í kra-i i waali tɔ. ² Ilɛna wulav si si i kawulaya taa akewɛnaa tɛna í hɛntɪ Haman kɛ atɛ na pɔ́ sɛɛ-i. Ama Maatosee ná kisa mpɔ inɪ pɔ́ lapɔ. ³ Ḿpɔyɔ́ akewɛnaa lɛlaa pɔ́ɔsa-i si: Pepe tɔɔ kɛ nn laki isɪ wulav suwa tɔ? ⁴ Paa kuyaku ŋkuyɔ pa pɔ́ɔsaya-i mpɔ. Ilɛna í cɔ-we si: Ma kɛ Yuta tɔ. Ntɛna pɔ́ tayasi-tɛyɔ Haman si pa naaki si i ká la isɛna. ⁵ Haman cɛkɛnaa si Maatosee u hɛntɛyɔ-i atɛ, ilɛna i pɔ́áná huu. ⁶ Haman nuwa si Maatosee kɛ Yuta tɔ, pɔ́ tɔɔ kɛ i caakaya si í kpiisi í na i yɔ́laa Yuta nyɔ́ma lɛlaa mpa pa we Aselusi kawulaya tɛna taa tɔ. Si í kv Maatosee tike tɔ, tɔlɛ tɔ ta maya-i. ⁷ Ḿpɔyɔ́ Aselusi kawulaya pɛnaya naanɔwa na naale nyɛŋka isɔtɔ kancaalaya nyɛŋ wei pa yaa si Nisan tɔ i taa Haman mayasa pɔ́lɛ nte pa yaa si pulim tɔ, si i nyɛŋ kuyaku ŋku i ká kpiisi Yuta nyɔ́ma isɪ i mayasuyɔ i taa tɔ. Ilɛna pɔ́ tɔyɔ pa isɔtɔ naanɔwa na naale nyɛŋ wei pa yaa si Ataa tɔ.

Haman mayasuyɔ si í kpiisi Yuta nyɔ́ma

⁸ Ḿpɔyɔ́ Haman tɔma wulav si: Yɔ́laa napɔ́li pa wɛnna nyá tɛtɔ hɔyɔ́lɔŋ tɛna taa. Pa wɛna pa mpa kɛ, pa yaasi ta nɔyɔ́sɛna yɔ́laa lɛlaa. Pɔ́yɛlɛ paa tɛŋɔyɔ nyá kiin. Ilɛ pɔ́ ta muɔna si í yɛlɛ-wɛ. ⁹ Ye pɔ́ maya-ŋ ilɛ n ha nɔyɔ́ na pɔ́ kpiisi-wɛ. Ilɛ ma kaa lan pɔ́ liyitee nyɛyɛtɔ kɛ tɔɔnɔnaa ŋmuɔnyɔ nuɔɔwa (300) na má cɛla kawulaya liyitee paasɛnlaa na pɔ́ tɔ kpancoou taa.

¹⁰ Ḿpɔyɔ́ wulav lɛsa i kukuule nte i yɔ́sɔyɔ́na tɔ na í cɛla Yuta nyɔ́ma kolontu Haman. ¹¹ Ilɛna í tɔm-i si: Ma ha-ŋ yɔ́laa mpɛ na pa liyitee, lana-wɛyɛ isɛna n caa tɔ.

¹² Ḿpɔyɔ́ Haman kota wulav takɔlasɪ ŋmaalaa kɛ isɔtɔ kancaalaya nyɛŋ kuyɛɛŋ naanɔwa na tooso wule. Ilɛna pɔ́ ŋmaa takɔlasɪ kɛ tɛtɔ fɛŋlaa na kumatanɔnaa sɔ́saa na nyɔyɔ nyɔ́ma. Ḿpɔyɔ́ pa tɛlɛsɛna paa piitim mpi pɔ́ taa, na pɔ́ tɔ wulav hɛtɛ na i kuyɔ́sum. ¹³ Ḿpɔyɔ́ pa tilina lɛɛtɔlɛnaa mpɛyɛ tillaa kɛ pa tɛtɔ tɛna taa si pɔ́ kpiisi Yuta nyɔ́ma tɛna tɔpai. Pɔ́ kraɔav kukpatɔlaa na piya tɔ. Ilɛna pɔ́ kuu pa wɛnɔv tɛnaya kuyaku kulɔmuɔyɔ taa kɛ pa isɔtɔ naanɔwa na naale nyɛŋ Ataa kuyɛɛŋ naanɔwa na tooso wule. ¹⁴ Pɪ wɛɛ si pɔ́ tɛlɛsɪ lɛɛtɔlɛnaa mpɛ pa tɔm kɛ paa tɛtɔ hɔyɔ́lɔyɔ ŋku kv yɔ́laa kɛ, na paa wei i sɔ́lɔv pu kuyaku ŋku kv wule. ¹⁵ Ḿpɔyɔ́ tillaa tɛɛna asewa isɪ wulav ka heeluyɔ-wɛ tɔ na pɔ́ kraali tɔm ntɛyɔ Susi icatɛ taa. Wulav na Haman pa caɔaa na pɔ́ nyɔ́ki, ilɛna tɔm ntɪ tɔ cɔ́ki icatɛ.

4

Maatosee sɔ́lɔmuɔyɔ kɛ Isətɛɛ si í sɛna-wɛ

¹ Maatosee nuwa pɔ́ tɛna mpi pɔ́ laki tɔ. Ilɛna í cɔ́li i wontu na lanwakɔ́llɛ na i suu lɔyaya nyɛntɔ. Na í pɔ́li i nyɔyɔ taa kɛ tɔlɔma, na í cɔ́ɔ icatɛ na í makɪ kapusi. ² Ḿpɔyɔ́ i pola kawulaya nɔnɔyɔ na í sɛŋ tɛna. Mpi tɔ, pa kisina lɔyaya wontu suulaa kɛ nɔnɔyɔ ŋkɛyɛ. ³ Paa tɛtɔ hɔyɔ́lɔyɔ ŋku kv taa kɛ wulav tɔm ntɪ tɔ talaa, Yuta nyɔ́ma lanɔ wakɔ́lɔyɔ kɛ tɔtɔyɔtɔyɔ. Na pɔ́ hɔkɔyɔ nɔɔsi na pɔ́ wiiki na pa paɔ́lɛ suuki lɔyaya wontu, na pɔ́ hɛntɛyɔ tɔlɔma taa.

⁴ Ḿpɔyɔ́ Isətɛɛ tɛmlɛ nyɔ́ma alɔnyɔ́ma na yɔ́laa kataasi pa polaa na pa heeli Isətɛɛ kɛ Maatosee lanwakɔ́llɛ tɔm. Ilɛna sɔ́yɔ́ntɔ kra Isətɛɛ kɛ sɔ́sɔm na í tilina Maatosee kɛ wontu, si í wɔ́yɔ́si i lɔyaya nyɛntɔ. Ilɛna Maatosee kisi. ⁵ Tɛnaya Isətɛɛ yaa katɔŋa Hataki wei wulav ka cɛla-i si í laki-i tɛmlɛ tɔ na í tili-i si: Polo í pɔ́ɔsi Maatosee si pepe lapɛna. ⁶ Ḿpɔyɔ́ Hataki

pola Maatosee kinj ke kawulaya təyaya nənəyō tənaya ıcatə patəma taa. ⁷ İlena Matosee keesi-ı pə tənə mpi pə mayana-ı tō. İ keesa-ı tətəyō liyitee isəna Haman su ı nəyō sı, ye ı luna Yuta nyóma təkölə ı ká tı wulav kpancoou taa tō. ⁸ İlena Maatosee cele-ı Yuta nyóma kuyı təm nti pa kpaala Susi taa tō pə takəlaya sı: Cəla Isətee na n̄ keesi-ı pə tənə. Sı polo wulav kinj na n̄ wiina-ı na n̄ sələmi-ı suulu ke Yuta nyóma təm. ⁹ M̄p̄yú Hataki polaa na í heeli Isətee ke Maatosee təm nti. ¹⁰ Tənaya Isətee mənna Hataki sı í heeli Maatosee sı: ¹¹ Pə krayav wulav təmle nyóma tənə, na ı tetı həyələy yəlaa tənə tō, pa nyəmá sı paa apalı yaa alı sɔna wulav taya tō na pá ta yaa-ı, səm ké. Ama wei wulav ká huli ı wola kpatúyú sı ı yaa-ı tō ı paasi ké. Pəyele ma kuyey hiu na naanwa kələ wulav ta yaata-m ı cələ. ¹²⁻¹³ Tənaya Maatosee tilaa sı pá heeli Isətee sı: Taa huı sı nyá tike n ká fitina səm sı n we wulav təyaya taa tō pə tō yoo. ¹⁴ Ama ye n̄ kisa təm tənə tə paasənav, pu waası Yuta nyóma. İle nyá na nyá təyaya nyóma mə tənaya nté. Halı ntanyı pə mayamaya pə tō ké n pəsa wulav alı. ¹⁵ M̄p̄yú Isətee tilaa sı pa heeli Maatosee sı: ¹⁶ Polo n̄ koti Yuta nyóma mpa pa we Susi tō pa tənə na pá həkə nəsı ke ma tō ké kuyey tooso. İ taa təyō í taa nyō, paa ilim paa aho. Ma na ma təmle nyóma alınyəma taa həkə nəsı ke mpı tətō. Paa na kiiu we tō, maa sɔ wulav tō, na ye maa sı ma sı.

¹⁷ M̄p̄yú Maatosee tewa na í la pə tənə mpi Isətee heela-ı tō.

5

Isətee yaa wulav na Haman ke təyō

¹ M̄p̄yú pa nəhəkutı kuyaku tooso nyənku wule, Isətee suu ı kawulaya wontu na í polo na í səy wulav taya tō. Na wulav náa caya ı kawulaya kumte tō ké nənəkeelası. ² Waatu wei wulav na Isətee na í səya mpı, İlena Isətee nyuyı te na wulav huli-ı ı wola kpatúyú na Isətee polo í tokina ku nəyō taa. ³ M̄p̄yú wulav pəsa-ı sı: Alaafəya kele? Heeli-m mpi n caaki tō, paa ma kawulaya həyələy maa ha-ı. ⁴ Ntəna Isətee cə sı: Hai, ma cə, alaafəya ké. Ma caa ké sı nyana Haman í kə ma tɛyɛ saɲa na í təyō.

⁵ M̄p̄yú wulav tila kpaakpa ke Haman waalı sı pá polo Isətee tɛyɛ təyō ısu ílé ı nyuləy tō. İlena pá tɛɛ. ⁶ Pa nyəkaya solum ke waatu wei İlena wulav pəsa Isətee sı: Pepeye n nyuləy yee? Paa ma kawulaya həyələy, maa ha-ı. ⁷⁻⁸ Mpuyöle Isətee sı: Hai, ma cə, nti ma nyuləy teu təyöle sı cele nyana Haman í kə ma tɛyɛ təyō tətō. İle maa heeli-ı nti tə we tō.

Haman caaki Maatosee kuyı

⁹ M̄p̄yú Haman luna Isətee tɛyɛ kuyaku ŋku na lanhuləmlə səsəle. İlena í mayana Maatosee ke wulav təyaya nənəyō, ama Maatosee ta küli yaa í nyəyəli sı ı seeki Haman, İlena páána huı Haman. ¹⁰ İlena í kpa ı ti na í kpe na í tili na pá yaa ı taapalaa na ı alı Selesi. ¹¹ M̄p̄yú Haman sama ı ti na ı wenav səsəəm na ı pəyalaa kopyı. Na teeli wei wulav tı-ı na í kpa-ı ı akewenaa na ı waalı nyóma pa nyuyı tı tō. ¹² Pəle pə paasi, na í tasa sı: Ma tike təkəy ké Isətee ləsa sı ma su wulav na tə təyō ı tɛ. Pəcə cele ma na wulav tə tasəyı Isətee tɛyɛ mələy na tə təyō tətō. ¹³ Ama ma mayana Yuta tı Maatosee ke wulav təyaya nənəyō. İlena ma lanle wakəli na má sə tənə ıni tə tənə tə tō.

¹⁴ M̄p̄yú Haman alı Selesi na ı taapalaa tənə təma sı: Pá saaki tesika na ká küli ısu məetələnəa hiu na kakpası. İlena cele tanan n̄ sələmi wulav na pá pusi Maatosee na-ke. İle nyana wulav í ká polo təyō na lanhuləmlə.

Tənaya təm tənə tə maya Haman, na í lá na pá saaki tesika.

6

Wulav kusvyı ke Maatosee nyuyı

¹ M̄p̄yú aho anı wulav ta pəsi na í too. İlena í yele na pá kəna kutəsıvtı takəlaya na pá kala-ı-ké. ² Tənaya pa mayana ka taa sı: Maatosee ka kula wulav təyaya tanlaa Pikitan na

Tɛlɛki pa waali. Waatu inəxi pele pa caakaya wulav ke ninj tɔvu. ³ Kɛlɛna wulav pɔɔsi si: Na pepeye pa kusəna Maatosee nyɔvu ke mpu inɪ pə tɔɔ? Ntɛna tɛmlɛ nyəma si pa ta lapɪ-i pɔlv.

⁴ Mpuɔyɔ wulav pɔɔsaa si: Awe we taya tɔɔ?

Uɛ pu pana Haman ka polaa si i səlɛməxi wulav si pá pusi Maatosee na tesika ŋka paa saakaa tɔ. ⁵ Ntɛna tɛmlɛ nyəma heeli wulav si: Haman sɛɣna taya tɔɔ. Uɛna wulav si: I suv.

⁶ Haman suwa uɛna wulav pɔɔsi-i si: Ye wulav caa i kusɪ yɔlv nyɔvu, pepeye paa lapɪ-i?

Mpuɔyɔ Haman huɔwa i taa si: Ma nyɔvu ke i caa kusɔvu. ⁷ Ntɛna í cɔ wulav si: ⁸ Taca, cɛɛ-i nyá kawulaya wontu, na nyá kraɣanv wei pa tema ntenuyu tɔ. ⁹ Uɛna nyá akewenaa taa nɔɣɔlv suu-i wontu nti na í caɣasi-i kraɣanv tɔɔ. Uɛna í cɔɔna-i icatɛ nɔnɔɔsi tɛɛ, na í kraalɔxi si: Ii naaki isəna wulav laki yɔlv wei i nyɔvu i kusəxi tɔ.

¹⁰ Mpuɔyɔ wulav tɔma Haman si: Kraɣa wontu ke nɔnɔɔ na kraɣanv, isu n yɔɣɔtaa tɔ. Polo n la mpuɔyɔ Yuta tv Maatosee, wei i wɛ ma tɛmlɛ taa ké ma nɔnɔɣɔ tɛɛ tɔ. Taa sɔɔ mpi n yɔɣɔtaa tɔ pə taa pɔlv.

¹¹ Tɔnaya Haman kraɣa wontu na kraɣanv na í suu Maatosee. Uɛna í cɔɔna-i icatɛ nɔnɔɔsi tɛɛ ké kraɣanv tɔɔ. Na í kraalɔxi lɔlɔ si: Ii naaki isəna wulav laki yɔlv wei i nyɔvu i kusəxi tɔ.

¹² Pə waali ké Maatosee mɛla wulav nɔnɔɣɔ kin. Uɛna Haman náá se na í suv i tɔyaya na í taka i isɛntɔɔ na lanwakəlle sɔsɔɔɛ. ¹³ Mpuɔyɔ i keesa i alv Sɛɛɛsi na i layatv tasɛlaa tɔnaya mpi pə mayana-i tɔ. Uɛna pele pá tɔmɪ-i si: Maatosee wei i isɛntaa pə suv-ŋ tisuyu ke isɛntɔ tɔ, i ké Yuta tv ké. N kaa kraɣa pɔlvɔvu i tɔɔ, n kpisaa ké. ¹⁴ Pa tɔɣna mpuɔyɔ yɔɣɔtɔvu uɛ wulav tillaa kɔmayalɛ na pá yaa Haman ke kraɣpaa si í na wulav pá polo Isətɛɛ tɛɣɛ tɔɣɔv.

7

Haman kvɔv

¹ Mpuɔyɔ wulav na Haman pa pola Isətɛɛ tɛɣɛ tɔɣɔv. ² Waatu wei pa caya sɔlvɔm nyɔɔv uɛna wulav pɔɔsi Isətɛɛ ke kulɔmtv nti i ka pɔɔsa-i tete tɔ si: Pepeye n nyulɔxi yee? Paa ma kawulaya hɔɣɔlvɔv maa ha-ŋ.

³ Mpuɔyɔɛ Isətɛɛ si: Hai, ma cɛ, ma nyulɔxi ké si n ya má na ma yɛlaa tá weesiŋ. ⁴ Pə taya pɔlv, pa pɛɛta-tv si pa lentɔxi na pá kpiisi-tv. Ye paa pɛɛta-tɔvu si tɔ tɔɣ yomle, maa sumaya ma taa nɔki na má kaɣatɔxi-ŋ.

⁵ Mpuɔyɔ wulav pɔɔsa Isətɛɛ si: Pepee, awe mayasəna mpuɔyɔ i taa? Le-tv?

⁶ Ntɛna Isətɛɛ si: Tá kolontu sɔsɔ inəɣɔɛ isayav Haman inɛ.

Tɔnaya Haman tɔnɔvu lɔla pee ke wulav na Isətɛɛ pa isɛntaa tɔna. ⁷ Uɛna wulav kuləna pááná ke tɔtɔɣɔɛ na í lu nɔnɔɣɔ tɛɛ ké tuŋ tɛɛ. Haman cɛkənaa si i tɔm tema, uɛna í saali Isətɛɛ kin na í wiikina-i si: Waasi-m. ⁸ Wulav luna awalɪ na í suv, uɛ i mayana Haman lunja Isətɛɛ tɔcaɣalɛ nté. Mpuɔyɔɛ wulav mapa kapuka si: Pə kpeɣna ma alv na n kpiiki uɛɣɛ ma isɛntaa cəne tɔtɔ?

Wulav nɔɣɔ ta tu tiita atɛ. Uɛna tɛmlɛ nyəma həkɔ Haman isɛntɔɔ. Mpuɔyɔ pa həkaya mpa pə wɛɛ si pá kv tɔ. ⁹ Mpuɔyɔ tɛmlɛ nyəma taa lɛlv wei pa yaa si Hapona tɔ i heela wulav si: Haman ka saaka tesika na ká kulɪ mɛɛtələnnaa hiu na kakpasɪ ke i nɔnɔɣɔ tɛɛ si, i pusiɣi Maatosee wei i ka waasa-ŋ tɔ. Uɛna wulav si: Pa pusi-i tɔna.

¹⁰ Uɛna pá pusi-i na tesika ŋka i ka saaka Maatosee tɔɔ tɔ. Uɛna wulav pááná tii tɔfɛ.

8

¹ Mpuɔyɔ wulav Aselusi hawa Isətɛɛ ke Yuta nyəma kolontu Haman tɔyaya na i nyəm tɔna ke kvɔyaku ŋkv. Uɛna Isətɛɛ hvli wulav ke Maatosee si inɪ i lɔlvɔv tv ke-i. Ntɛna wulav náá yaa Maatosee ² na í cɛɛ-i kukuule nte i ka mv Haman kin tɔ, na Isətɛɛ su-i Haman tɔyaya paasənlv.

Wulav sɔnav ke Yuta nyəma

³ M̄p̄ȳḡ Isətee tasa wulav ke yəḡətənav. I hota i nəəhēe tee ké na wula na í wiina-i si: Səḡsi isayətunaa mpa Akaki t̄v Haman̄ ka tayana Yuta nyóma t̄ə t̄ə. ⁴ Ulena wulav h̄vli Isətee ke i wula kpát̄ȳḡ na í k̄vli na í s̄əḡ i isentaa. ⁵ Na í t̄ə si: Hai ma ce, ma caa si ḡ yele na pá ḡmaa na pá s̄əḡsi t̄əm nti Akaki t̄v Hametata p̄əyalv Haman̄ ḡmaawa si, pa k̄v Yuta nyóma mpa pa we nyá kawulaya tetv t̄əna taa t̄ə. ⁶ Ma kaa p̄əsi na má nyənəḡi ma yəlaa s̄əm ke mp̄v.

⁷ M̄p̄ȳḡ Aselusi c̄ə Isətee na Yuta t̄v Maatosee si: Ii naa ma ha Isətee ke Haman̄ t̄əyaya. Ma yelaa na pá p̄usi-i na tesika ke timp̄i i t̄v Yuta nyóma t̄ə ké nin̄ t̄ə. ⁸ Mp̄v t̄ə, ma kaa p̄əsi na má layasi t̄əm nti pa suna ma h̄əte na pá t̄v ma k̄vȳvsum t̄ə. Ue í ḡmaa l̄et̄əli ke isəna í caaki si pá waasi Yuta nyóma t̄ə. I ḡmaa-i na ma h̄əte taa na í t̄v ma k̄vȳvsum.

⁹ M̄p̄ȳḡ Maatosee kota wulav tak̄əlas̄i ḡmaalaa ke k̄vyaku ḡkv kv mayamaya. Pu ké pa is̄ətv tooso nyəḡ Sifan̄ k̄vyaku hiu na tooso nyəḡkv wule ké. Ulena pá ḡmaa tak̄əlas̄i ke Yuta nyóma na tetv f̄en̄laa, na tetv h̄əḡəl̄əḡ nun̄vwa na hiu na naatosomp̄əḡəlaya (127). P̄ə k̄p̄ayav hatoo Ent̄i haləna Itiyopii t̄ə, p̄ə k̄umat̄əḡnaa s̄əsaa na nȳv̄v nyóma ke pa ḡmaawa na pá t̄el̄əsəna paa piitim mpi p̄ə taa. Na Yuta nyóma t̄əm taa t̄ə t̄ə. ¹⁰ Wulav Aselusi h̄əte ke pa ḡmaanaa na pá t̄v i k̄vȳvsum. Ulena tillaa c̄əḡa i k̄p̄ayan̄əḡ sewa nyəḡ na pá pona l̄et̄əl̄ənaa mp̄əḡe tetv t̄əna taa. ¹¹ L̄et̄əl̄ənaa mp̄e pa taa t̄ənaya wulav ha nəḡə ke tetv t̄əna taa Yuta nyóma si: I k̄p̄eyeli na í tan̄. Paa piitim mpi p̄ə yəlaa í k̄əma-m̄əḡe yoonav í kv-we, na í k̄p̄əḡna pa alaa na pa piya na í kuu pa w̄ənav. ¹² Is̄ətv naan̄vwa na naale nyəḡ Ataa k̄vyaku naan̄vwa na tooso nyəḡkv wule mayamaya ke í k̄á la mp̄v in̄əḡi tetv t̄əna taa. ¹³ Pu w̄ee si pá t̄el̄əsi l̄et̄əl̄ənaa mp̄e pa t̄əm ke paa tetv h̄əḡəl̄v̄v ḡkv kv yəlaa ké, na p̄əc̄ó Yuta nyóma s̄əəlv pu na pá l̄et̄i pa kolontunaa ke k̄vyaku ḡkv kv wule. ¹⁴ Tillaa nu wulav t̄əm nt̄əḡi mp̄v ulena pá k̄p̄a kawulaya k̄p̄ayan̄əḡ t̄ə na pá h̄ək̄ə na pá t̄ee. M̄p̄ȳḡ pa heela t̄əm nti t̄əḡəḡ Susi icat̄e taa.

¹⁵ M̄p̄ȳḡ Maatosee lu wulav t̄e, na í suu kawulaya wontu na pá lii-t̄əḡi akp̄aayala na t̄ə hul̄vmaa, na k̄p̄on̄k̄p̄ontu t̄əḡ nyəntv capa k̄v̄s̄em na í tema wula ntenuḡu. Ulena Susi icat̄e nyóma wiliti. ¹⁶ M̄p̄ȳḡ p̄ə h̄eesa Yuta nyóma lan̄a ke s̄əsəm na pá nu lelen̄ na p̄ə k̄vsi pa nȳv̄v. ¹⁷ M̄p̄ȳḡ wulav t̄əm nti t̄ə tala paa tetv h̄əḡəl̄v̄v ḡkv, na paa icat̄e nte t̄ə taa. Ulena Yuta nyóma lan̄a hul̄vm̄i katat̄əlaya na pá lá acima. M̄p̄ȳḡ s̄əḡəntv k̄p̄a piitim l̄emp̄i nyóma na pa taa payale mv Yutat̄v.

9

Yuta nyóma l̄et̄v̄v

¹ Waatv wei p̄ə tala pa is̄ətv naan̄vwa na naale nyəḡ Ataa k̄vyaku naan̄vwa na tooso nyəḡkv wule, is̄u tetv nyóma k̄á ḡmak̄əli Yuta nyóma is̄u wulav ka suv t̄ə. Ulena p̄ə layasi na Yuta nyóma m̄əli-w̄eḡe ḡmak̄əlv̄v. ² M̄p̄ȳḡ Yuta nyóma kota paa icat̄e nte t̄ə taa ké tetv t̄əna taa, na pá tan̄ na pá yoonaa mpa pa puki pa k̄vȳv t̄ə. Ama Yuta nyóma t̄əm lapa yəlaa ke s̄əḡəntv ke teu. Pa taa nəḡəlv ta p̄əsi na í la-w̄eḡe pulv. ³ M̄p̄ȳḡ Maatosee t̄əm lapa s̄əḡəntv ke akewenaa s̄əsaa, na tetv f̄en̄laa, na k̄umat̄əḡnaa s̄əsaa, na kawulaya taa nȳv̄v nyóma, na pá s̄eena Yuta nyóma t̄ə. ⁴ Mpi t̄ə, Maatosee nȳv̄v ka kula i t̄əmle taa ké na i h̄əte yaa na p̄ə tala tetv h̄əḡəl̄əḡ t̄əna taa, na i t̄əḡ s̄əəsəḡi tam.

⁵ M̄p̄ȳḡ Yuta nyóma k̄vwa pa kolontunaa t̄ənaya s̄əsəm, na pá lana mpa paa caaki-w̄e t̄əḡ isəna pa s̄əlaa t̄ə. ⁶ Pa k̄vwa yəlaa nas̄əle na nun̄vwa (500) ke Susi icat̄e taa. ⁷⁻¹⁰ M̄p̄ȳḡ pa k̄vwa Yuta nyóma kolontu Hametata p̄əyalv Haman̄ p̄əyalaa naan̄vwa. Pa h̄əla nt̄e Pasan̄etata, na Tal̄əf̄əḡ, na As̄əpata, na Polata, na Ataliya, na Alitata, na Paamaset̄a, na Alisayi, na Alitayi, na Fayesata. Ue pa ta kuu pa w̄ənav.

¹¹ M̄p̄ȳḡ pa heela wulav ke k̄vyaku ḡkv kv mayamaya ke yəlaa isəna pa k̄vwa Susi icat̄e taa t̄ə. ¹² Ulena wulav heeli Isətee si: Yəlaa nas̄əle na nun̄vwa (500) ké Yuta nyóma k̄vwa Susi icat̄e taa tike, na p̄ə s̄əəsəna Haman̄ p̄əyalaa naan̄vwa. Is̄ənt̄ə pa kaa lan̄ k̄vȳv ke s̄əsəm ke tetv h̄əḡəl̄əḡ l̄əl̄əḡ taa. Ye n nyul̄əḡi pul̄əp̄v t̄ə t̄ə, ul̄e n s̄əl̄əm̄i-m̄, maa ha-ḡ-wi.

¹³ Ɔlena Isətɛɛ si: Hai, ma ce, ma caa ké si í ha Yuta nyóma ke kuyaku ke cele isu sanja na pá pusi Haman pəyalaa naanowa wei pa kowa mpɔ tɔ na tuŋ.

¹⁴ Ḿpɔ́yú wulav ha nɔɔ na pá kpaali ḿpɔ́yú Susi icate taa na pá pusi-we na tuŋ. ¹⁵ Pə fema pa isətu Ataa kuyeeŋ naanowa na liyiti nyəŋku wule, ɔlena Susi icate taa Yuta nyóma ku yəlaa ŋmɔnɔyɔ nuɔnɔwa (300). Ama pa ta kuu pa wɛnav.

¹⁶ Ḿpɔ́yú tetu hɔɔlɔŋ lɛlɔŋ taa Yuta nyóma kotaa na pá taŋ pa kɔlaa. Haləna pá ku pa kolontunaa na mpa paa caa-we tɔ pa taa ké yəlaa iyisi nutoso na naanowa na kakpasɪ (75000). Ɔle pa wɛnav ke pa ta kuu. ¹⁷ Pa isətu naanowa na naale nyəŋ kuyaku naanowa na tooso wule ke pə lapa mpɔ. Pə fema naanowa na liyiti nyəŋku ɔlena pá lá kɔlɛɣe acima kuyaku sɔsɔɔ. ¹⁸ Ama kuyaku naanowa na tooso na liyiti taa ké Susi icate taa Yuta nyóma ná kotaa na pá ku pa kolontunaa. Ɔlena pá lá naanowa na kakpasɪ nyəŋku ke acima kuyaku sɔsɔɔŋku. ¹⁹ Pə tɔɔ ké ye pə tala pa isətu naanowa na naale nyəŋ Ataa, kuyaku naanowa na liyiti nyəŋku wule, acalɛɛ səkpena taa Yuta nyóma laki acima ké na pá haaku tɔmɔɔa kucɔɔŋ.

Acima kvɔɔsɛɛ

²⁰ Ḿpɔ́yú Maatosee ŋmaa kuyeeŋ inɪ ɪ tɔm na í tilina Yuta nyóma mpa paa we tetu tɔna taa tɔ. Paa pɛɔlɔ pɛɔlɔ nyóma, paa pooluŋ nyóma. ²¹ Na í su si: Paa pənaya ŋka í ká tɔɔ mɔ isətu naanowa na naale nyəŋ Ataa kuyaku naanowa na liyiti na naanowa na kakpasɪ wule ke acima. ²² Mpi pə tɔɔ tɔ, kuyeeŋ inɔɔi Yuta nyóma fita pa kolontunaa. Isətu inɪ ɪ taa ké pa lanwakəlle pəsa lanhɔlɔmle na pa wahala náá pəsi kɔpantɔ. Pə tɔɔ ké pə wɛɛ si pá tɔɔ acima ke kuyeeŋ inɪ na pá ha pa tɔma na kɔnyɔntɔnaa ke kucɔɔŋ. ²³ Ḿpɔ́yú Yuta nyóma mɔwa nti Maatosee ŋmaawa tɔ na pá su si: Tíí laki ḿpɔ́yú paa pənaya ŋka.

²⁴ Ntɛna Maatosee tɔɔsi-we si Akaki tu Hametata pəyalɔ Haman wei ɪ ké Yuta nyóma kolontu tɔ ɪ ka tɛma ɪ taa ké si ɪ kpiisiyi-tɔ. Haləna í mayasi pəle nte pa yaa si Pulim tɔ, na í suna ta kɔyɔ kuyaku. ²⁵ Ama Isətɛɛ ná wulav, ɔlena ílé ɪ ŋmaa, na isayatu nti Haman ka tu ɪ taa ké Yuta nyóma tɔɔ tɔ, tɔ mɔli ɪ nyɔyɔ taa. Pə tɔɔ ké pa pusa ɪ na ɪ pəyalaa na tuŋ. ²⁶ Pə tɔɔ ké pa ha kuyeeŋ inɔɔi pəle mayasɔyɔ hɔte si Pulim. Ḿpɔ́yú pa keesəna lɛtɔli taa tɔm, na nti tu mayana-we tɔ. Ɔlena ²⁷ pá su si pá na pa piya na Yuta tapəsəlɔŋ paa tɔki acima ke kuyeeŋ inɔɔi paa pənaya ŋkaya teitei isu Maatosee suw tɔ. ²⁸ Pə wɛɛ si tetu tɔna taa Yuta nyóma tɔna na pa waali lɔlɔŋ nyóma paa tɔki Pulim acima anɛɣe tam tɔɔ ké, pa kaa sɔɔ a tɔɔ.

²⁹ Ḿpɔ́yú Isətɛɛ na Yuta tu Maatosee pa tasa lɛtɔli naale nyəŋ ke ŋmaav si pə sɔɔsi kancaalaya nyəŋ ke toŋ ke Pulim tɔm taa. ³⁰ Aselusi tetu hɔɔlɔŋ nuɔnɔwa na hiu na naatosompəɔlɔɔa taa (127), Yuta nyóma ke pa ŋmaa lɛtɔlɔnaa mpe si pə ha-weɣe alaafəya.

³¹ Ɔlena pa na pa waali lɔlɔŋ nyóma pa tɔki Pulim acima anɔɔi kuyeeŋ wei Isətɛɛ na Maatosee pa su-we tɔ. Pa yɔɔtɔ nɔhɔkɔtu na wula nna paa wii na pə fɛɛ acima kuyeeŋ inɪ tɔ pə tɔm.

³² Ḿpɔ́yú Isətɛɛ lapa na Pulim acima pəsi pulɔ sɔsɔɔm. Ɔlena pá ŋmaa-tɔɔi takɔlɔɔa taa.

10

Maatosee waasɔyɔ ke Yuta nyóma

¹ Ḿpɔ́yú wulav Aselusi tu lampuu ke tetɔnaa mpa pa tɔna ɪ tɔɔaa tɔ pa yəlaa, haləna pə kpena tetu nti lɔm cɔɔnaa tɔ. ² Pa keesa Aselusi tɔma lenna nna a hɔlɔɔi ɪ toŋ na ɪ pəsɔyɔ tɔ, na isəna ɪ kɔsa Maatosee nyɔyɔ tɔ pə tɔm ke Metii na Pɛɛsi awulaa takɔlɔɔa taa. ³ Yuta tu Maatosee ka kɛna wulav waali tu təkpeɔ. Ɔ paasayana ɪ Yuta nyóma ke teu ké. Ɔlena pəle pá tɔyɔna-ɪ na pa luyɔ suv-ɪ teu.

SOOPU TOM TAKELAYA Kutvlvtv

Takelaya kanε ka taa kε pa keesayi apalv wei pa yaa si Soopu tō i tōm. I ka tōma teu kε i feina isayatiya. Halēna ulōxov nāá tō si Isō ha Soopu tōxō i tōnte we teu. Mpyōy Isō yelaa na pē mayasi Soopu na pē kpiisi i piya, na i wēnav tēna, na i alaafəya tōtō. Paa na mpv Soopu ta lō tōxō. Ama i cekēnaa kε si Isō kele pē tēna pē tv na i laki isēna i caaki tō. Pē waali kε Isō mējna Soopu ke i wēnav mpi pu kpiisaa tō pē tēnaya tōm naale.

Isēna pa faya Soopu takelaya tō:

Soopu tōm tōo kutvlvtv, titite 1-2

Soopu na i taapalaa tooso, titite 3-31

Uihu kvyōxōtv, titite 32-37

Isō kvyōxōtv, titite 38:1-42:1-6

Kutəkətv, titite 42:7-17

Satanu mayasvov ke Soopu ke tōm kancaalaya nyām

¹ Apalv nōxōlv i ka wēna Wusi tetv taa, na pā yaaki-i si Soopu. Apalv inu i feina kawaliya, i tēxōyi tampana, i nyanjha Isō, na í cōlēyi isayatu. ² Soopu ka lula apalvpiya ke naatosompōxōlaya kε, na pēelaa tooso. ³ I wēna tēmle nyōma ke tuutuuma. Yooyoonaa ná we iyisi tooso (3000), naah kuhālōj ke nasəle na nunōwa (500). Kpanasí ná we nasəle na nunōwa (500), heej ke iyisi naatosompōxōlaya (7000). Apalv inu i nyōxv ka kēlōna kulōxv ke ilim tēlule tetv taa.

⁴ Ye i pəyalaa í keesaa, pa laki acima kε na pā kaasayi tēma. Pa yaaki pa newaa alv nyōma tooso, na pā cōaki tēma te na pā tōki na pā nyōaki. ⁵ Ye pa cō pa tēna pa te na pā cūyusi, ile Soopu koti i piya na í la-weyε nyōxō tōo asilima keelōxv kōtaya. Kv fej tanah, ilēna í kulv lōj, na í lá paa wei i nyōxv taa kε kōtaya njka kōkō lusa ka tēna tō. Mpi tō, Soopu mayasaya i taa kε si, ntanyi i piya tvvwa Isō na sí wakēlōna-i si lotu taa. Mpyōy i lakaya tam.

⁶ Mpyōy kvyaku nakulv isōtaa yēlaa*fa* pola Tacaa kin, na Satanu we pa hekū. ^a i yōxōtaa kε si Isō pəyalaa. Ama tá tvwa si isōtaa yēlaa. ⁷ Ntēna Tacaa pōsi-i si: N huna le?

Satanu si: Ma luwaya si ma cōaki tetv. ⁸ Kēlōna Tacaa si: Isəntō n ta lah ma tēmle tv Soopu ke nav. I feina saala kε atε. I feina kawaliya, i tēxōyi tampana, í nyanjha-m, na i cōlēyi isayatu.

⁹ Mpyōyle Satanu nōxō tēkpan si: Yem tōo kε Soopu nyanjha-nj? ¹⁰ N kenta í na i yēlaa na i wēnav pa tōo, na n kooli i kulapəm ke kupantu. Halēna i tōla huki katatēlaya ke tetv taa tō se. ¹¹ Tōv, tō ninj ke Soopu wēnav tōo na n ná. Ye ílé i ta tvv-nj ile ma yele nōxō.

¹² Mpyōyle Tacaa tōma Satanu si: Ma tvwa Soopu kvwēnam ke nyá ninj taa. Ama taa tokina i mayamaya kε. Ilēna Satanu yele Tacaa na í tēε.

¹³ Mpyōy kvyaku nakulv Soopu pəyalaa, na i pēelaa, pa we pa taalv tε, na pā tōki na pā nyōaki. ¹⁴ Ile tēmle tv nōxōlv pola Soopu kin nté na í heeli-i si: Tē halayana naah nté na kpanasí náá tōki tēna. ¹⁵ Tēnaxale Sapa nyōma tii tá tōo, na pā kō tēmle nyōma lēlaa, na pā kuu tōla. Ma tike ma fitina na má kōo si ma heeliyi-nj.

¹⁶ Tēmle tv inu i nōxō ta tu tiita atε ile tēmle tv lelū ná kōmayale, na í tō si: Tev tii heej kaləkəj na tēmle nyōma pa tōo, na pē kō pa tēna. Ma tike ke pē sōwa na má kōo si ma heeliyi-nj.

¹⁷ Tēmle tv inu i nōxō ta tu tiita atε, ile tēmle tv lelū kōmayale na í tōj si: Papiloni njmulaa kpeka tooso tii tá tōo. Ilēna pā kō tēmle nyōma na layate, na pā kuu yooyoonaa. Má tike ke pē sōwa na má kōo si ma heeliyi-nj.

^a 1:6 isōtaa yēlaa: Cəne ile tē tēna nasaala tōm Piipilinaa taa nōxōlvōv. Ilé

¹⁸ Təmle tu inı ı nəgə ta tu tiita atə, ıle təmle tu ləlv kəmaɣale na í heeli Soopu sı: Nyá pəyalaa na nyá pəelaa ka kota pa taalv te na pá təkı na pá nyəəki. ¹⁹ İlena kacuculaɣa səsaya nakəli ká ma kutuluɣu ŋkulunasi liyiti na toŋ, na kú kpesı na kú takı-wε na pá sı. Ma tike ke pə səwə na má kəə sı ma heeliyi-ŋ.

²⁰ Tənaɣale Soopu kulaa na í cəli ı toko, na í looli ı nyuɣu. Ḿpúyú ı hənta İso ké atə na í saalı ḿpúyú ı ısentə. ²¹ İlena í tə sı:

Kpɛte ke ma too lula-m,
na kpɛte tətəgə maa məli tetv tεε.
Tacaə hana, kulvm inı ı kpaɣana.
Mpu tə, maa sεε-ı ké.

²² Pə təna mpi pə maɣana Soopu ke mpv tə, ı ta pəntəna İso ké pə taa. Pəcə ı ta yəgətı-ı ısaɣatv.

2

Soopu maɣasvɣv təm naale nyəm

¹ Ḿpúyú kuyaku nakəli ısətaa yəlaa pola Tacaə kiŋ tətə, na Satanı wε pa hekv. ² Ntəna Tacaə pəəsı-ı sı: N lına le?

İlena Satanı cə-ı sı: Ma lıwaya sı ma cəəki tetv. ³ Kələna Tacaə sı: İsentə n ta laŋ ma təmle tu Soopu ke nav. İ feina saala ké atə. İ feina kawaliya, ı təŋəyi tampana, ı nyaŋna-m, na í cələyi ısaɣatv. İlena İso tasa sı: Satanı nyá yelina na má tó Soopu ke wahala ke yem. Ama ílé ı kisa kuvakələm ké təsayasaya. ⁴ Tənaɣale Satanı nəgə təkpaɣ sı pa tuka ituule sı: Pa haa púyú ké na kule kú ha. Yulv wəna mpi təgə ı kuyı na í yana ı weesuɣu. ⁵ Təv, İso tó niŋ ke Soopu tənɣu na ı mwa təə na ń na. Ye ı ta tıv-ŋ, ıle ma yele nəgə.

⁶ Ntəna Tacaə heeli Satanı sı: Təv, ma tv Soopu ke nyá niŋ taa. Ama taa tokina ı weesuɣu ké.

⁷ Ḿpúyú Satanı yela Tacaə na í tεε. İlena í tó Soopu ke hiŋ ısaɣaŋ ke pə kpaɣav ı nyuɣu na pə tii ı nəntaaləŋ tə. ⁸ İlena Soopu caya təluma taa, na í hiki tataya na í kaaləgəna ı ti.

⁹ Ḿpúyú Soopu alv təma-ı sı: N sεesa ısəle sı ń taa wakələna İso suwe? Tıv-ı, na ń sı na ń heesi. ¹⁰ Ntəna Soopu cə-ı sı: Alv nyá, n yəgətəyi mpv ısu kpaŋtv suwe? Ye İso ka lakaya-tıvıv kupaŋtv na tá laŋa heewa. İ kəma na í lakı-tıvıv ısaɣatv tə kisi?

Paa na Soopu wahala inəyi mpv tə, ı ta pəntəna İso ké natələyi ı yəgətaya taa.

Soopu taapalaa tooso təm

¹¹ Soopu ka wəna taapalaa tooso ké. Mpeyele Teməŋ tv İlifasi, na Suha tv Pilitati, na Naama tv Sofaa. Pa nuwa Soopu wəsasi təm, ılena pá polo sı pa wiiliyi-ı na pá caya ı kiŋ na pá heesi ı laŋle. ¹² Pa loosa Soopu ke pooluŋ na pá wı-ı nyəm. Pa kpətəna-ı na pá cekəna-ı, ılena pá tıli nəəsi, na pá cəli pa tokonaa, na pá ŋmusı pa nyəəŋ taa ké tetv. ¹³ İlena pá caya ateye ilim na ahoə ke kuyeeŋ naatosompəgəlaya. Pa ta yəgətəna-ı natəli ke ı wəsasi nsi sı katatəlaya təə.

SOOPU NA İ TAAPALAA TOOSO

(Titite 3-31)

3

Soopu wula

¹⁻² Pə waalı ké Soopu tıvwa ı kuyaku kulvıvıvıv na wula sı:

³ Pə husı ma kuyaku kulvıvıvıv,
na ahoə nna pa yəgətə ma lıvıvıv təm tə.

⁴ Pá nyəni-kuyv səkpətıvıv nyəŋku.
İsətaa İso í taa pəəsı kv təm.

Pəyele nyaaləm napəli pə taa nyaalı-kv.

⁵ İsotom na atətəle səkpətıvıv í pəəsı kv təə.

Na isənmuntuyu kukpəetuyu waasi-kó,
yaa ilim sí na pé yu isu ahoo.

⁶ Ahoo aní á kəli lenna ke səkpetuyu.
Pá taa tasa-yeyə kalənav ke isətvnaa, yaa pənaɣa taa.

⁷ Ahoo aní, á saali kaalvlaya ke tam təə.

A taa nu laŋhəlvmlə kawilitaya nakəli tətə.

⁸ Tuwaa mpa pa nyəmə kuyeyə ke mpusi təhsuyu,
na pá kraasəyi tum səsə*fa* pááná tə.

Pá təhsí ahoo anəyi mpusi. ^a (Təlaakəŋ) kəna táá teləsi si tum səsə.

⁹ Səkpetuyu í waasi tulvmaluyu təə,

na ahoo aní á taŋ ilim na á wu.

Pəcó á taa loosi pə nyaaləm.

¹⁰ Mpi tə, a ta kaɣati ma ləlvuyu,

na saŋa má naaki wahala səsə inə.

¹¹ Pepe təə ké ma taa sí na pəcó pá ləli-m,
yaa ma taa hee ma luw waatu?

¹² Pepe təə ké pə ha-m too,

na í su-m í təə na má mʊsi-í?

¹³ Isəntə tə, maa həntaa təpamm ke pəlaav taa,

na má tooki, na má heesəyi.

¹⁴ Ma na awulaa səsaa na tetv nyəəŋ nyəma,

mpa pa ŋmaaki teesi səsəənsí tə,

¹⁵ yaa awulumpiya mpa pa wəna wəla

na pá suuliyi liyitee ke teesi taa tə.

¹⁶ Maa wə isu pə həlvuyu

pəyaya na ká ta ná ilim tə.

¹⁷ Isayav yeki í isayav ke pəlaav taa.

Tənaɣa mpa pa kawa katatəlaya tə,

pa heesəyi tam təə.

¹⁸ Saləkatvnaa təna wə heesuyu taa ke tənaɣa.

Paa tasəyi ŋmakəlla hóla ke nuw.

¹⁹ Səkpelu na səsə pa wə kvlm ke tənaɣa.

Pəyele pə cekí yom na í caa.

²⁰ Pepe təə ké Isə yeki na wahala nyəma naaki ilim?

Na í haaki laŋwakəlle nyəma ke weesuyu?

²¹ Pa taŋa səm, na pələ pu kəŋ.

Na pá pəkəyi-wəyi teu isu liyitee.

²² Yvlv wei í laŋle ká hvlvməna

na í ŋmaali si í hika pəlaav?

²³ Wei í mpaav ŋməlaa

na Isə tama-í kotaya tə yáá?

²⁴ Ma təɣənaɣa nté feesiŋ tisuyu,

na má mələyi pə fei tənaɣa,

isu lvm kpeŋuyu tə.

²⁵ Ye ma tó ma taa ke pulvpu səɣəntv pə kəŋ ké.

^a 3:8 tum səsə: Piipili yaawa wontuyu kəne si (Lefiyatan) na Nasaala taa, yaa

Mpi ma seeki təyə ma naaki.
²⁶Ma ta nyi təpamm yaa alaafəya
 yaa heesuyə təm.
 Ama cəəsεε watəyənə-m.

4

Ilifasi kuyəyətətə

- ¹ Mpyəy Təməŋ tə Ilifasi təma Soopu si:
² N ká pəsɪ na ń kantəli na má
 yəyətənə-ŋ?
 Mpi tə, təm wε ma taa ké,
 maa pəsəyɪ na má su.
³ Nyá seɣesəna yəlaa paɣale.
 Pəyele n nyəmə acamaa ke apalətə səəsuyə.
⁴ Nyá tasayana layatə ke mpa pa caa hotuyə tə,
 na ń kəsəyɪ mpa səɣəla nyəkəa tə.
⁵ Pə mayana nyá, ɪlena nyá apalətə
 yəələyɪ na ń huɣutiɣi lotu na?
⁶ Isu n nyanayana Isə ké na pə waasəyɪ-ŋ?
 Na nyá təntε kypantε náá tuyə-ŋ naani?
⁷ Həv nyá taa, too tə,
 n nawa pə kpiisa kypama, yaa tampana təŋlaa na?
⁸ N nyəmə teu təsiyisiyɪ si,
 ye yulə hala kutakεesəm yaa ɪ tuu wahala,
 mpu inəyɪ ɪ kəŋ kum.
⁹ Isə wosa pə yəlaa ke heelim na pááná,
 na pə wakəli-wε na pə kpiisi-wε.
¹⁰ Pa holiyɪ ké isu təɣəlasɪ,
 na Taca a təkəyɪ-wε na í pələyɪ pa kela.
¹¹ Ye təɣəlasɪ í laŋa təɣənaya si səki ké,
 na si piya náá yá yem.
¹² Pə wələta ma ŋkpaŋuyə taa
 ké təm ke mukaya tεε
¹³ ké ahoο taa ké saa wei toosee asayεε
 kəŋ na tom pí yəlaa tə.
¹⁴ Səyəntə watə pəla-m təyuləyulə,
 na ma tənuyə tənə seliyɪ.
¹⁵ Heelim fεta ma ɪsentaa na ma
 tənuyə tənə luli kacəncəmpəɣəlasɪ.
¹⁶ Ma naakaya nəɣələ səŋaa, ma ta nyəmi-ɪ.
 ɪlena ma nu pəntə miitiyɪ si:
¹⁷ Yulə pəsəyɪ na í təŋ tampana ɪsu weye Isə kin?
 Yaa ɪ pəsəyɪ na í wεε tənəŋŋ ɪsu ɪ ŋmalə na?
¹⁸ Ye Isə tá lá naani ké ɪ təmlε nyéma,
 na í naaki ɪsətaa tillaa kin ke kawalaya.
¹⁹ Kacəŋfana mpa ɪ ŋmana cuyə na pa tənəŋ ké tətə,
 na ɪ yəkuyə fεi kate ɪsu sonsompee tə?
²⁰ Isə nanəyɪ-wεyε ɪsu muləm ke kuyaku kolumuyə.

Paa saali tam, nɔɔɔɔ u tu paasəɔəna.

²¹ Pa weesuɔu ŋmusi cɛpa.

Uena pá sí pa feina ləmaɔasɛɛ.

5

¹ Ilifasi si: Soopu ma kapuka na ŋ ná si
nɔɔɔɔ ká cɔ-ŋ?

Isɔtaa tillaa nanŋ nyéma taa awe tɔɔ ké n ká keesəna?

² Ləmaɔasɛɛ fei tu páána kuyi-i ké.

Uena isəsɛɛmlɛ náá kú kumɛɛɛŋ.

³ Ma nawa pə lakəna kumɛɛɛŋ.

Ípúgú ma koola ku təɔaɔa ke mpusi ké kpaakraa si:

⁴ Nɔɔɔɔ í taa waasi ku piya.

Si tɔm í si tənənənəŋ ke təhɔɔɛ.

⁵ Nyɔɔɔɔtɔnaa í tɔɔɔ kumɛɛɛŋ kumtu.

Paa na sɔwa kalaa wɛɛ tɔ, pá lɛɛki-ti.

Ləŋlɛa í kuu ku wɛnaw.

⁶ Kutakɛɛsəm u lukəna aɛɛ.

Pəyele pə taya tɛtɔ tɛɛ ké wahala nyɔɔkəna.

⁷ Ama pə tó yulu ké si í tɔɔɔ wahala,

isɔ mamacəɔɔɔɔɔɔ kɔɔɔɔɔ isɔtaa tɔ.

⁸ Ye maya Soopu, Isɔ ké maa tɔwa kɔɔɔɔɔ,
na má pɛti-i ma tɔm.

⁹ I kɔɔɔpəm tɔɔwɔaɔa,

yulu kaa pəsi pə cɛkənaɔ,

yaa í nyi pə nyɔɔɔ.

¹⁰ Isɔ yekina na tɛv nukɔ

tɛtɔ tɔɔ, na tawa nyɔɔkɔ.

¹¹ I kusəɔi mpa pə pasaa tɔɔɔ,

na í heesəɔi ləɔaɔa nyéma ləŋa.

¹² I wakələɔi mpi acilayatu nyéma sukɔ si pa lakɔ tɔ.

I səŋsəɔi pa kɔɔɔpəm ke pa niŋ taa.

¹³ I kraaki nyəntaa na pa acilayatu.

Pa kpelikpeka layatu tasɔɔɔ u waasəɔi pɔɔɔ.

¹⁴ Ilim na pə isəɛ ke pa tutiɔi isɔ

səkpɛtɔɔɔ wɛɛ,

na pá hakəɔi isɔ ahoo yuwa.

¹⁵ Ama Isɔ ná ləsəɔi icam ke səm taa,

na í waasəɔi-i tɔŋ tu niŋ taa.

¹⁶ I tɔɔi kɔnyəntɔ taa ké tɛɛɔɔɔ,

na í təkəɔi isayalataa təna nɔɔsi.

¹⁷ Wei i ŋkraŋɔɔɔ Isɔ hən tɔ, i nu leɛŋ ké.

Uɛ taa kisi Tɔŋ təna tu sɛɛsɔɔɔ.

¹⁸ Isɔ lakəna yulu tɔɔ ké hiŋ na í tu-i kɔɔɛ.

Iɔi i kɔɔɔna na í waasəna i niŋ.

19 Paa waatu wei ké ɪ yakɪ-ŋ
 wahalanaa na asola taa,
 na ɪsɔyatu natəli tə kaa maɣana-ŋ.
 20 ɪ ká waasi-ŋ nyɔɔsɪ waatu.
 Na í ya-ŋ sɛm nɔɔ taa ké yoo taa.
 21 Paa pa caɣa nyá acaɣa pu kenti nyá tɔɔ ké.
 N kaa nyana puluyu wahala waatu.
 22 Nyɔɔsɪ na wahala pə tɔm ká la-ŋ wonja.
 Pəyele n kaa nyana taale wontu.
 23 Pu kenti nyá tawa ke wakəllaa.
 Paa pɛɛ kulələɣona, yaa taale wontu.
 24 Alaafəya ká wɛɛna nyá tɔyɔɣa təna taa,
 na kɔrɛntɛ natəli tə kaa laŋ nyá kalakəŋ taa.
 25 Nyá piya na nyá luluyu nyəma ká huki,
 ɪsu tawa taa nyutu.
 26 N ká kɔratəli teu ke təkunɔkɔku
 na pə́cɔ́ ń suu púyó.
 Teitei ɪsu tɔɔnɔɣa pukuyu na pə́cɔ́ pá kú tɔ.

 27 Tə pɛɛkaa na tɔ ná mpi tɔɔlɛ.
 Nyɔɣa pə wɛɛ sɪ ń nu-ti na ń cəkəna-ti.

6

Soopu kvcɔcɔtu

1 Mɔuyule Soopu cɔwa si:
 2 Ye pu wɛ pəsuyu sɪ pá maɣasi
 ma wɔsasi na ma wahala tɔɔ,
 3 pu kəla lɔm nɔɔ kanyəŋa ke yuŋ.
 Pə tɔɔ ké pə yɔɔtəɣi-m yem yem.
 4 Toma təna tu yɔɣa-m nyəma,
 na a sɔtu suu-m.
 Na ɪsɔ sɔɔntu pu-m.

 5 Kɔraŋa u wiiki ka tɔɔnɔɣa kɔraŋka kiŋ.
 Pəyele nau u mɔtəɣi nyutu tətɔɔlɛ.
 6 Yulu u pəsəɣi na í tɔɔ akɔfo puluyu.
 Pəyele yate lɔm kuhuluməm səpa yem ké tətətətɔ.
 7 Mpi pu wɛ maya acaalətu na ma taa kɔrətəɣəna tɔ,
 mpəɣəle ma tɔɔnɔɣa*fa*. ^a

 8 Hai, ye ɪsɔ ka mukaya ma kusulumutu
 na í la-m mpi ma tɛɛlɔɣi tɔ.
 9 Ye ɪ ka tisaya sɪ í təlɔki-m,
 na í kusɪ ɪ niŋ kəkentiŋ ke ma tɔɔ.
 10 Maa paana laŋhulumɛ,
 na má nyɔɔ tɔŋ ke wahalanaa pəne pa taa.
 Ma ta cələsi ɪsɔ Naŋŋtu kuyɔɔtɔtu ke tiili.

 11 Pepe tɔɔ ké maa tɛɛli na má fɛina tɔŋ?
 Yaa má tasa taŋuyu na ma tomle tama?

^a 6:7 Hepəla taa loŋŋa kane ka nuu wɛ kate.

12 Ma toma ta ke pøle
yaa nyəgəlvu kuseemvu nyəna.
13 Ma feina ton nuli,
pécó ma feina wei i ká ya ma nyovu tó.

14 Pə wee si konyəntəgəlv taapalu i lapu-i kəpantu ké.
Pə taa kəə na i ló Toma təna tu.
15 Ama ma taapalaa yəəla ma apalutu
ké isu ləəv ŋku ku laa nyəəv tó.
16 Waatu wei tev təmpree
hooki ilena ləəv inu i su.
17 Hanaya kəv ilena i nyəə.
Na ilim nyaya ilena ləəv wuli.
18 Lukətu puki mpatəntaa ilena pá yele
pa mpaav na pá suv nyutu na pá le na pə saali.
19 Tema təntaa na Sara nyəma pa yasəvi ise
na pá pəkəvi lum na isəle kuseemle.
20 Pa tala ləəv, ilena pə yegeti-we,
na feele kra-weve pa isəle seesuvu təm.

21 Ma taapalaa me i we-m
teitei ké isu ləəv ŋku.
I naaku ma wahala na səvəntu pu-me.
22 Ma ta sələmi-meve pulv,
yaa si i ha-m kvhav nakvli.
23 Yaa i fiti-m kolontunaa niŋ taa,
yaa i waasi-m ŋmakəllaa niŋ taa.
24 I sevesi-m, maa su na má nu.
I hvli-m timpu ma wakəlaa tó.
25 Yvlu nuki tampana kvvəvəvətu ké na i tisi.
Ama ma taapalaa kalənav náá waasəvi pulv.
26 I mayasəvi si i footi ma kvvəvəvətu
na i nyəni yem ké naani fei tu má na?
27 Halu i təkki tete ké sulav təə
na i kpeŋəvəna mə ceu mayamaya na i pəetəvi.

28 I nyəni-m teu
na i ná, maa looliyi-me.
29 I su, kvtakeesəm i taa kəə,
I su, mpi tó, ma we ma tampana taa ké.
30 Maa yəvəvəvi isavatu,
pəyele kvwakələtu u lukəna ma nəvə.

7

Soopu kvvəvəvətu tətə

1 Yvlu weev ke atə cəne wee ké isu yoolu.
Ilena i kvvevəvə náá we isu
wei i laki təmlə na pá feləvi-i tó.
2 I we teitei ké isu yom pəkəvəvə isotom si i hēesi,
yaa təmlə tu konyəntu təŋəv i kvfeləvəvə tó.
3 Mpu inu tətəvə ma kpancoou nté wvasasi isətvnaa.

Ahoo wahala nyəna ke pə cəla-m ma paa tete.

⁴Ye ma həntaa, ma pəəsəyi ma təyi si,
pəlee ké maa kuli?

Ye pə ta fe ləŋ ilɛ

hʉwɛɛ krai nyəna cəəsəyi-m ké, haləna pə nyaali.

⁵Hij təlasɪ na sonsompee waasa ma tənə.

Ma tənuyu yá pəyələɛ na lum kpenɟ.

⁶Ma weesuɟu u laa tɛm,

ɪsu sayata lʉlʉ kponkpoloku.

Ye ku kponkpontuyu í tɛma ku tənaya nté.

⁷Hai, lɔ taa sɔɔ si ma weesuɟu ké heelim.

Ma ɪɛ kaa na kʉpantu tətə.

⁸lɔ wei ɪ feŋiyi ma tɔ tɔ,

pə kaasa pəcɔ ɪ kaa tasa-m nau.

Maa saali yem na í pɛɛki-m na í wu.

⁹ɪsu ɪsɔŋmʉntuyɟ yaakuyɟ na ku saali yem tɔ.

Ípúyú yʉlʉ tiiki atətələ taa, u tasəyi
krau.

¹⁰Pəcɔ u mələyi ɪ təyaya taa.

ɪɛ keɛ kaa tasəyi-ɪ nyəm.

¹¹Pə tɔ ké ma kaa su.

Ma laakali pəsaa ké.

Pə wɛɛ si má yəyɔti.

Ma laŋle kəla wakələyɟ,

maa hʉli-tɛyɛ.

¹²Maya tɛŋku,

yaa ɪ taa tʉm sɔsɔ,

na lɔ n feŋiyi ma tɔ ké mpʉ?

¹³Ye ma tɔma si ma kato ká hɛɛsi ma laŋle,

na ma kʉhəntuyɟ náá kú ma pááná.

¹⁴ɪɛ n nyaasi-m na tooseɛ asayɛɛ.

N hʉla-m yaasinaa, na səyɔntʉ sɔsɔntʉ kra-m.

¹⁵Hai, ye n ka ləla ma luyɟ tɛɛ, pʉ kəla-m teu.

Səm lapa-m sana, na taasi tɛm katatələya pənɛ.

¹⁶Pə nu-m, ma kaa tu wɛɛ tam.

Ma weesuɟu ta ke pʉlʉ, yeɛ-m təhɛɛ.

¹⁷Yʉlʉ ké we na n tʉyɟna-ɪ mpʉ pə taka?

Na n keŋna-ɪ mpʉ suwe?

¹⁸N cɔɔki ɪ tɔ ké paa tanaŋ ŋku.

Na n mayasəyi-ɪ paa waatu wei?

¹⁹Pəlee ké n ká kʉsi nyá ɪsələ ke ma tɔ?

Na ma tu lipu ntayaməte mayamaya?

²⁰Yələa tɔ cɔlʉ,

ye ma pəntaa weyɛ ma wakələna-ŋ?

Pepe tɔ ké n siyisina ma tɔ ké nyá nyəmá?

Na má pəsi-ŋ ɪsu səyələ?

²¹Pepe tɔ ké n kaa yeɛ ma ɪsayatu təm?

Na n tɛɛ ma kʉpəntuyɟ tɔ?

Pə taɣa pulɔ,
maa həntɪ nɔɔnɔ kɛ tɛtu taa.
N ká pɛɛki-m n kaa na-m.

8

Pilita kuyəɣətɔtu

- ¹ M̀p̀ỳỳ Suha tu Pilita tɔma Soopu sɪ:
² Pəlee kɛ n ká hɛɛsɪ nyá yɔɣɔtaɣa ŋkɛ?
 Nyá kuyəɣətɔtu ká wɛɛ ɪsu heelim səsɔm na?
³ Ha, n tɛŋ nyá taa sɪ
 ɪsɔ Toma tɔna tu kɛɛki siɣisuyɔ yaa tampana kɛ?
⁴ Ye nyá piya wakəlɔna ɪsɔ,
 ɪ fɛlɔɣɪ-səɣɪ sɪ ɪsɔɣatɔ kɛ.
- ⁵ Ama ye nyaa kɛɛsɔna ɪsɔ tɔɔ
 na n tɛkɔɣɪ Toma tɔna tu kɛ niŋ,
⁶ ye n sɛɛsa ɪsɔlɛ na n tɛŋɔɣɪ tampana,
 ɪsɔ paasəɣəna-ŋ kɛ na ɪ ha-ŋ
 tɔɔɣalɛ nte tɔ mɔna-ŋ tɔ.
⁷ Halɪ nyá wɛnɔv nɔɔnɔ nyəm ká
 kəlɪ kancaalɔɣa nyəm kɛ tɔɔv.
- ⁸ Pɔɔsɪ lɔŋ nyəma,
 na n tɔki pɛlɛ pa caanaa layatɔ tasuyɔ.
⁹ Mpi tɔ, tete tete kɛ pə lɔla tá,
 tɔ ta nyɪ pulɔ.
 Ta weesuyɔ u laa tɛɛv kɛ cənɛɣɛ ɪsu ɪsotom.
¹⁰ Ama pɛlɛ paa tasa-ŋ layatɔ
 kɛ timpi timpi pa nyəmá tɔ.
¹¹ Mɔlɔɣɔ*fa* u sɔŋɔɣɪ timpi lum fɛɪ tɔ.
 Pəyɛlɛ səsəncaŋa u hatəlɔɣəna nikayɔ. ^a cənɛ.
¹² Lum ɪ nyɔɔwa ka wɔlɔɣɪ kɛ,
 na pá ta tu setəta-kɛ sɪ, pá lana pulɔ.
- ¹³ M̀p̀ỳỳ ɪsɔ tɔɔ sɔɔlaa tɛɛsəɣəna,
 na ɪ kisilaa tɛɛluyɔ náa saalɔɣɪ yem.
¹⁴ Pa naani cɛki kɛ ɪsu kpronkrontu,
 na pa nyuyɔ tətɔlɛ náa wɛ ɪsu acayanyatuyɔ.
¹⁵ Ye pa nyəka pa tɛɛsɪ tɔɔ sɪ lɛŋliyi kɛ.
 Pa nyɔkəlɔɣəna-səɣɪ teu ɪlɛna sí yɔki.
- ¹⁶ Pa wɛɛ kɛ ɪsu tɔɣv sɔŋuyɔ
 ɪlim taa kɛ teu,
 na cəlɔm tɔɔ kv taa
 na kv tiikasɪ kɛ halɔm tɔna tɔ.
¹⁷ Kv kan kv lila kɛ na á lɛɣɛtəna pɛɛ huɣule,
 na á hikiyɪ nikayɔ kɛ kvkraməŋ hɛkv.
¹⁸ Ama ye pa kpɛsa-kuyɔ kv lonte taa,
 ɪlɛ tɔna nyəma kpɛɛsɪ sɪ mɛpɛ pa taa naaki-kv.

^a 8:11 Mɔlɔɣɔ: Pɛlɛ pa tɛ mɔlɔɣv yaa pa tɛ səsəncaasɪ kɛ pa kɛɛsəɣɪ

19 Yulv isu mpu tənaya nté.
Kufalv ká kuləna i lonte taa.

20 Iso u ləəki tampana təhlv,
pəyele i kaa səna isayalatu.

21 Iso tēh í yelev na n wəh,
na n kpaləsəna lahvləmlə.

22 Ama nyá kolontunaa ká təgəna fəelə,
na pə yəki asayaa tēesi.

9

Soopu nyəntv

1 Mprúyú Soopu cəwa si:

2 Pəpətv fəi leleŋ,
ma nyəmə teu si mprúyú pə wəe.
Isənaya yulv ká la na í wəe Iso ké teu?

3 Ye n caaki-i na yooi, i pəəsi-ŋ təmnaa iyaya.
Ama n kaa cə paa kuləmvəy.

4 I ké toŋ taa toŋ tv ké,
na ləmayasəe təna tv.
Nəgəlv kaa kpaasi i təgi i təə, na pəntv lu təsoolii.

5 I layasəgi pəóh ké lona ké,
pəóh u nyəh.
Na í pəsəgi-i krentəlası na páána.

6 I ciyitiyi tetv ké
hatoo tə kite tēe, na tə akelenaa seliyi.

7 Ye i yəgətəna ilim pu luki.
I taaləgi isətvləŋasi təə ké.

8 I tike i hetəgəna isətvəy
na í təŋ tēku hola təə.

9 Na í la isətvləŋasi nsi tə yaaki si,
isətv í si na má təgə təyaya tə,
na haya na kpaaca na yulv.

Na kantuyv na kv piya na lensı tətə*fa*. ^a nsi Ləkpa nyəma nyəmə tə.

10 I kulapəm ké səsəəm ké pə fəi cəkənav,
pəcə i piti təma fəi kalvəy.

11 Paa i tēena ma cəlv ma kaa na-i,
pəcə ma kaa nyi i tēv.

12 Ye inı i kpaayana aweyele ləkəlv?
Yaa awe ká təna si: Kai?

13 Ye Iso mv páána a hēsəlv fəi.
Pə kreŋna tēku taa təgəlvəy səsəv
Lahapı*fa* na kv waalı nyəma tənaya,
na pá həntəgi-i atē. ^a

14 Na təm ntiyi maa

^a 9:9 Isətvləŋasi səne si nyəm wə katē, pə təə ké tə towa ^a 9:13 Lahapı: Ləŋtaa nyəma mula taa ké pa yəgətəgi coco inē i təm.

cɔ-ɪ yaasi ɪne ɪ taa?

15 Paa maa tu wɛna tampana, maa cɔɔki.
Pɛɛɛ ke pə wɛɛ si má sələmi ma huɔnbɔ.

16 Paa ma yaa-ɪ ké na í cɔ-m,
ma ta sa si ɪ nuwa ma nɔɔ.

17 ɪ heelim sɔsɔm pɛta-m atɛ,
na í fetili-m hiŋ hiŋ ke yem.

18 ɪ wakələyi ma laŋlɛ ké.
ɪ yeki-m si má feesi.

19 Ye toŋ ke ma tɛɛləyi,

ɪsɔ kɛɛ toŋ tu.

Yaa ma caa ma hólí ma tampana,
awe ká tu ha-m-ye?

20 Paa maa wɛɛna tampana,
ma nɔɔ ká kɔna ma tɔm.

Yaa ma tewa teu, ŋke kaa kɔna-ti.

21 ɪɛ ma tu tewa teu na?

Ma maɣamaɣa ma ta nyi.

Ma weesuɣu lu-m sɔŋ ké.

22 Pə təna pə wɛ-m teitei ké.

Pə taɣa pulɔ,

ɪsɔ kɔyi yulɔpan na ɪsɔɣav ké.

23 Wahala í kɔma kpakpaa, na í kó telaa,

ɪsɔ ná wonɣi pa laŋwakəlle tənaya.

24 ɪsɔ tɔna tetɔ ke ɪsɔɣav niŋ taa.

ɪɛna í takɪ huɔlaa ɪsɛntɔ.

Ye pə taɣa ɪni awe ká lana mpɔ?

25 Ma pusi tɛɛki lɛɔlɛv ké ɪsu selu.

Si muka yem ké, ma ta nu leleŋ.

26 Si tɛɛwɔɣa təlɪ, ɪsu səsəncaasi kpulɔɣɔ,
yaa ɪsu hɛkəle tiluɣuu ɪ tɔɣənaya waali tɔ.

27 Ye ma tó ma taa si maa sɔɔ
ma taa pááná tɔɔ, na má yele

laŋwakəlle na ma ɪsɛntaa hetɪ,

28 ɪɛ ma laŋlɛ cɛkəna ma wahala tənaya.

Ma nyəamá teu si, ɪsɔ kaa ha-m tampana.

29 Ma tɔm ká səna.

ɪɛ pepe tɔɔ ké maa nəki na má caali ma ti?

30 Paa maa sɔna kpələkpam, na má kilisina tev lum.

31 ɪ taɣanəyi-m afəla taa ké pɛtɔɣv ké,

na ma wontu maɣamaɣa pəsi-m kɔsɔɣɔtu pulɔpu.

32 ɪsɔ tá ké yulɔ ɪsu má si ɪ ká cɔ-m,

yaa má yaa-ɪ nənɔɔ.

33 Nɔɔɔlɔ fɛi si ɪ ká suv má na-ɪ

tá hɛkɔ taa, na í loli-tɔ.

34 ɪsɔ su kpátúɣú ŋku n makəna-m tɔ,

na nyá sɔɣəntɔ hɛɛsi-m cɔɔsuɣɔ.

³⁵ Ue maa yəgətəna-ŋ ma kaa nyá.
Ama pə taɣa mpuɣɔlɔ.
Maa pəsəɣi puɔ.

10

Soopu kuyəgətɔtɔ tətə

- ¹ Soopu si: Weesuɣu lu-m səŋ ké.
Maa wii ma ti təm.
Ma laŋle kəla wakəlɔɣu, ma kaa tasa sum.
- ² Iso, maa heeli-ŋ si, taa ku ma təm.
Ama heeli-m mpi pə tɔɔ n yookina-m tɔ.
- ³ Pə wɛ-ŋ teu si n̄ ŋmakəli
má wei n̄ ŋmawa tɔ,
na n̄ yeɛ na pə lana asayaa na?
- ⁴ Anɪ n̄ naaki na pə kəli yəlaa,
na n̄ mayasəɣi na pə kələɣi-wɛ.
- ⁵ Iso nyá weesuɣu topila ɪsu yuɔ nyəŋku kɛ?
Yaa nyá puɔ tɛɛki ɪsu yuɔ pəyayə nyənsi?
- ⁶ Pepe tɔɔ ké n̄ pɛɛkəɣi ma tasəkəɛ
na n̄ feŋiɣi si n̄ kuli ma ɪsayatɔ tɔɔ?
- ⁷ Anɪ n̄ nyəmə si ma ta wakəli,
pəcɔ nəɣɔɔ kaa ya-m nyá niŋ taa.
- ⁸ Nyá niŋ ŋmana ma təna,
na n̄ caa si n̄ wakələɣi-m.
- ⁹ Iso tɔɔsi si, nyá ŋmana-m, ɪsu cuɣu.
Ue n̄ ká tayani-m yəkuyɔ na má pəsi muɔɔyɔ na?
- ¹⁰ Nyá ŋmayana-m ma too taa,
ɪsu naaləm kiikuɣu fulayə taa tɔ.
- ¹¹ Nyá lapəna-m muwa na hola,
na n̄ waasi pə tɔɔ ké nantɔ, na n̄ suu-m tənuyɔ.
- ¹² Uena n̄ la-m pɛɛɛɛ,
na n̄ ha-m weesuɣu na n̄ feŋiɣi ku tɔɔ.
- ¹³ Ama ma nyəmə nyá ləmayasɛɛ wena
n̄ ka ŋmesa nyá lotu taa tɔ.
- ¹⁴ N̄ feŋiɣi ké si, ye n̄ nawa ma wakəlaa
ɪɛ n̄ kisi-m suulu hólúyú.
- ¹⁵ Ye ma wakələna-ŋ ma lepaya,
paa ma təm tewa, nyuyɔ kama m̄púyú.
Na wahala nu-m na fɛɛɛ kuyɔ-m.
- ¹⁶ Ye ma kusa nyuyɔ ɪɛ n̄ tu ma waali,
ɪsu tɔɣɔlayə, na n̄ kuləɣi ma tɔɔ na piti təma.
- ¹⁷ Na n̄ kəŋna-m aseeta nyəma
mpa paa caaki-m tɔ, na nyá pááná sɔɔsəɣi ma tɔɔ.
Na n̄ kpɛtələɣi-m na wahalanaa.
- ¹⁸ Pepe tɔɔ ké Iso ləsa-m ma too lotu taa?
Isəntɔ maa səpa nəɣɔɔ ta na-m.
- ¹⁹ Paa tɛɛna pəlaav taa ké kpakpaa,

na pə wɛɛ ɪsu pa ta lɔlɪ-m.

²⁰ Ma weesuɣu kuyɛɛŋ kaasa-m pə́cɔ́ tike ntɔ.

Uɛ ɪsɔ, yeɛ-m mpɔ na má
yɔɔlɔna wɛɛ pə́cɔ́ wei ɪ kaasa-m tɔ.

²¹ Uɛna pə́cɔ́ má polo atɛtɛɛ taa.

Ma kaa tasa mɔɔɣu ke cɛnɛ.

Tɛtu ntɪ tɔ taa ké sɔkɛtuɣu anaam wɛɛ.

²² Sɔkɛtuɣu tɛtu wɛɛ ké ɪsu ahoɔ.

ɪsotom sɔsɔɔm ké, pɔɔɔ ta tɔŋ.

Uɛna nyaalɛm náá wɛɛ ɪsu pə́ yukuɣu tɔ.

11

Sofaa nyəntv

¹ Ḿpúyú Naama tu Sofaa cɔwa Soopu si:

² Nyá yɔɔtaya kekeke tɔɔ, pə́ wɛɛ si má cɔ.

Pə́ taya yɔɔtaya nyəm ke yɔɔɔ tɔm teekina.

³ Nyá nɔɔɔɔɔ u təkəyi yɔɔɔ nɔɔsi.

N kaa pə́si n wɔŋ nɔɔɔɔ na pá tá tu-ŋ fɛɛɛ.

⁴ Halɪ n tu yɔɔtaya si nyá tɔm tewa,

si n ta wakɔɔɔɔ ɪsɔ.

⁵ Hai, ye ɪsu ɪsɔ ka kulayaa

nɔɔɔ na í tu yɔɔtɔ.

⁶ Halɪ ɪ ka hɔɔɔ-ŋ ɪ nyəmtv tete.

Tɔ tɛɛ yɔɔɔ layatv tɔɔ.

Tənaɣa n ka nawa si ɪsɔ u

pə́sɔɔɔ nyá ɪsayatv tɔna tɔɔ.

⁷ N pə́sɔɔɔ na n mayasi ɪsɔ lotu taa tɔm

na n cɛkəna Toma tɔna tu ɪni ɪ sɔsɔɔntv na?

⁸ Tɔ kɔɔɔ ɪsɔtɔɔɔ ke kɔŋkɔɔmɔŋ.

Yɔɔɔ kaa keesi tɔ tɔnaɣa,

tɔ tɛɛ atɛtɛɛ ke lumaŋ.

Yɔɔɔ kaa cɛkəna tɔ tɔm ke sɔsɔm.

⁹ ɪsɔ sɔsɔɔntv ntɪ tɔ kɔɔɔ tɛtu

ke tɔɔɔ, na tɔ kɔɔɔ tenku ké wɔŋ.

¹⁰ Ye ɪsɔ kpa tasəkɔɔɔ tu

yaa ɪ yaa-ɪ nɔɔnɔɔɔ, awe kpesiyina?

¹¹ Pə́ taya pɔɔɔ, ɪsɔ nyə́má yɔɔyemnaa ké.

Pə́yeɛ pə́ fɛɪ-ɪ katɛ si í ná pa kawalaya.

¹² Mpi lə́mayasɛɛ fɛɪ tu ká hiiki layatv tɔ,

taalɛ kpaŋaya lɔɔ tɔyaya nyəŋka.

¹³ Ama pə́ kaasɔɔɔ Soopu nyá tɔ,

keesəna ɪsɔ tɔɔ, na n tɛyɛ-ɪ niŋ.

¹⁴ Hatɔɔɔ mpi pə́ ta siyisi tɔ.

Taa yeɛ na ɪsayatv wɛɛ nyá tɔyaya taa.

¹⁵ Waatv ɪnəyi n ká tɔŋ na n kusa nyɔɔɔ.

Pɔɔɔ kaa keɛ-ŋ, yaa pə́ la-ŋ sɔɔntv.

¹⁶ Uɛna n sɔɔ nyá wahala tɔɔ, ɪsu lom kpemna.

17 Waatu inəyi nyá weesuɣu kuyeeɲ
ká wεε təcəiCei, ɪsu ilim sikuyu.
Na nyá səkrɛtuyu cé ɪsu pə nyaaluyu tɔ.
18 ɪlena ń caɣana nyá ti na ń tɛɛlɔyi tɔtɔ.
N kaa wεena fεεle natəli, na ń tooki teu.
19 Nəɣɔlɔ kaa wakəli nyá tom.
Halɪ yəlaa paɣale ká pɛɛki si ń sənə-wε.
20 Ama asayaa ɪse ká nyəɲ ké.
Pa hεesuɣu ká si tənaya, na pá taɲa səm tike.

12

Soopu nyəntu

1 Mpuɣule Soopu cɔwa si:
2 Pɔwε! Ama í wɛna yulɔ ləmaɣasεε yoo!
Mə səm waali, a kaa tasa wεεv.
3 Má maɣamaɣa ma wɛna nyəmtu kε
ńpúyú ɪsu mε, í tá tεε-m.
Paa awe ná pəsəyi na í yəɣɔti ɪsu mε.
4 Ma pəsa yulɔ wei ɪ taapalaa paakəna tɔɣɔ.
Pəyele ma yaakəna ɪsɔ si í cɔ-m.
Ma siyisaa ké ma fεi kawalaya.
5 Mε mpa pə caɣanaa tɔ, mə footiyi wahala tu ké.
Mńpúyú pá tusiyi wei ɪ cɛɲlɔyi tɔ.
6 Nmɪlɔ na ɪsɔ pááná kraasəlaa,
caɣana pa təɣi pa tεεsi taa ké.
Mpe pa toɲ nté pa ɪsɔ.
7-8 Pɔəsi sumasi na tɔla na
tiina a ká seɣesi-ɲ,
na tɛtu hɔli-ɲ tɔtɔ.
9 Kɔɲmanɲmam mpi pə ta nyəna si,
Tacaɔ niɲ lapəna pə tənə?
10 ɪni ɪ təkəna ɪ kulapəm tənə weesuɣu,
na yəlaa tənə feesiɲ kε ɪ niɲ taa.
11 ɪsu ɲkraɲuyɔ nukuyɔ təm kuyəɣɔtɔtɔ tɔ,
ńpúyú nəɣɔ ná nukɪ tɔɣənaya leleɲ.
12 Akpatəlaa na mpa pa puɪ tɔwə tɔ,
pa wɛna ləmaɣasεε na nyəm ké.
13 Ama Tacaɔ kele ləmaɣasεε na nyəm maɣamaɣa tu,
na layatv tasvɔ na toɲ tu.
14 Ye ɪ yəka mpi, nəɣɔlɔ kaa ɲmá,
ye ɪ təkə wei, nəɣɔlɔ kaa tulɪ-ɪ.
15 Ye ɪ kra tɛv, ɪlε wɔlaya wɔli.
ɪ tula-kv, ɪlε lvm wakəli tɛtu.
16 ɪ wɛna toma ké na í nyəmá a lapənav,
na í təkə letaɔ na mpa pa tolisiyi lelaa tɔ.
17 ɪ yeki na pá kuuki tɛtu nyuyv nyəma, na pá tɛɛkəna.
ɪ wakəlɔyi hɔvɔlaa ləmaɣasεε.

18 Na í cekí kvhákum mpi awulaa ka haka yelaa tó, na í həkəyi pa mayamaɣa.

19 I yeki na pá kuuki kətəlaa, na í pəsəyi tonɔnaa mpa pə caɣana teu tɔɔ kɛntəlasí.

20 I təkəyi nɔlelen nyóma nɔsi, na í kvyi akpatəlaa ləmayasɛɛ.

21 I yeki na pá footiyi səsaa, na í yəkəyi ηmakəllaa ton.

22 I cekí pa səkrɛtuyv anaam ké, na í kəna nyaaləm ke atətəle səkrɛtuyv taa.

23 I yeki ké na piitimnaa huki, ɔlena í wakəli-wɛ na í yasí-wɛɣe poolun, ɔlena í kpiisi-wɛ.

24 I kvyi pa nyuyv nyóma layatv, na pá cəakí yem ké nyutv taa, pa feina təpote.

25 Pa hakəyi yem ké səkrɛtuyv tɛɛ, nyaaləm fei, na pá cɛɛləyi yem isu mpa sɔlv m kowa tó.

13

Soopu nyəntv tətə

1 Mɔyuyvɛ Soopu tasaa si: Ma tɛma nti ma yəɣətəyi tɔɔ nuv na ma ηkraɛyuv, na má na-ti na ma isəpəle, na má cekəna-ti.

2 Ma mayamaɣa ma nyəmə nti mə nyəmə mɔv tɔɔ, mə tá tɛɛ-m.

3 Ama Toma təna tv Isə ké ma yəɣətəyənə na má hɔləyi-i ma kənyəɛ.

4 Mə ké acɛsaacɛsaa fetaa ké, pəpətv tike ke í mayasəyi.

5 Ye í ka suma, í ka nəɣəsəna ləmayasɛɛ nyóma nté.

6 I ke ηkraɛɛ na í nu má kənyəwiina na ma kvəɣətutv.

7 Kaloolaya na təm kvəkɛɛtv ke í ká sɛɛna Isə tɔɔ?

8 Isə tɔɔ ké mə caaki si í sɛɛna?

9 Na ye i feɛa-mɛ i ká sa-mɛ? Isə tá ké yɔlv si pa puyusiɣi-i.

10 Ye mukaya tɛɛ ké í sɛɛkəna i tɔɔ, isu i kaləna-mɛ.

11 I səsəntv u tilisiyi mə pəntv na i təm kra-mɛɣe səɣəntv səsəntv?

12 Mə kvəɣətutv wɛ ké isu təluma. Na mə kumayasətv náá wɛɛ isu cuyv.

13 I su, i yele na ma yəɣəti,

ye ma tu temna nti ntəyəle.

¹⁴ Ma səəlv puwəya si ye mpi mpi.

Paa ma weesuɣu luwa.

¹⁵ Iso í nəkaa i kv-m, ma ta taŋ pulv.

Ama ma təntə teu nyulovv ke maa ləsi.

¹⁶ Ye pə tu lapa mpv pə waasa-m ké.

Mpi tə, isayav u krətəyəna Iso.

¹⁷ Təv, í ke ŋkraŋŋ ke teu

na í nu ma kvəyətətv.

¹⁸ Ma səəlv puwa si ma ləsəyi ma ti nyulovv.

Ma nyəmə si ma təm tena.

¹⁹ Ye nəyəlv caa si i hvvna-m,

ile ma su na má sí.

²⁰ Hai, ma Iso,

yaasinaa naale tike ke ma caa í la-m,

na nyá kiŋ səŋvɣv í taa la-m katə.

²¹ Kusi nyá niŋ ke ma təv,

nyá səyəntv í taa la-m katatəlaya.

²² Uena í pəsəsi-m na má cə-ŋ,

yaa má yəyətə na nyaa cə-m.

²³ Isayavnaa isənaɣa ma lapa?

Hvli-m ma təpəntəle.

²⁴ Pepe təv ké nyá isəntaa tá hetəna-m,

na í nyənəyi-m isv nyá kolontv?

²⁵ Aní ma wə ké isv kaawulaya,

yaa nyuliya ŋka heelim kprakəyi tə,

na í təyənəyi-m?

²⁶ Pə taya pulv, n ŋmaaki ma təm isayavv

na í feləyi-m ma pəcaavv kvpəntəŋ suwe?

²⁷ N tv-m nkeyelee suwe,

na í feŋiyi ma kolapəle?

Na í ŋmaaki ma nəntaaləŋ wei

ma fela kanyəŋa taa təyə takəlaya taa.

²⁸ Na ma tənɣv náá tasəyi isv taav,

yaa isv ŋkram mvvkvv wontv kvsusuutu tə.

14

Soopu nyəntv tətə

¹ Yvlv pəyaya weesuɣv wə ké tətəpi,

na kú na cəəsəe ke kvtamsa.

² I luki ké isv tɣv hətóyó na í lontili,

na í mvki kprakaa isv isotom.

³ Iso nn kvəsəyi isəle ke ma təv.

Pəyele í yaaki-m hvle.

⁴ Wulee nəyəlv ləsa kvpam ke isayam taa?

Pvntv fəi.

⁵ Aní Iso tēma yvlv isətvnaa ke kalovv

na í sv i kvyeŋ.

Iso n tēma yvlv weesuɣv tənaya ke pvv i kaa ŋmaa ka təv.

⁶ Pə təw tə, kusɪ nyá ɪsələ ke yulɔ təw na ɪ hɛɛsɪ,
na ɪ laŋlɛ tu hɔlɔmɪ, ɪsu apaa tɔ ke taanaya.

⁷ Tuɣu wɛna tɛɛlɔɣu kɛ, ye pa seta-ku,
ku nɛɣɛtɪ na kú hɛləɣɪ pɪlɪŋasɪ kɔfasɪ.

⁸ Paa ku lila kpatəla tɛtɔ taa, na ku kite sí.

⁹ Ye ku nuwa lɔmɔɣa taŋ ku
taɣanəɣɪ nɛɣɛtɔɣu kɛ na
kú hɛlɪ pɪlɪŋasɪ kɔfasɪ ɪsu tiika.

¹⁰ Ama yulɔ səki kɛ, na ɪ toma su tənaya.

Ye ɪ tisa fɛesuɣu, ɪ wɛ le tətɔ?

¹¹ Tɛŋku lɔm pəsəɣɪ na pə pasa,
na pusi nyəm náá nyɔɔ na sí wɔlɪ.

¹² Mpu tətəɣɔ yulɔ ká həntɪ, ɪ kaa tasa kulɔɣu.

ɪ kaa tasa fem na pə́cɔ ɪsətənuɣu mɔki.

ɪ kaa kuləna ɪ tom təw.

¹³ Ye ɪsɔ ka tisaya,

ɪ ka ŋmɛsa-m atɛtɛle taa,

na ɪ takɪ ma təw, haləna ɪ kú ɪ pááná.

ɪlɛna ɪ su-m saa wei ɪ ká taɣanɪ-m kɔpantɔ lapɔ tɔ.

¹⁴ Ye ɪsu yulɔ ka səkaɣa na ɪ taɣanɪ

fem maa wɛ taŋuɣu taa kɛ ma tɛmlɛ kuyɛɛŋ tɛna.

Haləna kuyaku ŋku ɪ ká taɣanɪ-m kusɔɣu tɔ.

¹⁵ ɪlɛ waatɔ wei ɪsɔ kɔŋmaŋmam má,

ma tɔm ká nyulɪ-ɪ na ɪ yaa-m tɔ ma kaa cɔ.

¹⁶ Ama saŋa ɪlɛ,

ɪsɔ ɪsələ kaa wɛɛ má ma təw,

na ɪ kaləɣɪ ma nɔɔhɛɛ.

¹⁷ ɪ suuwa ma ɪsaɣatɔ ke huluyɔ nakɔlɪ ku taa kɛ,

na ɪ taalɪ ma kawalaya təw təkram.

¹⁸ Ama ɪsu pɔ́ɔŋ yəkɔɣuɔ

na pə layasəɣɪ kɔkraməŋ ke lɔna,

¹⁹ na lɔm náá niisiɣɪ pələ,

na tɛv náá kuuki tɛtɔ tɔ.

Mpúɣú ŋ wakələɣɪ yulɔ tɛɛlɔɣu.

²⁰ N tii yulɔ təw kɛ na ń wakəlɪ ɪ ɪsentaa,

na ń təɣɔnɪ-ɪ na ɪ tɛɛ na pə saalɪ.

²¹ Paa yulɔ piya nyuɣu kulaa

yaa pə tɔ-səɣɪ fɛɛle yulɔ u naaki pulɔ.

²² Mpi pə tɔm yulɔ nukəna təɣələ

ɪ maɣamaya ɪ tənɔɣu wɔsasɪ na ɪ laŋwakəlle.

15

ɪlifasɪ nyəntɔ tətɔ

¹ Mpúɣú Temaŋ tɔ ɪlifasɪ cəwa Soopu sɪ:

² Yulɔ ləmayasɛɛ tɔ ɪsu nyá taka,

kaa yəɣətəɣɪ tɔm kpaɪ nyəntɔ,

yaa ɪ həŋ ɪ təɣɪ yem kɛ mpu.

³ Nyá kaluyu we kpete ké,
pə taa fei kawaaya.

⁴ Iso nyamnav mayamaya
na i seev kite ke n wakələyi yoo!

⁵ Nyá isayatu təm ke nyá nəyo yəyətəyi.
Pəyele acilayatu nyəma kuyəyətutu ke n krayaa.

⁶ Nyá nəyo hüləyəna nyá isayatu.
Nyá ntompee kuyuna nyá təm pə taya má.

⁷ Nyaya pə taaləna ləlyu na?
Yaa n laala pulasi ke ilim nav?

⁸ N nuwa Iso layatu tasuyu,
na n hii layatu ke nyá tike na?

⁹ N ta tee-tuyu nyəm,
pəcó n ta cekəna pulu
na pə we-tuyu səkpetyu.

¹⁰ Ta taa cəne we nyənhələməy nyəma,
na akpatəlaa mpa pa tee nyá caa ke səwəntu tə.

¹¹ N nyənəyi yem ké Iso lajheesəle təm
nti i teləsəyi-nyə təpamm na tá nəsi təy?

¹² Pepe təw ké nyá pááná huuki mpu,
na n cüləyi-tuyu ise?

¹³ Iso ké n muna pááná,
na n yəyətəyi təmnaa mpe?

¹⁴ Yulu u pəsəyi na í wee
tənanəy yaa í siyisa teu ke Iso.

¹⁵ Paa isəttaa tillaa mayamaya Iso feina-weye naani.
Pəyele isətənyu fei tənanəy.

¹⁶ Kacanfanə yulu isayau na acaalyu
nyku ku maləna isayatu isi ləm nyəw tə?

¹⁷ Təw, Soopu ke nyənanəy na má seye-si-nyə
na má kee-si-nyə nti ma nawa tə.

¹⁸ Nti ləmayasəe nyəma nuwa
pa caanaa ki nyə na pá huli tə.

¹⁹ Pa tike ke Iso ka hawa tetu,
krai tu nəyulu i ta siti pa heku.

²⁰ Isayau we isənyəy le taa ké
i weesuyu pusi tənaya, haləna i səm.
Pəyele pa kala nyəməllə pusi tənaya.

²¹ Səyəntu təm ke pa nuku.
Pa ti cayanav waatu taa ké wakəllu ká tii pa təw.

²² I naaki layate cənyəyi-i,
ile u teeləyi si i ká fiti səkpetyu.

²³ I pəkəyi təyənaya,
na í nyəmə si səkpetyu kuyaku tanə-i.

24 Laŋwakəlle na nəyəsee
 pə tugi-i səyǝntu səsǝntu ké.
 Pə tiiki i tǝǝ ké isu wulav sǝlv
 pukǝy si i tɛeki yoou tǝ.

25 Pə taya pulv, i kusa nin si i maki Iso.
 I caaki si i kulǝyi Toma tǝna tu tǝǝ.

26 Hal i hika apalvtu si í kul i Iso tǝǝ,
 na í kenta i tǝyi i kpalvǝy
 kpusǝy nyǝykv.

27 I kiiwaya na í wena alaafǝya.

28 Acalɛɛ kuyǝkɛɛ na tɛɛsi nsi si taa yǝlaa
 luwa na sí caa yǝkǝy tǝ, si taa ké i ká caya.

29 I kaa tasa wɛnav hikuyu na pǝ leeli,
 pǝcǝ pǝ kaa tasa-i lapǝnav ke tetu tǝǝ.

30 I kaa fiti sǝkpetuyu.

I wɛ ké isu kǝkǝ nyakǝy tǝy piliŋasi tǝ,
 Iso ká woso-i i heelim na pǝ kpiisi-i.

31 Ye kpete ke i tu naani, i tusa i tǝyi.

Mpi tǝ, kpete nteyɛɛ i kasǝyaya.

32 Hal pu la mpv na pǝcǝ pǝ tala i sǝm.

Teitei isu piliŋa laŋyǝ cǝlǝm na ká sí tǝ.

33 I ká wɛɛ ké isu tǝy ɲku pa yaa si, lɛɛɲ tǝ,
 kv akaa tǝǝkǝy na á ta puta tǝ.

Yaa isu ɲku pa yaa si, Olifi tǝ kv hetv luluɣu tǝ.

34 Isayav tǝyaya ká pǝsi kaalɔlaya,
 ɔlena kǝkǝ náá nyaya muɣullu tǝcayalɛ.

35 Isayatu ke i haki na í lvli kulvmtu nti.

I lotu taa ké mpi pu tǝsi-i tǝ pǝ puki.

16

Soopu nyǝntv

1 Mǝpǝyú Soopu cǝwa si:

2 Tam ké ma nuk i tǝmnaa panɛwɛ.

Mǝ tǝna í ké laŋa heɛsǝlaa
 mpa pa kǝŋna wahala tǝyǝ.

3 Pǝlee ké tǝm kpete

nyǝntv nti tu su tǝnaya?

Pepe tǝǝ ké pááná sita nyá kvɛɛɛtǝ taa?

4 Ye maa wɛnna isu mɛ,

ma pǝsǝyi má yǝyǝti mpv tǝtǝyǝ, hal i pǝ tɛɛ mpv.

Mǝ tǝm lapa-m pǝtǝtǝlɛ, na má kpeɛti nyuɣu.

5 Hal maa kraasa mǝ apalvtu,

na ma kuyǝyǝtǝtu na pǝ heɛsi mǝ laŋa.

6 Paa maa yǝyǝti yaa ma suma,

ma wahalanaa kaa su tənaya, yaa pá tu pasu.

⁷ Hai Iso, tɔv,
nɔɔnɔ n yɔka ma toma na ń kpiisi ma tɔyaya tɔna.

⁸ Ma cɔlɔ nyɔma caalɔyɔ-m ké.

Na wei ɪ yasəyɔ ma ɪsəyɔtɔ tɔ,
í pəsɪ ma aseeta tɔ na í kulɔyɔ ma tɔɔ,
na í kaləyənə-m ma ɪsentaa.

⁹ Ma kolontu culɔyɔ-m ɪsɛ, na í kpasəyɔ mpee,
na í tiiki ma tɔɔ na páná, na í cəlɔyɔ-m.

¹⁰ Yɔlaa haawa nɔɔsɪ tɔcaaa, na ma tɔɔ,
na pá tɔvki-m na pá makɪ ma ləkpaasi.

Pa pɛɛla nɔyɔ kɛ ma tɔɔ.

¹¹ Iso tɔ-m kutakɛsɛŋ ké
na í pɛtɪ-m asayaa niŋ taa.

¹² Maa wɛ hɛɛsɔyɔ taa ké na ń pəsɪ ma laŋlɛ.

N kra ma lumaya ké na ń pɛli-m,
na ń kɛsəyənə-m na ń tɔɔki nyá nyəmá.

¹³ Nyá nyəmá anɪ a tama-m kotaya ké
na á tɔli ma lotu na pətɔtɔlɛ fɛi,
halɪ ma kancələyɔ kpe atɛ.

¹⁴ A tiiki ma tɔɔ ké ɪsu
yoolu na á tɔlɔyɔ-m pɔɔŋ.

¹⁵ Ma suu fɔlɔtɔ takanaa mpa pa ké ləyaya wontu tɔyɔ,
na má pilimiyi atɛ.

¹⁶ Wula sɛɛsa ma ɪsɛ ké na á mɔli,
na atɛtɔlɛ səkɛtɔyɔ takɪ ma ɪsəhutu tɔɔ.

¹⁷ Anɪ ma ta la mɔsɔŋ,
pəcó ma ta sələmənə mənəafikitɔ.

¹⁸ Hai, tɛtɔ, taa pi-m.

Yele na ma kakiisaya nukɪ tam.

¹⁹ Pə kɛyayɔ nɔɔnɔ tɔ,
ɪsɔtɔnɔyɔ taa ké ma aseeta tɔ wɛɛ.
Wei ɪ cɔɔki-m tɔ hatoo ɪsɔtaa ké ɪ wɛɛ.

²⁰ Ma taapalaa ná paakənə-m ké.

Ama Iso ké ma tekiyina ɪsəlɔm.

²¹ Ma caa sɪ nɔyɔlɔ í sɛɛna ma tɔɔ,
na Iso naaki ɪsu yulɔ lakɔyɔ ɪ taapalɔ tɔ.

²² Mpi pə tɔɔ tɔ, pa kala ma weesuyɔ pusi.
Maa təŋ mpaav ŋku na ma tɛɛ tɔ, kuməlɔyɔ fɛi.

17

Soopu kvcɔcɔtɔ tɔtɔ

¹ Mpyúyú Soopu tasaa sɪ:

Ma feesiŋ liki. Ma kuyɛɛŋ tɛŋ na pəlaav taŋa-m.

² Wonɔlaa tama-m ké na pá tɔvki-m,
na ma kpisiyi tom kɛ ahoo.

³ Hai, Iso səη nyá maɣamaɣa ke
ma nəɣə təə ké huule taa.
Ye pə taya nyá, ma feina nəɣəlv.
⁴ N kenta pa ləmaɣasɛɛ təə ké,
n kaa yelev si pá kəli.
⁵ Pa wɛɛ ké isi pa tukuɣu ituule si:
Yulv yaa i taapalaa na pá tala i təɣənaɣa,
na i piya náá təη na si niη wuli.

⁶ Maɣa yəlaa yookina yontu,
na pá təkiki ma isentaa ké ntaɣama.

⁷ Wahala wakəla ma isentaa,
na má pəsi isi ilemɣu.

⁸ Kusiyisim təηlaa naaki ma wɔsasi,
pa nəɣə taa fei kete.

Kɔpama kuləɣi asayaa təə.

⁹ Tampana təηlv ná kama nyuɣv ke i mpaav taa ké.
Na wei i feina kawalaya tə, i toη səəsəɣi.

¹⁰ Ma taapalaa, í kəə mə təna.
Maa naaki mə taa ké ləmaɣasɛɛ tv.

¹¹ Ma kuyɛɛη tɛɛwa, na pə kpeηna
təma nna a pəle ma tɔwa tə.
Mpi ma nyuləɣi səəsəm ke hatoo ma taa tə pə wakəlaa.

¹² Mpe pa yaaki ahoov ke ilim ké,
na səkpɛtɣu i nyalaa ile,
pa təη si pə caa nyaalɣu.

¹³ Atətəle ke ma təηaa si
má sɔv má hənti tə səkpɛtɣu taa.

¹⁴ Pəlaav nyayale ma caa,
sonsompee mɛɣele ma too na ma kəɣə.

¹⁵ Ma feina tətɛelle tətə,
na pə tu nii isəle.

¹⁶ Maa kpeηna-tɛɣe na má tiina sətəa tɛ,
na má həntəna mɔsɔɣv taa.

18

Pilita nyəntv

¹ Mpyúyú Suha tv Pilita təma si:

² Waatv wei ké í ka su yəɣətayə,
na í kpaɣa ləmaɣasɛɛ.
Uena tə yəɣətɪ təm kɔpantv.

³ I suma si Soopu í nyəni-tɣu heeη suwe?
Pepe təə ké i nyənəɣi-tɣu kumɛleməη?

⁴ Soopu isi n huɣutuɣu lotu ke mpv na pááná tə,
n huv si nyá təə ké pə lə tetv
na kəkpaɣməη kpeɣi na í laɣasi lona na?

5-6 Isayav tɔyaya taa kɔkɔ
ka te kɛ na ka nyalɔmɔle mɔki.

7 Isɛna i ka tɔɲayana naani tɔ pu pasa.
Uena i mayamaya i taa layatɔ nɔ́a yele na í hoti.

8 Mpi tɔ, puluyɔ taa kɛ i nɔ́hɛɛ tiiwa,
na í tɔɲ kɔ kpalahuuɲ tɔɔ.

9 Katɔka ká kpa i nɔ́ntaaluyɔ
na ka ŋmusi nɔ́a hɔkɔ-i.

10 Puluyɔ pima atɛɛ,
na kɔnyɔpɔm kɛ i mpaav taa.

11 Sɔɲɔntɔ sɔsɔntɔ kraa-i na paa timpiɲi,
na tɛ tɔɲɔɲi-i nɔ́hɔle nɔ́hɔle.

12 Paa i ka kɛ tɔɲ tu,
nyɔɲɔsi ká lu-i kɛ na í sɔv kɔnyɔɲ taa.

13 Kutɔɲ isayav tɔɲɔ i nantɔ kɛ
pɔ kraɲav i niɲ na i nɔ́hɛɛ tɛna tɔ.

14 Pu lɛsi-i na tɔɲ kɛ i tɛ timpi
i cayana naani tɔ, na pɔ pɔna-i sɛtaa wulav tɛ.

15 I tɔyaya ta kɛ i nyɔɲka tɔtɔ,
yɔlv pɔsɔɲi na í sɔv ka taa.
Pa ŋmusa ka taa kɛ kɔkɔ mamacɔɲɔlasɔ.

16 Uena í pɔsi isɔ tɔɲv sɔkɔɲv too
kɔ lila na pɔ yoosina kɔ pilinasi tɔ.

17 I hɔtɛ ká saali tɛtɔ tɛna taa.
Nɔɲɔlv kaa tɔɔsi i tɔɔ.

18 Paa lɛsi-i nyaalɔm taa na í sɔv sɔkɔpɛtɔɲv taa,
na pá tu lɛsi-i tɛtɔ.

19 I kaa yele pɔyaya, yaa lɔlvɔv tu,
yaa pɔ kaasi nɔɲɔlv na i ise kɛ i tɔcayale.

20 Ilim tɔlule, na pɔtɔtɔle nyɔ́ma ká nu
i wakɔlvɔv tɔm, na pɔ sɔsi-wɛɛɛ watɔ.

21 Isɛna kutakɛɛsɔɲ tɛɛsi ká tɛɛsɔna tɔɲɔle.
Mpa pa ta nyi Isɔ tɔ pa lɔnte ntɛ.

19

Soopu nyantɔ

1 Ḿpúyú Soopu cɔwa si:

2 Pɔlee kɛ í ká hɛɛsi-m
kɔnyɔɲ tɔɲv na mɔ́ kɔyɔɲɔtɔtɔ?

3 Tɔm naanɔwa keɛɛ í tɛma-m kɔtɔɲv,
pɔ fɛi-mɛɛɛ fɛɛɛɛ si í cɔɔsɔɲi-m mpɔ?

4 Ye tampana ma tu lapa isayavɔ,
ma nyɔɲv taa kɛ pɔ tɛɲ.

5 Isɔ i hɔɲ mɔ́ ti na kalampaani na

í maγasəyi si ma kawalaya kunyəŋ ke ma təkɪ tə,
 6 ama í nyɪ si ɪsə kpana-m
 ɪ puluyu taa, na í tɪyɪ-m kunyəŋ.

7 Ye ma wiiki si pa laki-m mɪsɪŋ,
 nəɣɔɔ u cɔɔki.
 Na má yaaki si pá waasi-m,
 nəɣɔɔ u seəkəna ma tɔɔ.

8 ɪsə kaya ma mpaav, maa pəsəyi tɛɛv.
 ɪ yela-m səkrɛtɪyɪ taa, na ma hakəyi.

9 ɪsə kɔwa ma hətɛ yaav,
 na í kɔɔɪ ma teeli ntenuyu.

10 ɪsə wakəla-m pə təna pə taa ké,
 na í kɛsi ma tɛɛɔyɪ ɪsu tɪyɪ, na má sí.

11 ɪsə pááná səsəna huuna-m
 na í nyənəyi-m ɪ kolontunaa taa lɛɔ.

12 ɪ yɔɔkɔɔlaa kpeka kɛnta nəɣɔ na pá kɔɔ ma tɔɔ,
 na pá siki na pá cəna-m.

13 ɪsə hatələna-m ma tɛɛtɔnaa,
 na ma asəmaa náa yaaki na pá yeki-m.

14 Ma cɔɔ nyəma na ma lulətanaa
 ná sɔɔ ma tɔɔ.

15 Ma təyaya taa mɔɔlaa na ma təmle nyəma
 ná yɪyɪ-m na pá nyənəyi-m kɛra tɔ.

16 Paa ma yaa ma təmle tɔ
 na má wiina-ɪ, u cɔɔki-m.

17 Ma lu səŋ ke ma alɔ maγamaγa ké.
 Ma pəyalaa ná nyəyəsə-m.

18 Pə kɛŋna piya na ye ma kɔləyi ɪɛ si wonɪyi-m.

19 Ma taapalaa kɔpama mpa maa sɔɔlaa tə,
 pa lu-m luɣu na pá kɔləyi ma tɔɔ.

20 Ma luna pəcɛmteyɛ.
 Ma tɛma taasi təkəŋəkəŋɔ.

21 Ma taapalaa mɛ, hai, í nyənɪ ma pətɔɔtəɛ.
 ɪsə tɔna ma tɔɔ ké niŋ.

22 Pepe tɔɔ ké í tɪyɪ-m kunyəŋ ɪsu ɪsə?
 ɪsəna í tɔ-m wahala tə, pə ta nu-meyɛɛ?

23 Hai, ye ɪsu paa ŋmaawa
 ma kɔyɔyɔtɔtɔ tənɛyɛ takəlaya taa.

24 ɪsu paa ŋmaa-ti na nyəmle ke kɔkɛpamuyɔ tɔɔ,
 na pá piisi, na tɔ wɛɛ tam tɔɔ, tə taa husi.

25 Ma nyəma teu si ma tɔɔ seɛnɔ wɛna
 ɪ weesuɣu.

ɪni ɪ ká yɔyɔtəna na pə su tənaya ke atɛ cənɛ.

26-27 Paa pə kɔɔla ma nantɔ na pə yeɛ mɔwa tike,
 maa ná ɪsə na ma ɪsəɛ ké,

ι kaa wεε-m μουλυ.
Mpi ma sɔlaa tɔγɔλε,
hali pu laki-m λη.

²⁸ I ká pɔɔsi mə ti si isənaya í ká kulɪ
ma tɔɔ, na í hiki tɔwaanle na í huuna-m?
²⁹ I la laakali, na pə taa kɔɔ na layate tala mə mayamaya.
Mpi tɔ, mə kawalaya muɔna səm ké.
I nyi si huule taŋa-me.

20

Sofaa nyəntv

¹ Mpyú Naama tv Sofaa tɔma Soopu si:

² Nyá tɔm wakəla ma laŋle,
ɪena pu laki-m λη si má cɔ.
³ Ma nuwa isəna n kaləna-m na hí tuu-m tɔ.
ɪe ma nyəmə kucɔcɔtv ke ma ləmayasεε taa.

⁴ Ma nyəmə teu si pə kraɣav
hatoo kuyanku Isɔ su yulu ke ate tɔ,
⁵ asayaa akaitv u leeliyi.
Pəyele pa aŋmaala ná we tənyɔsi ké.

⁶ Paa isayav nyuyv ká kulɪ isəna,
na kv tokiyina isəŋmuɔtv.
⁷ I tεesəyəna ké isu i mayamaya i puɔtv.
ɪena mpa pa naakayav tɔ pá pɔɔsəyi si: I temna-we?

⁸ Isayav saaləyi yem ké isu toosee.
Pa kaa tasa-i nav.
⁹ Mpa pa naakayav tɔ, pa kaa tasa-i nav.
Pəyele i kaa wεε i lonte taa.

¹⁰ Isayav ká məŋna wɛnav ŋku i ka hikina muɔvŋ
tɔγɔ kv nyəma.
Na kuyəntvnaa náá watɪ i piya.
¹¹ I ka wɛna ifepile ké na alaafəya.
Ama i ká kreɔna pə tənaya mpu na í suɔna púyú.

¹² Isayav ka wε-i lelen ké təkulɔŋkulu.
ɪena í ŋmɛsi-təyi i nsəmle tεε.
¹³ Na í kisi tɔ lɔv na í ŋmɛsi-təyi teu,
na tɔ we i tantahaav taa.
¹⁴ Ama i tɔyənaya ŋke ka lelen
ká pəsi paasəle sɔtv ke i lotu taa.
¹⁵ I ka lipa lɛlaa wɛnav ŋku tɔ,
Isɔ ká caali-i na í tɔ-kv na i nɔyɔ.
¹⁶ Mpi i muɔkaya tɔ pə ké paasəle sɔtv ké,
na nti tu kɔna-i.

¹⁷ Isayav kaa tasa nav ke naaləm na tuŋ

nim mpi pə kpeŋ ɪsu pusi na ləŋ tə.

¹⁸ Wɛnau ŋku ɪ taataa na ɪ konti haŋaɣa na ɪ hiki tə,
ɪ kaa təɣə-kv, ɪ ká məŋna-kvɔ.

¹⁹ Mpi tə, ɪ muɣula aɔamaa na ɪ lə-wɛ.

ɪ lɛɛka pa kutuluŋ, ɪ ta ŋma-wɛɣɛ paa kvlɔmɔvɔ.

²⁰ ɪ wɛnau luluɣu ka wɛ səɣəntv.

ɪ kaa pəsi na ɪ kpa pə taa pvlɔ.

²¹ ɪsəɣav liki pə tənaya pvlɔpɔ u fitiyi.

Ama ɪ laŋhvlɔmle kaa leelina.

²² Haɣanaya anaam taa ké laŋwakəlle ká tii ɪ təɔ,
pə tənə pu tv-ɪ wahala ké.

²³ Waatv wei ɪnɪ ɪ ká liki mpɔv təɣə

Taɔaa ká tisi ɪ təɔ ké ɪ pááná kəkə,

ɪsu tɛv tɔmpɛɛ, na á yaɣa-ɪ ɪsu nyəmá.

²⁴ Ye ɪ fita nyəɣəlvɔv maɣamaya yooɔ wontu,

nyəɣəlvɔv kvseemvɔv təɔv ke paa tənə-ɪ na pá yaɣa-ɪ.

²⁵ ɪ kpɛsa kəkə nyəmle nte

tə tula ɪ tənɔvɔ na ɪ həɔle tə.

ɪlɛna səm tii ɪ təɔ ké kpaɔkpa.

²⁶ Səkpɛtvɔv ke ɪ tɛŋna, na kəkə ŋka nəɣəlv

ta lu tə ká nyaya ɪ maɣamaya.

ɪlɛna ká kpeŋna mpi pə kaasa ɪ tɛ tə.

²⁷ ɪsətənvɔv ɪ keeli yvlɔ ɪnɪ ɪ ɪsəɣatv təɔ,

na tɛtv náá kvlɔ ɪ təɔ.

²⁸ ɪsə pááná ká kuu ɪ təyaɣa wɛnau tənaya,
a kvɔyaku wule ké ɪsu lvm.

²⁹ ɪsəna ɪsə svwa ɪsəɣalataa sv paa tɛsəna təɣəle.

21

Soopu nyəntv

¹ Mpyúyú Soopu cəwa sv:

² ɪ ke ŋkpaŋ ke tɛv na ɪ nu ma təm.

Pəle pə hɛɛsəɣəna ma laŋle.

³ Ma kpa mə yule,

ɪ yele na ma yəɣəti.

Ye ma tɛma ɪlɛ mə pəsəɣɪ na ɪ wəŋi-m.

⁴ Anɪ pə taɣa yvlɔ ke ma wiikina.

ɪlɛ pepe təɔ ké ma suulu kaa tɛ?

⁵ ɪ nyənɪ ma təm taa,

pu la-mɛɣɛ ha, na ɪ kpa nəɔsv.

⁶ Ye ma maɣamaya ma hvɔ mpi pə makəna-m tə

pə təm, ma laŋle wakələɣɪ ké na má seliyi.

⁷ Pepe təɔ ké ɪsə yeki na asəɣaa wɛna weesuyv na tɔŋ,
haləna pá kpaɔləɣɪ?

8 Pa luluyu nyəma suuki ton ke pa kin
na pa saalənaa puki na pá naaki.

9 Pə cayanə-weyə pa tɛɛsi taa ké.
Pa ta nyi sɔɔntu təm.
Pəyele Iso u makɪ-weyə kprátóyó.

10 Pa naan wɛna alaafəya ké,
na í kpaaki teu na í luləyi u hələsəyi.

11 Pa yeki pa piya ké na si kpaakəyi
asewa isu heen, na si ηmaaləyəna lanhulɔmlɛ.

12 Pa yooki yontu na akilimanaa,
na sanɔnnaa, na həsi, na pá nukɪ lelen.

13 Pa yɔləyi atɛ cənɛyɛ mpu,
ɪlɛna pá tii atɛtɛlɛ taa na həɛsuyɔ.

14 Páćó pa tənaya Iso ké si í tɛɛ í kaasi-wɛ.
Mpe pa paa feina ɪ luyɔ nyəntu ke nyəm.

15 Haləna pá tən si:
Aweyɛ Toma tənə tu,

na táá lakɪ-ɪ təmlɛ?
Ye tə yaa-ɪ, pə waasi-tuyɔ we?

16 Pə taya mpe pa tənna pa ti cayanəu təm.
Asayaa ləmayasɛɛ u kprətəyəna Iso.

17 Anɪ səm u tutiyi-weyə tam tam.
Pəyele wahala u wakələyi-wɛ.

Páćó Iso u muɣi-wɛ na pááná.

18 Yəlaa kooliyina-weyə isayatu
si heelim í kpaɣa-wɛ isu nyutu yaa muɣuyɔ kprɛɛ.

19 Iso u feləyi isayəu pəyaya ke ka caa isayatu.

Pə taya pəyaya ηkraɔuyɔ ke
Iso ká hɔ na cɛɛɛ nu pə taa.

20 Pə wɛɛ ké si Toma tənə tu í mu asayaa mpe
na pááná na pá ná pa wakələyɔ.

21 Ye pa weesin tɛma cənɛ,
pa piya təm u tasəyi-weyə nau tətə.

22 Pa kaa nəki təleyɛ Iso ke huluyɔ.

Mpi tɔ, ɪnɪ ɪ huɔkənnə isətəa tillaa mayamaya.

23-24 Nəɔlɔ ɪɛ, pə cayanə-ɪ ké
na í təkɪ teu, ɪ feina nəɣəsɛɛ,

u kprətələyi lən,
na ɪ wɛna tənuyɔ, haləna ɪ kantəkaya kuyaku.

25 Ama nəɔlɔ ná səkəna ɪ nəɣɔ na ka nyaɔ,
ɪ ta yɔləna kɔpantu natəli.

26 Pa tənaya mpu muɣuyɔ taa ké paa həntɪ
na sonsompeɛ waasi pa tɔɔ.

27 Ama, ma nyəmá mə taa layatu,

na huwɛɛ nna í huɔki ma tɔɔ tɔ.

28 ɪ pɔəsəyi si tonɔnna

na asayaa mpe pa teesi we le?

²⁹ Ue í tá pɔɔsi mpatɔntaa
na í cekəna mpi pa nawa na pá yɔɔti tɔ?

³⁰ Pə kentiɣi isayau tɔɔ ké asaala
kuyaku ké, na pə cɔlɔ-i na Iso pááná.

³¹ Awe ká pɔɔsəna-m tɔntɛ nte ma tɔŋ tɔ tɔ tɔɔ?
Na í leeti-m ma isayatu?

³² Paa pona-i tɔpinte ké,
na pá feŋiɣi i pəlaav tɔɔ.

³³ Yəlaa təna tɔyɔna caŋa na pá tɔŋəɣi
i waali, na pá kooliɣi-i si: Tetu í la-ŋ kaafala.

³⁴ Me ue, tɔm kpai nyəntu ke í heesəyəna ma lanle.
Mə kucɔcɔtu təna ké kutɔsɔtu ké.

22

Ilifasi nyəntu

¹ Mɔpúyú Temaŋ tu Ilifasi cəwa Soopu si:

² Iso u teeləɣi yulɔ si í waasi-i.
Ama ye yulɔ wena nyɔyɔ taa maɣasəm, i təɣi i weeki teu.

³ Na yulɔ í siɣisaa yaa i tewa təkpaata,
weye pə waasəɣi Toma təna tu?

⁴ Pə taya nyá isəsɛɛɛ teu tɔɔ ké
i həŋ nyá ŋkpaŋyɔ na í huɔkəna-ŋ.

⁵ Nyá kawalaya katatəlaya na nyá isayatu
tam nyəntu tɔɔ ké Iso həŋ nyá ŋkpaŋŋ.

⁶ Mpi tɔ, n mukaya nyá teetɔnaa wontu
ke tɔloma ke musuŋ, na pə yeki-weye kpete.

⁷ N pema lum na tɔyɔnaya
ke wei lɔkɔtu na nyɔɔsi ka puwa tɔ.

⁸ Yulɔ tɔŋ tu na kalampaani tu
ka tənna tetu, na í caɣa tɔ taa.

⁹ N tɔyɔna leelu ke niŋ kakpasɔ, n pɛla sulav niŋ.

¹⁰ Pə tɔɔ ké katɔsi tama-ŋ
na sɔyɔntu anaam náá tuti-ŋ.

¹¹ Səkpetɔyɔ nyala nyá tɔɔ,
nn naana tiili, lum səsəəm lipa-ŋ.

¹² Iso we hatoo isətaa ké na í tee
isətɔlɔŋasi tɔɔ, na í nyənəyəna si nyəŋ taa.

¹³ Uena nyaa maɣasəɣi si Iso tá nyi pulɔ.
I ka pəsi na í tee isəŋmɔntu tɔɔ
na í huɔna-tɔyɔ atɛ.

¹⁴ Iso tɔŋ isətɔnɔyɔ ntompee tɔɔ,
na ŋmɔntu taka i tɔɔ, u naana tiili.

- 15 N caa si n̄ təŋ
asaɣaa mpaav kʊpənʊvʊ kɛ?
16 Pə tɛma-wɛɣɛ kpiisuɣu kɛ, na pə waatv ta tata,
isʊ lɔm kuukuɣu kolʊŋa tɔ.
- 17 Haləna yəlaa mpe pá təŋ
Isə Toma təna tv si: Yele-tv təpamm.
Wɛɣɛ n pəsəɣi na n̄ la-tv?
18 Pəyele inʊ i ka haɣasəna pa tɛɛsi nyəma kɛ toŋ.
Isə í pona asaɣaa ləmaɣasɛɛ anəɣi poolʊŋ.
- 19 Yəlaa kʊpama na mpa pa fɛi tɔm tɔ,
paa ná pa wakəlʊvʊ na pá wɔŋ-wɛ.
20 Pə wakəla pa kolontunaa
na kəkə nyaya pa wɛnɔv.
- 21 Təv, nyá na Isə í ciiki na pə hɛti-ŋ.
Waatv inəɣi n ká nu lelen.
22 Mv ma kʊsɛɣɛsətv na
n̄ təkɪ ma tɔm kɛ nyá lotu taa.
- 23 Ləsi mpi pə ta siɣisi tɔɣɔ nyá tɛ,
na n̄ məli Toma təna tv tɛɛ na í taɣanʊ-ŋ.
24 Lə nyá wɔla kʊpampaŋ kɛ
atɛɣɛ ləv pɛɛ hɛkʊ taa.
25 Uena Toma təna tv pəsi nyá wɔla,
na nyá liɣitee hɔwa.
- 26 Waatv inəɣi i ká pəsi nyá lelen kʊpaŋ
təlule na n̄ təkəɣi-i niŋ.
27 N ká sələməɣi-i na í nukɪ,
na n̄ yoosiɣi nti n ka yɔɣɔtaa na n̄ su tɔ.
28 Paa ntiɣi n suwa, n waakɪ kɛ,
na nyá mpaav hulɔmɪ.
- 29 Mpi tɔ, Isə tisiɣi kalampaanʊ nyəma kɛ.
Uena í waasəɣi wei i pasəɣi i ti tɔ.
30 Isə ká waasi wei i ta kɛ isayav
tɔɣɔ i tənəŋŋ wɛɛtv tɔɔ.
Paa tasəkəle tv i waasəɣi-i kɛ.
Si í tɔ tənəŋŋ taa,
uena pə ya i nyʊvʊ.

23

Soopu nyəntv

- 1 M̄púyú Soopu cəwa si:
2 Nəəŋə tɔ, ma wɔla pəsa páána kɛ.
Uena ma wahala náá təkəɣi ma feesiŋ.
3 Hai, ye maa nyəmə Isə tɛ,
maa pola i təcayale kɛ.

⁴ Maa hula-i ma tampana.

Mpi tɔ, tɔmnaa su ma nɔɔ taa ké.

⁵ Hali maa nyɔ́má nti i cɔ́kaya-m tɔ na ma cɛkɛna nti i heelaya-m tɔ.

⁶ Ue i ká kaasi i taa toma si i kulɔɔyi ma tɔɔ?

Aai, i ká ke ŋkraŋɔɔv ké na í nu ma kuyɔɔtɔtu.

⁷ Ue i ká ná si i kolontu ni i

tɔŋɔyi tampana, ilena í ná si i tɔm huulɔ ka cɛ-m tam tɔɔ.

⁸ Paa ma pola ilim tɔlule, i fei,

yaa ma mɔŋna pɔ tɔtɔle maa keesiyi-i.

⁹ Paa ma pɛekɛna ilim ntɔɔŋ tɔɔ, maa naaki-i.

Yaa ma kɛena pɔ mpɔtɔŋ tɔɔ, i fei loosuyu.

¹⁰ Pɔyele i nyɔ́má mpaav ŋku ma kraɔaa tɔ.

Paa i maɔasa-m ma lu ké tɔsooli, isu wɔla kupaŋ.

¹¹ I nɔntaalɔŋ taa ké ma tukaya ma nyɔŋ.

Ma tɔŋa i mpaav ke m̀p̀ỳỳ ma ta heli.

¹² Ma ta lɔ i nɔɔ taa kusɔsɔtu.

Ma pɛta ma tɔyi i luyɔ nyɔntɔ taa ké.

¹³ Ama ye i tɔ ntiyi i taa,

u yeki-ti. Nti i sɔɔlaa tɔ ntɔyi i laki.

¹⁴ Nti i ka suwa ma tɔɔ tɔɔɔ i laki-m,

I ká su lentɔnaa ke mpɔ tɔtɔ.

¹⁵ Pɔ tɔɔ ké ma apalɔtu leki Isɔ kin.

Ye ma kraɔa huwɛɛ ile sɔɔntɔ kraaki-m.

¹⁶ Isɔ Toma tɔna tɔ yɔkɛna ma apalɔtu

na í tɔ-m sɔɔntɔ sɔsɔntɔ.

¹⁷ Mpi tɔ, pɔ taya sɔkɛtɔyɔ ŋku ku waasa ma tɔɔ tɔ, ŋku ku wakɔlɔna-m.

24

Soopu nyɔntɔ tɔtɔ

¹ M̀p̀ỳỳ Soopu tasaa si:

Pɛpe tɔɔ ké Isɔ Toma tɔna tɔ ta su kuyaku

ŋku i nyɔntaa ká na-i na í huɔkɛna tɔ?

² Pɔyele yɔlaa tuusiɔyi pa tɔtɔ toosi,

na lelɔa náá tiikiyi kalɔkɔŋ kuŋmulɔŋ.

³ Pa leekɔyi sulav ke i kraŋaya,

na pá kraɔa leelu nav ke tɔlɔma.

⁴ Uena pá suliyi kɔnyɔntɔnaa ke mpaav taa,

na pá yɔkɔyi-we na pá tusiyi.

Na pá caalɔyi-we si pá ŋmelɔyi.

⁵ Pa pɔsa isu taale kraŋasi ke nyutɔ taa ké.

Tanaŋ ahula ke pa luki na pá puki

pa piya tɔɔnaɔa pɛekɔyɔ ke wɔlaya tɔtɔ nti tɔ taa fei cayav tɔ.

⁶ Tεtelatu taale taa kέ pa kuη.
 Uena pá kunti isayau tuη wei pa yaa si lesεηnaa tó.

⁷ Pa hantəyi ahoo ke kpete kέ, kutakəm fei.
 Pa feina sayatanaa ke saa wei watu kraaki tó.

⁸ Tεv nuki-weye pulasi taa kέ.
 Təsυle fei.
 Uena pá cəsəyəna kukraməη.

⁹ Pa kəələyi sulav ke həla təə,
 na pá leeki-i na toη.
 Uena pá kraκəyi kunyəntənaa tokonaa ke təluma.
¹⁰ Pə waali uena pá tv-weye tənte ke kpete, wontu fei.

Na pá sukəyi-weye təyənaya ke nyəyəsı.
¹¹ Pa mələyi tyyu ηku pa yaa si Olifi tó kv pee nim,
 na pá nyaasəyi tyyu ηku pa yaa si lesεη tó kv pee ləm na lukətv.

¹² Acalεε taa yəlaa mpa pə kəwa
 na mpa pa caaki səpv tó,
 pa mələyi na pá makı kapusi na pá pəkəyi si pá waasi-we.
 Ama Taca na paasəyəna acaalətv nti.

¹³ Lempa ná kέ mpa paa caaki nyaaləm tó.
 Ani pa ta nyi Iso mpaan,
 pəcə paa tu təηəyi-i.

¹⁴ Tefemle ke yulukulv kuləyi
 na í kú wahala tv na kunyəntv,
 na ahoo yu, uena í tεε ηmuləm.

¹⁵ Apalv wasəηkalı feηiyi səkpetuyv taa kέ,
 na í takəyi i isentəə kέ pəcekələ
 na í təη si: Nəyəl v kaa na-m.

¹⁶ Ahoo ke ηmulv yəkəyi kutuluyv na í ηmulı.
 Ilım taa, uena í təkı i təyi i tε.
 I ta nyi isəna nyaaləm wεε tó.

¹⁷ Paa tanaη ηku kv kέ mpeye səm səkpetuyv kέ.
 Mpi tó, pa nuki pə səyəntv səsəəntv.

¹⁸ Isayau wεε kέ isu ləm tεekuyvna kaawulaya tó.
 I təcayale kέ mpusi nyənte ke tetv taa kέ,
 i kaa tasa tuη wei pa yaa
 si lesεηnaa tó i taale mpaav kέ təηuyv.

¹⁹ Teitei isu wulaya
 na haηaya nyəəkuyv tεv təmpεε ləm tó.
 Mpyú atətəle tεekəna isayau.

²⁰ I too kulvlv ká səə i təə.
 Pa kaa ηmaa i hətε ke tiili.
 Ue pə pəla isayau nté isu tyyv.

²¹ Mpi tó, i tyyi wahala ke kaavulaya kέ,
 na í kisiyi kvpəntv lapv ke leelu.

²² Aai, Iso toη təə,

ι yeki ké na musuηtuηaa weesiη taηalaγι.
Pa taηaηaγι pa naθηε taa ké saηuγy,
paηeλε pa taa teelaγι weesuγy.

²³ Iso yeki na pá caγana pa ti.

Ama ι feηiγι pa tante taa.

²⁴ Laasaγa taa ké yelaα

mpe pa saηaγι, ιena pá saali.

Na pá kpili nyaaη, isu tuγy ηeτyγy wuλyγy tα.

Na pá lontili, isu pa setyγy laλyγy tα.

²⁵ Awe ka kpeesaηa-m si pa taγa mpy?

Awe ka pási ma tαm ke kpete?

25

Pilita nyantu

¹ Mpyúγú Suha tu Pilita cawa Soopu si:

² Iso keλε toη saaaη saγantu nyah tu.

ι haaki ηeeuγy na toma ké hatoo isaηaa.

³ Awe paesaγι na í kala ι samaa?

Yaa awe ι naakana ι nyaalαm?

⁴ Yulu kaa paasi na í siγisi

yaa í wee Iso tanaηη.

⁵ Paa isaηu maγamaγa, yaa

isaηuluηasi, si fei Iso tanaηη.

⁶ Kacaηfana yulu paγaγa

ηka ka wee isu atantaaliya tα?

26

Soopu nyantu

¹ Mpyuγyλε Soopu cawa si:

² Pwε! Ama n nyama ícam saηav,

n nyama wei ι feina toma tα ι tem.

³ Ama n nyama lamaγasee fei tu ke layatu

tasuγy, na η hulagi nyam saaaηm.

⁴ Aweγe n yaγataγι tαmnaa mpe?

Na awe tu tuna-taγι nya taa?

Iso toη ke pa tana pa taa

⁵ Saηaa seliγι pa taγaλε taa ké hatoo lum tee.

⁶ Mpi tα, Iso naaki atetale taa ké taeeiει.

Paηeλε pa keela púγú saaaη ηku ku taa ké,
pulu tá kenti-ι.

⁷ Inι ι pona isaηonuγy ke yem taa,

na í susi antulinya ke kpete taa.

⁸ Inι ι haγasana teu lum ke isaηmuηtu taa

na té lá yuη, pácá tα kaa ya.

⁹ Inι ι takagaηa ι kumte taa

κέ ισσημοντο ισι saalaya.

¹⁰ I pu ηmaalaya ke tenku taa,
na í cōō na í ta.
Halēna pē sina sēkretuyu na nyaalēm pē tēnaya.

¹¹ Ye Iso holaa, sōyantu kraaki
ιστάνυυ akelenaa ké na pá seliyi.

¹² I tonj ke ι selisiyina tenku.
Uena í wakēli isēcav na ι layatu.

¹³ I feesinj keela ιστάνυυυ taa.
Uena ι ninj náá tulī tūm sōō wei ι seekaya tō.

¹⁴ Pē tēnaya mpv ι tēma nyalēmle nté,
na té nukī a tanj ke pēcō pēcō.
Ue awe ká pēsi ι tonj kākōte sōsōōle ke nuw?

27

Soopu nyantu tōtō

¹ Mpuyule Soopu kraaya ι kunyōwiina si:

² Ma tuukina weesuyu tō Iso Toma tēna tō.
Wei ι penj-m tampana, na í wakēlōyi ma lanje tō.

³ Ye ma weesuyu kaasaa,
na Iso feesinj we ma muna tee.

⁴ Ma ntompee kaa yōyōti isayatu.
Pēyele ma nsēmle kaa lēsi pōpōtu tōm natēli.

⁵ Mpusi í polo poolunj, na mpi maa ha-meyē tampana tō.
Halēna ma sēm, ma kaa kisi hōlōyū si ma feina taali.

⁶ Ma tōka ma tampana ké, ma kaa yele.
Pēyele ma kōyēēj tōm fei-m feele ke ma taa.

⁷ Pē pēsi ma kolontu ke isayav,
na pē pēsi ma tō kullu ke wei ι feina tampana tō.

⁸ Ye Iso tama isayav tomle
na í lēsi ι weesuyu,

pepeye ι tasōyi teeōyū?

⁹ Ye lanjwakēlle mayana-ι Iso kaa nu ι wula.

¹⁰ Pu weē si Toma tēna tō ke
ι lanje í heēna na í sēlēmōyi-ι tam.

¹¹ Maa seyesī-meyē Iso mpaanj tōm
ma kaa ηmesī-meyē mpi pē pēle Toma tēna tō tōwa tō.

¹² Ama pa tēna pa nyēmá nti tē weē tō.
Ue pepe tōō ké pa yōyōtōyi tōm kpetē nyantu?

Kawaaya ηka kaa leeliyi tō

¹³ Mpi Iso Toma tēna tō suwa si yulv isayav tete,
na mōsōntu kpancoou tōyōle si:

¹⁴ Ye ι piya hukaa, yōou ká kōna-we.
Pēyele tōyōnaya kaa tala pa piya piya.

¹⁵ Yulōkusōkō ká kōna mpa pu sōō tō,

pa leelaa kaa wii-we.

¹⁶ Ye ɪ kaawa liyitee ɪsu kanyəŋa,
na wontu ɪsu afəla.

¹⁷ Siyisilu ka suuna-ti,
na yulɔ kɔpaŋ náá tɔɔɔ ɪ liyitee.

¹⁸ ɪ tɔyaga we ké ɪsu huu huukuɔu tɔ,
yaa ɪsu taŋlɔ sikuyɔ cokəle tɔ.

¹⁹ ɪ hɛntɔyɔ waatu, ɪ ké liyitee tɔ.
Ama ɪ ká feŋ tɔ, á mɔka yem.

²⁰ Lanwakəlle tutiyi-ɪ ké ɪsu lum,
na kacuculaya náá kraɔa-ɪ ahoɔ taa.

²¹ Ilim təlule heelim ləsəɔəna-ɪ
ɪ təcaɔale na toŋ, na pə kelɪ na pə tɛna.

²² Pa tɔɔki-ɪ nyəmə ké na pətɔtəle fei,
na í kaasəyi ɪ ti si í se.

²³ Ulena ɪ nalaa krasəyi amukɔŋ ke ɪ tɔm,
na pá huləyi kacɔyulasi.

28

Ləmaɔasɛ ké ɪsɔ kɔcɔɔ

¹ Tə nyəmə liyitee nyəɔətu təhulle,
na timpi pa nyaaləyi wɔla tɔ.

² Tetu tɛɛ ké pá ləsəyi nyəɔəluɔ.
Ulena pá ləsi kɔsɛmɔyɔ ke pələ taa.

³ Nyəɔətu hullaa pukina fətəla ké
na pá pɛɛki timpi timpi kəla
luməŋ tɔɔ pɛɛ wena a ŋmɛla atətəle taa tɔ.

⁴ Pa huliyi púyú ké na pá hatələna yəlaa təcaɔale.
Nɔɔhɛɛ kpisiyi sənau,
ɪlena pá susi-weɔɛ yem taa, na pə fiisiyi-we.

⁵ Tetu nti tə tɔɔ pa haləyi tɔɔnaya tɔ
pə caya ké ɪsu kəkɔ pəsə-təyi kpentəlasɪ
ke tə kite tɛɛ.

⁶ Timpi tetu nti tə pɛɛ weɛ tɔɔ pa hikiyi
liyitee pələ nte tə we pooku təle tɔ, na wɔla molum.

⁷ Cólɔ ta nyi púyú ŋkɔ kɔ mpaav.
Pəyele yepɛleku tá loosi-kó.

⁸ Taale wontuyɔ aka nɔɔlɔ,
yaa tɔɔlaya ta tɛŋta-kɔ.

⁹ Yulɔ paasi tɔna kɔkpamuyɔ ke niŋ,
haləna í kpesəyi pɔəŋ na ɪ kila tɛɛ,
na í pəsəyi-ɪ kpentəlasɪ.

¹⁰ Na í huliyi kɔkpamuyɔ taa ké pɔəŋ,
na í naaki kɔ taa kɔpampam na ɪ ɪsəpəle.

¹¹ Na í tɔɔki lum təkpentənaa ké akəla,

na í pukina mpi pə ηməlaa təγə nyaaləm taa.

12 Ue leye ləmayasεε ná wεε?

Nyəm təcaγale ke le?

13 Yulv ná tá nyi pə teu.

Pəyele pə tu fei yəlaa tetv taa.

14 Púúγú anaam si: Ləmayasεε fei ma taa.

Tenku si: Ləmayasεε fei ma cəlv.

15 Paa yakı-ye na wəla yaa liyitee.

16 Pəyele paa layasəγəna-ye

na Ofii tetv wəla, yaa liyitee pεε

kəkpeεεε na pooku nyəna.

17 Pa kaa keεsəna-ye na kpaləpa yaa wəla.

Pəyele pa kaa pəsi na pá layası-ye

na wəla kəpampan həyaya.

18 Paa keεsəγəna ləmayasεε ke

pəγəlası, yaa kpaləpa nyininyini.

A kəla teu ke lutv pee nna a wε liyitee tə.

19 Itiyopii liyitee pələ nte tə wε

Kasasaηa tə tə ta haηna-ye.

Pəyele wəla kəpampan mayamaya u keεsəγəna-ye.

20 Ue leye ləmayasεε ná lukəna?

Yaa nyəm təcaγale ke le?

21 Ləmayasεε ηməla weesuyv nyəm tənaya,

suması u loosiyi-ye.

22 Səm na púúγú səsəηku pa təη si:

Tə nu pa γəγətəyi a təm ke kənu ké.

23 Iso tike nyəmna a mpaav na a təcaγale.

24 Mpi tə, i naakı ké na pə tala tetv tənaya.

Pəyele i cəkəna pə təna mpi pə wεε tə.

25 Waatv wei i təwa heelim ke

toη, na í pu tenku tənasi tə.

26 I su tev ke kv waatvnaa na kv lona,

na í heε mpaav ke tev nyəγəsuyv na kv calanaa.

27 Waatv inəyi i nawa ləmayasεε na í mayası-ye,

na í su a kite na í sa-ye.

28 Tənaya i suwa yəlaa si:

Ləmayasεε nté Tacaā Iso nyamnav,

na isayavv yepu nté nyəm.

29

Soopu təm kantəkaya nyəntv

1 Múúγú Soopu kraγa i kənyəwiina si:

2 Pepe mələγəna-m isu too ilε,

saa wei Tacaā feηaya ma tə,

3 na i fətəla muyi ma nyuyv taa tə.

Ma tənayana i nyaaləm ke ahoo ké.

4 Ye pu mələyana-m ma wule taa,
 ɪsu waatu wei ɪsə yaakaya-m ɪ taaralu,
 na ɪ feɲiyi ma təyaya təɔ tə.
 5 Toma tənə tɔ ka we ma kiŋ,
 na ma piya tɔ-m heku.
 6 Naaləm ka tələnə-m ké təhə,
 na nim kpeŋ pə tənyaasələ ke kəkramuyɔ təɔ.

7 Waatu wei ma luki nənəyɔ tee si,
 ma cakɪ ɪcate səsaa təcayale tə.
 8 Ye pa na-m, ɪfeɲiya ná heləyi ké,
 na kəkpatələa náá kuləyi na pá səŋəyi.
 9 Kɔɔɔyala na suŋaya yəyətaya,
 na pá kraaki nəsi.
 10 Awulaa maɣamaya ná suŋaya ké,
 na pa nsəma matəna pa tantahaŋ.

11 Mpa pa nukaya ma təm tə, pa yaakaya-m lelenɲ nulu ké.
 Mpa pa naakaya-m tə, pa ləsəyi ma aseeta.
 12 Mpi tə, ye konyəntɔ wiiki ma waasəyi-ɪ ké.
 Ma səŋna sulav wei ɪ feina paasənɲ tə.
 13 Mpa pa caaki səpɔ tə,
 pa kooliyi-m kɔpantɔ ké,
 na má heesəyi leelaa laŋa.

14 Siyisuyɔ ke ma suuwa ɪsu toko,
 na tampana təŋuyɔ, ɪsu cara na kahuka.
 15 Maa wee ké ɪsu yulɔm ɪsələ.
 Maa wee ɪsu kaakalaya nəhələ.
 16 Maɣale konyəntɔnaa caa.
 Ma paasəyənə mpa ma ta nyi tə, pa təm ke teu.
 17 Ma yəkəyi asayaa tamasi,
 na má wəyəsəyi təyənaya ke pa kela taa.

18 Ma təŋaya si maa kpatəli ké təkuŋkuŋku.
 Maa si ma tante taa ɪsu sumaya.
 19 Ma wee ké ɪsu tɔyɔ ŋku kɔ lila kama lum taa,
 na cələɲ niyitiyi kɔ pilinasi ke ahoo tə.
 20 Ma teeli ká wee tam ké ɪ kaa si,
 na ma toma ɪsu təɔɔ ŋku kɔ nyəɔ teu tə.

21 Yələa nukaya ma təm ké,
 na pá taŋaa na pá mɔyi ma layatɔ tasoyɔ na pá suma.
 22 Pa nukaya ma təm ké pa tənaya.
 Ye ma tɛma yəyətuyɔ nəyɔɲ u cəkɪ natəli.

23 Yələa taŋaya-m ké, na pá haawa
 nəsi ɪsu pa taŋuyɔ tev tə.
 24 Ma mɔyɔlayana-weyɛ, ɪle paa tɔyɔna.
 Pəyele paa pəsəyi na pá wakəli ma ɪsentaa hetuyɔ.
 25 Maa kɛna pa nyuyɔ tɔ,

na má huləyi-weyə mpaav ŋku paa təŋ tə,
na má wə ɪsu wulav kɛ ɪ kpekəle yəlaa taa.
Ma hɛɛsaya laŋwakəlle nyəma laŋa.

30

Soopu təm kantəkaya nyəntv tətə

- ¹ M'p'ny'ny' Soopu tasaa si:
Ama nɔɔnɔɔ ɪɛ,
piya wɔŋiyina-m.
Paa nyaŋna ma kpatəlaya.
Pəyele pa caanaa taa tala si,
má tv-weyə hasi nsi si feŋiyi ma kaləkəŋ tə si taa.
- ² Pepeye pa toŋ waasəyi?
Ani pa kaa tu pəsi na pá kpatəli.
- ³ Nyəŋsi, na laŋyɔv pu-wɛ,
na pá tɛ taasi, na pá seeki lona nna pə kpiisa
too ləŋ na a wɔlaa tə, a taa.
- ⁴ Pa kpesəyi tuusi hatv kɛ hotisi kila.
Pa təŋnaya nté pa tɛ tiikasɪ nasəli si lila.
- ⁵ Pa təŋnəyi-weyə yəlaa taa,
na kokoole, ɪsu ŋmulaa.
- ⁶ Pa tɛcaɣale nté tɛtɛka səsɔɔna kutemɪŋ tɛɛ,
na pɛɛ tɛɛ, na kukpaməŋ pəŋ taa.
- ⁷ Səwa hotisi tɛɛ ké pa mawa tətɪm tətɪm,
na yəlaa nukɪ pa wula.
- ⁸ Pa ké tɛtɛlataa, na nyɔŋ feinaa,
na pá təŋnəyi-weyə tɛtv taa.
- ⁹ Nɔɔnɔɔ maya pa cakəna, na pá yookina-m yontu.
- ¹⁰ Pa taa kraakəna-m na pá haaki-m siyile,
halɪ pá təkɪ-m ntayama.
- ¹¹ ɪsə pasa-m na í məŋna-m atɛ.
ɪlɛna pá kpisi pa ti kraav, na pá nyənəyi-m yem.
- ¹² Ma ntəŋŋ təɔ ké pa kuləyi.
Pa tɔyɔv-m katəsɪ si pá pɛti-m na pá pɛkəyi
mpaav si pá hiki-m na pá wakəli-m.
- ¹³ Pa təkə ma mpaav na pá lɔki
ma wakəlvɔv. Nəŋəlv u səŋna-wɛ.
- ¹⁴ Pa tapaya ɪsu p'ny'ny' səsɔɔv kɛ pa sɔvnaa,
na pá kpatələyi təmaya tampana təɔ.
- ¹⁵ Səŋəntv kraaki-m ké na pá kpiisi
ma teeli ɪsu heelim.
Ma nyɔyɔv yavv ŋa salaa, ɪsu ɪsəŋmuntv.
- ¹⁶ Nɔɔnɔɔ ma weesuyv caaki luv ké,
ma wɛ wahala kuyɛɛŋ taa.
- ¹⁷ Pə sáləyi ma mɔwa taa ké,

paa ahoo máá heesəyi wɔsasi.

¹⁸ Iso kpa ma toko taa na toma,
na i ləla ma capa luyu tee.

¹⁹ I ləyɔ-m afəla taa.

Ma pəsa tɔlvma na mɔsvɔyɔ.

²⁰ Iso ma yaaki-ŋ, nn saŋ cəv.

Pəyele n səŋa ma kəŋkəŋ taa,
nn tu nyənəyi-m.

²¹ N tɔyi-m kɔnyɔŋ na pətətəle fei,
n cəsəyi-m na nyá tɔŋ.

²² N yelaa na heelim səsəəm kpaɣa-m.

N yelaa na ma seliyi kacuculaya səsaya taa.

²³ Ma nyəmə teu si səm teye n pukina-m.

Weesiŋ nyəma təpote nté.

²⁴ Ye yɔlv caaki lepu, u tekəyi niŋ?

Wei i we wahala taa tɔ,

u wiiki na i yaa si pá səna-i?

²⁵ Ma wiikaya wahala nyəma tɔ kɛ,

na má wɛna kɔnyəntɔnaa pətətəle.

²⁶ Təcaɣaŋa, na nyaaləm kɛ maa taŋaa.

Ilena səkrɛtɔyɔ na wahala náá mayana-m.

²⁷ Wahala kɔyɛɛŋ tutuyɔ-m kɛ,

na ma laakali pəsəyi kɔtamsa.

²⁸ Ye ma tɔŋ səkrɛtɔyɔ, nəɣɔlv u heesəyi ma laŋle.

Ye ma səŋa samaa taa wula kɛ.

²⁹ Ma pəsa isu taale hasi taapalv kɛ,

yaa taataanaa camna.

³⁰ Ma tɔnvɔyɔ piliyi kɛ,

na kú litiyi. Pə sáləyi ma mɔwa taa, na á wɔləyi.

³¹ Ma saŋkɔ pəsa səm nyəŋ kɛ,

na ma həlaya náá hɔləyi səm yontu.

31

Soopu kantəkaya nyəntv tətə

¹ Ma su ma təyi nəɣɔ na tuunaŋ si,
má taa nyəni pɛelɔ nəɣɔlv na má nyuli-i.

² Ye pə taɣa mpv, ma feina kpancoou,
yaa ma paa nyəm napəli.

Maa taŋ si Toma təna tv i tilina-m na ɪsətəa?

³ Kɔtakɛsəŋ kɛ pə wakələyi,
na wahala náá mayana wakəllaa.

⁴ Iso nyəmə ma mpaan na ma tɔntɛ təna.

⁵ Ma ta tɔ mpaan kɔlɔoluyɔ taa.

Pəyele ma ta la acilayətv natəl.

⁶ Iso mayasi-m na nyá mayasəlaya kɔsiyisaya.

N ká ná sɪ ma ta wakəli tiili.
⁷Ye ma yela mpaasu kusiɣisuɣu,
 yaa ma ɪse yelaa na má nyuli ma lotu taa,
 na má pilisi ma ti na ɪsaɣatv natəli.
⁸Ue nəɣəlv í təɣə ma kuhəlm
 na pá kpesi mpi ma sɔwa tə.

⁹Ye ma nyula lelv alv,
 yaa ma tu ceŋa alv ke ma təɣəntəle nənəɣə tee.
¹⁰Ue ma nyəŋ í pəsi nəɣəlv təmlə tv,
 na paa apəlv wei í lana-ɪ ɪsəna ɪ caaki tə.

¹¹Pə taya pəlv,
 mpv ɪni pə ké acaalətv səsəəntv ké.
 Pə wee sɪ paa huəlv wei, í hə pə latv ŋkraŋuɣv.
¹²Ye ɪsu maa lapa mpv ma ɪsaɣatv ka pəsa kəkə ké
 na ká nyaya ma wənav təna.

¹³Ye ɪsu ma nyəna ma təmlə tv apəlv yaa
 alvnyəŋ ke yem ké huəle taa, na má tá ha-ɪ tampana.
¹⁴Ue waatv wei ɪsə ká kəə feŋuɣv na í pəəsɪ-m tə,
 wentiyi maa cə?
¹⁵Mpi tə, ɪsə kəlvəm wei ɪni
 ɪ lapa-m ma too lotu taa tə,
 ɪni ɪ lapəna pələ tətə.

¹⁶Ma ta pə acamaa ke mpi pa nyuləɣi tə.
 Pəyele ma ta yele na leelu ɪse nyəŋ.
¹⁷Ma ta təɣəta ma mətɪya
 ke ma tike na má pé sulav.
¹⁸Hatoo ma pəcaatv ke ma na sulav tə puwa,
 ɪsu yəlv na ɪ caa.
 Ma paasəɣəna leelu ke too ɪ həəv tee ké.

¹⁹Ye ma nawa nəɣəlv na í cəəki,
 na í feina wontv,
 yaa kənyəntv laŋa kətakəɣv,
²⁰ma haaki-ɪ ma heeŋ hontv kunti ké,
 na í takɪ na pə haŋɪ-ɪ na í see-m.

²¹Ye ɪsu təm huəlaa səna-m
 na má nyaasi sulav nəɣəlv,
²²Ue pə kpesi ma ŋkpaləŋa
 ke ma asəŋkpeku təə, na ká pəli ma ŋkuluŋa taa.
²³Mpi tə, ma nyaŋna ɪsə mpusi ké,
 maa pəsəɣi na ma səŋ.
 Ma feina ma təɣi ɪsə səsəəntv kiŋ.

²⁴Ma ta tv ma naani ke wəla təə.
 Pəyele ma ta pətɪ ma təɣi liɣitee nyəɣəlvəɣv.
²⁵Pə taya ma wənav səsəəm
 yaa mpi ma hikaa təɣə ma tv naani.

²⁶ Ye ma nawa ilim na pə nyaaləm teu,
na má nyəni isətu, na ílé i tɛɛkəna i caŋəm.

²⁷ Pə puɣusi-m ma lotu taa
na má nyəni-wɛ, isu Isə, yaa má sɛɛ-wɛ.

²⁸ Ye ma lapa mpɔ, pə ké isayatu səsəntu ké,
pə mɔna huɔlaa í tu-m saləka.
Mpi tɔ, ma lu Isə waaləɣi.

²⁹ Ma laŋle ta hɛɛna ma kolontu wahala.
Pəyele ma ta ŋmaaləna i kɔnyəntəɣələ nte tə maɣana-i tɔ.

³⁰ Ma ta tisi si ma nsəmle í sələmi
ma kolontu inɪ i səm na tɛ pənti.

³¹ Ma təyaya nyéma yəɣətəɣi si
nəɣəlv fɛi wei i ta təɣə ma tɛɣe nantv na í nyəɣəsi tɔ.

³² Mɔɔlv u həntəɣi awalɪ ké ma tɛ.
Ma tvləɣi ma nənəɣə ke mpatəntv ké.

³³ Ma ta ŋmɛsi ma kawalaya, isu lɛlaa lakvɔv tɔ.
Yaa má kisi ma tasəkəle tisuyv.

³⁴ Ma ta nyana samaa, yaa yəlaa kvɔtvɔv
na má su na má yele nənəɣə ke təŋnav.

³⁵ Hai, awe hikiyi-m wei i ká nuna-m tɔ?
Ma kantəkaya kvɔyɔɣətv tɔ.

Toma təna tv í cə-m na í huɔi-m nti
ma kolontu ŋmaawa ma tɔ tɔ.

³⁶ Maa te ma nyvɔv ke ma kolontu kvŋmaŋmaatv ntəɣi,
isu ntenuyv, na má layali-təɣi ma asəŋkpekɪŋ tɔ.

³⁷ Maa heeli Isə ké ma kvlapəle təna təm
na má polo i kɪŋ təkaa, isu awulumpu.

³⁸ Ye ma taale wiiki si pə lɛɛti-m
na tə taa awasa pələɣi isəlvɔm.

³⁹ Ye ma təɣə a kvɔlvɔm ke faalaa,
na má muɣuli a nyéma kvɔpəma.

⁴⁰ Iɛ ma kvɔtvuvm í yele nyəv,
na səwa na nyutv isayatu lɛɛti.

Soopu kvɔyɔɣətv tənaya ntɔ.

ILIHU KUYƆYƆTUTU

(Titite 32-37)

32

¹ M'p'ɔy' Ilifasi na Pilita na Sofaa, pa yela Soopu ke cəv ke timpi i nyənəɣi i təɣi yvɔv kvɔpaŋ tɔ. ² Ntəna pááná haŋ Ilihu, wei i ké Pusi kpekəle tv Lam lvɔvɔv tv Palakeli pəyalv tɔ. Mpi tɔ, Soopu təŋ si Isə nyənəɣi inəɣi siyisilu. ³ Pə kaasi i taa haŋna i taapalaa tooso ké. Mpi pə tɔ pa ta pəsi na pá cə Soopu ke natəli tɔ. Paa na mpɔ, pa kú i təm. ⁴ Ilihu ka kəna i taapalaa taa səkpelu. Pə tɔ ké i suma na pə təkəna-i yəɣətaya. ⁵ I kəma na í ná si apalaa tooso inɪ i laŋa kvɔcətv, iləna pááná haŋ-i səsəm.

Ilihu hvləɣi i kvɔcətv kvɔtoluyv

⁶ Μρύγύ Ulihu tōma si:
Μεγε sōsaa

na maya pəyaya təγə ma selaya si,
má taa huli-meγε ma nyəmtu sōsōntu.

⁷ Kukpatəlaa na mpa pa pusu tōwa tə,
mpeγε pə wεε si pá seγesi ləmayasee təm.

⁸ Təm tampāna tō, feesuγu ηku ku ké
Toma tēna tu nyəηku tə, ηku ku wēna yulu taa
na kú haaki-i nyəm.

⁹ Pə taya pusu paγale tyyuna yulu ke ləmayasee.
Pəyele pə taya kukpatəlaa tike nyəmna kusiyisim.

¹⁰ Pə tō ké ma tēη si, í ke ηkraηη
na má tōtə, má kilisi-meγε ma nyəm təm.

¹¹ Má kema ηkraηyyu ke mə ləmayasee taa,
ile maa taηaa ké si,
mə kuyəγətutu í te.
Haləna í te mə təm mayasyyu ke teu ke hatoo mə lotu taa.

¹² Ma nu mə təm ke teu ké.
Ama nəγəlu ta kəli Soopu na təm.
Pəyele nəγəlu ta pəsi na í cə Soopu kuyəγətutu.

¹³ I taa tə si:
Tə hika ləmayasee.
Iso tike ka kələna-i, pə taya yulu.

¹⁴ Pə taya maya Soopu yəγətāa,
ile ma kaa cə-i mə kuyəγətutu.

¹⁵ Səγəntu kra-me, í laηa kuyəγətutu,
u tasəγi cəu.

¹⁶ Maa taηaa ké isu í ká yəγəti.
Ama í suma yem na í kpisi cəu.

¹⁷ Ile maa cə na má huli-meγε
nti ma hυki tə.

¹⁸ Təm su ma lotu ké,
na feesuγu caaləγi-m si má yəγəti.

¹⁹ Təm kraaki ma taa, isu pa suukuγu suləm ke
pə huluy kufan taa, na pə caa pə yas-i tə.

²⁰ Maa kuli ma nəγə ké, na má yəγəti,
na má cə, ilena pəcə pə heena-m.

²¹ Ma kaa seena nəγəlu tō,
yaa má cesi mə taa nəγəlu.

²² Pə taya pulu, ma ta nyi cesyyu.
Ye ma tu lapa mpu,
ma ηmalu ká kəli-m ləη ké.

33

Ulihu kuyəγətutu tətə

¹ Μρύγύ Ulihu tasaa si:

Pənente Soopu ke ηkpaηη, na í nu ma kuyəətutu.

² Nəənəə ma kuliyi ma nəγə,
na ma nsəmle yəətı.

³ Hatoo ma lotu taa siyisuyu təm ke maa yəətı.
Tampəna siyisiyi tike ke ma nəγə ká yəətı.

⁴ Iso Toma təna tı feesuyu ηmana-m,
na kú haaki-m weesuyu.

⁵ Ye n pəsəyi n cə-m,

tayanı nyá tı na má na-η tó suli.

⁶ Iso nyənəyi ma na-η ké kuləm ké,
cuyv tətəγə pa ηmana má.

⁷ Mpu tə, taa nu ma səγəntu na pə liyiti-η
na ma səsəəntu kəli-η.

⁸ Soopu yəətə ma ηkpaηη taa,
na má nu ı nəγə sı:

⁹ Ma we tənəηη ké, ma ta la kawalaya,
yaa ısayatv natəli ke paa pəcə.

¹⁰ Paa na mpv, Iso hikiyi timpi ı ká kaləna-m
na í nyənı-m ı kolontu tə.

¹¹ ı kaγatəyi-m na í feηiyi
ma təntə təna taa.

¹² Soopu, í feina tampəna.

Mpi tə, Iso kəla yulv təcayacaya ké.

¹³ Pepe təə ké n caa n yoonə Iso?

Mpi tə, yulv u pəsəyi na í cə ı kuyəətutu təna.

¹⁴ Wulee Iso yəətəyəna yaasi ləlv ké.

Ulena wulee í yəətəna ləlv.

Paa na mpv yəlaa u laki laakalı.

¹⁵ Waatv wei yəlaa həntəyi ahoo,

na pá too ısu pa səpa təγə

Iso yəətəyəna-weye pa tooseenaa taa.

¹⁶ ı luki pa təə na səγəntu kra-we,

na í yəətəyəna-weye pa ηkpaηη taa.

¹⁷ Ulena í kee yulv ke ı kulapvtv taa,

na í su tənaya ke yulv kaləmpaanı.

¹⁸ Mpyú ı waasəyi yəlaa ke səm taa,

na í yaki-weye nyəmə nəγə taa.

¹⁹ Iso kpaaləyi yulv na wəsasi nsi

sı husa-ı na í luki ı tənuyv taa ké kutamsa təγə.

²⁰ Ulena mvtv lu-ı luyv,

na pə kreηna təγənaγa ηka ı səəla teu tə.

²¹ Ulena í té taasi ke katatəlaya,

na í yele nyuyv tike.

²² Waatv ıni ı we pəlaav nəγə təə ké təcmlaa,

na ı weesuyu ke səm niη taa.

23 Ama ye isataa tillaa iyaga taa kulbm
wei i sagna yalaa, na i hulayi yulb ke
i kulapale to, i we i kin,
24 isataa tillu ini i wii yulb ini i patotale,
na i salami Iso si:
Yari-i. Taa yele na i tii palaav taa.
Ma hika mpi maa layasana i weesu yu to.

25 Uena yulb ini i tonyo meli kv wule taa,
na i pəsi isu i ifepile waatu.
26 Uena i salami Iso, na Iso nu na i na i teu
na lanhulbmle, uena Iso naa ha-i i tampana.

27 Uena i yooki yontu ke yalaa kin si:
Maa panta ke na ma wakeli tampana.
Ue pa ta lana-m isu pe monaa to.
28 Iso yapa ma lasaya si ka taa suv
palaav taa. Maa tasa nyaalam ke nav toto.

29 Pe tanyaga mpyu Iso laki yulb
ke tam naale, hali pe polo tam tooso.
30 Uena i ləsi-i palaav taa, na i yele na weesu yu nyema nyaalam na i to.

31 Soopu, pe wee si n nuna-m ke.
Ke nkpani na ma yagoti.
32 Ye n wena nayo nka n ka cna to,
n yagoti, maa ha-i tampana.
33 Ye n feina nateli ile n su,
na n nu na ma holi-i lamayasae tam.

34

Uihu kalənav ke Soopu

1 Mpyu Uihu tasa yagoty si:

2 Lamayasae nyema me,
i nu ma kyagoty,
nyanta me i ke nkpani.
3 Pe taya pulb, nkpanyu nukana tamnaa,
isu nsamle nukuy tonyaga lelen to.
4 To ləsi ta tayi mpi pe siyisaa to.
To cekana ta taa ke mpi pe we teu to.

5 Soopu si:
Ma siyisaa ke. Ama Iso pəni-m tampana.
6 Paa na ma tampana tonyu to,
pa nyənəyi-m pəto ke.
Ani ma ta panti.
Pəyele ma hiñ fei waav.

7 Yulb nəyolb i fei isu Soopu
na i nyəki kutuy ke lum tale.

⁸ Na í tɔŋ mpa paa tɔŋəyi siyisuyu tɔ
pa kpekæle taa, na í na asayaa pá kaaki mpaav.

⁹ Haləna í tɔŋ si paa yulv caa si
í wɛɛ Isə ké teu,
weye ɪ waaki pə taa.

¹⁰ Ləmayasɛɛ nyóma me í nu ma tɔm
Isə u laki kawalaya.
Pəyele Toma təna tɔ u laki mpi pə ta siyisi tɔ.

¹¹ Mpi yulv lapa tɔɔ ɪ lɛtəyi-ɪ.
ɪ fɛləyi paa wei ké isəna pə mɔnaa tɔɔ.

¹² Aaɪ yoo, tampana tɔɔ, Isə u laki isayatu.
Toma təna tɔ ɪni u wakələyi siyisuyu.

¹³ Ye pu wɛ mpv,
awe cɛləna-ɪ tɛtv si í paasəna-ti?
Yaa awe tv-ɪ si í paasəna antulinya təna?

¹⁴ Ye Isə ka huukaya ɪ ti tɔm tike,
ɪ ka mv ɪ feesɪŋ kɛ yəlaa kiŋ.

¹⁵ Tɔfɔ weesuyu nyəm təna ka sɛpa
tɔm kulɔm tɔɔ ké, na yulv pəsi tɛtv.

¹⁶ Soopu ye n wɛna layatu,
ke ŋkraŋŋ na ń nu ma tɔm.

¹⁷ Wei ɪ ké siyisuyu kolontu tɔ,
ɪ ká pəsi na í tɔki tɛtv na?

ɪɛ isənaɔa nyá mayasəyi si
ń kv Siyisilu Tɔŋ tv tɔm?

¹⁸ ɪ tike ɪ wɛnna mpaav si,
í yaa awulaa sɔsaa si asayaa na awulumpiya si wakəllaa.

¹⁹ Isə u faɔasəyi awulumpiya.
Pəyele u paasəyəna liyitee nyóma,
na pə kəli kunyɔntɔnaa.
Mpi tɔ, pa təna pa ké ɪ niŋ kulapəm ké.

²⁰ Sɔsaa səki ké na pə saaləyi,
ahoo taa ké pa səki kprakpaa.
Pəyele pa kpresəyi ŋmakəllv ké təhɛɛ.

²¹ Isə nyənəyi yulv mpaan tənaya,
na í naaki ɪ tɔntɛ.

²² Səkpɛtɔɔv yaa atətəle natəli tə fɛi
nte tə taa asayaa pəsəyi na pá ŋmɛli tɔ.

²³ Isə paa fɛina si í paasəna yulv
na pə leeli na pəcɔ́ í yaa-ɪ huule.

²⁴ Paa ɪ ta feŋ tɔŋtɔnaa, ɪ wakələyi-wɛyɛɛ,
na í lɛɛti pa lona taa ké kufama.

²⁵ Mpi tɔ, ɪ nyəmá pa kulapəle ké.
Ahoo kɛ ɪ kvsəyi-wɛ na í tələki-wɛ.

²⁶ Na í maki-wɛ isu asayaa,
na yəlaa naaki.

27 Pə taɣa pʊɓ, pa kisa-ɪ kɛ,
pa ta pəsi na pá cekəna ɪ mpaan.
28 Pa lapa na kʊnyɔntʊnaa
na wahala nyɔma wii na Iso náá nu.

29 Ye Iso hawa nɔɔɔɔɔ hɛɛɛɛɛ
awe ká kʊ pʊntʊ tɔm?
Ye ɪ taka ɪ isentɔɔ, awe na-ɪ?
Inu ɪ feɲiɲina piitimnaa na yɔlaa pa tɔɔ.
30 ɪ laki mʊpúyú sɪ isayav í taa tɔɔ kawulaya
na í pəsi isu katɔka ke yɔlaa.

31 Ye pʊntʊ heela Iso sɪ:
Pu tusa-m kɛ,
ma kaa tasa isayatu ke lapu.
32 Ma pəntaa kɛ, ɪe Iso seɣesɪ-m.
Ma lapa mpi pə ta siɣisi tɔɔ, ɪe ma kaa lelɪ.
33 Isu Soopu, n kisuyu
nti Iso suwa tɔ.
Mpu tɔ, n maɣasəɣi sɪ pə weɛ sɪ
Iso í tʊ pʊntʊ ke saləka?
Timpi pə weɛ sɪ nyá maɣasəɣəna na
ń suki pə taɣa nɔɔɔɔ tɔ,
huli-tɔɔ nyá nyəm.

34 Ama yɔlaa mpa pa wena hɔweɛ tɔ,
na ləmaɣasɛɛ nyɔma təna, mpa pa nukɪ
ma tɔm tɔ paa heeli-m sɪ:
35 Soopu yɔɔtəɣi kɛ, ɪ ta nyɪ pʊɓ,
yaa ɪ feina ləmaɣasɛɛ.
36 Soopu maɣasuyɔ í taa su tənaya.
Mpi tɔ, ɪ tɔm kʊcɔcɔtʊ we kɛ isu
yɔlaa mpa pa ta siɣisi tɔ.
37 Pə taɣa pʊɓ,
ɪ kuləɣi Iso tɔɔ, na pə sɔsəɣi ɪ isayatu tɔɔ.
Halɪ ɪ ká tɛsəna sika tɔɔ kɛ tá taa.

35

Lihu kʊyɔɔtʊ tɔtɔ

1 Mʊpúyú Lihu tasaa sɪ:

2 Soopu, n pəsəɣi na ń ha nyá təɣi tampana
na ń yɔɔtɔ nyá siɣisuyɔ tɔm ke Iso kin na sika fei?
3 Mpi tɔ, n tasaa sɪ:
Ye ma pəntaa yaa ma ta pənti pepeɣe ma waaki?
4 Maa kpenti nyá na nyá taapalaa na má cə-mɛ.

5 Nyəni isɔtənyɔ, na ń paasəna isəɲmʊntʊ,
tə kəla-ɲ kʊɲkʊlʊməɲ.
6 Ye n lapa isayatu, weɣe pə wakəɔɔɔ Iso?
Yaa n kula ɪ tɔɔ kɛ tɔm paɣale,

pu tokiyina ilé.

⁷Ye n təhəxi tampana,

ile pepeyele n hawa Iso?

Yaa weye Iso muxi nyá nin taa?

⁸Yulv isu nyaga isayatu wakələxi,

na siyisuyu waasi nyá təxəntəle.

⁹Ye isu ηmakəllaa kəla təəv, yəlaa makı kapusi ké.

Ye musəntənaa kəla paɣale,

ile yəlaa yaa si pá waasi-wε.

¹⁰Ama pa taa nəxəlv u pəəsəxi Iso wei i lapə-i,

na í tuxi yəlaa taa ké lanhəlvəmlε yontu

na pá yooki ahoo tə si: N wε le?

¹¹Inu i seɣesəxəna-tv, na pə kəli taale wontu.

Pəyele i tasəxi-tuxv ləmayasεε na pə kəli sumasi.

¹²Pa yaawa Iso, na í kisi cəv

ke asaxaa kalampaanı təə.

¹³Pəpətv fei leleŋ,

pa koo yem ké Iso u nukı.

Toma təna tv u paasəxəna.

¹⁴Paa Soopu n təŋ si nn nukı Iso təŋ tə

Iso nyəma nyá təm tənaya, nyaa keŋna-i.

¹⁵U tuxi saləka na pəáná.

Pəyele u paasəxəna yəlaa isayatu.

Ile pə taya si u naakı.

¹⁶Soopu nyá nəxə taa təm wε yem ké,

na í lələsəxi təm nti tə taa fei layatu tə.

36

Ilihu nyəntv tətə

¹Mpúyú Ilihu tasaa tətə si:

²Soopu, səŋ pəcə na má seɣesı-ŋ.

Mpi tə, ma ta yəxəti Iso nyəntv təna.

³Hatoo pooluŋ ke maa hiki ma nyəm
mpi maa hana ma ηmalv ke tampana tə.

⁴Tampana ma kuyəxətutv taa fei pəpətv.

Ma wei ma yəxətəxəna-ŋ isəntə tə,
ma wəna naani ké ma nyəmtv təə ké.

⁵Iso ké pəsəlv ké, ile u ləəkı tampana təŋlv.

U layatu toma təə ké i wəna pəsuyv ηkv.

⁶U yeki isayav na i weesuyu.

Ama i siyisiyi kənyəntənaa təm.

⁷U yeki siyisilaa ké nyənvuyv.

Halı i caɣasəxi-wεɣε awulaa kumlee təə ké,

na í kusəxi pa nyəŋ ke tam təə.

8 Iso tugi asayaa ke alukpala ké na wahala tóki-we.

9 I huləyi-weye pa təma, na pa kawalaya.

Ke waatu wei pa laki kalampaanu tó.

10 Iso yeki na pá nukú kukpaalətu

ke pa ŋkraŋŋ taa, na í tugi-we si

pá cəlo mpi pə tá siyisi tó.

11 Ye pa kema ŋkraŋŋ na pá peti pa təyi

Iso, ɔle pə cəyana-we na pá nu lelen ke

pa weesuyu kuyeyey na pə pusi taa.

12 Ye pa kisa nuu,

ɔle ŋmantayaa sə-we na pá sí pa nyəm lanɔyɔ tó.

13 Yəlaa asayaa ha pa təyi pááná taa ké.

Paa wiikina Iso si í waasi-weye

saa wei i tugi-weye alukpala tó.

14 Pa səkəna pa ifepile

na pə səsəyi-weye wasaŋkalənaa*fa* tó. ^a apalaa na alaa mpa pa laaku tun na pa laki pə wasaŋkalətu təyó.

15 Ama Iso yaku wahala tu, na i wahala ké,

ɔlena í kraali-i na i wusasi.

16 Waatu nəyɔlu Iso ka ləsa-ŋ wahala taa ké,

na í su-ŋ timpri pu cəyana-ŋ na ŋ wee nyá ti tó

na ŋ tóki təyənasi kɔpampansi tó.

17 Ama ye n huuki nyá huule isu asayaa nyənte,

ɔle huule na pə ŋkraŋyɔ həm ká kra-ŋ ké.

18 Taa yele na pááná susi-ŋ Iso wona taa,

na ŋ puɔusi nyá ti si n ká ya Iso na kuhau səsəu.

19 Nyá kakiisaya, yaa paa nyá ton səsəŋ

ta tala si pə ləsi-ŋ lanwakəlle taa.

20 Taa ŋmakəli muɔlaa na ŋ ləeti

pa lona taa ké nyá luluyɔ nyəma.

21 La laakali, taa keesəna isayatu tó.

Pə mayamaya pə tó ké n we wahala taa.

Iso səsəntu

22 Iso huləyi i səsəntu na i ton taa ké.

Nəyɔlu ta nyi seyesuyɔ isu inu.

23 Awe huləna-i mpaav ŋku i ka təy tó,

na awe ká mana i lanle taa,

na í heeli-i si: N lapa mpi pə tá siyisi tó?

24 Tóosi na ŋ sa i təma nna yəlaa san
pa yontunaa taa, na pá puɔləyi-ye tó.

25 Yəlaa təna loosiyi-ye ye pooluŋ ké

na pá nyənəyi-ye ye teu.

26 Iso təwa katatəlaya ké

na pə tɛɛ ta nyəmtu tó.

I pusi fei kaluyɔ.

^a 36:14 wasaŋkalənaa: Wasaŋkalətu nti tə tɛləsa cəne tó. Hepəla taa ɔle pə ké

27 Ini i cosiyina lum na í yele
na heelim nyɔ-wi,
na í pəsi-wəyi teu.
28 Uena isənmuntu náá yele na teu nu yəlaa tɔɔ.

29 Awe nyəhna isənmuntu tɔnte,
na teu hola ke isətənyu taa?
30 Ini i keeləyəna i nyaaləm tɔɔ
na pə ná na pə cəna-i.
Uena í tayani takuyu ke tenkuna lumaŋ tɔɔ.
31 Yaasinaa mpeye i hɔkəna yəlaa
na í celəyi-weyə tɔyona ke tuutuuma.
32 I kprakəyi teu cala ke i niŋ taa ké,
na í ləy-i timpi i caaki tɔ.
33 Teu hola ke i hɔləyəna si ku kəŋ,
na kaləkəŋ mayamaya nukɪ ku taŋ.

37

1 Ma laŋle cəpəna teu ŋkuyu katatəlaya ké,
haləna ma laŋle lu tə lonte taa.
2 I ke ŋkraŋŋ na í nu Iso nəyɔ taŋ.
I welisi teu na í nu i nəyɔ yuŋ.
3 Isətənyu təna taa ké i nəyɔ nukɪ.
Uena í yele na teu ŋmeləsi,
na pə tala tetu tənasi.

4 Pəle pə waali, uena teu holi na Iso nəyɔ nu.
Ue i ta tasa teu ŋmeləsyu səŋsyu ke waatu inu.

5 Isəna Iso yəyətəyəna i nəyɔ tɔ,
pə teu we səyɔntu.

Təma səsəna wena tə ta nyi təyɔ i laki.

6 Inu i təhna si teu təmpɛ kraakraacaw*fa*
í nu tetu tɔɔ. Uena í tɔ teu si

kule kú nu na pə kreŋna teu səsəw. ^a təmpɛ kraakraacaw. Pə we teitei ké isu kraakraacaw
na pə hɔluma mpu. Ue təmpiisi hotiyina na pə kaaki ateye huwa.

7 Inu i səŋsəyəna yəlaa təna təma.

Uena pá cekəna si inu i ŋmana-we.

8 Taale wontu mayamaya ná sɔki tə təcəsəle ké,
na tɔ sɔki tə tana taa na tɔ ŋmeləyi.

9 Kacuculaya ná lukəna ilim ntəyɔŋ ké,
na watu náá luna pə mpətəŋ.

10 Ye Iso í feesa lum tɔɔ, pə kii ké isu təmpəle.

11 I hayasəyi nikaya ke ŋmuntu taa ké.

Uena teu ŋmeləsəyi ŋmuntu nti tə taa.

12 Inu i yekina na isənmuntu cəaki na tɔ laki

pə təna mpi i tu-ti təyɔ tetu tɔɔ.

13 Teu ŋkuyu Iso həŋna i tetu ŋkraŋyɔ.

^a 37:6 teu təmpɛ kraakraacaw: Mpi pa yaana nasaala taa si (nɛsi) təyɔ tɔ teləsaa si teu

Kulɔmɔyɔ ɲkɔyɔ ɪ lakəna-təyi kɔpantu.

14 Soopu, ke ɲkpaɲyɔ ke tɔm tənɛ tə taa
na ɲ welisi na ɲ cəkəna Isə təma səsəna.

15 N nyəmə isəna Isə laki ɪ təma anɪ,
na isəna ɪ tisiyi calanaa na isəɲmɔntu taa tɔ?

16 N cəkəna isəna isəɲmɔntu səɲa teitei tɔ?
Pə ké Isə wei ɪ ké nyəntu mayamaya tɔ ɪ təmlɛ ké.

17 Isənaɲa pə lapa na ye ilim
mpətəɲ heelim kɔhaɲəm makɪ tɛtu tɔɔ,
n nɪki haɲaya ke nyá wontu taa?

18 N pəsəyi na ɲ la isəɲmɔntu ke isəttaa
na tɛ wɛɛ tɔɲ isu nyəxəlyɔ tɲɲ?

19 Soopu hɔli-tuyɔ nti
tu heeli Isə tɔ.
Iɛ tu tasəyi
natələyi yəxətuyɔ ke tá kaanyəmtu tɔɔ.

20 Maa pəsəyi na ma kéésəná Isə tɔɔ
ké saa wei ma yəxətəyənə-ɪ tɔ.
Pə fɛɪ sɪ má heeli-ɪ na pə́cɔ́ í cəkəna.

21 Ye pə keesaa na ɲmɔntu takɪ nyaaləm tɔɔ,
pu tasəyi nav.

Pə waali, ɪɛna heelim má, na pə keeli pə tɔɔ.

22 Ilim ntəyɔɲ tɔɔ ké nyaaləm lukəna
na pə wɛ isu wɔla. Isə teu mpi
pə cəna-ɪ tɔ, pə wɛ səyɔntu.

23 Tu pəsəyi na tɛ kpətəna Toma təna tu səsə,
na tampana təɲɔ ɪnɪ, ɪ ké siyisuyɔ tó ké.
ɪ muɲuliɲi nəyɔɔ.

24 Pə tɔɔ ké pə wɛɛ sɪ, yəlaa í nyana-ɪ.
Ama ɪ paa fɛina mpa pa yaa pa təyi ləmayasɛɛ nyəma tɔ.

TACAA ISƏ KUYƏYƏTUTU

(Titite 38:1-42:6)

38

1 M'pɔyɔ Tacaa cəwa Soopu ke kacuculaya taa sɪ:

2 Aweyele pɔntu wei ɪnɪ ɪ kəɲna səkpeɲyɔ
ke nti ma suwa na má laki tɔ tə taa,
na təmnəa mpa pa fɛina huwɛɛ tɔ?

3 Tɔɔ, təkɪ nyá tɪ isu apalɔ.
Maa pə́sɪ-ɲ tɔm na ɲ cə-m.

Isə ké antulinya taa nyəm mpi pu yəxətəyi tɔ pə tu

4 Leye n ka wɛ waatu wei ma sukaya
antulinya kite tɔ.

Ye n nyəmə tampana n cə-m.

5 Awe puwa antulinya ɪnɪ ɪ tənasi?
N nyəmə pɔntu na?

Yaa awe mayasəna-ı na ηmənaγa?

⁶ Awe caaləna kite tee pəle ke suu?

Yaa pepe təw kə kite nte tə səηaa?

⁷ Waatu inəγı tanaη isətuləηasi yookaya yontu,
na isətaa yəlaa náá wilitiyina lanhuləmlə.

⁸ Awe təkə tenku ləm na kampənaa
ke saa wei pə lu tetu tee na pə ηmaa tə?

⁹ Waatu wei ma suu-wəγı isəηməntu ke toko,
na má taki-wəγı ihunte tə.

¹⁰ Na má pu-wəγı tənaya,
na má tu kutəkuyu na kukaləsuyu.

¹¹ Na má huli-wı sı pə səη təna, pə taa tuusi,
tənaya pə hola kalampaanı ká suna.

¹² Too n weu tə, n tēma tanaη ke ηmakələyu,
yaa n huli tefemle ke tə lonte na?

¹³ Yaa tefemle nte tə kra tetu ntompee
na tē ciyiti asayaa ke teu na?

¹⁴ Uena tetu layasi weetu isu
pa yusuyu cuyu təw tə,
na pə təna pə wee kacəka isu pusuyu təw?

¹⁵ Tefemle nyaaləm kəη,
lənə asayaa kulaputu fiyini na pə pəli pa niη.

¹⁶ Too tə, n tēma tenku taa kə tiu
haləna n tala ı seelaa taa?

Yaa n cəwə ı lumaη səsəη taa?

¹⁷ Pa tēma-η səm nənəəsi ke huluyu na?

Yaa n nawa atətəle nənəəsi?

¹⁸ Yaa n tēma mayasuyu ke tetu waη təm na?
Ye n nyəmə pə tənaya mpv n keesi-m.

¹⁹ N nyəmə nyaaləm təcəyale mpaav na?
Na leye səkrətyu ná wee?

²⁰ N pəsəγı na n pona-wəγı pə lonte taa.
Yaa n tana-wəγı timpi pə wee tə?

²¹ N nyəmə. Mpi tə,
waatu inı ı taa pa tēma-η luluyu.
Pécó nyá pusi təwə.

²² N tēma pote na n ná teu təmpəe
na a kraakraacav təcəyale na?

²³ Lanwakəlle waatu, na yoou kuyeeη təw
kə ma su-yeyə mpv.

²⁴ N nyəmə mpaav ηku nyaaləm təηəγı tə?
N nyəmə timpi təw ilim təlule
heelim makəna tetu təw tə?

²⁵ N nyəmə wei ı heewa teu ke kv mpaav tə?
Na wei ı hee teu ηmeləsuyu
na kv calanaa ke pa nyəηku tə?

- 26 N nyámá wei ɪ yeki na tɛv nuki
wɔlaya tɛtv nti tɛ taa nɔɔlv fɛi tɔ?
Yaa wei ɪ kɔhna tɛv kɛ wɔlaya tɛtv nti tɛ taa yɔlaa fɛi tɔ?
- 27 Na wei ɪ yeki na lɔm haɣa wɔlaya tɛtv,
na nyutu na kɔnyɔnyɔm mpi pɛ wɛ
tɛlɛkulɛkv tɔ pɛ nyɔ tɛ tɔɔ tɔ?
- 28 Tɛv wɛna caa kɛ?
Yaa awe lulɔyɔna aɲkrɔlɛɛ?
- 29 Lɔm tɔmpɛɛ*fa* yaa cɔlv nyɔna wɛna too kɛ? ^a na pɛ niyitaa tɔ tɛtvnaa mpa pa taa wɛ
watv kɛ teu tɔ aɲkrɔlɛɛ mayamaɣa kiiki m̄pɔyɔ.
- 30 Mpi pɛ pɛsɔyɔna pɔɣɔ lɔm ɪsu pɔlɛ,
na pɛ kii tɛɲku tɔɔ nyɔm tɛkraɲasaɲ.
- 31 N pɛsɔyɔ na ɲ hɔkɔ ɪsɔtvɔɲasi*fa*
nsi pa yaa sɪ kantuyv na kv piya tɔ. Yaa ɲ hɛti nsi
pa yaa sɪ haɣa na kraa na yvlv tɔ. ^a
- 32 Nyá lɔsɔyɔna tvlɔmalvɣv kɛ kv waatv?
Yaa n tiikiɣi ɪsɔtvɔɲasi nsi
pa yaa sɪ ɪsɔtv ɪ sɪ na má tɔɣɔ tɔyaya tɔ?
- 33 N nyámá kiɪɲ wei ɪsɔtvɔyɔ tɔɲɔyɔ tɔ?
Na ɪsɔna tɛtv wɛɛ na pɛ tɔɲ tɛ taa tɔ?
- 34 Yaa n yɔɣɔtɔyɔna ɪsɔɲmɔntv
na tɛv nu katatɔlaya na?
- 35 Nyá yaakɔna tɛv ɲmɛlɔsvɣv
na pɛ cɔɔki-ɲ sɪ mpɔyɔlv,
na ɲ tiliyi-wi?
- 36 Awe tvna lɔmayasɛɛ kɛ hatoo yvlv lotu taa?
Na awe tvna layatv kɛ lɔmayasɛɛ taa*fa*? ^a nuw wɛ katɛ kɛ, lɛlaa ná hvvki sɪ tɔla naalɛ kɛ pa
yɔɣɔtɔyɔ mpu. ɪsu kampaaɔ na ɪcipiti tɛtv taa sumaya ɲka pa yaa sɪ ipii tɔ.
- 37 Awe kalɔyɔ ɪsɔɲmɔntv na ɪ lɔmayasɛɛ?
Yaa ɪ hutɪ ɪsɔtvɔyɔ taa lɔm hulvɲ
- 38 kɛ waatv wei tɛtv kiiwa ɪsu nyɔyɔlvɣv
na tampaɣa nyɔkɔlvna tɔma tɔ?
- ɪsɔ kɛlɛ tɔyaya wontu na taalɛ nyɔntv pɛ tv*
- 39 Nyá kraakɔna tɔyɔlaya alv nyɔɲka kɛ ka tɔyɔnaɣa,
yaa ɲ calɪ tɔyɔlasɪ piya, na sɪ haɣa?
- 40 Waatv wei sɪ sɔpa sɪ lɔna taa,
yaa sɪ papa nyutu tɛɛ tɔ?
- 41 Awe calɔyɔna katɔkatɔɲ kɛ waatv wei ɪ piɪɲ
laɲɔyɔ tɔyɔnaɣa na ɪ wiikina-m na ɪ yɛlɔmɔyɔ tɔ?

39

- 1-2 N nyámá taalɛ pɔɲ na namɔɲ
husɪ ɪsɔtvnaa na?
Nyá fɛɲiyɪna ɪ tɔɔ
kɛ saa wei lulvɣv wɔsasi tɔpa-ɪ tɔ?

^a 38:29 Lɔm tɔmpɛɛ: Lɔm tɔmpɛɛ yaa cɔlv nyɔna. ɪsu lɔm kiikuɣv ɪsu pɔlɛ ^a 38:31 ɪsɔtvɔɲasi: ɪsɔtvɔɲasi wɛna paa
ɲka na ka hɛtɛ kɛ. ^a 38:36 lɔmayasɛɛ taa: Mpi tɔ tɛlɔsaa sɪ lotu taa na lɔmayasɛɛ taa tɔ, tɔmɔɲ ɪnɪ ɪ

Yaa n tu nyəmə́ ɪ lɔ́lɔ́yɔ waaɬv?

³ ɪ sɔpɪyɪ kɛ́ na ɪ́ lɔ́lɔ́yɪ ɪ piya.

ɪlena ɪ́ hɛɛsəyɪ wɔsasi.

⁴ Na ɪ piya wɛna alaafəya na sí pɪki nyutu taa.

Kɔyaku nakuli, ɪlena sí tɛɛ.

Su tasəyɪ mɔ́lɔ́yɔ.

⁵ Awe hetəna taale kpaŋaya

na ɪ́ yelee-ké sɪ ká tɛɛ?

⁶ Má larəna ka təcayale ke wɔlaya tetu

nti tə wɛ tənyanŋ tə tə tɔɔ.

⁷ Sɪ wɔŋyɪ ɪcate taa kəkɔte kɛ́.

Pəyele su nukɪ cɛɛ hola.

⁸ Pulaya tɔɔ kɛ́ sɪ caaki sɪ sí hiki sɪ təyənaya,

na sí pɛɛkəyɪ nyutu kolɛkələkətu.

⁹ Taale nav ká kɔɔ sɪ ń lana-ɪ təmle
yaa ɪ́ həntɪ nyá tɔla tətəyɔle kin ke ahoo na?

¹⁰ N ká tu ɪ luyɔ tɛɛ kɛ́ ŋmənaya,

yaa ɪ́ hɔ akuyɔ na waali tɔɔ, na ɪ́ hɛɛ kpɛɛsɪ na?

¹¹ N ká larɪ-ɪ naani kɛ́ ɪ tomin səsəŋ tɔɔ,

na ń yelina-ɪ nyá tɔma sɪ ɪ́ paasəna?

¹² Yaa nyá kɔmtɔ ke ń ká yelina-ɪ sɪ ɪ́ kpɛɛna təyaya,

yaa ɪ kuu pee ke kataya taa?

¹³ Taataanaa hetəyənə pa ken na lanhulɔmle kɛ́,

na ɪ́ nəyəsəna ɪsu kulaaɔyɔ nyəŋ.

¹⁴ Waatu wei taataa tɔyɪ ɪ yala na ɪ́ takɪ-yɛyɛ

ilim kəkɔ kanyənə sɪ á tiisi tə,

¹⁵ ɪ sɔɔki kɛ́ sɪ taale wontuyɔ nakuli

ku feli-yɛyɛ nəhəle na á yɔki.

¹⁶ ɪ təkəyɪ ɪ piin kɛ́ na tɔŋ, ɪsu pə taya ɪni ɪ tənna.

ɪ fɛɪ sɔyɔntɔ sɪ ɪ wahala ká la yem.

¹⁷ Mpi tɔ, ma ta tu-ɪ ləmayasɛɛ

yaa layatɔ ke saa wei ma ŋma-ɪ tɔ.

¹⁸ Ama waatu wei ɪ kuləyɪ sewa tɔ,

ɪ paa fɛɪna kpaɣanɔ na ɪ caɣalɔ.

¹⁹ Nyá tɔna kpaɣanɔ ke tomin na?

Yaa nyá tɔna ɪ luyɔ tɛɛ kpɛɛm?

²⁰ Nyá yekina na ɪ ŋmaaki ɪsu lakəle

na ɪ́ wiikina apalɔtɔ na sɔyɔntɔ kpaaki kolontu na?

²¹ ɪ haləyɪ acɔwa ke tetəkəle taa,

na ɪ lanŋe hɛɛna ɪ tɔŋ.

ɪlena ɪ́ ŋmaa kolontu nəyɔ tɔɔ kɛ́ yooɔ taa.

²² ɪ fɛɪ sɔyɔntɔ,

pécó u nyaŋna pulɔ,

u tuliyɪ tapəŋ ke kolontu layate kin.

²³ ɪ tɔɔ caɣalɔ ŋmantaaya, na ɪ layate pə mɔyɪ kəkɔ,

na ɪ kɔɔka náá cɛyɛtəyɪ ɪ tɔɔ.

²⁴ Tutuyɔ wiiki na pé nyaɣali-ɪ teu

na í kpisi i tɛgi krau, ilena í tu casəle.

²⁵ Tutuɣu wiiki, ilena í yaga apalɔkakiisaya təwarapa.
Too pooluŋ taa ké i nukɪ yooɔ tɛŋ
na yoolaa səsaa hola na pa kakiisasi.

²⁶ Nyá layatu ke ŋmakəle kuləɣəna
na tɛ hetəgi tə ken na ilim mpətəŋ tɔɔ?

²⁷ Nyá haana cəluɔ səsə ke nəɣə si
í kuləgi, yaa í tɔgi i tante ke pulaya taa?

²⁸ Kukraməŋ taa ké i cakɪ na í suukɪ
kukramuɣu kukluɣu nyuɣu taa,
timpɪ nəɣəlu u takɪ tɔ.

²⁹ Hatoo nyuɣu taa tənaya i weeki,
na í loosiɣi i tɔɣənaya na í cɛŋəgi-ke.

³⁰ I piiŋ nyɔɔkɪ caləm ké
na timpɪ wontu kusəpuɔ wɛɛ tɔɣə i cakɪ.

40

Soopu ka cəna

¹⁻² M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaɔ Toma təna tu yəɣətəna Soopu na í pɔɔsi-i si:
N suukaya-m təm tɔ, n ká tasa-m kutuɣu na?

N yookayana-m tɔ, n wɛna kucəcətu tɔtɔ?

³ Mpɔɣule Soopu cəwa Tacaɔ si:

⁴ Ma kəla pəciuu, wentiɣi maa cɔ?

Maa takɪ ma nəɣə tɔɔ ké ma niŋ ké.

⁵ Ma tɛma yəɣətuɣu ke təm kulɔm,
maa tasəgi natəli.

Ma cəwa təm naale,
ilɛ maa tasəgi natəli.

Soopu nyənəgi i tɛgi Iso

⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaɔ cəwa Soopu ke kacuculaya taa si:

⁷ Təu, təkɪ nyá ti isu apalu
na má pɔɔsi-ŋ na ń cə-m.

⁸ Kɔpam n caa si ń ku ma təm
na ń wɛɛna tampana na ń huɪ si ma ta siɣisi?

⁹ N tala-m toma na?
Yaa nyá yəɣətaya wɛ isu tɛu hola,
yaa isu ma nyəŋka?

¹⁰ Təu, suu nyá tɛgi nyuɣu kulɔɣu na səsəntu
na ń takɪ nyá tɛgi teu səsəɔm na teeli.

¹¹ Mu rááná na kalampaani nyəma.
Nyəni-wɛɣɛ isɛ na ń məŋna-wɛɣɛ atɛ.

¹² Nyəni-wɛɣɛ təm kulɔm na pé lumsi-wɛ.
Naŋti asayaa ke təm kulɔm.

¹³ Nmesɪ pa tənaya tetu tɛɛ.
Təkɪ-wɛɣɛ atətəle taa.

¹⁴ Pəleɣɛle maa sa-ŋ.
Mpi tɔ, n hika akaitu ke nyá ton tɔɔ.

Cutaya tɔm

15 Nyəɲna Cutaya,

má ɲmana-ké tɔtɔ, ɪsu yɔlv.

Ɔlena ká tɔki nyutu ɪsu nau.

16 Ka tənaya taa ké ka tɔɲ wɛɛ.

Alaafəya haɣa ka lotɔna taa.

17 Ka suka na tɔɲ ké ɪsu tɔɣu sɔsɔɔ,

na ka tala hola lɛɣɛta tɔma taa.

18 Ka mɔwa caɣa ké ɪsu nyəɣəlvɔv kɔsɛɛmɔvɔv foofoo.

Ka kɔɲkoolasi nəɣəsəna nyəɣəlvɔv kpatəɲ.

19 Nkɛɣɛle ma kulapəm taa kancaalaya nyəm*fa*.

Ma lapəna-ke na má tu-keɣe laɣate. ^a pa caa yəɣətvɔv tɔ. Mpi pa yaa cəne si laɣate tɔ, wontuɣu
kɔne kɔ kela tɔm ke pa yəɣətvɔv.

20 Pɔɔɲ lɔlvəɲa ka təɣɔnaya.

Tənaya taale wontu ɲmaaləɣi.

21 Kacəka nyutu isotom tee ké ka həntəɣi.

Tənaya səsəncasɪ lɔpa lɔcaɣam nəɣɔ.

22 Nyutu ntɪ tɔ tee ké ka wɛɛ,

lɔɔv nəɣɔ nyutu tu-keɣe hɛkɔ.

23 Paa pəɣɔ sɔsaya suwa kaa nəɣəsəɣi.

Yaa Yaatanɪ pəɣɔ lɔm sɔvna ka nəɣɔ taa,

ka caɣana naani ké.

24 Nəɣəlv kaa kpatəna-ke na ka ɪse si ɪ kraa-ke.

Pəyele pa kaa kra-keɣe katəka si pa tuləɣi ka muna.

Nyuu tɔm

25 N pəsəɣi na ɲ kra nyuu*fa* na kulaya na?

Yaa kɔ nsəmlɛ ke ɲ pəsəɣi na ɲ həkɔ ɲmənaya? ^a tɔm sɔsɔ wei pa yaa si coco tɔ, ɪsu pa təɲvɔv
si təɣəlvɔv tɔ.

26 N ká pəsi na ɲ sɔsɪ səsəncanɲa ke kɔ muna tee?

Yaa n ká pəsi na ɲ tɔli kɔ tamaya na kulaya?

27 N mayasəɣi si kɔ wiina-ɲ na pə leeli

yaa kɔ yəɣətvəna-ɲ tɔpamm ke?

28 Nyana-kɔ ɪ ká pɛɛli nəɣɔ na?

Yaa n ká kra-kɔvɔv yomle ke tam tɔɔ?

29 N ká liyilina-kɔ ɪsu sumaya na?

Yaa n ká tamsɪ-kɔvɔv ɲmənaya,

na nyá pɛɛlaa liyiliyina?

30 Tiina kpalaa kaa pɛɛti-kɔ.

Pəyele taatəlaa ná kaa tala-kɔ.

31 N ká pəsi na ɲ waasɪ kɔ

təɲvɔv tənaya ɲmantasɪ na?

Yaa kɔ nyɔvɔv ke n ká sɔ lɔm taa

wontu səsəɲtvɔv kulaya?

32 Ye n kra kɔ tɔɔ,

^a 40:19 Looɲa kane ka nuu wɛ kate na hepəla taa, tɔ ta nyɪ mpi kpem   ^a 40:25 nyuu: Wei ɪnɪ pa yaa si nyuu tɔ, pə
pəsəɣi na pə wɛɛ si

lɛna ń tɔɔsi yoo tɔm,
n kaa tasa nyulɔyɔ.

41

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Taaɔa tasaa si:

Ye yulɔ tana-ku pə tusa-i ké.

I kəŋ na í loosi-kuɔyɔ loosuɔyɔ maɣamaya tɔ,
i pəsəɣi krentɔlasɔ ké.

² Yulɔ nəɣɔlɔ i kraŋyɔyɔ ta tala si
í kulɔ nyuu ŋku kɔ tɔɔ.

Mpu tɔtɔɔ nəɣɔlɔ kaa maɣasi si
i kuləɣi maya Iso ma tɔɔ.

³ Awe kəntəna-m na pə wɛɛ si má feli pɔntɔ?
Ma tənna pə tənna mpi pə wɛ tɛtɔ tɔɔ tɔ.

⁴ Ma kaa su yəɣɔtɔyɔ kɛ ku tənɔyɔ tɔɔ nyəm tɔm.

Iɔu ku nəɔhɛɛ na ku toŋ na ku teu pə tɔm.

⁵ Awe kula ku tɔɔ pəɣɔlɛɛ na kú naaki?

Yaa awe ká suu ku nəɣɔ taa?

⁶ Awe haana ku nəɔlɛ ńtɛ na toŋ?

Ku kela tɔm wɛ səɣɔntɔ ké.

⁷ Ku siɣile taa pəɣɔlɛɛ wɛ ké isɔ

pa tamsa kpaləŋ kɛ tɛntəmle,
na pə nyɔɔ isɔ pa taala kutaaɔ.

⁸ A matəna təmaɣa teu ké təkpaɔ.

Heelim maɣamaya u pəsəɣi na pə suu a heku taa.

⁹ Pəɣɔlɛɛ anɔ a nyɔkələna təmaɣa teu
ké na á krentɔ kulɔm, p̀ỳg̀ỳ fɛi.

¹⁰ Ye ku cimsaa, kəkɔ lukɔ ké.

Ku isɛ nəɣəsəna isɔ tanaŋ ilim yaakuɔyɔ tɔ.

¹¹ Na kəkɔ mamatəsəŋ lukəna ku nəɣɔ,
na mamacəɣəlasɔ náá kuləɣi.

¹² Kəkɔ nyɔɔsi lukəna ku muna tɛɛ ké

isɔ tiyaya wasɔyɔ məsaɣa tɔɔ na huluyɔ kraaki tɔ.

¹³ Ku feesiŋ wɛ ké isɔ ŋmala kəkɔ
na mamatəsɔyɔ lukəna ku nəɣɔ.

¹⁴ Ku luyɔ taa ké toŋ wɛɛ.

lɛna wei í ná-ku i tɛɛ suuki.

¹⁵ Ku tənɔyɔ tɔɔ pəɣɔlɛɛ tamsaa ké,

na á krentɔ kulɔm, na pə wɛɛ toma, pu ciyitiyi.

¹⁶ Ku nyamle wɛ toŋ ké isɔ pələ.

Tə wɛ toma ké isɔ nem*fa*. ^a tɔɔw wɛ teitei ké na a tənna təma tɔɔ, na pá cəəsəɣi isɔtaɔ nyəntɛ
na kɔrátúyɔ.

¹⁷ Ye ku kulaa, səɣɔntɔ kraaki
alaafəya taa alaafəya nyəma ké,

^a **41:16** nem: Pələ pa te nyəma nama fɛi isɔ tá nyəna. Nem na namle pa

na pa apalutu yəəli na pá seeki.

¹⁸ Paa pa səpa-kuyu layate pu suuki.

Mpu tətəyɔ, na ηmantaasi na nyəmə.

¹⁹ Nyəyəluyu wε-kuyu teitei ké isu keemaɣa.

Na nyəyəluyu kuseemuyu náá wεε-ku isu taav kuyukuyu.

²⁰ Paa təyənəyi-ku na nyəmə.

Pəyele pəntəlpəe ná wε-kuyu isu nyutu.

²¹ Akaluyu wε-kuyu isu keemaɣa,

na kú nukɪ ηmantaasi wula na kú wonjiyi.

²² Ku lotu tə wε ké isu tataasi kuseηtasi,

na kú teeki na kú yeki afəla tə wε ké ikpate isu akuyu.

²³ Ku pəsəyi tenku lɔm ké isu tiyaya wasuyu tə,

na kú ciyitiyi-wi, isu tulaalo na kpaləpa.

²⁴ Ku yeki ikpate na waali ké, na tə teeki kəkə.

Uena kəhulaη kəli tenku tə, isu akpatəlu nyəəsi.

²⁵ Ku feina tó ke ate cəne.

Pəyele pə ηma-kuyu si kú taa nu səyəntu.

²⁶ Taale wontu fei-kuyu səyəntu.

Nkuyule wontu səsəəntu taa səsəəntu wulav.

42

Soopu tisaa si i ké icam

¹ Mpyúyú Soopu cəwa Tacaa si:

² Ma nyəmə si n pəsəyi pə təna.

Ye n tɔwa mpi pə pəle n laki-wəyi.

³ Má takayaana nti ma siwa na má laki tə tə tə,

na kuyəyətutu nti tə taa fei ləmayasεe tə.

Tampāna ma yəyətəa ké, ma taa cekəna.

Təma səsəəna wena Isə lapa tə a tεε-m ké.

Ue ma taa nyi-yε.

⁴ Isə ke ηkraηη na má yəyətə.

Maa pəəsi-η na í cə-m.

⁵ Paa yəyətə Isə təm ké

na má nuna ma ηkraηuyu.

Ama nəənəw ké ma na-i na ma isəpəle.

⁶ Pə təw ké ma nyəyəsə ma ti.

Ma pasa ma ti na má caya tətə na təluma taa.

ISƏ MƏLƏNA SOOPU KÉ I WULE TAA

⁷ Waatu wei Tacaa tɛma Soopu ke yəyətənav ke mpv, uena í tə Temāη tɔ lɪfasɪ si: Ma mu nyá na nyá taapalaa naale na pááná ké. Pə taya pulo, í ta təη tampāna na í yəyətə ma təm, isu ma təmle tɔ Soopu lapa tə. ⁸ Pə təw tə, í caa latəcənāa naatosompəyələya, na iwaanη ke mpv tətə. I mayana Soopu na í la mə nyəəη təw ké kətaya ηka kəkə lusa ka təna tə, na í sələmənā-mε. Ue Soopu təw, ma kaa hə mə ηkraηuyu na pə keesəna mə kraηuyu lakasi. Mpi tə, í tá təη tampāna na í yəyətə ma təm isu ma təmle tɔ Soopu lapu tə.

⁹ Mpyuyule lɪfasɪ, na Pilita, na Sofaa pa polaa na pá la isu Tacaa heela-wε tə, na ílé i mu Soopu sələmuyu.

¹⁰ Soopu tema m'p'og'oo i taapalaa ke s'el'm'ana, i'ena T'aa'a m'el'ana Soopu ke i wule taa. M'p'og'oo I's'o ha-i i w'ena'v n'ku i ka w'ena t'o ku t'om naale. ¹¹ I'ena Soopu taal'naa, na i newaa al'ny'ama, na a'pal'ny'ama, na m'pa p'aa ny'ama-i hatoo l'oh t'o, p'a k'o'o i t'ay'aga taa na i na-we p'a t'ag'o. I'ena p'a wii i k'ony'oh, na p'a s'o's'i-i a'pal'ot'u ke wahalanaa m'pa T'aa'a ka t'u-i t'o pa t'o'o. P'o w'aali k'e p'aa wei i ha-i pa te liyitee ny'ag'el'og'u na wola kukuule.

¹² M'p'og'oo T'aa'a koola Soopu p'usi kant'ak'aga ny'ansi ke k'up'antu, na p'o k'eli k'anc'aa'aga ny'ansi. I ka w'ena heeh ke iyisi naan'owa na liyiti (14000), na yooyoonaa ke iyisi naatoso (6000), na naah k'uh'al'oh ke iy'aga (1000), na k'pan'as'i al'ny'ansi ke iy'aga (1000). ¹³ M'p'og'oo Soopu l'ula a'pal'p'iya ke naatosomp'ag'ala'aga, na al'p'iya ke tooso. ¹⁴ I'ena i yaa k'anc'aa'aga p'ee'l'o si Yemima (Alukuku), na naale ny'oh si Kes'iya (Yaaye), na tooso ny'oh si Kelaa-H'ap'uki (C'el'aul'aga). ¹⁵ Tetu t'ena taa, alaa nap'eli pa taa fei na p'a tewa isu Soopu p'ee'laa m'pe. M'p'og'oo pa caa ha-we'ge pa k'pan'coou ke teitei isu pa taal'naa.

¹⁶ P'ele p'o w'aali k'e Soopu tasa p'usi nun'owa na nule (140) ke t'ag'ou. Hal'ena i na i p'iya p'iya, na sa'e si p'iya p'iya. ¹⁷ Soopu p'usi t'o'w'aga, na i k'pat'eli teu t'ek'uh'ku'ku, i'ena i si.

YONTU NTI PA YOONA ISO HETE TO TE TAKELAYA Kutulutu

Takelaya kane ka ké Yontu na Iso sálámuyú ké. Na nmaalaa waani waani nmaana-təyi pusi payale taa. Uena Iseyeli nyáma koti-ti na pá lakəna-təyi pa Iso təsele.

Iso Təm Yontu nti tə we mpa mpa ké. Lenti ké Iso samtu yontu ke Iso təsele. Lenti ké Iso sálámuyú si í səna na í kenti i yəlaa təə na í yá pa nyuyú. Lenti ke kúpəntəy tisuɣu ké si Iso í tayanu pa təwakəlle. Lenti si pá sɛena Iso ké í na təmlə ke i koola-weyɛ kúpəntu tə pə təə. Lenti lɛ, pa wiikina Iso si í hə pa kolontunaa nkpaɲuyú.

Yesu mayamaya towa yontunaa lɛmpa ke i seɣesuyú taa. Uena Nəyɔ Suw Kufalaya nmaalaa tu-təyi pa takelasu taa, haləna saɲa yontunaa mpe pa ké Iso seela pulu kúpam ké.

Yontu nunwa na nule na naanwa (150) nu isəna pa faya-ti tɔyɔ.

Kancaalaya nyəntu, titite 1–41

Naale nyəntu, titite 42–72

Tooso nyəntu, titite 73–89

Liyiti nyəntu, titite 90–106

Kakpasu nyəntu, titite 107–150

TAKELAYA KANCAALAYA NYEŊKA

1

(Yontu 1–41)

Lelen nuw mayamaya

¹ Lelen nulu nté yulu wei u tənəyi asayaa layatu tasuyú, na u laki mpa pa kisiyi Iso nyəntu tə pa kulapəle tə. Pəyele í na Iso wonjlaa paa cakú tə.

² Ama Tacaa kuseɣesətu huləsəyənə i lanjɛ, na í kaləyi-ti na í mayasəyi tə təm ke i taa ké ilim na ahoo.

³ I we ké isu tɔyú ŋku pa səwa kacəka taa na ku luləyi ku waatənə tə. Ku hatu u lontiliyi.

⁴ Ama asayaa ná fɛi mpv.

Pa we ké isu ləətu nti heelim kpaɣəyi tə.

⁵ Pə təə ké pa kaa tulu-təyi Iso huule wule. Na wakəllaa ná kaa suv Iso yəlaa kpekəle taa.

⁶ Mpi tə, Tacaa paasəyənə siyisilaa ké.

Uena wakəllaa mpaav náá wakəlayi-we.

2

Wulav wei Iso ləsaa tə

¹ Pepe təə ké piitimnaa cvka pə taa, na yəlaa náá huuki huwee kpaɪ nyənə ke mpv?

² Na awulumpiya náá səsəyi atɛ awulaa təə si, pa kuləyi Tacaa na i kuləsɔ pa təə na pá yoona-we.

³ Na pá tən si pá cɛ pa həkutu na pá lu nmakəlvuyú taa.

⁴ Ama Tacaa ná we i kumte təə ké isətəə ké na í wonjiyi-we.

⁵ Na í nyaasəyi-we na i pááná, na í kaləyi si:

⁶Ma ləsəna ma wulau na má kpa-i Siyən puɣu naŋŋ nyəŋku taa.

⁷Maa yaɣi nti Tacaɔ suwa tɔ.
I heela-m si: Nyagale ma pəyalu,
saŋa ke ma lɔla-ŋ.

⁸Si ma sələmi-i piitimnaa na i ha-m, na antulinya təna pəsi ma nyəm.

⁹Maa ŋmakəli-we na nyəɣəluɣu kɔ́átuɣu, na má faya-weɣe həɣlasɪ isu heɛv.

¹⁰Awulaa í kpaɣa ləmaɣasɛɛ, na atɛ səsaa náá nu kpaaluɣu.

¹¹⁻¹²Si pá pɛti pa təɣi Tacaɔ
na pá nyaŋna-i na pá nyi i səsəntu tɔɔ,
na pá wiliti na pá hənti-i atɛ.
Pə taa kɔɔ na í mɔna-we na pááná na pá le.
Mpi tɔ, i pááná u laa kpaɔ.
Lelɛŋ nulaa nté pa təna mpa pa cəsəɣi i tɛɛ tɔ.

3

Kolontunaa cəna Tafiti ke kotaya

¹Tafiti yontu.

Pa keɛsa tɔ taa ké isəna i seekaya i pəyalu Apəsəlɔm tɔ.

²Hai Tacaɔ, ma kolontunaa tɔwɔɣa.
Mpa pa kuləɣi ma tɔɔ tɔ, pa hukaa ké.

³Pa yəɣətəɣi ma təm na pá təŋ si:
Isɔ kaa sənə-ŋ.

⁴Ama Tacaɔ, nyagale ma kpante,
nyá tɔɣuna-m teeli na í kvsəɣi ma nyuɣu.

⁵Ye ma yaa-ŋ si í waasi-m,
n cəki nyá puɣu naŋŋ nyəŋku tɔɔ ké.

⁶Ma həntəɣi na má tooki na má feŋ tɔ,
Tacaɔ paasəɣəna-m.

⁷Maa nyaŋna kolontunaa iyisi iyisi wei i tama-m kotaya tɔ.

⁸Hai Tacaɔ, kɔɔ.
Ma Isɔ, ya-m.
N makɪ ma kolontunaa nəssi ké na í holiyi pa kela.

⁹Tacaɔ nyá tike n waasəɣəna.
Kooli nyá yəlaa ke kɔpantu.

4

Tacaɔ kisuyu ke təm tɔɣu

¹Tafiti yontu nti pa yona saŋku na tɔ we Yonyoolaa nyuɣu tɔ yontunaa taa tɔɣəɔ.

²Hai, Isɔ cə-m waatu wei ma wiikina-ŋ tɔ.
Nyagale ma tampana halu.

Nyá waasəna-m maa weu lanwakəlle taa tɔ.
Nyəni ma pətətəle na ń nu ma kusələmutu.

³ Mpa me mə pɛkəyi si í cayana-m na í tub-m musuŋ tɔ,
pəlee ké mi heesi ma nyuyu kuyu na kaloolaya?

⁴ Ɔ nyi si Tacaɔ lapa-m pɛleɛ səsəna ké.
Ye ma yaa-i si í waasi-m i nuki.

⁵ Ɔ sele, ɪle i taa pənti.
Ɔ pona ləmayasɛ ke mə təhəntələnaa ke ahoɔ na í caya tətiyitiyi.

⁶ Ɔ pɛti mə təyi Tacaɔ na í lapi-i kətasi nsi sə tənɔa tɔ.

⁷ Paɔale wiikina si:

Awe ka yele na tə nu leleŋ?
Tacaɔ nyəni tá tɔɔ na ɪse kɔpəna.

⁸ Ama n tu ma taa ké lanholumle na pá kəli
mpɛye waatu wei pa wɛna pa tɔɔnaya
na pa solum tuutuuma tɔ.

⁹ Ma həntəyi ké na má tooki teu.
Mpi tɔ, Tacaɔ tike kentiɣina ma təcayale.

5

Ɔsɔ sənau pɛkuyu

¹ Tafiiti Yontu nti pa yoonə həsi na té wɛ
Yonyoolaa nyuyu tu yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Hai Tacaɔ, nu ma kuyəɔtɔtu na ma mɔla.

³ Nyayale ma wulav səsɔ na ma Ɔsɔ.
Nu ma yaav na ma wiinav ke

⁴ tanaŋ tɛɛ, hai Tacaɔ.
Pə nyaaləyi tɔɔ ma keesəɣəna nyá tɔɔ na ma tanɔa.

⁵ N ta ke Ɔsɔ wei i lanle heekəna ɪsayatu tɔ.
Ɔsayav u hikiyi lonte ké nyá tɛ.

⁶ Nyá luyu fɛi kalampaani nyəma.
Pəyele nn caaki mpa pa pɛkəyi lɛlaa na ɪsayatu tɔ.

⁷ N kpiisiyi kaloolutunaa ké,
na nyá taa kpaakəna yulokulaa na ŋmulaa.

⁸ Ama nyá kɔpantv səsəntv tɔɔ
ma pəsəyi ma suv nyá té na səɣəntv
na ma lun nyá təsele ɪsentaa.

⁹ Tacaɔ tiiki-m nyá tampana taa ké ma kolontunaa tɔɔ,
na ń kpali mpaav na má tən.

¹⁰ Pə fɛi si yulv í la naani na pa kuyəɔtɔtu.
Wakəloyv tike huwɛɛ haɣana pa taa.
Pa nɔɔ taa wɛ ɪsu pəlaav ŋku kv kulaa tɔ.
Na pá tɔsəyi yəlaa na pa nsəma.

¹¹ Hai Ɔsɔ kv tasəkəle nyəma mpɛ pa tɔm
na ń yele na pa mayamaya pa katəsɪ kpa-wɛ.
Mpi tɔ, pa ɪsayatu kəla tɔɔv.

Pəyele pa kuləxi nyá təə.

¹² Ue mpa pa petə-ŋ pa ti tə pa lanja ká hɛɛ
na pá wɛɛ m̄puyɔ tam na ń kentiɣi pa təə
na nyá sɔllaɔ yɔɔləɣəna-ŋ.

¹³ Tacaɔ, ń kooliɣi kɔpantɔ ke nyá nuntaa ké,
na nyá pɛɛɛɛ kentiɣi-wɛɣɛ kpantɛ.

6

Tacaɔ waasɔyɔ ke wahala waatɔ

¹ Tafiti yontu nti pa yoonɔ ŋmɔsɔ pələfɛi san̄kɔ
na tə wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tɔ yontunaa taa təɣɔɔ.

² Hai, Tacaɔ, n mɔ-m na pááná tə
taa hɔ ma ŋkraŋyɔ.

³ Hai, Tacaɔ, ma tɔŋ tɛma na ma ka tətəɣɔtəɣɔ.
Waa-m, mpi tə, ma mɔwa taa saləxi ké.

⁴ Pəlee ké nyá taa ká hɛɛsɔ-m kpanaɔ?
Ma lan̄le wakəlaɔ ké tətəɣɔtəɣɔ.

⁵ Hai, Tacaɔ məli na ń ya-m.
Waasi-m nyá kɔpantɔ təə.

⁶ Pə taɣa pɔlɔ, sətɔ u tɔsəɣi nyá təm.
Pəcɔ nəɣɔlɔ u san̄i-ŋ atətəle taa.

⁷ Məla kuyɔna-m na má pələxi isəlɔm ke
ma kuhəntɔyɔ təə ké paa ahoɔ nna.

⁸ Wula mɔlɔsa ma isɛ ké na aa tasəxi nav.
Ma kolontunaa lapəna-m mpɔ.

⁹ Isayalataa mɛ, í tɛɛ í wɛsɔ-m.
Mpi tə, Tacaɔ nu ma wula.

¹⁰ Í nu ma wiinaɔ na í mɔ ma sələmɔyɔ.

¹¹ Pə liyiti ma kolontunaa təna na səɣəntɔ kpaa-wɛ,
na pá pəsəɣəna pa waali ke kpakpaa na fɛɛɛ na pá seeki.

7

Tacaɔ sɛɛnaɔ ke i nyəŋ təə

¹ Tafiti kawəyaya ŋka i wiikayana Tacaɔ ke i kolontu
Pɛncamɛɛ tɔ Kusi təm təɣɔɔ.

² Tacaɔ, nyayale ma kentulu.
Ya-m, waasi-m ma kɔnyəntɔlaɔ niŋ taa.

³ Pá taa cəli-m isu təɣɔlasɔ.
Nəɣɔlɔ kaa lɛɛki-m pa niŋ taa na í ya-m.

⁴ Hai, ma Isə Tacaɔ,
ye ma niŋ taa wɛ isayatu,

⁵ ye ma lapa ma taapalɔ nəɣɔlɔyɔ isayatu,
yaa ma lɛɛta wei i ŋmakələxi-m mɔsɔŋ tə.

⁶ Ue ma kolontu í təɣəni-m na í kpa-m
na í fɛli-m atɛ na í kɔ-m na ma teeli si.

7 Hai Tacaa, mu ma kolontunaa na pááná.
 Kuli pa tɔɔ na ń waasi-m.
 Nyá haana tampana, feŋ ma tɔɔ.
 8 Piitimnaa í caya na pá cɔɔna-ŋ
 na nyaa kra nyá kumte tɔɔ na ń ɲmakəli-we.
 9 Hai Tacaa, nyá wei n huokəna piitimnaa tɔ,
 keesəna ma siyisuyu na ń ha-m tampana.
 10 Səŋsi asayaa kawalaya na ń sɔɔsi siyisilaa ke ton.
 Nyá nyəmna yəlaa lotunaa taa huwee təna.
 Nyagalə Isə na ń təŋəyi tampana.

11 Nyagalə ma kentulu,
 na ń waasəyi tampana təŋlaa.
 12 N təŋəyi tampana ke nyá huule taa ké
 na ń muyi asayaa na pááná ke tam.

13 Ye pa kisa layasuyu,
 n saləyi nyá layate ké na
 ń pá nyá tɔɔv na ń tɔ-weye nyəmə.
 14 Yoou wontu kəkəkutu ke n tayənəyi
 na ń tantəyi kəkə nyəmə.
 15 Ikaale ke kolontu hayaa,
 na acilayatv wuki-i.
 I ka luli kaloolaya.
 16 Wei í hula puuyv na í waləsi-kuyv teu ke lelāa tɔɔ,
 i mayamaya i hotiyina kv taa.
 17 I kawalaya na i musəŋ mələyi i nyuyv taa ké.

18 Maa sa Tacaa ke i siyisuyu tɔɔ.
 Na má yoo yontu na má tala isətaa Isə Səsə.

8

Isə səsəəntv na yulv nyuyv kusuyv

1 Tafiiti yontu nti pa yookina Katv nyəma saŋkv
 na tə we yonyoolaa nyuyv tv yontunaa taa təyɔɔ.

2 Hai, Isə Tacaa,
 nyá hətə í yaa tetv təna taa.
 Na má saŋ nyá teu mpi pə kəla isətaa nyəm tɔ.
 3 Ahuləmnāa na pəcəncələm mayamaya ná saŋi-ŋ.
 Na pá we isu kolunja icate ke n ɲmawa na ń cɔɔsi
 nyá kolontunaa, na ń təkəyi nyá tɔɔ kullaa nɔɔsi.

4 Saa wei ma nyənəyi nyá isətənyuyv ɲku n ɲmawa
 na isətv na isətuləŋasi nsi n su si lona taa tɔ.

5 Ue ma pəsəyi ma ti si:
 Yulv ké we na ń tɔɔsəyi i təm?
 Yaa yulv pəyaya tu ké we na ń paasəyənə-ke?

6 N lapa-i ké na í seki-ŋ pəcə,
 na ń tv-i teeli na ń kusv i nyuyv.

7 Nyá tvna-i si í ɲmakəli wontu nti n lapəna nyá niŋ tɔ

na ń tu pə tənaya ı nɔhɛɛ tɛɛ.

⁸ Pə kpaɣav naan na heen na pəŋ
na pə kpeŋna taale wontu.

⁹ Na sumasi na tiina
na tenku taa nyəm təna tɔ.

¹⁰ Hai, Iso Tacaa,
nyá hɛte yaawa tetu təna taa ké.

9

Isɔ paasənav ke kɔnyɔntɔnaa na wahala nyáma

¹ Tafiti yontu nti pa yookina nɔɔ səkpeɣa
na tɔ wɛ yonyoolaa nyɔɔ tu yontunaa taa tɔɔɔ.

² Hai, Tacaa maa sa-ŋ na ma lotu təna,
na má yɔɔtɔ nyá tɛma kɔpampana təna tɔm.

³ Nyaya maa yɔɔlɛna na laŋhulɔmɛ na má wiliti,
na má yoo isɔtaa Iso Sɔsɔ nyaya yontu.

⁴ Ma kolontunaa tula tapəŋ
na pá seliyi nyá isɛntaa na pá hotiyi.

⁵ N tavana ma tɔm na ń ha-m tampana.
Siyisuyu ke n tənəyi na ń huukəna nyá kumte tɔɔ.

⁶ N hən piitimnaa ma ta nyi isɔnaa mpe pa ŋkpaŋŋ ké,
na ń wakələyi asaya mpe,
na ń huɔsəyi pa həla ke tam tɔɔ.

⁷ Pə kpiisa-wɛ na pá lá yem ké tam tɔɔ,
na pa acaɛɛ pəsi kpeɛntəɛɛ,
nɔɔɔ u tɔsəyi a tɔɔ.

⁸ Ama Tacaa ka tɔɔna kawulaya ke tam tɔɔ.
I siwa ı huɔle kumte.

⁹ Inɔ ı huukəna antulinya yɔɔlaa na siyisuyu,
na í tənəyi tampana u faɣasəyi piitimnaa.

¹⁰ Tacaa kentiɣina mpa lelɛa muɣuliyi tɔ
na pá cɔsəyi ı kin ke pa laŋwakəlle waatɔnaa.

¹¹ Hai Tacaa, mpa pa nyámá nyá hɛte tɔ,
pa tɔɔ-ŋ naani ké.

Mpi tɔ, nn lɔkɔ mpa pa pɛkəyi-ŋ tɔ.

¹² I yoo Tacaa wei ı kumte wɛ Siyən tɔɔ yontu,
í kpaali ı kookalɛnaa tɔm ke piitimnaa taa.

¹³ Mpi tɔ, ı ká lɛɛti yulɔkulaa,
na í tɔsɔ wahala nyáma tɔɔ,
u sɔkɔ pa wiinau tɔm.

¹⁴ Hai Tacaa, nyəni ma pətɔtɔɛ,
na ń na wahala wei ma kolontunaa tɔɔ-m tɔ.
Ləsi-m səm nɔɔ taa.

¹⁵ Waatu inəyi maa yoo nyá samtu tənaya Siyən nyéma taa.

Na má yǝlǝna nyá waasuyu tǝm.

¹⁶ Piitimnaa hota puyyu ŋku pa hulaa tǝ ku taa ké.
Pa puluyu ŋku pa maɣamaɣa pa nyǝpa tǝ ŋku ku kpana-we.

¹⁷ Taa hula i ti na í tǝŋɣi tampana na í huɔkǝna.
Yulu isayav kpa i tǝɣi i maɣamaɣa i katǝka taa.

¹⁸ Asaɣaa na piitimnaa mpa pa tǝna pa sǝɔ Isǝ tǝɔ tǝ,
paa mǝli atetǝle taa.

¹⁹ Ama Isǝ ná kaa sǝɔ wahala nyǝma tǝɔ.
Kunyǝntunaa tǝeluyu ná kaa saali paa pǝlee.

²⁰ Hai, Taa kuli,
yulu i taa tǝɣǝ nyá tǝɔ.
Kǝna mpa pa ta nyi-ŋ tǝɣǝ nyá isentaa na í huɔna-we.

²¹ Yele na sǝɣǝntu kpa-we,
na í huli-we si pa ké yǝlaa ke yem.

10

Sǝlamuyy si Isǝ í huli tampana

¹ Hai, Taa, pepe tǝɔ ké n hatǝlaa,
na í ŋmesǝɣi nyá tǝɣi lanwakǝlle kuyeyɛŋ?

² Isayav muyuliɣi kunyǝntu ké na kalampaani.
Yele na pa maɣamaɣa pa katǝsi kpa-we.

³ Isayav hǝŋ i ti na i kunyuluɔyɔ huwee ké.
Na í tǝki kasǝɣaɣa asilima nyǝŋka.
Na í wonɣiɣi Taa na í tuɔki-i.

⁴ Isayav lǝmaɣasɛɛ nté kalampaani.
I yǝɣǝtǝɣi si: Isǝ u hǝŋ yulu ŋkpanuyyɔ,
pǝyele Isǝ tu fɛi.

⁵ I kolapǝm laki teu ke paa waatu wei ké.
Isǝ nyá huɔle kǝla-i pooluŋ i ta cǝkǝna.
Nǝɣǝ taa heelim ke n hosiyi
nyá kolontunaa tǝna si í kpiisi-we.

⁶ Isayav maki i lanɣe taa si: Puluɔpu kaa ciɣiti-m.
Wahala kaa maɣana-m paa pǝlee.

⁷ Mpusi tǝŋsuyy na tǝm looluyu na tusuyy
na acilayatu tǝm na isayatu wenna i nǝɣǝ taa.

⁸ Acalisi kiŋ ke i ŋmǝlǝɣi
na í cǝŋɣi wahala nyǝma na í kuyi mɔsuŋ.

⁹ I we i tǝŋmelle ké isu tǝɣǝlaya ke ka lonte taa.
Na í cǝŋɣi si í kpa kunyǝntu na í tu-i i puluyu taa.

¹⁰ I papǝɣi ké na í tǝŋ wahala nyǝma ke i sǝkpan taa.

¹¹ I taa keɣe si Isǝ sǝɔki
na í keesǝɣi i isɛ u nyǝnǝɣi paa pǝcǝ.

¹² Hai, Taa Isǝ kuli na í waasi
taa sǝɔ wahala nyǝma tǝɔ.

¹³ Pepe tǝɔ ké isayav wonɣiɣi-ŋ na í tǝŋ si:

Isò kaa hò ma ñkpaṅyũ se.

¹⁴ N nyənəyi na ñ naaki konyəntu wahala,
na ɪ nəyəsɛɛ si n paasəyənə-ɪ.

Nyaya ɪ pɛtəyi ɪ ti,
pəcɔ nyá waasəyənə sulau.

¹⁵ Pɛli isayau niŋ na ñ pɔɔsi-ɪ ɪ kawalaya tɔɔ
nəyɔlv í taa tɔɔsi ɪ tɔm.

¹⁶ Tacaɔ nyayale wulau ke tam tɔɔ.
N ká kpiisi piitimnaa kpaɪ nyəm tənaya tetu taa ké.

¹⁷ N nukɪ konyəntunaa səlɛmuyũ ké,
na ñ keŋ ñkpaṅɲ na pa tɔɔ na ñ haaki-wɛyɛ apalɔtu.

¹⁸ N ha suluwaa na mpa pa muyulaa tɔyɔ tampana.
Uɛna ñ pɛ yɛlaa mpa pa ñmana tetu tɔyɔ mpaav
si pa ñmakəli lelɛaa.

11

Tacaɔ kiŋ təcɔsɔle

¹ Tafiiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyuyũ tu yontunaa taa tɔyɔlv.

Tacaɔ kiŋ ke ma təcɔsɔle wɛɛ.
Uɛ isənaya mə heeliyi-m si má se
na má ñmɛli pɔɔŋ taa ɪsu sumaya.

² Pə taya pulɔ, asayaa pama pa tɔɔv
na pá tu nyəmle ke hika tɔɔ
si pa tɔɔki səkɛtuyũ taa ké yɛlaa kupama tɔɔ.

³ Ye kiŋ saala yem,
Isò kusəsutu tɔŋlv pəsəyi wɛ?

⁴ Isɔtaa ké Tacaɔ kumte wɛɛ,
na ɪ wɛ ɪ təsɛɛle naŋŋ nyəntɛ taa cənɛ.
I naaki yɛlaa ke timpɪ pa wɛɛ tɔyɔ,
na í nyəmá pa kulapɛle.

⁵ Tacaɔ nyəma siyisilaa ké.
Ama ɪ taa kpaana asayaa na mɔsɔntunaa.

⁶ I yeki na kəkɔ pɛɛ na pə heelim tii pa tɔɔ.
Pa paa tete nté.

⁷ Mpi tɔ, Tacaɔ ké siyisilu ké
na í sɔla kusiyisim.
Siyisuyũ tɔŋlaa ká na-ɪ na pa ɪsəpɛɛ.

12

Tacaɔ təkuyv ke ɪ nəɔsi suw

¹ Tafiiti yontu nti pa yookina ñmɔsi pələfɛi naanɔwa saŋku
na tɛ wɛ yonyoolaa nyuyũ tu yontunaa taa tɔyɔlv:

² Hai, Tacaɔ waasi,
nyá yɛlaa tɔŋa saaloyv ké.
Mpa pa mɔna pá la-wɛyɛ naani tɔ pa tɔŋna pasuyv.

³ Yəlaa caɣanav tike ke paa wei i laki,
pa lotu we naale naaleɣe na pá looliɣina pa ntompee.

⁴ Tacaa kpiisi tɔsəlaa
na kalampaanɪ nyéma təna.

⁵ Na mpa pa tɔŋ si: Tá nsəmlɛ nté tá tɔŋ,
tá tənna tá ntompee.
Awe ka ŋmakəli-to?

⁶ Mpuɣu Tacaa təma si:
Kɔnyəntu wei pa lɛkəɣi tɔ
na wahala tu wei i mələɣi tɔ
pa tə maa kuli na má ya
mpa pa caa tɔ pa nyəəŋ.

⁷ Tacaa kuyəɣɔtutu we ké təcɛɛɛɛɛ ɪsu liyitee nyəɣəlɔɣu
ŋku pa tu kəkɔ taa na pá nyaali təm naatosompəɣələɣa tə.

⁸ Tacaa, nyáá təkɪ nəsɪ n suwa si
n ká kenti-tɔɣu tam ké yəlaa mpe tə.

⁹ Asayaa mpe pa cəkɪ paa timpiɣi,
na ɪsayatv təkə yəlaa təna.

13

Niŋ tɛkuyv ke Tacaa

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyuɣu tɔ yontunaa taa tɔɣələ.

² Hai, Tacaa, waatv wei ké n ka yele
ma tə səɔv ke tam ké mpu?
Na n yele-m nyá ti ŋmɛsɔɣv?

³ Ləməɣasɛɛ na nəɣəsɛɛ kuyv-m tam ké.
Na ma kolontu náá təkɪ ma tə.

⁴ Hai, Tacaa ma ɪsɔ,
nyənɪ-m na n cə-m,
na n cɛ ma ɪsɛntə.

Na má taa tɔo səm tom.

⁵ Na ma kolontunaa í taa tɔ si pa kəlaa,
na ma patanaa náá paana ma cɛŋlɔɣu.

⁶ Nyá kɔpantv ke ma tɛɛləɣi,
na ma yələɣəna nyá waasɔɣv.
Tacaa maa yoo-ŋ yontu ke
kɔpantv nti n lapa-m tɔ tə tə.

14

Yəlaa kɔpama na pa ɪsɔ ké antulinya ɪsayav taa (Yontu 53)

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyuɣu tɔ yontunaa taa tɔɣələ.

Kɔmɛɛməŋ məɣasəɣəna i taa si ɪsɔ fɛi.
Yəlaa mpe pa wakəlaa ké na pá laki acaalətv,

kuƀantu latu fei.

² Hatoo isɔtaa ké Tacaa nyənəyənə aƀe yəlaa
si i naaki si ləmayasɛɛ tu nəyɔlv i pɛɛkəyi i sɛɛv na.

³ Pa tənə pa yela i mpaav ké na pá wakəli.
Kuƀantu latu fei pa taa, paa kulvm.

⁴ Tacaa si: Kawalaya lataa tənə feina ləmayasɛɛ.
Pa pəsa ma yəlaa isu tɔyənaya na pá tɔki paa sɛɛki-m.

⁵ Tənaya paa selina sɔyɔntu ke sɔsɔm.
Mpi tɔ, Isɔ ká wɛɛ mpa pa nukəna-i tɔ pa waali.

⁶ Kɔnyɔntɔnaa tɛɛlvu ke í caaki wakəlvu.
Uɛ Tacaa keɛ pa kɔvlvu tətule.

⁷ Hai, ma kooliyi ké si
Iɛyeli nyáma waasvu i luna Isɔ kin ke Siyən puɔv taa
ké waatu wei Tacaa ká mənna i yəlaa mpa paa kuuwa tɔ.
Yakəpu lɔlvu nyáma Iɛyeli nyáma
ká ŋmaaləna laŋhvlmle sɔsɔle.

15

Isɔsɛtv nti Tacaa caakəna i yəlaa tɔ

¹ Tafiti yontu.

Hai, Tacaa awe mɔnna nyá təsɛɛle taa sɔv?
Na pɔntu caɔa nyá Siyən pulaya nanŋ nyənka tɔɔ?
² Yvlv wei i kin pa kaa na isayatu na í tənəyi kusiɔisim
na í yɔyɔtəyi tampana wena i nyəmá i lotu taa tɔyɔ.

³ Pə té yvlv u cakəna lelāa.
Pəcɔ u laki isayatu ke i tɔyɔntəle yaa í tu-i feɛɛ.

⁴ Yvlv inu i taa kraakəna mpa Isɔ u caaki tɔyɔ.
Ama i tɔyɔna mpa pa nyaŋna Tacaa tɔ.
Ye yvlv inu i su nəyɔ u layasəyi-ke, paa pu caali-i isəna.

⁵ Ye nəyɔlv kənta i kin ke liyitee u pɛɛkəyi kasəyaya.
Pə tɛ yvlv kaa mv kəhav na í ləsi pəpətu aseeta
na í kv tampana tɔ təm.

Pu cɛŋləyi wei i tɔka yaasinaa mpe tɔ.

16

Wei pə yapa səm nəyɔ taa tɔ i laŋhvlmle

¹ Tafiti yontu.

Hai, Isɔ, kenti ma tɔɔ,
nyá kin ke ma caa ma cɔɔsi.

² Ma heela Tacaa si: Nyayale ma caa,
nyá kin tike ke ma nuki lelen.

³ Isɔ yəlaa mpa pa wɛ tɛtv taa tɔyɔ ma caaki teu.

⁴ Yəlaa lɔləsəyi tun ké na pá tənəyi kra i nyən.
Ma kaa laa tun yaa má tu yaa i həla na ma nəyɔ.

⁵ Tacaa, nyayale ma paa tete,
 n haaki-m mpi ma nyulayi to.
 N toka mpi pu mayana-m cele tayo nya nin taa.
⁶ Ma paa tete kupampante nte ma hikaa tayole,
 ma lanle heena nya kuhaham mpi.
⁷ Ma see ma layatu tasulo Tacaa.
 Paa ahoo taa pa seyeyayi-m ma taa ke.
⁸ Ma naaki Tacaa ke tam ke.
 Maa cejlayi, mpi to, n we ma kankon taa.
⁹ Pa to ke ma heesaa maa nyan na pulupu,
 na ma lanle huluma na ma yoolayi.
¹⁰ Mpi to, n kaa peti-m atetale taa.
 Yaa n yele si nya kusoolu ma,
 ma tu saji paoo mayamaya.
¹¹ Nyá hulayana-m weesuyu mpaav
 nya kin ke lanhulomle soosole wee.
 Na n haaki lelen tam nyeh.

17

Wahala tu salomuyv ke Iso

¹ Tafiti salomuyv ke Iso.

Hai, Tacaa, ke nkpani na n nu ma salomuyv,
 na ma wiinau, na n yele na pa taji tampana ke ma tom taa.
 Kaloolaya fei ma nayo taa.
² Nyaa teesina ma tom.
 Mpi to, n taji tampana ke pa taa ke.
³ Ye n koma ma kin ke ahoo
 na n wiili too ma lotu taa,
 n kaa na isayatu.
 Ma taa tom na ma koyotutu ke kulom ke.
⁴ Nyá koyotutu ke ma toka ma lakasi taa,
 ma ta taji musontonaa mpaav.
⁵ Nyá nyehku ke ma nyonaa,
 maa helayi.
⁶ Hai, Iso, nyaya ma yaaki.
 Mpi to, n nuki.
 Ke nkpaniyv na ma to na n nu ma koyotutu.
⁷ Wati-m nya kupantu.
 Nyá waasayana mpa pa tyu-ji kpulyv
 tayo pa kolontunaa nin taa.
⁸ Kenti ma to isu isale taa payaya.
 Na n hmesu-m nya ken tee.
⁹ Ke ma kolontunaa asayaa
 hmakallaa mpa pa tama-m to pa to.
¹⁰ Pa feina patotale,
 pa yoyotayi kalampaani tom.
¹¹ Pa tama-m ke na pa we ma waali takpam,

na pá feñiyi si pá peti-m ate.

¹² Isu tɔɣɔlasɪ cɛŋɔɣu si
si cɛlɛɣi si tɔɣɔnaɣa tɔ.

¹³ Tacaa kuli pa tɔɔ na ń pəsi-weɣe kpentɔlasɪ.

Ya-m isayatu niŋ taa na nyá layate.

¹⁴ Tacaa kpiisi-we na nyá niŋ.

Na pə ləsi mpi pə ké pa taa nyəm tɔɣɔ weesuɣu nyəm taa.

Na ń nyɔɔsi-weɣe nyaŋ lum mpi n si-we tɔ.

Pa piya í nyɔɔ na pə ku pele na pá kaasi pa saalɛnaa.

¹⁵ Ye ma ile, maa ná nyá isentaa ké ma tampana tɛŋɔɣu tɔɔ.

Na má fema ma nyəni-ŋ isəna ma caa tɔ.

18

*Wulav lapa aka na í saŋ Iso ké pə tɔɔ
(Samiyɛli II 22:1-51)*

¹ Tacaa tɛmlɛ tu Tafiiti yontu nti ɪ samna Iso ké saa wei Iso
waasa-ɪ Sayuli na ɪ kolontunaa lelaa tɛna niŋ taa tɔ.
Nti tɔ wenna yonyoolaa nyuɣu tu yontunaa taa cənɛ si:

² Tacaa, ma luɣu sɔv-ŋ ké,
nyayale ma toŋ.

³ Nyayale ma kukpamɔɣu na ma tɛcɔɔsɛle toŋ nyənte,
nyá waasəɣəna-m, nyayale ma Iso na ma cɔɔsəɣəna-ŋ.
Nyayale ma kpálɔɣu na toŋ wei ɪ waasəɣi-m tɔ.

⁴ Ma sama Tacaa na kawilitaya.
Nyá yapəna-m kolontunaa niŋ taa.

⁵ Səm ka tu-m alukpala ké,
na pə nyaasəɣi-m isu pəɣɔ isayaa.

⁶ Atɛtɛle ka hɔka-m tɔ ŋmusɪ ké
na səm náá tuti-m na pə puluɣu.

⁷ Ma yáá Tacaa ke ma laŋwakəlle waatu si í waasi-m.
Ma kiisaa na í nu ma nəɣɔ ke ɪ tɔyaya taa.

⁸ Pááná kpa Iso na tetu sele,
na pəɔŋ náá sele too ɪ kila tɛɛ.

⁹ Iso tɔwa kəkɔ na ka cəɣɔlasɪ na ɪ nəɣɔ
na ka nyɔɔsi luna ɪ muna tɛɛ.

¹⁰ Iso lumsa isɔtɔnɔɣu na í tii.
Na ɪ nəɔhɛɛ tɛɛ ké isɔtɔnɔɣu kpusəŋ nyəŋku.

¹¹ Iso caya isɔtaa tillu tɔɔ na í kulɛɣi huntu,
ke heelim tɔɔ.

¹² Iso taka ɪ tɔɣi səkpɛtuɣu
na í we tɛv ŋmɔntɔɣu kukpɛɛtuɣu tɛɛ.

¹³ Iso nyaləmɛle tɛɛ-ɪ nəɣɔ na tɔ yasəɣi isəŋmɔntu
na tɔ lɔki tɛv tɔmpɛɛ na kəkɔ cəɣɔlasɪ.

¹⁴ Isɔtaa Iso Səsɔ nəɣɔ nu
isɔtaa ké isu tɛv hola.

¹⁵ Iso tɔwa ma kolontunaa ke nyəma na í yasi-we.
Na í tisi pa tɔɔ ké calanaa ke səsəm na pá se yem yem.

16 Tacaa mu pááná na í woso i muna tee,
na tenku tetu nyu na pé ná antulinya kite.

17 Uena í tisi i niñ na isɔtaa
na í ləsi-m lum səsəəm taa.

18 Na í ya-m ma kolontunaa ton nyáma
mpa pa tee-m tɔ pa niñ taa.

19 Ma wahala wule ke pa tuta-m,
uena Tacaa waasi-m.

20 Iso sɔla-m tɔɔ i waasa-m
si má cayana ma ti.

21 Ma tɔña tampana tɔɔ n lapa-m mpɔ,
ma kusiɣisim lapu kasəyaya nté.

22 Ma tɔña Tacaa tɔm ké,
ma ta wakələna-i.

23 Ma tɔña nyá kusəsutu tɔna tɔɔ.
Ma ta yɔki nyá kiiu nakuli.

24 Ma luyɔ fɛi taali nɔɔɔɔ,
tɔɔ ma kpa ma tɔɣi isayatu tɔlate.

25 Uena Tacaa lɛeti-m ma tampana tɔnyɔ tɔɔ.
Ma kusiɣisim lapu kasəyaya nté na í nyámá.

26 Kupantu ke n felɔɣi tɔ latu.

Na í tɔñ tampana na í lana a tɔñɔ.

27 Yulu í we tɔnaññ nɔnyɔ n laki-i.

Uena í kisi isayav ke i isayatu tɔɔ.

28 N waasəɣi tɔpasɔlaa.

Uena í tisiɣi kalampaanu nyáma.

29 Ma Iso Tacaa yekina na ma nyaaləm naaki.

Na pé keelɔɣi ma səkpetuyɔ.

30 Nyá ton ke ma nmaakəna kolunja icate,
na má sɔv na má tuti ma kolontunaa.

31 Tacaa nyá kulaputu we ké tɔcɔññ.

Na nyá kuyɔɔtutu fɛi sika.

N kentiɣi mpa pa cɔsəɣəna-ñ tɔ isu kpáluyɔ

32 Tacaa nyá tike tɔkon nté Iso.

Ta Iso nyá tike tɔkon nté

kukpamuyɔ nku ku kentiɣi-tu tɔ.

33 Nyá haakəna-m toma.

Na í tiikiɣi-m mpaav kusiɣisuyɔ taa.

34 Na í yeki na má pəsəɣi sewa na naani

ke pulasi tɔɔ isu nam.

35 N faləsa ma niñ na yoou,

na má nyi tɔv ton nyəñku tɔv.

36 N yapa ma nyuyɔ na pé wee isu kukentuɣu.

Nyá ton teesiɣi-m na má weena toma.

37 Nyá hasəɣəna ma nɔhɛe tee,

pulɔv u tuuliɣi-m.

38 Na má tǝǝnǝyi ma kolontunaa na má kpaaki-we,
má ta wakǝli-we maa mǝlǝyi.

39 Na má huyi-weye ate,
na pá we ma nǝǝheε tee paa tasǝyi kuluyu.

40 Nyá haakǝna-m yooou toŋ
na ń yeki na ma kolontunaa hǝntǝyi-m ate.

41 N yeki na ma kolontunaa seeki-m
na má wakǝlǝyi-we tǝnanǝnǝ.

42 Pa wiiwa nǝǝǝlǝ ta waasǝ-we.
Na pá yaa Isǝ, Isǝ tá cǝ.

43 Ma nuǝuta-weye na pá pǝsǝ isu
mǝsǝyǝ ŋku heelim kpaakǝyi tǝ.
Na má fǝli-we isu hapǝle tǝǝ afǝla.

44 N yapa-m ma yǝlaa nǝhǝnte taa
na ń su-m piitimnaa nyuyǝ tu,
na yǝlaa mpa ma taa nyǝ tǝ pá laki-m tǝmlǝ.

45 Ye ma nyǝna-weye ǝsǝle,
pa nuna-m ké.

Kpai nyǝma piya seekina-m.

46 Si naani leki-sǝyi na si seliyǝ
si koloosi acalee taa na si luki.

47 Tacaá nyá wǝnna.

Nyayale ma kukpamuyǝ ŋku kv kentiǝyi-m tǝ, maa sa-ŋ.
Maa tala ma Isǝ ma waasǝlǝ nyá.

48 Nyá leetǝǝna na ma nǝǝǝ,
na ń tisiǝyi piitimnaa ke ma tee.

49 Nyá yakǝna-m ma kolontunaa niŋ taa
na ń laki na má kǝlǝyi-we.

Na í yakǝ-m mǝsǝyǝ tu niŋ taa.

50 Pǝ tǝǝ ké maa sa-ŋ piitimnaa taa,
na má puyǝli nyá hǝte.

51 N tǝyi nyá wulav ke akaitǝ sǝsǝǝntǝ,
na ń la kǝpantǝ ke nyá kulǝsǝ Tafiiti,
na ílé ǝ piitim nyǝma ke tam tǝǝ.

19

Tacaá kǝŋmanǝmam huluyǝ ke ǝ teeli

¹ Tafiiti yontu nti tǝ we yonyoolaa
nyuyǝ tu yontunaa taa tǝǝǝlǝ.

² Isǝtǝnuyǝ hulǝǝna Isǝ nyá teeli
na kv kpaalǝyi nyá kulapǝle.

³ Wulǝ seyeǝǝǝna lente ke tǝ tǝm.
Na ahoo náá heeliǝyi lenna ke a tǝm.

⁴ Pu yǝǝtǝyi si yulǝ í nu pǝ nǝǝǝ.

⁵ Paa na mpu, pǝ tǝm cǝǝki antulinya tǝnasǝ tǝnaya.

Isǝ sika ilim ke cokǝle ke ǝsǝtaa ké.

⁶ Pǝ we ké ǝsu akpayaǝlǝ lukuyǝna ǝ nanǝ taa tǝ,

na í tuyi mpaav na lan̄hul̄uml̄e isu aka.
 7 Pə lukəna antulinya tənaya kaneyɛ,
 na pə tələna lɛŋka.
 Pʊlʊpʊ u fitiyi pə hanaya.

8 Tacaa nyá kiiŋ we ké təcɔŋŋ,
 na í haaki ton na weesuyɛ.
 Tacaa nyá kusəsutv ta siti tə we ké təcɔŋŋ.
 Tə kuliyi mpa pa ta nyi pʊlv tə pa isɛ.

9 Tacaa nyá kʊtʊtʊtʊ siyisaa ké na tɔ
 hɛɛsəyi mpa pa nukəna-ti tə pa lan̄a.
 Nyá kiiŋ siyisaa ké təkpataa,
 na í kuliyi isɛ.

10 Tacaa nyamnav tewaya,
 yəlaa ka nuna-ŋ m̄puyv tam tɔɔ.
 Nyá kusəsutv we tampana ké na tə siyisaa.

11 Tə kəla wʊlanaa kʊpampama ke teu.
 Na tɔ kəli tuŋ setaya n̄im nyəŋka mayamaya ke lelen̄.

12 Nti tə sɛyɛsəyən̄a nyá təmlɛ tv má.
 Tə təkuyv taa ma waaki ma weesuyɛ taa ké.

13 Nɔyɔlv u cɛkəyən̄a i tasəkələ.
 Wii maya timpi ma ta cɛkəna tɔ.

14 Kenti-m kalampaani nyəma,
 pa taa ŋmakəli-m.
 Waatv inəyi maa te teu na n̄ fiti-m kʊpəntʊyɛ isayav.

15 Mv ma kuyəyɔtʊtv na nti ma mayasəyi ma lotu taa tɔ.
 Hai, Tacaa, nyayalɛ ma waasʊlv
 na ma kʊkramuyv ŋku kv kentiyi-m tɔ.

20

Wulav tɔɔ sələmvɔv

1 Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa
 nyuyv tv takəlaya taa tɔyɔlv.

2 Hai, Tacaa í mv nyá kusələmutv ke nyá lan̄wakəllɛ wule.
 Yakəpʊ Isə in̄i i kenti nyá tɔɔ.

3 Na í lu i təyaya taa ké Yosalem ke
 Siyən̄ puyv taa na í kɔɔ nyá waasuyv.

4 I tɔɔsi nyá kətasi təna tɔɔ,
 na í mv nsi kəkə lusa si təna tɔ.

5 I ha-ŋ mpi n sɔla teu tɔ,
 na í la mpi n caaki tɔ.

6 Iɛ tá lan̄a ká hɛɛna nyá nyuyv yapv təm.
 Mpi tɔ, tá Isə hətɛ taa ké tə pəsəna akanaa.
 Tacaa í la pə təna mpi n sələməyi tɔ.

7 Pənɛntɛ ma nyəma si Tacaa
 waasəyi wulav wei n ləsaa tɔyɔ,
 na n̄ cə-i nyá təyaya taa ké hatoo isətaa.

Nyá tonj səsəəŋ waasəyənə.

⁸ Paɣalɛ ná tɛɛləyɪ pa yooʊ kpaɣanəŋ ké,
na lɛlaa kɛ pə kɛkɛnəa.

Ama tá ɪɛ, tá ɪsə Tacaɔ kɛ tá nyənəyɪ.

⁹ Mpe ɪnɪ pa nukiyɪ ké na pá hotiyɪ.

ɪɛnə taa sənɔ ɪsə tɛca.

¹⁰ Hai, Tacaɔ, waasi wulav.

Cə-tuyv waatu wei tə yaaki-ŋ tə.

21

Wulav tɛɛlvvɔ kɛ Tacaɔ

¹ Tafiiti yontu nti tə wɛ yonyoolaa
nyvɔv tə yontunaa taa tɔyɔɔ.

² Tacaɔ wulav laŋɛ hɛɛnə nyá toma səsəəŋa ké.

Na í ŋmaaləyənə nyá waasvɔv pə fɛɪnə.

³ Mpi ɪ luyv sɔɔlaa tɔyɔ n ha-ɪ,
n ta pɛmɪ-ɪ ɪ kusələməm.

⁴ N koola-ɪ kɔpantv kɛ tuutuuma.

N temə-ɪ wɔlɔ ntenuyɪ.

⁵ ɪ sələmə-ŋ weesuyv na n ha-ɪ,
na kv tayali teu.

⁶ N waasa-ɪ na ɪ teeli tɔɔ səsəm.

Na n suu-ɪ teu na səsəəntv.

⁷ N kooliyɪ-ɪ kɔpantv kɛ tam tɔɔ ké,
na n wɛ ɪ kin na ɪ laŋɛ hɔləməyɪ.

⁸ Wulav pɛta ɪ tɔyɪ Tacaɔ ké.

Na ɪsətaɔ ɪsə Səsə kɔpantv tɔɔ,
pə kaa cɛŋɪ-ɪ.

⁹ Hai, wulav, nyá niŋ ɪ wɛɛ nyá kolontunaa
na mpa paa caa-ŋ tə pa tɔɔ.

¹⁰ Kuyənku n kəŋ tə,
n ká tv-wɛyɛ kəkə səsaya taa ké.

Tacaɔ n ká kpiisi-wɛyɛ na pááná,
na kəkə nyaya-wɛ.

¹¹ Na n kpiisi pa lɔləŋ tənaya
tɛtv taa yəlaa taa.

¹² Paa həkə ɪsayatv sɪ pa laki-ŋ,
ɪɛ pa kaa pəsi.

¹³ N ká tɔ-wɛyɛ nyá nyəmá
na n tɔyɔnɪ-wɛ na pá se.

¹⁴ Tacaɔ hɔlɪ nyá tonj səsəəŋ.

ɪɛnə táá yoo-ŋ yontu na té sa nyá tonj təm.

22

Wei pa lɔwa tə ɪ waasvɔv

¹ Tafiiti yontu nti pa yookina tefemle nam luyv,
na té wɛ yonyoolaa nyvɔv tə yontunaa taa tɔyɔɔ.

² Hai, ma Iso yooou,
 pepe tɔɔ kɛ n lɔ-m?
 N hatɛlɛna-m suwe,
 na nn nukɪ ma wula sɪ n waasi-m?
³ Hai, Iso, ma wiikina-ŋ ilim ilim nn cɔɔki,
 na ahoo ahoo maa hikiyi tom.

⁴ Paa na mpɔ nyagale Iso Nanɛntɔ
 wei lɛyɛli nyɔma san tɔ.
⁵ Nyaga tɔ cɔsɛnaa tɔwa naani
 ɪɛna n ya-we.
⁶ Pa wiina-ŋ na n ya-we,
 pa pɛta-ŋ pa ti tɔ fɛɛɛ ta tɔɔ-we.

⁷ Ama ma pɛsa kɛ isu atantaalu pɛ taya yɔɔɔ,
 na yɛlaa tɛna tɔvki-m na pa footiyi-m.
⁸ Pa tɛna mpa pa naaki-m tɔ pa tuluɔu-m ntompee
 na pɔ hooki-m ɪɛ na pɔ footiyi-m sɪ:
⁹ Ntɔŋ Tacaɔ kɛ n pɛta nyɔ ti yaa,
 Tacaɔ ɪ lɛsi-ŋ pɛ taa.
 Ntɔŋ Tacaɔ sɔɔla-ŋ yaa,
 Tacaɔ ɪ waasi-ŋ.
¹⁰ Tacaɔ, nyɔ lɛsɛna-m ma too taa,
 na n papɛsi-m ɪ hɛla tɔɔ na naani.
¹¹ Hatoo ma hɔɔ tɛɛ nyɔ tɔɔ kɛ ma wɛɛ,
 na n kɛ ma Iso.
¹² Taa hatɛlɛna-m ma wahalanaa waatu,
 nyagale ma sɛnɔ nɔɔɔɔ fɛɪ.

¹³ Ma kolontunaa tama-m kɛ isu latɛɛnaa,
 pa tu-m hɛkɔ kɛ isu taale naan keesasi.
¹⁴ Pa haaki nɔɔsi na ma tɔɔ kɛ isu tɔɔɔɔɔɔ
 cɛɔɔɔ ka tɔɔɔɔɔɔ na kɔ nyusɔɔɔ tɔ.
¹⁵ Ma toma tɛmaga isu lɔm kɛɛɔɔɔɔ tɛ tɔ,
 na ma tɛtɛntɛnaa taa cɛ.
 ɪɛna ma apalɔtɔ hoo ma taa isu keetu.
¹⁶ Ma luyɔ tɛɛ wɔlaa kɛ tɛɔɔɔɔɔɔɔɔ,
 na ma nsɛmɛ matɛna ma tantahaav.
 N su-m mɔsɔɔɔ taa kɛ isu ma tɛma sɛɔɔ.

¹⁷ Asayaa kɛkɛle tama-m kɛ.
 Hasɪ nsi sɪ tu-m hɛkɔ.
 Pa tula ma niŋ na ma nɔntaalɛŋ kɛ pɔɔŋ.
¹⁸ Ma wɔlaa kɛ na mɔ yɛle mɔwa tike
 na ma kolontunaa nyɛnɔɔɔ-m tɛcɔɔɔ.
¹⁹ Pa tala ma wontu.
 ɪɛna pɔ tɔ tɛtɛ kɛ ma kɔɔɔ tɔɔ.

²⁰ Hai, Tacaɔ, taa hatɛlɛna-m.
 Nyagale ma tɔŋ.
 Kɔɔ ma waasɔɔ kɛ lɔŋ.
²¹ Ya-m layatɛ nɔɔɔ taa.

Ləsi-m hasi nsi si kela taa.
²² Waasi-m təyɔlası nsi si nəyɔ taa,
 na taale naaŋ inı ı həŋ taa.

Hai, nu ma kusələmətu.
²³ Maa heeli nyá təm ke ma camnanaa,
 na má sa-ŋ samaa taa.
²⁴ Taca a yəlaa me í samı-ı
 Yakəpu lulɔyɔ nyəma me í tu-ı teeli.
 İseyeli nyəma me í seɛ-ı.
²⁵ Mpi tɔ, Taca nn footiyi wahala tu nəyɔlu
 yaa n nyəni-ı səkpelu
 pəcɔ nn haaki-ı siyile.
 Ama ye wahala tu wiina-ŋ, n nukı ké.

²⁶ Taca nyá kolaputu tike ke ma saŋ samaa taa.
 Uena ma la-ŋ kətasi nsi
 maa su nəyɔ təyɔ nyá seela ısentaa.
²⁷ Kunyəntona ka təyɔ na pá haya.
 Taca nyá pəkəlaa í sa-ŋ.
 Na pá cayana-weyɛ tam.

²⁸ Tetu tənasi təna yəlaa ka huɔ
 Taca nyá təm na paa keesəna nyá tɔɔ.
 Na ate yəlaa təna luŋ nyá tɛɛ.
²⁹ Mpi tɔ, Taca nyayale wulav səsə.
 Na n təkı kawulaya ke piitimnaa təna tɔɔ.
³⁰ Tetu taa toŋtunaa təna ká təyɔ na pá həntı-ŋ ate.
 Na yəlaa təna mpa paa te na pá si tɔ paa luŋı-ŋ akula.
³¹ Pa lulɔŋ nyəma ká la-ŋ təmlɛ
 na pá heeli nyá təm ke pa waalı piya.
³² Na pele pa keesi pele pa piya ke
 ıəna n waasa nyá yəlaa tɔ.

23

Taca kele ma tiikilu

¹ Tafiti yontu.

İsə nyá tiikiyina-m,
 maa laŋəyi pulɔ.
² Pə tɔ ké n pukina-m nyutu
 kuləkəkəkətu taa na má heesəyi.
 Na n yeki na má heesəyi ləm mpi
 pə we təpamm tɔ pə cɔlɔ.
³ N tayənəyi ma toŋ kpaasuyɔ
 na n pukina-m mpaav kusiγisuyɔ taa si, nyá həte í yaa.
⁴ Paa ma toŋ səkpɛtuyɔ anaam taa,
 maa nyaŋ si pulɔpu ká la-m.
 Mpi tɔ, Taca n we ma waalı tɔ se.
 N tiikiyi-m na n kentiγi ma tɔ na pá tɔyɔ-m naani.

⁵ Tacaa, paa ma kolontunaa kiŋ,
 n mɔyɔ-m ké na n̄ pələyi ma nyɔyɔ taa ké sɔɔsɔŋ nim,
 na n̄ sukɪ-m tɔyɔnaya təkpetekpete.
 Na n̄ suuliyi ma iyaya kɔnyɔnyɔɔya təpam.
⁶ Tampana tɔɔ, n laki-m kɔpantɔ ké
 na n̄ sɔɔləyi-m haləna ma weesuyɔ kɔyeeŋ té.
 Ma na-ŋ tu kɔrentɪ teu ké, haləna ma səm.

24

Tacaa keɛ antulinya wulav sɔsɔ

¹ Tafiti yontu.

Tacaa nyá tənna antulinya tənna na ɪ taa yəlaa
 na pə tənna mpi pə wɛ ɪ taa tɔ.

² Nyá suna antulinya kite ke tenku na
 lɔmnaa tɔɔ na n̄ təkə-ɪ.

³ Awe taka ká kpana Tacaa nyá pulaya
 ŋka ka tɔɔ pa seeki-ŋ tɔ?
 Na pɔntɔ sɔv nyá təcayale nanŋ nyənte nté tə taa?

⁴ Mpa pa kisa isayatu lapɔ na pa lotu wɛ kɔlɔmtɔ
 na pá tá ha pa təyi tuŋ laav na pɔpɔtɔ nɔɔsɪ suw tɔyɔ.

⁵ Tacaa lanje ka heena-wɛ na í waasi-wɛ,
 na í kooli-wɛye kɔpantɔ.

⁶ Yəlaa mpe inɪ pa takanaa seəkəna Tacaa.
 Yakɔpɔ lɔlɔyɔ nyəma siyisiyi mpa pa pəsəyi
 na pá kɔɔ ɪ isentaa tɔyɔle.

⁷ Tam tɔɔ nɔnɔɔsɪ me í tɔli təyelele,
 na teeli wulav sɔv.

⁸ Aweyele teeli wulav inɪ?
 Tacaa toŋ tu wei ɪ ké yooŋ taa aka tɔyɔ.

⁹ Tam tɔɔ nɔnɔɔsɪ me í tɔli təyelele,
 na teeli wulav sɔv.

¹⁰ Aweyele teeli wulav inɪ ye?

Ate na isɔtaa Tacaa keɛ teeli wulav.

25

Husi ma təwakəlle na n̄ hɔlv-m nyá luyɔ nyəntɔ

¹ Tafiti yontu.

Tacaa nyá tɔɔ ké ma keesəyəna.

² Ma Iso nyaya ma pɛta ma ti.

Taa yelem na feele tɔyɔ-m.

Yaa ma kolontunaa paana-m.

³ Mpa pa tɔyɔ-ŋ naani tɔ

pa kaa wɛɛ maa nyəma taa.

Ama nyá waali lulaa ká nyasəna pa mpee ke kela.

⁴ Hɔlv-m nyá mpaav na má nyi-kɔ,
 na n̄ seyesɪ-m mpi n caa ma la tɔ.

⁵ Tiiki-m nyá tampana taa,
na n̄ seyeŋsi-m-ye.

Mpi tɔ, Iso nyá, nyá yakəna-m.
Nyaya ma teeləxi tam.

⁶ Tacaa, tɔɔsi si hatoo tɔ n kə kupaŋ kə,
na n̄ sɔələxi yəlaa.

⁷ Taa tɔɔsi ma ifepile kupaŋtəŋ na ma isayatu təm.
Ama nyəni ma pətətəle na n̄ tɔɔsi ma tɔ
kə nyá kupaŋtu tɔ.

⁸ Tacaa n kə kupaŋ kə na n̄ siyisaa.

Pə tɔ kə n̄ huləxi pəntəlaa ke mpaav.

⁹ N teesiyi mpa pa ise pa təkɪ tɔ pa təm kə.

Na n̄ huləxi-weye nyá luɣu nyəntu.

¹⁰ Mpa pa təkəxi Tacaa nyá nɔɔsi pɛeluyu na nyá kusəsutu tɔ
pa naaki nyá mpaŋ təna taa kə sɔəluyu na kupaŋtu kə.

¹¹ Hai, Tacaa husi ma isayatu
sɔsɔntu ke nyá hətə tɔ.

¹² Ye yulu nyaŋna Tacaa,
Tacaa huləxi-i mpaav ŋku i ká təŋ tɔɔ.

¹³ Pə yulu weeki leleŋ taa kə.

Uena i piya náá tɔɔ tetu.

¹⁴ Tacaa heeliyi pɔntu ke i lotu kə,
na i huləxi-i nɔɔ pɛeluyu təma.

¹⁵ Tacaa ke ma tekiyi tam.

Mpi tɔ, in̄ i ka ləsəna-m
katəka ŋka ka kra-m tɔ ka taa.

¹⁶ Hai, hulə-m nyá pɛelɛɛ na n̄ keesəna ma tɔ.

Mpi tɔ, ma kə katayəlaya kə, na kunyəntəɔlu.

¹⁷ Nəɣəsɛɛ sɔsɔxi ma lotu taa kə.

Ləsi-m ma laŋwakəlle taa.

¹⁸ Nyəni ma kunyəŋ na ma wahala

na n̄ husi ma kupaŋtəŋ təna.

¹⁹ Nyəni ma kolontunaa paɣale,

na isəna pa taa haŋəyənə-m sɔsəm tɔ.

²⁰ Kenti ma weesuyu tɔ na n̄ ya-m,

na má taa la maa nyəma,

ke isəna ma pɛta-ŋ ma ti tɔ pə tɔ.

²¹ Nyaya ma teeləxi si n̄ yele na má təŋ siyisuyu

na má taa wakələna nɔɔlu.

²² Hai, Iso, ya Iseyeli nyəma

ke pa laŋwakəlle təna taa.

26

Yulupaŋ yaav ke Tacaa

¹ Tafiti yontu.

Tacaa, ha-m tampana.

Mpi tɔ, ma yaasi tewaya,

pəyele ma pɛta-ŋ ma tɛɣi təkpaɔaa.
Ma ta heli.

²Maɣasi-m na ń wiili ma lotu taa,
na ń yaɔi ma ləmaɣasɛɛ taa na ń ná.

³Ma naaki nyá kupaɔtu na ma ɪsɛ,
na má tɔŋ nyá tampana taa.

⁴Maa tɛŋɛɣi pɔpɔtɔnaa,
pəyele ma na mənəafikinaa tu tɔŋ.

⁵Ma taa kraakəna ɪsaɣalataa kpekəle ké.
Pəyele maa kpətɛɣəna nyɔɔŋ fɛinaa.

⁶Tacaa, maa saŋ ma niŋ na pá hɔli si ma ké kupaŋ,
na má cɔɔ kɔtaɣa tɔlate,

⁷na má sɛɛki-ŋ na má saŋ nyá kookalənaa.

⁸Tacaa ma sɔɔla nyá tɛɣaɣa ké.

Nyá tɛaɣale tənaya nyá teeli naaki.

⁹Taa kpɛnti má na asaɣaa ke təkɔle,
yaa má na yɔlɔkɔlaa tá weesiŋ ləsuɣu.

¹⁰Mpa pa laki kawalaya na
pá paalɛɣi kɔhaaŋ ɪsaɣaŋ tɔ.

¹¹Ma yaasi tewaya.

Nyənɪ ma pətɔtɔle na ń ya-m.

¹²Ma sɛŋaa ké tɛca,

maa sɛɛ Tacaa ke samaa taa.

27

Tacaa kin cɔɔsuɣu

¹Tafiiti yontu.

Tacaa nyɔɣale ma fətəla na ma nyuɣu yátu.

Ma kaa nyana nəɣɔlɔ.

Nyá kentiɣina ma weesuɣu tɔɔ,

pɔlɔpɔ kaa sɔsɔ-m watu.

²Ye asaɣaa kəŋ ma cəɔɣu ɪsu taale wontu,

mpe paa hotina aɛ na pə wakəli-wɛ.

³Paa yoolaa tama-m kotaya sɔɣɔntu fɛi-m.

Paa pa suu-m yoonav ma wɛna ɪsɔ ké naani.

⁴Kɔlɔmtu ke ma səlɛmɛɣi Tacaa na má səkɪ tɔ tɔɔ.

Pə wɛɛ si má caya nyá tɛɣaɣa taa ké haləna ma səm,

na má sa ka teu na má yɔɔləna ɪsɔ wɛɛv.

⁵Na ń ŋmɛsi-m nyá tɛɣaɣa taa,

na ń kenti ma tɔɔ ké wahala waatu.

Na ń su-m kɔkpamɔɣu tɔɔ si pɔlɔ í taa hiki-m.

⁶Waatu ɪnɛɣi maa kəli ma kolontunaa mpa pa cɔɔna-m tɔ,

na má sa-ŋ nyá tɛɣaɣa taa na má la-ŋ kɔtasi,

na má yoo-ŋ yontu na má tala-ŋ.

⁷Tacaa nyənɪ ma pətɔtɔle,

na ń nu saa wei ma yaaki-ŋ tɔ.

⁸ Ma tɔɔsa nti n suwa si má keesəna nyá tɔɔ tɔ.
 Tacaa pə tɔɔ ké ma keesəyənə nyá tɔɔ.
⁹ Iso nyá waasəyənə-m.
 Taa ha nyá seelə maya siyile yaa ń lə-m na pááná.
¹⁰ Paa ma too na ma caa pa lə-m,
 Tacaa, nyá mɔyɔnə-m.
¹¹ Tacaa, hulə-m mpaav ŋku n caa má təŋ tɔ.
 Mpi tɔ, ma kolontunaa yookinə-m.
 Tiiki-m kusiyisuyu taa.
¹² Taa yelee na ma kolontunaa
 lanə-m isənə pa caaki tɔ.
 Mpi tɔ, pəpətu aseeta nyéma mpe,
 pa nyaasəyi-m ké.
¹³ Ye ma taa weenə naani ké
 Tacaa kɔpantv tɔɔ ké atə cənə,
 isənaya maa lapa?

¹⁴ Təŋ Tacaa,
 kaasi nyá ti
 na ń tɔyɔ apalutv.
 Təŋ Tacaa.

28

Səm nɔyɔ taa tv sələmvyv

¹ Tafiti yontu.

Tacaa nyaya ma maki kapusi na má yaaki,
 ma kentulu, taa təkɪ nyá ŋkpaŋŋ.
 Ye n ta cə-m, ma we ké isu wei pa tisiyi pəlaav taa tɔ.
² Waatv wei ma maki kapusi na má yaaki-ŋ
 na má huləyi niŋ na nyá təcayale
 naŋŋ nyəntə tɔɔ tɔ, nu ma wiinav.

³ Taa kaa má na kawalaya nyéma
 na isayalataa ke kɔrátuyv kɔləmuyv.
 Pa kuyəyətutv we leleŋ ké,
 na pa taa na seesi.
⁴ Feli-weye pa isayatu fɔɔtɔ
 na ń keesəna pa acilayatu təma.
 Ləeti-weye pa kɔlapəle.
⁵ Paa laki laakali na nyá kɔlaputv na nyá təma.
 Wakəli-we tənəŋnaŋ, pá taa tasa kɔləyv.

⁶ Tacaa, ma se-e-ŋ
 isənə n nu ma wula tɔ.
⁷ Nyayale ma toŋ na ma kɔkentuyv.
 Nyaya ma tɔyi naani na ń waasəyi-m,
 na ma we laŋhuləmlə taa na má saŋi-ŋ na yontu.

⁸ Nyá kentiŋina nyá yəlaa na toŋ,
 na ń waasəyi nyá kɔləsv na u nyaŋna pulv.

⁹ Waasi nyá yɛlaa tá na ń kooli-tɔyɔ kɔpantu.
Tiiki-tɔ na ń paasɛyɛna-tɔyɔ tam tɔɔ.
Mpi tɔ, nyá tanna-tɔ.

29

Tacaa nɔyɔ

¹ Tafiti yontu.

Isɔtaa nyɛma me í sa Tacaa.
I pɔyɔli Tacaa teeli na i sɔsɔntɔ tɔm.

² I sa Tacaa hɛtɛ sɔsɔɔle
na i hɛnti-i atɛye
saa wei i hulɛyi i tɛnanɛɛ wɛɛtɔ tɔ.

³ Isɔ teeli tɔ yekina na tɛv tiliyi.
Imi i holiyiina lɔmnaa tɔɔ.
Isɔ ɛmakɛla lɔm sɔsɔm kɛ.

⁴ Tacaa nɔyɔ nukɛna tɔɛ kɛ na sɔsɔntɔ.

⁵ Nyá nɔyɔ pɛɛɛyi tɔɛ sɔsɔɛ kɛ.
Nyá pɛɛɛyɛna Lipan tɔɛ sɔsɔɛ.
⁶ N laki na Lipan pɔyɔ ɛmaaki isɔ latɛɛ kɔfalɔ.
Na Hɛɛmɛɛ nyɛɛkɔ isɔ taale naɔ kɔfalɔ.

⁷ Tacaa nyá nɔyɔ lakɛna na tɛv ɛmɛɛsɛyi.
⁸ Na ka ciyiɛyi Katɛɛsi wɔɔɔɔ tɛtɔ.
⁹ Nyá nɔyɔ lakɛna na namɛɛɛ lɔlɛyi,
na ká yeki na hɔtɔ tɔɛ kpaalɛyi tɛkpaalakpa.

Na pa tɛna pa kpaalɛyi Tacaa tɔyɔɔ taa kɛ isɔtaa si
Isɔ kɛɛ teeli tɔ tɛkpaɔ.

¹⁰ Nyá kawulɔɔ tɛtɔɔɔɛ ntɛ lɔm sɔsɔm tɔɔ.
Tɛnɔɔ n ká tɔki-kɛyɛ tam tɔɔ.

¹¹ Tacaa ha tɔɛ kɛ nyá yɛlaa
na ń kooli-wɛyɛ kɔpantu
na ń yeɛ na pá hɛɛsi.

30

Tacaa haaki weesuyɔ kɔfalɔyɔ

¹ Tafiti yontu nti pa yoo
Isɔ tɛɛɛɛɛ tɔɔyɔ waatɔ tɔyɔɔ.

² Hai, Tacaa, ma sama-ɛ.
Mpi tɔ, nyá lɛsɛna-m luman taa.
N ta sɔɔli si ma kolontunaa í paana-m.

³ Ma Isɔ Tacaa,
ma wiina-ɛ, ɔɛna ń waa-m.
⁴ Ma nɔɔhɛɛ ka wɛv pɛɛɛɛ taa tɔ,
nyá lɛsɛna-m sɛtaa tɛ na ń ha-m weesuyɔ.

⁵ Mpa me í sɔla Tacaa tɔ́ í yoo-ɪ yontu.

Ɔ sɛɛ-ɪ na í sam-ɪ ɪ tɛnanɲ wɛɛtɔ́ tɔɔ.

⁶ Ɔ páná wɛ laasaya tɔɔ tike ké.

Ɔlena ɪ kɔpantɔ́ kɛ yulɔ́ weesuyɔ́ tɛna.

Taanaya kɛ yulɔ́ wiiki na kɔ fe tananɲ

ɪlena í wonɲ na í kpaləsi.

⁷ Waatɔ́ wei maa cayana ma ti tɔ́,

ma huɔkaya ké sɪ pulɔpɔ́ kaa la-m.

⁸ Tacaa nyá kɔpantɔ́ tɔɔ ké n ka yelaa

na má sɛɲ teu tɛca ɪsu pɔyɔ́.

N kɔma na ń ha-m siyile ɪlena pɛ liyiti-m.

⁹ Mɔpɔyɔ́ ma mapa kapusi na

má wiina-ɲ na má pɔɔsi-ɲ sɪ

¹⁰ ye ma sɛpa na má tii pɛlaav taa weye n waaki?

Yulɔ́ í pɛsa tɛtɔ́ ɪ tasɛyi-ɲ sam yaa í kpaali

nyá kɔpantɔ́ tɔ́tɔ́ɔ?

¹¹ Tacaa, ke ɲkpanɲ na ń waasi-m,

Tacaa kɔɔ na ń ya-m.

¹² Mɔpɔyɔ́ n layasa ma lanwakɛlle kɛ lanholɔmle,

na ń wɔɔsi ma lɛyaya wontu na ń suu-m acima nyɛntɔ́.

¹³ Waatɔ́ ɪnɛyi maa yoo-ɲ yontu,

ma kaa su, Tacaa, ma ɪsɔ́,

maa sanɲ-ɲ tam ké.

31

Naani tɔyɔ́ kɛ Tacaa

¹ Tafiti yontu nti tɔ́ wɛ yonyoolaa

nyɔyɔ́ tɔ́ yontunaa taa tɔ́ɔɔ.

² Tacaa nyaya ma tɔyi kɔpɔyɔ́,

taa yele-m na fɛɛɛ tɔ́ɔ-m.

Waasi-m nyá tampana tɛɲɔyɔ́ tɔɔ.

³ Ke ɲkpanɔyɔ́ na ń waasi-m ɔɲ.

Pɛsi ma kɔkentuɔ́ tɔɲ nyɛɲkɔ́ na má ná nyɔyɔ́.

⁴ Mpi tɔ́, nyá kentiɔina-m

na ń wɛ ɪsu ma kolɔɲa ɪcate.

N ká tiiki-m na ń paasɛna-m nyá hɛte tɔɔ.

⁵ Fiti-m puluyɔ́ ɲku pa nyɛpa-m tɔ́ kɔ taa.

Mpi tɔ́, nyayale ma kentilu.

⁶ Nyá niɲ taa ké ma pɛtɛyi ma ti tɛkpataa.

Nyayale ɪsɔ́ Tacaa tampana tɔ́,

ń ká waasi-m.

⁷ Ma taa kpaakɛna mpa pa matɛna tɔɲ kpaɪ nyɛɲ ɪni tɔ́ɔ.

Ama nyaya ma pɛta ma ti.

⁸ Nyá kɔpantɔ́ tɔɔ ké ma wɛ lanholɔmle na anmaala pɛ taa.

Mpi tɔ́, n nawa ma wahala na ń nyɪ ma nɛɔsɛɛ tɔɔ.

⁹ N kaa pɛti-m kolontu niɲ taa.

N ká cɛ-m ké na ń yele na má sɛɲ ma nɔɔhɛɛ tɔɔ.

10 Wula nu ma ise na má tala ma tənaya.
 Hai, Tacaa, nyəni ma pətətəle,
 ma we lanwakəlle taa ké.
 11 Nəγəsεε təkə ma weesuyu na ma pusi ké.
 Ma isayatu tənna ma toma na pə caaməyi-m.
 12 Ma kolontunaa na pé kpeɲna
 ma asəmaa pəsa-m wonja pulɔpɔɔ.
 Na ma təm we ma taapalaa ke sɔɔntu.
 Na pá na-m awali pa seeki-m.
 13 Ma pəsa ké isu nyənaya kuyəkaya.
 Na pá sɔɔ ma tɔɔ isu sətɔ.
 14 Ma nuwa nti yəlaa yəɔtəyi ma tɔɔ tɔ.
 Sɔɔntu tama-m kotaya ké.
 Pa cakɪ ma tɔɔ si pá ləsi ma weesuyu.

15 Ama Tacaa, nyaya ma pɛta ma ti.
 Nyayale ma Isɔ.
 16 Nyá niɲ taa ké mpi maa tɛsəna tɔ pə weε.
 Fiti-m ma kolontunaa na ma konyəntɔlaa.
 17 Nyá isentaa í hətəna nyá təmlɛ tu maya teu
 na ń ya-m nyá kɔpantɔ tɔɔ.
 18 Tacaa taa tu-m fεεle ke waatu wei ma yaakɪ-ɲ tɔ.
 Ama ma kolontunaa ka tɔɔna-tɛ.
 Pə weε si pé tisi-weyε atətəle taa
 na pé nyala pa nɔɔsi.
 19 Yele na footilaa pəpətunaa
 mpe pá pəsi kamumusi.
 Mpi tɔ, tampana tənɲlaa ke
 pa holiyina na kalampaani.
 20 Pəpətɔ fɛi leleɲ,
 kɔpantɔ sɔsɔntɔ ke n su mpa pa nyaɲna-ɲ tɔ.
 Yəlaa təna naakɪ si,
 mpa pa tɔyɔ-ɲ kpɔlɔyɔ tɔɔ n haakɪ-ti.
 21 Pa cɔɔsəyi nyá kiɲ ke mpɔ
 ɔlɛna ń kenti pa tɔɔ si,
 kolontunaa í taa tu-weyε konyəɲ.

22 Tacaa ma sεε-ɲ.
 Pɪ tama-m ké isu ɪcatɛ.
 ɔlɛna ń hɔli-m nyá kɔpantɔ
 na ń la-m piti təmlɛ.
 23 Ma lanɲe ka wakəlaa ké,
 halɪ ma mayasaya si pə ləsa-m nyá kiɲ.
 ɔlɛna ń nu ma wiinav.

24 Tacaa yəlaa mε í sɔɔli Tacaa.
 Mpi tɔ, Tacaa fɛɲiyi mpa pa təkəyi ɪ təm ke teu tɔɔ.
 ɔlɛna í lɛtəyi kalampaani nyəma na pááná.
 25 Mə təna mpa mε í tɔyɪ Tacaa ke naani tɔ,
 í tɔɔ apalɔtɔ na í nyɔɔ tɔɲ.

32

Wei Iso husa i isayatu to i lanhulomle

¹ Tafiti yontu.

Lelen nulu nté wei i isayatu Iso husaa
na í wii-i i kupántəŋ tó.

² Lelen nulu nté wei Tacaa u yeki si
i isayatu í mǎli i nyuyú taa tó.
Pəyele cəsuɣu fɛi i ləmaɣasɛɛ taa.

³ Ye ma ηmesa ma isayatu,
maya tə wakələyi.
Na má mǎləyi ilim na pə tɛm.

⁴ Mpi tó, ilim na ahoo kɛ
n hənɣa ma ηkraŋuɣu na pə nu-m.
Ma toma tɛma isu tɣu kɛ wɔlaxa tɛtu taa ké lɔŋlɛ.

⁵ Ma mayasaa si maa huli-ŋ ma isayatu,
ma ta ηmesi-ŋ ma kupántəŋ.
Uena nyaa husi-m tə tənə.

⁶ Pə tó ké nyá yələa tənə ka sələməyi-ŋ
na paa waatu wei wahalanaa
wata-wɛ isu lom, pu takɪ-wɛ.

⁷ Nyaga ma cəsəɣəna,
na ń hatələɣəna-m lanwakəllɛ.
Na má ηmaaləɣəna ma nyuyú yaru.

⁸ Mpyu Tacaa cə-m si: Maa seɣɛsi-ŋ
na má huli-ŋ mpaav ηku n ká təŋ tó.
Na má paasəɣəna-ŋ na má tasəyi-ŋ layatu.

⁹ Taa la kumelentu isu kraɣanu,
yaa kraŋa ηka pa kɛkəna kpaɪ tó.
Uɛ natəli tə kaa maɣana-ŋ.

¹⁰ Isayau wɛ wahalanaa paɣalɛ taa ké.
Uena Tacaa náá pələyi kupantu kɛ wei
i tɣi-i naani tó.

¹¹ Siyisilaa mɛ, í yəələnə Tacaa na í ηmaali.
Na tampana tənlaa mɛ mə tənə
mu wilitina lanhulomle.

33

Antulinya ηmalv Iso samtv

¹ Siyisilaa mɛ í yəələnə Tacaa.
Iso samtv mənə tampana tənlaa.

² I samɪ-i na cəmuyú,
na í tala-i na ηmusi naanɔwa nyəŋku.

³ I yoo-i yontu kɔfatu,
na mə cəməŋ na mə nəəsɪ kulɪ isətəa.

⁴ Mpi tɔ, Tacaa nyá kuyɔɔtɔtɔ ké tampana ké,
na nyá kulapɔtɔ tɛna hulɔɔɔna mpɔ.

⁵ N sɔɔla siyisuyɔ na tampana tɛnɔyɔ ké.
Tacaa kɔpantɔ suwa tɛtɔ taa ké.

⁶ Tɛmɔyɔ ke n yɔɔtɔaa,
na pɛ la isɔtɔnɔyɔ
na ilim na isɔtɔ na isɔtulɔnasɪ nɔ́á wɛɛ.

⁷ N kɛyɛla tɛnku lɔm ke tɛntɛmlɛ.
Na n̄ tɔ lɔmnaa sɔsɔɔm ke kotikotɔn̄ taa.

⁸ Tɛtɔ tɛna í nyana Tacaa,
na tɛ taa yɛlaa tɛna sele nyá kin̄.

⁹ Mpi tɔ, n̄ yɔɔtɔaa pɛ laki ké.
N̄ kula nɔyɔ si mpi pɛ wɛɛ,
pɛle pɛ wɛɛ.

¹⁰ Tacaa n wakɛlɔyɪ tɛma nna
piitimnaa suwa si pa laki tɔyɔ,
na n̄ hɛtɔyɪ nti pa hɔkɛyɪ tɔ.

¹¹ Ama tɛma nna Tacaa n suwa na
n̄ tɛnɔyɪ na n̄ laki tɔ a wɛ tam ké.
Na n̄ hɔka nti tɛle tɔ wɛɛ n̄pɔyɔ pɔsɪ pɔsɪ.

¹² Lelen̄ nulaa ntɛ piitim mpi
pɛ nyɛnɔyɪ Tacaa ke pɛ lɔ tɔ.
Na yɛlaa mpa n lɛsaa si nyá nyɛma tɔ.

¹³ Tuu isɔtɔaa ké Tacaa n wɛɛ na
n̄ nyɛnɔyɪ na n̄ naaki yɛlaa tɛna.

¹⁴ Nyá tɛɔayɛ taa ké n wɛɛ na
n̄ ken̄na a tɛ nyɛma tɛna tɔɔ.

¹⁵ Nyá n̄mana pa tɛna na
n̄ tɔ-wɛyɛ cɛkɛnɔv lɛmayasɛɛ
na pɔlv lapɔ yaa pɛ kisuyɔ lɛmayasɛle.
Na pá fen̄yɪ pa tɛma.

¹⁶ Pɛ taya yoolaa tuutuuma ke
wulav tɔkɛna yooɔ.

Pɛɔ tomin̄ naa waasɔyɪ yoolu.

¹⁷ Pɛ taya yooɔ kɛpɔyɔv toma yaa
ɪ alaafɔya yakɛna ɪ cɔyɔlv.

¹⁸ Ama Tacaa nyá isɛle ná wɛ mpa
pa nyɛn̄na-n̄ na pá tɛelɔyɪ
nyá kɔpantɔ tɔ pa tɔɔ ké.

¹⁹ Na n̄ lɛsɔyɪ-wɛyɛ sɛm taa.
Na n̄ paasɔyɛna-wɛyɛ nyɔyɔsɪ
waatɔ na pá wɛna weesuyɔ.

²⁰ Tacaa nyaya tá tɛelɔyɪ.
Nyá waasɔyɛna-tɔ na
n̄ kentiɔyɪ tá tɔɔ.

²¹ Nyá tɔɔ ké tɔ wɛ lan̄hulɔmle taa.
Na tɛ wɛna-n̄ naani.

²² Tacaa, la-tɔyɔ nyá kɔpantɔ isɪ

τά τελευτή τῶ.

34

Tacaa waasa-m ma sɔɔntv tɔna taa.

¹ Tafiiti yontu ke waatu wei i pola Filiisi nyɔma wulav Apimeleki te na i pɔsi isu kumelen na ilɛ i tɔɔnti-i tɔ.

² Maa sa Tacaa ke paa waatu wei kɛ.
Ma nɔɔ taa kɛ nyɔ samtv ka weε tam.

³ Maa sa-η mpi n lapa-m tɔ pɔ tɔɔ.
Kunyɔntɔɔlaa i nu na i yɔɔli.

⁴ Tɔ krenti na tɔ tala Iso na tɔ seε-i.

⁵ Tacaa, ma yaa-η n cɔ-m,
na i waasi-m ma sɔɔntv tɔna taa.

⁶ Ye yulv tekiyi Tacaa pɔntv isentaa hetɔyi kɛ
na feεe ya i tokuyu taa.

⁷ Ye wahala tv i wiina Tacaa,
i nukɛ kɛ na i yapi-i i nɔɔseε tɔna taa.

⁸ Isɔtaa tillu we yɔlaa mpa pa nyaηna
Tacaa tɔ pa waali kɛ.

Na i lɔsɔyi-weye asola taa.

⁹ I maɔasi na i nɔ isɔna
Tacaa we lelen tɔ.

Lelen nulv ntɛ yulv wei
i tɔyi Tacaa ke kpulɔv tɔ.

¹⁰ Tacaa nyɔma me, i nyaηna-i.
Pulɔpv u laηyi mpv inɛ pɔ lataa.

¹¹ Halɛ tɔɔlasɛ piya maɔamaɔa wiiki nyɔɔsɛ kɛ.
Ama Tacaa pɛkɔlaa nɔɔ laηyi kɔpantv.

¹² Ma pɔyalaa i nu ma tɔm na
mɔ huli-meεe mpi pa yaa Tacaa sɔɔntv tɔ.

¹³ Mɔ taa nɔɔlv caa si i waa i weesuyu taa
na i pusɛ tayali na i nu lelen na?

¹⁴ Pɔ weε si i kra mɔ nɔɔsɛ
na i yele caɔanav na kaloolaya.

¹⁵ I se isayav na i la kɔpantv.
Na i pɛeki mɔ na lelɔa mɔ lelen

na isɔle kɔseεmle.

¹⁶ Tacaa isɔle we siyisilaa tɔɔ kɛ
na i kema ηkraηyɔv na pa tɔɔ.

¹⁷ I haaki asayaa ke siyile kɛ.
Na i kpiisi pa hɔla maɔamaɔa ke

tɛtv taa na pɔ sɔɔ pa tɔɔ.
¹⁸ Ye siyisilu i wiɔwa Tacaa nukɛ kɛ.
Na i waasi-i i nɔɔseε tɔna taa.

¹⁹ Ye i laηle wakɔlaa i we i waalɔyi.
Na ye pɔ nu-i i waasi-i.

²⁰ Wahalanaa payale makəna siyisilu,
ama Taca waasəyi-ɪ pa təna pa taa.

²¹ Na í feñiyi ɪ tənuyv təna tɔɔ si
ɪ mɔwa taa natəli tɔ taa pɛli.

²² Isayatu kuyvna tɔ tv.

Uena mpa pa caki siyisilu acaya tɔ
pɛle pá ná pə nav.

²³ Taca yaɪ ɪ təmle nyəma ké.

Uena pa təna mpa pa tɔyi-ɪ kpuluyv tɔ
pa fitiyi ŋkpaŋuyv həm.

35

Siyisilu wei pa yaa hvle tɔ ɪ wula

¹ Tafiiti yontu.

Hai, Taca hvvna ma nəɔ ke ma kolontunaa
na ń yoonaa mpa pa yookina-m tɔ.

² Co nyá kɔ́aluyv na nyá yooou wontu,
na ń kɔɔ ma waasuyv.

³ Kpɛɛ nyá ŋmantaaya
na ma kɔnyɔntulaa tɔɔ.

Heeli-m si n ka ya ma nyuyv.

⁴ Tv fɛɛle ke ma weesuyv ləsəlaa
na pə liyiti-wɛ.

Mpa pa həkəyi si pá la-m isayatu tɔ,
pá məli waali na pá ká nyɔɔŋ.

⁵ Pə yasi-wɛ isu heelim kɔaya nyuluyv ke
waatu wei Taca isətaa tillu tɔɔnəyi-wɛ tɔ.

⁶ Na səkrɛtuyv na sotu wɛɛ pa mpaav taa
ke waatu wei Taca isətaa tillu wɛ pa waali tɔ.

⁷ Mpi tɔ, mɔsvɛ ke pa nyəpa-m katəka,
na pá huli ma mpaav taa ké puyv si má hoti.

⁸ Wakəlyv í tuti-wɛ na pa mayamaɔa pa katəka kpa-wɛ,
na pá hoti pa puyv taa na pá lá asaala.

⁹ Ama ma lanle ká hvləməna Taca
na má yɔələna nyá waasuyv.

¹⁰ Uena má yɔɔtɪ ma taa si,

Taca fɛina saala.

N waasəyi kɔnyɔntɔɔlv ke tɔŋ tv niŋ taa.

Na ń waasi wahala tv na kɔnyɔntv ke wei ɪ
təki pa ɪɛ tɔ ɪ niŋ taa.

¹¹ Pəpətv aseeta nyəma pəəsəyi-m
isayatu nti ma ta nyi tɔ.

¹² Na pá ləɔki-m.

Ma pəsa kvcɔɔv fɛləyi nyaŋ ké.

¹³ Pəyele saa wei pə wukaya mpe tɔ
ma suukaya ləyaya wontu ké na má həkəyi nəɔ,
na má sələməyi ləɔ na nyuyv kama si pá waa-wɛ.

14 Ma nyənaya-weye ma newaa yaa ma taapalaa ké,
na pa təm wakələyi ma laŋle.
Na má təŋ nəohəle nəohəle.
Na ɪse kama ate ɪsu
ma too kvlvlv səpəna.

15 ɪlena mpe pá woniyi maya saa wei ma ceŋləyi tə.
Na pá peələyi ma təo ké nəyo.
Kpai nyéma mpa ma ta nyi tə,
paa heesəyi ma təm ke kapusi mapu.

16 Pə copə-m na pá won na pá kpaləsi.
Na pá nyuki-m kela na pááná.

17 Tacaə waatu wei ké n ká heesi-m nyənyu na ɪse?
Kenti-m təyolasɪ nsi na ń ya-m sɪ səkraŋ taa.

18 ɪle maa sa-ŋ kotilaa taa.
Na má see-ŋ yəlaa samaa taa.

19 Taa yele na ma kolontunaa mpe
pá paana ma wahala.
Mpa ɪni pa taa kraana-m mʊsʊŋ tə,
pa yele təmaga ɪse cəpəlvu ke ma təm.

20 Paa yəyətəyi təm kʊpantu
pəyele pa cakəna yəlaa mpa
pa we təpamm təyo tam.

21 Pa haaki pa nəəsi na ma təo
na pá woniyi na pá kpaləsəyi sɪ:
Tə na-ŋ ké na tá ɪsəpile təkəlekele.

22 Tacaə, n nawa mpi pə lapa tə,
Taa hatələna-m, pəyele taa su.

23 Hai Tacaə, kʊli na ń ha-m tampana,
ma caa ɪsə, seena ma təo.

24 Keesəna ɪsəna nyá siyisuyu wee tə
na ń ha-m tampana.
Na pá yele-m paanav.

25 Taa yele na pá tə sɪ:
Tə hika-ɪ na tə te ɪ təm.

26 Feele í kpa pa təna mpa pa laŋa heena
ma wahala na pá kvləyi ma təo tə na pé liyiti-we.

27 Mpa pa laŋa heena ma tampana hav tə
pá yəələna laŋhvlvmlɛ,
na pá yəyətəyi tam sɪ:
Tacaə wei ɪ caana ɪ təmlɛ tv na
heesvu təyo tu taləyi tam.

28 Maa see-ŋ nyá siyisuyu təo,
na má saŋi-ŋ kuyeyəŋ təna.

¹ Tacaa tæmlɛ tɔ Tafiiti yontu nti
tə wɛ yonyoolaa nyɔɔ tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Ma cɛkəna Iso tɔɔ kullɔ kuyɔɔtɔtɔ,
si: Iso sɔɔntɔ ta kɛ maya pulɔpɔ.

³ Pə puɔɔsiyi-i kɛ si i kɛ kɔpaŋ
ɔlɛ u cɛkəɔna i isayatu si i kisi-ti.

⁴ I kuyɔɔtɔtɔ tana kɛ kaloolaya na kutɔsɔtɔ kɛ.
I fɛi ləmayasɛɛ, pɛcɔ i ta nyi kɔpantɔ lapɔ.

⁵ I tɔhəntɔlɛ kɛ i mayasəyi
mpi pə ta siɔisi tɔ pə tɔm,
na i tɔŋəyi mpaav ŋku kɔ fɛi teu tɔ,
u lɔɔki isayatu.

⁶ Tacaa nyá kɔpantɔ walaa kɛ isu isɔtɔnyɔ
na nyá teu náá kaləsəna isəŋmuntɔ.

⁷ Nyá siɔisuyɔ kaawaya isu pulasi.
Na nyá kɔmayasɔtɔ náá lumaa isu tenku.
Nyá waasəɔna yɔlɔa na tɔla.

⁸ Hai, Iso nyá kɔpantɔ tewaya.
Na yɔlɔa ŋmɛləyi nyá tɛɛ.

⁹ Nyá tɔyaya taa wɛnav kɛ n hayasəyi-wɛ,
na n yeki na pá nyɔɔki nyá kɔpantɔ isu lɔm.

¹⁰ Nyá kin kɛ weesuyɔ sɛɛlɔ wɛɛ.
Na tɔ naakəna nyá nyaaləm.

¹¹ Tacaa la kɔpantɔ kɛ mpa pa nyəma-ŋ tɔ
na mpa pa tɔŋəyi tampana tɔ.

¹² Kalampaani tɔ i taa fɛli-m nɔɔhɔlɛ.
Pəyele isayav i taa tɔɔni-m.

¹³ I naaki yɔlɔa asayaa tɛma
hotuyɔ na pá pəsi kɔpəntɔlasi
paa pəsəyi kɔlɔyɔ.

37

Nyá taa i taa kpana asayaa lɛɛsvyɔ

¹ Tafiiti yontu.

Yulɔ nyá, nyá taa i taa kpana isayalataa yoo.
Taa tu nyuli pa kawaya.

² Pa kɔŋ lontiluyɔ kɛ isu nyutɔ,
na pá wɔli isu nyutɔ kɔlɛkɔlɛkɔtɔ wɔlɔyɔ tɔ.

³ Ha nyá tɔyi Tacaa na n laki kɔpantɔ,
ɔlɛ n ká caya mə tɛtɔ taa na alaafəya.

⁴ Yele na Tacaa pəsi nyá lelen tɔlɔlɛ,
ɔlɛ i ká ha-ŋ mpi n nyuləyi tɔ.

⁵ Pɛti-i nyá weesuyɔ na n nyənəyi i tike
ɔlɛ i ká la mpi pə wɛ lapɔ tɔ.

⁶ I ká yeke na nyá siɔisuyɔ ná isu nyaaləm

na nyá tampána ná isu ilim ke pə sikuyu waatu.

⁷ Caya təpamm na ń teełəyi Tacaa na suulu.
Taa mu pááná na mpa pa waaki pa isayatu taa tə.

⁸ Lə-yε, na ń yelee taa haŋaya.

Taa kunti, isayatu ke pə luləyi.

⁹ Pui kpiisi isagalataa ké,
ɔlena Tacaa teełlaa náá təyɔ tetu.

¹⁰ Pəcəyɔ pə kaasaa na isayav saali yem.

N kəŋ n nyəni i lonte taa,
n kaa na i ikpate.

¹¹ Ama təpasəlaa ká təyɔna tetu
na pá cayaŋa pa ti təpeleketee.

¹² Isayav caki siyisilu acaya ké,
na i nyasəyi i təyi kela.

¹³ Ama Tacaa ná wonjiyi-i ké.
Mpi tə, i nyəmə si huule kuyaku ká kəɔ.

¹⁴ Asayaa ná kpeeki pa layalee ké na pá paŋ pa təɔŋ
si pa kuyi kunyontunaa na wahala nyəma
mpa pa təŋəyi mpaav kusiyisuyu tə.

¹⁵ Ama pa mayamaɣa ke pa layalee ká sə
na pa təɔŋ peli.

¹⁶ Siyisilu wenaɔ pəciimaya kəla teu
ke asayaa paɣale nyəŋku tuutuuma.

¹⁷ Mpi tə, Tacaa n peləyi pa niŋ ké
ɔlena ń paasəyəna siyisilaa.

¹⁸ N nyəmə mpa pa təŋ isu Iso səlaa tə pa təɔ ké
na mpi n ká ha-we tə, pu pəsi pa nyəm ke tam təɔ.

¹⁹ Fεεle kaa təyɔ-weye wahala waatu taa.
N ká ha-weye haɣanaya ke nyəyɔsi waatu.

²⁰ Asayaa kəŋ lepu ké.
Tacaa kolontunaa ká saali ké
isu nyutu hetu yaa kəkə nyəɔsi.

²¹ Isayav kəntəyi ké u feləyi.
Ama siyisilu ná haakəna luyi kulomuyi.

²² Mpa Tacaa kooliyi kɔpantu tə
mpε pa tənna tetu.

ɔlena pá kpiisiyi mpa i təŋsəyi mpusi tə.

²³ Ye i laŋle heena yulu tənte,
i hasəyi i nəɔheε tee ké.

²⁴ Paa i tu hotaa u saaləyi ate.
I təkəyi i niŋ taa ké na i kus-i.

²⁵ Too ma kuluyi tə,
haləna ma kpatəlaya,

ma ta nata pə ləwa siyisilu,
yaa pə susa ɪ piya ke təɣənaya sələmuyv taa.
26 ɪ haakəna luyv kvləmuyv ke tam ké
na Isə kooliyi ɪ piya ke kʊpantv.

27 Kisi ɪsəɣatv na ń laki kʊpantv
ɪle nyá piitim ká weɛ tetv taa ké tam.
28 Mpi tə, siyisuyv ke Tacaa n səɔlaa.
Pəyele nn ləkɪ nyá yəlaa.
N kentiyi pa təɔ ké tam ké.

Ama n ká kpiisi asayaa piitim.
29 Siyisilaa ká təɣəna tetv
na pá caɣa tə taa ké tam.

30 Ləməɣasɛɛ təm ke siyisilaa yəɣətəyi
na pá kpaaləyi tampana təɣuyv.
31 Pa Isə kiinj we pa lotu taa ké,
pu cɛɳləyi-we.

32 Isəɣav cɛɳəyi siyisilu ké
na í pɛəkəyi ɪ kuyv.
33 Ama Tacaa u yeki sɪ ɪsəɣav í kpa siyisilu ke ɪ səkpaɳ taa.
Yaa siyisilu təm í sɪ təhʊlɛ taa.

34 Tɛɛli Tacaa na ń təɳəyi ɪ mpaav.
ɪ ka kʊsɪ nyá nyuyv na ń təɣə tetv
na í kpiisi asayaa na ń ná.

35 Maa nawa ɪsəɣav na í ɳmakələyi.
Na í pu səsəm ɪsu tuyv ke Lipaɳ
tetv kʊpantv taa.
36 Ama ma məla təna ɪle maa tasəyi-t nav,
na má pɛɛkɪ na má wu paɣa.

37 Nyəɳna mpa pa təɳ ɪsu Isə səɔlaa
na pá təɳəyi tampana tə.
Wei ɪ caaki í na lɛlaa pa leleɳ tə,
ɪ weɛkəna lʊluyv nyəma ké.
38 Pu wakəli ɪsəɣalataa tənaya,
na pə kpiisi pa lʊlɳ.

39 Tacaa yakəna siyisilaa.
Na í kentiyi pa təɔ ké wahalanaa waatv.
40 ɪni ɪ waasəɣəna-we na í tɛɳ-we.
Na í fitiyi-weɣɛ asayaa niɳ taa na í yakɪ-we.
Mpi tə, inəyi pa tv kʊpuyv.

38

Kʊtəntv wei ɪ nyəma ɪ təwakəlle tə ɪ sələmuyv

¹ Tafiiti yontu nti

pa tɔɔsəyənə lɔ tɔ tɔyɔlɔ.

²Tacaa taa hɔ ma ŋkraŋyɔyɔ
yaa ŋ tɔ-m saləka na pɔ́áná.

³Mpi tɔ, nyá nyámá yaya-m ké,
na nyá niŋ yuŋ tii ma tɔɔ.

⁴Nyá pɔ́áná tɔɔ,
ma tənuyɔ fɛi təcɔŋŋ.

Ma kɔpəntuyɔ tɔɔ,
alaafəya fɛi ma mɔwa taa.

⁵Ma isayatu kəla-m kɔŋkɔlɔməŋ.
Na tɔ́ nu-m isu səyɔla sɔsɔɔna.

⁶Ma hiŋ taa lapa kɔsɔyɔtɔ ké na pɔ́ wuki.
Ma kɔmɛlɛntɔ kasəyaya nté.

⁷Wɔsasi kəkəla-m ké na má kawa katatəlaya.
Lanwakəlle taa ké ma tɔŋ kuyeyɛŋ tənə.

⁸Wɔsasi sɔsɔɔnsi saləyənə ma tənaya taa.
Pulɔpɔ fɛi təcɔŋŋ ké ma tənuyɔ taa.

⁹Pə yɔka-m ké tənəŋnəŋ ma fɛi toma.
Na ma lanwakəlle yeki na má mələyi.

¹⁰Tacaa n nyámá ma kɔnyuləm kɛ teu.
Pəyele n nyámá ma mɔla.

¹¹Ma lanjɛ tɔɔki ké na ma toma tɛŋ.
Ma isɛ náá tu tɛŋ nav.

¹²Ma taapalaa na ma asəmaa seeki ma wahala.
Na ma cɔlɔ nyéma hatəlayənə-m.

¹³Mpa pa pɛɛkəyi ma səm tɔ pa nyəki-m katəsɪ
ɔlɛna mpa paa caa-m na kɔpantɔ tɔ
pá yɔyɔtəyi isayatu na tɔm kɔtɔsɔtɔ kɛ tam.

¹⁴Amə ma pəsə ntam ké maa nukɪ,
yaa kamumuka maa yɔyɔtəyi natəlɪ.

¹⁵Ma wɛ ké isu ntam,
maa cɔɔki natəlɪ.

¹⁶Ma lɔ Tacaa nyaya ma tekɪyi,
na má tanɔaa sɪ ŋ cənə ma nəyɔ.

¹⁷Halɪ ma səlɛma-ŋ sɪ ŋ taa yele na pá paana-m.
Yaa pá keesənə ma cɛŋlɔyɔ na pá kɔlɪ ma tɔɔ.

¹⁸Mpi tɔ, ma cɛɛ fiyɪnuyu ké,
na ma wɔsasi tɔɔsəyi-m pə tɔm.

¹⁹Ma tisa ma kɔpəntuyɔ ké
na kɔ tɔm caaləyi-m.

²⁰Ma kolontunaa wɛna alaafəya ké na toma.
Mpa pa footɪyi-m mɔsɔŋ tɔ,
pa payalɛ wɛ sɔyɔntɔ.

21 Isayatu ke pa leetayi-m ma kupantu lonte.
Ma preekayi kupantu toyo paa caaki-m.

22 Ma Iso Tacaa, taa lo-m.
Peyele taa hatelana-m poolu.

23 Ma caa, ma nyuyu yatu,
koo lo ke ma waasuyu.

39

Konyantayalo kupantay tisu

1 Tafiti yontu nti ta we yonyoolaa nyuyu to
yontunaa na Yetutu nyantu taa tolo.

2 Maa tuwa ma taa ke si maa fey ma tante to,
na ma taa pentana ma noyo.
Maa kra ma noyo ke waatu wei isayatu ka we ma kin to.

3 Pa to ke ma suma isu kamumuka.
Ama ma lanle wakalaa na ma wusasi soosi.

4 Noyasee pu-m na a nyaya ma taa
isu koko na ma moloji.
Ntana pa caali-m si ma selami si:

5 Tacaa keesi-m saa wei ma weesuyu ka te to.
Kuyeyey isanaya pa kaasa-m.

Yele na ma nyi isana ma we tantata to.

6 Ma weesuyu tayalany we ke isu ntantaku wan.
Peyele ku ta ke-ny pulu.

Yalaa tana we ke isu heelim.

7 Yulu cooki ke isu isotom,
na i tantayi isu heelim,
na i kaaki wenav huwa.
Ama i ta nyi ku kuulu.

8 Tacaa, pentente pepeye ma tasayi teeloyo?
Nyaya maa teeli takpataa.

9 Waasi-m ma kawalaya tana taa.

Taa yele na kumelemany woni-m.

10 Pentente ma sumaya,
maa kuliyi noyo.

Mpi to, nya yelina na ma we yaasi ine i taa.

11 Hai, yele-m mapu ke mpu.

Ma tom ka te nya nin taa.

12 Yulu isayatu ke n hona i nkpanoyu,
na n wakalayi i weesuyu nku
i soola teu to isu sonsompale
wakaloyu toyo pile to.

13 Hai, Tacaa ke nkpany na n nu,
ma kusalamutu na ma kapusi.
Ma isolum tom i taa kisi-ny patotale lapu.
Mpi to, ma ke musu ke nya teye,

Isu ma cɔsɔnaa.

¹⁴ Kusɪ nyá ise ke ma tɔɔ
na ń yele na má feesi
na pécɔ má tee na pɛ saali.

40

*Paa wei i nyi pɔ tɔna mpi n lapa-m tɔ
(Kɔkalatɔ 14-18: Yontu 70:2-6)*

¹ Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa nyɔyɔ tɔ
yontunaa taa tɔyɔlɔ.

² Tacaa ke ma teela tɔkpapa.
Na í keesɔna ma tɔɔ na í nu ma kapusi.

³ Pɔyɔyɔ anaam wei i ké
sɔm katantamaya tɔ i taa ké i kpee-m.
Na í sɔɔsi-m kɔkɔramɔyɔ tɔɔ,
na má tɔɔna naani.

⁴ Ta Isɔ tɔna ma nɔyɔ taa ké
yontu kɔfatɔ sɪ má sɔɔna-i.
Payaɔle nuwa na pá ná mpɔ.
Uena pá nyanɔna Tacaa na pá tɔ-i naani.

⁵ Lelenɔ nuɔ nte wei i tuwa
Tacaa ke naani tɔkpataa tɔ.
I paa feina kalampaaɔ nyɔma na pɔpɔtɔnaa.

⁶ Ma Isɔ Tacaa n lapa tɔma sɔsɔna ke,
tá tɔɔ ké n feina saala.
Ma caakaya a tɔm yɔyɔtɔyɔ
ile a kɔla payale.

⁷ Pɔ taya kɔtaya Isu isayatu husɔyɔ nyɔɔka
yaa ɔka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ yaa kɔhav ke n sɔɔlaa.
Ama ɔkpaɔɔ ke n tɔ-m sɪ má nu nyá tɔm.

⁸⁻⁹ Pɔ tɔɔ ké ma tɔma sɪ:
Mayalɔ, ma caa má la nyá luyɔ nyɔntɔ.
Isu pɔ weɔ kiiu takɔlaya taa tɔ.

Na má tɔkɔyɔ nyá kiiu ke hatoo ma lotu taa.

¹⁰ Siyisuyɔ tɔm ke ma kpaalɔyɔ
samaa tuutuuma taa sɪ:
Tacaa nyá waasɔyɔna.

Maa sunɔ, nyá mayamaya n nyɔmá mpɔ.

¹¹ Maa ɔmesɔyɔ isɔna n yapa-m tɔ,
na nyá kɔpantɔ nti n laki tam tɔyɔ samaa taa.
Ama ma kpaalɔyɔ ké sɪ nyayale ma waasɔlɔ.

¹² Tacaa n ta kisi nyá pɔtɔtɔle ke lapɔ.
Nyá kɔpantɔ na nyá taa teu kentiɔina-m tam.

¹³ Wahalanaa watɔyɔna-m na paa timpiyi.
Pa fei kalɔyɔ, ma kawalaya fɔtɔ felɔyɔna-m.
Pa tike ke ma naaki.
Pa payale kɔla Isu nyɔyɔ taa nyɔɔsi.
Pɔ tɔɔ ké ma apalɔtɔ lepa.

14 Hai, Tacaa,
la suulu na ń kəə ləŋ na ń ya-m.
15 Mpa pa caaki ma wahala na ma səm tə,
pá kpisi na fεεle kpa-we na pá tisi-we tǎfε.
16 Mpa pa wonjiyi-m na pá kpaləsəyi tə,
pa fεεle í tu-weye səyǎntu.

17 Nyá pεekəlaa təna í
yǎələna-ŋ na laŋhulǎmle.
Mpa pa caaki si ń ya-we tə,
pa taləyi-ŋ tam si:
Tacaa kεεle səsə.
18 Ma ké kɔnyǎntu ké na wahala tu.
Ama Tacaa tǎsəyi ma tǎm.
Nyayale ma waasulǎ na ma sǎnlǎ.
Ma ɪsə, waasi-m taa taahɪ.

41

Kɔnyǎntəyǎlǎ ɪsə səlǎmuyǎ

1 Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa nyuyǎ tu
yontunaa taa tǎyǎlə.
2 Leləŋ nulǎ nté wei ɪ paasəyǎna acamaa tə.
Mpi tə, Tacaa ləsəyi-ɪ wahala taa ké
kuyaku ɪsəyǎw wule ké.
3 ɪsə kentiyi pǎntu weesuyǎ tǎə ké,
na í cayana laŋhulǎmle ke tetu tǎə.
ɪsə ɪ yeki na yulǎ ɪnɪ í hoti ɪ kolontunaa səkpaŋ taa.
4 Tacaa paasəyǎna-ɪ ɪ wɔsasɪ waatu ké,
na ɪ fεki-ɪ.
5 Ma kuyǎyǎtutu nté si: Ma pǎntəna Tacaa,
ɪle nyəni ma pǎtǎtǎle na ń waasi-m.
6 Ma kolontunaa pǎsəyǎna na mɔsɔŋ si:
Pǎlee ké n ká si na pá sǎə nyá tǎə?
7 Ye pa taa nəyǎlə kǎma ma wiiluyǎ
pǎpǎtu tǎm ké ɪ yǎyǎtəyi si ɪ hiki
timpɪ ɪ ka cayana-m tə.
8 Mpa paa caa-m tə pa kotiyi ké na
pá welətəyi ma ɪsəyǎtu tǎm si:
9 Kɔtəŋ ɪsəyǎw husəna-ɪ,
ɪ kaa kulɪ.
10 Hai ma taapalǎ kɔpaŋ wei
má na-ɪ tə nukayǎ tǎma tǎm
na tǎ tǎki ma mɔtu tə
ɪ kula ma tǎə.
11 Hai, Tacaa nyəni ma pǎtǎtǎle,
na ń kɔsi-m na má lεeti-we.
12 Mpi pu hulɪ si n sǎələ-m tǎyǎle
waatu wei ma kolontunaa ká yeke koou
si mpe pa kələ-m tə.

13 N paasana-m ma tampana tənuyu tɔɔ,
na n̄ su-m nyá ɪsentaa ké tam tɔɔ.
14 Taaɪa ɪsɔ wei nyá n ké ɪseyeli nyáma
ɪsɔ tɔyɔle teeli tu.
ɪsɔ í kɔna mpv.

TAKELAYA NAALE NYEŊKA

42

(Yontu 42-72)

Wei ɪ hatalana ɪsɔ tɔsele tɔ ɪ wula

1 Kolee yontu nti tɔ we yonyoolaa nyuyv tu
yontunaa taa tɔyɔlɔ.

2 ɪsu lɔkɔtv pukuyv nam na í tənəyi lvm akpaa tɔ,
m̄puyv ma pɛɛkəyi Taaɪa.

3 Ma nyuləyi weesuyv tu ɪsɔ nyaya.
Pəlee ké maa kɔɔ nyá té na má na-ŋ?

4 ɪsəlvm ke ma tɔki ilim na ahoo.
Mpi tɔ, pa pɔɔsəyi-m tam ké si:
Leye nyá ɪsɔ ɪni ɪ weɛ?

5 Halɪ pə lapa na má tɔɔsəyana lanwakəlle ké
ɪsəna samaa tɔkaya-m hekv na lanhulvmle sɔsɔle,
na tɔ pukina ɪsɔ tɔyaya tɔɔ,
na pá wilitiyi na pá sanɪ-ɪ tɔ.

6 Pepe tɔɔ ké ma lanje wakəlayi ma ti tɔm tɔtɔ?
Pə kəla teu si má teeli ma ɪsɔ
na má tasa-ɪ sam tɔtɔ.
ɪnəyɔle ma waasulv ɪsɔ.

7 Hai, Taaɪa, ma lanje wakəlaa ké tɔtɔyɔtɔyɔ.
Pə tɔɔ ké ma tɔɔsəyi nyana Yaatanɪ tetv mə tɔm,
na nyá seelaa na Heeməŋ puyv na Misyaa pulasi tɔm.

8 N yelaa na wahalanaa tənəyi
təmayə ma tɔɔ ɪsu lvm hola.

Pa waasa ma tɔɔ ké təwisiwisi.

9 Taaɪa, la-m kɔpantv ké ilim.
ɪlena má yoo-ŋ yontu ke ahoo,
na má sələmɪ-ŋ.

Mpi tɔ, nyá haana-m weesuyv.

10 Ma kentulu ɪsɔ,
n sɔɔ ma tɔɔ suwe na pé nukɪ-m?
Na n̄ yele ma kolontunaa na pá ŋmakəlayi-m?

11 Pa kɔtvuyv nu-m ké təkprətu
na pá yɔyɔtəyi ilim na pə tɛm si:
Leye nyá ɪsɔ ɪni ɪ weɛ?

12 Pepe tɔɔ ké ma lanje wakəlayi ma ti tɔm tɔtɔ?
Pə kəla teu si má teeli ma waasulv ɪsɔ,
na má tasa-ɪ sam tɔtɔ.

43

¹ Hai, Iso, seena ma tɔɔ ké
mpa pa ta nyi-ŋ tɔ pa tɔm taa,
na ń ha-m tampana.
Ya-m pɔpɔtunaa na asayaa nin taa.
² Nyayale ma kentulu,
n kisiyi-m suwe?
N yelaa na pé nukɪ-m
na ma kolontunaa ŋmakələyi-m suwe?
³ Hɔli-m nyá nyaaləm na nyá tampana
na á pɔna-m nyá tɔcayale
ke nyá pɔyɔ nanŋ nyəŋku tɔɔ.
⁴ Ue maa kpətəna nyá kətayə tɔlate təna.
Mpi tɔ, nyayale ma lanɬulɔmlɛ na ma ayɔɔlɛɛ.
Hai, ma Iso maa seɛ-ŋ na ma sanɬku.

⁵ Pepe tɔɔ ké ma lanɬɛ wakələyi ma ti tɔm tɔtɔ?
Pə kəla teu si má tɛɛli ma Iso
na má tasa-i sam tɔtɔ.
Inəyələ ma waasulɔ Iso.

44

Tacaa kentuyɔ səlɔmvyɔ

¹ Kolee yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyuyɔ tu
yontunaa taa tɔyɔɔ.

² Hai, Tacaa, tá caanaa kɛɛsa-tuyɔ
mpi n lapa-wɛyɛ too lɔŋtaa tɔ
na té nuna tá ŋkraŋŋ.
³ N tɔyɔna piitimnaa yɔlaa na ń su-wɛ.
N kuwa yɔlaanaa na pé waləna-wɛ.
⁴ Pə tayə pa toŋ na pa yooɔ wontu yapəna-wɛ,
na pé lá na pá tɔyɔ tɛtu.
Ama nyá toŋ na nyá wɛɛv ke pa waali lapəna mpɔ.
Mpi tɔ, n ka sɔɔla-wɛyɛ.

⁵ Hai, Iso, nyayale ma wulav,
nyá yekina na Yakəpɔ kələyi.
⁶ Nyá toŋ ke tɔ pəsəyənə tá kolontunaa ke kpɛntəlasɪ,
na té fɛləyi-wɛyɛ nɔɔhɛɛ na nyá hətɛ.
⁷ Tə ta tu tá tɔɔv ke naani.
Pəyele tɔ ta tan tá layatɛ si té waasi-tuyɔ pulɔ.
⁸ Mpi tɔ, nyá yakəna-tuyɔ tá kolontunaa nin taa
na ń tuyɪ mpa paa caaki-tu tɔyɔ fɛɛɛ.
⁹ Tacaa tu tuyɔ-ŋ teeli ke paa kuyaku ŋkuyɔ.
Tu seɛki-ŋ tam ké.

¹⁰ Paa na mpɔ n lɔ-tu na ń tu-tuyɔ fɛɛɛ,
na ń kisi tá yoolaa waali ke wɛɛv.
¹¹ N yelaa na té se tá kolontunaa,
na pɛɛ pá kuu tá wontu.

12 N pɛta-tʉyʉ pa niŋ taa ké ɪsu tɔla ke təkʉle
na tá yá yem ké lɛlaa té.

13 N lɔ nyá piya taya aləha ké yem ké
n ta waa tá tɔɔ ké pʉlɔ.

14 N yelaa na tá cɔlɔ nyéma tʉvki-tʉ,
na pá paana-tʉ na pá wonjiyi-tʉ.

15 Taya piitimnaa yookina yontu,
na yɛlaa náá tuliyi-tʉyʉ ntompee.

16 Paa kʉyaku ŋkuyʉ fɛɛɛ kpaaki-m
na pá laki-m tokuyʉ

17 ké waatu wei ma nukɪ
kolontu kʉtʉyʉ na ɪ saɣatʉyʉ tɔ.

18 Wahalanaa panɛ pa tɛna pa makəna-tʉyʉ.
Pəyele tɔ ta sɔɔ nyá tɔɔ.

Pécɔ tɔ ta wakəli tá na-ŋ tá nəɣɔ pɛɛɛyʉ.

19 Anɪ tɔ ta lɔ-ŋ yaa tá hatələna nyá mpaav.

20 Paa na mpʉ n nanɪta-tʉyʉ
lonte nte pa lɔwa tɔ tɔ taa ké
taale hasɪ tɔcayale.

Na ń yele na səm səkrɛtʉyʉ nyala tá tɔɔ.

21 Ye tu sɔɔwa tá ɪsɔ tɔɔ,
yaa tɔ sʉv tuŋ ke laav,

22 n taa kpisi pə nyəm.

Mpi tɔ, n nyəma pə tɛna mpi
pə wɛ yʉlɔ lotu taa tɔɣɔ.

23 Nyá tɔɔ ké pa kʉyi-tʉyʉ paa kʉyaku ŋku,
na pá lakəna-tʉ ɪsu pa pukuyuna heu ke təkʉle tɔ.

24 Hai, Tacaɔ n tooki suwe?
Fe na ń kʉli, taa lɔ-tʉyʉ tam tɔɔ.

25 Pepe tɔɔ ké n sɔɔ tá wahala
na tá lanwakəlle tɔɔ
na nn caaki tá nyənʉyʉ?

26 Mpi tɔ tɔ hota tá lotu tɔɔ ké mʉsʉyʉ taa ké.
Hai, kʉli na ń waasi-tʉ.

27 Hɛti-tʉyʉ nyá kʉpantu tɔɔ.

45

Wulav akpayale yontu

1 Kɔlee yontu nti tɔ ké sɔɔlɔyʉ nyəntʉ
na pá yookina cəmən na tá wɛ yonyoolaa
nyʉyʉ tʉ yontunaa taa tɔɣɔlɔ.

2 Təm kʉpantu haya ma taa ké sɪ má yɔɣɔti.
Wulav ke ma yoo ma yontu.
Maa yoo-təɣɪ na caŋəm ɪsu takəlaya ŋmaalu kʉpaŋ.

3 N tée apalaa tənaya ɪsentaa luw,
na ń yɔɣɔtəɣəna caŋəm.
ɪsɔ koolə-ŋ kʉpantu ke tam tɔɔ ké.

⁴ Yoolaa taa yoolu,
lɛli nyá layate.

Nteyete nyá teu na nyá teeli.

⁵ Kpa nyá yooú kɛkɛ taa na nyá sɔsɔntu,
na ń huli tampana tɛnyu na ń sɛɛna acamaa tɔɔ.

Nyá ton í náná nyá kookalɛnaa sɔsaa taa.

⁶ Tɔ nyá nyámá kusɛntɛ
na ń yaya nyá kolontunaa nyama
na ń mɛnna-wɛyɛ nyá tɛɛ.

⁷ Hai, Isɔ, nyá kumte wɛ tam tɔɔ kɛ.
Tampána kɛ n tɛnyu na ń tɔkɛna nyá kawulaya.

⁸ N sɔɔla siyisuyu kɛ na ń kisi isayatu.
Pɛ tɔɔ kɛ nyá Isɔ lɛsa-ɲ nyá taapalaa taa,
na pá pɛli-ɲ kɔtaya nim.

⁹ Na tulaalɔnaa waani waani sɔsɔɲ kɛ nyá wontu tɔɔ.
Na lanhɔlɔmle yonkpaama kɔlɔyɛ,
nyá kutuluɲ wei pa lapa canɛm na tuun kela tɔ ɪ taa.

¹⁰ Awulaa pɛɛlaa wɛ kawulaya tɛyaya taa alaa taa.
Wulav alɔnyɛn sɛna nyá ntɔyɔn tɔɔ
na í tɔwa wulanaa kɔpama.

¹¹ Ma pɛɛɔ kɛ ɲkpanɲ kɛ teu
na ń kɛɛɪ ɪɛ na ma tɔɔ.
Sɔɔ nyá yɛlaa na nyá caa tɛyaya pɛ tɔɔ.

¹² Wulav lɛsaya í suv-ɲ nyá teu tɔɔ.
Inɛyɛle nyá sɔsɔ, luɲɪ-ɪ atɛ.

¹³ Tiii ɪcatɛ nyáma mpa pa wɛna liyitee
na pá kɛli lɛlaa tɔ,
paa pɛɛki si ń huli-wɛyɛ pɛɛɛɛ,
ɪɛna pá ha-ɲ kɔcɔɔɲ.

¹⁴ Wulav pɛɛɔ tewaya tɛkpapa kɛ kawulaya tɛyaya taa.
Wontu nti pa lɔna wola tɔyɔ ɪ suuwa.

¹⁵ Pa sɔpa-tɔyɛ ɲmalɛm payalɛ kɛ.
Ntɔyɛ ɪ suuki na pɛɛlaa su-ɪ na pá pona wulav kinɲ.

¹⁶ Na pá suukɛna-ɪ na kawilitasi kɛ wulav tɛyaya.

¹⁷ Hai, wulav, kuyaku nakɔli nyá piya
í kpaɲa nyá cɔsɛnaa kawulaya kumte,
na ń la-wɛyɛ antulinya tɛna awulumpiya.

¹⁸ Ama máá tɔsɔyɛ nyá hɛtɛ kɛ paa waatu wei kɛ.
ɪɛna yɛlaa tɛna sanɪ-ɲ tam tɔɔ.

46

Pɛ tɛna pɛ tɔ Isɔ wɛ tá waali

¹ Kolee yontu nti pa yookina nɔyɔ kuyullaya na tá wɛ
yonyoolaa nyuɲu tɔ yontunaa taa tɔyɔɔ.

² Isɔ kɛɛ tá tɛcɔsɛɛ na tá nyuɲu tɔtɔɛ.
Inɛyɛle waasuyɲ ɲku ku lanɲyɛ lanwakɛɛ waatu tɔ.

³⁻⁴ Pɛ tɔɔ kɛ paa tɛtu ká sele

na pɔɔŋ yɔɔləyi na í tiiki lum tɛɛ
yaa lum hola kaləyi kəkɔtɛ na á wasəyi
na á kuləyi na á ciyitiyi pɔɔŋ, tu nyan.

⁵ Pəɔ nakəli ka wenna na ka lum hɛɛsəyi
Isɔ ɪcɛtɛ nyəma laŋlɛ.
Isɔtaa Isɔ Sɔsɔ tɛcaɣalɛ nanŋ nyəntɛ nté.

⁶ Isɔ wɛ tɔ taa ɪlɛ pɔlɔpɔ ɪ ciyitiyi-tɛ.
I ka waasi-tɛyɛ na pɔcɔ ilim lu.

⁷ Ye Isɔ kula ɪ nəɣɔ tɔɔ piitimnaa tɛɛ sɔvki ké,
na kawulasɪ náá seliyi,
na sɔɣɔntɔ náá píi tɛtɔ na tɔ yɔɔləyi na tɔ tiiki.

⁸ Aɛ na ɪsɔtaa pə tɔ Tacaa wɛ tá waali ké.
Yakəpɔ Isɔ kɛlɛ tá kɔkɛntuyɔ.

⁹ I kɔɔ na í ná sɔɣɔntɔ tɛma wena
Tacaa lapa tɛtɔ tɔɔ tɔ.

¹⁰ Inɪ ɪ kɔvɔna yooŋ nyɔvɔ kɛ hatoo antulinya tənasi tɔɔ,
na í peləyi pə tɔɔŋ na pə ŋmantaasi,
na í wɔ kpaləŋ kɛ kəkɔ.

¹¹ Isɔ sɪ: Yəlaa í hɛɛsɪ yooɔ na pá cɛkəna sɪ ma ké Isɔ.
Má ŋmakələnɔ tɛtɔ na tɔ piitimnaa.

¹² Aɛ na ɪsɔtaa tɔ wɛ tá waali ké.
Yakəpɔ Isɔ kɛlɛ tá kɔkɛntuyɔ.

47

I wiliti Tacaa wulav sɔsɔ

¹ Koolɛ yontu nti tɔ wɛ
yonyoolaa nyɔvɔ tɔ yontunaa taa tɔɣɔlɔ.

² Yəlaa mɛ má tənɔ í wilitiyi,
na í makɪ niŋ taa ké tá Isɔ.

³ Mpi tɔ, pə tənɔ pə tɛɛ sɔvki kɛ
Tacaa ɪsɔtaa Isɔ Sɔsɔ ké.
Inəɣalɛ tɛtɔ tənɔ wulav sɔsɔ.

⁴ Inɪ ɪ tɔvɔna tá niŋ taa ké yəlaa,
na í tɔ tá nɔɔhɛɛ tɛɛ ké piitimnaa.

⁵ Yakəpɔ nyəma taya ɪ sɔɔlaa
na í ləsi tá tɛtɔ na tá laŋa hɛɛwa.

⁶ Kawilitasi na tutuyɔ wula kɛ
Isɔ Tacaa kpana ɪ kumtɛ tɔɔ.

⁷ I yoo Tacaa kɛ yontu.
Inəɣalɛ tá wulav, í samɪ-ɪ.

⁸ Isɔ kɛlɛ tɛtɔ tənɔ wulav.
I samɪ-ɪ na yontu kɔpantɔ taa kɔpantɔ.

⁹ Isɔ caya ɪ kumtɛ nanŋ nyəntɛ tɔɔ ké
na í təkɪ piitimnaa tɔɔ ké kawulaya.

¹⁰ Piitimnaa awulumpiya sɔsɔ Apələham Isɔ yəlaa tɔɔ.
Mpi tɔ, inɪ ɪ tənna aɛ awulaa na pəsəlaa tənɔ
na í təkɪ pa tənɔ pə tɔɔ ké kawulaya.

48

Wulav sɔsɔ ɪcate

¹ Kōlee yontu ntɔ.

² Tacaɔ kɛ sɔsɔ kɛ,

ɪ mɔna samtu tɛna kɛ ɪ ɪcate taa kɛ
ɪ pɔɣu naŋŋ nyɛŋku tɔɔ.

³ Siyɔŋ pɔɣu ŋku ku tewaya

na ku hɛsɛɣi tetu tɛna yɛlaa laŋa.

Ku wɛnna ilim ntɔɣɔŋ tɔɔ kɛ,

ku taa kɛ wulav sɔsɔ ɪcate wɛɛ.

⁴ Tacaɔ wɛ tɔ taa kɛ na ɪ kentiɣi tɔ tɔ

na pɛ kɛli tɔ kolunɔ ton nyɛŋka.

⁵ Awulaa kotaa na pɔ kuɪ Siyɔŋ tɔɔ.

⁶ Pa nawa ɪcate ilɛna sɔɣɔntu

anaam kra-wɛ na pɔ tu casɛɛ.

⁷ Mɔpɔɣu sɔɣɔntu tuta-wɛ na pɔ niki tɛnɛ inɛɣi

seluyu ɪsu lɔlɔɣu wɔsasi tutuyu alɔ tɔ.

⁸ Yaa ɪsu ilim tɛlulɛ heelim

yɔkuyu kpulɛŋ sɔsɔŋ tɔ.

⁹ Nti tu nuwa konu tɔ,

tɔ na-ti na tɔ ɪsɔpɛɛ

kɛ Tacaɔ pɛ tɛna pɛ tu ɪsɔ ɪcate taa.

¹⁰ Hai, Tacaɔ tɔ huɔ nyɔ kupantu tɔm

kɛ nyɔ tɛɛɛɛ taa.

¹¹ ɪsɔ nyɔ samtu nukɪ tetu tɛnasɪ taa kɛ.

Siyɪsuyu kɛ n tɛŋɛɣi na ɪ huɔɣɛna nyɔ ton.

¹² Pa yɔɔɔɣi Siyɔŋ pulaya taa kɛ,

na Yuta acalɛɛ nɔɔ wɛ aŋmaala taa kɛ

nyɔ tampana huɔɛ tɔɔ.

¹³ ɪ tɔ na ɪ cɔɔ Siyɔŋ ɪcate taa

na ɪ kala ɪ tɛtaŋɛ kutulun.

¹⁴ ɪ paasɛna tɔ koloosi na si ton

na ɪ kɔ kɛɛsi mɔ piya si:

¹⁵ ɪsɔ kɛɛ tɔ ɪsɔ kɛ tam tɔɔ.

ɪni ɪ kɔ tiikiɣina-tuyu halɛna tɔ sɛm.

49

Yɔlv sɔki niŋ kakpasɪ kɛ

¹ Kōlee yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyuyɔ tu
yontunaa taa tɔɣɔɔ.

² Antulinya taa yɛlaa mɛ,

mɔ tɛna ɪ kɛ ŋkraŋŋ.

³ Sɔsaa, na sɔkpɛma,

na liyitee nyɛma,

na konyɔntunaa mɛ,

⁴ ləməyasεε təm ke ma yəɣətəyi,
na ma taa kumayasətu wɛna hɔwεε ke səsəm kέ.

⁵ Ma welisiyi teu ke ituule taa kέ,
na má teləsəyi-te na cəmuyu.

⁶ Pepe tɔɔ kέ maa tasa nyam ke wahala waatu
ke saa wei ma kolontunaa ká ta-m
na pá tuyu-m wahala tɔ.

⁷ Pa liyitee tuutuuma ke pa tu naani
na pá hɔŋ pa ti na pa wɛnav katatələya.

⁸ Ama pa taa nəɣɔlv feina toŋ si
í ya Isə cəlɔɣɔ ɪ tɔɣɔntələ weesuyu
yaa ɪ maɣamaya ɪ nyəŋku.

⁹ Yulv ləsaya kəla liyitee,
paa pə lá isəna nəɣɔlv kaa pəsi ka yapu.

¹⁰ Pa huuki si paa fiti pəlaav pa kaa si?

¹¹ Tampana tɔɔ, paa n kέ nyəntu yaa kumələŋ,
n ká si kέ, na n yelina lələa ke nyá wɛnav.

¹² Paa pa hawa pa tetu ke pa həla
pəlaav tike ká tɛna na kv pəsi
pa təcayələ tam tɔɔ nyəntɛ.

¹³ Yulv səsəntu kaa səsɪ ɪ weesuyu ke tayaləŋ.
I wɛ tənaya ke teitei kέ isu kpəntɛ.

¹⁴ Yələa mpe pa təyi pa tuyi naani
na pá nyənəyi pa kuyɔɣɔtutu tike ke tampana nyəntu.

¹⁵ Iɛ mpi pa kəŋ tɛəsənav tɔɣɔlv.

Pu keeti-wɛɣɛ isu heeŋ
na pá sɪsɪ atətələ taa
na səm pəsi pa tiikilu.

Na pə siyisina-wɛɣɛ pəlaav təpəŋpəŋ na pa teu si.
Atətələ taa keɛ pa təcayələ.

¹⁶ Ama Isə ká ya-m atətələ taa təna,
na í ləsi-m.

¹⁷ Paa yulv wɛnav təŋna hukuyu na í suuki toŋ
nyá laŋlɛ ɪ taa pɛli.

¹⁸ I kaa kpenna pə taa puluyu ɪ səm wule
na í pona atətələ taa.

¹⁹ Pəyele ɪ yaakaya ɪ təyi
leleŋ nulv kέ na í wɛna ɪ isɛ.

Na í saŋ ɪ ti si pə təŋ teu.

²⁰ Paa na mpv, pə wɛɛ kέ si,
í polo timpɪ ɪ caanaa wɛɛ
na paa naaki nyaaləm tɔ.

²¹ Yulv pəsəyi na í wɛɛna səsəntu,
ye ɪ feina ləməyasεε ɪ wɛɛki tənaya ke
teitei kέ isu kpəntɛ.

50

Isə kəŋ si i hvvki i hvvle

¹ Asafi yontu.

Isə Toma təna tɔ Tacaa yaaki tɛtɔ tənaya
pə kpaɣav ilim təlule na pə tətule tɔ.

² Siyɔŋ ɪcatɛ nte tə tewə təkpaɣaa tɔ
tə taa ké Isə teeki kəkɔ.

³ Ta Isə kəŋ ké,
ɪle pə taya təpamm.

Kəkɔ wɛ i nəɣɔ tɔɔ ké na ká niisiyi pə təna.
Heelim ɪsayam cɔɔna-ɪ ké.

⁴ Isə hvvkəna i yəlaa na
í yaa ɪsɔtɔnɔyɔ na tɛtɔ ke aseeta.

⁵ Isə si: ɪ koti ma nyəma mpa
ma na-wɛ tə pɛɛla nəɣɔ si
paa nuna-m na pá lá pə kətaya tɔ.

⁶ ɪsɔtɔnɔyɔ í yɔɣɔti si Tacaa má ma siyisaa ké.
Mpi tɔ, mayalɛ hvvnɔ.

⁷ Isə si: Ma yəlaa ɪseyɛli nyəma í ke ŋkraŋŋ
na ma kaləna-mɛ, ma ké mə Isə ké.

⁸ Maa kaləna-mɛyɛ,
ɪle pə taya ma kətasi tɔɔ,
í tá tu heɛsi-m sələyɛ lapu,

⁹ ma kaa mɔ, maa caa mə latəɛnɔaa
yaa má kpeɛŋ tɛɛ pəŋtɔlvɔŋ kraɔ.

¹⁰ Mpi tɔ, má tənna hɔtɔ tɛɛ wontu təna
na pulasi taa nyəntɔ tənaya iyisi iyisi.

¹¹ Na pə sumasi təna,
atɛ wontunaa təna ké ma nyəm ké.

¹² Paa nyɔɣɔsi wɛ-m, maa pɔɔsəyi.
Mpi tɔ, antulinya na i nyəm təna má tənna.

¹³ Wulee ma tɔɣɔ latəɛnɔaa nantɔ
na má nyɔɔ pəŋtɔlvɔŋ caləm na?

¹⁴ Pə taya tɔɣɔnaya kvhav ke ma caaki.
Ama sɛɛtɔ ke ma pɔɔsəyi.

ɪ tənəyi na í laki ɪsəna
í ka suwa ɪsɔtaa Isə Sɔsɔ maya nəɔsi tɔ.

¹⁵ Na ye í wɛ lanwakəlle taa í yaa-m na má waasi-mɛ
na í tɔ-m teeli.

¹⁶ Maa pɔɔsi asayaa si:
ɪ kaləyi ma kiin na má na-mɛ tá nəɣɔ pɛɛlvɔyɔ tɔm
wɛ mə nəɔsi taa si pə waasi-mɛyɛ wɛ?

¹⁷ ɪlena má seyɛsəyi-mɛ na u nukɪ
na ɪ ləkɪ ma tɔm.

¹⁸ ɪ tənəyi ŋmulaa tɔɔ ké,
na í sɔɔsəyi wasaŋkalənaa tɔɔ.

19 Isayatu ke mə nəsı yəğətəyi
na u nyanəna kaloolaya.
20 Na í cakı mə təğəntələnaa acaya,
na í kpeñəğəna mə mayamaya mə newaa.
21 Mpi í lapa təğəle,
na í huuki sı má su na?
Yaa í mayasəyi mə taa sı,
maa təñ mə ikpate.
Maa kuli mə təə ké
na má kuli mə acaalətu təna təə na í ná.

22 Mə təna mpa me í səkı ma təə tə í ke ñkpaññ.
Pə taa kəə na má cəli-me na nəğəlu kaa waasi-me.

23 Ma sɛɛtu nté wei ı kusəyi
ma nyəyɔ ke teu tə.
Na wei ı nukəna-m tə,
pɔntu ke ma waasəyi.

51

Salamvɔv sı p'ə husı isayatu

1 Tafiiti yontu nti tə wɛ yonyoolaa nyəyɔ tu
yontunaa taa təğələ.
2 Tə taa ké Tafiiti keesəyi waatu wei ı na Ulii alɔ Pasepa pa lapa
Wasanjalətu, na Iso kuyəğətətu teləsəlu
Natan polo na í kaləna-ı tə pə təm.
Yontu ntəğəle sı:
3 Hai, Iso, nyənı ma pətətəle ke nyá kɔpantu təə.
Husi ma kawalaya ke nyá suulu səsə təə.
4 Nyaalı ma isayatu təkpatakpata,
husı ma təpəntəle na má wɛɛ tənəññ.
5 Mpi tə, ma nyəma ma kawalaya təə,
ma naaki ma təpəntəle ke tam.
6 Nyá tike ke ma pəntənaa,
mpi tə, ma lapa mpi pə fɛi-ñ teu tə.
N wɛna tampana ke timpı n huukəna-m təğə,
n ta wakəli tiili.
7 Ma ké kawalaya tu ke hatoo kuyanku
ma too haya-m təğə.
Isayatu taa ké ı ləla-m.
8 Ama n caa ké sı tampana í wɛɛ ma lotu taa.
Tu ləmayasɛɛ ke hatoo ma taa.
9 Husı ma isayatu na má wɛɛ tənəññ.
Nyaalı-m na má kəli kponkpo mɔlɔm ke hɔlɔmɔyɔ.
10 Keesı-m lanhɔlɔmlɛ səsəle təm,
ləna ma wei ma lanle ka wakəlaa tətəğətəğə tə
tə hɔləmı təlɔilɔi.
11 Keesı nyá ıse, taa nyənı ma isayatu,
husı ma təwakəllənaa.

12 Hai, Iso tu ma taa ké ləməyasəle naŋŋ nyəntə.
Layasi-m kɔfalɔ na má nukəna-ŋ na lotu kɔlɔmtu.

13 Taa lə-m na má hatələna-ŋ,
yaa ń ləsi nyá Feesuyu Naŋŋtu ke ma taa.

14 Mələna-m ma nyuyɔ yapu laŋhɔlɔmlɛ,
tu ma taa ké nunav ləməyasəle.

15 Ulena má huli pəntələa ke nyá mpaan
na pá təŋəyi na pá tayani keesuyu na nyá tɔɔ.

16 Hai, ma nyuyɔ yatɔ Iso, ləsi-m səm*fa* taa,
na má kraaləna laŋhɔlɔmlɛ ke nyá waasuyu təm. ^a

17 Tacaa kuli ma nəɣə na má sa-ŋ.

18 Ye nyá luyɔ ka wɛ kətasi maa lapa-ŋ.
Paa nsi kəkə lusa si təna tɔ si mayamaya,
n ta sɔli.

19 Hai, Iso kətaya ŋka ka wɛ-ŋ teu na ń caaki tɔɣəle si
yulɔ laŋle na ɪ laakali ɪ wakələna ɪ ɪsayatɔ.

20 La nyá kɔpantɔ ke Siyən nyəma
ke nyá pɛɛɛ tɔɔ.

Na ń ŋma Yosalem koloosi.

21 Waatɔ ɪnəyi n ká sɔli kətasi nsi
n suwa si pá la-ŋ tɔ, na nsi kəkə lusa si təna tɔ.
Ulena pá la-ŋ kətasi ke latəcɛnaa
ke nyá kətaya tɔlatɛ tɔɔ.

52

Yulɔ wei ɪ tu naani ké ɪ wɛnav tɔ

1 Tafiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyuyɔ tu
yontunaa taa tɔɣəɔ.

2 Tɔ taa ké pa keesəyi ɪsəna
Itəm tu Toweki tayasa
Sayuli si Tafiti pola Apimeleki tɛ.
Yontu ntəɣəle si:

3 Tɔŋ tu nyá, n yəɔləɣəna nyá ɪsayatɔ ke mpɔ suwe?
N ta nyi taa si Iso kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ?

4 Nyá nsəmlɛ na ləŋ ɪsu hɔnuyɔ,
na ń tɔsəɣəna lɛlaa.

5 N sɔla ɪsayatɔ na pá kəli kɔpantɔ,
na ń caaki pəpətu na pá kəli tampana.

6 Na nyá laŋle hɛɛna təm təna nti tɔ wakələyi tɔɣə.
Tɔ təna tɔ ké kəkəkɛɛtu ké.

7 Pə tɔɔ ké Iso ká wakəli-ŋ tam tɔɔ.
ɪ ká ləsi-ŋ nyá tɛ na ɪ tɛɛna,
na ɪ kpɛsi-ŋ weesuyɔ nyəma tɛ na ɪ tɔɣəni-ŋ.

8 Siyisilaa ká na-ɪ na sɔɣəntɔ kra-wɛ.
Paa wɔŋɪ-ɪ na pá təŋ si:

^a 51:16 ləsi-m səm: Lɛlaa hɔvki si ntanyi yontu tɔ caa si Iso ɪ cɛpi-ɪ yulɔkɔle nte ɪ lapa tɔ tɔ taa.

⁹Ye yulu kisa Isə ke kpɔluyɔ tɔyɔ
na í ha ɪ tɔyɪ liyitee nna ɪ wakɛla lɛlaa na ɪ hiki tɔ,
isəna ɪ tɛɪna tɔyɔɛ.

¹⁰Ama ma we Isə tɔyaya taa ké isu
tɔyɔ hɛtɔ nyɛɲkɔ.
I kɔpantɔ taa ké má ha ma tɔyɪ tam tɔɔ.

¹¹Ma sanɪ-ɪ tam tɔɔ ké pə təna mpi n lapa tɔ pə tɔɔ,
na má kpaalɔyɪ nyá yɛlaa isentaa si,
n ké kɔpanɪ.

53

*Yɛlaa kɔpama na pa Isə ke antulinya isayav taa
(Yontu 14)*

¹Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa nyɔyɔ tɔ
yontunaa taa tɔyɔɛ.

²Kɔmɛɛmɛɲ maɣasəyənna ɪ taa si Isə fɛɪ.
Yɛlaa mpɛ acaalɔtɔ ke pa laki,
kɔpantɔ latɔ fɛɪ.

³Hatoo isɔtaa ké Tacaɔ nyənəyənna atɛ yɛlaa
si ɪ naaki si ləmayasɛɛ tɔ nɔyɔɛ ɪ pɛɛkɔyɪ-ɪ?

⁴Pa təna pa yɛla ɪ mpaav ké na pá wakɛɪ.
Kɔpantɔ latɔ fɛɪ pa taa paa kɔlɔm.

⁵Isayalataa mpɛ pa kaa nu.
Pa pəsa ma yɛlaa isu tɔyənaya na pá tɔki paa sɛɛki-m.

⁶Tənaya paa selina sɔyɔntɔ pɛcɔ sɔyɔntɔ fɛɪ.
Isə ká kɔ mpa pa kɔlɔyɪ ɪ tɔɔ tɔ na í lɔ.
Paa tɔyɔ fɛɛɛ, mpi tɔ, Isə lɔ-we.

⁷Hai, ma kooliyɪ ké si Isɛyɛɪ nyáma waasɔyɔ
í luna Isə pɔyɔ taa ké waatɔ wei
Tacaɔ ká mɛɪna ɪ yɛlaa mpa paa kuuwa tɔ.
Yakɔpɔ lɔlɔyɔ nyáma Isɛyɛɪ nyáma ká
ɲmaaləna laɲhɔlɔmlɛ sɔsɔɛɛ.

54

Kɔnyɔntɔyɔɛɛ yaaki si pá waasi-ɪ

¹Tafiiti yontu nti pa yookina sanɲkɔ
na tɔ we yonyoolaa nyɔyɔ tɔ takɛlaya taa tɔyɔɛ.

²Tɔ taa ké pa keesəyɪ isəna Sifi nyáma pola
Sayuli kin na pá tayasi-ɪ si
Tafiiti ɲmɛla pa tɛtɔ taa tɔ.
Yontu ntɔyɔɛ si:

³Hai, Isə, ya-m nyá hətɛ tɔɔ,
na ń hɔli ma tampana na nyá tɔɲ.

⁴Hai, Isə nu ma kuyɔyɔtɔtɔ.

Ke ηκπαηη na η nu ma kusələmυtu.

⁵ Mpi tə, kpai nyəma kula ma təə,
na pá səəli ma weesuyu ləsyu na mυsυη
pa paa feina-η.

⁶ Ama nyaa waasəna-m,
nyayale Tacaə, na η paasəyəna-m.

⁷ Isayatu í məli ma kolontunaa nyəəη taa
na η təkí pa nəəsi ke nyá tampana təə.

⁸ Maa la-η kətaya na lotu kolυmtυ
na má sa nyá hətε.

Mpi tə, Tacaə n ké kupaη ké.

⁹ N fita-m nəyəsεε təna taa ké,
na má nyənəyi ma kolontunaa kpisuyu.

55

Wei i waali pa luwa tə i sələmuyυ

¹ Tafiiti yontu nti pa yookina saηku na té we
yonyoolaa nyuyυ tυ yontunaa taa təyələ.

² Hai, Iso ke ηκπαηη na η nu ma kusələmυtu.

Taa kisi ma wiinaυ ke nuυ.

³ Nu ma təm na η cə-m,
nəyəsεε pına-m na má cəəki yem na má huγutiγi lotu.

⁴ Mpi tə, ma kolontunaa nyaasəyi-m ké,
na asayaa náá ηmakələyi-m na pá mələyəna
ma nyuyυ taa ké wahala na pá we ma waali na páána.

⁵ Ma laηle wakəla səsəm ké,
na səm səyəntυ pu-m.

⁶ Səyəntυ səsəəntυ kpa-m ké,
na má seliyi.

⁷ Ma nyulaya isυ ye maa wəna keη isυ alukuku,
maa kula həntυ na má hεεsi.

⁸ Maa sewa na má polo pooluη
na má caya timpi nəyələ fei tə.

⁹ Maa sewa ləη ke kacuculaya
na heelim səsəəm na má cəəsi.

¹⁰ Tacaə, líyítí ma kolontunaa, pá taa nuna təma.

Mpi tə, mυsυη na ıyoosile tike ke ma naaki ıcate taa.

¹¹ Yoou cəəkəna tə koloosi ke ilim na ahoo.
Kupəntəη na acilayatu suna tə taa.

¹² Yulυkule we tə taa ké.
Pəyele ηmuləm na tυsuyυ náá laηəyi.

¹³ Ye pu ké kolontu tυkəna-m pə taa la-m pulυ.
Yaa ye ma pata ka kulayana ma təə maa ηmela-ı.

¹⁴ Ama ma na wei tə kaawa na ma tuyəna-ı təyə,
ı ké ma taapalu na ma ceu ké.

¹⁵ Ma na-ı tu we təma na leleη ké,

na tá na samaa tə puki Iso təsəele taa.

¹⁶ Səm í tuti ma kolontunaa,
na pá tii atətəle taa na pa íse.
Mpi tə, isayatu suna pa taa.

¹⁷ Iso ké maa wiina,
na inu í ká waasəna-m.
¹⁸ Tanəŋ na ilim taa na taanaya ke ma wiiki
na í nuku ma nəyo.

¹⁹ Inu í ká yana-m na í yele na má heesi.
Mpi tə, mpa pa kuləyi ma tə tə pa we payale ké.
²⁰ Iso wei inu í ká wulaw ke too tam tə tə,
í nu na í pasa-we.

Yəlaa mpé paa layasəyi,
pécə paa nyaŋna Iso.
²¹ I tu í taapalaa mpa í na-we pa we lelen təyo nin.
Na í wakəli nəyo ŋka í ka pəelaa tə.
²² I nəyo na lelen ké isu tun na í taa na kəkə,
na í faacinaa tewa, ilena í taa na sapəlasí.

²³ Pəti nyá nəyəsəe tənaya Taca nin taa, na í paasəna-ŋ.
I yeki si siyisulu í cəŋli.

²⁴ Ama Iso n ká yele na yəlaa mpe
pa tii pəlaav tapuyu tē.
Yulukulaa na ŋmulaa ná kaa haya
pa pusi heku na pécə pá si.
Ama nyaya ma pəta ma ti.

56

Konyəntəyəlv pəta í təyi Iso

¹ Tafiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyuyu tu yontunaa taa təyələ.
Yontu ntəyi pa yookina alukuku wei í we
pooluŋ tun səsəəŋ tə tə í luyu.
Tə taa ké Tafiti keesəyi isəna Filiisi nyəma
səŋsa-í Katu tə pə təm.
Yontu ntəyəle si:

² Hai, Iso nyəni ma pətətəle, pa huluyu-m ké.
Kuyeeŋ təna pa yookina-m ké, na pá caaləyi-m.

³ Kuyeeŋ tənaya ma kolontunaa we ma waali.
Pa we payale ké, na pá yookina-m.

⁴ Ye kuyaku ŋku səyəntu í kpa-m,
nyaya ma tūyi naani.

⁵ Ma saŋ Iso ké í təm kuyəyətutu tə,
na ma tu-í naani na səyəntu fei.
Pepeye yulu pəsəyi na í la-m?

- 6 Paa kuyaku ηkuyu pa tugu-m kunyeh,
na pá huuki ma tōó ké isayatu.
- 7 Pa lapa nayo kulumaya si pa ceηayi-m na pá naasayi-m
na pá huliyi ma ikpate ke paa timpi ma puki tō.
Mpi tō, pa caa ma weesuyu lasuyu tō.
- 8 Pa kaa pasi pa fitina isayatu nti pa laki tō.
Hai, Iso, peti yalaa mpeye ate na páána.
- 9 N tema ma takpaalatu mpaav ke cekanau
suu ma isalum ke nyá tonyo huluγu taa.
Nmaa pə təm ke nyá takalaya taa.
- 10 Ye ma mapa kapuka na nyá tōó,
ma kolontunaa ná mäləyana pa waali ké,
ma nyama si Iso nyá, n we ma tōó.
- 11 Ma saη Iso ké i təm kuyəγətutū tōó.
Ma sama Taca ke i təm tōó.
- 12 Inayi ma laki naani, maa nyaηna pulu.
Pepeye yalaa pəsayi na pá la-m?
- 13 Hai, Iso pə we si má la isu ma suw nayo tō,
de nyana tamle kataya ke maa la-η.
- 14 Mpi tō, n waasa-m səm taa ké,
si ma tō nyá isentaa ke weesuyu nyáma nyaalam taa.

57

Tafiiti sələmayi isətaa Iso səsə (Kvkalətv 8-12: Yontu 108:2-6)

- 1 Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa nyoyu tu
yontunaa taa na pá yaaki-ti si:
Taa kv təγələ.
Tə taa ké Tafiiti keesayi isəna i sewa Sayuli na í
ηmeli kvkramoyu puγu taa tə pə təm.
Yontu ntəγələ si:
- 2 Hai, Iso nyəni ma pətətəle yoo,
nyəni ma pətətəle.
Mpi tō, nyá kin ke ma preekayi ma təcəsəle.
Maa ηmeli təna, na n kenti ma tōó,
haləna wahalanaa pane pá tē.
- 3 Isətaa Iso Səsə ke ma yaaki.
In i lapəna-m pə təna.
- 4 I ká waasi-m na hatoo isətaa,
na í liyiti wei i tu ma waali tō,
na í la-m i kupantu.
- 5 Mpa pa hekv ma we tō
pa tōki yalaa ké isu təγəlasí.
Pa kela seηtaa ké isu ηmantasí na nyəma,
na pa nsəmle na ləη isu layate.
- 6 Hai Iso, nyá səsəəntu í kəli isətənyo ke kuloyu,
na nyá teu na tetu təna tōó.

7 Paa hula puyv ke ma mpaav taa ké,
na kv lumsu-m.
Uena pá nyi-m katoka.
Ama kulbmaa mpe pa hotina ka taa.

8 Hai Iso, ma nyoo ton,
maa sa-η na má puyvli-η.

9 Ma ləsayə, fe,
ma cəmuyv na ma saηku í fe,
maa fe na péco pá nyaali.

10 Tacaə maa sa-η yəlaə taa,
na má puyvli-η piitimnaə taa.

11 Mpi tə, nyá kəpantv səsəəntv tapə isətənyv ké,
na nyá teu náá tēe isəηmuntv təə.

12 Hai Iso, kpaasi nyá təyi isətənyv təə,
na nyá teeli na tetv təna taa.

58

Iso we tetv təə na í hvəkəna

1 Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa nyuyv tu
yontunaa taa na pá yaaki-ti si:
Taa kv təyələ.

2 Yəlaə me sum taa ké í ká hvləna tampana na?

Muyv í təηəyi siyisuyv na í hvəkəna?

3 Təfaə ke í lakəna isayətv ke tetv təə,
na í laki musəη.

4 Hatoo asayəə həəv tēe ké pa wakəlaə,
na pəpətənaə náá leki na péco
pa luki pa toonaa lotu taa.

5 Pa we sətə ké isu tvməə,
yaa isu paasəle ntam wei ı təkəyi ηkpaηη tə.

6 Isu paasəle nte tu nukı tvv yontu tə,
paa tvwəə taa aka.

7 Hai, Iso holi pa kela ke pa nəəsi taa,
Tacaə yəki təyələsi tamasi.

8 Pá muki yem isu lvm kpeηuyv tə.
Ye pa tə nəyələyv nyəmə, á pəsi kpete.

9 Pá si na pá yəəli yem isu atantaəlv.
Na pá wēe isu pə hələsuyv pəyayə,
na ká tá keesi ilim tə.

10 Pa səwá tıη kaa la hətə,
na péco Iso kpesi-ı isu kacuculəyə,
paa a wvləə yaa á na a lvm, pə ta kv pvlə.

11 Yvləpaη laηle ká hvləmi
waətv wei Iso ká lēti asayəə tə

iní ı ká tɔ pa caləm taa.

¹² Waatv inəyi yəlaa təna ká tɔ sı:
Yəlaa kupama wəna pa kasəyaya,
Isə wə atə na í hvəkəna.

59

Isə waasi-m mpa paa caaki-m tɔ pa niŋ taa

¹ Tafiiti yontu nti tə wə yonyoolaa nyɔɔv tɔ
yontunaa taa na pá yaaki-ti sı:
Taa kv tɔyɔlɔ.
Tə taa ké Tafiiti kɛɛsəyi isəna Sayuli tilaa sı
pá feŋ ı təyaya na pá kv-ı tɔ.
Yontu ntəyələ sı:

² Ma Isə waasi-m ma kolontunaa niŋ taa,
kenti ma tɔɔ ké mpa paa caa-m tɔ pa tɔɔ.

³ Waasi-m mpa pa pɛɛkəyənə-m isayətv tɔ pa niŋ taa,
ya-m yuləkɔlaa mpe pa nəyɔ taa.

⁴ Asayaa mpeyele na pá cɛŋəyi-m,
yuləkɔlaa mpe pa caa pa tii ma tɔɔ ké.
Tacaa anı ma ta la isayətv natəli,
pəyele ma ta seki ma kulapəle.

⁵ Paa na ma ta la pulv tɔ,
pa kprakəyi sewa na pá taɣanəyi pa ti.

Hai, Isə fe na ń kɔɔ ma kiŋ na ń ná.

⁶ Tacaa atə na isətaa pə tv,
Isɛyeli Isə nyá,
kɔli na ń waasi-m mpa pa ta nyi-ŋ tɔ pa niŋ taa,
kisina waali lulaa mpeye nyá kupantv.

⁷ Paa taanaya ŋkaya pa kəŋ
ısu hası tintiyile.
Pa casəyi kapusi na pá cəəkəna ıcatə.

⁸ Isayətv suna pa nəəsı taa təpam,
na pa kuyəɔtɔtv wə ısu layələe.
Pa təŋ sı awe ká nuna pa təm?

⁹ Ama Tacaa nyá wonjiyi-wɛye,
na ń paakəna mpa pa ta nyi-ŋ tɔ pa təna.

¹⁰ Paa pa toŋ ká wɛɛ ısu cənɛ na lé,
Isə nyayələ ma kentulu.

¹¹ Ma Isə kupan ń ká kɔɔ ma cəlɔ,
na ń huli-m ma kolontunaa na pé wakəla-wɛ.

¹² Taa kv-wɛye ləŋ,
na pé kɔɔ na ma yəlaa sɔɔ nyá toŋ tɔɔ.
Ama ciyiti-wɛ na toŋ ılena ń peti-wɛ.
Tacaa, nyayələ tá kəkentuyı.

¹³ Pá kula pa nəyɔ tɔɔ te, pa wakələnə-ŋ ké.

Pa maɣamaɣa pa kalampaani katoka í kpa-we.
 Mpi tɔ, kɔtɔɣu na kaloolaya tike ke pa laki.
 14 Kpiisi-we na páná na pá taa tasa-weye nau.
 Ue antulinya tɛna ká nyi si
 Iso Sɔsɔ we lseyeli taa.

15 Paa taanaya nkaya pa kɔɲ isu hasi tintiyile.
 Pa casayi kapusi na pá cɔɔkɛna ɪcate.
 16 Na pá pɛɛkayi paa timpiyi tɔɣonaya.
 Pu takɪ-weye teu ɪlena pá suu mɔla.

17 Maa sa nyá tonj ké,
 na ma kpaali nyá kɔpantu ke tanan tɛɛ.
 Mpi tɔ, n ke-m tɔcɔsɔle tonj nyɛntɛ ké
 na ma kentulu ke lanwakalle waatu.

18 Maa sa ma kentulu nyaya.
 Hai, Iso nyayale ma tɔcɔsɔle,
 ma Iso nyá kɔpantu we sɔɣantu.

60

*Iso nuki ɪ yɔlaa mpa pə kəlaa tɔ pa wula
 (Kvkalətv 7-14: Yontu 108:7-14)*

1 Tafiiti yontu nti ɪ yoona
 sanƙu si ɪ seɣesəɣana tɔɣɔɔ.
 2 Tɔ taa ké Tafiiti keesayi ɪsana ɪ yoona
 Silii nyáma mpa paa we Mesopotami
 na Sopa pə tetu taa tɔ.
 Pa mɔlaya kpente ɪlena Sowapɪ náá kv Itəm tetu
 yoolaa ke iyisi naanɔwa na naaleɣe (12.000) tɔm tɛtekəle taa.
 Yontu ntəɣəle si:

3 Hai, Iso, nyá lɔna-tu na té yá yem yem.
 Heesi nyá páná na n mɔɲna-tu.

4 N ciyita tetu na té yá pɔɣɔleɛ,
 nyala-ye, tɔfɔ tɔ tɔɲna seluyu ké.

5 N maɣasa nyá yɔlaa tá na tonj,
 na n caali-tu na té nyɔɔ solum kɔkɔkum.

6 N hula nyá kɔpama ke yaasi wei pá nawa,
 ɪe pa se kolontu nyámá kɔtɔtɔna tɔ.

7 Hai, cɔ-tu na n kɔɔ tá waasuyu,
 ɪlena n yá nyá kɔsɔllaa tá, na nyá tonj.

8 Iso yɔɣɔta ɪ tɔsele nanɲ nyɛntɛ taa si:
 Maa tɔɣona akaitu.

Maa tala Sikem ɪcate,
 na má faya Sukɔti tɛtekəle ke hɔɣɔlɔɲ.

9 Má tɛnna Kalaati na Manasee.
 Ifəlayim kele ma yoou kahuka.
 Yuta kele ma kawulaya kpátuyu.

10 Mowapɔ kele tiyaya nkɔ ka taa ma sɔɔ lom tɔ.

Maa læsi Itəm tɔɔ ké aseeta
na pé huli si má tənna-i.
Maa yaɣa yooɔu kakiisasi ke Filiisi nyéma tɔɔ.

¹¹ Awe ká pona-m Itəm na í cɛɛ-m
pa kolunɔa ɪcate?

¹² Ye pə taya Iso nyá, awe?
Pəyele nyá lə-tu, n fɛi tá yoolaa waali.

¹³ Kɔɔ n sənə-tuyɔu tá kolontu təm taa.
Mpi tɔ, yɔlaa waasuyɔu ké heelim ke yem ké.

¹⁴ Ye Iso n we tá waali tɔ laki akanaa ké.
Nyaa nanɛtəna tá kolontunaa.

61

Ma sɔɔla nyá tɔyaya taa cayale ke tam tɔɔ

¹ Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa nyuyɔu tu
yontunaa taa na pá yooki-ti na sanɔku tɔɔɔɔ.

² Hai, Iso nu ma wula,
na n ké nkpaɛɛ na ma kusələmɔtu.

³ Ye pə kəma na má kpisi,
paa ma we tetu tənaya,
isu ma yaa-ɛ si n waasi-m.
Pona-m tɔɔɔsələ nte ma kaa pəsi na má tala tɔ.

⁴ Mpi tɔ, nyayale ma kentulu,
na ma kolunɔa ɪcate ke kolontu kin.

⁵ Nyá tɛɛ ma caa cayau ke tam tɔɔ,
na má cɔɔsi nyá tɛɛ.

⁶ Mpi tɔ, hai, Iso nyá nukəna ma koolee
na n haaki-m mpa pa nyaɛna-ɛ tɔ pa kpancoou.

⁷ Kpaasi wulau weesuyɔu na iso,
na í pusi tayali na pé polo lɔlɔɛ loosi loosi.

⁸ I weɛ kawulaya kumte tɔɔ ké tam tɔɔ,
na nyá kɔpantɔ waasəɣi-i.

⁹ Uɛ maa puyɔli nyá hətɛ ke tam.
Na má lá isu maa suw nɔɔɔ tɔɔɔ paa kuyaku nkɔ.

62

Maa weɛ Iso kəɛkəɛ taa tɔpamm

¹ Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa nyuyɔu tu
yontunaa taa isu Yetutuɛ keesuyɔu tɔɔɔɔ.

² Iso ké ma pɛta ma ti.
Inu i kin ke ma nyuyɔu yapu lukəna.

³ Inəɣələ ma kukpamuyɔu na má tɔɔɔ-i kpuluyɔu
ma nyuyɔu yapu nté, na ma kolunɔa ɪcate.
Pulɔpɔ u cɛɛlɔɣi-m i kin.

4 Pəlee ké mə təna í ká yele kpəntoyu
 na í huliyi yulu si í kuyu-i?
 Isu kolunja weeluyu tɔ,
 yaa kalaa wei i seliyi tɔ?
 5 I kpenta nəɣɔ si í tusi-i i tɔcayale sɔsɔle taa.
 Pəpətu we-meɣe teu ké,
 mə nəɔsi ké í kooliyina kɔpantu
 na mə lotu taa na mpusi.
 6 Isɔ kinj tike ke maa pɛeki heesuyu.
 Mpi tɔ, inɪ i yekina na má tɛeləyi.
 7 Inəɣəle ma kɔkramuyu na má tuyi-i kpuluyu.
 Ma nyuy yaru nté,
 na ma kolunja icate.
 Pulupu u cɛɲləyi-m i kinj.
 8 Isɔ yakəna ma nyuy na í tuyu-m teeli.
 Inɪ i kentiya na ma tɔɔ na toɲ,
 Isɔ kele ma kpuluyu tətule.
 9 Hai, yalaa me, í pɛti-i mə təyi paa waatu wei,
 na í tɔli-i mə lotu,
 Isɔ kele tá kpuluyu tətule.

10 Tampana tɔɔ,
 yalaa tɔm cɛkənav we kate ké,
 pa we ké isu ilɛɛməɲ.
 Pa təna pa fɛi yunj ke sanəya tɔɔ.
 11 I taa ha mə təyi mɔsɔɲ taa,
 i taa teeli wɛnav mpi pa lɛekəna toma tɔ.
 Paa wɛnav hukiyi, i taa cɛla-wəyi mə ti.

12 Isɔ yɔɣɔtaa na í lɛli na má nu si,
 inəɣəle toma tu.
 13 Tacaa nyá tike nté kɔpanj
 na n̄ fɛləyi paa wei isu i lapa tɔ.

63

Isɔ kɔpantu kəla weesuyu ke teu

1 Tafiti yontu nti tɔ we yonyoolaa
 nyuy tu yontunaa taa tɔ.
 Tɔ taa ké Tafiti kɛesa i cayale tɔm ke Yuta wulav tɛtu taa.

2 Hai, Isɔ, nyayale ma Isɔ,
 ma pɛekəyi-ɲ ké,
 ma ləsaya nyuləyi-ɲ ké,
 na má tɛɲ taasi ke nyá tɔɔ ké wulaya
 tɛtu nti tɔ taa lom fɛi tɔ.
 3 Nyá təyaya taa ké ma nyəna-ɲ teu
 na má ná nyá toɲ na nyá teeli.
 4 Mpi tɔ, nyá kɔpantu kəla weesuyu ke teu.
 Maa kpaali nyá samtu.
 5 Nyaya maa sɛɛ ma weesuyu təna,
 na má sələməɣəna nyá hətɛ.

⁶ Maa haya ké isu ma tɔɔ nim tɔɔnaya kupaŋka.
Uena má yoo-ŋ yontu na laŋholumle.

⁷ Ye ma hanta, ma tɔɔsɛyi nyá tɔm ké,
na ma mayasɛyi-tɛyi ma taa ké ahoɔ tɛna.

⁸ Nyayale ma waasɔlv, ma laŋle heena
nyá ken isotom taa cayale.

⁹ Ma tamsɛna-ŋ ké na luyɔ kulɔmɔyɔ,
nyá ton waasɛyɛna-m.

¹⁰ Mpa pa lɔki ma weesuyɔ lɔsuyɔ tɔ,
pá wakɛli-wɛyɛ lɔŋ na pá susi-wɛyɛ tɛtv luman taa.

¹¹ Pá ku-wɛyɛ isayakuyɔ na pá waasi taale hasi.

¹² Uena wulav náá yɔɔlɔyɛna Isɔ.

Wei i ka tuuna Isɔ hɛtɛ tɔ pɔntv ká sam-i ké.

Mpi tɔ, pu tɛki pɔpɔtvnaa nɔɔsi.

64

Isɔ kala nsɛma asayɛɛ

¹ Tafiiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyuyɔ tv yontunaa taa tɔɔlv.

² Hai, Isɔ nu ma nɔɔ ke waatv wei ma mɔlɔyi tɔ.

Kenti-m kolontv wei i nyaasɛyi-m tɔ.

³ Fiti-m isayatv nti asayaa tayana ma tɔɔ tɔ,
na ń hatɛlɛna-m nti yɛlaa wakɛllaa mayasɛyi ma tɔɔ tɔ.

⁴ Pa nɔɔsi na lɔŋ ké isu layatɛ nte pa salaa tɔ,

na pa tɔm isayatv wɔki isu nyɛmá.

⁵ Yɛlaa kɔpama ke pa tɔɔki pa nyɛmá ke mukaya.

Paa heeliyi-wɛ na páɔɔ pá tɔ-wɛ,

páɔɔ sɔyɔntv fɛi-wɛ.

⁶ Pa kaasɛyi pa tɛyi pa isayatv tɛmlɛ taa ké,

na pá mayasɛyi isɛna paa nyi pa katɔsi tɔ,

na pá tɔŋ si nɔɔlv kaa na-si.

⁷ Isayatv ke pa mayasɛyi.

Na pá tɔŋ si tá sɔɔlv puwa.

Tɔ twa mpi tu la tɔ pɔ pɛlɛ.

Yɔlv lotv wɛ luman ké.

⁸ Uena Isɔ náá tɔ-wɛyɛ nyɛmá,

na í yaya-wɛyɛ kɔakɔaa.

⁹ Pa kuyɔyɔtv huna-wɛ,

pa tɛna mpa pa naaki-wɛ tɔ

pa kɔɛɛtɛyi nyɔɔŋ.

¹⁰ Sɔyɔntv kɔa yɛlaa tɛna

na pá kɔaalɔyi mpi Isɔ lakɔ tɔ,

na pá ɛɛkɔyɛna i kulapɛlɛ huwɛɛ.

¹¹ Siyisilu í yɛlɛna Taca na í tuyi-i kɔvɔyɔ.

Pa tɛna mpa pa tɔŋyi tampana tɔ pá sa pa ti.

65

Isə mɔnaa sɪ pá samɪ-ɪ

¹ Tafiiti yontu nti tə wɛ yonyoolaa nyɔɔvɔ tɔ yontunaa taa təɔɔɔ.

² Hai, Isə, tu sa-ŋ Siyɔŋ taa ké na naani,
na té lá ɪsu tə suw tá nɔɔsɪ tə.

³ Nyá nukəna sələməŋ.

Nyá cɔɔɔɔ yəlaa təna ká kɔɔ.

⁴ Tá kawalaya tɛɛ-tɔɔvɔ tɔŋ ké.

Ama nyaa husəna-ke.

⁵ Lelenɔ nɔɔvɔ nté wei n ləsaa na n̄ yaa
sɪ í caya nyá təyaya taa ké nyá ɪsɛntaa tə.

Tu təɔɔ nyá təyaya nanŋ nyəŋka taa kɔpantɔ na té haya.

⁶ Tá nyɔɔvɔ yátɔ Isə nyá kɔpantɔ tɔɔ ké
n nukɪ tá kɔsəlɛmɔvɔ,

na n̄ laki-tɔɔvɔ kəkəɔ nyəmnaa.

Nyaya tetɔ na lɔm pə tənasi yəlaa tɛɛɔɔ.

⁷ Isə nyá suna pəŋ na nyá tɔŋ,
na n̄ suu nyá təyi toma.

⁸ Na n̄ hɛɛsəyi tɛŋku na ɪ hola pa kəkəte,
na yəlaa nyəntɛ tətə.

⁹ Antulinya tənasi tɔɔ nyéma ná
nyá kəkəɔ nyəm na pá nəɔsəyi,
na lanhɔlɔmɛ náá kɔyi ilim
tətɔɔ na pə tɔlɔɔ nyéma.

¹⁰ N paasəna tetɔ na n̄ yele na tɛv nu-təyi səsəm,
na n̄ kaa-təyi kɔpantɔ na lɔm su Isə ləŋ.

Na n̄ yele na tetɔ wɛɛ mɔsɔŋ
ke tɛv na təɔɔnaya náá laki.

¹¹ N yəɔɔɔɔ lɔm ke awasa na n̄ yəkəyi tampanya,
n yeki na tɛv nu na pé huɔ,
na n̄ kooli kɔpantɔ ke pə məhoo.

¹² N kɔsəyi pənaya nyɔɔvɔ na nyá kɔpantɔ,
na kɔpantɔ kpen nyá mpaav taa.

¹³ Tɛv nuwa wɔɔɔɔ tetɔ,
na pulasi lanja náá hɔlɔmɪ.

¹⁴ Kaləkəŋ waasa tətəɔɔɔɔ,
na kɔtəɔɔvɔ náá nyala tɛtɛka taa.

Lanhɔlɔmɛ kakiisasɪ na yontu nukɪ.

66

Waasvɔ Isə samtv

¹ Yontu nti tə wɛ yonyoolaa nyɔɔvɔ tɔ yontunaa taa təɔɔɔ.

Atɛ yəlaa mé,
mé təna í wiliti Isə na lanhɔlɔmɛ.

² ɪ yoo ɪ hətɛ samtv yontu,

na í tu-í teeli na mé samtú.

³ Í heeli Isò sí:

Nyá tãma ke sãsãna.

Kolontunaa naaki nyá toŋ sãsãŋ,

lɛna pá yeki kalampaani.

⁴ Tetu yɛlaa tãna hãnta nyá nãhɛɛ tɛɛ kɛ́,

na pá yooki lanhɔlɔmlɛ yontu na pá san nyá hãɛ.

⁵ Í kãã na í ná Isò tãma,

í lakasi ke sãsãnsi kɛ́.

Yɛlaa taya í laki-si.

⁶ Isò yɛlaa na tenku lɔm nyãã,

na pá yele tetu puɣulaya na yɛlaa tã nãhɛɛ.

Tɛnaɣa tá lanja hɛɛna-í.

⁷ Isò toma ke í ŋmakɛlɛna tam tãã.

Na í feŋiyi piitimnaa na í ɪɛ

sí tãã kullaa í taa tasa í tãã kɛ́ kulɔyɔ.

⁸ Yɛlaa mé í sa tá Isò,

í sami-í na mé nããsi nu.

⁹ Isò haana-tuyɔ weesuyɔ,

na í kentiɣi tá tãã sí pá taa co-tu.

¹⁰ Hai, Isò, nyá maɣasãna-tu na ń tayaní-tu,

ɪsu pa wãkɔyɔ liyitee nyãɣɔlɔyɔ sí ku té tã.

¹¹ Isò n yɛlaa na wahala maɣana-tu,

na ń yele na lanwakɛlle kɛli-tu.

¹² Isò yɛlaa na yɛlaa tãɣo tá tãã,

tã tãma kãkã na lɔm pã taa.

lɛna Isò ń lãsi-tu na ń tãna-tuyɔ tãpantɛ taa.

¹³ Maa sũna nyá tãɣaɣa ke kãtasí

nsi kãkã lusa sí tãna tã,

na má lá nããsi nsi maa si-ŋ tã.

¹⁴ Nsi maa kula nãɣo ke ma wahala waatu na má si tã.

¹⁵ Maa la-ŋ kãtaɣa ŋka kãkã lusa

ka tãna tãɣo heeŋ nim nyãŋ,

na ɪwaan,

na latãɛnaa na pãŋtulɔŋ.

¹⁶ Mã tãna mpa me í nyaŋna Tãcaa tã,

í kãã na má keesi-meɣe mpi Isò lapa-m tã.

¹⁷ Ma mapa kapuka na Isò tãã na ma nãɣo,

na má sami-í na ma nsãmlɛ.

¹⁸ Ye ma taa ka we ɪsayatu

Isò taa nuna-m.

¹⁹ Ama Isò nuwa ma nãɣo

na í kɛ́ ŋkpaŋŋ na í nu ma wiinau.

²⁰ Isò kele sãã,

í ta lã ma sãlãmɔyɔ,

pãyele í ta pɛ-m kɔpantu.

67

Yəlaa tənə í sa Iso

- ¹ Yontu nti tə we yonyoolaa nyuɣu tu yontunaa taa na pá yookina saŋku təɣələ.
- ² Hai, Iso nyəni tá pətətəle na ń kooli-tuyu kɔpantu, nyá isentaa teu í ná tá tə.
- ³ Uena pá nyi nyá mpaan ke tetu taa, na pá huli nyá nyuɣu yapu təm ke piitimnaa tənə.
- ⁴ Hai, Iso, yəlaa í sa-ŋ, pa tənə pá tu-ŋ teeli.
- ⁵ Piitimnaa laŋa í hulumu na pá ŋmaali. Mpi tə, siɣisuyu ke n tənəyi na ń huukəna yəlaa, na ń tiikiyi piitimnaa ke tetu taa.
- ⁶ Hai, Iso, yəlaa í sa-ŋ, pa tənə pá tu-ŋ teeli.
- ⁷ Tetu lula tə kululum. Ta Iso kooliyi-tuyu kɔpantu ké.
- ⁸ Iso kooliyi-tuyu kɔpantu, na antulinya tənasi tənə yəlaa nyaŋna-ŋ.

68

Iso akaitv yontu

- ¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa nyuɣu tu yontunaa taa təɣələ.
- ² Iso kuli na nyá kolontunaa ya yem. Mpa paa caaki-ŋ tə, pá se nyá isentaa.
- ³ Yele na asayaa mpe pá saali yem ke Iso isentaa, isu nyəsisi saluyu tə, yaa isu keetu hookuyu kəkə taa tə.
- ⁴ Uena siyisilaa laŋa náá hulumu na pá ŋmaali.
- ⁵ I yoo Iso ké yontu na í sa i həte, í həe-i mpaav, inu i fayana teteka taa na í kəŋ. I həte nté Tacaa, í yəli i isentaa.
- ⁶ Inəɣəle suluwaa caa, na leelaa paasənlv. Mpuɣu Iso we i təcaɣale nanŋ nyənte taa tənə.
- ⁷ I haaki katayəlası ke tɛɛsi, na í yeki na saləkatunaa həesəyi. Asayaa tike ke i yeki wulaya taa.
- ⁸ Hai, Iso, waatu wei n lu nyá yəlaa nəɣə tə tə, waatu wei n tɛɛ pa ləb ke wulaya tetu taa tə,
- ⁹ tetu selaa ké, na isətənyu pəsi lum. Sinayi puɣu sela Iseyeli Iso nyá, nyá isentaa.
- ¹⁰ Hai, Iso, n yelaa na tev kupaŋku nu, na ń mənəna nyá kpancoou ŋku ku tɛma tə.
- ¹¹ Hai, Iso, nyá yəlaa lapa pa təcaɣale ke tetu taa.

Lonte nteye n tayana wahala nyáma ke nyá kupantu tɔɔ.

12 Tɔmɔyɔ ke Tacaa yɔyɔtaa.

Tɔm kupantu kɔntaa ná kɛ kpekɔle sɔsɔle.

13 Kolontunaa awulaa kpekɔle tɔ casɔle.

Uena alaa mpa pa we tɔyaya tɔ pá tala wontu kukukuutu.

14 I ká hɛnti mɛ cacakɛn tɛɛ na í hɛɛsɔyi,

na liyitee waasa alukuku ken tɔɔ,

na wɔla kupan waasa i hɔntu tɔɔ*fa*? ^a

15 Waatu wei Toma tɛna tɔ yasa awulaa ke tetu taa tɔ,
tetu hɔlɔmaa ke ɛsu kpronkrontu.

16 Hai, Pasaɛn pɔyɔ kɛ Isɔ nyɛnku kɛ,

na ku hɛla tɔm payale.

17 Pepe tɔɔ kɛ pɔyɔ kɔhɛlɔyɔ laki ɛsɛɛɛmlɛ,

ke ŋku Isɔ lɛsaa si i ka caya tam tɔɔ tɔ?

Tɛnaya Tacaa ká caya halɛna tɛnaya.

18 Isɔ wɛna yooɔ kɛɛkɛnaa ke iyisi iyisi kɛ,

Tacaa we pa hɛku, na Sinayi náá we Isɔ tɛsɛɛle taa.

19 N kpeɛna yɔlaa mpa pa kpawa tɔ na n kpaana,

yɔlaa ke pa lapa-ŋ kɔcɔɔ*fa*.

Tɔɔ kɔllaa maɣamaɣa ká caya nyá kin. ^a

20 Tacaa keɛle sɔsɔ ke paa kɔyaku ŋku,

ɛni i paasɔyɛnana tɔ na í waasɔyi-tɔyɔ

saa wei pa ŋmakɔlɔyi-tɔ tɔ.

21 Isɔ kɛ wei i waasɔyi-tɔ tɔyɔ.

Tacaa Isɔ ɛni i wɛnna toma si í fiti-tɔyɔ sɛm taa.

22 Ama Tacaa ká yɔki i kolontunaa nyɔɔɛ,

i ká yɔki mpa pa we ɛɣatɔ taa tɔ pa nyɔmpɔyɔlasɔ.

23 Tacaa yɔyɔtaa si: Maa lɛsi

ma kolontunaa ke Pasaɛn pɔyɔ taa na má kɔna.

Maa lɛsi-wɛyɛ tenku lɔm tɛɛ na má kɔna.

24 Na n fɛli pa calɛm taa kɛ nɔɔhɛɛ,

na nyá hasi tɔyɔ-wɛ.

25 Hai, ma Isɔ, ma wulav,

pa nawa nyá cana ke nyá tɔyaya taa.

26 Yonyoolaa ntɛ nɔyɔ tɔɔ,

pa waalɔyi wontu mataa,

hɛku taa kɛ alɔpiya mpa pa makɔ akilimisi tɔ.

27 I sa Isɔ kɛ tɔkɔtilɛnaa taa.

Iɛyɛli lɔlɔn nyáma mɛ í sa Tacaa.

28 Mɛ tɛnɔyɔ Pɛncamɛɛ kpekɔle ntɛ mɛ nɔyɔ tɔ,

na pá kaasi Yuta na Sapulɔn na Nɛfɛtali pɛ awulumpiya.

29 Mɛ Isɔ caa kɛ si í wɛɛ tɔɛ.

Hai, Isɔ, sɔsɔ tɔɛ ke mpi n lapa-tɔ tɔ.

^a 68:14 Loonja kanɛ ka nuw we katɛ. Uɛ lɛlaa huɔki si Iɛyɛli nyáma ɛɛ, alukuku keɛle Iɛyɛli na wɔla na liyitee nna a tee kɔkɔ ke mpɔ tɔ, a hulɔyi pa akaitɔ. Wɛnaw ŋku yoolaa kuuki tɔyooɛ taa tɔ. ^a 68:19 kɔcɔɔ: Lɛlaa ná huɔki si pɛ huwɛɛ ntɛ si pa ha Isɔ kɛ kɔcɔɔɛ. Loonja kanɛ ka huwɛɛ we katɛ.

- 30 Nyá tǝsɛɛɛ taa ké n wɛɛ,
na n̄ tǝkɪ kawulaya ke Yosalem tǝɔ.
Awulaa ká kǝna-ŋ kucɔɔŋ.
31 Nyaaɪ Icipiti wei ɪ ké sǝsǝncaasɪ tɛɛ wontuyu tǝ.
ɪ wɛ ké ɪsu latǝcɛnaa kalǝku na ɪ ŋmakǝlǝɣɪ yǝlaa.
ɪ pasa ɪ tɪ na ɪ haaki-ŋ liyitee nyǝɣǝtu.
32 Sǝsaa ká luna Icipiti na pá kǝɔ.
ɪtiyopii nyǝma ná kǝŋ na pá tekǝɣɪ ɪsǝ ké niŋ.
33 Atɛ kawulasɪ mɛ ɪ yoo ɪsǝ ké yontu.
ɪ sa Taaɛa.
34 ɪ yoo yontu ke wei ɪ wɛ ɪsǝŋmuntɔ
tam tǝɔ nyǝntɔ tǝɔ na ɪ kǝŋ tǝ.
ɪ yǝɣǝtǝɣǝna nté na tǝŋ.
35 ɪ nyɪ Taaɛa tǝŋ.
ɪ sǝsǝntɔ wɛ ɪsɛɣɛɪ tǝɔ ké,
na ɪ tǝŋ wɛ ɪsǝtaa.
36 Hai, ɪsǝ, pa nyaŋna-ŋ nyá tǝɣaɣa taa ké.
ɪsɛɣɛɪ nyǝma ɪsǝ haaki ɪ yǝlaa ke tǝŋ na pǝsɔɣɔ.
ɪsǝ kɛɛ teeli tɔ.

69

Sǝɔlɔyɔ ŋku ma sǝɔlǝna ɪsǝ tǝsɛɛɛ tǝ

1 Tafiiti yontu nti tǝ wɛ yonyoolaa nyɔɣɔ tɔ
yontunaa taa na pa yookina cǝmɔɣɔ*fa* tǝɣǝɔ. ^a

- 2 Hai, ɪsǝ, waasɪ-m,
lɔm suna ma luyɔ tɛɛ ké.
3 Pǝ tisa-m katantamaya taa ké, pu sǝŋɣɪ.
Ma hota lɔm lumaj taa ké na pǝ hola tɛɛkǝna-m.
4 Ma kiisaa na ma luyɔ tɛɛ wɔɪɪ, na má ká.
Ma teka ma ɪsǝ na ma ɪsɛ caŋ a pǝɣǝɪɔŋ taa.
5 Mpa pa taa kpaana-m mɔsɔŋ tǝ pa kǝla
ma nyɔɣɔ taa nyǝɔsɪ ke pǝɣalɛ.
Mpa pa caa sɪ má la yem tǝ pa ké tǝŋtɔnaa ké,
ma kolontunaa mpe pa fɛɪna tampana.
Mpi ma ta kpaɣa tǝ mpǝɣɪ pǝ wɛɛ sɪ má mǝŋna.

6 Hai, ɪsǝ, n nyǝmá ma kumɛɛɛntɔ,
na ma kulapǝɛ ɪsǝɣalɛ fɛɪ-ŋ ŋmɛsaya.

7 Ma tǝm ɪ taa kpa mpa pa tɔ-ŋ naani tǝɣǝ fɛɛɛ.
Hai, ɪsɛɣɛɪ nyǝma ɪsǝ Taaɛa,
ma tǝm ɪ taa liyiti mpa pa pɛɛkǝɣɪ-ŋ tǝ.

8 Mpi tǝ, nyá tǝɔ ké pa tɔukɪ-m,
na fɛɛɛ wɛ ma ɪsɛntaa.

9 Ma pǝsa ɪsu mɔsɔɪ ke ma newaa,
yaa kpaɪtɔ ke ma tǝɣaɣa nyǝma.

10 Mpi tǝ, ma ɪsǝɛ sɛɛna nyá tǝɣaɣa

^a 69:1 cǝmɔɣɔ: Lɛɛaa huuki sɪ pa yoonaa yontu luyɔ ŋku pa yaa sɪ hetɔyɔ tǝ.

təmle ké isu yem na kpete.

Na nyá kutuyv pəsi ma nyəŋku.

¹¹ Ma isəlvəm lukiyi yem ké na má həkəyi nəyo,
paa na mpv kutuyv ke pə kəŋna-m.

¹² Paa ma suu ləyaya wontu,
ma pəsa wei pa tuliyi ntompee təyo.

¹³ Ma təm ke pa yəyətəyi kuyeyə taa,
na səlvyəlaa náá yooki-təyi yontu.

¹⁴ Hai, Taca, nyaya ma tekiyi ma sələmyv taa,
həlv-m suulu na ŋ mɔ.

Cə-m nyá kɔpantv tə, na ŋ ya ma nyuyv.

Mpi tə, nyá nyuyv yəp vɛ naani ké.

¹⁵ Kpɛɛ-m afəla taa, á taa tasa-m lipu.

Ya-m lvm lumanj səsəŋ na ma kolontunaa
mpa paa caa-m tə pa niŋ taa.

¹⁶ Lvm hola í taa tɛɛna-m,
pəcə lvhəyaya í taa li-m.

Taa yelev na pəlaav suli ma tə.

¹⁷ Taca, cə-m, mpi tə, nyá kɔpantv təwa səsəm ké.

Kɛɛsɪ nyá isɛ na ma tə ké nyá suulu səsə tə.

¹⁸ Taa kisi nyənyv na nyá təmlɛ tv má ma tə.

Hai, cə-m ləŋ, ma vɛ laŋwakəlle taa ké.

¹⁹ Kpətəna-m, waasɪ-m,

ya-m ma kolontunaa tə.

²⁰ N nyəmə ma fɛɛɛ na isəna pə pəsa-m tə.

N naaki ma kolontunaa tənaya.

²¹ Kutuyv wakəla ma laŋle ké na pə tv-m kvtəŋ.

Ma taŋaa sɪ pá nyəni ma pətətəle

yaa pá puyusi-m ma ta na.

²² Pa sitiyi sət vɛ ma təyənaya taa.

Na pá haaki-m lvm konyəŋəm sɪ má nyə na ma ləkətv sí.

²³ Pa acima na pa kətasi təyənaya í pəsi-wɛyɛ
katəka ŋka kaa kpa-wɛ tə.

²⁴ Pa isəntə í nyala təkɔpam na pá taa tasa nav,
pa saləməyənə wahala ke tam.

²⁵ Mv-wɛ na nyá pááná səsəna na a kəkə tala-wɛ.

²⁶ Pə kpiisi pa təcayale.

Nəyəlv í taa wɛɛ pa tɛɛsɪ taa.

²⁷ Wei í ŋkɔpənyv n həma təyo mpɛ pa tv konyəŋ,

na pá yəyətəyi mpa lə nyá n ka tvwa konyəŋ tə pa wahala təm.

²⁸ Lɛɛtv-wɛyɛ pa isayətv,

taa huli-wɛyɛ nyá suulu.

²⁹ Pə husɪ pa həla ke weesuyv takəlaya taa,

pá taa ŋmaa pa həla ke siyisilaa nyəna taa.

³⁰ Ma ké konyəntv ké na má təkɪ wahala.

Hai, lə nyá yəp ká kenti ma tə.

³¹ Hai, lə, maa sa nyá həte na yontu,

na má pyguli nyá səsəəntu ke ma samtu taa.

³² Tacaa pəle pə kəla-ŋ teu ke ma ha-ŋ nau,
yaa latəce alaafəya nyəŋ.

³³ Mpa pa pasəyi pa ti tə,
paa ná ma yapu na pa lanja hulumi.
Isə waasuyu pəkəlaa me,
mə weesuyu í tayali.

³⁴ Mpi tə, Tacaa nukɪ kɔnyəntɔnaa nəsɪ ké.
ɪ lakɪ awusa ke ɪ yəlaa kɔpama mpa pa we saləka taa tə.

³⁵ Isətaa na atə í samɪ-ɪ,
na tɛŋkuna na pə taa nyəmnaa pyguli-ɪ.

³⁶ Tacaa ka waasi Siyɔŋ ɪcatɛ,
na í tayani Yuta acalɛ ke ŋmau,
ɪ yəlaa ká mu-yɛ na á pəsi pa nyəna.

³⁷ A ka pəsi ɪ tɛmlɛ nyéma piya kpancoou,
na mpa pa səla ɪ hətɛ tə pa caya a taa.

70

Tacaa kəɔ ləŋ
(Yontu 40:14-18)

¹ Tafiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyuyɔ tu yontunaa taa na pá təsəyənə Isə təɔ tɔyɔlə.

² Hai, Isə, kəɔ na ń hɛti-m.
Tacaa kəɔ ləŋ na ń waasi-m.

³ Mpa pa caa ma səm tə fɛɛɛɛ í pu-we na pé liyiti-we.
Mpa ɪni pa lanjɛ hɛɛna ma kɔnyɔŋ tə
pá ka nyɔŋ na pá mənna waali.

⁴ Mpa pa lakaya-m anyanika tə
fɛɛɛɛ í pu-we na pá se.

⁵ Mpa pɛɛɛ pa pəkəyi Isə nyá tə,
pə cayanə-we na pa lanja hulumi.
Na mpa pɛɛɛ pa səla nyá nyuyɔ yapu tə,
pa yɔyɔtəyi tam si Tacaa kɛɛɛ səsə.

⁶ Ma ké kɔnyəntu ké na má we atɛ.
Hai, ma Isə, kəɔ ma waasuyɔ ke ləŋ.
Nyayalɛ ma waasulɔ na ma hɛtulɔ.
Tacaa taa leeli.

71

Tacaa, taa lə-m, nənnəɔ ma kpatəlaa ké

¹ Tacaa, nyaya ma tɔyi kpuluyɔ,
taa yeɛɛ na ma lanjɛ wakəli.

² Waasi-m na ń ya-m nyá siyisuyɔ təɔ,
ke nyá ŋkpanuyɔ na ma təɔ na ń sənə-m.

³ Nyayalɛ ma kɔkpamuyɔ ŋku ma cəsəyənə
na ma tɔyi kpuluyɔ ke tam tə.

Nyayalɛ ma kɔkpamuyɔ, na ma kolunja ɪcatɛ.

⁴ Ma Isə fiti-m ɪsəyau nin taa,

fiti-m wei u tənəyi tampana
na í kέ nyəməη tu tə ι nιη taa.

⁵ Tacaa Iso, nyaya ma teeləyi,
nyaya ma petə ma təyi hatoo ma pəcaatu.

⁶ Hatoo ma too lotu taa nyaya ma tekiyi,
nyá ləsəna-m ma too taa,
nyaya ma saη tam.

⁷ Ma kέ kəkələ nyəm ke yəlaa pəyalə kέ.
Nyayalə ma kpuluyə tətulə toη nyəntə.

⁸ Nyá samtə yontu tike í wee ma nəyə taa.
Pə wee si ma yəyətəyi nyá teeli təm ke paa ifemle nte.

⁹ Taa lə-m, nəənəə ma kpatəlaa kέ.
Waatu wei ma toma pasəyi tə taa lə-m.

¹⁰ Ma kolontunaa yəyətəyi ma təm kέ.
Mpa pa cəηəyi ma weesuyə tə pa laki təmayə saawala si:

¹¹ Iso lə-η kέ, tə təηi-η na tə kra-η.
Ma feina nəyələ si í leeki-m pa nιη taa.

¹² Hai, Iso, taa hatələna-m.
Ma Iso kəə ləη na n waasi-m.

¹³ Pa tənə mpa pa suuki-m təm tə,
pə liyiti-we na pá saali yem,
na feele təyə mpa pa caa ma lepu tə.

¹⁴ Ue maa teeləyi tam,
na má saηi-η na má leləyi.

¹⁵ Na ma nəyə yəyətəyi nyá siyisuyə
na nyá nyuyə yapə təm ke paa kuyaku ηku.

Mpi tə, ma ta nyi pə tənasi.

¹⁶ Maa yəyətəyi nyá təma səsəna təm Tacaa Iso,
na má təəsi nyá siyisuyə tike təm.

¹⁷ Hai, Iso, hatoo ma pəcaatu ke n seyesa-m,
haləna saηə nyá teu təm ke ma kpaaləyi.

¹⁸ Paa ma kpatəlaa təkunηku,
ma Iso taa lə-m.
Ue maa kpaali kufalaη yəlaa ke nyá təm
na má heeli cele piya ke nyá toη təm.

¹⁹ Hai, Iso, nyá siyisuyə fei tənaya.
Pəcə n lapa kəkələ nyəmnaa,
nəyələ ta nəyəsəna-η.

²⁰ N yelaa na té ná wahalanaa na
laηwakəlle ke katatəlayə,
n ká yele na má weena weesuyə,
na n ləsi-m puyə səsəəu taa.

²¹ Tayani ma nyuyə ke kusuyə,
heesi ma laηle.

²² Ue Iso maa sa-η na cəmuyə
na má yoo nyá teu təm ke yontu.
Na má tala Iseyeli Naηη tu nyá na saηku.

²³ Maa tala-η na yontu,
na má wiliti-η na ma nəyə

sı n yapa ma nyuyv.

²⁴Ma nəgə ka yəgətəyi paa kuyaku
ηkuyv nyá siyisuyv təm.
Mpa pa pəkəyi ma lepu tə fεεε
pu-weyε na pə liyiti-wε.

72

Wulav təə sələmuyv

¹Saləmənη kηmaηmaatv.

Hai, Iso, ha wulav ke nyá hυλε,
na η ha wulav pəyalv ke nyá tampana təηuyv ləmayasəλε.

²Uena í təηəyi tampana na kusiyisim
na í hυkəna nyá yəlaa konyəntvnaa.

³Pəəη na pulası í kəna yəlaa ke heesuyv
na tampana təηuyv.

⁴Wulav í ha tampana ke yəlaa konyəntvnaa
na í waası wahala nyəma,
na í wakəli pa ηmakəllaa.

⁵Ue paa nyanηna-η, haləna kuyanηku
ilim ká yelev nyayav na isətv náá yelev nav tə.

⁶Wulav ıni ı ká weε kέ isı tεv ηku kv nukuyv
taale nte tə nyıtv pa halaa tə.

Yaa isı tεv səsəəv nukuyv haləm tə.

⁷Pu cayana siyisilaa ke kuyaku ηkv.
Na pá weε heesuyv səsəəηkv taa,
haləna kuyanηku isətv ka su tənaya tə.

⁸I ká təgə kawulaya ke pə krayav
tenku na pə suna lεlv tə,
na pə kraya pəgə səsaya haləna antulinya tənaya tə.

⁹I kolontunaa ká hənıı-ı atε
na ı patanaa mpe pá niisi mvsuyv.

¹⁰Taasisi tetv na tetv nti lum cəənaa tə
pə awulaa ka felı lampuunaa.
Sepa na Sapa pə nyəma náá lapı-ı kuvəəη.

¹¹Awulaa təna ká hənıı-ı atε,
na piitimnaa təna náá lakı-ı təmle.

¹²Uena ıni ı waası konyəntv wei ı wiikina-ı tə
na wahala təgəlv wei ı feina sənlv tə.

¹³Wulav ká weεna ıcam na konyəntəgəlv
na mpa pa pasəyi pa ti tə pa pətəətəλε,
na í yá pa weesıη.

¹⁴Wulav ká ya pa weesıη ke ηmakəlvuyv na mvsuη niη taa.
Mpi tə, pa kέ-ı pulv səsəəm kέ.

¹⁵Paa weεna weesuyv na pá ha-ı Sepa nyəma wəla.
Paa sələməyi Iso kέ ı təə kέ tam kέ,
na pá kooliyı-ı kupantv ke paa kuyaku ηkv.

16 Təgənağa haləm ka waası tetu taa
 na pə kpeɲna pulası nyəɲ taa.
 Na ka pee ciyitiyi isu Lipaŋ tuŋ səsəɲ,
 na yəlaa huki acalee taa isu nyutu ke tawa taa.
 17 Wulav həte ká wɛɛ tam təw kɛ,
 haləna kɔyaŋku ilim ka su tənaya tɔ.
 Na pá kooliyi tənaya kupantu na pá yaakəna i həte,
 na piitimnaa yaaki-i leleŋ nulu.

18 Tacaɔ Isə, wei nyá n kɛ Isɛyeli nyáma Isə tɔgələ teeli tu,
 nyá tike n lakəna kəkələ nyəmnaa.

19 Nyá həte səsəwle nté teeli nyənte ke tam təw.
 Nyá teu í waası tetu tənə taa.
 Isə í kəna mpv, Isə í kəna mpv.

20 Seseɛ pəyalv Tafiiti sələmvv tənaya ntɔ.

TAKELAYA TOOSO NYEŋKA

73

(Yontu 73-89)

Asayaa teu

1 Asafi yontu nti tə wɛ yonyoolaa
 nyvɔv tu yontunaa taa tɔgələ.

Isə tewa Isɛyeli nyáma mpa pa lotu taa tewa tɔgə.

2 Paa na mpv pəcəgə pə kaasaa si pə co-m yaa pə tuu-m.

3 Mpi tɔ, ma naaki asayaa heesəyi, ɪlena
 má laki-wɛyɛ isesɛɛmlɛ.

4 Mpi tɔ, paa naaki wahala nəgələ haləna pa səm,
 na pá nukɪ pa nantu taa alaafəya.

5 Paa naaki wahalanaa mpa leləa naaki tɔ,
 pəyele pu makəna-wɛ isu yəlaa leləa.

6 Kalampaani wenna isu pa lulvɔv,
 na mɔsɔŋ náá wɛɛ isu pa kacəka wontuyu.

7 Pa cayana pa ti na pá toosiyi yəlaa ke isɛ,
 na pa ləmayasɛɛ naaki kpakpaa.

8 Isayatu təm ke pa yəgətəyi,
 na pá woniyi leləa,
 na pá həŋ pa ti na pá keeki tampana.

9 Pa kooki kɛ na pə takɪ isətənvɔv,
 na pá wakələyi tetu na pa nsəmlɛ.

10 Pə təw kɛ pa tənə pa keesəna pa təw,
 na pá nyəki pa kuyəgətutu ke lum təlɛ.

11 Na pá təŋ si isənaya Isə ká cəkəna-ti.
 Isənaya isətəɔ Isə ká cəkəna-ti?

12 Mpvv asayaa wɛɛ,
 pə cayana-wɛyɛ tam kɛ,
 na pá kaaki pa wɛnav.

13 Mpv tɔ, yem təw kele ma tayana ma lotu taa,

na má san ma nin ke isayatu lapu tam taa.

¹⁴ Paa kuyaku nkuyu pa makí-m,
na pá tyyu-m wahala ke paa tanaŋ ŋku.

¹⁵ Ye maa tōma si ma yəyoti isu mpe,
hali maa luwa nyá piya piitim waali.

¹⁶ Ma mayasaa si má huu pə tō na má cekəna.
Ama pə tənaya mpv pə kəla kate.

¹⁷ Hali kuyaku ŋku ma suu Iso təyaya taa
təyō ma cekəna mpi pə taŋa asayaa tō.

¹⁸ Mpaan wei i taa pu tuu-we təyō n suku-we
si pá hoti timpi pu wakəli-we tō.

¹⁹ Uena pá wakəli-weye tam kulom tō,
na pá kpiisi-we na pa tam teesəna səyontu.

²⁰ Taca, ye n kula pa tō ile pa muki
isu yulu feŋuyu na i toosee saali yem tō.

²¹ Waatu wei ma taa ka we nyaŋ
na ma lanle wakəli səsəm tō.

²² Maa ké kumelenj ké, ma taa cekəna pulupu.
Maa we teitei ké isu kpəntə ke nyá isentaa.

²³ Paa na mpv ma na-ŋ ké tam ké,
n kra-m nyá nin ntəyən taa.

²⁴ Nyá layatu tasuyu ke n ka tiikina-m.
Pə waali n ka mv-m nyá teeli taa.

²⁵ Aweye ma wena isotaa, ye pə taya nyá?
Nyá lakəna na má nukí lelenj ke ate.

²⁶ Paa ma nantu yaa ma nyamle kpisaa.
Iso kele ma nyəm na ma kpuluyv tətule ke tam tō.

²⁷ Pa təna mpa pa hatələna-ŋ tə pa leki ké,
na n wakələyi pa təna mpa paa nukəna-ŋ tō.

²⁸ Ye ma, Iso kpətanav wenna-m teu.
Taca Iso kinj ke ma tuyi kpuluyv.

Uena má keesi i təma təna.

74

Isə yaav ke isətəseele ncaale taa

¹ Asafi yontu nti tə we yonyoolaa
nyuyv tu yontunaa taa təyəlō.

Hai, Iso, pepe tō ké n ləkí-tuyv tam tō?

Na n muyi páána na nyá yəlaa ta?

² Təəsi nyá yəlaa mpa n hika too ləntaa
na n ya-we si pá pəsi nyá kpəntə tə pa tō.

Təəsi Siyən puyv ŋku kv tō n lapa nyá te tə kv tam.

³ Kəə na n ná lona aní,
pə wakələyi-ye ye tam ké.

Kolontu wakəla nyá təyaya taa.

⁴ Nyá kolontunaa kiisiyina ntəye timpi n sulaya-tv tō,

haləna pá tɔ pa kuyusum.

⁵ Pá na pa lawa ké na pa lon
isu taasi setəlaa ke hətuyɔ taa.

⁶ Na pá faki leesəŋ na pá yəkəyi leləŋ.

⁷ Pa tɔ kəkə ke nyá təsele
na pá yəki na pá wakəli timpi nyá hətə wee tɔ.

⁸ Nti pa makɪ pa laŋa taa təyole si,
pá wakəli-tuyɔ təm kulum tɔɔ.

Paa wə kəkə ke lon a nna a taa
Isə na yəlaa pa suliyi tɔ.

⁹ Tu tasəyi nav ke mpi pə hɔləyi si Isə wee tɔ.

Isə kuyəyətutɔ teləsəlaa ná fei tɔtɔ.

Ta taa nəyɔlv ta nyi isəna pu taanɪ tɔ.

¹⁰ Hai, Isə Taca,aa,

pəlee ké kolontunaa ká heesi nyá hətə kutuyɔ?

Pəlee ké paa heesi-təye footuyɔ?

¹¹ Pepe tɔɔ ké n suma,

na nn san nyá niŋ ntəyɔŋ kusuyɔ si n ma?

¹² Hai, Isə, nyayale ma wulav ke too ləŋta,aa,

nyá waasəyənə tetɔ taa.

¹³ Nyá ton ke n fayana tenku

na n yəki lum tɛe tumaa səsaa nyɔŋ.

¹⁴ N yəka tum səsə Lefiyatan nyuyɔ na n peti-ɪ

wɔlaya tetɔ taa yəlaa si pá təyɔ.

¹⁵ Nyá hulina lum seela na n hee ləŋ

na n yeke na pusi nsi si nyɔkɪ tɔ si lum nyɔ.

¹⁶ Nyayale ilim taa na ahoɔ pə tɔ.

Nyá lapəna ilim na isətɔ.

¹⁷ Nyá suna tetɔ toosi tənə

na n lá watɔ waatɔ na yoluma.

¹⁸ Taca,aa tɔɔsi si kolontu kuləyi nyá tɔɔ,

yəlaa kumələməŋ inɪ ɪ wɔŋəyi-ŋ.

¹⁹ Taa peti nyá yəlaa kɔpama weesiŋ ke taale wontu.

Taa sɔɔ nyá konyəntɔnə tɔɔ ké tam tɔɔ.

²⁰ Tɔɔsi nyá nəyɔ pɛeluyɔ tɔɔ.

Mpi tɔ, mɔsɔŋ nyəmnaa suna ɪcate səkpɛtəŋ taa.

²¹ Taa yeke na mpa pa ise pa təkɪ tɔ pá tɛena laŋwakəlle.

Ama konyəntɔnə na wahala nyéma ɪ sanɪ-ŋ.

²² Hai, Isə, tɔɔsi na n paasəna kutuyɔ ŋku

kumələməŋ inɪ ɪ tɔukɪ-ŋ paa kuyaku ŋku tɔ.

²³ Taa sɔɔ nyá kolontunaa wula tɔɔ,

na kakiisasɪ nsi pa kiisiyina-ŋ tam tɔ si tɔɔ.

75

Taca,aa kele hvvlv

¹ Asafi yontu nti ɪ yoowa si: Taa ku
na tə we yonyoolaa nyuyɔ tɔ yontunaa taa təyɔlv.

² Hai, Isə tə sama-ŋ.

Tacaa Isə tə sama-η.
Tu yəγətɪ nyá təm na
tə kpaali nyá teu səsəəm.

³Tacaa si: Maa su waatu nəγəlv,
na má huuna siγisuγu.

⁴Tetu na tə taa nyəm təna ká sele.
Ama má sukəna-təγɪ tə kila təə.

⁵Na má heeli mpa pa saη pa ti tə si: ɪ yelev mpu,
na asayaa si: ɪ taa hə mə ti.

⁶ɪ taa hə mə ti,
í taa yəγətɪ kalampaanɪ təm.

⁷Səsəəntu u kəηna ilim təluɪe yaa pə tətɔɪe,
yaa wulaya tetu taa.

⁸Ama Isə nyəmna,
í nəkaa ɪ kpaasi ləlv na í tisi ləlv.

⁹Tacaa təka kəpu na í suna ɪ pááná sulum,
ɪ ká ce-wəγɪ atɛ asayaa təna,
na paa nyəə pə təna na pá kpeηna tayatu.

¹⁰Ma kaa yelev Yakəpu Isə Təm yəγətɪγu,
na pə yontu yoo.

¹¹Maa yəki asayaa toη təna.
Ama tampana təηlaa toη ka pukəna.

76

Isə wakələγɪ yoo ke Siyəη taa

¹Asafi yontu nti pa yookina cəmυγu
na té wɛ yonyoolaa nyuγu tu yontunaa taa təγəlv.

²Isə hula ɪ təγɪ Yuta,
ɪ həte yaa lɛγɛli taa.

³ɪ cokəle wɛ Salɛm ké,
na ɪ təcaγalɛ ke Siyəη taa.

⁴Tənaγa ɪ pɛla yoo wontu:
Isu nyəmá na kpaləη na laγalɛɛ na wontu lenti.

⁵Hai, Isə, səsəəntu nté yaa?
N kəla tam təə pəəη təna.

⁶Yoolaa taa yoolaa mpe pə caama-wɛγɛ,
pa toowa tom kantəkaya nyəm,
pa ta pəsi na pá yoo na pá fiti.

⁷Yakəpu Isə, waatu wei n nyaasa-wɛ tə,
pə yeγeta pa kpaγanəη na ɪ caγalaa ké.

⁸Hai, n ké səsə ké,
n mυγɪ pááná na awe kpətəna-η?

⁹Hatoo isətaa ké n yəγətɪ nyá huɪe təm,
na səγəntu kpa tetu na té caya təpamm.

¹⁰Waatu inəγɪ n kula si n huokəna
na n waasi atɛ kunyəntəγəlaa.

11 Ye nyá taa huuwa,
yulv tɔɣv-ŋ teeli ké,
paa ɪ wɛ pááná səsəna taa.

12 ɪ su mə ɪsə Tacaa ke nəsɪ na í lá-sɪ.
Mpa pa cəna ɪsə Səsə ɪnɪ tə,
pá kəna-ɪ kvcəŋ.

13 ɪsə ləsəɣɪ awulumpiya kalampaanɪ ké
ɪlena pé tisi-wɛ təfɛ.
Atɛ awulaa seliyina-ɪ ké.

77

Ma sələməɣɪ ɪsə ləŋtaa kɔpantv ke ləŋwakəlle kɔyɛɛŋ taa

1 Yetutum sɪ Asafɪ yontu nti tə wɛ
yonyoolaa nyɔɣv tɔ yontunaa taa tɔɣələ.

2 Maa wiina ɪsə na má heeli-ɪ ma təm,
maa wiina-ɪ na í ké ŋkpaŋɔɣv na ma tə.

3 Ye ma ləŋle wakəlaa,
ma pɛɛkəɣɪ Tacaa ké,
na má tekəɣɪ-ɪ niŋ ke ahoo, heɛsɔɣv fɛɪ,
ma luɣv fɛɪ sɪ pá puɣusi-m.

4 Ye ma təsə ɪsə tə ma nəɣəsəɣɪ ké,
ye ma kpaɣa ləmayasɛɛ ɪle ma apalv tɔ yəli.

5 Tacaa, nn tisiɣɪ sɪ má kpəti ɪsələ,
na pé cəsəɣɪ-m, ma nəɣə taa fɛɪ kete.

6 Ye ma huɔ pusi kancaalaya nyənsɪ
na kɔyɛɛŋ wei ɪ tɛɛwa tə ɪ təm,

7 ma təsəɣɪ ma yontunaa təm ke ahoo ké,
na ma mayasəɣɪ hatoo ma taa
na má pɛɛkəɣɪ ma hɔwɛɛ taa.

8 Tacaa n ká lə-tɣv tam tə?
Nyá paa kaa wɛɛna-tv?

9 N yela-tɣv kɔpantv lapv ke tam tə?
N kaa tasa-tɣv natələɣɪ heeluyv ke paa wulee?

10 ɪsə tá sə tá pətətəle tə,
pəyele ɪ ta mu pááná na í yele ɪ suulu hɔlɔɣv.

11 Ma yəɣəta ma taa sɪ mpi pə tɣv-m wahala tɔɣələ sɪ,
ɪsətaa ɪsə Səsə ɪ tasəɣɪ-tɣv paasənav.

12 Ma təsə Tacaa təma tə.
Mpi tə, ma ta sə nyá ləŋtaa kɔpantv səsəntv tə.

13 Maa yəɣəti nyá kɔlapv təna təm,
na má keɛsɪ nyá təma səsəna təm.

14 Hai, ɪsə nyá mpaav wɛɛ ké tənəŋŋ.
Tɣv kɔlalaav ŋku kv haŋna-ŋ səsəntv?

15 Nyayale ɪsə wei ɪ laki piti təma tə,
n hɔla nyá tɔŋ ke yəlaa taa.

16 Nyá tɔŋ ke n yarəna nyá yəlaa
Yakəpɔ na Yosɛɛfv pa lɔlɔɣv nyəma.

17 Hai, ɪsə, lvm na-ŋ na səɣəntv kpa-wɪ,

na pá sele na pá kpeḡna hatoo pə tapuḡu tee.
¹⁸ Ntəna tɛv kpe ɪsu ləŋ lɔm na kɔ holiyi.
 N təkɪ nyá nyəmá ke paa timpɪ.
¹⁹ Tɛv nyəḡəsuḡu nyaləmələ naaki antulinya ke hola anɪ a taa,
 na səḡəntu pu tɛtv na t́ seliyi.
²⁰ Tɛḡku lɔm hɛkv taa ké n hɛɛ nyá təyi mpaav,
 nəḡəlv u nyəḡ kɔ lonte.
²¹ Moisi na Aləḡ ke n kraawa ɪsu tiikilaa
 na pá paasəḡəna nyá yələa.

78

Iseyeli nyáma təm fei səv

¹ Asafi yontu nti pa yookaya na t́ wɛ
 yonyoolaa nyuḡu tv yontunaa taa təḡəlv.

Ma yələa í nu ma kɔsɛḡəsətv,
 í tv ŋkraḡḡ na í nu ma kɔḡəḡətv.
² Iso ké maa sɛɛ-mɛ,
 na má kɛəsəna-mɛḡɛ ləḡ taa təm.
³ Nti tá caanaa kɛəsə-tv
 na t́ nu na t́ nyɪ-tɪ t́.
⁴ Pə fei sɪ t́ ŋmɛsɪ-təyi tá piya.
 Tu kɛəsɪ tá piya piya ke Tacaa samtv təm.
 Na ɪ toma na piti təma wena ɪ lapa t́ pə təm.

⁵ Iso tɔwa kɔtvətv na í su kiiu
 ke ɪ yələa ke Iseyeli taa.
 Na kiiḡ ɪnɪ í hɔli tá cəsənaa sɪ
 pɛle pá sɛḡɛsɪ-təyi pa piya.
⁶ Uena pɛle pa piya nyɪ-tɪ,
 na sələ sɪ tɔwə ɪlɛ sɪ sɛḡɛsɪ-təyi sɪ piya.
⁷ Uena pá tv Iso ké naani pa taa səv ɪ təma təv,
 na pá təkɪ ɪ kɔsəsutv.
⁸ Uɛ pa kaa təḡ pa caanaa ɪkraɛ.
 Pɛle paa ké kaanutvnaa na təv kɔllaa piitim ké.
 Pa fei naani, pəcə paa təḡəḡ Iso
 ké teu ke pa ləmagasɛɛ taa.
⁹ Ifəlayim ləlvuḡu nyáma mpa pa ké tətəlaa təv,
 pa sewa yooou ke kɔ wule.
¹⁰ Pa tá təkɪ pá na Iso pa nəḡə pɛɛlvuḡu.
 Pa kisa ɪ kiiḡ taa təntɛ.
¹¹ Pa səwə Iso kookalənaa na ɪ təma səsəna wena
 ɪ ka yələa na pá ná t́.

¹² Iso ka lapa kəkəlv nyəmnaa ke Icipiti
 həḡəlvuḡu ŋku pa yaa sɪ Sowəḡ təv
 kɔ taa ké pa cəsənaa ɪsɛntaa ké.
¹³ Iso faya lɔm na pá yele-wɛḡɛ mpaav na pá tɛɛ
 na í kaa-wəḡɪ huḡule ɪsu koluḡa.
¹⁴ Isoḡmɔntuḡu hɔlayana-wɛḡɛ mpaav ke ilim taa,
 ɪlɛna kɔ mɔḡɪ kəkə ke paa ahoo nna.

- 15 Isò faya kùkpamuyù ke wulaya tetu taa
na í yele na pá nyòò tetu tée lum.
- 16 Isò lapa na lum seelaa luna kùkpamuyù taa
na pá kpe isu pusi.
- 17 Ama tá caanaa tɔ̀ɔ́a isòtaa Isò sòsò ke pəntənanu
na pá kuləyi Isò tòó ké wulaya tetu taa təna.
- 18 Tá caanaa mayasa Isò ké pa taa si pa naa i waali,
ke timpi pa sələma-i tɔ̀ɔ́naya isu pa sòlaa tɔ.
- 19 Haləna pá tɔ̀ɔ́ Isò si: Nn pəsəyi na ń cali-tuyù
tɔ̀ɔ́naya ke wulaya tetu taa.
- 20 Tampəna n mapə kùkpamuyù na lum kpe,
na pá hɛɛ ləɔ́ɔ́ yaa.
Ue n pəsəyi na ń ha nyá yəlaa ke tɔ̀ɔ́naya na nantu na?
- 21 Mpuyu Taca a n nuwa na pááná kpa-ɔ́
na nyá taa haɔ́na Isɛyeli nyéma isu kəkə,
22 ke timpi pa ta tɛ-ɔ́ na pa taa tɔ.
Pa ta la naani ké nyá waasuyù təm.
- 23 Mpuyu n yəɔ́təna isəɔ́muntɔ
na ń tɔ̀li isətənyuyù taa nənəsi.
- 24 Na ń yele na Manna*fa* hoti pa tòó isu tɛv si pa tɔ̀ɔ́.
Isətaa tɔ̀ɔ́naya ke n ha nyá yəlaa ke mpv. ^a
- 25 Isətaa tillaa tɔ̀ɔ́naya ke n ha-we,
na pá tɔ̀ɔ́ na pá haya.
- 26 Mpuyu Isò n yelaa na ilim təlulɛ heelim má,
na ń kəna ilim mpətəɔ́ tòó nyəm na nyá tɔ̀ɔ́.
- 27 Na ń lá na nantu tii pa tòó isu mɔ̀suyù.
Sumasi tuutuuma ke n kəna-we
isu tɛɔ́kuna nəsɔ́ kanyəɔ́.
- 28 N lapaya na si hoti tá caanaa təsikile
na si cəna pa təcayalɛ.
- 29 Taca ha-weyɛ mpi pa nyulaya tɔ.
Uena pá tɔ̀ɔ́ na pá haya katatəlaya.
- 30 Tá caanaa tɔ̀ɔ́naya ka we pa nəsɔ́ taa ké,
pa luluy ta tu sətə,
- 31 mpuyu Isò táá huuna-we na í kv
Isɛyeli ifepiya taa ifepiya.
- 32 Paa na mpv tɔ, pa ta tɔ̀na nyá kəkəlɔ nyəmnaa
na pá tɔ̀ɔ́a isayətɔ̀naa ke lapv.
- 33 Mpuyu n kpiisa-we na heelim,
na ń tisi wahala ké pa tòó ke kpakpaa,
na ń si pa weesɔ́ tənaya.
- 34 Waatu wei səm kəɔ́ tá caanaa uena pá keesəna Isò nyá tòó
na pá pɛɛkəyi si ń kenti pa tòó.
- 35 Na pá tòó si n ké pa kùkpamuyù.
Isətaa Isò Sòsò ké pa waasulv.
- 36 Ama pa ntompee ke pa puyusayana-ɔ́
na pá looliyi-ɔ́ na pa nsəma.

^a 78:24 Manna: Tɔ̀ɔ́naya ɔ́ka Isò hawa Isɛyeli nyéma ke wulaya tetu taa tɔ. Saa inəyi pa luwa Icipiti yomle taa na pa puki Kanaaɔ́ nyəntu taa.

37 Pa taa teŋi-ŋ na pa taa ké teu,
pəyele pa ta tɔki nyá na-we mə nəγə pɛɛlɔγu.

38 Paa na mpɔ, nyá suulu tɔɔ,
n wiiki ɪsaɣalataa pətɔtɔtɛ,
nn wakələɣi-we.

N kpaá nyá təɣi tam ké,
nn haaki nyá təɣi nyá pááná təna taa.

39 Na ń tɔɔsi si ta caanaa ké yəlaa ke yem ké.
Pa ké heelim mpi pə tɛeki pə kaa məli təγə.

40 Tá caanaa kula nyá tɔɔ ké wɔlaya tetu taa
na pá kpaasəɣi nyá pááná tɔ pə fei kalɔγu.

41 Pa ta heesi ɪsɔ nyaya maɣasɔγu si pa naaki nyá waali,
na pá kpaasəɣi ɪseyeli ɪsɔ Naŋŋ tu nyá nyá pááná.

42 Pa ta tɔɔsi ɪsɔ nyá nyá toŋ tɔɔ
na ɪsəna n ka yapa-weɣe kolontu niŋ taa tɔ.

43 Ta caanaa sɔɔ piti təma wena n ka lapa Icipiti tetu taa
na kəkɔlɔ nyəmnaa mpa n lapa Sowəŋ həɣɔɔɔγu taa tɔ.

44 N pəsa Icipiti nyəma pusi lɔm ke caləm
na pá wu si lɔm ke nyɔɔɔ.

45 Na ń kəna-weɣe kacəsi sətɔ nyənsi
na sí nyɔɔ pa caləm.

Na salɛɛ, na alɛ a wakəli-we.

46 Na ń tu pa tawa na pa hatəmɔtɔ ke kutolon.

47 Na ń yeke na teɔ ɪsaɣaɔ na təmpeɛ
wakəli pa lesɛŋ tuŋ na tuŋ kɔlɔɔɔŋ lɛlɛŋ.

48 Na teɔ təmpeɛ ku pa tɔla
na ku nasɪ pa kaləkəŋ.

49 Mɔɔɣu ɪsɔ nyá n mɔ Icipiti nyəma na pááná səsəna
na nyá taa huuna-we na pa laŋa wakəli,
na ń tilina-weɣe ɪsəttaa tillaa wakəllaa kpekəle.

50 N haɣa-we na nyá pááná ke mɔɔɣu,
pə taɣa səm tike ke n tu-we.
Ama n susa-weɣe wahala taa na pa ɪɛ.

51 Na ń ku Icipiti nyəma
apalɔpiya kancaalaya nyənsi təna.
Kam lɔɔɔɔɔ nyəma ɪwule
kancaalaya nyəntɛ səpəna mpɔ.

52 Mɔɔɣu n tiika nyá yəlaa na ń tɛɛna-we ɪsu
pa ləsɔɣu heeŋ ke kaləkɔ taa tɔ,
na ń tiiki-weɣe wɔlaya tetu taa ɪsu tɔla.

53 N pona-weɣe na naani, səɣəntɔ fei-we,
na teŋku li pa kolontunaa.

54 Pə waali ké n pona-weɣe nyá tetu naŋŋ nyəntɔ taa
ké pɔɣu ŋku n mɔwa tɔ ku tɔɔ.

55 Na n təɣəni Kanaaŋ piitimnaa na n tala
yəlaa ke pa tetu na ń su ɪseyeli
kpeka yəlaa ke pa tɛɛsi taa.

56 Paa na mpɔ tɔ pá maɣasa ɪsəttaa ɪsɔ Səsə nyá

na pá kuli nyá tɔɔ,

pa ta tɔki nyá kusəsutu.

⁵⁷ Pa hatələna Tacaa nyá na

pá pəsi tetelataa isu pa caanaa.

Pa yɔɔləyi apalutu ké isu

tɔɔv ŋku ku hika fitaa tɔ.

⁵⁸ Tá caanaa kusa Iso nyá nyá pááná na pa tɔfɛɛnlɛnaa

na pá kusɪ nyá isesɛɛmlɛ na pa tuŋ.

⁵⁹ Iso n nu mpɔ ulɛna pá kusɪ nyá pááná

na n kpiisi lseyɛli nyéma na toŋ.

⁶⁰ Na n lɔ nyá tɔyaga ŋka ka taa

n ka wɛ nyá yɔlaa hɛku kɛ Silo tɔ.

⁶¹ Na n yele na kolontunaa lɛɛki nyá atakaa

wei i hɔləyi nyá toŋ na nyá teeli tɔ.

⁶² Ulɛna n mu pááná na nyá yɔlaa,

na n yele na pá ku-wɛ.

⁶³ Yoou kɔwa ta caanaa ifepiya,

pa pɛlaa ta hiki mpa paa saa tɔ.

⁶⁴ Pa kɔwa pa kɔtɔlaa kɛ yoou taa,

pa leelaa ta wii-wɛ.

⁶⁵ Mɔpɔvɔ Tacaa n kɔlaa isu tomtoolu,

yaa sulɔm ɛɛkɔvɔ yoolaa taa yoolu isɛntɔɔ tɔ.

⁶⁶ Na n ku nyá kolontunaa na pá tɔŋa sewa,

na n tu-wɛyɛ fɛɛle kɛ tam tɔɔ.

⁶⁷ Paa na mpɔ n lɔwa Yosɛɛfɔ tɔyaga,

n ta ləsi Ifəlayim kpekəle nyéma mɔpɛ.

⁶⁸ Ama Yuta kpekəle na Siyɔŋ

pɔvɔ kɛ n sɔɔlaa na n ləsi.

⁶⁹ Na n ŋma nyá tɔsɛɛle na tɔ kuli sɔsɔm

na tɔ wɛɛ toŋ isu tetɔ nti n su tam tɔɔ tɔ.

⁷⁰ Na n ləsi nyá tɔmlɛ tu Tafiiiti.

Ntiyile taa ké n polaa na n kɔpaga-i.

⁷¹ Kaləku waali ké n kɔpaga-i.

Si i pəsi i yɔlaa lseyɛli nyéma

mpa n sɔɔla teu tɔ pa tiikulu.

⁷² Tafiiiti ná tiika-wɛyɛ

na lotu kɔlɔmtɔ na ləməyəsɛɛ.

79

Tacaa, tɔ hotaa ké, kɔɔ tá waasvɔvɔ

¹ Asafi yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyɔvɔvɔ tu yontunaa taa tɔyɔlɔ.

Hai, Iso, kɔpai nyéma wata nyá tɛ,

na pá wakələyi nyá tɔsɛɛle nanŋ nyəntɛ.

Pa pəsə Yosalem kɛ ncaale kəŋmaaya.

² Pa ku nyá tɔmlɛ nyéma na pá pɛti

kɔpeliŋ na taale wontu.

³ Na nyá yálaa kúpama caləm kpé na pé cəəna Yosalem ıcate,
nəγəlv ta kəə si í pi-wε.

⁴ Tə pəsa mpusi pəlvəv tá cəlv nyáma ké,
na mpa pa cəəna-tv tə pa wonjiyi-tv
na pá tuliyi-təv ntompee.

⁵ Hai, Tacaa, pəlee ké nyá táá ká heesi-təv kpanav
na nyá pááná yele-təv nyavav isu kəkə?

⁶ Piitimnaa na kawulası nsi si ta nyi-η
na su seeki-η tə, nsəxi pu wεε si η məna pááná.

⁷ Mpi tə, pa kuu İseyeli nyáma wontu,
na pá wakəli pa təcayale.

⁸ Taa təəsi tá isayav kúpəntv təə.
Ama nyəni tá pətətəle na η kəə tá kiη ke ləη.
Mpi tə, tə wε wahala taa ké.

⁹ Hai, waasi-tv, tá nyuvu Yátv İə,
na pé tv nyá hətε ke teeli.
Ya-tv na η kpiisi tá isayav ke nyá hətε təə.

¹⁰ Pepe təə ké piitimnaa ká pəəsəxi si:
Leve pa İə inı ı mələnaa?
Pə wεε ké si η leeti-wεve
nyá təmlε nyáma səm ke tá isentaa na pá ná.

¹¹ Ke ηkpaηη na η nu saləkətənaa wula,
na η yá mpa pa kuvu pəle pa tvwa tə na nyá toη səəəη.

¹² Tacaa, feli tá cəlv nyáma ke kutəv ηku
pa tvv-η təvə təm naatosompəγəlaya.

¹³ Ama tá ké nyá yálaa ké.
Tayale kaləkv na nyavale tiikilu.
Tu seeki-η tam təə ké na té saηi-η.

80

İseyeli tiikilu nyá, nu

¹ Asafi yontu kutəəsətv nti pa yookina saηkv
na té wε yonyoolaa nyuvu tv yontunaa taa təγəlv.

² Hai, İseyeli nyáma tiikilu, ke ηkpaηη.
Nyá tiikiyina nyá yálaa isu kaləkv.
İətəa taηlaa təə ké nyá təcayale wεε, həli nyá tv.

³ Həli nyá toη na η kəə η waasi-təv
İfəlayim na Pəncamεε na Manasee pa isentaa.

⁴ Hai, İə kusi-tv na η keesi nyá isε
na tá təə na pé ya-tv.

⁵ Hai, İseyeli İə Tacaa,
pəlee ké nyá táá ká yele kpanav ke nyá yálaa sələməη?

⁶ Nəγəsεε ke n caləxi nyá yálaa
na isəlvəm kuvı-wεve səlvm nyəm
na pé teləsəxi mpəle.

⁷ N yelaa na té pəsi mpi pə yoosiyi

tá na tá cɔlɔ nyáma tɔ.
 Na tá kolontunaa náá woniyi-tu.
 8 Isɔtaa na atɛ pə tu Isɔ kusi-tu.
 Keesi nyá ise na tá tɔɔ na pá ya-tu.

9 N kpesa lesɛɲ tɔyɔ kɛ Icipiti
 na ń tɔyɔni yɔlaa na ń sɔ-kɔ.
 10 Na ń tayan-kɔ na kɔ tɛɛ
 na kɔ sú tetu.
 11 Kɔ waasa pɔɔɲ kɛ kɔ isotom,
 na kɔ pilinasi wɛ isɔ Isɔ tɔɲ sɔsɔɔɲ.
 12 Uɛna kɔ pilinasi hɛli na sí polo tenku
 na kɔ akpaa kɛ pɔyɔ sɔsaya.

13 Pepe tɔɔ kɛ n pɛla kalaanaa si
 mpatɔntaa í wakɛli-kɔ?
 14 Hɔtɔyɔ taa teele ka tɔyɔ-kɔ,
 na taale wontu náá pəsi-kɔyɔ tɔ tɔyɔnaya.
 15 Atɛ na isɔtaa pə tu Isɔ kɔɔ.
 Kusi nyá ise kɛ isɔtaa tɛna na ń nyɛni.
 Paasəna lesɛɲ tɔyɔ kɔnɛ.
 16 Kenti mpi nyá niɲ sɔwa tɔ
 na apalɔpəyaya ɲka n ləsa nyá ti tɔ.

17 Mpa pa sɛta-kɔ na pa wɔ-kɔ tɔ,
 nyaasi-wɛ na pá saali yem.
 18 Tɛni nyá ɲkpalɛɲa kɛ yɔlɔ pəyaya ɲka n ləsa
 na ká wɛ nyá ntɔyɔɲ tɔ tɔ ka tɔɔ.
 19 Uɛ tɔ kaa tasa-ɲ hatɛlənau.
 Yele na tɔ wɛɛna weesuyɔ na tɔ yaaki nyá hɛtɛ.
 20 Hai, Taɔaa, atɛ na isɔtaa pə tu,
 keesi nyá ise na tá tɔɔ na pá ya-tu.

81

Ye ma yɔlaa ka nuna-m

1 Asafi yontu nti pa yookina saɲkɔ na tɔ wɛ
 yonyoolaa nyɔyɔ tu yontunaa taa tɔyɔlɔ.

2 ɪ yoo tá kentilu Isɔ kɛ yontu na laɲhɔlɔmlɛ.
 ɪ wiliti Yakɔpɔ Isɔ kɛ laɲhɔlɔmlɛ kawilitaya.
 3 ɪ yoo-ɪ yontu na akilimanaa
 na cəmɛɲ na saɲkɔnaa.
 4 ɪ hɔli tutuuy kɛ isɔtɔ kɔfalu acima kɔyakɔ wule,
 na ɪ hɔlɛmɛɲ acima nyɛɲkɔ wule.
 5 Mpi tɔ, pə kɛ Isɛyɛli nyáma kɛ kiiu kɛ.
 Mpi Yakɔpɔ Isɔ suwa tɔyɔlɛ.
 6 Nti ɪ tu Yosɛɛfɔ lɔlɔyɔ nyáma kɛ
 waatu wei ɪ tii Icipiti nyáma tɔɔ tɔyɔlɛ.

Ma nuwa nɔyɔ ɲka ma ta nyi tɔ si:
 7 Ma tisa sɔyɔla yuy nyɛna kɛ nyá nyɔyɔ taa na má si,

na nyá niñ yelee tǎku yuñ nyəñku.

⁸ Lanwakalle mayana-ñ na ñ má kapuka na má ya-ñ,
na má cə-ñ tev hola taa.

Na ma mayasi-ñ si ma naa nyá waaləyi Melipa lum cələ.

⁹ Ma yəlaa í nu ma kukpaalətu.

Ye Iseyeli yəlaa ka nukayana-m,

¹⁰ tɔyɔ kulalaav taa wɛɛ mə tɛ.

Pəyele í taa luñ tɔyɔ nakuli.

¹¹ Mayale Tacaa mə Isə wei ɪ ləsa-meyɛ

Icipiti tetu taa tə.

ɪ haə mə nəəsi na má suuli-si.

¹² Ama ma yəlaa me í ta nu ma nəyɔ.

Iseyeli nyəma ta nuna-m.

¹³ Uena máa yele-meyɛ mə lanjkrusəñ unɪ ɪ taa.

Na í təñ mə mayamaya mə layatu.

¹⁴ Hai, ye ma yəlaa Iseyeli nyəma ka nukayana-m
na pá təñ ma mpaav taa.

¹⁵ Maa tisa pa kolontunaa təfe ke nəənəə
na má kuli pa təə.

¹⁶ Ue Tacaa má, ma kolontunaa ká yelee pa ti həm
na Iseyeli nyəma me mu cayana mə təyi tam təə.

¹⁷ Waatu inəyi maa caləyi-meyɛ təyənaya kupañka
na má cɛle-meyɛ kukpamuyɔ taa tuñ na í haɣa.

82

Isə haana yəlaa tənaya tampana tənyuyɔ

¹ Asafi yontu nti tə wɛ yonyoolaa
nyuyɔ tɔ yontunaa taa təyələ.

Isə səña ɪ kotuyɔ taa ké isətəa nyəma heku
na í hɔləyi tampana tənyuyɔ.

² Pəlee ké í ká yelee yəlaa fayasuyɔ ke hɔule taa,
na tasəkəle nyəma ke tampana hav?

³ ɪ təñ tampana ke ɪcam na sulav pa təm taa.

Na í ha konyəntəyələ na konyəntɔ ke pa tampana.

⁴ ɪ waasi ɪcam na konyəntəyələ,
í fiti-weyɛ asayaa səkrañ taa.

⁵ Ama í ta nyɪ pɔlv,

pəyele u cəkəyənə pɔlv,

səkpetuyɔ taa ké í təñ.

Uena tetu kila tənə seliyi.

⁶ Maa təmaya si í ké Isə Səsə lɔlvuyɔ nyəma.

Hali ɪ tu ké isənəa.

⁷ Paa na mpɔ tə,

í ká si ké ɪsu yəlaa,

na í hoti ɪsu paa awulumpu wei.

⁸ Hai, Isə kuli na ñ hɔuna antulinya.

Mpi tɔ, n ké piitimnaa tɛna tu ké.

83

Isɔ yɔlaa mpa piitimnaa lelɔa tɔyɔ kɔnyɔŋ tɔ pa salɔmɔyɔ

¹ Asafi yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyɔyɔ tu yontunaa taa tɔɔɔɔ.

² Hai, Isɔ, taa sɔ, taa hɛɛsɔ.
Pɔyele taa caɔa yem.

³ Nyá kolontunaa ta caɔa tɔpamm,
mpa paa caaki-ŋ tɔ pa kɔsa nyɔɔŋ.

⁴ Pa caki nyá yɔlaa acaɔa na acilayatu,
pa kotiɔi na pá yɔɔtɔyɔi mpa pa tɔɔ n kentaa tɔ pa tɔm.

⁵ Na pá yaaki tɛma sɔ pá kpiisi
Isɛyeli nyáma ke piitimnaa hekɔ,
na nɔyɔɔɔ í taa tasa pa hɛtɛ ke tɔɔsɔyɔ.

⁶ Nya kolontunaa kɔɔnta kulɔm na
pá pɛɛli nyá tɔɔ ké nɔyɔ.

⁷ Mɔpɛyɛɛ Itɔm nyáma na Isɛmayeli nyáma
na Mowɔɔɔ nyáma, na Akaa na Kɛpaali pɔ nyáma.

⁸ Na Amoni nyáma na Amaleke nyáma
na Filiisi nyáma na pá sɔɔsɔna Tiii nyáma tɔtɔ.

⁹ Asilii nyáma mayamaya ná sɔɔsa pa tɔɔ
na pa kulɔ Lɔɔti lɔlɔyɔ nyáma tɔɔ.

¹⁰ Hai, Isɔ lana-wɛ isɔ n ka lapɔ Matiyɔŋ nyáma
na Sisela na Yɔpɛŋ ke Kisɔŋ lɔɔɔ nɔyɔ tɔ.

¹¹ Pa kɔ-wɛyɛ Halotɔ na pɔ la tetɔ ke mɔsɔŋ.

¹² La pa awulumpiya isɔ Olɛpi na Sɛpi,
na ń lá pa awulaa tɛna isɔ Sɛpa na Salɔmuna.

¹³ Mpi tɔ, pɛɛɛ paa yɔɔtɔyɔana sɔ
pa lɛɛkɔyɔ Isɔ tɔcaɔalɛnaa.

¹⁴ Ma Isɔ, la-wɛ isɔ kacuculaya
yaa nyutu nti heelim kɔakɔyɔ tɔ.

¹⁵ Yaa isɔ kɔkɔ mɔkɔyɔ hɔtɔyɔ tɔ
yaa ka mɔkɔyɔ pɔyɔ nyutu tɔ.

¹⁶ Yele nyá tɛv heelim tɔyɔni-wɛ
na nyá kacuculaya anaam lá na pá sele.

¹⁷ Tacaɔa yele na fɛɛɛ kɔpa-wɛ,
na pá pɛɛkɔ nyá hɛtɛ.

¹⁸ Pá liyiti-wɛ na pá tu-wɛyɛ sɔyɔntɔ taa ké tam tɔɔ.
Pá tu-wɛyɛ fɛɛɛ na pá lé.

¹⁹ Uɛna pa cɛkɔna sɔ nyá tike ke pa yaa sɔ Tacaɔa.
Nyayalɛ isɔtaɔ Isɔ Sɔsɔ ke tetɔ tɛna taa.

84

Mpa pa puki Yosalem ke isɔsɛɛv tɔ pa yontu

¹ Kolee nyáma kɔpɛkɛle yontu nti pa yookina Katɔ tu cɛmɔyɔ
na tɛ wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tu yontunaa taa tɔɔɔɔ.

² Hai, Tacaa, pə təna pə tu,
nyá təcayale tewaya hali.

³ Pui laki-m ləŋ si má suu Tacaa təyaya taya tə
na má sá Iso weesuɣu tu na laŋhulɔmlɛ kawilitasi.

⁴ Sumpwɔwɔ wɛna i təcayale,
na keŋkehilaɣa ke tante nte
tə taa ka tɔɣi ka piin tɔɣə
nyá kətasi təlɛte kin.

Hai, ma wulav na ma Iso.
Tacaa, pə təna pə tu.

⁵ Lelen nulaa nté mpa pa wɛ nyá təyaya taa tə,
paa saŋi-ŋ tam tə kɛ.

⁶ Mpa pa tekiyi-ŋ tɔɣɛ laŋhulɔmlɛ nyéma,
nyá hasəɣəna pa nəhɛɛ tɛɛ.

⁷ Waatu wei paa tɛsəɣi Paka*fa* tɛtɛkɛle tə,
Iso ká pəsi-tɛɣɛ hila nyənte,
na salaŋ tɛv kooli-tɛɣɛ kɔpantu. ^a

⁸ Pa tɔŋ səsəɣi pa təntɛ taa kɛ,
na pá kɔpətəɣəna timpi paa səŋ Iso
isɛntaa kɛ Siyən tə.

⁹ Hai, Tacaa, atɛ na isətɛaa pə tu nu ma kɔsələmɔtu.
Yakəpɔ Iso ke ŋkpaŋɔɣu.

¹⁰ Hai, Iso, nyayale tá kpante,
nyəni wei n ləsaa tə i isɛntaa.

¹¹ Kuyaku kulɔmɔɣɔ cəɣav ke nyá təyaya taa
lapa sana na kuyɛɛŋ iyaya (1000) cəɣav ke kpaɪ taa.
Ma səlɛaa si má səŋ ma Iso təyaya nəŋəɣə
na mpi maa cəɣa isayatu nyəŋka taa tə.

¹² Tacaa nyá həla nté ilim na kpante.
Nyá haana pɛɛɛɛ na teeli.
Nn pɛŋ kɔpantu natələɣi mpa
pa təŋ siɣisuyu taa tə.

¹³ Atɛ na isətɛaa pə tu Tacaa,
wei i tekiyi-ŋ tɔɣɛ laŋhulɔmlɛ tu.

85

Tacaa yəɣətəɣi həɛsuyv təm

¹ Kolee nyéma kpekəle yontu nti tə wɛ
yonyoolaa nyɔɣu tu yontunaa taa tɔɣələ.

² Hai, Iso, n hula nyá tɛtu ke pɛɛɛɛ kɛ,
na ŋ məŋna Yakəpɔ nyéma mpa kolontunaa ka kuuwa tə.

³ N kpiisa nyá yələa isayatu
na ŋ tayanɪ pa təwakəllɛnaa.

⁴ N ku nyá pááná səsəna təna
na ŋ həɛsi-yɛɣɛ tá tə.

^a 84:7 Paka: Wula ke pa yaa mpɔ na pa tɛ taa.

⁵ Hai, tá waasulo Iso mənna-tu isu tu weu to,
na n̄ ku nyá pááná ke tá tɔɔ.

⁶ Nyá taa ká kpana-tuyu tam tɔɔ
na n̄ tɔki-tu na nyá taa na pá polo
lɔlɔŋ loosi loosi na?

⁷ N kaa ha-tuyu weesuyu
na té yɔlɔna-ŋ?

⁸ Taca yele na té ná nyá kɔpantu
na n̄ yá tá nyɔɔ.

⁹ Iso Taca kuyɔɔtutu ke ma nukɪ.
Mpi tɔ, heesuyu tam ke n̄ yɔɔtɔɔna nyá yɔlaa
na mpa pa nukɔna-ŋ tɔ si pa taa mɔli kumelentu taa.

¹⁰ Nyá nyɔɔ yaru kɔtɔna mpa pa nyaŋna-ŋ tɔɔ
ɪɛna pɔ kɔna nyá teeli ke tá tetu taa.

¹¹ Kɔpantu na tampana tɔnyu pɔ sulaa,
na heesuyu na siyisuyu pá wayali tɔma.

¹² Tampana tɔnyu lukɔna tetu tee ké,
ɪɛna siyisuyu náá luna isɔtaa.

¹³ Taca mayamaya ká kɔna kɔpantu
na tá tetu náá lɔli tɔ kɔlɔlɔm.

¹⁴ Tampana tɔnyu we nyá nɔɔ tɔɔ ké
na á heeki-ŋ ikpate ke mpaav taa.

86

Ma yaaki-ŋ ma lanwakalle taa

¹ Sɔlɔmuyu ŋku ku we Tafiti yontu takɔlaya taa tɔ.

Hai, Taca ke ŋkpanuyu na ma tɔɔ na n̄ cɔ-m.

Mpi tɔ, ma ké konyɔntu ké na wahala tu.

² Ma ké kɔpan ké, kenti ma tɔɔ.

Ma Iso, ma ké nyá tɔmlɛ tu ké,
ma pɛta-ŋ ma ti, waasi-m.

³ Taca nyɔni ma pɔtɔtɔle.

Nyaya ma wiikina paa ifemle nte.

⁴ Nyá tɔɔ ké ma keesanaa.

Uɛ heesi nyá tɔmlɛ tu ma, ma lanle.

⁵ Taca, n̄ ké kɔpan ké,

na n̄ hɔlɔyi suulu.

Nyá kɔpantu tɔɔwa mpa pa yaaki-ŋ tɔ pa tɔɔ.

⁶ Taca ke ŋkpanuyu na ma kɔsɔlɔmɔtu
nu ma wiinau.

⁷ Ma yaaki-ŋ ma lanwakalle kuyɛɛŋ taa ké.

Mpi tɔ, n̄ nukɪ ma nɔɔ.

⁸ Hai, Taca, Ikɔnte natɔli tɔ ta nɔɔsɔna-ŋ,
pɔyele nɔɔlɔ u pɔsɔyi na í la nyá tɔmlɛ natɔli.

⁹ Piitimnaa mpa pa tɔna n̄ ŋmawa tɔ,
paa kɔɔ na pá hɔntɪ-ŋ atɛ,
na pá tu nyá hɔtɛ ke teeli.

¹⁰ N ké səsə ké, na n lakı kəkəlbə nyəm,
nyá tike nté tampana İso.

¹¹ Hai, Tacaa huli-m nyá mpaan,
maa tə nyá tampana taa.

Tu ma taa na má weena nyá səğəntu.

¹² Tacaa, ma İso maa sa-η na lotu kuləmtu,
na má tugi nyá həte ke teeli ke tam tə.

¹³ Nyá kəpantu təwa ma tə ké,
na n yakı ma ləsaγa ke atətəle lumaη taa.

¹⁴ Hai, İso, kalampaani nyəma kula ma tə,
müsəntunaa kpekəle caaki ma weesuyu ləsyu.

¹⁵ Ama Tacaa, nyá ké suulu tu ké,
na n wena pətətəle.

Nn mugi páná ke ləη,

nyá kəpantu təwa,

na n lakı isəna n suwa tə.

¹⁶ Nyəni ma pətətəle na n keesəna ma tə,
ha nyá təmlə tu maya toη.

Ma ké nyá nyəη ké waasi-m.

¹⁷ La-m mpi pə huləyi nyá kəpantu tə,
ma kolontunaa í ná na pə tu-weye feele.

Mpi tə, nyá waasəγana-m na n heesəyi ma laηle.

87

Yəlaa təna icate mayamaya kele Siyəη

¹ Kolee nyəma kpekəle yontu nti tə we
yonyoolaa nyuyə tu yontunaa taa təγəlbə.

Tacaa nyá suna Siyəη icate ke puəη naηη nyəη tə.

² Nteye n kəla səəlyu ke

Yakəpu nyəma acaləe təna taa.

³ Teeli təm ke pa yəğətəyi

İso icate nyá, nyá tə.

⁴ Mpa pa nyəma-m tə pa isəntaa ké

ma yaaki İcipiti na Pəpiloni na

Filiisi na Tii na İtiyopii pə nyəma.

Tətunaa mpe pa taa ké pə lula-we.

⁵ Ama ye Siyəη icate ilə tə taa ké

pə lula yəlaa təna.

İsətaa İso Səsə yəğətəna-ti.

⁶ Tacaa kaləyi yəlaa na i ηmaaki si:

Siyəη kele paa wei i icate mayamaya.

⁷ Hai, İso icate nyá, yonyoolaa na paalaa

pa kpeəntəna na pa yəğətəyi nyá teu təm.

88

Wei sɔm kpɛyɛtɔnaa tɔ ɪ sɔlɔmɔyɔ

¹ Kɔlee nyáma kpekále yontu nti tɔ wɛ
yonyoolaa nyɔyɔ tɔ yontunaa taa,
na tɔ́ kɛ́ laɲwakállɛ nyɔntɔ nti
Isɔlahi tɔ Hemaɲ yoowa tɔyɔlɔ.

² Tɔ́ɔɔ Isɔ, ma nyɔyɔ yáɔtɔ,
ilim na ahoo kɛ ma wiikina-ɲ.

³ Mɔ ma kɔsɔlɔmɔtɔ kɛ nyá kɔpantɔ tɔɔ.
Kɛ ɲkpaɲyɔ na ɲ nu ma wiinaɔ.

⁴ Mpi tɔ, wahala nu-m kɛ́,
na má kpɛyɛtɔna sɔm tɔtɛyɛtɛyɛ.

⁵ Ma wɛ mpa pa tiiki pɔlaaɔ taa tɔ pa looɲa taa kɛ́.
Ma wɛ ɪsu yulɔ wei ɪ fɛina tɔɲ tɔ.

⁶ Sɔ́ɔɔa hɛkɔ kɛ ma hɔntaa
na má nɔyɔsɔna ɪsu mpa pa kɔwa na pá husi
pɔlaaɔ taa na pá faya nyana-wɛ,
na nn tɔɔsɔyɪ pa tɔm tɔ.

⁷ Pɔyɔyɔ lumaɲ nyɔɲku taa kɛ́ n pɛta-m,
sɔkɛɛtɔyɔ taa kɛ́ pɔyɔyɔ anaam taa.

⁸ Nyá pááná tii ma tɔ́ kɛ́
na á ta-m ɪsu lum hola.

⁹ N hatɔlɔna-m ma cewaa
na ɲ pɔsi-m ɪsu acaalɔtɔ
pɔlɔ kɛ pa ɪsɛntaa.

Pɔ́ tɔka-m pɔ fɛi luɔ.

¹⁰ Wahala nyɔɲsa ma ɪsɛ kɛ́.

Paa ɪfemle nteyɛ ma yaaki-ɲ Tɔ́ɔɔ,
na má tekɔyɪ-ɲ niɲ.

¹¹ Sɔ́ɔɔa kɛ́ n laki piti tɔma na?

Paa kɔli na pá sa-ɲ?

¹² Sɔ́ɔɔa yɔyɔtɔyɪ nyá kɔpantɔ tɔm kɛ pa tɛyɛ?

Yaa nyá teu tɔm kɛ pa yɔyɔtɔyɪ atɛtɔlɛ taa?

¹³ Nɔyɔlɔ ta nyɪ nyá kɔkɔlɔ
nyɔmnaa tɔm kɛ sɔkɛɛtɔyɔ taa.

Pɔ́yɛle pa ta nyɪ nyá siyisuyɔ tɔm kɛ
tɛtɔ nti tɔ taa yɔlaa wɛna lɔsɔɔɔ tɔ.

¹⁴ Hai, Tɔ́ɔɔa, nyaya ma yaaki si ɲ waasi-m
na má sɔlɔmɔyɪ-ɲ paa tanaɲ ɲku.

¹⁵ Tɔ́ɔɔa, pepe tɔ́ kɛ́ n lɔ-m
na nn caaki si ɲ na-m?

¹⁶ Ma kɛ́ kɔnyɔntɔ kɛ hatoo ma pɔcaatɔ kɛ́
na má wɛ sɔm nɔyɔ taa,
na má tɔki sɔyɔntɔ nti n tɔ-m tɔ tɔ wahala.

Pɔ́ pɔsa ma laɲlɛ kɛ́.

¹⁷ Nyá pááná huuna-m kɛ́ ɪsu kɔkɔ,
na nyá sɔyɔntɔ sɔsɔɔntɔ wakɔlɔyɪ-m.

¹⁸ A liki-m paa ifemle nteye isu lum
na á watəyi-m na paa timpí.

¹⁹ N hatəłəna-m ma cewaa na ma taapalaa təna,
səkrətuɣu ke pə yelina-m.

89

Nəəsi nsi pa su Tafiti tə si we le?

¹ Isəlahi tu ltaŋ yontu.

² Tacaa nyá kúpantu təm ke maa yooki yontu ke tam,
na ma heeliyi nyá tampana təŋuɣu təm ke paa pəlee.

³ Mpi tə, ma yəɣətəa si:

Nyá kúpantu we tam təw kə na tə sika isətənuɣu taa.

⁴ Ma na ma təmle tu Tafiti wei ma ləsaa tə tə pəela nəɣə
haləna má yəɣətə na má tuu si:

⁵ Maa yelee na nyá kawulaya wee tam,
na má leetəyi ka taa kə nyá ləluɣu nyəma.

⁶ Hai, Tacaa, isətənuɣu huləyənə nyá teu
na nyá kúpantu ke samaa taa.

⁷ Awe pəsəyi na í keesəna Tacaa nyaya isətəa?

Nyá pəyalaa taa awe nəɣəsəna-ŋ?

⁸ Iso n kə səsə ke isətəa samaa taa kə,
na pa təna mpa pa cəwəna-ŋ tə pa nyaŋna-ŋ.

⁹ Hai, Tacaa, ate na isətəa pə tu,
awe we isu nyá?

Toma na teu pə tu-ŋ heku.

¹⁰ Nyá ŋmakələnə teŋku na i kalampaani,
n heesəyi i lum ke waatu wei pə kuləyənə pááná tə.

¹¹ Nyá nanətəna Icipiti isu sətə,
na ŋ yasí nyá kolontunaa na nyá niŋ toŋ.

¹² Nyá tənna isətənuɣu na tetə.

Nyá suna antulinya na i taa nyəm tənə.

¹³ Nyá lapənə ilim ntəɣəŋ na pə mpətəŋ
na Tapəw na Heeməŋ puuŋ saŋ nyá hətə.

¹⁴ Nyagalə toŋ səsəwəŋ tu,
nyagalə pəsuyə səsəwəŋku tu.

¹⁵ Nyá kawulaya kite nté tampana təŋuɣu na siyisuyə
na kúpantu na teu ke nyá nəɣə təw.

¹⁶ Yələa mpa pa nyəmá nyá
akantəle wula təɣələ leleŋ nulaa,
nyá isəntəa kə pa we tam.

¹⁷ Pa laŋle heena nyá hətə ke kətamsa,
na pá saŋ pa ti na nyá siyisuyə.

¹⁸ Pa toŋ teeli kelee nyá,
nyá kúpantu kpaasəyənə tá toŋ.

¹⁹ Tacaa kelee tá kəkəntuyə,
Isəyeli nanəŋ tu nté tá wulaw.

- 20 Kuyaku nakuli n yəɣətəna
nyá kʊsəɔlv ke toosee taka taa si
n ha nyá toŋ ke aka,
na ń tɔɔ ifepu ke yɔlaa taa.
- 21 N hika nyá tɔmlɛ tu Tafiiti,
na ń ləsi-i na ń pəli-i kətaya nim.
- 22 N ká sənə-i na toŋ,
na ń pəsi-i yɔlv toŋ tu.
- 23 Kolontu kaa tuti-i,
yɔlv ɪsayaɔv ná kaa pəsi-i.
- 24 Nka nanɪ ɪ kolontunaa ke ɪ nəɣɔ tɔɔ,
na ń má mpa paa caaki-i tɔ.
- 25 N ká lapɪ-i nyá kɔpantu,
na ɪ toŋ kpaakəna nyá hətɛ.
- 26 N ká tu ɪ niŋ taa ké tenku,
na ń yelev na í pəsi pusi.
- 27 Halɪ n ká yaa-i na í tɔ si:
Nyayale ma caa ɪsɔ na ma nyɔyɔ yapu kɔkpaɔnyɔ.
- 28 ɪlɛna nyaa pəsi-i nyá pəyalɔ kancaalaya nyəŋ
wei ɪ ké atɛ awulaa səsaa tənə taa səsɔ tɔ.
- 29 N ká su-i kɔpantu ke tam tɔɔ,
pəyele nəɣɔ ŋka nyá na-i
í pɛɛlaa tɔ ka kaa layasi.
- 30 N ká yelev na ɪ lɔlvɔv nyáma wɛɛ tam tɔɔ,
na ɪ kawulaya náá leeli ɪsu ɪsɔtənyɔ.
- 31 Ye ɪ lɔlvɔv nyáma lɔwa nyá kiin
na pá kisi nyá kʊsəsutɔ ke tənɔyɔ,
- 32 ye pa kisiyi nyá kɔtɔtɔtɔ
na paa təkəyi nyá kʊsəsutɔ,
- 33 ɪlɛ n ká caa kɔrátɔyɔ na ń hənə pa ŋkpaŋnyɔ
na ń má-wɛyɛ pa ɪsayaɔv tɔɔ.
- 34 Ama n kaa pɛ-wɛyɛ nyá kɔpantu,
pəyele n kaa pɛ-wɛyɛ nyá teu.
- 35 N kaa yɔki nyá nəɣɔ pɛɛlvɔv.
Pəyele n kaa layasi nti n yəɣɔtaa tɔ.
- 36 N tɛma tuunav na nyá tənəŋ wɛɛtv,
n kaa pəsi ń looli Tafiiti.
- 37 Tafiiti lɔlvɔv ka wɛɛ tam tɔɔ ké,
na ɪ kawulaya kumte wɛɛ nyá ɪsɛntaa ɪsu ilim.
- 38 Na í leeli ɪsu ɪsɔv,
ɪni ɪ kɛna aseeta tɔ kɔpaŋ wei ɪ wɛ ɪsɔtənyɔ taa tɔ.
- 39 Paa na mpv pááná kpa-ŋ na ń lɔ wulav wei n ka ləsaa
na ń pəli nim tɔ na ń yelev na í hoti.
- 40 N yɔka nəɣɔ ŋka nya na nyá tɔmlɛ tu ɪ pɛɛlaa tɔ
na ń wakəli ɪ ntenuyɔ na ń lɔ-kɔyɔv atɛ.
- 41 N yɔka ɪ koloosi toŋ nyənsɪ tənə,
na ń pəsi ɪ koloosi acalɛɛ ke ncaa.
- 42 Mpatəntaa tənə kuuki ɪ wontu ké,

na i cəɫɔ nyáma paakəna-i.

⁴³ N kpaasa i kolontunaa apalɔtu,
na ń la na mpa paa caaki-i tɔ pa laŋa hɛɛ.

⁴⁴ N kɔwa i yooou wontu lɔŋ.

Pəyele n ta sənə-i yooou taa.

⁴⁵ N lɛɛka i kawulaya tonŋ,
na ń pəsi i kumte kɛ kpɛntəlasɪ kɛ atɛ.

⁴⁶ N pasa i ifepile pusi,

na ń tv-i fɛɛɛ.

⁴⁷ Hai, Taca, pəlee ké n ká hɛɛsɪ nyá təŋi ŋmɛsɔyɔ?

Na nyá pááná kpaasɔyɔ isu kəkɔ?

⁴⁸ Təəsɪ ma təm, yulɔ weesɔyɔ kəla topi ké,
pə nəŋəsəna ké isu n ŋma yulɔ kɛ sɪ n pəsəŋi-i yem.

⁴⁹ Yulɔ nəŋəɫɔ i fɛɪ sɪ i kaa sɪ.

Awe pəsəŋəna na í yá i təŋi atɛtɛɛ taa?

⁵⁰ Taca, leye nyá ləŋtaa kɔpantɔ
nti n ka su Tafiiti kɛ nəŋə tɔ tə saalaa?

⁵¹ Taca təəsɪ mpusi wei nyá təmlɛ nyáma tɔyɔ-m tɔ,
təəsɪ sɪ ma nɔka yəlaa samaa.

⁵² Hai, Taca təəsɪ kɔtɔyɔ ŋku nyá kolontunaa
tɔvki nyá ləsəɫɔ tɔntɛ tɔ tɔ.

⁵³ Taca hətɛ səsəɛɛ nté teeli nyəntɛ kɛ tam tɔ.

Isə í kəna mpɔ, Isə í kəna mpɔ.

TAKELAYA LIYITI NYEŋKA

90

(Yontu 90-106)

Yulɔ we tanaya, Isə ná we tam tɔ

¹ Isə yulɔ Moisi kɔsəlɛmɔtɔ.

Hai, Taca, nyá kɛna tá kɔpɔyɔ
tətɔɛ kɛ tɔo ləŋtaa.

² Na pəcɔ pə lakɪ antulinya na pulasɪ tɔ,
nyá kɛna Isə na n ká wɛɛ rɪpɔyɔ tam tɔ kɛ.

³ Nyá mələŋənana yəlaa kɛ atɛ mɔsɔyɔ taa,
na ń təŋ-we sɪ: ɪ məli timpɪ í ka lunaa tɔ.

⁴ Mpi tɔ, pusi iyaya (1000) wɛ-ŋ ké isu kɔyakɔ ŋku
kɔ tɛɛwa na kɔ kaa tasa məɫɔyɔ tɔ,
yaa ahoo nna a tɛɛwa tɔ a həŋəɫɔyɔ.

⁵ N kpiisiyi yəlaa ké isu toosee wena
pə fɛŋyɔyɔ tanəŋ na á saali yem isu nyutɔ tɔ.

⁶ Nyutɔ tɔyɪ hetɔ kɛ tanəŋ tɛɛ ké na tɔ pi.
Uɛna taanaya tɛ lɔntili na tɔ wɔli.

⁷ Nyá pááná kpiisiyi-tɔyɔ
na nyá taa kpav nyaasəŋi-tɔ.

⁸ N ləsəŋi tá isayətɔ kɛ patəma taa ké,
na ń sukɪ nyaaləm taa ké tá kɔŋmɛsətɔ.

⁹ Nyá pááná səsəna lakɪ ké na tá kɔyɛɛŋ saaləŋi yem,

na tá pusi nyaa saləyi yem isu yulu nəyo.

¹⁰ Tá weesuyu pusi nté nutosonnaanowa.

Ye mpa pa kəla alaaɸaya, ile pa nyənsi yoosi nunaasa.

Ama konyəŋ na wahala tike ke yulu waaki pə taa.

Weesuyu teeki ləlo ké na taa kuləyi

huntu na té kpətəyənə səm.

¹¹ Tacaa, awe nyəmna nyá toŋ na nyá pááná pə təm?

Nəyulu u nyaŋna-ŋ si í nyi nyá pááná təm ke teu.

¹² Huli-tuyv tá kuyeyəŋ kaluyv.

Waatu inəyi tu hii layatu.

¹³ Hai, Tacaa, heesi-tuyv pááná munau ke mpu.

Nyənɪ nyá təmlə nyáma tá,

tá pətətəle na í kéesəná tá tə.

¹⁴ La-tuyv nyá kupantu səsəntu ke tá tanaŋ tee.

Ile tu cayana laŋhulbmle ke tá weesuyu tana.

¹⁵ Pusi payale taa ké n həma tá ŋkraŋuyv.

Ile heesi tá laŋa ke pusi payale

isu nsi si taa tə na wahalanaa tə.

¹⁶ La nyá yomaa taya nyá təmlə,

na tá luluyv nyáma na nyá səsəntu.

¹⁷ Hai, Tacaa, ta Iso la-tuyv nyá kupantu,

na í yele na tá niŋ təma leeli.

Ee, yele na á leeli.

91

Iso keke tá kpuluyv tətule

¹ Yulu wei i tuyi isətaa Iso səsə ke kpuluyv tə,

Toma tənə tu tee ké i heesəyi.

² Pə wee si pəntu í yəyətə Tacaa si:

Nyayale ma kpante nte ma cəsəyənə tə.

Nyayale ma Iso na má tuyi-ŋ naani.

³ Tacaa nyá fitiyina yulu ke puluyv konyəpuyv taa,

na yulukəsəku na ku wakəlyv taa.

⁴ Na n kenti i təə na í tu-ŋ kpuluyv,

isu kampaya ke ka too keŋ tee.

Nyá kupantu we ké isu kpáluyv kəkentuyv.

⁵ Yulu kaa nyana ahoə səyəntu,

yaa nyəmə kutətəna ke ilim taa.

⁶ Yaa yulukəsəku ŋku ku cəəki səkpətyv tee tə,

yaa isəna ku teekuyv yəlaa ke ilim heka tə.

⁷ Paa yəlaa iyaya (1000) səpa nyá kəŋkəŋ taa,

yaa paa yəlaa iyisi naanowa (10000) səpəna

nyá ntəyəŋ təə, puləpə kaa la-ŋ.

⁸ Kuli nyá ise na í ná isəna

Iso fəlyəyi asayaa tə.

⁹ Hai, Tacaa keke nyá kpuluyv tətule,

isətaa Iso Səsə ke n cəsəyənə.

¹⁰ Wahala nəyulu kaa mayana-ŋ,

pácə mpusi nəyɔlv kaa kpətəna nyá təyaya.

¹¹ Mpi tɔ, Tacaa ká tɔ ɪ ɪsɔtaa tillaa ké sɪ
pá feŋi-ŋ nyá mpaan təna taa.

¹² Na páá te-ŋ pa niŋ taa sɪ pələ
natəli tɔ taa co-ŋ.

¹³ Na paa n fela tɔyɔlaya yaa paasələ
yaa wontuyɔ ɪsayav yaa tɔm,
pɔlvɔv kaa la-ŋ.

¹⁴ Tacaa sɪ: Timpi n sɔla-m tɔ maa waasi-ŋ,
na má kenti nyá tɔɔ ké n nyəmə ma hətɛ tɔ pə tɔɔ.

¹⁵ N ka yaa ma hətɛ na má cə-ŋ,
na má wɛɛ nyá waali ké lanwakəlle waatu,
na má waasi-ŋ na má taɣani nyá nyɔyɔ kɛ kɔsɔyɔ.

¹⁶ Maa yeke na nyá weesuyɔ taɣali
na má yá nyá nyɔyɔ.

92

Tacaa, pa sanji-ŋ tɔ pa laki teu ké

¹ Kɔyakv kuhɛɛsɔyɔ wule yontu.

² Pə wɛ teu ké sɪ tɔ sa Tacaa nyá,
na tɔ yoo yontu kɛ ɪsɔtaa
ɪsɔ sɔsɔ nyá nyá hətɛ taa.

³ Na tɔ kraali nyá kɔpantv kɛ tanan tɛɛ,
na nyá teu tɔm kɛ ahoo.

⁴ Tɔ sa-ŋ na ŋmusɪ
naanɔwa cəmən na sanjvnaa.

⁵ Hai, Tacaa, nyá kulapəm hɛɛsəyɪ ma lanle ké,
na má yooki nyá niŋ təma tɔm kɛ yontu na lanhɔlvmlɛ.

⁶ Hai, Tacaa, nyá təma ké sɔsɔna ké,
na nyá ləmayasɛɛ ké yun nyəna.

⁷ Kɔmɛlɛŋ ɪ cɛkəyənə tələ,
pəyele ləmayasɛɛ fɛɪ tɔ naa paasəyənə.

⁸ Asayaa hukiyi ké ɪsu nyutv,
na ɪsayatv lataa náá pukɪ.
Ama wakəlvɔv tam tɔɔ nyənkv tan-na-wɛ.

⁹ Hai, Tacaa, nyá ké ɪsɔtaa
ɪsɔ sɔsɔ kɛ tam tɔɔ ké.

¹⁰ Ye pə kaasa nyá kolontunaa, pɛle paa le ké.
Pa tənə mpa pa laki ɪsayatv tɔ paa ya yem.

¹¹ Taale nav toma kɛ n ha-m,
na n pəli ma tɔɔ ké nikaya nim.

¹² Ma naaki ma kolontunaa kpisuyɔ,
na má nukɪ asayaa mpa pa caaki-m
tɔm tɔ pa kiisuyɔ.

¹³ Tampəna tənlaa pukɪ ké ɪsu paan,
na pá kuləyɪ ɪsu Lipan tun sɔsɔŋ.

¹⁴ Pa wɛ ké ɪsu tɔyɔ ŋku pa tuu

Isə təsele kataya taa tə,
na pá puki teu ke tá Isə Tacaá té.

¹⁵ Paa kpatəlaya waatu,
pa təŋa ləlvəv ké,
na pá wə tələkələkəv ke teu na alaafəya.

¹⁶ Mpu pá huləyəná təkelekele si Tacaá siyisaa.
I ta kee tiili, inəyələ ma kəkraməvəv.

93

Tacaá kələ wulav

¹ Tacaá n ké wulav ké na n̄ suu teu,
na n̄ ləla toma ke nyá tənaya taa isu tampala.
Mpu tətəyə tətə səŋaa təca tu seliyi.

² Hatoo ləŋtaa ké n su nyá kumte ke teu,
na n̄ wə tam təə.

³ Hai, Tacaá, pusi kusa nəsi
si kusa si nəsi na si hola wula nu.

⁴ Na pá kəli ləm səsəəm tən nyəm nəyə,
na pá kəli tənku hola səsəəna.
Tacaá kələ tən tv ke hatoo isətaa.

⁵ Nyá kusəsutv nté tampana təsiyisiyi.
Nyá təsele ke nanŋ nyəntə haləna antulinya tem.

94

Isə ké kawalaya nyáma ləetlv

¹ Hai, Isə nyayale ləetlv.
Ləetlv Isə, huli nyá ti.

² Antulinya hūlv nyá, kuli
na n̄ ləeti kalampaan̄i nyáma ke pa kulaputv.

³ Hai, Tacaá, asayaa mpe paa wəe mpuvəle?
Mpe paa wəkəna nteye akanaa ke mpv?

⁴ Pa yəyətəyi təm ké na kalampaan̄i
na pá pəkəyi ləlaa wakəlvəv.

⁵ Tacaá, pa ŋmakələyi nyá yəlaa ké,
na pá muyluyi mpa pa ké nyá nyáma tə.

⁶ Pa ləntəyi mvsən ke lelaa na muvlaa
na pá kuyi suluwaa.

⁷ Na pá tən si Tacaá u naaki,
Yakərv Isə u paasəyənə.

⁸ Kəmeleməŋ mē í la laakali,
ləmayasēe fəinaa mē,
pəlee ké í ká hii layatv?

⁹ Tacaá wei i tv yəlaa ke ŋkpaŋŋ tə, i nuki ké.
Isənaya i ká tv isəle na u naaki?

¹⁰ Isənaya i naasəyi piitimnaa
na í kaa hə asayaa ŋkpaŋŋ?
Inu i sēyēsəyənə yəlaa,

ɪɛ ɪsənaya ɪ ká laŋ nyəm?

11 Tacaɔ nyəmá yulɔ hɔwɛɛ ke
teu sɪ a wɛ kɛɛɛ.

12 Hai, Tacaɔ, nyɔleleŋ tɔ nté wei n seɣesəɣɪ
nyá kiiu na ń həŋ ɪ ŋkraŋɔyɔ tɔ.

13 ɪ ká caya təpamm kɛ kɔyɛɛŋ ɪsayan taa,
haləna pá huli asayaa pɔɔŋ.

14 Pə taya pulɔ, Tacaɔ u lɔɔki ɪ yəlaa.
ɪ kaɔ yele mpa pa kɛ ɪ nyáma tɔ.

15 Mpi tɔ, paɔ hɔɔna kɛ na pá kɛesəna tampana təŋɔyɔ.
Pa təna mpa pa təŋəɣɪ tampana tɔ pa laŋa ka hɛɛna-tɪ.

16 Awe ká sɛɛna ma tɔɔ kɛ asayaa mpe pa təm taa?
Awe ká sənə-m mpa pa laki ɪsayatɔ tɔ pa təm taa?

17 Ye Tacaɔ taa waasi-m,
ɪsəntɔ maɔ tɛma wɛɛv kɛ
tɪmpi pə suma tətɪyɪtɪyɪ tɔ.

18 Paɔ waatɔ wei kɛ ma tɔma sɪ ma caa hotuyɔ,
Tacaɔ nyá kɔpantɔ tɛŋi-m kɛ.

19 Saa wei nəɣəsɛɛ pu ma lotu tɔ,
nyá hɛesəna ma laŋle na ń huləsi-tɛ.

20 Nyana hɔɔlaa asayaa mpa pa wakələɣɪ kiin
na pá kəŋna wahala tɔ ɪ kaawaya?

21 Siyisilaa kɛ pa wakələɣɪ
na pá kɔyɪ mpa pa ta la pulɔ tɔ pa təm.

22 Ama Tacaɔ kɛɛ kɔkɔpamɔyɔ
ŋku ma cɔsəɣəna tɔ.

23 Pa maɣamaya pa ɪsayatɔ kɛ ɪ ká məŋna pa nyɔɔŋ taa,
na ɪ wakəli-wɛ na kulɔmtɔ ntɪ.

95

Isə cəɔ pote waatɔ

1 ɪ kɔɔ na tɛ yoo Tacaɔ kɛ laŋhulɔmlɛ yontu,
tɛ sa tá waasulɔ wei tɔ tɔyɪ kɔpɔɔyɔ tɔ.

2 Tɛ polo ɪ ɪsɛntaa na tɛ sɛɛ-ɪ,
na tɛ wiliti-ɪ na laŋhulɔmlɛ yontu.

3 Mpi tɔ, Tacaɔ nyayalɛ Isə səsə.
Nyayalɛ wulav səsə wei ɪ ŋmakələɣɪ tun təna tɔ.

4 Nyá nin taa kɛ atɛ luman təna wɛɛ
na pɔɔŋ səsəŋ təna kɛ nyá nyəm.

5 Nyá tənna tɛŋku,
halɪ nyá tu lapəna-ɪ.
Kulɔm nyá n lapəna tɛtɔ na nyá nin.

6 ɪ kɔɔ na tɛ lun tá ŋmalɔ Tacaɔ kɛ akula,
na tɛ həntɪ-ɪ atɛ.

7 Pə taya pulɔ, nyayalɛ tá Isə.
Tayalɛ nyá yəlaa, nyayalɛ tiikilu.
Tə wɛ kɛ ɪsu nyá nin kaləku.

Ye ɪ nu Isə má ma kɔyɔɣətɔtɔ kɛ saŋa,

8 ί taa la lan̄kpusəŋ isu mə caanaa ka lapu
 Melipa na Masa ke wɔlaya tetu taa tɔ.
 9 Tənaɣa mə caanaa mayasa-m si pa naaki ma waali,
 paa na pa nana pa isəpəle ke mpi ma lapa tɔ.
 10 Pusi nule təcu ké ma luyi lu piitim pəne,
 haləna ma tu ma taa si yəlaa mpe pa lepaɣa,
 paa nyəŋ ma mpaan̄.
 11 M̄puyi páná kra-m na má tuu si:
 Pa kaa suu ma heesuyi taa.

96

*Wulav wei i kəŋ tɔ i yontu kɔfatu
 (Kvtəəsvtɔ I 16:23-33)*

1 I yoo Tacaa ke yontu kɔfatu,
 atə yəlaa me mə təna i yoo Tacaa ke yontu.
 2 I yoo Tacaa ke yontu na i sa i hətə,
 na i kraaləyi paa kuyaku ŋkuyi i nyuyi yapu təm.
 3 I yəɣəti piitimnaa taa ké i teeli təm
 na i yəɣəti yəlaa təna taa ké i teu təm.
 4 Tacaa n ké səsə ké na n mɔna pá sa-ŋ.
 Nyá təm we səɣəntu ké na pə tɛe tuŋ təna.
 5 Mpi tɔ, piitimnaa tuŋ təna we kpeɛ ké.
 Ama Tacaa nyá lapəna isətənyu.
 6 Teu səsəəm naaki nyá tɔə ké,
 na teeli səsə náá we nyá təyaya taa.
 7 Piitimnaa yəlaa me i tu Tacaa ke teeli,
 i tu Tacaa ke teeli na i kusɪ i nyuyi.
 8 I sa Tacaa ke i hətə tɔə.
 I kəna mə kuhaham na i sɔna i taasi tɔə.
 9 I hənti Tacaa ke ateyɛ saa wei
 i huləyi i tənəŋ wɛɛtu tɔ.
 Atə yəlaa me mə təna i sele i isəntaa.
 10 I heeli piitimnaa təna si
 Tacaa kele wulav.
 M̄pu tətəɣə tetu səŋaa təca, tu seliyi.
 Tacaa tənəyi tampana ké na i huukəna yəlaa.
 11 Isətənyu lan̄le i huləmi na tetu yəəli,
 tənku na i taa nyəm təna i sɛɛ.
 12 Tawa təna i wɛɛ acima taa,
 na hətəyɔ taa tuŋ təna kiisina lan̄holumle,
 13 ke Tacaa isəntaa.
 Mpi tɔ, i kəŋ si i huɔna tetu təna.
 I ká tən tampana na i huɔna antulinya na i yəlaa.

97

Tacaa kele wulav, lan̄holumle i wɛɛ tetu təna taa

1 Tacaa təkɪ kawulaya, tetu təna i yəəli.
 Tetənaa mpa lom tama kotaya tɔ pa paɣale i yəəli.

² Isəhmuntuyv na səkrətuɣv tama-i kotaya,
na i kumte náá caya siyisuyv na tampana tənyv təə.

³ Kəkə wə i nəyɔ təə ké
na ká nyaki i kolontunaa na ká cəəkəna-i.

⁴ I ηmeləsəyi nyaaləm na pé naaki antulinya,
na atə yəlaa naaki na pá seliyi.

⁵ Tətv tənə tv í kprətəna pəəη,
i hooki ké isv keetu.

⁶ Isətənyv kpaaləyi i tampana
na yəlaa tənə naaki i teu.

⁷ Tun lunɣlaa na mpa pa hvləsəyi tun
na lanɣlɛ tə, pa təkí fɛɛlɛ ké.

Tun tənə hətəyi Isə ké atəyɛ.

⁸ Siyəη icatə nyéma nu-ti na pa lanɣa hvləmí,
na Yuta acalɛ náá wə ayəəɛ taa
kə nyá hvle təə, hai, Taca.

⁹ Mpi tə, Taca nyayalɛ isətə Isə səsə kə tətv tənə taa.
N kəla tun tənəyá səsəəntv kə təcayacaya.

¹⁰ Mpa mɛ í səəla Taca tə,
mə taa í kpana isayətv.

Isə kentiyi i kɔpama təə ké,
na í yakí-wɛyɛ asayaa niη taa.

¹¹ Tampana tənylaa tənə nyaaləm,
na mpa pa lotv taa tewa təyɔ lanɣhvləmɛ.

¹² Siyisilaa, mə lanɣa í hvləmənə Taca,
na í sa i tənəη wɛətv.

98

I wiliti Taca wei i kəη tə

¹ I yoo Taca kə yontv kəfatv,
mpi tə, i lapa kəkəɔ nyəmnaa,
na i nyəm na i Isətv təη.

² Taca n hvla nyá yəpv təm
na n kuli nyá tampana tənyv təə na piitimnaa ná.

³ N təəsə lɛyɛli nyéma təə na n la-wɛyɛ teu na kɔpəntv.
Tətv tənəsí tənə nawa tá Isə nyv yəpv təm.

⁴ Atə yəlaa mɛ mə tənə í yoo Taca kə lanɣhvləmɛ yontv.
I samí-i na yontv na í wilitina lanɣhvləmɛ.

⁵ I yoo Taca samtv
í yoo-i-ti na cəməη.

⁶ I tv Taca wuləv kə yonkpaama na lanɣhvləmɛ,
na akantɛ na tutuun.

⁷ Təηku na i taa nyəm tənə í cə,
na tətv na tə taa nyəm ηmaaləna lanɣhvləmɛ.

⁸ Pusi í wiliti
na pəəη tənə náá kprənti na í yoo yontv kə Taca.

⁹ Mpi tə, Taca kəη sɪ í hvəna tətv tənə.
I ka təη tampana na í hvəna antulinya,

na í hɔvna yɔlaa ke teitei.

99

Tacaa ke wulav, na í we tɔnanɔ

¹ Tacaa n tɔki kawulaya ké, na yɔlaa seliyi.
N caya isɔtaa tanlaa heku na tetɔ seliyi.
² Tacaa nyagale sɔsɔ ke Siyɔn taa,
Nyá tɛɛna yɔlaa tɛna.
³ Pa sɛɛ nyá hɛte sɔsɔɔle kate nyɛnte,
tə ké nanɔ nyɛnte ké.
⁴ Pa sɛɛ wulav nyá wei n sɔɔla siyisuyɔ tɔ nyá tɔn,
nyá nyɔsɔyɔna tampana tɔnɔyɔ.
N laki kusiyisim na mpi pɔ
we teitei tɔyɔ Iseyɛli taa.

⁵ Ƴ pɔyɔli Tacaa ta Isɔ,
na í lunɔ ɪ nɔɔhɛɛ tɔsulɛ,
ɪ ké nanɔ tɔ ké.

⁶ Moisi na Alɔn mpa paa we Isɔ nyá nyá kɔtɔlaa taa tɔ
na Samiyɛli wei ɪ ka we mpa
pa sɔlɔmɔyɔ-ɔ tɔ pa heku tɔ,
pa sɔlɔma Tacaa nyá na ń mu.
⁷ Isɔnɔmɔntɔyɔ taa ké n yɔyɔtɔyɔna-we
na mpe pá tɔkɔyɔ nyá kusɔsɔtɔ na kiiu nku n su-we tɔ.

⁸ Tacaa tá Isɔ, n mu pa kusɔlɔmɔtɔ.
Nyagale pa Isɔ, na ń wiiki-we.
Ama n tɔ-weyɛ salɔka ke pa isayɔtɔ tɔɔ.

⁹ Ƴ sa Tacaa ta Isɔ na í lunɔ
ɪ pulaya nanɔ nyɛnka tɔɔ.
Mpi tɔ, tá Isɔ Tacaa weɛ ké tɔnanɔ.

100

Tɔ ké ɪ yɔlaa

¹ Samtɔ yontu.

Tɛtɔ tɛna yɔlaa mɛ
í sa Tacaa na lanɔhɔlɔmlɛ.
² Ƴ la Tacaa ke tɔmlɛ na lanɔhɔlɔmlɛ.
Ƴ kɔɔ ɪ isɛntaa na yonkpaama.
³ Ƴ nyɔ si Tacaa kɛɛ Isɔ.
Inɔ ɪ nɔmana-tɔ, inɔ ɪ tɛnna-tɔ.
Tɔ ké ɪ yɔlaa ké, tayale ɪ kalɔkɔ.
⁴ Ƴ sɔvna Isɔ tɔsɛɛɛ nɔnɔkeelasɔ na samtɔ.
Ƴ sɔv ɪ tayɔ tɔɔ na yontu.
Ƴ sɛɛ-ɪ na í sa ɪ hɛte.
⁵ Tacaa ké kɔpɔn ké,

na i kúpantv wε tam tǽ.
I teu wε m̄pυγv na pǽ puki lǽlv̄j loosi loosi.

101

Wulav su i nǽγǽ kε Isǽ isentaa s̄i i ká tǽj siyisuyv

¹ Tafiiti yontu.

Kúpantv na tampana tǽjvγv pǽ yontu kε ma yoo.
Taaaa nyaya ma yoo-ti.

² Maa kaas̄i ma ti na mpaav k̄visiyisuyv.
Pǽlee kέ n ká kǽǽ ma kin̄j?
Maa tǽna lotu kulǽmtv kε ma tǽyaya taa.

³ Ma kaa ha isayam kε mpaav,
ma taa ká kraakǽna mpa pa kisiyi pa Isǽseεεε tǽγǽ.
Pa Isǽseεεε n̄tε tǽ kaa matǽna-m.

⁴ Nyamle isayale ká hatǽlǽna-m,
maa caaki s̄i ma na isayav tǽ kaa pulv.

⁵ Maa wakǽli wei i cakǽna i tǽγǽntǽε kε mukaya tǽ.
Pǽyele maa caaki kalampaani tv.
Na wei i lotu taa suwa pǽpǽtv tǽ.

⁶ Maa nyǽni tetv taa k̄vrama tǽǽ kέ,
na pá caya ma kǽj̄kǽj̄ taa.
Wei i tǽj mpaav k̄visiyisuyv taa tǽγǽε ma tǽmlε tv.

⁷ Wei i ha i tǽyi ηmulǽm taa tǽ u cak̄i ma tǽyaya taa.
Wei i looliyi tǽ i kaa sǽj̄ ma isentaa.

⁸ Paa tanaj̄ ηku maa wakǽli tetv taa asayaa tǽnaya.
M̄pυγv maa k̄piisina Taaaa icatε
taa kέ mpa pa laki isayav tǽ.

102

Laj̄wakǽlle tv tǽlv̄γv

¹ K̄nyǽntǽγǽlv̄ sǽlǽm̄γv
kε waatv wei pǽ kǽlǽna-i
na í wiikina Taaaa tǽ.

² Taaaa nu ma wiinav na
n̄ m̄v ma k̄sǽlǽm̄tv.

³ Taa yele ma tǽǽ kέ nyǽnnav kε ma laj̄wakǽlle waatv.
Ke ηkraηγv na ma tǽǽ kέ k̄yaku ηku
ma yaaki-η s̄i n̄ waas̄i-m tǽ. Cǽ-m lǽj̄.

⁴ Pǽ taya pulv, ma k̄yεεη mukǽγi kέ isu nyǽs̄i
na ma saali yem isu kǽkǽ nyak̄γv tuputu tǽ.

⁵ Ma wulaa kέ isu nyutv nti pa setaa tǽ.
Ma tu sǽk̄i ma tǽγǽnaya tǽγǽv.

⁶ Mǽla nu-m teu kέ,
na má tε taas̄i tǽkǽj̄kǽj̄.

⁷ Ma nǽγǽsǽna kέ isu wulaya tetv taa sumaya.
Ma wεε kέ isu ncaa taa sumaya.

8 Ma suuki maa tooki.
 Ma we ké isu sumaya nka
 ka we ka tike ke ləputu təə tə.
 9 Paa ifemle nte ma kolontunaa tuuki-m ké,
 na pa taa kraana-m na pá yəgətəyi
 na pá tuuki na pá yaaki ma həte.
 10 Tetu ke ma təki təgənaya lonte
 na ma isəlm paləyi ma konyənyəəm taa.
 11 Nyá pááná kraana-m.
 Nyá taa huuna-m na n kresim na n ləgə pooluŋ.
 12 Ma kuyeyə təna tuusuŋu ké isu isotom təkuyə tə,
 na má wələyi isu nyutu.

13 Ama Tacaa, nyá təkəna kawulaya ke tam təə.
 Waali luləŋ loosi təna ká təəsi nyá təə.
 14 N ká kuli nyá naasi taa na n wii Siyəŋ nyéma konyəŋ.
 Pə taya pulə, waatu talaa ké.
 Kuyaku nku n ka la-weye pəele tə ku kəmaŋale.
 15 Nyá təmlə nyéma ta, tə səla nyá icate ké.
 Tə wakəlaa, tə ncaa we-tuyə pətətəle.

16 Piitinnaa ká nyana Tacaa həte
 na tetu taa awulaa təna nyana i teeli.
 17 Tacaa tayanı Siyəŋ icate ke nmau,
 na n huli nyá teeli ke tə taa.
 18 Tacaa keŋ nkraŋuyə na konyəntəgəlu kusələmətu ké.
 I kisiyi i sələmuyə.
 19 Pá nmaa-təyi waali luləŋ təə.
 Yəlaa mpa pu nma tə, paa sa Tacaa.
 20 Tacaa we i tənəŋ təcaŋale ké na i nyənəyi.
 Hatoo isətaa ké i wee na i nyənəyi tetu təə.
 21 Si i nukı saləkətnaa wula.
 Si i waasəyi mpa paa ku tə.
 22 İlena yəlaa kraali Tacaa həte ke Siyəŋ taa
 na pá samı-i Yosalem taa.
 23 Yəlaa təna ká koti təntəmlə.
 Piitinnaa ká koti na pá luŋ Tacaa.

24 I yəka ma toŋ ke mpaau taa ké
 na i pasa ma kuyeyəŋ.
 25 Ma təma si: Ma İso nyá wei n we tam təə tə,
 taa kəəli-m ma kuyeyəŋ həku taa.
 26 Hatoo ləŋtaa ké n su tetu kite,
 isətnuyə ké nyá niŋ kulapəm ké.
 27 Nyá we tam təə ké.
 Ama pəle pu saali yem.
 Pə kəŋ təm ké isu wontu kususuutu,
 na n layasi-wı isu toko, İlena pə layasi-wı.
 28 Tacaa nyá we tam təə ké nuyəŋ,
 nyá pusi feina tənaya.
 29 Nyá təmlə nyéma tá,

tá piya ká tɔɔna tetu,
na pa lɔlɔn nyéma ton sɔsɔɣi nyá isentaa.

103

Ma seeki Tacaa ke í na tamlé

¹ Tafiiti yontu.

Ma san Tacaa ké.

Ma san nyá hɛte nanɛ nyɛntɛ ké na ma lotu tɛna.

² Ma san Tacaa ké.

Ma kaa sɔɔ nyá kɔpantu natɛli.

³ Nyá hɛsɔɣɛna ma isayatu tɛna,

na n waaki ma kutɔmɛn tɛna.

⁴ Nyá yakɛna-m pɛlaɔu taa,

na n hulɔɣi-m suulu na n laki-m kɔpantu.

⁵ N kraasɔɣi ma ton ke ma kpatɛlaya waatu,

na n mɛlɔɣɛna-m ifɛpile taa isu hɛkɛlɛ.

⁶ Tacaa nyagale tampana halɔ.

Nyá tayanɔɣɛna mpa pa ise pa tɔki tɔ pa tɔm.

⁷ Nyá hulɛna Moisi ke nyá mpaan,

na n hulí isɛɣɛli nyéma ke nyá kookalɛnaa.

⁸ Tacaa ke suulu na pɛtɔtɛle tɔ ké,

nyá kɔpantu wɛ sɔɣɛntɔ.

Pɛyele nn muɣi pááná ke lɔn.

⁹ Nn kalɔɣi kutamsa,

pɛyele nn tɔkɔɣɛna yulɔ ke nyá taa ké tam tɔɔ.

¹⁰ Nn laki-tɔ na n kɛésɔɣɛna tá isayatu.

Pɛyele nn fɛlɔɣi-tɔɣu tá kawalaya.

¹¹ Isu isɔtɔnɔɣu kɔnkuɔmɛn wɛn tɔ

nɛpɔɣu n laki mpa pa nukɛna-n tɔɔ kɔpantu.

¹² Isu ilim tɛlɔlɛ na pɛ tɛtɛle hatɛlɛnɔv tɛma tɔ,

nɛpɔɣu n hatɛlɔɣɛna-tɔɣu tá kawalasi.

¹³ Isɛna cɛcɛ wɛna i piya pɛtɔtɛle tɔ,

nɛpɔɣu Tacaa n wɛna mpa pa nyaɛna-n tɔ pa nyɛntɛ.

¹⁴ Mpi tɔ, n nyɛmá mpi pɛ nman-tɔ tɔ.

N ta sɔɔ si tɔ ké musɔɣu.

¹⁵ Yulɔ kɔyɛɛn wɛ ké isu nyulɔɣu.

I tɔɣi hɛtɔ ké isu taale taa nyulɔɣu.

¹⁶ Waatu wei heelim maki-ku ulɛna ku saali yem,

na pá wu ku lonte ke nyɛm.

¹⁷ Ama Tacaa nyá kɔpantu leeliyi tam tɔɔ ké

mpa pa nyaɛna-n tɔ pa kin,

na nyá tampana tɛnɔɣu pɛsɔɣi pa piya piya nyɛm.

¹⁸ Ye pa tɔka nyá nɔɣɔ pɛɛlɔɣu na pá tɔsɔɣi

nyá kɔsɛsuto tɔɔ na pá laki-ti.

¹⁹ Isɔtɔnɔɣu taa ké Tacaa n nman nyá kumte

na n tɔki kawulaya ke pɛ tɛna pɛ tɔɔ.

20 Isɔtaa tillaa mpa me i we toŋ sɔsɔŋ
na í lakɪ Isɔ kutututu tɔ, i sa Isɔ,
na í nukəna i nəyɔ taa təm.

21 Tɔcaa samaa me mpa mə təna í ké i təmle nyáma
na í lakɪ i kvsɔələm tɔ, í samɪ-i.

22 Tɔcaa kɔŋmanɪmama me í samɪ-i i kawulaya təna taa.
Ma saŋ Tɔcaa.

104

Nmalv Isɔ nyana təmle

¹ Ma saŋ Tɔcaa ké.

Ma Isɔ nyá sɔsɔntu fɛi tənaya.

N suu teu sɔsɔm ké.

² N suu nyaaləm ké isɪ kpaɪ,
na ń lɔ isɔtənyɔv isɪ cokəle.

³ Hatoo isɔtaa nyɔyɔv taa ké n ŋma nyá tɔcaɣale.
Isəŋmuntv nté nyá yoou keeke na heelim tɛekəna-ŋ.

⁴ Heelim nté nyá tillaa
na nyá təmle tv nté kəkɔ.

⁵ N síi tetv ke tə kite tɔɔ ké teu ké.
Pulɔpv kaa ciyiti-təyi paa pəcɔ.

⁶ N waasa tenku ké tə tɔɔ isɪ kpaɪ
na lum náá kpa pulasɪ.

⁷ Ama n nyaasa-wɪ na pé se,
pə níi nyá tev hola na pé tv casəle.

⁸ Uena pulasɪ nyu na teteka náá lum
lona wena n ka suwa tɔ a taa.

⁹ N píi lum ke tənaya sɪ pé taa ŋmaa ka tɔɔ
na pé kɔɔ pə tasa tetv waasɔyɔv.

¹⁰ Nyá tənəna lum seelaa ke lɔŋ
na pé kpen pulasɪ hekəŋ.

¹¹ Tənaya taale wontu təna nyɔkɪ
na taale kraŋasɪ náá kuyɪ sɪ lukɔtv.

¹² Uena sumasɪ sɔvki lɔŋ inɪ i kɔtemɪŋ tun tɔɔ
na sɪ wiiki piliŋasɪ tɔɔ.

¹³ Hatoo nyá isɔtaa tənaya n yeki na tev nukɪ pɔɔŋ tɔɔ,
na tetv náá haki nyá təma kulɔlvɔm.

¹⁴ N yeki na nyutv nyɔkɪ sɪ pé waasɪ tɔla
na tun náá nyɔkɪ sɪ pə waasɪ yɔlv.

N lapa mpyɔyɔv sɪ tetv í loh
mpi pə haaki yɔlv ke weesuyɔv tɔ.

¹⁵ N lapa sulɔm sɪ pé heesɪ yɔlv laŋle.

Na ń la nim sɪ pə tayanəyi isentaa.
Uena mɔtv náá ha yɔlv ke alaafəya.

¹⁶ Tɔcaa nyá tuuna Lipaŋ tun sɔsɔŋ.
I hikiyɪ lum mpi i caaki tɔ.

17 Tuŋ inɪ ɪ tɔɔ ké sumasɪ səkpesi tɔyɪ sɪ tana
na sumasɪ sɔsɔnsɪ nɔ́á cakɪ ɪ tɔɔ.

18 Taale pəntɔlvɪ tɔcayale nté pɔɔŋ sɔsɔŋ tɔɔ
na pɔyɪ namisi nɔ́á cakɪ kɔkɔpaməŋ tɛɛ.

19 N lapa ɪsɔtv kɛ sɪ í faya kuyɛɛŋ,
ilim nyəmə pá tɔyɪ waatu.

20 N kəŋna səkɔɔtɔyɪ ɪlena pá yu,
na hɔtɔyɪ taa wontu suv tɔ təma taa.

21 Tɔyɔlasɪ kɔfasɪ nyusəyɪ sɪ tɔyɔnaya waadɪ
na sí sələməyɪ ɪsɔ nyaya sɪ kutɔyɔv.

22 Waatu wei ilim lukɪ ɪlena
sí məli na sí hantɪ sɪ pɔɔŋ taa.

23 ɪlena yɔlv nɔ́á lu na í tɛɛ ɪ təmlɛ
na í la-tɛyɛ mpɔ haləna taanaya.

24 Hai, Taca, nyá kɔlapələ tɔɔwa payale ké,
na ləmayasɛɛ kɛ n lapəna pə təna.

Nyá kɔpampam suna tɛtv taa.

25 Tenku kəlv tələlele, ɪ fɛɪ tənaya,
na ɪ taa wontu sɔsɔntv na səkɔɔtɔv cɔɔkɪ,
tə fɛɪ kalɔyɔv.

26 ɪ taa tɔtɔyɔ kɔpuləŋ sɔsɔŋ ná kɔpaki na í tiiki,
na tɔm sɔsɔ Lefiyatəŋ wei n lapa sɪ n liyiliyina tenku hola taa tɔ.

27 Nyaya wontu ntɪ tɔ təna tɔ tɛɛləyɪ
sɪ n caləyɪ-təyɪ tɔ tɔyɔv waatu.

28 N ha-tɪ ɪlɛ tə mɔ.

N kula nyá niŋ ɪlɛ kɔpantv tɔləna-tɪ.

29 N ha-təyɪ siyile ɪlɛ tə suv seluyɪ.

Ye n ləsa tɔ feesɪŋ ɪlɛ tɔ hɛɛ na tɔ pəsɪ atɛ mɔsɔyɔv.

30 N mələna tɔ feesɪŋ ɪlɛ tɔ tayani kɔlvɔyɔv
na tɔ təna tɔ pəsɪ kɔfam kɛ tɛtv tɔɔ.

31 Taca nyá teu í wɛɛ tam tɔɔ,
na n yɔləna nyá kɔlapəm.

32 N nyəna tɛtv tɔ seliyi ké,
na ye n tokina pɔɔŋ ɪlɛ nyɔɔsɪ nyala ɪ tɔɔ.

33 Taca nyaya ma yoo yontu haləna ma səm
ma ɪsɔ ké ma saŋ haləna ma tənaya suv.

34 Ma yontu í la-ŋ teu Taca,
nyaya ma yɔləyənə.

35 Pəntələ í saali yem kɛ tɛtv tɔɔ,
asayaa í taa tasa wɛɛv.

Taca, ma saŋɪ-ŋ ké.

ɪ sa Taca.

105

*Isə kɔpantv təm**(Kvkalətv 1-15: Kvətəsvtv I 16:8-22)*

¹ I sa Tacaa, í yaa í hətə.

I yəɣətɪ ɪ kookalənaa təm ke yəlaa taa.

² I yoo-ɪ yontu na í sɛɛ-ɪ na cəməŋ.

I yəɣətɪ ɪ təma səsəəna təm.

³ I sa mə təɣɪ ɪ hətə nanŋ nyəntɛ təə.

Tacaa pɛkəlaa mə mə laŋa í hɔləməna-ɪ.

⁴ I kɛəsəna Tacaa Toma təna tv təə,

í pɛkəɣɪ tam sɪ í wɛɛ Isə ɪsɛntaa.

⁵⁻⁶ Tacaa təmle tv Apələham lɔləɣv nyəma mə.

Yakərv piya mpa mə Isə ləsaa tə.

I təəsɪ ɪ təma səsəəna təm,

na ɪ piti təma na ɪ hvɔlə pə təm.

⁷ Tacaa nyayale tá Isə

na í hvɔkəna tɛtv təna.

⁸ Nn səəki nyá nəɣə suw təə ké paa pəcə.

Nyá təm wɛ rɪpɣv haləna lɔləŋ loosi iyayə (1000).

⁹ N ká təkɪ nəɣə ŋka n ka suwa Apələham tə

na n teləsɪ ka təm ke Isaaaka na tuunav.

¹⁰ Nəɣə ŋkɛɣɛ n su Yakərv.

N cɛla-kɛɣɛ ɪsɛɣɛli ke tam təə.

¹¹ N heela-ɪ sɪ:

Maa tala Kanaanŋ tɛtv ke nyana nyá lɔləɣv nyəma

na tə pəsɪ mə paa nyəm.

¹² Saa ɪnɪ tə, ɪsɛɣɛli yəlaa mə í fɛɪ payale ke paa pəcə.

Pəyele í caya tɛtv taa tə pə ta leeli.

¹³ Na í puki piitimnaa taa

na í cəəki kawulasɪ taa.

¹⁴ Ama Isə tá tisi sɪ piitim napəli pə təɣə mə ɪsɛ,

halɪ í naasɪ awulaa payale ke mə nyuvv təə.

¹⁵ Na í tə sɪ: I taa tokina ma kɔləsaa.

I taa la ɪsayatv ke

ma kɔyəɣətvtv teləsəlaa.

¹⁶ Mɪpɣv Isə yelaa na nyəɣəsɪ lu tɛtv taa,

na təɣənaɣa laŋ.

¹⁷ Uena Isə teləsɪ yɔlv ke mə nəɣə təə.

Yɔlv ɪnəɣəle Yosɛɛfv wei ɪ taalvnaa pɛɛtaa tə.

¹⁸ Pa tɔwa ɪ nəəhɛɛ taa ké ŋkpasɪ

na nyəɣəlvɔv ke ɪ luyv tɛɛ.

¹⁹ Haləna pə tala waatv wei Tacaa ka suwa tə.

Uena Tacaa təm hɔli sɪ ɪ ka wɛna tampana.

²⁰ Mɪpɣv wulav hawa nəɣə sɪ pa hɛtɪ-ɪ.

Wei ɪ təkɪ kawulayə ke yəlaa təna təə tə sɪ, pá cɛpɪ-ɪ.

²¹ Na wɔlav kpa Yosɛɛfv ke ɪ təyayə təə nyənɔv

na Yosɛɛfv paasəɣəna wɔlav nyəm təna,

²² sɪ í sɛɣɛsɪ ɪ waali nyəma ɪsu ɪ caaki tə

na í hvli læmayasεε ke ι layatv tasəlaa kuvəma.

23 Mpuvu Yakəvu pola Icipiti tetv taa.

Mpuvu Iseyeli polaa na í caɣa Kam*fa* tetv taa. ^a

24 Uena Tacaa n̄ yele na nyá yəlaa huki katatəlaya
na pá kəli pa kolontunaa ke toŋ.

25 Na n̄ layasɪ Icipiti nyəma ke
huvεε na pa taa kpana nyá yəlaa.

Na pá la-wεɣε nyəmən̄ na pá muɣuli-wε.

26 Mpuvu n̄ tila nyá təmlε tv Moisi
na Aləŋ wei n̄ ka ləsaa tə.

27 Na pá la piti təma na kəkəlo nyəm na toŋ
ke Kam nyəma tetv taa.

28 Uena n̄ yele na səkrεtvuv nyala na ahoo yu.
Pa taa nəɣəlv ta kreesəna Tacaa kuvəɣətv.

29 Na n̄ pəsɪ lvm ke caləm,
na n̄ kv pə taa tiina.

30 Mpuvu salεε luwa Icipiti tetv taa ké katatəlaya
na á svv pa awulaa nan̄ŋ kuhəntəŋ taa.

31 Uena Tacaa n̄ yəɣətv na kacəsɪ konyasasɪ
na pətv lu pa tetv tən̄a taa.

32 Na n̄ yele na təmpεε nu-wεɣε tv lonte
na calanaa tii pa tetv taa na t́ nyaya kəkə.

33 Na n̄ wakəli pa tuŋ wei pa yaa sɪ fiki
na lεsɛŋnaa tə.

Na n̄ peli pa həɣəlvuv taa tuŋ.

34 Mpuvu Iso n̄ tasa yəɣətvuv na kvtoləŋ
lu kv fεi kalvuv.

35 Na kv kpiisi pa tawa tuŋ pee
na tetv tən̄a nyutv.

36 Mpuvu Iso kuv̄a pa tetv taa kancaalaya piya tən̄a.
Nsi sɪ kena pa kancaalaya piya nsi pa lvla pa ifepile waatv tə.

37 Uena Iso n̄ ləsɪ nyá yəlaa na liyitee na wvla.

Nəɣəlv taa seliyi mpaav taa ké ι kpeka taa.

38 Pa tεεwa uena Icipiti nyəma feesi təfv.

Mpi tə, pa tεε svvkaɣana-wεɣε.

39 Isəŋmuntvuv ke Tacaa n̄ kentayaa pa təə ké ilim taa,
uena nyá kəkə naaki-wεɣε ahoo.

40 Mpuvu Tacaa n̄ mu pa kuv̄sələmv̄tv na n̄ kəna-wεɣε lεεsɪ,
na n̄ haɣasɪ-wεɣε isət̄aa təɣənaɣa.

41 Uena n̄ tvli kvkramvuv na lvm kpe
wvlaya tetv taa isu pəɣə.

42 N ta səə nyá təm nan̄ŋ nyəntv nti
n̄ ka heela nyá təmlε tv Apələham tə.

43 Mpuvu n̄ ləs̄a nyá yəlaa mpa n̄ yaawa tə na pa wεnav
na lan̄hvlvmlε səsəəle na pá wilitiyi.

^a 105:23 Kam: Kam tetv ke cəne, pə ke Icipiti ke. Pə taya tetv kvfato natəlayi yem.

44 Uena í cεε-wεγε piitimnaa tetvnaa
na pεεe pá tεγo yεlaanaa tεma kvlvlvm.
45 N lapa mpyvυ sι pá tεη nyá kiin
na pá tεki nyá kvεsεstv.
I sa Tααα.

106

Iε tεηεγι tampana, Iεγελι nyóma kisa-ye
(Kvkalεtv 1,47-48: Kvτoεstv I 16:34-36)

¹ I sa Tααα, í σεε-ι.

Mpi tε, ι kέ kvpaη.
I kvpantv wε tam tεo kέ.
² Aweγεε ι tεma sεsεona tεm yεγoτvlv?
Na ι samtυ tεna kvpaallv?

³ Mpa pa tεηεγι tampana na pá laki kvsiyisim
ke tam tεγoε lelen nulaa.

⁴ Tααα tεoσι ma tεo.
Mpi tε, n sεola nyá yεlaa.
Paasεna-m nyá wei n waasεγι tε.
⁵ Waasι-m na má ná nyá lεsεlaa tεcayanav.
Uena má na nyá yεlaa tá lanja hεε.
Na má na-wε tε yεoli.

⁶ Tε pεntaa kέ isυ tá caanaa.
Tε lapa isayav, tε lapa mpi pε ta kvεεσι tε.

⁷ Tá caanaa taa cekεna nyá piti tεma ke Icipiti.
Pa ta tεoσι nyá kvpantvnaa tuutuuma tεo.
Halεna pá kvli nyá tεo kέ tεηku kvσεεm nεγo.

⁸ Paa na mpυ n yapa-wεγε nyá hεte tεo
σι nyá tovη í ná.

⁹ Mpyvυ n nyaasa tεηku kvσεεm na ílé ι nyεo.
N yεlaa na nyá yεlaa tε lumaη sεsεoη taa
isυ wvlaya tetv taa.

¹⁰ N yapa ta caanaa ke mpa paa caaki-wε tε pa niη taa.
N hεta-wεγε pa kolontυ sεkpaη taa.

¹¹ Lvм tεγo pa kolontunaa tεnaya,
pε ta sεo paa kvlvм.

¹² Tεnayale pa tεma pa taa na nyá tεm,
na pá sa-η na yontυ.

¹³ Ama pa sεo kvakpaa ke nyá tεma,
pa ta tan sι pá ná a tεεsvyv.

¹⁴ Mpyvυ pa nyula teu sι pá hiki
mpi pa feina tεγo wvlaya tetv taa.
Uena pá caa-η tεm ke tetv poolvη nyεntv taa.

¹⁵ N ha-wεγε pa kvεlεmεm
na pá tεγo na pá haya na pé lv-wεγε sεη.

16 Μῦϋυ πα λαπα Μοισι κε ισεσεεμλε κε τασικιλε,
 na Alɔŋ wei ι κέ yulɔ naŋŋ tu tɔ.

17 Tɔnaɣale tetu haa nɔɣɔ na té li Tatan nyáma
 na té waasi Apilam nyáma tɔɔ.

18 Kɔkɔ nyaga pa kpekale,
 ka niisa asayaa mpe.

19 Μῦϋυ πα lupa nyəɣəlyu ke naule ke Holɛpu puɣu tɔɔ,
 na pá luŋ na pá see-te.

20 Pa kraɣa nav wei ι tɔki nyutu tɔɣɔ,
 na pá leeti Isɔ teeli tu nyá nyá lonte taa.

21 Pa sɔɔwa pa waasulu Isɔ nyá nyá tɔɔ,
 pɛɔ nyá lapəna-wɛɣe tɔma sɔsɔna,

22 κε Kam nyáma tetu taa,
 na piti tɔma ke tenku kuɛɛem taa.

23 Μῦϋυ Tacaa nyá n yɔɣɔta pa kpiisuyu tɔm, Moisi paasi.
 Ama nyá kuləsu Moisi tike sɔŋna na í tɛɣe-ŋ niŋ
 na Isɔ ku ι pááná ke wakəlyu tɔm taa.

24 Uena pá lɔ tetu kupantu nti Isɔ nyá n ka ha-we tɔ.

Pa ta tɔna Tacaa nyá nyá nɔɣɔ suw tɔtɔ.

25 Ntɛna pá kɔnti pa tɛɛsi taa,
 na pá kisi Tacaa nyá nyá nɔɣɔ ke nunav.

26 Tɔnaɣale n kusa niŋ na isɔ na ń tuu
 si n ká yeke na pá sí wɔlaya tetu taa.

27 Na ń yasi pa lulɔŋ ke paa timpi,
 na ń yeke na pá sí ma ta nyi isɔnaa te.

28 Μῦϋυ Iɛɣeli nyáma luŋa Peyɔɔ nyáma tuɣu Paali.

Uena pá tɔɣɔ nantu nti pa laawa sɔtaa tɔ.

29 Pa kraasa Tacaa nyá pááná na pa kulaputu nti.
 Uena nyaa kɔna wahala ke pa tɔɔ.

30 Μῦϋυ Penhasi kulaa na í tayani-ti.
 Uena mpusi unι í hee.

31 Μῦϋυ Tacaa nyá nyəna yaasi unι si
 ι we teu ke tam tɔɔ.

32 Mpe pa kraasəna Tacaa nyá nyá pááná ke Melipa lum kiŋ.

Uena Moisi tɔɣɔ pə saləka ke pa nyuɣu tɔɔ.

33 Pa nyəŋsa ι isɛ na í kpisi kantəlyu,
 uena í yɔɣɔti tɔm ι ta maɣasi.

34 Iɛɣeli nyəma ta ku Kanaaŋ nyáma isu Tacaa
 ka heeluy-u-we tɔ.

35 Ama pa krentəna piitimnaa lelaa ké
 na pá kpeləmi pele pa kulapəle.

36 Haləna pá luŋ pa tuŋ
 na pele pá nyi-wɛɣe katəka na pá hoti ka taa.

37 Na pá laa pa pəyalaa na pa pɛelaa ke
 pele pa tuŋ.

38 Pa kowa pa piya ke musuη ke Kanaan tuη tee
na pa yulokule nté té pilisa tetu.
39 Pa tama lapa-weye asilima nyéma
na pa lakasi pəsi-we isu wasaηkalanaa.
40 Mpuvu Tacaa nyá nyá taa kpana nyá yəlaa mpa pa ké
nyá kpancoou tə na pá lu-η səη.
41 Uena n̄ tu-weye piitimnaa niη taa
na pele pa taa kpana-we na pá ηmakəli-we.
42 Na pa kolontunaa muyuli-we
na pá tu-weye wahala.
43 Tam payale ke Tacaa n waasa-we.
Paa na mpu na pá kuləyi nyá təə ké tam.
Uena pá kama nyəəη ke pa isayatu taa.
44 Mpuvu Tacaa n nuwa pa wula
na n̄ ná pa laηpəsəle.
45 Uena n̄ huυ nyá na-we mə nəγə pəeluyυ tam.
Na pa təm la-η pətətəle ke nyá kɔpantu səsəəntu təə.
46 Na n̄ yele na mpa paa kra-weye yomle tə
pa təm la-weye isəkilim.

47 Tacaa tá Isə waasi-tu,
na n̄ ləsi-tuyυ piitimnaa taa na n̄ kpeyeli-tu.
Uena té sa nyá hətə nanη nyəntə
na té pəkki teeli ke nyá samtυ taa.

48 Iseyeli Isə Tacaa tə sɛɛ-η tam təə.
Yəlaa təna í tisi si Isə í kəna mpu.
I sa Tacaa.

TAKƏLAYA KAKPASI NYƏŊKA

107

(Yontu 107-150)

Isə waasvlu nyana kookali

¹ I sa Tacaa.
Mpi tə, n ké kupaη,
na nyá səəlvuyυ we tam təə.
² Mpa Tacaa n waasaa tə pá yəγəti.
Mpa n yapa kolontu niη taa tə pá tə si: Tacaa ké kupaη.
³ N̄ ləsa-weye tetunaa təna taa ké,
pə kraγav ilim təlule na pə tətule,
na pə ntəγəη na pə mpətəη tə.
⁴ Pa taa ləlaa təηaya pa tike ké.
Pa tooliyi wulaya tetu taa.
Paa naaki ɪcate nte tə taa paa caya tə.
⁵ Nyəγəsɪ na ləkətu kukaya-we na pa apalvυ yəəlvəyi.
⁶ Mpuvu pa wiina Tacaa nyaya pa laηwakəlle taa,
na n̄ waasi-weye pa apalvυ yəəlvuyυ taa.
⁷ Mpaav kupaηku taa ké n tiika-we.
N tana-weye ɪcate nte tə taa paa caya tə.

8 Pá see Tacaa nyaya nyá kúpantu tǎǎ,
na piti tǎma wena n laki yǎlaa tǎ a tǎǎ.

9 Mpi tǎ, n kǔwa lǔkǔtu nyǎma lǔkǔtu
na ń hayasi nyǎǎtǔnaa.

10 Mpa paa we sǎkpetuyǔ na sǎm nǎǎǎ taa tǎ.
Paa we wahala taa ké na alukpala ke pa nǎǎhǎe taa.

11 Mpi tǎ, paa kisa Tacaa nyá nyá tǎm ké.
Pa foota ɪsǎtaa ɪsǎ sǎsǎ layatu tasuyǔ.

12 Wahala ke n nyǎka-we na pá hotiyi.
Nǎǎǎǎ fɛi si í waasi-we.

13 Mpyuyǔ pa wiina Tacaa nyaya pa lanwakǎlle taa.
Uena ń waasi-weye pa apalutu yǎǎluyǔ taa.

14 Na ń lǎsi-weye sǎkpetuyǔ na sǎm nǎǎǎ taa,
na ń cé pa kuhǎkǎm.

15 Pá see Tacaa nyaya nyá kúpantu tǎǎ,
na piti tǎma wena n laki yǎlaa tǎ a tǎǎ.

16 N pǎla nyǎǎǎluyǔ kǔsǎemuyǔ kutǎkuyǔ
na ń wakǎli pǎ kǔkalǎsǎǎ.

17 Kǔmǎlemǎǎǎ yaasi kutǎkǎesuyǔ tǎǎ,
pa kawalaya sǔsa-weye wahala taa.

18 Tǎǎǎnǎsi tǎna lu-weye sǎǎǎ
halǎna pǎ pǎna-weye sǎm nǎǎǎ taa.

19 Mpyuyǔle pa wiina Tacaa nyaya pa lanwakǎlle taa
na ń waasi-weye pa apalutu yǎǎluyǔ taa.

20 Uena ń yǎǎǎti na pǎ waa-we
na ń fiti-weye sǎm taa.

21 Pá sa Tacaa nyaǎǎ nya kúpantu tǎǎ
na piti tǎma wena n laki yǎlaa tǎ a tǎǎ.

22 Pá la Tacaa nyaya sǎetǔ kǎtasǔ
na pá kpaali nyá tǎma na kawilitasǔ.

23 Mpa paa we tenku taa ke kpulǎǎǎ taa
na pá laki pa taatǎle tǎ.

24 Pǎle pa nawa mpi Tacaa nyá n pǎsǎǎǎ lapu tǎ,
na piti tǎma nna n lapa tenku taa tǎ.

25 N yǎǎǎta kuyǎǎǎtu ké na
kacuculaya kǔsi tenku hǎla.

26 Na pá lǎǎǎ pa kpuluyǔ ke ɪsǎtaa
na pá tisi-kuyǔ lumaǎǎ taa,

na pá cǎǎsi-weye teu.

27 Pa ɪse pilaa uena pá sǔǔ seluyǔ ɪsu sǔlǔnyǎǎlaa
na pa nyǎm ke tenku tǎna saali yem.

28 Mpyuyǔle pa wiina Tacaa nyaya pa lanwakǎlle taa
na ń waasi-weye pa sǎǎǎntǔ taa.

29 Uena ń sǎǎsi kacuculaya
na tenku hǎla hǎe tǎli.

30 Pa lanle hǎena tenku hǎeu mpi.

Uena Tacaa tǎsǎna-we na í pǎna-weye

timpi pa pukaya tɔ.

³¹ Pá sɛɛ Tacaa nyaya nyá kɔpantɔ tɔɔ,
na piti tɛma wena n laki yɛlaa tɔ a tɔɔ.

³² Pá sa-ŋ timpi yɛlaa kpeyelaa tɔ
na pá pɔyɔli-ŋ sɔsaa kotuyɔ taa.

³³ Nyá yekina na pusi nyɔɔki,
na sɛɛlaa náá wɔlɛyi.

³⁴ Na ń pəsəyi musuŋ tetu ke tɛsəpaya
ke tɔ yɛlaa kawalaya tɔɔ.

³⁵ N laki na wɔlaya tetu pəsi lule
na lum sɛɛlaa wɛɛ timpi lum nyɔɔsɔ wɛɛ tɔ.

³⁶ Na ń su laŋlaa ke tɛna
na pɛɛ pá ŋmá ɪcate nte tɔ taa paa caya tɔ.

³⁷ Na pá tuu tawa na pá sɔ tuŋ wei
pa yaa si lesɛŋnaa tɔ na í lɔli pɛɛ ke sɔsɔm.

³⁸ Tacaa n kooliyi-wɛyɛ kɔpantɔ ké na pá hukiyi sɔsɔm,
n ta pasa pa tɔla.

³⁹ Uɛna laŋyɔ na wahala na kɔnyɔntɔyɔɛ
nyɔki lɛlaa na pé pasa-wɛ.

⁴⁰ Tacaa n yeki na pá footiyi kasayampiya.
N yeki na pa cɔɔki wɔlaya tetu taa, pa fɛi tɛ.

⁴¹ Ama n waasəyi kɔnyɔntɔnaa ke wahala taa,
na pa tɛɛsi huki ɪsu kaləkəŋ.

⁴² Yɛlaa kɔpama naaki Tacaa na pá ŋmaalɛyi.
Ama ɪsayatɔ təkəyi nɔɔsi.

⁴³ Yɔlv ləmayasɛɛ tu í la laakali na yaasinaa mpe
na í pɛeki si í cekəna Tacaa kɔpantɔnaa.

108

Tanaŋ yontu

(Kɔkalətv 2-6: Yontu 57:8-12,7-14; Yontu 60:7-14)

¹ Tafiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyɔyɔ tu yontunaa taa tɔyɔɔ.

² Hai, ma ɪsɔ, ma tɛma ma taa si
má yoo-ŋ yontu na ma lotu tənaya.

³ Ma cəməŋ í fe, maa fe na páɔɔ pə nyaali.

⁴ Tacaa, maa sɛɛ-ŋ yɛlaa taa,
na má yoo-ŋ yontu ke piitimnaa taa.

⁵ Nyá pɛɛɛ kəla ɪsɔtɔnyɔ ke kulɔyɔ,
na nyá kɔpantɔ náá kaləsəna hatoo ɪsɔtaa.

⁶ Hai, ɪsɔ, huli nyá tɔəməŋ ke ɪsɔtaa.
Nyá teu í ná tetu tɛna tɔɔ.

⁷ La mpv ɪɛna pə hɛti nyá kɔsɔɔllaa.
Waasi-m na nyá nin ntɔyɔŋ.

Mv tá sələmyɔ.

8 Iso yəgəta i kutuluɣu nanɲɲ nyəŋku taa si:
 Mǎá təgəna akaitu na má tala Sikem ɪcatɛ.
 Maa maɣasi Sukoti tɛtɛkǎle na ŋmənaya.
 9 Má tənna Kalaati na Manasee.
 Ifəlayim kɛle ma nyəgəlvɣu kahuka.
 Yuta kɛle ma kawulaya kɔ́átvɣu.
 10 Mowavɣu tɛtu nté ma lum kɔ́səsəm tətule.
 Itəm nyəntu kɛ ma ntəŋkpala təsule.
 Ulena má kiisiyi yoou kakiisasi kɛ Filiisi nyáma tǎ.

11 Awe ká pona-m Itəm?
 Awe ká tu-m Itəm kolunɲa ɪcatɛ taa?
 12 Pə taya Iso nyá?
 Pəyele nyá ləna-tu,
 nn tasəyi tá yoolaa kɛ təŋvɣu.

13 Kǎə na ní ya-tvɣu kolontu təm taa,
 yulu waasvɣu wɛ kɔ́pɛtɛ kɛ.
 14 Iso toŋ taa tu la kookalənaa kɛ.
 Inu i ká nanɲəna tá kolontunaa.

109

Tafiti təŋsəyi mpusi kɛ i kolontunaa

1 Tafiti yontu nti tǎ wɛ yonyoolaa nyvɣu tu
 yontunaa taa təgəlv.

Iso nyaya ma san, taa su.
 2 Pə taya pulu, yəlaa asayaa na tusəlaa
 háá nǎəsi na ma tǎə kɛ,
 na pá yəgətəgəna-m pəpətu təm.
 3 Pááná təm kɛ pa yəgətəgəna-m paa le,
 na pá yookina-m mvsɔŋ.
 4 Paa na ma sǎəla-wɛ tǎ,
 pa nyənəyi-m pa kolontu kɛ.
 Ama ma sələməyi Iso kɛ.
 5 Ma laki-wɛyɛ kupantu na mɔpɛ pá laki-m ɪsayatu.
 Ma sǎəla-wɛ na mɔpɛ pa taa kɔ́aakəna-m.

6 Ləsi təm huulu ɪsayav nəgəlv
 na í kǎə í huuna ma kolontu.
 I kolontunaa taa nəgəlv í kǎə í suu-i təm.
 7 Pá kv i təm kɛ tǎhuule taa,
 Iso nyənu i sələmɔvɣu kɛ ɪsayatu sǎsǎəntu.
 8 I si ləŋ
 na nəgəlv mɔ i tǎmlɛ,
 9 na i piya pəsi suluwaa
 na i alv kɛ leelu.
 10 Ulena i piya pəsi təkpaaləŋ na pá sələməyi na pá tǎki.
 Pá təgəni-wɛyɛ pa ncaa taa.
 11 I kǎmlɛ tu í kuu i nyəm tǎna,
 na kɔ́pai nyáma náá wakəli i tǎmlɛ kulvlɔm.

- 12 Nəgəlv luɣu í taa lapɪ-ɪ.
Páɕɔ ɪ suluwaa təm í taa la nəgəlvɣu ɪsəkilim.
- 13 Pá kpiisi ɪ lɔlvɣu nyáma na pa həla saali yem
ké mpa paa kuli tɔ pa nəəsɪ taa.
- 14 Taaɔa, taa sɔɔ ɪ caanaa ɪsagatv tɔɔ.
Páɕɔ taa husɪ ɪ too kawalaya.
- 15 Taaɔa, taa sɔɔ ɪ caanaa ɪsagatv na ɪ too kawalaya tɔɔ.
Taaɔa kpiisi yəlaa mpe pa həte ke tetv taa.
- 16 Pə taɣa pulv, yulv ɪnɪ ɪ ta huli nəgəlvɣu suulu.
Páɕɔ ɪ tv wahala tv na konyəntv ke wahala.
Haləna í kv lanwakəlle tv.
- 17 Mpusi ké ɪ ka sɔɔlaa,
mpusi ɪnɪ í kɔɔ ɪ nyvɣv taa.
ɪ taa sɔɔli nəgə kupaŋka,
kɛle ká hatələna-ɪ.
- 18 Mpusi í wɛɛ ɪ tɔɔ ɪsu toko.
Mpusi í svv ɪ taa ɪsu lvm.
Mpusi í pəsɪ ɪsu nim ke ɪ mvwa taa.
- 19 Mpusi í takɪ-ɪ ɪsu toko.
Mpusi í cɔɔ-ɪ na í tá tam ɪsu tampala.
- 20 Mpuɣv Taaɔa ka la ma kolontunaa.
Pa kvfelvɣv nté.
Na mpa pa yəgətəɣɪ ɪsagatv ke ma tɔɔ tɔ.
- 21 Taaɔa ɪsɔ la-m mpi pə wɛ teu təgə nyá həte tɔɔ.
Mpi tɔ, nyá kupantv tɔɔwəɣa, waasi-m.
- 22 Ma ké konyəntv ké na wahala tv,
ma wakəla hatoo ma taa.
- 23 Ma təŋna saalvɣv ke yem ké ɪsu ɪsotom
na pá təgənəɣɪ-m ɪsu filifili wei ɪ wakələɣɪ tɔ.
- 24 Nəhəkətɔ pu-m maa pəsəɣɪ na má səŋ.
Ma tema taasi təkəŋəkəŋə.
- 25 Ma pəsə-wɛɣɛ mpi pə fɛɪ teu təgə.
Pa nyənəɣɪ-m na pá kpeetəɣɪ nyɔɔŋ.
- 26 Waasi-m, Taaɔa ma ɪsɔ.
Ya-m nyá kupantv tɔɔ.
- 27 Yəlaa mpe pá nyɪ sɪ nyá niŋ ké.
Taaɔa nyá, nyá lapəna mpv.
- 28 Mpe pa təŋsəɣɪ mpusi ké.
Ama nyá kooliyɪ kupantv.
Ye pa kulaa fɛɛle ká kpa-wɛ.
Ama nyá təmle tv má ma lanle ká hulvmɪ.
- 29 Pá liyiti ma kolontunaa mpa pa suu-m təm tɔ.
Fɛɛle í waasi pa tɔɔ ɪsu toko.
- 30 Maa puɣvli Taaɔa nyaya na kawilitaya.
Maa sa-ŋ samaa həkv.
- 31 Mpi tɔ, n wɛ konyəntv kəŋkəŋ taa ké.
Sɪ n waasəɣɪ-ɪ mpa pa kvɣɪ ɪ təm tɔ pa niŋ taa.

110

Wulav wei i ké kətulv tɔ

¹ Tafiiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyuɔv tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

Tacaa Isɔ heela ma sɔsɔ si:
Caya ma ntɔɔŋ tɔɔ, haləna má yele na nyá
kolontunaa pəsi nyá nɔɔhɛɛ təsule.

² Tacaa ká waləsi nyá kkrátuvɔv tɔŋ ke Siyɔŋ taa.
Nyaa ŋmakəli nyá kolontunaa.

³ Kuyaku ŋku n ká yoonaa nyá kolontunaa tɔ.
Nyá ifepiya apalɔv ká kpa.
Ilena pá kɔɔ pa ti.

Paa wɛɛ isu tefemle cɔlɔv,
na pá kɔɔ nyá puɔv naŋŋ nyəŋku tɔɔ.

⁴ Tacaa tɛma tuuu i kaa tasa layasuvɔv.
I yɔɔtɔaa si:

N ké kətulv sɔsɔ ke tam tɔɔ ké,
isu Meləcisɛtɛɛki.

⁵ Tacaa wɛ nyá ntɔɔŋ tɔɔ ké.
I ká wakəli awulaa ke i pááná kuyaku wule.

⁶ Inɪ i huukəna na piitimnaa,
na sətɔaa sɔɔtɔ paa timpi.
I wakələɣi awulaa ke tɛtv təna taa ké.

⁷ I nyɔɔki lum ke lɔɔv taa ké tɔntɛ waatv ké.
Pə tɔɔ ké i kusəɣi nyuɔv.

111

Tacaa tɛma sɔsɔəna tɛm tɔɔsvɔv

¹ I sa Tacaa.

Maa sɛɛ Tacaa na ma lotu təna
ke tampana tɔŋlɔaa kpekəle taa ké təkotile.

² Tacaa tɛma ná ké sɔsɔəna ké,
na a sɔɔllaa pɛkəɣi-yɛ.

³ Nyá kulapəm təna taa wɛ teeli na teu sɔsɔəm ké.
Nyá siɣisuvɔv wɛ tam tɔɔ.

⁴ Tacaa n yelaa si tɛ tɔɔsəɣi nyá kəkəlɔ tɛma tɔɔ.
N ké pɛɛɛ tv ké na pətɔɔtɛɛ tv.

⁵ N haaki tɔɔŋnaya ke mpa pa nyaŋna-ŋ tɔ.
Nn sɔɔki nyá nɔɔɔ pɛɛlvɔv tɔɔ ké paa pəɔ.

⁶ N hula nyá yɔlɔaa ke nyá tɛma tɔŋ
ke timpi n cɛla-wɛɣɛ piitimnaa lelɔaa tɛtv tɔ.

⁷ Nyá kulapəm siɣisaa na pə tɔŋaa.
Nyá kusəsutv wɛ naani.

⁸ Isɔ kusəsutv wɛ tam tɔɔ ké.
Tə siɣisaa ké na tɛ tɔŋaa.

⁹ N hɛta nyá yɔlɔaa
na nyá na-wɛ i pɛɛli nɔɔɔ ke tam tɔɔ.

Nyá hǎte ke sǎsǎle ké, na kate nyǎnte.
¹⁰ Iso nyamnav nté nyǎm kite,
 mpa pa tǎka yaasi ine tǎ
 pa wena lǎmayasεε kǎpana ké.
 Tacaá teeli we tam tǎo ké.

112

Tacaá kooliyi kǎpantv ke i yǎlaa kǎpama

¹ I sa Tacaá.

Lelen nulu nté wei i nyaǎna Tacaá tǎ.
 I lanle hεεna iso kǎsǎsutv lapv ké.
² I kulvlaa kǎ la sǎsǎa ke tetv tǎo.
 Iso kooliyi kǎpantv ke tampana tǎnlaa piitim.
³ Wεnav na tǎcǎyanav wεnna pǎ te yulv tǎyaya taa.
 Iso lanle hεεna-i tam tǎo.
⁴ Kǎkǎ naaki sǎkǎretvuyv taa ké tampana tǎnlv.
 Kǎkǎ naaki wei i wena suulu na í wena lelǎa pǎtǎtǎle,
 na í tǎnǎyi kǎsiyisim tǎ.
⁵ Pǎ we teu si yulv í hulǎyi suulu na í kǎntǎyi.
 Pǎ we teu si yulv í tǎn siyisuyv na í lakǎna i tǎma.
⁶ Ye n laki mpv nn cǎnǎyi.
 Pa tǎsǎyi siyisilu tǎo ké tam tǎo ké.
⁷ I lanle u tǎokǎna lanwakǎlle laapaa*li*,
 i tǎka i tǎyi, Tacaá ke i laki naani.
⁸ Siyisilu tǎka i tǎyi, sǎǎntv fεi-i.
 I ka nyǎni i kolontunaa kǎpisuyv.
⁹ I haaki kǎnyǎntvnaa ké na í yeki ni*n*.
 Iso lanle hεεna-i tam tǎo ké.
 Siyisilu ton sǎsǎyi na yǎlaa tǎyona-i teu.
¹⁰ Isayav ná naaki-i ilena pǎánǎ kǎa-i.
 I nyasǎyi i tǎyi kela na í lǎkǎi i apalvtv.
 Asayaa kǎnyulvuyv saalǎyi yem ké.

113

Tacaá paasǎyǎna mpa pa fεina pulv tǎ

¹ I sa Tacaá.

Tacaá tǎmle lataa mε, í sam-i.
 I sa Tacaá hǎte.
² Tacaá hǎte í yaa pǎ kǎrayav nǎǎnǎo tǎ
 na pǎ polo tam tǎo.
³ Pǎ sεε Tacaá ke pǎ kǎrayav ilim tǎlule
 na pǎ suna pǎ tǎtule tǎ.
⁴ Tacaá nǎmakǎla piitimnaa tǎnaya.
 I teeli kǎnkulvmǎn tεε isǎtǎnvuyv.
⁵ Ta Iso Tacaá n fεina akpele.
 Nyá tǎcǎyale nté hatoo isǎtaa.
⁶ N ka*n* nyuvv ké na n nyǎni
 isǎtǎnvuyv na atε.

7 N kusəyi kunyontu ke musuyv taa ké,
na wahala tu ke hute taa.
8 Si n cagasi pá na nyá yəlaa kupaɣalaa.
9 N haaki alv kaalvlaya ke təyaya.
Na n lapɪ-ɪ toto lanhɔlvmlɛ nyəŋ
ke ɪ piya hɛkv.

ɪ sa Tacaɔ.

114

Waatv wei Iseyeli nyəma luwa Icipiti tetv taa tɔ

1 Waatv wei Iseyeli nyəma luwa Icipiti tetv taa tɔ,
waatv wei Yakərv lɔlvɣv nyəma lu piitim lɛmpɪ tɔm
yɔɣɔtəlaa mpɛ pa tɛ tɔ.

2 Mpruyv Yuta pəsɔ Tacaɔ kətaya tɔlatɛ
na Iseyeli náá pəsɪ Tacaɔ tetv.

3 Tenku ná-wé na ilé ɪ se.
Yaatanɪ pəɣɔ ná mɛla waali waali.

4 Uɛna pəŋŋ ŋmaa ɪsu ɪwaaŋ,
na pulasɪ náá ŋmaa ɪsu ɪwɛɛsɪ.

5 Tenku, n seeki suwe?
Yaatanɪ, ná mɛləyi waali waali suwe?

6 Pəŋŋ, mə ŋmaaki ɪsu ɪwaaŋ suwe?
Pulasɪ, mə ŋmaaki ɪsu ɪwɛɛsɪ suwe?

7 Tetv nyáá sele Tacaɔ ɪsentaa.
Sele Yakərv ɪsɔ ɪsentaa.

8 Inɪ ɪ pəsəyənɔ kɔkramuyv ke lule,
na puw ke lɔm sɛɛlv.

115

ɪsɔ tike nté teeli tv

1 Tacaɔ, taa tv-tuyv teeli.
Taa tv-tv yoo.
Ama tv teeli ke nyá hətɛ.
Mpi tɔ, n ké kupaŋ na tampana tv.

2 Pepe tɔɔ ké piitimnaa pəsəyi sɪ:
Leye mə ɪsɔ inɪ ɪ wɛɛ?

3 Ta ɪsɔ wɛ ɪsɔtɔɔ ké.
ɪ lakɪ mpi ɪ sɔɔlaa tɔ.

4 Ama mpɛ pa tuŋ ke wɔlanaa na liyitee
nna yəlaa niŋ lupa tɔyɔ.

5 Pa tuŋ inɪ ɪ wɛna nɔsɪ, ɪɛ u yɔɣɔtəyi natəli.
Páɔɔ ɪ wɛna ɪsɛ, u naaki pulv.

6 ɪ wɛna ŋkraŋŋ, u nukɪ natəli.
Páɔɔ ɪ wɛna muna, u nukɪ səŋ.

7 ɪ wɛna niŋ, u pəsəyi na í tokina pulv.
Páɔɔ ɪ wɛna nɔɔhɛɛ, u təŋ.

Pəyele u tu mətəyi i luyu tee ké mütuyv mayamaya.

⁸ Mpa pa luki tuj inu na pá tuyv-i naani tə,
pá wee isu tuj inu.

⁹ Iseyeli nyáma, í peti mə təyi Tacaa,
inu i tejna-me na í kentiyi mə təə.

¹⁰ Aləj təyaya nyáma me í peti mə təyi Tacaa,
inu i tejna-me na í kentiyi mə təə.

¹¹ Mpa me í nyaŋna Tacaa tə, í peti-i mə ti.
Inu i tejna-me, na í kentiyi-me.

¹² Tacaa u səəki tá təm ke paa pəcə.

Í ká kooli tá tənaya kúpantu ké.

Í ká kooli Iseyeli nyáma ke kúpantu.

Í ká kooli Aləj nyáma ke pa nyəntv.

¹³ Í ká kooli kúpantu ke mpa pa nukəna-i tə,
paa səsaa paa piya.

¹⁴ Tacaa í yeke na mə luləj huki.

Í la na mə na mə piya í wee payale.

¹⁵ Tacaa wei i lapa isətənyv
na atə tə í kooli-meje kúpantu.

¹⁶ Tacaa tike tənna isətənyv

lənə i ha yəlaa ke tetv.

¹⁷ Sətəa u pəsəyi na pá see Tacaa.

Mpa pa we atətəle taa timpí suma tiyitiyi tə

Paa pəsəyi na pá see Isə.

¹⁸ Ama táá sa Tacaa ke pə kpaɣav nəəəə tə,
haləna tam təə.

Í sa Tacaa.

116

Yvlv wei pə yapa səm taa tə i sələmvyv

¹ Ma səəla Tacaa ké.

Mpi tə, n nuki ma nəɣə na ma wiinau.

² N kema ŋkraŋvyv na ma təə.

Maa sələm-i-ŋ ké, haləna ma səm.

³ Səm ka tama-m kotaya ké.

Atətəle səɣəntv ná pu-m.

Ma we nəɣəsəe na laŋwakəlle taa.

⁴ Mpyv ma yáa Tacaa nyá hətə.

Ha, Isə ma wiikina-ŋ si, í waasi-m.

⁵ Tacaa n wəna suulu ké na í siyisaa.

Ta Isə n ké pətətəle tv ké.

⁶ Tacaa n paasəyəna acamaa ké.

Maa ke wahala tv ké, na n waasi-m.

⁷ Ma yəɣəta ma taa si, maa hēsɪ.

Mpi tə, Tacaa lapa-m kúpantu.

⁸ Nyá yapa-na-m səm nəɣə taa, na í husi ma isəlvəm.

N hasa ma nōhεε tεε.

⁹ Maa tō Tacaa nyá isentaa
ke weesuγu nyéma tetu taa.

¹⁰ Paa waatu wei maa tōma si ma ké wahala tu tō,
na má wena naani ké.

¹¹ Ma ta maγasi teu ilena má tō si
paa pēsəγi na pá la naani ke nōγəlv.

¹² Isənaγa maa lεeti Tacaa nyaya
kupantu nti n lapa-m tō?

¹³ Maa kpaasi waasvγv kəpυ na isə
na má yaa Tacaa nyá hεε.

¹⁴ Maa yoosi nōγə ηka ma su Tacaa nyá təγə
nyá yəlaa isentaa.

¹⁵ Tacaa mpa pa səla-η tō
pa səm wuki-η səsəm ké.

¹⁶ Hai, Tacaa, ma ké nyá təmlε tu ké,
nyá pεelə pəyalv kele má,
n cεpa ma kuhəkvυm.

¹⁷ Maa lá-η nyana təmlε kətaya.
Maa sá-η na má yaa nyá hεε.

¹⁸ Maa yoosi nōγə ηka ma su Tacaa nyá təγə
nyá yəlaa isentaa.

¹⁹ Maa la isəna maa suwa təγə
nyá təyaya taya tō ké Yosalem taa.

I sa Tacaa.

117

Piitimnaa təna saη Tacaa

¹ Piitimnaa mε, í sa Tacaa.

Yəlaanaa təna í sam-i.

² Kupantu nti i laki-tv tō tə təwaya.

I tampana wε tam tə.

I sa Tacaa.

118

Kεεsi mpi Tacaa lapa tō

¹ I sεε Tacaa, mpi tō, i ké kupanη.

² Iseyeli nyéma í tō si:

I kupantu wε tam tə.

³ Aləη təyaya nyéma í tō si:

I kupantu wε tam tə.

⁴ Mpa pa nukəna Tacaa tō pá tō si:

I kupantu wε tam tə.

⁵ Ma lanwakəlle taa ké ma yáá Tacaa

na í cə-m na í waasi-m.

⁶ Tacaa n wε ma tə ké, maa nyaη pulv.

Yulv pəsəyi na í la-m we?

⁷ Nyá teŋna-m

na má naaki ma kolontunaa kpisuyu.

⁸ Pə kəla teu si yulv í tv Tacaa nyaga kpuɔyɔ
na mpi ɪ ká pɛti nyá təyi yəlaa tə.

⁹ Pə kəla teu si yulv í tv Tacaa nyaga kpuɔyɔ
na mpi ɪ ká pɛti ɪ təyi səsaa tə.

¹⁰ Piitimnaa təna ka tama-m ké.

Ue ma təɔna-weye Tacaa nyá toŋ taa.

¹¹ Paa tama-m ké na pá watəyi-m.

Ue ma təɔna-weye Tacaa toŋ taa.

¹² Paa wata-m ké isu tuŋ sɛsɛkɔ.

Ama pa toŋ tɛma ləŋ isu kiisi kəkə.

Ue ma təɔna-weye Tacaa toŋ taa.

¹³ Ma kolontu nyá, nyá tusaya-m ké si má hoti.

Ama Tacaa ná kəma na ń waasi-m.

¹⁴ Tacaa kele ma toŋ na ma samtv nyɔyɔ,
nyá yarəna-m.

¹⁵ Siyisilaa wilitiyi.

Mpi tə, Isə ha-weye akaitv.

Tampana təŋlaa laŋle heewa.

Mpi tə, Isə yapa-we.

Tacaa n yapa-tv na nyá toŋ.

¹⁶ Tacaa n kusa ŋkpaləŋa na isə.

N lapəna toŋ səsəŋ.

¹⁷ Ma kaa tasa səm tətə,

maa weena weesuyu ké.

Maa keesi Tacaa təma təm.

¹⁸ Tacaa n həma ma ŋkraŋyɔyɔ yáá.

Ama n ta yele na má si.

¹⁹ ɪ tvli-m tampana təŋlaa nənəsi,

na má svv na má sa Tacaa.

²⁰ Tacaa nənəɔ ntə,

ŋkeye siyisilaa svvkəna.

²¹ Maa sɛɛ-ŋ ké, mpi tə, n cə-m

na ń pəsi ma waasulv.

²² Pəle nte ŋmalaa kisaa na pá lə tə,

nté tə pəsəna nteye pəle səsəle.

²³ Tacaa nyá kiŋ ke pə lunaa,

pə ké piti təmlə ké.

²⁴ Tacaa nyá lapəna kvyaku kvne.

Kv ké laŋhuləmlə na ayəla nyəŋkv ké.

²⁵ Hai, Tacaa, yele na pá lana-tv.

Hai, Tacaa, ya tá nyəŋ.

²⁶ Isə í kooli kvpantv ke wei ɪ kəŋna Tacaa hətə taa tə.

Hatoo Tacaa təyaga ke tə kooliyina-meye kvpantv.

²⁷ Tacaa kele Isə, inɪ ɪ kəkə naakəna-tv.

Ɔ tamsi acima kpɔntɛ na Ɛ pɔna-tɛyɛ
kɔtaya tɔlatɛ hɔluyɔ kin*fa*. ^a

²⁸ Taa, n kɛ ma Ɔ kɛ maa sa-ɲ.

Ma Ɔ, maa puyuli-ɲ.

²⁹ Ɔ sɛɛ Taa.

Mpi tɔ, n kɛ kɔpaɲ,

na nyá kɔpantu wɛ tam tɔ.

119

Yontu nti pa saɲna Ɔ kɔsɔsutu tɔ

¹ Lelɛɲ nɔlɔa ntɛ mpa pa tɔntɛ tewa
na pá tɔɲ Ɔ kɔ kɔ kɔ wɛɛ tɔ.

² Lelɛɲ nɔlɔa ntɛ Ɔ kɔsɔsutu tɔkɔlɔa,
na mpa pa pɛkɔyɛ-ɪ na pa lotu tɔna tɔ.

³ Pɔ yɔlɔa tɔɲ Ɔ mpaɲ taa kɛ.

Paɔ lɔkɪ isayatu natɔli.

⁴ Taa n hɔla nyá kɔtɔtɔtɔ kɛ sɪ
yɔlɔa Ɛ paasɔna-tɔyɪ teu.

⁵ Hai, Ɔ, yele na ma tɔntɛ la teu
ɔna má pɔsɪ na má tɔkɪ nyá kɔɲ.

⁶ Ye ma tɔka nyá kɔsɔsutu tɔna,
ma kaa wɛɛna fɛɛɛ.

⁷ Pɔɛyɛ maa sá-ɲ na lotu kɔlɔmtu
na má kɔpɛlɔmɔyɪ nyá kɔɲ kɔpaɲ.

⁸ Ma caa ma la nyá luyɔ nyɔntu kɛ,
taa lɔ-m tɔkɔpataa.

Nya kɔsɔsutu hɛɛsɔyɪ ma laɲlɛ

⁹ Ɔsɔnaɲa Ɛfɛpu ká kɔpɛlɔmɔna tɔnaɲɲ tɔntɛ?
Nyá tɔm tɔkɔyɔ taa kɛ Ɛfɛpu ká kɔpɛlɔmɔna tɔnaɲɲ tɔntɛ.

¹⁰ Taa, ma pɛkɔyɛ-ɲ kɛ na lotu kɔlɔmtu.

Taa yele na má hatɔlɔna nyá kɔsɔsutu.

¹¹ Ma tɔka nyá tɔm kɛ teu kɛ hatoo ma taa kɛ,
sɪ pɔ taa kɔɔ na má pɔntɔna-ɲ.

¹² Taa, ma sɛɛ-ɲ.

Sɛyɛsɪ-m nyá luyɔ nyɔntu.

¹³ Maa yɔyɔtɪ kɔlɔm kɔlɔm kɛ

kɔsɔsutu nti n sɔwɔ tɔ.

¹⁴ Nyá tɔm tɔɲyɔyɔ hɔlɔsɔyɪ ma laɲlɛ kɛ
Ɔsɔ má tɔnna wɛnɔv tɔna.

¹⁵ Ma mayasɔyɪ nyá kɔtɔtɔtɔ tɔm kɛ.
Na má kɔpɛlɔmɔyɪ nyá kɔsɛyɛsɔtɔ kɛ teu.

¹⁶ Nyá kɔsɔsutu kɛ ma laɲlɛ hɛɛkɔna
ma kaa sɔɔ nyá tɔm.

Nya kɔɲ tasɔyɪ-m layatu

¹⁷ La nyá tɔmlɛ tɔ maya kɔpantu

^a **118:27** Kɔkɔlɔtɔ tɔnɛ tɔ hɔwɛɛ wɛ tɔm naɔɔɛyɛ. Lɛlɔa ná telɔsɔyɪ tɔtɔ sɪ: Ɔkpaya tɔyɔ pɪlɪɲasɪ kɛ mɔ nɲ taa na Ɛ caɔli acima paɔɔ. Na Ɛ tɔ na Ɛ cɔɔna kɔtaya tɔlatɛ.

ɪɛna má wɛɛna weesuɣu na má tɔki nyá tɔm.

18 Kuli ma ɪɛ na má ná nyá kiiu teu.

19 Ma ké ɪkɔm ke tetu taa ké.

Taa ɲmɛsi-m nyá kɔsɛsutu.

20 Ma sɔɔla nyá kiiɲ ké, na má sɛki ɪ tɔɔ.

Ma caa ma kpɛlɛmi-ɪ paa kɔyakɔ ɲku.

21 N nyaasɛɣi mpusitonaa ɪsɛcɔv nyáma
mpa pa hatɛlɛɣɛna nyá kiiɲ tɔɣɔ.

22 Kɛɛli ma tɔɔ ké fɛɛɛ na footuɣu.

Mpi tɔ, ma tɔka nyá kiiɲ ké.

23 Paa awulumpiya cɔɣaa na pá yɔɣɔtɛɣi ma tɔm,
nyá tɔm ke nyá tɔmlɛ tu má, ma maɣasɛɣi.

24 Nyá kɔsɛsutu hɛɛsɛɣi ma lanɲɛ ké.

Nti tɔ tasɛɣɛna-m layatɔ.

Nya kɔsɛsutu haaki-m weesuɣu

25 Ma hota atɛɣɛ.

Nyá tɔm ɪ ha-m weesuɣu ɪsu n ka yɔɣɔtuɣu tɔ.

26 Ma kɛɛsɛɣi-ɲ ma kulapɛɛ tɔm.

Sɛɣɛsi-m nyá kɔsɛsutu tɔm.

27 Hɔlv-m nyá kɔsɛsutu tɛɲuɣu
na má maɣasi nyá teu tɔm.

28 Lanwakɛɛ nu-m na má pɛlɛɣi ɪsɛlvɔm.

Kɔsi-m ɪsu n ka yɔɣɔtuɣu tɔ.

29 Hatɛlɛna-m pɔpɔtu.

Hɔli-m pɛɛɛɛ na má tɛɲ nyá kiiu.

30 Tampana mpaav ke ma lɛsaa.

Maa tɛɲ nyá kɔsɛsutu.

31 Nyá kɔsɛsutu ke maa matɛna.

Tacaa taa yele na pá liyiti-m.

32 Nyá kɔsɛsutu ke ma nukɛna teu.

Mpi tɔ, n kula ma ɪɛ.

Maa tɛɲ nya kiiu na ma lotu tɛna

33 Tacaa hɔli-m nyá kɔtɔtɔtu mpaav
na má tɔki-ti na má tala tɛnaɣa.

34 Tacaa ha-m nyɛm na má tɔki nyá kiiu
na má tɛɲɛɣi-ku na ma lotu tɛna.

35 Yele na má nuna nyá kɔsɛsutu.

Mpi tɔ, ma sɔɔla-tɛɣi.

36 Pona ma hɔwɛɛ ke nyá kɔsɛsutu kiɲ.

Taa pona-yɛɣɛ liyitee luluyɔ cɔɔɔ.

37 Lɛsi ma ɪɛ ke kpai nyɛm tɔɔ.

Taa yele na má paasɛna kpai nyɛm.

Yele na má wɛɛ nyá luɣu nyɛntu taa.

38 La nyá tɔmlɛ tu maya nti

n ka suwa mpa pa nyaɲna-ɲ tɔ.

39 Ma wɛna fɛɛɛ sɔɣɔntu ké.

Taa yele na tɛ maɣana-m.

40 Nti ma nyuləyi səsəm təyole nyá kutotutu lapu.
N ké siyisilu ké, ha-m weesuyu.

Maa təkɪ nya kiiu ke

41 Tacaá nyá kúpantu í kəə ma təə
na ŋ ya ma nyɔyɔ ɪsu n suw tə.
42 Na má wɛɛna nti maa cə ma tɔvɫaa tə.
Mpi tə, nyá kuyɔyɔtutu ke ma lapa naani.
43 Taa ləsi tampana təm ke ma nəyɔ taa təkpataa.
Nti n maɣasəyi nyá taa təyɔ ma taŋaa.
44 Maa təkɪ nyá kiiu ke
paá kuyaku ŋkuyu tam təə ké.
45 Ma caa má tənna ma təyi.
Mpi tə, nyá kusəsutu ke ma pɛɛkəyi.
46 Maa heeli nyá kusəsutu təm ke awulaa,
fɛɛɛ kaa wɛɛ-m.
47 Nyá kusəsutu ke ma laŋle heɛnaa.
Mpi tə, ma sɔla-təyi.
48 Ma nukəna nyá kusəsutu ké.
Ma sɔla-təyi.
Ma caa ma maɣasi-təyi ma taa ké.

Nyá kusəsutu tɔyɔ-m naani

49 Təəsi təm nti n ka heela nyá təmle tɔ má tə tə təə.
Nti tə tənna-m naani.
50 Nti tə heəsəyənna ma laŋle ke ma wahala taa.
Nyá təm kúpantu haakəna-m weesuyu.
51 Paa ɪsəcavtənnaa wonjiyi-m
ma ta lu nyá kiiu taa.
52 Tacaá ma təsəyi nyá laŋtaa huule təm
na pə heəsəyi ma laŋle.
53 Má naaki asayaa mpa pa ləəki nyá kiiŋ tə,
pááná kraaki-m ké.
54 Nyá kiiŋ təm ke ma yooki yontu ke timpi
ma ké ikəm tə.
55 Ma təsəyi nyá hətɛ ke ahoo
na má təkəyi nyá kusəsutu.
56 Mpi pə ké ma nyəm təyole,
si má təkəyi nyá kusəsutu.

Tacaá huule wɛ teu

57 Ma lələyi si ma nyəntu nté si
má təŋ nyá kuyɔyɔtutu.
58 Ma wiikina-ŋ na ma lotu tənna,
nyənɪ ma pətətəle ɪsu n ka suw nyá nəyɔ tə.
59 Ma huɔ ma mpaav təm ke ma taa,
nyá kusəsutu ke ma caa təŋyɔ.
60 Ma laki nyá kusəsutu ke laŋ ké təcav.
Ma kaa yeɛle na tə leeli.
61 Asayaa katəsi tama-m ké.

Ama maa sɔɔki nyá kiiu tɔɔ.

⁶² Ma kuləyi ahoɔ heka na má sá-ŋ.

Mpi tɔ, nya huvle we teu.

⁶³ Ma ké mpa pa nyaŋna-ŋ na pá təkəyi nyá kusəsutu tɔ pa taapalu ké.

⁶⁴ Hai, Tacaɔ, nyá kupantu suna tetu.

Sɛyɛsi-m nyá kusəsutu.

Tacaɔ mapa-m si pə tayanu-m

⁶⁵ Tacaɔ n lapa kupantu ke nyá tɔmlɛ tu maya, isu n ka yəyətuyu tɔ.

⁶⁶ Sɛyɛsi-m ləmayasɛɛ kupana na nyəm.

Mpi tɔ, ma tema ma taa na nyá kusəsutu ké.

⁶⁷ Ləŋ ilɛ ye n ta hɔ ma ŋkraŋuyu maa təkəyi nyá tɔm.

Ama nɔɔnɔɔ ma tɛŋəyi nyá kiin.

⁶⁸ N ké kupaŋ ké na kupantu latu.

Hulv-m nyá luyu nyəntu.

⁶⁹ Isəcavtunaa pilisiyi-m ké na pa kaloolaya.

Ama ma tɔka nyá kusəsutu ke na lotu kulvmtu.

⁷⁰ Pa ləmayasɛɛ taa toowaya isu nim.

Uena máá huləsəyi lanle na nyá kiiu.

⁷¹ Pə we teu si pé pasa-m ké.

Uena má cəkəna nyá kusəsutu.

⁷² Nyá nəyɔ taa kusəsutu kəla-m teu ke

wɔla na liyitee wontu tuutuuma.

Tacaɔ, nyá huvle siyisaa

⁷³ Nyá nin ŋmana-m.

Ha-m layatu na má kpələməna nyá kusəsutu.

⁷⁴ Mpa pa nyaŋna-ŋ tɔ pa naa-m na pa lanle huləməyi.

Mpi tɔ, nyá nɔɔsi suw ke ma tɛɛləyi.

⁷⁵ Tacaɔ, ma nyəmá si nyá huvle siyisaa ké.

Nyá tampana tɛŋuyu tɔɔ ké n pasa-m.

⁷⁶ Nyá kupantu í heɛsi ma lanle

isu n ka suw nyá tɔmlɛ tu maya nəyɔ tɔ.

⁷⁷ Hulv-m si n sɔɔla-m na pé ha-m weesuyu.

Mpi tɔ, nyá kiiu ke ma lanle heəkəna.

⁷⁸ Pé liyiti isəcav nyəma mpa pa muyluyu-m mvsuŋ tɔ.

Mpi tɔ, nyá kusəsutu tɔm ke ma mayasəyi ma taa.

⁷⁹ Mpa pa nyaŋna-ŋ tɔ pá kɔɔ ma kin

na pá cəkəna nyá kusəsutu.

⁸⁰ Maa la nyá luyu nyəntu na lotu kulvmtu.

Ue fɛɛɛ kaa tɔyɔ-m nyá kin.

Tacaɔ fitiyi-m kolontunaa katəsi

⁸¹ Ma taŋa nyá nyuyu yapu ke tətɛyɛtɛyɛ.

Nyá tɔm ke ma tɛɛləyi.

⁸² Ma isɛ tɛŋna nyá nəyɔ suw kin ké,

na má pɔɔsəyi si pələe ké n ka heɛsi ma lanle?

83 Ma tɔnɔyɔ cuka kpasɪ kɛ ɪsu kɔŋlɛ kɛ nyɔɔsɪ taa.
 Ma kaa sɔɔ nyá kusɛsutu tɔɔ.
 84 Kuyɛɛŋ ɪsɛnaya pɛ kaasa nyá tɔmlɛ tɔ ma?
 Waatu wei kɛ n ká hɔvna mpa pa tɔyɔ-m wahala tɔ?
 85 ɪsɛcɔvɔnaa huliyina ma nɔyɔ tɔɔ kɛ pɔɔŋ,
 paa tɔŋyɛ nyá kiiu kɛ paa pɛcɔ.
 86 Nyá kusɛsutu tɛna kɛ kusiyisitu kɛ.
 Pa tɔyɔ-m wahala kɛ mɔsɔŋ kɛ, waasi-m.
 87 Pa kaya pa hu-m na pá kv-m
 ɪlɛ maa lɔɔki nyá kusɛsutu.
 88 Ha-m weesuyɔ kɛ nyá kɔpantu tɔɔ,
 ɪlɛna ma tɔŋ nyá kusɛsutu.

Tacaa, pɛ tɛna pɛ laki-ŋ tɔmlɛ

89 Hai, Tacaa, n wɛ tam tɔɔ kɛ.
 Nyá tɔm caya teu kɛ ɪsɔtaa kɛ.
 90 Kɔpantu nti n laki tɔ tu tɛŋ.
 Nyá suna tetu na tɛ nyɔɔwa teu.
 91 Nyá kusɛsutu tɔɔ kɛ pɛ tɛna pɛ caya teu kɛ saŋa.
 Mpi tɔ, pɛ tɛna pɛ laki-ŋ tɔmlɛ.
 92 Ye ma lanlɛ taa hɛɛna nyá kiin,
 maa lepa ma wahala taa kɛ.
 93 Ma kaa sɔɔ nyá kusɛsutu.
 Ntɔyɛ n haakɛna-m weesuyɔ.
 94 Ma kɛ nyá nyɛŋ kɛ, waasi-m.
 Mpi tɔ, nyá kusɛsutu kɛ ma pɛɛkɔyɛ.
 95 Asayaa cɛŋyɛ-m kɛ sɪ pa kuyɔ-m.
 Paa na mpɔ nyá kusɛsutu kɛ ma kɛŋna ŋkpaŋŋ.
 96 Ma nawa tɛma kɔpana tɛna tɛnasɪ.
 Ama nyá kusɛsutu fɛi tɛnaya.

Nyá kiin kala tɔŋ kɛ leleŋ

97 Ma sɔɔla nyá kiiu kɛ sɔsɔm kɛ.
 Kv tɔm kɛ ma mayasɔyɛ kuyɛɛŋ tɛna.
 98 Nyá kusɛsutu haaki-m lɛmayasɛɛ
 na pɛ kɛli ma kolontunaa.
 Mpi tɔ, tɛ wɛ ma kin kɛ tam tɔɔ kɛ.
 99 Ma tɛɛ ma sɛyɛsɛlaa tɛnaya nyɛm.
 Mpi tɔ, nyá kusɛsutu kɛ ma mayasɔyɛ.
 100 Ma tɛɛ kvkpatɛlaa kɛ lɛmayasɛɛ.
 Mpi tɔ, ma tɔka nyá kutɔtɔtɔ.
 101 Ma kisa mpaan ɪsayan taa tɔntɛ
 sɪ má pɛsɪ na má tɔki nyá tɔm.
 102 Maa hatɛlɔyɛna nyá kusɛsutu.
 Mpi tɔ, nyá sɛyɛsɔyɛna-m.
 103 Nyá tɔm wɛ leleŋ kɛ ma tantahaav taa kɛ.
 Tɛ kɛla tɔŋ kɛ leleŋ kɛ ma nɔyɔ taa.
 104 Nyá kusɛsutu pɛsɔyɛna-m nyɛntɔ
 na má kisiyi pɔpɔtɔ tɛna.

Tacaa tɔm kɛ fətəla

105 Nyá tɔm wɛnna ɪsu fətəla kɛ ma nɔɔhɛɛ tɛɛ
na pɛ naaki ma mpaav taa.

106 Ma tuuki si maa tɔki nyá kɔsɛsutu.

Maa la ɪsu ma tuuwa tɔ.

107 Tacaa, pɛ pasa-m teu kɛ.

Yele na má wɛɛna weesuɣu ɪsu n yɔɣɔtɔɣu tɔ.

108 Hai, Tacaa, mu ma sɛlɛmɔɣu ɪsu kɔcɔɔv.

Sɛɣɛsi-m nyá kɔsɛsutu.

109 Ma weesuɣu wɛ asola taa kɛ tam kɛ.

Ama ma kaa sɔɔ nyá kiiu tɔm.

110 Asaɣaa nyɛki-m katɔsi kɛ.

Ama maa hatɛlɛɣana nyá kɔsɛsutu.

111 Nyá kɔtɔtɔtu kɛ-m kɔpantu sɔsɔɔntu kɛ tam tɔɔ kɛ,
tɔ hɛɛsɔɣi ma lanɛ.

112 Ma tu ma taa si má tɛɣ nyá kɔsɛsutu*fa*

halɛna ma sɛm. ^a

Tacaa kɛ ma tentu

113 Ma taa kraana ataa na a waali yɛlaa kɛ.

Ama ma sɔɔla nyá kiiu.

114 Nyagale ma kpɔlɔɣu tɔtɔle na ma kentulu.

Nyá kɔyɔɣɔtɔtu kɛ ma tɛɛlɛɣi.

115 Asaɣaa mɛ í hatɛlɛna-m.

Uɛna má tɔki ma lɔɔ kiiɣ.

116 Te-m ɪsu n ka suw nyá nɔɣɔ tɔ na má hiki weesuɣu.

Nyaga ma tɛɛlɛɣi, taa tu-m fɛɛɛ.

117 Wɛɛ ma tentu na pɛ ya ma nyɔɣu.

Uɛna ma paasɛna nyá kɔsɛsutu kɛ tam tɔɔ má taa hɛɛsi.

118 N tɔɣɔnɔɣi mpa paa tɛɣɔɣi nyá kɔsɛsutu tɔɣɔ.

Mpi tɔ, pa tɔsɔɣu u waasɔɣi pɔlv.

119 N lɔɔki atɛ asaɣaa tɛnaya ɪsu hute.

Pɛ tɔɔ kɛ ma sɔɔla nyá kɔsɛsutu.

120 N tu nyá sɔɣɔntu kɛ ma taa na ma tɔnɔɣu seliyi,

na má nyaɣna nyá huɔɛ.

Tacaa kɛ ma tentu

121 Ma tɔka nyá kiiu na nyá siɣisuɣu kɛ.

Taa pɛti-m ma ɛmakɛllaa.

122 Su nyá tɛmlɛ tu maya nɔɣɔ si n ká sɛna-m.

Taa yele na kalampaanu nyɛma muɣulu-m.

123 Ma taɣa nyá nyɔɣu yapv.

Ma taɣa akaitu nti tɔ tɔm n suwa nɔɣɔ tɔ
na ma ɪsɛ tɛɣ.

124 La nyá tɛmlɛ tu maya kɔpantu,

na ń sɛɣɛsi-m nyá kɔsɛsutu.

125 Ma kɛ nyá tɛmlɛ tu kɛ, ha-m layatu

na má nyí nyá kɔsɛsutu.

^a 119:112 Loonja kane ka telɛsɔɣu lapa kate. Lɛlaa na telɛsɔɣi si ma kaasɔɣi ma ti si má tɛɣ nyá kɔsɛsutu. Mpi tɔ, tɔ kawaaya u tɛɣ.

126 Tacaa pə talaa sɪ ń la pɔlv.

Pa yəkəyi nyá kiiu ké.

127 Pə tɔɔ ké ma sɔɔla nyá kvsəsutu
na pə kəli wɔla kɔpampaŋ.

128 Pə tɔɔ ké ma nyənəyi nyá kutututu tənaya kusiyisitu
na ma taa kpaakəna pəpətu.

Ma caa ma təŋ nya kiiu

129 Nyá kvsəsutu ke kɔpampantu ké
pə tɔɔ ké ma təŋəyi-ti.

130 Nyá təm cekənav kəŋna nyaaləm ké
tə haaki layatu ke mpa pa laŋa-ti tɔ.

131 Ma liki nyá təm ké na hiluyu.

Mpi tɔ, ma wena nyá kvsəsutu nyəɣəsɪ ké.

132 Keesi nyá isɛ na ma tɔɔ na ń nyənɪ ma pətɔɔtələ,
isɪ n lakuyɔ mpa pa sɔɔla nyá hətɛ tɔ.

133 Nyá təm í tu-m naani.

Taa yele na isayatu natəli tɛ pəsɪ-m.

134 Waasi-m, yəlaa caaki pa ŋmakələyi-m.

Uena ma təkɪ nyá kvsəsutu.

135 Nyá isentaa í hetəna nyá təmlɛ tu maya teu.

Sɛɣəsɪ-m nyá kvsəsutu.

136 Waatu wei ma naaki sɪ paa təkəyi nyá kiiu tɔ
ma lukiyi isəlvəm ké.

Tacaa kiiu siyisaa

137 Hai, Tacaa, n ké siyisilu ké,
na ń təŋəyi tampana ke nyá hvule taa.

138 Nyá kvsəsutu siyisaa ke na tɔ ké tampana.

139 Waatu wei ma naaki ma kolontunaa sɔɔki nyá təm tɔ,
pááná sɔsɔna kpaaki-m ké.

140 Nyá təm lapa tɔ təmlɛ.

Na nyá təmlɛ tu má, ma sɔɔla-ti.

141 Maya səkpɛlu ké,

na nəɣɔlv u caaki-m.

Ama ma ta sɔɔ nyá kvsəsutu tɔɔ.

142 Nyá siyisuyɔ ké tam nyəŋkv ké,

na nyá kiiu ke tampana.

143 Laŋwakəlle na nəɣəsɛɛ pə hika-m.

Ama ma laŋle hɛɛkəna nyá kiiŋ.

144 Nyá kvsəsutu siyisina tam tɔɔ.

Ha-m layatu na má wɛɛna weesuyɔ.

Ma mayasəyi nyá kvsəsutu təm ke ahoɔ təna

145 Ma yaaki-ŋ na ma lotu tənaya.

Tacaa cɔ-m uena má təkɪ nyá kvsəsutu.

146 Ma yaaki-ŋ, waasi-m.

Uena ma təkɪ nyá kvsəsutu.

147 Ma kuləyi na pécɔ pé nyaali

na má sələmı sı ń waası-m.
 Ma taŋna tɛɛlvɔv kɛ nti n ká yəɣɔtɪ tɔ.
 148 Maa kpəkı ısələ, haləna pé nyaalı
 na má mayası nyá təm.
 149 Tacaa n kɛ kɔpaŋ kɛ, ɪɛ nu ma nəɣɔ,
 na ń ha-m weesuɣu ısu n suwa tɔ.
 150 Mpa pa huliɣi ısayatv waalı tɔ pa kpeɣetaa,
 na pá hatələɣəna kiiu.
 151 Hai, Tacaa, n kpətəna-m kɛ
 na nyá kɔsəsutv təna kɛ tampana.
 152 Hatoo ləŋ kɛ ma nyəmá sı
 n su nyá kɔsəsutv kɛ tam tɔɔ.

Tacaa ya-m nyá kɔpantv tɔɔ

153 Nyənı ma wahala na ń waası-m.
 Mpi tɔ, maa sɔəkı nyá kiiu.
 154 Yoona ma nəɣɔ na ń ya-m,
 na ń ha-m weesuɣu ısu n yəɣɔtvɔv tɔ.
 155 Asayaa kaa na nyvɣv yavv.
 Mpi tɔ, paa pɛɛkəɣi nyá kɔsəsutv.
 156 Hai, Tacaa, nyá sɔɔlvɔv tɔɔwaya.
 Ha-m weesuɣu ısu n mayasaa tɔ.
 157 Ma kolontunaa na ma kɔnyəntvɔlaa tɔɔwaya.
 Maa hatələɣəna nyá kiiŋ.
 158 Ma taa kpaakəna waalı lulaa
 mpa paa təkəɣi nyá təm təɣɔ.
 159 Tacaa nyənı ma sɔɔla nyá kɔsəsutv kɛ.
 ɪɛ ha-m weesuɣu kɛ nyá kɔpantv tɔɔ.
 160 Nyá təm kite nté tampana,
 na nyá sıɣısuɣu kiiŋ təna wɛ tam tɔɔ.

Tacaa kiiu sɔɔllaa heesaa kɛ

161 Awulumpiya tvɣv-m wahala kɛ mɔsvɔŋ.
 Ama nyá kɔyɔɣɔtvɔv tike kɛ ma seliɣina.
 162 Ma laŋlə heekəna nyá nəɔsı suv kɛ.
 ɪsu wei ı hika wɛnəv sɔsəəm tɔ.
 163 Ma taa kpaakəna pəpətv kɛ,
 na ma nyənəɣi-təɣi acaalətv.
 Ama nyá kiiu kɛ ma sɔɔlaa.
 164 Paa kɔyakv ŋku təm naatosompɔɣɔlaya kɛ ma sɛɛkɪ-ŋ.
 Mpi tɔ nya kiiŋ sıɣısa kɛ.
 165 Mpa pa caakı nyá kiiu tɔ pa heesaa kɛ.
 Wahala nəɣɔlv ı makəna-wɛ.
 166 Hai, Tacaa, ma tɛɛlvɔv nté sı n ká ya-m,
 na ma təkə nyá kɔsəsutv.
 167 Ma təŋəɣi nyá kɔtvɔtv kɛ,
 na ma sɔɔla-təɣi teu.
 168 Ma təkə nyá kɔtvɔtv kɛ na nyá kɔsəsutv.
 Mpi tɔ, n naakı ma mpaŋ tənaya.

Tacaa nu ma wula

169 Hai, Tacaa, nu ma wula
na n ha-m layatu isu n suw tɔ.
170 Nu ma wiinaw na n waasi-m
isu n suw nɔɔ tɔ.
171 Ma nɔɔ i kraali nyá samtɔ.
Mpi tɔ, n seyesɛyi-m nyá kusɛsutɔ.
172 Ma nsɛmlɛ i yoo nyá nɔɔ suw tɔm.
Mpi tɔ, nyá kusɛsutɔ ke kusiyisitu ké.
173 Kusɛ nyá nin na n waasi-m.
Mpi tɔ, nyá kutɔtɔtɔ ke ma lɛsaa.
174 Hai, Tacaa, nyá yapu tɔɔ ké ma sɛki
nyá kiiu heesɛyɛna ma lanɛ.
175 Yele má weɛna weesuyɔ na má sá-ɛ,
na nyá huɛle waasi-m.
176 Ma ké cɔɔɔ ké isu heu kɔlepu,
pɛɛki nyá tɛmlɛ tɔ má.
Mpi tɔ, maa sɔɔki nyá kusɛsutɔ.

120*Wei pa suu tɔm ke mɔsvɛ tɔ i sɛlamvɔv*

¹ Yosalem kraav yontu.

Tacaa nyaya ma wiina ma lanwakalle waatu
na i nu ma nɔɔ.
² Tacaa waasi-m yɛlaa pɔpɔtɔnaa
na tusɔlaa nin taa.
³ Kawaaɔa yaa kasɛyɔa nkaɔa
nsɛmlɛ kutɔsɛle ká ha-ɛ yaa tu kɔna-ɛ?
⁴ Mpi tɔ haaki-ɛ tɔɔɛle yoolu
nyɛmá kusɛɛtɛɛ na mamala.
⁵ Ma ké wahala tɔ ké.
Mpi tɔ, ma na Meseki tetɔ nyɛma kraai nyɛma tɔ wɛnna.
Kɛtaa tetɔ nyɛma coka tɛɛ ké ma wɛɛ.
⁶ Hatoo lɔɛ ke ma wɛ mpa
pa taa kraakana heesuyɔ tɔ pa tɛ.
⁷ Heesuyɔ ke ma sɔɔlaa.
Ama ye ma yɔɔtɔɔɛ heesuyɔ tɔm,
yoo ke mpe pa caaki.

121*Awe pɛsɛyi na i tem?*

¹ Yosalem kraav yontu.

Ma kusa ise na má nyɛnɛyɛna pɔɔɛ tɔɔ.
Leye ma waasuyɔ ká luna?
² Tacaa nyá lapɛna isɔtaa na atɛ.
Nyá kin ke waasuyɔ ká luna.
³ N kaa tisi si pɛ tuuli nyá yɔɔ nɔɔhɛɛ.
N feɛɛyi nyá yɔɔ tɔɔ ké nn heesɛyi.

- ⁴ Tacaa n feŋiyi lseyeli tɔ́ kɛ́,
tom u kaaki-ŋ, pɔ́yele nn tooki.
⁵ Tacaa nyá feŋiyina nyá yulu tɔ́.
Nyá wenna ɪ waali na ń kentiyi-ɪ.
⁶ Ilim kaa cɔ́ɔsi nyá yulu ke ilim taa.
Páɔ ɪsɔtu ná kaa cɔ́ɔsi-ɪ ahoɔ.
⁷ Tacaa n ká paasɛna nyá yulu weesuyu.
Na n feŋ ɪ tɔ́ kɛ́ ɪsɔyatu tɛna taa.
⁸ Tacaa n ká feŋ nyá yulu kulɔyɔ waatu na ɪ tate waatu
ke pɛ kpaɔɔ nɔ́nɔ́ tɔ́, na pɛ polo tam tɔ́.

122

Yosalem tɔ́ kɔpantu kooluyu

- ¹ Tafiiti Yosalem kpaɔ yontu nti tɔ́ we
yonyoolaa nyɔyɔ tu yontunaa taa tɔ́ɔlɔ.

Ye pa tɔ́ma si tɔ́ polo Tacaa tɔ́yɔɔ taa,
ma lanɔ́hulɔmle we sɔ́ɔntu.
² Yosalem, nyá nɔ́nɔ́keelasɪ ke tɔ́ sɔ́ŋaa.
³ Yosalem ɪcate nyá, pɛ ŋma-ŋ teu kɛ́,
na ń tamsa teu tɔ́kpeyɛkpeye.
⁴ Nyá taa kɛ́ Tacaa kpeka lseyeli nyáma kpaaki
na pá saŋ Tacaa hɛte ɪsu pa kiiu weɛ tɔ́.
⁵ Tɔ́nɔ́yɔ Tafiiti tɔ́yɔɔ nyáma kawulɔɔa kumlee weɛ
na pá cakɪ a tɔ́ na pá huuki tɔ́m.
⁶ ɪ sɔ́lɔmɪ ɪsɔ si:
Yosalem heɛsi.
Mpa pa sɔ́la-ŋ tɔ́,
pa lanɔ́ ɪ heɛna heɛsuyɔ ŋku.
⁷ Heɛsuyɔ ɪ weɛ nyá koloosi taa
na tɔ́caɔɔnɔ́ ke nyá teɛsi kɔpansi taa.
⁸ Ma sɔ́laa si heɛsuyɔ ɪ weɛ nyá taa kɛ́
ma teɛtɔ́naa na ma taapalaa pa tɔ́.
⁹ Tá ɪsɔ Tacaa tɔ́yɔɔ tɔ́ kɛ́
ma kooliyi si pɛ caɔɔna-ŋ.

123

Mpa pa pasa pa ti tɔ́ pa tanɔyɔ

- ¹ Yosalem kpaɔ yontu.

Ma kusa ma ɪse na má nyɛnɔ́yɪ Tacaa nyá wei
nyá tɔ́caɔ́le we ɪsɔtaa tɔ́.

² Teitei ɪsu tɔ́mle nyáma
apalɔnyɛma nyɛnɔyɔ pa caa niŋ
na alɔnyɛma náá nyɛnɔ́yɪ pa too nyɛŋ tɔ́,
ńpuyɔ tá ɪse keɛsɛna tá ɪsɔ Tacaa nyá tɔ́.
Halɛna waatu wei ɪ ká weɛna tá pɛtɔ́tɔ́le tɔ́.

³ Tacaa nyɛnɔ́ tá pɛtɔ́tɔ́le.
Hai, nyɛnɔ́ tá pɛtɔ́tɔ́le.

Mpi tɔ, kɔtɔyɔ kɛla-tɔyɔ pɔw.
⁴ Isɛaɔtɔnaa wɔŋa na
 tɛhɔntaa footuyɔ nu-tɔyɔ.

124

Tacaa we ta waali

¹ Tafiiti Yosalem kpaw yontu.

Iseyeli nyɔma ɪ tisi si:
 Ye Tacaa n taa wee ta waali.
² Ye Tacaa n taa wee ta waali,
 awe ka waasa-tɔyɔ waatu wei
 yɛlaa kota ta tɔ tɔ.
³ Paa lipa ta tɛnaya na ta ise ke waatu wei
 pa pɔnɔna huu ta tɔ tɔ.
⁴ Ye Tacaa n taa wee ta waali.
 Pusi lɔm ka lipa-tɔyɔ na pɛ hola tɛɛna-tɔ.
⁵ Hola tɔŋ nyɛna anɪ
 a ka tɔyɔ-tɔyɔ.

⁶ Tɔ sɛɛ-ŋ Tacaa n ta tɔ-tɔyɔ
 pa kɛla taa isu tɔyɔnaya tɔ.
⁷ Tɔ fitaa kɛ isu sumaya fituyɔ
 ka kpaw apai taa tɔ.
 Apai pɛlaa na ta fiti.
⁸ Tacaa nyɔ ŋmawa ate na isɔtaa.
 Nyɔ waasɛna-tɔ.

125

Mpa pa lapa Tacaa ke naani tɔ

¹ Yosalem kpaw yontu.

Mpa pa tɔyɔ Tacaa ke naani tɔ
 pa we kɛ isu Siyɔŋ pɔyɔ,
 ku nyɛyɛlɔyɛ.
 Ku nyɔ tɔŋ ke tam tɔ kɛ.
² Pɔŋ tɔwa Yosalem ɪcɛte ke hekɔ kɛ.
 Mɔyɔ Tacaa n tɔwa nyɔ yɛlaa ke hekɔ,
 ke pɛ kpaw nɔnɔ tɔ, halɛna tam tɔ.
³ N kaa tisi si asayaa
 ɪ tɔyɔ kawulaya ke kɔpama tɔ.
 Pɛ taa kɔ na pɛ hɔ-weye isayatu lapu taa.

⁴ Tacaa yele na pɛ cayana-tɔ
 isu tɛv lakɔyɔ ilim mpɔtɛŋ tɔ tɛtɔ tɔ.

⁵ Tacaa kpiisi asayaa
 na mpa pa laki mpi pɛ ta siyisi tɔ.

Hɛɛsɔyɔ ɪ wee Iseyeli nyɔma taa.

126

Wula p̄asa laḡhvl̄ml̄e

¹ Yosalem kpaav yontu.

Waatu wei Tacaa m̄əḡna mpa paa kuuwa Siȳəḡ t̄ə,
p̄ə lapa-t̄ȳȳv̄ ɪsu toosee.

² M̄p̄ȳȳv̄ t̄ə l̄əḡá h̄vl̄ml̄aa
na t̄ə w̄oḡ na t̄ə w̄oḡ na t̄ə w̄oḡ.
Na t̄ə w̄iliti akaitv̄ kawilitaya.

Uena piitimnaa ȳəḡt̄əȳi si:
Tacaa lapa-w̄eȳe k̄upantv̄ s̄əs̄əntv̄.

³ Tacaa lapa-t̄ȳȳv̄ k̄upantv̄ s̄əs̄əntv̄,
t̄ə w̄e laḡhvl̄ml̄e taa ké.

⁴ Tacaa, m̄əḡḡn̄á t̄ə ȳəlaa mpa paa kuuwa t̄ə
ɪsu ilim m̄p̄ət̄əḡ t̄ə l̄əḡ.

⁵ Mpa pa tuuki pa tawa na ɪs̄əlv̄m̄ t̄ə,
paa k̄v̄na akaitv̄ kawilitasi ké.

⁶ Wei ɪ k̄paak̄əna m̄ətutuuna k̄e taale na wula t̄ə,
ɪ k̄á s̄əȳəli ɪ m̄əḡw̄a na ɪ m̄əḡȳi
t̄əȳaya na akaitv̄ kawilitasi.

127

Ye Tacaa ɪ ta ḡma t̄əȳaya

¹ Sal̄vm̄əḡ Yosalem kpaav yontu.

Ye Tacaa ɪ ta ḡma t̄əȳaya,
ka ḡmalaa t̄əna l̄vk̄əna l̄əḡá ké.

Ye Tacaa ta feḡ ɪcate t̄ə,
t̄ə feḡlu l̄vk̄əna laḡle ké.

² ɪ k̄vl̄ȳi tefemle na ɪ tooki tap̄ule,
na ɪ lak̄i si ɪ hiki m̄ə t̄əḡənaḡa t̄ə,
ɪ l̄vk̄əna laḡa ké.

ɪs̄ə haaki m̄p̄v̄ t̄ət̄əḡ ɪ s̄əllaa ké paa pa t̄əḡna tom.

³ Piya k̄ena w̄enav̄ mpi Tacaa haaki si caanaa t̄ə,
pa kas̄əȳaya nt̄e.

⁴ Piya mpa ȳvl̄v̄ hika ɪ ifepile waatu t̄ə,
pa w̄e ké ɪsu yoolu k̄əka taa nȳəmə.

⁵ Lelen̄ n̄vl̄v̄ nt̄e ȳvl̄v̄ wei ɪ suula
p̄ə t̄ə nȳəmə k̄e ɪ k̄əka t̄ə.

ɪ kaa nyana ɪ kolontunaa k̄e waatu
wei ɪ ȳəḡt̄əḡəna-w̄eȳe ɪcate n̄əḡəḡ t̄e t̄ə.

128

Tamp̄ana t̄əḡlaa t̄əcayanav̄

¹ Yosalem kpaav yontu.

Lelen̄ n̄vl̄v̄ nt̄e nȳa wei n nyana Tacaa

na ḥ təḥ ɪ mpaan̄ taa tə.
² Nyá lan̄le hɛɛkəna nyá niḥ təmle.
 Nyá taa hɛɛwa na ḥ waaki.
³ Nyá alu we nyá təyaya taa ké isu lesɛḥ tɔyɔ kɔlɔlɔyɔ.
 Na nyá piya náá we tətəyɔle isu Olifi tuḥ.
⁴ M̄puyɔ pə kooliyi kɔpantu ke
 wei ɪ nyan̄na Taca a tə.
⁵ Taca koolee ká luna Siyən̄ taa na á tii nyá tə.
 N ká ná Yosalem təcayan̄.
 Haləna nyá weesuyɔ tənaya.
⁶ N ká ná nyá piya piya.
 Pəyele na Iseyeli nyáma hɛɛsi.

129

Pa lapa-m isayatu ke səsəm

¹ Yosalem kpaw yontu.

Iseyeli í tisi si:
 Kolontu lapa-m isayatu ke səsəm ke hatoo ma pəcaatu.
² Kolontu lapa-m isayatu ke səsəm ke hatoo ma pəcaatu yáá.
 Ama ɪ ta pəsɪ-m ké.
³ ɪ mapa ma siyile taa,
 na cacasi hənti.
⁴ Taca ke siyisulu ké.
 ɪ seta asayaa ḥmusi ke setəyi setəyi.
⁵ Pa tən̄a mpa paa caaki Siyən̄ tə
 fɛɛle í kpa-we na pá pəsəna pa waali.
⁶ Pá weɛ isu kɔtulun̄ tə nyuto nti tə wɔləyi
 na tɛ ta tu pita tə.
⁷ Tu suyi tə kɛsəlu ḥkute.
 Pəyele tu takɪ tə həkɔlu ke ḥkɔlɔyɔ.
⁸ Mpa pa tɛkəna Siyən̄ taa tə í taa sɛɛ-we si:
 Taca í kooli-mɛye kɔpantu.
 Tə sɛɛki-mɛ na Taca hətɛ taa.

130

Taca wiinav ke lan̄wakəlle səsəle taa

¹ Yosalem kpaw yontu.

Hai, Taca, ma we puyɔ səsəḥku taa ké na má yaaki-ḥ.
² Taca nu ma nəyɔ.
 Ke ḥkpan̄ na ḥ nu ma wiinav.
³ Ye n ka sukaya isayatu ke nyá taa,
 Taca, awe ka wɛna weesuyɔ?
⁴ Ama nyá tən̄na isayatu ḥusuyɔ
 si pá nyan̄na-ḥ.
⁵ Taca nyaya ma tɛɛlɔyi na

μά ταηα nyά kyoyōtutu.

⁶Tacaa nyaga ma teeləyi na pə kəli isu
taηlaa teeləyυ tanaη tə.

Ξε, pə kəla isu taηlaa teeləyυ tanaη tə.

⁷Iseyeli nyάma í teeli Tacaa.

Mpi tə, Tacaa keηa kypanη.

Páçə ι səəlv puwa tam si í waasi.

⁸Tacaa ká hetəna Iseyeli nyάma
ke pa isayatu təna taa.

131

Ma taa fei kalampaani ləmayasəle

¹Tafiiti Yosalem kpaυ yontu nti tə we
yonyoolaa nyuyυ tu yontunaa taa təyələ.

Tacaa, ma taa fei kalampaani ləmayasəle yaa isəçau hυwee.

Maa preekəyi səsəəntυ yaa mpi pə tee-m tə.

²Isə í pona pooluη.

Ma we təpamm ké isu pəyaga ηka

ka çepa hətə təyə ka too niη taa.

Ma we təpamm ké isu pəyaga ηka ka çepa hətə tə.

³Iseyeli nyάma í tu Tacaa ke naani

ke pə kpaγau nəənaə tə, haləna tam təə.

132

Tafiiti icate Siyəη taa timpi Tacaa wee tə

¹Yosalem kpaυ yontu.

Tacaa, təəsi Tafiiti na ι wahalanaa təna təə.

²Tafiiti inι ι yəyətəna na í tuuna Tacaa,

na í su Yakəpu Isə toη tu inəyi nəyə si:

³Ma kaa suυ ma te na

μά həntι ma kvhəntuyυ təə.

⁴Ma kaa yele na tom kaa-m,

yaa ma isəhutu yoosina təma.

⁵Haləna má hiki Tacaa ke lonte

na Yakəpu Isə toη tu inəyi təçayale.

⁶Tə nuwa pa yəyətə Isə atakaa təm ke Ifələta tetυ taa.

Tə mayana-ι Yaa tetυ həyələyυ taa.

⁷Tə polo Tacaa təçayale.

Tə luη ι nəəhəe təsule.

⁸Tacaa kvli na í kəə nyά təhəesəle.

Nyana nyά teeli atakaa.

⁹Nyά kətəlaa í suυ nyuyυ yaγυ isu wontu

na nyά tampana təηlaa wilitina laηhəlvmlə.

¹⁰Nyά təmlə tu Tafiiti təə,

taa lə wei n ləsaa tə.

11 Tacaa tɛma Tafiiti ke heeluyu na tuunav.

I kaa mɛli waali.

I tɔma si: Nyá tapuyu tɛɛ pɛyaya ke
maa su nyá kawulaya kumte tɔɔ.

12 Si ye nyá pɛyalaa tɔka ma nɔɔ pɛeluyu
na kusɛsutu nti ma sɛɛsɛɛt-wɛ tɔ,
pa pɛyalaa ká lɛɛtɔyɔna pa kawulaya
kumte tɔɔ kɛ tam tɔɔ.

13 Tacaa sɔɔlɔna na í lɛsi Siyɔɔ
si i laki i tɔɔɔɔɔɔɔɔ.

14 Na í tɔ si: Ma tɔhɛsɔɔɔɔ nɛ́ tam tɔɔ.
Maa caya tɔ taa. Mpi tɔ, ma sɔɔla-tɛɛɛ.

15 Maa la kɔpantu ke Siyɔɔ na má cɛɛɛ-i
mpi pu ha-i weesuyu tɔ.

Na má ha i kɔnyɔntunaa ke tɔɔɔɔɔɔɔɔ nka paa nyuli tɔ.

16 Maa kooli kɔpantu ke ma kɔtɔlaa.

Na ma tampana tɔɔɔɔɔɔ nɔ́ wilitina lanholɔmlɛ.

17 Maa la na Tafiiti lɔluyu taa tɔ la wulav sɔsɔ.

Ma tɛma tayanuyu ke fɔtɔla ke wulav wei ma lɛsaa tɔ.

18 Maa suu wulav kolontunaa ke fɛɛɛɛ.

Ama wulav ntenuyu ká mɔɔi kɔkɔ.

133

Taapalaa cakuyv tantɔmlɛ tɔ pɔ wɛ teu kɛ

¹ Tafiiti Yosalem kpaɔ yontu.

Waatv wei taapalaa cakuyv tantɔmlɛ tɔ,

pɔ wɛ teu kɛ, na pɔ wɛ lelenɔ.

² Pɔ wɛ kɛ isɔ pa pɔla sɔɔsɔɔɔ nim ke Alɔɔ nyuyv taa,
na pɔ kpe i tantuyv tɔɔ na pɔ tii i tokonaa luyv.

³ Pɔ wɛ kɛ isɔ cɔlɔv lukuyvna Hɛɛmɔɔ puyv tɔɔ
na kɔ kpenɔ Siyɔɔ tɔ.

Mpi tɔ, tɔnaya Tacaa koola kɔpantu

na í haaki weesuyu ke tam tɔɔ.

134

Tacaa tɔmlɛ nyɔ́ma mɛ mɔ tɔna í sam-i

¹ Yosalem kpaɔ yontu.

Tacaa tɔmlɛ nyɔ́ma mɛ mɔ tɔna í sɛɛ-i.

Mɔ tɔna mpa mɛ i sɔɔɔɔ i tɔyaya taa ke ahoo tɔ í sɛɛ-i.

² I kpaasi mɔ ninɔ na Tacaa tɔyaya tɔɔ
na í sɛɛ-i.

³ Tacaa wei i lapa atɛ na isɔtaa tɔ
í koolu-ɔ kɔpantu na Siyɔɔɔ.

135

Tacaa kɛɛ sɔsɔ

1 Ϊ sa Tacaa.

Ϊ sa Tacaa hətε.

Tacaa təmle nyéma me í samı-ı.

2 Mpa me ı we Tacaa Iso təyaya taa
na ı taya təə tə,

3 ί sa Tacaa.

Mpi tə, ı ké kupaη.

Ϊ yooηa ı hətε taa,

pə taya pulu, ı ké kupaη.

4 Yakəpu ke Tacaa ləsaa.

Iseyeli ke ı pəsa ı nyəm.

5 Ma nyəmə sı tá Iso Tacaa n ké səsə,
n kəla tuη təna.

6 Paa mpiyi n caaki, n laki-wəyi.

Paa isətəa na atε.

Paa tenkunaə taa, paa lumaη səsəəη təna taa.

7 Nyá kraasəyəna isəηmuntv ke tetv təə,
na ń tisiyi calanaə na tev,
na ń ləsəyi heelim ke pə təsule taa.

8 Nyá kəna Icipiti kancaalaya apaləpiya.

Paa yəlaə nyənsı, paa təla nyənsı.

9 Na ń lá kəkələ nyəmnəə na piti təma ke Icipiti taa,
sı pə seyeı Icipiti wulav na ı nyéma.

10 N yooηa piitimnaə payale,
na ń kv awulaa toηtənaə.

11 Isu Amolii nyéma wulav Sihon,

na Pasəη nyéma nyəη Hoki,

na Kanaəη awulaa təna.

12 Uəna ń há pa tetvnaə ke Iseyeli nyéma
na té pəsi pa nyəntv.

13 Tacaa nyá hətε yaaki tam təə ké.

Lələη lələη ka təsəyi nyá təə.

14 Mpi tə, Tacaa n ká həvna nyá yəlaə ké.

N ka wəəna nyá təmle nyéma pətətəle.

15 Piitimnaə tuη nté liyitee na wəla.

Yəlaə lupəna-ı na pa niη.

16 Tuη ıni ı wəna nəəsi, u yəyətəyi.

Ϊ wəna ıse u naaki.

17 Ϊ wəna ηkpaηη, u nukı natəli.

Ϊ tu feına feesiη ke ı nəəsi taa.

18 Mpa pa luki tuη ıni na

pa təna mpa pa tıyı-ı naani tə,

pá wəe ısu tuη ıni.

19 Iseyeli nyéma me í see Tacaa.

Aləη lələyv nyéma me mıı see-ı.

20 Lefi nyéma me í see Tacaa.

Mpa me mə nyaηna-ı tə í see-ı.

21 ǀ sa Tacaa ke Siyǀŋ taa.
ǀ sam-ǀ Yosalem timpi ǀ weε tǃ.
ǀ sa Tacaa.

136

ǀseyeli nyǃma waasvǃv kookali

1 ǀ sa Tacaa, mpi tǃ, ǀ ké kǃpǃŋ ké.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
2 ǀ seε ǀsǃ wei ǀ kǃla tǃŋ tǃna tǃ.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
3 ǀ seε Tacaa wei ǀ kǃla tǃ caanaa tǃna tǃ.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
4 ǀ tike ǀ lakǃna kǃkǃǃ nyǃmnaa sǃsǃǃm.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
5 ǀni ǀ lapǃna ǀsǃtǃnǃŋǃ na nyǃm.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
6 ǀni ǀ pǃna tetǃ ke lǃm tǃǃ.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
7 ǀni ǀ lapǃna ǀsǃtǃlǃŋǃsǃ sǃsǃǃnsǃ.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
8 ǀ lapa ǀlim sǃ pǃ tǃŋǃ kawulǃŋǃ ke ǀlim taa.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
9 ǀni ǀ lapǃna ǀsǃtǃ na ǀsǃtǃlǃŋǃsǃ
sǃ sǃ tǃŋǃ kawulǃŋǃ ke ahoǃ.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
10 ǀni ǀ kǃna ǀcipiti apǃlǃpiya kǃncaalǃŋǃ kǃlǃblasi.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
11 ǀni ǀ lǃsǃna ǀseyeli nyǃma ke ǀcipiti nyǃma hǃkǃ.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
12 ǀ toma sǃsǃǃna ke ǀ hǃlǃaa.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
13 ǀni ǀ fayǃna tenǃku kǃseεm ke calǃ.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
14 ǀ lapa na ǀseyeli nyǃma tǃ tenǃku ǀni ǀ hǃkǃ taa.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
15 ǀni ǀ tǃŋǃsǃna ǀcipiti wulǃv na ǀ yoolǃaa ke lǃm.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
16 ǀni ǀ tiikina ǀ yǃlǃaa ke wǃlǃŋǃ tetǃ taa.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
17 ǀni ǀ yoonna awulǃaa sǃsǃaa.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
18 ǀni ǀ kǃna awulǃaa tǃŋ nyǃma.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
19 Amolii nyǃma wulǃv Sihǃŋ ke ǀ kǃwa.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
20 Na ǀ kǃ tǃtǃŋǃ Pasǃŋ wulǃv Oki.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
21 ǀlena ǀ cǃla ǀseyeli nyǃma ke awulǃaa mpe pa tetǃ.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.

²² Na té pəsi i tamlɛ nyáma kpancoou.
Mpi tɔ, i kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

²³ I ta sɔɔ tá tɔɔ ké saa wei
pa fɛlayaa-tɔyɔ nɔɔhɛɛ tɔ.
Mpi tɔ, i kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

²⁴ Inɪ i yarəna-tɔyɔ tá n̄makəllaa niŋ taa.
Mpi tɔ, i kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

²⁵ Inɪ i haana kɔŋman̄mam tənaya tɔyənaya.
Mpi tɔ, i kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

²⁶ I sa isɔtaa Isɔ,
Mpi tɔ, i kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

137

Iseyeli nyáma ke Papiloni pəyɔ nəyɔ

¹ Tu wɛ Papiloni pusi nəyɔ na té caɣaa.
Saa wei tɔ tɔɔsəyɪ Siyən tɔɔ, ɪlena tá wiiki.

² Na té pusi tá cəməŋ na tənə tuŋ.

³ Tənaya mpa pa kuu-tu tɔ pa tənaya-tu si:
I yoo-tɔyɔ yontu.

Tá caallaa caakaya lan̄hɔlɔmlɛ yontu na pá tən-tu si:
I yoo-tɔyɔ Siyən yontu.

⁴ Isənaya tu yoo Taaɔa yontu ke
tɛtɔ kpa nyəntɔ taa?

⁵ Hai, Yosalem, ye ma sɔɔ nyá tɔɔ,
ma niŋ ntɔyɔŋ í sɔɔ ma tɔɔ.

⁶ Ye ma ta tɔɔsi Yosalem nyá, nyá tɔɔ,
yaa nyá təm u hɔləsəyɪ ma lan̄lɛ,
ma nsəmle í matəna ma tantahaav.

⁷ Taaɔa, taa sɔɔ mpi Itəm nyáma lapa tɔ.
Mpi tɔ, kɔyan̄ku kolontunaa tii Yosalem tɔɔ tɔ.
Pa tənaya ké si kpiisi, kpiisi na n̄ kpen̄na kite.

⁸ Papiloni nyá, pu kpiisi-ŋ nɔɔnɔɔ.
Lelen̄ nɔlɔ nté wei i ká lɛɛti-ŋ
isayatu nti n lapa-tu tɔ.

⁹ Lelen̄ nɔlɔ nté wei i ká kpa nyá piya
na í nan̄ti-səyɪ kɔkpaɔmɔyɔ tɔɔ tɔ.

138

Maa sa-ŋ na ma lotu tənə

¹ Tafiiti yontu.

Taaɔa, ma sɛɛ-ŋ na ma lotu tənə.
Nu ma kɔyɔyɔtɔtɔ, ma yoo-ŋ yontu ke
isɔtaa tɔŋtuɔnaa isɛntaa.

² Ma lun̄yi nyá təsɛɛle nan̄ŋ nyəntɛ taa
ké nyá kɔpantɔ na nyá tampana tɔɔ.

Mpi tɔ, n lapa na nyá nɔɔsi suw té
na pé tɛɛ pə tənə.

³ Waatu wei ma yaa-ŋ tɔ n cə-m,

na ń tu-m apalɔtu na toŋ.

⁴Tacaa, ate awulaa tɛna ká sɛɛ-ŋ.
Waatu wei paa nu nyá nɔɔ taa tɔm tɔ.

⁵Paa sa nyá tɛma na pá yooki si:

Tacaa teeli tɔɔwa sɔsɔm.

⁶Tacaa we ɪsɔtaa ké,
na í naaki mpa pa pasəyi pa ti tɔ.
Na í loosiyi kalampaanɪ nyɛma ke
pooluŋ na í nyɛma-we.

⁷Ye ma we laŋwakəlle taa,
nyá haakəna-m weesuɔ.
Paa ma kolontunaa pááná ká kpa ɪsəna,
n ka waasi-m ké.

⁸Tacaa n ká la-m mpu,
nyá kɔpantɔ fei tənaya.
Taa lɔ mpi n ŋmana nyá niŋ tɔ.

139

Tacaa, n nyɛma-m teu

¹Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa
nyɔɔ tu yontunaa taa tɔɔlɔ.

Tacaa, n nyənəyi too ma taa ké na ń nyɛma-m.

²Ye ma caɔaa, n nyɛmá,
yaa ma kɔlaa, n nyɛmá.

N naaki too pooluŋ ke
ma hɔwee ké na ń nyɛma-ye.

³N nyɛmá waatu wei ma tɔŋ yaa ma hɛntaa tɔ,
n nyɛmá ma mpaan tɛna tɛtɛtɛ.

⁴Paa ma ta kulita nɔɔ n tɛma nti
ma caa yɔɔtɔɔ tɔɔ nyɛm tɛɛɛɛɛɛ.

⁵N we ma waali na ma lɔlɔ ké,
na ń tənəyi nyá niŋ ke ma tɔɔ.

⁶N nyɛma-m na pɔ tɛɛ caasa.
Ma laŋle hulɔma katatəlaya.
Maa cəkəɔna pɔ tənaya.

⁷Leye maa polo na má hatəlɛna nyá ləmayaɛɛ
yaa leye maa se na má tɛɛ na ń kaa na-m?

⁸Ye ma kpa ɪsɔtaa n we tɛna,
ye ma hɛnta tɛtɛlɛ taa,
nyá taa nyá tike.

⁹Paa ma kɔla hɔntɔ na ma polo ilim təlule,
yaa ma tɛsa tɛŋku na ma caɔa tɛna.

¹⁰Nyá niŋ ke n ká tiikina-m tɛna,
na ń kpa-m na nyá ntɔɔŋ.

¹¹Paa ma tɛma si: Səkrɛtɔɔ taki-m.
Ahoo ná pəsəyi nyaaləm ké, na pá cɔɔna-m.

¹²Səkrɛtɔɔ maɔamaɔ ta ke-ŋ pulɔ.

Ahoo naaki-η κέ ισυ ilim,
na səkrɛtɔɔ nάά wɛɛ-η ισυ nyaaləm.

¹³ Nyά lapəna ma yulɔ pilimile
na ń lɔv-m ma too lotu taa.

¹⁴ Ma sɛɛ-η, mpi tɔ, ma κέ
kɔŋmanɔmam mpi pə tewa tɔɔ.
Nyά kulapɔtɔ wɛ teu,
ma nyəmə́ ńpɔɔɔ teu.

¹⁵ Waatu wei n ηmaakaya-m ηmelav taa
na ń lɔvki-m ma too lotu taa tɔ,
ma tɔnɔɔ ta ke-η pulɔ kɔŋmɛsəm.

¹⁶ Waatu wei pə taa ηmayata-m tɔ n naakaya-m,
halɔ n ηmaa nyά takəlaya taa κέ kɔyɛɛŋ wei n ha-m tɔ
na í ta caaləta.

¹⁷ Hai, Isɔ, maa cɛkəɣəna nyά ləmayasɛɛ.
A tɔɔwaya pə tu fɛi.

¹⁸ Paa ma kaləyi-yɛ a kəla paɣalɛ ke kanyəŋa pee.
Paa ma kalaa na ma kəkəlɔtɔ tɛ, ma kaa tɛ-η cɛkənaɔ.

¹⁹ Hai, Isɔ, ma kooliyi sɔ ń kɔ asayaa.
Hatələna-m yulɔkulaa mpɛ.

²⁰ Təm isayatu ke nyά kolontunaa yəɣətəyi nyά tɔɔ,
na pá kɔakəyi nyά hətɛ na pá looliyina.

²¹ Tacaa ma taa kraana mpa pa taa kraana-η tɔɔ.
Maa caaki mpa pa kuləyi nyά tɔɔ tɔ.

²² Ma taa kraana-wɛɣɛ na pá tɛɛ mpələ.
Ma nyənəyi-wɛɣɛ ma kolontunaa κέ.

²³ Hai, Isɔ, nyənɔ ma taa na ń cɛkəna ma lotu.
Mayasɔ-m na ń cɛkəna ma hɔwɛɛ.

²⁴ Nyənɔ, yaa ma wɛ mpaav isayav taa?
Tiiki-m nyά mpaav tam tɔɔ nyəŋkɔ taa.

140

Yulɔ wei pa suuki təm tɔ ɔ sələmɔyɔ

¹ Tafiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyɔɔ tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Tacaa waasɔ-m yələa asayaa niŋ taa,
na ń kenti-m mɔsɔŋtɔnaa.

³ Isayatu ke pa mayasəyi pa taa,
na pá pɛɛkəyi yoou ke paa kɔyakɔ ŋku.

⁴ Pa niisiyi pa nɔɔsɔ isɔ tɔmaa.
Akala sətɔ wɛnna pa ntompee tɔɔ.

⁵ Paasəna-m na má taa hoti asayaa niŋ taa.
Tacaa kenti ma tɔɔ κέ mɔsɔŋtɔnaa mpa pa
caa-m pɛtɔɔ tɔ pa tɔɔ.

⁶ Kalampaanɔ nyəma nyəpa-m katəka.
Pa nyəpa-m ηmusɔ na pulɔŋ ke ma mpaav taa sɔ pa kraaki-m.

Uena pá su kvhuhum ke mpaav nɔɔ.

⁷ Tacaa, nyagalɛ ma Isɔ,
ke ŋkraŋ na ń nu ma wiinav.

⁸ Tacaa Isɔ, nyagalɛ ma nyuɔ tɔyate ton nyɛntɛ.
N kentiɣi ma nyuɔ tɔ kɛ yoo waatu.

⁹ Taa la asayaa luɣu nyɛntɔ,
pɛɔ taa yele na pa kumayasɛm lá
na pɛ kɔ na pá hɔ pa ti.

¹⁰ Mpa pa tama-m tɔ,
pa isayatu í hoti pa nyɔɔŋ taa.

¹¹ Pá pɛli-wɛɣɛ kɔkɔ mamala.
Pá tusi-wɛɣɛ kɔkɔ taa.

Pá pɛti-wɛɣɛ puɔɔ sɔsɔɔ taa.

Pá taa tasa kulɔɔ.

¹² Nɔɔleleŋ nyáma í taa caɣa tetu taa.

Paa tɔɔni asayaa na musuŋtuna kɛ, hɛsɔɔ fɛi.

¹³ Ma nyámá teu si Tacaa huukɛna wahala nyáma tɔm ke teu
na í haaki konyɔntuna ke siɣisɔɔ.

¹⁴ Tacaa, tampana tɔŋlaa ká sana nyá hɛtɛ
na siɣisilaa caɣa nyá isentaa.

141

Tacaa feŋ ma kuyɔɔtutu tɔ

¹ Tafiti yontu.

Tacaa ma yaaki-ŋ, kɔɔ lɔŋ ke ma sɛnav.

Ke ŋkraŋɔɔ na ń nu ma nɔɔ ke waatu wei ma yaaki-ŋ tɔ.

² Ma sɛlɔmɔɔ í kra nyá kiŋ isu tulaalɔ nyɔɔsi,
na ma niŋ kraasɔɔ wɛɛ-ŋ isu taanaɣa kuhav.

³ Tacaa feŋ ma nɔɔ tɔɔ,
taŋ ma ntɔmpee.

⁴ Taa yele na má huukɛ si má la isayatu.
Yaa ma na isayalataa tɛ laki tasɛkɛle tɔma.
Pɛyele ma taa tɔ niŋ ke pa acima taa.

⁵ Ye siɣisilu mapɛna-m,
kupantu ke i caana-m.

Paa i hɔma ma ŋkraŋɔɔ,
pɛ wɛ kɛ isu nim ke ma nyuɔ taa,
ma kaa kisi.

Asayaa isayatu kaa sɛŋsi ma sɛlɔmɔɔ.

⁶ Pá pɛti pa huulaa ke kukpamɛŋ taa.

Uena pá nu ma kuyɔɔtutu.

Mpi tɔ, tɔ wɛ teu.

⁷ Teitei isu pa halɔɔ na pá fakɛ tetu tɔ,
mɔɔ ta muwa ka sɔɔtɛ atɛtɛle nɔnɔɔ*fa*. ^a

^a 141:7 Kukulɔtɔ tɛnɛ tɔ taa, telɛsɛlaa fɛi nɔɔ kulɔmɔɔ. Paa wei na i kutɛsɔtɔ ke.

⁸ Tacaa Isə, nyá təw ké ma keesəyi ma isə,
nyaga ma tɔyi kpɔlɔyɔ, taa yelee na má sí.

⁹ Kenti-m katəsi nsi pa nyəki-m tə,
na asayaa mpe pa kucopum.

¹⁰ Asayaa í hoti pa mayamaya pa puluŋ taa,
na máá fiti.

142

Tacaa kelee wahala tu kpɔlɔyɔ tətule

¹ Tafiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyuyɔ tu takəlaya taa təɔlə.
Sələmuyɔ ŋku i ka sələma kukpamuyɔ puyɔ taa tə.

² Tacaa ma wiikina-ŋ na nəɔ səsaya,
na má tekəyi-ŋ niŋ na ma nəɔ.

³ Nyaga ma hɔləyi ma kusələmətɔ,
na má hɔləyi-ŋ ma laŋwakəlle.

⁴ Paa ma ləwa apalɔtɔ,
nyá nyəmna ma təpote.

Pa nyəpa-m katəka ke
mpaav ŋku maa təŋ tə ku taa.

⁵ Nyəni ntəɔŋ təw na í ná nəɔlə ta nyə-m.
Ma kpɔlɔyɔ tətule lepa-m.
Nəɔlə u nəɔsəyi ma təm.

⁶ Tacaa nyaga ma yaaki.
Ma yəɔtəyi si nyagalə ma kpɔlɔyɔ tətule,
nyagalə ma paa tete ke weesiŋ nyəma tətɔ taa.

⁷ Ke ŋkpaŋŋ na í nu ma wula.
Mpi tə, ma kəla icantɔ.

Ya-m ma wahala tɔlaa niŋ taa.
Pə taya pɔlɔ, pa kəla-m tɔŋ.

⁸ Ləsi-m ma saləka taa, na má sá nyá hətə.
Waatɔ wei n ká la-m kɔpantɔ tə,
siyisilaa ká tu-m hekɔ.

143

Tacaa taa yaa-m nənəɔ

¹ Tafiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyuyɔ tu yontunaa taa təɔlə.

Tacaa nu ma sələmuyɔ,
ke ŋkpaŋŋ na í nu ma wiinav.
Mv ma sələmuyɔ ke nyá kɔpantɔ na nyá siyisuyɔ təw.

² Taa yaa nyá təmle tu maya nənəɔ.
Mpi tə, nəɔlə ta siyisi nyá isentaa.

³ Ma wena kolontu na í tɔyɔ-m wahala.
I feləyi-m ateyə.
I caaləyi-m si má wee səkpɛtuyɔ taa,
isu mpa pa tɛma səpɔ tə.

⁴ Ma apalutu hoowa ma taa ké,
na ma laakali pəsi.
⁵ Ma tɔɔsəyi lɔŋtaa kuyeeŋ tɔɔ ké,
na má mayasəyi nyá təma təna təm,
na má huuki nyá niŋ təma tɔɔ.
⁶ Ma kraasəyi niŋ ke nyá isentaa ké.
Ma we nyá isentaa ké isu tetu nti tə kawa tɔ.

⁷ Hai, Taca, cə-m lɔŋ.
Ma tala ma tənaya ké.
Taa ha-m siyile, tɔfɔ,
ma weeki isu atətəle taa sɔvɔlaa.
⁸ Heeli-m si n we teu ke hatoo tanan tɛɛ.
Mpi tɔ, ma pɛta-ŋ ma təyi.
Yele na má nyi mpaav ŋku kv taa maa tɔ tɔ.
Pə taya pulv, nyá tɔɔ ké ma sələmən kraaki.
⁹ Hai, Taca, waasi-m ma kolontunaa niŋ taa.
Nyá cɔlɔɔ ma pɛkəyi kpɔlvɔv tɔvɔ.
¹⁰ Sɛyɛsi-m nyá luyɔ nyəntu lapv.
Mpi tɔ, n ké ma Iso ké.
Nyá Feesuyɔ kɔpankv í tiiki-m mpaav kɔhɔlvɔmɔvɔ taa.
¹¹ Taca ha-m weesuyɔ ke nyá hətɛ tɔɔ.
Ləsi-m lanwakəlle taa ké nyá siyisuyɔ tɔɔ.
¹² Wakəli ma kolontunaa ke nyá kɔpantu tɔɔ.
Yele na ma ŋmakəlla təna le.
Pə taya pulv, ma ké nyá təmlɛ tɔ ké.

144

Wulav sələmɔvɔ

¹ Tafiiti yontu.

Ma sɛɛ Taca.
Nyayale ma kvkramɔvɔ.
Nyá faləsəɣəna ma niŋ na ma mpee ke yoo tɔɔ.
² Ma kɔpantu latu na ma təcɔsəle ton nyəntɛ nté nyá.
N ké ma waasulv na ma hətulv.
Nyayale ma kpante na má tɔvɔ-ŋ kpɔlvɔv.
Na n tɔyi yəlaa ke ma niŋ taa.

³ Taca, yulv nté we na n caaki i təm?
Yaa yulv pəyaya nté awe na n paasəɣəna-ke?
⁴ Ka ké heelim ké na ka weesuyɔ náá we isu
isotom tɛɛkɔvɔ tɔ.

⁵ Taca lumsi isətənvɔv na n tii,
na n tokina pulasi na sí mv kəkɔ.
⁶ La na tev ŋmeləsi na n yasi ma kolontunaa.
Tɔ-weyɛ nyá nyəmə na pá yá yem yem.
⁷ Loosi nyá niŋ na isətəna na n hətɔ-m,
na n ya-m kpai nyəma mpa pa we isu lvm
səsəm tɔ pa asola taa.

⁸ Kaloolaya ke pa nɔɔsi yɔɔtɔɔyi,
na pá kraasɔyi pa niŋ ntɔɔɔŋ na pa tuukina pɔpɔtu.

⁹ Hai, Iso, maa yoo-ŋ yontu kɔfatu,
na má sa-ŋ ŋmusi naanɔwa cɔmɔyɔ tɔɔ.

¹⁰ Nyá waasɔyɔna awulaa.
Nyá yapɔna nyá tɔmlɛ tu Tafiiti ke layate nɔɔɔ taa.

¹¹ Heti-m na ní ya-m krai nyɔma niŋ taa.
Kaloolaya ke pa nɔɔsi yɔɔtɔɔyi,
na pá kraasɔyi pa niŋ ntɔɔɔŋ na pá tuukina pɔpɔtu.

¹² Ta pɔyalaa í wɛɛ isu tuŋ wei i wɛ tawa taa
na í puki i pɔcaatu tɔ.

Ta pɛɛlaa í wɛɛ isu Iso tɔsɛɛɛ akelenaa
mpa pa lapa kacɔka ke teu tɔ.

¹³ Tá kpeɛŋ í suna tɔɔɔnasɔ nsi si tɔna,
na tá tɔla náá hukiyi sɔsɔm
na a wɛ tuutuuma ke tawa taa.

¹⁴ Tá naaŋ ifalɛɛ alɔnyɔna í lɔlɔyi.
Wahala nɔɔɔɔɔ, yaa kolontunaa í taa kuu-tu.
Wula í taa wɛɛ tá hapɛɛ tɔɔ.

¹⁵ Lelen nɔlɔaa nté yɔlɔaa mpa pa wɛna pɔ tɔnaya mpɔ tɔ.
Lelen nɔlɔaa nté mpa pa Iso keɛ Tacaa tɔ.

145

Tacaa kawulaya ké tam tɔɔ nyɔŋka

¹ Tafiiti samtu Yontu.

Hai, maa sa ma Iso,
nyayale ma wulav.
Ma yɔɔtɔɔyi nyá hɔtɛ tɔm ke tam tɔɔ.

² Paa kɔyakɔ ŋkuyɔ maa saŋi-ŋ,
na má pɔyɔlɔyi nyá hɔtɛ ke tam tɔɔ.

³ Tacaa Nyayale sɔsɔ na ní mɔna samtu,
nyá sɔsɔntu fɛi tɔnaya.

⁴ Paa lɔlɔyɔ looŋa ŋka ká pɔyɔlɔyi nyá tɔma
na ká kraalɔyi nyá kookalɔnaa.

⁵ Maa yɔɔtɔɔ nyá sɔsɔntu na nyá teu sɔsɔm tɔm
na má yooki nyá sɔsɔntu yontu.

⁶ Paa yɔɔtɔɔ nyá tɔŋ sɔsɔŋ tɔm,
na máá keesi nyá sɔsɔntu tɔm.

⁷ Paa tɔɔsi nyá kɔpantu sɔsɔntu tɔm,
na pá yɔɔtɔɔyi nyá siyisuyɔ tɔm na kawilitaya.

⁸ Tacaa n ké pɛɛɛɛ tu ké, na pɔtɔtɔɛ tu.
Nn mɔyi pááná ke lɔŋ, pɔcɔ nyá kɔpantu tɔɔwa.

⁹ Tacaa n laki kɔpantu ke yɔlɔaa tɔnaya,
na ní wɛna nyá kɔŋmanɔmam tɔna pɔtɔtɔɛ.

¹⁰ Hai, Tacaa, nyá tɔma tɔna ká sa-ŋ ké,
na nyá tampana tɔŋlɔaa náá sɛɛ-ŋ.

¹¹ Paa yɔɔtɔɔ nyá kawulaya teu tɔm,

na pá kpaali nyá ton tòm.

¹² Na pá huləna yulv piya ke nyá ton
na nyá kawulaya teeli səsə tòm.

¹³ N təkı nyá kawulaya ke tam təə kέ,
na nyá ηmakəlvγv nάά we paa pəlee.
Taca a n təkəyi nyá nəəsı suv ke teu kέ.
Nyá kulapvutv taa kέ nyá kəpantv naakəna.

¹⁴ Taca a n tenj hotilaa kέ,
na η siyisiyi mpa pa pama tə.

¹⁵ Nyaya yəlaa təna tekiyi
na η haaki-weye təyənaya ke pə waatu.

¹⁶ Nyá kuliyina nyá niη,
na η celəyi weesiη nyáma ke pa kənyuləm.

¹⁷ Taca a n siyisa nyá kulapəle təna taa kέ,
na η kέ pəelee tv ke nyá təma təna taa.

¹⁸ Taca a n we mpa pa yaaki-η
na isəle kvsεεmlε tə pa kiη kέ.

¹⁹ Na η lakı mpa pa nyaηna-η tə pa kvsəələm.
N nukı pa wula kέ, na η yakı-we.

²⁰ Taca a n paasəyənə mpa pa səəla-η təyə,
na n wakəlayı asayaa təna.

²¹ Ma nəyə í yoo Taca a nyá samtə tòm
na paa yulv wei í saη nyá hətə naηη nyəntε
ke paa kuyaku ηkuyv tam təə.

146

Taca a kεε acamaa kentulu

¹ I sa Taca a.

Maa sa Taca a.

² Nyaya maa sa ma weesuyv təna.

Maa pəyvləyi-η ma weesuyv tənaya.

³ I taa ha mə təyi yəlaa səsaa,
pa kέ yəlaa kέ. Paa pəsəyi yulv nyvγv yapv.

⁴ Pa weesiη tenj kέ na pá tayanı tetv ke pəsuyv,
na pa təma wena a pεε paa tvwa tə á saalı yem.

⁵ Lelenj nulv nté wei ι nyənəyi Yakəpv Isə kέ ι waasvlv
na í teeləyi ι Isə Taca a tə.

⁶ Isə nyá lapəna isətəa na atε,
na tenjku na ι taa nyəm təna.
Yulv pəsəyi na í tv-η naani ke tam təə kέ.

⁷ N tayənəyi mpa pa muγuliyi tə pa təmnaa.
N haaki nyəyətvnəa ke təyənaya.

N hətəyi mpa pa həkəa tə.

⁸ Taca a nyá kuliyina yvləmma isε.

N siyisiyi mpa pa pama tə.

N sɔla siyisilaa.

⁹Tacaa nyá kentiɣina cayalaa tɔɔ,
na ń paasəɣəna suluwaa na leelaa.
Ama n wakələɣi mpi pə pələ asayaa tɔɣi tɔ.

¹⁰Tacaa təkɪ kawulayə ke tam tɔɔ kɛ.
Haɪ, Siyən nyáma me mə lɔ wɛ tam tɔɔ kɛ.
I sa Tacaa.

147

Isə pəsuyv təm

¹ I sa Tacaa.

Mpi tɔ, pə wɛ teu kɛ sɪ tɔ sa tá lɔ.
Nyá samtv wɛ lelen kɛ na tɔ lakɪ kɔpantu.
²Tacaa tayanəɣi Yosalem ke ɲmav.
N kpeɣeliɣi lɛɣɛli nyáma mpa paa kuuwa tɔ.
³Nya heesəɣəna lanwakəlle nyáma lanɲa,
na ń həkəɣi pa hiɲnaa.
⁴Nyá kaləɣəna isətɔlvɲasɪ nyuvu,
na ń ha paa ɲkayə ka həte.
⁵Ta lɔ n kɛ sɔsɔ kɛ, nyá toma fɛi tənaya,
pəcɔ nyá nyəm fɛi keesuyv.
⁶Tacaa n kusəɣi mpa pa pasəɣi pa ti tɔɣɔ.
Ama n tisiɣi asayaa ke atɛ.

⁷I sɛɛ Tacaa ke nyá na təmle na Yontu.
I sa ta lɔ na cəmuyv.
⁸N waasəɣi isəɲmuntv ke isətɔlvuyv tɔɔ.
N tayanəɣi tev sɪ kv nu tetv tɔɔ.
Na ń lakɪ na nyutv nyɔkɪ pəɲ tɔɔ.
⁹N haakɪ hɔntv wontu ke tɔ tɔɣənaya,
na ń caləɣi katəkətəɲ piya ke saa wei sɪ wiiki tɔ.
¹⁰Tacaa nn yɔləɣəna kpaɣanəɲ kpelekpeka nyəɲ,
pəcɔ yoolu toma ta ke-ɲ pulv.
¹¹Ama mpa Tacaa caakɪ tɔɣɔle mpa pa nyanɲa-ɲ
na pá tɛləɣi nyá kɔpantu tɔ.

¹²Yosalem nyáma me í sa Tacaa.
Siyən nyáma í sa mə lɔ.
¹³Mpi tɔ, lɔ nyɔsəɣəna mə kamponaa kɔkaləsəɲ
na í kooliyi-meɣɛ kɔpantu ke mə ɪcatɛ taa.
¹⁴Isə haana mə tetv ke heesuyv,
na í haakɪ-meɣɛ tɔɣənaya kɔpaɲka.
¹⁵Isə yɔɣətəɣəna nti ɪ caakɪ tɔɣɔ tetv tɔɔ,
na ɪ təm təɲ ləɲləɲ.
¹⁶Isə yeki na tev təmpeɛ kpaakpaacav hotiyi, na á
hɔlvmaa ɪsu heen hɔntv, na tev lɔm kiiki atɛ na pɛ
hɔlvmaa ɪsu tɔlvmaa.
¹⁷Na lɔ pɛtəɣi tev təmɔɔɲ ke atɛ na a watv kpa.
Nəɣəlv u pəsəɣi na ɪ səɲ a nikayə taa.

18 Iso yəɣətəɣi ɔlɛna tɔmpɔŋ ɪni í hoo.
 ɪ laki na heelim ma, ɔlɛna lɔm kpe.
 19 Iso heela ɪ yɔlaa ke ɪ tɔm.
 ɪ su ɪ kiɪŋ na kɔsəsutv ke ɪsɛɣɛli nyáma.
 20 Iso tá la m̀pɔɣv piitim napəli.
 Pəcɔ piitim napəli pə ta nyi Iso kutututv.

ɪ sa Tacaa.

148

Tacaa samtv ke isɔtaa na atɛ

1 ɪ sa Tacaa.

ɪ samɪ-ɪ hatoo isɔtɔnɔɣv taa,
 í samɪ-ɪ hatoo isɔtaa.
 2 Isɔtaa tillaa mɛ mə təna í sa Iso,
 Iso yoolaa mɛ mə təna í samɪ-ɪ.
 3 ɪlim na isɔtv í samɪ-ɪ,
 isɔtvɔŋasɪ mɛ mpa í tee kəkɔ tɔ í samɪ-ɪ.
 4 Isɔtaa isɔtɔnəŋ mɛ í sa Iso,
 na lɔmnaa mpa mɛ ɪ wɛ isɔtɔnɔɣv tɔ tɔ mu samɪ-ɪ.
 5 Pa tənaya mpv pá sa Tacaa hətɛ.
 Mpi tɔ, Iso yəɣətəna na pə ŋma-mɛ.
 6 ɪni ɪ suna-mɛɣɛ mə lona ke tam tɔɔ,
 ɪ su-mɛɣɛ kiɪŋ, pə fɛi si í yəkɪ-ɪ.
 7 Tɛtv tɔɔ nyáma mɛ í sa Tacaa,
 tɛŋkuna na pa taa tɔmaa sɔsaa í samɪ-ɪ.
 8 Na kəkɔ na tɛv tɔmpɛɛ na kv kpaakpaacav,
 na ihunte na tɛv heelim sɔsɔm mɛ mpa
 í laki ɪsu ɪ yəɣətɔɣv tɔ.
 ɪ sa Tacaa.
 9 Pəŋ na pulasɪ mɛ mə təna,
 na tuŋ kɔlvɔŋ na sɔsɔŋ təna í samɪ-ɪ.
 10 Taalɛ wontu na təyaya nyəntv,
 na atɛ kututuutu na sumasɪ.
 ɪ sa Tacaa.
 11 Atɛ awulaa na yɔlaa təna,
 na awulumpiya na atɛ hɔvlaa təna.
 ɪ sa Tacaa.
 12 Akpatəlaa na piya
 ifepiya na pɛɛlaa ɪ samɪ-ɪ.
 13 ɪ sa Tacaa hətɛ.
 Mpi tɔ, tɔ tike nté sɔsɔɛ.
 Iso sɔsɔntv waasa isɔtɔnɔɣv na tɛtv ké.
 14 Tacaa ha ɪ yɔlaa ke tɔŋ ké.
 Pə tɔɔ ké ɪ yɔlaa kvpama saŋɪ-ɪ.
 ɪsɛɣɛli yɔlaa mpa mɛ ɪ kpətəna-ɪ tɔ í saŋɪ-ɪ.

ɪ sa Tacaa.

149

Yɔlaa kɔpama teeli

¹ ɪ sa Tacaa.

ɪ yoo Tacaa ke yontu kɔfatu,
 í yoo ɪ samtu ke yɔlaa kɔpama kpekəle taa.

² ɪseyeli nyáma í yɔlɔna wei ɪ ŋma-me tɔ.
 Siyɔŋ nyáma í wee aŋmaala taa ke mə wulav tɔɔ.

³ ɪ sa ɪsɔ hətɛ na paale,
 í sa-te na akilima na cəmuyɔ.

⁴ Mpi tɔ, Tacaa laŋle hɛɛna ɪ yɔlaa meye,
 na ɪ yakɪ mpa pa pasəyi pa ti tɔ, na pa nyɔɔŋ kɔlɔyi.

⁵ Yɔlaa kɔpama í wee acima taa na pá tv ɪsɔ ke teeli.
 ɪ wilitina laŋhɔlɔmlɛ ke mə kɔhəntəŋ tɔɔ ké ahoo.

⁶ ɪsɔ samtu í wee mə nɔɔsi taa,
 na layate nte tɔ we lɔŋ ke taa na waali tɔyɔ mə niŋ taa.

⁷ Na í ɪɛti piitimnaa lɛlaa,
 na í tv yɔlaa lɛlaa ke wahala.

⁸ Na í həkɔ mə awulaa ke alukpala,
 na pele pa waali nyáma ke nyəyətɔ.

⁹ Na í huɔna-weye ɪsɔ huɔle ɪsu pa ŋmaav tɔ,
 pə ké yɔlaa kɔpama tɔna teeli ké.

ɪ sa Tacaa.

150

ɪ tv Tacaa ke teeli

¹ ɪ sa Tacaa.

ɪ sa ɪsɔ ké ɪ təsɛɛle taa.
 ɪ samɪ-ɪ ɪsɔtaa, timpɪ ɪ toma naaki tɔ.

² ɪ samɪ-ɪ, ɪ kookalɔnaa tɔɔ,
 í samɪ-ɪ, ɪ toŋ ké sɔsɔŋ tɔ pə tɔɔ.

³ ɪ sa ɪsɔ na tutuyɔ wula,
 í samɪ-ɪ na cəməŋ na saŋkɔnaa.

⁴ ɪ sa ɪsɔ na akilima na paale,
 í samɪ-ɪ na ŋmusɪ cəmuyɔ na həlaya.

⁵ ɪ sa ɪsɔ na kpeŋkpeŋnaa mpa pa wiiki teu tɔ.
 ɪ samɪ-ɪ na mpa pa wiiki na pá sɛɛki tɔ.

⁶ Weesuyɔ nyəm tɔna í sa Tacaa.
 ɪ sa Tacaa.

ATUWA TAKĒLAYA Kutubutu

Takēlaya kanε ka taa kε pa keesa atuwa na lεmayaseε tōmnaa. Na pa hulēyi-tuyu cεcε kupan na pəyalu kupan pa tōm. Na apalu na alu pa cayale ke təyaya taa. Pə seyeşəyi-tu tətəyə solumyōle, na acacaale asilima, na kaloolaya, na felentu, na yoou pə tōm. Ilena pə kaasi lona asayεε wena tu se tō. Pə wεε si yulu lεmayaseε tu i se lona anı a tənaya.

Isəna pa faya Atuwa takēlaya tō.

Layatu nti cεcε tasəyi kufalan yālaa tō, titite 1-9

Atuwa wena a keesəyi yālaa wεεtu tōm tō, titite 10-29

Akuuli na Lemuweli pa Atuwa, titite 30-31

¹ Tafiiti pəyalu Salbməŋ wei i kε Işeyeli wulav tō i atuwa ntō.

Mpi mpi takēlaya seyeşəyi yālaa tō.

²⁻³ Atuwa anı a huləyənə yulu ke tampana taa tōnte, na layatu na siyisuyu na kupantu na i cəkəna tōm səsəntu. ⁴ A kuliyi ifepiya ise na pá wēna nyuyū taa mayasəm. A tasəyi mpa pa ta nyi pulu təyə layatu. ⁵ Nyəntaa mayamaya ná wiiliyi a taa na pá waaki. Na á huləyi layatūnaa ke isəna paa la tō. ⁶ Paa cəkəna asəsuna na layatu tōm seyeşəlaa atuwa.

⁷ Iso nyamnav nté nyəm kite. Kumələməŋ u nyaŋna-i na pá kisiyi nyəm kuşeyəsətu na pə layatu tasuyū.

Layatu tasuyū ke ifepiya.

⁸ Ma pəyalu taa lə nyá caa na nyá too pa seyeşuyū. ⁹ Pu la na nyá weesuyū té kε isu ntenuyu ke nyuyū taa, yaa luluyū ke luyū tεε. ¹⁰ Ye asayaa lukı si pá tusiyi-ŋ isayatu taa, taa tisi. ¹¹ Yaa pa yaa-ŋ si i cəŋ yālaa na i ku-weyε mvsəŋ, ¹² na i li pa tənə na pa ise isu atətəle. Yaa isu mpa pa tiiki pəlaav taa tō. ¹³ Ilena i kuu pa wontu kupantu tənə na i suuli mə tεεsi, ¹⁴ na paa wei i wēna i paa tete. Si yantaŋa kulūmaya ke mə tənə i ká kpenti. ¹⁵ Ma pəyalu nyana-we i taa kaa mpaav, hatələna timpi pa təŋ tō. ¹⁶ Isayatu mpaav ke pa təŋ na yulukule tōm caələna-we. ¹⁷ Paa nyəki sumaya ke katəka na ká naaki. ¹⁸ Ama mpe pa nyəki pa təyi mpi pu co-we təyə, na pá nyəki pa weesiŋ ke katəsi. ¹⁹ Yālaa mpa pa pəkəyi kasəyaya asilima nyəŋka tō pa mpaan nté, na pá kuyi weesiŋ nyəma.

Ləmayaseε yaav ke yālaa

²⁰ Ləmayaseε kiisiyina nteye mpaan taa na kuyeyen taa. ²¹ A yəyətəyi yālaa təsullenaa na kraaməŋ taa si: ²² Pəlee kε kaanyəması ləmayaseε ká pu, na sayətəlaa náa lu pə taa, na kpaŋtūnaa taa náa yele kpaŋav ke ləmayaseε. ²³ I kəw na i nu ma kalənav, maa tisi mə tō kε ma feesuyū na má huli-meyε ma tōm. ²⁴ Mpi tō, ma yaa-me na i kisi, na má huli-meyε nin si i la laakali i tá la. ²⁵ Mə tənə i ləki ma layatu tasuyū na i kisiyi ma kalənav. ²⁶⁻²⁷ Pə tō kε ye səyontu na wahala lu mə tō isu kacuculaya, maa won-me na má paana-me. ²⁸ Ie i ká yaa-m ma kaa cə, na i pəkı-m na i wı. ²⁹ Pu la rəpuyú timpi i kisa nyəm, na i tá ləsi si i nyaŋna Taca tō pə tō. ³⁰ Mpi tō, i lə ma layatu tasuyū na i kisi ma kalənav. ³¹ Mə yaasi kulūlōm ke i ká təyə, na i haya mə mayamaya mə layatu tasuyū. ³² Pə taya pulu, kumələŋ lepu kuyona-ku. Ilena kpaŋtūnaa kaanutu náa yele na pá lé. ³³ Paa na mpu wei i nukəna-m tō pə cakəna-i kε, u nəyəsəyi wahala.

2

Ləmayaseε waasuyū

¹ Ma pəyalu ye n mvyi ma kuyəyətutō,

na ń təkəyi ma kusəsutu ke nyá taa.
² Ye n ken ɲkpaɲyɔ na ləmayasɛɛ kusɛyɛsətu,
 na ń pəsəna laakali ke nyá taa.
³ Ye n yaa nyəm si pé səna-ɲ.
 Na ń kusɪ nyá nɔɔ na ń yaa nyuyɔ taa mayasəm.
⁴ Ye n pɛkəyi-wɪ ɪsu liyitee,
 na ń caaki-wɪ na ɪsələ kusɛɛmlɛ ɪsu wɛnau.
⁵ Ɔlɛ mpɔ pə taa ké n ká cəkəna Tacaa nyamnav,
 na ɪsəna n ká nyəmɪ-tɔ.
⁶ Mpi tɔ, Tacaa haakəna ləmayasɛɛ,
 na ɪ nɔɔ taa lukɪ nyəm na nyuyɔ taa mayasəm təm.
⁷ Ɔ yeki na tampana tɛɲlaa təhikile u laɲəyi,
 na ɪ kentiyi mpa pa lakɪ siyisuyɔ tɔ.
⁸ Ɔ waasəyi mpa na lelɛ pa wɛ leleɲ tɔ,
 na ɪ hasəyi ɪ yələa nɔɔhɛɛ tɛɛ.
⁹ Waatu ɪnəyi n ká cəkəna siyisuyɔ na mpi pə tɛɲaa tɔ,
 na mpaan wei ɪ pukina tɛpantɛ taa tɔ.
¹⁰ Mpi tɔ, n ká wɛɛna ləmayasɛɛ ke nyá lotu taa,
 na nyəm hɛɛsi nyá laɲlɛ.
¹¹ N ká wɛɛna nyəm na nyuyɔ taa mayasəm,
 na pu kenti nyá tɔɔ.
¹² Na pé ya-ɲ kawalaya mpaav taa,
 na ɪsayatu yɔɔtɛlaa niɲ taa.
¹³ Na mpa pa yela mpaav kusiyisuyɔ
 na pá kpaɔa səkɛtuyɔ nyəɲkɔ,
¹⁴ na pa laɲlɛ hɛɛkəna ɪsayatu lapu
 na pá yɔɔləyənɛ ɪsayatu tɔ pa niɲ taa.
¹⁵ Mpe ɪni pa mpaan kɛɛwɔɔa
 na pa hapɛɛ náá kɔɲlaa.
¹⁶ Ɔlɛna pé ya-ɲ alɔ kpai tu
 wei ɪ tusəyi yələa na ɪ nɔɔleleɲ tɔ ɪ niɲ taa.
¹⁷ Wei ɪ kisa ɪ paalɔ wei ɪ cɛpa ɪ ciyita
 na ɪ sɔɔ Ɔsɔ nɔɔ pɛɛluyɔ tɔɔ tɔ.
¹⁸ Alɔ ɪni ɪ tɔyɔɔa wɛnna səm hɔɔluyɔ ké,
 na ɪ mpaav suvki atɛtɛle taa.
¹⁹ Mpa pa puki ɪ tɛ tɔ pa taa nɔɔlɔ u tasəyi mɔluyɔ.
 Pəyele paa tasəyi weesuyɔ mpaav ke nav.
²⁰ Mpɔ tɔ, tɛɲ yələa kɔpama ɪkpate,
 na ń təkɪ tampana tɛɲlaa mpaav.
²¹ Mpi tɔ, mpe pa cakəna tetu taa.
 Mpa pa fɛina kawaliya tɔ mpe paa wɛɛna təna.
²² Ama pu kpiisi asayaa ke tetu taa.
 Pu ləsi Ɔsɔ lɔlaa ke tɔ taa.

3

Ləmayasɛɛ na Ɔsɔ nunav təm

¹ Ma pəyalɔ, taa sɔɔ ma sɛyɛsuyɔ. Tóki ma kusəsutu ke nyá lotu taa. ² Nti tu yelina na ń cayana hɛɛsuyɔ, na nyá weesuyɔ tayali. ³ Laki kɔpantɔ na ń tɛɲəyi tampana. Tamsi-təyi nyá luyɔ tɛɛ ɪsu acima wontuyɔ kɔpɔɲkɔ. Tóki-təyi teu ke nyá lotu taa. ⁴ Ɔlɛ Ɔsɔ na yələa paa sɔɔli-ɲ na nyana-wɛ ɪ wɛɛ leleɲ. ⁵ Pɛti nyá təyi Tacaa na lotu kɔlɔmtɔ. Taa təna nyá mayamaya nyá

layatu. ⁶ Nyənəyi Iso tike ke nyá kulaputu tana taa. Ue i ká huli-η mpaav ηku n ká tən̄ tō. ⁷ Taa nyən̄ nyá təyi nyəntu. Nyáná Tacaa, na n̄ kisi isayatu. ⁸ Pu kəna alaafəya ke nyá tən̄yū taa na pə heesi nyá wəsasənaa. ⁹ Səe Tacaa na nyá kwenam, na nyá kəhaləm kancaalaya kululəm. ¹⁰ Ue nyá kpeeh̄ ka sū təyoloyolo, na suləm n̄á sū nyá ηkraah̄. ¹¹ Mpu tō, ma pəyalu taa nyən̄ yem kə Tacaa ηkraηyū h̄əm. Pəyele nti i kraaləyi-η tō t́ taa la-η səyəntu. ¹² Yulu wei Tacaa luyū wee tō, p̄ntu ηkraηyū ke i h̄əη. Teitei isu cecə h̄əηyū i pəyaya kusəalaya nyəηku tō.

Ləmayasəe na təcəyanav təm

¹³ Yulu wei i hika ləmayasəe, na í hii layatu təyole isu lelen̄ nulu. ¹⁴ Mpi tō, kawaaaya ηka ləmayasəe haaki tō ka kəla liyitee nyəηka, na pə kasəyaya kəla wula ke teu. ¹⁵ Ləmayasəe kəla teu ke liyitee pəe. Wontunaa mpa yulu nyuləyi teu tō, tə ta haηna ləmayasəe an̄i. ¹⁶ Ləmayasəe laki kə na yulu weesuyū tayali, na á ha-i wənav na á kus̄i i nyūyū. ¹⁷ Ləmayasəe mpaah̄ kə kupaη kə, na timpi a huləyi yəlaa s̄i pá tō tō pə kəηna heesuyū. ¹⁸ Ləmayasəe wə kə isu weesuyū tūyū ke mpa pa wəna-yə təyō. Mpa pa lakəna-yə tō pa nuk̄i lelen̄ kə. ¹⁹ Ləmayasəe ke Tacaa suna tetu. Ulena í la na isətən̄yū wəena toma na i layatu. ²⁰ I nyəm ke i hulina p̄d̄əη səsəəη, na isəηm̄ntu n̄á kəηna cəlu.

Tacaa kentuyū ke ləmayasəe tv

²¹ Ma pəyalu, tək̄i nyəm na nyūyū taa mayasəm ke teu. Pə taa hatələna-η. ²² Mpu pu hana-η weesuyū na n̄ nu lelen̄. ²³ N ká tana naani kə teu kə, pul̄p̄u kaa co-η. ²⁴ Na n̄ too ahoo ke teu na səyəntu f̄ei. ²⁵ N kaa nyana wahala kututu nəyolu yaa asayaa. ²⁶ Mpi tō, Tacaa keke nyá naani, na i ká cəlu-η na katəs̄i tana.

Təyəntəle səəlvū

²⁷ Paa waatu wei kə n wəna pəsuyū, taa kisi kupaantu lapu ke mpa pa laηaa tō. ²⁸ Ye n wəna s̄i n ká səna nəyoluyū kpaakraa, taa təyən̄-i na í kpe s̄i cele. ²⁹ Taa mayas̄i s̄i n laki isayatu ke wei i caya nyá kiη na naani tō. ³⁰ Ye nəyolu ta la-η pul̄p̄u taa yoona p̄ntu ke m̄s̄uη. ³¹ Taa la m̄s̄uηtonaa ke isesemle. Pécó taa nyuli pa t̄nte. ³² Mpi tō, Tacaa taa kraakəna asayaa kə. Ama i cewaa nté tampana təηlaa. ³³ Tacaa təηsəyi mpusi kə asayaa tees̄i kə. Ulena í kooliyi siyisilaa nyəηs̄i ke kupaantu. ³⁴ I won̄iyi mpa pa won̄iyi-i tō, na í huləyi p̄elee ke mpa pa pasəyi pa ti tō. ³⁵ Teeli keke ləmayasəe nyáma paa tete. Ulena nyūyū f̄einaa ke f̄elee səsəəle.

4

Ləmayasəe hikuyū na a təkuyū

¹ Ma pəyalaa m̄e, í nu cecə seyesuyū na í welisi teu na í nyí ləmayasəe. ² Seyesuyū kupaηku ke ma hula-m̄e, í taa lō ma kus̄es̄ətu. ³ Ma mayamaya maa kə ma caa pəyalu kupaη kə. Pəyele ma too ka səəla-m̄ kə isu pəyaya ikpamle. ⁴ Paapa seyesəyi-m̄ kə, na í heeliyi-m̄ s̄i: Tók̄i ma təm ke teu ke nyá lotu taa, na n̄ təηəyi ma kus̄əs̄utu n ká hiki weesuyū. ⁵ N ká wəena ləmayasəe na layatu. Taa la ləsəə. Pécó taa lō ma nəyō taa təm natəli. ⁶ Taa lō ləmayasəe, səəli-yə, a ká paasəna-η. ⁷ Lu na n̄ nyí s̄i ləmayasəe nté pul̄ səsəəm na n̄ p̄eki-yə na nyá wənav tana. ⁸ Sa-yə a ká kus̄i nyá nyūyū, wəyali-yə, a ká tu-η teeli. ⁹ Pu wee-η isu ntenuyū kupaηpaηku ke nyá nyūyū taa.

Asayaa t̄ntə cəlvū

¹⁰ Ma pəyalu nu ma kuyəyət̄tu na n̄ m̄-ti. Ulena nyá weesuyū pusi tayali. ¹¹ Ləmayasəe mpaav ke ma hula-η, na má tiiki-η tampana təηyū mpaisi taa. ¹² Ye n təη pə kaa p̄kəli-η. Pəyele ye n kraakəyi asewa pə kaa co-η. ¹³ Tək̄i seyesuyū, taa yele-ku, nyəəna-ku, ηku ku tanna nyá weesuyū. ¹⁴ Taa s̄u asayaa mpaav taa. Pəyele taa tō ku taa. ¹⁵ Taa tō ku taa, cəlu-ku na n̄ təη kufaluyū. ¹⁶ Ye asayaa ta la isayatu paa tooki. Ye pa ta la na pə co nəyolu pa tom yaaki kə. ¹⁷ Mpi tō, isayatu təyən̄aya ke pa hayasəyi pa ti, na pá nyəəki m̄s̄uη suləm. ¹⁸ Siyisilaa mpaav

νά we isu ilim yaakuyu kite tɛɛ, na pé sɔ́sɔ́ɣi, halɛna pɛ sikuyu tɔ. ¹⁹ Ama asayaa mpaav ná we sɛkpetuyu ké, paa naaki kucopum.

Tɔntɛ kupantɛ wɛnav

²⁰ Ma pɛyalɔ, nu ma seɣesuyɔ na ń ke ɲkpaɲuyɔ na ma kuyɔɣɔtɔtɔ. ²¹ Nyá ise í taa hatɛlɛna-ti, tɔki-tɛɣi hatoo nyá lotu taa. ²² Mpi tɔ, tɛ haaki weesuyɔ na alaafɛya ke pa tɛna mpa pa hika-ti tɔɣɔ. ²³ Feɲ nyá nyamle tɔɔ na pé kɛli pɛ tɛna. Mpi tɔ, tɛ taa ké weesuyɔ sɛlasɛ tɛna weɛ. ²⁴ Hatɛlɛna nyá nɔɣɔ ke kaloolaya tɔm, na ń kisina nyá ntompee ke tɔm kɔkɛkɛɛtɔ. ²⁵ Nyá isɛpee í nyɛnɛɣi nyá nɔɣɔ tɔɔ na nyá isɛhutu hɛti teu. ²⁶ Tayanɛ mpaav ɲku n tɛɲɛɣi tɔ, na nyá tɛtɛntɛ tɛna weɛ naani. ²⁷ Taa heli ntɔɣɔɲ yaa mpɛtɛɲ. Hatɛlɛna isayatu.

5

La laakali na alɔ tɛtɛlatɔ

¹ Ma pɛyalɔ welisi ma lamayasɛɛ taa, ke ɲkpaɲuyɔ na ń nu ma layatu tɔm. ² Waatu inɛɣi n ká weɛna nyuyɔ taa mayasɛm, na nyá ntompee yɔɣɔtɛɣi layatu tɔm. ³ Alɔ tɛtɛlatɔ nɔɣɔ taa we lelenj ké isu tuɲ setaya yaa tuɲ nim. ⁴ Ama pɛ tɛnaya tɔɔ we nyɛɲ ké isu sɔtɔ. Pɛ hɛɛki isu sapɛlaya ɲka ka we lɔɲ ke cemace tɔ. ⁵ Sɛm taa ké alɔ inɛ ɪ mpaav puki, na ɪ nɔɔhɛɛ siɣisina pɛlaav tɛpɛɲpɛɲ. ⁶ Alɔ isu mpɔ u tɛɲɛɣi weesuyɔ mpaav, ɪ toolaa ké, ama ɪ ta cɛkɛna. ⁷ Ma pɛyalaa mɛ í nuna-m yoo. I taa hatɛlɛna ma nɔɣɔ taa tɔm. ⁸ Hatɛlɛna alɔ inɛ ɪ tɛ mpaav. Taa kpɛtɛna ɪ nɔnɔkeelasɛ. ⁹ Pɛ taa kɔɔ na alɔ inɛ í tu-ɲ nɔɣɔlɔ niɲ taa, na pɔntɔ kó nyá nyuyɔ na pé wakɛli-ɲ. ¹⁰ Pɛ taa kɔɔ na kpai nyáma tɔɣɔ nyá wɛnav, na pá sɔvna nyá tɛmle kɔlɔlɔm ke lɛlɔ tɔyaya taa. ¹¹ Na pé kɔɔ na nyá tɔnuyɔ ká waatu wei n tala nyá tɛnaya tɔ na ń mɔlɔɣi. ¹² Na ń tó si: Isɛnaya pɛ lapa na ma taa kpɛna kɔseɣesɛtɔ, na pá kalɛna-m na má kisi? ¹³ Isɛnaya pɛ lapa na má tá tɛɲ ma seɣesɛlaa kuyɔɣɔtɔtɔ, na má tá ke ɲkpaɲuyɔ na pa kɔseɣesɛtɔ? ¹⁴ Pɛ kaasa pɛcɔ si má ná wahalanaa tɛna ke yɛlaa na kpɛka hɛkɔ taa.

Nyá ifepile alɔ sɔɔlɔyɔ

¹⁵ Nyá alɔ we ké isu lɔm kɔpam lɔkɔ. Mpɔ tɔ, nyɔɔki lɔkɔ inɛ ɪ taa lɔm. ¹⁶ Pɛ fɛi si lɔm mpɛ pá kpɛɲ yem ké awalɛ na hapɛɛ tɔɔ. ¹⁷ Pɛ weɛ si pé weɛ nyá tike nyá nyɛm ké, pá taa sokina kpai tɔ nɔɣɔlɔ. ¹⁸ Iso í kooli nyá lɔkɔ lɔm ke kupantɔ na ń yɔɔlɛna nyá ifepile alɔ. ¹⁹ I tewaya isu nasɛm na ɪ lɛsaya sɔv-ɲ. Nyá lanjɛ í holɛmɛna ɪ sɔɔlɔyɔ ke tam tɔɔ. ²⁰ Ma pɛyalɔ, pepe tɔɔ ké n nyulɔɣi alɔ kpai nyɛɲ? Na ń caa si ń wayalɛ alɔ wei n ta nyí tɔ ɪ hɛla? ²¹ Nyi si Tacaa naaki yɛlaa tɛna mpaav ké. I fenjɛi paa yulɔ wei ɪ mpaisi. ²² Isayav kɔpɛntuyɔ kpɛakɛna-ɪ isu katɔka. I mayamaya ɪ isayatu kpɛakɛna-ɪ yomle. ²³ I ká si seɣesuyɔ lanjuyɔ tɔɔ. Uɛna í seliɣi í kɔmɛlɛntɔ katatɛlaya tɔɔ.

6

Lɛlɔ kama cɔlɔyɔ

¹ Ma pɛyalɔ, ye n mɔwa nyá tɔɣɔntɛlɛ kɛmlɛ, yaa n sɛɲa nɔɣɔlɔ waali ké pɛ tɔm taa. ² Ye nyá kuyɔɣɔtɔtɔ hɔka-ɲ pɛ tɔm taa, yaa nyá nɔɣɔ taa tɔm kpɛ-ɲ isu katɔka. ³ Pɛ tɔɔ tɔ, ma pɛyalɔ lɛsi nyá tɛɣi pɛ taa. Mpi tɔ, n hota nyá tɔɣɔntɛlɛ niɲ taa ké. Polo na ń hɛntɛ-ɪ atɛ na ń wiina-ɪ. ⁴ Taa too pɛ tom, yaa ń tu kpɛpɔ isɛlɛ. ⁵ Halɛna ń fiti isu nam fituyuu tɔtɔlɔ niɲ taa tɔ. Yaa isu sumaya lukuyɔ ka kpɛlɔ niɲ taa tɔ.

Felentú cɔlɔyɔ

⁶ Felentú nyá, polo na ń nyɛni tɔɔlɔ kulapɛlɛ na ń weɛna lamayasɛɛ. ⁷ Tɔɔlɔ fɛina fenju yaa nyuyɔ tɔ yaa caa. ⁸ Paa na mpɔ tɔ ɪ calɛsɛɣi tɔɣɔnaya ke kɔmtɔ waatu na í nyɛkɛɣi. ⁹ Felentú nyá, pɛlee ké n ká nyɛɣɛsi hɛntuyɔ na tom? ¹⁰ Nyá si n ká tóólɛ nyá ti, na ń tɔ nyá niɲ ke nyá nyuyɔ na ń too pɛcɔ na ń hɛɛsi. ¹¹ Waatu inɛ kɔnyɔɲ ká ta-ɲ mɛlɛmɛlɛ, na wahala tutu-ɲ isu yoolu na ɪ wontu.

Mɛnaafiki cɔlɔyɔ

¹² Yulv tetelatu u tənəyi tampana. I tən ké na i nəɣə taa na kaloolaya. ¹³ Ise ke i cəpələyi yəlaa, na í yəɣətəyənə-wə na i nəwəhe, na í hatəyi-wə na i mpee. ¹⁴ Isayatu wenna i taa, na í mayasəyi kawalaya təm ke tam, na í tilisiyi yoon. ¹⁵ Pə təw ké wakəlvəv ká tuti-i, na pé wakəli-i təm kuləm təw i kaa wəe hiiu.

Yəlaa mpa Iso luyv fəi tə

¹⁶⁻¹⁹ Yəlaa loosi naatoso ke Taca taa kpaakəna. Mpeyele: Isətoosile nyəma, na puɣusilaa, na mpa pa kuyi yəlaa ke musəŋ tə, na mpa pa mayasəyi pa lotu taa ké nti tə fəi teu tə, na isayatu waali tənlaa, na pəpətv aseeta nyəma. Ama pə kaasa naatosompəɣəlaya nyəma. Pəleyele cewaa yoosilaa.

Wasəŋkalətv cəlvəv

²⁰ Ma pəyalv tóki nyá caa kusəsutu. Taa lə nyá too kusəyəsətv. ²¹ Su-təyi nyá lotu taa ké tam təw. Tv-təyi nyá luyv tē isu kacəka wontuyv. ²² Tu tiiki-ŋ nyá təntə taa, na tə kenti-ŋ nyá təhəntəle taa, na tə yəɣətəna-ŋ waatu wei n fəŋ tə. ²³ Mpi tə, kusəsutu wə ké isu fətəla. Na səyəsəy v nāá wəe isu nyaaləm, na kukpaalətv nāá ké weesuyv mpaav. ²⁴ Tu kisina-ŋ alv isayav, wei i ké nəwələŋ tv tə. ²⁵ Taa nyuli alv inu i teu ke nyá lotu taa. Pəyele taa yelev na i isihutu teu hə-ŋ. ²⁶ Pə taya pulv, ye apalaa təna alv, təɣənaɣa pəcə tike ke yulv ləkí ílé i təw. Ama alv wei i wəna paalv tə, yulv kupaŋ ke i nyəkí katəka. ²⁷ Yulv ká tó mamate ke i təw na i wontu yelev nyayav na? ²⁸ Yaa i ká tə mamala təw na pə tá nyayə i nəntaaləŋ? ²⁹ Mpu tətəɣə pə wəe na wei i puki i təɣəntəle alv kiŋ tə. Wei í tokina alv inu, i ká ná pə nav. ³⁰ Paa tuyi tanaav na nyəɣətv wei i ŋmulaa si i tóki tə. ³¹ Pəna pə mpu tə, ye pa kpa-i i ká fəli pə təm naatosompəɣəlaya. Haləna í cela i wənav təna. ³² Yulv wei i fəina nyuyv tə, inu i lakəna wasəŋkalətv, na alv wei i pəkəyi i ti na asaala tə, inu i lakəna mpu. ³³ Kataasi na kutəyv ke i tənna, i fəele kaa tē. ³⁴ Mpi tə, isəsəemle ká kus i paalv pááná. I kaa wəena pətəwəle ke ləetuyv kuyaku wule. ³⁵ I kaa tēli si pá fəli-i pulv, na paa kucəwəŋ ke paa kaa-i i kaa tisi.

7

Alv wasəŋkali tvsvyv ke ifepu

¹ Ma pəyalv, tóki ma kuyəɣətv, na í suna nyá təyi ma kusəsutu. ² Tóki ma kusəsutu na í hiki weesuyv, na í fəŋ ma kusəyəsətv təw isu nyá isəpəle. ³ Taa yelev na tə fiti nyá niŋ taa. Tóki-təyi hatoo nyá lotu taa. ⁴ Nyəni ləmayasəe isu nyá newaya na layatu isu nyá ceu. ⁵ Pu hatələna-ŋ alv kpa-i tv wei i tvsəyi yəlaa na i nəwələŋ tə i niŋ taa.

⁶ Kuyaku nakvli ma sənə ma kutuluyv taa, na má nyənəyənə pətote pəwəŋ na awalv təw. ⁷ Mpyúv má ná ifepiya mpa pa ta nyənta pulv tə, na pa taa ké ifepu wei i fəina nyuyv tə. ⁸ Mpyúv i tənə hapəle na í tala tə kpeŋə təw timpi alv wasəŋkali nəɣəlv i ka sənə tə. Ulena í tənəyənə alv tē təw təpamm. ⁹ Pu ké taanaya ké, na pé tēma yulutuyv na səkpeyuv tēma wəev. ¹⁰ Ule alv nəɣəlv i sənəyi-i kelev, na í suuwa isu apalaa təna alv, na acilayatu suwa i lotu taa. ¹¹ Pə kola i nyuyv taa na í kpisi i tēyē cəyale. ¹² Paa hapəle təw, yaa nəwəy tē, yaa paa lé tē, i tanəa ké. ¹³ Mpyúv i kpətəna ifepu na í kpipi-i na í wayali-i. Ulena í nyəni i isəntaa təpiŋ na fəele fəi, na í heeli-i si: ¹⁴ Sənə ma lapa Iso ké nəɣə kulvmaɣa kpəntəyv kətaya ŋka too maa suwa si maa la tə. ¹⁵ Pə təw ké ma luwa si ma sənəyi-ŋ na má pəkə-ŋ. Təw, ma na-ŋ kelev. ¹⁶ Ma pəwa ma kato təw ké Icipiti kponkponu tən nyəntv pəwəŋ kucəwəwəŋ kupaŋ. ¹⁷ Na má yəɣəli tulaalvnaa kupa mpa pa yaaki si Miili na Alwəe na Kanəeli tə. ¹⁸ Kəw na tə cəpələna səlvəy haləna pé nyaali. Tə yəwli na tə nu pə ləŋ ke teu. ¹⁹ Ma paalv pola mpaav pooluŋ nyəŋkə, i fəi təyayə. ²⁰ I kpaɣa lixitee na húluyv ké. Ye isətv ta mənəna kite u kəŋ. ²¹ Ulena alv inu i pəsi ifepu inəyi i yəɣətayə katatəlaya təw, na í həmi-i i nəwələŋ təw. ²² Na ífepu svv-i

təŋyʊv kɛ kpakpaa ɪsu nav wei pa pukina təkʊle tɔ. Yaa ɪsu pa həkʊyʊ kpaŋtʊ kɛ ŋmənaya sɪ pa hɔŋ ɪ ŋkpaŋyʊv tɔ. ²³ Haləna nyəmle sɔ ɪ hɔɔle, ɪsu sumaya huluyʊuna tiɪu kɛ apai taa na ká tá nyí sɪ ka weesuyʊ kɛ pu tɛna tɔ.

²⁴ Pənente ma pəyalaa mɛ, í nuna-m, na í kɛ ŋkpaŋŋ na ma nəɔ taa tɔm. ²⁵ Taa nyulɪ alʊ ɪsu mpʊ na í tɛŋi-ɪ, na pɛ kɔɔ na í lé ɪ mpaan taa. ²⁶ Mpi tɔ, alʊ inɪ ɪ huwa yɔlaa payale kɛ. Mpa ɪ ka huwa mpʊ tɔ paa kɛ toŋtʊnaa kɛ. ²⁷ ɪ tɔyaya nté atətəle mpaav na kú tiiki sɛm tɛ.

8

Ləmayasɛɛ kawəyaya.

- ¹ Ləmayasɛɛ mɔpa kapuka,
na layatʊ náá kʊsɪ tɔ nəɔ na tɛ yaa.
- ² Ləmayasɛɛ sɔŋa toŋtoŋa tɔɔ
kɛ mpaav kin, na hapəle atama taa.
- ³ Ləmayasɛɛ sɔŋa ɪcatɛ nɔnɔkeelasɪ na tɔ hapɛɛ tɔɔ
na á kiisiyi sɪ:
- ⁴ Yɔlaa piya mɛyɛ ləmayasɛɛ má, ma wɛna.
- ⁵ Kʊmɛlɛmɔŋ í kʊlɛmɪ nyʊyʊ taa mayasɛm.
Layatʊ lanɪlaa náá kʊlɛmɪ nyəm.
- ⁶ ɪ nu, tɔm sɔsɔntʊ kɛ ma wɛna sɪ ma heeliyi-mɛ,
ma kuliyi ma nəɔ sɪ ma heeliyi-mɛyɛ kʊsiyisitu.
- ⁷ Pɔ taya pʊlʊ, tampana kɛ ma nəɔ yɔɔtɔyɪ
na ɪsayatʊ tɔm wɛ-m kʊsɔyɔtʊ kɛ.
- ⁸ Ma nəɔ kʊyɔɔtʊtʊ tɔna siyisaa kɛ,
kaloolaya yaa tɔm kʊkɛkɛɛtʊ fɛi pɔ taa.
- ⁹ Layatʊnaa nyɔma tɔ tɔnaya teu kɛ tɔcɛɪcɛɪ,
na tɔ siyisa teu kɛ mpa pa wɛna nyəm tɔ.
- ¹⁰ ɪ pɛɛki ma kʊsɛyɛsɔtʊ na pɛ kɔlɪ liyitee,
na í pɛɛki nyəm na pɛ tɛɛ wʊla kʊpaŋ.
- ¹¹ Mpi tɔ, ləmayasɛɛ kɔla teu kɛ liyitee pɛɛ.
Liyitee pʊlʊpʊ ta tala-yɛ.

Ləmayasɛɛ hulʊyʊv kɛ a ti

- ¹² Ləmayasɛɛ má, laakali lapʊ taa kɛ ma tɔcayale wɛɛ,
ma wɛna nyəm na nyʊyʊ taa mayasɛm.
- ¹³ Tacaa nyamnav nté ɪsayatʊ kisuyʊ.
Kalampaanɪ na ɪsɔcav pɔ kɛ ɪsayatʊ mpaav kɛ.
Na nəɔ ɪsayaa kɛ mpi ma kisaa tɔyɔ.
- ¹⁴ Má tɔnna layatʊ tasuyʊ na tɔcayanav,
mayale layatʊ, na ma wɛna toŋ.
- ¹⁵ Ma toŋ taa kɛ awulaa tóki kawulaya,
na awulumpiya náá tʊyɪ mpi mpi pɔ siyisaa tɔ sɪ yɔlaa í la.
- ¹⁶ Ma toŋ taa kɛ awulaa tóki kawulaya,
na kʊpayalaa na tɛtʊ taa hʊlɔla tɔna náá hʊkɔna.
- ¹⁷ Ma sɔɔla mpa pa sɔɔlɔyɪ-m tɔyɔ.
Na ma pɛɛkɔlaa naaki-m.
- ¹⁸ Ma kin kɛ apititʊ na teeli wɛɛ,
na wɛnav kʊleelim na tampana tɔŋyʊv.
- ¹⁹ Ma kʊlʊlʊm kɔla wʊla kʊpaŋ kɛ teu.
Na ma nyəm náá tɛɛ liyitee.
- ²⁰ Tampana tɔŋyʊv mpaav taa kɛ ma tɔŋ

mpaisi kusiyisasi heku taa.

²¹ Ma su kupantu ke mpa pa sɔɔla-m tɔɔ.

Na má suuliyi pa kpaŋcooŋ.

²² Maya Tacaɔ caalɔna ŋman ke ɪ tɔmlɛ taa
na pɛ́cɔ́ í lakɪ ɪ tɔma kupɛnɛɛ.

²³ Hatoo tɔ pa ŋma-m ké,
fau na pɛ́cɔ́ pá ŋmaaki tetu.

²⁴ Waatu inɪ tɔ tenku nɔɔɔɔ ɪ taa wɛɛ,
pɛ́cɔ́ lum seɛɔ nɔɔɔɔ ɪ feɪ.

²⁵ Pa lɔla-m ké na pɛ́cɔ́ pá la pɔɔŋ
na pɛ́cɔ́ pulasi wɛɛki.

²⁶ Pɔyele Tacaɔ taa tu lata tetu yaa katenasi,
yaa antulinya ciyilisi nsi su naaki tɔ si kancaalaya nyɛŋka.

²⁷ Ma wɛɛ na pɛ́cɔ́ Tacaɔ su isɔtɔnɔɔɔ,
na í pu ku tɔnaya ke kuna tenku sɔsɔ pa tɔsulle.

²⁸ Na í tu isɔŋmuntɔ ke isɔtaa na tenku seɛlaa lum tɔli na pɛ́ luna toma.

²⁹ Waatu inɔyi Tacaɔ su tenku ke tɔnasi si lum í taa ŋmaa na í pu tetu kite.

³⁰ Ma lakaya ɪ kin ke tɔmlɛ ké, na má heesɔyi ɪ lanle ke paa kuyaku ŋku. Na má liyiliyi tam na
í naaki.

³¹ Na má liyiliyi ɪ tetu tɔɔ na ma lanle heekana yɔlaa.

Nyɔlelen tu nté wei ɪ nukɔna lɔmayasɛɛ tɔ

³² Ma pɔyalaa, pɔnɛntɛ í nuna-m.

Mpa pa tɔŋɔyi ma mpaɔu tɔ pa nu lelen ké.

³³ I nu seɛɛsɔɔ ɪ taa lɔ-ku.

Uɛna í pɛ́si lɔmayasɛɛ nyɔ́ma.

³⁴ Yɔlaa mpa pa nukɔna-m tɔ pa nu lelen ké.

Paa ifemle nteye pa feniyi ma tɔyaya nɔnɔɔsi
na pá tɔŋɔyi ka akelenaa.

³⁵ Mpi tɔ, ye wei í hika-m ɪ hika weesuɔyi ké.

Tacaɔ ká hulɪ pɔntɔ ke suulu.

³⁶ Ye wei ɪ pɔntɔyɔna-m ɪ tɔyi ɪ tɔyi wahala.

Pa tɔna mpa paa caaki-m tɔ sɔm ke pa sɔɔlaa.

9

Lɔmayasɛɛ yaatu

¹ Lɔmayasɛɛ sina akelenaa naatosompɔɔɔɔɔɔɔɔ, na á ŋma a tɔyaya. ² A kú wontu na á lá tɔɔnaya na á su na á puu solum. ³ A tila a tɔmlɛ nyɔ́ma alɔnyɔma ke tontonɔ tɔɔ, na pɛ́le pá yaaki yɔlaa si: ⁴ Kɔmɛlemɛŋ me, í kɔnna cɔnɛ. Uɛna pá heeli lɔmayasɛɛ feɪnaa si: ⁵ I kɔɔ na í tɔɔ lɔmayasɛɛ tɔɔnaya, na í nyɔɔ a solum. ⁶ I lu kɔmɛlemɛŋ taa na í hiki mɔ ti. I tɔŋ mpaɔu ŋku ku takɔna layatu cɔɔ tɔ.

Lɔmayasɛɛ tu na wonlu

⁷ Ye n kalɔyɔna wonlu, ɪ footiyi-ŋ ké. Na ye n seɛɛsɔyi isayav ɪ tuv-ŋ. ⁸ Taa kalɔna wonlu na pɛ́ kɔɔ na ɪ taa kpaŋa-ŋ. Ama kalɔna lɔmayasɛɛ tu ílé ɪ ká sɔɔli-ŋ. ⁹ Ha lɔmayasɛɛ tu, na ɪ lɔmayasɛɛ ká sɔɔsi. Seɛɛsi siyisilu na ílé ɪ sɔɔsi nyɔm. ¹⁰ Iso nyamnav nté lɔmayasɛɛ tɔcaalle. Iso yɔlaa nyɔmtu nté layatu. ¹¹ Lɔmayasɛɛ ká yeɛ na nyá kuyɛɛŋ huki, na nyá weesuɔyi pusi sɔɔsi. ¹² Ye n ké lɔmayasɛɛ tu, nyá waakɔna. Ye n ké wonlu ile nyá nyɔɔɔ taa ké pɔ ten.

Kɔmɛlentɔ yaatu

¹³ Kómelentu we ké isu alu kákote to, wei i ké tulaya na í tá nyí pulu to. ¹⁴ Kpete tóo ké alu iní i caya i nánakeelasi, ke icate tontonje tóo. ¹⁵ Uena í kpeesayi teelaa mpa pa kama nyóon na mpaatóo sí: ¹⁶ Ye wei i ké kómelen, í kónna cáne. Na í tón nyóon feinaa sí: ¹⁷ Lum kónmulám we lelenj ké, na inmelau tóonaya náa we teu. ¹⁸ Mpa alu iní i yaaki mpv to, pa ta nyi sí pè canşayi-weye atetale taa.

10

Yalaa tónte atuwa kókpeyelee

¹ Salómánj atuwa. Pəyaya lámayasée tu heesayi ka caa lanje ké. Uena kómelen náa wakəli ku too nyənte.

² Wənav mpi yulu ta tən tampana na í hiki to pə taa fei kawaaya. Ama sişisuyu yakəna səm taa.

³ Taca u yeki sí nyəoní í sasəli sişisilu. Ama i pənj isayau ke mpi i nyuləyi təyo.

⁴ Nkpalasi kpekuyv susayi kunyən ké. Uena təmlə lapu lənlənj náa susi tonj.

⁵ Yulu wei i nyəkəyi təonaya ke kómtv waatu to, i ké pəyaya ŋka ka mayasayi ka nyuvv taa təyo. Ama wei i tooki saa iní to, i ké feele fei tv ké.

⁶ Kópantu koolée we sişisilaa nyóon tóo ké. Ama mvsən təm tike ke asayaa nəsí yəyətəyi.

⁷ Sişisilu tóo tóosuyv kəŋna kópantu koolée ké. Ama yulu isayau hətə mayamaaya ná wakəlyi ké.

⁸ Yulu wei i wəna lámayasée ke i taa to, i mvyi seşesée ké. Wei i yəyətəyi kómelentu təm to i teesəyənə lepu.

⁹ Wei i tən teu to i tənna naani ké. Ama wei i tənəyi mpaan kókónlunj to pu kuli i waali.

¹⁰ Wei i cəpələyi isə na layatu to i tvyi i leləa ke wahala ké. Ama wei i yəyətəyi kómelentu təm to i teesəyənə lepu.

¹¹ Sişisilu kuyəyətəvto ké weesuyu seelə ké. Ama mvsən təm tike ke asayaa nəsí yəyətəyi.

¹² Pááná kusəyi yooú ké. Uena səluyv náa husəyi kópəntən təna.

¹³ Yulu layatu yəyətəya taa ké pa naana i lámayasée. Uena pá natəyi lámayasée fei tv sişile taa ké kpatən.

¹⁴ Nyəm ke lámayasée nyəma ná kaaki wənav təle. Ama kómeləmənj kuyəyətəvto ná wakəlyi ké.

¹⁵ Wəentu liyitee kentişina i tóo, isu kolunja icate tonj nyənte. Acamaa kəwakəlam nté pa kunyən.

¹⁶ Yulupənj təmlə ke weesuyu pulu ké. Uena isayau kasəyaya náa ké isayatu pulu.

¹⁷ Wei i tóosəyi seşesuyv tóo to i tənəyi weesuyu mpaav ké. Uena wei ílé i səkí kalənav tóo to í le.

¹⁸ Ye wei i taka pááná tóo i loolişina i nəyo ké. Wei i yəyətəyi leləa təm to i ké kómelenj ké.

¹⁹ Wei i yəyətəyi səsəm to u taana pəntuyv. Ama wei i kpaaki i nəyo to i ké yulu layatu.

²⁰ Sişisilu kuyəyətəvto we teu ké isu liyitee nyəşəlyv. Isayau lotu taa huşee ta ke pulu.

²¹ Sişisilu kuyəyətəvto tiikişyi yalaa paşale ké. Kpaŋtonaa ná səkí nyuvv taa mayasəm lanşuyv tóo.

²² Taca kópantu kooluyu haakəna tonj. Nyá kuluku u takí tiili.

²³ Isayatu lapu we lámayasée fei tv ké isu alişila. Ama layatu tənna lámayasée.

²⁴ Mpi asayaa nyaŋna to mpi pə kəŋna pa nyóon tóo. Uena Iso haaki sişisilaa ke mpi pa sələməyi to.

²⁵ Isu kacuculaya teekuyv to, mpyúy asayaa saaləyi. Ama sişisilaa ná sənə teu ke tam tóo.

²⁶ Isu nyəmən nyəşuyv kela, na nyəsí náa tvyi isə to, mpyúy felentú cəsəyi i caa.

²⁷ Mpa pa nyaŋna Taca to pa weesinj tayaləyi ké. Uena isayalataa náa səkəna pa tonj.

²⁸ Sişisilaa teeluyv ke lanşulumlé ké. Ama asayaa teeluyv ká wakəli.

²⁹ Taca mpaav kentişyi mpa pa feina kawaliya təyo. Uena kó wakəlyi mpa pa laki isayatu to.

³⁰ Pulopv u selişişyi sişisilu. Ama asayaa ná kaa caya tetu taa.

³¹ Ləməyasəe təm ke siyisilu yəgətəyi. Ama paa seti isayatu yəgətulə nsəmlə.

³² Siyisilu kuyəgətutə laki kúpantə ké. Ama kowakələtu ke isayav nəgə ná nyəmə.

11

¹ Tacaə luyə fəi pəpətu mayasəlaya. Ama mayasəlası nsi sı tənə teu təgə ı caaki.

² Kalampaanı tu tənə kutuyə ké. Ulena wei ı pasəyi ı ti tə í tēsəna ləmayasəe.

³ Yuləpən kúpantə tiikiyina-ı. Ulena isayav acilayatu náá wakəli-ı.

⁴ Wənaυ fəina toma naaləyi Isə huule wule. Tampana tənuyə tike ləsəyəna səm taa.

⁵ Siyisilu kúpantə yekina na ı mpaav tən. Ulena isayav isayatu náá pətı-ı.

⁶ Siyisilu tampana tənuyə ləsəyi-ı asola tənə nin taa ké. Ulena asayaa kunyuləm náá kpaaki-wəye katəka nyəm.

⁷ Yulə isayav ı səpa ı tēluyə saalaa ké. Ulena isəna ı tēlayaa ı wənaυ tə pələ pə saalı tətə.

⁸ Pə ləsəyi yuləpən ke nəgəsəe taa ké. Na pə lēti isayav ke ı lonte.

⁹ Wei ı kpēsəyi Isə tə ı kuyi lēlaa ké na ı nəgə taa təm. Ama nyəm waasəyəna tampana tənlaa.

¹⁰ İcate yəlaa tókı acima ke waatu wei siyisilaa waaki təgə. Na pá wilitiyi waatu wei asayaa səki tə.

¹¹ Siyisilaa ná kənəna kúpantə ke pa ıcate taa na ıcate teeki. Ama asayaa ná wakələyi-te na pa nəəsi.

¹² Wei ı təkı ı təgəntələ tə, ı fəina nyuyə taa mayasəm ké. Ulena wei ı nukı pə taa tə í sun.

¹³ Wei ı yəgətəyi lēlaa təm tə, ı kuliyi pa waalı ké. Ama naani tu ná sukı pə tənaya ı taa.

¹⁴ Yəlaa í fəina paasənə pa leki yem ké. Ulena layatu tasəlaa payale waasəyi-wəye səsəm.

¹⁵ Wei ı muyi lēlə kəma sı ı fəlayi tə, ı naa pə naυ ké. Ulena wei í kisiyi pə lapu tə í nu lēlə.

¹⁶ Alə telu ke pa san, na apalə kpelikpeka tu náá suυ tən.

¹⁷ Yuləpən waasəyi ı təyi. Ulena yulə isayav náá tuyi ı təyi wahala.

¹⁸ Kasəyaya ŋka ka fəi naani təgə isayav hikiyi. Ulena kusiyisim latu náá hikiyi kufeluyə tampana nyənku.

¹⁹ Tampana tənuyə haaki weesuyə ké. Ulena isayatu tənuyə náá tu səm.

²⁰ Tacaə nyənəyi isayatu ke mpa pa lotu taa wə isayatu təgə. Ama ı laki kúpantə ke mpa pa təntə wə teu tə.

²¹ Pu hə asayaa ŋkrapən ké. Ama pu ya siyisilaa ləlyə nyəma.

²² Alə telu wei ı fəina ləmayasəe tə, ı wə ké isı afa wei pa tu wəla tə.

²³ Siyisilaa kunyuləm nté kúpantə lapu. Ulena asayaa koolee náá kusəyi Isə páána.

²⁴ Lēlaa haana luyə kuləməyə ké na pa wənaυ səsəyi. Na lēlaa náá laki lēə na pá tuyi pa təyi kunyən.

²⁵ Pu ha kúpantə ke səsəm ke wei ı haana luyə kuləməyə təgə. Ulena lum halə ləkətə náá sí.

²⁶ Mpa pa nyəkəyi tənəyaya na pá tənə kasəyaya səsaya tə, yəlaa tənəyi-wəye mpusi ké. Ulena pá kooliyi kúpantə ke mpa pa pətəyəna-wə tə.

²⁷ Isə san wei ı ləkı kúpantə lapu təgə. Ulena wahala makəna isayatu pəkəlaa.

²⁸ Wei ı tu naani ké ı liyitee tə ı lepaya. Ama siyisilaa ná pukı ké isı tuyə ŋku ku sənə lum nəgə tə ku hátə.

²⁹ Wei ı ta təkı ı təyaya ke teu tə ı kaa na kpancoou. Mpu tətəgə kumələy pəsəyi ləmayasəe tu yom.

³⁰ Siyisilu kulaputə haaki weesuyə ké, na yəlaa tənəyi ləmayasəe tu.

³¹ Pə ta kisi siyisilaa ke lētuyə ke atə, kacənfana isayav na pəntulə na?

12

¹ Yulə wei ı tisiyi sı pá kaləna-ı tə ı səla nyəm ké. Wei u caaki kalənaυ tə ı ké kumələy.

² Tacaə laki kúpantə ke yuləpən ké, na í kú acilayatu tu təm.

³ Isayatu u yeki na yulə nyə tən. Pəyele puləpə naa ciyitiyi siyisilaa.

⁴ Alə kəpən kusəyi ı paalu nyuyə ké. Ama fēle fəi tu ná wə ke isı suulə ke ı mowa taa.

⁵ Tampana tənuyv təm ke siyisilaa ná maγasəyi tam. Uena asayaa náá maγasəyi mpaav nmuləm təm.

⁶ Asayaa kuyəγətutv wε ké isu səm katəsi. Siyisilaa nyəntv ná fitiyi ləlaa ke səm taa.

⁷ Ye pə kpiisa isayav pu kaasəyi pulv, ama siyisilaa lυluyv nyəma ná səŋa teu.

⁸ Nyuyv taa maγasəm tv ke pa saŋ yontu taa. Uena pá tυvki wei i lotu taa wε isayav tv.

⁹ Pə kəla teu si yυlv í pasa i ti na í wεena təmlε tv kuləm, na mpi i ka hə i ti na í laŋ təγənaγa tv.

¹⁰ Siyisilu paasəγəna i təntε ké. Ama pətətəle fεi isayav lotu taa.

¹¹ Təγənaγa tələna wei i haləyi təγə. Uena wei i fεina nyuyv taa maγasəm tv í tənəyi kpaiv nyəm.

¹² Kasəγaγa asilima nyəŋka ke asayaa ná nyuləyi. Ama siyisilaa ná waaki.

¹³ Nəγə kuyəγətutv taa wε katəka isayaa ké. Ama siyisilu ná ləsəyi i təyi nəγəsεε taa.

¹⁴ Yυlv nəγə kuyəγətutv yekina na í wεena kυpantv ke səsəm. Pə feləyi paa wei ké isu i lapəna i niŋ tv.

¹⁵ Wei i fεina nyuyv taa maγasəm tv i nyənəyi i mpaav ké na kú siyisa-i. Ama ləmaγasεε tv ná nukı layav tasuyv ké.

¹⁶ Kumelεŋ huləyi kv pááná ke kpaakraa ké. Ama wei i nukı i kυtuyv na í ηmesəyi tv i ké nyuyv taa maγasəm tv ké.

¹⁷ Wei i yəγətəyi tampana tv siyisuyv ke i kpaaləyi, na aseeta pəpətv tv ke kaloolaya.

¹⁸ Təm kpaiv nyəntv yəγətuyv səki ké isu layatε. Uena ləmaγasεε nyəma kuyəγətutv náá waasəyi.

¹⁹ Tampana yəγətuyv u tεŋ. Ama kaloolaya naa laaki təm.

²⁰ Mpa pa tv pa taa ké isayav lapv tv pa lotu taa suwa pəpətv ké. Ama mpa pa səγəsəyi hεεsuyv təm tv, pa laŋa huləməyi.

²¹ Mpusi nəγəlv u makəna siyisilu. Ama wahalanaa ná nukı asayaa.

²² Tacaa luyv fεi loollaa. Tampana lataa ke i saŋ.

²³ Nyuyv taa maγasəm tv ná ηmesəyi i nyəm təm ké. Ama kumelεŋ ná yasəyi kv kumelεntv.

²⁴ Təmlε latv təkəna kawulaya. Uena ηkpalası kpekəlv náá teki ləlaa.

²⁵ Nəγəsεε nukı yυlv ké. Uena təm kυpantv hεεsi i laŋle.

²⁶ Siyisilu huləyi i təγəntəle ke mpaav kυpəŋkv ké. Uena asayaa mpaav náá tolisi-wε.

²⁷ Tətəlv felentú u wəsəyi i nantv. Ama yυlv wεnav kυpam nté təmlε lapv.

²⁸ Siyisuyv mpaav taa ké weesuyv wεε, səm fεi kv taa.

13

¹ Pəγaγa ləmaγasεε tv nukı ka caa səγəsεε ké. Kalampaanı nyəŋka u nukı kalənav.

² Yυlv kuyəγətutv yekina na í təγə mpi pə wε teu tv. Ama mυsvη tike ke asayaa ná lakəna.

³ Wei i feniyi i kuyəγətutv tə tv i təyi i waasəyi. Ama wei u nyəŋ i nəγə kpaiv tv i wε lepu taa ké.

⁴ Felentú wεna kυnyuluyv ηku kv waasəyi-i təγə. Ama pu tələna təmlε latv ké.

⁵ Siyisilu taa kpaana kaloolaya ké. Uena isayav náá footiyi ləlaa na í tuyi-wεyε fεεε.

⁶ Siyisuyv kentiyina yυlv wei i təntε wε teu tv. Uena isayavtv náá kú isayav.

⁷ Ləlaa yaaki pa təyi tənəvnaa, pəcə pa fεi pulv. Uena ləlaa náá yaaki pa təyi kυnyəntvnaa na pá hayaa.

⁸ Wεnav ke yυlv layasəγəna i weesuyv. Ama kυnyəntv ná tá nyí təle.

⁹ Siyisilu wε ké isu fətəla wei i naaki teu tv. Uena isayavtv náá wε isu fətəla wei i fiyinaa tv.

¹⁰ Kalampaanı tike ke pa kəsəγəna yoo. Ama mpa pa nukı layavtv tasuyv təγəle ləmaγasεε nyəma.

¹¹ Təŋ wei yυlv ta laa hikuyv tv i pasəyi ké. Ama təŋ wei yυlv hikiyi pəcə pəcə tv, unı i səsəγəna.

¹² Yυlv tεeluyv pulv na pá tá lá ləŋ tv, i laŋle wakəlayi ké. Ama ye i nyula pulv na í la-wı dε i laŋle huləmı səsəm.

13 Ye pa kpaala wei na í tá nu í leki ké. Ama wei í tákayi nti pa tu-í tó í waaki ké.

14 Lámayasée tu kuseyesətu haaki weesuyu ké. Nti tə cələyana yulu ke səm katəsi.

15 Yulu layatú ke yəlaa tɔyuna. Ama isayau weesuyu ná we katə.

16 Nyuyv taa mayasəm nyéma mayasayi pa taa ké na pácó pá la pulv. Uena kumeləmən náá yasayi pa kumeləntv.

17 Təm kpaallv isayau hotiyi wahala taa ké. Uena kupan náá waasi.

18 Wei í kisiyi seyesuyv tə, í pásayi kunyontv ké na pá tuv-í. Uena wei pa kaləyana na í suma tó í nyuyv kulí.

19 Ye yulv í nyula pulv na í hiki-wí pə we-í lelen ké. Ama kumeləmən ná nyənəyi isayatu ləv ke acaalətv ké.

20 Ye n tənəyi lámayasée nyéma n laki lámayasée ké. Ama kumeləmən tənly ná pásayi isayau ké.

21 Isayatu tənəyi tə lataa ké. Uena pá leetəyi tampana tənlaa ke kupantv.

22 Yulvpan yekina í luluyv nyéma ke í kpancoou ké. Uena siyisilaa náá təyó isayau nyənku.

23 Kunyontvnaa kun pa tawa taa ké səsəm. Uena muyullaa səki.

24 Wei u makí í pəyaya tó í ta səli-keye. Ama wei í səla í nyənka tó í makí-keye.

25 Siyisilu təkí ké na í haki teu. Uena isayau lotu taa náá sələyana nyəyəsí.

14

1 Alv lámayasée tu sukí təyaya ké. Uena alv kumelən náá yəki-ke na í niñ.

2 Tampana taa təntv nyanəna Tacaá ké. Uena wei í tənəyi mpaan isayan tó í tuv-í.

3 Kumelən kalampaanv təm kənəna-kuyv tipite. Uena lámayasée nyéma kuyəyətvtv kentiyi-wə.

4 Timpi naan kuhələñ fei tə kprúu wə kpete ké. Ama təla təmle taa ké təyənaya tələyana.

5 Aseeta tu kupan u looliyi. Ama pəpətv ke isayau uní ílé í pələyi.

6 Kalampaanv tu kaasayi í təyi u hikiyi lámayasée. Uena yulv layatu náá hiiki nyəm pácó u wukəna.

7 Hatələna kumelən, pə taya í nəyó taa təm taa ké n ká hikina nyəm.

8 Nyuyv taa mayasəm tu lámayasée nté sí í cekəna í mpaav. Uena nyuyv feinaa kumeləntv náá tvasəyi-wə.

9 Kumeləmən woniyi tasəkəle tayanuyv kətaya ké. Uena tampana tənlaa náá laki təmaya kupantv.

10 Ye yulv lanje wakəlaa nəyól v u pásayi na í cosi-te. Mpv tətəyó na í lanhulvmlə.

11 Pv yəki asayaa teesi ké. Uena siyisilaa coka náá teeki.

12 Mpaav ŋku n nyənəyi kupankv tə, kv pásayi na kú pona-ñ səm taa.

13 Lanwakəlle pásayi na tətii wonə waatu. Uena lanhulvmlə teesəna lanwakəlle.

14 Yulv tetelatu təkí í kulapvtv kasəyaya ké. Uena yulvpan náá təyó í kulapvtv kasəyaya.

15 Wei í fei hūwəe tó í mvyi pə tənə mpi pa heeliyi-í təyó. Ama laakalí tv u kresəyi nəhəle na í ta mayasí í taa.

16 Lámayasée tv seeki isayatu ké na í kisiyi-tí. Ama kumelən ná laki ké u mayasayi. Mpi tə, u nyanəna pulv.

17 Wei u laa pááná mvyi tó í laki kumeləntv ké, na wei í kpekiyi í taa ké isayatu tə, í laki na lelāa taa kpaana-í.

18 Yəlaa mpa pa hūwəe ta tayalı tə, pa kawaaaya nté kumeləntv. Nyuyv taa mayasəlaa teeli kele nyəmtv.

19 Asayaa ká həntí kupama ke ateyə, na pá tan siyisilaa nənəəsi sí pələ pá mv-wə.

20 Kunyontv taapalv mayamaya ná kisiyi-í ké. Ama ton tv camnanaa ná wə payalə.

21 Yulv wei í footiyi í təyontəle tó í ké isayau ké. Ama wei í wəna kunyontvnaa pətətəle təyole lelen nulv.

22 Yəlaa mpa pa mayasayi isayatu ke pa taa tə, pa pəntəyi mpaav ké. Uena mpa pələ pa mayasayi kupantv tə pá laki-tí na tampana.

- 23 Təma təna na a kawaaya ké. Ama kunyən ke yəyətəya katatəlaya ná kəna.
 24 Wəna nte ləmayasəe nyəma kasəyaya. Ama kumələməŋ naa luki pa kumələntu taa.
 25 Aseeta tu wei i yəyətəyi tampana tə i yaki weesin ké. Ama kaloolaya ke pəpətu ná yəyətəyi.
 26 Wei i nyaŋna Tacaa tə i sənəa ké təca. Pə taya pulu, Tacaa ké i piya kəkentuyə ké.
 27 Tacaa nyamnav haakəna weesuyə, na pə cələyənə səm katəsi.
 28 Ye yəlaa í wə samaa, wulav teeli kələ. Ye yəlaa pasaa ilə pə wakəli wulav.
 29 Wei u muyi pááná ke ləŋ tə i wəna layatu səsəntu ké. Ama wei u laa pááná muyu tə kumələntu ke i huləyi.
 30 Ləmayasələ taa heesuyə haakəna tənuyə ke weesuyə. Ilena isəsəemle náa wə isu muwa taa suulu.
 31 Ye wei i tək konyəntunaa isə, pa ŋmalu Isə ké i tuki. Ye wei i wəna pa pətətəle i kusəyi Isə nyuyə ké.
 32 Isayatu wakəlayi isayav. Ama siyisilaa ná hikiyi təcəsələ ké, paa səm taa.
 33 Ləmayasəe wə yulu layatu lotu taa ké. Ilə n kaa na-yeyə kumələŋ kiŋ.
 34 Kusiyisitu tənuyə kusəyənə piitim nyuyə. Ilena isayatu lapu náa tu yəlaa ke fəelə.
 35 Wulav saŋ i waali nyəma ləmayasəe ké. Ilena í muyi pááná na tetələta.

15

- 1 Təheə kəcəcətu heesəyi pááná ké, na kunyasətu náa kus-i-yə.
 2 Ye ləmayasəe tu yəyətəyi, yəlaa nyuləyi nyəm ké. Ama kumələntu təm ke kumələməŋ ná yəyətəyi.
 3 Tacaa nyənəyi paa timpiyi, na í naaki kupama na asayaa.
 4 Təm leləŋ nyəntu haaki weesuyə ké. Ilena təm isayatu náa wakəlayi laŋlə.
 5 Kumələŋ footiyi ku caa kusəyəsətu ké. Ama wei i lakəna nyuyə taa mayasəm tə i nukū kalənav ké.
 6 Pə tələyənə yulupəŋ ké. Ilena kasəyaya asilima nyəŋka náa kəna mpusi.
 7 Ləmayasəe nyəma yəyətəyənə nyəmtu ké. Ama kumələməŋ ná fəi mpu.
 8 Tacaa luyə fəi asayaa kətasi. Ama niŋ naaləyə i muyəna tampana təŋlāa kusələmutu.
 9 Tacaa luyə fəi asayaa təntə. Ama i sələ mpa pa tənəyi tampana tə.
 10 Wei i cələyi mpaav tə paa hə i ŋkraŋuyə na toŋ. Wei u nukū kəkpaalətu tə i ká si.
 11 Tacaa ta kisi nyəm ke púyó səsəw na atətələ. Kacanfana yulupiya lotunaa na?
 12 Kalampaani tu u caaki pá kaləna-i. I tu pukina ləmayasəe nyəma həyəluyə.
 13 Laŋhuləmlə hetəyi isəntaa ké. Ye laŋlə wakəlaa ləmayasələ hoowaya.
 14 Yulu layatú pəkəyi nyəm ké. Ilena kumələŋ laŋlə náa heena kumələntu təm.
 15 Yulu laŋlə í wakəlaa, kuyeyəŋ tənə ké isayəŋ ké. Ilena laŋhuləmlə tu náa wə acima tam nyənə taa.
 16 Pə kəla teu si í wəna pəcə na í nukəna Tacaa. Na mpi n ká wəna toŋ na pə cəsəyi-ŋ tə.
 17 Pə kəla teu si pá puylu-ŋ hunəm na səluyə. Na mpi paa toŋi-ŋ nav nantv nim nyəntu na táa haŋaya tə.
 18 Pááná tu kusəyi yooú ké, na suulu tu náa heesəyi yooú.
 19 Səwa nyala felentú mpaav taa ké, na yulupəŋ nyəŋku náa huləmaa.
 20 Ləmayasəe pəyaya heesəyi ka caa laŋlə ké. Ama yulu kumələŋ ná footiyi i too.
 21 Ləmayasəe fəi tu laŋlə heəkəna i kumələntu ké. Ilena ləmayasəe tu náa kama nyuyə ke təntə kupante taa.
 22 Ye n laki nyá layatu ke nyá tike n kpisiyi ké. Ama layatu tasəlaa í tə-ŋ ilə n waa.
 23 Ye yulu í cəwa təm i laŋlə huləməyi ké. Ye i yəyətə-təyi tə waatu pə leləŋ wə səyəntu.
 24 Nyuyə taa mayasəm tu tənəyi weesuyə mpaav ŋku ku pukina isətāa təyə. Ilena í fiti atətələ ke atə.
 25 Tacaa yəkəyi kalampaani tu təyaya ké. Ama i tənəyi alu lelu tətə toosi.

²⁶ Tacaa luyu fei huwεε asayεε. Ama tɔm kupantu tike wenna-i teu.

²⁷ Liyitee luluyu tu kɔnna i nyɛma tɔɔ kɛ wakɛluyɔ kɛ. Ama wei i kisiyi kuvɔɔn isayan tɔ i wɛna weesuyu.

²⁸ Yulu siyisilu mayasayi kɛ na pɛcɔ i cɔ. Ama isayatu tɔm ke asayaa yɔɔtɔyi.

²⁹ Tacaa hatɛlɛna asayaa kɛ. Ama i nukɛ siyisilaa sɛlɛmɛn.

³⁰ Isɛntaa hɛtɛnav hɛɛsɛyi lanlɛ kɛ. Iɛna tɔm kupantu nɛa haaki alaafɛya ke yulu nantu taa.

³¹ Wei i kenɛ nkrɛnuyɔ na i nukɛ kalɛnav mpi pɛ waasayi tɔ, i tɛɔayɛ ntɛ lamayasεε nyɛma kin.

³² Ye n kisiyi sɛɛsuyɔ nyɛ weesuyu ke n laki awusa. Ama wei i nukɛ kalɛnav tɔ i wɛɛkɛna nyɛm kɛ.

³³ Tacaa nyamnav sɔsɛyi lamayasεε kɛ. Pɛ wεε si n pasa nyɛ tɔyi na pɛcɔ nyɛ nyuyɔ kulɛ.

16

Tacaa wεεv ke yulu kulapɛle tɛna taa

¹ Yulu cakɛna na i tɔ i kulapɛm pɛle. Ama Tacaa lakɛna na pɛ lɛ yaa pɛ kpisi.

² Yulu kulapɛle tɛna wε-i teu kɛ. Ama Tacaa nyɛmna tampana.

³ Yelina Tacaa ke nyɛ tɛma, inɛ i kɛ lana na pɛ lɛ.

⁴ Tacaa nyɛmɛ mpi pɛ tɔɔ i lapa pɛ tɛna tɔɔ. I nyɛmɛ si i lapa isayav ke huɛle tɔɔ.

⁵ I luyɔ fei kalampaani nyɛma. Paa pɛ lɛ isɛna i kɛ hɔ pa nkrɛnuyɔ kɛ.

⁶ Kupantu na tampana tɛnuyɔ tɔɔ tasɛkɛle tayanayi kɛ. Tacaa nyamnav lakɛna na yulu cɔlɔ isayatu lapu.

⁷ Iso lanlɛ i hɛena yulu tɛntɛ, i ciikiyi i na i kolontunaa mayamaya kɛ.

⁸ Pɛ kɛla teu si yulu i wɛɛna pɛciuu na tampana, na mpi i kɛ wɛɛna sɛsɛm na pɛ tɛ siyisi tɔ.

⁹ Yulu mayasɛyɛna i tɛma kulapɛε tɛm. Iɛ Tacaa yekina na a lɛ.

Awulaa tɔm

¹⁰ Wulav yɔɔtɔyɛna Iso tonɛ kɛ. Pɛ fei si i pɛntɛ yɔɔtɔyɔ ke i huɛle taa.

¹¹ Tacaa tɛnna sanaya wei i siyisa teu tɔ. Mayasɛlasɛ tɛna kɛ i ninɛ tɛmlɛ kɛ.

¹² Isayatu lapu kɛ wulav ke acaalɛtu kɛ. Mpi tɔ, siyisuyɔ nyɛsɛyɛna i kawulaya ke tonɛ.

¹³ Tɔm kuvɛyisitu ke wulav caaki, na i sɛɛla mpa pa yɔɔtɔyi tampana tɔ.

¹⁴ Wulav pɛɛnɛ tɔ pɛsɛyi na i kɛ yulu. Ama lamayasεε tu hɛɛsɛyi-yɛyɛ.

¹⁵ Ye wulav isɛntaa hɛtaa, pɛ haaki i yɛlaa ke weesuyu kɛ, na i kupantu wε isu toomaya tɛv.

Yulu wεεv ke lɛlaa kin na i kulapɛle

¹⁶ Pɛ kɛla teu si yulu i wɛɛna lamayasεε, na mpi i kɛ wɛɛna wɛla tɔ. Yaa i wɛɛna layatu na mpi i kɛ wɛɛna liyitee tɔ.

¹⁷ Siyisilaa mpaav ntɛ isayatu cɔluyɔ. Wei i fenɛyi i tɛntɛ tɔɔ tɔ, i weesuyu ke i kentiyi.

¹⁸ Kalampaani wakɛlayɛ yulu kɛ. Iɛna isɛcav nɛa hu-i.

¹⁹ Pɛ kɛla teu si yulu i pasa i ti, na i na kuvɛntɔnɛa pɛ kɛ, na mpi i na isɛcav nyɛma paa talayɛ kulɛɛkɛm tɔ.

²⁰ Wei i pɛɛkɛyi si i cɛkɛna tɔm tɔ i lanlɛ hulɛmɛyi kɛ, na wei ilɛ i laki Tacaa ke naani tɔ i nukɛ lɛlɛn.

²¹ Wei i lotu taa wε lamayasεε tɔ i kɛ layatu kɛ, na isɛna tɔm wε lɛlɛn tɔ nkrɛyɔ tɔ pɛsɛyi yulu.

²² Lamayasεε haaki a wɛɛntaa ke alaafɛya kɛ. Iɛna kuvɛlɛmɛn nɛa tɛki pa kuvɛlɛntɔ wahala.

²³ Lamayasεε tu mayasɛyi kɛ na pɛcɔ i yɔɔtɔyi. Tɛnaya i tɔm pɛsɛyɛna yɛlaa.

²⁴ Tɔm kupantu wε lɛlɛn kɛ isu tunɛ setaya. Tɔ wε lɛsaya ke lɛlɛn, na tɔ haaki tɛnuyɔ ke alaafɛya.

²⁵ Mpaav nku n nyɛnɛyi kuvɛnku tɔ, kuvɛsɛyi na kɛ pɛnɛ-n sɛm taa.

²⁶ Nyɔɔsi tɛyɛna yulu ke tɛmlɛ. Mpi tɔ, i hiluyɔ caalɛyɛna-i.

27 Tetelatu tugi isayatu pale ké, na i tɔm náá nyaki isu kɔkɔ.

28 Isayau kusayi yooú ké. Uena katayasaya tu náá faki cewaa.

29 Mɔsɔntu tɔsayi leláa ké, na í pukina-weyɛ mpaav isayau taa.

30 Wei i wiisiyi ise na í kpa mɔntɔna tɔ, isayatu ke i caaki. Halɪ i tu tema tɔ lapu.

31 Nyɔɔsi kuhulɔmasi ké teeli pulɔyɔ. Mpi tɔ, tampana tɔnɔlaa kasayaya nté weesuyɔ kutayalɔyɔ.

32 Wei u mɔyi pááná ke lɔn tɔ, i we sana na aka. Na wei i kraaki i ti tɔ i kɔla wei i leekayi acalɛɛ tɔ.

33 Pa mayasayi pile ké si pá nyi nti tu kɔɔ tɔ. Ama Tacaá nyamna kuvɔcɔtu.

17

1 Pɔ kɔla teu si yulɔ í nyasa motiya kpete na heesuyɔ, na mpi paa saaki-n tɔkpetekpete ke tɔyaya nka ka taa yooú weɛ tɔ.

2 Tɔmlɛ tu wei i wɛna lɔmayasɛle tɔ, i kraakayi pɔyaya tetelatu lonte ké na í hiki i paa nyam ke kpancoou taa.

3 Kɔkɔ ke pa wiiliyina wɔla, na liyitee nyɔɔlɔyɔ si, pa naa ku teu. Ama Tacaá mayasayana yɔlaa lotunaa.

4 Tɔm nti tɔ fɛi teu tɔɔ isayau kenɔna nkpanɔn. Na pɔpɔtu náá nukɪ tɔm nti tɔ wakɔlɔyi yɔlaa tɔ.

5 Wei i woniyi kunyɔntɔnaa tɔ pa nmalɔ Isɔ ké i tɔuki. Na wei i paana lelu wahala tɔ, pu hɔ i nkpanɔyɔ.

6 Saalɔnaa kusayana kukpatɔlaa nyɔyɔ, na cɛɛnaa náá kusayi pa piya nyɔn.

7 Tɔm kupantu u maki kumelɛmɔn. Ue isɔnaya kaloolaya ká maya yulɔ sɔsɔ?

8 Lɛlaa ná huuki si pa kuvɔɔ ká tu-weyɛ nyulɛlɛn, na pá waa pa tɔma tɔna taa.

9 Wei i lɔaki isayatu nti i tɔɔntɔle lapa-i tɔ, i pɛɛkayi sɔlɔyɔ ké. Ama wei i tɔɔsɔyi-tɔyi i kuyɔɔtɔtu taa tɔ i faki taapalaa.

10 Kalɔnav waasayi yulɔ layatu ké, na pá kɔli tipila naanɔwa ke kumelɛn tɔɔ.

11 Isayatu lapu ke isayau pɛɛkayi. Ama tillu isayau ke paa pona-i.

12 Pɔ kɔla teu si n sulina tɔɔlaya nka ka piya pɔ kpawa tɔ, na mpi n ká sulina kumelɛn ke saa wei i kumelɛntu kulaa tɔ.

13 Wei i leetayi isayatu ke kupantu lonte tɔ, wahala kaa tɛ i tɔyaya taa.

14 Yooú caalɔyɔ weɛ ké isu akɔla tɔlɔyɔ. Kra nyá ti, taa yele na ku kɔɔ.

15 Yulɔ wei i haaki tampana tu ke tasɔkɔle, na wei ílé í ha tasɔkɔle tu ke tampana tɔ. Tacaá taa kraakɔna pa naalɛyɛ.

16 Paa kumelɛn tɔka liyitee si ku yaki lɔmayasɛɛ pu waasayi-ku.

17 Ceu hulɔyi i sɔlɔyɔ ke tam ké. Lɔlɔyɔ tu tɔmlɛ nté si í sɔna wahala waatu.

18 Yulɔ wei i fɛina nyɔyɔ taa mayasɛm tɔ, inɪ i salɔyana nin na í mu i tɔɔntɔle kɔmlɛ.

19 Wei i sɔla yooú tɔ i sɔla isayatu ké, na wei ílé i hɔn i ti tɔ í polo wakɔlɔyɔ taa.

20 Yulɔ isayau kaa na lanɔhulɔmlɛ. Uena isayatu yɔɔtɔlu náá hoti wahala taa.

21 Yulɔ wei i lɔla kumelɛn tɔ lanɔwakɔlle taa ké i weɛ. Kraɔtu caa kaa pɔsi na í yɔli.

22 Lanɔhulɔmlɛ ké kɔle kupante ké. Ama lanɔwakɔlle ná laki na mɔwa taa wɔli.

23 Isayau mɔyi toko tɛɛ kuvɔɔn wei i ká helɔsi-i tampana taa tɔɔ.

24 Lɔmayasɛɛ we yulɔ layatu nɔɔ tɔ ké. Uena kumelɛn náá nyɔnɔyi hatoo tetu tɔnaya.

25 Pɔyaya kumelɛn wakɔlɔyi ka caa lanɔle ké, na ká tu ka too kulɔlu ke nɔɔsɛɛ.

26 Pɔ fɛi si n pɛli kɔmlɛ ke wei i tɔm ta si tɔ. Yaa n hɔ wei pa tɔyɔna tɔ i nkpanɔyɔ ke i tampana tɔnɔyɔ tɔɔ.

27 Wei i nyɔmá i ti krau ke tɔɔɔtɔle tɔ, i ké nyɔntu ké, na wei i lɔmayasɛle we tɔpamm tɔ, i ké yulɔ layatu.

28 Paa kumelɛn mayamaya sumna ku nɔɔsɔyana lɔmayasɛɛ tu ké. Ye wei i sula i nɔɔ tɔɔ i ké layatu ké.

18

¹ Wei ɪ fakəna ɪ mpaɪ tɔ ɪ kɔnyuləm tike kɛ ɪ pɛɛkəyi. ɪlɛna ɪ mɔyi pɔ́áná na ləmayasələ nyəm təna.

² Kɔmɛlɛɲ laŋlɛ u hɛɛkəna layatu. Ama ɪ mayamaɣa ɪ huwɛɛ huɔɔyɔ kɛ ɪ sɔɔlaa.

³ Ye ɪsayatu ɪ kəma, footuyɔ kəŋna, na tetelatətu náá kəna fɛɛɛ.

⁴ Yɔɔɔ kɔyɔɔtɔtu lumaa kɛ ɪsu lɔm sɔsɔm. ɪlɛna ləmayasɛɛ náá wɛ ɪsu lɔɔ sɛɛɔ lɔm mpi pə ŋmaaki tɔ.

⁵ Pə fɛɪ sɪ ń nya ɪsayau ɪsələ na ń pé tampana kɛ a tu.

⁶ Kɔmɛlɛɲ kɔyɔɔtɔtu taa sita yooú kɛ, na ɪ nɔɔ taa tɔm kəŋna ŋkuma.

⁷ Kɔmɛlɛɲ kɔyɔɔtɔtu wakələyi-kuyɔ, na tɔ kraa-kuyɔ katəka nyəm.

⁸ Kataɣasətɔnaa kɔyɔɔtɔtu wɛ kɛ ɪsu kɔnyulɔyɔ tɔɔŋaɣa, ŋka ka tiiki hatoo yɔɔɔ hiluyɔ taa tɔ.

⁹ Felentú na wakəllɔ pa kɛ yɔɔɔ na ɪ neu kɛ.

¹⁰ Tacaɪ hətɛ ntɛ kɔkɛntim ton nyəm. Siyisilu tɔyi kɔɔɔyɔ na ɪ naaki nyɔyɔ.

¹¹ Ton tɔ ná nyənəyi ɪ wɛnau kɛ kolɔŋa ɪcatɛ ton nyəntɛ kɛ, na ɪ mayasəyi sɪ pu kenti ɪ tɔɔ.

¹² Kalampaani pukina yɔɔɔ kɛ təkɔpɪsile kɛ. Pə wɛɛ sɪ ń pasa nyá təyi na pɔ́cɔ nyá nyɔyɔ kɔɔɔ.

¹³ Wei ɪ cɔɔ tɔm na ɪ ta nuta-tɪ tɔ, ɪ huləyi kɔmɛlɛntɔ kɛ, na ɪ yeki na pá wonɪyi-ɪ.

¹⁴ Yɔɔɔ ləmayasələ waasəyi-ɪ kɔtəŋ taa kɛ. Ama ye ɪ apalɔtu hoowa awe kraasi-tɪ?

¹⁵ Yɔɔɔ wei ɪ wɛ layatu tɔ ɪ pɛɛkəyi nyəm kɛ, na ləmayasɛɛ tɔ náá kɛŋ ŋkraŋŋ kɛ nyəm tɔm taa.

¹⁶ Kɔcɔɔ hav huləyi yɔɔɔ kɛ mpaŋ paɣalɛ kɛ, na pá yeki na ɪ nyəŋ sɔsaa.

¹⁷ Sumaɣa lɛŋka ɪ fɛɪ lɛŋka kələyi wula kɛ.

¹⁸ Pa mayasəyi pile kɛ na pá hɛɛsɪ yooú, na pá fayasi tonɔnaa.

¹⁹ Ye n pəntəna nyá taapalɔ, ɪ kɔpəntəna kəla katɛ kɛ kolɔŋa ton nyəŋka tusuyɔ. Na ye ɪ yooowa, mə kɔpəntəyɔ kəla katɛ kɛ kutuluyɔ ŋku pa kaləsəna mənkuuli ton nyəŋ tɔ kɔ taa sɔɔɔ.

²⁰ Yɔɔɔ nɔɔ kɔɔɔlɔm kɛ ɪ haki ɪ hiluyɔ taa.

²¹ Səm na weesuyɔ pə wɛ nsəmlɛ niŋ taa kɛ. Ye wei ɪ sɔɔla yɔɔtəyɔ ɪ ka tɔyɔ ka kɔɔɔlɔm.

²² Wei ɪ hika alɔ, pɔntɔ laŋlɛ huɔɔma kɛ. Pɛɛɛɛ kɛ Tacaɪ lapa-ɪ.

²³ Kɔnyəntɔ na yɔɔtəyɔna niŋ tɛkuyɔ kɛ. ɪlɛna ton tɔ náá yɔɔtəna toma.

²⁴ Taapalaa wɛɛ na pá pukina tɔlɛtɛ taa yaa. Ama taapalaa lɛlaa wɛɛ na pá kəla teu kɛ neu.

19

¹ Kɔnyəntɔ wei ɪ təŋəyi tampana tɔ, ɪ kəla teu kɛ yɔɔɔ wei ɪ yɔɔtəyɔ ɪsayatu na ɪ kɛ kɔmɛlɛɲ tɔ.

² Nyəm laŋyɔ fɛɪ nɔɔɔɔ kɛ teu. Na wei ɪ kɔpɛtiliyɔ pɔɔɔpɔ taa tɔ ɪ pəntəyi kɛ.

³ Kɔmɛlɛntɔ sɔsəyi lɛlaa kɛ wahala taa. ɪlɛna pá mɔyi Tacaɪ na pɔ́áná.

⁴ Liyitee tɔ taapalaa sɔsəyi kɛ. ɪlɛna kɔnyəntɔ nyəma náá lɔkɪ-ɪ.

⁵ Pəpəntɔ aseeta ləsɔɔ ŋkraŋyɔ na kɔ həm kɛ. Mɔy tətəyɔ loollu kaa fiti saləka wei ɪ mɔna-ɪ tɔ.

⁶ Yəlaa samaa puɣusiyɔ yɔɔɔ wei ɪ haana lotu kɔɔmtɔ tɔyɔ, pa təna pa camna kɛɛ wei ɪ haaki kɔcɔɔŋ tɔ.

⁷ Kɔnyəntɔ newaa luyɔ ná lukɪ-ɪ kɛ. Mɔy tətəyɔ ɪ taapalaa ná lɔkɪ-ɪ. ɪ caa-wɛ u naa-wɛ.

⁸ Wei ɪ sɔɔla nyɔyɔ taa mayasəm tɔ ɪ sɔɔla ɪ təyi, wei ɪ təka layatu tɔ ɪ laŋlɛ huləməyi kɛ.

⁹ Pəpəntɔ aseeta ləsəɔ ŋkraŋyɔ na kɔ həm kɛ. ɪlɛna kaloolayɔ tɔ náá lɛ.

¹⁰ Pə ta mɔna sɪ pé cayana kɔmɛlɛɲ kɛ teu. Mɔy tətəyɔ pə ta tu mɔna sɪ yom ɪ ŋmakəli awulaa.

¹¹ Yɔɔɔ wei ɪ pɛɛkəyi sɪ ɪ cɛkəna tɔ u mɔyi pɔ́áná kɛ ləŋ. Pəyele ɪ sɔkɪ ɪsayatu nti lɛlaa lakɪ-ɪ tɔyɔ na pá kɔsəyi ɪ nyɔyɔ.

¹² Wulau pɔ́áná wɛ kɛ ɪsu tɔyɔlayɔ nyusuyɔ tɔ. ɪlɛna ɪ kɔpəntɔ wɛɛ ɪsu aŋkɔpɛɛ kraakuyɔ nyutɔ tɔ.

13 Pəyaya kumelenj ké wahala ke ka caa ké. Ilena alv tɔm tu náá wɛɛ ɪsu tɛv lɔm tosuɣu kutamsa tɔ.

14 Nyá caa səkəna na í yelina-ŋ wɛnau na tɔyaya. Ama Iso haakəna alv wei ɪ wɛna ləmayasələ tɔ.

1. 15 Felentú tɔyona yulv ke tapayun. Pəyele hatəŋmulv u naaki tɔyənaya.

16 Wei ɪ təkəyi kvsəsutv tɔ ɪ weesuɣu ke ɪ kentiɣi. Ilena wei u feŋiɣi ɪ tɔntɛ tɔ tɔ ílé í sí.

17 Wei ɪ wɛna konyəntv pətətələ tɔ, pə wɛ ɪsu Iso ké ɪ kəntaa, ɪ ká fɛli-ɪ ɪ kɔpantv ntəyi.

18 Kpuli nyá pəyaya ke saa wei n tɛɛləyi sɪ kaa la teu tɔ. Ama taa tɛləsi mpələ na n kɔ-ke.

19 Wei ɪ pááná tɛləsa mpələ tɔ, ɪ mɔna pá pɛli-ɪ kəmlɛ ké. Ye n tu yela-ɪ m̀p̀ỳỳ lapv, n sɔɔsa-ɪ tɔŋ ké sɪ í lɛli.

20 Nu layatv tasuɣv na n mɔ sɛɣɛsuɣv. Ilena n pəsɪ ləmayasɛɛ tu.

21 Yulv tɔyi təma paɣalɛ pɛɛ ké. Ama Tacaaluyv nyəntv lakəna.

22 Mpi pa caana yulv tɔɣələ ɪ kɔpantv lapv. Konyəntv kəla teu ke pɔpɔtv.

23 Tacaaluyv nyamnav haaki weesuɣu ké, na yulv hantəyi ahoov na ɪ haɣanaya wahala u kəŋ.

24 Felentú susəyi ɪ niŋ ke nyənaya taa. Ama u pəsəyi sɪ í kpaasi-ɪ ɪ nɔɣo taa.

25 Ye pa mapə wɔŋlu, kumelenj ná mayasəyi kɔ nyuɣv taa ké. Ye pa kaləna yulv layatv ɪ pəsəyi nyəntv ké.

26 Pəyaya ŋka ka wakələyi ka caa, na ká tɔyənɪ ka too tɔ, ka ké pəyaya ŋka ka tɔyi fɛɛɛ tɔɣo.

27 Ma pəyalv, yeɛ sɛɣɛsuɣv ŋku ku hatələnə-ŋ nyəm tɔm tɔɣo nuw.

28 Aseeta tv wei ɪ ke kpɛtɛ tɔ, ɪ wɔŋiɣi tampana tənɣu ké, na asayaa náá nyuləyi ɪsayatv lapv.

29 Wɔŋlaa tɔɔ ké ŋkpanɣu hɔm wɛɛ, na ŋkuma náá wɛɛ kumelenj siɣilɛ tɔɔ.

20

1 Sɔlɔm susəyi yulv ke kalampaani ké. Ilena sɔlɔm tɔŋ nyəm náá sɔsɪ-ɪ yooov taa. Ləmayasɛɛ fɛi tv haakəna ɪ təyi pə taa.

2 Wulav pááná wɛ ké ɪsu tɔɣolaya nyusuɣv, wei í kpaasa-yɛ ɪ ká sɪ.

3 Yooov selv wɛna teeli ké, kumelenj tike kaŋna nyuɣv ke pə taa.

4 Hátó wei ɪ lapa hatəŋmuləm ke toomaya taa tɔ, u kɔŋ pɔlvɣv saləŋ waatv.

5 Yulv hɔwɛɛ wɛ poolunj ké ɪsu lɔm sɛɛlaa ke tetv tɛɛ. Ləmayasɛɛ tv tike pəsəyənə a ləsuɣv.

6 Yəlaa tuutuuma saŋna pa ti sɪ, lɛlaa í la-wɛyɛ naani. Ama pə wɛ katɛ sɪ n hiki naani tv na tampana.

7 Tampana tənɣv wei ɪ tɔŋ teu tɔ, ɪ waali piya nyɔɔŋ lapa lɛɛŋ ké.

8 Wulav í caɣa tɔm hɔsɔ, ɪ naaki ɪsayatv ke kpakpaa ké.

9 Nɔɣɔlv u pəsəyi na í yɔɣɔti ɪ taa sɪ ɪ ta pənti. Yaa ɪ lu kɔpɔntuɣv paa taa.

10 Yunj mayasələya yaa taɣaləŋ nyənka ŋka ka ta siɣisi tɔ, Tacaaluyv nyənəyi-keɣɛ acaalətv ké.

11 Apalv pəyaya yaasi taa ké pə naakəna sɪ, ka tɔntɛ ká siɣisi na tɔ wɛɛ teu.

12 Nkpanɣu ŋku pa nukəna, na ɪsələ nte pa naakəna tɔ, Tacaaluyv lapəna pa naalɛ.

13 Taa nyuli tom, pə taa kɔɔ na n pəsɪ konyəntv. Ye n caa sɪ n tɔɣo na n haɣa caɣana nyá ɪsɛ.

14 Yampayati nɔɣo taa na pə tɔsa-m ké. I luki kpɛɛŋa ilena í kpasəyi aməkəŋ.

15 Wɔla na pɛɛ nna a pɛɛkɔyɔ wɛ katɛ tɔ pə tɔɔlaa ké təhɔ. Ama yəlaa ləmayasɛɛ nyəma hikuyv wɛnna katɛ.

16 Ye nɔɣɔlv saŋaa sɪ mɔsɔlv í tɔɣo-ŋ kəmlɛ, mɔ saŋlv capa ke tɔlvma ke n ta nyi mɔsɔlv tɔ pə tɔɔ.

17 Nmɔləm tɔyənaya wɛ lɛɛŋ ke teu ké. Pə kɛɛsəyi ilena ká pəsɪ ɪsu pətuwɛɛ ke nɔɣo taa.

18 Layatv tasuɣv tɔɔ ké yulv pəsəyi na í la təma. Ye n caa n tɛɛ yooov, caɣa na n mayasi teu.

19 Katayasətv kuliyi tɔm kɔŋmɛsətv tɔɔ ké. Cɔlv yəlaa mpa pa yɔɣɔtəyi katatələya tɔ.

20 Ye wei ɪ túb ɪ too yaa ɪ caa, ɪ weesuɣu tɛŋ ké ɪsu səkɛtɔyɔv taa kəkɔ.

21 Wei ɪ paala wɛnau ke holoholo ke tanəŋ tɛɛ tɔ, pə kaa tɛɛsənə-wəyi kɔpantv ke kooluyv.

22 Taa tɔ sɪ n lɛɛtəyi ɪsayatv. Tó Tacaaluyv ke naani ɪ ká waasi-ŋ.

- 23 Tacaa luyü fei mayasəlaya isayaa. Ii caa sanəya wei i ta təŋ tə.
- 24 Yulü u pəsəyi na í nyi i mpaav. Tacaa fenjiyina i weesuyü təə.
- 25 Isu yulü sukuyü nəyö ke Isə si i ká la pulü, na í ta mayasəta si i ká pəsi yaa i kaa pəsi tə, pə ké asola ké.
- 26 Wulav ləmayasəe tu cəkəyana asayaa ké, na í ləsəyi-we na í hən pa ŋkraŋŋ na pətətəle fei.
- 27 Yulü ləmayasəle nte kəkə ŋka Tacaa tuwa yulü taa si ká naaki hatoo i lotu taa tə.
- 28 Kúpantü na tampana kentiŋina wulav. Kúpantü ke i təkəna i kawulaya kumte.
- 29 Tənyü taa alaafəya kusəyana ifepile nyüyü, na nyəəsi kuhulumasi náá kusi kukpatəlu nyəŋku.
- 30 Yulü wei I lakı kawalaya tə pə kəəle nté hiŋ, ilena mapu náá tu yulü ke ləmayasəe.

21

- 1 Wulav we Tacaa niŋ taa ké na Tacaa lakəna-i isəna i səəlaa tə. Isu lum kpenyuyü pəyö taa tə.
- 2 Yulü kulapəle təna siyisa inəyi. Ama Tacaa mayasəyana paa wei i lotu.
- 3 Tampana tənuyü na kusiyisim lapu ke Tacaa caaki, na pé kəli kətasi.
- 4 Kalampaani na təhəm nté asayaa kulapəle, na mpü inı pə kəna isayatu.
- 5 Pə təəlayana yulü latu wei i wəna nyüyü taa mayasəm təyö. Ama petepete tu ná tənna lanuyü ké.
- 6 Wənav mpi yulü puŋusaa na í hiki tə pə we kpete ké. Pu leeliyi, pácó pə kəŋna səm.
- 7 Asayaa müsəŋ pukina-weye təlete taa ké. Mpi tə, pa luyü fei tampana tənuyü.
- 8 Yulü isayav mpaav koŋlaa ké. Iləna kúpama nyəŋku náá siyisaa.
- 9 Pə kəla teu si yulü í hənti cokiya taa, na mpi í na alv təm tu paa kaa nan taa tə.
- 10 Isayatu lapu ke yulü isayav pəkəyi, paa i taapalu mayamaya u huləyi iləye suulu.
- 11 Kalampaani tu ŋkraŋyü həm taa ké kumeləŋ ná hikiyina ləmayasəe, na ləmayasəe tu náá waa seyesuyü ŋku i nukı tə ku taa.
- 12 Tampana tu Isə fenjiyi pə təna mpi pə lakı asayaa téesi taa təyö, na í tusiyi-weye wakəlyü taa.
- 13 Ye konyəntü wiiki na nəyölv təkəyi i ŋkraŋŋ, pəntü ká kəə na í wiiki nəyölv kaa cə-i.
- 14 Mukayate ke kucəəv ke pa heesəyana pááná, na ŋmesav kucəəv náá heesi yooü səsəəv.
- 15 Yulüpan lanle heekəna tampana tənuyü ké. Iləna pé wakəli isayalataa.
- 16 Yulü wei i yeki ləmayasəe mpaav tə, sətaa kpekəle taa ké i ká heesi.
- 17 Wei i səəla i mayamaya i lelen nuw tə i we lanuyü taa ké, na wei i səəla sulum na nim təyö tə i kaa wəna liyitee ke səsəm.
- 18 Mpa paa tən Isə na pa taa tə, na kiin kisilaa pa təkı wahala wei tampana tənlaa na kúpama kaa ná təyö.
- 19 Pə kəla teu si yulü í caya nyutu taa, na mpi í na alv təm tu na pááná kusulv paa caya tə.
- 20 Layatu ŋmesəyi wontu kúpantü ke i təye. Ama kumeləŋ ná təkı pə təna.
- 21 Wei i pəkəyi siyisuyü na kúpantü lapu tə, i wəna weesuyü na i tənəyi tampana na i nyüyü kulaa.
- 22 Ləmayasəe tu sükı yoolaa taa yoolaa icate taa ké, na í yökı mpi pele paa wəna naani tə.
- 23 Wei i fenjiyi i kuyəyətütü tə, i cəlyi i ti na wahalanaa ké.
- 24 Kalampaani tu na isətoosile tu wonjiyi pə tənaya, na isəcav naaki i yaasi təna taa.
- 25 Felentü lanəyi i konyuləm iləna í si. Mpi tə, u caaki təmlə lapu na i niŋ.
- 26 Paa kuyaku ŋku leləa ná paasəyana pa təyəntələnaa nyəm nyulöyü. Ama siyisilu ná haakəna luyü kulumuyü ké.
- 27 Asayaa kəhaan ké acaalətu ké. Iləna pé tu kələna saa wei pa haakəna huwəe asayəe tə.
- 28 Pəpətv aseeta tu ká si ké. Ama yulü wei i nukı tə, ilé i ká yəyətəyi tam ké.
- 29 Yulü isayav ná nyəŋsəyi i isəntaa ké. Iləna tampana tənlv náá seesa isələ.
- 30 Yulü nyəm na i layatu na i ləmayasəe ta ha-i mpaav si í kisi Tacaa luyü nyəntü.

31 Pa kpeeləxi yoolaa kraɣanəŋ ke yoo wule yaa. Ama Taca haakəna akaito.

22

1 Pə kəla teu si nyá hətə í yaa, na mpi n ká wɛna wɛnaw səsəm tɔ, pɛlɛ kəla wola na liyitee nyəɣətɔ ke teu.

2 Liyitee tɔ na konyəntɔ pa wɛ kulɔm kɛ. Taca nmana pa tana.

3 Nyɔɔ taa maɣasəm tɔ loosiyi wahala ke pooluŋ, ɪlena í nɛmli. Ama kumelɛmən ná laki awusa, ɪlena pá nukɪ-wɛ.

4 Ye yulɔ pasəxi ɪ ti na í nyaŋna Taca, pə kasəyaya ntɛ wɛnaw na teeli na weesuyɔ.

5 Səwa na katəsi pə wɛ yulɔ isayaw mpaaw taa kɛ. Ye wei í sɔla ɪ ti pə wɛɛ si í cɔlɔ-kɔ.

6 Hóláxi pəyaya ke mpaaw ŋku kaa təŋ tɔ. Paa ka kɔma na ká kpatəli ka kaa yeke-kɔ.

7 Liyitee tɔ nmakələxi konyəntɔnaa kɛ. ɪlena kəntəlaa ná pási mpa pa kəntəxi-wɛ tɔ pa yoma.

8 Wei í tuuwa mpi pə ta siyisi tɔ, wahala ke ɪ kuŋ. Na ɪ rááná kpatúyú ká saali yem.

9 Pɪ tənɪ kɔpantɔ latɔ ke nɔsi kɔpənɪ kɛ. Mpi tɔ, ɪ haaki konyəntɔ ke ɪ təɣonaya.

10 Təɣonɪ wonlu, ɪlena yoo tɛ, na həm na kutuyɔ su tənaya.

11 Yulɔ í sɔla wei ɪ lotu taa wɛ tənəŋ, na í yəɣətəxi pɛlɛ təm tɔ, wulaw ntɛ pɔntɔ taapalɔ.

12 Taca kentiyi nyəm tɔ kɛ, na í liyitiyi asayaa kuyəɣətɔtɔ.

13 Felentú kuyəɣətɔtɔ ntɛ si: Təɣalaya wɛ awalɪ. Ká taa kɔ na ká ku-m hapələ tɔ.

14 Alɔ tetelatu kuyəɣətɔtɔ kɛ púyú luman nyəŋku kɛ. Taca ləwa wei tɔ pɔntɔ hotiyina ku taa.

15 Kraŋuyɔ nyəna pəyaya taa. ɪlɛ sɛyɛsuyɔ tipilaya ká waasəna-kɛ.

16 Ye n muɣuliyi konyəntɔ n waasəxi-ɪ kɛ, na wei ɪ haaki ton tɔ, ɪ təxi ɪ susəxi konyəŋ.

Laakali təmnaa waani waani

17 Ke ŋkraŋ na n nu ləmaɣasɛ nyéma təm, na n tókɪ ma nyəm ke nyá taa. 18 Mpi tɔ, pə wɛ teu si n tókɪ-təxi nyá taa na tɛ wɛɛ nyá nəɣɔ taa. 19 Na pécó n tó Taca ke naani, ɪlɛ maa sɛyɛsi nyá maɣamaya ke saŋa. 20 Ma tasa-ŋ layatɔ na ləmaɣasɛ təm isɪ hiu na naanɔwa, 21 si pə sɛyɛsi-ŋ təm naani nyəntɔ na tampana nyəntɔ, na n cɔ tampana ke wei ɪ tila-ŋ tɔ.

22 Taa lɛɛki konyəntɔ ke ɪ icantɔ tɔ. Pécó taa muɣuli wahala tɔ ke təhɔlɛ. 23 Pə taya pɔlɔ, Taca ká sɛna pa tɔ na í ləsi mpa pa lɛɛka-wɛ tɔ pa weesɪŋ.

24 Taa puki rááná tɔ tɛ, pécó nyá na mɔsɔŋtɔ í taa tɔ. 25 Pə taa kɔ na n kɛna-wɛ na pá pási-ŋ isɪ katəka.

26 Taa sɔ mpa pa suki nɔsi ke yem, yaa pa muɣi lelɛ kəma tɔ pa taa. 27 Ye n fɛina si n fɛli, paa kɔsi-ŋ na pá kraɣa nyá kɔhəntuyɔ maɣamaya.

28 Taa tuusi tɛtɔ tonja kɔpənaya ŋka nyá caana suwa tɔ.

29 Awulaa kiŋ ke wei ɪ nyámá ɪ təmle lapɔ ke teu tɔ ɪ cakɪ, ɪ cakɪ kraɪ nyéma kiŋ.

23

1 Ye n caya yulɔ səsə mɔtɔ nyənaya tɛɛ, paasəna təɣonaya ŋke na n lá laakali. 2 Ye n kəla hiluyɔ, ŋmusi-kɔ. 3 Taa nyənɪ ɪ təɣonaya kɔpənka teu na n kəli ntayama lipu, ntanyɪ səm kɛ.

4 Taa kuɣi nyá təxi yem na n pɛkəxi wɛnaw, yeke pə təm hɔɔ. 5 Liyitee mɔkəxi kɛ, n ta tu hikita cayalɛ si, n na-yɛɛ nav maɣamaya. Pə nəɣəsəna kɛ isɪ a wɛna kɛŋ isɪ həkələ na á kuləxi na á tɛki pooluŋ.

6 Nyá na lɛɛtɔ í taa kaa. Taa tu nyuli ɪ təɣonaya kɔpənka. 7 Mpi tɔ, ɪ taa fɛi isɪ n naakuyɔ-ɪ mpɔ tɔ. ɪ yaa-ŋ kɛ si: Kɔ na n təɣɔ yoo. Pécó ye n sɔwɔ ɪ taa, ɪlɛ sɛɛsi. 8 Ye n kəma n cəkəna mpɔ n ká tó ɪ təɣonaya ŋkɛyɛ. ɪlɛ nyá təm kɔpantɔ yəɣətuyɔ mələ yem kɛlɛ.

9 Taa heeli kumelɛŋ ke təm, ku kaa nyi tɔ ləmaɣasɛɛ.

10 Taa tuusi tɛtɔ toosi kɔpənɪ. Pəyele taa sɔ suluwaa tɛtɔ taa. 11 Pa wɛna tɔ sɛnɔ ton tɔ kɛ. ɪnɪ ɪ ká hɔnana-ŋ na pa nəɣɔ.

12 Mɔ nti pa sɛyɛsəxi-ŋ tɔ na n nu nyəm təm.

¹³Taa kisi nyá pəyaya ke segesyɔ, tipilaya u kɔyɔ-ke. ¹⁴Ye n casa-kege tipilaya, ka weesyɔ ke n yakɔ atətəle taa.

Cece layatu tasɔyɔ ke i pəyalɔ

¹⁵Ma pəyalɔ, ye n wɛna ləmayasɛɛ, ma lanle ká hɔlɔmɔ kɛ́. ¹⁶Ye n tənəyɔ tampana ke nyá kɔyɔɔtɔtɔ taa ma taa hɛɛwaya.

¹⁷Taa nyuli asayaa ke paa pəcɔ. Ama nyənna Tacaa ke tam. ¹⁸Waatu inəyɔ nyá lanle ká hɔləmənna mpi pu mayana-ŋ tɔ. Ue nyá tɛlɔyɔ kaa saali yem.

¹⁹Ma pəyalɔ, nyáá ke ŋkpanŋ na ń wɛna ləmayasɛɛ na ń tən mpaav kɔsiyisuyɔ. ²⁰Nyá na sɔlɔnyɔlɔa na lulutunaa í taa kaa. ²¹Pə taya pɔlɔ, sɔlɔnyɔlɔ na lulutu pa tɛsəyənna kɔnyɔŋ kɛ́. Uena felentunaa náá tɛsənna pəcɛka suuu.

²²Nuna nyá caa, inɔ i lɔlənna-ŋ. Taa lɔ nyá too ke waatu wei i kpatɔlɔa tɔ. ²³Tənəyɔ tampana, na ń wɛna ləmayasɛɛ, na ń təkəyɔ segesyɔ, na ń wɛna layatu. Taa wakəli pə taa pɔlɔ. ²⁴Tampana tənɔ caa yɔlɔyɔ kɛ́. Wei i lɔla ləmayasɛɛ tɔ tɔ i lanle ká hɔlɔmɔ kɛ́. ²⁵Nyá too na nyá caa pa lanja í hɔlɔmɔ. Alɔ wei i lɔla-ŋ tɔ í yɔlɔ.

²⁶Ma pəyalɔ la-m naani na ń tən ma ikpatɛ. ²⁷Mpi tɔ, alɔ yelɛyɛle tɔ na lɛlɔ alɔ pa wɛ asola kɛ́ isɔ lumaŋ púyú. Yaa ləkɔ sɔsɔ wei i nɔyɔ ta wali tɔ. ²⁸Pa papəyɔ apalaa ke isɔ ŋmulaa. Na pá sɔsəyɔ yɔlɔa ke asayaa tɔɔ.

Sɔlɔnyɔlɔ tɔm

²⁹Awe isɛ sɛɛna təkai, na í yooki tam na í kaləyɔ təkɛkɛkɛ, na í wɛna hiŋnaa na pə feina hɔwɛɛ, na pá laki-i waiyɔ? ³⁰Wei i nyɔkɔ sɔlɔm ke kutamsa na í pɛkəyɔ sɔlɔm tɔŋ nyəm situyɔ tɔyɔ. ³¹Taa nyənɔ sɔlɔm teu ke pə sɛɛ atɪŋkpa taa, na pá wasəyɔ na pə tɛɛɛ fei kate ke luyɔ tɛɛ tɔ. ³²Ama pu tɛsənna-ŋ nyasuyɔ kɛ́ isɔ tɔm, na pá yaya-ŋ isɔ paasəle. ³³N ká naakɔ tɔm ke yem yem kɛ́ isɔ toosee na nyá ləmayasɛɛ na nyá kɔyɔɔtɔtɔ hɔlɔ yem. ³⁴Na pá wɛɛ-ŋ isɔ tɛŋku taa kɛ́ n wɛ kpɔlɔyɔ nyuyɔ taa, na pə fiisiyɔ-ŋ. ³⁵Hali n ká yɔyɔtɔ si: Pa mpa-m na pə kɔ-m pə ta wɔ-m. Pécɔ ma ta tu nav. Ue pə cɛ ma tɔɔ na má tasa atɪŋkpa.

24

Ləmayasɛɛ tɔ na isayav pa tɔm

¹Taa nyuli asayaa. Pəyele taa sɔlɔ si ń wɛɛ pa kiŋ. ²Wakəlyɔ tɔm ke pa mayasəyɔ, na pa nɔsɔ yɔyɔtɔyɔ isayatu tɔm.

³Nyəm ke pa sukəna təyaya kite, na pá ŋma-ke na ləmayasɛɛ. ⁴Layatu ke yɔlɔ suuliyina i kutuluyɔ ke liyitee wontu na kɔpantɔ.

⁵Yɔlɔ ləmayasɛɛ tɔ wɛna tɔŋ kɛ́, na nyəntɔ náá sɔsəyɔ kpelikpeka. ⁶Mpi tɔ, nyuyɔ taa mayasəm ke n ka yonna yoo. Uena layatu tasɔlɔa payale waasəyɔ-wɛyɛ sɔsəm.

⁷Nyəm tɔm tɛɛwa kɔmɛlɛŋ kɛ́, kɔ kaa kuli nɔyɔ ke təhɔle taa.

⁸Wei i tɔyɔ isayatu pəle tɔ, i pəsəyɔ acilayatu tɔ kɛ́. ⁹Kɔmɛlɔtɔm mayasuyɔ kɛ́ isayatu kɛ́, na yɔlɔa u caa wei i paana lɛlɔa tɔ.

¹⁰Ye n lɔ apalɔtɔ ke lanwakəlle kɔyakɔ wule, nyá tɔŋ ke lanwakəlle kɛ́.

¹¹Waasi mpa lɛlɔa hən na pá pukina təkule tɔ, lɔ na pá taa kɔ-wɛ. ¹²Ye n tɔma si n ta cəkəna, lɔ ná nyəmá pə tənna. I feŋiyɔ kɛ́ na í fɛlɔyɔ paa wei isɔ i lapa tɔ.

¹³Ma pəyalɔ tɔyɔ tɔŋ, i wɛ teu kɛ́. Setaya ká wɛɛ lɛlɛŋ ke nyá nɔyɔ taa. ¹⁴Mpu tɔtɔyɔ ləmayasɛɛ ká waasi-ŋ. Ye n təkə-yɛ, nyá lanle ká hɔlɔmɔ. Ue nyá tɛlɔyɔ kaa saali yem.

¹⁵Taa lɛkəna acilayatu ke siyisilu təyaya. Pécɔ taa yele na í na-ŋ i tɔcayale. ¹⁶Paa siyisilu ká hoti tɔm naatosompəyɔlɔa i kɔlɔyɔ kɛ́. Ama asayaa ná caŋsəyɔ wahalanaa taa kɛ́.

¹⁷Nyá kolontu í hotaa taa won. Pəyele ye i cɛŋlɔyɔ taa yɔlɔ. ¹⁸Tacaa taa ká kpana-ŋ na í yele nyá kolontunaa ŋkpanuyɔ həm.

¹⁹Nyá taa í taa kpana asayaa. Pəyele taa nyuli-wɛ. ²⁰Pa kaa waa pɔlɔyɔ cele, pa kən saalɔyɔ kɛ́ isɔ fətəla tɛŋyɔ tɔ.

²¹ Ma pəyalu, nyana Taca, na wulau, taa krentəna mpa pa luki pə tənaya layasuyu tɔ. ²² Pa wakəlyu ká kɔ́ kɛ tɛlu, nəyɔlu kaa nyi wahala wei Iso na wulau paa tu-we tɔ.

Ləmayasɛ nyáma layatu tasuyu lempi

²³ Nti ləmayasɛ nyáma tasa yəyɔtyu tɔyɔle si: Pə fei si ma nyəma-i í wɛɛ huule taa. ²⁴ Ye huulu hawa tasəkəle tu ke tampana, yəlaa tənə taa kraana-i kɛ na pá tənɛsi-i mpusi. ²⁵ Mpa pa hɔŋ tasəkəle tu ŋkraŋuyu tɔ. Pə cakəna-weyɛ teu kɛ na paa wei í sɛɛki-we.

²⁶ Yulu tənuyu tampana na í cɔ tɔm tɔ, mpu pə huləyənə taapalle kɔpante.

²⁷ Taa hulina tɔyaya wɛnau na n feina tawa, yaa mpi n ká tɔyona tɔ.

²⁸ Taa kaləna nyá tɔyɔntəle ke yem, n caa si n loolina nyá nəyɔ na? ²⁹ Taa tɔ si: Isəna i lapa-m tɔyɔ maa lapi-i. Maa lɛɛti paa wei kɛ isəna i lapa tɔ.

Yulu wei í kɛ felentú tɔ i tɔm

³⁰ Mpyú kuyaku nakuli, ma tənəna felentú wei i feina ləmayasɛ tɔ, i tuŋ taale kiŋ. ³¹ Səwa na nyutu isayatu pə nyaləna. Halu i kolunja pɛɛ nyəŋka ná tima. ³² Ilena má nyənə mpi ma ná mpu tɔ, na má mayasi pə tɔm ke ma taa na pə sɛyɛsi-m. ³³ Nyá si n ká tɔli nyá ti, na n tu nyá niŋ ke nyá nyuyu, na n too pəcɔ na n heesi. ³⁴ Waatu inu konyɔŋ ká ta-ŋ mɛlɛmɛle, na wahala tutu-ŋ isu yoolu na i wontu.

25

¹ Salɔmɔŋ atuwa lenna nna Yuta wulau Isekiyasu yəlaa kpeyelaa tɔyɔlu.

Atuwa lenna

² Mpi pə tɔyɔ Iso kɛ teeli tɔyɔle timpi i laki ŋmɛsəu tɔ, na mpi pə tɔyɔ awulaa ke teeli tɔyɔle timpi pa pɛɛkəyi si, pá cəkəna kŋmɛsəm tɔ.

³ Isu isɔtənyu kulaa na tetu lim tɔ, mpyú awulaa ləmayasɛ wɛɛ.

⁴ Ye pa tayana liyitee nyəyɔlyu, koolu luki-kuyu pulu kɔpam kɛ. ⁵ Mpu tɔtɔyɔ ye pa tɔyona yəlaa asayaa mpa pa wɛ wulau kiŋ tɔ, i tənəyi siyisuyu kɛ na i kawulaya yoo ton.

⁶ Taa hɔ nyá tɔyɔ wulau kiŋ. Pəyele taa caya səsə nəyɔlu i tɔcayale. ⁷ Pə kəla teu si pá kraasi-ŋ tɔmlɛ səsəle taa, na mpi paa tisi-ŋ na səsə nəyɔlu í caya tɔ.

⁸ Taa hulina nyá tɔyɔntəle ke nənyɔ yaa. Pə taa kɔ na í kuli nyá tɔ, íe isənaya n ká la?

⁹ Ye nyá na nəyɔlu í wɛna tɔm, í tayani-təyi mə taa mə tike. Taa kuli lɛlu kɔheelitɔ kŋmɛsətu tɔ. ¹⁰ Ntanyu i ká nu-ti na í kaləna-ŋ, na pə tu-ŋ fɛɛle tam nyəntɛ taa, na pə kú nyá nyuyu.

¹¹ Tɔm nti pa yəyɔta teu tɔ, tə wɛ kɛ isu wula wontuyu ŋku pa kɔwa liyitee nyəyɔtu tɔ.

¹² Ye ləmayasɛ tu kaləyənə yulu na í nuku, pə teu wɛ kɛ isu wula kukuule yaa wula luluyu.

¹³ Isəna lɔm kuniyitim heesəyi yulu lanle ke hanaya waatu tɔ, mpu tɔtɔyɔ tɔm kəntu wei pa tu naani tɔ i heesəyi i səsə lanle.

¹⁴ Wei i kraaləyi kɔhav tɔm na í tá ha-ku tɔ, i wɛ isu tɛv piluyu na heelim yasiku tɔyɔ.

¹⁵ Suulu tu pəsəyi na í layasi wulau huwɛɛ. Mpu tɔtɔyɔ tɔm lɛlɛŋ nyəntu pəsəyi na tɔ yəki ton.

¹⁶ Ye n hika tuŋ, taa suli tɔyɔ, nyá taa ká kpa na n tɔ-i. ¹⁷ Taa puki kɔtamsa kɛ nyá taapalu tɛ, pá taa kɔ na í nyəyɔsi-ŋ na i taa kraana-ŋ.

¹⁸ Wei í ləsəyi aseeta pəpətu nyəŋ ke i tɔyɔntəle tɔ tɔ, i kuyi yulu tɔtɔyɔ isu akaluyu yaa layate yaa nyəmlɛ.

¹⁹ Si n la tetelatɔ ke naani kɛ lanwakəlle wule tɔ, pə wɛ asola kɛ isu n təkəna kete kɔpelle, yaa n tən tate.

²⁰ Si n yoo lanwakəlle tu ke yontu tɔ, pə wɛ kɔmɛlentɔ kɛ isu n lɛɛkuyu i toko ke watu waatu, yaa n liisuyu laamii ke i hiŋ taa tɔ.

21 Ye nyəḡasi í kpa nyá kolontu ha-í na í təḡə. Yaa lukətu wəna-í ha-í lum na í nyəə. 22 Pə taya pulu, n lakuyu mpu tə, pə we ké isu mamala ke n pələxi i nyuyu taa. Pécó Tacaá ká læti-ŋ nyá kɔpantu.

23 Isəna ilim ntəḡəŋ heelim kəŋna tɛv tə. Ḿpúḡú yəḡətaya katatəlaya kusəxi lelaa páána.

24 Pə kəla teu si yulu í hanti cokiya taa, na mpi í na alv təmtv paa kaa nan tə.

25 Isəna lum kuniyitim kuyi lukətu tə, mpu tətəḡə təm kɔpantu nti tə luna tɛtv pooluŋ tə tə wɛɛ. 26 Isəna hite lum cuyətəxi na pá wakəli seelv tə, ḿpúḡú isayav wakələxi siyisilu.

27 Pə fɛi teu si n təḡə tuŋ ke səsəm, yaa n pɛeki teeli ke katatəlaya.

28 Icatɛ nte tə fɛina koluŋa tə, tə wɛ ké isu yulu wei i ta nyi i ti krau tə.

26

Kumələməŋ təm

1 Isu wɔlaya ta muna yoluma, na tɛv na ku təmpɛɛ ta muna luŋlɛ kɔmtv waatu tə, mpu tətəḡə kumələŋ ta muna pá tv-kuyv teeli.

2 Na isu sumpiwɔv na kɛŋkehilaya pa cəəkuyv isətaa tə, ḿpúḡú mpusi wei i ta ke nəḡəlv nyəŋ tə u kpaaki-í.

3 Kpavanv ke pa tuyi kpasí na pá casa kraŋaya ke tipila. Ilena pá natəxi kumələŋ siyile taa ké kpatəŋ.

4 Taa kɛɛna kumələŋ kucəcətv, pá taa kəə na nyá mayamaya n nəḡəsəna-ku. 5 Ama cə-ku isu ku wɛv tə, pá taa kəə na kú nyəni ku təxi ləmayasɛɛ tv.

6 Wei i tiliyina kumələŋ ke təm tə, i mayamaya i nəəhɛɛ ke i sɛtəxi na í tuyi i təxi wahalanaa səsaa taa.

7 Isu pə kuyutuyv kaakalaya ke isəna tə, ḿpúḡú kumələŋ ituule wɛɛ.

8 Wei i saŋ kumələŋ tə, i wɛ ké isu wei i tamsəxi pəntəlvuyv na pələ tə.

9 Isu sɔlvnyəəlv u nyəŋ saa wei səule səpa i niŋ taa tə, ḿpúḡú kumələŋ ituule cəkənav wɛ katɛ.

10 Təmle nyuyv tv wei i kpaəkəxi kumələməŋ tɛɛlaa ke i təmle taa tə, i wakələxi i təmle nyəma tənaya.

11 Isu haya məlvuyv ka tətə təḡəv tə, ḿpúḡú kumələŋ lələxi ku kumələntv.

12 Kumələŋ lapa sana na wei i saŋ i ti na i layatv na í fɛina-ti tə.

Yulu wei i ké felentú tə i təm

13 Felentú kuyəḡətutv nté si: Taale wontuyv isayav wɛ mpaav taa. Təḡəlaya wɛ hapələ təə.

14 Isu kampv cəəkuyv i nyəḡətv taa tə, ḿpúḡú felentú pəsəxi i kɔhəntuyv təə.

15 Ye felentú í sɔsa niŋ ke nyənaya taa, pə wɛ-í ɪkaale ké si í kpaasi-í i nəḡə taa.

16 Felentú hv ké si, i kəla ləmayasɛɛ ke yəlaa naatosompəḡəlaya wei i yəḡətəḡəna layatv tə.

Atuwa lenna

17 Wei i sɔsəxi i nəḡə ke lelaa təm taa tə, i wɛ ké isu wei i lukí si í kpa haya mɔlvv ŋkraŋŋ taa tə.

18 Isu kumələŋ liyiluyuna kəkə yaa nyəmə yaa kɔkɔkɔm tə, 19 ḿpúḡú yulu wei i tusəxi i təḡəntəɛ, na í təŋ si tanaav ke iní i laki tə i wɛɛ.

20 Taasi tɛŋna na kəkə fiyini, ḿpúḡú ye katayasaɣa tɛma yoou tɛŋ.

21 Amantiina tənna mamala, na taasi tənna kəkə. Ḿpúḡú təm tv kəŋna yoou.

22 Katayəsətɔnaa kuyəḡətutv wɛɛ ké isu konyuluyv təḡənaɣa ŋka ka tiiki hatoo yulu hiluyv taa tə.

23 Isu pa taakuyv nyəḡələm ke cuyv wontuyv təə tə, ḿpúḡú nəələŋ takəxi yulu taa isayatv təə.

24 Təm leləŋ nyəntv ke yulu takəḡəna i páána təə. Ama hatoo i taa kaloolaya ké. 25 Paa i yəḡətəxi nəḡə kupaŋka, taa tvna. Mpi tə, i ləmayasɛɛ taa wɛ acaalətv ke naatosompəḡəlaya ké.

26 I acilayatv ke i takəḡəna i taa haŋaya təə. Ama i isayatv tɛŋ ké na tɛ ná.

27 Púḡú hullu hotiyi ku taa ké. Ilena pələ kutulle náá məli tə tullu təə.

²⁸ Ye n wakələyi yulu na nyá kuyəgətətu, nn caa-i ké. Na təm kuloolutu kəhna wakələyo.

27

¹ Taa hə nyá ti na cele təm. Mpi tə, n ta tu nyəm saŋa maɣamaɣa nyəntu.

² Taa sa nyá təyi nyá maɣamaɣa. Pə kəla teu si kpai tu í sana-ŋ.

³ Pəle na kanyəŋa pa we yuŋ ké. Ama kumelenj pááná tée m̀p̀yó yuŋ.

⁴ Pááná kuyi ké, na a we isu pəgə sukuyu tə. Ama nəgəlu u pəsəyi na í kantəli isəsəemle tu cəlo.

⁵ Ye n kaləna yulu ke i kiŋ, pə kəla teu ke mənəafiki tu taapalle.

⁶ Nyá taapalu kalənav hūləyi ké si, n pəsəyi na ń lap-i naani. Ilena kolontu wayaluyə náá ké puɣusuɣu.

⁷ Hayaŋa tu kisiyi ké na í kpeŋna tuŋ. Ilena nyəgətu náá sa na í kpeŋna nyaŋ nyəm.

⁸ Wei i puki təkpaalətu ke tetu pooluŋ taa tə, i wee ké isu sumaya yekuɣu ka tantə na ká tee tə.

⁹ Kacəka wontu na tulaalunaa heesəgəna yulu laŋle. M̀p̀yó taapalu layatu tasuyə kəla lelenj ke nyá maɣamaɣa nyá nyəntu.

¹⁰ Taa lo nyá taapalaa yaa nyá caa nyéma. Wahala í maɣana-ŋ taa yele nyá cəlo tu na ń pɛeki nyá neu. Wulee wulee nyá cəlo tu kələyi-ŋ waasuyə ke nyá neu pooluŋ nyəŋ.

¹¹ Ma pəyalu, weena ləmaɣasəe. Pu hūlsi ma laŋle, na ye nəgəlu tuki-m ma kaa wu kucəcətu.

¹² Nyuyə taa maɣasəm tu loosiyi wahala ke pooluŋ, ilena í ŋmeli. Ama kumeləməŋ ná laki awusa, ilena pé nuk-i we.

¹³ Ye nəgəlu í səŋaa si muɔlu í təgə-ŋ kəmle, mu səŋlu capa ke təluma ke n ta nyi muɔlu tə pə tə.

¹⁴ Wei í kpéesa i təgəntəle na sɛetu ke tanaŋ ahula tee, tə pəsəyi mpusi ké.

¹⁵ Alu təm tu we ké isu teu lom cakuyə tiili na pé tosiyi kutamsa tə. ¹⁶ Si ń səŋsi alu isu mpu tə, pə we ké isu yulu caakuyə si í kpa heelim yaa nim kuhohoom na niŋ tə.

¹⁷ Nyəgəluɣu ke pa saləgəna ku leŋku. M̀p̀yó yulu na i təgəntəle pa caɣale layasəyi lelu yaasi.

¹⁸ Wei i paasəgəna tuyə ŋku pa yaa si fiki tə, inu i təkəna ku pee. M̀p̀yó təmle tu wei i paasəgəna i caa tə i nyuyə ká kuli.

¹⁹ Isəna yulu naaki i iləemuyə ke lom taa tə, mpu tətəgə yulu naaki lelu taa ké inu i maɣamaɣa i yaasi.

²⁰ Isəna atətəle na p̀yó səsəŋku u nyəgəsəyi sətəa tə. Mpu tətəgə yulu ise u nyəgəsəyi kunyuləm.

²¹ Kəkə ke pa maɣasəgəna wula na liyitee nyəgəluɣu si pa naa ku teu. Mpu tətəgə pu hūna yulu na pé keesəna isəna pa yəgətəyi i təm tə.

²² Paa n ka sə kumelenj ke sɔule taa na kú yəki tənəŋnaŋ, n kaa wəgəsi ku kumeləntu ke ku tə.

²³ Paasəna nyá kaləku ke teu na ń cəkəna paa nyá tətə nte. ²⁴ Pə taya pulu, liyitee u caki tam tə. Pəyele kawulaya u təŋəyi luluɣu kulomuyə ke tam. ²⁵ Ku təla nyutu ke tetəkəle taa, na kufatu í nyəki ile n ku pəŋ taa nyəntu. ²⁶ Ie n ká lu heeŋ huntu ke wontu kususuutu, na ń pɛeti pɔntuluŋ na ń yana taale. ²⁷ Waatu inəyi n ká weena pəŋ hələm ke səsəm, na ń təna nyá təyaya nyéma na nyá təmle nyéma alu nyéma.

28

¹ Isayav seeki yem ké, paa pa ta təgəni-i. Ama yuləpaŋ wena naani ké isu təgəlaya kufalaya.

² Ye tetu yəlaa lakasi ta keesi, tə awulaa we paɣale ké. Ama wulav í wena ləmaɣasəe na layatu, ile tetu hee təpamm.

³ Nyuyə tu nyəməŋ tu wei i tək i acamaa ise tə, i nəgəsəna teu ŋku ku wakələyi kumtu təgə.

⁴ Iso kiŋ ləlaa saŋna isayav. Ama Iso kiŋ təkəlaa ná muɣi isayav na pááná.

⁵ Yɔlaa asayaa u cekɛɣɛna kusiyisim tɔm. Ama mpa pa pɛɛkɛɣi Tacaa tɔ pa cekɛɣɛna pɔ tɔna.

⁶ Pɔ kɛla teu si yɔlv ɪ wɛɛ kɔnyɔntɔ na ɪ tɔntɛ tewa, na mpi ɪ ká wɛɛna liyitee na ɪ tɔntɛ ta siyisi tɔ.

⁷ Pɔyaya layatu tɛnɛɣi Isɔ kiinj kɛ. Ama wei ɪlɛ ɪ wɛna cewaa asayaa tɔ ɪ tɔɣi ɪ caa kɛ fɛɛɛ kɛ.

⁸ Wei ɪ kɛntɛɣi na ɪ sɔla kasayaya sɔsɔŋka tɔ, acamaa pɔtɔtɔɛ tɔ kɛ ɪ calɛsɛɣi.

⁹ Wei ɪ kisa Isɔ kiiu tɔkɔɣu tɔ, ɪ kusulɔmɔtu maɣamaɣa pɔsɛɣi Isɔ kɛ acaalɔtu kɛ.

¹⁰ Wei ɪ hulɛɣi yɔlaa kɔpama kɛ isayatu mpaan tɔ, ɪ hotiyi púúyú ŋku ɪ hulaa tɔ kɔ taa kɛ. Ama lanɣulɔmɛ kɛ yɔlaa kɔpama ná waaki.

¹¹ Tɔŋ tɔ san ɪ tɛɣi si ɪ wɛna lɛmayasɛɛ. Ama layatu kɔnyɔntɔ kuliyina ɪ waali.

¹² Ye siyisilaa tɔkɛna tɛtu, yɔlaa tɔna wɛ teeli taa kɛ. Ama ye asayaa mɔna, paa awe see kɛ na ɪ ŋmɛli.

¹³ Isayatu ŋmɛsɔlv pulɔpɔ u laki teu. Ama Isɔ wiiki wei ɪ kuliyi ɪ nyɛntɔ tɔɔ na ɪ kisi-ti tɔɣɔ.

¹⁴ Wei ɪ wɛ sɔɣɔntɔ kɛ tam na isayatu lapɔ tɔɣɔɛ nyɔlɛɛn tɔ. Ama lanɣkɔpɛsɛn tɔ ná naaki wahala kɛ.

¹⁵ Nyɔɣu tɔ nyɛmɛn tɔ wei ɪ ŋmakɛɣi tɛtu yɔlaa kɔnyɔntɔnaa tɔ, ɪ wɛ kɛ isɔ tɔɣɔlaya nyɔsɔɣu tɔ. Yaa isɔ nyɔɣɔsi pɔkɔɣu sɔnsɔmɔɣu na kú caaki kɔrɛntɛ tɔɔ kɛ ŋmaav tɔ.

¹⁶ Nyɔɣu tɔ kɔmɛɛn lɔlɛsɛɣi ŋmakɛɣu tɔma kɛ. Ama wei ɪ kisiyɪ kasayaya kamuɣulaya nyɛnka tɔ ɪ pɔsi sɔsɛɣi kɛ.

¹⁷ Wei ɪ nyɔɣu taa lɛlv sɛm tɔm wɛɛ tɔ, ɪ seeki ɪ tɛɣi na ɪ hoti pɔlaav taa, nɔɣɔlv ɪ taa kpa-ɪ.

¹⁸ Pɔ kentiɣi wei ɪ tɔntɛ tewa tɔ ɪ tɔɔ kɛ. Ama paa lotu naale tɔ ka la isɛna isɔ ɪ lepa.

¹⁹ Tɔɣɔnaya tɔɔlɛna wei ɪ halɛɣi tɔɣɔ. Iɛna wei ɪ tɛnɛɣi kɔpɛ nyɛm tɔ ɪ wɛ kɔnyɔn taa.

²⁰ Pɔ kooliyi kɔpantɔ kɛ wei ɪ wɛna yɔlv tɔɣɔ. Ama wei ɪ huliyina wɛnav hikuyɔ tɔ pa kaa yeɛ ɪ ŋkɔpɛnɔɣu hɛm.

²¹ Pɔ fɛi si ma nyɛma-ɪ ɪ wɛɛ huɔɛ taa. Paa na mpɔ lɛlaa laki yaasi inɛɣi mɔtu ɪcautɛ maɣamaɣa nyɔɣu tɔɔ.

²² Isɛsɛmɛ tɔ huliyi wɛnav tɔɔ kɛ, ɪ ta nyi si kɔnyɔn ká kpa-ɪ.

²³ Wei ɪ kalɛɣɛna ɪ tɔɣɔntɔɛ kɛ ɪ isɛntaa tɔ, pa sɛɛ-ɪ na pɔ kɛli wei ɪ puɣusiɣi tɔ.

²⁴ Wei ɪ ŋmulɛɣi ɪ caa yaa ɪ too na ɪ tɔn si: Pɔ ta kɛ isayatu tɔ, ɪ na ŋmulɔ yɔlvokɔlv pa kɔlvɔm kɛ.

²⁵ Wei ɪ hɛn ɪ ti tɔ ɪ kɛnna yɔɔu kɛ. Ama wei ɪ pɛta ɪ tɛɣi Tacaa tɔɣɔ pɔ lakɛna.

²⁶ Wei ɪ laki ɪ layatu kɛ ɪ tike tɔ ɪ kɛ kɔmɛɛn kɛ. Ama wei ɪ lakɛna lɛmayasɛɛ tɔ ɪ waali kɛ pɔ takɛɣi.

²⁷ Wei ɪ haaki kɔnyɔntɔnaa tɔ u lanɛɣi pulɔ. Ama wei u nyɛnɛɣi-wɛ tɔ, mpusi sɔsɔ ka wɛɛ ɪ tɔɔ kɛ.

²⁸ Ye asayaa ɪ tɔɣɔ tɛtu, paa wei ɪ ŋmɛɛɣi kɛ. Ye pa saalɛɣi ɪɛ siyisilaa náa huki.

29

¹ Yɔlv wei ɪ mɔna pá kalɛna-ɪ, na u caaki niw tɔ, pu wakɛli-ɪ kɔpɔpaa kɛ, ɪ kaa wɛɛ hiiu.

² Siyisilaa ɪ wɛ pɔɣalɛ, samaa lanɣa hɛɛwaya. Ama ye nyɛmɛnɛtɔnaa tɔɣɔna kawulaya yɔlaa pilitiyina wahala kɛ.

³ Wei ɪ nyulɛɣi si ɪ tɔna lɛmayasɛɛ tɔ, ɪ hɛɛsɛɣi ɪ caa lanɣɛ kɛ. Ama alaa yeɛyɛɛ nyɛma tɛnɣlv ná lɔɔki ɪ wɛnav kɛ.

⁴ Wulav wei ɪ tɛnɛɣi tampana tɔ ɪ pɛɛkɛɣi ɪ tɛtu lɔlv pote kɛ. Ama wei ɪ mɔɣi mukaya tɛɛ kɔcɔŋ tɔ ɪ wakɛɣi-tɛɣi.

⁵ Wei ɪ puɣusiɣi ɪ tɔɣɔntɔɛ tɔ, ɪ maɣamaɣa ɪ mpaav taa kɛ ɪ tɔɣi katɔka.

⁶ Asayaa pɔsɛɣi pa isayatu yomaa kɛ. Iɛna lanɣulɔmɛ kɔɣi tampana nyɛma.

⁷ Siyisilaa nyɛmá kɔnyɔntɔnaa tɔm kɛ. Ama asayaa ná fɛina tɔɛ tɔ nyɛm.

⁸ Sayatɔlaa cɔkɛɣɛna ɪcatɛ. Iɛna lɛmayasɛɛ nyɛma náa hɛɛsi páná.

⁹ Ye layatu na kɔmɛɛn pa laki tɔm, paa layatu mu páná yaa ɪ wonɣaa hɛɛsɔɣu kaa kɔɔ.

¹⁰ Yɔlvokɔlaa u caaki kɔpama tɔm. Ama mpɛɣɛ tampana tɛnɣlaa ná pɛɛkɛɣi.

- 11 Kómelen hóláyi ku pááná ke yem yem ké. Ama lámayasεε tu ná nyámá i ti kpaυ.
 12 Ye wulav í tǎnǎyi pǎpǎtu tǎm, i waali nyéma pǎsǎyi asayaa ké.
 13 Kǎnyǎntu na ηmakǎllu pa ké kǎlum ké. Ama Tacaα tǎna-wεye ise si pá naakǎna.
 14 Wulav wei i tǎnǎyi siyisuyu na í huukǎna acamaα tǎ, i kawulaya tǎn sǎsǎyi tam tǎo ké.
 15 Kalǎnav na tipilaya tǎyi pǎyaya taa ké lámayasεε ké. Ama pǎyaya ηka ka laki ka luyu nyǎntu tǎ, ka too ke ka tǎyi fεεε.
 16 Ye asayaa hukiyi isayatu sǎsǎyi ké. Ama siyisilaa ká ná pa hotuyu ke kuyaku nakuli.
 17 Hǎ nyá pǎyaya ηkpaηyυ, kaa yele na η hεεsi, na nyá lanle hεεna-ke.
 18 Ye Isǎ u yǎǎtǎyi si, i yǎlaa í telǎsǎyi, yǎlaa pǎsǎyi tetelataα ké. Wei i tǎnǎyi Isǎ kiiu tǎǎle lelen nulu.
 19 Pǎ taya nǎǎo taa tǎm tike ke pa hǎnna tǎmle tu ηkpaηyυ, paa i nuwa u laki.
 20 Ye n ná yulu yǎǎtǎyi na u mayasǎyi, nyi si kómelen lapa-i na sana.
 21 Tǎmle tu wei pa ta kpuli teu ke i pǎcaatu tǎ, i tǎn í ηmakǎli i caα ké.
 22 Pááná tu caalǎyǎna yoo, na pááná sǎsǎna tu náá kaaki isayatu.
 23 Kalampaani pǎsǎyi yulu ké, wei í pǎsǎyi i ti tǎ i wεekǎna teeli.
 24 Nmulu sǎnlu kuyi i ti tǎm ké, i nyámá pǎ mpusi paa na mpυ u caα tampana yǎǎtǎyυ.
 25 Ye yulu ke n seliyina pǎ ké katǎka ké. Ama ye wei i pǎta i tǎyi Tacaα i tula-ti.
 26 Yǎlaa pǎyale pǎekǎyǎna sǎsǎa samtu. Ama Tacaα hulǎyǎna paa awe tampana.
 27 Siyisilaa luyu fεi tetelataα. Mǎǎyǎ asayaa naα caaki kypama.

30

Akuuli kǎyǎǎtǎtu

- 1 Apalu wei pa yaa si Yakee tǎ, i pǎyalu Akuuli heelina tǎm sǎsǎntu tǎnεye Itǎyεeli, na Itǎyεeli na Wukali si: ^a
 2 Ma kǎla kómelen tu ke paa awe, pǎcǎ ma fεina yulu layatu.
 3 Ma fεina lámayasεε, pǎcǎ ma ta nyi nanη nyéma nyǎm.
 4 Awe kpa isǎtaα na i tii? Awe tǎka heelim ke i nin taa? Awe hǎka lum ke toko taa? Awe suna tetu? Pa yaa-i suwe? Na i pǎyaya hǎte se? Ye n nyǎma-te heeli-m.
 5 Nǎsǎ si si tǎna Isǎ su-tu tǎ si wε naani ké, ye n sǎlǎma-i i kentiyi nyá tǎo. ⁶ Taa sǎsǎ natǎlǎyi i tǎm tǎo, pǎ taa kǎo na í kpa-η na í nyǎni-η pǎpǎtu.
 7 Tǎm naalεye ma sǎlǎmǎyi-η, la-m-ti na pǎcǎ má sí.
 8 Hatǎlǎna-m pǎpǎtu na tǎm kǎpuyusutu. Pǎcǎ taa yele na má pǎsi kǎnyǎntu kutukutu, yaa má suv tǎn sǎsǎn. Ha-m isǎna pu mayana-m tǎ. ⁹ Ye ma sula wεnav, ntanyi maa ha-η siyile na má tǎ si: Aweye Tacaα. Yaa ye ma sula kǎnyǎn, ntanyi ma tεεsǎna ηmulǎm na pǎ kǎ nyá nyυyυ.
 10 Taa cayana tǎmle tu ke i caα kin, i kǎ tǎnsi-η mpusi na η ná pǎ nav.
 11 Yǎlaa wεε na pá tuuki pa caanaα, na paa san pa toonaα ke paa pǎcǎ.
 12 Yǎlaa wεε na pá huuki si pa wε tǎnanη, pǎcǎ pa ta nyaali pa asilima.
 13 Yǎlaa wεε na pá ké isǎtoosile nyéma, na pá nyǎnǎyi lelǎa ke yem.
 14 Yǎlaa wεε na pa kela na lǎn isu layalεε na sεεsi, pa sǎolu puwa si pá tǎǎo wahala nyéma ise na pá kpiisi kǎnyǎntunaa ke tetu tǎo.

Atuwa kǎpuleε

- 15-16 Yǎlaa wεε na pá wε isu lum tεε sǎnsǎlǎn, na pá lεekǎyi lelǎa nyǎm na pá tǎn si: Ha-tu ha-tu. Pulǎpǎnaα tooso wenna paa nyǎǎsǎyi, pǎcǎ pa ta nyi pǎ mayanaα.
 Kǎncalaya nyǎn nté atǎtǎle.
 Naale nyǎn ke kaalǎlaya.
 Tooso nyǎn ke wǎlaya tetu.

^a 30:1 Itǎyεeli: Hepǎla taa ulε tǎ pǎsǎyi na tǎ telǎsi tǎne un i si ma kawaya, hai, Isǎ ma kawaya, na ma toma te.

Liyiti nyəŋ ná wɛɛ tətə, ɔɛɛɛ kəkə.

¹⁷ Ye nɔɔɔɔ tɔukɪ ɪ caa na u saŋ ɪ too ke nɪnɔv, lɔɔv katəkətəŋ ká wɔɔɔɔ ɪ ɪsɛ na hɛkələnaa tɔɔ ɪ nantɔ.

¹⁸⁻¹⁹ Pɔlɔpɔnaa tooso wɛnna na pá tɛɛ-m, maa cɛkəɔna-wɛ.

Kancaalaya nyəŋ nté hɛkələ kɔlɔvɔ ke ɪsɔtaa.

Naale nyəŋ ke tɔm lɔɔlɔvɔ ke kɔkɔpamɔvɔ tɔɔ.

Tooso nyəŋ ke kɔlɔvɔ sɔsɔɔv hapələ ke tenku taa.

Hali liyiti nyəŋ wɛɛ.

Uɛɛɛɛ mpi pə pukina yɔlv ke alv kiŋ tɔ.

²⁰ Alv yɛɛɛɛ tɔ ten wasaŋkalətv, ɔlena í saŋ ɪ tɔɔɪ lɔm ke teitei ɪsu yɔlv tenɔvɔ tɔɔv na í husɪ ɪ nɔɔv tɔ. Na í tɔ sɪ: Ma ta la ɪsɔɔtɔ natəlɪ.

²¹⁻²³ Pɔlɔpɔnaa tooso pəsəɔna antulinya ké kɔpɛntələsɪ, pəcó pə fɛi lapv.

Kancaalaya nyəŋ nté yom pəsɔvɔ wulav tɔ.

Naale nyəŋ ke kɔmɛɛŋ sɔvɔvɔ ton tɔ.

Tooso nyəŋ ke alv wei paa caa tɔ ɪ saav ke apalv.

Hali liyiti nyəŋ wɛɛ.

Uɛɛɛɛ təmɛ tɔ alɔnyəŋ wei ɪ

lɛɛkəɔɪ ɪ too sɔsɔɔntɔ tɔ.

²⁴ Wontu səkɔpɛtu natəlɪ tə wɛ tɛtv tɔɔ ké liyiti, na ntɪ tə tɛɛna layatv.

²⁵ Kancaalaya wontu nté tɔɔɔɔ, pa fɛi ton pəyɛɛ pa kɔpɛɛɛɛɛɛ pa tɔɔɔɔɔɔ ke lɔŋɛ.

²⁶ Wontu naale nyəntɔ ke namisi, sɪ fɛi toma, na sɪ tɔɔɪ sɪ lona ke kɔkɔpaməŋ taa.

²⁷ Wontu tooso nyəntɔ ke kɔtoləŋ, kɔ fɛina wulav. Pəcó kɔ tənɔɔɪ təmaya tintika tintika.

²⁸ Na pá kaasɪ kanmaya, pa kɔpaaɪ-kɛɛɛ niŋ taa ké. Pəcó ka sɔvɔɪ awulaa tɛɛsɪ taa.

²⁹⁻³¹ Weesuyv nyáma tooso wɛnna na pá tən ɪsu pa caakɪ tɔ.

Weesuyv tɔ kancaalaya nyəŋ nté

taale wontu tənna caa tɔɔɔɔɔɔ.

Kaa seekɪ nɔɔɔɔ.

Weesuyv tɔ naale nyəŋ nté

kampaav fɛɔvɔvɔna ɪfɛpɛɛ tɔ,

tooso nyəŋ ke pəntɔlɔvɔ.

Hali liyiti nyəŋ wɛɛ.

Uɛɛɛɛ yoolaa wulav wei ɪ tɔ ɪ yoolaa ke nɔɔv tɔ.

³² Ye nyá kɔmɛɛntɔ ka tɔsənə-ŋ na í hɔ nyá tɪ, na í kɔɔ na í pəsənə laakalɪ, ɔɛ nyɪ nyá tɪ kɔpav. ³³ Pə taya pɔlv, pa ciyitiyɪ naaləm ké ɔlena naanim kɔpav. ɔlena pá má muna tɔɔ na caləm kɔpav. Mpɔ tɔtɔɔv páná kɔsəɔɪ yooɔ.

31

Layatv tasɔvɔ ke wulav Lemuwɛɛɛ

¹ Layatv nti Masa wulav Lemuwɛɛɛ too taa-ɪ tɔɔɔɔ sɪ:

² Ma pəyɔlv, nyá wei ma səlɛmaa na má lɔlɪ tɔ ke ŋkɔpəŋ. ³ Taa cɛɛɛ nyá ton ke alaa. Pəyɛɛ taa hɔlɪ alaa mpa pa wakələɔɪ awulaa tɔɔv nyá mpaŋ. ⁴ Pə taya awulaa təmɛɛ nté sɪ pá nyɔɔ sɔlvɔm. Pəyɛɛ pə fɛi sɪ awulumpiɪya náá pɛɛkɪ sɔlvɔm ton nyəm. ⁵ Pə taa kɔɔ na pá nyɔɔkɪ na pá sɔɔ kiŋ tɔɔ. Yaa pá wakəlɪ kɔnyəntɔnaa mpa pa tɔm tɛwa tɔ. ⁶ Mpa sɔlvɔm mɔnaa tɔɔɔɔ mpa pa caa səm tɔ, na saləmɛɛɛ. Yaa lanwakəɛ sɔsɔɔɔɔ nyáma, ⁷ na pá sɔɔ pa wahala na pa kɔnyəntɔɔɔ tɔ. ⁸⁻⁹ Ama ye nyá ɔɛ tɔɔv nyá kawulaya na siyisuyv, na í sɛɛna kɔnyəntɔnaa, na wahala nyáma, na mpa pa lɔwa tɔ, na mpa paa pəsəɔɪ yɔɔtaya tɔ, pa tɔɔ.

Alv kɔpəŋ yaasi

¹⁰ Wei í hika alv kɔpəŋ ɪ kəɛɛ kəkəka wontu.

¹¹ ɪ paalv wɛna-ɪ naani ké na í tayaŋɔɪ ɪ wɛnɔv.

- 12 Kupaŋtu ke ɪ alɔ lakɪ-ɪ, ɪ lakɪ-ɪ kɔwəwutu haləna ɪ səm.
- 13 Alɔ ɪnɪ ɪ pɛɛkəɣɪ kɔŋkɔŋtu tɔŋ nyəntu ké, na heeŋ huŋtu na ɪ lakɪ təmlɛ na laŋhɔlɔmlɛ.
- 14 Pooluŋ ke alɔ ɪnɪ ɪ kəŋna ɪ təɣɔnaɣa, ɪsu taatəlaa kpuləŋ.
- 15 Tefemle ke ɪ kɔləɣɪ na ɪ caləsi ɪ nyəma na ɪ tala-wɛɣɛ pa təma.
- 16 ɪ maɣasəɣɪ taale təm ɪlena ɪ ya-tɛ. ɪlena ɪ tuu lɛsɛŋnaa tuŋ na liyitee nna ɪ hikaa tə.
- 17 Alɔ ɪnɪ ɪ nikiyɪ təmlɛ ké na tɔŋ ɪ cakɪ yem.
- 18 Alɔ ɪnɪ ɪ nyəma si ɪ təmlɛ təŋ teu, na paa ahoo ɪ mɔsəɣɪ fətəla na ɪ lakəna.
- 19 ɪ cakɪ yem na folofolo na akpaa fɛɪ ɪ niŋ taa.
- 20 Alɔ ɪnɪ ɪ waasəɣɪ wahala nyəma na ɪ haakɪ kɔnyɔntɔnaa.
- 21 Paa watu talaa ɪ nəɣəsəɣɪ ɪ təɣaɣa nyəma təm. Mpi tə, ɪ təɣaɣa nyəma wɛna watu wontu kupaŋtu ké.
- 22 Alɔ ɪnɪ ɪ lɔɔkɪ ɪ təɣɪ kɔtakəŋ ké, na kɔŋkɔŋtu tɔŋ nyəntu kɔsɛmtu wontu.
- 23 ɪ paalɔ ké ɪcatɛ səsaa taa tu wei ɪ nyɔɣɔ kulaa təɣɔ. Mpe pa huukəna ɪcatɛ təm.
- 24 ɪ lɔɔkɪ tampalanaa na wontu ké, na ɪ pɛɛtəɣəna taatəlaa.
- 25 Toma na nyɔɣɔ kulɔɣɔ ke ɪ suuwa ɪ tɔɔ, ɪ nəɣəsəɣɪ cele nyəntu.
- 26 Alɔ ɪnɪ ɪ ɣəɣətəɣəna ləmaɣasɛɛ ké, na ɪ tasəɣɪ layatu na sɔɔlɔɣɔ.
- 27 Alɔ ɪnɪ ɪ fɛŋiyɪ mpi pə lakɪ ɪ təɣaɣa taa təɣɔ, ɪ təkɪ felentu təɣɔnaɣa.
- 28 Alɔ ɪnɪ ɪ piya ná ɣaakɪ-ɪ laŋhɔlɔmlɛ tu, na ɪ paalɔ náá pɔɣɔləɣɪ-ɪ si:
- 29 Alaa wɛɛ na pá təŋ teu. Ama nyá tɛɛ pa təna.
- 30 Tənyɔɣɔ sɔtuɣu puɣusiyɪ ké, na ɪsɛntaa teu náá saaləɣɪ. Ama alɔ wei ɪ nyaŋna Taca tə ɪ tike ɪ mɔnna samtu.
- 31 Pə wɛɛ si pá lɛɛɪ-ɪ ɪ wahala sote ke ɪ təmlɛ tɔɔ ké.

LƏMAYASƏE Tɔ TƏM TAKƏLAYA Kutuluɔ

Takəlaya kanɛ ka taa kɛ tɔ naaki ləmayasəe tɔ təm. Ama ɪ ləmayasəe fayana yulɔ nyəna kɛ. ɪ huləyi ɪ takəlaya kallaa si yulɔ ɪ cayanana ɪ ti tɔ pə kɛ kɛtɛ kɛ. Mpi tɔ, pə taya təmle tɔŋ nyəntɛ taa kɛ tɔcayanav mayamaya wɛɛ. Pə taya pulɔ, pə tənna mpi yulɔ lakɪ atɛ cənɛ tɔ pə wɛ tənaya kɛ. Tənaya ŋ nyənna Isə təm cəkənav wɛ yulɔ kɛ katɛ. Isə tike wɛnna tam na inɪ ɪ kusəyənna yulɔ na ɪ kulapəm tənna nyɔyɔ.

Isəna pa faya ləmayasəe tɔ təm takəlaya tɔ:

Ləmayasəe tɔ si atɛ nyəmnaa təm cəkənav wɛ katɛ, titite 1:1-4:16

Takəlaya tɔ tasəyi layatɔ kɛ atɛ nyəm tɔɔ, titite 4:17-10:20

Kutəkəɔ, titite 11:1-12:14

Pə tənna pə wɛ piti kɛ na pə cəkənav wɛ katɛ

¹ Tafiiti pəyalɔ ləmayasəe tɔ wei ɪ kɛ Yosalem wulav tɔ ɪ təm ntɔ. ² ɪ tɔma si pə tənna pə wɛ piti kɛ na pə cəkənav wɛ katɛ ɪsu yulɔ lɔkɔyɔ si ɪ tiiki heelim tɔ. ³ Yulɔ kukɔyɔ ɪ ti na təma tənaya atɛ cənɛ tɔ, pepeye ɪ waaki pə taa? ⁴ Lɔlɔyɔ looŋa kanɛ ka səki kɛ na looŋa lɛŋka nάa kulɪ na kά si tɔtɔ, na tɛtɔ nάa wɛ mpɔ tu layasəyi. ⁵ Ilim lu kɛ na pɛ tɔ na pɛ huliɣina pə lonte taa kɛ mɔlɔyɔ si pə tasəyi luu. ⁶ ɪlɛna heelim nάa makɪ na pɛ pukina ilim mpətəŋ tɔɔ, na pɛ mɔlɛna pə ntəyɔŋ tɔɔ. Na pɛ mά na pɛ cɔɔ kilikite, na pɛ tayanɪ cuyusuyɔ. ⁷ Pusi tənna kɛŋ tɛŋku taa kɛ. Ama ɪlɛ u suɣi. Həyɔlɔyɔ ŋku ku tɔɔ pusi kɛŋna tɔ, kulɔmɔyɔ ŋku ku tɔɔ kɛ su kɛŋ, si kaa layasɪ. ⁸ Pə tənna pə tɔŋna lapɔ kɛ pu yeki. Nəyɔlɔ u pəsəyi na ɪ tɔ si ɪsɛlɛ nyəyəsəyi nyənɔyɔ yaa ŋkɛraŋyɔ nyəyəsəyi nuu. ⁹ Mpi pu wɛɛ tɔ, mpi pu wɛɛna, na mpi pu lapa tɔ, mpi pu tasəna lapɔ. Kɔfam napəlɪ pə fɛi antulinya taa cənɛ. ¹⁰ Paa pulɔpɔ lapa na yɛlaa tɔŋ si kɔfam, pɛlɛ pu tɛma lapɔ kɛ pusi nsi si tɛɛwa tɔ, si taa kɛ na pɛcɔ pə takɪ tά. ¹¹ Nəyɔlɔ u tɔsəyi mpi pə tɛɛwa hatoo lɔŋtaa tɔ pə tɔɔ. Mpɔ tɔtɔyɔ tά waali nyəma nά kaa yelɛ pulɔpɔ si pɛlɛ pa waali nyəma ɪ nά.

Nyəm mpi ləmayasəe tɔ hika ɪ kulapɛlɛ taa tɔ

¹² Mɔpɔyɔ ləmayasəe tɔ tɔma si: Ma tɔyɔ kawulaya kɛ ɪsɛyɛli nyəma tɔɔ kɛ Yosalem. ¹³ Ma ha ma ti si mά pɛɛki teu na ləmayasəe, na mά cəkəna pə tənna mpi pə lakɪ antulinya taa tɔ. Pə kɛ wahala təmle nte Isə tɔyɪ yɛlaa tɔyɔ. ¹⁴ Ma nyəmá təma tənna nna yɛlaa lakɪ atɛ tɔ. A təm na katɛ kɛ ɪsu yulɔ lɔkɔyɔ si ɪ tiiki heelim tɔ. ¹⁵ Mpi tɔ, yulɔ kaa siyisi mpi pə kuntilaa tɔ. Pəyɛlɛ nəyɔlɔ kaa pəsɪ na ɪ kala mpi pə fɛi tɔ. ¹⁶ Halɪ ma huɔwa ma taa si ma wɛna nyəm na ləmayasəe kɛ səsəm na pə tɛɛ Yosalem awulaa mpa pa laala-m tɔ. Pəpətɔ fɛi ma nyəm tɔɔwa səsəm kɛ na mά cəkəna weesuyɔ təm. ¹⁷ Mɔpɔyɔ ma suɔ fayav na luɣu kulɔmɔyɔ kɛ ləmayasəe na kumɛlɛntɔ. ɪlɛna mά cəkəna si pɛlɛ pə wɛ katɛ tɔtɔyɔ ɪsu yulɔ lɔkɔyɔ si ɪ tiiki heelim tɔ. ¹⁸ Ye yulɔ leela pulɔpɔ taa, na ɪ cəkəna-wɪ na ɪ wɛɛna nyəm. Mpɔ tɔtɔyɔ ɪ lanɣlɛ kά wakəlɛna-wɪ na ɪ tɔyɔ pə kɔnyɔŋ.

2

¹ Ləmayasəe tɔ si: Ma huɔwa ma taa si maa yɔɔlɛna weesuyɔ na mά nu lɛlɛŋ. ɪlɛna mά mayana si pɛlɛ pə ta waasi pulɔ. ² Wei ɪ nyənəyi weesuyɔ təm kɛ yem tɔ pə kɛ kumɛlɛtəm kɛ. Yaasi inɪ u waasəyi pulɔ. ³ Maa mayasa ma taa si mά ha ma tɔyɪ sɔlɔm. ɪlɛna mά tɔŋna ləmayasəe, na mά pəsɪ ma tɔyɪ kɛraŋtɔ. ɪlɛna mά cəkəna mpi pə kɛ kɛraŋyɔ tɔ. ɪlɛna mά mayasɪ si mά nά mpi pə kɛla teu si yɛlaa ɪ la pa weesɪŋ waatɔ kɛ atɛ cənɛ tɔ. ⁴ Ma lapa təma səsəna kɛ. Ma ŋmawa ma tɔyɪ kutuluŋ na mά tuu tuŋ wei pa yaa si lɛsɛŋ tɔ ɪ tawa. ⁵ Ma tɔwa ma tɔyɪ tawa na mά sɔ tuŋ kɔkɔlɛŋ waani waani. ⁶ Ma hɛɛ pusi na si lum niyitiyi tuŋ hətɔyɔ

ŋku. ⁷ Ma yapa yomaa apalaa na alaa na pá lɔli piya ke ma təyaya taa. Uena má weena tɔla ke səsəm na pá kəli isu mpa pa laala-m Yosalem taa tɔ. ⁸ Ḿpɔ́yó ma kuuwa tətəyɔ həyɔlən awulaa kraŋcoŋ, paa pa wɔlanaa, paa pa liyitee. Ma kraɣa yonyoolaa apalɔnyəma na alɔnyəma. Ma kraɣa alaa ke tuutuuma na pá kəli isu yulɔ ká nyulɔ tɔ. ⁹ Haləna ma nyuyɔ kulɔ na pá kəli mpa pa laala-m Yosalem ke weɛ tɔ. Paa na mpɔ, ma tɔka ma ləmayasəe ke ḿpɔ́yó. ¹⁰ Ma ta kisina ma ɛse ke mpi mpi a nyuləyɔ tɔ. Pəyele ma ta kisina ma təyɔ laŋhulɔmlɛ natəli. Mpi tɔ, ma yəɔlayana ma təma tənaya. Mpi pə ké ma nyəm ke ma təma təna taa təyɔle. ¹¹ Ḿpɔ́yó ma nyəna ma təma na wahalanaa mpa ma təyɔ a lapɔ taa tɔ. Pə təna pə we kate ké isu yulɔ lɔkuyɔ sɪ í tiiki heelim tɔ. Kawaaya fei pulɔpɔ taa ké ate cəne. ¹² Ḿpɔ́yó ma caawa sɪ má cekəna sɪ, ye yulɔ ke ləmayasəe tɔ kawaya ŋkaya ɪ wena na pə kəli kraŋtɔ na kumelɛŋ? Uena má pəɔsɪ ma ti sɪ, wei ɪ ká təyɔ kawulaya ke ma lonte tɔ ɪ ká la na í kəli mpa pa laala-m tɔ? ¹³ Ma nyəmá sɪ ləmayasəe kəla kraŋyɔ ke teu. Isu nyaaləm kəlyɔ səkrɛtuyɔ tɔ. ¹⁴ Pə taya pulɔ, ləmayasəe tɔ nyəmá ɪ təpote ké. Uena kraŋtɔ náá yontiɣi yem. Ue ma nyəmá sɪ pə kəŋ pa tənaya kɔ́átúyó kulɔmuyɔ kɔ́ɛntuyɔ ké. ¹⁵ Uena má tɔ ma taa sɪ, ye pu kɔ́ɛntɔ ma na kraŋtɔ ke kɔ́átúyó kulɔmuyɔ. Ue pepe tɔɔ ké ma tɛɛ-ɪ ləmayasəe. Təle tə we kate tətəyɔ. ¹⁶ Paa ləmayasəe tɔ, paa kraŋtɔ, pa naale pa səki teitei ké. Pə́cɔ́ paa təɔsəyɔ nəyɔlɔ tɔɔ ké tam tɔɔ na pə kəli lɛlɔ. Ye kuyɛɛŋ í sikaa pa səɔki pa naale pa tɔɔ ké. ¹⁷ Ma nyəyasa weesuyɔ ké. Mpi tɔ, ma taa kraana mpi yəlaa lakɔ ate təyɔ. Pə təna pə we kate ké isu yulɔ lɔkuyɔ sɪ í tiiki heelim tɔ. ¹⁸ Ma taa kraana təma wena ma təyɔ wahala na má la təyɔ. Mpi tɔ, wei ɪ ká lɛɛtɔ ma lonte taa təyɔ ma kəŋ yelinav. ¹⁹ Pəyele nəyɔlɔ ta nyɪ sɪ ɪ ká la ləmayasəe tɔ yaa kraŋtɔ. Pəyele pɔntɔ unɪ ɪ ká paasənnna mpi ma təyɔ wahala na má lana ləmayasəe ke ate tɔ. Təle tə we kate tətəyɔ. ²⁰ Uena ma apalɔtɔ yəɔləna təmlɛ nte ma lapa ate tɔ. ²¹ Mpi tɔ, ye yulɔ lapa pulɔ na ləmayasəe na í waa pə taa. Uena í yelina yulɔ wei ɪ ta wu pə tɔɔ tɔ. Pə we kate tətəyɔ, pəcɔ́ pə wukɪ. ²² Ye mpɔ yəlaa kaasuyɔ pa ti na pá təkɪ wahala na pá kaaki yem tɔ, weyɛ pa waaki ate cəne? ²³ Pa kuyɛɛŋ təna ke cəɔsɛ ké. Pa təmlɛ ke wahala nyəntɛ. Paa ahoo paa heesəyɔ. Təle tə we kate tətəyɔ.

²⁴ Mpi yulɔ pəsəyɔ təyɔle təyɔu na nyəɔɔ, na ɪ təmlɛ kulɔlɔm yəɔlənav. Pəle pə ké Isə kucəɔɔ tətəyɔ. ²⁵ Mpi tɔ, ye Isə tá ha yulɔ sɪ í təyɔ na í nu lelenɪ ɪ kaa ná. ²⁶ Yulɔ wei ɪ we Isə ké teu təyɔ ɪ haaki nyəm na ləmayasəe na laŋhulɔmlɛ. Uena í tɔ isayav sɪ ílɛ ɪ caləsəyɔ na í kaaki kupaŋ. Təle tə we kate tətəyɔ isu yulɔ lɔkuyɔ sɪ í tiiki heelim tɔ.

3

Paa mpi na pə waatu ké

¹ Paa mpi na pə waatu ke ateyɛ. ² Lɔluyɔ wena pə waatu ké, na səm na pə waatu. Tuyɔ sɔu na pə waatu, na ku kɔ́ɛsuyɔ na pə waatu. ³ Kuyɔ wena pə waatu ké, na waav na pə waatu. Nmaɔ na pə waatu, na yəkuyɔ na pə waatu. ⁴ Wula na a waatu ké, na wona na a waatu. Laŋwakəlle na tə waatu, na paale na tə waatu. ⁵ Pɛɛ ləyɔu waatu weɛ ké, na a təɔsuyɔ na pə waatu. Wayaluyɔ wena pə waatu, na pá kaasɪ waatu wei n ká se-wɪ tɔ. ⁶ Pɛɛkuyɔ waatu weɛ ké, na lepu na pə waatu. Waatu wei yulɔ ká su pulɔ tɔ, na waatu wei ɪ ká lə-wɪ tɔ. ⁷ Cəlyɔu waatu weɛ ké, na nyaluyɔ na pə waatu. Sum wena pə waatu ké, na yəyɔtaya na ka waatu. ⁸ Səɔluyɔ waatu weɛ ké, na pə kaasɪ taa kraɔav waatu. Uena yooɔ na ku waatu, na heesuyɔ na ku waatu.

⁹ Pepeye təmlɛ latɔ waaki? ¹⁰ Ma nawa kulapəle nte Isə tuyɔ yəlaa tɔ. ¹¹ Pə təna mpi ɪ lapa tɔ pə tewa pə waatu ké. Haləna í tɔ yəlaa taa ké tam tɔɔ ləmayasəle. Paa na yulɔ u pəsəyɔ na í cekəna təmlɛ nte Isə lapa hatoo kancaalaya na tə tənaya tɔ. ¹² Uena má cekəna sɪ yəlaa feina laŋhulɔmlɛ natəli. Ye pə taya pá ha pa təyɔ pa ti lelenɪ nuw taa ké pa weesɪŋ waatu. ¹³ Yulɔ təkuyɔ na í nyəɔki na í yəɔləyəna ɪ təmlɛ kulɔlɔm tɔ pə ké Isə kucəɔɔ ké. ¹⁴ Uena má cekəna sɪ pə təna mpi Isə lakɔ tɔ pə we tam tɔɔ ké. Pulɔ ta səɔsɪ pə́cɔ́ pə ta pasa. ɪ lakɔ ḿpɔ́yó sɪ yəlaa í nyɪ ɪ səsəɔntɔ. ¹⁵ Mpi pə lakɔ nəɔnəɔ na mpi pu tɛ na pá kəɔ tɔ, pu tɛma lapɔ ke hatoo ləŋ ké. Isə lakəna na pá lɛləyɔ.

Pə tənə pə tɛsəyənə səm ké

¹⁶ Mpyóy ma tasa cekənav tətə si, isayətv təkəna kawulaya ke timpɪ pu wɛɛ si pá tən siyisuyu na pá ha tampana tə. ¹⁷ Ulena má tə si: Iso ká huɔna isayəv na siyisilu ké. Mpi tə, paa mpi pə laki pə waatv ké. ¹⁸ Ye pə kaasa yəlaa ɪlɛ Iso mayasəyi-wɛyɛ si pá cekəna si pa ta kəli təla ke pulv. ¹⁹ Pə kpenta yulv na tətɛ ke kpatúyú kulumuyv ké. Feesuyv kulumuyv ke pa wɛna, pa naale paa tɛ na pá si. Yulv ta kəli tətɛ. Mpi tə, pə tənə pə cekənav wɛ katɛ tə se. ²⁰ Pa tənə paa tayani tetv nti paa ɲmana-wɛ təyɔ pəsuyv ké. ²¹ Nəyɔlv kaa pəsi na í huɪli təfoo si yəlaa ləsasi kpaaku iso na təla nyənsi náa saali atɛ. ²² Tənaya ma cekənaa si yulv fɛina pulv na pé tɛɛ si í yəɔləna ɪ təmɛ kulum. Mpi pə ha-ɪ təyɔɛ. Pə taya pulv, ɪ kaa pəsi na í yəɔləna cele nyəm na í ta tata tənə.

4*Mpi pə ta tən yəlaa weesɪj taa tə*

¹ Mpyóy ləmayasəe tɔ tasaa si: Hei í nyənɪ isəna pa ɲmakəla yəlaa na pá wiiki tə. Nəyɔlv u puki pa puɣusuyv. Pa ɲmakəllaa mɛyɛɛɛ tontɔnaa. Nəyɔlv u pəsəyi si í waasi-wɛyɛ pa niɲ taa. ² Ma huɔ si mpa pa səpa tə pa kəla lelen ɲuɔ ke weesɪj nyəma. ³ Ulena pə tu kələna mpa pa ta tu lələta tə. Mpi tə, pa ta nyi isayətv nti yəlaa laki atɛ cənɛ tə.

⁴ Ma nawa tətə si yəlaa təkɪ wahala ké na təma si pá hiki na pá tɛɛ pa lələa. Pələ pə wɛ katɛ tətəyɔ isu yulv ləkuyv si í tiiki heelim tə. ⁵ Felentú susiyi ɲkpalasi ké na í tɔyi ɪ təyi wakəlvɔv. ⁶ Pə kəla teu si yulv í wɛɛna ɲkute kulumtələ na í nukɪ lelen, na mpi ɪ ká wɛɛna ɲkulee naale na pá wɛ katɛ tə.

⁷ Ma nawa tətəyɔ katɛ lentɛ ke tetv tə. ⁸ Yulv wɛnna ɪ tike təkɔɲ, ɪ fɛina alv yaa neu, yaa pəyaya, pəɔ ɪ laki təmɛ u nyəyəsəyi. ɪ caa ké si í səsəyi wɛnav ké tam. Paa na mpv tə, na í pəsəyi ɪ təyi tam si: Awe tə kə ma wuki na má kisiyi lelen ɲuɔ. Yaasi inɪ ɪ ké isayəv ké na ɪ cekənav wɛ katɛ. ⁹ Pə kəla teu si yəlaa naale í kaa, na mpi yulv ka wɛɛ ɪ tike tə. Mpi tə, pa waaki pa təmɛ taa ké. ¹⁰ Pəyɛɛ pa taa wei í tu hotaa ləlv kusi-ɪ. Ama wei ɪ wɛ ɪ tike tə ye ɪ hotaa u naaki kusulv. ¹¹ Ye yəlaa naale ɪ həntaa, pə hanjəyi-wɛyɛ. Ama pə kaa hanj wei ɪ wɛ ɪ tike tə. ¹² Ye yulv wɛ ɪ tike ɲmakəllv ɲmakəlyɪ-ɪ ké. Ama ye pa wɛ naale ɪlɛ pa pəsi-ɪ. Ifatələ u ceki ləɲ isu ɲmənaya mayamaya.

¹³ Ifepu wei í ta ke kasayampu na í wɛna ləmayasəe tə ɪ lapa sana na wulav kəkpatulv kumelɛɲ ɲku kv kisiyi layətv tasuyv tə. ¹⁴ Paa saləka taa ké ifepu inɪ ɪ lunaa si ɪ təkɪ kawulaya, yaa pa tu ləla-ɪ konyəntv ke kawulaya taa, ¹⁵ ma naaki si ifepu wei inɪ ɪ ka təyɔ kawulaya ke wulav inɪ ɪ lonte taa tə yəlaa tənə ká wɛɛ ɪ waali ké. ¹⁶ Yəlaa tuutuuma ka wɛɛ ɪ waali ké, paa na mpv pələ pa waali nyəma lanja kaa hulvməna-ɪ. Mpi tə, pələ pə wɛ katɛ tətəyɔ isu yulv ləkuyv si í tiiki heelim tə.

Nəyɔ suw kpai nyəm

¹⁷ La laakali ke waatv wei n puki Iso təyaya taa tə. Polo si ɲ nu na ɲ wɛɛna Iso səyəntv. Pə kəla teu ke təla kətaya ɲka kumelɛɲ laki na í ta cekəna si isayətv ke ɪ laki tə.

5

¹ Taa hulina yəyətaya ke Iso isəntaa na ɲ tá huɔ nyá taa. Pə taya pulv, Iso wɛ isəntaa ké na nyaa wɛ atɛ. Mpv tə, nyá təm í taa kəli payalɛ. ² Pəpətv fɛi lelen, nəyəsɛɛ tuutuuma kəɲna toosee ké, na yəyətaya katatələya náa kəɲna kumelətəm. ³ Ye n su Iso ké nəyɔ, la-ke, taa yeɛ na pá leeli. Mpi tə, Iso lanjɛ u hɛkəna kumeləmən. Pə tə kə pə wɛɛ si ɲ təkɪ nti n sukɪ tə. ⁴ Pə kəla teu si ɲ taa su nəyɔ, na mpi n ká su na ɲ kaa la tə. ⁵ Taa yeɛ na nyá kuyəyətutv susv-ɲ isayətv taa. Na pá kəɔ na, pá caali-ɲ si ɲ heeli kətulv si pə yukəna-ɲ. Təfɔ Iso ká mɔna-ɲ pááná na í wakəli nyá kulapəm. ⁶ Toosee katatələya ké təm kpai nyəntv ke yem ké. Pə tə kə pə wɛɛ si ɲ nyana Iso.

Mpələ tɛləsvv ke səsəəntv taa

⁷ Ye timpi yəlaa muɣuliɣi kunyɔntɔ na pɑ tɔɣi-ɪ tasəkələ, pə taa la-ŋ piti. Mpi tɔ, yulɔ səsɔ kentiɣi səsɔ lɛlv kɛ, na pɛlɛ pa wɛna pa səsɔ wei ɪ kələ-wɛ tɔ. ⁸ Pə kələ teu sɪ tɛtɔ ɪ wɛɛna wulav wei ɪ sɛŋna tawa haləm tɔm taa tɔ. Mpi tɔ, tənaya pa tənə pa tɔɣnaya lukəna. ^a

Isəna liyitee u waasəɣi tɔ

⁹ Liyitee sɔllɔ u nyəɣəsəɣi-yɛ, na wɛnəv sɔllɔ nɑ fɛina kawaaɣa. Tələ tə wɛ piti tɔtɔɣɔ. ¹⁰ Ye wɛnəv ɪ hukiyi, kv tɔɣɔlaa hukiyi tɔtɔɣɔ. Wɛɛntaa kawaaɣa ntɛ pa naakɔɣv pa wɛnəv na pa ɪsɛ tɔ. ¹¹ Təmlɛ latɔ tooki kɛ na ɪ nu lɛlɛŋ, paa ɪ tɔɣɔ pəcɔ yaa səsɔm. Ama wɛɛntɔ wɛnəv katatələɣa u yeki sɪ ɪ too teu. ¹² Yaasi ɪsəɣəv nɔɣɔlvɣv ma nawa tɛtɔ tɔɔ, ɪnəɣələ ɪsəna yulɔ sukɔɣv liyitee na á tayanɪ ɪ mayamaya kɛ wakəlvɣv tɔ. ¹³ Ye ɪ nyɔɣv sɛpa na ɪ liyitee anɪ á saali, ye ɪ lɔla apalɔpəyaya, niŋ kɛtɛ kɛ kɛlɛ ka kəŋ. ¹⁴ Isu ɪ too ka lɔlvɔɣv-ɪ kɛtɛ tɔ, mɔpɔɣɔ ɪ ká sɪ kɛtɛ tɔtɔ, ɪ kaa təkɪ ɪ təmlɛ pɔlvɣv ɪ niŋ taa. ¹⁵ Sɪ yulɔ ɪ sɪ kɛtɛ isu ɪ ká kəm tɔ pə kɛ lanwakəllɛ səsɔlə kɛ. ɪ təmlɛ tɔm lapa katɛ kɛ, kawaaɣa fɛi tɔ taa. ¹⁶ Səkrɛtɔɣv, na lanwakəllɛ, na nəɣəsɛ tuutuuma, na kvtəməŋ, na páná taa kɛ ɪ wɛɛ, haləna ɪ səm.

¹⁷ Mɔpɔɣɔ ləmayasəe tɔ təma sɪ: Nti ma nawa tɔɣələ sɪ yulɔ lanlɛ ɪ huləmənə ɪ kvtɔɣɔv, na ɪ kunyɔnyɔm, na ɪ təma tənə nna ɪ lakɪ atɛ tɔ, haləna ɪ səm. Mpi tɔ, ɪ paa tɛtɛ ntɛ tənə. ¹⁸ Mpa pa tənə Isə haaki ton na wɛnəv sɪ pə kɛ pa nyəm na ɪ yeki-wɛ sɪ pɑ tɔɣɔ na pɑ yɔləna pa təmlɛ tɔ. Mpv ɪnɪ pə kɛ Isə kvɔcɔv kɛ. ¹⁹ Mpi pə tɔ tɔ, saa wei Isə tɔɣi yulɔ taa kɛ lanhulɔmlɛ tɔ, u paasəɣəna teu sɪ ɪ weesuyv topilaa.

6

¹ Mɔpɔɣɔ ləmayasəe tɔ təma sɪ: Ma nawa wahala wei ɪ kələ yulɔ kɛ atɛ cənɛ tɔ. ² Ye isu Isə ha yulɔ ntɛ ton na wɛnəv na ɪ kvsi ɪ nyɔɣv ɪ ta lan pɔlv. Ama ɪ ta ha-ɪ mpaav sɪ ɪ tɔɣɔ-wɪ, ɪlɛna ɪ yelɛ na kpai tɔ nɔɣɔlv ɪlɛ ɪ tɔɣɔ. Tələ tə cəkənəv wɛ katɛ kɛ na lanwakəllɛ səsɔlə. ³ Yaa isu yulɔ lɔləna ntɛɣɛ piya nunɔwa (100) na ɪ kpatəlɪ teu, ɪlɛ ɪ ta yɔləna ɪ wɛnəv mpi na ɪ lanlɛ hulɔmɪ, ɪlɛna ɪ sɪ na pɑ pimi-ɪ. Pəyaya ŋka pə hələsaa tɔ ka lapa-ɪ na sana. ⁴ Pə lɔla pəyaya ŋkɛɣɛ yem kɛ na ká məlɪ səkrɛtɔɣv taa na ká hətɛ saali tənə. ⁵ Ka ta tu nav ilim pəyɛlɛ ka ta nyɪ sɪ pə wɛɛ. Ka kələ hɛsɔɣv kɛ yulɔ ɪnɪ. ⁶ Sɪ yulɔ ɪ tɔɣɔ pusi ɪyisi naalɛ (2000), na kawaaɣa fɛi pə taa tɔ pɛpɛyɛlɛ ɪ waawa? Anɪ lontɛ kvlɔmtələ taa kɛ pa tənə pa puki.

⁷ Yulɔ ɪwulɛ tənə, ɪ nɔɣɔ pɔpɔɣɔ tɔ kɛ ɪ lɔkɪ, paa na mpv ɪ kunyulɔɣv u səki. ⁸ Kawaaɣa ŋkaya ləmayasəe tɔ wɛna na ɪ tɛɛ kvmlɛŋ? Na ye kunyɔntɔ ɪ nyəmá ɪ tɪ kaasɔɣv kɛ weesuyv tɔm taa, ɪlɛ ɪ waa wɛyɛlɛ? ⁹ Pə kələ teu sɪ yulɔ ɪ yɔləna mpi ɪ nawa tɔ, na mpi ɪ ká yɔləna ɪ kunyuləm tɔ. Pələ pə wɛ katɛ tɔtɔɣɔ isu yulɔ lɔkɔɣv sɪ ɪ tiiki heelim tɔ.

Yulɔ ləmayasəe tɔ wɛ tənaya

¹⁰ Pə tənə mpi pə wɛɛ tɔ, pa tɛma-wəɣi nyəm kɛ hatoo ləŋ, tə nyəmá teu kɛ mpi pa yaa sɪ yulɔ tɔ, ɪ na mpi pə kələ-ɪ ton tɔ paa həŋ. ¹¹ Ye yɔɣɔtaya ɪ kələ katatələɣa, mpv tɔtɔɣɔ tɔmnaa paɣalɛ hɛləɣi. ɪlɛ yulɔ kawaaɣa ntɛ wɛ? ¹² Awe nyəmá mpi pə maya yulɔ kɛ ɪ weesuyv waatv taa tɔ? Kv kvɛɛŋ wɛ kɛtɛ kɛ isu ɪlɛmɔɣv. Yaa awe ká heelina-ɪ mpi pv la ɪ səm waali kɛ tɛtɔ tɔ kɛ celɛ tɔ?

7

¹ Mɔpɔɣɔ ləmayasəe tɔ tasaa sɪ: Yulɔ hətɛ yaakɔɣv tɔ, pə kələ teu kɛ tulaalɔ kvpaŋ. Pəyɛlɛ ɪ səm kvyakv kələ teu kɛ ɪ lɔlvɔɣv nyəŋkv. ² Pə kələ teu sɪ yulɔ ɪ svv ləyaya təyaya taa, na mpi ɪ ka svv acima təyaya taa tɔ. Mpi tɔ, ləyaya tɔsəɣəna-tv sɪ səm ntɛ paa yulɔ wei ɪ tomle. ɪlɛ pə wɛɛ sɪ yəlaa ɪ mayasi pə tɔm na pɑ wɛna pa ɪsɛ. ³ Lanwakəllɛ kələ teu kɛ wəŋa. Mpi tɔ, tə pəsəɣi na tɛ nyəŋsɪ ɪ ɪsɛntaa, ɪlɛna tɛ tayanɪ ɪ taa. ⁴ Ləyaya təyaya taa kɛ ləmayasəe tɔ puki, ɪlɛna ləmayasəe fɛi tɔ nɑá polo təyaya ŋka ka taa pa ŋmaaləɣi tɔ. ⁵ Pə kələ teu sɪ ɪ nu ɪsəna ləmayasəe tɔ kpuləɣi-ŋ tɔ na mpi n ká nu ləmayasəe fɛi tɔ yontu tɔ. ⁶ Pə taya pɔlv, ləmayasəe fɛi tɔ wəŋa wɛ kɛ isu sɔwa yaakɔɣv kəkɔ taa kɛ tiipilɛ tɛɛ tɔ. Tələ tə wɛ katɛ tɔtɔɣɔ.

^a 5:8 Pə wɛɛ sɪ wei ɪ sɛŋna kunyɔntɔnaa kɛ pa tawa haləm taa tɔ.

⁷ Nmakəlvu səsəyi ləmayasəe tɔ ke kpaŋɔyɔ kɛ, na kɔhav asilima nyəŋku nɔ́á pəsɪ-ɪ ɪsəyav. ⁸ Təmlɛ tɛm kɛla teu ke tɔ caalvu. Pəyele suulu kɛla teu ke kalampaani. ⁹ Taa hulina pɔ́áná mɔyɔ, pə taya pulv ləmayasəe fɛi nyáma taa kɛ pɔ́áná wɛɛ. ¹⁰ Taa yɔyɔti sɪ: Pepe tɔ́ kɛ lɔŋtaa kɛla teu ke nɔ́nɔ́? Pə taya ləmayasəe tɔ kuyɔyɔtɔtɔ ke tɛna. ¹¹ Ləmayasəe wɛ teu kɛ ɪsu kpancoou, yɛlaa tɛna pəsəyi na pɔ́ waa a taa. ¹² Pə taya pulv, a kentiyi yulv na pɔ́ kɛli liyitee. Na nyəm kawaaɔa ntɛ sɪ ləmayasəe haaki weesuyɔ ke mpa pa wɛna-yɛ tɔ.

¹³ Nyəni ɪsɔ kulapɛ, awe pəsəyɛna na ɪ siyisi mpi ɪ kuntilaa tɔ? ¹⁴ Yɔ́lɛna laŋhɔlvmlɛ ke tɔ kuyaku wule. Ye pə tala laŋwakɛllɛ kuyaku ɪɛ n pəsəna laakali. Mpi tɔ, ɪsɔ lapəna pə tɔm naale sɪ yulv ɪ taa cɛkəna mpi pu maɔana-ɪ tɔ. ¹⁵ Ma nawa pə tɛnaya m̀pɔ́yɔ ma weesuyɔ kutɔpuluɔyɔ kɔnɛ kv taa. Tampana tɛŋlv pəsəyi na ɪ sɪ ɪ tampana tɛŋɔyɔ taa, na ɪsəyav nɔ́á wɛɛna weesuyɔ ke ɪ ɪsəyatɔ taa. ¹⁶ Taa nyəni nyá tɔyɪ siyisilu, pəyele taa hɔli nyá tɪ sɪ n kɛ ləmayasəe tɔ na ń teləsi mpɛle ke pə taa. Pepe tɔ́ kɛ n ka wakəli nyá tɪ? ¹⁷ Pəyele taa ha nyá tɔyɪ ɪsəyatɔ taa yaa ń pəsɪ ləmayasəe fɛi tɔ. Pepe tɔ́ kɛ n ká sɪ na nyá waatɔ tatata? ¹⁸ Pə wɛ teu kɛ sɪ yulv ɪ tɛŋ layatɔ tasuyɔ pənɛ pə tɔm naale. Mpi tɔ, wei ɪ nyəŋna ɪsɔ tɔ, ɪ kaa svv mpɛle teləsuyɔ taa. ¹⁹ Ləmayasəe haaki a tɔ ke tɔŋ kɛ na pɔ́ kɛli ɪcatɛ nte tɔ tɔ́ kufənɛɛnaa naanɔwa kentaa tɔ. ²⁰ Siyisilu fɛi atɛ cənɛ na ɪ laki kɔpantɔ na ɪ kaa pəntɪ. ²¹ Taa ke ŋkpaŋ sɪ n nukɪ yɛlaa kuyɔyɔtɔtɔ tɛna. Ye nyá təmlɛ tɔ tɔv-ŋ taa mɔ pɔ́áná. ²² Mpi tɔ, nyá maɔamaɔa n nyəmá nyá taa sɪ wulee wulee n tɔvki lɛlaa.

²³ Ma maɔasa pə tɛnaya mpv na ləmayasəe, haləna má tɔ sɪ: Maa sɔ́sɪ ləmayasəe. ɪɛ ma ta pəsɪ. ²⁴ Pulvɔv cɛkənav tɔm tɛɛ ma tɔ́ kɛ. Pə tɔm kɛla luman tɛcuyucuyɔ, nɔyɔlv kaa pəsɪ na ɪ tala pə tɛnaya. ²⁵ ɪɛna má svv pɛkuyɔ na ɪsɛle kusɛɛmlɛ sɪ má cɛkəna, na má hiki ləmayasəe, na má maɔasɪ ma taa na má nyɪ sɪ ɪsəyatɔ ke ləmayasəe laŋɔyɔ kɛ, na kpaŋɔyɔ nɔ́á kɛ kɔmɛlentɔ. ²⁶ Ma cɛkənaa sɪ alv wei ɪ kpaaki ɪsu katəka tɔ ɪ kɛla sɛm ke nyəŋ. ɪ sɔ́lvɔw wɛ kɛ ɪsu puluyɔ na ɪ ŋkpalasɪ nɔ́á wɛɛ ɪsu alukpala. Yulv wei ɪ laki ɪsɔ luɔyɔ nyəntɔ tɔ ɪni ɪ fitiyina alv ɪni. ɪɛna ɪ kpa ɪsəyav. ²⁷ M̀pɔ́yɔ ləmayasəe tɔ tɔma sɪ: Ma nyəna yaasinaa ke kɔlvɔm kɔlvɔm sɪ má cɛkəna-wɛ. ²⁸ Ma tu tɔŋa pa taa kɛ pɛkuyɔ ma ta hikita. Apalaa iyaya (1000) taa ma hika apalv kɔlvɔm wei ɪ kɛ apalv na tampana tɔ. Ama ma nyəna alaa tɛna taa, ɪɛ ma ta hiki paa kɔlvɔm. ²⁹ ɪɛ nti ma nawa tɔyɔlɛ sɪ ɪsɔ lapa yulv kɛ na ɪ siyisaa, ɪɛna yulv nɔ́á lá na pə tɛna pɔ́ lá katɛ.

8

¹ M̀pɔ́yɔ ləmayasəe tɔ tasaa sɪ: Awe wɛnna ləmayasəe ɪsu má, na pɔntɔ nyəmá tɔmnaa kilisuyɔ? Yulv ləmayasəe laki kɛ na ɪ ɪsɛntaa hɛtɪ na pɔ́ tɛ.

Wulav tɔnav tɔm

² Tɔna wulav kuyɔyɔtɔtɔ ke nɔyɔ ŋka n ka suwa ɪsɔ tɔ ka tɔ́. ³ Taa hulina-ɪ hatəlɛnav yaa ń ká nyuyɔ ke ɪsəyatɔ natəli tɔ taa. Pə taya pulv, mpi wulav sɔ́laa tɔyɔ ɪ laki. ⁴ Wulav kuyɔyɔtɔtɔ ntɛ sɔ́sɔ́ntɔ, awe ka pɔ́sɪ-ɪ sɪ: Pepeye n laki? ⁵ Wei ɪ tɔkəyɪ kusəsutɔ tɔ ɪ kaa na wahala nɔyɔlv. Ləmayasəe tɔ ká cɛkəna waatɔ kɔmaɔa na yaasi kɔpaŋ wei ɪ taa ɪ ká la-tɪ tɔ. ⁶ Pə taya pulv, paa mpi pə wɛna pə waatɔ kɔmaɔa kɛ, na ɪsəna yulv ká la-wɪ tɔ. Ama yulv wahalanaa tɔm wɛ-ɪ yuŋ kɛ. ⁷ Pə taya pulv, ɪ ta nyɪ mpi pu la tɔ. Awe ka kɛsəna-ɪ ɪsəna pu wɛɛ tɔ? ⁸ Yulv nɔyɔlv ɪ ta tɪ ɪ weesuyɔ sɪ ɪ ká səŋsɪ-kv. Pəyele nɔyɔlv ta ke sɛm kuyaku tɔ. Pə fɛi sɪ pɔ́ cɛ nɔyɔlv ke yoo ŋku kv taa, pəyele ɪsəyatɔ kaa waasɪ tɔ latɔ.

Yulv wɛɛtɔ tɔ́ maɔasvɔy

⁹ Ma nawa pə tɛnaya mpv, na má maɔasɪ pə tɛna mpi pə laki atɛ tɔ pə tɔm na ma hɔwɛɛ tɛna. Waatɔ nɔyɔlv ɪ wɛɛ wei ɪ taa yulv lɛlv ŋmakəlvɪ ɪ tɔyɔntəɛ sɪ pɔ́ tɔv-ɪ wahala tɔ. ^a ¹⁰ M̀pɔ́yɔ ma nawa pa pona asayaa ke pa pəlaaŋ taa na pɔ́ pi-wɛ na pɔ́ mələyɪ ɪɛna pɔ́ sɔ́ mpi asayaa mpɛ paa lapa ɪcatɛ taa tɔ. Təɛ tɔ cɛkənav wɛ katɛ tɔtɔyɔ. ¹¹ Pu fɛləyɪ asayaa ke kpaakpaa tɔyɔ

^a 8:9 Lɛlaa ná huuki sɪ yulv wei ɪ ŋmakəlvɪ ɪ tɔyɔntəɛ tɔ ɪ tɔyɪ ɪ tɔyɪ wahala.

isayatu lapu suwa yulɔpiya lotunaa taa. ¹² Isayav pəsəyi na í la isayatu ke təm nunɔwa (100) na í wena weesuyu yaa, íle ma nyəmá tətə sɪ mpa pa nyaŋna Isə tə pa naaki kɔpantu. Mpi pə tə tə, pa wena Isə sɔyɔntu. ¹³ Ama isayav ná kaa na kɔpantu, pəyele í kəŋ saalɔyɔ kə ísu íleemuyɔ, í kuyeyɛŋ kaa tayali. Mpi tə, u nyaŋna Isə. ¹⁴ Yaasi nəɔlɔ í cekənav wenna kate ke antulinya taa. Wulee wulee kɔpama təkí wahala kə ísu asayaa, na asayaa náá nukí lelen ísu kɔpama. Ma təŋ sɪ: Tələ tə cekənav wə kate tətəyɔ.

¹⁵ Lanɣulɔmle ke ma puyɔləyi. Pə tayə pulɔ, yulɔ lanɣulɔmle təna nté sɪ í təyɔ na í nyɔɔ, na lelen wei í nukí tə. Mpi í waaki atə cənɛyɛ təmlɛ nte Isə ha-í í weesuyu təna waatu taa təyɔle.

¹⁶ Ma tɛma ma təyi hav sɪ má cekəna ləmayasəe na má welisi teu ke təmlɛ nte tə lakí atə cənɛ tə tə taa. Pə tayə pulɔ, paa ilim paa ahoo, yulɔ kaa na tom. ¹⁷ Ma nyəna teu ke Isə təmlɛ təna taa, paa yulɔ ká pɛeki í təmlɛ nte í lakí atə tə tə taa na í ká, í kaa cekəna. Paa ləmayasəe tɔ nəɔlɔ təmna sɪ í ká cekəna, í kaa pəsi.

9

¹ Ḿpúyú ləmayasəe tɔ təma sɪ: Ma mayasa pə tənaya mpv pə təm ke ma taa. Nti ma nawa təyɔle sɪ tampana tənlaa na ləmayasəe nyəma pa təma təna wə Isə niŋ taa kə. Yulɔ ta nyɪ sɔɔlɔyɔ yaa taa kpanav təm. Pə təna pə wə í nəyɔ tə kə. ² Mpɔ tə, pə kpenta kprátúyú kɔlɔmuyɔ ke tampana tənɔ na isayalatu kə, na kɔpən na isayav, na wei í feina asilima tə na wei í wənayɛ tə, na isəsɛv kətasi latu na wei u lakí-sɪ tə. Kɔpən wɛ kə ísu isayalatu, na wei í sukí nəyɔ tə na wei í wəna í nəyɔ sɪw sɔyɔntu tə. ³ Isu pə kprəntuyɔ pa tənaya kprátúyú kɔlɔmuyɔ tə pə kə isayatu ke pə təna mpi pə lakí antulinya taa təyɔ. Isayatu suna yəlaa lotu taa na kɔmɛlentv ke pa nyama taa kə pa weesɪŋ təna taa. Pa tənaya nté atətəle taa. ⁴ Wei í kprəntəna weesuyu nyəma tə í tike í tɛɛləyənə. Haya ísɛ nyəŋka lapa sana na təyɔlayə kusəpaya. ⁵ Weesuyu nyəma ná nyəmá sɪ paa sɪ. Ama sətəa ná tá nyɪ natəli, pa feina kufɛlɔyɔ. Mpi tə, pa sɔɔwa pa tə. ⁶ Pa sɔɔlɔyɔ na pa taa hanaya tɛma wakəlɔyɔ. Pa kaa hiki pulɔyɔ pə təna mpi pə lakí atə tə pə taa.

⁷ Mpɔ tə, polo na n̄ təyɔ nyá təyɔnaya na lanɣulɔmle na n̄ nyɔɔ nyá sɔlɔm na ləmayasəle kɔpantɛ. Mpi tə, Isə lanɣle hɛɛna nyá təma kə. ⁸ Suuki acima wontu kɔhɔlɔmtv ke paa waatu wei. Pəyele tulaalv í taa lanɣ nyá tə. ⁹ Yəɔlənə nyá alv wei nyá luyɔ sɔɔwa təyɔ nyá weesuyu kuyeyɛŋ waatu tantaa nyəŋ wei Isə ha-ŋ atə tə í taa. Kawaaɣa ŋka n wəna wahalanəa mpa n təkí nyá təmlɛ taa kə atə cənɛ tə pa taa təyɔle. ¹⁰ Paa kɔlapələ nteyɛ n hikaa sɪ n lakəna nyá niŋ, la-tɛ na nyá ton. Mpi tə, təmlɛ yaa hɔwɛɛ hɔɔv yaa nyəm yaa ləmayasəe təm fɛi atətəle taa timpi n pukí tə.

Ləmayasəe təwaasəle na a təkpsile

¹¹ Ḿpúyú ləmayasəe tɔ tasaa sɪ: Ma nawa antulinya taa sɪ pə tayə mpa pa pəsə sewa tə pa tike pa təkəna asewa tɛtɛ. Anɪ yoolaa taa yoolaa tike u lakí akanaa. Pəyele pə tayə mpa pa kəla ləmayasəe tə pa tike pa wɛɛkəna təyɔnaya. Pəcɔ pə tayə layatvnaa tike wɛɛkəna liyitee. Pəyele pə tayə nyəntaa tike wenna nyɔlelen. Mpi pə tə tə, nyɔsəpələ yaa nyɔlelen makəna paa wei kə. ¹² Yulɔ ta nyɪ í waatu na pə kəli tiina nna puluyɔ isayav puuwa tə, yaa sumasɪ nsi pa nyəpa na pə kpa tə. Səm həkə yəlaa kə na pə tutiyi-wɛ ísu tiina na sumasɪ sənɛ.

¹³ Ma nawa antulinya taa kə nyəm nəyəsəle na pə la-m piti. ¹⁴ Icaliya nakəli kaa wenna ka taa yəlaa ta tə. Ḿpúyú wulav səsə nəyɔlɔ í yoonə-ke na í ta-keɣɛ kotaya. Ulenə í ŋma kolunə səsaya taka sɪ í hikina ka taa yəlaa. ¹⁵ Apalv ləmayasəe tɔ kunyɔntv nəyɔlɔ í ka wə ka taa təna, na ye ícate nyəma ka pola í kiŋ í ka waasa-wɛ na í ləmayasəe anɪ. Ama í kunyɔŋ tə, íle ícate tɔ nəyɔlɔ í ta toosi sɪ í polo na í na-í. ^a íle nəyɔlɔ ta təɔsɪ í tə. ¹⁶ Ḿpúyú ma təma sɪ ləmayasəe kəla teu ke toma. Paa na mpv pa nyənəyi kunyɔntv ləmayasəe ke yem kə, nəyɔlɔ u nukí í təm. ¹⁷ Ləmayasəe nyəma kuyɔyɔtvtv nti yəlaa nukí təpamm tə tə kəla teu ke hola nna nyuyv tɔ holiyina nyɔɔŋ feinaa tə. ¹⁸ Ləmayasəe kəla teu ke yooɔ wontu kə. Ama isayav kɔlɔm wakələyənə kɔpantu payalɛ.

^a 9:15 Ləlaa tɛləsəyi sɪ apalv kunyɔntv waasa ícate

10

¹ M̄p̄óyú ləmayasəe tɔ tasaa si teitei isu kacəsi tɔkuyɔ tulaalɔ taa na p̄á wakəli-i tɔ, mp̄u tətəyɔ kumələntu picim wakələyi ləmayasəe na teu.

² Ləmayasəe tɔ h̄wɛɛ siyisina i ntəyən̄ tɔɔ k̄é, iləna nyuyɔ f̄ei tɔ h̄wɛɛ n̄áá k̄eena i mp̄ətəŋ tɔɔ. ³ Ye nyuyuf̄ei tɔ tən̄ m̄paav̄ taa, i ləmayasəe lan̄yɔv̄ katatələȳa tɔɔ, p̄ə lak̄i k̄é na lələa nyəm̄i-i si nyuyuf̄ei tɔ. ⁴ Ye nyá səs̄ə m̄v-ŋ na p̄ááná, taa kisi nyá t̄əml̄e. M̄pi tɔ, t̄əpamm̄ lakasi cələyən̄a yulɔ k̄e k̄v̄p̄əntuyɔv̄ səs̄əv̄ k̄é. ⁵ Isayatu natələyi ma nawa at̄e na t̄é nəyəsəna isu p̄ə liyituyuu nyuyɔ tɔ na í p̄ənti pulɔ tɔ. ⁶ Yulɔ kumələŋ hikiyi t̄əml̄e səs̄əle, iləna liyitee tɔ n̄áá w̄e s̄əkp̄ete taa. ⁷ Ma nawa yomaa cəȳa k̄p̄ayən̄əŋ na awulumpiya n̄áá tən̄ nəəh̄eɛ isu yomaa.

⁸ Ye wei i hula p̄óyú i hotiyi k̄v̄ taa k̄é, iləna tum nyasa wei i caatəyi kolun̄a tɔ. ⁹ Ye wei i lak̄i t̄əml̄e k̄e p̄eɛ t̄əȳək̄ələ a k̄v̄yi-i k̄é, iləna taasi fayalɔ n̄áá w̄e asola taa. ¹⁰ Ye laale tima na p̄á ta sala-t̄e, ketulu k̄e p̄ə nuk̄i t̄əm̄ naale. Ama ləmayasəe yekina na yulɔ waa. ¹¹ Ye tum nyasa i tɔ waatu in̄i tum tɔ in̄i i t̄á waa t̄əmaa t̄əv̄ taa k̄eɛ.

Yəyətəȳa k̄e k̄e cələyɔv̄

¹² Yələa caaki ləmayasəe tɔ kuȳəȳətutɔ k̄é. Iləna nyuyuf̄ei tɔ kuȳəȳətutɔ n̄áá wakələyi-i. ¹³ Kumələt̄əm̄ k̄e i caaləyən̄a, iləna í t̄ək̄əna k̄p̄an̄yɔv̄ nyəntu. ¹⁴ Nyuyuf̄ei tɔ luləsəyi kuȳəȳətutɔ k̄é. Yulɔ ta nyi m̄pi pu k̄əv̄ tɔ. Awe k̄á k̄eɛsi-i m̄pi pu t̄e na p̄á la i s̄əm̄ waali t̄ə? ¹⁵ Nyuyuf̄ei tɔ kaak̄əna i t̄əml̄e k̄é. Ii tu nyən̄ na í polo icat̄e taa.

¹⁶ Ye t̄ətu w̄ena wulav̄ iwaasələ na i waali nyəma t̄əml̄e nt̄é hiluyɔ tike, t̄ətu n̄ti t̄ə t̄əm̄ w̄e w̄ayɔ k̄é. ¹⁷ T̄ətu n̄ti t̄ə nu lelen̄ t̄əȳələ n̄ti t̄ə wulav̄ k̄é kasaȳampu na i waali nyəma t̄ək̄i pa t̄əȳən̄aya k̄e ka waatu si p̄á hiki toma, p̄ə t̄əȳa acima tɔ. ¹⁸ Felentú wei i ta paasəna i kutuluyɔ tayan̄yɔv̄ t̄ə k̄v̄ hotiyi k̄é, na kaak̄əntu nyən̄k̄v̄ n̄áá luliyi. ¹⁹ Yulɔ lak̄i t̄əȳən̄aya k̄é si í t̄əȳə na í nu lelen̄, iləna sul̄əm̄ n̄áá h̄eɛsi lan̄le, na liyitee k̄e pa lak̄əna p̄ə t̄əna. ²⁰ Taa t̄v̄ wulav̄ k̄e nyá lotu taa, p̄əȳele taa t̄v̄ liyitee tɔ k̄e nyá nan̄ kuh̄əntuyɔv̄ taa. P̄ə t̄əȳa pulɔ, kac̄əka heeliyina t̄əm̄.

11

M̄əs̄əməs̄ə lapv̄

¹ P̄eti nyá t̄əȳən̄aya k̄e l̄əm̄ tɔɔ, kuȳaku nakul̄i n̄ k̄á t̄e na í tayan̄i-k̄eɛɛ hikuyɔ. ² Ha nyá w̄enav̄ h̄əȳəlyɔv̄ k̄e yələa naatosomp̄əȳələȳa yaa p̄ələf̄ei naan̄w̄a. M̄pi tɔ, n̄ ta nyi isayatu n̄ti tu mayana-ŋ antulinya taa tɔ. ³ Paa timpi tɔɔ k̄é t̄uȳv̄ hotinaa, k̄v̄ lonte taa t̄ən̄aya k̄v̄ saaləyi. Ye t̄ev̄ i pilaa na ŋm̄v̄ntuyɔv̄ susi k̄v̄ nuk̄i teu k̄é. ⁴ Wei i fen̄iyi heelim t̄ə u tuuki pulɔ, na wei il̄e i paasəyən̄a isəŋm̄v̄ntu k̄e nyən̄yɔv̄ t̄ə u k̄v̄ŋ pulɔ. ⁵ N̄ kaa p̄əsi na í c̄ək̄əna heelim m̄paav̄. P̄əȳele n̄ kaa nyi isəna p̄ə ŋmaaki p̄əȳaya k̄e ka too lotu taa na ka feesiyi tɔ. M̄p̄u tətəȳə n̄n̄ p̄əsəyi na í c̄ək̄əna Is̄ə wei i lak̄i p̄ə t̄əna t̄ə i t̄əml̄e. ⁶ P̄ə t̄əv̄ k̄é p̄ə w̄eɛ si í tuu nyá kututum̄ k̄e tan̄əŋ t̄eɛ haləna taan̄aya, taa h̄eɛsi. P̄ə t̄əȳa pulɔ, n̄ ta nyi si tan̄əŋ yaa taan̄aya kututum̄ k̄á k̄əl̄əna lapv̄, yaa p̄ə t̄əna pu w̄eɛ teu.

⁷ Ilim̄ naakuyɔv̄ t̄ə p̄ə w̄e teu k̄é, na is̄e lan̄le h̄eɛk̄əna p̄ə nyaaləm̄. ⁸ Ye yulɔ weesuyɔ t̄əȳala pus̄i p̄əȳal̄e, í sa Is̄ə k̄é si t̄əna si t̄əv̄. Ama í t̄əv̄si k̄é si s̄əkp̄etuyɔv̄ kuȳeɛŋ k̄á w̄eɛ p̄əȳal̄e. P̄ə t̄əna m̄pi p̄ə k̄əŋ t̄ə p̄ə c̄ək̄ənav̄ w̄e kat̄e k̄é.

K̄v̄falan̄ yələa layatv̄ tasuyv̄

⁹ Ifepu nyá, yələna nyá ifepile k̄e t̄ə waatu na í nu t̄ə lelen̄, t̄ən̄ isəna p̄ə ha-ŋ nyá lotu taa tɔ, na isəna nyá is̄e naaki tɔ. Ama t̄əv̄si k̄é si Is̄ə k̄á t̄e na í yaa-ŋ h̄v̄l̄e k̄e p̄ə t̄əna p̄ə t̄əv̄. ¹⁰ Hatələna nyá nyaml̄e k̄e nəȳəs̄eɛ, na í cələna nyá t̄ənyɔv̄ k̄e w̄wsasi. P̄ə t̄əȳa pulɔ, ifepile na t̄ə alaaf̄aya w̄e t̄əm̄ k̄é.

12

¹ Ama t̄əv̄si nyá ŋmalɔ t̄əv̄ k̄é nyá ifepile kuȳeɛŋ taa, na p̄əc̄ó w̄eɛ asaȳeɛ na pus̄i n̄si si taa n̄ k̄á t̄ə si: Weesuyɔ f̄eɛ-m̄ lelen̄ t̄ə si k̄əv̄. ² Na p̄əc̄ó ilim̄, na nyaaləm̄, na is̄ətu, na is̄ətolun̄yasi

yu nyá tɔɔ, na pá wɛɛ ɪsu tɛv fɛɛkɔvɔ na ɪsɔŋmuntɔ tayanɪ lapɔ tɔ. ³ Waatu ɪnəxi nyá ŋkpalasɪ nsi sɪ kentiŋi-ŋ tɔ sɪ sɔvki seluɣu, na nyá nɔɔhɛɛ tonŋ nyəna nna ɪnɪ a sɔɣələŋi-ŋ tɔ á nukɪ, na nyá kela nna a ka wɛ ɪsu nanɔlaa tɔ á pasa holuɣu, na á hɛɛsɪ nanɔvɔ, na nyá ɪsɛ nna a wɛ ɪsu pətɔlee nyənlaa tɔ á wɪ nav. ⁴ Saa ɪnəxi nyá ŋkraŋŋ təkəŋi, na nyá nɔɔɔ pasa, na kampaav koou feesiŋi-ŋ, na yontunaa tənə leleŋ sɪ. ⁵ Na ń wɪ təkpaɛnaa, na mpaav wɛ-ŋ sɔɣɔntɔ, na nyá nyɔvɔ hɔlɔmɪ ɪsu tɔvɔ ŋku kɔ hɛtɔ hɔlɔmaa tɔ. Na nyá nɔɔhɛɛ məli-ŋ yuŋ ɪsu sɔɣəla, na tuusi pee kɔnyulɔvɔ sɪ nyá nɔɔɔ taa. Kɔyakɔ nakulɪ ɪɛna pá pona-ŋ nyá kantəkaya tɔyaya taa na wiɪlaa náá cɔɔki hapələ tɔɔ. ⁶ Tɔɔsɪ nyá ŋmalɔ tɔɔ na pácɔ nyá weesuyɔ ŋku kɔ wɛ ɪsu liɣitee nyəɣəlɔvɔ ŋmənaya tɔ kɔ cɛ, yaa kɔ yɔki ɪsu wɔla hɛɛv yaa lɔm hɔyaya kɛ hite nɔɔɔ, yaa kɔ cɛ ɪsu pɔpɔtɛ kululule cɛkɔvɔ na tɔ hotɪ ləkɔ taa tɔ. ⁷ Na pácɔ nyá tɔnɔvɔ pəsɪ tetɔ nti paa ŋmana-kɔ tɔ, na nyá feesuyɔ náá məli ɪsɔ wei ɪ ka tɔ-kɔ tɔ ɪ kinŋ.

⁸ Mpɔvɔle ləməyasəe tɔ tɔma sɪ pə tənə pə wɛ piti ké na pə cəkənəv wɛ kate.

Kɔtakatɔ

⁹ Pə taya ləməyasəe tike kɛ waasɔ tɔ ka wɛna. ɪ sɛɣɛsa yəlaa kɛ nyəm təm. Pəyele ɪ nuwa atuwa na í yasɪ a taa na í tayanɪ a payale. ¹⁰ Ləməyasəe tɔ kaasa ɪ təxi na í hiki təm leleŋ nyəntɔ na í tɛləsɪ-təxi teitei. Tə ké təm tampana nyəntɔ ké. ¹¹ Ləməyasəe tɔ kɔyɔɣɔtɔtɔ wɛɛ ké ɪsu kɔpátɔyɔ kɔsɛŋtɔvɔ ŋku pa keetiŋina naaŋ tɔ, na nyəmá wɛna kaləkəŋ nyəma kama tɔ. Tiikilu kɔlɔm ɪnɪ ɪ kamna-yɛ. ^a ¹² Pələ pə paasi ɪɛ ma pəyalɔ, paasənə sɪ takələsɪ payale ŋmaav fɛi tənaya, na nyəm pɛɛkɔvɔ katatələya kaaki tɔnɔvɔ ké.

¹³ Sɛɣɛsɔvɔ kɔnɛ kɔ nyɔvɔ nté sɪ ń nyana ɪsɔ, na ń təkəŋi ɪ kɔsəsutɔ. Təmɪɛ nte pə tɔ paa yulɔ wei sɪ í la tɔɣələ. ¹⁴ ɪsɔ ká hɔvna yəlaa kɛ pa kulaputɔ tənə tɔɔ ké, paa kɔŋmɛsətɔ kɔpantɔ yaa ɪsayaɔtɔ.

^a **12:11** Tiikilu: Tiikilu ɪnɛɣɛ cənɛ, pə pəsəŋi na pə wɛɛ ɪsɔ yaa Salɔmən, halɪ lɛlaa ná tən sɪ Moisi.

YONTU TAA YONTU

Kutuluṭu

Yontu Taa Yontu taa cəneɣe pa keesəɣi wulav Salɔmən na i taŋ pa sɔɔlvu təm. Sɔɔlvu ŋku ku wenna isu ŋku Iso sɔɔləna i yəlaa kpekəle tɔ na ŋku Iso yəlaa kpekəle sɔɔləna Iso tɔ.

Isəna pa faɣa Yontu Taa Yontu takəlaya tɔ:

Kancaalaya yontu, titite 1:1-2:7

Yontu naale nyəntu, titite 2:8-17

Yontu tooso nyəntu, titite 3:1-5:1

Yontu liyiti nyəntu, titite 5:2-6:3

Yontu kakpasɩ nyəntu, titite 6:4-7:11

Yontu naatoso nyəntu, titite 7:12-8:4

Yontu naatosompəɣəlaya nyəntu, titite 8:5-14

¹ Salɔmən yontu taa yontu ntɔ.

Sɔɔlvu nyəma faaci

(Peele kyəɣəṭu)

² Wayali-m wayali-m,

nyá sɔɔlvu kəla-m sulɔm.

³ Nyá tulaalu sɔɔsɔŋ ké kɔpaŋ ké.

Na nyá hətə náá wɛ isu nim sɔɔsɔŋ nukuvu tɔ.

Pə tɔɔ ké peelee sɔɔləɣi-ŋ.

⁴ Təki ma niŋ taa, kraɣana-m asewa.

Wulav sɔsa-m i kutuluŋ taa ké.

Tu wɛɛna laŋhɔlɔmlɛ na tɛ ŋmaali nyá tɔɔ.

Tu yələna nyá sɔɔlvu na pə kəli sulɔm.

Pa sɔɔləɣi-ŋ tɔ pa wɛna tampana ké.

⁵ Yosalem peelee mɛ,

pa ma pilaa tɔ,

ma tewaya isu Ketaa coka,

yaa isu Salɔmən coka pɔɔŋ.

⁶ I taa nyana-m si ma kəla pilin.

Ilim piisina-m mpɔ.

Ma taalɔnaa mu-m na pááná ké,

pa tu-m si ma taŋ lesɛŋ tuŋ tawa.

Ue ma ta taŋ ma mayamaɣa ma nyəntɛ.

⁷ Nyá wei ma ləsaɣa suwa tɔ.

Heeli-m timpi n tiikiyi nyá kaləku tɔ.

Keesi-m timpi n ka heesi ilim sikuyu tɔ.

Ma taa cɔɔ yem ké nyá taapalaa kaləkəŋ cɔɔ.

(Tiikilaa kyəɣəṭu)

⁸ Alaa telaa taa telu nyá.

Ye n ta nyi ue n təŋ heen kaləku nɔɔheɛ.

Tiiki nyá pinasi ke tiikilaa coka kin.

(Ifepu nyəntu)

⁹ Ma kusəlaya nyá, nyá teu nəɣəsəna ké isu

pa kpeeluvu Icipiti wulav kraɣanu alɔnyəŋ keeke na kacəka tɔ.

¹⁰ Nyá lukpuɣutu tewa nyá ŋkraŋyapəlasɩ heku ké.

Na nyá luyu náá səŋa teu ke lutv həkʊ taa.

(Tiikilaa nyəntv)

¹¹ Tu lu-ŋ wɔla ke kacəka wontu
na pá matɪ tə tɔ́ ké liyitee nyəŋətv.

(Peele nyəntv)

¹² Wulav na ɪ cə́lɔ nyə́ma pa caŋaa tɔ
na ma tɔ́ tulaalɔ sɔ́sɔŋ nyalaa ké.

¹³ Ma kusə́lɔ nyá, n wɛ-m ké ɪsu
tulaalɔ miili ke pa su ma hə́la həkʊ.

¹⁴ N wɛ-m ké ɪsu laalinaa kɔpama tuŋ ke
Aŋ-Ketii lɛsɛŋ tawa taa.

(Ifepu nyəntv)

¹⁵ Ma kusə́lɔ nyá, ama n tewa yoo!
Nyá ɪsəpɛ tewa ɪsu alukukunaa.

(Peele nyəntv)

¹⁶ Ma kusə́lɔ nyá, teu nté yaa.
Tá kʊhəntɔŋv nté kateŋa nyutu kʊlɛkəlɛkətv.

¹⁷ Tuŋ kɔpəŋ pilinasi nté ta kutuluŋu.

2

¹ Ma wɛ ké ɪsu Saləŋ tetɛkələe yaaye.
Mayalɛ tɛtv ihəntav taa hətv.

(Ifepu nyəntv)

² ɪsu yaaye wɛv sɔ́wa həkʊ tɔ,
mɪpɔ́yɔ́ ma kusə́lɔ nyá n wɛ pɛɛlaa lɛlaa taa.

(Peele nyəntv)

³ ɪsu tɔŋv kʊtətɔŋv wɛv hətvɔŋv tuŋ taa tɔ,
mɪpɔ́yɔ́ ma kusə́lɔ nyá n wɛ ifepiya lɛlaa taa.

Nyá ɪsotom taa ké ma nyula caŋav.
Nyá pɛɛ wɛ leleŋ ke ma nəŋɔ́ taa ké.

⁴ Acima taa ké n pona-m nyá tɛ.

Nyá tuuta wei n kpaasa ma nyuŋv taa tɔŋələe sɔ́lɔŋv.

⁵ N cɛla-m tɔŋv ŋku pa yaa sɪ lɛsɛŋ tɔ kʊ pɛɛ
kakalasi na má tɔŋ na pɔ́ səna-m.

N ha-m tɔŋv pɛɛ na má muv na pɔ́ ha-m toma.

Mpi tɔ, sɔ́lɔŋv kʊtəŋ kpa-m ké.

⁶ Te ma nyuŋv na nyá niŋ mpətəŋ.

Kpɛkəna-m na nyá ntɔŋəŋ.

(Ifepu nyəntv)

⁷ Hai, Yosalem pɛɛlaa mɛ,
ma tuukina naməŋ na nasɛŋ sɪ:
ɪ taa paatɪ tá sɔ́lɔŋv na pə waatv ta tata.

Ifepu kəntɛ

(Peele nyəntv)

⁸ ɪ nu ma kusə́lɔ nəŋɔ́.

ɪ ŋmaakəna ntɛŋɛ pɔ́əŋ na pulasi tɔ́ na í kəŋ.

⁹ Ma kusəəlv nəχəsəna ké isu nasem
yaa kapələha kufalaya.
Hali inəχəle tá kolunja waadi na í nyənəχəna pətote.

¹⁰ I yaaki-m si: Ma kusəəlaya nyá.

Kuli na í kəə.

¹¹ Mpi tə, yoluma tema.

Tev tema, kv su tənaya.

¹² Tawa taa kutəχəŋ tɔ hetv ke tetv taa.

Yonkraama waatv tapayale.

Ihokaya wiiwa tá tetv taa.

¹³ Tun wei pa yaa si fikinaa kancaalaya nyəŋ tənə lɔlvɔv,

na tɔχv ŋku pa yaa si lesen tə kv hetv səsəŋ náá nyalaa.

Kuli na í kəə, ma kusəəlaya kupaŋka.

¹⁴ Ma kupaŋka nyáá kukraməŋ pəəŋ taa.

Nyá wei n we ipilisav taa timpi we katə tə.

Hɔlv-m nyá isentaa,

yele na má nu nyá nəχə.

Nyá isentaa tewaya na nyá yəχətaya we lelen.

(Toto nyəntv)

¹⁵ I kra taale wontu səkpetu nti tə wakələχi ta lesenaa tə.

Pə taya pulv, pa tɔ hetv.

(Peeə nyəntv)

¹⁶ Ma tənna ma luyv tee kusəəlv.

Na ilé i tənna má.

Yaayenaa taa ké i tiikiyi i kaləkəŋ.

¹⁷ Ma luyv tee kusəəlv nyá, tə pulasi təə,

na í kəə isu nasem yaa kapələha kufalaya,

na pə́cə ahoo yu na nikaya kra.

3

Peeə toosiyiina ifepu

(Peeə nyəntv)

¹ Ḿpúyú ma toosa ahoo si
ma kusəəlv nté ma peeəka kato təə.

Na má peeəki, na má peeəki, ma ta na-i.

² Uena má kuli na má cəə icate.

Na má peeəki-i nənəəsi tee,

na hapəe təə, ma ta na-i.

³ Uena má sulina taŋlaa mpa pa cəəki icate tə
na má pəəsi-we si:

I nawa ma kusəəlv na?

⁴ Ma polaa si ma teeəki pa təə ilə,

ma ná ma kusəəlv nté.

Na má kpipi-i na má tək-i teu na má pona-i ma too te.

Na má sɔvna-i wei i lɔla-m tə i naŋ taa.

⁵ Hai, Yosalem peeəlaa me,

ma tuukina naməŋ na nasen.

I taa paati tá səəlvɔv na kv waatv ta tata.

(Peeə nyəntv)

6 Pepe luna wulaya tetu taa na pə kəŋ
isu wontu pee tulaalv nyəəsi?

7 Wulav Salvməŋ amaka kəŋna.

Na Iseyeli yoolaa taa yoolaa nutoso ke ɪ waali.

8 Pa təna pa kpelema yoou ké.

Pa paa layalee ke pa kəŋkəməŋ taa.

Na pá taŋa asola nna a kəŋ ahoo tə.

9 Lipaŋ taasi kupaŋsi ke pa saaka
wulav Salvməŋ amaka ɪni.

10 Liyitee nyəəətv ke pa lupa ɪ kpatəŋ,
na tətéesile ke wula.

Təcaɣale ke puvu kuseemvuvu kupaŋku.

Uena Yosalem pəelaa ná pə pə taa ké
pəəŋ wei pa səpəna səəlvuvu tə.

11 Siyəŋ pəelaa me,

ɪ lu na ɪ ná wulav Salvməŋ ntenuyu

ŋku ɪ too tema-ɪ ɪ akpaɣale wule tə.

Ku ké ɪ laŋhulvme səsəle kuyaku ké.

4

(Ifepu nyəntv)

1 Ma kvsəəlaya nyá,

ama n tewa, n tewayə təkpara.

Nyá isəpee we nyá tekente tee ké isu alukuku.

Nyá nyəəsi hənta isu pəŋ kaləku tiiki Kalaati puvu.

2 Nyá kela hulvmaa ké isu heeŋ kuhulvməŋ kaləku
ŋku kv hontv pa kəwa na kú luna lvm tənyəəle tə.

Paa heu wei na ɪ tompiya, nəɣəlv ta laŋ.

3 Nyá ntompee we isu kponkrontuvu kuseemvuvu.

Nyá lukpuyutu naaki nyá tekente tee

isu pa faya tɣv nakvli kv pəle kuseemle.

Na nyá yəɣətaya na leleŋ.

4 Nyá luvu we ké isu Tafiiti kutuluvu kəkvəlvuvu

ŋku pa ŋmawa si pa suki yoou wontu tə.

Kv taa ké pa pusa kpaləŋ iyaya (1000).

Yoolaa taa yoolaa kpaləŋ ké.

5 Nyá həla naale we ké isu nasem tompiya naale
təkvuvu yaayenaa həkv tə.

6 Maa polo tulaalv miili puvu təə,

na tulaalv kəwəpv pulaya təə.

Na pəcə pə nyaali na səkrətvuvu yá.

7 Ma kvsəəlaya nyá, n tewayə təkpara.

Nya tiili tá pənti paa pəcə.

8 Ma taŋiyaya nyá, kəə.

Kəə na tə lu Lipaŋ puvu taa.

Hatoo Amana, na Senii,

na Həeməŋ pə pəəŋ nyəəŋ taa ké n ká nyəni tətəkəle.

Təɣəlasɪ lona we tənaya.

Na krooŋ təcaɣale.

9 Ma newaya, ma taŋiya nyá, n həesəɣi ma laŋle ké.

Ye n nyəna-m təm kolum pə laki-m teu ké.
 Ye ma nawa nyá luluyv pile kolumtəle pə laki-m lelenj.
 10 Ma newaya, ma tanjia nyá,
 Nyá səluyv we teu ké.
 Nyá səluyv kəla-m solum təcayacaya.
 Nyá tulaalv səsuj tewa lempa təna.
 11 Ma tanjia nyá, tuŋ nim kpeŋ nyá ntompee təə ké.
 Nyá nsəmle təə we isu naaləm na tuŋ nim.
 Na nyá wontu səsuj náá we isu Lipaŋ tetv hətuyv hetv.
 12 Ma newaya, ma tanjia nyá.
 N we ké isu haləm mpi pa ləpa kalaa tə.
 Yaa hite nte tə təə pa sulaa tə,
 yaa seelv wei i təə pa taalaa tə.
 13 Nyá ləəŋ ləm niyitiyina tuŋ taale
 nte tə pee we lelenj ke teu tə.
 Tulaalonaa kɔpama tuŋ nyəki
 14 tənaya waanı waanı ké,
 na pə kpenna kusayalaa kɔpama.
 15 N we ké isu haləmnaa seelv
 yaa ləm kɔpam ləkə.
 Yaa ləm mpi pə lukəna Lipaŋ tontona təə tə.

(Peele nyəntv)

16 Ilim ntəyəŋ na pə mpətəŋ heelim í kulv
 na pə má ma haləm təə na pə tulaalonaa səsuj nyala.
 Ma kusəelv nyá ssv nyá haləm taa,
 na n təyə pə pee lelenj nyəna.

5

(Ifepu nyəntv)

1 Ma newaya, ma tanjia nyá.
 Ma svukv ma haləm taa na má caa
 ma tulaalv miili na tulaalonaa ləlaa.
 Maa təyə ma tuŋ setaya.
 Na má nyəə ma solum na ma naaləm.

(Taapalaa nyəntv)

Ma taapalaa me í təyə na í nyəə.
 Səluyv í kv-me isu solum.

Peele tula nənəyə ilə, ifepu si n ka su-m le

(Peele nyəntv)

2 Ma tookaya yaa, paa na mpv má na ma ise.
 Mpyúyú ma nuwa ma kusəelv nəyə na í laki
 kaafala na í təŋ si:

(Ifepu nyəntv)

Tulv-m, ma newaya, ma kusəolaya.
 N we-m teu ké isu alukuku,
 nyayale ma kɔpaŋka.
 Mpi tə, ahoo cəlv kpa-m ké na ma nyəəsi təə na ləm.

(Peele nyəntv)

³ Ma tema ma wontu wəɣəsɔyɔ.
 ɪsənayale maɔ tayani-təyi suuu?
 Pécó ma kəwa ma nəhɛɛ.
 ɪlɛ ɪsənaya maɔ tayani-yɛyɛ pilisuyɔ tətɔ?
⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ma kusəɔlɔ sɔsa ɪ niŋ na pəɣətɛ.
 Na ma laŋlɛ taa la tənyau.
⁵ ɪlɛna má kuli si ma tuləyi ma kusəɔlɔ,
 na ma ntantaku na ma mpee tɔɔ tulaalɔ
 taana kampɔ tətəkəɛ.
⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ma tula ma kusəɔlɔ, ɪlɛ ɪ tema tɛɛv.
 Ama ɪ kuyɔɣətɔtɔ wakəla ma laŋlɛ.
 ɪlɛna ma pɛɛki-ɪ ma ta na-ɪ.
 Na má yaa-ɪ ɪ ta cɔ.
⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ma sula tanlaa mpa pa cəɔki ɪcatɛ tɔ.
 Na pá ma-m na pá kv-m, na pá lɛɛki ma tɛkɛntɛ.
⁸ Hai, Yosalem pɛelaa mɛ, ma wiina-mɛ.
 Ye í sula ma kusəɔlɔ,
 í heeli-ɪ si sɔɔlɔyɔ kutəŋ kra-m.

(Pɛelaa nyəntv)

⁹ Hai, alaa taa telu nyá,
 wɛyɛ nyá kusəɔlɔ ná tɛɛwa,
 na ŋ wiikina-tuyɔ mpu?

(Pɛɛlɔ nyəntv)

¹⁰ Ma kusəɔlɔ nyá n sɛɛwaya təkpaŋkraŋ.
 Paa n wɛ yəlaa iyisi naanɔwa (10000) taa,
 pa nyəŋi-ŋ kraakraa ké.
¹¹ Nyá ɪsɛntaa tewaya ɪsu wɔla mayamaya.
 Na nyá nyɔɔsi náá yawa tɛpɔlɔpɔlɔ ɪsu pááɔv hɛtɔ,
 na si pila kilikili ɪsu katəkətuyɔ.
¹² Nyá ɪsəpɛɛ wɛɛ ké ɪsu alukukunaa kɛ lɔm kɔkɔpɛmim nəɣɔ.
 Na pá yaaki naaləm taa na pá hɛɛsəyi timpi pə tɔɔlɔna-wɛ tɔ.
¹³ Nyá lukɔuyutu tewaya ɪsu tulaalɔnaa tuŋ taalɛ.
 Na nyá ntompee wɛ ɪsu yaayɛnaa
 mpa pa tɔɔ tulaalɔ miili kɔpɛŋ tɔ.
¹⁴ Nyá niŋ wɛ ké ɪsu wɔla kukuwɛɛ
 nna a tɔɔ pa tɔ liyitee pɛɛ tɔ.
 Na nyá tənuyɔ tɔɔ náá wɛ ɪsu tuu kete kusotile
 nte tɔ tɔɔ pa tɔ liyitee pɛɛ tɔ.
¹⁵ Nyá nəhɛɛ wɛ ké ɪsu liyitee pɛɛ kɔhɔlɔmɛɛ
 akelɛnaa mpa pa tapəŋ tɛɛ pa tema wɔla tɔ.
 Na nyá nyənuyɔ taa wɛ ɪsu Lipaŋ pɔ́óŋ.
 Nyá nyuyɔ kulaa ké ɪsu tuŋ sɔsɔŋ, n fɛina saala.
¹⁶ Nyá kuyɔɣətɔtɔ təna na leleŋ ké.
 Na nyá pə təna pə wɛ teu.
 Yosalem pɛelaa mɛ,
 ma kusəɔlɔ nté, ma paalɔ kɛɛ.

6

(Pɛelaa nyəntv)

¹ Alaa taa acepa nyá,
leye nyá kusəəlv polaa?
Nkuyu i təŋaa?
Ta na-ŋ tə peeki-i.

(Peele nyəntv)

² Ma kusəəlv n pola nyá taale nte tə taa tulaalv
səəsəŋ nyalaa təŋə sɪ n caaki yaayenaa
na n tiiki nyá kaləkv.
³ Má tənna ma kusəəlv nyá na nyá tənna má tətə.
Yaayenaa taa ké n tiikiyi nyá kaləkv.

Peele weetv

(Ifepu nyəntv)

⁴ Ma kusəəlaya nyá,
n tewaya isu Tiisa icate.
N we leleŋ isu Yosalem taa caayale.
Ama n we səŋəntv isu yoolaa na pa tuutanaa.
⁵ Keeɪ nyá ise anɪ a cəəsəyi-m ké.
Nyá nyəəsɪ hənta isu pəŋ kaləkv tiiki Kalaati puŋv.
⁶ Nyá kela holumaa ké isu heeŋ kuholuməŋ kaləkv,
ŋku kv luna lum tənyəəle,
na paa heu wei na i tompiya tə.
Nəŋəlv ta heləmi.
⁷ Nyá lukpuɣutu naaki nyá tekente tee
ké isu pa faya tɣv nakvli kv pile.
⁸ Wulav pəsəyi na í weena taya alaa ke nutoso.
Na asaala ke nunaasa, na saalaa náa fei kalvɣv.
⁹ Ama nyá tike ke nyá too lɔla alvəpəyaya na i kəla-ŋ səəlvɣv.
Nyayale ma kupaŋka, n we-m teu ké isu alukuku.
Peeleaa naaki-ŋ na pá yaaki-ŋ laŋholumle tv.
Na taya alaa na asaala tətə ná saŋi-ŋ.
¹⁰ Alv wei i lukəna mpv na í teeki kəkə isu ilim,
na í tewa isu isətv?
Na í we səŋəntv isu yoolaa na pa tuutanaa?
¹¹ Ma tiiwa tuŋ pee taale taa
sɪ ma naaki tetekəle taa məhoə kvfana.
Na má ná sɪ tuŋ wei pa yaa sɪ leseŋ tə i heləyi,
na tuŋ leləŋ tɣv hetv na.
¹² Ma ta cekəna, ama ma kvnyulvɣv pəsə-m ké
isu ma yəlaa kasayampiya yoo kəkənaa.

7

(Alaa na peela nyəntv)

¹ Sulamii peele nyá, kəə, kəə,
Kəə, na tə nyəni-ŋ.
Pepe təə ké í nyəŋəyi Sulamii tv?
I we ké isu kpeka naale paale.

(Ifepu nyəntv)

² Awulumpu peele nyá,
ama nyá nəəheə tewa nyá ntəŋkpala taa.

Na nyá tənaya náá we isu lutu nti nin təmle tu lupa tɔ.

³ Nyá lotu kulutaa ké.

Tə taa u lanɣɛi sulum sɔsɔŋ nyəm.

Pəyele tə ɔaɣa ké isu tɔɣɔnaya pee huɣule ke yaayenaa heku.

⁴ Nyá həla naale we ké isu nasem tompiya.

⁵ Nyá luɣu nəɣəsəna isu tuuŋ kela akele.

Nyá isəpee we isu Həsəpəŋ ɪcəte nəɣɔ luna.

Na nyá mənɛ náá səŋa isu Lipaŋ akele,

wei ɪ tɔɔ pa feŋiɣina Tamasi həɣɔlvɣu tɔ.

⁶ Nyá nyuɣu səŋaa ké isu Kameli puɣu

na nyá nyɔsɪ náá we isu nyaalvɣu ŋku

pa lii akpaayala tɔ.

Pə tɔka wulav nəɣɔlv ke nyá nyɔsɪ kpaɪ taa.

⁷ Ma sɔlvɣu tu nyá, ama n tewaɣa.

Nyá nyənɣu taa we teu.

⁸ N səŋaa ké isu pááɔ.

Na nyá həla náá we isu kpaɣatukuŋ.

⁹ Ma tu ma taa si maa kpa pááɔ ŋku.

Na má seti ku tukuŋ.

Nyá həla anɪ a we-m tɔtɔɣɔ isu lesəŋ tukuŋ.

Nyá feesɪŋ we-m sɔsɔŋ isu tɔɣu pee.

¹⁰ Nyá kuɣɔɣɔtɔtɔ we leleŋ ké isu sulum kuɣam.

(Peele nyəntɔ)

Pə ké ma kusɔlv sulum ké.

Isu pə kpenɣu mpa pə kuwa tɔ pa ntompee tɔɔ tɔ.

¹¹ Ma kusɔlv tənna-m na ɪ kunyulvɣu we ma tɔɔ.

Ye pa sɔla-ŋ pə lanhvɔlvle

(Peele nyəntɔ)

¹² Ma kusɔlv nyá, kɔɔ na tɔ lu.

Tu sɔv acalɛɛ taa ké ahoo.

¹³ Uena tɔ kpa lesəŋ tuŋ taale ke tanəŋ kuɣaŋku

na tə ná si pa tu hetv na tɔ yeɣeləɣi?

Na tuŋ leləŋ tɔwa yaa ɪ ta tu?

Tənaya maa huli-ŋ ma sɔlvɣu tənə.

¹⁴ Tuŋ wei ɪ kusəɣi apalaa kunyuləŋ tɔ ɪ sɔsɔŋ kpaɔa.

Tə wena tá nənɔsɪ tɛɛ ké tuŋ pee kuɣana.

Paa kuɣənɛɛ paa kuvana.

Ma kusɔlv nyá, nyaya ma si-ye.

8

¹ Ye ma na-ŋ tu kaɔwa too kulɔm,
maa wayalaya-ŋ awalɪ kele timpi timpi ma suliyi-ŋ tɔ.
Ue nəɣɔlv taa yi-m.

² Maa pona-ŋ na má sɔsɪ-ŋ ma too tɛ na ń seɣesɪ-m.

Na má yele na ń nyɔɔ ma sulum sɔsɔŋ nyəm.

Mpi pə ké ma tɔɣu pile nyəm tɔ.

³ Te ma nyuɣu na nyá nin mpətəŋ,

Kpekəna-m na nyá ntəɣəŋ.

⁴ Hai, Yosalem peelee me, ma tuukina-me.

I taa paati tá sɔɔlvɔ na pə waatu ta tata.

(Peele nyantu)

⁵ Pɛɛlɔ wei i kɔŋna nté na wɔlaya tetu tɔɔ,
na í nyɔka i kusɔɔlv tɔɔ?

Sɔɔlvɔ ton

(Peele nyantu)

Tɔvɔ tɛɛ ké ma feesa-ŋ.

Tɔnaya nyá too wei i lɔla-ŋ tɔ i kɔɔɔɔ nyá hɔɔ.

⁶ Su-m nyá lanle na nyá ŋkɔɔɔɔ tɔɔ isu kɔvɔvɔvɔ.

Mpi tɔ, Sɔɔlvɔ wɛ ton ké isu sɔm.

Na isɔsɛɛmle náá wɛ toma isu atɛtɛ.

Sɔɔlvɔ nyɔmá ke kɔkɔ nyɔna ké.

Kɔ ké Taa kɔkɔ ké.

⁷ Lum sɔsɔm u pɔsɔɔɔ na pɔ teesi kɔ kɔkɔ.

Pɔyele pusi sɔsɔɔnsi kaa li-kɔ.

Ye yɔlv cɛla i tɔɔɔɔ wɛnɔv tɔna

si i laɔasɔɔɔna sɔɔlvɔ, isu pa tɔv-i.

(Peele taalvnaa)

⁸ Tɔ wɛna newaya alɔnyɔŋka ŋka ka ta luta hɔla tɔ.

Isɔnaya tu la kɔvaku ŋku

paɔ yɔɔɔti ká asasaale tɔm tɔ?

⁹ Ye ka tɔka ka ti na ká kisi yeleyele,

tu yɔɔlɔna-ke na kacɔka wontu.

Ama ye ka pɔsa isu yɔlaa tɔna nɔnɔɔ,

tu tɔki-ke na kɔɔɔkɔɔɔ ton nyɔnsi.

(Peele nyantu)

¹⁰ Ma tɔka ma tɔɔi, ma fɛi yeleyele taa.

Ma hɔla sɔŋaa ké isu akelenaa.

Mɔv tɔ, ma kusɔɔlv nyɔnɔɔi-m wei i kɔŋna hɛɛsvɔv tɔɔ.

(Ifɛpu nyantu)

¹¹ Mɔvɔ Salɔmɔŋ tɔma si:

Ma wɛna tɔŋ wei pa yaa si lesɛŋ tɔ i taale

ke timpi pa yaa si Paali-Hamɔŋ tɔɔ.

Ma yelina-tɛɔɔ taŋlaa,

paɔ wei i kɔŋna-m tɔ kɔlvɔm ke liyitee nyɔɔɔv iyaya (1000).

¹² Ma tɔŋ taale wɛ ma kin ké.

Salɔmɔŋ nyaa kɔɔɔ liyitee nyɔɔɔv iyaya (1000).

Lɔsi tɔ taa ké nyɔɔɔv ŋmɔvɔv (200) na í cɛla taŋlaa.

¹³ Nyá wei n wɛ halɔm taa tɔ,

nyá taɔpaɔa kema ŋkɔɔŋ si pa nukɔ nyá nɔɔ.

Uɛ yeɛ na má nu-ke.

¹⁴ Ma kusɔɔlv nyá kɔɔɔ aɛwa isu nasɛm yaa

kaɔɔɔ ke tulaalvnaa pɔvɔ taa na í kɔɔ.

ISO KUYOYOTUTU TELISULU

ISAYII TOM TAKELAYA

Kutulutu

Iseyeli nyóma kúpəntəŋ na pa wahalanaa təm ke Isayii yóyotəyi i takəlaya kanə ka taa. I yóyotəyi tətəyó isəna Iso ké səsə ke piitimnaa təw tə. Pəyele Iso héesəyi Iseyeli nyóma lanə. Na i nəəsɪ nsi i suwa si í ka kəna waasulə na í waasi-wé tə. Waatu wei Iseyeli nyóma ká tɛ yomle təyóu ke Papiloni taa ilena pa kakaasaya məli Iseyeli taa na pá təyó pa tətə.

Isəna pa faya Isayii takəlaya tə:

Yuta nyóma na piitimnaa pa wɛɛtə, titite 1-39

Iseyeli nyóma lanə héesəle, titite 40-55

Iseyeli nyóma məlvəy təm, titite 56-66

HÓYOLUYU KANCAALAYA NYƏŊKU

¹ Təm nti pə kulaa na pə hulɪ Amətɪ pəyalə Isayii təyólə. Yuta tətə na Yosalem ɪcatɛ pa təm ké. Yuta awulaa Osiyasɪ na Yotam na Ahasɪ na Isekiyasɪ pa pəəle taa ké i ná-tɪ.

Iseyeli yəlaa ŋkpanɛɛləŋ

² Isətənuvə, nu. Tətə, ke ŋkpanɛɛləŋ.

Tacaa yóyotəyi si:

Hali má təw piya na má pusi-si,

ilena sí kuləyi ma təw?

³ Nav nyəmə i tə,

na kpanɛɛləŋ náá nyi wei i caləyi-ke tə.

Ama Iseyeli nyóma ná tá nyi pəlv.

Ma yəlaa mpe paa nukɪ.

Pəlvəv fɛi təcəŋŋ ke Yuta tətə taa

⁴ Yəlaa pəntəlaa, na asayaa mɛ,

mə təm wɛ waiyo ké.

Piitim nyaŋ nyəmə na kawalaya piya mɛ,

mə təm wɛ waiyo ké.

Mpi tə, í ləwa Tacaa na í nyənɪ

Iseyeli Iso Nanɛ tə ke yem, í ha-i siyile.

⁵ Mə leyɛ í caa si má tasa mapv?

Pepe təw ké í wɛɛ na í kama nyuvə na ma təw kuləy?

Anɪ mə nyəwə ná fetilaa na í təkɪ wahala ke mə taa.

⁶ Pəcə pə kpaɛav mə nyəwə na pə suna mə nəntaaləŋ tə,

tiili fɛi hiiu. Pə fetila-mɛyɛ na hiŋnaa,

na təmate lona naaki.

Nəyólə ta nyaali-mɛ yaa í tú-mɛyɛ nim,

yaa í həkə mə hiŋ.

⁷ Pə kpiisa mə tətə na kəkə nyaya mə acalɛɛ.

Kpai nyóma wakələyi mə tətə na í nyənəyi.

Pə wakəlaa ké isɪ

waatu wei nyutu taa nyóma ka kəma tə.

⁸ Yosalem ke pə kaasaa isɪ cəkəle ke kaama taa. Yaa

caŋvəv ke tuŋ wei pa yaa si lɛsɛŋ tə i taalɛ taa,

na yoolaa tama-i kotaya.

⁹ Ye Tacaa Pə təna pə tu í taa kaasi-meɣe yəlaa ke pəcə,
í ka nəɣəsəna ké isu Sətam nyəma.
Í ka we isu Kəməə nyəma.

Isə seev mpi Isə taa kraakəna tə

¹⁰ Sətam awulaa me, í nu Tacaa kuyəɣətətə.
Kəməə yəlaa mé í ke ŋkraŋ na Tacaa kusəsutə.
¹¹ Tacaa pəəsəɣi si: Pepeɣe ma lakəna mə kətasi tuutuuma,
ma haya mə iwaaŋ na mə nawee kətasi nsi kəkə
lusaa tə si nim. Ma nyəɣəsa mə latəcənaa
na mə heeŋ na mə pəŋtəlvəŋ caləm.
¹² Waatu wei í kəŋ ma kiŋ tə awe heela-me si
í feli ma taya təə?
¹³ Í yele kawalaya ke mə isətənaa kufama acima taa,
na kuyeeŋ kuhəsəŋ na mə kotuŋ acima taa.
Maa caaki si má ná isayatu,
na kuyeeŋ səsəŋ pə situɣu.
¹⁴ Ma taa kraakəna mə isətənaa kufama na mə acima ké.
A we-m təlası ké, ma kawa a təm.
¹⁵ Waatu wei í tekəɣi-m niŋ tə ma keesəɣi ma ise ké.
Paa í ləlvəsəɣi sələməŋ tə, maa nukı.
Mpi tə, caləm suwa mə niŋ taa ké.
¹⁶ Í só ləm na í lá nyəŋ tə əsilima keeləɣu kətaya.
Í yele mpi pə fei teu tə, na isayatu lapu.
¹⁷ Í kreləmi kəpantə lapu,
na í pəeki tampana təŋɣu.
Í paasəna mpa pa ise pa təkı tə.
Í ha sulav ke ı tampana.
Í seena əlv leelu təə.

Ye Isəɣeli nyəma kuləɣi Tacaa təə

¹⁸ Mpyúú Tacaa təma si:
Í kəə na má na-me tə ciiki.
Ye mə isayatu seewa isu təəlvəm,
tu həlvəmı isu kaɣəlv.
Ye tə seewa isu kpancəŋa,
tu həlvəmı isu kponkroməlvəm.
¹⁹ Ye ı ka tisaya na í nuna-m,
í ka təɣa tetə kuləlvəm kəpam.
²⁰ Ama ye í kisaa na í kuləɣi ma təə,
í ká si yooü taa.
Mpi tə, Tacaa yəɣətəna.

Yosalem ıcate tayanvəv

²¹ Isənaya pə lapa na Yosalem ıcate
kəpante nte tə pəsi wasaŋkali?
Pəcə yəlaa kəpama ka suna tə taa na pá təŋəɣi siɣisuɣu.
Ama nəəŋəə yəlvəkəlaa wenna.
²² Yosalem ıcate ka we ké isu liyitee.
Ama nəəŋəə tə pəsə isu pəɣəlası.
Pəyele tu nəɣəsəna ké isu səlvəm kəpam,
ıle nəəŋəə pə pala ləm.

23 Tə awulaa ké təə kullaa ké, na ηmulaa sənlaa.
 Pa təna pa səəla kuhaan ké na pá preekəyi kasəyaya.
 Paa paasəyəna alu leelu təm,
 pécó paa haaki sulaw ke i tampana.
 24 Pə təə ké Pə təna pə tu Tacaa wei i ké Iseyeli Iso tə i təma si:
 Maa leeti ma kolontunaa, na má wəena tampana.
 25 Yosalem icate nyá maa tu nyá təə ké niη.
 Maa tu-η kəkə taa isu pa tayanuyv liyitee tə
 na kəkə nyaya nyá asilima.
 26 Maa məηna nyá huulaa kupama isu paa wəv ləηtaa tə,
 na nyá layatu tasəlaa isu paa wəv kancaalaya tə.
 Pəle pə waali ké paa yaa-η icate kupante na kusiyisile.
 27 Ye Siyəη nyəma layasaa na pá təη mpi pə wə teu tə,
 Iso ká ya-wə.
 28 Ama pu wakəli asayaa na pəntəlaa,
 na mpa pa ləkə Tacaa tə paa le.
 29 Fəele ká kra-me na tuη wei í luηiyi tə.
 Tawa wena í fəenəyi tə a ká yele na í təyə fəele.
 30 Mpi tə, í ká lontili ké isu waatu wei
 tuη inu i hatu təkuyv tə.
 I ka té taası isu waatu wei
 tuη inu i laηəyi lum tə.
 31 Yulu toη tu ká pəsi isu nyuliya,
 na i təma wəe isu mamacəyəlası.
 Kəkə ká nyaya í na i təma ké,
 nəyəlv kaa teesi-ke.

2

1 Tacaa heela təm ntiyi Aməti pəyalu Isayii təyəlv. Toosee taa ké i heela-i Yuta na Yosalem pa təm.

*Yəlaa təna ká wəe Yosalem taa
 (Kvkaluyv 2-4; Misee 4:1-3)*

2 Tacaa təyaya wə puyv təə ké.
 Kuyaku nakoli puyv ηku ku kulı
 na kú caya pəəη nyəəη taa na ku tēe pulası.
 Piitimnaa təna ká polo ku təə.
 3 Yəlaa payale ká polo na pá tə si: I kəə na tə kra Tacaa
 puyv təə ké Yakərv Iso təyaya.
 Na í huli-tuyv i mpaan na
 tə təη i ikpate.
 Mpi tə, Siyəη icate Yosalem taa ké Tacaa kiiu na i
 təm ká luna.
 4 I ka huuna piitimnaa na í loli yəlaa payale. Uəna pá
 lu pa layalee ke akun, na pa ηmantası ke lemsenaa.
 Piitim napəli pə kaa kulı lempe təə.
 Pécó nəyəlv kaa tasa yoou kpələmuyv.
 5 Yakərv ləlvuyv nyəma me í kəə
 na tə tə Tacaa nyaaləm taa.

Tacaa kuyaku kvhvəvənav

6 Tacaa ləwa i yəlaa Yakərv ləlvuyv nyəma.

Mpi tɔ, ilim tɔlule tɔɔ nyɔma kulapɔtu suna pa hekɔ.
Pa laki topotopo isɩ Filiisi nyɔma.

Pɔyele pɔ na kpai nyɔma pa kɛntɛɣi nɔɔsi.

⁷ Wɔla na liyitee su pa tetɩ taa, pa wɛnav fei tɔnaya.

Kpaganɛɣ su pa tetɩ taa, yooɔ kɛkɛnaa fei kalɔyɩ.

⁸ Tɩɣ kulalaaɣ su pa tetɩ taa kɛ,
pɔ lunjiɣi mpi pa lapɛna pa niɣ tɔ.

⁹ Pɔ tisa yɔlv kɛ na pɔ lumsi-ɩ. Tacaɔ taa wii-wɛ.

¹⁰ ɩ sɩv kukpamɛɣ tɛɛ na ɩ ɣmeli tetɩ tɛɛ.

ɩ hatɛlɛna Tacaɔ sɔɣɔntɩ sɔsɔɔntɩ na ɩ teu sɔsɔɔm.

¹¹ Kalampaaɩ nyɔma kɔ ka nyɔɔɣ,
na pɔ tisi isɛcaɩtɩnaa.

Tacaɔ tike ntɛ sɔsɔ kɛ kɔyakɩ ɣkɩ.

¹² Mpi tɔ, Pɔ tɛna pɔ tɩ Tacaɔ su kɔyakɩ nakɩli.

Kɩ taa kɛ ɩ kɔ hɩɩna kalampaaɩ nyɔma,
na isɛcaɩtɩnaa, na mpa pa hɔɣ pa tɩ tɔ na ɩ tisi-wɛ.

¹³ ɩ ka wakɛli Lipaɣ na Pasaɣ pɔ tɩɣ kukɩlɛɣ tɛna.

¹⁴ Na pɔɔɣ kukɩlɛɣ na pulasi kukɩlasi tɛna.

¹⁵ Na aɛɛ na isɔ kutulɩɣ sɔsɔɔɣ tɛna,
na koloosi sɔsɔɔɣsi acaɛɛ tɛna.

¹⁶ Na kpulɛɣ sɔsɔɔɣ wei ɩ puki Taasisi tɔ ɩ tɛna,
na wontu nti tɔ tɛna pa nyulɛɣi tɔ.

¹⁷ Pɩ tisi yɛlaa kalampaaɩ kɛ na pa isɛcaɩ,
Tacaɔ tike ntɛ sɔsɔ kɛ kɔyakɩ ɣkɩ.

¹⁸ Tɩɣ kulalaaɣ tɛna kɔ saali yem.

¹⁹ Yɛlaa kɔ sɩv kukpamɛɣ tɛɛ, na tetɩ tɛɛ si,
pɔ hatɛlɛna Tacaɔ tɔɣ sɔsɔɔɣ na ɩ pɔɔnɔ,

kɛ waatɩ wei ɩ kɔ kɔɔ si ɩ nyaasɛɣi tetɩ tɔ.

²⁰ Kɔyakɩ ɣkɩ kɩ wule yɛlaa kɔ tɩ pa tɩɣ wei pa lupɛna wɩla na liyitee nyɔɣɔtɩ tɔɣɔ sɛmɛɣ
na yuɩɣ si ɩ wakɛli-ɩ. ²¹ Kukpamɛɣ lona na ɩ pɔɣɔɛɛ taa kɛ paa sɩv na pɔ ɣmeli Tacaɔ sɔɣɔntɩ
sɔsɔɔntɩ na ɩ teu sɔsɔɔm, kɛ waatɩ wei ɩ kɔ kɔɔ na ɩ nyaasi tetɩ tɔ.

²² ɩ taa ha mɔ tɛɣi yɔlv.

Heelim tike kɛ pɔ tɩ ɩ muna tɛɛ.

Mpɩ tɔ, ɩ ta kɛ pɩlvɩv.

3

Yuta kawulaya wakɛlvɩv tɔm

¹ ɩ naaki mpi Tacaɔ Pɔ tɛna pɔ tɩ kɔ lɛsi

Yuta tetɩ na Yosalem ɩcate pɔ taa tɔɣɔlv.

ɩ kɔ lɛsi pɔ tɛna mpi pɔ waasɛɣi yɛlaa kɛ teu tɔ.

Pɔ kpayaɩ tɔɣɔnaya tɛna na lɩm tɛna tɔ.

² Akanaa na yoolaa na hɩvɩlaa,
na Isɔ kɔyɔɣɔtɩtɩ telɛsɛlaa

na nalaa na kukpatɛlaa.

³ Na yoolaa nule na naanɩwa nyɔyɩ nyɔma na kɔpayaɩlaa,
na layatɩ tasɛlaa, na mpa pa laki niɣ tɛma na caɣɛm tɔ,

na topotopo nyɔma sɔsaa.

⁴ Tacaɔ kɔ kpa-wɛɣɛ awaasa kɛ awulaa,
na piya ɣmakɛlɛɣi-wɛɛ.

⁵ Yɛlaa ka muɣuliɣi tɛma.

Ifepiya ká kuli kukpatelaa tɔɔ,
na tetelataa náa kuli kupaɣalaa tɔɔ.

⁶ Hali lulɔɣu kulɔmɔɣu tu ká kra i tɛɛtu na í tɔmɪ-i si:

Nyá wena toko tɔ, la ta wulau
na ń paasəna samaa yelɛyɛɛ inɛ.

⁷ Ama ílé i ká ma kapuka ke kuyaku ŋku si:

Ma ta ke kɔɔɛ latu.

Pəyele ma feina tɔɣonaya, yaa toko ke ma tɛ.

Mpu tɔ, í taa kra-m wulau.

⁸ Yosalem cɛɲlɔɣi, Yuta hotaa.

Mpi tɔ, pa kulɔɣi Tacaɔ teeli tɔɔ ké

pa yɔɣɔtaya na pa kulapəle taa.

⁹ Isəna pa isentaa wɛɛ tɔ,

mpu pə kuyuna pa tɔm.

Pa laki pa kawalaya ké təkeelee isu Sɔtɔm

nyəma paa ŋmesɔɣi. Pa tɔm wɛ waiyo ké.

Mpi tɔ, mpe pa taɣanəna pa maɣamaɣa pa wakəluyu.

¹⁰ I yɔɣɔti si: Pu caɣana siyisilu.

Mpi tɔ, i ká tɔɣɔ i tɔmlɛ kululɔm.

¹¹ Ama isayau tɔm ná wɛ waiyo ké, pə kaa caɣana-i.

Mpi tɔ, i wɛ mpaav isayau taa ké.

Pu lɛɛti-i i kulapəle.

¹² Ḿpúyú Tacaɔ tɔma si:

Piya ŋmakəlɔɣəna ma yəlaa.

Alaa təkəna kawulaya ke pa tɔɔ.

Pa nyuyu nyəma tolisiyi-wɛɣɛ

na pá wakəlɔɣi mpaav ŋku pa tɔɣɔti tɔ.

Nyuyu nyəma hɔnnav

¹³ Tacaɔ kulaa si i kaləɣəna i yəlaa.

I səŋaa si i hɔkəna-wɛ.

¹⁴ Tacaɔ yaawa nənɔɣɔ ke yəlaa nyuyu nyəma na pa awulaa,

na í tɔ-wɛ si:

Mə kuntuna ma tɔɣ wei pa yaa si lɛsɛɲnaa tɔ.

I lɛɛka kunyɔntɔnaa nyəɔm na i suuli mə tɛɛsi.

¹⁵ Uɛ pepe tɔɔ ké í fɛlɔɣi

ma yəlaa ke nɔɔhɛɛ na í

lakəna mɔsɔɣ ke kunyɔntɔnaa?

Tacaɔ Pə təna pə tu yɔɣɔtəna mpu.

Tacaɔ kaləɣəna Yosalem alaa

¹⁶ Ḿpúyú Tacaɔ tɔma si:

Yosalem alaa mɛ í ké isəcav nyəma ké.

I tɔɣ na í hɔɣ luuɣ.

Mə isəpee nyənuyu kusɔɣi kunyuləɣ.

I tɔɣ nɔɔhəle nɔɔhəle na mə nɔɔkpalasi wiiki.

¹⁷ Tacaɔ ka looli lɛɣɛli alaa mɛ mə nyɔɔɣ na pə ye-le-mɛɣɛ

ŋkɔɣkolasɪ na pə tu-mɛɣɛ fɛɛɛ.

¹⁸ Kuyaku ŋkuyu Tacaɔ ká wɔɣɔsi mə kacəka wontu təna. Pə kraɣav mə nɔɔkpalasi na puluɣ wei í suuki nyɔɔɣ tɔ, na mə kacəka wontu nti tə kootaa isu isɔtu kɔfalɔ tɔ. ¹⁹ Na ŋkpanyapəlasɪ, na kpasi, na tɛkɛntɛnaa, ²⁰ na saalasi kutemasɪ, na nɔɔhɛɛ taa yɔm, na

tampalanaa, na tulaab kpaləpanaa, na təlanaa. ²¹ Na mə mpee təə kukuwee, na muna təə nyəna, ²² na acima wontu, na kpainaa, na tokonaa səsaa mpa pa kentiyi watu tə, na saalasi na hulun, ²³ na tokonaa səsaa, na toko nyaanaa na nyuyv saalasi, na luyv tē nyənsi.

²⁴ Tasətu sən ká ləeti tulaab lonte, na ηmənaya ke tampala lonte. Nkonkolaya ke nyəsisi kuhəkasi lonte, na ləyáya wontu ke acima nyəntu lonte. I nan fēle na í taa tokuyv ke kacəka lonte.

Yosalem alaa leelaa təm

²⁵ Layate ká təyə Yosalem taa apalaa. Yosalem yoolaa taa yoolaa ká si təyoole. ²⁶ Waatu inəyi Siyən icate nənəsisi ká wii na sí caya ləyáya. Pu kpiisi nənəsisi, ilena sí caya ate.

4

¹ Kuyaku ηkuyv alaa naatosompəyolaya ká kpi apalv kulvm na pá təm-i si: Yele na tē pəsi nyá alaa na pá yaakəna-tuyv nyá hətē na pá keeli tá nyəən təə mpusi. Ye pə kaasa tá təyənaya na tá kutəyolətu tu paasəna tá ti.

Yosalem yəlaa kakaasaya

² Kuyaku ηkv hoole nte Tacaa ká la na tē nyə tetv taa tə, íté tu lana lseyeli nyəma kakaasaya na pa teeli. Tetv kulvlvm ká la lseyeli nyəma kakaasaya səsəntv na pa pəsvyv. ³ Yəlaa mpa me í kaasaa na í we Yosalem taa tə, na mpa me í we Siyən taa tə, paa yaa-me si ləə nyəma. Mə təna mə həla ke Tacaa ηmaa i takəlaya taa si í ká caya Yosalem. ⁴ Tacaa ká nyaali Yosalem pəelaa asilima na i heelim. Tacaa ká nyaali Yosalem taa caləm na i heelim mpi pə we usu kəkə tə. ⁵ Tacaa ká tv isəηmvntv na nyəsisi ke Siyən puyv tənaya ilim taa, na kv təə kotilaa təna təə. Ahoo í yuwa, ilē i tv kəkə ηka ka muyi tə. Tacaa teeli ká kentina. ⁶ Kv kəntim ká wēē na pá kenti hanaya ke ilim taa, na pá kenti tətəy tēv na kv heelim ke ahoo taa.

5

Tacaa ləseη tuyv

¹ I yele na má má, ma taapalv ke kawəyaya. Ma taapalv na ləseη tuyv pa kawəyaya ké. Ma taapalv ka wəna ləseη tuyv ke tetv kupantv pulaya nakəli ka təə. ² I luka pulaya ηkeye na í ləsi ka pēē təna. Ilena í sə ləseη tuyv kupan kv. I ηmá tətəηle kutuluyv na í huli tənayaasəle. I tēlaya si kv ləli pēē kupana ké. Ama kvle kv ta ləli kupana. ³ Mpyú ma taapalv təma si: Təv, Yuta na Yosalem pə nyəma í hvv má na ma ləseη tuyv tá təm. ⁴ Ma tēma-kuyv pə tənaya lapv, má tasa we tətə? Ma tēlayaa si kv ləli ləseηnaa kupama. Ilē pepe təə ké kv ta ləli pulv kupam. ⁵ Nəənəə, maa heeli-mēye nti maa lana-kv tə.

Maa kpesi ku kalaa na heenj tɔɔɔ-ku.
 Maa yɔki ku kolunja na mpatantaa feli-kuɔɔ nɔɔheɛ.
 6 Maa yeke na nyutu isayatu leeki-ku.
 Nɔɔɔ kaa hala-ti yaa i tayan-ku.
 Sɔwa tunj na nyutu isayatu ká nyala.
 Ma kaa yeke na tev tasa-kuɔɔ nuu.
 7 Pə təna pə tu Tacaa taale nteyele Iseyeli yəlaa.
 Yuta yəlaa meyele lesej tɔɔɔ ŋku i ləsa tɔ.
 Tampana təɔɔ ke i teelayaa.
 Uena mu laki isayatu.
 Pu weɛ si i tən siyisuyu.
 Uena mu laki kutakesəm ke paa timpi,
 na yəlaa maki kapusi na lanwakəlle.

*Mpa pa kvsəyi Tacaa páná tɔ
 (Kvkalvɔ 8-24; 10:1-4)*

8 Mpa pa puləyi teesi ke pa tike tɔ pa təm we waiyo ké.
 Mpa pa puləyi tawa ke pa tike tɔ pa təm we waiyo ké.
 Pa tən icate təna, na tetu pəsəyi pa nyəntu.
 9 Pə təna pə tu Tacaa,
 yəɔɔta na i tuu na má nu si:
 Teesi nsi si təna su wakəli.
 Teesi kupaŋsi səsənsi nsi su weɛ kpete,
 nɔɔɔ kaa caya si taa.
 10 Ye wei i hala lesej tunj kanjanasi tooso,
 sulm liitilinaa nule na naanwa tike ke i ká hiki.
 Wei i tuuwa təɔnaya pee ke saaki,
 kiloona naanwa tike ke i ká ku.
 11 Mpa pa pəkəyi sulm tonj nyəm ke tanəj təhulu,
 na mpa pa nyəki-wəyi tapule na pə kuɔi-we tɔ,
 pa təm we waiyo ké.
 12 Saŋkuna na cəməj na akilimanaa na həsi
 pə haŋna na sulm kuɔi-we.
 Ama paa paasəyənə mpi Tacaa laki tɔ,
 pécó paa cekəyənə i niŋ təma.
 13 Pə tɔ ke Tacaa yəɔtəyi si:
 Paa kuu ma yəlaa.
 Mpi tɔ, pa ta cekəna pulu.
 Pa nyuɔ nyəma ká si nyəɔsi,
 na samaa náá si lukətu.
 14 Isayii si: Pə tɔ ké atətəle haɔ nɔɔ si tə liki
 icate səsaa na səkpema.
 Pa na pa acima aŋmaala, paa tii atətəle taa.
 15 Pu tisi səsaa na səkpema təna təfɛ.
 Kalampaani nyəma ká ka nyəɔj.
 16 Pə təna pə tu Tacaa ká huli i səsəntu
 na i si i luyu nyəntu.
 Iso Nanj tu ni i ká huli
 i tənəj weɛtu na i kəna siyisuyu.
 17 Icate ncaa taa ké heenj ka təkɔ, isu nyutu taa.
 Pinasi nsi pa caləyi teu tɔ

su pɛkɪ tənaya si tɔɔnaya.

¹⁸ Ɔ pɛsa pɔpɔtu ke ŋmusɪ
na í hɔŋna kɔpɔntɔŋ ke mə waali.
Ɔ hɔŋ mə kawalaya ɪsu naaŋ na kɛkɛ tɔ,
mə tɔm wɛ waiyo kɛ.

¹⁹ Ɔ tɔŋ si:

Tacaa la mpi n caa lapu tɔɔ lɔŋ na tə ná.
Mɛ si: Tə caa tə ná mpi mpi Ɔseyeli Ɔsɔ Naŋŋ tu
suwa na í tɔŋɔyi na í lakɪ tɔ.

²⁰ Mpa mɛ í yaa kɔpɔntu ke ɪsayatu,
na ɪsayatu ke kɔpɔntu tɔ.
Ɔ yaaki nyaaləm ke səkɔpɔtɔyɔ,
na səkɔpɔtɔyɔ ke nyaaləm.
Ɔ layasɔyi leleŋ ke nyaŋ,
na nyaŋ ke leleŋ tɔ, mə tɔm wɛ waiyo kɛ.

²¹ Mpa mɛ í nyənɔyi mə tɔyi ləmayasɛɛ
nyóma yaa layatɔnaa tɔ,
mə tɔm wɛ waiyo kɛ.

²² Mpa mɛ í kɛ taŋkavnaa ke sɔlɔm tɔnyɔɔle tɔ,
mə tɔm wɛ waiyo kɛ.
Mpa mɛ mə yaa mə tɔyi akanaa ke sɔlɔm situyu taa tɔ,
mə tɔm wɛ waiyo kɛ.

²³ Ɔ haaki tasəkɔle tu ke tampana
ke kɔhav tɔɔ kɛ hɔvle taa,
na í kɔ tampana tu tɔm.

²⁴ Pə tɔɔ kɛ í ká nyaga kəkɔ ke
lɔŋ ɪsu kiisi yaa nyutu kɔwɔlɔtu.
Ɔ ká tasa mə kila tɛɛ, na í saali yem.
Mpi tɔ, í nyəna yem kɛ Pə təna pə tu Tacaa kɔsɛyɛsətu.
Ɔ foota Ɔseyeli Ɔsɔ Naŋŋ tu kɔyɔɔtɔtu.

Tacaa pááná

²⁵ Pə tɔɔ kɛ Tacaa pááná kpana ɪ yəlaa.
Ɔ tɛyeta ŋkumle na í má-wɛ.

Ɔlɛna pɔɔŋ sele,
na sətɔa sɔɔtɔi haɔɔɛ tɔɔ, ɪsu nyutu.
Paa na mpɔ Tacaa pááná ta hɛɛ.
Tacaa tɔŋna ŋkumle ke tɛyɛtɔyɔ kɛ.

²⁶ Tacaa sika tuuta ke piitim pooluŋ nyəm.

Ɔ hula kacɔyɔlaya na í yaa-wɛyɛ
antulinya tənaya tɔɔ si pá kɔɔ.
Mɔɔyɛle na pá tɔŋna kɔntɛ ke lɔŋlɔŋ.
²⁷ Yoolaa mɔɔ pa taa nɔɔlɔ ta ká yaa ɪ pɔntɔyi.
Tom ta kaa nɔɔlɔ, nɔɔlɔ tampala ta hetɪ,
pɛ́cɔ ɪ ntaŋkpala ŋmənaɔa ta fiti.

²⁸ Yoolaa sala pa nyəmá kɛ,
na pa tɔɔŋ paŋa.
Pa kɔɔyənəŋ aɔwɔa wɛ tɔŋ ke ɪsu kɔkɔpaməŋ,
na pa yoo kɛkɛnaa cɔɔki ɪsu kacuculaya.
²⁹ Yoolaa mɔɔ pa yoo kakiisasɪ nɔɔyəsəna kɛ
ɪsu tɔɔlaya alɔ nyəŋka wula.

Pa nyusəyi ké isu təyolası kofası.
 Pa kraaki pa təyonasi, nəyolv fei si i lekəyi.
³⁰ Kuyaku ŋku,
 kəkəte səsəle ká kulı mə təo isu tenku kəkəte.
 I ká nyənnə tetu həyolvuy təo,
 na í ná səkrətyuy na lanwakəlle.
 Məsoyuv anaam ká wáası nyaaləm təo.

6

Isayii sɔvɔv kɛ Iso tɔmlɛ taa

¹ Osiyasi sɛm pənaya kɛ Isayii má, ma ná Tacaa kɛ toosee taka taa. Ma na-i ké na í caya i kumte səsəle təo, na i kraai suwa i təyaya. ² Na isətaa tanjlaa napəli, mpa pa wɛna kɛn naatoso naatoso tə, pa sɛŋaa na pá cəna Iso. Kɛn naale ka takəna pa isɛntəo, na naaleye pa nəhɛɛ təo. Ilena pá kuləyana naale. ³ Mprúyú pa yəyətaya na pá cəki təma na nəəsi səsənsi si: Pə təna pə tu Tacaa keke Nanɛ tu Nanɛ tu Nanɛ tu. Nyá teu suwa tetu təna taa ké.

⁴ Isətaa tanjlaa nəəsi selaya Iso təyaya kite tɛɛ, na nyəəsi nyala ka taa. ⁵ Mprúyú Isayii má, ma təma si: Hai, ma tɔm təma. Mpi tə, ma kuyəyətutu fei teu. Ma yəlaa mpa pa həkv taa ma wɛɛ tə, pɛle pa kuyəyətutu fei teu tətə. Pəyele ma nana ma isəpəle kɛ Pə təna pə tu Tacaa wulav.

⁶ Ama isətaa tanjlaa mpe pa taa lɛlv kula hɔntu, na í kəo ma kiɛ. I təkə i niɛ taa ké mamate nte i ləsa kətaya tɔlate təo tə, na krətəlvuy. ⁷ Ilena í nyətə ma nəyɔ na í tə si: Mamate tokina nyá nəyɔ, nyá isayatu na nyá kawalaya kpiisaa.

⁸ Ntɛna Isayii má, ma nu Tacaa pəsaa si: Aweye maa tili? Awe ká la tá nəyɔ təo tu? Ilena má cə si: Mayalə tili-m.

⁹ Mprúyú i təma-m si: Polo ŋ heeli Isɛyeli yəlaa si, paa í nu isəna, í kaa cəkəna. Pəyele paa í nyəna isəna í kaa ná.

¹⁰ Ma kv mə ləmayasɛɛ taa, si í taa cəkəna. Ma təkə mə ŋkraɛɛ, si í taa nu natəli. Ma wiisa mə isɛ, si í taa na pulv. Pə taa kəo na í kɛsəna ma təo na má waa-mɛ.

¹¹ Mprúyú Isayii má, ma pəsaa si: Tacaa, pəlee ké mpv ini pu su tənaya? Ilena í cə-m si: Waatu wei pu kpiisi acalɛɛ na pə kú yəlaa, na tɛɛsi wɛɛ krɛtɛ, na cacakəɛ wɛɛ krɛtɛ, nəyolv fei tə.

¹² Tacaa má maa ləsi tetu yəlaa, na má pona-wɛyɛ pooluɛ, na pə kaasi-təyi krɛtɛ.

¹³ Ye pə kaasa yulv kulɔm kɛ naanɔwa taa, paa kv ílé tətə. Ama pu kaasi yəlaa mpe isu pa sɛtyuy tyuy na pə yele kite na tə nəyɛtəyi tə. Kite nté tu la akpaale kvfate nte tə ké Iso nyəntɛ tə.

7

Təm nti Tacaa yəyətə wulav Ahasi təo tə

¹ Wulav Ahasi waatu ke Asilii wulav Lesen, na Iseyeli wulav Peka, Peka inu i caa keke Lemaliya. Mpuvu pa tii Yosalem icate too si pa yookina-te, ile pa ta pasi. Wulav Ahasi inu i ka kena Yotam pavalu, na i cawo Osiyasi ka kena Yuta wulav. ² Mpuvu pa heela Tafiti luluvu tu wulav Ahasi na i tayaga si, Silii yoolaa koma na pa siki Ifelayim taa. Tonaaga tom nti ta lapa na wulav na i yelaa pa sele isu heelim ciyitu yu hatuvu to.

³ Mpuvu Tacaa toma Isayii ma si: Nyá na nyá pavalu Seyaa-Yasupi i polo na i ná wulav Ahasi. I we isotaa lule loo naga ke catelaa taale hapale too. ⁴ Heeli-i si caga taramm. Sogantu i taa kra-η, yaa nyá apalvu yolona Silii tu Lesen, na Lemaliya pavalu pa rana. Pa taya pulu, a wee ke isu tuputusi naale kaka. ⁵ Ma nyama si Silii nyoma, na Peka na Ifelayim yoolaa caaki pa kuli nyá too. Halu pa toma si: ⁶ Te kra Yuta nyoma too, na te nyaasi-we. Te caali-we na pa te-η-tu. Te kra Tapeeli pavalu ke wulav na ton. ⁷ Ile Iso Tacaa yageta si: Tole ta kaa taga.

⁸⁻⁹ Mpi pa too to, Silii icate sasoole nte Tamasi, na Lesen keke tona wulav. Ifelayim nyoma icate sasoole nte Samalii, na Peka keke pele pa wulav. Pa kaasa pusi nutoso na kakpasi, na Ifelayim nyoma saali yem. Ye mu ta matana Tacaa, ma saalagi yem taga.

Isa we ta kin

¹⁰ Mpuvu Tacaa heela Isayii si i telasi Ahasi si: ¹¹ Salami nyá Iso Tacaa maga yaasi wei n ka tona nyá taa si ma we nyá waali to. Paa atetale taa ke n caa yaa isotaa ke n caaki.

¹² Tonaage Ahasi cawa si: Aai yoo, ma kaa salami puluvu. Ma kaa magasi Tacaa si ma naa i waali.

¹³ Mpuvule Isayii co-i si: Tafiti luluvu nyoma me, i nu ma tom. Isu i lapu yelaa to, pa ta maga-megele na i caa i kpena ma Iso? ¹⁴ Tu, Tacaa ka huli-mege yaasi nagoluvu i magamaga. Inagele si: I nyeni, pelee wei i ta nyanta apalv to, i ka haya haga, na i luli apalvayaga. Paa ha-kege hote si Imaniyeli. Hote tane ta yagotagi si Iso we ta kin. ¹⁵ I tagonaga nte naanim na tuη. Halona i nyi isayatu kisuyu, na i mu kupantu. ¹⁶ Ama na pacó apalv poyaga ηke ka nyen isayatu kisuyu, na kupantu muvu to. Awulaa mpa inu pa naale pa susagi-mege watu ke mpv to, pa yelaa ka lo pa tetu. ¹⁷ Ama Tacaa ka kona nyana nyá yelaa na nyá luluvu nyoma ma too ke mpusi. Too to pa ta nata mpusi inagi waatu wei Yuta na Iseyeli pa faaga to. Asilii wulav ka la mpi tagale.

Kolontunaa watvuv

¹⁸ Kuyaku ηkuvu Tacaa ka yaa kolontunaa na kacuvulaya. Paa luna Icipiti pagu Nili na tenku pa atama taa tetu taa, na pa koo, isu kacasi.

Paa luna Asilii toto isu tuη seseku.

¹⁹ Pa tona paa koo na pa caga loη wei i lumaa to i taa.

Na kukpaməη pagolee taa, na sawa hotu taa, na hila tona taa.

²⁰ Kuyaku ηkuvu Tacaa ka kanti

Ifelatu pagu waali huvuvu.

Asilii wulav tom ke pa keesagi mpv.

I ka koo na i looli ma nyooη, na ma tonəη too huvu, na ma tantəη.

²¹ Kuyaku ηkuvu paa ma tayaga ηka kaa too nav alonyəη,

na pəŋ ke naale.

²² Uena pá nyaasəyi pə naaləm ke katatəlaya.

Mpa mpa pu kaasi tetu taa tə,
naanim na tuŋ ke paa təkɪ.

²³ Kuyaku ŋku tətə,

paa pa səwa lesəŋ tuŋ iyaya (1000) ke taale taa,
na pə liyitee lu nyəgətu iyaya (1000),
paa yelee-te na nyutu isayatu leeki.

²⁴ Halɪ yəlaa ká sɔv tə taa ké na təŋ
na nyəmə na pá yeli.

Nyutu isayatu təna ká suna tetu təna taa.

²⁵ Paa pulasi nsi si tə pa halayana akuyu tə,
nyutu isayatu ká nyaləna,
pə kaa wɛɛ sɔv.

Haləna pá yeki naaŋ na
heŋ ke pə taa na í təkɪ.

8

Pa ŋmili kolontu waali, pá kuu wontu ke ləŋ

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Taca təma Isayii ma si: Kpaɣa kpaata, na í ŋmaa ɪ tə kə ŋmaatu kuyasələtu na pə naaki teu si: Pá ŋmili kolontu wontu waali, pá kuu wontu ke ləŋ. ² Uena má huli kpaata inəyi aseeta nyəma naale mpa ma wena naani tə. Mpeyele Kətulɔ Wuliya na Yepelekiya pəyalɔ Sakali. ³ M̀p̀r̀ỳg̀ ma nyəmə ma alɔ. ɪ kə Isə kuyəgətutu teləsulɔ kə. ɪ lapa teu uena í luli apalɔpəyaya, na Taca tó si, má yaa-ke si: Masɛɛ Sakali-Hasɪ-Paasi*fa*. ^a kolontu waali, pá kuu wontu ke ləŋ. ⁴ Pə taya pulɔ tə, mpi si pəyaya ká nyəŋ yəgətuyɔ si, paapa na nnaa tə, pa kuu Tamasi na Samalii pa wɛnɔv na pá pona Asilii wulav.

Asilii yoolaa watuyɔ

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Taca tasa Isayii maya heeluyɔ tətə si:

⁶ Mpi pə tə yəlaa panɛ pa kisa Silowee

ləv ləm mpi pə kpeŋ təpamm,
na pá lə apalɔtu ke awulaa Lesəŋ
na Peka pa təm taa tə.

⁷ Pə tə kə maa kpaasi Asilii wulav na ɪ yoolaa pa ton.

Isu Ifəlatɪ pəgə səsaya ləm na ka hola səsuyɔ,
na pə watɪ kətəmiŋ tə.

⁸ Asilii nyəma ká watɪ isu ləm na í li Yuta nyəma,
na pə suna pa luyɔ tɛɛ.

Paa waləsi pa kətəmiŋ ke pa tetu ɪwalav tə.
Isə wɛ tá kiŋ.

Yəlaa təma kpa nyəna

⁹ Piitimnaa mɛ, í kiisi yoou kakiisasi,
səgəntu səsəntu taŋa-mɛyɛ.

Mpa mɛ mə wɛ tetu pooluŋ tə mi ke ŋkpaŋŋ.

ɪ tayanɪ mə təyi yoou tə,
səgəntu taŋa-mɛyɛ.

¹⁰ ɪ həkə na í su, pu saali yem kə,

pəcɔ paa ntiyi í ká yəgətɪ, tə kaa la.

Mpi tə, Isə wɛ tá kiŋ.

^a 8:3 Sakali-Hasɪ-Paasi: Loonja kanɛ Hɛpələ nyəma təm kə. Pə nyuyɔ nté si, pa ŋmili

Pæ kvcopæle

¹¹ Mprúyú Tacaa kra Isayii má, na í kraali-m si má taa keena yalaa mpe pa yaasi. Nti i yóχotaa tóχole si:

¹² I taa nyani waali luu ke mpi mpe pa nyənəyi waali luu tó. I taa nyana mpi pa nyəna tó, səχontu í taa kra-me.

¹³ Pə təna pə tu Tacaa tike ke í ká nyani kate pulu, na í nyana-i na í se-i.

¹⁴ I ké Iso təsəele ké. Ama i ká pəsi tətəχo kvkramuyu ηku ku co Yuta nyéma na Iseyeli nyéma tó. Kulom inu tətəχole puluyu na katəka ke Yosalem nyéma.

¹⁵ Pu co pa payale na pá hoti na pá wakəli-we. Katəka ká puu-we na pá kra-we.

Kəχənaη svsuyv kisinav

¹⁶ Mprúyú Isayii təma si: Ma tuxi təm tənəye pulupu taa ké. Maa kaləsi ma kuseyəsətu nti ma caaki seyesuyv tó tə tó. Ma təηlaa tike ke maa heeli-ti. ¹⁷ Tacaa ha Yakəpu luluyv nyéma ke siyile ke laasaya tó ké. Ie Tacaa ke ma teeləyi na ma tuxi-i naani. ¹⁸ Ma na piya mpa Tacaa ha-m tóχolə. Tə we ké isu Iso kvhulom mpi pə hólóyi Iseyeli taa si Pə təna pə tu Tacaa we Siyən puuyv taa tó.

¹⁹ Ye pa təma-me si: I pəəsi mpa pa svsəyi na pá yaaki atətunaa, na pa heeliyi cele təm tó. Pa wələtəyi pa luuη tē ké na pá mətəyi yem. Ie í cə-we si: Pə we teu si tó pəəsi sətəa ke weesin nyéma təm na? Iso ké tu pəəsi yaa sətəa? ²⁰ Ie í ká cə-we si: Tacaa təm na i seyesuyv taa ké tu məli. Ye wei i kisa mpu puntv kaa fe teu.

Səkrətyv taa tənte

²¹ Paa cə tətə taa ké, na ikaale kra-we na nyəχəsi pu-we, haləna pá tuv pa wulav na pa Iso. Uena pá kraasi pa ise na isətəa.

²² Uena pá tisi-ye na atē, na pá ná laηwakəlle na səkrətyv na nəχəsē səsəəna.

Uena pá pona-weye səkrətyv anaam taa.

²³ Wei i we səkrətyv kvne kv taa tó, u pəsəyi na í fiti.

Pa lvla-tuyv pəyaya

Hatoo ləη taa iē, Sapuləη na Nəfətali pə həχələη nyéma ka we fēele taa ké.

Ama paa tē na pa kusi nyəəη.

Pə krayav tēku wei i we ilim təlule tó, haləna Yaatanu pəχə waali.

Paa na Kalilee timpwiē mublāa wēē tó, paa kusi nyəəη ke təna.

9

¹ Yalaa mpa pa təη səkrətyv taa tó, pa naaki nyaləmələ səsəəle.

Mpa pa we ahoο səkpetuyu səsəηku taa tō
nyaləməle tula pεε pa tō.

² Tacaa laki na pa lanja huluməyi katatəlaya,
na pa aηmaala səsəyi.

Pa lanja heeki nyá isentaa ké isu kumtu waatu.
Yaa isu pa taluyu mpi mpi pa kuu yooou taa tō.

³ N kəələyi səyəla ke nyá yəlaa tō.

N pələyi kprátuyó ηku pa makayana pa siyile taa tō.

N pələyi ηmakəllu təpite,

isu n ka lapu Matiyay nyéma waatu tō.

Mrúyó n fitiyi pa ηmakəllaa ke saηa.

⁴ Kəkə ka nyaya yoolaa ntaηkpala wena

a tay í nukı kav kav tō,

na pa tokonaa mpa caləm taanaa tō.

⁵ Mpi tō, pa lula-tuyu pəyaya.

Pə ha-tuyu apalu pəyaya.

Isə cəla-keye pəsuyu.

Ka həla nte: Layatu tasulo kupay,

Isə Ton tu, Caa Tam tō nyəη, Həsuyu Awulumpu.

⁶ Ka kawulaya ton ká waləyi ké.

Ka kawulaya ká weε həsuyu taa.

Káa leeti Tafiti lonte taa.

Tampana tənyuy na siyisuyu tō ké ka ton ká səη.

Tacaa Pə təna pə tu tuwa i taa ké si

i laki pə təna isəntō.

Mpi tō, i səla i yəlaa ké.

Pə krayau nəənə tō, haləna pə polo tam.

Tacaa pááná

(Kvkaluyu 5:25)

⁷ Mrúyó Tacaa yəyətə Yakəpu yəlaa

Iseyeli nyéma ke təm na té təη-we.

⁸ Yəlaa təna nu mpu.

Pə krayau Ifəlayim nyéma təna na Samalii nyéma tō.

Uena pá yəyətəna kalampaani si:

⁹ Pilikinaa koluyə tima.

Ama tu ηma-ke na pεε kusaakeε.

Tuyη krai nyəη taay pεlaa.

Tu leeti i lona taa ké tuyη ton nyəη taay.

¹⁰ Mrúyó Tacaa kusa mə kolontunaa Lesəη

nyéma pááná si pá yooona-me.

¹¹ Silii nyéma ntə na ilim təlule tō,

na Filiisi nyéma na ilim tətule tō.

Pa haa nəəsi si pa liki Iseyeli nyéma me.

Paa na mpu tō, Tacaa pááná ta heε,

i təηna ηkumle ke teyetuyu ké.

¹² Isəna Isə mapa i yəlaa təyole.

Paa na mpu Iseyeli nyéma me

í ta məli mə Isə kiη.

I ta kəsəna pə təna pə tu Tacaa tō.

13 Kuyaku kulomoyu taa ké Tacaa
ká seti nyoyu na suka.
Tacaa ká wakəli səsaa na səkpema.
14 Layatu tasəlaa na nyoyu nyəma nté isətaa.
Iso kuyəyotutu teləsəlaa pəpətonaa nté pə tee.
15 Mpa pa tiikiyi yəlaa me tə pa tolisiyi-mege,
na mpa me mə yeki na pá tiikiyi-me tə, mə leki.
16 Pə təo ké Tacaa kaa kenti mə ifepiya təo.
Pəyele i kaa wəena mə leela na mə suluwaa pətətəle.
Mpi tə, í ké asayaa ke mə tənaya.
I lakı kawalaya, na í yəyətəyi acaalətu təm.
Paa na mpv tə, Tacaa pááná ta hēe,
i təhna i nkumle ke teyetuyu ké.
17 Yəlaa isayatu we ké isu kəkə nkə ka nyaki tə.
Ka nyaki səwa, ka nyaki hətuyv.
Ka nyəsı nyaləyi na sı kraaki isətaa təliyiliyi.
18 Tacaa pə təna pə tu mu pááná,
a nyaki tetv na yəlaa isu kəkə.
Nəyəlv u yeki i təyəntəle.
19 Pa nyasəna ntəyəh təo, pa nyəyəsı ta sı,
pá lina mpətəh təo pa ta haya.
Paa wei i təkı i təyəntəle wei i ka sənə-i tə.
20 Manasee na Ifəlayim nyəma pəle pa kuləyi təma təo.
Uena pa naale pá krentı na pá kulı Yuta nyəma təo.
Paa na mpv Tacaa pááná ta hēe.
I təhna i nkumle teyetuyu ké.

10

Tacaa pááná kraasəlaa (Kvkaluyv 1-4; 5:8-24)

1 Yəlaa mpa me í sukı nti tə ta siyisi,
na í tuyi kiin na pə wakələyi ləlaa tə,
mə təm we waiyo ké.
2 I pəh ma yəlaa konyəntvnaa na acamaa ke tampana.
I lekəyi alaa leela na suluwaa ke pa nyəm.
3 Isənaya í ká la kuyaku kvnaasuyv wule?
Waatv wei wakəlvv ka kəo-me na poolv tə,
Leye í ká se na í hmeli?
Leye í ká su mə wənav?
4 Pə ta kaası kuləyuyv, pə wēe sı təlası təma
í kələsi-mege saləkatvnaa taa ké.
Yaa í hoti na í sí.
Paa na mpv tə, Tacaa pááná ta hēe.
I təhna i nkumle teyetuyu ké.

Asilii nyəma teləsa mpəle

5 Mpyúy Tacaa yəyətəa sı: Kai, Asilii, nyá kəna
ma pááná təpıte. Nyayale ma pááná akaluyv.
N ké ma pááná səsəna wontuyv ké.
6 Nyaya ma kvsa na í hə ma yəlaa nkpaḥuyv

ke timpi pa kpaasa ma pááná tɔ.
 Má yelina na ń kuu pa wontu na ń ɲmulɪ-ti,
 na ń feli-weyɛ nɔɔhɛɛ ɪsu afɛla.

⁷ Ama Asilii nyóma naa huuki mpɔ.
 Piitimnaa paɣale wakɛlvɔvɔ, na pa kuvu tike
 lɛmɔɣasɛɛ wɛnna pa taa.

⁸ Na pá tɔŋ si: Tá yooŋ nyɔɔŋ nyóma ké awulaa ké.

⁹ Mpɔ tɔtɔɣɔ pɛ lapa Kalɛne na Kaakemisi na Hamati na
 Alɛpɔti na Samalii, na Tamasi pa acaɛɛ.

¹⁰ Ma toŋ ke ma tɔna niŋ ke kawulasɪ nsi si tuŋ
 kɛla Yosalem na Samalii pɛ nyɔŋ ke paɣale tɔ.

¹¹ ɪsɛna ma kpiisa Samalii na i tuŋ tɔ,
 mpɔ tɔtɔɣɔ ma pɛsɛɣi má kpiisi Yosalem na i tuŋ.
 Ma wɛna pɛ toŋ.

¹² Waatu wei Tacaá ká te Siyɔŋ puɣu na Yosalem pa ɲkpaŋɣu ke hɔm tɔ, i ká paasɛna Asilii
 wulav kalampaanɪ tu ɪni. Na ɪsɛna i nyɔnɔɣi lɛlaa ke yem tɔ. ¹³ Halɛna í tɔŋ si:

Ma maɣamaya ma toŋ na ma layatu
 ke ma tuusina piitimnaa tetu toosi na má kuu pa wɛnav.
 Na má tɔɣɔni awulaa ke pa kumlee tɔɔ ɪsu aka.

¹⁴ ɪsu sumaya seekuɣu na ká yeɛ tante na yala na pá kuu tɔ,
 ɲpɔyɔ́ ma kuu piitimnaa wɛnav na pa tetu.

Nɔɣɔlv ta ciɣiti keluɣu,
 yaa í kuli nɔɣɔ na í wii puw maɣamaya.

¹⁵ Laale ká pɛsi na tɛ sa tɛ tɔɣi tɛ tɔkɔlv niŋ taa?
 Yaa kaafɛnta sɛyaya ka lana kalampaanɪ ke kaafɛnta niŋ taa?
 Pɛ wɛ ɪsu kpátɔyɔ́ teɣetiɣina nteɣɛ kv tɔkɔlv,
 na akalɔvɔ náá fiɣitiɣi kv lɔɣɔlv.

¹⁶ Pɛ tɔɔ ké ɪsɔ Pɛ tɛna pɛ tu ka yeɛ,
 na Asilii yoolaa kuyasɛlaa te taasi.
 ɪɛna kɔkɔ kvli pa teeli ɪni i taa na ká mv.

¹⁷ Mpi tɔ, ɪsɛɣɛli nyóma nyaalɛm
 ká wɛɛ ɪsu kɔkɔ.
 ɪsɛɣɛli nyóma Naŋŋ tu
 ká wɛɛ ɪsu kɔkɔ kvmvɔmɔka.
 Kaa nyaya sɔwa ke kuvaku kvlɔmvɔvɔ.

¹⁸ Na pɛ wakɛli hɔtv sɔsɔɔntv
 na tuŋ tawa tɔkpataa.
 ɪɛna Silii nyóma pɛsi ɪsu mpa kvɔtɔŋ pɛɛnaa tɔ.

¹⁹ Tvɣv kvlɔmvɔvɔ kvlɔmvɔvɔ
 ká kaasɛna Asilii hɔtvɔvɔ taa.
 Paa pɛyaya sɛkpɛlaya ka pɛsɛɣi na ká kala-i.

ɪsɛɣɛli nyóma kakaasaya

²⁰ Kuvaku wɛɛ ɲku kv taa ɪsɛɣɛli yɛlaa kakaasaya, mpa me í ké Yakɔrvɔ lɔlvɔvɔ nyóma tɔ. ɪkaa
 tasa Asilii nyóma mpa pa ɲmakɛlaya-me tɔɣɔ naani tvɣv. Ama mɛ ɪsɔ Tacaá wei i ká ɪsɛɣɛli
 Naŋŋ tu tɔɣɔ í ká tu naani. ²¹ Mɛ yɛlaa kakaasaya ká mɛli. Yakɔrvɔ nyóma me mɛ kakaasaya
 ká mɛli mɛ ɪsɔ toŋ tu tɔɔ. ²² ɪsɛɣɛli nyóma me, paa mɛ yɛlaa samaa wɛ ɪsu tenku nɔɣɔ kanyɛŋa
 tɔ, mɛ taa kakaasaya tike ká mɛlɛna Tacaá tɔɔ. Pa tɛma mɛ wakɛlvɔvɔ tɔm ke suw, na pɛ tu
 mvna-mɛɣɛ. ²³ Tacaá Pɛ tɛna pɛ tu ɪsɔ ka wakɛli tetu tɛnaya ɪsu i suw tɔ.

ɪ taa nyana Asilii nyóma

²⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ P̀ə t̀əna p̀ə t̀v Tacaa Is̀ə t̀əma ı ỳəlaa m̀pa pa ẁe Siỳəŋ p̀ỳỳv taa t̀ə sı: ı taa nyana Asilii nýəma m̀pa pa maki-meỳe kpatəŋ t̀ə. Pa t̀eyetiyi akaŋ ke m̀ə t̀əw ısu Icipiti nýəma lakaya-meỳe hatoo ləŋ taa t̀ə. ²⁵ M̀pi t̀ə, p̀əciuu tike ke p̀ə kaasaa, na ma p̀ááná h̀e t̀əkpataa. Uena á huuna Asilii nýəma na á wakəli-ẁe. ²⁶ P̀ə t̀əna p̀ə t̀v Tacaa ká kpaasi ı hika na ısətəa, na ı casa-keye Asilii nýəma ısu ı ka lapv Matiyəŋ nýəma ke Oləpı k̀k̀paməỳv t̀əw t̀ə. ı ká kpaasi ı k̀pátúỳú na ısə k̀é t̀eŋku t̀əw. ısu ı ka lapv Icipiti nýəma t̀ə. ²⁷ Kuyaku ŋkuyv ı ka kəəli m̀ə nyuyv taa k̀é səỳəla wena Asilii nýəma ka sukə-m̀e na á nu-m̀e t̀ə. Na í fiti ŋmakəlyv m̀pi pa ŋmakəlaya-m̀e t̀ə.

Kolontu k̀pətəna Yosalem

²⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ Asilii nýəma l̀eeka
Ayatı ıcatə na p̀á fayana
Mikələŋ nyəntə taa na p̀á yele pa wontu ke Mikiması.
²⁹ Uena p̀á fayana k̀k̀paməŋ naale h̀ekv na p̀á t̀ə sı:
Tə siki Kipeya. Səỳəntv pu Lama ıcatə nýəma
na p̀á seliyi na Sayuli ıcatə Kipeya nýəma seeki.
³⁰ Kalim nýəma m̀e,
ı ma kapusi na Layisa nýəma náá t̀v ŋkraŋŋ.
Uena Anatəti nýəma náá cə,
pa t̀əm ẁe konyəŋ.
³¹ Matəmena nýəma seeki.
Kerim nýəma p̀eekəyi t̀əcəəsəle.
³² Kolontunaa ká tasa Nopi ıcatə ke
səŋyuv ke kuyaku ŋkv,
na p̀á t̀eyeti Yosalem pulaya Siỳəŋ ke ŋkumle.
³³ Tacaa p̀ə t̀əna p̀ə t̀v ka caati piliŋası na toma.
ı ka seti t̀uŋ wei ı kəla k̀vlyv t̀ə
na í p̀eti atə,
na í tisi wei ı t̀e lələŋ t̀ə.
³⁴ Paa seti hətə səəsəntv na laale.
Lipəŋ hətəyuv taa t̀uŋ səəsəŋ ka hoti atə.

11

Wulav k̀vfabv təm

¹ Pəle pə waalı ıle pəliŋa ká hēli Sese*fa* kite kəpəntə təw. Akpaale ká lu ı ləlyv lila təw. ^a
təy kite.
² Tacaa Feesuyv ká wəe ı təw k̀é.
Ku ha-ı ləmayasəe na í tiikina ı yəlaa.
Na ısəna yulv ka puli təma k̀vlarəe
na nyəm tə na a lapv.
Nkv kv yekina na yulv nyi Isə na í wəena ı səỳəntv.
³ Tacaa nyamnav nté ı ləŋhəlvmlə.
ı ka lana təm nti ı nu kvnu təy təmlə.
⁴ ı ká təŋ siyisuyv na í hūna k̀nyəntvnaa,
na í təŋ tampana na í yəyətəna
tətv taa wahala nýəma.
ı kuyəyətvtv ke ı
ká mana tətə yəlaa ısu k̀pátúỳú.

^a 11:1 Sese: Sese ke wulav Tafiti caa k̀é, ı ləlyv ke pa yaaki ısu

I ká ku asayaa na i nɔɔ taa kuyɔɔtutu.

⁵ Tampana tɛnyu na kɔpantu lapu ká pəsi
isu tampala na í tɔɔli.

⁶ Taale haɔa na iwəyaya paa caɔa tɛntəmle.
Kprou na pinaya pɛɛɛ tɛhɛntɛle kulɔmtɛle.
Pəyaya səkpelaya ká tiikiyina-wɛ.

⁷ Nav na taale wontuyu ŋku pa yaa si wusi tɔ paa kaa
nyutu tɛtɔɔle, na pa piya náá hɛnti tɛntəmle.
Nyutu ke tɔɔlaya na nav paa tɔɔ.

⁸ Pəyaya ahulɔm ka liyili tɔm púúyú tɔɔ.
Pəyaya səkpelaya náá susi ka niŋ ke akala púúyú taa.

⁹ Tacaɔa puɔu nanŋ nyəŋku tɔɔ tu
nɔɔlɔ kaa la i tɔɔntɛle ke isayatu.
Pə taya pulu, yɔlaa ká nyi Isɔ ké na pə su
tɛtu isu lɔm waasuyɔ tɛŋku lumaŋ tɔɔ tɔ.

¹⁰ Kuyaku ŋku Seseɛ lɔlɔyɔ tu ka səŋna isu
antulinya yɔlaa tuuta.
Piitimnaa ka kɔɔ si í tasa-wɛɛ layatu,
na Isɔ teeli na timpi taa i wɛɛ tɔ.

Mpa kolontunaa ka kuuwa tɔ pa mɔlvu

¹¹ Kuyaku ŋku tɔtɔɔ Tacaɔa n ká hulɔ nyá ton.
N ká ləsi nyá yɔlaa, na n kɔna nyá nyóma kakaasaya.
Mpa paa wɛ Asilii tɛtu, na Icipiti ntɔɔŋ tɛtu,
na Icipiti mpɛtəŋ tɛtu, na Itiyopii tɛtu, na Ilam tɛtu,
na Papiloni tɛtu, na Silii tɛtu icate Hamati,
na tɛtu nti lɔm cɔɔnaa tɔ.

¹² N ká kraasi piitimnaa ke tuuta.
N ká kpɛyeli Yuta nyóma na Isɛyeli nyóma mpa
pə kuuwa na pə yasi tɛtu tɛna taa tɔ.

¹³ Waatu inɔ Ifəlayim nyóma isesɛɛmlɛ ká saali.
Pu kpiisi Yuta nyóma kolontunaa.
Yuta nyóma kaa lu Ifəlayim nyóma ke patule.

¹⁴ Paa kpɛnti na pá kra Filiisi nyóma tɔɔ
ké ilim tɛtule
pɔɔŋ taa. Paa mɔŋna ilim tɛlule tɔɔ,
na pá kuu wɔlaya tɛtu taa nyóma wontu.
Paa tɔɔ Itɔm na Mowapu pə tɛtu na
pá ŋmakəli Amoni nyóma nyɛntu.

¹⁵ Tacaɔa n ká yeɛ na Icipiti
ilim tɛlule tɔɔ tɛŋku ŋkpalaya lɔm nyɔɔ.
N ka tɛyɛti kataŋa ke Ifəlati pɔɔ,
na n fayə-keɛ lɔisi naatosompɔɔlaya,
na nyá nɔɔ heelim kəkɔ nyəm.
Haləna yɔlaa tɔŋ na pá tɛsəyi nɔɔhɛɛ.

¹⁶ Uɛna pə kaasi hapəle ke yɔlaa
kakaasaya ŋka ka wɛ Asilii tɔ.
Isu pu kaasuyɔ Isɛyeli
nyóma ke pa nyɛntɛ ke hatoo lɔŋ taa tɔ.
Waatu inɔyi pa lukaya Icipiti.

12

Isə samtv yontu

¹ Kuyaku ηkuvu í ká sa Tacaa na yontu si:
Hai, Tacaa tə sama-η.

Nyá pááná mɔnaa ké. Ama n ku-yeyε tá tɔɔ.
Hεεsi tá laηa.

² Isə nyayale tá nyuvu yátú.

Tu tu-η naani ké.

Səyɔntu kaa kra-tu.

Mpi tɔ, Tacaa nyayale tá toη, na tə saηi-η.

Nyayale tá waasulu.

³ Tu lu lɔm na laηhulɔmle ke

nyuvu yapu seelo taa.

⁴ Kuyaku ηku ku wule í ká yəyɔti si:

Í sa Tacaa, ɪ yaa ɪ hətε.

Í kraali yəlaa taa ké ɪ təma tɔm.

Í tɔɔsi pa tɔna si Isə hətε nté səsɔle.

⁵ Í sa Tacaa na mə yontu.

Mpi tɔ, Tacaa lapa təma səsɔna ké.

Pə wεε si pá la na antulinya tɔna nyi mpɔ.

⁶ Siyɔη nyóma me í wilitina laηhulɔmle.

Mpi tɔ, Iseyeli Isə Naηη tu wei í wɛna tɔ,

ɪ ké səsɔ ké.

13

Papiloni tomle

¹ Papiloni tɔm nti Tacaa hulɔ Amɔti pəyalɔ Isayii ke toosee taka taa tɔyɔlɔ.

² Mpyú Tacaa yəyɔta si:

Í kraasi tuuta ke puvu ηku

ku tɔɔ fei pulɔ tɔ ku tɔɔ.

Í tɔ yoolaa ke úúú.

Í hati-weyε niη si pá sɔna ηmakəllaa nənɔyɔ.

³ Ma mayamaya ma kəmtəyɔna yəlaa mpa

pə tu ma niη taa tɔ.

Ma yaawa ma yoolaa taa yoolaa mpa pa yəɔləyɔna

ma səsɔntu na pá huləyi ma pááná tɔ.

⁴ Yəlaa kəkəte nukɪ pəəη taa,

ɪsu samaa tuutuuma.

Piitimnaa kawulasɪ kotaa na pa kəkəte nukɪ.

Pə tɔna pə tu Tacaa má ma kaləyi

ma yoolaa mpa maa yooona tɔ.

⁵ Tacaa na mpa ɪ huləyɔna ɪ pááná tɔ

antulinya tɔnasɪ ke pa luna hatoo pooluη taa,

na pá kɔɔ si pa kpiisiyi tetu tɔna.

⁶ Mə laηa í wakəli na í wii.

Mpi tɔ, Tacaa kuyaku kreyetaa ké.

Ku kəη ké ɪsu Isə Toma tɔna tu wakəlvu.

⁷ Pə tɔɔ ké yəlaa apalutu

hoowa na pá pəsi acamaa.

⁸ Səyɔntu səsɔntu pu-wε,

na pá mēlantəyi pa ti, isu
lɔlɔyɔ wɔsasi takɔyɔ alɔ tɔ.

Na pá nyənəyi təma na sɔɔntɔ.

⁹ Taca hɔwɛ kɔyakɔ kəŋna nté.

Kɔ wule kɛ ɪ ká hɔlɪ ɪ pááná səsəna,

ɪ kaa wɛɛna pətətəle.

Kɔyakɔ ŋkɔyɔ ɪ ka kpiisi asayaa,

na í pəsi tetɔ kɛ wɔlaya nyəntɔ.

¹⁰ Isətɔlɔŋasi na sɪ loosi təna kaa tasa liw.

Ilɪm í lu kprakpaa pələ pə sɪ.

Pəyele isətɔ ná kaa hɔlɔmɪ.

¹¹ Maa hɔ antulɪnya ŋkraŋyɔ kɛ ɪ kawalaya tɔɔ,

na má hɔ asayaa ŋkraŋ kɛ pələ pa kɔpəntəŋ tɔɔ.

Maa tisi mpa pa həŋ pa ti tɔ,

na má yəki ŋmakəllaa kalampaanɪ.

¹² Maa yelee na yəlaa laŋ tetɔ taa

na pə kəli isu wɔla kɔpəŋ.

Paa laŋ tetɔ taa na pə kəli isu Ofii tetɔ wɔla.

¹³ Pə tɔɔ ké Pə təna pə tɔ

Taca pááná səsəna kɔyakɔ

wule ɪ ka ciyiti isətɔnɔyɔ,

na tetɔ náá sele tə kite tɔɔ.

¹⁴ Isu sɔɔntɔ kprakɔyɔ nam

na í seeki tɔ,

ŋpɔyɔ paa wei ɪ ká se na í mələɔəna

ɪ tətɔ taa.

Isu heeŋ laŋyɔ tiikilu na ɪ ya tɔ,

ŋpɔyɔ Pəpiloni nyəma í ká ya yem yem

na í mələɔəna mə yəlaa kiŋ.

¹⁵ Ye pa hika mə taa wei pa cətətɪ-ɪ nyəma,

na pá kra mə taa wei pa kɔ ílé na layatɛ.

¹⁶ Paa tətəli mə piya na pá kuu mə tɛɛsɪ taa wontu

na pá kpi mə alaa na í nyənəyi.

¹⁷ Mɔpɔyɔ Taca yəɔtəta sɪ:

Maa yelee na Mɛti nyəma mɔ-mɛ na pááná.

Paa í ha-wɛyɛ liyitee, yaa wɔla, pələ pa kaa nyəna təna.

¹⁸ Paa yaa mə ifepiya kɛ nyəma, pa kaa cɔlɔ ahɔlɔmnaa.

Pəyele pa kaa wɛɛna piya pətətəle.

¹⁹ Pəpiloni ka wɛ kɛ isu Kalətɛ

nyəma kawulasɪ kacəka pɔlɔpɔ.

Isə ká wakəli-mɛ, isu ɪ ka lapɔ Sətəm

na Kəmɔ pə nyəma tɔ.

²⁰ Pɪ kpiisi Pəpiloni tetɔ kɛ tam tɔɔ ké,

nəɔlɔ kaa wɛɛ tɔ taa.

Paa mpatəntaa mayamaɔa, pələ pa kaa heli,

pəyele tiikilaa na pa kaləkəŋ pa kaa səŋ təna.

²¹ Ama taale wontu ká lɛɛtəna,

na kpiisiŋ naa sɔvki mə tɛɛsɪ taa,

na taataanaa náá pəsi tənaya pa tɛ.

Ilɛna pəŋtɔlɔŋ náá ŋmaaləyi nɛaa taa.

²² Sɔnsɔməŋ ká sɔŋna mə ɪcətɛ kutulɔŋ kɔpəŋ taa,

na taale hasi ke mə kutulun wei i taa
 í təkaya na í nyǝkí tǝ.
 Pǝ tema Papiloni icate kuyaku suu ké na ku kpegetaa.

14

Kolontunaa ka kuuwa mpa tǝ pa mǝlvu

¹ Tacaa ka wii Yakǝru lǝlvu nyǝma me mə pǝtǝtǝle na í tasa Iseyeli nyǝma meye lǝsvu
 na í su-mege mə mayamaya mə tetu taa. Mǝvlaa ka sǝsi mə tǝ na mə na we í caya.

² Piitimnaa lelaa ká kpayana Iseyeli nyǝma me na pá mǝhna-mege mə te. Na Tacaa tetu tǝ
 tǝnaya mǝvlaa mpe pa apalaa na pa alaa, paa pǝsi Iseyeli nyǝma me mə yomaa. I ka kuu mpa
 paa kuu me tǝ, na í kpa salǝka ke mpa paa kpa-mege salǝka tǝ, na í ηmakǝlyi-we.

Papiloni wulav tǝnaya

³ Iseyeli nyǝma me, Tacaa ka yele na í heesi mə wahalanaa na mə nǝgǝsee nna yomle ton
 nyǝnte tǝne tǝ tu-me tǝ. Ye pǝ tala waatu ini ile, ⁴ i tu Papiloni wulav ke yontu si: A a, ηmakǝllǝ
 mǝla isǝna, nyá tǝnaya nté yaa?

⁵ Tacaa n yǝka ηmakǝllǝ ton na í peli i kpatóyó.

⁶ Ini i makayana yǝlaa ke kutamsa na pááná sǝsǝna.

I ηmakǝlyi piitimnaa.

Pa tu ηmakǝllǝ ini i waali.

⁷ Tetu tǝna caya tǝpamm na heesvu.

Yǝlaa yooki lahǝlvǝmle yontu.

⁸ Lipaη tuη sǝsǝη lahǝ heewa na í tǝη si:

Too ηmakǝllǝ hotuyu tǝ, nǝgǝlv ta kǝnta si i setǝyi-tu.

⁹ Atǝtǝle taa nyǝma nu ηmakǝllǝ nyá

nyá kǝnte tǝm na pá nyǝmtǝyi-we.

Atǝtǝnaa sǝlv puwa si pá mǝ-η.

Nyá kǝnte yǝlaa na mpa paa ké awulaa ke tetu taa tǝ

pá kulǝyi pa kumlee tǝ ké nyá tǝ.

¹⁰ Na pa tǝna pá yǝgǝtǝyi si:

Nyá mayamaya n pǝsa icam ke teitei ké isu tá,

na í nǝgǝsǝna-tu.

¹¹ Nyá cǝmǝη ke pa makaya na pá puylǝgǝna-η.

Nǝǝnǝ n mǝla atǝtǝle taa.

Nyá kuhǝntvu nté tasǝtu.

Nyá kutakvu ke sonsompee.

¹² Tulǝmalvu, nyá wei n tee kǝkǝ ke tanaη tǝ,

isǝnaya pǝ lapa na í hoti atǝ pǝcǝ nyá kǝlǝna piitimnaa.

¹³ Isu n mayasaya nyá taa si:

Maa kpa isǝtaa, maa tee isǝtulǝnasí tǝ.

Maa su ma kpelaya ke puvu tǝ.

Puvu ηku ku tǝ ké tuη laki

i kotuyu ke ilim ntǝgǝη tǝ.

¹⁴ Hali n tǝηaya si:

Maa kpa hatoo comcom nǝgǝ taa,

maa tee isǝηmǝntu tǝ,

maa wee isu isǝtaa Isǝ sǝsǝ.

¹⁵ Ama pa tusa-η atǝtǝle taa.

N hota pǝyǝyǝ sǝsǝv taa.

¹⁶ Na pá tǝmsǝyi mpa pa naaki-η tǝ,

na pá nyǝnǝyi-η tǝpǝη na pá pǝsǝyi pa ti si:

Yulɔ wei inɪ ɪ ciyitaya tetu na í cɔɔsəyɪ
kawulasɪ tɔyɔle?

17 Inɪ ɪ pəsayana antulinya ke wulaya tetu,
na í kpiisiyi acalɛɛ,
na í kisiyi saləkatonaa cɛɾu na?

18 Paa piitim mpi pə wulau tooki.
Paa wei ɪ hənta ɪ tɔyaya taa ké na teeli.

19 Ama nyá ɪle, pa lɔ-ŋ ké na ń hatələna nyá pəlaau.
Pa lɔ-ŋ awalɪ ké.

N we ké ɪsu wei pa kɔwa yooɔu taa tɔ.

N we ɪsu səttaa mpa pa pɛta

púyú ŋku ku taa we pɛɛ tɔ.

N we ɪsu sətɔ wei pa fɛlɔyɪ nɔɔhɛɛ tɔ.

20 Ama nyá kaa polo awulaa lelɔa kiŋ ke pəlaau taa.

Mpi tɔ, n wakəla nyá tetu, na ń ku nyá yəlaa.

Pa kaa tasa nyá piitim ɪsayam hətɛ yaau ke paa wulee.

21 ɪ tayanɪ mə ti,

í kú wulau inɪ ɪ piya ke pa caanaa ɪsayatɔ tɔɔ.

Pá taa tasa kulɔyɔ na pá tɔyɔ tetu,

na pá waasɪ tɔ tɔɔ ké acalɛɛ.

22 Ḿpúyú pə təna pə tɔ Tacaa yɔyɔtaa si: Maa kulɪ Papiloni nyəma tɔɔ. Maa kpiisi pa tetu
hətɛ, na pa lulɔŋ təna na pa piitim. 23 Maa la tɔ taa ké lɔcayam, na má pəsɪ-təyɪ kulaaləŋ tetu.
Na má hasa-tɪ təkɾələkɾəlɪ na saŋ. Pə təna pə tɔ Tacaa má ma yɔyɔtəna mpu.

Nmakəlvɔyɔ təna su tənaya

24 Ḿpúyú Pə təna pə tɔ Tacaa yɔyɔtaa na í tuu si:

Ye ma tɔma si mpi pə la pələ pə lakəna.

Má su mpi, pələ pu tɔyɔna.

25 Maa yəki Asilii nyəma tɔŋ ke ma tetu taa,
na má fɛli-wɛyɛ nɔɔhɛɛ ke ma póŋ taa.

Maa fiti ma yəlaa ke pa ŋmakəlvɔyɔ taa.

Maa kóólí səyɔla wena pa svka-wɛ tɔyɔ pa nyɔɔŋ taa.

26 Mpi ma suwa si maa la tetu təna tɔyɔle.

ɪsəna ma suwa si maa tɔ piitimnaa tənaya niŋ tɔyɔle.

27 Ye Pə təna pə tɔ Tacaa í su nti

awe ká yele na tɔ lá yem?

Yaa ye ɪ kusa ŋkumle awe ká kpana ɪ niŋ?

Tacaa kpaaləyɪ Filiisi nyəma

28 Wulau Ahasɪ səm pənaya ke ɪsɔ kuyɔyɔtɔtɔ teləsulɔ kaləna Filiisi nyəma si:

29 Filiisi nyəma, mə laŋa í taa hulɔmənə kɾátúyú ŋku ku

makaya-me tɔ ku pɛlvɔyɔ təm. Mpi tɔ, təm kusəɾu

taa ké akala ká lu. ɪlena təm sɔsɔ wei ɪ kuləyɪ hɔntɔ

tɔ í lu akala taa.

30 Ama ɪsɛyɛli konyɔntɔnaa səsaa ká

tɔyɔ na pə tala-wɛ,

na wahala nyəma náá hɛɛsi na paa nyanŋna pɔlv.

Ama maa ku pá na pa lulɔyɔ hoolaya nyəma.

ɪlena nyɔyɔsi na kolontu náá

tɛɛsi kuyɔ ke mpa pu kaasi tɔ.

31 Koloosi acalɛɛ mə mə laŋa í wakəli na í má kapusi.

Filiisi nyéma kukpentuyv tēna apalutv lepa.
 Mpi tō, nyōōsi kulēna ilim ntōyōh tōō.
 Sōyōntv paa kulōm fei yoolaa mpē pa taa.
 32 Wentiyi paa cō Filiisi nyéma tillaa?
 Paa cō-weye si: Tacaā maḡamaḡa sūna Siyōh.
 Tēnaya i yēlaa kunyōntvnaa ka
 hiki tēcōōsēle naani nyōntē.

15

Mowapv nyéma tōō wula

1 Mowapv nyéma tōō kunyōyōtvtv ntō:
 Pa yōka Aaa-Mowapv icate
 na pá kpiisi-teye ahoō kulōmēē.
 Pa yōka Kii-Mowapv icate
 na pá kpiisi-te tōtōyō ahoō kulōmēē.
 2 Tīpōh nyéma kra tēfēēnlē si pa wiiki.
 Mowapv nyéma tula nōōsi kē Nepo puyv taa,
 na Matepa icate taa. Pa loola pa nyōōh na pa tantōh.
 3 Yēlaa suu lōyaya wontu,
 isu fōlētōnaa taka kē hapēē tōō.
 Pa lukiyi isēlōm kē kutuluh patanaa tōō
 na nōnōōsi tēē.
 4 Hēsōpōh nyéma na Ilale nyéma pa makī kapusi
 na Yahasi nyéma náá nukī.
 Pē kpēnna Mowapv yoolaa
 na pa apalutv le, na pa huḡutiḡi lotu.
 5 Ma yaawa si pá waasi Mowapv nyéma.
 Pa sewa halēna pá tala Sōwaa na Ikēla-Selisiya.
 Pa kraaki Luhiti tontōhje na wula.
 Pa casōḡi lanwakēlle kapusi kē Holonayim mpāāv taa.
 6 Nimlim hite lōm nyōōwa.
 Nyutv lōm nyōntv wula tē tēna.
 Pūlōpū u tasōḡi nyōō.
 7 Pē tōō kē pa kuuki pa nyōm mpi pē kaasa-we tō,
 na pá pukīna hatōō tūh kacēka waali.
 8 Mowapv nyéma kapusi nukī
 paa timpiḡi pa tetv taa kē.
 Halēna pé tala Ikēlayim icate
 na Iliim tetv taa lōkō.
 9 Timōh icate pusi lōm we kē isu calōm.
 Pēcō i ká tasa-weye wahala tūyū tōtō.
 I ká yele na tōyōlaya kulī
 Mowapv yēlaa kakaasaya tōō.

16

Mowapv nyéma sālēmāḡi Yosalem nyéma si pá sēna-we

1 I ha tetv nyūyū tv kē iwaāv na í tilina-i.
 Pé luna Sela icate na pé tēhna wūlaya tetv taa,
 na pé polo Siyōh puyv taa.
 2 Mowapv alaa kraaki Alēnōh lōōv kuteh tōō na pá tiiki,

isu pa tɔɔnɔɔ sumaya ke ka tante taa tɔ.

³ Mprɔyɔ Mowapu nyɔma sɛlɛma Yosalem nyɔma si:

I tasa-tɔɔ layatu na i hɔli-tɔɔ tɔ kulapɛle.

I kenti tɔ tɔ ke ilim heka taa,

isu ahoo sɛkpetɔɔ.

I ηmesi ta yɛlaa mpa pa tu kpɔlɔɔ tɔ,

í taa kuli tɔ selaa waali.

⁴ I mu Mowapu yɛlaa ke mɔ te.

I ha-weye timpri paa cɔɔsi

na wakɛllɔ í taa hiki-we tɔ.

Nmakɛlɔɔ na wakɛlɔɔ

na tetɔ yɛlaa nɔɔhe feɔlɔɔ

ká su tɛnaya ke kɔyakɔ nakɔli.

⁵ Waatu inɛɔi pa lɔlɔɔ tu

Tafiiti ká weɛna kawulaya kumte.

Tu weɛ sɔsɔle tam tɔ nyɛntɛ ke

Isɔ pɛɛɛ tɔ.

I ká tɛnɛɔi tampana na siyisuyɔ na í hɔkɛna.

Yosalem nyɔma kaa pɛsi na pá waasi Mowapu nyɔma

⁶ Mprɔyɔ Yuta nyɔma tɔma si: Tɔ nuwa

pa yɔɔtɛɔi Mowapu nyɔma kalampaani tɔm.

Pa yɔɔtɛɔi tɔtɔɔ pa ti hɔm
sɔsɔm tɔm na pa isɛcav tɔm.

Na isɛna paa sukɔ pa tɛɔi pɔ cɔlɔ tɔ.

Pɛcɔ pa yɔɔtɛɔi na pɔ feina huweɛ.

⁷ Pɔ tɔ ke Mowapu nyɔma huɔutiɔi

lotu ke pa ti tɔm na pá

wiiki lesɛn kakalasi nsi pa lakaya Kii-Helesi tɔ.

Pɔ pu-weye katatɛlaya,

ɛɛna pá mɔlɔɔi.

⁸ Hesɔpɔn nyɔma tawa wakɛlaa.

Sipɛma lesɛnnaa wɔlɔɔi.

Mpe pa lɔlayana sɔlɔm kɔpam,

na pɔ kɔɔi piitimnaa awulaa.

Lesɛn tawa ani a tɔɔwaya halɛna Yasɛɛ tetɔ.

Lesɛnnaa piliɛnɔi ka helaa ke

na si tɛɛ tɛnku kusɔpu waali.

⁹ Pɔ tɔ ke ma na Yasɛɛ nyɔma

tɔ wiiki Sipɛma lesɛnnaa tɔ.

Na ma lukɔi isɛlɔm ke Hesɔpɔn

na llale pa tɔ.

Pa yaya yoou kakiisaya ke mɔ kumtɔnaa tɔ.

¹⁰ Lanɔhɔlɔmle na ayɔla tɛma mɔ tawa taa.

Pɔyele nɔɔlɔ u tasɔɔi yontu

yaa aɛmaala ke lesɛn tɔn tawa taa.

Lesɛn koollaa u tasɔɔi pɔ lɔm

nyaasɔɔu ke tiin taa.

Ma yɛlaa na lanɔhɔlɔmle kakiisasi su tɛnaya.

¹¹ Pɔ tɔ ke ma lanɔle wakɛla hatoo ma taa ke Mowapu, na má seliɔi isu cɛmɔɔu wula.

Na má huɔutiɔi lotu ke

Kii-Helesi pa tɔɔ.

¹² Mowapu nyɔma ká kana pa tɔfɛɛnɛ ke pote,
paa wiikina pa tun. Ama pa kaa waa pulu.

¹³ Nti Tacaɔ ka yɔɔɔta hatoo lɔn ke Mowapu tɔɔ tɔɔɔɛ. ¹⁴ Tacaɔ yɔɔɔtɔɔɔ tɔfɔo kɛ pɔnɛntɛ
si: Pɔ kaasa pusi tooso kɛ teitei. Ilena Mowapu nyɔma teeli si. Paa na pa payale ntɛ tɔ, yɔlaa
pɔciimaɔa tike ke pu kaasi-wɛ, pa kaa nii isɔɛ.

17

Tamasɔ ɔcate nyɔma na Iseyeli nyɔma pa kawulasɔ pasɔvu

¹ Mɔrɔyɔ Tacaɔ yɔɔɔta Tamasɔ ɔcate tɔm si:
Pu kɔɔ tɔ, pa kaa tasa Tamasɔ ke yaav si ɔcate.

Tu pɔsi ncaale huɔule kɛ.

² Pa lɔwa Alowɛɛ acalɛɛ.
Kalɔkɔn hɛntɔɔɔ a taa tɔpamm,
nɔɔɔɔ u nyaasɔɔɔ-i.

³ Pu kɔɔɔ Ifɔlayim nyɔma kprante.

Pu lɛɛki Tamasɔ nyɔma kawulaya.

Na mpi pu kaasi Sili nyɔma tɔ

pɔ kaa tɛɛ Iseyeli nyɔma nyɔm.

Nti Pɔ tɔna pɔ tɔ Tacaɔ yɔɔɔta tɔɔɔɛ.

⁴ Kɔyaku nkɔ Iseyeli nyɔma kaa wɛɛ yun.

Pɔyele paa tɛ taasi.

⁵ Iseyeli ká wɛɛ kɛ isɔ taale wente pa kɔma tɔ.

Yaa Lefayim tɛtɛkɔɛ taa taale nte tɔ wɛ kprɛtɛ tɔ.

⁶ Pu kaasi Iseyeli yɔlaa ke acalɔsa kɛ.

Isɔ pa kooluɔu tɔɔɔ nkɔ

pa yaa si Olifi tɔ kɔ pee na pukaya,

na pɔ kaasi pee naale na tooso kɛ

comcom nɔɔɔ taa, na pee liɔiti

na kakpasɔ ke pilinasi tɔɔ tɔ.

Iseyeli Isɔ Tacaɔ mɔ ma yɔɔɔtɔna mpɔ.

⁷ Kɔyaku nkɔyɔ yɔlaa ka kɛɛsi isɛ na Iseyeli Isɔ Nanɔnɔ tɔ wei i kɛ mɔ nmalɔ tɔ i tɔɔ. ⁸ I kaa
tasa tekuyɔ ke mɔ nin kulapɔm. Paa tɔlaalɛnaa, paa pa tɔyɔ Asɔtati na ilim pɔ lɛɛsɔyɔ.

⁹ Kɔyaku nkɔyɔ Iseyeli nyɔma mɛ i ká lɔ mɔ koloosi acalɛɛ. Isɔ Hifi nyɔma na Amolii
nyɔma ka lɔv pa nyɔna ke too lɔn taa kɛ saa wei Iseyeli nyɔma mɛ i lɛɛka-yɛ tɔ. Ilena pɔ
kaasi wolaya tɛtɔ tike.

¹⁰ Mpi tɔ, Iseyeli nyɔma mɛ i sɔɔ mɔ Isɔ

wei i yapa-mɛ na i kentiɔi mɔ tɔɔ tɔ.

Halɔna i hala tun kulalaan taale

na i sɔ lɛɛnɔ tun kra nyɔn.

¹¹ Kɔyaku nkɔ i sɔ tun inɔ tɔ,

i sika kalaa na i cɔɔna-i.

Tananɔ nkɔ kɔ maɔamaya ke tun

inɔ i tɛɛwa na i tɔ hɛtɔ.

Ama pɔ tala tɔyɔv ilɛ pulɔvɔ fɛi.

Wahala inɔ i taka fɛina kɔɔɛ.

Piitimnaa cɔka pɔ taa

¹² Pepe tɔɔ kɛ piitimnaa miitiɔi,

na pɔ mutɔɔɔ isɔ tenku.

Piitimnaa cɔka pɔ taa kɛ mpɔ suwe.

Pa kaləyi kəkəte isu lum toŋ nyəm.
¹³ Piitimnaa kaləyi kəkəte ké isu lum səsəəm.
 Iso nyaasəyi-weyε na pá hatələyi pooluŋ.
 Isu puɣu heelim kprakuvu nyutu tɔ.
 Yaa isu kacuculaya kprakuvu mʊsvu tɔ.
¹⁴ Pu kɔɔ taanaɣa ɪε, sɔɣəntu anaam.
 ɪɛna pá saali yem na pə ta nyaaləta.
 Mpa pa ŋmuləyi tá nyəm na pá kuuki-wi tɔ,
 mpi paa tɛsəna tɔɣɔɛ.

18

Itiyopii nyəma wakəlvu təm

¹ Hai, Itiyopii tetu nyá.
 Nyá taa we kpułəŋ keŋ nyəŋ
 na í pula pusi səsəənsi taa.
² Nyá tiliyina tillaa ke teŋku tɔɔ,
 na pá cakɪ səsəncaasi kpułəŋ taa,
 na pá təŋ lum tɔɔ.
 Tillaa ləŋləŋ nyəma me,
 í polo tookonaa piitim kiŋ.
 Mpe ɪni pa tənəŋ tɔɔ fei huŋtu.
 Yəlaanaa pooluŋ nyəma nyaŋna-weyε.
 Pa ké yoolaa piitim ké.
 Nɔɣəlv u nuki pa nsəmlɛ.
 Pusi faɣa pa tetu taa ké.
³ Antulinya yəlaa, mə təna mpa me í we tetu taa tɔ,
 í paasəna waatu wei pa sikiyi tuuta ke pəəŋ taa tɔ.
 ɪ nu waatu wei pa hułəyi tutuɣu tɔ.
⁴ Pə taɣa pulu, Tacaɔ yɔɣətaɔ si:
 Ma tɔcayalɛ ke ma weε na má nyənəyi təpamm.
 Isu ilim nyakuvu səsəm tɔ pə haŋaɣa,
 yaa isu aŋkpələε haŋaɣa ke kumtu waatu.
⁵ Na pəcɔ́ pə tala kumtu ke
 waatu wei lesɛŋ puwa tɔ.
 Waatu ɪnəyi lesɛŋ hetu pəsa pee.
 Pa setəyi piliŋasi na asanti ké.
 Pa setəyi akpaa na hatu nti tu waasəyi tɔ.
⁶ Ḿpúyú paa lɔ Itiyopii nyəma
 na pə waasi pɔ́ɔŋ
 taa yepelekunaa na taalɛ wontu.
 Yepelekunaa ká tɔɣə-weyε yoluma,
 na taalɛ wontu ke ləŋlɛ.
⁷ Waatu ɪnəyi piitimnaa toŋ nyəm mpi pə ké tookonaa, na pə tənəŋ tɔɔ fei huŋtu tɔ pu
 kəna Tacaɔ pə təna pə tu maɣa kʊhaaŋ ke ma tɔcayalɛ ké Siyəŋ puɣu taa. Yəlaa təna nyaŋna
 piitimnaa mpeɣε, haləna pooluŋ nyəma. Pusi faɣa pa tetu ké.

19

Icipiti nyəma laŋwakəlle səsəəle

¹ Tacaɔ yɔɣəta ntiyi Icipiti nyəma tɔɔ tɔ.
 Tacaɔ cayaŋa nteɣε ɪsəŋmɔntu nti tə təŋ ləŋləŋ tɔɣə kpaɣanv, na í polo Icipiti.

Icipiti tun kolalaaŋ seliyi na yɛlaa apalutu naa le-we.

² Mprɔ́yú Tacaa tɔma si:

Maa yele na Icipiti nyɔ́ma kuli tɔma tɔɔ.

Yulu ká kuli i luluyɔ tu tɔɔ,

na lelɔ kuli i taapalu tɔɔ.

Acalɛ ká kuli tɔma tɔɔ,

na kawulasɩ ke tɔma tɔɔ.

³ Maa yele na Icipiti nyɔ́ma me mə ləmaɣasɛɛ le-me,

na má liyiti mə layatu. Ilena í pəsəna mə tun tɔɔ na

í polo mə tɔwaa tɛ.

Ɔ ká susi kəɣɔnaŋŋ na í pɔɔsi pee.

⁴ Maa tu Icipiti nyɔ́ma ke ŋmakəllu niŋ taa.

Nmakəllu ká tɔɣɔ mə tɔɔ ké kawulaya na ton.

Pə təna pə tu Tacaa má ma yəɣətəna mpu.

⁵ Nili pɔɣɔ lum ká nyɔɔ,

na ká wuli təkpaŋŋ.

⁶ Nili pɔɣɔ səsaya pusi kuhelasɩ lum ká sɔŋ

na ləŋ kuhelɛɛŋ lum náá nyɔɔ.

Muluyɔ na səsəncasɩ ká lontili,

⁷ na pɔɣɔ atama lum nyutu təna.

Na pə kpeŋna pɔɣɔ nɔɣɔ haləm təna,

na heelim ma-wi

na pə wuli na pə yele kpeɛɛ.

⁸ Tiina kpalaa təna, paa kulasɩ nyətaa,

paa puluŋ tulaa, pa laŋa ká wakəli tətɔɣətɔɣɔ,

na pá te nyɔɔŋ na pá wii təkpuu.

⁹ Mpa pa makɩ kponkrontu ton nyəntu

na mpa pa lɔuki tə pɔɔŋ tɔ,

pa laŋa ká wakəli.

¹⁰ Pə nu pɔɔŋ lulɔaa.

Pa təna mpa pa təkayana təmle nté tɔ,

pa apalutu lepa.

¹¹ Sowaŋ ɛatɛ awulumpiya ke

ləmaɣasɛɛ fɛinaa ké.

Icipiti wulav layatu tasəlaa

tasəyi kumeləlayatu ke.

Isənaya mə taa yulu pəsəyi

na í tɔ Icipiti wulav si:

Maya nyəntu. Pəyele maya ləŋtaa awulaa luluyɔ tu?

¹² Icipiti wulav, nyá nyəntaa mpe pa we le?

Pá kuli nti Pə təna pə tu Tacaa maɣasaa na

í su Icipiti tɔɔ tɔ na pá hulɩ-ŋ ɩɛ.

¹³ Sowaŋ awulumpiya mə ké kumeləməŋ,

na Mamfi nyɔ́ma mə tɔsəyi mə ti.

Ɔ ké kpeka nyɔɔŋ nyɔ́ma mpa

pa tolisiyi Icipiti tɔɣɔ.

¹⁴ Tacaa tisa acufu ke mə taa,

na í tolisiyi Icipiti ke i kulapətu təna taa.

Ɔ laki teitei ké ɩsu sulɔnyɔɔlu

tutuyɔ i tɔtu taa tɔ.

¹⁵ Icipiti tɔ nɔɣəlu i kaa pəsi

na í la pulo kúpam.
Paa toŋ tu, yaa konyǝntu,
yaa sǝsǝ, yaa sǝkpelu.

Icipiti nyǝma ká teesǝna mpi tǝ

¹⁶ Kuyaku nakuli, Pǝ tǝna pǝ tu Tacaa ká nyaasi Icipiti nyǝma me na nin tuɣu. Sǝɣǝntu ká kra-me na í sele isu alaa. ¹⁷ Yuta tetu ká wee-meɣe sǝɣǝntu puluɣu. Paa waatu wei kǝ pa yǝɣata tǝ tǝm, í tǝsǝɣi nti Pǝ tǝna pǝ tu Tacaa ka suwa si i ka la-me tǝɣǝ. Ilena í seliyi.

¹⁸ Kuyaku nakuli Icipiti acalɛɛ kakpasí ká yǝɣatǝɣi Hepǝla tǝm. Paa yǝɣati na pá su si: Tǝ kǝ Pǝ tǝna pǝ tu Tacaa nyǝma. Acalɛɛ aní a taa lɛnte hǝte nté ilim icate.

¹⁹ Kuyaku nakuli í ká ŋma Tacaa ke kǝtaya tǝlate ke Icipiti tetu taa. I ká siki-i pǝle ke tetu toŋa tǝ. ²⁰ Nté tu tǝsǝɣǝna Icipiti nyǝma me si: Pǝ tǝna pǝ tu Tacaa we mǝ te. Na waatu wei Icipiti nyǝma ka yaa Tacaa si: Ya-tuɣu ta ŋmakǝllu nin taa tǝ. Iso ká tilina-meɣe waasulu na ílé í hɛti-me. ²¹ Waatu inǝɣi Tacaa ká huli i tǝɣi Icipiti nyǝma me, na mu nyi Iso weetu na í sɛɛ-i. I ká lap-i kǝtasí na í ha-i kuvǝɔŋ, na í su-i nǝsí na í tǝki-si. ²² Tacaa ká hǝ Icipiti nyǝma me mǝ ŋkraŋŋ. I ká waa-me na mu mǝlǝna i tǝ. Iso ká muɣi mǝ kusǝlǝmɔtu na í waa-me.

²³ Kuyaku nakuli hapǝle ká lu Icipiti, na tǝ puki Asilii. Icipiti nyǝma na Asilii nyǝma í ká polo tǝmate, na í kǝnti na í sɛɛki Tacaa.

²⁴ Kuyaku ŋku Iseyeli nyaa sǝsǝ Asilii na Icipiti pa tǝ na í la tooso. Tacaa ká kooli tetu tǝnaya kǝpantu ke Iseyeli tǝ. ²⁵ Pǝ tǝna pǝ tu Tacaa ká kooli tetunaa me mǝ tooso kǝ kǝpantu si: Ma kooliyi ma yǝlaa Icipiti nyǝma ke kǝpantu. Maa kooli Asilii nyǝma mpa ma lapǝna ma nin tǝɣǝ kǝpantu. Maa kooli Iseyeli nyǝma mpa ma lǝsaa tǝɣǝ kǝpantu.

20

Isayii tǝŋ kǝte, ntaŋkpala yaa wontu fei i tǝ

¹ Pǝnaya ŋkeɣe Asilii wulav Salǝkǝŋ kusa i yoolaa wulav sǝsǝ, na í tii Filiisi icate Asǝtǝti tǝ na í lɛɛki-te.

² Waatu iní Tacaa ka tǝma Amǝti pǝyalu Isayii ke tǝm heeluɣu. I heela-i kǝ si: Wǝɣǝsi lǝyaya wontu, na nyá ntaŋkpala. Ilena í la mpu na pǝ ye-le-i kǝte.

Asǝtǝti icate lɛɛkɣu waatu ke Tacaa yǝɣtaa si: ³ Pǝ kǝnta pusi tooso kǝlǝ ma tǝmlɛ tu Isayii tǝŋ kǝte. Wontu yaa ntaŋkpala fei i tǝ. Mpu pǝ hulǝɣǝna Icipiti na Itiyopii pǝ nyǝma ke mpi pu te na pǝ maɣana-we tǝ. ⁴ Pǝ tǝɣa pulo, Asilii wulav ká kuu Icipiti na Itiyopii pǝ ifepiya na pǝ kuvǝpatǝlaa kǝ. Wontu yaa ntaŋkpala kaa weɛ pa tǝ. Pu ye-le-weɣe kǝte kǝ tǝyǝlǝyǝli. Tǝnaya Icipiti nyǝma ká tǝɣǝ feele. ⁵ Waatu inǝɣi mpa pa tǝelaya Itiyopii nyǝma, yaa pa hǝnaya pa tǝɣi Icipiti nyǝma sǝnav tǝ tǝ, pa apalɔtu ká yǝli.

⁶ Kuyaku ŋkuɣu hǝɣǝluɣu ŋku ku taa tǝ we isǝntǝ tǝ, ku nyǝma ká yǝɣati si: Ta tǝelɣu teesǝna mpi tǝɣǝle. Mɛɣe tu huukaya si tu tu kǝpuluɣu na pá ya-tuɣu Asilii nyǝma nin taa. Lɛɣele tu hikina nyuɣu tǝtǝle ke nǝnǝ?

21

Papiloni hotuyu

¹ Tacaa yǝɣata ntiɣi wulaya tetu nti tǝ we tenku nǝɣǝ tǝ tǝ tǝ tǝ. Kolontu luna wulaya tetu sǝɣǝntu nyǝntu taa.

Isu kacuculaya fakɣuɣona Nekɛfi tetu taa tǝ.

² Pǝ kula tǝm sǝɣǝntu nyǝntu tǝ na pǝ huli-m.

Nmakǝllu, ŋmakǝli.

Wakǝllu, náa wakǝli.

Ilam nyǝma, í tii pa tǝ.

Meti nyǝma, mu ta icate.

Tacaa ká su tǝnaya ke konyǝmǝŋ wei

Papiloni tɔwa piitimnaa tɔ.

³ Pə tɔɔ ké ma lanje wakələyi.

Pə wuki-m ké isu luluyu

wɔsasi takuyu alɔllɔ tɔ.

Wɔsasi toŋ nyənsi laki na má nyaŋ,

pu saŋ si má nu.

Ma seliyi, pu saŋ si má ná.

⁴ Ma lanje pəsaa, na sɔxɔntɔ sɔsɔɔntɔ kra-m.

Ahoo nna maa nyulaa tɔ a pəsa sɔxɔntɔ nyəna.

⁵ Pa pɔwa ate pɔɔŋ na pá su tɔxɔnaɣa,

na pá tɔki na pá nyɔɔki.

Tənaɣale pa yaɣa kapuka ke kɔakɔraa si:

Yoolaa səsaa me, í taɣani mə kɔkentiŋ.

⁶ Ntəna Tacaɔ heeli-m si: Polo ní su taŋlɔ,

ye ɪ na mpi ɪ yɔxɔti.

⁷ Ye ɪ loosa yooɔ keekenaɔ na kɔraɣanəŋ həŋ,

yaa kɔraŋasi yaa yooyooɔnaɔ caŋa.

Ue ɪ paasəna na í yɔxɔti na pá nyi.

⁸ Tənaɣale taŋlɔ yaɣa kapuka isu tɔxɔlaya si:

Tacaɔ ma səŋa ma tətəŋle ke ilim na ahoo ké,

na má feŋiyi.

⁹ Pa kəŋna nté na təna tɔɔ,

na pá caɣa yooɔ keekenaɔ

na kɔraɣanəŋ həŋ.

Ntəna nəxɔlɔ ma kapuka si:

Papiloni ílé ɪ hotaa, ɪ hotaa.

ɪ tuŋ kɔlalaɔŋ leesəŋ yɔka

ateɣe ɪ təna təpɔtɔpɔtɔ.

¹⁰ Ma yəlaa mpa me pa mapa isu məla ke kataya taa tɔ.

Nti lseyeli Iso Tacaɔ,

Pə təna pə tɔ heela-m tɔxɔle,

na máá teləsəyi-me.

Itəm nyəma we təm

¹¹ Tacaɔ yɔxɔta ntiyi Tuma tɔɔ tɔ.

Nəxɔlɔ yɔxɔtəna-m na nəxɔ səsaya na Seyii tetɔ taa si:

Taŋlɔ, waatɔnaɔ isənaya pə kaasa ahoo,

pəlee ké a teŋ?

¹² Uena taŋlɔ cɔ si:

Pu nyaali yáá.

Ama pə ta nyaaləta.

Ye mə luyɔ we kɔcɔcɔtɔ,

ɪle í tasa məluyɔ ke wulee.

Tetaŋ na Ketaa nyəma selaa

¹³ Tacaɔ yɔxɔta ntiyi Alapɔ tɔɔ tɔ.

Ketaa nyəma me, mə na mə yooyooɔnaɔ caasi.

ɪ polo na í sɔv nyutɔ taa ké ahoo,

na í ŋmɛli tiikasɔ taa.

¹⁴ Tema nyəma me,

í səŋna lɔm ke selaa mpa lɔkəɔtɔ kuyi tɔ.

ɪ pona-weɣe tɔxɔnaɣa.

15 Pə taɣa pʊlb, yooʊ toŋ na laɣalee tʊʊʊyʊ,
na tóóŋ pam tɔ́ɣɔnəna-wɛ.

16 Pə taɣa pʊlb, pə kaasa pənaya ke teitei, ɪlena Ketaa nyəma teeli su tənaya. 17 Yəlaa pəciuu
tike ke pu kaasi ɪ yoolaa taa yoolaa tətəlaa taa. Nti Tacaa Iseyeli Iso yəɣɔtaa tɔ́ɣɔle.

22

Yosalem nyəma kraalɔyɔ

1 Tacaa yəɣɔta ntiyi toosee tetekəle təɔ tə.
Yosalem, pepe lapa na nyá yəlaa kraaki ləpʊtu təɔ?

2 ɪcate kʊcʊkəle, na kəkəte nyənte,
na laŋhʊlʊmlɛ nyənte nyá,
nyá səttaa ta səna laɣate,
pa kaa si təyooole.

3 Nyá yoolaa nyəɔŋ nyəma təna sewa,
tətəlaa kra-weyɛ saləka.

Pa kuu nyá yəlaa təna na pá kpenna
mpa paa sewa na pá hatəli tə.

4 Pə təɔ ké ma si í yelee-m na má wii wahala
wei ɪ maɣana ma yəlaa tə ɪ təɔ.
ɪ taa maɣasi si í puɣusiɣi-m.

5 Mpi tə, saŋa ke Iso pə təna pə tʊ Tacaa
tisa ta taa ké acufu na tə kpisi na pə liyiti-tʊ.

Laŋwakəlle wula səsəna nuki
toosee tetekəle taa.

Kakiisasi kraaki tontonɔ təɔ.

6 ɪlam yoolaa təkə təɔŋ na nyəmə.
Apalaa caya yooʊ keekɛnaa taa, kraɣanəŋ wɛɛ.

Kii nyəma yoolaa lɛeki pa kpaləŋ.

7 Yosalem, nyá teteka kʊpampɔna taa
suwa yooʊ keekɛnaa na pə kraɣanəŋ.

Pa puləɣi nyá nənɔsi si pa yooki.

8 Yuta fɛi kʊkɛntim tətə.

Kuyaku ŋku í keesi mə ɪɛ
na í nyənəɣi yooʊ wontu.

Nti pa pula kutuluɣu ŋku
pa yaa si Lipaŋ hətʊyʊ tə kʊ taa tə.

9 ɪ nawa Tafiiti ɪcate kolunɔ pəɣɔlee təna.
ɪ həma lʊm ke pə tɛɛ lule taa.

10 ɪ kala Yosalem tɛɛsi.

ɪ yəka si taa lɛŋsənaa si
pə səsɔsi kolunɔ ke toŋ.

11 ɪ hula lule ke koloosi naale heku.
ɪ həma lule kʊpənte taa lʊm.

Ama í tá keesi mə ɪɛ
na Iso wei ɪ taɣana wahalanaa mpeɣe too ləŋ,
na í kəna-me tə ɪ təɔ.

12 Kuyaku ŋkuyʊ Iso Tacaa,

Pə təna pə tʊ yaa-me si

í wii na í huɣuti lotu na í looli mə nyəɔŋ,

na í suu ləyaya wontu.

13 Ama me ile, pə pəsa-meγe
lanhulomle səsəle ké.
I kuyi naan na heen na í liki nantu
na sulum na í haki teu.
Haləna í tə si: Tə təγə na tə nyə ta kprakpa.
Mpi tə, cele tu si.

14 Mpyúyú Pə təna pə tu
Taca yəγətəa na má nu si:
Ma yəγətəγəna tuunav si
pə kaa husi mə isayatu tənə,
isu í səpa.
Nti Pə təna pə tu Iso yəγətəa təγəle.

Sepəna təm

15 Mpyúyú Pə təna pə tu Taca Iso heela Isayii má si má polo na má ná kawulaya təγaya
nyuyv tu Sepəna. Má heeli-i si:

16 N feina puluyv cənə,
n nyənəγi nyá təγi we na hali
ń huli nyá təγi pəlaav ke
isətəa kəkramuyv taa?

17 N nyənəγi nyá təγi pulv səsəəm ké.
Ama Taca ká kraγa-η na í ləγə-η pooluη.

18 I ká pilimi-η isu pulv kəkulutum ke
tetv kəwalətv natəli tə taa.
Təγaya n ká si na nyá yəv keekenaa kəpama saali.
Nyá kəna nyá caa təγaya fəele.

19 Maa ləsə-η nyá təmle taa.
Maa təγəni-η nyá təγayale.

20 Kuyaku ηkuyv maa yaa ma təmle tu
Hilikiya pəyalv Uiyakim.

21 Maa suu-i nyá capa, maa ləli-i nyá tampala,
na má tu nyá pəsvyv ke i niη taa,
na í pəsi Yuta na Yosalem nyəma pa caa.

22 Na má cele-i wulav Tafiti ləlvuyv nyəma
kawulaya təγaya nənəγə nyəmlə.
I tula, nəγəlv u təkəγi.

Pəcó í təkəa nəγəlv u tuləγi.

23 Iso ká yelina na í nyə toη isu nyəmlə ke
lonte naani nyənte taa, na í pəsi i caa təγaya
nyəma teeli təhikile.

24 I təγaya nyəma ká nyəkələna-i ké na pa yuη təna. Tiisi səsəənsi na tiipee ka nyəkələna-i
ké isu kewee na kəpənaa. 25 Mpyúyú Pə təna pə tu Taca təma si kuyaku ηkuyv kankanaya ηka
paa kama lonte naani nyənte taa tə kaa kpesi. Paa ma-ke na ká kpre. Uəna səγəla wəna a
təna a ka wə ka tə tə á wakəli. Mpi tə, Taca má ma yəγətəna.

23

Fenisii tetv wakəlvuyv təm

1 Taca yəγətə ntiγi Tiii tetv tə tə.
Taasisi icate kpuləη səsəəη me í wii.
Mpi tə, icate wakəlaa,

təyaga fɛi, təsuule fɛi.

Hatoo Kitim tetu taa ké təm nti tə lunaa.

² Sitəŋ paɣatəlaa mpa me í we tenku nəɣə tə.

Səɣəntu í kpa-me na pə la-meɣe ha.

Mə tillaa təsəɣəna tenku.

³ Mpi pa tuukaga na pá təŋəɣi lɔm səsəəm tə,

Sitəŋ nyəma kɔŋaɣana-wi.

Mpe pa təkayana piitimnaa kasəyaga.

⁴ Fɛɛɛ í kpa Sitəŋ ɪcate.

Mpi tə, tenku na ɪ hola səsəəna si:

Lɔlɔɣu wɔsasi ta kpata-m.

Pə́cɔ ma ta tu lɔləta.

Pəyele ma ta tətə ifepiya,

ma ta pɔsəta pɛɛlaa.

⁵ Waatu wei ɪcipiti nyəma ká nu təm nti tə,

paa selina mpi pu maɣana Tiii nyəma tə.

⁶ Tenku nəɣə nyəma me í wii.

ɪ tɛsi tenku na í polo Taasisi.

⁷ Waiyo! Tiii kələ?

ɪcate n̄tə tə leɛlaa ké.

Yəlaa ka suwa tə taa ké hatoo ləŋ ké.

Ntə tə ŋmakəlayana tetu pooluŋ nyəntu.

⁸ Tiii talaya awulaa ntenin ké.

Tə taatəlaa ka we ké ɪsu awulumpiya.

Pa nyənəɣi-weɣe yəlaa mpa pa nyəəŋ

kəla kɔlɔɣu ke antulinya taa tə.

Awe wakəla ɪcate nteɣe mpɔ?

⁹ Pə təna pə tu Tacaa tuna n̄púɣú ɪ taa si

ɪ wakəɣi ɪsəcawtənaa mpa pa səəla teeli tə.

Na í tisi mpa yəlaa tɔɣəna tə.

¹⁰ Tiii nyəma me í hala mə tetu.

Mpi tə, kpuləŋ səsəəŋ wei ɪ təŋ

tenku səsə taa tə ɪ fɛi tətə.

¹¹ Tacaa nyaasa tenku.

ɪ selisa kawulasɪ na í tə si:

Pá wakəli Kanaaŋ koloosi acalɛɛ.

¹² ɪ təma si: Sitəŋ weɛ ké ɪsu pɛɛlɔ

wei pa kpipa na pá wakəli tə. Nyá acima tɛma.

Polo Sipili tetu nti lɔm cəənaa tə.

Ama n kaa hɛɛsi tənaya.

¹³ Nyəna Papiloni tetu nyəma, pa fɛi tətə.

Asilii nyəma ŋma tə taa ké yoolaa kutuluŋ səsəəŋ.

Pa yoona-ti, na pá yəkɪ tə kawulaya tɛɛsi

na tɛ pəsi ncaalɛ.

Taalɛ wontu təɣə pa tetu.

¹⁴ Kpuləŋ səsəəŋ í wii.

Mpi tə, pa wakəla mə təcəəsəɛ.

¹⁵ ɪɛna pá səə Tiii təə ké pusi nutoso na naanəwa, ɪsu wulav kawulaya pusi. Pəɛ pə waali

ké paa lapɪ-ɪ ɪsu pa kɛɛsɔɣu yontu taa ké wasaŋkali təm tə si:

¹⁶ Wasaŋkali, nyá wei pa səə nyá təə tə.

Kpaɣa nyá cəmuɣu.

Maki-ku na ń cɔɔki ɪcatɛ.
Yooki yontu na ń lelɔyi-ti.
Yɔlaa ɪ tɔɔsi nyá tɔm.

¹⁷ Pɪsi nutoso na naanɔwa tɛeki, ɪɛna Tacaa yele na Tiii nyɔma la wasaŋkalɔtu na antulinya awulaa tɛna, na pá hikiyi pə liyitee.

¹⁸ Ama pa kuhikim na pa kasɔyaya tɛna, ká pəsi Tacaa nyəm ké. Pa kaa kaa-yeyɛ huɣule, yaa pá su-yɛ na a mpa. Ama Iso tɔyaya nyɔma ká tɔɔna-yɛ na pá haya. Paa suuna-yeyɛ wontu kɔpampantu.

24

Tɛtu tɛna wakɔlaa

¹ ɪ nyɛni, Tacaa ká wakɔli tɛtu.

ɪ ká pəsi-tɔyi wulaya nyɛntu.

ɪ ká pəsi-tɔyi kpɛntɔlasɪ na ɪ wakɔli tɔ yɔlaa.

² Wahala kulɔm ká maɣanna kɔtulɔ na yɔlaa.

Na caa na ɪ yom, na toto na ɪ yom.

Na pɛɛtɔlɔ na wei ɪ yakɪ tɔ.

Na kɛntɔlɔ na wei pa kɛntɔyi tɔ.

Na kɛmle tɔ na wei pa fɛlɔyi tɔ.

³ Pɪ kpiisi tɛtu ké tɔkpataa,

na pá kuu tɔ wontu tɛna tɔkpɔlɔkpɔli.

Mpi Tacaa suwa tɔɔlɛ.

⁴ Tɛtu wɛ lɔyaya taa, na tɔ pəsi ncaalɛ.

Antulinya ná hotaa, na ɪ pəsi ncaalɛ.

Isɔtɔnɔyɔ na tɛtu pə wakɔlaa.

⁵ Yɔlaa mpa pa wɛ tɛtu taa tɔ pa wakɔla-ti.

Mpi tɔ, pa yɔka kiin, pa wakɔla kusɔsɔtu.

Pa yɔka tam tɔɔ nɔɔ pɛɛlɔyɔ.

⁶ Pə tɔɔ ké Iso tɔnsa tɛtu kɛ mpusi

na pá tɔɔ-ti.

Tɔ yɔlaa ɪsayaɔ mɔlɔyi pa nyɔɔn taa.

Pə kpiisa-wɛ na pá kaasi-wɛyɛ pɔcɔ tike.

⁷ Sɔlɔm kɔpam ká caya lɔyaya.

Lɛsɛn tɔyɔ ká lontili.

Lanɔhɔlɔmlɛ nyɔma tɛna sɔn nɔyɔsɛɛ taa.

⁸ Akilimanaa wula kɔpama suma.

Acima taa wɔnɔ na kɔpɔlɔyɔ saalaa.

Cɛmɔn wula lanɔhɔlɔmlɛ nyɔna sɔpa.

⁹ Paa tasɔyi sɔlɔnyɔɔlɛ na yontu.

Pɔyɛlɛ sɔlɔm tɔn nyɔm ná kpa nyan kɛ pə nyɔɔlaa.

¹⁰ ɪcatɛ kpɛtɛ nyɔntɛ ńtɛ tɔ yɔkaa.

Tɛɛsi tɛna tɔkaa nɔyɔlɔ u sɔvki.

¹¹ Pa maki kapusi kɛ hapɛɛ tɔɔ.

Mpi tɔ, sɔlɔm fɛi.

Lanɔhɔlɔmlɛ fɛi tɔkpatakɔpata.

Aɔmaala fɛi tɛtu tɛna taa.

¹² Wakɔlɔyɔ tike wɛnna ɪcatɛ taa.

ɪcatɛ nɔnɔyɔ kampɔ pɛla yem yem.

Pə yɛla-kɛyɛ ncaalɛ.

¹³ Pə kaa kaasi yɔlaa kɛ sɔsɔm kɛ tɛtu taa.

Isu pa kooluyu olifinaa pee
na pukaya yaa pa setuyuu
lesenaa tukun na pə kaasi acaləsa tə.

Lan̄hul̄mle kv̄tatəpuw

14 Yəlaa kakaasaya ká kuli pa nəs̄si.
Paa wiliti na pá sa Tacaa səsəontu.
Paa yoo yontu na lan̄hul̄mle ke ilim tətölē.
15 Paa sa Tacaa teeli ke ilim təlulē.
Tacaa Isəyeli Isə hətē ká yaa haləna pə
tala lum̄ taa tət̄u na ten̄ku nəȳə həȳələȳ taa.
16 Tə nuk̄i pə yooki yontu ke hatoo antulinya tənaya təə si:
Tamp̄ana təȳlu Isə kele teeli tu.
Ulena maa təȳ si: Ma tala ma tənaya,
ma tala ma tənaya. Ma lepaya.
Waal̄i lulaa luk̄i waal̄i,
waal̄i lulaa luk̄i waal̄i.
17 Səȳəntu səsəontu na púȳú
na puluȳu pə tən̄a atē yəlaa mē.
18 Ye wei í nuwa səȳəntu
səsəontu kakiisaya na í seeki
l̄e ɪ hoti púȳú taa.
Ye wei ɪ pəsaa na í lu na ɪ lu,
l̄e puluȳu náá puu-ɪ.
Təu anaam tulaa. Antulinya sela ɪ kite tē.
19 Tət̄u cələyi, tə ya pəȳələ.
Tət̄u len̄liyi.
20 Tət̄u tan̄təyi, isu sul̄nyəəl̄.
Tə seliyi isu cokəle.
Tə isayatu pəta-ti, tə kaa tasa kul̄ȳu.

Kawulas̄i səsəəns̄i tomle, Isə kawulaya caalbyu

21 Kuyaku ŋkuȳu Tacaa ká kul̄i isət̄aa ton̄tunaa təə. ɪ ká kul̄i atē awulaa səsaa təə, na í naasi-
wē. 22 Paa kreyeli-weȳe təntəmle ke púȳú nakuli taa. Paa tək̄i pa təə ké saləka nəȳəl̄ taa.
Kuȳeȳə p̄aȳalē sikiyi, ulena pá naasi-wē.
23 Pu liȳiti isət̄u.
Fēle ka pu ilim.
Mpi tə, Pə tən̄a pə tu Tacaa ká təȳə kawulaya ke Siȳəȳ
puȳu təə na Yosalem.
ɪ teeli ká naaki ɪ yəlaa nȳuȳu nȳəma isentaa.

25

Tacaa kele tamp̄ana təȳlaa təcəsəle

1 Hai Tacaa, nyayalē ma Isə.
Maa sa-ŋ na má puȳuli nyá hətē.
Pə taya pul̄, nyá lapəna mpi mpi pə wē teu ke səsəm tə.
Mpi n̄ suwa hatoo ləȳ tə,
pə caya teu ké na pə nyəəwa.
2 Pə taya pul̄, n̄ pəs̄a ɪcatē ke pēē kan̄maaya.
Tu ké kolun̄a ɪcatē ké.
Kpai nyəma ɪcatē səsəələ ta ke ɪcatē tət̄o.

Nəyəlv kaa tasa-teye ηman.
³ Pə təw kə yəlaa tonɔtunaa ká tu-η teeli.
 Nmakəllaa piitim icate ká nyana-η.
⁴ Nyayale icam təcəəsəle.
 Nyayale konyəntu kpəlvɔy
 tətule ke laɲwakəlle waatu.
 Nyá kəna təcəəsəle naani nyənte
 ke tɛv səsəw waatu.
 Nyayale ta isotom ke haɲaya waatu.
 Nmakəllaa rááná səsəw na we
 kə isu tɛv səsəw nukɔy kolɔɲa tə.
⁵ Yaa isu haɲaya ke wɔlaya tətə taa.
 Ama nyá sumsiyi kra nyəma kəkəte,
 isu haɲaya tɛɲɔy saa wei isəɲmɔntu tɛkɪ tə.
 Mpyó n su tənaya ke ηmakəllaa yontu.

Piitimnaa təna acima

⁶ Pə təna pə tɔ Tacaa n ká la piitimnaa tənaya acima
 ke pɔy kɔne kɔ taa.
 N ká saa təɲəna kɔpampanka,
 na nantɔ kɔpantɔ, na sɔlvɔm kɔpam
 mpi pə we təcələcəli tə.
⁷ Pɔy ηkɔ kɔ təw tənaya
 n ká cəli laɲwakəlle saalaya
 ηka ka kenta yəlaa təna tə.
 Nke ka takəna piitimnaa təna.
⁸ Tacaa n ká kpiisi səm ke tam təw.
 Isə n ká husɪ yəlaa təna isəlvɔm.
 N ká keeli tətə təna taa kə
 fɛle nte nyá yəlaa ka təyaa tə.
 Tacaa má ma yəɲətəna.

Iseyeli nyəma laɲhɔlvɔmle, Mowapɔ nyəma wakəlvɔy

⁹ Kɔyakɔ ηkɔy yəlaa ká yəɲɔtɪ sɪ:
 Nyayale ta Isə wei tə lapa naani tə.
 Nyá waasəna-tɔ.
 Tacaa ke tə tɔwa naani.
 Ta laɲa í hɔlvɔmɪ na tɛ yəli.
 N yapa-tɔyɔ.
¹⁰ Tacaa n ká tənɪ niɲ ke pɔy ηkɔ kɔ təw isu kɔkəntim.
 Ama ɪ ká feli Mowapɔ ke nəhɛɛ ke təna ɪnɪ.
 Isu pa fɛlvɔy nyutɔ ke hute púyú taa tə.
¹¹ Tənaya Mowapɔ ká hɔlí niɲ na isə isu lɔm yalɔ.
 Paa na mpɔ, Tacaa ká tisi kalampaani nyəma mɔpɛye təfɛ.
 Paa paa kaasi pa təyi isəna.
¹² Mowapɔ ye pə kaasa nyá koloosi səsəwɪsɪ na ton nyənsɪ.
 Isə ká pəsɪ-səyi kpəntəlasɪ.
 ɪ ká pətɪ-səyi atɛ mɔsvɔy taa.

26

Kolɔɲa icate təm

¹ Kɔyakɔ ηkɔy paa yoo yontu ke Yuta tətə taa sɪ:

Tə wəna kolunja ıcatə.

Nyuyv yavv ke İso lapa ısu kolunja na ka pile.

² İ tıvlı nənəəsi, í yele na piitimnaa mpa
pa təhəyi tampana tə pá svv.

Piitimnaa mpa pa lapa naani tə pá svv.

³ Wei ı səha təca ke ı tayanuyv taa tə.

N haaki-ı heesuyv mayamaya ké.

Mpi tə, nyaya ı tv naani.

⁴ İ tv Tacaa ke naani ke tam təə.

İni ı kentişina ısu kəkramuyv ke paa waatv wei.

⁵ İ tisa mpa paa we kumlee təə ké hatoo ıətəə tə.

İ pəsa krentəlası ke ıcatə nte pa taa křətəşəna tə.

İ tisa-teşə hatoo atəşə na tə təşə tetv.

⁶ Wahala nyəma feła-teşə nəəheə.

Konyəntənaa paa-teşə nəəheə.

Kantəkaya kuyəş taa sələmuyv

⁷ Sişisilu mpaav ké tampana mpaav ké.

N ké tampana ké.

Nyá heəkəna mpaav ŋku sişisilu təhəyi tə.

⁸ Tacaa, nyaya tə tekiyi mpaav ŋku

n hula-tv sı tə təşə tə kv taa.

Tə yaa-ŋ, tə sələməyi-ŋ.

Mpi tə nyuləyi təşəle.

⁹ Ma nyuləyi-ŋ ahoo ké,

na má pəkəyi-ŋ hatoo ma lotu taa.

Waatv wei n hıvkəna tetv təə tə.

Antulinya yəlaa křələməyi sişisuyv təşuyv.

¹⁰ Ye pá hüləyi ışayav ke suulu,

ı cəkəşəna tampana təşuyv təm.

İ haaki ı təşə ışayatv taa ké

sişisuyv tetv taa ké.

İ naaki Tacaa səsəəntv təm.

¹¹ Tacaa n teşetişini niş ké, ıle mpe paa naa mpu.

Ama paa ná ıšəna n paasəşəna nyá yəlaa təm tə.

İlena fele pu-we.

Kəkə ŋka n ka tayana nyá kolontunaa təə tə ká nyaya-we.

¹² Tacaa nyá haakəna-tuyv heesuyv.

Mpi tə, nyá lakəna tá kulapəm təna na pá laki.

¹³ Tacaa tá İso,

səsaa lelaa ka təşə tá təə ké kawulaya ısu nyá.

Ama nyá tike nyá pəlele təə ké tə yaaki nyá həte.

¹⁴ Mpa pa səpa tə pa kaa fe.

Sətəə kaa kvli.

Mpi tə, n tv niş na í kv-we.

N kpiisa-we nəşəlv kaa təəsi pa təə.

¹⁵ Tacaa n lapa na piitim huki.

Tacaa n waləsa piitim.

N hula nyá teeli.

N waləsa tetv tənəsı ke toosi təna taa.

¹⁶ Tacaa tə pəkə-ŋ ta laşwakəlle waatv.

N hōma ta ηkpaηyυ, lēna tē wiina-η sι n̄ waasi-tu.

¹⁷ Tacaa tē lapa nyá isentaa ké,

isυ lυlyυ takυyυ ahonto tō.

I caaki lυlyυ na ι wiikina wwsasi.

¹⁸ Mpu tōtōyō na tá,

pu wεε sι tē lυlι pulopyυ.

Lυlyυ wwsasi kra-tu.

Ama heelim ke tē lυlaa.

Tē ta pəsi na tē kōna nyυyυ yapyυ ke ate.

Pəyele tē ta lυlι yəlaa kɔfama ke antulinya taa.

Sətaa feesuyυ na isayatu kɔfeloyυ

¹⁹ Ma yəlaa mē mē sətaa ka fe.

Mə sətaa mpa paa ké ma nyəma tō paa wεena weesuyυ.

Mpa mē í hēnta mυsuyυ taa tō í kυlι.

I yaya lanhulυmle kakiisasi.

Mpi tō, mə cələυ ke tananη nyəηkυ ké.

Tetυ ká məηna mpa pa səpa tō.

²⁰ Ma yəlaa í sυυ mə kutuluy taa,

í təkι mə tō.

I ηmeli tənaya laasaya tō.

Haləna Tacaa páána hεε.

²¹ Pə taya pulυ, Tacaa lukι ι təcayale sι,

ι feləyι ate yəlaa ke pa isayatu.

Kuyaku ηkυ tetυ ká keeli yəlaa

mpa tu kυwa tō pa tō.

Tetυ kaa tasa takoyυ ke mpa tē kυwa tō.

27

Ten̄kuna a taa tvm səsə kpisuyυ

¹ Kuyaku ηkoyυ Tacaa Isə ká kpaγa ι layate kpusəη nyəntε. Tē ké səsəle ké na tē wena ton, na í yona tvm səsə wei ι koota kootiyι kootiyι na í fei kraυ tō. I ká yona Lefiyatan. Tvm selu Lefiyatan wei ι koota kootiyι kootiyι tō. I ká kυ təyələyυ ηkυ kυ cakι ten̄ku taa tō.

Tacaa na ι lεseη tvyυ pa təm

² Kuyaku ηkoyυ paa tō sι:

I yoo yontu ke lεseη tun̄ wei ι wena pee kupa na tō.

³ Tacaa Isə mayale tun̄ inι ι tan̄lυ.

Ma pələyι-ι lυm ke paa waatu wei.

Ahoo na ilim ke ma tan̄əyι-ι.

Pé taa kəə na nəyələ sυυ.

⁴ Ma páána hεewa.

Ama ye ma mayana pə taa ké səwa na kələη,

maa yona-yεyε na má nyayasι a tənaya kəkə.

⁵ Ama ye pa nyəna-m kpyələyυ tətule,

na pá yele na má na-wε tē ciiki na tē wεε lelen̄ pə paasi.

Isə ka wii lseyeli nyəma na pa icate kulələle

⁶ Kuyeyē wei ι kəη tō ι taa,

Iseyeli nyəma ká ka lila.

Yakəpυ nyəma mē í ká neyētι

na í tu hetu.

Í ká suuli antulinya tənaxa mə kvlvlm.

⁷ Tacaa n mapa lseyeli nyóma isu

n mapu mpa pa makaya mpe tó?

N kv-we isu n kvkaya mpa pa kv mpe tó?

⁸ Aai yoo, ama n keesa teu ké na n taxanı pa huunav,
na n yele na kolontunaa kuu-we.

Nyá heelim teena-we isu ilim təlule heelim kvyakv.

⁹ Saləka inı i ká husəna Yakərv nyóma isayatu.

Mpi pa suulu hvlvɣv ká lvlı təɣəle.

Tacaa ká yəki təlaalenaa pəe, na a pəsi mvsuɣv.

Isu pá yəkvɣv tetv kvhvlvmtv pəe tó.

Tvɣv Asela tesikası na pəe kvsikee kaa tasa səɣvɣv.

¹⁰ Kolunə ıcate wə kvete.

Pa ləwa lonte nteɣe.

Pa yela-te isu wvlaya tetv.

Nawee ká təki nyutu ke təna na á heesəyi.

A ka kvɣvli tiikası piliɣası.

¹¹ Waatu wei piliɣası wvləyi ləna pa pəli-sı,

na alaa náa kvaya na pá tv kəkə.

Mpi tó, pa ke yəlaa mpa pa feina layatu təɣə.

Wei i lapa-we tó i kaa hvlı-weɣe suulu.

Kolontunaa ka kuuwa mpa tə pa mvlvɣv sə səəm

¹² Kvyaku kvɣv Tacaa ka nyamsı tuɣ,

ke pə kvayav ləlatı pəɣə,

na pə polo Icipiti ləv tó.

Í ká nyamsı tuɣ ləna

pá təvı lseyeli nyóma-meɣe

kvvlm kvvlm.

¹³ Kvyaku kvɣv paa hvlı akantəle sə səəle.

Yəlaa mpa paa ləpa Asilii tetv taa tə paa kəv.

Na mpa paa yawa Icipiti tetv taa tə paa kəv.

Paa həntı Tacaa ke atə ke pulaya

naɣɣ nyəɣka təv ké Yosalem.

28

Tev heelim mpi pə wakələyi Samalii tə

¹ Samalii ıcate təm wə wayo ké.

Tə wə ké isu ntenuɣv,

kvkv wə tetəkəle mvsuɣ nyənte isətəa tə.

Nkvɣv ləlayim svlvnyəvəlaa həɣna pa ti.

Tə kacəka wontu wəe ké isu hetvɣv kolontuluɣv ke
tetəkəle mvsuɣ nyənte isətəa.

Mpa svlvm kvwa tə pa ıcate nte tə təm wə wayo ké.

² Tacaa kvəna nteɣele ɣvlv ton tv apalvtv isu təmpəe
tev sə səv.

Isu kacuculaya kvka ka wakələyi tə.

Isu tev kvkv suuliyi ləv ke vlm tə.

Í ká lana i ton na í pəti ıcate ke atə.

³ Paa fəli nəvhe ke ləlayim

sulonyɔɔlaa ntenuyu isəcau nyəŋku.

⁴ Na hetuyɔ kulontuluyu ŋku i lapəna kacəka na ku we tetekele musɔŋ nyənte isɔtaa tɔ.

Samalii ka weε ke isu yulu
naakuɔ Fiki tɔɔ pile kalaalaya,
na i kooli na i li kprakpa tɔso tɔ.

⁵ Kuyaku ŋku tɔ, Pə təna pə tu Tacaa ká weena isu i yɔlaa kakaasaya ntenuyu kacəka nyəŋku.

⁶ Inu i ká tɔna siyisuyu ləmayasəle ke mpa pa caya huule tɔ. I ká tu toma ke mpa pa tɔɔŋəŋi kolontu na pá tana-i icate nənəɔ tɔ.

Sulonyɔɔlaa mpa pa wonjiyi Iso kuyɔɔtutu teləsəlaa tɔ

⁷ Pə kpeŋna kətəlaa na Iso kuyɔɔtutu teləsəlaa tɔtɔ,
sulom lapa na pá ceŋləyi.

Sulom toŋ nyəm tolisiyi-we.

Pa ceŋləyana sulom toŋ nyəm.

Sulom lipa-we, sulom toŋ nyəm tolisa-we.

Pa teləsəyi Iso kuyɔɔtutu na pá ceŋləyi.

Pa yɔɔtəyi tɔm na pá sukɪ na pá leŋliyi.

⁸ Tɔtu waasəna pa taapələnaa təna tɔɔ.

Kusəɔtu ke paa timpɪ, təpante fei.

⁹ Na pá yɔɔtəyi si:

Aweye Isayii seyesəyi nyəmtu?

Aweye inu i huləyi tɔm si i nyi?

Piya mpa pa cəpa həla ke nənəɔ tɔ

yaa pəkəɔlasi?

¹⁰ Mpi tɔ, kusəsutu ntəyəle kusəsutu*fa*.

Kutututu ntəyəle kutututu.

Saŋa si tənɛ, cele si tənɛ. ^a

¹¹ Tɔv, yɔlaa mpa pa kuyɔɔtutu u nukɪ tɔ,

na mpa pa yɔɔtəyi nsəma kraɪ nyəna tɔ,

pa tɔm ke Tacaa ká yɔɔtəna yɔlaa panɛ.

¹² I ka təmaya si:

Təheesəle ntɔ,

i yele mpa pa kawa tɔ na pá heesi.

Lonte nte tɔ we təpamm tɔɔlɔ.

Ama pa kisa nuw.

¹³ Na pá tɔ si:

Kusəsutu ntəyəle kusəsutu.

Kutututu ntəyəle kutututu.

Saŋa si tənɛ na cele si tənɛ.

Pə we m̀p̀ỳỳ si ye pa təŋ ɪɛ,

pə co-we na pá hoti alele na pá pɛli-we,

na katəka kra-we na pá tɛɛna-we.

Kite tɛ pələ

¹⁴ Pə tɔɔ tɔ, wonlaa mɛ,

i nu Tacaa kuyɔɔtutu.

Yɔlaa nyɔɔ nyəma mpa mɛ i təkɪ kawulaya ke Yosalem taa tɔ.

¹⁵ I nu, nti mə mayamaya i yɔɔtəyi tɔyəle si:

Tá na səm tɔ pɛɛla nəɔ.

^a **28:10** Iseyeli nyəma mayasaya Isayii yɔɔtaya ke na pa wonjiyi-i.

Tá na atetæle tæ yǒǒtaa na té su.
Paa wahala sǎsǎ kǎmna i kaa tala-tu.
Mpi tǎ, kaloolaya nté tá tǎcǎsǎle.
Pǎpǎtu ke tá tǎǰmelle.

¹⁶ Pǎ tǎǎ ké Tǎcǎa Isǎ yǒǒtǎyi si:
I naaki, ma sukǎ kite tǎe pǎle ke Siyǎǰ taa.
Nkulunǎ taa pǎle*fa* nte pa tǎǎnǎa tǎǒ.
Tǎ ké liyitee pǎle nte tǎ cǎǎa teu tǎ.
Ye wei i tisa tǎ tǎǎ ké yun

i wǎekǎna toma ke isu nte. ^a si ku la tǎǰ.
¹⁷ Tǎmpǎna tǎǰyǎu ke ma lakǎna na pǎ siyisi tǎcǎ.
Maa lana siyisuyu na pǎ wǎe teitei.
Ama tǎmpǎe teu kǎ kuu mǎ kaloolaya tǎcǎsǎle.
Lum kǎ su na pǎ tǎǒ mǎ pǎpǎtu tǎǰmelle.

¹⁸ Mǎ na sǎm mǎ nǎǒ pǎelǎyǎu kǎ wakǎli.
Mǎ na atetæle mǎ kuyǒǒtutu
na mǎ kusǎsutu kaa tǎǰi.
Kuyaku ŋku wahala sǎsǎ kǎ kǎǎ tǎ,
i kǎ pǎa-mǎǎe nǎǰhǎe.

¹⁹ Pǎa waatu wei ké wahala inu i ka kǎǎ i kpaaki-mǎǎe. Mpi tǎ, tǎnǎǰ na ilim taa na tǎnǎǎa
ke wahala kǎ kǎǰ. Wahala kǎkǎte tike kǎ tu-mǎǎe sǎǰǎntu sǎsǎǎntu.

²⁰ Wahala kǎ wǎe ké isu yulǎ
kǎhǎntǎyǎu wǎekǎyǎu tǎtopi pu takǎ-i,
yaa i kutakǎyǎu wǎekǎyǎu tǎpǎe pu takǎyi tǎ.

²¹ Tǎcǎa kǎ sǎǰ i naasi taa ké isu
i ka lapǎ Pelasim pǎyǎu taa tǎ.
I nǎntu kǎ sele
ké isu Kapǎwǎǰ tǎtekǎle taa.
I kǎ la tǎmlǎ nte pa ta nyǎ tǎ.
I kǎ yoosi i kulǎpǎle nte tǎ ké sǎsǎle tǎ.

²² Pǎnǎntǎa í taa sǎu lǎlǎa wǎǰǎ taa. Pǎ taa kǎǎ na mǎ kuhǎkum tǎǎnǎ nyǎǎsǎyǎu. Mpi tǎ,
pa tǎma sǎw si pǎa wakǎli tǎtu tǎna. Pǎ tǎna pǎ tu Tǎcǎa Isǎ kin ke ma nuna-tǎ.

Isǎ lǎmǎǎasǎe na hǎtǎ nyǎna

²³ I ke ŋkraŋŋ,
I nu ma nǎǒ.
I cǎǎa tǎtiyitiyi,
I nu ma tǎm.

²⁴ Hǎtǎ wei i lukiyina i taale ke kutǎmsa si i tuuki?
I kaa kpaǎa i waatǎnǎa
na i paasǎna kpǎesi hǎeu na awasa.

²⁵ I tǎǰ hǎlǎm tǎǎnǎyǎu tǎ tuusi pǎe ke i ŋmusǎyi.
I lǎna í tuu tǎǰǎnǎǎa pǎe ke ipǎǎǰ tǎǎ.
I tuuki tǎǰǎnǎǎa pǎe ke lǎna kǎpǎna na toosi tǎǎ.

²⁶ Hǎtǎ Isǎ sǎǎǎsǎna-i
kusǎsutu nti si í tǎǰ.

Isǎ hulǎna-i ti.

²⁷ Pǎa makǎ tuusi nsi pa yaa si
Nikǎeli tǎ si pǎe na naǎǰ.
Pǎcǎ pǎ fǎi si kǎkǎe pǎpǎte

^a **28:16** Nkulunǎ taa pǎle: Pǎe pa te pa tǎyi pǎe naalǎyi kutuluyǎu ŋkulunǎsi taa ké

í tɔ tuusi nsi pa yaa si
 Kumɛɲ tɔ si pee tɔɔ.
 Ama kprátúyó kɛ pa makəna-yɛ.
 Kpɔtiya kɛ pa makəna tuusi pee.
 28 Pɔ naŋəɣi tɔɣɔnaɣa pee nyəŋka
 na pá la kɔtɔɣɔv yaa,
 ɪɛ pə taɣa tam tɔɔ kɛ pa naŋəɣi.
 Pa tusiyi keɛke pɔpɔɛɛ kɛ na pə kpaɣanəŋ.
 ɪɛ kpaɣanəŋ ɪ yəkəɣi tɔɣɔnaɣa pee na ɪ acɔwa.
 29 Pə təna pə tɔ Tacaɔ kiŋ kɛ yaasi ɪnɛ ɪ lunaɔ tɔtɔ.
 ɪsɔ laɣatɔ tasɔɣv kɛ kɔpantɔ kɛ, na tɔ tɔɔwa.

29

Yosalem caakaya lepu na ɪsɔ waasɪ-ɪ

1 Hai, Aləyɛɛli, Aləyɛɛli.
 ɪcatɛ nyá nyá tɔm wɛ waiyo kɛ.
 Nyá taa kɛ Tafiti sikaa.
 N tɔka teu kɛ paa pənaya ŋka ka acima.
 2 Maa pasa Aləyɛɛli ɪcatɛ.
 Wula na mɔla ká wɛɛ nyá taa.
 ɪcatɛ ka pəsi ɪsu Aləyɛɛli*fa* ɪcatɛ. ^a wɔkɪ kɔtaɣa nyəm tɔ. Pɔcɔ pə kɛ Yosalem hətɛ lɛntɛ.
 3 Maa siki na má cəɔna-ŋ na má ta.
 Maa yeɛ na yoolaa kpeka tɔ-ŋ hɛkɔ.
 Maa lo haɣɛɛ taka na má cəɔna-ŋ.
 4 Pɪ tisi-ŋ kɛ tɔfɛ,
 na nyá nɔɣɔ nukəna tetu tɛɛ.
 Tetu tɛɛ kɛ nyá kɔyɔɣɔtɔtɔ ká lukəna təkemm.
 Nyá nɔɣɔ ka lukəna tetu tɛɛ kɛ ɪsu asənaali.
 ɪɛna nyá kɔyɔɣɔtɔtɔ
 na lukəna mɔsɔɣv taa kɛ ɪwɛlɔtaɔ.
 5 Nyá kolontunaa paɣaɔv ká wɛɛ kɛ ɪsu mɔsɔɣv.
 Pa kɔpɪŋ ŋkɔ kɔ nəɣəsəna kɛ
 ɪsu lɔtɔv nti heelim kpaɣəɣi tɔ.
 ɪɛ tɔm kɔlɔv tɔɔ kɛ pɪ la mpɪ,
 pə kaa leeli.
 6 Pə təna pə tɔ Tacaɔ ká kɔɔ nyá waasɔɣv
 na tɛv hɔla, na tetu seluyɪ,
 na pə kəkɔtɛ səsəɛɛ, na kacuculaya,
 na heelim səsəɛm, na kəkɔ kɔmɔmɔka.
 7 ɪsu yɔlv toosuyɪ na pə saali yem tɔ,
 yaa ɪ naakɔɣv pɔlvɔv tɔm taa na pə saali tɔ.
 Mpróyó pɪ la piitimnaa tuutuuma təna
 mpa pa yookaɣana Aləyɛɛli ɪcatɛ tɔ.
 Pa yookaɣana-tɛɣɛ na pá yəkəɣi tɔ koloosi
 tɔŋ nyənsɪ na pá sikiyi na pá cəɔkəna-tɛɣɛ,
 8 teitei ɪsu nyɔɣɔsɪ pukɔɣv yɔlv
 na í toosi sɪ ɪ tɔŋa tɔɣɔv tɔ.
 ɪ fɛŋ ɪɛna í maɣana ɪ lotu taa koosaa.
 Yaa ɪsu lukɔtɔ pɪwa yɔlv

^a 29:2 Aləyɛɛli: Aləyɛɛli hɔwɛɛ wɛɛ sɪ ɪsɔ kɔtaɣa tɔlatɛ tɔɔ timpi pa

na í toosi si ı tənə nyəəu.
 ı feŋ ılena í mayana ı luyū tēē
 wɔlaa na ı toma tēma.
 M̀p̀r̀ỳỳ p̀u la piitimnaa tēna tuutuuma wei ı ká
 kəə Siyən ıcatē kē yoonaw tə.

Yulmtv na sɔlvkvlē

⁹ M̀p̀r̀ỳỳ Tacaā tasaa si:
 Pə la-meŋe piti na səŋəntv pı-me.
 ı wiisi mə ıse na í pəsi yulmaa.
 ı cənłəŋi, ıle pə taŋa sɔlvɔm kuyɔna-me.
 ı tanłəŋi ıle pə taŋa sɔlvɔm toŋ nyəm lakəna-me.
¹⁰ Pə taŋa pɔlv, Tacaā tv-meŋe tom ləmayasələ kē.
 ı yɔlvsa mə ıse.
 ısə kuyəŋətvtv teləsəlaa kē pa wēna cənē.
 ı taka mə ısentəə.
 Nalaa təm kē pa wēna cənē.

¹¹ Təm kukulutu tēna pəsə-meŋe ısu pa ŋmaakuyv takəlaya na pá kpili na pá taalı tə. Pa
 celəŋi nyəntv si: Kala. ılena í cə si: Maa pəsəŋi, pa taala ka təə. ¹² Yaa pá cəla wei ı ta nyi tə si:
 Kala, na í cə si: Ma ta nyi kaluyv.

Kvututum ta te

¹³ M̀p̀r̀ỳỳ Tacaā yəŋətāa si:
 Waatv wei yəlaa pəne pa yəŋətəŋəna-m tə
 pa nəəsı na pa ntəmpee kē pa saŋna-m.
 Ama pa lotu wē-m na pooluŋ.
 Nyamnav mpi pa nyaŋna-m tə,
 pə kē yəlaa kuseŋesətv kē.
¹⁴ Pə təə kē maa la-wē tətəŋə piti təma,
 na kəkəlv nyəmnaa na pə la-wēŋe ha.
 Ləmayasēē nyəma ləmayasēē ka wakəli.
 Layatvnaa layatv ká saalı.

Kvŋmanŋmam u tvvki pə ŋmalv

¹⁵ Yəlaa mpa pa ŋmeləŋi Tacaā,
 na pá ŋmesəŋi pa kulapələ tə,
 pa təm wē waiyo kē.
 Səkpetuyv tēē kē pa laki pa təma na pá tən si:
 Awe naaki-tv?
 Nəŋəlv ta nyi tá təə.
¹⁶ Ama mə liŋituyv təəwa yoo.
 Cuyv na kv ŋmalv paa kēesəŋi pɔlv.
 Kvŋmanŋmam ka yəŋətı ŋmalv si:
 Pə taŋa nyá ŋmana-m?
 Hēev ka yəŋətı ŋmalv si:
 N ta nyi pɔlv?

Layasuyv səsəəm

¹⁷ ı ta nyi taa?
 Pə kaasa pəcə mayamaya kē.
 Lipaŋ hətuyv ká pəsi tuŋ taale.
 Tuŋ taale ká pəsi hətuyv.
¹⁸ Kuyaku ŋkuyv ntamaa mayamaya

ká nu takəlaya taa təm.
 Yulɔmaa ɪse ká kuli
 na pá lu səkrɛtɔyɔ səsəɔv taa.
¹⁹ Tacaa pɛɛɛ təɔ təpasəlaa
 laŋa ká huləməyənə na pə səsəyɪ.
 Uena kɔnyəntɔnə nάά
 yəɔləyənə ɪseyɛli nyəma ɪsə nanɛɛ tɔ.
²⁰ Nmakəllaa kaa tasa wɛɛv,
 wɔŋlaa ká tɛ.
 Uena pá kpiisi mpa pa taŋaa sɪ pa laki ɪsayatɔ tə.
²¹ Mpa pa kɔyɪ lɛlaa təm kɛ huɔɛ taa tə.
 Pa nyəkɪ huɔlaa kɛ katəsɪ kɛ təhuɔɛ.
 Pa təyənəyɪ siyisilaa na
 kawaanaya təm nti tə fɛina kite tə.
 Pɛɛ tətə paa saɔli yem.
²² Pə təɔ kɛ Tacaa wei ɪ yapa Apələham tə ɪ yəyətəyɪ
 Yakəpɔ na ɪ lɔlɔyɔ nyəma sɪ:
 Yakəpɔ kaa tasa fɛɛɛ təyɔv.
 Pəyɛɛ ɪ kaa ka nyɔyɔ.
²³ Waatɔ wei paa ná pə tənə mpi ma lapa pa hɛkɔ tə.
 Paa nyɪ sɪ ma kɛ ɪsə na pá sɛɛ-m.
 Paa nyənɪ ma hətɛ kɛ səsəɔɛ.
 Paa nyana-m sɪ ma kɛ Yakəpɔ ɪsə nanɛɛ tɔ.
 Maɣalɛ ɪseyɛli ɪsə.
²⁴ Mpa feesuyɔ tolisaa tə paa pɛɛkɪ ləmayasɛɛ.
 Mpa pa laŋa ta hɛɛ tə pu sɛyɛsɪ-wɛ.

30

Ləmayasɛɛ nna Tacaa laŋle ta hɛɛna tə

¹ Mprɔyɔ Tacaa yəyətəɔ sɪ:
 Mpa mɛ ɪ kɛ waiyɔ nyəma təyɔɛ
 yəlaa mpa pa kuləyɪ lɛlaa
 təɔ tə.
 ɪ tɔyɪ mə kulapəɛ pəɛ na pə tá luna ma kiŋ.
 ɪ pɛɛləyɪ nəsɪ na pə ta kɛ ma luɣɔ nyəntɔ,
 na pə səsəyɪ ɪsayatɔ kɛ ɪsayatɔ təɔ.
² ɪ tɔ mpaav sɪ ɪ puki ɪcipiti,
 ɪ ta pəsɪ-m natəli.
 ɪ puki sɪ ɪ tɔ ɪcipiti wulav kɛ kpɔlɔyɔ.
 ɪ pɔlaa sɪ ɪ pɛɛkəyɪ təcəsəɛ kɛ ɪcipiti.
³ Ama ɪcipiti wulav kpɔlɔyɔ tɔyɔ
 ká tɔ-mɛyɛ fɛɛɛ.
 ɪ tɛtɔ taa cəsɔyɔv ká liyiti-mɛyɛ səsəm.
⁴ Mə akewenaa səsaa tɛma tate kɛ Soway ɪcate.
 Mə səpaapənə tala Hanəsɪ ɪcate.
⁵ Mə tənə ɪ ká təyɔ fɛɛɛ kɛ na tənə nyəma mpe.
 Pɛɛ pa kaa waasi-mɛ, yaa pá sənə-mɛ.
 Ama fɛɛɛ kɛ ɪ ka təyɔ na pə kɔ mə nyɔyɔ.

ɪcipiti waasɔyɔv nyullaa

⁶ Tacaa kaləyənə Nekɛfi wontunaa mpa pa wɛ

lanwakalle na nəgəsee tetu taa tə.
 Tənaya təgəlaya alənyəhka na apalənyəhka lunaa.
 Paasəle na tum wei i kuləyi huntu tə pa tetu nté.
 Kpaŋasi ke pa səgələna pa wənav.
 Na yooyoonaa ke pa kpaŋcooŋ,
 na pá təhəgəna tetu nti tə taa
 na pá pukina si pa haaki piitimnaa mpa pa kaa waasi-wə tə.
 7 Icipiti waasuyv ké kpete ké.
 Pə təw ké ma yaaki-i si təw tiilu kaawaasaya.

Mpi pu kəw tə pə təm kpaaləyiv

8 Μρύγύ Tacaa təma Isayii si:
 Pənente ηmaa təmnaa mpeye kraata təw,
 ké Yosalem nyəma isentaa.
 Nmaa-təyi takələya taa na tə wəe tam təw.
 Haləna kuyaku kantəkaya nyəhku.
 9 Mpi tə, Yosalem nyəma ké təw kullaa ké,
 pa ké tusəlaa.
 Paa caaki Tacaa kiin ke nuw.
 10 Ilena pá təη Isə kuyəgətutu teləsəlaa si:
 I taa teləsi Isə kuyəgətutu.
 Na pá təη mpa pa naaki Isə Təm tə si:
 I yeke tampana ke nav na í heeliyi-tu.
 I looliyi na í heeliyi-tu,
 í naaki təm kətusutu.
 11 I yeke mpaaw kupaŋku, í hatələna mpaaya.
 I ləsi Iseyeli nyəma Isə nanη tu ke tá heku taa.

Wakələyiv ηku kv fei hiiu tə

12 Pə təw ke Iseyeli Isə nanη tu yəgətəyi si:
 Timpi í kisiyi təm tənə na í haaki mə təyi
 mʊsəŋ na isayatu taa na í tisi mə yuŋ tə.
 13 Pə təw ké isayatu tənə tu pəsi-me,
 isu pa huluyv koluŋa kəkələya taa ké
 lonte na ká pəli na ká hoti təm kuləm tə.
 14 Ka yəkəyi ké təmʊlv,
 isu həyaya ηka pa yəkəa tənəŋnanη tə.
 Pə kaa səw tataya si pá heena kəkə,
 yaa pá cosina lvm ke hite taa.

I caya təpamm na í tv Isə ké naani

15 Μρύγύ Iseyeli Isə Nanη tu Tacaa yəgətəa si:
 Ye í məla ma kin na í caya təpamm.
 Pu ya mə nyəwŋ.
 Ye í caya təpamm na í tv-m naani í ká hiki toma.
 Ama mə tá səlɪ mpv.
 16 I təma si: Aai, tu caya kpaŋanəŋ na tə se.
 Tampana í ká caya kpaŋanəŋ na í se yaa.
 I ká kpaŋa asewa na í yəgətɪ si:
 Puvə, tá kpaŋanəŋ seeki yoo.
 Ama mə təgənləa ká tēe-meyə sewa.
 17 Kolontu kuləm ká nyaasi mə taa yələa iyaya (1000) na pá sele.

Kolontunaa kakpası ká nyaası-me na í se.
 Pı kaası mə taa weesiŋ nyóma ké
 ısu tesika ke pıyı nyıyı taa.
 Yaa kuyısum ke pulaya taa.

Nyuyı yapı waatu

18 Pə təo ké Tacaa taŋaa sı ı laki-mege pelee.
 ı ká kulı na í nyəni mə pətətəle.
 Pə taŋa pulı, Tacaa Iso ké sıyısılı ké.
 Pa təna mpa pa teeləyi-ı təŋəle nyuleleŋ nyóma.
 19 Siyən nyóma mpa me í we Yosalem taa tə,
 í kaa tasa wula.
 Mpi tə, ye ı mara kapuka Tacaa ká la-mege pelee.
 Ye ı tu nu mə nəŋə ı ká waası-mege.

20 Tacaa ká ha-mege təŋənaŋa ke
 mə nəŋəsee taa.
 ı ká ha-mege lum ke wahala waatu.
 Mə seyesəlaa kaa tasa ŋmelıyı.
 ı ká nana mə ı səpəle ke mpa pa seyesəyi-me tə.

21 Ye í təŋa ntəŋəŋ yaa mpətəŋ,
 pı yəŋətəna-me na waalı sı:
 Mpaav ntə, ı təŋ-kı.

ı təŋ mpətəŋ.
 22 ı ká nyəni asilima ke liyitee
 nyəŋətı nti tə waasa mə tıŋ kulalaan təo tə,
 na wula wei ı waasa mə leesəŋ təo tə.
 ı ká lə-tı ısu acaalətı pulıpı,
 na í tə sı: ı lu cəne.

23 Iso ká yele na tıv nu kututuum
 mpi ı tıwa tətı taa tə pə təo,
 Təŋənaŋa ŋka tətı ká lılı tə,
 kaa wee teu na ká haakı alaafəya.
 Uena mə təla cəakı nyutı
 kupaŋtı taa ké waatu ıni.

24 Naan na kpaŋası nsi sı haləyi tə,
 sı təŋə nyutı nti tə taa pa sita təm
 na pá fala-tı tə.

25 Ləŋ ká tılı pəŋə kəkulıŋ təo.
 Lum ká kpe pulası kəkulası təo
 ké asalav kuyakı wule.
 Tətəŋle kutulıŋ ká tı.

Sətəa tuutuuma ka lu pə taa.

26 Waatu wei Tacaa ká həkə ı yələa hiŋ na í waa-we tə,
 ıətı ká naakı ké ısu ilim.
 Uena ilim tıŋ náa səəsi təm naatosompəŋəlaŋa,
 ısu kuyeeŋ naatosompəŋəlaŋa nyaaləm wee tə.

Tacaa kəŋ Asilii nyóma ŋkpaŋıyı həm

27 Hatoo poolıŋ ke Tacaa nyá mayamaya n ká luna.
 Nyá pááná ké səəsəna ké.
 A wee ké ısu ıseŋmuntıyı yıŋ nyəŋkı.
 Ye n yəŋətəyi nyá ntompee təo we pááná səəsəna ké.

Nyá nsəmlɛ wɛ ɪsu kəkɔ ŋka ka nyakɪ tɔ.

²⁸ Nyá feesiŋ wɛ ké ɪsu ləʊʊ sukuɣu na kó kra kɔtemiŋ,
na ku lɔm kra luɣu tɛɛ tɔ.

N caa n ciyiti piitimnaa na kuciyituɣu kuwakəluɣu,
na n tu yəlaa nɔɔsi taa ké kraɣanɔkpaasi nsi n ká tolisina-wɛ tɔ.

²⁹ Ama Yosalem nyəma me í ká yoo yontu ɪsu pa təkuyɔ acima ke ahoo tɔ. Ɔ ká wɛɛ
lanhɔlɔmlɛ taa, ɪsu pa hɔluɣu həsi na pá kraaki Tacaɔ puɣu ke ɪseyeli kukpamuyɔ tɔ tɔ.

³⁰ Tacaɔ n ká yeke na nyá nɔɣɔ səsaya nu.

N ka hɔli ɪsəna n kraasa niŋ si
n makəna ton na nyá pááná
səsəna nna a wɛ ɪsu kəkɔ səsaya,
na tɛv heelim, na ku tɔmpɛɛ tɔ.

³¹ Asilii nyəma ká nu Tacaɔ nɔɣɔ, ɪlena pá seliyi.

N ká ma-wɛ na nyá kkrátúyú səsəʊʊ.

³² Tacaɔ paa waatu wei ke n mɔpa-wɛ pu seyɛsi-wɛyɛ. Ɔlena pá nu akilimanaa na cəmɔŋ
taŋ ke kraakraa. Tacaɔ n ká yoonɔ-wɛyɛ na ń yeke niŋ.

³³ Hatoo ləŋ ke pa tayana tənnaasəle.

Pa tayana-tɛyɛ wulav tɔ.

Tə limaa ké na tɔ wala.

Tənnaasəle nteyɛle kəkɔ na taasi tuutuuma.

Tacaɔ feesiŋ ká nyaya-i ké ɪsu kəkɔ lule.

31

Mpa pa pɛkəyi waasuyɔ ke Icipiti tɔ

¹ Mɔpúyú Tacaɔ tasaa si:

Mpa pa tiiki Icipiti si pá sənɔ-wɛ tɔ,

pa tɔm wɛ waiyo ké.

Kraɣanəŋ ke pa tɛɛləyi,

pa laki yoo keekɛnaa ke naani ke pele pa paɣale tɔ.

Pa tɛɛləyi kraɣanəŋ caɣalaa ke pa ton tɔ.

Paa saŋ tekuyɔ ke ɪseyeli ɪsɔ naŋŋ tu má.

Pəyɛle paa pɛkəyi Tacaɔ má.

² Pəyɛle má tɔtɔ ma ké ləmaɣasɛɛ tu,

ma kəŋna mpusi.

Má yəɣɔta nti maa laɣasəyi.

Ma kuləyi ɪsaɣalataa tɛɛsi tɔ.

Ma wakələyi mpa paa təŋəyi siyisuyɔ tɔ pa sənɔv.

³ Icipiti nyəma ke yəlaa ké,

pa ta ke ɪsɔ.

Pa kraɣanəŋ ké nantu ké,

ɪ feina toma lenna tɔtɔ.

Ye Tacaɔ má ma kusa niŋ,

kentilu seliyi ké.

Wei pa kentaa tɔ,

ílé ɪ hotiyi ké,

na pa tənɔ pá si.

Tacaɔ tike waasəyənɔ Yosalem

⁴ Mɔpúyú Tacaɔ heela Isayii má si:

ɪsu təɣolaya yaa ka

pəyaya kraakuyɔ ka təɣənaya na ká nyusəyi tɔ.

Paa tiikilaa kotaa na pá kuli ka tɔɔ.
 Pa nɔɔsi u nyaasəyi-ke.
 Pəyele pa payale u tɔɔki ka lanle.
 Ḿpúyú Ate na isɔtaa tu ma,
 maa tii Siyɔn puɔyɔ tɔɔ,
 maa tii Siyɔn pulaya tɔɔ na má yoo.

⁵ Isu sumasi hetuyɔ si keŋ
 na sí takəyi si tɔpapəle tɔ.

Ḿpúyú Ate na isɔtaa tu má,
 maa kenti Yosalem tɔɔ
 na má waasi-i na má yari-i.

⁶ Iseyeli piya me í kɔɔ na tɔ mɛli, Tacaawei tɔ kisaa tɔ i tɛɛ. ⁷ Kuyaku ŋku paa wei i ká lɔ i
 tuŋ kulalaan wula nyəŋ na liyitee nyəgətu nyəŋ wei i lupina i nin tɔ.

⁸ Layate nte tɔ ta ke yulu nyənte tɔ
 ńté tu tɔgona Asilii nyəma.

Layate nte yulu nin ta la tɔ ńté tu wakəlɔna-we.
 Asilii nyəma ká se layate.

Iseyeli nyəma ka tu Asilii yoolaa ke tɔlasɔ tɔma.

⁹ Mpa paa kentayaa-we isu kukraməŋ tɔ paa sena
 lanwakəlle.

Sɔgontu ka pu pa nyuyɔ nyəma ke tuuta tɛɛ.

Tacaawei má ma yəgətəna mpɔ.

Ma wena kəkɔ ke Siyɔn taa.

Ma wena mamalukile ke Yosalem taa.

32

Wulan wei i ká laki kɔpantɔ tɔ

¹ Wulan nɔgɔlu ká tɔŋəyi
 siyisuyɔ ke i kawulaya tɔgɔu taa,
 na awulumpiya náá tɔŋəyi tampana ke pa tetu tɔkuyɔ taa.

² Paa wei i ka weɛ kɛ́ isu tɔcɔɔsəle ke heelim na
 kɔpulyɔ tɔtɔle ke tɔv heelim sɔsɔm waatu.
 Yaa isu lum kɔpɔnyɔ tɔgɔ wulaya tetu taa.
 Yaa isu kukramuyɔ sɔsɔv isotom ke ilim tetu taa.

³ Uɛ nalaa kaa tasa yulumuyɔ.

Pəyele nulaa ká ke ŋkraŋŋ.

⁴ Yɔlaa nyɔɔŋ feinaa, ká weɛna nyɔɔŋ
 na pá suv kɔpələmuyɔ.

Uɛna matɔlaa nsəma hetɔ,
 na pa nsəma lɛɛsi na pá weɛna nɔɔlɛlɛŋ.

⁵ Pa kaa tasa kɔpantɔ ke yaav si kasayampu.

Yaa acilayatu tu si sɔsɔ.

⁶ Pə taya pulu, kɔpɔnyɔ tɔm ke
 kɔpantɔ yəgətəyi.

Kɔpantɔ tɔyi i lotu taa kɛ́ isayatu lapu tɔm.

I laki asilima na í yəgətəyi kaloolaya tɔm ke Tacaawei tɔɔ.

I yeki nyəgətu na i nyəgəsi.

I pɛŋ kɔnyɔnyɔm ke wei i səki lukətu tɔ.

⁷ Acilayatu tu kuyəgətətu kuyi kɛ́.

I mayasəyi i taa kɛ́ tasəkəle tɔm,

na í tusəyi wahala tu na kaloolaya.
 Paa waatu wei kunyantu wena i tampana tɔ.
 8 Ama kasayampu ná laki mpi pə tewa tɔɔ,
 na í seesəyi isəle ke pə taa.

Yosalem alaa kpaalvɔv

9 Alaa mpa me í kəla pamm tɔ,
 í kuli na í nu ma nɔɔ.
 Pɛlaa mpa me mu nəɣəsəyi pulv tɔ,
 í ke ŋkraŋvɔv na í nu ma tɔm.
 10 Pə kaasa pənaya na kuyeyɛ ke pəcɔ.
 Alaa mpa me mə paa fei tɔ, í ka sele.
 Mpi tɔ, lesɛŋ kooluyu kaa la, pəyele kumtu kaa wɛɛ.
 11 Mpa me mə kəla pamm tɔ, sɔɣantu í kra-me.
 Mpa me mu nəɣəsəyi pulv tɔ í sele.
 I wɔɣɔsɔ mə wontu na pə yeke-meɣe kpeɛ.
 I suu ləyaya wontu.
 12 I kra mə laŋa na i wii mə tawa,
 nna a ka we teu tɔ a tɔɔ.
 I wii mə lesɛŋnaa mpa pa lulaya tɔ pa tɔɔ.
 13 Ama pənente sɔwa na kəlɔŋ
 pə nyɔki ma yəlaa tetv taa ké.
 Na pə kreŋna mə icate nte tɔ sɔla aliyila tɔ
 tɔ laŋhulɔmle teesi taa.
 14 I lɔwa kawulaya təyaya.
 I yela laŋhulɔmle icate.
 Pulaya na tətəŋle kutuluyu ká pəsɔ taale kraŋasɔ
 na kaləkəŋ tətəɣɔle.

Layasvɔv səsəm

15 Kuyaku nakuli Feesuyu ká luna isɔtaa
 na kv tii tá tɔɔ.
 Wulaya tetv ká pəsɔ tɔŋ taale,
 na tɔŋ taale náá pəsɔ hətɔɣv.
 16 Uena tampana təŋvɔv wɛɛ wulaya tetv taa,
 na siyisuyu təŋvɔv ke tɔŋ taale taa.
 17 Siyisuyu tɔmle nté heesvɔv.
 Heesvɔv kulɔlɔm nté yulv u nyaŋna pulv,
 na naani ke tam tɔɔ.
 18 Ma yəlaa ka caya heesvɔv lonte taa.
 I ká caya təcayale naani nyənte taa ké teesi
 nsi sɔ we təpamm tɔ sɔ taa.
 19 Ama tev təmpɛɛ ká peti hətɔɣv.
 Pu tisi icate təfe.
 20 Nyɔleleŋ nyəma nté me.
 I ká tuuki paa timpɔ na i təŋəyi lɔm səsəm.
 I ká yeke mə naaŋ na mə kraŋasɔ
 na sí yeləɣəna sɔ ti.

33

Isəna pu fei wakəllaa tɔ

1 Mpyúyú Taca tasaa sɔ:

Nyá wei n wakələyi lēlaa
 na pa ta wakəli-η tə,
 nyá təm we waiyo ké.
 N luki lēlaa waali,
 na pá ta luta nyá waali.
 N tēη lēlaa ke wakələyo dēna pə wakəli nyá.
 N tēη lēlaa waali luu,
 dēna pá lu nyá waali.
² Taca nyəni tá pətətəle.
 Nyaga tə tēləyi.
 Wēe tá tōη ke paa tanaη ηku.
 Wēe tá nyuyo yátú ke laηwakəlle waatu.
³ Ye yēlaa nuwa nyá taη pa seeki ké.
 N kvlāa dē piitimnaa ya.
⁴ Pa kuuki mə wontu ké isu kutolon na kutəyo.
 Pa huliyi-təyi isu kutolon sēsəku.
⁵ Taca ké səsə ké.
 Mpi tə, isətaa ké i təcayale wēe.
 I suula Siyōη ke kusiyisim na tampana tēηyo.
⁶ I yēlaa ká cəyana naani ké pa kuyeyē tēnaγa.
 Ləmayasēe na layatu kēna wēnaw mpi pə yakı nyuyo tə.
 Taca nyamnav nté Siyōη kpancoou.

Taca waasvyy

⁷ Akanāa makəna nteye kapusi ke awali.
 Hēsuyə təm kəntaa ná wiiki isu pa səki pa səki.
⁸ Hapēe we kpete, nəyol u tēηyi.
 Nmakəllu yəka nəyə pēeluyə.
 I lōwa acalēe.
 I tuyona nəyol.
⁹ Tetu we ləyaga taa,
 tə wakələyi.
 Pə liyita Lipaη tetu,
 tə nyəma nəyəsəyi.
 Saləη tētekele nəyəsəna wulaya tetu.
 Pasaη na Kameeli pə pōōη tuη ná təkı.
¹⁰ Mpyúyú Taca təma si:
 Nəənəə maa kulı ma naasi taa.
 Nəənəə maa kulı.
 Nəənəə maa hulı ma səsəəntu.
¹¹ Kiisi ke í haγaa, dē í ká ləli nyutu.
 Mə feesin nté kəkə, ηke kaa nyayana-mē.
¹² Kəkə ká nyayana piitimnaa na pə yele təluma.
 Isu ka nyakuyə səwa nna pa setaa tə.
¹³ Pooluη nyəma mē, í nu mpi ma lapa tə pə təm,
 na pəcəbə nyəma mē, mí nyı ma tōη təm.
¹⁴ Səyəntu kpawa Siyōη taa kawalaya nyəma.
 Mpa paa tuyona Isə tə pa seliyi.
 Pa makı kapusi si:
 Ta taa awe ká cəyana kəkə kəniisaya kanē ka kiη?
 Awe pəsəyi na i cəyā mamala tam təə nyəna anē a kiη?

15 Wei ı təŋ kusiŋisim taa,
na í yəŋətəŋi tampana təŋuŋu təm tə.
Wei ı kisiŋi kasəyaya ŋka pa hikiŋina musuŋ tə,
na í kisiŋi asilima kuɔɔu tə.
Wei ı kisiŋi ısayatu təm nuu tə,
na í wiisiŋi ıse si í taa na kawalaya tə.
16 Yulu ını ı təcaŋale nté tontonle tə.
I təcəəsəle nté kukraməŋ səsəŋ tɛɛ.
I ká wɛɛna təŋənaŋa ke tam ké.
Pəyele ı kaa laŋ ləm.

Yosalem waasvɔv

17 Yosalem nyá ıse ká ná wulau ke ı teeli təna taa.
N ká na tetu na tə təməŋ təna.
18 N ká təəsi nyá səŋəntu tə.
Haləna ŋ pəəsi nyá ti si:
Takəlası ŋmaalı na liyitee mulu
na tətəŋle kutuluŋu feŋlu pa we le?
19 N kaa tasa kalampaanı yəlaa mpeŋe nau.
Nəŋəlu u nukı pa təm, tə we səkrətəŋu.
Pa ké kraı nyəma ké nəŋəlu u nukı pa təm.
20 Ama n ká nyəni Siyəŋ,
ta acıma ıcatə səsəle.
Nyá ıse ká ná Yosalem lonte nte tə we təpamm tə.
Cokəle nte pə kaa tasa lonte layasvɔv tə.
Pa kaa krəsi tə kankanası ke paa pəlee.
Pəcə tə ŋmusı taa nakəli kaa həti.
21 Tənaŋa Tacaı ka huli-tu si ı ké kuɔpaŋ.
Pu wɛɛ pusi səsənsı həŋəlvɔv taa ké.
Timpi ləŋ səsəŋ wɛɛ tə.
Ama yooı kpułvɔv səsəu nakuli ku kaa təŋna təna.
Kpułvɔv kuɔpaŋku kaa təŋna təna.
22 Tacaı nyəŋale tá huɔnı, nyá təŋəna-tvɔv kiıŋ.
Nyəŋale tá wulau nyá yakəna-tv.
23 Nyá ŋmusı cɛpa,
su təkəŋi kpułvɔv tesıka si ku pəəŋ í həti.
Waatu ınəŋi paa kuu wontu na pə krɛŋna mpa pa təŋ tala tə.
Paa tala wontu kəkukuutu nti na paa wei ı hiki ı paa tete.
24 Yosalem ıcatə tv nəŋəlv kaa tə si:
Pə wuki-m.
Yəlaa mpa pa we Yosalem taa tə paa cɛ-wɛŋe pa ısayatu.

34

Tacaı ká huɔna Itəm nyəma

1 Piitimnaı me, í krətəna na í nu.
Yəlaa me, í ke ŋkraŋŋ.
Tetu na tə taa nyəm í nu.
Antulınyı na ı kułvılm təna í la aseeta nyəma.
2 Mpi tə, Tacaı ká mu páná səsəna
na piitimnaı təna.

I taa kpana pa yoolaa tēna.
 Tacaa tu i taa si i ká kpiisi-wε.
 I caa i wakəli-wε.
³ Pa lōwa pa taa mpa pə kōwa tō.
 Pa səttaa səηaa.
 Pa caləm kpeη pōη tō.
⁴ Isətulɔηasi tēna kpesəyi.
 Isətɔnuyv ká kpili isu nyaaluyv.
 Isətulɔηasi tēna hotiyi isu lesəη hatv kɔwɔlɔtɔ.
 Yaa fiki hatv kɔwɔlɔtɔ.
⁵ Ma layate mv rááná kε isəttaa.
 Tu tii Itəm nyóma tō.
 Itəm nyóma meye ma suwa si maa kpiisi.
⁶ Caləm waasa Tacaa layate tō kέ.
 Nim matəna-te.
 Pə caya isu iwεεsi na pəηtulɔη pə caləm.
 Na iwaan timpee na pə nim.
 Mpi tō, pa lapa Tacaa kε kətaya kε Posəla icate taa.
 Pa kōwa tuutuuma kε Itəm tetv taa.
⁷ Pa na taale naan pa hotina.
 Təyaya nyəη na latəcənaa pa hotaa.
 Itəm tetv nyōwa caləm.
 Nim haya mə kateηa.
⁸ Tacaa leetuyv kuyaku kέ.
 Pənaya ηka i leetəyəna Siyən
 nyóma nəyɔ təyɔle.
⁹ Itəm ləη lɔm ká pəsi kaaloo.
 Itəm tetv mɔsuyv ká pəsi kəkə mamacəyəlasi.
 Mə tetv ká pəsi isu kəkə mɔkuyv kaaloo tō.
¹⁰ Ka kaa te paa ahoo paa ilim.
 Ká nyōsi ká kuləyi rípyú tam tō kέ.
 Tetv ká wakəli rípyú pusi tənaya.
 Nəyɔlv kaa təηna tənaya paa wulee.
¹¹ Kpiisuyv na iluyucante paa cayanā.
 Kpiisiwulaya na katəkatuyv paa caya tēna.
 Tacaa ká yəki tē tēna na tē saali yem.
¹² Səsə nəyɔlv i kaa wεε si pá kra-i wulav.
 Pu kpiisi tē awulumpiya tēna.
¹³ Səsəunaa ka nyə pa kawulaya tēsi taa.
 Kələn na səwa kε pa koloosi acalεε taa.
 Pa acalεε ká pəsi taale hasi təsυle,
 na taataanaa lonte.
¹⁴ Wulaya tetv taa nyóma ká suliyi taale wontu.
 Pəηtulɔη ká yaaki tēma.
 Ahoo nyaasəlaa ká pəsi pa lonte kε tēna.
 Tənaya paa la pa lonte kəhεεsəle.
¹⁵ Tənaya tum ká hεε lonte, na í tv i yala.
 Tum ká pari-yeyε tēna,
 na í kpeyeli i piya kε i kəηkəη taa.
 Tənaya yepelékunaa tēna ka koti naale naale.
¹⁶ I wiili Tacaa takəlaya taa na í kala.

Wontu nti tɔ̄ taa nakuli kaa laŋ.
 Paa tɔ̄ taa ŋku ku kaa laŋ.
 Mpi tɔ̄, Tacaá má ma yɔ̄ɔ̄təna na ma nɔ̄ɔ̄.
 Ma Feesuyu ká kpeyelina wontu nti.
 17 Tete ke ma tɔ̄wa na má faya pa tetu na ma niŋ.
 Na má tala-weye-ti na ŋmənaya.
 Tu pəsi pa nyəntu ke paa pəlee na pá caya tɔ̄ taa ké
 tam tɔ̄.

35

Tacaá nyɔ̄ma ká mɔ̄li i kin

1 Wɔ̄laya tetu laŋle í hɔ̄lɔ̄mɔ̄.
 Kpaŋkpante tetu í yɔ̄ɔ̄li.
 Tetu nti lɔ̄m ta tala tɔ̄ tɔ̄ ŋmaali.
 2 Tɔ̄ tɔ̄ hetu.
 Yaayenaa í tɔ̄li tetu taa.
 Tɔ̄ wiliti laŋhɔ̄lɔ̄mle kawilitasi.
 Pɔ̄ mɔ̄lɔ̄na Lipaŋ tetu ke tɔ̄ teeli.
 Kameli pɔ̄yɔ̄ na Salɔ̄j tetekəle
 ká tayani səsəntu ke hikuyu.
 Paa na Tacaá Isɔ̄ teeli na i səsəntu.
 3 I la na mɔ̄ niŋ kuseliŋ kii.
 I la na mɔ̄ nɔ̄hɛɛ acamaa nyɔ̄ tɔ̄j.
 4 Mpa sɔ̄ɔ̄ntu kpawa tɔ̄,
 í heeli-we si:
 I kaasi mɔ̄ ti.
 I taa nyá.
 Mɔ̄ Isɔ̄ kɔ̄j mɔ̄ kolontunaa
 felɔ̄yɔ̄ na mɔ̄ nɔ̄ɔ̄.
 I mayamaɔ̄ i ká kənna na í waasi-me.
 5 Waatu inəyi yɔ̄lɔ̄maa ise ká kuli.
 Ntamaa ŋkraŋj ká tɔ̄li.
 6 Kaakalaya ká ŋmaa isu nam.
 Kamumuka nsəmle ká hetəna laŋhɔ̄lɔ̄mle.
 Mpi tɔ̄, lɔ̄m ká kpe wɔ̄laya tetu taa,
 Pɔ̄ hɛɛ lɔ̄j ke tetu nti lɔ̄m ta tala tɔ̄ tɔ̄ taa.
 7 Timpi yəlaa loosaya
 na pə nɔ̄ɔ̄səna isu lɔ̄m tɔ̄ pɔ̄ pəsi luna.
 Lɔ̄m seela ká tɔ̄li lɔ̄kɔ̄tu tetu taa.
 Səsəncaasi na mɔ̄lɔ̄yɔ̄ ka
 nyala timpi taale hasi cakaya tɔ̄.
 8 Tənaya paa hɛɛ mpaav.
 Mpaav ŋku pa yaaki naŋj nyəŋku tɔ̄.
 Kɔ̄pama tike ká tɔ̄jna-ku, asilima tu nɔ̄ɔ̄lɔ̄ kaa siti.
 Ləmayasɛɛ fɛi nyɔ̄ma ká tɔ̄j-ku pa kaa le.
 9 Tɔ̄ɔ̄laya kaa weɛ mpaav ŋku ku taa.
 Taale wontuyu isayav nakuli ku kaa tɔ̄j-ku.
 Pa kaa sulina taale wontuyu isayav
 nakuləyi mpaav ŋku ku taa.
 Mpa pa nyɔ̄j Tacaá yapa yomle taa tɔ̄,
 mpe paa tɔ̄jna ku taa.

10 Mpa Tacaa hetaa tɔ mpe paa mələna.
 Paa tala Siyɔŋ na akautu yontu.
 Pa lanja ká hólómí tam tɔɔ.
 Ayɔɔla na lanjhólómle ká kɔɔ.
 Wɔsasi na wula ká polo pooluŋ.

36

Asilii nyáma nyaasəyi Yosalem nyáma (Awulaa II 18:13,17-37)

1 Yuta wulav Isekiyasí kawulaya pənaɣa naanɔwa na liyiti nyəŋka taa, Asilii wulav Senakelipi kula Yuta koloosi acalɛɛ tɔɔ na í lɛɛki-yɛ. 2 Ḿpɔ́yú Asilii wulav kusa Lakisi icate taa kɛ́ ɪ yoolaa nyɔɔvɔ tɔ, na yoolaa taa yoolaa, na í tili-wɛyɛ Yosalem kɛ́ Yuta wulav Isekiyasí kin. Pa talaa ilɛna pá ŋmɛli lulɛ isɔtaa nyəntɛ lɔɔv kin kɛ́ cɔtɔlaa mpaav taa. 3 Ilɛna Hilikiya pəyalv Iliyakim, wei ɪ paasəyənə kawulaya təyaya tɔ. Na takɛlasí ŋmaalv Sepəna, na Asafi pəyalv Yowa, wei ɪ paasəyənə takɛlasí tɔ, pá polo pa kin. 4 Ḿpɔ́yúle yoolaa nyɔɔvɔ tɔ tɔma-wɛ sɪ: ɪ polo í heeli Yuta wulav Isekiyasí sɪ, Asilii wulav sɔsɔ pɔɔsəyi-ɪ sɪ pepeye n laki na ń taaki? 5 N maɣasəyi nyá taa sɪ nɔyɔ taa tɔm taɣanəyənə yoou na kú tɔ yulv kɛ́ təyoole apalutv na? Mpu tɔ, aweye n laki na ń taaki, na ń kɔləyi ma tɔɔ? 6 Icipiti kɛ́ n tɛɛləyi, ílɛ ɪ wɛ kɛ́ isu səsəncanə kupɛlaya ŋka ka kɔyi tɔ. Wei í lapa-kɛyɛ naani ka hɛɛ-ɪ. Ḿpɔ́yú Icipiti wulav laki pa tənə mpa pa tisiyi ɪ tɔɔ kɛ́ yuŋ tɔ. 7 Ntanyɪ n tɔŋ kɛɛ sɪ mə Isɔ Tacaa kɛ́ n tɔwa naani. Pəyele Isɔ inɪ ɪ tɛfɛɛnɛnəna na ɪ kɔtaya tɔlatɛnaa kɛ́ Isekiyasí kpiisaa. Ilɛna í hólí Yosalem icate yɔlaa na Yuta tetv nyáma sɪ pá sɛɛ Isɔ kɛ́ kɔtaya tɔlatɛ tənɛ tɔ tɔɔ cənɛ.

8 Tɔv, pənɛntɛ nyana ma caa Asilii wulav í pɛɛli nɔyɔ. Maa ha-ŋ kpaɣanəŋ iyisi naale (2000). Ye n ka pəsɪ na ń hiki mpa paa caɣa-ɪ tɔ. 9 N ka pəsɪ na n tɔyənɪ Asilii wulav tɔmlɛ nyáma taa səkɛpɛlu na? Icipiti nyáma kɛ́ n tɔwa naani. Mpi tɔ, pɛɛ pa wɛna yoou kɛɛkɛnaa na pa kpaɣanəŋ caɣalaa tɔ pə tɔɔ. 10 N hɔv sɪ pə taya Isɔ luyv nyəntv kɛ́ ma tənə na má kɔɔ tetv tənɛ tɔ wakəlvɔv na? Tacaa heelina-m sɪ má kpa tetv tənɛ tɔ tɔɔ na má wakəli-tɪ.

11 Ḿpɔ́yúle Iliyakim, na Sepəna, na Yowa, pa tɔma Asilii yoolaa nyɔɔvɔ tɔ sɪ: Yəyɔtənə-tuyv Alaamee tɔm taa. Mpi tɔ, tɔ nukɪ. Taa yəyɔtənə-tuyv Yuta nsəmlɛ na yɔlaa mpa pa wɛ icate kolunə tɔɔ tɔ pá nu.

12 Ama yoolaa nyɔɔvɔ tɔ cɔwa sɪ: Pə taya mə na mə caa mə tike kɛ́ Asilii wulav tilaa sɪ, pá heeli tɔm tənɛ. Ama pə kɛɛnna pa tənə mpa pa caɣa kolunə tɔɔ, na paa tɛ na pá tɔyɔ pa pɔntv na pá nyɔɔ pa hɛm tɔyɔ. 13 Ḿpɔ́yúle yoolaa nyɔɔvɔ tɔ sənəna na í yəyɔtənə nɔyɔ sɔsaya kɛ́ Hɛpəla tɔm taa sɪ: ɪ nu Asilii wulav sɔsɔ tɔm. 14 Asilii wulav yəyɔtaa sɪ: ɪ taa yeɛ na Isekiyasí tɔsɪ-mɛ. Mpi tɔ, ɪ kaa pəsɪ na í waasɪ-mɛ. 15 Isekiyasí tɔsəyi-mɛyɛ sɪ, í la Tacaa kɛ́ naani. Sɪ Isɔ ká waasɪ-mɛ, sɪ Asilii wulav kaa lɛɛki mə icatɛ. 16 ɪ taa nuna Isekiyasí. Mpi tɔ, Asilii wulav ná caa kɛ́ sɪ, mə na-ɪ í ciiki na í ha-ɪ mə tɪ. Waatv inəyi paa wei ɪ ka tɔyɔ tun wei pa yaa sɪ, lɛsɛŋ na fiki tɔ pə pɛɛ. Paa wei ɪ ká nyɔɔ ɪ ləkɔ taa lɔm. 17 Haləna má kɔɔ na má pona-mɛyɛ tetv nti tɔ wɛ isu mə nyəntv tɔ tɔ taa. Tetv nti tɔ taa wɛ tɔyənaya pɛɛ kɛ́ na sulvɔm. Tə taa wɛ kɔtəyɔv kɛ́ na lɛsɛŋ tun. 18 Mpu tɔ, Isekiyasí ɪ taa tɔsɪ-mɛyɛ yem na í tɔŋ sɪ: Tacaa ka waasɪ-mɛ. Piitimnaa tun ta pəsɪ na í waasɪ ɪ yɔlaa kɛ́ Asilii wulav niŋ taa. 19 Hamatɪ na Aləpatɪ na Sɛfafayim, pə acalɛɛ nyáma tun mɛla isənə? ɪ ta pəsɪ na í taŋ Asilii wulav sɪ í taa lɛɛki Samalii icatɛ. 20 Tetvnaa mpe pa tənə, pa taa nti tɔ tun yapa-təyi ma niŋ taa. Na Tacaa náa yakɪ Yosalem kɛ́ ma niŋ taa?

21 Ama yɔlaa mpe pa suma pa ta cɔ-ɪ paa tɔmɔyɔv kɔlvɔmɔyɔv. Mpi tɔ, wulav Isekiyasí ka heelina-wɛ sɪ pá taa cɔ-ɪ. 22 Ilɛna Hilikiya pəyalv Iliyakim, wei ɪ kɛ́ wulav təyaya nyɔɔvɔ tɔ tɔ, na takɛlasí ŋmaalv Sepəna na sɪ sulv Asafi pəyalv Yowa pa polo wulav Isekiyasí kin. Paa cɛla pa wontu kɛ́, na lanjwakəllɛ. Ḿpɔ́yú pa kɛɛsa wulav kɛ́ yoolaa nyɔɔvɔ tɔ kuyəyɔtɔtɔ.

37

*Isekiyası yəğətəyəna İso kuyəğətətə teləsulv Isayii
(Awulaa II 19:1-7)*

¹ Waatv wei wulav Isekiyası nuwa pa təm nti İlena í cəli i wontu na laŋwakəlle, na í suu ləyaya wontu isu fələtənaa taka na í polo Tacaa təyaya taa. ² Tənaya i tila kawulaya təyaya nyuyv tv İliyakim, na takəlası ŋmaalu Sepəna, na kətəlaa taa səsə. Paa suuwa ləyaya wontu ké isu fələtənaa taka. İlena pá polo Aməti pəyalv Isayii, İso kuyəğətətə teləsulv kin, ³ na pá heeli-i si: Laŋwakəlle na ŋkraŋuyv həm na fəele kuyaku ke saŋa ké. Tə wee ké isu alaa mpa pa caaki ləlvuyv, İle toma fei si pá ləli tə. ⁴ İsəntə ntanyi nyá İso Tacaa ta laŋ nuw ke kutuyv ŋku, Asilii wulav tilina i pəyalv Lapəsakee na í tvv İso weesuğu tv tə. Ntanyi Tacaa nyá İso ká hə i ŋkraŋuyv ke i kuyəğətətə tə. Mpu tə, sələməna yəlaa mpa pa kaasaa tə pa tə.

⁵ M'p'uy'v wulav Isekiyası tillaa mpe pa pola Isayii kin. ⁶ Ntəna Isayii cə-we si: İ polo í heeli mə caa wulav si, Tacaa toma si taa nyana kutuyv ŋku Asilii wulav tila i yoolaa nyuyv nyəma na pá kəə pá tvv-m tə. ⁷ Tacaa si: Maa yeke na Asilii wulav nu təm natəli. Pu tv i taa na í məli i tetv taa, İlena pá kv-i təna.

*Asilii wulav nyaasuyv kvfam
(Awulaa II 19:8-13)*

⁸ M'p'uy'v Asilii yoolaa nyuyv tv Lapəsakee nuwa si, wulav kola Lakisi na í tii Lipina tə. İlena í polo təna na í mayana-i. ⁹ M'p'uy'v pa heela Asilii wulav ke təm si: İtiyopii wulav Tilaka polaa si i yookina-i. Asilii wulav nu mpu, İlena í tili si pá heeli Yuta wulav Isekiyası si: ¹⁰ İsu n tvyv İso ké naani si, ma kaa ləeki Yosalem icatə tə, n tvsa nyá təyi. ¹¹ Nyá mayamaya n nuwa isəna Asilii awulaa lapəna tetvnaa təna na pá wakəli-ti təkpataa tə. İlena nyaa tēləyi si nyá tike n ka fitina na? ¹² Ma cəsənaa wakəla Kosəŋ na Haləŋ na Lesəfi pə acaləe na İteni nyəma icatə nte tə we Telasaa tetv taa tə. Piitimnaa mpe pa tvv ta pəsi na í kenti pa acaləe tə se. ¹³ Hamati, na Aləpatı, na Layii, na Səfafayim, na Həna, na Afa pə acaləe awulaa we le?

*Isekiyası sələməyi İso
(Awulaa II 19:14-19)*

¹⁴ M'p'uy'v Isekiyası mv takəlaya ŋka Asilii tillaa kənaa tə na í kala. İlena í kpa Tacaa təyaya taa, na í huli-təyi Tacaa. ¹⁵ Pə waali ké i sələmaa si:

¹⁶ Hai Pə təna pə tv Tacaa, İseyeli İso, nyá wei n caya isətəa taŋlaa təə tə, nyá tike n kəna tetv kawulası təna İso. Nyá lapəna isətənyv na tetv. ¹⁷ Hai, Tacaa ke ŋkraŋ na í nu. Tacaa kuli nyá isə na í na. Nu kutuyv ŋku Senakelipi tillaa tvvki İso weesuğu tv nyá tə. ¹⁸ Tacaa, tampana yaa, Asilii awulaa kpiisa piitimnaa ləlaa, na pá wakəli pa tetv. ¹⁹ Haləna pá wə pəle pa tvv kulalaŋ ke kəkə, na pá wakəli-i. Mpi tə, i ké taasi na pəe nna yəlaa niŋ saakaa təyə. ²⁰ Hai, Tacaa İso, ya-tuyv Senakelipi niŋ taa. Tetv təna kawulası í nyi si nyá tike nté Tacaa.

*Isayii teləsəyi Tacaa kvəcətəv ke Isekiyası
(Awulaa II 19:20-34)*

²¹ Mpuvle Aməti pəyalv Isayii tilaa, na pá heeli wulav Isekiyası si, İseyeli İso Tacaa yəğətəa si: Ma nuwa sələmuyv ŋku n sələma-m Asilii wulav Senakelipi təm tə. ²² Halı Tacaa yəğətə Senakelipi si:

Yosalem icatə kəpante nte tə footiyi-ŋ ké na tə woniyi-ŋ na tə sələyi-ŋ kasəlası.

²³ Halı İseyeli naŋ tv ke n kulina nəyə na í tvv na í sayatı?

Na í nyənəyi-m na kalampaani?

²⁴ Nyá təmlə nyəma nəyə ke n tvvna-m.

Haləna í tə si yooü kəekənaa katatəlaya təə ké n pəsaa na í kpa pəŋ nyəŋ taa.

Na n̄ tala Lipan̄ ɪcatɛ heele taa.
Na n̄ seti ɪ tuŋ kɔpampɔŋ sɔsɔŋ,
na n̄ kpa na n̄ tala comcom nɔɔ taa,
kɛ hɔtɔ sɔsɔntɔ tɛɛ.

²⁵ Si nyá hula lɔkɔnaa na n̄ nyɔɔ pa lum.

Pɔyele n̄ ká feli nɔɔhɔle kɛ
Icipiti pusi tɔna tɔɔ na sí nyɔɔ.

²⁶ Senakelipi n̄ ta nu taa si má tayanəna
na má su n̄pɔɔyó hatoo lɔŋtaa?

Nɔɔnɔɔ kɛle ma yelaa si pə yoosi
Uena Senakelipi náá pəsəɣi koloosi acalɛɛ kɛ ncaa.

²⁷ A taa yɔlaa kɛ acamaa kɛ,
sɔɔntɔ kpa-wɛ na pə liyiti-wɛ.
Pa wɛ kɛ ɪsu taale nyutu kɔlɛkɔlɛkɔtɔ.
Yaa nti pa tuuwa kutulun̄ tɔɔ na wɔlaya ku-ti,
na tɔ ta pɔta tɔ.

²⁸ Ma nyəma-ŋ kɛ,
paa n̄ caɣaa, yaa n̄ sɔvki yaa n̄ luki.
Pɔyele ma nyəma saa wei nyá taa kraakəna-m tɔ.

²⁹ Nyá taa kraakəna-m,
ma nuwa nyá kalampaan̄ tɔm.
Pə tɔɔ kɛ maa tu-ŋ muna kukuule.
Maa tu-ŋ ma kraɣanɔkpasɪ kɛ nyá nɔɔ taa.
Uena má mɔlɔna-ŋ na mpaav̄ ŋku n̄ kɔmnaa tɔ.

³⁰ Ye pə kaasa Isekiyasɪ nyá, tənɛ ɪni tɔ la-ŋ ɪsu kuhulum. Pəntɔ na pəntɔ alɛɛla kɛ í ká tɔɔ.
Uena pənaya tooso nyənka í hala na í ku na í sɔ tuŋ wei pa yaa si lɛsɛŋnaa tɔ na í tɔɔ pə
kuulum. ³¹ Mpa pu kaasi Yuta kɔkɔle taa tɔ, paa wɛɛ kɛ ɪsu tɔɔv̄ kanɔv̄ lila kɛ teu na kú lɔl
pee tɔ. ³² Mpi tɔ, yɔlaa kakaasaya ká luna Yosalem. Mpa pə sɔɔwa tɔ paa luna Siyɔŋ pɔv̄ taa.

Isəna Pə tɔna pə tu Tacaa ká la ɪ sɔɔlɔv̄ sɔsɔŋku taa tɔɔle. ³³ Pə tɔɔ kɛ Tacaa yɔɔtɔɣi Asilii
wulav̄ si: N kaa pəsɪ na n̄ sɔv̄ ɪcatɛ nte tɔ taa. Nyá tɔtɔlaa taa nɔɔlɔv̄ kaa tɔ nyəmlɛ kɛ tɔ taa.
Yaa í kenti ɪ tɔɔ kɛ kɔlɔv̄ na í kɔtəna-tɛ. Pɔyele ɪ kaa lo hapɔle taka kɛ ɪcatɛ nte tɔ kin̄. ³⁴ ɪ
mpaav̄ kɔkɔmɔv̄ kɛ ɪ ká tɔŋ na í mɔlɔna ɪ waali. ɪ kaa tasa ɪcatɛ taa kɛ sɔv̄. Tacaa má ma
yɔɔtəna mpv̄. ³⁵ Tacaa si: Maa kenti ɪcatɛ tənɛ tɔ tɔɔ kɛ. Maa waasi-tɛɣɛ ma na ma tɔmlɛ tu
Tafiiti pa tɔɔ.

Asilii nyəma tɛɛv̄ na Senakelipi sɔm (Awulaa II 19:35-37)

³⁶ M̄pɔɔyó Tacaa ɪsɔtaa tillu tiiwa Asilii yoolaa tɔsikile kɛ ahoo an̄. Uena í ku yoolaa iyisi
nunɔwa na nunaasa na kakpasɪ (185000). Tɛv̄ fema na mpa pə kaasaa tɔ pá kɔli, ɪlena pá
mayana si sɔtaa suwa tɔsikile. ³⁷ Tənayaɛ Asilii wulav̄ Senakelipi kɔpɛsa ɪ tɔsikile na ɪ mɔli
Ninifi ɪcatɛ taa na í caɣa tɔna. ³⁸ M̄pɔɔyó kɔyakv̄ nakv̄li ɪ sɔv̄ ɪ tɔv̄ Nisɔlɔkɪ kutuluyɔ taa na í
tɔŋa-kɔv̄ lunuyɔ. Uena ɪ pəyalaa Atɔlamɛlɛkɪ na Salesɛɛ pa ku-ɪ na layatɛ na pá se na pá polo
Alalaa tɛtɔ taa. Ntɛna ɪ pəyalv̄ lɛlv̄ Asahatɔŋ náá lɛɛtɪ ɪ lonte taa.

38

Isekiyasɪ kv̄tɔŋ na ɪ waav̄ (Awulaa II 20:1-11)

¹ M̄pɔɔyó wɔsasɪ kpa wulav̄ Isekiyasɪ kɛ waatv̄ ɪni ɪ taa si ɪ sɔki. Uena ɪsɔ kɔv̄yɔɔtɔtɔ tɛlɔsɔlv̄
Isayii polo ɪ kin̄ na ɪ heeli-ɪ si: Tacaa tɔma si, ye nyá taa wɛ nti n̄ heeli nyá tɔyaya nyəma.
Mpi tɔ, n̄ ká si kɛ n̄ kaa kɔli.

² Ntɛna wulav kɛɛsi ɛɛ na kolunja tɔɔ na í sɛlɛmɪ Tacaa kɛ sɛlɛmɔvɔv kɔnɛ si: ³ Hai, Tacaa, ma kpa nyá yule. Tɔɔsi si ma tɔma teu na lotu kolɔmtɔ na má lá mpi pə wɛ-ɲ teu tɔ. I tɛma mpɔ ulɛna í wii təkɔɔ na í pəli ɛsɛlɔm.

⁴ Pə waali kɛ Tacaa heela Isayii ⁵ si í tɛlɛsi wulav Isekiyasɪ si: Maya nyá cɔsɔ Tafiti Isɔ Tacaa. Ma nuwa nyá kɔsɛlɛmɔtɔ na má ná nyá ɛsɛlɔm. Iɛ maa sɔɔsi-ɲ weesuɔvɔ pusi kɛ naanɔwa na kakpasɪ. ⁶ Maa ya nyá na ɪcatɛ tɛnɛyɛ Asilii wulav niɲ taa. Maa kenti tɔ tɔɔ*fa*. ^a kɔkalɔtɔ 21-22 kɛ kɔkalɔtɔ 6 waali si, pə wɛɛ ɛsu pa kɛɛsɔvɔ Awulaa II 20:1-11 taa tɔ.

⁷ Yaasi wei Tacaa ka hɔlɛna-ɲ si ɪ ká la ɛsu ɪ suw tɔɔɔlɛ si, ⁸ ɪ ká yeɛ na ɛsɔtom waaci mɛli waali waalɔɔi cacaaɪ naanɔwa. Ulɛna tampana, ɛsɔtom mɛli waali waalɔɔi timpɪ tɔɔ pu lunaa tɔɔɔ cacaaɪ naanɔwa.

Isekiyasɪ kawəyaya kɛ ɪ kvɔtɔɲ waali

⁹ Waatu wei pə wuwa wulav Isekiyasɪ na pə tɛmɪ-ɪ na í má kawəyaya ɲka tɔɔɔlɔ:

¹⁰ Ma huɔkaya si pu kɔɔli-m kɛ na tɔɲ.

Ma huɔkaya si maa si na hɛlɛm na nɔɔɔ.

Pə wɛɛ si má tɛɛ.

Maa tɔɲna sɛm nɔnɔɔsi.

Pə pɛma-m ma pusi kɔkaasasi.

¹¹ Ma huɔkaya si ma kaa tasa Tacaa kɛ nau

kɛ weesuɔvɔ nyɔma tɛtɔ taa.

Ma kaa tasa yɔlɔ nɔɔɔlɔvɔ nau kɛ

antulinya yɔlaa taa.

¹² Pə lɛsa ma weesuɔvɔ na pə pona poolun

ɛsu tiikilu cokɔlɛ.

Pə tama ma weesuɔvɔ tomle.

Pə kpila ma weesuɔvɔ kɛ ɛsu pɛlɔlɔ sɛtɔvɔ

sayaɔa kɔɔɲkɔntɔ na í kpili-ɪ tɔ.

Pu taanɔɔi tɔ, n tɛma ma tɔm.

¹³ Pu nyaalɔɔi tɔ sɛm kpiisa-m.

Tacaa n yɔka ma muwa kɛ ɛsu tɔɔɔlaya.

Pu taanɔɔi tɔ, Tacaa n tɛma ma tɔm.

¹⁴ Ma wiikaya kɛ ɛsu kacayaɔlɔfəyaya

lakɔvɔ na ká cɔɔki ɛsɔtaa tɔ.

Ma mɔlɔɔi ɛsu alukuku,

na má tekiyi ɛsɔtaa kɛ pɛtɔtɔlɛ.

Hai, Tacaa, pə nu-m kɛ, waasi-m.

¹⁵ Suweyɛ ma tasɔɔi yɔɔɔtɔvɔ tɔtɔ?

Tacaa yɔɔɔtɔna-m.

Nyá mayamaya n lakɔna.

Maa tɔna tɛpasɔvɔ kɛ ma weesuɔvɔ tɔna

taa kɛ ma wahala tɔɔ.

¹⁶ Tacaa, nyá kɔpantɔnaa tɔɔ kɛ

yɔlɔ wɛna weesuɔvɔ.

Tɔ tɔɔ kɛ ma feesiyi tɔtɔ.

N ká mɔlɛna-m ɛsu ma wule taa,

n ká yeɛ na má wɛɛna weesuɔvɔ.

¹⁷ Ma lanwakɔlle pɛsɔna nteyɛ hɛɛsɔvɔ.

Nyá sɔɔlɛna na ɲ lɛsi-m sɛm pɔɔyɔ taa.

Ulɛna ɲ lɔ ma ɛsayaɔtɔ tɔna na waali.

¹⁸ Mpi tɔ, pə taya atɛtɔlɛ taa nyɔma sanɲa-ɲ.

^a 38:6 Piipili wei pa yaakɔna nasaala taa si fɔlanɲɛɛ kuulan tɔ í tɔwa

Pəyele pə taya səm ká taləna-η.
 Mpa pa tiiwa pəlaav taa tə paa tɛɛləγi nyá kɔpantu.
¹⁹ Weesuγu nyóma tike pəsəγəna na pá sa-η,
 ɪsu maya saηa ɪsəntə.
 Cɛcɛ hɔləγəna ɪ piya ke kɔpantu.
²⁰ Tacaa yapa-m ké.
 Tu ma tá cəməη ke nyá təyaya taa na í wii teu.
 Haləna tá weesiη tənaya.
²¹ Ḿpógú Isayii təma si:
 ɪ naη tɔγv ηku pa yaa si fiki tə kɔ pee
 na í taa Isekiyasí hiη taa na pə waa-ɪ.
²² Ntəna Isekiyasí si:
 Yaasi wei ké Tacaa n ká hɔləna-m si,
 maa kpa nyá təyaya taa?

39

Papiloni wulav kəntɛ ke Isekiyasí tɛ (Awulaa II 20:12-19)

¹ Waavɔ kɔlɔm ɪnɪ ɪ taa ké Papiloni wulav wei pa yaa si, Melotaki-Palataη, na ɪ caa si Palataη tə, ɪ tilina Isekiyasí ke kɔcəv na takəlaya. Mpi tə, ɪ ka nuwa ɪ wɔsasi na ɪ alaafəya hikuyv təm ké. ² Ḿpógú Isekiyasí lanjɛ hɔlɔma səsəm. ɪlɛna í hólí Papiloni tillaa mpɛyɛ ɪ wɛnav tete. Paa liyitee, paa wɔla, na tulaalɔnaa na nim səsɔv nyəm. ɪ hulav-wɛ tətəγə ɪ yooɔ wontu təna. Na pə təna mpi pu wɛ ɪ wɛnav təsule tə. Isekiyasí tá ηmɛsɪ-wɛyɛ pulɔpɔγv ɪ kawulaya təyaya taa.

³ Mpɔγvɛ ɪsə kɔyəγətɔtɔ teləsɔlv Isayii pola wulav Isekiyasí kiη ke pə waavɔ. ɪlɛna í pəvsi-ɪ si: Suwɛyɛ yəlaa mpɛ pa heela-η? Leyɛ pa tu lunaa? Ntəna Isekiyasí si: Hatoo Papiloni tɛtɔ ke pa lunaa. ⁴ ɪlɛna Isayii tasa-ɪ pəvsvɔv si: Pɛpɛyɛ pa nawa nyá kawulaya təyaya taa? Isekiyasí si: Ma kawulaya təyaya taa nyəm tənaya pa nawa. Ma ta ηmɛsɪ-wɛyɛ ma kpancoov nakɔli.

⁵ Ntəna Isayii tə Isekiyasí si: Nu Pə təna pə tɔ Tacaa kɔyəγətɔtɔ. ⁶ Nyənɪ kɔyɛɛη kəη wei ɪ taa Papiloni nyóma ká kuu pə təna mpi nyá caanaa kaawa na pə wɛ nyá kawulaya təyaya taa ɪsəntə tə na pá kpeena. Pə kaa kaasi pulv. Tacaa yəγətəna mpɔ. ⁷ Paa kpaγa nyá pəyalaa kɔlɔlaa. Paa pəsi-wɛyɛ kataasi. Paa su-wɛyɛ Papiloni kawulaya taa.

⁸ Mpɔγvɛ Isekiyasí cəwa Isayii si: Tacaa təm ntɪ tə wɛ teu ké. Mpi tə, ɪ mayasaya ɪ taa ke si: Ma na ma yəlaa tu cayana hɛɛsvɔv ke ma pəɔle taa.

ḤḤḤḤḤḤ NAALɛ NYɛNKU ɪSɛYɛɪɪ NYɛMA LANHɛSɛɪɛ

40

Iseγɛɪɪ nyóma waasvɔv təm kpaalɔvɔ

¹ Ḿpógú Tacaa yəγətə ɪ yəlaa si:
 ɪ puγusi ma yəlaa í puγusi ma yəlaa.
² ɪ yəγətəna Yosalem.
 ɪ makɪ kapusi si nyá wahala təma tɛma.
 Pəcə pa husa nyá ɪsayatɔ.
 Tacaa fɛla-η nyá ɪsayatɔ fəɔtə ke təm naalɛ.

³ Nəγəlv kiisiyina si:
 ɪ tayavɪ Tacaa ke mpaav.

I teti tá Isə ké mpaav ke wɔlaya tetu taa.
 I tú tá Isə ké hapəle.
 4 I yəki pəwə na pulasi təna.
 I suuli teteka təna.
 Tontona na kɔtaadominj í pəsi tetu kuhəntətu.
 Timpi pə kɔlaa tə pə pəsi teteka səsəwəna.
 5 Ue pu keeli Tacaa teeli təw.
 Yəlaa təna ká na-i.
 Mpi tə, Tacaa nəwə yəwətəna.

6 M'pɔwə nəwə kali ka yəwətəna si:
 Kiisi.
 Ntəna nəwə ləŋka cə si:
 Ma kiisi suwe?
 Kiisi si:
 Yəlaa təna wee ké isu nyutu.
 Na pa teu isu taale taa hetu.
 7 Tacaa heelim í mapa,
 nyutu wɔləyi ké, na hetu tó.
 Tampana təw, yəlaa wee ké isu nyutu.
 8 Nyuləwə wɔləyi, hetəwə lontiliyi.
 Ama ta Isə kuyəwətətu ná we tam təw ké.

Təm kɔpantv

9 Yosalem yəlaa mpa me
 í kraaləyi təm kɔpantv tə.
 I kra pɔwə kɔkɔləwə təw.
 Siyən nyəma í kiisina toma.
 Təm kɔpantv kraallaa me,
 I kiisi i taa nyá.
 I kraali Yuta acaləe si:
 I nyəni, mə Isə kəŋna nté.
 10 I nyəni Tacaa Isə kəŋna nté na toma,
 Tacaa toŋ tu-i səsəwəntv.
 Tacaa na i kasəe si ké.
 Na i təmlə kɔlələwə we i nəwə təw.
 11 Tacaa wee ké isu tiikilu,
 i ká tiiki i kaləkəŋ.
 I ká kreyeli iwəe si ke i niŋ taa,
 na í kpek-i-səyi i təw.
 Tacaa ká tiiki heeŋ totonaa
 mpa pa wəna piya tə təpamm.

Pə təna pə tv səsəwəntv na i ləmayasəe

12 Awe mayasəna tenku ləm ke i ntantaku taa?
 Awe mayasa isətəwəwə wəŋ na i ntaŋtaku?
 Awe mayasa ate tetu ke iŋməsav na í ŋmaya?
 Awe mayasa pəwə na pulasi ke sanəya təw?

13 Awe mayasa Tacaa Feesuyu?
 Awe tasəna-i layatv?
 Yaa awe seyəsəna-i?

14 Tacaa na awe pa cəyana na pɔntv seyəsi-i?

Yaa awe hvləna-ı tampana mpaav?

Awe tu Isə ke ləmayasεε,

na í hvlı-ı nyəm mpaav?

15 Nyəni, piitimnaa wε Tacaa ké isu ləm lukuyv
kpekiti taa na pə tosi tə.

Yaa isu kanyəŋa pile ke sanəya təə.

Tətənaa mpa ləm cəənaa tə,

pεle pa wε ké isu mvsuyv kuluyv tə.

16 Lipaŋ hətuyv taa taası u takı

kətaya təlate təə kəkə tayanuyv.

Kv taa taale wontu payale ta tala sı

pa lana-təyi kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə.

17 Piitimnaa təna ké kpetε ke Tacaa isentaa ké.

Pə ta ke-ı pvluyv nəyəlɔ.

Isə fεina saala

18 Aweye í caa í keesəna Isə?

Yaa pepe leesuyv ke í ká lu ı lonte?

19 Koolu lukina tuyv,

ɔlena wulanaa latv náá waası-kuyv wula.

Uena ı tu-kuyv liyitee nyəyətɔ alukpalisi sı pə la kacəka.

20 Konyəntɔ wei ı kaa pəsi na í hiki mpv tə,

taakukulaya ŋka pukası u pəsəyi təyə ı caaki.

Uena í ná saakvlɔ kupaŋ na í saaki-ı

leesuyv ŋku ku ciyitiyi tə.

21 Mε í taa nyı-tı taa, yaa í taa nu-tı?

Pa taa hvlı-mεyε-təyi hatoo kancaalaya?

ı taa cəkəna tətɔ kite təm?

22 Isə caya hatoo tətɔ nyuyv taa,

na tə taa yəlaa náá wε isu cələŋ.

ı pəwa isətənyuyv ké isu puyv fεfεfε.

ı hεta-kuyv isu ı cokəle sı ı lakı ı təcayale.

23 Inı ı pəsəyəna atε awulumpiya ke yem.

Isə pəsəyi antulinya hvləaa ke kpetε.

24 Mpi sı paa səəki-wε na pá tuu-wε tə.

Mpi sı paa nyəəki na pá kaŋ lila ke tətɔ taa tə

Tacaa tɛma pa təə ké heelim wosuyv na pá wvlı.

Na pə kuu-wε isu kacuculaya kpaakuyv nyuliya tə.

25 Mpyúyú Isə Nanŋtɔ yəyətəa sı:

Aweye í keesəyənə-m,

na má na-ı tə nəyəsı?

26 ı kraası isε na í nyəni isətvlŋası.

Awe lapənə-sı?

Wei ı lakı na sı kpekəle təna təŋ teitei təyə.

ı yaaki paa ŋkaya ka həte,

na ı tŋŋ səsəŋ na ı toma səsəna,

nakəli kaa laŋəyi.

Toma kvfana hav ke acamaa

27 Eε, Yakəpv, pepe təə ké n yəyətəyi mpv?

Isεyeli pepe təə ké n təŋ sı:

Tacaa ta nyi mpi pu mayana-m tɔ?
 Aaiyee si:
 Ma Iso u laki pulu si i seena ma tɔ.
 28 N ta cekana taa?
 N ta nu-ti si Tacaa Iso keke tam tɔ tu?
 Iso lapana tetu tɔnasi tɔna.
 Pu caamayi Iso, pɛcɔ u kaaki.
 Pɔyele Iso nyam fei cekana.
 29 Iso haaki ton ke mpa pa kawa tɔ.
 Tacaa sɔsɔyi apalutu ke mpa pɔ nuwa tɔ.
 30 Ifepiya kaaki na pa toma teti.
 Mpa pa kiiwa teu tɔ pa hotiyi.
 31 Ama mpa pa ha pa tɔyi Tacaa tɔ,
 pa toma sɔsɔyi kɛ.
 Pa kulayi kɛ isu hekɛlɛnaa.
 Pa kprakayi asewa paa kaaki.
 Pa ton kɛ pu nukɛ-we.

41

Pɔ we si Iseyeli nyɔma i tu Tacaa ke naani

1 Mɔpɔyɔ Tacaa yɔyɔta si:
 Tetu nti lum cɔnaa tɔ,
 na lum nɔyɔ hɔyɔlɔh nyɔma.
 I su na i ke nkpani na i nu ma tɔm.
 Yɔlaa poolu nyɔma me, i tɔyɔ apalutu.
 I krɛtɛna na i yɔyɔti.
 Tɔ krɛnti na tɛ polo huɛ.
 2 Mɔ lɛsɛna ilim tɛlule tɔ kɛ wei
 i tɔki akaitu ke paa timpɛ i puki tɔ.
 Mɔ tɔna i niɔ taa kɛ piitimnaa,
 mɔ tisina awulaa tɛfɛ.
 Ma layate pɛsa yɔlaa ke mɔsɔyɔ,
 na ma nyɔmɔ nɔɔ yasi-we isu
 heelim kprakoyu nyutu tɔ.
 3 Ma tu pa waali,
 ma faya pa hekɛ taa, pulu ta tokina-m.
 Mpaav nku ma ta tɔnta tɔyɔ ma krayaa.
 4 Awe lapana mpɔ inɛ?
 Awe yelina na pɔ kɔɔ?
 Awe yaana lɔlɔh yɔlaa ke hatoo
 kancaalaya si pɔ hiki weesuyɔ?
 Tacaa mɔ wei ma kɛ kancaalaya tu tɔyɔ.
 Pɛcɔ maa we waali nyɔma waali tɔtɔ.
 5 Tetu nti lum cɔnaa tɔ pɔ nyɔma na
 lum nɔyɔ hɔyɔlɔh nyɔma nawa mpi ma lapa
 tɔ na sɔyɔntu kra-we.
 Antulinya tɔnasi nyɔma seliyi.
 Pa krɛtɛyɛna na pɔ kɔh.
 6 Pa sɔhna tɔma,
 paa wei i heeliyi i tɔyɔntɛle si: Kaasi nyɔ ti.
 7 Tun lutu nɔ tasayi apalutu ke wolanaa paasɛnɔ.

Sotulu ná səhna sətə təə matu.
 I yəgətəyi nyəgətə tamsuyə təm
 si pə ké təmle kupante ké,
 na i kan ləesuyə na nyəmə si ku taa ciyiti.

Nəənəə taa la səgəntə

⁸ Mprúyú Tacaə yəgətəə si:
 Ye nyá ɬe ma təmle tu lseyeli.
 Yakəpə nyá wei ma ləsa
 ma taapalə Apələham ləlyə taa tə.
⁹ Nyá wei ma pola tətə tənaya təə na má pəkə tə.
 Ma yaa-ŋ hatoo kateŋa tənasi təə.
 Nyaya maa heelaa si n ké ma təmle tu.
 Má ləsəna-ŋ, ma kaa ləŋ.
¹⁰ Səgəntə í taa kra-ŋ, ma we nyá waaləyi.
 Taa nəgəsi, maɣale nyá ləə.
 Maa ha-ŋ apalətu.
 Maa kəə na ma waasi-ŋ.
 Maa te-ŋ na ma toŋ səsəəŋ.
¹¹ Mpa pa mu-ŋ na rááná tə,
 pu liyiti-we na fəele təgə-we.
 Pu pasa nyá kolontunaa na pá pəsi kpete.
¹² Mpa pa kulaya nyá təə na pá pəkəyi-ŋ na yoou tə.
 Pu kriisi pa tənə na pá pəsi kpete.
 N ka pəkə-we n kaa na-we.
¹³ Mpi tə, maɣale nyá ləə Tacaə.
 Ma haakəna-ŋ toŋ. Ma heeliyi-ŋ si:
 Taa nyá. Maa kəə má waasi-ŋ.

Ma kəŋ nyá waasuyə

¹⁴ Yakəpə atantaaliya nyá,
 lseyeliya nyá, taa nyá.
 Maya Tacaə ləə ma yəgətəyəna.
 Ma ké lseyeli nyəma Nəŋŋ tu.
 Maɣale wei i waasəyi-ŋ tə.
¹⁵ Maa pəsi-ŋ kpeŋkpeluyə kufaləyə ŋku pa
 makəna təgənaya na ku təə na nyəmə tə.
 N ká yəki pəəŋ, na ŋ nəŋi-i.
 N ká pəsi pulasi isu ləətu.
¹⁶ N ká fala-we na heelim kraɣa,
 kacuculaya ká yasi-we.
 ɬena nyáá yəələna Tacaə,
 na nyáá hiki nyá teeli ké lseyeli Nəŋŋ tu təə.

Wəlaya tətə pəsəyi kacəka tətə

¹⁷ Mprúyú Tacaə tasaa si:
 Wahala nyəma, na konyəntunaa,
 í pəkəyi ləm u naaki,
 ɬena mə luuŋ tē wəli.
 ɬe maɣa Tacaə maa cə-me.
 Maya lseyeli ləə,
 ma kaa lə-me.

18 Maa yele na pusi səsəənsi kpe pulasi təə.

Maa tɔli lum sɛɛlaa kɛ tɛtɛka taa.

Maa pəsi wɔlaya tɛtɔ kɛ lulɛ,
na lum kpenɔ tɛtɔ kɔwɔlɔtɔ taa.

19 Maa tuu wɔlaya tɛtɔ taa kɛ,

tɔɲ tɔɲ nyəɲ wei pa yaa si:

Sɛɛtəli na akasiya na miili na olifi tə.

Maa yele na tɔɲ tɔɲ nyəɲ wei pa yaa si:

Sipələsi na pɛɲ na puwi tə í nyə timpi tɛv fɛi tə.

20 Uɛna yɛlaa təna ná na pá cɛkəna.

Paa welisi na pá nu pə taa si,

Tacaa niɲ lapəna yaasinaa mɛɛ.

Iɛɛɛli Isə Naɲɲ tɔ má má ɲmana-wɛ.

Isə kɔla tɔɲ təə

21 Mɔ́pɔ́yú Iɛɛɛli nyə́ma wulaw Tacaa yəɣətəa si:

Piitimnaa tɔɲ mɛ í yaa-m nənəɣə.

Í yəɣətɔ mə təm.

22 Í kəna-ti, í heeli-tɔɣɔ mpi pu tɛ na pə kəə tə.

Hatoo tə, pepe təm kɛ tɔɲ mɛ í tɛma yəɣətɔɣɔ si pu kəə?

Í heeli-tɔ na tə fɛɲ pə taa na tə ná pə yoosuyu.

Yaa í heeli-tɔɣɔ mpi pu tɛ na pə kəə tə.

23 Í yəɣətɔ mpi pu təkəna lapɔ tə pə təm.

Uɛna tə nyi si í kɛ tɔɲ.

Í la kɔpantɔ yaa isayətɔ natəli.

Uɛna tə kuli isɛ na tə kɛntɔ na tə na-ti.

24 Mə wɛ kɛtɛ kɛ, na mə kɔlapələ kɛ kɛtɛ.

Yɛ yɔlɔ í ləsa-mɛ pə kɛ acaalətɔ kɛ.

25 Ma ləsa yɔlɔ na ilim ntəɣəɲ, í kəɲna ntɛ.

Pa yaa í hətɛ na ilim təlulɛ təə.

Í yaana ntɛɣɛ ma hətɛ.

Í fɛləɣi nyɔɣɔ nyə́ma kɛ isu afəla.

Yaa isu tiisi ɲmalɔ fɛlɔɣɔ cɔɣɔ tə.

26 Awe yəɣətəna-təɣi hatoo kancaalaya na tə nyi-ti,

na tə tisi si tampana?

Aai nəɣəlɔ ta kɛpaali-ti,

nəɣəlɔ ta yele na tə nu.

Nəɣəlɔ ta nu təm nti tə luna mə kiɲ tə.

27 Má caaləna Siyəɲ kɛ təm heeluyu.

Í naa-ti, u naa-ti.

Ma tila Yosalem kɛ tillu.

Wei í kəna Laapaali kɔpəɲ tə.

28 Ma nyəna tɔɲ inɔ.

Ma ta na í taa ɲku ku kɛpaali təm tə.

Yaa ɲku ku cə ma kɔpəəsɔtɔ tə.

29 Pa təna pa wɛ yem kɛ,

na pa təma kɛ kɛtɛ.

Pa tɔɲ kɛ heelim na í wɛ kɛtɛ.

¹ Μρύγύ Tacaa tasaa si:
 Ma tæmlɛ tu ntɔ, ma paasəna-ŋ kɛ.
 Nyaga ma ləsaa na ma ləsaya suwɔa.
 Ma feesuɣu wɛ nyá tɔɔ kɛ.
 Nyaa kpaaləna piitimnaa kɛ siɣisuɣu tɔm.
² Nyá nɔɣɔ kaa kuli, yaa ń má kapuka.
 N kaa yɔɣɔti natələyi patəma taa.
³ N kaa teesi puɣutuɣu kɛ səsəncanɔa kɔpɛlaya.
 Pəyele n kaa teesi kəkɔ ŋka ka fiɣinaa tɔ.
 N ká tɔŋ tampana kɛ na ń yɔɣɔti siɣisuɣu tɔm.
⁴ Ye n ta tɛ siɣisuɣu suw
 kɛ tɛtu tɔɔ n kaa yele.
 N ká la mρύγύ haləna
 tɛtu nti lɔm cəɔnaa tɔ,
 na tenkuna nɔɔsi acalɛɛ nyuləyi nyá kiin.

Piitimnaa kəkɔ ŋka pa naana tɔ

⁵ Μρύγύ Isɔ Tacaa wei i lapɔ isətənuɣu na í pɔ,
 na í la tɛtu na tɔ taa kɔlɔlɔm təna,
 na í ha tɔ taa nyəm tənaya weesiŋ na pɔ feesiɣi tɔ,
 i heela yɔlɔ wei i ləsaa tɔ si:
⁶ Tacaa má má ləsəna-ŋ si ń tɔŋ siɣisuɣu.
 Ma təkəyi nyá nin taa na ma paasəna-ŋ,
 na ma na-ŋ na yəlaa tɔ pɛɛli nɔɣɔ.
 Na ń pəsi piitimnaa fətəla.
⁷ N ká kuli piitimnaa isɛ, na ń tɔli saləka nyəma.
 Na ń ləsi səkɛtuɣu tɛɛ nyəma kɛ tɔŋmelle taa.
⁸ Ma kɛ Tacaa kɛ, halɔ ma hətɛ nté.
 Ma kaa cɛla nɔɣɔlɔɣu ma teeli.
 Ma kaa cɛla ma nyɔɣu kɔlɔɣu kɛ tuŋ kulalaan.
⁹ Kancaalaya nyəntu tɛma yoosuɣu.
 Ma kpaaləyi-mɛɣɛ kɔfatu tɔm na pɛ́cɔ́ tɔ kɔɔ.

Tacaa waasɔɣu

¹⁰ I yoo Tacaa kɛ yontu kɔfatu.
 I yoo i samtu yontu kɛ tɛtu tənasi tɔɔ.
 Tenku tɔɔ cəɔlaa, na i taa nyəm təna.
 Tɛtɔnaa mpa lɔm cəɔnaa tɔ tɔ yəlaa
 na lɔm nɔɔsi acalɛɛ nyəma.
¹¹ Wɔlaya tɛtu na tɔ acalɛɛ səsəɔna yəlaa,
 Ketaa acalisi nyəma í kɔsi mə nɔɔsi.
 Mpa mɛ í wɛ pɔɔŋ nyɔɔŋ taa tɔ,
 í wilitina lanhɔlɔmlɛ.
¹² I tu Tacaa kɛ teeli.
 I kpaali i samtu kɛ tɛtu nti lɔm cəɔnaa tɔ tɔ taa.
¹³ Tacaa n luwaya isu aka.
 N tayanəyi nyá ti isu yoolu.
 Tacaa yaya apalɔkakiisaya təwarapa.
 N húləyi nyá kolontunaa kɛ nyá tɔŋ.

Mpi pə lapu pələ Tacaa tɔwa tɔ

¹⁴ Μρύγύ Tacaa yɔɣɔtaa si:

Hatoo tɔ, ma tɔka ma tɔɣi na mǎ suma.
 Ama pɛnente maa ma kapuka kɛ,
 ɪsu ahonto wei ɪ lɔlɔɣi tɔ.
 Ma mɔlɔɣi kɛ, na ma tisiɣi feesiŋ.
 15 Maa kpiisi pɔɔŋ na pulasi.
 Maa yele na pɔ tuŋ tɛna wɔli.
 Maa layasi pusi sɔsɔnsi.
 Maa la na pusi sɔsɔnsi pɛsi tetɔ nti lɔm cɔɔnaa tɔ.
 Maa la na luna nyɔɔ.
 16 Uena mǎ yele na yulɔmaa tɔ mpaav ɲku pa taa nyi tɔ.
 Na mǎ tɛŋna-weɣe mpaasi nsi pa taa cekɛna tɔ.
 Maa pɛsi sɔkpetuɣu ke nyaalɛm,
 na timpi tɔnte we katɛ tɔ pɔ hɛnti.
 Mpi maa la tɔɣɔle, ma kaa lɔ-we.
 17 Ama mpa pa ha pa tɔɣi tuŋ
 na pǎ heeliɣi leesɔŋ kusaakɛŋ na kulupɛŋ si:
 Mɛyele tǎ ɪsɔnaa tɔ.
 Paa tuli tapɛŋ na fɛele.

Yɔlaa yulɔmaa na ntamaa

18 Mɔrɔɣɔ Tacaa tɔma si:
 Ntamaa ɪ nu.
 Yulɔmaa mɛ, ɪ nyɛni na ɪ nǎ.
 19 Aweyele yulɔm?
 Ye pɔ taya ma tɔmlɛ tu.
 Aweyele ntam?
 Ye pɔ taya ma tillu wei ma tilaa tɔ.
 Aweyele yulɔm ɪsu wei ɪ hika hɛsuyɔ tɔ?
 Aweyele ntam ɪsu ma tɔmlɛ tɔ?
 20 N nawa yaasinaa payale.
 Ama n ta la laakali.
 Pɔyele n kema ɲkraŋŋ ke teu.
 Ama n ta nu.
 21 Tacaa nyǎ siɣisuyɔ tɔɔ kɛ n caawa si,
 n laki kusɛsutɔ ke sɔsɔntɔ na kɔpampantɔ.
 22 Paa na mpɔ, pɔ kpiisa yɔlaa mpe,
 pɔ kuu pa wontu.
 Pɔ kra-weɣe ɪsu katɔka ke kɔkramɛŋ pɔɔŋ taa.
 Pa kra-weɣe salɔka ke pa tɛŋmɛllɛnaa.
 Pa kuuki pa wontu nɔɣɔlɔ ta waasi-we.
 Pa lɛɛka-weɣe pa nyɛm.
 Pɔcɔ nɔɣɔlɔ fɛi si ɪ tɔ si pǎ fɛli-we.
 23 Mɔ taa awe kǎ kɛna ɲkraŋuyɔ na tɔmnaa mpe?
 Awe kǎ sɛŋ tɔkpi si ɪ kǎ tasa-tɔɣi nuw?
 24 Awe tɔ Yakɔpɔ kpiisilaa,
 na ɪsɛɣɛli ke wontu kuulaa?
 Pɔ taya Tacaa wei tɔ pɛntɛnaa tɔ?
 Pa ta sɔɔli si pǎ tɛŋ ɪ mpaan taa.
 Pɔyele pa ta nu ɪ kusɛsutɔ.
 25 Pɔ tɔɔ kɛ ɪ taa huuna ɪsɛɣɛli ke katatɔlaya.
 Uena yoo tii ɪ tɔɔ na ton ke paa pɛnɔɣɔ ɲka.

Isɛyeli ta pɛeki si í cekəna pɔlv.
 I ta yaa təm ntəyi pɔlvɔv ɪ taa.
 Ilena yoou náá kv-ɪ.

43

¹ Pəneɛte Tacaa yəɣətəyi si:
 Yakərv yəlaa me awe ηmag-a-me?
 Isɛyeli nyóma me awe ηma-me?
 I taa nyana pɔlv.
 Mpi tɔ, ma yapa-meɣe.
 Mə həla ke ma yaana-me.
 I ké ma nyóma ké.
² Ye í tesəyi lvm ma we mə waaləyi.
 Pusi kaa təɣə-me.
 Pəyele ye í təη kəkə taa ka kaa nyaga-me.
 Kəkə kaa kv-me.
³ Mpi tɔ, magale Tacaa mə Isə.
 Má kəna Isɛyeli nyóma Naηη tv.
 Wei ɪ waasəyi-me tɔ.
 Icipiti nyóma ke maa feli mə lonte.
 Maa layasəɣəna-meɣe Itiyopii na Sepa nyóma.
⁴ Mpi tɔ, í ke-m pɔlv səsəəm ké.
 Mə nyvɔv kulaa, na má səla-me.
 Ma celəyi apalaa ke mə lonte.
 Ma layasəɣəna yəlaa ke nyá weesuyv.
⁵ Ma we mə waalɪ ké, í taa nyá.
 Maa kəna mə lɔlvɔv nyóma na tev kite.
 Maa kəna-me na ilim tətɔle.
⁶ Maa heeli ilim ntəɣəη si: Kəna-we.
 Maa heeli ilim mpətəη si: Taa su-we.
 Kəna ma piya na pooluη.
 Ləsi ma pɛelaa na tetv tənasi na í kəna.
⁷ Pa təna mpa pa yaakəna ma həte,
 na ma ηma-weɣe ma teeli tɔv tɔ.
 Má lapəna-we.

Meɣele Tacaa aseeta nyóma

⁸ I yele na ma yəlaa lu.
 Pa ké yulvmaa ké, pəyele pa wena ɪse.
 Pa ké ntamaa ké pəyele pa wena ηkraηη.
⁹ Piitimnaa təna í kpeyeli, yəlaa í koti.
 Mə taa awe kraala təmnaa mpe?
 Mpa pa heelina-tvɔv kancaalaya nyəntv nti?
 Pɔntvnaa í hólí pa aseeta nyóma,
 pa hólí pa tampana,
 na té nu na tə tisi si hípyú.
¹⁰ Meɣele ma aseeta nyóma.
 Tacaa má ma yəɣətəna mpv.
 Mə na ma təmle tv wei ma ləsaa tɔ.
 Ilena pə lá na í nyɪ-tɪ na í te-m na mə taa.
 Na í cekəna si maga.
 Isə nəɣəlv ɪ taa wee na pəcə pə takɪ-m.

Pəyele Isə nəγəlv ɪ kaa lu ma waalı tətə.

¹¹ Mayale Tacaa, ma paasi,
waasəlv nəγəlv ɪ fei tətə.

¹² Má kpaaləna, má waasəna.

Ma heela nti tu kəə tə.

Pə taya mə hekv taa tɔγv kpaɪ nyəŋkv nakvli.

Meyele ma aseeta nyéma. Má kena Isə.

Tacaa má ma yəγətəna mpv.

¹³ Mayale Isə ké hatoo tam təə.

Nəγəlv u fitiyi pvlɔγv ma niŋ taa.

Awe ka wakəli mpi ma laki tə?

Tacaa tiluyv ke nəγəlv

¹⁴ Tacaa Iseyeli Isə Nanŋ tu wei ɪ waasəγi tə.

ɪ yəγətəγi si:

Mə təə ké ma tiliyi nəγəlv si ɪ yoona Papiloni.

Maa yelev na lvm təγv Kaləttee selaa kpuləŋ,

wei ɪ taa pa nukɪ leleŋ tə.

¹⁵ Mayale mə Nanŋ tu Tacaa.

Mə wulav wei ɪ ŋmawa Iseyeli tə.

Wulaya tətə taa mpaav kvfalvɔv

¹⁶ Mayale Tacaa wei ɪ hee hapəle ke tenku taa
na mpaav ke lvm ton nyəm taa tə ma yəγətəa si:

¹⁷ ɪ ləsa yoou keekənəa na pə kpaγanəŋ.

Pa hənta pa təna, pa temaya.

Pa nyayaa ké isv fətəla kpronkpontuyv.

¹⁸ ɪ taa təəsɪ kancaalaya nyəntv təə.

Pəyele ɪ taa paasəna kvpəm təm.

¹⁹ Yaasi kvfalv ke ma caaki lapv,

halɪ yaasi ɪnɪ ɪ caaki lapv.

ɪ ta nyəmɪ-ɪ?

Maa hee mpaav ke wulaya tətə taa,

na má yelev na pusi səsəənsɪ kpe.

²⁰ Taale wontu ká sa-m.

Pə kpaγav taale hasɪ na taataanaa tə.

Mpi tə, maa tó pusi səsəənsɪ ke wulaya tətə taa

si ma yəlaa kuləsaa ɪ nyəə.

²¹ Yəlaa mpa ma ŋmawa ma ti tə,

pa sa-m ké.

Isə na Iseyeli nyəma pa hvle

²² Mpyúγ Tacaa yəγətəa si:

Yakərv pə taya maya n yaawa.

Iseyeli kawa ma təm.

²³ Pə taya maya n lapa kətaya ŋka kəkə

lusa ka təna təγv nyá ɪwɛɛsɪ.

Pə taya ma hətə taa ke n lapa nyá kətasi.

Ma ta wiina-ŋ si n la-m kətasi.

Pəyelev ma ta caali-ŋ tulaalvnaa təə.

²⁴ N ta ya-m tulaalv na liyitee.

Pécó n ta hayasɪ-m nyá kətasi nim.

Ama nyá isayatu ke n caaləna-m.
 N tu-m wahala na nyá kypəntəŋ.
²⁵ Ama ma ma tike ma husəyəna mə isayatu
 ke ma səəla-me tə pə təə.
 Ma kaa tasa mə kawalaya təə ké təəsuɣu.
²⁶ Mpu tə, keesi nyá təm.
 Tə sɔv huule taa.
 Keesi mpi pə huləyi si n wena tampana tə.
²⁷ Nyá cəsə pəntaa.
 Nyá təm teləsəlaa kula ma təə.
²⁸ Pə təə ké ma nyəna Iso təsele
 nyuɣu nyəma ke tetelataa.
 Ma yela Yakəpu na pə wakəli-i.
 Ma yelaa na pá tuv Iseyeli.

44

¹ M'púyú Tacaa yəyətəa si:
 Ma təmlə tu Yakəpu,
 Iseyeli nyá wei ma ləsaa tə nu pənentaa.
² Tacaa wei i ηmaga-η nyá həəv tɛɛ,
 na í la-η na í paasəyəna-η tə i təma si:
 Ma təmlə tu Yakəpu, taa nyá,
 Yesulun^{*fa*} nyá má ləsəna-η. ^a Leluyv 32:15 taa n ká na mpv.
³ Pə taya pulv, maa pəli ləm ke wulaya tetv təə.
 Maa la na pusi kpe tə taa.
 Maa tisi ma Feesuɣu ke nyá luluyv nyəma təə.
 Maa tən̄si nyá piya piya ke nəəsi kupaŋsi.
⁴ Paa pu nyutu hekv taa isu
 tuŋ wei i səŋa ləm nəyɔ tə.
⁵ Pa taa nəyɔlv ka yəyətəi si:
 Ma ké Tacaa nyəŋ ké.
 Lelv ká ha i təyi Yakəpu hətɛ.
 Uena lelv náa ηmaa i niŋ təə si:
 Ma ké Tacaa nyəŋ.
 Paa yaaki-η Iseyeli hətɛ.

Tuŋ kvlalaŋ kvtyv

⁶ M'púyú Tacaa Iseyeli wulav wei i yakí-η
 na í ké Pə təna pə tu tə i yəyətəa si:
 Mayalɛ kancadaya tu na kantəkaya tu.
 Ma waali, Iso nəyɔlv i fei tətə.
⁷ Awe wɛ isu ma?
 Puntv í yəyətəi na í keesi-m
 hatoo kupaŋkv ma suwa yəlaa ke tam təə tə.
 Puntv í yəyətəi na í keesi nti tu kəə tə.
⁸ Taa nyá, pəcə taa sele.
 Isu ma tɛma-η-təyi heeluyv ke hatoo ləŋ na?
 N ké ma aseeta tu ké.
 Ma paasi Iso nəyɔlv i wɛɛ?
 Pəcə kvkpamuyv nakvli kv fei.

^a 44:2 Yesulun: Yesulun ke Iseyeli hətɛ lente ké. Ye n kala Kusəsutu

Ma ta na pə tu.

Tuŋ kulalaan lutaa

⁹ Tuŋ kulalaan lutaa təna ké kpete ké.

Mə kəlupum kəpam u waasəyi pəlv.

Tuŋ inɪ ɪ mayamaya ɪ ləsəyəna ɪ təyi aseeta.

Mpi tə, u naaki.

Pə́cá ɪ ta nyɪ pəlv.

Feele ká təyɔ-ɪ ké.

¹⁰ Yəlv ká lu yaa í saaki təyɔ,

na kv kaa waasi-ɪ pəlv?

¹¹ Feele ká kra mə təna mpa me í təŋəyi-ɪ təyɔ.

Tuŋ lutaa mayamaya ná ké yəlaa ké.

Mə təna í koti na í kəɔ.

Səyɔntv ka kra mə təna na feele pu-me.

¹² Koolu setəyəna nyəyəlvɔyɔ,

na í wə-kvɔv kəkə na í tayanɪ-kv.

Na í ma-kvɔv maalətoɔ na ɪ toma,

na í la-kvɔv isəna ɪ caa tə.

Ye nyəyɔsi kra-ɪ, ɪ feina toma.

Ye ɪ səwə lvm nyɔɔv ɪ pəsəyi ɪcam ké.

¹³ Saakvɔv ná təyi ŋmənaɔa ke təpəyaya təɔ.

Na í pu looŋa na ŋmaalaya,

na í mayasi-ke na mayasəlaya.

Uena í saaki ləsəyɔv isu yəlv na saakəlaya,

na í su-kvɔv kutuluyɔ taa.

ISO KYƆƆƆTUTU TELƆSULU SELEMII TƆM TAKƆLAYA Kutulu

Selemii k  Iso kyƆƆƆtutu tel sulv k  na Yuta tetv taa k  i lapa i t mle ke awulaa Sosiyasi na Yoyakim na Setesiyasi pa p le taa. I tasa y laa ke apalv sv p  m li Iso tee. Ama pele pa kisa-i nunav na p  tv-i wahala na halv p  t ki-i sal ka. Pa c la t nyv  ku ku t  pa  maawa Iso T m t . P  waalv k  Paponi ny ma tama Yosalem icate ilena Yuta ny ma lelaa se na p  polo Icipiti na p  c sv t na.

Isa na pa faya Selemii tak laya t :

Isa yaav ke Selemii, titite 1

T m nti Iso y Ɔta Yuta na Yosalem pa t  t , titite 2-25

Selemii t mle na Yuta na Iseyeli pa waasv, titite 26-45

Isa kyƆƆƆtutu nti Selemii tel sa piitimnaa t , titite 46-51

Yosalem hotv, titite 52

¹ Tak laya kan  ka taa k  pa kees yi Pencamee kpek le tv k tv Hilikiya p yalv Selemii t m. I ka we Anatoti icate taa k . ² M r y  Tacaa y Ɔt na-i Amon p yalv Sosiyasi wei i ka ke Yuta wulav t , i kawulaya p naya naanvwa na tooso ny ka taa. ³ Tacaa y Ɔt na-i t ƆƆ Sosiyasi p yalv Sowakim p le taa. Sowakim ka kena Yuta wulav. Hal na Sosiyasi p yalv l lv Setesiyasi, wei i k  Yuta wulav t  t  i kawulaya t naya k  ka p naya naanvwa na kulvm ny ka ke is tv kakpasv ny  taa. Waatv in yi kolontunaa kuuwa Yosalem ny ma.

Isa yaav ke Selemii

⁴ M r y  Selemii t ma sv Tacaa heela-m sv:

⁵ Ma ny ma-  na p c  p   maya- 

ny  too lotu taa,

na m  l sv-  na m  kra- 

ma kyƆƆƆtutu tel s lv ke piitimnaa taa,

na p c  p  l l yi- .

⁶ Ntena m  c  sv: Hai, Tacaa Iso, ma k  p yaya k , ma ta nyv y Ɔtaya.

⁷ Ilena Tacaa c -m sv:

Taa y Ɔtv sv n k  p yaya.

Mpi t , p  we sv   polo mpa pa

kin ma tiliyi-  t Ɔ,

na   heeli-weye nti ma tv-  t .

⁸ Taa nyana-we.

Ma we ny  waalv k  sv maa waasv- .

Tacaa m  ma y Ɔt na mpv.

⁹ M r y  Tacaa kusa i nin na   tokina ma n Ɔ na   heeli-m sv:

Ma tvwa ma t m ke ny  n Ɔ taa.

¹⁰ Na   tasa sv:

Ma tvyv-  t mle ke piitimnaa na kawulasv taa k  san .

Kpesv, na   p sv krent lasv.

Y ki na p  p sv ncaale.

Tayanv  mav na   tuu.

Tyv pili  na tiiv kovasv t m

¹¹ M r y  Tacaa p sa-m sv: Pepeye n naaki? Ntena m  c  sv: Ma naaki tvyv pili .

12 ʘena í tǝ-m si: Ama n nawa teu. Ma feñiyi ma kuyǝǝtutu tǝw kǝ́ si má yoosi-ti.

13 Mǝ́pǝ́yǝ́ Tacaá tasa-m pǝ́ǝsuyu ke tǝm naale nyǝm si: Pepeye n naaki? Ma si: Ma naaki tiiu na ilim ntǝǝǝ tǝw. Na kǝ́ wasǝyi, na kǝ́ kpilisina Tacaá tǝw.

14 Ntǝna Tacaá heeli-m si: Hǝǝǝluyu ñkuyu wahala ká luna na í watí Yuta tetu yǝlaa tǝna tǝw.

15 Maa yaa hǝǝǝluyu ñku ku kawulasí yǝlaa,
na paa wei í kǝw,
na í la í tǝcaǝale ke Yosalem nǝnǝsi.
Na pǝ́ cǝna ícate kolunǝ
na pǝ́ tii Yuta acalǝe tǝna tǝw.

16 Maa huǝna-mǝye mǝ kawalaya tǝw.

Mǝ́pi tǝ, í lǝ-m,
na í wǝkí tunj kulalaañ ke tulaalǝnaa,
na í luniyi mǝ ninj kolupum.

17 Selemii taǝaní nyá ti.

Kulí na ñ telǝsí-wǝye nti maa heeli-ñ tǝ.

Pa tǝm í taa la-ñ sǝǝntu.

Tǝfǝ maa yele na ñ sele pa ísentaa.

18 Ma sukí-ñ ísu kolunǝ ícate.

Yaa nyǝǝluyu maǝamaǝa akele.

Yaa kusǝemuyu nyǝñ,

ke Yuta awulaa na pa waali nyǝma

na kǝtǝlaa na ícate yǝlaa pa tǝw.

19 Paa yoona-ñ.

Ama pa kaa pǝsí-ñ kǝ́.

Mǝ́pi tǝ, ma wǝ nyá waalǝyi si ma waasǝyi-ñ.

Tacaá má ma yǝǝtǝna mǝ́p.

2

Lvm seelv lǝv, na pǝǝlǝe hila huluǝy

1 Mǝ́pǝ́yǝ́ Selemii tǝma si Tacaá heela-m si:

2 Polo, kraali Yosalem nyǝma ñkraññ taa si:

Ma tǝǝsǝyi mǝ ífepile waatu taa,

íǝna í ka sǝǝla-m,

na mǝ lǝsaya suu-m ísu tanj tǝ.

Waatu inǝyi í tǝñaya-m wulaya tetu*fa* taa,

timpi halǝm fei tǝ. ^a pa yaa mǝ́p. Nǝǝǝl u halǝyi puluyu tǝna. Yǝlaa u tu caki.

3 Íǝǝyeli nyǝma mǝ í

ka kǝ́ ma tike ma nyǝma kǝ́,

na í wǝ ísu ma halǝm kancaalaya kolulǝm.

Mǝ́pa pa tokayana-mǝ tǝ,

pa suukaya tǝm kǝ́ na asalav tiiki pa tǝw.

Tacaá má ma yǝǝtǝna mǝ́p.

4 Yakǝ́pǝ́ lǝluyu nyǝma,

Íǝǝyeli kǝ́pǝ́ka nyǝma mǝ,

í nu Tacaá kuyǝǝtutu.

5 Ísaya tu ntiyi má caanaa nawa ma kinj

na pǝ́ hatǝlǝǝna-m,

na pǝ́ tǝñǝyi kǝ́pǝ́te nyǝm,

^a 2:2 wulaya tetu: Tetu nti tǝ taa teu u nukí, pulupu u nyǝkí tǝǝ

na mə mayamaɣa í pəsəɣi kɾete?

⁶ Ǫ tá pəsɪ sɪ: Tacaa we le?

Má ləsəna-meɣe Icipiti tetu taa,
na má tiiki-meɣe wulaya tetu taa
timpɪ tev fei tɔ.

Kutaalomɪŋ na səm pə wenna,
yəlaa fei təna.

Pəyele nəɣəlv u təŋəɣi mpv.

⁷ Anɪ má kənnə-meɣe tetu nti

tə we ɪsu tuŋ taale
tɔ tə taa sɪ í təɣɔ tə pee

na tə kvlvlvm kɔpam.

Ama í kəma ɪlena í pilisi

ma tetu na í pəsɪ ma nyəm ke acaalətu pulvpu.

⁸ Kətəlaa ná tá pəsɪ sɪ: Tacaa we le?

Kiiu sulaa mpe pa ta nyɪ-m.

Awulaa ná lukɪ ma waali.

Tuyv kvlalaav Paali təm ke

ɪsɔ kvyəɣətutv teləsəlaa

ná heelaya na pá təŋəɣi.

Pəyele kvlə ku waasəɣi pulv.

⁹ Pə tɔɔ ké maa hʊvna mə na mə piya tɔtɔ.

Tacaa má ma yəɣətəna mpv.

¹⁰ Ǫ polo lvm taa tetu nti pa yaa sɪ

Kitim tɔ, na í ná.

Ǫ tili Ketaa tetu taa na í feŋ teu

na í ná sɪ ɪsəna pə we cəne tɔ,

na təna, pə we kvlvm yee?

¹¹ Ǫ ká ná sɪ too tɔ,

piitim napəli pə ta layasəta pə tuŋ kvlalaav,

pa na ɪ ta ke ɪsənaa tɔ.

Ama ma yəlaa layasa má na tuŋ kvlalaav.

Pəcɔ tuŋ ɪnɪ u waasəɣi pulv.

¹² Ǫsətənyv ləŋle í cəna təm nti

na kú selina səɣəntv.

Tacaa má ma yəɣətəna mpv.

¹³ Pə taɣa pulv,

ma yəlaa me í wakəla təm naaleɣe.

Ǫ ləwa ma wei ma ke-meɣe

weesuyv lvm sɛelv tɔ.

ɪlena í huli mə təɣi hila wena a yawa pəɣələe

na lvm u cakɪ a taa tɔ.

Ǫseyeli nyəma ləv ke Ǫsɔ

¹⁴ Mpyó Tacaa təma sɪ:

Ǫseyeli nyəma me í ké yomaa yaa kasayampiya.

Na piitimnaa ləlaa təkɪ mə tɔɔ?

¹⁵ Na pá kiisiyi na pá nyusəɣi

mə tɔɔ ɪsu təɣələsɪ piya.

Na pá kpiisiyi mə tetv.

Pa nyayasa mə acaləe ke kəkə, nəɣəlv fei.

16 Na pə kpeŋna Mamfi na Tapaneesi
pə acalee nyəma na pá yəkəyi mə nyəəŋ.

17 Ʃ ləwa má wei ma tiikaŋa-meŋe
mpaav kupaŋku taa tə.

Pə təə ké mpv inɪ pə maŋana-me.

18 Ʃe pəenente í puki Icipiti si í lakɪ we?

Nili pəŋə səsaŋa lvm nyəəv na?

Yaa í puki Asilii si í lakɪ we?

Ifəlaati pəŋə səsaŋa lvm nyəəv na?

19 Mə maŋamaŋa mə isayatu

na mə waali luv ká həna mə ŋkraŋvɔv.

Ʃena í ná na í cekəna si

isəna í ləwa mə Iso Tacaa má

na í feina ma səŋəntv tə pə ké isayatu ké.

Ate na isətaa pə tv Tacaa má ma yəŋətəna mpv.

Iseyeli nyəma luv ke Tacaa waali

20 Ḿpúyú Tacaa təma si:

Hatoo ləŋ ke Iseyeli nyəma me

í fayana-m si í cakɪ mə ti təə.

Ʃena í kraaki pulasi təə,

na tuŋ kuləpəŋ tɛɛ,

na í luniyi tuŋ na í lakɪ pə wasaŋkalətv.

YOSALEM TŌŌ
WULA
TAKĒLAYA
Kutuluṭu

Selemii wiiki, mpi tō, kolontunaa yōka Yosalem icate ke Yuta nyóma isayatu tō. I hula-weye mpi pē tō icate wakēlaa tō. Uena í huli Yuta nyóma si ye pá layasaa na pá mēli Iso tee ílé i ká waasi-we. Pē taya pulu, i kupantu we tam tō ké tu ten.

Isəna pa faɣa Wula takēlaya tō:

- Yosalem nyóma lanwakēlle, titite 1
- Tacaa pəsa isu Yosalem kolontu, titite 2
- Wahalanaa na teeḷyṭu, titite 3
- Yosalem wakēḷyṭu wula, titite 4
- Tacaa məɣna-tyṭu nyá kiŋ, titite 5

Yosalem icate pəsa isu leelu wei pa ləwa tō

¹ Hai, Yosalem icate nyá wei yəlaa wutaya təɣəle.

Nyá hətē ka yaawa piitimnaa taa ké.

Nyá ŋmakēlayana tetu həɣələŋ.

Waiyo, nyəni n we nyá tike.

N pəsa isu leelu.

Pa tu-ŋ yomle təma.

² Wula nté nyá tom ke ahoo,

na isəḷm lukiyi yem.

Mpa paa səəla-ŋ tō,

pa taa nəɣəḷu fēi si i puɣusiyi-ŋ.

Nyá taapalaa təna lə-ŋ

Pa pəsa nyá kolontunaa.

³ Yomle na wahala taa ké pa tēena Yuta.

Ma ta nyi isənaa tēye n wee.

N fēina nyuyṭu tətule.

Nyá kunyəntulaa təna tama-ŋ ké.

⁴ Siyən mpaan we ləyaya taa ké.

Nəɣəḷu u təŋəyi-i si i puki acima.

Nənəsi pəsa ncaa.

Kətəlaa apalṭu ná lepa na pá laki wahala.

Icate pēelaa ná we lanwakēlle taa.

Isənyəŋle suna icate nyá nyá taa.

⁵ Nyá kolontunaa ŋmakēla-ŋ ké.

Nyá patanaa laŋa hēewaya.

Mpi tō, Tacaa həma nyá ŋkraŋuyṭu.

Nyá kupəntəŋ paɣale tō,

kolontunaa kuuwa nyá piya na pá tuliyi na pá tēkəna.

⁶ Siyən kpekəle nyóma mə teeli səpa.

Mə nyuyṭu nyóma ná we isu

naməŋ wei i laŋa tətəɣəle tō.

I kaasəyi i ti na í seeki lakatika nyóma.

⁷ Yosalem, n hota kolontunaa niŋ taa.

N laŋa waasəlaa.

Kolontunaa ná mpv uena pá won.
 Mpi tɔ, pə kpiisa Yosalem.
 Ḿpúyú Yosalem n nawa si n ké cɔɔlv,
 n we fεεε taa.
 Uena n tɔɔsi kúpam mpi pə təna
 n ka wena ləŋ taa tɔ pə tɔɔ.
⁸ Isayatu nti n ka lɔlɔsaa tɔ,
 nti tɔ tɔɔ ké n pəsa asilima.
 Mpa paa saŋaŋa-ŋ tɔ, pa məla-ŋ footuyu.
 Pεεε pa nawa si n we kpeεε ke nɔɔnɔɔ.
 Pə weε si Yosalem n tisi feesiŋ ké na n məŋna waali.
⁹ Yosalem nyá asilima taana nyá capanaa ké.
 N ta teeli nti tɔ maŋana-ŋ isəntɔ tɔ.
 Kpisuyu tuta-ŋ ké,
 nɔɔlv fei si i tasəŋi-ŋ apalvtɔ.
 N wiiki si: Hai, Taca, nyəni isəna
 kolontunaa ŋmakəla-m na má təkɪ wahala tɔ.
¹⁰ Kolontunaa tv niŋ ke ma kpancooŋ təna tɔɔ.
 Halɪ ma nawa piitimnaa svv Isə təsεεε taa na toŋ.
 Pəyele Taca ka kisina-weŋεε si:
 Pə fei si pá svv ma yəlaa hekv.
¹¹ Yosalem pə nu-ŋ uena n wiiki
 na n pεεkəŋi tɔɔŋaŋa.
 Haləna n cəla nyá kúpampam si n hiki tɔɔŋaŋa.
 Kεlɛna n wiina Isə si:
 Hai Taca, nyəni isəna pa nyənəŋi-m yem tɔ.

¹² Ḿpúyú Siyəŋ təma si: Tεεlaa mε,
 i nyəni na i ná wahala wei ma təkɪ tɔ.
 Wahala nɔɔlv ta nɔɔsəna i taka.
 Taca n tvni-i nyá pááná səsəna wule ké.
¹³ Hatoo isətaa ké n tisina kəkɔ
 na ká svv-m na ká tala mvwa.
 N nyəpa-m puluyu ke ma nɔɔhεε tεε.
 N lapa na má tuli tapəŋ.
 N yela-m ma nyvɔv tike.
 Ma təkɪ wahala ke paa kvayaku ŋku.
¹⁴ N kpeyela ma isayatu ke nyá niŋ taa.
 N lapa-təŋi kpalahuu na n paa
 ma luyu tεε na tɔ nu-m.
 Ma isayatu yəka ma toŋ na tɔ tv-m ma kolontunaa
 mpa pa kəla-m tɔ pa niŋ taa.
¹⁵ Taca ləwa ma yoolaa taa yoolaa mpa maa wena tɔ.
 N kəna kolontu ke ma tɔɔ si i wakəli ma ifepiya.
 Taca nanə Yuta yəlaa ké isu lesəŋ ke tənyaasəle.
¹⁶ Mpusi inε i tɔɔ ké ma wiiki.
 Ma pələŋi isəlv m na pə leliyi.
 Mpi tɔ, puyusulu hatələna-m ké.
 Inɪ i haakayana-m weesuyu.
 Pə yela ma piya ke si tike.
 Mpi tɔ, kolontu kəla-tvɔv toŋ.

17 Μρύγύ Siyῶη teka niη.
 Ama nḡḡlv fei si í puḡusi-η.
 Tacaa ha nḡḡ ke Yakḡrv nyá patanaa si pá ta-η kotaya.
 Yosalem n pḡsa isu hute ke pa isenta.

18 Ama Tacaa n wena tampana ké.
 Mpi tḡ, ma kisa nyá kusḡsutv.
 Yḡlaa me mḡ tḡna í nu.
 Í na ma kuyḡntḡḡle.
 Pa kuuwa ma pḡelaa na ma ifepiya na pá teena.

19 Ma yaawa ma tḡηnaa.
 Ama pḡle pa lu ma waali.
 Ma kḡtḡlaa na ma nyḡḡv nyḡma sḡpa icate taa.
 Pa pḡekaya tḡḡnaya si pá weena weesuḡu.

20 Hai, Tacaa nyḡm ma lanḡwakḡlle.
 Ma taa pḡsaa ké.
 Ma lanḡle wakḡlaa ké.
 Mpi tḡ, ma kḡla nyá tḡḡ ké kulvḡv.
 Ama layate pḡma-m piya ke awalí.
 Ma tḡyaya pḡsa sḡm nyḡḡka.

21 Pa nu ma wula, ama nḡḡlv fei si í puḡusi-m.
 Ma kolontunaa tḡna nawa ma wahala wei n tḡ-m tḡ,
 na pá paakḡna-m.
 Yele na kuyaku ḡku n ka suwa tḡ kv kḡḡ
 na pḡ leeti-weḡe ma lonte.

22 Nyḡm pa isayatu, na ḡ hḡ pa ḡkraḡḡ
 isu n lapa-m ma kaanutu tḡna tḡḡ tḡ.
 Mḡla tike ke ma laki, ma lanḡle pḡsaa ké.

2

Tacaa pḡsa isu Yosalem kolontu

1 Hai, waiyo, Tacaa nyá páána taa,
 n waasa Siyῶη yḡlaa tḡḡ ké sḡkpetvḡv sḡsḡḡv.
 Hatoo isḡtaa ké n petḡna Iseyeli teeli ke ate.
 Waatu wei Tacaa nyá páána kḡawa tḡ,
 n ta tasa tḡsḡḡv si Siyῶη ké nyá nḡḡḡe tḡsule.

2 Tacaa n lipa Yakḡrv teesi tḡna, pḡtḡtḡle fei.
 N yḡka Yuta koloosi acalḡe na páána.
 N pḡta-yḡḡe ate.

N wakḡla Yuta awulumpiya kawulaya.
 3 Tacaa n mu páána sḡsḡḡna ilena ḡ yḡki Iseyeli toḡ.
 N kisa-weḡe waasḡḡv ke kolontu niη taa.
 N lupa kḡkḡ ke nyá yḡlaa te na ká nyaya hḡḡlḡḡ tḡna.

4 N pama nyá tḡḡv ké isu kolontu.
 N hulḡḡi nyá toḡ na nyá yḡlaa tḡḡ isu pa pata.
 N wakḡla pḡ tḡna mpi tu nyḡnaya
 na pḡ we-tḡḡv teu tḡ.

Tacaa nyá páána nyaya Iso
 tḡsele ke Yosalem isu kḡkḡ.

5 Tacaa n pḡsa Iseyeli kolontu ké.
 N lipa Iseyeli na ḡ kḡenna i teesi kḡpaḡsi.

N yɔka ɪ koloosi acalɛɛ.

Tacaa lɔlɔsa laɲwakɔlle
na ɪsɔnyɔŋlɛ kɛ Yuta yɔlaa taa.

⁶ N yɔka Yosalem kolɔŋa ɪsu taalɛ kalaa.

N wakɔla ta na-ɪ tɔ tɔsulle.
Tacaa n lapa na yɔlaa sɔɔ acima
na kuyɛɛŋ kuhɛɛsɔŋ tɔɔ.

N mu pɔ́áná na ń tu wulav
na kɔtɔlaa kɛ fɛɛɛ.

⁷ Tacaa n kisa nyá kɔtaɲa tɔlate.

N lɔwa nyá tɔsɛɛɛ.
N tu nyá tɔsɛɛɛ na Siyɔŋ
tɛɛsɪ kɔpɔŋsɪ kɛ kolontu niŋ taa.

Pɛɛ pa kiisiyina nteɲɛ akaitɔ
kakiisaya kɛ ɪsɔ tɔsɛɛɛ taa
ɪsu acima kuyaku.

⁸ Tacaa n tu nyá taa kɛ si n yɔkɔŋi Siyɔŋ kolɔŋa.

N yɔka-kɛɲɛ tɔkpataa, n ta nyá.
Nn kusɔŋi nyá niŋ na ń ta yɔkɔta-kɛ.
N tu kolɔŋa sɔsaya na sɔkpɛlaya kɛ lɔyaya taa.
Si naalɛ si yɔkaa tɔmuyumuyɔ.

⁹ ɪcatɛ nɔnɔɔsɪ suv tetɔ.

N pɛla kukalɔsɔŋ, n wakɔla-ɪ.
Wulav na ɪ waali nyɔma pa wɛ piitimnaa niŋ taa.
Kiŋ fɛɪ tɔtɔ.

Tacaa nn tasɔŋi ɪsɔ kuyɔŋɔtɔtɔ
telɔsɔlaa maɲamaɲa kɛ nyá tɔm heeluyɔ.

¹⁰ Siyɔŋ layatɔ tasɔlaa ɪ caya atɛ na ɪ suma.

ɪ pɔlɔŋi tetɔ kɛ mɔ nyuyɔ taa.
Mɔ laŋa wakɔlaa na ɪ suu lɔyaya
wontu ɪsu fɔlɔtɔnaa taka.
Yosalem pɛɛlaa, mɔ kama nyɔɔŋ na atɛ.

¹¹ Ma ɪsɛ kana ɪsɔlɔm lukuyɔ.

ɪsɔkilim pu-m kɛ.
Ma apalɔtɔ hoowa ma yɔlaa wahala tɔɔ kɛ.
Ahɔlɔmnnaa sɔki lɔkɔtɔ kɛ ɪcatɛ hapɛɛ tɔɔ.

¹² Piya wiina si toonaa si:

Lɛɲɛ tɔŋɔnaɲa wɛɛ?

Lɛɲɛ sɔlɔm wɛɛ?

Si hotiyi mpaan taa, ɪsu mpa pɔ kɔ yoo taa tɔ.
Si tisiyi feesin na sí hɛɛki si toonaa niŋ taa.

¹³ Yosalem, suwɛɲɛ maa heeli-ŋ tɔtɔ?

Nyá na nɔŋɔlɔ ɪ ta maya.
Siyɔŋ pɛɛlɔ, wentiyi maa hɛɛsɔna nyá laŋlɛ?

Nyá wahala tɔɔwaya ɪsu tenku.

Nɔŋɔlɔ kaa pɔsɪ na ɪ waasi-ŋ.

¹⁴ Kaloolaya na kpaɪ tɔm kɛ
ɪsɔ kuyɔŋɔtɔtɔ telɔsɔlaa mpa
pa wɛ nyá taa tɔ pa kpaalɔŋi.

Pa ta kuli nyá isayatu tɔɔ,
si pə taa kɔɔ na kolontunaa kuu-ŋ na pá tɛɛna.

Isɔ kuyɔɔtɔtɔ teləsɛlaa
kukpaalɛtɔ kɛ kɔtɔsɔtɔ kɛ.

¹⁵ Tɛɛlaa tɛna naaki-ŋ
na pá kpasəyi amokɔŋ kɛ
nyá wakɛluyɔ kɛ.

Pa huləyi kacɔyɔlasɪ na pá paakəna-ŋ.

Pa yɔɔtəyi si:

Icɛtɛ tənɛyɛ pa yaakaya ləŋ kɛ kɔpantɛ
na kɔtɛtɛlɛ na laŋhulɔmlɛ nyəntɛ kɛ tɛtɔ tɛna taa?

¹⁶ Nyá kolontunaa tɛna haaki nɔɔsi na nyá tɔɔ.

Pa ketəyi kakɛtasi, pa kra ntompee.

Pa təŋ si: Tə tɛma ɪ tɔm.

Kuyaku ŋku tu tanəaa tɔyɔlɛ.

Tə hika-ɪ kɛ, tə təŋna-ɪ nav.

¹⁷ Tacaɔ n lapa isəna n ka suwa tɔ.

N lapa isɪ n ka yɔɔtuyɔ hatoo ləŋtaɔ tɔ.

N yɔka nyá yɛlaa kɛ, pətɔtɔlɛ fɛɪ.

Kolontunaa naaki Yosalem na pa laŋa hulɔməyi.

Isɔ kraasa nyá kolontunaa tɔŋ.

¹⁸ Yɛlaa wiikina Tacaɔ kɛ hatoo pa lotu taa.

Siyəŋ kolɔŋa nyá, luki isəlɔm kɛ ilim

na ahoo isɪ pɔyɔ.

Taa yelɛ wula, pɛ́cɔ nyá isəlɔm ɪ taa hɛɛsi kpente.

¹⁹ Kuli, nyá wula ɪ kra ahoo taa.

Pə kraɔav tanəŋ təhulu tɔ.

Huli Tacaɔ kɛ nyá lotu.

Tɛyɛ-ɪ niŋ kɛ nyá piya tɔm.

Pa təŋna səpɔ kɛ nyɔyɔsi kɛ hapɛɛ kpeesi.

²⁰ Hai, Tacaɔ, nyəni na ń ná, taya n laki mpɔ.

Pə mɔnaa si alaa ɪ tɔyɔ pa mayamaɔa pa lotu kɔlɔlɔm na?

Pa piya nsəyi pa sɔɔla teu.

Pə mɔnaa si pá tɔyɔ pa piya mpa pa lɔlaa,

na pá paasəna teu tɔ?

Pə mɔnaa si pá kɔ kətɛlaa na Isɔ kuyɔɔtɔtɔ

teləsɛlaa kɛ Tacaɔ tɛsɛɛlɛ taa?

²¹ Akpatɛlaa na ifepiya pa hənta atɛyɛ

tapəŋ na tulɔŋasɪ kɛ hapɛɛ nɔɔsi.

Pa kɔwa ma pɛɛlaa na ma ifepiya.

Nyá pááná kuyaku wule kɛ n kɔ-wɛ.

N lentɔ-wɛyɛ pətɔtɔlɛ fɛɪ.

²² N yaawa yɛlaa sɔsaa na paɔ le isɪ acima wule.

Kuyəŋku nyá pááná kraɔa tɔ, pə ta sɔɔ nɔyɔlɔ.

Mpa maa tɔɔwa na má paasəna teu tɔ ma kolontu kɔ-wɛ.

3

Wahalanaa na laŋhɛsɛlɛ

¹ Ma kɛ yɔlɔ wei ɪ nawa wahala kɛ teu tɔyɔ.

Tacaa n mapam nyá kpatúgú na rááná.
 2 Səkrɛtɔvɔ anaaɗ taa ké n pona-m na ń sɔsi-m.
 N ta sɔsi-m nyaaləm taa.
 3 Ma tike ke n makɪ na ń leləgi,
 paa kɔyakɔ ŋku.
 4 Ma tɛma taasi ké təkəŋəkəŋɔ.
 N yɔka ma mɔwa.
 5 N tɔ-m laŋwakəlle na wahala pə taa ké
 na pə cəna-m ɪsu kolɔŋa.
 6 N yela-m səkrɛtɔvɔ taa ké ɪsu
 wei ɪ səpa na pə leeli tɔ.
 7 N tama-m kolɔŋa.
 N tɔ-m alukpala yuŋ nyəna.
 8 Ma kiisa teu na má wiina-ŋ.
 Nn nɪki ma kɔsələmɔtɔ.
 9 N təkə ma mpaŋ təna na pɛɛ kɔyasələɛ.
 N yelaa na ma hapələ təntɛ wɛ katɛ.
 10 N feŋiŋi-m ké ɪsu wusi cɛŋɔvɔ
 yaa təŋɔlaya papɔvɔ tɔ.
 11 N ləsa-m mpaav taa.
 N cəla-m həŋɔlasɪ.
 N pəsa-m ɪsu tɛtɔ nti pə wakəlaa tɔ.
 12 N pama nyá təvɔ na ń siŋisina-m.
 13 N tɔla ma timpee ke pəŋ na nyá kəkə taa nyəmə.
 14 Yəlaa təna wəŋiŋi-m ké.
 Pa yookina-m yontu ke ilim na pə tɛm.
 15 N haŋasa-m nyɪtɔ nyaŋ nyəntɔ.
 N yelaa na má nyəv kɔnyənyəv nyaŋ nyəv.
 16 N lapa na má salɪ pətuwee na ma kela pɛli.
 N waasa ma təv ké tɔlvma.
 17 N hatələna-m hɛɛsɔvɔ na ń lɔ-m.
 Ma ta nyɪ laŋhɔlvmlɛ leleŋ.
 18 Uɛna má tɔ si:
 Mpi maa tɛsəna tɔ pə tɛma.
 Maa tɛeləgi Tacaa kiŋ ke pɔlv.
 19 Hai, təvɔ ma kɔnyəŋtəŋɔle na ma wahala təm.
 Na sɔtɔ na nyaŋ lvm mpi ma nyəvwa tɔ.
 20 Tam ké ma təvɔsəgi pə təv.
 Uɛna ma apalɔtɔ yəeləgi.
 21 Həwɛɛ nna ma təvɔsəgi ma taa
 na a təv má tɛeləgi təŋɔle si:
 22 Iɔv nyá kɔpantɔ ta su tənaya.
 Pəyele nyá sɔlvɔvɔ ta tɛ.
 23 Nyá kɔpantɔ wɛ paa tanəŋ ŋkuyɔ.
 Tacaa, nyá teu təwaya.
 24 Ma təŋ si: Tacaa keɛ ma kpancoou.
 Pə təv ké ma tɛeləgi-ŋ.
 25 Tacaa n wɛ teu ke mpa pa tɛeləgi-ŋ təŋɔ.
 Na mpa pa kɛsəŋəna nyá təv tɔ.

- 26 Pə we teu si yulv í su
na í tan Tacaa nyá waasuyv.
27 Pə we teu si yulv í mu Iso tɛlasɪ ke ɪ pəcaatu.
Paa pə we katɛ.
28 Ye Tacaa n kəna wei ké wahala,
pʊntv í su təpamm na í cayana ɪ mpa.
29 ɪ həntɪ atɛ na í suli ɪ nəɣə təɔ,
na í tɛləɣɪ si ntanyɪ Tacaa ká waasi-ɪ.
30 ɪ keesi ləkpaɣasaɣa ke wei ɪ caa-ɪ mapv tə.
ɪ muɣɪ kʊtuyv.
31 Tacaa nn ləkɪ yulv ke tam təɔ.
32 Ama waatu wei n həɲ yulv ɲkpaɲuyv
tə n wɛna ɪ pətəɔtələ ké.
Mpi tə, nyá kʊpantv təwɣa.
33 Pə taɣa ayɛɛɛ ke n həɲna yulv ɲkpaɲuyv
na ń tuyɪ-ɪ wahala.
- 34 Waatu wei í fɛləɣɪ nəɬɛɛ ke
tɛtv piya saləkətʊnaa təna tə.
35 Waatu wei í pɛɲ tampana tv ke ɪ tampana tə,
ɪsətɔa Iso səsə naakɪ ké.
36 Waatu wei í təkɪ yulv ɪsɛ ke huule taa tə,
Tacaa u naakɪ?
37 Awe yəɣətəɣəna na pə lá?
Awe ɲmakələɣəna, pə taɣa Tacaa?
38 Isoɔta Iso səsə nəɣə ke
kʊpantv yaa ɪsɣatv lukəna.
39 ɪlɛ pepe təɔ ké yulv weesuyv tv kʊntəɣɪ?
Paa wei í kʊntəna ɪ maɣamaɣa ɪ kʊpəntəɲ.
40 Tə nyəni ta təntɛ ke teu na tə maɣasi tə təm.
Tə mələna Tacaa təɔ.
41 Tə sələməna lotu kʊlʊmtv na tə tɛɣɛ niɲ
ke Iso wei ɪ wɛ ɪsətɔa tə.
42 Tu kisa Iso ké nunav ké na tə kʊlɪ ɪ təɔ.
Ama ílé ɪ ta wii-tv.
43 N haɣa-tv na páána ké.
N təɣəna-tv na ń kv-tv,
n ta la pətəɔtələ.
44 N kenta nyá təɔ ké ɪsəɲmʊntuyv
si ń taa nu tá kʊsələmʊtv.
45 N pəsa-tuyv ɪsu nyutv nti pa hasaa tə.
Tə pəsa ɪsu hute ke piitimnaa lɛlaa taa.
46 Ta kolontunaa təna kuliyɪ nəəsi,
na pá caakɪ-tuyv təm.
47 Tá nyəntv nté səɣəntv, na ɪsəpille,
na wakəlvɣv, na mpuɪ.
48 Ma pələɣɪ ɪsəlʊm ke səsəm ke
wahala wei ɪ maɣana ma yələa tə ɪ təɔ.
49 Tam ké ma wiiki, hɛɛsuyv fɛɪ.
50 Ma tanɣaa ké si Tacaa
í nyəna ɪsətɔa na í ná.

51 Mpi pə mayana ma ɪcate alaa tə,
pə tɔyɔ-m wahala ké.

52 Mpa pa taa kraana-m mɔsɔŋ tə,
pa tɔ ma waali ké ɪsu sumaya.

53 Pa tusa-m ləkə taa ké na ma ɪse
si pa ləsəŋi ma weesuyɔ.

Pa yaya-m pɛɛ.

54 Lum waasa ma nyɔyɔ.

Hali ma huɔwa si ma lepaɣa.

55 Mpyúyú ma yaa Taca
ke hatoo púúyú ŋku ku taa.

56 N nuwa ma nəŋɔ,
taa təkɪ nyá ŋkraŋ ke ma feesiŋ tisuyɔ,
na ma laŋwakəlle kapusi.

57 Kuyaku ŋku ma yaa-ŋ tə, n kpətəna-m.
N heela-m si: Taa nyá.

58 Taca, n seɛna ma tə, n yapa ma weesuyɔ.

59 N nawa ɪsəna pa ku ma təm tə.

Ue ha-m ma tampana.

60 N nawa ɪsəna pa leetəŋi-m tə.

Pa kuləŋi ma tə ké.

61 Taca n nuwa pa kutuyɔ ŋku pa tɔku-m tə.

Na ɪsəna pa caya ma acaya tə.

62 N nuwa mpa paa caaki-m tə pa kuyəŋətɔtɔ.

Pa huuki tam si paa la-m ɪsəyɔtɔ.

63 Paa pa caɣaa yaa pa səŋaa, n nyəmá.

Maya pa tɔyɔna yontu.

64 Taca, n ká leeti-weye
ɪsəna pa lapa-m na pa niŋ təŋɔ.

65 N ká la pa laŋa ke kpusəŋ ké.

Nyá mpusi í təŋ-we.

66 N ká tɔ pa waali ké na páána
na n kpiisi-weye tetɔ tə.

4

Yosalem wakəlvɔv wula

1 A a, ɪsə təsɛɛle wula teu səpa.

Wula kupan inɪ ɪ cəɔlaa.

ɪsə təsɛɛle pɛɛ yawa yem yem ké hapɛɛ nəɔsi.

2 Waiyo Siyən piya mpa paa tewa ɪsu wula kupan tə,
pa pəsa ɪsu cuyɔ wontu nti cuyɔ ŋmalaa lapa tə?

3 ɪ nyəni, taale hasi,

na celəŋi si piya ke hələm.

Ama ma yəlaa ná ké asayaa ké,

pa feina pətətəle ɪsu

taataa ke wulaya tetɔ taa.

4 Ləkətɔ pu ahulmnaa,

pa nsəma matəna pa tantahaan.

Piya ná wiiki təŋnaɣa tə.

Ue nɔɔɔɔ u haaki-si.

⁵ Mpa pa tɔkaya teu ke lɔɔ tɔ pa laɔaa.

Pa fiɔiniyi na pɔ sɔki harɛɛ tɔɔ.

Mpa paa we tɔɔtɔnaa tɛɛsi taa tɔ,
pa caləsəɣi tɔɔnaya ke hula taa.

⁶ Ma yɔlaa kpekəle nyɔma pɔnta kɔpɔntɔɣu.

Ku kɔla tɔɔ ke Sɔtɔm nyɔma mpa
pɔ wakɔla tɔm kɔlɔm isu isɛ cɔpɔlɔɣu tɔ.

Yulu niɔ fei pɔ taa.

⁷ Ta awulumpiya ka teekaya kɔkɔ kɛ,
isu teu tɔmpɛɛ.

Hali pa hɔlɔmɔɔ ka tɛɛwa naalɔm.

Pa tɔnɔɔ ka we isɛɛv kɛ

isu kɔɔkɔlɔmɔla pɔɔɔlɔɔ.

Na pa isɛntaa luwa isu

liyitee pɔle pooku nyɔntɛ.

⁸ Pa mɔla kɔkpekɛta tɔkilikili
na pɔ kɔli nyɔɔm ke pɔnɛntɛ.

Nɔɔɔɔ u tasəɣi-weɣɛ

nyɔm ke harɛɛ tɔɔ.

Pa tɛma taasɔ kɛ tɔkɔɔkɔɔ.

Yulu pəsəɣi í kala pa muwa.

Pa tɔnɔɔ wɔlaa kɛ isu taasɔ.

⁹ Mpa layate kuwa tɔ pa kɔla nyɔlelen

ke mpa nyɔɔsɔ kuwa tɔ.

Nyɔɔsɔ nuɔutuyɔ-ɔ kɛ na si caami-ɔ.

Mpi tɔ, tawa kɔlɔlɔm laɔaa.

¹⁰ Nyɔɔsɔ pu ma yɔlaa.

Hali totonaa tɔsi pa piya kɔlɔlɔsɔ,

nsi pa sɔla teu tɔ, na pɔ tɔɔ.

¹¹ Tacaa n muwa nyɔ pɔáná sɔsɔna

na í tala a tɔnaya.

N pɔla nyɔ pɔáná sɔsɔna.

N musa kɔkɔ ke Siyɔɔ taa.

A nyaya Siyɔɔ ɔcate na á kpekɛna tɔ kite.

¹² Antulinya awulaa, na ate yɔlaa taa tu pa taa si

kɔlontu aka inɛ í ká sɔna Yosalem nɔnɔsɔ.

¹³ Iso kuyɔɔtɔtɔ teləsəlaa

mɔ kɔpɔntɔɔ tɔ kɛ.

Isayatu nti kɔtɔlaa mɛ í lapa tɔ tɔ tɔ kɛ.

Mɔ kɔna tampana tɔɔlaa ke ɔcate taa.

¹⁴ I tutaya ɔcate taa kɛ isu yɔlɔmaa.

Mɔ tɔna na calɔm.

Nɔɔɔɔ u pəsəɣi

na í tokina mɔ wontu mayamaya.

¹⁵ Ye í kɔɔ, yɔlaa kiisiyi ke si:

I heli, asilima nyɔma.

I heli, í taa kpekɛna.

Pa seeki mpɔ na pɔ cɔkɔ yem

ɔlena piitimnaa yɔɔtɔ si:

Pə fɛi si í caɣa ta tɛ.

¹⁶ Tacaa nyá mayamaya n yasəna-wɛ.

Nn caa ń tasa-wɛyɛ nav.

Paa tuyuna kətəlaa.

Paa nyanɛna akpatəlaa.

¹⁷ Tá ɪsɛ kana nyənuyɔ si yaa nəɣəlu

ká kəw tá waasuyɔ ké, kɛɛtɛ.

Tə taɲaa ɪsu tə taɲaa si

piitimnaa napəli pá waasi-tv.

Pa ta kəw.

¹⁸ Kolontunaa feɲiyi-tuyɔ,

pa caa tɔ məli tá tɛ.

Tu pəsəyi na tɔ tə ta hapɛɛ təw.

Tá waatv tɛma, tá tənaya wɔsaa.

Tá kuyɛɛɲ tɛma.

Tá tənaya kəɲ.

¹⁹ Tá waali selaa pəsə ləɲləɲ lapv ké

ɪsu hekələnaa.

Pa təɣənəyi-tuyɔ pɔ́ɔɲ taa.

Pa nyəki-tuyɔ katəsɪ kɛ wɔlaya tɛtv taa.

²⁰ Tá wulav wei Tacaa ləsaa

na í pəli-ɪ nim tɔ.

Wei ɪ haakaya-tuyɔ weesuyɔ tɔ,

pa kpa-ɪ pa katəsɪ taa.

Pəyele tá yəɣətaya si:

Im ɪ ká kentina ta tɔw ké piitimnaa taa.

²¹ Itəm nyəma mɛ,

í nəkaa mə laɲa í hɔlɔmɪ na í paa.

Usi nyəma mɛ, Tacaa ká mɔ-mɛ na páná.

Mə ɪsɛ ká pili na í lu kɛɛtɛ təyələyəli.

²² Siyɔɲ nyəma mɛ,

mə ɲkpaɲuyɔ həm tənaya ntɔ.

Pa kaa tasa-mɛyɛ kuuu na pá tɛɛna.

Ama Itəm nyəma mə ɲkpaɲuyɔ kɛ

pa hɔ mə ɪsɛyɛtv tɔw.

Isɔ ká kuli mə kawalaya tɔw ké.

5

Tacaa məɲna-tuyɔ nyá kiɲ

¹ Tacaa, taa sɔw mpi pə mayana-tv tɔ.

Nyənɪ, na ń paasəna ɪsəna pa tɔvki-tv tɔ.

² Kpai nyəma lɛɛka tá tɛtv.

Mpa tə ta nyɪ tɔ pa caɣa tá tɛɛsi taa.

³ Tá caanaa fɛi, na pə yeke tá toonaa

kɛ leelaa, na taya suluwaa.

⁴ Tə yakɪ tá mayamaya tá lum.

Tə fɛləyi tá taasi.

⁵ Ta kɔnyəntɔlaa wɛ tá waaləyi tam ké.

Tə kawa tətəɣətəɣɔ,

paa yeki-tu si té heesi.

⁶Tə tiyisiyi Icipiti

na Asilii pə nyóma ke niñ ké,

na pəcɔ́ té tɔ́ɔ na té haya.

⁷Tá caanaa lapəna isayatu.

Ama pele pa səpa.

Uena taa tɔ́ki tə nyañ.

⁸Yomaa pəsəna nteye tá caanaa.

Pəcɔ́ nəɔ́ɔɔ kaa ya-tuyu pa niñ taa.

⁹Tə laki tá weesiñ ke awusa ke

wɔlaya tetu taa ŋmulaa niñ taa ké,

na pəcɔ́ té hiki na té tɔ́ɔ.

¹⁰Nyɔ́ɔsi haña tá tənəñ ké isu

tə we məsasi taa.

¹¹Pa kpipa Siyəñ na Yuta acalɛɛ taa alaa,

na pɛɛlaa, na pá wakəɔ́ɔ-ɛɛ.

¹²Pa pusa wulav waali nyóma na tuñ.

Pa ta tɔ́na akpatəlaa ke paa pəcɔ́.

¹³Namle nanɔ́ɔ nu ifepiya.

Piya ná səɔ́ɔla taasi na sí seliyi.

¹⁴Icate səsaa naa tasəyi huɛɛ taa ké cayalɛ.

Pəyele ifepiya ná heesa sanɔ́ɔnaa.

¹⁵Tá lanɔ́ɔmle yawa.

Ləyaya lɛɛta tá paale lonte.

¹⁶Tá teeli səpa.

Tə pəsa mpusi nyóma ké.

Mpi tɔ́, tə lapa isayatu.

¹⁷Tá lanɔ́ wakəla səsəm.

Isəɔ́m yuləsəyi tá ise.

¹⁸Mpi tɔ́, Siyəñ puɔ́ pəsa wɔlaya tetu

na taale hasi cəɔ́ki.

¹⁹Ama Tacaɔ́ nyayalɛ wulav ke tam tɔ́.

Nyá kawulaya fɛi tənaya.

²⁰Pepe tɔ́ ké n lə-tuyu tam tɔ́?

Pepe tɔ́ ké n sɔ́ tá tɔ́ ké tá weesuyu tənə?

²¹Mələna-tuyu nyá kin na té pəsi

nyá nyóma təkpataa.

Layasi tá weesiñ isu hatoo ilɛ.

²²Nyá taa weɛ si n ká lə-tu təkpataa na?

N ká mu-tu na pááná na pə tɛɛ mpəle na?

ISO KUYOYOTUTU TELSULU

ISEKIYEELI TOM TAKELAYA

Kutulutu

Isekiyeeli takelaya taa i caaləxəna kalənav ke Iseyeli nyóma ke mpi pə tə pa pəntəna Iso tə. Pə waali ké i yəxəta piitimnaa mpa pa towa Iseyeli nyóma ke konyəŋ tə pa huɓnav təm. Ilena í yəxəti Yosalem hotuyu təm tətə. Na isəna Iso ka mələna Iseyeli nyóma ke pa wule taa tə. Ilena í keesi isəna Iso təsəele kufate ka wee tə.

Isəna pa faya Isekiyeeli takelaya tə:

Iso kalənav ke Iseyeli nyóma, titite 1-24

Iso huɓnav ke piitimnaa lempi, titite 25-32

Iseyeli nyóma laŋheesəle təm, titite 33-39

Cele Iso təsəele nte pə hula Isekiyeeli tə, titite 40-48

Tacaa luw ke Isekiyeeli tə

¹⁻³ Pənaɣa hiu na naanɓwa*fa* nyəŋka isətu liyiti nyəŋ kuyaku kakpasɪ nyəŋku. Pusi pəyalɔ Isekiyeeli má, maa we Yuta nyóma mpa pa kuuwa tə, pa taa ké Kerpa pəxə nəxə. Mpyú pə lapa-m isu toosee taka, na má ná isətənyu tɔlaa. Iseyeli wulav Sowaken kuuu pənaɣa kakpasɪ nyəŋka nté. Iso yəxətəna-m Papiloni nyóma tetu taa ké pəxə Kerpa nəxə na í toŋ, tii ma tə. ^a kətuɣu təmle tə.

⁴ Ma nyənaya mpɔ ilɛ ma ná heelim səsəm narəli pə luna ilim ntəxəŋ tə kele. Mpyú pə kəna isəŋmuntuyɔ kpusəŋ nyəŋku nakuli. Na kəkə ŋmeləsəxi na pə cəki-kv. Kv hekv taa we ké isu nyəxəluyɔ kusɛmuyɔ ŋku pa sɔtaa na pá wə kəkə taa tə. ⁵ Ilena wontu natələxi liyiti luna ŋmuntuyɔ ŋku kv taa təna, tə nəxəsəna isu yəlaa. ⁶ Paa ŋku kv isəntaa we təm liyiti na keŋ ke liyiti. ⁷ Tə nəxəe ka siyisaa ké, na tə nəntaaləŋ nəxəsəna isu naule. Na á teeki kəkə isu nyəxəluyɔ kusɛmuyɔ kusotuyɔ. ⁸ Tə keŋ liyiti inɪ, paa ŋku kv tɛɛ na yulɔ niŋ. Ilɛ tə niŋ inɪ i nyənəxi həxələŋ liyiti, isu tə isəntaa na tə keŋ. ⁹ Tə kenəsɪ ka yoosina təmaga. Ye tə təŋ tə siyisaa ké təca, nakuli ku keesəxi. ¹⁰ Paa tə taa ŋku ku wəna isəntaa ke təm liyiti ké. Yulɔ isəntaa ka wɛɛ, na təxələŋ isəntaa na ntəxəŋ tə, na nav isəntaa na mputu tə, na pəcə pə kaasi həkəle isəntaa. ¹¹ Isətaa tə ké tə isəntaanaa na tə keŋ ka fayaa. Ilena keŋ naale náá tokiyina təma, na naale náá taka-ti. ¹² Paa ŋku kv təŋ ké na kv siyisaa. Na kv puki timpi feesuyɔ tusiyi-kv tə, ku heləxi. ¹³ Wontu ntɪ tə wɛɛtu ka nəxəsəna ké isu kəkə mamala. Na tə wɛɛ isu kahulasɪ, na kəkə ŋke ka cəki tə hekv taa. Tə nyaaləm təwa səsəm ké na tɛv ŋmeləsuyɔ lukɪ pə taa. ¹⁴ Ilena wontu ntɪ tɛ kprakəxi asewa na tɛ teeki na tɛ kəŋ, isu calanaa tiikuɣu tə.

¹⁵ Ma təŋa nyənuyɔ ke wontu ntəxi mpɔ, ilɛ ma nawa paa wontuyɔ ŋku kv cələxələ pəpəte kuləmtəle na a tokina atɛ. ¹⁶ Pəpələe anɪ a ŋmatu na a wɛɛtu teekaya kəkə ké, isu liyitee pələ atəntəte nyəntɛ. A ka wəna wɛɛtu kuləmtu ke a liyiti ké. Ilena a ŋmatu na a wɛɛtu caya isu a suu təma taa. ¹⁷ Ye a kula təntɛ, a kəŋkəməŋ liyiti ké a siyisinaa, aa keeki. ¹⁸ A kəŋkuləməŋ ka we səxəntu, na tɔlvŋasɪ waasa a təna na pə cəɔ na pə ta na sɪ teeki kəkə. ¹⁹ Ye wontu ntɪ tə təŋ, ilɛ pəpələe náá təŋəxi tə kəŋkəŋ taa. Ye tə kuləxi atɛ ilɛ pəpələe náá kulɪ tətə. ²⁰ Timpi feesuyɔ tusayaa-ti təxə tə pukaya, na pəpələe kuləxi na a təŋəxi. Mpi tə, wontu ləmayasəle ka we a taa ké. ²¹ Ye wontu i təŋ, ilɛ pəpələe təŋ. Ye tə səŋaa, ilɛ a səŋ. Ye tə kuləxi atɛ, ilɛ a kulɪ. Mpi tə, wontu ləmayasəle ka we pəpələe taa ké.

²² Wontu ntɪ tə nyəŋ tə ka lemaya isu tinj taka ke isətaa, na pə tee kəkə. ²³ Na wontu ntɪ tə keŋ naale naale loosa təma tə ké isətənyu ŋku kv tɛɛ təna. Ilena tə keŋ naale naale

^a 1:1-3 Pənaɣa hiu na naanɓwa: Pə pəsəxi na pə wɛɛ pənaɣa ŋka Isekiyeeli caala i

lelv náá taka tē maɣamaɣa tē tō. ²⁴Ye wontu nti tē kula tōnte, ma nukɪ tē ken kəkote ké, isu lom səsəəm. Yaa isu Toma tēna tū nəɣo. Pə ké kəkote səsəole ké isu yoolaa nyənte. Waatu wei tē caaki sənyu, ile tē kpili tē ken. ²⁵Uena kəkote lukəna tē nyəŋ tō isətənyu ŋku ku tē. ²⁶Isətənyu ŋku ku we wontu nti tē nyəŋ tō ke mpv tō, ku tō ka we pulɔv isu liyitee pəle nte tē we pooku təle tō tē kumte. Uena pulɔv lukəna kumte nte tē tō na pə nəɣəsəna isu yulu isentaa. ²⁷Mpɔyú ma nawa si yulu nəɣəsəle nte tē teekaya kəkə isu nyəɣəlyu kuɣeɣeɣu ŋku pa sota tō. Pə caya ké isu kəkə cəna-ku. Pə krayav isu yulu nəɣəsəle nte tē tənayá cəlo, na pə kpa na pə tii tō. Ma nawa isu kəkə nyaləməle səsəole na pə cəna-te. ²⁸Nyaaləm səsəəm mpi pu we teitei ké isu tēv nukuyv na kaɣalu kaya tō. Pə ké Taca teu nəɣəsəle ké. Ma ná mpv uena má hoti ma isentə na má nu nəɣəlv yəɣətəɣəna-m.

2

Isə tiliyi Isekiyeeli ke Iseyeli nyəma kin

¹Mpɔyú yulu nəɣəsəle nte tē tōma-m si: Yulu nyá, səŋ nyá nəəhe tō na má yəɣətəna-ŋ.
²Pə yəɣətəna-m tōmnaa mpe təɣo Feesuyu svv ma taa, na kú ye le na má səŋ ma nəəhe tō. Uena má nu wei i yəɣətəyana-m tō i təm. ³Wenti i yəɣətəyana-m təɣole si: Yulu nyá ma tiliyi-ŋ Iseyeli asayaa mpa pa kuləyi ma tō tō pa kin. Pana pa caanaa pa wakələna-m ké. Paa haləna saŋa isəntə. ⁴Yəlaa mpe pa ké kpankprantvnaa ké na pa nyama na kpusəŋ. Polo pa kin na n heeli-we si, Taca Isə yəɣətəyi si ⁵pa ké asayaa ké. Ile paa pa nukɪ yaa paa nukɪ, pa ké tō kullaa ké. Paa cəkəna si asayaa we pa həkuv.
⁶Taa nyana yəlaa mpe, yaa pa kuyəɣətutv. Paa pa we-m isu səwa yaa pəcesi, pə fei si n nyana asayaa mpe pa kuyəɣətutv yaa pa yaasi. ⁷Pə wee ké si n heeli-weye ma təm té, ye pa nuwa yaa pa ta nu, pa ké asayaa ké.
⁸Nu nti ma heeliyi-ŋ tō. Taa la isayav isu asayaa mpe. Haa nyá nəɣo na n təɣo mpi maa cəle-ŋ tō.
⁹Ma nyənaya mpv, ile ma nawa niŋ nte na í siyisina-m, na i taa na takəlaya həule. ¹⁰Ntəna pə heeti-keye ma isentaa tənə in, na pə ŋmaa ka taa na ka waali ké lanwakəlle təm. Na kunyəwiina na mola təm ke pə taa tōtō.

3

¹Mpɔyule yulu nəɣəsəle nte tē tōma-m si: Yulu nyá təɣo takəlaya ŋke, na n polo n yəɣətəna Iseyeli nyəma.
²Uena má haa nəɣo, na yulu nəɣəsəle nte tē ye le na má təɣo takəlaya ŋke. ³Uena í tō-m si: Yulu nyá təɣo takəlaya ŋka in ma cela-ŋ mpv təɣo nyá hiluyv taa.
 Ma təɣo-ke, uena ká la ma nəɣo taa ké lelen, isu tui.
⁴Mpɔyú i tōma-m si: Polo Iseyeli nyəma kin, na n heeli-weye ma təm. ⁵Mpi tō, pə taya yəlaa mpa pa kuyəɣətutv we səkpetyv. Yaa pa yəɣətəyana na kate tō, pa kin ke ma tila-ŋ. Ama Iseyeli nyəma kin ké. ⁶Pə taya yəlaa pəɣale mpa pa kuyəɣətutv we səkpetyv, yaa pa yəɣətəyana we kate na nn nukɪ pa təm tō. Ye isu yəlaa isu mpv kin ke maa tila-ŋ, paa nuna-m. ⁷Ama Iseyeli nyəma luyv fei ma nuna. Mpi tō, pa kisa-m nuna. Iseyeli nyəma tēna nyəŋ taa wola ké, na pa nyama na kpusəŋ. ⁸Maa ye le na nyá isentaa nyəŋ na n weena lankpəsəŋ isu mpe, na n yona-we. ⁹Maa ye le na nyá nyuvv taa wuli isu liyitee pəle tin ton nyəŋ nyənte. Haləna tē kəli kəkpramuyv ke ton. Paa pa ké tō kullaa piitim tō, səɣəntv í taa kpa-ŋ, pəcə taa nyana-we.
¹⁰Mpɔyú Isə tasa-m si: Isekiyeeli nu tōmnaa mpa pa tēna maa heeli-ŋ tō. Təki-təyi nyá lotv taa. ¹¹Polo ma yəlaa piya mpa pa ké yomaa tō pa kin. Ye paa nuna-ŋ, yaa pa kaa nuna-ŋ. Heeli-we si Taca Isə yəɣətəna.
¹²Uena Feesuyu kraya-m, na má nu ma waaləyi kəkote səsəole si: I sa Taca ke hatoo i təcayale taa.

¹³ Ulena má nu isəna wontu keŋ makəna təma tə. Pə na pəpələe pə krenta kəkəte səsəle. ¹⁴ Mpróyú Feesuyu kraŋa-m na kú tēna-m. Ma lanle ka wakəlaa ké na má krəŋələyi. Ulena Tacaa toŋ tii ma tə. ¹⁵ Waatu inəŋi ma tala timpi pa yaa si, Tel-Apiri tə. Iseyeli nyəma mpa pa kuuwa na pá we Kerpa pəŋə nəŋə tə pa teŋele. Ulena má caŋa pa kin na səŋəntu ke kuyeeŋ naatosompəŋəlaya.

Isekiyeeli feŋuyu ke Iseyeli nyəma kin

¹⁶ Kuyaku naatosompəŋəlaya nyəŋku ke Tacaa yəŋətəna Isekiyeeli ma si: ¹⁷ Yulu nyá maa su-ŋ Iseyeli nyəma tanlu. N ka nu ma təm na n polo n kraali-we na ma nəŋə. ¹⁸ Ye isu ma hulə isayav si i ká si, na n tá kraali pəntu inu si í layasi mpaav na pə ya i nyuvu, pəntu ká si. Ue nyaxa maa pəsəsi i səm təm. ¹⁹ Ama ye n kraala isayav na í kisi layasuvu, na í si i isayatu taa. Ue n yapa nya ti nyuvu. ²⁰ Ye siyisilu yela siyisuyu, na í la isayatu. Maa nyəpi-i katəka na í si. Pə taya pulu, n ta kraali-i. Ue nəŋəlu kaa tasa i siyisuyu təm yəŋətəyuvu. Ama nyaxa maa pəsəsi i səm təm. ²¹ Ye ma kraala siyisilu si í taa pənti, na í ye le pəntuvu, ue i kaa si. Mpi tə, i nu kraaluvu. Ulena pə yá ma nyuvu.

Tacaa tuwa Isekiyeeli ke sum

²² Tənaŋa Tacaa tu nin ke Isekiyeeli má ma tə tətə, na í tə-m si: Kuli na n polo tetekəle taa, na má yəŋətəna-ŋ. ²³ Mpróyú ma kulaa na má polo tetekəle taa. Ulena Tacaa hulə i teu isu maa nav Kerpa pəŋə nəŋə tə. Ulena má hoti ma isentə. ²⁴ Tənaŋa Tacaa Feesuyu suv ma taa, na kú la na má səŋ ma nəŋhe tə. Ntəna Tacaa heeli-m si: Polo na n təkə nyá təyi nyá te. ²⁵ Paa həkə-ŋ ŋmusi si n taa tasa pa heku ke luw. ²⁶ Maa ye le na nyá nsəmle matəna nyá tantahaav. N ká pəsəsi kamumuka, n kaa pəsəsi na n kaləna-we. Mpi tə, pa ké tə kullaa ké. ²⁷ Ama waatu wei maa yəŋətəna-ŋ, ulena n kuli nyá nəŋə na n heeli-we. Tacaa Isə yəŋətəyi si, ye wei i caa i nu. Wei u caa, í taa nu. Mpi tə, pa ké tə kullaa ké.

4

Yosalem wakəlvu təm

¹ Mpróyú Tacaa tasaa si: Yulu nyá kraŋa tetu piliki*fa*. Su-i nyá isentaa na n pu Yosalem icate. ^a fotoonaa. Pə tə ke Isə si Isekiyeeli i ləsi Yosalem icate fotoo ke piliki tə. ² Hólí si, pa tama-te na pá ŋmá kolonja taka si, pa leekəŋəna-te. Pa loma hapələ ke icate kolonja kite. Pa sikaa na pá cəŋəna-te. Ulena yoolaa nyuvu nyəma ta-teŋe kotaxa. ³ Kraŋa nyəŋəlvuvu kutəsvuvu ŋku ku we tətəŋlan tə. Kraŋa-ku, isu icate kolonja ke nyá na-te mə heku. Keesi ise na tə tə na pə leeki-te. Ue nyaa leekəna-te. Mpi pə ké Iseyeli nyəma ke kuhulum təŋəle.

⁴ Hənti nyá mpuv tə, na n tənə Iseyeli nyəma isayatu ke nyá tə. N ka səŋəli pa isayatu ke kuyeeŋ wei n ka hənti mpv tə i taa. ⁵ Maa ye le na n wee tənaya kuyeeŋ naanəwa fei nasəle (390). Kuyeeŋ inu i wenna isu pusi nsi Iseyeli nyəma lapa isayatu tə. Isəna n ká səŋəli Iseyeli nyəma isayatu təŋəle. ⁶ Ye n tēma mpv, ue n keesi kəŋkəŋ ntəŋəŋ nyəŋku tə. N ka səŋəli Yuta nyəma isayatu ke kuyeeŋ nule. Kuyeeŋ inu i kəna pusi nule wei Yuta nyəma lapa isayatu tə. ⁷ Pə waali ulena n keesi ise na Yosalem wei pa leeka mpv tə i tə. N ka hulə-teŋe nin kpete, na n heeli-teŋe nti tu kə tə, na n kaləna-te na Tacaa nəŋə. ⁸ Ulena má həkə-ŋ ŋmusi, n taa pəsəsi na n keesi kəŋkəŋ ke waatu wei n ka caŋa tənə tə. ⁹ Caa təŋənaŋa pee nyəŋka piitim liyiti na soona piitim naale. Ulena n siti pə tənə na n laki təŋənaŋa. Nyá təŋənaŋa nté kuyeeŋ naanəwa fei nasəle (390) wei n ka hənti kəŋkəŋ kuhulumvuvu tə tə. ¹⁰ Cacaasi ŋmuvuvu na hiu (220) ke n ka mayasəŋi paa ifemle nte, na n təkə. Mpi n ká təkə waatu inu i taa təŋəle. ¹¹ Paa mayasi lom mpi n ká nyə paa ifemle nte təŋə. Pu wee paa ifemle nte liitili kuhulum. ¹² N ká la nyá təŋənaŋa ké isu tinte taka. Yəlaa pəntu huwa ke n ka tayanəna kəkə na n təsi nyá təŋənaŋa ke yəlaa tənə isentaa.

^a 4:1 tetu piliki: Ləŋta nyəma ŋmaakaya pilikinaa tə ke ŋmaatu na pa ləsəyi

¹³ M̄p̄r̄ȳḡ Tacaā tasaa si, teitei k̄e r̄p̄r̄ȳḡ Iseyeli nȳma k̄a t̄ȳḡ t̄ȳḡnaya asilima nȳjka. Piitimnaa mpa pa taa maa yele na p̄a polo t̄o t̄naya paa t̄ȳḡ-ke.

¹⁴ Uena m̄a ȳȳḡti si: Hai, Tacaā Iṣo, hatoo ma p̄caatu hal̄na saṅa ma ta pilisi ma ti. Ma ta t̄ȳḡ pul̄pu kus̄p̄m yaa mpi p̄a k̄p̄awa na p̄a c̄eli t̄o. P̄eyele asilima k̄p̄ante nat̄eli t̄o nant̄ȳȳ ta sv̄ta ma n̄ȳḡ taa. ¹⁵ Uena Iṣo c̄o-m si: Maa layasi-ṅ naap̄ontu na ḥ̄ t̄ayan̄na-t̄ȳḡi k̄k̄o na ḥ̄ la t̄o t̄o k̄e t̄ȳḡnaya, p̄a kaa w̄e ȳlaa p̄ontu.

¹⁶ M̄p̄r̄ȳḡ i tasa-m heeluȳ si: Yulu nȳa maa ȳk̄i t̄ȳḡnasi t̄sule ke Yosalem taa. Paa mayas̄ȳi t̄ȳḡnaya na p̄a t̄k̄ena n̄ȳṣe, na p̄a mayas̄ȳi lum na p̄a nȳṣk̄ena lan̄wak̄alle.

¹⁷ Paa lan̄ t̄ȳḡnaya na lum. Pu nu-w̄e na pa tas̄na pa iṣe ke pa iṣayatu t̄o.

5

Tacaā ka h̄o Iseyeli nȳma ṅk̄raṅȳȳ

¹ M̄p̄r̄ȳḡ Iṣo t̄oma Isekiyeeli m̄a si: Yulu nȳa k̄p̄aya h̄un̄ȳȳ na ḥ̄ looli nȳa nȳȳȳ na nȳa tant̄ȳȳ. Uena ḥ̄ caa san̄ya na ḥ̄ mayasi nȳṣi na ḥ̄ tala-s̄ȳi h̄ȳl̄ḥ̄ṅ payale. ² Waatu wei nȳa h̄ant̄ȳȳ kȳȳṅ i tema, iṣe ḥ̄ kuu h̄ȳl̄ȳȳ kancaalaya nȳṅku na ḥ̄ w̄o k̄k̄o ke icate heku taa. Uena ḥ̄ kuu h̄ȳl̄ȳȳ naale nȳṅku na ḥ̄ lo-s̄ȳi nȳa layate na ḥ̄ c̄ona icate. Uena ḥ̄ tasa h̄ȳl̄ȳȳ tooso nȳṅku ke kuuu t̄ot̄o, na ḥ̄ ṅmusi na heelim k̄p̄aya. Uena m̄a k̄p̄e ma layate na m̄a t̄o si waali. ³ Uena ḥ̄ cosi si taa k̄e p̄c̄o, na ḥ̄ h̄k̄o nȳa tokonaa n̄tompee. ⁴ P̄eyele iṣe na ḥ̄ cosi si taa k̄e p̄c̄o, na ḥ̄ w̄o k̄k̄o taa, na s̄i nȳaya. T̄naya k̄k̄o k̄a luna na k̄a nȳaya Iseyeli nȳma.

⁵ M̄p̄r̄ȳḡ Tacaā Iṣo m̄a ma ȳȳḡtaa si: Yosalem wei, maa suwa piitimnaa na pa tet̄o heku taa t̄o, mpi i ka t̄eṣ̄na t̄ȳḡle. ⁶ Mpi t̄o, Yosalem nȳma wak̄ala ma kiṅ na ma kut̄ut̄u. Pa ku pa ti t̄om na p̄a k̄eli iṣu mpa pa c̄ona-w̄e t̄o. Mpi t̄o, pa kisa ma kiṅ. Pa ta t̄ȳ ma kut̄ut̄u. ⁷ P̄a t̄o k̄e Tacaā Iṣo ȳȳḡtaa si: Timpi pa lapa iṣayatu na p̄a k̄eli piitimnaa mpa pa c̄ona-w̄e t̄o, p̄c̄o pa kisa ma kut̄ut̄u na ma kiṅ t̄k̄ȳȳ na pa t̄ȳ piitim lem̄pi nȳant̄u t̄o, ⁸ ma lan̄le ta heena-w̄e. Maa h̄un̄na-w̄eȳe piitimnaa m̄p̄e pa iṣentaa. ⁹ Yosalem nȳma lakasi k̄ela acaal̄tu. P̄a t̄o k̄e maa h̄o pa ṅk̄raṅȳȳ ke iṣ̄na t̄o, too t̄o, ma ta h̄anta m̄p̄u. P̄eyele ma kaa tu tas̄o r̄p̄r̄ȳḡ h̄om. ¹⁰ P̄a t̄o k̄e c̄eṣ̄naa ka t̄ȳḡ pa piya, na piya n̄a t̄ȳḡ si caanaa ke Yosalem taa. Ye p̄a kaasa pa pul̄, ma yele na heelim yasi-w̄ȳi paa timpi. Iṣ̄na maa h̄un̄na-w̄e t̄ȳḡle.

¹¹ Tacaā si: Maya Tacaā Iṣo weesȳȳ t̄o k̄e. Timpi pa pilisa k̄t̄aya t̄elate na pa t̄ȳ na pa acaal̄tu t̄ena t̄o, ma kaa tasa-w̄eȳe nyul̄ȳȳ, yaa m̄a w̄eṅa pa p̄t̄ot̄ale, yaa ma h̄uli-w̄eȳe suulu. ¹² Yosalem ȳlaa h̄ȳl̄ḥ̄ṅ tooso taa kul̄m̄ȳȳ k̄a s̄na yul̄kus̄aku na nȳṣ̄si. Paa ku h̄ȳl̄ȳȳ leṅku ke yoo taa k̄e p̄a c̄ona icate t̄o. Uena p̄a kaasi h̄ȳl̄ȳȳ leṅku, iṣ̄na ma yele na heelim yasi-ku, na p̄a pona paa timpi. Uena m̄a t̄o pa waali na layate.

¹³ Maa mu-w̄e na p̄aṅa. Maa yele na a k̄p̄ana a ti na m̄a l̄eti-w̄e. Waatu in̄ȳi paa c̄ek̄ena si maya Tacaā m̄a ȳȳḡt̄ena-w̄e na p̄aṅa. ¹⁴ Maa yele na icate p̄asi k̄p̄ete. Tu p̄asi mp̄usi pul̄ȳȳ piitimnaa mpa pa c̄ona-w̄e t̄o, na t̄elaa pa iṣentaa. ¹⁵ Waatu in̄ȳi maa h̄un̄na-w̄e na p̄aṅa s̄ṣ̄ona. Maa h̄o pa ṅk̄raṅȳȳ na t̄oṅ. P̄eyele paa p̄asi mp̄usi na f̄ele pul̄pu, mpi l̄elaa ka nȳn̄ȳṣ̄na t̄o. Pu sv̄si piitimnaa mpa pa c̄ona-w̄e t̄ȳḡ wat̄u. Maya Tacaā m̄a ȳȳḡt̄ȳṣ̄na m̄p̄u.

¹⁶ Maa t̄o-w̄eȳe nȳm̄a s̄ot̄u nȳna w̄ena a k̄e nȳṣ̄si t̄o, na p̄a s̄i. Uena m̄a yele na p̄a k̄piisi-w̄e. Mpi t̄o, maa s̄ṣ̄si nȳṣ̄si ke pa wahalanaa t̄o. Maa ȳk̄i pa t̄ȳḡnaya t̄sule. ¹⁷ Maa yele na nȳṣ̄si na taale wontu iṣayatu li-w̄e. Paa lan̄ piya. Yul̄kus̄aku na yoo ka wak̄eli-w̄e. Maya Tacaā, m̄a ȳȳḡt̄ȳṣ̄na.

6

Iṣo k̄v̄la laalaa t̄o

¹ M̄p̄r̄ȳḡ Tacaā heela-m si: ² Yulu nȳa k̄eṣi nȳa iṣe na Iseyeli nȳma p̄ṣ̄ṅ t̄o na ḥ̄ ȳȳḡti ma t̄om. ³ Iseyeli p̄ṣ̄ṅ na pulasi na teteka na kac̄asi nȳma i nu Tacaā Iṣo t̄om. Maa yele na

layate koo mə tōo, na má kpiisi mə tǝfǝenlɛnaa. ⁴ Maa yǝki mə tǝkǝtǝlɛnaa, na mə ilim lǝesǝn wei í laaki tǝ. Mǝ taa lɛlaa ka si pa tun kulalaan kila. ⁵ Maa su mə sǝtaa ke mə tun kulalaan kila, na má ŋmusi mə mǝwa na má cǝna-i. ⁶ Mǝ acalee tǝna ká pǝsi ncaa ké. Pu kpiisi mə tǝfǝenlɛnaa. Pu yelee mə tǝkǝtǝlɛnaa na pǝ lǝ-we. Pu yǝki mə tun na í saali yem. Mǝ ilim lǝesǝn ká yǝki na mə niŋ kulapǝm wakǝli. ⁷ Mǝ taa paɣale ká si, lɛna pǝcǝ í cekǝna si maɣale Taaaa. ⁸ Paa na mpv maa yelee mə taa kakaasaya. Pǝle paa fiti layate, paa wee piitimnaa taa. Waatu inǝyi maa yasí-weye piitimnaa taa. ⁹ Mǝ taa kakaasaya ka tǝosi ma tǝo ké piitimnaa taa, timpi pa kra-weye yomle tǝ. Mpi tǝ, maa wakǝli pa nyama wena a ta layana ma tike tǝ. Na pa ise wena pa nyulǝna tun tǝm tǝ. Pa maɣamaɣa paa nyǝɣǝsǝna pa tǝyi acaalǝtu nti pa lapa tǝ tǝ tǝo. ¹⁰ Waatu inǝyi paa nyi si ma ké Taaaa. Ilɛ pǝ taya yem tǝo ké ma yelaa, na wahalanaa panɛ pá maɣana-we na pǝ ciyiti-weye mpv.

¹¹ Mǝpǝyǝ Taaaa Iǝo yǝɣǝtaa si: I kpasí mpee na nǝohɛɛ na lanwakǝlle. Mpi tǝ, Iseyeli nyǝma lapa isayatu na acaalǝtu. Yoou na nyǝɣǝsi na kutǝn ká ku-we. ¹² Kutǝn ka kǝna poolun tu, na yoou náá ku pǝcǝlǝ tu. Ilɛna wei ilɛ i wee tǝ, kolontunaa ta ilɛ, na nyǝɣǝsi ku-i. Maa yelee na ma pááná kra pa tǝo ké na pǝcǝ a hee. ¹³ I ka tɛ na í nyi si maɣale Taaaa. Mpi tǝ, mə sǝtaa ká sǝɣǝtǝna mə tun kulalaan na mə tǝkǝtǝlɛnaa. Paa pulasi kukulasi tǝo, na pǝɔn tǝo, na tun kulǝpǝn hǝtu tɛɛ. Tǝnaweyɛ í wǝkaya mə tulaalɛnaa ke mə tun na sǝsɝn nyalaa. ¹⁴ Maa kǝsi niŋ na má kpiisi tetu tǝnaya. Paa leyɛ í wee, pǝ kraɣav wulaya tetu na ilim mpǝtǝn tǝo tǝ. Na pǝ polo Lipǝla icate ke ilim ntǝɣǝn tǝo tǝ. Waatu inǝyi yǝlaa ká cekǝna si maɣale Taaaa.

7

Taaaa kraalǝyi mpusi kantǝkaya nyǝn tǝm

¹ Mǝpǝyǝ Taaaa heela Isekiyeeli má si: ² Yulǝ nyá, heeli Iseyeli tetu yǝlaa si, mə tetu tǝna tǝnaya kǝn kelee. ³ Mǝ tomle talaa kelee nǝonǝo. Maa mu-me na pááná. Maa keesǝna mə mpaan na má huuna-me. Maa sukí-meyɛ mə acaalǝtu tǝna. ⁴ Ma kaa weena mə pǝtǝtǝle. Yaa ma hulí-meyɛ suulu ke paa pǝcǝ. Ama mə tǝnte na mə acaalǝtu tǝma wena í lakaya tǝɣǝ pu felí-me. Ilɛna í cekǝna si maɣale Taaaa.

⁵ Taaaa Iǝo má ma yǝɣǝtǝyi si, wahala ikpamle kǝn í ta nata i taka. ⁶ Pǝ temayale mpusi kantǝkaya nyǝn kǝnna nté. I ka tii mə tǝo. Halí i tapǝna nté. ⁷ Tetu yǝlaa waatu tǝpa. Lanwakǝlle kuyaku kreyetaa. Lanhulǝmle kakiisasi tǝma pǝɔn taa. ⁸ Nǝonǝo ké maa mu-me na pááná. Ma kaa yelee na pǝ leeli. Maa huuna-meyɛ mə tǝnte na mə acaalǝtu tǝo na ma lǝeti-me. ⁹ Ma kaa weena mə pǝtǝtǝle. Yaa má hulí-meyɛ suulu ke paa pǝcǝ. Maa huuna-meyɛ mə tǝnte na mə acaalǝtu tǝo na má lǝeti-me. Waatu inǝyi í ká cekǝna si maɣale Taaaa. Má makǝna-me.

¹⁰ Hulǝ kuyaku tayanǝɣǝna nteye ku ti. Ku ké wakǝlvu nyǝnku ké. Musun tǝnǝ tǝo, na kalampaani náá hulǝyi i ti. ¹¹ Musun we ke isu kǝpǝtǝyǝ ŋku pa hǝnna mə ŋkraŋvu ke mə isayatu tǝo tǝ. Pulv ta kaasi-me. Kǝkǝte tǝma, í fei paɣale tǝtǝ. Nǝɣǝlv u tasǝyi-meyɛ wiiu. ¹² Waatu tǝnǝ kǝnte. Wei i yakí tǝ i taa yǝli. Pǝyele pǝɛtulv lanle náá taa wakǝli. Mpi tǝ, Taaaa mu pááná na pa tǝnaya. ¹³ Paa pǝɛtulv wena i weesuyu i kaa na i kupǝɛtǝm. Mpi tǝ, nti pa nawa toosee taka taa na pá keesi yǝlaa me mə wakǝlvu tǝo tǝ, tǝ lakí ké tu saalǝyi. Mǝ isayatu nti í lakí tǝ tǝ tǝo, mə taa nǝɣǝlv kaa weena weesuyu. ¹⁴ Paa hulí akantǝle na sǝlv pu. Ama nǝɣǝlv kaa polo yoou. Mpi tǝ, yǝlaa tǝnaya ma muuna pááná.

Nǝɣǝlv u fitiyi ŋkraŋvu hǝm

¹⁵ Yoou we awali ké, na nyǝɣǝsi na kutǝn ke tǝyaya taa. Ye wei í kpawa taale, pa ku-i yoou taa. Wei í saala icate taa, kutǝn na nyǝɣǝsi ku-i. ¹⁶ Ilɛna mə taa mpa pǝ sǝwa tǝ í seeki na í kraaki pǝɔn na sǝɣǝntu isu teteka taa alukukunaa. I ka mǝlǝyi mə kawalaya tǝo ké.

¹⁷ Mǝ ŋkpalasi ka susi yem ké toma fei,

na mə tǝna makí tǝma.

¹⁸ I ka suu lǝyaya wontu ké isu fǝlǝtǝnaa taka,

na sɔɔntu anaam pu-me.

Ɔ ka looli mə nyɔɔŋ na fɛɛɛ tɔcɔku.

¹⁹ Ɔ ka lɔ mə liyitee ke hapɛɛ tɔɔ. Mə wɔla ka pəsi-meɣe mpusi pulɔ.

Mə liyitee na mə wɔla kaa ya-meɣe Tacaá pááná kuyaku wule.

Ɔ kaa wɛɛna mpi í ka tɔɔ na í haɣa,

yaa í kɔna mə kɔnyulɔŋ tɔ.

Mpi tɔ, mpɔ pə pətəna-meɣe isayatu taa.

²⁰ Mə kacɔka wontu ke mə laŋa ká hɛɛnaa.

Mə wontu ntɔɣi í lupəna mə acaalətu tuŋ.

Pə tɔɔ ké maa yele na í lu-tɔɣi luyɔ.

Tacaá má ma yɔɔtəna mpɔ.

²¹ Maa pətɔ-tɔɣi caɣalaa niŋ taa.

Ate yəlaa asayaa ka kuu-ti na pá pilisi-ti.

²² Maa ha-meɣe siyile, na pá pilisi ma tɔyaya.

Nmulaa ka sɔv ka taa na pá kuu ma wɛnau.

²³ Ɔ lu alukpala. Mpi tɔ, yulɔkɔle suwa tetɔ.

Mɔsɔŋ ná su ɔcate taa.

²⁴ Maa kəna yəlaa mpa pa kəla isayatu tɔ.

Paa lɛɛki mə tɛɛsi,

na má su tənaya ke kalampaani nyəma toŋ.

Paa pilisi mə lona kate nyəna.

²⁵ Wakəlvɔv kəŋ na í pɛɛkəɣi nyɔvɔv yapu u naaki.

²⁶ Wahalanaa tənəɣi təma tɔɔ ké.

Laapaalənaa asayaa təm ke í nukɔ paa kuyaku ŋku.

Na í pəɔsəɣi Isə kuyɔɔtɔtu teləsəlaa si,

pɛɛ pá yɔɔtɔ nti pə hula-wɛ tɔ.

Kətəlaa ná tá nyi kiiu.

Səsaa ná fɛina layatu tasɔvɔv napəli.

²⁷ Wulau na wɛ ləyaya taa ké, na sɔɔntu náá pu awulumpiya.

Uena tetɔ yəlaa náá seliyi.

Tacaá si: Maa la-meɣe isu mə təntɛ wɛɛ tɔ,

na má huɔna-me isu í muɔna tɔ.

Uena í nyi si maɣale Tacaá.

8

Laatu ke Isə təsɛɛle taa

¹ Mɔpúɣú Iseyeli nyəma kuuu pənaya naatoso nyəŋka. Isətu naatoso nyəŋ kuyaku kakpasɔ nyəŋku. Ma na Yuta səsaa tə wɛ ma té na tɔ caɣaa. Uena Tacaá Isə toŋ tii ma tɔɔ. ² Ma nyənaa ilɛ, ma ná pulɔvɔle, na pə isɛntaa isu yulɔ. Pə kraɣau ɪ tənaya na pá tii tɔ, pə ké kəkə ké. Pə mɔla krau tɔ, pə tee kəkə ké isu pa sota nyəɣəlvɔv kɔsɛɛmɔvɔ. ³ Uena yulɔ inɪ í kɔsi niŋ taka, na í kra ma nyɔvɔv nyəɔsi. Mɔpúvɔle Feesuyɔ kraɣa-m toosee taka taa. Ku tɛɛna-m Yosalem ke nənəɣə ŋka ka wɛ ilim ntəɔŋ tɔ ka kin. Tənaya paa suwa tɔvɔv ŋku ku kɔsəɣi Tacaá isɛsɛɛmlɛ tɔ. ⁴ Uena má ná Iseyeli Isə teeli. Isu maa tɛma-ɪ nau ke tɛtɛkəle taa tɔ. ⁵ Mɔpúɣú Isə təma-m si: Yulɔ nyá kɔsi isɛ na ilim ntəɔŋ tɔɔ.

Ma kɔsa isɛ na má nyəni təna tɔɔ, ilɛ ma ná isɛsɛɛmlɛ tɔvɔv kɔlalaav ŋkɔvɔle, tənaya kətaya tɔlate nənəɣə. ⁶ Uena í tə-m si: N nawa acaalətu nti Iseyeli nyəma laki si ma hatələna ma tɔyaya tɔ? Ama n ka na acaalətu səsəntu lɛnti tɔtɔ.

⁷ Mɔpúɣú ɪ pona-m Isə təsɛɛle taya isətaa nyəŋka nənəɣə kin. Ma nyənaa ilɛna má ná púɣú ke kolunja tɔɔ. ⁸ Kɛlena ɪ tə-m si: Yulɔ nyá tulɪ kolunja ke púɣú.

Uena ma tulɪ-kv. ⁹ Ntɛna í tə-m si: Sɔv na í na acaalətu nti pa laki cəne tɔ.

¹⁰ Ma suwa ilena má mayana pa læsa kolunja tɔ́ ké wontu nti tɔ́ tuuki tɔ́ lotu tɔ́ tɔ́. Na wontu lentɔ́ nti tɔ́ ké acaalɔ́tɔ́ tɔ́. Iseyeli nyɔ́ma tunj tɔ́na ka we pɔ́ taa. ¹¹ Ulena Iseyeli nyɔ́ma sɔ́saa nutoso na naanwa sɔ́nja fotoonaa mpɛ pa isentaa. Na pa taa ké Safan pɔ́yalɔ́ Yasaniya. Na paa wei ɪ tɔ́ka tulaaɔ́ɔ́ cofolo ke ɪ ninj taa, na nyɔ́asi kulɔ́gi isɔ́taa. ¹² M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaá tɔ́ma-m si: Yulɔ́ nyá ń nawa mpi mpi Iseyeli sɔ́saa mpɛ paa wei ɪ laki ɪ kutuluyɔ́ taa na ɪ nɔ́ɔ́sɔ́na fotoonaa pane tɔ́? Pa kuyɔ́ɔ́tɔ́tɔ́ nté si: Tacaá lɔ́wa tetɔ́, ɪɛ u naaki-tɔ́.

¹³ Ntɛna í tasa si: N ká ná acaalɔ́tɔ́naa sɔ́sɔ́ntɔ́ lentɔ́ nti pa laki tɔ́.

¹⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ɪ pona-m Tacaá tɔ́yaya nɔ́nɔ́ɔ́, ke ilim ntɔ́ɔ́nj hɔ́ɔ́lɔ́yɔ́ tɔ́. Ulena má mayana alaa caɔ́aa na pá wiiki tɔ́yɔ́ njku pa yaakaya si, Tamusi*fa* tɔ́ ku sɔ́m. ^a pa pona pa tɛ. Yɔ́laa tɔ́nj si tɔ́yɔ́ njku ku keesɔ́gi na ku sɔ́ki saa wei pá tɛnj kɔ́mtɔ́ tɔ́. Ulena pa tayanɔ́-kuyɔ́ lɔ́lɔ́yɔ́ ke toomaya waatɔ́. Alaa tɔ́nja-kuyɔ́ wiiu nté cɔ́ne si ku sɔ́pa. ¹⁵ Ulena Iɔ́ tɔ́-m si: N ká ná acaalɔ́tɔ́ sɔ́sɔ́ntɔ́ lentɔ́ nti tɔ́ kɔ́la tɔ́ne tɔ́.

¹⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ɪ suuna-m Tacaá tɔ́yaya taya pɔ́ taa nyɔ́nka tɔ́ ké nɔ́nɔ́ɔ́ na kɔ́taya tɔ́late pa heku taa. Tɔ́naya ma mayana apalaa napɔ́lɔ́gi hiu na kakpasɔ́. Apalaa mpɛ pa hawa Tacaá tɔ́seɛɛ ke siyile, na pá nyɔ́nɔ́ɔ́na tɛv kite tɔ́, na pá seeki ilim. ¹⁷ Ntɛna í tɔ́-m si: Acaalɔ́tɔ́ nti Yuta nyɔ́ma laki cɔ́ne isɔ́ntɔ́ tɔ́ pɔ́cɔ́ɔ́le? Pɔ́ weɛ si pá suuli mɔ́sɔ́nj ke tetɔ́ na pá kraasɔ́gi ma pááná na? Nyɔ́ni isɔ́na pa kraasɔ́yɔ́ tɔ́yɔ́ pɔ́lɔ́nɔ́si ke pa muna kinj tɔ́? ¹⁸ Ma mayamaya maa lana-we na pááná ké. Ma kaa hulɔ́-weye suulu. Waatɔ́ wei paa kiisina nɔ́asi sɔ́sɔ́nsɔ́ ke ma njkpanj taa tɔ́, ma kaa nu.

9

Yosalem nyɔ́ma njkpanjyɔ́ hɔ́m

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳɛ ma nuwa Tacaá mapa kapuka sɔ́saya si: Icate njkpanjyɔ́ hɔ́ntaa tɔ́na í kɔ́. Paa wei í tɔ́ki ɪ youu wontu nti ɪ ka wakɔ́lɔ́na-we tɔ́ na í kɔ́.

² Ulena má ná apalaa naatoso luna isɔ́taa nɔ́nɔ́ɔ́. Ilim ntɔ́ɔ́nj hɔ́ɔ́lɔ́yɔ́ ke pa luna na pá tala. Na paa wei í tɔ́ka ɪ wontuyɔ́ njku ɪ ká wakɔ́lɔ́na tɔ́. Pa taa ka we apalɔ́ nɔ́ɔ́lɔ́, na í suuwa kponkponu tɔ́nj nyɔ́ntɔ́ wontu, na í læwa njmaalaya ke ɪ tampala tɔ́. Ulena apalɔ́ unɔ́ í kɔ́ na í sɔ́nj nyɔ́ɔ́lɔ́yɔ́ kuvɛɛmɔ́yɔ́ kɔ́taya tɔ́late cɔ́lɔ́. ³ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Iseyeli Iɔ́ teeli kɔ́la isɔ́taa tɔ́njɔ́ nɔ́ɔ́lɔ́ wei ɪ tɔ́ ɪ ka weɛ tɔ́. Ulena í polo kutuluyɔ́ nɔ́nɔ́kpete. M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaá yaa apalɔ́ wei ɪ ka suu kponkponu tɔ́nj nyɔ́ntɔ́ wontu na í læ njmaalaya ke ɪ tampala tɔ́ tɔ́. ⁴ Ulena í tɔ́mɔ́-ɪ si: Polo Yosalem icate heku taa. Yɔ́si yɔ́laa mpa pa tɔ́ki wahala na pá mɔ́lɔ́gi acaalɔ́tɔ́ tɔ́na nti lælaa laki tɔ́ tɔ́ tɔ́ tɔ́, pa tokunj taa.

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ɪ heela lælaa na má nukɔ́ si: ɪ tɔ́nj kancaalaya nyɔ́nj waali, na í kó yɔ́laa. ɪ taa weɛna pa pɔ́tɔ́tɔ́le. Pɔ́yele í taa hulɔ́-weye suulu. ⁶ ɪ kó na í kpiisi kɔ́kpatɔ́laa, na ifepiya, na pɛɛlaa, na piya, na alaa. Ama í taa kɔ́pɔ́tɔ́na mpa pa tokunj taa we kuyɔ́sɔ́m tɔ́. ɪɛ í caalɔ́na ma tɔ́yaya taa.

M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa caalɔ́na apalaa sɔ́saa mpa pa caɔ́a Iɔ́ tɔ́yaya nɔ́nɔ́ɔ́ tɔ́. ⁷ ɪ suuli ma tɔ́yaya ke sɔ́taa na pá kɔ́pɛna taasɔ́ tɔ́. Ma tɔ́yaya í pilisi, í lu. M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa luwa na pá suu icate na pá kuyɔ́ tɔ́ taa yɔ́laa na pá puki.

⁸ Pa tɔ́nja kuyɔ́ na ma sɔ́nja mpɔ́. Ulena má hoti ma isentɔ́, na má má kapuka si: Hai, Tacaá Iɔ́, n mɔ́yɔ́ pááná ke m̀p̀r̀ỳg̀ỳ katatɔ́laya na Yosalem tɔ́, n caa ń kpiisi Iseyeli nyɔ́ma mpa pɔ́ kaasaa tɔ́ pa tɔ́na na?

⁹ Ntɛna í cɔ́-m si: Iseyeli nyɔ́ma na Yuta nyɔ́ma pa isayatu kɔ́la tɔ́ɔ́. Tɔ́ yayataa ké. Yulɔ́kɔ́le suna tetɔ́ taa, kusiyisim lapɔ́ fɛi icate taa. Mpi tɔ́, pa kuyɔ́ɔ́tɔ́tɔ́ nté si Tacaá má, ma lɔ́ tetɔ́, maa naaki pɔ́lɔ́. ¹⁰ Pɔ́ tɔ́ ké ma kaa weɛna pa pɔ́tɔ́tɔ́le. Yaa má hólɔ́-weye suulu. Maa mɔ́nja na nyɔ́nj taa ké pa tɔ́ma.

¹¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳɛ apalɔ́ wei ɪ suu kponkponu tɔ́nj nyɔ́ntɔ́ wontu na í læ njmaalaya ke ɪ tampala tɔ́ tɔ́. ɪɛ í cɔ́wa si ma lapa nti n ka tɔ́-m tɔ́.

^a 8:14 Tamusi: Mesopotami nyɔ́ma tɔ́yɔ́ kulalaav ke Iseyeli nyɔ́ma ceelaa na

10

*Iso hvlvgyv ke i tgyi Isekiyeeli
(Isekiyeeli 1:1-28)*

¹ Mprgyu ma nyanaɣa mpu, ilena ma na isotonvgyv ke isotaa tanlaa*fa* nyvgyv taa. Na pulvpu isu kumte, na te nyonvgyv taa we isu liyitee pale pooku nyante. ^a pale pa we lona payale taa. Ilena pa kaasi Selafena. Isayii 6:2-3 taa tike ke pa yogota pa tom. ² Ilena Tacaa heeli apalv wei i suu kponkpontu ton nyantu wontu to si: Polo papalee nna a we isotaa tanlaa tee to. Cosi kaka mamala wena a we tona to na a su nya nin, na n nmusi-yege icate taa.

Ntana apalv inu i tee ma isentaa tane inu. ³ Waatu wei apalv inu i pola mpu to isotaa tanlaa we Iso taseele ntogon hogolvgyv too. Mprgyu isonmuntv su Iso taseele taya isotaa nyenka too. ⁴ Mprgyu Tacaa teeli kula isotaa tanlaa mpe pa too na i polo Iso taseele nonogo, na i su taya. Mprgyu isonmuntv su Iso taseele taa. ⁵ Ntana isotaa tanlaa ken kakte nu mpu, isu Iso toma tona tu yogotaya. Halena taya awalv too nyenka. ⁶ Mprgyu Tacaa toma apalv wei i suu kponkpontu ton nyantu wontu to si: Polo n hee kaka ke isotaa tanlaa kin ke papalee tee. Ilena apalv polo na i sony papalee kin. ⁷ Tanaɣa isotaa tanlaa mpe pa taa lelv kusa nin, na i hee kaka na i tu apalv inu i nin taa. I muwa ilena i lu.

⁸ Pulvpuɣa ka we ke isu yulv nkpalasi taka ke isotaa tanlaa mpe pa ken tee. ⁹ Ma nyanaɣa mpu, ilena ma na papalee liyiti ke isotaa tanlaa kin. Paa wei i kin na i papote, na a nyonvgyv taa nagesona isu liyitee pale nte te we atontote to. ¹⁰ A liyitiyi mpu a ka wena weetu kulvmtv ke. Paa papote nte te nagesona ke isu te we lente taa. ¹¹ A kulvgyv tonte to, a caaki si a merna hogoloh liyiti inu i taa nku kv too a tvgvtyi ke aa keesayi. Na a malogona hogolvgyv nku isotaa tanlaa nyon siyisinaa na pa hon-ye to, aa keeki. ¹² Tulvngasi waasa isotaa tanlaa mpe pa tanaɣa tawisiwisi na si muvi kaka. Pa krayav pa sika na pa nkpalasi na pa ken to. Na pa waasi papalee anu a liyiti na pa too na pa ta to. ¹³ Mprgyu ma nuwa pa ha papalee anoyi hote si kacuculaya. ¹⁴ Paa wei i isentaa ka wena pa mpaa ke. Kancalaya nyon isentaa ka we ke isu isotaa tanlv. Naale nyon nagesona isu yulv. Tooso nyon isentaa na we isu togolaya. Ilena liyiti nyon isentaa naa nagesona hekale. ¹⁵ Mprgyu isotaa tanlaa mpe pa kulaa na pa tee isotaa. Paa we teitei ke na wontu nti maa nawa Kepaa pogo nogo to. ¹⁶ Waatu wei pa teeki to, pa papalee anu a tonygyv-veye. Paa pa heta pa ken si pa kulvgyv, pa papalee tonygyv-veye mprgyu. ¹⁷ Ye pa sonygyv a sony, na pa kulvgyv, ile pa kpenna-ye. Mpi to, wontu lamayasee ka we papalee anu a taa togogo.

Tacaa teeli kvlvgyv ke Iso taseele taa

¹⁸ Mprgyu Tacaa teeli kula nonakpete, na pa mali isotaa tanlaa too. ¹⁹ Isotaa tanlaa heta pa ken ke na pa kulv tetv too ke ma isentaa na pana pa papalee pa tee. Ilena pa polo pa sony Tacaa togaya nonogo na ilim tolule too. Ilena Iseyeli Iso teeli we pa too ke isotaa. ²⁰ Pa ke wontu nti maa nawa Iseyeli Iso tee ke Kepaa pogo nogo togogo. Ilena ma cekona si pa ke isotaa tanlaa. ²¹ Paa wei i ka wena isentaa ke tom liyiti ke, na ken liyiti. Na paa wei ke yulv nkpalasi. ²² Pa isentaa ka nagesona ke isu mpa ma nawa Kepaa pogo nogo to, pa mayamaya. Paa wei i siyisa isona to mprgyu i siyisaa.

11

Yosalem hvonav ke i kawalaya too

¹ Mprgyu Tacaa Feesuyv pona Isekiyeeli maya ilim tolule nonogo. Ilena ma mayana apalaa hiu na kakpasi ke tona. Ma nawa pa taa ke Asuu payalv Yasaniya na Penaya payalv Pelatiya. ² Mprgyu Tacaa heela-m si: Yulv nya, yelaa mpe pa mayasogona kawalaya tom na pa tasoyv layatv isayatv ke Yosalem icate tane te taa. ³ Pa kuyogotv nte si pa kaa tasa kutulv ngyv

^a 10:1 isotaa tanlaa: Isotaa tanlaa mpe pa we loosi naaleye. Selupena wee, na

halɪ pə polo laasaya tɔɔ. Icate pəsəna isu tiipile, na tayale nantu. ⁴ Pə tɔɔ kɛ pə wɛɛ si yulu pəyaya mǎ, ma yɔɔtɔ nti ma nawa pa tɔɔ tɔ.

⁵ Mpuɔyɛ Tacaa Feesuyɔ tii ma tɔɔ na ku tɔ-m si yɔɔtɔ si Tacaa yɔɔtɔaa si: Iseyeli nyɔma mɛ, ma nyɔma mǎ taa huwɛɛ. ⁶ I lɔlɔsa yulɔkɔle kɛ icate tənɛ tɔ taa. I suula sɛtaa kɛ hapɛɛ tɔɔ. ⁷ Pə tɔɔ kɛ Tacaa Isɔ yɔɔtɔtɔyɛ si mǎ sɛtaa mpa i suula tɔ taa tɔyɔle nantu, na tɔ mayamaya kɛ tiipile. Ilena pǎ ləsi-mɛ na pǎ tɛna. ⁸ Maa yelee na layate nte tɔ tɔm wɛ-mɛyɛ sɔyɔntɔ tɔ tɔ kɔɔ mǎ tɔɔ. Tacaa Isɔ yɔɔtɔtɔyɛna mpu. ⁹ Maa ləsi-mɛyɛ icate taa, na mǎ tu-mɛyɛ krai nyɔma niɲ taa. Maa huɔna-mɛyɛ. ¹⁰ Iseyeli tetu toosi tɔɔ kɛ maa huɔna-mɛ, na mǎ yelee na pǎ ku-mɛ na layate. Waatu inɛyɛ i kǎ nyɪ si mayale Tacaa. ¹¹ Icate tənɛ tɔ kaa pəsi mɛ isu tiipile. Mɛ mǎ kaa pəsi isu tɔ taa nantu. Ama Iseyeli tetu toɲa tɔɔ kɛ maa huɔna-mɛ. ¹² Waatu inɛyɛ i ka nyɪ si mayale Tacaa. I tǎ tɔɲ ma kɔtɔtɔtɔ. Pɛ́cɔ i tǎ tǎki ma kiɲ. Ama piitimnaa mpa pa cɔɔna-mɛ tɔ, pa nyɛntɔ kɛ i tɔɲyɛ.

¹³ Waatu wei ma tɔɲa Isɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsuyɔ kɛ mpu tɔyɔ Penaya pəyalɔ Pelatiya sɛpa. Ḿpɔyɔ ma hota ma isentɔɔ na mǎ mǎ kapuka si: Hai, Tacaa, Isɔ. N ka ku Iseyeli nyɔma tɔna mpa pə kaasaa tɔ?

Tacaa kpeyeluyɔ kɛ yɔlaa mpa pə yasaa tɔ

¹⁴ Ḿpɔyɔ Tacaa heela-m si: ¹⁵ Yulu nyǎ, nyǎ yɔlaa mpa pa kɛ Iseyeli nyɔma tɔ na nyǎ tetɔtɔnaa Yosalem nyɔma tasɔyɛ layatɔ kɛ mpa kolontunaa kuuwa tɔ si pǎ saali tɔna. Mpi tɔ, taya Tacaa hawa tetu tənɛ si tɛ pəsi tǎ nyɛntɔ. ¹⁶ Pə tɔɔ tɔ, teləsi-wɛ si, Tacaa Isɔ mǎ, ma yɔɔtɔaa si: Paa ma yasa-wɛyɛ tetu payale taa, na pa wɛɛ poolɔɲ kɛ piitimnaa hɛku tɔ, ma wɛ pa kiɲ kɛ tɔnaya, isu ma tɔyaya taa. ¹⁷ Pə tɔɔ kɛ n kǎ heeli-wɛ si: Tacaa Isɔ mǎ, ma yɔɔtɔaa si maa kpeyeli-mɛyɛ piitimnaa taa. Maa mɔɲna-mɛyɛ timpi pu yasa-mɛ tɔ, na mǎ ha-mɛyɛ Iseyeli tetu. ¹⁸ Tɔnaya i kǎ polo na i kó tuɲ kulalaaɲ na acaalɔtɔ tɔna. ¹⁹ Maa tu-mɛyɛ ləmayasɔle kulɔmtɔle na huwɛɛ kɔfana. Maa ləsi mǎ nyama wena a wɛ isu pɛɛ tɔ, na mǎ tu-mɛyɛ nyama kɔpana. ²⁰ Ilena i tɔɲ ma kɔtɔtɔtɔ, na i tǎki ma kiɲ. I kǎ pəsi ma yɔlaa, na mǎ pəsi mǎ Isɔ. ²¹ Ama mpa pa sɔɔla tuɲ na pa acaalɔtɔ tɔ, maa mɔɲna pa tɔma kɛ pa nyɔɔɲ taa. Tacaa Isɔ mǎ ma yɔɔtɔna mpu.

Tacaa teeli kɔlvɔyɔ kɛ Yosalem

²² Ḿpɔyɔ isɔtaa tanlaa hɛta ken, na pɔpɔlɛɛ tɔ pa waali. Na Iseyeli Isɔ Tacaa teeli wɛ pa tɔɔ kɛ isɔtaa. ²³ Isɔ teeli kɔla icate taa na i polo puɔyɔ ŋku ku wɛ icate ilim tɔlɔle tɔ ku tɔɔ. ²⁴ Ḿpɔyɔ Isɔ Feesuyɔ kraɲa-m ma ləmayasɛɛ taa. Ilena ku pona-m Iseyeli nyɔma mpa pa kraɲa tɔ pa cɔlɔyɔ Papiloni. Ilena ma toosee taka su tɔnaya. ²⁵ Ḿpɔyɔ ma kɛɛsa mpa kolontunaa kuu mpu tɔyɔ tɔ tɔna nti Tacaa hula-m tɔ.

12

Iseyeli nyɔyɔ nyɔma kuuu tɔm kraalɔyɔ

¹ Ḿpɔyɔ Tacaa heela-m si: ² Yulu nyǎ, tɔɔ kɔllaa hɛku taa kɛ n wɛɛ. Pa wena isɛ paa naaki pulɔ. Pəyelee pa wena ŋkraɲɲ, paa nukɪ natɔli. Mpi tɔ, pa kɛ ŋkpantɛɛlɔɲ nyɔma kɛ. ³ Yulu nyǎ, tayani nyǎ wontu. Tɔ mpaav kɛ ilim na pə isɔle kɛ pa isentaa. Lu timpi n wɛ mpu tɔ na n layasɪ tɔfate. Ntanyi paa nǎ si pa kɛ tɔɔ kɔllaa. ⁴ Ləsi nyǎ wontu kɛ ilim taa, isu mpaav tɔntɔ na pǎ naaki. Ilena n tɛ tɔntɛ kɛ taanaya, isu pa kuukuɔyɔ yɔlaa kɛ yooɔ taa tɔ. ⁵ Tuli icate kolɔɲa kɛ pa isentaa, na n ləsi nyǎ wontu na tɔna. ⁶ Ilena n sɔyɔli-tɪ na n lu ahoo. Taki nyǎ isentɔɔ, taa nyɛni atɛ. Ma caa kɛ si n wɛɛ Iseyeli nyɔma kɛ kɔhulɔm mpi pu kraali-wɛ tɔ.

⁷ Ḿpɔyɔ ma lapa isu Tacaa heela-m tɔ. Ma lu ilim taa kɛ, na ma wontu isu mpaav tɔntɔ. Ilena taanaya mǎ tuli kolɔɲa kɛ pɔyɔyɔ na niɲ. Na mǎ ləsi-tɔyɛ ahoo taa na mǎ hɔyɔli na pǎ naaki-m. ⁸ Tɛv fema ilena Tacaa tɔ-m si: ⁹ Yulu nyǎ, tɔɔ kɔllaa Iseyeli nyɔma mpa, isentɔ pa kaa laɲi-ɲ pɔɔsuyɔ si pepeye n laki mpu? ¹⁰ Iɛ cɔ-wɛ si: Tacaa kraalɔyɔna Yosalem wulav na Iseyeli nyɔma mpa pa wɛ tɔna tɔ. ¹¹ Heeli-wɛ si n ka pəsi kɔhulɔm mpi pə hulɔyɛ-wɛ si

pa kuu-we tɔ. Nti n lapa tɔ, nti tu maɣanna-we. Kolontunaa ka kuu-we na pɔ tɛna yomle. ¹² Paa tɔli ɪcate kolunja ke pɔyɔ. Pa wulan ká lu ahoɔ, na í hɔyɔla ɪ wontu na í taka ɪ sentɔɔ si ɪ taa na tetu. ¹³ Taca si maa nyɛri-ɪ puluyu na má kra-ɪ kv taa. Maa pona-ɪ Papiloni nyɛma tetu taa, ɪ kaa na. Pɛyele tɛnaya ɪ ká si. ¹⁴ Ilena má yasɪ pa tɛna mpa pa cɔna-ɪ na pɔ sɛhna-ɪ tɔ. Maa yasɪ pa tanlaa na pa yoolaa ke paa le. ¹⁵ Maa yasɪ-weye piitimnaa taa kɛ tetu payale taa. Waatu inɛyi paa nyi si maɣale Taca. ¹⁶ Ama maa yele na pa taa apalaa napɛli pɔ fiti yoo, na nyɔyɔsi na kvɔɔɔ. Pɛle paa telɛsɛna piitimnaa mpa pa taa paa polo tɔyɔ pa acaalɛtu tɔm. Ilena pɔ cɛkɛna si maɣale Taca.

¹⁷ Mɔpɔyɔ Taca tɔma-m si: ¹⁸ Yulɔ nyá, tɔyɔ nyá tɔyɔnaya na seluyu, na í nyɔɔ nyá lum na sɔyɔntu na seluyu. ¹⁹ Telɛsi tetu yɛlaa si Taca Iɔ má ma yɔyɔta Iseyeli taa Yosalem nyɛma tɔm si, paa tɔyɔ pa tɔyɔnaya na sɔyɔntu na pɔ nyɔɔ pa lum na seluyu. Mpi tɔ, paa kpiisi pa tetu tɛna, na tɔ taa nyɛm tɛna ke tɔ taa yɛlaa mɔsɔɔ tɔ. ²⁰ Paa yɔki acalɛɛ sɔsɔɔna nna a taa yɛlaa suwa tɔ na pɔ kpiisi tetu. Waatu inɛyɛle paa nyi si maɣale Taca.

Taca kuyɔyɔtɔtu lapu

²¹ Mɔpɔyɔ Taca pɔɔsa-m si: ²² Yulɔ nyá, pepe tɔɔ kɛ pɔ pɔsa yɛlaa ke ituule si: Kuyɛɛɛ tɛeki yem na Iɔ kuyɔyɔtɔtu telɛsɛlaa nawa ntiyi toosee taka taa tɔ tu laki? ²³ Mpu tɔ, heeli-we si maɣa Taca Iɔ ma yɔyɔtɔyi si maa su tɛnaya ke ituule ntɛ tɔ tɔm ke Iseyeli taa. Kuyɛɛɛ tɛɛna kɔntɛ, toosee taka tɛna ká la kɛ isɪ pa naakuyɔ-yɛ tɔ. ²⁴ Mpi tɔ, pa kaa tasa pɔpɔtu toosee taka ke toosuyɔ. Yaa pɔ naaki tɔm kvɔsɔtu ke Iseyeli taa. ²⁵ Pɔ taya pulɔ, Taca má, ma kaa su. Ye ma yɔyɔta nti tu la kɛ, tɔ kaa leeli. Tɔɔ kvllaa mɛ, maa yɔyɔti tɔm na tɔ la. Taca Iɔ má ma yɔyɔtɛna mpu.

²⁶ Mɔpɔyɔ Taca tɔma-m si: ²⁷ Yulɔ nyá, Iseyeli nyɛma si nyá toosee u laki isɪ n toosuyɔ tɔ. Pɛyele ma tɔmnaa mpa n kraalɛyi tɔ, tɔ ta ke nɔɔnɔ nyɛntu. ²⁸ Pɔ tɔɔ tɔ, telɛsi-we si, Taca Iɔ má, ma yɔyɔta si, ma kuyɔyɔtɔtu yooosuyɔ kaa wɛɛna waatu. Tu yooosi kɛ isɪ ma yɔyɔtɔyɔ tɔ. Taca Iɔ má ma yɔyɔtɛna mpu.

13

Iɔ kuyɔyɔtɔtu telɛsɛlaa pɔpɔtɔnaa tɔ kvlyɔ

¹ Mɔpɔyɔ Taca heela-m si: ² Yulɔ nyá, heeli Iseyeli nyɛma mpa pa nyɛnɛyi pa tɔyi Iɔ kuyɔyɔtɔtu telɛsɛlaa tɔyɔ ma tɔm. Pa maɣamaɣa pa nyɛntu ke pa kraalɛyi. ³ Iɔ kuyɔyɔtɔtu telɛsɛlaa kvmelemɛɛ wei ɪ tɛɛyi ɪ lɛmayasɛɛ na u naaki pulɔ tɔ, ɪ tɔm we waiyo kɛ. ⁴ Hai, Iseyeli nyɛma Iɔ kuyɔyɔtɔtu telɛsɛlaa we teitei kɛ isɪ taale hasɪ ke ncaa taa. ⁵ Pa ta polo na pɔ tayanɪ ɪcate kolunja pɔyɔlɛ. Pɛyele pa ta ɛma kolunja na pɔ cɔna Iseyeli nyɛma ɪcate si, pu kenti-weye Taca pɔáná yoo kuyaku wule. ⁶ Pa toosee we kvɛte kɛ, na pa nalaa kuyɔyɔtɔtu ke kaloolaya. Pa yɔyɔtɔyi si Taca yɔyɔtɛna. Pɛyele ílɛ ɪ ta tili-we. Ilena pɔ tɔyi pa taa si, ílɛ ɪ ka la isɪ pa yɔyɔtɔyɔ tɔ pɔcɔ kvɛte. ⁷ Pa toosee we kvɛte kɛ, na pa nalaa kuyɔyɔtɔtu ke kaloolaya. Pa yɔyɔtɔyi si, Taca yɔyɔtɛna. Pɔcɔ ma ta yɔyɔti. ⁸ Pɔ tɔɔ kɛ Taca Iɔ má ma yɔyɔtɔyi si: ɪ yasa tɔm kraɪ nyɛntu, ɪ kraala kvoolutu. Maa mɔ-mɛ na pɔáná.

⁹ Maa tɔ niɛ ke Iɔ kuyɔyɔtɔtu telɛsɛlaa mpa mɛ í wɛna toosee kraɪ nyɛna na í naaki kaloolaya tɔm tɔ. ɪ kaa wɛɛ ma yɛlaa kvɛkɛle tɔ. Pa kaa ɛmaa mɔ hɛla ke Iseyeli nyɛma nyɛna tɔ. Pɛyele í kaa sɔv Iseyeli tetu taa. Tɛnaya í ká nyɛna si maɣale Taca Iɔ. ¹⁰ ɪ tolisiyi ma yɛlaa kɛ. Ilena í heeliyi yɛlaa si pa heesaa si pɔ cayana-we. Pɛyele pɛle pɔ fɛi. Ma yɛlaa ɛmaakɛna kolunja na mu hulɛsɛyi-ke. ¹¹ Heeli kolunja hulɛsɛlaa mpe si, heelim tɛv anaam nɔyɔlɔ ɪ ká nu. Kolunja ka hoti na tɛv tɔmpɛɛ nyɛki-mɛ. ¹² Waatu wei kolunja ká ti, ilena pɔ pɔɔsi-mɛ si, hulɔsɔyɔ mpi í ka hulɛsa-ke tɔ pɔ waasa we? ¹³ Pɔ tɔɔ kɛ Taca Iɔ má ma yɔyɔtɔyi si: Maa kɔna tɛv heelim na pɔáná. Tɛv anaam ka nu, na tɔmpɛɛ hoti na a wakɛli pɔ tɛna. ¹⁴ Maa yɔki kolunja ɛka í hulɛsa mpu tɔ. Kaa ti atɛ, na pɔ yele kite. Ilena mɔ tɔm tɛ ka ncaa taa. ¹⁵ Maa mɔ pɔáná na kolunja na ka hulɛsɛlaa kɛ. Halɛna má tala ma tɛnaya. Hali maa heeli-mɛ si, kolunja na ka hulɛsɛlaa pa fɛi tɔtɔ. ¹⁶ Iseyeli Iɔ kuyɔyɔtɔtu telɛsɛlaa fɛi tɔtɔ.

Mə kraalayana nti í naaki Yosalem təə tə, na í tən si heesuyu wee. Pəyele küle ku fei. Tacaa Iso má ma yəğətəna mpv.

Topotopo nyóma təə kulvɔv

¹⁷ Ḿpúyú Tacaa heela-m si: Keeəəna Iseyeli alaa təə. Pa kraaləyi pa luɔv nyəntv ké. Kraali-we si mpusi kəŋ. ¹⁸ Yulv nyá, heeli-we si Tacaa Iso yəğətəyi si mpusi we alaa mpa me í nyaləyi saalasí na í tɔyi yəlaa təna niŋ taa tə mə təə ké. Na í nyaləyi tekentənaa ke yəlaa təna təyə. Í huɔ si í kpiliki ma yəlaa ke mə niŋ taa, na me mu lu təcɔŋ. ¹⁹ Í kuyi ma nyuvv ke ma yəlaa cəlyə. Təyənaya pee ŋkute na mvtv həyəlaya nyuvv təə ké í lakí mpv. Tənaya í kuyvna yəlaa mpa pə ta mɔna pá si tə. Ilena í yeki mpa pə ta mɔna pá weena weesuyv tə. Í tɔsəyi ma yəlaa na pəle pá nukí kaloolaya təm. ²⁰ Pə təə ké Tacaa Iso má ma yəğətəyi si: Maa tv mə saalasí nsi í həkəyəna ləlaa təyə niŋ. Maa ləeki-səyi mə kiŋ na má cəli. Maa waasi mpa í krawa tə. ²¹ Maa ləeki mə tekentənaa na má waasi ma yəlaa ke mə niŋ taa. Í taa tasa weev ísu katəsi. Ilena í nyi si mayale Tacaa. ²² Mpi tə, í wakələyi siyisilaa laŋa na mə kaloolasi, pécó pə taya ma. Pəyele í səsəyi asayaa ke tən. Í saŋ si pəle pá layasi na pá weena weesuyv. ²³ Í kaa tasa mə toosee kpai nyəna ke toosuyv. Mpv tə, í kaa tasa natələyi nav. Maa ya ma yəlaa ke mə niŋ taa. Waatv inəyi í ká cəkəna si mayale Tacaa.

14

Tacaa u caaki tunj laav

¹ Ḿpúyú Isekiyeeli tasaa si: Kuyaku nakuli Iseyeli səsaa napəli pa kəma ma kiŋ na pá caya. ² Ilena Tacaa tə-m si: ³ Yulv nyá, yəlaa pane pa təkə pa tunj təm ke pa lotu taa ké. Pa su mpi pə sɔsa-weye kawalaya taa təyə pa kiŋ. Ma kaa yele na pá pəsí-m natəli. ⁴ Maa teləsi-we si, ye Iseyeli tv wei í təkə í tunj təm ke í lotu taa. Ye í su í kiŋ ke mpi pu sɔsi-í kawalaya taa tə. Ilena pɔntv kəə si í yəğətəyənə Iso kuyəyətətv teləsəlv. Maya Tacaa, maa cəna pɔntv ke í lotu taa tunj tuutuuma təm təə. ⁵ Ilena ma kuvəcətv nti tə pəsi Iseyeli nyóma laŋa. Mpi tə, pa səla asilima tunj ké na pá lə-m. ⁶ Pə təə ké pə wee si, ma heeli Iseyeli nyóma si, Tacaa Iso yəğətəa si, pá lə tunj na pá məli. Pa há pá acaalətv tənaya siyile.

⁷ Pə taya pulv, Iseyeli nyóma təna na pə kreŋna cayalaa. Ye wei í hatələna-m na í təkə tunj təm ke í lotu taa. Ye í su mpi pu tusi-í kawalaya taa təyə í kiŋ. Ilena pɔntv kəə Iso kuyəyətətv teləsəlv kiŋ si í pəsəyi-m təm natəli. Ie maya Tacaa, ma mayamaya maa cəna-í. ⁸ Maa küli pɔntv təə. Í təm ka pəsi yəlaa ke ituule, na ma kpiisi-í ma yəlaa taa. Ilena pá nyi si mayale Tacaa.

⁹ Ye Iso kuyəyətətv teləsəlv nəyəlv í tɔsa í ti, na í yəğətə təm natəli. Maya Tacaa má tɔsəna pɔntv. Maa tv-í niŋ na má kpiisi-í ma yəlaa Iseyeli nyóma taa. ¹⁰ Iso kuyəyətətv teləsəlv iní, na wei í kəma-í pəsəyuv tə pa tənə pa wakələna, na pa naale pa nyəŋ taa ké pu tə. ¹¹ Ie Iseyeli nyóma kaa tasa tooluyv na pá hatələna-m. Pécó pa kaa pilisi pa ti, na pa kawalaya tənə. Paa pəsi ma yəlaa na maa pəsi pa Iso. Tacaa Iso má ma yəğətəyənə mpv.

Pulvpu kaa səŋsi Iso huvle

¹² Ḿpúyú Isekiyeeli tasaa si Tacaa heela-m si: ¹³ Yulv nyá, ye ísu tətə natəli tə yəlaa ta təkí ma təm ke teu ilena pá pəntəna-m. Maa tv pa təə ké niŋ na ma wakəli pa təyənaya təsule. Maa kəna-weye nyəyəsí, na má kpiisi tətə yəlaa na təla. ¹⁴ Paa Nowee na Taniyeeli na Soopu pa tooso paa wəna yəlaa mpe pa hekə. Pa mayamaya pa weesiŋ ke pa tampana təŋuyv ká waasi. Tacaa Iso má ma yəğətəna mpv.

¹⁵ Ye ma yəlaa na taale wontu isayətv lu, tu kpiisi yəlaa na pə yele tətə ke kpeɛ. Yəlaa ka wu tə taa ké təŋnav ke taale wontu nti tə təə. ¹⁶ Ilena yəlaa tooso iní í wee tətə taa. Maya weesuyv tv Tacaa, ma tuukina ma ti si pa kaa pəsi na pá ya apaləpəyaya yaa aləpəyaya. Pa nyəŋ tike ke paa ya. Tətə ká pəsi wəlaya tətə nti tə taa nəyəlv fei tə.

¹⁷ Yaa ma yelaa na youu tii tetu nti tē taa. Paa kpiisi yelaa na tōla. ¹⁸ Ulena yelaa tooso iní wēe tē taa. Maya weesuyu tu Tacaa, ma tuukina ma ti si, pa kaa pēsi na pá ya apalopəyaya yaa alupəyaya. Pa nyōñ tike ke paa ya.

¹⁹ Yaa maa kōna kutəñ ke tetu nti tē taa ma pááná ká huu pa tō na má tu-weyē sēm na má kpiisi yelaa na tōla. ²⁰ Ulena Nowee na Taniyeeli na Sooru pá wēe pa heku taa. Maya weesuyu tu Tacaa má tuukina ma ti si pa kaa pēsi na pá ya apalopəyaya yaa alupəyaya. Ama pa mayamaya pa weesin ke paa ya pa tampana tənyu tō.

²¹ Mpróyú Tacaa Iso yəgətəa si, paa ma kōna Yosalem yelaa tō kē wahalanaa səsaa mpe pa liyiti isu: Youu, na nyəgəsi, na taale wontu isayatu, na kusəku si, pē kpiisi yelaa na tōla. ²² Paa na mpv, pu kaasi yelaa mpa paa fiti tō. Apalopiya na alupiya ka lu pa taa. Paa tala mē kin, i ká ná pa təntē na pa kulapəle. Ulena pē heesi mē lanja ke wahalanaa mpa ma yelaa na pá mayana Yosalem tō pa tō. Na pē tēna mpi i ká kōna tē taa tō pē tō. ²³ Pu heesi mē lanja ke waatu wei í ká ná pa təntē na pa kulapəle tō. Ue í ká nyi si pē taya yem tō kē ma lapa pē tēna mpi ma lapa tē taa tō. Tacaa Iso má ma yəgətəna mpv.

15

Lesen tyv nku pa tv kəkə tō

¹ Mpróyú Tacaa pəsa-m si: ² Yulv nyá, tyv nku pa yaa si lesen tō, pepeye ku taasi teewa tun leləñ nyəñsi? ³ Pa kaa kraya pē təpəyaya na pá saaki pulv. Yaa pá ləsi ku təputiya na pá pusi ka tō kē wontu. ⁴ Ama kəkə ke pa wəki si tēna. Pē krayav si kila na pē suna si nəsəsi tō. Pepeye si tasəxi waasuyv? ⁵ Aní waatu wei su wē təvəñ tō, pa ta lana-səxi pulv. Na saa wei kəkə ka nyaga-si ue, isənayale. Təmle nteye paa lana-si tətō?

⁶ Pē tō kē Tacaa Iso má ma yəgətəxi si, isu pa wəkuyv lesen taasi ke kəkə na pá yeki hətyv taa tun leləñ nyəñsi tō, mpv tətəgə maa hə Yosalem nyəma mē mē tike mē nkranj. ⁷ Maa kuli isəle na má nyəni-mē. I huv si í fita kəkə kē. Ue nke kaa nyayana-mē. Waatu inəxi í ká nyi si, mayale Tacaa ke saa wei maa kuli mē tō tō. ⁸ Maa yele na tetu pəsi wulaya nyəntv nti tē taa nəgəlv fei tō. Mpi tō, í kisa ma təm tənyu. Tacaa Iso má ma yəgətəna mpv.

16

Yosalem nyəma nəgəsəna pəyaya nka pa ləwa tō

¹ Mpróyú Isekiyeeli tasaa si, Tacaa heela-m si: ² Yulv nyá, húlí Yosalem ke i acaalətv təm. ³ Teləsi Yosalem si, maya Tacaa Iso ma tōma si nyá təlule nté Kanaan tetu taa. Tənağa pa ləla-ñ. Nyá caa ke Amolii tv kē, na nyá too ke Hiti tv. ⁴ Pa ta seti nyá cuyute ke nyá luluyv kuyaku wule. Aní pa ta sə-ñ lvm si pá tiiki-ñ na təm na n lu. Pəyele pa ta taki-ñ pəñ. ⁵ Nyá təm ta la nəgəlv pətətəle. Nəgəlv ta wii-ñ na í la-ñ yaasinaa pane pa taa kulvm. Ama pa lə-ñ tawa taa kē nyá kuyaku kululuyv wule kē. Mpi tō, pa taa kpaakayana-ñ kē. ⁶ Ma teekayana nyá kin kē na má keesi n luki nyá caləm taa. Ulena ma seesi isəle si n wēena weesuyu ke n wēena weesuyu. Paa caləm waasa nyá tō tō. ⁷ Ulena má yele na n luli na n huki səsəm təyomyom. N puwaya na n yasəli na n te teu. Nyá həla payalaa kē na nyá nyəsəsi su. Ulena n wē kpete təyələyəli. ⁸ Ma tasa nyá kin ke teenav, ulena má ná si, n tapa acacaale. Ulena má hə ma capa ntompəle na má kenti nyá tapakpete tō. Mpróyú má suwa nəgə si maa layana nyá tike. Ulena má na-ñ tē pēli nəgə na n pəsi ma nyəñ. Tacaa Iso má ma yəgətəna mpv.

⁹ Mpróyú ma sə-ñ lvm, na má nyaali caləm mpi pu waasa nyá tō tō. Ulena má sayali-ñ səsəñ nim. ¹⁰ Ulena má cele-ñ wontu nti pa səpa tō, na tənuyv nəhulun kupañ, na kponkpontu ton nyəntv tampala, na puuyv kupañku toko səsə. ¹¹ Mpróyú ma tv nyá tō kē kacəka wontu. Isu kpaši ke niñ taa, na luluyv ke nyá luyv tē. ¹² Na nyá muna tō kacəka kukuule, na nkranjapəlası. Na ntenuyu kupañku ke nyá nyuyv taa. ¹³ Nyá kacəka wontu nté wola, na liyitee nyəgəlvuyv. Kususuutu nté kponkpontu ton nyəntv wontu, na pəñ kupañ, na nti pa

səpa tɔ. Nyá tɔɔnaya nté mɔlɔm kɔpam na tunj nim. Mpu pə yelina na ń te səsəm na ń mɔna kawulaya. ¹⁴ Ụlena nyá həte yaa piitimnaa taa ké nyá teu mpi pə tɔɔ. Mpi tɔ, n ka tu tewaya təkpara ke kacəka ŋka má lapa-ŋ tɔ ka tɔɔ. Maya Taca Isə má yɔɔtəna mpv.

Yosalem we isu apalaa təna alv

¹⁵ M̀p̀ỳỳ Taca tasaa si: Ama Yosalem n hɔma nyá ti na nyá teu, na nyá həte yaav. N pəsə apalaa təna alv. N ha nyá tɔɔi tɛelaa təna. ¹⁶ N ləsa nyá wontu nti tɔ cələta teu tɔ. Ntɔɔi n lapəna kacəka ke nyá tɛfɛnlenaa, na ń la wasaŋkalətu ke pə tɔɔ. Yaasi ɪnɪ ɪ taka ta lata. Pəyele ɪ kaa tu tasv lapv. ¹⁷ N kraɔa wɔla na liyitee nyəɔəlvɔv kacəka wontu nti ma ha-ŋ tɔ, na ń lu tunj apalvnyəŋ, na ń lana wasaŋkalətu. ¹⁸ N kraɔa nyá wontu kəsəpɔtv nti ma ha-ŋ tɔ, na ń takɪ tunj ɪnɪ. N fɛna-ɪ ma nim na ma tulaalv. ¹⁹ Tɔɔnaya na mɔlɔm kɔpam na nim na tunj nim ke ma tɔəkayana-ŋ. M̀p̀ỳỳ n fɛnaa isu tulaalv kɔpəŋ. Taca Isə má ma yɔɔtəna mpv. ²⁰ N kraɔa nyá pəyalaa na nyá pɛelaa mpa n ka lula-m tɔ. N ha-wɛɛ tunj si ɪlé í tɔɔ. Nyá wasaŋkalətu nti tɔ ta tɔɔ kɛlɛ? ²¹ N laawa nyá pəyalaa, na ń la-wɛɛ kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tɔ na tunj həte taa. ²² Nyá acaalətu na nyá wasaŋkalətu nti tɔ taa, n ta tɔɔsi nyá pəcaatv waatv. Saa wei n ka wɛ kɛtɛ tɔyəlɔyəlɪ na ń lukɪ nyá caləm taa tɔ.

²³ M̀p̀ỳỳ Taca Isə yɔɔtəna si: Yosalem, nyá təma asayɛ təna waalɪ, nyá təm wɛ waiyo ké təkpara. ²⁴ N ŋmawa wasaŋkalətu kutuluŋ na tɛfɛnlenaa ke patəmanaa təna taa. ²⁵ Paa mpaav ŋku kv nɔɔ ke n ŋmawa nyá tɛfɛnlenaa. N ha nyá tɔɔi tɛelaa təna. N luləsa nyá wasaŋkalətu, n wakəla nyá teu. ²⁶ N lapa wasaŋkalətu na Icipiti nyəma mpa pa ké nyá cələ nyəma alaafəya nyəma tɔ. N kraasa ma pááná na nyá nyəsəm təma paɔalɛ. ²⁷ Pə tɔɔ ké ma kula nyá tɔɔ na toma. Ma pɛma-ŋ tɔɔnaya. Ma pɛta-ŋ kolontunaa Filiisi nyəma acalee nna nyá wasaŋkalətu təm wɛ fɛle tɔ, pa niŋ taa. ²⁸ N ta nyəɔəsi, ɪlena nyá na Asilii nyəma í la wasaŋkalətu tətɔ. Paa na mpv nyá kɔnyulvɔv ta si. ²⁹ N waləsa nyá wasaŋkalətu ke Papiloni nyəma taatəlaa tetv taa. Paa na mpv n ta nyəɔəsi-ti. ³⁰ M̀p̀ỳỳ Taca Isə má ma yɔɔtəna si: Ama Yosalem nyá n wɛna ɪcantv. N təmayə isu wasaŋkalɪ səsə. ³¹ N ŋmaakaya wasaŋkalətu kutuluɔv ke paa mpaav ŋku kv nɔɔ ké. N ŋmaakaya pə tɛfɛnle ke lona təna taa ké. Pa taa fɛlɔɔi-ŋ isu wasaŋkalənaa lɛlaa. ³² N wɛɛ ké isu alv wasaŋkalɪ wei ɪ kisiyi ɪ paalv na í tɔɔɔi apalaa kraɪ nyəma tɔ. ³³ Wasaŋkalənaa təna wɛna pa kvhav ké. Ama nyá mələa ké na ń haakɪ nyá tɔɔnaa ke kvɔɔŋ. Ụlena pá lukəna paa timpi na pá kəŋ nyá kiŋ. ³⁴ Nyá na wasaŋkalənaa lɛlaa í tá kaa. Mpi tɔ, nɔɔlv ɪ pɛkɔɔi-ŋ. Pəyele nɔɔlv ɪ fɛlɔɔi-ŋ pə liyitee. Nyá mələna na ń fɛlɔɔi apalaa ke tulɔŋa.

³⁵ Pə tɔɔ tɔ, wasaŋkalɪ, nu Taca kvɔɔtɔtv. ³⁶ Taca Isə yɔɔtɔɔi si: N wakəla nyá wɛnav na ń hɔlɪ nyá tapakɛtɛ ke nyá tɔɔnaa. Haləna pə kɛŋna nyá acaalətv tunj təna ke wasaŋkalətu taa, na ń ha-ɪ nyá piya caləm. ³⁷ Pə tɔɔ tɔ, maa kotɪ nyá tɔɔnaa mpa nyá na-wɛ ɪ nukaya leleŋ tɔɔ. Pə kraɔav pa təna mpa n sɔlaa tɔ, na mpa nyá taa kraana tɔ. Maa kɛyeli-wɛ na paa timpi. Paa kvli nyá tɔɔ, na má yele na pá ná nyá tapakɛtɛ təna. ³⁸ Maa hvna-ŋ isu pa hvkvɔvna alaa wasaŋkalənaa, na mpa pa kvɔi yəlaa tɔ. Isɛsɛmlɛ ká kra-m na má mú pááná na má ləsi nyá weesvɔv. ³⁹ Maa tv-ŋ pa niŋ taa, na pá yəkɪ nyá wasaŋkalətu kutuluɔv. Paa wakəli nyá tɛfɛnlenaa, na pá kuu nyá wontu na pá kraɔa nyá kacəka nyəntv. Ụlena pə yele-ŋ kɛtɛ tɔyəlɔyəlɪ. ⁴⁰ Paa yele na samaa kvli nyá tɔɔ. Paa yaya-ŋ pɛɛ, na pá sɔ-ŋ ŋmantaasi. ⁴¹ Paa nyayasi nyá tɛɛsi ke kəkə, na pá hvna-ŋ alaa tuutuuma ɪsentaa. Maa su nyá wasaŋkalətu ke tənaya. Ụle n kaa tasa nɔɔlvɔv fɛlvɔv. ⁴² Maa lana-ŋ na pááná ké, haləna á hɛɛ. Ụlena má ləsi nyá ɪsɛsɛmlɛ ke nyá tɔɔ. Na nyá pááná tɛ, a kaa tasa huuv. ⁴³ Mpi tɔ, ń ta tɔɔsi nyá pəcaatv waatv təm. N kraasa ma pááná na yaasinaa mpe pa təna. Maa məŋna nyá tɔntɛ ɪsaya tənaya nyá nyvɔv taa. Ụle n kaa tasa nyá kawalaya na nyá acaalətv ntɔɔi lapv. Taca Isə má ma yɔɔtəna mpv.

Yosalem wakəlvɔv kəla acalee lenna

⁴⁴ M̄p̄ȳḡ Tacaa tasaa si: Atuwa tukilaa ká tukina Yosalem ke ituule si, toto we isəna t̄o, m̄p̄ȳḡ p̄eel̄o k̄pak̄ayi. ⁴⁵ Yosalem n̄ k̄e nyá too p̄eel̄o k̄e t̄ak̄pem. Nyá too in̄ i kisina i paalu na i piya. I we teitei t̄ot̄aȳo isu nyá k̄aȳona m̄pa pa kisa pa paalaa na pa piya t̄o. Pa too ka k̄e Hiti t̄u k̄e, pa caa ke Amolii t̄u. ⁴⁶ Nyá k̄aȳo wei i we ilim nt̄aȳon̄ t̄o t̄aȳole Samalii na i p̄eelaa. Nyá neu wei i we ilim mp̄ət̄əḡ t̄o t̄aȳole S̄ot̄əm na i p̄eelaa. ⁴⁷ P̄ə t̄aȳa p̄əc̄o t̄ike ke n̄ keena p̄ele pa t̄ənt̄e na pa acaal̄ətu t̄əma. Hal̄i n̄ wak̄əla nyá t̄ənt̄e taa na p̄ə k̄əli-we. ⁴⁸ Tacaa Is̄o má maḡa weesuyu t̄u k̄e. Yosalem nyá neu S̄ot̄əm na i p̄eelaa pa ta la mpi Yosalem nyana nyá nȳəma í lapa t̄o. ⁴⁹ Nyá neu S̄ot̄əm kawalaya nt̄e si, i ka we kalampaan̄i k̄e, na i wenav̄ t̄əwa. I na i p̄eelaa paa nəḡəs̄əḡi p̄ul̄v̄. Ama i taa waas̄əḡi wahala t̄u yaa k̄onȳənt̄u. ⁵⁰ Pa h̄əma pa ti na pá lá acaal̄ətu na má ná, ilena má k̄piisi-we. ⁵¹ Yosalem, Samalii ta la nyá isaȳatu h̄əḡəlv̄ȳu. Nyá acaal̄ətu k̄əla p̄aȳale ke i nȳənt̄u. Acaal̄ətu t̄əna nti n̄ lapa t̄o, t̄ə t̄o k̄e S̄ot̄əm na Samalii pa p̄əsa k̄upama. ⁵² Nyá wei nyá n̄ k̄uk̄aȳa nyá k̄aȳo na nyá neu pa t̄əm t̄o, isaȳatu nt̄əyi nyá p̄əs̄əna nyá t̄əyi acaal̄ətu na p̄ə k̄əli p̄ele. Isaȳatu nti t̄ə f̄eele k̄əmna nt̄eȳe nyá t̄ə. M̄pu p̄ə yekina na p̄ele pá k̄əli-ḡ siȳisuyu. P̄ə wee k̄e si p̄ə liȳiti-ḡ na n̄ t̄aȳo f̄eele. M̄pi t̄o, má hul̄əna si p̄ele pa tewa. ⁵³ Maa t̄ayan̄i pa acalee. Paa S̄ot̄əm na i c̄əlv̄ acalisi. Paa Samalii na i c̄əlv̄ nȳəḡsi. Hal̄i maa t̄ayan̄i-ḡ t̄əto isu p̄ele. ⁵⁴ Pu t̄u-ḡ f̄eele ilena p̄ə k̄paasi nyá k̄aȳo na i neu pa apal̄ətu. ⁵⁵ Nyá k̄aȳo S̄ot̄əm na i p̄eelaa paa məli isu pa wule taa. Nyá neu Samalii na í l̄e i p̄eelaa paa məli isu pa wule taa. Nyaya Yosalem nyana nyá piya í k̄a məli isu mə wule taa. ⁵⁶ Nyá neu S̄ot̄əm t̄əm ka wenna nyá nəḡə taa k̄e tam ke nyá kalampaan̄i waatu. ⁵⁷ Ilena p̄əc̄o p̄ə k̄uliḡi nyá isaȳatu t̄ə. Nyaya p̄ə talaa si It̄əm acalee na p̄ə c̄əlv̄ nȳəna pá won̄i-ḡ. Filiisi nȳəna náá t̄u-ḡ na pá footiȳi-ḡ paa h̄əḡəlv̄ȳu ḡku. ⁵⁸ Nyá kawalaya na nyá acaal̄ətu məla nyá nȳȳu taa k̄ele. Tacaa má ma ȳəḡət̄əna m̄pu.

⁵⁹ M̄p̄ȳḡ Tacaa Is̄o ȳəḡət̄əna si: Maa lá-ḡ k̄e isu n̄ nȳənȳȳu yem ke tuunav̄, na n̄ ȳəki nəḡə p̄eel̄ətu t̄o. ⁶⁰ Ama maa t̄əsi nəḡə ḡka má na-ḡ t̄ə p̄eela nyá p̄eel̄ətu waatu t̄o. Ma na-ḡ tu p̄eeli tam t̄ə nȳəḡka. ⁶¹ N̄ k̄a t̄əsi nyá t̄ənt̄e t̄əm na f̄eele k̄pa-ḡ, saa wei nyá k̄aȳona na nyá newaa paa k̄ə nyá kin̄ t̄o. Maa ha-ḡ-we na pá p̄əsi nyá p̄eelaa. Il̄e p̄ə t̄aȳa nəḡə p̄eel̄ətu t̄ə. ⁶² Ma na-ḡ tu p̄eeli nəḡə. Waatu in̄əyi n̄ k̄a nyi si maḡale Tacaa. ⁶³ N̄ k̄a t̄əsi tete, na n̄ k̄a nȳȳu na f̄eele. Pu liȳiti-ḡ k̄e, n̄ kaa kuli nəḡə ke saa wei maa husi nyá isaȳatu t̄əna t̄o. Tacaa Is̄o má ma ȳəḡət̄əna m̄pu.

17

Hek̄əle na les̄eḡ t̄uȳv̄ pa t̄əm

¹ M̄p̄ȳḡ Tacaa tasa Isekiyeeli maḡa heeluyu si: ² Yul̄v̄ nyá, s̄ee Is̄eȳeli nȳəma ke is̄o. ³ Heeli-we si maḡa Tacaa Is̄o ma ȳəḡət̄əna si, hek̄əle s̄əs̄ə nəḡəlv̄ i wenna nt̄e. I ken̄ t̄əwa na i h̄unt̄u suwa na t̄ə taȳalaa, na t̄ə c̄əlv̄t̄aa. M̄p̄ȳḡ i kulaa na í polo Lipaḡ tetu taa. Ilena í k̄ə t̄uȳv̄ s̄əs̄əlv̄ nakul̄i ku nȳȳu taa. ⁴ Ak̄paale nte t̄ə k̄əla kul̄əlv̄ȳu t̄aȳo i setaa. M̄p̄ȳḡ i pona taat̄əle tetu nat̄əli t̄ə taa. Ilena í su yamp̄aȳat̄əlaa icate taa. ⁵ P̄ə waali k̄e i caa Is̄eȳeli tetu taa t̄uȳv̄ nakul̄i ku p̄ilin̄ḡa. Ilena í pona na í s̄ə taale nte pa lukaa t̄ə t̄ə taa k̄e l̄vm̄ nəḡə. Isu t̄uȳv̄ ḡku ku s̄əla l̄vm̄ t̄ə. ⁶ M̄p̄ȳḡ p̄ilin̄ḡa ḡke ka t̄eewa na k̄a p̄əsi t̄uȳv̄ ḡku pa yaa si les̄eḡ t̄o. Ilena ku məeli, il̄e ku ta kul̄i. Na ku wena h̄ətu. Nt̄əna ku p̄ilin̄ḡasi ha si is̄e na hek̄əle t̄ə, na ku lila ke i t̄e. Na ku hel̄əs̄əḡi p̄ilin̄ḡasi k̄ufasi ke tam. ⁷ Hek̄əle s̄əs̄ə nəḡəlv̄ il̄e i ka wee t̄əto, i ken̄ taȳalaa k̄e na i h̄unt̄u suwa teu. Ilena t̄uȳv̄ ḡku ku lila na ku p̄ilin̄ḡasi kees̄əna hek̄əle in̄ i t̄ə si i p̄əli-k̄uȳv̄ l̄vm̄. ⁸ Tetu k̄upant̄u taa k̄e pa tuu-k̄uȳv̄ l̄vm̄ s̄əs̄əlv̄ kin̄. Pa tuu-k̄uȳv̄ si ku p̄ilin̄ḡasi í su teu, na k̄o l̄vl̄ na k̄o p̄əsi t̄uȳv̄ ḡku pa yaa si, les̄eḡ t̄ə ku k̄up̄aḡku.

⁹ M̄p̄ȳḡ Tacaa Is̄o si: P̄əsi-we si, t̄uȳv̄ ḡku ku la nt̄e? Kanc̄aalaya hek̄əle kaa k̄p̄esi-ku na ku lila na í kooli ku pee, na k̄una ku hat̄u t̄əna p̄ə w̄əli. P̄ə kaa wee si pá lana toma ke s̄əs̄əlv̄. Yaa ȳəlaa tuutuuma í wee na p̄əc̄o pá k̄p̄esi-ku na ku lila. ¹⁰ Pa s̄ə-ku yaa, il̄e ku la nt̄e? Ye ilim

təlulɛ heelim*fa* mɔpa-kv, kv kaa wɔli timpi taa kv nyɔ mpv tɔ? ^a haŋaya tɔɔ. Pə laki na tuŋ na nyutu wɔlɔɣi.

Təm nti tə hɔwɛɛ kilisuyu

¹¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa tɔma-m si: ¹² Pɔɔsi tɔɔ kullaa tɔyaya nyɔma mpe si: I ta cekəna tɔm nti? Heeli-wɛyɛ isəna Papiloni wulav kəma Yosalem, na í kuu pa wulav na í waali nyɔma, na í pona í tɛ tɔ. ¹³ Ilena í kpa kawulaya tɔyaya tv nɔɔlv na í na-í pá pɛli nɔɔ, na í yele na ílé í su nɔɔ na tuunav. M̀p̀ỳg̀ỳ í tɛna tɛtv kɔpayaalaa təna. ¹⁴ Mpɔ pə tisina Yuta kawulaya tɔfɛ, na ká wu kɔlvɔv. Paa na mpv na pa tɔka pa na-í pa nɔɔ pɛlvɔv kɛ teu. ¹⁵ Mpɔyɔlɛ wulav kɔfalv iní, í kɔla wei í kuu tɛtv yəlaa kɛ mpv tɔ í tɔɔ. Ilena í tili Icipiti wulav cɔlv si, ílé í ha-í yooɔ kpaɔanəŋ na pə yoolaa kɛ tuutuuma. Yɔlv wei í lapa yaasi iní tɔ, í ka waa na í fiti kɛlɛ? Timpi í laalaa na í wakəli pa nɔɔ pɛlvɔv mpi tɔ, í kaa tɔli-ti. ¹⁶ Ntəna Tacaa Isə si: Maya Isə weesuyu tv kɛ. Isu pɔntv iní í səpa wulav wei iní í tv-í kawulaya kɛ mpv tɔ í tɛ Papiloni. Mpi tɔ, í yɔka í na wulav iní pa tuunav na pa nɔɔ pɛlvɔv. ¹⁷ Icipiti wulav kaa pona yoolaa tuutuuma na sɔcɛnaa paɔalɛ. I kaa waasi-í yooɔ taa kɛ waatv wei Papiloni nyɔma ká lo haɔɔ taka tɔ. Icatɛ kite kɛ paa lo na pa huli pɔɔŋ si pa kɔyɔ yəlaa tuutuuma. ¹⁸ Mpi tɔ, í ta nyəni í tuunav kɛ pɔlv. I yɔka í nɔɔ pɛlvɔv. Pəyɛle iní í ka yɔɔtəna na í su, na í la pə təna. I kaa tasa fituyu.

¹⁹ Pə tɔɔ kɛ Tacaa Isə má ma suwa si, maya weesuyu tv kɛ. Tuunav na nɔɔ pɛlvɔv mpi í nyəna yem isəntɔ tɔ, ma hətɛ kɛ í ka lapənaa. Maa məŋna pə tənaya í nyɔyɔ taa. ²⁰ Maa nyəri-í puluyu na má kpa-í ma katəka taa. Maa pona-í Papiloni na má hvɔna-í tɔm kɛ timpi í ta nuna-m tɔ. ²¹ Paa kv í yoolaa taa selaa təna na layatɛ kɛ. Pə kaasəyɔ mpa ilena pá yasɔ pɛlɛyɛ tɛtv təna taa. Waatv inəyɔ paa nyɔ si maya Tacaa má yɔɔtəna.

Nɔɔsi nsi Tacaa suwa tɔ

²² M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa Isə yɔɔtəna si: Maa caa tɔyɔ sɔsɔɔv nyɔyɔ taa piliŋa kɔfalaya. Maa pɛli hatoo comcom nɔɔ taa nyəŋka. Maa pona-kɛyɛ pɔyɔv kɔkɔlvɔv nakvli kv tɔɔ na má sɔ-kɛ. ²³ Iseyɛli pɔyɔv kɔkɔlvɔv nakvli kv tɔɔ kɛ maa sɔ-kɛ. Kaa pu teu na ká heli piliŋasi na tɔyɔ la sɔsɔɔv kɔpəŋkv na kv lɔli pɛɛ. Ilena sumasi piitimnaa təna kɔɔ, na sí cakɔ kv isotom taa na sí hɛɛsəyɔ. ²⁴ Ilena taalɛ tuŋ təna nyɔ si maya Tacaa. Má pəsəyənəna tɔyɔ sɔsɔɔv kɛ tiika, na má pəsi tiika kɛ tɔyɔ sɔsɔɔv. Má yekina na tɔyɔ lɔm nyəŋkv wɔli. Maa yele na kɔwɔlvɔv náá wɛɛna lɔm. Maya Tacaa, má yɔɔtəna. Maa la kɛ isu ma yɔɔtəna tɔ.

18

Isə hvɔkəna paa wei isu í təntɛ wɛɛ tɔ

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa pɔɔsa Isekiyeeli ma si: ² Pepe tɔɔ kɛ Iseyɛli nyɔma tukiyi ituule si, cɛcɛnaa sala lɛsɛŋ akaa.

Ilena pa piya kela nyəŋ?

³ Tacaa Isə má ma yɔɔtəna tuunav si, pə fɛi si pá tasa ituule ntɛyɛ tukuɔyɔ kɛ Iseyɛli taa.

⁴ Ma tənna yəlaa təna weesin. Paa cɛcɛnaa nyəŋ, paa piya nyəŋ. Wei í lapa isayatv tɔ, iní í ká səna pə səm.

⁵ Ye isu yɔlv təŋəyɔ tampana, na í laki kɔpantv na í siyisaa. ⁶ I tɔkɔ laatv tɔyənaya kɛ pulasi tɔɔ. I lɔŋiyɔ Iseyɛli nyɔma tuŋ. I wakəlvɔyɔ í tɔyɔntəlɛ alv. I kɔpətəyənəna alv kɛ í asilima kɔyɛɛŋ taa. ⁷ I miyuliyɔ, u ŋmuləyɔ. I fɛlvɔyɔ í kəma. I haaki nyɔɔtənaa kɛ tɔyənaya, na mpa pa wɛ kɔpɛla tɔɔ kɔtakəm. ⁸ I kəntəyɔ í liyitee si í hiki kasəyaya yaa kawaaaya. I laki mpi pə ta siyisi tɔ. Ama yəlaa naalɛ í lapa tɔm, í təŋəyɔ tampana kɛ tə taa kɛ. ⁹ Ilena í təŋəyɔ ma kiin, na í laki ma kɔtɔtɔtv na kɔpantv. Ile iní í siyisina ntɛ. Yɔlv isu mpv wɛɛkəna weesuyu kɛ. Tacaa Isə má ma yɔɔtəna mpv.

^a 17:10 ilim təlulɛ heelim: Ilim təlulɛ heelim. Pə kɛ heelim toŋ nyəm mpi pə taa na

¹⁰ Ye isu pə te yulb pəyaya ké ηmulu na ká kuyi yəlaa. Yaa ka lapa yaasinaa pane pa taa nəyolb. ¹¹ Ka kisa ka caa ikpate ke tənyu, na ka təkli laatu təyonaya ke pəon taa. Ka wakəla ka təyontəle alv. ¹² Ka muɣuliyi wahala nyəma na konyəntonaa, na ká ηmuləyi. Pəcə kaa feləyi ka kəma. Ka lunjiyi tunj wei i ké acaalətu ke mpv tə. ¹³ Ye yulb isu mpv kəntəyi i liyitee na i preekəyi kawaaɣa, yaa kasəyaya. I huokli si i ká wɛɛna weesuyu na? Aai, yoo. Ye i lapa acaalətu nti tə təna. Pə wɛɛ si i isayatu i məli i nyoyu taa ké na i si.

¹⁴ Ye isu yulb wɛna pəyalv keke, na i naaki isayatonaa mpa i caa laki tə pa təna. Ie i ta təy i ikpate. ¹⁵ I kisa laatu təyonaya təyov ke pəon tə. Ii lunjiyi Iseyeli nyəma acaalətu tunj. Pəyele u wakələyi i təyontəle alv. ¹⁶ Ii muɣuliyi nəyolb, u ηmuləyi. Ii muɣi kəmlə tu puluyv təloma. I haaki təyonaya ke nyəyətənaa, na i haaki wontu ke mpa pa we kpete tə. ¹⁷ Ii laki isayatu. Ii preekəyi kawaaɣa yaa kasəyaya. I təkəyi ma kutututu na i təyəyi ma kiinj. Puntv wɛekəna weesuyu ké, u səki i caa isayatu səm. ¹⁸ I caa muɣulina na i ηmulv, na i la isayatu ke i yəlaa hekv. Inu i ka səna i isayatu səm.

¹⁹ I pəəsəyi si, pepe təw ké pəyalv u səki cɛcɛ isayatu səm? Mpi tə, iɛ i təyā tampana ké. I lapa kusiyisim na i təkli ma kiinj təna na i laki. Pə wɛɛ si i wɛɛna weesuyu ké. ²⁰ Yulb wei i lapa isayatu tə inu i ka səna. Pəyalv kaa si cɛcɛ isayatu səm. Pəcə cɛcɛ ná kaa si pəyalv nyəntv səm. Siyisilu təkli i siyisuyv fəotə ké. Iɛna isayav náá təyō i isayatu nyəy.

Kupantv lapv təm seyesuyv

²¹ Ye isayav ləwa i isayatu nti i lapa tə. Iɛna i təkəyi ma kusəsutv na i təyəyi tampana na i laki kusiyisim. I ká wɛɛna weesuyu ké, i kaa si. ²² Paa səw i kawalaya təna təw ké. I ka wɛɛna weesuyv ke isəna i təyā tampana tə pə təw. ²³ Mpyúyú Tacaa Iso si, pə taya isayav səm ke ma səlāa. Ama si i layasv təntə ké na i wɛɛna weesuyv. ²⁴ Ye siyisilu ləwa i siyisuyv na i la kawalaya. Iɛna i kɛɛna isayav acaalətu, i kaa wɛɛna weesuyv tətə. Iso ká səw i siyisuyv təw ké. Mpi tə, i ha i təyā kawalaya na kupəntuyv taa ké. Pə təw ké i ka si. ²⁵ Iseyeli nyəma yəyətəyi si Tacaa mpaav ta siyisi. Ie ma pəəsəyi Iseyeli nyəma si, pə taya mpe pa mpaav ta siyisina ma nyəykv ke? ²⁶ Ye siyisilu ləwa i siyisuyv na i la kawalaya na i si ka səm. Isayatu nti i lapa mpv tə tə səm ke i səpa. ²⁷ Ye isayav yela i isayatu nti i lapa tə, na i təyā tampana na siyisuyv. I ka wɛɛna weesuyv. ²⁸ Ye i nawa si i wakəlaa, iɛna i layasv, i ká wɛɛna weesuyv ké, i kaa sí. ²⁹ Iseyeli nyəma təy si Tacaa mpaav ta siyisi. Ie pə taya mpe pa mpaav ta siyisina ma nyəykv ke? ³⁰ Pə təw ké Tacaa Iso má ma yəyətəa si maa huɔna paa Iseyeli tv wei isu i təntə wɛɛ tə. Mpv tə, paa wei i yele i kawalaya ηka i laki tə, na i layasv. Pə taa kəw na mə isayatu yele na i le. ³¹ I lə mə kawalaya tənaya poolunj. I layasv ləmayasəle kufate na huwɛɛ kufana. Pepe təw ké i ka səlvi səm? ³² Iso Tacaa si, ma ta səlvi asayaa səm. Pə təw tə, i lə mə isayatu na i layasv na i wɛɛna weesuyv.

19

Iseyeli awulumpiya təw wula

¹ Mpyúyú Tacaa heela Isekiyeeli má si má ma kawəyaya ke Iseyeli nyəma awulumpiya təw si:

² Mə too ka ké təyolaya ηka ka wɛna ka mpaav ke təyolasv taa təyō. Təyolasv kufasv hekv ke ka həntaa na ká təkli ka piya.

³ Iɛna ká faləsv ka piya taa ləyka na keke ká pəsv təyolaya ifate nte tə kpələma tə təyonaya cəlyuv, na tə liki yəlaa tə.

⁴ Mpyúyú piitimnaa nu pa yəyətəyi ka təm, iɛna pá kra-keye katəka taa,

na pá tv ka muna taa ké kulaya taka,
na pá pona-keye Icipiti tetu taa.

⁵ Təɣɔlaya alɔnyəŋka ŋke ka
cekənaa si ka teela kpete.
Uena ká læsi ka piya taa lɛŋka
na ká la-keye təɣɔlaya ifate, kpelikpeka nyəŋka.

⁶ Uena ká na lɛŋsi pá tɔŋ.
Ka kpeləma ka təɣɔnaya cəlvu,
na ka liki yəlaa.

⁷ Ḿpúyú ka yəka pa acalɛɛ,
na pa kawulaya teesi.
Tetu taa yəlaa í nuwa ka
nyusuyu ile pa sɔv seluyu.

⁸ Uena piitimnaa mpa pa cəɔna-we tɔ,
pá luna pa tetu hɔɣɔlɔŋ taa
na pá pɛɛli nɔɣɔ ke ka tɔɔ.
Pa nyəpa-keye puluyu
na pá kra-keye pa katəka taa.

⁹ Ḿpúyú pa tv kulaya taka ke ka muna taa.
Uena pá susi-keye təɣɔlvu
sɔsɔv nakuli kv taa.
Pə waali ké pa pona-keye Papiloni wulav.
Uena pá təkɪ-keye saləka ke koluyə ɪcate taa.
Si pa taa tasa ka nɔɣɔ nuw ke
Iseyeli pulasi taa.

Tuyv ŋku pa yaa si leseŋ tuyv tɔ kv tɔɔ wula

¹⁰ Nyá too ka we ké isu leseŋ tuyv.

Pa sɔ-kuyv lum nɔɣɔ na kú lɔ
na kú lɔli sɔsɔm ke lum katatəlaya tɔɔ.

¹¹ Kv pilinasi ka wena alaafəya ké
na sí pəsi kawulaya kratəŋ.
Uena sí pu na sí tee tuŋ tɔɔ.

Ḿpúyú pa sama-kuyv kv pilinasi payale
na kv kvŋkoluməŋ tɔɔ.

¹² Tənaɣa pə kpesa-kv na pááná
na pá pɛti atɛ.
Ilim təlulɛ heelim mɔpa kv pee na á wɔli.
Uena kv pilinasi kpelikpeka nyəŋsi
nsi sí pɛli na sí wɔli
na kəkɔ nyaya-si.

¹³ Nəɔnɔ wulaya tetu taa
timpi lum fɛi na lukətv weɛ tɔɣɔ pa sɔ-kv.

¹⁴ Ḿpúyú kəkɔ luna kv taa
na ká nyaya kv pilinasi na kv pee.
Kv fɛina pilinasi alaafəya nyənsi
nsi si ké kawulaya kpatúyú tɔ.
Kawəyaya kanɛ ka we ké isu wula.

20

Tacaa paasana Iseyeli nyóma

¹ Iseyeli nyóma kuuu pánaya naatosompəɣəlaya nyəŋka isətu kakpası nyəŋ kuyaku naanowa nyəŋku wule, Iseyeli səsaa taa napəli kəma. Pa mayana-m si pa caaki pá nyi Iso luyü nyəntu. ² Ntəna Tacaa Iso heeli-m si: ³ Isekiyeeli pəsı Iseyeli səsaa si, maya í kəma nau na? Ma tuuki si ma ké weesuyü tü ké. Ma kaa yelee na í ná-m. Tacaa Iso má ma yəɣətəna mpv.

⁴ Mpróyú Tacaa Iso tasa-m heeluyü si: Ye n caa n huuna-weye, n huuna-we, ile heeli-weye pa caanaa acaalətu təma. ⁵ Heeli-we si, maya Tacaa Iso ma yəɣətəta si, kuyəŋku ma ləsa Iseyeli nyóma me tə ma kraasa niŋ na má su Yakəpu təyaya ləlyü nyóma ke nəɣə na ma tuu. Ma hula-meye ma təyi Icipiti tetu taa. Ma heela-me na isəle kuseemele si, mayale mə Caa Iso. ⁶ Kuyaku ŋkuyü ma kraasa niŋ na má heeli-me na tuunav si, maa ləsi-meye Icipiti tetu taa. Maa pona-meye tetu nti maa cəwa na tə kəla teu tə tə taa. Tə taa ké təɣəna na kəpantu təna təla yem təhə. ⁷ Haləna ma heeli-me si, í lə acaalətu nti í nyənəyi na tə həŋ-me tə. I taa pilisi mə ti na Icipiti tuŋ. Mayale mə caa Iso.

⁸ Mpróyú í kisa-m nunav na í kuli ma tə. Mə taa nəɣəlu ta lə acaalətu nti tə həŋ-me tə. Pəcó í ta lə Icipiti tuŋ. Ulena maa hiki hūwee si, maa lana-me na páána ke Icipiti tetu taa tənaya, haləna a hee. ⁹ Paa na mpv ma hətə tə ké ma lapa mpv si, pə taa kə na pə wakəli-teye piitimnaa mpa pa heku í wee tə. Pəcó mpe unı pa heku ke ma hula-meye ma ti. Ulena má ləsi-meye Icipiti tetu taa. ¹⁰ Mpróyú ma ləsa-meye Icipiti tetu taa. Ma tiika-meye wulaya tetu nti tə taa fei caɣav tə. ¹¹ Ma seɣesa-meye ma kiŋ. Ma hula-meye ma kətütütü nti pə wee si, yulu í təkı na í weena weesuyü tə. ¹² Ma ha-meye kuyeeŋ kuhəsəŋ si, pə hılı si, maya Tacaa má suna-me na mə mpa. ¹³ Mpróyú Iseyeli nyóma me í kula ma tə ké wulaya tetu taa. I kisa ma kiŋ ke təŋyü. I lə ma kətütütü nti yulu ka təŋ na í weena weesuyü tə. I wakəla ma kuyaku kuhəsuyü tənəŋnaŋ. Pə tə ké ma huwa ma taa si, maa mu-me na páána təsəɣəsəyi ke wulaya tetu taa təna, na ma kpiisi-me. ¹⁴ Paa na mpv ma hətə tə ké ma lapa mpv. Pə taa kə na pə wakəli-teye piitimnaa mpa pa taa ma ləsa-meye Icipiti tetu taa tə. ¹⁵ Wulaya tetu taa tənaya ma kraasa niŋ na má tuu si, ma kaa pona-meye tetu kəpantu nti maa ha-me tə tə taa. Tetu nti tə taa ke təɣəna kəpəŋka na kəpantu təna təlaa təhə. ¹⁶ Mpi tə, í ləwa ma kətütütü na í kisi ma kiŋ ke təŋyü. I wakəla ma kuyeeŋ kuhəsəŋ. Pə taya pulu, í nyəkələna mə tuŋ kulalaŋ ké. ¹⁷ Ama ma lapa mə pətətəle si, má taa kpiisi-me. Ule ma ta wakəli-meye wulaya tetu taa.

Iseyeli nyóma ta yelee Tacaa ke kisuyü

¹⁸ Mpróyú ma heela Iseyeli nyóma piya ke wulaya tetu taa si, í taa təŋ mə caanaa kiŋ. I taa təŋ pa kətütütü, na í pilisi mə ti na pa tuŋ. ¹⁹ Mayale mə Iso Tacaa, í təŋ ma kiŋ. I paasəna ma kətütütü, na í laki-ti. ²⁰ I nyəni ma kuyeeŋ kuhəsəŋ ke ma nyəŋ. Kuyeeŋ unı i huləɣəna má na-me ta heku si, yəlaa í nyi si, mayale mə Iso Tacaa. ²¹ Ulena mu kuli ma tə, í ta təŋ ma kiŋ. Pəcó í ta paasəna yaa í təŋ ma kətütütü nti yulu ka təŋ na í hiki weesuyü tə. I wakəla ma kuyeeŋ kuhəsəŋ. Ntəna má huwa ma taa si, maa lana-me na páána ke wulaya tetu taa ké, haləna á hee. ²² Paa na mpv ma hətə tə, ma kra ma ti si, pə taa kə na pə wakəli, ma hətə. Pə taa wakəli-teye piitimnaa mpa pa taa maa ləsa-meye Icipiti tetu taa tə. ²³ Mpróyú ma tasa niŋ kraasuyü na má tuu wulaya tetu taa si, maa yası-meye tətənaa kraı nyəntu yəlaanaa taa. ²⁴ Mpi tə, í taa laki ma kətütütü. Pəyele í ləkı ma kiŋ. I wakələyi ma kuyeeŋ kuhəsəŋ. I keesa mə ise na mə caanaa tuŋ kulalaŋ tə. ²⁵ Ma tūna-meye kətütütü nti tə fei teu tə. Kiŋ unı u haaki-meye weesiŋ. ²⁶ Ulena ma yelee na í haaki mə kancaalaya piya ke mə tuŋ na pə pilisiyi-me. Maa tu-meye səɣəntu səsəntu ké si, í cekəna si mayale Tacaa.

Tacaa su tənaya ke Iseyeli nyóma laatu

²⁷ M'p'ógó Tacaa t'oma Isekiyeeli má sí: Yulu nyá, heeli Iseyeli ny'oma sí m'ə caanaa wak'el'ona-m ké. Mpi t'ə, pa kisa ma ny'antu ké t'okuyu. ²⁸ Ma tiika-we na má pona-weye tetu nti maa y'og'ot'ona tuunav sí, maa ha-we t'ə t'ə taa. Pa tala t'əna, ilena pá ná pulasi kukulasi t'əna, na h'atu t'əna. Ilena pá f'een'əgi na pá laki k'otasi nsi sí kus'əgi ma pááná t'ə. Pa w'əpa pa tulaal'onna, na pá liisiyi pa solum. ²⁹ Nt'ena má p'əəsi-we sí: T'əf'een'əle nte t'ə taa ké í puki mpv? P'ə k'rayav waatu iní t'əg'ə pa ha lona aní sí, t'əf'een'ələnaa na pá yaaki-y'eg'e m'p'ógó hal'əna saŋa. ³⁰ T'el'əsi Iseyeli ny'oma sí, Tacaa I'ə má ma y'og'ot'əgi sí: P'ə f'ei sí í pilisi m'ə t'i, isu m'ə caanaa. Yaa í t'əg'əgi m'ə acaal'ətu tun na í layas'əgi. ³¹ Timpi í pilisiyina m'ə t'əgi m'ə tun'naa ké hal'əna saŋa t'əg'əle, m'ə kuc'əŋ hav taa, na is'əna í laki m'ə piya ké k'otasi nsi k'ək'ə lusa sí t'əna t'ə. Ilena Iseyeli ny'oma hu'ki sí, maa ye'le na í y'og'ot'əna-m? Tacaa I'ə tuuki sí: Ma kaa ye'le na í y'og'ot'əna-m. ³² I kaa na mpi í t'el'əgi t'ə. Mpi t'ə í y'og'ot'əgi sí, í caa sí, í w'ee isu piitim, yaa tetu l'enti y'elaa k'peka. I caa í lun t'uyv na p'əle. ³³ Tacaa I'ə má ma y'og'ot'əgi sí, ma tuuki sí maa t'əg'ə m'ə t'ə ké kawulaya na t'əŋ s'əŋ'əŋ. Maa mv-me na pááná. ³⁴ Maa l'əsi-me'ye piitimnaa taa. Maa l'əsi-me'ye tet'onna m'pa pa taa í ká yawa t'ə. Maa k'peyeli-me na ma t'əŋ s'əŋ'əŋ, na má mv-me na pááná. ³⁵ Ilena ma pona-me'ye wulaya tetu taa, na í hat'el'əna piitimnaa, na má hu'na-me na t'ə ny'ən'əgi t'əma. ³⁶ Teitei isu ma hu'na m'ə caanaa ké Icipiti wulaya tetu taa t'ə. M'p'ógó maa hu'na-me. Tacaa I'ə má ma y'og'ot'əna mpv. ³⁷ Maa caali-me na í w'ee ma kal'əku. I ká t'əki ma na-me tá n'əg'ə p'el'əy'v. ³⁸ Maa l'əsi m'ə taa ké m'pa pa k'ula ma t'ə na pá tá nuna-m t'ə. Na má l'əsi-me'ye tet'onna m'pa pa taa í caŋaa t'ə. Ama í kaa m'əli Iseyeli tetu taa. Waatu in'əgi í ká c'ek'əna sí mayale Tacaa. ³⁹ M'p'ógó Tacaa I'ə y'og'ot'aa sí paa Iseyeli tu wei í polo na í lun i tun. Ama p'əle p'ə waa'li ké í ká nuna-m. I kaa tasa ma h'əte wak'ul'uyv na m'ə kuc'əŋ na m'ə tun. ⁴⁰ Ma p'uyv naŋŋ ny'əŋku s'əŋ'əŋku t'ə ké Iseyeli ny'oma m'pa me m'ə t'əna i we tetu taa t'ə, í ká la-m t'əml'e. T'əna'ya maa mv-me'ye teu. Maa p'ek'ki m'ə kuha'ŋ na m'ə kuhal'əm kancaalaya kululum, na p'ə t'əna mpi í ká ha-m t'ə. ⁴¹ Maa mv-me'ye teu, isu k'otaya ŋka ka s'əŋ'əŋ we teu t'ə. Waatu in'əgi maa l'əsi-me'ye tet'onna m'pa pa taa maa yasa-me'ye piitimnaa h'ekv t'ə, na má k'peyeli-me. Ilena piitimnaa ná sí maya I'ə naŋŋtu. ⁴² Waatu wei iní maa k'əna-me'ye Iseyeli tetu nti maa k'paasa niŋ na má tuu sí, maa ha-t'əgi m'ə caanaa t'ə, t'ə taa t'əg'ə í ká nyi sí, maya Tacaa. ⁴³ T'əna'ya í ká t'əŋ'ə m'ə t'ənt'e na m'ə lakasi t'əna nsi í pilisina m'ə t'i t'ə sí t'əm. Ilena í ny'əg'əsi m'ə t'əgi acaal'ətu t'əna nti í lapa t'ə t'ə t'ə. ⁴⁴ M'p'ógó Tacaa y'og'ot'aa sí: Ma h'əte t'ə ké maa la. Ma kaa k'ees'əna m'ə t'ənt'e isayale na m'ə lakasi nsi sí f'ei teu t'ə. Waatu in'əgi Iseyeli ny'oma ká nyi sí, mayale Tacaa.

21

Tacaa mv pááná na Iseyeli ny'oma

¹ M'p'ógó I'ə t'oma Isekiyeeli má sí: ² Yulu nyá, k'eesi nyá is'e na ilim m'p'ət'əŋ h'əg'əlv'v t'ə, na í y'og'ot'əna-kv. T'el'əsi kv tawa h'ətuŋ ké I'ə kuy'og'ot'utu. ³ Heeli ilim m'p'ət'əŋ h'ətuŋv ké Tacaa má ma kuy'og'ot'utu. Ma y'og'ot'əgi sí maa tv-kuyv k'ək'ə. Kaa nyaya tun lum ny'əŋ t'əna na kuv'ul'əŋ. P'ul'əpv kaa teesi-k'e. Kaa nyaya p'ə t'əna'ya hatoo ilim m'p'ət'əŋ ké, hal'əna p'ə nt'əg'əŋ. ⁴ Y'elaa t'əna ká nyi sí maya Tacaa. Ma t'ona k'ək'ə ŋke, na p'ul'əpv kaa teesi-k'e.

⁵ Nt'ena Isekiyeeli má, ma y'og'ot'i sí: Hai, Tacaa, pa t'əŋ maya sí atuwa ké ma tukiyi.

⁶ M'p'ógó Tacaa t'əma-m sí: ⁷ Yulu nyá, k'eesi nyá is'e na Yosalem icate t'ə. Y'og'ot'i t'ə k'otaya t'el'at'ənaa t'ə ké isayatu. Y'og'ot'i mpi pu mayana Iseyeli tetu t'ə. ⁸ Heeli Iseyeli ny'oma sí, maa kvli pa t'ə. Maa k'p'ee ma layate ké t'ə suyute taa na má kú pa t'əna. Paa asayaa paa kupama. ⁹ Kupama na asayaa pa k'piisuyv t'ə ké maa k'p'ee ma layate ké t'ə suyute taa. Maa kú y'elaa t'əna'ya p'ə k'rayav ilim m'p'ət'əŋ na p'ə nt'əg'əŋ t'ə t'ə. ¹⁰ Y'elaa t'əna ká nyi sí, maya Tacaa, ma k'p'ee ma layate ké t'ə suyute taa. T'ə kaa tasa m'əlv'v. ¹¹ Yulu nyá, nyá lan'le í wak'əli s'əŋ'm. Wii pa t'əna pa is'entaa. ¹² Ye pa p'əŋsa-ŋ sí: Pepe t'ə ké n m'əlv'v? I'ə í c'ə sí, ma nuwa t'əm isayatu ké. Tu la na y'elaa lan'ja wak'əli. Paa susi ŋkpalasi ké yem, na pa apalotu hoo. Pa t'ona ká maki t'əma. Nti t'ə tal'əna nt'ə. Tacaa I'ə má ma y'og'ot'əna mpv.

Layate ka tɔɔ Iseyeli nyɔma

¹³ M̀p̀ỳg̀ỳ Iɔ tɔma Isekiyeeli m̀a si: ¹⁴ Yulu nyá, yɔɔɔti si, Iɔ m̀a ma yɔɔɔta si, layate layate.

Pa sala-teye na pá sotiti-te.

¹⁵ Yɔlaa kuyɔ tɔ kɛ pa sala-te.

Pa sotita-teye si tɛ teeki kɔkɔ.

Tu pɛsi na tɛ yɔɔli?

Ma pɛyalɔ kawulaya kɔ́atúyú footiyi tun tɔnaya.

¹⁶ Pa sotita-teye si pá tɔki-teye nin taa.

Pa sala-te na pá sotiti-te si

kulu í tɔki i nin taa.

¹⁷ Yulu nyá, ma kapuka na n̄ wii.

Mpi tɔ, ma yɔlaa tɔ kɛ pa kɔɔɔ layate.

Iseyeli awulumpiya tɔna tɔ kɛ pa kɔɔɔ-te.

Paa ku pa tɔnaya.

Pɛ tɔ tɔ, kɔa nyá lanle.

¹⁸ Pɛ kɛ mayasuyɔ ton nyɔɔku kɛ.

Tacaa m̀a ma yɔɔɔtɔna mpv.

¹⁹ Yulu nyá, telɔsi Iɔ kuyɔɔtɔtu

na n̄ ma nin taa.

Layate í ma tɔm naale, na tɔm tooso.

Layate nte tɔ kuyi katatɔlaya tɔ

ntɛ tɔ tɔɔɔɔna-we.

²⁰ Tɔ yɔkɔyi yɔlaa apalɔtu kɛ.

Tɔ yeki na pá seliyi.

Tacaa m̀a, ma su layate kukukule kɛ

paa nɔnɔɔ ɔkaya.

Tɔ ɔmɛlɔsɔyi na tɔ sɔɔɔ puwa si tɛ kɔ.

²¹ Layate lan nyɔnte i lo nwaan na mpɔle.

Tɔ keesi tɔ nɔɔ na hɔɔɔlɔɔ tɔna taa.

²² Tacaa m̀a, maa ma nin taa tɔtɔ. Maa yele na ma páná huu. Maya Tacaa, ma yɔɔɔtɔna mpv.

Kolontunaa tiu ke Yosalem tɔ

²³ M̀p̀ỳg̀ỳ Iɔ tɔma Isekiyeeli m̀a si: ²⁴ Yulu nyá, hee mpaan naale wei Papiloni wulav ká tɔɔ na í kɔnna i layate tɔ. Mpaan un i naale i luna tetɔ kulɔmtɔ taa kɛ. Tu kuyusum na pɛ hólí-i timpri paa mpaav ɔku ku puki tɔ. ²⁵ Hee mpaav ɔku Papiloni yoolaa ká tɔɔ na pá tala Amoni nyɔma ɔcate Lapaa tɔ. Na ɔku paa tɔɔ na pá tala Yuta kolɔɔna ɔcate Yosalem taa tɔ. ²⁶ Papiloni wulav takɔ mpatɛ taa, ɔlena í sɔɔ na í mayasi pile. I ká ciyiti nyɔma kutɔtɔna. I ká pɔɔsi tun kulalaan, na í wiili pulɔpu hɔɔle taa. ²⁷ I mayasaa ɔlena nyɔmle kɔa Yosalem. M̀p̀ỳg̀ỳ tɔ hɔta i nin nɔɔɔɔ taa. I ha nɔɔɔ si, pá sɔv ɔcate taa na yoo kakisasi. Pa si yoo wontu ke nɔnɔɔsi, na pá lo hapɛ taka ke koloosi kila na pá hee lɔɔɔ. ²⁸ Yosalem nyɔma me í huɔki si, pile mayasuyɔ mpi pɛ kaa kɔa-me. Mpi tɔ, paa tema-meɔ nɔɔsi suw. Iɛ Papiloni wulav ná hulɔyi-meɔ me tɔpɔntɔle. I hulɔyi-me si i ká kuu-me na í teena. ²⁹ Pɛ tɔ kɛ Tacaa Iɔ yɔɔɔtɔyi si, í tɔɔɔɔyi-m me kawalaya tɔ. Pɛ́cɔ́ í kuliyi me ɔsayatɔ tɔ, na í hulɔyi me kɔpɔntɔɔ ke me lakasi tɔna taa tɔ. I ta yele si í sɔɔ me ɔsayatɔ tɔ tɔ, kolontunaa ká kuu-me.

³⁰ Ama pɛ kaasuyɔ Iseyeli wulav nyá tɔ, nyá kɛ waali lulu sɔsɔ kɛ. Waatɔ kɔɔ wei i taa nyá tɔntɛ ɔsayale ká su tɔnaya tɔ. ³¹ Nti maya Tacaa Iɔ ma hulɔyi tɔɔle si, pu pɛ-ɔ mpi pɛ hulɔyi si, n kɛ awulumpu tɔ. Paa kɔɔli nyá ntenuyu. Paa kusɔ mpa pa pasa pa ti tɔ pa nyɔɔɔ. ɔlena

pá tisi mpa pa hɔŋ pa ti tɔ. ³² Maa pəsi Yosalem ɪcate ke ncaale taa ncaale. Paa yɔki ɪcate tɔna tɔmɔyɔmɔyɔ. Ama pə kaa la mpu na wei ɪ niŋ taa pa tu-te tɔ, ɪ ta kɔnta ké.

Amoni nyóma yoonav

³³ Ḿpɔ́yú Tacaa tɔma Isekiyeeli má si: Teləsi Amoni nyóma ke tɔm ɪsayatu nti Isɔ Tacaa, má, ma yɔɔta pa yaasi wei ɪ tɔuki Iseyeli nyóma tɔ ɪ tɔɔ tɔ. Heeli-we si: Layate wee, na tɔ sɔɔlv puwa si tɔ́ kv-me. Pa sotita-te si, tɔ teeki kɔkɔ na tɔ́ kú katatɔlaya. ³⁴ Waatu wei mə taŋa toosee kɔkpeye, na kvteləsətu pɔpɔtu nyəntu tɔ. Layate sɔɔlv puwa si, tɔ seti waali lulaa na ɪsayalataa pa nyɔɔŋ. Pɔpɔtu fei lelen, mə tɔntɔ ɪsayale tənaya waatu tapəna ntɔ. ³⁵ ɪ mɔləna mə layalɛ ke a suyula taa. Maa huuna-meyɛ tetu nti tɔ taa pə ŋma-me tɔ. ³⁶ Maa mu-me na pááná sɔsɔna. Maa woso-yeyɛ mə tɔɔ ɪsu kɔkɔ. Maa tu-meyɛ asayaa mpa pa nyóma wakəlvɔv tɔm tɔ pa niŋ taa. ³⁷ Mə caləm ká kpe tetu taa. Kɔkɔ ka nyaya-me na pá sɔɔ mə tɔɔ. Mpi tɔ, maya Tacaa Isɔ, má yɔɔtəna.

22

Yosalem nyóma acaalətv təma

¹ Ḿpɔ́yú Tacaa tɔma-m si: ² Yɔlv nyá, tayani nyá ti na ń huuna Yosalem ɪcate nte tɔ taa yɔlvkɔlaa suwa tɔ. Taa nyá, la na pá nyi pa acaalətv lakasi. ³ Teləsi-we si, mə kvɔvna ɪcate yɔlaa. Mə tayanəyənə yɔlaa wakəlvɔv waatu. ɪ luki tuŋ kvlalaan na ɪ pilisiyi mə ti. ⁴ ɪ kv yɔlaa na ɪ pilisi mə ti na tuŋ. ɪle mə tɔm ka si. Mpu pə yelina na mə kvyeɛŋ pasa na mə pusi tɔ. Pə tɔɔ ké ma yelaa na piitimnaa tɔuki-me. Tetu tɔna woniyi-meyɛ. ⁵ Mə cɔlv nyóma na hatɔlaya nyóma ka won-meyɛ. Mpi pə tɔɔ ɪ pilisa mə ti na mə tetelatətv sɔsɔyi tɔ.

⁶ Iseyeli awulumpiya lakəna pa toŋ na pá kvyi yɔlaa ke ɪcate taa. ⁷ Yɔlaa footiyi pa caanaa na pa toonaa ke tetu taa. Pa muɔuliyi muɔlaa na pá tɔki suluwaa na leelaa ɪse. ⁸ Pa nyənəyi yem ké ma kɔtaya tɔlatənaa. Pa wakəlvɔv mə kvyeɛŋ kvheesəŋ. ⁹ ɪcate taa yɔlaa me ɪ ha mə tɔyi cayanav taa. ɪ kvyi tɔma na ɪ tɔki kvlalaam tɔyənasi ke pulasi taa. ɪ ha mə tɔyi asilima tɔma taa. ¹⁰ Lɛlaa suvkəna pa caanaa alaa. Pa kpiki alaa lɛmpa ke pa ɪsətv nav waatu. ¹¹ Lɛlaa ná laki wasəŋkalətv na pa tɔyɔntɔlənənaa alaa. ɪlɛna lɛlaa náá kekitiyi pa saalənaa, yaa pa na mpa pa kaa caanaa tike yaa toonaa tike tɔ. ¹² Tetu taa yɔlaa tisiyi na pa feləyi-we na pa kvyi lɛlaa. ɪ kəntəyi mə liyitee na ɪ taŋaa si pá fel-me na pá tənɪ kasəyaya sɔsɔŋka. ɪ lɛkəyi mə tɔyɔntɔlənənaa na muɔvŋ na ɪ sɔki mə caa Isɔ tɔɔ.

¹³ Maa kvsi katanə na Yosalem nyóma me mə tɔɔ. Mpi tɔ, ɪ pɛekəyi kasəyaya asilima nyəŋka na ɪ laki yɔlvkɔlɛ. ¹⁴ Kvyaaku ŋku maa kvli mə tɔɔ tɔ, ɪ ka wɛɛna apalətv na toma na ɪ səŋ? Maa la nti ma yɔɔtəna tɔ. ¹⁵ Maa yasi-meyɛ tetɔnaa mpa ɪ ta nyi tɔ pa piitimnaa taa. Mə asilima tɔma ka su tənaya. ¹⁶ ɪ ka wakəli mə ti na Mə ɪsayatu ke piitimnaa lɛlaa ɪsentaa. ɪlɛna ɪ cɛkəna si maya Tacaa.

¹⁷ Ḿpɔ́yú Tacaa tɔma-m si: ¹⁸ Yɔlv nyá, Iseyeli nyóma pəsa ké ɪsu nyəyətv nti pa ta tayani tɔ. ɪsu liyitee nyəyətv, na kvseemtv, na kvhɔlvmtv, na nyəyəlvɔv mayamaya, na sɔləpa nyəŋku ŋku pa su kuluku taa si, pa tayanəyi tɔ. ¹⁹ Pə tɔɔ ké Tacaa má ma Isɔ yɔɔtəyi si: Mə tɔna ɪ we ké ɪsu nyəyəlvɔv ŋku pa ta tayani tɔ. Ma kvɛyeliyi-meyɛ Yosalem taa. ²⁰ Teitei ɪsu pa kvɛyeluɔv nyəyətv waani waani ke tɔntəmlɛ ke kuluku taa, na pá huɔuti kɔkɔ na tɔ́ hoo tɔ. Ḿpɔ́yú maa kvɛyeli-meyɛ ma pááná sɔsɔna taa na ɪ hoo. ²¹ Maa kvɛyeli-meyɛ tɔntəmlɛ ke. Maa woso mə tɔɔ ké ma pááná sɔsɔna kɔkɔ, na ɪ hoo Yosalem taa. ²² ɪsu liyitee nyəyətv hookuɔv kuluku kɔkɔ taa tɔ. Ḿpɔ́yú ɪ ka hoo ɪcate taa. Waatu ɪnəyi ɪ ka nyi si, maya Tacaa má muɔna pááná.

²³ Ḿpɔ́yú ma tasaa si Tacaa tɔma-m si: ²⁴ Yɔlv nyá, heeli Yosalem nyóma si, mə ɪcate we ké ɪsu tetu nti tev ta nu tɔ. ɪle maa mu-ti na pááná, na tɔ wɔli təkpaŋalan ɪsu tetu nti tɔ laŋa lvm tɔ. ²⁵ Teitei ɪsu tɔyɔlasi nyuɔvɔv si tɔyənasi waali tɔ. Ḿpɔ́yú mə nyvɔv nyóma kvyi lɛlaa, na pá pəsəyi alaa payalɛ ke leelaa, na pá kuuki liyitee na wɛnav. ²⁶ Mə kɔtəlaa ná yɔka ma kiin.

Pa wakələyi ma kətaya təlataa. Paa fayasəyi mpi pə we tənəŋ na mpi pə ké krai nyəm tə. Pəyele pa ta nyi asilima nyəm na mpi pə ta ke asilima pulu tə. Paa paasəyənə ma kuyeyi kuhəsəŋ. Ilena pə kuyi ma nyuyi ke mə hekū. ²⁷ Mə nyuyi nyəma ná wee ké isu taale hasi nsi si cələyi si təyənaya tə. Pa ηmusəyi caləm, pa tēŋ yəlaa, pa ηmuləyi pa wənaw. ²⁸ Mə Iso kuyəyətətə tələsəlaa ná wee ké isu lum mpi pa taaki kutuluɣu tə tə. Krai toosee ke pa naaki, na pá yəyətəyi kaloolaya təm. Pa tēŋ si: Taca Iso yəyətə. Pəyele ma ta yəyətə natəli. ²⁹ Mūsəŋ na ηmuləm ke yəlaa laki tetu tənə taa. Pa cəsəyi konyəntənə na pá muyuliyi moolaa. ³⁰ Ma preekəyi mə taa ké yulu wei i səlul puwa si í ηma kolunə tə. I ká səŋ nənəyɔ na í paasəna tetu tənə. I ká sələm-m si ma taa yəki icatə. Ma ta na nəyəl. ³¹ Maa mu-mə na pááná səsəna na má yele na mə lakasi məli mə nyəŋ taa. Ma pááná ká nyaya-mə isu kəkə. Taca Iso má ma yəyətəna mpv.

23

Samalii tetu yəlaa wasaŋkalətu

¹ Mprúyú Taca təma-m si: ² Yulu nyá, alaa napəli paa wenna naale, pa too ke kuləm. ³ Ilena pá lá wasaŋkalətu ke Icipiti taa timpri paa wee təyɔ pa pəelutv waatv. Tənaya pa caala pa pəelutv həla ke wayaluyv, na pá ηmakəli-yə. ⁴ Pa yaakaya kəyɔ si, Ohola, ɔeyele Samalii tetu. Neu si Oholipa, ɔeyele Yosalem. Má tənə-wə, na pá lul-m apaləpiya na aləpiya. ⁵ Ama Ohola ná lapa wasaŋkalətu. Pəyele má tənə-i. Mpa n nyulaa təyɔle nyá cələ nyəma Asilii nyəma. Mprúyú n ləsa pa taa ké taŋnaa. ⁶ Paa ké nyuyi nyəma ké, na təm huulaa səsaa. Pa suukaya wontu kɔpampantv ké. Paa ké ifepiya na pá tewa na pá cakı krayanəŋ. ⁷ Mprúyú Ohola nyá luyv lapa Asilii nyəma akewenaa səsaa mpe. N sələ-wə, na n pilisi nyá ti na pa tuŋ. ⁸ Wasaŋkalətu nti n lakaya Icipiti təyɔ n tuyotaa. Tənaya pa caala nyá pəelutv həla wayaluyv. Ilena pá həntəna-ŋ nyá pəelutv taa, na pá pəs-ŋ wasaŋkalı. ⁹ Pə tə ké ma tu-ŋ nyá taŋnaa Asilii nyəma mpa nyá luyv suu mpv tə pa niŋ taa. ¹⁰ Pəle pa kuu nyá pəyalaa na nyá pəelaa. Ilena pá wəyəsı nyá wontu na pá ku-ŋ na layatə. Isəna pə həma nyá ηkraŋuyv si alaa ləlaa í ná təyɔle.

Yosalem icatə yəlaa wasaŋkalətu

¹¹ Ohola neu Oholipa ná pə tənaya mpv. Ama i konyuləŋ tələsa mpəle. Oholipa nyá nyəntv tē nyá kəyɔ nyəntv. ¹² Nyá cələ Asilii nyəma təm huulaa, na akewenaa səsaa. Pa suuwa wontu kɔpantv ké na pá ké ifepiya. Pa tewayə na pá cakı krayanəŋ, mpeye n tənaya. ¹³ Mprúyú ma cekənəa si, nyá pilisa nyá ti tətə. Mə naale mə təntə lapa kuləmtəle. ¹⁴ Oholipa ná səsə lentı ke nyá wasaŋkalətu tə. Kuyaku nakulı n nawa pa ləsa Papiloni nyəma fotoo na lum kuşeməm ke kolunə tə. ¹⁵ Pa ləla tampalanaa ke pa tusi taa. Pa tema nyəŋ saalasi kuwalasi, pa nəyəsəna isu awulaa. Isu Papiloni nyəma wəv pa tə tə. ¹⁶ Waatv wei Oholipa n ná-wəye krapaa təyɔ n nyula-wə. Ilena n tili nyá tillaa ke pa tə. ¹⁷ Mprúyú Papiloni nyəma pola nyá kiŋ na nyá na-wə í kaa nyaaluyv. Na pá pilisi-ŋ na pa wasaŋkalətu. N pilisa nyá təyi mpv, ɔlena nyá taa kraŋa-wə. ¹⁸ N ka pəsə nyá təyi wasaŋkalı ké təkēlee. N hula nyá tapakpete ke yəlaa. Haləna ma nyəyəsı-ŋ isu ma nyəyəsuyv nyá kəyɔ tə. ¹⁹ N luləsa nyá wasaŋkalətu ké, na n təsəyi isəna n lakaya nyá təyi nyá pəelutv waatv ke Icipiti tə. ²⁰ Mprúyú nyá luyv suuwa nyá taŋnaa mpa pa wəna wasaŋkalətu luyv tə. Isu kraŋasi na krayanəŋ pə wəv tə.

Yosalem nyəma ηkraŋuyv həm

²¹ Oholipa, n təsə sayatv nti n lapa nyá pəelutv tə. Waatv inəyi Icipiti nyəma wayalaya nyá həla na pá ηmakəli-yə. ²² Pə tə ké Taca Iso yəyətəyi si: Maa yelee na nyá taŋnaa tənə mpa nyá taa kraŋaa tə, pá luna paa le na pá kulı nyá tə. ²³ Pə kraŋav Papiloni icatə, na Kalətēe nyəma tənə tə. Na Pekoti na Sowa na Kowa pə tetənəa nyəma. Asilii nyəma tənə ká səsı pa tə. Maa kpeyeli ifepiya telaa, na kuŋənənəa, na təm huulaa səsaa, na yoolaa,

na akewenaa sɔsaa. Pa tɛna paa kɛ kpaɣanɛɛ ɔaɣalaa kɛ. ²⁴ Paa luna ilim ntɔɔɔɔ tɔ kɛ, na yoolaa tuutuuma na pa yoo kɛkɛnaa na pɛ wontu. Paa kenti pa tɔ kɛ kpalɛɛ, na yoo kahusi na pɛ ta-mɛɛ kotaya. Maa pɛti Papiloni nyɔma ke mɛ tɔm. Pɛle paa kɛsɛna pa kiɛɛ na pa huɔna-mɛ. ²⁵ Maa mu-mɛ na pɛnɛnɛ, na mɛ yele na mɛ kolontunaa la-mɛ na muɔɔɔ. Paa seti mɛ muɔna, na mɛ nkpaɛɛ. Paa ku mɛ luɔɔɔ nyɔma na layate. Iɛna pa kuu mɛ pɛɣalaa na mɛ pɛɛlaa. Ye pɛ kaasa mpa, iɛ pa nyagasi-wɛɛɛ kɔkɔ na pa iɛ. ²⁶ Paa kuu mɛ wontu kususuutu, na mɛ kacɔka nyɛntu tɛna. ²⁷ Maa si tɛnaya ke mɛ tɛntɛ isayale. Na mɛ wasaɛkalɛtu nti i caala Icipiti taa tɔ. I kaa tasa Icipiti nyɔma ke nyuluɔɔ, yaa i huɔ pa tɔm.

²⁸ Pɛ taya puɔ, maya Taca, ma yɔɔtɔɔɔna si maa tu-mɛɛ mpa u caaki na mɛ taa kraana tɔ pa niɛ taa. ²⁹ Taa hanaya ke paa lana-mɛ, na pɛ kuu mɛ wɛnaw mpi i kontina hanaya tɔ, na pɛ yele-mɛɛ kɛtɛ tɔɔlɔɔɔ. Pu kuli mɛ tetelatɛtu na mɛ wasaɛkalɛtu isayatu na pɛ fɛɛle tɔ tɔɔɔɔ. ³⁰ Mɔpɔɔ paa la-mɛ. Mpi tɔ, i lapa wasaɛkalɛtu na piitimnaa. I pilisa mɛ ti na pa tuɛ. ³¹ Mɛ kɔɔ ikrate ke i tɛna. Pɛ tɔ kɛ maa tu-mɛɛ wahala sɔsɔ na pɛnɛnɛ*fa*. ^a tuwa pɛ huwɛɛ isu Mاتيye 20:22. Fɛlanɛɛ taa wɛɛ si kɔpu kɛ. ³² Taca Iɔ mɛ ma yɔɔtɔɔ si: I kɛ tɔɔ wahala sɔsɔ kɛ. Wahala iɛ i walaa kɛ na i limaa. Wahala iɛ i ka yelina na pɛ tuɔki-mɛ na pɛ wɔɔɔi-mɛ. Wahala iɛ i tɔɔwa sɔsɔm kɛ. ³³ Nyɔ kɔɔ Samalii wahala iɛ, i kɛ wu-ɛ na i ku-ɛ. Na i wakɛli-ɛ na i tu-ɛ sɔɔntu. ³⁴ N kɛ tɔɔ-i kɛ na n tɛm-i. N kɛ yɔki-i hɔɔɔɔ na si hɛɛ nyɔ lanɛ taa. Mpi tɔ, maya Taca Iɔ mɛ ma yɔɔtɔɔ. ³⁵ Pɛ tɔ kɛ Taca Iɔ mɛ ma yɔɔtɔɔ si: N sɔ ma tɔ. N lɔ-m na waali tɔ, nyɔ wasaɛkalɛtu na nyɔ isayatu kɛ mɛli nyɔ nyuɔ taa.

Iɔ kuyi Samalii na Yosalem pa tɔm

³⁶ Mɔpɔɔ Taca tɔma Isekiyeli mɛ si: Yuɔ nyɔ, tayanɛ nyɔ ti na n huɔna Ohola na Oholipa. Pɛ wɛɛ si n kuli pa acaalɛtu tɔ kɛ. ³⁷ Pa kɛ alaa yuluɔɔɔ kɛ, na wasaɛkalɛnaa. Tuɛ asilima nyɛɛ tɔlaale ke pa lapa wasaɛkalɛtu. Pa laa-i pa pɛɣalaa mpa paa lula-m tɔ. ³⁸ Mpi pa tasam lapu tɔɔɔ pa pilisa ma kɔtaya tɔlate ke kuyaku kulumuɔɔ nkɔ. Pa wakɛla ma kuyɛɛ kuhɛɛsɔɔ. ³⁹ Waatu wei pa laakaya pa piya ke tuɛ tɔɔ, pa pola kuyaku kulumuɔɔ nkuyɔ ma kɔtaya tɔlate na pɛ pilisi-tɛ. ⁴⁰ Halɛna pɛ tili tillaa ke apalaa pooluɛ nyɔma waali. Pɛle pa tɔ kɛ pa sɔwa lum, na pɛ tɔ cɛlanɛna na kacɔka wontu. ⁴¹ Iɛna pɛ ɔaya pa katonaa kɔpampama tɔ, na pa taapɛlɛnaa ke pa nɔɔ tɔ. Na pɛ si ma tulaalɔ na nim ke pɛ tɔ. ⁴² Samaa wei u huɔki natɛli tɔ, i kɔma i kiɛ na i laki kɔkɔtɛ. Sapa wulaya tɛtu taa kɛ pa luna. Pa tuwa Ohola na i neu pa niɛ taa kɛ kpaɛ, na pa tema-wɛɛɛ ntenɛ kɔpampaɛ. ⁴³ Mpuɔɔle ma pɔɔsa pa taa alu wei i kpatɛla wasaɛkalɛtu taa tɔ si: Nɔɔnɔ n kɛ laki-tɔɔɔ? Na paa kɔ nyɔ kiɛ na? ⁴⁴ Iɛna yɔlaa kɔ pa kiɛ isu pa kɔɔɔ apalaa tɛna alaa kiɛ tɔ. Mɔpɔɔ apalaa pukaya alaa sakala nyɔma Ohola na Oholipa pa kiɛ. ⁴⁵ Ama apalaa siyisilaa kɛ huɔna-wɛ, isu pa huɔkuyɔna wasaɛkalɛnaa, yaa mpa pa kuyi yɔlaa tɔ. Mpi tɔ, pa kɛ wasaɛkalɛnaa kɛ, na yɔlaa calɛm wɛ pa niɛ tɔ. ⁴⁶ Taca Iɔ yɔɔtɔɔ si: Maa yele na samaa kuli pa tɔ. Paa kuu pa wontu na sɔɔntu pu-wɛ. ⁴⁷ Samaa iɛ i kɛ yaya-wɛɛɛ pɛɛ, na pɛ ku pa na pa pɛɣalaa na pa pɛɛlaa na layalɛ, na pa nyagasi pa tɛɛsi ke kɔkɔ. ⁴⁸ Iɛna maa si isayatu tɛnaya ke tɛtu taa tɔɔɔ. Iɛna pɛ huɔli alaa lɛlaa ke layatu na pɛ taa tɛɛ pɛna pa ikrate. ⁴⁹ Pa isayatu kɛ mɛli pa nyɔɔ taa. Paa sɔɔli pa tuɛ laa kɔpɔntuɔɔ. Waatu iɛni paa nyi si mayale Taca Iɔ.

24

Yosalem nɔɔsɛna taanuse wei kɔkɔtaya kpawa tɔ

¹ Mɔpɔɔ Iɛɛli nyɔma kuuu pɛnaya pɔɔlayafɛ naanɔwa nyɛɛka. Iɛtu naanɔwa nyɛɛ, kuyaku naanɔwa nyɛɛku wule. Taca tɔma-m si: ² Yuɔ nyɔ tu kuyaku nkuyɔ takɔlaya taa. Mpi tɔ, ku wule ke Papiloni wulaw kɛ sɔ Yosalem taa na i lɛɛki-tɛ. ³ Yɔɔtɔ yɔlaa tɔ kullaa mɛɛɛ tɔm. Maya Taca Iɔ mɛ ma yɔɔtɔɔ-ti si:

^a 23:31 pɛnɛnɛ: Pɛnɛnɛ, pɛ nuw lapa Lɛkpa nyɔma ke kate, pɛ tɔ kɛ tɔ

Təsi tiyaga,
 təsi-ke na ń pəli ka taa ké lum.
⁴Tu nantu cəḡələŋ kupaŋ təna.
 Paa yule paa hamuyu,
 na ń suuli muwa kupaana.
⁵Kpaɣa kaləku taa heu kupaampaŋ nantu.
 Tu taasi ke səsəm ke tiyaga tee,
 na pə wasa teu.
 Mpi tə, pə wee si muwa
 mayamaya í pu tətəɣə.
⁶Pə təw ké Tacaɣa Isə,
 má ma yəɣətəɣi si,
 yulokule icate təm we waiyo ké.
 Tə nəḡəsəna ké isu taanuse wei
 kəkətaya kpaɣa, na ɪ nyaaluyu na kate tə.
 Ləsi tiipile nantu ke cəḡəlyu cəḡəlyu.
 Pə taa səw paa kulumuɣu.
⁷Mpi pə təw tə, yəlaa mpa Yosalem kuwa tə,
 pa caləm we icate heku taa kukpamuyu təw ké yem.
 Nəḡəlu ta pəli-wəɣi ate si
 pá takɪ-wəɣi tetu.
⁸Ma caawa si ma h́lí ma pááná səsəna na má leeti.
 Uena má ηmusi ɪ caləm ke kukpamuyu təw,
 na má yele-wəɣi mpu si nəḡəlu í taa takɪ-wi.
⁹Pə təw ke Tacaɣa Isə má,
 ma yəɣətəɣi təfoo si:
 Yulokulaɣa icate nté tə təm we waiyo ké.
 Mpi tə, maa tó tə taa ké kəkə səsaya.
¹⁰Tú taasi ke səsəm na ń tó kəkə,
 təsi nantu ke teu na ń tu tuusi pee. Muwa í nyaya.
¹¹Təni tiipile kpete ke mamala təw na t́ haŋ.
 Tə nyəḡəlyu kuɣeemuyu í see,
 na tə asilima hoo tə taa,
 na tə kəkətaya nyaya.
¹²Təkaasuyu təna we kpete ké. Kəkətaya kaa lu yem na pə ta kena kəkə. ¹³Yosalem nyəma
 kawalaya we pa asilima taa ké. Mpi tə, ma caakaya si má husi pa asilima. Ama pa fei tənəŋ,
 a kaa tasa husuyu. Maa lana-we na pááná ké haləna á hee. ¹⁴Maya Tacaɣa má yəɣətəna mpu.
 Maa la pə tənaya, ma kaa nyá. Pəyele ma kaa weena pətətəle, yaa má tuli tapəŋ. Pu huuna-
 meye na pə keesəna mə tənte na mə təma. Tacaɣa Isə má ma yəɣətəna mpu.

Isekiyeeli caya ke layaya

¹⁵Mpúɣú Tacaɣa təma-m si: ¹⁶Yulu nyá, maa yele na səm keli wei ɪ heesəɣi nyá laŋle tə. Ue
 pə fei si ń caya layaya yaa ń wii, yaa nyá isəlum í tu lu. ¹⁷Nmesi nyá laŋwakəlle, taa caya
 layaya. Ama te nyá nyuyu saalaya, na ń lee nyá ntəŋkpala. Taa takɪ nyá isentəw, pəyele taa
 təɣə layaya təɣənaɣa.

¹⁸Isekiyeeli má, tənəŋ tee ké ma yəɣətayana yəlaa. Uena taanaya ŋke ka mayamaya ma alu
 si. Pə fema uena má lá isəna Isə hula-m tə. ¹⁹Ntəna yəlaa pəwsi-m si, má keesi-weye mpi ma
 laki mpu tə pə kutoluyu. ²⁰Mpuɣule ma cə-we si, Tacaɣa heela-m təm ²¹si má teləsi Iseyeli
 nyəma. Isə si: Maa wakəli ma təsəele. Nteye pa həŋna pa ti na pá huləsəɣəna laŋa na pá
 səla-te. Paa kú pa pəelaa na pa pəyalaa mpa pə yela Yosalem tə. ²²Pa kaa takɪ pa isentəw yaa
 pá təɣə layaya təɣənaɣa. ²³Pa kaa heɪ pa nyəwəŋ saalasi, yaa pá wəɣəsi pa ntəŋkpala. Pa laŋa

kaa wakəli, yaa pá wii. Ama pa isayatu təo ké paa nəγəsi na pá wiiki təma təo. ²⁴ Isekiyeeli maγa paa kéesəna na pá lá teitei isu ma lapu tə. Waatu wei yaasinaa mpe paa la tə, paa nyi si Iso maγale Taca.

²⁵ Mpyúyú Taca təma-m si: Kuyaku nakuli maa ləsi Iso təsəele nte tə ké mə kpuloγu tətule na í huləsəγi-te na lanja tə. Lonte nteγe í ka tēləγi na í hənna mə ti. Maa yelee na í lan mə pəyalaa na mə pēlaa tətə. ²⁶ Ie kuyaku ηkuγu wei pə səwa tə, í ká se na í kəo na í kēesi-meγe-ti. ²⁷ Wulə nte tə maγamaγa kē mə nəγə ká kuli na í yəγətəna wei pə səwa tə. I kaa tasa sum isu kamumuka. Isekiyeeli nyaa wēena isu kuhulum. Ilena í cekəna si maγa Taca.

25

Taca kaləγəna Amoni nyəma

¹ Mpyúyú Taca təma Isekiyeeli má si: ² Yulə nyá, kēesi ise na Amoni nyəma tetu təo. Yəγəti isayətuna mpa paa maγana-we tə, pa təm. ³ Teləsi-we si, maγa Taca Iso ma yəγətəa si í wonja na í kpaləsi kuyanaku ma kətəγa təlātē wakəlaa tə. I kpiisa Iseyeli tetu. Kolontunaa kuu Yuta nyəma na pá tēna. ⁴ Maa yelee na ilim təlule nyəma təγə mə tetu. Paa siki pa təsulēnaa na pá ká pa kaləkəη. Paa təγə mə tetu kuhulum, na pá nyəo mə naaləm. ⁵ Maa pəsi mə icate səsəle Lapaa kē yooyoona tətəγəle. Mə tetu təna ka pəsi heeη tēhesəle. Ilena í nyi si maγale Taca.

⁶ Taca Iso yəγətəa si, mə lanje hēena Iseyeli tetu wahalanaa. I wonja na í ηmaali na í footi-weγe katatəlaya. ⁷ Maa tu-meγe niη na má yelee na piitimnaa lēlaa lēeki mə nyəm təna. Maa kpiisi-me təkpataa ké tetūnaa lēlaa taa. Ilena í nyi si maγale Taca.

Taca kaləγəna Mowapu nyəma

⁸ Mpyuyule Taca Iso təma si: Mowapu na Seyii pə nyəma yəγətəa si, Yuta yəlaa we teitei ké isu piitim lempri nyəma. Pa ta paγati. ⁹ Pə təo ké maa yelee na kolontunaa tii acalē nna a we Mowapu tetu tonja təo tə a təo. Aní a kentina pa təo. Paa yəki-yēγe kuhulum kuhulum. Paa a taa wena a kəla teu tə, isu Pēti-Yesiməti, na Paali-Meyəη, na Kiliyatayim. ¹⁰ Maa yelee na ilim təlule təo təntaa təγə Mowapu*fa* nyəma tetu. Isu pa təγəu Aməη nyəma nyəntu tə. Halí nəγəlu kaa kəo í təəsi Mowapu nyəma me mə təo. ^a ¹¹ Maa təη siyisuyu ké na má lana-me. Ilena í cekəna si maγale Taca.

Taca kaləγəna Itəm nyəma

¹² Mpyúyú Taca Iso təma si: Itəm nyəma me mə tasəkəle nte, lēetəγu mpi í lēeta Yuta nyəma tə. ¹³ Maa tu-meγe niη. Maa kú yəlaa na wontu. Pu kpiisi-meγe pə kraγau Teməη icate, haləna Tetəη nyənte tə. ¹⁴ Maa yelee na Iseyeli nyəma lēeti Itəm nyəma me na ma páána. Ilena í cekəna ma lēetəγu. Taca Iso má ma yəγətəna mpu.

Taca kaləγəna Filiisi nyəma

¹⁵ Mpyúyú Taca Iso təma si: Mpi pə təo tə. Filiisi nyəma me í tayana mə lēetəγu. I lēeta Yuta nyəma, í nyəna-weγe yem. I pēkaa si í kpiisi-we na taa hanjaγa tam nyəηka. ¹⁶ Taca Iso si, maa tú Filiisi nyəma meγe niη. Maa kpiisi mə təna mpa í luna Kafətəo tetu na í caγa tēηku nəγə tə. ¹⁷ Maa lēeti-meγe səsəm, na má hə mə ηkraηη na páána. Waatu wei maa la-meγe mpu təγə í ka nyi si maγale Taca.

26

Taca kaləγəna Tiii nyəma

¹ Mpyúyú Iseyeli nyəma kuuu waali, pənaja naanəwa na kuhumaγa nyəηka. Isətu kuyaku kancaalaya nyəηku wule. Taca heela Isekiyeeli má si: ² Yulə nyá, timpri Tiii nyəma wonja Yosalem icate na pá kpaləsi si, yeē, pə tu wakəla icate nte tə taa yəlaa təηayana tə. Paa kraγa

^a 25:10 Mowapu: Mowapu lonte taa, tēlēsəlaa lēlaa ná təwa si Amoni nyəma.

tə kulapəle, paa tasa toŋ sɔvɔ. Mpi tɔ, Yosalem pəsa ncaale ke nɔɔnɔ. ³ Ma səŋa Tiii nyéma me mə tɔ kɛ. Maa yelee na piitimnaa tuutuuma kuli mə tɔ, isɩ tenku lɔm huukuɣu tɔ. ⁴ Paa yɔki Tiii icate koloosi, na pá hu mə ate na isɔ kutuluŋ. Uena má paali icate tetɩ na pá yelee ate kɔkramɔvɔ. ⁵ Tu pəsi lonte nte tə taa tiina kpalaa leŋ pa puluŋ ke tenku taa tɔ. Piitimnaa ká tɔɔna-te. Mpi tɔ, maya Tacaa má yɔɔtəna. ⁶ Uena pá kó tə cɔlɔ acalɛɛ na layate. Waatu inəgi í ka nyi si mayale Tacaa.

⁷ Mpi tɔ, Tacaa Isɔ yɔɔtəna kɛ si: Maa yelee na ilim ntɔɔŋ tɔ Papiloni wulav Nepukanɛsaa, wei í kɛ awulaa wulav tɔ, í na í kraɣanəŋ na í cayalaa, na í yoo kekenaa pá kpeyeli na pá wee yɔlɔa tuutuuma, na pá tii Tiii nyéma tɔ. ⁸ Paa kó acalɛɛ nna a cɔɔna Tiii icate ke tenku kɔten tɔ tɔ na layate. Kolontunaa ká hee lɔŋ na pá lo harɛɛ taka, na pá wee isɩ kolunɔa kɔkentaɣa. ⁹ Paa ma pa yoo ituule ke mə icate kolunɔa. Paa tusi mə ate na isɔ kutuluŋ na pa yoo wontu. ¹⁰ Pa kraɣanəŋ tuutuuma mɔsɔvɔ ká waasi mə tɔ. Í cayalaa na pa yoo kekenaa kɔkɔte ká ciyiti mə koloosi. Waatu inəgi paa sɔvɔna mə icate nɔnɔsi, isɩ pa sɔvɔvɔvɔ icate nte pa lɛkɔa tɔ tɔ taa tɔ. ¹¹ Paa felɩ mə harɛɛ tɔna tɔ na pa kraɣanəŋ acɔwa. Paa kó mə icate yɔlɔa na layate. Paa pɛti mə tɔlaale akelenaa mpa pa hɔlɔgi si í wɛna toŋ tɔɔ ate. ¹² Uena pá ŋmulɩ mə wɛnav na pá kuu mə kataataya wontu. Paa yɔki mə icate kolunɔa, na pá tusi mə tɛɛsi kacɔka nyənsi. Paa pɛti tenku taa kɛ pɛɛ na pɔ taasi na pɔ tetɩ. ¹³ Maa si tɔnaya ke mə yontu kɔkɔte. Pa kaa tasa mə cəməŋ taŋ ke nuw. ¹⁴ Maa pəsi mə icate ke kɔkramɔvɔ kɛte nyəŋku ŋku kɔ tɔ pa leŋ tiina puluŋ tɔ. Nɔɔlɔ kaa tasa-mɛɣe ŋmav. Maya Tacaa Isɔ, má yɔɔtəna.

¹⁵ Mpi tɔ, Tacaa Isɔ tɔma si: Tiii icate nyá, paa wakəli-ŋ na pá kó nyá taa yɔlɔa na pá mɔlɔgi acufu inɩ í taa. Uena tenku nɔɔlɔ acalɛɛ nyéma sɔvɔ seluɣu. ¹⁶ Tenku nɔɔlɔ awulaa tɔna ká kuli pa kumlee tɔ. Paa wɔɔsi pa kawulaya tokonaa mpa pa sɔpa tɔ. Uena sɔɔntɩ sɔsɔntɩ kra-we na pá caya ate, na pá seliyi kɔtamsa. Mpi tɔ, pa laŋa wakəlɔna icate nté.

¹⁷ Paa ma kawəyaya ke icate nté tə tɔm si:

Pɔwe, icate sɔsɔle tɔle.

Pə wakəla-te, na pá kpiisi-teye tenkuna taa.

Tə yɔlɔa ka ŋmakəla antulinya taa kɛ.

Mpa pa cɔɔna-te tɔ pa nukaya tə sɔɔntɩ kɛ.

¹⁸ Nɔɔnɔ tenkuna nɔɔsi yɔlɔa seliyi tə wakəlvɔvɔ tɔ kɛ.

Uena kɔtemiŋ pooluŋ nyəŋ

nyéma tɛɛ sɔvɔki tə saalvɔvɔ tɔ.

¹⁹ Mpi tɔ, Tacaa Isɔ yɔɔtəna si: Maa pəsi-teye ncaale, isɩ acalɛɛ lenna, nɔɔlɔ kaa caya. Maa yelee na tenku lumanɔ sɔsɔŋ lɔm lu na pá li-te. ²⁰ Maa tisi-teye hatoo atetəle taa na té mayana pusi tɔna sətəa. Tu caya tetɩ tɛɛ timpi nɔɔsəna isɩ lɔŋta ncaa tɔɔ, atetvnaa mpa pa laala-teye sɔm tɔ, pa kiŋ. Tə kaa pəsi na té taɣani mɔlvɔ. Pəyele nɔɔlɔ kaa tasa tə taa kɛ cayale, pɔcɔ tə kaa tu wɛɛna lonte ke weesuyɩ nyéma taa. ²¹ Sɔɔntɩ ká pi yɔlɔa na mpi pi mayana-te tɔ. Maa kpiisi-te tɔkɔpataa. Tə kaa tasa weɛv, paa pɛki-te pa kaa keesi-te. Tacaa Isɔ má ma yɔɔtəna mɔv.

27

Tiii icate ncaale tɔ wula

¹ Mpi tɔ, Tacaa tɔma Isekiyeeli má si: ² Yulɩ nyá, wii Tiii icate tɔ si: ³ Hei, Tiii, nyá wei n we tenku nɔɔlɔ, na nyá na tenku taa tetvnaa paɣale í laki taatəle tɔ. Tacaa Isɔ má ma yɔɔtəŋ si:

N tɔnaya si n tewa tɔmammam ilɛ?

⁴ Nyá toosi nté hatoo tenku hekv taa.

Nyá saakəlaa saaka-ŋ teu kɛ.

⁵ Senii puyu tunj kupaŋ ke í saakəna kpuluyu.

Í caa Lipaŋ tunj kupaŋ
na í lá tesika səsaya.

⁶ Pasaŋ tetu tunj kupaŋ ke
í saaka kpuləŋ ləyolası nsi
pa hatəyəna lum tə.

Í saaka kucacayaŋ na Kələeki tetu
tunj na í tu pə təw kə tuu kela*fa*. ^a səsəəm kə.

⁷ Icipiti kponkpontu tonj nyəntu ke
í ləbna mə kpuləŋ pəŋ na í sə.

Mə pəŋ inəyi pa nyəŋna-meɣe pooluŋ.

Sipili tetu pəŋ wei pa səsəa

na pá lii akpaayala təyó í taka mə kataataya wontu təw.

⁸ Sitəŋ na Aləfatı pə acaləe yəlaa
nté mə kpuləŋ saalaa.

Tiii nyəntaa səsaa nté kpuluyu paasənlaa.

⁹ Pipələsi icate yəlaa mpa pa
nyəma niŋ təma lapu na pá we caŋəm ke teu tə.

Mpe pa paasayana kpuluyu pəyəluyu ke tayanuyu.

Tenku kpuləŋ səsəŋ kəŋaya mə teɣe.

Í taa yəlaa yaki mə kataataya wontu.

¹⁰ Pəesi na Lutı na Puti pə yoolaa
lakaya nyá yoolaa ke təmlə.

Mpe pa pusayana kpaləŋ na yoou kahusi ke təsikilenaa taa.

Mpu pə kusayana nyá nyuyu.

¹¹ Mə maɣamaya mə yoolaa na Aləfatı icate yəlaa pa feŋayana mə koloosi. Na Kammatı yəlaa náá feŋiyi ate na isə kutuluŋ. Í pusaya mə kpaləŋ ke kolunja ŋka kaa cəna-me tə ka təw kə. Pəle pa lakayana na mə teu səsəyi.

Taatəlaa icate səsəle Tiii təm

¹² Tiii, nyá na Taasisi tetu nyəma í lakayana taatəle. Mpi tə, n ka wəna kureetəm ke tuutuuma. Uəna pəle pá pəetəyəna-ŋ liyitee nyəyətə, na nyəyəluyu na kuɣeemuyu na kuhulumuyu sələpa nyəŋku. ¹³ Halı Tiii nyá na Kələesi na Tupaalı na Mesəki pə tetu yəlaa maɣamaya í lakaya taatəle. Pəle pa layasayana-meɣe yoma na nyəyəluyu kuɣeemuyu wontu. ¹⁴ Tokaama nyəma ná kəŋayana keekənaa kpaŋanəŋ na asewa nyəŋ. Na kraŋası camnanaa*fa* na pá pəetəyəna-me. ^a pə ləli mpi tə. ¹⁵ Mə na Tetəŋ tetu nyəma í lakayana taatəle. Na tetunaa mpa lum cənaa tə pa paɣale nyəma tətə. Pəle pa feləyi-meɣe tuuŋ kela na taası kukpəetası nasəli. ¹⁶ Itəm nyəma yakaya mə wontu paɣale kə, na pá feləyi-meɣe liyitee pəe tinj atəntəwte na kuɣeemle, na pəŋ wei pa lii akpaayala tə. Na wei pa səpa tə, na kponkpontu tonj nyəntu pəŋ, na pəyolası. ¹⁷ Yuta na Iseyeli pə yəlaa pəetayana-meɣe təyənaya pəe kə, na tunj na nim, na kəle. ¹⁸ Taması icate nyəma yakaya mə wontu paɣale na mə kuwenam paɣale. Uəna pá feləyi-meɣe Heləpəŋ nyəma sulum, na Sahaa nyəma heeŋ huntu. ¹⁹ Hatoo Uşalı icate taa kə taŋ na Yafaŋ pa piitimnaa pa yakaya mə kiŋ na pa pəetəyəna-meɣe nyəyəluyu ŋku pa lupa tə. Na tulaalı na nyutu səsəŋ nyəntu. ²⁰ Kraŋanəŋ pəŋ ke Tetəŋ nyəma pəetayana-me. ²¹ Mə na Laalupunaa na Ketaa tetu nyuyu nyəma í lakayana taatəle, pəle pa yakaya mə wontu na pá feləyi-meɣe iwəesi, na heeŋ na pəŋtuləŋ. ²² Mə na Sapa taatəlaa, na Lakəma nyəma í taatayana. Uəna pá layasəyi-me na tulaalunaa kupampama, na liyitee pəe waanı waanı, na wəla. ²³ Mə na Haləŋ na Kanne na Iteni pa acaləe yəlaa í

^a 27:6 tuu kela: Pa tawa kucacayaŋ təw kə tuu kela, pə hóləyi wənav ^a 27:14 kraŋası camnanaa: Kraŋası camnanaa isu kraŋaya na kpaŋanu pa kpaakuyu təma na

lakayana taatæle. Halæna Sapa na Asuu na Kilimatı pa acalæe nyéma tåtå. ²⁴ I pæetayana-weye kacæka wontu. Na wontu nti pa lii akpaayala tå. Na nti pa sapa tå. Na pæeη wei pa pææki ate tå i kuvælcæleη, na ηmusı nsi pa luv teu tå.

Tiii icate tæ wula tåtå

²⁵ Tiii kataataya wontu ke

Taasisi kpulæη sæηælaya.

Wontu ka su mæ tæye isı kpuluvu ke tenku taa.

²⁶ Mæ kpulæη saalaa pona-mæye tenku lumaη taa ké.

Uena ilim tæluæ heelim wakæli-mæye tæna.

²⁷ Mæ kuvænam, na mæ kataataya,

na mæ kuvæetæm, na mæ kpulæη saalaa,

na i tæma lataa, na mpa pa paasæηæna-i

na pa tayæηæyi-i tå.

Mæ taatælaa na mæ yoolaa mpa pa we mæ te

na mæ samaa tæna.

Paa hoti tenku lumaη taa ké

kuyaku ηku i ka hoti tå.

²⁸ Kpυlæη saalaa ká wii

na tenku næηæ cæyalaa náá seliyi.

²⁹ I saalaa tæna ká lu pa kpυlæη taa,

na i taa tæma lataa tæna tii ate.

³⁰ I ká wii Tiii icate tæm

na laηwakælle sæsææle.

I ká pæli mæ nyæeη taa ké tetu,

na i pilimi tælvma taa.

³¹ I ká looli mæ nyæeη,

na i suu mæ læyaya wontu nti

tæ we isı fæletænaa taka tå.

I ká wii mæ icate tæ,

na laηwakælle sæsææle.

³² I ká wii læyaya wula

na laηpæsæle sæsææle.

I ka ma laηwakælle kawæyaya si:

Tiii icate nyá n taa fæina saala.

Ama nææææ pæ wakæla-η tenku hækv taa.

³³ Waatu wei nyá tæηænası lukayana tenku taa tå,

piitimnaa payalæ ke pæ calæsaya.

Nyá kuvænam na nyá

taatæle katatælaya tæ,

ate awulaa suv ton.

³⁴ Nææææ tenku tæηæ Tiii icate

na tæ kataataya wontu.

Pæ kpeηna pa tæna mpa pa kotiyi tæ taa tå.

³⁵ Tenku næηæ yælaa tæna we

sæηæntv sæsææntv taa.

Pa awulaa seliyi na pa isentaa wakælaa.

³⁶ Piitimnaa taatælaa ká kpeetæyi nyæeη

na sæηæntv ke Tiii tæm.

Mpi tå, mpi pæ mayana-te tå pæ tæm we sæηæntv.

Pæ wakæla-tæye tam tæ ké.

28

Tacaa kaləyana Tiii wulav

¹ M̄p̄ȳḡȳ Tacaa t̄oma-m si: ² Yulv nyá, heeli Tiii wulav si, maya Tacaa Iso, ma yəɣətəyi si, Tiii wulav, n həŋ nyá ti si, nyayale Iso. N caya Iso təcəyale ke tenkuna hekv. Pəyele nyaya yulv ké n ta ke Iso. Ilena n nyənəyi Iso luɣu nyəntv ke nyá nyəntv. ³ Tiii wulav, n h̄v̄k̄i si, n kəla Taniyeele ké. ⁴ Nyá ləmayasəe na nyá layatv t̄ə, n kaawa wənav. N nyəka wula na liyitee ke nyá kpancoŋ taa. ⁵ Nyá ləmayasəe s̄s̄əna na nyá taatəle t̄ə, n kaa wənav. Ilena p̄ə s̄s̄i-ŋ kalampaani taa.

⁶ Pə t̄ə ké Tacaa Iso yəɣət̄aa si, n nyənəyi nyá ti isu Iso ké. ⁷ Pə t̄ə ké maa yele na yəlaa mpa pa kəla mus̄ŋ t̄ə. Pá k̄ə nyá t̄ə na pá seti mpi n lapəna nyá ləmayasəe k̄əpana ani t̄ə. Ilena pá wakəli nyá teu. ⁸ Mus̄ŋ s̄əm ke n ká si tenku hekv taa. Paa tisi-ŋ p̄əlaav taa. ⁹ Ye nyá kulaa kin, n ka yəɣət̄i si n ké Iso. Pəyele n ke yulv na? N ké yulv ké nyá kulaa nin taa ké, n ta ke Iso. ¹⁰ N ká si ma ta nyi is̄əna s̄əm ke kpai nyəma nin taa. Pə taya pulv, Tacaa Iso má ma yəɣət̄əna mpv.

¹¹ M̄p̄ȳḡȳ Tacaa t̄oma Isekiyeeli má si: ¹² Yulv nyá, ma kawəyaya ke Tiii wulav t̄əm. Tv-t̄ yontu si, Iso ləmayasəe s̄s̄əna ka yelaa ké na n w̄e wei yəlaa k̄eek̄əna i t̄əma teu s̄s̄əəm taa na i kac̄əka taa t̄ə. ¹³ Iso taale Iteni taa ké Tiii wulav nyá n ka w̄e. N ka suuwa liyitee p̄e ani a t̄əna ké. Isu kuv̄eemle cuntv nyənte na kasasaŋa tin̄ toŋ nyəŋ nyənte na at̄ənt̄əte nyənte na kuv̄eet̄əle na pooku nyənte na nte t̄ə w̄e pooku t̄əle t̄ə na pooku kaaluula nyənte, na tin̄ at̄ənt̄əte nyənte. N tukaya kac̄əka wontu nti pa lapəna wula t̄ə. Kuyaku ŋku p̄ə ŋma-ŋ t̄ə kv t̄ə ké pa tayana-ti. ¹⁴ Iso si: Maa su-ŋ ké isu is̄əta t̄əŋlv wei i tee k̄ək̄ə na í ké kentulu t̄ə. Ma p̄ȳɣv nan̄ŋ nyəŋkv t̄ə ké n ka w̄e. Na n t̄əŋ p̄e wena a m̄ȳi k̄ək̄ə t̄ə a t̄ə. ¹⁵ Hatoo waatv wei pa l̄v̄la-ŋ t̄əɣə nyá t̄ənt̄e w̄e teu. Haləna kuyaku ŋku p̄ə kula nyá isayatv t̄ə t̄ə. ¹⁶ Nyá taat̄əle t̄əməŋ t̄ə ké mus̄ŋ na isayatv haya-ŋ*fa*. Pə t̄ə ké maa p̄əsi-ŋ yem tv, na má t̄əɣəni-ŋ Iso p̄ȳɣv t̄ə. N ké is̄əta t̄əŋlv kentulu ké. Maa t̄əɣəni-ŋ p̄e wena a teeki k̄ək̄ə t̄ə a t̄ə. ^a haya-ŋ na n̄ p̄ənti. Maa t̄əɣəni-ŋ ma p̄ȳɣv t̄ə. Maa yele na is̄əta t̄əŋlv kentulu nyá n̄ saali yem ké p̄e wena á tee k̄ək̄ə t̄ə a taa. ¹⁷ N lapa kalampaani ke nyá teu t̄ə. Nyá hikuɣu teeli wakəla nyá ləmayasəe. Maa p̄əti-ŋ at̄e. Maa yele na awulaa lel̄aa nyəni-ŋ. ¹⁸ Nyá kawalaya payale na nyá taat̄əle nte t̄ə ta siyisi t̄ə p̄ə lapa na n̄ pilisi nyá na Iso mə t̄əsulle. Maa l̄əsi nyá taa ké k̄ək̄ə ŋka ka nyaki t̄ə. Kaa nyaya-ŋ, na p̄ə yele t̄əlv̄ma ke at̄eɣe nyá nalaa t̄əna is̄əp̄əle taa. ¹⁹ S̄əɣəntv ka pu pa t̄əna mpa pa nyəma-ŋ piitimnaa taa t̄əɣə nyá nyuɣv t̄ə. Pə taya pulv, pu wakəli-ŋ tam t̄ə ké, na n̄ p̄əsi s̄əɣəntv pulv.

Tacaa kaləyana Sitəŋ nyəma

²⁰ M̄p̄ȳḡȳ Tacaa t̄oma-m si: ²¹ Yulv nyá, k̄eəsi is̄e na Sitəŋ icate t̄ə. Heeli-t̄eɣe Iso má ma kuv̄əɣət̄v̄t̄v̄. ²² Tacaa Iso má ma yəɣət̄aa si: Maa kvli Sitəŋ nyəma t̄ə. Maa h̄lí ma teeli ke mə hekv. Maa h̄v̄na-me na má h̄lí ma t̄ənan̄ŋ w̄eetv ke mə hekv. Waatv in̄əɣəle í ká c̄ek̄əna si mayale Tacaa. ²³ Maa tv-m̄eɣe kv̄t̄əŋ na caləm kpe mə hap̄e t̄ə. Layalee ká luna icate h̄əɣələŋ t̄əna, na s̄əta hoti t̄ə taa. Ilena í c̄ek̄əna si mayale Tacaa.

Iseyeli nyəma cayana heesv̄ȳv

²⁴ M̄p̄ȳḡȳ Tacaa t̄oma si: Piitimnaa mpa pa c̄əna Iseyeli nyəma mə t̄ə, pa kaa tasa-m̄eɣe footuɣu. P̄əc̄ə pa kaa tasa-m̄eɣe s̄əpv na pá kaali-me isu s̄əwa. Waatv in̄əɣi í ká c̄ek̄əna si, maya Tacaa.

²⁵ M̄p̄ȳḡȳ Tacaa Iso si: Maa l̄əsi Iseyeli nyəma m̄eɣe timpi timpi í yawa t̄ə. Maa kpeyeli-me, ilena má h̄lí ma t̄ənan̄ŋ w̄eetv ke mə hekv na piitimnaa ná. I ká caya t̄ətv nti ma hawa ma t̄əmle tv Yakəpv t̄ə t̄ə taa. ²⁶ I ká cayana heesv̄ȳv ke t̄əna, na i ŋmá t̄eəsi na i tuu l̄eŋna. Waatv wei maa h̄v̄na pa t̄əna mpa pa c̄əna-me na pá footiyi-me t̄ə ilena í cayana heesv̄ȳv. P̄əɣe í ká c̄ek̄əna si mayale mə Iso Tacaa.

^a 28:16 isayatv haya-ŋ: L̄elaa tel̄əŋyi si: Nyá taat̄əle t̄əməŋ t̄ə ké mus̄ŋ

29

Tacaa kaləyəna Icipiti nyəma

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa yəgətəna Isekiyeeli mágá Iseyeli nyəma kuuu pənaya naanowa nyəhka isətu naanowa nyəh, kuyaku naanowa na naale nyəhku wule, na i tə-m si: ² Yulə nyá, keesi nyá ise na Icipiti wulav tə. Yəgəti nti tu mayana í na i tetu təna tə. ³ Tacaa Iso má maa kuli Icipiti wulav nyá nyá tə. N wee ké isu nyuu səsəw ηku ku hənta ku pusi taa tə. N huuki nyá taa si, nyá mayamaya n lapəna Nili pəgə. ⁴ Maa tu nyá tamasi taa ké kulaya, na má mati Nili pəgə tiina na nyá setu. Ilena má hə nyá na tiina təna ke pəgə ηke ka taa. ⁵ Maa ləgə nyá na nyá pusi səsəwsi tiina ke wulaya tetu taa. N kaa pəsi kuluyu, pəcə nəgəlv kaa kusi-η. Maa ha-η ate wontu na sumasi na í pəsi si təgənaya. ⁶ Ilena Icipiti nyəma me mə təna í cekəna si maya Tacaa.

Mpi tə, mə waasuyu ke Iseyeli nyəma, wee ké təwaw, isu səsəncəna. ⁷ Iseyeli nyəma təkə-η pa niη taa, ilena í pəli na í cəli pa asəhkpəku təna, na í yəli pa apalutu. ⁸ Pə təw ké Tacaa Iso má ma yəgətəyi si: Maa kəna mə təw ké layate na má kpiisi yəlaa na təla. ⁹ Pu kpiisi Icipiti tetu yəlaa, na pə yeletəyi kpete.

Mpi tə, í təma si mə tənna Nili pəgə, si mə lapəna-ké. ¹⁰ Pə təw ké maa kuli mə na mə pusi mə təw. Maa kpiisi mə tetu, na tə pəsi ncaale, nəgəlv kaa wee. Pə kraγav Mikitəli icate ke ilim ntəgəη təw tə. Haləna Asuwan nyənte ke ilim mpətəη təw, na pə polo Itiyopii tetu təna. ¹¹ Yulə yaa tətə natəli tə kaa felí nəhəle ke tetu nti tə taa. Tu wee m̀p̀r̀ỳg̀ kpete ke pusi nule təcu. Pa kaa keesi yulə yaa tətə. ¹² Maa la na Icipiti tetu pəsi wulaya tetu. Pu tē wulaya tetonaa təna. Tə acalēe ká pəsi ncaa na pə kəli acalēe lenna ke pusi nule təcu. Pusi nsi si taa ké maa cáalı Icipiti nyəma na pá yá piitimnaa kraí nyəma taa.

¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa Iso yəgətəa si: Pusi nule tēη, ilena má ləsi Icipiti nyəma ke timpi timpi pa yawa tə, na má kreyeli-we. ¹⁴ Maa layasi pa wēetu. Maa yeletə na pá məli pa mayamaya pa tetu nti pa yaaki si Patəłəsi tə tə taa. Ilena pa caali kawulaya səkpəlaya. ¹⁵ Pa kawulaya ká la səkpəlaya ke lēηsi taa. Pa kaa tasa piitimnaa ke ηmakəlvuy. Maa pasa-weγe na pá taa təgə piitimnaa. ¹⁶ Iseyeli nyəma kaa tasa-weγe naani ke lapu, na pá tekixi-we, na pá pəntəyi. M̀p̀r̀ỳg̀ paa cekəna si maya Tacaa.

Wulav Nepukanəsaa təgə Icipiti tetu

¹⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ pənaya hiu na naatosompəgəlaya nyəhka, isətu kancaalaya nyəh kuyaku kancaalaya nyəhku. Tacaa təma-m si: ¹⁸ Yulə nyá, Papiloni wulav Nepukanəsaa tūwa i yoolaa ke təmlē səsəle ke Tiii nyəma təm taa ké. Haləna i yoolaa təna nyəη taa kpesi na pa asəhkpəkiη liti. Ie paa wulav yaa i yəlaa, pa taa nəgəlv ta waa kookali wei pa lapa tə i taa. ¹⁹ Pə təw ké maya Tacaa Iso ma yəgətəyi si maa ha Papiloni wulav Nepukanəsaa ke Icipiti tetu. Ile i ká kuu tə wontu na tə wənav na pá yeletəyi kpete təkpataa. Icipiti tetu ká pəsəna Nepukanəsaa yoolaa kufeluy. ²⁰ Tacaa Iso si, maya pa lapa təmlē ke Tiii tetu taa. Pə təw ké ma haaki-weγe Icipiti tetu.

²¹ Waatu wei mpv iní pu tala tə, maa səsəsi Iseyeli nyəma ke apalutu. Ye pə kaasa Isekiyeeli nyá, ile maa ha-η toma na í pəsi na í yəgətəna Iseyeli nyəma. Ilena pá wēena naani si, maya Tacaa.

30

Tacaa kaləyəna Icipiti nyəma

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa təma-m si: ² Yulə nyá, teləsi Iso kuyəgətutu si: Mə lanə í wakəli kuyēη wei i kəη tə i təw. ³ Mpi tə, Tacaa pááná kuyaku kreyetəa ké. Ku ké səkpətvuy anaam kuyaku ké. Piitimnaa tomle waatu kele. ⁴ Yoou ká tii Icipiti nyəma təw. Yəlaa ká si na kolontunaa kuu pa wənav, na pa tetu pəsi ncaa. Halí pə səgəntu ká pu Itiyopii nyəma na pēle pá seliyi. ⁵ Pə kraγav Itiyopii nyəma, na Puti*fa* nyəma, na Luti nyəma, na tetu həgəlēη paγale nyəma,

na Lipii nyéma tɔ. Halɔ pu kpɛnna nɔɔ pɛɛlɔɔ piya na pɛ kú. ^a 6 M̀p̀r̀ỳg̀ Taca tɔma si: Pu kpɛnna Icipiti sɛnlɔa Mikitɔɔli nyéma. Na ilim ntɔɔɔɔ, na pɛ mpɛtɛɔ tɔ ke Asuwɔɔ nyéma na pɛ kú yoo taa. Uɛna Icipiti nyéma tɔma kalampɛnɔ tii tɛfɛ. Taca Isɔ má ma yɔɔtɔna mpɛ. 7 Pu kpiisi mɛ tetɔ na pɛ kɛli tetɔna tɔna. Mɛ acalɛɛ ká pɛsi nca. 8 Waatu wei maa tɔ Icipiti tetɔ ke kɔkɔ, na pɛ wakɛli mɛ sɛnlɔa tɔna tɔɔɔɔ ɛ́ ká nyi si mayalɛ Taca. 9 Ma tillaa ká sɔv kpulɔɔ ke kuyaku nkuyɔ. Paa polo na pá liyiti Itiyopii nyéma ke pa tɔpamm taa tɔna. Uɛna pɛɛ pá sɔv seluyɔ, pɛ tɔɔna kɛntɛ kɛ.

10 M̀p̀r̀ỳg̀ Taca Isɔ yɔɔtɔaa si: Maa yeɛ na Papiloni wulav Nepukanɛsaa kpiisi Icipiti nyéma tuutuuma. 11 I na ɛ yɔɔlaa mpa pa kɛla ɛsɔɔtɔ tɔ paa pona. Paa kv Icipiti nyéma na pá suuli sɛtaɔ ke tetɔ na pá wakɛli-ti. 12 Maa yeɛ na Icipiti pɔɔɔ pusi sɛkpesi nyɔɔ. Maa tɔ pa tetɔ ke asayaa nin taa. Maa yeɛ na tɔ wakɛli na pɛ kpɛnna tɔ taa nyɛm tɔna. Maya Taca má yɔɔtɔna mpɛ.

13 M̀p̀r̀ỳg̀ Taca Isɔ tasaa si: Maa kpiisi tuɔɔ na kɔlalaam tɔnaya Mamfi ɛcatɛ taa. Pa kaa taa tetɔ tɔkɔlv nɔɔɔlvɔv nav ke tɔ taa. Uɛna má tɔ tɔ yɔɔlaa taa kɛ sɔɔɔntɔ sɔsɔɔntɔ. 14 Maa kpiisi Patɔlɔsi ɛcatɛ. Maa sɔ kɔkɔ ke Sowɔɔ nyɛntɛ na má huɔna No nyéma. 15 Maa mú pááná sɔsɔɔna na Siɔ ɛcatɛ nyéma. Koluɔa ɛcatɛ nte tɔ tɔɔna Icipiti nyéma tɔɔɔɔ. Uɛna má kpiisi No ɛcatɛ yɔɔlaa tuutuuma. 16 Maa sɔ Icipiti nyéma ke kɔkɔ. Uɛna sɔɔɔntɔ kra Siɔ nyéma. Paa tɔli No ɛcatɛ koluɔa ke p̀r̀ỳg̀ na lom watɛ-tɛ. 17 Paa kú Oɔ na Pi-pesɛti pɛ acalɛɛ ifepiya na layatɛ. Uɛna pá kuu yɔɔlaa tɔna na pá tɛna. 18 Kuyaku nkuyɔ maa pɛli Icipiti nyéma kawulaya kpatɛɔ. Maa su pa kalampɛnɔ kɛ tɔnaya. Sɛkpetɔv ká nyala Tapanɛɛsi ɛcatɛ taa. Paa kuu hɔɔlvɔv nkɔ kv yɔɔlaa tɔna na pá tɛna. 19 M̀p̀r̀ỳg̀ maa huɔna Icipiti nyéma. Uɛna pá cɛkɛna si mayalɛ Taca.

Isɔ lakɔna Papiloni wulav ke tɔmle

20 M̀p̀r̀ỳg̀ Taca yɔɔtɔna-m Iseɔeli nyéma kuuu waali pɛnaya naanɔwa na kɔlvɔm nyɛɔka ɛsɔv kancalaya nyɛɔ kuyaku naatosompɔɔlaya nyɛɔkv wule ke ɛ yɔɔtɔna-m si: 21 Yɔlv nyá, ma pɛla Icipiti wulav nkɔpɔlɔɔna. Nɔɔlv ta tu-ɛ kɔɔɔɔ, yaa ɛ hɔkɔ-ɛ si, pɛ waa na ká mɛli ɛsɔna kaa wɛɛ tɔ. Na ká lá tɔɔ si ɛ pɛsi na ɛ yoo. 22 Pɛ tɔ kɛ Taca Isɔ má, ma yɔɔtɔɔɔ si, maa yooɔna Icipiti wulav. Maa seti ɛ nkɔpɔlɔsi naale, kvɔpɔɔka na kvɔpɔlaya nkɛ. Layatɛ ka lu ɛ nin taa na tɔ hoti. 23 Maa yasɛ Icipiti nyéma ke piitimnaa taa. Paa sɔv tetɔnaa pɔɔalɛ taa. 24 Maa yeɛ na Papiloni wulav nyɔɔ tɔɔ na má cɛɛ-ɛ ma layatɛ. Ama maa pɛli Icipiti wulav nkɔpɔlɔsi na ɛ mɔlɔɔɔ na ɛ sɛki ɛ kolontu kiɔ. 25 Maa ha Papiloni wulav ke tɔɔ na ɛ pɛsi Icipiti wulav ke ɛcam. Waatu wei ɛ́ ɛ ká kɔli Icipiti tɔ tɔɔɔ paa nyi si mayalɛ Taca. 26 Maa yasɛ Icipiti nyéma ke piitimnaa taa, na pá sɔv tetɔnaa pɔɔalɛ taa. Waatu ɛnɔɔɔ paa nyi si mayalɛ Taca.

31

Icipiti wulav nɔɔɔsɔna tɔvɔv sɔsɔɔv

1 Iseɔeli nyéma kuuu pɛnaya naanɔwa na kɔlvɔm nyɛɔka. ɛsɔv tooso nyɛɔ kuyaku kancalaya nyɛɔkv wule. Taca tɔma Isekiyeeli má si:

2 Yɔlv nyá, pɔɔsi Icipiti wulav
na ɛ samaa mpa pa tɔɔ ɛ tɔki kawulaya tɔ si,
aweyɛ má kɛɛsɔna-weyɛ pa tɔɔ sɔsɔɔɔ tɔm taa?

3 Pa nɔɔɔsɔna kɛ ɛsu Silii nyéma.

Pɛɛ pa wɛ kɛ ɛsu Lipɔɔ
tɔvɔv sɔsɔɔv nkɔ kv kɔla sɔsɔm tɔ.

Kv piliɔasi tewaya
na sí tokiyina ɛsɔɔmɔntɔ
na sí wɛna ɛsɔtom kvɔpam.

^a 30:5 Puti: Puti pɛsɔɔɔ na ɛ wɛɛ si Lipii tetɔ yaa Somali nyɛntɔ.

⁴ Lomnaa ka pusana tugu ηku.
Púyú səsəu seela lom yekina na ku pu.
Seela mpe pa pusi lom kpenayana
timpi tugu ηku ku wee tɔ.

⁵ Pə tɔ kɛ ku kɛla tuŋ
lələŋ tənaya kuŋkuloməŋ.
Ku pilinasɪ hela teu na sɪ lɔ təkɪmm,
kɛ lom səsəm mpi pu
yelaa na kú pu tɔ pə tɔ.

⁶ Ku pilinasɪ tɔ kɛ sumasɪ tənə tukaya sɪ tana.
Taale wontu tənə na luləyi ku tee.
Na piitimnaa tuutuuma náá wé ku isotom taa.

⁷ Ku kula tugu kɛ na kú tewa,
na ku pilinasɪ hela teu.
Mpi tɔ, lom səsəm taa kɛ ku lila kama.

⁸ Paa Isə taale mayamaya taa
tugu nakoli ku ta tee-ku.
Nakoli ku pilinasɪ u keesəyənə
ku nyəŋsi kɛ paa teu təm taa, yaa pulupu taa.

⁹ Ma tu-kuvu pilinasɪ kuɔampansɪ kɛ.
Haləna ma taale Iteni taa tuŋ
tənə lakaya-kuvu isesemle.

Paa wakəli Icipiti wulav isu tugu səsəu

¹⁰ Mpuvule Tacaa Isə sɪ: Pə tɔ kɛ má yəyətəyi pənentaa sɪ, tugu ηku ku puwa, haləna kú kaləsənə isəŋmuntv. Ilena ku kalampaani puki na í puki. ¹¹ Pə tɔ kɛ ma lə-ku. Ma tú-kuvu wulav wei ɪ kɛla toŋ kɛ tetv taa tɔ ɪ niŋ taa. Ilé í lana-kuvu isənə ku isayatu wee tɔ. ¹² Mpuyú muɔlaa muɔŋtənə səsaa seta-ku na pá lɔ. Ku pilinasɪ na ku akpaa pelaa na sɪ hoti tetv tənə teteka na pulasɪ taa. Ilena yəlaa tənə mpa pa caya ku isotom taa tɔ, peɛ pá lu na pá sé. ¹³ Mpuyú sumasɪ waani waani piitimnaa caya ku taav tɔ. Taale wontu ná tawa tɔ lona kɛ ku pilinasɪ tee. ¹⁴ Pə lapa mpuyú sɪ, tuŋ wei tev nukɪ teu, na lom takɪ-ɪ na í puki na í kaləsəyənə isəŋmuntv tɔ, í taa sa ɪ təyi ɪ kuŋkuloməŋ tɔ. Pə taya pulv, tuŋ na yəlaa pə tú-weye səm kuloməm kɛ. Paa te na pá saali yem na pá sɔv atətəle taa, na pá mayana mpa pa hənta tənə tɔ.

¹⁵ Mpuyú Tacaa Isə yəyətə sɪ, kuvaŋku tugu səsəu sɔv atətəle taa tɔ, ma tú kuŋmaŋmam tənaya ləyaya taa kɛ. Na má sənɪ tetv tee seela tənaya ku tɔ, paa tasəyi kpem. Maa yeɛ na səkɛtəyɔ nyala Lipaŋ pəŋ tɔ, na tuŋ tənə lontili. ¹⁶ Waatu wei ma yelaa sɪ tugu kune kú hoti na kú tii atətəle taa kɛ ləlaa kiŋ tɔ. Piitimnaa nuwa ku hotuyv mpi, ilena səyəntv kpa-we na pá seliyi. Mpuyú Iteni taale tuŋ kuɔampaŋ, na Lipaŋ nyəŋ wei lom takaya teu na í we atətəle taa tənə tɔ, ɪ laŋa hɛewa. ¹⁷ Pa tənə pa wenna atətəle taa tənaya mpa pa səpənə layate tɔ pa kiŋ. Mpe inɪ pa waasayana-ku na pá we ku isotom taa kɛ piitimnaa taa.

¹⁸ Isə taale Iteni taa tugu nakoli ku keesəyənə tugu ηkuvu səsəntv na teu. Paa na mpv, maa tusi-ku na kú sɔv tetv tee. Na ku na ma ta nyɪ isənə, na yoo kú mpa tɔ pá caya. Isənə Icipiti wulav na ɪ waali samaa paa teesənə təyale. Maya Tacaa Isə má yəyətəna mpv.

32

Icipiti wulav na ɪ tetv tɔ wula

¹ Mpuyú Iseyeli nyəma kuuu pənaya naanvwa na naale nyəŋka isətv naanvwa na naale nyəŋ kuva ku kancaalaya nyəŋku wule. Tacaa təma Isekiyeeli má sɪ: ² Yulv nyá, ma kawəyaya kɛ Icipiti wulav.

Icipiti wulav, n ka weε ké
 ɪsu tɔɣɔlaya kɔfalaya ke piitimnaa taa.
 Yaa ɪsu nyuu ke tenkuna taa.
 N ηmaaki pusi taa ké na n cɔyɔtɔɣi
 si lɔm na nyá nɔɔheε,
 na n pɔyɔtɔɣi-wi.

³ Tacaɔ ɪsɔ má ma yɔɣɔtɔɣi si: Waatu wei piitimnaa kotiyi, ɪlena má hetu ma puluyu ke nyá tɔɔ na kú kpa-η na pá hɔ-η na pá pona-η kuten tɔɔ. ⁴ Na má lɔɣɔ-η ate. ɪlena tetu tɔna taale wontu kɔɔ na tɔ tɔɣɔ nyá nantu. ⁵ Maa ηmusi nyá nantu kɔkaasɔtu ke pɔɔη tɔɔ na teteka taa. ⁶ Na má ηmusi nyá calɔm ke tetu tɔɔ. Pu su teteka na pɔ waasi pɔɔη tɔɔ. ⁷ Waatu wei pu su nyá tɔnaya ɪlena má teesi ɪsɔtɔlɔnɔasi na ɪsɔtu. Maa takɪ ilim tɔɔ ké ɪsɔηmɔntu na ɪsɔtɔnɔyɔ yu. ⁸ Maa teesi ɪsɔtaɔ kɔkɔsi ke nyá tɔɔ. Sɔkpetuyɔ ká nyala tetu taa. Maya Tacaɔ ɪsɔ má yɔɣɔtɔna mpv. ⁹ Piitimnaa payale lanɔ ká wakɔli. Waatu wei paa nu nyá tɔnaya tɔm tɔ. Halɪ pɔ kɔpenna tetɔnaa mpa n taa nyi tɔ. ¹⁰ Paa haa nɔɔsi na mpi pu mayana-η tɔ pɔ tɔm. Pa awulaa sɔsaa ká sele. Waatu wei paa ná ma kusa ma layate ke pa nyɔɔη taa tɔ. Kɔyanjku n ká hoti tɔ, paa wei i ká seliyi tam ké, i mayamaya i weesuyɔ tɔɔ ké.

¹¹ Mɔpɔyú Tacaɔ ɪsɔ yɔɣɔtaɔ si: Papiloni wulav yoolaa tii nyá tɔɔ ké. ¹² Maa kɔna yoolaa taa yoolaa. Mpa pa kɔla yɔlaa tɔnaya yoo tɔɣɔ. Paa kú nyá yɔlaa tuutuuma. Paa wakɔli Icipiti nyɔma kalampaanɪ. ¹³ Maa kɔ tɔla wena a tɔna i wena tɔɣɔ mɔ pɔɣɔ sɔsaya nɔɣɔ. Yɔlaa nɔɔheε yaa tɔla acɔwa kaa tasa lɔm ke cɔyɔtɔyɔ. ¹⁴ Maa yele na mɔ lɔmnaa caya tɔtiyitiyi. Mé pusi ká kpen tɔpamm ɪsu nim. Tacaɔ ɪsɔ má ma yɔɣɔtɔna mpv. ¹⁵ Maa kpiisi Icipiti tetu yɔlaa, na tɔ nyɔm tɔna. Icipiti tetu ká pɔsi wulaya tetu. ɪle i ká nyi si maya Tacaɔ.

¹⁶ Wula nna piitimnaa alaa ka wii Icipiti tetu na tɔ samaa tɔɔ tɔɣɔle. Tacaɔ má ma yɔɣɔtɔna mpv.

Piitimnaa mpa pa kɔlaa tɔ pa tɔɔ wula

¹⁷ ɪseyeli nyɔma kuuu pɔnaya naanɔwa na naale nyɔnka ɪsɔtu naanɔwa na naale nyɔn kɔyakɔ naanɔwa na kakpasɪ nyɔnku wule, Tacaɔ tɔma-m si: ¹⁸ Yɔlɔ nyá, wii Icipiti nyɔma tɔɔ. Pɔ tisi pá na piitimnaa sɔsaa lɔlaa ke atɔtɔle taa. Timpi sɔtaɔ tiiki tɔ. ¹⁹ Pɔɔsi-we si: ɪ huɔ si, i tɔe lɔlaa ke teu ke? ɪ tii, na mɔ na cefelinaa mpa pa sɔpa yoo taa tɔ i hɔntɪ. ²⁰ Paa kú Icipiti nyɔma ke yoo taa. Pa tɔma layaleε ke kɔpɛɛv. A ká kú Icipiti wulav yoolaa tɔna. ²¹ Yoolaa taa akanaa mpa pa sɔnayanana-me tɔ. Paa yɔɣɔti-meε atɔtɔle taa si: Halɪ cefelinaa mpa pa sɔpa yoo taa tɔ, pa tiiki cɔne si pa hɔntɪ tá hekv.

²² Tɔnaya pa pima Asilii wulav. ɪ samaa pɔlaan cɔna i nyɔnku. Yoo taa ké pa tɔnaya mpv pa sɔpa. ²³ Atɔtɔle hɔɣɔlɔyɔ ηku kɔ kɔla luman tɔ kɔ taa ké pa pɔlaan weε. Mpe pa pɔlaan i tɔ pa wulav nyɔnku ke hekv. Mpe pa nyaasayana antulinya taa. Waatu inɔyɪ pa wena pa ɪse. Yoo taa ké pa sɔpa pa tɔna.

²⁴ Tɔnaya ɪlam hɔntaa, na i yoolaa cɔna i pɔlaav. Pa tɔnaya mpv layate kɔna-we, na pá hoti na pá sí. Yɔlaa ma ta nyi ɪsɔnaa mpe, pa tiina ntɔyɔ atɔtɔle luman taa. Pɔyele mpe pa nyaasayana antulinya taa ké saa wei pa wena pa weesin tɔ. Pa fɛεle fɛi mɔla pa tɔɔ. Pá na mpa pa tiiwa pɔlaav taa tɔ. ²⁵ Pa suwa i tɔhɔntɔle ke mpa pa kɔwa tɔ pa hekv. Pɔ cɔnau i pɔlaav tɔ, i yoolaa tuutuuma pɔlaan wenna. Layate kɔna ma ta nyi ɪsɔnaa mpe inɪ pa tɔna. Pɔyele mpe pa nyaasayana antulinya taa ké saa wei pa wena pa weesin tɔ. Pa fɛεlefɛi mɔla pa tɔɔ. Pá na mpa pa tiiwa pɔlaav taa tɔ. Pa tɔcayale ntɔ sɔtaɔ mpa pa sɔpa yoo taa tɔ pa hekv.

²⁶ Tɔnaya Meseki na Tupaali pɔ tetɔnaa awulaa, na pa yoolaa ná weε tɔtɔ. Pa yoolaa pɔlaan tu-weε hekv. Yoo taa ké ma ta nyi ɪsɔnaa mpe pa tɔna pa sɔpa. Pɔyele mpe pa nyaasayana antulinya taa. Waatu inɔyɪ paa wena pa ɪse. ²⁷ Ma ta nyi ɪsɔnaa mpa inɪ pa sɔpa yoo taa ké mpv tɔ, pa ta pi-weε yoolaa kɔnkɔη taa. Mpe inɪ pa tiina atɔtɔle taa, na pá suuwa pa yoo wontu. ɪlena pá tɔ pa nyɔɔη ke pa layaleε. Pa kawalaya ká mɔli pa mɔwa tɔɔ ké. Mpi tɔ, mpe

pa nyaasayana antulinya taa ké saa wei pa wena pa weesin tɔ. ²⁸ Icipiti nyéma ká sɪ m̀p̀ỳg̀ỳ. Paa pi-weye ma ta nyi isɔnaa mpa pa sɛpa yoo taa tɔ pa kɔnkɔn taa.

²⁹ Tɔnaya Itɔm nyéma na pa awulaa na pa awulumpiya wee tɔtɔ. Paa na pa akaitu nti tɔ tɔna tɔ, pa lapɔna-weye teitei ke isu mpa pa sɛpa yoo taa tɔ. Pa na ma ta nyi isɔnaa ke pa kɛnta pim ke tetu tee.

³⁰ Ilim ntɔyɔn tɔ piitimnaa nyɔɔn nyéma we tɔna tɔtɔyɔ, na pɛ kɛɛna Sitɔn nyéma. Ma ta nyi isɔnaa mpe paa ké akanaa ké, na pá nyaasɔyi antulinya. Ama nɔɔnɔ fɛele puwa pa na lelɔa mpa pa sɛpa yoo taa tɔ.

³¹ Waatu wei Icipiti wulav ká ná mpe inɪ pa tɔna tɔ. I lanje ká pasa heev ke ɪ na ɪ yoolaa, na ɪ samaa mpa pa sɛpa yoo taa tɔ pa tɔ. Tacaɔ Isɔ má ma yɔyɔtɔna mpv. ³² Tacaɔ sɪ: Maa yelaa ké na Icipiti wulav nyaasi antulinya taa. Ama nɔɔnɔ paa pi ɪ mayamaɔa na ɪ yoolaa ke ma ta nyi isɔnaa mpa yoo kuwa tɔ pa hekɔ. Tacaɔ Isɔ má ma yɔyɔtɔna mpv.

33

Isɔ kpa Isekiyeeli ke fenju (Isekiyeeli 3:16-21)

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaɔ heela-m sɪ: ² Yɔlv nyá, pɔɔsɪ Iseyeli nyéma sɪ: Waatu wei ma tisiyi yoo ke tetu natɛli tɔ taa tɔ. Tɔ yɔlaa kpaaki pa taa ke fenju ké. ³ Saa wei ílé ɪ nukɪ yoo tan, ílena í hɔli tutuyu na í heeli yɔlaa. ⁴ Yɔlv í nuwa tutuyu na í ta paasɔna na kolontu tuti-ɪ na í ku-ɪ. I sɛm tɔm mɛlɔyi ɪ mayamaɔa ɪ nyuyɔ taa ké. ⁵ I liyituyu kɔna-ɪ. Mpi tɔ, ɪ nuwa kpaalɔyɔ. Ie ɪ ta kena-wɪ. Ye ɪ ka paasɔnaa, halɪ ɪ ka yapa ɪ weesuyu. ⁶ Ama ye fenju nawa yoo na í tá hɔli tutuyu na yɔlaa nu, ílena yoo ku nɔyɔlv. Ie pɛ ké fenju isayatu ké. I nyuyɔ taa ké sɛtu sɛm mɛlɔyi.

⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaɔ tɔma-m sɪ: Nyaya ma kpa fenju sɪ ń telɔsɔyi Iseyeli nyéma ke asolanaa. Pɛ wee sɪ, ń nu ma tɔm nti tɔ lukɔna ma nɔyɔ taa tɔ. Telɔsɪ-weye-tɪ. ⁸ Ye isu ma yɔyɔta sɪ, isayav ka sɪ. Ilena nyaa kisi-ɪ telɔsɔyɔ sɪ, í layasɪ tɔntɛ. Isayav inɪ ɪ ká sɪ yaa. Ie nyá nyuyɔ taa ké ɪ sɛm mɛlɔyi. ⁹ Ama ye ma kpaala isayav inɪ na í kisi layasɔyɔ. Isu ɪ sɛpa, ɪ isayatu nti tɔ tɔ. Ama pɛ kaa wee nyá tɔm.

Isayav wei ɪ layasaa tɔ ɪ yavv

¹⁰ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaɔ tɔma-m sɪ: Yɔlv nyá, pɔɔsɪ Iseyeli nyéma sɪ isu í yooki yontu sɪ, mɛ isayatu nu-mɛ na tɔ yeki na í ten taasi na? Halɔna í pɔɔsɔyi mɛ ti sɪ isɔnaya í ká hikina weesuyu? ¹¹ Heeli-we sɪ, maya Tacaɔ Isɔ weesuyu tɔ ké. Ma ta sɔli sɪ isayav í sɔna ɪ isayatu. Ama ma caa ké sɪ í layasɪ tɔntɛ na í hiki weesuyu. Iseyeli nyéma mɛ í yele mɛ mpaav isayav na í mɛli. Pepe tɔ ké í sɔla sɛm?

¹² M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaɔ tɔma-m sɪ: Yɔlv nyá, heeli ma yɔlaa Iseyeli nyéma sɪ, ye siyisilu sɔv isayatu lapv. I kɔpantɔ kɔpantɔ kaa waasi-ɪ ɪ isayatu kuyaku wule. Pɛyele isayav isayatu ná kaa wakɛli-ɪ kɔyanɔku ɪ yeki-tɪ tɔ. Na ye tampana tɔnɔlv sɔvwa isayatu lapv. Pɛ kaa kenti ɪ weesuyu tɔ sɪ, ɪ ka nuɔna Isɔ ké lɔn. ¹³ Ye ma heela siyisilu sɪ, ɪ ká weena weesuyu. Ilena í sɔv isayatu lapv ke ɪ siyisuyu tɔ. Maa sɔv ɪ siyisuyu mpi pɛ tɔ. Ilena í sí isayatu nti ɪ lapa mpv tɔ tɔ tɔ. ¹⁴ Ye ma heela isayav sɪ ɪ ká sɪ. Ilena ílé í lɔ ɪ isayatu na í tɔnɔyi tampana. Ye ɪ laki kɔsiyisim, ɪ kaa sɪ. ¹⁵ Ye ɪ mɛlɔna mpi ɪ ka kpaɔa tɔlvma tɔ, na mpi ɪ ɲmulaa tɔ. Ye ɪ kisa isayatu, ílena í tɔki kiɪn wei ɪ haaki weesuyu tɔ, ɪ kaa sɪ. Ama ɪ ká weena weesuyu ké. ¹⁶ Pa kaa tɔsɪ ɪ kɔpantɔn wei ɪ ka lapa tɔ ɪ taa kɔlvɔyɔ tɔ. Mpi tɔ, ɪ tɔnɔyi tampana na í laki kɔsiyisim ké. I ká weena weesuyu.

¹⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaɔ tɔma-m sɪ: Ma yɔlaa yɔyɔtɔyi sɪ, ma mpaan ta siyisi. Ie pa nyɔn ta siyisina. ¹⁸ Ye siyisilu yela ɪ siyisuyu na í laki isayatu, ɪ ká sɪ pɛ sɛm. ¹⁹ Ye isayav lɔwa ɪ isayatu na í tɔnɔyi tampana. Ye ɪ laki kɔsiyisim ɪ ká weena weesuyu ke pɛ tɔ.

²⁰ Iseyeli nyéma mɛ í tɔn sɪ, Tacaɔ má ma mpaav ta siyisi. Ie maa huɔna paa mɛ taa wei ké isu pɔntɔ tɔma tɔ.

Iseyeli tetu kpiisuyu

²¹ Mprúyú Iseyeli nyóma kuuu pənaɣa, naanɔwa na naale nyəŋka, isətu naanɔwa nyəŋ kuyaku kakpasɪ nyəŋku wule. Yosalem tu nəɣəlv ɪ fitaa, na ɪ kəw Isekiyeeli má ma kin. Uena ɪ heeli-m sɪ: Pa lɛka Yosalem ɪcate.

²² Ama Tacaa ka tema-m hav ke toma ke taanaɣa. ɪ tu ma nəɣə taa ké ɪ təm, na pəcɔ kufen tanan na selu inɪ ɪ kəŋ. Saa wei ɪ kəma tə ma ta ke kamumuka tətə. Ma pəsəɣi na má yəɣəti.

²³ Mprúyú Tacaa heela-m sɪ: ²⁴ Yəlaa mpa pa we Yosalem ncaa taa tə pa yəɣətəɣi sɪ Apələham naa we ɪ tike ké. Paa na mpu Tacaa ta kisi-ɪ tetu tənɛɣe hav. Kacanɣana ta mpa ta kəla paɣale tə? ²⁵ Pə təw tə, heeli-we sɪ, Tacaa Isə má ma təma sɪ: ɪ təkɪ nantv nti pa ta lentɪ tə. ɪ laaki tun na ɪ kuyi yəlaa. Uena ɪ tɛlɛɣi sɪ mə tənna tetv na? ²⁶ Anɪ mə yoo wontu ke ɪ tɛlɛɣi. ɪ laki acaalətv na wasanɣalətv na mə təɣəntələnaa alaa. Uena ɪ hvɔki sɪ mə tənna tetv na?

²⁷ Heeli-we sɪ: Maya Tacaa Isə ma təma sɪ ma ké weesuyu tv ké. Yoo ka kv mpa pa we ncaa taa tə. Mpa pele pa we tawa taa tə paa pəsɪ taale wontu təɣənaɣa. Mpa pa we hətv taa na kvkraməŋ pəŋ taa tə, pele paa səna kusəku. ²⁸ Maa kpiisi tetv, na tə pəsɪ wulaya nyəntv. Tə ton wei tə yəlaa lakayana kalampaanɪ tə, ɪ ka saali yem. Iseyeli pəŋ ká wee isu pa lə-ɪ. Nəɣəlv kaa tasa ɪ taa ké krau. ²⁹ Maa kpiisi Iseyeli nyóma tetv, na tə pəsɪ wulaya nyəntv. Pu hə mə ŋkraŋyɔv ke acaalətv nti ɪ lapa tə tə təw. Waatv inəɣi ɪ ka cəkəna sɪ maya Tacaa.

³⁰ Mprúyú Tacaa təma-m sɪ: Yvɔv nyá, yəlaa yəɣətəɣəna nteɣe ma təm. Pa tənəɣi koloosi, na kutulvŋ nəŋəsɪ. Paa wei na ɪ taapalv ké, na pá heeliyi təma sɪ: Tə polo tə nu Tacaa təm.

³¹ Uena pá kotiyi nyá kin sɪ pa nukɪ ma Təm. Ama paa laki nti n yəɣətəɣi tə. Mpi pə we-weɣe teu na pá caaki təɣə pa laki. ³² Isə we-weɣe isu yonyoolu kupaŋ wei ɪ yontu we lelen, na pá makɪ wontu ke teu tə. Pa nukɪ ɪ təm yaa, paa laki-ti. ³³ Waatv wei saləkanaa panɛ paa kəw tə. Pəyele pa tu kpeɣeta kəntɛ ké. Waatv inəɣi ɪ ká cəkəna sɪ Isə kuyəɣətv teləsvɔv ka we mə həku.

34*Iseyeli tiikilaa kalənav*

¹ Mprúyú Tacaa heela-m sɪ: ² Yvɔv nyá, Teləsi Iseyeli tiikilaa ke kraalvɔv mpi ma kraaləɣi-we tə pə təm. Iseyeli tiikilaa təm we waiyo ké. Pu wee ké sɪ kaləkəŋ ke tiikilaa ɪ paasəna. Uena mu məli na ɪ paasəɣəna mə ti. ³ ɪ nyəwə naaləm na ɪ lvɔ hvntv ke wontu. ɪ lapa kətaya ke tɔla nim nyəna. Ama ɪ tiikiyi kaləkəŋ. ⁴ ɪ ta kraasɪ heen acamaa apalvɔv. ɪ ta la kəwle ke wei ɪ feina alaafəya tə. ɪ ta həkə wei ɪ wena hin tə. Pəyele ɪ ta keeti wei ɪ həlayaa tə. Pəcɔ ɪ ta pɛeki kvlepiŋ. Ama ɪ ŋmakəla-ɪ ké na mvsəŋ na ton. ⁵ Tɔla anɪ ale a laŋa tiikilu uena á ya, na a pəsɪ taale wontu isayətv təna təɣənaɣa. ⁶ Ma kaləkv ya yem ké tetv təna taa. Kv cəwki pəŋ na pulasɪ taa. Nəɣəlv ɪ nəɣəsəɣi kv təm, yaa ɪ pɛeki-kv. ⁷ Pə təw ké Iseyeli tiikilaa me, ɪ ke ŋkraŋ na ɪ nu Tacaa kuyəɣətv. ⁸ Maya Tacaa Isə weesuyu tv ké. Ma heen laŋa tiikilu, na ɪ we lɛkəlaa nin taa. ɪ pəsa taale wontu təɣənaɣa. Mpi pə təw tə, ma tiikilaa yela heen paasənav ké. Uena pá paasəɣəna pa ti. ⁹ Pə təw tə, Iseyeli tiikilaa ɪ nu ma təm. ¹⁰ Maya Tacaa Isə, ma heeliyi-me sɪ maa kvli mə təw. Maa lɛki ma heen ke mə nin taa. Ma kaa yelina-meɣe-ɪ, ɪ ɪ kaa tasa mə təɣi tiikuɣu. Maa həti ma heen ke mə nin taa, ɪ kaa wee mə təɣənaɣa.

¹¹ Mprúyú Tacaa Isə yəɣətə sɪ: Maa tiiki ma kaləkv ke ma mayamaya na má paasəna-kv. ¹² Maa kpeyeli-kv, isu tiikilu lakvɔv ɪ kaləkv ke waatv wei kv ya yem yem tə. Maa polo na má pɛeki ma tɔla ke timpi a yawa tə. Kuyaku ŋkv kv ké səkpətvɔv kuyaku səsəw ké. ¹³ Maa ləsi-meɣe tetvnaa kraɪ nyóma na yəlaanaa taa. Maa kpeyeli-meɣe mə tetv taa. Uena má tiiki-meɣe Iseyeli pulasɪ taa. Maa təŋ ləŋ na timpi timpi pə we cəɣav tə. ¹⁴ Maa pona-meɣe nyutv kvpantv taa. ɪ ká təɣə Iseyeli pulasɪ taa. Tənaɣa ɪ ká cəɣa na ɪ təkɪ nyutv kvlekələkətv. ¹⁵ Máá tiikina ma kaləkv na má pona-kvɔv təhəsəle. Maya Tacaa Isə, ma yəɣətəna. ¹⁶ Maa pɛeki wei ɪ lepa tə. Maa keeti kvhələŋ na má həkə wei pə kvwa tə. Maa ha alaafəya ke wei pə wukɪ tə. Siyisuyu ke maa təŋ na má tiikina-ɪ. Ama maa kpiisi ɪ taa alaafəya nyəŋ na nim nyəŋ.

Iso kəŋ i yəlaa waasuyv

¹⁷ M̄p̄ȳḡ Tacaā tasaa si: Maya Tacaā Iso. Maa faya kaləkv təla taa. Maa faya iwaan na pəŋtuləŋ. ¹⁸ Mə laŋa ta huləm̄i si í tiiki nyutu kəpantv taa. Uena í feləŋi nəəhe ke mə nyutu kukaasətv. Mə laŋa ta huləm̄əna lvm cəli cəli nyəm nyəəv, uena í cuyətəŋi kukaasəm na mə nəəhe. ¹⁹ Uena ma heen lələŋ tək̄i nyutu nti pa felaa tə. Na í nyəəki lvm mpi pa cuyətəa tə. ²⁰ Pə təə kə maya Tacaā Iso ma təŋ si, maa huuna heen kuyasələŋ na wei i tēma taasi tə. ²¹ Mpi tə, mə asəŋkpek̄iŋ na mə həŋ ke í tusina heen acamaa. I yəka-i həŋ na í təŋəni-i kaləkv taa. ²² Pə təə kə maa waasi ma heen na pá taa tāsai kuuu. Uena má huuna pá na ma heen. ²³ Maa ləsi ma kaləkv ke tiikilu kulvm, na í tiiki-kv. Puntv inəŋəle ma təmle tv Tafiti. In i ka pəsəna kv tiikilu na í tiiki-kv. ²⁴ Maya Tacaā, mayale mə Iso, na ma təmle tv Tafiti ke awulumpu. Tacaā má ma yəŋətəna mpv.

²⁵ Tacaā si má na ma kaləkv tu pēli heesuyv nəŋə. Maa kpiisi taale wontu ke tetv taa. Təla ká cayana a təŋi wulaya tetv taa. A ka tooki hət̄v tē. ²⁶ Maa yele na í caya na í cəə ma pulaya nan̄ŋ nyəŋka. Maa yele na tēv nuk̄i-meyē kv waatv. Pu wēē koolee kəpāna tēv kə. ²⁷ Tūŋ ká ləl̄i pee, na tetv náá ləl̄i. Pu cayana paa wei, na má cē-meyē mə ŋmakəllaa niŋ taa. Waatv inəŋi í ká cəkəna si mayale Tacaā. ²⁸ Piitimnaa kaa tāsai-meyē kuuu. Pəyele atē taale wontu isayətv kaa tāsai-meyē təŋə. I ka cayana mə təŋi, nəŋəlv kaa cəəs̄i-mē. ²⁹ Maa tv-meyē tūŋ taale nte tə hətē yaawa teu təŋə. Nyəŋəs̄i kaa tāsai-meyē kuyv ke tetv taa. Pəc̄ó í kaa təŋə fēele ke piitimnaa taa. ³⁰ Waatv inəŋi í ká nyi si maya Tacaā Iso. Ma wē ma yəlaa waali, na pa kə ma nyəma Iseyeli nyəma. Tacaā Iso má ma yəŋətəna mpv.

³¹ I kə ma yəlaa kaləkv kə, na má tiikiŋi-mē. Mayale mə Iso Tacaā, má yəŋətəna mpv.

35*Tacaā kaləŋəna Itəm nyəma*

¹ M̄p̄ȳḡ Tacaā təma-m si: ² Yulv nyá, keesi isē na Seyii puyv təə. Yəŋət̄i nti tu mayana-kv tə. ³ Heeli-kv si, Tacaā Iso má ma yəŋətəa si, maa kul̄i nyá təə. Maa tv-ŋ niŋ, na má pəs̄i-ŋ wulaya tetv nti tə taa nəŋəlv fēi tə. ⁴ Maa pəs̄i nyá acalēē ke ncaā. Nəŋəlv kaa wēē. Uena pəc̄ó n nyi si ma kə Tacaā. ⁵ Mpi tə, Seyii nyəma ka hayana Iseyeli nyəma ke pááná ke tam təə kə. Haləna pá kv-weyē yoo taa kə kuyakv ŋku pēle pa təntē isayale puwa teu tə. ⁶ Pə təə kə maya Tacaā Iso weesuyv tv. Maa tv-weyē səm na pə lēti-wē. Timpi pa ta kisi lēlaa kuyv tə, pə təə kə mpe paa si. ⁷ Maa kpiisi Seyii puyv nyá. N ká pəs̄i wulaya tetv nti tə taa nəŋəlv fēi tə. Maa kv potaa na kəntaa. ⁸ Maa səŋət̄i yoo taa sət̄aa ke pəəŋ na pulasi təə. Paa wēē tetēka na lumpvŋ təna taa. ⁹ Maa kpiisi ma yəlaa təna. Pu yele mə acalēē ke kpetē ke tam təə. Waatv inəŋi í ká nyi si maya Tacaā.

¹⁰ Mpi pə təə maa la mpv təŋəle si, í map̄a laŋle na í yəŋət̄i si, ma kaa lēki Yuta na Iseyeli pa tetv, na tə pəs̄i ma nyəntv. Pəyele Tacaā má ma wenna tetvnaa mpe pa taa. ¹¹ Maya Tacaā Iso weesuyv tv kə. Pááná səsəna wena í lapəna-wē tə, anəŋi maa laŋa-mē na má huuna-mē. Uena má húl̄i ma təŋi pa hēkv taa. ¹² Waatv in i ká nyi si maya Tacaā, ma nuwa kutvuyv ŋku í tuwa Iseyeli pəəŋ tə. Si pə kpiisa pəəŋ na í pəs̄i mə təŋənaya. ¹³ I kraasa mə təŋi ma təə na mə kuyəŋət̄v. I yəŋət̄a-m kalampaani təmnaa mpa tə, ma nuwa.

¹⁴ M̄p̄ȳḡ Tacaā Iso yəŋətəa si, maa kpiisi-mē. Tetvnaa mpa pa cəəna-mē tə, pa laŋa ká huləm̄i. ¹⁵ Seyii na Itəm pulasi mē, pu kpiisi mə tetv təna. Mpi tə, waatv wei pə kpiisa Iseyeli tetv na tə pəs̄i ncaale tə, mə laŋa huləmaa. Waatv inəŋi antulinya ka cəkəna si maya Tacaā.

36*Iseyeli nyəma ká mv pa tetv*

¹ M̄p̄ȳḡ Tacaā təma-m si: Yulv nyá, yəŋət̄i nti tu mayana Iseyeli pəəŋ tə. Heeli-i si í nu Tacaā kuyəŋət̄v. ² Pə taya pulv, kolontunaa wəŋa-mē na pá kpaləsi. I təma si Iseyeli ləŋtaa pəəŋ

pəsa mə nyəŋ. ³ Pə təw kə ma caaki si, ma heeli Iseyeli nyəma. Ma nawa si paa timpiyi yəlaa nyuləna Iseyeli pəŋ. Haləna piitimnaa kra nyəma ləeki-i. Pa tuukəna-me na pá wəŋiyina-me ye pə təm. ⁴ Teləsi Iseyeli pəŋ ke ma təm. Pəŋ í nu Tacaa Iso má ma nəəsi suw təm. Ma suwa ma nəəsi nsəyi pulasi, na ləŋ, na tətəka. Paa ncaa na acaləe, nna yəlaa luwa na pá lə tə. Pə waasa piitimnaa mpa pa cəŋna-me na pá wəŋ-me təy. ⁵ Tacaa Iso má ma yəyətəyi si, ma wəna ma yəlaa isesəemle kə. Pə təw kə ma yəyətəyəna piitimnaa na Itəm nyəma təna. Mə hana mə təyi ma tetu na í kuu tə kuləbələm na laŋhəbələmle. Í nyənəyi-m yem kə. ⁶ Pə təw kə pə wəe si má yəyətəyi Iseyeli tetu təm. Má heeli pəŋ na pulasi na ləŋ na tətəka ke ma təm. Maya Tacaa, Iso, ma yəyətəyi si, isesəemle na páána səsəŋna ke ma yəyətəyəna. Mpi tə, piitimnaa kətəy wə mə təw. ⁷ Pə təw kə maya Tacaa Iso, ma yəyətəyəna tuunaw, si piitimnaa mpa pa cəŋna Iseyeli nyəma tə, pələ paa təy fəelə ke mpv tətə. ⁸ Waatu inəyi Iseyeli nyəma me mə pəŋ taa tuŋ ká nəyətəyi na í ləli-wəy pəe. Mpi tə, yaasinaa mpe pa kpeyətəyi kə. ⁹ Maa paasəna-me na má fəŋ mə təw. Maa hala mə tetu na má tuu. ¹⁰ Maa yelee na Iseyeli nyəma me mə tetu təna taa yəlaa huki səsəm, na í məli acaləe taa. Mpi tə, maa yelee na í taŋani ŋmaw ke mpi pu yəkəa tə. ¹¹ Yəlaa na təla ká huki paa timpiyi. Paa wəe paŋalə na pá wəna ləbələy nyəma. Paa huki tetu taa kə isu pu wəw tə. Maa səsəsi-me ye tetu na na pá kəli isu ləŋtaa. Waatu inəyi í ka nyi si maya Tacaa. ¹² Maa yelee na ma yəlaa me í tə tetu taa kə paa timpi. Tetu ká pəsi mə nyəntə. Mə piya kaa tasa səm ke tə taa. ¹³ Mpyəy Tacaa Iso yəyətəyi si: Piitimnaa ləlaa təŋ me si í kə yulətəyələa. Í pəma mə mayamaya mə piitim ke piya. ¹⁴ Pə təw tə, í kaa tasa yəlaa ke təy. Pəcə í kaa tasa mə mayamaya mə piitim ke piya pəm. Tacaa Iso má ma yəyətəna mpv. ¹⁵ Ma kaa yelee na í tasa nuw ke piitimnaa kətəy. Pəyele pa kaa tu-me ye fəelə. Pəcə pa kaa tasa mə piitim ke kəy. Tacaa Iso má ma yəyətəna mpv.

Tacaa ká kpeyeli Iseyeli nyəma

¹⁶ Mpyəy Tacaa təma-m si: ¹⁷ Yulə nyá, Iseyeli nyəma me mə təntə na mə lakasi pilisa mə tetu nti tə taa í ká wəe təy. Isu alə asilima ke í sətəw na wəw. ¹⁸ Tənaŋa ma mə-me na páána. Mpi tə, í kuwa yəlaa ke tetu taa. Ilena í pilisi-ti na tuŋ. ¹⁹ Mpyəy ma huŋna-me isu mə təntə na mə təma wəe tə. Ilena má yas-me ye piitimnaa taa kə tetu na taa. ²⁰ Í tala piitimnaa mpe pa tə, ilena í wakəli ma hətə nəŋ wəetə. Haləna yəlaa yəyətəyi si: Tacaa yəlaa kə. Í tetu taa kə pa lunaa. ²¹ Ilena má mayasi si, má taŋani timpi Iseyeli nyəma tuw ma hətə ke piitimnaa ləlaa tə tə. ²² Pə təw kə pə wəe si, má heeli Iseyeli nyəma. Tacaa, Iso, yəyətəyi si: Pə təy mə təw kə ma laki mpi ma caa lapu tə. Ama ma hətə tənəŋ wəetə, nti í wakəla wəw wei í ka wə piitimnaa ləlaa tə tə, tə təw kə. ²³ Í wakəla ma hətə səsəelə ke piitimnaa taa. Ilena má taŋani-te. Waatu wei maa taŋani-te na mə nəy na í naaki, ilena í cəkəna si mayalə Tacaa Iso má ma yəyətəna mpv.

²⁴ Maa ləsi-me ye piitimnaa taa, na tetu na taa na má məŋna-me ye mə tə. ²⁵ Maa yəyətəyi mə təw kə ləm nəŋ nyəm, na í wəe tənəŋ. Maa nyaali mə isayətə təna na tə husi. Maa ləsi tuŋ kulalaŋ tənəŋ mə həkə taa. ²⁶ Maa tu-me ye nyama kufana. Maa tə mə taa kə ləmayasələ kufatə. Maa ləsi mə nyama wəna a wə isu pəe tə, na má tə-me ye nyama kəpəna. ²⁷ Maa tu ma ləmayasələ ke mə taa. Maa yelee na í təkə ma kətətətə na ma kiŋ. ²⁸ Í ka cəy tetu nti ma hawa mə caana tə tə taa. Í ka wəe ma yəlaa na maa wəe mə Iso. ²⁹ Ilena má kpiisi mə asilima təna. Maa yelee na mə təyənəy ləli teu. Nyəyəsəsi kaa tasa-me ye luw. ³⁰ Maa yelee na tuŋ kuləbələm huki. Tetu ká ləli təyənəy. Ilena í kaa tasa nyəyəsəsi fəelə ke təy ke piitimnaa taa. ³¹ Waatu inəyi Í ka təsəsi mə təntə isayalə təw. Í ka təsəsi mə lakasi nsi si fəi teu tə si təw. Ilena mə mayamaya í nyəyəsəsi mə ti. Mpi tə, í lapa isayətə na acaaləw. ³² Í nyi si pə təy mə təw kə ma laki mpv. Iseyeli nyəma mə təntə fəelə í kpa-me na í ká nyəŋ.

³³ Mpyəy Tacaa Iso yəyətəyi si: Kuyaku ŋku maa kpiisi mə isayətə tə. Maa kəsi mə ncaa na mə acaləe huki. ³⁴ Tetu na mpa pu wakəlaa na tēlaa naaki tə. Paa taŋani-wəy haləm. ³⁵ Hali yəlaa ká tə si, tetu nti pu wakəlaa tə, tə pəsa isu Iso taalə Iteni. Na acaləe nna paa yəkəa na á pəsi ncaa tə, pa taŋana-ye na á pəsi koloosi acaləe na yəlaa cəy. ³⁶ Na piitimnaa mpa pa

cəəna-me tə, paa ná si, maya Tacaa ma tayana ηmau ke mpi pu yəkaa tə. Ma tuu mpi pu wakəlaa tə. Maya Tacaa, má yəgətəna, maa la isu ma yəgətəa tə.

³⁷ Μρύγύ Tacaa Iso yəgətəa si: Maa yelee tətə na Iseyeli nyəma me í yaa-m si má waasi-me. Maa cə-me na má yelee na í huki isu təla ke kaləku taa. ³⁸ Yəlaa ká su acaləe ncaa taa ke teitei, isu kaləkəη wei pa ha Iso tə. Uena pá pukina-i Yosalem ke acima səsəəna waatu. Ue í ka nyi si mayale Tacaa.

37

Məwa kəwəlee təm

¹ Μρύγύ Tacaa toη tii ma təə. Uena i Feesuyu tēna-m ma ləmayasəe taa təleηη. Μρύγύ ku pona-m tetəkəle səsəəle nte məwa waasaa tə tə həkυ taa. ² Uena pə cəəna-m-ye na pə tá. A paγale ka we səgəntυ ké na á wəlaa. ³ Μρυγυλε Tacaa pəəsa-m si: Yulυ nyá, məwa anı á pəsəyi na á kulı na á feesiyi? Ntəna má cə si: Tacaa Iso, nyá tike η nyəmma.

⁴ Uena í tə-m si: Yəgəti a təm. Si məwa kəwəlee me, í nu Tacaa Iso təm. ⁵ Heeli-ye si, maa tu mə taa ké feesuyu na í feesiyi. ⁶ Maa tu-məye hola na nantu na tənuyυ. Maa tu-məye weesuyu na í feesiyi. Waatu inəyi í ká nyi si mayale Tacaa.

⁷ Μρύγύ ma yəgətəna məwa isu Tacaa heela-m tə. Ue ma nu kəkəte natələγəle. Uena á seliγi na á suv təmāγa kəpətənav. ⁸ Ma nyənāγa mpu, ule pə tu-yeγe hola nté na nantu náá suv matuyυ. Uena tənuyυ takı tə təə. Ue pə taa feesiyi ké. ⁹ Μρύγύ Tacaa təma si: Yəgətəna feesuyu. Heelikυ si, luna antulinya həγələη təna. Kəə na η woso heelim ke yəlaa mpe pa təə na pá suv feesuyu.

¹⁰ Ma yəgətə teitei isu Tacaa heela-m tə. Uena pá fé na pá kulı na pá səη pa nəəhe təə. Paa ké yoolaa samaa tuutuuma ké.

¹¹ Μρύγύ Tacaa heela-m si: Məwa ane a təm nəγəsəna Iseyeli nyəma nyəntυ ké. Pa heela-m si mpe pa lepāγa. Pa məwa wəlaa, paa tasəyi puluyυ tēluyυ. ¹² Heeli-we si, Tacaa yəgətəa si: Maa kuli ma yəlaa pəlaaη na pá lu. Maa məηna-məye Iseyeli tetυ taa. ¹³ Maa kuli ma yəlaa Iseyeli nyəma pəlaaη. Saa wei maa ləsi-me təγə í ka nyi si mayale Tacaa. ¹⁴ Maa tú mə taa ké ma feesuyu. U ká weəna weesuyu, na má məηna-məye mə tetυ taa. Waatu inəyi í ká nyi si, maya Tacaa Iso, ma yəgətəa na má lá. Tacaa má ma yəgətəna mpu.

Tacaa ká krenti Yuta na Iseyeli pə nyəma

¹⁵ Μρύγύ Tacaa təma Isekiyeeli má si: ¹⁶ Yulυ nyá, kpaγa təhəγəlaya. Nmaa ka təə si: Yuta na Iseyeli nyəma mpa pa we kawulāγa kanə ka taa tə. Kpaγa təhəγəlaya ləηka. Nmaa keke ka təə si: Ifəlayim na Iseyeli nyəma mpa pa we kawulāγa kanə ka taa tə. ¹⁷ Uena η krenti-si, na si wee isu kuləmāγa. Pə wee si, si pəsi kuləmāγa ke ma niη taa. ¹⁸ Waatu wei nyá nyəma ká pəəsi-η si, η seγesi-weye pə hūwee, ¹⁹ uena η cə-we si, Tacaa Iso si: Ma kpaκəyi təhəγəlaya ηka ka ké Yosəefυ, na ka we Ifəlayim niη taa na Iseyeli nyəma mpa pa we kawulāγa kanə ka taa tə, pa nyəηka tə. Uena má krenti-keγe təhəγəlaya ηka ka ke Yuta nyəηka tə ka təə. Uena si pəsi kuləmāγa ke ma niη taa. ²⁰ Təkı təhəγəlası nsi si təə n ηmaawa mpu təγə nyá niη taa, na pa təna pá naaki. ²¹ Uena η teləsi-we si, Tacaa, Iso má ma yəgətəa si: Maa ləsi Iseyeli nyəma meye piitimnaa mpa pa taa í wee tə. Maa kpeyeli-me na má məηna-məye mə tetυ taa. ²² Maa krenti-məye piitim kuləməm ke tetυ taa. U ká weəna mə tənāγa wulav kuləm ke Iseyeli pəəη taa. U kaa tasa piitimnaa naale yaa kawulası naaleye weev. ²³ U kaa tasa mə təyi pilisuyu na piitimnaa tuη, yaa pa acaalətv, yaa pa kawulası təna. Maa ləsi-məye lona təna nna a taa í ka wee na í pəntəna-m təγə. Maa tayani-me na í pəsi ma yəlaa, na má wee mə Iso. ²⁴ Ma təmlə tv Tafiti ká lana mə wulav. U ká weəna mə tənāγa tiikilu kuləm. U ka təη ma kətətətυ, na í təkəyi ma kiη na í lakı-i. ²⁵ U ká wee tetυ nti ma hawa ma təmlə tv Yakəpu tə tə taa. Tənāγa mə caanaa ka cāγa. U ka cāγa tə taa na mə piya náá cāγa tətə. Pele pa piya piya ká cāγa tətəγə tam təə. Ma təmlə tv Tafiti ká təγəna mə təə ké kawulāγa ke tam təə. ²⁶ Ma na-me tu pēli

heesuyu nɔɔ na ká wee tam tɔɔ. Ilena má mɔɔna-meɔe mɔ tetu taa, na má yelee na í huki. Na má ɔmá ma tɔyaya ke mɔ heku taa, na ká wee tam tɔɔ. ²⁷ Ma tɔcaɔale ká wee mɔ heku taa ké. Maa wee mɔ Iɔ, na mu wee ma yɔlaa. ²⁸ Waatu inɔɔi piitimnaa ká nyi si, maɔale Taca. Má lapɔna Iseyeli nyɔma na pa mpa. Waatu inɔɔi ma tɔcaɔale ká wee mɔ heku ke tam tɔɔ.

38

Taca kalɔɔana wulan Kɔki tɔtɔ

¹ Mɔɔyɔ Taca tɔma-m si: ² Yulu nyá, keesi nyá ise na wulan Kɔki wei i tɔki Makɔki tetu tɔɔ ké kawulaya tɔ i tɔɔ. Telɔsi-i ma kalɔnav. Inu i kena Meseki na Tupaali pa acalɔe nyuyu tu. ³ Taca Iɔ yɔɔtɔɔi si: Maa kuli Kɔki tɔɔ. Inu i kena Meseki na Tupaali pa nyuyu tu. ⁴ Maa tu i nɔɔ taa ké kulaya. Maa hɔ í na i kraɔanɔɔ caɔalaa, na má lɔsɔna toma ke tetu taa. Pa ké yoolaa tuutuuma ké. Pa suuwa wontu kɔpantu, na pá tɔka kpalɔɔ na layalɔe. ⁵ Pɔesi na Itiyopii na Puti pa tetu yoolaa tɔna. Paa tɔki kpalɔɔ na pá pá yoo kahusi na pá tɔɔ Kɔki. ⁶ Komɔe tetu yoolaa, na Peti-Tokaama tetu nyɔma ke ilim ntɔɔɔɔ tɔɔ. Paa tɔɔ nyá waali, na piitimnaa lelɔ yɔlaa paɔale tɔtɔ. ⁷ Tayanu nyá ti na nyá sɔɔlu pu. Nyá na nyá samaa tuutuuma wei i we nyá waali tɔ, wee pa nyuyu tu. ⁸ Pɔ wee pu kɔɔ, ilena kuyaku nakuli má tu-ɔ kutututu. N ká polo na ɔ watu tetu nti tɔ yɔlaa fita yoo, na pá lu piitimnaa paɔale taa, na pá koti Iseyeli pɔɔɔ wei pu kpiisa hatoo lɔɔ, na pɔ yelee-i kɔɔ tɔ i tɔɔ. Yɔlaa mpa inu paa lɔsi mɔɔyɔ piitimnaa lelɔ taa tɔ, paa caɔana pa tɔɔi tɔkɔpataa. ⁹ Nyana nyá yoolaa na nyá waali nyɔma tuutuuma í ká tii pa tɔɔ ké isu tɔu heelim, na í taku pa tetu isu isɔɔmuntu.

¹⁰ Mɔɔyɔ Taca Iɔ yɔɔtɔa si, kuyaku ɔkuyɔ huwee paɔale ká kɔɔ nyá lɔmɔasɔe taa. Ilena ɔ mɔasɔ nyá taa ké isayatu. ¹¹ N ká mɔasɔ nyá taa si n kraaki yɔlaa mpa pa caɔana heesuyu tɔ. Pa acalɔe fei koloosi. Pɔcɔ pa ta tɔki-ye na mankuulinaa. ¹² Nyá si n ká tii yɔlaa mpa pa tayanu pa nca ke ɔmav tɔ pa tɔɔ na ɔ kuu pa nyɔm. Anu pa caɔa pa tɔesi taa ké na pá huki. Pa hika kalɔkɔɔ na wenav. Pa lu piitimnaa taa na pá caɔa antulinya heku taa. ¹³ Sapaa na Tetan pɔ tetu yɔlaanaa, na Taasisi taatɔlaa na pa awulumpiya tɔna ká pɔɔsi-ɔ tɔm. Paa pɔɔsi-ɔ si wontu kuuu tɔɔ ké n tayanu nyá yoolaa na? N kɔma si ɔ kuuki wɔla na liyitee na kalɔkɔɔ na wenav si, nyá wontu kukukuutu i tɔɔ sɔsɔm na?

¹⁴ Mɔɔyɔ Taca tɔma-m si: Heeli Kɔki si, maɔ Taca Iɔ, ma yɔɔtɔa si, kuyaku ɔku ma yɔlaa ká caɔana pa ti tɔ n ka nyi. ¹⁵ Maa lu ma tetu taa ké ilim ntɔɔɔɔ tɔ tɔna. Na ma waali ké piitimnaa tɔna yoolaa. Pa caɔa pa tɔnaya kraɔanɔɔ, na pá lá yoolaa sɔsaa. ¹⁶ Kɔki ká kɔɔ na í tii ma yɔlaa Iseyeli nyɔma tɔɔ na í taku pa tetu isu isɔɔmuntu. Mpu inu pu tɔ na pɔ lá tɔnaya waatu. Kɔki ke maa tili na í watu ma tetu. Ilena piitimnaa nyi si maɔ Iɔ nɔɔɔ. Nti ma caa si má huli-we na Kɔki nɔɔ tɔɔɔ.

¹⁷ Mɔɔyɔ Taca Iɔ yɔɔtɔa si: Kɔki tɔm ke ma yɔɔtɔaya hatoo lɔɔta. Ma tɔmle nyɔma Iseyeli Iɔ kuyɔɔtutu telɔsɔlaa nɔɔsi ke ma yɔɔtɔna. Pa kraala pusi paɔale taa si, maa tili nɔɔɔ na í yoo na pa yɔlaa. ¹⁸ Ama kuyaku ɔku Kɔki ká kra Iseyeli tetu tɔɔ tɔ. Ma páána sɔsɔna ká huuna-i. Maɔ Taca Iɔ, má yɔɔtɔna. ¹⁹ Ma páána sɔsɔna ke má tuukina. Tetu ká sele katatɔlaya ke kuyaku ɔku ku taa. ²⁰ Tenku tiina na sumasi na taale wontu na ate kututuutu. Pɔ kɔenna yɔlaa tɔna mpa pa we tetu tɔɔ tɔ. Paa sele ma isentaa. Pɔɔɔ na kukɔamɔɔ kukulɔɔ ká yɔki na kolunɔ tɔna hoti ate. ²¹ Maa nyaasi-me na yaasinaa paɔale. Mɔ yoolaa ká ku tɔma. Maɔ Taca, má yɔɔtɔna. ²² Maa tu-meɔe kutɔmɔɔ sɔsɔɔ na mɔ yɔlaa si. Maa yelee na tɔu sɔsɔɔ na tɔmpɔe na kɔkɔ pɔ nu mɔ yoolaa, na lelɔ tuutuuma tɔɔ. ²³ Maa yelee na piitimnaa tuutuuma na ma sɔsɔɔntu na ma tɔnɔɔ weetu. Ilena pá cekɔna si maɔ Taca.

39

¹ Mɔɔyɔ Taca tɔma-m si: Yulu nyá, telɔsi Meseki na Tupaali pɔ yɔlaa nyuyu tu sɔsɔ Kɔki si, maa kuli nyá tɔɔ. ² Maa caali-ɔ na ɔ lu ma tetu taa ké ilim ntɔɔɔɔ tɔ tɔna. N ka polo na ɔ

yoonaa Iseyeli nyéma póón. ³ Maa yoonaa-ŋ na nyá tóó peli nyá nin mpətəŋ taa. Nyá nyémá ka lu nyá ntəŋəŋ taa na á hoti. ⁴ Ilena pá kú nyá na nyá yoolaa na nyá taapalaa samaa ke Iseyeli póón taa. Maa yele na sumasi na taale wontu təŋə-mé. ⁵ Taale ke í ká si, isu Tacaa Išo yəŋətəyən tó. ⁶ Tacaa si, maa sə kəkə ke Makəki tetu taa. Tənaŋa yəlaa caya təpamm ke tenku nəŋə. Pulupu u pəkələŋi-wé. Tənaŋa yəlaa tənə ká nyəna si, mayale Tacaa Išo. ⁷ Maa hólí ma hətə nanŋə wəetu ke ma yəlaa Iseyeli nyéma. Ma kaa yele na pá tasa-meyə pilisuyu. Ilena piitimnaa nyi si mayale Tacaa Išo, Iseyeli nyéma nanŋətu. ⁸ Yaasinaa mpe paa kəə ké. Halí pa tu tema caaləyən. Kuyaku ŋku kú təm ke maa yəŋətəa. Tacaa Išo yəŋətəna mpv. ⁹ Iseyeli nyéma ká lu pa acaləe taa. Paa lu kəkə na pá nyagasi pa kolontunaa yoou wontu. Paa kpaləŋ səsəŋə na səkpen, na təŋə na nyémá. Nmantaasi səsənsi na səkpesi, ká kpaasəna kəkə ŋke ká ton ke pusi naatosompəŋəlaya. ¹⁰ I kaa tasa təpəyaya caav ke taale. Yaa í seti-keŋe hətuyə taa. Mpi tó, yoou wontu ke í ká tayanəŋəna kəkə. I ká kuu kolontunaa wontu tənəŋa. Isu pəle paa kuu mə nyəntu tó. Tacaa Išo má ma yəŋətəna mpv.

¹¹ Mpuŋule Tacaa si: Kuyaku ŋkuyə maa há Kəki ke tetu ke Iseyeli taa na pá pimi-i. Tetu ntú tu wəe təntaa tetekəle taa ke tenku kusəpu ilim təlule tó. Halí pəlaav ŋku kú təkí mpətəntaa mpaav. Tənaŋa paa pi Kəki na i yoolaa samaa. Ilena pá ha lonte ntəŋe hətə si, Kəki na i samaa pa tetekəle. ¹² Isətnaa naatosompəŋəlaya təcu ke Iseyeli nyéma ká pi Kəki-wé. Ilena pá nyaali tetu asilima. ¹³ Həŋəlyə ŋku kú yəlaa tənə ká lana pə təmle nté. Kuyaku ŋkuyə maa hólí ma təŋi mə həkú na teeli, na mə nyuyə kuli. Tacaa Išo má ma yəŋətəna mpv. ¹⁴ Paa ləsi yəlaa na pá cə tetu ke isətnaa naatosompəŋəlaya təcu, heesuyə fei. Paa pəeki sətəa tənə, na pá pi-wé na pá nyaali tetu asilima. ¹⁵ Paa cə tetu tənəŋa təpaipai. Ye pa nawa yulə ke timpi, ilə pa kaa kanmaaya ke i tó. Pintaa ká təŋəŋi na pá kuuki. Ilena pá pukina Kəki na i samaa pa tetekəle taa, na pá pin. ¹⁶ Halí paa yaa icate natəli si Hamona. Samaa ke pa yaa mpv na pa tē taa. Pəle pə waali ké pu nyaali tetu asilima.

¹⁷ Mpuŋyú Tacaa Išo təma-m si: Yulə nyá, yaa sumasi na taale wontu na í teləsi-ti. Tó lu paa timpi, na tó kəə acima wena ma laki-ti tó. Pə ké kətəŋa səsəŋka ke póón taa ké. Tu təŋə nantu na tó nyəə caləm. ¹⁸ Tu təŋə akanaa nantu. Tu nyəə ate nyuyə nyéma caləm. Nyuyə nyéma mpeye pa lapəna kətəŋa ke iwaan, na iwesi, na pəŋtuləŋ, na Pasaŋ tetu naaŋ kufəŋ nim nyəŋ lonte taa. ¹⁹ Wontu ka təŋə nantu nim na tó haya. Tu nyəə caləm na pá kú-təŋi solum nyəm. Kətəŋa ŋka ma laki-mé tó ka wule ke pu la mpv. ²⁰ Wontu ntú tu təŋə kpaŋəŋəŋ na i cayalaa, na akanaa na yoolaa nantu na tó haya. Tacaa Išo má ma yəŋətəna mpv.

²¹ Maa hólí ma ton ke piitimnaa taa. Paa ná isəna ma huoki ma huule, na isəna ma həŋ pa ŋkraŋəŋ tó. ²² Pə kpaŋəv nəəŋə tó, Iseyeli nyéma ká cəkəna si, mayale mə Išo Tacaa, haləna tam tó.

Isekiyeli waasu kpeyeluyu

²³ Piitimnaa ká cəkəna si, Iseyeli nyéma mə mə isayatu tó ké pə kuu-mé. I ta təkí Išo Təm ke teu, ilena í ha-meyə siyile. I tu-meyə mə kolontunaa nin taa, na pəle pá kú-mé. ²⁴ Ma ha-meyə siyile ké. Ma lapa-mé isu mə asilima na mə kawalaya wəe tó.

²⁵ Mpuŋyú Tacaa Išo yəŋətəa si: Ma wəna ma hətə isesemle ké. Maa wəna Iseyeli nyéma tənə pətəətəle. Maa kəna Yakəpu yəlaa mpa kolontunaa ka kuuwa tó. ²⁶ Waatu wei í ká caya mə tetu taa, na u nyanna pulə tó. Pəyele nəŋəlv kaa wakəli mə laŋa. Ilena í səə mə feele tó. Na isəna í taa təkí ma təm ke teu tó pə tó. ²⁷ Maa ləsi-meyə piitimnaa taa. Maa cəə mə kolontunaa acaləe, na má kpeyeli-mé. Waatu inəŋi í ká nyəni-m Išo nanŋətu ke piitimnaa paŋale isəntaa. ²⁸ Ilə í ká nyi si mayale mə Išo Tacaa. Má lapəna na pá kuu-mé na pá tənə. Maa kpeyelina-meyə mə tetu taa. Ma kaa yele mə taa nəŋəlyə tənə. ²⁹ Ma kaa tasa-meyə siyile hav. Ama maa tó Iseyeli nyéma taa ké ma feesuyu ké. Tacaa Išo má ma yəŋətəna mpv.

ISEKIYELI NAWA ISO TƏYAYA KE TOOSEE TAKA TAA

40

Iso tayaɣa kufalaya tam

¹ Ḿpúyú Iseyeli nyéma kuuu pənaya hiu na kakpası nyəŋka, ı̄sətu kancaalaya nyəŋ kuyaku naanɔwa nyəŋku*fa*. Yosalem ı̄cate lɛɛkuyɔ pənaya naanɔwa na liyiti nyəŋka. Tacaɔ Iso toŋ tii ma tɔɔ na ı̄ pona-m tənə. ^a ² Iso lapa na pə la-m toosee taka, na ı̄ tɛɛna-m Iseyeli tetu taa. Ḿpúyú pə su-m puɣu kəkɔluyɔ nakuli ku tɔɔ. Na má ná kutuluŋ na ilim mpətəŋ tɔɔ, ı̄su ı̄cate. ³ Iso pona-m tənə, ı̄lena má ná apalɔ nɔɣɔlɔ. I nɔɣəsəna ké ı̄su nyəɣəluyɔ kuɛɛmuyɔ. Na ı̄ tɔka ı̄ niŋ taa ké kponkponu toŋ nyəntu natəli tə ŋmənaɣa. Na kprátúyú kumayasuɣu, na ı̄ səŋa nənɔɣɔ. ⁴ Ntəna apalɔ ı̄ni ı̄ yaa-m sı: Yulɔ nyá, nyəni teu na ń ké ŋkraŋuyɔ na ń nu nti ma caa-ŋ heeluyɔ tɔ. Mpi tɔ, pə kəna-ŋ cənɛɣe sı n ná. Pə waali ı̄lena ń heeli Iseyeli nyéma ke mpi n nawa tɔ.

Taya na awali tɔɔ nənɔɣɔ

⁵ Mpi ma naakaya tɔɣɔlɔ: Koluŋa cəna tayaɣa ké, na ká tá. ı̄lena apalɔ nɔɣɔlɔ náá tɔka kprátúyú kumayasuɣu ke ı̄ niŋ taa. Ku tayaləŋ ke meətələnəa tooso*fa*. Ḿpúyú ı̄ mayasa koluŋa wan na ka kɔŋkɔlɔməŋ. ı̄lena pə lu meətələnəa tooso tooso. ^a ke pa mayasəŋi. Ama Ləkpa taa paa mayasəŋi mpv. ⁶ ı̄lena ı̄ polo ilim təlule tɔɔ nənɔɣɔ. Ḿpúyú ı̄ kpa kumlee, na ı̄ mayası nənəkpete lumaŋ, na pə lu meətələnəa tooso. ⁷ Tanlaa kutuluŋ mala tətɛɛle heku taa nyəntɛ nənɔɣɔ ké. Kutuluŋ tayaləŋ na ı̄ wan ka wɛ meətələnəa tooso tooso ké. Koloosi nsi sı faya kutuluŋ ı̄ni tɔ, sı yasəlaya ná wɛ meətələnəa tooso na həɣɔluyɔ həɣɔluyɔ. Nənɔɣɔ nakəli keke ka tayaləŋ wɛ meətələnəa tooso. Keleɣe n tɛeki na pəcɔ ń tala kutuluyɔ ŋku ku səŋa Iso tayaɣa ı̄sentaa tɔ. ⁸⁻⁹ Ḿpúyú apalɔ ı̄ni ı̄ mayasa pə taa kutuluyɔ ŋku. Ku lumaŋ ka wɛ meətələnəa liyiti, na ku koloosi yasəlaya ke meətəli kulɔm. Nənɔɣɔ na pə taa tɔɔ kutuluyɔ nté ŋku ku kəla Iso tayaɣa ke kprətənav tɔ. ¹⁰ Ilim təlule nənɔɣɔ tanlaa kutuluŋ naatoso ka wɛ teitei ké. ı̄lena ı̄ tó mpaav ke heku, tooso na cənɛ tooso na cənɛ. Koloosi nsi sı faya heku taa tɔ, səle sı yasəlaya náá wɛ teitei ké. ¹¹ Ḿpúyú apalɔ ı̄ni ı̄ mayasa patəma wei ı̄ tɔɔ nənɔɣɔ tɔlɔɣi tɔ. ı̄lena pə lu meətələnəa kakpası. Tətɛɛle heku taa nyəntɛ wan tənə kprənta meətələnəa naatoso na həɣɔluyɔ. ¹² Tanlaa kutuluŋ wan na ı̄ tayaləŋ ka wɛ teitei ké. Meətələnəa tooso tooso. Na koluŋa kaya tətɛɛle kəŋkəməŋ naale tɔɔ na ka kɔŋkɔlɔməŋ wɛ meətəli həɣɔluyɔ. ¹³ ı̄lena apalɔ ı̄ni ı̄ mayası pə krayav tanlaa kutuluŋ ı̄ni ı̄ taa lɛŋku koluŋa, na pə suna lɛŋku nyəŋka, na tətɛɛle na cənɛ tɔɔ. ı̄lena pə lu meətələnəa naanɔwa na naale na həɣɔluyɔ. ¹⁴ Ḿpúyú ı̄ mayasa tətɔɣɔ kutuluyɔ ŋku ku wɛ meətələnəa naanɔwa tɔ ku wan. Iso tayaɣa taya ka tó kutuluyɔ ŋkuyɔ heku ké. ¹⁵ Pə krayav kancaalaya nənɔɣɔ ke awali tɔɔ koluŋa haləna kutuluyɔ awali tɔɔ koluŋa, na pə polo tənaya kanɛ tɔ. ı̄lena pə lu meətələnəa hiu na kakpası. ¹⁶ Paa kama puluŋ ke tanlaa kutuluŋ ı̄ni ı̄ pətəlee tɔɔ na awali tɔɔ ké. Na koloosi kəkayası na kutuluyɔ nyəŋsi taa. Pa tula-yɛɣe na á cəɔ nənɔɣɔ na á ta. ı̄lena pá ləsi paaŋ fotoonaa ke pə taa tɔɔ koluŋa tɔɔ.

¹⁷ Ḿpúyú apalɔ ı̄ni ı̄ pona-m Iso kutuluyɔ taya awali nyəŋka tɔɔ. Paa həla-keɣe teu ké na nanŋ hiu na naanɔwa tu-keɣe heku. ¹⁸ Pa həla hələtu ntəyi na tɛ cəɔ nənɔɣɔ tənə. ı̄le awali tɔɔ nyəntu kəla kuluyɔ. ¹⁹ Ḿpúyú apalɔ ı̄ni ı̄ mayasa taya wan. Pə krayav kancaalaya nənɔɣɔ tɔ haləna pə suna pə taa tɔɔ taya koluŋa. ı̄lena pə lu meətələnəa nule na naanɔwa. Ilim təlule tɔɔ kəŋkəŋ ke ı̄ caalənaa. ı̄lena ı̄ təkəna pə ntəɣəŋ tɔɔ nyəŋku. ²⁰ ı̄lena ı̄ mayası ilim ntəɣəŋ tɔɔ nənɔɣɔ. Keke ka nyənəɣəna awali tɔɔ taya tɔɔ ké. Ka wan na ka tayaləŋ ke ı̄ mayasa. ²¹ Nənɔɣɔ ŋke kaa wəna tanlaa kutuluŋ naatoso ké. Tooso na kəŋkəŋ kɔnɛ, na tooso na kɔnɛ. Koloosi yasəlaya na kutuluyɔ wan, pu wɛ teitei ké, ı̄su ilim təlule tɔɔ nənɔɣɔ nyənsı. Nənɔɣɔ tayaləŋ tənə kprənta meətələnəa hiu na kakpası. Ka wan ke meətələnəa naanɔwa na naale na həɣɔluyɔ. ²² Kutuluyɔ na pətəlee na pə páŋŋ fotoonaa wɛ teitei ké, ı̄su nənɔɣɔ lɛŋka

^a **40:1** Pusi na kuyɛɛŋ wei pa tɔwa cənɛ tɔ ı̄ wɛ mpaav mpaav ké. ^a **40:5** meətələnəa tooso: Piipilinaa lɛlaa taa, ı̄le ŋkuluŋa na pə suna mpee

Lefi nyéma taa ile, Satōki tēyaga nyéma tike ka wenna mpaav si, pá sov Iso tēyaga taa na pá la i tēmlē.

Iso tēyaga mayamaya

⁴⁷ M̄p̄ȳḡȳ apalv inu i mayasa pē taa taya. Ka wan na ka tayalēh ka wē teitei kē. Paa kēhkeh ŋkuyu mēetēlēnaa nule na naanōwa. Ilena kōtaya tēlate kē Iso tēyaga isentaa. ⁴⁸ M̄p̄ȳḡȳ apalv inu i sūna-m Iso tēyaga nōnōgō sakaya tēē. I mayasa sakaya akelenaa tō, paa wei i yasēlaya wē mēetēlēnaa naale na hōgōlv̄ȳv̄ kē. Nōnōgō wan kē mēetēli kolum na hōgōlv̄ȳv̄. ⁴⁹ Nōnōgō sakaya tayalēh wē mēetēlēnaa naanōwa na wan kē mēetēlēnaa naatosō. Kumlee naanōwa kē yulv̄ kpaaki na í sov. Ilena akelenaa naale tōwa nōnōgō kē hēkv̄.

41

¹ M̄p̄ȳḡȳ apalv inu i pona-m Iso tēyaga kutuluȳu sōsōv̄ taa. Ilena í mayasi-kō. Koloosi tōwa tētele kē hēkv̄ kē. Sāle si wan wē mēetēlēnaa tooso. ² Nōnōgō wan ka wē mēetēlēnaa kakpas̄i kē. Hōgōlv̄ȳv̄ k̄n̄eȳe mēetēlēnaa naale na k̄n̄eȳe mp̄v̄ tōtō. Iso tēyaga mayamaya tayalēh ka wē mēetēlēnaa hiu kē. Ka wan kē mēetēlēnaa naanōwa. ³ Pē waali, Ilena í sov lōlō nan̄ taa na í mayasi nōnōgō. Ka nōnōkpete lumāh wē mēetēli kolum na wan kē mēetēlēnaa tooso. Ka kēhkeh mēh̄ tō kpusēh kē mēetēlēnaa tooso na hōgōlv̄ȳv̄. ⁴ Ilena í mayasi kutuluȳu mayamaya na kv̄ wan na kv̄ tayalēh wē teitei kē mēetēlēnaa naanōwa naanōwa. M̄p̄ȳḡȳ i heela-m si tēnayale kate taa kate tēcayale.

Iso tēyaga kutuluj̄ lēl̄h̄

⁵ M̄p̄ȳḡȳ apalv inu i mayasa Iso tēyaga pē taa koluj̄a. Ka kpusēh wē mēetēlēnaa tooso. Ilena pá h̄m̄á kutuluj̄ na pē cōv̄ na pē tá. I wan wē mēetēlēnaa naale. ⁶ Kutuluj̄ kusōgōh̄ inu i ka kē ate na iso kutuluj̄ kē tēma tō kē. Paa ŋku kv̄ wēna nan̄h̄ hiu na naanōwa. Paa nan̄ ŋku kv̄ wē awal̄ tō koluj̄a taa kē. Ile pē taya Iso tēyaga koluj̄a taa. ⁷ Koluj̄a walōgōna isōtaa kē. Ilena pē sōsōḡi paa ate na iso kutuluȳu ŋkuyu wan na pē puki. M̄p̄ȳḡȳ pē wēē na pē cōv̄ Iso tēyaga na pē tá. Pē tō kē ye n̄ kpaaki, nan̄h̄ sōsōḡi wan na í kpaaki. Pē krayav̄ kancaalaya ate na iso kutuluȳu tō. Yulv̄ pēsōḡi na í polo hēkv̄ taa nyēh̄kv̄. Ilena í tēē ŋku kv̄ wē isōtaa tō. ⁸ M̄p̄ȳḡȳ ma cēkēnaa si, Iso tēyaga kutuluj̄ wei i cōn̄a-kēȳe mp̄v̄ tō, i kēla kulv̄ȳv̄, isu mēetēlēnaa tooso. ⁹ Kēhkeh taa kutuluj̄ inu, i waali tō koluj̄a yasēlaya wē mēetēlēnaa naale na hōgōlv̄ȳv̄. Lonte nte pē yela k̄p̄etē tō, ¹⁰ na kutuluj̄ lēl̄h̄ pē hēkv̄ taa, mēetēlēnaa naanōwa ka wenna na pē cōv̄ Iso tēyaga. ¹¹ Kutuluj̄ inu i nōnōs̄i naale tūlayaana koluj̄a taa tō kē. Nōnōgō lēh̄ka na ilim ntōgōh̄ tō. Lēh̄ka na pē mp̄r̄tēh̄ tō. Koluj̄a ŋke ka yasēlaya ka wē mēetēlēnaa naale na hōgōlv̄ȳv̄ kē na pē cōv̄ na pē tá. ¹² Kutuluȳu nakuli kv̄ sēh̄a Iso tēyaga ilim tētule tō kē koluj̄a kite. Kv̄ tayalēh wē mēetēlēnaa nule na kakpas̄i. Kv̄ wan kē hiu na naanōwa. Kv̄ koloosi yasēlaya kē mēetēlēnaa naale na hōgōlv̄ȳv̄. ¹³ Apalv inu i mayasa Iso tēyaga. Ilena ka tayalēh lu mēetēlēnaa nule na naanōwa. Koluj̄a na kutuluȳu ŋku kv̄ sēh̄a ilim tētule tō tō, kv̄ koloosi tayalēh ka wē mēetēlēnaa nule na naanōwa tōtōgō. ¹⁴ Iso tēyaga hōgōlv̄ȳv̄ ŋku kv̄ kēsēna ilim tētule tō tō, na kēhkeh mēh̄ tō patēmanaa wan ka wē mēetēlēnaa nule na naanōwa. ¹⁵ Apalv inu i mayasa tōtōgō Iso tēyaga waali kutuluȳu tayalēh. Pē na patēmanaa mpa pa wē kēhkeh mēh̄ inu i naale i tō tō. Pē k̄p̄enta mēetēlēnaa nule na naanōwa.

Iso tēyaga p̄t̄aa tō

¹⁶ Paa saaka k̄p̄on̄h̄k̄polonaa kē. Ilena pá mat̄i Iso tēyaga k̄p̄aan̄ na pē nan̄h̄ sōsōv̄ na lōlō nyēh̄kv̄ taa. Na p̄tōlee nna pa tū puluj̄ tō na sakasi. Na pē cōv̄ ate na iso kutuluj̄ inu i tooso na pē tá. Pē tēna pu kē k̄p̄on̄h̄k̄polonaa kē. Pē krayav̄ ate na pē sūna p̄tōlee tō. Ilena pá tēni p̄tōlee an̄i a mayamaya kē k̄p̄on̄h̄k̄polonaa. ¹⁷ Iso tēyaga waali, na ka taa tō nōnōgō k̄v̄s̄v̄s̄v̄ȳa, h̄alēna lōlō nan̄ tō, paa lēsa koloosi tō kē, ¹⁸ isōtaa tan̄l̄aa na paan̄ pē fotoonaa. Fotoonaa ka sita tēma taa kē. Paav̄ fotoo, na isōtaa tan̄l̄aa naale fotoo, na pē polo mp̄v̄. Isōtaa tan̄l̄aa mp̄e pa isentaa wē tēm̄ naale naale. ¹⁹ Yulv̄ isentaa nyēn̄ḡi paav̄ k̄n̄ē na cēn̄eȳe. Na tōgōlaya

isenta náa nyənəyi kune na cəne. Ḿpúyú pə wəe na pə cəo Iso təyaya na pə tá. ²⁰ Paa ləsa isətaa taŋlaa na paaŋ fotoonaa ké. Pə kraɣav kolunja kite tee təyɔ, haləna nənəosi nyuyv taa. ²¹ Naŋ səsəov akelenaa taɣaləŋ na pə waŋ ka wə teitei ké.

Uena kate taa kate náa nəɣəsəna ²² kətaya təlate. Təleye pa saaka kponkpolonaa. Tə kɔŋkɔlməŋ wə meətəli kɔlm na həyɔlvuyv. Tə waŋ ke mpv. Tə wena ŋkulunjasɪ na nəhəe. Tə kəŋkəməŋ təo ké kponkpolonaa. Mpuɣule apalv inɪ ɪ heela-m sɪ: Taapəli wenna Tacaa isenta.

²³ Iso təyaya nənəyɔ ka wena kətəkvuyv ké. Uena kate taa kate təcəyale na tə nyəŋkv. ²⁴ Paa nənəyɔ ŋka kaa wena kampvnaa naale ké. Uena pá tuləyi na pá təkəyi. ²⁵ Uena pá ləsi kutuluyv səsəov kampv təo ké fotoonaa. Isətaa taŋlaa na pə paaŋ kɔlməŋ inɪ ɪ fotoonaa ke paa ləsa isɪ koloosi təo. Uena pá ká pə taa təo kraaŋ nənəyɔ nyuyv taa ké sakaya taka ké kponkpolonaa. ²⁶ Kraaŋ ŋkv kv koloosi naale təo ka wə pətəlee. A təo na pulun, na pá ləsi páaŋ fotoonaa tətə.

42

Iso təyaya təo kutulunv kvsəsəŋ lələŋ

¹ Ḿpúyú apalv inɪ ɪ luna-m awalɪ təo taya təo. Uena í pona-m kutulunv wei ɪ wə ilim ntəyən təo tə. Kolunja na Iso təyaya waali kutuluyv pə kin nté. ² Ilim ntəyən təo kutulunv inɪ, ɪ taɣaləŋ ka wə meətələnna nule na naanəwa ké. ɪ waŋ ke meətələnna hiu na kakpasɪ. ³ Kutuluyv ŋkv kv həyɔlvuyv ləŋkv nyənaya, ikpate nte tə waŋ wə meətələnna naanəwa təyɔ. Təle tə cəo Iso təyaya ké. Uena kv həyɔlvuyv ləŋkv náa nyənəyi awalɪ təo taya kumte. Kv atə na isə kutulunv inɪ ɪ tooso, ɪ wena sakasɪ ke təma təo ké. ⁴ Pə taa təo taya həyɔlvuyv təo ke mpvŋ isenta, ikpate natəli tə wəe na tə waŋ ke meətələnna kakpasɪ. Tə taɣaləŋ ke meətələnna nule na naanəwa. Ilim ntəyən təo ké kutulunv inɪ ɪ nənəosi ka wenna. ⁵ Isətaa kutulunv seka waŋ ke pətəe nyəŋ. Mpi tə, sakasɪ ŋmusa-ɪ ké, na pə kəli həkv taa nyəŋ, na pətəe nyəŋ. ⁶ Kutuluyv ŋkv kv atə na isə kutulunv tooso, ka wena sakasɪ ke təma təo ké. ɪe pa ta tɔ-ɪ akelenaa isɪ kutulunv lələŋ. Pə təo ké kutulunv ŋmuna ḿpúyú atə təo na pə kraaki. ⁷ Mpvŋ inɪ ɪ koloosi nsi sɪ wenna awalɪ təo taya təo həyɔlvuyv tə, sɪ taɣaləŋ ka wə meətələnna hiu na kakpasɪ ké. ⁸ Mpi tə, kutulunv inɪ ɪ maɣamaya ɪ taɣaləŋ ka wə meətələnna hiu na kakpasɪ ké. Uena kutulunv wei ɪ wenna Iso təyaya həyɔlvuyv tə ɪ taɣaləŋ ke meətələnna nule na naanəwa. ⁹ Kutulunv inɪ ɪ pətəe ka wə nənəyɔ na ilim təlule təo. Ye n luna awalɪ təo taya təo nyəŋka, ŋkəyɛ n svəkəna. ¹⁰ Taya kolunja təcəalle ke nənəyɔ ŋke ka wəe.

Kutulunv ka wə ilim mpətəŋ təo, na í nyənəyi kolunja. Na kutuluyv ŋkv kv wə Iso təyaya waali tə. ¹¹ Ikpate natəli tu wə kutulunv inɪ ɪ kin. Kutulunv inɪ í səŋuyv na ɪ waŋ na ɪ taɣaləŋ na ɪ nənəosi, ka nəɣəsəna ilim ntəyən təo nyəŋ ké. ¹² Mpv tətəyɔ pu wəe, na ilim mpətəŋ təo kutuluyv nənəosi. Timpi ikpate nte tə caalaa təyɔ nənəyɔ ka wəe. Na ká nyənəyi Iso na yəlaa pa təsulle kolunja. Ilim təlule təo ké pa svəkayana. ¹³ Ḿpúyú apalv inɪ ɪ heela-m sɪ, ilim ntəyən na pə mpətəŋ təo kutulunv wei ɪ nyənəyi taya tə ɪ ké Iso nyəŋ ké. Kətəlaa mpa pa svəki Iso kutulunv taa tə, ɪ taa ké pə wəe sɪ pá təyɔ Iso təyənaya. ɪ taa tətəyɔ pə wəe sɪ, pá su Iso nyəm. ɪsu kvhav na kətaya ŋka pa lapa isayatu təo tə. Na tayanuyv nyəŋka. Mpi tə, pə ké Iso lonte ké. ¹⁴ Ye kətəlaa mpa pa laalaa na pá svv Iso lonte taa təna. Pə fei sɪ pá luna taya təo nənəyɔ. Pə wəe sɪ, pá ye tənaya wontu nti pa suuwa na pá lana Tacaa təmle təyɔ. Uena pá suu lentɪ na pá polo timpi samaa kotaa tə.

Awali təo kolunja maɣasvuyv

¹⁵ Ḿpúyú apalv inɪ ɪ tema Iso təyaya taa təo ké maɣasvuyv. Uena í yaa-m na tə luna ilim təlule nənəyɔ. Uena í naali maɣasvuyv ke ikpate nte tə cəona Iso təyaya tə. ¹⁶ Camlvuyv ke ɪ maɣasayana. Nkvuyv ɪ nyəmna ilim təlule təo həyɔlvuyv taɣaləŋ. Həyɔlvuyv ŋkv kv wə meətələnna ŋmɔnvuyv na nule na naanəwa (250). ¹⁷⁻¹⁹ Ḿpúyú ɪ maɣasa ilim ntəyən təo həyɔlvuyv. Na pə mpətəŋ təo nyəŋkv, na pə tutule nyəŋkv. Uena pə taɣaləŋ lu kɔlm. Paa həyɔlvuyv ŋkvuyv

meeṭelənaa ḡmunuḡu na nule na naanowa (250). ²⁰ Isəna i maḡasa kolunja ḡka ka cəəna Isə təyaya tə, ka kəḡkəməḡ liyiti təḡəle. Kolunja ḡke ka tayaləḡ na ka wan ka we teitei ké. Paa kəḡkəḡ ḡkuyu meeṭelənaa ḡmunuḡu na nule na naanowa (250). Kolunja ḡke kaa fayana yəlaa təna təcayale na Isə nyənte.

43

Isə məlvuḡu ke i təyaya taa

¹ Mḡyú apalu inu i pona-m ilim təlule təə nənəḡu. ² Ulena má ná Iseyeli Isə teeli luna ilim təlule təə na í kəḡ. Pə kəkəte ka we ké isu tenku nyənte, na pə naaki tetu təə. ³ Toosee taka wei ma na isəntə tə a wee ké isu wena maa tēma nau tə. Maa nawa ale a taa si Isə kəma si i wakələḡi Yosalem. Yaa nna maa toosaa si, ma we Kepaa pəḡə səsaya kutəḡ təə tə. Mḡyú ma hota ma nəḡə təə. ⁴ Ulena Tacaa teeli sūna nənəḡu na í caya Isə təyaya taa. ⁵ Ntəna Isə Feesuyu kḡaya-m ma ləmaḡasee taa na kú sūna-m pə taa taya təə. Ulena má ná si Tacaa teeli səsə təḡa suḡu ke Isə təyaya. ⁶ Mḡyú ma nuwa nəḡəlu yəḡətəḡəna-m hatoo Isə təyaya taa. Yulu wei i ka sūna-m pə taa tə, i we ma kəḡkəḡ taa ké tam ké. ⁷ Ulena Tacaa tə-m si: Yulu nyá, nyəni, ma kumte lonte ntə. Timpi maa si ma nənṭaalḡu təḡəle. Maa caya Iseyeli nyəma heku ke tam təə ké. Pana pa awulaa pa kaa tasa ma hətə səsəle pilisuyu na pa wasaḡkalətu. Yaa pa pi pa awulaa mpa pa səki təḡə təna. ⁸ Ma nənəkpelee cəḡḡə awulaa mpe pa ḡmaaki pa nyəna. Kolunja kulmaya wenna má na-we tá heku taa. Mḡyú pa pilisina ma hətə səsəle na pa acaalətu tēma. Pə təə ké ma kpiisa-we na páána. ⁹ Pənəntaa Iseyeli nyəma ká hatələna-m pa wasaḡkalətu. Na pa awulaa səsaa mpa pa səki tə. Ulena má wee pa heku ke tam təə.

¹⁰ Mḡyule Tacaa tēma Isekiyeeli má si: Kéésí Isə təyaya təm ke Iseyeli nyəma. Pá maḡasi isəna ka wee tə, na pa isayatu təm kḡa-weḡe feele. ¹¹ Ye pa kulaputu lapa-weḡe feele, ile húlí-weḡe isəna pa pu Isə təyaya na pəcə pá ḡma-ke tə. Na isəna pa faya kutuluḡ tə. Na nənəəsí kususuḡi na kuləlusi. Na isəna Isə təyaya təna wee tə təsokoloko. Nmaa na ḡ húlí-we na pá náná pa ise ke kiḡḡ na kusəsutu nti pə wee si pá təkí tə. Ulena pá təḡ-ti na pá lakí-ti. ¹² Isə təyaya kusəsutu səsəəntu nté. Ikpatə nte tə cəəna Isə təyaya ḡkeḡe puḡu nyuḡu taa tə, pə wee si pá nyəni-təḡe Isə nyənte ké.

Kətaya təlate na pə kətasi təm

¹³ Isəna pa maḡasa kətaya təlate təḡəlo. Maḡasəlaya ḡka ka we meeṭəli həḡəlvuḡu təḡə pa maḡasənaa. Ləəu ḡku paa heewa na pə cəə kətaya təlate na pə ta-te tə, ku luməḡ ka we meeṭəli həḡəlvuḡu, na ku wan ke mpu tətə. Ulena pá ḡmá pulu isu kumte, na pə kuli isu mpiiu na pə cəə ləəu ḡku na pə tá. Ye pə kaasa kətaya təlate kuḡkulməḡ ile, ¹⁴ pə kḡayau kətaya təlate ate təə, na pə sūna tə nyuḡu taa tə tə kuḡkulməḡ we meeṭəli kulum, na tə wan ke meeṭəli həḡəlvuḡu. Pə kḡayau nəəḡee səkpəna na pə polo səsəəna tə. Pə tayaləḡ we meeṭəli kulum na pə wan ke meeṭəli həḡəlvuḡu. ¹⁵ Kətaya təlate təə məsaya na ate, pə kuḡkulməḡ ka we meeṭələnaa naaleḡe. Na hələḡasi ke pə ḡkulunasi liyiti taa. ¹⁶ Məsaya wan na ka tayaləḡ ka we teitei ké. Paa kəḡkəḡ ḡkuyu meeṭələnaa naatoso. ¹⁷ Nəəḡee wan na a tayaləḡ ka we teitei ké. Meeṭələnaa naatosompəḡəlaya mpəḡəlaya. Kətaya təlate ntompēe wena a cəəwa na á tá tə a wan we mpiiu kuluməḡu. Ləəu náá cəə na kú tá, kule ku wan tətəḡə mpiiu. Kətaya təlate nté tə təkpaḡe keesəna ilim təlule təə ké.

¹⁸ Mḡyú Tacaa Isə tēma Isekiyeeli má si: Yulu nyá, nu. Ma sukí-ḡ kusəsutu. Paa təḡ-təḡi saa wei kətaya təlate ká te ḡmav tə. Waatu inəḡi paa la tə təə ké kətaya ḡka kəkə lusa ka təna tə. Na pá ḡmusəḡi tə təə ké təla caləm. ¹⁹ N ká cela latəce ke Lefii kətəlaa mpa pa ké Satəki ləlvuḡu nyəma tə. Pa tike ke ma ha mpaav si pá la Tacaa Isə maḡa təmle. Paa la latəce ke kətaya na má husi pa isayatu. ²⁰ Kḡaya latəce inu i caləm na ḡ taa-wəḡi kətaya təlate hələḡasi liyiti. Na tə ntompēe ḡkulunasi taa, na pə cəə-ye na pə tá. Ile pə husa kətaya təlate asilima nté. Ulena tə pəsi Isə nyənte. ²¹ Ulena ḡ pona isayatu husuḡu kətaya latəce inəḡi Isə lonte nte pa ləsaa tə tə taa, na ḡ wəpí-i kəkə. Ile pə taya Isə təyaya taa. ²² Kuyaku naale nyəḡku wule

ilena n̄ la p̄əntoluȳu ŋku ku tiili tá caamu t̄əȳo isayatu husuȳo k̄ataya. Na p̄ə husi k̄ataya t̄əlate asilima. Isu paa t̄em-t̄eȳe husuȳo na lat̄əce t̄o. ²³ N t̄eŋ asilima husuȳo, ilena n̄ la k̄ataya ke lat̄əce k̄ofalu, na iwaaŋ ŋku ku tiili tá caamu t̄o. ²⁴ Ilena n̄ h̄uli t̄əla an̄əyi Taca. K̄ət̄əlaa k̄á t̄ú a t̄ə k̄é t̄əm. Paa la-ȳeȳe k̄ataya ŋka k̄ək̄o lusa ka t̄əna t̄o. ²⁵ Paa kuyaku ŋkuȳu paa la isayatu husuȳo k̄ataya. P̄ə waali k̄é lat̄əce na iwaaŋ ŋku ku tiili ta caamu t̄o. Hal̄əna kuyeȳe naatosomp̄əȳəlaya. ²⁶ Kuyeȳe naatosomp̄əȳəlaya t̄əcu k̄é paa husi k̄ataya t̄əlate asilima, na pá p̄əsi-t̄eȳe Is̄ə nȳənt̄e. Ilena p̄əc̄ó pá t̄uli-t̄e. ²⁷ Kuyeȳe in̄i i t̄eeki, na p̄ə k̄raya kuyaku p̄əlef̄ei nȳəŋku na p̄ə p̄uki, ilena k̄ət̄əlaa la m̄ə nȳuȳu t̄ə k̄é k̄ataya ŋka k̄ək̄o lusa ka t̄əna t̄o. Na n̄əȳo kul̄umaya k̄p̄ent̄uȳu nȳəŋka. Ilena Is̄ə lan̄le h̄eena-me. Taca má ma ȳəȳət̄əna mp̄u.

44

Awulaa n̄ənȳəȳo ke ilim t̄əlule t̄ə

¹ M̄p̄úȳú apalu in̄i i p̄ona-m Is̄ə t̄əȳaya awali t̄ə n̄ənȳəȳo. Nka ka wenna ilim t̄əlule t̄ə t̄o, il̄e ka t̄əkaa. ² M̄p̄úȳú Taca heela-m si: N̄ənȳəȳo ŋke kaa t̄əki m̄p̄úȳú. N̄əȳəlu kaa t̄əŋna t̄əna, yaa í tu t̄uli-ke. M̄pi t̄o, t̄ənȳaya Is̄eyeli nȳəma Is̄ə Taca s̄uuna. Il̄e kaa t̄əki m̄p̄úȳú. ³ Ama ye p̄ə kaasa awulumpu, il̄é i p̄əs̄əyi na í c̄aya Taca kin̄ t̄əna, na í t̄əȳo t̄əȳənȳaya. Il̄e k̄raan̄ n̄ənȳəȳo mp̄aav̄ ke i ka s̄uuna, na i luna t̄əna t̄ət̄o.

M̄pa pa p̄əs̄əyi na pá s̄u Is̄ə t̄əȳaya taa t̄o

⁴ M̄p̄úȳú apalu in̄i i s̄uuna-m na ilim n̄t̄əȳəŋ n̄ənȳəȳo, ke Is̄ə t̄əȳaya k̄əŋk̄əŋ taa. Ma nȳənȳaya mp̄u, il̄e Taca teeli suwa i t̄əȳaya n̄t̄e. Nt̄əna má hoti ma is̄ent̄ə. ⁵ Ilena Taca t̄o-m si: Yulu nȳá, la laakali. Nȳəna nȳá is̄e, na n̄ nuna nȳá ŋk̄raŋ ke p̄ə t̄əna m̄pi maa k̄eesi-ŋ Taca t̄əȳaya kus̄əs̄utu t̄əna, na p̄ə k̄ataya t̄ə t̄o. Na n̄ la laakali na Is̄ə t̄əȳaya n̄ənȳəȳo kus̄əs̄uusi na kul̄əluusi t̄əm.

⁶ T̄el̄əsi t̄ə k̄ullaa Is̄eyeli nȳəma mp̄e si, maya Taca Is̄ə, má nȳəȳəsa m̄ə acaal̄ətu t̄əma wena í lapa t̄o. ⁷ I s̄usa k̄pai nȳəma m̄pa pa ta nyi-m t̄əȳo ma t̄əȳaya taa. Ilena í pilisiyi ma t̄əȳaya ke waatu wei í laki-m k̄ataya ke t̄əȳənȳaya, na nant̄u nim nȳənt̄u, na cal̄əm t̄o. M̄p̄úȳú í pilisina ma t̄əȳaya. M̄ə acaal̄ətu kul̄ap̄utu ke í ȳək̄əna má na m̄e tá n̄əȳo p̄eelȳu. ⁸ I tá paas̄əna ma t̄əml̄e ke ma t̄əȳaya taa k̄é m̄ə maȳamaya. Ama k̄pai nȳəma ke í yelinaa, na p̄e p̄á laki-t̄eȳe m̄ə lonte. ⁹ Taca Is̄ə má si, k̄pai tu k̄tap̄el̄uȳu ŋku ku ta nyi-m t̄o ku kaa s̄u ma t̄əȳaya taa. Paa p̄ont̄u we Is̄eyeli nȳəma h̄eku taa.

Nti p̄ə su Lefi nȳəma t̄o

¹⁰ Taca si: P̄ə kaas̄uȳu Lefi nȳəma m̄pa me m̄ə kisa-m t̄o, saa wei Is̄eyeli nȳəma me í toolaa na í ha-m siȳile t̄o, m̄ə t̄əŋa m̄ə t̄uŋ k̄é. M̄ə nȳəŋ taa k̄é m̄ə isayatu sal̄əka k̄á maȳana. ¹¹ T̄əml̄e nte í k̄á p̄əsi na í lá-m t̄əȳəle ma t̄əȳaya n̄ənȳəȳo t̄əŋuȳu, na ka taa t̄əma lapu. Isu samaa k̄ataya ŋka k̄ək̄o lusa ka t̄əna t̄o, na k̄ət̄asi l̄eŋsi t̄əla lent̄uȳu. Ilena í laki samaa in̄əyi t̄əma. ¹² M̄ə t̄e Is̄eyeli samaa ke n̄əȳo ke t̄uŋ t̄əm taa. Hal̄í t̄usi-weȳe isayatu taa. Maa yele-me, na í s̄əȳəl̄i m̄ə isayatu sal̄əka. ¹³ I kaa k̄p̄ət̄əna-m si í laki k̄ət̄əlaa t̄əml̄e nat̄əli. Yaa í tokina ma wontu kate nȳənt̄u, yaa kate taa kate nȳənt̄u. Mu s̄əȳəl̄əna m̄ə f̄eēle f̄ei. Na acaal̄ətu t̄əma wena í lapa t̄o a sal̄əka. ¹⁴ T̄əma lenna wena a we lapu ke Is̄ə t̄əȳaya t̄əȳənȳo t̄əm taa t̄o, a t̄ike ke í k̄á la.

Nti p̄ə su k̄ət̄əlaa t̄o

¹⁵ M̄p̄úȳú Taca má ma ȳəȳət̄əa si: P̄ə kaasa Sat̄əki p̄əyalaa k̄ət̄əlaa Lefi nȳəma t̄o. M̄ə t̄əka t̄əsulle kus̄əs̄utu k̄é. Paa saa wei Is̄eyeli nȳəma toolaa na pa hat̄əl̄əna-m t̄o. M̄ə t̄ike í k̄á k̄p̄ət̄əna-m, na í la-m t̄əml̄e. I k̄á c̄ele-m nant̄u nim na p̄ə cal̄əm. Taca Is̄ə má ma ȳəȳət̄əna mp̄u. ¹⁶ Mu s̄uuna t̄əsulle na í k̄p̄ət̄əna ma taap̄əli. I k̄á we ma t̄əml̄e taa, na í paas̄əna ma t̄əml̄e. ¹⁷ K̄p̄əŋk̄p̄ont̄u t̄əŋ nȳənt̄u wontu ke í k̄á suu. Ilena p̄əc̄ó í s̄uuna p̄ə taa t̄əȳə n̄ənȳəȳo. I taa suu h̄eŋ h̄ont̄u p̄ul̄v̄ ke waatu wei í laki p̄ə taa t̄əȳə t̄əma t̄o. Paa Is̄ə t̄əȳaya taa nȳəna. ¹⁸ I k̄á te m̄ə nȳəŋ ke k̄p̄əŋk̄p̄ont̄u t̄əŋ nȳənt̄u saalasi, na í t̄əȳəli p̄ə takasi. Ama í kaa l̄əli t̄əmpalanaa, p̄ə taa k̄ə na í t̄ii han̄aya. ¹⁹ Ye í luki si í p̄uki ȳəlaa kin̄ ke awali t̄ə t̄əȳə t̄ə il̄e

í wəɣəsɪ mə wontu nti í lapəna kətaya ke mpv tɔ. Na í su-təɣɪ təsulle kutulunɟ taa, na í kpaɣa wontu lentɪ. Pə taa kɔɔ na samaa pilisi kətaya wontu nti.

²⁰ Kətəlaa í kaa looli mə nyɔɔɟ, yaa í yele na nyɔɔsɪ su. Ama í ká kə-səɣɪ tətetete. ²¹ Kətulv nəɣəlɪ ɪ kaa nyɔɔ sulum na pə́cɔ́ í sʊv pə taa taya tɔɔ. ²² Pəyele kətulv kaa kpaɣa alv leelu ke yem, yaa alv wei pa tɔɣɔnaa tɔ. Iseyeli nyəma piitim taa pɛɛlɔ wei ɪ ta nyənta apalv tɔɣɔ pə wɛɛ sɪ kətulv í kpaɣa. Yaa ye kətulv lelv səpa na í yele leelu, ɪɛ ɪnɪ í kpaɣa.

²³ Pə wɛɛ sɪ kətəlaa mə í sɛɣɛsɪ ma yəlaa. ɪ faya ləɔ nyəm na kpai nyəm. ɪ hólí-wɛ na pá nyɪ nanɟ nyəm, na asilima nyəm pə fayav. ²⁴ Mpi pə ké huɔle təm ɪɛ, mu tɔɣna siyisuyɔ. ɪ ká huɔkəna na pə́ kɛɛsəna ma kʊsəsutv. ɪ təkɪ ma kiinɟ na ma kʊtʊtʊtʊ ke ma acimanaa taa. ɪ nyəni kʊyɛɛɟ kʊhɛɛsəɟ ke ma nyəɟ.

²⁵ Pə fɛɪ sɪ kətulv í kpətəna sətʊ na í pilisi ɪ ti. Ye pə taya ɪ caa, yaa ɪ too, yaa ɪ pəyaya. Yaa ɪ taalv, yaa ɪ neu, yaa ɪ kəɣɔ. Yaa ɪ neu alv nyəɟ wei ɪ ta saata tɔ. ²⁶ Ye pə mayana kətulv ke mpv, í la nyɔɣv tɔɔ asilima kɛɛlvɔv kətaya. ɪ tɔɟ na kʊyɛɛɟ naatosompəɣɔlaya tɛɛ na pə́cɔ́ í sʊv ɪ təmle taa. ²⁷ Kʊyaɟku ɪ mələɣɪ təsulle taya pə taa nyəɟka tɔɔ tɔ, ɪ ka la kətaya na pə́ husɪ ɪ ɪsayatv. Tacaɔ ləɔ má ma yɔɣtəna mpv. ²⁸ Kətəlaa kpancoou nté má. ɪ kaa wɛɛna mə paa nyəm napələɣɪ Iseyeli taa. Mayale mə paa nyəm. ²⁹ Mə tɔɣɔnaya nté kʊhaanɟ, na tɔla nna pa laki kətaya sɪ pə́ husɪ ɪsayatv tɔ. Pə təna mpi pa suwa sɪ, ma nyəm ke Iseyeli taa tɔ, mu tɔɣɔna. ³⁰ Kətəlaa tənna kʊmtv kancalaya nyəntv hɔɣəlɔɟ, na mpi Iseyeli nyəma ləsa-m pa wɛnav taa tɔ. Yəlaa ká cɛla kətəlaa ke pa mʊlʊm kʊpampam. ɪlena má kooli pa tɛɛsɪ ke kʊpantv. ³¹ Ama kətəlaa kaa tɔɣɔ wontu kʊsəpʊtv yaa nti pʊlʊpʊ kʊwa tɔ. Paa sumaya paa wontuyɔ ɟku.

45

Tɛtvnaa mpa pa wɛna pa mpaa tɔ

¹ Ḿpúɣú Tacaɔ yɔɣtəna sɪ: Ye í taləɣɪ Iseyeli kpeka ke tɛtv ɪɛ í ləsi hɔɣəlɔɣv nakulɪ na í ham. Hɔɣəlɔɣv ɟkv kʊ tayaləɟ ká wɛɛ kilomɛɛtələnəna naanʊwa na naale na hɔɣəlɔɣv. Kʊ wan ke kilomɛɛtələnəna kakpasɪ. ɪlena tɛtv nti tɔ́ pə́sɪ ləɔ nyəntv təkpatəna. ² ɪlena í cosɪ ɪsɔ təsɛɛle tɛtv ke tɔ taa. Tə tayaləɟ na tə wan ká wɛɛ teitei. Paa kəɟkəɟ ɟkuyɔ mɛɛtələnəna ɟmʊnʊɣv na nule na naanʊwa (250). Na pə́ yele ɪkpatɛ na pə́ cɔɔ na pə́ tá tɛtv nti. Tələ tə wan ká wɛɛ mɛɛtələnəna hiu na kakpasɪ. ³ Tɛtv nti tə taa ké í ká mayasɪ na í ləsi kilomɛɛtələnəna naanʊwa na naale na hɔɣəlɔɣv. Tə wan ke kilomɛɛtələnəna kakpasɪ. Tənaya í ká ɟmá ləɔ təyaya. Lonte nté tə kɛna lonte kate nyəntɛ. ⁴ Hɔɣəlɔɣv ɟkv kʊ ké ləɔ lonte kate nyəntɛ ké. Pə su-kʊ na kʊ mpaa ke kətəlaa mpa pa laki Tacaɔ təmle ke ləɔ təyaya taa tɔɣɔ. Lonte nté tə taa tənaya í ká ləsi lona nna a taa í ká ɟmá mə tɛɛsɪ na ləɔ təyaya tɔ. ⁵ Tɛtv nti tə tayaləɟ wɛ kilomɛɛtələnəna naanʊwa na naale na hɔɣəlɔɣv, na tə wan ke kilomɛɛtələnəna kakpasɪ tɔ tə ké Lefii kətəlaa nyəntv ké. Mpe pa paasəɣənana ləɔ təyaya taa təmle kʊpantɛ. Paa wɛɛna tə taa ké acalɛ wɛna a taa paa caya tɔɣɔ. ⁶ ɪlena pá mayasɪ tɛtv nti tə taa tɔtɔɣɔ ɪtayalav tɔɔ ké kilomɛɛtələnəna naanʊwa na naale na hɔɣəlɔɣv na wan tɔɔ ké kilomɛɛtələnəna naale na hɔɣəlɔɣv. ɪlena í ɟmá ɪcatɛ nte tə taa Iseyeli nyəma ká wɛɛna mpaa sɪ pá caya tɔ. ⁷ Paa kaasɪ awulumpu ke lonte ke Tacaɔ tɛtv na ɪcatɛ nyəntv kəɟkəɟmɔɟ naale tɔɔ. Tɛtv nti tu kpaɣa hatoo Metitelanee tɔɟku ké. Pə kpaɣav ɪlim tətule tɔɔ, haləna Iseyeli tɛtv ɪlim təlule tɔɔ tɔɟa. Tə tayaləɟ ká wɛɛ teitei na paa kpekaɛ nte tə nyəntv. ⁸ ɪɛ awulumpiya ká wɛɛna pa mayamaya pa tɛtv ke Iseyeli taa. Pa kaa tasa Tacaɔ yəlaa ke muɣuluyɔ. Paa yelina tɛtv kakaasaya ke Iseyeli nyəma.

Nti pə su awulumpiya tɔ

⁹ Ḿpúɣú Tacaɔ ləɔ má ma yɔɣtəna sɪ: Iseyeli awulumpiya mə í tɛləsa mpələ. Pə wɛɛ sɪ í kisi mʊsʊɟ na ɟmakəlɔɣv. ɪ tɔɟ tampana na kʊsiyisim. ɪlena í yele ma yəlaa wɛnav ke lɛkʊɣv. Tacaɔ má ma yɔɣtəna mpv.

¹⁰ Pə wɛɛ sɪ í wɛɛna sanəyanəna mpa pa siyisaa tɔ. ɪ wɛɛna pee nyəm mayasələɣa kʊsiyisaya ɟka pa yaa sɪ ifaa tɔ, na lʊm nyəm nyəɟka kʊsiyisaya ɟka pa yaa sɪ paati tɔ. ¹¹ Mayasələsɪ ifaa

na paati pa tɔɔ ka wɛɛ teitei kɛ́. Paa ŋka kaa tɔɔ isu maɣasɛlaya ŋka pa yaa si homɛɛ tɔ ka hɔɣɔlɛŋ naanɔwa taa kulumɔyɔ. Maɣasɛlaya homɛɛ ke paa keesɛna isɛna maɣasɛlasɛ nsi si tɔki tɔ. ¹² Pa liyitee nyɛɣɔlɔyɔ ŋku pa yaa si keelaa tɔ, kule ku tɔm hɛɛ maɣana ŋku pa yaa si sikɛli tɔ ku tɔm kulum. Ilena sikɛlɛnaa nutoso nɔ́a maɣana ŋku pa yaa si miini tɔ ku tɔm kulum.

¹³ Isɛna paa lɛsɛɣi pa kuhaaŋ tɔɔlɔ. Hɔɣɔlɛŋ nutoso taa kulumɔyɔ ke paa wei i ká ha i tɔɔnaya pee nyɛŋka. ¹⁴ Ye í maɣasɛɣi mɛ nim, maɣasɛlaya ŋka pa yaa si paati tɔɔ í ká maɣasɛna. Paati tɔm naanɔwa lakɛna homɛɛ kulum. Maɣasɛlaya ŋka pa yaa koo tɔ, na ŋka pa yaa si homɛɛ tɔ si teitei kɛ́. Paati hɔɣɔlɛŋ naanɔwa taa kulumɔyɔ ke í ká lɛsi. ¹⁵ Iseɣeli nyɛ́ma kalɛkɛŋ taa ile, heen yaa pɛ́ŋ ŋmɔnɔyɔ (200) taa kɛ́ pɛ́ wɛɛ si pá lɛsi Isɔ kuhav ke kulum. Mpi pa lɛsɛɣi mpɔ tɔɔ paa la tɔɔnaya kuhav kɔtaya. Yaa ŋka kɔkɔ lusa tɔ, yaa nɔɔ kulumaya kɛntɔyɔ nyɛŋka si pɛ́ husi pa isayatu. Taca má ma yɔɔtɛna mpɔ.

¹⁶ Iseɣeli tetu yɛlaa tɛna ká kɛnna kuhav ŋku. Ilena pá cela pa tetu awulumpiya. ¹⁷ Awulumpiya ká caana kɔtasɛ nsi kɔkɔ lusa si tɛna tɔ si wontu na sulɔm kuliisim ke acimanaa waatu. Isu isɛtu kofalɔ na kuyaku kuhɛɛsɔyɔ. Na lenna nna a kotiyi Iseɣeli nyɛ́ma tɔ. Mpe paa caana kupɛntɛŋ tayanɔyɔ kɔtasɛ na kuhaaŋ. Na kɔtasɛ nsi kɔkɔ lusa si tɛna tɔ. Na nɔɔ kulumaya kɛntɔyɔ nyɛŋsi. Ilena Isɔ nyɛni Iseɣeli nyɛ́ma pɛtɔtɔle na í husi pa isayatu.

¹⁸ Ḿpɔ́yɔ́ Taca yɔɔtɛna si: Isɛtu kancaalaya nyɛŋ kuyaku kancaalaya nyɛŋku wule, paa la kɔtaya ke latɛɛ wei i tiili tá caami tɔ. Ilena pɛ́ nyaali Isɔ tɔyaya asilima. ¹⁹ Kɔtulɔ ká kɔyaya kɔtaya kɛntɛ ntɛ́ tɔ calɛm. Na í taa-wɛɣi Isɔ tɔyaya nɔnɔɔ tɔ. Na kɔtaya tɔlate ŋkulɔŋasi taa. Na pɛ́ taa tɔ taya nɔnɔɔ tɔ. ²⁰ Pɛ́ takɛ isɛtu kuyaku naatosompɔɔlaya nyɛŋku Ilena pá lá mpɔ tɔtɔɔ mpa pa pɛntaa na pa ta nyi yaa pɛ́ yɔkɛna-wɛ tɔ. Ie pɛ́ keela Isɔ tɔyaya asilima ntɛ́.

²¹ Isɛtu kancaalaya nyɛŋ kuyɛɛŋ naanɔwa na liyiti wule ke paa tɔɔ Tɛɛ acima. Kuyɛɛŋ naatosompɔɔlaya ke paa tɔɔ acima anɛ na potopotona mpa pa taa kukusum fei tɔ.

²² Awulumpu ká la latɛɛ ke kɔtaya ke acima kuyaku kancaalaya nyɛŋku wule. I na icate tɛna yɛlaa pa isayatu husɔyɔ tɔ kɛ́ i ká la-kɛ́. ²³ Pɛ́ kaasi ile, acima kuyɛɛŋ naatosompɔɔlaya inɛ i taa tɔtɔɔ i ka la kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔɔ latɛɛnaa naatosompɔɔlaya, na iwaan naatosompɔɔlaya. Ilena í la paa kuyaku ŋkuɔyɔ pɛŋtulɔyɔ ke isayatu husɔyɔ kɔtaya. ²⁴ Na í ha tɔɔnaya pee nyɛŋka isu kiloona hɛɛ na naanɔwa. Ilena í sɔɔsi nim liitilinaa naatoso ke paa kɔtaya latɛɛ na iwaan ŋku ku tɔ.

²⁵ Pɛ́ takɛ isɛtu naatosompɔɔlaya nyɛŋ kuyaku naanɔwa na kakpasɛ acima wule, Ilena awulumpu la kɔtaya na kuhav ke teitei. Isu i ka lapɔ Tɛɛ acima waatu tɔ. Acima kuyɛɛŋ naatosompɔɔlaya inɛ i taa kɛ́ i ká la paa kuyaku ŋkuɔyɔ isayatu husɔyɔ kɔtasɛ kulumasi nsi. Na nsi kɔkɔ lusa si tɛna tɔ. Na tɔɔnaya pee na nim pɛ́ kuhav tɔtɔ.

46

Nti pɛ́ si awulumpu tɔ

¹ Ḿpɔ́yɔ́ Taca Isɔ yɔɔtɛna si: Pɛ́ taa tɔ taya nɔnɔɔ ŋka ka wenna ilim tɔlɛle tɔ tɔ, kaa tɔki ḿpɔ́yɔ́ tɛmlɛ kuyɛɛŋ naatoso taa kɛ́. Ama paa tulɛ-keɣe kuyaku kuhɛɛsɔyɔ na isɛtu kofalɔ kuyaku wule. ² Awulumpu sukɛna awalɛ tɔ taya tɔ Ilena í fayana kutuluyɔ ŋku ku kɛtɛna nɔnɔɔ tɔ ku taa. Na í sɛŋ nɔnɔkeelasɛ tɛnaya, saa wei kɔtɛlaa laki awulumpu inɛ i kɔtasɛ nsi kɔkɔ lusa si tɛna tɔ. Na nɔɔ kulumaya kɛntɔyɔ nyɛŋsi. Ilena í hɛntɛ atɛɣe nɔnɔkɛpɛte na pɛ́cɔ́ í tɛɛ. Pɛ́ fei si pá tɔki nɔnɔɔ na pɛ́cɔ́ pɛ́ taani. ³ Ye pɛ́ tala kuyaku kuhɛɛsɔyɔ na isɛtu kofalɔ acima. Tetu yɛlaa ká kɔɔ nɔnɔkɛpɛte cɛnɛ, na pá sɛɛ-m. Maya Taca.

⁴ Iwaan kulumɔyɔ na iwɛɛsi naatoso, wei i tiili tá caami tɔɔ, awulumpu ká la kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ. Taca ke i ka la kɔtaya ŋkeɣe kuyaku kuhɛɛsɔyɔ wule. ⁵ Ilena í kɔna tɔɔnaya pee kuhav. Isu kiloona hɛɛ na naanɔwa ke iwaan tɔ. Ye pɛ́ kaasa iwɛɛsi tɔ ile i kɔna tɔɔnaya pee kuhav ke isɛna i hɔv si pɛ́ mɔna tɔ. Ilena í sɔɔsi nim liitilinaa naatoso ke tɔɔnaya pee kiloona hɛɛ na naanɔwa tɔ. ⁶ Isɛtu kofalɔ acima wule i ka la kɔtaya ke latɛɛ.

Na iweesi naatoso, na iwaav kulomoyu. Pə tənaya mpu pu wee tala nna a tiili tá caami tó. ⁷ Uena í tənɪ tɔɔnaya pee kuhav isu kiloonaa hiu na naanowa. Paa latəce wei na paa iwaav ŋku kv tɔɔ ke ɪ tənəɣi mpu. Ye pə kaasa iweesi, ile ɪ ha tɔɔnaya pee ke isəna ɪ huɔ si pə we teu tɔ. Uena í tənɪ nim liitilinaa naatoso ke tɔɔnaya pee kiloonaa hiu na naanowa tɔɔ. ⁸ Mpaav kulomoyu ke awulumpu ká tɔɔ na í suu na í lu. Kutuluɣu ŋku kv kpətəna nənəɣo tɔ, kv taa ké ɪ ká fayana. ⁹ Waatu wei Iseyeli yəlaa ká suu Isə seev ke acima kuyeeɲ taa tɔ. Mpa paa suuna ilim ntəɣəɲ tɔɔ nənəɣo na pá se-e-ɪ tɔ, ilim mpətəɲ tɔɔ nyəɲka ke paa luna. Mpa pele pá suuna pə mpətəɲ tɔɔ nyəɲka, ile pa luna pə ntəɣəɲ tɔɔ nyəɲka. Yulu kaa luna nənəɣo ŋka ɪ suuna tɔ, kufalaya ke ɪ ká tɔɔ. ¹⁰ Awulumpu na tetu yəlaa paa kpentəna suu na pá kpentɪ luw.

Nti pə su kvaan waanu waanu tɔɔ tɔ

¹¹ Ye pə tala acima yaa waatunaa səsaa, tɔɔnaya kuhav ká wee isu kiloonaa hiu na naanowa ké, paa kətaya latəce na pə iwaav ŋku kv tɔɔ ké. Ye pə kaasa iweesi ile, paa wei ɪ ká suna ɪ kuhav tɔɔməɲ. Uena pá tənɪ nim liitilinaa naatoso, ke tɔɔnaya pee kiloonaa hiu na naanowa tɔɔ.

¹² Ye isu awulumpu caaki luɣu kulomoyu kətaya lapu ke Tacaa, paa ŋka kəkə lusa ka təna tɔ. Yaa nəɣo kulomaya kpentoyu nyəɲka. Pə wee si pá tɔli-ɪ ilim təlule tɔɔ nənəɣo ké. Uena í ha ɪ kvaan inɪ, isu pa lakoyu kuyaku kuhəesuyu wule tɔ. Ye ɪ tema teev, ile pa təkɪ nənəɣo.

¹³ Paa ifemle nte, paa la Tacaa ke pənaya kulomaya iwəyaya ŋka ka tiili ta caami təɣo kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tɔ. Tanan tanan ke paa laki-si. ¹⁴ Paa ha Tacaa ke tɔɔnaya kuhav tətəɣo mulum mayasəlasɪ naale ke mɔpɔyú paa tanan ŋku. Uena pá siti mulum mpu na nim liitilinaa naale. Paa ifemle nte tɔ tɔɔnaya kuhav kune, ku wee mɔpɔyú tam tɔɔ ké, kv kaa si. ¹⁵ Paa tanan ŋkuɣu paa la iwəyaya, na mulum, na nim ke kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tɔ.

Awulumpu pəyalaa kpancoou

¹⁶ Mɔpɔyú Tacaa yəɣətɔa si: Ye awulumpu ha ɪ nyəm narələɣi ɪ pəyalaa taa nəɣəlv, pə pəsa pəyalv inɪ na ɪ piya piya pa nyəm ke tam tɔɔ ké. ¹⁷ Ama ye awulumpu cosa ɪ nyəm, na í ha ɪ təmlə nyəma taa nəɣəlv ɪ təkɪ-wəɣi mpu, haləna ɪ ceɔv pənaya. Uena pə tayanɪ mələvu ke awulumpu nyəm. Mpi awulumpu hawa ɪ mayamaya ɪ piya tɔ pə tike pə kena pele pa nyəm. ¹⁸ Pə feɪ si, awulumpu í leeki yəlaa taa nəɣəlvoyu pɔntv nyəm. ɪ mayamaya ɪ nyəm ke ɪ ká cəla ɪ pəyalaa. Ile Isə yəlaa taa nəɣəlv kaa hatələna ɪ nyəm.

Isə təyaya tətəsəlenaa

¹⁹ Mɔpɔyú apalv inɪ ɪ təɲna-m təsuule nte tə we nənəɣo kin tɔɔ tɔ. Uena tɔ suu kətəlaa kutulun taa. Uena tɔ keena ilim ntəɣəɲ tɔɔ ké kətəlaa lonte. Patəma nəɣəlv ɪ ka we ləlv ké ilim tətule tɔɔ. ²⁰ Uena í huɔl-m si: Cəneye kətəlaa ká təsɪ tala nna pa lapa kətaya si pə tayanɪ pa isayatu tɔ a nantu. Təna tətəɣo paa təsɪ kvaan. Pa taa ləsɪ kətaya nyəm mpəɣi awalɪ taya tɔɔ. Pə taa kəɔ na samaa pilisi Isə nyəm.

²¹ Mɔpɔyú ɪ luna-m awalɪ tɔɔ taya tɔɔ. Uena í cəɔna-m taya ŋkulunjasɪ liyiti taa. Paa ŋkulunja ŋka kaa wəna taya ké. ²² Nkulunjasɪ taa taasi nsi si we pəcɔ pəcəɣo. Si wan na si tayaləɲ ke teitei. Tayaləɲ we meətələnaa hiu. Wan ke meətələnaa naanowa na kakpasɪ. ²³ Pəe kolunja cəɔna paa taya ŋkaya. Uena məsasɪ cəɔna kolunja ŋke na pə tá. ²⁴ Mɔpɔyú apalv inɪ ɪ heela-m si, məsasɪ nsi si tɔɔ Isə təyaya təmlə nyəma təsəɣi tala nna yəlaa lapa kətasi tɔ, a nantu təɣəle.

47

Isə təyaya lvm seelv

¹ Mɔpɔyú apalv inɪ ɪ mələna-m Isə təyaya nənəɣo, uena má ná lvm lukəna nənəɣo tee, na ilim təlule tɔɔ. Isə təyaya na ilim ntəɣəɲ tɔɔ ké lvm kpənayana. Uena pə mələɣəna kətaya təlute, na ilim mpətəɲ tɔɔ. ² Mɔpɔyú ɪ luna-m na ilim ntəɣəɲ nənəɣo. Tə keena awalɪ tɔɔ nənəɣo ŋka ka siyisina ilim təlule tɔɔ tɔ, na lvm tənja kpente na kəɲkəɲ ntəɣəɲ nyəɲkv tɔɔ. ³ Uena í məɲna ilim təlule tɔɔ, na í təkə ŋmənaɣa. Uena í mayasəna-keɣe meətələnaa nasəle na nunowa (500)

ke hɔɔlɔyɔ ɲku ku tɔɔ. Pə waali ké ɪ tesəna-m na lɔm. Pəle pə suna ma nɔɔse. ⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ tasa mayasɔyɔ ke meetələnna nasəle na nunɔwa (500). Uena í tesəna-m lɔm, na pəle pə suna ma tɔna. I tasa mayasɔyɔ ke meetələnna nasəle na nunɔwa (500) tɔtɔ. I tasa-m lɔm tesənav, uena pə kpa ma tənaya. ⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ tasa mayasɔyɔ ke meetələnna nasəle na nunɔwa (500). Ue lɔm mpi pəle pə kəla luman, ma ta pəsi tesɔyɔ. Pə ké lɔɔ ké, na ye pə taya yav nɔɔlɔ kaa pəsi tesɔyɔ. ⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ pɔɔsa-m si: Yɔlɔ nyá, n nawa teu na? Uena í pona-m kpeɲa na í tayanɪ-m mɛɲnav ke lɔɔ nɔɔ. ⁷ Uena má paasəna si, tɪɲ nyala sɔsɔm ke lɔɔ ɲku ku kutemɪɲ naale tɔɔ. ⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ apalɔ ɪni ɪ heela-m si: Lɔɔv kɔne ku lɔm kpeɲ ilim təlule hɔɔlɔyɔ tɔɔ ké. Yaatanɪ tetekəle ke pə tɛɲɛɪ, na pə tiiki tenku kusəpɔ taa, na pə tayanɛɪ-wɪ. ⁹ Uena lɔm taa weesɔyɔ nyəm təna wɛɛna weesɔyɔ, ke paa timpɪ lɔɔv ɲku ku lɔm ka tala tɔ. Waatu ɪnɛɪ tiina ka huki. Pə taya pulɔ, tenku lɔm ka tayanɪ. Ye lɔɔv ɲku ku lɔm í tala timpɪ, weesɔyɔ laki ké. ¹⁰ Pə krayav hatoo Aɲ-Ketii, na pə polo Aɲ-Aɲkəlayim tɔ. Tiina kpalaa ká tɔyɪ pa pulɔɲ ké, na pá lenɲ tenku kutenɲ tɔɔ. Paa kpa tiina waanɪ waanɪ ké ɪsu tenku sɔsɔ taa. ¹¹ Ama lɔcayam na luna ná kaa tayanɪ. Pɪ pəsi təm lona ké. ¹² Tɪɲ kɔlɔlɔɲ waanɪ waanɪ ká nyɔ lɔɔv kutemɪɲ tɔɔ. I hatu kaa lontili paa pəlee, na í lɔlɔyɪ pee ke tam tɔɔ. Paa ɪsɔtɔ wei ke paa kooliyɪ ɪ kɔlɔlɔm. Mpi tɔ, təsulle tɛɛ ké lɔm lukəna na pə kpeɲ ɪ tɛɛ. Paa tɔki ɪ pee ké, na pá waasəɲana pa tɔyɪ ɪ hatu.

Tacaa sukɪ Iseyeli tetv toosi

¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa lɔɔ yɔɔɔta si: Tetv nti paa tala Iseyeli kpeka naanɔwa na naale tɔ tɔ toosi ntɔ. Təm naaleɛ paa cɛla Yosɛfɔv kpekəle nyɔma. ¹⁴ Teitei ké paa tala-tɪ. Mpi tɔ, má yɔɔɔta ké na tuunav na má su si, ma haaki-tɔyɪ pa cɔsɔnaa. Ue tɔ pəsa pa kpancoou ké. ¹⁵ Tetv ilim ntɔɔɔɲ tɔɔ tɔɲa, kpakəyɪ Metitelanee tenku. Uena ká tɛɲ hapəle nte tɔ tɛɲɛɲana Hetəlɔɲ na Lepo-Hamatɪ na Setatɪ pə acalɛɛ taa tɔ. ¹⁶ Pə waali uena ká lu Pelota na Sipəlayim pə acalɛɛ. Anɪ a wenna Tamasi na Hamatɪ tetv pə heku taa. Na Hasɛɛ-Tikonɲ ɪcatɛ nte tɔ kprətəna Havlanɲ tetv tɔɲa tɔ. ¹⁷ Tɔɲa ɲke kaa polo tenku Metitelanee. Haləna Hasaa-ɪnanɲ tetv ke ilim təlule tɔɔ. Uena ká məli Tamasi na Hanatɪ pa tetv. ɪsəna tɔɲa ka wɛɛ ilim ntɔɔɔɲ tɔɔ tɔyɔle. ¹⁸ Ilim təlule tɔɔ tɔɲa ká lu lonte nte tɔ wɛ Tamasi na Havlanɲ pa heku tɔ. Uena ká tɛɲ Yaatanɪ tetekəle ke Kalaatɪ na Iseyeli tetv pə heku taa. Kaa polo timpɪ pa yaa si Tamaa tɔyɔ tenku kusəpɔ. ɪsəna tɔɲa ká wɛɛ ilim təlule tɔɔ tɔyɔle. ¹⁹ Ilim mpətəɲ tɔɔ tɔɲa ɪɛ kaa lu timpɪ pa yaa si Tamaa tɔyɔ Melipa lɔm na Kateesi pə tetv cɔlɔ. Uena ká məli Icipiti tetv lɔɔv. Haləna Metitelanee tenku. ɪsəna tɔɲa ká wɛɛ ilim mpətəɲ tɔɔ tɔyɔle. ²⁰ Ilim tətule tɔɔ nyəɲka ɪɛ, tenku Metitelanee keke tɔɲa. Pə krayav ilim mpətəɲ tɔɔ tɔ, haləna Lepo-Hamatɪ ke ilim ntɔɔɔɲ tɔɔ. ɪsəna ilim tətule tɔɔ nyəɲka ka wɛɛ tɔyɔle.

²¹ Iseyeli kpeka nyɔma ke í ká tala tetv nti. ²² Tɛtɛ ké í ká tɔ na í taləna-tɪ. Ue í taa sɔɔ muɔlaa mpa pa wɛ mə heku taa na pa lɔla piya ke mə tetv taa tɔ. Pə wɛɛ ké si í la-wɛyɛ teitei ɪsu Iseyeli nyɔma. Uena pəle pá hiki pa paa tete ke Iseyeli kpeka taa. ²³ Paa wei ɪ ká hiki ɪ paa tete ke Iseyeli kpekəle nte tɔ taa ɪ ká caya tɔ. Tacaa lɔɔ má ma suna mpɔ.

48

Ilim ntɔɔɔɲ tɔɔ kpeka tetv

¹ Iseyeli kpeka nyɔma həla ntɔ, na pa tetvnaa. Tan kpekəle nyɔma tetv wɛ ilim ntɔɔɔɲ tɔɔ ké. Tə mala hapəle nte tɔ tɛɲɛɲana Hetəlɔɲ na Lepo-Hamatɪ na Hasaa-ɪnanɲ pə tetvnaa taa tɔ. Uena pə polo Tamasi, na Hamatɪ pə tetvnaa cɔlɔ. Uena ká polo ká lu ilim təlule tɔɲa. Halɪ Metitelanee tenku na ilim tətule tɔɔ. ² Tan tetv ná tɔɲa ilim ke itayalav tɔɔ ké, haləna Aseɛ kpekəle nyəntɔ. ³ Aseɛ tetv itayalav tɔɔ ké Nɛfətali nyəntɔ wɛɛ. ⁴ Uena Manasee tetv náá wɛɛ Nɛfətali nyəntɔ itayalav tɔɔ. ⁵ ɪfəlayim tetv wɛ Manasee nyəntɔ itayalav tɔɔ ké. ⁶ Uena Lupɛɲ tetv náá wɛɛ ɪfəlayim nyəntɔ itayalav tɔɔ. ⁷ Uena Yuta tetv ke Lupɛɲ nyəntɔ itayalav tɔɔ.

Tacaa nyəntɔ

⁸ Pə kpaɣav Yuta tetu itayalav tɔɔ kɛ ilim tɔlule na pə tɔtule tɔ, ɪ ká kaasi tetu na tɔ tayaləŋ weɛ teitei ɪsu paa kpekəle nte tɔ nyəntu. Tə tayaləŋ ká weɛ kilomɛɛtələnnaa naanɔwa na naale na həyɔlvɔv. ɪlena ɪ nɔmá tɔ hekv taa kɛ ɪsɔ na yəlaa pa tɔsulle. ⁹ Tacaa tetu tayaləŋ ká weɛ kilomɛɛtələnnaa naanɔwa na naale na həyɔlvɔv. Tə wan ke kilomɛɛtələnnaa naanɔwa. ¹⁰ Tetu həyɔlvɔv nku pa cɛla kətəlaa tɔ, ku tayali kilomɛɛtələnnaa naanɔwa na naale na həyɔlvɔv kɛ. Pə kpaɣav ilim tɔlule na pə polo pə tɔtule tɔ. ɪlena ɪ maɣasi kilomɛɛtələnnaa kakpasɪ ke pə kpaɣav ilim ntəɣəŋ na pə mpətəŋ tɔ. Na ɪ sənɪsɪ ɪsɔ na yəlaa pa tɔsulle ke hekv taa. ¹¹ Tetu həyɔlvɔv nku, ku pəsɪ Satəki lɔlvɔv nyóma kətəlaa mpa pa kpa kətɔv tɔ pa nyəntu kɛ. Pa lapa Tacaa tɔmlɛ ke teu kɛ. Pa ta la ɪsu Lefii nyóma mpa pa lɔwa ɪsɔ kɛ waatu wei ɪseyeli nyóma toolaa tɔ. ¹² Pə tɔɔ kɛ paa ha-weɣe kelika naŋŋ nyəŋka. Nka pa cosa ɪseyeli nyóma tetu tɔɔ kɛ Lefii nyóma toŋa kiŋ tɔ. ¹³ Lefii nyóma nyəntu ká weɛ teitei kɛ ɪsu kətəlaa nyəntu. Tə tɔna tɔ tayaləŋ ká weɛ kilomɛɛtələnnaa naanɔwa na naale na həyɔlvɔv. Tə wan ke kilomɛɛtələnnaa kakpasɪ. ¹⁴ Pə fei si yɔlv ɪ layasi tetu nti na pulv. Yaa ɪ pɛɛti-ti, yaa ɪ keɛ-təɣi nɔyɔlv. Pə taya pulv, tɔ kəla tetu tənaya sɔsɔntu ke ɪseyeli taa. Mpi tɔ, tɔ kɛ Tacaa nyəntu tɔ se.

Acatee na tetu həyɔləŋ pə paa tete

¹⁵ Tetu ká kaasi ɪsɔ nyəntu cɔlv tɔna. Tə wan we kilomɛɛtələnnaa naale na həyɔlvɔv. Təle tɔ ta ke ɪsɔ nyəntu. ɪcate nyəntu kɛ si yəlaa ɪ caya. ɪlena pá nɔmá ɪcate ke hekv taa. ¹⁶ Tə tayaləŋ na tɔ wan ká weɛ teitei kɛ. Mɛɛtələnnaa iyisi naale na nɔmɔnvɔv na nule na naanɔwa (2250) kɛ paa kəŋkəŋ nku. ¹⁷ Paa yelev ɪkpatɛ na tɔ cɔna ɪcate na tɔ tá. Tə wan ká weɛ mɛɛtələnnaa nunɔwa na hiu na kakpasɪ (125). ¹⁸ Pu kaasi Tacaa tetu tɔɔ kɛ həyɔlvɔv. Ku tayaləŋ ke kilomɛɛtələnnaa kakpasɪ, na ɪcate ilim tɔlule tɔɔ. Na kilomɛɛtələnnaa kakpasɪ tɔtəɣə ilim tɔtule tɔɔ. Tetu nti tɔ taa kɛ paa hiki təɣənaɣa na pa cɛla ɪcate yəlaa. ¹⁹ Paa ɪseyeli kpekəle tu wei ɪ we ɪcate taa te. ɪ pəsəɣi na ɪ hala-ti. ²⁰ Tacaa tetu na ɪcate nyəntu, pə kɔkprɛntɔv tɔna tayaləŋ na pə wan we teitei kɛ. Paa kəŋkəŋ nkuyv kilomɛɛtələnnaa naanɔwa na naale na həyɔlvɔv. ²¹ Pu kaasi ntiɣi ɪsɔ tetu na ɪcate nyəntu hekv taa tɔ, awulumpu nyəntu ntɛ. Tu pə nɔpɔɣú na tɔ təŋ lɛntənnaa. Tə tayaləŋ ká weɛ kilomɛɛtələnnaa naanɔwa na naale na həyɔlvɔv. Tu yoosina ilim tɔlule tɔɔ toŋa. ɪlena tɔ polo Metitelanee tenku ke ilim tɔtule tɔɔ. Tacaa tetu na tɔsulle ká weɛ tetu nti tɔ wɛna tɔ paa ke mpv tɔ, tɔ hekv taa kɛ. ²² Lefii nyóma tetu na ɪcate pu faya awulumpu tetu ke həyɔləŋ naaleɣe. Tu təŋ Yuta tetu na ilim ntəɣəŋ tɔɔ, na Pɛncameɛ nyəntu na pə mpətəŋ tɔɔ.

Ilim mpətəŋ tɔɔ kpekə tetv

²³ Kpekə lenna na a tetɔnaa ntɔ cənɛ. Pɛncameɛ tetu tənaya ntɛ pə kpaɣav ilim tɔlule tɔɔ toŋa tɔ. Na pə polo Metitelanee tenku na ilim tɔtule tɔɔ tɔ. ²⁴ Pɛncameɛ nyəntu təŋa ilim ke itayalav tɔɔ kɛ. Tə kəŋkəŋ taa kɛ Simiyəŋ tetu weɛ. ²⁵ ɪsakaa nyəntu ke Simiyəŋ nyəntu kəŋkəŋ taa. ²⁶ Na Sapuləŋ tetu ke ɪsakaa nyəntu kəŋkəŋ taa. ²⁷ Na Katɪ nyəntu ke ɪsakaa tetu kəŋkəŋ taa. ²⁸ Katɪ nyóma toŋa nka ka we ilim mpətəŋ tɔɔ təɣəle tetu toŋa. Nke ka kpaɣana Tamaa ke ilim tɔlule tɔɔ. ɪlena ká polo Melipa na Kateɛsɪ tetu lvm cɔlv. Pə waali ɪlena ká təŋ ɪcipiti lɔv haləna Metitelanee tenku. ²⁹ nɔpɔɣú paa tala ɪseyeli kpekə ke tetu na tete tɔv. Paa kpekəle nte tu wɛna tɔ lonte ke tetu taa. Tacaa ɪsɔ suna mpv.

Yosalem nənɔsɪ naanɔwa na naale

³⁰⁻³¹ ɪsəna Yosalem ɪcate nənɔsɪ naanɔwa na naale ká weɛ təɣəlv. ɪseyeli nyóma kpekə həla ke paa ha paa nənɔɣə nka. Kolunja tayaləŋ ká wɛna ilim ntəɣəŋ tɔɔ kɛ mɛɛtələnnaa iyisi naale na nɔmɔnvɔv na nule na naanɔwa (2250). Kolunja nke ka tɔɔ ka weɛ nənɔsɪ tooso. Lupɛŋ nənɔɣə na Yuta nyəŋka na Lefii nyəŋka. ³² Ilim tɔlule tɔɔ həyɔlvɔv kolunja tayaləŋ ká weɛ mɛɛtələnnaa iyisi naale na nɔmɔnvɔv na nule na naanɔwa (2250). Kolunja nke ka tɔɔ ka weɛ nənɔsɪ tooso tɔtɔ. Yosɛfɔv nənɔɣə na Pɛncameɛ nyəŋka na Tan nyəŋka. ³³ Ilim mpətəŋ tɔɔ kolunja tayaləŋ ká weɛ teitei kɛ ɪsu lɛŋsɪ. Kolunja nke ka nənɔsɪ ka weɛ tooso. Simiyəŋ nənɔɣə, na ɪsakaa nyəŋka na Sapuləŋ nyəŋka. ³⁴ Ilim tɔtule tɔɔ həyɔlvɔv tayaləŋ ká weɛ teitei

κέ na lələη. Kolunə ηke ka nənəəsi ká wεε tooso tətə. Katı nənəγə, na Asee nyəηka, na Nefətali nyəηka. ³⁵ Icate kolunə tənə tayaləη kpen̄ta meətələnəa iyisi pəγəlayafei naanəwa (9000).
Pə kpaγav waatv in̄i təγə paa ha icate ke hətε si: Tacaa wε cənε.

ISO KUYOYOTUTU TELISULU

TANIYɛLI

TOM TAKɛLAYA

Kutulutu

Takɛlaya kanɛ ka taa ilɛ, Yuta ifepiya liyiti sɛɲna tɛca kɛ Iso sɛɛv taa. Paa na paa wɛ Papiloni tɛtv taa kɛ ma ta nyi isɛnaa tɛ tɔ, pa kisa pa Iso kɛ pɛntɛnav. Tɔ naaki tɔtɔɔ Iso tɔɲ kɛ wulav kalampaani tv tɔɔ na isɛna Iso kɛla piitimnaa tɔ.

Isɛna pa faya Taniyɛli takɛlaya tɔ:

Isɛyeli ifepiya liyiti taa tɛm na Iso, titite 1-6

Yaasinaa liyiti wei pɛ kulaa na pɔ hɔli Taniyɛli tɔ, titite 7-12

Taniyɛli na i taapalaa kɛ Papiloni

¹ Yuta wulav Sowakim kawulaya pusi tooso nyɛɲka taa, Papiloni wulav Nepukanɛsaa na i yoolaa pa pola Yosalem icatɛ kɛ yoonav. Ilɛna pɔ ta-tɛ. ² Mɔrɔyɔ Tacaa twa Yuta wulav Sowakim kɛ pa niɲ taa. Pa kra salɛkatɔnaa, na pɔ kraɣa Iso tɛsɛɛɛ taa wontu lentɛnaa, na pɔ kɛreena na pɔ su pa tɔɲ kutuluɣu kɛncɔɔu taa.

³ Mɔrɔyɔ wulav Nepukanɛsaa tɔma i kawulaya tɔyaya nyɛma nyɔɣv tv Asepenasi si: Lɛsi Isɛyeli awulumpiya. Yaa mpa pa nyɔɔɲ kulaa tɔ, pa ifepiya narɛli. ⁴ Mpa pa sɛɲna teu na pa isɛntaa luwa, na pɔ lapa ceu tɔ. Pɔ tɛ yɛlaa kɔ wɛɛna nyɛm na layatv kɛ. Na pa pɛsɔɣi na pɔ lɔ wulav tɔyaya taa kɛ tɛmlɛ. Ilɛna pɔ hɔli-wɛɣɛ Papiloni tɔm na pɔ ɲmaatv ⁵ kɛ pusi tooso. Wulav tɔɣɔnaya kɛ paa tɔki na pɔ nyɔɔki i sɔlvɔm. Pɛɛ pɔ waali ilɛna pɔ sɔv i tɛmlɛ taa.

⁶ Yuta kɛkɛɛ nyɛma ka sita ifepiya mɛɛ pa taa kɛ. Mɛɛɣɛɛ Taniyɛli, na Hananiya, na Mikayɛli, na Asaliya. ⁷ Mɔrɔyɔ kawulaya tɔyaya nyɛma nyɔɣv tv layasa-wɛɣɛ hɛla. Taniyɛli kɛɛɛ Pɛlɛtasaa, na Hananiya si Satɛlakɔ, na Mikayɛli si Mesakɔ, na Asaliya si Apɛti-Neko. ⁸ Ama Taniyɛli nɔ kisa tɛsayasaya si inɔ i kaa pilisi i ti na wulav kutɔɣɔv na sɔlvɔm mɛɛ. Ilɛna i sɛlɛmi kawulaya tɔyaya nyɛma nyɔɣv tv si, i taa caali-i na wulav tɔɣɔnaya na i sɔlvɔm mɛɛ. ⁹ Mɔrɔyɔ Iso lapa na apalv inɔ i hɔli Taniyɛli kɛ pɛɛɛɛ, na i nu i tɔm. ¹⁰ Paa na mɛɛv, ilɛ i cɔ-i si: Ta caa wulav mayamaya sɔna mɔ tɔɣɔnaya na mɔ kɔnyɔnyɔɔm. Ilɛ ma nyɛɲ kɛ si pɔ taa kɔɔ na mɔ saalanaa tɛɛ-mɛɣɛ alaafɔya. Ilɛ pu la na wulav lɛsi ma weesuɣu.

¹¹ Mɔrɔyɔ Taniyɛli pola wei Asepenasi ka kpawa si i fɛɲ i na i taapalaa pa tɔɔ tɔ i kin, na i tɔm-i si: ¹² Mayasi-tɔɣv cɛlvɔv kɛ tuusi hatv na lɔv kɛ kɔyɛɛɲ naanɔwa. ¹³ Pɛɛ pɔ waali, ilɛna ɲ nyɛni tɔ na tɔ saalanaa. Mpa pa tɔki wulav tɔɣɔnaya tɔ, ta alaafɔyanaa. Ilɛ n kɔ nyi isɛna n kɔ la tɔ.

¹⁴ Mɔrɔyɔ i tisa nti pa sɛlɛma-i tɔ. Ilɛna i mayasi-wɛɣɛ mɔrɔyɔ kɔyɛɛɲ naanɔwa. ¹⁵ Kɔyɛɛɲ kɔma na i tala naanɔwa, ilɛ fɛɲlu nawayalɛ si Taniyɛli pa kɛla pa taapalaa kɛ alaafɔya na yasɛlaya. Pɛɛɛɛ pɛɛɛ pa tɔkayana wulav tɔɣɔnaya. ¹⁶ Pɔ tɔɔ kɛ fɛɲlu yɛla-wɛɣɛ wulav tɔɣɔnaya kɛ cɛlvɔv na i tɔɣi-wɛɣɛ tuusi hatv tike. ¹⁷ Mɔrɔyɔ Iso ha ifepiya mɛɛ pa liyiti kɛ tɔm katɛ nyɛntv cɛkɛnav, na layatv, na takɛlaya nyɛm. Taniyɛli nɔ sɛɣɛsaya toosɛɛ waani waani huwɛɛ.

¹⁸ Koyaku ɲku wulav ka suwa tɔ kv tapa. Ilɛna Asepenasi pona ifepiya mɛɛ pa tɛnaya wulav si i mayasi-wɛ. ¹⁹ Mɔrɔyɔ ilɛ i yɔɣɔtɛna ifepiya mɛɛ pa tɛna. Ama i ta na pa taa narɛli, isɛ Taniyɛli na i taapalaa. Mɔrɔyɔ i tv-wɛɣɛ i tɛmlɛ taa. ²⁰ Paa tɔm katɛ nyɛntv ntiɣi i pona-wɛ pa nyɛɲ-tɔɣi. Ilɛna i nɔ si Taniyɛli pa kɛla twaa, na cɛɛ tɔm nalaa, mpa pa tɛna pa wɛ i kawulaya taa tɔɣɔ tɔm naanɔwa.

²¹ Taniyɛli ka wɛ wulav tɛmlɛ taa kɛ mɔrɔyɔ. Halɛna pɛnaya ɲka Pɛɛsi wulav Silusi lɛɛka Papiloni icatɛ tɔ.

2

Nepukanɛsaa toosee

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Nepukanɛsaa toosa toosee ke ɪ kawulaya p̀naya naale nyɛŋka taa. Toosee anɪ a pekɛla-ɪ na ɪ maɣasi tom na ɪ wɪ. ² ɪlena ɪ yele na p̀a kotɪ tɔwaa, na cele tɔm nalaa na pee p̀ɔsɛlaa na ɪsɔtɔlɔŋasi tɔm nyɛntaa si, p̀a heeli-ɪ ɪ toosee. ³ Pa kotaa ɪlena ɪ tɔ-we si: Ma toosaa kɛ na p̀a pekɛli-m sɔsɔm. ɪle ma caa si ɪ keesi-m ma toosee anɪ.

⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa cɔ-ɪ na Alaamee tɔm taa si: Hai, ta caa wulav, mɛ na tetu*fa*. Heeli-tuyɔ nyɛ toosee anɪ, ɪlena taa keesi-ŋ a huwɛɛ. ^a wɛɛ si wulav ɪ wɛɛ tam.

⁵ Ntɛna wulav si: Ye ɪ tɔ heeli-m ma toosee, na a huwɛɛ paa tɔɔsi mɛ nantɔ na kpatasi. ɪlena mɛ teesi p̀asi ncaa. ⁶ Ama ye ɪ heela-m-yɛ na a huwɛɛ, maa la-mɛyɛ kɔcɔŋ sɔsɔŋ. Maa kɔsi mɛ nyɔŋ. Mpu tɔ, ɪ yɔŋɔti.

⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa ɪlela cɔv si: Hai, ta caa wulav. Heeli-tuyɔ nyɛ toosee anɪ. ɪlena taa seɣesi-ŋ a huwɛɛ. ⁸⁻⁹ Ntɛna wulav cɔ si: Ma nawa tɛkpataa si, ɪ caa kɛ si ɪ keɛ tɔm na ɪ hiki waatɔ. ɪlena ɪ tayanɪ mɛ ti na ɪ heeli-m p̀ɔpɔtɔ, na p̀a layasi ma kɔsɛsutɔ. Mpu tɔ, p̀a wɛɛ kɛ si ɪ heeli-m ma toosee anɪ. ɪle tɛnaya maa nyɛna si ɪ p̀asɛɣi na ɪ seɣesi-m a huwɛɛ tɔtɔ. Ye p̀a taya mpu, maa krentɪ mɛ tɛnaya k̀p̀atɔg̀ỳ kulɔmuyɔ. ¹⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa cɔ wulav si: Nɔɣɔlv fei ate cɛne wei ɪ p̀asɛɣi na ɪ heeli-ŋ nti n p̀ɔsɛɣi tɔ. P̀ayele too tɔ, wulav sɔsɔ yaa ton tɔ nyɛlv ɪ ta p̀ɔsɛta tɔm tɛne tɔ taka kɛ tɔv, yaa pee nalɔ, yaa nyɛntɔ nɔɣɔlv. ¹¹ Nti n p̀ɔsɛɣi tɔ, tɔ wɛ kate. Ye p̀a taya tun wei ɪ fei yɛlaa hekɔ tɔ, ɪ paasi nɔɣɔlv fei wei ɪ p̀asɛɣi na ɪ cɔ-ŋ-tɪ tɔ.

¹² Tɛnaya p̀a hanɔ wulav na ɪ mu p̀aana kɛ sɔsɔm. ɪlena ɪ tɔ si, p̀a kv Papiloni nyɛntaa tɛna. ¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa kraalaa si, p̀a kɔ nyɛntaa tɛna. Na p̀a pekɪ Taniyɛli na ɪ taapalaa tɔtɔ si pa kɔyɔ-wɛ.

ɪsɔ hɔla Taniyɛli ke wulav toosee

¹⁴ Wulav tanlaa nyɛyɔ tɔ Aliyɔki tɔ mpaav si, ɪ puki Papiloni nyɛma kɔyɔ. ɪlena Taniyɛli yɔŋɔtɛna-ɪ tɛpamm na lɛmaɣasɛɛ. ¹⁵ ɪ p̀ɔsɔ-ɪ kɛ si: Pepe tɔ kɛ wulav salɛka wɛ ton ke mpu? M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Aliyɔki keesa-ɪ-tɪ. ¹⁶ ɪlena Taniyɛli polo wulav kiŋ na ɪ sɛlɛmɪ-ɪ si: Ha-m waatɔ na mɛ heeli-ŋ nyɛ toosee, na a huwɛɛ.

¹⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Taniyɛli pola tɛyaya ke kpakpaa, na ɪ heeli tɔm ntɛɣi ɪ taapalaa Hananiya na Mikayɛli na Asaliya ¹⁸ na ɪ tɔ-we si: ɪ wiina ɪsɔtaa ɪsɔ, na ɪ la na tɔ cɛkɛna toosee anɪ. P̀a taa kɔɔ na p̀a kv ta na Papiloni nyɛntaa.

¹⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ p̀a hɔla Taniyɛli ke kɔŋmɛsɛtɔ tɛne ɪnɛɣi toosee taa kɛ ahoo. ɪlena ɪ sa ɪsɔtaa ɪsɔ si:

²⁰ Tɔ sa ɪsɔ kɛ tam tɔɔ.

ɪnɛɣɛle lɛmaɣasɛɛ tɔ na ton tɔ.

²¹ ɪni ɪ layasɛɣɛna yɛlaa waatɔnaa.

ɪ caɣasɛɣi awulaa na ɪ kɔsɛɣi-wɛ.

Na ɪ haaki lɛmaɣasɛɛ nyɛma ke

lɛmaɣasɛɛ na p̀a cɛkɛɣɛna.

²² ɪni ɪ kuliyina kɔŋmɛsɛm sɔsɔm tɔɔ.

ɪ naaaki sɛkpetuyɔ taa, ɪ wɛ nyaalɛm taa.

²³ Ma caanaa ɪsɔ ma sama-ŋ.

Nyɛ hana-m lɛmaɣasɛɛ na ton.

Mu ta kɔsɛlɛmɔtɔ na tɔ nyɪ wulav toosee.

²⁴ P̀ale p̀a waali kɛ Taniyɛli pola Aliyɔki kiŋ. ɪnɛɣi wulav ka tɔwa si ɪ kv Papiloni nyɛntaa. ɪ pola ɪ kiŋ na ɪ tɔmɪ-ɪ si: Yele nyɛntaa mpe. Ama pona-m wulav kiŋ na mɛ heeli-ɪ ɪ toosee kɔsɛɣɛsɛtɔ.

^a 2:4 mɛ na tetu: Pɛle pa te seɛtɔ fayana Lɛkpa nyɛma. Pa seɛtɔ taa koolee

²⁵ Μρύγύ Aliyόκι pona Taniyeli ke wulav teye kpakpaa. Uena Aliyόκι tō wulav si: Ta caa, ma hika Yuta nyόma taa kέ nόγolv. Inu i ka heelina-η nyά toosee hōwεε.

Λεεsvyv ηku wulav nawa i toosee taa tō kv tōm

²⁶ Μρύγύ wulav pōsa Taniyeli wei pa cuyusaa si Pelētasaa tō si: Tampāna n pēsōyi na ḡ keesi-m ma toosee na a hōwεε na?

²⁷ Ntēna Taniyeli si: Ta caa, nyōntv, yaa pee nolv, yaa tvv, yaa isōtvlnhasi tōm nyōntaa kaa pēsi na pá nyi-ti na pá heeli-η. ²⁸⁻²⁹ Ama Isō we isōtaa na í kuliyi kvhmelēm tō. Inu i hulōna-η mpi pu te na pá lá tō. Ta caa, n hēntaa, uena ḡ kraγa hōwεε na ḡ kalōyi nyά kawulaya loosi. Uena Isō wei inu i kuliyi kvhmelēm tō tō, í hvl-η mpi pu la tō. ³⁰ Inu i kulina-m pē tō si má heeli-η nyά toosee. Uena ḡ cekēna mpi pē cōsōyi-η nyά hōwεε taa tō. Tōfō pē tayā isu ma tē lēlaa ke nyōm se.

³¹ N toosaa kέ si, n na yvlv leevyv anaam nόγolv na kv nyōnvu na sōyōntv. Pόcό kv tee kōkō ke sōsōm. ³² Kv nyōyv ke wola maγamaγa kέ. Kv lanle na kv ηkpalasi ke liyitee nyōγōlvu. Kv lotu na kv tala ke nyōγōlvu kvseemvuv. ³³ Na kv nōhēe ke nyōγōlvu maγamaγa. Kv nōntaalēh sita tiili-weyē nyōγōlvu, tiili-weyē cvyv. ³⁴ N nyōnaya, uena pá lōsi pāle natēli na pulaya tō na tē polo tē yāγa kv nōhēe timpri sita nyōγōlvu na cvyv tō, na tē putiti-yē. ³⁵ Μρύγύ leevyv ηku kv hota kpakpaa. Na cvyv na nyōγōlvu maγamaγa na nyōγōlvu kvseemvuv, na liyitee nyōγōlvu na wola pē yόki tēnanēnā. Uena heelim kraγa pē tēna isu lōtv. Μρύγύ pāle nte tē yāγa leevyv ηku tō tē lapa puvv sōsōv na tē su antulinya tēna.

³⁶ Ta caa, nn naaki toosee anōγōlēe? Ma heeli-η pē hōwεε. ³⁷⁻³⁸ Nyāγale leevyv nyōyv wola nyōηku ηku. Nyά kēlōna awulaa tēna. Isōtaa Isō hana-η kawulaya na tōη na teeli. I tv nyά niη taa kέ ate nyōm, paa yēlaa, paa wontu. ³⁹ Nyά waali kawulaya kaa tala nyά nyōηka. Pāle pē waali tooso nyōηka wēna isu nyōγōlvu kvseemvuv, kaa tōγō antulinya tēna. ⁴⁰ Liyiti nyōηka ká wēe tōη isu nyōγōlvu maγamaγa, ηku kv yōkōyi pē tēna tō. Kaa yόki kawulasī tēna na ká faγa-sōyi hōγōlasī. ⁴¹⁻⁴² Nōntaalēh na nōmpee na sita tiiliyi nyōγōlvu, na tiiliyi cvyv tō, mρύγύ kawulaya ηke kaa wēe tōm naale. Kaa wēna tōη isu nyōγōlvu, na icantv isu cvyv. ⁴³ Na isu n nav nyōγōlvu sitina cvyv tō mρύγύ yēlaa ka maγasi si pá krenti piitim kvlvōmēm na akpāγale taa. Ama pē kaa la, teitei isu nyōγōlvu na cvyv pē ta tamsi tō.

⁴⁴ Kawulasī nsi si waatv taa kέ Isō ká kvsi tam tō nyōηka nakēli. Kaa yόki si tēna na sí saali yem. Nakēli ka kaa kpa ka tō. ⁴⁵ Nkeyēle pāle nte n nawa pē lōsa pulaya tō tō. Nte tē yōkēna leevyv ηku kv nyōγōtv, na cvyv, na wola. Isō Sōsō lapōna na ḡ nyi mpi pu la tō. Toosee anī a we tampāna. A kvseyēsōtv kaa saali.

⁴⁶ Μρύγύ wulav Nepukanēsa hēnta Taniyeli ke ate. Uena í tō si: I fēeni Taniyeli na í wōpi i tulaalvnaa. ⁴⁷ Na í tasa si: Tampāna mō Isō kēle tvη na awulaa tēna Isō. I kuliyi kvhmelēm tō, isu n pēsōyv na ḡ heeli-m tō.

⁴⁸ Pāle pē waali kέ wulav kusa Taniyeli nyōyv. I lapa-i kvcōēh kvpaη paγale. I cēla-i Papiloni tetv tēna hōγōlvu tayānvu na í su-i nyōntaa tēna sōsō. ⁴⁹ Μρύγύ Taniyeli sēlōma wulav ke nōγō na í cēla Satēlaki, na Mesaki, na Apēti-Neko ke Papiloni tayānvu. Uena Taniyeli nάa saali wulav tēyāγa taa.

3

Wulav wola leevyv tōm

¹ Μρύγύ wulav Nepukanēsa lupa wola ke yvlv leevyv. Kv tayālēh we mēetēlōnaa hīu na naanōwa, na kv wan ke mēetēlōnaa tooso. Uena í sōysi-kvuv Papiloni tetv hōγōlvu taa kέ Tula tetekāle taa. ² Uena í yaa i tetv tēna hōγōlēh nyōēh nyόma. Pē kraγav awulumpiya, na kvmatānnaa sōsaa, na kvfānēnaa. Na layatv tasēlaa, na liyitee paasēnlaa, na hvvlaa, na kiīh nyōntaa, na tetv hōγōlēh nyōēh nyόma tēna tō. I yaa-weyē si pá polo leevyv ηku kv sēev tvlvu.

³ Μρύγύ pa tēna pa kota leevyv ηku kv kiη.

⁴ Ulena kpaallo kiisina nɔɔ sɔsaya si: Piitimnaa yɔlaa na nsɔma tɔna, i ke nkpaŋ na i nu yoo. ⁵ Ye waatu wei i nuwa tutuyu, na hɔlaya, na saŋku, na cɔmɔyɔ, na kitiko, na wontu nti tɔ tɔna. Pɔ wee si i hɛnti ateyɛ, na i sɛe wulav wɔla lɛsɔyɔ nkɔ. ⁶ Ye wei i kisa, paa peti pɔntu ke kpakpaa ke kɔkɔ sɔsɔŋka taa.

⁷ Pɔ tɔɔ kɛ waatu wei yɔlaa nuwa tutuyu, na hɔlaya, na saŋku, na cɔmɔyɔ, na kitiko, na wontu nti tɔ tɔna tɔ taŋ tɔ, mɔpɔyɔ pa tɔna pa lunɔa na pɔ sɛe wulav wɔla lɛsɔyɔ nkɔ.

Taniyeli taapalaa kisuyu ke lɛsɔyɔ sɛe

⁸ Mɔpɔyɔ Papiloni nyɔma narɔli pa pola wulav kin. Ulena pɔ kuli Yuta nyɔma waali. ⁹ Pa sɔw wulav kin, ulena pɔ sɛe-i si: Ta caa, wulav, mɔna tetu. ¹⁰ Isu n suwa si, ye tɔ nu tutuyu, na hɔlaya, na saŋku, na cɔmɔyɔ, na kitiko, na wontu nti tɔ tɔna. Pɔ wee si yɔlaa tɔna i hɛnti ateyɛ na pɔ sɛe nya wɔla lɛsɔyɔ na? ¹¹ Ye wei i kisa paa peti pɔntu ke kpakpaa ke kɔkɔ sɔsɔŋka taa? ¹² Pɔyele Yuta nyɔma Satɔlaki, na Mesaki, na Apɛti-Neko mpa n tu Papiloni tetu hɔɔlɔyɔ tayanɔyɔ tɔ, pa ta tɔki nyɔ kɔsɔsɔtu. Pa kisa nyɔ tun na nyɔ wɔla lɛsɔyɔ tɔmlɛ.

¹³ Mɔpɔyɔ pɔɔnɔ kpa wulav ke sɔsɔm na i tɔ si, pɔ kɔna-we. Ulena pɔ pɔna-weye-i. ¹⁴ Na i pɔɔsi-we si: Satɔlaki, na Mesaki, na Apɛti-Neko. I kisa ma tun na ma wɔla lɛsɔyɔ pɔ tɔmlɛ lapu yaa? ¹⁵ Pɔnɛntɛ i tayanɔ mɔ ti. Ye waatu wei i nu tutuyu, na hɔlaya, na saŋku, na cɔmɔyɔ, na kitiko, na wontu nti tɔ tɔna. Ule i hɛnti atɛ na i sɛe lɛsɔyɔ nkɔ ma sɔŋsaa tɔ. Ye pɔ taya mpu, paa peti-meyɛ kpakpaa ke kɔkɔ sɔsɔŋka taa. Ulena mɔ nɔ si tɔyɔ nkɔ ku lɛsi-mɛ?

¹⁶ Mɔpɔyɔ Satɔlaki, na Mesaki, na Apɛti-Neko, pa cɔ wulav si: Hai, ta caa, tu nɔkɔxi na tɔ tayanɔ ta ti tɔm. ¹⁷ Paa na mpu, ta Isɔ wei i tɔmlɛ tɔ lakɔ tɔ, i pɔsɔyɔ na i lɛsi-tɔyɔ kɔkɔ sɔsɔŋka taa. I kɔ waasi-tɔyɔ nyɔ nin taa. ¹⁸ Pɔyele, paa ilɛ i ta tu la mpu, tɔ kaa la nyɔ tun tɔmlɛ. Tɔ kaa sɛe nyɔ wɔla lɛsɔyɔ nkɔ n sɔŋsaa tɔ.

¹⁹ Tɔnaya pɔɔnɔ kpa wulav ke sɔsɔm, na i kpe-weye iɛ. Ulena i tɔ si: I hanɔsi kɔkɔ sɔsɔŋka ke tɔm naatosompɔɔlaya. ²⁰ Mɔpɔyɔ i tɔma i yoolaa alaafɔya nyɔma narɔli si: I hɔkɔ-we, na i peti ka taa. ²¹ Tɔnaya pa hɔka-weye kpakpaa, na pa tɔlɔsɔnaa na pa capanaa na pa kpaanaa. Ulena pɔ peti-weye kɔkɔ taa. ²² Paa hanɔsa-keye teu kɛ isu wulav ka suw tɔ. Halɔna kɔ ku mpa pa pɛta mpe inɔ pa toosoyɔ ka taa tɔ. ²³ Mɔpɔyɔ Satɔlaki na Mesaki na Apɛti-Neko pa hota kɔkɔ sɔsɔŋka taa na pa kuhɔkɔm.

Satɔlaki-we pa tooso ke kɔkɔ sɔsɔŋka taa

²⁴ Mɔpɔyɔ sɔɔntu kpa wulav. Ulena i kuli tɔkpaka na i pɔɔsi i waali nyɔma si: Isu yɔlaa kuhɔkaa toosoyɔ tɔ pɛta kɔkɔ taa? Ulena pɔ cɔ-i si: Mɔpɔyɔ, ta caa. ²⁵ Ntɛna i mɔ kapuka si: Ma naaki yɔlaa liyiti kɛ ka taa. Pa ta hɔkɔ-we, pɔcɔ pa tɔŋ kaa nyaki-we. Na liyiti nyɔŋ nɔɔsɔna isu isɔtaa tillu.

²⁶ Pɔle pɔ waali, ulena wulav kpɛtɔna kɔkɔ nkɛ ka nɔɔ. Mɔpɔyɔ i yaawa si: Isɔ sɔsɔ tɔmlɛ nyɔma, Satɔlaki, na Mesaki, na Apɛti-Neko yoo. I lu na i kɔɔ.

Ulena pɔ lu kɔkɔ taa kɛ kpakpaa. ²⁷ Mɔpɔyɔ wulav akewenaa tɔna kotaa na pɔ wiili-we. Ulena pɔ nɔ si kɔkɔ ta nyaya pa tiili. Paa pa nyɔsi yaa pa wontu. Pɔyele pa tɔɔ mayamaɔa fɛi kɔkɔ sɔŋ. ²⁸ Mɔpɔyɔ wulav tɔma si: Ma sama Satɔlaki, na Mesaki, na Apɛti-Neko pa Isɔ. Inɔ i tilina i isɔtaa tillu na i ya i yɔlaa. Mpi tɔ, pa tisa pa yun ke i tɔɔ kɛ. Pa mu sɔm na pɔ kisi ma kuyɔɔtɔtu. Si pa kaa sɛe tɔyɔ na pɔ ye le pa Isɔ. ²⁹ Pɔ tɔɔ kɛ ma kpaalɔxi ma kawulaya tɔna taa piitimnaa. Ye wei i tuwa pane inɔ pa Isɔ, paa tɔɔsi pɔntu nantɔ na kpatasi. Pɔcɔ i tɔyaya kɔ mɔli ncaale. Mpi tɔ, Isɔ nɔɔlɔ i fɛi, na i yaki yɔlaa isu inɛ.

³⁰ Mɔpɔyɔ wulav sɔsɔ pa nyɔŋ kɔsɔyɔ ke Papiloni tetu taa.

Wulav toosee naale nyɔna

³¹ Mɔpɔyɔ Nepukanɛsaa nmaa takɔlaya ke piitim na nsɔma tɔna yɔlaa mpa pa we antulinya tɔna taa tɔ na i sɛe-we si: Alaafɔya wee?

³² Ma caa ma keesi-meyɛ piti tɔma sɔsɔna wɛna Isɔ Sɔsɔ lapa-m tɔ.

33 ɪ piti tɛma tɔwɔya.
A wɛ toŋ.
ɪ kawulaya wɛ tam tɔɔ.

4

1 Nepukanɛsaa mǎ, ma caya ma kawulaya tɔyaya taa. Ma tɔkaya kɛ na mǎ nyɔɔki na mǎ suma. 2 Mprɔgɔ ma hɛnta ahoo naali na mǎ toosi. Sɔɔntu kra-m, na pɛ pɛsi ma lanlɛ. 3 Mprɔgɔ ma yaa Papiloni nyɛntaa tɛna si pǎ heeli-m ma toosee anɪ a hɔwɛɛ. 4 Kɛlɛna tɔwaa na isɔtulɔnasɪ tɔm nyɛntaa na pee nalaa na topotopo nyɛma pa kɔɔ na mǎ heeli-wɛyɛ toosee anɪ. Ama pa ta pɛsi na pǎ sɛɣɛsi-m a hɔwɛɛ. 5 Waali waali kɛ Taniyɛli wei ɪ wɛna Isɔ Nanɛntu lɛmayasɛle na pa cuɣusa-i ma tɔyɔ hɛtɛ si Pelɛtasaa tɔ ɪ kɔma. 6 Mprɔgɔ ma heela-i ma toosee. Ma si: Tɔwaa wulav Pelɛtasaa, ma nyɛmǎ si, n wɛna Isɔ Nanɛntu lɛmayasɛle. Tɔm kɔɛmɛlɔtu natɛli tu cɔɔsɛyi-ŋ. ɪlɛ sɛɣɛsi-m ma toosee anɪ a hɔwɛɛ. 7 Ma hɛntaa kɛ, ɪlɛna mǎ toosi si: Tɔyɔ sɔsɔɛŋku nakuli ku sɛŋa antulinya hɛku taa.

8 Mprɔgɔ ku lapa toŋ na ku kra isɔtaa tɛliyiliyi.
Pa naaki-kuɣu antulinya tɛnasɪ tɛna taa kɛ.

9 Ku hatu ka suwaya na ku lɔla pee kɛ sɔsɔm.
Taale wontu cɔɔsaya ku isotom taa kɛ.

Sumasɪ na tɔkaya si tana kɛ ku pilinasi tɔɔ.

Weesuyɔ nyɛm tɛna hikaya pɛ tɔɔnaya na ku kin.

10 Pɛ tasaa ɪlɛ, ma nǎ isɔtaa tillu nɔɔɔlɔ ɪ tiina isɔtaa kɛlɛ. 11 Mprɔgɔ ɪ kiisina nɔɔɔ sɔsaya si:
ɪ hu tɔyɔ ŋku, na ɪ sɛti ku pilinasi.

ɪ kpiisi ku hatu, na ɪ ŋmusi ku pee.

Wontu na sumasɪ ɪ se ku tɛɛ.

12 Ama ɪ yele ku kite na tɛ lila kɛ tɛtu taa.

ɪ hɔkɔ ku kite nte na nyɛɔɔlɔyɔ mayamaya,

na kuɛɛmɔyɔ pɛ alukpala,

kɛ taale nyutu hɛku taa na aŋkpɛlɛ sɔ-tɛ.

Kite nte tɛ tɔɔ nyutu isɔ hɔntu wontu.

13 Pǎ lɛsi tɛ yulɔtu lɛmayasɛle

na pǎ tu-tɛyɛ wontuyɔ nyɛntɛ.

Tɔ wɛɛ mprɔgɔ pusɪ naatosompɔɔɔlaya.

14 Isɔtaa tillaa kɔnna tɔm tɛnɛ ɪni. Antulinya yɛlaa tɛna ɪ nyɪ si, isɔtaa Isɔ tɛnna yɛlaa kawulasɪ tɛna. ɪ nɔka paa yulɔ sɛkpɛlu ɪ tu-i.

15 Ma toosee anɔɔɔlɛ. Ma kawulaya taa nyɛntaa tɛna ta pɛsi na pǎ heeli-m a hɔwɛɛ. ɪlɛ ma nyɛmǎ si Pelɛtasaa, n wɛna Isɔ Nanɛntu lɛmayasɛle. N kǎ pɛsi na n heeli-m-yɛ.

Taniyɛli sɛyɛsɛyi wulav kɛ ɪ toosee hɔwɛɛ

16 Mprɔgɔ Taniyɛli wei pa cuɣusaa si, Pelɛtasaa tɔ, ɪ laakali pɛsaa. Pɛ pɛkɛla-i ɪ hɔwɛɛ taa kɛ laasaya tɔɔ. Ntɛna wulav ma mǎ tɔm-i si: Ma toosee anɪ a tɔm ɪ taa pɛkɛli-ŋ. ɪlɛna ɪ cɔ-m si: Hai, ta caa, toosee anɪ á pɛsi nyǎ kolontunaa nyɛntu. 17 Tɔyɔ sɔsɔɛŋku toŋ nyɛŋku ŋku n na ku kra mpɔ tɛliyiliyi tɔ, pa naakaya-kuɣu antulinya tɛnasɪ tɛna taa kɛ. 18 Ku hatu ka suwaya na kɔ lɔla pee kɛ sɔsɔm. Taale wontu cɔɔsaya ku isotom taa kɛ. Sumasɪ nǎ tɔkaya si tana kɛ ku pilinasi tɔɔ. Weesuyɔ nyɛm tɛna hikiyi pɛ tɔɔnaya na ku kin. 19 Ta caa, nyɛɔɔlɛ tɔyɔ ŋku. Nyǎ lapɛna sɔsɔ na n la toŋ na n pu na n kalɛsɛna isɔtaa. N ŋmakɛla antulinya tɛnasɪ tɛnaya. 20 Pɛlɛ pɛ waali n nawa isɔtaa tillu tiina isɔtaa na ɪ tɔ si, pǎ hu-ku na pǎ wakɛli-ku. Ama pǎ yele kite na tɛ lila kɛ tɛtu taa. ɪlɛ pǎ hɔkɔ-tɛ na nyɛɔɔlɔyɔ mayamaya, na kuɛɛmɔyɔ alukpala kɛ taale nyutu hɛku taa. Aŋkpɛlɛ ɪ sɔ-tɛ, na tɛ na wontu pǎ kaa taale nyutu kɛ pusɪ naatosompɔɔɔlaya. 21 Wulav, nyǎ toosee anɪ a hɔwɛɛ nte si, isɔtaa Isɔ kǎ paasɛna-ŋ. 22 Paa tɔɔnɪ-ŋ yɛlaa hɛku. Nyana taale wontu ɪ ka kaa tɛɔɔlɛ na n tɔki nyutu isɔ naaŋ. Aŋkpɛlɛ

ká sɔ-ŋ na ń wɛɛ ńpɔ́yɔ́ pɔsɪ naatosompɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ɔ́. ɔlɛna pɛ́cɔ́ ń nyɪ sɪ ɪsɔ́taɔ ɪsɔ́ tɛ́nna yɛ́laa kawulɔ́sɪ tɛ́na. Ye ɪ nɔ́ka wei ɪ tɔ́-ɪ. ²³ Tɔ́m nti pa yɔ́ɔ́tɔ́a sɪ pá yele kite tɔ́. Tɛ́ɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ sɪ, ye n kɔ́ma na ń cɛ́kɛ́na sɪ ɪsɔ́ kɛ́ɛ pɛ́ tɛ́na pɛ́ tɔ́. ɔlɛ n mɛ́li nyá kawulɔ́ɔ́a taa. ²⁴ Ta caa wulav, pɛ́ tɔ́ tɔ́, tɔ́kɪ layatɔ́ nti ma tasɛ́ɔ́-ŋ tɔ́. Lɔ́ ɪsɔ́ɔ́tɔ́, na ń tɔ́ɔ́ kɔ́sɪyɪsɪm. Wɛ́ɛna acamaa pɛ́tɔ́tɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ na nyá lan̄hɔ́lɔ́m̄lɛ ká leeli.

Wulav toosee lapa ɪsu ɪ toosuɔ́ tɔ́

²⁵ ńpɔ́yɔ́ pɛ́ lapa teitei ɪsu Taniyɛli ka kɛ́ɛsaa tɔ́. ²⁶ Pɛ́naɔ́a sikaa ɔlɛna kɔ́yakɔ́ nakɔ́li wulav cɔ́ɔ́kɪ ɪ kawulɔ́ɔ́a kutuluɔ́ɔ́u nyɔ́ɔ́ɔ́ taa kɛ́ Papiloni. ²⁷ ɔlɛna ɪ má, ɪ lan̄ɔ́ɔ́ taa na ɪ tɔ́ sɪ: Má ŋmana ma kawulɔ́ɔ́a ɪcɛ́tɛ́ sɔ́sɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ Papiloni ɪnɛ. Ma lapa ńpɔ́yɔ́ sɪ ma tɔ́ŋ na ma sɔ́sɔ́ɔ́ntɔ́, na ma teeli ɪ ná.

²⁸ ɪ nɔ́ɔ́ ta tiita atɛ, ɔlɛ ɪ nu pɛ́ yɔ́ɔ́tɔ́na ɪsɔ́taɔ kɛ́ɛ sɪ: Wulav Nepukanɛsaa, nu teu yoo. Paa tɛ na pá lɛ́ɛkɪ-ŋ nyá kawulɔ́ɔ́a ŋkɛ. ²⁹ Paa tɔ́ɔ́ŋ-ŋ yɛ́laa hɛ́kɔ́. Nyana taalɛ wontu ɪ ká kaa tɛ́ɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ɔ́. N ká tɔ́kɪ nyutɔ́ ɪsu naaŋ. Halɛna pɔsɪ naatosompɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ɔ́. ɔlɛna pɛ́cɔ́ ń nyɪ sɪ ɪsɔ́taɔ ɪsɔ́ tɛ́nna yɛ́laa kawulɔ́sɪ tɛ́na. Ye ɪ nɔ́ka wei ɪ tɔ́-ɪ.

³⁰ ńpɔ́yɔ́ pɛ́ lapa ńpɔ́yɔ́ kɔ́ɔ́kɔ́ɔ́. ɔlɛna pá tɔ́ɔ́ŋ Nepukanɛsaa kɛ́ yɛ́laa hɛ́kɔ́, na ɪ tɔ́ɔ́ nyutɔ́ ɪsu naaŋ. An̄kɔ́pɛ́ɛ sɔ́-ɪ, halɛna ɪ nyɔ́ɔ́sɪ pu ɪsu hɛ́kɔ́ɔ́ɔ́na hɔ́ntɔ́, na ɪ sɛ́kɔ́ŋ ɪsu sumasi.

Nepukanɛsaa alaafɔ́ɔ́a hikuyɔ́

³¹ Pɔsɪ naatosompɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ tɛ́ɛwa ɔlɛna Nepukanɛsaa má ma kɔ́sɪ ɪsɛ na ɪsɔ́taɔ. ńpɔ́yɔ́ ma lɛ́mɔ́ɔ́sɛɛ mɛ́laa, na má sɛɛ ɪsɔ́ sɪ: Hai, ɪsɔ́taɔ ɪsɔ́, ma sama-ŋ. Ma sɛɛ ɪsɔ́ Tacaɔ nyá. Nyá kawulɔ́ɔ́a wɛ́ tam tɔ́ kɛ́. Nyá sɔ́sɔ́ɔ́ntɔ́ kaa su tɛ́naɔ́. ³² Antulinya yɛ́laa tɛ́na ta haŋna-ŋ. N lakɛna pa na ɪsɔ́taɔ tillaa kɛ́ ɪsɛna n caa tɔ́ɔ́. Nɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ u pɔ́sɔ́ɔ́-ŋ natɔ́lɔ́ɔ́ pɛ́ taa.

³³ ńpɔ́yɔ́ ma lɛ́mɔ́ɔ́sɛɛ mɛ́la-m. ɔlɛna pá mɛ́lɛna-m ma kawulɔ́ɔ́a, na ka teeli, na ma teu na ma sɔ́sɔ́ɔ́ntɔ́. Ntɛna ma waali nyɛ́ma na ma akewenaa sɔ́saa kɔ́ti ma kɪŋ. ɔlɛna pá tɔ́ɔ́ŋ-ɔ́m ma kawulɔ́ɔ́a taa kɛ́ suw na ká kɛ́li ɪsu kaa wɛw tɔ́. ³⁴ Pɛ́ tɔ́ kɛ́ Nepukanɛsaa má ma saŋ, na má pɔ́ɔ́lɔ́ɔ́ɔ́ na má tɔ́ɔ́ɔ́ teeli kɛ́ ɪsɔ́taɔ Wulav. ɔlɛ ɪ tɔ́ŋɔ́ɔ́na tampana kɛ́ pɛ́ tɛ́na pɛ́ taa na ɪ laki kɔ́sɪyɪsɪm. ɪ tɪsɪyɪ wei ɪ hɔ́ŋ ɪ tɪ tɔ́ɔ́.

5

Wulav Pɛ́lɛ́sasaa acima

¹ ńpɔ́yɔ́ kɔ́yakɔ́ nakɔ́li wulav Pɛ́lɛ́sasaa lapa acima sɔ́sɔ́ɔ́na. ɪ akewenaa sɔ́saa iyɔ́a (1000) kɛ́ ɪ lapa-yɛ́ na ɪ na-wɛ́ pá nyɔ́ɔ́ sɔ́lɔ́m. ²⁻³ Pɛ́ kɛ́ɛsaa ɔlɛna sɔ́lɔ́m cɔ́ɔ́ wulav ɪsɛntaa. Tɛ́naɔ́a ɪ tilaa na pá kɛ́na wɔ́la na liyitee nyɔ́ɔ́ɔ́lɔ́ɔ́ɔ́ pɔ́sɪyanaa. Wontu ntɔ́ɔ́ ɪ caa Nepukanɛsaa ka lɛ́ɛka Yosalem ɪsɔ́ tɛ́sɛɛɛ taa. ńpɔ́yɔ́ ɪ na ɪ akewenaa sɔ́saa na ɪ alaa, na ɪ saalaa, pa nyɔ́ɔ́na wontu ntɔ́ɔ́ sɔ́lɔ́m. ⁴ ɔlɛna pá talɔ́ɔ́ pa tɔ́ŋ kɔ́lalaŋ. Wɔ́la na nyɔ́ɔ́lɔ́ɔ́ɔ́ mɔ́ɔ́mɔ́ɔ́, na pɛ́ kɔ́sɛ́mɔ́ɔ́ kɛ́ paa lupa tɔ́ŋ ɪni. Pa saaka lɛ́lɔ́ŋ kɛ́ taasi na pɛɛ.

⁵ ńpɔ́yɔ́ ntantaku luwa kɔ́ɔ́kɔ́ɔ́. ɔlɛna kɔ́ ŋmaaki fɛ́tɛ́la kɪŋ kɛ́ kawulɔ́ɔ́a kutuluɔ́ɔ́u kolɔ́ŋa kɔ́hɔ́lɔ́mɔ́ɔ́a tɔ́ɔ́. ⁶ Wulav ná mɔ́ɔ́, ɔlɛna sɔ́ɔ́ɔ́ntɔ́ kɔ́ɔ́-ɪ na ɪ seliyɪ. Halɛna ɪ tɔ́na makɛ́na tɛ́mɔ́ɔ́a kɔ́ɔ́kɔ́kɔ́. ⁷ ńpɔ́yɔ́ ɪ mapa kapuka sɪ pá kɛ́na Papiloni ɪsɔ́tɔ́lɔ́ŋasi nyɛ́ntaa, na nyɛ́ntaa na pee nalaa. Pɛ́ɛ pa kɔ́ma ɔlɛna ɪ tɔ́-wɛ́ sɪ: Ye wei ɪ kala ŋmaatu tɛ́nɛ na ɪ heeli-m tɛ́ huwɛɛ. Paa suu pɔ́ntɔ́ kɛ́ tɔ́ŋ toko, na pa tɔ́-ɪ wɔ́la lulɔ́ɔ́. ɔlɛna pá su-ɪ kawulɔ́ɔ́a tɛ́ɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ tooso nyɛ́ntɛ taa.

⁸ ɔlɛna pa tɛ́na pá mɔ́ɔ́sɪ. Ama pa ta pɛ́sɪ na pá kala ŋmaatu nti na pá heeli wulav kɛ́ tɛ́ huwɛɛ. ⁹ Tɛ́naɔ́a wulav lan̄ɔ́ɔ́ sɔ́saa wakɔ́lɔ́ɔ́ɔ́ na ɪ akewenaa sɔ́saa lan̄a náá cɛ́.

Taniyɛli sɛ́ɔ́sɔ́ɔ́ɔ́ wulav kɛ́ ŋmaatu huwɛɛ

¹⁰ ńpɔ́yɔ́ wulav too nuwa ɪ na ɪ akewenaa pa maki kapusi kɛ́ ŋmaatu nti tɛ́ tɔ́m. ɔlɛna ɪ suw pa kɪŋ na ɪ sɛɛ ɪ pɔ́ɔ́ɔ́ sɪ: Mɛ́ na tetɔ́. Sɔ́ɔ́ntɔ́ ɪ taa kɔ́ɔ́-ŋ na pɛ́ wakɔ́li nyá lan̄ɔ́ɔ́. ¹¹ Apalɔ́ nɔ́ɔ́ɔ́ ɪ wɛ́ nyá kawulɔ́ɔ́a taa, ɪ wɛ́na ɪsɔ́ Nan̄ŋtu lɛ́mɔ́ɔ́sɔ́ɔ́ɔ́. Halɪ nyá caa Nepukanɛsaa waatu taa kɛ́ pa ná yɔ́lɔ́ ɪni. ɪ kɛ́ cɛ́kɛ́nɔ́, na layatɔ́, pɔ́ɔ́ɔ́ pɛ́ ha-ɪ nyɛ́m. ńpɔ́yɔ́ nyá caa

kpa-i tɔwaa, na ɪsɔtulɔŋasi tɔm nyɛntaa, na nyɛntaa, na pee nalaa pa nyɔɔ tu. ¹² I hɛte ntɛ Taniyeli, ɪlena nyá caa cuɔusi-i si Pelɛtasaa. I wɛna lɛmayasɛle kɛ, na pɛ kɛli lɛlaa. I nyɛmayɔ na í sɛɛsɛɔ toosee huwɛɛ. I kpekɪyi asɛsuna, na í kuliyi kuɛmelɛm tɔɔ na í heeliyi. Yaa-i, ɪ ká kala-ŋ ŋmaatv nti.

¹³ Ḿpɔ́yó pa kɔna Taniyeli kɛ kpakpaa, na wulav pɔɔsi-i si: Nyɔɔale Taniyeli wei ma caa kɔnna Yuta tɔ? ¹⁴ Pa yɔɔta nyá tɔm na má nu si, n wɛna ɪsɔ lɛmayasɛle na nyɛm na n cɛkɔɔna na pɛ kɛli lɛlaa. ¹⁵ Pa kɔna-m nyɛntaa na ɪsɔtulɔŋasi nyɛntaa si pá kala ŋmaatv tɛne na pá heeli-m tɔ huwɛɛ pa ta pɛsi. ¹⁶ Ma nuwa si n pɛsɛɔ na ń cɔ tɔm tɛna. N kuliyi kuɛmelɛm tɔɔ, na ń heeliyi. Mpu tɔ, ye n kala ŋmaatv tɛne na ń sɛɛsi-m tɔ huwɛɛ. Paa suu-ŋ toŋ toko, na pá tu-ŋ wɔla lulɔɔ. Paa su-ŋ kawulaya tɛɔɔale tooso nyɛntɛ taa.

¹⁷ Ḿpɔ́yó Taniyeli cɔ wulav si: Ma sama, ta caa. ɪɛ su nyá kuɔɔɔ, yaa ń ha wei n nɔkaa tɔ. Paa na mpv maa kala-ŋ ŋmaatv nti na má heeli-ŋ tɔ huwɛɛ. ¹⁸ ɪsɔtaa ɪsɔ sɔsɔ ka kpana nyá caa Nepukanɛsaa kɛ wulav sɔsɔ na í tu-i teeli. ¹⁹ Na pɛ la na piitimnaa na nsɛma tɛna yɛlaa nyɔŋna-i na pá seliye. Ye ɪ nɔkɔna wei ɪ kv ɪlé, na í sɔɔla wei ɪ yele ɪlé. I kuɔsaya mpa ɪ caa tɔ pa nyɔɔ, na í tisiyi mpa ɪ luɔu fɛi tɔ. ²⁰⁻²¹ Ama ɪ hɔma ɪ ti na í la kalampaanɪ. ɪlena pɛ tu-i wontuɔu lɛmayasɛle. Pa kuɔa-i ɪ kumte tɔɔ na ɪ teeli sí tɛkpataa. Pa tɔɔna-i yɛlaa hekv na í na taale kpanasi pá kaa tɛɔɔale. I tɔɔ nyutu ɪsu naaŋ, na aŋkpɛɛ sɔ-i. Halɔna waatv wei ɪ nyɛmá si, ɪsɔtaa ɪsɔ sɔsɔ tɛnna yɛlaa kawulasɪ tɛna, í nɔka wei ɪ tu-i. ²² Ama ɪ pɔyalv nyá, nyá nyɛmá ḿpɔ́yó teu. Paa na mpv n ta pasa nyá ti na ń tu ɪsɔ kɛ teeli. ²³ N kraasa nyá tɔɔ ɪsɔtaa ɪsɔ tɔɔ kɛ. Mpi tɔ, n yɛlaa na pá lɛsi ɪsɔ tɛsɛɛle nyɛnasi. Halɔna nyana nyá akewenaa sɔsaa, na nyá alaa na nyá saalaa, í nyɔɔna sɔlvɔm. ɪlena í tala mɔ tuŋ wei pa lupɔna liyitee nyɔɔɔlvɔ na wɔla, na nyɔɔɔlvɔvɔ mayamaɔa, na pɛ kuɔsɛmɔvɔ tɔ. Paa mɔ tuŋ wei pa saaka taasi, na pee, na u naaki, na u nuki, pɔyele ɪ ta nyɪ pulv tɔ. N pɛma ɪsɔ wei ɪ tɔka nyá weesuɔu kɛ ɪ niŋ taa tɔɔ teeli. ²⁴ Pɛ tɔɔ kɛ ɪ yɛlaa na ntantaku ŋmaa mpv ²⁵ Si: Mene mene tekɛl u paasɛn. ²⁶ Tɔm pee anɪ a huwɛɛ ntɔ. Mene huwɛɛ wɛɛ si, ɪsɔ kala nyá kawulaya kuɔyɛɛŋ, na í su ka tɛnaɔa. ²⁷ Tekɛl, huwɛɛ wɛɛ si, ɪ mayasa-ŋ saŋɔa tɔɔ na í ná si, n fɛi yuŋ. ²⁸ Paasɛn huwɛɛ wɛɛ si, ɪ tala nyá kawulaya na í cɛla Mete nyɛma na Pɛɛsi nyɛma.

²⁹ Tɛnaɔale wulav si, pá suu Taniyeli kɛ toŋ toko na pá tu-i wɔla lulɔɔ. ɪlena pá kraali si paa su-i kawulaya tɛɔɔale tooso nyɛntɛ taa.

³⁰ Ḿpɔ́yó pa kv Papiloni wulav Pelɛtasaa kɛ ahoo anɪ.

6

¹ ɪlena Mete wulav Taliyusi mv kawulaya kɛ ɪ lulɔɔv pɔnaɔa nutoso na naale nyɛŋka taa.

Taniyeli kolontunaa nyɔki-i katɔka

² Ḿpɔ́yó Taliyusi faya ɪ tetv kɛ hɔɔlɔŋ nunɔwa na hiu (120). ɪlena í kra pɛ nyɔɔ nyɛma. ³ Ntɛna í kra sɔsaa napɔlɔɔi naale na pɛ tɔlɔna Taniyeli si pá fɛɛyi sɔsaa mpe pa tɔɔ, na wulav pulv í taa wakɛli. ⁴ Ama Taniyeli ná tɛɛ mpe unɪ na nyɔɔ nyɛma kɛ lɛmayasɛle tɛɔɔaɔaɔa. ɪlena wulav huɔ si ɪ ká kra-i ɪ kawulaya tɛna paasɛnv. ⁵ Ḿpɔ́yó pa na nyɔɔ nyɛma mpe pa pɛka ɪsɔna paa la na pá hiki Taniyeli tɔ. Paa kawulaya tɔm natɛli tɔ taa, ɪlena pá wu. Mpi tɔ, Taniyeli lakaya ɪ tɛmlɛ kɛ teu kɛ ɪ ta cɔlɛsi natɛli. ⁶ Mpuɔvɛ yɛlaa mpe si, ye pɛ taya Taniyeli ɪsɔ sɛɛv kiŋ taa tɔ kaa hiki tɔwaanɛ.

⁷ ɪlena pá polo wulav kiŋ na pá sɛɛ-i si: Wulav, nyana tetv. ⁸ Nyá kawulaya tɛna taa akewenaa sɔsaa tɛna caa si, ń kraalɔna toŋ si, ye wei ɪ luŋa tɔɔv, yaa yulv nɔɔlv kɛ kuɔyɛɛŋ hiu na naanɔwa taa, ye pɛ taya wulav nyá, pá pɛti pɔntv kɛ tɔɔlasɪ pɔ́yó taa. ⁹ Mpu tɔ, mv kuɔsɛutv nti. Nmaa-ti na ń tu niŋ. Nɔɔlv í taa kpɛɛsi-ti. Mpi tɔ, Mete nyɛma na Pɛɛsi nyɛma pa kiiu u layasɔi.

¹⁰ Ḿpɔ́yó wulav Taliyusi mv tɔm nti na í tu niŋ.

Taniyeli pɛtvɔv kɛ tɔɔlasɪ pɔ́yó taa

11 Taniyeli kutuluyu ka ke ate na isataa nyehku ké na ku pətote tüləna Yosalem icate tō. Tənaɣa i kpaakaya na í luniyi akula na í san i Isə. I sələmayə-i paa kuyaku ŋkuyu təm tooso ké. I nuwa wulav təm nti, ilena í polo Isə sələmvuɣu isu í tu laki tō. 12 Ḿpógú i kolontunaa mpe pa pola kpaakaa, na pá mayana i tənna sələmvuɣu na í yaaku Isə. 13 Ilena pá polo wulav kin na pá tō si: Isu n ŋmaawa na í su si, ye wei i sələma Isə nəɣəlv, yaa yulv nəɣəlv, ke kuyeyi hiu na naanvwa taa, na pə tá ké nyá, paa peti pɔntv ke tɔɣlası púúyú taa? Wulav si: Eenna. Mete nyəma na Peesi nyəma kiiu u layasəyi mɛɛ. 14 Ntəna pá heeli-i si: Mpa pa kəmna Yuta tō pa taa wei pa yaa si Taniyeli tō u nyənəyi nyana nyá kiiu ke pulv se. Halı təm toosoɣo ílé i sələməyi i Isə ké paa kuyaku ŋku.

15 Wulav nuwa si Taniyeli, ilena i lanje wakəli. Ḿpógú i mayasaa si í waasi-i. Haləna ilim tɔɣv. 16 Ḿpógú yəlaa mpe pá məla i kin na pa pəəsi-i na isələ kuseemle si: Ntəŋ n nyəmə teu si Mete nyəma na Peesi nyəma pa kiiu u layasəyi?

17 Ḿpógú wulav yəlaa na pá kəna Taniyeli na pá peti-i tɔɣlası púúyú taa. Ilena í təmi-i si: Nyá Isə wei i təmle n seəsəna isələ tō, i tike i pəsəɣəna na í ya-ŋ.

18 Ilena pa təkı pələ ke tɔɣlası púúyú ŋku ku nəɣə. Ḿpógú wulav na akewenaa səsaa pa yusa pələ tō si nəɣəlv í taa tvli. 19 Ḿpógú wulav məla i təyaya na í sɔv mpv. I ta kɔtəna i alaa taa nəɣəlv. Pəyele i keela tom.

Taniyeli luv na alaafəya ke tɔɣlası púúyú taa

20 Pə kəma isu pə nyaaləyi, ilena wulav kulı ləŋ na í polo tɔɣlası puvuɣu nəɣə. 21 I kɔtəna-kv, ilena í yaa Taniyeli na lanwakəlle na í pəəsi si: O oo Taniyeli. Isə Weesuɣu tv wei i təmle n lakəna isələ kuseemle tō. I pəsaa na í waasi-ŋ tɔɣlası səkraŋ taa?

22 Ilena Taniyeli cə, na í see wulav si: Ta caa, nyana tetv. 23 Ma Isə tila isataa tillu na í təkı tɔɣlası nəəsi, si ta la-m pulv. Mpi tō, ma ta wakələna-i. Pécó ma ta pəntəna nyá tətō.

24 Tənaɣa wulav lanje hvləma katatəlaya, na í tō si, pá ləsi Taniyeli. Ḿpógú pa ləsa-i. Paa hiŋaya, ka fei i tō. Mpi tō, Taniyeli tema Isə na i taa ké. 25 Ilena wulav yele na pá kpa yəlaa mpa pa kuu Taniyeli nəəheɛ tɛɛ tō. Ilena pá peti pá na pa alaa na pa piya ke tɔɣlası puvuɣu taa. Na tɔɣlası te-we na sí salı pa mɔwa, na pa ta tu tiita atɛ.

26 Pələ pə waalı ké wulav Taliyusi ŋmaa takəlaya ke piitim na nsəma təna yəlaa, mpa pa we antulinya təna taa tō si: Ma seɛ-mɛ.

27 Ma sukı ma kawulaya təna taa ké kəsəsutv. Paa wei í nyana Taniyeli Isə na í se-i. Mpi tō, inəɣələ Isə Weesuɣu tv na i we tam tō.

I kawulaya kaa te na i səsəntv ká weɛ ḿpógú tam tō.

28 Inı i hetəɣəna na í waasəyi.

I laki piti təma ke isataa na atɛ.

Inı i waasəna Taniyeli ke tɔɣlası nəɣə taa.

29 Ḿpógú Taniyeli nyuɣv kulı Taliyusi kawulaya waatv taa, na Peesi wulav Silusi waatv tətō.

7

Taniyeli toosee kancaalaya nyəna

1 Ḿpógú Papiloni wulav Pələtasaaw kawulaya pənaya, kancaalaya nyəŋka taa, Taniyeli həntaa na í toosi toosee. 2 Ilena í ŋmaa-yɛ.

Taniyeli toosaa ké si: Heelim luna antulinya təna taa, na pə lanjəyi tenku səsə. 3 Ḿpógú taale wontu səsəntv liyiti luna tenku taa. Tu fayana təmaya. 4 Kancaalaya nyəŋku nəɣəsəna tɔɣlaya. Ilena kv wəna həkələ keŋ. Ḿpógú pa kɔpəsa kv keŋ inı. Ilena pá kusı-kv, na pá səŋsa-kvkv kv nəəheɛ naale tō isu yulv. Ḿpógú pa tv-kvkv yulv ləmayasɛɛ. 5 Naale nyəŋku ná nəɣəsəna taale wontuɣu isayav nakvli. Na kv səŋa kv nəəheɛ tooso tō ké kəŋkəŋ. Ilena kv təkə səntaası tooso na kv kela. Na pá yəɣətəyi-kv si, kú kulı na kú li nantv. 6 Pələ pə waalı ké

ma ná lɛŋku, na kú nɔ̀ɔ̀sə̀na isɔ̀ kprou. Ku siyile waali ké ken liyiti isɔ̀ sumaya, na ku nyɔ̀ɔ̀ɔ̀ ke liyiti. Ilena pá tu-kuɔ̀ ton. ⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ ma na wontuɔ̀ liyiti nyɛ̀ŋku. Ku we sɔ̀ɔ̀ntɔ̀ ke sɔ̀sɔ̀m, na ku toma feina taka. Ku wena nyɔ̀ɔ̀lɔ̀ɔ̀ kela sɔ̀sɔ̀na ké. Ku tɔ̀ki na kú felɔ̀ɔ̀ nɔ̀ɔ̀hɛ ke mpi pə kaasaa tɔ̀. Ku ta nɔ̀ɔ̀sə̀na wontu nti tɔ̀ tɔ̀m tɔ̀ tɔ̀ma keesɔ̀ɔ̀ tɔ̀. Ku hɛɔ̀ we naanɔ̀wa. ⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ ma na hɔ̀lɔ̀ɔ̀ sɔ̀kpeluɔ̀ luwa heku taa, na kú kpesi i taa tooso. Ku wena ise ké isɔ̀ yulɔ̀, na ku nɔ̀ɔ̀ yɔ̀ɔ̀tɔ̀ɔ̀ kalampaani tɔ̀m.

Isɔ̀ hɔ̀v tɔ̀m

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ ma na pa siwa kumlee. Ilena Tam tɔ̀ tɔ̀ nɔ̀ɔ̀lɔ̀ i caya. I wontu hulɔ̀maa ké tɔ̀lailai. I nyɔ̀ɔ̀si we isɔ̀ kproukproumɔ̀m mayamaɔ̀. I kumte mukaya kɔ̀kɔ̀ ké, na tɔ̀ pɔ̀pɔ̀lee we isɔ̀ mamala. ¹⁰ Kɔ̀kɔ̀ lukaya tɔ̀ tɛɛ na ká kpen isɔ̀ pɔ̀ɔ̀ ke i isenta. Yɔ̀laa ke iyisi iyisi sɛɔ̀ɔ̀ i kin na pa taa lɛlaa laki-i tɔ̀mlɛ. M̀p̀r̀ỳg̀ huɔ̀laa caya na pá heti takɔ̀lasɔ̀.

¹¹ Ma nyɛ̀naɔ̀ wontuɔ̀ ŋku ku hɔ̀lɔ̀ɔ̀ yɔ̀ɔ̀tɔ̀ɔ̀ kalampaani tɔ̀m ke mpɔ̀ tɔ̀, ilena má na pa ku-ku, na pá peti kɔ̀kɔ̀ taa si kú nyaya. ¹² M̀p̀r̀ỳg̀ pa lɛka wontu lenti toma. Ama pa sɔ̀sɔ̀-tɔ̀ɔ̀ weesɔ̀ɔ̀ ke pɔ̀cɔ̀ɔ̀ waatu nɔ̀ɔ̀lɔ̀ i tɔ̀.

¹³ Pə waali ké ma nawa nɔ̀ɔ̀lɔ̀ na isɔ̀ɔ̀mɔ̀ntɔ̀ kɔ̀ɔ̀na-i. I nɔ̀ɔ̀sə̀na yulɔ̀ pɔ̀yaya. M̀p̀r̀ỳg̀ ŋmɔ̀ntɔ̀ nti tɔ̀ pona-i na tɔ̀ kpɔ̀tɔ̀na-i Tam tɔ̀ tɔ̀ inɔ̀. ¹⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ pa ha-i ton na teeli na kawulaya. Si piitimnaa tɔ̀na, na nsɔ̀ma yɔ̀laa, í lapi-i tɔ̀mlɛ. I ton ká weɛ tam ké, na i kawulaya kaa tɛ.

Taniyɛli toosee kancaalaya nyɛ̀na hɔ̀weɛ kilisuyɔ̀

¹⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Taniyɛli tɔ̀ma si: Ma toosee kra-m sɔ̀ɔ̀ntɔ̀, na pə pɛkɔ̀li-m ma taa. ¹⁶ Ilena ma kpɔ̀tɔ̀na mpa paa we tɔ̀na tɔ̀, pa taa nɔ̀ɔ̀lɔ̀. Ilena má pɔ̀ɔ̀si-i pə tɔ̀na pə tampana, na ílɛ i keesi-m pə hɔ̀weɛ. ¹⁷ Si taale wontu sɔ̀sɔ̀ntɔ̀ liyiti inɔ̀ɔ̀lɔ̀, antulinya kawulasɔ̀ nsi su kɔ̀ tɔ̀. ¹⁸ Pəle pa waali ké isɔ̀taa Isɔ̀ sɔ̀sɔ̀ yɔ̀laa ká tɔ̀ɔ̀ kawulaya ke tam tɔ̀. ¹⁹ Pə waali ké ma luɔ̀ lapa si, má nyi wontuɔ̀ liyiti nyɛ̀ŋku tampana. Ku we sɔ̀ɔ̀ntɔ̀ ke sɔ̀sɔ̀m ké. Ku ta nɔ̀ɔ̀sə̀na lenti. Ku kela ke nyɔ̀ɔ̀lɔ̀ɔ̀ ké. Ku sɔ̀kraɔ̀ ke nyɔ̀ɔ̀lɔ̀ɔ̀ kuseemɔ̀ɔ̀. Ku tɔ̀ki ké na ku felɔ̀ɔ̀ nɔ̀ɔ̀hɛ ke mpi pə kaasaa tɔ̀. ²⁰ Ma nyɛ̀na tɔ̀tɔ̀ɔ̀ ku hɛɔ̀ naanɔ̀wa. Na i taa lɛŋku ŋku ku nyɔ̀wa na ku kpesi tooso tɔ̀. Ku wena ise ké na nɔ̀ɔ̀. Ku yɔ̀ɔ̀tɔ̀ɔ̀ kalampaani tɔ̀m na ku kɔ̀la lɛlɔ̀. ²¹ Tɔ̀naya ku yɔ̀na Isɔ̀ yɔ̀laa, ku caakaya-weɛɛ kɔ̀lɔ̀ɔ̀. ²² M̀p̀r̀ỳg̀ Tam tɔ̀ tɔ̀ kɔ̀ma na í ha isɔ̀taa Isɔ̀ sɔ̀sɔ̀ yɔ̀laa ke tampana. Pa kawulaya tɔ̀ɔ̀ waatu talaa kɛlɛ.

²³ Ilena í kilisi-m wontuɔ̀ liyiti nyɛ̀ŋku ŋku ku hɔ̀weɛ si, ŋkuɔ̀lɛ atɛ kawulaya liyiti nyɛ̀ŋka ŋka ka ta nɔ̀ɔ̀sə̀na lɛsi tɔ̀. Kaa tɔ̀ɔ̀ atɛ yɔ̀laa tɔ̀na, na ká felɔ̀-we na ká yɔ̀ki-we. ²⁴ Hɛɔ̀ naanɔ̀wa kɛlɛ, ka taa awulaa mpa paa tɔ̀ki na pá kaasɔ̀ɔ̀ tɔ̀ma tɔ̀. Naanɔ̀wa na kulɔ̀m nyɛ̀ɔ̀ wei i ta nɔ̀ɔ̀sə̀na kancaalaya nyɛ̀ma tɔ̀, i ká tɔ̀ɔ̀ i nyɛ̀ŋka ke pɛlɛ pa waali, na í tɔ̀ɔ̀ni pa taa tooso. ²⁵ I ka tɔ̀v isɔ̀taa Isɔ̀ sɔ̀sɔ̀ na í ŋmakɔ̀li i yɔ̀laa. I ká mayasi i taa si í layasi Isɔ̀ kiin na i acimanaa. I ká ŋmakɔ̀li Isɔ̀ yɔ̀laa ke pusi tooso na hɔ̀ɔ̀lɔ̀ɔ̀. ²⁶ Pəle pə waali paa huɔ̀na-i na pá lɛkɔ̀ i ton. Paa wakɔ̀li-i tam tɔ̀. ²⁷ Paa lɛkɔ̀ atɛ awulaa sɔ̀sɔ̀ntɔ̀ na pa ton. Paa cɛla isɔ̀taa Isɔ̀ sɔ̀sɔ̀ yɔ̀laa. Yɔ̀laa mpe pa kawulaya ká weɛna tam tɔ̀, na ŋmakɔ̀llaa tɔ̀na ká nuna-we na pá laki-weɛɛ tɔ̀mlɛ.

²⁸ Tɔ̀m nti tɔ̀ tɔ̀naya ntɔ̀. M̀p̀r̀ỳg̀ pə pɛkɔ̀la-m ma hɔ̀weɛ taa ké sɔ̀sɔ̀m. Ilena má mayasɔ̀ɔ̀-tɔ̀ɔ̀ ma taa.

8

Taniyɛli toosee naale nyɛ̀na

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Taniyɛli má, ma tasa toosuyɔ̀ ke wulau Pelɔ̀tasaa kawulaya pɔ̀naya tooso nyɛ̀ŋka taa. ² Ma toosaa ké si, ma we lam tetɔ̀ hɔ̀ɔ̀lɔ̀ɔ̀ taa. Kolɔ̀ɔ̀na icate sɔ̀sɔ̀lɛ Susi taa kɛlɛ ma sɛɔ̀na Wulayi pɔ̀ɔ̀ nɔ̀ɔ̀. ³ Ilena má ná iwaav sɛɔ̀na pɔ̀ɔ̀ ŋke ka nɔ̀ɔ̀, na ku wena hɛɔ̀ kutayalɔ̀. Ama i taa lɛŋku ta nyɔ̀ lɔ̀ɔ̀ pəyele ku kɔ̀la lɛŋku. ⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ ku suv yɔ̀kɔ̀ɔ̀ ke ilim tɔ̀tɔ̀le na pə ntɔ̀ɔ̀ɔ̀

na pə mpətəŋ həyələŋ. Wontuyu nakuli ku ta pəsi na kú taŋ-ku. Pécs nəyəlv ta pəsi na í ya mpa ku yəkəyi mpv tə. Ku lakaya isəna ku luyu wəe təyə, na ku toŋ səsəyi.

⁵ Ma tənna mpi ma nawa mpv tə pə təm mayasuyv ke mpv. Ue ma tuta pəŋtuluyv luna ilim tətule tə ke. Ku tənaya heelim tə ké ləŋləŋ ké na kú cəki tetv. Ku wena həluyv toŋ nyəŋku nakuləyi ku ise hekv taa. ⁶ Mpyóyó ku kpətəna həŋ naale iwaav ŋku ma na ku səŋa pəyə nəyə tə. Uena ku pukina ku tə na sewa na ku toŋ təna. ⁷ Ku tala-ku uena ku niki-ku yv yəkuyv haləna ku pəli ku həŋ naale. Iwaav ta pəsi-ku pécs nəyəlv ta waasi-ku. Uena pəŋtuluyv hu-ku atə na kú feli-ku nəəhe. ⁸ Mpyóyó ku lapa toŋ ke səsəm. Ku toma pu teu uena ku həluyv səsəv ŋku ku pəli kprakpa. Uena həŋ toŋ nyəŋ liyiti nyə ku lonte taa. Na í nyənəyəna antulinya həyələŋ təna taa.

⁹ Mpyóyó həluyv səkeluyv nakuli ku nyə həŋ iní i taa ləŋku tə. Uena kú pu səsəm na kú tala ilim təlule na pə ntəyəŋ tə na tetv kupantu tə. ¹⁰ Mpyóyó ku kra isətulŋasi kin na kú pəti ləŋsi ke atə na ku feli-səyi nəəhe. ¹¹ Uena kú kra isətulŋasi caa tə. Ku kuwa i tanəŋ na taanaya kətasi na kú yəki i Isə təsəe. ¹² Mpyóyó pa tv isətəa yəlaa na kətaya tam nyəŋka ke ku niŋ taa ké ku isayatu tə. Uena kú feli tampana Isə sēv ke nəəhe, na kú waa ku təma taa.

¹³ Mpyóyó ma nu isətəa tillu nəyəlv i yəyətaŋa. Uena ləlv pəsəsi-si: Pəlee ké paa tasa kətaya ke lapv? Na pá tayani Isə təsəe na pá feli isətulŋasi ke nəəhe? ¹⁴ Mpyóyó i cə-si: Tanəŋ na taanasi iyisi naale, na ŋmuvuyv nuŋwa (2300) waali. Pəle pə waali ké paa tayani Isə təsəe.

Taniyeeli toosee naale nyəna hōwēe kilisuyu

¹⁵ Waatu wei Taniyeeli má, ma toosa mpv, na má pəkəyi ma toosee aní a hōwēe ilē, ma tuta nəyəlvule ma isəntaa na í nəyəsəna yulv. ¹⁶ Na má nu nəyəlv kpēsə-si na pəyə wulayi waali si: Kapəyē, sēyēsi-toosee aní a hōwēe. ¹⁷ Mpyóyó isətəa tillu iní i kpətəna-m na səyəntv kra-m. Uena má hoti ma nəyə tə. Ntəna í tə-m si: Yulv pəyaya, nu teu yooo. Toosee anē a ké antulinya tēm tēm ké. ¹⁸ I yəyətaŋa-m mpv, uena ma ise pili na má ká nyuyv. Uena í kusi-m na í səŋsi-m. ¹⁹ Mpyóyó i təma-m si: Maa heeli-ŋ mpi pu kə Isə páána waatu tə. Mpi tə, pa tēma a waatu suw ké. ²⁰ Iwaav ŋku n nawa na ku wena həŋ naale tə, ku ké Mete nyəma na Pēsē nyəma pa awulaa ké. ²¹ Pəŋtuluyv ná ké Kələeki kawulaya. Ku ise hekv taa həluyv səsəŋku ŋkuyvle kancaalaya wulav. ²² Ku həluyv səsəŋku ŋku ku pəlaa, na həŋ liyiti wei i nyə ku lonte taa təyə, kawulasí nsi su te na si kulí piitim mpi pə taa tə. Ama si kaa hiki toma ke mpv. ²³ Ye pə tala pa kawulasí tēm waatu na pa isayatu puwa teu wulav acilayatu tv na kalampaani tv nəyəlv i ká kulí. ²⁴ I toma ká səsē, ilē pə kaa luna i mayamaya i kin. I ká wakəli səsəm ké pə kaa wēe nyənuyv, na í waaki i kulapəm təna taa. Haləna í kpenna toŋtənaa na Isə yəlaa na í kú. ²⁵ I acilayatu katatəlaya ke i ka təsəna yəlaa. I kalampaani ké i ká kúna yəlaa pəyale mpa pa hūv si pa cayana pa ti tə. Haləna í kulí Awulaa Wulav tə. Waatu inəyi pu wakəli-si, pə kaa luna yulv kin. ²⁶ Tanəŋ na taanasi nsi si tēm wē tampana ké. Ue su-təyi nyá taa. Mpi tə, tə waatu tatata. ²⁷ Mpyóyó pə yəla-m na pə pəsi-m kutəntv ke wēe pəyale. Pə cəpa ma tə, uena má məli wulav təmlē taa. Toosee aní a wakəla ma ləŋle ke mpyóyó ma ta cəkəna-yē.

9

Taniyeeli sələmvuyv

¹ Mete tv Aselusi pəyalv Taliyusi, wei i təyə Papiloni tetv tə, i kawulaya ² pənaya kancaalaya nyəŋka taa ké Taniyeeli má, ma kala Isə Təm takəlasí taa. Ma cəkənaa si puśi nutoso na naanəwa ké Yosalem icatē ká wēe ncaale. Mpyóyó Taca ka heela Isə kuyəyətutu teləsvl Selemii. ³ Mpyóyó ma ləŋle wakəlaa, na má suu ləyaya wontu fələtənaa taka. Na má pəli ma nyuyv taa ké təluma na má həkə nəyə. Uena má kēsē ise na Taca Isə tə, na má sələməyi-si na má wiikina-si. ⁴ Mpyóyó ma hula ma Isə Taca ke ma yəlaa isayatu. Na má sələmi-si, Taca Isə Səsə wei nyá tə seeki na í təkəyi nyá nəyə suw tə. N hūlēyi suulu ke

mpa pa sɔɔlɔyɛ-ŋ na pá tɔkɔyɛ nyá kiinj tɔyɔ. ⁵ Tə wakɔlaa ké na té pəsi asayaa. Tə kula nyá tɔɔ na té kisi nyá kiinj. ⁶ Tə ta nuna nyá kuyɔyɔtutu teləsɔlaa mpa pa kpaalɔna nyá hətɛ kɛ tá awulaa, na tá sɔsaa, na tá caanaa, na tá piitim tɔna yɔlaa tɔ. ⁷ Tacaa, nyayalɛ tampana tu, tayalɛ tasəkɔlɛ nyóma. Pə kpayav Yuta yɔlaa, na Yosalem nyóma, na lseyɛli nyóma, na pɛɔlɔ nyóma, na pooluŋ nyóma mpa pa wɛ acalɛ wɛna a taa n ka tɔyɔna-wɛyɛ isayatu nti pa lapa-ŋ tɔ tɔ tɔ tɔ. ⁸ Tacaa, tana ta awulaa na tá sɔsaa, na tá caanaa nté tasəkɔlɛ nyóma. ⁹ Tacaa lɔɔ, n wɛna yulu pətɔtɔlɛ. N ka wii-tuyɔ timpi tɔ kula nyá tɔɔ tɔ. ¹⁰ Tə ta nu nyá kiinj wei nyá tɔmlɛ nyóma, nyá kuyɔyɔtutu teləsɔlaa teləsɔ-tu tɔ. ¹¹ lseyɛli nyóma tɔna yɔka nyá kiinj, pa kisa nyá nɔyɔ nuw. lɛna mpusinaa na wahalanaa mpa pa tɔm nyá tɔmlɛ tu Moisi ŋmaawa i kiinj takɔlaya taa tɔ, pá watɛ-tuyɔ timpi tɔ pəntɔna-ŋ tɔ. ¹² N kɔna Yosalem tɔɔ ké wakɔluyɔ sɔsɔŋku ŋku ku taka pa ta nata antulinya tɔna taa tɔ. lɔsu n ka kpaaluyɔ tá na tá awulaa na tá sɔsaa tɔ. ¹³ Wahala inɛ i mayana-tuyɔ isu Moisi ŋmaawa i kiinj takɔlaya taa tɔ. Paa na mpv tɔ, tɔ ta nuta ta isayatu sɔŋ kɛ halɔna saŋa sɛ tɔ paasɔna nyá tampana. ¹⁴ Pə tɔɔ ké n yɛlaa na wahala inɛ i kɔɔ-tu. Mpi tɔ, n tɔŋyɛ tampana kɛ nyá kulapəm tɔna taa ké. Ama tá ta nuna nyá nɔyɔ.

¹⁵ Tacaa lɔɔ, nyá ləsɔna-tuyɔ Icipiti tɛtu taa. lɛna nyá toma sɔsɔna na nyá hətɛ yaaku halɔna saŋa. Ama tá tá nuna-ŋ lɛna tá tɔm sɛ. ¹⁶ Tana tá caanaa tá isayatu tɔɔ ké Yosalem na nyá yɔlaa wɛ fɛɛlɛ taa ké mpa pa cɔɔna-tu tɔ pa hɛku taa. lɛ hɛɛsɛ nyá pááná kɛ nyá pulaya nanŋ nyəŋka icatɛ Yosalem tɔɔ ké nyá suulu sɔsɔ tɔɔ. ¹⁷ Hai, ta lɔɔ, nu ma sɔlɔmuyɔ na ma wiinau. Nyəŋna suulu kɛ nyá tɔsɛɛlɛ nte tɔ yɔkaa tɔyɔ nyá sɔɔluyɔ tɔɔ. ¹⁸ Ma lɔɔ kɛ ŋkpaŋuyɔ na n na isɔna tá na nyá icatɛ tɔ wakɔlaa tɔ. Pə taya ta teu tɔɔ ké tɔ wiikina-ŋ. Ama nyá sɔɔluyɔ sɔsɔŋku tɔɔ ké. ¹⁹ Hai, Tacaa, kɛ ŋkpaŋuyɔ na n nu tá sɔlɔmuyɔ na n wii-tu. Ma lɔɔ paasɔna nyá icatɛ na nyá yɔlaa kɛ lɔŋ kɛ nyá suulu tɔɔ.

Isɔtaa tillu kilisuyɔ kɛ pusɛ nutoso na naanɔwa tɔm

²⁰ Ma tɔŋna sɔlɔmuyɔ na má tisiyi má na lseyɛli yɔlaa tá isayatu. Na má wiikina-i lɔɔ tɔsɛɛlɛ tɔm kɛ mpv ²¹ tɔyɔ isɔtaa tillu Kapəyɛɛ wei maa nawa toosee taa tɔ i kula huntu kɛ lɔŋ na í kɔtɔna-m taanaya kɔtaya lapv waatu. ²² lɛna í sɛyɛsɛ-m lɔɔ kuyɔyɔtutu teləsulu tɔm nti maa kalaa tɔ. lɛna í tɔ-m sɛ: Ma kɔmaga sɛ ma kilisiyi-ŋ tɔ hɔwɛɛ. ²³ N caala sɔlɔmuyɔ tɔ, Tacaa heela-m tɔm sɛ má heeli-ŋ. Mpi tɔ, i sɔɔla-ŋ ké. Kɛ ŋkpaŋuyɔ kɛ teu na n nu toosee anɛ a hɔwɛɛ. ²⁴ Nyá icatɛ na nyá yɔlaa pa tɔɔ ké pa su pusɛ nutoso na naanɔwa kɛ tɔm naatosompɔyɔlaya. Pa lapa mɔpɔyɔ sɛ pá hɛɛsɛ kiiu yɔkuyɔ na isayatu lapv. Pa wii-wɛ na pá tɔŋ siyisuyɔ tam nyəŋku, na toosee. lɛna lɔɔ kuyɔyɔtutu teləsulu tɔm yoosi, na pá tayanu isɔ tɔsɛɛlɛ. ²⁵ Pə wɛɛ sɛ n nyɛ na n cɛkɔna sɛ, pə kpayav waatu wei pa kpaalaa sɛ, paa tayanu Yosalem kɛ ŋmau tɔ, na pɛ polo nyuyɔ tu wei pa pɔla nim na pá kpa tɔ i kɔntɛ tɔ. Pə wɛ pusɛ naatosompɔyɔlaya kɛ tɔm naatosompɔyɔlaya ké. Pəɛ pə paasi, pusɛ naatosompɔyɔlaya tɔm nutoso na naale taa ké paa tayanu icatɛ ŋmau na tɔ kolunja. Ama pə waatɔnaa ka wɛɛ katɛ ké. ²⁶ Waatɔnaa mpɛ pa waali ké paa ku apalu nɔyɔluyɔ mɔsɔŋ. Apalu inɛ paa pɔla-i nim ké na pá kpa-i nyuyɔ tu. Wulav nɔyɔlv na i yooola paa watɔna icatɛ, isu lum na pá wakɔli-te na isɔ tɔsɛɛlɛ. Mɔpɔyɔ i na i yooola pa wakɔlɔyɛ isu pə suwa tɔ. ²⁷ I ká caali yɔlaa payalɛ kɛ pusɛ naatosompɔyɔlaya taa. I ká la na pá yɛlɛ kɔtasɛ lapv kɛ isɔ tɔsɛɛlɛ taa ké pusɛ nsɛ sɛ hɛku taa. I ká la acaalɔtu tɔma kɛ lɔŋlɔŋ. Halɔna pɛ tala inɛ i wakɔluyɔ isu lɔɔ ka suw tɔ.

10

Taniyɛli toosee tooso nyəna

¹ Pɛɛsɛ nyóma wulav Silusi kawulaya pənaya tooso nyəŋka taa. Taniyɛli wei pa cuyusaa sɛ Pelɔtasaa tɔ, i toosa toosee naali. A ké tampana ké. Ama wahalanaa sɔsaa tɔm kɛ a kɛɛsəyi. Mɔpɔyɔ i mayasa a tɔm kɛ i taa na í cɛkɔna-yɛ na í kɛɛsɛ.

² Mɔpɔyɔ lanwakɔllɛ sɔsɔlɛ kpa Taniyɛli má. lɛna má wii ma yɔlaa tɔɔ ké cimaasɔnaa tooso. ³ Maa tɔki tɔyɔnaya kupanika nakɔli yaa nantu. Pɛcɔ sulum u suuki ma nɔyɔ taa. Pəyɛlɛ

maa saɣaləxi nim, haləna cimaasənaa tooso inɪ i tɛ. ⁴ M̄p̄r̄ȳḡ ma səŋa p̄əɣə səsaya Tikili nəɣə ke isətu kancaalaya nyəŋ, kuyeeŋ hiu na liyiti wule. ⁵ Ma kusa ma ise ilena má ná yulb nəɣəlv na í suu kpronkprontu toŋ nyəntu natəli tə wontu na í ləla wula kupaŋ tampala. ⁶ Na i tənuyu muɣi kəkə isu pələ nte tə p̄eekuyu we kate tə. I isentaa nyəɣəsəxi ké isu tɛv, na i isəpee we isu kəkə mukuyu tə. I ŋkpalasi nəɣəsəna isu pa sotuyu nyəɣəlvuyu kuvsee muɣu tə. Na i nəɣə yuŋ we isu kuyaku kəkəte. ⁷ Ma tike ma nana mpv. Ma na mpa tə, p̄ele pa ta na pulb. Ama səɣəntu kpana-weyɛ səsəm, na pá se na pá ŋmeli. ⁸ Pə yela-m na má təŋna yaasi səsə inəxi nyənbuy. Ulena p̄ə yəki ma muwa taa, na ma isentaa hulumu təfatata. ⁹ M̄p̄r̄ȳḡ yulb inɪ i kula i nəɣə təw si i yəɣətəxi. Ulena ma ise pili na má hoti ma nəɣə təw. ¹⁰ M̄p̄r̄ȳḡ niŋ nuli i kusa-m, na má luŋ ma tɔna na ma niŋ təw na má seliyi. ¹¹ Ulena yulb inɪ í heeli-m si: Taniyeli, Isə luyu we-ŋ ké. Kuli na í ke ŋkpaŋŋ na má heeli-ŋ. Isə tila-m nyá cəɣə. Ulena má kuli na má təŋna seluyu. ¹² M̄p̄r̄ȳḡ i heela-m si: Taniyeli, taa nyá. Pə kraɣav hatoo kuyəŋku n pasa nyá ti tə, nyá luyu lapa si í cəkəna kəŋmelətu təɣə Isə mu nyá sələmbuy. Ulena í kus-m si má kəw má heeli-ŋ. ¹³ Ama P̄eesi kawulaya isətaa tillu kaɣata-m kuyeeŋ hiu na kulmbuy. Haləna isətaa tillaa nyuyu nyəma taa lelɔ, Mikayeli kəw ma kin ke P̄eesi timpri maa saalaa tə, na í waasi-m. ¹⁴ Nəwəwə ma kəmaɣa si ma heeliyi-ŋ mpi pu maɣana nyá yəlaa ke cele tə. Mpi tə, ntəxi n nawa mpv.

¹⁵ Waatu wei isətaa tillu inɪ i heelaya-m təm tənɛ tə. Ma sumaya tətixitiyi, na nyuyu kamna atɛ. ¹⁶ M̄p̄r̄ȳḡ yulb wei maa nawa tə, i tokina ma ntompee. Ulena má p̄əsi na má kuli nəɣə na má heeli-i si: Taca, nyá təm kra-m səɣəntu ke səsəm na ma muwa taa yəki. ¹⁷ Ma ta tala má yəɣətəna-ŋ. Mpi tə, ma fɛi toma, p̄écó ma feesiŋ lipa. ¹⁸ M̄p̄r̄ȳḡ i tasa-m tokinau na í ha-m toma. ¹⁹ Ulena í heeli-m si: Alaafəya təm ké. Isə luyu we-ŋ ké. Taa nyana pulb. Təki nyá ti. I təŋna-m m̄p̄r̄ȳḡ yəɣətənav, ilena má yoo toŋ na má tə si: Taca, yəɣəti. Mpi tə, n ha-m toma. ²⁰⁻²¹ Ulena í heeli-m si: Ma kəma nyá kin ké si ma keesəxi-ŋ nti pa ŋmaa tampana takəlaya taa tə. P̄écó pə weɛ si má polo má yoonə P̄eesi kawulaya isətaa tillu. Ye ma kəla ílé Kələeki nyəŋ ká kəw. Ye pə taya isətaa tillu Mikayeli wei i tanəxi nyá yəlaa tə i paasi, nəɣəlv u səŋna-m.

11

¹ Ma maɣamaɣa maa səna ilɛɣɛ, Mete tɔ Taliyusi kawulaya pənaya kancaalaya nyəŋka taa ké. ² M̄p̄r̄ȳḡ isətaa tillu təma si: Maa heeli-ŋ tampana təm.

Ilim mp̄ətəŋ na pə ntəɣəŋ awulaa yoo

P̄eesi awulaa səsaa tooso ká təkɪ kawulaya ké na pá kaasəxi təma. Kantəkaya nyəma ká kəli kancaalaya nyəma ke wənav. Ulena liyiti nyəŋ kuu pə təna na í kuli Kələeki kawulaya təw. ³ Ama yoolu nəɣəlv i ká təɣəna Kələeki kawulaya səsaya, na í lakɪ isəna i səlɔaa tə. ⁴ I kawulaya puki teu, ilena ká faya təm liyiti. Ulena yəlaa lelɔaa tala-ke. Ule pa kaa weɛna toma isu kancaalaya nyəŋ.

⁵ Ilim mp̄ətəŋ wulav ká la toma ke səsəm yaa. Ama i kupaɣalaa taa nəɣəlv ká kəli-i na í lɛeki kawulaya. ⁶ Pusi ká cəw p̄əcə, ilena Icipiti wulav na Sili nyəŋ pá p̄eeli nəɣə. Icipiti nyəŋ ká ha Sili nyəŋ ke i p̄eelə. Ama pə kaa taŋi. Alb inɪ na i paalv, na i pəyaya, na i caa paa si. ⁷ Ulena alb inɪ i calaya tɔ nəɣəlv, í kraɣa i caa lonte. Ulena í polo pa koloosi acalɛɛ taa, na í yoonə-we na í kəli-we. ⁸ Halɪ i ká kuu pa tuŋ na pa wontu nti pa lupa wula na liyitee nyəɣətu tə, na í pona Icipiti. Ulena yoo heɛ pusi paɣalɛ. ⁹ Ulena Sili wulav yoonə Icipiti nyəŋ, na í kpisi-i na í məli i tɛtu taa.

¹⁰ Ama i pəyalaa ká koti yoolaa ke tintika tintika ke səsəm. Pa taa lelɔ na i yoolaa paa watɪ kolontunaa isu lum. Ulena í məli, na pá tayanɪ pa təw ké kuluy. Haləna pá tana-weyɛ wulav kolunɔa icatɛ. ¹¹ Pááná ká kra Icipiti wulav. Ulena í kraɣa i yoolaa na í kra Sili nyəma təw. Paa kəli-we, na pá kra pa yoolaa tuutuuma. ¹² Paa na Icipiti wulav ka kɔwa pa taa ké yoolaa iyisi iyisi, na í hə i ti tə, i kaa la aka. ¹³ Pusi cəw p̄əcə ilena Sili wulav kraɣa yoolaa kufama. P̄ele pa kəla kupəma ke paɣalɛ, na pa yoo wontu təna. Na pá polo Icipiti nyəma

waali. ¹⁴ Waatu inu i taa ké payale ká kuli Icipiti nyéma tɔɔ. Halu nyá yɔlaa taa musuntuna ká kuli i tɔɔ si, pa yoosiyi isəna n nawa toosee taa tɔ. Ama paa kpisi. ¹⁵ Uena Silii wulav tuusi na í tá kolunja icate, na pá lo hapəle na pá leeki-te. Icipiti yoolaa ká kpisi, paa pa taa akanaa mayamaya, pele pa taa feina tonj. ¹⁶ Silii nyéma ká la isəna pa nəkaa tɔɔ. Nɔɔɔlv kaa tanj-we, halu paa kpenna lseyeli nyéma. Paa ηmakəli-we na pá wakəɔɔɔi-we. ¹⁷ Paa mayasi pa taa si pá na Icipiti wulav pá pəeli nɔɔɔ na pá hikina-i na təna. Halu paa ha-i pa pəelɔ. Ama pə kaa la. ¹⁸ Pəle pə paasi í ká keesəna Kəleeki tetunaa mpa pa we tenku nɔɔɔ tɔ pa tɔɔ. Ama wulav nɔɔɔlv i ká səɔsi-i. Ue i ká ləsi i nyəm na í tu i ninj taa. ¹⁹ Uena í mələna i koloosi acalɛɛ tɔɔ na í kəli-i na í si na pə saali. ²⁰ Wulav wei i ká leeti i lonte taa tɔ ilé i ká su lampuu mɔlv ke lseyeli taa. Ama pu la wee naale uena pə kv-i. Ama pə kaa wee youu taa yaa pa muɔula-i.

²¹ Yulv wei paa tɔɔɔna na i ta nɔɔɔsəna kawulaya tɔɔɔlv tɔ. Inu i ká cayana i lonte. Hɛɛsuyv waatu ke i ká kɔɔ na í leeki kawulaya na acilayatu. ²² I ká kv yoolaa tənaya na pə kpeɔna lɔ yɔlaa nyuyv tu. Nɔɔɔlv kaa kpa i tɔɔ. ²³ Yɔlaa ká polo i kinj si í na-we pá pəeli nɔɔɔ. Ama inu i ká muɔuli-we. Paa na i yɔlaa fei payale tɔ, i tonj ká sɔsəɔyi tam ké. ²⁴ Hɛɛsuyv waatu ke i ká cɔɔ tetv taa. I ká la mpi i caanaa taa la tɔ, isu wontu kuuu na tə talɔɔ. Halu i ká mayasi isu i tii koloosi acalɛɛ tɔɔ. Ama pə kaa taanji ké.

²⁵ I tonj na i apalv tɔɔ i na i yoolaa tuutuuma paa polo Icipiti wulav waali. Ama ilé i yoolaa kəla inu i nyéma ke tonj na payale. Paa yoonai na pá kpisi-i. Mpi tɔ, acilayatu ke paa lana-we. ²⁶ I na mpa pa kaa nyənaya tɔ, mpe paa luna i waali. Uena i yoolaa ya na pa taa payale si. ²⁷ Pəle pə waali ké awulaa naale mpe paa ciiki acesaacesaa ciikuɔu. Ama pə kaa la. Mpi tɔ, pə ta tata tənaya waatu na pəcɔ. ²⁸ Silii wulav ka mələɔ i tetv taa na tonj sɔsəɔɔ. Uena í tu i taa si i ká wakəli yɔlaa mpa na lɔ pa pəela nɔɔɔ tɔ pa isə sɛɛv.

²⁹ Pə waali ké i ká watu Icipiti tɔtɔ. Ama pə kaa lana-i isu pu lapv tɔ. ³⁰ Lom nyéma ká konna pa kpuləɔ na pá yoonai. I ká lɔ i apalv na í se na í məli. Uena í mu pááná na í kpeɔtəna mpa pa lɔ lɔ tɔ. Uena í wakəli yɔlaa mpa na lɔ pa pəela nɔɔɔ tɔ pa isə sɛɛv. ³¹ I ká tili i yoolaa na pá polo pá pilisi lɔ tɛsɛɛle. Paa səɔsi tanan na taanaya kətasi na pá siki pa acaalətv tɔɔ. ³² I ká tolisi isə sɛɛv taa acamaa na i acilayatu. Ue i kaa pəsi isəle sɛsəlaa. ³³ Ama mpa pa kəla layatu ke pa taa tɔ, paa səyɛsi lɛlaa payale. Pu la wee naale, uena pá kó pa taa lɛlaa, na pá wɔ lɛlaa ke kəkə. Paa tv lɛlaa ke saləka, na pá leeki lɛlaa wontu. ³⁴ Pəcɔ tike ke paa sənaweyɛ pa wahalanaa taa. Mpi tɔ, mənafikitu ke payale sɔsəyana pa tɔɔ. ³⁵ Layatunaa mpe pa taa lɛlaa ká si. Pa səm mpi pu tayanna yɔlaa na pá wee teu tənəɔ. Haləna tənaya waatu. Mpi tɔ, waatu wei pa suwa tɔ i ká kɔɔ.

³⁶ Ama Silii wulav ka la isəna pə maya-i tɔɔ. I ká mayasi i taa si i kəla tunj təna. Haləna í kpa lɔ mayamaya tɔɔ. Mprúyú i ka la, haləna waatu wei lɔ ká hɔ i ηkraɔyuv tɔ. Isəna lɔ suku tɔ mpv pə lakəna. ³⁷ I ká nyəni yem ké i caanaa tunj na alaa tɔɔ Talamusi. I ká hɔ i tɔyi na í footi tunj təna. ³⁸ Paa na mpv i ká laa koloosi acalɛɛ tɔɔv ηku i caanaa taa nyi tɔ. Haləna í ha-kuyv wula na nyəɔlvɔv kuseemvɔv na liyitee pɛɛ na wontu kɔpantu. ³⁹ Tɔɔv ηku kv tonj ke i ká yoonaa koloosi acalɛɛ na í kusɔ kv tənjləa nyəɔ. I ká kpa pa taa payale ke nyuyv nyéma, na í ha-weyɛ tetunaa.

⁴⁰ Icipiti wulav ká kuli Silii nyəɔ tɔɔ ké tənaya waatu. Ama Silii nyəɔ ká səɔsi-i na i youu keekənaa, na kpaɔnəɔ na pə kpuləɔ ke payale. I ká watu tetunaa isu pəɔv lum. ⁴¹ I ká tii lseyeli tetv tɔɔ na í kv yɔlaa iyisi naanwa. Ama ltəm na Mowapv pə yɔlaa na Amoni yoolaa sɔsaa ká fiti. ⁴² I ká tv ninj ke acalɛɛ payale tɔɔ. Icipiti tetv kaa fiti paa pəcɔ. ⁴³ I ká kuu Icipiti wula na liyitee nyəɔlvɔv na kacəka wontu. I ká ηmakəli Lipii na Itiyopii nyéma. ⁴⁴ I ká nu si ilim təlule na pə ntəɔɔɔ nyéma kəma-i yoonav. Uena í məli pa waali na pááná na í kv payale. ⁴⁵ I ká siki i kawulaya cokəle ke tenku na pɔɔv Siyəɔ pa hekv taa. Timpi tetv kəla teu tɔ. Pəle pə waali ké pu tala i tənaya. Pəyɛle nɔɔɔlv kaa waasi-i.

12

Tənaɣa waatv

¹ M̄p̄ȳú isətaa tillu heela-m tətə si: Waatv inəɣəle isətaa tillu səsə Mikayeli wei i tanəɣi ma yəlaa tə i ká kuli. Wahala wei too yəlaa kulaa pa ta nata tə, i ká kəə waatv inu. Ulena pə ya ma yəlaa mpa pa həla we weesuyu takəlaya taa tə pa nyəəŋ. ² Mpa pa tooki tə, pa taa paɣale ká fe. Lelaa ká hiki weesuyu ŋku ku tən tə. Ulena lelaa ke fəele səsəəle tam nyəntə. ³ Layatonaa mpa paa seɣesa yəlaa samaa ke tampana tənuyv təm tə paa te kəkə isu isətvlnəsi ke tam təə.

⁴ Təv, Taniyeli, su təm tənəɣe nyá taa. Nmaa-təɣi takəlaya taa na n̄ taali ka təə. Yusi-ke haləna tənəɣa waatv. Paɣale ka kala-ke na pá səsə nyəm.

Tənaɣa waatv ke kv̄m̄esəm kə

⁵ M̄p̄ȳú Taniyeli má, ma nawa ma toosee anu a taa kə apalaa lelaa ke naale. Lelv səŋa pəɣə kv̄ten na cəne na lelv na cəne. ⁶ M̄p̄ȳú pa taa lelv pəssa isətaa tillu wei i suu kponkpontu ton nyəntv wontu na í səŋa pəɣə nəɣə tə si: Pəlee kə piti təma ane a ka tə? ⁷ M̄p̄ȳú isətaa tillu kraasa i niŋ na isə na í tə si: Ma tuuna Tam təə Isə həte taa. A ká taan̄i pusi tooso na həɣəlvɣv. Waatv wei paa həesi Isə yəlaa ke ŋmakəlvɣv təɣə mpv inu pu te.

⁸ Ma nu təm tənə, ile ma ta cekəna-ti. Pə təə kə ma pəssa ma səsə si isənəɣa pu tənə? ⁹ M̄p̄ȳú i cə-m si: Taniyeli, taa nəɣəsi. Mpi tə, pə wee si pá ŋmesu təm ntəɣi, na pá yusi haləna tənəɣa waatv. ¹⁰ Mayasəŋ ká tayanu yəlaa paɣale na pá te. Ama asayaa na kaa cekəna. Ulena pá ká nyvɣv ke tə taa. Ulena layatonaa náá cekəna. ¹¹ Pə kraɣav waatv wei pa səŋsa tanəŋ na taanəɣa kətasi na pá siki tvɣv tə. Pə kv̄yeyen we iyəɣa na ŋm̄v̄n̄v̄ɣv na nuŋaasa na naanvwa (1290). ¹² Lelen̄ nūlv nté wei i ka kaasi i ti na í tan̄ na í tala kv̄yeyen iyəɣa na ŋm̄v̄n̄v̄ɣv nūlvwa na hiu na naanvwa na kakpasu (1335) tə. ¹³ Ye nyá ile, kaasi nyá ti na n̄ sv̄v p̄v̄ȳú na n̄ həesi. Pəle pə waali n ká fe na Isə ká ha-ŋ nyá kasəɣaɣa.

ISO KYCWCYTUTU TELASULU

OSEE TOM TAKELAYA

Kutulutu

Iseyeli tetu ilim ntəgəŋ təə, timpi pa yaa si Samalii təgə Osee teləsaya Iso kyəgəwtutu ke yəlaa. Waatu inu i taa tə, tetu ta caya teitei. Yəlaa muyluyi təma, na ləlaa nāa kvləyi tetu təkəlaa təə. Iso seev mayamaya nā heewa na Iseyeli nyəma məli laatu taa. Kəpəntəŋ wei i wahala Osee təkaya i waatu taa təgəle.

Isəna pa faya Osee takəlaya tə:

Osee akpaɣale na i təyaya pə təm, titite 1-3

Tacaa kaləgəna Iseyeli nyəma, titite 4-13

Iso səəlvu na i nəəsi suu, titite 14

¹ Takəlaya kanε ka taa kε pa keesa təm. Tacaa ka heelina-təgi Peeli pəyalv Osee. Sowasi pəyalv Solopəwam wei i ka ke Iseyeli wulav tə i pəəle taa kε Tacaa keesa Osee ke təm nti. Waatu kuləm inu i taa tətəgə, Osiyasi na Yotam na Ahasi na Isekiyasi, pεle pa təkaya kawulaya ke Yuta taa, na pā kaasəyi təma.

Isə kyəgəwtutu teləsvlv Osee alv na i piya pa təm

² Təm kancaalaya nyəntv nti Tacaa heela Osee təgəle si:

Polo na n kpaɣa apalaa təna alv nəgəlv.

I piya i təŋ si too ikpate.

Mpi tə, Iseyeli nyəma təna kisa Tacaa maya,

na pā ha pa təgi tuŋ laav taa.

³ Mpyəgə Osee polaa na i kpaɣa Tipilayim pεelə Komεε. Uena alv inu i luli-i apalvpəyaya.

⁴ Mpyəgə Tacaa təma Osee si:

Ha-ke si, Sisilee.

Mpi tə, pə kaasa pəcə maa lεeti Yehu ləlvu nyəma

ke yulvkvle nte pa lapa Sisilee tə tə təə.

Uena mā si Iseyeli kawulaya tənaya.

⁵ Maa wakəli pa yoolaa toŋ ke

Sisilee tεtekəle taa kε kyaku ŋkv.

⁶ Komεε tasa həgə haɣav, uena i luli apalvpəyaya, na Tacaa heeli Osee si:

Ha-ke si, Pətəətəle fεi.

Pə hvwεε nte si Tacaa mā ma kaa nyəni

pa pətəətəle na mā huli-wεye suulu.

⁷ Ama ma kaa la mpyəgə Yuta nyəma. Hali pa Iso Tacaa mā, maa waasi-wεye. Ma paa fεina yoo yaa təəv, yaa layate, yaa yoo kpaɣanəŋ, yaa i cayaalaa.

⁸ Komεε tisa Pətəətəle fεi, uena i kpaɣa həgə na i luli apalvpəyaya. ⁹ Uena Tacaa heeli Osee si:

Ha-ke si, Pa ta ke ma nyəma.

Mpi tə, Iseyeli nyəma ta ke ma yəlaa,

na mā tā kε pa Iso.

2

Sisilee cele kyaku səəəŋkv

¹ Ama kyaku nakvli Iseyeli

nyəma ká la paɣav ke səəəm.

Paa wεε isu lvm nəgə kanyəŋa.

Hali pa kaa pəsi pa kalvɔ.
 Waatu inɪ lɔ weesuyɔ tɔ
 má ma kaa tasa yɔɔtɔyɔ sɪ,
 pa ta ke ma yɔlaa.

Maa yaa-weye ma pəyalaa ké.

² Uena Yuta na lseyeli pá krenti na pá kra wulav kɔlvɔm,
 na pá pəsi tetɔ nyɔma.

Sisilee cele kɔyakɔ sɔsɔŋku nté.

³ Taca sɪ í ha mə tetɔnaa apalɔnyɔma sɪ:

Pa ke ma nyɔma, na alɔnyɔma sɪ: Pətɔtɔle wee.

lseyeli we ke isu alɔ tetelatɔ

⁴ Mpyú Taca yɔɔta sɪ:

ɪ kaləna mə too lseyeli,
 í taa yelee-i.

Mpi tɔ, ɪ ta ke ma alɔ tɔtɔ,

pécó ma ta ke ɪ paalɔ.

ɪ hɪsɪ tetelatɔtɔ cacaa sɪ ke ɪ isentaa,

na í ləsi wasaŋkalɔtɔ ke ɪ taa.

⁵ Ye pə taya mpy,

maa yelee-i kpete tɔyɔlɔyɔli,

isu kɔyaŋku pa lɔla-i tɔ.

Maa yelee na ɪ tetɔ pəsi wɔlaya

nyəntɔ na tɔ wɔli na í səna lɔkɔtɔ.

⁶ Ma feina ɪ piya pətɔtɔle.

Mpi tɔ, sɪ tɔŋa ɪ ikpate ké.

⁷ Pəyele sɪ too kɔyi ɪ ti nyɔyɔ ké na tetelatɔtɔ.

Hali ɪ kraalɔyi tam sɪ,

inɪ ɪ ka tɔŋ ɪ taŋnaa mpa pa haaki-i

tɔyɔnaya na lɔm tɔ.

Pa na ɪ kutakəm na ɪ kutɔyɔlɔm na nim na sɔlvɔm.

⁸ Ama Taca má,

maa təkɪ-i mpaav na sɔwa kalaa.

Maa ŋma kolɔŋa na má cəna-i na í taa tasa liw.

⁹ ɪ ká mayasɪ isu í pɛeki ɪ taŋnaa

na ɪ tɔŋ pa waali, kpete.

Waatu inɔyɔle ɪ ká tɔ sɪ:

Pə wee sɪ má məli ma paalɔ kancadaya nyəŋ.

Mpi tɔ, ma nukaya tənaya leleŋ na pə kəli nɔnɔ.

¹⁰ N taa cekəna sɪ,

lɔ má, ma celayana-ŋ kutɔyɔv,

na sɔlvɔm, na nim, na má susɪ-ŋ tɔŋ,

na má ha-ŋ liyitee na wɔla.

Uena n kraya na n lakəna tɔyɔ Paali ke tɔmlɛ.

¹¹ Pə tɔ ké maa lɛeki ma tɔyɔnaya,

na ma sɔlvɔm ke kɔmtɔ waatu.

Uena ma lɛeki kpronkrontu tɔŋ nyəntɔ na heenɔ hɔntɔ,

na n laŋ nyá kutakəm na nyá kutɔyɔlɔm na n lu kpete.

¹² Nyá taŋnaa isentaa ké maa wɔyɔsɪ nyá wontu,

pa taa nɔyɔlv kaa kpesi.

¹³ Maa yelee na nyá laŋhɔlvɔmlɛ,

na nyá isətu kufalu acimanaa,
na nyá kuyeeη kuhesəη,
na nyá kətasi lensənaa pə su tənaya.

¹⁴ Uena nyutu leeki nyá tuη tawa
nna n tənaya si nyá tənnaa kufeluyu tə,
na taale wontu náá təyə.

¹⁵ Maa hə nyá ηkraηuyu ke timpri n səə ma təə tə pə təə.
Pəyele n laaki Paalənaa,
na η laki kacəka na η tənəyη nyá tənnaa.

¹⁶ Mpróyú Tacaə yəyətəə si:
Maa tayani ma alu ke muyu
na má pona-i wulaya tetu taa,
na má na-i tə la acacaale faaci.

¹⁷ Uena í tən-i-m na luyu kulumuyu isu i pəelətu waatu.
Yaa isu i Icipiti luw saa.
Waatu inəyη maa cəle-i i lesəη tuη.
Uena lanpəsəle tetekəle pəsi isu tēluyu nənəyə.

Ciikuyu kuyaku

¹⁸ Mpróyú Tacaə yəyətəə si:
Kuyaykuyu lseyeli n ka yaa-m nyá paalu,
n kaa tasa-m yaav ke nyá Səə Paali.

¹⁹ Maa ləsi nyá nəyə taa ké Paali na tuη leləη həla,
n kaa tasa-yeyə yaav.

²⁰ Uena má na taale wontu, na sumasi,
na atə nyamanyamanaa tə pəeli nəyə si wontu nti
tə taa la ma yəlaa ke pulu.
Uena ma kpiisi tetu təə ké yoou wontu tənə,
na pə yele na ma yəlaa hēsi təpamm.

²¹ lseyeli ma na-η ta akpayale ka wēe tam ke mpróyú.
Maa səəli-η na má tənəyη tampana,
na má paasəyənə-η teu.

²² Ma kaa layasi.

Uena pəcə η nyi si ma ké Tacaə.

²³ Kuyaykuyu maa mu mə kusələmutu,
na isətənyu kusələmutu.

Uena isətənyu náá mu tetu kusələmutu,

²⁴ na tetu náá mu təyənaya na tuη pə kusələmutu.

Kuhaləm mri pəle pu mu Sisilee kusələmutu.

Isə tuuki ke pa yaa Sisilee na pa tē taa.

²⁵ Maa məηna Pətətəle fei nyaya tetu taa,
na má wēena nyá pətətəle.

Maa heeli Pa ta ke ma nyéma nyá si n ké ma nyəη,
na η yaa-m si nyá Isə.

3

Mayasuyu

¹ Mpróyú Tacaə heela-m si: Tasa nyá alu ke krayav. Paa i məla apalaa tənə alutu taa tə. Ma səəla mpróyú lseyeli nyéma ké na pá tənəyη tuη na pá səəla pə lesəη kakalasi. ² Ma muwa ma

alɔ na liyitee nyəgətu naanɔwa na kakpasɪ, na tɔgɔnaya pee saakənaa naatoso. ³Ma heela-ŋ si: Caya na pə taɔŋi, taɔŋi-m na ń yelee wasaŋkalətu. Ma maɣamaɣa maa taɔŋi-ŋ mpɔ tɔtɔ.

⁴Mpɔ inəɣi Iseyeli nyóma me í ká caya, í kaa wɛɛna wulav na paasənlɔ. Yaa kɔtasɪ na kɔtəlaa toko wei pa pɔɔsəgəna Tacaɔ ke tɔm tɔ, yaa təlaale. ⁵Í ká tɛ na í məli mə tetv taa, na í mələna mə Iso na mə wulav Tafiiti lɔlɔgɔ tv tɔɔ. Í ká nyana Tacaɔ má na máá kooli-meyɛ kɔpantv.

4

Isə hvɔnav ke ɪ yəlaa

¹Iseyeli nyóma me,
í nu Tacaɔ tɔm,
ɪ hvɔkəna-me si,
yulv kɔpaŋ yaa kɔpantv latv nəgɔlv ɪ fɛi.
Nəgɔlv ɪ tasəɣi inəɣi nyənɔgɔv ke Iso.
²Yəlaa təŋsəɣi təmaɣa mpusinaa ké,
na pá muɣuliɣi təma.
Pa kɔɣi təma,
na pá ŋmuləɣi,
na pá lakɪ wasaŋkalətu,
na yulukɔle ke kutamsa.
³Pə tɔɔ ké wɔlaya ká la tetv taa na yəlaa
təna na wahala na pá kpenna taale wontu na sumasi.
Halɪ tɛŋku taa tiina maɣamaɣa ká saali yem.

Isə kalənav ke kɔtəlaa

⁴Mpɔyú Tacaɔ tɔma si:
Pə taya yəlaa tənaya yem ké
maa pɔɔsi yaa maa kaləna.
Ama kɔtəlaa ke ma hvɔkəna.
⁵Ilim na pə isəle ke pu tuuli kɔtəlaa me.
Ilɛna pə tuuli mə na mə taapalaa Iso
kɔyɔgɔtɔtv tɛləsəlaa ke ahoɔ,
na má kv mə piitim təna.
Mpi pə wɛnna isɪ toto.
⁶Ma yəlaa ta nyi-m,
ilɛna pá səki.
Paa na mpɔ kɔtəlaa mə tá sɔɔli si í nyi-m.
Haləna í sɔɔ ma kɔsəsutv.
Pə tɔɔ ké í kaa tasa ma kɔtəlaa ke lapv,
maa sɔɔ mə piya tɔɔ.
⁷Isəna kɔtəlaa me í hukaa tɔ mpɔ inəɣi í wakələna-m.
Ilɛ maa kɔɔli mə teeli na má taa-meyɛ fɛɛɛ.
⁸Ma yəlaa isayətv kɔhaaŋ ke í svɔkəna cəncəməŋ.
Mpi í nyuləɣi tɔgɔle si pelee pá lakɪ isayətv.
⁹Mpi pə maɣana ma yəlaa tɔ pu maɣana-me tɔtɔ.
Maa hɔ mə ŋkpaŋɔgɔv ke mə tɔntɛ isayəle tɔɔ.
Maa fɛli-meyɛ isayətv nti í lapa tɔ.
¹⁰Í ká li, ama í kaa haya.
Í ká ha mə təɣi wasaŋkalətv taa.
Ama í kaa na piya.

Mpi tɔ, í lɔ Tacaa maɣa na
ma kiin na í paasəna tuŋ.

¹¹ Wasaŋkalətu na solum kofam
pəsa ma yəlaa nyɔɔŋ ké.

¹² Tuɣu kusaakuyu ke ma yəlaa me í sələməɣi.
Taakukulaya heeliyina-meɣe kuŋmesətu.
Laatu heelim mara-me na pə yasi-me,
na í fayana mə Iso má.

¹³ I laaki pulasi nyɔɔŋ taa,
na í wəki tulaalɔnaa ke hətu tee isotom kɔpam taa.
Pə tɔɔ ké mə pɛlaa ká la apalaa təna alaa,
na mə poolaa náá la wasaŋkalətu.

¹⁴ Ie pə taɣa pɛle pa ŋkraŋuyu ke maa hə.
Ama cecənaa me mə maɣamaɣa mə nyəŋku ke maa hə.
Mpi tɔ, í pona wasaŋkalənaa ke kpreŋa
na í tɔɣo kətaya tɔɣənaɣa.
Pa tuka ituule si:
Yəlaa mpa paa cekəɣəna tɔ pa lepaya.

¹⁵ Ye Iseyeli nyəma laaki tuŋ,
Ie Yuta nyəma náá taa keena-we.
I taa polo Kilikaa, yaa Petɛeli.
Tənaɣa yəlaa pəsəna təlaalənaa,
na pá tuukina Tacaa.

¹⁶ Iseyeli nyəma kəla nyalam nyalam, isu nav alɔnyəŋ wei i kisa akuyu kkrátúyú tɔ. Ie
pepe tɔɔ ké Tacaa ká paasəna-me isu iwɛɛsi nsi pa pukina tətiiikile kɔpante taa tɔ? ¹⁷ Ifəlayim
nyəma təŋəɣi tuŋ ké, yele-we. ¹⁸ Pa ta tu yelita solum nyɔɔɔ, Iena pá su wasaŋkalətu taa ké
yau. Pa nyuyu nyəma luyu suwa fɛele fɛi ké. ¹⁹ Kacuculaya ká paaləna-we, na pa kətasi təm
la-weɣe fɛele.

5

Iseyeli paasənlaa asayaa təm

¹ Mpyú Tacaa təma si:
Kətəlaa na Iseyeli paasənlaa
na wulau təɣaya nyəma me, í nu teu.
Pu wɛɛ ké si í feŋ na pə tɔ teu.
Paa na mpu, Iena mu pəsi ma yəlaa isu katəka,
yaa puluyu ke Misipa,
ke Tapɔɔ puɣu tɔɔ,

² na isu púyú anaam ke Sitim.
Ama maa seɣesi mə təna na í ná na í tisi.

³ Ma nyəmə Iseyeli təm ké,
tə fɛi-m səkrɛtuyu.
Mə tusina Ifəlayim nyəma ke laatu na pə wasaŋkalətu taa.
Iena pə tee mə təna.

⁴ Iseyeli nyəma mə kulapəle ta ha-meɣe mpaav si
í məli mə Iso má ma kiin.
Laatu ləmaɣasəle wenna mə taa na í yəɣi-m.

⁵ Μπι Ισεγελι νυόμα με ί huləsəna lanje tɔ
 mpi pə huləɣəna mə weetu.
 Mə isayatu copina-me na pə kpenna Yuta nyóma.

⁶ Ι pona mə tɔla si í laki kətaya,
 ɫena í kəə-m yəɣətənav.

Ama í ta mayana-m.

Μπι tɔ, ma yela-me.

⁷ Ι yela-m na í lɔli krai piya.

Mə ɪcate ka pəsi ncaale pə kaa tala ɪsətu.

Yuta na Isegeli nyóma pa yoou

⁸ Μρύγύ Tacaa tasaa si:

Ι hulɪ apalɔtutuɣu ke Kipeya,

na akantəle ke Lama.

Ι yaɣa apalɔkakiisasi ke Peteeɪ.

Pencamee, la laakali ke nyá waali.

⁹ Ισεγελι νυόμα κά wakəli yem ke ηkpaηyɣu həm wule.

Nti ma kraaləɣi-meɣe ɪsəntɔ tɔ,

tə we tampana ké.

¹⁰ Yuta nyɣu nyóma ná laɣasəɣi tetu toosi ké.

Ama ma rááná κά huu mə tɔə ɪsu pəɣə lum.

¹¹ Ι muyula Isegeli nyóma,

í ta ha-weɣe pa tampana.

Μπι tɔ, í caakaya si í təη mə kvsəsutu.

¹² Maa kra-meɣe ɪsu caləmɔla,

na Yuta nyóma ɪsu səmɔla.

¹³ Mə naale í cekənaa si í feina alaafəya.

Ntəna Isegeli nyóma tili Asilii wulav

səɔə kiη na pá yəɣətəna-i.

Ama ílé ɪ kaa pəsi mə sənau.

Hali rúpúyú ɪ ká waa-me.

¹⁴ Pə taya pɔlv, Tacaa ma,

ma kraana Yuta na Isegeli ɪsu təɣɔlaya.

Ye ma kra ma təɣənaɣa ma tɛena ké,

nəɣɔlv feina toma si í lɛeki-m.

Yəlaa məlvɣv ke Iə tɛɛ

¹⁵ Μpv tɔ, maa məli ma tɛ,

haləna yəlaa cekəna pa isayatu

na pá keesəna ma tɔə.

Ye pa svv wahala taa, paə pɛeki-m ké.

Tacaa má ma yəɣətəna mpv.

6

¹ Waatu ɪnəɣəle Isegeli nyóma κά tɔ si:

Tə mələɣi Tacaa nyá nyá tɔə.

Nyá kɔna-tv.

ɪɛ n ká həkə ta hiη na n̄ waa-tv,

² na n̄ ha-tvɣv weesvɣv.

Pə kaasa kvɣɛɛη naale,

ɫena n̄ kvsɪ-tvɣv tooso nyəηkv taa.

³ Μpv tɔ, tə seesi ɪsəle ke teu na tɔ nyi Tacaa.

Isu ilim lukuyɔ tanan na teu náá nu toomaya tɔ.
Mpu tɔtɔɔ Tacaa sɛnav tɔm we naani.

⁴ Waatu inɛgi Tacaa ká pɔɔsi ɪ ti si:
Isɛnaya maa tɛna Yuta na Isɛyeli pa tɔm?
Ani pa luyɔ u laa-m liw kɛ isu tanan ihunte,
yaa cɔlvɔ saalvɔ tɔ.

⁵ Pɔ tɔɔ kɛ ma yookina-we na
Isɔ kuyɔɔtɔtɔ telɛsɛlaa waasu.
Ma kpaalɛgi-we si paa kv mɔ tɛna.
Ma kusɔlɛm naa teu kɛ tɛceiceɪ isu ilim.
⁶ Ma caa kɛ si yɛlaa í nyi-m na pá laki kɔpantu.
Pɛle pɛ kɛla kɔtasɪ nsi kɔkɔ lusa si tɛna tɔ.

Isɛyeli taa acaalɔtv

⁷ Teitei isu yɛlaa tɛna lapu tɔ,
ḿpúyú mɔ ta tɔki isɛna
í ká su mɔ nɔɔsi tɔ.

⁸ Kalaatɪ ná kɛ asayaa ɪcate kɛ,
na pá kvgi yɛlaa.

⁹ Kɔtɛlaa kpekɛle ná pɛsa yulɔkɔlaa kɛ.
Pa cɛnɛgi yɛlaa kɛ Sikem mpaav taa.
Mpi tɔ, pa ha pa tɔgi kawalaya taa kɛ.

¹⁰ Ma nawa acaalɔtv kɛ Isɛyeli piitim taa.
Tuu kɛ pa laaki na pá pilisiyi tɛma.

¹¹ Pɔ kaasa Yuta nyɛma tɔ,
ma tv mɔ huule pɛle kɛ.

7

Isɛyeli taa kvwakɛlɛm

Ḿpúyú Tacaa tɛma si:

Waatu wei maa tayani mɛnnav kɛ ma yɛlaa
mpa paa kuuwa na pa tɛna tɔ.

¹ Saa wei ma tɔgi ma taa si maa tayani Isɛyeli nyɛma tɔ,
pɛ kuliyi mɔ isayatu na mɔ musɔn tɔɔ kɛ.

Mpi tɔ, í laki puyusuyɔ tɛma kɛ,
na í nmulɛgi tɛɛsi taa, na mpatɛntaa.

² Ii huuki si ma nyɛmá mɔ isayatu tɔɔ.
Nɔnɔ tɔ salɛka kɛle í tɔki na má naaki.

³ Kawalaya kɛ yɛlaa cɛtɛɔnɛna wulav na ɪ waali nyɛma,
na pá we lanhulɔmle taa.

⁴ I kɛ wasanjalɛnaa kɛ mɔ tɛnaya.
I weɛ kɛ isu potopotonaa tuyuluyɔ,
nku pa hanɛsaa na pá yele kɔkɔ tikuyɔ
na pá nuɔuti yi somtu tɔ,
halɛna tɔ kpa.

⁵ Ye pa tɔki wulav acima
ɪ waali nyɛma nyɔkɪ kɛ na pá haya.
Sulɔm kvgi-we,
ɪlɛna pá suv yem yem yɔɔtaya.

6 Pa caki wulav acaɣa ké na pá haŋa ɪsu kəkə.

Ahoo yuyi, ɪlena pá hɛɛ.

Kufɛŋ ɪlena pá kuli ɪ tɔɔ.

7 Pa təna pa haɣi pááná ké.

ɪlena pá kuyi pa awulaa kɛ kulɔm kulɔm.

Páćó pa taa nəɣɔlv ta yaa-m si má səna-ɪ.

8 ɪseyeli nyóma í matəna piitimnaa lɛmpənaa ké.

ɪ lapaɣa ɪsu pɛtɛpɛtaya ŋka pa ta pəsi na ká nyaya tɔ.

9 Krai nyóma nyɔɔkəna mə toŋ,

na í kpatələɣi, na mə nyɔɔŋ huləməɣi, í ta cəkəna.

10 Mpi ɪseyeli nyóma mə í huləsəna laŋa tɔ,

mpi pə huləɣəna mə wɛɛtv.

Ma yəlaa mə kalampaani kuyuna mə tɔm.

Paa na mpv u pɛɛkəɣi si í məli ma kiŋ.

11 ɪfəlayim nyóma í pəsə ɪsu alukuku kómɛɛŋ ké.

Halí í yaa ɪcipiti nyóma na Asilii nyóma si pá waasi-mɛ.

12 Ye í puki mpv,

maa kra-mɛɣɛ ma puluyu

taa ké teitei ɪsu sumasi,

na má hɔ mə ŋkraŋŋ,

ɪsu maa kraaluyv-mɛ tɔ.

13 ɪsu í seekuyv-m mpv tɔ, í lapaɣa.

Maa wakəli-mɛɣɛ í kuluyv ma tɔɔ kɛ mpv tɔ pə tɔɔ ké.

Ma caakaya mə waasuyv ké.

Ama mə ɪsɔsɛv kɛ kaloolaya ké.

14 ɪ wiiki yem ké na í pilimiɣi na í hɛɛtəɣi mə ti.

Ama u tɛŋ mə taa,

na í sələməɣi-m təɣənaɣa páćó í kuləɣi ma tɔɔ.

15 Aní ma svsəna-mɛɣɛ toŋ.

ɪlena ma kvcəv pəsi ɪkpatəɛ.

16 ɪ kisa ma tɔɔ ké mələnav,

na í yɔɔləɣi apalvtv ɪsu tɔɔv krai nyəŋkv.

Mə kolontunaa ká kv mə sɔsaa kɛ pa kalampaani tɔɔ.

ɪlena pá waasi ɪcipiti nyóma na pɛɛ pa paana-mɛ.

8

Ye Yvlv tuu heelim, kacuculaya kɛ ɪ kvŋ

1 Mpyú Táca təma si:

ɪ hulí apalvtutuyv.

Kolontu tii ma tɛtv tɔɔ kɛ ɪsu yepɛleku.

Mpi tɔ, ɪseyeli nyóma í yəka ma kiiu,

na í wakəli má na-mɛ tá nəɣɔ pɛɛlvɔv.

2 ɪlena í wiina-m si,

mɛɣɛ ɪseyeli nyóma,

í nyəma-m si maya mə ɪsɔ.

3 ɪ ləwa tampana təɣɔ

kolontu ka təɣəni-mɛ.

4 ɪ kraaki awulaa,

na pa waali nyóma,
 u pɔɔsəyi-m natəli.
 Mə liyitee na mə wɔlanaa ke
 í kpaakəyi na í lɔɔki yem si,
 í luki tuŋ.
 Pə tɔɔ ké paa wakəli-me.
 5 Samalii nyóma me,
 i lɔ mə wɔla navle.
 I kraasəyi ma páána ké.
 Waatu wei ké í ká yele isayatu
 na má yele-meɣe kalənav?
 6 Iseyeli koolu lapəna mə navle íté.
 Tə feina Isə pɔlvɔvɔ.
 Pə tɔɔ ké tu yɔki.
 7 Timpi í tuukuɣu heelim tɔ,
 isu i kuma kacuculaya.
 Teitei isu pa tukuɣu ituule tɔ si:
 Ye tɔɣənaɣa ta tɔ nyɔɔŋ mɔlvɔm fei.
 Paa mɔlvɔm tu wee, caɣalaa ká tɔɣəna-wi.

8 Iseyeli nyóma me,
 mə tɔm tɛma.
 I we piitimnaa taa ké isu
 tiyaya ŋka paa lakəna tɔ.
 9 Pepe tɔɔ ké í pola Asilii,
 isu taale kraŋaɣa ŋka ka yeləyi ka ti tɔɔ tɔ,
 si pá waasi-me?
 Haləna í ha kɔhaaŋ si í hiki cewaa?
 I tá kisi ŋmakəlvɔvɔ,
 isu taale kraŋasi suwe?
 10 Paa i haaki lelaa ke kɔhaaŋ tɔ,
 mə kpeyeluyɔ waatu kəmna ntɔ.
 Pə kaasa pəcɔ, í ká tɔɣə wahala,
 na səɣəla nna wɔlav sɔsɔ ká sukɔ-me tɔ.
 11 I ŋmawa kɔtaɣa təlataɔnaa ke sɔsɔm si í pəntəyi.
 Mə kɔtasi təlataɔnaa yelina na í pəntəyi.
 12 Paa maa ŋmaa-meɣe layatu
 tasɔvɔnaa ke tɔm isəna,
 í kaa paasəna.
 13 Luluɣu tɔɔ ké í lakɔ mə kɔtasi.
 Ama maa mɔvɔi.
 Mpi tɔ, maa sɔɔki mə isayatu tɔɔ.
 Isu ma pona-meɣe Icipiti na pə hɔ mə ŋkraŋvɔvɔ.

14 Iseyeli nyóma me,
 í sɔɔwa mə ŋmalv tɔɔ,
 na í ŋma mə təyi kutulɔŋ kɔpaŋ.
 Yuta nyóma ná ŋma koloosi na pá cəna acalɛ tuutuuma.
 Ama isu ma wəpa mə acalɛ na mə kutulɔŋ kɔpaŋ ke kəkɔ.

9

Iseyeli nyóma ká laŋ pə təna

¹ Iseyeli nyóma í taa yəələyəna
kumtu ɪsu piitimnaa lɛlaa.
Mpi tə, í ləwa mə ɪsə na í təŋəxi tuŋ.
Péćó í səəla kufeləyɔ asilima
nyəŋku kɛ təfallɛnaa taa.

² Ama mə təyənaya pee na mə nim,
na mə sɔləm kufam mpi í tənəa tə,
pə ta kɛ mə nyəm.

³ ɪ kaa pəsɪ na í caya Tacaɔ tɛtu taa.
Pə wɛɛ sɪ í məli Icipiti,
yaa Asilii na í təyə asilima təyənaya.

⁴ ɪ kaa pəsɪ na í la Tacaɔ kɛ kətasi,
yaa í liisi-ɪ sɔləm na ɪ laŋlɛ hɛɛ.
Mə təyənaya ká pəsɪ-mɛyɛ ləyaya nyəŋka ké.
Wei í təyaa ɪ pəsɪ asilima pɔlə.
Mə nyəyəsɪ tike kɛ mə təyənaya ká ku.
ɪ kaa sɔna-kɛyɛ ɪsə təsɛɛɛ taa.

⁵ ɪsənaya í ká la Tacaɔ
acima kuyaku səsəəw wule?

⁶ Ye pə wakəla mə ɪcatɛ na í cəəsɪ Icipiti taa,
pɛɛ paa pi-mɛyɛ Mamfi ɪcatɛ taa.
ɪlɛna mə liyitee nyəyətɔ wontu wakəli,
na nyutɔ na səwa pə nyala tə taa.

⁷ Tacaɔ huɛle waatɔ tərəna ntə,
ɪ ká fɛli-mɛ.
Mɛ sɪ ɪsə kuyəyətɔtɔ tɛləsɔlə ná sɔv kranjɔyɔ,
na yɔlə wei ɪsə yəyətənaa tə ɪ lakɪ yɛɛyɛɛ.
ɪɛ mə ɪsəyətɔ na mə kɔwakələm kələna təəw na pə wɛ mpɔ.

⁸ ɪsə kuyəyətɔtɔ tɛləsɔlə wei í yaaki kranjɔ tə
í na ɪsə pa fɛŋiyina Iseyeli təə.
ɪsu ɪ nyəkɔyɔ sumasi kɛ katəŋmusɪ tə,
m̀p̀ỳg̀ ɪ lakɪ ɪsə kuyəyətɔtɔ tɛləsɔlə maya paa timpi.
Paa ɪsə təsɛɛɛ taa yəlaa,
pa nyənəxi-m pa kolontu ké.

⁹ Mə ɪsəyətɔ ntɪ í ka lapa Kipeya təyə í təkaa.
ɪɛ Tacaɔ kaa səə tə təə.
ɪ ka yɛɛɛ na í ná pə nav.

Tacaɔ laŋwakəlle kɛ Iseyeli təə

¹⁰ M̀p̀ỳg̀ Tacaɔ yəyətəa sɪ:
Iseyeli nyóma ka wɛ-m ləŋ ké ɪsu
yɔlə hikuyuu ɪsɛŋ pəɛ kɔpampantɛ kɛ wɔlaya tɛtu taa tə.
Pəyɛɛ na ma nyənəxi mə caanaa ɪsu fiki kalaalaya.
Ama í tənə tɔyɔ ɪsəyətɔ Paali-Peyəə*fa*.
ɪlɛna í pəsɪ acaalətɔ nyóma kɛ tɛitei ɪsu ku wɛɛ tə. ^a Tɔyɔ kulalaav hətɛ kɛ.
¹¹ Mə yəlaa teeli ká kɔli hɔntɔ ɪsu sumaya.

^a 9:10 Paali-Peyəə: Paali-Peyəə kɔləm ɪnəxi pa yaaki tətə sɪ Pɛti-Peyəə.

Ƨ kaa tasa husi haɣav,
m̄p̄ȳȳ p̄u laki l̄l̄v̄ȳv̄.

¹² Paa í p̄asa na í hiki piya nap̄eli,
isu ma k̄piisa si t̄na na si ta lata ȳlaa.
Ye ma ha-meɣe siɣile m̄ t̄m t̄ma.

¹³ Ma nawa l̄seɣeli nȳma,
na pá s̄ɛɛa lonte k̄pante taa isu Tiii nȳma.
Ama paa pona pa piya ke kulaa isentaa k̄e.

¹⁴ M̄p̄ȳȳ Osee t̄ma si:
Taaa, pepeɣe n k̄a h̄na ȳlaa pane pa ɛkpaɛȳȳ?
La na pa alaa husi luki,
na h̄l̄m̄ nȳɔ pa h̄la taa.

¹⁵ M̄p̄ȳȳ Taaa t̄ma si:
Kilikaa ke ma nawa m̄ isayatu t̄na.
Uena ma m̄na-meɣe p̄ána.
Maa t̄ɣ̄ni-meɣe ma t̄ɣe m̄ t̄ma asayee t̄ɔ.
M̄ nȳȳv̄ nȳma t̄na kul̄ȳi ma t̄ɔ k̄e.
Ma kaa tasa-meɣe s̄ɔlv̄ȳv̄.

¹⁶ P̄e hika-me na m̄ lila t̄na w̄li.
Ƨ kaa tasa p̄ele ke l̄l̄v̄ȳv̄.
Paa na m̄ alaa tasa piya l̄l̄v̄ȳv̄,
ma k̄ȳi si t̄naya.

¹⁷ M̄p̄ȳȳ Osee t̄ma si:
Ma l̄s̄o l̄ȳȳ f̄ei-me t̄t̄ɣ̄ɔ timp̄i í kisa-i nunav t̄ɔ.
Ƨ k̄a la s̄ɔlaa ke piitimnaa l̄laa taa k̄e.

10

l̄seɣeli nȳma kawulaya na pa laatu t̄naya suv

¹ l̄seɣeli nȳma me í ka we k̄e isu tuɛ
wei pa yaa si l̄es̄eɛ t̄ɔ i taale k̄pante,
nte t̄ɔ l̄l̄ȳȳi teu t̄ɔ.

l̄s̄ana í l̄l̄aya t̄ɣ̄ɔ
í l̄l̄s̄aya t̄laal̄naa na tuɛ.

Uena í t̄ayan̄ȳi-i teitei,
isu pa t̄ayan̄ȳv̄ iɔate t̄ɔ.

² Ȳlaa me í k̄e p̄p̄ɔv̄naa ke hatoo m̄ taa k̄e.
P̄e t̄ɔ k̄e Taaa k̄a ȳk̄i m̄ t̄laal̄naa,
na m̄ isayatu m̄li m̄ nȳɔɛɛ taa.

³ Ƨ k̄a ȳɣ̄ɔti k̄e si:

Ye t̄ɔ f̄ei na wulav,
t̄ɔ ta s̄eɛ Taaa t̄ɣ̄ɔ.

Ye í l̄e i f̄ei pepeɣe p̄e k̄u-t̄v̄?

⁴ M̄ ȳɣ̄ɔt̄aya na m̄ tuunav katat̄laya taka.

P̄eyele k̄v̄tamsa k̄e í p̄eela p̄p̄ɔv̄ n̄ɔsi.

Siɣisuȳu wak̄laa k̄e,

isu k̄paɛkalayalaya nȳɔk̄ȳv̄ k̄v̄t̄ɣ̄ɔv̄ taa t̄ɔ.

⁵ Samalii nȳma ná l̄un̄ȳi w̄la navle nte t̄ɔ we Pet̄eeli t̄ɔ.

Uena kətəlaa na yəlaa pá seliyi na pá caya tə ləyaya.
Mpi tə, tə yuŋ caa kəlvəy ke mə həkə kə.

⁶ Paa pona wəla nəvle nte tə maɣamaɣa ke Asilii kə,
na pá ha wulav səsə.

Pu pasa Iseyeli nyəma meɣe səsəm kə,
na í təɣə fəele ke yaasi ni i tə.

⁷ Samalii nyá təm tɛma.

Pə tala nyá wulav tənaya kə isu ləm kpaɣa taav.

⁸ Pə kpiisa Peteele təlaalenaa mpa
pa tusa Iseyeli nyəma tə pa tənə, na səwa nyə.

Waatv inəɣi í ká wiikina pəóŋ si
í takí-me na pulasi si si nyəkí-me.

Iseyeli nyəma kəm ke pa kututuum

⁹ Hatoo Iseyeli nyəma me í lapv
mə kaanuv ntiɣi Kipeya tə, í ta layasi.

Ue pə wee kə si kolontu í nan-meɣe tənə.

¹⁰ Maa yeke na piitimnaa hə mə ŋkpaŋvəy,
ke mə isayav kələlətv nti tə tə.

¹¹ I ka we kə isu nav əlvnyəŋ kəfalv
wei pa faləsaa na í makí kvətəɣəv tə.

Tacaa nawa si i luyv kii teu.

Uena í nyuli si i tɣi-i akuyv kprátúyú.

Yuta ka lukiyi, na Iseyeli náá tayanəɣi.

¹² I tuu kvsiyisim na í kv səlvəy.

I toosi taale kvfate.

Pə talaa si í keesəna Tacaa má ma tə
na má kəə na má kooli-meɣe kvpantv.

¹³ Ama isayav ke mə halaa na í kvŋ-ti,
na í təɣə kaloolaya pəle.

Yoo keekenaa na yoolaa
tuutuuma ke í lakaya na í taaki.

¹⁴ Pə tə kə pu wiisina-meɣe yoo taa,
na pə kpiisi mə koloosi acaləe tənə.

Teitei isu Mowəv wulav Saləman ka yoonə

Peti-Apəeli nyəma na í nan ti totonaa na pa piya tə,

¹⁵ ŋpúyú maa lana-meɣe

mə isayav katatəlaya tə.

Mə wulav tomle nté tanəŋ tē.

11

Iseyeli nyəma kaanuv na Iso səlvəy

¹ Mprúyú Tacaa təma si:

Waatv wei Iseyeli n ka kə ifepu tə,
maa səla-ŋ kə.

Haləna má yaa-ŋ ma pəyaya,

na má ləsi-ŋ Icipiti taa.

² Ma tənə-ŋ yaav,

Uena nyaa seeki-m na í laaki Paali na tuŋ lələŋ.

Uena n wəki-ι kətaya tulaab.

³ Pəyele má təkəna nyá niη na má hə-η taataa.

Ama n ta nyəanna təna.

⁴ Ma səla-η kέ,

na má paasəna-η təpamm,

na má wayaləyi-η,

isu cecə lakuyu ι pəyaya tə.

Ma sora nyá tεε,

na má haaki-η təχənaγa.

⁵ Icipiti nyəma kaa tasa-meγε yomle kpau yaa.

Ama Asilii nyəma ká ηmakələna-meγε

timpi í kisa ma kiη ke kənte tə.

⁶ Pə tə kέ yəu ka wεε mə acalεε taa,

na ku wakəli a kukentim.

Iseγeli nyəma kumayəsəm kasəyaya nté.

⁷ Ma yəlaa caaki-m kisuyu

na pá yaaki-wε na Isə tə, paa nuki.

⁸ Isənaγa maa pəsi na má lə Iseγeli na pə saali?

Na má wakəli-η isu ma lapu Atəma,

na Sepoyim pə acalεε tə?

Təfə pu wakəli ma laηε na má nyasa ma təyi kela.

⁹ Ma kaa tasa Ifəlayim nyəma ke wakəlyu.

Mpi tə, ma kέ Isə Naηη tu kέ,

ma ta ke yub.

¹⁰ Isə ká yaa ι yəlaa mpa pa kuuwa

na pá tεena hatoo tēku waali tə na pá kə.

Teitei isu təγəlaya wiikuγu na ká kotiγi ka piya tə.

¹¹ I ka lu Icipiti na Asilii ke ləη,

isu sumpupw, yaa alukuku kuluyu tə.

Uena má məηna-meγε mə tε.

Tacaa má, ma yəχətəna mpv.

12

Kpou u ləlayi pite

¹ Mpyú Tacaa təma si:

Kaloolaya tike ke Iseγeli nyəma me í

laki-m na í puγusuγu-m tam.

Ama Yuta ná tamsəna Naηη tu má.

² Iseγeli nyəma haaki Icipiti nyəma ke nim si pá hii camte.

Mə na Asilii nyəma í pεeləyi nəəsi.

I lələsəyi mə kaloolaya,

na mə mvsuη təma ke paa kuyaku ηku.

Ama mə camte kaa kəli heelim kέ leeluyu.

³ Tacaa má maa huəna Yuta nyəma meγε.

Maa paasəna Yakəpu ləlyu nyəma meγε mə tənte isayale tə.

Maa yele na í təγə mə isayatu saləka.

⁴ Hatoo toto lotu taa kέ Yakəpu nyá n caala nyá tεtu tə kέ kuluyu.

Pə kəə na nyá na Iso í lv waatu wei nyá ise nyaalaa tə.

⁵ Nyá na isətaa tillu í lvpa na n̄ kəli ílé.

Uena n̄ wii na n̄ sələmi-i si í kooli-ŋ kúpantu.

N pola Peteeɫi, uena Tacaɫ lu nyá təə na í heeli-ŋ si:

⁶ Maɣale Toma təna tu Tacaɫ.

⁷ Maa yeɫe na n̄ məli cəne.

Ama pə wee si n̄ təŋ tampana na n̄ laki kúpantu ké.

Tu nyá Iso má, ma tike ke naani.

⁸ Iseyeli nyəma í təkə mə niŋ taa ké

mə sanəya isayav ké,

isu taatəlaa.

Í səəla kamuɣulaya.

⁹ Í təŋ si mə hikuyu ke mə təmle sote ké,

pə taya kawalaya təm.

Ue isayatu fei təŋ suuu taa se.

Pə taya kúpantu ke təna.

¹⁰ Ntəna Tacaɫ si:

Haɫoo í wev Icipiti taa təɣə ma ké mə Iso.

Ue maa yeɫe na í məli cəka taa caɣale,

isu mə acima waatənaa.

¹¹ Iso kuyəɣətutu teləsəlaa ke ma heeliyi ma təm.

Ma hələyi-meyə ma luyu nyəntu,

na má see-meyə isənaa ke toosee taka taa si,

pá teləs-i-mə.

¹² Kalaati nyəma mə pəsa asayaa kpitikpitinaa ké.

Səm ke pə kaasəna-mə.

Naan̄ kataasi ke í haakaya kəhaan̄ ke Kilikaa.

Ama mə kətasi təlate pəsa haləm taa kan̄maasi huwa.

¹³ Yakəpəv ka cəəsa Mesopotami tetu taa,

na í pəsi ləlv n̄tiyilu ke əlv təə.

¹⁴ Ama Iso kuyəɣətutu teləsulv ke Iso tilaa si

í ləsi Iseyeli nyəma meye Icipiti taa.

Kəlvəm inəɣi i tɔwa si í tiiki i yəlaa.

¹⁵ Iseyeli yəlaa me í yəəla Tacaɫ apalətu,

na í wakəli i lan̄le tənəŋnan̄.

Ama ílé i ká ləeti-meyə mə fəele.

Í ká mələna mə yulvkvle ke mə nyəəŋ taa ké.

13

Iso təə kullaa səm

¹ Ifəlayim kpekəle nyəma mə

í ka ŋmakəlayana Iseyeli taa,

na í yəɣətəɣi na yəlaa təna tēe suvkəna-mə.

Ama í kv mə ti təm na tuŋ laav, uena í si.

² Paa na mpv, í kama nyuvu ke mə isayatu taa ké.

Í luki mə liyitee nyəɣətu ke tɔɣv ləesuvu.

Pəyele koolu lupina nawee ləesəŋ inu.

Uena mə si í wayaləyi-i na í laaki-i.

³ Pə təə ké Í ka saali yem, isu tanəŋ ihunte.

Υαα αηκρῶλεε, γαα λῶτυ κυλῶτυ τῶγῶναγα τῶmate τῶ.
Υαα ισυ νυῶσι λυκῶγῶνα kutuluγῶ λῶρῶτυ τaa τῶ.

⁴ Μῆρῶγῶ Τααα γῶγῶταα σι:

Μά κena mῶ Ισῶ κε hatoo ί λυw Icipiti τaa τῶ.

Ι ta nata nῶγῶλυ na ί nῶγῶsῶna-m.

Pῶyele nῶγῶλυ φει na ί waasῶγι ισυ μά.

⁵ Μά φeηna mῶ τῶῶ κέ wῶλαγα tetu
τaa κέ timpi nikaga φει mῆρῶ τῶ.

⁶ Ι hikaa na ί haγa.

Πena ί σῶυ kalampaanι τaa,

na ί sῶ ma τῶῶ.

⁷ Pῶ τῶῶ κέ ma pῶsa mῶ tῶna,

ισυ τῶγῶλαγα γαα κprou wei ι papa mῆpaau τaa τῶ.

⁸ Ma kῶla mῶ τῶῶ κέ,

ισυ pa κpakuγῶ taale wontuγῶ ιsaγau pῶyaga τῶ.

Maα cῶli-me na μά li-me, ισυ τῶγῶλαγα.

Taale wontu ká cῶli-me tῶyῶtῶyῶtῶ.

⁹ Ι lo ma wei pu wee σι μά waasi-me τῶ,

pῶ τῶῶ κέ pῶ wakῶla-meγε mῆρῶ.

¹⁰ Mῶ sῶlῶmῶna-m σι μά kpa-meγε wulau na paasῶnlaa.

Pele pa temna we? Pá ya-me ιλε.

¹¹ Páána ke ma kpana-meγε wulau,

na kulῶmeε anῶγι maα tῶγῶnῶna-ι.

¹² Pa ηmaa Ιseγeli nyῶma me mῶ tasῶkῶle tῶnaga,
na pá ηmesi teu.

¹³ Ι nῶγῶsῶna κέ ισυ aῶhῶlum kῶmῶelen

lῶlyγῶ takuγῶ na ί kisi λυw τῶ.

¹⁴ Ama ma kaa λeeki-meγε sῶm nῶγῶ τaa,

na μά ya-meγε atetῶle τaa.

Pῶ τῶῶ τῶ, sῶm nyá kv-we.

Atetῶle, nyaa li-we.

Ma feina mῶ pῶtῶtῶle.

¹⁵ Paa Ιseγeli nyῶma ί ká λeesι mῶ tetῶnaa heku.

Maα yele na kolontunaa lu mῶ τῶῶ κέ.

Hilimate nyῶkῶγῶ hila na lῶkῶnaa ke ιsῶna τῶ,

mῆρῶγῶ pele pa kuu mῶ kpancoou tῶna.

14

¹ Pῶ wee σι Samalii nyῶma me

ί tῶγῶ mῶ ιsaγatu salῶka κέ.

Mῆρῶ τῶ, ί kῶla ma τῶῶ.

Paa kv mῶ na mῶ piya ke yῶou τaa,

na pá tvli mῶ aῶhῶntonaa lotu.

Ισῶ waasvγῶ ke ι γῶlaa

² Μῆρῶγῶ Τααα γῶγῶταα σι:

Ιseγeli nyῶma ί mῶli mῶ Ισῶ Τααα ma ma kinj.

Mῆρῶ τῶ, mῶ ιsaγatu pῶta-meγε.

³ Ιε ί layasi na ί mῶli ma kinj na ί wiina-m σι:

Tayanı-tuyv ta isayatu,
 na ń mu ta seetu isu kũhaan̄.
 4 Pə taya Asilii ká waasəna-tv.
 Póć tə kaa tasa yooi kpaʒanəŋ ke naani tuyv.
 Tə kaa tasa tun̄ inəŋi luŋuyv isu ta Iso nyá.
 Mpi tə, nyá tike n wenna katayəlaya pətətəle.

5 Uena Tacaá si:
 Ye í mələna ma təə,
 maa tayanı mə isayatu.
 Maa kv ma pááná ke mə təə na má səəli-meye teu.
 6 Maa wee Iseyeli nyəma isu cəlv kvpaŋkv kpaakuyv tə.
 Nyutu ká tv hetv, na Lipaŋ tuyv səsəəv ka lila.
 7 I ká heli piliŋasi ke teu isu tuyv ŋku pa yaa si olifi tə.
 Mə səsəvŋ ká nyala isu Lipaŋ hətuyv.
 8 I ká kəə na má kenti mə təə
 na í hala təŋənyaya na pə lá teu.
 I ka tv hetv isu leseŋ taale,
 na mə hətə yaa isu Lipaŋ səlvm.
 9 Mə na tun̄ kvlalaan̄ í kaa we?
 Má muynəna mə sələməŋ na má feŋiyi mə təə.
 Ma we-meye isu tuyv ŋku kv hatv u təkı tə.
 Má haakəna-meye mə tawa kvləlvvm.

10 Yvlv wei i ké layatu
 na nyəntv tə í cəkəna təm tənə.
 Tacaá mpaav huləŋəna weesuyv na alaafəya.
 Tampana təŋlaa pəsəŋi na pá təŋ-kv.
 Ama təə kvləla ná hotiyi.

ISO KUYOYOTUTU TELEISULU SOWEELI TOM TAKELAYA Kutulutu

Kuyaku nakuli ku wee, na pa yaaki-ku si Iso kuyaku səsəu. Ku wule ke i ká huona Iseyeli nyóma na i toma səsəna. I ká keesəna pa yaasi isayav ké. I ká huona piitimnaa lempənaa, na í keesəna yaasi wei pele pa lakayana Iseyeli nyóma tə. Mpi mpi pə hulayaa si kuyaku səsəu ŋku ku kə təgə. Kutolonɔ lɔw, na wɔlaya, na kəkəsi nyayav, na kolontunaa yoolaa tutuyu.

Isəna pa faya Sowēli takəlaya tə:

Kutolonɔ lɔw na Iseyeli nyóma nyulelenɔ si pá keesəna Iso tə, titite 1:1-2:17

Isə su i yəlaa ke nəgə si i ká mələna-weye pa wule taa, titite 2:18-3:5

Isə ká huona piitimnaa kpai nyóma na í wakəli-we, titite 4:1-21

¹ Təm nti Tacaa heela Petuyeli pəyalu Sowēli təgə.

Wɔlaya na kutəgəv təgəlaa pə təm

² Yuta nyóma na pə səsaa mə, í tɔ ŋkpaŋŋ na í nu.

Too tə, yaasi inɛ i tɛma kəntɛ ke mə caanaa waatu yaa mə waatu taa?

³ I keesəyi-təyi mə piya na pele pa keesi-təyi pa nyəŋsi.

Uena pele pá keesi pa waali nyóma.

⁴ Təgəlaa təm liyiti ka təgəna mə hatəmɔtɔ. Sonsompee í kpisa mpi ile kutolonɔ náá təgə.

Kutolonɔ í kpisa mpi ile kahusi náá təgə.

Kahusi í kpisa mpi ile cələŋ náá təgə.

⁵ Sɔlɔnyəlaa mə, í fe, na mə laŋa wakəli na í wii.

Mpi tə, pə ləsa-wəyi mə nəgə taa ile í laŋa sɔlɔm.

⁶ Piitim tuutuuma lu ma tetu taa, na pə tɔŋ we səgəntɔ.

Pə tamasi na pə kela we isu təgəlaya.

⁷ Pə kpaala ta lɛsɛŋ na ta fikinaa tɔŋ.

Pə kəla təna na pə yelee tɔgɔ na ku hulɔmaa.

⁸ I wii isu asaalu kɔfalu cakuyɔ i paalu ləyaya tə.

⁹⁻¹⁰ Pə təgə tawa təna na pə wakəli tetu laŋle.

Pə tə ké paa tasəyi kətaya təgənaya pee na sɔlɔm na nim ponav ke Iso təsɛle taa.

Kətəlaa ná caya ləyaya.

¹¹ Hataa na lɛsɛŋ tawa nyóma wiiki.

Mpi tə, təgənasi pee nyəŋsi saala yem.

¹² Lɛsɛŋ tɔŋ wɔlaa.

Fikinaa tɔŋ na kɔlɔlɔŋ lələŋ təna lontilaa.

Yəlaa laŋhulɔmlɛ təna saala yem.

Nəhəkɔtɔ na Iso wiinav

¹³ Kətaya təlɛtɛ kətəlaa,

me mpa ɪ ké Iso tɛmlɛ lataa tɔ.
 ɪ suu mə ləyaya wontu ɪsu fələtɔnaa taka na í wii,
 í hɛntɔna laɲwakəlle.
 Mpi tɔ, paa tasəyi pɔnɔv kɛ Tacaa təsɛɛɛ
 taa ké kətaya tɔɲɔnaya pee na sulɔm.
 14 ɪ la kotuyu səsəɔv.
 ɪ kpeyeli səsaa na yɔlaa tɔna kɛ tá
 Iso Tacaa təsɛɛɛ taa.
 ɪ həkɔ nɔɔsi na í wiina-ɪ.

Tacaa pááná kuyaku

15 Hai, waiyo!
 Tacaa huɓɓɛ kuyaku kpeyetaa.
 Wuɓɓɛ nteyɛ Iso Toma tɔna tɔ ká wakəli.
 16 Ta ɪsɛntaa tɔnaya ta tɔɲɔnaya
 ká saali yem tɔ kaa pəsi pɔlv.
 Laɲhulɔmɓɓɛ na aɲmaala ká lu ta Iso tɔyaya taa.
 17 Mətutuuna mɔɔna tɛtɔ tɛɛ.
 Tɔɲɔnaya pee nyəɲka fɛi tɔtɔ.
 Pə yela kpeɛɲ kɛ kpeɛɛ na í yəki.
 18 Tɔla fɛina nyutu,
 na á wiiki, na á cəəkɪ yem.
 Heɛɲ maɲamaɲa ná tɛma taasi.

Iso kuyayɔtvɔ tɛlɔsulv səlɔmayi Iso

19 Tacaa, nyaya ma wiikina.
 Mpi tɔ, wɔlaya tɛtɔ taa nyutu
 na tuɲ tɔna nyayaa ké ɪsu kəkɔ.
 20 Taale wontu maɲamaɲa ná
 keesa ɪsɛ na nyá tɔɔ ké.
 Mpi tɔ, pusi tɔna nyɔɔwa na nyutu wɔli.
 Kəkɔ nyaya wɔlaya tɛtɔ nyutu.

2

Tacaa kuyaku kpeyetyvɔ

1 ɪ huɓɓi tutuyɔ kɛ Iso puɲv
 naɲɲ nyəɲku Siyɔɲ taa.
 Tɛtɔ nyəma me, í sele.
 Mpi tɔ, Tacaa huɓɓɛ kuyaku kpeyetaa ké.
 2 Kɔ ké ɪsɔɲmɔntɔ kuyaku ɲku ku yuwa tɔɲɔ.
 Ku ké səkpeɲvɔv kuyaku ké.
 Piitim səsəɔm tɔɲ nyəm kraaki ké
 ɪsu tɛfemle nyaaləm nyaalɔvɔ pɔɔɲ tɔ tɔ.
 Too tɔ, pa ta nata pə taka ké
 waatɔnaa mpa pa tɛɛwa tɔ.
 Pəyele pa kaa na pə taka ké
 waatɔnaa mpa paa kɔ tɔ pa taa.
 3 Piitim mpi pə nɔɲɔ tɔɔ wɛ kɛ ɪsu kəkɔ kumomoka.
 Na pə waali náá wɛ ɪsu kəkɔ ɲka ka nyaki tɔ.
 Ye pə ta tata timpi,
 pə wɛ tɔɛkɔɓɓɛ kɛ ɪsu lteni taale.
 Ye pə tɛɛwa ɪɛ pə yeɓɓɛ kpeɛɛ,

piitim mpi pu sɔɔki pɔlv.

⁴ Pə we ké isu kpaɣanəŋ,
na pə seeki isu kpaɣanəŋ ɔaɣalaa.

⁵ Pə kuləɣi puyv tɔɔ ké na pə teləsi leŋku tɔɔ.
Pə wiiki ké isu yooou keekena,

yaa nyuu sɔsɔv mukuyv tɔ.

Pə we ké isu yoolaa sɔsaa teekuyv yooou tɔ.

⁶ Ye pə kpeɣetaa sɔɣəntv pu
yɔlaa tənaya na pá seliyi.

⁷ Pə təŋ ké isu akanaa na
pə kraaki koloosi isu yoolaa.

Pulvpu u kee-wi.

⁸ Paa wei na i mpaav ké,

nəɣəlv u kaɣatəɣi lel.

Paa nyəmə ké pa tɔ-we pa tee ké.

Pulvpu u yasəɣi pa ɔaŋa.

⁹ Pə tiiki ɔate tɔɔ ké na pə seeki koloosi tɔɔ.

Pə kraaki kutuluv tɔɔ na pə suukəna pətlee isu ŋmulaa.

¹⁰ Tetv na ɔətənyv pə seliyi pə nəɣə tɔɔ ké.

Uena ilim na ɔətv na ɔətəlvŋasɔ pə sɔ təkpitii.

¹¹ Taca a nəɣə nukɔ ké isu

tev hɔla ke i yoolaa nəɣə tɔɔ

na pá we tuutuuma na pa təŋ we sɔɣəntv.

Pa lakɔ nti i tɔyuv-we tɔ.

Mpi tɔ, Taca hɔvle kuyaku we sɔɣəntv ké.

Nəɣəlv kaa fiti kv wule.

Taca yaav ke i yɔlaa si pá layasi

¹² Mpyú Taca yəɣətta sɔ:

Pə na pə mpv tɔ,

pənente í pəsəɣi tətə na í məli ma kin na lotu kulvmtv.

Í həkə nəəsɔ, í pəli ɔsəlv na í wiina-m.

¹³ Pə taya mə wontu ke pə wee sɔ í ɔəli.

Ama mə laŋa ke pu wee sɔ á wakəli.

Pə wee ké sɔ í məli mə Iɔ Taca má ma kin.

Mpi tɔ, ma sɔləɣi yɔlaa ké na má wena pa pətətəle.

Maa mɔyɔ pááná ke ləŋ,

ma kupantv fei tənaya.

Maa ləkɔ ɔsəna ma tv ma taa sɔ maa nyəŋsɔ mə ɔse tɔ.

¹⁴ Ntanyɔ maa layasi hɔwee na má katɔ-meyɔ kupantv.

Uena mu la-m kətasi ke mə tɔɣənaɣa pee na sɔlv.

Nəhəkvv na Iɔ wiina

¹⁵⁻¹⁶ Í hɔli tutuyv ke Siyəŋ taa.

Í koti yɔlaa tənaya kotuyv sɔsɔv.

Pə kpaɣav kəkpatəlaa na ifepiya, na ahɔlvmnaa.

Hali akpaɣalaa maɣamaya ká lu pa nanŋ taa.

Pa tənə pá həkə nəəsɔ.

¹⁷ Taca təmlə lataa kətəlaa í wii Iɔ təsɛɛle

nənəɣə na kətaya təlate pə hekv taa.

Í tekɔ Iɔ ké niŋ, na í nyəni ta pətətəle.

Í taa tu-tuyv fæele.

Pə taa kəə na krai nyəma wonjiyi-tu si:

Pa Iso inɪ ɪ wɛ le si í sənə-wɛ?

Tacaa nuwa ɪ yəlaa wiinav

¹⁸ Mpyúyú Tacaa nyá luyv tayana lapv ke nyá tetv.

N wɛna tə yəlaa pətətəle.

¹⁹ N nu ta wiinav na hí tə si,

n ká ha-tuyv təyənaya pee na solum,

na nim, na pə tələnə-tv

Si n kaa tasa yeluyv na krai nyəma won-tv.

²⁰ N ká təyənɪ ta kolontunaa

mpa pa kəmna ilim ntəyən təə tə.

N ká pona-wɛyɛ poolv ke wɔlaya tetv taa.

N ká tənsɪ pa nəyɔ təə nyəma ke təm tenku ləm.

Uena pa waali nyəma ke tenku Metitelanee ləm.

Pa sətəa səh ká nyala paa timpɪ.

Mpi tə, n lapa təma səsənə ké.

²¹ Tetv, taa nyá,

nyá laŋle í holumɪ.

Mpi tə, Tacaa lakəna təma səsənə.

²² Taale wontu í taa nyá.

Nyutv ká nyala wɔlaya tetv tətəka taa,

na tuyv náá lɔlɪ ɪ pee.

Tuyv wei pa yaa si fikinaa na lesənəna tə pu susi təyuvv.

²³ Siyən nyəma í ηmaali mə Iso Tacaa təə.

Mpi tə, ɪ ká yele na tev nu-mɛyɛ kv waatv.

Kancaalaya tev na kantəkaya nyəhkv

ká nu-mɛyɛ teitei, ɪsu hatoo ləh taa.

²⁴ Təyənaya pee təmatənəna suwa.

Solum na nim pəle pə su hɛɛsɪ.

²⁵ Mpyúyú Tacaa təma si:

Maa lɛtɪ-mɛyɛ mə təyənəsɪ.

Paa nsi sonsompee na kvtoləh

na kahvɪ na cələh ka təya pusi liyiti tə.

ISO KUYOYOTUTU TELISULU AMOSI TOM TAKELAYA Kutulutu

Pu wee si Iseyeli nyóma í caya tēma kinj ké na heesuyu. Uena tonjtonaa náá tōki acamaa ise na pá muyuliyi tēma. Ntēna Iso su isēna pē wee si paa wei í ká tēj tō, na Amōssi telēsi yēlaa. Iso pōosēyi Iseyeli nyóma ke mpi pa lakí na pē fēi teu tō pē tōm.

Isēna pa faya Amōssi takēlaya tō:

Iso kalēyēna Iseyeli kawulaya na pa cōlō nyóma, titite 1-2

Mpi pē yoosiyi Iso na í yēlaa tō, titite 3-6

Tōmnaa mpa pē kulaa na pé hulí Amōssi tō, titite 7-9

¹ Tacaa Iso kula tōm tō na í heeli Yuta ícate Tekōwa tiikulu Amōssi. Tōm nti tō ké Iseyeli kawulaya tōm ké. Iso yōyōta-tēyi na pusi naale siki na pécó tetu seliyi. Yuta wulau Osiyasi na Iseyeli nyōj Solopuwam, wei í ké Sowasi pēyalō tō pa pōole taa ke Iso yōyōta tōm nti si:

² Tacaa mu pááná,

na í nōyō nu Siyōj puyū taa ké Yosalem,
isu tōyōlaya wula.

Tōla tētōyōlenaa nyutu wulaa,
na Kamēeli puyū nyutu lontili.

Tacaa kalēnav ke Iseyeli na í cōlō piitimnaa

(Sili nyóma nyōntu)

³ Mpyōyō Tacaa yōyōtaa si:

Pē taya isayatu kulōmtu ke ma kalēyēna
Silií ícate sōsōle nyóma mē.

Uena pē tu kēlōna isēna í kōwa

Kalaati nyóma ke mōsōj na naaj akuj tō.

Pē tō ké ma kaa layasi nti ma tēma suw ke mē tō tō.

⁴ Maa nyayasi kōkō ke mē awulaa,

Hasayeli na Pēni-Hatati pa tēesi.

⁵ Maa pēli Silií ícate Tamasi kampōnaa kōkalēsōj.

Uena kolontu sōv na í kō mē wulau na í yēlaa.

Mpi tō, isayatu heele taa ké í yōlōyi.

Ye pē kaasa mē tetu tēna íle paa kuu-mē na pá tēena Kiii.

(Filiisi nyóma nyōntu)

⁶ Mpyōyō Tacaa tasaa si:

Pē taya isayatu kulōmtu ke

ma kalēyēna Kasa Filiisi nyóma mē.

Uena pē tu kēlōna isēna í kuu acalēe tōcu yēlaa,

na í pēetōna-yēyē Itōm nyóma tō.

Pē tō ké ma kaa layasi nti ma tēma suw ke mē tō tō.

⁷ Maa nyayasi kōkō ke Kasa ícate,

na tē kutuluj kōpaj.

⁸ Maa kpiisi Asētōti nyóma na Asēkalōj nyóma wulau.

Uena má niki íkolōj nyóma tō.

Pē kaa kaasi Filiisi nyóma taa ké nōyōlv.

Tacaa Isə má, ma yəgətəna mpu.

(Fenisii nyáma nyəntv)

⁹ Ḿpúgú Tacaa tasaa tətə si:
 Pə taya isayatu kulumtu ke
 ma kaləgəna Tiii Fenisii nyáma me.
 Uena pə tu kələna isəna í ta təkí
 nəgə ŋka mə na Iseyeli nyáma í ká pɛɛlaa tə.
 Haləna í kuu acalɛɛ təcu yəlaa na
 í pɛɛtəna Itəm nyáma tə.
 Pə tə kə ma kaa layasi nti ma suwa mə tə tə.
¹⁰ Maa nyagasi mə icate Tiii
 na tə kawulaya tɛɛsi kupaŋsi ke kəkə.

(Itəm nyáma nyəntv)

¹¹ Ḿpúgú Tacaa tasaa si:
 Pə taya isayatu kulumtu ke
 ma kaləgəna Itəm nyáma.
 Uena pə tu kələna isəna í təgəna
 mə tɛɛtənaa Iseyeli nyáma na layate tə.
 Halí í kisi pa pətətəle
 nyənyə si í kú mə pááná.
 Uena í təkí-wɛ na mə taa kə tam.
 Pə tə kə ma kaa layasi nti ma suwa mə tə tə.
¹² Maa nyagasi mə icate Teməŋ na pa kawulaya
 tɛɛsi kupaŋsi nsi si wɛ Posəla icate taa təgə kəkə.
 Mpi tə, tənaya mə awulaa səsaa ka wɛɛ.

(Amoni nyáma nyəntv)

¹³ Ḿpúgú Tacaa tasaa si:
 Pə taya isayatu kulumtu ke
 ma kaləgəna Amoni nyáma.
 Uena pə tu kələna isə í yasuyə
 Kalaati ahontənaa lotu tə.
 Ulapa ḿpúgú si í waləsəgí mə tetə.
 Pə tə kə ma kaa layasi nti ma suwa mə tə tə.
¹⁴ Maa nyagasi kəkə ke mə icate səsəle Lapa,
 na pə nyaga mə kawulaya tɛɛsi kupaŋsi.
 Yoou wula na kú kakiisasi na kú
 kacuculaya taa ke maa la mpu.
¹⁵ Paa kra mə wulav ke yomle
 na pə kpenna í waali nyáma.
 Tacaa Isə yəgətəna mpu.

2

(Mowapu nyáma nyəntv)

¹ Ḿpúgú Tacaa tasaa si:
 Pə taya isayatu kulumtu ke
 ma kaləgəna Mowapu nyáma me,

Uena pə tu kələna isəna í wəpa
 Itəm wulav mowa na í la kayalv tə.
 Pə təw kə ma kaa layasi nti ma suwa mə təw tə.
² Maa nyagasi Mowarv tetv ke kəkə,
 na mə kawulaya teesi kupaḥsi nsi si
 wə Keliyo icate taa tə.
 Paa yaga yooi kakiisasi na pə tutuun
 na Mowarv nyəma si.
³ Maa kv mə wulav na i waali nyəma təna.
 Tacaa Isə má ma yəgətəna mpv.

(Yuta nyəma nyəntv)

⁴ Mprúyú Tacaa tasaa si:
 Pə taya isayatv kulvmtv ke
 ma kaləgəna Yuta nyəma mε.
 Uena pə tu kələna isəna í kisa ma kuvseyesətv,
 na í yele ma kusəsutv təkuyv tə.
 I təḥa tuj na pə tolisi-mε,
 isv pu lavv mə cəsənaa tə.
 Pə təw kə ma kaa layasi nti maa
 suwa mə təw tə.
⁵ Maa nyagasi mə tetv na mə kawulaya teesi
 kupaḥsi nsi si wə Yosalem icate taa tə.

(Iseyeli nyəma nyəntv)

⁶ Mprúyú Tacaa tasaa si:
 Pə taya isayatv kulvmtv ke ma
 kaləgəna Iseyeli yəlaa mε.
 Pə təw kə ma kaa yele nti ma suwa mə təw tə.
 Uena pə tu kələna isəna í pəetəyi yəlaa kupama si,
 pa ta pəsi pa kəma felvuyv tə.
 I pəetəyi konyəntvnaa ke ntaḥkpala
 mayamaya nyuyv təw.
⁷ I feləyi acamaa ke nəḥheε,
 na í pəḥ konyəntvnaa ke pa tampana ke hvle taa.
 Pəyele cεcε na pəyaga pa kaaki alv kulvm,
 na pə kvyi ma nyuyv.
⁸ Wontvnaa mpa í lεeka konyəntvnaa kin ke təlvma tə,
 pa təw kə í həntəyi mə tuj kutuluj taa na,
 í nyəki sylvm mpi i lεeka-wε tə.
⁹ Pəyele mə təw kə ma kəwa
 Amolii nyəma tənəḥḥəḥ.
 Paa tayalaa kə isv koomasi,
 na pá wε alaafəya isv hεlēməḥ.
¹⁰ Pəle pə paasi,
 ma ləsəna-mεyε Icipiti tetv taa.
 Pusi nule təcu ke maa wε mə
 waali ke wəlaya tetv taa.
 Haləna í lεeki Amolii nyəma tetv.
¹¹ Pə waali kə ma kpa mə pəyalaa taa kə

Iso kuyəgətutu teləsəlaa.
 Ma ləsa pa taa ləlaa na pá ha-m pa ti
 na pá si nōosi si pa kaa nyəə solum.
 Yaa ma cesəyi, Iseyeli nyəma me?
 12 Ama í haγasa-weγe-wi.
 Uena í kaγati ma kuyəgətutu
 teləsəlaa si pá taa yəgəti ma təm.
 13 Maa tələki-me isi keeke səγəlvu
 təγənaγa pee ke səsəm na í nan̄ti yulu tə.
 14 Hali pu la ti faləsulu kupaŋ ke katē si í tulu-ti.
 Aka kaa weena toŋ.
 Yoolaa taa yoolu kaa hiki weesuγu.
 15 Tətəlv kupaŋ kaa səŋ,
 na kpaγanv caγalv na selu kupaŋ kaa lu-ti.
 16 Yoolaa nəγə tv maγamaγa ká lə
 i wontu na í kuu-teγe niŋ kpete.
 Tacaa má, ma yəgətəna mpv.

3

Iso ká pəosi i yəlaa ke pa kvlapəle

1 M̄p̄yú Tacaa tasaa si: Iseyeli nyəma mpa me ma ləsa Icipiti tə, meγe ma yəgətəyi təm
 tənē.
 2 Mə tike ke ma səəla ate yəlaa təna taa na má ləsi.
 Pə təə ké maa pəosi-meγe isayətv təna nti í laki tə.

Pə wee si Iso kuyəgətutu teləsolv í teləsi Iso Təm

3 Yəlaa naale ká kaa mpaav
 na pa ta maγasi kv təm?
 4 Təγəlaya ka nyusi yem ké hətvyu
 taa na ká tá hiki təγənaγa?
 Ye təγəlaya pəyaya ta kra pulv,
 kaa kiisi yem ké ka tantē taa?
 5 Sumaya ka tii yem ké apai taa na ká tá na toolee?
 Yaa puluγu ká kpəti yem na kv ta puu pulv?
 6 Paa hvli apalvtutuγu ke yem na yəlaa kaa nya?
 Yaa wahala ká tii icatē taa ké yem na Tacaa má ma ta kəna-i?
 7-8 Mp̄v tə, ye təγəlaya í nyusaa aweγe səγəntv kaa kra?
 Yaa ye Tacaa má ma yəgətəna ilē pa kisi ma təm teləsuyv?
 Pəpətv fēi leleŋ, Iso Tacaa má ma kaa la pulv na má ηmesi
 Iso kuyəgətutu teləsəlaa.

Iseyeli icatē səsəəle Samalii nyəma hvnnav

9 Tacaa si: I kpaali Asətəti na Icipiti
 pə kawulası kutuluŋ nyəəŋ taa.
 Yəlaa í kp̄eyeli Samalii pulası taa,
 na í ná isayətv səsəəntv na m̄sv̄ŋ
 wei pa laki tə.
 10 Pa ta nyi mpi pa yaa yaasi kupaŋ tə.
 Mpi pa lēekəyi m̄sv̄ŋ na pá ηmuləyi təγə
 pa nyəka pa kawulası tēesi taa.
 11 Pə təə ké kolontu ka nyala mə tətə.

Ɔ ká yǎki mə koloosi na í kuu mə wontu.

Waasuyv larwakalle nyam

¹² M̀p̀yú Tácaá yǎyáta sí:
Teitei isu tǎyálaya kpaakuyv heu
na tiikulu hiki nǎkpaasi yaa nkpaṅuyv
titite ke aseeta tǎ,
m̀p̀yú pui la Samalii nyǎma na pa kpelasi kupaṅsi.

Isǎ kpaalǎyi ɪ yǎlaa

¹³ M̀p̀yú Tácaá Isǎ Toma tǎna tu kpaalaa sí:
Ɔ telǎsi Yakǎpu lǎluyv nyǎma sí
¹⁴ kuyaku nakuli maa kǎw Isɛyeli nyǎma
mege leetuyv ke mə isayatv.
Maa wakǎli Peteeɪ tǎlaalɛnaa,
na má kpesi kǎtaya tǎlate hǎlǎṅasi.
¹⁵ Maa yǎki tonṅona lǎṅle kutulun,
na yoluma nyǎṅ.
Pa kutulun wei pa lapa kacǎka na tuun kela tǎ,
na pa ate na isǎ kutulun na í pǎsi ncaa.
Tácaá má, ma yǎyáṅtǎna mpv.

4

¹ M̀p̀yú Tácaá yǎyáta sí:
Samalii alaa mpa me ɪ yasǎlaa tǎlǎpǎlǎpɪ
isu Pasaṅ nyǎma naaṅ tǎ,
í ke nkpaṅ na í nu.
Ɔ leekǎyi acamaa,
na í muɣuliɣi konyǎntǎnaa.
Uena í tǎṅ mə paalaa sí pá ce solum na í nyǎ.
² Tácaá Isǎ má,
ma tuuna ma hǎte naṅ nyǎnte sí,
kuyaku nkpa paa lǎsi mə nǎyǎ na mə suka
isu kulaya na tinte tǎ, kv tǎṅa kǎnte.
³ Paa lǎsi-me na ɪcate kolunja kafɛɛṅ.
Paa pona-mege ilim ntǎyǎṅ tǎ.
Tácaá má, ma yǎyáṅtǎna mpv.

Acɛsaacɛsaa isǎ sɛɛlaa

⁴ M̀p̀yú Tácaá tǎma sí:
Isɛyeli nyǎma me,
í cɛsi na í puki Peteeɪ yaa Kilikaa
sí í laki Isǎ ké tǎmlɛ,
na í tǎṅna-m pǎntǎnav ke mpv.
Ɔ ha mə kǎhaaṅ ke paa tanaṅ nkpa,
ɪlena í kǎna mə kǎhaham ke tooso nyǎnkpa wule,
pǎyele í wakǎlǎna-m.
⁵ Ɔ ha mə sɛɛtv kǎhav na mə kukusum potopotonaa.
Ɔ kpaalǎna nǎyǎ sǎsaya sí í haaki-m luyv kulǎmuyv
kvcǎv na paa wei í nu.
Isayatv ntǎyɪ ɪ sǎlaa.
Isǎ Tácaá má, ma yǎyáṅtǎna mpv.

Iseyeli nyáma lan̄krusəŋ

⁶ M̄p̄yú Tacaa yəgəttaa si:

Ma yelaa na nyəgəsi lu mə acalee taa,
na í lan̄ si í suu mə nəgə p̄uȳu.
Paa na m̄pu í tá mələna ma təə.
Tacaa má ma yəgətəgəna m̄pu.

⁷ Ma p̄ema-meȳe t̄ev ke waat̄v wei mə k̄vhaləm nyula-ku t̄ə.

Ma ha ícate lent̄e ke t̄ev na má p̄e lent̄e.
Ma yelaa na taale lent̄e l̄vli teu
na lent̄e náá w̄vli l̄vm lan̄uȳu t̄əə.

⁸ Acalee naale yaa tooso pukaya
k̄v̄l̄vmt̄əle kin̄ si á hiki l̄vm na á nyəə.
Paa na m̄pu pu tak̄i-ȳe.
Pəyele í tá mələna ma t̄əə.
Tacaa má ma yəgət̄əna m̄pu.

⁹ Ma yelaa na kulaya na k̄p̄eeləm
p̄é ku mə kut̄əgəŋ,
na kut̄olon̄ t̄əgə mə t̄uŋ tawa payale.
Paa na m̄pu í tá mələna ma t̄əə.
Tacaa má ma yəgət̄əna m̄pu.

¹⁰ Ma yelaa na kusəku ku mə t̄əla
is̄u maa lap̄v Icipiti ke Moisi waat̄v taa t̄ə.
Na má yele na kolontu la sakasaka
ke mə ifepiya ke yoōu taa,
na í kuu mə k̄p̄ayanəŋ.
Na s̄ət̄aa s̄əŋ nyala mə t̄əsikile taa na p̄é nu-m̄e.
Paa na m̄pu í tá mələna ma t̄əə.
Tacaa má ma yəgət̄əna m̄pu.

¹¹ Ma wak̄əla p̄ə t̄ənaɣa mə t̄e is̄u
maa lap̄v S̄ət̄əm na K̄əm̄ə t̄ə.
Ūena mə taa l̄elaa fiti is̄u pa
l̄əsv̄ȳu t̄əputuȳu ke k̄ək̄ə taa t̄ə.
Paa na m̄pu í tá mələna ma t̄əə.
Tacaa má ma yəgət̄əna m̄pu.

¹² P̄ə t̄əə ké Iseyeli nyáma m̄e
í k̄á na is̄əna maa lan̄a-m̄e t̄ə.
Ūe í tayan̄i mə t̄i na í sulu-m̄.

¹³ Ma lap̄əna p̄óŋ, na heelim,
na má h̄vli ȳəlaa ke mpi mpi ma luȳu w̄e lap̄v t̄ə.
Ma p̄əsəɣi ilim ke ahōo,
na má t̄əŋ t̄et̄v comcom n̄əəsi taa.
Maya P̄ə t̄əna p̄ə t̄v Tacaa Is̄ə má,
ma yəgət̄əna m̄pu.

5*Iseyeli t̄əə wula*

¹ Iseyeli nyáma í nu mə s̄əm wula:

² Iseyeli we ké isu pɛɛlɔ wei i sɛpa tɔ.
I tasəyi kuluyɔ.

Páćó nɔyɔlɔ kaa kusɪ-i.

³ Mpi tɔ, Tacaa Isɔ yɔyɔta Iseyeli tɔm si:
Ye yɔlaa iyaga (1000) pola yooɔ,
nunɔwa (100) tike ka mələna.
Ye nunɔwa (100) poləna,
naaɔnɔwa ke pu sɔɔ.

Isɔ yaa-we pə taa kəɔ na pá si

⁴ Tacaa yɔyɔtaa si:
I kəɔ ma kin na má ha-meyɛ weesuyɔ.

⁵ Ama í taa polo Petɛɛli, na Kilikaa,
na Pɛɛsɛpa acalɛɛ təkətələnaa.

Pə taya pulɔ,
paa kuu Kilikaa nyóma,
na pá kpiisi Petɛɛli nyóma.

⁶ Yosɛɛfɔ lɔluyɔ nyóma mɛ,
ye í caa weesuyɔ,
pə weɛ si Tacaa ke í pɛɛki.
Tɔfɔ tɔɔ, ílé i ká pəsi ké isu kəkɔ
na í nyaga pə tənaga Petɛɛli.
Nɔyɔlɔ kaa pəsi ka teesuyɔ.

⁷ Waiyo, í layasəyi tampana na isayatu,
na í muyuliyi tampana nyóma.

⁸ Tacaa lapəna isɔtɔlɔnɔsɪ ke waanɪ waanɪ.
Inɪ i layasəyənə səkɛɛtuyɔ ke nyaaləm,
na nyaaləm ke səkɛɛtuyɔ.
Na í hən tenku lɔm na í pələyi tɛtu tɔɔ.
I hətɛ nté Tacaa.

⁹ Inɪ i kuyɔna tɔntɔnaa
na í lakɪ pa koloosi acalɛɛ ke ncaa.

¹⁰ Mə taa kraakəna tampana yɔyɔtɔlɔ ke huɛɛ taa ké,
na wei i huɛɛlɔ-meyɛ mə təkəkəllɛ tɔ.

¹¹ I muyuliyi acamaa na í nmuləyi pa kuhələm.
Pə tɔɔ ké í kaa nu mə kutulɔn kɔpən leɛn.
Páćó í kaa tən mə lɛsɛnnaa kɔpama sulɔm.

¹² Maa sɔɔki mə isayatu tuutuuma taa natəli.
I muyuliyi yulɔpən na í muyi kɔcɔɔn.
Uena í kuyi acamaa tɔm ke huɛɛ taa.

¹³ Tasəkəɛɛ tuyɔ waatu kələ inɛ.
Pə tɔɔ ké layatɔnaa suma si pá taa kəɔ pə na-we.

¹⁴ I yeɛɛ isayatu na í la kɔpantu.
Uena Pə tənə pə tu Isɔ weɛ mə waalɪ ké tampana,
isɪ i yɔyɔtɔyɔ tɔ.

¹⁵ I kisi isayatu na í sɔɔli kɔpantu,
na í tənəyi tampana ke huɛɛ taa.
Ntanyɪ Pə tənə pə tu Isɔ ká wii Yosɛɛfɔ
lɔluyɔ kakaasaya pətɔtɔɛɛ.

¹⁶ Mpyóyó Pə tənə pə tu Isɔ Tacaa yɔyɔtaa si:
Paa nu ləyaga wula ke nənɔsɪ tɛɛ.

Yəlaa ká makí kapusi ke harɛɛ təna təw si:
 Mpusi wei kɛɛ, mpusi wei kɛɛ?
 Paa yaa hataa na wiilaa ke wiuu.
 17 Waatu wei maa kəw yəlaa ke fɛlɔv tə,
 ləyaya wula ká nu lɛsɛɲ tawa təna taa.

Tacaa waasvɔv kɔyakv

18 Tacaa kɔyakv səsəw tɛɲlaa mɛ,
 pə taya nyaaləm ke í ká ná kv wule yoo.
 Ama səkɛtɔv kɛ.
 19 Teitei isɛ yɔlv seekuɣu təɣɔlaya,
 na í sulina ka camna,
 ɪna í sv təyaya na í teesina kolɔɲa.
 ɪna tum nyasa-ɪ tə.
 20 Tacaa kɔyakv səsəw ká wɛɛ ɲpɔɣɔ.
 Kv ta ke nyaaləm nyəɲkv.
 Ama səkɛtɔv kɛ.

Isəsɛɛ nte Isə u caaki tə

21 Mɔpɔɣɔ Tacaa təma si:
 Ma taa kraana mə kətasi na mə kotɔɲ kɛ.
 22 Mə kətasi nsi kəkə nyaya si təna tə
 na mə təɣɔnaya nyəɲsi lu-m səɲ.
 Maa tu caa mə nawee nim nyəna.
 23 ɪ yeke kokoole ke ma ɲkraɲɲ taa si
 í yooki-m yontu.
 Maa caa má nu mə cəməɲ tɛɲ.
 24 Pə kəla teu si í yeke na tampana wɛɛ mə hɛkv,
 isɛ pəɣə səsaya ɲka kaa nyəɔki tə.
 25 Isɛɣɛli nyəma mɛ, pusi nule wei í təma wɔlaya tetv taa tə í lapam kətasi na? 26 Ntəɲ mə
 tuɲ Sakuti na Kewɛɲ wei í saaka mə ti təɣə í ka təkaa na í laaki?
 27 Pə təw kɛ maa yeke
 na pá pona-mɛɣɛ Tamasi
 ɪcɛtɛ waali ke Asilii tetv taa.
 Pə təna pə tv Isə má,
 ma yəɣətəna mpv.

6

Acəsaaɛsaa naani

1 Felentunaa mpa mɛ ɪ təkɪ Siyəɲ pɔvɣu
 na Samalii pulaya təw kɛ kawulaya na naani tə,
 mə təm wɛ waiyo kɛ.
 Mɛɣɛɛ piitim səsəw taa aɛpa
 na mɛɣɛɛ Isɛɣɛli nyəma
 təna layatv tasəlaa.
 2 ɪ polo Kaləne na Hamatɪ ɪcɛtɛ səsəwɛ,
 na Filiisi nyəma tɛɣɛ Katɪ,
 na í na Asilii nyəma təɣə pa tetv.
 ɪ ta tɛɛ mɛɛ ɪnəɣɪ pɔlv,
 paa na pa tetv ta haɲna mə nyəntv tə.
 3 Mə lɔkɪ kɛɛ si mpusi kɔyakv í polo poolɔɲ.
 Sɛɛ ɪɛ mə mɔsɔɲ təɲna-kɔvɔ yaav.

⁴ Ɔ caya mə kpelasi kupaŋsi nsi pa tayanna
tuuŋ kela tɔ si tɔɔ,
na í nyasəyi heen na nawee nim nyəna nantu.
⁵ Ɔ kiisiyina mə cəməŋ si í yooki yontu.
Pəyele í keekəna Tafiiti na í luki yontu.
⁶ Ɔ teŋ solom na ŋkraaŋ,
na í tɔyi tulaalɔnaa kupaŋpama.
Ama mə paa feina isəna Iseyeli kawulaya wakəlaa tɔ.
⁷ Pə tɔɔ ké ma kraaləyi nɔɔnɔɔ si í ká wɛɛ
mpa pa kra yomle tɔ pa kancaalaya nyəma.
Felentunaa acima si tənaya.

Samalii ɪcate wakəlvɔ

⁸ Mprɔyɔ Pə təna pə tu Iso Tacaa tɔma si:
Ma tuuna ma ti si ma nyəgəsa
Iseyeli nyəma kalampaaŋi ké.
Maa caaki mə kutuluŋ kupaŋpaŋ.
Maa tu mə kolontunaa niŋ taa ké
mpi pə wɛ Samalii taa tɔ.

⁹ Ye pə kaasa yəlaa naanɔwa ke təyaya taa, pɛle paa si. ¹⁰ Paa wei í pola ɪ sətɔ kraɣav si
ɪ piŋ, na í mayana pə kaasa nəgəlv ke naŋ leŋku taa. Ɔ ka pɔɔsi-ɪ si: Nyana nəgəlvɔ? Ɔlena
pɔntɔ si: Aai. Ɔle sətɔ kraɣav ká təkɪ-ɪ si, su. Taa yaa Tacaa hətɛ na í nyi si yulɔ wɛ cəne.

¹¹ Pə taya pulɔ,
ye Tacaa í yəgətɔa,
kutuluŋ sɔsɔŋ na səkpeŋ ká yəkɪ ɪ tənaya.

Akaitɔ wɛ tɔm naale ama pə ké kpɛtɛ

¹² Wulee kraɣanəŋ kraɣa asewa ke kukpaŋmɔyɔ tɔɔ?
Yaa í na pa hala ku tɔɔ na naaŋ?
Ɔle pepe tɔɔ ké mə layasəyi tampana na isayatu,
na a kulɔlvɔm pəsəyi nyaŋ pulɔ?

¹³ Na mə laŋa heewa si í leeka ɪcate kraɪ nyəntɛ, na ɪ hɔŋ mə ti si mə toma tɔɔ ké í leeka
toŋ ɪcate. ¹⁴ Mprɔyɔ Pə təna pə tu Iso Tacaa tɔma si: Maa yele na piitim napəli pə kulɪ na pə
hulɪ-meyɛ pə toŋ. Pə kraɣav Lepo-Hamatɪ ke Iseyeli tetɔ ilim ntəgəŋ tɔ, haləna Alapa lɔɔv ke
ilim mpətəŋ tɔɔ.

7

Amōssi toosee kancaalaya nyəna

¹ Mprɔyɔ Tacaa Iso lapa na má toosi si pa tema wulav kɔmtɔ kancaalaya nyəntɔ, na pə kaasi
kɔfatɔ. Ɔlena Iso tisi kutolonɪ isu isəŋmɔntɔ. ² Waatɔ wei kutolonɪ tema tetɔ təna taa nyutɔ ke
niisuyɔ, ɪlena má wiina-ɪ si: Hai, Tacaa Iso, wii nyá yəlaa. Pa kəla pəciuu, paa si. ³ Ɔlena í
layasi hɔwɛɛ na í tɔ si: Təle tə kaa la.

Toosee naale nyəna

⁴ Mprɔyɔ Iso Tacaa lapa na má tasa toosuyɔ si, kəkə nté ɪ huɔkayana yəlaa, na ká nyaki tenku
lvɔm na tetɔ. ⁵ Ntəna má wiina-ɪ si Hai, Tacaa, yele mpɔ. Təfɔ Iseyeli nyəma kəla pəciuu, paa
si. ⁶ Kɛlena í layasi na í tɔ si: Təle tə kaa la.

Toosee tooso nyəna

⁷ Mprɔyɔ Tacaa lapa na má tasa toosuyɔ si, ɪ səŋa kolunɪ tɔɔ keke na í təkɪ kɔmayasɔyɔ ke ɪ
niŋ taa. ⁸ Ɔlena í pɔɔsi-m si: Amōssi, weye n naaki ma niŋ taa? Ma si: Kɔmayasɔyɔ. Mprɔyɔle

si: Ma caa ma maɣasi ma yɔlaa ké na má ná si pa siɣisaa yaa pa ta siɣisi. Mpi tɔ, ma kaa husi pa kawulaya.

⁹ Maa wakɛli Iseyeli nyɔma tɛkɛtɛlenaa, na má kv wulav Solopɔwam lɔlvɔv nyɔma na layate.

Amɔɔsi tɔɣɔnvɔv kɛ Petɛeli

¹⁰ Mprɔgɔ Petɛeli kɔtulɔ Amasiya heela Iseyeli wulav Solopɔwam si: Amɔɔsi na i yɔlaa pa pɛela nɔɔ kɛ nyá tɔɔ kɛ Iseyeli taa cɛnɛɛ, na i kvɔɔɣɔtɔv maɣamaya wakɛlɔɣi Iseyeli tɛtv.

¹¹ Halɔ i yɔɔɔta si:

Paa kv-ɛ, ɛlena pá kuu Iseyeli nyɔma na pá pona-wɛɛ poolɔv.

¹² Mprɔgɔ Amasiya tɔma Amɔɔsi si: Toosee tv nyá, lu cɛnɛ na ń kpe Yuta na ń telɛsɔɣi nyá Iɔ kvɔɔɣɔtɔv kɛ tɛna, na ń tɛkɛna. ¹³ Ama yele-tɔɣi Petɛeli cɛnɛ. Mpi tɔ, pɛ ké kawulaya Iɔ tɛsɛle sɔsɔle ké.

¹⁴ Mprɔɣɔle Amɔɔsi cɔ-i si: Paa felɔɣi-m ma Iɔ kvɔɔɣɔtɔv telɛsvɔv tɔɔ. Ama tɔla kɛ ma tɔɔki na má halɔɣi tvɛ. ¹⁵ Ma kalɛkv waali ké Tacaa yaa-m. Ntɛna í tɔ-m si má polo má kpaali i tɔm kɛ i yɔlaa Iseyeli kawulaya nyɔma kɛ ilim ntɔɔɔv tɔɔ. ¹⁶ Mprɔgɔ nyá kisina-m si ma taa kpaali-ti. Pɛ tɔɔ ké Tacaa si má telɛsi-ɛ si ¹⁷ nyá alv ká pɛsi apalaa tɛna alv kɛ ɛcate taa, na pá kv nyá piya kɛ yoo taa. ɛlena nyaa si ma ta nyi isɛnaa tɛtv taa, na pá pona Iseyeli nyɔma kɛ tɛtv poolɔv nyɛntv taa ké tɛlasi.

8

Toosee liyiti nyana

¹ Mprɔgɔ Tacaa lapa na ma tasa toosɔɣu. Tvɛ pɛe kvɔɔpuna na tɔkv ntɛ ma nawa. ² ɛlena í pɔɔsi-m si: Pɛpɛɛ n naaki, Amɔɔsi? Ma si Tvɔv pɛe wɛna a puwa tɔ a tɔkv. Mprɔɣɔle si: Ma yɔlaa Iseyeli nyɔma puwaya, pa tala pa tɛnaya. Ma kaa tasa-wɛɛ wiiu.

³ Ma heela-wɛ si:

Iɔ Tacaa ma, ma hvɛle kvɔkv wule, kawulaya tɔyaya taa yontu ká pɛsi wula. ɛlena sɛtaa sɔɔɔti, na pɛ suma tiyitiyi.

Taatɔlaa isayatu

⁴ Mprɔgɔ Tacaa tɔma si:

Mpa mɛ mɔ felɔɣi kvɔnyɔntɔnaa kɛ nɔɔhɛɛ, na í kvɔi tɛtv taa wahala nyɔma,

⁵ ɛlena í tɔv si isɔtv kvfalv acima

u tɛv lɔv si tɔ taati.

Aaiyɛ si, kvɔkv kvhɛɛsvɔv

naa tɛv lɔv si tɔ lɛsi tɔɔnaya pɛe

na tɔ pasa maɣasɔlaya.

ɛlena tɔ kpaasi ka liyitee.

Na tɔ lu sanɔyanaa kvmyullaa,

⁶ na tɔ kvɛɛɔɔna toolee na tɔ pɛɛtɔɣi.

Ye kvɔnyɔntv ta pɛsi

na í felɔ-mɛɛv ntɔv kpaali liyitee,

ɛle í kpa-i yomle.

⁷ Mprɔgɔ Tacaa tuuwa si:

Na tɛtv nti í hvɛna mɔ ti isɛntɔ tɔ,

ma kaa sɔɔ mɔ lakasi sɛnɛ.

⁸ Pɛ tɔɔ ké tɛtv ká sele,

na tɔ taa yɔlaa tɛna caya lɔyaya.

Tu kpaaki na té tiiki isu Nili pəyɔ lum.

⁹ Mprúyú Tacaá Isə tasaa si:

Kuyanjukuyu maa yele na ilim tɔ pə sikuyu waatu.

Uena səkpɛtuyɔ nyala tetu təna tɔɔ.

¹⁰ Maa pəsəna mə acima ke ləyaya,

na mə laɲhulɔmlɛ yontu pəsi wula.

Na yəlaa təna looli pa nyɔɔɲ isu ləyaya

na pá suu ləyaya wontu isu fələtənaa taka,

isu pəyaya ikpamɛ səpəna.

Uena pə tənaya mpɔ pə pəsi laɲwakəlle kuyaku.

¹¹ Mprúyú Tacaá təma si:

Maa kəna wahala ke kuyaku nakuli.

Wahala inəyələ si ma kuyɔɔtɔtu nuu

kunyuluyɔ ká kra yəlaa,

na pə kəli isu nyɔɔsɔ yaa lukətu kəkuyɔ-wɛ tɔ.

¹² Paa cɔɔ yem ké tetu təna,

na pá pɛəkəyi si pá nu ma təm,

ama pa kaa na.

¹³ Kuyanjukuyu lukətu ká ku ifepiya akpala nyəma,

na pɛɛlaa kɔpama, na pá pi-wɛ.

¹⁴ Na mpa pa tuukina Samalii tuyɔ,

yaa Tanj nyəɲku yaa Pɛɛsɛpa nyəɲku tɔ.

Pa təna paa hoti, pa kaa tasa kuluyɔ.

9

Toosee kakpasɔ nyəna

¹ Mprúyú ma na Tacaá na í səɲa kətaya təlɛtɛ tɔɔ na í təɲ si: ɪ yəki Isə təsɛɛɛ akele nyuyɔ na pə ciyiti kutuluyɔ təna kite.

Maa yəki akelenaa,

na pá hoti yəlaa tɔɔ na pə ku-wɛ.

Uena yooou náá ku mpa pu kaasi tɔ,

nəyɔɔ kaa fiti.

² Paa pa tii atətələ taa,

maa ləsi-wɛyɛ təna.

Paa pa kra isəttaa isu ma tisa-wɛ.

³ Paa Kamɛɛli puyɔ taa ké pa ɲmɛla-m,

isu ma kula pa tɔɔ na má kra-wɛ.

Paa pa sewa na pá sɔv lum tɛɛ mayamaya,

maa yele na lum tɛɛ tɔm nyasa-wɛyɛ təna.

⁴ Ye kolontunaa pona-wɛ,

maa yele na pá ku-wɛyɛ təna.

Ma kaa tasa-wɛyɛ waasuyɔ,

isu ma kpiisa-wɛ.

⁵ Ye Toma təna tu Isə Tacaá táka mpələ ke tetu tɔɔ,

tə kraa ké na té tiiki, isu Nili pəyɔ lum.

Uena tə yəlaa təna caya ləyaya.

⁶ Isə pama isətənyuyɔ ke tetu tɔɔ ké.

ɪ lapa ɪ tɛcayale ke isətənyuyɔ nyuyɔ taa.

ɪ həɲ tɛɲku lum na í pələyi-wəyi tetu tɔɔ.

Ι hətε ntέ Tacaa.

Tasəkəle nyóma hvvnav

⁷ Μρύγύ Tacaa təma si:

Isɛyeli nyóma me,

ί τά tεε Itiyopii nyóma se.

Isəna ma ləsa-meɣe Icipiti tə,

ήρύγύ ma ləsa Filiisi nyóma ke Kələeti,

na má ləsi Sili nyóma ke Kiii.

⁸ Ma nawa mə kawulaya tasəkəle,

lɛna má tu ma taa si maa kpiisi-meɣe tetu tə.

Paa na mpv ma kaa kpiisi Yakərv lɛlɔɣv nyóma

təna təkpaata.

⁹⁻¹⁰ Maa yas-meɣe piitimnaa lɛmpənaa heku.

Pu kpiisi mə taa asayaa mpa paa tisiyi si

mpusinaa ká mayana-me təɣə yoo taa.

Isu pa lintuyuu təɣənaɣa pee na pə yeki pee tə.

Nəosi suw na laɣhele

¹¹ Μρύγύ Tacaa təma si:

Kuyaku nakoli maa kusi Tafiiti icate

ncaaɛ na má tə pəɣələe.

Maa ɣma icate nte isu tu wɛv ləɣ tə.

¹² Ue Isɛyeli nyóma ká taɣani muɣv ke Itəm tetu

na tə cəɔ tetu nti tə ké Tacaa nyəntu tə.

Tacaa má, ma yəɣətəna.

Maa la ήρύγύ teitei.

¹³ Μρύγύ Tacaa tasaa si:

Pu kəə na hataa haləɣi,

pə kaa leeli, lɛna pá kv.

Paa tuu, pə kaa leeli,

na lɛsɛɣ kooluyu tala.

Uena sɔlvəm kɔfam kpe pəóɣ tə

na pə fɛɣɛni pulasi təna.

¹⁴ Waatu inəɣi maa cɛ Isɛyeli nyóma meɣe mə yomle taa.

Ι ka taɣani mə acalɛ nna pu kpiisaa təɣə ɣmau

na í caya.

Uena í hala na í təɣə,

na í sə tuɣ wei pa yaa si lɛsɛɣnaa tə

na í nyəə pə sɔlvəm.

¹⁵ Maa su ma yəlaa meɣe tetu nti ma ha-me tə tə taa.

Nəɣəlv kaa tasa-meɣe təɣənvɣv tətə.

Tacaa mə Isə má, ma yəɣətəna mpv.

ISO KUYOYOTUTU TELESELU APITIYAASI TOM TAKELAYA

Kutulutu

Takelaya kane ka ηmaalv keesa Isav luluyv nyoma Itam nyoma tom. Paa caaki Yakapu luluyv nyoma Iseyeli nyoma, pa lukv-weyε kolonja ke. Ama Iso ka huna i yelaa Iseyeli nyoma nayo, na i heesi pa lanja.

Isa na pa faya Apitiyaasi takelaya to:

Tacaa hukena Itam nyoma, kukalutu 1-14

Tacaa kuyaku sasavu, kukalutu 15-21

¹ Tom nti Tacaa Iso kulaa na i hohi Apitiyaasi si, i yoyoti Itam tetu nyoma too tayo.

Tacaa kraalvyn ke Itam ncaale tom

Pa tila tillu ke piitimnaa heku.

Ta nu i yoyota Tacaa tom si:

I kuli, na te yona Itam nyoma.

² Mpyu Tacaa yoyota Itam si:

Maa la-η waali tv ke piitimnaa lelaa taa.

Paa nyani-η yem.

³ N caya hatoo kukramoη heku,

timpi nayolu u taki to.

Kalamraani kuv-η si,

nayolu kaa lasi-η tana.

⁴ Paa n ka kra isotaa isu hekale,

na n tv nya tante ke isotolonasi taa,

isu ma tisa-η tana.

Tacaa ma, ma yoyotona mpv.

⁵ Ye ηmulaa svv nya teye aho,

paa kuu pa tana mpi pa pasayi tayo,

na pe ye-η kpete.

Ye kontaa svv nya taale taa,

kumkum tike ke pu kaasi-η.

⁶ Isav nyoma me,

ma kolontunaa yasa ma wenaυ taa na pa kuu-wi.

⁷ Mena mpa i ka peela noosi to,

pa tayanayi-meε ma tetunaa taa ke.

Ma cewaa lukv ma waali.

Ma taapalaa na ηmakeliyi-me.

Mena mpa i ka kaawa nyonaya to,

pa svv-meε katasi nyapu.

Pa tukv-me si i fei lomayasee.

⁸ Tacaa ma, ma tv ma taa si,

maa kpiisi Itam layatunaa tonaya kuyaku ηkv.

Maa kpiisi ma layatv tana.

⁹ Soyantu ka kra Temaη icate yoolaa.

Paa kv Itam yoolaa tana.

Itam nyoma waawa Iseyeli nyoma wahala taa

¹⁰ Μρύγύ Tacaa yəgətəa si:
 Pɪ kpiisi Itəm nyóma me.
 Fεελε ka pu-meγε teu.
 Mpi tə, í kú mə tεεtɔnaa
 Yakəpu lɔlɔɣu nyóma,
 na í kuu pa wontu.

¹¹ Waatu wei kolontunaa kəla-me,
 na pá suu mə ɪcatε taa tə, ɪ ka we təna.
 Halɪ pa tə tεtε kέ Yosalem wɛnau tə tə,
 mə na-wεγε.

¹²⁻¹³ Pə taa mɔna si,
 í suu pa ɪcatε taa,
 na mə ɪsentaa hətəna pa wahala.
 ɪ krasa amɔkɔɣu na pa hotuɣu,
 na í tuu-wεγε pa kɔnyɔntəɣɔle waatu.
 Haləna í kuu pa wɛnau ɪsu pa kolontunaa.

¹⁴ ɪ səɲa mpaheɫa na í kɔɣi selaa.
 Yaa í tuɣi-wεγε pa kolontunaa niɲ taa
 kέ pa wahala wule.

¹⁵ Kɔyaku ŋku Tacaa ká huuna yəɫaa tə kɔ kpeɣeta kέ.
 ɪsaɣatu nti í lapa tə, tu məli mə nyɔɔɲ taa.
 Paa lana-me ɪsu mə lapənau-we tə.

Iseɣeli nyóma lεεtəɣi Itəm nyóma

¹⁶ Μρύγύ Tacaa tasaa si:
 ɪseɣeli nyóma me,
 í tɛma ma pááná kəpu nyɔɔu kε
 ma puɣu naɲɲ nyəɲku təɔ.
 Yəɫaa lɛɫaa ná kaa tε a nyɔɔu.
 Paa nyɔɔ-γεγε ímρύγύ,
 ɪɫena pə kpiisi-we na pá saali yem.
¹⁷ Ama mpa pu kaasi tə paa cəɔsi Siyəɲ puɣu taa.
 Ku pəsi ɪsə puɣu.

Yakəpu lɔlɔɣu nyóma ká lεεki tεtu kε tə mɔɫaa niɲ taa.

¹⁸ ɪɫena Yakəpu na Yosεεfu pa lɔlɔɣu
 nyóma pəsi ɪsu kəkə,
 na ká nyaya ɪsav lɔlɔɣu
 nyóma ɪsu nyutu.
 Pu wakəli-we tənəɲɲəɲ,
 pə kaa səɔ paa kulɔm.
 Tacaa má, ma yəgətəna mpu.

Paa lεεki pəcəɫə tεtvnaa

¹⁹ Yuta nyóma ká təɣəna Itəm tεtu na ilim mpətəɲ təɔ. Paa təɣə Filiisi nyóma tεtu həɣɔɫɔɣu
 tεtεkəɫe, na ɪfəlayim nyóma tεtu kε Samalii. ɪɫena Pɛncameε nyóma náá təɣə Kalaati.

²⁰ ɪseɣeli nyóma mpa pa kuuwa na pá tɛna tə, pa taa yoolaa kɔpama ká lεεki Fenisii tεtu.
 Haləna pə polo Salepəta ɪcatε. Yosalem nyóma mpa pa kuuwa na pá we Sefalati tə, pεɫe paa
 təɣə ilim mpətəɲ təɔ acalεε. ²¹ Pa kέ akanaa kέ. Paa nyəkəli Siyəɲ puɣu na pá caya təna. Paa
 təɣə Itəm nyóma təɔ.

Tacaa ká təɣəna ɪ yəɫaa tə kέ kawulaya.

ISO KUYOYOTUTU TELESULU

YONAASI TOM TAKELAYA

Kutulutu

Apalu wei pa yaaki Yonaasi tɔ ɪ kɛ Iseyeli tu kɛ na Iso tili-ɪ piitim lɛmpɪ nyɔma tɛye Asilii tetu taa kɛ Ninifi ɪcate taa si ɪ polo na ɪ kuli pa isayatu tɔɔ. Ama mpe ɪni paa kɛ Iseyeli nyɔma kolontunaa kɛ. Pɔ tɔɔ kɛ Yonaasi kisaya pote. Paa na mpv Iso pona-ɪ na ton na Yonaasi kpaali-we na pɔ mu ɪ tɔm na pɔ layasi tɔntɛ na Iso wii-we.

Isɔna pa faya Yonaasi takelaya tɔ:

Isɔ tɔwa Yonaasi kɛ tɔmlɛ na ɪ kisi, titite 1

Yonaasi layasaa na pɔ ya ɪ nyɔyɔ, titite 2

Yonaasi kpaalɔyɔ kɛ Ninifi nyɔma, titite 3

Tacaa waasa Ninifi nyɔma, titite 4

Yonaasi mayasaya si ɪ kisiyi Tacaa tiluyu

¹ Mɔpɔyɔ kuyaku nakuli Tacaa heela Amitayi pɔyalɔ Yonaasi si: ² Kuli na ɪ polo Ninifi ɪcate sɔsɔɔlɛ na ɪ kpaali-te. Ma nyɔyɔsa tɔ isayatu.

³ ɪlɛna Yonaasi kuli si ɪ seeki Tacaa. Pɔ tɔɔ kɛ ɪ tiiwa kpulɔɲ teesaɲ kɛ Yopee. ɪ mayana kpulɔyɔ sɔsɔɔv ɲku ku puki Taasisi tɔ. ɪlɛna ɪ feli ku liyitee na ɪ svv si ɪ puki tɔna.

⁴ Mɔpɔyɔ Tacaa lapa na heelim sɔsɔɔm ma tenku tɔɔ. Kacuculaya sɔsaya kulɛna na kɔ caa kpulɔyɔ yɔkuyɔ si lɔm ɪ tɔyɔ-we. ⁵ Ntɛna sɔyɔntɔ sɔsɔɔntɔ kpa kpulɔyɔ saalaa. ɪlɛna pɔ yaaki pa tun hɛla. Na pɔ lɛsɔyɪ wontu na pɔ petɔyɪ lɔm taa si pɔ la kpulɔyɔ tɔfɔɲafɔɲa. Ama Yonaasi nɔ tiiwa kpulɔyɔ naɲ lɛɲku taa na ɪ tooki sɔsɔm. ⁶ Mɔpɔyɔ kpulɔyɔ saalaa nyɔyɔ tu pola Yonaasi kin na ɪ pɔɔsi-ɪ si: Nyɔ tooki yaa? Kuli na ɪ yaa nyɔ tɔyɔ. Ntanyɪ ku waasi-tu, na tɔ taa si.

⁷ Mɔpɔyɔ kpulɔyɔ saalaa yaa tɔma si: ɪ kɔɔ na tɔ tɔ tetɛ na tɔ nyɪ wei ɪ kɔna-tɔyɔ mpusi ɪnɛ tɔ. Mɔpɔyɔ pa tɔ tetɛ ɪlɛna pɔ kpa Yonaasi. ⁸ Ntɛna pɔ tɔmi-ɪ si: Heeli-tɔyɔ mpi pɔ kɔna mpusi ɪnɛ tɔ. Nyɔ tɛye le. Nyɔ piitim kɛ mpi. Nyɔ kulapɔlɛ kɛ nte?

⁹ Mɔpɔyɔ ɪ cɔ-we si: Ma kɛ Hɛpɔla tu kɛ. Isɔtaa Iso Tacaa wei ɪ lapa tetu na tenku tɔyɔ ma sɛɛki.

¹⁰ ɪlɛna ɪ kɛɛsi-we si ɪni ɪ seeki Tacaa. Ntɛna sɔyɔntɔ sɔsɔɔntɔ kpa mpe ɪni. Kɛna pɔ pɔɔsi-ɪ si: Pepe tɔɔ kɛ n lapa mpv? ¹¹ Na isɔnaya tu la-ɲ na pɔcɔ tenku hɛɛ?

Mpi tɔ, lɔm pɔɔnɔ tɔɲna sɔsɔyɔ kɛ. ¹² ɪlɛna ɪ cɔ-we si: ɪ peti-m tenku taa, ɪlɛna lɔm hɛɛ. Mpi tɔ, ma nyɔmɔ si mɔ kɔnna kacuculaya sɔsaya kanɛye mɔ tɔɔ.

¹³ Mɔpɔyɔle kpulɔyɔ saalaa mayasa saav ɪsu paa tala koten, pa ta pɔsi. Mpi tɔ, tenku pɔɔnɔ tɔɲna sɔsɔyɔ kɛ. ¹⁴ ɪlɛna pɔ sɔlɔmi Tacaa si: Hai, taa ku-tɔyɔ yulu ɪnɛ ɪ weesuyɔ tɔɔ. Pɔyele taa ye le na ɪ calɔm tɔm mɔli tɔ nyɔɔɲ taa. Mpi tɔ, Tacaa nyɔ, n laki mpi n sɔɔlaa tɔyɔ.

¹⁵ Ntɛna pɔ kpaɲa Yonaasi na pɔ peti tenku taa na lɔm hɛɛ kpaɲaa. ¹⁶ Mɔpɔyɔ Tacaa tɔm kpa yɔlaa mpeye sɔyɔntɔ kɛ sɔsɔm. ɪlɛna pɔ lapi-ɪ kɔtasi na pɔ su pa nɔɔsi si paa sɛɛ-ɪ.

2

Yonaasi sɔlɔmɔyɔ kɛ tinte lotu taa

¹ Mɔpɔyɔ Tacaa lapa na tinte sɔsɔɔlɛ natɔli kɔɔ na tɔ li Yonaasi. Mɔpɔyɔ ɪ caya tɔ lotu taa kɛ kuyɛɛɲ tooso na ahoɔ tooso. ² ɪlɛna ɪ sɔlɔmi ɪ Iso Tacaa kɛ tinte lotu taa si:

³ Tacaa, ma yaa-ɲ ma wahala taa na ɪ nu.

Ma kiisa atɛtɛle taa na ɪ nu ma nɔyɔ.

⁴ N pɛta-m luhəyaya taa ké tenku hɛku taa.

Lum kɔlaa isu koloosi na pɛ ta-m,
lum koloosi tɛɛki ma tɔɔ ké kolum kolum.

⁵ Maa huwa si n tɔɔna-m ké,
ma kaa tasa nyá tɛsɛɛle ke nav.

⁶ Lum lipa-m na pɛ tanɪ-m tɔɔɔ.
Pɛ lipa-m na səsəncaasi həkɔ ma nyuɔɔ.

⁷ Ma tiiwa haləna má tala pɔɔɪ kila.
Atɛtɛɛ nənɔɔsi təkaya ma tɔɔ ké tam tɔɔ.
Ama ma Iso Taca nyá, n ləsa-m na weesuyɔ.

⁸ Waatu wei ma ləsayə caakaya luw ke ma tənuyɔ taa tɔ.
Ma tisaya feesuyɔ ilena má tɔɔsi nyá tɔɔ.
Ilena n mu ma sələmuɔɔ ke nyá tɛsɛɛle taa.

⁹ Mpa pa laaki tuɪ tɔ pa laɪəɪ nyuɔɔ yaru ké.

¹⁰ Ama maa sɛɛ-ɪ ké.
Maa la-ɪ nyana tɛmlɛ sɛɛtu kɔtasi,
Maa yoosi isu maa suw nɔɔɔ tɔ.

Mpi tɔ, Taca nyayale nyuɔɔ yatɔ.

¹¹ Mprɔyɔ Taca tɔma tinte si tɛ polo tɛ tɔ Yonaasi ke kɔten tɔɔ.

3

Yonaasi kpaaluyɔ ke Ninifi wakəlyɔ tɔm

¹ Mprɔyɔ Taca tasa Yonaasi ke heeluyɔ ke tɔm naale nyəm si: ² Kuli na n polo Ninifi icatɛ sɔsɔɛɛ n̄tɛ. Kpaalɛ-tɛyɛ tɔm nti maa heela-ɪ tɔ.

³ Mprɔyɔ i kulaa na i polo Ninifi, isu Taca yɔɔtɔa tɔ. Icatɛ n̄tɛ tu wala katatəlaya ké. Pu weɛ si kuyɛɛɪ tooso ke yulu i tɔ na pɛcɔ i tɛsi-tɛ. ⁴ Ama Yonaasi ná tɔma tɔ taa ké kuyaku kolumuyɔ. I tɔɪaya tɔ na i kiisiyi ké si: Pɛ kaasa kuyɛɛɪ ke nule, na pá wakəli Ninifi icatɛ. ⁵ Mprɔyɔ icatɛ nyəma tɔna, pɛ krayav sɔsaa na pɛ səkɛma tɔ. Pa laɪa wakəlaa, na pá mu Iso tɔm nti na pá həkɔ nɔɔsi. Ilena pá takɪ ləyaya wontu isu fələtənaa taka si pɛ hulɪ si pa layasaa. ⁶ Mprɔyɔ tɔm nti tɔ tala Ninifi wulav. Ilena i kuli i kumte tɔɔ. Mprɔyɔ i wɔɔsa kawulaya kɛɪ na laɪwakəlle na i takɪ ləyaya wontu isu fələtə taka. Ilena i caya tɔluma taa. ⁷ Mprɔyɔ i na i waali nyəma pa kpaalaa si, yəlaa na tɔla pá taa tɔɪ lum yaa tɔɔɔnaya. ⁸ Pa laɪa i wakəli na pá takɪ ləyaya wontu isu fələtənaa taka na pá wiina Iso na isɔle kusɛɛmlɛ. Pá lu pa mpaav isayav taa, pá yele pa isayatu kulapɔtu. ⁹ Ntanyɪ Iso ká hɛɛsi i pááná sɔsɔna, ilɛ pa kaa sí.

¹⁰ Mprɔyɔ Iso nawa pa kulapɔtu nti. Na isəna pa yela pa isayatu tɔ. Ilena i yele isəna i ka huwa si i ká la-we tɔ.

4

Yonaasi mu pááná si Iso hvla Ninifi nyəma ke suulu

¹ Mprɔyɔ Yonaasi laɪlɛ ta hɛɛna isəna Taca hɔla Ninifi nyəma ke suulu ke mpu tɔ. Ntɛna i mu pááná ke sɔsɔm. ² Haləna i yɔɔtɔ Taca si: Anhaa, pɛ taya ntəɪ maa huwa ma taa ké maa wev ma tɛ tɔ? Pɛ mayamaya pɛ tɔɔ ké ma seekaya si ma tɛ Taasisi. Mpi tɔ, ma nyəma si n wɛna yəlaa pətɔtɛ. N huləɪ suulu, na n laki kɔpantu ke sɔsɔm. Nyá sɔɔlu puwa si n taa lɛɛti. ³ Pɛ tɔɔ tɔ, Taca kɛɛɛ-m. Səm kəla-m weesuyɔ ke teu. ⁴ Ntɛna Taca pɔɔsi Yonaasi si nyá pááná muɔɔ mayaa?

⁵ Mprɔyɔ Yonaasi lu icatɛ taa. Ilena i tuusina ilim tɔlulɛ tɔɔ ké pɛcɔ. Ntɛna i siki cokəle na i caya tɔ isotom taa. Ilena i tanɪa si i naaki isəna icatɛ ká tɛna tɔ. ⁶ Mprɔyɔ Taca laɪa na aloolaya nakəli ká nyɔ. Ka pu tɔɔ ilena ká laɪi-ɪ isotom, na ká hɛɛsi i pááná. Ilena i laɪlɛ hɛɛna-keɛɛ

səsəm. ⁷ Ama tev fema, ləna Tacaa kəna sonsompəle. M'p'p'g'g' tə təgə aloolaya ηkege tefemle na ká wəli. ⁸ Uəna Tacaa kəna tev kite heelim kəhanəm ke ilim krau. Pə nyaga Yonaasi nyuyv ləna i tənuyv hoo na í cee fiyinuyv. Tənyale Yonaasi koolaa si: Səm kəla-m weesuyv ke teu.

⁹ M'p'p'g'g' Tacaa pəssa Yonaasi si: Nyá páána muyv mağa aloolaya ηke ka təm taa?

Uəna Yonaasi cə si: Ma páána muyv mağa ké haləna səm.

¹⁰ Ntəna Tacaa si: Nyá tá təgə aloolaya ηke ka wahala nəgəlv. Ahoo ke ká nyəwa, na ká sí ahoo ləna. Paa na mpv n wəna ka pətətəle. ¹¹ Pə təw ké maa wəna Ninifi icate səsəle hətə tə pətətəle. Tə taa yulnyəwə kəla iyisi nunəwa na hiu (120000). Pa ta nyi pa ntəgəwə na pa mpətəwə pə fayav. Pəyele tə taa təla wə pəyale.

ISO KUYƏGƏTUTU TELƏSULU MISEE TƏM TAKƏLAYA Kutulu

İso kuyəgətutu teləsulu Misee na İso yulu İsayii pa waatu kuləm ké. Waatunaa mpe pa taa ké Yuta awulaa Akarı na İsekiyası pá təgə pa kawulası. İlena Asilii yoolaa náá cəsəyi Yuta nyéma. Mpyúyú Misee kpaalaa sı kolontunaa ká təgə Yuta ıate səsəle Yosalem ke pa ıayatu tə. Ama waatu ka kə wei ı taa İso ka ləsi waasulu wei í ká təgə kawulaya ke İseyeli tə tə (titite 5).

İsəna pa faya Misee takəlaya tə:

İso kpaaləyi sı ı ká huna ı yəlaa na í hə pa ηkpaηη, titite 1-3 na 6:1-7:7

İso sı ını ı ká ya ı yəlaa, titite 4-5 na 7:8-20

İso sı ını ı ká kpa-weye wulan ke Tafiti ləlyə taa, titite 5:1-4

¹ Mpyúyú Tacaa tu Moləsi tu Misee taa ké ı təm. Yuta awulaa Yotam na Ahası na İsekiyası pa waatunaa taa ké İso tuwa ı təm ntəyi Misee taa. Mpyúyú Misee yəgəta Yosalem na Samalii pa acalee təm.

Tacaa kalənav ke ı yəlaa

²⁻³ Tətu yəlaa me mə tənə í ke ηkpaηη.

Tacaa ká lu ı təcayalə

na í tii pəşəη comcom nəgə taa.

ı ká kə na í keesi mə ıayatu tənə.

⁴ Na pəşəη hooki na í suuliyi teteka,
ısu kəkə nyakuyə keetu na tə hooki tə,
yaa lum kpeηuyə tontəηa tə tə.

⁵ İseyeli nyéma wakəlaa na pá pəntəna
İso təgə pə lakı mpu.

Samalii ıate səsəna İseyeli
nyənte sı tə kulı İso tə.

Nə Yosalem náá sısı Yuta ke laatu taa.

⁶ Mpyúyú Tacaa təma sı:

Pə tə kə maa yele na

Samalii pəsi ncaale huγule.

Nyá pəe ká pilimi na a tii tetekəle taa,
na pə yele kpeηe na tıməη nyə.

⁷ Paa yəki nyá tıη kulalaəη tənəya həγəlası.
Paa wə kəkə ke kucəəη wei paa lapa tıη
wasəηkalənaa tə.

Pə yeki nyəgətu ılena kolontunaa
kpaγa na pá feli wasəηkalənaa ləlaa.

Tacaa naasuyə ke Yosalem

⁸ Mpyúyú Misee təma sı:

Ye ma təsə naasuyə mpi pə təm,

ma laηle wakələyi ké.

İlena má casəyi kapusi ısu sənsumuyə,
na má saləməyi na ma luyə tē lēli ısu taataanaa,
na má wəγəsı ma wontu na má təη nəəhēe kpeηe.

⁹ Samalii kaa fiti sēm, halı pu tatı
Yuta tetu ıcate Yosalem timpi ma
yēlaa wēe tō, pə nənōōsi.

¹⁰ İ tōki mē isəlum ke Ako.
İ taa heeli sēm tōm ntəyi
ta kolontunaa Katı ıcate nyōma.
İ caɣa ləyaya ke Pəti-Ləyafəla:
Mʊsʊyʊ təyaya ke pa yaa mpʊ.

¹¹ Safii ıcate nyōma: İcate kʊpantə ke pa yaa mpʊ,
mı wəɣōsi mē wontu na í tēe yomle na fēele.
Saanaa ıcate nyōma: İcate luu ke pa yaa mpʊ,
pēle pa ta tala pá lu.
Pəti-Sēeli: Koluŋa ıcate ke pa yaa mpʊ,
ıcate u kentiyi tə yēlaa tō,
na pá wiiki ləyaya wula.

¹² Malo ıcate nyōma: Lanwakəlle ıcate ke pa yaa mpʊ,
pēle pa nyan si pa nyʊyʊ yaru tōm ká saali.
Wahala wei Taca kənaa tō ı tala Yosalem ıcate kin,
ke tə nənəɣ.

¹³ Lakisi ıcate nyōma: Paa kələyi ké pa yaa mpʊ,
í kpeeli mē kraɣanəŋ na í se.
İ keena İseyeli nyōma kaanutu.
İ sʊsi Yosalem nyōma ke Iso tō kʊlʊyʊ taa.

¹⁴ Pə tō ké Yuta nyōma mē,
í kaa tasa na í ti Mole-sı-Katı ıcate:
Katı tənna ke pa yaa mpʊ.
Akasipi ıcate nyōma: Puɣusuɣu ke pa yaa mpʊ,
pēle pa kaa səna İseyeli awulaa.

¹⁵ Malesa ıcate nyōma:
Kəllu ıcate ke pa yaa mpʊ.
Taca ká tasa-meyə kəllu niŋ taa ké tɣy.
Na İseyeli wulau ká ŋmeli Atulam kʊkramʊyʊ púyú taa:
Wulau kʊkramʊyʊ ke pa yaa mpʊ

¹⁶ Yosalem nyōma í looli mē nyōŋ isı yepeləkunaa,
í wii mē piya tō.
Mpi tō, paa kraɣa-wē na pá tēena yomle ke pooluŋ.

2

Mpi konyəntvnaa muɣullaa ka tēsəna tō

¹ Yēlaa həntəyi na pá mayasəyi isayatu,
pə nyaaləyi ilena pá laki-təyi waatu wei
pa wēna pə mpaav tō.

Pə yēlaa tōm wē waiyo ké.

² Ye tawa yaa tēsı ke pa nyulaa pa lēeki.
Pa lakəna mʊsʊŋ ke yēlaa na pa wēnav.

³ Pə tō ké Taca yəɣətəa sı:
Ma taɣanəyi isayatu ke mē nyʊyʊ tō.
İ kaa fiti-tı,
pəcá í ká təŋ ké na í kama nyōŋ.

Mpi tɔ, wahala kuyeeɲ kəɲna.

⁴ Waatu ɪnəɲi í ká wiiki na lɛlaa maɣasəɲi-me si:

Isɔ kpiisa-me tənəɲnaɲ,
na í cɛla mə tɛtu ke mə kolontunaa.
Pə ta kaasi-meɣe pɔlv.

⁵ Mə taa nɔɣɔlv kaa hiki ɪ paa nyəm
ke tɛtu nti Tacaɔ yɔlaa ká tayani
talvɣv tɔ tə taa.

Tacaɔ təm kisilaa

⁶ Lɛlaa ná sɔɔ pa nyəntv tɔɔ,
na pá təɲ má si má su,
si ma kələɲi kakalaya.
Si fɛɛɛ kaa tɔɣɔ mpe.

⁷ Haləna pá təɲ si Isɔ kaa mv pááná
ke ləɲ na í la mpeɣe mpv.
Mpa pa təɲ kvsixisim taa tɔ,
pa tike ke ma heeliɲi təm kɔpantv.

⁸ Ama Tacaɔ yɔɣɔtəɲi mə təm si:
Hatoo ləɲ ke í pəsəɲi ma yɔlaa kolontunaa.
ɪ lɛkəɲi yɔlvɔpama mpa pa luna yoo na alaafəya tɔ,
pa sayatanaa ke mɔsvɲ.

⁹ ɪ tɔɣɔnəɲi pa alaa ke pa tɛ.
ɪ təɲ si í lɛkəɲi pa piya ke kɔpantv nti Isɔ ha-we tɔ.

¹⁰ ɪ polo í tɛɛ yoo,
mə heɛsvɣv tɛmaya.
Wahalanaa taja-meɣe mə isayatv tɔɔ ké.

¹¹ Isɔ kuyɔɣɔtɔtv teləsəlaa
tetelataa mpa pa cɔɔki yem,
na pá looliɲi-me si í ká yá
svlɔmnaa taa tɔɣɔ í caaki.

Isɔ kpeɣeliɲi Iseyeli kakaasaya

¹² Ḿpɔɣú Tacaɔ təma si:
Maa kpeɣeli Iseyeli kakaasaya me
isu heeɲ ke tətəkəle,
yaa tətəɣɔle taa na í cayana mə ti.

¹³ Ḿáá heena-meɣe yomle nənɔɣɔ,
na í pəsi na í fiti.
Mayale mə wulav,
ḿáá tiikina-me.

3

Nyɔɣv nyəma kvkpaalətv

¹ Ḿpɔɣú Misee pəsə Iseyeli nyɔɣv nyəma si:
Pə taya mə nyəntɛ nté si í təɲ tampana?

²⁻³ Ama í kisa kɔpantv,
na í sɔɔli isayatv.
ɪ tɔkəna mə təɲi ma yɔlaa na í litiɲi pa tənəɲ.
ɪ kələɲi pa nantv na pə yeki mɔwa.
ɪ cətəɲi-we na í hiisiɲi isu nantv nti

pa a tu tiipile taa tɔ.

⁴ Pə tɔ kɛ pa a í wiina Tacaa si
í waasi-me, ílé i kaa cɔ.
I ká ha-mege siyile ke mə isayatu tɔ kɛ.

Isə kaləyana i kuyəyətutu teləsəlaa tɔsəlaa

⁵ Tacaa yəyətəyi Isə kuyəyətutu teləsəlaa
mpa pa tɔsəyi i yəlaa tɔ si:
Ye í hikiyi na í mɔləyi,
íle waatu inəyale í heeliyi alaafəya təm.
Ye í lanaa, íle í kpaaləyi yooŋ kəntɛ təm.

⁶ Mpu tɔ, mə toosee tɛma.
Ahoo ká yu mə tɔɔ.
Cele təm nav su tənaya.
Səkrɛtuyv ká nyaləna mə tɔɔ isu ilim tɔwa,
í kaa na pulv.

⁷ Cele təm nalaa təna ká ka nyəŋ na fɛɛɛ.
Mpi tɔ, Isə u cəəki-me.

⁸ Misee si: Ama má íle
Tacaa ha maya i Feesuyu.
Ma wɛna tɔŋ na má təŋəyi siyisuyu
na má wɛna apalvɔ,
na má kuliyi iseyeli nyəma kawalaya tɔɔ.

Yosalem wakəlvɔ təm kpaalvɔ

⁹ Iseyeli nyuyv nyəma mege ma wɛna.
I kisiyi siyisuyu təŋuyv,
na í pɛŋ tampana ke a nyəma.

¹⁰ I ŋmaaki Yosalem na muɣuluyv na yulukule.

¹¹ Kuhav tɔ kɛ huɔlaa ná paasəyəna təm.
Kətəlaa ná mɔyɔ kufeluyv na pəcɔ pá segesəyi.
Isə kuyəyətutu teləsəlaa ná kpaaləyi liyitee tɔɔ.
Uena pa a na mpv pá yaaki pa təyi Tacaa nyəma.
Halɪ pa təŋ si: Isə wɛ ta waali kɛ,
mpusi nəyɔlv i kaa mayana tv.

¹² Mu yelina na Siyəŋ icatɛ pəsi haləm.
Na Yosalem náá pəsi pɛɛ kaŋmaaya.
Tuŋ ká waasi Isə təsɛɛɛ pulaya.

4

Hɛsvyɔ icatɛ Yosalem təm

¹ Kuyaku nakvli Isə təsɛɛɛ pulaya
ká tɛɛ lensi tənaya kɔŋkɔlvməŋ.
Waatu inəyi piitimnaa ká kpa ka tɔ kɛ tuutuuma.

² Paa heeli təma si:
Tə kpa Iseyeli Isə Tacaa təyaya ke pulaya tɔɔ,
na í huɔl-tuyv i mpaav na tɔ təŋ-kv.
Mpi tɔ, Siyəŋ ke Tacaa təm lukəna.

³ I ká huɔna yəlaa payale
na í fayasi piitimnaa təŋ nyəm,
pa a mpi pə wɛ pooluŋ tɔ.

Na pá mǝhna pa layalɛ na pa
 ηmantaaɪ na pá lu akun na asantǝnaa.

Piitim narǝli pǝ kaa yooɪa lɛmpɪ,
 pǝ́cǝ yooɪ falǝsɪyɪ kaa tu wɛɛ tǝtǝ.

⁴ Paa wei ɪ ká halǝna hɛɛsɪyɪ kɛ ɪ tuɪ tawaa,
 nǝyǝlv kaa nyaasi-ɪ.

Tomaa tǝna tɪ Tacaa yǝyǝtǝna mpɪ.

⁵ Tuɪ kɛ piitimnaa lɛlaa ná laaki.

Amaa Tacaa tá Isǝ kɛ Isɛyɛli nyǝma tá,
 tá sɛɛki na tǝ tǝhǝyɪ tam tǝ.

Tacaa kawulaya tǝyɪv kɛ Yosalem tǝ tǝtǝ

⁶⁻⁷ Mǝrúyǝ Tacaa yǝyǝtǝaa sɪ:

Kuyaku nakɔli maa mu mpa pa ηkraɪɪyɪ
 ma hǝma na má yɛle na pǝ́ kɪ-wɛ tǝ.

Maa mǝlǝna mpa pa kuuwa tǝ,
 na má pǝsi-wɛyɛ piitim toɪ nyǝm.

Maa tǝyǝ pa tǝ kɛ kawulaya kɛ Siyǝɪ
 pɪyɪ taa kɛ waatu ɪni,
 halǝna pǝ́ polo tam tǝ.

⁸ Yosalem, nyá wei nyá pǝsa ɪsu

tiikilaa kalǝkǝɪ tǝfɛɪle tǝ,

pu tu-η nyá toɪ kawulaya nyǝɪ.

N ká mǝli ɪcatɛ sǝsǝlɛ,

ɪsu n ka wɛv tǝ.

Yosalem maɪasɪyɪv na ɪ waasɪyɪv

⁹ Yosalem yǝlaa mɛ í fɛɪna wulav,

mǝ tǝm tasǝlaa sǝpa.

Pǝ tǝ kɛlɛ í makɪ kapusi na í

salǝmǝyɪ ɪsu wɔsasi tala ahonto?

¹⁰ Siyǝɪ nyǝma mɛ í Salǝmɪ na í wii ɪsu alɔllɔ.

Mpi tǝ, pu lǝsi-mɛyɛ ɪcatɛ taa kɛ,

na í polo taalɛ, halǝna Papiloni.

Tǝnaya Tacaa ká waasi-mɛ,

na í lɛɛki-mɛyɛ mǝ kolontunaa niɪ taa.

¹¹ Piitimnaa payalɛ tɛma kotuyɪ kɛ mǝ tǝ.

Uɛna pá tǝɪ sɪ,

Yosalem í pilisi na pá paana ɪ ncaa.

¹² Yǝlaa mpɛ pa ta nyɪ nti Tacaa lǝsaa na í su tǝ.

ɪ caa kɛ sɪ í kpɛyɛli-wɛ ɪsu mǝhǝwa kɛ timpi í ká ma-wɛ tǝ.

¹³ Yosalem yǝlaa mɛ í kulɪ na í hǝ pa ηkraɪɪɪ.

Maa ha-mɛyɛ toɪ,

ɪsu nav wei ɪ wɛna nyǝyǝlvɪyɪ hǝɪ tǝ.

Yaa nyǝyǝlvɪyɪ kusɛɛmɪyɪv aɔvwa tǝ.

ɪ ká kɪ piitimnaa payalɛ.

Uɛna í su Tetv tǝna tɪ Tacaa maɪa

wɛnav sǝsǝm mpi í ká kuu tǝ.

¹⁴ Pǝnɛntɛ Yosalem yǝlaa mɛ í kpɛyɛli

na í hɛɛtɪ mǝ tɪ na laɪwakǝllɛ.

Pa tǝɪa-mɛyɛ kotaya tam kɛ.

Pa maki Iseyeli wulav isentaa ke kpatóyó.

5

Waasolv icate Petalehem tam

¹ Mpróyó Tacaa tóma si:

Petalehem icate nyaga Ifelata taa,
n ké Yuta acalɛɛ taa sɛkpete ké.
Ama nyá taa ké maa læsi wei i ká
tiiki Iseyeli nyóma na ma hæte tó.
Puntv inɪ i lɔlɔyɔ hoolaya lu sɔsaa taa ké.

² Tacaa ká lɔ i yɔlaa,
haləna pə tala waatu wei
alv nəyɔlv i ká lɔli pəyaya tó.
Mpa pu sɔɔ mpa pa kuuwa tó pa taa tó,
pɛle paa kɔɔ na pá sɔɔsi Iseyeli nyóma lelɛaa tó.

³ Pəyaya ŋke, ka Iso Tacaa tonj ke kaa
tiikina Iseyeli nyóma na pá cayaana pa ti.
Mpi tó, antulinya yɔlaa təna ká
yɔyɔtəyi ka pəsuyv tam ké.

⁴ Nke kaa yelina na tó heesi.
Paa Asilii nyóma kəma na pá watɪ tá tetv
na pá svv tá tɛɛsi taa.
Tu kɔsi tá nyɔyɔ nyóma tuutuuma,
na pá polo pa tó.

⁵ Paa læeki Nimloti Asilii nyóma na tonj.
Paa waasi-tuyv pa niŋ taa ké waatu wei pɛle
paa tɛsi tá kaŋmaaya na pá watɪ-tv tó.

Iseyeli nyóma mpa pə sɔɔwa lelɛaa taa tó

⁶ Iseyeli nyóma kakaasaya ka wɛɛ
piitimnaa lelɛaa taa isv cɔlv.
Yaa tɛv ŋku Tacaa yeki na kv nukɪ
na pə tá luna yvlv tonj taa tó.

⁷ Paa wɛɛ tonj ké,
isv tɔyɔlaya ke taale wontu hekv,
yaa heenj kaləkv taa.
Paa timpɪyi pa təŋ pa kpiki pa tɔyɔnaya ké,
na pá cəli, nəyɔlv u læekəyi-wɛ.

⁸ Iseyeli kra nyá kolontunaa
təna na n cəli-wɛ.

Iso ká wakəli yoou wontu nti yəlaa wɛna naani tó

⁹ Mpróyó Tacaa yɔyɔtəsi si:
Kuyakv nakvli ku kɔɔ,
ŋku kv taa maa kv mə kraɣanəŋ
na má wakəli mə yoou kɛɛkɛnaa tó.

¹⁰ Maa yəki mə acalɛɛ
na mə koloosi nyəna.

¹¹ Maa wakəli nyá topotopo təma,

halı pa kaa na nyá teye túú.

¹² Maa yóki mə tuŋ na pɛɛ kɔlalaana.

Ɔ kaa tasa luŋyuu ke wontunaa
mpa í lupa mə maɣamaɣa tɔ.

¹³ Maa kɛsɛ mə tɔɣu alonyəŋku

Asətati tesika kɔlalaaya,
na má yóki mə acalee.

¹⁴ Maa mu pááná səsəna,

na má lɛɛti piitimnaa mpa pa tɔɣuna-m tɔ.

6

Tacaa kalənav ke ɪ yəlaa

¹ Ḿpúyú Misee tɔma si:

Ɔ ke ŋkraŋŋ na í nu Tacaa tɔm.

Ɔ kɔli na í wiina ṕóŋ

na pulasi na sí nu mə nɔɔ.

² Ṕóŋ, na tetu kite nyá wei nn ciyitiyi tɔ.

Ɔ nu si Tacaa kaləɣəna ɪ yəlaa

na í ṕəsəyi-weye pa kulaputu si:

³ Ma yəlaa me,

ɪsəyatv ntiyi ma lapa me?

Wenteye ma tɔ-me na t́ tɛɛ-me?

Ɔ cɔ-m.

⁴ Anı ma cɛpa-meɣe mə yomle taa ké Icipiti.

Ma ləsa-me na má kpa Moisi na Aləŋ na Maləyam,

na pá paasəna-me.

⁵ Ɔ t́əsɛ ɪsəyatv nti Mowapu wulav

Palaki caakaya-meɣe lapv tɔ,

na nti Peyə pəyalv Palaam cɔ-ɪ tɔ.

Ɔ t́əsɛ ɪsəna ma tɛsəna-meɣe Yaatanı pəɣə tɔ.

Sitim na Kilikaa pa hekɔ ke ma lapa-meɣe kɔpantv.

Mpi Tacaa caana yəlaa tɔ

⁶ Ɔ ṕəsəyi mə ti si

ye í kəŋ Tacaa Toma təna tɔ sɛɛv,

pənaɣa kɔlɔmaɣa kɔlɔmaɣa naaŋ ke

í ká lapı-ɪ kətaya ŋka kəkə nyaya ka təna tɔ,

⁷ yaa ɪwaan tuutuuma, na nim ke səsəm,

yaa mə kancaalaya piya ke ma taŋaa si

í la-m kətaya na ṕécó má taɣanı mə ɪsəyatv na?

⁸ Pa seɣesa-meɣe ɪsəna ma caaki si

í təŋ tampana tɔ.

Uena í laki təmaɣa kɔpantv na í pasa

mə ti na mana-me t́ təŋ.

Isə ká hvvna ŋmulaa na mvsəŋtənaa

⁹ Yuta yəlaa me mpa mə təna

í kɔta ɪcate taa tɔ í nu.

Məɣe ma yəɣətəɣəna

na ma waasəyi mpa pa wəna ma səɣəntv tɔ.

¹⁰ Pə fɛɪ-m teu si

asayaa í kaa pa teesi taa ké
 pa ηmuləm wenaυ, na pá lakəna.
 Maa caaki mə mpusi mayasəlaya kutusaya.

¹¹ Ma kaa huli suulu ke yəlaa mpa
 pa lakəna sanəyanaa mpa pa ta təη tə.

¹² Mubəη akraa ke icate tənə tə toηtunaa təηəyi.
 Mə tənə í ké tusbəlaa.

¹³ Təυ, ma naala-meγε lapu nté mpi
 pu wakəli-me təγə mə isayatu təə.

¹⁴ Í ká təγə í kaa haγa,
 paa wiliyi nyəγəsi ke mə tεγε tam.
 Paa mpiyi í ká ηmesi isu ma kəna
 yəuu na kv wakəli-wi.

¹⁵ Í ká tuu í kaa kv,
 Í ká muli nim, í kaa lana-wi.
 Í ká puu solum í kaa nyəə-wi.

¹⁶ Wulav Omili na ι pəyalv Akari,
 na ι piitim pa ikrate isayale ke
 í təkaa təkem na í təηəyi.
 Pə təə ké maa yele na mə icate
 pəsi ncaale na pá wəηiyi-me.
 Í ká təγə ma yəlaa tənə fεεε.

7

Isə kuyəγətutu teləsvlv lanwakəlle

¹ Mpyúyú Isə kuyəγətutu teləsvlv yəγətəa si:
 Waiyo, ma we ké isu pa tēηyυ tυγυ kooluyυ
 na yυlv polo kv tεε na í lan tə.

² Pə ta kaasi yυlv kupaη ke tetυ taa.
 Yυlvkυle təm na təma cēηyυ tike ke pa laki.

³ Pa ké cecənaa ke isayatu lapu taa ké.
 Akewənaa ná pεekəγəna pa sipanaa.
 Hυvlaa ná laki kvəəη təə.

Toηtunaa ná yəγətəyi nti tə maγa-we tə
 na pá krentəyi nəəsi.

⁴ Pa taa kupaη weε ké isu səwa tυγυ.
 Uena tampana təηlv náá weε isu səwa tiikiya.
 Mə wahala kuyaku ηku Isə kuyəγətutu teləsəlaa
 kraalaa təγəlv. Í ká təη ηku?

⁵ Í taa tε mə taa na mə asəmaa na mə cewaa.
 Í taa tu kuli nəγə ke mə alaa kiη.

⁶ Halι pəyalv tuvki cεcε ké,
 na pεεlv náá kuləyi toto təə,
 na poolu υ caaki paη.
 Paa wei ι kolontunaa nté
 ι mayamaya ι lυlvυ nyəma.

⁷ Ama má υε Tacaα təə ké ma keesəγəna
 na má nyənəyi Isə wei ι waasəyi-m tə,
 ι ká nu ma yaav ké.

Tacaa kəna nyvɔv yapv

⁸ Hai, ta kolontunaa me í taa paana-tv.

Paa tə hotaa tə, tu te na tə kuli.

Paa tə we səkrɛtvɔv taa tə,

Tacaa keɛ tá nyaaləm.

⁹ Pə weɛ ké si

Tacaa í kaləna-tvɔv mpv na tə suma.

Mpi tə, tə wakələna-ı ké.

Ama waatu ká kəə,

wei ı taa ı ká tayanı tá təm tə.

Tu weɛna tá lona,

na í məɲna-tvɔv nyaaləm taa,

na í hayasi-tvɔv kupantu.

¹⁰ Ye ta kolontunaa í na mpv feɛɛ ka pu-we.

Mpi tə, mpe pa pəəsayana si tá Iso Tacaa məla isəna?

Pu feli-weye nəhɛɛ isu hapəle tetv,

na táá nyənəɣi.

¹¹ Kuyaku ka kəə, ŋku kv taa pu tayanı

mə ıcate səsəɛ koloosi ke ŋmav tə.

Paa tuusi mə tetv toosi ke pooluɲ.

¹² Uɛ mə nyéma ká luna paa timpi.

Pə kraɣav Asilii, na Icipiti, na Ifəlatı pəɣə tə.

Haləna həɣələɲ tenkuna nəəsi,

na pə suna pəóɲ.

¹³ Ama pu kpiisi tetv yəlaa na pə yeɛ-təɣı

krɛte ke tə yəlaa isayatu təə.

¹⁴ Tacaa, paasəna nyá yəlaa tá

isu tiikulu na ı kaləkv.

Tə we tesəpaya taa ké kpreɲa təə ké.

Pona-tvɔv tetv kupantu nti

tə cəəna-tv tə tə taa ké Pasaɲ,

na Kalaati, isu tu wev ləɲtaa tə.

¹⁵ La-tvɔv piti təma isu waatu wei

n ləsa-tvɔv Icipiti tetv taa tə.

¹⁶ Piitimnaa ká ná ta toɲ səsəɛ təna.

Waatu wei paa ná mpv tə,

pu liɣiti-we na pá kra nəəsi na pə taami-we.

¹⁷ Paa tuu mvsɔv taa ké isu tomaa,

na pá lu pa koloosi acalɛ taa,

na pá kəə Tacaa tá Iso nyá nyá kiɲ,

na səɣəntv na watv.

¹⁸ Tvɔv nakvli ta nəɣəsəna Tacaa nyá.

N tayanəɣi nyá yəlaa kvkaasaa isayatu ké.

Nn təkəɣi nyá pááná ke tam təə.

Na nyá luɣu we-tv na ń laki-tvɔv kupantu.

¹⁹ N ká nyəni tá pətəətəɛ,

na ń feli tá isayatu ke nəhɛɛ.

N ká lə-təɣı hatoo tenku tapvɔv tɛɛ.

²⁰ N ká hvli nyá səəlvɔv kupavkv ke

Apəlaham na Yakəpu pa loluyv.
Isu n ka suw hatoo ləntaa ké tá cəsonaa tə.

ISŌ KYŪYŪTUTU TELĒSULU
NAHUM
TŌM TAKĒLAYA
Kutuluṭu

Pa keesa Nahum tōm takēlaya taa kē Yuta nyōma kolontunaa Asilii nyōma tōm. Pa keesa isēna Asilii nyōma kolontunaa Pabiloni nyōma lēka pa icate sōsōle Ninifi tō. Nahum si mpv inī pē kē Isō hōle kē. Pē taya pōlv, icate nte tu kē kalampaani nyōnte kē. Tē laki isayatu na wasaṅkalətv. Ninifi icate wē ke isu toṅ wei antulinya yēlaa lakēna na Isō u caaki-i tō. Nahum si mpv inī pē tēna pu saali.

Isēna pa faya Nahum takēlaya tō:

Isō toṅ tēe kōḅmaṅmam tēna na í hōkēna antulinya, titite 1:2-8

Ninifi icate yōkōyv na Yuta nyōma waasōyv, titite 1:9-2:3

Ninifi ncaale na tē toṅ tōm, titite 2:4-3:19

¹ Iōkōsi icate tv Nahum wei í kē Isō kyūyūtutu telēsulu tō, í tōm takēlaya ntō. Ka taa kē pa keesa Ninifi tōm nti tē tō Isō kulaa na í hōli-i tō.

Isō ke kōpaṅ pācō paa liyiliyina-i

² Isō Tacaa caa kē si yēlaa í nuna-i tēlasi.
 I hōṅ mpa pa kpeesōyōna-i tō pa ḅkraṅḅ.
 I lēetōyi í kolontunaa na pááná sōsōna.
 I hōlōyi-weyē suulu.

³ Tacaa kē suulu tv kē,
 I wēna toma.
 I yeki tasākāle tv ḅkraṅḅyv ke hōm.
 Ye í tōṅ, kacuculaya anaam kolōyōna,
 í nōōhēe musōyv ntē isōḅmōntv.

⁴ I holina tenku, ílé í lōm nyōō kē,
 na í laki na pusi lōm nyōōki.
 Pasaṅ na Kameeli pē nyutu caa wōlvōyv.
 Lipaṅ yaayenaa lontilaa.

⁵ Pōōḅ seliyi í isentaa kē,
 na pulasi náá yōkōyi.
 Tētv na tē taa yēlaa seliyi.

⁶ Ye Isō mv pááná sōsōna anī,
 awe ká sōḅna?
 A mōyi kē isu kōkō.
 Kōkraṅḅ māyamaḅa yōkōyi í isentaa tōtōyō.

⁷ Ama í kē kōpaṅ kē.
 Inī í waasōyōna laṅwakēlle waatu.
 I paasōyōna mpa pa cōōsōyi í tēe tō.

⁸ Ye wahala í wataa,
 í yōkōyi icate kē.
 I wakēlōyi í kolontunaa tēna,
 na í lōyō-weyē sēm sōkpetōyv taa.

Tōmnaa mpa pē yōyōtēna Yuta na Ninifi nyōma tō

⁹ Pepe tōō kē í tōkēna Tacaa ke mē taa ye?
 I ká la na mē kolontunaa saali yem,
 pa kaa tasa-meyē ḅmakēlvōyv.

10 Pa we teitei ké isu sɔwa meelɔvɔ tɔma taa tɔ.
 Yaa isu pa nyɔɔwa na pɔ ku-we.
 Pa mɔɣi kɔkɔ ké isu nyutu kɔwɔlɔtɔ.

11 Ninifi icate nyá,
 nyá taa ké yɔlv isayav wei
 í kulɔɣi Tacaɔ tɔɔ tɔ i luwa.

12 Mprɔ́yú Tacaɔ heela Yuta nyóma si:
 Paa kolontunaa we paɣale na pá we toma,
 paa saali yem ké.

Ma yelaa na í tɔɣɔ kunyɔmɔɣ paɣale.
 Ama ma kaa tasa-meɣe mpɔ.

13 Maa ce mə alɔkpala na ma heti-meɣe
 kolontunaa ηmakɔlvɔvɔ taa.

14 Mprɔ́yú Tacaɔ yɔɣɔta Ninifi nyóma tɔm si:
 I kaa weena lɔlvɔvɔ nyóma mpa paa yaakɔna mə hɔla tɔ.
 Maa yɔki mə tuɣ lɛsɔɣ ke i kutuluyɔvɔ taa.
 I tɔɣa mə pɔlaaɣ huluyɔvɔ ké.
 Mpi tɔ, í tá tala pɔlvɔvɔ ma isentaɔ.

2

1 Mprɔ́yú Tacaɔ yɔɣɔta si:
 I naaki tɔm kɔpantɔ kpaallɔ
 kɔɣna nteɣe pɔ́ɔɣ nyɔɔɣ taa.
 Heesɔvɔvɔ tɔm ke í kpaalɔɣi.
 Yuta nyóma me,
 í tɔɣɔ Iɔɔ acima.
 I pɔna-i mpi í ka suwa si í haɔ-i tɔ.
 Kolontu wei i tukaya-meɣe wahala tɔ,
 pɔ pɛla i niɣ, i kaa tasa mpɔ.

2 Hei Ninifi, kolontu kpaaki nyá tɔɔ.
 I kraɣa yooɔ wontu,
 paa wei í sɔɣ i tɔsɔɣle na í feɣ haɣeɣ.
 I tɔɣɔ apalɔtɔ.

3 Tacaɔ ká mɔɣna Yakɔpɔ lɔlvɔvɔ nyóma
 ke teeli wei paa wena lɔɣ tɔ i taa.
 Mpi tɔ, í pɔsa ké isu
 lɛsɔɣ tɔvɔ ηku ηmulaa koolaa,
 ɔlena pá wakɔli tɔ.

Ninifi icate wakɔlvɔvɔ

4 Kolontunaa kɔɣ ké na pá seesa
 pa kpaalɔɣ na pa wontu kususuuɔvɔ tɔcɔɣɔɣɔɣ.
 Pa yooɔ keekɛnaɔ mɔɣi kɔkɔ na pá teɣetiɣi
 pa ηmantaasi ke yooɔ wule.

5 Keekɛnaɔ ηmaaki haɣeɣ tɔɔ ké,
 pa tɔɣ nɔɣɔɔsi tee,
 isu pa lɔɣɔ kahulasi,
 yaa teɔvɔ nyɔɣɔsɔvɔvɔ.

⁶ Ninifi wulaw yaawa i yoolaa nyuɔy nyáma
na pá puki na pá coki-we.
Kolontu sewa na í kpätəna kolunə na í cəsəna-ke.

⁷ Ḿpúyú pa cansa pusi həyəluy təw ɪcate
nənəsɪ na pá ləkɪ kawulaya təyaya.

⁸ Pa tema ɪcate təm,
Pa kuu tə yəlaa,
Tə alaa kra pa lanə
na pá casəyɪ kapusi ke səsəm.

⁹ Isu ləm caatuy akəla na pə kpenj tə.
Ḿpúyú Ninifi nyáma lu ɪcate taa na pá seeki
na pá kpeesəyɪ-we sɪ pá səŋ.
Ama nəyəlɔ ta pəsɪ.

¹⁰ Kolontu kuu wəla na liyitee nyəyətɔ.
Pəna wontu kɔpampantɔ pə kaawa ɪcate taa ké,
pə fɛɪ tɛm.

¹¹ Pa ŋmuləyɪ na pá kuuki pə tənə
təkpatakpa na pá wakələyɪ.
Ulenə ɪcate yəlaa tənə ləkɪ apalɔtɔ
na pa ɪsentaa layasəyɪ.
Pa nəhɛɛ nukiyɪ na pa tənəŋ seliyɪ.

Ninifi we isu təyələya ŋka pə kəlaa tə

¹²⁻¹³ Ninifi we ké isu təyələya ṕúyú ŋku
kɔ taa ka lukɪ na ká yelɪ na ká kra wontu
na ká cəlɪ na ká kənə ka alɔ na ka piya ke
nantɔ na ká səyətənə-kɔ tə.

ɪcate n̄tə tə tɛmna weyɛ nənənə?

¹⁴ Ḿpúyú Toma tənə tɔ Tacaa təma sɪ:
Maa paasənə Ninifi,
na má yele na kəkə nyaya i yoo keekənə,
na pá kɔ i yoolaa na má sɪ i ləkuy ke tənaya.
Nəyəlɔ kaa tasa i tillaa ŋmakələyɔ təm nuw.

3

Ninifi ɪcate mpusi təŋsvyɔ

¹ Ninifi ɪcate təm tɛsənə mpusi keɛ.
Yuləkɔlɛ na kaloolaya na mɔsvɛ su tə taa
ké na tə yəlaa ke ləkəlaa.

² ɪ nu tə taa akpatɛɛ wula,
na yoo keekənə tan,
na kraɣanəŋ acɔwa.

³ Kraɣanəŋ caɣalaa nikaa,
na layalɛ mɔyɪ kəkə,
na ŋmantasɪ ŋmɛləsəyɪ.
Sətə na mpa pə kɔwa tə,
pa səyətə paa timpi.
Pa kaa huwa huwa,
pa coki yəlaa, pa fɛɪ kaluyɔ.

Fɛɛɛ puwa Ninifi nyáma

⁴ Ninifi ké apalaa tēna alv ké,
 ι teu na ι topotopo tēma ke ι hōηayana piitimnaa,
 na í ηmakələγι yəlaa na ι tutv.

⁵ M̄p̄ȳḡȳ Toma tēna tv Tacaa tōma si:
 Pə tōō ké maa paasəna-me na má ce
 mə wontu na má suna mə luuη tee.
 Piitimnaa í ná isəna pə pasa-me tō.

⁶ Maa tuu-meγε afəla taa
 na yəlaa paakəna-me.

⁷ Pa tēna mpa paa na-me tō,
 paa seeki na pá tōη si:
 Ninifi pəsa ncaale.

Awe ná wəna tə pətōtəle si ι ká puγusi-te?

M̄pi pu mayana Teeρι icate tō pu mayana Ninifi nyənte

⁸ Ninifi icate nyá,
 n hυv si n tee Teeρι icate nte tə wε Nili pəγə taa,
 na lvm tama-teγε kotaya na pə kenta-te tō?

⁹ Yoou í tiiwa, Itiyopii, na Puti,
 na Lipii pa kəηna na pá səna-te.

¹⁰ Paa na mpu,
 pa kuu pεle pa acalεε yəlaa na pá teeena.
 Pa tv pa nyuyv nyəma ke alukpala.
 Uena pá tō tete na pá taləna-wε.
 Pa naηa pa piya ke hareε kəηkəməη tō.

¹¹ Ninifi pə tala nyayale si,
 wvasi í kv-η sulvm təle na pō kəli-η.
 N ká pεeki təcōsəle si,
 n̄ fiti nyá kolontunaa, n kaa ná.

Ninifi u pəsəγι si í kisi

¹² Nyá koloosi acalεε wε ké
 isu fiki tuyv pee pukuyv,
 na pá nyamsi-kv, na pee hotiyi təγəlaa nōosi taa tō.

¹³ Acamisi tike ke pə kaa-η.
 Icate nənōosi tōη nyənsi,
 tvləγι si təγι yem.
 M̄pi tō, kəkō nyaya kukaləsəη.

¹⁴ Ninifi nyəma me,
 í lú lvm.

Ɔ puu tətə, na í loo pilikinaa,
 na í tayani mə koluηa.

¹⁵ Ama mə icate kəkō ká nyayana-me,
 yaa pá kv-meγε yoou taa.
 Paa wakəli-meγε isu
 kahusi təkuyv hatv tō.

Icate yəlaa saaləγι yem

Mə icate yəlaa ká nyəpələγι ké isu kutolon səsεkv.

¹⁶ Mə taatəlaa payale ka teewa isətvluηasi.
 Pa nəγəsəna isu kutolon kvluγv tō.
 Ama pə saala yem ké nənōō.

17 Mə təɔ feŋlaa, na mə akewenaa we ké ɪsu
 kutolon cakɔv kolɔŋa pəɣələe
 taa ké watv waatv tɔ.
 ɪlim haŋəɣi ɪlena kú ya,
 n ta nyi timpɪ kv tɛɛnaa tɔ.

Asalan wei ɪ fei taɣanvɔv tɔ

18 Asilii wulav,
 nyá waali nyóma toowa tam tɔɔ tom.
 Nya yoolaa səsaa ná həntaa na pə suma.
 Nyá yəlaa ya póɔŋ taa,
 nəɣəlv kaa tasa-weɣe kpeɣeluyv.
 19 Pə kv-ŋ ɪsayaɣvɔv ké.
 Pəcɔ nyá wakəlvɔv kaa taɣanɪ.
 Pa təna mpa paa nu nyá təm tɔ,
 paa kpasɪ aməkəŋ ké.
 Mpi tɔ, yəlaa təna təɣəna nyá yulɔkvlɛ
 tam nyəntɛ nté tə kunyəŋ.

ISŌ KYŪJŪTUTU TELĒSULU
HAPAKUKU
TŌM TAKĒLAYA
Kutulu

Hapakuku naaki isəna yəlaa u təhəyi tampana na pá pəntəyi na Isə suma tə. Ilena í təkí wahala ke pə tə. Pə tə kē í pəəsəyi Isə si: Isənaya Isə kē siyisulu na yəlaa laki mpi pə ta siyisi tə na í suma? Ama Isə ná cəəki si, waatu wεε wei í taa iní í ká hūna asayaa na pəntəlaa tə. Pə tə tə, pə wεε si Isə kyūjūttutu teləsulu í cayana tənau na í tan waatu wei Isə hūnau ká tala tə.

Isəna pa faya Hapakuku takəlaya tə:

Misee wiinau ke Isə, na ílé í cəv, titite 1:1-2:6

Mpusinaa kakpasi, titite 2:7-20

Yulu í tan Isə waasuyv na naani, titite 3

¹ Təmnaa mpa Tacaa kulaa na í huli Isə kyūjūttutu teləsulu Hapakuku tə.

Hapakuku yaaki Isə si í waasi

² Mpyúyú Isə kyūjūttutu

teləsulu Hapakuku wiina Tacaa si:

Hatoo, ma yaa-η si í waasi-tu

si pa laki-tuyv musuη tə, pəlee kē n ká cə-m?

³ Isənaya n ká tisi na má nyənəyi yəlaa isayatūnaa?

Na nyaa nyənəyi mpi pə ta siyisi tə?

Mpi tə, ηmakəlyv na musuη,

na yooη na hυle tike ke yəlaa laki.

⁴ Nəyəlv u tasəyi kiin ke tənyv.

Pəcə paa huləyi tampana ke a lonte taa.

Asayaa nté tampana nyəma,

na hυle wakəly.

Papiloni nyəma wataa

⁵ Mpyúyú Tacaa cəwa si:

Í nyəni piitimnaa na səyəntu kra-me.

Mpi tə, təmlə natəli tu la na í nana mə isε.

Hali ye paa heela-meγε pə təm,

mə taa nəyəlv taa tisi.

⁶ Maa kəna Papiloni kraηtūnaa mre.

Pa fεi nəyəlv pətəttəle.

Pa cəəki antulinya tənaya na pá lεekəyi ləlaa tetv.

⁷ Pa təm wε səyəntu kē.

Kalampani kē pa tuyvna mpi pa caaki lapv tə.

⁸ Pa krayanəη ləηləη lapv tεε krooη.

Pa kəla toη ke sunsumuyv ηku nyəγəsi puwa tə.

Ye pa luna pooluη pa krayanəη ηmaaki kē.

Í kuləyi hūntv kē isu hekəle tiliyi kampaya waali.

⁹ Wontu kuuu ke pa kəη paa nyəγəsəyi.

Pa kuuki saləkatūnaa ke tuutuuma isu kanyəηa pee.

¹⁰ Pa footiyi awulaa na pá woniyi tetv təkəlaa.

Koloosi acalεε u kayatəyi-wε.

Pa loη hapεε ke koloosi acalεε kila kē,

na pá leekəyi-yé.

11 Pa hōka tam ké isu kacuculaya.

Akpala ké pa teeləyi.

Isə kuyəyətutu teləsulv yaaki Isə ké təm naale nyəm

12 Hatoo kancaalaya taa,

Tacaa nyá kəna ma Nanjtu.

Ue tə kaa si.

Hai, nyagalə ma kentulu.

Nyá kəna tá kolontunaa pəne si,

n hənna tá nkpanjy.

13 Ama nyá isə u nyənəyi isayatu yaa musəj.

Ue pepe tō ké n sumna asayaa mpa

pa wakələyi kupaama tō?

Pəyele pəle pa lapəna sana.

14 Pepe tō ké n nyənəyi yəlaa isu tiina.

Yaa isu filifilinaa mpa pa feina paasənlv tō?

15 Papiloni nyəma kpa yəlaa ké isu kulaya.

Yaa isu puluyu puukuyu tinte tō.

Pa lanja hvlvmaa ké pə tu fei.

16 Pa laawa pa puluj na pá wə pə tulaalvnaa.

Mpi tō, inəyi pa waakəna,

na pa təyənaya ké kupaika.

17 Pa kaa heesi piitimnaa lempra

kuyv na pa layaləe ké mpu?

2

1 Mpyúyú Isə kuyəyətutu teləsulv tasaa si:

Maa caya ma tətəjle na má fejyí.

Uena má nu nti Isə ká cə-m ma kvsələmvtu tō tō.

Siyisilu na ηmakəllv pa təm

2 Ntəna Tacaa cə-m si:

Nmaa nti ma kulaa na ma hvli-η tō.

Tv-təyi kpaatanaa tō ké teu,

na paa wei í pəsi na í kala-ti.

3 Təm nti tə waatu ta tata ké si tə la.

Ama pa su tə waatu ké.

Ue təj-ti na naani.

Tu leeli ké tə kaa saali.

4 Nmaa si isayav saaləyi yem ké.

Ama tampana təjlv ná wəna weesuyv ké i taa təm tō.

5 Wənav ké asola ké.

Mpi tō, kalampaanv yəlaa u heesəyi.

Pa wə hiliη ké isu atətəle.

Pəyele paa haki, isu səm.

Pa leekəyi piitimnaa na pá puki,

na pá ηmakələyi-wə.

6 Piitimnaa mpa paa kəlaa tō

pəle paa kvli pa ηmakəllaa tō.

Mpusinaa kakpasv

Paa tuv-wə si mpuvi wə pa tō ké.

Isu pa lɛɛkɔvɔ lɛlaa nyəm na pá kaakɪ
na pá pɔɔsəyɪ-wɛyɛ kəmle tɔ,
pəlee ké paa yele mpɔ unɪ pə lapɔ?

⁷ Mə kəma nyəma ká məli
mə tɔɔ na pá lɛɛtɪ-mɛ.

⁸ Isəna í ká lɛɛka lɛlaa tɔyɔ,
pəyale ka lɛɛkɪ-mɛ mpi pə tɔɔ tɔ,
í lapa tɛtɔnaa na acalɛɛ kɛ mɔsɔŋ na í kɔ-wɛ.

⁹ Mpusi wɛ mə tɔɔ ké.

Mpi tɔ í pɛɛkəyɪ kasəyaya asilima nyəŋka sɪ
yɔlaa í nyənəyɪ-mɛyɛ sɔsaa.

Paa na mpɔ na í huɔkɪ sɪ
mə tɔŋ ká ləsi-mɛyɛ wakəlvɔ taa.

¹⁰ Mə maɣamaɣa í
ləsəna fɛɛɛ na í tɔ mə tɪ.

Í kɔ yɔlaa tuutuuma,
na í wakəli mə tɪ.

¹¹ Paa koloosi taa pɛɛ,
isu a mɔpa kapusi na á pɔɔsɪ-mɛ
na lətasi náá tisi.

¹² Mpusi wɛ mə tɔɔ ké.

Mpi tɔ, yɔlvɔkɔɛ na ŋmakəlvɔvɔ kɛ í sukəna acalɛɛ.

¹³ Pə tɔɔ ké piitimnaa təmle nyaya kəkɔ.

Pa wahala saala yem.

Pə tənaya mpɔ Ate na isɔtaa tɔ Taca təmle ké.

¹⁴ Yəlaa təna ká tɛ na pá nyɪ Taca teeli tɔ ké.

Paa nyəmi-tɛ tɛtɔ təna taa kɛ isu tɛŋku lɔm waasɔyɔ
kanyəŋa tɔɔ tɔ.

¹⁵ Mpusi wɛ mə tɔɔ ké.

Mpi tɔ, í tɔyɪ mə tɔyɔntələnaa kɛ sɔlvɔm kɛ sɔsɔm.

Pə kɔyɪ-wɛ na pa kɔtɔyɔlɔm cɛ,

na pə yele-wɛyɛ kpɛla,

ɪna í nyənəyɪ.

¹⁶ Fɛɛɛ kɛ í nanəyɪ na í taakɪ mə tokɔŋ.

Pə taya teeli,

mi nyɔɔ-wɪ na í səŋ kpɛla.

Taca ká mɔ páná,

na í tɔ-mɛyɛ wahala na tɔŋ.

Í ká pəsi tɛtɛlataa.

¹⁷ Isu pa sɛtɔyɔ Lipaŋ hɔtɔyɔ kɛ mɔsɔŋ tɔ,

pɪ məli mə nyɔɔŋ taa.

Mpi tɔ, í kpiisa taalɛ wontu.

Í kɔ yɔlaa.

Í lapəna tɔŋ kɛ tɛtɔ taa acalɛɛ yəlaa.

Pɪ nyaasi mə pɔntɔ.

¹⁸ Pepe tɔɔ ké í luki tɔŋ kɛ nyəyətɔ?

Í saakəyɪ-tɛ taasi,

na í puɣusiɣina mə tɪ.

Í tɔyɪ mə niŋ kɔlapəm kɛ naani,

anɪ pələ pɪ yəyətəyɪ?

¹⁹ Mpusi wɛ mə tɔɔ ké.

Mpi tɔ́ í yaakɪ taakukulaya sɪ ká fe,
na í tɔ́ŋ pələ sɪ tɔ́ kɔli.
Pɔ́cɔ́ pə taa pulɔpɔ kaa pəsɪ na pə heeli-meɣe natəli.
Paa na í waasa tɔ́ŋ ɪnɪ ɪ tɔ́ kɛ wɔla na liyitee nyəɣətu tɔ́.
I feina weesuɣu nakɔli.
²⁰ Ama Taa na ná we ɪ təsɛɛɛ taa kɛ.
Antulinya yələa me í su.

3

Hapakuku sələmvɔv na Iso waasvɔv

¹ Wiinau mpi Iso kuyəɣətɔtu teləsɔlv Hapakuku wiina Taa tɔ́ɣələ sɪ:
² Hai Iso, Taa,
pa yəɣətə nyá tɔ́ma səsɔɔna tɔ́m na má nu.
Iena má nyaŋna-ŋ.
La tá waatu taa kɛ tɔ́ma anɪ a takanaa na yələa ná.
Paa pu weɛ sɪ, ń mu páná, huli-tɔ́ɣv suulu.
³ Iso luna Temaŋ,
Iso Naŋŋtu luna Palaŋ puɣv tɔ́.
I teu naakɪ isətɔnuɣv tɔ́ kɛ,
na atɛ nyəm saŋɪ-ɪ.
⁴ I kəŋ na í mɔɣɪ kəkɔ na ɪ nin taa
timpi ɪ toma lukəna tɔ́ pə ŋmeləsəɣɪ.
⁵ Kɔtəŋ we ɪ nɔɣɔ tɔ́ kɛ na ɪ waali.
⁶ Ye ɪ səŋaa, tetv seliɣɪ kɛ.
Ye ɪ nyənəɣɪ,
kolontunaa huɣutiɣɪ pa lotu ke na sɔ́ɣəntv.
Tam tɔ́ póŋ ná seliɣɪ.
Ləŋtaa pulasɪ nsi sɪ tɔ́ ɪ tɔ́ŋaɣa tɔ́ sɪ yəkəɣɪ.
⁷ Ma nawa Kusaŋ nyəma laŋwakəlle
na Matiyaŋ nyəma sɔ́ɣəntv.
⁸ Taa, pusi tɔ́m kraŋa-ŋ páná na?
Yaa tenku yelina na nyá páná huu?
N caɣa isəŋmɔntv kɛ isu yoo keɛke,
na ɪ kraɣanəŋ pukina-ŋ akaitv taa.
⁹ N kraasa nyá tɔ́.
Nyá nyəma we isu mpusi təŋsɔɣv.
Tetv haa nɔɣɔ na pusi lu.
¹⁰ Ye póŋ í na-ŋ ɪ seliɣɪ kɛ,
na tev hukɪ tetv tɔ́.
Tenku səsɔ svv wula,
na ɪ lvm səŋəɣɪ isu koloosi.
¹¹ Nyá nyəma kɔtətəna nyaaləm,
na nyá ŋmantaɣa ŋmeləsɔɣv,
səŋsəɣɪ ilim na isətɔ pa təntɛ kɛ.
¹² Ye páná ɪ kra-ŋ,
n cəki tetv kɛ na ń naŋti piitimnaa.
¹³ N puki nyá yələa na pa wulav
wei n krawa tɔ́ pa waasvɔv.
Iena ń kv asayaa nyvɣv tv na ɪ waali nyəma.
¹⁴ Kolontunaa nyəma ke n tuləɣəna pa nyəŋ.

Pa nəgəsəna ké isu kacuculaya.

Pa huliyi si pá yasi-tu.

Pa kiisiyi lanholumle kakiisasi.

Pa səlv puwa si pá ku-tu.

¹⁵ N cəəkəna nyá krayanəy ke
teŋku lum koloosi səəsənsi taa ké.

¹⁶ Ma nu kəkəte nté tə təna na ma lanle pəsi.

Səgəntu kra-m na ma ntompee seliyi.

Ma tənuyə kawa,

ma tūna hoowa na má wu sənyuy.

Uena má su na má tənə ta tə kulla

ŋkraŋuyə həm kuyaku.

¹⁷ Fikinaa na leseŋnaa na Olifinaa pə tənə ná kisa lulyuy.

Tawa kuhələm naa laki.

Heenə na naaŋ pə tēma.

¹⁸ Ama Taca a haana maya lanholumle.

Ma nu leleŋ ke Isə waasuly tə.

¹⁹ Taca Isə keke ma tənə.

Inu i hana-m tənə nyəm isu nam,

na má tənə pulasi taa.

Yontu tənəye pa yona sanke na tə we yonyoola nyuyə tə yontunaa taa.

ISŌ KUYŌYŌTUTU TELĒSULU
SOFONI
TŌM TAKĒLAYA
Kutulutu

Yuta tetu taa ké Sofoni teləsaya Isō kuyōyōtutu ke wulav Sosiyasi pəle taa. Wulav inu i kpiisina tun na tēlaalēnaa tēna na í tayanu isəsēev, na í tūli Isō tāsēele nte paa tēkaa tō na í tayanu. Sofoni heela piitimnaa lēlaa si Isō hūle kəŋ. Ama waatu kəŋ wei i taa Tacaa ká kəə na í waasi Yosalem tō. Piitimnaa mpa paa pasa pa ti tō paa sēe Isō ké nəŋo kulomaya.

Isəna pa faya Sofoni takəlaya tō:

Isō ka hūna Yuta tetu na Yosalem icate nyóma, titite 1:1-2:3

I ka wakəli piitimnaa mpa pa cəna Yuta tō, titite 2:4-15

Isō ká məŋna Yosalem nyóma ke pa wule taa, titite 3

¹ Yuta wulav Sosiyasi wei i ké Amōŋ pəyalu tō. I pəle taa ké Tacaa yəŋətəna Sofoni. Isekiyasi lūləna Amaliya na Amaliya náá lūli Ketaliya, na Ketaliya náá lūli Kusi, na Kusi náá lūli Sofoni. Təm nti Isō heela-i təŋole si:

Tacaa hūle kuyaku təm

² Maa ku tetu tō weesuŋu nyəm tēna.

³ Pə krayav yəlaa, na sumasi,
na tiina, na wontu tēna tō.

Maa wakəli asayaa na pa krai tēma.

Pə kaa kaasi nəŋəlv.

Isō ka hō Yuta na Yosalem nyóma ŋkraŋŋ

⁴ Maa hō Yuta na Yosalem pə yəlaa ŋkraŋŋ.

Maa kpiisi tūŋv Paali na ku kətəlaa tēna.

⁵ Maa ku mpa pa kraaki kutuluŋ tō ké ahoō tō.

Pə tē yəlaa laaki isətulvŋasi ké pəcə pa sēeki-m.

Ani pa tuukina ma hətē na tūŋv Milikom nyəntē.

⁶ Maa wakəli mpa pa haaki-m siŋile tō.

Mpi tō, paa pəkəŋi-m pəcə paa caaki ma luŋu nyəntu.

⁷ I su, ma hūle kuyaku kreyetaa.

Ma tēma kətasi təŋənaŋa saav.

Ma tayanu mpa ma yaawa tō.

⁸ Wulē ntēŋe maa hō nyūŋv nyóma na wulav piya pa ŋkraŋŋ.

Paa mpa pa kēekəna krai nyóma tō pa ŋkraŋŋ tətō.

⁹ Mpa pa ŋmaaki nənəkrpete isu ma ta nyi isənaa tō.

Pəyele pa suuliŋi pa tūŋv kutuluŋ,

ke wēnav mpi pa ŋmuləna yulokole tō.

Maa hō pa ŋkraŋŋ.

¹⁰ Kuyarŋkuyū paa nu yoou kakiisasi

səsənsi ke Yosalem icate taa,

ke nənəŋo ŋka pa yaa si tiina nənəŋo tō ka kiŋ.

Paa nu larŋwakəlle wula ke icate həŋəlvūv kufalvūv taa.

Paa nu tətəŋo acufu səsə ke pulasi tō.

¹¹ Icate pətēe nyóma me í wii teu.

Mpi tō, maa kpiisi taatəlaa tēna.

¹² Waatu inəŋi maa kraya fətəla

na má pɛɛki Yosalem ɪcatɛ taa.
 Maa yooŋa yɛlaa mpa pa cayana pa ti
 ɪsu sɪlɔm tayatu kɛ atɪŋkpa taa tɔ.
 Pə tɛ yɛlaa tɔŋna sɪ maa waasəyɪ pulɔ.
 Paa kɔpantɔ paa ɪsayatɔ.
 13 Paa lɛɛki pa wɛnɔv na pá yɔki pa tɛɛsɪ.
 Paa ŋma kɔfasɪ yaa.
 Ama pa kaa sɔv sɪ taa.
 Paa sɔ lɛsɛŋ tɪŋ.
 Ama pa kaa tɔŋ pə sɪlɔmɔyaa.

Tacaa kuyaku

14 Mprɔyú Sofoni tasaa sɪ:
 Tacaa huɪlɛ kuyaku səsəwɔ kɔpɛyɛtaa kɛlɛ.
 Kɔ tɔŋa kɔntɛ kɛ lɔŋlɔŋ kɛ.
 Ye kɔ talaa,
 yɛlaa ká wii na pə kɔpɛnna yoolaa taa yoolaa.
 15 Mpi tɔ, kɔ kɛ pááná səsəwɔna kuyaku kɛ.
 Yɛlaa laŋa ká wakɛli tətəyɔtəyɔ kɛ pə wule ŋtɛ.
 Pɪ yɔki na pə yeɛ ncaa.
 Ihunte ká kpa na səkɔpɛtɔyɔv anaam nyala.
 16 Yoolaa ká huɪlɛ akantɛɛ.
 Paa yaya yooɔ kakiisasi.
 Paa yooŋa koloosi acalɛɛ na a təfɛŋlɛ.
 17 Mprɔyú Tacaa tɔma sɪ:
 Maa pɛtɪ yɛlaa kɛ laŋwakɛllɛ taa.
 ɪ ká tutiyɪ kɛ ɪsu yɪlɔmɔaa.
 Mpi tɔ, ɪ wakɛlɔna-m tɔ pə tɔw.
 Mə caləm ká ya ɪsu mɔsɔyɔv,
 na mə nantɔ tasa ɪsu hute.
 18 Mə liyitee yaa mə wɔla kaa pəsɪ
 na ɪ waasɪ-mɛyɛ kuyaku ŋkɔ kɔ wule.
 Ma pááná kəkɔ ka nyaya tɛtɔ tɔna.
 Maa kpiisi tɔ taa yɛlaa tɔna.

2

Təpasəlaa yaav

1 Mprɔyú Sofoni tɔma sɪ:
 Fɛɛlɛfɛi nyɛma mɛ.
 ɪ kpa mə tɪ na ɪ mayasi mə taa.
 2 Pə taa yasi-mɛ ɪsu nyutɔ kɛ kuyaku kɔlɔmɔyɔv taa,
 na pəcsɔ pɪ takɪ kuyaku ŋkɔ Tacaa ká mɔ-mɛ na pááná
 səsəwɔna tɔ.
 3 Tɛtɔ taa təpasəlaa mɛ mpa ɪ təkəyɪ ɪsɔ kiɪŋ kɛ teu tɔ.
 ɪ kɛɛsəna Tacaa tɔw.
 ɪ təkɪ mə təpasɔyɔv na ɪ tɔŋəyɪ tampana.
 Ntanyɪ pɪ kenti mə tɔw kɛ ɪsɔ pááná kuyaku wule.

Ilim tətɔlɛ tɔw nyɛma ŋkɔpɔŋyɔv hɔm

4 Kasa ɪcatɛ ká pəsɪ wɔlaya tɛtɔ.
 Asəkɔlɔŋ nyɛntɛ ká yɔki.
 Paa təyɔnɪ Asətɔtɪ yɛlaa kɛ ilim taa.

Paa læsi lkolonj nyéma.

⁵ Kələti nyéma me mpa í kəma tenku nəγə tə, mpusi wε mə təə ké.

Tacaa si: Maa kpiisi Filiisi nyéma na pa tetu təna.

⁶ Mə tetu ke tenku nəγə təna ká pəsi təla tətəγəle.

Tiikilaa ká təη tə taa, na pá la pa heeη tətəkəle.

⁷ Yuta yəlaa kukaasaa ká təγəna həγəlvu ηku.

Tənaya í ká tiikiyi mə kaləkəη,

lɛna í puki Asəkaləη na í svuki taanası.

Mə Iso Tacaa ká yoonə mə nəγə.

Í ká məηna mə yəlaa mpa kolontunaa ka kpaawa yomle tə.

Ilim təlule nyéma ηkraηvu həm

⁸ Mpyúyú Tacaa təma si:

Ma nuwa isəna Mowapu nyéma

na Amonj nyéma pa wonə ma yəlaa me,

na pá footi-me tə.

Pa tuv-me,

pa cusa mə tetu na kalampaanı

na pá səəsi pa nyəntu təə.

⁹ Pə təna pə tu Iso Tacaa má,

ma tuuki si isu ma kpiisa Mowapu

na Amonj pə nyéma isu Sətəm na Kəməə.

Pa tetu ká pəsi təm təhulle na wəlaya tetu

na səwa tike nyala.

Ma yəlaa kakaasaya ká kənna na pá kuu pa wənav,

na pá təγə pa tetu.

¹⁰ Isəna maa hə pa ηkraηvu təγəle.

Mpi tə, pa kəla kalampaanı ké

na pá tuv Pə təna pə tu má,

ma yəlaa.

¹¹ Tacaa má, maa nyəηsi pa isε ke teu ke tənaya.

Maa wakəli antulinya təna taa tuη.

Uε piitimnaa təna ká sεε-m pa tetu taa.

Haləna pə kpenna hatəlaya nyéma təna.

Ilim ntəγəη na pə mpətəη nyéma ηkraηvu həm

¹² Mpyúyú Tacaa təma si:

Maa kv Itiyopii nyéma me mə tənaya yooou taa.

¹³ Maa tu ilim ntəγəη təə həγəlvu Asilii nyéma ke niη.

Maa wakəli-kv na Ninifi ıcatε səəsəle pəsi ncaale

na wəlaya tetu.

¹⁴ Kaləkəη ká həntəγəna ıcatε lonte taa,

na taale wontu ke waanı waanı.

Kpiisij na aluyucana ká caya akelenaa ncaa taa.

Paa peli kutuluη taa kpenkpelası kupaηsi,

na si səγəti nənəγə.

Katəkətəη ká wiiki ncaa pətəlee təə.

¹⁵ Isəna ıcatε nte tu təna təγəle.

Paa na tə yəlaa nyənaya-tεγε səəsəle,

nte tə faina saala tə.

Tu pəsi ncaale na pá yelina taale wontu.

Uena tɛlaa tɛna kɛɛtɛɣi nyɔɔŋ na pɔ sɔ́lɔ́ɣi-tɛ.

3

Yosalem nyáma ta nu Iso yaav

¹ M̀p̀ỳg̀ Sofoni tɛma si:

Yosalem ɪcatɛ yɛlaa mpa mɛ

í laki isayatu tɔ.

ɪ ŋmakɛlɛɣi lɛlaa,

pɛyɛle í kulɛɣi Tacaɔ tɔɔ tɔ.

Mpusi wɛ mɔ tɔɔ kɛ.

² M̀p̀i tɔ, í ta nu Tacaɔ tɔm.

ɪ kisa ɪ kraalɔyɔ m̀p̀i ɪ kraala-mɛ tɔ.

Pɛyɛle í tá tu-ɪ naani,

í tá pɛɛki si Iso í sɛna-mɛ.

³ Mɔ nyɔyɔ nyáma wɛ kɛ isu

tɔɣɔlasɪ nsi si mu pɔ́áná tɔ.

Mɔ huɔlaa ná wɛ isu sunsumɔɣ

likuyɔ na u tɔɔsɛɣi cele tɔɔ tɔ.

⁴ Mɔ Iso kuyɔɣɔtɔtu telɛsɛlaa u paasɛɣɔna pa tɔmlɛ.

Pa kooki yem na pɔ kisiɣi pa tilitu.

Mɔ kɔtɛlaa ná nyɛnɛɣi Iso nyɛm kɛ yem kɛ

na pɔ yɔkɛɣi ɪ kiiu.

⁵ Tacaɔ wɛ ɪcatɛ taa kɛ,

na í tɔki kawulaya na siyisuyɔ.

ɪ laki isayatu.

ɪ tɛɣɛɣi tampana kɛ,

na í huɔkɛna paa tanaɣ ŋku.

Paa na m̀p̀v tɔ, asayaa fɛi fɛɛɛɛ.

⁶ M̀p̀ỳg̀ Tacaɔ yɔɣɔtaa si:

Ma tɛma piitimnaa tɛcu kɛ r̀p̀ỳg̀ kpiisuɣu.

Ma yɔka pa koloosi acalɛɛ.

Ma wakɛla pa harɛɛ.

Tɔntaa maɣamaɣa fɛi tɔtɔ.

Pu kpiisi pa acalɛɛ,

nɔɣɔɔ kaa wɛɛ.

⁷ Ma tɔɣaɣa si,

Yosalem nyáma mɛ í ká nyana-m,

í ká nu ma kraalɔyɔ.

Uɛ ma kaa yɔki mɔ tɛɔayalɛ isu maa kalɛna-mɛ tɔ.

Ama mɔ mɛlaa kɛ na í telɛsɛɣi m̀p̀ɛɛɛ.

⁸ ɪ tan kuyaku ŋku maa kɔɔ mɔ waali isu tɔɣɔlaya tɔ.

Ma tu ma taa si,

ma kotiyi piitimnaa na kawulasɪ.

Maa yeɛle na ma pɔ́áná nyaya pa na

antulinɣa tɛna isu kɔkɔ.

Tacaɔ layasvɔv ke yɛlaa yaasi

⁹ M̀p̀ỳg̀ Tacaɔ yɔɣɔtaa si:

Maa layasɪ yɛlaa,

maa nyaali mɔ isayatu.

Uena í see-m na lotu kulɔmtɔ.

¹⁰ Paa ma yɔlaa mpa me í yawa na
í tee Itiyopii tɔɔ tɔcaɣacaya tɔ.
Í ká kɔɔ na í la-m kɔtasi.

Iseyeli yɔlaa kakaasaya

¹¹ Kuyanku tɔ ma yɔlaa kaa weena
isɛna paa pɛntɛna-m tɔ pɔ fɛele.
Maa lɛsi mpi pɔ laki-meyɛ kalampaanɪ nyɔma tɔ.
Uena í yele mɔ tɔɣi hɛm ke ma pɔɣɔ nanɛɛ nyɛɛku tɔɔ.

¹² Maa kenti mɔ taa mpa pa pasɔɣi pa ti tɔ
na kunyɔntɔnaa mpa pa teelɔɣi-m tɔ pa tɔɔ.

¹³ Iseyeli nyɔma me mɔ kakaasaya
kaa tasa mpi pɔ ta siyisi tɔɣɔ lapɔ.
Pɔyele í kaa looli,
yaa í tɔsi nɔɣɔlɔ.
Í ka tɔki kɛ na í heesi,
nɔɣɔlɔ kaa nyaasi-me.

Yosalem lanheesɔle

¹⁴ Yosalem ɪcɛte yɔlaa,
na Iseyeli nyɔma me,
mɔ tɛna mɔ lanɛ í hɔlɔmɪ,
Í yɔlɔna mɔ lotu tɛna.

¹⁵ Tacaɔ yela mɔ nkpaɛɛɣɔ ke hɛm.
Í tɔɣɔna mɔ kolontunaɔ.
Iseyeli nyɔma wulɔɔ Tacaɔ we mɔ waali kɛ.
Pɔ fɛi si í nyana wahala nɔɣɔlɔ.

¹⁶ Kuyaku nkuyɔ yɔlaa ká tɔ si:
Yosalem nyɔma me,
í taa nyá,
mɔ apalɔtɔ í taa le.

¹⁷ Tacaɔ mɔ Isɔ we mɔ waali,
na ɪ tɔɛɛ.
Í ká yele na í la akanaa.
Mɔ tɔɔ kɛ ɪ lanɛ hɔlɔmaa.
Í sɔla-meyɛ na í haaki-meyɛ weesuyɔ kɔfalɔɣɔ.

¹⁸ Mɔyɔyɔ Tacaɔ yɔɣɔtaɔ si:
Yosalem yɔlaa mpa me í hatɔlɔna acima,
na mɔ lanɛ wakɔlaa tɔ.

Maa kpɛyeli-me na má keeli mɔ fɛele.
¹⁹ Waatɔ ɪnɔɣi maa hɔ mɔ muɣullaɔ nkpaɛɛɛ.
Maa la kɔɔle ke mpa pɔ kɔwa tɔ.
Maa mɛɛna mɔ yɔlaa mpa pa kpawa yomle tɔ.
Maa yele na mɔ kɔtɔɣɔ pɔsi isantɛ.

²⁰ Uena má kpɛyeli-me na má kɔna.
Maa tɔ-meyɛ teeli na má kusɪ mɔ nyɔɣɔ
ke atɛ yɔlaa tɛna taa.
Tacaɔ má ma yɔɣɔtɛna mpa.

ISO KUYƏYƏTUTU TELƏSULU

ASEE TƏM TAKƏLAYA

Kutulu

İso kuyəyətutu teləsulu Asee lopa si, pá tayanı Yosalem İso təsele ηmav. İle pu wee si Yuta nyəma mpa pa laala kənte na Papiloni tə mpe pá ηmana İso təsele nte. Ama pele pa apalutu ta laa yəəlyu. Ntəna Asee tasa nyuyu nyəma ke apalutu si, pá suv təmlə taa.

İsəna pa faya Asee takəlaya tə:

Pa tayənəyi İso təsele ηmav tətə, titite 1

İso təsele kufatə teu, titite 2:1-9

Yəlaa asilima, titite 2:10-19

Tacaa nəəsi kupaηsi, titite 2:20-23

Pa tayənəyi İso təsele ηmav tətə

1 Mpuvu Peesi wulav səsə Taliyusi kawulaya pənaya naale nyəηka isətu naatosə nyəη kuyaku kancaalaya nyəηku wule. Tacaa heela İso kuyəyətutu teləsulu Asee ke təm si i teləsutəyi Yuta nyuyu tə Salatıyeli pəyalu Solopapeli, na kətulu səsə Yosataki pəyalu Yesuwa. 2-3 Ntəna Asee yəyətə təm nti si: Pə tənə pə tə Tacaa má ma yəyətə si, İseyeli yəyətəyi si, pə ta tata İso təsele ηmav. 4 İle pə we teu si mi həntəyi kutuluη wei pa lapa kacəka ke teu tə i taa. İlena İso təsele náá ké ncaale na? 5 Pə tənə pə tə Tacaa má ma təma İseyeli nyəma si i hıv mə təntə təm ke mə taa. 6 İ tuuwa səsəm ama mə kumtu ta kpa. Mə təyənaya ta tə si, i təyə na i haya. Pécó mə sulım ta tə si, i nyəə na pé ku mə ləkətü. İ feina wontu si i suu na pé haη-mə. Pəyele təmlataa kufeləyü kuləyi huntu ke yem. 7 Pə tənə pə tə Tacaa təma si i hıv mə təntə təm ke mə taa. 8 İlena i kpa pulaya təə na i seti taasi, na i ηma-m İso təsele. Waatu inəyi pu kusı ma nyuyu ke isəna pə mənəə tə, na ma lanle hee. 9 İ ka tənə si i ku təyənaya ke səsəm. Ama i ta hiki mpv. İso wosa heelim ke mpi i kpeena mə teesi taa tə ilena pé saali yem. Pə tənə pə tə Tacaa má ma pəsəyi-mə si pepe təə ké mpv? İ yela İso təsele ke ncaale, na paa wei i paasəna i mayamaya i təyaya. 10 Mpv pə təə ké paa tev kuləmuyü ta nu. Pécó pulupu ta nyə. 11 İso kəna wulaya ke tetü taa na pulası təə. Mə təyənaya pee tawa, na mə lesəη na olifinaa pə tıη na mə haləmnəə lempe wulaa. Yəlaa na təla pa lakı wahala. Mə wahala saala yem.

12 Mpuvu Salatıyeli pəyalu Solopapeli, na Yosataki pəyalu kətulu səsə Yesuwa, na İseyeli nyəma kakaasaya tənə, pa mowa Tacaa təm nti İso kuyəyətutu teləsulu heela-weye mpv təyə niη naale. İlena Asee náá pəsi na i la i təmlə ke teu. Kuyaku ηku yəlaa ka wəna İso səyəntü ké. 13 Mpuvu i tasa-meye İso Təm lenti ke heeluyü si Tacaa yəyətə si: Ma su nəyə si, maa wee mə waalı.

14 Mpuvu Tacaa hawa Yuta nyuyu tə ke apalutu, na Yesuwa, na kətulu səsə, na pa tənə mpa pa luna yomle tə. İlena pá suv pa İso Pə tənə pə tə Tacaa təsele ke ηmav. 15 Wulav Taliyusi kawulaya pənaya naale nyəηka, isətu naatosə nyəη kuyaku hiu na liyiti nyəηku ke pa caala təmlə.

2

İso təsele kufatə teu

1 Mpuvu wulav Taliyusi pənaya naale nyəηka, isətu naatosompəyələya nyəη, kuyaku hiu na kuləmuyü wule. Tacaa tasa İso kuyəyətutu teləsulu Asee ke təm heeluyü. 2 İ təma-i ké si: Heeli Solopapeli na kətulu səsə Yesuwa na pa tənə mpa pa luna yomle tə si 3 mə taa nəyölü təəsəyi isəna İso təsele nte tu tewa ləηtaa tə? Ama nəənəə tə teu mpe pə səpa. 4 Pə təə ké Tacaa má ma təma si, Solopapeli na Yesuwa na tetü yəlaa tənə i kaası mə ti na i suv pə təmlə taa.

Mpi tɔ, ma we mə waali ké. ⁵ Waatu wei í luna Icipiti tɔyɔ maa su mpɔ. Ilena ma feesuyu we mə waali, ile í taa nyá. ⁶ Pə tənə pə tɔ Tacaa si, pə kaasa pəcɔ. Maa ciyiti isətɔnɔyɔ na tetɔ na tenkuna tənə. ⁷ Maa liyiti piitimnaa ke yem yem. Maa kɔna mə wɛnaw ke cənɛ. Maa yelee na Iso taseele la teu ke sɔsɔm. ⁸ Pə taya pulɔ, ma tənna antulinya wɔla na pə liyitee tənə. ⁹ Ile Iso taseele naale nyənte ká tee kancaalaya nyənte ke teu təkɔpataa. Lonte tənɛ tɔ taa ké maa yelee na í heesi. Pə tənə pə tɔ Tacaa má ma yɔyɔtənə mpɔ.

Yɔlaa asilima

¹⁰ Mɔpɔyɔ Taliyusi kawulaya pənaya naale nyəŋka, isətu pəyɔlayafɛi nyəŋ, kuyaku hiu na liyiti nyəŋku wule. Pə tənə pə tɔ Tacaa tasa Asee ke tɔm heeluyu ¹¹ Si: Pɔɔsi kɔtɔlaa si ¹² ntanyɪ mə taa nɔyɔlɔ tɔ kɔtaya nantɔyɔ nté ɪ toko taa. Ilena toko inɪ í tokina potopoto yaa tuusi hatɔ, yaa sɔlɔm yaa nim yaa tɔyɔnaya nakəlɪ. Pə mɔnnaa si í tasa-keye Iso ké hau na? Ntɛna kɔtɔlaa si: Aai.

¹³ Ilena Asee tasa si: Ye nɔyɔlɔ tokina sətɔ ilena pɔntɔ tokina tɔyɔnaya. Kaa pəsi asilima nyəŋka na? Ntɛna kɔtɔlaa si: Xɛ.

¹⁴ Mɔpɔyɔle Asee tɔma si: Tacaa si, mɔpɔyɔ ma nyənəyɪ tetɔ tənɛ tɔ yɔlaa, na mə kulapəm tənə. Pə tənə mpi í laki-m kɔtaya tɔ pə ké asilima ké.

I paasəna teu ke pə kɔpaya saŋa tɔ

¹⁵ Mpɔ tɔ, í paasəna teu. I ná mpi too pə kɔpaya lapɔ na pə suna saŋa, na pəcɔ í kɔpɛyeli pɛɛ na I ŋmaaki Iso taseele tɔ. ¹⁶ Waatu inɪ tɔ, ye nɔyɔlɔ pola kɔpɔú lɔw ke təkəŋ hiu. Naanɔwa tike ke ɪ ká mayana. Yaa wei í pola sɔlɔm liitilinnaa nule na naanɔwa ké cosuyu hiu tike ke ɪ ká mayana. ¹⁷ Ma yelina na mə tɔyɔnaya pɛɛ nyəŋka wɔlɪ na tɔmpɛɛ wakəlɪ mə kɔtɔyɔ. Paa na mpɔ mə taa nɔyɔlɔ ta pəsəna ma tɔ. ¹⁸ Pə kɔpaya saŋa tɔ í paasəna teu ke mpi pu la tɔ. Mpi tɔ, isətu pəyɔlayafɛi nyəŋ kuyaku hiu na liyiti nyəŋku kɔnɛye í su Iso taseele kite. I paasəna-təyɪ teu. ¹⁹ Ntəŋ pulɔ ta kaasi kɔpɛŋ taa? Paa mə tɔŋ kɔtɔtɔyɔŋ, ɪ ta lɔlɪ. Ama pə kɔpaya saŋa waali tɔ, maa kooli-mɛye kɔpantɔ.

Tacaa nɔɔsi kɔpəŋsi

²⁰ Mɔpɔyɔ Tacaa tasa Asee ke heeluyu ke tɔm naale nyəm ke kuyaku kɔlɔmɔyɔ ŋku si: ²¹ Heeli Yuta wulaw Solopapɛɛli si, maa ciyiti isətɔnɔyɔ na tetɔ. ²² Maa kɔsi atɛ awulaa, na ma yelee na atɛ kawulasi su tənaya. Mə keekɛnaa na pa cayalaa ká pəsi nyayanaa, na kɔpayaŋ náá si. Kɔpayaŋ cayalaa ká ku təma. ²³ Ama kuyaku ŋku ma tɔmlɛ tɔ Solopapɛɛli nyaya maa kɔpaya wulaw na í wɛɛ isɪ ma kɔyɔsɔyɔ. Mpi tɔ, nyaya ma kɔpaya si í tɔyɔ kawulaya na ma hətɛ. Pə tənə pə tɔ Tacaa má, ma yɔyɔtənə mpɔ.

ISŌ KUYŌYŌTUTU TELĒSULU SAKALI TŌM TAKĒLAYA Kutulu

Pa lula Isŏ kuyŏyŏtutu telĕsulŏ Sakali ke Pabiloni tetu taa timpi Yuta nyŏma ka we isu yomaa tŏ. Pŏ waali ke pana Solopareeli na kŏtulŏ sŏsŏ Yosuwā pa kŏma Yuta tetu taa. Waatu kulŏm ke Sakali na Asee pa lapa pa tŏma. Sakali tasa yŏlaa ke layatu sŏ pŏ mŏli Isŏ kin na pŏ ņma Isŏ tŏsele. Sakali tŏm takĕlaya faya tŏm naaleye. Isŏ tŏsele ņmav na Yosalem mŏluyŏ ke i wule taa. Isŏ kŏ tayanŏ i yŏlaa.

Isŏ ka tilina wulav nŏyŏlv, na i pasŏyi i ti, pŏcŏ i kŏ tiikilu. Yŏlaa ka te na pŏ ku-i. Lelaa nŏ naaki sŏ Yesu tŏm ke pa keesŏyi mpv.

Isŏna pa faya Sakali takĕlaya tŏ:

Mpi mpi Isŏ hula Sakali ke toosee taka taa tŏ, titite 1-8

Iseyeli nyŏma na piitimnaa lelā pa tŏm, titite 9-14

TŌMNA MPA PĒ HULA SAKALI TŌ

Tacaa mŏlŏyŏna Iseyeli nyŏma

¹ Peesi wulav sŏsŏ Taliyusi kawulaya pŏnaya naale nyŏņka, isŏtu pŏlefei nyŏņ, ke Tacaa yŏyŏtŏna Pelekiya pŏyalŏ Sakali. Itoo saali kŏle. ²⁻³ Sŏ i heeli Iseyeli nyŏma sŏ: Pŏ tŏna pŏ tu Tacaa mŏ, ma mŏna mŏ cŏsŏnaa ke pŏŏnŏ kŏ tŏsŏyŏsŏyi. I mŏli ma kin, ilena mŏŏ keesŏna mŏ tŏ. Ma su ņpuyŏ ma nŏyŏ kŏ. ⁴ I taa keena mŏ caanaa. Maa tema ma kuyŏyŏtutu telĕsŏlaa heeluyŏ ke lŏņtaa sŏ pŏ telŏsi-me sŏ, i lŏ mŏ tŏnte na mŏ lakasŏ isayasi. Ama i ta tisi na i mu ma tŏm na i nuna-m. ⁵ I nyŏma teu sŏ mŏ cŏsŏnaa na ma kuyŏyŏtutu telĕsŏlaa mpe pa sŏpa. ⁶ Pŏyele ma kukpaalŏtu na ma kusŏsutu nti tŏ tŏm maa heela ma kuyŏyŏtutu telĕsŏlaa sŏ, pŏ telŏsi-me tŏ, tŏ mayana-meye teitei kŏ. Ilena i cekŏna sŏ mŏ lakasŏ isayasi tŏ kŏ Tacaa mŏ, ma lapa-meye mpv. Ilena i layasi.

Sakali toosee taka kancaalaya nyŏna

⁷ Mpuyŏ Tacaa yŏyŏtŏna Pelekiya pŏyalŏ Isŏ kuyŏyŏtutu telĕsulŏ Sakali. Wulav sŏsŏ Taliyusi kawulaya waatu taa kŏ i yŏyŏtŏna-i, pŏnaya naale nyŏņka isŏtu naanŏwa na kulŏm nyŏņ kuyaku hŏu na liyiti wule. ⁸ Ilena pŏ lŏ Sakali isu toosee taka na i nŏ nŏyŏlv caya kpayanŏseemaya. Ilena i sŏņa tiikasŏ nasŏli sŏ heku ke tetekŏle natŏli tŏ taa. I waali kŏ kpayanŏseemasŏ na kpayanŏhulŏmasŏ na huluhuluyŏ. ⁹ Ntŏna mŏ pŏŏsi isŏtaa tillu wei i ka yŏyŏtŏna-m tŏ sŏ: Tacaa, kpayanŏņ inŏ, i kutoluyŏ suwe? Mpuyŏle sŏ: Maa keesi-ņ.

¹⁰ Mpuyŏ apalŏ wei i sŏņa tiikasŏ heku taa tŏ i tŏma sŏ: Tacaa tilina-we sŏ, pŏ cŏ tetu.

¹¹ Ntŏna kpayanŏņ cayalaa mpe pa keesŏyi isŏtaa tillu sŏ: Tŏ cŏwa tetu tŏna. Ama heesuyŏ wenna paa timpi, yoou fei tiili.

¹² Ntŏna isŏtaa tillu nŏyŏ tŏkpaŏ sŏ: Tacaa Pŏ tŏna pŏ tu, pusi hŏu na naanŏwa kŏlv n mu Yosalem na Yuta acalŏe lenna na pŏŏnŏ. Pŏlee kŏ n kŏ huli-yege suulu?

¹³ Mpuyŏle Tacaa heela-i tŏm naani nyŏntu nti tŏ kpaasŏyi apalŏtu tŏ.

Tacaa paasŏyŏna Yosalem tŏtŏ

¹⁴ Mpuyŏ isŏtaa tillu wei i yŏyŏtayana-m tŏ i tŏma-m sŏ: Kpaali Pŏ tŏna pŏ tu Tacaa mŏ ma tŏm.

Ma sŏla Yosalem na Siyŏņ pulaya

kŏ isu yem na kpete.

¹⁵ Ama ma taa kpaana piitimnaa mpa me i hŏņ mŏ ti tŏyŏ.

Mpi tŏ, pŏciiu ke ma mŏna Iseyeli na pŏŏnŏ.

Uena mu pəsəyi-ı ncaale.

¹⁶ Pə təə ké ma kpaaləyi
sı maya Pə təna pə tu Tacaa,
maa məli Yosalem.
Maa la kəpantv na í tayanı Isə təsele ke ηmau,
na í kvsı ıcate tətə.

¹⁷ Mpuvu isətaa tillu tasa-m heeluyu sı:
Kpaalı tətə sı,
maa tasa Yosalem ke ləsvyv.
Maa waası Siyəη na pé cayana mə acalee tərəkəe.

2

Sakalı toosee taka naale nyəna

¹ Mpuvu pə tasa-m isu toosee taka tətə na ma ná həη liyiti. ² Uena má pəsı isətaa tillu wei ı yəğətəəna-m tə sı: Həη inı ı kutoluyu suwe? Mpuvule sı: Inı ı huləəna piitimnaa toη nyəm. Mpi pə yasəna Yuta na lseyeli na Yosalem pə yəlaa.

³ Uena Tacaa hulv-m koolaa liyiti. ⁴ Mpuvu ma pəsə-ı sı: Pepeye pa kəma lapv ke cəne? Uena í cə-m sı: Pa kəmaya sı, pa nyaasəyi piitimnaa. Mpe pa yoonna Yuta nyəma na pá yası pa yəlaa. Uena pá yəki pa toη.

Sakalı toosee taka tooso nyəna

⁵ Mpuvu pə lapa-m isu toosee taka na ma ná yulv na í təka ηmənaəa kumayasaya. ⁶ Uena má pəsı-ı sı: Leye n puki? Mpuvu sı: Ma puki sı ma mayasəyi Yosalem ıcate wan na tə tayaləη.

⁷ Ntəna isətaa tillu wei ı yəğətəna-m tə í kpatəna isətaa tillu ləlv wei ı səηa-ı tə. ⁸ Mpuvu ı təma-ı sı: Polo n heeli ifepu wei ı təka ηmənaəa tə sı, pa kaa ηma kolunə na pá cəəna Yosalem. Mpi tə, ı taa yəlaa na təla pa kəla payale. ⁹ Ama Tacaa yəğətə sı: Maa wəəna isu ıcate kolunə kəkə nyəηka na ma teu naaki tə taa.

Tacaa yaaki yomle nyəma

¹⁰ Mpuvu Tacaa təma sı:
Mpa me ma yasa tetv təna taa tə,
í lu ilim ntəəη tə tetv taa na í se.

¹¹ Yosalem nyəma mpa me
í we yomle taa ke Pabiloni tə,
í tayanı mə ti na í se.

¹² Mpuvu Sakalı təma sı: Pə təna pə tu Tacaa tilinana-m təm səsəəntv təne. ı yəğətəəna piitimnaa mpa pa yoonna ı yəlaa me tə sı:

Ye wei í tokina-me pə we isu maya pəntv tokinaa.

¹³ Maa kvlı piitimnaa
mpa pa ηmakəla-me tə pa təə.

Maa yele na mə yomaa ηmakəli-me.

Pu kəə na pə la mpv ıle pələyele í ká nyı sı Pə təna pə tu Tacaa tilina-m.

¹⁴ Tacaa sı:

Yosalem nyəma í ηmaaləna laηhulvmlə.

Maa kəə na má caya mə cələ.

¹⁵ Waatv inəyi piitimnaa payale ka krentəna-m.

ı ká pəsi ma yəlaa.

Uena má wəe mə hekv.

Waatv wei mpv inı pu la təəğ í ká nyı sı, mayale Pə təna pə tu Tacaa wei ı tila-m mə kiη tə.

¹⁶ Yuta ká tayanı pəsəyv ke ma kpənte ke ma tetv taa.

Uena Yosalem náá pəsi ma ıcate kuləsələ.

¹⁷ Yɛlaa tɛna ɛ su.
Tɛcaa luna ɛ tɛyaya taa.

3

Sakali toosee taka liyiti nyɛna

¹ M̄pɔyɔ Tɛcaa hula-m kɔtɔlv sɔsɔ Yesuwa. I sɛɲa ɛsɔtaa tillu ɛsɛntaa. Satanɪ nɔ wɛ ntɔyɔɲ tɔɔ si, ɛ caa-ɪ tɔm suuu. ² Ntɛna ɛsɔtaa tillu tɛkɪ Satanɪ si: Su, Tɛcaa lɛsɛna Yosalem. Yesuwa nɔ wɛ ɛsu tuputuɲu ŋku pa lɛsa kɔkɔ taa tɔ.

³ Yesuwa ka sɛɲa tɛna tɔ na ɛ suu asilima wontu kɛ. ⁴ M̄pɔyɔ ɛsɔtaa tillu tɔma ɛ na mpa tɔ si: I wɔyɔsi-ti. Ma husa ɛ ɛsɛyatv. I kɔ suu-ɪ acima wontu.

⁵ Na ɛ tɛsa si: I temi-ɪ saalaya kɔpaŋka. Uɛna pɔ la mpu. Pa suu-ɪ wontu kɔpantv tɔtɔyɔ na ɛsɔtaa tillu wɛ tɛna. ⁶ Tɛnaya ɛsɔtaa tillu tɔma si: ⁷ Pɛ tɛna pɛ tv Tɛcaa mɔ ma su ma nɔyɔ si: Ye Iɛyɛli nyɛma tɔka ma kiinɲ na pɔ tɛɲɔyɛ ma kɔtɔtɔtɔ maa kpa-mɛyɛ Iɛ tɛsɛɛɛ sɔsaa sɔsaa na ma taya paasɛnlɛ. Maa tv-mɛyɛ ɛsɔtaa tillaa mpa pa wɛ ma tɛmlɛ taa ɛsɛntɔ tɔ pa taa.

Iɛ kɔnav kɛ ɛ tɛmlɛ tv

⁸ M̄pɔyɔ Tɛcaa yɔyɔtɛa si: Kɔtɔlv sɔsɔ Yesuwa na ɛ taapalɛa mɛ. Mɔ hulɔyɛna nyɔyɔ yɔpɔ mpi pu kɔɔ tɔ pɛ tɔm. I kɛ ŋkpaŋɲ na ɛ nu. Maa yeɛ na ma tɛmlɛ tv Tafiiti Hoole lu.

⁹ Ma sukɪ pɛɛ nte tɛ wɛna ɛsɛ naatosompɔyɔlaya tɔyɔ Yesuwa ɛsɛntaa. Uɛna mɔ ŋmaa tɔ tɔ kɛ ma tɔm. Maa kɔɔli ɛsɛyatv nti tɔ pilisiyi ɛcɛtɛ tɛna tɔyɔ kuyaku kɔlvɔmɔyɔ. Pɛ tɛna pɛ tv Tɛcaa mɔ, ma yɔyɔtɛna mpu.

¹⁰ Kuyaku ŋku kɔ kɔma, ɛɛ ɛ kɔ yaa lɛlaa na mɔ na-wɛ ɛ yɔɔli mɔ tɔɲ kɔlvɔɲ na mɔ fikinaa tɛɛ na hɛɛsɔyɔ.

4

Sakali toosee taka kakpasɪ nyɛna

¹ M̄pɔyɔ ɛsɔtaa tillu wei ɛ yɔyɔtɛyɛna-m tɔ, ɛ kɔma na ɛ ciyiti-m ɛsu pa feesuyɔ yɔlv wei ɛ tooki tɔ. ² Uɛna ɛ pɔɔsi-m si: Pepeyɛ n naaki? Ma cɔ-ɪ si: Ma naaki wɔla fɛtɛla. Na nim tɔtɔɛ kɛ ɛ nyɔyɔ taa. Na fɛtɛlanɛa kɛ naatosompɔyɔlaya, na pa kponkponɲ na tɔ kɔkɔ. ³ Pɛ kaasi na Olifi tɔɲ naalɛ sɛɲa tɛnaya ŋwaanɲ na mpɛɛ tɔɔ.

⁴ Ntɛna mɔ pɔɔsi ɛsɔtaa tillu wei ɛnu ɛ yɔyɔtɛna-m tɔ si: Ma caa, pepeyɛ pɛ tɛna ɛsɛntɔ pɛ hulɔyɛ?

⁵ Uɛna ɛ pɔɔsi-m si: Ye mpu n ta nyɛ? Ma si: Aaɪ, ma caa. ⁶ M̄pɔyɔɛ si, Tɛcaa heɛla-m tɔm si mɔ tɛɛsi Solopɛɛli si: Pɛ taya tɔɲ yaa nantv taa alaafɔya tɔm. Ama ma feesuyɔ tɔɲ kɛ. Pɛ tɛna pɛ tv mɔ ma yɔyɔtɛna mpu.

Nɔɔsi nsi pa su Solopɛɛli tɔ

⁷ Paa wahalanaa kaawa isu puyu,
Tacaa ká yóki-weye.
Solopapeeli ká læsi kantakaya pæle nte
pa kɔna Iso tæsele nyuyu tɔ.
Uena yalaa wiliti teu.

⁸ Mpyu Tacaa heela-m si:

⁹ Solopapeeli ká nmana Iso tæsele tæne
na i niŋ na í te-te.

Waatu inayi í ká nyi si Pə tæna pə tɔ Tacaa tilina-m mə kiŋ.

¹⁰ Mpa pa nyənayi yem ké tæmisi sæne tɔ,
pa laŋa ká hulumi waatu wei paa ná
kumayasuyu ke Solopapeeli niŋ taa tɔ.
Fətalanaa naatosompəɣɔlaya inəɣəle
Tacaq ise nna i naakəna tetu tæna tɔ.

¹¹ Mpyu má pəɔsa-i si: Olifinaa tuŋ wei i səŋna mpyu fətəla nwaan na i mpəle tɔ?

¹² Uena má tasa pəɔsuyu si: Olifinaa tuŋ wei kele wɔla fusi nsi si taa nim lukɔ tɔ? ¹³ Ntəna
ilé í pəɔsi-m si: N ta nyi? Ma si: Aai. ¹⁴ Mpyu í cə-m si: Olifinaa tuŋ inəɣəle apalaa naale wei
pa pəla nim na pá kpa-weye Pə tæna pə tɔ Tacaa tæmle nyéma tɔ.

5

Sakali toosee taka naatoso nyəna

¹ Mpyu pə lapa-m isu toosee taka. Ue ma nawa takəlaya na ká kuləyi huntu nte. ² Uena
isətəa tillu pəɔsi-m si: Pepeye n naaki? Ma si: Takəlaya hetəna na ká kuləyi huntu. Ka tayaləŋ
we meətələnəa naanwa. Ka wan ke meətələnəa kakpasɔ.

³ Mpyu i təma-m si: Mpusi ká mayana tetu taa nmulaa, na mpa pa tuukina yem yem tɔ,
paa læsi-weye tetu. Mpeye pa nmaa ka taa na ka waali. ⁴ Pə tæna pə tɔ Tacaa si: Ma mayamaya
maa kəna mpusi in. Mpusi in i ká sɔv paa nmulv wei, na mpa pa tuukina ma hətə ke yem
yem tɔ, pa tɛsi taa. I ká caya tæna na í wakəli kutuluyu na kv pɛɛ na kv kpatəŋ.

Sakali toosee taka naatosompəɣɔlaya nyəna

⁵ Mpyu isətəa tillu wei i yəɣətəna-m tɔ i kəma na í tɔ-m si: Kusi ise. Pepe na pepeye n naaki
təna? ⁶ Uena má pəɔsi-i si: Pepeyele? Mpyule si: Təku ŋku kv taa we isayatu tæna təɣəle.

⁷ Waatu inayi təku ŋku kv pəle nyəɣəlɔv nyəntə kulaa na má ná alv nəɣəlɔ na í caya kv
taa. ⁸ Ntəna isətəa tillu si: Alv inə i kəna isayatu. Uena í tusi-i na í mənna kv taa tæna na í pá
pəle. ⁹ Ma kusa ise, ilə heelim kpaya alaa napələɣəle naale na pə kəna. Pa keŋ nəɣəsəna ké
isu kulaləŋ. Mpyu pa kpaya təku ŋku na pá tɛna. ¹⁰ Mpyu ma pəɔsa isətəa tillu si: Leyə pa
pukina-kv? ¹¹ Ntəna í cə-m si: Papiloni ke pa puki si pa nma kutuluyu na pá su-i na pá laaki.

6

Sakali toosee taka pələfei nyəna

¹ Mpyu pə lapa-m isu toosee taka, uena má ná yoo keekənaa liyiti. Na pá lukəna
nyəɣəlɔv kuseemuy pəɔŋ naale hekv taa. ² Kpayanəŋ kuseeməŋ hənna kancalaya keeke.
Kpayanəŋ kəkpeətəŋ ke keeke naale nyəŋ. ³ Kpayanvholvmasɔ ke keeke tooso nyəŋ. Uena
kpayanəŋ wei i wəna cuntv tɔlvŋasɔ təɣə keeke liyiti nyəŋ. Kpayanəŋ in i tæna i ka wəna ton
ké. ⁴ Mpyu ma pəɔsa isətəa tillu wei i yəɣətəna-m tɔ si: Kpayanəŋ na i keekənaa mpe pa
kvtoluyu suwe?

⁵ Uena pəle pá cə-m si: Tetu tæna tɔ Tacaa kiŋ ke feesiŋ liyiti in i lunaa. Uena í puki
antulinə həɣələŋ tæna taa.

⁶ Μῦρυγυ κpαγανυκpεετῆγ κεεκε ná mḗηna ilim ntḗγῆγ τḗ, κέ Papiloni tetu taa. Uena κpαγανυhυlumasi náá mḗηna ilim tətule τḗ. Na cuntv tulḗηasi nyḗη ke ilim mpətḗη τḗ.
⁷ Μῦρυγυ cuntv tulḗηasi nyḗη inu i səlḗmaa si i ká cḗḗ tetv. Uena Tacaa si pá cḗḗ-ti. ⁸ Μῦρυγυ Tacaa yaa-m na í heeli-m si: Kpαγανḗη wei i pola Papiloni tetu taa τḗ. Inu i ká yelina na ma Feesuyu tii hḗγḗlvuy ḡku ku taa.

Yesuwa kawulaya tḗγḗv

⁹ Μῦρυγυ Tacaa heela-m si: ¹⁰ Mu kucḗḗv ke mpa Papiloni nyéma kuuwa τḗ pa kin. Mpeyele Helətayi, na Topiya, na Yetaya. Polo saḗa mayamaγa ke Sefaniya pḗyalv Yosiya tḗγaya taa. Tḗnaya yḗlaa mpe pa wee. ¹¹ Caa wula na liyitee nyḗγḗtv. Uena ḡ lu ntenuyu ḡku n ká te Yosataki pḗyalv kətvlv sḗsḗ Yesuwa nyuyv τḗ. ¹² Heeli-i si, Pə tḗna pə tv Tacaa yḗγḗta si:

Yvlv nḗγḗlv we cḗne na pá yaa-i si Hoole.

I ká lu i tetu taa.

Inu i ká ḡmana Iso tḗseele.

¹³ Inu i ká tayanḗna-teye ḡmav.

I ká weena kawulaya kuyvsum,

i ká caya ka kumte τḗ na í tḗγḗ-ke.

Kətvlv ká wee i kḗηkḗη taa,

na pá nukḗna tḗmaya teu.

¹⁴ Ntenuyu ká caya Iso tḗseele taa. Pu tḗsḗγi-weye Helətayi, na Topiya, na Yetaya, na Sefaniya pḗyalv pa kupantu τḗ.

¹⁵ Yḗlaa ká luna pooluḗ na pá kḗḗ na pá sḗna Iso tḗseele ḡmav. Ue í ká nyi si Pə tḗna pə tv Tacaa tilina-m mḗ kin.

Ye í nukḗna mḗ Iso Tacaa ke teu pu la mpv.

7

Nḗhḗkvtv ke Yosalem ncaale τḗ

¹ Μῦρυγυ Tacaa heela-m tḗm. Taliyusi kawulaya pḗnaya liyiti nyḗηka isḗtv pḗγḗlayafei nyḗη wei pa yaa si kisile τḗ i kuyaku liyiti nyḗηku wule ke i heela-m ti. ² Peteele nyéma ka tilina Salesee na Lekem-Meleki si pá kḗḗ Tacaa wiinau ke isḗ tḗseele taa. ³ Μῦρυγυ pa pḗssa kətḗlaa na Iso kuyḗγḗtv tv telḗsḗlaa si: Pḗ wee si, tḗ wiiki na tḗ hḗkḗγi nḗsḗ, ke paa pḗnaya ḡka ka isḗtv kakpasḗ nyḗη, isu too tḗ lakaya pusḗ payale taa τḗ?

⁴ Μῦρυγυ Pə tḗna pə tv Tacaa tḗma-m si, ⁵ telḗsḗ kətḗlaa na tetv taa yḗlaa tḗna tḗm si:

Too pusḗ nutoso na naanvwa

kḗlv í hḗkḗγi nḗsḗ,

na í wiiki paa isḗtv kakpasḗ nyḗη

na isḗtv naatosompḗγḗlaya nyḗη wei.

Ue pə taya ma lanḡhulvmlḗ ke í caaki na í laki mpv.

⁶ Halḗ waatu wei í tḗki na í nyḗḗki τḗ,

mḗ ti leleḗ ke í pḗekḗγi.

⁷ Iso kuyḗγḗtv tv telḗsḗlaa ká tema Tacaa kukpaalḗtonaa pane pa nḗγḗsḗle nav ke hatoo lḗηtaa. Waatu inu i taa Yosalem na i cḗlv acalḗe we heesuyv taa. Pḗcḗ yḗlaa ká we ilim ntḗγḗη na pḗ mpətḗη tetv taa.

⁸⁻⁹ Μῦρυγυ Pə tḗna pə tv Tacaa tḗsa-m nti i ka yḗγḗtvuyv τḗ si:

I tḗη tampana na í hvkḗna.

I laki kupantu, í hulḗγi tḗmaya suulu.

¹⁰ I taa muyuli suluwaa, yaa leelaa,

yaa muvlaa, yaa kḗnyḗntvnaa.

I taa mayasi isayatu ke mḗ tḗma τḗ.

¹¹ Ama yəlaa mə í kisa-ti. Í təkə mə ηkpaηη si í taa nu. ¹² Í lapa mə nyama ke kpusəη isu pεε. Í kisa Pə təna pə tu Tacaa má ma kuşeyəsətu. Ntəyi ma Feesuyu heela Isə kuyəyətutu teləsəlaa, na pá teləsi-meγε too ləηtaa ilena í kisi nuu. Mpuγu ma pááná huuna-me. ¹³ Ilena ma tə si:

Timpi ma yaa-me na í kisi tə.

Pə təə ké mə yaa-m si má waasi-me na maa kisi cəu.

¹⁴ Maa yası-meγε yəlaa mpa í ta nyi tə pa həku.

Í ka yele mə tetu ke kpete.

Mə taa nəyəlv u puki,

pécó nəyəlv u kəη.

Í ku mə tetu na mə niη na tə pəsi tesəpaγa.

8

Tacaa su i yəlaa ke nəyə kupaηka

¹ Mpuγu Pə təna pə tu Tacaa heela-m si:

² Maya Tacaa ma luyu suv Yosalem nyéma ke teu na má səki pa səm.

Na ma taa kraakəna pa kolontunaa.

³ Pə təə ké ma yəyətəa si maa məli Yosalem.

Maa tasa Siyəη icate taa ké caγav tətə.

Halı maa yaa Siyəη si tampana icate.

Maa layası Siyəη icate pulaya si nanηη nyəηka.

⁴ Kukpatəlaa ká nyəki pa kpatəη təə

na pá kəə pá caγa Yosalem taa.

⁵ Yəlaa ká tasa Yosalem taa ke məlvuy.

Piya ká tasa luw ke tuutuuma na pá liyiliyi

icate hapee təə.

⁶ Isəyeli yəlaa kakaasaya u huuki si mpu unı pə we lapu.

Ama Pə təna pə tu Tacaa ná pəsəyəna na í la piti təmlə íté.

⁷ Maa waasi ma yəlaa mpa me pa kpawa yomle tə.

Ilım təlule na pə tətule acaləe taa ke pa pona-me.

⁸ Maa kəna-meγε Yosalem na í wee ma yəlaa.

Maa wee mə Isə,

na má təkı mə təə ké kawulaya na siyisuyu.

⁹ Mpuγu Pə təna pə tu Tacaa yəyətəa si:

Í kaasi mə ti.

Mpi tə, nəənəə í nukı ma nəəsi nsi maa suwa tə.

Nsəyi Isə kuyəyətutu teləsəlaa ka kpaala waatu wei

pa tayana Isə təsəele kite suw si pa ηmaaki-te tə.

¹⁰ Na pécó pé takı waatu unı tə,

yəlaa yaa təla taa hikiyi kufeluy.

Pécó pa suvki paa luki.

Ma yela yəlaa ké si pá lakı təmaya isəna pa səəlaa tə.

¹¹ Ama pənente ma heeliyi-me si,

ma kaa tasa me mpa pə kaasaa

təyə lapu isu ləηtaa nyéma.

¹² Maa la-meγε kupantu nti tə təna.

Tev kupaηku ká nu.

Ləsəηnaa na kətutuuum ká la teu na í həesi.

¹³ Yuta na Isəyeli pa kawulası me.

I ka we piitimnaa lempa heku ké isu mpusinaa.
 Ama pənente maa waasi-me.
 I ká pəsi piitimnaa mpi pa tən̄sa n̄əsi kupaŋsi t̄o.
 Ue í kaasi mə ti, í taa nyá.
 14 Maa tu ma taa ké si ma l̄əki-meɣe wahala taa.
 Mpi t̄o, mə caanaa ka kraasa ma pááná ké,
 na má t̄oka-ye.
 15 Ama n̄ə̄n̄ə̄ ma tu ma taa si maa katı
 Yosalem na Yuta nyéma meɣe kupaŋtu.
 Ue í taa nyá.
 16 Isəna í ká la t̄əɣəle si
 paa wei í heeli i t̄əɣəntəle ke tampana.
 I t̄əŋəɣi siyisuyu ke mə huɫenaa taa,
 na í p̄ekəɣi heesuyu.
 17 I taa la t̄əmaɣa isayatu yaa í tuuna yem.
 Mpi t̄o, Tacaá má, maa caaki yaasinaa mp̄e pa taka.

Nəhəkutu kuyeyə p̄asa acima nyəŋ

18 M̄puyə Pə t̄əna pə tu Tacaá heela-m si, 19 má t̄eləsi-me si: Nəhəkutu nti í həkəɣi isətu liyiti
 nyəŋ na kakpası nyəŋ na naatosomp̄əɣəlaya nyəŋ na naan̄uwa nyəŋ ke p̄ənaya taa t̄o. Tu t̄e
 na t̄ə p̄əsi acima s̄əsə̄na ke Yuta nyéma. Ama í s̄ə̄li siyisuyu na heesuyu ké. 20 Pə t̄əna pə tu
 Tacaá ȳəɣət̄aa si:
 Piitimnaa kraı nyéma na acalɛe paɣale
 ȳəlaa ká tayanı Yosalem ke k̄əntɛ.
 21 Haləna icate lente ȳəlaa heeli lente nyéma si:
 T̄ə polo na t̄ə s̄e Pə t̄əna pə tu Tacaá na t̄ə wiina-i.
 Uena p̄ele pá tisi.
 22 Piitimnaa toŋ nyəm
 na ȳəlaa paɣale ká k̄ə
 Yosalem na pá s̄e-m na pá wiina-m.
 23 Ma heeliyi-me si,
 waatu in̄əɣi piitimnaa waanı waanı naan̄uwa
 ȳəlaa ká kra Yuta tu n̄əɣəlv i toko taa si:
 T̄ə caa t̄ə t̄əŋ-meɣe is̄əs̄eɛɛ.
 Mpi t̄o, t̄ə nuwa si Isə we mə waalı.

IS̄EYELI NYEMA NA PIITIM L̄EMPI NYEMA

9

Isə huɫnav ke piitimnaa l̄elaa

1 Tacaá ȳəɣət̄a i t̄əm
 na t̄ə tala Hatəlaki t̄ətu taa.
 T̄ə nu Tamasi icate taa.
 Ue pə taya Is̄eyeli nyéma tike ke i paasəɣəna.
 Ama ȳəlaa t̄ənaya.
 2 Tamasi icate c̄əlv Hamatı icate,
 na Tiii na Sitəŋ acalɛe nna a wena
 kpelikpeka s̄əsaya t̄əɣə Tacaá ȳəɣət̄əɣəna.
 3 Tiii nyéma í ŋmawa mə icate ke kolun̄a ké.
 I kaa liyitee isu kanyəŋa na wola isu afəla.
 4 Ama Tacaá ká l̄ekı-te.
 I ká tusi t̄ə kolun̄a ke t̄əŋku taa

na í nyagası-teye kəkə.

⁵ Filiisi acalεε Asəkaləη, na Kasa,

na Ikoləη nyəma ká ná mpv.

Səγəntv ká kra-we na pá kpisi kantəlvγv.

Wulav kaa kaası Kasa.

Pəyele Asəkaləη ıcate ná kaa na tə yəlaa.

⁶ Yəlaa sitaa ké na pá kəə pá caya Asətəti.

Maa ləsi mpi pə tγγı Filiisi nyəma ke kalampaanı tə.

⁷ Maa ləsi mə nəəsi taa ké

nantv nti pa ta lentı tə,

yaa kvlalaatv.

Mə taa mpa pə kaasaa tə,

na Yuta nyəma í ká yaana-m mə Iso.

Ikoləη nyəma ká svv mə yəlaa taa ısu

Yepusi nyəma lapra tə.

⁸ Maa taη Iseyeli tetv ké.

Yoolaa napəli kaa pəsi-tı,

paə tεelaə yaa kəntaa.

Pəcó ηmakəllv kaa tasa mə təə ké təηnav.

Mpi tə, ma paasəγəna-meγε.

Yosalem waasvγv

⁹ Mpvγv Tacaa tasaa sı:

Yosalem ıcate nyá,

nyá laηle í hvlvmı səsəm.

Siyəη nyəma me,

mə wulav kəηna nteye mə cəlv.

I sıγısaa na ı ké aka.

I pasa ı tı na í caya kraηaya təə.

¹⁰ Maa ləsi Ifəlayim taa ké yooü keekenaə

na Yosalem taa ké pə kraγanəη na pə təəη.

Wulav ını ı ká tv pıitımnaə ke heesvγv.

I ká təγə kawulaya ke antulinya təna təpai.

Saləkatvnaə hetvγv

¹¹ Mpvγv Tacaa yəγətəə sı:

Maa ce mə nyəma mpa pa təka saləka

ke ləkə wei ı taa lvm fεı tə.

Má na me tá nəγə pεelvγv kətaya

caləm təə ké maa la mpv.

¹² Saləkatvnaə me,

í məli kolvηa ıcate taa na tεelvγv.

Saηa ma tasəγı yəγətγv sı

maa lεeti-meγε kvpantv ke təm naale.

¹³ Maa pəsi Yuta ke təəv,

na Ifəlayim ke nyəmə.

Maa kusı Siyəη nyəma

na pá yooηa Kələeki nyəma

na má lá na pá pəsi ısu aka layate.

¹⁴ Tacaa má maa səsı ma yəlaa təə.

Maa yaγa apalətvttγv ısu tev hola.

Maa tə nyəmə ısu tev ηmeləsγv.

Maa həkə mə waalı ısu ilim mpətəŋ təw kacuculaya.
 15 Pə tənə pə tɔ Tacaa má maa kenti ma yəlaa təw.
 Maa tə mə kolontunaa ke pəntələpɛɛ na má wakəli-wɛ.
 Iseyeli nyáma í ká kɔ mə kolontunaa.
 Caləm ká kpe ısu sɔlɔm.
 Yaa ısu kətaya təlate caləm sukuɣu poosiisi,
 na pá ŋmusi tə ŋkuluŋası təw tə.
 16 Waatɔ ɪni ı taa ké
 Iɔ Tacaa ká waasi ı yəlaa.
 Iıu tiikilu waasɔɣɔ ı kaləkɔ tə.
 ı ká teeki kəkə ısu liyitee pɛɛ.
 17 Mə tetɔ taa,
 laŋhɔlɔmlɛ na kacəka ká wɛɛ.
 Təɣəw na nyəw ká ha ıferiya ke kpelikpeka.

10

I sələmı Tacaa ke tɛv

1 ı sələmı Tacaa sı í ha-mɛɣɛ tɛv ke toomaya.
 ı ká yeke na kɔ nu-mɛɣɛ səsəm
 na təɣənaya nyala tawa taa.
 2 ı kɔɣi mə təɣi yem ké na tuŋ,
 ı wɛ kpeɛ ké.
 Pécó tɔwaa naa naakı mə pee.
 Pa puɣusiɣi-mɛ na pəpəɔ tɔosee sı,
 pa heesəɣi mə laŋa.
 Mpuɣɔ mə caanaa lapa na pé yası-wɛ
 ısu heenɣ wei ı feina tiikilu tə.

Waasɔɣɔ təm yəɣəɔɣɔ

3 Pə tənə pə tɔ Tacaa má,
 ma mu pááná na kraı nyáma.
 Mpe pa tiikiyina Iseyeli nyáma na mɔsɔŋ.
 Maa səŋ pa təw.
 Maa paasəna ma Yuta yəlaa
 na má tɔ-mɛɣɛ tɔŋ ısu ma yoo krayanəŋ.
 4 Mə taa ké awulaa ká lu waanı waanı.
 Mə tɔŋ ká wɛɛ ısu kutuluɣu kite tɛɛ pələ.
 ı səŋaa ké təca ısu laŋaya tesika,
 na í wɛna pəsɔɣɔ ısu yoo təw.
 5 ı ká wɛɛ ısu yoo akanaa,
 na í fələɣi mə kolontunaa ke atɛ.
 Mpuɣɔ í ká yoo.
 Mpi tə, Tacaa má,
 maa wɛɛ mə waalı ké.
 Fɛɛle ká kra mə kolontunaa krayanəŋ cayalaa.
 6 Maa yeke na Yuta nyáma nyəw tɔŋ.
 Maa waasi Yosɛɛfɔ təyaya nyáma.
 Maa məŋna-mɛɣɛ mə tetɔ taa ısu ma taa lə-mɛ.
 Mpi tə, mayale mə Iɔ,
 ma wɛna mə pətəɔtələ ké, maa cə-mɛ.
 7 Iseyeli nyáma ká pəsi akanaa ké.

Mə laŋa ká hulbmı isı í nyəə sulbm.
 Mə piya ká na mə akaitv nti.
 Ulena pɛle pa taa heena Tacaa.
⁸ Maa yaa ma yɛlaa mɛ na má heɛti-mɛ na má kpeyeli-mɛ.
 ɪ ká huki isı pa hukaya lɔŋ tɔ.
⁹ Mpi tɔ, maa ŋmusi-meyɛ piitimnaa taa.
 Ama í ká tɔɔsi ma tɔɔ ké pooluŋ taa tɛna.
 Məna mə pɛyalaa í ká caya tɛna.
 Ulena í tayanı məlvɔv.
¹⁰ Maa ləsi-meyɛ Icipiti na Asilii pa tetɔnaa taa.
 Maa məŋna-meyɛ mə tɛ na má sɔɔsi-meyɛ Kalaati
 na Lipaŋ tetv.
 Paa na mpv tɔ, tɛcayale kaa tala-mɛ.
¹¹ Paa laŋwakəlle mayana-mɛ isı teŋku.
 Maa cɛ mə hola na halı Nili pɔɔɔ pɛle mayamaya wuli.
 Kalampaanı tv Asilii ká hoti isı taav.
 Icipiti ílé ı toŋ ká yɔki.
¹² Maa yele na lseyeli nyəma nyəə toŋ.
 ɪ ká nuna-m na í tɔki ma kiin.
 Tacaa má, ma yɔɔtɔyɔna mpv.

11

Piitimnaa toŋ nyəm yoonav

¹ Lipaŋ tetv tɔli nyá nɔnɔɔsi
 na kɔkɔ nyaya nyá tuŋ sɔsɔɔŋ.
² Tuŋ mɛ, í wii, pa heela mə tuŋ kupaŋ lelɔŋ.
 Pasaŋ tuŋ sɔsɔɔŋ mɛ, mi wii,
 pa heela mə hətɔvɔv anaam.
³ Tiikilaa nyɔvɔv kulɔvɔv waatv tɛɛwa,
 ulena pá wiiki.
 Pa heela tɔɔlası hətɔv kupaŋtv
 ulena sɔle sı wiliyi na sí malɔyi Yaatanı pɔɔɔ.

Tiikilaa naale tɔm

⁴ Mpuvɔv kuyaku nakvli ma lɔɔ Tacaa tɔma-m sı: Pəsi heeŋ wei pa puki kɔvɔv tɔ ı tiikilu. ⁵ ɪ yataa ná lentəŋi-ı ké paa naaki pa tasəkəle. Pə kaası na ı pɛɛtɛlaa náá wonjiyi na pá saŋ lɔɔ sı pa sɔv toŋ. Heeŋ mayamaya tiikilaa ná fei ı pɛtɔtɔle. ⁶ Tacaa yɔɔtɔna sı: Ma kaa wɛɛna atɛ yɛlaa pɛtɔtɔle. Maa tv paa wei ké ı wulav yaa ı cɔlɔ tv niŋ taa. Awulaa ká kpiisi tetv, ma kaa fiti nəɔlɔvɔv pa niŋ taa.

⁷ Mpuvɔv Sakali tɔma sı: Má pəsəna nteyɛ tiikilu wei ı heeŋ yampayətɛlaa yaki na pá kɔvɔv tɔ. Maa caa kpatəŋ ke naale na má ha leŋku sı: Sɔɔlvɔv. Ulena leŋkv sı: Nɔɔɔ kulvmaya. Maa paasəna ma heeŋ. ⁸ lɔɔtv kulvm taa ké ma yasa tiikilaa tooso. Ma suulu tɛma ma heeŋ tɔɔ, na ílé í nyəyəsı-m. ⁹ Ulena ma tɔmı-ı sı: Ma kaa tasa-meyɛ paasənav na pé taanı. Ule mpa pɛle pa caaki sɛm tɔ pá sı. Pá kv mpa pə wɛɛ sı pá kv tɔ. Ye pə kaasa mpa ulɛ pɛle pa li tɔma.

¹⁰ Ulena má kpaya kɔpátvɔv ŋku pa yaa sı Sɔɔlvɔv tɔ na má pɛli-kv. Ulena má yɔki nəɔɔ ŋka má na piitimnaa tu pɛɛlaa tɔ. ¹¹ Ma na-mɛ tá nəɔɔ pɛɛlvɔv yɔkaa. Ulena heeŋ payətɛlaa mpa pa keŋna-m tɔ pá cɛkəna sı Tacaa nəɔɔ wɛ pə taa. ¹² Ulena má heeli-wɛ sı: Ye pə maya-mɛ í felı-m liyitee, ye pə taya mpv awusa. Ntɛna pá mayası-yeyɛ nyəyətɔv hiu na naanɔwa. ¹³ Mpuvɔv Tacaa tɔma-m sı: Pɛti liyitee sɔsɔɔna nna pa mayasəna-m mpv tɔɔ koolu. Ulena má pɛti-yeyɛ koolu ke lɔɔ tɛsɛɛle taa. ¹⁴ Pəle pə waalı, ulena má pɛli ma kɔpátvɔv ŋku pa yaa sı Nɔɔɔ

kulomaya tɔ. Uena pɛ yasi lseyeli na Yuta. ¹⁵ M'pɔyɔ Tacaa tasa-m heeluyɔ si: Pɛsi tiikilu kumelenj. ¹⁶ Pɛle pɛ paasi maa pona-meyɛ tiikilu kufalɔ. Ule i kaa paasana heen, halɔ i ká pɛeki i kyɔu ké. I kaa pɛeki kolepinj, yaa í fe wei pɛ wuki tɔ. Yaa í paasana alaafɔya nyɛnj. Halɔ i ká tɔɔ i taa kuyasɛlɛnj. I ká seti lelɛnj acɔwa si í taa tɔ.

¹⁷ Tiikilu kumelenj nyá wei nn paasɛɔna heen tɔ, nyá tɔm we waiyo ké.

Yoou í peli nyá ninj na ku yɔki nyá isɛle ntɔɔnj nyɛntɛ.

Pá la-ŋ isɛkɔpɔlɔyɔ, nyá ŋkɔpalɛna í kɔpɛki.

12

Yosalem waasvɔv

¹ lseyeli tɔm nti Tacaa yɔɔtɔaa tɔɔle si: Má suna atɛ na isɔtaa. Má tɔna yulɔ ke weesuyɔ. ² Maa pɛsi Yosalem isu sulɔm atinjkpa. Pɛcɔlɔ piitimnaa me í ká nyɔɔ na pɛ cɔɔ mə isɛntaa. Kolontunaa ká ta Yosalem na Yuta tetɔ tɔna. ³ Waatɔ unɔ i taa ké maa pɛsi Yosalem isu puw, na mpa paa kuli-ku tɔ pu ku-we. Antulinya piitimnaa tɔna ká pɛeki si pá seki-ku. Paa kɔpɛyeli na pá kɔɔ icatɛ ke yoonav. ⁴ Pɛlɛyɛle maa yele na sɔɔntɔ kpa pa kɔpɛyanɛnj. I ká seliyi isu sulɔm kyɔu-i, na i cayalaa náá suv kɔpɛnyɔv. Maa feŋ Yuta nyɛma me mə tɔɔ. Pulɔ í taa tokina-me. Uena ma yulɔsi piitimnaa tɔna kɔpɛyanɛnj isɛ, na í tutiyi yem. ⁵ Halɔ Yuta nyɔvɔv nyɛma ká tɔ si: Pɛ tɔna pɛ tɔ Tacaa kinj ke Yosalem yɛlaa hikiyina tɔnj. ⁶ Uena maa yele na í yoonaa piitimnaa mpa pa cɔɔna-me tɔɔ cemace. Na í kɛli-we isu kɔkɔ mukɔyɔ hɔtɔyɔ tɔ, yaa isu kɔkɔ mukɔyɔ camhuyule tɔ. Ama pulɔ kaa tokina Yosalem yɛlaa.

⁷ Tacaa ká kɔɔ na í waasi Yuta nyɛma. Ule Tafiiti lɔlɔyɔv nyɛma na Yosalem nyɛma í kaa huɔ si í tɛɛ Yuta nyɛma lelɛaa. ⁸ Waatɔ unɔ i taa ké Tacaa ká kenti Yosalem nyɛma tɔɔ. Uena mə taa acamaa pɛsi tɔntunaa isu Tafiiti. Uena Tafiiti lɔlɔyɔv nyɛma náá pɛsi-me isu Isɔ. Yaa Tacaa isɔtaa tillu wei i tɔnj mə nɔɔ tɔɔ tɔ.

Pa caya layaya ke tetɔ tɔna taa

⁹ M'pɔyɔ Tacaa yɔɔtɔaa si: Waatɔ unɔ i taa ké maa ku piitimnaa tɔna mpa pa kɔnj Yosalem ke yoonav tɔ. ¹⁰ Maa tɔ Tafiiti lɔlɔyɔv nyɛma na Yosalem nyɛma meye luyɔ kulɔmɔyɔv na sɛlɔmɔyɔv lɛmayasɛle. Uena í kɛɛsɛna ma wei paa tula pɔɔnj ke mɔsɔnj tɔ ma tɔɔ. I ká caya layaya isu pa cakɔyɔv pɛyaya ikɔpamle layaya tɔ. I ká wii-m isu í sɛki í sɛki, isu kancaalaya pɛyaya. ¹¹ Waatɔ unɔ i taa, Yosalem taa layaya ká tɔɔ ké. Kaa weɛ isu Mekito tetɛkɛle taa Hatatɔ-Limɔnj nyɛnjka. ¹²⁻¹⁴ Paa lɔlɔyɔv ŋku ku tike ku cayana ku layaya. Paa Tafiiti lɔlɔyɔv, paa Natɔnj nyɛnjku, paa Lefii nyɛnjku, paa Simeyi nyɛnjku, na pɛ polo lɔlɔnj lelɛnj ke mpɔv. Paa lɔlɔyɔv ŋku ku apalaa na alaa paa caya mpaa mpaa ké.

13

¹ M'pɔyɔ Tacaa yɔɔtɔaa si: Waatɔ unɔ i taa ké sɛelɔ nɔɔlɔv i ká tɔli. I ká nyaali Tafiiti lɔlɔyɔv nyɛma na Yosalem nyɛma me mə isayatɔv.

Isɔ ká kpiisi tunj na Isɔ kuyɔɔtɔtɔv telɛsɛlɛaa kɔcɛsaa

² Uena Pɛ tɔna pɛ tɔ tasa yɔɔtɔyɔv si: Waatɔ unɔ i taa ké maa kpiisi tetɔ tɔna taa tunj tɔna, na i kɔtɛlɛaa. Nɔɔlɔv kaa tasa i hɛtɛ yaav. Maa lɛsi laatu kɔnyulɔyɔv ke mə taa. ³ Halɛna ye pɛ cɛpa mə taa wei na í yɔɔtɔi pɛpɛtɔv tɔm natɛli, i caa na i too paa tɔmɔ-i si: Timpi n looliyina Isɔ Tɔm tɔ, isu n sɛpa. Pa mayamaya paa tu kɔna-ŋ pɛ tɛlatɛ. ⁴ Waatɔ unɔ i taa Isɔ kuyɔɔtɔtɔv telɛsɛlɛaa ká weɛna pa tɔm kpaalɔyɔv, na pa toosee heeluyɔv fɛɛɛ. Halɔ pa kaa tu suu pa tɛmlɛ tokonaa mpa pa puɔyusiɔyina yɛlaa tɔ. ⁵ Paa wei i ká tɔ si: Ma ké hátɔv ké, ma ta ke Isɔ kuyɔɔtɔtɔv telɛsulɔ. Hatoo ma pɛcaatɔv ke ma wɛna tawa na má halɔyɔ. ⁶ Ye pa pɔɔsa-i si: Pepe kɔna-ŋ nyá lanjle taa ké isɛntɔ? Ule i cɔ si: Ma na ma camnanaa ké, na pɛ ku-m mpɔv.

Tacaa seev

⁷ Mpuvu Pə təna pə tu Tacaa təma si:
Layate nyá, ku ma sənlu wei i ké tiikilu tə,
na heen ya yem yem.
Uena má kuli iwēesi tə.

⁸ Tetu heen həgələn naale ká si na pá kaasi kulumvuy tike. ⁹ Maa tayaní kukaasaa me isu pa wəkuy wula na liyitee nyəgətu ke kəkə na pá nyaali-ti tə. Uena í səlami-m na má mu, na má yaa-meyə ma yəlaa. Uena mu yəgətəyi si: Tacaa kele Isə.

14*Tacaa kuyaku*

¹ Tacaa pááná kuyaku kreyetəna ntə. Yosalem nyéma me, paa tala mə kupam na í nyənəyi.

² Tampana tə,

Tacaa ká kreyeli piitimnaa.
Paa kuli Yosalem tə na pá lēki-te.
Paa kuu tēsi taa wontu, na pá kpi alaa.
Paa kuu yəlaa həgəluy na pá tēna.

Ama pu yele kukaasaa ke icate taa.
³ Pə waali ké Tacaa ká yoonə piitimnaa me,
isu too i tu lakuy yoo waatu taa tə.

⁴ Waatu inəyi i ká tən i nəhəle ke
Olifinaa pulaya tə ké Yosalem kin ke ilim təlule tə.
Pulaya ká faya na ká tən ilim.

Uena həgəluy ləŋku náá məŋna
ilim mpətən na ləŋku na pə ntəgən.
⁵ Pulaya tetekəle nte tu wēe mpuy haləna Asaali icate.

Nteye í ká tən na í se,
isu mə ləŋcənaa ka lapu pənaya ŋka
tetu sela Yuta wulan Osiyasi pəle taa tə.
Waatu inəyi Tacaa Isə na isətaa tillaa paa tala. ^a pə nəgəsəna ké isu icate hətə. Ue tá tu Ləkra
taa si icate.

⁶⁻⁷ Pə krayav waatu in i tə,
pə fei si ilim ntə ahoo ntə.
Səkrətyu ká muki ké na nyaaləm wēe tam tə.
Tacaa tike nyəmna kuyaku ŋku.

⁸ Waatu in i taa seelə ká lu Yosalem
na i lum ləmpri kpeŋ Tenku Kusəpu taa,
na ləmpri ke Metitelanee Tenku taa.
Pu kpe mpuy tam ké,
paa ləŋle paa yoluma.

⁹ Tacaa tike ká təgəna kawulaya ke tetu təna taa.
Nyá tike təkən ké yəlaa təna ká nyi na pá seeki-ŋ.

¹⁰ Pə cənan Yosalem tə pu pəsi isu tetekəle.
Pə krayav Kepa icate ke ilim ntəgən tə tə,
na pá polo pə mpətən tə ke Limən icate tə.
Yosalem ká kəli i cələ acalēe ke kəŋkuləmən.
Icate wəŋ ká kraya Pəncamēe nənəgə,
haləna nənəgə kupənaya ke ŋkuləŋa taa.
Uena pá polo Hananeyeli kutuluyə səsəu.

^a 14:5 Asaali icate: Lonte tənə in i tə ta nyi si icate yaa pəgə yaa pepe hətə. Ama

Haləna wulav ləseŋ tənyaasələ.
 Ulena tetekələ nāá kpaɣa Kipeya na tɛ polo Liməŋ.
 11 ɪ ká caya tə taa təpamm,
 nəɣəlv kaa nyaasi-te na yəkvɣv.
 12 Ye pə kaasa piitimnaa mpa mɛ
 ɪ pola Yosalem ke yoonav tɔ.
 Mpi mpi Tacaa ká la-me tɔɣəlv.
 Mə nantv ká tasəna mə ɪse.
 Mə ɪsəpee ká tasa a pəɣələŋ taa.
 Mə nsəma ká tasa mə nəəsɪ taa.
 13 Waatv ɪnɪ ɪ taa kɛ Tacaa
 ká yele na səɣəntv anaam kpa-me,
 na ɪ kulɪ təma tɔɔ.
 14 Yuta nyəma ká yoonə Yosalem nəɣə,
 paa lɛeki piitimnaa lɛmpa wɛnəv.
 Pə kpaɣav wɔla, na liyitee nyəɣətv tɔ,
 na wontu ke tuutuuma.
 15 Kutəŋ ŋku kv kpa kolontunaa tɔ,
 kv kpa pa tɔla ke teitei kɛ mɣvɣv.
 16 Waatv ɪnɪ ɪ taa kɛ Yosalem
 kolontunaa kakaasaya ká puki Yosalem taa kɛ
 paa pənaɣa ŋkaya Pə təna pə tv Tacaa wulav ke sɛɛv.
 ɪ ká təkɪ coka acima.
 17 Ye tɛtv yəlaa mpa pa ta polo
 Yosalem ke Tacaa sɛɛv,
 tɛv kaa nu pɛle pa tɛ.
 18 Ye Icipiti nyəma mɛ ɪ kisa Yosalem
 ke pote sɪ ɪ tɔɣə coka acima,
 wahalanaa ká mayana-me ɪsu piitimnaa
 lɛmpa mpa paa puki acima anɪ tɔ.
 19 Mɣvɣv pɪ hənə mə na piitimnaa mpa
 paa kisi acima anɪ a tɔɣəv tɔ mə ŋkpaŋŋ.
 20 Waatv ɪnɪ ɪ taa, paa ŋmaa na pá kpeŋna
 kpaɣanəŋ luuŋ tɛɛ kaŋkəŋlee tɔɔ sɪ:
 Tacaa tənna.
 Halɪ ɪsə təsɛɛle taa tiipee kpaɪ nyənə ká pəsɪ ɪsu
 caləm poosiyanaa mpa pa su kətaya tɔlate tɔ.
 21 Yosalem na Yuta taa tiipee tənə ká pəsɪ Tacaa nyənə.
 A taa kɛ kətəlaa tənə ká təsɪ pa nantv.
 Paɣatəlaa kaa tasa wɛɛv ke Pə tənə pə tv Tacaa
 ɪsə təsɛɛle taa kɛ waatv ɪnɪ ɪ taa.

ISO KUYOYOTUTU TELEISULU

MALASI

TOM TAKELAYA

Kutulutu

Na pécó pə takı Malasi waatu tə Iseyeli nyáma ka tənja Asee na Sakalı pa seyəsən ké. Haləna pá tayanı Iso təsele ke ηmav. Ama pə kəma na pá keesi, ɪlena pá tayanı Iso seeu ke yepu. ɪlena pá puysiyi Iso ké pa kohaən təm taa. Kətəlaa ná yela pa təmlə na kiinj wei Iso cəla-wə si pá huli yəlaa tə.

Isəna pa faya Malasi takəlaya tə:

Iso ləsa Iseyeli nyáma si pá pəsi ɪ yəlaa, titite 1

Iso kpaaləyi kətəlaa, titite 2:1-16

Tacaa tillu na Iso hʉle, titite 2:17-3:23

¹ Tacaa heela Malasi ke təm si í teləsi Iseyeli nyáma.

Iseyeli nyáma ke Tacaa ləsaa

² Təm ntəyəle si ɪni í səla-wə. ɪlena pələ pa pəəsi Iso si: Pepe huləyəna mpv? Ntəna Iso si: Isav na Yakəpu paa wə tətəle ké. Paa na mpv ma səla Yakəpu. ³ ɪlena má kisi Isav. Ma kpiisa Isav lʉlʉv ɪtəm nyáma tetv, na pá waasi taale hasi. ⁴ ɪtəm nyáma me í təma si: Pə kpiisa-tv yaa. Ama tu tayanı ta ncaa kusʉv. ɪle maya Pə təna pə tv Tacaa maa heeli-me si: Paa í ηmawa, ɪsu ma yəkaa. ɪlena má ha-meyə hətə si isayətv tē. Yaa yəlaa mpa Tacaa u heesəyi pááná mʉnav tə. ⁵ Iseyeli nyáma me, í ká ná mpv na mə ɪsələ. Haləna í yəyətı si: Paa Iseyeli nyáma tetv toosi na waali tə, Tacaa huləyi í tən ké.

Kətəlaa səsaa kalənav

⁶ Mpʉv Pə təna pə tv Tacaa pəsa kətəlaa si: Pəyaya seeki ka caa ké, na təmlə tv náá seeki ɪ səsə. Anı mayale mə Caa na mə Səsə. ɪle pepe tə ké u seeki-m, na u nuna-m? ɪ nyənəyi-m yem, na í tayanəyi-m pəəsʉv si: Pepe taa ké tə nyənəyi-η yem? ⁷ ɪ kəna ma kətəya tətəle tə ké asilima təyənaya. ɪlena í tayanəyi-m pəəsʉv si: Tá pepe kəna asilima? Timpi í nyənəyi ma kətəya təmlə ke yem təyə. ⁸ Tacaa Pə təna pə tv má, ma pəəsəyi-me si: Waatu wei í laki-m kətəya ke ɪsəkəpəyʉv kəntə, yaa kʉsekəlle, yaa kʉtəntv tə, pə wə teu na? Ye kəntə ɪsu mʉpʉv n ha nyá tetv nyəv tv ɪ ká mʉna lənhʉlʉmle na? ⁹ Təv, í mayasi-m wiinav si, má nyənı mə pətətəle na í ná. ɪsu ma kisaa. ¹⁰ Pə kəla teu si mə taa nəyəlʉ í polo í təkı Iso təsele nənəəsi. ɪ taa la-m kpai kətəya ηka maa caaki tə. Ma luyv fei si má na mə kətasi. Tacaa Pə təna pə tv má, ma yəyətəna mpv. ¹¹ Ma hətə yaawa ilim təlule na pə polo pə tətəle ke piitimnaa taa ké. Paa timpiyi pa laki-m tulaalv kətəya na ma hətə taa. Pa haaki-m kʉcəwə wei ɪ mʉna-m tə. ¹² Ama mə nyənəyi-m yem ké timpi í tən si ma kətəya tətəle ta ke pʉlv tə. Halı í kəna ma kətəya tətəle tə ké mpi pə fei teu tə. ¹³ ɪ kʉntəyi si pə wə-meyə təlasi. Ntompee ke í tuluyv-m. Na í laki-m kətəya ke təla kəηmuləe, na kʉtəntvnaa. Pə təna pə tv Tacaa má, ma kaa mʉ mpv. ¹⁴ Ye yʉlv ká su ɪ nəyə si ɪ ká ha-m ɪ kaləkv tətə kʉpəntə. ɪlena í kəw na í cələ-m kpai nyəntə. Mpusi wə ɪ təw ké. Mpi tə, ma ke Wulav Səsə ké, na piitimnaa nyaηna ma tən.

2

Tacaa kpaalvʉv ke kətəlaa

¹ Mpʉv Pə təna pə tv Tacaa kpaala kətəlaa si: ² Ye í tá nuna-m na í təkı ma təm na í tʉyi ma hətə ke teeli. Maa yele na mə koolee kʉpana pəsi mpusinaa. Mpʉv maa la-me. Mpi tə, u seesəyi ɪsələ. ³ Maa wakəli mə lʉlʉv nyáma. Ye pə kaasa-me, ɪle ma ηmusı mə ɪsentaa ké təla wena í laki kətəya ke mə acima waatu tə a pʉntv. ɪlena pá kʉntı mə təna na pá lə. ⁴ Ntəna Tacaa si: Waatu ɪnəyi í ká cəkəna si Iso Tacaa má, ma kpaala-me si í təkı nəyə ηka má

na Lefii na i lɔlɔyɔ nyáma tɔ pɛɛlaa tɔ. ⁵ Pɔyele má na-i tá nɔyɔ pɛɛlɔyɔ mpi pɔ haakayana-meɣe weesuyɔ na alaafɔya. Ma lakaya-meɣe m̄puyɔ si í nuna-m na í nyaŋna-m, ðena í la mpɔ. ⁶ Tɔm tampana nyɛntɔ tike ke Lefii nyáma me í yɔyɔtaa, í ta looli. Má na-me tɔ kpɛnta teu, na í laki-m yállɛ. I hɔla yɛlaa payale si pɛɛ pa lɔ isayatu. ⁷ Kɔtɔlv tɔmlɛ nté si í seɣɛsi yɛlaa na pá nyi Iso. Iɛɣe pa pɔɔsɛɣi si í hɔli-weɣe kiinj wei wei paa tɔki tɔ. Mpi tɔ, inɔyɛle Pɔ tɔna pɔ tu má ma tɔm tɛɛsɔlv. ⁸ Ama kɔtɔlaa me, mə yela mpaav kusiɣisuyɔ. Mə seɣɛsɛŋ pilisa yɛlaa payale. I wakɛla nɔyɔ ŋka ma na-me tɔ pɛɛlaa tɔ. ⁹ Maa yele na yɛlaa tɔna kɔli mə tɔɔ, na pá tisi-me. Mpi tɔ, í kisa ma luyɔ nyɛntɔ. I fayasɛɣi yɛlaa ke mə seɣɛsuyɔ taa.

Iseyeli nyáma lapa mpi Iso kisina-we tɔ

¹⁰ Anɔ Tacaa ke kɔlvɔm ké. Ta nɔyɔ na ta suka Iso kɔlvɔm ŋmana-tɔ. Iɛ pepe tɔɔ ké tɔ lukɔ tɔma waali. Na tɛ wakɛɛɣi Iso na tá caanaa pa nɔyɔ pɛɛlɔyɔ? ¹¹ Yuta nyáma me í wakɛla mə nɔyɔ suw. I lapa acaalɔtu ke Yosalem na Iseyeli tɛtu tɔna taa. Mpi tɔ, í wakɛla Tacaa Iso tɛsɛɛle. ðena í kpaɣa alaa mpa pa laaki tɔŋ tɔ. Pɔyele Iso ka sɔɔla i tɛsɛɛle ké. ¹² Tacaa Pɔ tɔna pɔ tu í kpiisi-meɣe Yakɔpɔ lɔlɔyɔ taa. I taa tasa-i mə kɔtasɔ lapɔ.

¹³ Mə kulapɔtu naale nyɛntɔ nté si í pɔɛɣi isɔlvɔm ke Tacaa má ma kɔtaya tɔlate tɔɔ. Mpi tɔ, ma kisiyi mə kɔhaham. Pɔcɔ maa caaki mə kɔtasɔ ke pɔnɛntɛ. ¹⁴ Anɔ paa mə taa wei i ka suna i nɔyɔ si i ká tɔki i kancaalaya alv. Mə lɛsɛna-we, na pa ké mə alaa, paa na mpɔ í kisa-we. ¹⁵ Pɔyele Tacaa kpɛnta-meɣe tɔnuyɔ kɔlvɔmuyɔ na lamayasɛle kɔlvɔmtɛle ké. Iɛ pepe tɔɔ ké i kpɛnta-meɣe mpɔ? Piya ke i caakaya si í ha-me. Mpɔ tɔ, í la laakali na nɔyɔlv í taa kisi i kancaalaya alv. ¹⁶ Iseyeli Iso Tacaa Pɔ tɔna pɔ tu yɔyɔtaa si: Ma taa kpaakɛna apalv na alv pa yav tɔm. Mpi tɔ, pɔ taa we sɛm ké. Paa wei í la laakali na i ti. I taa wakɛli i nɔyɔ suw.

Tacaa tillu tiluyɔ

¹⁷ I tɔyɔ Iso maya wahala na mə tɔmnaa. ðena í tayanɛɣi yɔyɔtɔyɔ si: Pepe taa ké tɔ tɔyɔ-ŋ wahala? Timpi í tɔŋ si Iso má ma caaki isayalataa. Ma lanɔle hɛɛkɛna-weɣe teu. Aaiyee si: Iso wei i hɔŋ ta ŋkraŋŋ tɔ i we le? Tɔnaya í tɔyɔna-m wahala.

3

¹ M̄puyɔ Pɔ tɔna pɔ tu Tacaa cɔwa si: Ma tiliyi ma tillu na í kpalɔ-m mpaav. Sɔsɔ wei í pɛɛkɛɣi tɔ, i ká suw Iso tɛsɛɛle taa tɛlv. Pɔyele nɔyɔ pɛɛlɔyɔ tillu wei í nyulɛɣi tɔ, i kɔŋna nté. ² Awe ká weɛna i ti na í pɛsi na í sɔŋ i kuyaku kukɔmuyɔ wule? Mpi tɔ, i ká weɛ ké isu kuluku kɔkɔ, yaa kpalɛkpaɔm mpi pɔ we lɔŋ ke teu tɔ. ³ I ká caɣa ké na í tayanɔ Lefii nyáma kɔtɔlaa asilima tɛkpaataa. Isu pa nyaalɔyɔ wɔla na liyitee nyɔyɔlɔyɔ tɔ. Waatu inɔyɔ í ká la Tacaa ke kɔtaya isu í suw tɔ. ⁴ ðena Tacaa mɔ Yuta na Yosalem nyáma me mə kɔcɔŋ tɛkpa, isu hatoo kancaalaya taa. ⁵ Pɔ tɔna pɔ tu Tacaa má ma yɔyɔtaa si: Maa kɔɔ na má huɔna mpa paa nyaŋna-m tɔ. Isu toptoto nyáma, na wasaŋkalɛnaa, na mpa pa suki pa nɔɔsi ke yem tɔ. Na mpa paa saŋ tɔmlɛ nyáma ke fɛlvɔyɔ tɔ. Na mpa pa muɣuliyi leelaa, na suluwaa tɔ. Na mpa pa tɔyɔ tasɛkɛle ke mɔvlaa tɔ.

Tacaa kiŋ mɔlvɔyɔ

⁶ M̄puyɔ Iso tɔma si: Maya Tacaa ké, maa layasɛɣi. Pɔcɔ mə ké Yakɔpɔ lɔlɔyɔ nyáma ke tam ké. ⁷ Hatoo mə caanaa waatu ke í caala ma kiinj ke kisuyɔ na í lɔ-i. Mpɔ tɔ, Pɔ tɔna pɔ tu má, ma caa si í mɔli ma kiŋ na maa mɔli mə kiŋ. ðena mu tɔŋ si: Isɛnaya tu la na tɛ mɔli nyá kiŋ? ⁸ Ha, yɔlv ŋmulɛɣi Iso yeɛ? Pɔyele mə ŋmula-m na í tayanɛɣi-m pɔɔsuyɔ si: Leyɛ tɔ ŋmula-ŋ? Mə wɛnav hɔyɔlɔŋ naanɔwa taa kɔlvɔm tɛɛsɔle, na mə kɔcɔŋnaa hav taa ké í ŋmulɛɣi-m. ⁹ Yɛlaa me, mə tɔna í we mpusi taa ké mpɔ inɔ pɔ taa ké. ¹⁰ Mpɔ tɔ, í kɔna mə kɔwɛnam hɔyɔlɔŋ naanɔwa taa kɔlvɔmtɛle tɔna ke ma tɛsɛɛle taa. Iɛ kɔtɔlaa kaa lanɔ tɔyɔnaya. I taa nɔyɔsi si ye í lɛsa mpɔ í ká lanɔ tɔyɔnaya. I mayasi-m na í ná si ma kaa tɔli isɔtɔnuyɔ ke pɔŋ na má pɛli-meɣe kɔpantɔ ke sɔsɔm? ¹¹ Na má tanɔ tɔyɔlaa ke mə kɔhalɛm tɔɔ. ¹² Tacaa

Pə təna pə tu má, ma heeliyi-me təfoo si piitimnaa təna ká yaa-meɣe lelenj nulaa. Mpi tə, mə tetu ká wəena kupantu ké.

Isə siyisuyu hɔlvɔv

¹³ Ƴəɣətəyi ma təw kə təm isayatu. Ƴena í tən si: Le na leye tə pəntəna-ŋ? ¹⁴ Pécó í kɔntəyi si í təká ma təm. Si í lapa lanwakəlle kətasi. Si Pə təna pə tu ma, má ná mə pətətəle. Ama mə ta waa pulv. Pə təw mə hɔvki si paa í lapa-m təmle yem kə. ¹⁵ Haləna í tən si: Kalampaani nyəma na asayaa ke pə cayanaa. Paa pa wakələna Isə ílé í suma tam kə.

¹⁶ Mpa pa nyaŋna Isə tə, pa yəɣətayana təma, Ƴena Tacaa ke ŋkpaŋyɔv na í nu pa kuyəɣətutu. Pécó pa ŋmaa pa təna mpa pa nyəma í ton təw, na pá nyaŋna-í tə, pa həla ke takəlaya taa. ¹⁷ Ntəna Pə təna pə tu Tacaa yəɣoti si: Kuyəŋku maa huli ma ton tə. Maa nyəni yəlaa meɣe ma nyəma. Ƴ ká pəsi ma nyəma təkpaata na má laki-meɣe kupantu, isu cəcə na í pəyaya ŋka ka paasəyənə-í tə. ¹⁸ Kuyəŋkuyɔv í ká na siyisilaa na asayaa. Na mpa pa laki ma təmle na mpa paa laki-te tə pa fayav. ¹⁹ Tacaa Pə təna pə tu má, ma pááná kuyaku tənna kəntə kə isu kəkə səsəŋka. Kuyəŋkuyɔv paa nyayasi kalampaani nyəma na asayaa ke kəkə isu nyutu. Pə kaa kaasi-wəɣe pulv cəcəka. ²⁰ Ama ma sukí mpa pa seeki-m təɣə nəsi si, ma ton ká waasi-wəɣe isu ilim lukuyɔv na pé waasəyi tetu tə. ²¹ Kuyəŋkuyɔv í ká paa asayaa ke nəshee isu tetu. Pə təna pə tu Tacaa má, ma yəɣətəna mpv.

Ilii məlvɔv

²² Ƴ təsi ma təmle tu Moisi kuseyəsətu təw. Na kiin na kusəsutu nti ma cəla-í Holəpu puyɔv təw si í teləsi Iseyeli nyəma təna tə.

²³ Maa tili Isə kuyəɣətutu teləsulu Ilii. Maa tili-í na pécó pé tala ma kuyaku səsəŋku səɣəntu nyəŋku ŋku. ²⁴ Ƴni í ká ciikina cəcənə na piya. Ƴle ma kaa wakəli mə ɪcəte.

LAAPAAI KUPAN WEI MATIYEE NMAAWA TŌ Kutulu

Matiyee takəlaya nté Laapaalənaa taa kancaalaya takəlaya. Ka taa ké tə naaki si Yesu ké Mesii pécó inəgəle wulav səsə tətə. Isə ləsəna-ı hatuu kancaalaya taa. Yuta nyəma ka tanjaa ké si Isə ká kpa pa taa ké wulav səsə nəgəlv na í fiti-weye Lom nyəma ηmakəlvəy taa. Ama Matiyee húləyí si kawulaya ηka ka təm Isə ka yəgətəa tə ka ta ke antulinya inə ı nyəjka. Matiyee kəesəyi Yesu ləlvəy təm na ı Isə lvm səv na ı təmlə na ı konyəntəyəle na ı səm na ı fem na ı kpaυ ke ısətəa.

Isəna pa faya Matiyee takəlaya tə:

Ləlvəy loosi na Yesu ləlvəy, titite 1:1-2:23

Lvm səlv Yohaani təmlə na Yesu mayasəy, titite 3:1-4:11

Yesu təmlə ke Kalilee tətə taa, titite 4:12-18:35

Yesu pote ke Yosalem, titite 19-27

Yesu səm na ı fem, titite 28

*Yesu caanaa caanaa
(Luku 3:23-38)*

¹ Apələham ləlvəy tv nté Tafiiti, Tafiiti ləlvəy tv Yesu Kilisiti ləlvəy loonə nté cəne.

² Apələham ləla Isaaka, na Isaaka náá ləli Yakərv, na Yakərv náá ləli Yuta na ı newaa.

³ Yuta ná ləla Falesi na Sela. Pəle pa too keke Tamaa. Falesi ná ləla Həsələη, na Həsələη náá ləli Alam, ⁴ na Alam náá ləli Aminatari, na Aminatari náá ləli Naasəη, na Naasəη náá ləli Saləma. ⁵ Saləma ná ləla Poosi, Poosi too keke Lahari. Poosi ná ləla Opəti, Opəti too keke Luuti. Opəti ná ləla Seseə, ⁶ na Seseə ná lələna wulav səsə Tafiiti.

Tafiiti ná ləla Salvməη, Salvməη too keke Yulii əlv. ⁷ Salvməη ná ləla Lərvəwam, na Lərvəwam náá ləli Apiya, na Apiya náá ləli Asafi, ⁸ na Asafi náá ləli Yosafati, na Yosafati náá ləli Yolam, na Yolam náá ləli Osiyasi. ⁹ Osiyasi ná ləla Yowatam, na Yowatam náá ləli Akasi, na Akasi náá ləli Isekiyasi, ¹⁰ na Isekiyasi náá ləli Manaseə, na Manaseə náá ləli Amonə, na Amonə náá ləli Yosiyasi. ¹¹ Yosiyasi ná lələna Cekoniyasi na ı newaa ke waatv wei pa kuu Iseyeli nyəma na pá pona Papiloni tə.

¹² Pa pona Iseyeli nyəma ke Papiloni təna, ılena Cekoniyasi náá ləli Selatəyeli, na Selatəyeli náá ləli Solopapəeli, ¹³ na Solopapəeli náá ləli Apiyuti, na Apiyuti náá ləli Iiyakim, na Iiyakim náá ləli Asə. ¹⁴ Asə ná ləla Satəki, na Satəki náá ləli Akim, na Akim náá ləli Iiyuti, ¹⁵ na Iiyuti náá ləli ılasaa, na ılasaa náá ləli Matəη, na Matəη náá ləli Yakərv. ¹⁶ Yakərv ná ləla Yosəəfv wei ı ké Malı paalv tə, na Malı ıni ı lələna Yesu wei pa yaa si Mesii tə.

¹⁷ Ye mpv, ısu pa kəesəy si inə ı ləla inə na inə ılé ı ləli inə tə, pə kpaγəv hatoo Apələham haləna pé tala Tafiiti tə, ləlvəy loosi kpənta naanəwa na liyiti. Na pə kpaγəv Tafiiti haləna pé tala waatv wei pa kuu Iseyeli nyəma na pa pona Papiloni tə, ləlvəy loosi we naanəwa na liyiti tətə. Na ləlvəy loosi naanəwa na liyiti tətəγə pə kpaγəv hatoo pa ponav Iseyeli nyəma ke Papiloni tə, haləna pé sına Mesii ləlvəy.

*Yesu Kilisiti ləlvəy təm
(Luku 2:1-7)*

¹⁸ Isəna pa ləla Yesu Kilisiti təyələ. I too Malı wei ı ké Yosəəfv əmvsaya tə, ı haya həyə na Feesuyə Nanηtv toma na pécó í saa. ¹⁹ I paalv Yosəəfv ka ké yvlv kupaη ké, ıle ı taa tisiyi si í kuli Malı waalv ké yələa samaa taa. ılena í hvv si ı ká kisi-ı mukaya tē. ²⁰ I hvvkaγa ı taa ké mpv, ılena Tacaa ısətəa tillu kəv ı kin ke toosee taa, na í heeli-ı si: Tafiiti ləlvəy tv Yosəəfv, taa

nyana nyá amúsaŋa Mali kpaŋa. Pə taŋa pɔlv, həŋə ŋka ɪ haŋaa tə, Feesuŋu Naŋŋtu kin ke ka luna. ²¹ ɪ ká lɔli apalv pəyaya, na ń yaa-ke si Yesu. Pə taŋa pɔlv, pəyaya ŋke kaa waasəna ka yəlaa ke pa isayatu taa.

²² Pə tənaya mpv pə lapa na pécó təm nti Tacaa ka yəŋətəna Iso kuyəŋətutu teləsulv nəŋə tə tə lá tampana si:

²³ ɪ nyəni, pɛelə wei ɪ ta nyənta apalv tə ɪ ká haŋa həŋə, na ɪ lɔli apalv pəyaya, na paa yaa-ke si lmaniyeli.

(Həte tənə tə yəŋətəŋi si Iso we tá kin.)

²⁴ Yosəefv fema, ilena ɪ lá nti Tacaa isətəa tillu ka heela-ɪ tə. ɪ kpaŋa ɪ amúsaŋa Mali. ²⁵ Ama ɪ ta nyəni-ɪ haləna ɪ tɛ pəyaya lɔlvəŋv. Na Yosəefv yaa-ke si Yesu.

2

ɪlim təlulə nyəntaa kəma Yesu nav

¹ Pa lɔla Yesu ké Yuta Petələhem taa ké wulav səsə Heləti pəle taa. M'p'ógú isətɔlvŋasɪ təm nyəntaa napəli pa luna ilim təlulə na pá tala Yosalem. ² Na pá pəəsɪ si: Leye pəyaya ŋka pa lɔla nəŋə na káa la Yuta nyəma wulav səsə tə ka wɛɛ? Tə na ka isətɔlvŋa lu ilim təlulə ké na tə kə si tə sɛɛ-ke.

³ Wulav Heləti nu mpv, ilena pə pɛkəli-ɪ səsəm. Pə pɛkəla Yosalem nyəma tənaya mpv tətə. ⁴ Ilena ɪ koti kətəlaa səsaa təna, na Iso Təm sɛŋesəlaa na ɪ pəəsɪ-wɛŋɛ timpɪ pə wɛɛ si paa lɔli Mesii tə. ⁵ M'p'ógú pa cə-ɪ si, Yuta Petələhem ké. Mpi tə, Iso kuyəŋətutu teləsəlaa ŋmaawa si:

⁶ Yuta taa Petələhem nyá, tampana n ta ke Yuta acalɛ səsəna taa səkpɛte paa pəcə. Mpi tə, nyá taa ké wulav ká luna, wei ɪ ká təkɪ ma lɛŋɛli nyəma ke teu tə.

⁷ Tənaya Heləti yaa nyəntaa mpɛŋɛ kpeɛŋa na ɪ pəəsɪ-wɛŋɛ pə təna si ɪ nyəŋ waatu wei maŋamaya isətɔlvŋa luwa tə. ⁸ M'p'ógú ɪ hulə-wɛŋɛ Petələhem mpaav na ɪ heeli-wɛ si: ɪ polo na ɪ pɛeki pəyaya ŋkɛŋɛ teu. Waatu wei ɪ na-ke ɪ heeli-m na ma maŋamaya má polo na má sɛɛ-ke.

⁹ Nyəntaa tɛma wulav təm ntəŋi nuw ilena pá tɛɛ. Na isətɔlvŋa ŋka kaa luwa ilim təlulə na pá na-keŋɛ mpv tə ka tənaya pa nəŋə tə, haləna ká tala timpɪ pəyaya ŋke ka wɛɛ tə, ilena ká səŋ. ¹⁰ Nyəntaa loosa isətɔlvŋa ŋke, ilena pa laŋa huləmɪ pə tu fɛɪ. ¹¹ M'p'ógú pa svv təyaya taa na pá ná pəyaya na ka too Mali. Ilena pá həntɪ atɛ na pá sɛɛ-ke. Na pá hɛtɪ pa wontu na pá ha-keŋɛ wɔla na tulaalv kɔfəŋətv na tulaalv miili. ¹² Pə waali ké Iso heela nyəntaa mpɛŋɛ toosee taa si pá taa məli Heləti cəlv. Ilena pá cəlv mpaav na pá kpe.

Yesu seenav

¹³ Nyəntaa tɛɛwa ilena Tacaa isətəa tillu nəŋəlv ɪ kəw Yosəefv kin ke toosee taa na ɪ heeli-ɪ si: Kɔli na ń kpaŋa pəyaya na ka too, na ń se na ń polo Icipiti, na ń caya təna. Haləna waatu wei maa heeli-ŋ si ń məli tə. Pə taŋa pɔlv, Heləti ká pɛeki pəyaya ŋke si ɪ kuyv-ke.

¹⁴ Tənaya Yosəefv kɔlaa na ɪ kpaŋa pəyaya na ka too, na pá tɛɛ Icipiti ke ahoo anɪ. ¹⁵ M'p'ógú ɪ caya təna haləna Heləti si. Ilena pə la nti Tacaa ka yəŋətəna Iso kuyəŋətutu teləsulv nəŋə tə si: Ma ləsa ma pəyaya ke Icipiti.

Piya sakasaka lapv

¹⁶ Heləti nawa si nyəntaa puŋusa-ɪ, ilena pə salɪ-ɪ səsəm. M'p'ógú ɪ tilaa si pá kv Petələhem ɪcətɛ na acalɛ nna a cəna-tɛ tə pə apalvpiya təna. Haləna nsi si pusɪ tala naale naale tə, na ɪ kɛsəna saa wei nyəntaa heela-ɪ si isətɔlvŋa luwa tə. ¹⁷ M'p'ógú pə lapa isu Iso kuyəŋətutu teləsulv Selemii ka kpaalaa tə si:

¹⁸ Pa nuwa kapuka ke Lama.

Wula na laŋwakəlle səsəle məla.

Laseli wiina rúpógó i piya.
I ta tisi si pá puýusi-i ké si fei tó pə tó.

Yosefu pa luw ke Icipiti

¹⁹ Heloti səm waali Tacaa isətaa tillu nəgəlv kəma Yosefu kin ke toosee taa ke Icipiti, ²⁰ na í heeli-i si: Kuli na í kpaɣa pəyaya ŋke na ka too na í məli lseyeli tetu taa. Mpa pa pəkaya si pá kv pəyaya ŋke tó pa səpa.

²¹ Tənaɣa Yosefu kulaa na í kpaɣa pəyaya na ka too na pá məli lseyeli tetu taa. ²² Ama Yosefu nuwa si Aaselayusi təgə kawulaya ke Yuta ke i caa Heloti lonte. Ilena səgəntu kpa-i na tetu nti tə taa pote. Isə tasa-i rúpógó hɔlvɔv ke i toosee taa, ilena í ləgə i təgi Kalilee tetu taa, ²³ na í caya icate nte pa yaa si Nasaleti tó tə taa. Múpógó pə lapa isu Isə kuyəgətutu teləsəlaa ka yəgətəa tó si: Paa yaa-i si Nasaleti tu.

3

Isə Lum Səlv Yohaani waasv

(Maləki 1:1-8; Luku 3:1-18; Yohaani 1:19-28)

¹ Pə kəma na pé keesi ilə, Isə lum səlv Yohaani kəma Yuta wulaya tetu taa kele na í niki waasv lapv. ² Na í təŋ si: I layasi təntə, isətaa Kawulaya wəsa kəntə ké.

³ Yohaani təm ke Isə kuyəgətutu teləsəlv Isayii ka yəgətəa saa wei i yəgətəa si: Nəgəlv yəgətəgəna nəgə səsəɣa ke wulaya tetu taa si:

I tayanı Tacaa mpaav.

I hee-i-kv na kv siyisi.

⁴ Yohaani taka yooyoonaa hɔntu kunti, na í ləla tənɔvɔv tampala ke i tənaya taa. I təgənaɣa nté cələŋ na taale tuŋ nim. ⁵ Múpógó Yosalem nyəma na Yuta tetu təna nyəma na Yaatanı nəgə tetu təna nyəma sɔv pote ke i kin. ⁶ Na pá kuliyi pa isayatu tó ké yəlaa taa, na Yohaani səkki-weyə Isə lum ke Yaatanı pəgə taa.

⁷ Yohaani nawa Falisanaa paɣale na Satusee nyəma paɣale na pá puki i cəlv si í sə-weyə Isə lum. Ilena í tə-we si: Akala piya me, awe kpaala-me na í seeki Isə pááná nna a kəŋ tó?

⁸ I la mpa pa yela isayatu tó pa kolapəle. ⁹ I taa teləsəgi ləlv si mə caa kele Apələham. Ma heeliyi-me si ye pəle pə tó ilə, Isə pəsəgi na í lá na pəe ane á pəsi Apələham piya. ¹⁰ Pa təma laale tɔv ke tuŋ si pa huɣu-i na i tēe ké te. Tɔv ŋku kv ləlvəgi pēe kɔpana tó, paa hu-kv na pá tu kəkə. ¹¹ Ma ilə, lum ke ma sənna-meyə Isə lum si pé hólí si í layasa təntə. Ama ma waali wei i kəŋ tó, pɔntu kəla-m təŋ təcayacaya. Ma ta tala má husi i nəəhe taa ntəŋkpala mɔsvɔv mayamaya. Ilé i ká sə-me na Feesuyu Nanjtu na kəkə. ¹² I təkə i kofalɔv ke i niŋ taa. I ká fala pə təna təcayacaya, na í suu pēe ke i kprou taa. Ama i ká tu lətv ke kəkə ŋka kaa tēŋ tó ka taa.

Yesu Isə lum səlv

(Maləki 1:9-11; Luku 3:21-22)

¹³ Múpógó Yesu luna Kalilee na í kəv Yaatanı ke Yohaani cəlv si Yohaani í sə-i Isə lum. ¹⁴ Ama Yohaani ta tisi. Haləna í tó si: Pə nəgəsəna isu náá sənna ma, na í məli na í kəŋ ma kin na?

¹⁵ Tənaɣa Yesu cə Yohaani si: Yele na pé lá mpv. Pə wēe si tə yoosi pə təna mpi Isə yəgətəa si tó la təgə.

Múpógó Yohaani tisaa. ¹⁶ Pa təma Yesu ké Isə lum səlv ilena í lu lum taa. Tənaɣa isətənvɔv heta kpaɣaa, na Yesu ná Isə Feesuyu isu alukuku na kv tiiki i tó. ¹⁷ Ilena pá nu pə yəgətəna isətaa si: Ineyele ma luɣu tēe Pəyaya, ma lanje heena-i səsəm.

4

Satanı mayasvɔv ke Yesu

(Maləki 1:12-13; Luku 4:1-13)

¹ Pə waali ké Feesuɣu pona Yesu ké wulaya tetu taa si Iləɣu í mayasi-ı. ² Yesu tema nəɣo həkuyu ke ilim na ahoo ke kuyeyi nule. İlena nyəɣasi kra-ı. ³ Mprúɣú Iləɣu krəntəna-ı na í təmi-ı si: Ye n ké İso Pəyaya yəɣoti na pəe ane á pəsi təɣəyaya.

⁴ Yesu cə-ı si: Pa ηmaawa İso Təm taa si pə taya təɣəyaya tike ke yulə ká hikina weesuɣu. Ama təm təna nti tə lukəna İso nəɣo taa tə tə kin tətəɣə.

⁵ Pəle pə waali, Iləɣu pona Yesu ké ıcate nanη nyənte taa na í kraasi-ı İso təsele comcom nəɣo taa, ⁶ na í təmi-ı si:

Ye n ké İso Pəyaya,

lı cəne na n ηmaa ate.

Pə taya polo, pa ηmaawa İso Təm taa si:

İso ká heeli ı isətaa tillaa ke nyá təm si pá paasəna-η teu.

Na paa teeli-η pa niη taa si pá taa kəə na pəle natəli tə co-η.

⁷ Ama Yesu cə-ı si: Pa ηmaawa İso Təm taa tətə si, n kaa mayasi nyá Caa İso si n naa ı waali.

⁸ İlena Iləɣu tasa Yesu ké ponav ke puɣu ηku ku kula səsəm tə ku təə na í huli-ı antulinya kawulası təna na si teeli, ⁹ na í təmi-ı si: Ye n ka hənti-m ate na n sɛɛ-m, maa ha-η mpv ını pə təna.

¹⁰ Mprúɣú Yesu cə-ı si: Satani, tɛɛ. Pa ηmaawa İso Təm taa si, n ká sɛɛ nyá Caa İso, na ı tike ı təmlɛ ke n ká la.

¹¹ Təyaya Iləɣu yela Yesu. İlena isətaa tillaa kəə na pá paasəna-ı.

Yesu caaləyi ı təmlɛ ke Kalilee

(Maləki 1:14-15; Luku 4:14-15)

¹² Yesu nuwa si pa tə Yoħaanı ke saləka, ılena í tɛena Kalilee. ¹³ ı yela Nasaləti, ılena í polo na í caya Kapənahum. ıcate nte tə wɛ Kalilee lum nəɣo ke Sapuləη na Nəfətali pa tetu taa tə.

¹⁴ Mprúɣú pə lapa ısu İso kuyəɣətətə teləsulə İsayii ka yəɣətəa tə si:

¹⁵ Sapuləη tetu na Nəfətali tetu,

na tənku təə təə, na Yaatanı waali,

na mpa pa ta ke Yuta nyəma tə pa Kalilee.

¹⁶ Pə yəlaa mpa pa caya səkrətuyu taa tə,

pu na-wɛ tənyau ısu kəkə.

Na mpa pa caya səm səkrətuyu ıcate taa tə,

pu ná pa təə tənyau.

¹⁷ Pə kraɣav waatv ını tə Yesu sɔv waasv lapv na í təη si: ı layasi tənte, isətaa Kawulaya wusa kənte.

Yesu yaav ke tiina kpala liyiti

(Maləki 1:16-20; Luku 5:1-11)

¹⁸ Yesu təyaya Kalilee tənku nəɣo nəɣo, ılena í ná tiina kpala ke naale. Siməη wei pa yaa si Piyɛ tə na ı neu Antəli, na pá tuyi puluyu ke tənku taa. ¹⁹ Təyaya Yesu təma-wɛ si: ı kəə na má la-mɛ na í puuki yəlaa ısu í puukuyu tiina tə.

²⁰ Mprúɣú pəle pa yela pa puluη na pá təηı-ı kraakraa.

²¹ ı tasa pote ke pəcə, ılena í ná Sepetee pəyalv Saaki na ı neu Yoħaanı na pa caa Sepetee pa wɛ kpuluyv taa na pá tayənəyi pa puluη. Təyaya Yesu yaa-wɛ, ²² na pá yele pa caa na kpuluyv na pá təηı-ı kraakraa.

²³ Yesu cəwa Kalilee tetu təna na í seɣɛı Yuta nyəma təkotilenaa taa, na í kraali İso Kawulaya Laapaali Kupaη. Na í waasəyi yəlaa taa kutəntunaa na acamaa təna. ²⁴ Mprúɣú yəlaa nu Yesu tən ke Siliı tetu təna taa. Na pá kəna-ı yəlaa təna mpa kutəməη na wusasi payale təηna konyəη tuyv tə. Aləɣhilaa na timle nyəma na kutəη kutvulyv nyəma, na í waasi-wɛ.

²⁵ Samaa səsə təyaya-ı ké. Pa luna Kalilee na Acalɛ Naanəwa tetu, na Yosalem na Yuta na acalɛ nna a wɛ Yaatanı waali tə.

5

Yesu waasu ke puugu too (titite 5 na 6 na 7)

¹ Yesu nawa samaa, ilena i kpa puugu too na i caa. Tanaa i ifalaa kpatana-i. ² Mbugu i suu-weye seyesu si:

*Lelen nulaa tom
(Luku 6:20-23)*

³ Mpa pa feina kalampaani to pa nu lelen ke.

Mpi to, mpe pa tanna isotaa Kawulaya.

⁴ Mpa pa we lanwakalle taa to pa nu lelen ke.

Mpi to, Iso ka heesi pa lanja.

⁵ Mpa pa wena yolutu to pa nu lelen ke.

Mpi to, mpe paa tagna tetu tana,

isu Iso ka heeluyu-we to.

⁶ Mpa pa nyulayi sasom si

pa taji isu Iso caa to pa nu lelen ke.

Mpi to, Iso ka sanna-weye teu na pa to mpu.

⁷ Mpa pa wena lelai patatole to

pa nu lelen ke.

Mpi to, Iso ka nyani mpe pa patatole.

⁸ Mpa pa lotu taa huwee tewa to pa nu lelen ke.

Mpi to, paa na Iso.

⁹ Mpa pa taganayi yoo ke lelai heku to

pa nu lelen ke.

Mpi to, Iso ka yaa-weye i piya.

¹⁰ Mpa pa laki Iso kucacaam na pa naasayi-weye

pa too to pa nu lelen ke.

Mpi to, mpe pa tanna isotaa Kawulaya.

¹¹ Paa yalaa ka tukki-me, yaa pa naasayi-me, yaa paa looli isayatu na pa suu-me, si i ke ma ifalaa to pa too. I nu lelen ke. ¹² Waatu ini ma lanja i hee sasom, i nu lelen ke. Pa taya pulu too, ma kasayaya ka too sasom ke isotaa ke. Mpu ini pa mayamaya ke paa naasa Iso kyagatutu telasalaa kupama.

*Antulinya tom na i kaka kupanja tom
(Malaki 9:50; Luku 14:34-35)*

¹³ Meyle antulinya tom. Ama ye tom mpi pa lan koma na i si, pepeye paa la na pac pa tasa lan lapu? Pa kaa waasi pulu toto ye pa taya lu na yalaa feli nohe.

¹⁴ Meyle antulinya kaka. Icate nte pa nmawa puugu too to fei nmesuyu. ¹⁵ Paa musayi fetala na pa pam-i taku tee. Ama pa pusi-i timpi taa i we pu naa yalaa tanaa taya taa tayo. ¹⁶ Mpu inayi ma kaka ka naaki teu ke yalaa na pac pa na ma tama kupana, na pa sa ma Caa wei i we isotaa to.

Iso kusasutu fei kyvu

¹⁷ I taa hu si ma koma si ma kyvu Moisi kusasutu na Iso kyagatutu telasalaa takelasi. Ma ta kaa kyvu. Ama ma koma pa tampana huluyu ke. ¹⁸ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesayi, ye isotaa na ate pa wee, kusasutu taa pale kulomtale titiliya yaa ta suka we mbugu pa kaa saali. Halana pa tana pa koo na pa yoo si na pac. ¹⁹ Pa too ke wei i ta tuki kusasutu taa sakpetu na i seyesi lelai si pele pa taa tuki-ti to, paa yaa-i isotaa kawulaya taa sakpelu. Ama ye wei i taka to tana na i heeliyi lelai si pa la mpu, puntu nte soso ke isotaa Kawulaya taa. ²⁰ Ma heeliyi-me si ye i ta taji isona Iso caa to na pa keli isu Iso Tom seyesalaa na Falisanaa pa tanyu to, i kaa suu isotaa Kawulaya taa.

Páaná mvyv tǝm

²¹ I nuwa nti pa heela mə lǝntaa nyǝma tǝ si: N kaa kv yulv. Ye wei í kǝwa, paa pona-i hǝvlǝ. ²² Ama ma, ma heeliyi-me si, wei í tǝka i tǝǝntǝle na i taa, paa pona-i hǝvlǝ. Na ye wei í tuuwa i tǝǝntǝle si: Kǝmǝlǝn, paa pona-i Kotuyu sǝsǝv taa. Na ye wei í tǝma i tǝǝntǝle si: Pǝ lak-i-ŋ kǝ. I nǝǝsǝna kǝkǝ ŋka ka wǝ tǝnaasǝle sǝsǝle taa tǝ ka taa sǝv. ²³ Ye n pona nyá kvhaham kǝ kǝtaya tǝlate, na n tǝsǝ si nyá tǝǝntǝle wǝna-ŋ natǝli, ²⁴ si nyá kvhaham kǝ tǝkǝtǝle tǝne, na n polo na nyá na nyá tǝǝntǝle í tayani-ti. Uena n mǝli na n ha nyá kvhaham mpi.

²⁵ Ye n wakǝla nǝǝlv na í yaa-ŋ nǝnǝǝ, la kookali na nyá na-i í tayani mə tǝm kǝ mpaav taa na í ta tata hǝvlǝ kin. Pǝ taa kǝv na hǝvlǝ nǝá tu-ŋ tǝntǝnaa nin taa na pǝle pá tǝki-ŋ.

²⁶ Tampana kǝ ma heeliyi-me yoo maasǝ, n ka tǝm pǝ tǝna mpi pa pǝla-ŋ tǝǝ fǝlvv paasi n ka luu tǝna.

Wasanjalǝtv tǝm

²⁷ I nuwa isǝna pa yǝǝta si: N kaa la wasanjalǝtv tǝ. ²⁸ Ama má heeliyi-me ye tampana si, ye wei í nyǝna lǝlv alb na í nyuli-i, i tǝma wasanjalǝtv lapv kǝ i nyamle taa kǝ. ²⁹ Ye nyá ntǝǝŋ isǝle kǝ hu-ŋ, lǝs-i-te na n lǝ-te ye poolun. Sana n lan nyá tǝnǝv tǝv kǝ pulv kvlǝmǝm na mpi paa pǝti nyá tǝnǝv tǝnaya tǝnaasǝle sǝsǝle taa tǝ. ³⁰ Ye nyá nin ntǝǝŋ kǝ hu-ŋ, set-i na n lǝ poolun. Sana n lan nyá tǝnǝv tǝv kǝ pulv kvlǝmǝm na mpi paa pǝti nyá tǝnǝv tǝnaya tǝnaasǝle sǝsǝle taa tǝ.

Alv na apalv pa yav tǝm

(Matiyee 19:9; Malǝki 10:11-12; Luku 16:18)

³¹ Pa tu yǝǝta mpv tǝtǝ si: Ye yulv tǝǝnǝyi i alb, í ŋmaa-i kisuyu takǝlaya. ³² Ama má kpaalǝyi-me si, ye yulv tǝǝna i alb na pǝ ta kǝ wasanjalǝtv tǝv, i pona alb inǝyi wasanjalǝtv taa kǝ. Ye isu ílé i tasa saav. Na ye pa kisa alb na nǝǝlv nǝá tǝn na í kpaǝa-i, pǝntv lapa wasanjalǝtv kǝ.

Tuunav tǝm

³³ I nu isǝna pa yǝǝta ta caanaa caanaa tǝ si: N tuuwa si n kǝ la mpi, n kaa yelev-wi. Ama n ka la pǝ tǝna mpi n yǝǝtǝna tuunav kǝ Tacaasǝntaa tǝǝ. ³⁴ Ama má heeliyi-me si, i taa tu tuuna pulv paa pǝv. Paa isǝtaa. Pǝ tǝya pulv, lǝv kumte ntǝ. ³⁵ Paa atǝ. Pǝ tǝya pulv, i nǝǝhǝ tǝsile ntǝ. Paa Yosalem, pǝ tǝya pulv, Wulav sǝsǝ icate kǝ. ³⁶ Taa tu tuuna nyá nyǝv tǝtǝ. Mpi tǝ, n kaa pǝsi na n la na nyá nyǝv taa nyǝlaya kvlǝmǝya hǝlvmi yaa kǝ pili. ³⁷ Ye n kǝ tisi si nn, n tisi nn. Ye aai kǝ, n tisi si aai. Nti yulv sǝsǝyi tǝ tǝv tǝ tǝ lukǝna lǝǝv kin kǝ.

Lǝtvv tǝm

(Luku 6:29-30)

³⁸ I nuwa isǝna paa yǝǝta si: Ye wei í yǝka lǝlv isǝle, paa yǝki i nyǝnte, na wei í hola lǝlv kete, paa holi i nyǝnte tǝ. ³⁹ Ama ma heeliyi-me si, í taa fǝli isayav kǝ isayav. Ye nǝǝlv mapa nyá ntǝǝŋ lǝkpaasaya, kǝes-i-lǝnka. ⁴⁰ Ye nǝǝlv pona-ŋ tǝm hǝv si i lǝkǝyi nyá capa, tǝes-i i nyá kpa kǝ celv. ⁴¹ Ye tǝn tu sǝka-ŋ sǝǝla na tǝlas si n tǝ isu kilomǝtǝli kvlǝm, ilǝ n tǝ kilomǝtǝlǝnaa naale. ⁴² Ha wei i sǝlǝmǝyi-ŋ tǝ. Taa pǝ wei i caa n kǝnt-i tǝ.

Kolontu sǝlvv tǝm

(Luku 6:27-28,32-36)

⁴³ I nuwa isǝna paa yǝǝta si: N kǝ sǝli nyá taapalv na nyá taa kpana nyá kolontu tǝ. ⁴⁴ Ama ma heeliyi-me si í sǝli mə kolontunaa na í sǝlǝm lǝv kǝ mpa pa tǝyi-me ye kvnyǝn tǝ pa tǝv. ⁴⁵ Ilǝ í kpaǝa mə Caa wei i wǝ isǝtaa tǝ i wǝstv ntǝ. Pǝ tǝya pulv, ílé i lakǝna na ilim lukǝ asayaa na kvpama pa tǝna pa tǝv, na í kvpǝtǝyi mpa pa kǝesaa na mpa pa ta kǝes tǝ na í haaki tǝv. ⁴⁶ Ye í sǝla mpa pa sǝla-me tǝ pa tike, pǝpǝyǝle mə tǝeva ilǝ? Lampuu mulaa

mayamaya u laki mpu? ⁴⁷ Ye í seeki mə taapalaa tike, ile í tee lēlaa ke we? Ma ta nyi isōnaa mayamaya u laki mpu? ⁴⁸ I té tēkpataa ile, isu mə isōtaa Caa teu tēkpataa tō.

6

Nyá ti hvlvyyv si pa na-η tōm

¹ I la laakali, í taa laki yēlaa isēntaa ké mə Isōsele kulaputv si pá na na pá sa-me. Ye í laki mpu si yēlaa í na, mə Caa wei i we isōtaa tō i kaa tasa-meγe hav.

² Pə tōō ké waatu wei n haaki liyitee ke kunyōntonaa tō n kaa kpaali si yēlaa í kena-η. Pə mayamaya ke cesēlaa laki Yuta nyōma tēkotilenaa taa na harēe tōō si pá sa-we. Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesēyi. Pa kasēyaya ke pa hikiyi mpyōy kpaakpa. ³ Ama nyá, ye n haaki kunyōntonaa ke liyitee, taa yele na nyá taapalv wei i we nyá kēkē taa mayamaya tō í ná. ⁴ Saa unī nyá kuvōv kaa weē mpi yēlaa tēna nawa tō, na nyá Caa wei i naaki mukaya tee tō i ká feli-η.

Isō sēlōmvyv hvlvyyv

(Luku 11:2-4)

⁵ Waatu wei í sēlōmēyi Isō tō, í taa la isu cesēlaa mpa pa sōla isō sēnyv ke Yuta nyōma tēkotilenaa taa na harēe nōōsi na pá sēlōmēyi si yēlaa tēna í na-we tō. Ma heeliyi-meγe tampana si pa kasēyaya ke pa hikiyi mpyōy kpaakpa. ⁶ Ama nyá, ye n caa Isō sēlōmvyv, svv nyá nan taa na n tēki nyá tōō, na n sēlōmi nyá Caa wei i we tēnaya ūmēlav tō. Na nyá Caa wei unī i naaki mpi n laki ūmēlav tō i ká ha-η nyá kasēyaya.

⁷ Ye í sēlōmēyi, í taa lūlōsēyi tōm payale ke yem isu ma ta nyi isōnaa lakvōv tō. Pa hvv si pa tōm tēyalōη tōō ké paa hiki. ⁸ I taa kēēna-we. Pə taya pulv tōō, mə Caa tēma nyēm ke mpi pə tōm caala-me tō na pēcō í sēlōmēyi. ⁹ Isōna í ká sēlōmi tōyōle si: Ta Caa wei nyá n we isōtaa tō, nyá hēte í weē kate.

¹⁰ Tōyō nyá Kawulaya.

Yele na nyá luyv nyēntv la atē cōne isu tē lapv isōtaa tō.

¹¹ Haa-tvyv saηa tōyōnaya.

¹² Hólí-tvyv suulu ke timpi tē pēntēna-η tō.

Isu ta hólēyi mpa pa pēntēyōna-tv tōyō suulu tō.

¹³ Taa yele na té svv mayasvyv isayav taa.

Ama lōsi-tvyv Isayav niη taa.

[Mpi tō, nyayale kawulaya tōyōlv,

na pēsolv na teeli tv ke tam tōō. Ami.]

¹⁴ Mpyōy pə weē, ye mə tōyōntēlenaa wakēlōna-me na í hólí-weγe suulu, mə Caa wei i we isōtaa tō i ká hólí-meγe suulu tōtō. ¹⁵ Ama ye u hōlōyi mə tōyōntēlenaa ke suulu ke timpi timpi pa wakēlōyōna-me tō, mə Caa kaa hólí-meγe suulu tōtō.

Nōhōkutv kopantv tōm

¹⁶ Ye í hōka nōōsi, í taa wakēli mə isēntaa isu cesēlaa lakvōv tō. Pa sēnyv pa isēntaa si yēlaa tēna í ná si pa hōka nōōsi. Tampana ke ma heeliyi-me maa cesēyi. Pa kasēyaya ke pa hikiyi mpyōy kpaakpa. ¹⁷ Ama nyá, ye n hōka nōyō, saη nyá ise tēceice, na n sēyeli nyá nyōōsi. ¹⁸ Yēlaa í taa nyi si n hōka nōyō. Ama nyá Caa wei i we ūmēlav tō i tike i ka nyōna. Nyá Caa wei i naa mpi n laki ūmēlav tō i ká ha-η nyá kasēyaya.

Kpaηtv lōmayasēe we timpi tō tēnaya i akalvyv weē

(Luku 12:33-34)

¹⁹ I taa kaaki mə wēnav ke atē cōne timpi pukasi na kōkōtaya wakēlōyi na ūmulaa ká wakēli nōnōōsi na pá ūmulv tō. ²⁰ Ama í kaaki mə wēnav ke isōtaa timpi pukasi na kōkōtaya fei si pē

wakəli pulu, na ηmulaa kaa tʉli na pʉ́ ηmulu tʉ. ²¹ Pə taya pulu tʉ, kraŋtu ləmaγasεε í wε timpi, tənaya í akaluyu wεε.

Tənyu kənananam təm
(Luku 11:34-36)

²² Yulu tənuyu pilimile fətəla kele íse. Ye nyá íse í naaki teu, pə waasəyi nyá tənuyu tənaya.
²³ Ama ye nyá íse í yulɔmaa, nyá tənuyu pilimile tənə wε səkpetuyu tεε ké. Ye ísəna n naaki mpv tʉ pə pəsə səkpetuyu íle, puwε, nyá səkpetuyu təm fei yəγətuyu tətəγəle.

Isə na liyitee pə təm
(Luku 16:13)

²⁴ Yulu kulɔm kaa pəsɪ na í kpi yəlaa naale na í laki pa təma. Ye í kprəpa mpv, í ləmaγasεε kəŋ a wεε ləlv tʉ na í yelev ləlv. Yaa ntanyi, í paasəna ləlv na í kisi ləlv. Mε í kaa pəsɪ na í kpi Isə na liyitee na í təŋ mpv.

Naani tuyu kε Isə
(Luku 12:22-31)

²⁵ Í tá ná mpi pə tʉ ma heela-me sɪ í taa nəγəsəyi mə təγənaγa na mə konyənyəɔm mpi pə wεε sɪ í ká təkɪ na í nyəɔkɪ na í hiki weesɪŋ na mə tənəŋ tʉ kutakəm tʉ. Pə taya pulu tʉ, í ta na taa sɪ weesuyu kəla təγənaγa na yulɔtənyu kəla wontu kəsusuutu. ²⁶ Í nyəna sumasɪ na í na. Su haləyi, pəyele su kəŋ. Su nyəkəyi təγənaγa ke kpreŋ taa. Paa na mpv mə Caa wei í wε ísətəa tʉ unɪ í caləγəna-sɪ. Na mə tá kəli sumasɪ ke təm napələ? ²⁷ Paa mə taa yulu ká ku í təyi ísəna pʉntv pəsəyi na í tuusi í təyi wule kulɔmtəle mayamaya?

²⁸ Na pepe tʉ ké í nəγəsəyi mə tʉ kutakəm? Í nyəna tawa nyutu tukoyu hetv nti tʉ na í ná. Nyutu nti tu laki təmle təli. Pə́cɔ tu lʉkɪ pəŋ. ²⁹ Paa na mpv ma heeliyi-me sɪ wulav Salɔməŋ na í təŋ tənə í ta suu wontu na í tala paa tə taa kulɔmuyv ke kacəka. ³⁰ Ye Isə laki kacəka ke tawa taa nyutu nti tə wε saŋa na cele ísəntə pa tika-tɪ tʉ, í kaa la-meyε kacəka na pə́ kəli mpv? Í polo í tεε, u təŋ Isə na mə taa təcayacaya tʉ se. ³¹ Íle í taa pekəli mə tɪ sɪ: Tu təγə-we? Yaa, tu nyə-we? Yaa, tu takɪ-we? ³² Ma ta nyɪ ísənaa pəkəγəna təlyε tam. Mə Caa wei í wε ísətəa tʉ í nyə́má mpi í nyuləyi tʉ. ³³ Í sə nyuyv na Isə Kawulaya na tənte nte Isə caa tʉ tə pəkuyv, na Isə ká ha-me tətəγə pə tənə mpi pə kaasaa tʉ. ³⁴ Íle í taa nəγəsəyi cele nyəntv. Cele nyəntv təlyε cele ké. Nti tə mayana-ŋ saŋa tʉ, paasəna təle tə tike.

7

Təma footuyu təm
(Luku 6:37-38,41-42)

¹ Í taa footɪ ləlaa, pə́ taa kəɔ na Isə huɔna-me. ² Pə taya pulu tʉ, ísəna í footiyi mə təγəntələnaa təγə Isə ká huɔna-me. Na ísəna í mayasəyi mə təγəntələnaa təγə Isə ká mayasɪ-me. ³ Ísənaγa pə lapa na í naaki nyuliim wei í wε nyá təγəntəle ísəpəle taa tʉ, na í kaa na kprátuyú ŋku ku wε nyá nyənte taa tʉ? ⁴ Na ísənaγa nyá pəsəyi na í tʉ nyá təγəntəle sɪ: Səŋ təkpi na má ləsi nyá ísəle taa nyuliim, na pəyele kprátuyú kaya nyá nyənte taa? ⁵ Cεsulv nyá, ləsi kprátuyú ŋku ku wε nyá mayamaya nyá ísəpəle taa tʉ, ílena pə́cɔ í ná teu təcεiceɪ na í ləsi nyá təγəntəle ísəle taa nyuliim unɪ.

⁶ Í taa kraya mpi pə ké Isə nyəm tʉ na í petɪ hasɪ, sí taa kəɔ na sí kulɪ mə tʉ na sí cəli-me. Í taa petɪ mpi pə tewa təγə afanaa kɪŋ, paa felɪ.

Pəɔnyu na pəkuyv na nəŋəγə mapv təm
(Luku 11:9-13)

⁷ Í sələməyi, paa ha-meyε. Í pəkəyi, í hikiyi ké. Í makɪ, pa tuləyi-meyε. ⁸ Sələmulv ke pa haaki. Pəkəlv hikiyina. Matv ke pa tuləyi. ⁹ Wulee mə taa awe pəyaya sələma-í kakalaya na í kraya pəle na í cεle-ke? ¹⁰ Yaa wulee mə taa awe pəyaya sələma-í tinte na pʉntv cεle-keγε

cimte ye? ¹¹ Ye asayaa me mu p̄sa m̄ piya ke k̄pant̄v lap̄v, m̄ Caa wei ɪ we ɪs̄ɔtaa t̄ɪ ka la k̄pant̄v ke m̄pa pa s̄ɛl̄m̄ɛɣi-ɪ t̄ɔ?

¹² ɪs̄ɔna m̄ caaki si l̄ɛlaa ɪ la-m̄e t̄ɔ, mu la-weɣe mp̄v t̄ɔt̄ɔ. Ye ɪ lapa mp̄v, ɪ t̄ɛɣa k̄s̄ɛsut̄v t̄ɛna na ɪs̄ɔ k̄ȳɔɣ̄ɔt̄v t̄ɛl̄ɛs̄ɛlaa t̄ɔm t̄ɛna nt̄ɛ.

N̄n̄ɔɣ̄o k̄k̄p̄ulaya t̄ɔm
(Luku 13:24)

¹³ ɪ s̄v̄na n̄n̄ɔɣ̄o ɲka ka we t̄ɛf̄ɛku t̄ɔ. Asaala tete n̄n̄ɔɣ̄o wala k̄ɛ, na p̄ m̄paav ke paɣale t̄ɛɣ̄ɛɪ. ¹⁴ Ama n̄n̄ɔɣ̄o ɲka ka we t̄ɛf̄ɛku t̄ɔ ka we wahala k̄ɛ, p̄c̄ɔ weesuȳu nȳɛɲka nt̄ɛ. Ȳɛlaa p̄c̄ɔ tike t̄ɛɣ̄ɛɣ̄ana p̄ m̄paav.

T̄v̄ȳv nȳɛm na kv p̄ɛle kin
(Luku 6:43-44)

¹⁵ ɪ la laakali na ɪs̄ɔ k̄ȳɔɣ̄ɔt̄v t̄ɛl̄ɛs̄ɛlaa p̄ɔp̄ɔt̄vnaa. Pa k̄ɛ m̄ kin na p̄ɔ c̄ɛs̄ɛɣi ɪsu pa k̄ɛ heeɲ, s̄ɛs̄ɛ ɪɛ s̄v̄ns̄v̄m̄ɛɲ k̄p̄itik̄p̄itin̄aa nt̄ɛ. ¹⁶ Pa k̄v̄lap̄ɔt̄vnaa kin ke ɪ k̄ɔ nȳɛna-we. Ȳv̄lv̄ kaa kooli t̄v̄ȳv ɲku pa yaa si l̄ɛs̄ɛɲ t̄ɔ kv p̄ee ke s̄ɔs̄ɔv̄ t̄ɔv̄ se. P̄c̄ɔ p̄aa kooliyi t̄v̄ȳv ɲku pa yaa si fiki t̄ɔ kv p̄ee ke k̄ɔl̄ɛɲ t̄ɔv̄. ¹⁷ T̄v̄ȳv k̄v̄paɲkv l̄v̄l̄ɛɣi p̄ee k̄v̄p̄ana k̄ɛ, na t̄v̄ȳv ɪs̄aȳav n̄ɔɔ l̄v̄l̄i p̄ee asaȳɛɛ. ¹⁸ T̄v̄ȳv k̄v̄paɲkv ɪ l̄v̄l̄ɛɣi k̄p̄ai p̄ɛle se. P̄c̄ɔ k̄p̄ai t̄v̄ȳv naa l̄v̄l̄ɛɣi p̄ɛle k̄v̄p̄ant̄ɛ t̄ɔt̄ɔ. ¹⁹ T̄v̄ȳv ɲku kv l̄v̄l̄ɛɣi p̄ee k̄v̄p̄ana t̄ɔ, pa s̄ɛt̄ɛɣi-k̄v̄ȳv na p̄ɔ t̄v̄ k̄ɔk̄ɔ. ²⁰ P̄ɔ t̄ɔv̄ k̄ɛ ɪ k̄ɔ nyi ɪs̄ɔ k̄ȳɔɣ̄ɔt̄v t̄ɛl̄ɛs̄ɛlaa k̄v̄c̄ɛs̄aa mp̄e na pa k̄v̄lap̄ɔt̄vnaa kin.

Yesu nȳɛm ke m̄pa pa nȳɛma-ɪ t̄ɔ
(Luku 13:25-27)

²¹ P̄ɔ t̄aya pa t̄ɛna m̄pa pa yaa-m̄ Taca Taca t̄ɔ pa t̄ɛna p̄aa s̄v̄na ɪs̄ɔtaa Kawulaya taa. Ama m̄pa pa laki ma Caa wei ɪ we ɪs̄ɔtaa t̄ɔ ɪ luȳu nȳɛnt̄v t̄ɔ pa tike p̄aa s̄v̄na. ²² K̄v̄ȳak̄v̄ ɲkv kv wule paɣale k̄ɔ t̄-m̄ si: Taca Taca, nȳɔ t̄ɔɲ taa k̄ɛ t̄ɔ k̄p̄aal̄na ɪs̄ɔ k̄v̄heelitu. Nȳɔ t̄ɔɲ taa k̄ɛ t̄ɔ t̄ɔɣ̄ɔn̄na al̄ɔyaa. Na nȳɔ t̄ɔɲ ke t̄ɔ lap̄ɛna piti t̄ɛma paɣale. ²³ T̄ɛn̄aya maa c̄ɔ-we t̄ɛfoo si: Ma ta nyi-m̄ɛɣe p̄aa p̄c̄ɔ. ɪ t̄ɛɛ ɪ f̄ɛɛ-m̄, ɪs̄aȳalataa m̄e.

Laȳat̄v na k̄v̄m̄ɛɛɲ pa kutuluȳ ɲm̄av
(Luku 6:47-49)

²⁴ Wei ɪ nuk̄i t̄ɔm̄ n̄ti ma ȳɔɣ̄ɔta ɪs̄ɛnt̄ɔ na ɪ t̄ɔk̄ɛɣi-ti t̄ɔ, p̄v̄nt̄v n̄ɔɣ̄ɛs̄ɛna laȳat̄v wei ɪ ɲma ɪ kutuluȳu ke p̄ɔtolaya taa t̄ɔ. ²⁵ M̄p̄ɔȳɔ t̄ɛv̄ nuna heelim̄ s̄ɔs̄ɔm̄ na p̄ɔ cas̄ɛɣi kutuluȳu ɲkv, na pusi su na si lu. Kutuluȳu ta hoti. M̄pi t̄ɔ, pa su kv kite ke p̄ɔtolaya taa k̄ɛ. ²⁶ Ama wei ɪ nuk̄i t̄ɔm̄ n̄ti ma ȳɔɣ̄ɔta ɪs̄ɛnt̄ɔ na ɪ t̄ɔk̄ɛɣi-ti t̄ɔ, p̄v̄nt̄v n̄ɔɣ̄ɛs̄ɛna ɪsu k̄v̄m̄ɛɛɲ ɲkv kv ɲma kutuluȳu ke kanȳɛɣ̄a taa t̄ɔɣ̄ɔ. ²⁷ M̄p̄ɔȳɔ t̄ɛv̄ nuna heelim̄ s̄ɔs̄ɔm̄ na p̄ɔ cas̄ɛɣi kutuluȳu, na pusi su na si lu. T̄ɛn̄aya kutuluȳu hotaa na p̄ɔ t̄ɛna p̄ɔ p̄ɛsi ncaale t̄ɔkp̄ataa.

Yesu t̄ɔɲ t̄ɔm̄

²⁸ Yesu t̄ɛma s̄ɛɣ̄ɛs̄v̄ȳv, ɪɛna p̄ɔ c̄ɛ samaa laɲa ke teu. ²⁹ M̄pi t̄ɔ, ɪ s̄ɛɣ̄ɛs̄aȳa-weɣe na t̄ɔɲ ɪ ta nȳɔ. ɪ f̄ɛi ɪsu pa ɪs̄ɔ T̄ɔm̄ s̄ɛɣ̄ɛs̄ɛlaa l̄ɛlaa.

8

Yesu waasv̄ȳv ke asilima k̄v̄t̄ɔɲ tv
(Mal̄aki 1:40-45; Luku 5:12-16)

¹ Yesu luna p̄v̄ȳv t̄ɔv̄ na ɪ t̄ii, ɪɛna samaa s̄ɔs̄ɔ tv ɪ waali. ² T̄ɛn̄aya t̄ɛn̄v̄ȳv t̄ɔv̄ asilima k̄v̄t̄ɔɲ tv n̄ɔɣ̄ɔlv̄ ɪ k̄p̄ɛt̄ɛna-ɪ na ɪ sopi ɪ t̄ɛɛ na ɪ t̄ɔm̄-ɪ si: Taca, ye n̄ ka tisaȳa n̄ taa waasi-m̄?

³ M̄p̄ɔȳɔ Yesu k̄v̄sa niɲ na ɪ tokina asilima k̄v̄t̄ɔɲ tv ɪni na ɪ c̄ɔ-ɪ si: Teu ma tisaa, alaaf̄ɛya ɪ la.

T̄ɛne ɪn̄ɔɣi p̄ɔ waa ap̄alv̄ ɪn̄ɔɣi k̄p̄ak̄p̄aa. ⁴ ɪɛna Yesu k̄p̄aal̄-ɪ teu si: Taa heeli n̄ɔɣ̄ɔlv̄. Ama t̄ɛɛ k̄p̄ak̄p̄aa na k̄ɔt̄v̄lv̄ na-ɲ. ɪɛna ɲ̄ yiyisi ɪsu Moisi ka k̄ɛs̄v̄ȳv t̄ɔ na p̄ɔ n̄ɔ si p̄ɔ waa-ɲ.

Yesu waasvɔv ke Lom yoolaa nyɔvɔv tu yom
(Luku 7:1-10; Yohaani 4:43-54)

⁵ Yesu sɔvkaɣa Kapənahum, ilena Lom yoolaa nyɔvɔv tu nɔɣɔlv kpətəna-i na í wiina-i ⁶ si: Taca, ma yom nɔɣɔlv hənta tɔyaya. Kutəŋ kutɔvɔv təkəna-i na í saləmɔɣi teu. ⁷ Yesu cɔ-i si: Maa polo na má waasi-i.

⁸ Tənaɣa yoolaa nyɔvɔv tu inɪ i pəsənaa si: Taca, ma ta tala si n̄ sɔv ma tɔyaya. Ama yɔɣɔti kuyɔɣɔtu ke tɔm kɔlvɔm na ma yom hiki alaafəya. ⁹ Má isəntɔ ma see ma sɔsaa ké. Pécó ma wena ma səkpeɔma na pele pá laki ma luyɔ nyəntv. Má heela pa taa wei si í polo cəne, ílé i puki ké. Má heela wei si í kɔɔ, ílé i kɔɔ tɔtɔ. Pécó ye ma heela ma yom si í la pəne, i laki ké.

¹⁰ Yesu nu tɔm təne, ilena í pəsəna mpa pa tɔyaya-i tɔ pa tɔɔ na í tɔ si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəɣi. Ma ta nata yɔlv ke Isəyeli nyəma taa na í tɔma i taa na Isə ké isəntɔ. ¹¹ Ma heeliyi-me tɔtɔ si, paɣale ká luna ilim tɔlvle na ilim tɔtvle, na pá na Apələham na Isaaka na Yakəpυ paa caya tɔɣɔv ke isətaa Kawulaya taa. ¹² Ama mpa paa ké Kawulaya nyəma tɔ paa lə-weɣe awalɪ ké səkpeɔvɔv taa, timpɪ paa casəɣi kapusi na pá nyasəɣi pa tɔɣi kela tɔ.

¹³ Mpróɣú Yesu heela yoolaa nyɔvɔv tu si: Kpe, isəna mpi n tɔma nyá taa na Isə tɔ pu la mpróɣú teitei.

Waatv inɪ i mayamaya ke pə waa yoolaa nyɔvɔv tu yom.

Yesu waasvɔv ke kutəntvnaa paɣale
(Maləki 1:29-34; Luku 4:38-41)

¹⁴ Mpróɣú Yesu pola Piyee tɔyaya, na í mayana watv wena Piyee yɔsɔ na í həntaa. ¹⁵ Mpróɣú Yesu tokina kutəntv niŋ na i watv ya kpaɣpaa. Ilena í kɔlv na í caləst-wɛ.

¹⁶ Taanaɣa taanaa ilena pá kəna Yesu ke aləɣəhilaa paɣale. Na í yɔɣɔti kuyɔɣɔtu na aləɣaa se, na í waa kutəntvnaa təna tɔtɔ. ¹⁷ I lapa mpu si pé la nti Isə kuyɔɣɔtvɔv teləsvlv Isayii ka yɔɣɔtaa tɔ si: I ləsa tá icantv na í lə, na í mv ta kutəməŋ.

Yesu tɔŋvɔv nyullaa
(Luku 9:57-62)

¹⁸ Yesu ná samaa kotina-i, ilena í tɔ-we si pá tesɪ tenku na waali. ¹⁹ Mpróɣú Isə Tɔm seɣesəlv nɔɣɔlv i kpətəna Yesu na í tɔ si: Taca, maa tɔŋvɔv-ŋ nyá təpote təna taa.

²⁰ Yesu cɔ Isə Tɔm seɣesəlv inɪ si: Sɔəŋ wena i lona na sumasi wena si tana. Ama Yɔlv Pəyaya má, ma faina nyɔvɔv tɔtvle mayamaya.

²¹ Tənaɣa Yesu ifalaa taa nɔɣɔlv ná tɔma-i si: Taca yele na má polo na má pi ma caa na pécó.

²² Ilena Yesu cɔ-i si: Təŋi-m na n̄ yele na səttaa pi pa səttaa.

Yesu heesvɔv ke kacuculaya
(Maləki 4:35-41; Luku 8:22-25)

²³ Mpróɣú Yesu na i ifalaa pa sɔv kpɔlvɔv taa. ²⁴ Tənaɣa heelim sɔsəəm kula tenku tɔɔ na lvm hola waasəɣi kpɔlvɔv. Ama pə pamna Yesu tooki. ²⁵ Mpróɣú i ifalaa polaa na pá feesi-i na pá tɔm-i si: Taca, ya-tv, tə lepaya.

²⁶ Ilena Yesu cɔ i ifalaa si: Pepe tɔɔ ké sɔɣəntv kraa-me? I tá te Isə na mə taa na pə tɔɔ suwe? Mpróɣú i kɔlv na í kaləna heelim na lvm, na pə təna pə hee təli. ²⁷ Ilena piti kra pa təna na pá pɔsəɣi si: Aweɣe inɛ inɪ na pé kreŋna heelim na tenku lvm na pé nukəna-i?

Aləɣəhilaa naale na afanaa pa tɔm
(Maləki 5:1-20; Luku 8:26-39)

²⁸ Yesu tɛsa tenku kvtəŋ ləŋkv tɔɔ ké Katalee nyəma tɛtv taa. Ilena apalaa naale luna pələaŋ taa na pá səŋvɔv-i. Apalaa mpe paa hii aləɣaa ké, na pa nyaŋ we sɔɣəntv. Yəlaa cəlaya pa mpaav ŋkvɔv. ²⁹ Tənaɣa pa sɔv kiisuyv si: Isə Pəyalv, ta na-ŋ suwe? N kəma si n tɔvɪ-tɔvɔv wahala na pə waatv mayamaya ta tata?

³⁰ Pə pamna afanaa kaləku səsəəv nakuli ku we pə cəlo təna na ku tuliği. ³¹ M̄p̄ȳḡȳ aləḡaa wiina Yesu si: Ye n ká təḡəni-tv, yeke na té s̄v afanaa kaləku k̄vne ku taa.

³² Yesu cə-we si: I polo. Uena pá se apalaa naale inu i waali na pá tēna afanaa taa. Uena afanaa tv casəle ke yem ke k̄rakpaa, na pá tii kalakala na pá tv lum na pá si.

³³ M̄p̄ȳḡȳ afanaa tiikilaa ná loma k̄rakpaa na pá polo icate taa, na pá keesi pə təna mpi pə lapa tə, na isəna aləḡaa m̄pe pa təm lapa tə. ³⁴ Tənaḡa icate nyəma təna luwa si pa səḡəḡi Yesu. Pa na-i, uena pá tēki-i si í lu pa tetv taa.

9

Yesu waasv̄ȳv̄ ke k̄v̄təḡ k̄v̄tv̄lv̄ȳv̄ tv
(Maləki 2:1-12; Luku 5:17-26)

¹ Yesu s̄v k̄pulv̄ȳv̄ na í tēsi tēḡku na í polo i maḡamaḡa i icate taa. ² M̄p̄ȳḡȳ pa k̄əna-i k̄v̄təḡ k̄v̄tv̄lv̄ȳv̄ tv na í h̄ənta i k̄patəle təə. Yesu nawa apalaa m̄pe pa naani, uena í heeli k̄v̄təntv si: Ma p̄əyalv, t̄əki nyá ti, nyá isayatu husaa.

³ Tənaḡa Isə Təm seḡesəlaa napəli pa huv pa taa si: Apalv inə i k̄rakəḡi i ti na í keesəḡəna Isə.

⁴ Yesu nyəmə nti pa huvki tə, uena í p̄əəsi-we si: Pepe təə ké í huvki h̄w̄w̄e asayee ke mpv?

⁵ Na nti tə ḡəḡtv̄ȳv̄ k̄əla t̄əlev: Nyá isayatu husaa, yaa Kuli na n̄ tə? ⁶ Təv, ma h̄lí-me si Yulv Pəḡaḡa má, ma p̄əsəḡi na má husi isayatu ke ate cəne.

Tənaḡa Yesu t̄əma k̄v̄təntv si: Kuli na n̄ k̄raḡa nyá k̄patəle na n̄ k̄pe.

⁷ M̄p̄ȳḡȳ apalv inu i kulaa na í k̄pe. ⁸ Samaa ná mpv, uena s̄əḡəntv k̄ra-we. Na pá saḡ Isə ké mpi pə təə i ha ḡəlaa ke p̄əs̄v̄ȳv̄ ḡku ku taka ke mpv tə.

Yesu yaav ke Matiyee
(Maləki 2:13-17; Luku 5:27-32)

⁹ Yesu lu təna na í tēki, uena í na apalv wei pa yaa si Matiyee tə, na í cəḡa lampuu t̄əmv̄le. Uena í yaa-i si: Kuli na n̄ t̄əḡi-m.

Tənaḡa Matiyee kulaa na í hu Yesu waali.

¹⁰ Yesu na i ifalaa na lampuu m̄v̄laa na asayaa p̄aḡale pa k̄p̄ənta Matiyee tē na pá t̄əki.

¹¹ Falisanaa na mpv, uena pá p̄əəsi i ifalaa si: Pepe təə ké m̄ə caa na lampuu m̄v̄laa na ḡəlaa asayaa pa k̄p̄əntəḡi na pá t̄əki?

¹² Yesu nu pa k̄v̄p̄əəs̄v̄tv, uena í cə si: Pə t̄əḡa alaafəḡa nyəma nyuləḡəna f̄ətaa. Ama k̄v̄təntv̄naa ké. ¹³ Pa ḡmaawa si: K̄v̄p̄əntv ke ma s̄əlaa, pə t̄əḡa k̄ətas̄i. I polo na í p̄eeki ḡmaatv t̄əm t̄əne t̄ə h̄w̄w̄e. Mpi tə, ma k̄əmaḡa si ma yaaki asayaa, pə t̄əḡa k̄v̄p̄əma.

Yesu keesv̄ȳv̄ ke n̄əh̄əkv̄tv t̄əm
(Maləki 2:18-22; Luku 5:33-39)

¹⁴ M̄p̄ȳḡȳ Isə Lum Solv Yohaani ifalaa k̄p̄ətəna Yesu na pá p̄əəsi-i si: Pepe təə ké ta na Falisanaa t̄ə h̄ək̄əḡi n̄əəsi na nyá ifalaa u laki mpv?

¹⁵ Uena Yesu cə-we si: I ká p̄əsi na í la na ak̄p̄aḡalv taapalaa w̄e laḡwak̄əlle taa na í na-we pá w̄e? Aai, p̄əle pə f̄ei lapv ke paa p̄əc̄. Pu k̄əə na p̄ə keesi k̄v̄yaku nakuli, uena pá l̄əsi-i pa h̄ekv. P̄əḡe paa h̄ək̄ə n̄əəsi.

¹⁶ Nəḡəlv f̄ei wei i ka tə i wontuḡu k̄v̄p̄ənv̄ȳv̄ na saaliya k̄v̄falayə tə, pə t̄əḡa pulv təə, saaliya ḡke kaa h̄ə-kv na p̄v̄ȳḡ k̄əli isu ku w̄e tə. ¹⁷ P̄əc̄ə nəḡəlv kaa suu sulvm k̄v̄fam ke sulvm hulvḡ k̄v̄p̄əḡ taa, t̄əf̄ə hulvḡ ká ya na sulvm ti na hulvḡ náá wak̄əli yem. Ama hulvḡ k̄v̄faḡ taa ké pa suuki sulvm k̄v̄fam, uena pə təna pə cəḡa teu.

Yailu p̄eəlv na alv t̄əḡəllv pa t̄əm
(Maləki 5:21-43; Luku 8:40-56)

¹⁸ Yesu t̄əḡna-w̄eḡe t̄əm t̄əneḡe heeluḡu, ule Yuta nyəma s̄əśə nəḡəlv i k̄əmaḡale, na í hoti Yesu n̄əəhe tē na i t̄ə si: Ma p̄eəlv hee n̄əəḡə, k̄əə na n̄ t̄əni nyá niḡ ke i t̄əə, i ká hiki weesuḡu.

¹⁹ Μρύγύ Yesu na ι ifalaa pa kulaa na pá tēηι-ι.

²⁰ Μρύγύ alv nāγoλv, wei hatoo pusi naanōwa na naale taa ι tēηna tēγoλvγv na pá wε-ι ton tō, ι kpētēna Yesu na ι waali tō, na í tokina ι capa ntompāle. ²¹ Mpi tō, alv inι ι ka tu ι taa ké si: Ye ma pēsaa na má tokina paa Yesu capa maγamaγa pu waa-m.

²² Tēnaya Yesu pēsa ι waali na í na-ι na í tōmι-ι si: Taa nyá, n tēma Isō na nyá taa tēγo pō waasa-η ma pu.

Tēnaya pō waa-ι kpakpaa ke tēne inι.

²³ Yesu tala Isō tēsēele sōsō inι ι tēγaya taa na í maγana hēsι hullaa na samaa kōkōte. ²⁴ Μρύγύ ι tōma si: I lu cāne, pēeliya ta si. Ama ka too kvtoo ké.

Μρύγύ pa wona-ι. ²⁵ Pa tēma samaa ke lēsuyv, ilēna Yesu svv nan taa, na í tōki pēeliya nin taa na ká kuli. ²⁶ Μρύγύ pō tōm yawa pa tetv tēna taa.

Yesu waasvγv ke yvlōmaa naale

²⁷ Yesu lu tēna na í tēeki na í tala tiili, ilēna yvlōmaa napōlēγι naale tv ι waali na pá kiisiγι si: Tafiiti Pēγaya nyēmi tá pētōtōle.

²⁸ Yesu tala tēγaya taa, ilēna yvlōmaa mpe pá kpētēna-ι. Tēnaya ι pōsa-wε si: I tēma-m na mā taa si ma pēsēγι na má la mpv?

Ilēna pá cō-ι si: Eε, Tācaa.

²⁹ Μρύγύ Yesu tokina pa ise na í tō si: Pō la isu í tēma mā taa tō.

³⁰ Ilēna pa ise kuli. Μρύγύ Yesu kpaala-wε na ton si: Tōv, í taa yelev na nāγoλv nu yoo.

³¹ Ama pa luwa na pá yasι Yesu tōm ke tetv tēna taa.

Yesu loou ke ilōγv kamumuka

³² Pēle pa lu mρύγύ kpakpaa, ilēna pá kōna Yesu ke ilōγohilu kamumuka. ³³ Tēnaya ι tēγōna ilōγv, na kamumuka svv yōγōtuyv ke kpakpaa. Piti kpa samaa na pá tēη si: Tē ta keesita isēntōγo Isēγeli tetv taa.

³⁴ Ama Falisanaa ná tōma si: Alōγaa wulav ton ke ι tēγōnēγōna alōγaa lēlaa.

Samaa pētōtōle kpa Yesu

³⁵ Yesu cōkaya acalēe na acalisi tēna na í sēγēsēγι Yuta nyōma tēkotilēnaa taa. Na í lakι waasv ke Isō Kawulaya Laapaali Kōpan tōm. I waakaya kvtōmēη tēna na acamaa tēna. ³⁶ Yesu nyēnaya samaa na pētōtōle kpa-ι. Mpi tō, yēlaa pane pa kawaya, pa feina apalvtv. Pa nēγēsōna heeη wei ι feina tiikilu tō. ³⁷ Tēnaya ι heela ι ifalaa si: Kvmtv tōōwa sōsōm. Ama kvntaa fei payale. ³⁸ Ilē í wiina kvmtv tv si í sōsι kvntaa ke ι kvmtv taa.

10

Yesu ifalaa hēla

(Malēki 3:13-19; Luku 6:12-16)

¹ Μρύγύ Yesu yaa ι ifalaa naanōwa na naale ke í kin, na í ha-wēγe pēsuyv si pá tēγōnι alōγaa na pá waa kvtōmēη tēna na acamaa tēna. ² Tillaa mpe pa naanōwa na naale hēla ntō. Kancaalaya nyēη ntē Simēη wei pa yaa si Piyēe tō, na ι neu Antēli, na Sepetee pēγalv Saaki na ι neu Yohaani, ³ na Filipv na Paatelemii, na Tomaa na lampuu mvlv Matiyee, na Alēfe pēγalv Saaki na Tatee, ⁴ na Selotι tv Simēη, na Yutaasι Isēkaleeu wei ι tv Yesu ke ι kolontunaa nin taa tō.

Yesu tillaa naanōwa na naale tiluyv

(Malēki 6:7-13; Luku 9:1-6)

⁵ Yesu tila yēlaa naanōwa na naale inι na í sēγēsι-wε si: I taa polo tetv nti tē ta ke Yuta nyōma nyēntv tō tē taa, í taa svv Samalii acalēe taa. ⁶ Ama í polo Isēγeli nyōma mpa pa lepa isu heeη tō pa cōlv. ⁷ I ká lakι waasv na í heeliγι mā mpaasv taa si: Isōtaa Kawulaya wvsa kōnte. ⁸ I waa kvtōntvnaa, na í feesi sētaa, na í waasι asilima kvtēη nyōma, na í tēγōnι alōγaa.

Mə hika faalaa ké, ı ha tətəyɔ faalaa. ⁹ Ɔ taa tv mə sipanaa taa ké liyitee, paa nna. ¹⁰ Ɔ ye le mə mpaav hulun. Ɔ taa tənı tokonaa, ı taa lee ntaŋkpala, ı taa təkı kprátúyú. Mpi tɔ, təmle latu na ı caləsvu ké.

¹¹ Ye ı svv ıcate yaa ıcaliya nakəli ka taa, ı pɛɛkɪ wei ı luyv wɛɛ sɪ ı ká mv-me tɔ, na ı caya təna haləna mə tɛɛv. ¹² Ye ı svv təyaya nakəli ka taa ıle ı tɔ sɪ: Ɔsɔ ı ha-mɛyɛ alaafəya. ¹³ Ye təyaya ŋke ka nyéma ı mv-me, pu la-we ısu ı kooluyv tɔ. Ama ye pa kisa-mɛ, mə koolee ı məli mə tɔ. ¹⁴ Ye pa kisa-mɛyɛ mɔyɔ yaa mə təm nuv ke təyaya nakəli yaa ıcate natəli tɔ taa, ı lu na ı kpiisi-wɛyɛ mə nɔɔhɛɛ mɔsvu na ı tɛɛ. ¹⁵ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cɛsəyi, Sɔtəm na Kɔmɔ tɛtv kaa na wahala ke Hvule wule na pə kəli ıcate ńtɛ.

Wahalanaa mpa paa kɔɔ tɔ

(Maləki 13:9-13; Luku 21:12-17)

¹⁶ Ɔ nyəni, ma tiliyi-me ısu heen ke sɔnsɔməŋ hɛkɔ. Ɔ la layatv ısu tomaa, na tɔpamm ısu alukukunaa. ¹⁷ Ɔ la laakali, yəlaa ká yaa-mɛyɛ puloonaa taa. Paa ma-mɛyɛ akpatɛɛ ke Yuta nyéma təkotilena taa. ¹⁸ Paa yaa-mɛyɛ nɔnɔsɪ ke tɛtv təkəlaa na awulaa səsaa pa kiŋnaa ke ma tɔ. Ɔlena pəcɔ ı hólí ma təm tampana ke pa na mpa pa ta ke Yuta nyéma tɔ pa ısentaa. ¹⁹ Waatv wei paa pona-mɛyɛ puloonaa taa ké mpv tɔ, ı taa nəyəsɪ nti ı ká yɔyɔti na ısəna ı ká yɔyɔti-ti tɔ. Pə waatv ı tala, pu tv mə luun tɛɛ ké kprakpaa ke nti ı ká yɔyɔti tɔ. ²⁰ Mpi tɔ, pə taya mə kiŋ ke mə kuyɔyɔtɔtv ka luna. Ama mə Caa Feesuyv ká yɔyɔtəna na mə nɔsɪ.

²¹ Yəlaa ká kvlı na pá hólí pa taalvnaa yaa pa newaa sɪ pá kv-wɛ. Cɛɛɛnaa ká la pa piya ke mpv tɔtɔ. Piya səle sv kvlı sɪ nyéma tɔ sɪ pá kv-wɛ. ²² Yəlaa təna taa ká kpana-mɛyɛ ma tɔ. Ama wei ı nyaya apalvtv na ı tala tənaya, pɔntv nyuvv ke pu ya. ²³ Ye pə kɔma na pá tv-mɛyɛ kvnyɔŋ ke ıcate natəli tɔ taa, ı se na ı pólɔ lentɛ taa. Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cɛsəyi, ı kaa tɛ Ɔsɛyeli acalɛɛ ke cɔɔv na pəcɔ Yvlv Pəyaya má ma kɔɔ.

²⁴ Təmle kprələməlv ta kəli ı hullv. Pəcɔ ifalv nəyəlv ı fɛi wei ı kəla ı caa tɔ. ²⁵ Ye pə lapa təmle kprələməlv ısu wei ı hólóyí tɔ, pə mayanaa ké. Na ye pə lapa ifalv ısu ı caa pə mayanaa tətəyɔ. Pa ta kisi təyaya Caa ke tvsv sɪ Pesepule, kacəŋfana təyaya nyéma na?

Ɔsɔ seu təm

(Luku 12:2-7)

²⁶ Ye mpv ıle, ı taa nyana yəlaa. Pə təna mpi pə ŋmelaa tɔ, ısu pə tema na pə kvlı pə tɔ. Pə təna mpi pə lapa mukaya tɛɛ tɔ, ısu pa tema na pá nyı-wı. ²⁷ Pə tɔ ké təm nti ma ŋmesəyi na má heeliyi-me yə ahoo tɔ, ı kpraali-təyi ilim taa. Na nti pa weləta mə ŋkraŋŋ taa tɔ, ı kpraali-ti na nəyɔ səsəya. ²⁸ Ɔ taa nyana mpa pa pəsəyi na pá ləsv yvlv weesuyv tike, na pə waali paa pəsəyi pulv tɔ. Ama ı se Ɔsɔ, ıni ı pəsəyəna na ı kv yvlv. Pəyele ı pəsəyi na ı tv-ı tənaaasəle səsəle taa. ²⁹ Pə taya sumpwɔwɔnaa naaleye pa pɛɛtəyi santii kvlm taa? Pəyele kvlm nyuvv ı leki na pə tá luna mə Caa kiŋ. ³⁰ Mpv ıni tətəyɔ na mə nyuvv taa nyɔɔsɪ, Ɔsɔ nyəmə sɪ təna sɪ nyuvv ké. ³¹ Ye mpv ı taa nəyəsɪ. Ɔ kəla sumpwɔwɔnaa tɔcayacaya.

Yesu Kilisiti mɔyɔ yaa ı kisuyv

(Luku 12:8-9)

³² Ye yvlv ta ŋmesɪ sɪ ı kə ma nyəŋ, ma mayamaya maa tisi ma Caa wei ı wɛ ısɔtaa tɔ ı ısentaa sɪ pɔntv ké ma nyəŋ tɔtɔ. ³³ Ama wei ı kprɛesa yəlaa ısentaa sɪ ı ta nyı-m, ma mayamaya maa tɔ ma Caa wei ı wɛ ısɔtaa tɔ ı ısentaa sɪ ma ta nyəmi-ı tɔtɔ.

Yəlaa fayav ke Yesu tɔ

(Luku 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Ɔ hvv sɪ hɛsəyv ke ma kəna antulinya taa? Aai, yoo ke ma kənaa. ³⁵ Ma kəmaya sɪ ma yoosiyi cɛɛ na ı pəyaya, na pɛɛlv na ı too, na poolu na paŋ alv nyəŋ. ³⁶ Yvlv təyaya nyéma mayamaya ká pəsəna ı kolontunaa.

³⁷ Ye wei ı sɔləyɪ ı caa yaa ı too na pə kəli ma, ı ta tala ı la ma ifalv. Na ye wei ı sɔləyɪ ı pəyalv yaa ı pɛɛlv na pə kəli ma, ı ta tala ı la ma ifalv. ³⁸ Ye wei ı ta səyəlɪ ı səm tesika na ı

təŋi-m, pɔntu kaa pəsi na í la ma ífalv. ³⁹ Wei í nyəna í weesuɣu təcututu, í tɛŋna səpu. Ama wei í lapa í tɛɣi awusa ke ma tɔɔ, pɔntu ká hikina weesuɣu.

*Cele kasɛɛsi
(Malaki 9:41)*

⁴⁰ Ye wei í mu-me, maya í mɔwa. Na ye wei í mu-ma, pɔntu mu wei í tila-m tɔɣɔ. ⁴¹ Ye wei í mu Iso kuyɔɣɔtutu teləsulu nəɣɔlv si í kɛ Iso nyəŋ tɔ pɔ tɔɔ, pɔntu ká hiki kasəyaya ŋka Iso kuyɔɣɔtutu teləsulu ká mu tɔ. Na ye wei í mu yulu wei Iso nyənəɣi kupaŋ tɔ si í kɛ kupaŋ tɔ pɔ tɔɔ, pɔntu ká hiki kasəyaya ŋka paa ha yulu kupaŋ tɔ. ⁴² Tampana ke má, ma heeliyi-me, wei í ha lom sasala ane a mayamaya ke piya səne si taa nakəli ke ka kɛ ma ífalv tɔ pɔ tɔɔ, pɔntu kaa laŋ pə kasəyaya.

11

*Iso Lom Solv Yohaani tiluɣu ke Yesu kin
(Luku 7:18-35)*

¹ Yesu tema í ifalaa naanɔwa na naale ke pə tənaya keesoyu ke mpv, ilena í kuli təna na í tɛɛ si í seɣesəɣi na í laki waasv ke acalɛ taa.

² Lom Solv Yohaani we saləka taa na í nu pa yɔɣtəɣi nti nti Kilisiti laki tɔ pɔ tɔm. Ilena í tili í mayamaya í ifalaa taa napəli, ³ si pá pəsı-ı si: Nyayale wei í tɔm paa təma si í ká kɔɔ tɔ, yaa nəɣɔlv weɛ í kəŋ tɔ taŋ ilɛ?

⁴ Mprɔɣú Yesu cə-we si: I polo na í keesi Yohaani ke nti í nukı na nti í naaki tɔ si, ⁵ yulvmaa naaki, kaakalası tɔŋ, na tənuyv tɔɔ asilima kətəŋ nyóma naaki nyuvv, ntamaa nukı, sətəa ná feŋ. Pécó konyəntvnaa ná tɔŋna Laapaalı Kupaŋ ke nuv. ⁶ Wei í naani kaa lu ma tɔɔ tɔ pɔntu nu leleŋ kɛ.

⁷ Yohaani ifalaa mpɛ pa kəma na pá kpe, ilena Yesu svv samaa ke Yohaani tɔm pəsəyuvv si: Pepeye í ka pola wulaya tɛtv taa kɛ nav ye? Heelim makı na pə ciyitiyi səsəncəŋa ŋka tɔ? Anı pə taɣa tələ. ⁸ Ile pepe nav ke í polaa? Yaa yulu wei í suu kacəka wontu tɔ? Təv mpa pa suuki kacəka wontu tɔ awulaa tɛəsi taa kɛ pele pa weɛ. ⁹ Ile pepe mayamaya ke í ka tu pola nav? Yaa Iso kuyɔɣɔtutu teləsulu nəɣɔlv? Tampam, Iso kuyɔɣɔtutu teləsulu kɛ. Halı ma heeliyi-me si í tu kəla mpv. ¹⁰ I tɔm ke pa tu ŋmaawa Iso Təm taa si: Nyəni, ma tillu ntə ma teləsəɣi nyá nəɣɔ tɔɔ, si í taɣanı nyá mpaav na ŋ kəŋ. ¹¹ Ma heeliyi-meɣe tampana si, yulvpiya təna taa nəɣɔlv fei wei í kəla Iso Lom Solv Yohaani tɔ. Ile paa na mpv isətəa Kawulaya taa səkpelu mayamaya tɛɛ-ı. ¹² Hatoo pə kpaɣav waatv wei Iso Lom Solv Yohaani lakaya waasv na pə tana saŋa tɔ, isətəa Kawulaya hikuɣu kɛ isələ kvsɛmle tɔm kɛ. Na mpa pa seesa isɛ tɔ mpɛ pa hikiyina-ke. ¹³ Iso kuyɔɣɔtutu teləsəlaa təna na Moisi kvsəsıtu kpaala Kawulaya ŋke ka tɔm, haləna pə tala Yohaani kəntɛ. ¹⁴ Iı caa ma tɔm mvyv tɔɣɔ, tɔfɔ ma heeliyi-me si Yohaani inəɣələ Ilii wei paa təma si í ká məli tɔ. ¹⁵ Ye í kɛ nulaa í nu.

¹⁶ Pepeye maa keesəna kufalaŋ yəlaa paŋɛ? Pa nəɣəsəna kɛ isu piya cakuyv kataası taa na si tɔŋ təma si: ¹⁷ Anı tə mapa-meɣe soo si í paa, na í kisi. Pécó tə wii səm wula, pə ta cɛ mə laŋa na í wii. ¹⁸ Təv, Yohaani ná kəma, u təkı, u nyəəkı sulom, na pá yɔɣtəɣi ilɛ si í kɛ iləɣəhilu. ¹⁹ Yulu Pəyaya má, ma kəma na má təkı na má nyəəkı, ilena pá taɣanəɣi maya tɔm tətɔ si ma kɛ hilitu na solvnyəlv. Aaiyee si lampuu mvləa na asayaa pa ceu kɛ. Ama Iso layatv hulə pə teu.

*Yesu kalənav ke acalɛ
(Luku 10:13-15)*

²⁰ Mprɔɣú Yesu svv acalɛ nna a taa í wiisa piti təma paɣale lapv tɔ a nyóma ke kalənav na tɔŋ. Mpi tɔ, pa ta layası təntɛ. I təma-weɣe si: ²¹ Hai, Colasəŋ nyóma me, mə tɔm we waiyo. Hai Petesaita nyóma me, mə tɔm we waiyo kɛ. Piti təma nna pa lapa-yeɣe mə hekv taa tɔ, ye isu isəntɔ Tiii na Sitəŋ pa acalɛ taa ke paa lapa-ye, isəntɔ paa tema suuu ke ləyaya wontu isu fələtənaa taka na pá pəli pa tɔɔ kɛ təlvma si pə hólı si pa caa pa layası təntɛ. ²² Pə tɔɔ kɛ ma heeliyi-me si paa hólı suulu ke Tiii na Sitəŋ acalɛ nyóma ke Hvule kuyaku wule na pə

kəli-mε. ²³ Pə kaasuyu Kapənahum nyá tɔ, n huɔ si n ká pu na í kaləsəna hatoo isətənyu na? Ama paa tisi-η ké təfe ké tuu tənəsəle səsəle taa. Pə taya pulv piti təma nna pa lapa nyá taa tɔ. Ye Sətəm ke paa lapa-ye, isəntɔ i ka tapəna saŋa. ²⁴ Pə tɔɔ ké ma heeliyi-mε si paa hólí Sətəm ke suulu ke Hɔvle wule na pə kəli-mε.

Yesu kinj heesuyv təm
(Luku 10:21-22)

²⁵ Waatu inəyi Yesu yəyətəa si: Hai, ma Caa, isətəa na ate pə tv, ma sεε-η. N ηmesa təm təneyε layatunaa, ilena í kuli-təyi piya. ²⁶ Ma Caa, pəpətv fei ma sεε-η. Nyá inu nyá luyv tu lapəna mpv.

²⁷ Ama ma Caa cela-m pə tənaya. Ye pə taya ma Caa tike nəyɔlv ta nyi Pəyalv. Na pə taya Pəyalv tike, nəyɔlv ta nyi Cεεε tətɔ. Anha, ye Pəyalv nəkəna si i hólíyi wei pə paasi.

²⁸ Mε mpa i kawa na mə səyəla nu-mε tɔ, mə tənə í kəɔ ma cəlv na má yele na í heesi. ²⁹ I yele na má təkí-meyε teu na má səyεsi-meyε ma layatu. Pə taya pulv tɔɔ, ma wena suulu na má we təpamm, na mə mayamaya í ká heesi. ³⁰ Mpi pə tɔɔ tɔ, ye ma təkə-mε í nukí lelenj ké, na səyəla nna maa svki-mε tɔ a fei yun.

12

Yesu kele kuyaku kvheesuyv tv
(Maləki 2:23-28; Luku 6:1-5)

¹ Pə waalı ké Yesu teekayana təyənaya pee taale natəli tə kinj ke kuyaku kvheesuyv nakuli kv wule. Mpyóy nəyɔsi kpa i ifalaa, ilena pá svv təyənaya pee peluyv na pá təkí. ² Falisanaa ná mpv, ilena pá yəyətəi si: Nyəni, nyá ifalaa lakuyv mpi pə fei lapv ke kuyaku kvheesuyv wule tɔ yee?

³ Tənaya Yesu cə-we si: Ye mpv í tá kala mpi Tafiiti lapa waatu wei nəyɔsi pu í na mpa paa we i cəlv tɔ? ⁴ I svv Isə təyaya taa na í kpaɣa potopotonaa mpa paa si Isə tɔ na í na i yəlaa pá təyɔ. Pəyele potopotonaa isv mpv tá ké mpa yəlaa tənə ka təyɔ tɔ. Ama kətəlaa tike ka wenna mpa si pá təyɔ-we. ⁵ Yaa í ta kala Moisi Kusəsutv taa si kətəlaa ta nyi kuyaku kvheesuyv ke waatu wei pa tənə təmle lapv ke Isə təsεεle taa tɔ. Pəyele nəyɔlv u nyənəyi-we isv pa wakələyi-kv. ⁶ Ma heeliyi-mε si pulvrv we cəne na pə kəla Isə təsεεle. ⁷ Pa yəyətə Isə Təm taa si: Kvpantv ke ma səɔlaa, pə taya kətasi. Ye í ka cəkəna təm tənε tə huwεε í taa tv yəlaa paneyε kvpəntuyv ke yem ké mpv. ⁸ Yvlv Pəyaya mayale kuyaku kvheesuyv Səsə.

Nkpaləkpəkaya tv
(Maləki 3:1-6; Luku 6:6-11)

⁹ Yesu lu tənə, ilena í svv Yuta nyəma təkotile natəli tə taa. ¹⁰ Pə pamna nkpaləkpəkaya tv nəyɔlv i ka we tənə. Mpyóy mpa paa we tənə tɔ pa caakaya pa hiki timpi paa waana Yesu tɔ. Ilena pá pəɔsi si: Ta mpaav taa, paa waasi yvlv ke kuyaku kvheesuyv wule yaa isəna?

¹¹ Tənaya Yesu pəɔsa-we si: Mə taa awe wena heu kvlm təkəj na heu inu í hoti púyóy səsəɔv nakuli kv taa ké kuyaku kvheesuyv wule, na í yelev ləsvy si pə ké kuyaku kvheesuyv? ¹² Na yvlv na heu ke we? Təv, ye mpv pa pəsəyi na pá waasi yvlv ke kuyaku kvheesuyv wule mεε.

¹³ Ilena Yesu tɔ nkpaləkpəkaya tv inu si: Təv, loosi nyá ninj.

Nkpaləkpəkaya tv loosa i ninj, ilena i ninj məli teu təmmam isv leləj. ¹⁴ Tənaya Falisanaa polaa na pá caya na pá mayasi isəna paa la na pá kv Yesu tɔ.

Isə təmle tv ləsvy təm

¹⁵ Yesu nu mpv, ilena í se tənə na yəlaa payale tənəi. Ntəna í la na pa tənə mpa paa ké kvtəntənəa tɔ pá hiki alaafəya. ¹⁶ Ama i kpaala-weyε teu si: I taa yelev na pá nyi ma tɔɔ. ¹⁷ Pə lapa mpv si pə la nti Isə kvəyətətv teləsvlv Isayii ka yəyətəyv tɔ si:

¹⁸ Isə yəyətəa si,
ma təmle tv wei ma ləsaa təyɔlv.

Wei ma sɔ́laa na ma lanje heena sɔ́sɔ́m tɔ́.

Maa tu ma Feesuɣu ke ɪ taa.

ɪ ka heeli huɔ́nau tɔ́m ke piitimnaa.

¹⁹ ɪ na nɔ́ɔ́lv pa kaa yoo.

Pɔ́yele pa kaa nu ɪ tan.

Pa kaa na-ɪ na í laki faaci ke samaa taa ke ɪcate patɔ́ma taa.

²⁰ ɪ kaa tɛɛsi ɪsɔ́kɔ́lvɔ́v tu ɪsɔ́le ke nanɔ́tɔ́v.

ɪ kaa tɛɛsi teesuyu ke fɔ́tɔ́la

wei ɪ kɔ́kɔ́ tɔ́nna fiɣinuɣu tɔ́.

Halɔ́na í te siɣisuɣu tɔ́m nyɔ́vɔ́v ke kusvɔ́v.

²¹ Katenɔ́ tɔ́na yɔ́laa ká tekiyi-ɪ.

Yesu cɔ́v ke ɪ tɔ́m tvlaa

(Malɔ́ki 3:22-30; Luku 11:14-23)

²² Ḿpɔ́yɔ́ pa kɔ́na Yesu ke ɪlɔ́ɔ́hilu wei u naaki pɔ́yele u yɔ́ɔ́tɔ́xi tɔ́. ɪlena Yesu la na í svu yɔ́ɔ́tɔ́v na nav. ²³ Ḿpɔ́yɔ́ piti kra yɔ́laa tɔ́na na pá tɔ́ si: Yaa Tafiti Pɔ́yalv ɪnɔ́ɔ́le?

²⁴ Ama Falisanaa ná kɔ́ma na pá nu mpv, ɪlena pá tɔ́ si: Alɔ́ɔ́a sɔ́sɔ́ wei pa yaa si Pesepule tɔ́n ke apalv ɪne ɪ tɔ́ɔ́nɔ́ɔ́na alɔ́ɔ́a lempra.

²⁵ Yesu ná cekɔ́na pa taa huwɛɛ, ɪlena í tɔ́-we si: Ye kawulaya í wɛɛ na ka taa yɔ́laa fei nɔ́ɔ́ kulɔ́mɔ́ɔ́, nɔ́nɔ́ ka yawaya. Na ɪcate í wɛɛ na tɔ́ taa yɔ́laa yaa ye tɔ́yaya wenna na ka taa nyɔ́ma fei nɔ́ɔ́ kulɔ́mɔ́ɔ́, nɔ́nɔ́ ka yawa. ²⁶ Ye Satanɪ tɔ́ɔ́nɔ́xi ɪ ti, ɪle pɔ́ we ɪsu ɪ kawulaya nyɔ́ma yooki pa taa pa tike nté. Na saa ɪni ɪ kawulaya nyɔ́vɔ́v nté ka ɪsɔ́na? ²⁷ Ye ɪlɔ́ɔ́v Pesepule tɔ́n ke ma lookina alɔ́ɔ́a ɪsu mɔ́ huukvɔ́v tɔ́, ɪle awe tɔ́n ke mɔ́ pɔ́yalaa ná lookina pa nyɔ́ma? Tɔ́naya mɔ́ pɔ́yalaa mpe pa maɔ́mɔ́ɔ́ paa kɔ́na mɔ́ tɔ́m. ²⁸ Ama ye ɪsɔ́ tɔ́n taa ké ma lookina alɔ́ɔ́a, ɪle ɪsɔ́ Kawulaya we mɔ́ tɛɛ mɔ́ tɛɛ ké.

²⁹ Nɔ́ɔ́lv kaa pɔ́si na í svu yvɔ́v tɔ́ntv tɔ́yaya si ɪ kuuki ɪ wontu na í ta tɛmi-ɪ nɔ́musi ke hɔ́kɔ́v. Ama ɪ kraa-ɪ ké na í hɔ́kɔ́ tɔ́kenken na pɔ́cɔ́ í svu wontu kuuu ke tɔ́yaya taa.

³⁰ Wei ɪ fei ma tɔ́ tɔ́, pɔ́ntv ké ma kolontv ké. Na wei u sɔ́nna-m tɔ́sɔ́v tɔ́ ɪ yaasɔ́xi ké.

³¹ Pɔ́ tɔ́ ké ma heeliyi-me tɔ́foo si paa yɔ́laa kɔ́wakɔ́lɔ́m ka tɔ́ ɪsɔ́na, yaa paa yɔ́ɔ́ti ɪsɔ́ɔ́tɔ́v ɪsu we, ɪsɔ́ pɔ́sɔ́xi na í hólí-wɛɛɛ suulu. Ama wei ɪ ka yɔ́ɔ́ti ɪsɔ́ɔ́tɔ́v ke Feesuɣu Nanɔ́ntv tɔ́ tɔ́, pa kaa hólí pɔ́ntv ke suulu. ³² Ye wei ɪ yɔ́ɔ́ta Yvɔ́v Pɔ́yaya má, ma tɔ́ ké ɪsɔ́ɔ́tɔ́v, paa hólí pɔ́ntv ke suulu. Ama wei í yɔ́ɔ́ta Feesuɣu Nanɔ́ntv tɔ́ ké ɪsɔ́ɔ́tɔ́v, pɔ́ntv kaa na suulu, paa sanɔ́, paa cele.

Tvɔ́v nyɔ́m na kv pɔ́le kin

(Luku 6:43-45)

³³ Tvɔ́v í lɔ́lɔ́xi pee kɔ́pana ke pa tɔ́n si kv ké tvɔ́v kɔ́pankv. Na tvɔ́v í lɔ́lɔ́xi pee asayɛɛ ke pa tɔ́n si kv ke tvɔ́v ɪsɔ́ɔ́v. Pɔ́ taya pulv tɔ́, tvɔ́v lɔ́lvɔ́v kin ke pa nyɔ́nna-kv. ³⁴ Akala piya me, ɪsɔ́naya me mpa í ké asayaa tɔ́ í ká pɔ́si na í yɔ́ɔ́ti tɔ́m kɔ́pantv? Pɔ́ taya pulv, ɪsɔ́na yvɔ́v lotu taa tɔ́wa tɔ́ ḿpɔ́yɔ́ ɪ yɔ́ɔ́taya hólíyí. ³⁵ Yvɔ́vpan kɔ́pantv lukɔ́na tuu ɪ lotu taa kɔ́pantv kin ké. ɪlena ɪsɔ́ɔ́v ɪni ɪlé ɪ ɪsɔ́ɔ́tɔ́v luna tuu ɪ lotu taa ɪsɔ́ɔ́tɔ́v kin. ³⁶ Ma heeliyi-me si Hvɔ́le wule paa pɔ́sɔ́ yɔ́laa na paa heelina pa maɔ́mɔ́ɔ́ pa nɔ́sɔ́ ke paa tɔ́mɔ́ɔ́ kra ɪnyɔ́nka nka pa yɔ́ɔ́ta yem tɔ́. ³⁷ Pɔ́ taya pulv, nyá yɔ́ɔ́taya taa ké paa nyɔ́na si nyá tɔ́m tewa yaa tɔ́ sɔ́pa.

Piti tɔ́mle nyulvɔ́v

(Malɔ́ki 8:11-12; Luku 11:29-32)

³⁸ Ḿpɔ́yɔ́ ɪsɔ́ Tɔ́m seɣesɔ́laa napɔ́li na Falisanaa napɔ́li pa tɔ́ma Yesu si: Taca, tɔ́ caa si ń la-tvɔ́v piti tɔ́mle natɔ́li na tɔ́ ná.

³⁹ Tɔ́naya Yesu tɔ́ma-we si: Kɔ́falan yɔ́laa asayaa mpa paa tɛn ɪsɔ́ na pa taa tɔ́ pa caa pá ná piti tɔ́mle natɔ́li. ɪle pa kaa na natɔ́li, ye pɔ́ taya ɪsɔ́ kɔ́yɔ́ɔ́tɔ́tɔ́v telɔ́sɔ́lv Yonaasi nyɔ́nte.

⁴⁰ Pɔ́ taya pulv, ɪsu Yonaasi cɔ́ɔ́v tinte sɔ́sɔ́le lotu taa ké kɔ́yɛɛn tooso ké ilim na ahoo tɔ́,

mpu tətəxə Yulu Pəyaxa má maacaxa tetu tee ké kuyeeη tooso ke ilim na ahoo. ⁴¹ Ye pə tala Hυule wule Ninifi nyəma ká ku kufalan yəlaa pane pa təm. Pə taxaxa pulu, kuyaxku pəle pa nu Yonaasi waasu tə pa yela pa isayatu ke kpakpaa ké. Pəyele pulupu we cəne na pə tee Yonaasi un. ⁴² Na ye pə tala Hυule wule tətə, ilim mpətəη tə wulav alu nyəη ká ku kufalan yəlaa pane pa təm ke mpi pə tə ilé i ka luna tuu tetu pooluη taa na í kəə si i nuki isəna Saluməη yəxətayana nyəm tə. Pəcə pulupu we cəne na pə tee Saluməη təcəyaxaxa.

Iləxə wei pa loowa tə i məlvu
(Luku 11:24-26)

⁴³ Waatu wei pá loowa iləxə, wulaxa taa ké i cəəki si í heesi. I laηəxi ⁴⁴ ilena í taxani i taa si: Maacaxa məli təyaxa ηka ka taa ma luwa təxə. I taku keke ka taa, ilé i ká maxana pa hasa-ke na pá taxani pə tənaxa teu, na nəxəlv fei ka taa. ⁴⁵ Pəle tə i puki ké na í caa aləxaxa ləlaa mpa pa kəla inəxi isayatu təxə təm naatosompəxəlaya, na pá kəə na pá caxa təyaxa ηke ka taa. Ilena ləη nyəntu náa məli na tə lá sana na nəəəəə nyəntu. Məpəxə pə wee na kufalan yəlaa asaxaxa pane.

Yesu too na i newaa pa təm
(Maləki 3:31-35; Luku 8:19-21)

⁴⁶ Yesu təηna samaa ke yəxətənav ke mpu, ilé i too na i newaa apalaa nyəma pa talaa keke, na pá səηa awalı na pá caa pa yəxətəna-i. ⁴⁷ Məpəxə nəxəlv teləsa Yesu si: Nyá too na nyá newaa pa səηna nteye awalı na pá caa pa yəxətəna-η.

⁴⁸ Tənaxa Yesu nəxə təkpa si: Aweye ma too, na mpaaxa ma newaa ye?

⁴⁹ Ilena Yesu hılı i ifalaa ke niη na i tə si: Ii naa ma too na ma newaa ntə. ⁵⁰ Pə taxaxa pulu tə, mpa pa lakı mpi ma Caa wei i we isətəa tə i caaki tə, mpeyele ma newaa na ma toonaa.

13

Mətutuuna təm
(Maləki 4:1-9; Luku 8:4-8)

¹ Məpəxə kuyaku ηku Yesu kula təyaxa na í polo ləm nəxə na í caxa na í seye səxi. ² Tənaxa yəlaa kota i kiη ke səsəm pə fei keesəy. Haləna í kuli na í kpa kpułəy taa na í caxa. Na yəlaa náa səηa ləm nəxə. ³ Ilena í la-weye faaci ke teu na í seeki-weye isənaa si pá cəkəna. Ilena í tə si: Tuulu poləna tuutu. ⁴ I tuukaxa i mətutuuna ilena, lenna hoti mpaav nəxə nəxə na sumasi tii na si təəsi-ye. ⁵ Məpəxə lenna hota kuwaw tə timpi tetu ta lim tə. Ilena a təηna nyəv ke tetu we tətəxasam tə pə tə. ⁶ Ilim kəma na pə haη na pə nyaxa məhoo, ilena a wuli, ke a ta hiki tetu si a ka hoosi kupaηsi tə pə tə. ⁷ Pee lenna náa hoti səwa taa na ale a nyə isu a ka kuli teu, ilena səwa fete-ye na a kpisi ləlvəy. ⁸ Ama pee lenna ná hota tetu mvsəη nyəntu taa na ale á lá teu, lenna náa ləli səsəm səsəm, lenna ke maxana, lenna ke pəcə.

⁹ Yesu tema məpəxə yəxətəy ilena í cuyusi si: Ye í ké təm nulaa í nu.

Yesu seye səy na atuwa nyəy
(Maləki 4:10-12; Luku 8:9-10)

¹⁰ Tənaxa Yesu ifalaa pola i kiη na pá pəəsi-i si: Pepe təə ké n tukiyi-weye atuwa ke kutuku?

¹¹ Məpəxə i cə-we si: Mə pə ha-meye si í nyi isətəa Kawulaxa təm kuηmesətəv. Ama pə kaasa ləlaa tə, pəle pa ta hiki tə nyəm. ¹² Pə taxaxa pulu tə, wei i wəna tə paa səəsi-i na pə tələna-i təhə. Ama wei i feina tə paa ləeki pəciimaya wei i wəna tə. ¹³ Pə təə ké ma tukiyi-weye atuwa ke kutuku. Mpi tə, pa nyənəxi paa naa, pa keη ηkpaηη pəyele paa nuki, paa cəkəxəna. ¹⁴ Tə maxamaya ke Isayii ka ná ləη na í yəxətə si:

I ka nu teu yaa, ama í kaa cəkəna.

I ká nyəni teu yaa, ama í kaa na.

¹⁵ Pə taxaxa pulu tə,

yəlaa pane pa ləmaxasə səpa.

Pa tæka pa ηkpaηη,
 pa wiisa pa ise si pa ise í taa na,
 pa ηkpaηη í taa nu.
 Si pá taa cekæna pæ yaasi.
 Pæ taa kæw pá pæsæna ma tæw.
 Na má lá na pæ waa-we.
 Iso yæγætæna mpv yoo.

¹⁶ Ye me ile, mæ nu lelen ké. Pæ taya pulv tæw, mæ ise naaki na mæ ηkpaηη nukí. ¹⁷ Ma heeliyi-meγe tampana tæfoo si Iso kuyæγætutu telæsælaa payale na Iso yælaa taa payale nyula teu si pá ná mpi í naaki isæntæ tæ, pa ta na. Pa nyulaa si pá nu nti í nukí isæntæ tæ, pa ta nu.

Yesu kilisuyu ke mætutuuna huwæe
(Malæki 4:13-20; Luku 8:11-15)

¹⁸ Tæw, pænente í yele na má kilisi-meγe iso wei ma see-meγe mpv tæ í huwæe ile. ¹⁹ Mpa pa nukí Iso Tæm na pá ta cekæna-ti tæ pa wæe ké isu mpaav kpeenja tetu nti tæ tæw mætutuuna hotaa tæ. Isayatu tv tæηæγi kpaκpaa ké na í læsi tæm nti pa nu mpv tæγæ pa taa. ²⁰ Lelaa ná wæe isu kuwaw tæw timpi pee lenna hutaa tæ. Peleγeγe mpa pa nukí Iso Tæm na pá mv-tæγi kpaκpaa na laηhulæmlæ. ²¹ Paa yeki si té svvna-weγe teu. Pa tækæγi-tæγi tætantaa. Saa wei wahala næγælv í ká tala, yaa Iso Tæm tæw konyæη tvγv ka kæw, ilena pá lu Iso seev taa ké kpaκpaa. ²² Lelaa ná næγæsæna wena a hota sæwa taa tæ. Mpi tæ, pa teη Iso Tæm nuw ilena ate cæne kulapv tv næγæsæe na wena v konyulv tv puγusi-we na pá kv tæm ntæγi pa taa, na té caη té kpisi lylv tv. ²³ Pæ kaasa pee lenna ná hota tetu mvsvη nyæntv taa. Aηhaa, ale a wenna nté isu yælaa mpa pa nukí Iso Tæm na pá cekæna-tæγi teu na pá lylv tv pee tæ. Lelaa ke sæsæm sæsæm, lelaa ke maγana, na lelaa ke pæcæ.

Nyutu isayatu

²⁴ Mprúγú Yesu tasa-weγe iso seev tæ tæ si: Isætaa Kawulaya næγæsæna isæna tæγælv. Apalv næγælv í tuuna í halæm na í tæe. ²⁵ Mprúγú í kolontu keesa ahoo heka ke waatu wei yælaa tæna tookaya tæ, ilena í tuu nyutu isayatu ke kv tæγælv hekv na í tæe. ²⁶ Pæ kæma na kv tæγælv kvli na kv pu, ilena pá tuti nyutu isayatu tæle tæ tæ. ²⁷ Tænaya taale ηté tæ tv pæyalaa pæsa-í si: Taca pæ taya kv tæγælv ke n ka tuu nyá taale taa? Pæ lapa isæna na nyutu isayatu siti pæ hekv taa? ²⁸ Tænaya pa caa cæ-we si: Ma kolontu næγælv í lapæna mpv. Mprúγú apalv uní í pæyalaa mpe pa pæsa-í si: Té polo na té kpesi nyutu isayatu nti? ²⁹ Ilena apalv uní í cæ-we si: Aai, í taa kpesi. Ye í tæma si í kpesæγi-ti, ntanyi pu kpeηna kv tæγælv na pá kpesi. ³⁰ Í yele na pæ tæna pá kpeuti puw ke mpv, halæna pæ tala kv m. Pæ tala kv m ile maa heeli kvntaa si pá caalæna nyutu isayatu ke setvγv na pá hækæ-ti tæcapí tæcapí, na pá tv kækæ. Ilena pæcæ paa kpaγa kv tæγælv na pá tv ma kprou taa.

Sæγa pile tæm

(Malæki 4:30-32; Luku 13:18-19)

³¹ Mprúγú Yesu tasa-weγe keesvγv si: Iso Kawulaya wæe ké isu yulv tuukuyv sæγa pile ke í halæm taa tæ. ³² Wontu pee tæna taa ηté tæ kælæna wæev tæminimini. Ama tæ teη nyæw tæ tæ puki tvγv ké na té kvli tuusi lænsi. Halæna sumasi kvη na sí tvγi tana ke kv piliηasi tæw.

Potopoto taa kvkvsæm tæm

(Luku 13:20-21)

³³ Mprúγú Yesu tasa-weγe heeluyv si: Isætaa Kawulaya næγæsæna ké isu alv maγasvγv mvlæm ke cæmæ tæpam, na í kpaγa kvkvsæm ke pæcæ na í tv na í huγuti, na pæ tæna pá kpa tæfv tvγæ.

Yesu tukuyv ke atuwa

(Malæki 4:33-34)

³⁴ Tæmnaa panæ, Yesu yæγætaya-weγe samaa taa tæ na atuwa ké. Í ta sæγesi-weγe natælv tv yem na í ta keesæna pulv. ³⁵ Í lakaya mprúγú si pá la nti Iso kuyæγætutu telæsvlv ka yæγætaa tæ si:

Atuwa ke maa yəgətəna-wε.
Maa heeli-wεye təmnaa mpa paa wε
ɪmεsav ke hatoo antulinya lapv waatu tɔ.

Yesu kilisuyu ke nyutu isayatu tɔm hɔwεε

³⁶ M̄p̄oḡȳ Yesu yela samaa na ɪni í polo təyaga. ɪlena ɪ ifalaa polo ɪ kin na pá tɔm-ɪ si: Kilisi-tuyv haləm taa nyutu isayatu nti tɔ tɔm na tɔ nu.

³⁷ Tənaɣa Yesu cɔ-wε si: Kutəgəv tuulu nté Yulv Pəyaga ma. ³⁸ Na antulinya ɪneyele taale nté. Na mpi pa tuuwa təgəle mpa pa ké Isə Kawulaya nyəma tɔ. Nyutu isayatu nté mpa pa ké Isayatu tv nyəma tɔ. ³⁹ Kolontu wei ɪ tuu nyutu nti təgəle ɪləgəv. Na kumtv waatu keke antulinya tɔm. Isətaa tillaa nté kɔntaa. ⁴⁰ Isu pa təsuyv nyutu na pá tv kəkə tɔ, r̄p̄oḡȳ pu la antulinya tɔm waatu. ⁴¹ Yulv Pəyaga má maa tili ma isətaa tillaa, na paa ləsi ma Kawulaya taa ké mpa pa tusiɣi lelaa ke isayatu lapv taa na mpe pa mayamaya pa laki mpi pə fɛi teu tɔ. ⁴² Na pá tv-wεye kəkə səsəŋka taa timpi paa casəɣi kapusi na pá nyasəɣi pa təɣi kela tɔ. ⁴³ Na saa ɪni mpa pa nukəna Isə tɔ, pɛle paa tee kəkə ke pa Caa Kawulaya taa isu ilim. Ye í ké nulaa í nu.

Kvpam mpi pə ɪmɛlaa tɔ

⁴⁴ Isətaa Kawulaya wεε ké isu pa ɪmεsavuyv liyitihutaya puluyv tetv tɛε, na nəgəlv kəə na í hii-wi, na í tayan-wəɣi ɪmεsavuyv ke teu. ɪlena í tɛena lanhɔlvɔmɛ na í polo í pɛɛti pə təna mpi ɪ wɛna tɔ na í kəə í yana tetv nti tɔ.

Luluyv kupaŋkv tɔm

⁴⁵ Isətaa Kawulaya wεε ké isu payatlv wei ɪ pɛkəɣi lutv kupaŋtv tɔ. ⁴⁶ Waatu wei ɪ suliyina nakvl ɪlena í pɛɛti pə təna mpi ɪ wɛna tɔ na í yana-kv.

Kvpama na asayaa pa fayav

⁴⁷ Isətaa Kawulaya wεε ké isu pa pɛtəv tiina puluyv ke lulɛ taa na pə kpa tiina ke yem yem tɔ. ⁴⁸ Puluyv suɣi ɪlena tiina kpalaa hə-kv na pá luna kpeŋa, na pá caya na pá təsı mpi mpi pə wε teu tɔ na pá tv təkɔ taa. Pə kaasəɣi mpi pə fɛi teu tɔ, ɪlena pá mələna na pá pɛti lvm taa. ⁴⁹ Mpv tətəgə pu la antulinya tɔm wule. Isətaa tillaa ka kəə na pá təsı kvpama. ⁵⁰ Pə kaasəɣi asayaa ɪlena pá tv kəkə səsəŋka taa. Tənaɣa paa casəɣi kapusi na pá nyasəɣi pa təɣi kela.

Kvpantv kupaŋtv na kvfatv

⁵¹ M̄p̄oḡȳ Yesu pəsə-wε si: ɪ cəkəna tɔm nti tɔ təna na? ɪlena pɛle pa cɔ si: ɛε, tə cəkənaa.

⁵² Tənaɣa ɪ tɔma-wε si: Ye Isə Tɔm seɣesəlv nəgəlv ɪ pəsə isətaa Kawulaya taa ifalv, ɪ wεε ké isu təyaga tv kupaŋ wei ɪ ləsəɣi ɪ wontu təsule ke kvfatv na nti tɔ taŋaa təgə waatu waatu təgə.

Nasaleti nyəma kisuyu ke Yesu

(Maləki 6:1-6; Luku 4:16-30)

⁵³ Yesu tɛma-wεye isənaa paŋɛye sɛεv, ɪlena í kulv təna ⁵⁴ na í polo ɪcatɛ nte tɔ taa ɪ ka puwa tɔ, na í svv təna Yuta nyəma təkotile taa na í seɣesəɣi. Tənaɣa ɪ nyəm lapa mpa paa wε təna təgə piti, na pá təɣ si: Leyɛ ɪne ɪ hika nyəm pəne ɪni pə taka? Leyɛ ɪ hikina piti tɛma lapv toma? ⁵⁵ Pə taya kaafənta pəyalv ɪlé taa? Pə taya Malı lvləna-ɪ? Pə taya ɪ newaa nté Saaki na Yosεfv na Siməɣ na Yuti? ⁵⁶ Pəyele ta na ɪ newaa alaa nyəma tə wɛna. Leyɛ ɪ hikina toma anɛ ɪni?

⁵⁷ Pə tənaɣa mpv pə lapa pa laŋa ke kpusəɣ, na pá kpisi Yesu tɔm muyv. Tənaɣa Yesu tɔma-wε si: Isə kuyəgətətv tɛləsvlv ta laŋ sam ke tiili ye pə taya ɪ mayamaya ɪ ɪcatɛ taa, na ɪ təyaga nyəma hɛkv.

⁵⁸ Yesu tá pəsi na í lá piti tɛma ke mawaa nəgəlvuyv tənaɣa pa ta tv Isə ké naani tɔ pə təə.

14

Lum Səlv Yohaani kuyv

(Maləki 6:14-29; Luku 9:7-9)

¹ Waatu inı ı taa ké Kalilee kufəneε Heləti nu Yesu tan. ² İlena í yəğəti ı təmlə nyóma kin sı: Lum Səlv Yohaani ílé ı tayanna fem. Pə təə ké ı pəsəyi na í lakı piti təma.

³ Kúpam Heləti inı ı ka təmnə sı pá kpa Yohaani na pá həkə-ı na pá tv-ı saləka taa. Pə tayə pulv təə ké Heləti lapə mpv, ı ka kpaɣə ı taalv Filipv əlv Helətiyatı ké, ⁴ na Yohaani yəğəti-ı sı: Pə ta mənə sı nı la Helətiyatı ke əlv.

⁵ Tənaɣə Heləti nyulaa sı ı kuyi Yohaani. Ama ı nyanɣana Yuta nyóma. Mpi tə, pəle pa mayamaya pa nyənəɣə-ı İso kuyəğətutv teləsəlv ké.

⁶ Mprúyú Heləti ləlvəy əcima wule Helətiyatı pəelə polaa na í paakı mpa pa yaa təğəv tə pa ısentaa. Tənaɣə pə lapə Heləti ke leleɣ. ⁷ Haləna í yətəti na í tuu sı: Paa mpiyi n sələma-m maa ha-ɣ-wı. ⁸ İlena ı too səɣesı-ı sı: Polo sı í ha-ɣ Lum Səlv Yohaani nyəy v ke nyənəɣə taa.

⁹ Mprúyú wulav lanje wakəlaa. Ama ısu ı ka təma tuunav ke ı msvlaa ısentaa ıle, pə fei sı ı ká kisi. ¹⁰ Tənaɣə ı kusa yəlv na í polo í setı Lum Səlv Yohaani nyəy v ke saləka taa. ¹¹ Na pá tv-kuyv nyənəɣə taa na pá cəla pəeliya ɣke, na ká polo ká cəla ka too. ¹² Mprúyú Yohaani ifalaa kəma na pá kpaɣə-ı na pá polo pa pi. İlena pá polo pá keesı Yesu ké ıəna pə lapə tə.

Yəlaa iyisi kakpası caləsvy

(Maləki 6:30-44; Luku 9:10-17; Yohaani 6:1-14)

¹³ Yesu nu təm təne, ılena í svv kpuləy v na í tēe ı tike ke kpeɣə. Samaa nu mpv, ılena pá luna əcalē taa na pá maləyi lum na pá təğəyi Yesu waalı. ¹⁴ Yesu luna kpuləy v taa na í ná yəlaa ke səsəm ke mpv, ılena pa təm lapı-ı pətəətəle na í waa pa kutəntvnaa.

¹⁵ Pə kəma taanəɣə, ılena Yesu ifalaa polo na pá təmı-ı sı: Cəne ké nyutv taa ké na ilim təma. Təğəni yəlaa panə na pá polo əcalē taa na pá ya kutəğəv na pá təğə.

¹⁶ Tənaɣə Yesu cəwa ı ifalaa sı: Yəlaa í taa nəki tēev, mu hana-wēɣe təğənaɣə ke mə mayamaya.

¹⁷ Tənaɣə Yesu ifalaa cəwa sı: Ntəɣ potopotonaa kakpası na tiina naaleɣe tə wəna yaa.

¹⁸ Mprúyú Yesu təma ifalaa sı: ı kəna potopotonaa kakpası na tiina naale inı.

¹⁹ İlena Yesu heeli yəlaa sı: ı cəɣə atēɣe nyutv təə. Tənaɣə ı kpaɣə potopotonaa kakpası na tiina naale inı, na í teki ıse na í sēe İso ké í na təmlə. İlena í faɣə-wē na í cəla ı ifalaa sı pá tala samaa inı. ²⁰ Mprúyú pa təna pa təğə na pá haɣə na pə kpisi həğəlası, haləna ı ifalaa koti-sı na sı su təkəɣ naanəwa na naale. ²¹ Pəyele mpa pa təğə mpv tə pa nyəəɣ tala ısu iyisi kakpası. Alaa na piya pa paasi.

Yesu təntē ke lum təə

(Maləki 6:45-52; Yohaani 6:15-21)

²² Mprúyú Yesu təma ı ifalaa ke pə waalı ké kpaɣə sı: ı svv kpuləy v na í tēe-m nəğə na í tēsi kutəɣ ləɣkə. İlena inı í saalı təna na í paasəna samaa yasəy v. ²³ Yesu təma samaa ke yasəy v, ılena í kpa puyv nəkvli kv təə ké ı tike sı ı sələməyi, haləna əhoo caɣ na a yu-ı tənaɣə ı tike.

²⁴ Saa inəyi mpv tə na kpuləy v nāá təma pote ke pooluɣ ke lum hekv taa na lum hola tan-kv. Mpi tə, heelim makı tulunə ké na pə mələğəna-wē na waalı waalı. ²⁵ Mprúyú Yesu təma lum təə na í puki ı ifalaa kin. Waatu inı tə pə wəvəna kampaɣ koou ke mpv. ²⁶ Pa ná ı təɣ lum təə, ılena səğəntv kpa-wēɣe səsəm sı əsənaalu ké, na pá svv kapusi mapv. ²⁷ Ama ı təma-wēɣe kpaɣə sı: ı təkı tənəɣ, maɣə, í taa nyá.

²⁸ Tənaɣə Piyēe təma Yesu sı: Tacaə, ye nyəɣə tampana, tə sı má tə lum təə na má kəə nyá kin. ²⁹ Mprúyú Yesu təma-ı sı: Əe, kəə.

Tənaɣə Piyēe lu kpuləy v taa na í svv lum təə ké təntē na í puki Yesu kin. ³⁰ Ama Piyēe kəma na ı ləmaɣəsēe polo heelim kin, ılena səğəntv kpa-ı. Tənaɣə pə svv-ı tisuyv ke lum tēe na í kiisi sı: Haı, Tacaə, ya-m.

³¹ Uena Yesu siisi kpakpaa na í kpa i ninj taa na í pɔɔsi-i si: Pepe tɔɔ ké n lapa sika. Ama n ta te nyá taa na Iso na pɔ tɔɔ yoo.

³² Mprɔ́yú pa naale pa kpa kpulɔyɔ taa, uena heelim hee tɔli. ³³ Tɔnaya Yesu ifalaa mpa paa we kpulɔyɔ taa tɔ pa lunja akula ke i tee na pá tɔm-i si: Tampana n ké Iso Pɔyaya.

Yesu waasvɔvɔ ke kutɔntɔnaa ke Kenesaletɔ
(Malaki 6:53-56)

³⁴ Yesu na i ifalaa pa teesa tesvɔvɔ ke lom, uena pá tala Kenesaletɔ tetu taa. ³⁵ Tɔna nyɔma nyɔmá si Yesu, uena pá heeli na pɔ teləsi tɔmaya pa tetu tɔna taa si Yesu kɔma. Uena pá kɔna-i kutɔntɔnaa mpe pa tɔna. ³⁶ Na pa wiikayana-i si í yele na pá tokina i kpai ntɔmpee mayamaya. Na pa tɔna mpa pa tokina i kpai inɔ tɔ pɔ waa-we.

15

Falisanaa kuvɛyɛsɔtɔ ke kɔtasɔ tɔɔ
(Malaki 7:1-13)

¹ Mprɔ́yú Falisanaa na Iso Tɔm seɛsɔlɔa luna Yosalem na pá kɔɔ pá mayana Yesu, na pá pɔɔsi-i si: ² Pepe tɔɔ ké nyá ifalaa naa tɔnɔyɔ i sɔna ta caanaa suwa si pá laki tɔ? Pɔ taya pulɔ, paa sanɔyɔ isu Iso seetu taa pɔ wee si yulɔ ká la na pɔcɔ́ í tɔyɔ tɔ.

³ Mprɔ́yú Yesu ná pɔɔsa-we tɔtɔ si: Pepe tɔɔ ké me mə yeki Iso kuvɔyɔtɔtɔ ke tɔnɔyɔ na í tɔnɔyɔ mə mayamaya mə kuvɛyɛsɔtɔ? ⁴ Iso ka yɔyɔta si: Se nyá caa na nyá too, na tɔtɔ si: Ye wei i tɔv i caa yaa i too, isu pa ku-i. ⁵ Ama mə seɛsɔyɔ si yulɔ pɔsɔyɔ na í heeli i caa yaa i too si: Mpi ma lɔsa ma wenav taa na má tena-me tɔ pɔ pɔsa kuvaham mpi pɔ ké Iso nyɔm tɔ. ⁶ Saa inɔ pɔ fei si i ten i caa tɔtɔ. I tá ná timpɔ í wakɔlɔyɔ Iso Tɔm na í tɔnɔyɔ mə mayamaya mə kuvɛyɛsɔtɔ tɔ. ⁷ Cɛsɔlɔa mə, Iso kuvɔyɔtɔtɔ telɔsulɔ Isayii ka nawa mə tɔm ké tɔkelekele na pɔcɔ́ í nmaa-tɔyɔ i takɔlaya taa si:

⁸ Nɔyɔ taa ké yɔlɔa pane pa sanɔ-m yem.

Paa caa-m paa pɔcɔyɔ hatoo pa taa.

Iso yɔyɔtɔna mpɔ.

⁹ Pa seeki-m yem ké.

Pa kpaɔa yɔlɔa kuvɔyɔtɔtɔ na

pá seɛsɔyɔ isu Iso nyɔntɔ.

Mpi pɔ laki yulɔ ke isayav tɔ
(Malaki 7:14-23)

¹⁰ Pɔle pɔ waali Yesu yaa samaa na í tɔ-we si: I nu tɔm tɔne na í nyɔ si ¹¹ mpi pɔ suuki yulɔ nɔyɔ taa tɔ pu laki-i isayav. Ama mpi pɔ lukɔna yulɔ nɔyɔ tɔ mpi pɔ lakɔna-i isayav.

¹² Mprɔ́yú Yesu ifalaa pola i kinj na pá tɔm-i si: Ntɔn n yɔyɔta mpɔ tɔ n nawa si pɔ ta la teu ke Falisanaa?

¹³ Mprɔ́yú Yesu cɔ-we si: Ma Caa wei i we isɔta tɔ ye i ta sɔ tɔyɔ nku, paa kpesi-kɔyɔ na pá peti. ¹⁴ I yele pɔle, pa ké mpa pa hólɔyɔ lɔlɔa ke mpaav na pɔcɔ́ mpe pa mayamaya pa ise u naa tɔyɔ. Ye yulɔm hɔn yulɔm lɔlɔ, pa tɔna paa kpentɔ na pá hoti púyú taa ké.

¹⁵ Tɔnaya Piyee tɔma Yesu si: Kilisi-tɔyɔ ituule tɔne tɔ huwee.

¹⁶ Tɔnaya Yesu tɔma si: Pɔ kpeɔna-me mə ta cɛkɔna-tɔyɔle? ¹⁷ I ta nyɔ si pɔ tɔna mpi pɔ suuki yulɔ nɔyɔ taa tɔ, pɔ tiiki i hiluyɔ taa na pɔ te tɔ pɔ lukɔna i tapɔyɔ? ¹⁸ Ama mpi yulɔ nɔyɔ ná yɔyɔtɔyɔ tɔ hatoo i lotu taa ké pɔ lukɔna, na mpɔ pɔ lakɔna yulɔ ke isayav. ¹⁹ Pɔ taya pulɔ tɔɔ, yulɔ lotu taa ké isayav huwee caalɔyɔ na a pukina-i yulɔkule na wasanjalɔtɔ na asilima lapɔ taa, na nmulɔm na kaloolaya na yɔlɔa caɔnav taa. ²⁰ Mpi pɔ laki yulɔ ke isayav tɔyɔle. Ama si n tɔyɔ na n tá san nyá ninj isu yulɔ ká la Iso seeu taa na pɔcɔ́ í tɔyɔ tɔ, pɔle pu laki yulɔ ke isayav.

Kanaaη alv t̄əm
(*Mal̄akī 7:24-30*)

²¹ Yesu lu t̄əna, ilena í polo tetv nti t̄ə wε Tii na Sit̄əη p̄ə c̄əb̄ t̄ə t̄ə taa. ²² P̄ə pamna Kanaaη alv n̄əγ̄əb̄ i ka wε tetv nti t̄ə taa. M̄p̄r̄ȳḡ alv in̄i i k̄əma Yesu kin̄ na í wiina-i na n̄əγ̄ə s̄ə̄s̄əγ̄a si: Tafiti P̄əγ̄alv Taca, nȳəni ma p̄ət̄ə̄t̄ə̄l̄e. Ma p̄ēl̄ə hiina al̄əγ̄aa na p̄ə t̄əka-i teu.

²³ Ama Yesu ta c̄ə alv in̄i si p̄ulv. T̄ənaγ̄a Yesu ifalaa polaa na p̄á t̄ə Yesu si: T̄əγ̄əni-i, i k̄ə̄l̄əγ̄i ta ηkraηη t̄ək̄ȳv̄ na í t̄əη̄əγ̄i-tv. ²⁴ T̄ənaγ̄a Yesu heela-i si: Iseγ̄eli ȳəlaa m̄pa pa lepa isu heen̄ t̄ə pa waal̄i k̄é ma k̄əma. ²⁵ Ama alv in̄i i kulaa na í k̄ə̄̄ í s̄opi Yesu t̄eε na í t̄ə si: Hai, Taca, waasi-m. ²⁶ Ilena Yesu náa c̄ə alv in̄i si: P̄ə ta m̄vna si p̄á kraγ̄a piya t̄əγ̄ənaγ̄a na p̄á tv hasi. ²⁷ M̄p̄r̄ȳḡ alv in̄i i t̄əma si: Hai, ma ce, paa na m̄pv̄ hasi t̄əη̄əγ̄i na si t̄ə̄s̄əγ̄i mpi si nȳəma t̄əki na p̄é p̄ət̄ə̄t̄ə̄γ̄i at̄e t̄ə m̄eε.

²⁸ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu t̄əma-i si: P̄əwε, alv nȳá, nȳá naani t̄ə̄wa yoo. Mpi n̄ caa t̄ə n̄ ka na-wi. T̄ənaγ̄a i p̄əγ̄aγ̄a hika alaaf̄əγ̄a k̄e krakraa.

Yesu waasv̄ȳv̄ k̄e k̄v̄t̄ə̄nt̄v̄naa p̄aȳal̄e

²⁹ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu kula t̄əna na í polo Kalilee t̄əηku n̄əγ̄ə, na í kra p̄ȳv̄v̄ nak̄v̄li kv̄ t̄ə na í c̄aγ̄a. ³⁰ Na ȳəlaa samaa samaa k̄ə̄̄ i kin̄ na p̄á kraηna k̄v̄t̄ə̄nt̄v̄naa k̄e p̄aȳal̄e m̄pa pa t̄əη tala t̄ə na yul̄v̄maa na acamaa na kamumusi na k̄v̄t̄ə̄m̄əη l̄el̄əη nȳəma t̄ə̄t̄ə. Pa pona k̄v̄t̄ə̄nt̄v̄naa m̄pe na p̄á si-wεγ̄e Yesu kin̄, ilena Yesu la na p̄á hiki alaaf̄əγ̄a. ³¹ M̄p̄r̄ȳḡ p̄ə lapa ȳəlaa k̄e piti k̄é is̄əna kamumusi s̄v̄v̄ ȳəγ̄ə̄t̄v̄ȳv̄ na acamaa hiki toma na tala t̄ə̄nt̄aa náá t̄əη teu na yul̄v̄maa náá s̄v̄v̄ nav̄ t̄ə. T̄ənaγ̄a pa s̄v̄v̄ Iseγ̄eli Is̄ə k̄é sam.

Ȳəlaa iyisi liγ̄iti cal̄əsv̄ȳv̄
(*Mal̄akī 8:1-10*)

³² M̄p̄r̄ȳḡ Yesu yaa i ifalaa na í t̄ə si: Ȳəlaa p̄an̄e pa t̄ə̄m̄ wε-m̄ p̄ət̄ə̄t̄ə̄l̄e. I nȳəni, kv̄ȳeη̄ tooso k̄ə̄̄ pa wε ma kin̄ c̄ə̄n̄e na pa k̄v̄t̄ə̄γ̄ə̄v̄ t̄əma. P̄əyele ma luȳv̄ f̄ei si má yele na p̄á kraηna nȳəγ̄ə̄si, p̄á taa k̄ə̄̄ na p̄á kp̄isi t̄ə̄n̄əη k̄e m̄paav̄ taa.

³³ T̄ənaγ̄a i ifalaa p̄ə̄̄̄sa-i si: Nyutv̄ taa c̄ə̄n̄e, l̄eγ̄e tu hiki t̄əγ̄ənaγ̄a na t̄é c̄ela samaa in̄e i taka?

³⁴ Ilena Yesu p̄ə̄̄̄si-wε si: Potopotonaa is̄ənaγ̄a í w̄ena? Ilena p̄ēle si: Potopotonaa naatosomp̄əγ̄ə̄l̄aγ̄a na tiinisi k̄e p̄ə̄̄̄.

³⁵ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu heela samaa si: I c̄aγ̄a at̄e. ³⁶ T̄ənaγ̄a Yesu kraγ̄a potopotonaa naatosomp̄əγ̄ə̄l̄aγ̄a in̄i na tiina an̄i, na í s̄eε Is̄ə k̄é í na t̄ə̄ml̄e na í c̄ə̄li, na í c̄ela i ifalaa na p̄ēle p̄á tala samaa. ³⁷ M̄p̄r̄ȳḡ pa t̄əna pa t̄əγ̄aa na p̄á haya. Ilena i ifalaa koti h̄əγ̄əlas̄i n̄si si kp̄isaa t̄ə na p̄ə su t̄ək̄v̄η naatosomp̄əγ̄ə̄l̄aγ̄a. ³⁸ P̄əyele m̄pa pa t̄əγ̄aa t̄ə pa wε ȳəlaa iyisi liγ̄iti k̄é, alaa na piya pa paasi. ³⁹ Yesu t̄əma samaa in̄əγ̄i yas̄v̄ȳv̄ ilena í kra kp̄ul̄v̄ȳv̄ taa na í t̄eε Makataη tetv̄ taa.

16

Waav̄v̄naa c̄ek̄ənav̄
(*Mal̄akī 8:11-13; Luku 12:54-56*)

¹ M̄p̄r̄ȳḡ Falisanaa na Satusee nȳəma pa k̄əma Yesu kin̄ na p̄á t̄ə̄m̄-i si: La piti t̄ə̄ml̄e nat̄ə̄li na p̄é h̄ól̄i si nȳá t̄əη luna Is̄ə kin̄. Pa kuuk̄aγ̄a Yesu n̄əγ̄ə k̄e k̄v̄kuu k̄é. ² T̄ənaγ̄a Yesu c̄ə-wε si: Ilim̄ í k̄əma t̄v̄ȳv̄ na is̄ə̄t̄ul̄v̄ηasi s̄eεwa, í t̄əη si: Cele is̄ə̄t̄aa k̄á c̄e t̄ənaηη. ³ Na ye tanaη t̄əhulu k̄é p̄ə s̄eεwa na p̄é wε t̄əsut̄ii, i t̄əη si: T̄ev̄ k̄á k̄ə̄̄ saηa. Mpi t̄ə, is̄ə̄t̄ə̄n̄v̄ȳv̄ s̄eεwa na p̄é wε s̄ə̄k̄p̄et̄v̄ȳv̄. P̄ə lapa is̄ə̄na na í nȳəη mpi mpi p̄ə lak̄i is̄ə̄t̄ə̄n̄v̄ȳv̄ taa t̄ə, na u nȳəη mpi p̄ə lak̄i kv̄ȳeη̄ in̄e i taa t̄ə. ⁴ Kv̄falāη ȳəlaa asayaa m̄pa paa t̄əη Is̄ə na pa taa t̄ə pa p̄ēk̄ə̄γ̄i si p̄á la-wεγ̄e piti t̄ə̄ml̄e. Ama pa kaa na piti t̄ə̄ml̄e nat̄ə̄li se. Ye p̄ə t̄əγ̄a Yonaasi nȳə̄nt̄e.

I ȳəγ̄ə̄ta m̄pv̄, ilena í yele-wε na í t̄eε.

Falisanaa na Satusee nyáma pa kúkúsum
(Maláki 8:14-21)

⁵ Yesu ifalaa káma na pá tesí lóm kótenj leŋku tóó, iléna pá sáa potopotonaa kraayav. ⁶ Ḿpúyú Yesu tóma-we si: I la laakali na Falisanaa na Satusee nyáma pa kúkúsum.

⁷ Iléna Yesu ifalaa súb támara tóm si: Tó ta kraaya potopotonaa tóyó i yóyótayi mpv.

⁸ Yesu nu nti pa tóna yóyótayv ke mpv tó, iléna í póosi-we si: Pepe tóó ké í tón si í feina potopotonaa tó pè tóó? Ama í ta te Iso na má taa na pè tóó yoo. ⁹ Haléna saha í tá cekéna kéle? I tá tóosi potopotonaa kakpasí wei ma fayaa na apalonyóon iyisi kakpasí tóyó tó i tóó? Na tókun iséna pè kpisaa na í kraaya tó, í sáa ílé i nyúyú na? ¹⁰ Na í ta tóosi tótóyó potopotonaa naatosompóyólaya wei ma fayaa na apalonyóon iyisi liyiti tóyó tó ílé i tóó? Na tókun iséna pè kpisaa na í kraaya tó, í sáa ílé i nyúyú na? ¹¹ Isónaya pè lapa na í ta cekéna si pè taya potopotonaa tóm ke ma yóyótayi? I taa ye le na Falisanaa na Satusee nyáma kúkúsum súb-me.

¹² Waatu ináyi Yesu ifalaa cekénaa si pè taya kúkúsum mayamaya tóm ke Yesu yóyótaya. Ama Falisanaa na Satusee nyáma pa kúseyeséto ke i tón.

Piyee hvlóyú si Yesu ké Mesii
(Maláki 8:27-30; Luku 9:18-21)

¹³ Ḿpúyú Yesu pola Sesalee Filipu tetv taa ké tiili. Iléna í póosi i ifalaa si: Yólaa tón si Yulv Páyaya má ma ké awe?

¹⁴ Ḿpúyú péle si: Pa tón si n ké Lóm Sólú Yohaani. Lélaa si Ilii ké, na lélaa si n ké Selemii yaa Iso kuyóyótutu telésélaa taa náyólú. ¹⁵ Tónaya Yesu póosa-we si: Na me se, má húbki si ma ké awe?

¹⁶ Ḿpúyú Simón náyó tákpaav si: N ké Iso weesuyú tu Páyalv Mesii.

¹⁷ Tónaya Yesu tóma-i si: Yohaani páyaya Simón, n nu lelej ké. Mpi tó, pè taya yulv cəpəna-ŋ tampana ane. Ama ma Caa wei i we isótáa tóyó. ¹⁸ Na má, má heeliyi-ŋ təfoo si nyá hətə yóyótayi si, Pəle, na pəle nyá nyá tóó ké maa su ma yólaa kpekəle. Na səm kaa pəsi na pə la-weye pulv cəcəka. ¹⁹ Maa cəle-ŋ isótáa Kawulaya saafvnaa. Na mpi n kaa ha mpaav ke ate cəne tó, pə kaa na mpaav ke isótáa. Na mpi n ká ha mpaav ke ate cəne tó, pu hiki mpaav ke isótáa.

²⁰ Iléna Yesu kpaali i ifalaa si: I taa heeli náyólú si ma ké Mesii.

Yesu səm na i fem pə təm
(Maláki 8:31-9:1; Luku 9:22-27)

²¹ Pə kraayav waatu iní tóyó Yesu súb i ifalaa ke heeluyú təfoo si: Pə wee si má polo Yosalem na nyúyú nyáma na kətəlaa səsaa na Iso Təm seyesélaa pá tu-m kúnynon ke tónaya səsəm. Paa kv-m, na maa fe pə kuyeyen tooso wule.

²² Ḿpúyú Piyee yaa Yesu na í luna kpeenja na í təkí-tí, si: Aai Taca, Iso í taa ye le na təle tó kóó.

²³ Tónaya Yesu pəsaa təkpev na í tó Piyee si: Sataní tee ma tóó. Isayatu taa ké n caa n tusi-m. Nyá huwee ta ke Iso nyəna, yólaa nyəna ké.

²⁴ Pəle pə waali, iléna Yesu pəsəna i ifalaa tóó si: Ye wei i caa si í tən-i-m púntu í la i tayı awusa na í səyəli i səm tesika na í tənəyənə-m. ²⁵ Pə taya pulv, ye wei í pəkəyi i weesuyú tətututu i tənə sərv. Ama wei í lapa i tayı awusa ke ma tóó, púntu ká hikina weesuyú. ²⁶ Ye yulv pəsaa na í hiki antulinya nyəm təna iléna iní i si, i kawaaya nté we? Pulvpu wee mpi yulv ká kraaya na í layasəna i weesuyú tó? ²⁷ Mpi tó Yulv Páyaya má, maa kraaya ma Caa teeli na má na ma isótáa tillaa tó kóó na má felí paa wei ké isəna i kulaputu wee tó. ²⁸ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, mpa pa we cəne tó pa taa lélaa ká ná Yulv Páyaya má na má kəŋ isu wulav səsə na pécó pá si.

17

Yesu isentaa layasuyv
(*Malaki 9:2-13; Luku 9:28-36*)

¹ Koyeeη naatoso teeewa, ilena Yesu kpaγa Piyee na Saaki na ilé i neu Yohaani na pá polo puyv kukuluyv nakuli ku tǎo ké pa tike. ² Tǎnaya i layasa pa isentaa ké kpaκpaα, na i isentaa tee kǎkǎ. ³ Mǎpǎyǎ i ifalaa tooso inu i na Moisi na Ilii, na pá na Yesu pá yǎyǎtǎyi. ⁴ Tǎnaya Piyee tǎma Yesu si: Tacaα, isu tǎ wev cǎne isǎntǎ tǎ pǎ we teu napǎlǎyi te. Ie ye n caaki maa siki coka tooso. Nyaya lentε, Moisi ke lentε, na Ilii ke lentε.

⁵ Piyee tǎηna mǎpǎyǎ yǎyǎtǎyiv ile isǎηmuntuyv kuhulǎmuyv laulai nǎyǎlv i kǎmayale na í taku-we. Na pá nu pǎ yǎyǎtǎyi ηmuntuyv ηku ku tee si: Ma luyv tee Pǎyaya ηka ma lanje hulǎmǎna sǎsǎm tǎyǎlv. I nuna-ke.

⁶ Yesu ifalaa nu tǎm tǎne, ilena sǎyǎntv kpa-weye sǎsǎm na pá hoti pa nǎosi tǎo. ⁷ Mǎpǎyǎ Yesu polaa na í tokina-we na í tǎ si: I kulv, í taa nyá.

⁸ Tǎnaya pa kusa ise na pá nyǎni, ilena pá mayana Yesu tike tǎkǎη.

⁹ Yesu na i ifalaa pa tiikayana puyv tǎo ilena Yesu kpaali-we si: I taa heeli nǎyǎlvuyv mpi í nawa mpv tǎ. Halǎna kuyǎηku Yulv Pǎyaya má maa si na má fe tǎ.

¹⁰ Mǎpǎyǎ Yesu ifalaa pǎosa-i si: Pepe tǎo ké Iǎo Tǎm seyeǎlǎa ná tǎη si Ilii kǎ caalǎna kǎntε?

¹¹ Tǎnaya i cǎ-we si: Tampana pǎ weε si Ilii kǎ kǎo na í tayani pǎ tǎnaya teitei na pǎcǎ.

¹² Ama ma heeliyi-me si Ilii tǎma kǎntε. Ama yǎlǎa ta nyǎmi-i, ilena pá lana-i isu pa sǎalǎa tǎ. Na mpv tǎtǎyǎ paa la Yulv Pǎyaya má ma mayamaya ke nyǎη.

¹³ Tǎnaya i ifalaa nyǎmá kpaκpaα si Iǎo Lǎm Sǎlv Yohaani tǎm ke i yǎyǎtǎyi.

Pu nǎyǎlv i alǎyaa loou
(*Malaki 9:14-29; Luku 9:37-43*)

¹⁴ Yesu na i ifalaa pa tala timpi samaa ka kotaa tǎ, ilena apalv nǎyǎlv í polo i lun Yesu tee, ¹⁵ na í tǎmi-i si: Hai, Tacaα, nyǎni ma pǎyaya pǎtǎtǎle. Timle wenna-ke. Tǎm payale pǎ pǎtǎyi-keye kǎkǎsi taa na lǎm taa. ¹⁶ Ma kǎna-keye nyá ifalaa ntǎ, na pá kpisi ka waasuyv.

¹⁷ Mǎpǎyǎ Yesu tǎma i ifalaa si: I tǎη Iǎo na mǎ taa, pǎcǎ í ké kutakeεsǎη ké. Weε isǎnaya má na-me tu caya na má tǎki mǎ kunyǎη? I kǎna-m pǎyaya ηkeye cǎne.

¹⁸ Ilena Yesu kalǎna ilǎyǎv wei i ka we pǎyaya ηke ka waali tǎ na ton na í tǎyǎni-i. Ilena pǎyaya hiki alaafǎya ke kpaκpaα ke tǎne inu.

¹⁹ Mǎpǎyǎ Yesu ifalaa pǎosa-i pa tike si: Pepe tǎo ké tǎ ta pǎsi na tǎ loo ilǎyǎv inu?

²⁰ Mǎpǎyǎ Yesu cǎwa i ifalaa si: I ta té Iǎo na mǎ taa na pǎ tǎo tǎyǎ. Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesǎyi. Ye mǎ taa temnav ke Iǎo ka tu tala isu sǎyǎ pile ke yasǎlaya, í pǎsǎyi na í tǎ pulaya kanε si kǎ kpεsi na kǎ layasi, kaa kpεsi ké. Pulv kaa weε mpi í kǎ kpisi tǎ. [²¹ Ilǎyǎv isu mpv, ye pǎ taya Iǎo sǎlǎmuyv na Iǎo sǎlǎmuyv, na nǎhǎkutv na nǎhǎkutv, pulv u tǎyǎnǎyi-i.]

Yesu sǎm na i fem pǎ tǎm tǎtǎ
(*Malaki 9:30-32; Luku 9:43-45*)

²² Mǎpǎyǎ kuyakv nakuli pǎ pamna Yesu ifalaa kota tǎntǎmle ke Kalilee tetv taa. Tǎnaya Yesu heela-we si: Paa tv Yulv Pǎyaya maya yǎlǎa niη taa, ²³ na pǎle pá kv-m. Ama weε tooso wule maa fe.

Mǎpǎyǎ tǎm tǎne tǎ wakǎla i ifalaa lanja ke sǎsǎm.

Iǎo tǎseεle lampuu feluyv

²⁴ Yesu na i ifalaa pa tala Kapǎnahum, ilena Iǎo tǎseεle sǎsǎle lampuu mulaa polo pa pǎosi Piyee si: Mǎ Caa naa felǎyi Iǎo tǎseεle sǎsǎle lampuu yee? ²⁵ Ilena Piyee si: I felǎyi.

Saa wei Piyee suvakaya tǎyaya ilena Yesu caali-i pǎosuyv si: Simǎη, n huv suwe? Le nyǎma felǎyǎna antulinya inε i awulaa ke lampuunaa na patantǎnaa ye? Tetv piya yaa muulaa?

²⁶ Mǎpǎyǎ Piyee cǎwa si: Muulaa felǎyǎna. Mǎpǎyǎ Yesu tǎma si: Tampana ke te, pǎ fei si tetv

piya í feli lampuu se. ²⁷ Paa na mpv tu caa si pə la yəlaa pane pa taa ké pulv, ile polo pəyo taa na n̄ tv kulaya. Kancaalaya tinte nte n ká kpa tə, wiili tə nəyo taa, n ká mayana liyitee nyəəlvv. Ləsi-ku na n̄ kəə na n̄ feli ma na-ŋ tá lampuu.

18

Səsəəntv təə həm

(Maləki 9:33-37; Luku 9:46-48)

¹ Waatv inəyi Yesu ifalaa pola i kin na pá pəəsi-i si: Aweyele səsə ke isətaa Kawulaya taa?
² Tənaɣa Yesu yaa peiya na í su-keɣe pa isentaa, ³ na í tə-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, ye í tá layasi na í pəsi isu peisi, í kaa svv isətaa Kawulaya. ⁴ Wei i pasəyi i ti na í pəsi isu peiya kanə tə, inəyəle isətaa Kawulaya taa səsə. ⁵ Na wei i ká mv peiya isu kaneyə ma nyvɣv təə tə, maya pəntv mɔwa.

Ləlaa tusuyv ke isaytv taa

(Maləki 9:42-48; Luku 17:1-2)

⁶ Ye wei í lapa na piya nsi si mv ma təm ke isəntə tə si taa nakəli pənti, pə nəyəsəna pá tv pəntv luyv tēé ké namle səsəəle na pá təsi-i tenku taa. ⁷ Ama antulinya inə i təm we waiyo ké. Mpi tə, mpi pu la na yəlaa hoti isaytv taa tə pə weé ké. Mpi pu tusi yəlaa ke isaytv taa tə pə kaa laŋ. Ama wei í lapa na i təyəntəle la isaytv, pəntv ká ná.

⁸ Ye nyá niŋ yaa nyá nəəhəle tusiɣina-ŋ isaytv lapv taa, seti-te na n̄ lə poolvŋ. Sana kele si n̄ svv weesuyv kupaŋkv taa na niŋ kulvməŋ yaa nəəhəle kulvmtəle, na mpi n ká weena nyá niŋ naale yaa nəəhəe naale na pá peti-ŋ kəkə tam nyəŋka taa tə. ⁹ Ye nyá isəle tusiɣina-ŋ isaytv lapv taa, həyəs-i-te na n̄ lə poolvŋ. Sana n̄ hiki weesuyv kupaŋkv na isəle kulvmtəle, na mpi n ká weena isə naale na pá peti-ŋ kəkə ŋka ka we tənəəsəle səsəəle taa tə.

Heu kəlepu təm

(Luku 15:3-7)

¹⁰ I la laakali na piya sənə si taa nakəlvv nyənvv ke yem. Pə taya pulv təə, ma heeliyi-me si tampana təə si isətaa tillaa səŋa tam ké ma Caa wei i we isətaa tə i isentaa ké. [¹¹ Mpi pə lepa tə pə mayamaya pə nyvɣv yavv təə ké Yvlv Pəyaya má ma kəma.]

¹² Awe wəna heeŋ nvnvwa (100) na i taa kulvm le, na í kaa ye le pəyolayafei nvnvwa ineyə pulaya təə na í tēe na í svv kəlepu ineyə pəkəyv? ¹³ Ye i kəma na í hii-i, pəpətv fei, i laŋle hvlvməyənə-i ké na pə kəli pəyolayafei nvnvwa wei i ta le tə. ¹⁴ Mpv tətəyə mə Caa wei i we isətaa tə u caa si piya sənə si taa nakəli í le.

Təyəntəle pəntənav təm

¹⁵ Ye nyá təyəntəle pəntəna-ŋ, polo na n̄ yaa-i mə naale na n̄ hvli-i timpi i pəntəna-ŋ tə. Ye i nuna-ŋ, pə lapa n waasa-i kele. ¹⁶ Ama ye i kisa, n yaa nəyəlv yaa napəlvv naale na í na-i na pəcə pə lá isu pa ŋmaav Isə Təm taa tə si: Paa təm nti tu weena seliya nyəma ke naale yaa tooso. ¹⁷ Ye saa inə i tasa kisuyv, ile n heeli Yesu seela kpekəle. Na í kisa Yesu seela kpekəle ke nvnv tətə, ile n nyən-i isu ma ta nyi Isə yaa isu lampuu mvlv.

Yəlaa í we timpiyi naale maa weə pa həkə

¹⁸ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, pə tənə mpi í kaa ha mpaav ke atə cənə tə, pə kaa na mpaav ke isətaa. Na pə tənə mpi í ká ha mpaav ke atə cənə tə, pu ná mpaav ke isətaa.

¹⁹ Ma tasəyi-meɣe heeluyv si: Ye mə taa naale lapa nəyə kulvmaya na pá sələmi pulv, ma Caa wei i we isətaa tə i ká ha-weyē-wi. ²⁰ Pə taya pulv təə, yəlaa naale yaa tooso í kota timpiyi ma pulv lapv təə, ma we pa həkə ké.

Təmle tv wei i fei i təyəntəle pətəətəle tə

²¹ M̄p̄ȳȳ Piyēe pola Yesu kin na í pəəsi-i si: Taca, ye ma təyəntəle pəntəyənə-m tam na má suma, təm isənaya pə talaa ma kaa su? Təm naatosompəyolaya na? ²² Tənaɣa Yesu cə-i si: Ma heeliyi-ŋ si pə taya təm naatosompəyolaya se. Ama təm nvtoso na naanvwa naanvwa

ke tãm naatosompwɔɔlaya kɛ. ²³ Pɛ tɔɔ kɛ isɔtaa Kawulaya nɔɔwɔsɛna isɔ wulav sɔsɔ nɔɔwɔɔ wei ɪ caakaya sɪ í mu ɪ kɛma ke ɪ tɛmlɛ nyɛma kin tɔ. ²⁴ ɪ caya na í tɔɔna ɪ kɛma ke maru, ɪlena pá kɔna-ɪ apalv nɔɔwɔɔ. Apalv ɪnɪ ɪlɛ ɪ wɛna-ɪ kɛmlɛ ke liyitee nyɛwɔtɔ iyisi iyisi. ²⁵ ɪ ta nyɪ isɛna ɪ ká la na í hiki liyitee anɪ na í feli tɔ. ɪlena wulav tɔ sɪ: ɪ kra kɛmlɛ tɔ ɪnɪ na ɪ alv na ɪ piya na ɪ wontu tɔna na í pɛɛti, na má hiki ma liyitee. ²⁶ Tɔnaya apalv ɪnɪ ɪ hota wulav tɛɛ na í wiina-ɪ sɪ: Hai, taca, la-m suulu, ye ma hikaa maa feli-ɪ pɛ tɔna tɛɛwɔwɔ. ²⁷ Mprɔyú wulav ɪnɪ ɪ nyɛna tɛmlɛ tɔ pɛtɔtɔlɛ na í cɛpi-ɪ, na í yele-ɪ na í tɛɛ.

²⁸ Tɛmlɛ tɔ ɪnɪ ɪ tɛɛ mpu, ɪlena í sulina ɪ tɛmlɛ taa taapalv nɔɔwɔɔ, ɪlɛ ɪ ka wɛna ɪnɔɔɪ kɛmlɛ ke liyitee nyɛwɔtɔ nɔɔmɔwɔ. Tɔnaya tɛmlɛ tɔ ɪnɪ ɪ lɛla ɪ taapalv luɔɔ tɛɛ tɛkem, sɪ í feli-ɪ ɪ kɛmlɛ ke í feli-ɪ. ²⁹ Mprɔyú ɪ taapalv ɪnɪ ɪ hota ɪnɪ ɪ tɛɛ na ɪ wiina-ɪ sɪ: Hai, la-m suulu, ye ma hikaa maa feli-ɪ. ³⁰ Ama tɛmlɛ tɔ ɪnɪ ɪ kisa na í kra ɪ taapalv ɪnɪ na í pɔna na í tɛki salɛka taa, sɪ í feli ɪnɔɔɪ ɪ kɛmlɛ. ³¹ Wulav sɔsɔ ɪnɪ ɪ tɛmlɛ nyɛma lɛlaa ná mpu, ɪlena pa lanɔ wakɛli sɔsɔm, halɛna pá polo pá heeli-tɔɔɪ pa caa. ³² Tɔnaya pa caa ɪnɪ ɪ yaa tɛmlɛ tɔ ɪnɪ na í tɔmɪ-ɪ sɪ: Tɛmlɛ tɔ isayav nyá, nyá wiina-m na má cɛ-ɪ tɛkɔtakɔta. ³³ Pɛ nɔɔwɔsɛna isɔ nyá tɔtɔ nyaa nyɛnɪ nyá taapalv pɛtɔtɔlɛ isɔ má nyɛnɔwɔ nyá nyɛntɛ tɔ. ³⁴ Tɔnaya páná kra pa caa ɪnɔɔɪ sɔsɔm na í kra tɛmlɛ tɔ ɪnɪ na í tɔ-ɪ naasɛlaa nin taa sɪ í feli ɪ kɛmlɛ tɔna tɛɛwɔwɔ na pɛcɔ í lu.

³⁵ Tɔnaya Yesu tɔma-wɛ sɪ: Mprɔyú ma Caa wei ɪ wɛ isɔtaa tɔ ɪ ká la-mɛ. Ye u hulɔɔɪ mɔ tɔɔntɛlɛnaa ke suulu na lotu kɔlɔmtɔ.

19

Apalv na alv pa yav tɔm (Malɛki 10:1-12)

¹ Waatv wei Yesu tɛma mprɔyú sɛɛsɔwɔ, ɪlena í kɔli Kalilee tɛtɔ na í tɛɛ Yuta tɛtɔ nti tɔ wɛ Yaatanɪ waali tɔ tɔ taa. ² Tɔnaya samaa ke sɔsɔm tɔɔna-ɪ na í waa pa kɔtɔmɔɔ.

³ Mprɔyú Falisanaa napɛli pa polaa sɪ pa kuuki Yesu nɔɔwɔ, ɪlena pá pɔɔsɪ-ɪ sɪ: Tá mpraav taa yulv pɛsɔɔɪ na í tɔɔnɪ ɪ alv ke natɛli tɔ tɔɔ?

⁴ Tɔnaya Yesu pɔɔsa-wɛ sɪ: ɪ ta kala nti pa nɔmɔa Isɔ Tɔm taa tɔ? Pa nɔmɔawaya sɪ: Hatoo kancaalaya, antulinya ɪnɛ ɪ latv lapa-wɛɛɛ apalv na alv kɛ. ⁵ ɪlena í tɔ sɪ: Mpu pɛ tɔɔ kɛ apalv ká yele ɪ caa na ɪ too na í na ɪ alv pá caya na pa naale pá pɛsɪ yulv kɔlɔm. ⁶ Saa ɪnɪ apalv na alv pa ta ke yɛlaa naale tɔtɔ. Ama pa pɛsa yulv kɔlɔm kɛ tɔkɔɔ. Ye mpu ɪlɛ, yulv í taa yasɪ mpi Isɔ kɔntaa tɔ.

⁷ Mprɔyú Falisanaa pɔɔsa-ɪ sɪ: Pepe tɔɔ kɛ Moisi naa ha mpra sɪ apalv pɛsɔɔɪ na í la ɪ alv ke kisuyɔ takɔlaya na í tɔɔnɪ-ɪ?

⁸ Tɔnaya Yesu cɔ-wɛ sɪ: Mɔ lanɔkɔɔsɔɔ tɔɔ kɛ Moisi ka ha-mɛɛ mpraav sɪ í tɔɔnɪ mɔ alaa. Ama hatoo kancaalaya pɛ taa wɛɛ mpu. ⁹ Ma heeliɔ-mɛ tɔfɔo sɪ, ye yulv tɔɔna ɪ alv na pɛ tá kɛ sɪ alv ɪnɪ í lapa wasanɔkalɔtɔ tɔ pɛ tɔɔ, ɪlena apalv tɛɛ na í kɔɔɔɔ alv lɛlɔ, pɔntɔ lapa wasanɔkalɔtɔ kɛ.

¹⁰ Tɔnaya Yesu ifalaa tɔma sɪ: Ye mprɔyú pɛ wɛ apalv na alv pa hɛkɔ, ɪlɛ pɛ kɛla teu sɪ yulv í caya itantɛ ɪlɛ.

¹¹ Mprɔyú Yesu cɔ-wɛ sɪ: Yɛlaa tɔna u pɛsɔɔɪ na pá mu sɛɛsɔwɔ kɔnɛ. Ama mpra Isɔ ná ha pɛ tɔma tɔ pɛlɛ pa pɛsɔɔɪ. ¹² Mpi pɛ kayatɔɔi yɛlaa ke alaa kɔɔɔɔ tɔ pɛ wɛ nɔkanɔ kɛ. Lɛlaa kin ɪlɛ, pa lulɔɔɪ-wɛɛɛ mpu na pá fɛina pa ti. Lɛlaa ɪlɛ, yɛlaa lapɔna-wɛɛɛ kataasɪ. Pɛ kaasɪ lɛlaa ná kisa alaa kɔɔɔɔ ke kɔkisu ke isɔtaa Kawulaya tɔɔ. Ye wei ɪ ká pɛsɪ na í mu sɛɛsɔwɔ kɔnɛ, í mu-kv.

Piya sɔkɔpɛsi kɔpantv kooluyɔ tɔm (Malɛki 10:13-16; Luku 18:15-17)

¹³ Yɛlaa pukayana piya kɛ sɪ Yesu í tɔnɪ sɪ tɔɔ kɛ nin na í sɛlɔmɔna-sɔɔɪ Isɔ. Tɔnaya ɪ ifalaa kalɛna sɪ kɔntaa. ¹⁴ ɪlena Yesu tɔ ɪ ifalaa sɪ: ɪ yele na piya kɔɔ ma kin, í taa kayatɔ-sɪ. Pɛ taya pulv tɔɔ, mpra pa wɛ isɔ piya tɔ mɛ pa tɔna isɔtaa Kawulaya.

¹⁵ Μπόγύ ι τήνα νιν κέ σι τώ. ΐενα ί κολι τήνα να ί τέε.

Yulu ton tu tom

(Malaki 10:17-31; Luku 18:18-30)

¹⁶ Μπόγύ apalu nǽǽlu pola Yesu kin na í pǽosi-si: Taca, kǽpantu ntiyi pǽ wee si maa la na má hiki weesuǽu ŋku ku ten tǽ?

¹⁷ Μπόγύ Yesu cǽ-si: Pepe tǽw kǽ n pǽosǽyi-m kǽpantu tǽw? Yulu kulǽm tǽkon kená kǽpan. Ye n caa si n hiki weesuǽu, ten mpi pa keesa kusǽsutu taa tǽ. ¹⁸ Tǽnǽǽle apalu unu í pǽosa Yesu si: Kasu ntiyi pa keesaa ye?

ΐενα Yesu cǽ apalu unu si: Taa ku yulu, taa la wasanǽkalǽtu, taa ŋmulu, taa suu lelǽ ke tǽm.

¹⁹ Se nyá caa na nyá too. Sǽli nyá tǽǽntǽle isu nyá ti.

²⁰ Tǽnǽǽle ifepu unu í tǽma si: Ma tǽka kusǽsutu nti tǽ tǽnǽǽle. ΐe pepeye pǽ kaasa má la tǽtǽ?

²¹ Tǽnǽǽle Yesu tǽma-si: Ye n caa n te tǽkpaata, polo na n pǽeti pǽ tǽna mpi n wena tǽ na n tala kǽnyǽntǽnaa ke pǽ liyitee, na cele n suu ton ke isǽtaa. N tǽma mpǽ pǽ lapu Őe n kǽw na n tǽni-m.

²² Ama ifepu unu í nu mpǽ, Őena í lanǽle wakǽli tǽtǽǽtǽǽ. Pǽ tǽǽa pulǽ tǽw, í ka wena kǽ pǽ tu fei.

²³ Tǽnǽǽle Yesu tǽma í ifalaa si: Tampána ke ma heeliyi-me yoo maa cesiǽi, liyitee tu isǽtaa Kawulaya suu we kate kǽ pǽ tu fei. ²⁴ Ma tasǽyi-meǽe heeluyu si: Isǽna mpi pǽ we yoo yoo kǽ kate si í suu na pǽnyalaya pǽyǽw na í lu tǽ, mpǽ tǽtǽǽ pǽ we liyitee tu ke kate si í suu Isǽ Kawulaya taa, hali pǽ tu tǽe mpǽ.

²⁵ I ifalaa nu tǽm nti Őena pǽ la-weǽe piti na pá tǽ si: ΐe awe ka tulǽna nteǽe-ti Őe?

²⁶ Tǽnǽǽle Yesu nyǽna-we, Őena í tǽ si: Yǽlaa kin ke pǽ fei pǽsuǽu. Ama Isǽ íle, pǽ tǽna tǽleu kǽ.

²⁷ Μπόγύ Piyee nǽǽw tǽkpa si: Pepeye taa hiki Őe?

²⁸ Μπόγύ Yesu cǽ-we si: Tampána ke ma heeliyi-me yoo maa cesǽyi, waatu wei Yulu Pǽyǽǽ ma maa cǽya ma teeli kumte tǽw kǽ alǽsanna taa tǽ, me mpǽ í tǽǽa-m mǽ naanǽwa na naale tǽ, í kǽ cǽya mǽ kumlee tǽw tǽtǽ, na í huuna Isǽyeli kpeka naanǽwa na naaleye tǽm. ²⁹ Na pa tǽna mpǽ paa yele pa tǽesi, yaa pa taalǽnaa, na pa kǽǽnaa, na pa newaa, yaa pa caanaa, yaa pa toonaa, yaa pa piya, yaa pa tawa ke ma tǽw tǽ, paa hiki mpi mpi pa yela mpǽ tǽ pǽ tǽm nunǽwa (100). Pǽyele paa hiki pa paa nyǽm ke weesuǽu ŋku ku ten tǽ ku taa. ³⁰ Mpǽ pa we lǽlǽ kǽ kǽyana tǽ pa taa pǽǽle kǽ mǽli waali. Na waali nyǽma taa pǽǽle náá mǽli lǽlǽ.

20

Apa nyǽma tǽm

¹ I naa isǽna isǽtaa Kawulaya nǽǽsǽnaa tǽǽlǽ. Sǽsǽ nǽǽlu í kulǽna tananǽ ahula tǽe tǽpam si í caa apaa nyǽma na í tu í lesen taale taa. ² Μπόγύ í tisaa si: Ilim í tǽma maa feili-meǽe liyitee nyǽǽlǽyǽ kulǽmǽyǽ kulǽmǽyǽ. ΐενα í heeli-we si: ΐ tǽe na í lun ma taale taa. ³ Ilim kǽma na pǽ kpa pǽcǽ Őena í tasa luw na í maǽana napǽli, pele pa cǽya yem kǽ nǽnǽǽw tǽe. ⁴ Tǽnǽǽle í heela pele si: ΐ tǽe ma lesen taa, maa feili-meǽe isǽna pǽ nǽǽsǽnaa tǽ. ⁵ ΐενα pele pá tǽe. Μπόγύ sǽsǽ unu í kǽma na í tasa luw ke ilim sikuyu na í hiki napǽlǽyi mpǽ tǽtǽ. Pǽ kǽma na pǽ tala ilim huuu Őena í tasa lelǽa ke hikuyu na í pona í taale taa tǽtǽ. ⁶ Pǽ kǽma taanǽya ilim Őena í lu na í maǽana napǽli, pele pa cǽya nǽnǽǽw tǽe. ΐενα í pǽosi-we si: Pepe tǽw kǽ í cǽya yem ke mpǽ? ⁷ Μπόγύ pele pa cǽ-si: Tǽ ta hiki wei í kǽ kpaǽa-tuyǽ tǽmle tǽǽ. Tǽnǽǽle í tǽma si: Ye mpǽ, í polo ma lesen taale taa yaa.

⁸ Ilim kǽma na pǽ te Őena sǽsǽ unu í yaa í tǽmle tǽw nyǽnllǽ na í tǽmi-si: Tǽw, yaa apaa nyǽma mpǽ na n feili-weǽe pa liyitee. Caalǽna mpǽ pa tǽkǽna kpaǽau tǽ na n tǽesǽna mpǽ pa caala kpaǽau tǽ. ⁹ Μπόγύ mpǽ í ka hika taanǽya ilim tǽ pele pa kǽma na pá hiki liyitee nyǽǽlǽyǽ nyǽǽlǽyǽ. ¹⁰ Μπόγύ mpǽ pa caala tǽmle taa kǽ suu tǽ pa huwa si mpǽ pa nyǽna kǽ kǽli pane

pa nyəna. Ama liyitee nyəgəlvu nyəgəlvu ké pa cela-we. ¹¹ Səso inu i fəlvu-weye mpu tə pə ta maya-we. ¹² Ilena pá tə si: Mpa pa kəma nəonə tə kalifu kulom ke pele pa lapa təmlə, ilena n məli na n krenti-tuyv kufəlvu kulomuyv na? Pəyele tá kana na ilim nyaya-tuyv hatoo tanaŋ tee. ¹³ Tənaŋa səsə inu i cə pa taa ləlv si: Ma taarəlv, ma ta muyuli-ŋ se. Ma na-ŋ tu su mpuŋy si n lapa ilim na pə təm maa feli-ŋ liyitee nyəgəlvu, yaa pə taŋa mpu? ¹⁴ Mv nyá liyitee na n tee n fəe-m. Má nəkəna si má cela wei pə təkənaa tətəŋ teitei isu ma cela nyá tə. ¹⁵ Ma feina mpaav si má lana ma liyitee ke isəna ma səlāa tə? Ma lapa kəpantv təŋ pə wuki-ŋ yaa? ¹⁶ Tənaŋa Yesu tasaa si: Waali nyəma ká məli ləlv, na ləlv nyəma náá məli waali.

Yesu səm na i fem pə təm tətə
(*Maləki 10:32-34; Luku 18:31-34*)

¹⁷ Mpuŋy Yesu pukaya Yosalem, ilena í yaa i ifalaa ke kpeenə ke waatv wei pa we mpaav taa tə na í tə-we si: ¹⁸ Təv, tə kraa Yosalem isəntə tə, paa kraŋa Yulv Pəyaya má na pá tv kətəlaa səsaa na Iə Təm seŋesəlaa pa niŋ taa. Paa tə si pá kv-m. ¹⁹ Paa tv-m ma ta nyi isənaa niŋ taa, na pele pá paana-m na pá casa-m akpatəe na pá ka-m səm tesika tə. Na kuyeeŋ tooso wule maa fe.

Saaki na Yohaani pa səlāma mpi tə
(*Maləki 10:35-45*)

²⁰ Tənaŋa Sepetee pəyalaa na pa too pa pola Yesu kiŋ, ilena pa too luŋ Yesu tee na í wiina-i si: La-m kəpantv natəli. ²¹ Tənaŋa Yesu pəsə-i si: Pepeŋe n caa má la-ŋ?

Ilena əlv cə-i si: Ma caa si n tə si ma pəyalaa pane pa naale paa caŋa nyá kiŋ ke waatv wei n ká təŋ nyá Kawulaya tə. Ləlv ke nyá ntəŋ tə, ləlv ke nyá mpətəŋ tə. ²² Mpuŋy Yesu cə-we si: I tá nyi mpi í sələməŋi tə ye? I pəsəŋi na í təŋ wahala səsə wei maa təŋ tə? Tənaŋa pa təma si: Tu pəsi. ²³ Ilena Yesu cə-we si: Tampana í ká təŋ wahala səsə wei maa təŋ tə. Ama pə taŋa má ləsəŋəna mpa paa caŋa ma ntəŋ tə, na mpa paa caŋa ma mpətəŋ tə tə. Mpa pa tə ma Caa taŋana lona anu tə pele pa kəna a nyəma.

²⁴ Yesu ifalaa naanvwa wei pə kaasaa tə pele pa ná mpu, ilena pa taa wuna Sepetee pəyalaa mpe pa naale. ²⁵ Tənaŋa Yesu yaa pa təna na í tə-we si: I nyəma si mpa pa ké yəlaa əwulaa tə, pele pa təkə kawulaya ke ləlaa tə. Na mpa pele pa ké kufelaa tə, pele pa ŋmakəlv səkpema. ²⁶ Ama pə fei si pu wee mpuŋy mə kiŋ. Nti təŋle si, ye mə taa wei í caa i la səsə ke mə hekv, pəntv í pəsi mə pəyalv. ²⁷ Na ye mə taa nəŋəlv í caa i la mə nəŋə tv, pəntv í pəsi mə yom. ²⁸ Mpu tətəŋ Yulv Pəyaya má, ma ta kə si má təŋ cecəe. Ama ma kəmaya si má pəsi yəlaa təna təmlə tv, na má ha ma weesuyv na pə cə yəlaa pəŋəle ke pa yomle taa.

Yesu kuluyv ke yəlvmaa naale isə
(*Maləki 10:46-52; Luku 18:35-43*)

²⁹ Waatv wei Yesu luna Yeliko icatə taa tə samaa tuutuuma təŋa i waali. ³⁰ Pə pamna yəlvmaa naale ka caŋa mpaav nəŋə. Pa nuwa si Yesu teena nté, ilena pá svv koou si: Tafiiti Pəyalv, Tacaa, nyəni tá pətətəle.

³¹ Tənaŋa samaa kaləna-we na pá heeli-we si pa su. Ama pele pa səsə koou ke səsəm si: Tafiiti Pəyalv, Tacaa, nyəni tá pətətəle.

³² Mpuŋy Yesu səŋaa na í yaa-we na í pəsə-we si: I caa ma la-məŋe-we?

³³ Ilena pele pa cə-i si: Tacaa, tə caa ké si n kuli tá isə.

³⁴ Mpuŋy pa təm lapa Yesu ké pətətəle na í takv pa isə na pá svv nav ke təne inəŋi kpaakraa na pá təŋ i waali.

21

Yesu caŋa kraŋaya
(*Maləki 11:1-11; Luku 19:28-40; Yohaani 12:12-19*)

¹ Μύργύ πα tala Petafasi ke Olifinaa puyv tō. Waatu unī tō pa fai poolun na Yosalem. Tēnaya Yesu tila ifalaa naale si: ² I polo icate nte tē we mē nōgō tō tō taa. Ye í tala tē taa kē kprakpa í ká ná pa tū kraḡaya toto nōgōb na í pile ke í kiḡ, í heḡi-si na í kōna-m. ³ Ye nōgōb í pōōsa-me si pulv, í cō pūntv si Tacaa caakēna. Ye í cō mpv paa yele-me na í tēna.

⁴ Pē lapa rmygy si pē la nti Isō kuyōgōtōtō telōsulv ka yōgōtaa tō si:

⁵ I heeli Siyōḡ icate nyōma si,
í nyēni, mē wulav kōḡ mē kiḡ,
na í caya kraḡaya toto tō, na í we tēpamm.
Nn na í caya kraḡaya pēyaya tō.

⁶ Μύργύ Yesu ifalaa mpa í tilaa tō pa tēwa na pá lá isu í keesa-we tō. ⁷ Μύργύ pa kōna kraḡaya toto unī na í pile, na pá kraḡa pa wontu na pá pō si tō, na Yesu kra na í caya pē tō. ⁸ Na yēlaa paḡale ke sōsōm náá pō pa wontu ke mpaav taa. Lēlaa náá cē akōō na pá pō mpaav taa. ⁹ Samaa wei í ka we Yesu nōgō tō na wei í ka we Yesu waali tō pēle pa tēḡna yōgōtuyv na nōōsi sōsōōnsi si: Paa wei í tū Tafiiti Pēyalv ke teeli. Isō í wee wei í kōḡna Tacaa tōḡ tō í waali. Paa wei í tū Isō kē teeli ke isōtaa.

¹⁰ Yesu kōma na í svv Yosalem taa, ilēna icate la yun tēkemmm, na yēlaa pōōsōḡi si: Aweye ye? ¹¹ Ilēna samaa cō si: Kalilee Nasaletī Isō kuyōgōtōtō telōsulv Yesu kē.

Yesu ke Isō tēsēele taa
(Malaki 11:15-19; Luku 19:45-48; Yohaani 2:13-22)

¹² Μύργύ Yesu svv Isō tēsēele taa na í tōḡni pa tēna mpa pa pēetayaa na mpa pa yakaya tō. Na í pēsi liyitee yōkēlaa taapēlōnaa ke alele na alukukunaa pēetēlaa kpelasi tōtō. ¹³ Ilēna í tō-we si: Pa ḡmaawa Isō Tōm taa kē si: Paa yaa ma tēyaya si Isō tēsēlēmēle. Ama mē pēsōna-keḡe ḡmulaa tēyaya.

¹⁴ Μύργύ yulvmaa na sekēllaa pa pola Yesu kiḡ ke Isō tēsēele taa na í lá na pá hiki alaafēya. ¹⁵ Isu Yesu lapa piti tēma ke mpv, na pē kaasi na piya náá yōgōtēḡēna nōōsi sōsōōnsi ke Isō tēsēele taa si: Paa wei í tū Tafiiti Pēyalv kē teeli tō, pē ta maḡa kōtēlaa sōsaa na Isō Tōm seḡesēlaa ntē. ¹⁶ Tēnaya pa pōōsa Yesu si: N nukī nti pa yōgōtēḡi tō? Ilēna Yesu náá cō-we si: Ee, ma nukī. Μύργύ í pōōsa-we si: I ta kalēta Isō Tōm taa kē timpī pa ḡmaawa si: Piya sākpesi na aḡulvmmnaa nōōsi taa kē n yēlaa na nyá sam luna tō yeē?

¹⁷ Pē waali kē í yēla-we na í lu na í se pa icate, na í polo í svv kuyōḡkuyv Petanii.

Fiki tuyv mpusi tēsuyv
(Malaki 11:12-14,20-24)

¹⁸ Kv fema ilēna Yesu kulī na í mēlōḡi icate taa, ilēna nyōḡōsi kra-í mpaav. ¹⁹ Μύργύ í loosa fiki tuyv ke mpaav nōgō. Ilēna í polo na í maḡana hatv tike. Tēnaya í tēma fiki tuyv si: N kaa tasa pile lōlvv ke paa pēcō.

Ilēna tuyv ḡkv kv wulī tēnaya kprakpa tēwōḡwōḡ. ²⁰ Yesu ifalaa ná mpv, ilēna pē la-weḡe sōḡōntv ke sōsōm. Ilēna pá pōōsi Yesu si: Isōnaya pē lapa na fiki tuyv ḡkv kv wulī kprakpa ke mpv?

²¹ Tēnaya Yesu cōwa si: Tampana ke ma heeliḡi-me yōō maa cēsōḡi, ye í tū Isō kē naani na í tá lá sika, pē taya mpi ma lapa fiki tuyv kōne tō pē tike kē í ká la. I pēsōḡi na paa pulaya kanē í tō-ke si ká kpesi na ká hoti tēḡku taa, pē laki kē. ²² Ye í wēna naani pē tēna mpi í sēlēmōḡi si Isō í la-me tō, í laki-mēḡe-wōḡi.

Yesu pēsuyv tōm
(Malaki 11:27-33; Luku 20:1-8)

²³ Μύργύ Yesu svv Isō tēsēele taa na í niki seḡesuyv. Ilēna kōtēlaa sōsaa na Yuta nyōma taa sōsaa polo na pá pōōsi-í si: Kanḡkante nteḡe n makī nyá taa na ḡ laki isōntō? Yaa awe tu ha-ḡ pē mpaav?

²⁴ Tənaɣa Yesu cəwa Yuta səsaa mpe si: Təv, ma mayamaɣa maa pəəsi-meɣe təm kolumtu təkəŋ. Ye í cə-m ɔle, maa heeli-meɣe kaŋkante nte ma makɪ ma taa na má lakɪ ɪsəntə tə. ²⁵ ɪsə yaa yəlaa tilina Yohaani si í səkɪ yəlaa ke ɪsə ləm? M̄p̄yú pa mayasa-təɣɪ pa taa pa tike.

ɪlena Yuta səsaa mpe pá tə si: Ye tə təma si ɪsə tilina-i, í ká pəəsi-tv si na pepe təw kə tə ta mv í təm ɔle? ²⁶ Pəyele ye tə təma si yulv tilina-i kəw, tə wena samaa səɣəntv. Pə taɣa pulv təw, pa təna pa nyəma si Yohaani kə ɪsə kuyəɣəttv teləsulv kə.

²⁷ M̄p̄yú Yuta səsaa mpe pa pəsəna Yesu si: Tə ta nyi. Tənaɣa Yesu ná cə-we si: Aŋhaa, má kaa heeli-meɣe kaŋkante nte ma makɪ na má lakɪ ɪsəntə tə.

Apalv na ɪ pəyalaa naale pa təm

²⁸ M̄p̄yú Yesu tasa Yuta səsaa mpe si: ɪ na-weɣe tənə tə taa? Apalv nəɣəlv ka wenna pəyalaa ke naale. ɪlena í heeli ləlv si: Akele polo na í hala ma leseŋ taale taa kə saŋa.

²⁹ Tənaɣa pəyalv cə-i si: Ma kaa polo. Pəle pə waalɪ ɪlena pəyalv kəw í layasɪ hɔwee na í polo.

³⁰ M̄p̄yú pa caa ɪnɪ ɪ polaa na í heeli ləlv ke mpv tətə. ɪlé si: Təv yaa, paapa. Ama ɪ ta polo.

³¹ Pa naale pa taa awe lapəna nteɣe ɪ caa luyv tē nyəntv? M̄p̄yú Yuta səsaa cə-i si: Kancaalaya nyəŋ. Tənaɣa Yesu təma-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəɣɪ, lampuu mulaa na wasaŋkalənaa ká tē-meɣe nəɣə ke ɪsə Kawulaya taa. ³² Pə taɣa pulv təw, Yohaani ná kəma si ɪ húləɣɪ-meɣe mpaav kəpaŋkv na í kisi ɪ təm mvɣv. Ama lampuu mulaa na wasaŋkalənaa ná mv ɪ təm. Paa na mə kəma na í ná m̄p̄yú waalɪ waalɪ tə, í tá tə si í layasəɣɪ mə taa hɔwee na í mv ɪ təm.

Təmlə nyəma asayaa təm

(Maləki 12:1-12; Luku 20:9-19)

³³ M̄p̄yú Yesu tasa Yuta səsaa mpeɣe yəɣəttv si: ɪ nu, ma seeki-meɣe ɪsə ləlv. Səw nəɣəlv ɪ ka səna leseŋ ke taale təcu na í ŋma koluŋa na í cəəna. Na í lá timpɪ ɪ ká nyaasəɣɪ pə ləm tə. Na í ŋma akele taŋkav wei ɪ təw pa səŋəɣɪ na pá feŋiyi tə. ɪ tēma mpv ɪlena í caa yəlaa na í su tə taa, ɪlena í tē yela. ³⁴ Pə kəma na pá tala tuŋ ɪnɪ ɪ kooluyv waatv, ɪlena í kusɪ ɪ tillaa napəlɪ si: ɪ polo ma təmlə nyəma kiŋ na pá cəle-m ma tete. ³⁵ Tənaɣa təmlə nyəma mpe pa kpa ɪ tillaa mpe na pá má ləlv ke teu, na pá kv ləlv, na pá yoo ləlv ke pē. ³⁶ M̄p̄yú səsə ɪnɪ ɪ taɣana tillaa ləlaa ke kusvɣv ke paɣale na pá kəlɪ kancaalaya nyəma. ɪlena təmlə nyəma tasa pēleɣe lapv ke teitei ɪsu paa lapv kancaalaya nyəma tə. ³⁷ Tənaɣa ɪ teesa ɪ pəyalv ke tiluyv, na í huɣkɪ si paa nyá ɪ pəyalv ɪsələ. ³⁸ Ama təmlə nyəma ná kəma na pá loosɪ ɪ pəyalv, ɪlena pá heeli təma si: ɪ loosiyi kpancoov tv kəŋna nte? ɪ kəw na tə kv-ɪ na ɪ taale pəsi tá nyəntə. ³⁹ Tənaɣa pá kpa-i, na pá ləsi-i taale na waalɪ na pá kv-i.

⁴⁰ Tənaɣa Yesu pəsa Yuta səsaa mpe si: Taale tv í kəma na í kəw, ɪsənaɣa ɪ ká la təmlə nyəma pane?

⁴¹ M̄p̄yú Yuta səsaa cə Yesu si: ɪ kaa nyəni yəlaa asayaa pane pa pətəttəle. Ama ɪ kuyi-weɣe, na í kpaɣa taale na í cəla ləlaa mpa pá tala pə waatv paa cəle-i ɪ tete tə.

⁴² Tənaɣa Yesu pəsa Yuta səsaa si: ɪ tá kaləta nti pa ŋmaa ɪsə Təm taa tə yee? Pa ŋmaawaya si:

Pəle nte tetv ŋmalaa ŋmaakaya na pá lə tə,

ńté tə təw kəw ŋmatv təna məlaa na tə səŋ.

Mpi Taca lapv na tə nyəŋəɣɪ na pá we-tvɣv piti təɣəle.

⁴³ M̄p̄yú Yesu tasa-we si: Pə təw kə ma heeliyi-me si paa lēeki-meɣe ɪsə Kawulaya na pá cəla-keɣe yəlaa mpa pa mvna ka təmlə tə. [⁴⁴ Ye pə cəpa wei na í hoti pəle nté tə təw, tə pətəttəɣɪ-i kə, ɪ kaa wee hiiu. Yaa pə cəpa yulv nəɣəlv na pəle ńté tə nyəkɪ-i, tə taaləɣɪ-i na atēɣe.]

⁴⁵ Kətəlaa səsaa na Falisanaa pa nu mpv, ɪlena pá nyi si mpeɣe Yesu seena ɪsə ɪnɪ. ⁴⁶ Tənaɣa pa svv mpaav pēkəv si pá kpa-i. Ama pa nyamna samaa. Pə taɣa pulv təw, pēle pá nyənaɣa Yesu kə ɪsə kuyəɣəttv teləsulv kə.

22

Mpa pa yaa tɔɔv na pá kisi tɔ (Luku 14:15-24)

¹ Ḿpógú Yesu tasa isónaa sɛɛv ke mpa pa nukaya i tɔm tɔ si: ² Ii naa isóna isóttaa Kawulaya nɔɔsɛnnaa tɔɔlv. Wulav nɔɔlv i lapóna tɔɔnaya ke i pɔyalv alv kpaɔav tɔɔ. ³ Ḿpógú i tila i tɔmlɛ nyóma si: I polo í yaa mpa ma lapa tɔɔnaya tɔ. Tɔnaya pɛle pa kisa kɔntɛ. ⁴ Ilena í tayanɪ kɔfama ke tiluyv si pá heeli mpa i yaa tɔɔv tɔ si: Ma kv naan kataasi na wontu nim nyɛntv, na pɛ tɔna pɛ tɛma puw na pé caɔaa. Pá kɔɔ na pá tɔɔv ma akpaɔale tɔɔnaya. ⁵ Ama mpa pa yaa mpv tɔ pa taa nɔɔlv ta ke. Paa wei i tɛɛ i nyɔɔkv kɛ. Ineyɛ ílé i taale, ineyɛ ílé i kuyaku. ⁶ Pé kaasi lelɛ na pɛle pá kpa tillaa mpɛ na pá h́lí-wɛyɛ kanjanɪ na pá kv-wɛ. ⁷ Tɔnaya pɛ lapa wulav ke páná na í tili i yoolaa si pá kv yulɔkɔlɛ mpɛ, na í sɔ pa ɪcate. ⁸ I tɛma mpv ilɛna, í heeli i tɔmlɛ nyóma si: Tɔv, akpaɔale tɔɔnaya puwa. Pɛyɛle mpa ma yaawa tɔ pa lanɔaa. ⁹ Mpv tɔ í polo nɔnɔɔsi sɔsɔnɔsi tɛɛ na pa tɔna mpa i ká ná tɔ í yaa-wɛ si pá kɔɔ na pá tɔɔv. ¹⁰ Ḿpógú pɛle pa tɛɛwa nɔnɔɔsi tɛɛ na pá kotɪ pa tɔna mpa pa nawa tɔ, asayaa na pɛ kɔpama ke mpv, na yɔlaa su acima kutuluyv.

¹¹ Ḿpógú wulav suwa si i naa mpa pa pola tɔɔv tɔ. Ilena í maɔana nɔɔlv, i ta suu akpaɔale wontu. ¹² Ilena í pɔɔsi-i si: Ma taapalv, isɔnaya n̄ suv cɛnɛ na n̄ tá suu akpaɔale wontu? Apalv unɪ i ta cɔ si pulv. ¹³ Tɔnaya wulav heela i tɔmlɛ nyóma si: I h́kɔ i nin na i nɔɔhɛɛ na í polo í pɛti-i sɛkɛtuyv taa. Tɔnaya i ká casa kapusi na í nyasɔɪ i tɔɔv kɛla. ¹⁴ Ilena Yesu tɔ si: Pa yaa paɔale, ama pɛcɔɔv pa lɛsaa.

Lom wulav sɔsɔ lampuu tɔm (Malaki 12:13-17; Luku 20:20-26)

¹⁵ Ḿpógú Falisanaa caɔaa na pá sɛyɛsi isóna paa nyɪ Yesu kɛ katɔka na tɔm kɔpɔɔsvtɔ na pá hiki-i tɔ. ¹⁶ Ḿpógú pa tila pa ifalaa taa napɛli na Helɔti kɛkɛle nyóma napɛli tɔtɔ si pá polo na pá tɔ Yesu si: Tacaɔ, tɔ nawa si tampana ke n̄ yɔɔtɔɔɪ na n̄ sɛyɛsɔɪ teu, na isóna mpi pɛ maɔamaya Isɔ caa si yɔlaa í la tɔ pɛ tampana ke n̄ heeliɪ. Nn nyanɔna nti yɔlaa hvv tɔ, na nn paasɔɔnɛna tɔɔ, pɛcɔ nn faɔasɔɪ yɔlaa. ¹⁷ Pɛ wɛ mpv tɔ, ta mpaav taa pɛ muna pá felɪ lampuu ke Lom wulav sɔsɔ na? Heeli-tuyv nti n hvvki tɔ.

¹⁸ Ama Yesu ná tɛma nyɔm ke pa hvwɛɛ asayɛɛ. Ilena í pɔɔsi-wɛ si: Cɛsɔlaa mɛ, pɛpɛ tɔɔ kɛ í nyɔki-m katɔka. ¹⁹ I hvli-m liyitee wɛna í felɔɔɪ lampuu tɔ na má ná.

Ḿpógú pa lɛsa liyitee nyɔɔlvuyv na pá cɛɛ-i. ²⁰ Ilena í pɔɔsi-wɛ si: Awe nyɔvɔv fotoo na i hɛtɛ ke pa n̄maa pɛ tɔɔ cɛnɛ? ²¹ Ḿpógú pa cɔ-i si: Lom wulav sɔsɔ kɛ.

Ḿpógú Yesu ná cɔ-wɛ si: Ye mpv í cɛla Lom wulav sɔsɔ ke mpi i ti tɔ, na í cɛla Isɔ ilɛyɛ mpi ílé i ti tɔ.

²² Pa nu tɔm tɔnɛ ilɛna pɛ la-wɛyɛ piti ke sɔsɔm. Na pá yeɛ-i na pá tɛɛ.

Tu si na tɔ fe na tɔ wɛɛ isóna tɔ (Malaki 12:18-27; Luku 20:27-40)

²³ Ḿpógú kuyaku nkɔ kv maɔamaya Satusee nyóma napɛli pa kɔma Yesu kinɔ. Satusee nyóma mpɛ pa tɔnɔyana si paa pɛ la isóna sɔtaa kaa tɛ na pá fe. Ḿpógú pa pɔɔsa Yesu ²⁴ si: Tacaɔ, Moisi ka tɔma si ye yulv í sɔpa na í feina pɔyaya, i neu hɔɔ i alv ke leelu na í hikina i taalv sɔlv ke piya. ²⁵ Tɔv, yɔlaa naatosompɔɔɔlaya ka wɛ tá hɛkv, yulv na i newaa. Ḿpógú taalv kpaɔa alv ilɛna í si, i feina pɔyaya. Ilena ílé i neu hɔ leelu. ²⁶ Ḿpógú naale nyɔɔ sɔpa, pɔyaya fɛi, na tooso nyɔɔ tɔtɔɔv mpv. Halɛna pé polo pɛ siyili pa naatosompɔɔɔlaya nkɛ ka tɔnaya mpv tɔpai, nɔɔlv ta hikina-i pɔyaya. ²⁷ Pɛ waalɪ kɛ alv unɪ ílé i tɛɛsa sɔpv. ²⁸ Tɔv, sɔtaa fem wule pa taa awɛyɛle alv tɔ? Mpi tɔ, pa naatosompɔɔɔlaya unɪ pa tɔna pa kpaɔana-i alv.

²⁹ Ḿpógú Yesu cɔ Satusee nyóma mpɛ si: I ta nyɪ Isɔ Tɔm na i tɔnɔ tɔɔv pɛ liyitiɪ-i-mɛ. ³⁰ Mpi tɔ, waatv wei sɔtaa ká fe tɔ, akpaɔale tɔm kaa wɛɛ. Ama apalaa na alaa paa wɛɛ kɛ isɪ isóttaa

tillaa wew tɔ. ³¹ Ye səttaa fem tɔm ilɛ, í ta kala nti Isɔ heela-me tɔ yee? I tɔmɔɔa sɪ: ³² Ma ké Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Isɔ ké. Isɔ ké weesuɔu nyóma nyəŋ ké, í ta ke səttaa Isɔ.

³³ Yəlaa samaa wei í nu Yesu seɣesɔɔu ŋku tɔ, pə lapa-weɣe piti.

Isɔ kɔsəsutu taa sɔsɔntu
(*Maləki 12:28-34; Luku 10:25-28*)

³⁴ Waatu wei Falisanaa nuwa sɪ Yesu lapa na Satusee nyóma ta hiki kɔcɔcɔtu ilɛna pá koti. ³⁵ Ilɛna pa taa Isɔ Tɔm seɣesəlv nəɣəlv í kɔɔ sɪ í kuuki Yesu nəɣə. Ilɛna í pɔɔsɪ Yesu sɪ: ³⁶ Tacaɔ, Isɔ kɔsəsutu taa tɔm ntiyile sɔsɔntu? ³⁷ Tənaɔa Yesu cɔ-ɪ sɪ: N ká sɔəli Tacaɔ nyá Isɔ na luɔu kulɔmɔɔu na nyá ləsaya sɔv-ɪ tɔmammam. ³⁸ Kɔsəsutu taa sɔsɔntu nté, na nti tɔ kələna tɔ təna. ³⁹ Na kukələtu lentɪ tətəɣəle, sɪ n ká sɔəli nyá təɣəntəle ke isɪ nyá ti. ⁴⁰ Tɔm naale inɛ í tɔɔ ké Moisi kɔsəsutu təna na Isɔ kuyəɣətu teləsəlaa tɔm təna səŋaa.

Tafiiti pəyaya nté Mesii
(*Maləki 12:35-37; Luku 20:41-44*)

⁴¹ Falisanaa kota mpv, ilɛna Yesu pɔɔsɪ-we sɪ: ⁴² I huv suweɣe Mesii tɔɔ? Awe lɔlvɔu tu ke-ɪ? M̀pɔɔyú pɛle pa cɔ-ɪ sɪ: Tafiiti lɔlvɔu tu ké.

⁴³ Tənaɔa Yesu pɔɔsa-we sɪ: Ye pə we mpv, ilɛ isənaya pə lapa na Feesuɔu Nanɣtu náá lá na Tafiiti yaa-ɪ sɪ Tacaɔ? Pə taya pulv tɔɔ, Tafiiti yəɣətaa sɪ:

⁴⁴ Tacaɔ Isɔ heela ma Sɔsɔ sɪ,
caya ma kəŋkəŋ taa,
haləna má kəna nyá kolontunaa ke nyá nəɔhɛ tɛɛ.

⁴⁵ Ye Tafiiti ná yaa-ɪ í Sɔsɔ, ilɛ isənaya Mesii ná məlaa na í ké Tafiiti lɔlvɔu tu tɔtɔ?

⁴⁶ Pa taa nəɣəlv ta pəsi na í cɔ. Pə kpaɣav kuyaku ŋku tɔ nəɣəlv u nyuləɣi sɪ í pɔɔsɪɣi-ɪ tɔm.

23

Falisanaa na Isɔ Tɔm seɣesəlaa tooluɔu
(*Maləki 12:38-39; Luku 11:43,46; 20:45-46*)

¹ M̀pɔɔyú Yesu heela samaa na í ifalaa sɪ: ² Isɔ Tɔm seɣesəlaa na Falisanaa təmlɛ nté sɪ pá kéésí yəlaa ke Moisi kɔsəsutu. ³ I ká nuna-weɣe teu na í la pə təna mpi pa heeliyi-me sɪ í la tɔ. Ama í taa la isɪ mpe pa mayamaya pa laki tɔ. Pə taya pulv tɔɔ, nti pa seɣesəɣi tɔ, pə taya ntəɣi pa laki. ⁴ Pa kpaɣəɣi səɣəla yuŋ nyəna na pá svkəɣi lɛlaa. Pəyele mpe paa caa sɪ pá tu taa-weɣe taav mayamaya. ⁵ Pa laki pə tənaya sɪ yəlaa í na-we. Pə tɔɔ ké pa ŋmaaki Isɔ Tɔm loosi na pá tɔɣi, na pá kɔɔki pa kpaɪnaa təcɛŋcɛŋ. ⁶ Acima taa sɔsaa sɔsaa təcayale ke pa pɛkəɣi na pá cakɪ. Na Yuta nyóma təkotilɛnaa taa teeli teeli təcayale ke pa pɛkəɣi. ⁷ Pa sɔəla pá sɛɛki-weɣe samaa taa ké na pá luŋiyi na pá yaaki-we sɪ ta caa ta caa. ⁸ Ama me, í taa yele na pá yaa-me sɪ ta caa ta caa. Pə taya pulv tɔɔ, mə təna í we teitei ké, na mə Sɔsɔ nté kulɔm. ⁹ I taa yaa atɛ cənɛɣe nəɣəlv sɪ mə caa. Pə taya pulv tɔɔ, mə Caa we kulɔm ké təkəŋ, na inəɣəle wei í we isəttaa tɔ. ¹⁰ I taa yele sɪ pá yaa-meɣe sɔsɔ sɔsɔ. Pə taya pulv tɔɔ, mə Sɔsɔ we kulɔm ke təkəŋ, inəɣəle Mesii. ¹¹ Mə taa sɔsɔ í pəsi mə təmlɛ tu. ¹² Wei í kpaasa í ti paa tisi-ɪ, na wei í tisiyi í ti paa kɔsɪ í nyɔɔv.

Falisanaa waali kuluyu
(*Maləki 12:40; Luku 11:39-52; 20:45-47*)

¹³ Isɔ Tɔm seɣesəlaa na Falisanaa, cəsəlaa me, mə tɔm we wayo. I təkəɣi yəlaa ke isəttaa Kawulaya. Mə mayamaya u svvki, pəyele u yeki sɪ mpa pɛle pa luɔu weɛ tɔ pá svv.

[¹⁴ Isɔ Tɔm seɣesəlaa na Falisanaa, cəsəlaa me, mə tɔm we wayo. I lɛkəɣi lɛlaa ke pə təna mpi pa wɛna tɔ, na í sələməyi Isɔ na pə tayaləɣi sɪ pə hólí sɪ meɣe kɔpama. Pə tɔɔ ké í ká tɛ na í ná katatəlaya nav napələyi teu.]

¹⁵ Isɔ Tɔm seɣesəlaa na Falisanaa, cəsəlaa me, mə tɔm we wayo. I cɔɔki katenɔ təna, na pə kpeŋna tenku tɔɔ sɪ í hiki Isɔ sɛɛlv kulɔm mayamaya təkəŋ. Na í tu hika-ɪ kəlv, í lapɪ-ɪ isayav. Haləna ilé í nəɣəsəna tənəsəle sɔsəle taa svvv na pə kəli isɪ meɣe tɔm naale.

¹⁶ Mpa me í hǎŋ lɛlaa pəyele mə ɪse naa naa tǎ, mə tǎm we waiyo. Ǫ tǎŋ sɪ ye yulv tuuna Ǫsǎ tǎsele sǎsǎle pə we ɪsu ɪ ta tuu kɛle. Ama ye ɪ tuuna Ǫsǎ tǎsele sǎsǎle taa wula ɪle ɪ tuuwayale. ¹⁷ Ama mə kumelentv na mə yulvmlɛ tǎwa yoo. Pepe kǎlaa? Wula yaa Ǫsǎ tǎsele sǎsǎle nte tǎ lapa wula ɪnǎŋi kate pulv tǎ? ¹⁸ Ǫ yǎŋtǎŋi tǎtǎ sɪ ye yulv ɪ tuuna kǎtaya tǎlate pə we ɪsu ɪ ta tuuna kɛle. Ama ye ɪ tuuna mpi pə mayamaya pa lapa kǎtaya na pə we kǎtaya tǎlate ɪle ɪ tuunaa kɛle. ¹⁹ Yulvmaa me, pepe kǎlaa? Kǎtaya tǎlate yaa kǎtaya nyǎm mpi kǎtaya tǎlate laki na pǎ pǎsɪ kate pulv tǎ? ²⁰ Ye yulv tuuna kǎtaya tǎlate, ɪ kpeŋna pə tǎna mpi pə we kǎtaya tǎlate taa tǎŋǎ na ɪ tuuna. ²¹ Yulv ɪ tuuna Ǫsǎ tǎsele sǎsǎle, ɪ kpeŋna Ǫsǎ wei ɪ cakɪ Ǫsǎ tǎsele nte tǎ taa tǎŋǎ na ɪ tuuna. ²² Yulv ɪ tuuna ɪsǎtǎnyv, ɪ kpeŋna Ǫsǎ kumte na Ǫsǎ wei ɪ caya tǎ tǎ tǎŋǎ na ɪ tuuna.

²³ Ǫsǎ Tǎm seyesǎlaa na Falisanaa, cesǎlaa me, mə tǎm we waiyo. Ye ɪ hika nyutv nti pa yaa sǎmantɪ na fenuwili na kumɛŋ, ɪ lǎsǎŋi pə hǎŋlǎŋ naanvwa taa kulvm na ɪ celǎŋi Ǫsǎ. Pə kaasi na ɪ lǎkǎna mə lumasi waali kǎ kusǎsutv taa sǎsǎntv. Tǎleyɛle siyisuyu na kupantv na tampana tǎŋnyv. Pǎcǎ tǎleyɛ pə mvna ɪ seesǎna ɪsǎle. Ǫle ɪ taa sǎ hǎŋlǎŋ naanvwa taa kulvm ɪnɪ ɪ tǎ. ²⁴ Mpa me í hǎŋ lɛlaa, pəyele mə ɪse naa naa tǎ, ye ɪ na mə lum taa kǎ kacǎka ɪ lǎsǎŋi kǎ. Ama ye yooyoo ɪle, ɪ krentǎna na ɪ li.

²⁵ Ǫsǎ Tǎm seyesǎlaa na Falisanaa, cesǎlaa me, mə tǎm we waiyo. Ǫyisi na nyǎnasi waali kǎ ɪ nyaalǎŋi tǎlailai, na sɪ taa suna mə kvŋmulǎm na mə ɪsǎŋatv hǎweɛ. ²⁶ Falisanaa yulvmaa me, pə weɛ sɪ iyaya taa kǎ ɪ kǎ nyaali na ɪ kpenna waali, na pə tǎna pǎ la tǎnǎŋ.

²⁷ Ǫsǎ Tǎm seyesǎlaa na Falisanaa, cesǎlaa me, mə tǎm we waiyo. Ǫ weɛ kǎ ɪsu pǎlaaŋ wei pa hulǎsaa na ɪ nyǎnyv we teu, na ɪ taa suna mvwa na kusǎŋatv nti tǎ tǎna tǎ. ²⁸ Mpv tǎtǎŋǎ ɪ weɛ, yulv ɪ nyǎna-mɛŋɛ ɪsentǎ, ɪ tǎŋ kǎ sɪ ɪ kǎ kvpama. Ama mə taa ɪle, cesnyv na ɪsǎŋatv pə mayalǎna.

*Yesu kpaalvnyv ke Falisanaa na Ǫsǎ Tǎm seyesǎlaa
(Luku 11:47-51)*

²⁹ Ǫsǎ Tǎm seyesǎlaa na Falisanaa, cesǎlaa me, mə tǎm we waiyo. Ǫ tayanǎŋi Ǫsǎ kvŋŋŋatv tǎlǎsǎlaa pǎlaaŋ ke teu tǎmammam, na ɪ laki kacǎka ke mpa pa tǎŋa tampana tǎ pa pǎlaaŋ. ³⁰ Na ɪ tǎŋ sɪ: Ye tu we waatv wei ta caanaa kvkaya Ǫsǎ kvŋŋŋatv tǎlǎsǎlaa mpe tǎ, tǎ taa tǎŋwe na tǎ kv-we. ³¹ Na ǎŋpǎŋyǎ ɪ hulǎŋǎna sɪ ɪ kǎ mpa paa kvwa Ǫsǎ kvŋŋŋatv tǎlǎsǎlaa mpe tǎ pa piya. ³² Mpv tǎ, pa akpaa ke ɪ tǎŋŋi, na mpi pɛle paa caalaa na pǎ sɪ tǎ mpǎŋi ɪ tǎesǎŋi. ³³ Tumaa piya me, akalanaa me. Ǫ tǎŋ tǎ, ɪ tǎ kǎ tǎnaasǎle sǎsǎle taa svulaa nte? ³⁴ Pə tǎ kǎ ma heeliyi-me sɪ ɪ nu yoo. Maa tili Ǫsǎ kvŋŋŋatv tǎlǎsǎlaa na layatvnaa na ɪsekullaa ke mə kvŋ. Ǫ kǎ kv lɛlaa ke kvkvnyv, na ɪ kǎ lɛlaa ke sǎm tesikasɪ tǎ. Ǫ kǎ ma lɛlaa ke akpateɛ ke mə tǎkotilɛnaa taa na ɪ tǎŋ na ɪ pǎeki-weŋɛ acalɛ taa. ³⁵ Mpa paa kvwa yem ke tulum tǎ, mə nyǎŋ taa kǎ pa kvlaa ɪsǎŋatv kǎ mǎli. Pə kpaŋav yulvpaŋ Ǫpɛli kvnyv na pǎ polo Palasii pǎyalv Sakali wei ɪ kv kate taa kate na kǎtaya tǎlate pə hǎkv tǎ ɪ nyǎm tǎ. ³⁶ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesǎŋi, kayana nyǎma nyǎŋ taa kǎ pu tǎna.

*Yosalem yǎkvnyv tǎm
(Luku 13:34-35)*

³⁷ Hei Yosalem, Yosalem, nyǎ taa kǎ pa kvyi Ǫsǎ kvŋŋŋatv tǎlǎsǎlaa, na nyǎ taa tǎtǎŋǎ pa yooki Ǫsǎ tillaa ke pɛɛ na pǎ kvyi. Tǎm payale ke ma sǎlaa sɪ ma kpɛyeliyi nyǎ taa yǎlaa tǎna tǎkotokoto ɪsu kantuyv papnyv kv piya tǎ tǎ. Ama pa kisaa. ³⁸ Tǎv, mə tǎyaya kǎ tǎki kaav tǎkpataa, nǎŋolv kaa paasǎna-ke. ³⁹ Pə tǎ kǎ ma heeliyi-me tǎfoo sɪ, pə kpaŋav saŋa tǎ ɪ kaa tasa-m keesuyv. Halǎna pə tala wule nte ɪ kǎ tǎ sɪ: Ǫsǎ ɪ sǎna Tacaa tillu tǎ.

24

*Ǫsǎ tǎsele wakǎlvnyv tǎm
(Malaki 13:1-2; Luku 21:5-6)*

¹ Yesu luna Isə təsele taa na í tənna tēv, ilena í falaa kpətəna-í na pá huli-í Isə təsele nmatu. ² Tənaɣa Yesu təma-we si: Ntəŋ í nawa pə təna isəntə? Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesiyi, pə kaa kaasi pəle lentə na tə təna lentə tə, paa tusi pə təna.

Mpi pə lapu ká hvli antulinya tem tə
(*Maləki 13:3-13; Luku 21:7-19*)

³ Yesu kəma na í caya Olifinaa puɣv tə, ilena í falaa fayasi na pá pəsı-ı si: Heeli-tuɣv kuyanɣu mpv inı pu la tə. Nmaatəle nteɣe pu hólí na tə nyəna nyá kəntə na antulinya tem.

⁴ Mprúyú Yesu cə í falaa si: Ʃ la laakalı, í taa yele na nəɣəlv kə na í tolisi-me. ⁵ Mpi tə, payale ká kə na pá ha pa təɣi ma hətə si mpeɣele Mesii. Halı paa tolisi payale. ⁶ Ʃ ká nu yooŋ tən ke mə cəlv mə cəlv. Paa heeliyi-meɣe pooluŋ yooŋ təmnəa. Ama í taa yele na mpv inı pə ce mə laŋa. Pə wee si mpv inı pəle pu la kə. Ama waalı waalı kə antulinya náá kə na í tən. ⁷ Tətv katenɣa lənka ká yooŋa lənka nyəma, kawulaya lənka ká kuli lənka tə. Nyəɣəsı ká la tiiliwe tiiliwe, tətv ka sele tiiliwe tiiliwe tətə. ⁸ Pəne inı pə təna pə wəna ısu alv ləlvuɣv na pə caalı-ı wuv ke səŋsəŋ tə.

⁹ Yəlaa ká kuli na pá hólí si pá tu-meɣe konyəŋ, na paa kv-me. Katenɣa təna yəlaa taa ká kpana-meɣe ma tə. ¹⁰ Yəlaa payale ká lə Isə seev təm ke waatu inı, na paa lu təma waalı, na pa taa kpana təma. ¹¹ Isə kuyəɣətutu teləsəlaa pəpətənaa ká lu payale na pá tolisi yəlaa ke səsəm. ¹² Isayatu ká tə səsəm səsəm, haləna yəlaa payale səlvuɣv ká pasa. ¹³ Ama ye wei ı nyaya apalətv na í tala tənaya, pəntu nyuɣv ke pu ya. ¹⁴ Pə wee si paa kpaalı Isə Kawulaya Laapaalı Kupaŋ ke antulinya təna taa kə na paa piitim mpi pə nu. Ye pə təma nprúyú lapu ke antulinya ka tə.

Acaalətv təm
(*Maləki 13:14-23; Luku 21:20-24*)

¹⁵ Mprúyú Yesu təma si í ká kə na í ná acaalətv taa acaalətv nti tə təm Isə kuyəɣətutu teləsəlv Taniyeeli ka yəɣətəa təɣə katə taa. Wei ı kaləɣi tə í cekəna-təɣi teu. ¹⁶ Mpv inı tə, mpa paa we Yuta tə pá se na pá kpa pəŋ. ¹⁷ Ye pə mayana wei na í we kutuluɣv tə na í tiıwa, ı taa tə si ı svuki təyaya na í kpaɣa ı pulv. ¹⁸ Na wei pu mayana ı we taale tə í taa tə si ı kpen ı tə na í kelı ı kpaı. ¹⁹ Ahusitənaa na asəŋ təm ká la waiyo kə waatu inı. ²⁰ Ʃ sələmı Isə na mə kuseu kəne kv taa pamsəna watv waatu yaa kuyaku kvheesvuv wule. ²¹ Pə taya pulv, waatu inı wahala ká la səɣəntv ke səsəm pə tu feı. Pa ta nata wahala inı ı taka ke hatoo antulinya kancaalaya na pə kə saŋa, na pa kaa tasa ı taka kə nav. ²² Na ye pə taya ısu Isə huɣwa si ı ká pasa kuyeeŋ inı tə, nəɣəlv kaa tuli-tı. Ama ı pasa pə kuyeeŋ inəɣi yəlaa mpa ı ləsaa tə pa tə.

²³ Na ye yulv təma-me si: Ʃ nyəni, Mesii we cəne yaa cəne, í taa nu. ²⁴ Pə taya pulv tə, Mesiinaa na Isə kuyəɣətutu telesəlaa pəpətənaa ká lu na pá lá kəkəlv nyəmnəa na piti təma. Halı ye paa pəsaya pa puɣusiyi mpa pa mayamaya Isə ləsaa təɣə. ²⁵ Təv, ma laalaa na má kpaalı-meɣele.

²⁶ Mpv tə ye pa kəma na pá heeli-me si: Ʃ nyəni, ı wəna nteɣe wulaya tətv taa, í taa polo. Yaa si, inı ı nmeləna nteɣe cəne, í taa nu. ²⁷ Yulv Pəyaya ma ma kəntə ká la kə ısu tev nyəɣəsuvv hatoo tev kite tē na pə kaləsəna kv nəɣə tə. ²⁸ Timpi pulv səpa na pə həntəa tə tənaya yepelekunəa kotiyi.

Yulv Pəyaya kəntə
(*Maləki 13:24-27; Luku 21:25-28*)

²⁹ Wahala kuyeeŋ inı ı teeki kpaakpa tə, ilim ká si təkpitii, isətv kaa tasa huləmvuɣv. Isətvluŋası ká luna isətaa na si hoti. Pu ciyiti isətaa kəkəlvənaa. ³⁰ Waatu inəɣi paa nu Yulv Pəyaya má ma tən ke isətvntəv taa. Katenɣa təna taa yəlaa ká kpa pa laŋa na pá wii səsəm. Paa na Yulv Pəyaya má ma səŋa isəŋmuntəv tə na má tiiki na ma toma ke səsəm na ma teeli. ³¹ Akantəle səsəle ká wii, ilena má tili ma isətaa tillaa ke antulinya həɣələŋ təna taa. Pə kpaɣav ilim təhule na pə tətule tə, na pə polo pə ntəɣəŋ na pə mpətəŋ tə, si pá cəv pá koti mpa ma ləsaa təɣə antulinya təna taa.

*Fiki tɔyɔ tɔm**(Malaki 13:28-31; Luku 21:29-33)*

³² Ɔ nyɔnna fiki tɔyɔ na í cekɔna. Saa wei ku neɣetɔyi na ku hatu yeɣelɔyi tɔ, í nyɔmá kpakpaa si heesɔyɔ tala kɛɛ. ³³ Mpu tɔtɔyɔ waatu wei í ká ná pə tənaya mpu pə laki tɔ, í nyi si pə wɔsaa kɛɛ, pə caa lapu nté. ³⁴ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesɔyi, yɔlaa mpa pa we isəntɔ tɔ pa kaa si pa tɔna na pécó pə tənaya mpu pə la. ³⁵ Isətɔnyɔ na atɛ ká muki yem. Ama ma kuyɔɔtɔtu kaa saali paa pəcɔ.

*Isɔ tike nyɔmna antulinya tɛm**(Malaki 13:32-37; Luku 17:26-30,34-36)*

³⁶ Nɔyɔlv fei wei ɪ nyɔmá pə waatu yaa pə wule tɔ, paa isɔtaa tillaa na Pəyaya má ma mayamaya. Ama Taca tike təkɔɣ nyɔmna. ³⁷ Isəna pu lapa Nowee pɔɔɛ taa tɔ, mpu inɪ pə mayamaya pu lana kuyanɣu Yulv Pəyaya má maa kɔɔ tɔ. ³⁸ Kɔpam, kuyeyɛ wei ɪ taa lum taa waasəta tɛtɔ tɔ, pə təkaya kɛ na pə nyɔɔki, na pə ha təmaya alaa, na pə kpakɔyi mpu yoo, haləna kuyanɣu Nowee suv kpulɔyɔ taa tɔ. ³⁹ Pa caya m̀p̀r̀ỳỳ yem kɛ m̀p̀r̀ỳỳ, pa ta hɔv pulv tɔ. Haləna lum sɔsɔm kɔɔ na pə tɔyɔ pa tɔna tɔpai. M̀p̀r̀ỳỳ pu la kuyanɣu Yulv Pəyaya má maa kɔɔ tɔ. ⁴⁰ Pu pana apalaa naale ká weɛ taale. Pu kraya lɛlv na pə yelev lɛlv. ⁴¹ Pu pana alaa naale we nama tɔ na pá nanɔyi. Pu kraya lɛlv na pə yelev lɛlv. ⁴² Ɔ fen, pə taya pulv tɔ, í ta nyi kuyanɣu mə sɔsɔ ka kɔɔ tɔ. ⁴³ Ɔ nyi teu si ye nyɔm ka nyɔnaya na tɔyaya caa nyi waatu wei ɣmulv ká kɔɔ ahoo tɔ, ɪ ka cayana ɪ isɛ kɛ. Ɔ kaa yelev ɪ na í suv ɪ tɔyaya. ⁴⁴ Pə tɔ kɛ me tɔtɔ mu tayanɪ mə tɔyi mpu. Yulv Pəyaya má ma kɔɣ kɔntɛ ke waatu wei í kaa hɔv tɔyɔ.

*Təmle tv isayav na kɔpan pa tɔm**(Luku 12:41-48)*

⁴⁵ Aweye təmle tv kɔpan na layatv? Ye pə taya wei ɪ caa yelina-ɪ təmle nyɔma lɛlaa si í nyɔnɔyi-we, na pə tala ɪ cɛɛ-weye pa kutɔyɔ tɔ? ⁴⁶ Cɛɛ inɪ í kɔma na í məli na í mayana təmle tv inɪ ɪ isɔɛ sɛɛna təmle nté tɔ lapu, ɪ nyɔyɔ lapa lɛɛn kɛ. ⁴⁷ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesɔyi, tɔyaya caa ka tv təmle tv inɔyi ɪ kɔpam tɔna tɔ fenɔyɔ kɛ. ⁴⁸ Ama pə cəpa təmle tv inɪ na í tv ɪ taa si: Ma caa kaa kɔɔ lɔn se. ⁴⁹ Ɔɛna í suv ɪ taapalaa ke mapu, na í tɔki, na í na sulvnyɔɔlaa lɛlaa pá suv sulv nyɔɔv na pə kuyi-we. ⁵⁰ Pu kɔɔ na kuyaku ɣku na isəma waatu ɪ taa tv ɪ taa si tɔyaya tv ka tala tɔ, ɪ lɛ ká suv təkpuv. ⁵¹ Na í la təmle tv inɪ təkankan, na í mələnə-ɪ na í pɛti-ɪ cɛsɔlaa tɔ. Tənaya ɪ ka casɔyi kapusi na í nyasɔyi ɪ tɔyi kɛla.

25*Pɛɛlaa naanɔwa tɔm*

¹ M̀p̀r̀ỳỳ Yesu tɔma si: M̀p̀r̀ỳỳ pə weɛ, isɔtaa Kawulaya ká nɔyɔsəna kɛ isɔ pɛɛlaa naanɔwa wei ɪ kraya fətəlanaa na í tɛɛ akpayalv sɔnyɔv tɔ. ² Pa taa kakpasɪ ke kɔmɛɛmɔɣ na kakpasɪ ke layatvnaa. ³ Kɔmɛɛmɔɣ ná kraya fətəlanaa, ɪɛna pá yelev nim cosuyɔ si pa təkɔyi pa tɔ. ⁴ Ama layatvnaa ná kraya pa fətəlanaa, ɪɛna pá cosi nim ke kpaləpanaa taa na pá tɔki pa tɔ tɔtɔ. ⁵ Akpayalv fei í kɔɔ lɔn, ɪɛna tom can na pə kɛli-we na pá too pa naanɔwa inɪ.

⁶ M̀p̀r̀ỳỳ pə kɛesa ahoo heka, ɪɛna pá nu pə kiisaa si: Akpayalv nté, í kuli na í sɔɣi-ɪ. ⁷ Tənaya pɛɛlaa mpe pa fema na pá nyɔsɔyi pa fətəlanaa. ⁸ M̀p̀r̀ỳỳ kɔmɛɛmɔɣ tɔma layatvnaa si: Ɔ pasa-tɔyɔ mə nim, ta fətəlanaa caa tem. ⁹ Ɔɛna layatvnaa náá cə-we si: Ye tɔ pasa-me pə kaa tala tá. Ɔ polo pɛɛtəlaa cɔlv na í ya. ¹⁰ Waatu wei kɔmɛɛmɔɣ tɛɛ m̀p̀r̀ỳỳ nim yapu tɔ, ɪɛna akpayalv tala. Na í na mpa pa sɔlv ka puwa mpu tɔ pá suv akpayale kutɔyɔv tɔtɔyɔɛ taa, na pá tɔki nɔnɔyɔ na pá kaləsi təkem. ¹¹ Pə lapa laasaya ɪɛ kɔmɛɛmɔɣ inɪ í məlaa kɛɛ, na í tɔɣ si: Taca Taca, tvli-tv. ¹² M̀p̀r̀ỳỳ akpayalv ná cə-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesɔyi, ma ta nyi-me.

¹³ Tənaya Yesu tasa-weye kpaalvɔyɔ si ye mpu í fenɔyi. Mpi tɔ, í ta nyi kuyanɣu na isəna waatu pu la tɔ.

Timpi pə wεε tə tənaya pə səsəyi
(Luku 19:11-27)

¹⁴ Pɪ nəxəsəna ké ɪsu yulv kolvɔv sɪ ɪ tɛɛ yɛla, na í yaa ɪ təmle nyéma na í tu pa niŋ taa ké ɪ wɛnɔv tɔ. ¹⁵ ɪ yaa kancalaya nyəŋ na í cɛɛ ɪɛyɛ wɔla nyəxətu nasələ na nunɔwa (500). Na í yaa lɛlv ɪɛna í cɛla ɪɛyɛ wɔla nyəxətu ŋmɔnɔvɔv (200). Pə tala tooso nyəŋ, ɪɛna í cɛla ɪɛyɛ wɔla nyəxətu nunɔwa (100). ɪ kɛɛsəna paa wei ɪ pəsɔvɔv ké na í cɛɛ-ɪ. ɪɛna í kulɪ na í tɛɛ. ¹⁶ Tənaya wei ɪ ka cɛla nyəxətu nasələ na nunɔwa (500) tɔ ɪ tɛɛ kpakpaa na í svv taatvɔv, na pə sɛɛ-ɪ nyəxətu nasələ na nunɔwa (500) tɔtɔ. ¹⁷ Wei paa cɛla nyəxətu ŋmɔnɔvɔv (200) tɔ, ɪlé ɪ taata mpv tɔtɔ, na pə sɛɛ-ɪ nyəxətu ŋmɔnɔvɔv (200) tɔtɔ. ¹⁸ Ama wei paa cɛla nyəxətu nunɔwa tɔ, ɪlé ɪ polaa ké na í huli púvɔv ké atɛ na í ŋmɛsɪ pa caa liyitee anɪ.

¹⁹ Pə leelaa, ɪɛna pa caa ɪnɪ í kɔɔ. ɪ tala mpv, ɪɛna í yaa-wɛ sɪ pá huli-ɪ ɪsəna pa lapa pa liyitee na pə lu mpi tɔ. ²⁰ Ḿpúvɔv wei cɛcɛ ka cɛla nyəxətu nasələ na nunɔwa (500) tɔ ɪlé ɪ kɔma na í huli-ɪ nyəxətu nasələ na nunɔwa (500) wei pə sɛɛ-ɪ tɔ. Na í tɔ sɪ: Taca, n ka cɛla-m nyəxətu nasələ na nunɔwa (500), na pə sɛɛ-m nyəxətu nasələ na nunɔwa tɔtɔ. ²¹ Ḿpúvɔv ɪ tɔma-ɪ sɪ: Pə wɛ teu, n ké təmle tu kɔpampan. ɪsəna mpi n lapəna pəcɔ nyəm ke teu ke ɪsəntɔ tɔ, maa cɛɛ-ŋ səsəm. Kɔɔ na má na-ŋ tɛ yɔɔli. ²² Pəɛ pə waali ké təmle tu wei pa cɛla nyəxətu ŋmɔnɔvɔv (200) tɔ, ɪlé ɪ kɔma na í tɔ sɪ: Taca, n ka cɛla-m nyəxətu ŋmɔnɔvɔv (200), na pə sɛɛ-m ŋmɔnɔvɔv (200) tɔtɔ. ²³ Ḿpúvɔv pa caa ɪnɪ ɪ tɔma ɪlé tɔtɔ sɪ: Pə wɛ teu, n ké təmle tu kɔpampan. ɪsəna mpi n lapəna pəcɔ nyəm ke teu ke ɪsəntɔ tɔ, maa cɛɛ-ŋ səsəm. Kɔɔ na ma na-ŋ tɛ yɔɔli. ²⁴ Pə tala wei paa cɛla nyəxətu nunɔwa (100) tɔ, ɪɛna í tɔ sɪ: Taca, ma nyəmə nyá tɔɔ sɪ n ké yulv kate tu. Pə taya pulv tɔɔ, timpi n ta tuu tɔxɔ n kvɛŋ, na timpi n ta ŋmusɪ tɔxɔ n cɛki. ²⁵ Səxəntv lapa-m, ɪɛna má polo na má pi nyá liyitee ke atɛ ke teu təkulakula. Mu nyá cɛɛ. ²⁶ Tənaya ɪ caa tɔma-ɪ sɪ: Ama n ké təmle tu ɪsəyav na felentu ké. N ka nyəmə mpv sɪ timpi ma ta tuu tɔxɔ ma kvɛŋ, na timpi ma ta ŋmusɪ tɔxɔ ma cɛki ɪɛ, ²⁷ pepe tɔɔ ké n taa tu ma liyitee anəxi panci taa? Ma kɔma ɪsəntɔ tɔ maa mayana pə sɛɛ a tɔɔ na má kpɛntɪ na má mv. ²⁸ Tɔv, í lɛkɪ nyəxətu nunɔwa (100) ɪnəxi ɪ niŋ taa, na í sɔsɪ nyəxətu nasələ na nunɔwa (500) tu. ²⁹ Pə taya pulv, timpi pə wɛɛ tɔxɔ pə səsəyi teu sɪ pə tɔɔlɛna pɛɛ. Ama wei ɪ fɛina pulv tɔ, paa pəciuu mayamaya ke ɪ wɛna, paa lɛkɪ ké. ³⁰ ɪ kpayə təmle tu yem ɪnɪ na í pɛtɪ-ɪ awalɪ ké səkɛtɔvɔv taa. Tənaya ɪ ká casəxi kapusi na í nyasəxi ɪ təxi kɛla.

Tənaya hvɛle wule tɔm

³¹ Ḿpúvɔv Yesu yəxətɔa sɪ: Waatv wei Yulv Pəyaya má, maa kɔɔ ɪsu wulav səsə na ɪsətɔa tillaa tənɔ tɔ, maa caya ma teeli kumte tɔɔ. ³² Na atɛ putimnaa tənɔ ká kotɪ ma ɪsɛntɔa. Maa fayasi yɛlaa ɪsu tiikilu fayasvɔv heeŋ na pəŋ tɔ. ³³ Maa su heeŋ ke ma ntəxəŋ tɔɔ na pəŋ ke ma mpətəŋ tɔɔ. ³⁴ Wulav Səsə má, maa heeli mpa pa wɛ ma ntəxəŋ tɔɔ tɔ sɪ: Mɛ mpa ma Caa yɛlaa na í nu leleŋ tɔ, í kɔɔ na í təxɔ Kawulaya ŋka paa sɪ-mɛyɛ hatoo antulinya lapv waatv tɔ. ³⁵ Pə taya pulv, nyəxəsɪ ka kpa-m tɔ mə hana-m təxənaɔa. Ləkətv kpa-m tɔ mə hana-m lvm na má nyɔɔ. Maa ké mɔlv tɔ mə kpayana-m na í pona mə tɛ. ³⁶ Maa wɛ kpɛtɛ tɔ mə hana-m wontu. Pə wukaya-m tɔ mə fɛpəna-m. Paa təkə-m saləka taa tɔ mə kəŋayana na í naa-m. ³⁷ Kɔpama ká cə-m sɪ: Taca, lɛyɛ tə na-ŋ na nyəxəsɪ wu-ŋ na tɛ ha-ŋ təxənaɔa, na ləkətv wɛna-ŋ na tɛ ha-ŋ lvm? ³⁸ Lɛyɛ tə na-ŋ na í ké mɔlv na tɛ kpayə-ŋ na tɛ pona ta tɛ? Yaa n wɛ kpɛtɛ na tɛ suu-ŋ wontu? ³⁹ Lɛyɛ tə na-ŋ na pə wukɪ-ŋ, yaa pa təkə-ŋ saləka taa na tɛ polo nyá wiiluyv? ⁴⁰ Wulav ma maa cə-wɛ sɪ: Tampana ke ma heeliyi-mɛ yoo maa cəsəxi, timpi í lapa ma taapalaa pane pa səkɛpema taa nəxəlvɔv kɔpantv tɔ, maya í lapa.

⁴¹ Pəɛ pə waali ké Wulav má, maa heeli mpa pa wɛna ma mpətəŋ tɔɔ tɔ sɪ: Mpusi nyéma mɛ í tɛ na í fɛɛ-m. ɪ polo kəkə ŋka pa tayana ɪləxəv na ɪ ɪsətɔa tillaa pa tɔɔ na kaa tɛŋ tɔ ka taa.

⁴² Pə taya pulv tɔɔ, nyəxəsɪ ka kpa-m tɔ í ta ha-m na má təxɔ. Ləkətv kpa-m tɔ í tá ha-m lvm sɪ má nyɔɔ. ⁴³ Maa ké mɔlv, í ta kpayə-m na í pona mə tɛ. Maa wɛ kpɛtɛ tɔ í ta ha-m wontu sɪ ma suu. Pɪ wukaya-m tɔ í ta fɛ-m. Waatv wei ma wɛ saləka taa tɔ í ta wiili-m. ⁴⁴ Na pɛɛ paa cə-m sɪ: Taca, lɛyɛ tə na-ŋ na nyəxəsɪ yaa ləkətv pə wɛna-ŋ, yaa n ké mɔlv, yaa n wɛ kpɛtɛ,

yaa pə wukɪ-ŋ, yaa n we saləka taa, na tə ta paasəna-ŋ? ⁴⁵ Ile maa cə-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, timpi í tá la səkpema pane pa taa nəyɔlvɔv kɔpantv tə, maya í tá la. ⁴⁶ Pane inɪ pa polo saləka tam nyəŋ taa, na kɔpama náá polo weesuyv ŋku ku tɛŋ tə ku taa.

26

Səsaa səsaa cayav ke Yesu acaya

(Maləki 14:1-2; Luku 22:1-2; Yohaani 11:45-53)

¹ Yesu tɛma tɔm tənɛ tə tənaya yəyətɔv, ilɛna í heeli ɪ ifalaa si: ² Ntəŋ í nyəmá teu si pə kaasa kuyɛɛŋ naale na pá təyɔ Tɛɛv acima na? Tɛɛv acima anɪ a təw kə paa tv Yulv Pəyaya maya yəlaa niŋ taa na pá ka-m səm tesika təw.

³ Ḿpúyú kətəlaa səsaa na Yuta nyɔvɔv nyəma nyɔvɔv nyəma pa kota kətəlaa wulav wei pa yaa si Kayifi tə ɪ təyaya. ⁴ Na pá caya na pá mayasi na pá su isəna paa kra Yesu təhɛɛ na nəyɔlv ta na tə, na pá kv-ɪ. ⁵ Pa yəyətaya pa taa si: Tə taa kra-ɪ acima waatv, təfə pu la yoo ke yəlaa taa.

Alv tulaalv pəlvɔv ke Yesu təw

(Maləki 14:3-9; Yohaani 12:1-8)

⁶ Yesu ka we Petanii ke tənɔvɔv təw asilima kətəŋ tv Siməŋ təyaya taa. ⁷ Tənaya alv nəyɔlv ɪ kəma ɪ kin na í təkə tulaalv kɔpampanə na pá lapa ɪ akpaləpiya ke liyitee pəle kɔhɔlvɔməle taa tə. Yesu caya na í təŋna təyɔv, ilɛna alv inɪ í pəli tulaalv inəyi Yesu nyɔvɔv taa. ⁸ Yesu ifalaa ná mpv tə pə ta maya-we, na pá tə si: Pa wakəlvɔv tulaalv inɛyɛ isəntə tə suweyɛle? ⁹ Ye paa pɛɛta-ɪ pə taa la liyitee ke səsəm na pá ha kɔnyəntvnaa?

¹⁰ Yesu cəkənaa si pa yəyətəyi mpv, ilɛna í pəəsi-we si: Pepe təw kə í pəsəyi alv inɛ ɪ lanjɛ ke mpv? Mpi ɪ lapa-m mpv tə pə tewaya halɪ. ¹¹ Mə na kɔnyəntvnaa í wenna tam. Ama má na-me tə ka wɛɛ təma kin ke tam. ¹² Ma pim təw kə ɪ pəla tulaalv ke ma tənɔvɔv təw kə mpv. ¹³ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, paa timpiyi paa heeli Laapaali Kɔpan inɛyɛ antulinya təna taa, paa kɛɛsi alv inɛ ɪ lapa mpi tə pə tɔm na pá təsəyi ɪ təw.

Yutaasi kəlmətə təm

(Maləki 14:10-11; Luku 22:3-6)

¹⁴ Ḿpúyú Yesu ifalaa naanvwa na naale taa ləlv wei pa yaa si Yutaasi Isəkaleeu tə, ɪ kulaa na í polo na í mayana kətəlaa səsaa, ¹⁵ na í pəəsi-we si: Ye ma tv Yesu kə mə niŋ taa pɛpɛyɛ í ka ha-m?

Ḿpúyú pəle pa kala liyitee nyəyətəv ke hiu na naanvwa na pá cɛɛ-ɪ. ¹⁶ Pə kraya kuyəŋku təyɔ Yutaasi svv kuyaku kɔpankv ke pɛɛkɔv si í tv Yesu kə pa niŋ taa.

Tɛɛv acima kətəyɔv tayanvɔv

(Maləki 14:12-21; Luku 22:7-14,21-23; Yohaani 13:21-30)

¹⁷ Pə tala potopotonaa mpa pa taa kɔkɔsvm fɛɪ tə pə acima kuyaku kancaalaya nyəŋku wule. Ilɛna Yesu ifalaa polo na pá pəəsi-ɪ si: Leyɛ n caa si tə polo na tə la-ŋ Tɛɛv acima kətəyɔv?

¹⁸ Tənaya Yesu təma-we si: ɪ polo ɪcətɛ taa kə akele tɛ na í heeli-ɪ si: Ma wule talaa, nyá tɛyɛ má na ma ifalaa tv təyɔ Tɛɛv acima.

¹⁹ Ḿpúyú Yesu ifalaa lapa nti ɪ kɛɛsa-we tə. Pa polaa na pá lá Tɛɛv acima kətəyɔv.

²⁰ Pə kəma isv taanaya ilɛ, í na pa naanvwa na naale pa caya təyɔv nté. ²¹ Pa təŋna təyɔv ke mpv, ilɛna Yesu yəyətɪ si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, mə taa nəyɔlv ká la-m kəlmətə.

²² Tənaya ɪ ifalaa isəntaa nyəŋa səsəm na tɔm tənɛ. Ilɛna pá svv-ɪ pəəsɔvɔv ke kɔlvɔm kɔlvɔm. Inɛ si: Matəŋ pə taya má, Tacaá? Inɛ si: Matəŋ pə taya má, Tacaá?

²³ Ḿpúyú Yesu cə-we si: Ma na wei ta niŋ kpɛnta svsvɔv ke nyənaya taa tə pɔntv ká lana-m kəlmətə. ²⁴ Yulv Pəyaya má, ma səki teitei kə isv pa kɛɛsa ma tɔm ke Iso Təm taa tə. Ama

wei i ká la Yulv Pəyaya maya kəlmətə ke mpv tə i təm ká la waiyo ké səsəm. Puntu in, ye pa taa ləl-i, pəle pu lapa sana.

²⁵ Pə kpeɲna Yutaasi wei i lak-i kəlmətə tə na í pəəsi Yesu si: Matəɲ pə taya má, Tacaá? Ilena Yesu cə-i si: Ntəɣəle mpv.

Tacaá səm təsvy

(Maləki 14:22-26; Luku 22:14-20; Kələnti I 11:23-25)

²⁶ Ḿpúyú waatu wei pa təkaya tə Yesu kpaɣa potopoto na í sɛɛ Iśə ké í na təmle, na í faɣa-i na í cɛla i ifalaa, na í heeli-we si: I mu na í təɣə, ma tənvyu nté.

²⁷ Pəle pə waali ké Yesu kpaɣa kəpv na í sɛɛ Iśə ké í na təmle. Ilena í cɛle-we na í tə si: I nyə-wəɣi mə təna. ²⁸ Ma caləm nté mpi pə húləyí Iśə nəɣə pɛeləvɔ tampana tə. Mpi pə kpemna yəlaa pəɣale tə si pə husi isayətunaa. ²⁹ Tampana ke ma heeliyi-me yoo, saɲa waali ma kaa tasa solum pəneye nyəəv. Haləna kuyanɲku má na-me tu nyəə solum kofam ke ma Caa Kawulaya taa tə.

³⁰ Pa tɛma mpv ilena pá yoo acima yontu, ilena pá tɛɛ Olifinaa pvyu təə.

Piyee kpeesvyu təm kpaalvyu

(Maləki 14:27-31; Luku 22:31-34; Yohaani 13:36-38)

³¹ Ḿpúyú Yesu təma i ifalaa si: Saɲa ahoə ane a mayamaya í ká ye-le-m mə təna na í se. Pa ɲmaa ḿpúyú Iśə Təm taa si: Maa kv tiikilu na heeɲ ká ya yem yem. ³² Ama waatu wei maa fe ilena, má tɛɛ-meɣe nəɣə ke Kalilee.

³³ Tənaɣa Piyee nəɣə təkpaɣ si: Paa pa təna paa ye-le-ɲ na pá se, má, ma kaa la mpv.

³⁴ Ama Yesu təma-i si: Tampana ke ma heeliyi-ɲ yoo maa cəsəɣi, n ka kpeesi təm tooso ké ahoə ane si n ta nyi-m ké n ta nyi-m na pəcə kampaav koo.

³⁵ Tənaɣa Piyee təma-i si: Paa ma na-ɲ tu si tu si ké, ma kaa kpeesi si ma ta nyi-ɲ.

Ḿpúyú pa təna pa yəɣətə mpv.

Yesu sələmvu ke Ketəsemanee

(Maləki 14:32-42; Luku 22:39-46)

³⁶ Ḿpúyú Yesu na i ifalaa pa tala timpi pa yaa si Ketəsemanee tə. Ilena í tə-we si: I caya cəne na má polo Iśə sələmvu ke hatoo cəne.

³⁷ Ilena í kpaɣa Piyee na Sepetee pəyalaa naale. Tənaɣa isənyəɲle na laɲwakəlle səsəle svu-i kpaɣ. ³⁸ Ilena í tə-we si: Ma laɲle wakəlaa ké tətəɣətəɣə pə fei kpeesvyu. I caya cəne na má na-me tə feɲiyi.

³⁹ I tuusa i nəɣə təə ké pəcə, ilena í lun na í sələmi si: Ma Caa, ye pə we pəsuyv keeli wahala səsə inɛɣe ma nyvyu təə. Paa na mpv mpi n nəkaa tə pəle pə la, pə taa la ma luyv nyəntv.

⁴⁰ I tɛma mpv, ilena í məli i ifalaa tooso inu i kiɲ na í mayana pa təɲna tom. Ilena í tə Piyee si: I kpisa cayaɣ nté si má na-me tə feɲ paa pəcə mayamaya. ⁴¹ I feɲ na í sələmi, təfə í ká hoti waatu wei mayasuyv kəɲ-me tə. Pááná weɛ, ama tənvyu u pəsəɣəna.

⁴² I tasa tuusuɣu, ilena í tasa Iśə ké sələmvu si: Ma Caa, ye pə fei pəsuyv si wahala səsə inɛ í hatələna-m, nyá luyv nyəntv í la.

⁴³ I tasa i ifalaa kiɲ ke məlvu, ilena í mayana pa təɲna tom tətə, pa kpisa pá cayaɣa pa isɛ. ⁴⁴ Ḿpúyú i tasa-weɣe yeluyv na í tuusi na í tasa Iśə sələmvu ke təm tooso nyəm ke təm kuləmtv nti. ⁴⁵ Tənaɣa i məla i ifalaa kiɲ na í pəəsi-we si: I təɲna tom na í heəsəɣi yaa? I naa, pə talaa kele. Paa tv Yulv Pəyaya maya asayaɣa niɲ taa. ⁴⁶ I kulv na tə tɛɛ. I nyəmi kəlmətə tv tala cəne.

Yesu Kpaɣ

(Maləki 14:43-50; Luku 22:47-53; Yohaani 18:3-12)

⁴⁷ Yesu təɲna yəɣətaya ke mpv ilɛ, i ifalaa naanəwa na naale taa ləlv Yutaasi talaa kele. Na i waali ké yəlaa samaa tuutuuma, na pá təkə layalɛɛ na kpatəɲ. Kətəlaa səsaa na Yuta nyvyu nyəma nyvyu nyəma pa tilina yəlaa mpe. ⁴⁸ Yutaasi wei inu i lak-i Yesu ké kəlmətə ke mpv

tə ɪ ka keesa samaa inəgi isəna ɪ ka la tə. I heela-weyɛ si: Ye ma polaa na má wayala wei ɪle, inəgəle, í kra-ɪ. ⁴⁹ Tənaɣa Yutaasi krətəna Yesu ke kprakraa na í see-ɪ si: Fəw Taɕaa.

ɪlena í wayalı-ɪ. ⁵⁰ Mpróyú Yesu təma-ɪ si: Ma taapalu, la nti n kəma lapu tə.

Tənaɣa í na mpa tə, pele pa tu niŋ ke Yesu təw na pá kra-ɪ. ⁵¹ ɪlena Yesu na mpa paa weɛ tə pa taa nəgəlu kpeɛ ɪ layate na í lo kətulu səsə təmlɛ tu ŋkraŋuɣu na í kəali təfen. ⁵² Mpróyú Yesu təma-ɪ si: Suu nyá layate ke tə suɣute taa. Pə taɣa pulu təw, ye wei í kraɣa layate, puntu ká səna layate. ⁵³ N ta nyi si, má sɔlaa, maa yaa ma Caa na í ha-m isəttaa tillaa ke iyisi naatoso (6000) ke loosi naanəwa na naaleɣe cənɛɣe kprakraa yee? ⁵⁴ Ama ye ma lapa mpu nti paa keesa Iso Təm taa si tu la tə, isənaɣa pu la na təle tó lá ɪle?

⁵⁵ Tənaɣa Yesu pəsa samaa inɪ si: I kəŋi-m krau na í nəki na í kprakəgi layaleɛ na kratəŋ tə, maɣa ŋmulu isayau ke? Kuyeyɛ təna Iso təseele taa ké ma caɣaa na má seɣesəgi, í tá kra-m. ⁵⁶ Ama pə təna isəntə pə lapaya si pə la nti Iso kuyəɣətutu teləsəlaa ka yəɣəttaa na tó we Iso Təm taa tə.

Tənaɣa ɪ falaa təna yela-ɪ na pá se na pá tee.

Yesu ponav ke Kotuyu səsəw taa

(Maləki 14:53-65; Luku 22:54-55,63-71; Yohaani 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Mpa pa kra Yesu tə pa pona-ɪ kətəlaa wulav Kayifi te na pá maɣana Iso Təm seɣesəlaa na nyuɣu nyəma nyuɣu nyəma pa kotaa. ⁵⁸ Piyee tənaya Yesu ké táálərn təw, haləna í tala kətəlaa wulav taya təw. ɪlena í suw na í caɣa təmlɛ nyəma kiŋ si ɪ naa si pu tənawe.

⁵⁹ Mpróyú kətəlaa səsaa na Kotuyu səsəwŋku nyəma pa preekaa si paa təm suuu pa suu Yesu na pá hiki mpaav na pá ku-ɪ. ⁶⁰ Paa na yəlaa paɣale kulaa na pá suuki-ɪ pəpətu təmnaa tə, pa ta hiki nti paa waana-ɪ tə. Waali waali ké yəlaa napəli pa kula naale ⁶¹ na pá tə si: Apalu inɛ ɪ ka təma si inɪ ɪ pəsəgi na í yəki Iso təseele səsəwle na ɪ taɣani-teɣe ŋmau ke kuyeyɛ tooso taa.

⁶² Mpróyú kətəlaa wulav kulaa na í tə Yesu si: N kaa yəɣəti? Suweɣe yəlaa panɛ pa yəɣətəɣəna-ŋ ye?

⁶³ Ama Yesu suma. Tənaɣa kətəlaa wulav təma-ɪ si: Na Iso wei ɪ wena weesuɣu tə, ye n ké Iso Pəyalu Mesii heeli-tu təfoo.

⁶⁴ Mpróyú Yesu cə-ɪ si: Ntəgi n yəɣəttaa. Ma heeliyi-me təfoo si pə kraɣau pənente tə í ká ná Yulu Pəyaya má na má caɣa Iso Toŋ təna tu kəŋkəŋ taa. Na í ká na-m isəttaa ŋmuntuyu təw na má tiiki.

⁶⁵ Tənaɣa kətəlaa wulav cəla ɪ wontu na í tə si: I kra Iso təw. Tə tasəgi aseeta nyəma ke preekuɣu si tə lepe? Mə maɣamaɣa í ná isəna ɪ kra Iso təw təgəle. ⁶⁶ Təw, í na-we?

Mpróyú pa təma si ɪ təm səpa, paa ku-ɪ ké.

⁶⁷ Tənaɣa pa suw ntayama təw ke ɪ isentaa, na pá maki-ɪ ŋkuma, na ləlaa náa mapɪ-ɪ kataasi.

⁶⁸ Na pá təŋ si: Mesii kpeɣe, heeli-tuyu wei ɪ mapə-ŋ tə.

Piyee kpeesuyu

(Maləki 14:66-72; Luku 22:56-62; Yohaani 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Piyee ka caɣa awalí ké taɣa təw. Tənaɣa kətəlaa wulav təmlɛ tu alu nyəŋ nəgəlu krətəna-ɪ na í təmɪ-ɪ si: Nyá tətə n ka we Kalilee tu Yesu inɪ ɪ kiŋ.

⁷⁰ Mpróyú Piyee kpeesaa yəlaa təna isentaa si: Ma ta nyi nti n yəɣətəgi mpu tə. ⁷¹ Pəle pə waali ké Piyee kulaa na í polo nənəkeelasɪ. ɪlena təmlɛ tu alu nyəŋ lelɪ náa na-ɪ na í heeli mpa paa we təna tə si: Inɛ inɪ ɪ ka we Nasaleti Yesu inɪ ɪ kiŋ ké.

⁷² Mpróyú Piyee taɣana kpeesuyu si: Na Iso, ma ta nyi apalu inɪ.

⁷³ Pə lapa laasaya ɪlena mpa paa we təna tə pá krətəna Piyee na pá təmɪ-ɪ si: Nyá n ta lan yəlaa mpe pa taa nəgəlu. Nyá yəɣətaya huləɣəna timpi n lunaa tə.

⁷⁴ Mpróyú Piyee kpeesaa təlalala na í tuu na í tə si: Na Iso, ma ta nyi apalu inɪ.

Tənaɣa kampaav koo kpaakra. ⁷⁵ ɪlena Piyee tɔɔsi nti Yesu ka yɔɣɔta-i tɔ tɔ tɔ si: Mpi pu takɪ kampaav koo tɔ n tɛma tɛm toosoɣo kpeesuɣu si n ta nyi-m kɛ n ta nyi-m. M'p'ɔg'ɔ i tukaa na i lu, ɪlena i wii ɪsu i sɛki i sɛki.

27

Yesu ponav ke Pilati

(Malaki 15:1; Luku 23:1-2; Yohaani 18:28-32)

¹ M'p'ɔg'ɔ tanaɪ kupaɪkv tɛe kɔtɔlaa sɔsaa tɛna na Yuta nyuɣu nyɛma nyuɣu nyɛma caɣaa na pɔ maɣasi na pɔ su si pɔ kv Yesu. ² Tənaɣa pa hɔka-i na pɔ kraɣa-i na pɔ polo na pɔ cɛla Kɔfɛnɛe Pilati.

Yutaasi kv i ti

(Tillaa Tɛmlɛ 1:18-19)

³ Yutaasi wei i lapa-i kɔlɔmɔtɔ tɔ, i nawa si pa suwa si paa kv Yesu kɛ tampana ɪlena i laɪle pɛsi sɔsɔm. Tənaɣa i kraɣa liɣitee nyɛɣɔtɔ hiu na naanɔwa ɪni na i polo i cɛla kɔtɔlaa sɔsɔ na nyuɣu nyɛma. ⁴ Na i heeli-we si: Ma lapa isayatu, ma cɛla-meɣe yulɔ si i kv-i tulum kɛ yem.

M'p'ɔg'ɔ nyuɣu nyɛma cɔ Yutaasi si: Tɔ paaye, pɔ kɛ nyɔ tɔm kɛ.

⁵ Tənaɣa Yutaasi mɛɪna liɣitee anɪ na i pɛti Iɔ tɛsɛɛɛ sɔsɔɛɛ taa, na i tɛɛ na i polo na i tu ɪmɛnaɣa kɛ i luɣu tɛɛ na i si.

⁶ M'p'ɔg'ɔ kɔtɔlaa sɔsaa nɔ tɔsa-ye na pɔ tɔ si: Ta mpaav taa pɔ fɛi pɛsuɣu si tɔ kraɣa liɣitee anɛ na tɔ tasa tuɣu kɛ Iɔ tɛsɛɛɛ sɔsɔɛɛ atakaa taa. Pɔ taɣa pulɔ tɔɔ, yulɔkɔɛ liɣitee kɛ.

⁷ Tənaɣa pa caɣaa na pɔ maɣasi, ɪlena pɔ kraɣa liɣitee anɪ na pɔ yana tɛtu natɔli nti pa yaa si cuɣu tɛhulle tɔ, si pa piɪ muɔlaa kɛ tɛna. ⁸ M'p'ɔg'ɔ halɛna saɪa pa mɛɪna tɛtu ntɛɣi hɔtɛ si: Calɛm tɛtu. ⁹ M'p'ɔg'ɔ pɔ lapa nti Iɔ kuyɔɣɔtɔtu tɛlɛsulɔ Selemii ka kraalaa tɔ si: Pa kraɣa liɣitee nyɛɣɔtɔ hiu na naanɔwa. Liɣitee anɛɣi Iɛɣɛli yɔlaa tisaa si pɔ fɛli i tɔɔ. ¹⁰ Pa kraɣa-ye na pɔ yana tɛtu nti pa yaa si cuɣu tɛhulle tɔ, na pɔ maɣamaɣa kɛ Tacaɔ ka heela-m.

Pilati pɔɔsɔɣi Yesu kɛ tɔm

(Malaki 15:2-5; Luku 23:3-5; Yohaani 18:33-38)

¹¹ M'p'ɔg'ɔ pa pona Yesu kɛ Kɔfɛnɛe ɪsentaa, na ɪlɛ i pɔɔsi-i si: Nyayale Yuta nyɛma wulav sɔsɔ ɪnɛɣi? ɪlena Yesu cɔ-i si: Ntɛɣɔɛ n yɔɣɔta mpu.

¹² Pɔɛ pɔ waali waatu wei kɔtɔlaa sɔsaa na nyuɣu nyɛma tɔnaɣa si i lapa pɛnɛ na pɛnɛ tɔ, i ta cɔ si pulɔ. ¹³ Tənaɣa Pilati tɔma-i si: Nn nuɔi ɪsɛna pa tɔnɔɣu si n lapa pɛnɛ na pɛnɛ tɔ?

¹⁴ Ama tɔ tɔnaɣa mpu Yesu tɔ cɔ-i tɔ tɔ si pulɔ. ɪlena pɔ lɔ Kɔfɛnɛe kɛ piti kɛ sɔsɔm pɔ tu fɛi.

Si pɔ kv Yesu kɛ pɔ kv-i

(Malaki 15:6-15; Luku 23:13-25; Yohaani 18:39-19:16)

¹⁵ Paa Tɛɛv acima wena Kɔfɛnɛe tulɔɣi salɔka tu nɔɣɔɔ wei samaa caa si pɔ tulɔ tɔɣɔ. ¹⁶ Pɔ pamna salɔka tu kpitɪkpiti nɔɣɔɔ wei pa yaa si Palapaasi*fa* tɔ i we salɔka taa. ^a ¹⁷ Samaa kɔta m'p'ɔg'ɔ tɛna, ɪlena Pilati pɔɔsi-we si: Aweɣe i caa mɔ tulɔ-me, Yesu wei pa yaa si Kilisiti tɔ?

¹⁸ Pɔ taɣa pulɔ tɔɔ kɛ i pɔɔsa-weɣe mpu, i nyɛmɔ tɛkelekele si ɪsɛsɛɛmlɛ tɔɔ kɛ pa pona-i Yesu.

¹⁹ Waatu wei Pilati caɣa tɛhulle tɔ i alɔ tilaa si pɔ heeli-i si: Taa susɔ nyɔ nɔɣɔ kɛ tampana tɔnɔɔ ɪni i tɔm taa. Pɔ hulɔ-m i tɔm kɛ tom taa kɛ ahoo anɛ, na pɔ pɛkɔli-m sɔsɔm.

²⁰ M'p'ɔg'ɔ kɔtɔlaa sɔsaa na nyuɣu nyɛma pa puɣusa samaa si pɔ sɔlɔmi-i na i tulɔ-weɣe Palapaasi, na pɔ kaasi na i kv Yesu. ²¹ Tənaɣa Kɔfɛnɛe tayana-weɣe pɔɔsuɣu si: Pa naale pa taa aweɣe i caa si mɔ tulɔ-me yee? M'p'ɔg'ɔ pa cɔ-i si: Palapaasi kɛ tɔ caa si n tulɔ. ²² ɪlena Pilati pɔɔsi-we si: Na ɪsɛnaɣa mɔ la Yesu wei pa yaa si Kilisiti tɔ? Tənaɣale pa tɛna si: Kamɪ-i sɛm tesika tɔɔ. ²³ M'p'ɔg'ɔ Pilati pɔɔsa-we si: ɪɛ isayatu ntiɣi i lapa?

^a 27:16 Palapaasi: Piipilinaa lelaa na sɔɔsɔɣi si Yesu Palapaasi.

Tənaɣa pa tasa kapusi mapu na toŋ si: Kam-i səm tesika tɔɔ.

²⁴ Pilati kəma na í ná si i kaa pəsi-ti, pəyele yoou caa tiluyi. Ilena í caa lum na í saŋ i niŋ ke samaa isentaa na í tɔ si: Apalu inɛ, pə taa wɛɛ si má kuyuna-i yoo. Pə ké mə təm ké.

²⁵ Mpróyó samaa tənə cə-i si: Nnn, i səm təm í məli tá na tá piya tá nyɔɔŋ taa.

²⁶ Tənaɣa Pilati tɔla-wɛyɛ Palapaasi. Pə kaasa Yesu ilena, í yeke na pá casa-i akpatɛɛ, na í kraɣa-i na í cɛɛ-wɛ si pá polo na pá kam-i səm tesika tɔɔ.

Yoolaa paanav ke Yesu

(Maləki 15:16-20; Yohaani 19:2-3)

²⁷ Pilati yoolaa pona Yesu ké Kufəneɛ tɔyaya taa, ilena pa samaa tənə kotina-i. ²⁸ Mpróyó pa wəɣɔsa i wontu, ilena pá suu-i capa kuseem təkpaui. ²⁹ Na pá lum sɔwa ke ntenuyu na pá te i nyuyi, na pá tu i niŋ ntəɣəŋ taa ké kprátóyó, na pá paakəna-i na pá luŋiyi i tɛɛ ké akula, na pá sɛɛ-i si: Yuta nyəma wulav sɔsɔ fɔɔ.

³⁰ Na pá tɔɔki i tɔɔ ké ntagama, na pá muɣi kprátóyó na pá tayanəɣi i nyuyi taa ké mapu. ³¹ Pa tɛma-i paanav ke mpv, ilena pá wəɣɔsi capa inɛ na pá məŋna-i i wontu na pá tɛna-i kam ke səm tesika tɔɔ.

Yesu kam

(Maləki 15:21-32; Luku 23:26-43; Yohaani 19:17-27)

³² Pa lukaya icate ilena, pá tɔ sulina Silɛni tɔ nɔɣɔlv, pa yaa-i si Siməŋ. Tənaɣa yoolaa kpipa ílé na toŋ si í səɣəli Yesu tesika ŋke. ³³ Mpróyó pa tala timpi pa yaa si Kələkɔta tɔ, nti tɔ yəɣtəɣi si nyumpəɣɔlaya tɛ tɔ. ³⁴ Tənaɣa pa cɛla-i sulum mpi pə taa pa sita tuyi nakuli ku cələm*fa* tɔ. Ama i tɔŋaa ilena í kisi-wəɣi nyɔɔv. ^a

³⁵ Mpróyó pa kama-i səm tesika tɔɔ, na pá tɔ tɛtɛ ké i wontu tɔɔ na pá tala-ti. ³⁶ Pa tɛma mpróyó ilena pá caɣa tənə na pá taŋi-i. ³⁷ Pa ŋmaawa na pá pusi i nyuyi tɔɔ si: Yuta nyəma wulav sɔsɔ Yesu kɔlv. Pa ŋmaa mpróyó si pə hólí mpi pə tɔɔ pa ku-i tɔ. ³⁸ Pa kpeŋna í na ŋmulaa ke naale na pá ka-wɛyɛ səm tesikasi tɔɔ, lɛlv ke i ntəɣəŋ tɔɔ, lɛlv ke i mpətəŋ tɔɔ.

³⁹ Yəlaa mpa pa tɛkayana tənə tɔ pɛɛ pa kpeɛtəɣi nyɔɔŋ na pá tɔvki-i si: ⁴⁰ Matəŋ nyá təmna si n yəkəɣi Iɔ tɛsɛɛɛ sɔsɔɛɛ na ŋ tayanɛ kufate ŋmav ke kuyɛɛŋ tooso taa. Waasi nyá ti ilɛ. Ye n ké Iɔ Pəyaya lu tesika tɔɔ na ŋ tii.

⁴¹ Mpróyó na kətəlaa sɔsaa na Iɔ Təm sɛyɛsəlaa na nyuyi nyəma tɔtɔ. Pɛɛ pa tɔŋna-i paanav na pá yəɣtəɣi si: ⁴² I yapa lɛlaa nyɔɔŋ isənaya na í kaa pəsi na í ya i maɣamaɣa i nyəŋku. Isu si inəɣəɛ Iɛɣɛli wulav sɔsɔ na? Pənente í lu tesika tɔɔ na í tii. Ilena tɔ na na tɛ tisi. ⁴³ I tɔ Iɔ ké naani na í tɔ si inəɣəɛ Iɔ Pəyaya. Tɔv, tɛ ná si Iɔ ká sɔlv si í waasi-i yaa isəna.

⁴⁴ Na pə kpeŋna ŋmulaa mpa paa kama mpróyó i cɔlv tɔ na pɛɛ pá tɔv-i mpv tɔtɔ.

Yesu hɛɛv

(Maləki 15:33-41; Luku 23:44-49; Yohaani 19:28-30)

⁴⁵ Pə kəma na pə tala ilim sikuyi, ilena səkpeɛtuyi nyala icate tɔɔ haləna ilim kpili. ⁴⁶ Ilim kpila mpv, ilena Yesu kiisina nɔɣɔ sɔsɔɣa si: Eli Eli, lema sapatani? Na tɛɛ tɔ yəɣtəɣi si: Ma Iɔ ma Iɔ, pɛpɛ tɔɔ ké n lə-m?

⁴⁷ Mpa paa səŋa tənə tɔ pa taa lɛlaa nu mpv, ilena pá tɔ si: I yaana nteyɛ Ilii.

⁴⁸ Ilena pa taa nɔɣɔlv kraɣa asewa na í polo na í lii kpaləkpaŋ saŋ ke lum konyəŋəm napəli pə taa, na í tɔv kprátóyó nɔɣɔ taa na í hulɛ Yesu si í nyɔɔ. ⁴⁹ Ama lɛlaa ná tɔma si: I yeke na tɛ ná Ilii ká kɔv na í waasi-i yaa isəna.

⁵⁰ Tənaɣa Yesu tasa kiisuyi ke sɔsəm, ilena í hɛɛ.

⁵¹ Mpróyó waatu inəɣi kraɣaa, puuyi sɔsɔv ŋku ku kaya Iɔ tɛsɛɛɛ sɔsɔɛɛ taa tɔ, ku fayə yem ké hatoo isɔtaa na pə kaləsəna ku atɛ. Na tɛtɔ sele na kəkpaŋəŋ ya pəɣɔɛɛ, ⁵² na pəlaan

^a 27:34 tuyi nakuli ku cələm: Pə ké kɔɛɛ nte tɔ laki na yulv too na pá ku i wɔsasi tɔyɔ. Ama Yesu na sɔlaa si í wɛɛna i sɛ ke mpv haləna i səm.

toli na Iso yelaa mpa pa sapa to pa taa payale fe. ⁵³ Mpygy pa lu pelaan taa, na waatu wei Yesu koma na i fe to pa sva Iso icate nanη nyente taa, na yelaa payale na-we.

⁵⁴ Mpygy Lom yoolaa sasə na yoolaa mpa i na-we paa taja Yesu to, pa nawa tetu seluyu na pe tona mpi pe lapa to, ilena pa nya sasəm na pa to si: Tampana, yulu ine i ke Iso Pəyalu ke. ⁵⁵ Alaa payale ka we tona na pa səna pooluη na pa nyənəyi. Mpe ini pa təjajana Yesu ke hatoo Kalilee na pa caləsəyi-i. ⁵⁶ Makətala Mali na Saaki na Yosəefu pa too Mali na Sepetee pəyalaa too, paa we alaa mpe pa taa.

Yesu pim

(Maləki 15:42-47; Luku 23:50-56; Yohaani 19:38-42)

⁵⁷ Waatu wei taanaya taanaa to, Alimatee apalu tonη tu nəyolu wei pa yaa si Yosəefu to i koma. I mayamaya i ka təjaja Yesu ke. ⁵⁸ Mpygy i pola Pilati kin na i sələmi-i si i kprakəyi sətə Yesu. Təjaja Pilati tōma si pa cəle-i. ⁵⁹ Ilena i kraya sətə na i tak-i kpronkrontu tonη nyəntu nti pa yaa si leη to tə pəηkahuluηa kufalaya. ⁶⁰ Na i polo na i pimi-i i mayamaya i pəlaav ηku pa hula kəkramuyu taa to ku taa. Na i pilimi piw sasəw nakoli na i suli pəlaav nəyō. Ilena i tee i kpe. ⁶¹ Na Makətala Mali na Mali lelə pa caya tənaja pəlaav isentaa.

Pəlaav tanuyv

⁶² Kuyaku kuhəsuyv tō səlv lapu tema na tev fe, ilena kətəlaa sasaa na Falisanaa krenti na pa polo Pilati kin, ⁶³ na pa heeli-i si: Taca, tə tōsaa si pəpətu ini i ka yəyətəa si ye pe lapa we tooso ini i kə fe. ⁶⁴ Təv, mpv to, yele na pa tan pəlaav haləna pə tala kuyeyη tooso wule. I ifalaa i taa kə na pa ηmul-i na pa looli samaa si i fema sətəa taa. Ye pe lapa mpv, tē tə pəpətu kə kəli kancaalaya nyəntu.

⁶⁵ Mpygy Pilati tōma-we si: Yoolaa mpa paa tan təyōlv, i polo i tan-kuyv teu teu.

⁶⁶ Təjaja kətəlaa polaa na pa tayani pəlaav tō piw ηkuyv teu, na pa tu pa kuyusəm si nəyōlv i taa tokina. Ilena pa su yoolaa si pa tan.

28

Yesu fem

(Maləki 16:1-10; Luku 24:1-12; Yohaani 20:1-10)

¹ Kuyaku kuhəsuyv tēwa na pe fe cimaasi, ilena Makətala Mali na Mali lelə pa kuli tanan təpam si pa puki pəlaav tō. ² Mpygy tetu sela sasəm ke kprakpa. Mpi to, Taca isətəa tillu lunna isə na i tii, na i polo i kuli piw ηkuyv pəlaav nəyō na i su kpeηa, na i kpa tə tō na i caya. ³ I teu nəyəsəna isu tev nyəyəsuyv to, na i wontu hulūmaa isu kpronkromuləm. ⁴ Mpygy pe lapa tanlaa ke səyəntu ke sasəm na pa seliyi, na pa sapa pa tuη tō ke yem təkətu. ⁵ Təjaja isətəa tillu tōma alaa si: Mu taa nya, ma nyəmə si Yesu wei pa kama səm tesika tō təyō i koma pəkuyv. ⁶ I fei cəne, i fema isu i ka yəyətəa to. I kə na i nā timpi paa husa-i to. ⁷ I polo ləη na i heeli i ifalaa si, i fema na i tee-meyə nəyō ke Kalilee. Təjaja i kə na-i. Nti ma wəna si ma heeliyi-me təyōle.

⁸ Təjaja alaa mpe pa kula pəlaav tō ke kprakpa na pa tee, na səyəntu na lanhulūmle pe kuyi-we. Ilena pa polo na pa kaasi Yesu ifalaa ke laapaali ini. ⁹ Pa tənəa tēv ke mpv, ilena Yesu suli-weyə kprakpa na i to-we si: Ma sēe-me.

Mpygy pa krətəna-i na pa tək-i nəzhēe, na pa hənti-i atē na pa sēe-i. ¹⁰ Ilena Yesu heeli-we si: I taa nya. I polo i heeli ma taapalaa si pa polo Kalilee, tənaja paa na-m.

Nti tanlaa kēsaa to

¹¹ Alaa mpe pa we mpaav taa na pa kpeη mpv, ilē sēsē yoolaa mpa paa taja pəlaav to, pa taa lelāa nā tema məlvu ke icate taa kele na pa kēsēi kətəlaa sasaa ke pe tona mpi pe lapa to. ¹² Mpygy kətəlaa sasaa na nyuyv nyəma pa kotaa na pa lā nəyō kulūmaja na pa ha yoolaa ke liyitee tuutuuma, ¹³ na pa heeli-we si: I to si tom kraya-meyə ahoo na i ifalaa kə na pa ηmul-i. ¹⁴ Na ye Kufənēe i nu mpv, taa hēsēi i lanje, i kaa la-meyə pulv.

¹⁵ Tənaɣa taŋlaa mu liyitee anı na pá lá ısu pa heela-we tɔ. Na tɔm tənɛ tɔ yekı Yuta nyéma heku, haləna saŋa.

Yesu ifalaa tɔɔ luw

(Maləki 16:14-18; Luku 24:36-49; Yohaani 20:19-23; Tilla Təmlɛ 1:6-8)

¹⁶ Mpyóyó Yesu ifalaa naanɔwa na kɔlɔm ını pá kɔlaa na pá polo Kalilee pulaya ŋka Yesu ka keesa-we tɔ ka tɔɔ. ¹⁷ Pa na Yesu ılena, pá həntı-ı atɛ na pá seɛ-ı. Ama pa taa lelaa ka wɛna sika. ¹⁸ Tənaɣa Yesu kpətəna-we na í heeli-we sı: Ma niŋ taa ké pa tu ıɔtɔa na atɛ. ¹⁹ Mpu tɔ, í polo na í la na kateŋası təna taa yəlaa pəsi ma ifalaa. ı sɔɔki-weyɛ ıɔ lɔm na í yaakəna Caa na Pəyaya na Feesuyu Naŋŋtu pa hətɛ. ²⁰ ı seɣɛsı-we sı pá tɔki pə təna mpi ma seɣɛsa-me tɔ. ı nyı teu sı má, ma wɛɛ mə waalı ké pa kɔyaŋkuyɔ, haləna antulinya polo na í kɔli.

LAAPAALI KUPAN WEI MALƏKI ŊMAAWA TƏ Kutuluṭu

Maləki wei ɪ ηmaa takəlaya kanε tə ɪ ta kε Yuta tʊ. ɪ yəɣɔta ɪ takəlaya taa sɪ Yesu kε təmle tʊ kε (10:45). ɪ sɛyɛsəɣɪ na ɪ waaki na ɪ looki alɔyaa. Ama Maləki ta yəɣɔti Yesu lʊlʊyʊ təm, ɪ hʊlaa kε sɪ Yesu kε Isə Pəyaya na Yʊlʊ Pəyaya.

Isəna pa faɣa Maləki takəlaya tə:

Yesu təmle tayanʊyʊ, titite 1:1-13

Yesu təmle kε Kalilee, titite 1:14-8:26

Yesu na ɪ ifalaa, titite 8:27-9:50

Yesu təmle kε Yuta na Yosalem, titite 10-13

Yesu səm na ɪ fem, titite 14-16

Isə Lʊm Səlv Yohaani waasʊ

(Matiyee 3:1-12; Luku 3:1-18; Yohaani 1:19-28)

¹ Isə pəyalʊ Yesu Kilisiti Laapaali Kupaŋ təcəalle ntə. ² Pa ηmaaawa Isə kʊyɔɣɔtʊtʊ tɛləsʊlʊ Isayii takəlaya taa sɪ:

Nyənɪ, ma tillu ntə,

ma tɛləsəɣɪ nyá nəɣɔ tə sɪ

ɪ tayanɪ nyá mpaav na ń kəŋ.

³ Nəɣəlv yəɣətəɣəna nəɣɔ səsəɣa kε wʊlaya tɛtʊ taa sɪ:

ɪ tayanɪ Tacaav mpaav,

ɪ siyisi ɪ mpaaisi.

⁴ Mɔpɔyú pə lapa na Isə lʊm səlv Yohaani kəw wʊlaya tɛtʊ taa na ɪ səkɪ yəlaa kε Isə lʊm. Na ɪ kpaaləɣɪ sɪ: ɪ layasi təntɛ na pá sə-mɛyɛ lʊm na Isə hʊsi mə ɪsəɣatʊ.

⁵ ɪlena Yuta tɛtʊ yəlaa tənə, na Yosalem nyəma tənə puki ɪ kiŋ, na paa wei ɪ kuliɣi ɪ ɪsəɣatʊ təw kε yəlaa taa, na Yohaani səkɪ-wɛɣɛ Isə lʊm kε Yaatanɪ pəɣɔ taa.

⁶ Yooyoo hontʊ kunti kε Yohaani takaa, na ɪ ləla tənʊyʊ tampaala kε ɪ tənaya taa. ɪ tɔɣənaya ntɛ cələŋ na taale tʊŋ nim. ⁷ Na ɪ kpaaləɣɪ samaa taa sɪ: Ma waali wei ɪ kəŋ tɔ pʊntʊ kəla-m tɔŋ. Halɪ ma ta tu tala sɪ má sopi na má wəɣɔsɪ ɪ nəwɛɛ taa ntəŋkpaala mayamaya. ⁸ Ma ɪlɛ, lʊm kε ma sə-mɛ. Ama Feesuyʊ Nanɛtʊ kε ɪlɛ ɪ ká sə-mɛ.

Yesu Isə lʊm səlv na ɪ mayasʊyʊ

(Matiyee 3:13-4:11; Luku 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Saa ɪnɪ ɪ taa Yesu lʊna Nasalɛti kε Kalilee tɛtʊ taa, na ɪ polo na Yohaani sə-ɪ Isə lʊm kε Yaatanɪ pəɣɔ taa. ¹⁰ Yesu lukayana lʊm taa, ɪlena ɪ ná ɪsətənʊyʊ tʊlaa na Feesuyʊ Nanɛtʊ tii ɪ təw ɪsu alukuku. ¹¹ ɪlena pá nu pə yəɣətəɣəna ɪsətəa sɪ: Nyayalɛ ma luyʊ tɛɛ Pəyaya, ma luyʊ sʊv-ŋ səsəm.

¹² Pə tɛma mɔpɔyú kpaakpaa, ɪlena Isə Feesuyʊ pona Yesu kε wʊlaya tɛtʊ taa. ¹³ Na ɪ caya tənaya wɛɛ nʊlɛ, na Satanɪ kəw na ɪ mayasəɣɪ-ɪ. Na ɪ wɛ taale wontʊ hɛkʊ na ɪsətəa tillaa paasəna-ɪ.

Yesu yaav kε tiina kpalaa liyiti

(Matiyee 4:12-22; Luku 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Mɔpɔyú pa tʊ Isə lʊm səlv Yohaani kε saləka, ɪlena Yesu náa polo Kalilee na ɪ sʊv Isə Laapaali Kupaŋ kε kpaalʊyʊ. ¹⁵ Na ɪ təŋ sɪ: Pənɛntɛ pə tala mpu, Isə Kawulaya kɛɣɛtəa. ɪ layasi na ɪ mʊ Laapaali Kupaŋ.

16 Yesu malaya Kalilee tenku koten, ɔlena í ná tiina kpalaa ke naale. Siməŋ na í neu Antəlu, na pá tɔŋi puluyɔ ke lɔm taa. 17 Mpróyú í təma-we si: I kəə na í tənɔ-m na má la-me na í puuki yəlaa ɔsu í puukuɔɔ tiina tə.

18 Tənaɔa pɛle pa yela pa puluŋ na pá tənɔ-i kprakpa.

19 I tasa pote ke pəcə, ɔlena í ná Sepetee pəyalɔ Saaki na ílé í neu Yohaani, na pá caɔa kpuɔɔ taa na pá taɔanəɔi pa puluŋ. 20 Tənaɔa í yaa pɛleɔe kprakpa, ɔlena pá yeɔe pa caa Sepetee na í paa nyəma ke kpuɔɔ taa na pá tənɔ-i.

Iləɔhɔlu nəɔɔlɔ í təm
(Luku 4:31-37)

21 Mpróyú Yesu pa pola Karənahum ɔcate taa na í sɔv Yuta nyəma təkotile taa ké kɔyakɔ kɔhɛsɔɔ wule na í niki sɛɛsɔɔ. 22 Mpróyú í sɛɛsɔɔ cɛpa yəlaa laŋa. Pə taɔa pulɔ, í sɛɛsɔɔa-weɔe na tənɔ í ta nyá. I fɛi ɔsu pa ɔsə Təm sɛɛsəlaa.

23 Mpróyú pa tuta Yuta nyəma təkotile taa ké apalɔ nəɔɔlɔ na í hii ɔlɔɔ nəɔɔlɔ. Tənaɔa apalɔ inɔ í kooɔa si: 24 Nasalɛti Yesu, n caa-weɔe tá kin? N kəma-tɔɔ wakəɔɔ ke? Ma nyəma-nɔ teu, n ké ɔsə Yulɔ Nanɔtɔ wei í tilaa tə.

25 Tənaɔa Yesu holina-i si: Hei, nyá, su na í se apalɔ inɛ í waali.

26 Mpróyú ɔlɔɔ inɔ í selisa apalɔ inəɔi teu. ɔlena í má kapuka na í se í waali. 27 Mpróyú pə cɛpa yəlaa təna laŋa ke səsəm, na pá tənɔ təma si: Maamaaci wei keɔe mpɔ? Tənɔ sɛɛsɔɔ kɔfalɔɔ nte yaa. Pɔwe. Pə kɔɔnəna ɔlɔɔa, í yəɔtəɔi pɛleɔe na apalɔtɔ na pá nukəna-i.

28 Mpróyú Yesu hətɛ yaa kprakpa inəɔi Kalilee tɛtɔ təna taa.

Yesu waasɔv ke kɔtəntɔnaa payalɛ
(Matiyee 8:14-17; Luku 4:38-41)

29 Pa lu Yuta nyəma təkotile taa, ɔlena pa na Saaki na Yohaani pá polo Siməŋ na Antəlu pa təyaya ke kprakpa. 30 Na pá maɔana watɔ wɛna Siməŋ yəsə na í həntaa. Yesu talaa, ɔlena pá heeli-i ɔlɔ inɔ í wɔsasi təm. 31 Tənaɔa Yesu pola í kin na í təkɔ í nin taa na í kɔsi, na í watɔ ya na í kɔlɔ na í caləsɔ-we.

32 Mpróyú pa kəna-i kɔtəntɔnaa təna na ɔlɔɔhɔlaa tənaɔa taanaɔa təə ké waatɔ wei ilim tɔwa tə. 33 Na ɔcate təna kɔti təkəɔcəɔi ke təyaya ŋke ka nənəɔ tɛ. 34 ɔlena Yesu la na mpa kɔtəməŋ cəsaya tə pá hiki ɔlaafəya. Na í təɔnɔ ɔlɔɔa payalɛ. I ta tisi si ɔlɔɔa í yəɔtɔ. Pə taɔa pulɔ, pɛle pa nyəma í ké mpi tə.

Yesu waasɔv ke Kalilee tɛtɔ taa
(Luku 4:42-44)

35 Mpróyú waatɔ wei pə wɔsa fem na səkɔɔtɔɔ wɛɛ tə, Yesu luwa na í polo timpɔ yəlaa fɛi tə na í sələmɔ ɔsə. 36 ɔlena Siməŋ pá sɔv-i pɛkɔɔ. 37 Pa kəma na pá na-i, ɔlena pá heeli-i si: Yəlaa təna caaki-n.

38 Tənaɔa Yesu cə-we si: Tə polo pəcəɔ pəcəɔ acalɛɛ lenna taa na má lá pɛleɔe waasɔ tətə. Pə maɔamaɔa pə təə ké ma kəma.

39 Mpróyú í sɔv Kalilee tɛtɔ təna taa ké cəɔv, na í laki waasɔnaa ke Yuta nyəma təkotilenaa mpa pa wɛna təna təə tə pa taa, na í təɔnəɔi ɔlɔɔa.

Yesu waasɔv ke tənɔv təə asilima kɔtəŋ tɔ nəɔɔlɔ
(Matiyee 8:1-4; Luku 5:12-16)

40 Tənaɔa tənɔv təə asilima kɔtəŋ tɔ nəɔɔlɔ í kəma Yesu kin, na í sɔpi í tɛɛ na í tɛɛ-i nin na í tə si: Ye n ka tisaya n taa waasɔ-m?

41 Mpróyú tənɔv təə kɔtəŋ tɔ inɔ í təm lapa Yesu ke pətəɔtəɔ ke səsəm, na í kɔsi í nin na í tokina-i na í cə-i si: Teu, ma tisaa, ɔlaafəya í la.

⁴² Μρύγύ apalu inu i kutəŋ tɛma tənɛ unəŋi kɔakɔaa na í mɛli tɛmammam. ⁴³ Ulena Yesu tɔŋni-i kɔakɔaa, na í kɔaali-i na tɔŋ si: ⁴⁴ Taa heeli nɔŋɔlv. Ama tɛɛ kɔakɔaa na kɔtulv na-ŋ. Ulena n̄ yiyisi isu Moisi ka keesvɔv tɔ, na pá ná si pə waa-ŋ.

⁴⁵ Ama apalu inu i tɛɛwa, ulena í svv pə tɔm kɔaalvɔv ke paa timpí. Haləna i kɔaalvɔv mpv pə tɔv Yesu tá pəsi na í svv icatɛ natəli tə taa təkaa. Ama kɔpɛŋa tɔv kɛ i cakaya kɔai taa, na yəlaa lukəna paa timpí na pá makəna-i.

2

Yesu waasvɔv kɛ kutəŋ kutvvlvɔv tv (Matiyee 9:1-8; Luku 5:17-26)

¹ Wɛɛ lapa naale, ulena Yesu mɛli Kəpənəhum na yəlaa nu si i wɛ tɔyaya taa. ² Mpɔvɔlɛ pa kota səsəm pə tu fɛi. Pə nyəkaa kɛ təkəŋŋ na pə kɔɛŋna nənɔŋɔ na pə təkí, na Yesu təŋna-wɛŋɛ sɛŋɛsvɔv. ³ Μρύγύ yəlaa napəli pa kɔma i kin na pa taa liŋiti sɛŋɔla kutəŋ kutvvlvɔv tv nɔŋɔlv. ⁴ Ama yəlaa samaa tɔv pa kɔpisa isəna paa la na pá tana-i Yesu kin tɔ. Ulena pá kɔa na pá wɛsi kutuluɔv ŋku kv taa Yesu ka wɛɛ tɔ kv ləpɔtv, na pá tisi kɔatəle nte tə taa kutəntv inu i ka wɛɛ tɔ na púvɔŋ ŋkv. ⁵ Yesu nawa yəlaa mpɛ pa naani, ulena í tɔ kutəŋ kutvvlvɔv tv inu si: Ma pəyalv, nyá isayatu husaa.

⁶ Pə pamna Iso Təm sɛŋɛsəlaa napəli paa caya təna na pá hvvki pa taa si: ⁷ Pepe tɔv kɛ apalu inɛ i makí kankantɛ na í kɔakəŋi i ti na í keesəŋəna Iso? Awe pəsəŋi na í husi isayatu ye pə taya Iso paasi? ⁸ Ama Yesu ná cəkəna nti pa hvvkaŋa pa taa tɔŋv kɔakɔaa. Ulena í pəsəsi-wɛ si: Pepe tɔv kɛ í hvvki mρύγύ mə taa? ⁹ Nti tə yəŋɔtvɔv kələna tɛlv. Má heeli kutəntv si Nyá isayatu husaa, yaa Kvli na n̄ keli nyá kɔatəle na n̄ tɔ? ¹⁰ Təv, maa hvli-mɛ si Yvlv Pəyaya má, ma pəsəŋi na má husi isayatu kɛ atɛ cənɛ.

Tənaŋa Yesu tɔma kutəntv si: ¹¹ Ma heeliŋi-ŋ si n̄ kvli na n̄ kɔaya nyá kɔatəle na n̄ kɔɛ.

¹² Tənaŋa kutəntv kvla kɔakɔaa na í kɔaya i kɔatəle na yəlaa nyənəŋi-i mpv, na í tɛɛ. Μρύγύ pə lapa pa tənaya piti kɛ səsəm, na pá san Iso na pá təŋ si: Tuu tɔ, tə ta nata isəntɔ inu i nəŋsəle.

Yesu yaav kɛ Lefii (Matiyee 9:9-13; Luku 5:27-32)

¹³ Μρύγύ Yesu tasa Kalilee tənku nəŋv kɛ pote na yəlaa puki i kin kɛ səsəm na í sɛŋɛsəŋi-wɛ. ¹⁴ Yesu tɛɛkaŋa, ulena í ná Aləfɛ pəyalv Lefii na í caya lampuu təmvlɛ. Ulena Yesu təm-i si: Kvli na n̄ təŋi-m.

Μρύγύ Lefii kvlaa na í təŋi-i.

¹⁵ Pəle pə waali Yesu caya na í təkí kutəŋv kɛ Lefii tɛ. I na lampuu mvləa pəŋalɛ, na asaya pəŋalɛ, na i ifalaa pa təkayana. Yəlaa asaya isu mpv ka tənaya-i pəŋalɛ tətəŋv. ¹⁶ Μρύγύ Iso Təm sɛŋɛsəlaa mpə pa kɛ Falisanaa kɔɛkəle nyəma tɔ, pa nawa Yesu na asaya, na lampuu mvləa pa caya na pá təkí mpv. Ulena pá pəsəsi i ifalaa si: Pepe tɔv kɛ Yesu na lampuu mvləa na yəlaa asaya pa kɔɛntəŋi na pá təkí?

¹⁷ Yesu nu mpv, ulena í tɔ-wɛ si: Pə taya alaafəya nyəma nyuləŋəna fetaa. Ama kutəntvnaa kɛ. Ma kəmaya si ma yaaki asaya, pə taya kvpama.

Yesu keesvɔv kɛ nəhəkvv təm (Matiyee 9:14-17; Luku 5:33-39)

¹⁸ Kvyaaku nakvli Lvm Səlv Yohaani ifalaa na Falisanaa pa həkə nəsəsi. Tənaya yəlaa kəma na pá pəsəsi Yesu si: Pə lapa isəna na Lvm Səlv Yohaani ifalaa na Falisanaa nyəma ná həkəŋi nəsəsi na nyá ifalaa naa toosiŋi pə təm. ¹⁹ Μρύγύ Yesu cə-wɛ si: I hvv si akpəŋalv taapalaa ká həkə nəŋv na í na-wɛ pá wɛɛ? Aai, pəle pə fɛi lapv kɛ paa pəcə. Ye i wɛ pa hɛkv, paa təkí tam kɛ. ²⁰ Ama pv kəv na pá kɛsi kvyaaku nakvli, ulena pá ləsi-i pa hɛkv. Uɛ pəleŋɛle paa həkə nəsəsi.

²¹ Nəğəlv kaa kpaɣa saaliya kɔfalaya na í tɔ wontuyɔ kɔpənuyɔ. Tɔfɔ, saaliya ŋke kaa hɔ wontuyɔ ŋku na pɔ́yɔ́ tɛɛsi walɔyɔ. ²² Nəğəlv kaa suu sɔlvɔm kɔfam ke sɔlvɔm hulun kɔpəŋ taa. Tɔfɔ sɔlvɔm kɔfam yasəyi hulun kɔpəŋ inəyi, na sɔlvɔm mpi na hulun pɔ́ wakəli yem. Ama hulun kɔfan taa ké pa suuki sɔlvɔm kɔfam.

*Yesu kele kuyaku kɔhɛɛsuyɔ tv
(Matiyee 12:1-8; Luku 6:1-5)*

²³ Ḿpɔ́yɔ́ Yesu na í ifalaa pa fayana tɔɔnaya pee taale natəli tɔ taa ké kuyaku kɔhɛɛsuyɔ kɔli ku wule. Uena í ifalaa suu tɔɔnaya pee pɛlvɔyɔ na mpaav. ²⁴ Tɔnaya Falisanaa tɔma Yesu si: Nyəni nyá ifalaa lakuyɔ mpi pə fei lapu ke kuyaku kɔhɛɛsuyɔ wule tɔ yee.

²⁵ Uena Yesu cɔ-wɛ si: Ye mpv í ta kaləta paa pəcəyɔ mpi Tafiiti lapa waatu wei pə caala-ɪ na nyəɔsi pu í na mpa pa wɛ ɪ cɔlv tɔ? ²⁶ Isəna ɪ suu Isə tɔyaya taa na í tɔyɔ potopotonaa mpa paa su Isə tɔ. Apiyataa ka kɛna kətɔlv səsə ke saa inɪ. Pəyele pə fei si nəğəlv í tɔyɔ potopotonaa mpeye yem na pɔ́ tá ké kətəlaa. Ama Tafiiti ná tɔyɔ-wɛ. Haləna í ha ɪ taapalaa.

²⁷ Ḿpɔ́yɔ́ Yesu tasa-wɛ tətɔ si: Yɔlv tɔɔ ké pa su kuyaku kɔhɛɛsuyɔ. Ama pa ta la yɔlv ke kuyaku kɔhɛɛsuyɔ tɔɔ. ²⁸ Pə tɔɔ ké Yɔlv Pəyaya má, ma ké kuyaku kɔhɛɛsuyɔ səsə təsiyisiyi.

3

*Nkpaləkpekaya tv tɔm
(Matiyee 12:9-14; Luku 6:6-11)*

¹ Pəle pə waali Yesu tayana Yuta nyəma təkotile taa ké məlvɔyɔ. Pə pamna ŋkpaləkpekaya tv nəğəlv ɪ ka wɛ təna. ² Na yəlaa mpa paa wɛ təna tɔ pá caya na pá keŋna Yesu ké teu si pa naa si ɪ ká waasi apalu inəyi kuyaku kɔhɛɛsuyɔ wule yaa isəna? Pa lakaya ḿpɔ́yɔ́ si pá hiki nti paa waana-ɪ tɔ. ³ Ḿpɔ́yɔ́ Yesu tɔma ŋkpaləkpekaya tv si: Kɔli na í səŋ hɛku taa.

⁴ Uena Yesu pɔ́si mpa pa caya mpv tɔ si: Ta mpaav taa, kɔpantu ke pə muna pá la kuyaku kɔhɛɛsuyɔ wule yaa isayatu? Paa waasi yaa paa ku?

Ama pa ta cɔ si pulv. ⁵ Tɔnaya ɪ nyəna pa təna pa isentaa na pa tɔm lapɪ-ɪ pááná, na pa taa huwɛɛ asayɛɛ wakəli ɪ lanle ke səsəm tətɔ. Uena í tɔ ŋkpaləkpekaya tv inɪ si: Tɔv, loosi nyá nin.

Ḿpɔ́yɔ́ ŋkpaləkpekaya tv loosa ɪ nin, uena ɪ nin hɛti. ⁶ Tɔnaya Falisanaa luna Yuta nyəma təkotile taa ké kpaakraa, uena pa na Heləti nyəma pá caya na pá mayasi isəna paa la na pá ku Yesu tɔ.

Samaa kənte ke Yesu kinj

⁷ Ḿpɔ́yɔ́ Yesu lu təna tɔfav, na í na ɪ ifalaa pá polo Kalilee tenku nəyɔ, na samaa tuutuuma hu ɪ waali. Samaa inɪ ɪ ka luna Kalilee, na Yuta, ⁸ na Yosalem, na Itumee tɛtv taa, na Yaatanɪ pəyɔ waali, na Tiii na Sitəŋ pə acalɛɛ cɔlv həyɔlvɔyɔ. Yəlaa pane pa nu mpi mpi Yesu təŋna lapu tɔyɔ pa kotaya ɪ kinj ke səsəm ke mpv. ⁹ Ḿpɔ́yɔ́ Yesu tɔma ɪ ifalaa si pá tanɪ-ɪ na kpulvɔyɔ, tɔfɔ samaa yun ka nyəkɪ-ɪ. ¹⁰ Pə taya pulv tɔɔ, yəlaa nawa si Yesu təŋna lapu na kutəntɔnaa hikiyi alaafəya. Uena pa təna mpa pə wukaya tɔ, pá huliyi si pá hiki-ɪ na pá tokina-ɪ. ¹¹ Ye aləyaa loosa Yesu, pa suki kiisuyɔ ké na pá lunjɪ-ɪ na pá təŋ si ɪ ké Isə Pəyalv ké. ¹² Ama Yesu ná kaləna-wɛ si pá taa yəyɔtəyi mpv.

*Tillaa naanɔwa na naale kpav
(Matiyee 10:1-4; Luku 6:12-16)*

¹³ Ḿpɔ́yɔ́ Yesu kpa puyɔ tɔɔ na í yaa mpa ɪ caa tɔyɔ ɪ kinj, na pɛle pá polo. ¹⁴ Tɔnaya ɪ ləsa pa taa yəlaa naanɔwa na naale na í ha-wɛyɛ hətɛ si tillaa. U ləsa pɛlɛyɛ si pá wɛɛ ɪ kinj ke tam na í tiliyi-wɛyɛ waasu lapu. ¹⁵ Na í ha-wɛyɛ aləyaa tɔyɔnuyɔ pəsuyɔ. ¹⁶ Yəlaa naanɔwa na naale wei ɪ ləsa tɔ pa həla ntɔ. Siməŋ wei Yesu ha hətɛ si Piyɛɛ tɔ, ¹⁷ na Sepetee pəyalv Saaki na ɪ neu Yohaani. Pɛle pa naalɛyɛ Yesu ka ha hətɛ si Pɔwanɛɛsi, na tɔle tɔ huwɛɛ ntɛ si tɛv holuyɔ piya. ¹⁸ Na pɔ́ kaasi Antəlu, na Filipu, na Paatelemii, na Matiyee, na Tomaa, na Aləfe pəyalv

Saaki, na Tatee, na Simon wei i ka lukaya tetu takoyu tom taa to, ¹⁹ na Yutaasi Isakaleeu wei i hulaa si Yesu kolontunaa i kpa-i to.

Yesu nyoma konte ke i krayav

²⁰ Pae pe waa Yesu mela tayaga, na yalaa tuutuuma tasa kotuyu pe tu fei. Halena Yesu na i ifalaa pa ta hiki tapacayale si pa tago tagou mayamaya. ²¹ I nyoma nu mpu, lena pa kuli si pa puki na pa kpa-i. Pe taga pulu to, pa taya ke si pe laki-i ke.

*Yesu cov ke i tom tolaa
(Matiyee 12:22-32; Luku 11:14-23; 12:10)*

²² Iso Tam seyelaa mpa pa luna Yosalem na pa kao to pele pa taya si: Yesu nyana Pesepule^a ke.

Uena lelaa naa ton si: Alayaa wulav ton ke Yesu tayonayana alayaa lempa.

²³ Mpyu Yesu yaa-we na i se-weye isonaa si: Isanaya Satanu ka tonu i ti? ²⁴ Ye kawulaya we na ka fei nayo kulumaya, naonoo ka saalayi yem ke. ²⁵ Na yalaa i we tayaga taa na pa fei nayo kulumaya, naonoo tayaga nke ka saalayi yem ke. ²⁶ Mpu tayo ye Satanu wakelayi i ti na i kawulaya nyoma yooki pa taa pa tike, i kawulaya yaa ke na i ton saali yem takpataa.

²⁷ Nayolu kaa pasi na i suu yulu ton tu tayaga si i kuuki i wontu na i ta te ton tu inayi hakuyu ke nmusi. Ama i kpa-i ke na i hoko-i takenken na paco i suu i wontu kuuu ke tayaga taa.

²⁸ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesayi, paa yalaa kwakelam ka to isona, yaa paa pa yagota isayatu isu we, Iso pasayi na i huli-weye suulu. ²⁹ Ama wei i ka yagota isayatu ke Feesuyu Nanyu to to pa kaa husi puntu isayatu ke paa paco. Pe taga pulu to, puntu sayela isayatu tam nyantu ke.

³⁰ Mpi pe to Yesu yagota mpu to, pa taya-i ke si i nyana ilayou.

*Yesu too na i newaa
(Matiyee 12:46-50; Luku 8:19-21)*

³¹ Mpyu Yesu too na i newaa apalaa nyoma pa koma na pa saha awali na pa tili si pa yaa-i. ³² Pe pamna yalaa samaa caya na pa cona Yesu. Taya pa heela Yesu si: Te taa ce nya nayo to, nya too na nya newaa pa wenna nteye awali na pa caa-n.

³³ Mpyu Yesu nayo takpau si: Aweye ma too na mpa ma newaa ye? ³⁴ Yesu nyana mpa pa tana pa caya na pa cona-i kotaya to, lena i to si: Ii naa ma toonaa na ma newaa nto. ³⁵ Pe taga pulu to, mpa pa laki mpi Iso caaki to pntunaa nte ma newaa na ma toonaa.

4

*Motutuuna tom
(Matiyee 13:1-9; Luku 8:4-8)*

¹ Mpyu Yesu tasa seyeyu ke Kalilee tenku nayo. Taya yalaa kota i kin ke sasm pe fei keeyu. Halena i kuli na i kpa kuluyu taa na i caya. Na yalaa naa caya ateye lom nayo na inu i we kuluyu taa ke lom taa. ² Mpyu Yesu seyesa-weye tomnaa payale na isonaa seyu taa. Halena i keesi-we si: ³ I nu teu, tuulu polona tuutu. ⁴ I tuukaya i motutuuna, lena lena hoti mpaau nayo nayo na sumasi tii na si tago-ye. ⁵ Mpyu lena hota kwaw to timpi tetu ta lim to, na ale a tanna nyu ke tetu we tayasam to pe to. ⁶ Ilim koma na pe han na pe nyaya mehoo, lena a wuli. Mpi to, a ta hiki tetu si a ka hoosi kupansi. ⁷ Pee lena naa hoti sawa taa na ale a nyu isu a ka kuli teu, lena sawa fete-ye na a kpisi luluyu. ⁸ Ama pee lena na hota tetu musu nyantu taa. Mpyu ale a nyawa na a kuli na a pu tun na a luli pee. Lenaa ke paco, lena ke mayana, lena ke sasm sasm.

⁹ Mpyu Yesu tama si: Ye wei i ke tom nulu pntu i nu.

^a 3:22 Pesepule: Alayaa wulav ke Yuta nyoma yaaki si Pesepule.

*Yesu seɣesuyv na isənaa seev nyvuyv
(Matiyee 13:10-17; Luku 8:9-10)*

¹⁰ Pa kəma na pá luna kpeɛɛ, ɔlena mpa paa we Yesu cəɔ tə na ɪ ifalaa naanɔwa na naale pá pəɔsi-ɪ si: Keesi-tuyv isənaa mpa n seɛ-tuyv mpv tə pa hɔweɛ. ¹¹ Ḿpógú Yesu cə-we si: Mɛ, pə ha-mɛɛ si ɪ nyi Isə Kawulaya təm kɔɛmesətv. Ama isənaa seev taa ké kpaɪ nyəma ná nyəɛna pə tampana.

¹² Pəcə pə tisi na paa pa nyəna teu, pá taa ná. Na paa pa nu teu, pá taa cəkəna. Təfə tə paa kəɔ na pá pəsəna Isə təɔ na ɪ husi-weɛɛ pa isayatu.

*Yesu kilisuyu ke mətutuuna təm
(Matiyee 13:18-23; Luku 8:11-15)*

¹³ Ḿpógú Yesu pəɔsa-we si: ɪ tá cəkəna isə wei ma seɛ-mɛɛ mpv tə yaa? Na isənaɣale ɪ ká cəkəna isənaa lelaa mpa paa seɛ-mɛ tə? ¹⁴ Pə we isu Isə Təm ke tuulu ɪni ɪ tuuki. ¹⁵ Yəlaa weɛ, na ye pa nu Isə Təm Satanɪ təɛ na ɪ həɣəsi-təɛɪ pa taa ké kpaɪpaa. Pɛle pa wenna nté isu pee nna a hota mpaav nəɣə nəɣə tə. ¹⁶ Pee wena ale a hota kɔwaw təɔ tə, aɛɣɛle mpa pa nu Isə Təm na pá mu-təɛɪ kpaɪpaa na laɛhuləmle tə. ¹⁷ Ama paa yeki si tə sɔvna-weɛɛ teu. Pa təkəɛɪ-təɛɪ tətantaa. Saa wei wahala nəɣəɔɔ ɪ ká tala, yaa Isə Təm təɔ kɔnyəɛɛ tuyv ká kəɔ, ɔlena pá lu Isə seev taa ké kpaɪpaa. ¹⁸ Lɛlaa ná nəɣəsəna wena a hota səwa taa tə. Mpi tə pa tɛɛ Isə Təm nuw, ¹⁹ ɔlena aɛ cəne kɔlarɔtv nəɣəsɛɛ na wɛnav kətɔɪ puɣusi-we. Na kɔnyuləɛɛ leləɛ kɔ təm ntəɛɪ pa taa, na halɪ tə caɛɛ na tə kpisi luluyv. ²⁰ Pə kaasa pee lenna ná hota tɛtv mɔsɔɛ nyəntv taa. Aɛhaa, ale a wenna nté isu yəlaa mpa pa nukɪ Isə Təm na pá mu-təɛɪ teu na pá luləɛɪ pee tə. Lɛlaa ke pəcə, lelaa ke mayana, na lelaa ke səsəm səsəm.

*Fətəla mɔsvuyv təm
(Luku 8:16-18)*

²¹ Ḿpógú Yesu pəɔsa-we tətə si: Yulv ká kpaɣa fətəla na ɪ pamɪ-ɪ nyənaɣa tɛɛ yaa ɪ sɔsi-ɪ kato tɛɛ? Pə taya ye ɪ we timpɪ taa, pu na yəlaa təna təɣə paa su-ɪ? ²² Kɔɛmɛləm napəɔɪ pə fɛɪ si pə kaa kuli pə təɔ, pəcə mukaya tɛɛ pulv fɛɪ mpi pa kaa ləsi na paa wei ɪ ná tə. ²³ Ye wei ɪ ké təm nulv pɔntv ɪ nu.

²⁴ Ḿpógú Yesu tasa-weɛɛ heeluyv si: ɪ la laakalɪ na nti nti ɪ nukɪ tə. Mayasəlaya ɛka mə mayamaɣa ɪ mayasəɣəna tə, ɛkeɛɛ Isə ká mayasəna ɪ kɔcəɔɛɛ na ɪ ha-mɛ. ²⁵ Wei ɪ wena təɣə paa ha. Paa lɛkɪ wei ɪ fɛɪna təɣə pəciimaya wei ɪ wena tə.

Kututuuum nyəv təm

²⁶ Ḿpógú Yesu tasaa tətə si: Isə Kawulaya weɛ ké isu yulv tuukuyv pee ke ɪ taale taa tə. ²⁷ Paa ɪ tookɪ yaa ɪ wena ɪ isɛ, paa ilim paa ahoo, ɪ kaa nyi isənaa pee anɪ a nyəkɪ na á lakɪ məhoo tə. ²⁸ Tɛtv mayamaɣa lakəna na pə puki. Pə caaləɣəna məhoo ké, waalɪ ké pə tuyv nyəɔɛɛ. Pəle pə waalɪ ké pee ná puki təcəsəlaa. ²⁹ Pə puki mpv, ɔlena pá ce na pá husi na pá niki kɔm.

*Səɣa pəle təm
(Matiyee 13:31-32,34; Luku 13:18-19)*

³⁰ Yesu tasa yəɣətvuyv tətə si: Pɛpɛɛɛ tu keesəna Isə Kawulaya ɔle yee? Na isə wei ké tu seɛ na pə keesi ka təm ɔle yee? ³¹ Ka nəɣəsəna ké isu səɣa pile. Pee nna pa tuuki tə a təna a taa nté tə kəɔna weɛv təminimini. ³² Ama ye pa tuu-tɛ, tə puki ké na tə kpa səsəm na tə kəɔ tuusi lɛɛsi. Na tə helɪ piliɛɛɛ ke səsəm, haləna sumasi kəɛɛ na si tuyv tana ke si hətɔv taa.

³³ Yaasinaa payale isu mpv pə taka ké Yesu kpaɣaa na ɪ seɣesəna-we. ɪ mayasa isəna yəlaa mpa pa kotina-ɪ mpv tə paa pəsi na pá cəkəna tə. ³⁴ ɪ ta seɣesi-weɛɛ natələɛɛ yem na ɪ ta keesəna pulv. ɪ na ɪ ifalaa pa kəma na pá caɣa pa tike, ɔlena ɪ kilisi-weɛɛ pə təna.

*Kacuculaya heesuyv təm**(Matiyee 8:23-27; Luku 8:22-25)*

³⁵ Kuyaku kune inu ku taanaya təo Yesu təma i ifalaa si: Tə tesu na tə polo kuten ləjku təo.

³⁶ Pa tema yəlaa ke yasuyv, ɔlena Yesu ifalaa keli-i kpuɔyɔv ŋku ku taa i ka caɔaa tə, na kpuɔlən lələŋ ka we i kin təna.

³⁷ Tənaɔa heelimuyv suv mapv na lvm huuki na pə watəyi pa kpuɔyɔv taa, haləna kule ku caa suyu. ³⁸ Pə pamna Yesu ná tu i nyuyv ke lefeli na í tənna tom na waali təo. Mpróyú i ifalaa feesa-i si: Tacaa, n suma yaa? Tə lepaya.

³⁹ I fema ɔlena í kaləna heelim. Na í heeli lvm si: Su, hee təna.

Tənaɔa heelim suma, na pə təna pə hee təli. ⁴⁰ ɔlena í pəəsi-we si: Pepe təo ké í wena səɔntv ke mpv? I ta te mə taa na lso kele?

⁴¹ Səɔntv pu-weye səsəm na pá tən təma si: Aweyele inu na pə kpeŋna heelim na tenku lvm na pə nukəna-i?

5*ɔyɔhilu na afanaa pa təm**(Matiyee 8:28-34; Luku 8:26-39)*

¹ Mpróyú pa tala Kalilee tenku kuten ləjku ke Selasini nyəma tetv taa. ² Yesu luna kpuɔyɔv taa ké kpaɔpa, ɔlena yulv nəɔlv í luna pəlaan taa na í səŋi-i. ³ Apalv inu i ka hii ɔyɔv ké, na í we pəlaan taa. Paa alukpala mayamaya ke paa həkə-i pu cak. ⁴ Təm paɔale ke pa kama-i ŋkpa si na í pəli, na pá həkə i nin ke alukpala na í pətəti pə təna. Nəɔlv fei wei i pəsəyi na í ŋmakəli-i tə. ⁵ Pulasi taa na pəlaan taa ké i we ilim na ahoo ke tam, na í mak. kapusi na í heetəyi i təyi pəe.

⁶ Apalv inu i loosa Yesu ké poolv, ɔlena í kpaɔa asewa na í polo í lun i tēe ⁷ na í kooki si: lso taa lso səsə pəyalv Yesu, ma na-ŋ suwe? Ma wiina-ŋ, hai, nyəni lso, taa tv-m wahala.

⁸ Pə taya pulv təo ké apalv inu í yəɔta mpv, Yesu ka təma i ɔyɔv ké si í se apalv inu i waali.

⁹ Mpróyú Yesu pəsa apalv inu si: Pa yaa-ŋ suwe?

ɔlena ílé i cə-i si: Pa yaa-m si Kupin ke tə we paɔale tə pə təo.

¹⁰ ɔlena apalv inu í wiina Yesu ké teu si í taa təɔntv-weye tetv nti tə taa.

¹¹ Afanaa kaləkv səsəsv nakuli ku we tənaya puyv cəlv na kv tuliyi. ¹² Mpróyú ɔyɔaa mpe pa wiina Yesu si í yelev na pá svv afanaa mpe pa taa.

¹³ Mpróyú Yesu tisaa. Tənaɔa ɔyɔaa mpe pa yela apalv inu na pá svv afanaa mpe pa taa. ɔlena pəle pá tv casəle ke yem na pá tii kalakala na pá tv lvm na pá si. Afanaa mpe pa nyuyv tala svv iyisi naaleye (2000) mpv.

¹⁴ Mpróyú afanaa mpe pá tiikilaa ná loma kpaɔpa na pá polo na pá tayasi təm nti, na tə yeke kpaɔpa ke acaləe taa na cacakəŋ tēe, na yəlaa lu si pa naaki mpi pə lapa tə. ¹⁵ Yəlaa kəma Yesu kin, ɔlena pá mayana apalv wei i kin ɔyɔaa kupin ŋku ku wee tə na í caɔaa na í suu wontu na pá cəpa i təo. ɔlena səɔntv kpa-we. ¹⁶ Mpa pa na təm nti na pa isəpəle tə pá keesa-weye isəna pə lapa na ɔyɔhilu ɔyɔaa se tə. Na mpi pə lapa afanaa tə. ¹⁷ ɔlena yəlaa svv Yesu ké teekuyv si í lu pa tetv taa.

¹⁸ Yesu kəma si i kpa kpuɔyɔv taa, ɔlena ɔyɔhilu inu si: Ma tənəyi-ŋ. ¹⁹ Ama Yesu kisaa na í təmi-i si: Məli nyá təyaya taa ké nyá nyəma kin, na ŋ keesi-weye isəna Tacaa nyəna nyá pətətəle na í la-ŋ tə.

²⁰ Mpróyú apalv inu i tēewa na í niki mpi Yesu lapa-i təyə heeluyv ke timpi pa yaa si acaləe naanəwa tə pə tetv taa, na pa təna mpa pa nuwa tə pa lanja cəpa.

*Yailu pəlv na alv təyəlv pa təm**(Matiyee 9:18-26; Luku 8:40-56)*

²¹ Yesu tayana tesuyu ke kuteri ŋku ku tɔɔ i ka wɛɛ tɔ na kpuluyu. Ilena yɔlaa koti sɔsɔm, na inu i wɛ lum nɔyɔ. ²² Mprɔyɔ Yuta nyɔma tɔkotile sɔsɔ nɔyɔlv i kɔma i kin, pa yaa-i si Yailu. I nɔ Yesu, ilena i hoti i nɔɔhɛɛ tɛɛ, ²³ na i wiina-i tɔkprɛɛ si: Ma pɛɛliya caana nteyɛ sɔm. La suulu na i polo i tɛni nyɔ nin ke ka tɔɔ, na pɔ waa-ke na kɔ hiki weesuyu. ²⁴ Mprɔyɔ Yesu tɔɔa-i na pɔ tɛɛ, na samaa sɔsɔ tɔɔaɔa-i na pɔ nyɔka teu.

²⁵ Pɔ pamna alv nɔyɔlv i ka wɛ tɔna, hatoo pusi naanɔwa na naale taa kɛ i tɔɔna tɔyɔlvuyu na pɔ wɛ-i tɔɔ. ²⁶ I nɔ wahalanaa ke fetaa tɛ, na halu i can na i tɔyɔ i liyitee tɔna, pɔ ta tu lapu sooci maɔamaya. Pɔ mɔlaa kɛ na pɔ sɔsɔyɛi kusɔsɔv. ²⁷ Alv inu i nu Yesu tɔɔ, ilena i tɔ na i suv yɔlaa samaa taa, na i polo na i tokina Yesu capa na ilɛ i waali tɔɔ. ²⁸ Pɔ taya pulv tɔɔ, i huɔwa i taa kɛ teu kɛ si: Ye ma pɔsaa na ma tu hiki i tɔɔ wontu na ma tokina te, pu waa-m. ²⁹ Tɔnaɔa pɔ tɛma-i kpakpra inu, na i nu i tɔnuyu taa si i hika alaafɔya. ³⁰ Mprɔyɔ Yesu nu i taa si toma lenna luwa. Ilena i pɔsɔna i waali kɛ samaa taa tɔna na i pɔsɔ si: Awe tokina ma wontu?

³¹ Ilena Yesu ifalaa cɔ-i si: A a, n naa yɔlaa paɔale nyɔkɔyɛ-i isɛntɔ na i tayanɔyɛi pɔsɔyuyu si awe tokina-i?

³² Mprɔyɔ Yesu nyɔna i taa na i waali si i naa wei i tokina-i mpv tɔ. ³³ Alv inu i nyɔma mpi pɔ lapa-i tɔ, ilena i suv seluyu na i polo i hoti Yesu nɔɔhɛɛ tɛɛ na i heeli-i i tampana. ³⁴ Tɔnaɔa Yesu tɔma-i si: Ma pu n tɛma lɔ na nyɔ taa tɔyɔ pɔ waasa-i. Tɛna lanɔhulɔmlɛ, nyɔ kutɔɔ i tɔɔ tɔkɔpataa.

³⁵ Yesu tɔɔna yɔyɔtuyv ke mpv, ilɛ tillaa luna Yuta nyɔma tɔkotile sɔsɔ Yailu inu i tɔyɔa nte na pɔ heeli-i si: Nyɔ pɛɛlɔ fɛi. Taa tu Taca ke kɔnyɔɔ ke yem.

³⁶ Ama Yesu ta nyɔni pa kuyɔyɔtɔv si tɔ ke pulv. Ilena i tɔ Yailu si: Taa nyɔ. Ama nyaa tɛ lɔ na nyɔ taa tɛ.

³⁷ Mprɔyɔ Yesu tɔyɔna pa tɔna na pɔ kaasi Piyɛɛ na Saaki, na ilɛ i neu Yohaani pa tike. ³⁸ Pa tala Yuta nyɔma tɔkotile sɔsɔ inu i tɛ, ilena Yesu nɔ yɔlaa wiliyɛ na pɔ maki kapusi ke sɔsɔm na pɔ haɔa yem. ³⁹ Mprɔyɔ i suv tɔyɔa taa na i pɔsɔ-wɛ si: Pepe tɔɔ kɛ i wiiki na pɔ haɔa mpv? Pɔyɔa kanɛ ka too kutoo kɛ, ka ta si se.

⁴⁰ Tɔnaɔa tɔyɔa nyɔma wona-i. Mprɔyɔ i tɔyɔna pa tɔna na pɔ luna awalɛ. Ilena i kraɔa pɔyɔa caa na ka too na i ifalaa tooso inu na pɔ suv timpɛi paa husa pɔyɔa ŋke tɔ. ⁴¹ Tɔnaɔa Yesu tɔka ka nin taa na i tɔ si: Talita kum. Tɔm tɔnɛ tɔ huwɛɛ nte si: Ma heeliyɛ-i si i kɔlv pɛɛliya nyɔ.

⁴² Tɔnaɔa pɛɛliya kɔlv kpakpra na kɔ suv tɔntɛ. Ka pusi ka wɛ naanɔwa na naale. Pa nɔ mpv, ilena pɔ la-wɛyɛ piti ke sɔsɔm. ⁴³ Ama Yesu kpaala-wɛ si pɔ taa yelev na nɔyɔlv nu-ti. Ilena i tɔ si: I cɛla-keɛ kutɔyɔv na kɔ tɔyɔ.

6

Nasaletɛ nyɔma kisuyu ke Yesu (Matiyɛ 13:53-58; Luku 4:16-30)

¹ Mprɔyɔ Yesu lu tɔna na i polo i cɛtɛ nte tɔ taa i puwa tɔ, na i ifalaa ke i waali. ² Kuyaku kuvɛɛsuyv talaa, ilena i niki sɛyɛsuyv ke Yuta nyɔma tɔkotile taa. Yɔlaa paɔale nu i tɔm, ilena pɔ la-wɛyɛ piti kɛ sɔsɔm, na pɔ tɔɔ si: Leyɛ i hika pɔnɛ inu pɔ tɔna isɛntɔ? Na nyɔm mpiyɛle pɔ ha-i mpv? Na isɔnaɔa i laki piti tɔma anɛ a taka kɛ mpv? ³ Pɔ taya Malɛ pɔyalv kaafɔnta? Pɔ taya Saaki na Yosee na Yuti na Simɔɔ pa taalv? Pɔ taya tɔ na i newaa alaa nyɔma nte cɛnɛ?

Pɔ tɔnaɔa mpv pɔ lapa pa lanɔ ke kpusɔɔ na pɔ kpisi i tɔm mɔyɔv. ⁴ Mprɔyɔ Yesu tɔma-wɛ si: Iɔ kuyɔyɔtɔv telɔsulv ta lanɔ sam ke tiili, ye pɔ taya i maɔamaya i cɛtɛ taa, na i lɔlvuyv nyɔma na i tɔyɔa nyɔma hekɔ.

⁵ I ta pɔsi na i la piti tɔmlɛ natɔlɔyɛ tɔna. Ye pɔ taya kutɔntɔnaa pɔcɔ wei i tɔɔ i tɔna nin na pɔ waa tɔ. ⁶ Mprɔyɔ i lanɔlɛ cɛpɔna isɔna pa fɛina Iɔ kɛ naani tɔ.

*Yesu ifalaa naale naale tiluyu
(Matiyee 10:5-15; Luku 9:1-6)*

Pæle pæ waali Yesu cəw acalæe nna a we pæcəw təna tə a təw na í seyeşi. ⁷ Uena í yaa í ifalaa naanəwa na naale na í tili-weye naale naale. Na í tu-weye tonj si pá təwəni aləyaa. ⁸ Na í heeli-we si: Kpátúyú paasi, í taa təkí pulw tətə. I taa kpaɣa təwənaɣa, í taa təkí huluyu, na í taa təkí liyitee ke mə sipanaa taa. ⁹ I læe ntaŋkpala. I taa suu wontu na í təni.

¹⁰ Mprúyú í tasa-we tətə si: Ye í tala icate taa na í suw təyaya ŋka ka taa, í caɣa təna haləna mə kuluyu. ¹¹ Na ye pa ta mu-meye tiili yaa pa ta nuna-me, í lu təna na í kpiisi-weye mə nəwehe musuyu, na pə huli-we si í kpaala-we.

¹² Mprúyú Yesu ifalaa tɛwa na pá lakí yəlaa ke waasu si pá layasi tənte. ¹³ Na pá təwəni aləyaa payale, na pá taa kutəntənaa payale ke nim na pə waa-we.

*Lum Səlv Yohaani kuyv
(Matiyee 14:1-12; Luku 9:7-9)*

¹⁴ Yesu hətə təŋna yaaw ke paa timpi. Mprúyú wulav Heləti nu Yesu taŋ. Na yəlaa ləlaa náá təŋ si: Išo Lum Səlv Yohaani ílé í femna. Pə təw kə í wəna piti təma lapu pəsuyu.

¹⁵ Uena ləlaa si Ilii luna.

Pə kaasi ləlaa ná təŋ si ləŋtaa Išo kuyəwətətu teləsəlaa taka nəwəlyu.

¹⁶ Heləti nu mpv, uena í tə si: Lum Səlv Yohaani wei í nyuyv ma yəlaa na pá seti tə iní í femna.

¹⁷ Nn kupam, wulav Heləti iní í ka təmna si pá kpa Yohaani na pá həkə-í na pá tu-í saləka taa. Pə taɣa pulw təw kə Heləti lapa mpv. I ka kpaɣa í taalv Filipv alv Helətiyatí kə. ¹⁸ Uena Yohaani yəwəti-í si: Pə ta muna si í læeki nyá taalv alv na í suna nyá ti. ¹⁹ Mprúyú Helətiyatí taa wuna Yohaani ke səsəm, na í pækəɣi si í kv-í. Ama Heləti təw í ta pəsi na í la pulw. ²⁰ Pə taɣa pulw təw, wulav Heləti nyəma si Yohaani kə yulv kupan, í kə Išo yulv. Pəyele í nyanayana-í kə, na í kentiɣi í təw. Ye í nu Yohaani təm pə pəkəwəɣi-í í taa kə. Paa na mpv í nyulaya si í nuki-ti.

²¹ Mprúyú wulav Heləti ləlyuyv kuyaku acima talaa. Na í la acima na í yaa í kawulaya taa səsaa səsaa na yoolaa səsaa, na Kalilee tətə taa nyuyv nyəma nyuyv nyəma. Sese pə wee si kuyaku ŋkuyv Helətiyatí ká hiki mpi í pækaya tə. ²² Mprúyú Helətiyatí iní í pəelə suw timpi yəlaa sɛe mpv tə na í paa. Ntəna pə la Heləti na í muɣlaa mpeɣe lələŋ. Tənaɣa Heləti təma pəelə iní si: Sələmi-m mpi n caa tə, maa ha-ŋ.

²³ Haləna Heləti tuu si paa mpiɣi í sələma-í, iní í ká ha-í. Paa iní í kawulaya maɣamaya həwəlyuyv.

²⁴ Pəelə iní í luwa, uena í polo í pəəsi í too si: Pepeɣe ma sələmi-í?

Uena toto cə-í si: Tə si í ha-ŋ Išo Lum Səlv Yohaani nyuyv. ²⁵ Tənaɣa í məla wulav kinj ke kpaɣaa na í tə si: Ma caa si í ha-m Išo Lum Səlv Yohaani nyuyv ke nyənaɣa taa kə cəweɣe nəwəwə.

²⁶ Mprúyú wulav Heləti laŋle wakəla səsəm. Ama í təma tuuu ke í muɣlaa mpe pa təna pa isəntaa, íe pə fəi si í ká kisi. ²⁷ Tənaɣa í tila taŋlaa taa nəwəlyuyv kpaɣaa si í polo í kəna Išo Lum Səlv Yohaani nyuyv. Uena taŋlv náá tɛe saləka nanj taa na í seti Yohaani nyuyv. ²⁸ Na í tu-kuyv nyənaɣa taa na í kəw í cəla pəelə iní, na ílé í polo í cəla í too. ²⁹ Yohaani ifalaa nu mpv, uena pá polo pá kpaɣa Yohaani na pá pi.

*Yəlaa iyisi kakpasí caləsvyv
(Matiyee 14:13-21; Luku 9:10-17; Yohaani 6:1-14)*

³⁰ Mprúyú Yesu tillaa məlaa, uena pá keesi-í pə təna mpi pa lapa na pa seyeşaa tə. ³¹ Mpa pa pukaya Yesu kinj, na mpa pa kulayaa si pa kpenj tə pa payale fəi keesuyv. Haləna Yesu na í ifalaa pa ta na íse si pá təwə təwəwə maɣamaya. Uena Yesu tə í ifalaa si: I kəw na tə luna kpeŋa ke timpi nəwəlv fəi tə na í heesi pəcə maɣamaya.

³² Μρύγύ Yesu na i ifalaa pa suv kpulvɔv ke pa tike na pá tɛna kpeɛŋa tɔɔ. ³³ Ama yɔlaa paɣale loosa-we na pá nyi-weɣe kpaɣaa. Ilena yɔlaa lu acalee acalee na pá kpaɣa asewa na pá laali-weɣe tɛnaɣa tate.

³⁴ Yesu luna kpulvɔv taa na í na yɔlaa samaa, ilena pa tɔm lapɪ-i pətɔtɔle ke sɔsɔm. Pə taɣa pulv tɔɔ, pa nəɣəsəna ké isu heen wei i feina tiikilu tɔ. Μρύγύ i seɣesa-weɣe sɔsɔm. ³⁵ Pə kɔma taanaya ilena i ifalaa polo na pá tɔm-i si: Cəne ké nyutu taa ké, na ilim tɛma. ³⁶ Tɔɣɔni-we na pá yeli kutɔɣɔv yaɣv ke pəcɔlɔ pəcɔlɔ cacakəŋ tɛe na pə acalee taa.

³⁷ Tɛnaɣa Yesu tɔma-we si: Mu hana-weɣe tɔɣɔnaɣa ke mə maɣamaɣa.

Μρύγύ Yesu ifalaa pɔssa-i si: Paa tu polo na tɔ ya kutɔɣɔv ke Liɣitee nyəɣətu ŋmɔnɔvɔv (200), pu tala yɔlaa paɛɣe we?

³⁸ Tɛnaɣa Yesu tɔma-we si: I polo na í wiili na má ná, potopotonaa isənaɣa í wɛna?

Yesu ifalaa wiilaa, ilena pá heeli-i si: Potopotonaa kakpasɪ na pə kaasɪ tiina ke naale.

³⁹ Μρύγύ Yesu tɔma i ifalaa si: I caɣasɪ samaa tɛnaɣa tintika tintika ke nyələwee tɔɔ.

⁴⁰ Tɛnaɣa pa caɣa loosi, lɛlaa ke nunɔwa (100) nunɔwa (100), lɛlaa ke nule na naanɔwa naanɔwa. ⁴¹ Tɛnaɣa Yesu kpaɣa potopotonaa kakpasɪ na tiina naale inɪ, na í teki isɛ na í seɛ Iɔ ké í na tɔmlɛ, na í faɣa-we na í cɛla i ifalaa si pá tala yɔlaa. Na í tɛɛsɪ tiina naale ke mpv tɔtɔ, na pá tala pa tɛna tɔpai. ⁴² Μρύγύ pa tɛna pa tɔɣaa na pá haɣa. ⁴³ Na i ifalaa koti hɔɣɔlasɪ nsi si kpisaa tɔ, na pə su təkɔŋ naanɔwa na naale. ⁴⁴ Mpa pa tɔɣɔ mpv tɔ pa taa apalaa nyɔɔŋ tala isu iyisi kakpasɪ (5000).

*Yesu tɔntɛ ke lvm tɔɔ
(Matiyee 14:22-33; Yoħaanu 6:15-21)*

⁴⁵ Μρύγύ Yesu tɔma i ifalaa ke pə waali ké kpaɣaa si: I suv kpulvɔv na í tɛe-m nəɣɔ na í tɛsəna Petesaita icate tɔɔ. Ilena Yesu náa saali tɛna na í paasəna samaa yasvɔv. ⁴⁶ Pa ya tɔma, ilena Yesu polo í kpa pɔɣv nakvli kv tɔɔ ké Iɔ səlɔmɔv. ⁴⁷ Pə kɔma yuɣu, ilɛ kpulvɔv tala tɛŋku hekv taa kele, na Yesu wɛ i tike ke tɛtv tɔɔ. ⁴⁸ Μρύγύ i loosa-we na pá saaki kpulvɔv pə fei pə polo. Heelim makɪ tuluŋa ké na pə məlɔɣəna-we na waali waali. Μρύγύ Yesu tɔma lvm tɔɔ na í puki pa kiŋ. Saa inɪ pə wɔsəna kampaɔŋ koou ke mpv. ⁴⁹ Pa na-i na í tɔŋ lvm tɔɔ, ilena pá hɔv si asənaali, na pá suv kapusi maɣv. ⁵⁰ Pə taɣa pulv tɔɔ, pa tɛna pa naakaya-i mpv tɔ pə lapa-weɣe sɔɣəntv ke sɔsɔm ké. Ama i tɔma-we si: I təkɪ tɔnəŋ, maɣa, í taa nyá.

⁵¹ I yəɣɔta mpv, ilena í kpa pa kiŋ ke kpulvɔv taa na í caɣa na heelim heɛ, na piti kpa i ifalaa ke sɔsɔm. ⁵² Pə taɣa pulv tɔɔ, pa ta cəkəna potopotonaa mpe pa piti tɔmlɛ ke pa lanɣpusəŋ tɔɔ.

*Kvɔtəntvnaa waasvɔv ke Kenesaletɪ
(Matiyee 14:34-36)*

⁵³ Yesu na i ifalaa pa tɛsa tɛsvɔv ke lvm na pá tala Kenesaletɪ tɛtv taa, ilena pá tv pa kpulvɔv na kvteŋ. ⁵⁴ Yesu luna kpulvɔv taa ké kpaɣaa, ilena yɔlaa nyəmi-i. ⁵⁵ Tɛnaɣa yɔlaa suv cɔɔv ke tɛtv tɛna taa, na pá keli kvɔtəntvnaa na pa kvhəntəŋ na pá pukina-weɣe timpɪ timpɪ pa nukɪ si i wɛɛ tɔ. ⁵⁶ Paa timpɪɣi Yesu polaa te, paa isu acalisi taa, paa acalee sɔsɔna taa, paa cacakəŋ tɛɛ, yɔlaa kəŋaɣana pa kvɔtəntvnaa ké na pá husəɣi-weɣe icate patəma taa, na pá wiikina-i si í yele na pá tokina i kpai ntɔmpee maɣamaɣa. Na pa tɛna mpa pa tokina i kpai inɪ tɔ pə waa-we.

7

*Falisanaa kvseɣesətv ke kɔtasɪ tɔɔ
(Matiyee 15:1-9)*

¹ Μρύγύ Falisanaa na Iɔ Tɔm seɣesəlaa napəli pa luna Yosalem na pá kɔɔ na pá kotina Yesu. ² Pa nawa si i ifalaa lɛlaa təkəna niŋ asilima, paa saŋəɣi isu Iɔ seɛtv taa yulv ká la na pəcɔ́ í tɔɣɔ tɔ.

³ Tampana rúpúgú pə wεε, Falisanaa na Yuta nyéma lelāa tēna tōka pa caanaa kulaputu ke teu ké. Ye pa ta saŋ pa niŋ təcəicei paa tōki. ⁴ Ye pa kəmna kuyaku na pá ta sō lum, paa tōki kutəyov. Na pə kaasi pa təŋəyi ləŋtaa kulaputu lentēnaa isu kəpənaa nyaalbyu, na nyənasī, na taanusēnaa, na kühəntəŋ pə nyaalbyu, na yaasinaa paɣale ke mpv.

⁵ Pə tōo ké Falisanaa na Isə Təm seɣesəlaa pa pəssa Yesu si: Pepe tōo ké nyá ifalaa ləwa ta caanaa kulaputu na pá təkəna niŋ asilima ke mpv?

⁶ Múpúgú Yesu cə-wε si: Pə wε isu Isayii ka nawa cəsəlaa meɣe təkēlekele na pəcǎ í ŋmaa mə təm ke i takəlaya taa si:

Nəɣo taa ké yəlaa pane pa saŋi-m yem.

Paa caa-m paa pəcəɣo hatoo pa taa.

Isə yəɣətəna mpv.

⁷ Pa seeki-m yem ké.

Pa kpaɣa yəlaa kuyəɣətutu

na pá seɣesəyi isu Isə nyəntv.

⁸ Múpúgú Yesu təma-wε si: I yeki Isə kühēlitu ké na í paasəɣəna yəlaa kuseɣesətu.

⁹ Múpúgú Yesu tasa-wεɣe yəɣətuyv si: I kpaɣa Isə kühēlitu na í fiyitina waali, na í paasəna mə maɣamaɣa mə kuseɣesətu. ¹⁰ Moisi ka yəɣətāa si: Se nyá caa na nyá too. Na tətō si: Ye wei i tuv i caa yaa i too, isu pa kv-i. ¹¹ Ama me mə seɣesəyi si yulv pəsəyi na í heeli i caa yaa i too si: Mpi ma ləsa ma wənav taa si maa tena-ŋ tō pə pəsa kəpəŋ. (Isə kühaham ke pa yaa mpv). ¹² Mu tasəyi yeluyv si yulv í səna i caa yaa i too tətō. ¹³ Təne inu maɣamaɣa ke í wakələɣəna Isə Təm na mə kuseɣesətu nti í teləsəyi təma na í wεε tō. Na í laki lentēnaa ke paɣale ke mpv tətō.

*Mpi pə laki yulv ke isayav tō
(Matiyee 15:10-20)*

¹⁴ Pələ pə waali Yesu tasa samaa ke yaav ke i kiŋ na í tō si: Mə təna təpai í nu ma təm na í nyi si ¹⁵ pulv fei mpi pə suvki yulv nəɣo taa na pə tii i hiluyv taa na pə lap-i isayav tō. Ama mpi pə lukəna hatoo yulv lotu taa tō mpi pə lakəna-i isayav. [¹⁶ Ye wei i ke təm nulv pəntv í nu.]

¹⁷ Yesu kəma na í yele samaa na í svv təyaya, ilena i ifalaa pəssi-i ituule n̄té tə yaasi.

¹⁸ Múpúgú i pəssa-wε si: Pə kpeŋna-me mə ta cekəna-təɣələ? I ta nyi si pulv fei mpi pə suvki yulv nəɣo taa na pə tii i hiluyv taa na pə lap-i isayav tō? ¹⁹ Pə taya pulv tōo, mpi pə suvki yulv nəɣo tō i hiluyv taa ké pə tiiki. Ilena pə polo pə luna i tapuyv tεε, pu cak i ləmaɣasεε kiŋ.

(Yesu yəɣətā múpúgú si pə hólí si yulv pəsəyi na í təɣo pə tēna).

²⁰ Ilena Yesu tasa-wεɣe heeluyv si: Mpi pə lukəna yulv taa tō mpi pə lakəna-i isayav. ²¹ Pə taya pulv tōo, hatoo yulv taa ké i lotu taa maɣamaɣa ke i caaləɣəna isayatu ke huuv na pəcǎ í la-ti. Paa asilima kulaputu, paa ŋmuləm, paa yulvkule, ²² paa wasaŋkalətu, paa lelāa nyəm nyulbyu, na nyəməŋ na puɣusuyv na yem yem lapv, na isεεεmle na yəlaa cayanav, na təhəm na kumeləntv. ²³ Pə tənaya mpv yulv taa ké pə lukəna na pə laki-i isayav.

*Kanaaŋ alv təm
(Matiyee 15:21-28)*

²⁴ Yesu lu tēna, ilena í polo tetv nti tə wε Tiii cələ tō tə taa, na í caya təyaya nakəli ka taa. I ta səəli si yəlaa í nyi i tōo. Paa na mpv tete isu saŋa tō pa tēma i tōo ké kulusuyv. ²⁵ Alv nəɣəlv i pəeliya ka hiina iləɣov. Múpúgú pa heela alv inəyi Yesu təm, ilena í polo kpaɣaa ke Yesu kiŋ na í hoti i tεε. ²⁶ Alv inu i ké piitim lempi tv ké. Pa lula-i Fenisii ke Silii tetv taa. Múpúgú alv inu i təma Yesu si í təɣəni i pəeliya ŋke ka iləɣov. ²⁷ Ilena Yesu náá cə-i si: Yele na piya haɣa na pəcǎ. Pə ta mūna si pá kpaɣa piya təɣənaɣa na pá tv hasi.

²⁸ Tənaya alv inu i cə-i si: Hai, ma cε, ye piya tōki na pə pvtota aε, hasi təŋəyi na si tōsəyi mεε.

²⁹ Mpuɣule Yesu si: Nyá kucəcətv tənε tə tōo kpe. Nyá pəelə iləɣov sewa.

³⁰ Tənağa alu inı ı ha lumaya na í kpe ı te. ı talaa ı lena í mayana ı pəyaya hənta kato təə, na ı ləyəv təma seu.

Ntam kaayəyətaya waav

³¹ Pəle pə waalı Yesu lu Tiii tetv na í təhna Sitəh na í fayana timpi pa yaa sı Acaləe Naanəwa tə, na í məli Kalilee tənku kin. ³² M'p'óg'ú pa kəna-ı ntam nəyəl, ı matəxi kumatv ké, ı pəsəxi yəyətaya. Na pá wiina Yesu sı í tənı nıh ke ı təə. ³³ Yesu ləsa-ı kreenə, ı lena í sısı ı mpee ke ı nkpənəh taa na í la ntayama ke ı mpəle təə na í taa ı nsəmle. ³⁴ Na í teki ı ıse na í tisi feesuyu na í tə sı: Ifəfata. (Təm nti tə h'w'w'e nte sı: T'vli na pa te taa).

³⁵ Tənağa ntam nkpənəh tula kprakpa, na ı nsəmle həti na í sıv yəyətaya ke teu. ³⁶ ı lena Yesu kpaalı pa tənə sı pá taa heeli-təxi nəyəl. Ama waatv ı nəxi pəle pa sıv-təxi kpaaləy. ³⁷ M'p'óg'ú pə lapa yəlaa ke piti ke səsəm pə tu fei, na pá tən sı: Waasuyv nte ı waasəxi yaa. ı ləki na ntamaa mayamağa n'á nuki na kamumusi n'á yəyətəxi.

8

*Yəlaa iyisi liyiti (4000) caləsvyv
(Matiyee 15:32-39)*

¹ Kuyeyəh inı ı taa, samaa tasa kotuyv ke səsəm, pa feina kütəy. Tənağa Yesu yaa ı ifalaa na í tə-w'e sı: ² Yəlaa panə pa təm w'e-m pətətəle. ı nyənı kuyeyəh tooso kəb pa w'e ma kin cənə na pa kütəy təma. ³ Ye ma yəlaa sı pá kpəna nyəyəsı, ləlaa ká kpisi tənəh ke mpaav taa. Pə taya p'v, pa pəyalə lu pooluñ ké.

⁴ Tənağalə ı ifalaa sı: Leyə y'v n'á hikiyi təyənaya ke nyutv taa cənə na í cəla k'pınəh k'və k'v tənə?

⁵ ı lena Yesu p'əsı-w'e sı: Potopotonaa ı sənaya í w'əna? ı lena pá cə-ı sı: Naatosompəyələya ké.

⁶ M'p'óg'ú Yesu heela samaa sı: ı caya atə. Tənağa ı k'paya potopotonaa m'pə pa naatosompəyələya na í s'e ləə ké í na təmle, na í faya-w'e na í cəla ı ifalaa sı: ı cəə na í tala-w'e. Na pəle pá la m'p'v. ⁷ Paa w'əna tiina sək'pəna ke p'əcə tətə. M'p'óg'ú Yesu s'e ləə ké í na təmle ke pə təə, ı lena í tə ı ifalaa sı pá tala-w'e y'e tətə. ⁸ M'p'óg'ú pa tənə pa təyaa na pá h'aya. ı lena ı ifalaa koti h'əy'lası nsi sı kpisaa tə na pə su tək'v naatosompəyələya. ⁹ Pəyēle yəlaa m'pə pa təyaa tə pa nyəəh ka tala ısu iyisi liyiti (4000). Pə təma m'p'v, ı lena Yesu tə-w'e sı pá k'pə. ¹⁰ ı lena inı na ı ifalaa pá k'pə k'p'v taa ké kprakpa na pá polo timpi pa yaa sı Taləmanuta tə.

*Falisanaa sələmvyv ke Yesu piti təma
(Matiyee 16:1-4)*

¹¹ M'p'óg'ú Falisanaa kəma na pá sıv Yesu ke k'p'əsənəv. Na pá kuuki ı nəy' sı í la piti təmle natəli na p'ə h'vli sı ı tənə l'na ləə kin. ¹² Tənağa Yesu məla ı taa ké teu na í tə sı: Kufalanə yəlaa m'e, í p'əkəxi piti təmle suw'e? Tampana ke ma heeliyi-m'e, í kaa na piti təmle natəli se.

¹³ M'p'óg'ú ı y'əla-w'e na í tayanı k'p'v taa ké k'p'v na í t'əna k'v tənə l'əñku təə.

*Falisanaa na Heləti pa k'v'v'v'm
(Matiyee 16:5-12)*

¹⁴ Yesu ifalaa ka s'əə kütəy k'p'ayəv. Potopoto k'v'v'm ka w'əna pa kin ke k'p'v taa. ¹⁵ ı lena Yesu kpaalı-w'e sı: ı la laakalı na Falisanaa na Heləti pa k'v'v'v'm.

¹⁶ ı lena ı ifalaa sıv təmayə təm sı: Tə feina potopotonaa təy' ı yəyətəxi m'p'v.

¹⁷ Yesu nu nti pa tənə yəyətəy'v ke m'p'v tə, ı lena í p'əsı-w'e sı: Pepe təə ké í tənə sı í feina potopotonaa tə pə təə? Haləna sənə í ta cəkəna kele? ı ta nyənta kele? Pə kv mə layatv ke? ¹⁸ ı w'əna ıse pəyēle ı naaki? ı w'əna nkpənəh pəyēle ı nuki? ı s'əw'aya? ¹⁹ Saa wei ma faya potopotonaa kakpası na yəlaa iyisi kakpası (5000) təy' tə, tək'v ı sənaya k'v'kpisası suwa na í k'p'aya? M'p'óg'ú pa cəwa sı: Naanəwa na naalə. ²⁰ Pəle pə paası waatv wei ma faya

potopotonaa naatosompəɣəlaya na yəlaa iyisi liyiti (4000) təɣə tə, təkuj isənaya í tu həɣəlası kəkpiisasi? İlena pá tə si: Təkuj naatosompəɣəlaya.

²¹ İlena Yesu pəəsi-we si: Pə na pə mpv na í ta cekənta?

Yvlm ise kuluyu ke Petesaita

²² Pa tala Petesaita, ilena pá kəna-ı yvlm nəɣəlv, na pá wiina-ı si í tokina-ı. ²³ Mpvúyú Yesu həma í niŋ taa na í luna ıcate waalı, na í la ntagama na í taa yvlm inı ı ise, na í tənı ı niŋ ke ı tə. İlena í pəəsi-ı si: N naakı pulv?

²⁴ Mpvúyú yvlm kusa ise na í tə si: Ma loosiyi yəlaa təcantəlaa na pá we isu tun na pá təŋ.

²⁵ İlena Yesu tasa ı niŋ tənuyv ke yvlm ise tə na pá waa-ı. İlena í nyəni poolun na í na pə təna təcıceı. ²⁶ İlena Yesu heeli-ı si í kpe. İ taa məli ıcate taa.

Piyee hvluyv sı Yesu ké Mesii

(Matiyee 16:13-20; Luku 9:18-21)

²⁷ Yesu na ı ifalaa pa kula təna ilena pá tee Sesalee Filipv acaləe taa. Pa we mpaav taa ilena í pəəsi ı ifalaa si: Yəlaa təŋ sı ma ké awe?

²⁸ Mpvúyú pəle si: Pa təŋ sı n ké Lvm Səlv Yohaani. Ləlaa sı İlii, na ləlaa sı n ké İso kuyəɣətutv teləsəlaa taa nəɣəlv. ²⁹ Tənaɣa ı pəəsi-we si: Na me se, mə hovki sı ma ké awe?

Mpvúyú Piyee nəɣə təkpaav si: N ké Mesii.

³⁰ İlena í kpaalı-we sı pá taa heeli-təyi nəɣəlv.

Yesu səm na ı fem pə təm

(Matiyee 16:21-28; Luku 9:22-27)

³¹ Pəle pə waalı ké ı svv ı ifalaa ke heeluyv sı: Pə wee sı Yvlv Pəɣaya má maa təɣə kuyəɣə ke səsəm. Na nyvɣv nyəma na kətəlaa səsaa na İso Təm seɣesəlaa ká lə-m, halı pá kv-m. İle maa fe pə kuyeyə tooso wule.

³² İ heela-weɣe-təyi təfoo ké yəlaa taa. Mpvúyú Piyee yaa-ı kpeenə na í təkı-ı-tı. ³³ Tənaɣa Yesu pəsəna ı ifalaa tə na í kaləna Piyee ke teu si: Satanı tee ma tə, nyá hovee ta ke İso nyəna, yəlaa nyəna ké.

³⁴ Pəle pə waalı ı yaa samaa na ı ifalaa, ilena í tə-we si: Ye wei ı caa sı í təŋı-m, pəntv í la ı təyi awusa, na í səɣələɣı ı səm tesika na í təŋəɣəna-m. ³⁵ Pə taɣa pulv, ye wei ı pəkəɣı ı weesuyv təcūtutv ı təŋna sərv. Ama wei í lapa ı təyi awusa ke ma tə, na ma Laapaalı Kəpaŋ tə, pəntv ka hikina weesuyv. ³⁶ Ye yvlv pəsaa na í hiki antulinya nyəm təna na inı ı maɣamaɣa í sı ı kawaaya nté we? ³⁷ Pulvrv wee mpi yvlv ká kpaɣa na í layasəna ı weesuyv tə? ³⁸ Ye wei ı səpa ma fele yaa ma kuseɣesətv fele ke kvfaləŋ yəlaa pane mpa pa kisa İso ké təŋvɣv na pá lakı isayətv tə pa hekv, Yvlv Pəɣaya má maa sı pəntv fele tətəɣə ma məlvɣv wule ke waətv wei maa kə na ma Caa teeli na isətaa tillaa naŋŋ nyəma tə.

9

¹ Yesu tasa-weɣe heeluyv sı: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəɣı, mpa pa we cəne tə pa taa ləlaa ká na İso Kawulaya kəmna toma na pəcó pá si.

Yesu isəntaa layasvɣv

(Matiyee 17:1-13; Luku 9:28-36)

² Kuyeyə naatoso teeWa, ilena Yesu kpaɣa Piyee na Saakı na Yohaani na pá polo puyv kəkvluyv nakvli kv tə ké pa tike. Tənaɣa ı layasa pa isəntaa ke kpakpa. ³ Na ı wontu paası na tə hvlmı təlalı ısu kponkromvlm na tə teeki kəkə. Nəɣəlv feı ate cəne sı ı ká la na pulvrv hvlmı mpv pə taka. ⁴ Mpvúyú ı ifalaa tooso inı, pa nawa İlii na Moisi na pá na Yesu pá yəɣətəyi. ⁵ Tənaɣa Piyee təma Yesu sı: Taca, ısu tə wev cəne isəntə inı tə pə we teu napələyi te. İle pə mvna ısu tə siki coka toosoɣo. Nyaya lentə, Moisi ke lentə, na İlii ke lentə.

⁶ Səyǝntu kpa Piyee na i taapalaa lelaa na í lan̄ kuyǝǝtutu tǝǝ i yǝǝta mpv. ⁷ Ulena isənmuntuyv nakvli kv kǝ na kv takı-wε na pá nu pǝ yǝǝta ɲmuntuyv ɲkv kv tee si: Ma luyv tee Pǝyaya ntǝ, í nuna-ke.

⁸ Tǝnaya Yesu ifalaa caa pa taa na pa waalı pa ta na nǝǝlv. Ye pǝ taya Yesu tike ke pa ná pa kiɲ.

⁹ Yesu na i ifalaa pa tiikayana puyv tǝǝ, ulena Yesu kpaalı-wε si: I taa heeli nǝǝlv ke nti í nawa tǝ. Haləna kuyayku Yvlu Pǝyaya má maa si na má fe tǝ.

¹⁰ M̄púǝ Yesu ifalaa tǝka tǝm ntǝyi pa taa na pá pǝǝǝyi tǝma si: Pepeye sǝm na fem ilɛ?

¹¹ Pǝle pǝ waalı Yesu ifalaa pǝǝǝ-i si: Pepe tǝǝ ké Isǝ Tǝm seǝsəlaa ná tǝɲ si Ilii ká caaləna kǝntɛ?

¹² Tǝnaya Yesu cǝ-wε si: Tampana, pǝ weε si Ilii ká kǝna kancaalaya na í tayani pǝ tǝnaya teitei na pǝcǝ. Ye mpv ntiyi pa ɲmaawa Yvlu Pǝyaya tǝǝ si kaa na kunyǝɲ ke sǝsǝm na pá la-keǝe nyayɲ? ¹³ Ama ma heeliyi-me si Ilii tǝma kǝntɛ na pá lana-i isv pa sǝlaa tǝǝ teitei isv paa ɲmaav i tǝm tǝ.

Pu nǝǝlv i alǝyaa loou

(Matiyee 17:14-21; Luku 9:37-43)

¹⁴ Yesu na Piyee we pa tala ifalaa lelaa kiɲ, ulena pá mayana samaa kotina-wε, na pá na Isǝ Tǝm seǝsəlaa pá hǝɲ tǝm. ¹⁵ Tuu isv yǝlaa nav Yesu tǝ pǝ yeǝeta-wεye sǝsǝm nte, na pá seeki na pá puki i seεv. ¹⁶ Ulena í pǝǝsi i ifalaa si: Nti tǝ tǝǝ ké mə na-wε í hǝɲ?

¹⁷ M̄púǝ samaa taa nǝǝlv i cǝ Yesu si: Taca, ma kǝna ma pǝyaya ké. Ka hii ilǝǝv ké na í la-keǝe kamumuka. ¹⁸ Paa timpriyi pǝ kuləna ilǝǝv unı i petǝyi-keǝe atεye. Na ka nǝǝ taa lu kuhulan, na ká salǝyi ka kela na ka tǝnyv kii tǝkekilee. Ma wiina nyá ifalaa si pá loo-i, pa ta pǝsi.

¹⁹ Tǝnaya Yesu tǝma si: Yǝlaa lan̄kpusəɲ nyǝma me, weε isənaya má na-me tii caya na má tǝki mə kunyǝɲ? I kǝna-m pǝyaya ɲkeǝe cǝne.

²⁰ M̄púǝ pǝyaya nyǝma pona-keǝe Yesu. Tuu isv ilǝǝv tu keesuyv Yesu tǝ, i svv pǝyaya ɲkeǝele selisuyv ke teu. Haləna ká hoti ate na ká pilimi na kuhulan lukəna ka nǝǝ taa.

²¹ Ulena Yesu pǝǝsi ka caa si: Waatu wei ké pǝ caala-keǝe lapv ke mpv?

M̄púǝ pǝyaya caa cǝ-i si: Hatoo ka pǝcaatu petepete taa ké. ²² Tǝm payale ke ilǝǝv pete-keǝe kǝkǝ taa na lvm taa si ká si. Mpv tǝ, hai, ye n ka pǝsi nyəni ta pǝtǝtǝle na í waasi-tv.

²³ Tǝnaya Yesu tǝma-i si: Pepe tǝǝ ké n tǝɲ si ye ma pǝǝǝyi? Ye yvlu tǝma i taa na Isǝ, pulv fei mpi i kpisiyi tǝ.

²⁴ M̄púǝ pǝyaya ɲke ka caa mapa kapuka si: Ma tǝma Isǝ na ma taa. Ile sǝna-m na pǝ sǝǝsi.

²⁵ Yesu nawa samaa kotiyina-wε, ulena í kaləna ilǝǝv unı, na í tǝmi-i si: Ilǝǝv nyá wei n pǝǝǝyi yǝlaa ke kamumusi na ntamaa tǝ, ma heeliyi-ɲ kulvmaya si ń se pǝyaya kanε ka waalı. Taa tasa-keǝe tǝɲyv.

²⁶ Tǝnaya ilǝǝv unı i kiisaa na í paasi na í selisi-keǝe teu, ulena í se ka waalı. M̄púǝ pǝyaya fiɲinaa. Haləna yǝlaa tǝ si ka sǝpaya tǝkpm. ²⁷ M̄púǝ Yesu kpa ka niɲ taa na í kvsi-ke na ká sǝɲ isǝ.

²⁸ Yesu kǝma na í svv tǝyaya na í na i ifalaa pá caya, nǝǝlv ta siti pa taa. Ulena i ifalaa pǝǝsi-i si: Pepe tǝǝ ké tǝ ta pǝsi na tǝ loo ilǝǝv unı?

²⁹ M̄púǝ Yesu cǝ-wε si: Ilǝǝv isv mpv, ye pǝ taya Isǝ sǝləmuyv na sǝləmuyv, pulv u tǝǝnǝyi-l.

Yesu sǝm na i fem pǝ tǝm tǝtǝ

(Matiyee 17:22-23; Luku 9:43-45)

³⁰ Yesu na i ifalaa pa lu tǝna, ulena pá tesı Kalilee ten̄ku. Yesu luyv fei si pá nu i tǝɲ. ³¹ Pǝ taya pulv, i seǝsaya na í heeliyi i ifalaa si: Paa tv Yvlu Pǝyaya maya yǝlaa niɲ taa na pǝle pá kv-m. Ama maa fe pǝ kuyeyɲ tooso wule.

³² Ule i ifalaa ta cǝkəna tǝm tǝne. Pǝyele pa nyamna tǝ pǝǝsvv.

*Səsəəntv təə hām**(Matiyee 18:1-5; Luku 9:46-48)*

³³ Yesu na ı ifalaa pa tala Kapənahum, na Yesu sʊv təyaya taa, ılena ı pəəsi ı ifalaa sı: Ntiyi ı kpeesayana təmayə mpaav taa?

³⁴ Mprúyú ı ifalaa suma. Pə taya pʊlv təə, pa hənaya səsəəntv təə ké mpaav taa ké. ³⁵ Tənyaya Yesu caya na ı yaa pa naanʊwa na naale ké ı kin na ı heeli-wε sı: Ye wei ı caa ı la mə nəyɔ təə tv, pʊntv ká pəsi ı təyi mə taa səkpelu ké, na mə tənə mə təmlə tv.

³⁶ Mprúyú ı kraya peiya na ı su-keye pa isentaa na ı wayalı-ke. ılena ı tə-wε sı: ³⁷ Ye wei ı mʊwa peiya kanε ka taka ké ma nyʊyʊ təə, maya pʊntv mʊwa. Na wei ı tu mʊ-m pə taya ma tike ke ı mʊwa. Ama pʊntv kpeyna wei ı tila-m təyɔ na ı mʊ.

*Wei ı fei ta təə ı ké ta kolontu**(Luku 9:49-50)*

³⁸ Mprúyú Yohaani heela Yesu sı: Tacaə tə nawa nəyɔlv na ı looki alɔyaa na nyá hətε. Pəcɔ ı tənəyi-tv. ılena taa kisina-ı.

³⁹ Ama Yesu cəwa Yohaani sı: ı taa tanı-ı sı ı taa la. Pə taya pʊlv təə, nəyɔlv fei wei ı pəsəyi na ı la piti təmlə na ma hətε tɔŋ na ı tε na ı yəyətı isayətv ke ma təə ké kprakpaə tə. ⁴⁰ Ye yʊlv ta ke ta kolontu, ta nyən ké tε. ⁴¹ Na ye wei ı ha-meyε lvm sasala anε sı ı ké Kilisiti nyəma, pʊntv kaa laŋ pə kasəyaya.

*Ləlv tusuyu səyəntv**(Matiyee 18:6-9; Luku 17:1-2)*

⁴² Mprúyú Yesu təma sı: Ye wei ı lapa na piya nsi sı mʊ ma təm ke isəntə tə sı taa nakəli pəntı, pə nəyəsəna pá paa pʊntv luyv tεε ké pʊv na pá tʊsi-ı tənku taa. ⁴³ Ye nyá niŋ tusiɣina-ŋ isayətv lapv taa, setı-ı. Sana ń sʊv weesuyv kʊpaŋkv taa na niŋ kʊlvməŋ, na mpi n ka wεena nyá niŋ tənə na pá pɛti-ŋ tənəasələ səsəələ taa ké kəkə ŋka kaa tɛŋ tə ka taa tə. [⁴⁴ Tənə sonsompee nna a təkı yələa nantv tə aa səki. Pəyele kəkə ı tɛŋ paa pəcɔ.] ⁴⁵ Ye nyá nəhələ tusiɣina-ŋ isayətv lapv taa, setı-tε. Sana ń sʊv weesuyv kʊpaŋkv taa na nəhələ kʊlvmtələ, na mpi n ká wεena nəhεε naale na pá pɛti-ŋ tənəasələ səsəələ taa tə. [⁴⁶ Tənə somsompee nna a təkı yələa nantv tə aa səki. Pəyele kəkə ı tɛŋ paa pəcɔ.] ⁴⁷ Ye nyá isələ tusiɣina-ŋ isayətv lapv taa, həyəsı-tε. Sana ń sʊv Isə Kawulaya taa na isələ kʊlvmtələ na mpi n ká wεena isε naale na pá pɛti-ŋ tənəasələ səsəələ taa tə. ⁴⁸ Tənə somsompee nna a təkı yələa nantv tə aa səki. Pəyele kəkə ı tɛŋ. ⁴⁹ Pə taya pʊlv təə, paa piti yələa tənə təə ké kəkə isı pa tʊkuyv təm ke təyənaya təə tə.

⁵⁰ Təm ké pʊlvpʊ mpi pə waasəyi təyɔ. Ama ye təm ləŋ səpa, pɛpɛyε paa la na pə ləŋ ıni ı tasa məlvɔv? ı wεena təm ke mə taa na ı wεena təma na lelen.

10*Alv na apəlv pa yav təm**(Matiyee 19:1-12; Luku 16:18)*

¹ Yesu lu tənə, ılena ı polo Yuta tetv taa na Yaatanı pəyɔ waalı. ılena samaa tasa kotuyv ke ı kin ke səsəm, na ı niki-wεyε sɛyɛsuyv isı ı tu lakı tə.

² Mprúyú Falisanaa napəli pa polaa sı pa kuuki ı nəyɔ. ılena pá pəəsi-ı sı: Ta mpaav taa yʊlv pəsəyi na ı təyənı ı alv na?

³ Tənyaya ı pəəsə-wε sı: Ntiyi Moisi ka heela-mε sı ı la?

⁴ ılena pɛle pá cə-ı sı: Moisi ná ha mpaav sı yʊlv pəsəyi na ı ŋmaa ı alv ke kisuyv takələya na ı təyənı-ı.

⁵ Mprúyú Yesu cə-wε sı: Mə laŋkpusəŋ təə ké Moisi ŋmaa-meyε kʊsəsıtv ntı. ⁶ Ama hatoo antulinya ŋmav kancaalaya taa Isə ŋma apəlv na alv ké. ⁷ Pə təə ké apəlv ká yele ı caa na ı too, na ı na ı alv pá caya. ⁸ Na pa naale pá pəsi yʊlv kʊlvəm. Saa ıni pa ta ke yələa naale tətə. Ama pa pəsa yʊlv kʊlvəm ké təkɔŋ. ⁹ Ye mʊv ıle, yʊlv ı taa yası mpi Isə kpeŋtaə tə.

¹⁰ Pa kəma na pá sʉv təyaya, ɪlena ɪ ifalaa tayani-ɪ təm pəəsuyʉ ke nti inɪ tə taa. ¹¹ ɪlena í cə-we si: Ye yʉlv təyana ɪ alv na í kpayə ləlv, ɪ wakələna kancaalaya nyəŋ, pəcó ɪ lapa wasaŋkalətv. ¹² Na mpv tətəyɔ na alv, ye í kisa ɪ paalv na í saa kvfalv, ɪ lapa wasaŋkalətv.

Piya səkpəsi kʉpantv kooluyʉ
(Matiyee 19:13-15; Luku 18:15-17)

¹³ Yələa pukayana piya ke Yesu si í tənɪ si təw kə niŋ. Ama ɪ ifalaa kaləna sɪ kəntaa. ¹⁴ Yesu ná mpv, ɪlɛ pə ta maya-ɪ. ɪlena í tɔ ɪ ifalaa si: ɪ yelev na piya kəw ma kiŋ, í taa kayati-sɪ. Pə taya pulv təw, mpa pa wɛ ɪsu piya tɔ, mpe pa tənna ɪsə Kawulaya. ¹⁵ Ma heeliyi-meyɛ tampana sɪ ye wei ɪ ta pəsɪ ɪsu pəyaya na ɪsə təyɔ ɪ təw kə kawulaya, pʉntv kaa la ka tv ke paa pəcɔ.

¹⁶ ɪlena Yesu kpayə-səyɪ ɪ niŋ taa na í tənɪ niŋ ke sɪ təw, na í kooli-səyɪ kʉpantv.

Yʉlv toŋ tv təm
(Matiyee 19:16-30; Luku 18:18-30)

¹⁷ Yesu təkaya mpaav, ɪlena apalv nəyɔlv í kpayə asewa na í kəw í luŋ ɪ tɛɛ na í pəəsɪ-ɪ si: Tacaə kʉpaŋ, pepeye pə wɛɛ sɪ maa la na má hiki weesuyʉ ŋku ku tɛŋ tɔ?

¹⁸ Tənyaya Yesu pəəsɪ-ɪ si: Pə lapa ɪsəna na í yaa-m sɪ kʉpaŋ? Nəyɔlv ta ke kʉpaŋ ye pə taya ɪsə tike. ¹⁹ Ntəŋ n nyəmə nti pa suwa si: Taa kv yʉlv, taa la wasaŋkalətv, taa ŋmulɪ, taa suu ləlv ke təm, taa puyusi ləlaa. Se nyá caa na nyá too tɔ?

²⁰ M'p'uyú apalv inɪ ɪ cə-ɪ si: Tacaə, ma təkə kusəsutv nti tə tənyaya hatoo ma pəcaatv kə.

²¹ M'p'uyú Yesu nyəna-ɪ təpiŋŋ, ɪlena ɪ luɣu lapɪ-ɪ, na í təmɪ-ɪ si: Kulvmtv tike təkəŋ kaasəna-ŋ lapv. Polo na í pɛɛti pə tənə mpi n wɛna tɔ, na í tala kʉnyəntvnaa ke pə liyitee, na cele í sʉv toŋ ke ɪsətəa. Ye n tɛma m'p'uyú lapv, ɪlɛ n kəw na í təŋɪ-m.

²² Ama apalv inɪ ɪ nu mpv, ɪlena ɪ ɪsəntaa nyəŋ na ɪ laŋlɛ wakəlɪ tətəyətəyɔ na ɪ tɛɛ. Pə taya pulv təw, ɪ ka wɛna kə pə tu fɛɪ.

²³ Yesu caa ɪ ifalaa ɪsəntaa, ɪlena í heeli-wɛ si: Ama liyitee nyəma ɪsə Kawulaya sʉsv wɛ katɛ kə pə tu fɛɪ.

²⁴ Təm nti ɪ yəyətə mpv tɔ tə lapa ɪ ifalaa ke piti. ɪlena Yesu tasa-wɛyɛ heeluyʉ si: Nnn, ma piya, sɪ yʉlv í sʉv ɪsə Kawulaya taa tɔ pə wɛ katɛ kə fa. ²⁵ ɪsəna mpi pə wɛ yooyoo kə katɛ sɪ í sʉvna pənyalaya pʉuyʉ na í lu tɔ, mpv tətəyɔ pə wɛ liyitee tv ke katɛ sɪ í sʉv ɪsə Kawulaya taa. Halɪ pə tu tɛɛ mpv.

²⁶ Tənyaya pə tasa-wɛyɛ piti lapv ke səsəm, na pá təŋ tɛma si: ɪlɛ awe ka tuləna nteyɛ-tɪ ɪlɛ?

²⁷ M'p'uyú Yesu nyəna-wɛ, ɪlena í tɔ-wɛ si: Yələa kiŋ ke pə fɛɪ pəsuyʉ. Ama ɪsə kiŋ pə fɛɪ mpv. Pə taya pulv təw, ɪsə u kpisiyi pulv.

²⁸ Tənyaya Piyeə təma-ɪ si: Təw, ta yela pə tənə təkpatəa kə na taa hu nyá waalɪ.

²⁹ ɪlena Yesu cə-ɪ si: Tampana ke ma heeliyi-mɛ yoo maa cəsəyɪ, ye nəyɔlv yela ɪ təyaya, yaa ɪ taalvnaa na ɪ kəyənnaa, yaa ɪ newaa, yaa ɪ too, yaa ɪ caa, yaa ɪ piya, yaa ɪ haləmnnaa ke ma təw, na Laapaalɪ Kʉpaŋ təw, ³⁰ pu ha pʉntv ke pə təm nunvwa (100) kə atɛ cəne na pəcɔ. Paa tɛɛsɪ, paa taalvnaa, paa kəyənnaa, paa newaa, paa toonaa, paa piya, paa haləmnnaa, na pə tənyaya m'p'uyú wahalanəa taa. Pəyele ɪ səm waalɪ ɪ ká wɛɛna weesuyʉ ŋku ku tɛŋ tɔ. ³¹ Mpa pa wɛ ləlv kə kayana tɔ, pa taa payalɛ ká məli waalɪ. Na waalɪ nyəma payalɛ náá məli ləlv.

Yesu səm na ɪ fem təm tətɔ
(Matiyee 20:17-19; Luku 18:31-34)

³² Pa wɛ mpaav taa na pá puki Yosalem, ɪlena Yesu tɛɛ ɪ ifalaa ke nəyɔ, na pɛɛ pá təŋna piti. Na mpa pɛɛ pa tənyaya-wɛ tɔ pɛɛ pa cayana səyəntv. M'p'uyú Yesu tayana yaav ke pa naanvwa na naaleye ɪ kiŋ, na í heeli-wɛyɛ mpi pu mayana-ɪ nəwəw tɔ. ³³ Nti ɪ heela-wɛ təyɔlɛ si: Təw, tə puki Yosalem ɪsəntə tɔ, paa kpayə Yʉlv Pəyaya má na pá tv-m kətəlaa səsaa na ɪsə Təm seyesələa pa niŋ taa. Paa tɔ sɪ pá kv-m. Paa kpayə-m na pá tv-m mpa pa ta nyɪ ɪsə tɔ pa niŋ taa. ³⁴ Pɛɛ paa paana-m na pa tɔ-m ntagama, na pa casa-m akpatɛɛ. Pəɛ pə waalɪ ɪlena pá kv-m. Ama maa fe pə kuyɛɛŋ tooso wule.

*Mpi Saaki na Yohaani pa sələmaa tə
(Matiyee 20:20-28)*

³⁵ Pəle pə waali, Sepetee pəyalaa Saaki, na Yohaani, pa pola Yesu kin na pá təmi-i si: Taca, tə caa si n̄ la-tuyu mpi tu sələmi-ŋ tə. ³⁶ Tənaɣa Yesu pəssa-we si: Pepeye í caa si má la-me?

³⁷ M̄púyú pa cəwa si: Saa wei n ka wεε nyá teeli kawulaya taa tə tə caa si n̄ yelee na té caɣa nyá cəlo. Lelə ke nyá ntəɣəŋ tə, na lelə ke nyá mpətəŋ tə.

³⁸ Tənaɣa Yesu pəssa-we si: I ta nyi mpi í sələməxi tə yεε? I pəsəxi na í təɣə wahala səsə wei maa təɣə tə? Paa sə-m Isə lum mpi tə, í pəsəxi na í sə-wi?

³⁹ M̄púyú pa cəwa si: Tu pəsi.

Uena Yesu cə-we si: Tampana, í ká təɣə wahala səsə wei maa təɣə tə, na í sə Isə lum mpi paa sə-m tə yaa. ⁴⁰ Ama pə taya ma ləsəxəna mpa paa caɣa ma ntəɣəŋ tə yaa mpa paa caɣa ma mpətəŋ tə tə. Mpa pa tə Isə tayana lona aŋe tə pəle pa kena a nyéma.

⁴¹ Yesu ifalaa naanɔwa wei i kaasaa tə ílé i na mpə, uena i taa wuna Saaki na Yohaani. ⁴² Tənaɣa Yesu yaa pa təna na í tə-we si: I nyəma si mpa pa nyənəxi isu yəlaa awulaa tə pəle pa təkí kawulaya ke lelə tə. Na mpa pəle pa ké kufeelaa tə pəle pa ŋmakələxi səkpeema. ⁴³ Pə fei m̄púyú mə kin se. Nti təɣəle si, ye mə taa wei í caa i la səsə ke mə hekv, pɔntu í pəsi mə təmle tu. ⁴⁴ Na ye mə taa nəɣəlv í caa i la mə nəɣə tu, pɔntu í pəsi mə təna mə yom. ⁴⁵ Pə taya pulə tə, Yulə Pəyaya ma tətə ma ta kəw si má təɣə cεεεle. Ama ma kəmayə si ma pəsəxi yəlaa təna təmle tu, na má ha ma weesuyə na pə cε yəlaa payale ke pa yomle taa.

*Yulm Paatimee təm
(Matiyee 20:29-34; Luku 18:35-43)*

⁴⁶ M̄púyú pa tala Yeliko. Yesu na i ifalaa, na yəlaa samaa pa kəma si pa lukí icate n̄té tə nəɣə uena pá mayana yulm nəɣəlv, Timee pəyalə Paatimee, na í caɣa mpaav nəɣə tə na í lakí pala. ⁴⁷ M̄púyú pa heela-i si: Nasaleti Yesu təkəna. Tənaɣa i koo səsəm si: Tafiiti Pəyaya Yesu, nyəni ma pətətəle.

⁴⁸ Tənaɣa payale kaləna-i na pá heeli-i si í su. Ama i səsə kouu ke səsəm si: Tafiiti Pəyalə, nyəni ma pətətəle.

⁴⁹ M̄púyú Yesu səŋaa, na í tə si pá yaa-i.

Tənaɣa pa heela yulm si: Nyaya apalutu na n̄ kvli, i yaa-ŋ.

⁵⁰ Uena í lə i krai na í kvli təwaka na í polo Yesu kin. ⁵¹ M̄púyú Yesu pəssa-i si: N caa ma la-ŋ we?

Uena yulm cə-i si: Taca, ma caa ké si n la na má naaki.

⁵² Tənaɣa Yesu təma-i si: Polo, nyá taa tēmnav ke Isə waasa-ŋ ké.

M̄púyú i suv nav ke təna inəxi kpakpaa na í təŋəxi Yesu ke mpaav taa.

11

*Yesu caɣav ke kpaŋaya
(Matiyee 21:1-11; Luku 19:28-40; Yohaani 12:12-19)*

¹ M̄púyú na i ifalaa pa tala Olifinaa puyə. Waatu in̄i tə pa kpeɣətəna Yosalem. Pa fei poolun na Petafasi na Petanii. Tənaɣa Yesu tila i ifalaa taa naale ² si: I polo icate nte tə we mə nəɣə tə tə taa. I takí kpakpaa tə í ká mayana pa tu kpaŋaya pile natələxi ŋmənaɣa. Nəɣəlv ta caɣata tə tə. I hetí-te na í kəna. ³ Ye nəɣəlv pəssa-me si: Pepe təw ké í lakí mpə? Ue í cə pɔntu si: Ta səsə caakəna, ye i tēma i ká mələna-keɣe nənəw ké cəne.

⁴ I ifalaa tēwa, uena pá mayana kpaŋaya pile nteɣe mpaav taa, na pá to-keɣe ŋmənaɣa ke təyaya nakəli ka nəɣə, uena pá hetí-te. ⁵ M̄púyú mpa paa we təna tə pa taa napəli pa pəssa-we si: Pepeye í lakí təna? I hetəxi kpaŋaya pile n̄té suwe?

⁶ M̄púyú Yesu ifalaa cəwa isu Yesu ka heela-we tə, uena pá yelee-we na pá tēna. ⁷ Na pá pona-teɣe Yesu, na pá pə tə təw ké pa wontu, na Yesu caɣa pə tə. ⁸ M̄púyú yəlaa payale pə

pa wontu ke mpaav taa, na lelāa nāá ce hatu na pá pə. ⁹ Ulena mpa paa we Yesu nəyɔ təə na mpa paa we i waali tə pá kooki si: Paa wei í tu Isə ké teeli. Isə í wee wei i kəhna Tacaa toŋ tə i waali. ¹⁰ Isə í heŋi kawulaya ŋka ka təhna kənte tə, ŋka ka ké Tacaa Tafiiti nyəhka tə. Paa wei í tu Isə ké teeli ke hatoo isətaa.

¹¹ Yesu tala Yosalem, ulena í suu Isə təsele taa. I nyəna i taa na i waali ké teu, ulena í na i ifalaa naanəwa na naale pá tee Petanii ke ilim tema tem tə pə təə.

Yesu təhsa fiki tɔyɔ ke mpuŋi
(Matiye 21:18-19)

¹² Ku fema na pá luki Petanii, de nyəyɔsi kpa Yesu kele. ¹³ Mprɔyú i loosa fiki tɔyɔ ke pooluŋ na kú ləpa təkpiimm. Ulena í polo si ntanyi isəntə ku lula pee. I kəma na í tala ku tee, ulena í mayana hatu tike. Mpi tə, pə ta ke fiki tuŋ ləlyɔ waatu. ¹⁴ Tənaɣa Yesu təma fiki tɔyɔ ŋku si: Nəyɔlv kaa tasa nyá pile ke təhnyɔ.

Na i ifalaa nu mpu.

Pəetəlaa təyɔnyɔ ke Isə təsele taa
(Matiye 21:12-17; Luku 19:45-48; Yohaani 2:13-22)

¹⁵ Mprɔyú Yesu na i ifalaa pa tala Yosalem. Ulena Yesu suu Isə təsele taa na í niki təyɔnyɔ ke mpa pa pəetayaa na mpa pa yakaya tə. Na í pəsi liyitee yəkəlaa taapələnaa ke alele, na alukukunaa pəetəlaa kpelası tətə. ¹⁶ I ta tisi si nəyɔlv í səyeli pulv na í təhna Isə təsele taa. ¹⁷ Pəle pə waali i səyesa-we si: Pa ŋmaawa Isə Təm taa si, paa yaa ma təyaya si yəlaa təna Isə təsələmle. Ama mə pəsə-keye ŋmulaa təyaya.

¹⁸ Kətəlaa səsaa na Isə Təm səyesəlaa nu mpu, ulena pá pəkəyi isəna paa la na pá ku Yesu tə. Ama paa wena i səyəntv. Pə taya pulv təə, i kuşeyəsətu suu yəlaa samaa ke teu ké pə tu fei.

¹⁹ Ilim kəma na pə te ulena Yesu na i ifalaa pá kuli icate taa na pá lu.

Fiki tɔyɔ ŋku ku wɔlaa tə ku təm
(Matiye 21:20-22)

²⁰ Tev fema na pá kuli tanəŋ ke ləŋ na pá teeki, ulena i ifalaa na fiki tɔyɔ ŋku na ku wɔlaa təwəŋwəŋ na pə kpeŋna ku kite. ²¹ Piyee təsa nti tu lapa tə ulena í tə si: Nyəni Tacaa, fiki tɔyɔ ŋku n ka təhsa mpuŋi tə ku wɔlaa təwəŋwəŋ.

²² Mprɔyú Yesu təma i ifalaa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, ye í tu Isə ké naani, ²³ í pəsəyi na í tə pulaya kanə si ká kpesi na ká hoti tenku taa. Ye í tema mə taa təkpataa si pu la na sika fei, pə lakı ké. ²⁴ Pə təə ké ma heeliyi-me si pə təna mpi í sələməyi Isə tə í huŋ si í təma-wəyi hikuyu, de paa ha-meyə-wi. ²⁵ Saa wei í kuləyi sələmnyɔ tə, ye í nawə si mə na nəyɔlv í wena natəli, de í ku-təyi mə taa. Waatu inəyi mə Caa wei i we isətaa tə, i ká husi-meyə mə isayatu tətə. [²⁶ Ye mə təyəntələnaa wakələyənə-me na u hələyi-weyə suulu na í tayanı, mə Caa wei i we isətaa tə, i kaa husi-meyə mə isayatu tətə.]

Yesu pəsuyv təm
(Matiye 21:23-27; Luku 20:1-8)

²⁷ Mprɔyú Yesu na i ifalaa pa tasa Yosalem ke pote, na Yesu polo na í cəəki Isə təsele taa. Tənaɣa kətəlaa səsaa, na Isə Təm səyesəlaa, na səsaa pa kəma i kin, ²⁸ na pá pəəsı-i si: Kanəkte nteye n makı nyá taa na í lakı isəntə? Yaa awe tu hana-ŋ pə mpaav?

²⁹ Tənaɣa Yesu cə-we si: Maa pəəsı-meyə təm kuləmtv. Ye í cə-m-ti, de maa heeli-meyə kanəkte nte ma makı ma taa na má lakı isəntə tə. ³⁰ Isə yaa yəlaa tilina Yohaani si í səəki yəlaa ke Isə lvm? I cə-m.

³¹ Mprɔyú pa mayasa-təyi pa taa pa tike. Ulena pá tə si: Ye tə təma si Isə tilina-i, i ká pəəsı-tv si: Na pepe təə ké í tá mv i təm? ³² Pəyele ye tə təma si yəlaa tilina-i...

(Pa nyanayana samaa. Pə taya pulv təə, yəlaa nyənaya Yohaani ke Isə kuyəyətutu teləsulv kupəŋ ké).

³³ M̄p̄r̄ȳḡ k̄ət̄əlaa s̄əsaa p̄əsəna Yesu si: Tə ta nyi. Tənaɣa Yesu ná cə-wɛ si: Añhaa, ma kaa heeli-meyɛ kanjante nte ma makɪ na má laki isəntə t̄ə.

12

Təmle nyóma asayaa t̄əm

(Matiyee 21:33-46; Luku 20:9-19)

¹ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu s̄u k̄ət̄əlaa s̄əsaa k̄é is̄ə s̄eɛu si: Yulɔ n̄ɔɣɔlɔ ɪ ka s̄əna lesɛñ t̄uñ k̄e taale t̄əcu. Na í ñma kolun̄a na í c̄əɔna, na í la timp̄i ɪ k̄á nyaas̄əɣi p̄ə lum t̄ə. Na í ñma akele tan̄kav n̄ɔɣɔlɔ, wei ɪ t̄ə pa s̄əñəɣi na pá fen̄iyi t̄ə. I t̄ema mp̄u, ɪlena í caa ȳəlaa na í su t̄ə taa, ɪlena í t̄eɛ ȳela. ² P̄ə k̄əma na p̄ə tala t̄uñ ɪni ɪ kooluɣu waatu, ɪlena í kus̄i ɪ tillu n̄ɔɣɔlɔ si í polo t̄əmle nyóma kin̄ na pá cele-ɪ ɪni ɪ tete. ³ Tənaɣa t̄əmle nyóma m̄pe pa kra tillu ɪni na pá má. ɪlena pá t̄əɣni-ɪ ɪ niñ naan̄uwa t̄əȳəlȳəli. ⁴ M̄p̄r̄ȳḡ taale t̄u ɪni ɪ tasa tillu lelv̄ k̄e kus̄uɣu na í tili. ɪlena pá kra ílé na pá má ɪ nyuɣu k̄e teu na pá tu-ɪ. ⁵ M̄p̄r̄ȳḡ taale t̄u tasa lelv̄ k̄e tiluɣu, ɪlena pá kra ílé na pá kv̄. Pa lapa m̄p̄r̄ȳḡ t̄əm paɣale t̄ət̄ə. Pa mapa lel̄aa na pá kv̄ lel̄aa. ⁶ Yulɔ wei pu kaasa taale t̄u ɪni ɪ kin̄ t̄əɣle ɪ mayamaya ɪ kul̄ɔlv̄ wei ɪ luɣu s̄u teu t̄ə. ɪl̄eɣe ɪ t̄eɛsa tiluɣu k̄e pa kin̄, na í huuk̄i si paa nya ɪ p̄əɣaɣa is̄əle. ⁷ Ama t̄əmle nyóma m̄pe pa heela t̄əma si: ɪ loosiɣi k̄pancoou t̄u k̄əñna nté. ɪ k̄əɔ na t̄ə kv̄-ɪ na taale p̄əs̄i tá nȳənt̄e. ⁸ Tənaɣa pa kra taale t̄u p̄əyalv̄ ɪni na pá kv̄-ɪ, na pá l̄ə taale na waali.

⁹ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu p̄əɔsa-wɛ si: Is̄ənaɣa taale t̄u ɪni ɪ ka la? ɪ k̄á k̄əɔ k̄é na í kv̄ t̄əmle nyóma m̄pe, ɪlena í caa ȳəlaa kufama na í su taale taa. ¹⁰ Mat̄əñ í t̄ema kalv̄uɣ k̄e Is̄ə t̄əm taa si: P̄əle nte t̄ətu ñmalaa ñmaakaya na pá l̄ə t̄ə, nté t̄ə t̄ə k̄əlv̄ ñmatv̄ t̄əna m̄əlaa na t̄ə s̄əñ.

¹¹ M̄pi Tacaɣa lapa na t̄ə nȳəñəɣi na pá wɛ-tuɣu piti t̄əɣle.

¹² Tənaɣa Yuta nyóma taa s̄əsaa p̄eeka is̄əna paa la na pá kra Yesu t̄ə. P̄ə taya pulv̄ t̄ə, pa nȳəmə t̄eu si m̄peɣe ɪ s̄eɛna is̄ə ɪni. Ama pa nyamna samaa. ɪlena pá yele-ɪ na í t̄eɛ.

Lom wulav̄ s̄əɔ lampuu t̄əm

(Matiyee 22:15-22; Luku 20:20-26)

¹³ M̄p̄r̄ȳḡ Yuta nyóma taa s̄əsaa tila Falisanaa nap̄əli na Hel̄əti k̄pek̄əle taa nyóma nap̄əli t̄ət̄ə si pá polo na pá má Yesu n̄əɣə t̄ə na pá ná. ¹⁴ P̄əle pa talaa, ɪlena pá t̄ə Yesu si: Tacaɣa, t̄ə nȳəmə si tampana k̄e n̄ ȳəɣt̄əɣi. Nn̄ s̄əɣəməɣəna m̄pi ȳəlaa huuk̄i pa taa t̄ə. P̄ə taya pulv̄ t̄ə, nn̄ paas̄əɣəna t̄ə, nn̄ fayas̄əɣi ȳəlaa. Ama is̄əna m̄pi mayamaya Is̄ə caa si ȳəlaa í la t̄ə p̄ə tampana k̄e n̄ heeliɣi. T̄ə, p̄ə wɛ mp̄u t̄ə, tá m̄paav̄ taa p̄ə wɛɛ si ye lampuu t̄ə feli Lom wulav̄ s̄əɔ na? T̄ə feli yaa t̄ə taa feli? T̄ə caa si ñ heeli-tv̄.

¹⁵ Ama Yesu ná nȳəmə pa taa layatu, ɪlena í p̄əɔsi-wɛ si: Pepe t̄ə k̄é í nȳəki-m kat̄əka k̄e kunȳəp̄u? ɪ k̄əna-m liɣitee nȳəɣəlv̄uɣ na má na.

¹⁶ Tənaɣa ȳəlaa k̄əna-ɪ-kv̄, ɪlena í p̄əɔsi Yuta nyóma taa s̄əsaa si: Awe nyuɣu fotoo na ɪ h̄əte k̄e pa ñmaa liɣitee nȳəɣəlv̄uɣ t̄ə c̄əne? M̄p̄r̄ȳḡ pa c̄ə-ɪ si: Lom wulav̄ s̄əɔ k̄é.

¹⁷ Tənaɣa Yesu t̄əma-wɛ si: Añhaa, í c̄əla Lom wulav̄ s̄əɔ k̄e m̄pi ɪ ti t̄ə, na í c̄əla Is̄ə ɪl̄eɣe m̄pi ɪ ti t̄ə.

M̄p̄r̄ȳḡ Yesu k̄uɔc̄ətv̄ nti t̄ə m̄əla-wɛɣe t̄əmsuɣu k̄e s̄əɔm.

Is̄əna tu wɛɛ ta fem waali t̄ə

(Matiyee 22:23-33; Luku 20:27-40)

¹⁸ M̄p̄r̄ȳḡ Satusee nyóma nap̄əli pa k̄əma Yesu kin̄. Satusee nyóma m̄pe pa t̄əñayana si paa p̄ə la is̄əna s̄ətaa kaa t̄e na pá fe. M̄p̄r̄ȳḡ pa p̄əɔsa Yesu si: ¹⁹ Tacaɣa, Moisi su-tuɣu kus̄əsutv̄ k̄e tak̄əlas̄i taa si: Yulɔ í wɛna neu, na yulɔ ɪni í si na í yelev̄ ɪ alv̄, na alv̄ ɪni í feina-ɪ na p̄əɣaɣa, neu k̄á h̄ə leelu ɪni na í hikina-ɪ piya. ɪlena pa yaaki-si na ɪ taalv̄ s̄əlv̄ h̄əte. ²⁰ T̄ə, yulɔ n̄ɔɣɔlɔ na ɪ

newaa paa kena yulonyəəŋ naatosompəɣolaya. M̄pɔ́yú taalu kpaɣa alu, ilena í si, í fei pəyaya. ²¹ Tənaɣa í waali nyəŋ hōma leelu, na ílé í caŋ í si tətə, í fei pəyaya. M̄pɔ́yú ílé í waali nyəŋ ná kpaɣa alu iní na ílé í si mpv tətə. ²² Haləna pə polo pə siyili pa naatosompəɣolaya ŋke ka tənaɣa mpv təpai na pá səki mpv, nəɣəlv ta hiki pəyaya. Pəle pə waali ké alu iní í tɛesa səpv. ²³ Təv, pa təna pa kpaɣa-í mpv tə, sətəa fem wule pa naatosompəɣolaya iní í taa aweyele alu tv?

²⁴ M̄pɔ́yú Yesu cə-we si: Í nyəmə mpi pə təv pə liyitiyi-me tə? Í ta nyi Isə Təm na Isə toma tə pə təv ké. ²⁵ Waatu wei sətəa ká fe tə akpaɣale təm kaa wɛɛ. Ama apalaa na alaa paa wɛɛ ké isu isətəa tillaa wɛv tə. ²⁶ Ye sətəa fem təm íle, í ta kaləta Moisi takəlaya taa ké timpi pa yəɣəta səwa hotiya təm tə yɛɛ? Pa ŋmaa təna si Isə təma Moisi si: Ma ké Apələham na Isaaka na Yakəpv pa Isə ké. ²⁷ Isə ké weesuɣu nyəma nyəŋ ké, í ta ke sətəa Isə. Pə liyita-mɛɣe yem ké.

*Isə kvsəsutu taa səsəəntv
(Matiyee 22:34-40; Luku 10:25-28)*

²⁸ Isə Təm seɣesəlv nəɣəlv í ka we təna na í naaki isəna pá na Yesu pa laki tə. Í nawa si Yesu cəwa Satusee nyəma ke teu. Ilena í polo na í pəəsí-í si: Isə kvsəsutu təna taa ntiyile səsəəntv təkpev?

²⁹ Tənaɣa Yesu cə-í si: Kvsəsutu taa səsəəntv nté si, lseyeli nyəma í nu, Tacaa Isə tike kena Səsə təkəŋ. ³⁰ N ka səəli Tacaa nyá Isə na luyu kulómuyv, na nyá ləsaɣa svv-í təmammam ke paa mpi pə taa. ³¹ Təle tə waali nti tə wɛɛ təɣəlv. N ká səəli nyá təɣəntəle isu nyá ti. Kvsəsutu natəli tə fei tətə na tə kəla təne tə naale inɛ.

³² M̄pɔ́yú Isə Təm seɣesəlv təma Yesu si: Tacaa n cə teu pə tu fei. Timpi n yəɣətaa si Tacaa tike kena Isə na í paasi Isə nəɣəlv í fei tə tampana ke n yəɣətaa. ³³ Mpv tə yulu ká səəli Isə na luyu kulómuyv na í ləsaɣa svv-í paa mpi pə taa. Na pəle pə waali í səəli í təɣəntəle isu í ti. Mpv iní pə kəla isu pa lakuyv Isə ké kətaya ŋka kəkə nyaya ka təna tə, na kətasi nsi si təna təpai tətə.

³⁴ Yesu nawa si í cəna ləmayasɛɛ ilena í təmí-í si: Nyá na Isə Kawulaya svvv í fei pooluŋ. Pəle pə waali nəɣəlv u nyuləɣi si í tasa-í təm pəəsuyv.

*Tafiiti pəyaya nté Kilisiti
(Matiyee 22:41-46; Luku 20:41-44)*

³⁵ Yesu təŋna seɣesuyv ke Isə təsɛɛle taa, ilena í pəəsí si: Isənaɣa Isə Təm seɣesəlaa təŋ mpv si Mesii ke Tafiiti pəyaya ye? ³⁶ Pəyele Feesuyv Nanŋtv ná tvna Tafiiti taa ké təm na ílé í mayamaya í yəɣəti si:

Tacaa heela ma Səsə si,
caya ma kəŋkəŋ taa,
haləna má kəv na má su nyá
kolontunaa ke nyá nəəhɛɛ tɛɛ.

³⁷ Tafiiti mayamaya ná yaa-í si Səsə nté, íle isənaɣa Mesii ná mələa na í ké Tafiiti iní í pəyaya tətə íle?

*Isə Təm seɣesəlaa waali kuluyv
(Matiyee 23:1-36; Luku 20:45-47)*

M̄pɔ́yú samaa tuutuuma nu Yesu təm na lanhuləvmlɛ. ³⁸ Í kpaalaya yəlaa mpa í seɣesaya tə si: Í lana Isə Təm seɣesəlaa mpe na laakali. Pa səəla tokonaa səsaa svvv ké na pá cəəki, na pá caaki pa seeki-wɛɣe samaa taa na pá luŋiyi. ³⁹ Na Yuta nyəma təkotilənaa taa teeli teeli təcayalənaa ke pa pɛkəɣi, na acimaŋaa taa səsaa səsaa təcayale ke pa pɛkəɣi na pá caki. ⁴⁰ Mpe pa lɛkəɣəna leelaa ke pə təna mpi pəle pa wəna tə. Ilena pá svv Isə sələmuɣv na pə tayali si pə hólí si mpeɣe kvpama. Pə təv ké paa tɛ na pá ná katatəlaya nav napələɣi teu.

*Alv wei í tv santiinaa naale tə
(Luku 21:1-4)*

⁴¹ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu caya Iso təsele səsəle taa ké kuhaan̄ atakaanaa isentaa, na yəlaa samaa kəŋ na pá t̄ȳgi liyitee na í nyənəyi. M̄p̄r̄ȳḡ ton̄t̄unā paɣale kəna liyitee ke səsəm na pá t̄ȳ. ⁴² Tənaɣa leelu konyənt̄v̄ n̄əɣəlv̄ í kəna santiinaa ke naale na í p̄eti. ⁴³ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu yaa í ifalaa na í heeli-w̄e s̄i: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa c̄es̄əyi, leelu konyənt̄v̄ in̄e í t̄v̄ mpiyi kuhaan̄ atakaa taa t̄v̄ p̄ə kəla pa t̄əna pa nyəm. ⁴⁴ P̄ə t̄əȳa pulv̄, yəlaa l̄elaa ná k̄p̄aɣa pa liyitee nna a k̄p̄isa yem t̄əȳə na pá t̄v̄. Ama alv̄ in̄e il̄e p̄aa na í k̄é konyənt̄v̄ t̄v̄ p̄ə t̄əna mpi í ka w̄ena t̄əȳə í k̄p̄aɣaa na í t̄v̄. P̄ə t̄a kaasi-í pulv̄ s̄i í yana t̄əȳənaɣa maɣamaɣa.

13

Iso təsele wakəlv̄v̄ t̄əm
(Matiyee 24:1-2; Luku 21:5-6)

¹ Yesu kəma s̄i í lukəna Iso təsele taa, il̄ena í ifalaa taa n̄əɣəlv̄ t̄əm-í s̄i: Tacāa, nyən̄i ŋmat̄v̄ t̄ən̄e t̄ə t̄əv̄, na t̄ə p̄e k̄v̄p̄ana teu yee?

² Tənaɣa Yesu c̄ə-í s̄i: Mat̄əŋ n̄ na ŋmat̄v̄ s̄əs̄ənt̄v̄ t̄ən̄e? P̄ə kaa kaasi p̄əle lent̄e na t̄ə t̄əna lent̄e t̄əv̄, p̄aa t̄usi p̄ə t̄əna.

Mpi mpi pu h̄v̄li s̄i antulinya caa t̄əm t̄ə
(Matiyee 24:3-14; Luku 21:7-19)

³ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu caya Olifinaa p̄v̄ȳv̄ t̄əv̄ k̄é Iso təsele isentaa. P̄ə pamna Piyee na Saaki na Yohaani na Antəlu pa liyiti pa w̄enna í kiŋ. Tənaɣa pa p̄əsa Yesu s̄i: ⁴ P̄əlee k̄é mp̄v̄ in̄i pu la? Na ŋmaat̄əle n̄teye pu h̄v̄lí na t̄ə nyəna s̄i p̄ə w̄wsaa?

⁵ Tənaɣa Yesu s̄v̄-w̄eɣe k̄p̄aal̄v̄v̄ s̄i: Í la laakali, í taa yele na n̄əɣəlv̄ k̄əv̄ na í tolisi-me. ⁶ Mpi t̄ə paɣale k̄á k̄əv̄ na pá ha pa t̄əyi ma h̄əte s̄i mp̄eɣele Mesii, na paa tolisi paɣale. ⁷ Ye í k̄əma na í nu yooŋ t̄əŋ ke mə c̄əlv̄ mə c̄əlv̄, na pá heeliyi-meɣe pooluŋ nyəŋ t̄əmn̄aa, s̄əȳənt̄v̄ í taa la-me. P̄ə w̄e s̄i mp̄v̄ in̄i p̄əle pu la k̄é. Ama waali waali k̄é antulinya náá k̄əŋ na í t̄əŋ. ⁸ Tet̄v̄ katen̄a len̄ka k̄á yooŋa len̄ka nyəma. Kawulaya len̄ka k̄á k̄v̄li len̄ka t̄əv̄, na tet̄v̄ k̄á sele tiiliwe tiiliwe, na nyəɣəsənaa k̄á la. Na mp̄v̄ in̄i p̄əle pu w̄e is̄u alv̄ k̄v̄lv̄ȳv̄ l̄v̄lv̄ȳv̄ na p̄ə caali-í w̄w̄v̄ ke s̄əŋs̄əŋ t̄əȳəle.

⁹ M̄ə maɣamaɣa í la laakali. P̄ə t̄əȳa pulv̄ t̄əv̄, paa yaa-meɣe puloona taa. Paa ma-meɣe k̄p̄at̄əŋ ke Yuta nyəma t̄əkotilenaa taa. Paa yaa-meɣe n̄əv̄əv̄s̄i ke tet̄v̄ t̄əkəlaa na awulaa s̄əs̄aa pa kiŋnaa ke ma t̄əv̄, na í k̄á h̄v̄lí ma t̄əm tampana. ¹⁰ Ama p̄ə w̄e s̄i paa heeli Laapaali K̄v̄p̄an̄ ke katen̄as̄i t̄əna taa yəlaa k̄é na p̄éc̄. ¹¹ Saa wei paa k̄p̄a-me na pá p̄ona-meɣe puloona taa ke mp̄v̄ t̄ə, í taa n̄əɣəs̄i n̄ti í k̄á ȳəȳəti t̄ə na p̄ə t̄a tata. Ama ye p̄ə talaa, í ȳəȳəti n̄ti tu k̄əv̄ mə luuŋ t̄e t̄ə. P̄ə t̄əȳa pulv̄ t̄əv̄, Iso Feesuȳu Nan̄əŋtu ka t̄v̄na-t̄əyi mə luuŋ t̄e, p̄ə t̄əȳa mə c̄əlv̄ȳə tu luna. ¹² Hal̄i yəlaa k̄á k̄v̄li na pá h̄v̄lí pa taalv̄naa yaa pa newaa maɣamaɣa s̄i pá kv̄-w̄e. Na c̄eçena k̄á la pa piya ke mp̄v̄ t̄əv̄. Piya s̄əle su k̄v̄li s̄i nyəma t̄əv̄ na s̄i la na pá kv̄-w̄e. ¹³ Yəlaa t̄əna taa k̄á k̄p̄ana-meɣe ma t̄əv̄. Ama ye wei í nyaya apalv̄t̄v̄ na í tala t̄ənaɣa, p̄v̄nt̄v̄ nyūv̄v̄ ke pu ya.

Acaalətv̄ t̄əm
(Matiyee 24:15-28; Luku 21:20-24)

¹⁴ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu t̄əma s̄i: Í k̄á k̄əv̄ na í na acaalətv̄ taa acaalətv̄ ke timpi p̄ə t̄a n̄əɣəsəna t̄ə w̄e t̄ə. Wei í kaləyi t̄ə í c̄ekəna-t̄əyi teu. Mp̄v̄ in̄i t̄ə, mp̄a paa w̄e Yuta t̄ə pá se na pá k̄p̄a p̄óŋ.

¹⁵ Ye p̄ə maɣana wei na í w̄e kutuluȳu t̄əv̄ na í t̄iiwa, í taa t̄ə s̄i í s̄v̄v̄ki t̄əȳaya na í k̄p̄aɣa pulv̄.

¹⁶ Na wei pu maɣana í w̄e taale t̄ə, í taa t̄ə s̄i í k̄p̄eŋ í t̄e na í kel̄i í k̄p̄ai. ¹⁷ Ahusitona na asəŋ t̄əm k̄á la wayo ke waat̄v̄ in̄i. ¹⁸ Í s̄ələm̄i Iso na k̄v̄ȳeŋ in̄i í taa pamsəna wat̄v̄ waat̄v̄. ¹⁹ P̄ə t̄əȳa pulv̄ t̄əv̄, wahala k̄á la k̄v̄ȳeŋ in̄i í taa k̄é s̄əs̄əm k̄é p̄ə tu fei. Wahala wei í taka hatoo Iso lap̄v̄ antulinya t̄ə pa ta nata, p̄əyele pa kaa tasa í taka k̄é nav̄ t̄ə. ²⁰ Na ye p̄ə t̄əȳa is̄u Tacāa huūwa s̄i í k̄á pasa k̄v̄ȳeŋ in̄i í t̄əv̄ n̄əɣəlv̄ kaa t̄v̄li-t̄i. Ama í pasa p̄ə k̄v̄ȳeŋ in̄əyi yəlaa mp̄a í l̄əsaa s̄i pá p̄əs̄i í nyəma t̄ə pa t̄əv̄. ²¹ Na ye ȳv̄lv̄ t̄əma-me s̄i: Í nyən̄i, Mesii w̄e c̄əne yaa c̄əne, í taa nu. ²² P̄ə t̄əȳa pulv̄ t̄əv̄, Mesiinaa na Iso k̄v̄ȳəȳət̄v̄ teləsəlaa p̄əp̄ətv̄naa k̄á lu na pá la k̄ək̄əlv̄

nyəm na piti təma. Halı paa pəsaya pa puɣusiɣi mpa pa mayamaya Isə ləsaa təɣə. ²³ Mpu tə í la laakalı, ma təma-meɣe kpaalɣu.

Yulv Pəyaya kənte

(Matiyee 24:29-31; Luku 21:25-28)

²⁴ Wahala inı ı waalı ké kuyeeɲ inı ı taa, ilim ká sɪ təkpitii, isətu kaa tasa hulɔmɔyɔ. ²⁵ Isətulɔɲasi ká luna isətaa na sɪ hoti, pu ciɣiti isətaa kəkəlɔnaa. ²⁶ Waatu inəɣi paa na Yulv Pəyaya má ma səɲa isəɲmuntɔ təə na má tiiki na ma toma ke səsəm na ma teeli. ²⁷ Maa tili ma isətaa tillaa sɪ pá koti ma ləsəlaa ke antulinya həɣələɲ təna taa. Pə kpaɣav ilim təlule na pə tətule na pə polo pə ntəɣəɲ na pə mpətəɲ təə tə.

Fiki tɔyɔ təm

(Matiyee 24:32-35; Luku 21:29-33)

²⁸ ɪ nyəɲna fiki tɔyɔ na í cəkəna, saa wei kɔ nɛɣətəɣi na hatɔ yeɣeləɣi tə í nyəmá kpaakraa sɪ heesɔyɔ talaa kele. ²⁹ Mpu tətəɣə waatu wei í ká ná təmnaa panɛ pa lakɪ tə í nyɪ sɪ pə wɔsaa kele, pə caa lapɔ nté. ³⁰ Tampana ke ma heeliɣi-me yoo maa cesəɣi, yəlaa mpa pa wɛ isəntə tə pa kaa sɪ pa təna na pəcɔ pə tənaya mpu pə la. ³¹ Isətənyɔ na atɛ ká mɔki yem. Ama ma kuyəɣətɔtu kaa saalı paa pəcɔ.

Isə tike nyəɲna kuyarɲku antulinya ká tɛ tə

(Matiyee 24:36-44)

³² Nəɣəlɔ fɛi wei ı nyəmá pə waatu yaa pə wule tə, paa isətaa tillaa, na Pəyaya má ma mayamaya. Ama Taca tike kəɲ nyəɲna. ³³ Mpu tə, í la laakalı na í feɲ. Pə taya pulɔ təə, í ta nyɪ wule nte mpu inı pu tii təkpiɪ tə. ³⁴ Pu wɛɛ isɪ yulɔ səsə kulɔyɔ ı təyaya sɪ ı puki mpa na í yaa ı pəyalaa mpa pa lakɪ ı kiɲ ke təmle tə, na í tɔ pə tənaya pa niɲ taa, na í húlɪ paa wei ké nte ı ká la tə, na í heeli təyaya təə nyənɔ sɪ í feɲ teu. ³⁵ Ye ı ta nyɪ waatu wei təyaya caa ká kəə tə ɪɛ í feɲ teu. Taanaya ke ı ká kəə, ahoə heka ke, kampaarɲ koou na, yaa tanarɲ ké, nəɣəlɔ ta nyɪ. ³⁶ Ye ı ká kəə təm kulɔm təə tənyəsə, ɪɛ í taa yeɛ na í mayana í təɲna tom. ³⁷ Nti ma heeliɣi-me isəntə tə ntəɣi ma heeliɣi paa wei sɪ í feɲ yoo.

14

Səsaa səsaa cayav ke Yesu acaya

(Matiyee 26:1-5; Luku 22:1-2; Yohaani 11:45-53)

¹ Pə kaasa kuyeeɲ naale sɪ pá təɣə Tɛɛv acima na potopotonaa mpa pa taa fɛi kəkɔsɔm tə. Mpuɣú kətəlaa səsaa na Isə Təm seɣesəlaa pa pɛka isəna paa la na pá kpa Yesu təheɛ na nəɣəlɔ ta na tə na pá kɔ-ı. ² Pa yəɣətaya pa taa sɪ: Ye tə təma sɪ tɛ kpa-ı acima waatu taa, pu la yoo ke yəlaa taa.

Yesu təə tulaalɔ pəlvɔ

(Matiyee 26:6-13; Yohaani 12:1-8)

³ Kuyaku nakɔli Yesu wɛ Petanii ke tənɔyɔ təə asilima kətəɲ tɔ Siməɲ təyaya taa, na í cayaa na í təɲna təɣə. Tənaya alɔ nəɣəlɔ ı sɔswa na í təkə tulaalɔ kupaɲ wei pa yaa sɪ naatɪ na pá lapa ı akpaləpiya ke liɣitee pələ kuhulɔmələ taa tə na tulaalɔ inı ı wɛ liɣitee ke səsəm tə. Mpuɣú alɔ inı ı pɛla akpaləpiya ɲke na í pəli tulaalɔ inəɣi Yesu nyɔyɔ taa. ⁴ Tənaya mpu inı pə ta maya mpa pa caya təna tə pa taa lɛlaa na pá tə sɪ: ɪ ləv tulaalɔ inı isəntə tə pə teu nte we? ⁵ Ye paa pɛɛta-ı ı liɣitee taa kəli liɣitee nyəɣətu ɲmɔnɔyɔ na nunɔwa (300) na pá ha kuyəntɔnaa? Mpuɣú pa kala alɔ inı ı təm ke səsəm. ⁶ Ama Yesu təma-wɛ sɪ: ɪ yeɛ alɔ inı təkpi yoo. Pepe təə ké í pəsəɣi ı lanle ke mpu? Mpi ı lapa-m mpu tə pə tewaya halı. ⁷ Mə na kuyəntɔnaa í wɛnna tam. Paa waatu wei ké í nəkəa í ká la-wɛɣe kupaɲtɔ. Ama má na-me tə kaa wɛɛ təma kiɲ ke tam. ⁸ Mpi ı pəsaa təɣə ı lapa. ɪ laala na í sayalı-m tulaalɔ ke kpaakraa

si pá pina-m. ⁹ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, paa timpixi paa heeli Laapaali Kupaŋ ke antulinya inu i təna i taa, paa keesi alv inə i lapa mpi tə pə təm na pá təsəyi i təw.

Yutaasi kəlmətə
(Matiyee 26:14-16; Luku 22:3-6)

¹⁰ Mpróyó Yesu ifalaa naanowa na naale taa nəyolw wei pa yaa si Yutaasi Isəkaleeu tə i kulaa, na í polo í mayana kətəlaa səsaa, si inu i ka tu Yesu ké pa nin taa. ¹¹ Pəle pa nu mpv ilena pa laŋa hee səsəm na pá tə si paa ha-i liyitee. Ilena Yutaasi suv kuyaku kupaŋku ke pəekuyv si í tu Yesu ké pa nin taa.

Teev acima kutəyov təyov
(Matiyee 26:17-25; Luku 22:7-14,21-23; Yohaani 13:21-30)

¹² Pə tala potopotonaa mpa pa taa kukusum fei tə pə acima kuyaku kancaalaya nyəŋku wule, ilena Yesu ifalaa pəsəsi-i si: Leye n caa si tə polo na tə la-ŋ Teev acima kutəyov? Pə wule ntəye pa kuyv iwəesi nsi pa lakəna Teev acima kutəyov tə.

¹³ Mpróyó Yesu tila i ifalaa taa naale si: I polo icate taa, í ka sulina apalv nəyolw na í səxəla ləm na həyaya, í təŋi-i. ¹⁴ Puntv inu í suv timpixi, ile mu pəsəsi təyaya tu si: Taca si kutuluyv ŋku kv taa í na i ifalaa paa caya na pá təyov Teev acima kutəyov tə kv we le? ¹⁵ Apalv inu i ká húlí-meyə ate na isətaa kutuluyv taa ké naŋ səsəŋku nakuləyi isətaa, na pá tema-kuyv tayanuyv na kv taa we wontu nti í ká lana tə. Kv taa tənaya í ká təsi-tuyv pə təna.

¹⁶ Tənaya Yesu ifalaa kulaa na pá tee icate taa na pá mayana teitei isv Yesu ka heela-we tə. Ilena pá təsi Teev acima kutəyov ke təna.

¹⁷ Pə kəma isv taanaya ile Yesu na i ifalaa naanowa na naale pa talaa kele. ¹⁸ Pa caya na pa təŋna təyov, ilena Yesu yəyətə si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, má na mpa me tə caya na tə təkí isəntə tə mə taa nəyolw ká la-m kəlmətə.

¹⁹ Tənaya Yesu ifalaa isəntaa nyəŋa səsəm, na pá suv-i pəsəyov ke kuləm kuləm. Inə si: Matəŋ pə taya ma? Inə si: Matəŋ pə taya ma?

²⁰ Tənaya Yesu cə-we si: Mə naanowa na naale taa nəyoluyv. Má na wei tá nin ká krenti svsuyv ke nyənaya taa tə. ²¹ Yulv Pəyaya má, ma səki teitei ké isv paa keesa ma təm ke Isə Təm taa tə. Ama wei i ká la Yulv Pəyaya maya kəlmətə ke mpv tə i təm ká la waiyo ké səsəm. Puntv inu ye pa taa luli-i pəle pu lapa sana.

Taca səm təsəyov
(Matiyee 26:26-30; Luku 22:14-20; Kələnti I 11:23-25)

²² Mpróyó waatv wei Yesu na i ifalaa pa təkaya tə, Yesu kpaŋa potopoto na í see Isə ké í na təmle, na í faya-i na í cela i ifalaa, na í heeli-we si: I mv, ma tənuyv nté.

²³ Pəle pə waali ké i kpaŋa kəpv na í see Isə ké í na təmle na í cele-we, na pəle pá nyəw pa təna. ²⁴ Ilena í heeli-we si: Ma caləm nté mpi pə húləyi Isə nəyov pəeluyv tampana tə. Mpi pə kpremna yəlaa paŋale təw. ²⁵ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, ma kaa tasa sulv pəneyə nyəw haləna kupaŋku maa tasa pə nyəw ke Isə Kawulaya taa tə.

²⁶ Yesu na i ifalaa pa tema mpv, ilena pá yoo acima yontu, ilena pá tee Olifinaa puyv təw.

Piyee kpeesuyv təm yəyətaya
(Matiyee 26:31-35; Luku 22:31-34; Yohaani 13:36-38)

²⁷ Mpróyó Yesu təma i ifalaa si: Mə təna í ká ye-le-m na í se. Pa ŋmaa rpróyó Isə Təm taa si: Maa kv tiikilu na heeŋ ká ya yem yem. ²⁸ Ama waatv wei maa fe, ilena má tee-meyə nəyov ke Kalilee.

²⁹ Tənaya Piyee təma-i si: Paa pa təna paa ye-le-ŋ na pá se, má ma kaa la mpv.

³⁰ Ama Yesu təma Piyee si: Tampana ke ma heeliyi-ŋ yoo maa cesəyi, n ká kpeesv təm tooso ké saŋa ahoo ane a mayamaya si n ta nyi-m ké n ta nyi-m na pəcó kampaav koo təm naale nyəm.

³¹ Ama Piyee tasa kpeesuyv na toŋ si: Paa má na-ŋ tu si tu si ké. Ma kaa kpeesí si ma ta nyi-ŋ.

Ípúyú pa təna pa yəgəta mpv.

Yesu sələmvv ke Ketəsemanee
(*Matiyee 26:36-46; Luku 22:39-46*)

³² Pəle pə waali pa tala timpi pa yaa si Ketəsemanee tə, ilena Yesu tə i ifalaa si: I caya cəne na má polo Iso sələmvv ke hatoo cəne.

³³ Ípúyú i kpaɣa Piyee na Saaki na Yoħaani. Tənaɣa səgəntv na laŋwakəlle səsəle suu-i kpaɣ, ³⁴ ilena í tə-we si: Ma laŋle wakəlaa ké tətəgətəgə pə fei keesuyv. I caya cəne na í feŋiyi.

³⁵ I tuusa i nəgə təó ké pəcə, ilena í luŋ na í sələmi si ye pə we pəsuyv wahala waatu iné í taa kəó inu i təó. ³⁶ I sələmaa ké si: Hai, ma Caa, n pəsəyi pə təna, kəóli wahala səsə ineyə ma nyuyv təó. Paa na mpv mpi n nəkaa tə pəle pə la, pə taa wee ma luɣu nyəntv.

³⁷ Yesu təma mpv, ilena í məli i ifalaa tooso inu i kiŋ na í maɣana pa təŋna tom. Tənaɣa i pəəsə Piyee si: Siməŋ, n too ké? N kpisa feŋuyv ke pəcə maɣamaɣa? ³⁸ I feŋ na í sələmi, təfə í ká hoti waatu wei maɣasuyv kəŋ-me tə. Pááná wee, ama tənyv u pəsəgəna.

³⁹ Ípúyú Yesu tasa tuusuyv, ilena í tasa kvləmtv ntəyi sələmvv. ⁴⁰ I tasa i ifalaa cəlgə məlvv, ilena í maɣana pa təŋna tom tətə. Pa kpisa pá cayaŋa pa ise. Ue pa ta nyi nti pá cə-i tə.

⁴¹ Yesu məla tooso nyəm ilena í pəəsí-we si: I təŋna tom na í heesəyi yaa? Təv, í yele mpv, pə talaa kéle. I nyəni, paa tv Yulv Pəyaya maɣa asaɣaa niŋ taa. ⁴² I kvlə na tə tē. I nyəni, ma kəlmətə tv tala cəne.

Yesu kpaɣ
(*Matiyee 26:47-56; Luku 22:47-53; Yoħaani 18:3-12*)

⁴³ Yesu təŋna yəgətaya ke mpv, ilé i ifalaa naanvwa na naale taa lelv wei pa yaa si Yutaasi tə i talaa kéle. Na i waali ké yəlaa tuutuuma na pá təkə laɣalee na kpatəŋ. Kətəlaa səsaa na Iso Təm seɣesəlaa na nyuyv nyəma pa tilina yəlaa mpe. ⁴⁴ Yutaasi wei inu i laki Yesu ké kəlmətə ke mpv tə i ka keesa samaa inəyi isəna i ká la təgə. I heela-weyē si: Ye ma polaa na má wayala wei ilé inəgəle. I kpa-i na í təkí-i teu na í tēna. ⁴⁵ Yutaasi talaa ilena í kpatəna Yesu na í tə si: Taca.

Iləna í wayali-i. ⁴⁶ Ípúyú samaa inu i tv niŋ ke Yesu təó na pá kpa-i. ⁴⁷ Tənaɣa mpa na Yesu paa we təna tə pa taa nəgəlv i kpee i laɣate na í lo kətvlv səsə təmlé tv ŋkpaŋuyv na í kəóli təfeŋ. ⁴⁸ Iləna Yesu pəəsí samaa si: I kəŋi-m kpaɣ na í nəki na í kpaɣəyi laɣalee na kpatəŋ tə, maɣa ŋmulv isayav ké? ⁴⁹ Ma na-meɣe Iso təsele səsəle taa ké kuyeyē tənaɣa na má seɣesəyi. Pəyele í ta kpa-m. Ama pə lapa isəntəgə si pə la isəna paa ŋmaa Iso Təm taa tə.

⁵⁰ Tənaɣa Yesu ifalaa təna yela-i na pá se na pá tē.

⁵¹ Pə pamna ifepu nəgəlv i ka taka kunti tike na í təŋ Yesu waali. Pa siisaa si pa kpa ifepu inu, ⁵² iləna kunti fiti na í yele na í tē tapakpəte təyələyəli.

Yesu ponav ke Kotuyv səsəŋkv taa
(*Matiyee 26:57-68; Luku 22:54-55,63-71; Yoħaani 18:13-14,19-24*)

⁵³ Ípúyú Yesu kpalaa pona Yesu ké kətəlaa wulav tē, na pá maɣana kətəlaa səsaa na nyuyv nyəma na Iso Təm seɣesəlaa pa kota təna. ⁵⁴ Piyee tənaɣa Yesu ké tááləŋ təó, haləna í tala kətəlaa wulav taya təó. Iləna í caya təna na í na təmlé nyəma pá holiyi kəkə.

⁵⁵ Ípúyú kətəlaa səsaa na Kotuyv səsəŋkv nyəma pəeka taali wei paa tv Yesu na pá hiki mpaav na pá kv-i tə, na pá kpisi. ⁵⁶ Iləna yəlaa paɣale náá kvlə na pá təŋ si: Taali ineyē i lapa, ineyē i lapa. Ləlaa si ineyē, na pá tayanəyi pa taa pa tike ke kpeesuyv. ⁵⁷ Na ləlaa náá lu yem na pá looli təm na pá suu-i si:

⁵⁸ Tə nu Yesu yəgətəa si inu i ká yəki Iso təsele səsəle təne, nte yəlaa niŋ ŋmawa tə. Inu i ká ləeti kvfate nte yulv niŋ kaa ŋma təgə kuyeyē tooso wule.

⁵⁹ Paa na mpv pa təm ta kaa.

⁶⁰ Μρύγύ κətəlaa wulav kula pa təna pa isentaa na í pəəsi Yesu si: N kaa yəgəti? Suweye yəlaa pane pa yəgətəyəna-η ye?

⁶¹ Ama Yesu suma, ι ta cə si pulv. Ilena κətəlaa wulav tasa-ι pəəsuyv si: Nyagalə Iso wei pa puyləxi tə ι pəyalv Mesii?

⁶² Tənağa Yesu cə-ι si: Nn, ma maγamaγa keke. Na mə təna təpai í ká na Yulv Pəyaga má na má caya Iso toη təna tv kəηkəη taa. Na í ká na-m isətaa ηmuntv taa na má tiiki.

⁶³ Tənağa κətəlaa wulav cəla ι wontu na í tə si: Seliya nyəma mpaya tə tasəxi preekuyv tətə.

⁶⁴ Mə maγamaγa í ná isəna ι kpa Iso tətə təgəle. Təv, í na-we? Μρύγύ pa təna pa təma si ι təm səpaγa, paa kv-ι kέ.

⁶⁵ Tənağa yəlaa mpε pa ləlaa svv-ι ntagama təv, na pá takι ι isentəv na pá mapι-ι ηkuma, na pá pəəsi-ι si: Kpeye wei ι mapa-η tə.

Pəle pə waalι yoolaa kpaγa Yesu na pá mapι-ι kataasi.

Piyee kpeesuyv

(Matiyee 26:69-75; Luku 22:56-62; Yohaani 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Piyee ka we taγa tətə kέ ateyε mpv təgə κətəlaa wulav təmle tv alv nyəη nəgəlv ι kəma ⁶⁷ na í maγana-ι na í holiγi kəkə, na í nyəni-ι təpiηη na í tə si: Nyá tətə, n ka we Nasaletι tv Yesu inι ι kiη.

⁶⁸ Μρύγύ Piyee kpeesaa na í tə si: Ma ta nyι nti n yəgətəxi mpv tə. Ma ta cekəna-tι.

Pəle pə waalι kέ Piyee luwa na í polo kpaanη taa. [Ilena kampaav koov.] ⁶⁹ Tənağa təmle tv alv nyəη inι ι taγana-ι nav, na í tasa í na mpa paa we təna təgə heeluyv si: Pa taa mpεyεle na apalv inε tətə.

⁷⁰ Μρύγύ Piyee taγana kpeesuyv. Pə lapa laasaya ilena mpa paa we təna tə pá tə Piyee si: Nyá, n ta lanη yəlaa mpε pa taa nəgəlv. Pə taγa pulv tətə, n kέ Kalilee tv tə se.

⁷¹ Μρύγύ Piyee kpeesaa təlalala na í tuu na í tə si: Na Iso, ma ta nyι apalv wei ι təm í yəgətəxi tə.

⁷² Tənağa kampaav ləla koov ke təm naale nyəm, ilena Piyee təəsi nti Yesu ka yəgəta-ι tə tə tətə si: Mpi pu takι kampaav koov naale nyəm tə n tema təm toosoγo kpeesuyv si n ta nyι-m kέ n ta nyι-m. Ilena Piyee wii isəlv m.

15

Yesu ponav ke Pilati

(Matiyee 27:1-2,11-14; Luku 23:1-5; Yohaani 18:28-38)

¹ Kətəlaa səsaa, na nyuyv nyəma, na Iso Təm seγesəlaa, na Kotuyv səsəv nyəma pa kota təmaγa tananη kvpaηkv tεε si pa paasəyəna Yesu təm. Μρύγύ pa həkα-ι na pá kpaγa-ι na pá polo pá cəla Pilati. ² Tənağa Pilati pəəsi-ι si: Nyagalə Yuta nyəma wulav səsə inəxi?

Ilena Yesu cə-ι si: Ntəgəle n yəgəta mpv.

³ Na κətəlaa səsaa náá təη si ι lapa taalənaa ke səsəm kέ. ⁴ Tənağa Pilati tasa-ι pəəsuyv si: N sumaya? Nyəni pa təηuyv si n lapa pəne na pəne tə.

⁵ Ama Yesu tá cə si pulv. Ilena pə la Pilati ke piti kέ səsəm.

Isəle seesuyv ke Yesu kvγv tətə

(Matiyee 27:15-26; Luku 23:13-25; Yohaani 18:39-19:16)

⁶ Paa Tεεv acima wena Pilati tvləxi saləka tv nəgəlv wei samaa caa si pá tvli təgə. ⁷ Pə pamna apalv nəgəlv wei pa yaa si Palapaasi tə, í na ləlaa paa kvwa yulv ke tetv təm yoov ηku ku kulaa tə kv taa na pá təkα-weyε saləka. ⁸ Μρύγύ samaa kulaa na pá kpa na pá maγana Pilati si í la-we isu ι tu laki-we tə. ⁹ Tənağa Pilati pəəsi-we si: I caa má tvli-meyε Yuta nyəma wulav səsə na?

¹⁰ Pə taγa pulv tətə kέ ι pəəsi-weyε mpv, ι ka nyəmaγa təkεlekele si isəsεemle tətə kέ κətəlaa səsaa ka pona-ι Yesu. ¹¹ Ama κətəlaa səsaa mpε pa seγesəna yəlaa si pá tə si Palapaasi ke

pá tɔli-wɛ. ¹² M̄p̄r̄ȳḡȳ Pilatı tayana samaa ke p̄ə̄s̄ȳȳu sɪ: T̄ə̄, ı̄s̄ə̄n̄āȳa í caa má lana mə Yuta nȳə̄ma wulav s̄ə̄s̄ə̄ ı̄nɪ?

¹³ T̄ə̄n̄āȳa pa map̄a kapusi sɪ: Kamı-ı̄ s̄ə̄m tesika t̄ə̄.

¹⁴ ɪ̄l̄ə̄na Pilatı p̄ə̄s̄ı-wɛ sɪ: ɪ̄l̄ə̄ ı̄s̄aȳat̄o n̄tiȳı ı̄ lapa?

M̄p̄r̄ȳḡȳ pa tasa kapusi map̄u na ton̄ sɪ: Kamı-ı̄ s̄ə̄m tesika t̄ə̄, kamı-ı̄ s̄ə̄m tesika t̄ə̄.

¹⁵ Pilatı s̄ə̄l̄aa sɪ samaa ı̄nɪ ı̄ lan̄ɛ í h̄ēēna-ı̄, ı̄l̄ə̄na í t̄olı Palapaasi, na í yēle na pá casa Yesu ke akp̄at̄ē. ɪ̄l̄ə̄na í kp̄aȳa-ı̄ na í c̄ēl̄e-wɛ sɪ pá polo pá kamı-ı̄ s̄ə̄m tesika t̄ə̄.

Yoolaa paanav ke Yesu

(Matiyee 27:27-31; Yohaani 19:2-3)

¹⁶ M̄p̄r̄ȳḡȳ yoolaa pona Yesu ké k̄v̄f̄ə̄n̄ē t̄ə̄ȳaȳa t̄aȳa t̄ə̄, ı̄l̄ə̄na pa yaa pa loon̄a t̄ə̄na. ¹⁷ M̄p̄r̄ȳḡȳ pa suu Yesu ké capa k̄v̄s̄ēm t̄ə̄kp̄au, na pá l̄ūv̄ s̄ə̄wa ke ntenuȳu na pá te ı̄ nȳȳȳ. ¹⁸ ɪ̄l̄ə̄na pá s̄ēe-ı̄ sɪ: Yuta nȳə̄ma wulav s̄ə̄s̄ə̄, f̄ə̄.

¹⁹ Na pá makı ı̄ nȳȳȳ taa ké kp̄át̄ȳḡȳ, na pá t̄ə̄ ı̄ t̄ə̄ ké n̄taȳama, na pá lun̄iȳı ı̄ t̄ēe ké akula ke teu t̄ə̄kulakula. ²⁰ Pa t̄ə̄ma-ı̄ paanav ke mp̄u, ı̄l̄ə̄na pá w̄ə̄ɣ̄ə̄sı capa k̄v̄s̄ēm ı̄nɪ, na pá m̄ə̄l̄ə̄na-ı̄ ı̄ wontu. ɪ̄l̄ə̄na pá luna-ı̄ sɪ pa kan̄ı-ı̄ s̄ə̄m tesika t̄ə̄.

Yesu kam

(Matiyee 27:32-44; Luku 23:26-43; Yohaani 19:17-27)

²¹ P̄ə̄ pamna Sil̄ēnı t̄v̄ n̄ə̄ɣ̄ə̄l̄v̄ ná luna taale, pa yaa-ı̄ sɪ Sim̄ə̄n̄. ɪ̄ ké Alek̄əs̄ant̄ə̄lı na Lufusi pa caa. T̄ə̄n̄āȳa pa kp̄ıpa ı̄l̄ə̄ na ton̄ sɪ í s̄ə̄ɣ̄ə̄lı Yesu tesika n̄ke. ²² M̄p̄r̄ȳḡȳ pa pona Yesu ké timpi pa yaa sɪ K̄ə̄l̄ək̄ə̄ta t̄ə̄. (P̄ə̄ h̄w̄w̄ē n̄t̄ē sɪ nȳv̄mp̄ə̄ɣ̄ə̄l̄aȳa t̄ē). ²³ M̄p̄r̄ȳḡȳ pa nȳə̄m̄a sɪ pa c̄ēl̄ə̄ȳı-ı̄ s̄olv̄m mpi p̄ə̄ taa pa sita k̄ə̄l̄e n̄te pa yaa sɪ mīlı t̄ə̄ sɪ í nȳə̄. Ama Yesu kisa nȳə̄v̄. ²⁴ P̄ə̄ waalı ké pa kama-ı̄ s̄ə̄m tesika t̄ə̄, na pá t̄ə̄ t̄ēt̄ē ké ı̄ wontu t̄ə̄ sɪ pa nȳə̄n̄ ı̄s̄ə̄na paa wei ı̄ ká hiki t̄ə̄ na p̄ə̄c̄ó pá tala-tı. ²⁵ Waat̄v̄ wei pa kan̄aȳa-ı̄ mp̄u t̄ə̄ p̄ə̄ w̄ē tan̄an̄ ı̄l̄im kal̄ə̄fu p̄ə̄ɣ̄ə̄l̄aȳaf̄ēı naan̄v̄wa t̄ə̄. ²⁶ M̄p̄r̄ȳḡȳ pa lapa lamp̄a na pá n̄maa ı̄ t̄ə̄ sɪ: Yuta nȳə̄ma wulav s̄ə̄s̄ə̄. Pa lapa n̄p̄r̄ȳḡȳ sɪ p̄ə̄ h̄ulı mpi p̄ə̄ t̄ə̄ pa lapa-ı̄ mp̄u t̄ə̄. ²⁷ Pa kp̄ēn̄a í na n̄mulaa ke naale na pá ká s̄ə̄m tesikası t̄ə̄, l̄ēlv̄ ke ı̄ n̄t̄ə̄ɣ̄ə̄n̄ t̄ə̄, na l̄ēlv̄ ke ı̄ mp̄ə̄t̄ə̄n̄ t̄ə̄, [²⁸ sɪ p̄ə̄ la ı̄su paa n̄maawa ı̄s̄ə̄ T̄ə̄m̄ taa t̄ə̄ sɪ: Asaȳaa taa ké pa t̄v̄-ı̄.]

²⁹ Ȳə̄l̄aa mp̄a paa t̄ēekaȳana t̄ə̄na t̄ə̄ p̄ēl̄e pa kp̄ēt̄ə̄ȳı nȳə̄n̄ na pá t̄v̄kı-ı̄ sɪ: Anyan̄ka, mat̄ə̄n̄ nȳá t̄ə̄mna sɪ n̄ ȳə̄k̄ə̄ȳı ı̄s̄ə̄ t̄ə̄s̄ēl̄e s̄ə̄s̄ə̄l̄e na n̄ taȳanı k̄v̄fat̄ē ke n̄mav̄ ke k̄ȳēēn̄ tooso taa. ³⁰ Waasi nȳá tı ı̄l̄ə̄. Lu tesika t̄ə̄ na n̄ tii ı̄l̄ə̄.

³¹ M̄p̄r̄ȳḡȳ na k̄ə̄t̄ə̄l̄aa s̄ə̄s̄aa na ı̄s̄ə̄ T̄ə̄m̄ s̄ēȳēs̄ə̄l̄aa t̄ə̄t̄ə̄. P̄ēl̄e pa t̄ə̄n̄a-ı̄ paanav na pá ȳə̄ɣ̄ə̄t̄ə̄ȳı pa t̄ə̄ma sɪ, ı̄ yapa l̄ēl̄aa nȳə̄n̄ ı̄s̄ə̄n̄āȳa na í kaa p̄ə̄sı na í ya ı̄ maȳam̄aȳa ı̄ nȳə̄n̄k̄u. ³² P̄ə̄n̄ent̄aa ı̄s̄ēȳēlı wulav s̄ə̄s̄ə̄ Mesii í lu tesika t̄ə̄ na í tii na t̄ə̄ ná na t̄ə̄ tisi.

P̄ə̄ kp̄ēn̄a í na mp̄a paa kama t̄ə̄ na p̄ēl̄e pá t̄v̄kı-ı̄ t̄ə̄t̄ə̄.

Yesu h̄ēv̄

(Matiyee 27:45-56; Luku 23:44-49; Yohaani 19:28-30)

³³ P̄ə̄ k̄ə̄ma na p̄ə̄ tala ı̄l̄im sikuȳu, ı̄l̄ə̄na s̄ə̄kp̄ēt̄v̄ȳȳ nyala ı̄cat̄ē t̄ə̄ hal̄ə̄na ı̄l̄im kp̄ılı. ³⁴ ɪ̄l̄im kp̄ıla mp̄u, ı̄l̄ə̄na Yesu kiisina n̄ə̄ɣ̄ə̄ s̄ə̄s̄ə̄ȳa sɪ: Eloi, Eloi, Lema sapatani. (Na t̄ə̄l̄e t̄ə̄ h̄w̄w̄ē n̄t̄ē sɪ: Ma ı̄s̄ə̄ ma ı̄s̄ə̄, pepe t̄ə̄ ke n̄ l̄ə̄-m?)

³⁵ Mp̄a paa w̄ē t̄ə̄na t̄ə̄ pa taa l̄ēl̄aa nu mp̄u, ı̄l̄ə̄na pá t̄ə̄ sɪ: ɪ̄ nu, ı̄ yaana n̄t̄ēȳē ɪ̄lı.

³⁶ ɪ̄l̄ə̄na pa taa n̄ə̄ɣ̄ə̄l̄v̄ kp̄aȳa asewa na í polo í lii kp̄al̄ə̄kp̄am san̄ ke lum k̄v̄nȳə̄n̄əm nap̄ə̄lı p̄ə̄ taa na í t̄v̄v̄ kp̄át̄ȳḡȳ n̄ə̄ɣ̄ə̄ taa na í h̄ulı Yesu sɪ í nȳə̄. Na ı̄ t̄ə̄ sɪ: ɪ̄ yēle na t̄ə̄ ná ɪ̄lı ká k̄ə̄ na í tisi-ı̄ yaa ı̄s̄ə̄na?

³⁷ T̄ə̄n̄āȳa Yesu kiisa s̄ə̄s̄ə̄m ı̄l̄ə̄na í h̄ēē.

³⁸ M̄p̄r̄ȳḡȳ p̄v̄ȳȳv̄ s̄ə̄s̄ə̄v̄ n̄k̄u k̄v̄ kaȳa ı̄s̄ə̄ t̄ə̄s̄ēl̄e taa t̄ə̄ k̄v̄ faȳa k̄v̄ h̄ēk̄v̄ taa ké hun̄ naale ke yem ke hat̄o ı̄s̄ə̄t̄aa na p̄ə̄ kal̄ə̄s̄ə̄na at̄ē. ³⁹ Lom yoolaa s̄ə̄s̄ə̄ wei ı̄ ka s̄ə̄n̄a Yesu ı̄s̄ēnt̄aa t̄ə̄ ı̄ na ı̄s̄ə̄na Yesu t̄ə̄ma kiisuȳu na í sɪ t̄ə̄. ɪ̄l̄ə̄na í t̄ə̄ sɪ: Tampana, yul̄v̄ ı̄n̄ē ı̄ ké ı̄s̄ə̄ P̄ə̄ȳaȳa.

⁴⁰ Alaa napəli paa səha pooluŋ na pá nyənəyi. Makətala Malı ka wə pa həkv. İlena pə kaası Saakı səkpəlu na Yosee pa too Malı na Salomee tətə. ⁴¹ Alaa mpə pa təŋaya Yesu ké saa wei i ka wə Kalilee tə na pá caləsəyi-i. Na pə kaasa alaa ləlaa payale mpa í na-wə paa kpawa Yosalem tə.

Yesu pim

(Matiyee 27:57-61; Luku 23:50-55; Yohaani 19:38-42)

⁴² Pə pamna kuyaku ŋkuyə pa lakı acima səəlv. Mpi tə pə feŋ kuyaku kvhəesuyə ké. Ḿpúyú pə kəma na pə keesi taanaya, ⁴³ ilena Alimatee Yosəefu kəə. Mpə pa kotayana kotuyə səsəəv ŋkv, na yəlaa təkayana-i ké. I mayamaya i ka keŋayana Iso Kawulaya təə. Yosəefu inı i nyaya apalətv ke teu na í polo í mayana Pilatı na í sələmi-i sı i kprakəyi sətv. ⁴⁴ Ama pə lapa Pilatı ke piti ke isəna i səpa ləŋ ke mpv tə. İlena í yaa yoolu na í pəəsı-i sı: Yesu səpa tə pə leelaa. ⁴⁵ Yoolu heela-i pə tampana, ilena í ha Yosəefu ke mpaav sı í polo na í kraya sətv. ⁴⁶ Ḿpúyú Yosəefu yapa kponkrontu toŋ nyəntv nti pa yaa sı ləŋ tə təpŋkahuləŋa, na í tisi sətv ke tesika təə na í takı-i pŋkahuləŋa ŋke. İlena í polo í pimi-i pəlaav ŋku pa hula kvkramuyə taa tə kv taa. İlena í pilimi piw səsəəv nakvli na í suli pəlaav nəyə. ⁴⁷ Makətala Malı na Yosee too Malı paa wəe na pá naakı timpı pa pima-i tə.

16

Yesu fem

(Matiyee 28:1-8; Luku 24:1-12; Yohaani 20:1-10)

¹ Ḿpúyú kuyaku kvhəesuyə tēwə, ilena Makətala Malı na Saakı too Malı na Salomee pá ya nim səsəŋ nyəm sı pa puki na pá sayalı Yesu ké pəlaav taa. ² Ḿpúyú cimaası wule pa kula tanan təpam na pá polo pəlaav kin ke ilim luw waatv. ³ Pa pəəsaya təma sı: Awe ká tvi-tuyə piw ŋkuyə pəlaav nəyə ilə?

⁴ Pa kusa pa isə ilena pá na sı pa tēma piw səsəəv ŋkuyə pilimuyə na pá su kpeenə. Ku təə teu ké. ⁵ İlena pá svv pəlaav taa na pá mayana ifepu nəyəlv na í suu capa kvhulvm na í çaya ntəyən təə. Ḿpúyú səyəntv lapa-wə. ⁶ İlena ifepu inı í heeli-wə sı: Səyəntv í taa la-mə. Nasaləti Yesu wei pa kama səm tesika təə təyə í pəkəyi. I fema, i fei çənə. I nyəni, u naa timpı paa husa-i tə. ⁷ Təv, í polo í heeli i ifalaa ləlaa na Piyee sı i tē-məyē nəyə ke Kalilee, tənaya í ká mayana-i isı i ka heela-mə tə.

⁸ Pa lu pəlaav taa na səyəntv pu-wə təkənkan na pá seliyi. Ḿpúyú pa sewa na pa səyəntv katatəlaya təə pa ta pəsi na pá heeli nəyəlv sı pulv.

Makətala Malı na Yesu

(Matiyee 28:9-10; Yohaani 20:11-18)

[⁹ Yesu fem ḿpúyú cimaası tanan kvpankv tē tə, Makətala Malı təə ké i caala luw. Alv inı i waalı ké Yesu ka təyənə aləyaa naatosompəyələya. ¹⁰ Tənaya Malı inı i kulaa na í pona laapaalı ke í na mpa paa wəe na pá çaya ləyaya na pá wiiki tə. ¹¹ Alv inı i heela-wəyē mpv sı Yesu wəna i weesuyə na inı i mayamaya i na-i tə. Pa ta mv i təm.

Yesu na tillaa naale pa təm

(Luku 24:13-35)

¹² Pəle pə waalı Yesu lu pa taa naale təə na wəetv lentı ke waatv wei pəle pa wə mpaav taa na pá puki tawa taa tə. ¹³ Ḿpúyú pəle pa məlaa na pá heeli ləlaa, na pəle tətə pa ta mv-tı.

Yesu ifalaa təə luw

(Matiyee 28:16-20; Luku 24:36-49; Yohaani 20:19-23; Tillaa Təmlə 1:6-8)

¹⁴ Pə waalı ké Yesu lu i ifalaa naanəwə na kulvm təə ké waatv wei pa çaya təyəv tə, na í kaləna-wə sı: Pepe təə ké í lapa kate na mə lanja la kpəsəŋ na pá heeli-mə sı ma fema na í tisi. ¹⁵ Pəle pə waalı i təma-wə sı: I ya antulinya tənə taa na í heeli paa wei ké ma Laapaalı

Kupaŋ. ¹⁶Ye wei i mowa na pá sɔ-i Isə lum, pu ya pɔntɔ nyɔyɔ. Ama ye wei i kisa tɔ mɔyɔ, paa kv pɔntɔ tɔm. ¹⁷Ye mpa pa mowa, piti tɔma nna paa la tɔyɔlɔ. Paa tɔyɔnɔ alɔyaa na ma tɔŋ, na pá yɔyɔtɔ nsɔma lɛnna. ¹⁸Paa kra tɔmaa na pa niŋ, yaa pá nyɔɔ kɔɔ wɛna a kyɔi yɔlaa tɔ, pə kaa la-wɛyɛ pɔlv. Paa tɔni kutɔntɔnaa tɔɔ kɛ niŋ na pə waa-wɛ.

Yesu kpaŋ kɛ isɔ

(Luku 24:50-53; Tillaa Tɔmlɛ 1:9-11)

¹⁹Tacaa Yesu tɛma i ifalaa kɛ yɔyɔtɔnɔv kɛ mpɔv, ilɛna pə kraasi-i isɔtaa na í caya Isə kɔŋkɔŋ taa. ²⁰Mpɔyɔ i ifalaa ná tɛɛwa na pá heeliyi Laapaali Kupaŋ kɛ paa timpi. Tacaa ka wɛ pa waali kɛ pa kɔlapɔtɔ taa na í kɔsɔyɔi pa waasɔnaa nyɔɔŋ na piti tɔma wɛna a tɔŋna lapɔ tɔ.]

LAAPAALI KUPAN WEI LUKU NMAAWA TŌ Kutvltv

Takəlaya kanε ka tv Luku ta ke Yuta tv, Kələeki tv ké, ı təmlε nté lokotulo təmlε. Luku caakaya sı í hóló sı Yesu ké yəlaa təna waaslv ılena í keesi Yesu lvlvny nyəma ke pə krayav Yosεfv tə haləna Atam. Mpi tə, yəlaa təna cəsə kεle.

Yesu ta ké Yuta nyəma tike nyə, ı səla yəlaa tənaya, kasayampiya na konyəntvnaa. ı kəmayə sı ı pəkəχı mpa pa ləpa tə na í waası-wε (19:10).

Isəna pa faya Luku takəlaya tə:

Yesu lvlvny na ı pəcaatv, titite 1-2

Yesu təmlε tayanvny, titite 3-4

Yesu təmlε ke Kalilee, titite 5-9

Yesu pote ke Yosalem, titite 10:1-19:27

Yesu təmlε ke Yosalem, titite 19:28-21:1-38

Yesu səm na ı fem, titite 22-24

Mpi pə tə Luku nmaa takəlaya kanε tə

¹ Ma yvlv Teufili, yəlaa payale mayasaa sı pá keesi mpi pə lapa tá hekv taa təyə takəlaya taa. ² Isu mpa pa nana pa ıse ke pə kancaalaya na pá pəsi Isə Təm təmlε nyəma tə. ³ Ma mayamaya ma tema yasvny ke pə krayav təm nti tə kancaalaya tə, na ma nawa pə tampana təna. Pə tə ké pə lapa-m teu sı má keesi-ny təm nti tə təna təcvny ma yvlv kupa. ⁴ Sı ń cekəna pə təna mpi pa seysesə-ny tə pə tampana ke teu.

Isətaa tillu sı paa lvi Isə lvm səlv Yohaani

⁵ Yuta wulav səśə Heləti waatv taa, kətvlv nəyəlv ı ka we Apiya kətəlaa loonə taa, pá yaa-ı sı Sakalı. ı alv ka ké kətvlv Aləny lvlvny tv, pa yaa ılé sı ılisapeti. ⁶ Pa naale ıni pa təntε ka keesa Isə ké. Pəcə pa tənaya Tacaa kusəsutv na ı kuheelitu tənaya teitei. ⁷ ılisapeti ka ké kaalvlaya, ıle pa feina pəyaya. Pəyele pa naale ıni pa puwa.

⁸ Mpyúy kuyakv nakvli pə tala Sakalı loonə təmlε waatv, ılena í polo na í tənəna kətvny təmlε lapv ke Isə təsεle taa. ⁹ Mpyúy pa tə tete ısu kətəlaa lakı tə, ılena pə kpa Sakalı sı í svv na í wə tulaalvnaa ke hatoo kətaya təlate tə. ¹⁰ Na yəlaa samaa təna we awalı na pá tənəna Isə sələmvny ke tulaalv wəpv waatv. ¹¹ Tənaya Tacaa isətaa tillu nəyəlv ı lu Sakalı tə na í səny tulaalv kətaya təwəte ntəyən tə. ¹² Waatv wei Sakalı nawa isətaa tillu ılena səyəntv kpa-ı na ı lanje cε. ¹³ Ama isətaa tillu heela-ı sı: Sakalı taa nyá, Isə mv nyá sələmvny. Nyá alv ılisapeti ká lvi-ny apalvpəyaya, na n ká ha-keye hətε sı Yohaani. ¹⁴ Nyá lanje ká heena-ke pə tu fei, na payale lanə ká hvləməna ka lvlvny. ¹⁵ Pə taya pulv, kaa la səśə ke Tacaa ısentaa. Ka kaa tənə solvmaaya yaa konyənyəəm kəkəkəm napəli. Feesuyv Nanətv ton ká weε ka taa ké səśəm ke hatoo ka too lotu taa. ¹⁶ Kaa məhna ıseyeli nyəma payale ke pa Caa Isə kin. ¹⁷ Kaa yoosi ka təmlε ke Isə ısentaa na Feesuyv Nanətv ton. Ka ləmayasəle na ka ton ká weε ısu Ilii. Kaa krenti caanaa na pa piya. Kaa la na kaanvtnaa tənə tampana. Kaa la mpyúy sı ká tayanı Tacaa ke yəlaa kupa mpa pa mvna ı təmlε lapv tə.

¹⁸ Tənaya Sakalı cə isətaa tillu sı: Nyá təm tənε tə we mvny nte? Pə taya pulv, ma wev ısentə tə, ma puwaya. Pəcə ma alv mayamaya ná puwa.

¹⁹ Mpyúy isətaa tillu cə-ı sı: Maya Kapıyεε ké, Isə cəlvə ma weε. ıni ı tilina-m sı má yəyətəna-ny na má heeli-ny təm kupa tənε. ²⁰ Mpi pə tə n ta tvna ma təm nti tu tε na tε la tampana ke tə waatv tə pə tə n ká la kamumuka. Nyá nəyə kaa kuli, haləna wule nte ma təm tənε tu la ısu ma yəyətəny tə.

²¹ Waatu inu tō na yēlaa we awali kē na pā taŋa Sakali na piti kē mpi pē tōo i taŋa sōsōm ke hatoo pē taa tēna tō. ²² Waatu wei i luwa tō i ta pēsi na í yōgōtēna-we. Ilena pēle pá cekēna si i ná puluŋu pē taa tēna. M̄pōyó i yōgōtēna-we na niŋ, na i nōgō sula mpv.

²³ Sakali tēmlē kuyeyē tēma Išo tēsēle sōsōle taa, ilēna í kpe. ²⁴ Pē lapa weē naale, ilēna i alv Iliapeti la teu. M̄pōyó i ŋmēla isōtūnaa kakpasī na í tō si: ²⁵ Tacaā lēsuyū ma fēle tēneye pēnenteyē yēlaa taa tō, kŋpantv ke i lapa-m sōsōm.

Išo tillu si paa lōl Yesu

²⁶ Pē kōma na Iliapeti isōtūnaa la naatoso, ilēna Išo tili isōtaa tillu Kapiyē ke Kalilee icate nte pa yaa si Nasaleti tō tē taa kē pēelō nōgōlv i kiŋ. ²⁷ Pēelō inōgi Tafiiti lūlvuyū taa tv Yosēfv ka mūsaa, na pá yaa-i si Malī. ²⁸ Isōtaa tillu pola i kiŋ na í tōmī-i si: Ma sēē-ŋ. Tacaā we nyā waali kē, i hōla-ŋ pēelēē pē tu fēi.

²⁹ M̄pōyó Malī lanjle cēpēna isōtaa tillu tōm ntōgi sōsōm, na í mayasi sētv nti tē hōwēē ke i taa i ta cekēna. ³⁰ M̄pōyó isōtaa tillu tōma-i si: Malī taa nyā, kŋpantv ke Išo caana-ŋ. ³¹ Nyēni, n ká la teu, n ká lōl apalvpu na ŋ yaa-i si Yesu. ³² I ká la sōsō na paa yaa-i si isōtaa Išo Sōsō Pēyalv. Tacaā Išo ká cēlē-i i lōŋcē Tafiiti kawulaya. ³³ I ká la Yakōpv piitim nyōma wulav sōsō ke tam tōo, i kawulaya kaa si tēnaya.

³⁴ M̄pōyó Malī pōōsa isōtaa tillu si: Isēnaxale pu la mpv na má ta nyēnta apalv?

³⁵ Ilena isōtaa tillu cō Malī si: Feesuyū Nanjtv ká tiina nyā tōo, na isōtaa Išo Sōsō ká lana i toma ke nyā kiŋ. Pē tōo kē pēyaya ŋka n ká lōl tō paa yaa-ke si ylv nanjtv na Išo Pēyalv. ³⁶ Nyēni, nyā lūlvuyū tv Iliapeti wei pa yaakaya kaalvlaya tō, i hāya apalv pēyaya hōgō na i kpatēlaya, halī i isōtūnaa naatoso kōlō. ³⁷ Pē taya pulv, Išo tá kpisi pulvpu se.

³⁸ M̄pōyó Malī tōma si: Ma tu kē Tacaā tēmlē tv kē. Išo í mv nyā nōgō. Ilena isōtaa tillu yele-i na í tēē.

Malī puki Iliapeti ke wiiluyū

³⁹ Wēē anī a taa kē Malī kulaa na í lōgō i tōgi Yuta icate natēli tē taa kē pōōŋ taa. ⁴⁰ I talaa ilēna í svv Sakali tēyaya na í sēē Iliapeti. ⁴¹ Waatu wei Iliapeti nu Malī sētv ke kpakpaa tō, ŋpōyó i taa pēyaya yōkaa na Feesuyū Nanjtv tonj tii i tōo. ⁴² Na í yōgōtēna nōgō sōsōyaya si: Išo koola-ŋ kŋpantv ke alaa taa, na i koola pēyaya ŋka n ka lōl tōgō kŋpantv tōtō. ⁴³ Halī ma taka ma tōo kēle wei i ka lōl ma Caa tō i kōma cōōv na? ⁴⁴ Ma nu nyā sētv na ma taa pēyaya yōkēna lanjlvmlē ke kpakpaa. ⁴⁵ Ama n nu lelenj yoo. Pē taya pulv, n tēma nyā taa na tōm nti Tacaā heela-ŋ si i ká la-ŋ tō.

Malī yoo yontu

⁴⁶ M̄pōyó Malī tōma si:

Ma sama Išo kē hatoo ma lotu taa kē i kēlvuyū tōo.

⁴⁷ Ma lanjle hvlmēna ma waasvlv Išo pē tu fēi.

⁴⁸ Pē taya pulv,

i nawa i tēmlē tv kŋnyōntv má.

Saŋa waali yēlaa tēna ká yaa-m si lelenj nvlv.

⁴⁹ Pē taya pulv, Toma tēna tv lapa-m

kŋpantv sōsōantv ke sōsōm.

Ama i hōte kē sōsōle kē.

⁵⁰ I wiiki mpa pa nyāŋna-i

na pá see-i tō pa pētōtōle ke paa pepe wule.

⁵¹ I hōla i toma ke sōsōm.

I yasa mpa pa lotu taa we isōcav hōwēē tō.

⁵² I kusa awulaa sōsaa ke pa kumlee tōo,

na í tōgōni-we.

I kusa kŋnyōntvnaa nyōōŋ.

53 I haγasa nyəγətunaa ke təγənaγa kupaŋka.

I təγəna toŋtunaa ke niŋ naanowa.

54 I sɛɛna i ifalaa Iɛγɛli nyəma tɔɔ.

I lapa nti i ka su ta ləŋɛnaa si i ká la tɔ.

55 Isu i ka heeluyu ta caanaa Apələham

na i piitim nyəma ke tam tɔɔ tɔ.

56 Mahi caγa Iisapɛti kin isu isətunaa tooso, ɪɛna í kpe.

Iso lvm sɔlv Yoħaanu lɔlvɔv

57 Pə kəma na pə tala Iisapɛti lɔlvɔv, ɪɛna í lɔli apalɔpəγaγa. 58 Ḿpúγú i cɔlɔ nyəma na i lɔlvɔv nyəma nuwa si Tacaa lapa-i kupaŋtu ke səsəm. ɪɛna pa na-i pá kɛnti na pa laŋa hee səsəm. 59 Pəγaγa kuyɛɛŋ lapa pələfɛi naanowa ɪɛna pá kəɔ-kɛγɛ pɛlvɔv, na pá təŋ si pa haa-kɛγɛ ka caa hətɛ si Sakali. 60 Tənaγa ka too yəγətɔa si: Aai, Yoħaanu ke paa yaa-kɛ.

61 Ḿpúγú pɛɛ pa tɔma si: Nyá lɔlvɔv taa aweγɛ paa yaawa hətɛ níté?

62 Tənaγa pa yəγətəna ka caa na niŋ si pa naa nte i luyu wɛɛ si pá yaa-kɛ tɔ. 63 Ḿpúγú i hulaa si pá kəna-i kpaata. Pa kənaa, ɪɛna í ŋmaa si ka hətɛ nté Yoħaanu. ɪɛna pə la pa tənaγa piti.

64 Tənaγa Sakali nsəmle hɛta kpaakraa na í suv yəγətəγa, na í saŋ Iso na nəγɔ səsəγa. 65 Ḿpúγú səγəntu kra pa cɔlɔ nyəma təna, na Yuta póŋŋ taa nyəma təna lakaya tə faaci. 66 Pa təna mpa pa nuwa təm tənɛ tɔ pa maγasa-təγi pa taa na pá təŋ si: Pɛpɛγɛ pəγaγa kane kaa tɛ na ká la?

Pə təγa pɔlv, Tacaa ka wɛ ka waali ké teu ké.

Sakali ná cele nyəntv na í kɛɛsəγi-təγi yontu taa

67 Ḿpúγú Feesuyu Naŋŋtu toŋ kuləna Sakali ke səsəm, na í ná təmnaa na í suv tə yəγətuyv si:

68 Tə sa Tacaa Iɛγɛli Iso.

I paasəna i yəlaa ke nəŋnə.

I hɛta-tuyv tá yomle.

69 I ləsa-tuyv waasulv wei i wɛna toma təγɔ

i təmle tv Tafiiti lɔlvɔv taa.

70 Mpu inəγi i ka lapa na i kuyəγətutu

teləsəlaa kupaŋa kraali.

71 Halu i su i nəγɔ si i ká ya-tuyv

ta kolontunaa na mpa pa luyu fɛi-tv tɔ pa niŋ taa.

72 Na í wii ta caanaa caanaa pətətəɛɛ,

na í tɔɔsi nəɔsi pɛlvɔv kupaŋ mpi

í na-wɛ paa pɛɛlaa na tampana tɔ.

73 I ka tu yəγətəna tuunav ke ḿpúγú

tá caanaa caanaa caa səsə Apələham kin ké,

74 si i ká ya-tuyv ta kolontunaa niŋ taa,

na tɔ paasəna i luyu nyəntv na səγəntv fɛi.

75 Na tɔ wɛɛ tənəŋ ké i isɛntaa.

Isayətv kaa wɛɛ haləna ta səm.

76 Pəγaγa nyá, paa yaa nyá si isətɔa

Iso Səsə kuyəγətutu teləsulv.

Pə təγa pɔlv, n ká tɛɛ ta Səsə ke nəγɔ

na n tayanu i mpaŋ.

77 N ká heeli i yəlaa ke isəna paa la

na pa isayətv tayanu na pə ya pa nyəŋ tɔ.

78 Ta Iso ké yulv pətətəɛɛ tv,

na i hóləγi suulu.

Ilim luku tanəŋ na pə tewa səsəm ke isəna tɔ,

ńpógú ı ka kəna tá nyuyu yapu.

⁷⁹ Pu luna ıśətaa na pə waasi mpa pa we səkpetuyu tee na pá nukı səm səŋ tə.

Pu la na tə nyı alaafəya mpaav.

⁸⁰ Pəyaya təŋna puw na ká nyəŋ layatu na ká caya nyutu taa. Haləna kuyəŋku ka lu ıseyeli nyóma taa ké patəma tə.

2

Yesu Kilisiti ləlyu (*Matiyee 1:18-25*)

¹ Waatu ını ı taa ké Wulav səsə Akusi kpaalaa sı paa kala ı tetu təna taa yəlaa. ² Kukuluyu kancaalaya ŋyəŋku kəne ku lapa Silii kufəne Kiliniyusi pəəle taa. ³ Mıpógú paa wei ı pola ı ıcate taa sı pá kala-ı.

⁴ Pə təə ké Yosəefu luna Nasaletı ıcate ke Kalilee na í polo Yuta ke wulav Tafiiti ıcate Petəlehem taa, ⁵ sı pá kala í na ı amusaya ahonto Mali. Pə taya pulu, ı ké Tafiiti ləlyu taa tu. ⁶ Mıpógú waatu wei pa we təna tə, Mali ləlyu tala. ⁷ ılena í ləl ı kancaalaya pəyaya ke apaləpəyaya. Na í husı-keye wontu kutəyəu tətule taa na í takı-keye saalası. Pə taya pulu, təcayale taa tala-weye muvlaa təsvule.

ıśətaa tillu pola tiikilaa kiŋ

⁸ Tiikilaa napəli paa we ıcate ńté tə tawa taa na pá feŋyi pa kaləkəŋ ke ahoo ahoo. ⁹ Tənaŋa Tacaa ıśətaa tillu kəma pa kiŋ na Tacaa teeli na pa təə ısu kəkə səsəŋka nyaləməle. Mıpógú səyəntu kpa-weye səsəm. ¹⁰ Ama ıśətaa tillu təma-we sı: Səyəntu í taa kpa-me. Pə taya pulu, ma kəmayə sı ma heeliyi-me ye təm kəpəntu nti yəlaa təna laŋa ká heena teu tə. ¹¹ Təm ntəyəle sı, pa lula-me ye waasulu ke saŋa ahoo aneye Tafiiti ıcate taa wei ı ké Tacaa Kilisiti tə. ¹² ı naa ıśəna í ká nyəna-ı tə. ı ká mayana pa husa ahuləm nəyəl ke wontu kutəyəu tətule taa na pá taka-ı saalası.

¹³ Mıpógú ıśətaa tillaa samaa tuutuuma səsə ıśətaa tillu ını ı təə ké kpaakraa na pá saŋ ıśə na yontu sı:

¹⁴ ıśə kele teeli tu təkpa pa ke hatoo ıśətaa te.

Ate yəlaa mpa ı səəlaa tə pa laŋa í huləmı.

Tiikilaa puki Petəlehem

¹⁵ Waatu wei ıśətaa tillaa yela tiikilaa na pá məli ıśətaa tə tiikilaa mpe pa təma pa təma sı: Tə kul na tə polo Petəlehem təna, na tə ná mpi pə lapa na Tacaa heeliyi-tuyu pə təm tə.

¹⁶ Mıpógú tiikilaa ləyə pa ti na pá mayana Mali na Yosəefu na pá husa ahuləm ınəyi wontu kutəyəu tətule taa. ¹⁷ Tiikilaa təma-ke ye nav, ılena pá keesi nti ıśətaa tillu ka təma-we ye heeluyu ke ahuləm ını ı təm tə. ¹⁸ Mıpógú piti kpa pa təna mpa pa nu tiikilaa təm nti tə.

¹⁹ Mıpógú Mali təkə təm nti tə tənaŋa ı taa na í mayasəyi tə həwəe. ²⁰ Tiikilaa mpe pa məlaya kpente ılena, pá puyləyi ıśə səsəntu na pá saŋı-ı pə təna mpi pa nuwa na mpi pa nawa tə pə təə. Pə taya pulu, pə təna pə lapa teitei ké ısu ıśətaa tillu ka keesuyu-we tə.

Yesu həte hav

²¹ Pəyaya ŋke ka kuyeeŋ kəma na pə tala pələfei naanəwa sı pa pələyi-ke tə, pa ha-ke ye həte nte ıśətaa tillu ka heela-we na pəcə ka too kpaŋa ka həyə tə sı Yesu.

Pa kraana Yesu ké ıśə təsele səsəle

²² Mıpógú waatu wei pə tapa sı Yosəefu na Mali pá kəti pa ti tayanuyu təə ısu paa keesuyu Moisi kəsəsutu taa tə, pa pona pəyaya ke Yosalem sı pa hólı-ke ye Tacaa. ²³ Pə taya pulu, paa

ημαα ἰμπύγύ Τααα κῠσῠsutv taa ké si: Paa apalv pῠyaya kancaalaya nyῠhka ηka Τααα tῠnna-ke. ²⁴ Na pa polaa si pa laki kῠtaya na ihokasi naale yaa alukukunaa naale isu paa keesuyv Τααα κῠsῠsutv taa tῠ.

²⁵ Apalv nῠyῠlv i ka we Yosalem na pá yaa-i si Simiyῠh. Apalv inu i tῠhaya tampana, na i isῠle seena Isῠ tῠmle, na i tanaa si i na wei i ká kῠῠ na i waasi Iseyeli nyῠma tῠ. Na Feesuyv Nanhῠtv we i waali. ²⁶ Feesuyv Nanhῠtv inu i ka hulῠna-i si i ká ná Τααα tillu Mesii na pῠcῠ i si. ²⁷ Ἰμπύγύ Feesuyv Nanhῠtv lapa na i polo Isῠ tῠseele taa ké waatu wei ahulvm caa na i too pa pona-i si pa laki i tῠῠ ké mpi paa suwa tῠ. ²⁸ Ἰμπύγύ i mu-i i ninῠ taa na i see Isῠ si:

²⁹ Pῠnentε Τααα, nti n ka yῠgῠtaa tῠ n lapa-ti.

Ue yeke nyá tῠmle tv má na má tῠena lanῠhulvmle.

³⁰ Ma nana ma isῠpῠle ke waasulv

³¹ wei n tayana yῠlaa tῠna isῠntaa tῠ.

³² Fῠtῠla wei piitimnaa ká nana tῠ.

Inῠyῠle Iseyeli nyῠma teeli.

Simiyῠh nawa cele nyῠntv na i kpaali-ti

³³ Ἰμπύγύ piti kpa ka caa na ka too na nti inu i yῠgῠta ka tῠῠ ké mpv tῠ. ³⁴ Ἰμπύγύ Simiyῠh koola-weye kῠpantv na i tῠ ka too Mali si: Pῠyaya kane ka nyῠntε nté si ká hu payale na ká kusῠ payale ke Iseyeli taa. Yῠlaa payale ká kῠreesῠna mpi i ká hῠlí-we tῠ. ³⁵ Pui kuli pa payale taa tῠmnaa tῠῠ tῠkeele. Lanῠwakῠlle sῠsῠle ká tulῠ toto nyaya pῠyῠyú isu layate ke pa sῠpa-η.

Isῠ kῠyῠgῠtv tv telῠsulv alvnyῠh Ana

³⁶ Isῠ kῠyῠgῠtv tv telῠsulv alvnyῠh nῠyῠlv i ka we tῠna tῠtῠ. Asee lῠlvuyv taa tv Fanuweli pῠelῠ Ana. I kpatῠla teu tῠkῠnkῠku. I saav i paalv tῠ, pusῠ naatosompῠyῠlaya ke pa cayaa ilῠna ilé i si. ³⁷ Na inu i cayῠ mpv halῠna pusῠ nunaasa na liyiti. Ue Isῠ tῠseele taa ké i ka we tam na i laki Isῠ tῠmle ke ilim na ahoῠ. Paa Isῠ sῠlῠmuyv i sῠlῠmῠyi, paa nῠhῠkutv i hῠkῠyi. ³⁸ Simiyῠh pa tῠhna ἰμπύγύ lapv tῠyῠ inu i kῠma na i svv Isῠ ké sam, na i yῠgῠtῠgῠna pa tῠna mpa pa tanaa si Isῠ i waasi Yosalem tῠyῠ Yesu tῠm.

Pa mῠlῠyi kῠpente ke Nasaleti

³⁹ Waatu wei pa tῠma pῠ tῠna mpi pa keesa Τααα κῠsῠsutv taa tῠyῠ lapv tῠ, Yosῠfv na Mali pa mῠla pa te Nasaleti ke Kalilee. ⁴⁰ Mpv tῠ na pῠyaya tῠhna puv na ka tῠnvuyv tῠkῠyi na ká tῠhna layatv nyῠm ke teu na Isῠ we ka waali.

Yesu ké Isῠ tῠseele taa

⁴¹ Paa pῠnaya ηka Yesu nyῠma pukaya Yosalem ke Tῠev acima tῠyῠv ké. ⁴² Yesu lῠlvuyv pῠnaya naanvwa na naale nyῠhka taa pa pola acima tῠtῠ isu pa tu pukuyv tῠ. ⁴³ Acima wee kῠma na a te ilῠna i nyῠma tv mpaav na pá kῠpῠh. Ama Yesu ná saala Yosalem, na i nyῠma ta nyῠ mpv. ⁴⁴ Pῠle paa hῠvwa si ntanyῠ i we tῠntaa lῠlaa taa, halῠna pá tῠ ilim na pῠ tῠm ilῠna pá svv-i pῠekuyv ke pa lῠlvuyv nyῠma na pa asῠmaa kῠh. ⁴⁵ Pa ta na-i, ilῠna pá tayani Yosalem ke mῠlvuyv si pa pῠekῠyi-i. ⁴⁶ Pῠ lapa kῠyῠeῠh tooso ilῠna pá na-i Isῠ tῠseele taa na i cayῠ Yuta nyῠma seyesῠlaa sῠsaa kῠh na i nukῠ pa seyesuyv na i pῠῠsῠyi-weye tῠmnaa. ⁴⁷ Na i nyῠm na nti i cῠῠkaya-we tῠ tῠ lapa pa tῠna mpa pa nukaya tῠyῠ piti ké sῠsῠm. ⁴⁸ Waatu wei i nyῠma na-i tῠ sῠyῠntv kpa-we. Ilῠna i too tῠmi-i si: Ma pῠyaya, n lapa-tuyv mpv suwe? Nyῠni, má na nyá caa tῠ pῠeka-η na lanῠwakῠlle sῠsῠle ké.

⁴⁹ Ἰμπύγύ Yesu cῠwa si: Pepe tῠῠ ké mῠ pῠekaya-m? I ta nyῠ taa si pῠ wee ké si má wee ma Caa tῠyaya taa?

⁵⁰ Ama pῠle pa ta cekῠna nti i yῠgῠta mpv tῠ. ⁵¹ Tῠnaya i tῠhῠ-we na pá mῠli Nasaleti, na i nukῠna-weye pῠ tῠna pῠ taa. Ama i too tῠka tῠm tῠne inu tῠ tῠnaya i taa. ⁵² Yesu tῠhna puv na i layatv nyῠm tῠhna sῠsῠuyv, na Isῠ na yῠlaa pa lanῠ tῠhna-i heῠnav ke tam.

3

Isə lvm səlv Yoħaanı waasv
(*Matiyee 3:1-12; Maləki 1:1-8; Yoħaanı 1:19-28*)

¹ Waatu wei wulav səsə Tipεε kawulaya pusi lapa naanowa na kakpası tə, Pənsı Pilatı ná ké Yuta kufənee, na Heləti náá ké Kalilee wulav, na ílé ı neu Filipv náá təkı kawulaya ke Itulee na Təlakoniti pə tetv taa, na Lisaniya náá ké Apileni wulav. ² İlena Ana na Kayifi pεε pa ké kətəlaa səsaa təγə Isə təm kəma Sakalı pəyalv Yoħaanı taa ké wulaya tetv taa. ³ Na í cəə Yaatanı tetəkəle təna na í heeliyi yəlaa sı pá laγası tənte, na pá sə-wεγε Isə lvm na Isə husı pa isayatu.

⁴ İlena pə lá isı paa ηmaav Isə kuyəγətvtv teləsulv İsayii takəlaya taa tə sı:

Nəγəlv yəγətəγəna nəγə səsəya ke
wulaya tetv taa sı, í tayanı Tacaa mpaav,
í hee-ı mpaısi na sı sıyisi.

⁵ Paa suuli kvtaalomıñ təna.

Paa γəsı pəđəñ na pulası təna.

Paa sıyisi təkεelənaa. Paa kuli pεε təna.

⁶ Na yulvpiya təna ká ná isəna Isə waasəyi-tv tə.

⁷ Yoħaanı yəγətaya samaa wei ı kəñaya ı kiñ sı í sə-wεγε Isə lvm tə sı: Akala piya mε, awe kpaala-mε na í seeki Isə pááná nna a kəñ tə? ⁸ İ la mpa pa yela isayatu tə pa kulapəle. İle í taa teləsəyi ləlv sı mə caa kεle Apəlaham. Ma heeliyi-mε sı ye təle tə təə ilε, Isə pəsəyi na í la na pεε anε á pəsi Apəlaham piya. ⁹ Pa tema laale tvγv ke tvñ sı pa huγv-ı na ı tεε ké te. Tvγv ηku ku luləyi pεe kvpana tə, paa hu-ku na pá tv kəkə.

¹⁰ Tənaγa samaa pəəsa Yoħaanı sı: Ye mpv nti na ntiyi tu la?

¹¹ Yoħaanı cə-wε sı: Ye wei ı wena tokonaa ke naale í pasa wei ı feına tə. Na ye wei ı wena kvtəγəv ílé í la mpv tətə.

¹² Mpvγy pə kpeñna lampuu mulaa na pá kəə ı kiñ sı í sə-wεγε Isə lvm, na pá pəəsi-ı sı: Tacaa, nti na ntiyi tu la?

¹³ Yoħaanı cə-wε sı: İ taa mv na pə tεε isəna paa sıwa tə.

¹⁴ Yooola ná pəəsa-ı tətə sı: Na tá se, nti na ntiyi táá la? Mpvγy Yoħaanı cə pεle sı: İ taa muγuli nəγəlv. Pəcə í taa tv nəγəlvγv təm. Mə lañə í heena mə kvfelvγv.

¹⁵ Yəlaa tεelayaa teu sı pulv ká la, haləna pá kəə pá svv maγasvγv ke pa taa sı, yaa Yoħaanı kεle Mesii mı. ¹⁶ İlena Yoħaanı heeli pa təna sı: Ma ilε, lvm ke ma səə-mε. Ama nəγəlv wεε ı kəñ, ílé ı kəla-m. Halı ma ta tala má wəγəsı ı nəəheε taa ntəñkpala maγamaya. Feesvγv Nəññtv na kəkə ke ílé ı ká sə-mε. ¹⁷ İ təkə ı kvfalvγv ke ı niñ taa. İ ká fala pə təna təcayacaya na í suu pεe ke kpəú taa. Ama ı ká tv ləətv ke kəkə ηka kaa tēñ tə ka taa.

¹⁸ Sεγəsəñ waanı waanı ke mpvγy ı kaakayana samaa na í heeliyina-wεγε Laapaalı Kvpañ.

¹⁹ Yoħaanı ka kaləna wulav Heləti ke timpi ı kpaγa ı taalv əlv Helətiyatı tə, na isayatu təna nti ı ka lapa tə tə təə. ²⁰ Mpvγy ı ləla isayatu lentı tətə, ı kpa Yoħaanı na í təkı-ı saləka.

Yesu Isə lvm səlv
(*Matiyee 3:13-17; Maləki 1:9-11*)

²¹ Yoħaanı təñna yəlaa tənaya Isə lvm səlv, ilena Yesu náá polo tətə na pá sə-ı. ²² Waatu wei Yesu təñna sələmγv tə, isətənvγv tvlaa na Feesvγv Nəññtv tii ı təə, na pá naaki-ı isı əlukuku. Na pá nu nəγəlv nəγə ke isətəa sı: Nyayale ma luyv tεε Pəyaya, ma lañle heena-ñ səsəm.

Yesu ləlvγv looñə nyáma
(*Matiyee 1:1-17*)

²³ Yesu caalvγv ı təmlε ke waatu wei ké mpv tə, ı pusi wε isı hiu na naanowa, na yəlaa nyənaya-ı isı Yosεfv pəyaya. Yosεfv ná ké Heli pəyaya, ²⁴ na Heli ké Matatı pəyaya, na Matatı ké Lefii pəyaya, na Lefii ké Meleci pəyaya, na Meleci ké Yannayi pəyaya, na Yannayi ké Yosεfv pəyaya, ²⁵ na Yosεfv ké Matatıyası pəyaya, na Matatıyası ké Aməəsi pəyaya,

na Aməssi ké Nahum pəyaga, na Nahum ké Isali pəyaga, na Isali ké Nakayi pəyaga, ²⁶ na Nakayi ké Maati pəyaga, na Maati ké Matatiası pəyaga, na Matatiası ké Semeyin pəyaga, na Semeyin ké Yosəci pəyaga, na Yosəci ké Yota pəyaga, ²⁷ na Yota ké Yowanəŋ pəyaga, na Yowanəŋ ké Lesa pəyaga, na Lesa ké Solopapəeli pəyaga, na Solopapəeli ké Salatiyee pəyaga, na Salatiyee ké Neli pəyaga, ²⁸ na Neli ké Meleci pəyaga, na Meleci ké Atii pəyaga, na Atii ké Kosam pəyaga, na Kosam ké Ulimatam pəyaga, na Ulimatam ké Əeli pəyaga, ²⁹ na Əeli ké Yosuwee pəyaga, na Yosuwee ké Iliyesee pəyaga, na Iliyesee ké Yolim pəyaga, na Yolim ké Matati pəyaga, na Matati ké Lefii pəyaga, ³⁰ na Lefii ké Simiyon pəyaga, na Simiyon ké Yuta pəyaga, na Yuta ké Yosəfu pəyaga, na Yosəfu ké Yonam pəyaga, na Yonam ké Iliyakim pəyaga, ³¹ na Iliyakim ké Meleya pəyaga, na Meleya ké Menna pəyaga, na Menna ké Matata pəyaga, na Matata ké Natan pəyaga, na Natan ké Tafiiti pəyaga, ³² na Tafiiti ké Sese pəyaga, na Sese ké Opəti pəyaga, na Opəti ké Powaası pəyaga, na Powaası ké Sala pəyaga, na Sala ké Naasəŋ pəyaga, ³³ na Naasəŋ ké Aminatarı pəyaga, na Aminatarı ké Atamin pəyaga, na Atamin ké Alini pəyaga, na Alini ké Isələm pəyaga, na Isələm ké Falesı pəyaga, na Falesı ké Yuta pəyaga, ³⁴ na Yuta ké Yakəru pəyaga, na Yakəru ké Isaaka pəyaga, na Isaaka ké Apələham pəyaga, na Apələham ké Tala pəyaga, na Tala ké Nasoo pəyaga, ³⁵ na Nasoo ké Seluci pəyaga, na Seluci ké Lakao pəyaga, na Lakao ké Faleki pəyaga, na Faleki ké İpəe pəyaga, na İpəe ké Sala pəyaga, ³⁶ na Sala ké Kayinam pəyaga, na Kayinam ké Alafasati pəyaga, na Alafasati ké Sem pəyaga, na Sem ké Nowee pəyaga, na Nowee ké Laməki pəyaga, ³⁷ na Laməki ké Matusala pəyaga, na Matusala ké Henəki pəyaga, na Henəki ké Yaleti pəyaga, na Yaleti ké Maleleyee pəyaga, na Maleleyee ké Kayinan pəyaga, ³⁸ na Kayinan ké İnəsi pəyaga, na İnəsi ké Seti pəyaga, na Seti ké Atam pəyaga, na Atam ké Iso pəyaga.

4

Satanı maşəyi Yesu

(Matiyee 4:1-11; Maləki 1:12-13)

¹ Yesu luna Yaatanı na Iso Feesuyu Nanətu ton təo i kin ke səsəm. Mıpıgı Feesuyu Nanətu tənə-i wulaya tetu taa. ² İlena İləgəu maşəsi-i wəe nule. İ ta təgə puləyü kuyeyi inı i taa. Pə yoosa wəe nule İlena nyəgəsi kpa-i. ³ Tənaya İləgəu təma-i si: Ye n ké Iso Pəyaga, yəgəti na pələ tənə tə pəsi təgənaya.

⁴ Ama Yesu cə-i si: Pa ηmaawa Iso Təm taa si, pə taya təgənaya tike ke yulə ka hikina weesuyu.

⁵ Mıpıgı İləgəu pona-i timpi pə kolaa tə, na i krenti antulinya kawulası tənaya təm koləm na i hulı-i. ⁶ İlena i təmi-i si: Ma ha-η pə ton na pə teeli tənə. Pə taya pulə, ma niη taa ké pa tu pə tənə, na má nəkaa ma ha wei ma səlaa tə. ⁷ İle ye n ka hənta-m atə, n ká kraya pə tənə.

⁸ Ama Yesu cə-i si: Pa ηmaawa Iso Təm taa si, n ká sēe nyá Caa Iso, na i tike i təmlə ke n ká la.

⁹ Mıpıgı İləgəu pona-i Yosalem na i kpaası-i Iso təsēele comcom nəgə taa, na i təmi-i si: Ye n ké Iso Pəyaga ηmaa atə. ¹⁰ Pə taya pulə, pa ηmaawa Iso Təm taa si, i ká heeli i isətaa tillaa ke nyá təm si pá paasəna-η teu. ¹¹ Pəcə lentı wəe tətə si: Paa teeli-η pa niη taa ké teu təkpa si pə taa kəo na pələ natəli tē co-η.

¹² Ama Yesu cə-i si: Pa ηmaawa Iso Təm taa si, n kaa maşəsi nyá Caa Iso si n ná i waalı.

¹³ Waatu wei İləgəu təma-i maşəsyü ke pə tənaya mpu, İlena i tēe na i tanə wole kofate.

Yesu caaləyi i təmlə ke Kalilee

(Matiyee 4:12-17; Maləki 1:14-15)

¹⁴ Pələ pə waalı İle Yesu məla Kalilee na Feesuyu Nanətu ton haya-i, na i təm yəkəyi həgələyü ηku ku tənə ku taa. ¹⁵ İ seşəsaŋa Yuta nyəma təkotilenaa taa na yələa tənə puçulaya-i.

Nasəleti nyəma kisa Yesu

(Matiyee 13:53-58; Maləki 6:1-6)

¹⁶ Μπόγύ Yesu pola Nasaleti timpi ι puwa tɔ, na í sov Yuta nyóma təkotile taa ké kuyaku kuhεεsvy wule, isu ι tu laki tam tɔ. Μπόγύ ι kulaa si ι kaləxi Iso Təm. ¹⁷ Ulena pá cεε-ι Iso kuyəɔtɔtu teləsulv Isayii takəlaya. Μπόγύ ι heta timpi pa ηmaawa si:

¹⁸ Tacaα Feesuyu we ma kin, na ι ləsa-m si má heeli

Laapaali Kupaη ke konyəntvnaα.

Na ι tila-m si má heeli saləkətvnaα ke pa hetvyv təm.

Na yvlvmaα ke pa ise kuluyv təm.

Si má waasi mpa pa muyuliyi tɔ.

¹⁹ Si má heeli-weye pənaγa ηka

Tacaα ká waasi ι yəlaα tɔ ka kənte təm.

²⁰ Yesu tɛma ulena í kpili-ke na í cεla paasənlv na í cəγa. Μπόγύ Yuta nyóma təkotile taa nyóma təna pama ise ke ι tɔɔ. ²¹ Tənaγa ι sov-weye yəɔtvyv si: Təm nti paa ηmaawa na í tu nu-təxi nəvəv tɔ, saηa nté tə lapa.

²² Μπόγύ pa təna pa tisa teu na pá sam-ι. Na ι kuyəɔtɔtu təna lapa-weye lelen, halι pə la-weye piti na pá tɔ si: Isu Yosεfv pəyalv?

²³ Tənaγa Yesu təma-we si: Tampana tɔɔ, í ká tε na í tuku-m ituule si: Fεtv, fε nyá ti. Halι í ká yəɔti-m si má la ma icate taa cəneye mpi pə lapa Kapənahum na í nu tɔ.

²⁴ Μπόγύ Yesu tasa-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, paa nyəvəxi Iso kuyəɔtɔtu teləsulv nəɔlvv pulvyv ι maγamaya ι icate taa. ²⁵ Ntəη ι nyəmə si alaa leelaa ka we paγale ke lseyeli taa ké waatv wei wvləγa lapa pusi tooso na isətvnaα naatoso ke Ilii waatv taa tɔ. Halι nyəvəsi səsəvsi lu tεtv təna. ²⁶ Paa na mpv Iso tá tili Ilii ke pa taa nəvəlv kin. Ama alv leelu nəvəlv wei ι ka we Sitəη tεtv taa ké Salepəta tɔ, ι kin ke ι tila-ι. ²⁷ Na Iso kuyəɔtɔtu teləsulv Ilisee waatv taa tənvvy tɔɔ asilima kvətəη nyóma ka we səsəm tətəγə lseyeli. Paa na mpv pa ta waasi pa taa nəvəlvv ι kvətəη. Ama Siliι tv Naamanη tike ke pa waasaa.

²⁸ Waatv wei Yuta təkotile taa nyóma nu ι təm nti tɔ, pə haηa-weye səsəm. ²⁹ Μπόγύ pa kulaa na pá həmi-ι na pá luna icate waali, na pa kpaana-ι hatoo pvyv ηku kv tɔɔ pa icate weε tɔ kv nyvyv taa, timpi pə lapa tokuyv tɔ, si pa tusiyi-ι. ³⁰ Ulena Yesu fayana pa hεkv taa na í tεε ι nyəηkv.

*Uəɔhivu nəvəlv ι təm
(Maləki 1:21-28)*

³¹ Μπόγύ Yesu pola Kapənahum, Kalilee tεtv taa icate natəli, na í seyεsi-weye kuyaku kuhεεsvy wule. ³² Μπόγύ ι seyεsvy cεpa pa laηa ke teu. Pə taya pulv, ι seyεsa-weye na təη, ι ta nyá. ³³ Pə pamna apalv nəvəlv ka we Yuta nyóma təkotile taa na í hii uləvυ isayav nəvəlv. Μπόγύ apalv ιv ι koo səsəm si: ³⁴ Eε Nasaleti Yesu, n caa-weye tá kin? Ta wakəlvvυ ke n kəma? Ma nyəma-η teu, n ké Iso yvlv naηηtv wei ι tilaa tɔ.

³⁵ Tənaγa Yesu kaləna-ι si: Hei nyá, su na í se apalv ιv ι waali.

Μπόγύ uləvυ pεta-ι samaα hεkv taa na í yele-ι na í se. Ama ι ta lapι-ι pulv. ³⁶ Μπόγύ pə lapa yəlaα ke səvəntv na pá təη təma si: Hm, təm təne. I yəvətəγəna aləγaa na apalvtv na toma, na í təvəvəyi-we.

³⁷ Μπόγύ ι hətε yaa tεtv təna taa.

*Yesu waasa kvətətvnaα paγale
(Matiyee 8:14-17; Maləki 1:29-34)*

³⁸ Yesu luna Yuta nyóma təkotile taa ulena í polo Siməη təγaya. Watv svukaya Siməη yəsə ke səsəm, ulena pá wiina Yesu si í waasi-ι. ³⁹ Μπόγύ Yesu luηa ι tɔɔ na í kaləna watv, na tə ya ι tɔɔ. Tənaγa alv kula kpaκpaα na í caləsi-we.

⁴⁰ Ilim tv kpaκpaα, ulena pa təna mpa paa wena kvətətvnaα ke waanι waanι tɔ pá kəna-we. Μπόγύ ι təna ι niη ke paa wei ι tɔɔ na pá hiki alaafəya. ⁴¹ Aləγaa maγamaya ná se yəlaα paγale

waali na pá kooki si: N ké Isə Pəyalu ké. Ama i kaləna-we, i ta tisi si pá yəgəti: Pə taɣa pulu, pa nyəmə si i ké Mesii.

*Yesu laki waasu ke Yuta tetv taa
(Maləki 1:35-39)*

⁴² Waatu wei tev fema tə, Yesu luwa na í polo timpi yəlaa fei tə. Ḿpúgú yəlaa samaa pɛka-i, haləna pá tala i cəlo. Pa luyu lapa si pá tək-i, pá taa yeke na í tɛɛ. ⁴³ Ama Yesu cə-we si: Aai, pə wee ké si má heeli acalɛɛ lenna ke Isə Kawulaya Laapaali Kəpaŋ. Pə taɣa pulu, pə mayamaya pə təo ké Isə tila-m.

⁴⁴ Tənaɣa Yesu tɛɛwa na í laki waasu ke Yuta tetv taa pa təkotilena taa.

5

*Yesu kpa i kancaalaya ifalaa
(Matiyee 4:18-22; Maləki 1:16-20)*

¹ Kuyaku nakuli yəlaa nyəkayaa Yesu ké Isə Təm nuw təo, na í səŋa Kenesaletu lum nəgə.

² Ḿpúgú i nawa kpuləŋ naale səŋa kutəŋ təo, na tiina kpala lu i taa na pá polo pa puluŋ cətuɣu. ³ Uena í kpa i taa ləŋku taa, na kpuluyu ŋku ku ké Siməŋ nyəŋku. Ḿpúgú i sələma-i si í hatələna-i-kuyu kutəŋ ke pəcə. Uena í caya ku taa na í suu i səɣesuyu taa.

⁴ Waatu wei i tɛma-weɣe səɣesuyu tə i heela Siməŋ si: Tuusi na ń polo lumaŋ taa na í tu mə puluŋ na í puu tiina.

⁵ Siməŋ cə-i si: Taca, tə tɛma wuu ke yem ké tev na ku fem, tə ta puu pulu. Paa na mpv n təma si má tu tə, maa tu.

⁶ Pa tu mpv uena pá puu tiina ke səsəm pə tu fei, halu pa puluŋ caakaya cəluɣu. ⁷ Ḿpúgú pa hata pa taapalaa mpa paa we kpuluyu ləŋku taa təgə niŋ si pá kəo pá səna-we. Pɛɛ pa kəma uena pá ləsi tiina na pá suuli kpuləŋ inu i naale, haləna pə ŋmilisiyi-we. ⁸ Siməŋ Piyee nawa mpv, uena i luŋ Yesu ke akula ke kpakpaa na í tə si: Taca, taa kpətəna-m, ma ké isayav mayamaya ké.

⁹ Pə taɣa pulu təo, tiina nna pa kpa mpv tə, a təo ka lapa í na mpa paa wee təgə səgəntu ke səsəm. ¹⁰ Haləna pə la mpv tətəgə i taapalaa Sepetee pəyalaa Saaki na Yohaani. Tənaɣa Yesu heela Siməŋ si: Taa nyá pənente yəlaa ke n ká puu.

¹¹ Pa ləsa kpuləŋ ke lum taa, uena pá yeke pə təna təpa na pá hu i waali.

*Yesu waasa tənuyv təo asilima kutəŋ tv
(Matiyee 8:1-4; Maləki 1:40-45)*

¹² Yesu ka we icate natəli tə taa, na yulu wei tənuyv təo asilima kutəŋ waasa i təna tə i ka we təna. I na Yesu uena í polo na í hənti-i ate na í wiina-i təkɛɛ si: Taca, ye n ka tisaya n taa waasi-m?

¹³ Ḿpúgú Yesu kusa i niŋ na í tokəna-i na í təm-i si: Teu ma tisaa, alaafəya í la. Ḿpúgú i kutəŋ tɛma kpakpaa. ¹⁴ Uena Yesu kpaali-i si: Taa heeli nəgəlu. Ama tɛɛ kpakpaa na kətulu na-ŋ, uena ń yiyisi isu Moisi ka keesuyv tə, na pə la yəlaa ke aseeta.

¹⁵ Paa na mpv tə, i hətə təŋna yaav na pə puki, na samaa kotiɣi i kin ke səsəm səsəm si pa nuku i səɣesuyv, na í waasəyi-weɣe pa kutəməŋ. ¹⁶ Ama inu i pukaya waatu waatu ke timpi timpi yəlaa fei tə, na i sələməyi Isə.

*Yesu waasa kutəŋ kutvvluyv tv
(Matiyee 9:1-8; Maləki 2:1-12)*

¹⁷ Kuyaku nakuli Yesu səɣesaya. Pə pamna Falisanaa na Isə Təm səɣesəlaa mpa pa luna Kalilee na Yuta pa acalɛɛ təna taa na Yosalem tə paa we təna na pa caya. Na Taca təma ka we Yesu kin na i laki na kutəntənaa hikiyi alaafəya. ¹⁸ Ḿpúgú yəlaa səgəla kutəŋ kutvvluyv tv nəgəlu na kpatəle, na pá pɛkəɣi si pá tana-i Yesu kin ke kutuluɣu taa na pá si-i i isentaa.

¹⁹ Ama yəlaa samaa təo pa ta na timpi təo paa səsəna-i tə. Uena pá kpaana-i ləpvtu təo na pá

wesi-ti, na pá tisi í na í kpatále ke samaa heku ke Yesu isentaa. ²⁰ Waatu wei Yesu ná pa naani to í tóma si: Ma taapalu, nyá isayatu husaa.

²¹ Tənaɣa Iso Təm seɣesəlaa na Falisanaa pa suu miituɣu si: Aweyele ine inu na í kpakəɣi í ti na í keesəɣəna Iso? Awe pəsəɣi na í husi isayatu, ye pə taya Iso paasi?

²² Ama Yesu ná cekəna pa huwɛɛ, ɪlena í pəsəsi-wɛ si: Pepe tɔɔ ké í huuki m̀p̀r̀ỳg̀ỳ mə taa? ²³ Nti tə yəɣətuyɔ kələna tələv? Nyá isayatu husaa, yaa kuli na ń tɔ? ²⁴ Tɔv, maa huli-me si Yulu Pəyaya má, ma pəsəɣi na má husi isayatu ke ate cəne.

Tənaɣa í tóma kutəntu si: Kuli na ń kpaɣa nyá kpatále na ń kpe. ²⁵ Tənaɣa í kula kpaɣaa ke pa təna pa isentaa, na í kpaɣa kpatále nte tə tɔɔ paa husa-ı tɔ na í saɲ Iso na í kpenɲ. ²⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pə lapa pa tənaɣa piti ké səsəm na pá saɲ Iso. Halı pə la-wɛɣe səɣəntu na pá caɲ pá yəɣəti si: Ama puwɛ, saɲa ke tá na kəkəlɔ təm.

Yesu yaaki Lefii

(Matiyee 9:9-13; Maləki 2:13-17)

²⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Yesu luwa na í maɣana lampuu mulo nəɣəlɔ wei pa yaa si Lefii tɔ, na í caɣa í lampuu təmɔle. ɪlena í təmı-ı si: Kuli na ń təɲı-m.

²⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Lefii kulaa na í yeke pə təna na í hu ı waalı.

²⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Lefii lapa-ı muvulle ke teu ke ı təyaya taa, na pá na lampuu mɔlaa paɣale na yəlaa leləa pá caɣa təɣəv. ³⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Falisanaa na pɛle pa Iso Təm seɣesəlaa pa kəma na pá pəsəsi ı ifalaa ke imiitav si: Pepe tɔɔ ké mə na lampuu mɔlaa na asayaa í kpenta tətəɣəle na tənyəle?

³¹ Ama Yesu cə-wɛ si: Pə taya alaafəya nyəma nyuləɣəna fetaa, ama kutəntunaa ké. ³² Ma kəmaɣa si ma heeliyi asayaa si pá layasi, pə taya kupaama.

Yesu keesəɣi nəhəkvu təm

(Matiyee 9:14-17; Maləki 2:18-22)

³³ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ yəlaa napəli pa tóma Yesu si: Yoħaanı ifalaa na Falisanaa nyəma pa həkəɣi nəəsı ke tam na pa sələməɣi pə waatunaa, na nyá nyəma náá təkı na pá nyəəkı yem.

³⁴ ɪlena í cə-wɛ si: ı ká pəsi na í la na akpaɣalɔ taapalaa həkə nəɣə na í na-wɛ pá wɛɛ? Aai.

³⁵ Ama pu kɔɔ pə keesi kuyaku nakuli, ɪlena pá ləsi-ı pa heku, ɪle waatu inəɣi paa həkə nəɣə.

³⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ı tasa-wɛɣe ituule ke tukuɣu tətɔ si: Paa cələɣi puɣu kufalɔɣu tɔɔ na pá tɔ kupənuɣu. Pá lapa mpu, pa wakəla kufalɔɣu. Pəyele saaliya kaa muɲa kupənuɣu. ³⁷ Nəɣəlɔ kaa suu solum kufam ke solum hulunɲ kupəɲ taa, tɔfɔ solum kufam yasəɣi hulunɲ kupəɲ inəɣi na pə ti na hulunɲ wakəli yem. ³⁸ Ama hulunɲ kufanɲ taa ké pa suuki solum kufam. ³⁹ Yulu wei ı tɛma solum kupərum ke nyəəv tɔ, ı luɣu ı lakı apıla. Pə taya pulɔ, kupərum ke yəlaa saɲ.

6

Yesu kele kuyaku kuhɛesuyv tu

(Matiyee 12:1-8; Maləki 2:23-28)

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Yesu na ı ifalaa pa fayana təɣənaya pee taale natəli tə taa ké kuyaku kuhɛesuyv kuli ku wule. Tənaɣa ı ifalaa suu təɣənaya pee nyəɲka ke pɛlɔɣu, na pá nuɣutiɣi pa niɲ taa na pá saləɣi. ² M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Falisanaa napəli pa pəsəsa-wɛ si: Pepe tɔɔ ké í lakı mpi pə fei lapu ke kuyaku kuhɛesuyv wule tɔ?

³ Tənaɣa Yesu cə-wɛ si: Ye mpu í ta kala mpi Tafiiti lapa waatu wei nyəɣəsi pu í na mpa paa wɛ ı cəlɔ tɔ? ⁴ Isəna ı suu Iso təyaya taa na í kpaɣa potopotonaa mpa paa su Iso tɔ na í təɣə na í ha ı taapalaa tɔ. Pəyele pə fei si nəɣəlɔ í təɣə-wɛɣe yem na pə ta ké kətəlaa.

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Yesu tasa-wɛɣe heeluɣu tətɔ si: Yulu Pəyaya maɣale kuyaku kuhɛesuyv səsɔ tətɔ.

Nkpaləkpəkaya tu

(Matiyee 12:9-14; Maləki 3:1-6)

⁶ Μρύγύ Yesu sũ Yuta nyáma təkotile taa ké kuyaku kuhéesyũ kuli kv wule na í seyesəyi. Pə pamna apalu nəyɔlv ɪ wɛ təna na ɪ ɲkpalaya ntəyɔŋ nyəŋka kpekaa. ⁷ Na Isə Təm seyesəlaa na Falisanaa cayaa na pá ken-na-ɪ teu, sɪ pa naa sɪ ɪ ká waasi yulu ke kuyaku kuhéesyũ wule yaa isəna. Pa laki mpyɔvle sɪ pá hiki nti paa waanna-ɪ tɔ. ⁸ Ama ɪ cekəna pa huwɛɛ, ɪlena í tɔ ɲkpaləkpekaya tũ ɪni sɪ: Kuli na ɲ səŋ hekv taa cəne.

ɪlena ɲkpaləkpekaya tũ ɪni ɪ kuli na í polo í səŋ təna. ⁹ Na Yesu tɔ-wɛ sɪ: Ma pɔəsəyi-me sɪ tá mpaav taa, kɔpantv ke pə muna pá la kuyaku kuhéesyũ wule yaa isayatu? Paa waasi yaa paa kv?

¹⁰ Tənaɣa Yesu nyəna pa təna pa isenta, na í tɔ apalu ɪni sɪ: Tɔv, loosi nyá niŋ.

Μρύγύ ɲkpaləkpekaya tũ ɪni ɪ lapa mpv, ɪlena ɪ niŋ heti. ¹¹ Μρύγύ páána kpa-wɛyɛ sɔsɔm, na pá mayasəyi isəna pá la Yesu tɔ.

Tillaa sɔsaa naanvwa na naale kpa
(Matiyee 10:1-4; Maləki 3:13-19)

¹² Waatu ɪni ɪ taa ké Yesu kpa pvyv taa ké Isə sələmvɔv, na í sələmi ɲpύγύ tev na kv fem. ¹³ Pə kəma pə fe ɪlena, í yaa ɪ ifalaa na í ləsi pa taa ké yəlaa naanvwa na naale, na í ha-wɛyɛ hətɛ sɪ tillaa. ¹⁴ Mpe ɪni pa həla ntɔ. Siməŋ wei ɪ cuyusaa sɪ Piyɛɛ tɔ, na ɪlé ɪ neu Antəli, na Saaki na Yohaani, na Filipv, na Paatelemii, ¹⁵ na Matiyee, na Tomaa, na Aləfe pəyalv Saaki, na Siməŋ wei pa cuyusaa sɪ Selotɪ tɔ, ¹⁶ na Saaki pəyalv Yutaasi, na Yutaasi Isəkaleeu wei ɪ lapa Yesu ke kəlmɔtɔ tɔ.

Yesu seyesəyi samaa na í waaki kvəntvnaa
(Matiyee 4:23-25)

¹⁷ Yesu na ɪ ifalaa pa tiikayana pvyv tɔv, ɪlena í səŋ timpɪ taa pvyv fɛi ɪpilisav na pə walaa tɔ. Təna ɪnəyi ɪ ifalaa payalɛ na Yuta təna samaa na Yosalem nyáma na Tiii na Sitəŋ lvm nəyɔ nyáma pa təna paa timsaa. ¹⁸ Paa kəmaɣa sɪ pa nukɪ ɪ seyesyũ, na í waasi-wɛyɛ pa kvətməŋ tɔtɔ. Na ɪ waasa mpa pɛle aləyaa tvkaya wahala tɔ tɔtɔ. ¹⁹ Samaa ɪni ɪ təna ɪ tvkaya ké sɪ í tokiyina-ɪ. Pə taɣa pvlv, toma naali a ka wɛ ɪ kiŋ na pá nukɪ a tan, na a waasəyi pa tənaya pa kvətməŋ.

Kɔpantv na isayatu
(Matiyee 5:1-12)

²⁰ Μρύγύ Yesu kusa isɛ na í nyəni ɪ ifalaa na í tɔ sɪ: Mpa me í ké kvnyəntvnaa tɔ, í nu leleŋ ké.

Mə tənna Isə Kawulaya.

²¹ Me mpa nyəyɔsi wɛna kayana tɔ, í nu leleŋ ké.

Mu tɛna na í haya teu.

Me mpa í wiiki kayana tɔ, í nu leleŋ ké.

ɪ ká tɛ na í wonj teu.

²² Paa yəlaa taa huuna-me, yaa pa təyənə-me, yaa pa tvv-me, yaa pa kv mə nyəyɔ ke Yulu Pəyaya má ma tɔv, í nu leleŋ ké. ²³ Waatu ɪni mə laŋa í heɛ sɔsɔm na í paa teu. Pə taɣa pvlv, mə kasəyaya ká tɔv sɔsɔm ke isətaa ké. Mpv ɪni pə mayamaya ke pa caanaa ka lapa Isə kvəyɔtvtv teləsəlaa.

²⁴ Təŋtvnaa me mə təm wɛ waiyo ké, í tɛma mə leleŋ təyɔv tɔ se.

²⁵ Hayalaa me mə təm ná wɛ waiyo ké mpv ɪnəyi.

ɪ ká ná nyəyɔsi ke teu tɔ se.

Mpa me mə wonji kayana tɔ, mə təm wɛ waiyo ké ɲpύγύ.

Ἰ τῆν ἰ σὰ γὰ λῆ γὰ γὰ na ἰ σῆ λῶ m pῆ taa kḗ.

²⁶ Yḗ laa tḗ na ἰ kῶ ma na pḗ saḗ-me, mḗ tῶ m ká la waiyo kḗ. Mpῶ ἰ nῖ pḗ ma γα ma γα ke mpe pa caanaa ka lapa ἰ sῶ kuyḗ ḡ tῶ tῶ telḗ sḗ laa pḗ pῶ tῶ naa.

Sḗ li nyá kolontu

(Matiyee 5:38-48; 7:12)

²⁷ Mḗ pῶ γῶ Yesu tḗ ma si: Ma heeliyi mpa me ἰ nukῖ ma tῶ m tῶ si: Ἰ sḗ li mḗ kolontunaa, na ἰ lá mpa paa caa-me tḗ γῶ kῶ pḗ nῶ tῶ. ²⁸ Ἰ kooli kῶ pḗ nῶ tῶ ke mpa pa kooliyi-me γῶ mpu si tῶ. Ἰ sḗ lḗ mḗ na mḗ ἰ sayalataa ke ἰ sῶ. ²⁹ Wei ἰ ma pa nyá lḗ kpa γa sa γa, ke esi-ἰ lḗ ḡ ka. Nḗ γῶ lῶ ἰ lḗ ka nyá kpa, cele-ἰ nyá ca pa tῶ tῶ. ³⁰ Wei ἰ sḗ lḗ ma-ḡ, taa pḗ mῖ-ἰ, wei ἰ lḗ ka nyá kῶ wḗ nam, taa pḗ si-ἰ pḗ tῶ m. ³¹ Mpi mḗ caa si yḗ laa ἰ la-me tῶ, mu la peleye-wῖ tῶ tῶ.

³² Ye mpa pa sḗ lḗ yi-me tῶ pa tike kḗ mḗ sḗ lḗ yi, ἰ le pepeye ἰ tḗ wa tῶ tῶ? Asa γa ma γa ma γa ná sḗ lḗ yi mpa pa sḗ la-we tῶ pa tike tῶ tῶ γῶ. ³³ Ye mpa pa lakῖ-me γῶ kῶ pḗ nῶ tῶ pa tike ke ἰ ká tḗ ḡ yi na ἰ lakῖ, ἰ le pepeyele ἰ tḗ wa? Mḗ pῶ γῶ asa γa ma γa ma γa ná lakῖ tῶ tῶ me. ³⁴ Ye mpa ἰ tḗ lḗ yi si paa te na pḗ felῖ-me tḗ γῶ ἰ tḗ ḡ yi na ἰ kḗ nῶ tῶ yi, ἰ le pepeyele mḗ tḗ wa? Asa γa ma γa ma γa ná tḗ lḗ yi si paa te na pḗ felῖ pele tḗ γῶ pa kḗ nῶ tῶ yi pa tḗ ma me. ³⁵ Aai, ἰ sḗ lḗ yi mḗ kolontunaa na ἰ lakῖ-we γῶ kῶ pḗ nῶ tῶ. Ἰ kḗ nῶ tῶ yi, ἰ taa telḗ si felῖ γῶ tῶ m ke lῶ lῶ. Pu ye le na mḗ ka sa γa tḗ sḗ sḗ m, na ἰ ká pḗ si ἰ sḗ ta ἰ sῶ sḗ pḗ ya laa. Paa fḗ fḗ i naa na asa γa, ἰ lḗ ἰ lakῖ kῶ pḗ nῶ tῶ kḗ. ³⁶ Ἰ lakῖ tḗ ma γa kῶ pḗ nῶ tῶ ke teu ἰ su mḗ Caa lakῖ-me γῶ kῶ pḗ nῶ tῶ tῶ.

Tḗ ma footuyu fḗ i teu

(Matiyee 7:1-5)

³⁷ Ἰ taa footi lḗ laa, pḗ taa kḗ na ἰ sῶ footi-me. Ἰ taa tu lḗ laa ke ta sḗ kḗ le, pḗ taa kḗ na ἰ sῶ tu-me γῶ ta sḗ kḗ le. Ἰ hḗ lῖ tḗ ma γa suulu ke timpi ἰ pḗ nῶ tḗ ḡ na tḗ ma tῶ, na ἰ sῶ ká hḗ lῖ-me γῶ suulu. ³⁸ Ἰ haaki na ἰ sῶ ká haaki-me. Pḗ tḗ ya pῶ lῶ, ἰ sῶ ká ma γa si kḗ na pḗ su na pḗ wa tῖ na ἰ ciyi ti na ἰ nyḗ ki na ἰ pḗ li-me. Ma γa sḗ la γa ḡ ka mḗ ma γa sḗ ḡ na lḗ laa tῶ, ḡ ke ye ἰ sῶ ná kḗ ḡ na ἰ ma γa sḗ na-me tῶ tῶ.

³⁹ Mḗ pῶ γῶ Yesu tḗ sa-we γῶ le nῖ si: Ntḗ ḡ ἰ nyḗ má teu si yḗ lῶ m kaa pḗ si na ἰ hḗ ἰ lḗ lῶ, tḗ fḗ pa naale paa hoti pḗ ḡ γῶ taa kḗ. ⁴⁰ Tḗ m le kḗ pḗ le mḗ lῶ ta kḗ lῖ ἰ hullῶ. Ama kḗ pḗ le mḗ lῶ ἰ kῶ ma na ἰ nyῖ tḗ kḗ pḗ sḗ kḗ pḗ si, ἰ na ἰ hullῶ pa pḗ sa kῶ lῶ m kḗ.

⁴¹ Ἰ sḗ na γa pḗ lapa na ḡ naaki nyulim wei ἰ we nyá tḗ ḡ nῶ tḗ le ἰ sḗ pḗ le taa tῶ, na ḡ kaa na kḗ pḗ tḗ γῶ ḡ ku ku we nyá ma γa ma γa nyá nyḗ nῶ tḗ taa tῶ? ⁴² Ἰ sḗ na γa le nyá pḗ sḗ ḡ na ḡ tῶ si: Apa ḡ nyá sḗ ḡ tḗ kḗ pi na má lḗ si nyá ἰ sḗ le taa nyulim, na kḗ pḗ tḗ γῶ we nyá nyḗ nῶ tḗ taa? Ce sḗ lῶ nyá, lḗ si kḗ pḗ tḗ γῶ ḡ ku ku we nyá ma γa ma γa nyá ἰ sḗ pḗ le taa tῶ, ἰ lḗ na pḗ cḗ ḡ ḡ ná teu tḗ ce ἰ ce ἰ na ḡ lḗ si nyá tḗ ḡ nῶ tḗ le ἰ sḗ le taa nyulim ἰ nῖ.

Pa nyḗ ḡ tḗ γῶ na ku pile kḗ

(Matiyee 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ Tḗ γῶ kḗ pa ḡ ku ἰ lḗ lḗ yi kḗ pa pile se, pḗ cḗ kḗ pa tḗ γῶ na lḗ lḗ yi pile kḗ pḗ nῶ tḗ tῶ. ⁴⁴ Pa nyḗ ḡ na paa tḗ γῶ ḡ ku na ku pile cḗ lḗ γῶ. Yḗ lῶ kaa kooli tḗ γῶ ḡ ku pa ya si fiki tῶ ku pee ke sḗ sḗ tḗ se, pḗ cḗ paa kooliyi tḗ γῶ ḡ ku pa ya si lḗ se ḡ tῶ ku pee ke kḗ lḗ ḡ tḗ tῶ. ⁴⁵ Yḗ lḗ pa ḡ kḗ pḗ nῶ tḗ lukḗ na tuu ἰ lotu taa kḗ pḗ nῶ tḗ ki ḡ kḗ. ἰ lḗ na ἰ sayav ἰ nῖ ἰ sayav ḡ luna tuu ἰ lotu taa ἰ sayav ki ḡ. Pḗ tḗ ya pḗ lῶ, ἰ sḗ na yḗ lῶ lotu taa tḗ wa tῶ mḗ pῶ γῶ ἰ yḗ ḡ tḗ ya hḗ lḗ yi.

Layav na komelḗ pa kutulḡ ḡ mav

(Matiyee 7:24-27)

⁴⁶ Mḗ pῶ γῶ Yesu tḗ ma si: Ἰ ya-m Ta caa Ta caa suwe na ἰ tḗ ḡ yi ma kuyḗ ḡ tῶ tῶ? ⁴⁷ Maa hḗ lῖ-me γῶ yḗ lῶ ἰ kῶ ma ma ki ḡ na ἰ nu ma tḗ m na ἰ tḗ ḡ-tῖ pḗ nῶ tḗ we ἰ sḗ na tῶ. ⁴⁸ Ἰ nḗ ḡ sḗ na kḗ ἰ su yḗ lῶ caa kḗ yḗ lḗ kutuluyḡ ḡ mav na ἰ huli na ἰ tala atḗ kḗ kḗ pḗ mḗ γῶ na pḗ cḗ ḡ ἰ su kite tḗ γῶ. Pḗ γῶ kḗ ma na ká su ἰ lḗ na lῶ m wa tῖ, halḗ na pḗ hola ma-ku. Paa na mpῶ pḗ ta ciyi ti-kuyḗ ku ḡ matu teu tḗ. ⁴⁹ Ama wei ἰ nukῖ ma tḗ m na ἰ tḗ ḡ yi-tῖ tῶ, ἰ lḗ ἰ we kḗ ἰ su wei ἰ ḡ ma kutuluyḡ ke atḗ ye yem tῶ, kite kḗ pḗ nῶ tḗ fḗ. Lῶ m hola ma pa-ku, ἰ lḗ na ku ti kḗ pḗ kḗ na ku la asa la sḗ sḗ ke yem.

7

*Yesu waasa Lom yoolu yom
(Matiyee 8:5-13)*

¹ Yesu kōma na í te yēlaa ke faaci lapu, ilena í mēli Kapēnahum. ² Lom yoolu sōsō nōyōlu ka wēna yom na í luɣu sūu-í sōsōm. Yom inōyí pē wukaya na í caaki sēm. ³ I nu Yesu tan, ilena í tili Yuta nyūyū nyōma napēli sɪ pá wiina-í na í kōw í waasi í yom iní. ⁴ Pēle pa tala Yesu kin, ilena pá wiina-í tēkpeɛ sɪ: Apalu iní í nōyōsēna n̄ waasi-í. ⁵ Pē taya pulu, í sōla ta piitim ke sōsōm, hali í ŋma-tuyū tēkotile.

⁶ Tēnaya Yesu tēŋa-wē. I kōma í kpētēna tēyaya, ilē yoolu iní í tila í taapalaa nté sɪ: Taca, taa kɔ nyá tēyí yem, ma ta tala sɪ n̄ sūu ma tēyaya. ⁷ Hali mpv inōyí maa hūuwa sɪ ma ta tala má kōw ma mayamaya ke nyá kin. Pē tōw ilē, yōyōtɪ kuyōyōtɪ ke tōm kulum na ma yom hiki alaafēya. ⁸ Pē taya pulu, ma isētō ma see ma sōsaa ké. Pécó ma wēna ma sēkpema na pēle pa laki ma luɣu nyētū. Na má heela pa taa wei sɪ í polo cāne, í puki ké. Na má heela wei sɪ í kōw, ilé í kōw tōtō. Pécó ye ma heela ma yom sɪ í la pēne, í laki ké.

⁹ Yesu nu mpv, ilena í sa yoolu sōsō iní, na í pēsēna samaa wei í tēyaya-í tō í tōw na í tō sɪ: Pōpōtɔ fēi lelen, paa lseyeli taa mayamaya ma ta nata yulv na í tēma í taa na Isō ké isētō.

¹⁰ Yoolu iní í tillaa kōma na pá mēli tēyaya, ilē pa mayana yom inōyōle na í alaafēya tēmammam.

Yesu feesa alv leelu pəyalv

¹¹ Pēle pē waali Yesu pola icate nte pa yaa sɪ Nayin tō tē taa ké kpakpaa, na í ifalaa na samaa payale ke í waali. ¹² Yesu kōma isu í suuki icate, ilē alv leelu nōyōlu í pēyaya sēpayale na pá pukina-keɣe pim, na icate nyōma samaa tēŋ leelu iní í waali. Nkē iní ka tike ke leelu iní í ka lūlaa. ¹³ Taca na-í, ilena í tōm lapɪ-í pētōtōle, na í tōm-í sɪ: Taa wii.

¹⁴ M̄p̄ȳȳ Yesu polaa na í tēki sētū kpatēle, ilena sēyēllaa náá sēŋ, na Yesu tō sɪ: Ifepu nyá ma caa sɪ n̄ kul.

¹⁵ Tēnaya sētū iní í kulaa na í sūu yōyōtaya, na Yesu cēle-í í too. ¹⁶ M̄p̄ȳȳ sēyōntū kpa pa tēna na pá saŋ Isō na pá tēŋ sɪ: Isō kuyōyōtōtū telēsulv sōsō lu ta hēkɔ taa. Na pá tasa tōtō sɪ: Pūwē, Isō kōma sɪ í tēŋ í yēlaa.

¹⁷ M̄p̄ȳȳ mpi Yesu lapa mpv tō pē tōm ya Yuta tētū tēna, na pē cōlō tētūnaa tēna taa.

*Lvm sōlv Yohaani tila Yesu kin sɪ í naa
(Matiyee 11:2-19)*

¹⁸ M̄p̄ȳȳ Yohaani ifalaa heela-í tōm ntí tē tēna. Ilēna í yaa pa taa naale, ¹⁹ na í tili-wēyē Yesu kin sɪ pá pōsɪ-í sɪ inōyōle wei í tōm paa tōma sɪ í ká kōw tō, yaa nōyōlu wēɛ í kōŋ, tē tan ilē? ²⁰ Pēle pa tala Yesu cōlō, ilēna pá tō sɪ: Isō Lvm sōlv Yohaani kōsēna-tu sɪ tē pōsɪ-ŋ sɪ: Nyayale wei í tōm paa tōma sɪ í ká kōw tō, yaa nōyōlu wēɛ í kōŋ, tē tan ilē?

²¹ Pē pamna waatv iní í taa Yesu waasaya yēlaa payale ke pa kutōmēŋ, na í laki na acamaa hikiyí alaafēya, na í looki alōyaa, na í kuliyi yulvmaa payale isē. ²² Ilēna í tō-wē sɪ: I polo na í heeli Yohaani ke mpi í nawa na ntí í nuwa tō sɪ: Yulvmaa naaki, kaakalasi tēŋ, tēnyū tōw asilima kutēŋ nyōma naaki nyūyū, na ntamaa ná nuki, na sētāa ná fēŋ. Pécó konyōntōnaa ná tēŋa Laapaali Kōpaŋ ke nuw. ²³ Wei í naani kaa lu ma tōw tō, pōntv nu lelen ké.

²⁴ Yohaani tillaa mpē pēle pa kōma na pá kpe, ilēna Yesu sūu samaa ke Yohaani iní í tōm ke pōsōyū sɪ: Pepeyē í ka pola wulaya tētū taa ké nav ye? Heelim makí na pē ciyitiyi sēsēncāŋa ŋka tō? ²⁵ Ilē pepe nav ke í polaa? Yaa yulv wei í suu kacōka wontu tō? Tōw, mpa pēle pa suuki kacōka wontu na pá wē lelen taa tō, awulaa tēɛsɪ taa ké pēle pa wēɛ. ²⁶ Ilē pepe mayamaya ke í ka tu pola nav? Yaa Isō kuyōyōtōtū telēsulv nōyōlu? Tampam, Isō kuyōyōtōtū telēsulv ké, hali ma heeliyi-mē sɪ í tu kēla mpv. ²⁷ I tōm ke pa tu ŋmaawa Isō Tōm taa sɪ:

Nyēni ma tillu ntō,
ma telēsēyí nyá nōyō tōw sɪ
í tayani nyá mpaav na n̄ kōŋ.

²⁸ Tampana ke ma heeliyi-me yoo, tuu to pa ta lulëta nɔɔlɔ na pɔntu tee Yohaani fa. Ue paa na mpɔ to, ye mpa pa tisaa na Iso toɔo pa to kɛ kawulaya, pa taa sɛkpelu mayamaya tee-i.

²⁹ Pa tana mpa pa nu tam nti to pa ha Iso kɛ tampana, hali pɛ kpeɛna lampuu mulaa mayamaya. Pɛ taya pɔlɔ, paa tema tisuyu si Yohaani i so-weye Iso lom. ³⁰ Ama Falisanaa na Iso Tam seɣesɛlaa nã kisa tɛmlɛ nte Iso ka huɔwa si i kã la-we to, pa ta tisi si Yohaani i so-weye Iso lom.

³¹ Mɔpɔyɔ Yesu tasaa si: Pepeyele mã keesana kɔfalanɔ yɛlaa pane? Isu pepe cav kele pa nɔɔsɛnaa to? ³² Pa nɔɔsɛna kɛ isu piya cakuyu kataya taa na si tɛn tɛma si: Anɔ tɛ hula hɛsi i ta paa. Pɛcɔ tɛ wii lɛyaya wula, i tã wii. ³³ Pɛ taya pɔlɔ, lom sɔlɔ Yohaani kɛma to, u tãki toɔonaya, pɛcɔ u nyɔɔki sɔlɔm. Uena mu tɛn si ulɔɔhilu ke-i kɛ. ³⁴ Yɔlɔ Pɛyaya mã, ma mɛlaa na mã kɔɔ na mã tãki na mã nyɔɔki, uena i taɔanɔɔi maya yɔɔtoɔyɔ to to si ma kɛ hilitu na sɔlɔnyɔlɔ. Aaiyee si lampuu mulaa na asayaa pa ceu kɛ. ³⁵ Ama Iso lɛmayasɛ tewaya, hali pɛ naaki mɔpɔyɔ mpa pa tɛnɔyi-ye to pa kinɔ.

Yesu sɔv Simɔn tɛyaya taa

³⁶ Kuyaku nakɔli Falisa nɔɔlɔ i yaa Yesu kɛ toɔo. Uena Yesu sɔv i te na i caya na i tɛnna toɔo. ³⁷ Apalaa tana alɔ nɔɔlɔ i ka we icate nte tɛ taa. Mɔpɔyɔ alɔ inɔ i nuwa si Yesu caya toɔo ke Falisa tɛyaya taa, uena i kɛna tulaalɔ kɔpɔn nɔɔlɔ na akpɛlɔpiya. ³⁸ Na i lunɔ Yesu nɔɔhɛ tee na i waali toɔ na i wiiki. Mɔpɔyɔ i taana Yesu nɔɔhɛ ke isɔlɔm, uena i husɔ-ye na i nyɔɔsi, na i wayali-ye na i sayali-yeɣe tulaalɔ. ³⁹ Falisa wei inɔ i yaa-i toɔo ke mpɔ to i na mpɔ. Uena i mɔli i taa si: Ye apalɔ inɛ i ka kɛ Iso kɔyɔɔtoɔtu telɛsɔlɔ i ka nyɛmã alɔ wei inɔ i tokiyina-i isɛntɔ to i cakɛle na i yaasi we isɛna to. I ka nyɛma-i si i fei teu. ⁴⁰ Mpɔyɔle Yesu tɛma-i si: Simɔn maa heeli-nɔ tam natɛli. Tɛnayaɛ Simɔn cɔwa si: Taca yɔɔti.

⁴¹ Uena i to si: Liyitee kɛntɔlɔ nɔɔlɔ i ka wɛnna kɛma nyɛma ke naale, lɛlɔ felɔyi-i liyitee nyɔɔtoɔ nasɛle nuɔɔwa (500), na lɛlɔ ke nyɔɔtoɔ nule na naanɔwa. ⁴² Pa ta hiki si pã felɔ-i, uena i ce pa naale inɔ. Toɔ, pa taa awe lanɛ kã kɛlɛna-i hɛɛnɔ?

⁴³ Tɛnaya Simɔn cɔwa si: Ma huɔ si, wei i nyɛntɛ kɛla toɔo to. Yesu si: Ama n huɔ teu.

⁴⁴ Uena i pɛsɛna alɔ toɔ na i to Simɔn si: Simɔn n nã alɔ inɛ? Ma sɔv nyã tɛyaya taa to, n ta ha-m lom si mã kɔ ma nɔɔhɛ. Ama ilɛ i taana-yeɣe isɔlɔm, na i husɔ-ye na i nyɔɔsi. ⁴⁵ Ma tala nyã te to, n ta wayali-m. Ama tuu isɔ ma sɔv to, ilɛ i ta hɛɛsi ma nɔɔhɛ wayalɔyɔ. ⁴⁶ N ta pɛli ma nyɔyɔ taa kɛ nim. Ama tulaalɔ kɔpampɔn ke ilɛ i pɛla, hali ma nɔɔhɛ toɔ. ⁴⁷ Pɛ toɔ kɛ ma heeliyi-nɔ si, i sɔlɔyɔ mɔpɔyɔ sɔsɔm to pɛ hɔlɔyɔ kɛ si paa i isayatu na to toɔo ke mpɔ to pa husa-ti. Pɛ toɔ inɔyi wei i wɛna isayatu ke pɛcɔ na pã husa-ti to, pɔntu sɔlɔyɔ mayana kɛ.

⁴⁸ Tɛnaya i heela alɔ inɔ si: Nyã isayatu husaa.

⁴⁹ Mɔpɔyɔ i na mpa pa caya toɔo to pɛle pa sɔv pa taa kɛ yɔɔtoɔyɔ si: Aweyele inɛ inɔ na hali inɔ i taka i husɔyi isayatu? ⁵⁰ Ama Yesu nã heela alɔ inɔ si: N tema nyã taa na Iso toɔo i yapa nyã nyɔyɔ. Tɛna lanɔhɔlɔmle.

8

Alaa mpa pa sɛnayaana Yesu to

¹ Pɛ waali kɛ Yesu sɔv cɔv ke acalɛɛ sɔsɔna na sɛkpena na i laki waasɔ, na i kpaalɔyi Iso Kawulaya Laapaali Kɔpɔn. Na i ifalaa naanɔwa na naale, ² na alaa mpa pa alɔyaa i loowa, na i waasa mpa pɛleɣe pa kɔtɛmɔn to. Isu Mali wei pa yaakaya Makɛtala tu na paa loo-i alɔyaa naatosompɔɔlaya to, ³ na Helɔti pɛyalɔ Cusa alɔ Saani, na Susaani, na lɛlaa ke payalɛ mpa pa sɛnayaana Yesu na i falaa na pa wɛnɔ to.

Mɛtutuuna tɛm (Matiyee 13:1-9; Malɛki 4:1-9)

⁴ Yɛlaa samaa lukayana acalɛɛ acalɛɛ na pã kɛn i kinɔ, uena i sɛɛ-weye isɔ si:

⁵ Tuulu poləna tuutu. I tuukaya i mətutuuna, ɪlena lenna hoti mpraav nəɣə nəɣə. Na pə fəɫəɣi-yeɣe nəɔheɛ, na sumasi tii na si tɔɔsi-ye. ⁶ Mprɔ́yú lenna hota kɔwaw tɔɔ, ɪlena a nyɔ na a tayanɪ wɔɫɔyɔ ke nikaya fɛi tɔ pə tɔɔ. ⁷ Lenna náá hoti sɔwa taa na a na sɔwa pə kɔɔntɪ nyɔ, ɪlena sɔwa náá kɔ-ye. ⁸ Lenna náá hoti tɛtu mɔsɔɲ nyəntɔ taa, na a nyɔ na a lɔɫɪ teu pə tu fɛi. I tɛma mprɔ́yú yɔɣɔtɔyɔ, ɪlena í cuɣusina nəɣə sɔsaya si: Ye wei i ké tɔm nulu pɔntɔ í nu.

*Mpi pə tɔɔ Yesu seɣesəna atɔwa tɔ
(Matiyee 13:10-17; Maləki 4:10-12)*

⁹ Mprɔ́yú i ifalaa pɔɔsa-i ɪsɔ seɣu mpi pə hɔweɛ. ¹⁰ ɪlena Yesu cɔ si: Pə ha-mɛɣe si í nyɪ ɪsɔ Kawulaya tɔm kɔɲmesətu. Ama pə kaasa lɛlaa tɔ, ɪsɔnaa ke paa seɛ-we si: Paa pa nyənəyi ɪsəntɔ, pə taa ná. Paa pa nukɪ, pə taa cɛkəna pə hɔweɛ.

*Yesu kilisiyi mətutuuna tɔm hɔweɛ
(Matiyee 13:18-23; Maləki 4:13-20)*

¹¹ Maa kilisi-mɛɣe ɪsɔ seɣu mpi pə hɔweɛ. ɪsɔ Tɔm nté mətutuuna anɪ. ¹² Wena wena a hota mpraav nəɣə nəɣə tɔ, aɛ a wenna ɪsu mpa pa nukɪ ɪsɔ Tɔm na ɪlɔyɔ tɔɲ na í ləsi-təɣi kɔakɔpaa ke pa lotu taa, si pə taa kɔɔ na pə mɔ-ti na ɪsɔ ya pa nyɔɔɲ. ¹³ Nna aɛ a hota kɔwaw tɔɔ tɔ, aɛ a wenna ɪsu mpa pa nukɪ-ti na pə mɔ-ti na laɲhɔɫɔmlɛ, ɪlɛ tɔ ta caya pa taa. Pa mɔyi ké na pə la weɛ naaɛ, mayasɔyɔ kɔɲ kɔ kɔɔ, ɪlena pə lu ɪsɔ seɣu ke kɔakɔpaa. ¹⁴ Wena a hota sɔwa taa tɔ, aɛ a wenna ɪsu mpa pa tɔɲ tɔ nuɔ, ɪlena aɛ cənɛ nəɣəsɛɛ na pə wɛnaw na pə kɔnyulɔɲ pə tɔm kɔɔ na pə kɔ-təɣi pa taa, na pə kɔpisi pee kɔpana lɔɫɔyɔ tɔ. ¹⁵ Wena aɛ a hota tɛtu mɔsɔɲ nyəntɔ taa tɔ, aɛ a wenna ɪsu mpa pa nu ɪsɔ Tɔm na pə mɔ-ti na lotu kɔɫɔmtɔ na hɔweɛ nna a tewa tɔ, na pə tɔka-ti təkɔɲkɔɲkɔpaa, na pə lɔɫɔyɔ pee kɔpana ke teu tɔ.

*Fətəla mɔsɔyɔ
(Maləki 4:21-25)*

¹⁶ Awe mɔsɔyi fətəla na í pami-i pɔɫɔpɔ tɛɛ, yaa í sɔsi-i kato tɛɛ ye? Tesika tɔɔ ké paa pusi-i si pə ná mpa pa sɔvki tɔyaya taa tɔ. ¹⁷ Kɔɲmɛɫəm napəɫi pə fɛi si pə kaa kuli pə tɔɔ. Pəcɔ mukaya tɛɛ pɔɫɔpɔ fɛi mpi pa kaa ləsi na paa awe na tɔ.

¹⁸ ɪ la laakali na ɪsəna í nukɪ tɔ. Pə taya pɔɫɔ, wei i wɛna tɔɣə paa ha, na pə lɛɛki wei i fɛina tɔɣə pəciimaya wei i huɔ si i ti tɔ.

*Yesu too na i newaa
(Matiyee 12:46-50; Maləki 3:31-35)*

¹⁹ Mprɔ́yú Yesu too na i newaa pa kəma i kiɲ. Ama samaa tɔɔ pa ta pəsi pə tala i kiɲ. ²⁰ Mprɔ́yú nəɣɔɫɔ heela-i si: Nyá too na nyá newaa pa wɛ aɔwali na pə caa pa na-ɲ.

²¹ Mprɔ́yú Yesu cɔ-we si: Ma too na ma newaa nté mpa pa nukɪ ɪsɔ Tɔm na pə tɔɲəyi-ti tɔ.

*Yesu lapa na kacuculaya hɛɛ
(Matiyee 8:23-27; Maləki 4:35-41)*

²² Mprɔ́yú kɔyaku nakɔɫi Yesu na i ifalaa pa kpa kɔɫɔyɔ taa, ɪlena í tɔ-we si í na-we pə tɛsi lɔm.

Mprɔ́yú Yesu na i ifalaa pa tɛɛwa. ²³ Pa tɔɲna pote ke lɔm tɔɔ ké mpɔ, ɪlena Yesu too. Tənaɣa heelimuyɔ həkə lɔm tɔɔ təna, na lɔm faləɣi kɔɫɔyɔ taa haləna kɔ caa suɣu, na lɔm caa pə tɔɣə-we. ²⁴ Tənaɣa pa pola Yesu kiɲ na pə feesi-i si: Tacaɔ, Tacaɔ, tɔ lepaya.

Yesu fema, ɪlena í kaləna heelim na lɔm hola na pə təna pə hɛɛ tɔli. ²⁵ Mprɔ́yú i pɔɔsa-we si: Mə taa tɛmnav ke ɪsɔ kɛɛ le ɪɛ?

Tənaɣa sɔɣəntɔ na piti kpa Yesu ifalaa, na pə tɔɲ tɔma si: Aweyele ɪnɛ ɪni na halɪ í yɔɣətəɣəna heelim na lɔm na pə nukəna-i?

*ɪlɔɣɔhilu na afanaa pa tɔm
(Matiyee 8:28-34; Maləki 5:1-20)*

²⁶ Μπόγύ πα tapəna pa kpuɓyɔ ke Selasini nyəma tetu nti tə we kutəsuyɔ tɔɔ na té nyənəyi Kalilee tɔ. ²⁷ Yesu tii tetu tɔɔ, ɔlena ɔcate nté tə yulɔ nɔɔɔlɔ wei ɔ hiɔ ɔlɔɔaa tɔ ɔ kɔɔ ɔ kin. Hatoo tɔ yulɔ ɔni ɔ ta nyɔ wontuyɔ ke ɔ tɔɔ. Pɔ́cɔ ɔ tɔcayale nté pəlaan taa, ɔ ta nyɔ tɔyaya. ²⁸ I na Yesu, ɔlena ɔ ma kapuka na ɔ hoti ɔ nɔɔhɛɛ tɛɛ na ɔ kooki si: Isɔtaa Isɔ Sɔsɔ Pəyalɔ Yesu, ma na-nɔ suwe? Hai, la suulu taa tu-m wahala.

²⁹ Pə taya pulɔ, Yesu ka heela ɔlɔɔɔ si ɔ se ɔ waali tɔɔɔ ɔ yɔɔɔta mpɔ. Pə keesəyi na pə kuləɔəna-i tɔ, pa həkəyi-i alukpala na ɔ ceki, na ɔlɔɔɔ sɔsuyɔ-i nyutu. ³⁰ Μπόγύ Yesu pɔɔsa ɔlɔɔɔhilu si: Pa yaa-nɔ suwe? ɔlena ɔ cɔ si: Pa yaa-m si Kɔpin.

Pə taya pulɔ, ɔlɔɔaa payale ka wɛna ɔ waali. ³¹ Na ɔlɔɔaa mpɛ pa wiikayana Yesu si ɔ taa tɔ-wɛ si pə məli pa hɔɔɔ tɛɛ.

³² Afanaa kaləku sɔsɔɔɔ nakulɔ ku we tənaya pɔ́ɔn taa na ku tuliyi. Μπόγύ ɔlɔɔaa mpɛ pa wiina Yesu si ɔ yeɛ na mpɛ pə sɔv afanaa mpɛ pa taa, ɔlena Yesu tisi. ³³ Tənaya ɔlɔɔaa mpɛ pa yela apalɔ ɔni na pə sɔv afanaa taa. ɔlena afanaa tu casəɛ ke yem na pə tii kalakala na pə tɔ lɔm na pə si.

³⁴ Afanaa tiikilaa ná mpɔ, ɔlena pɛɛ pə lo kpakpaa na pə polo pə heeli tɔm nti, na tɔm yeki kpakpaa ke acalɛɛ taa na cacakəɔ tɛɛ. ³⁵ Μπόγύ yəlaa kulaa si mpɛ pa puki na pə ná mpi pə lapa tɔ. Pa pola Yesu kin, ɔlena pə maɔana apalɔ wei ɔni ɔ ɔlɔɔaa pa loowa tɔ, na pə cɛpa ɔ tɔɔ, na ɔ caya Yesu nɔɔhɛɛ tɛɛ na ɔ suu wontu. ɔlena sɔɔɔntɔ kpa-wɛ. ³⁶ Mpa pa ná tɔm nti na pa isəpəɛ tɔ, pa keesa-wɛyɛ isəna pə lapa na apalɔ ɔni ɔ hiki alaafəya tɔ. ³⁷ Μπόγύ pə lapa Selasini tetu nyəma ke sɔɔɔntɔ ke sɔsɔm, ɔlena pə tɔ Yesu si ɔ la suulu na ɔ tɛɛ. ɔlena Yesu kpa kpuɓyɔ si ɔ tɛɛki. ³⁸ Μπόγύ apalɔ wei ɔni ɔ ɔlɔɔaa pa loo mpɔ tɔ, ɔ sələma Yesu si ɔ yeɛ na ɔni ɔ təɔi-i. ɔlena Yesu náá kisi na ɔ tɔm-i si: ³⁹ Məli nyá tɔyaya taa na ɔ heeli pə təna mpi Isɔ lapa-nɔ tɔ.

Μπόγύ apalɔ ɔni ɔ tɛɛwa na ɔ heeli ɔcate təna taa ké pə təna mpi Yesu lapa-i tɔ.

Yailu pɛɛlɔ na alɔ tɔɔɔllɔ

(Matiyee 9:18-26; Maləki 5:21-43)

⁴⁰ Yesu məla Kalilee taa, ɔlena samaa lanɔ hɛɛ teu. Pə taya pulɔ, pa təna paa tanɔ-i teu ké. ⁴¹ Μπόγύ apalɔ nɔɔɔlɔ wei pa yaa si Yailu na ɔ ké pa təkotile nyuyɔ tu tɔ ɔ kɔma na ɔ hoti Yesu nɔɔhɛɛ tɛɛ, na ɔ wiina-i si ɔ polo ɔni ɔ tɛ. ⁴² Pə taya pulɔ, ɔ ka wɛna pɛɛlɔ na ɔ caaki səpɔ. Pɔ́cɔ ɔ tike ke ɔ ka wɛna, na ɔ pusi wɛ naanɔwa na naalɛ.

Yesu kulaa si ɔ puki tɔ na samaa nyəkaa ké teu. ⁴³ Alɔ nɔɔɔlɔ náá wɛ təna wei hatoo pusi naanɔwa na naalɛ taa ɔ tənɔna tɔɔɔlɔyɔ na pə wɛ-i ton tɔ. Alɔ ɔni ɔ liyitee təna tɛmna fɛtaa. Pɔ́cɔ nɔɔɔlɔ ta pəsi na ɔ waasi-i. ⁴⁴ Μπόγύ ɔ kpətəna Yesu na ɔ waali tɔɔ, na ɔ tokina ɔ capa ntɔmpile. ɔlena pə tɛm-i kpakpaa ɔni. ⁴⁵ Ntəna Yesu pɔɔsi si: Awe tokina-m ye? Mpuyɔɛ yəlaa təna kpeesaa. ɔlena Piyɛɛ nɔɔɔ təkpaɔ si: Taca, ke yəlaa timsina-nɔ na pə nyəkəyi-nɔ?

⁴⁶ Ama Yesu cɔwa si: Aai, nɔɔɔlɔ tokina-m ké. Ma nu ma toma lenna luwa.

⁴⁷ Alɔ kɔma na ɔ nyɔ si pə nyəmə ɔ tɔɔ, ɔlena ɔ kulɔ na ɔ polo ɔ hoti Yesu nɔɔhɛɛ tɛɛ na ɔ seliyi. Na ɔ yɔɔɔti samaa təna isɛntaa ké mpi pə tɔɔ ɔ tokina-i, na isəna pə tu waasa-i kpakpaa tɔ. ⁴⁸ Mpuyɔɛ Yesu tɔma-i si: N tɛma Isɔ na nyá taa tɔɔ pə waasa-nɔ ma pu, tɛɛna lanɔlɔlɔmɛ.

⁴⁹ Yesu tanɔ yɔɔɔtuyɔ ke mpɔ, ɔlena Yuta nyəma təkotile nyuyɔ tu ɔni ɔ tɔyaya tu nɔɔɔlɔ kɔɔ na ɔ heeli-i si: Taa tu Taca ke konyɔn ke yem, nyá pɛɛlɔ fɛi.

⁵⁰ Tənayalɛ Yesu nɔɔɔ təkpaɔ si: Taa nyá, nyaa tɛ Isɔ na nyá taa tɛ, ɔ ká hiki alaafəya.

⁵¹ Yesu wɛ pa kɔma pə tala tɔyaya tɔ Yesu ta tisi si samaa ɔ tənɔ-i na pə sɔv. Ama Piyɛɛ na Yohaani na Saaki na pəyaya caa na ka too pa tike pa sɔvna. ⁵² Pa təna paa kpa pa lanɔ ké na pə wiiki sɔsɔm. Ama Yesu heela-wɛ si: I taa wii, ka too kutoo ké, ka ta si se.

⁵³ Yəlaa nyəmə si yulɔ tɛma tɛɛv təkpaɔaa, ɔlena pə wonɔ-i. ⁵⁴ Ama Yesu tɔka pəyaya nin taa na ɔ yɔɔɔtəna nɔɔɔ sɔsaya si: Pəyaya nyá, kulɔ.

⁵⁵ Tənaɣa ka məlaa na ká kuli kpaakraa. Uena Yesu si pá ha-keɣe təɣonaɣa. ⁵⁶ Uena piti kra pɛɛlɔ inɪ ɪ nyɔma. Ḿpɔ́yú Yesu heela-we si pá taa yele na nɔɣɔlɔ nu nti inɪ tə lapa mpɔ tɔ.

9

*Yesu ifalaa naanɔwa na naale tiluyu
(Matiyee 10:5-15; Malaki 6:7-13)*

¹ Ḿpɔ́yú Yesu kota pa naanɔwa na naale na í tɔ alɔɣaa ke pa niŋ taa, na í ha-weɣe toma si pá looki-we paa mpa, na pá waaki kutəməŋ. ² Na í tili-we si pá polo pá kraali Iɔ Kawulaya təm, na pá waasəɣi kutəntɔnaa ke pa kutəməŋ. ³ Uena ɪ tɔ-we si: Ye í tɛeki í taa kraɣa pɔlɔ, paa ḱrátúyú, paa huluyu, paa təɣonaɣa, paa liyitee, pɛ́cɔ́ í taa kraɣa capanaa ke naale naale. ⁴ Ye í tala timpi na í laali na í sɔv təɣaɣa ŋka ka taa, í saali təna halɪ mə tɛɛv. ⁵ Na ye í tala timpi na yəlaa í ta mɔ-mɛ, í lu na í kpiisi-weɣe mə nɔɔhɛɛ mɔsɔɣv, na pə hólí si í lapa-weɣe tɔv, í yele.

⁶ Ḿpɔ́yú pa tɛɛwa na pá cɔɔki ɪcate ɪcate na pá heeliyi Laapaali Kupaŋ, na pá waasəɣi kutəntɔnaa ke pa kutəməŋ.

*Helɔti piti ke Yesu tɔɔ
(Matiyee 14:1-12; Malaki 6:14-29)*

⁷ Wulav Helɔti nu pə təna mpi pə təŋa lapv ke mpɔ tɔ, uena pə liyiti-ɪ səsəm, ɪ ta nyɪ ɪsəna í la tɔ. Pə taya pɔlɔ, lɛlaa ná təŋaɣa ké si Yohaani wei paa kɔwa tɔ inɪ ɪ femna.

⁸ Lɛlaa si Ilii luna.

Haləna lɛlaa si Iɔ kuyəɣɔtɔtɔ tɛləsəlaa kɔpəma taa nɔɣɔlɔ luna.

⁹ Uena Helɔti si: Ma yelaa na pá seti Yohaani nyɔɣv ɪɛ, aweyele pɔntv wei inɪ ɪ təm ma nu pa yəɣɔtəɣi ɪsəntɔ tɔ?

Haləna í pɛɛkəɣi si í na-ɪ.

*Yəlaa iyisi kakpasɪ (5000) caləsvyɔ
(Matiyee 14:13-21; Malaki 6:30-44; Yohaani 6:1-14)*

¹⁰ Yesu Tillaa kəma pá məli Yesu kin, uena pá keesi-ɪ pə təna mpi pa lapa tɔ. Ḿpɔ́yú ɪ kraɣa-we na í pona-weɣe kreenja ke ɪcate nte pa yaa si Petesaita tɔ tə kin. ¹¹ Paa na mpɔ tɔ, samaa nuwa na pá hu ɪ waali, na ɪ lanje hɔlɔməna pa kəntɛ. Na í heela-weɣe Iɔ Kawulaya təm, na í waasi pa təna mpa pa fɛina alaafəya tɔ.

¹² Pə kəma na ilim caa tɛm, ɪɛ ɪ ifalaa naanɔwa na naale kəma ɪ kin nté, na pá təm-ɪ si: Təɣoni samaa inɛ inɪ na í polo acalee taa na pə cəlɔ cacakəŋ tɛɛ na pá hiki təsɔlɛnaa na təɣonasɪ. Pə taya pɔlɔ, cəne ké nyutv taa ké.

¹³ Ḿpɔ́yú Yesu cəwa si: Mu hana samaa inəɣi təɣonaɣa ke mə maɣamaɣa.

Tənaɣale pa cə-ɪ si: Ntəŋ potopotonaa kakpasɪ na tiina naaleɣe tə wena yaa? Yaa n caa si t́áá yana təɣonaɣa na tə cɛla samaa tuutuuma inɛ ɪ təna?

¹⁴ Apalaa ka we ɪsu yɔlɔpee iyisi kakpasɪ (5000) ke mpɔ. Ḿpɔ́yú Yesu heela ɪ ifalaa si: ɪ cayasi-weɣe tintika tintika ɪsu yɔlɔpee nule na naanɔwa naanɔwa.

¹⁵ Uena Yesu ifalaa nu nti na pá cayasi pa təna təmam. ¹⁶ Tənaɣa Yesu kraɣa potopotonaa kakpasɪ na tiina naale inɪ, na í teki ɪ ɪsɛ na í sɛɛ Iɔ ké ɪ na təmle. Uena í faya-we na í cɛla ɪ ifalaa si pá tala samaa inɪ. ¹⁷ Ḿpɔ́yú pa təna pa təɣaa na pá haya. Haləna pá təɔsi həɣəlasɪ kəkprisasi ke təkəŋ naanɔwa na naale.

*Piyee hɔlvɔɣv si Yesu ké Mesii
(Matiyee 16:13-19; Malaki 8:27-29)*

¹⁸ Kuyakv nakoli Yesu sələmaɣa Iɔ ké ɪ tike ke kreenja. Uena ɪ ifalaa polo ɪ kin. Ḿpɔ́yú ɪ pəɔsa-we si: Yəlaa təŋ si ma ké awe?

¹⁹ Μπόγύ Yesu ifalaa cōwa si: Pa tɔŋ si Iso lum sɔlv Yohaani, na lelaa si Ilii, na lelaa si Iso kuyɔɔtɔtɔ teləsɔlaa kupəma taa nɔɔlv luna. ²⁰ Tənaɣa Yesu pəssa i ifalaa si: Na me se, mə huuki si ma ké awe?

Μπόγύ Piyee nɔɔ təkpaɔ si: N ké Iso Mesii.

Yesu sɔm na i fem pə tɔm

(Matiyee 16:20-28; Maləki 8:30-9:1)

²¹ Tənaɣa Yesu kpaala-wɛɣe teu si pá taa heeli-təɣi nɔɔlv. ²² Μπόγύ i heela-wɛ tɔtɔ si: Yulv Pəɣaɣa má maa tɔɔ kɔnyɔŋ ke səsɔm. Nyɔɔv nyóma na kɔtəlaa səsaa na Iso Tɔm seɣesəlaa ká lə-m, halɪ pá kv-m. Ama maa fe kuyeeŋ tooso wule.

²³ Μπόγύ Yesu tasa pa tənaya heeluyɔ si: Wei i caa si í tɔŋi-m pɔntv í la i tɔɣi awusa, na í sɔɣəlɔɣi i sɔm tesika ke paa ifemle nte, na í tɔŋəɣəna-m. ²⁴ Pə taya pɔlv, ye wei i pɛkəɣi i weesuyɔ tɔcututu, i tɛŋna səpɔ. Ama wei í lapa i tɔɣi awusa ke ma tɔɔ, pɔntv ká hikina weesuyɔ. ²⁵ Ye yulv pəsaa na í hiki antulinya nyəm təna, na i mayamaya í wakəlaa, yaa i lapa yem, leɣele pɔntv kasəɣaya ile? ²⁶ Ye wei i səpa ma fɛele yaa ma kuseɣesətv fɛele, Yulv Pəɣaɣa má maa si pɔntv fɛele tɔtɔɔ waatv wei maa kənnna ma teeli na ma Caa nyəŋ na ma isətaa tillaa nanŋ nyóma nyəŋ tɔ. ²⁷ Tampana ke ma heeliɣi-mɛ, mpa pa wɛ cəne tɔ pa taa napəli ká ná Iso Kawulaya na pəcɔ pá si.

Yesu isentaa layasvɔv

(Matiyee 17:1-8; Maləki 9:2-8)

²⁸ I tɛma tɔm ntəɣi yɔɔtɔvɔv na kuyaku siki ké ilena í kpaɣa Piyee na Yohaani na Saaki na pá kpa pɔvɔ tɔɔ ké Iso sələmvɔv. ²⁹ I tɔŋna sələmvɔv, ilena i isentaa layasi, na i wontu hulɔmi, haləna tɔ tee kəkɔ ke səsɔm. ³⁰ Tənaɣa pa tuta apalaa napəlɔɣi i kin ke naale na pá na-i pá yɔɔtɔɣi. Apalaa mpe sese Moisi na Ilii kele. ³¹ Mpe pa kəmma na isətaa teu səsɔm, na pá yɔɔtɔɣəna-i i kpente nte tɔ caa Yosalem ke lapv isu Iso ka suwa tɔ tɔ tɔm. ³² Mpv tɔ na Piyee na i taapalaa pa tɔŋa tom ke pə fɛina. Paa na mpv pa fema, na pá ná Yesu teu səsɔm na apalaa mpa pa naale pa səŋa i kin tɔ. ³³ Pə kəma isu apalaa mpe pa yeki Yesu, ilena Piyee tɔ si: Taca, isu tɔ wɛv cəne inɪ isəntɔ tɔ, pə wɛ teu napəlɔɣi te. Ile pə mɔna isu tɔ siki coka toosoɣo. Nyaya lente, Moisi ke lente, na Ilii ke lente. Nti inɪ i yɔɔtɔvɔv mpv tɔ tɔ lu yem ké, i ta na-ti.

³⁴ I tɔŋa mπόγύ yɔɔtɔɣa, ilena isə ŋmɔntvɔv nakɔli kv kɔɔ na kv takɪ pa tɔɔ. Kv tɔŋa pa tɔɔ ké tiiv, ilena sɔɣəntv kpa Piyee-wɛɣe səsɔm. ³⁵ Μπόγύ pa nu pə yɔɔtɔ isə ŋmɔntvɔv tee si: Inəɣele ma Pəɣaɣa kuləsaya, í nuna-ke.

³⁶ Pə yɔɔtɔvɔv mpv na pə tɛ tɔ, Yesu tike nté pa naaki. Μπόγύ i ifalaa tɔka pə təna mpi pa nu mpv tɔɔ pa taa, pa ta yelev na nɔɔlv nu-ti.

Pu nɔɔlv i alɔɣaa loou

(Matiyee 17:14-18; Maləki 9:14-27)

³⁷ Pə kəma pə fe na pá tiikina pɔvɔ tɔɔ, ilena samaa anaam nɔɔlv í katɪ Yesu. ³⁸ Μπόγύ yulv nɔɔlv i yɔɔtəna nɔɔ səsaya ke samaa inɪ i taa si: Taca, ma wiina-ŋ nyəni ma pəyalv yee. Anɪ i tike ke ma lɔlaa. ³⁹ Ye iləɣəv kula i tɔɔ i maki kapusi ké, na pə pɛti-i atɛ na kuhulanŋ lukəna i nɔɔ. Ye pə lapa-i mpv, pə wɛe ké na pə tɔvɔ-i wahala, pu ceki i tɔɔ ké ləŋ. ⁴⁰ Ma wiina nyá ifalaa si pá loo-i, pa ta pəsi.

⁴¹ Μπόγύ Yesu tɔma-wɛ si: Lanŋkpusəŋ nyóma na kutakɛesəŋ mɛ, wɛe isənaya má na-mɛ tu caɣa na má təkɪ mə kɔnyɔŋ? Kəna nyá pəyalv inəɣi cəne.

⁴² Pəɣaɣa kpɛɣətəna-i, ilena iləɣəv selisi-keɣe teu, na í pɛti-keɣe atɛ. Ama Yesu ná kaləna iləɣəv na tɔŋ, na í la na pəɣaɣa hiki alaafəya, na í cɛla-keɣe ka caa. ⁴³ Ilena Iso toma səsəna anɛ a tɔm kpa pa tənaya sɔɣəntv.

Yesu sɔm na i fem pə tɔm tɔtɔ

(Matiyee 17:22-23; Maləki 9:30-32)

Pa tēna pa tēna i kolaputu tēnaya sam, ilena Yesu heeli i ifalaa si: ⁴⁴ Paa tu Yulu Pəyaya maya yəlaa niŋ taa, i nu m̄pógú teu yoo.

⁴⁵ Ama Yesu ifalaa ná tá cekəna təm təne inɪ. Tə huwɛɛ ka wɛ-wɛɣɛ inmesav ké, si pá taa cekəna tə tapuyv. Paa na mpv pa nyámna tə pəəsuɣv.

Səsəntv təə həm
(*Matiyee 18:1-5; Maləki 9:33-37*)

⁴⁶ M̄pógú Yesu ifalaa həma səsəntv təə si pa naa si pa taa awɛɣɛle səsə. ⁴⁷ Yesu ná cekəna pa lotu taa huwɛɛ, ilena i kpaɣa peiya na i səŋsi-keɣɛ i cəɓ, ⁴⁸ na i tə si: Ye wei i mu peiya kanɛɣɛ ma nyuyv təə, maya pɔntv mɔwa. Na wei i tu mu-m, i mu wei i tila-m təɣə. Pə taya pulv, wei i pəsa isu mə taa səkpɛlu, pɔntv nté səsə.

Wei i fɛi ta təə i ké ta kolontu
(*Maləki 9:38-40*)

⁴⁹ Tənaɣale Yohaani nəɣə təkpaɔv si: Tacaɔ tə na nəɣəlv na i looki aləɣaa na nyá hətɛ, pécó u təŋəɣi-tv. Ilena taa kisina-i.

⁵⁰ M̄pógú Yesu cəwa si: I taa təŋi-i si i taa la. Pə taya pulv, yulv i ta ke mə kolontu, mə nyəŋ ké te.

Samalii icate natəli tə kisa Yesu

⁵¹ Pə kəma pə kpeɣətəna Yesu kuluyv ke antulinya taa, ilena i su si i ká polo Yosalem.

⁵² M̄pógú i kusa yəlaa na i teləsi nəɣə si pá polo Samalii icaliya kalɪ ka taa, na pá caa-i təsuvle.

⁵³ Ama pɛle pa kisa-i mɔyɔv, si i pukina Yosalem təə tə pə təə. ⁵⁴ I ifalaa Saaki na Yohaani pa ná mpv, ilena pá tə si: Tacaɔ, yaa tə yele na isətəa kəkə tii na ká nyaya-wɛ?

⁵⁵ Ama Yesu pəsa pa təə na i kaləna-wɛ. ⁵⁶ Ilena pá tɛɛ icate lentɛ taa.

Yesu təŋuyv nyullaa
(*Matiyee 8:19-22*)

⁵⁷ Yesu na i ifalaa pa wɛ mpaav taa na pá təŋa pote tə nəɣəlv təma Yesu si: Maa təŋəɣi-ŋ nyá təpote təna taa.

⁵⁸ Mpuyvle Yesu cə-i si: Taale hasɪ wɛna si lona na sumasi ná wɛna si tana. Ama Yulu Pəyaya má, ma fɛina nyuyv tətule mayamaya.

⁵⁹ Ilena Yesu tə lɛlv si: Nyaa kəə na n̄ təŋi-m.

M̄pógú apalv inɪ i tə si: Tacaɔ, yele má polo má pi ma caa na pécó.

⁶⁰ Tənaɣale Yesu təma-i si: Yele na sətəa pi pa sətəa. Ama nyaa polo na n̄ kpaali Iso Kawulaya təm.

⁶¹ Ilena lɛlv náá tə si: Tacaɔ maa təŋi-ŋ, ilɛ yele na má polo má la ma nyéma ke pə lapa wulee na pécó.

⁶² Ama Yesu cə ilé si: Ye yulv kpaɣa akuɣu si i haləɣi na i nyənəɣəna kpaɪ taa, pɔntv ta mɔna Iso Kawulaya.

10

Tillaa nutoso na naanowa na naale tiluyv

¹ Pəle pə waali Tacaɔ tasa apalaa nutoso na naanowa na naaleɣɛ ləsuɣv, na i tili-wɛɣɛ naale naaleɣɛ acalɛɛ na timpiwɛ i wɛɛ si i puki tə. ² Na i heeli-wɛ si: Kɔmtv təəwaya, ama kɔntaa fɛina. I sələmi hatvɛɛ na i səsɪ kɔntaa kənav ke ləŋ ke i kɔmtv taa. ³ Təv, i polo, isu ma tiluyv-me isəntə tə, i pəsaɔ ké isu heeŋ ke taale hasɪ hekv. ⁴ I taa kpaɣa liyitee yaa huluɣu, i taa kpi ntaŋkpala, pécó i taa paasəna yəlaa sɛɛv ke mpaav taa. ⁵ Ye i svv təyaya ŋka ka taa i kooliyi si: Alaafəya i təə təyaya kanɛ ka təə, na pécó. ⁶ Ilɛ ye pə ké si təyaya tv səəla alaafəya, mə koolɛɛ anɪ a ka təŋi-i. Təfə ye pə taya mpv, kulvmaa mɛ mə təə ké mə koolɛɛ anɪ a tayanəɣi məlvɣv. ⁷ I caɣa təyaya ŋka ka taa na pá cɛla-mɛɣɛ mpi, i təɣə na i nyəə. Pə taya pulv, təmlɛ tv mɔna pá fɛli-i ké. I taa laɣasəɣi tɛɛsi ke yem yem. ⁸ Paa icate nte tə taa ké i svvwa na pá mɔ-mɛ

na pá cɛla-mɛyɛ pulv, í tɔɔ. ⁹ I waasi pa kutántɔnaa, na í heeli-we si: Iso Kawulaya suv mə tee ké. ¹⁰ Ye í suv icate nte tə taa na tə yɛlaa í ta mu-me, í lu na í tɔ si: ¹¹ Tə kpiisiyi mə tɔo ké mə mayamaya mə icate musuyv ŋku kv taana ta nɔɔheɛ tɔ. Iɛ paa na mpv, í nyi teu ké si Iso Kawulaya suv mə tee mə tee na ká lu. ¹² Ma heeliyi-me si Sɔtəm ká la sana na icate nteyɛ tənaya huɔle wule ke suulu hɔlɔyɔ təm taa.

*Acalɛ lɛnna kisuyu kɛ Yesu
(Matiyee 11:20-24)*

¹³ Hai, Colasɛɲ nyɔma mɛ, mə təm we waiyɔ. Hai, Pɛtesaita nyɔma mɛ, mə təm we waiyɔ ké. Piti tɔma nna pa lapa-yɛyɛ mə hekv taa tɔ, ye isu isəntɔ Tiii na Sitɔɲ ke paa lapa-yɛ, paa tɛma pa isayatu lɔv ke lɔɲ, halɪ pá suu fɔlɔtɔnaa na pá caɲa hula taa. ¹⁴ Pə tɔo ké paa hɔli suulu ke Tiii na Sitɔɲ pə nyɔma ke huɔle kuyaku wule na pə kəli-me. ¹⁵ Pə kaasuyv Kapənahum nyá tɔ, n huɔ si n ká pu na n kaləsəna hatoo isɔtənyv na? Ama paa tisi-ɲ ké təfe ke tuu tənaaşəle səsəle taa.

¹⁶ Mɔpɔyɔ i tasa i falaa ke heeluyv si: Yulv í nukəna-me, maya pɔntv nukəna. Wei í kisa-me, ma inɪ tətɔɔ pɔntv kisa. Na wei í kisa-m, í kisa wei i tila-m tɔɔ.

Tillaa nutoso na naanɔwa na naale inɪ i mɔlvɔv

¹⁷ Mɔpɔyɔ pa nutoso na naanɔwa na naale mɔla i kin na lanhulɔmle səsəle, na pá tɔɲ si: Taca a nyá tɔo alɔyaa mayamaya nuna-tv.

¹⁸ Tənaya Yesu tɔma-we si: Ma nawa Satanɪ na í hotiyina isɔtaa isu teu nyəɔşuyv tɔ. ¹⁹ Iɛ ma ha-mɛyɛ toma si í tɔ tɔmaa tɔo, na pəcesɪ tɔo, na kolontu toma tənə tɔo, pulv kaa la-me. ²⁰ Iɛ paa na mpv mə lanɲa í taa hɔlɔmɪ si alɔyaa se-me. Ama a hɔlɔmɪ ké si pa ŋmaa mə hɔla ke isɔtaa tɔ pə tɔo.

*Yesu lanhulɔmle
(Matiyee 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Tənaya Feesuyv Nanɲtv lapa na Yesu lanle hɔlɔmɪ səsəm. Iɛna í tɔ si: Ma Caa, isɔtaa na aɛ pə tv, ma sɛɛ-ɲ. N ŋmesa təm tənɛyɛ ləmayasɛɛ nyɔma na nyəntaa, iɛna n kuli-təyi piya. Ma Caa, pəpətv feɪ, ma sɛɛ-ɲ, nyá inɪ nyá luyv tu lapəna mpv.

²² Ama ma Caa cɛla-m pə tənaya. Ye pə taya ma Caa tike, nəɔlv ta nyi si aweyɛle Pəyalv. Na ye pə taya Pəyalv tike, nəɔlv ta nyi si aweyɛle Cɛɛ. Anha, ye Pəyalv nəkənaa si i hɔlɔyi wei pə paasi.

²³ Mɔpɔyɔ i pəsəna i falaa tike tɔo na í tɔ-we si: Mpi mpi mə isəpɛe naaki isəntɔ tɔ, leɛɲ ke í nuwa. ²⁴ Ma heeliyi-me si, Iso kuyɔɔtɔtv teləsəlaa paɲale na awulaa səsaa paɲale nyulaa si pá ná mpi mə naaki isəntɔ tɔ, na pá lan. Pəyɛle pa nyulaa tətɔ si pá nu nti mə nukɪ tɔ, na pá kpiisi.

Samalii tv yəlle

²⁵ Mɔpɔyɔ Iso Təm sɛyɛşəlv nəɔlv i kulaa si i mayasəyi Yesu. Iɛna í tɔ si: Taca a, ntiyi má la na má hiki weesuyv ŋku ku tɛɲ tɔ?

²⁶ Yesu cə-i si: Susuweyɛ pa ŋmaa Iso Təm taa? Na n kaləyi tɔ, huwɛɛ nnaya n nukɪ pə taa?

²⁷ Iɛna í cə-i si: Ma nukɪ si n ká sɔɔli Taca a nyá Iso na luyv kulɔmuyv na nyá ləsaya suv-i təmamam ke paa mpi pə taa, na n sɔɔli nyá tɔɔntəle isu nyá ti.

²⁸ Mɔpɔyɔ Yesu tɔma-i si: Ama n cə teu. Anha, laki mpv, n ka hiki weesuyv.

²⁹ Inɪ i caakaya si paa na mpv i təm i te, mɔpɔyɔle i tasa Yesu ké pəşuyv si: Na aweyɛle isu ma tɔɔntəle inɪ iɛ?

³⁰ Mɔpɔyɔ Yesu cə-i si: Təv, yulv nəɔlv i lunna Yosalem na í pukina Yeliko, na í lu ŋmulaa tɔo na pá kra-i na pá wəɔsi i wontu na pá marɪ-i isu isəna mpi pə weɛ tɔ. Iɛna pá tɛɛ pa yeɛ-i na í kaasa weesuyv kulɔmuyv. ³¹ Pə pamna kətulv nəɔlv ná tənaya mpaav ŋkv. Iɛ i na-i, iɛna i cəlv na í tɛɛ. ³² Mɔpɔyɔ Lefii tv nəɔlv ná talaa na í mayana-i mpv. Iɛna ílɛ i cəlv

toto na í tee. ³³ Ama Samalii to tontu nɔɔɔlv ná tala tɔna na í na apalv inɔ, ɔlena ɔ tɔm lapɔ-ɔ pɔtɔtɔtɔle ke sɔsɔm. ³⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ ɔ heɔa ɔ kiŋ, na í taa nim na kɔɔle ke ɔ hiŋ taa. ɔlena í kɔpɔɔli-ɔ saalasi, na í cayasi-ɔ ɔ kɔpɔɔɔa tɔɔ, na í pɔna-ɔ mɔvɔlaa tɔsvɔle na í paasɔna-ɔ teu. ³⁵ Kɔ fema ɔlena í lɔsi liyitee nyɔɔɔtu naale na í cɔla mɔvɔlaa tɔsvɔle to, na í heeli-ɔ si: Paasɔna-ɔ teu, na ń tu tɔɔa ɔ nyɔɔv tɔɔ na pɔ tee mpɔ, ma kɔma, maa feli-ŋ yoo.

³⁶ Tɔv, pa tooso inɔ pa taa, aweɔe n huɔ si ŋmulaa mapɔ wei inɔ to ɔ tɔɔntɔle ɔle?

³⁷ ɔlena Iso Tɔm seɔesɔlv inɔ ɔ cɔ-ɔ si: Wei inɔ ɔ lapa-ɔ kɔpantv tɔ.

Mɔpɔvɔle Yesu si: Tɔv, polo na nyá maɔamɔɔa ń laki mpɔ.

Yesu pote ke Malɔta na Mali pa te

³⁸ Yesu na ɔ ifalaa pa tɔŋna pote, ɔlena pá tala ɔcatɔ natɔli na alv nɔɔɔlv í lapɔ-ɔ mɔvɔlle. Pa yaa alv inɔ si Malɔta. ³⁹ I wɔna neu, pa yaa-ɔ si Mali. ɔlé ɔ ka caya Tɔcaaa nɔɔheɔ tee ké na í nukɔ ɔ seɔesɔvɔ. ⁴⁰ Tɔɔa tɔɔ tɔma kɔpɔa Malɔta, ɔlena pɔ pɔkɔli-ɔ ɔ taa. M̀p̀r̀ỳg̀ ɔ kɔma Tɔcaaa kiŋ na í to si: Isu ma neu yeluyɔ-m ma tike na má cɔɔkɔna tɔɔa ke ɔsɔntɔ inɔ to pɔ we-ŋ teu nté ma cɔ? Pɔle pɔ tɔɔ to, heeli-ɔ si í sɔna-m.

⁴¹ Mɔpɔvɔle Tɔcaaa ná cɔ-ɔ si: Hai, Malɔta, n kɔvɔ nyá tɔvɔ yem ké na ń kɔpɔliɔina tɔma paɔale. ⁴² Pɔyele mpi pɔ waasɔvɔ to pɔ ké kɔlvɔmɔm tike ké. Mali lɔsɔna tɔpante, í na nɔɔɔlv pa kaa hɔ.

11

Sɔlɔmɔvɔ hvɔvɔ

(Matiyee 6:9-13; 7:7-11)

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ kɔyakv nakvli Yesu caya tiili na í sɔlɔmɔvɔ Iso. I kɔma na í te, ɔlena ɔ ifalv nɔɔɔlv ɔ tɔm-ɔ si: Tɔcaaa, hólí-tɔvɔ Iso sɔlɔmɔvɔ isu Yohaani ná hólóvɔ ɔ ifalaa tɔ.

² Mɔpɔvɔle Yesu heela-we si: Ye ɔ caa sɔlɔmɔvɔ í sɔlɔmɔ si:

Tɔcaaa, nyá hɔte í weɔ katɔ.

Tɔɔv nyá kawulɔɔa.

³ Haaki-tɔvɔ paa ifemle nteɔe tɔɔnɔɔa.

⁴ Hólóvɔ-tɔvɔ suulu ke timpi tɔ pɔntɔɔɔna-ŋ tɔ, isu tá tɔtɔ tá hvɔlvɔvɔ suulu ke mpɔ pa pɔntɔɔɔna ta tɔ.

Taa yeɔle na té svɔ maɔasvɔvɔ ɔsɔvɔvɔ taa.

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu tasa-weɔe heeluyɔ tɔtɔ si: Ye isu mɔ taa nɔɔɔlv wɔna taapalv nté, na pɔntv polo ahoo heka na í maɔana-ɔ si: Hai, ma taapalv, kɔnti-m potopotonaa tooso. ⁶ Ma taapalv nɔɔɔlv ɔ lunna nteɔe mpɔaa na í tala-m nɔɔnɔɔ, pɔcɔ ma feina mpi maa ceɔe-ɔ tɔ. ⁷ ɔlena ɔ tɔɔntɔle náá cɔ-ɔ hatoo pɔ taa si: Taa caali-m mpɔ. Má na ma piya tɔ tɔma svɔvɔ na té tɔkɔ na té kalɔsi. Maa pɔsɔvɔ má tasa kɔlvɔvɔ ke nyá tɔɔnɔɔa celvɔvɔ tɔɔ. ⁸ Ma heeliɔi-me si, paa ɔ kɔma í kɔvɔ na í ceɔe-ɔ ɔ kɔlɔŋɔm tɔna, pɔ tɔɔa taapalle tɔɔ ké ɔ lapa mpɔ, ama caalvɔvɔ ke ɔ kisaa. ⁹ ɔle ma heeliɔi-meɔe si í sɔlɔmɔvɔ, paa ha-meɔe, í pɔekɔvɔ, í hikiɔi ké, í makɔ, pa tvlɔvɔ-meɔe. ¹⁰ Sɔlɔmɔlv ke pa haaki, na pɔekɔlv hikiɔina, na matv ke pa tólóvɔ. ¹¹ Wulee mɔ taa awe pɔɔɔvɔ sɔlɔma-ɔ potopoto na pɔntv ceɔe-keɔe pɔle ye? Yaa ye ka sɔlɔma-ɔ tinte pɔntv ceɔe-keɔe tvɔm. ¹² Yaa mɔ taa awe pɔɔɔvɔ sɔlɔmɔna-ɔ yatɔ, na pɔntv ceɔe-keɔe pɔceka? ¹³ Ye asɔvɔaa me mu pɔsa mɔ piya ke kɔpantv lapv, Tɔcaaa wei ɔ we ɔsɔta tɔ ɔ kaa cɔla ɔ Feesuyv Nɔŋŋtv ke mpɔ pa sɔlɔmɔvɔ-ɔ tɔ?

Yesu cɔɔki ɔ tɔm tvlaa

(Matiyee 12:22-30; Malaki 3:22-27)

¹⁴ Yesu loo ɔlɔɔhilv kaɔvɔvɔtɔɔa, ɔlena ɔlɔɔv se. I se m̀p̀r̀ỳg̀ ɔlena kamumuka svɔ vɔvɔtɔvɔvɔ na pɔ la samaa ke piti ké sɔsɔm. ¹⁵ Mɔpɔvɔle pa taa lelɔa pɔsɔnaa si: Pesepule tɔŋ ke inɔ ɔ tɔɔnɔɔvɔna ɔlɔvɔaa lɔmpɔ.

¹⁶ Ilena Yesu tɔm tɔlaa taa lelɔa nɔ́a tɔm-i si: La piti tɔmlɛ na pɛ́ hólí si Isɔ tonj ke n lakɛna. Pa yɔ́ɔta m̀p̀ɔ́yú si pa naa i waali. ¹⁷ Yesu ná cɛkɛna pa taa huwɛɛ, ilena í tɔ-wɛ si: Ye kawulaya wɛɛ na ká fɛi nɔ́ɔ kɔlɔmɔ́a, nɔ́ɔnɔ́ ka yawaya. Tɔ́yaya í wɛ mpɔ, kɛɛ ka yɔ́kɔ́yí kɛ́. ¹⁸ Ye Sataní kawulaya nyɔ́ma yooki pa taa pa tike, i kawulaya nyɔ́yɔ́ nté ka isɛna? Mpi tɔ, mɔ́ tonj si Pesepule tonj ke ma lookina alɔ́ɔa. ¹⁹ Ye Pesepule tonj ke ma lookina alɔ́ɔa isɛ mɔ́ huukuyɔ́ tɔ, ilɛ awe tonj ke mɔ́ pɛ́yalaa ná lookina pa nyɔ́ma? Tɛ́naya pa mayamaya paa kɔna mɔ́ tɔm. ²⁰ Ama ye Isɔ tonj taa kɛ́ ma lookina alɔ́ɔa, ilɛ Isɔ Kawulaya wɛ mɔ́ tɛɛ mɔ́ tɛɛ kɛɛ.

²¹ Yulɔ tonj tɔ́ í tɔ́ja i tɔ́yaya kɛ teu na yooɔ wontu, pulɔpɔ u tokiyina i wɛnɔv. ²² Ama wei i kɛla-i tonj tɔ́ í kɔ́ma na í kɔ́li i tɔ́ɔ na í pɛ́si-i, ilɛ i lɛkɛ́yí i yooɔ wontu nti iní i taakaya tɔ́ɔ, na í mɔ́ɛna i wɛnɔv mpi, na í tala lelɔa.

²³ Wei i fɛi ma tɔ́ɔ, pɔ́ntɔ kɛ́ ma kolontu kɛ́. Wei u sɛ́ɛna-m tɔ́ɔyɔ́ tɔ, i yaasɛyí kɛ́.

Ilɔ́ɔv wei pa loowa tɔ́ i mɔ́lɔ́yɔ́
(Matiyee 12:43-45)

²⁴ M̀p̀ɔ́yú Yesu tɔ́ma si: Ye pa loowa ilɔ́ɔv, wulaya taa kɛ́ i cɔ́ɔki si í hɛɛsi. I lanjɔ́yí, ilena í tayaní i taa si: Maa mɔ́li tɔ́yaya ŋka ka taa maa luwa tɔ́ɔ. ²⁵ I takí kɛɛ ka taa, ilɛ i ká mayana pa hasa-ke na pá tayaní pɛ́ tɛ́naya teu. ²⁶ Pɛ́lɛ tɔ, i puki kɛ́ na í caa alɔ́ɔa lelɔa mpa pa kɛla inɔ́yí isayatu tɔ́ɔ naatosompɔ́ɔ́lɔ́yá, na pá kɔ́ɔ na pá caya tɔ́yaya ŋke ka taa. Ilena lɔ́ɛ nyɛntɔ nɔ́a mɔ́li na tɛ́ la sana na nɔ́ɔnɔ́ nyɛntɔ.

Kɔ́pantɔ mayamaya siyisiyí

²⁷ Yesu tɔ́ɛna m̀p̀ɔ́yú yɔ́ɔtɔ́yɔ́, ilena alɔ́ nɔ́ɔlɔ́ i yɔ́ɔtɔ́na nɔ́ɔ sɔ́saya kɛ samaa taa si: Pɔ́wɛ nyá too wei i lɔ́la-ŋ na ń mɔ́si-i tɔ, i nyulɛlɛɛ wɛ sɔ́ɔntɔ.

²⁸ M̀p̀ɔ́yú Yesu cɔ́ alɔ́ iní si: Mpa pa nu Isɔ Tɔ́m na pá tɔ́ki-tí, pɔ́ntɔnaa nté nyulɛlɛɛ nyɔ́ma te.

Piti tɔ́mlɛ nyulɔ́yɔ́
(Matiyee 12:38-42)

²⁹ Samaa tɔ́ɛna-i nyɔ́kɔ́yɔ́ kɛ sɔ́sɔ́m, ilena í sɔ́v i faaci taa si: Kɔ́falɔ́ɛ yɛ́lɔa panɛ asayaa kɛ́. Piti tɔ́mlɛ nte tɔ́ hólíyí si Isɔ lakɛna tɔ́ɔ mpe pa caaki. Ilɛ pa kaa na natɛli, ye pɛ́ taya Yonaasi nyɛntɛ. ³⁰ Isɛna mpi pɛ́ lapa Yonaasi kin tɔ́ pɛ́ hɔ́la Ninifi nyɔ́ma kɛ́ si Isɔ lakɛna. Na mpɔ iní tɔ́tɔ́yɔ́ Yulɔ́ Pɛ́yaya má ma nyɛntɔ ká hólí kɔ́falɔ́ɛ yɛ́lɔa tɔ́tɔ́ si Isɔ lakɛna. ³¹ Ye pɛ́ tala huɛle wule, ilim mpɛ́tɛɛ tɔ́ wulav alɔ́ nyɛɛ ká kɔ́ kɔ́falɔ́ɛ yɛ́lɔa panɛ pa tɔ́m ke mpi pɛ́ tɔ́ɔ ilɛ i ka lu hatoo tɛ́tɔ́ poolɔ́ɛ taa na í kɔ́ɔ, si i nuki isɛna Salɔ́mɔ́ɛ yɔ́ɔtɔ́na lɛ́mayasɛɛ tɔ́. Pɛ́cɔ́ pulɔ́pɔ wɛ cɛ́nɛ na pɛ́ tɛɛ Salɔ́mɔ́ɛ tɛ́cayacaya. ³² Ye pɛ́ tala huɛle wule Ninifi nyɔ́ma ká kɔ́ kɔ́falɔ́ɛ yɛ́lɔa panɛ pa tɔ́m. Pɛ́ taya pulɔ́, kuyɔ́ɛku pɛ́lɛ pa nu Yonaasi waasɔ tɔ́, pa yɛla pa isayatu kɛ kɔ́kɔ́paa kɛ́. Pɛ́cɔ́ pulɔ́pɔ wɛ cɛ́nɛ na pɛ́ tɛɛ Yonaasi iní.

Mpi tɔ́nɔ́yɔ́ naana tɔ́
(Matiyee 5:15; 6:22-23)

³³ Nɔ́ɔlɔ́ u mɔ́sɛyí fɛ́tɛ́la na í ŋmɛsi-i, yaa í pamí-i nyanaya tɛɛ. Ama i si-i timpi taa í wɛɛ pu naa yɛ́lɔa tɛ́na tɔ́ɔ. Ilena mpa pa kɛ́ɛ tɔ́, fɛ́tɛ́la kɔ́kɔ́ na-wɛ. ³⁴ M̀p̀ɔ́yú pɛ́ wɛɛ na nyá isɛ. Aní a kɛna nyá tɔ́nɔ́yɔ́ pɛ́limile fɛ́tɛ́la. Ye nyá isɛ í naaki teu, pɛ́ waasɛyí nyá tɔ́nɔ́yɔ́ tɛ́naya. Ama ye nyá isɛ í yulɔ́maa, nyá tɔ́nɔ́yɔ́ tɛ́na pɛ́limile wɛ sɛ́kɔ́pɛ́tɔ́yɔ́ tɛɛ kɛ́. ³⁵ La laakali, pɛ́ taa kɔ́ɔ na isɛna n naaki tɔ́ pɛ́ mɔ́li sɛ́kɔ́pɛ́tɔ́yɔ́. ³⁶ Pɛ́ wɛ mpɔ tɔ́, ye n naa tɛ́cɛiɛi, na pɛ́ fɛi-ŋ tɔ́yɔ́yulee, n naa teu kɛ́, isɛ fɛ́tɛ́la kɔ́kɔ́ naakuyɔ́ yulɔ́ tɔ́ sɛ́kɔ́pɛ́tɔ́yɔ́ fɛi.

Falisanaa na Isɔ Tɔ́m sɛ́yɛsɛ́lɔa tooluyɔ́
(Matiyee 23:1-36; Malɔ́ki 12:38-40)

³⁷ Yesu tɛ́ma yɔ́ɔtɔ́yɔ́ kɛ mpɔ, ilena Falisa nɔ́ɔlɔ́ í yaa-i si í sɔ́v i tɛ na í nyɔ́ɔ lum. M̀p̀ɔ́yú Yesu sɔ́ɔwa Falisa tɛ na í niki tɔ́ɔ. ³⁸ Falisa nawa i tɔ́ki na í nyɔ́ɔkɛna asilima, ilena pɛ́ lapí-i ha. ³⁹ Tɛ́naya Tacaa tɔ́ma-i si: Aní Falisanaa mɔ́ nyɛntɔ nté mpɔ. Iyisi na nyɛnasí waalɛnaa

ke í nyaaləyi təlalaɪ. Ama pə kraɣaɪ mə taanaa tɔ, ŋmuləm na ɪsayaɪtɔ pə huwɛɛ maɣaləna. ⁴⁰ Ləmaɣasɛɛ fɛinaa mɛ, ɪsɔ wei ɪ ŋma yulɔ tɔɔ tɔ, ɪlɛ ɪ wɛna ɪ ti na wei ɪ ŋma yulɔ lotu taa tɔ yɛɛ? ⁴¹ Pə kəla teu sɪ í ha mpi ɪ wɛna mə iyisi na mə nyənasi taa tɔɣɔ kɔnyɔntɔnaa, ɪlɛ pə tənə pu wɛɛ-mɛɣɛ teu.

⁴² Pəpəɪtɔ fɛɪ, Falisanaa mɛ, mə təm wɛ waiyo ké. ɪ kɛsəɣɪ nyutu nti pa yaaki sɪ manti na luu tɔ na tuusi hatɔ tənə na í hiliyi na í ləsəɣɪ ɪsɔ ké pə hɔɣələŋ naanɔwa taa kɔlɔm. Pəyele mə paa fɛina tampana təŋyɔɪ na ɪsɔ sɔɔlɔɣɔ təm. Ama tampana təŋyɔɪ na ɪsɔ sɔɔlɔɣɔ təm ke pu mɔna í sɛɛsəna ɪsələ, ɪlɛ í taa sɔɔ hɔɣələŋ naanɔwa taa kɔlɔm ɪnɪ ɪ tɔɔ.

⁴³ Falisanaa mɛ, mə təm wɛ waiyo ké. Yuta nyóma təkotilɛnaa taa, teeli teeli təcəɣalɛnaa ke í pɛɛkəɣɪ. Na í sɔɔla pa sɛɛki-mɛɣɛ samaa taa ké na pá lunyi. ⁴⁴ Falisanaa mɛ, mə təm wɛ waiyo ké. ɪ wɛ ké ɪsu pələaŋ wei ɪ salətaa na pá təŋ ɪ tɔɔ ké yem, na pá ta nyi sɪ pələaŋ tɔ.

⁴⁵ Tənaya ɪsɔ Təm sɛɣesəɪɔ sɔsɔ nɔɣɔɪ ɪ pəsəna-ɪ sɪ: Tacaa, n yɔɣɔɪtɔɪ mpu tɔ n kɛntəna tá tətɔɣɔ na ŋ tuɔ.

⁴⁶ Ḿpɔ́yú Yesu cɔwa sɪ: ɪsɔ Təm sɛɣesələa sɔsaa mɛ, mə təm ná wɛ waiyo tətɔɣɔ. ɪ sukəɣɪ yələa ke səɣələ yuŋ nyəna. Pəyele mu tu taa-wɛɣɛ taav maɣamaya. ⁴⁷ Waiyo na mə təm ké, mə caanaa ná kɔna ɪsɔ kuyɔɣɔtɔtɔ teləsələa, na mu hələɣɪ pa pələaŋ na í tayanəɣɪ tətɛtɛtɛ. ⁴⁸ ɪsu í lakɔɣɔ mpu tɔ, pə húlɔɣɪ ké sɪ mə laŋa hɛɛna mə caanaa lapa mpi tɔ. Pɛle pa kɔna ɪsɔ kuyɔɣɔtɔtɔ teləsələa, na mə hələɣəna pa pələaŋ. ⁴⁹ Pə maɣamaya pə tɔɔ ké ɪsɔ ləmaɣasɛɛ ka hula mpu sɪ: ɪsɔ má, maa tili ɪsɔ kuyɔɣɔtɔtɔ teləsələa na tillaa ke pa kin. Ama paa kɔ lɛlaa, na paa tɔ lɛlaa ke kɔnyɔŋ ke kɔtɔɣɔ. ⁵⁰ Tuu pə ŋmaɪ antulinya na ɪsɔ kuyɔɣɔtɔtɔ teləsələa mpa pá kɔ tɔ, kayana nyóma nyɔɔŋ taa ké pa səm təm ká tɛna. ⁵¹ Kraɣa Apɛɛli kuyɔ, haləna Sakali wei pa kɔ kətaya təlɛtɛ na ɪsɔ təsɛɛɛ sɔsɔɔɛ pə hɛkɔ taa tɔ pa səm, ma heeliyi-mɛ təfoo ké sɪ, ɪsu pə tɛma pa nyɔɔŋ taa.

⁵² ɪsɔ Təm sɛɣesələa sɔsaa mɛ, mə təm wɛ waiyo ké. ɪ təkə saafɔ wei pa tɔləɣəna ɪsɔ Təm nyəm tɔɔ tɔ, na mə luɣɔ fɛɪ sɔsɔ. Pəyele u tisiyi sɪ mpa pɛle pa caa tɔ pá sɔv.

⁵³ Yesu kɔla tənə, ɪlɛna ɪsɔ Təm sɛɣesələa na Falisanaa pá səŋ ɪ tɔɔ ké nɔɔhɛɛ naale na pááná, na pá makɪ ɪ nɔɣɔ tɔɔ na kɔpɔɔsɔtɔ ke yem yem. ⁵⁴ Na pá kuuki ɪ nɔɣɔ sɪ í cɔtaa ɪlɛ pa kra-ɪ na tənə.

12

Laakali na cɛsɔyɔ təm (Matiyee 10:26-27)

¹ Ḿpɔ́yú samaa kɔta sɔsəm ke waatɔ ɪnɪ, haləna pá tusiyi tɛma. Tənaya Yesu caaləna ɪ ɪfalaa ke kraalɔɣɔ sɪ: ɪ la laakali na Falisanaa kɔkɔsɔm, pa mənəafikitɔ ke ma yaa mpu. ² Pə tənə mpi pə ŋmɛlaa tɔ, ɪsu pə tɛma na pá kuli pə tɔɔ. Na pə tənə mpi pə lapa mukaya tɛɛ tɔ, ɪsu pa tɛma na pá nyi-wɪ. ³ Pə tɔɔ ké paa í ka ŋmɛsɪ təm na í yɔɣɔtɪ-təɣɪ ahoo, ɪsu tə yawa ilim taa. Na paa nan taa ké í wɛləta ŋkraŋyɔɪ taa, ɪsu pa kraala-tɪ na nɔɣɔ sɔsɔɣa.

Yulɔ kɔnyamnam (Matiyee 10:28-31)

⁴ Mpa mɛ í ké ma taapalaa tɔ, ma heeliyi-mɛ sɪ í taa nyana mpa pa pəsəɣɪ na pá ləsi yulɔ weesuyɔ tike, na pə waali paa pəsəɣɪ pulɔ tɔ. ⁵ Maa húlɪ-mɛɣɛ wei pə mɔna sɪ í se tɔ. ɪ se ɪsɔ, ɪnɪ ɪ pəsəɣəna na í kɔ yulɔ. Pəyele ɪ pəsəɣɪ na í tu-ɪ tənəasələ taa. Tampana tɔɔ ɪsəntɔ, ɪnəɣɪ pə mɔna í se.

⁶ Pə taya santiinaa naale ke pa pɛɛtəɣɪ sumpɔɔpɔnaa kakpasɪ taa? Paa na mpu pa wɛv mpu tɔ, ɪsɔ tá sɔɔ pa taa kɔlɔm tɔɔ. ⁷ Mpu ɪnɪ tətɔɣɔ na mə nyuɣɔ taa nyɔɔsɪ, ɪsɔ nyəmá sɪ tənə sɪ nyuɣɔ ké. Ye mpu í taa nəɣəsɪ, í kəla sumpɔɔpɔnaa təcəɣacaya.

Yesu Kilisiti mɔyɔ yaa ɪ kisuyɔ (Matiyee 10:19-20; 10:32-33; 12:32)

⁸ Ma heeliyi-me si, ye yulv ta ημεσι si i ké Yulv Pəyaya má ma nyəη, ma mayamaya maa tisi Iso isətaa tillaa isəntaa si pəntv ké ma nyəη. ⁹ Ama wei í kpeesə yəlaa isəntaa si i ta nyi-m, ma mayamaya maa tə Iso isətaa tillaa isəntaa si ma ta nyəmi-i tətə.

¹⁰ Ye wei í yəγəta Yulv Pəyaya má ma təə ké isəγatv, paa hólí pəntv ke suulu. Ama ye Feesuyv Nəηηtv ke i yəγəta isəγatv, pa kaa hólí-i suulu.

¹¹ Ye pə kəma na pá yaa-meγe nənəəsi ke Yuta nyəma təkotilena taa, yaa awulaa kraaməη taa, yaa toηtvnaa kiη, í taa nəγəsi nti í ká hvv na í lu na nti í ká yəγəti tə tə təə. ¹² Feesuyv Nəηηtv ka seγesi-meγe kraakraa ke nti í ká yəγəti tə.

Toη tv kumeleη təm

¹³ Mpróγú nəγəlv lu samaa taa na í tə Yesu si: Tacaə, heeli ma taalv si má na-i tə tala tá caa yelina-tvγv mpi tə.

¹⁴ Tənaγa Yesu pəsəna-i si: Apan nyá, awe kra-m mə təm tayənlv na mə wontu tallv?

¹⁵ Uena Yesu heeli pa təna si: U la laakali na wənav luluyv. Pə taya pulv təə, wənav hikuyv u hvləγi si yulv tvla-ti se. Paa pəntv ká wəna isv cəne na le.

¹⁶ Mpróγú Yesu seə-weγe isə si: Apalv toη tv nəγəlv ka wəna haləmnəə, na í kv kvtəγəv ke pə taa pə tu fei. ¹⁷ Uena í cəγa na í mayasi i taa si: Isənaγale maa la ilē? Kpəeη u taki-m si má nyəki ma təγənaγa. ¹⁸ I taa i taa uena í tə si: Ma nyəmə isəna maa la təγəle. Ma yəkəγi ma kpəeη inēγe na má su səsəəη. Uena má suu kvtəγəv na ma kvpam ləmpənaa tənaya i taa. ¹⁹ Ue maa ma ma lanle taa na má tə si, yulv wəna pusi pəγale taa kvtəγəv ilē pə kaasa we, ye pə taya cəγav na təγəv na nyəəv na yəəlvγv pə paasi? ²⁰ Tənaγa Iso təma-i si: Kumeleη nyá, n ká si ahoo ane a mayamaya. Uena má ná wei i ká kraγa pə təna mpi n tayana nyá ti təə ké mpv tə.

²¹ Uena Yesu tasa si: Mpróγú pə wəe na mpa pa kaa wənav ke pa mayamaya pa tike təə, na Iso isəntaa pa ke konyəntvnaa tə.

Naani tvγv ke Iso (Matiyee 6:25-34)

²² Pə waali ké Yesu təma i ifalaa si: I tá ná mpi pə təə ma heela-me si í taa nəγəsəγi mə təγənaγa ηka pə wəe si í ká təγə na í hiki weesiη, na mə tənəη təə kvtakəm pə təm tə. ²³ Pə taya pulv təə, weesuyv kəla təγənaγa, na yulv tənuyv kəla wontu kvsusuutu. ²⁴ I nyəna katəkətəη na í na. U tuuki, u kvη. Pəyele i fei kvtəγəv təsule, i feina kprou, Iso caləγəna-i. Na mə tá kəli sumasi ke təm napələ? ²⁵ Paa mə taa yulv ká kv i təγi isəna, pəntv pəsəγi na í tuusi i təγi wəle kulvmtəle mayamaya? ²⁶ Ye u pəsəγi səkpetu səkpetu, pepe təə ké í kvγi mə ti na səsəəntv nti tə kaasaa tə? ²⁷ I nyəna tawa nyutu tvkuyv hətə nti tə na í na. Nyutu nti, tu laki təmle təli, tu lvvki pəəη. Paa na mpv ma heeliyi-me si wulav Salvməη na i toη təna i ta suu wontu na í tala paa tə taa kulvmyv ke kacəka. ²⁸ Ye Iso laki kacəka ke tawa taa nyutu nti tə wə saηa na cele isəntə pa tika-ti tə, i kaa la-meγe kacəka na pə kəli mpv? I polo í tee, u tēη Iso na mə taa təcayacaya tə se. ²⁹ I taa pəkəli mə ti na í nəγəsəγi tam ké mə kvtəγəv na mə konyənyəəv pə təm. ³⁰ Antulinya taa cəne ma ta nyi isənaa pəkəγəna tələγe tam. Ama me mə wəna Caa, na mə Caa un i nyəmə mpi í nyuləγi tə. ³¹ I sə nyuyv na Iso Kawulaya pəkəγv, na Iso ká ha-me tətəγəv mpi pə kaasaa tə.

Kraηtv ləmayasēe í wē timpi tənaya i akalvyv wēe (Matiyee 6:19-21)

³² Ma kalakiya nyá, taa nyá, mə Caa səələna si i haa-meγe i kawulaya. ³³ I pēeti mə kvpamnaa na í məηna pə liyitee na í ha konyəntvnaa. I pēeki fatakanaa mpa paa səki tə, na í kaaki mə wənav ke isətaa timpi pulv u leki tə. Nmvlv kaa tala tənaya ηmulvyv, pécó puka kaa təγə. ³⁴ Pə taya pulv təə, kraηtv ləmayasēe í wē timpi, tənaya i akalvyv wēe.

Təmle lataa mpa pa feηiyi tə

³⁵ Ɔ tanti na í taŋaa, í ləli mə həə taa, í muʒi mə fətəlanaa. ³⁶ Ɔ la ɪsu təmlə nyəma mpa pa taŋaa si pa caa í luna akpaɣale taa na í tɔ si: Ma talaa, pa tɔli-ɪ tɔ. ³⁷ Cɛcɛ ɪni í talaa na í maɣana ɪ təmlə nyəma mpe na pa taŋaa, pa nyɔɔ lapa leleŋ ké. Ma heeliyi-meɣe tampana si ɪ kootiyi ɪ wontu ké na í həkəna ɪ ti, na í hólí-weɣe tɛcaɣale si pá caɣa na í tu-weɣe tɔɣonaɣa. ³⁸ Paa tapule yaa tefemle ke ɪ kɔma na í kɔɔ na í maɣana-weɣe mpu na pá taŋaa, pa lapa nyɔleleŋ ké. ³⁹ Ɔ nyi teu si, ye nyəm ka nyəŋaɣa kələ na tɔɣaɣa caa nyi ŋmulɔ kəntɛ waatu, ɪ kaa yele-ɪ na í suv tɔɣaɣa taa se. ⁴⁰ Mɛ tɔtɔ, pə tɔɔ ké mu taɣani mə tɔɣi mpu. Yɔlv Pəɣaɣa ma, ma kəŋ kəntɛ ke waatu wei í kaa huɔ tɔɣɔ.

Təmlə tv ɪsayaɔ na kupaŋ pa təm
(Matiyee 24:45-51)

⁴¹ Tənaɣa Piyee pɔɔsa Yesu si: Tacaɔ, ta tike ke n sɛkəna ɪsɔ ɪni, yaa yəlaa tənaya n sɛkəna-ɪ? ⁴² Ḿpúyóle Tacaɔ cɔwa si: Aweyele təmlə tv kupaŋ na laɣatu? Ye pə taɣa wei ɪ caa ká yelina tɔɣaɣa feŋyɔ, si nyɔɔsi í kpa təmlə nyəma lɛlaa, ɪle ɪni í cɛla-weɣe tɔɣonaɣa tɔ. ⁴³ Cɛcɛ ɪni í kɔma na í məli na í maɣana təmlə tv ɪni ɪ ɪsələ sɛɛna təmlə nté tə lapu, ɪ nyɔɔ lapa leleŋ ké. ⁴⁴ Ma heeliyi-meɣe tampana tɔɔ si, tɔɣaɣa caa ká tv təmlə tv ɪnəɣi ɪ kupaŋ təna tɔɔ feŋyɔ ké. ⁴⁵ Ama ye pə cəpa təmlə tv ɪni, na í tv ɪ taa si: Ma caa kaa kɔɔ ləŋ se, ɪlɛna í suv təmlə nyəma apalonyəma na alonyəma ke mapu. Na í təkɪ, na í nyɔɔki na pé kuyi-ɪ. ⁴⁶ Pu kɔɔ na kuyaku ŋku na ɪsəna taa ɪ taa tv ɪ taa si tɔɣaɣa tv ka tala tɔ, ílé ɪ ka suv təkpuv. Na ɪ ká la təmlə tv ɪnəɣi təkəŋkəŋ, na í məŋna-ɪ na í pɛti-ɪ ma ta nyi ɪsənaa tɔɔ.

⁴⁷ Təmlə tv wei ɪ nyəmá ɪ caa luɣu tɛɛ nyəm na í tá taɣani ɪ ti, pəyele ɪ ta la mpi ɪ caa sɔɔlaa tɔ, paa həli-ɪ teu. ⁴⁸ Ama təmlə tv wei ílé ɪ ta nyi ɪ caa luɣu tɛɛ nyəm, na í laki mpi pə mɔna pá mapu-ɪ pə tɔɔ tɔ, pəciuu tike ke paa ma ílé. Wei pa ha səsəm tɔ, səsəm ke pa kəŋi-ɪ pɔɔsuɣu. Na wei pa paasaa na pá kaa səsəm tɔ, səsəm taa səsəm ke pa kəŋi-ɪ pɔɔsuɣu.

Yəlaa faɣav ke Yesu tɔɔ
(Matiyee 10:34-36)

⁴⁹ Kəkə ke ma kɔma tɛtv tɔɔ ké muʒu, na pə caɣa-m ɪsu ɪsəntɔ tɔ kaa tɛma muɣu ɪle mhmm teu nté. ⁵⁰ Pə weɛ si pá sɔ-m ɪsə lum napəli, ɪle ye pa ta sɔ-m lum mpi ma nəɣəsɛɛ kaa tɛ. ⁵¹ Mə huɔ si həɛsuɣu ke ma kəna antulinya taa? Aai, ma heeliyi-me si kolonɔa ke ma kənaa. ⁵² Pə kraɣa pənente tɔ, yəlaa í we kakpasɪ ke pa tɔɣaɣa taa, paa faɣa. Tooso ká lu naale ɪnɛɣe kolonɔa, na naale náá lu tooso ké kolonɔa. ⁵³ Cɛcɛ ká kulɪ ɪ pəyalv tɔɔ, na pəyalv kulɪ cɛcɛ tɔɔ. Toto ká kulɪ ɪ pɛɛlɔ tɔɔ na pɛɛlɔ náá kulɪ toto tɔɔ. Paŋ alv nyəŋ ká kulɪ poolu tɔɔ, na poolu ké paŋ tɔɔ.

Waatuɔnaa cɛkənaɔ
(Matiyee 16:2-3)

⁵⁴ Ḿpúyó Yesu tɔma samaa tɔtɔ si: Ye í ná tev pu ŋmaalaya na ilim tətule, í təŋ kraɣaa si saŋa ɪni tev weɛ. ɪlɛna tampana tɔɔ kulɛ kv nu. ⁵⁵ Na í kɔma na í ná ilim nyaki səsəm, í təŋ si tahaŋle wɔsaa. ɪlɛna tahaŋle náá haŋ. ⁵⁶ Mənaafikinaa mɛ, í lapa ɪsəna na í nyəŋ atɛ na ɪsə pə kəkəlɔnaa faɣasuɣu, na u cɛkəɣəna nti tələ tə laki ɪsəntɔ tɔ tə huweɛ.

Kolontu na kolontu pa ciikuɣu
(Matiyee 5:25-26)

⁵⁷ ɪsənaɣa pə weɛ na mə maɣamaɣa u tu maɣasəɣi si í nyi tampana na í təŋ-ye ye? ⁵⁸ Ye n wakəla nəɣəlv na í yaa-ŋ nəŋəɣɔ, la kookali na nyá na-ɪ í taɣani mə təm ke mpaav taa na í ta tata huɔlv kiŋ. Pə taa kɔɔ na huɔlv náá tv-ŋ toŋtɔnaa niŋ taa, na pɛle pá təkɪ-ŋ. ⁵⁹ Ma heeliyi-ŋ tampana si ye n ta tɛ pə təna mpi pa pɛla-ŋ tɔɣɔ fɛlvɔv n kaa lu təna.

13

Ye í ta layasi təntɛ í ká si

¹ Mprógú yelaa napəli pa kəma tənə inəyi kprakpa na pá heeli Yesu si: Kalilee nyóma napəli pa lakaya kətaga ke Iso, ilena Pilati yeke na pá ku-we. ² Tənyala Yesu cə-we si: I huvi si Kalilee nyóma mpa pa ku mpv tə, pa tē Kalilee nyóma lelāa tənaya kawalasi təgə pa ku-we? ³ Aai, ma heeliyi-me si, pə taga mpv se. Ama mu ta layasi tənte, í ká si mə tənaya isu pele pa səpv tə. ⁴ Na yelaa pələfei hiu wei Silowee kutuluğu kpesaa na ku takı na ku nanı tə, í huvi si Yosalem nyóma tənā taa pele pa kələna isayatu na? ⁵ Aai, ma heeliyi-me si, pə taga mpv se. Ama mu ta layasi, í ká si mə tənaya isu pele pa səpv tə.

Fiki tɔvɔŋ ŋku ku lɔlɔyi tɔ ku tɔm

⁶ Mprógú Yesu sɛɛ-wɛyɛ iso si: Apalv nəgəlv i ka sənā i lesɛŋ tuŋ taale taa ké fiki. Mprógú i pola pee kooluğu. Ama i ta maɣana ku təw ké paa pulvɔv cəcəka. ⁷ Tənaya i təma taale təkulv si: Nyəni, pusi tooso kələ ma tv kənte si ma kooliyi pee. Ama maa makəna pulv cəcəka ke ku təw. Seti-ku. Pepe təw ké ku səŋ yem na ku lɔlɔyi? ⁸ Ilena taale təkulv cə-i si: Taca, tasa-kuyv yeluğu ke pəntə, na maa huli na má cəna ku kite na ma tv hute na má ná. ⁹ Ntanyi pə taləna pənte ku lɔli pee. Ku ta lɔli ile n seti-ku.

Alv icam waasvɔv ke kvhesvɔv wule

¹⁰ Mprógú kuyaku kvhesvɔv nakulv ku wule Yesu sɛyɛsaya Yuta nyóma təkotile natəli tə taa. ¹¹ Pə pamna alv kotəntv nəgəlv i ka wə tənā. I hii iləgəv na pə kəkəli-i pusi pələfei hiu təcu, u pəsəyi na í siyisi i təyi paa pəcə maɣamaya. ¹² Yesu na-i, ilena í yaa-i na í təm-i si: Alv nyá, saŋa waali n hika alaafəya ké.

¹³ Ilena Yesu təm i təw ké i niŋ, na alv siyile siyisi tənə inəyi kprakpa, na í niki Iso ké sam. ¹⁴ Isu Yesu lapv na yulv hiki alaafəya ke kuyaku kvhesvɔv wule ke mpv tə pə ta maɣa Yuta nyóma təkotile nyuğu tv nté. Tənaya i pəsəna samaa si: Kuyɛɛŋ naatoso ke pa laki təmle. Ye í caa í hiki alaafəya, í kəsəna kuyɛɛŋ inı i taa na í kəw. I taa kəŋ kvhesvɔv wule si pá ha-meyɛ alaafəya.

¹⁵ Tənaya Taca ná cə Yuta nyóma təkotile nyuğu tv inı si: Mənaafikināa mɛ, ye pə tala kuyaku kvhesvɔv wule mə taa awe yeki i nav yaa i kpaŋaya ke tɔlɔgə si ká nyəw lum ye?

¹⁶ Yaa í nyəma si Apəlaham lɔlvu taa alv ineyɛ pa kaa waasi kuyaku kvhesvɔv wule? Pəcə Satanı təkə-i na í cəəsəyi-i tə pusi pələfei hiu ntə.

¹⁷ Yesu cə Yuta nyóma təkotile nyuğu tv inəyi mpv, ilena fɛele kpa mpa paa caa-i tə. Ama samaa wei pə kaasaa tə ilé i tənā i laŋle ná hɛɛna təma kvpampana nna Yesu lakaya tə.

Səɔya pəle təm

(Matiyee 13:31-32; Maləki 4:30-32)

¹⁸ Mprógú Yesu tasa yəgətvɔv si: Isu pepeyɛle Iso Kawulaya nəgəsənaa, na pepeyɛ maa kəsəna-ke ile yee? ¹⁹ Ka nəgəsəna ké isu yulv tuukuğu səɔya pile ke i taale taa na tə nyə, na tə pu tvɔv səəsəv na sumasi kəŋ na sí tvyi tana ke ku pəliŋasi təw təgə.

Potopoto kvksəm təm

(Matiyee 13:33)

²⁰ Mprógú Yesu tasaa si: Pepe cav ké maa kəsəna Iso Kawulaya ile yee? ²¹ Ka nəgəsəna ké isu alv maɣasvɔv mɔlvəm ke cəmɛ təpam na í kpaɣa kvksəm ke pəcə na í tv, na í huɣuti na pə tənā pə kpa təfv tə.

Nənəgə kvkpulaya

(Matiyee 7:13-14,21-23)

²² Yesu kulaa si i puki Yosalem, ilena í sɛyɛsəyənā mpa ke acalɛ səəsəna na səkpəna nna a taa i tənayana tə na í puki. ²³ Mprógú nəgəlv pəəsə-i si: Taca, ntəŋ yelaa pəciimaya tike nyəwŋ ke pu ya na?

Ilena Yesu cə-we si: ²⁴ I la kookali na í sɔvna nənəgə ŋka ka wə təfəku tə. Təm faawu təw, yelaa pəyale ká luna teu si pá tənā tənā na pá svv. Ama pa kaa hiki mpa.

²⁵ Μπρόγυ Yesu tōma si: Pu kōō na tōyaya caa tēki na í kalēsi, na mu wēna awalí tōō, íe í suu mapu nté nōnōyō si: Tacaā, tūli-tū. Ílé í ká cō-mē si: Ma ta nyi timpí í lunaā tō. ²⁶ Pēlēyēle í ka suu yōyōtuyū si: Tá na-η tō tōkayana na tō nyōōki. Ta ícate hapēē tōō kē n tu seyesōyi. ²⁷ Ílé í ká lelí-mēyē yōyōtuyū si: Ma ta nyi timpí í lunaā tō yoo. Mē tēna í tēē í fēē-m, ísayalataā mē. ²⁸ Í ká kōō na í na Apōlaham na Ísaaka na Saaki na Ísō kuyōyōtutu telēsēlaā tēnaya Ísō Kawulaya taa, na pá fiyita-mē na awalí tōyōlē ísu í ká tu casí kapusi na í nyasōyi mē tōyi kela te. ²⁹ Yēlaā ká luna ílim tēlule tōō, na pē tētule tōō, na lēlaā luna pē ntōyōη na pē mpētēη tōō na pá sulí Ísō Kawulaya taa kē tōyō. ³⁰ Waatu iní mpa pa wē lōlō kē kayana tō pa taa lēmpa ká mēli waali, na waali nyōma náá mēli lōlō.

*Yesu laηwakōlle kē Yosalem tōō
(Matiyēē 23:37-39)*

³¹ Waatu iní í mayamaya kē Falisanāa napēli pa kōma Yesu kinη na pá heeli-í si: Wulau sōsō Helōti pēēkēyi-η kuyū. Pēlē pē tōō lu cēne na n̄ layasi ícate.

³² Μπρόγυ Yesu cō-wē si: Í polo í heeli mē taalē haya ηke si, saηa na cele pē taa ma tōyōnōyi alōyaa, na má waasōyi kutōntōnaā, na pē kufemuyū kē maa te ma tēmle. ³³ Ama pē wēē kē si má tō ma mpaau kē saηa na cele na pē kufemuyū. Pē taya pulu, paa kuyi Ísō kuyōyōtutu telēsulō kē tiiliyi yem na pē ta kēna Yosalem taa.

³⁴ Hei Yosalem, Yosalem, nyá taa kē pa kuyi Ísō kuyōyōtutu telēsēlaā, na nyá taa tōtōyō pa yooki Ísō tillaa kē pēē na pá kuyi. Tōm payalē kē ma sōēlaā si ma kpeyeliyi nyá taa yēlaā tēna tēkotokoto ísu kantuyū papuyū ku piya tōō tō. Ama pa kisaā. ³⁵ Tōō, mē tōyaya ka tēki kaau tēkpataā, nōyōlv kaa paasēna-kē. Ma heeliyi-mē tēfoō si, í kaa tasa-m keesuyū, halēna pē tala wule nte í ka yōyōti si, Ísō í sēna Tacaā tillu tō.

14

Kutōntō nōyōlv í waasuyū

¹ Μπρόγυ kuyaku kuhēesuyū nakuli Yesu suu Falisanāa sōsō nōyōlv í tēyē tōyō. Mpa paa wē tēna tō pa cayāa na pá kēηna-í teu. ² Yulō nōyōlv í ka sēηa í ísentāa, na tōnyū tōō asilima kutōη wēna-í. ³ Μπρόγυ Yesu pōōsa Ísō Tōm seyesēlaā na Falisanāa si: Ta mpaau taa, pē mōna pá waasi kutōntō kē kuyaku kuhēesuyū wule yaa pá taa waasi-í?

⁴ Ama Falisanāa mpē pa ta tisi cō. Tēnaya Yesu hōma kutōntō na í waasi-í, na í heeli-í si í tēē. ⁵ Μπρόγυ Yesu pōōsa Falisanāa si: Kuyaku kuhēesuyū wule, mē taa awe nawa í pōyaya yaa í nav hota lōkō taa, na í yele lēsuyū kē kpakpaa si kuyaku kuhēesuyū wule? ⁶ Ílena pá mayasi-tōyi cō na pá kpisi.

Tōyōlv yaav na tēcayalē kupantē tēm

⁷ Yesu nawa si mpa pa yaa tōyōlv kē mpū tō, pa huliyiηna tēmaya kpelee kupana tōō cayau. Ílena í seyesi-wē si: ⁸ Ye nōyōlv kpayā alu na í yaa-η tōyōlv, n̄ talaa, taa hulina tēcayalē kupantē na pōcō. Ntanyi ísēntō pa yaa nōyōlv ílé na í kēla-η. ⁹ Pē taa kōō na wei í yaa-mēyē tōyōlv tō í heeli-η si: Kulí na n̄ kaasi inēyē tēcayalē. Íle n kulēna fēēle nté tēnyōōmu, na n̄ cayāna waali tōō. ¹⁰ Ama ye pa yaa-η tōyōlv, n̄ talaa, cayāna waali tōō. Íle wei í yaa-mēyē tōyōlv tō ye í kōma ílé í ká tēna-η si: Apaη nyá, tuusina cēne tōō na n̄ caya tēcayalē kupantē. Saa iní pa tō-η teeli kē nyá na pa tēna mpa í caya m̄pōyōlv tōyōlv tō pa ísentāa kē. ¹¹ Pē taya pulu tōō, wei í hōη í tu paa tisi-í, na wei í pasōyi í ti, paa kusí í nyōyū.

¹² Μπρόγυ Yesu heela wei í yaa-í tōyōlv tō si: Ye n lapa tōyōnōyaya yaa acima, taa yaa nyá cewaa, yaa nyá tēētōnaā, yaa nyá lōlvuyū nyōma, yaa nyá tōηtōnaā lēlaā. Pē taya pulu tōō, pēlē pa pēsōyi tōtō na pá yaa-η tōyōlv, na pá lēeti-η nyá kuvōōv kē kpakpaa. ¹³ Ama ye n lapa acima, koti kunyōntōnaā, na acamaā, na kaakalasi, na yulōmaā, na pá tōyō. ¹⁴ Waatu inōyōlē n hika kupantō. Pē taya pa taa nōyōlv ká pēsēna na í lēeti-η-ti. Ama Ísō ká fēlēna-η kuyayku í ká fēesi sētaā mpa paa lapa kupantō tō.

*Mpa pa yaa tɔɔv na p kisi tɔ
(Matiyee 22:1-10)*

¹⁵ Pa nu tm tne inu ilena Yesu na mpa pa caya tɔɔv tɔ pa taa lelv yɔɔv-i si: Wei i k caya tɔɔv ke lso Kawulaya taa tɔɔle isu leleh nulu te.

¹⁶ Tnaya Yesu c pntu inu si: Apalu nɔɔlv i lapna tɔɔnaya tkpetekpete. Ilena i yaa yelaa samaa si p k p tɔɔ. ¹⁷ P kma na p pu, ilena i tili i pyalv si i polo na i heeli mpa i yaa tɔɔv tɔ si p k mpv, p talaa. ¹⁸ Ama pa tna pa sv-i wiinav si pa kaa psi. Kancaalaya nyh heela tillu si: Ma yapa taale, ye ma ta polo ma na-te p kaa la-m teu. Mp t, ma slmxi- mpa, ma kaa psi na m k. ¹⁹ Lelv n t si: Ma yapa nah kvhalh ke naanvwa, ma caa ma tamsi-i naale naale na ma falasi-i. Mp t, ma slmxi- mpa, ma kaa psi na m k. ²⁰ Na lelv t tt si: Nn k ma kpaa alv, ma kaa psi na m k. ²¹ Mpy tillu mla i caa kin na i keesi-i isna p luwa t. Tnaya tyaya caa inu pn lap-i, na i tayanu tillu ke tiluyv si: Polo lh ke kvyeh taa na hape nsi na n kuu knyntvnaa, na acamaa, na yvlmaa, na kaakalasi, na n kna. ²² P tasa pc ilena tillu tayanu mlvv na i heeli-i si: Taca, ma lapa nti n keesaa t, paa na mpv tcayale kpisa yem k. ²³ Tnaya tyaya caa tasa-i tm si: C mpah taa na n c kutulvh kila kila, ye n hika mpa n kpa-weye yem yem na n svvna na ma tyaya su. ²⁴ Ma heeliyi-me si yelaa mpa pa hte pa yaanaa t, pa taa nɔɔlv kaa tɔɔ ma tɔɔnaya.

*Mpi yvlv ka la na pc i psi Yesu ifalv t
(Matiyee 10:37-38)*

²⁵ Mpy samaa tuutuuma hu Yesu waali. Tnaya Yesu psaa na i t-we si: ²⁶ Ye yvlv i caa i th-m na i ta lu luyv ke i caa na i too, na i alv na i piya, na i taalvnaa na i kɔnaa na i newaa, halna i krentna i mayamaya i ti, paa i th-m, i kaa psi na i la ma ifalv. ²⁷ Ye wei i ta sɔh i sm tesika na i th-m, pntv kaa psi na i la ma ifalv. ²⁸ Ye m taa nɔɔlv caa kutuluyv sshkvhmav, i cak k na i mayasi p tna p liyitee nyvv, si i naa si i liyitee k tala-i yaa a kaa tala-i. ²⁹ Tefe i kh i te kite svv, ilena i kpisi kv kvv, na teelaa k na p wvh-i, ³⁰ si halv yvlv i svv kutuluyv na i kpisi kv kvv na? ³¹ Mp ttɔ p wee, ye wulav nɔɔlv i caa i yvna wulav lelv, i cak k na i mayasi teu na i n si yoolaa iyisi naanvwa (10000) wei i wena t, i psxi na i yvna i kolontu wei il i wena yoolaa iyisi hiu (20000) t, yaa i kaa psi. ³² Ye i nawa si i kaa psi, i kvxi yelaa ke kvtvv k na i tili si p heeli i kolontu ke lh si i yele tm nti, na p suli tiili na p tayanu. ³³ Tnaya Yesu tasa-weye yɔvvv si: Mp ttɔ m taa nɔɔlv kaa psi na i la ma ifalv, ye pntv i ta lsi i knyvlvv ke i nym tna t.

*Tm mpi pu waasxi pvlv t
(Matiyee 5:13; Malki 9:50)*

³⁴ Tm ke pvlvv mpi p waasxi tɔ. Ama ye tm mpi p lh kma na i si, pepeye paa la na p lh inu i mli? ³⁵ Ple t pu waasxi pvlv. Paa n hmusa halm taa, paa n pta hute taa, isu pa l-w paasi. Mpa pa wena lmayase t p ke hkpah na tm tne.

15

*Heu kvlepu tm
(Matiyee 18:12-14)*

¹ Lampuu mulaa na tetelataa lelaa pa pola Yesu kin ke pa tna si pa nu i tm. ² Tnaya p ta maya Falisanaa na lso Tm seyeselaa na pa t si, Yvlv in inu na tetelataa pa cakna, na i na-we pa tkna. ³ Tnaya Yesu psa-we si: ⁴ Ye isu m taa nɔɔlv wena heen ne nunvwa (100), ilena i taa kvlvm t le, i kaa yele pɔlayafi nunvwa ine nyutv ttɔle na i tee na i svv kvlepu inxi pekvv halna i na-i? ⁵ I naa-i mpv, ilena i lhe hvlvmi teu, na i kpa-i na i hɔh. ⁶ I tak tyaya, ilena i yaa i cewaa na i clv i clv nyma si: I k na m na-me t yh. P tya pvlv, ma n ma heu wei i ka lepa t. ⁷ Ma heeliyi-me si rpy p wee, ye

isayau kulom yelina i isayatu, lanhulumle tōki Iso tēyaya taa ké i tō ké, na pō keli kupama pōyalayafei nunowa mpa pa feina taali nōyolu tō.

Liyitee nyāyātu naanowa taa leŋkv lepu

⁸ Na í tasa lenti tōtō si: Ye isu alu nōyolu i ka wena liyitee nyāyātu naanowa, ilena kulomuyū le, i mōsəyi fətəla ké, na í hasa i tēyaya tēna na í taasi tətetete, haləna í kōō na í na-ku. ⁹ I naa-kuyu mpu, ilena í yaa i cewaa na i cōlō i cōlō nyéma na í tō si: I kōō na má na me tē yōli. Pə taya pulu, ma ná ma liyitee nyāyāyū ŋku ku lepa tō. ¹⁰ Ma heeliyi-me si mōpōyō pə wee, ye isayau kulom yelina i isayatu, Iso isōtaa tillaa lanja huluma teu ké.

Pəyaya ŋka ka wakəla ka caa wenav tō

¹¹ Mōpōyō Yesu tasa-weye isō seev si: Apalu nōyolu i ka wenna pəyalaa naale. ¹² Mōpōyō səkpele nyəŋ tōma i caa si í cēle-i pa wontu hōyōlyū ŋku inu i kaya i hiki pa caa inu i sēm waali tōyō kpakpaa. Mōpōyō pa caa tala-weye i wenav. ¹³ Pə lapa wee naale, ilena səkpele nyəŋ pēeti i nyəm tēna, na í koti liyitee na í sūv nyutu tēyutulu. I tala tēna ilena í sūv təkpaalətu lapu, na í tōyō i liyitee tēna tēpai. ¹⁴ I tēma a tēnaya tōyōv kē mpu, ilena nyōyōsi anaam nōyolu í lu icate nté tō taa. Mōpōyō i sūv wahala taa. ¹⁵ Tēnaya i pola icate tu nōyolu i kin na í səlami tēmlē. Ilena ilé i pona-i taale si í nyənəyi afanaa. ¹⁶ I nyula teu isu paa afanaa tōyōnaya maŋamaŋa í tōyō, ama i ta hiki. ¹⁷ Tēnaya i cayaa na í kraya huwee na í maŋasi i ti tēm, na í tō si: Hali pá tō si ma caa tēyaya taa kele tēmlē nyéma tō sōsəm, na pá tōki na pá kpisiyi, na nyōyōsi náá kuyi maya cəne. ¹⁸ Maa kuli ké na má mēli ma caa tē. Ma talaa ma heeli-i si: Paapa, ma pəntəna Iso, na ma pəntəna nyá tōtō. ¹⁹ Pənente ma ta nōyōsəna si n yaa-m nyá pəyalu. Ama nyənəyi-m teitei isu n nyənuyū nyá tēmlē nyéma tō. ²⁰ Tēnaya i kulaa na í kraya mpaav si i kpeŋ i caa tē.

I kōma í wōsəna tēyaya, ilé i caa loosa-i kele, na i tēm lapu-i pətōtəle kē sōsəm. Tēnaya ilé i se ləŋ na í səŋ-i, na í kpipi-i na í wayali-i. ²¹ Mōpōyō i pəyalu inu i tōma-i si: Paapa, ma pəntəna Iso, na ma pəntəna nyá tōtō. Ma ta nōyōsəna n yaa-m nyá pəyaya tōtō. ²² Tēnaya i caa tōma i pəyalaa si: I kōna toko kupampaŋ kē ləŋ na í suu-i. I lē-i kukuule kē i mpəle tō, na ntaŋkpala kē i nōhēe taa. ²³ I kōna ta nav wei inu i wena nim kē teu tō na í ku, na tē la tōyōnaya kupan̄ka. ²⁴ Ma pəyalu inē pə we isu i səpaya na í fe. I ka lepaya na má hii-i. Tēnaya pa nika acima tōyōv kē kpakpaa.

²⁵ Pə lakaya mpu tō, pə pamna pəyalu sōsō náá wena taale. Ilé i kōma í luna taale na í wōsəna tēyaya, ilena í nu soo na paale pə haŋa kau. ²⁶ Tēnaya i yaa i tēmlē nyéma taa nōyolu, na í pōōsi-i si: Pepe lapa na pə haŋa mpu? ²⁷ Ilena ilé i cō-i si: Nyá neu ilé i mēləna, na mē caa ku ta nav wei inu i we nim kē teu tō. Mpi tō i tasa-i nav na i alaafəya tō pə tō. ²⁸ Mōpōyō i pəyalu sōsō inu i mō pāáná na í kisi tēyaya sūv. Ilena i caa lu na í pōōli-i si í sūv. ²⁹ Tēnaya i tōma i caa si: Nyəni, pusi payale ntō ma haləyi nyá taale, na n yōyōta nti maa kpeesəyi. Na paa kuyaku kulomuyū n ta tōnta si, ooo ma pəyalu, kraya pinaya kanē, na nyá na nyá taapalaa í leyelina. ³⁰ Nyá pəyalu kōma tō, n ka yele ta nav wei inu i we nim kē teu tōyō kuyū na? Pəyele inu i krayana nyá wenav tēna tēpai, na í polo na í wakələna acacaale. ³¹ Tēnaya cēcē cō-i si: Ma pu, nyá we ma kin ké tam ké, na pə tēna mpi ma ti tō nyá tēna tōtō. ³² Pə mōna tē la acima ké na tē yōli. Nyá neu inē, pə we isu i səpaya na í fe. I ká lepaya na ma hu-i.

16

Tēmlē tu layatu tēm

¹ Mōpōyō Yesu seē i ifalaa kē isō si: Apalu ton̄ tu nōyolu ka wenna tēmlē tu nōyolu wei i nin̄ taa ton̄ tu inu i mēləna i wenav tēna na í tu tō. Tēnaya yəlaa polaa na pá maŋana ton̄ tu inu na pá heeli-i si: Nyá tēmlē tu inu i wakələyi nyá wenav ké. ² Tēnaya ton̄ tu yaa i tēmlē tu na í pōōsi-i si: Nti nti ma nukū si n laki tō, tē we tampana yaa pəpətu? Ama maa ləsi-ŋ ma tēmlē taa. Mpu tō, keesi-m isəna nyá tēmlē yaasi lapa tō na pécó n̄ tē nyá nyəŋku. ³ Mōpōyō tēmlē tu inu i cayaa

na í huu i taa si: Tacaa læsəyi-m təmle taa tə, nteyele maa la ile? Anı ma kaa pəsi haləm. Pəyele pala lapu ná we fəele. ⁴ Eħee, ma nyəmá nti maa la, na pá kəma na pá təyənı-m, má taa lan yəlaa mpa paa təkı-m tə. ⁵ Tənaɣa i yaa mpa mpa paa wəna i caa ke kəmle təyə kuləm kuləm, na í pəsı kancaalaya nyəɣ si: Isənaɣa n wəna ta caa ke kəmle? ⁶ İlé si, Olifinaa nim tonoonaa nuunowa (100) ke ma wəna-i kəmle. Tənaɣa təmle tu ını i heela-i si: Nn naa pə takəlaya ntə, caya ləɣ na í ηmaa si nim tonoonaa nule na naanowa. ⁷ İ yela ilé na í ηmaa ləlv tə si: Na nyá se, isənaɣa nyá nyənte wəe? Mıpúyú ilé i cə-i si: Təyənaya pee saakənaa nuunowa (100). İlena í heeli ilé si: Nn naa pə takəlaya ntə, ηmaa si təyənaya pee saakənaa nuunaasa. ⁸ Mıpúyú tonɣ tu ını i sama i təmle tu isayav ınəɣı i layatv tə. Pə taya pulv, antulinya ınε i yəlaa wəna nyəm ke isəna pa lakəna təma təyə, na pə kəli mpa pa ta ke antulinya ınε i nyəma tə.

⁹ Mıpúyú Yesu tasa-wəyε heeluɣu si: Má, ma heeliyi-me si í kpaɣa wənav ηku í wəna ate cəne tə na í lana na í hiki taapalaa, na pə kəma na í lan-wı pa mv-meyε ıcate nte tə we tam tə tə taa. ¹⁰ Wei í te səkpetu taa, mpv ını tətəyə i te səsəntv taa. Na wei i ta te səkpetu taa, mpv ını tətəyə i kaa te səsəntv taa. ¹¹ Ye í lapa cakəli cakəli na ate cəne wənav, pa kaa nəki-meyε isətaa nyəm ke cəlvɣ. ¹² Ye í ta pəsi ləlv nyəm təkuyv ke teu na tampana, leye í ká hiki mə mayamaya mə niɣ nyəm.

¹³ Təmle tu kaa pəsi na í kpi yəlaa naale na í lakı pa təma. Ye i kpəpa mpv, i ləmayasεε kəɣ a wəe ləlv tə ké, na í yele ləlv. Yaa ntanyi, i paasəna ləlv na í kisi ləlv. Mε i kaa pəsi na í kpi İso na liyitee na í təɣ mpv.

*Yesu kvheelitu ke Falisanaa
(Matiyee 5:31-32; 11:12-13; Maləki 10:11-12)*

¹⁴ Falisanaa nu təm nti tə təna, ılena pá wonɣ Yesu. Pə taya pulv, mpe paa wəna liyitee kətəi ké. ¹⁵ Tənaɣa Yesu təma-wε si: İ lakı si yəlaa í nyənı-meyε tampana nyəma. Ama İso nyəmá mə lotu taa huwεε. Pə taya pulv, mpi yəlaa ná nyənəɣı səsəəm tə, İso isəntaa pəle pə ta ke pulv.

¹⁶ Moisi kusəsutv na İso kuyəɣətvtv teləsəlaa kəɣmanɣmaatu lapa tə waatu haləna İso lum səlv Yohaani náa kə. Pə kpaɣav waatu ını təyə pa svv İso Kawulaya Laapaalı Kupaɣ təm kpaalvɣv, na paa wei i ləkəna isəle kvsεmle si í svv Kawulaya ηke ka taa. ¹⁷ İsətənuɣv na ate pə tεεv ta tala katε ke İso təm taa təmiya kuləmaya saalvɣv.

¹⁸ Ye yəlv təyənı i alv na í kpaɣa kufalv, i lapa wasaɣkalətv ké. Ye pa kisa alv na nəɣəlv náa təɣ na í kpaɣa-i, pəntv lapa wasaɣkalətv ké.

Apəlv tonɣ tu na Lasaa pa təm

¹⁹ Apəlv tonɣ tu nəɣəlv i ka wəna, na í suuki liyitee wontu tənyənənyənı ke teu. Paa ifemle nte leleɣ taa ké i wεε, na í təkı təyənaya kupaɣka. ²⁰ Pə kaası kuyəntv nəɣəlv i ka wεε tətə, na pá yaa-i si Lasaa. İ təna isəntə tə hiɣ ké, na i həntaya tonɣ tu ını i təyaya nəyə. ²¹ Na í taɣaa si, ye tonɣ tu ını i kəma na i təkı i təyənaya na cəyelası hoti ate, ile i təsı na í təyə. Haləna hası mayamaya kəɣaya na si niisiyi kuyəntv ını i hiɣ taa. ²² Tənaɣa kuyəntv ını i kəma na í si, na isətaa tillaa kpaɣa-i na pá pona-i Apələham cəlvə aləsanna taa. Mıpúyú tonɣ tu ını i kəma na í si tətə, na pá pimi-i. ²³ Na í svv wahala taa ké atətəle taa təna. Tənaɣa tonɣ tu teka i ise na í loosi Apələham, na Lasaa caya i kəɣkəɣ taa. ²⁴ İlena í wuli na í yaa si: Hai ta caa Apələham, nyənı ma pətətəle na í tili Lasaa na í lii i mpəle nəyə taa ké lum, na í tosi ma nsəmle tə na pə tu niyiti-m niyituyv mayamaya. Pə taya pulv tə, pə haɣa-m kəkə kanε ka taa ké pə tu fei. ²⁵ Tənaɣa Apələham cə-i si: Ma pəyalv, təsı si, n ka wεv ate tə, n təyə nyá leleɣ ke teu, na Lasaa ilé i təyə nyay ké pə tu fei. Nəənəw kele pə tala ilé i leleɣ si i lanle í hεε, na pə tala nyá wahala. ²⁶ Pəle pə paasi tá na-me tá hekv wε púyú ke yem təlemm, ηku kv lumaɣ na kv walası fei tənaya tə. Mpv tə, yəlv kaa pəsi na í lu cəne na í polo mə kiɣ, na mə cəlv tu kaa pəsi na í lu na í kəw tá kiɣ cəne. ²⁷ Mıpúyú tonɣ tu ını i tasa-i yəɣətuyv si: Tacaa la suulu na í tili Lasaa ke ma caa təyaya taa. ²⁸ Ma wəna newaa ke kakpası ke təna. İ polo na í kpaalı-wεyε teu, na

pελε pá taa kəə pá tasa wahala ine i taa ké suu tətə. ²⁹ Μπόγύ Apələham cə-i si: Ye kpaaluyə ke pa caa, Moisi na Iso kuyəgətətə teləsəlaa pa wεε ile, pá nuna pεle. ³⁰ Tənaγa təη tu təma si: Aai hai, ta caa Apələham. Ye isu atətənaa taa nəγəlv ka mələna na í maγana-wε, paa layasa təntε. ³¹ Apələham tasa-i heeluyə si: Ye pa kpeesa Moisi na Iso kuyəgətətə teləsəlaa pa təm, paa atətənaa taa nəγəlv ka pona, pa kaa tvna.

17

Lεlv tusuyə səγəntv

(Matiyee 18:6-7,21-22; Maləki 9:42)

¹ Μπόγύ Yesu təma i ifalaa si: Mpi pu tusi yəlaa ke isayətv taa tə pə kaa laη. Ama ye pə cəpa wei na í la na i təγəntəle la isayətv, pəntv ká na. ² Ye yəlv inu i ká la na piya səne si taa nakəli pənti, pə nəγəsəna pá tv pəntv luyə tεε ké namle na pá tusi-i tējku taa. ³ I la laakali.

Ye nyá təγəntəle lapa-η isayətv, yaa-i na n huli-i si i lapa mpi tə pə fεi teu. Ye i tisaa na í layasi i kulapətv, n kv-təγi nyá taa təkpaata. ⁴ Ye wule kuləmtəle taa i pəntəna-η təm naatosompəγəlaya, na í kəη tam na í wiiki si ma pəntaa ké, n ká huli-i suulu ké.

Taa tεmnav kε Iso

⁵ Μπόγύ tillaa təma Taca si: La na ta taa tεmnav ke Iso səsəsi.

⁶ Tənaγa Taca cəwa si: Isəna í tεmna Iso ké mə taa tə ye pu tu tala isu səγa pile ke yasəlaya, paa tuyv ηku kv səηa isəntə təγə í təma si: Kpəsi təna na n polo n səη tējku taa, pə laki mπόγύ.

Təmle tv kulapəle

⁷ Mə taa awe wεna yom na í haləγi i tawa na í tiikiγi i kalakəη, na í luna taale ke kpaakraa, na pəntv paatəna-i heeluyə si: Kəə ləη na n cəγa na n niki təγəv? ⁸ Aai, i təη-i ké si: Saa-m, ilena n layasi nyá wontu na n kəηna-m təγənaγa, na má təγə na má nyəə. Maa haγaa ile, nyaa cəγa na n təγə na n nyəə. ⁹ I ká nəki-i sεεv si i lapa mpi i təma-i si í la na í la tə? ¹⁰ Mpu inu tətəγə na mε, ye í kəma na í tε mpi Iso ka tv-mε tə pə lapv, í tə si: Tə ké təmle nyəma ke yem ké, nti pu wεε si tə la tə, tə tike ke tə lapa.

Tənyv təə asilima kvətəη nyəma waasuyv

¹¹ Yesu kulaa na í puki Yosalem, ilena í təηna Samalii na Kalilee pə hekv taa. ¹² I svkəγa icatε natəli tə taa, ilena tənyv təə asilima kvətəη nyəma napəli pá tə na pá suli-i. Pa wε yəlaa naanəwa. Μπόγύ pa səηa pooləη, ¹³ na pá kpeesi-i si: Taca Yesu, wii tá pətəətəle.

¹⁴ Tənaγa Yesu na-wε ilena í tə-wε si: I polo na kətəlaa wiili-mε.

Asilima kvətəη nyəma təηna pote, ilena pə waa-wε. ¹⁵ Pa taa lεlv nawa si pə waa-i mpv, ilena í mələna i waali ke kpaakraa, na í saη Iso na nəγə səsəγa. ¹⁶ Μπόγύ i hota Yesu tεε na í sεε-i si í na təmle. Apalv wei i mələ mpv na í sεε Yesu tə, i ké Samalii tv. ¹⁷ Tənaγa Yesu təma si: Pə təγa asilima kvətəη nyəma mpe pa naanəwa hikina alaafəya? Na pəγəlayafεi naanəwa ine i wε le? ¹⁸ Isu pa taa nəγəlv ta tu toosi kεle si i mələγi na í sεε Iso ké í na təmle, ye pə təγa kpa i tv ine i paasi?

¹⁹ Ilena Yesu heeli asilima kvətəη tv si: Kuli, n tεma Iso na nyá taa tə i yelaa na n hiki alaafəya.

Iso Kawuləγa kəntε təm

(Matiyee 24:23-28,37-41)

²⁰ Μπόγύ Falisanaa pəsa Yesu si: Pəlee kεle pu tala Iso Kawuləγa təγəv ile? Tənaγa Yesu cə-wε si: Pə təγa si Iso tək i Kawuləγa na yəlaa naa təkεele se. ²¹ Pə təγa isu paa yəγəti si ka wε cəne yaa hatoo təna. Pə təγa pulv təə, í nyi teu si Iso təηna i Kawuləγa təγəv ke mə hekv taa.

²² Yesu tεma mπόγύ yəγətvuyv, ilena í heeli i ifalaa si: Pu kəə na mε í nyuli si Yəlv Pəγəγa má ma kuyaku í kəə na í na-kv. Ama í kaa na. ²³ Paa heeli-mε si í paasəna hatoo təna, yaa í paasəna cəne. Ama mu taa polo si í pεekəγi. ²⁴ Yəlv Pəγəγa má ma kuyaku wule pu la ké isu

teu nyəgəsuɣu təŋmeleu na pə ná na pə cəw antulinya təna təpai təgə. ²⁵ Ama maa təgə kunyən ke səsəm, na tá kufalan yəlaa pane paa lə-m təkpaata. ²⁶ Isəna pu lapa Nowee pəwle taa tə, mpv unu pə mayamaya pu lana Yulv Pəyaya má ma kuyeyə taa. ²⁷ Pə keesa Nowee wəe anu a taa tə, pə təkaya ké na pə nyəki, na pə haaki təmaya alaa na pə kpakəyi mpv yoo, haləna kuyan̄ku Nowee suv atakaa pəgəlvɣu səsəw taa na pə yelev-wə, na ləm kəw na pə təgə pa təna təpai tə. ²⁸ Pu la teitei ké isu pu lapu Ləwɣi pəwle taa tə. Pə təkaya m̄pɣy na pə nyəki, na pə pəetəyi na pə yaki, na pə haləyi tawa na pə ŋmaaki kutuluŋ. ²⁹ Ama kuyan̄ku Ləwɣi lu Sətəm təkəu tə, asimti na kəkə pə luna isətəa təyooo isu teu, na ká nyaya pa təna təpai. ³⁰ Kuyan̄ku Yulv pəyaya má maa kəw tə, mpv pə mayamaya pu lana.

³¹ Pə wule nté ye pə mayana yulv wə kutuluɣu pata təw na i wontu wə təyaya taa, pɔntu í taa tə si i tiiki na í suv təyaya na í kpaɣa i wontu nti tə wəe tə. Na ye pə pamma taale ke i wəe, í taa tə si i mələyi təyaya. ³² I təwɣi Ləwɣi alv təm. ³³ Wei í pəkəyi i weesuɣu təcutu i tɛŋna səpɣ ké. Na wei í lapa i təyi awusa, unu i ká hikina weesuɣu. ³⁴ Pə wule nté pə ahoo, pu pana yəlaa naale hənta nyáalvɣu kuləmɣu təw, na pə kpaɣa ləlv, na pə yelev ləlv. ³⁵ Pu pana alaa naale wə nama təw, na pə kpaɣa ləlv na pə yelev ləlv. [³⁶ Pu pana apalaa naale wə taale taa, na pə kpaɣa ləlv na pə yelev ləlv.]

³⁷ M̄pɣy i ifalaa pəwɣa-i si: Tacaa, leyelə mpv unu pu la ilə?

Tənya Yesu cə-wə si: Timpi pulv səpa na pə həntaa tə, tənya yepeləkunaa kotiɣi.

18

Alv leelu na wulav pa təm

¹ Yesu caa i hulv-wə si pá sələməyi Isə ké tam, pá taa tə si pə nu-wə, iləna í sɛe-wəyɛ isə inə si: ² Wulav nəgəlv i ka wenna icate natəli tə taa, i paa feina Isə. Pəyele u nyənəyi yulv si i ké pulv. ³ Pə pamma alv leelu nəgəlv naa wə icate nté tə taa, tam ké i pukaya i kin na í sələməyi-i si í waasi-i. Si nəgəlv təkəna i isə, na í caa si í waasi-i. ⁴ Paa alv unu i puki tam ke mpv tə, wulav unu i kisa-i nunav. Pə waali ké i mayasa i taa si: Anu ma paa feina Isə, pəyele maa nyənəyi yulv si i ké pulv. ⁵ Ama isu leelu inə i kəŋɣu tam na í pəkəlvɣi-m tə pə təw, maa paasəna i təm na má waasi-i. Tefe i ka kəŋ isənəgə tam ké na í cəwəyi-m.

⁶ M̄pɣy Tacaa tasaa si: I ta nu nti wulav isayav inə i yəgətaa tə taa? ⁷ Ilə Isə ká yelina nteyɛ waasvɣu ke mpa i ləsa na pá wiikina-i ilim na ahoo tə? I ká la kaninika na pa sənəv na? ⁸ Ma heeliyi-me si: Isə ká tayanu pa təm ke ləŋ təlev. Ilə waatu wei Yulv Pəyaya ma maa kəw tə, maa mayana atə cənəyɛ yəlaa mpa pa təmna Isə ké pa taa təgəle yee?

Falisa na lampuu mɔlv pa Isə sələmɣu

⁹ Yəlaa ləlaa ka təma pa taa təkpaata si mpe pa kəna kɔpama ke Isə isəntaa, haləna pá nyənəyi ləlaa ke yem. M̄pɣy Yesu sɛe-wəyɛ isə si: ¹⁰ Yəlaa naale kpəna Isə təsɛelə taa ké Isə sələmɣu. Ləlv ke Falisa na ləlv ke lampuu mɔlv. ¹¹ M̄pɣy Falisa səŋna i mpa na í sələmɣu Isə si: Isə nyana təmle. Pə taya pulv təw, ma fei isu yəlaa ləlaa wəv tə. Pəle pa ké ŋmulaa na asayaa na wasəŋkalənaa ké. Pəcə ma fei isu lampuu mɔlv inə i wəv tə. ¹² Cimaasi na cimaasi, kuyeyə naale naaleɣe ma həkəyi nəgə. Na pə təna mpi ma hikiyi tə, ma ləsəyi pə həgəlvəŋ naanvwa taa kuləmɣu ké na má ha-ŋ. ¹³ M̄pɣy lampuu mɔlv ná cəwə kpeəŋa na í kama nyuɣu na kusvɣu fei, na í tekəyi niŋ si: Hai Isə, ma ké isayav ké, wii ma pətətəle. ¹⁴ Ma heeliyi-me si Isə na apalv inə pa tayanaa, na í kulv na í kpe. Ama í na Falisa pa ta tayanu. Pə taya pulv təw, wei i həŋ i ti, paa tisi-i. Na wei í pasəyi i ti, paa kusv i nyuɣu.

Piya səkpesi kɔpantv kooluɣu

(Matiyee 19:13-15; Maləki 10:13-16)

¹⁵ Yəlaa pukayana piya səkpesi tətəgə Yesu si í tənɣi si təw ké niŋ. Ama Yesu ifalaa na yəlaa mpe iləna pá kaləna-wə. ¹⁶ Tənya Yesu yəlaa na pá kɔtəna piya ke i kin, na í tə-wə si: I yelev na piya kəw ma kin, í taa kaɣati-si. Pə taya pulv təw, mpa pa wə isu piya tə, mpe pa tənna

Isə Kawulaya. ¹⁷ Ma heeliyi-meɣe tampana si, ye wei i ta pəsi isu pəyaya na Isə təɣo i təw kə kawulaya, pɔntu kaa la kawulaya ŋke ka tu ke paa pəcə.

Yulv tonj tu təm

(Matiyee 19:16-30; Maləki 10:17-31)

¹⁸ Tənaɣa Yuta nyəma nyɔɣu tu nəɣəlv i pəɔsa Yesu si: Tacaɔa kupaŋ, pepeye pə weɛ si maa la ɔlena má hiki weesuɣu ŋku ku teŋ tə?

¹⁹ Mprúyú Yesu cə-i si: Pə lapa isəna na ŋ yaa-m kupaŋ? Nəɣəlv ta ke kupaŋ ye pə taya Isə tike təkəŋ. ²⁰ Ntəŋ n nyəmə nti pa suwa si: Taa la wasaŋkalətu, taa ku yulu, taa ŋmulɪ, taa suu ləlv ke təm. Se nyá caa na nyá too.

²¹ Tənaɣa apalv tonj tu inɪ i cəwa Yesu si: Ma təkə kəsəsutv nti tə tənaɣa hatoo ma pəcaatu kə.

²² Yesu nu mpv ɔlena í təm-i si: Ama kolumtv tike təkəŋ kaasəna-ŋ lapv. Polo ŋ pɛeti pə təna mpi n wəna tə na ŋ tala kunyɔntvnaa ke pə liyitee, na cele ŋ svv tonj ke isətaa. N tɛma mpv pə lapv ɔle n kəɔ na ŋ təŋi-m.

²³ Apalv inɪ i nu təm tənɛ, ɔlena i lanje wakəli tətəɣətəɣə. Pə taya pulv təw, i ka wəna kə pə tu fei. ²⁴ Yesu nawa si apalv inɪ i lanje wakəlaa, ɔlena í tə si: Ama liyitee nyəma Isə Kawulaya svvv we kate pə tu fei. ²⁵ Isəna mpi pə we yoooyo kə kate si í svvna pənyálaya púyú na í lu tə, mpv tətəɣə pə we liyitee tu ke kate si í svv Isə Kawulaya taa, halɪ pə tu tɛɛ mpv.

²⁶ Tənaɣa mpa pa caɣaa na pá nukɪ i təm tə, pa təma si: ɔle awe ká tvləna nteɣe-ti?

²⁷ Mprúyú Yesu cəwa si: Mpi yəlaa təŋ si pə fei pəsɔɣv tə, Isə kinj təlev kə.

²⁸ Mprúyú Piyee nəɣə təkpaɪv si: Təv, ta yela pə təna təkpaɪtaa kə na taa hu nyá waali.

²⁹ Mprúyú Yesu cə-we si: Ma heeliyi-meɣe tampana təw si, ye nəɣəlv yela i təyaya yaa i alv, yaa i taalvnaa yaa i kəɣənaa yaa i newaa, yaa i nyəma yaa i piya ke Isə Kawulaya nyɔɣv təw, ³⁰ pu ha pɔntu na pə kəli mprúyú pə kraɣav nəɔnəw tə. Pəyele i səɪm waali i ká wəɛna weesuɣu ŋku ku teŋ tə.

Yesu səɪm na i fem pə təm tətə

(Matiyee 20:17-19; Maləki 10:32-34)

³¹ Mprúyú Yesu yaa i ifalaa naanvwa na naaleɣe i kinj, na í heeli-we si: Təv, tə kraa Yosalem kele. Pə təna mpi Isə kuyəɣətvtv teləsəlaa ka ŋmaaswa si pu maɣana Yulv Pəyaya má tə, tənaɣa pu la. ³² Paa tv-m ma ta nyi isənaa niŋ taa. Pəle paa paana-m, paa tvv-m, paa tə-m ntaɣama. ³³ Paa casa-m hikasi, paa kv-m. Ama kuyeeŋ tooso wule, maa fe.

³⁴ Ama Yesu ifalaa ta cəkəna təm nti. Təm nti tə hvweɛ tɛɛ pa təw kə, ɔle pa ta tu nyəɪm mpi pə təm Yesu yəɣətəa tə.

Yesu kuliyi yulvm nəɣəlv i ɔɛ

(Matiyee 20:29-34; Maləki 10:46-52)

³⁵ Yesu kəma na í kpeɣetəna Yeliko ɔle, sɛsɛ yulvm nəɣəlv i ka caɣa mpaav nəɣə nté na í laki pala. ³⁶ I nu yəlaa samaa taŋ na pá tɛeki, ɔlena í pəɔsi si: Pepe lapa ye? ³⁷ Mprúyú pa heela-i si: Nasaleti Yesu tɛəkəna. ³⁸ Tənaɣa i koo səsəm si: Tafiti Pəyaya Yesu, nyəni ma pətəətəle.

³⁹ Mpa paa tɛɛ nəɣə tə, pəle pa kaləna yulvm na pá heeli-i si: Su. Ama ílé i səɔsa koou ke səsəm si: Tafiti Pəyaya, nyəni ma pətəətəle.

⁴⁰ Mprúyú Yesu səŋaa, na í tə si: I kəna-i ma kinj. Yulvm tala Yesu kinj, ɔlena Yesu pəɔsi-i si: ⁴¹ N caa má la-ŋ we? Yulvm cəwa si: Tacaɔa, ma caa kə si ŋ la na má naaki isu maa wəv ma wule taa tə.

⁴² Tənaɣa Yesu təma-i si: Təv, naa ɔle, nyá taa tɛmnav ke Isə waasa-ŋ ke. ⁴³ I svv nav nté tənɛ inəɣi kraakpaɪ, na í təŋəɣi Yesu na í saŋ Isə. Samaa təna ná mpv, ɔlena pá svv Isə kə sam tətə.

19

Yesu na Sakee pa təm

¹ Μπόγύ Yesu sɔv Yeliko, ilena í fayana ícate taa na í teeki. ² Apalu nɔ̀ɔ̀lv ɪ ka we tɔ taa tɔna, na pá yaa-ɪ sɪ Sakee. Apalu ɪnɪ ɪ kɛna lampuu mɔlaa sɔsɔ, na ɪ ka pilaa kɛ́. ³ ɪ caakaya sɪ í nyɪ wei pa yaa sɪ Yesu Yesu tɔ. Ama ɪ topulɔ̀n tɔɔ ɪ taa pɛsɪ na í na-ɪ. Mpi tɔ, samaa nyɛkaa kɛ́. ⁴ Μπόγύ Sakee tɛɛ nɔ̀ɔ̀lv na í kpaɔa asewa, na í polo na í kpa tɔɔv nakɔli kv tɔɔ, sɪ Yesu í teekɛna kv tɛɛ ilɛ ɪ na-ɪ. ⁵ Yesu kɔma na í tala tɔna, ilena í teki ɪ ɪsɛ na í tɔmɪ-ɪ sɪ: Sakee tii tɔcav, saɲa nyá tɔyaya kɛ maa caya.

⁶ Μπόγύ Sakee tii kpaɔraa, na í mv Yesu na laɲhulɔmle. ⁷ Pa tɔna mpa pa ná mpv tɔ pɔ ta maɔa-we, ilena pá tɔɲ sɪ: Halɪ yɔlv ɪsayaɔv tɛɣɛɛ ɪ kulaa í polo.

⁸ Pa tala tɔyaya taa, ilena Sakee kvli na í heeli Tacaɔ sɪ: Tacaɔ, ma seee, maa faya ma kvram kɛ calɪ na má ha kvnyɔntɔnaa. Ye maa muɣula nɔ̀ɔ̀lv na má tɔɔv ɪ liyitee, maa felɪ pɔntv kɛ pɔ tɔm liyiti.

⁹ Tɔnaya Yesu tɔma sɪ: Saɲa tɔyaya kanɛ kɛɛ ka nyɔ́ma ná nyɔvɔv nté. Pɔ taya pulv, Sakee maɣamaya ná kɛ Apɔlaham pɔyaya tɔtɔɔv mɛɛ. ¹⁰ Yɔlv Pɔyaya má ma kɔmaya sɪ ma pɛɛkɔvɪ mpi pɔ lepa tɔ na má ya pɔ nyɔvɔv.

*Timpi pɔ weɛ tɔ tɔnaya pɔ sɔsɔɣɪ
(Matiyee 25:14-30)*

¹¹ Μπόγύ Yesu tasa mpa pa nu tɔm nti ɪ yɔɔtaa tɔɔv ɪsɔ sɛɛv. Pɔ taya pulv, pa kɛɣɛtɔna Yosalem tɔ, yɔlaa huɔkaya sɪ ntanyɪ ɪsɔ ká sɔv Kawulaya tɔɔv kɛ tɔnɛ ɪnɔvɪ kpaɔraa na pá ná. ¹² ɪsɔ wei ɪ sɛɛ-we tɔɔlvɛ sɪ: Kawulaya tɔyaya taa awulumpu nɔ̀ɔ̀lv ɪ kulɔna na í polo tɛtv poolɔn nyɔntv sɪ pá tv-ɪ kawulaya, na pɔ tɛma ilɛ ɪ mɔli. ¹³ ɪ caakaya tɛɛv, ilena í yaa ɪ tɔmle nyɔ́ma naanɔwa, na ɪ tala-weɣɛ liyitee nyɔ̀ɔ̀lvɔv nyɔ̀ɔ̀lvɔv kɛ pa nyɔɔɲ tɔɔ. Na í heeli-we sɪ: ɪ taatɔna liyitee anɛ, halɪ má polo má kɔɔ. ¹⁴ Ama ɪ ɪcate nyɔ́ma luɣv ná fɛɪ-ɪ, ilena pá kvsv tillaa sɪ pá polo pá heeli-we sɪ: Tɪ caa sɪ apalu ɪnɪ í la ta wulav.

¹⁵ Pa tv apalu ɪnɔvɪ kawulaya ɲkɛ, ilena í kvli na í mɔli ɪ ɪcate taa. Μπόγύ ɪ kɔta ɪ tɔmle nyɔ́ma mpa ɪ ka cɛla liyitee tɔ, sɪ ɪ naa ɪsɔna ɪsɔna pɔ sɛɛ-wɛnaa tɔ. ¹⁶ Μπόγύ kancaalaya nyɔ̀ɲ kulaa na í tɔ sɪ: Tacaɔ, pɔ sɛɛ-m liyitee nyɔ̀ɔ̀lvɔv naanɔwa kɛ nyɔ̀ɔ̀lvɔv ɲku n ka cɛla-m tɔ kv tɔɔ. ¹⁷ Tɔnaya wulav tɔma-ɪ sɪ: Pɔ we teu, n kɛ tɔmle tv kvpaɲ kɛ́. Timpi ɪsv n lapa teu kɛ pɔcɔ nyɔm taa ɪsɔntɔ tɔ, n ká tɔɔv acalɛɛ naanɔwa tɔɔ kɛ kawulaya. ¹⁸ ɪlɛna naalɛ nyɔ̀ɲ náá kvli na í tɔ sɪ: Tacaɔ, pɔ sɛɛ-m liyitee nyɔ̀ɔ̀lvɔv kakaɔsɪ kɛ nyɔ̀ɔ̀lvɔv ɲku n ka cɛla-m tɔ kv tɔɔ. ¹⁹ Tɔnaya wulav tɔma ílé sɪ: Nyaa tɔɔv acalɛɛ kakaɔsɪ tɔɔ kɛ kawulaya. ²⁰ Tɔmle tv lelv ná kulaa, ilena í tɔ sɪ: Tacaɔ, nyá nyɔ̀ɔ̀lvɔv ɲku n ka cɛla-m tɔɔlvɔ. Ma hɔka-kvɔv saalaya taa kɛ na má sv. ²¹ N wɛ-m sɔɔvɔntv kɛ́. Pɔ taya pulv, n kɛ yɔlv kate tv kɛ́. N ta sv mpi tɔ mpɔvɪ n kpaɔvɪ, na timpi n ta tuu tɔ tɔnaya n kvɲ. ²² Tɔnaya wulav tɔma-ɪ sɪ: N kɛ tɔmle tv ɪsayaɔv kɛ́, nyá maɣamaya nyá kvɔvɔvɔtv kɛ ma kvɣvna nyá tɔm. N ka nyɔ́ma teu sɪ ma kɛ yɔlv kate tv, na mpi ma ta sv tɔɔv ma kpaɔvɪ, pɔcɔ timpi ma ta tuu tɔɔv ma kvɲ. ²³ ɪlɛ pepe tɔɔ kɛ n taa tv ma liyitee kɛ panci taa? Ma kɔma ɪsɔntɔ tɔ, maa maɣana pɔ sɛɛ a tɔɔ na má kvɛntɪ na má mv. ²⁴ Μπόγύ ɪ heela ɪ cɔlv nyɔ́ma sɪ: ɪ lɛkɪ liyitee nyɔ̀ɔ̀lvɔv ɲkvɔv ɪ nɪɲ taa, na í sɔsɪ nyɔ̀ɔ̀lvɔv naanɔwa tv. ²⁵ Tɔnaya pɛɛ pa cɔ-ɪ sɪ: Tacaɔ, kɛ ílé ɪ wɛna naanɔwa? ²⁶ Μπόγύ wulav cɔ-we sɪ: Ma heeliɣɪ-me sɪ timpi pɔ weɛ tɔ tɔnaya pɔ sɔsɔɣɪ. Ama wei ɪ fɛɪna pulv tɔ, paa pɔciimaya kɛ ɪ wɛna, paa lɛkɪ kɛ́. ²⁷ Tɔv, í kɔna ma kolontunaa mpa pa kisaa sɪ má taa tɔɔv pa tɔɔ kɛ kawulaya tɔɔv cɔnɛ, na í kv-weɣɛ ma ɪsɛntaa.

*Yesu cayaɔv kɛ kpaɲaya
(Matiyee 21:1-11; Malɔkɪ 11:1-11; Yohaani 12:12-19)*

²⁸ Yesu tɛma mπόγύ yɔɔvɔvɔv, ilena í tɛɛ nɔ̀ɔ̀lv na í pukina Yosalem. ²⁹ Pa kɔma pa kɛɣɛtɔna Petafasi na Petanii na Olifinaa pɔvɔv, ilena í tili ɪ ifalaa taa naalɛ sɪ: ³⁰ ɪ polo ɪcate nte tɔ we nɔ̀ɔ̀lv tɔɔ cɔnɛ tɔ. ɪ talaɔ, í ká maɣana pa tv kpaɲaya pile natɔlɔvɪ ɲmɔnaya. Nɔ̀ɔ̀lv ta cayaɔa tɔ tɔɔ. ɪ hɛtv-tɛ na í kɔna. ³¹ Nɔ̀ɔ̀lv í pɔcɔsa-mɛ sɪ: ɪ hɛtɔvɪ-tɛ suwe? ɪ cɔ pɔntv sɪ: Tacaɔ caakɔna.

³² Μρύγύ μπα ι tilaa tɔ pa tɛɛwa, na pá mayana pə tənaya teitei isu Yesu ka tɛm-wɛɣɛ heeluyu tɔ. ³³ Pa kɔma pa hɛtəyi kpaŋaya pile nté ɔna tɔ nyɛma si: I hɛtəyi kpaŋaya pile nté suwe?

³⁴ Ntɛna Yesu tillaa cɔ si: Tacaɔ caakəna.

³⁵ ɔna tillaa pona-tɛɣɛ Yesu. Μρύγύ pa pɔ pa wontu ke kpaŋaya pile tɔ na pá kpaɣa Yesu na pá caɣasi. ³⁶ Yesu tɔŋa tɛɛv, ɔna yɔlaa pɔɔki-ι pa wontu na í tɔŋ pə tɔɔ. ³⁷ I kɔma í tiikina Olifinaa puɣv na í kpeɣɛtəna Yosalem, ɔna ι tɔŋlaa samaa inι ι tɔna ι lanɔa hɔlvɔmι teu, na pá san Isɔ ké sɔsɔm ke piti tɔma nna pa nawa tɔ a tɔɔ si: ³⁸ Isɔ í wɛɛ wulav sɔsɔ wei ι kɔŋna Tacaɔ tɔŋ tɔ ι waali. Lanɔhɔlvɔmlɛ í wɛɛ hatoo isɔtaa. Paa wei í tɔ Isɔ ké teeli.

³⁹ Falisanaa napəli paa wɛ samaa inι ι hekɔ. Μρύγύ pɛle pa tɔma Yesu si: Tacaɔ, sumsi nyá ifalaa mpɛ.

⁴⁰ Kɛle na Yesu si: Ma heeliyi-me tɔfoo si, paa pɛle pa suma, atɛ pɛɛ mayamaya ká kɔli na á yɔɣɔti.

Yosalem tɔɔ wula

⁴¹ Yesu kɔma na í kpətəna icatɛ ke teu, ɔna í nyəni-tɛ, na í wii-tɛ si: ⁴² Aaa, kasa, Yosalem, nyá mayamaya, sanɔa kuyaku kɔnɛ, ye n ka tu cɛkəna cɛkənav mayamaya ke mpi pə pəsəyi na pə ha-ŋ lanɔhɔlvɔmlɛ tɔ. Ama pənɛntɛ pə ŋmɛsa-ŋ-wi, n kaa ná. ⁴³ Wɛɛ kɔŋ nna a taa nyá kolontunaa ká cɔna-ŋ na yoou wontu tɔŋ nyəntɔ, na paa ta-ŋ kotaya na pá nyala-ŋ tɛkpələkpəli. ⁴⁴ Paa nanɔti nyá na nyá taa yɔlaa tɔna tənəŋnaŋ, halɔ pa kaa tu sɔɔ pələ lɛntɛ ke lɛntɛ tɔɔ. Pə taya pulɔ, n taa cɛkəna waatɔ wei Isɔ kɔma si ι waasəyi-ŋ tɔ.

Pɛɛtəlaa tɔɣɔnyɔv ke Isɔ tɔsɛɛle taa

(Matiyee 21:12-17; Maləki 11:15-19; Yohaani 2:13-22)

⁴⁵ Μρύγύ Yesu sɔv Isɔ tɔsɛɛle taa na í niki pɛɛtəlaa ke tɔɣɔnyɔv. ⁴⁶ Na í tɔ-wɛ si: Pa ŋmaawa Isɔ Tɔm taa ké si, ma tɔyaya ká la Isɔ tɔsəlɔmlɛ ké. Ama mə pəsəna-keɣɛ ŋmulaa tɔyaya.

⁴⁷ Yesu sɛɣɛsaya Isɔ tɔsɛɛle taa ké paa ifemle nte. Μρύγύ kɔtəlaa taa sɔsaa sɔsaa na Isɔ tɔm sɛɣɛsəlaa na samaa taa nyɔv nyɛma pa pɛekaya si pa kuyv-ι. ⁴⁸ Ama pa ta nyi nti pá pusina tɔ. Pə taya pulɔ tɔɔ, samaa tɔna tɔ ŋkpaŋyɔv ke teu ké na pá nukɔ ι tɔm.

20

Yesu pəsɔv tɔm

(Matiyee 21:23-27; Maləki 11:27-33)

¹ Μρύγύ kuyaku nakɔli Yesu sɛɣɛsaya samaa ke Isɔ tɔsɛɛle taa na í heeliyi Laapaali Kupaŋ. ɔna kɔtəlaa taa sɔsaa sɔsaa, na Isɔ Tɔm sɛɣɛsəlaa, na sɔsaa pa polo ² pá pɔɔsi-ι si: Heeli-tuyv kanɔkante nte n makɔ nyá taa na ŋ lakɔ isəntɔ tɔ. Yaa awe tu hana-ŋ pə mpaav?

³ Tənaɣa Yesu cɔwa si: Tɔv, ma mayamaya maa pɔɔsi-mɛɣɛ tɔm. ⁴ Isɔ yaa yɔlaa tilina Yohaani si í sɔkɔ yɔlaa ke Isɔ lɔm? I cɔ-m ma nu.

⁵ Μρύγύ Isɔ Tɔm sɛɣɛsəlaa mayasa-təyi pa taa pa tike, ɔna pá tɔ si: Ye tɔ tɔma si Isɔ tilina-ι ι ká pɔɔsi-tɔ si: Na pepe tɔɔ ké í ta mv ι tɔm? ⁶ Pəyele tɔ tɔma si: Yɔlv tilina-ι kɔlv, samaa tɔna ká kv-tɔ na pɛɛ. Pə taya pulɔ tɔɔ, pɛle pa tɛma pa taa tɛkpataa ké si Yohaani ké Isɔ kuyɔɣɔtɔtɔ teləsvɔ.

⁷ Μρύγύ Isɔ Tɔm sɛɣɛsəlaa pəsənaa si: Tə ta nyi wei ι tila-ι Isɔ lɔm sɔv tɔ se. ⁸ Tənaɣa Yesu ná cɔ-wɛ si: Anɔa, ma kaa heeli-mɛɣɛ kanɔkante nte ma makɔ na má lakɔ isəntɔ tɔ.

Təmlɛ nyɛma asayaa tɔm

(Matiyee 21:33-46; Maləki 12:1-12)

⁹ Pə waali ké Yesu sɛɛ samaa ke isɔ si: Yɔlv nəɣɔlv ka sɔna lɛsɛŋ tun ke taale tɔcu. Μρύγύ ι caa yɔlaa na í su tɔ taa, ɔna í kɔli na í tɛɛ yɛla na pə taanɔ. ¹⁰ Pə kɔma na pə tala tun inι ι kooluyv waatɔ, ɔna í kɔsi ι tillu nəɣɔlv, si í polo təmlɛ nyɛma kin na pá cɛɛ-ι inι ι tete. Tənaɣa təmlɛ nyɛma mpɛ pa kpa tillu inι na pá má, ɔna pá tɔɣəni-ι nin naanɔwa tɔyələyɔli.

11 Μπρόγύ ταale tu inu i tasa i tillu nəɣəluyu kusuyu na í tili. Uena təmle nyéma mpe pá má ílé, na pá tuu-i, na pá təɣənu-i niŋ naanowa təyələyəli. 12 I tasa tooso nyəŋ ke tiluyu, uena təmle nyéma ma ílé, na pá ku i təna, uena pá peti-i haləm na waali. 13 Tənaɣa haləm tu təma si: Təu, isənaɣale maa la ílé? Ma maɣamaɣa ma kuləlu wei ma luyu suu teu təɣə maa tili. Ntanyu paa nya i isəle. 14 Ama təmle nyéma ná kəma na pá loosi i pəyalu na í puki, uena pá heeli təma si: I loosiyi kpancoou tu kəŋna nté. I kəu tə ku-i, na taale pəsi ta nyənte. 15 Μπρόγύ pa kra-i, na pá ləsi-i taale na waali na pá ku-i.

Tənaɣa Yesu pəəsaa si: Taale tu inu, isənaɣa i ká la təmle nyéma mpe? 16 I kəma na í kəu, i ká ku təmle nyéma mpeɣe, uena í caa yəlaa kufama na í su taale taa.

Samaa nu təm tənə uena pá tə si: Isə í pona təleye pooluŋ.

17 Tənaɣa Yesu caa pa isəntaa, uena í tə si: Isə Təm taa pa ŋmaawa si:

Pəle nte tetu ŋmalaa ŋmaakaɣa na pá lə tə,
 nté tə təu kəlu ŋmatu təna mələa na tə səŋ.
 Suweyele mpv?

18 Ye pə cəpa wei na í hoti pəle nté tə təu, pə putətəyi-i ké, i kaa wee hiiu. Ye pə cəpa yulu nəɣəlu na pəle nté tə hoti i təu, tə taaləyi-i na tetu ké.

Lom wulav səsə lampuu təm

(Matiyee 22:15-22; Maləki 12:13-17)

19 Tənə inəyi kprakpa tə Isə Təm seɣesəlaa na kətəlaa taa səsaa səsaa caakaya Yesu ké kpaav nté. Pə taya pulu təu, pa nyəma teu si mpeɣe i kpəpənaa na í sɛəna isə inu. Ama pa nyámna samaa. 20 Μπρόγύ pa suu Yesu ke cəŋuyu, haləna pá caŋ pá tili feŋlaa si pá feŋiyi-i. Uena feŋlaa mpe pəle pá cəsi isu pa ké kupama napəli pəyele yem. Pa makaya Yesu nəɣə təu na pa təm kupəəsutu si pá ná. Pa caakaya ké si pá hiki mpi pə təu paa kra-i tə, na pá tu-i kufənɛe niŋ taa. 21 Tənaɣa pa təma-i si: Tacaa, tə nyəma teu si nyá kuyəɣətutu na nyá kuvəɣesətu pə təna kupantu ké. Nn paasəɣəna təu, nn fayasəyi yəlaa. Ama isəna mpi maɣamaɣa Isə caa si yəlaa í la tə, pə tampana ke n heeliyi. 22 Pə we mpv tə, ta mpaav taa pə muna tə felu lampuu ke Lom wulav səsə na?

23 Yesu təma Isə Təm seɣesəlaa acilayatu tənaya nyəm, uena í tə-we si: 24 I hu-li-m liyitee nyəɣəluyu na má ná. Awe nyuyu fotoo na i hətə ke pa ŋmaa pə təu?

25 Μπρόγύ Isə Təm seɣesəlaa cəwa si: Lom wulav səsə. Tənaɣa Yesu cə-we si: Aŋha, í cəla Lom wulav səsə ke mpi i ti tə, na í cəla Isə íleye mpi i ti tə.

26 Tə təna nti Yesu yəɣəta samaa taa tə, feŋlaa ta na isayatu natələyi tə taa. Ama Yesu kuvəcətu mələna-weye təmsuyu na pá su təkulum.

Səm waali tə fema isəna tu wee tə

(Matiyee 22:23-33; Maləki 12:18-27)

27 Μπρόγύ Satusee nyéma napəli pa kəma Yesu kiŋ. Satusee nyéma mpe pa tənayana si, sətəa kaa tə na pá fe. Μπρόγύ pa pəəsaa Yesu si: 28 Tacaa, Moisi sɪna-tuyu kusəsutu ke takəlasu taa si, yulu í wəna neu, na yulu inu í si na í yele i alv, na alv inu i feina-i na pəyaya, neu ká hə leelu inu na í hikina i taalv səlv ke piya. 29 Təu, Yulu nəɣəlu na i newaa, paa kəna yulu nyəɣə naatosompəɣəlaya. Μπρόγύ taalv kraɣa alv, uena í si, i fei pəyaya. 30 Tənaɣa naale nyəŋ həma leelu, haləna tooso nyəŋ náa hə tətə. 31 Pa naatosompəɣəlaya ŋke ka təna ka səpaya, alv inu i ta hiki pa taa nəɣəlu na pəyaya. 32 Pə waali ké alv inu i tɛesa səpu. 33 Təu, pa təna pa kraɣav-i mpv tə, sətəa fem wule pa taa aweyele alv tu?

34 Μπρόγύ Yesu cə-we si: Antulinya inə i taa cənɛye apalaa kprakəyi alaa, na alaa náa saaku apalaa. 35 Ama apalaa na alaa mpa pa ké si paa tə na pá fe na pá caya cele antulinya wei i kəŋ tə i taa tə, akpayaale kaa wee təna. 36 Mpe inu paa tasəyi səpu tətə, paa wee ké isu isətəa tillaa wev tə. Pa fem mpv tə pa pəsa Isə piya ké. 37 Moisi hulaa təkəlekele ké si sətəa ká tə na pá fe. Pə təu ké i yaa Tacaa si: Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Isə, ké timpi pə yəɣəta hotiya təm

tò. ³⁸ Iso ké weesuɣu nyóma nyəŋ ké, i ta ke səttaa Iso. Iso inɪ i tɔɔ ké pa təna pa wəna weesɪŋ sɪ pá lakɪ i təmle.

³⁹ Tənaɣa Iso Təm seɣesəlaa taa napəli pa tɔma sɪ: Tacaa, n tu yɔɣɔta teu ké.

⁴⁰ Pə taɣa pulɔ, pa taa nyɪ nti pá pɔɔsɪ-i tɔ.

Isəna Mesii na Tafiti pa wɛɛ tɔ
(Matiyee 22:41-46; Maləki 12:35-37)

⁴¹ Mprúɣú Yesu pɔɔsa Iso Təm seɣesəlaa sɪ: Isənaɣa pa təŋ mpu sɪ Mesii ke Tafiti pəɣaɣa ye?

⁴² Pəyele Tafiti maɣamaya ná ŋmaa i yontu takəlaya taa ké sɪ:

Tacaa Iso heela ma Səsə sɪ,
caya ma kəŋkəŋ taa.

⁴³ Haləna má kəna nyá kolontunaa
na ŋ loosi nyá nəəheɛ ke pa tɔɔ.

⁴⁴ Tɔɔ, Tafiti ná yaawa sɪ Tacaa kele, isənaɣa Mesii náá məli na í ké Tafiti pəɣaɣa?

Isə Təm seɣesəlaa laakali lapənav
(Matiyee 23:1-36; Maləki 12:38-40)

⁴⁵ Samaa təna təŋna Yesu təm nuu, ɪlena Yesu tɔ i falaa sɪ: ⁴⁶ I lana Iso Təm seɣesəlaa mpe na laakali. Pa sɔla tokonaa səsaa suuu ké na pá cəki. Pa caaki sɪ pá seeki-wɛɣɛ kuyɛɛŋ taa ké. Yuta nyóma təkotilena taa, teeli teeli təcayale ke pa pɛkəɣɪ. Acima taa, səsaa təcayale ke pa pɛkəɣɪ na pá cakɪ. ⁴⁷ Mpe pa leekəɣəna leelaa ke pə təna mpi pɛle pa wəna tɔ. ɪlena pá suu Iso sələmuɣu na pə taɣali, sɪ pə hólɪ sɪ mpeɣɛ kɔpama. Pə tɔɔ ké paa te na pá ná katatəlaya.

21

Alv wei i tv santiinaa naale tɔ
(Maləki 12:41-44)

¹ Yesu kusa ɪɛ, ɪlena í na tɔŋtunaa tɔɣɪ pa kuhav ke Iso təseɛle səsəle kuhav atakaanaa taa.

² Na í ná tətəɣə alv leelu konyəntu nəɣɔlɔ, na í pɛtəɣɪ santiinaa naaleɣɛ pə taa təna. ³ Tənaɣa Yesu tɔma sɪ: Təm tampana tɔɔ ké ma heeliɣi-mɛ. Mpi leelu konyəntu inɛ i tɔwa tɔ, pə kəla panɛ pa təna pa kɔtɔtɔm. ⁴ Pə taɣa pulɔ, yəlaa lelaa təna ná kpaɣa pa liɣitee nna a kpisa yem tɔɣə na pá haaki. Ama alv inɛ, paa na i ké konyəntiya tɔ i kpaɣa i liɣitee təna na í tv. Pə ta kaasi-i pulɔ sɪ í yana paa tɔɣənaɣa maɣamaya.

Isə təseɛle wakəlvɔv təm
(Matiyee 24:1-2; Maləki 13:1-2)

⁵ Mprúɣú napəli pa caya na pá yɔɣɔtəɣɪ Iso təseɛle təm sɪ: Pɛɛ kɔpana wəna pa lapəna Iso təseɛle ke canəm tɔ na mpi mpi pa haaki Iso ké tə taa tɔ, pə lapa na tɔ te teu ké. Tənaɣa Yesu heela pɔntunaa sɪ: ⁶ Pə təna mpi í naa ɪsəntɔ tɔ, kuyɛɛŋ ká kɔɔ wei i taa pə kaa kaasi pəle lɛntɛ na tə təna lɛntɛ tɔ tɔ, paa tusi pə təna.

Mpi mpi pə lapɔ ká hólɪ sɪ antulinya caa tɛm tɔ
(Matiyee 24:3-14; Maləki 13:3-13)

⁷ Mprúɣú mpe inɪ pa pɔɔsa Yesu sɪ: Pəlee ké mpu inɪ pu la? Na ŋmaatəle nteɣɛ pu hólɪ na tɔ nyəna sɪ pə wɔsaa?

⁸ Tənaɣa Yesu sɪ: I la laakali, í taa yele na nəɣɔlɔ kɔɔ na í toliɪ-mɛ. Mpi tɔ, paɣale ká kɔɔ na pá haa pa təɣɪ ma hətɛ, sɪ mpeɣɛle Mesii, na pá təŋ sɪ, pə wɔsaa ké. Ama í taa nuna-wɛ. ⁹ I kəma na í nu yoon na pə təna pə pəsuvu yem ké kpɛntəlasɪ tɔ pə təŋ, í taa nyá. Təle tə tənaɣa mpu, pə wɛɛ sɪ tə la na pəcəɣə. Ama waali ké antulinya náá kɔɔ na í tɛŋ.

¹⁰ Mprúɣú Yesu tasa-wɛɣɛ heeluvu sɪ: Tɛtv kateŋa lɛŋka ká yoon lɛŋka nyóma, na kawulaya lɛŋka ká kuli lɛŋka tɔɔ. ¹¹ Tɛtv ká sele pə kaa la nyənuɣu, nyəɣəsɪ na yulɔkɔsəku ká lu tiiliwɛ tiiliwɛ. Kəkələ təma sɔɣəntu nyəna na atəma səsəna ká luna ɪsəttaa na pé tii.

¹² Ama na pécó tène iní tē tēna tē laki ile, paa kra-me, na pá tu-meyē wahala səsə. Paa cele-meyē Yuta nyéma təkotilenaa taa nyéma, na pele pá huona-me. Paa tu-meyē saləkanaa, paa yaa-meyē nənəəsi ke awulaa səsaa na tetu təkəlaa pa kin ke ma tō. ¹³ Ama tēna weyē pu topili-meyē mpaan si í hólí ma təm tampana. ¹⁴ I tayani mə ti si, paa pu la isəna, í taa nəğəsi nti í ka huu na í lu tō na pə ta tata. ¹⁵ Pə taya pulu, ma mayamaya maa tasəna-meyē layatu ke təm nti í ká yəğəti na mə kolontunaa taa nəğəlu kaa na kucəcətu, pəyele pa kaa kee pa nyəntu tō. ¹⁶ Mə caanaa na mə toonaa na mə taalnaa na mə newaa na mə nyéma na mə cewaa ka tu tūna-meyē mə kolontunaa niñ taa, halí paa kv mə taa payale. ¹⁷ Yəlaa tēna taa ká kpana-meyē ma tō. ¹⁸ Paa na mpv mə taa nəğəlu nyuyv kaa holi-i holuyv mayamaya. ¹⁹ Ile mu nyaga apalotu, pu ya mə nyəəñ.

Yosalem yəkyv təm

(Matiyee 24:15-21; Maləki 13:14-19)

²⁰ Ye í kəma na í ná yoolaa kupiñ tama Yosalem ke kotaya, í nyi si i yəkyv wəsaa kele waatu iní. ²¹ Mpv iní tō, mpa pá wē Yuta, pa se na pá kra pójñ. Na mpa pele pá wē Yosalem taa, pá lu na pá hatəli. Na mpa pele pá wē tawa taa, pá taa kpe. ²² Pə taya pulu, kuyeyñ iní i taa ké pu naasi Yosalem nyéma ilena pécó pə tēna pə lá isu paa ηmaav Isə Təm taa tō. ²³ Ahusitonaa na asəñ pa təm ká la waiyo ké waatu iní. Wahala ká tō icate nté tē taa, yəlaa pane paa ná Isə pááná. ²⁴ Paa kv-wē na layate, paa kra-weyē yomle ke piitimnaa tēna taa. Ma ta nyi isənaa ke pu yelina Yosalem na pá pááləyí i taa, haləna pele pa waatu kəə na í su tənaya.

Yulu Pəyaya kəntē

(Matiyee 24:29-31; Maləki 13:24-27)

²⁵ Pu hólí ηmaatēe ke ilim na isətu na isətuləñasi pə tō. Lanwakəlle səsəəle ká kra katerja tēna, na nəğəse ká kv-weyē tenku na i hola səsəəna pə kəkəte səsəəle tō. ²⁶ Yəlaa ká huu mpi pu kəə antulinya tēna taa tō pə təm, ilena səğəntu səsəəntu kra-wē na pá si pa tuiñ tō ké yem təkətu. Pə taya pulu tō, pu ciyiti isətənyv taa kəkəlnaa. ²⁷ Waatu inəxi paa na Yulu Pəyaya má ma səñ isəñməntuyv tō, na má tiiki na ma toma ke səsəm na ma teeli. ²⁸ I kəma na í na mpv iní pə sv lapu ile, í kvsi mə nyəəñ na isə na í feesi təfuu. Pə taya pulu, mə waasuyv caana kəntē.

Fiki tuyv təm

(Matiyee 24:32-35; Maləki 13:28-31)

²⁹ Mpyó Yesu təma-wē si: I nyəñna tuyv ηku pa yaa si fiki tō na tuiñ leləñ na í na. ³⁰ Ye i kəma na í sv neyeyv í nyəma krapaa si heesuyv talaa ké. ³¹ Mpv tətəy pə wē, í kəma na í na mpv iní pə laki, í nyi krapaa si Isə Kawulaya wəsaa. ³² Tampana ke ma heeliyi-me, yəlaa mpa pa wēv isəntə tō pa kaa si pa tēna na pécó pə tənaya mpv pə la. ³³ Isətənyv na atē ká muki yem. Ama ma kuyəğətutu kaa saali paa pəcə.

I feñ teu

³⁴ I la laakali, í taa ye le na tətəyole na səlunyəəle pə pəsi-me, na kayana antulinya iné i nyəntu nəğəse kv-me. Ye í paasəna mpv kuyaku ηkv ku tuti-meyē. ³⁵ Pə kəñ kuuu ke antulinya tēna taa yəlaa tēna təmaa ké isu pa pətuyv puluyv tō. ³⁶ Pə tō tō í feñ na í sələməxi Isə ké tam, na í hiki toma na í lu mpi pu kəə tō pə taa, na í kəə í səñ Yulu Pəyaya má ma isəntaa.

³⁷ Yesu seğesaya Isə təsəele taa ké ilim ilim na í mələxi Olifinaa puyv tō ké taanaya taanaya na í svuki. ³⁸ Yəlaa tēna pukaya Isə təsəele taa ké tanəñ tanəñ təhuluhulu na pá nukú i waasu.

22

Yutaasi kəlmətə təm

(Matiyee 26:1-5; Maləki 14:1-2; Yohaani 11:45-53)

¹ Potopotonaa mpa pa taa kókósum fei tó pa acima wena pa yaa si Teev acima tó a wósa. ² Ḿpúyú kátelaa sásaa na Isó Tóm seyeselaa pa tǎhna mayasuyv ke iséna paa la na pá kv Yesu tó. Ama pa sǎyomayaana samaa ké.

*Yutaasi sǎlv puwa si i tǎyi Yesu ké nyuvv nyáma nin taa
(Matiyee 26:14-16; Maláki 14:10-11)*

³ Ḿpúyú Sataní sǎv Yutaasi Isákaleeu pa naanówa na naale taa lelv taa. ⁴ Ulena í polo na í na kátelaa sásaa, na Isó téséle sásǎle tǎhlaa taa sásaa pá seyesi iséna i ká la na í tǎ Yesu ké pa nin taa tó na pá su. ⁵ Tǎnaya pele pa lanja heewa sásóm. Ulena pá tó si paa ha-i liyitee. ⁶ Ulena Yutaasi tisi, na í sǎv pǎekóyv ke kuyaku kǎpankv nkú kv taa i ká tǎ Yesu ké pa nin taa na samaa ta nyi tó.

*Teev acima kǎtǎyǎv tǎyǎnyv
(Matiyee 26:17-25; Maláki 14:12-21; Yohaani 13:21-30)*

⁷ Potopotonaa mpa pa taa kókósum fei tó pa acima kuyaku nkú kv wule pa kvyi Teev acima iweesi tó kv talaa. ⁸ Ḿpúyú Yesu kǎsa Piyee na Yohaani si: I polo í tǎsǎyi-tǎyǎ Teev acima tǎyǎnaya.

⁹ Tǎnaya Piyee pa pǎosa-i si: Leye n caa si tǎ tǎsi-ke?

¹⁰ Ulena Yesu cǎ-we si: Ii naa, í ká kǎo isu í sǎv icate tó, í ká sulina apalv nǎyǎlv na í sǎyǎla lǎm na háyaya. I tǎh-i na í sǎv tǎyaya nká ka taa i ká sǎv tó. ¹¹ Ulena í pǎosi tǎyaya tǎ si: Tacaá si, kutuluyv nkú kv taa ké í na i ifalaa paa cǎya na pá tǎyǎ Teev acima kǎtǎyǎv? ¹² Apalv inu i ká hólí-meyé ate na isó kutuluyv taa ké nan sásǎv nakǎlǎyi isǎtaa, nkú kv taa we wontu nti í ká lana tó. Kv taa tǎnaya í ká tǎsi pǎ tǎna.

¹³ Ḿpúyú Piyee pa polaa na pá mayana teitei isu Yesu ka heela-we tó. Na pá tǎsi Teev acima kǎtǎyǎv ke tǎna.

*Tacaá sǎm tǎsǎyv
(Matiyee 26:26-30; Maláki 14:22-26; Kǎlentí I 11:23-25)*

¹⁴ Teev acima waatv talaa, ulena Yesu na i tillaa pá cǎya tǎyǎv. ¹⁵ Ulena í heeli-we si: Iséna ma nyula teu si má na-me tǎ tǎyǎ Teev acima tǎyǎnaya na pǎcǎ má sǎv ma kǎnyǎntǎyǎle taa tó pǎ we sǎyǎntv. ¹⁶ Pǎ tǎya pulv tǎ, tampana ke ma heeliyi-me si ma kaa tasa-yeyé tǎyǎv haléna pǎ kǎo pǎ hólí i tǎyǎv tampana ke Isó Kawulaya taa na pǎcǎ.

¹⁷ Ḿpúyú Yesu kǎyaya sǎlv m na kǎrv, na í see Isó ké í na tǎmle na í tǎ si: I mǎ-wi na í nyǎv mǎ tǎna. ¹⁸ Pǎ tǎya pulv, ma heeliyi-me si pǎ kǎyǎv pǎnenté tó ma kaa tasa sǎlv m nyǎv haléna Isó kǎo na í tǎyǎv i Kawulaya na pǎcǎ.

¹⁹ Pǎ waalí ké Yesu kǎyaya potopoto na í see Isó ké í na tǎmle, ulena í fǎya-i na í cele-we na í tǎ si: Potopoto ine i kǎna ma tǎnyǎv nkú pǎ ha mǎ tǎv tó. Ḿpúyú í ká laki na í tǎsǎyi ma tǎv.

²⁰ Pa tema tǎyǎv ulena Yesu kǎyaya kǎrv ke mpv tǎtǎ na í tǎ si: Kǎrv ine i kǎna Isó nǎyǎv pǎelǎyv kvfam yoo, na ma calǎm mpi pǎ kǎrema mǎ tǎv tó mpi pǎ huléna pǎ tampana.

²¹ I nyi teu si wei i tǎyǎv-m kolontunaa nin taa tó i we cǎne, na ma na-i tǎ tǎkǎna. ²² Tampana tǎv Yǎlv Pǎyaya má maa tee ké isu Isó ká sǎv tó. Ama wei i tǎyǎv-m kolontunaa nin taa tó i tǎm we waiyo.

²³ Tǎnaya Yesu ifalaa sǎv tǎmaya pǎsǎyv si: Ile tá taa awe ká lana nteye mpv?

Sǎsǎntv tǎ hǎm

²⁴ Ḿpúyú Yesu ifalaa sǎv hǎm ke pa taa pa tike si pa naa wei paa nyǎnǎyi sǎsǎ tó. ²⁵ Tǎnaya le Yesu si: Piitimnaa awulaa sásaa nkǎkǎlǎyi pa yǎlaa ké. Na mpa pa ké tǎntunaa tó, pele pa caa pá cǎyusiyi-weye ta caa ta caa ké. ²⁶ Ama me ile pǎ taa wee nkǎpúyú mǎ kinj. Mǎ taa sǎsǎ í pǎsi i tǎyi mǎ sǎkǎpelu, na wei i kǎ wulav tó, í pǎsi i tǎyi tǎmle latv. ²⁷ Kǎtǎyǎv latv na wei pa laki-kv tó, awe kǎlǎna? Pǎ tǎya wei pa laki-kv tó. Anha, mpv inǎyi na má, ma we mǎ hekú ké isu kǎtǎyǎv latv. ²⁸ Me mǎ tǎka mǎ tǎyi teu na í ta kisi-m ma wahalanaa taa. ²⁹ Pǎ tǎv kǎ

ma tɔyɪ-meyɛ kawulaya isu ma Caa ná tɔyɪ ma tɔ. ³⁰ Má na-me tu tɔkəna na té nyɔɔki ma kawulaya taa, na í ká caya kumlee tɔɔ na í huukəna lseyeli kpeka naanɔwa na naale.

Siməŋ kpɛɛsɔyɔ tɔm kpaalɔyɔ

(Matiyee 26:31-35; Maləki 14:27-31; Yohaani 13:36-38)

³¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu tɔma si: Siməŋ Siməŋ Siməŋ, ke ŋkraŋŋ. Satanɪ səlɔma nɔɔɔ na pə ha-i si i paɣaləɣi mə təna isu pa paɣalɔyɔ tɔɔnaya pee na pə ləsəɣi lɔɔtɔ tɔ. ³² Ama ma səlɔma lɔɔ ké nyá tɔɔ si pə taa kɔɔ na n̄ yele lɔɔ ké nyá taa temmau. Nyaa kəma na n̄ layasi ile nyaa sɔɔsi nyá taapalaa ke apalɔtɔ.

³³ Tənaɣa Piyee tɔma Yesu si: Tacaɔ, ma tɔma ma tɔyɪ tɔkɔyɔ ké, paa saləka pə təkɪ ma na-ŋ, na paa səm ma na-ŋ tu səna.

³⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu cɔ Piyee si: Piyee, ma heeliyi-ŋ təfoo si mpi pu takɪ kampaav koou ke saŋa tɔ, n tɔma tɔm toosoɔɔ kpɛɛsɔyɔ si n ta nyɪ-m ké n ta nyɪ-m.

Liyitee na layate pə tɔkɔyɔ tɔm

³⁵ Pəle pə waali ké Yesu pɔɔsa i ifalaa si: Maa tiluyɔ-me na í tee mpɔ tɔyɔlɔyɔli, liyitee fei, huluyɔ fei, ŋtankpate fei tɔ, í laŋa pulɔpɔ cəcəka na? Pa cɔ-i si: Aai tə ta la-ŋ pulɔ.

³⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu tɔma i ifalaa si: Tɔɔ, pənente wei í wena liyitee, pɔntɔ í təkɪ i tɔɔ, na wei í wena huluyɔ í təkɪ-ku, na wei í feina layate, pɔntɔ í pɛeti i toko na í yana. ³⁷ Ma heeliyi-me təfoo si, nti pa ŋmaa lɔɔ Tɔm taa si: Asayaɔ taa ké pa tɔ-i tɔ, pə wɛɛ ké si pə la m̀p̀r̀ỳg̀ ma nyɔyɔ taa. Na nti ŋmaatɔ taa yɔɔɔta m̀p̀r̀ỳg̀ ma tɔɔ tɔ tu la teitei ké.

³⁸ Tənaɣa Yesu ifalaa tɔma si: Tacaɔ, layalɛ ntɔ cənɛyɛ naale. Uena Yesu cɔ-wɛ si: Aai, í yele tɔle.

Yesu səlɔmɔyɔ ke Olifinaa puyɔ tɔɔ

(Matiyee 26:36-46; Maləki 14:32-42)

³⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu kulaa na í lu, na í polo Olifinaa puyɔ tɔɔ, isu i tu lakuyɔ tɔ, uena i ifalaa təŋ i waali. ⁴⁰ Pa talaa uena Yesu tɔ-wɛ si: I səlɔmɔyɔ lɔɔ na pə taa kɔɔ na í hoti mayasuyɔ taa.

⁴¹ Tənaɣa Yesu yela-wɛ na í hatəli pəcɔ isu yulɔ í lɔɔɔ pəle tu tala timpi tɔ, uena i lun akula, na í səlɔmɔ lɔɔ si: ⁴² Hai, ma Caa, ye n nəkaa, kɔɔli wahala sɔsɔ ineyɛ ma nyɔyɔ taa. Ile paa na mpɔ la mpi n nəkaa tɔ, yele ma kɔnəkəm.

[⁴³ Tənaɣa isɔtaɔ tillu nɔɔɔlɔ i lu Yesu tɔɔ, na í sɔɔsi-i apalɔtɔ. ⁴⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ laŋwakəlle sɔsɔle kra Yesu, uena í sɛɛsi isəle təkəŋkəŋ na lɔɔ səlɔmɔyɔ. Na haŋaya lukaya isu caləm na ká tosiyi atɛ.]

⁴⁵ Yesu tɔma lɔɔ səlɔmɔyɔ, uena í kulɪ na í məli i ifalaa cɔlɔ na í mayana isənyəŋle kra pɛle na halɪ pə caŋ pa too. ⁴⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ i pɔɔsa-wɛ si: Suwɛyɛle í tookuyɔ mpɔ tɔ? I kulɪ, í səlɔmɔyɔ lɔɔ, pə taa kɔɔ na í hoti mayasuyɔ taa.

Yesu kpav

(Matiyee 26:47-56; Maləki 14:43-50; Yohaani 18:3-11)

⁴⁷ Yesu təŋna m̀p̀r̀ỳg̀ yɔɔɔtuyɔ, ile yəlaɔ samaa tapayale, na ifalaa naanɔwa na naale taa lelu Yutaasi tɛɛna-wɛyɛ nɔɔɔ na í kəna-wɛ. M̀p̀r̀ỳg̀ i kpətəna Yesu si i kpəkəɣəna-i. ⁴⁸ Tənaɣa Yesu pɔɔsa-i si: Yutaasi, kpəkənaɔ ke n huləɣəna kolontunaa si pə kra Yulɔ Pəyaya má na?

⁴⁹ Mpa pa wɛ Yesu tɔɔ tɔ, pa ná mpi pə caa lapɔ tɔ, uena pə pɔɔsi-i si: Tacaɔ tə yooɔna ta layalɛ ke?

⁵⁰ Tənaɣa Yesu tɔɔ nyəma mpe pa taa lelu loma kətulɔ sɔsɔ təmle tu ntəɔŋŋ ŋkraŋyɔyɔ na í kɔɔli təfɛŋ. ⁵¹ Uena Yesu tɔ-wɛ si: I yele mpɔ pə mayana.

M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu tokina yulɔ inɪ i ŋkraŋyɔyɔ, uena ku məli isu ku wɛɔ tɔ. ⁵² Pə waali ké Yesu pɔɔsa kətəlaɔ sɔsaa na lɔɔ tɔsɛɛle taŋlaɔ taa sɔsaa na Yuta nyəma taa nyɔyɔ nyəma nyɔyɔ nyəma mpa pa kəma-i kpav tɔ si: I kəŋ na í nəkɪ na í kraɣa layalɛ na kpətəŋ tɔ, maya ŋmulɔ isayaɔ

κέ? ⁵³ Μά na-me tu wenna Iso taseele taa ké kuyeeη tēna na í tá preeki si í kra-m. Ama mə na ahoο səkpetuyu tee asayaa səsaa mə waatu tapəna saηa.

Piyee kpeesuyu

(Matiyee 26:57-58,69-75; Malaki 14:53-54,66-72; Yohaani 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Μρύγύ pa kra Yesu na pá pona kətulv səsə təyaya, na Piyee təyaya ι waali ké táálóm̄ tō. ⁵⁵ Paa tayana kəkə ke taya hekv taa. Təyaya Piyee polaa na í sət̄i mpa pa pamna kəkə ηke tō pa hekv taa. ⁵⁶ Təmle tu alvnyəη nəyəl̄v ι na-ι kəkə kpeenη na í caηaa, ilena í nyəmi-ι tərəηη na í tō si: Ι na apalv ineyε.

⁵⁷ Təyaya Piyee kpeesaa si: Alv nyá, aai, ma ta nyəmi-ι yoo.

⁵⁸ Pə lapa layasaya ke pəcə, ilena nəyəl̄v tət̄ə náá na Piyee, na í tō si: Pa taa weyεle na nyá tət̄ə. Ama Piyee cə apalv inι si: Pə taya ma.

⁵⁹ Pə tasa layasaya ke lapv, ilena nəyəl̄v tət̄ə náá seesi isəle si: Tamprana tō, apalv inε na Yesu ké. Pə taya pulv tō, ι ké Kalilee tū ké.

⁶⁰ Təyaya Piyee cəwa si: Nti apalv nyá n yəyətəyι tō ma ta nyι-tι.

Ι nəyət̄ə ta tu tiita atε ilε kampaaυ koo kraakra inəyələ. ⁶¹ Təyaya Tacaa pəsaa na í yaya Piyee ke isələ. Ilena Piyee tōsι nti Tacaa ka yəyətə-ι tō tē tō si: Mpi pu takι kampaaυ kou ke saηa tō n tēma təm toosoγo kpeesuyu si n ta nyι-m ké n ta nyι-m. ⁶² Μρύγύ ι tukaa na í lu, ilena í wii isu ι səkι ι səkι.

Yesu tūυv na ι mapv

(Matiyee 26:67-68; Malaki 14:65)

⁶³ Yəlaa mpa pa taηa Yesu tō, pa paakayana-ι, na pá makι-ι. ⁶⁴ Pa taka ι isentō ké na pá təηι-ι si: Kreye, awe mapəna-η?

⁶⁵ Pa yəyətə-ι təmnaa təmnaa kwəwutv ke payale tət̄ə.

Yesu ponav ke kotuyu səsəυ

(Matiyee 26:59-66; Malaki 14:55-64; Yohaani 18:19-24)

⁶⁶ Kv fema, ilena Yuta nyuyv nyəma nyuyv nyəma na kətəlaa səsaa na Iso Təm seγesəlaa pá koti pa tēma. Μρύγύ pa pona Yesu ké pa kotuyu səsəυ taa. ⁶⁷ Na pá pōsι-ι si: N ké Mesii? Cə-tv na tē nu.

Μρύγύ Yesu cə Yuta nyuyv nyəma si: Ma heeliγi-meyε na u tisiγina-m. ⁶⁸ Ye ma pōsa-meyε kupōsutv nti, u cə-m natəli. ⁶⁹ Ama pə kraγav pənente tō, Yulv Pəyaya má maa caηa Iso təη tēna tū kəηkəη taa.

⁷⁰ Təyaya Yuta nyuyv nyəma tēna pəsənaa si: Ye mpv n ké Iso Pəyaya ntō?

Μρύγύ Yesu cə-we si: Tə mayamaya tē lunna mə nōsι taa, ma ké Iso Pəyaya ké.

⁷¹ Təyaya Yuta nyuyv nyəma tēma si: Tə luna ι nəyət̄ə na tá mayamaya tē nu ilε, tē tasəyι aseeta nyəma ke preekuyv si tē lepe?

23

Yesu ponav ke Pilati

(Matiyee 27:1-2,11-14; Malaki 15:1-5; Yohaani 18:28-38)

¹ Təyaya kotilaa tēna kvlaa na pá pona-ι Pilati isentaa. ² Μρύγύ pa svv-ι təm tuyv ke tēna si: Tə mayana apalv inε ι tvsəyι tá yəlaa si pá taa felι Lom wulav səsə ke lampuunaa. Haləna í təη si inəyələ wulav səsə Kilisiti.

³ Μρύγύ Pilati pōsa Yesu si: Nyayale Yuta nyəma wulav səsə inəyι?

Ilena Yesu cə Pilati si: Ntəyələ n yəyətə mpv.

⁴ Μρύγύ Pilati heela kətəlaa səsaa na samaa si: Maa naa apalv inε ι kwakələtv se.

⁵ Ama kətəlaa səsaa na seesa isəle si: Ι seγesəyι yəlaa ké si pá kisi tetv səsaa. Hatoo Kalilee ke ι caala-tι, na í cə Yuta tetv tēna, halι nōnōw kēle ι tala cəne.

Yesu ponav ke Heloti

⁶ Pilati nu katelaa sasaa tom nti, ilena i pɔɔsi si: Apalu ini Kalilee tu ke?

⁷ Pilati koma na i cekana si Yesu ke Heloti ifalu ilena i to si: I pona-i Heloti. Pə pamna ilé i ka we Yosalem ke kuyeeɲ ini i taa tɔtɔ. ⁸ Heloti ná Yesu ilena i lanje hulumi sasəm. Pə taya pulv, i ka nu i tom, ilena i nyuli hatoo lanje si i na-i. Na i tɛlayaa si i ká lapɪ-i piti tɛmlɛ natɛli na í ná. ⁹ Na í pɔɔsa-i tɔmnaa payale. Ama Yesu ta cɔ-i paa kulumbuyv. ¹⁰ Katelaa sasaa na Iso Tom seyəsəlaa naa we tɛna na pɛle pá suuki-i isayatu na isəle kuvɛɛmlɛ. ¹¹ Heloti na i yoolaa pa wonɔaya Yesu ke na pá laki-i nyan ke sasəm. Mɔ́yú pa suu Yesu ke kacəka toko sasə nɔyɔlv, ilena pá mɛɲa-i Pilati kin. ¹² Kuyaku ŋku ku mayamaya ke Heloti na Pilati pa ciikaa. Pəyele paa wɛna tɛma na kolonja ké.

Si pá kv Yesu ké pá kv-i

(Matiyee 27:15-26; Maləki 15:6-15; Yohaani 18:39-19:16)

¹³ Mɔ́yú Pilati kota katelaa sasaa na icate nyuyv nyóma na samaa, ¹⁴ na í to-we si: I kɔna-m apalu ine si i tolisiyi yəlaa. Tɔv, ile ma pɔɔsa-i tɔmnaa ke mə isentaa. Ama ma ta na kawalasi nsi í tu-i to si taa nakələyi i kin. ¹⁵ Heloti mayamaya ná tá na isayatu ke Yesu kin tɔtɔ, pə tɔo ké i tayana-tuyv-i mɛɲnav. Apalu ine i ta wakəli pulv mpi pə nɔyəsəna pá kv-i pə tɔo tɔ. ¹⁶ Ile maa yeke na pá mapɪ-i akpatɛɛ ilena í tɛɛ.

[¹⁷ Paa Tɛɛv acima wɛna a tɔo pə wɛɛ si Pilati í tɔli-wɛyɛ saləka tu nɔyɔlvuyv.]

¹⁸ Mɔ́yú pa tɛna pa kɛntaa na pá koo si: Yeke pá kv ine ini, na n tɔli-tuyv Palapaasi.

¹⁹ Yulokvle tom na yoo nakvli ku lapəna icate taa na pá təkɪ Palapaasi. ²⁰ Pilati sɔɔla teu si i yeki Yesu, ilena í tasəna- wɛyɛ yɔyɔtənav. ²¹ Ama pɛle pa mapa kapusi si: Kamɪ-i səm tesika tɔo, kamɪ-i səm tesika tɔo.

²² Mɔ́yú Pilati tasa-wɛyɛ yɔyɔtənav ke tom tooso nyəm si: Ile isayatu ntiyi i lapa? Ma ta na nti tɔo tɔo paa kv-i tɔ. Ile maa yeke na pá mapɪ-i akpatɛɛ ilena í tɛɛ.

²³ Ama pa tasa kiisuyv na ton na isəle kuvɛɛmlɛ si paa kamɪ-i tesika tɔo. Haləna pa kakiisasi nsi si nu Pilati. ²⁴ Tənaɔa Pilati tɛma si: I la isəna í caa tɔ. ²⁵ Ilena í tɔli-wɛyɛ wei paa təka yulokvle na yoo tɔo na pa tənaya si pá yeke-i tɔ, na í cɛle-wɛyɛ Yesu si pá lana-i nti pa sɔɔlaa tɔ.

Yesu kam

(Matiyee 27:32-44; Maləki 15:21-32; Yohaani 19:17-27)

²⁶ Pa tɛekayana Yesu ile pə pamna Silɛni tu wei pa yaa si Siməɲ tɔ i luna taale nté na pá sulɪ-i, na pá kpa-i na pá sukɪ-i Yesu tesika si í tənəna i waali.

²⁷ Yəlaa samaa tuutuuma tənaya i waali na alaa tɔtɔ, na pɛle pá kpa pa lanja na pá wiiki i tɔo. ²⁸ Mɔ́yú Yesu pəsəna alaa mɛ pa tɔo na í to-we si: Hai Yosalem alaa mɛ, í taa wii-m. Ama í wii mə na mə piya. ²⁹ Pə taya pulv, kuyeeɲ wɛɛ i ká kɔo wei i taa paa tɔ si: Nyulelenj nyóma nté kaalvasi, mpa pa ta tu məli məlvuyv mayamaya yaa, mpa pa həla pə ta mvsɪ tɔ. ³⁰ Waatu inəyi paa wiikina póɔɲ si: I nyəkɪ-tv. Na paa tɔ pulasi si: I takɪ-tv. ³¹ Pa ta kpisi taleɛ, kacəɲfana tawvsi na?

³² Mɔ́yú pa kɛɲna yəlaa asayaa ke naale tɔtɔ si pa kvyi pá na Yesu. ³³ Pa koma pa tala timpɪ pa yaa si Nyumpɔyɔlaya tɔ, ilena pá ká Yesu ké səm tesika tɔo ké tɛna, na pá ká asayaa mɛ tɔtɔyɔ tesikasɪ tɔo, lelv ke i ntɔyɔɲ tɔo, lelv ke i mpətəɲ tɔo. ³⁴ Mɔ́yú Yesu si: Taca, taa nyəni pa isayatu, pa ta nyɪ nti pa laki tɔ.

Ilena pá tɔ tɛtɛ ké i wontu tɔo na pá tala-tɪ. ³⁵ Yəlaa samaa sənə tɛna na pá nyənəyi. Yuta nyuyv nyóma wonɔaya-i na pá tən si: Ye tampana i ké Mesii wei Iso ləsaa tɔ í ya i ti nyuyv, isu i ka yapv lɛlaa tɔ ile.

³⁶ Yoolaa ná wonɔaya-i tɔtɔ na pá pona-i lum kunyənəm napəli, ³⁷ na pá tənɪ-i si: Ye n ké Yuta nyóma Wulav sasə, waasi nyá təyi nyá mayamaya.

³⁸ Paa ŋmaawa na pá pusi i nyuyv tɔo si: Yuta nyóma Wulav sasə ntɔ.

³⁹ Asayaa mpa pa kama tesika tɔɔ tɔ pa taa lelv ná tuv-i si: Isu si Mesii kele nyá yaa? Ya nyá ti nyuyu na n̄ krentəna tá na n̄ ya tɔtɔ.

⁴⁰ Ama lelv ná kaləna ílé si: Saləka kuləm inəyi pa tu nyá, íle pepe tɔɔ ké nn see Isə? ⁴¹ Pa tuyu taya saləka inə tɔ pə keesaa ké. Ta kulaputu feləyənə-tu. Ama inə ílé, i ta la kawalaya nakəli.

⁴² Ulena í tɔ Yesu si: Yesu n kəŋ n̄ kɔɔ nyá kawulaya təyɔu tɔ tɔɔsi ma tɔɔ.

⁴³ M̄p̄yú Yesu cɔ-i si: Təm tampana ke ma heeliyi-ŋ, saŋa wule tənə tə mayamaya má na-ŋ tu svu aləsanna.

Yesu heev

(Matiyee 27:45-56; Maləki 15:33-41; Yohaani 19:28-30)

⁴⁴ Tənaya pə məla yuyu isu ahoɔ, pəyele pu wə isu ilim sikuɔu taka ké. M̄p̄yú səkrətuɔu nyala ɪcate tɔɔ, haləna pə tala ilim huɔu waatu. ⁴⁵ Puyɔu ŋku ku kaya Isə təsəele sɔsɔle taa tɔ kule kv keesəna kv hekv taa na kv faya hun naale ke yem. ⁴⁶ Ulena Yesu kiisina nəyɔ sɔsɔya si: Ma Caa, kraya-m. I tɔma m̄p̄yú yəyɔtuɔu ulena í hee. ⁴⁷ Lom yoolaa nyuyu tu ná pə tənə mpi pə lapa mpv tɔ, ulena í sa Isə na í tɔ si: Tampana tɔɔ, yulu inə i ka ké yulɔpan ké.

⁴⁸ Samaa wei i tənə i kəma nyənuyɔ tɔ i ná pə tənə mpi pə lapa mpv tɔ, ulena pá kra pa laŋa na pá məli krente. ⁴⁹ Yesu cewaa tənə, na alaa mpa pa tənaya-i hatoo Kalilee tɔ pa sənə táálərn̄ tɔɔ na pá nyənəyi mpi pə laki tɔ.

Yesu pim

(Matiyee 27:57-61; Maləki 15:42-47; Yohaani 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Yuta ɪcate Alimatee apalv nəyɔluɔu pa yaakaya Yosəefv. Apalv inə i ké yulɔpan na í tənəyi tampana na i kenayana Isə Kawulaya tɔɔ. Mpe pa kotayana kotuyɔ sɔsɔu ŋkv. Ama i taapalaa kotuyɔ nyəma leləa tu nti tɔ pəle na pá la tɔ tɔ ta maya-i. ⁵² M̄p̄yú i kulaa na í polo Pilati kin na í sələmi-i si i kprakəyi sətɔ. ⁵³ Ulena í polo na í tisi sətɔ ke tesika tɔɔ na í caa kponkponu tɔŋ nyəntu pɔŋkahuləna na í taki-i, na í pimi-i pəlaav ŋku paa hula kvkramuyɔ taa na pa ta pinta nəyɔlv tɔ kv taa. ⁵⁴ Aləsima wule nté pə tənə pə hɔla mpv, na kvayaku kvheesuyɔ caaki caaluyɔ.

⁵⁵ Alaa mpa pa tənaya Yesu ké hatoo Kalilee tɔ pá na Yosəefv pa poləna. Pa wiila pəlaav taa na pá ná isəna pa husa sətɔ tɔ. ⁵⁶ Ulena pá kpe na pá tayan̄ nimnaa na tulaalvnaa mpa paa sayali sətɔ tɔ.

Ama pa heesa kvayaku kvheesuyɔ wule isu kvəsəutu taa wəv tɔ.

24

Yesu fem

(Matiyee 28:1-10; Maləki 16:1-8; Yohaani 20:1-10)

¹ M̄p̄yú alaa taa tɔv ke cimaasi tanəŋ tɔe na pá kul̄ na pá polo pəlaav tɔɔ, na pá təka pa nim sɔsɔŋ nyəm mpi paa tayanəa tɔ. ² M̄p̄yú pa mayana pə kula pəlaav pəle ke pəlaav nəyɔ na pə pilimi-te na pə pona pooluŋ. ³ Tənaya pa svu pəlaav taa, ama pa ta mayana Tacaa Yesu. ⁴ Pa wəe na pa tənə pə təm mayasuyɔ, íle apalaa napələyi naale lu pa tɔɔ kele na pá suu wontu na tɔ tee kəkə tənəyənəyənə. ⁵ Səyɔntu kra alaa na pá ká pa nyɔŋ na atɔ. Ulena yəlaa mpe pá tɔ-wə si: Weesuyɔ tu ke mə pəkəyi sətəa hekv na? ⁶ I fei cənə, i fema. I tá tɔɔsi nti i ka heela-məyɔ i ka wəv Kalilee tɔ si: ⁷ Pə wəe ké si pá tu Yulu Pəyaya ke asayaa niŋ taa, na pá ka-keye tesika tɔɔ, íle kaa fe pə wəe tooso wule.

⁸ Tənaya pa tɔɔsa Yesu kvayəyɔtɔtu nti. ⁹ Alaa luna pəlaav tɔɔ, ulena pá kraya pə tənaya mpv na pá keesi Yesu ifalaa naanvwa na kuləm na leləa tənə. ¹⁰ Alaa mpeyele Makətala Mali na Saani na Saaki too Mali. Pa na leləa ké, na təm kuləmtu ntəyi pəle pa tasa tillaa ke heeluyɔ. ¹¹ Ama tillaa ná huəkaya si təm nti alaa heela-wə tɔ tɔ luna-wəyɔ yem ké, pa ta mv-wə na-ti. ¹² Paa na mpv Piyee kulaa na í kraya asewa na í polo pəlaav tɔɔ. I talaa ulena í luŋ na í wiili

na í mayana kpronkpontu ton nyentv pwnkahulwja saalasí tike. Pə waali ké i kulaa na í mæli i te na piti kra-i səsəm ke nti tə lapa mpv tə tə tō.

Yesu na tillaa naale pa təm
(Maləki 16:12-13)

¹³ Wule nté tə mayamaya ke Yesu na tillaa taa naale napəli ná kulaa na pá puki icate nte pa yaa si lmayusi tə. Icate nté na Yosalem pə poolwə nəğəsəna kilomεεtələnəa naanwə na kuləm. ¹⁴ Mpi pə tənə pə hōlaa tə pə faaci ke pa lakaya. ¹⁵ Pa tənə yəğətuyv na pá mayasəyi-ti ile Yesu mayamaya hika-wəyē, na í na-wē pá tən. ¹⁶ Pa na-i, ile pə ta ce pa isentōo ké si pá nyəm-i. ¹⁷ Tənaya Yesu pəsa-wē si: I tən ile təm ntiyi í mayasəyi mpv?

Mpúyú pa sənəa na pa lanə wakəla tənənən. ¹⁸ Tənaya pa taa lelv wei pa yaa si Kəleupaasi tə i tōma-i si: Pə pəv Yosalem inē i tənə tə, nyá tike nyá ta nuna nteyē kəkələnəa mpa pa hōla kuyeyē inē i taa tə? ¹⁹ Mpúyú i pəsa-wē si: Kəkələnəa mpa ye?

Iləna tənəlaa naale cə Yesu si: Mpi pə mayana Nasaleti Yesu wei i ké Isə kuyəğətutu teləsulv səsə tə. Pécó i ka pəsa təma səsəna lapv na seyeşuyv ke pə tu fei, haləna Isə mayamaya nyənə-i səsə na yəlaa tənə tə. ²⁰ Ta kətəlaa səsaa, na tá nyuyv nyəma pa kpana-i na pá ku-i, na səm tesika tōo ké pa kama-i. ²¹ Tá tēlayaa si inu i ká yana nteyē lseyeli nyuyv. Təv saŋa taa wē tooso kəlv, pə tənaya mpv pə hōlv tə. ²² Pəle pə paasi tá taa alaa napəli pa tu-tuyv piti taa. Pa taa tev na pá polo pəlaav tō. ²³ Ama pa ta mayana sət. Pa məlaa iləna pá heeli-tu si: Isətaa tillu lu tá tō, na i heela-tu si i fema. ²⁴ Tá taa ləlaa ná pola pəlaav tō na isəna mpi alaa kēsa tə, mpúyú pa mayanaa tətēyē. Ama i mayamaya ke pa ta ná.

²⁵ Tənaya Yesu tōma-wē si: I ké layatv feinaa ké. Pepe tōo ké u muyi ləŋ ke nti Isə kuyəğətutu teləsəlaa ka kraalaa tə ye? ²⁶ Pu wē si Mesii ká təğə konyəŋ ke mpúyú na pécó pá tu-i teeli mē.

²⁷ Mpúyú i kpaya Isə Təm takəlaya taa təm na í seyeş-wēyē timpv pa yəğətə i təm tə. Moisi takəlasí ke í caalənaa na í kpenti na í tuytəna Isə kuyəğətutu teləsəlaa tənə nyənəsi taa.

²⁸ Pa kəma na pá tala icate nte pa pukaya tə, iləna Yesu la isu i tēeki tənə tō. ²⁹ Ama pa kra-i si: Tá na-ŋ tē svv, nn naa taanaya taanaa, na pə caa yuyv.

Mpúyú Yesu cayaa na í na-wē pá tan taanaya. ³⁰ I na-wē pa cayaa na pá təkí, iləna í kpaya potopoto na í seē Isə ké í na təmle, iləna í fayə-i na í cele-wē. ³¹ Tənaya pə ce pa isentōo na pá nyəm-i. Mpúyú i muka yem ké pa hekv taa tənə. ³² Tənaya pa tōma tōma si: Anhaa, pətooli, tə yəğətaya na í seyeşəyi-tuyv Isə Təm ke mpaav taa tə pə svv-tuyv teu təkəŋkəŋ na?

³³ Tənaya tənəlaa naale inu i kulə kraakraa na pá mæli Yosalem. Iləna pá mayana pa naanwə na kuləm inu na pa taapalaa pa kotaa, ³⁴ na pá tən si: Tampana tōo Taca fema. Siməŋ na-i.

³⁵ Mpúyú mpe pa mayamaya pa kēsa-wēyē mpi pə lapa-wēyē mpaav taa tə, na isəna pa nyəmna Yesu ké potopoto təfayəle tə.

Yesu ifalaa tō luv

(Matiyee 28:16-20; Maləki 16:14-18; Yohaani 20:19-23; Tillaa Təmle 1:6-8)

³⁶ Pa tənə mpúyú yəğətuyv, iləna Yesu mayamaya lu pa hekv taa na í tō-wē si: Isə í heēsi lanə.

³⁷ Tənaya səğəntv kra-wē na pá tənə paaki. Pə taya pulv, paa nyəmaya si asənaalu ké. ³⁸ Tənaya Yesu tōma-wē si: Pepe tōo ké mə pəntv kpεεtəyi mpv? Na pepe tōo ké í lakí sika ke mpúyú mə taa? ³⁹ I nyənə ma niŋ na ma nəhēē na í ná, maya te. I takí-m na í ná. Ma wəna tənuyv na mwa, ma fei isu mpi pə naa yem tə.

⁴⁰ Yesu yəğətə mpv, iləna í hólí-wēyē i niŋ na i nəhēē. ⁴¹ Lanəhəlvmlə na piti wei i kra-wē tə pə katatəlaya tōo pa ta pəsi na pá mv-ti. Tənaya i pəsa-wē si: I wəna təğənaya nakələyi cənē?

⁴² Mpúyú pa kənə-i tinte kuwəpəle tilimle, ⁴³ na í mv na í təğə pa isentaa. ⁴⁴ Pə waali ké i tōma si: Ntəyi maa heela-meyē waatv wei ma na-mē tu wē tə si, ma təm nti nti paa ŋmaa Moisi takəlasí taa na Isə kuyəğətutu teləsəlaa nyənəsi taa na Yontu taa tə tu la.

⁴⁵ Μπόγύ ι kula pa ise si pá cekəna Iso Təm takəlası. ⁴⁶ Na ι heela-we si: Pa ηmaawaya si pə wee si Mesii ká si ké na ι ká fe pə kuyeeη tooso nyəηku wule. ⁴⁷ Pə wee si pá təkı ι hətε na pá lakəna waasv ke piitimnaa təna, na pə hə yəlaa na pá layası tənte na pə hısi pa isayatvnaa. Ue Yosalem ke paa caaləna na pécó. ⁴⁸ Meyele mpa pa nawa na paa hólı pə tampana tə pə seeta nyéma. ⁴⁹ Ma Caa təma si ι ká la-meye kuvəəv ηku tə ma mayamaya maa yelina na kv kəə-me. Ama í ká caya Yosalem taa ké haləna Iso toma kəə na a tii mə təə na pécó.

Yesu kpav ke isətaa

(Maləki 16:19-20; Tillaa Təmlε 1:9-11)

⁵⁰ Pə waali ké Yesu kpaγa-we na pá lu icate waali na pá wvəəna Petanii. Tənaγa ι kvsı ι ninη na iso na í kooliyi-weγe Iso kvpantv. ⁵¹ U təηna-weγe koolεe ke kooluyv, ilena í yele-we na pə kraası-ı isətaa. ⁵² Pele pa tεma-ı sεev ilena pá məhı Yosalem na lanhulvmlε kvγı-we. ⁵³ Pa saasaya Iso təseεe ke tam ké na pá saη Iso.

LAAPAALI KUPAN WEI YOHAAANI NMAAWA TŌ Kutuluṭu

Laapaali inɛ ɪ nmaalu Yohaani sɔsa ɪ takɔlaya taa kɛ tɔmnaa paɣale mpa Laapaalɔnaa lɛlaa ta yɔɔti tɔ, isu akpaɣale kɛ Kana, na Nikotem pote kɛ Yesu kin, na Samalii alu na Yesu kɛ lɔkɔ nɔɔ, na apalu wei ɪ hɛnta wɔsasi kɛ pusi pɔlefɛi nule tɔ, na apalu wei pa lulɔna yulɔmtu tɔ. Yohaani yaaki Yesu si: Isɔ Tɔm nti tɔ pɔsa yulu na tɔ kɔɔ na tɔ caya yɔlaa hɛku tɔ. Yesu kɛ Isɔ Pɔyaya kɛ, na ɪ we Isɔ kin kɛ hatuu kancaalaya taa. Yohaani si Yesu kɛle weesuɣu na ye wei ɪ tɛma-ɪ na ɪ taa pɔntu ka hiki weesuɣu tam tɔ nyɔŋku. Yohaani sɛɛwa isɔnaa paɣale kɛ ɪ sɛyɛsɔɣu taa kɛ. ɪ tɔma si Yesu wɛɛ isu lum, inɔɣɔle tɔɣɔnaya, inɔɣɔle tiikulu kupan, inɔɣɔle nyaalɛm, ɪ kɛ mpaav, inɔɣɔle nɔnɔɣɔ.

Isɔna pa faya Yohaani takɔlaya tɔ:

Tɔm pɔsa yulu, titite 1:1-18

Isɔ Lum sɔlu Yohaani aseeta, titite 1:19-51

Yesu tɛmlɛ kɛ patɛma, titite 2:1-12:50

Yesu kusɛsɛtu kantɔkaya nyɛntu, titite 13-17

Yesu kɔnyɔntɔɣɔle na ɪ sɛm na ɪ fem, titite 18-21

Kɔkɔ ŋka ka naa yɔlaa tɔ na pa weesuɣu halu

¹ Hatoo kancaalaya Tɔm ka wɛnna. Na Isɔ cɔlɔɣɔ Tɔm ka wɛɛ, na Tɔm inɪ ɪ ka tu kɛ Isɔ kɛ. ² Isɔ cɔlɔɣɔ ɪ ka we hatoo kancaalaya. ³ ɪ nin kɛ Isɔ lapɔna pɔ tɔna. Pulu cɛcɛka fɛi mpi pɔ lapa na ɪ nin fɛi pɔ taa tɔ. ⁴ Inɪ ɪ kin kɛ weesuɣu ka wɛɛ, na weesuɣu ŋku ku yelina na kɔkɔ kɔɔ yɔlaa kin na pɔ naa-wɛ. ⁵ Kɔkɔ naaki sɛkrɛtuɣu na sɛkrɛtuɣu, ta teesi-kɛɣɛ paa pɔcɔ mayamaɣa.

⁶ Mɔpɔɣɔ Isɔ tila ɪ tillu nɔɣɔlu, pa yaa-ɪ si Yohaani. ⁷ ɪ lɛ kɔma si ɪ hɔlɔɣi kɔkɔ ŋka ka naa mpɔ tɔ ka yaasi. Na ɪ kɔntɛ nyɔɣu ntɛ si ɪ yɔɔti na yɔlaa tɔna mu, na pɔ tɔŋ-ti. ⁸ Pɔ taya inɪ ɪ mayamaɣa ɪ kɛna kɔkɔ ŋkɛ. Ama ɪ kɔmaɣa si ɪ kɛsɛɣi kɔkɔ ŋkɛ ka yaasi. ⁹ Kɔkɔ ŋkɛ ka tike ka kɛna tampana nyɔŋka, na kɔ kɔɔ antulinya taa na kɔ ye le na yɔlaa tɔna naaki.

¹⁰ Tɔm inɪ ɪ ka kɔma antulinya taa, paa na mpɔ antulinya tɔ nyɛmɪ-ɪ. Pɔyele ɪ nin kɛ Isɔ ka lapɔna antulinya. ¹¹ ɪ mayamaɣa ɪ tɛɣɛ ɪ kɔma. Ama ɪ tɛ nyɔma ta mu-ɪ. ¹² Paa na mpɔ lɛlaa mu-ɪ na pɔ tisi ɪ tɔm, ɪ lɛna ɪ ha-wɛɣɛ tɔŋ si pɔ pɔsi Isɔ piya. ¹³ Pɔ taya isu pa lula-wɛɣɛ kululu kɛ Isɔ piya, yaa pɔ kɛ yulu sɔɔluɣu tɔm, yaa yulu nɔkuɣu tɔm. Ama Isɔ lapɔna ɪ mayamaɣa si pɔ pɔsi ɪ piya.

¹⁴ Tɔm inɪ ɪ pɔsa yulu takpataa na ɪ kɔɔ na ɪ caya tɔ hɛku, na ɪ pɛɛɛ na ɪ tampana fɛina taka. Tɔ nawa ɪ teeli kɛ teu, teeli inɔɣi Taca ha Pɔyaya ikpamle. ¹⁵ Yohaani ka yɔɔta ɪ tɔm na ɪ kpaali si: ɪ tɔm kɛ maa yɔɔta, si ma waali nɔɣɔlu kɔ te na ɪ kɔɔ, ɪ lɛ ɪ kɔla-m. Pɔ taya pulu, pa lula-m tɔ, ma mayana-ɪ kɛ.

¹⁶ ɪ kupantu sɔsɔntu tɔɔ, tɔ tɔna tɔ nu ɪ leleɣ pɔ tu fɛi. ɪ lapa-tuɣu kupantu kɛ tɔma tɔɔ, tɔne tɔ tɔŋ na tɔne tɔ lɛɛtɔɣi. ¹⁷ Moisi kin kɛ tɔ hika kiin. ɪ lɛna Yesu Kilisiti nɔ kɔna pɛɛɛ na tampana pɔ tɔm. ¹⁸ Tɔ tɔ, nɔɣɔlu ta nata Isɔ. Ama Isɔ Pɔyaya ikpamle ŋka ka kɛ Isɔ na kɔ we ka Caa Isɔ kin tɔ, ŋkɛ ka lapɔna na yɔlaa nyi Isɔ.

Lum sɔlu Yohaani waasu

(Matiyee 3:1-12; Malaki 1:1-8; Luku 3:1-18)

¹⁹ Waatu wei Yuta nyɔɣu nyɔma kusa kɔtɔlaa na Lefii nyɔma kɛ Yosalem na pɔ tili-wɛ si pɔ polo pɔ pɔsi Yohaani si ɪ kɛ awe tɔ, nti Yohaani inɪ ɪ yɔɔta tɔɣɔlu:

²⁰ Yohaani ta kisi cɔ, ɪ tisa tampana kɛ si: Ma ta kɛ Mesii.

21 Ulena tillaa mpe pá pɔəsi Yohaani si: Ue n ké awe? Ilii? Na í cɔ si: Ma ta ke Ilii. Pa taa-si: Nyagale Iso kuyɔɔtutu teləsulu wei tɔ? Na í cɔ si: Aai.

22 Tənaɣa pa taɣana-i tɔm si: Ue n ke awe? Heeli-tu na tɔ polo tɔ heeli mpa pa tila-tu tɔ. Nyá mayamaya n yaa nyá ti suwe?

23 Ḿpúgú Yohaani tɔma si:

Má, ma ké nɔɔɔlu wei i yɔɔtəɣəna nɔɔɔ
sɔsɔɣa ke wulaya tetu taa si pá taɣani
Taa ke mpaav na kó siɣisi teu.

Iso kuyɔɔtutu teləsulu Isayii ka yɔɔtəna-ti.

24 Tillaa mpe paa ké Falisanaa. 25 Na pele pa pɔəsəna-i təcululu si: Ye n ta ke Mesii, n ta ke Ilii, pəyele n ta ke Iso kuyɔɔtutu teləsulu wei tɔ ile, pepe tɔɔ ké n sɔɔ yəlaa ke Iso lum?

26 Ḿpúgú Yohaani cɔ-we si: Ma ile lum ke ma sɔɔ-me. Ama nɔɔɔlu we mə heku taa wei í ta nyi tɔ. 27 Ma waali ílé i kəŋ, ma ta tala má wɔɔsi i nɔɔhe taa ntaŋkpala mayamaya.

28 Pə tənaya mpv pə lapa Petanii ke Yaatanu pɔɔɔ waali ké timpi Yohaani sɔɔkaya yəlaa ke Iso lum tɔ.

Iso Iwəyaya Yesu

29 Tev fema na Yohaani na Yesu na í kəŋ i kin, ulena í tɔ si: Ii naa Iso Iwəyaya ŋka ka husəyi antulinya isayatu tɔɔle? 30 I tɔm ke maa heela-me si: Ma waali nɔɔɔlu ká te na í kɔɔ, ile i kəla-m. Pə taya pulu, pa lula má tɔ, ma mayana-i ké. 31 Ma taa nyi si aweyele puntu inu. Ama ma kəmaɣa si ma sɔɔ yəlaa ke Iso lum na lum si pə la na Isəyeli nyəma nyəmi-i.

32 Yohaani taa yɔɔtuyv tɔtɔ si: Ma nana ma isəpəle ke Iso Feesuyv, na kv we isv alukuku na kv tiina isə na kv caya Yesu tɔɔ. 33 Ma taa nyənta Yesu. Ama Iso wei i tila-m si má sɔ yəlaa ke Iso lum tɔ inu i heelina-m si: N kəma n ná Feesuyv tiiwa na kó caya yulu wei i tɔɔ, puntu inu í ká səna yəlaa ke Iso lum na Feesuyv Nanjtu. 34 Tɔv, ma ná mpv tɔɔɔ ma yɔɔtəyi təcɛɛɛ si inu i kəna Iso Pəyalu.

Yesu ifalaa kancaalaya nyəma

35 Tev fema ulena Yohaani we təna tɔtɔ, í na i ifalaa taa naale. 36 I kəma na í ná Yesu tee, ulena í tɔ si: Ii naa Iso Iwəyaya nté.

37 Yohaani ifalaa naale inu i nu mpv, ulena pá təŋ Yesu waali. 38 Yesu pəsəna i waali təkpev na í ná si pa təŋəyi-i, ulena í pɔəsi-we si: Pepeye í pəkəyi?

Ulena ifalaa naale inu í pɔəsi-i si: Lapi, (Taa ke pa yaa mpv na pa te taa.) Leye nyá təyaya?

39 Yesu cɔ-we si: I kɔɔ na í ná.

Ḿpúgú Yohaani ifalaa polaa na pá nyi Yesu te, na í na-we pá la taanaya ke təna. (Waatv inu tɔ dim huɔwaya.)

40 Mpa pa naale pa nu Yohaani tɔm na pá təŋ Yesu tɔ pa taa lelɔ nté Siməŋ Piyee neu Antəlu. 41 Na Antəlu inu i sulina i taalv Siməŋ ke kancaalaya na í heeli Siməŋ si: Tə hika Mesii. (Kilisiti ke pa yaa mpv na pa te taa.)

42 Ulena Antəlu kpaya Siməŋ na í pona Yesu kin. Ḿpúgú Yesu nyəna-i təpɛŋ na í tɔmi-i si: N ké Yohaani pəyalv Siməŋ ké, ile kayana paa cuyusi-ŋ si Sefasi. (Piyee ke pa yaa mpv na pa te taa.)

Filipv na Natanayee pa yaav

43 Tev fema, ulena Yesu luyv la si i ləki i təyi Kalilee. Ḿpúgú i sula Filipv, na í tɔmi-i si: Kɔɔ n təŋi-m.

44 Filipv ka ké Antəlu na Piyee pa icate Petesaita tv ké. 45 Pə waali ké Filipv nawa Natanayee na í heeli-i si: Wei i tɔm Moisi ka ŋmaa kusəsutu takəlaya taa na Iso kuyɔɔtutu teləsəlaa náa yɔɔtɔ tɔtɔ tɔ, tə hika-i pəne. Inəɣəle Nasaletɔ tv Yoseefv pəyalv Yesu.

46 Tənaya Natanayee nɔɔɔ təkpa si: Kɔpantu natəli tə we si tu luna Nasaletɔ? Ulena Filipv cɔ-i si: Kɔɔ na n nana nyá isəle.

⁴⁷ Yesu nawa Natanayee na í kəhna í təə, ilena í yəgətí sí: Iseyeli tu mayamaya ntə cəne. Pəratíya tu fei í kin ke paa pəcə.

⁴⁸ Mprógú Natanayee pəssa-í sí: Leye n nyəmna-m?

Mprógú Yesu cə-í sí: Ma na-η fiki tugu tee na pəcə Filipu yaa-η.

⁴⁹ Tənaɣa Natanayee təma sí: Ama Taca, n ké Iso Pəyalu, Iseyeli nyəma wulau səsə ké.

⁵⁰ Mprógú Yesu cə-í sí: Isu ma heeluyuu-η sí ma na-η fiki tugu tee təgəle n mu-tí yaa? N ká te na í na mpi pə kəla təne iní təkpataa tə.

⁵¹ Mprógú Yesu təma sí: Tamapana ke ma heeliyi-me yoo, maa cesəgi. I ká te na í ná isətnuyu tulaa na Iso isətaa tillaa təhəgi Yulu Pəyaya má na pá kpa na pá tiiki.

2

Kana akpayale

¹ Kuyaku tooso nyəhku wule pa kpa pəelə ke Kalilee Kana taa, na Yesu too polo. ² Na pá yaa Yesu na í falaa tətəgə akpayale nté tə taa. ³ Tənaɣa solum təma, ilena Yesu too heeli Yesu sí: Pa solum təma.

⁴ Mprógú Yesu cə í too sí: Alu nyá, nyaa heelina-m na pəcə má lá na? Ma waatu ta tata.

⁵ Tənaɣa Yesu too heela təmlə nyəma sí: Ye í heela-meyə nti í la nti.

⁶ Pəe ηkraan naatoso wei í taa Yuta nyəma aləwala lum ka wee tə í ka we təna, na paa í taa ηku ku təkí isu liitilinaa nunəwa (100) ké mpv. ⁷ Mprógú Yesu təma təmlə nyəma sí: I suuli ηkraan inəgi lom. Tənaɣa pa suulina í nəsí təke təke. ⁸ Ilena í tə-we sí: Təv, pənente í cosi lom mpi na í pona kutəgəv tallu ilə.

Mprógú təmlə nyəma cosa na pá pona kutəgəv tallu. ⁹ Ilena tallu təη lum mpi pə pəsa solum ke mpv tə. Ama í ta nyí timpí solum mpi pə lunaa tə. Ilə təmlə nyəma mpa paa cosa lum tə pəle pa nyəmá. Mprógú tallu yaa akpayalu, ¹⁰ na í təmi-í sí: Solum kəpam ke yəlaa təna caaləgəna ləsvəv, na pə kəma na pa təna pá haɣa ilə, pa təkəna mpi pə ta tūli tə. Ama nyá, nyá solum kəpam ná we haləna nənəə.

¹¹ Piti təmlə kancalaya nyənte nte Yesu lapa Kalilee Kana taa təgəle. Na piti təmlə nteye í huləna í teeli, na í falaa təna-í na pa taa.

¹² Pəle pə waali ilə, Yesu na í too na í newaa na í falaa pa pola Kəpənəhum na pá caɣa tənaya wee naale, ilə pa ta taaní.

Payatəlaa təgənvəv ke Iso təsəele səsəle taa

(Matiyee 21:12-13; Maləki 11:15-17; Luku 19:45-46)

¹³ Yuta nyəma Təev acima wəsa, ilena Yesu polo Yosalem. ¹⁴ Mprógú í mayana naan na heen na alukukunaa pəetəlaa caɣa Iso təsəele taa, na liyitee yəkəlaa náá caɣa pəle pa taapələnaa tee. ¹⁵ Tənaɣa Yesu kpaɣa ηmusí na í kuntili-sí na í təgəna pa tənaya Iso təsəele taa, pa na pa heen na pa naan tətə. Na í ηmusí liyitee yəkəlaa liyitee ke ate, na í pəsi pa taapələnaa ke alele. ¹⁶ Ilena í holina alukukunaa pəetəlaa sí: I ləsi-weyē cəne. I taa pəsi ma Caa təyaya ke kuyaku ke mpv.

¹⁷ Mprógú í falaa təsəsa sí pa ηmaawa Iso Təm taa sí: Hai Iso, ma luyə svu nyá təyaya təmlə ké isu yem na kpete.

¹⁸ Tənaɣa Yuta nyəma təna-í təkpi sí: Piti təmlə nteye n ka la-tu na pəcə tē nyí sí pə ha-η mpaav sí í la isəntə iní?

¹⁹ Mprógú Yesu cə-we sí: I yəki Iso təsəele təne, na maa tayani-teye ηmav ke kuyeeη tooso taa. ²⁰ Mprógú Yuta nyəma təma-í sí: Pusi nule na naatoso ke pa ηma Iso təsəele təne, na nyaa ηmaa-teye kuyeeη tooso taa?

²¹ Ama Yesu mayamaya í təgi í yaakaya mpv sí Iso təsəele. ²² Pə təə ké waatu wei Yesu kəma na í sí na í fe tə, í falaa təsəsa sí í ka yəgəta-tí. Haləna pá te pa taa na Iso Təm na Yesu kuyəgətəto tətə.

Yesu nyámá yálaa lotu taa hɔwɛɛ

²³ Yesu wɛɛ Yosaalem ke Tɛɛɛ acima tɔɔ kɛ mpɔ tɔ, yálaa paɣale nawa piti tɔma nna i lakaya tɔ na pá mu-i kprakpa tákpa si inɛɣi. ²⁴ Ama Yesu ná tá tɛ-wɛ na i taa. Pɛ taya pulɔ, i nyámá pa tɛnaya teu kɛ. ²⁵ Pɛ fɛi si nɔɣɔlv í sɛɣɛsi-i pa tɔm na pɛ́cɔ́. I maɣamaya i nyámá mpi pɛ wɛ yulɔ taa tɔ.

3*Yesu na Nikotɛm pa faaci*

¹ Apalu nɔɣɔlv i ka wɛnna Falisanaa taa na pá yaa-i si Nikotɛm. I kɛ Yuta nyɔɣɔ nyɛma taa lɛlv. ² Ḿpɔ́ɣú i pola Yesu kin ke ahoo naali na í yɔɣɔti-i si: Taca, tɛ nyámá si Isɔ kɔnna-n si n sɛɣɛsi-tɔ. Pɛ taya pulɔ, nɔɣɔlv fɛi wei i pɛsɛɣi na í la piti tɔma isu n lakɔɣɔ tɔ na pɛ́ tá kɛna Isɔ tɔɛ.

³ Yesu cɔ-i si: Tampana ke ma heeliɣi-n yoo, maa cɛsɛɣi, ye pɛ ta lɛli yulɔ ke lɔlvɔɣɔ, i kaa na Isɔ Kawulaya.

⁴ Tɛnaya Nikotɛm pɔɔsa-i si: Isɛnayaɣale pu tayanɔ yulɔ ke lɔlvɔɣɔ na í tɛma sɔsɔ ke lapu? Ama i kaa pɛsi na í lɛli i too lotu taa kɛ sɔsɔ na pɛ́ tayanɔ-i lɔlvɔɣɔ?

⁵ Yesu cɔ-i si: Tampana ke ma heeliɣi-n yoo, maa cɛsɛɣi, ye pɛ ta lɔli-n na lum na Feesuyɔ, n kaa sɔv Isɔ Kawulaya. ⁶ Yulɔ ke yulɔ lɔlvɔɣi. Ama Isɔ Feesuyɔ lɔlvɔɣɔ wɛna pɛ mpa, na pɛle pɛ wɛ yulɔ taa tɔm kɛ. ⁷ Taa la piti na nti ma heela-n si pɛ wɛɛ si mɛ tɛna pu lɛli-mɛɣɛ lɔlvɔɣɔ tɔ tɛ tɔɔ. ⁸ Nyɛni, heelim makɔ timpi pɛ luyɔ wɛɛ tɔɣɔ, na n nukɔ pɛ taɛ. Pɛyele n ta nyɔ pɛ tɔlɔle yaa pɛ tɔpote. Wei Isɔ Feesuyɔ lulaa tɔ i wɛ mpɔ tɔtɔ.

⁹ Ḿpɔ́ɣú Nikotɛm tɔma si: Isɛnayaɣale mpɔ?

¹⁰ Ilena Yesu cɔ-i si: Halɔ mɛɣɛle Isɛɣɛli sɛɣɛsɛlaa sɔsaa na n ta cɛkɛna tɔm tɛnɛ? ¹¹ Tampana ke ma heeliɣi-n yoo, maa cɛsɛɣi, tɛ nyámá nti tɛ yɔɣɔtɛɣi tɔ na nti tɛ nawa tɛ ntɛɣi tɛ kɛɛsɛɣi-mɛ. Pɛ na pɛ mpɔ tɔ mu caa tá tɔm mɔɣɔ. ¹² Isɛna pɛ tɔɛa lapu ke ate cɛnɛ tɔɣɔle ma heeliɣi-mɛ na u san mɔɣɔ. Ie ye ma kɛɛsa-mɛɣɛ isɛna pɛ wɛ isɔtaa tɔ, mɛ taa aweɣɛle mɔlv? ¹³ Nɔɣɔlv ta kpata isɔtaa ye pɛ taya Yulɔ Pɛyaya má wei ma luna isɔtaa na má tii tɔ ma paasi. ¹⁴ Isɔ Moisi ka tɔɣɔ nyɛɣɔlvɔv kɔsɛmɔɣɔ tɔm ke tesika nyɔɣɔ taa na í siki wolaya tetu taa tɔ, mpɔ unɔ tɔtɔɣɔ pɛ wɛɛ si paa kraasi Yulɔ Pɛyaya má. ¹⁵ Ilena yálaa mpa pa tɛna paa mu ma tɔm tɔ pá hiki weesuyɔ nku ku tɛɛ tɔ. ¹⁶ Pɛ taya pulɔ, Isɔ sɔɔla yálaa tɛnaya sɔsɔm, halɛna í can í ha i Pɛyaya ikpamle, si pa tɛna mpa paa tɛɛ ka tɔm tɔ, pá taa si, ama pá hiki weesuyɔ nku ku tɛɛ tɔ. ¹⁷ Pɛ taya isu yálaa tɔm kɔɣɔ tɔɔ kɛ Isɔ tila i Pɛyaya. Ama pa nyɔɣɔ yaru tɔɔ kɛ. ¹⁸ Paa kɔɣi wei i tɛɛa ka tɔm tɔ pɔntɔ tɔm. Ama wei u tɛɛɣi ka tɔm tɔ, pɔntɔ tɔm tɛma sɛpɔ, i ta tɛɛ Isɔ Pɛyaya ikpamle tɔm tɔ pɛ tɔɔ. ¹⁹ Pa tɔm sɛpa timpi tɔɣɔle si fɛtɛla wei i naaki tɔ i kɔma antulinya taa, na yálaa sɔɔli sɛkpetɔɣɔ na pá kisi-i pa lakasi isayasi tɔɔ. ²⁰ Ye wei i laki isayatu i taa kraakɛna fɛtɛla inɛɣi. I kpɛtɛɣɛna-i si pɛ taa kɔɔ na í la na pɛ́ ná i isayatu tɔɔ. ²¹ Ama wei i tɛɛɣi tampana tɔ i kpɛtɛɣɛna fɛtɛla inɛɣi si í la na pɛ́ ná tɛɛɛɛɛ si Isɔ nunav tɔɔ kɛ i laki mpɔ.

Yesu na Yohaani pa tɔm

²² Pɛle pɛ waali kɛ Yesu na i ifalaa pa kɔla tɛna na pá polo Yuta tetu taa, na í na-wɛ pá caɣa tɛnaya wɛɛ naale, na i sɔɔki yálaa ke Isɔ lum. ²³ Yohaani ná sɔɔkaya yálaa ke Isɔ lum tɔtɔɣɔ Ayinɔɛ ke Salim kin. Lum ka wɛ tɛnaya sɔsɔm kɛ. Yálaa kɛɛɣa Yohaani kin na í sɔɔki-wɛɣɛ Isɔ lum. ²⁴ Waatu unɔ tɔ pa ta tɛkɛta Yohaani ke salɛka.

²⁵ Ḿpɔ́ɣú Yohaani ifalaa taa lelɛ na Yuta tɔ nɔɣɔlv pa sɔv hɔm ke Isɔ sɛɛv kɔtasɔ nsi yulɔ tayanɛɣɛna i ti tɔ si tɔɔ. ²⁶ Ḿpɔ́ɣú pa pola Yohaani kin na pá pɔɔsi-i si: Taca, n tɔɔsa yulɔ wei i tɔm n ka heela-tɔ na nyá na-i í ka wɛ Yaatanɔ waali tɔ i tɔɔ? Nyɛni pɛnɛntɛ unɔ i sɔɔkɛna nteɣɛ yálaa ke Isɔ lum, na pa tɛna pá puki i kin.

²⁷ Ilena Yohaani cɔ-wɛ si: Yulɔ u hikiɣi pulɔɣɔ yem na Isɔ tá ha-i-wi. ²⁸ Mɛ maɣamaya í pɛsɛɣi na í lɛsi ma aseeta si ma yɔɣɔtaa si ma ta ke Mesii. Ama ma tɛɛ i nɔɣɔ ke kɔtɛɛ.

29 Akpaxalv tanna asasaalv. Ama akpaxalv taapalv sɛɲa tɛna na í kema ŋkraɲɲ. Pə kɔma na í nu akpaxalv nɔɲɔ, ɔlɛ ɪ laɲlɛ hulɔmɪ sɔsɔm. Mpu inɪ tɔtɔɲɔ ma laɲlɛ hulɔmaɔ, na pənɛntɛ pə maɲa-m teu. 30 Pə wɛɛ sɪ Yesu í pukəna na maɔ səkɪ.

Wei ɪ kəmna ɪsɔtaa tɔ ɪ təm

31 Wei ɪ luna ɪsɔtaa tɔ inɪ ɪ kəlɔna pə tɛna. Na wei ɪlɛ ɪ wɛ atɛ cənɛ tɔ, ɪ kɛ atɛ nyəɲ kɛ, na atɛ nyəntv kɛ ɪ yɔɲtɔɲɪ. Ama wei ɪ luna ɪsɔtaa tɔ inɪ ɪ kəlɔna pə tɛna. 32 Na ɪ yɔɲtɔɲɪ mpi ɪ nawa na í nu tɔ pə təm, ama nɔɲɔlv u muɲɪ ɪ təm. 33 ɪlɛ wei ɪ tu mu ɪ təm, puɲtv tisina ntɛ sɪ ɪsɔ yɔɲtɔɲɪ tampana. 34 Wei ɪsɔ tilaa tɔ puɲtv yɔɲtɔɲɪ ɪsɔ təm kɛ. Pə taya pulv, ɪsɔ cɛlɔɲɪ-ɪ ɪ Feesuɲu tənaya. 35 Tacaɔ sɔla ɪ Pəyaya na í tv pə tənaya ka niɲ taa. 36 Ye wei ɪ nuna Pəyaya ɪ tɛma weesuɲu ŋku ku tɛɲ tɔɲɔ hikuyɔ. Ama wei ɪ kisa ɪsɔ Pəyaya kɛ nunav tɔ ɪ laɲaa kɛ, na ɪsɔ muɲa-ɪ na pááná kɛ tam kɛ m̀p̀ɔ́ɲɔ́.

4

Yesu na Samalii alv pa faaci

1 Falisanaɔ nuwa sɪ Yesu hikiɲɪ tɛɲlaa na í sɔəkɪ-wɛɲɛ ɪsɔ lum na pə kəlɔɲɪ Yohaani. 2 Pəcɔ pə taya Yesu maɲamaɲa sɔkayana-wɛɲɛ ɪsɔ lum, ama ɪ ifalaa kɛ. 3 Yesu kɔma na í nu sɪ Falisanaɔ nu mpv, ɔlɛna í kvlɪ Yuta tɛtv taa na í mənna Kalilee tɛtv taa. 4 Na pə wɛɛ sɪ Samalii nyəɲkv kɛ í tɛɲ.

5 M̀p̀ɔ́ɲɔ́ Yesu wɔsəna Samalii ɪcatɛ natəlɪ nte pa yaa sɪ Sikaa tɔ, na tɔ kpətəna tɛtv nti Yakərv ka ha ɪ pəyaya Yosɛfv tɔ. 6 Na Yakərv ləkɔ ka wɛ tɛna. Təntɛ nu Yesu ɔlɛna í caya ləkɔ nɔɲɔ, na waatv inɪ ilim sikaa.

7 M̀p̀ɔ́ɲɔ́ Samalii alv nɔɲɔlv kɔma lum luɲu, na Yesu səlɔmɪ-ɪ sɪ: Ha-m lum na má nyɔɔ.

8 Waatv inɪ Yesu ifalaa ka tɛma tɛɛv kɛ ɪcatɛ taa kɛ kutɔɲɔv yavv. 9 Samalii alv cɔ-ɪ sɪ: Pepe tɔɔ kɛ nyaya Yuta tv na ń səlɔmɔɲɪ-m lum sɪ n nyɔɔ. Pəcɔ maɲa Samalii tv? (Pə taya pulv tɔɔ, Yuta nyəma na Samalii nyəma paa suliɲɪ.) 10 M̀p̀ɔ́ɲɔ́ Yesu cɔ-ɪ sɪ: Ye n ka cɛkəna mpi ɪsɔ haakɪ tɔ, na ń ka nyəma wei má ma səlɔmɔɲɪ-ɲ lum konyɔnyɔɔm kɛ ɪsəntɔ tɔ, nyá maɲamaɲa n ka laaləna-m səlɔmɔɲv na maɔ ha-ɲ weesuɲu lum.

11 M̀p̀ɔ́ɲɔ́ alv cɔ Yesu sɪ: Ma cɛ, n fɛina kvlulunav ŋku n ká luna tɔ. Pəcɔ ləkɔ ná tu lumaa. ɪlɛ leyɛ n ká hiki weesuɲu lum mpi? 12 Tá lɔɲcɛ Yakərv hulina ləkɔ inɛ na t́á maɲana-ɪ. Halɪ Yakərv na ɪ piya na ɪ kaləkəɲ pa nyɔɔ ləkɔ inɪ ɪ lum. ɪlɛ n hvv sɪ n kəla ɔlɛ?

13 M̀p̀ɔ́ɲɔ́ Yesu cɔ alv sɪ: Wei ɪ nyɔɔ ləkɔ inɛ ɪ lum lukɔtv tasɔɲɪ-ɪ kprav kɛ. 14 Ama wei ɪ nyɔɔ lum mpi maɔ ha-ɪ tɔ, lukɔtv u lelɔɲɪ-ɪ kprav paa pəlee. Pə taya pulv, lum mpi maɔ ha-ɪ tɔ pu la ɪ taa kɛ lum sɛɛlv wei ɪ cɛtɔɲɪ tɔ. Haləna í hiki weesuɲu ŋku ku tɛɲ tɔ na ɪ kiɲ.

15 M̀p̀ɔ́ɲɔ́ alv cɔ Yesu sɪ: Ma cɛ ha-m lum mpi, ɔlɛ lukɔtv kaa tasa-m kprav, na má taa tasa cənɛɲɛ məlɔɲv kɛ lum luɲu.

16 M̀p̀ɔ́ɲɔ́ Yesu tɔma alv sɪ: Polo ń yaa nyá paalv na nyá na-ɪ í kɔɔ cənɛ.

17 M̀p̀ɔ́ɲɔ́ alv cɔwa sɪ: Ma fɛina apalv.

ɪlɛna Yesu cɔ alv sɪ: Tampana kɛ n yɔɲtɔaa sɪ n fɛina apalv. 18 Pə taya pulv, n tɛma apalaa kakpasɪ kɛ saav, na wei ɪ tɛ n tu wɛ kayana ɪsəntɔ tɔ n wɛ yem, pə taya nyá paalv. Pə tɔɔ kɛ nyá təm wɛna tampana.

19 M̀p̀ɔ́ɲɔ́ alv cɔ Yesu sɪ: Tacaɔ, ma naa sɪ n kɛ ɪsɔ kuyɔɲtɔtv teləsvlv. 20 Ta lɔɲcɛnaɔ sɛɛkaya ɪsɔ kɛ puɲv kvnɛ kv tɔɔ. Ama Yuta nyəma mɛ mə tɔɲ sɪ ye paa sɛɛ ɪsɔ Yosalem kɛ.

21 M̀p̀ɔ́ɲɔ́ Yesu cɔ alv sɪ: Alv nyá nu ma təm, pu kɔɔ tɔ, Tacaɔ ɪsɔ sɛɛv kaa wɛɛ təntəmle təm, sɪ puɲv kvnɛ kv tɔɔ yaa Yosalem. 22 Samalii nyəma mɛ í ta nyɪ wei ɪ sɛɛkɪ tɔ. Ama Yuta nyəma ta tá nyəma wei tá sɛɛkɪ tɔ. Pə taya pulv, Yuta nyəma kiɲ kɛ ɪsɔ sɛɛv mpi pə waasɔɲɪ tɔ pə wɛɛ. 23 Ama pə wɛɛ pu kɔɔ, halɪ pə tu tɛma kəntɛ tɛ, na mpa pa sɛɛkɪ ɪsɔ na tampana tɔ paa sɛɛ-ɪ hatoo pa taa kɛ na cɛsvɲv fɛɪ. ɪsɔ sɛɛlaɔ ɪsv mpv wɛɲɛ Caa ɪsɔ sɔlaa. 24 ɪsɔ u naa ɪsəntɔɔ, pə tɔɔ kɛ mpa pa sɛɛ-ɪ tɔ, pə taya ɪsəntɔɔ kɛ paa sɛɛ. Ama pa taana kɛ na cɛsvɲv fɛɪ.

²⁵ Μρύγύ αλβ εἶπεν ἰησοῦ: Μα νυῆμά σι Μесii wei pa yaa si Kilisiti τὸ ἰ κά κῶο te, ye ἰλέ ἰ κῶμα, ἰ κά kilisi-τοῦν πῶ τῆνα.

²⁶ Μρύγύ ἰησοῦ εἶπεν ἰησοῦ: Μα wei ma γῶγῶτῶνα-ἠ ἰσῆντῶ τῶ, μαγαλε Μесii ἰνι.

²⁷ ἰησοῦ na αλβ pa τῆνα γῶγῶταγα κε ἰμρύγύ ἰλενα ἰ ifalaa tala, na πῶ la-wεγε piti κέ mpi πῶ τῶ ἰ na αλβ taka pa γῶγῶτῶνι τῶ. Παα na mpυ pa taa nῶγῶλῶ ta πῶσι si: Pepeye n caa ἰ κῆν? Υαα ntiyi nyá γῶγῶτῶνα-ἰ?

²⁸ Τῆναγα αλβ μῆνα ἰ ἠῶγαγα na ἰ su. ἰλενα ἰ μῶλι ἰcate taa na ἰ yaa γῶλαα si: ²⁹ ἰ κῶο na ἰ ná apalv nῶγῶλῶ wei ἰ κπαγα πῶ τῆνα mpi tuu ma lapa τῶ na ἰ κῆσι. ἰ ta κε Μесii yee?

³⁰ Μρύγύ γῶλαα lu ἰcate taa na pá puki ἰησοῦ κῆν.

³¹ Αλβ ἰνι ἰ τεε mpυ τῶ, na ἰ ifalaa náá τῆνα-ἰ τεεκυῦν κέ si: Ταцаа n kaa τῶγῶ mpυ?

³² Αμα ἰησοῦ εἶπεν: Τῶγῶναγα ἠκα ma τῶκι τῶ ἰ ta nyi-κε.

³³ Μρύγύ ἰησοῦ ifalaa πῶσα τῆμα si: Νῶγῶλῶ κῶνα-ἰ τῶγῶναγα κε yee?

³⁴ Τῆναγα ἰησοῦ εἶπεν: Μα τῶγῶναγα nté wei ἰ tila-m τῶ ἰ luγυ nyῆntv lapv, na ἰ tῆmlε nte ἰ hυla-m si má la τῶ τῶ yoosuγυ. ³⁵ Με μῶ τῆν si: Πῶ kaasa ἰσῶτῶναα liyiti na kῶmtv tala. Αμα má, ma heeliγi-me si, ἰ kῶσι μῶ ἰσε na ἰ na ἰσῶνα kῶτῶγῶν σεενα tawa na kῶ ταῆνα kῶntaa τῶ. ³⁶ Κῶntv wei ἰ κῶν τῶ, ἰ τῆνα ἰ kῶfelvγυ hikυγυ κέ, na ἰ nyῶkῶγi pee τῶτῶγῶ ἰ weesuγυ ἠku kῶ τεῆ τῶ kῶ τῶ. Mpυ πῶ lakῶna na tuulu na kῶntv pá κρεntῶγi γῶλῶγυ. ³⁷ Πῶ τῶ κέ tῶm nti pa γῶγῶτῶνι τῶ τῶ wεna tampana si: Lεlv tuuki κέ na lεlv náá kῶ. ³⁸ Mpυ τῶτῶγῶ, ma tila-me si ἰ kῶ halῶm mpi ἰ taa hala τῶ. Lεlaa ná halaa na kaγana πῶ waasῶγi-me.

³⁹ ἰcate ἠté τῶ taa Samalii nyῶma παγαλε mv ἰησοῦ tῶm κε tῶm nti αλβ ka γῶγῶταα tῶfoo si: ἰ κπαγα πῶ τῆνα mpi tuu ma lapa τῶ na ἰ κῆσι τῶ τῶ τῶ. ⁴⁰ Waatv wei Samalii nyῶma tala ἰησοῦ κῆν na pá na-ἰ τῶ, pa wiina-ἰ si ἰ la wεε naaleγε pa κῆν. ἰλενα ἰ caγa τῆναγα kῶγεεῆ naale. ⁴¹ Πῶ κῶμα na pá nu ἰ μαγαμαγα ἰ kῶγῶγῶτῶνι, ἰλενα γῶλαα samaa κε sῶsῶm tasa ἰ tῶm κε mvγυ. ⁴² Na pá τῆν αλβ si: Πῆnentε πῶ ταγα nti n heela-tv τῶ τῶ τῶ tike κε τῶ mv ἰ tῶm. Αμα tá μαγαμαγα τῶ nuna tá ἠkpaῆῆ na τῶ tῆμα tá taa si, tampana ἰ κέ antulinya Waaslv.

Yesu waav ke akewe sῶsῶ pῶγαγα

⁴³ ἰησοῦ lapa kῶγεεῆ naaleγε τῆνα, ἰλενα ἰ kῶλι na ἰ τεενα Kalilee. ⁴⁴ ἰησοῦ μαγαμαγα ka tῆμα γῶγῶτῶν si: Νῶγῶλῶ u τῶγῶνα ἰσῶ kῶγῶγῶτῶνι telῶslv κε ἰ μαγαμαγα ἰ ἰcate taa. ⁴⁵ Waatv wei ἰησοῦ tala Kalilee τῶ, τῆνα nyῶma mv-ἰ teu κε niῆ naale. Μpi τῶ pa μαγαμαγα παα pola Τεεv acima τῶγῶν κε Yosalem, na pa nawa πῶ τῆνα mpi ἰ lapa Τεεv acima anι a τῶ τῶ.

⁴⁶ Μρύγύ ἰησοῦ mῶla Kalilee Kana timpι ἰ ka πῶsa lῶm κε slῶm τῶ. Akewe sῶsῶ nῶγῶλῶ ἰ ka wε tῆνα, na ἰ pῶγαγα wε Kapῶnahum na πῶ wuki-κε. ⁴⁷ Akewe nuwa si ἰησοῦ luna Yuta na ἰ κῶο Kalilee, ἰλενα ἰ polo na ἰ sῶlῶm-ἰ si: Μα pῶγαγα wε Kapῶnahum na κά caa sῶrv, polo ἠ waasi-κε. ⁴⁸ ἰησοῦ εἶπεν: Anι tamm mu ta na piti tῆμα na kῶkῶλῶ nyῶm, u tisiγi.

⁴⁹ Μρύγύ akewe ἰνι ἰ εἶπεν: Ηαι ma ce, τῶ τεε πῶcῶ ma pῶγαγα ἰ taa κῶο na κά si.

⁵⁰ Μρύγύ ἰησοῦ εἶπεν: Κρε, nyá pῶγαγα kaa si.

Μρύγύ apalv ἰνι ἰ mv ἰησοῦ kῶγῶγῶτῶνι na ἰ tv mpaav. ⁵¹ Akewe κρεῆναγα, ἰλενα ἰ tῆmlε nyῶma sῶῆ-ἰ na pá heeli-ἰ si: Nyá pῶγαγα hika alaafῶya.

⁵² Μρύγύ akewe πῶσα-wεγε ἰσῶνα waatv πῶ ceρα pῶγαγα τῶ τῶ. ἰλενα tῆmlε nyῶma εἶπεν si: Tete ilim kpila πῶcῶ τῶγῶ watv ceρα ka τῶ.

⁵³ Μρύγύ pῶγαγα caa τῶσα κπακπαα si, tete mpυ ἰνι πῶ taka teitei κέ ἰησοῦ ka heela-ἰ si: Nyá pῶγαγα kaa si. ἰλενα ἰ na ἰ τῶγαγα τῆνα pá τε ἰησοῦ na pa taa.

⁵⁴ ἰησοῦ piti tῆμα κρεnta naaleγελε ἰ luw Yuta na ἰ κῶο Kalilee τῶ.

5

Kῶtῶntv waav ke lule nῶγῶ

¹ Πῶλε πῶ waav Yuta nyῶma ἰσῶ σεεv acima naali a talaa, na ἰησοῦ polo Yosalem. ² Lule natῶli τῶ wε heeῆ nῶnῶγῶ cῶλῶγῶ Yosalem, na akelenaa sakasi taka kakpasι sῶῆa tῆνα. Τῆνε ἰnῶγi pa

yaa si Petasata ke Alaamee nyóma tóm taa. ³ Na kutántunaa seléta lanjasí nsi si tée ké sósóm. Yulúmaa na kaakalasi, na mpa kutáməhə tɔvɔlaa tɔ. [Pa taŋa lum lanjəvɔ. ⁴ Pə taŋa pulv, isətaa tillu tiikaya waatv waatv ke lule taa, na í laki na lum lanjəvɔ. Na wei í laala tiuu ke waatv wei lum lanjəvɔ kpakpaa tɔ pə waa-i, paa í kutəhə ke ŋku.] ⁵ Apalv nəŋəlv í ka wə təna na í hənta kutəhə tɔ pusí pələfei nule kələ. ⁶ Yesu na-i na í hənta mpv, na í nyəamá si í taŋa tənaya sósóm, lɛna í pəsí-i si: N caa pə waa-ŋ ke?

⁷ Mpróyú kutántv cə Yesu si: Ma cə, ma feina nəŋəlv si í tisi-m lum taa ké waatv wei pə lanjəvɔ tɔ. Na má polaa si ma tiiki, nəŋəlv náa laali-m.

⁸ Mpróyú Yesu heela-i si: Kuli na í kraya nyá kuhəntvɔv na í tɔ.

⁹ Tənaya pə waa kutántv ke kpakpaa, na í keli í kuhəntvɔv na í təh. Pə pamna kuyaku kuhəsvɔv wule. ¹⁰ Mpróyú Yuta nyóma təma wei pə waa mpv tɔ si: Saŋa kuyaku kuhəsvɔv ké, pə fei si í səŋəli nyá kuhəntvɔv ke mpv.

¹¹ Ama kutántv na cə-wə si: Wei í waasa-m tɔ iní í heelina-m si má keli ma kuhəntvɔv na má tɔ.

¹² Mpróyú Yuta nyóma cə kutántv si: Aweye pɔntv na í heela-ŋ si í keli nyá kuhəntvɔv na í tɔ?

¹³ Ama wei pə waawa tɔ í ta nyí Yesu. Pə taŋa pulv, ílé í ka saala samaa wei í suwa təna tɔ í taa.

¹⁴ Pələ pə waali Yesu ná apalv inəŋi Isə təsəele taa na í heeli-i si: Nyəni, pənente pə waa-ŋ isəntə tɔ, taa tasa isayətv lapv tətə. Pécó pə taa kəə na ŋku kule kv kəla mpv tɔ kv mayana-ŋ.

¹⁵ Tənaya apalv iní í polaa na í heeli Yuta nyóma si: Yesu waasəna-m. ¹⁶ Pə təə ké Yuta nyóma sɔv Yesu ké kunyəhə tvɔv ke í lapv rípróyú kuyaku kuhəsvɔv wule tɔ pə təə. ¹⁷ Mpv pə yelina na Yesu yəŋəti si: Ma Caa ná təhə təmlə lapv ke tam ké. Pə təə ké ma tətə ma təhəna lapv.

¹⁸ Təm tənə tə mayamaya tə təə Yuta nyóma mv səŋəna ke teu si pa ləsəŋi Yesu weesvɔv. Si pə taŋa kuyaku kuhəsvɔv tike ke í wakəlaa, pə kpənna isəna í kəsə í ti na Isə na í yaa-i í mayamaya í Caa tɔ pə təə tətə.

Isə Pəyaya pəsɔv ke yəlaa təə

¹⁹ Mpróyú Yesu təma-wə si: Tampana ke ma heeliyi-mə yoo, maa cəsəŋi. Pəyaya ma ma kaa lu natəli na má la. Ama nti ma Caa təhə lapv na má naaki tɔ ntəŋi ma təhəŋi. Ma Caa laki pə təna mpi tɔ, Pəyaya ma ma laki-wi tətəŋə. ²⁰ Pə taŋa pulv, ma Caa səəla-m ké, na í húlí-m pə təna mpi í laki tɔ. Í ká húlí-m təma səsəəna nna a kəla ane tɔ si má la, na pu la-meyə ha.

²¹ Isu ma Caa feesiŋi sətəa na í mənna-weyə weesvɔv nyóma hekv tɔ, mpv iní tətəŋə Pəyaya má ma tvɔv weesvɔv ke mpa ma nəkaa tɔ. ²² Tələ tə paasi ma Caa u huukəna nəŋəlv. Ama í tv huule tənaya Pəyaya ma ma niŋ taa. ²³ lɛna pa təna pa se-m isu pa seekvɔv ma Caa tɔ. Yulv í ta se Pəyaya ma, í kaa pəsi na í se ma Caa wei í tila-m tɔ.

²⁴ Tampana ke ma heeliyi-mə yoo, maa cəsəŋi, ye wei í nu ma təm na í tɛ í taa na wei í tila-m tɔ, í tɛma weesvɔv ŋku kv tɛhə təŋə hikvɔv, pa kaa huuna-i. Ama í tɛma weesvɔv tv ke pəsɔv ké. ²⁵ Tampana ke ma heeliyi-mə yoo maa cəsəŋi, pə wəe pu kəə, halí pə tu tɛma kənte te. Sətəa ká nu Isə Pəyaya má ma nəŋə, mpa paa nu-ke tɔ, paa fe na pá kuləna pa isə. ²⁶ Isu Taca Isə wəna weesvɔv ke í taa tɔ, mpv tətəŋə í yelaa si Pəyaya ma má wəna weesvɔv ke ma taa. ²⁷ Ma ké Yulv Pəyaya təŋə í ha-m mpaav si má huuna yəlaa ke təm. ²⁸ lɛ pə taa la-meyə ha. Mpi tɔ pu kəə na pa təna mpa pa wə pəlaaŋ taa tɔ pá nu ma nəŋə, ²⁹ na pá lu í taa. Mpa pa lapa kupantv tɔ paa fe si pá wəe tam təə. Mpa pələ pa lapa isayətv tɔ, paa fe si pá huuna-wə na pá tv-weyə saləka.

Mpi pə hóláyí Yesu tampana tɔ

³⁰ Maa pəsəŋi na má lu tələŋi ma mayamaya. Ama isu Isə kəsəŋi-m tɔ, rípróyú ma huukəna, na ma huule tewa. Mpi tɔ, pə taŋa ma mayamaya ma luvv nyəntv ke ma pəkəŋi lapv. Ama wei í tila-m tɔ í luvv nyəntv ké. ³¹ Ye ma yəŋətəŋi ma ti təm, nəŋəlv kaa sa tampana wəna

maa hólí tó. ³² Ama nǎǎǎ wenna na ílé í hólǎǎ sǎ ma ké tampana tv. Na ma nyǎmá sǎ nti í yǎǎǎ ma tǎ tǎ wǎ tampana. ³³ Halí mǎ mayamaya í tila mǎ tillaa ke Yohaani kin na ílé í hǎla-meǎ tampana. ³⁴ Ye ma, pǎ taya isu ma nyulaa sǎ yǎǎ nǎǎǎ í hólí ma tampana. Ama sǎ pǎ sǎna-me na pǎ ya mǎ nyǎǎ tǎ ké ma yǎǎǎ mpv. ³⁵ Yohaani naa wǎ ké isu fǎtǎla wei í mǎǎ na pǎ naaki tǎ. Í tísaa na í yǎǎǎ fǎtǎla iní í nav ke pǎǎ. ³⁶ Ama ma wǎna mpi pǎ hólǎǎ ma tampana na pǎ kǎlí tǎ tǎna nti Yohaani yǎǎǎ ma tǎ tǎ. Tǎma nna iní ma Caa hǎla-m sǎ má la na ma tǎǎna a lapv ke isǎntǎ tǎ, aní a hǎlǎǎ ma tampana sǎ ma Caa tilina-m. ³⁷ Ma Caa wei í tila-m tǎ í hólǎǎ ma tampana tǎtǎ. Me í ta nu í nǎǎ ke paa tǎm kǎǎm. Pǎǎ í ta loosi í isǎntaa ké paa tǎm kǎǎm tǎtǎ. ³⁸ Pǎǎle u saǎ í tǎm mǎǎ sǎ tǎ caya mǎ taa ké paa pǎǎ. Íle u ten mǎ taa na wei Isǎ tilaa tǎ, pǎ tǎǎ ké pǎ wǎ mpv. ³⁹ Í pǎǎǎ Isǎ Tǎm takǎlasí taa tǎcututu, na í teelǎǎ sǎ pǎ taa ké í kǎ hikina weesuyv nku ku ten tǎ. Aní tá takǎlasí kǎǎmasí nsi sǎ yǎǎǎǎ ma tǎm. ⁴⁰ Pǎ na pǎ mpv tǎ, u saǎ sǎ í kǎǎ ma kin na í hiki weesuyv kǎǎǎ.

⁴¹ Pǎ taya yǎǎǎ isǎntǎ ke ma pǎǎǎ. ⁴² Ama ma nyǎma-me, ma nyǎmá sǎ u caa Isǎ. ⁴³ Ma Caa kǎntǎ ke ma kǎma na mu saǎ ma mǎǎ. Ama ye nǎǎǎ ná lu yem na í kǎǎ, í mu ílé tǎkpa. ⁴⁴ Me mǎ sǎǎla mǎ tǎma isǎntǎ ké, u pǎǎǎ Isǎ wei í tike nté Isǎ tǎ í nyǎntǎ. Íle isǎnaya í kǎ la na í mu ma tǎm. ⁴⁵ Í taa hǎv sǎ maa polo má kuli mǎ waalí ké Isǎ isǎntaa. Ama Moisi wei í teelǎǎ tǎ iní í kǎ kulina mǎ waalí. ⁴⁶ Ye í ka mǎwa Moisi tǎm na tampam, isǎntǎ tǎ í ka mu ma nyǎntv tǎtǎ. Pǎ taya pǎǎ, ma tǎm ke ílé í nǎmaawa. ⁴⁷ Í ta tísí na í mu nti Moisi nǎmaawa tǎ, íle isǎnaya í kǎ tísí na í tǎna ma tǎm nti ma heeliǎ-me tǎ.

6

*Samaa iyisi kakpasí (5000) calǎsvyv
(Matiyee 14:13-21; Malǎkí 6:30-44; Luku 9:10-17)*

¹ Pǎle pǎ waalí ké Yesu tayana Kalilee tenku waalí ké tesǎyv. (Lǎlaa yaa sǎ Tipeliyatí tenku). ² Na yǎǎǎ samaa hu í waalí. Pǎ taya pǎǎ tǎǎ, pa ná piti tǎma nna í waakayana kǎtǎntǎna tǎ. ³ Mǎǎǎ Yesu na í ifalaa pa kpa pǎǎ tǎǎ na pá caya tǎna. ⁴ Na Yuta nyǎma acima wǎna pa yaa sǎ Tev acima tǎ a wǎsaa. ⁵ Mǎǎǎ Yesu nyǎna í taa na í waalí na í ná sǎ samaa sǎǎ tǎǎna í kin ke kǎntǎ. Tǎnaya í pǎǎsa Filipv sǎ: Leyǎ tu ya kǎtǎǎ na tǎ cǎla samaa inǎ iní na í tǎna í tǎǎ? ⁶ Yesu yǎǎǎ mpv sǎ í nu nti Filipv kǎ cǎ tǎ. Tǎǎ í mayamaya í tǎma isǎna í kǎ la tǎǎ nyǎm.

⁷ Mǎǎǎ Filipv cǎwa Yesu sǎ: Paa liǎitee nyǎǎtǎ nǎmǎǎ (200) mayamaya ke tǎ yapa kǎtǎǎ, ku haǎna yǎǎǎ pǎǎ pa tiilí?

⁸ Ílena Yesu ifalaa taa nǎǎǎ wei pa yaa sǎ Antǎli na í ké Simǎǎ Piyǎe neu tǎ í cǎ-í sǎ: ⁹ Iwaasǎle natǎlí tǎ wǎ cǎne na tǎ tǎka potopotonaa ke kakpasí na tiina ke naale. Ama pǎle pu la-weye samaa tuutuuma inǎ?

¹⁰ Tǎnaya Yesu tǎma sǎ: Í heeli pa tǎna sǎ pá caya atǎ. (Pǎ pamna nyutv ka pǎ atǎǎ tǎnaya sǎǎm, ílena pá caya.) Pa taa apalaa nyǎǎ tala isu iyisi kakpasí (5000). ¹¹ Tǎnaya Yesu kpaǎ potopotonaa mpǎ na í sǎe Isǎ ké í na tǎmlǎ ke pa tǎǎ, ílena í tala mpǎ pa caya tǎ. Na í tala-weye tiina ke mpv tǎtǎ, na paa wei í haya. ¹² Waatv wei pa haya tǎ, í tǎma í ifalaa sǎ: Í tǎǎ potopotonaa hǎǎlǎǎ wei í kaasaa tǎ, na pǎǎǎ í taa le.

¹³ Ílena í ifalaa tǎǎ hǎǎlǎǎ iní, na pǎ su tǎkǎǎ naanǎwa na naale. Potopotonaa kakpasí iní í kpisina mǎǎǎ waatv wei pa tǎma tǎǎ tǎ.

¹⁴ Waatv wei yǎǎǎ ná Yesu piti tǎmlǎ nté tǎ, pa tǎma sǎ: Tampana Yǎǎ inǎ inǎǎle Isǎ kǎyǎǎtǎtǎ telǎǎǎ wei í tǎm paa yǎǎǎ sǎ í kǎ kǎǎ antulinya taa tǎ.

¹⁵ Yesu nyǎmá sǎ pa sǎǎ pǎwa sǎ paa kpa-í wulǎv na ton ke tǎne inǎǎ kpaǎǎ. Ílena í nǎmǎ tǎkev na í kpa pǎǎ tǎǎ ké í tike.

*Yesu tǎntǎ ke lvm tǎǎ
(Matiyee 14:22-33; Malǎkí 6:45-52)*

16 Pə kəma na pə taani, ilena i ifalaa tii lum nəgə, 17 na pá kpa kpuluyv taa si pa tesəyi Karənahum. Halı pə can pə yu Yesu ta kənta pa kinj. 18 Mpróyú heelim səsəm mapa na pə lanəyí tenku lum ke səsəm. 19 Yesu ifalaa təma lum taa isu kilomεεtələnaa kakpası yaa naatoso, ilə pa na Yesu kele na í tən lum təə na í kəhna pa təə təə. Tənaγa səγəntv kpa-wε. 20 Ama Yesu heela-wε si: Səγəntv í taa la-mε, maγa.

21 Yesu ifalaa luyv lapa na pá kpaγa Yesu ke kpuluyv taa. Tete isu saηa tə, pa tεma tate ke timpi pa pukaya tə.

Samaa pεekəyi Yesu

22 Kv fema ilena samaa wei pə yela tenku waali tə, í ná si kpuluyv kulomuyv ka kaasəna təna. Pécó pa nyəmá si Yesu na i ifalaa pa ta kaa kpuluyv. Ama pεle pa tike pa tεna. 23 Paa na mpv kpuləη lələη wei i luna Tipeliyatı tə i kəma, na i ta hatələnə timpi Tacaa ka sεε Isə ké i na təmle na pécó pá təγə potopotonaa tə. 24 Samaa inı i nawa si Yesu na i ifalaa pa taa nəγəlv fei təna, ilena pá kpa kpuləη inı i taa na pá tεε Karənahum ke Yesu pεekuyv.

Kvtəγəv ηku kv haaki weesuyu tə

25 Samaa kəma na pá na-i tenku waali ilena pá pəəsi-i si: Tacaa, pəlee ké n kəma cəne?

26 Tənaγa Yesu cəwa samaa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cεsəyi, pə taγa isu í ná ma piti tεma təγə í pεekəyi-m. Ama í təγə potopotonaa na í haγa təγə. 27 I taa nəki na í kana kv təγəv ηku kv tən təγə pεekuyv. Ama í lv ηku kv wε tam na kv kəhna weesuyu ηku kv tən tə kv təə. Yulv Pəγaγa má maa hana-mεγe kv təγəv ηku. Pə taγa pulv, Tacaa Isə tεma-m i tən cacaalaya tuyv.

28 Mpróyú samaa pəəsi Yesu si: Pepeye tu la na pécó tə la tεma nna Isə caaki tə?

29 Ilena Yesu cə samaa si: Təmle nte Isə caa si í lapı-i təγəle si í mv i tillu təm.

30 Mpróyú samaa pəəsi Yesu tətə si: Ilə n kaa la piti təmle natəli na tə ná na pécó tə mv nyá təm? Təv, təmle nteye n ka la? 31 Ta caanaa caanaa təγəna manna ke wulaya tetv taa, isu pa ηmaav Isə Təm taa tə si: I tisa isətaa kv təγəv na í cεla-wε na pá təγə.

32 Mpróyú Yesu cə samaa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cεsəyi, mpi Moisi cεla-mε tə pə ta ke isətaa kv təγəv ke təna. Ama pənente isətaa kv təγəv maγamaya ke ma Caa cεləyi-mε. 33 Na kv təγəv ηku Isə cεləyi-mε təγəle ηku kv luna isətaa na kv tii na kv haaki yəlaa tənaya weesuyu tə.

34 Tənaγa samaa cə Yesu si: Tacaa, haaki-tuyv kv təγəv ηkuyv tam.

35 Ilena Yesu cə samaa inı si: Ma maγamaya kele kv təγəv ηku kv haaki weesuyu tə. Ye wei í kəma ma kinj nyəγəsi kaa kpa pəntv paa pəcə. Pəyele wei i mv ma təm tə, ləkətv kaa kpa pəntv tətə. 36 Ama ma tεma-mεγe-təyi heeluyv si í na-m, pécó í tá mv ma təm. 37 Pa təna mpa ma Caa haa-m tə, pa kəη ma kinj ké. Ma kaa təγəni wei i kəη ma kinj tə. 38 Pə taγa pulv, ma tiina isə ké si ma lakı wei i tila-m tə i luyv nyəntv, pə taγa ma maγamaya ma nyəntv. 39 Wei i tila-m tə i luyv nyəntv nté si má taa yelev na mpa i cεla-m tə pa taa nəγəlv le. Ama si má kusı pa tənaya sətəa taa ké kv yakv kantəkaya nyəηkv wule ké. 40 Ma Caa luyv nyəntv nté si mpa mpa pa ná Pəγaγa má na pá mv ma təm tə, pəntvnaa í hiki weesuyu ηku kv tən tə, na maa feesi-wεγe kantəkaya kv yakv wule.

41 Isu Yesu yəγətvuyv mpv si inəγəle kv təγəv ηku kv tiina isətaa tə, sεsε pə ta maγa Yuta nyəma nté. 42 Tənaγa pa təma si: Isu Yosεfəv pəyalv Yesu kele? Tə nyəmá i caa na i too mεε. Ilə ntiyi i yəγətvuyv si inı i tiina isətaa?

43 Mpróyú Yesu cə Yuta nyəma si: I taa miitina-m mpv. 44 Tacaa wei i tila-m tə í yaa wei, pəntv tike kəhna ma kinj, na maa feesi-i kantəkaya kv yakv wule. 45 Isə kv yəγətvuyv tεləsəlaa ηmaa təm təne si: Yəlaa təna ká wεε Isə kv sεγesaa. Pə təə ké yəlaa təna mpa pa nukəna Tacaa Isə na pá mv i kv sεγesətv tə, pa kəη ma kinj. 46 Ilə pə taγa isu nəγəlv tεma Tacaa Isə ké nav se. Ye pə taγa wei i luna Isə kinj tə inı i nana-i. 47 Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cεsəyi, wei i mv ma təm, pəntv tεma weesuyu ηku kv tən təγə hikuyv ké. 48 Maγale kv təγəv ηku kv

haaki weesuyu tɔ. ⁴⁹ Mə caanaa caanaa tɔɔna manna ke wɔlaya tɛtu taa, pəyele pa sɛpa. ⁵⁰ Ama kutɔɔɔu ŋku ku luna isɔtaa tɔ, ŋkuɔ yɔlv ɪ tɔɔaa ɪ kaa si. ⁵¹ Mayale kutɔɔɔu ŋku ku tiina isɔtaa na ku haa weesuyu tɔ. Ye wei ɪ tɔɔɔ kutɔɔɔu ŋku, pɔntu ká wee tam ké, u tasəɣi səpu. Kutɔɔɔu ŋku maa ha tɔɔle ma mayamaya ma tɔnuɔ nantu. Ma haaki-təɣi si yɔlaa tɔna ɪ hiki weesuyu.

⁵² Tɔnaya Yuta nyɔma sɔv tɔ tɔɔ ké hɔm na isɔle kɔsɛɛmle ke pa taa pa tike si: Isɔnaya inɪ ɪ ká kpaɣa ɪ mayamaya ɪ tɔnuɔ nantu na ɪ ha-tu si tɔ tɔɔ?

⁵³ Mprɔɣú Yesu cɔwa si: Tampana ke ma heeliɣi-mɛ yoo, maa cɛsəɣi, ye ɪ ta tɔɔ Yɔlv Pəyaya má ma tɔnuɔ nantu, na ɪ ta nyɔɔ ma caləm, ɪ kaa hiki weesuyu ke mə mayamaya. ⁵⁴ Ye wei ɪ tɔki ma tɔnuɔ nantu na ɪ nyɔɔki ma caləm, pɔntu tɛma weesuyu ŋku ku tɛɪ tɔɔ hikuyu ké, na maa feesi-ɪ sɔtaa taa ké kantəkaya kuyaku wule. ⁵⁵ Pə taya pulv, ma tɔnuɔ nantu ke kutɔɔɔu kɔpaŋku ké, na ma caləm ke kɔnyɔnyɔɔm kɔpam tɔtɔ. ⁵⁶ Ye wei ɪ tɔɔ ma tɔnuɔ nantu, na ɪ nyɔɔ ma caləm, ma na pɔntu tu wee tɔma taa ké. ⁵⁷ Tacaɔ Isɔ wei ɪ tila-m tɔ, ɪ wɛna ɪ weesuyu, na ɪ tɔɔ ké ma wɛna ma weesuyu tɔtɔ. Pə tɔɔ ké wei ɪ tɔɔ-m, pɔntu wɛna weesuyu ke ma tɔ tɔtɔ. ⁵⁸ Tɔv, kutɔɔɔu ŋku ku luna isɔ tɔɔle. Ku ta ke ŋku mə caanaa caanaa ka tɔɔaa na kayana pa fɛi tɔ. Ama ye wei ɪ tɔki kutɔɔɔu kɔnɛ, pɔntu ká wɛna ɪ weesuyu ke tam.

⁵⁹ Kapənahum ke Yesu sɛɣɛsa tɔm tɔnɛɣɛ Yuta nyɔma təkotile taa.

Tɔm nti tɔ haaki weesuyu tɔ

⁶⁰ Waatu wei Yesu ifalaa nu tɔm tɔnɛ tɔ, pa taa payale tɔma si: Tɔm tɔnɛ tɔ kɔla katɛ. Awe ná pəsəɣi tɔ nuw?

⁶¹ Yesu nawa si tɔm tɔnɛ tɔ ta maya ɪ ifalaa, ɪ lɛna ɪ tɔ-wɛ si: Isu tɔm tɔnɛ tɔ kɔla-mɛɣɛle yaa?

⁶² Na ɪ ká kɔɔ na ɪ na Yɔlv Pəyaya má na má kraa timpɪ maa wee tɔ, ɪ lɛ isɔnayaɣale ɪ ká la? ⁶³ Isɔ Feesuyu haakəna weesuyu, yɔlv tɔnuɔ kɔnɛ kule ku waasəɣi pulv. Tɔm nti ma heela-mɛ isɔntɔ tɔɔle Feesuyu nyəntu, na nti inɪ tɔ haakəna weesuyu. ⁶⁴ Paa na mpv, mə taa lɛlaa u tɔɔna-ti. (Pə taya pulv, hatoo kancaalaya Yesu ka nyɔmá mpa pa kaa tɔki ɪ tɔm tɔ. Halɪ ɪ nyɔmá wei ɪ ká lapɪ-ɪ kɔlɔmɔtɔ tɔ.)

⁶⁵ Yesu sɔɔsa lɛnti si: Pə mayamaya pə tɔɔ ké maa heela-mɛ si: Nɔɣɔlv kaa pəsi na ɪ kɔɔ ma cɔlv, na pə tá kɛna si Isɔ hana-ɪ pə mpaav.

⁶⁶ Pə kpaɣav kɔyaŋku tɔɔ Yesu ifalaa taa lɛlaa yela-ɪ, pa ta tasa-ɪ tɔnuɔ. ⁶⁷ Mprɔɣú Yesu pɔɔsa pa naanɔwa na naale wei ɪ kaasaa tɔ si: Na mɛ se, mu tɛɛ mə nyəŋku?

⁶⁸ Tɔnaya Siməɪ Piyɛɛ cɔwa Yesu si: Tacaɔ, awe kiŋ ke tu polo? Nyá tɔm pee haakəna weesuyu ŋku ku tɛɪ tɔ ɪ lɛ. ⁶⁹ Na pənente tɔ mɔwa na tɔ tɛ tá taa si n ké Yɔlv Nanɪɪtu inɪ, na n luna Isɔ kiŋ.

⁷⁰ ɪ lɛna Yesu naa tɔ ɪ ifalaa si: Mə naanɔwa na naale inɛ pə taya má ləsəna-mɛ? Pəcɔ mə taa lɛlv ná ké ɪ lɔɔɔ.

⁷¹ Siməɪ Isəkaleeu pəyalv Yutaasi tɔm ke Yesu yəɣɔtaya mpv. Paa na ɪ ké pa naanɔwa na naale taa lɛlv tɔ, kɔlv m inɪ ɪ kəmna na ɪ lapɪ-ɪ kɔlɔmɔtɔ.

7

Yesu na ɪ newaa pa tɔm

¹ Pəle pə waali Yesu cɔkaya Kalilee tɛtu taa. ɪ luyɪ fɛi Yuta tɛtu taa ké cɔɔv. Pə taya pulv tɔɔ, Yuta nyɔma pɛɛkaya ɪ kɔyɔ. ² Yuta nyɔma acima wɛna pa yaa si coka acima tɔ a wɔsaa. ³ ɪ lɛna ɪ newaa tɔmɪ-ɪ si: Kɔlv cənɛ na ɪ polo Yuta na nyá ifalaa na tɔma nna n laki tɔ tɔtɔ. ⁴ Ye yɔlv caa si pá nyəmi-ɪ u ɪ mɛsəɣi ɪ tɔma. Ye n laki tɔma anəɣi mpv ɪ lɛ, ye le na yɔlaa tɔna nyɪ-ɪ mɛɛ.

(⁵ Pə taya pulv, Yesu newaa mayamaya ná tá mv ɪ tɔm tɔtɔ.) ⁶ Mprɔɣú Yesu cɔ-wɛ si: Pə ta mayata-m na pəcɔ. Ama ye mɛ, paa pəlee pə maya-mɛɣɛ. ⁷ Pə taya pulv, antulinya nyɔma taa kaa kpaana-mɛ. Ama pa taa kpaana má. Mpi tɔ, ma húlɔɣi si pa kɔlaputv fɛi teu. ⁸ Mu kra tɔnaya acima. Ye ma, ma kaa polo. Pə taya pulv, pə ta mayata má.

⁹ Yesu tɛma-wɛgɛ heeluyɔ kɛ mpɔ ulɛna ɪni ɪ saali Kalilee.

Yesu kɛ coka acima taa

¹⁰ Yesu newaa kɔma na pɔ kpa acima tɔgɔv, ulɛna Yesu maɣamaɣa polo. Ama ɪ ta yeɛ sɪ nɔgɔlv ɪ nyɪ, ɪ pola ɪɲmelav kɛ. ¹¹ Yuta nyɔma pɛɛkaɣa-ɪ acima wɛɛ taa, na pɔ tɔɲna tɛmɔɣa pɔɔsvyɔ sɪ: ɪlɛ lɛgɛ ɪ wɛɛ?

¹² Halɪ samaa wɛlɔtaɣa Yesu tɔm kɛ pa taa pa tike kɛ sɔsɔm. Lɛlaa sɪ: Yɔlv kɔpɔɲ kɛ. Lɛlaa sɪ: Aai, ɪ kɛ yɔlvɔsvɔlv kɛ. ¹³ Paa na mpɔ Yuta nyɔma sɔgɔntɔ tɔɔ nɔgɔlv taa yɔgɔtɔgɪ tɔfoo.

¹⁴ Pɔ kɔma na acima haɣa hɛkɔ, ulɛna Yesu polo na ɪ svɔ Isɔ tɔsɛɛɛ taa na ɪ sɛgɛsɔgɪ. ¹⁵ Mprɔgɔ pɔ lapa Yuta nyɔma kɛ piti, na pɔ tɔɲ sɪ: Isɛnaɣa pɔ lapa na ɪ nyɪ pɔ tɛnaɣa mpɔ pɔcɔ ɪ ta la ceu?

¹⁶ Tɛnaɣa Yesu cɔ-wɛ sɪ: Nti ma sɛgɛsɔgɪ ɪsɛntɔ tɔ, ma ta lu-tɔgɪ kɔlvɔpu. Ama wei ɪ tila-m tɔ ɪni ɪ hulɛna-m-tɪ. ¹⁷ Ye wei ɪ sɔɔla Isɔ luyɔ nyɔntɔ tɔɲsvyɔ, pɔntɔ tike ka nyɔna sɪ ma kɔsɛgɛsɔtɔ luna Isɔ kin yaa ma maɣamaɣa ma kaɲkante kɛ ma lakɛna. ¹⁸ Wei ɪ lakɛna ɪ kaɲkante tɔ, ɪ maɣamaɣa ɪ sam kɛ ɪ pɛɛkɔgɪ. Ama wei ɪ pɛɛkɔgɪ ɪ tillu sam, pɔntɔ ntɛ tampana tɔ, pɔpɔtɔ fɛɪ ɪ kin. ¹⁹ Ntɔɲ Moisi hulɔ-mɛgɛ Isɔ sɛɛv kɔsɔsɔtɔ tɛna na? Pɔcɔ paa mɔ taa kɔlvɔm ɪ tɔɲgɪ-tɪ. Aɲha, na ɪ caa ɪ kɔ-m suwe?

²⁰ Mprɔgɔ samaa cɔwa Yesu sɪ: N nyɔna alɔɣaa kɛ? Awe caa ɪ kɔ-ɲ?

²¹ Tɛnaɣa Yesu cɔwa sɪ: Pɔ taya pɔlv, wule tɔli ma lapa tɔmlɛ sɔsɔɛ natɔli na piti kpa mɔ tɛna. ²² Moisi nɔ tɔ-mɛgɛ pɛlvɔv, (pɔyeɛ pɔ ta tu kɛv Moisi kin kɛ pɔ luna. Ama hatoo mɔ caana caana kin kɛ,) na paa kɔvaku kɔhɛsvyɔ wule ɪ pɛlvɔgɪ pɔyɔɣa kɛ. ²³ Ye ɪ pɛlvɔgɪ pɔyɔɣa kɛ kɔhɛsvyɔ wule sɪ pɔ taa kɔɔ na ɪ yɔki Moisi kɔsɔsɔtɔ. Pepe tɔɔ kɛ mɔ waa yɔlv pilimile tɔcu kɛ kɔhɛsvyɔ wule na mu mv-m na pɔɔnɔ? ²⁴ ɪ taa nyɔntɔgɪ tɔɔ tike. Ama ɪ tɔɲgɪ tampana na pɔcɔ ɪ yɔgɔtɔgɪ.

Yɔlaa lakɪ Yesu na piti

²⁵ Yosalem nyɔma napɔli pa yɔgɔtaɣa sɪ: Pɔ taya wei pa pɛɛkaɣa sɪ pa kɔgɪ tɔgɔɛ? ²⁶ ɪ nyɔntɔ ɪlɛ ɪ mɔlaa na ɪ yɔgɔtɔgɔna-wɛ na ɪ nyanɲna pɔlv, na pɔ suma. Isu tɔ sɔsaa mpɛ pa tɔɲ pa taa sɪ ɪ kɛ Mesii kɛɛ yaa? ²⁷ Tɔ nyɔmɔ sɪ waatu wei Mesii kɔ kɔɔ tɔ, nɔgɔlv ɪ nyɔɲ ɪ tɛ. Tɔfɔ ye pɔ kaasa ɪnɛ ɪlɛ, tɔ nyɔmɔ ɪlɛ ɪ tɔlvɛ mɛɛ.

²⁸ Yesu tɔɲna sɛgɛsvyɔ kɛ mprɔgɔ Isɔ tɔsɛɛɛ taa, ulɛna ɪ pɔɔsɪ-wɛ na nɔgɔ sɔsɔɣa sɪ: Mɛ sɪ ɪ nyɔma-m, na ɪ nyɔmɔ ma tɔlvɛ yaa? Aai, ma ta kɔɔ ma maɣamaɣa ma kɔntɛ se. Ama wei ɪ tila-m tɔ ɪ wɛɛ na ɪ kɛ tampana tɔ. ɪlɛ mɔ ta nyɔmɔ-ɪ. ²⁹ Ama ma, ma nyɔma-ɪ, pɔ taya pɔlv tɔɔ, ɪ kin kɛ ma luna, na ɪni ɪ tilina-m.

³⁰ Yɔlaa luyɔ lapa sɪ pɔ kpa-ɪ, ɪlɛ nɔgɔlv ta tɔv niɲ kɛ ɪ tɔɔ, ɪ wule ta tata tɔ pɔ tɔɔ. ³¹ Paa na mpɔ samaa ɪni ɪ taa pɔɣalɛ mv Yesu tɔm na pɔ tɛ pa taa. Halɛna pɔ tɔɲ sɪ: Mesii ɪ kɔma ɪ kɔ la piti tɛma na a kɔli ɪnɛ ɪ nyɔna na?

Pa tila filisinaa sɪ pɔ kpa Yesu

³² Pɔ kɔma na Falisanaa nu nti samaa miitiyi Yesu tɔɔ tɔ, ulɛna pɔ na kɔtɔlaa sɔsaa pɔ tili filisinaa sɪ pɔ polo pɔ kpa-ɪ. ³³ Tɛnaɣa Yesu tɔma sɪ: Pɔ kaasa-m wɛɛ naalɛgɛ mɔ hɛkɔ kɛ, ulɛna mɔ mɔli wei ɪ ka tila-m tɔ ɪ kin. ³⁴ ɪ kɔ pɛɛki-m ɪ kaa na-m. Pɔ taya pɔlv, ɪ kaa pɔsɪ na ɪ kɔɔ timpi maa wɛɛ tɔ.

³⁵ Tɛnaɣa Yuta nyɔma pɔɔsa tɛma sɪ: Lɛgɛ Yesu kɔ polo na tɔ kaa na-ɪ? ɪ kɔ polo Yuta nyɔma mpa pa yawa na pɔ polo tuu Kɔlɛɛki acaɛɛ taa tɔ pa kin na ɪ paasɛna Kɔlɛɛki nyɔma yaa ɪsɛna? ³⁶ Ye pɔ taya mpɔ, ntiyilɛ ɪ yɔgɔtɔgɪ mpɔ sɪ: Tu pɛɛki-ɪ tɔ kaa na-ɪ? Tɔ kaa pɔsɪ na tɔ polo timpi ɪ ka wɛɛ tɔ?

Weesuyɔ lvɔm pusi tɔm

³⁷ Acima kɔvaku kantɔkaɣa nyɔɲku ɲku kɔ kɛ kɔvaku sɔsɔɔv tɔ kɔ wule, Yesu sɔɲa ɪsɔ na ɪ kpaali sɪ: Ye lvkɔtɔ ɪ wɛna wei, pɔntɔ ɪ kɔɔ ma kin na ɪ nyɔɔ. ³⁸ Wei ɪ mv ma tɔm weesuyɔ lvɔm pusi kɔ lukɛna ɪ taa na pɔ kɔpɔɲ, ɪsu pa yɔgɔtɔgɪ Isɔ Tɔm taa tɔ.

³⁹ (Mpa pa mu Yesu paa koo pá hiki Iso Feesuyu ŋku tó, ku tòm ke i yóǵataya. Mpi tó, waatu iní Iso Feesuyu taa kònta. Pə taya pulb, Yesu taa suuta i teeli taa tó pə tó).

Samaa fayav ke pa taa pa tike ke Yesu tó

⁴⁰ Samaa iní i taa yəlaa nu mpv, ilena pá tó si: Inəǵəle Iso kuyǵatutu teləsulb wei tó.

⁴¹ Ḿpóǵú ləlaa si: Mesii ké. Na ləlaa náá təŋ si: Kalilee ke Mesii ká luna? ⁴² Iso Tòm takəlasí taa wəe si: Mesii ka wəe Tafiiti ləlvɔv taa tó ké. Pətəlehəm timpi Tafiiti ka wəe tǵə i ká luna.

⁴³ Ḿpóǵú samaa fayə Yesu tó. ⁴⁴ Pa taa ləlaa luɣu lapa si pá kpa Yesu. Ama nəǵəlv ta tó niŋ ke i tó.

Falisanaa səsaa lanɣpusəŋ

⁴⁵ Ḿpóǵú filisinaa məla kətəlaa səsaa na Falisanaa pa kiŋ na pəle pá pəəsi-wə si: Pepe tó ké í tá kəna-i?

⁴⁶ Tənaɣa filisinaa cəwa si: Tuu tó yulb nəǵəlv i ta yóǵətəta isu iní. ⁴⁷ Ḿpóǵú Falisanaa pəəsi-wə si: I kpenna-me na í puɣusi tətəǵə? ⁴⁸ Wulee í keesa tá səsaa yaa Falisanaa taa nəǵəlv na pəntv təŋəyi-i? ⁴⁹ Samaa wei i ta nyi Moisi kusəsutu ke mpv tó, səntə nyəma ké.

⁵⁰ Falisanaa taa ləlv wei pa yaa si Nikotəm na í ka pola Yesu kiŋ ke ahoó tó, ílé i təma-wə si: ⁵¹ Aní i nyəma si, ta kulaputu taa pə fei si tə ku yulb tòm ke mpv, na tə tá cəɣa na tə nu pə təna na tə cəkəna mpi i wakəlaa tó.

⁵² Ḿpóǵú Falisanaa cəwa Nikotəm si: Sese Kalilee nyəma mpeɣele na nyəɣa? Wiili Iso Tòm taa na í ná, tuu tó Iso kuyǵatutu teləsulb nəǵəlv ta tənta luw na Kalilee se.

[⁵³ Pəle pə waali ké pa yawa na paa wei í məli i təyaya.]

8

Alv wasanɣali təm

¹ Ḿpóǵú Yesu ná kpa Olifinaa pəvɔv. ² Təv fema ilena í kulí ləŋ ke tanəŋ tɛe na í məli Iso təsele taa na samaa təna koo i kiŋ. Ilena í cəɣa na í seɣesəyi-wə. ³ Tənaɣa Iso Tòm seɣesəlaa na Falisanaa pa kəna-i alv nəǵəlv wei pa kpəlaa na í lakí wasanɣalətv tó. Ḿpóǵú pa sənsa-i samaa hekv taa. ⁴ Ilena pá tó Yesu si: Taca, tə kpəla alv inə iní na í lakí wasanɣalətv. ⁵ Moisi yóǵəta i kusəsutu taa si, alv í lapa mpv pə taka, tə yəɣa-i pəe na tə kv-i. Nyá ná we?

⁶ Pa nyəpa Yesu ke tòm ke kunyərɔv ke ḿpóǵú si pá hiki timpi paa tɔna-i taali tó. Ama Yesu luŋaa na í ŋmaana mpəle ke atə. ⁷ Pa təŋna-i pəəsiɣv ilena í kulí na í tə-wə si: Mə taa wei i nyəma si tuu tó i ta lata isayatu, pəntv í caali-i pəle ləɣv.

⁸ Ilena Yesu tasa luŋuyv na í ŋmaa atə. ⁹ Waatu wei pa nu tòm tənə ilena, pá svv ləlvɔv ke kuləm kuləm. Pə kpaɣav səsaa na pə polo piya tó. Halí pə koo pə yele Yesu tike na alv iní, na í sənə tənəɣa tam. ¹⁰ Yesu kəma na í kulí ilena í təm-i si: Alv nyá, nyá yəlaa mpe pa wele? Ntəŋ nəǵəlv ta la-ŋ pulb? ¹¹ Ilena alv cə si: Nn Taca. Yesu cə-i si: Tɛe, ma tətə ma kaa yóǵəti si pá la-ŋ pulb. Ama taa tasa isayatu ké.]

Yesu ké antulinya kəkə

¹² Ḿpóǵú Yesu məla i seɣesuyv taa si: Ma wəe ké isu kəkə ŋka ka naa yəlaa tó. Ye wei i təŋəyi-m, kəkə ŋka ka kəŋna weesuyv tó kaa naa-i na í təŋ. I kaa fei səkpətvuyv taa ké nəǵəle ke paa pəcə təta.

¹³ Tənaɣa Falisanaa təma-i si: Isu n keesuyv nyá ti tòm ke mpv tó, pə feina nyuyv se.

¹⁴ Ḿpóǵú Yesu cə-wə si: Paa ma keesəyi ma ti tòm, tə wə tampana təɣə. Pə taya pulb, ma nyəma timpi ma lunaa tó, pəcə ma nyəma timpi ma puki tó. Ama mə ta nyi ma təlule, pəyele í ta nyi ma təpote. ¹⁵ Mə huuki yulbhuule ke yem ké. Ama ma ilə maa huuki nəǵəlv tòm ke ma taa. ¹⁶ Ilə paa ma tu huwa, tampana tó ké. Pə taya pulb, ma fei ma tike tó se: Ama má na ma Caa wei i tila-m təɣə. ¹⁷ Pa ŋmaawa mə kusəsutu takəlasí taa si: Ye yəlaa naale ləsa aseeta kuləm, pa aseeta iní i wə tampana. ¹⁸ Ma, ma yóǵətəyi ma ti tòm na ma Caa wei i tila-m tó, ílé i yóǵətəyi ma tòm ke mpv tó.

¹⁹ Μπρύγύ Falisanaa pəəsa Yesu si: Leye nyá Caa iní i wεε?

Tənaɣa Yesu cə Falisanaa si: I ta nyi má, pəyele i ta nyi ma Caa. Ye í ka nyəma-m, í ka nyəma ma Caa tətə.

²⁰ Yesu yəɣətə təm tənεye i seɣesuyv taa ké Isə təseεe taa ké kuvəəŋ tətule cəb. Na nəɣəlv ta kra-i, i wule ta tata tə pə təə.

Yesu təpote

²¹ Μπρύγύ Yesu tasa-wεye heeluyv si: Ma tεeki na í ká pεeki-m. Ama í ká si mə isayatu taa. Mpi tə, í kaa pəsi na í polo timpi ma puki tə.

²² Tənaɣa Yuta nyəma təma si: I ká kv i ti, yaa isənaɣale i təŋ si tá kaa pəsi na tə polo timpi i puki tə?

²³ Μπρύγύ Yesu təma Yuta nyəma si: Mə ké ate nyəma ké. Ama má, ma ké isətəa tv. Mə ké antulinya inε i nyəma. Ama má tá ké antulinya inε i nyəŋ. ²⁴ Pə təə inəɣi ma heeliyi-me si, í ka si mə isayatu taa. Ye i ta tisi si tampam ma wεε, í ká si mə isayatu taa. ²⁵ Ilena pá pəəsi-i si: Iε n tu ké aweye təkpe m ye?

Tənaɣa Yesu cə Yuta nyəma si: Ma ké wei i təm maa heela-mεye hatoo kancaalaya tə. ²⁶ Ma wena təm paɣale nti maa yəɣəti mə təə na nti maa hυbna-me tə. Iε wei i tila-m tə i ké tampana tv, na nti ma nu i kin tə, tə tike ke ma heeliyi antulinya taa.

²⁷ Pa ta cekəna si Tacaa Isə təm ke i heeliyi-wε. ²⁸ Tənaɣa Yesu təma-wε si: Waatu wei í ká kraasi Yulv Pəyaya má iε, waatu inəɣi í ká nyi si, maɣale wei iní tə. Na í ká nyi tətə si, maa laki pulv na ma maɣamaya ma kankantε. Ama nti Tacaa Isə seɣesa-m təɣə ma laki. ²⁹ Wei i tila-m tə i wε ma waali, i ta ye-le-m ma tike. Mpi tə, i luɣv tεe nyəntv ke ma laki.

³⁰ Yesu yəɣətə mpv ilena paɣale mv-i.

Yomaa na kasayampiya təm

³¹ Μπρύγύ Yesu heela Yuta nyəma mpa pa mv-i tə si: Ye í təŋəɣi ma təm ke teu, í ká pəsi ma ifalaa na tampana. ³² Na í ká nyi tampana, na tampana aní a ká cəna-mεye mə yomle taa.

³³ Μπρύγύ pεle pa cə-i si: Tə ké Apəlaham lυbɣv ké, nəɣəlv taa kra-tɣv yomle ke paa pəcə. Iε pepe cεrv ke n təŋ si pu cε-tv?

³⁴ Tənaɣa Yesu cə-wε si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cεsəɣi, wei i laki isayatu tə, pəntv pəsi tə yom ké. ³⁵ Na yom ná wε saŋa ké, i fεi cele. Ama təyaya pəyaya ná wε tam. ³⁶ Iε ye Pəyaya má ma heta-me, mə yomle təma tampana təm ké. ³⁷ Ma nyəma si í ké Apəlaham lυbɣv nyəma te. Paa na mpv, í pεekəɣi ma kuvv. Pə taya pulv, í kisiyi ma kuvseɣesətə. ³⁸ Nti ma Caa ná hυla-m təɣə ma yəɣətəɣi, na mu laki nti mə caa ná heela-me tə.

³⁹ Μπρύγύ Yuta nyəma cə-i si: Aai tá caa keεe Apəlaham. Tənaɣa Yesu cə-wε si: Ye tampana í ka ké Apəlaham piya, isəntə í ka lakaya Apəlaham kulapətv mεε. ⁴⁰ Aní tampana nna ma nu Isə kin tə, a tike ke ma heela-me, pəcə paa na mpv í caa í kv-m təkpe m. Iε Apəlaham ná taa la mpv. ⁴¹ Mə caa kulapətv ke í laki.

Tənaɣa Falisanaa cə Yesu si: Tə ta ke apalaa naale piya se. Ama ta Caa ke kuləm ké, inəɣəle Isə.

⁴² Ilena Yesu tə Falisanaa si: Ye tampana, Isə ka ké mə Caa, í ka səəla-m. Mpi tə, i kin ke ma luna, na i kəntε ke ma kəma. Ma ta kəə ma maɣamaya ma kəntε. Ama iní i tilina-m.

⁴³ Pə taya pulv təə ké u cekəɣəna ma kuvəɣətv, u caa tə nuw ke paa pəcə təɣə. ⁴⁴ Mə Caa keεe Iəɣəv, na i luɣv nyəntv ke mə səəla lapv. Hatoo kancaalaya ilé i ké yulvkv kε, u caa tampana təŋv ke paa pəcə. Pə taya pulv, i maɣamaya i ta ke tampana tv tə pə təə. Waatu wei i yəɣətəɣi pəpətv tə, i tənayale təna. Mpi tə, i maɣamaya i ké pəpətv, na pəpətv təna caa ké. ⁴⁵ Ye ma, tampana ke ma yəɣətəɣi. Pə maɣamaya pə təə ké u mvɣi ma təm. ⁴⁶ Mə taa awe pəsəyi na í hólí ma təpəntəle? Təv, na ma tu yəɣətəɣi tampana tə, pepe təə ké u saŋ mvɣv? ⁴⁷ Wei i ké Isə nyəŋ tə, pəntv nukí Isə Təm ké. Ama mə tá ké Isə yəlaa napəli, na pə təə inəɣi u tu nukí.

Yesu Yəɣətə Apəlaham təm

48 Tənağa Yuta nyəma cə-i si: Pə tağa isəntə təw kə tu təma si n kə Samalii tu, pəcə n hii ələgaa? 49 Mprəgə Yesu cə-we si: Ma ta hii ələgaa ke paa pəcə. Ama ma Caa ke ma seeki. Na me, mi nyənəgi-m yem təkpataa. 50 Pə tağa isu má pəkəgəna ma mağamağa ma teeli ke ma ti. Nəgəlv təgəna-m teeli na í haakı-m tampana. 51 Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəgi, ye wei i təkəgi ma təm, pəntv kaa si.

52 Tənağa Yuta nyəma təma Yesu si: Pənəyele tə nyəmə təkpataa si n kə ələgəhilu. Apələham səpa, na Isə kuyəgətutv teləsəlaa náá si tətə, iləna náá təg si, wei í təkə nyá təm pəntv kaa si? 53 Ta caa Apələham ná səpa, ye mpv nyá həv si n kəla iləyele? Isə kuyəgətutv teləsəlaa mağamağa ná səpa tətə. İle n nyənəgi nyá təgi we?

54 Mprəgə Yesu cəwa si: Ye maa təkəgəna ma təgi teeli, ilə ma teeli inı i taa kə pəlv se. Ama ma teeli təlv nté ma Caa, wei mə təg si i kə mə Isə tə. 55 Pəyele inəgi í tá nyi. Ama má nyəma-i. Haləna ye ma kreesaa si ma ta nyəmi-i, ma pəsə pəpətv ke teitei isu meye. Ama ma nyəma-i, na ma təgəgi i kəheelitu na má laki. 56 Mə caa Apələham lanje naa həlvma teu. Pə tağa pəlv təw, i teelayaa si i ká ná ma kəntə. Na i tu na-te, na pə heesi i lanje ke teu.

57 Tənağa Yuta nyəma cə-i si: Nyá pusi ná ta tu tata nule na naanəwa na n təg si n təma Apələham ke nav na?

58 Mprəgə Yesu cə Yuta nyəma si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəgi tuu na pəcə pá ləli Apələham tə, ma wəe kə.

59 Tənağa pa kpağa pəe si pa yakı-i. Ama Yesu nmelaa na í lu Isə təsəele taa.

9

Yəlv wei pa lələna yəlvmtv tə

1 Yesu teekəgə iləna í ná yəlv wei pa lələna yəlvmtv tə. 2 Mprəgə Yesu ifalaa pəssa Yesu si: Taca, apəlv inə inı i lapəna isəgətv yaa i caanaa na pá ləli-i mpv? 3 Tənağa Yesu cə-we si: Pə ta ke isu inı i lapəna isəgətv yaa i caanaa. Ama pə lapa mprəgə pəcə Isə toma nana nti i ka lapı-i tə tə kin. 4 Pə nəgəsəna tə laki wei i tila-m tə i təma ke ilim taa. Pə tağa pəlv, aho caa yuyv, ilə təmlə kaa wəe pəsuyv tətə. 5 Kuyeyə wei i taa ma wə antulinya taa cənə tə, mağale kəkə nka ka naa yəlaa təna tə.

6 Yesu təma mprəgə yəgətəgəv, iləna í tə ntagəma ke atə, na í lá teeliya, na í taa yəlvmtv inı i isə. 7 Na í təmi-i si: Polo na n sağ nyá isə ke Silowee lule taa. (Hətə tənə tə həwəe wəe si: Pa tilaa.) Yəlvmtv polaa na í sağ i isə, iləna í məli na í naakı təcəicəi.

8 Mprəgə yəlvmtv cəlv nyəma mpa paa nyəma-i ləg si i kə pala latv tə, pa təma si: Pə tağa inə inı i ka cakəgəna na í laki pala?

9 Ləlaa si inəgi.

Ləlaa si: Aai pə tağa inı, i nəgəsəle kə.

Ama apəlv inı i cəwa si: Ma mağamağa kə.

10 Tənağa pa pəssa-i si: Isənağa n lapa na nyá isə anı a kuli?

11 Mprəgə i cə-we si: Apəlv wei pa yaa si Yesu tə, inı i lapəna teeliya na í taa ma isə, na í tə-m si má polo Silowee lule taa na má sağ ma isə. Ma polaa na ma sağ, iləna má svv nav.

12 Tənağa pa pəssa-i si: Ləye apəlv inı i wəe? İləna í cə si: Ma ta nyi.

Falisanaa pəssəy v ke yəlvmtv waav təm

13 Mprəgə pa kpağa wei inı i ka kə yəlvmtv tə na pá pəna-i Falisanaa kin. 14 Pə tağa pəlv, kuyəkv kəheesəgəv wule ke Yesu lapa teeliya na í kulina apəlv inı i isə. 15 Pə təw inı i mağamağa ke Falisanaa ná ləla-i pəssəy v ke isəna pə lapa na i isə kuli tə. İləna yəlvmtv cə-we si: Teeliya ke i taa ma isə, iləna má sağ na pənə má naakı.

16 Tənağa Falisanaa taa ləlaa ná təma si: Pə tağa Isə kin ke apəlv wei inı i laki mpv tə i lunaa. Mpi tə, u təgəgi kuyəkv kəheesəgəv kiin.

Ləlaa si: Ye i ka kə isəgəv isənağa i ka pəsaa na í lá piti təma anə a takanaa ke mpv?

Hali pá can pa faya pa taa pa tike.

¹⁷ Mpróyú Falisanaa tasa yulw wei i ise pə kula mpv təɣə pəɔsɔyɔ si: Na nyá huuki suweye apalw wei inɪ n tən si i kula nyá ise tə i təɔ? Ilé i cə-we si: I ké Isə kuyəɣətɔtɔ teləsulw ké.

¹⁸ Ama Yuta nyéma mpe pa ta mu-ti si apalw inɪ i ka ké yulw ké na i ise kuli, haləna pá kəna i caa na i too. ¹⁹ Na pá pəɔsi-we si: Ntəŋ mə pəyaya ke inɛ inəyɪ təkpeɪ na? Pə́cɔ́ í tən si í lɔla-i na yulwmtv yee? Təv, ilɛ isənaya pə lapa na í naaki pəne?

²⁰ Mpróyú i nyéma ná cəwa si: Tə nyəma-i si tá pəyaya ke-i. Pə́cɔ́ tə lɔla-i na yulwmtv. ²¹ Ama tə ta nyɪ isəna pə lapa na kaɣana í naaki tə. Pəyele tə ta nyɪ wei i kula i ise tə. I maɣamaɣa i ta ke pəyaya, í pəɔsi-i i ká heeli-meɣe isəna pə lapa tə.

²² Yulw nyéma ná yəɣɔta mpv, mpi tə, pa see Yuta nyéma. Pə taya pulw, Yuta nyéma ka pɛela nəɣə si, ye wei i tɛma i taa na í tisi si Yesu ké Mesii, paa ləsi pɔntv ke pa təkotile taa.

²³ Pə təɔ ké i nyéma ná təma si: I maɣamaɣa i ta ke pəyaya, í pəɔsi-i.

²⁴ Mpróyú Falisanaa tasa apalw wei i ka ke yulw təɣə yaav na pá təmi-i si: Ama na Isə təɔ yəɣɔti tampana. Tə nyəmá apalw inɛ i təɔ si i ké isayav ké.

²⁵ Tənaɣa apalw inɪ i cə Falisanaa si: Ma ta nyɪ si i ké isayav yaa i ké kɔpaŋ tə. Ama kulwmtv tike ke ma nyəmá si, maa ké yulw na pəne pə taa ma naaki.

²⁶ Ilɛna pá pəɔsi-i si: Pepeye i lapa-ŋ? Isənaya i lapa na pə́cɔ́ nyá ise kuli? ²⁷ Mpróyú i cə-we si: Ma tɛma-meɣe heeluɣu na í tá mv. Ilɛ pepe təɔ ké í caa í tasa-təɣi nuw? Yaa mə caa í səɔsi i ifalaa təɔ tətə?

²⁸ Tənaɣa Falisanaa tɔv-i na pá tə si: Nyá kəna yulw inɪ i ifalw. Ama ta ké Moisi ifalaa ké.

²⁹ Tə nyəmá si, Isə yəɣətəna Moisi. Ama pə kaasɔyɔ yulw inɪ tə, tə ta tu nyəm i təlulɛ.

³⁰ Mpróyú apalw inɪ i cə-we si: Ama nti tə we piti təɣɔle si, mə tá nyɪ i təlulɛ, pəyele i kula maɣa ma ise. ³¹ Tə nyəmá si Isə u mɔyɪ asayaa nəɔsi. Ama wei i tɔyɪ-i teeli na í lakɪ i luɣu nyəntv tə, pɔntv nəɣə ke i mɔyɪ. ³² Tuu tə, tə ta nuta si nəɣəlw kula yulw wei pa lələna yulwmtv tə i ise. ³³ Pə təɔ ké ye apalw inɛ i taa ké Isə nyəŋ i taa pəsi na í la pulw.

³⁴ Mpróyú Falisanaa cə yulw si: Hatoo pa lɔlɔyɔ nyá tə, isayav tike ke nyá nyəmá, na nyaa caa n seɣɛsi ta na?

Ilɛna Falisanaa təɣəni-i pa Isə təsɛɛle taa.

Ise nyéma səkpeɣvɔ

³⁵ Mpróyú Yesu nuwa si pa təɣəna yulw inɪ, ilɛna í kəɔ í suli-i na í pəɔsi-i si: N mv Yulw Pəyaya təm na? ³⁶ Tənaɣa yulw cə-i si: Taca, hɔli-m wei pa yaa mpv tə na má mv.

³⁷ Mpróyú Yesu təma si: N na-i mɛɛ, i maɣamaɣa kele ma wei ma yəɣətəɣəna-ŋ isəntə tə.

³⁸ Ilɛna yulw tə si: Taca, ma mɔwa. Na í luŋi-i atɛ.

³⁹ Mpróyú Yesu təma si: Ma kəma antulinya taa cənɛɣe si ma fakɪ tampana nyéma na tasəkəle nyéma, na mpa paa naaki tə pá ná, na mpa pa naakaya tə pá yulwɪ.

⁴⁰ Falisanaa napəli paa we təna na pá nukɪ təm nti, ilɛna pá pəɔsi Yesu si: Pə kpeŋna tá, tá ké yulwmaa tətə?

⁴¹ Mpróyú Yesu cə Falisanaa si: Ye tampana í ka ké yulwmaa, í taa wɛna isayav. Ama isu i tənɣv si í naaki tə, pə təɔ ké mə isayav we tam.

10

Heeŋ kaləkw təm

¹ Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəyɪ, wei í yela heeŋ kaləkw nənəɣə ke svnəv na í ŋmaana tiili təɔ na í svv tə, pɔntv ké ŋmulw na wakəllv ké. ² Ama wei i tənəɣəna nənəɣə na í svv tə, pɔntv nté tiikulu. ³ Nənəɣə tanɔl tɔləyɪ-i na í svv. Heeŋ nyəmá i nəɣə. I kaləyɪ i heeŋ həla ke kulw kulw na í lukəna-i awalɪ. ⁴ Waav wei i tɛŋ i heeŋ inɪ i tənaya lunav tə, ilɛna í tɛɛ-i nəɣə na heeŋ naa tɔ i waalɪ. Pə taya pulw, i nyəmá i nəɣə tə pə təɔ. ⁵ Ama ye kpai tɔ, i kaa tɛŋ ilé, hali i ká se-i səsəm ké. Mpi tə, i ta nyɪ kpai nyəmá nəɔsi tə se.

⁶ Yesu keesa-weye tene ini. Ama pa ta cekana ta huwee.

Yesu kena tiikulu kopaj

⁷ Mpygy Yesu tasa yagataya si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cesayi. Mayale heen kalaku nku ku nongoo. ⁸ Pa tana mpa pa laala-m kante to, paa ke nmulaa na wakellaa ke, heen ta tu nuna-we. ⁹ Mayale nongoo, wei i tagna ma too na i soo, pu ya i nyoo. I ka suki na i luki, na i hikiyi nyutu kopantu. ¹⁰ Nmulyu na lentuyu na wakelyu too tike ke nmulu na ka. Ama ma komaya si ma heen i wee alaafaya taa ke tam torkee.

TILLAA TƏMLƏ

Kutuluṭu

Tillaa Təmle takəlaya wenna isu salaw wei i kaya Laapaalənaa na Pəəli-we pa kəḡmaḡmaasi heku taa tə. Ka taa ké pa keesəyi-tuyu isəna Yesu Kilisiti Isə seelaa caala Yuta nyəma taa na piitimnaa taa tə.

Yuta nyuyu nyəma na Lom nyəma pa tu kancaalaya Isə seelaa ke wahala ke səsəm. Pəəli ka ké wahala tulaa mpe pa taa lelv wei Isə layasa tampana layasuyu tə si i kraali Laapaali Kupaḡ ke piitimnaa lelaa. Takəlaya ḡke ka keesa-tu tətəy Pəəli cəḡnav ke Laapaali Kupaḡ ke tetu taa. **Isəna pa faya Tillaa Təmle takəlaya tə:**

Feesuyu Naḡḡtu taḡuyu, titite 1

Aseeta nyəma ke Yosalem taa, titite 2-7

Aseeta nyəma ke Yuta na Samalii taa, titite 8-12

Pəəli təmle, titite 13-28

Feesuyu Naḡḡtu ka tii tillaa səsaa tə

¹ Ma yulu Teufili, ma takəlaya kancaalaya nyəḡka taa ma keesa mpi mpi Yesu caala lapu tə, na nti nti i seyesa pə kraayav kancaalaya, ² na pə suna kuyanku i kra isə tə. Na pəcə Yesu kra isə tə, i ka heelina Feesuyu Naḡḡtu ton ke mpi i caa si yəlaa mpa i ləsa si i tillaa tə pá la tə. ³ Yesu səm waali i lukaya i tillaa tə, na i hólóyóna-weye yaasinaa payale taa si i fema. Halı kuyeyḡ nule taa təcu ké Yesu lukaya i tillaa tə na i laki-weye Isə Kawulaya waasu. ⁴ Mpyúyú kuyaku nakuli Yesu na i tillaa pa cayaa na pá təḡna təyú. Təḡaya i heela-we si: I taa hatələna Yosalem. Ama i keḡna mpi Tacaa ka təma si i ká ha tə, kucəəv ḡku ku təm maa heela-me tə. ⁵ Mpi pə tə tə, lom mayamaya ke Yohaani naa səna yəlaa ke Isə lom. Ama ye me ile, pu la wee naale tə Feesuyu Naḡḡtu mayamaya ke paa kelı na pá sə-me.

Yesu kra isə

⁶ Mpyúyú Yesu na mpa paa kota mpu tə pa pəəsa-i si: Tacaa, ye mpu pəneyele n ká taḡani lseyeli kawulaya ḡkeye kusuyu na?

⁷ Təḡaya Yesu cə i na mpa paa kota mpu tə si: Pə taḡa si mu nyəna kuyeyḡ yaa waatənaa mpa Tacaa mayamaya suna i ton tə se. ⁸ Ama kuyanku Isə Feesuyu Naḡḡtu ka tii mə tə tə, i ká hiki toma na i hólı pə təna mpi i nana mə isəpee tə pə tampana ke Yosalem, na Yuta, na Samalii pə tetənaa təna taa. Haləna pə polo pə tala antulinya tənasi təna təpai.

⁹ Yesu tema mpyúyú yəḡətyu, iləna pə kraasi-i isə na pá nyənəyi-i mpu. Haləna puləpu isu ḡmuntuyu kə pə takı i tə, pa ta tasa-i nav.

¹⁰ Yesu kra isə na i tillaa wee na pá təḡna nyənuyu təpiḡḡ ke mpu, ile pa tuta apalaa naaleye pa cələyale na pá suu wontu kuhuləmtu. ¹¹ Na apalaa mpe pá pəəsi tillaa si: Kalilee nyəma me, pepe tə ké i səḡaa na i nyənəyi isə ké mpu? Yesu wei pə ləsa mə heku na pə kraasi-i isə ké isəntə tə, i ká te na i məli mpyúyú teitei isu i na-i na i kraaki isəntə tə.

Matiyasi məla Yutaasi lonte

¹² Mpyúyú tillaa kula tuḡ wei pa yaa si Olifinaa tə i puḡu ḡku ku kiḡ paa wee tə na pá məli Yosalem. Puḡu ḡku na Yosalem pə fei pooluḡ. Pə ta kəli kiloməetəli kuləm. ¹³ Pa talaa, iləna pá kra pa isətaa kutuluḡu ḡku ku taa paa suvakaya tə. Mpa pa suvakaya təna təyale Piyee, na Yohaani, na Saaki, na Antəli, na Filipu, na Tomaa, na Paatelemii, na Matiyee, na Aləfe pəyalv Saaki, na Siməḡ wei i ké mpa pa lukaya si pa muḡi pa tetu tə pa taa lelv tə, na Saaki pəyalv Yuti. ¹⁴ Pa təna pa kotaya təntəmle ke tam na pá sələməyi Isə. Pa taa ka we alaa napəli, na Yesu too, na Yesu newaa.

¹⁵ Kuyeyḡ inı i taa, kuyaku nakuli yəlaa kotaa, halı pa tala isu yulənyəəḡ nunəwa na hiu (120). Iləna Piyee kulı na i səḡ i taapalaa mpe pa heku na i tə si: ¹⁶ Ma taapalaa me, təm nti

İsə Feesuğu Nəhətu ka tu Tafiti nəğə taa na í yəətəti, na té wə İsə Təm takəlaya taa ké Yutaası wei i tē Yesu kpalaa ké nəğə tə i təm tə, pə wēe ké si tu la. ¹⁷ Yutaası inu i ka ké ta taa ləlv, na tá na-i tu krenta təmlə tənə tə taa.

¹⁸ Apalıv inu, waatv wei i tēma tətə yəpəv na i tulum liyitee anı tə, i polaa na í hoti tə taa ké i nəğə təə, na i lotu tulu, na i taa lotu ya na té ηmaa. ¹⁹ Təm tənə tə yeka Yosalem nyəma tənə kin, haləna pá ha tətə ntəyi hətə na pa tē taa si: Akeletama. Caləm tətə ke pa yaa mpv na pa tē taa. ²⁰ Pa ηmaa Yontu takəlaya taa si:

I təyaya í təkı kaav.

Nəğəlv í taa kəsi-ke.

Na lənti tətə si:

Nəğəlv í ləeti i lonte.

²¹⁻²² Ye mpv pə wēe si mpa pa tənaya-tuyv waatv wei tá na Tacaa Yesu tə cəkəyaya tətənaa tə, pa taa nəğəlv í səsəsi tá təə, na tá na-i té hólí Tacaa Yesu səpəv na í fe tə pə tampana. Pəntu inu i ká wēe wei kuyeyη tənə i ka wēe tá waalı ké pə krayav Yohaani səv Yesu ke İsə ləm tə, haləna kuyanku pə ləsa-i tá həkəv na pə kpaası-i isə tə.

²³ Mıpúyú pa ləsa yəlaa naale, Yosəefv wei pa yaa si Paasapası na pá cuyusi-i si Yutusi tə, na Matiyası. ²⁴ İlena pá sələmi si: Tacaa, nyá nyəmna yəlaa lotunaa, hólí-tuyv yəlaa pane pa naale pa taa wei n ləsa si í la tillu, ²⁵ na í paasəna təmlə nte Yutaası yelaa na í tēe i nyəjkv tə.

²⁶ Tənaya pa tə tete na pə kpa Matiyası, na í səsəsi tillaa naanəwa na kvləm inu i təə.

2

Feesuğu Nəhətu tiu

¹ Mıpúyú pə tala Pəntakənta acıma wule, ilena İsə sēelaa kotı pa tənaya təntəmlə. ² Pə tasaa ilə, kəkəte natəli, isu heelim səsəəm makuyv tə, luna isətaa kēle, na té nyaləna təyaya ηka ka taa paa wēe mpv tə. ³ Mıpúyú puləpənaa lu pa təə na pə nəğəsəna isu kəkə nsəma. İlena puləpənaa mpe pá ya na pá caya paa wei i təə ké kvləm kvləm. ⁴ Tənaya Feesuğu Nəhətu haya pa tənə pa taa təmmam, na pá səv piitim ləmpı təm yəğətuyv, na nti Feesuğu tu pa taa tə ntəyi pa yəğətaya.

⁵ Pə pamna mpa pa tənəyi İsə mpaav ke teu tə pa luna antulinya tənə taa na pá wēe Yosalem ke waatv inu. ⁶ Yəlaa mpe pa nu kəkəte nte tə tan, ilena pá kotı səsəm. Mıpúyú pə lapa-weyə ha, pə taya pulv, paa wei i nukaya İsə sēelaa yəğətəyəna i tē taa. ⁷ Tənaya pa kpa nəəsi na pə la-weyə piti, na pá tə si: Isu Kalilee nyəma tike yəğətəyəna isəntə. ⁸ İle pə lapa isəna na paa tá taa wei í nukı pa yəğətəyəna i tē taa? ⁹ Anı tá taa cənə mpa pa luna Paati tətə tə pa wēe, Metii na İlam pə nyəma ná wēe, Mesopotami nyəma ná wēe, na Yuta na Karatəəsi pə nyəma, na Pəη nyəma na Asii tətə nyəma, ¹⁰ Filicii na Pamfili pə nyəma, na İcipiti nyəma na Siləni cələ Lipii tətə həğəlvuyv ləjkv nyəma, na pə kaasa ləlaa mpa pa luna Lom tə. ¹¹ Yuta nyəma siyisiyi wēe, na pə kaası mpa pa səv Yuta nyəma İsəsele ke kusuv tə, na Kələeti nyəma na Alapv nyəma. Paa na mpv pa tu kəsəyi İsə tēma səsəəna təm na tá təmnəa waanı waanı taa, na tə nukı tá tənə.

¹² Pə təmsa pa tənə, pa ta nyi nti paa yəğətı tə. İlena pá pəsəyi tēma si, təm tənə ntiyile mpv? ¹³ Ama ləlaa ná wəηa-wē, na pá tə si svləm pına-wē.

Piyee waasv

¹⁴ Tənaya Piyee na tillaa ləlaa naanəwa na kvləm inu pa kvləa na pá səη isə. İlena Piyee yəğətəna samaa na nəğə səsaya si: Ma Yuta nyəma mē, na mpa mē mə kəma Yosalem ke kəkəm tə, í tu ηkraηη na í cəkəna teu ke nti ma heeliyi-mē tə. ¹⁵ Pə taya sulum kuyəna yəlaa pane inu isu í hvvki tə. Pə taya pulv təə, pə kələ tanəη. ¹⁶ Ama nti İsə kuyəğətutv tēləsulv Səwēli ka yəğətəa tə, nti tə mayamaya tə lakəna saηa.

¹⁷ İsə yəğətəa si:

Nti maa la kuyeyη kantəkaya nyəη taa təğəlv.

Maa tisi ma Feesuɣu ke yəlaa təna təw.

Mə pəyalaa na mə pɛelaa ká na nti

tu la cele tə na pá yəɣəti.

Pu hólí mə ifepiya ke təmnaa na pá nana pa isəpee.

Na mə kukpatəlaa ká toosi toosee.

¹⁸ Tampana təw, maa tisi ma Feesuɣu ke ma təmle nyəma,

apalaa na alaa nyəma, pa təw kə kuyeyi inu i taa.

Paa ná nti tu la cele tə na pá yəɣəti-ti.

¹⁹ Maa la kəkəlo nyəmnaa ke hatoo isətənuɣu taa,

na piti təma ke atɛ.

Caləm na kəkə na nyəəsi səsənsi ká nyala.

²⁰ Ilim ká si təkpitii.

Isətu ká sɛɛ isu caləm.

Pə təna pu la mpv na pəcə pá tala

Tacaa kuyaku səsəŋku teeli nyəŋku ŋku.

²¹ Pə na pə mpv tə yəlaa təna mpa

pa yaa Tacaa hətɛ tə pa tulɪ-ti.

²² Isɛyeli nyəma mɛ, í nu nti ma heeliyi-mɛ tə. Nasalɛti Yesu kə yulv wei i səsəntv Isə hólá-

mɛ təɣə. Pə taɣa pulv, Yesu niŋ ke Isə lapəna piti təma na səɣəntv təma na Isə kəkəlo nyəmnaa

mpa i hólá mə hekv taa tə. Isu mə maɣamaya í nyəm pə təna tə. ²³ Na yulv inəyi Isə kraɣaa na

í cɛɛ-mɛ isu i ka huɔ i taa na í tv pə pələ si i ká la tə. Ama mə ku-i, mə yelina na yəlaa asaɣaa

kamɪ-i səm tesika təw. ²⁴ Ama Isə yəka səm toma na í feesi-i. Pə taɣa pulv, pə fɛi si səm í lapɪ-i

pulv cəcəka. ²⁵ Tampana, Tafiiti yəɣəta Yesu inu i təm ke mpv si:

Ma naakaya Tacaa ke tam kə ma cələɣə.

I ka səŋa ma waali kə si má taa selina pulv.

²⁶ Pə təw kə ma laakali caya təntəmle ke teu,

na lanheele kuyv-m ma yəɣətaɣa taa.

Paa ma kə yulv na maa si tə,

ma cayaɣa teɛlvɣv.

²⁷ Pə taɣa pulv təw,

Isə nyá n kaa lə-m yem kə atətələ taa.

N kaa yeɛ si nyá yulv má má tu səŋ

pa pəcə maɣamaya.

²⁸ N hula-m weesuɣu mpaan.

N ká wɛɛ ma kin na n húləsəyi ma lanle ke teu.

²⁹ Apalaa mɛ, í yeɛ má tɔləsi-mɛyɛ tá ləŋcɛ Tafiiti təm təcɛɛɛi si, i səpa na pá pimi-i, na i

pəlaav wɛ tá hekv ke haləna saŋa. ³⁰ Tafiiti inu i ka kə Isə kuyəɣətv teləsulv kə na í nyəmá

teu si, Isə ka təma nti na tuunav si i ká lapɪ-i tə pu la. Səsi Tafiiti ləlvɣv taa tv nəɣəlv ká təɣəna

kawulaya ŋka Tafiiti inu i ka təɣaa tə. ³¹ Hatoo ləŋ Tafiiti nawa mpi pu tɛ na pá la tə. Pə təw

kə i yəɣəta Mesii səpv na í fe tə pə təm si:

Pa ta lə-i yem kə atətələ taa.

I ta tu səŋ pa pəcə maɣamaya.

³² Yesu wei inu i təm ma yəɣətaɣi isəntə tə, Isə feesa-i, na tá təna tə nana tá isəpee təkɛɛɛɛɛ.

³³ Isə kusa i nyovv na í cayaɣa-i i kəŋkəŋ taa. Ilena í kraɣa Feesuɣu Nanɣtv, wei i ka təma si i

ká ha tə, na í cɛɛ-i. Na Feesuɣu Nanɣtv inəyi Yesu tisa tá təna tá təw, na í təŋna nav na nuw

ke isəntə. ³⁴ Pə taɣa isu Tafiiti maɣamaya ná kra isə se. Ama pa na mpv i yəɣəta si:

Tacaa Isə heela ma Səsə si:

Caya ma kəŋkəŋ taa.

³⁵ Haləna má kəna nyá kolontunaa,

na n loosi nyá nəhɛɛ ke pa təw.

³⁶ Pə wεε sɪ lseyeli yəlaa tənə ká nyi teu təkpataa sɪ, Yesu wei í kama səm tesika tɔɔ tɔ, inəyi lso lapa sɔsɔ na Mesii.

³⁷ lseyeli nyóma nu təm tənə ilena pa laŋa pəsi səsəm, na pá pəəsi Piyee na tillaa lɛlaa sɪ: Ta taapalaa mɛ, isənaya pə wεε sɪ tɔ́ lə ilɛ?

³⁸ Tənaya Piyee cə-wε sɪ: ɪ lə mə isayatu na í layasi huwεε, na pá yaa Yesu Kilisiti hətɛ na pá sənə paa mə taa wei ké lso ləm, na pə husi mə isayatu. Ulena í hiki lso kucəəu səsəəu ŋku ku ké Feesuyu Nanŋtu tɔ. ³⁹ Pə taya pulu tɔɔ, mə na mə piya na hatəlaya nyóma ke lso təma sɪ ɪ ká ha, í tu laalaa na í yaa wei te, ílé ɪ hikaa ké.

⁴⁰ Ḿpúyú Piyee tasa lseyeli nyóma ke təm paɣale ke heeluyu tətɔ, nti tu sənə-wε na tə səsɪ-wεye apalətu tɔ. Səsi, í ləsi mə təyi yəlaa letaa panɛ pa taa na í tɔli-ti.

⁴¹ Ḿpúyú lseyeli nyóma taa yəlaa tuutuuma mu Piyee təm na pá sə-wεye lso ləm. Kuyanku, mpa pa suu lso sɛɛu tɔ, pa nyəəŋ tala isu iyisi tooso (3000). ⁴² Pa isəle ka sɛɛna tillaa kuvɛyɛsətu ke nuw, na pa tənaya təma na laŋhulumlɛ ke səsəm. Pa təkaya təntəmle ke tam, na pá puki lso sələmuyɔ pu sɔə nɔyɔlu.

lso sɛɛlaa cakəle

⁴³ Tillaa lakaya piti təma na lso kəkəlu nyəmnaa, na pá kraa paa wei ké sɔyɔntu. ⁴⁴ lso sɛɛlaa tənə ka wɛna nɔyɔ kulumaya, na pa kpentaya mpi mpi pa wɛna tɔ. ⁴⁵ Pa pɛɛtaya pa tɛtɔnaa na pa wontunaa na pá kotiyi pə liyitee ke təntəmle, na pá caala pa taa wei pa waasənə-ɪ.

⁴⁶ Pa tənə paa kotaya paa ifemle nteye lso təsɛɛle ke lso sələmuyɔ pu sɔə yulu. Ye pa saa-wεye pa tɛsɪ taa, təntəmle ke pa kotiyi na pá təkɪ. Laŋhulumlɛ ke pa təkayana pa tɔyɔnasɪ, na pa taa hətənə təma. ⁴⁷ Na pá saŋ lso, na yəlaa tənə laŋa hɛɛnə-wε. Paa kuyanku Tacaə səsaya pa kpekəle tɔɔ ké mpa mpa pa nyəəŋ pə yapa tɔ.

3

Kaakalaya hika nəhɛɛ

¹ Ḿpúyú kuyaku nakuli Piyee na Yohaani pa pukaya lso təsɛɛle ke ilim kpiluyu sələmuyɔ.

² Apalu nɔyɔluɣu pa luləna kaakalətu, na pá pukina-ɪ na pá sukɪ lso təsɛɛle səsəəle nənɔyɔ ŋka pa yaa sɪ Caŋəm Nənɔyɔ tɔyɔ paa kuyaku ŋku sɪ í sələməyi lso təsɛɛle taa suulaa ke liyitee. ³ ɪ nawa Piyee na Yohaani pa suukɪ lso təsɛɛle taa, ilena í sələmɪ-wε sɪ pá ha-ɪ pulu. ⁴ Ḿpúyú Piyee na Yohaani pa nyənə-ɪ təpiŋŋ. Ulena Piyee təmɪ-ɪ sɪ: Paasənə cənɛ.

⁵ Tənaya kaakalaya paasənə-wεye teu, na ka tɛɛlayaa sɪ paa ha-kɛye pulu. ⁶ Ḿpúyú Piyee təma-ke sɪ: Ma fɛina liyitee sɪ maa ha-ŋ. Ama maa ha-ŋ mpi ma wɛna tɔ. Na Nasalɛti Yesu Kilisiti toŋ taa kulɪ na ŋ tɔ.

⁷ Ulena Piyee siisi na í təkɪ kaakalaya na niŋ ntəyɔŋ, na í kusɪ. Tənaya kaakalaya nəhɛɛ na ka nɔcɔwasɪ kra toŋ ke kprakpa. ⁸ Ḿpúyú ka kulaa təhapa na ká tii ka nəhɛɛ tɔɔ, na ká səŋ təye na ká niki təntɛ, na ká na tillaa səsaa pá kpentɪ na pá suu lso təsɛɛle taa. Na ká təŋ na ká ŋmaaləyi na ká saŋ lso. ⁹ Samaa tənə ná ka təntɛ na ka lso sam. ¹⁰ Pa kəma na pá cəkəna sɪ ŋke ka cakayana lso təsɛɛle Caŋəm Nənɔyɔ kin na ká sələməyi liyitee, ilena sɔyɔntu na piti la-wε na isənə ka hika nəhɛɛ tɔ.

Piyee waasv ke lso təsɛɛle taa

¹¹ Ḿpúyú kaakalaya ŋke ka nyəəna Piyee na Yohaani ke tam. Ḿpúyú piti kra samaa ke səsəm, ilena pá watɪ Piyee-wε pa tɔɔ ké sakaya səsəya ŋka pa yaakaya sɪ Saluməŋ sakaya tɔ ka tɛɛ. ¹² Piyee ná mpv, ilena í tɔ samaa sɪ: lseyeli yəlaa mɛ, pepe tɔɔ ké apalu inɛ ɪ kuluyɔ tɔ pə cəkɪ mə laŋa? Na pepe tɔɔ ké í nyənəyi-tu isu tá mayamaya tá toŋ yaa tá lso sɛɛle teu napəli pə yelina na apalu inɛ í təŋ? ¹³ Apələham na Isaaka na Yakəpu pa lso, wei ɪ ké ta caanaa caanaa lso tɔ, ɪ kusa ɪ təmle tu Yesu nyuyɔ. Ama mɛ mə tu-ɪ toŋtɔnaa niŋ taa. Pəle pə waalɪ Pilatɪ luyɔ lapa sɪ ɪ yeki-ɪ tɔ, mə tayanna kisuyɔ. ¹⁴ ɪ kisa yulu kupaŋ tampana təŋlu inɪ, na isayav kpitikpiti ké í sɔəlaa na í sələmɪ Pilatɪ sɪ í tɔli-mɛye ílé. ¹⁵ Ḿpúyú pə lapa na í yeke na pá ku

weesuyu halu. Ama Iso ná feesa-i na té nana tá isəpee. ¹⁶ Yesu inu i mayamaya i ton taa na taa temnav ke-i yelina apalu ine i kulaa. I nyəma-i na inu i səhna mə isentaa isəntə. Taa temnav ke Yesu yelina apalu ine i wena i ti təmammam na mə tənna í naaki mpv.

¹⁷ Təv, ma nyəma me, ma nyəma teu si mə na mə səsaa í taa cekəna təyó í lapa Yesu inəyi mpv. ¹⁸ Ule təm nti Iso yelaa na Iso kuyəyətutu teləsəlaa tənna kpaali hatoo ləh taa, si i Mesii ká təyó kunyən tə, nti inu tə mayamaya ke i yelaa na té lá. ¹⁹ Pə təv tə, í lə mə isayatu na í layasi huwəe, na í pəsəna Iso təv. Ulena ílé í tayanu mə təwakəllənaa. ²⁰ Ule Tacaa ká ha-meyə kuyeyə wei i taa pu waasi-me tə, na í kəna Mesii wei i ka ləsa hatoo ləh na í su-me tə. Mesii inəyale Yesu. ²¹ Ama pə wəe ké si Yesu Kilisiti í caya isətaa, haləna pə tala waatu wei paa tayanu pə tənaya kufam pəsuyv, isu Iso ka təm yeluyu ke hatoo ləh na i kuyəyətutu teləsəlaa kupaama yəyətə tə. ²² Halu Moisi mayamaya ná yəyətə i təm ke mpv si: Tacaa mə Iso ká kəna-meyə Iso kuyəyətutu teləsəlu nəyələ wei i wə isu má, na i ká wəe mə mayamaya mə piitim tv, na í ká təh tə tənna nti i ká heeli-me tə. ²³ Ye wei i ta nuna Iso kuyəyətutu teləsəlu inu, paa ləsi pəntv ke Iso yəlaa taa na pá ku-i. ²⁴ Iso kuyəyətutu teləsəlaa mpa pa tənna pa yəyətə pə kpaayav Samiyəeli na i waali nyəma pa loonə nke ka tənaya mpv tə, pa yəyətə kuyeyə ine inu i təm. ²⁵ Mpi Iso ka təma si i ká ha na Iso kuyəyətutu teləsəlaa nmaa pə təm tə, meye i təma si i ká la. Halu mə təm ke Iso ka yəyətə saa wei í na mə caanaa caanaa paa su təmaya nəəsi tə. Waatu inəyi Iso təma Apələham si: Nyá piya təv ké maa la ate yəlaa tənaya kupantu. ²⁶ Pə təv ké Iso ləsa i təmle tv tə, mə cələyó i laaləna-i kənav. I kəna-meyə-i mpyóyó si í la-meyə kupantu, si í layasi-me na paa wei í yele i yaasi isayav.

4

Pa yaa Piyee na Yohaani ke nənyəyó

¹ Piyee na Yohaani pa tənna samaa ke yəyətənav ke mpv, uləna kətəlaa na Iso təsəele tanjlaa nyuyv tv na Satusee nyəma pa tala. ² Mpyóyó pə sala-wə. Pə taya pulv tillaa səsaa naale ná seyesaya samaa si Yesu fema. Mpv tə sətəa ka te na pá fe. ³ Tənaya Yuta nyəma kpa-wə na pá tək-wəyə saləka, si pə fema ile paa cekəna. Pə taya pulv, saa inu tə pu təma taanuyv. ⁴ Paa na mpv mpa pa nuwa Piyee faaci tə, pa payəle mowa. Haləna mola mpe pa taa apalaa tapa isu iyisi kakpasí (5000) ke mpv.

⁵ Tev fema, uləna Yuta nyəma səsaa na nyuyv nyəma na Iso Təm seyesəlaa səsaa, pa koti Yosalem. ⁶ Pə kpaayav isu kətəlv səsə Ana, na Kayifi, na Yohaani, na Alekəsantəli-wəyə mpv na kətəlv səsə ləlvuyv nyəma tənna. ⁷ Ulena pá ləsi tillaa səsaa na pá kəna-wəyə pa hekə taa, na pá pəəsi-wə si: Mpi inu í lapa isəntə tə, awe heela-me si í la mpv? Na awe ton taa ké i tu lapəna mpv?

⁸ Tənaya Feesuyu Nanhtv ton kuləna Piyee na í tə-wə si: Təv, tətəv səsaa na nyuyv nyəma me, ⁹ saha pa pəəsəyi-tuyv kupantu nti tə lapa kaakalaya tə tə təm, na isəna tə lapa na ká kulə tə. ¹⁰ Ule pə wəe si í nyi təm ntəyi mə tənna. Iseyeli yəlaa tənna í nyi-ti tətə si, Nasaleti Yesu Kilisiti wei í kama səm tesika təv na Iso feesi-i tə, i ton taa ké yulv ine i hika i ti na í naa-i mə hekə taa ké isəntə. ¹¹ Na Yesu inu i təm ke pa nmaawa Iso Təm taa si:

Nmalaa me, í ka ləwa pəle nte tə,

ńté tə pəsəna ntəyē kite tēē pələ səsəle.

¹² I tike təkəh i yakəna yəlaa nyəy. Pə taya pulv, hətə tənə tə paasi, lentə fēi antulinya tənna taa nte Iso hulə yəlaa si té yaa-te na pə ya tá nyəy tə.

¹³ Mpyóyó kotuyu səsaa mpe pa nawa isəna Piyee na Yohaani pa yəyətəna apalvtv tə, uləna piti kpa-wəyə səsəm. Pə taya pulv, pa mayamaya pa nyəma si Piyee na Yohaani pa ké yəlaa ke yem ké, pa ta la ceu nəyələ. Ulena pá təəsi si paa ké Yesu tənlaa. ¹⁴ Pəcó yulv wei i ka hika i ti tə, i səhna pa isentaa tənna. Ule pa ta nyi nti paa yəyətə tə. ¹⁵ Ulena kotuyu səsaa tə Piyee na Yohaani si pá lu təhəvle taa. Pə kaasa mpe uləna pa niki tə saawala. ¹⁶ Si: Isənaya tii lana yəlaa pane inu? Pə taya pulv, Yosalem yəlaa tənna təma nyəm si mpe pa lapəna piti təmle səsəle tənə, pəcó

pə fəi tu kpeesi. ¹⁷ Ile tii kisina-weyge təpələpələ sɪ ye pa tasa nəyələyü Yesu hətə tənə tə təm heeluyü paa na. Pə taa kəə na tə təm səsɪ yav ke yələa taa.

¹⁸ Mprúyú kotuyü səsaa yaa Piyee-we, na pá kisina-we təpələpələ sɪ pá taa tasa Yesu hətə nté tə təm yəyətuyü yaa seyesuyü ke paa fəŋ mayamaya.

¹⁹ Mprúyú Piyee na Yohaani pa cə kotuyü səsaa mpe sɪ: Mə mayamaya í mayasi-təyi mə taa na í na. Pepe kəla teu ke Iso isentaa? Meye tə se yaa Iso? ²⁰ Ama nti nti tá nuwa na tə nana ta ise tə, ta kaa pəsɪ na té su tə yəyətuyü.

²¹ Mprúyú Kotuyü səsaa mpe pa ta nyi isəna mpi paa la Piyee-we tə. Ilena pá tasa-weyge kpaaluyü ke teu na pá yele-we. Pa ta hiki mpi pə təə paa hə pa ŋkraŋuyü tə. Mpi pə təə tə, yələa təna saŋaya Iso ké pə təna mpi pə lapa mpv tə pə təə ké. ²² Apalu wei inɪ piti təmle lapa na í hiki alaafəya ke mpv tə, ɪ lələyü pusɪ ka kəla nule.

Iso seelaa sələmvü

²³ Kotuyü səsaa yela Piyee na Yohaani ilena pá tee kprakpa ke pa taapalaa kin, na pá keesi-weyge tə təna nti kətəlaa səsaa na nyuyü nyóma pa yəyətəa tə. ²⁴ Pəle pa nu-təyi mpv, ilena pa təna pá sələmi Iso sɪ: Hai, Tacaa, nyá lapəna isətəa na atə na tenku na pə təna mpi pə we pə taa tə. ²⁵ Nyá yelina na Feesuyü Nanjtu tv nyá təmle tv ta ləŋce Tafiiti nəyö taa ké təm na í yəyətɪ sɪ:

Pepe təə ké piitimnaa cəka pə taa na kalampaani ké mpv?

Pepe təə ké yələa ná paasəna nəəhəe tee

kuuu ke yem ké mpv?

²⁶ Ate awulaa səsaa kela təəŋ.

Tətv təkəlaa ná pəela nəyö

na pá kəli Tacaa na ɪ Mesii pa təə.

²⁷ Tampana təə, Heləti, na Pəŋsi Pilati, na muulaa, na Iseyeli piitim nyóma pa pəela nəyö ke nyá təmle tv nanj tv, wei n ləsaa sɪ í la Mesii tə, ɪ təə ké ɪcate tənə tə taa. ²⁸ Mpi tuu ləŋ nyá toma taa n nəkaa na í mayasi na í su tə, pə mayamaya ke pa lapa təkəle. ²⁹ Tacaa, pənente nyəni kpaaluyü mpi pa kpaala-tv na isəle kuseemle tə, na í yele na nyá təmle nyóma tá tə heeli nyá təm na tu nyanjna puluyü paa pəcə. ³⁰ Tv nyá nin na kutəntənaa hikiyi alaafəya, na í yele na yələa naaki nyá kəkələ nyəm na nyá piti təma ke nyá təmle tv nanjtu Yesu tonj taa.

³¹ Tillaa təma sələmvü, ilena lonte nte tə taa paa kotaa tə té sele. Mprúyú Feesuyü Nanjtu tonj kələna pa təna. Ilena pá svv Iso Təm heeluyü na paa nyanjna pulv.

Iso seelaa taləyi pa tənaya pa wənav

³² Iso seelaa kpekəle təna ka kaa lotu na ləmayasəle kuləmtəle ké təkpataa. Pa taa nəyölv taa fayasəyi na í nyənəyi ɪ kəwənam isu ɪ tike ɪ nyəm. Ama pa nyənaya pə təna mpi paa wəna təyö isu pa təna pa nyəm. ³³ Tillaa keesayaa Tacaa Yesu fem təm na apalutv ké, na Iso ká we pa təna pa waali ké teu. ³⁴ Pa taa nəyölv taa lanj pulv. Pə taya pulv təə, mpa paa wəna tetənaa yaa téesɪ tə pa pəetayaa ké na pá kəŋna pə liyitee, ³⁵ na pá cələyi tillaa. Ye pə caala wei pa waasəna-ɪ.

³⁶⁻³⁷ Mpv inɪ pə yelina Lefii tv nəyölv, wei pa yaakaya sɪ Yosəfəv na pá ləla-ɪ Sipili tə, í pəeta ɪ tətə natəli na í məŋna pə liyitee na í cəla tillaa. Inəyi tillaa ka cuyusaa sɪ Paanapasɪ. (Apalutv halv ke pa yaa mpv na pa te taa.)

5

Ananiyasi na ɪ alv Safila pa təm

¹ Mprúyú apalu nəyölv ilé, pa yaa-ɪ sɪ Ananiyasi, na ɪ alv sɪ Safila. I pəeta pa tətə natəli na ɪ alv wəna pə nyəm. ² I təma pəetuyü, ilena í faya liyitee taa na í su. Ilena í pona wəna a kaasaa tə, na í cəla tillaa na ɪ alv wəna pə tənaya mpv pə nyəm. ³ Tənaya Piyee pəəsə-ɪ sɪ: Ananiyasi pepe təə ké Satanɪ hika-ŋ mprúyú katatəlaya, na í kaasɪ nyá təyi tətə nti n pəeta tə tə liyitee, na í puɣusi Feesuyü Nanjtu? ⁴ N taa pəetəta-ti tə, nyá tətə ké mē. Na n tu təma-təyi pəetuyü

tə, awe ti liyitee, pə taɣa nyá? Iɛ isənaya pə lapa na ń paasi na ń mayasi nyá taa na ń la yaasi isayav inɛ i taka? Iso ke ń puɣusaa pə taɣa yəlaa se.

⁵ Ananiyasi nu təm tənɛ inɛ, ilɛna í hoti na í si. Ḿpúgú pə lapa pa tənna mpa pa nu təm tənɛ inɛ tɔgɔ keniŋa nakəli pə tu fɛi. ⁶ Ilɛna ifepiya kuli na pá takɪ-i puɣu na pá pona-i pim.

⁷ Pə lapa laasaya isɛ kaləfunaa tooso, ilɛ Ananiyasi inɛ i alɔ suɔwayalɛ. Ama i ta nuta nti tə tɛma lapu tə. ⁸ Ḿpúgú Piyɛɛ pəsa-i si: I pɛɛta mə tɛtu nti tə tə liyitee tənayalɔ? Heeli-m.

Ilɛna Ananiyasi alɔ cɔ si: Anəɣələ mpu.

⁹ Tənaya Piyɛɛ yɔgɔta-i si: Isənaya mə lapa na í kpenti na í paasi na í huɔ si í mayasəɣi Tacaɔ Feesuɣu Nanɛtu si í naa i waali? Nyəni, mpa pa pima nyá paalɔ tə pa tɛma kəntɛ, mpeɣɛlɛ nənəɣɔ tɛɛ. Paa tɛɛsi nyaya tɛnau.

¹⁰ Tənaya Ananiyasi alɔ inɛ i hota Piyɛɛ nəhɛɛ tɛɛ ké kpaɔpaa na í sí. Ifepiya suɔwa, ilɛna pá mayana i səpa. Ilɛna pɛlɛ pá kpaɔa-i na pá polo pá pimi-i i paalɔ kəŋkəŋ taa. ¹¹ Ḿpúgú təm nti tə lapa Yesu sɛɛlaa kpekələ tənna na mpa pa nu-ti tə pa tənaya keniŋa nakəli pə fɛina.

Piti tɛma paɣalɛ tɔŋna lapu

¹² Tillaa lapa Iso kəkələ nyəm, na piti tɛma paɣalɛ ke yəlaa hɛkɔ taa. Iso sɛɛlaa tənna kotaya Saluməŋ sakaya səsaya tɛɛ. ¹³ Samaa puɣulaya-wɛɣɛ pə tu fɛi, paa na mpu yulu kpaɪ tu ke yem nyanayana pa taa suɔ. ¹⁴ Ama apalaa na alaa samaa mpa pa mukaya Tacaɔ təm na pá səsəɣi isɔ sɛɛlaa kpekələ tɔɔ tə, pa nyɔɔŋ tɔŋna hukuyu ke səsəm. ¹⁵ Ilɛna yəlaa náá suɔ kutəntɔnaa ke lunau, na pá husi-wɛɣɛ katonaa na nyaaləŋ tɔɔ ké hapɛɛ nɔɔsi, si ye Piyɛɛ tɛkəna tənna, i ilɛmnyuɔ mayamaya tu tokina kutukinau ke pa taa lɛlaa. ¹⁶ Yəlaa samaa lukayana Yosalem cələ acalɛɛ taa na pá kəŋna kutəntɔnaa na mpa alɔɣaa cəsaya tə, na pa tənna pa hikiɣi alaafəya.

Tillaa tɔgɔ kɔnyɔŋ

¹⁷ Tənaya isəsɛmɛ kpa kətulɔ səsɔ ke səsəm ke tillaa tɔɔ, na i kinɛ ɔaɣalaa tənna mpa pa ké Satusee kpekələ nyəma tə. Haləna pá huɔ si paa kuli pa tɔɔ. ¹⁸ Ḿpúgú pa kpa tillaa na pá takɪ-wɛɣɛ timpi pa təkəɣi samaa tənna tə. ¹⁹ Ama Tacaɔ isɔtaa tillu nəɣəlɔ kəma ahoo taa na í tɔli saləka nənɔɔsi, na í ləsi tillaa. Ilɛna í heeli-wɛ si: ²⁰ I polo Iso təsɛɛlɛ taa təkəna na í kɛɛsi samaa ke layasuyu mpaav kɔnɛ kɔ təm.

²¹ Ḿpúgú tillaa lapa nti isɔtaa tillu heela-wɛ tə. Pa kula tananɛ ahula tɛɛ na pá polo Iso təsɛɛlɛ taa na pá niki waasɔ lapu.

Tənaya kətulɔ səsɔ na i kinɛ ɔaɣalaa tənna pa kota Yuta Kotuyu səsɔɔv nyəma. Ilɛna pá tili si pá ləsi tillaa ke saləka taa na pá kəna. ²² Waatu wei filisinaa ná tala saləka taa tə, pa ta mayana-wɛ. Ilɛna pɛlɛ pa məli kpaɔpaa na pá heeli huɔlɛ səsaa mpe si: ²³ Tə talaa na tə mayana saləka nənɔɔsi kaləsa mpu təkəŋkəŋ, na tanlaa náá səŋa pa təsəŋlɛnaa ke nənɔɔsi tənna. Ama tə tula nənɔɔsi, ilɛ nəɣəlɔ fɛi pə taa.

²⁴ Iso təsɛɛlɛ tanlaa nyuyɔ tu na kətəlaa səsaa pa nu mpu, ilɛna tillaa mukuyɔ mpu pə tu-wɛɣɛ piti ke teu. Haləna pa ta nyi mpi təm tənɛ tii tɛna tə. ²⁵ Tənaya nəɣəlɔ ná lu yem na í heeli-wɛ si: I nawaa, mpa inɛ i ka tu saləka tə, pa wenna nteɣɛ Iso təsɛɛlɛ səsɔɔlɛ taa na pá laki yəlaa ke waasɔ.

²⁶ Ḿpúgú tanlaa nyuyɔ tu inɛ na i yəlaa pa polaa na pá kəna tillaa təhɛɛ. Pə taɣa pulɔ tɔɔ, paa wɛna yəlaa sɔɣəntɔ si pá taa kɔɔ pá yoo mpeɣɛ pɛɛ.

²⁷ Tanlaa nyuyɔ tu tana tillaa, ilɛna pá səŋsi-wɛɣɛ təhuɔlɛ taa, na kətulɔ səsɔ suɔ-wɛɣɛ təm pəsuɣu. ²⁸ Tənaya i tɛma-wɛ si: Isu tə kisina-mɛ təsayaɣaya si í taa tasa apalɔ inɛ i təm ke yɔgɔtɔɣu ya? Na pɛpɛɣɛɛ í lapa isəntɔ? I yasa mə sɛɣɛsuɣu nté Yosalem icatɛ tənna tɛmam, na í caa í məŋna i səm təm nté ta nyɔɔŋ taa.

²⁹ Ntɛna Piyɛɛ na tillaa lɛlaa pa cɔ kətulɔ səsɔ si: Pə wɛɛ si Iso ké tə se, pə taɣa yəlaa. ³⁰ Ta caanaa caanaa Iso feesa Yesu wei inɛ mə kama tesika tɔɔ na í sí tə. ³¹ Iso kusa i nyuyɔ na í ɔaɣasi-i i kəŋkəŋ taa, na í lapɪ-i wulav na waasulɔ səsɔ, si pə la na lɛɣɛli nyəma layasi təntɛ

na Iso husi pa isayatu. ³² Tə ké pə təna mpi pə lapa mpv tə pə aseeta nyéma. Pə taya tá tike. Ama tá na Feesuyu Nəηtu wei Iso ha mpa mpa pa nukəna-i təyə.

³³ Kotuyu səsəw kotilaa mpe pa nu mpv, ɫena pa pááná huu səsəm, haləna pa caakaya pa kv tillaa səsaa. ³⁴ Ama pa taa ka we Falisa nəyəlv wei pa yaa si Kamaliyee tə, i ké pa Iso Təm seyesəlv səsə, na yəlaa seekaya-i. Mpyúy i kulaa na í səη huule taa, na í tə si pá ləsi tillaa na awal təw na pəcə. ³⁵ ɫena í heeli kotilaa si: Iseyeli nyéma me, í la laakali na mpi í caa í la yəlaa pane tə. ³⁶ Matəη wulena taa ké Teutası kulaa na í nyəni i ti isu ylv nəyəlv, na yəlaa isu nasəle (400) təη i waali. Mpyúy pa kv-i, na mpa pele pa təηaya i waali tə pá ya ηkanka, na pə təna pə saali yem. ³⁷ ɫé i waali ké Kalilee tv Yutaası ná kula kəkəlvv waatu, na í təηsi yəlaa kəpɪη ke i waali. Ama pa kv ílé tətə, na pə yası pa təna mpa pa təηaya-i tə. ³⁸ Pə təw ké pənente ma heeliyi-me si, í taa paasəna yəlaa pane inı pa təm tətə. I yele-we na pá tee. Pə taya pulv təw, ye yəlaa kɪη ke pa kookali na pa təma lunaa, pu saali ké. ³⁹ Ama ye tampana Iso kɪη ke pə lunaa, í kaa pəsi na í la-weye pulv. I la laakali, pə taa kəw na í yona Iso.

Mpyúy kotilaa mv Kamaliyee təm. ⁴⁰ ɫena pá yaa tillaa na pá həkı-we, na pá heeli-we si: Yesu təm í taa tasa mə nəəsi taa ké luw. ɫena pá yele-we si pá tee. ⁴¹ Mpyúy tillaa lu kotuyu taa na lanholvmle kvv-we isu Iso tvna-we na í yele na pá ná kənyəη ke Yesu təw tə. ⁴² Paa ifemle nte, pa ta heesi Yesu wei i ké Mesii tə i Laapaalı Kəpan heeluyu, na waasu lapv ke teesi taa na Iso təsele taa.

6

Yəlaa naatosompəyəlaya ləsvyv

¹ Waatu inı i taa Tacaa təηlaa təηna səsəyv. Mpyúy pə lapa təmaηa ke Yuta nyéma mpa pa yəyətaya Kələeki təm tə na tetv Yuta nyéma pa həkı, si tetv Yuta nyéma u paasəyəna mpe pa leelaa ke teu ke paa ifemle nte tə təyənaya talv v taa. ² Təηaya tillaa naanəwa na naale inı i kota Tacaa təηlaa kpekəle təna na pá tə-we si: Pə ta mvna si té yele Iso Təm paasənav na tə laki kvətəyəη təm. ³ Pə təw tə, apalaa me, í nyəni na í ləsi mə taa ké yəlaa naatosompəyəlaya, mpa yəlaa sama na Feesuyu Nəηtu ton təw pa kɪη na pá wəna ləmayasəe ke səsəm tə, na tə tv-weye təmle tənə. ⁴ ɫe saa inı táá hiki cayale na tə paasəyəna Iso sələmvv na waasu lapv ke tam.

⁵ Mpyúy pa kpekəle təna lanle heena təm nti, ɫena pá ləsi Itiyeni. Ylv inı i tisa i yvη ke Iso təw ké teu, na Feesuyu Nəηtu ton təw i kɪη. Pa ləsa tətəyə Filipv, na Pulukvlv, na Nikanəw, na Timəη, na Paləmenasi, na Antiyəka Nikolaa, wei i ka svv Yuta nyéma mpaav taa ké kvsvv ke hatoo ləη tə. ⁶ ɫena pá pona-weye tillaa kɪη, na pele pá sələməna-weye Iso na pá təni pa təw ké niη.

⁷ Mpyúy Iso Təm təηna yekv v na tə puki, na Tacaa təηlaa nyəyη təηna səsəyv ke səsəm ke Yosalem taa. Haləna kətəlaa paγav tisi na pá mv Yesu təm ke teu.

Itiyeni kvav

⁸ Iso we Itiyeni waali na í hikiyi toma ke səsəm, na í laki piti təma na Iso kəkəlv nyəm ke yəlaa həkı taa. ⁹ Mpyúy Yuta nyéma təkotile nte pa yaa si Yomaa Kvηetaa təkotile tə, tə taa yəlaa napəli mpa pa ké Sileni na Alekəsantili nyéma tə, pá na Silisii na Asii tetv pə Yuta nyéma napəli pa kula Itiyeni təw, na pá na-i pá svv təm həm taa. ¹⁰ Ama Itiyeni kəla-we na təm. Pə taya pulv, Feesuyu Nəηtu hana-i ləmayasəe na í yəyətəyəna. ¹¹ Mpyúy yəlaa mpe pa ha yəlaa ke liyitee si pá yəyətı si: Tə nuwa i sayata Moisi na Iso. ¹² Na pa səsə yəlaa na nyv v nyéma na Iso təm seyesəlaa səsaa, na pele pá kvli Itiyeni təw, na pá kpa-i na pá pona-i təhvle səsəle taa. ¹³ Mpyúy pa caa yəlaa napəli si pele pá suu Itiyeni ke təm si: Apalv inə i sayatəyı tá Iso təsele səsəle kvpante tənə na Iso Təm ke tam ké. ¹⁴ Halı tə nu i yəyətəa si: Nasaletı Yesu inı i ká yəki tá Iso təsele səsəle tənə, na í layası kətasi nsi Moisi naa hula-tv tə.

¹⁵ M̄p̄r̄ȳḡ t̄əhuule taa cayalaa t̄əna pama Itiyeeɲi t̄ə k̄e ɲe, na p̄a ná si ɲi ɲentaa mu ɲət̄aa tillu w̄eet̄o.

7

Itiyeeɲi waasv

¹ T̄ənaɲa k̄ət̄ul̄v s̄əs̄ə p̄əsa Itiyeeɲi si: Tampana p̄ə lapa mp̄v? ² M̄p̄r̄ȳḡ Itiyeeɲi c̄əwa si: Ma t̄eet̄n̄aa na ma caanaa me, í tu ŋkraɲɲ na í nu. Teeli Is̄ə lu ta caanaa caanaa caa s̄əs̄ə Ap̄əlaham t̄ə k̄e ɲi ka w̄ev Mesopotami na p̄əc̄ó í kul̄əɲi na í puki Halan̄ ke cayav t̄ə. ³ Na í t̄əm̄i-ɲi si: Kul̄i na í yele nyá t̄et̄v na nyá nȳəma. Maa hul̄i-ɲi t̄et̄v nti t̄ə taa n k̄á polo í caya t̄ə. ⁴ M̄p̄r̄ȳḡ Ap̄əlaham kula Kal̄ətee t̄et̄v taa na í polo í caya Halan̄. Ap̄əlaham caa s̄əpa, ɲena Is̄ə l̄əs̄i-ɲi Halan̄ t̄əna na í k̄əna-ɲi timpi mə w̄e kayana ɲənt̄ə t̄ə. ⁵ Is̄ə tá ha-ɲi t̄et̄v nti t̄ə taa k̄e pul̄v mayamaya. Paa t̄eeliya si í sopi sopuȳu mayamaya. Ama Is̄ə t̄əma-ɲi k̄ət̄əm k̄e si ɲi k̄á ha-ɲi t̄et̄v nti. I mayamaya ɲi piya k̄á t̄ena na p̄a ti-ti t̄ət̄əɲə ɲi s̄əm waali. P̄əc̄ó waatv ɲi Ap̄əlaham feina p̄əyaya. ⁶ ɲe nti Is̄ə heela-ɲi t̄əɲəle si: Nyá piya k̄á caya cayal̄ətv ke l̄elaa t̄et̄v taa, na p̄ele paa la-w̄eȳe yomaa. Paa tu-w̄eȳe wahala ke pus̄i nas̄əle (400) t̄əcu k̄e t̄əna. ⁷ Ama Is̄ə t̄əma si ɲi k̄á p̄əsi piitim mpi pu tu-w̄eȳe yomle ke mp̄v t̄ə. P̄əle p̄ə waali ɲe paa lu t̄əna na p̄á k̄ə t̄et̄v t̄əne ɲi t̄ə taa na p̄á paas̄əna Is̄ə s̄eev. ⁸ M̄p̄r̄ȳḡ Is̄ə lapa na p̄el̄v̄v̄ p̄əsi Ap̄əlaham ke k̄ət̄aya ŋka kaa t̄əs̄əɲi-ɲi nti í na Is̄ə paa ȳəɲ̄t̄aa na p̄á su t̄ə. P̄ə t̄ə k̄e Ap̄əlaham k̄əma í l̄vl̄i Is̄aaka t̄ə, ɲi p̄ela-ɲi ɲi kuȳeɲ̄ p̄ələfei naan̄wa wule. ɲena Is̄aaka náá p̄eli m̄p̄r̄ȳḡ Yak̄ərv̄, na Yak̄ərv̄ ná p̄ela m̄p̄r̄ȳḡ ɲi piya naan̄wa na naale mpa pa ke ta kpeka caanaa caanaa s̄əs̄aa t̄ə.

⁹ Ta caanaa caanaa mp̄e pa lapa Yos̄eeɲv̄ ke ɲs̄əs̄eeɲmle na p̄á p̄eeti-ɲi, na p̄á pona-ɲi Icipiti ke yomle. Ama Is̄ə ka w̄e Yos̄eeɲv̄ waali, ¹⁰ na í yapa-ɲi ɲi wahalanaa t̄əna taa. P̄ə k̄əma na Yos̄eeɲv̄ tala Icipiti wulav s̄əs̄ə kin̄ t̄ə, Is̄ə lapa na wulav lan̄le heena ɲi yaasi na ɲi layatv. Hal̄əna Icipiti wulav nana-ɲi k̄v̄f̄əneɲe k̄rav̄, si í nȳən̄əɲi Icipiti t̄et̄v t̄əna na ɲi mayamaya ɲi t̄əyaya p̄ə t̄ə. ¹¹ M̄p̄r̄ȳḡ nȳəɲ̄s̄i anaam lu Icipiti na Kanaan̄ p̄ə t̄et̄v t̄əna taa. Pu han̄a teu k̄e t̄ək̄ɲ̄k̄ɲ̄ hal̄əna ta caanaa caanaa mp̄e p̄á p̄eeki mpi paa t̄əɲə t̄ə na p̄á kp̄isi. ¹² P̄ə k̄əma na Yak̄ərv̄ nu si t̄əɲ̄n̄aya p̄ee w̄e Icipiti, ɲena í kus̄i tá caanaa caanaa mp̄eȳe t̄əm̄ kanc̄aalaya nȳəm na í tili. ¹³ Pa k̄əma na p̄á məli t̄əm̄ naale nȳəm, ɲena Yos̄eeɲv̄ lá na ɲi taal̄v̄naa nȳəm̄i-ɲi. Na p̄ə lapa t̄ət̄ə na Icipiti wulav s̄əs̄ə mayamaya náá c̄ek̄əna ɲi piitim. ¹⁴ M̄p̄r̄ȳḡ Yos̄eeɲv̄ tila ɲi caa Yak̄ərv̄ na ɲi nȳəma t̄əna waali na p̄á k̄ə. Pa w̄e yul̄v̄nȳəɲ̄ nutoso na naan̄wa na kakpasi. ¹⁵ Mp̄v̄ p̄ə lap̄əna Yak̄ərv̄ nana Icipiti pote, na í can̄ í si t̄əna. Ta caanaa caanaa ná s̄əpa t̄əna t̄ət̄ə. ¹⁶ Pa k̄rak̄ayaa-w̄eȳe na p̄á məl̄əɲ̄əna Sikem, na p̄á piɲ-w̄eȳe p̄əlaav̄ ŋku Ap̄əlaham ka yapa Hem̄ə nȳəma kin̄ na liȳitee t̄ə kv̄ taa.

¹⁷ P̄ə k̄əma na p̄ə tala nti Is̄ə ka t̄əma si ɲi k̄á la Ap̄əlaham t̄ə t̄ə lapv̄ t̄ə, tá piitim nȳəma huka s̄əs̄əm, pa p̄ayav̄ ke Icipiti w̄e s̄əɲ̄nt̄v̄. ¹⁸ M̄p̄r̄ȳḡ wulav s̄əs̄ə k̄v̄falv̄ n̄əɲ̄lv̄ ná caya, ílé ɲi taa nyi Yos̄eeɲv̄. ¹⁹ Wulav ɲi ɲi lapa tá piitim ke acilayatv. I tu ta caanaa caanaa ke wahala ke teu na k̄v̄caal̄v̄v̄, si p̄á l̄ə pa ahul̄v̄m̄naa na p̄á si. ²⁰ Waatv ɲi ɲi taa k̄e pa lola Moisi. I ka k̄e p̄əyaya k̄v̄paɲka ŋka ka te Is̄ə k̄e teu t̄ə. M̄p̄r̄ȳḡ Moisi nȳəma t̄ə-ɲi ɲs̄ət̄v̄naa tooso k̄e pa t̄e. ²¹ P̄ə k̄əma na p̄á l̄ə-ɲi t̄ə, Icipiti wulav s̄əs̄ə p̄eel̄v̄ hiina-ɲi na í t̄əki-ɲi ɲs̄u ɲi mayamaya ɲi kul̄vl̄v̄. ²² Mp̄v̄ p̄ə lap̄əna Moisi nȳəma Icipiti nȳəma nȳəm̄ t̄əna. Hal̄əna í lá yul̄v̄ wei í ȳəɲ̄t̄a nti tu hotiyi ate t̄ə, na í p̄əsa t̄əma.

²³ P̄ə k̄əma na Moisi pus̄i tala nule, ɲena í h̄v̄v̄ si ɲi k̄á polo na í wiili ɲi Is̄eȳeli nȳəma l̄elaa. ²⁴ Moisi polaa ɲena í mayana Icipiti tu n̄əɲ̄lv̄v̄ í lak̄i pa taa n̄əɲ̄lv̄v̄v̄ m̄s̄v̄ɲ̄. ɲena í mu wei pa lak̄i m̄p̄r̄ȳḡ m̄s̄v̄ɲ̄ t̄ə ɲi t̄əm̄ na í suna ɲi ti, na í l̄eeti Icipiti tu, na í can̄ í kv̄-ɲi. ²⁵ Moisi ka nȳəmaȳa si ɲi Is̄eȳeli nȳəma k̄á nyi si ɲi n̄əɲ̄v̄i Is̄ə l̄əs̄aa si í waasi-w̄e. Ama p̄ele pa ta nyi mp̄v̄. ²⁶ Kv̄ fema ɲena í mayana Is̄eȳeli nȳəma naale na p̄á mak̄i, ɲena í polo pa loluȳu. Na í t̄ə-w̄e si: Apalaa me, mə kul̄v̄m̄ k̄e, ɲe pepe t̄ə k̄e í lak̄i t̄əmaȳa m̄s̄v̄ɲ̄? ²⁷ Ama m̄s̄v̄ɲ̄tv̄ wei ɲi lak̄aya ɲi t̄əɲ̄nt̄əle ke m̄s̄v̄ɲ̄ t̄ə ɲi nyasa-ɲi t̄əm̄ si: Ma na-ɲi, tá wulav na tá t̄əm̄ h̄v̄lv̄. ²⁸ Tete n t̄əma Icipiti tu ke

kuɣu təɣəle saŋa n nyəma si n ka teesi ma na? ²⁹ Moisi nu mpu, ilena i se kpaakraa na i polo i caɣa Matiyaŋ tetu taa. Matiyaŋ tənaya i lola apalɔ piya naale.

³⁰ Pə kəma na pusi nule cɔɔ, ilɛ kuyaku nakuli i wɛ wɔlaya tetu taa kɛ puɣu Sinayi kin. M'pɔɣɔ hotiya nakeli ka sɔv kəkɔ muɣu, ilena isɔtaa tillu lu i tɔɔ kɛ hotiya ŋke ka kəkɔ taa.

³¹ Moisi nawa mpu, ilena pɔ lapɔ-i piti. Tənaya i tuusaa si i wiiliyi teu, ilena i nu Tacaɔ nɔɣɔ si: ³² Mayale nyá caanaa caanaa Iso, Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Iso. Tənaya sɔɣɔntu kra Moisi kɛ sɔsɔm na i seliyi, haləna i kpisi nyənɔɣu. ³³ Ilɛna Tacaɔ tɔ Moisi si: Wɔɣɔsi nyá ntaŋkpala, timpi taa n səŋa mpu tɔ pə kɛ tetu kate nyəntu kɛ. ³⁴ Ma nawa ma yɔlaa mpa pa wɛ Icipiti tɔ pa wahala, ma nu pa wula. Ilɛna má tii si ma yakɔ-wɛ. Tɔv, kuli, ma tiliyi-ŋ Icipiti.

³⁵ Moisi wei inɔ i tɔm Iseyeli nyəma ka kisaa təkpaatakpaata na pá tɔmɔ-i si: Tə na-ŋ, tá wulav na tá tɔm huɔlv tɔ, kulɔm inəɣi Iso tayana kusuyu na i tili pa kin, si i la pa wulav na i waasi-wɛ na isɔtaa tillu wei i ka lu i tɔɔ kɛ hotiya kin tɔ i tɔŋ taa. ³⁶ Inɔ i lapəna piti təma na Iso kəkɔlv nyəm na i ləsi-wɛɣɛ Icipiti tetu taa. I lapa mpu tɔtɔɣɔ səsəncaasi tenku taa na wɔlaya tetu taa, halɔ pusi nule. ³⁷ Moisi inɔ i heelina Iseyeli nyəma si: Iso ká kəna-mɛɣɛ Iso kuyɔɣɔtutu teləsulv nɔɣɔlv wei i wɛ isɔ má, na i ká wɛɛ mə mayamaya mə piitim tɔ tɔ. ³⁸ Kulɔm inɔ i ka wenna Iseyeli nyəma mpa paa kota wɔlaya tetu taa tɔ pa kin. I na isɔtaa tillu wei i ka yɔɣɔtəna-i puɣu Sinayi tɔ tɔ pa wenna tá caanaa caanaa kin kɛ tənɛ inɔ. Moisi inɔ i mɔna Iso Təm nti tɔ laki təmle kɛ sɔsɔm tɔ si i teləsəɣi-tu.

³⁹ Ama tá caanaa caanaa ta nuna-i. Pa kisa-i na pá kraɣa pa laakalənaa na pá məŋna Icipiti.

⁴⁰ Haləna pá yɔɣɔti Aləŋ si: Lu-tuyv tuyv na tɔ nyənəɣi-kv. Pə taɣa pɔlv, tɔ ta nyi mpi tá Icipiti taa ləsəlv Moisi tɛmnaa tɔ. ⁴¹ M'pɔɣɔ pa lupa naule na pá pəsi-tɛɣɛ pa tuyv na pá laa-tɛ. Haləna pá yɔɔləna pa niŋ kulupum mpəyi teu. ⁴² M'pɔɣɔ Iso lapa-wɛɣɛ awusa na i yelev-wɛ si pá nyənəɣi isɔtɔlvŋasi kɛ pa tuŋ, isɔ paa ŋmaav Iso kuyɔɣɔtutu teləsəlaa takəlasɔ taa tɔ si:

Iseyeli nyəma mɛ,

maya i lapa kətasi na i fɛɛnɔ

wɔlaya tetu taa kɛ pusi nule taa?

⁴³ Aai, tuyv Moləki cokəle na mə tuyv

Lɛfaŋ isɔtɔlvŋa lɛɛsuyv kɛ

i kraɣaa na i paasəɣəna.

I tənaya mpu, pə taɣa wei i lupa si

i təŋəɣi təɣəle?

Pə tɔɔ kɛ maa yelev na pá pona-mɛɣɛ Papiloni,

haləna i tɛɛ pə waali.

⁴⁴ Wɔlaya tetu taa tənɛ inɔ tá caanaa caanaa ka wɛna cokəle, na tɔ taa na seliya kraatanaa.

Paa sika-tɛɣɛ teitei kɛ isɔ Iso ka heeluyv Moisi tɔ. Teitei isɔ nte tɔ taka Moisi ka nawa tɔ.

⁴⁵ Tá caanaa caanaa cɛla-tɛɣɛ pɛle pa waali nyəma. Ilɛna pɛle pá kpɛnna-tɛɣɛ timpi Yosuwɛɛ tɛɛ-wɛɣɛ nɔɣɔ na Iso yasɔ piitimnaa kɛ pa isɛntaa na pá tɔɣɔ tetu tɔ. Na tɔ wɛɛ tənaya mpu, haləna Tafiiti waatv. ⁴⁶ Iso laŋle heɛna-i teu, ilɛna Tafiiti náá səlɛmɔ-i nɔɣɔ, si i laki inɔ wei i kɛ Yakəpu Iso tɔɣɔ tɛcaɣale. ⁴⁷ Pə na pə mpu tɔ, Salɔməŋ ŋmana-i kutuluyv ŋkv.

⁴⁸ Ama pə taɣa isɔtaa Iso Sɔsɔ inɔ i cakɔ kutuluyv wei yɔlaa niŋ ŋmawa tɔ i taa se. Halɔ Iso kuyɔɣɔtutu teləsulv mayamaya yɔɣɔta mpu si:

⁴⁹ Tacaɔ yɔɣɔtaa si:

Isɔtɔnuyv ntɛ ma kumte.

Atɛyɛle ma nɔɔhɛɛ tɛsulɛ.

Ilɛ kutuluyv ŋku kv taka kɛ i pəsəɣi na i ŋma-m?

Na leyɛle ma təhɛɛsələɛ?

⁵⁰ Pə taɣa má lapəna pə tənaya mpu na ma niŋ?

⁵¹ Tɔv, yɔlaa mpa mɛ i tɛma keeluyv tɔ, mə laŋa lapa kpusəŋ na mə ŋkraŋŋ tɛɛli na i kisi Iso Təm. I kpɛɛsəɣəna Feesuyv Naŋŋtɔ kɛ tam, mə caanaa kate kɛ i kraɣaa. ⁵² Mə caanaa naasa

Isə kuyəətutu teləsəlaa mpe pa təna na pá səə kuləm ke? Pa ku mpa pa heelaya si tampana tənɔv inɔ ɪ ká kəə tə. Kuləm inəyəle mə lapa kələmətə ke nəənəə na í kv. ⁵³ Halı meye isətaa tillaa teləsa Isə kusəsutu. Pəyele u caaki tə təkuyv.

Itiyeenɩ səm

⁵⁴ Yuta nyəma nu mpu, ɪlena pááná huu pa taa, na pá sala pa nin ke Itiyeenɩ təə na pá tənɔaa. ⁵⁵ Ḿpúyú Feesuyu Nanjtu toma kuləna Itiyeenɩ ke teu. ɪlena í teki ɪ ise na isə na í na Isə teu səsəəm na Yesu sənɔ ɪ ntəyən təə. ⁵⁶ Tənaya ɪ təma si: ɪ naa, isətənyv tulaa, na má naa Yulv Pəyaya na ká sənɔ Isə ntəyən təə.

⁵⁷ Ḿpúyú Yuta nyəma mpa kapusi ke teu, na pá təkɩ pa nkpaŋɩ na pá huli Itiyeenɩ. ⁵⁸ Na pá tuli-ɪ na pá luna ɪcate waali, na pá suv-ɪ pɛɛ yavav si pá kv-ɪ. Mpa paa ké pə aseeta nyəma tə, pɛle pa suna ifepu wei pa yaa si Səəli təyə pa wontu. ⁵⁹ Pa tənɔna Itiyeenɩ ke pɛɛ yavav, ɪlena í sələmɩ si: Tacaə Yesu kelɩ-m. ⁶⁰ ɪlena í lunj akula na í yəyətəna nəyə səsəənka si: Tacaə, taa nyənɩ pa isayatu tənɛ. Itiyeenɩ yəyətə mpu, ɪlena í hɛɛ.

8

¹ Səəli lanje ka hɛɛna Itiyeenɩ kuyv.

Wahala yasa Yesu seela kpekəle

Kuyaku nkɩ kv mayamaya ke pa suv Yosalem Yesu seela kpekəle ke konyən tuyv ke teu. ɪlena pa tənɔ pá ya Yuta na Samalii taa, na pə ye le tillaa tike. ² Ḿpúyú yəlaa mpa pa tənɔyɩ Isə mpaav ke teu tə pa pima Itiyeenɩ, na pá wii-ɪ səsəm.

³ Ama pə yela Səəli ílé tə, Yesu seela ke ɪ tənɔna lɔpv si ɪ lakɩ sakasaka. Tɛɛsi taa ké ɪ suvkaya na í kpaaki apalaa na alaa na í təkəyɩ.

Filipv kpaaləyɩ Laapaali Kupaŋ ke Samalii

⁴ Mpa mpa pa ya mpu tə pa cəkaya paa le na pá heeliyɩ Isə Təm Laapaali Kupaŋ. ⁵ Samalii ɪcate ke Filipv ná polaa na í heeliyɩ tənɔ nyəma ke Mesii təm. ⁶ Piti təma nna Filipv lakaya tə samaa nu a təm na pá nana pa ise. Pə təə ké waatu wei í yəyətəyɩ, pa tənɔ təpai pa tuyv nkpaŋnyv ke teu. ⁷ Pə taya pulv, aləyaa kiisaya na pá seeki aləyəhilaa payale kin na acamaa na kaakalasi payale hika alaafəya. ⁸ Ḿpúyú yəlaa lanja huluma katatəlaya, haləna pə la ɪcate nteye yuy.

⁹ Apalv nəyəlv naa wɛ ɪcate nte tə taa ké hatoo ləŋ, pa yaaki-ɪ si Simən. Apalv inɩ ɪ lakaya totopo təma ké, na pə lakɩ Samalii nyəma tənaya piti. ɪ nyənaya ɪ təyɩ səsə ké pə tii fei. ¹⁰ Pə kpaav piya na pə polo səsaa tə pa tənɔna pa wutaya-ɪ ké. Haləna yəlaa tənaya si: Isə toma nna pa yaa tomə səsəəna tə a tv nte.

¹¹ ɪlena pá wutiɩ Simən inɩ ɪ waali. Pə taya pulv, ɪ totopo təma ka tɛmna-wɛyɛ piti lapv ke hatoo ləŋ. ¹² Ama Filipv kəma na í heeliyɩ-wɛyɛ Isə Kawulaya na Yesu Kilisiti pə Laapaali Kupaŋ tə pa mv Laapaali Kupaŋ inəyɩ teu, haləna pá sə apalaa na alaa ke Isə lvm. ¹³ Simən ílé ɪ mayamaya ɪ mwə na pá sə-ɪ Isə lvm. ɪlena í suv Filipv ke tənnyv na ɪ nyənaya Isə kəkələnna səsaa na piti təma nna a lakaya tə na pə wɛ-ɪ piti.

¹⁴ Tillaa mpa paa wɛ Yosalem tə pa nuwa si Samalii nyəma mv Isə Təm, ɪlena pá kusɩ Piyɛɛ na Yohaani na pá tili si pá polo na pá ná. ¹⁵ Piyɛɛ pa tala tənɔ, ɪlena pá sələmənə Samalii nyəma mpeye Isə si pá hiki Feesuyu Nanjtu. ¹⁶ Pə taya pulv, Tacaə Yesu hətɛ tike ke paa yaawa na pá sənə-wɛyɛ Isə lvm. ɪ Feesuyu Nanjtu ta tiita pa taa nəyəlv ɪ təə. ¹⁷ Tənaya Piyɛɛ na Yohaani pa tənɔnin ke pa təə. ɪlena pá hiki Isə Feesuyu Nanjtu.

¹⁸ Waatu wei Simən nawa si tillaa tənə-wɛyɛ nin na pá hiki Feesuyu Nanjtu tə, ɪ cɛla-wɛyɛ liyitee, ¹⁹ na í tə si: ɪ cɛle maya mpu inɩ pə lapv tətə, na má tənə wei ké nin, puntu hiki Feesuyu Nanjtu ke mpu.

²⁰ Tənaya Piyɛɛ təma si: Isənə mpi n huuv si pa pəsəyɩ pá ya Isə hətɛ na liyitee tə, nyá na nyá liyitee í la yem. ²¹ N kaa na pulv cəkəka. Pəyele nyá paa mayamaya tu fei tənɛ inɩ tə taa.

Pə taya pulv, Iso isentaa nyá lotu ta te. ²² Ile lo nyá huwεε asayεε ani, na n wiina Tacaa na í hulí-η suulu na í tayaní-η nyá huwεε asayεε ani. ²³ Pə taya mpv, ma naakuyv-η tɔ, nyá na nyanj ké isu kakaya. Isayatu lapv təkəna-η təkem.

²⁴ Ḿpúyú Siməη cə-we si: Mu wiina-m na Tacaa, na nti í yəgəta mpv tɔ tɔ taa natəli í taa la-m.

²⁵ Tillaa mpε pa naale pa tema nti nti pa nawa tɔgɔ keesuyv na waasv lapv. Uena pá kulí na pá məli Yosalem. Pa məlaya mpv tɔ, pa heelaya Laapaali Kupaη ke Samalii acalεε payale taa ké na pá təηna pote.

Filipv na Itiyopii tv pa təm

²⁶ Tacaa isətaa tillu nəgəlv heela Filipv si: Kulí na n təη ilim mpətəη tɔɔ, na n katí harəle nte tɔ lukí Yosalem na tɔ puki Kasa tɔ. Wəlaya tetv taa ké harəle nté tɔ fayanaa.

²⁷ Ḿpúyú Filipv kulaa na í tv mpaav. I təηna pote, ile i nawa yulv nəgəlvuyvle. Sese Itiyopii yulv katanja nté. Iní i ka kəna Itiyopii wulav səsə alv nyəη wei pa yaa si Kantasi tɔ i akewe səsə, wei i nyənaya i kpancoou təna tɔ tɔ. Apalv iní i ka luna Yosalem kele Iso seev. ²⁸ I caya i keeke taa, na í kaləyi Iso kuyəgətutv teləsvlv Isayii takəlaya taa na í təηna kpente. ²⁹ Tənaya Feesuyv Nanjtv heela Filipv si: Tɔ na n kpətəna keeke iní.

³⁰ Ḿpúyú Filipv kpaya asewa na í tala i kin, na í nu i təηna Iso kuyəgətutv teləsvlv Isayii takəlaya taa ké kaluyv. Uena í pəsiv-ı si: N cekəna nti n kaləyi tɔgəle?

³¹ Ḿpúyú yulv katanja cə Filipv si: Ye nəgəlv ta seyesiv-m, isənaya maa la na má cekəna?

Uena yulv katanja tɔ Filipv si: Kpa na n caya ma kin. ³² Təm nti i kalaya takəlaya ηke ka taa tɔgəle si:

Pa tɛena-ı isı pa tɛekuyvna

heu ke nampayatəle tɔ.

I lapaya isı iwəyaya ηka

ka hvntv pa kəki na ká suma tɔ.

I suma ḿpúyú i ta cə natəli.

³³ Pa tv-ı taaləm na pá kv i təm ke pətətəle ke yem.

Awe ká pəsi na í keesı i piitim təm?

Pa tama i weesuyv tomle ke ate cəne.

³⁴ Tənaya akewe iní i təma Filipv si: La suulu na n heeli-m, awe təm ke Iso kuyəgətutv teləsvlv keesəyi mpv? I mayamaya i təm yaa nəgəlv nyəntv?

³⁵ Uena Filipv svv yəgətuyv, na í kpaya təm nti iní apalv iní i kalaya mpv tɔ, na i seyesəna-ı Yesu Laapaali Kupaη. ³⁶ Pa təηna tənte ke mpv, uena pá tala tiili isəntə, lvm ka we tənaya. Ḿpúyú akewe iní i təma si: Nyəni lvm yee, n kaa sə-m Iso lvm ke cəneye kprakpa? Yaa pə kaasa-m pulv?

[³⁷ Uena Filipv cə yulv katanja si: Ye n tema nyá taa təkpaata te, má sə-η ké.]

Ḿpúyú yulv katanja cəwa si: Ma tema ma taa si Yesu Kilisiti ké Iso Pəyaya ké.]

³⁸ Tənaya yulv katanja sənsa keeke na Filipv na akewe iní pá tii pa naaleye lvm taa, na Filipv sə-ı Iso lvm. ³⁹ Pa luna lvm taa, uena Tacaa Feesuyv kelí Filipv, akewe iní i ta tasa-ı keesuyv. Ḿpúyú i tv i mpaav na lanhulvmle kuyv-ı. ⁴⁰ Ama Filipv ná tuta i təyi Asoto, na í lakı waasv ke acalεε nna nna a taa i təηnaa tɔ, haləna í tala Sesalee.

9

Səali Layasuyv

(Tillaa Təmle 22:6-16; 26:12-18)

¹ Ama Səali ná təηna Tacaa təηlaa kuyv kpeesuyv na isəle kuvεεmle. Ḿpúyú i kulaa na í polo kətulv səsə kin, ² na í sələmı-ı si: La-m takəlaya, na má pola Tamasi, na má mayana Yuta

nyóma təkotilena taa ké mpa pa təŋəyi Tacaa mpaav tə, paa apalaa paa alaa, ma kpa-we na má həkə na má pona Yosalem.

³ Waatu wei Səəli we mpaav taa na í kpətəna Tamasi, ile pə luna isə keke na pə la i isentəə tənyalulu isu kəkə ke təm kuləm təə na pə ná na pə cəəna-i. ⁴ Ḿpúyú i hota ate na í nu pə pəəsəyi-i si: Səəli Səəli pepe təə ké n tųy-m konyəŋ ke mpv?

⁵ Tənaŋa Səəli pəəsaa si: Tacaa nyaya aweye ye?

Uena pə cə Səəli si: Maya Yesu wei n tųyi konyəŋ tə. ⁶ Kuli na n polo icate taa, paa heeli-ŋ nti n ka la tə.

⁷ Ḿpúyú pə tənmsa mpa pa təŋaya Səəli tə na pá səŋa yem. Pa nukaya pə yəŋətəyi, ama paa naaki nəŋəlv. ⁸ Tənaŋa səəli kula ate na í nyənəyi yem u naaki. Uena pá təkí i niŋ taa na pá həmi-i na pá pona Tamasi. ⁹ Na í caya kvyeyəŋ toosoŋo yuləmlə tēē, i ta tųə, i ta nyəə.

¹⁰ Tacaa təŋlv nəŋəlv i ka we Tamasi na pá yaa-i si Ananiyasi. Ḿpúyú pə lapa-i isu toosee taka, na í ná Tacaa, na ílé i yaa-i si: Ananiyasi.

Na í tisi si: Tacaa mayalə.

¹¹ Uena Tacaa təmi-i si: Kuli təwaka na n təŋ hapələ nte pa yaa si Kusiŋisile tə, na n svu Yutaasi təyaya, na n pəəsi Taasi icate apalv wei pa yaa si Səəli tə i təə. I we təna na í təŋna Isə sələmvyv. ¹² Pə lapa-i isu toosee taka, na í ná nyá wei pa yaa si Ananiyasi tə, na n svu si n tənəyi-i niŋ na i isə kuli.

¹³ Ḿpúyú Ananiyasi təma si: Tacaa, ma nu təŋlaa payalə kiŋ ke apalv inə i təm, na i isayatu nti tə təna i lapa nyá yəlaa ke Yosalem tə pə təm tətə. ¹⁴ Kətəlaa səsaa ha-i nəŋə si í kəə cəne tətə na í həkə mpa pa təkə nyá təm tə.

¹⁵ Tənaŋa Tacaa cə Ananiyasi si: Polo, ma ləsa apalv inəyi si ma laki-i na í heeliyi ma təm ke piitimnaa na awulaa səsaa na lseyeli nyóma. ¹⁶ Ma mayamaya maa huləna-i konyəməŋ wei i ká tųə ma nyuyv təə tə.

¹⁷ Ḿpúyú Ananiyasi tēēwa. I kəma i tala təyaya ŋke ka taa, uena í tən i niŋ ke Səəli təə na í təmi-i si: Ma taapalv Səəli, Tacaa Yesu wei n kəŋaya na n ná mpaav taa tə, in i tilina-m si nyá isə í kuli na Feesuyu Nanŋtv toma haya nyá taa ké səsəm.

¹⁸ Ḿpúyú puləpənaa isu hutu taka kəəla Səəli isentəə ké kpakpaa na pə hoti ate na í svu nav. Uena í kuli na pá sə-i Isə lvm. ¹⁹ Na í tųə kətəŋəv na í hiki toma.

Səəli laki waasv ke Tamasi

Səəli caya Tacaa təŋlaa mpa pa we Tamasi tə pa cəŋəŋə weē naale. ²⁰ Ḿpúyú Səəli svu waasv lapv taa ké kpakpaa ke Yuta nyóma təkotilena taa. I heelaya təfoo ké si Yesu keke Isə Pəyalv. ²¹ Na pa təna mpa pa nu i waasv in i tə, piti kpa-we na pá təŋ si: Pə taya in i ka sēsəna isələ na mpa pa təkə Yesu təm tənəye Yosalem tųə konyəŋ tųy? Isu i ka kəma cəne si i kpa-we na í həkə na í pona kətəlaa səsaa ya?

²² Paa na mpv Səəli ná təŋna waasv lapv na i təŋ səsəŋi tam na pə puki. I hulayaa Tamasi Yuta nyóma si Yesu keke Mesii. Uena pə məli pələye liyituyv, paa nyəŋ nti pá cə-i tə.

²³ Weē lapa naale, uena Yuta nyóma caya na pá tayan i si pá kv-i. ²⁴ Ama Səəli nu nti pa həkəa na pá su tə. Na icate kolunə nənəəsi tanə ilim na ahoo si pá hiki-i na pá kv-i. ²⁵ Ḿpúyú ahoo naali Səəli ifalaa tv-i sətəku səsəəv taa na pá tisi-i na icate kolunə na í tēē.

TAKĒLAȲA NĶA PŌŌLI NĶMAAWA LOM NYĒMA TŌ Kutvltv

Kŏlentv ıcate taa kĕ Pŏŏli ka we waatv wei v yelaa na pŏ nmaa takŏlaya kaneyĕ Kilisiti nyĕma mpa pa we Lom tŏ. V hŏlŏyĭ ka taa sv yŏlaa tŏna lapŏna ısayatv, paa Yuta nyĕma na mpa pa ta kĕ Yuta nyĕma tŏ. V hulaa tŏtŏ sv Laapaalı Kŏpaŋ kĕ toma sŏsŏna kĕ, v yakv mpa pa tŏna pa mv-v na pŏ temv-v na pa taa tŏ. Pŏŏli hŏlŏyĭ tŏtŏ sv lseyeli nyĕma lelaa lŏwa lŏ, ama lŏ nŏ tŏ lŏ v yŏlaa. Kantŏkaya nyŏntv kĕ layatv nti Pŏŏli tasa lŏ seelaa ke ıŏna paa caȳa pa taa pa tike tŏ, na ıŏna pa na mpa pa ta ke lŏ seelaa tŏ paa caȳa tŏ.

lŏna pa faya Lom takŏlaya tŏ:

Yŏlaa tŏna pŏntŏna, na pŏ nyulŏyĭ nyŏyŏ yaryŏ, titite 1-8

lŏna lŏ caana lseyeli nyĕma tŏ, titite 9-11

lŏ seelaa tŏntĕ kŏpante, titite 12:1-15:13

Seetv, titite 15:14-16:1-27

Seetv

¹ Maa Pŏŏli, Yesu Kilisiti yom. Maa lŏ kpa tillu na v lŏsv-m na ma mpa ke Laapaalı Kŏpaŋ kpaalvyŏ tŏ. Mŏ nmaana-meȳe takŏlaya kanĕ.

² Hatuu lŏŋ ke lŏ ka tŏma sv v kŏ kŏna Laapaalı Kŏpaŋ ıv. Halv lŏ yelaa na v lŏ kŏyŏȳŏtŏtŏ telŏsŏlaa nmaa nŏpŏyŏ v takŏlasv taa. ³ Laapaalı Kŏpaŋ ınyŏȳle v Pŏyaya Taca Yesu Kilisiti tŏm. Ye Yesu yŏlvweetv tŏm ıle, wulav Tafiiti lŏlvvyŏ taa tv kĕ. ⁴ Ama Feesuyŏ Nanŋtv kĭŋ ıle, lŏ hŏlŏna toma sv Yesu kĕ v Pŏyaya ke waatv wei Yesu sŏpa na v feesv-v tŏ. ⁵ Kilisiti ıv v tŏ kĕ lŏ hŏla-m pŏeleĕ na mŏ la tillu sŏsŏ ke kulŏm ıv v tŏ, sv mŏ la na katenasv tŏna yŏlaa mv v tŏm na pŏ nuna-v. ⁶ Me tŏtŏ v we pa taa, me mpa lŏ lŏsa Lom sv v pŏsv Yesu Kilisiti nyĕma tŏ.

⁷ Mŏ tŏna mpa me v we Lom na lŏ sŏlaa na v yaa sv v pŏsv v nyĕma tŏ, mŏ takŏlaya ntŏ. Taca lŏ, na Taca Yesu Kilisiti pŏ hŏlv-meȳe pŏeleĕ na pŏ la na mŏ lanŋa hŏlvı.

Pŏŏli nyulŏyĭ sv v polo v nŏ Lom lŏ seelaa

⁸ Kancalaya ıle, Yesu Kilisiti tŏ ma see ma lŏ kĕ mŏ tŏna mŏ tŏ. Mpv pŏ tŏ tŏ, pa pŏyŏlvŏyĭ antulınyaa tŏna taa kĕ ıŏna v nukŏna lŏ kĕ teu tŏ. ⁹ lŏ wei v Pŏyaya Laapaalı Kŏpaŋ kpaalvyŏ tŏmle ma lakŏna luyŏ kulŏmvvyŏ tŏ, v nyŏmŏ sv maa looliȳı. lŏ nyŏmŏ mpv sv tam ma tŏsŏyĭ mŏ tŏm ¹⁰ ke paa waatv wei ma sŏlŏmŏyĭ tŏ. Ma wiikına-v sv v la luyŏ na mŏ hiki mpa ke pŏnentĕ na mŏ polo mŏ kĭŋ. ¹¹ Ma nyulŏyĭ teu sv mŏ nŏ-me. lŏna v hiki kŏcŏv ke Feesuyŏ Nanŋtv kĭŋ, na v la toma. ¹² Nti ma tv kŏlŏyĭ nyulŏyŏ tŏȳle sv mŏ weĕ mŏ hekv, na tŏ nyŏnŏȳŏna tŏma naani tvȳ ke lŏ tŏ, na pŏ sŏsŏyĭ-tvȳ apalŏtv.

¹³ Ma taapalaa me, v nyv teu sv tam ma hŏvkaya sv ma pŏkĭ mŏ kĭŋ, ıle pŏ tuu-m, halŏna sanŋa. Ma nyulŏyĭ sv ma tŏmle v lŏlv pŏlvpŏyŏ mŏ te, ısv tŏ lŏla piitim lemŏv nyĕma kĭŋ tŏ. ¹⁴ Pŏ taya pulv, pŏ caala-m kĕ sv mŏ polo yŏlaa tŏna kĭŋ. Paa acalĕe sŏsŏna taa, paa cacakŏŋ tee, paa ıŏkullaa cŏlv, paa ıŏkŏreeteĕ nyĕma cŏlv. ¹⁵ Pŏ tŏ kĕ ma nyulŏyĭ teu sv mŏ pona me mpa v we Lom tŏȳ Laapaalı Kŏpaŋ tŏtŏ.

Laapaalı Kŏpaŋ toma

¹⁶ Laapaalı Kŏpaŋ kpaalvyŏ tŏm fei-m fele. Pŏ taya pulv tŏ, lŏ toma ntĕ tŏna. V waasŏyĭ pa tŏna mpa pa teŋı-v na pa taa tŏ. Yuta nyĕma ke kancalaya, pa waalı kĕ mpa pa ta ke Yuta nyĕma tŏ. ¹⁷ Kŏpam Laapaalı Kŏpaŋ tŏ kĕ tŏ nyŏŋ ıŏna lŏ lakı na yŏlaa pŏsŏyĭ kŏpama ke v ısentaa tŏ. Pŏ kŏpav hatuu kancalaya halŏna pŏ tem tŏ, yŏlv teŋ v taa na lŏ kĕ lŏna lŏ la, pŏ ta kaasv pulv tŏtŏ. lŏ Tŏm taa mayamaya kilisa mpv tŏceıceı sv: Ye lŏ nyŏna wei kĕ yŏlvpaŋ sv v tema v taa tŏ pŏ tŏ, pŏntv tike tvlŏȳŏna-tı.

Yəlaa təm səpa

¹⁸ Iso mɔyɪ pʰááná kɛ hatuu isətaa kɛ yəlaa kʉpəntəŋ na pa isayətunaa təna tɔɔ na pʰə naa mpv. Pə taya pulv, yəlaa tetelakasɪ nyəkəyɪ tampana na a mələyɪ yem. ¹⁹ Mpv pə yelina na Iso tɔyɪ-wɛyɛ naɔya. Mpi tɔ pa nyəmá timpiwɛ pə wɛɛ sɪ pá nyanɲa Iso tɔ, ɪ tɛma-wɛyɛ-wəyɪ hólóyó kɛ teu tɔ pə tɔɔ. ²⁰ Kʉpam hatuu Iso lapa antulinya tɔ, ɪ mukaya tɛɛ wɛɛtv, isu ɪ toma tamm nyəna na isəna ɪ mayamaya ɪ wɛɛ tɔ, pə naaki ɪ kʉlapəm mpi pə kin kɛ. Tənaɔya pə wɛɛ sɪ yəlaa í nyəna ɪ toma na ɪ wɛɛtv, pə tɔɔ kɛ pa fɛina tampana. ²¹ Pa nyəmá Iso, ama paa see-ɪ, pəyele paa see-ɪ í na tɛmlɛ isu pə nəyəsəna yəlaa í la Iso tɔ. Pa huwɛɛ liyita yem, paa layatiya ka fɛɪ. ²² Pa təŋ sɪ pa nyəm tɔɔwa, ama ɪwɛɛŋ kɛ. ²³ Isu paa tv Iso wei u səki tɔyɔ teeli tɔ, yulv wei ɪ səki tɔ ɪ lɛsəŋ na sumasɪ na nəhɛɛ liyiti wontu na nti tɔ tuuki atɛ tɔyɔ pa seeki.

²⁴ Pə tɔɔ kɛ Iso yela-wɛyɛ pa tetelakasɪ isayasɪ nsi pa luuŋ suɔwa tɔ sɪ taa, na pá laki təmayɔa mpi pə wɛ fɛɛle tɔ. ²⁵ Mpe pa mələa kɛ na pá kɔaya Iso tɔɔ tampana na pá pəsəna pəpətv. Pa sɛɛki na pá təŋyɪ mpi mpi Iso lapa tɔ, na pá yele Iso wei ɪ lapa-wɪ tɔ ɪ mayamaya. Pəyele pu mɔna isu inəyɪ pá san tam.

²⁶ Pə tɔɔ kɛ Iso ná yela-wɛyɛ pa taaləntutv taa. Na pa alaa mayamaya náá yeki apalaa na pá suokəna təma. ²⁷ Mpv tɔtɔyɔ na pa apalaa, pɛle pa yeki alaa təm, na pa konyuləŋ í kpa pa nyɔŋ taa pa ketitiyɪ təma. Apalaa lakəna təmayɔa fɛɛle fɛɪ nyəntv. Na pa taaləntutv nti tɔ naasuyv makəna pa nyɔŋ taa.

²⁸ Isu pa kisa Iso kɛ nyəm təkɛlekele tɔ, pə tɔɔ kɛ Iso ná yela-wɛyɛ pa kʉmeləlayatv taa na pá laki acaalətv. ²⁹ Pa kəla kawalasɪ, na isayatv, na konyuləŋ, na nyan, na isɛsɛɛmlɛ, na yulvkvɛ, na yooɔ, na puɔyusuyv, na muɔyuluyv tike kɛ pa nyəmá. Pa kɛ yɔyətəlaa. ³⁰ Pa cakəna təma. Pa kɛ Iso kolontunaa, na kalampaani nyəma na isəcaɔ nyəma na təhəntaa. Pa lʉləsəyɪ isayatv kʉfatv, paa see pa caanaa. ³¹ Pa fɛina laakali, paa təkəyɪ nti pa təŋ sɪ paa la tɔ. Pa laki təkati, pa fɛina lɛlaa pətətəle. ³² Pa nyəmá Iso tɔɔ sɪ mpa pa laki mpv tɔ pa kɛ sɔlvnaa. Paa na mpv pa təŋna lapv, haləna pá san pə lataa tɔtɔ.

2*Iso hvɔle*

¹ Ile nyá wei n footiyɪ nyá lɛlv tɔ, paa n kɛ we te, n fɛina tampana. Pə taya pulv, nyá footiyɪ lɛlv pəyele mʉpóyó nyá mayamaya nyá laki tɔ, n kuyɪ nyá ti təm kɛ. ² Tə nyəmá sɪ tampana kɛ Iso təŋyɪ na í hvokəna pa təna mpa pa laki mpv inɪ pə taka tɔ te. ³ Ile apayɲya, isu nyá footuyuu mpa pa laki mpv, pəcɔ nyá mayamaya nyá laki teitei isu pɛle tɔ, n hvv sɪ Iso kaa pəɔsɪ-ŋ? ⁴ Iso kʉcɔɔv ntɛ n mələ n kpaləyɪ na n kisiyɪ ɪ suulu sɪ í taa wii nyá pətətəle? N ta nyɪ sɪ Iso laki-ŋ kʉpantv kɛ mʉpóyó sɪ isəwɛɛ n ká layasɪ təntɛ? ⁵ Nyá lanɲkpusəŋ inɛ. Ama nn caa layasuyv se. N lakoyv mpv tɔ, saləka kʉkəlv kɛ n caaki na n kəŋna nyá nyuyv taa kɛ kʉyanɲku Iso ká caya na í hólɪ ɪ pʰááná na isəna ɪ təŋyɪ siyisuyv na í hvokəna tɔ. ⁶ Kʉyaku ŋkoyv Iso ká fɛɪ paa wei kɛ ɪ kʉlapətv. ⁷ Mpa pa sɔla kʉpantv lapv kɛ tam, na pá pɛəkəyɪ Iso kin teeli, na sam na tam wɛɛtv tɔ, mpeyɛ Iso ká ha weesuyv ŋku ku tɛŋ tɔ. ⁸ Ama mpa pa sɔpa nyuyv na pa nyəntv teləsvuyv kɛ ləlv, na paa təŋyɪ tampana, na pá laki pə təna mpi pə fɛɪ teu tɔ, Iso ká hólɪ pɛlɛyɛ isəna ɪ taa kpaana-wɛ na pa təm ta maya-ɪ tɔ. ⁹ Wahala na lanɲwakəlle səsəle ká kpa pa təna mpa pa laki isayatv tɔ. Yuta nyəma kɛ kancaalaya, pə waali kɛ mpa pa ta kɛ Yuta nyəma tɔ. ¹⁰ Ama mpa pa laki kʉpantv tɔ, Iso ká kʉsɪ pɛle pa nyuyv na í sa-wɛ na í hvɔlɛsɪ pa lanɲ. Yuta nyəma kɛ kancaalaya, pa waali kɛ mpa pa ta kɛ Yuta nyəma tɔ. ¹¹ Mpi tɔ Iso u fayasəyɪ yəlaa tɔ se.

¹² Mpa pa ta nyɪ Moisi kʉsəsutv na pá pəntəyɪ tɔ, paa le na kʉsəsutv nti tɔ təm ta na-wɛ. Ama mpa pɛle pa nyəmá Moisi kʉsəsutv na pá təŋna pəntuyv tɔ, kʉsəsutv ntəyɪ paa kɛəsəna na pá hvvna-wɛyɛ təm. ¹³ Mpi tɔ pə taya yəlaa mpa pa nuki kʉsəsutv təm kɛ kʉnu tɔ mpeyɛ Iso nyənəyɪ kʉpama se. Ama mpa pa təkati tɔyɔ. ¹⁴ Ye piitim lɛmpi nyəma nəkaa na pá təŋyɪ mpi Yuta nyəma kʉsəsutv kɛəsəyɪ tɔ, pəyele nəyɔlv ta hvɪ-wɛ, ɪlɛ pa kʉsəsutv wɛ pa mayamaya pa taa kɛle, paa na pa taa fɛina-ti tɔ. ¹⁵ Pa lakoyv mpv tɔ, pa hóləyɪ kɛle sɪ, paa pa

taa feina kusəsutu, pə tu Moisi nyəntu nté pa lotunaa taa. Na pə naaki m̄p̄yú pa laakalənaa taa. Pə taɣa pulv tɔɔ, wutee wutee pa pətəɣi pa kulaputv taa ké, na wutee wutee pa wena naani. ¹⁶ M̄p̄yú pu lu teitei ké kuyan̄ku Iso ká yele si Yesu Kilisiti í huuna yəlaa ke pa mukaya tee kulaputv tɔɔ tɔ. Na pə mayamaya ke Laapaali Kupaŋ wei ma kpaaləɣi tɔ i hólóɣi.

Yuta nyəma na Iso kusəsutu pə təm

¹⁷ Ama nyá, n yaa nyá təɣi Yuta tu Yuta tu, na Moisi kusəsutu ntəɣələ Moisi kusəsutu, na n̄ muɣuləɣəna nyá Iso. ¹⁸ P̄éćó n nyəma mpi Iso caa si n̄ la tɔ, na kusəsutu nti tə kula nyá ise ke teu si n̄ cekəna kupantu. ¹⁹ N nyənəɣi nyá təɣi yolumaa həntu na səkpətuyv tee nyəma isentəɔ cətv, ²⁰ na isəkpɛtɛɛ nyəma isəkullu, na piya seɣesəlv. Mpi pə tɔɔ n nyənəɣi nyá təɣi mpv tɔ, n tɛɛləɣi ké si nyá nana pə tənaya kusəsutu nti tə taa, paa nyəm, paa tampana. ²¹ Aŋha, nyá wei n seɣesəɣi ləlaa tɔ, nn seɣesəɣi nyá ti suwe? Nyá wei n laki waasu si pá taa ŋmulɪ tɔ, pepe tɔɔ ké nyá ŋmuləɣi? ²² Nyá wei n təŋ si pá taa la wasəŋkalətv tɔ, pepe tɔɔ ké nyá laki? Nyá wei nn caa tuŋ təm ke paa pəcɔ tɔ, pepe tɔɔ ké n naɣaləɣi i tee kupampam? ²³ Pə taɣa nyá muɣuləɣəna si n wena Iso kusəsutu? Ile pepe tɔɔ ké n pəntəɣi-ti na p̄ kuyi Iso nyuyv? ²⁴ Iso Təm taa pa ŋmaawa təkəlekele si: Yuta nyəma me mə yelina na piitim lempri nyəma tuuki Iso.

²⁵ Ye n təkəɣi Moisi kusəsutu ke pəlvuyv waasəɣi-ŋ. Ama ye nn təkəɣi-ti, pə we isu pa ta pəli-ŋ keke, paa n pelaa. ²⁶ Ye yulu í ta pəli, pəyele i təŋəɣi teu ke Moisi kusəsutu keesa nti tɔ, Iso kaa nyəni pəntv isu pəllv? ²⁷ Wei i ta pəli pəyele i təkə kusəsutu nti tɔ, i ká kv Yuta tu nyá nyá təm. Pə taɣa pulv tɔɔ, nyá wena kusəsutu nti tə takəlasɪ, na n pelaa pəyele nn təŋəɣi-ti. ²⁸ Təv, isənaya Yuta tu siyisiyi ná wɛɛ? Pə taɣa isentəɔ na i pəlvuyv kiŋ ke pa nyəŋna-i si Yuta tu. ²⁹ Ama Yuta tu siyisiyi ile, pa nyəŋna-i na i taa ké, na hatuu i lotu taa ké pa pəla-i. Iso Feesuyv pələna-i, pə taɣa Iso kusəsutu nti pa ŋmaa kŋŋmaa tɔ tə təm təkuyv tɔɔ. Yuta tu siyisiyi ke mpv, Iso saŋna-i, pə taɣa yəlaa.

3

¹ Kawaaɣa we Yutatv taa ke? Pəlvuyv ná wena kasəyaya na? ² Kawaaɣa we pə tənaya mpv pə taa ké səsəm mɛɛ. Pə taɣa pulv, kancaalaya ile, Yuta nyəma mpeɣe Iso yelina i təm nti i kaya i heeli yəlaa tɔ. ³ Ile ye pa taa ləlaa kisa tə muɣv, pu la na Iso náá kee nti i ka yəɣtəa tɔ? ⁴ Aai, pə kaa la mpv se, paa pəcɔ. Paa yəlaa təna ká la kaloolutvnaa, isu Iso lapa tampana tv ke tam. Pa ŋmaawa m̄p̄yú Iso Təm taa si:

Isu yəlaa təna nyəma si
tampana ke n yəɣtəɣi.
Na ye pa tu yaa-ŋ huule,
nyá təm teena.

⁵ Ama ye isayatu nti tə laki tɔ tə kusa Iso nyuyv, haləna pá sa i tampana təŋuyv, ile tu tasa suweɣe yəɣtuyv tətɔ? Yaa tu tɔ si timpri i tukuyv-tuyv cəɣecəɣe ké tá isayatu tɔ tɔ i yuwayale? Aai. (Ama nti yəlaa yəɣtəɣi təɣɔ ma yəɣtəɣi cəne.) ⁶ Təfɔ ye pu we mpv, ile isənaya Iso ká te na í la na í huuna yəlaa təna təpai ké təm?

⁷ Ye ma pəpətv lakəna na p̄ hólóɣi Iso tampana təkəlekele na í hikiyi teeli, ile pepe tɔɔ ké pa nyənəɣi-m isayav tətɔ? ⁸ Yaa pepe tɔɔ ké tə kaa tɔ si tɔ la isayatu na p̄ kəna kupantu ile? Haləna lempa caakaya ma nyuyv kuyv, ilena pá waana si m̄p̄yú ma təŋna seɣesuyv. Paa kv yəlaa mpa pa waana-m mpv tɔ pa təm, na pa təm kuyv mayaa.

Yulv kupaŋ fei

⁹ Ile isəna tɔɔ ké pə wɛɛ? Yuta nyəma tá tə tee piitim lempri nyəma yaa isəna? Aai, pə taɣa mpv. Ma tɛma hólóɣi si isayatu təkə yəlaa tənaya təkem, paa Yuta nyəma, paa yəlaa mpa te.

¹⁰ Iso Təm taa pa ŋmaawa mpv si:

Yulv fei wei i siyisaa tɔ,
paa kolum kŋŋ.

11 Nəxəlv ta cəkəna puləpuyə paa pəcə.

Pəyele nəxəlv u pəkəxi İso.

12 Pa təna pa toolaa na pá hatələna İso,

pa krenta pa təna na pá la yem.

Pa taa kulum mayamaya u laki kəpantə.

13 Pa nəxə taa we İsu pəlaav ŋku kə kulaa tə.

Pa puyusiyi lələa na pa nəəleleŋ.

Pa ntompee í nyəpətaa,

pə we ké İsu akala sətə.

14 Mpusi koolee na təm İsayatə wenna pa nəəsi taa.

15 Pa niŋ we ləŋ ke yələa təkule.

16 Pá kula timpi,

wakələyə na İsayatə ke n makəna.

17 Pa ta nyi İsəna paa la na pá lu

pə taa na pá həesi tə.

18 Pa feina İso səxəntə ke pulə taa.

19 Təv, tə nyəmə sɪ İso kəsəsutə yəxətəxi pə təna mpi tə, pa təna mpa pa təŋəxi-ti təxə pə nawə. İlena pə təkɪ samaa təna nəəsi, na pá taa hiki təwaanle ke tiili, yaa nəxəlv fiti İso huɪnav taa. 20 Pə taya kəsəsutə lakəna na İso nyənəxi yulə ke yuləpəŋ, paa pəntə ké awe. Ama kəsəsutə təmle nté sɪ pə huli-ŋ nyá təpəntəle, pə təna nté.

İsəna İso yakı yələa tə

21 Ama pənente İso hula-tuyə İsəna ɪ laki na tə pəsəxi yuləpama ke ɪ İsentaa na pə tá lu kəsəsutə təŋuyə təm tə. Halı kəsəsutə takəlası na İso kuyəxətətə teləsələa nyənsı taa ké pa yəxətə pə təm ke mpə sɪ. 22 İsu yulə təŋuyə ɪ taa na Yesu Kilisiti tə, mpə pə yekina na í pəsɪ kəpəŋ. Wei í tu laalaa na í təmɪ-ɪ na ɪ taa te, ɪ laki na ílé í pəsɪ kəpəŋ ke mpyəy. İso naa fayəsəxi yələa. 23 Pə taya pulə, yələa təna lapəna İsayatə, İlena pə pə-weyɛ İso teeli. 24 Ama İso kəpantə təv ɪ yələa na Yesu Kilisiti wei ɪ waasəxi-we tə í la na pá pəsɪ yuləpama ke İso İsentaa ke faalaa.

25 Səm mpi ɪ səpa tə, İso lapəna-ɪ kətaya sɪ í pəsɪ wei ɪ kiŋ yələa mpa pa nukəna-ɪ tə paa hikina suulu ke pa İsayatə təm taa na pə husɪ-weyɛ-ti tə. İso lapa mpyəy sɪ pə hólí sɪ ɪ siyisaa. Hatuu ləŋ İso hula suulu na í yeke yələa ke pa İsayatə pəəsuyə. 26 Ama kayana ɪe ɪ paasəna İsayatə ntı ɪnı, na í hóləyí İsəna ɪ laki na yələa pəsəxi kəpama ke ɪ İsentaa tə. Mpə ɪnı pə taa ké ɪ hóləyí sɪ ɪ mayamaya ɪ ké kəpəŋ, pəyele ɪ lapa na mpa pəle pa nukəna Yesu tə pá pəsɪ kəpama tətə.

27 Ye mpə pulə kaasaa mpi yulə ká həŋna ɪ ti tə? Paa pəcə pulə fei. İle pepe təv? Pa təŋəxi kəsəsutə tə pə təv yaa? Aai, taa təmnav təv ké. 28 Pə taya pulə, tə nawə sɪ taa təm təv ké İso laki na yulə pəsəxi yuləpəŋ ke ɪ İsentaa, pə taya kəsəsutə təŋuyə təv. 29 Yaa İso ɪnı ɪ ké Yuta nyəma tike nyəŋ, na piitim ləmpɪ nyəma nyəŋ na ɪe? Aai pə taya mpə. Kulum ɪnı ɪ kəna pa təna pa İso. 30 Pə taya pulə təv, İso kulum ɪnı ɪ wenna na í laki, na Yuta nyəma pəsəxi kəpama ke ɪ İsentaa ké pa təmna-ɪ na pa taa tə pə təv. Taa təmnav kuluməm mpi pə təv ké ɪ ká la na mpa pa ta ke Yuta nyəma tə pəle pá pəsɪ kəpama ke mpə tətə. 31 Ye mpə pə məlaa keke sɪ tə ləv kəsəsutə na tə paasəna İso taa təmnav təm yaa İsəna? Paa pəcə. Halı tə tu kəsəxi kəsəsutə ntı tə nyuyə ke kəkəsə ké.

4

Mpi Apəlaham təm hóləyí tə

1 Təv, tə nyənna tá caanaa caa səsə Apəlaham kiŋ na tə ná. Pepeye ɪ hikaa? 2 Ye təma kulapəe təv ké İso ka nyəna-ɪ yuləpəŋ ɪe ɪ taa ləŋ mpi ɪ ká sana ɪ ti tə. Ama ɪ kaa tu pəsɪ na í sa ɪ təxi İso İsentaa məe. 3 Pə taya pulə, pa yəxətə İso Təm taa ké sɪ, Apəlaham təma İso na ɪ taa, na ɪ taa təm mpəxi İso ná nawə na í yaa-ɪ yuləpəŋ na í mɪ-ɪ. 4 Yulə í laki təmle, pa fələxi-ɪ ké məe. İle pa kaa yaa ɪ kufələyə ŋku sɪ kəhav, ɪ ɪwule lonte ke pa fəla-ɪ. 5 İle paa yulə ta la təmle

na í te Iso wei i wiiki asayaa kunyoh to na i taa ké kutem, Iso nyenohi puntu taa tem totoh, na í mu-i si i ké kopan. ⁶ Pə tōo mayamaya ke Tafiti yohotohi wei Iso mowa si i ké yulopan na í tá keesəna i tēma to i lanhulomle tōm si:

⁷ Lelen nulaa nté mpa pa pəntaa na Iso hólí-weyə suulu to.

Pəyele i husa pa isayatu.

⁸ Lelen nulu nté wei i isayatu Iso lōwa to.

⁹ Pella tike nukəna lelen inə? Kutapeləh naa nuk-i? Tə tēma yohotuyu ke nōonōo si Apəlaham tēma Iso na i taa, na i taa tem mpəhi Iso ná nawa na í yaa-i yulopan na í mu-i.

¹⁰ Ue waatu wei ké pə lapa mpv? Waatu wei i pelaa to, yaa na pəcó í peləhi? Aai na pəcó í peləhi ké. ¹¹ Waali waali ké pa pela-i, na i peluyu mpi pə hulaa ké si i laalaa na í te Iso na i taa tohó ílé i mu-i si yulopan. Pəcó waatu inu i taa peləta. Mpyúyú pə lapa na Apəlaham pəsi pa tēna mpa pa tēna Iso ké pa taa ké mpv na í muhi-we si kopama to pa caa, paa pa ta peli. ¹² I pəsa pella caa tōto. Ue pə taya mpa pa muholəyəna peluyu tōm tike tohó ma tēh. Ama mpa pa tēna tá caa Apəlaham ikpate na pá te Iso na pa taa isu ílé i ka temnav Iso na i taa na pəcó pá peləhi-i tohó.

N tēma nyá taa na Iso n hikiyi i kopantu tēna

¹³ Iso ka heela Apəlaham na i piya si katenə kanə ka tēna kaa te na ká pəsi pa nyəm təkpataa. Ue pə taya kusəsutu tēnyu tōo ké pa heela Apəlaham ke mpv. Ama i temna Iso ké i taa na ílé i mu-i si yulopan tohó. ¹⁴ Ye katenə nke kaa te na ká pəsi kusəsutu tēhlaa tike nyəhka, ue taa temnav ke Iso u waasəhi puluyule, na mpi Iso tēh si i ká la to pəle pə mēla yem. ¹⁵ Kusəsutu yekina na Iso pááná kəh, na kusəsutu wenna na tē pəntuyu wee tōto.

¹⁶ Mpi Iso ka suwa si i ká la to, taa temnav tōo ké, uena pə pəsi pulu mpi Iso haa faalaa to, pə taa wee kusəsutu tēhlaa tike nyəm. Ama na pa tēna mpa pa tēh pa taa na Iso ké teitei isu Apəlaham lapu to pa nyəm totoh. Apəlaham ké tá tēna tá caa ké. ¹⁷ Halu pa nmaawa mpyúyú Iso Tōm taa si: Ma lapa na n pəsi piitimnaa payale caa. Iso wei Apəlaham temna i taa ké mpv to, ílé i isentaa Apəlaham inəyəle tá caa. Iso inu i feesiyina sətəa na í laki na mpi pə taa wee to pə wee. ¹⁸ Na paa na pu tee pə tōo to, Apəlaham tēma-ti na i taa na í teeləhi. Pə tōo ké i pəsa piitim payale caa, isu Iso ka yohotuyu to si: Nyá piya nyuyu ká wee mpv. ¹⁹ Paa na i pusi ka wosəna isu nunowa (100) na í kpatəla təkunku, na Saala ná taa fei luyu tōm taa to, i ta nyənna tēna. Ama i tisa i yuh ke Iso tōo ké tam. ²⁰ I taa tem mpi pə ta pasa. Pəyele i ta la sika na mpi Iso tēma si i ká la to. Halu i naani səsəa kusəsuv ké, na í nyəo tōh, na í tēhna Iso ké sam. ²¹ I ka tēma i taa təkpataa si Iso pəsəhi na í la pə tēna mpi i ka tēma si i ká la to. ²² Mpi pə tōo Iso mu-i si i ké yul kopan ke i taa tem tōo tohó. ²³ Ue pə taya i nyuyu tōo tike ke pa nmaa mpv si: Pa mu-i si i ké yul kopan. ²⁴ Ama na tá mpa tá taa temna wei i kusa Taca Yesu ke sətəa taa na paa mu-tv si kopama ke mpv tōto to, tá tōo ké pa nmaawa tōto. ²⁵ Tá isayatu tōo ké pa kv-i, na pa feesa-i sətəa taa ké si í la na tē pəsi kopama ke Iso isentaa.

5

Tá na Iso tá lelen

¹ Tōo, isu kayana pa tem lapu na tē pəsi yulopama ke Iso isentaa ké tá taa temnav tōo to, tá na i tē wena tēma na lelen ke Taca Yesu Kilisiti tōo. ² Tə temna Iso ké tá taa tohó tē krətəna Iso kopantu tēhikile ke Yesu Kilisiti tōo ké timpi tē we kayana ke isəntə to. Na tē yoholəhi ké. Mpi to, tē nyəmá si tu pəsi Iso teeli nyéma. ³ Halu tá mēlaa ké na tē yoholəhi, paa tē wev wahala taa to. Pə taya pulu, wahala kəhna na suulu. ⁴ Na suulu yekina na yul kantəlohəhi wahala taa, na kantəloyu yekina na teeluyu kōo. ⁵ Tə teeluyu mpv to pə ta puysu-tv se. Pə taya pulu, Feesuyu Nanhtu wei Iso ha-tv to inu i lapəna na tá tēna tē nyi teu si Iso sōla-tv.

⁶ Tə taa pəsəhi pulu to Kilisiti səpəna asayaa tá, tá tōo ké saa wei pə maya Iso to. ⁷ Ama si yulú í tisi na í si siyisulu tōo to, tətətətəyav ké. N ta tu nyəm nəyolu ná wee wei i pəsəhi na í si

yulv kupan tɔɔ tɔ. ⁸ Paa na mpv Isɔ ná hula-tuyv isəna tənaya i sɔɔla-tv tɔ. Kilisiti sɛpa tá tɔɔ paa na tɛ ké asayaa tɔ. ⁹ I sɛm tɔɔ ké tɔ pəsə yulvrama ke kayanaya Isɔ isentaa, ilɛ isənaya pu kpisi-tuyv yapv ke Isɔ páná nin taa? ¹⁰ Tá na Isɔ tu wɛ kolonja ké. Ama i Pəyaya sɛm taa ké i lapa na tá na-i tɔ ciiki. Tɔv, kayana tá na Isɔ tɔ wɛ leleŋ. Pécɔ i Pəyaya ná wɛna weesuyu tɔtɔ, ilɛ kaa waasi-tv na pɛ kəli mpv. ¹¹ Na pɛ ta tu kev pɛ tənayale, tɔ tɔŋna Isɔ ilɛyɛ yɔɔlənəv ke Tacaa Yesu Kilisiti wei i lapa na kayana tá na Isɔ tɛ ciiki tɔ i tɔɔ.

Atam na Kilisiti pa tɔm

¹² Yulv kulum tənna isayatu svv yɔlaa təna. Ilɛna isayatu náá kəna sɛm. Na sɛm náá ya yɔlaa təna tɔɔ. Pɛ taya pulv, pa təna pa lapəna isayatu tɔ pɛ tɔɔ. ¹³ Isayatu ka tema antulinya taa ké wɛɛv na pécɔ Isɔ tv Moisi ke kvsəsutu. Ama isv kvsəsutu taa fei ilɛ, Isɔ taa nyəni-ti isv pulv. ¹⁴ Paa na mpv sɛm naa tɔyɔ kawulaya ke pɛ krayav Atam na pɛ polo Moisi, haləna pɛ can pɛ kpeŋna mpa pa taa la isayatu nti Atam lapa tɔ. Isɔ kvheelitu ke Atam ná kpeesənaa na í pəsi isayav.

Atam inɛ inɛ i nəyəsəna wei i kaa i kɔɔ tɔyɔ. ¹⁵ Ama pa ta lu kulum. Pɛ taya pulv tɔɔ, mpi Isɔ hawa faalaa tɔ pɛ fayana isayatu nti Atam lapa tɔyɔ. Mpi tɔ, yulv kulum inɛ i isayatu tɔɔ yɔlaa payale sɛpa. Ama Isɔ pɛɛɛɛ ná tema payale na pɛ tɛɛ mpyɔyɔ səsəm, na pɛ kaasi kvɔɔv ŋku i lapa faalaa na yulv kulum Yesu Kilisiti kin tɔ kule kv tɔɔwa səsəm tɔtɔ. ¹⁶ Ama yulv kaa kraya mpi Isɔ kvɔɔv laki tɔ na í mayasəna mpi yulv kulum isayatu laki tɔ. Pɛ taya pulv tɔɔ, isayatu kulumtv lapəna na pá hvuna yɔlaa na pa tɔm si. Ama Isɔ faalaa kvɔɔv ná tayana isayatu payale na pɛ la teu. ¹⁷ Kulum isayatu tɔɔ ké sɛm tɔyɔ kawulaya mɛɛ, nn kulum inɛ i tike i tɔɔ ké. Ama nti Yesu Kilisiti tike kəna-tv tɔ tɔɛ tɔ kəla mpyɔyɔ tɔɔv tɔcayacaya. Pɛ wɛɛ si pa təna mpa pa hika Isɔ pɛɛɛɛ ke səsəm səsəm na í la na pá pəsi kupama ke faalaa tɔ, Kilisiti tɔɔ paa hiki weesuyu na pá tɔyɔ kawulaya.

¹⁸ Isv yulv kulum isayatu svsa yɔlaa tənaya tasəkəle taa tɔ, mpv tɔtɔyɔ yulv kulum tɔmlɛ kupantɛ ká fiti yɔlaa tənaya hvule pɔɔle taa na pá tvi-ti. ¹⁹ Isv yɔlaa təna lapv asayaa ke yulv kulum kpeesuyv tɔɔ tɔ, mpv tɔtɔyɔ yɔlaa payale ká la kupama ke Isɔ isentaa ké yulv kulum nunav tɔɔ.

²⁰ Kvsəsutu kəmayə si isayatu í huki. Ama timpi isayatu hukaa tɔ, Isɔ pɛɛɛɛ ná tɛɛ-tɔyɔ tɔɔv ke səsəm. ²¹ Na isv isayatu lɛɛ sɛm ke yɔlaa təna tɔ, mpv tɔtɔyɔ Isɔ pɛɛɛɛ ná lɛɛ-tuyv siyisuyu si pɛ pona-tuyv weesuyu ŋku ku tɛŋ tɔ kv taa ké Tacaa Yesu Kilisiti tɔɔ.

6

Pa cɛpa-tv na isayatu si tɔ wɛɛ Kilisiti tɔɔ

¹ Ilɛ isənaya pɛ wɛɛ ilɛ? Tu laki isayatu ke mpyɔyɔ tam si Isɔ í sɔɔsi-tuyv i pɛɛɛɛ yaa isəna? ² Aai, pɛ taya mpv se, paa pɛɔ. Tá mpa sɛm cɛpa-tv na isayatu tɔ, isənaya tu wɛɛ na tɛ tɔŋna isayatu lapv tɔtɔ? ³ I tá nyi si tá təna mpa pa sɔ Isɔ lum si tá na Yesu Kilisiti tɛ kpentaa tɔ, i təsətɛ ke pa kpentə-tv na pá sɔ-tv? ⁴ Ye mpv ilɛ Isɔ lum sɔv taa ké pa pima tá na-i si tá na-i tɔ səpəna. Na isv Kilisiti sɛpa na Tacaa toma səsəna feesi-i tɔ, tá tɔtɔ tɔ layasa tɔntɛ təkpataa ké.

⁵ Ye tá na-i tɔ kpentaa na tɛ si isv i səpv tɔ, paa kpentɛ tá na-i na pá feesi-tuyv sɛm taa isv pa feesa inɛ tɔ. ⁶ Tɛ nyəmá teu si kvyanŋku Kilisiti sɛpa tesika tɔɔ tɔ, pɛ kpenna tá yaasi kupəŋ na pɛ kv tɔtɔtɔtɔ. Ilɛna timpi tu ke asayaa na tá tɛyɛɛ mpv tɔ, pɛ la yem na í hetɛ-tv, na tɔ taa tasa isayatu yomle taa ké wɛɛv. ⁷ Yulv wei i tema səpv tɔ pɛ ləsa ilɛyɛ isayatu yomle taa ké. ⁸ Ye tá na Kilisiti tɛ sɛpa, tɛ nyəmá si tá na-i tu wɛɛna weesin tɔtɔ. ⁹ Tɛ nyəmá teu si isv Kilisiti fem tɔ sɛm u tasəyi-i nyaasuyv. Pəyɛɛ i kaa tu səpv tɔtɔ. ¹⁰ Tɔm kulum ke i sɛpa na pɛ cɛ í na isayatu. I wɛv kayana na i weesuyu tɔ Isɔ tɔɔ ké. ¹¹ Mpyɔyɔ mɛ tɔtɔ í ká nyəni mɛ ti isv mpa pa sɛpa na pɛ cɛ pá na isayatu tɔ, na isv mpa pa fema sətəa taa na kayana pa wɛ Isɔ tɔɔ ké pá na Yesu Kilisiti pa kpentuyv tɔɔ tɔ.

¹² Ye mpv ilɛ, isayatu í taa tasa mɛ tənəŋ kvəpəŋ inɛyɛ ŋmakəlvuyv na í nuna mɛ tənəŋ kvnyuləŋ. ¹³ I taa yeɛ na isayatu tasa mpaav hikuyv ke mɛ tənəŋ taa ké tiili na í la isayatu.

Ama í ha mə təyi Iso isu mpa pa fema sətəa taa tə, ɪlena í kpaɣa mə ti na í peti Iso təmlə taa na í lana-meyə kəpam. ¹⁴ Pə taya pulv təə, pə fei isu isayatu í ηmakəli-me. Mpi tə, pə taya kusəsutu təə kə í wee. Ama Iso pəlee təə kə.

Siyisuyu yomle

¹⁵ Mpu tə, tu tənna isayatu lapv si Iso pəlee təə kə tə wee pə taya kusəsutu təə? Aai pə taya mpv se, paa pəcə. ¹⁶ I nyəmə teu si, ye í ha mə təyi wei na í nukəna-i, í pəsa wei í nukəna mpv tə i yom kə. Mpyúyú pə wee na isayatu, ye n nukəna-təyi tam n tənna səm kə. Na mpv inu tətəyə pə wee na Iso, ye n nukəna ɪeyə tam, pə layasəyi-η tənte nte tə keesəna-i təyə. ¹⁷ Aaa, Iso fəə, me mpa tuu isayatu ka kpa yomle tə pənente í nuna nti pa seɣesa-me si í keesəna tə təkpaata. ¹⁸ Pə ləsa-meyə isayatu yomle taa, na nənəə siyisuyu yomaa kə í pəsaa. ¹⁹ Mə ɪcantv təə kə ma huɣi təleyə kəhuɣu si í cekəna. Pu wev tə, tetelakası na isayatu taa kə í pəta mə ti, na pəle pə kpa-meyə yomle na pə laki-meyə yeleye nyəma. Mpu tətəyə pənente, í peti mə təyi siyisuyu təma lapv taa na pəle pə kpa-meyə yomle na mə tənte keesi teu.

²⁰ Waatu wei isayatu ka kpa-meyə yomle tə, kəpantv lapv təm ta na-me. ²¹ Na í lakaya lakası nsi si we-meyə fele ke kayana tə, pepeye í waa si taa? Si teesayana-meyə kuyv kə. ²² Ama kayana pə ləsa-meyə isayatu yomle taa na í laki Iso təmlə. Na mpi í waaki təyəle pa tənna-meyə keesuyv si mə tənte í te na cele í ká hiki weesuyu ηku ku tən tə. ²³ Isayatu fəətə kele səm. Ama weesuyu ηku ku tən təyə Iso ná haa faalaa kə mpa na Tacaa Yesu Kilisiti pa kəpəntaa tə.

7

Mpi alv na i paalv pa təm hóləyi tə

¹ Ma taapalaa, ntəη í nyəmə Moisi kusəsutu ke teu yaa. Təv, tə mayamaya tə təm ke maa keesi-meyə pəne. Yulv weesuyu tv tike niη ke kusəsutu nti tə pələyi. ² I nyənna alv, i paalv í wəna i weesuyu, kusəsutu nti tu haa-i mpa si í kuli. Ama i paalv inu i səpa, tə ha-i mpa kə, í saaki i saa. ³ I kola kəkulv na í saa, paa yaa-i wasənkali. Ama səm í kəla i paalv, kusəsutu ta tasa i niη pəlvəy tətə, tə ha-i mpa kə. Pəle tə, ye i saa kəfalv i ta ke wasənkali. ⁴ Ma taapalaa me, mpyúyú na-me tətə. Ye kusəsutu təm taa, í pəsa sətəa kə. Pə taya pulv təə, mə na Kilisiti í kəpənta tənuyv, na pənente í pəsa kəfalv wei i fema sətəa taa tə i nyəma, na pə wee si tə la Iso kə təma nna a nəyəsənaa tə. ⁵ Pə taya pulv təə, waatu wei tu we tá kəpəntv taa tə, kusəsutu kpaasaya tá nantv təna taa kənyuləη isayəη apalvtv, na pə susəyi-tuyv səm təma lapv taa. ⁶ Ama pənente tə lu kusəsutu yomle taa na səm lapəna na tə lu mpi pu kpa-tuyv yomle ke mpv tə pə taa təkpaata. Pə təə kə tu tən isəna kayana pə layasaa tə, na tə lá Iso təmlə ke Iso Feesuyu ton taa. Pə taa wee isu tə tənaya takəlası taa kusəsutu na tə laki tə.

Iso kusəsutv na isayatu pə təm

⁷ Ie isənaya pə wee ɪe? Kusəsutu kə isayam yaa? Aai pə taya mpv se, paa pəcə. Kusəsutu yelina na má nyi isayatu təm. Kəpam ye kusəsutu í taa tə si n kaa nyuli, ma taa nyi kənyuluyv təm. ⁸ Kəheelitu nti tə yelina na isayatu hiki mpaav na tə kv kənyuləη inu i tənaya ma taa. Pə taya pulv, ye pə taa kə kusəsutu təə, isayatu taa hiki tə ti. ⁹ Ma kiη ɪe, kusəsutu taa kənta tə, ma wəna ma ti. Ama kəheelitu nti tə kəma, ɪlena isayatu nti tə nyəki na tə kuli. ¹⁰ ɪlena má məli sətə. Pu wee si kəheelitu nti tə waasi. Ama ma kiη ɪe tə məla maya kuyv kə. ¹¹ Pə taya pulv təə, isayatu hika mpaav na tə puyusi-m na kəheelitu nti, na tə kv-m na kəheelitu nti.

¹² Iso kusəsutu we tənəη, na kəheelitu ná we tənəη tətə na tə siyisaa na tə tewa. ¹³ Teu nyəm mpi pə mələna ntə na pə kəna maya səm na? Aai, pə taya mpv se, paa pəcə. Isayatu lapəna kəkəlv inu. Tənaya tə kulina tə ti waalı si ntəyəle nti. Tə kpaɣa mpi pə we teu təyə na tə kəna-m. Tənaya kusəsutu yelaa na isayatu təm la səyəntv na pə tē caasa.

Yəlaa pu isayatu taa

¹⁴ Tə nyəmə mpv si Iso kusəsutu təkuyv we lotu taa təm kə. Ama maya yulv ke yulv kə na ɪcantv təlv, na pə pəeta-m na isayatu na má pəsi tə yom. ¹⁵ Ma ta cekəna mpi ma laki tə. Pə

taya pulv tɔɔ, maa laki mpi ma sɔla lapv tɔ. Ama mpi ma kisaa tɔ mpɛyi ma laki. ¹⁶ Ma ta sɔli mpi na mǎ laki-wi tɔɔ ma nyəmnaa si Isɔ kusəsutu we teu. ¹⁷ Ye mpv pɛ taya mǎ lakəna mpv. Ama isayatu nti tɛ we ma taa tɔ tɛ tɛ lakəna. ¹⁸ Ma nyəmǎ teu si kɔpantu natəli tɛ fɛi ma kin, ma pilimile tənɛ tɛ tɔm kɛ ma tɔŋ. Kɔpam paa ma luyv we teu si mǎ la kɔpantu, maa pəsəyi tɛ lapv. ¹⁹ Maa laki kɔpantu nti ma sɔlaa tɔ. Ama isayatu nti ma kisaa tɔ ntəyi ma mɛlaa na mǎ laki. ²⁰ Ma laki nti maa caa tɔ, pɛ taya mǎ nəkəna. Ama isayatu nti tɛ kanta ma taa tɔ nti tɛ tənna mpv.

²¹ Ma cəkəna yaasi inɛ si ye ma caaki kɔpantu lapv isayatu tɛna nɔɔ. ²² Hatuu ma lotu taa ma sɔla Isɔ kusəsutu mɛɛ. ²³ Ama ma mayana yaasi nɔɔlɔvɔvɔ ma tɔnɔvɔvɔ taa, na tam i pɛkələyi na í yona yaasi wei i tɔɔ ma layatu nyəmǎ tɔ, na í la-m isayatu tiipile nte tɛ kanta ma taa tɔ tɛ saləka tv. ²⁴ Ama ma tɔm we kɔnyɔŋ yoo, tɔnɔvɔvɔ kɔnɛ kɔ tɔŋna-m kɔvɔ kɛ. A yakim? ²⁵ Ama Taca Yesu Kilisiti tɔɔ Isɔ fɔɔ.

Mpv tɔ, hatuu ma hɔwɛɛ taa Isɔ kusəsutu kɛ ma tɔŋəyi. Pɛ kaasa ma yulvɔvɔ pilimile tənɛ tɔ, isayatu yaasi kɛ tɛ tɛ tɔŋəyi.

8

Mpa pa tɔŋəyi Isɔ Feesuyu Nanɔŋtɔ pa tɔntɛ

¹ Ye mpv mpa na Yesu Kilisiti pa kɔntaa tɔ pa kaa tasa pa tɔm kɛ kɔvɔ. ² Pɛ taya pulv tɔɔ, Isɔ Feesuyu laki isəna na í haa weesuyu kɛ mpa na Yesu Kilisiti pa kɔntaa tɔ, mǔpɔyɔ pɛ lapa na pɛ ləsi-m isayatu na sɔm pɛ yaasi inɛ i taa. ³ Isɔ lapa mpi Moisi kusəsutu taa pəsɛ na tɛ la yulwɛɛtv tɔɔ tɔ. I hula yɛlaa tasəkɛle kɛ timpi pa laki isayatu kɛ tam tɔ, mpi tɔ i tila i mayamaya i pu. Na wɛɛtv nti tɛ nɔɔsəna yɛlaa asayaa nyəntv tɔɔ i kəmnnaa si í husi isayatu. ⁴ Isɔ lapa mǔpɔyɔ si nti kusəsutu caalayaa-tv si tɛ la tɔ, tɛ la pɛ tənaya teitei. Pɛ taya pulv, kayana tɛ yela tá wɛɛtv kɔpəntv tɔŋvɔvɔ na tɛ tɔŋəyi Isɔ Feesuyu. ⁵ Mpa pa tɔŋna tɔntɛ kɛ yulv wɛɛtv kɔpəntv taa tɔ tɛ tike tɛ tɔm kɛ pa nyəmǎ. Na mpa pa tɔŋəyi Isɔ Feesuyu tɔ kɔle kɔ nyəntv tike kɛ pa laki. ⁶ Ye n tɔŋəyi yulwɛɛtv kɔpəntv kɛ tam, n tɛsəyənna sɔm kɛ. Ama ye Isɔ Feesuyu nyəntv kɛ n laki tam, n hikiyi weesuyu na lanhɛɛle kɛ. ⁷ Mpa pa sɛesa isəle na yulwɛɛtv kɔpəntv tɔŋvɔvɔ tɔ, pa kɛ Isɔ kolontunaa kɛ. Paa tɔŋəyi Isɔ kusəsutu, paa tu pəsəyi-ti tɛ se. ⁸ Mpa pa tɔŋna pa yulwɛɛtv kɔpəntv tɔŋvɔvɔ tɔ, paa pu la isəna, pa kaa tɛ Isɔ.

⁹ Ama mɛ ilɛ mɛ fɛi yulwɛɛtv kɔpəntv taa tɔtɔ. Isɔ Feesuyu nyəntv taa kɛ í wɛɛ. Pɛ taya pulv tɔɔ, Isɔ Feesuyu caya mɛ taa tɛ se. Wei i taa Kilisiti Feesuyu fɛi tɔ i ta kɛ i nyəŋ. ¹⁰ Ye Kilisiti wɛ mɛ kin paa na mɛ isayatu ka kɔ mɛ tɔnɔŋ tɔ, Isɔ Feesuyu wɛ mɛ taa na toma. Mpi tɔ pɛ pəsə-mɛyɛ kɔpama kɛ Isɔ isentaa kɛ. ¹¹ Ye Isɔ Feesuyu ŋku kɔ feesa Yesu kɛ səttaa taa tɔ kɔ caya mɛ taa, wei inɛ i ka feesa Kilisiti kɛ səttaa hɛkɔ tɔ, kɔlɔm inɛ i ká ha mɛ tɔnɔŋ kɔsəpəŋ inɛyɛ toma na i Feesuyu ŋku kɔ caya mɛ taa tɔ kɔ tɔŋ taa.

¹² Ma taapalaa, pɛ tɔɔ kɛ pɛ nyəka-tv, na pɛ taya si tɛ tɔŋ tá yulwɛɛtv kɔpəntv na tɛ laki nti tɛ nyuləyi tɔ. ¹³ Pɛ taya pulv, ye í tɔŋəyi mɛ yulwɛɛtv kɔpəntv, í ká si. Ama ye í kisa mɛ yulwɛɛtv kɔpəntv yaasi si tɛ saali na Isɔ Feesuyu Nanɔŋtɔ tɔŋ, ilɛ í tula-ti. ¹⁴ Pa tɔna mpa Isɔ Feesuyu tiikiyi tɔ pa kɛ Isɔ piya kɛ. ¹⁵ Pɛ taya pulv tɔɔ, Isɔ Feesuyu ŋku pa ha-mɛ tɔ kɔ ta kɛ Feesuyu ŋku kɔ laki-mɛyɛ yomaa na kú tasəyi-mɛyɛ sɔɔntv tɔvɔ tɔ. Ama kɔ kɛ Isɔ Feesuyu ŋku kɔ laki-mɛyɛ Isɔ pəyalaa na kɔ laki na í yaaki Isɔ si ma Caa, Paapa tɔ. ¹⁶ Tɛ kɛ Isɔ piya, na Isɔ Feesuyu mayamaya húləyi mǔpɔyɔ hatuu tá taa. ¹⁷ Tɛ kɛ i piya, na kɔpantu nti Isɔ tɔma si i ká ha i yɛlaa isɔ kpancoou tɔ, tu hiki-ti tɔtɔ. Tá na Kilisiti tu kɔntəna-təyi hikuyv. Ye tá na-i tɛ kɔnta wahala hikuyv tá na-i tu kɔnti i teeli taa tɔtɔɔ.

Cele teeli

¹⁸ Ye ma kin pɛ fɛi isɔ paa kpaya tá kayana kɔnyəntɔyɔle na pá kɛsəna teeli wei cele Isɔ ká tv-tv tɔ. ¹⁹ Kɔŋmanmam tɔna tɔŋaa tɛtɛyɛtɛyɛ si Isɔ í ləsi i pəyalaa na pɛ ná. ²⁰ Pɛ taya pulv tɔɔ, taaləm nyəm taa kɛ pɛ sɔsa kɔŋmanmam mpi, na pɛ taya si pɛ nəkaa. Isɔ tvna-wəyi mpv. Paa na mpv tɔ na tɛɛlɔvɔ wɛɛ kɛ. ²¹ Pɛ taya pulv tɔɔ, kɔyakv nakvli pu tɛ na Isɔ

kunmanmam tēna heesi wakəlvu yomle na pə te təkpaataa ké teitei isu Iso piya ka te waatu wei paa te kasayampiya pəsuvu tō. ²² Tə nyemá si haləna saŋa kunmanmam tēna tənna mola na pə saləməyi isu alullu saləmvu tō. ²³ Pə taya kunmanmam tike mələvəna. Ama na tá mpa tə wena Iso Feesuyu isu kancaalaya kuvəvu ŋku Iso lapa-tv tō, tá mələyi tá taa tətō, na tē taŋa kuyanaku Iso ká pəsi-tuvu i piya na í teesi tá tənəŋ ineyə yavu təkpaataa tō. ²⁴ Tə nawa si tə hika tá yavu yaa, ile pə we teelvuvu taa təm na pécó. Ye mpi yulu naa tō pə tō ké i teelvuyi, ile pə taya teelvuvu nté tēna. Awe ká tasa teelvuvu ke mpi i tema nav tō? ²⁵ Ye mpi tə ta nata tō pə tō ké tə teelvuyi ile tə cayana suulu ké na tē taŋa-wi.

²⁶ Pə kaasa Iso Feesuyu ná kəŋ tətō na kú səŋna tá mpa tə ké acamaa tō. Pə taya pulv, tə ta nyi isəna tu sələmi na pə té tō. Ama Feesuyu ŋku ku sələməvənanə-tuvu Iso, na miituvu mpi yulu kaa pəsi na í keesi nəvə taa tō. ²⁷ Iso wei i naa lotu taa tō i nyemá kprakpaa ke mpi Feesuyu Nanŋtv caa i sələmi tō. Pə taya pulv, mpa pa ké Iso nyéma tō mpeye Iso Feesuyu Nanŋtv sələməvəna teitei isu Iso caaki tō.

²⁸ Tə nyemá si kupantu ke Iso laki pə tēna pə taa ké mpa pa səla-i na pá ké mpa i yaawa isu i nəkuvu wee tō. ²⁹ Mpa Iso ka ləsa hatuu ləŋ tō, i laalaa ké na í fayasi-we na pa mpa si pá nəvəsəna i Pəyaya, na keke ká hiki newaa payale. ³⁰ Mpa Iso ka laalaa na í fayasi mpv tō i ləsa-weye, na mpa inu i ləsa mpv təvə i lapa na pá pəsi yulvrama ke i isentaa. Mpa i lapa na pá pəsi yulvrama ke mpv inu təvə i yelaa na pá hiki pa paa nyəm ke i teeli taa tətō.

Isəna Iso luyv svv-tv pə tu fei tō

³¹ Ye mpv suweye tu tasa yəvətuvu tətō? Ye pə wee si Iso we tá tō, ile awe ká lu-tuvu kolonə? ³² I ta kisina i mayamaya i Pəyaya tō. Ama i ha-ke təkpe m ké tá tēna tá tō. Tōv, i ta kisi i Pəyaya hav, kacəŋfana pə tēna mpi pə kaasaa tō? ³³ Ye mpv awe ká tv taali ké mpa Iso ləsa tō? Pə tv fei, pə taya pulv tō, Iso mayamaya hvləna si pa təm ta si tiili. ³⁴ Na awe ká mayasi pa təm kuvu tətō? Pə tv fei, pə taya pulv tō, Yesu Kilisiti tu səpəna, na í tu fem na í we Iso kəŋkəŋ taa na í sələməvəna-tv. ³⁵ Ile pepe ká ləsi Kilisiti səlvuvu ke tá tō? Wahala ká pəsi? Lanpəsəle səsəle na? Yaa kunvəŋ ŋku paa tv-tv tō? Nyəvəsi na? Yaa hvlvməŋ? Asola taa weev na? Yaa səm? ³⁶ Iso Təm taa pa ŋmaawa mpv si:

Nyá tō ké tə we səm nəvə taa ké ilim na pə tem.

Na pá laki-tv isu heen wei pa teena alvkisam tō.

³⁷ Ama pə tēna pə taa ké mpv ile, tá wəpəna təcayacaya ke wei i səla-tv tō i ton tō. ³⁸ Ma tema ma taa təkpaataa si pulvpu fei mpi pu ləsi Iso səlvuvu ke tá tō tō, paa səm paa weesuyu, paa isətaa tillaa, paa isətaa alvəaa nyuvu nyéma yaa pa toma səsəna. Paa saŋa nyəm, paa mpi pu kə cele tō. ³⁹ Paa tetv tō cəne kəkələnə, paa tetv tee nyéma. Paa kunmanmam mpi pə kaasaa tō pə taa pulv kai fei mpi pu kayati səlvuvu ŋku Iso sələna-tuvu Yesu Kilisiti tō tō na kú səki tá kiŋ ke tate ke paa waatu wei.

9

Isə na i yəlaa kvəsaa pa təm

¹ Tampana ke ma yəvətəyi, maa looliyi, ma ké Kilisiti yulu tō pə tō. Ma lanle u tō paa pəcə mayamaya si yaa ma looliyi. Mpi tō Iso Feesuyu Nanŋtv hvləyi-m mpiyi ma taa təvə ma tənəyi. ² Pə taya pulv tō, ma lanle wakəla səsəm na pə cəvəsəyi-m tam. ³ Halu pə caya-m isu pu kisaŋa, Iso ka kisa-m na pə yasi má na Kilisiti, na pə kraya ma teetvnaa na pə mənna ma lonte. Ma piitim mayamaya nyéma təm ke ma tən. ⁴ Pa ké lseyeli nyéma, na Iso lapa-weye i pəyalaa, na i yelaa na pá naaki i teeli. I na-we pa pəela nəvə, na í cele-weye kusəsutv. Na í hvlí-weye Iso seetv, na í heeli-weye mpi mpi i ká la-we tō. ⁵ Pa ké tá kite caanaa kulvtaa. Ye yulvweetv təm taa ile, Kilisiti ké pa piitim tv. Inu i ŋmakələna pə tēna, inu i kena Iso wei paa saŋ tam tō. Iso í yele na pə la mpv.

⁶ Pə taya isu ma yəvətəyi si mpi Iso təma si i ká la tō pə cotaa. Pə taya lseyeli nyéma tēna kena lseyeli nyéma. ⁷ Pəyele Apələham kulvtaa ta ke Apələham piya mayamaya. Pə taya pulv

təə, Isə ka heela-ı kέ sı: Mpa paa luna Isaaka tapuyu tεε tə mpe pa tike təkəŋ kεna nyá piya təsiyisiyi. ⁸ Pə nyuyu nté sı, pə taya mpa pa məlaa na pá luli təfolo ke yem tə mpe pa kεna Isə piya. Ama mpa Isə ka təma sı ı ka ha-ı na pá luli-wε tə mpeye pa nyənəyi ı kulɔlaa təsiyisiyi. ⁹ Waatu wei ı heelaya-ı mpi ı ka lapı-ı tə ı təmayə sı: Ye pə kəma na pə talaa, maa məli na Saala ká hiki apalı pəyaya.

¹⁰ Pə taya pə tənayale. Lεpeka piya nsı sı naale sı kaa caa kέ. Inəyəle tá piitim caa səsə Isaaka. ¹¹ Isə ləsuuyu yəlaa tə, pə taya sı ı nyənəyənə mpi pa lakı tə, ama ı mayamaya ı nəkuyu kiŋ ke pə wεε. ¹² Isə heela Lεpeka na í ta tu lələta ı piya sı: Waalı nyəŋka ká təyənə səsəontu. Piya nsı sı ta nyənta kəpantu na ısayatu. Isə lapa mpv sı í hólí sı mpi ı suwa tə, mpəyi ı təŋəyi.

¹³ Halı pa ŋmaawa mpyú Isə Təm taa sı:

Ma luyu lapa Yakəpu na má kisi Isav.

¹⁴ Suweyεle tu yəyətı ıle, Isə ı təŋəyi tampana yaa ısəna? Aai, pə taya mpv se, paa pəcə.

¹⁵ Isə ka heela Moisi sı: Má nəka wei ı pətətəle wiiu ma wii, má nəka wei kέ suulu hólúyú ma hólí-ı.

¹⁶ Ye mpv ıle pə taya yulu nəkuyu yaa ı ləpu təə. Ama Isə wei ı wiiki pətətəle tə ı kiŋ tike kέ təkəŋ. ¹⁷ Pa təma Isə Təm taa sı Isə təma Icipiti wulav səsə təfoo sı: Mpi pə mayamaya pə nyuyu təə ma tu-ŋ kawulaya təyεle sı yəlaa í nana ma toma ke nyá kiŋ, na ma hətε yaa antulinya təna taa. ¹⁸ Mpv tə, wei Isə nəkaa tə puntu pətətəle ke ı wiiki. Ye ı nəka wei kέ kaŋkante tuyu ı tu ílé.

Isə pááná na ı pətətəle pə təm

¹⁹ Ntanyı mə taa nəyɔlv ná təŋ sı: Ye pə wε mpv ıle, pepe təə kέ Isə tasəyi sı yəlaa lapa taalı? Awe pəsəyi na í kaɣatı-ı sı í taa la ı luyu nyəntu? ²⁰ Yulu nyá, awe ke-ŋ na í kpeesəna Isə? Cuyu nyənaya pəsəyi na ká pəsı ka ŋmalv sı pepe təə kέ n ŋma-m na má wε ısəntə? ²¹ Tiisi ŋmalv í sələnə cuyu ke ısəna mpyúyú ı lakı-kv. ı pəsəyi na í cosi cuyu ŋkv, na í səlāa ı ŋmana puluku, na pə kaası na í ŋmana ntoole.

TAKƐLAƳA KANCAALAYƳA NYƐŊKA NƐKA PƆƆLI NMAAWA

KƆLENTI NYƐMA TƆ

Kutɔtɔtu

Pɔɔli nuwa Kɔlɛnti I sɔ tɛsɛɛ taa ɛyatu tɔm ɛsu yooŋ, na fayau, na wasaŋkalɛtu, na akpaɣale, na nantu kulalaatu tɔɣu, na nsɛma lenna yɔɣɔtuɣu, na sɛtaa fem tɔm.

Isɛna pa faya Kɔlɛnti I takɛlaya tɔ:

Kɔlɛnti I sɔ tɛsɛɛ wɛɛtu, titite 1-6

Pɔɔli cɔɔki I sɔ yɛlaa kpekɛle kɔpɔɔsɔtu, titite 7-15

Kantɛkaya kutɔtɔtu na sɛɛtu, titite 16

Sɛɛtu

¹ Maya Pɔɔli, I sɔ luyɔ lapɛna na mɔ la Yesu Kilisiti tillu. Mɔ na tɔ taapalu Sɔsɛtɛni tɔ ŋmaakɛna takɛlaya kanɛ.

² I sɔ sɛɛlaa kpekɛle nyɛma mpa mɛ i wɛ Kɔlɛnti taa tɔɣu tɔ ŋmaa-kɛ. Mɛ mpa I sɔ yaawa si i la i nyɛma, na mɔ na Yesu Kilisiti mɔ kɛntɔɣu tɔ i ti-mɛ tɔ. Mɔ na pa tɛna mpa pa wɛ paa timpɛ na pɔ yaaki Taca Yesu Kilisiti wei i kɛ tɔ na-wɛ tɔ Sɔsɔ tɔ i hɛtɛ tɔ. ³ Taca I sɔ na tɔ Sɔsɔ Yesu Kilisiti pɔ la-mɛyɛ pɛɛɛ na pɔ ha-mɛyɛ alaafɛya.

I sɔ kɔpantɔnaa

⁴ Ma sɛɛ ma I sɔ kɛ tam si i na tɔmlɛ kɛ mɔ tɔ kɛ pɛɛɛ nna i lapa-mɛyɛ Yesu Kilisiti kin tɔ a tɔ. ⁵ Kɔpam mɔ na Kilisiti mɔ kɛntɔɣu tɔ pɔ saa-mɛyɛ tɛcam. Iɛna pɔ tu kɛlɛna yɔɣɔtaya na nyɛm pɔ saau. ⁶ Tampana nna pa yɔɣɔta Kilisiti tɔ tɔ a sɛŋa mɔ hɛkɔ kɛ teu tɛca. ⁷ Na pɔ wɛ mpɔ tɔɣu I sɔ yɛlaa na pɔ tɛna pɔ saa-mɛ. Mɛ mpa i taŋa wɔlɛ nte Taca Yesu Kilisiti kɔ hɔli i ti tɔ. ⁸ Taca Yesu Kilisiti ni i ka tɔkɛna-mɛyɛ teu halɛna tɛnaya. Iɛna kuyanku i kuyaku kɔ tala tɔ pɔ taa na kawalaya nakɛlɛyɛ mɔ kin. ⁹ I sɔ wei i yaamɛ si mɔ na i Pɔyaya Taca Yesu Kilisiti i kɛntɔ tɔ, mpi mpi i tɔma si i kɔ la tɔ, i tɔka-wɔyɛ, u yeki.

Kɔlɛnti I sɔ sɛɛlaa fɛi nɔɣu kɔlɔmɔya

¹⁰ Tɔ, ma taapalaa ma wiikɛna-mɛ si i nyɛnna Taca Yesu Kilisiti na i lɔ nɔɣu kɔlɔmɔya, na fayasɔyɔ i taa wɛɛ mɔ hɛkɔ. I kɛntɔ teu, i mayasɔyɛ lɛmayasɛɛ kɔlɔmɛɛ, i huuki huwɛɛ kɔlɔmɛɛ. ¹¹ Ma taapalaa, pɔ taya pulɔ tɔ, Kolowee tɔyaya nyɛma heela-m si i yooki kɛ. ¹² Nti ma caa yɔɣɔtuɣu tɔɣɛ si mɔ taa paa wei na i nyɛntu kɛ na tɔ mpa. Lɛɔ tɔŋ si: Pɔɔli tɔ kɛ ma wɛɛ. Na inɛ ilɛ si Apɔlɔsɔ tɔ kɛ ma wɛɛ. Inɛ ilɛ si Piyɛ tɔ kɛ ma wɛɛ. Na inɛ ilɛ si Kilisiti tɔ kɛ ma wɛɛ. ¹³ I huuki si Kilisiti faya i taa tɔyɔpɔlɛ kɛ? Pɔɔli sɛpɛna sɛm tesika tɔ kɛ mɔ tɔ? Pɔɔli hɛtɛ kɛ pa yaanaa na pɔ sɔ-mɛyɛ I sɔ lɔm na?

¹⁴ Ma sama I sɔ kɛ timpɛ ma ta sɔ mɔ taa nɔɣɔlɔyɛ I sɔ lɔm tɔ, ye pɔ taya Kɛlisipusi na Kayusi pa paasi. ¹⁵ Pɔ tɔ kɛ nɔɣɔlɔ kaa yɔɣɔtɔ tɔfoo si Pɔɔli hɛtɛ kɛ pa yaanaa na pɔ sɔna-mɛyɛ I sɔ lɔm. ¹⁶ Ɛhɛɛ ma sɔwa, ma sɔ Sɛtɛfanasi tɔyaya nyɛma tɔtɔɣu I sɔ lɔm. Ye pɔ kaasa lɛlaa ma ta tɔsɔ pa tɔ. ¹⁷ Pɔ taya I sɔ lɔm sɔ tɔ kɛ Kilisiti tila-m. Ama i tila-m kɛ si mɔ kpaali Laapaali Kɔpɔŋ. Na ye ma kpaalɛyɛ-i, mɔ taa kpaalɛna yɔlɔ lɛmayasɛɛ nɔɔlɛlɛŋ. Pɔcɔ pɔ taa kɔ na Kilisiti tesika tɔ sɛm tɔm mɔli yem.

Yesu Kilisiti kɛna I sɔ toma na i lɛmayasɛɛ

¹⁸ Letaa ɛɛntaa, Yesu tesika tɔ sɛm tɔm kɛ kɔmlɛntu tɔm kɛ. Ama tɔ mpa pɔ tɔŋna tɔ nyɔŋ yapu tɔ I sɔ toma ntɛ taya tɛna. ¹⁹ Pa ŋmaawa I sɔ Tɔm taa si: Maa wakɛli lɛmayasɛɛ nyɛma lɛmayasɛɛ, maa lɔ nyɛntaa nyɛm.

²⁰ Ləməyasəe tʊ tasəyi ntiyi yəɣətʊyʊ tətʊ? Na ntiyi akewe ká tasa yəɣətʊyʊ? Yaa ntiyi antulinya inɛ ɪ taa ləməyasəe tʊ ká mayasi tətʊ? Isɔ hʊlaa sɪ antulinya inɛ ɪ taa, mpi pa yaa ləməyasəe tʊ, pə kɛ kʊmɛlɛntʊ kɛ.

²¹ Pə taya pulv, antulinya taa yɔlaa na pa ləməyasəe pa kpisa Isɔ kɛ nyəm ke timpi Isɔ ná lapəna ɪ ləməyasəe sɪ pá nyəna-ɪ tʊ. Pə tɔɔ kɛ Isɔ hʊv teu sɪ, ɪ ká ya mpa pa tɛɲna-ɪ pa taa tʊ, na Laapaali Kupaɲ wei tɔ kpaaləyi tʊ. Laapaali kupaɲ inəyi wei ɪ ta na tʊ ɪ yaa sɪ kʊmɛlɛtəm.

²² Yuta nyéma ná caa pá ná piti tɔma na pɔcɔ. Ama ləməyasəe ke Kələeki nyéma ná pɛəkəyi.

²³ Ama tá ɪɛ, Kilisiti wei pa kama səm tesika tɔɔ tʊ ɪ tɔm ke tɔ kpaaləyi. Tɔm tənɛ tɔ huyi Yuta nyéma, na mpa pɛɛ pa ta ke Yuta nyéma tʊ pa nyənəyi-təyi kʊmɛlɛtəm kɛ. ²⁴ Ama mpa Isɔ yaawa tʊ, paa Yuta nyéma taa, paa mpa pa ta ke Yuta nyéma tʊ pa taa tʊ, Kilisiti kɛna-wɛyɛ Isɔ toma na Isɔ ləməyasəe. ²⁵ Pə taya pulv tɔɔ, yulv pəyaya ləməyasəe təna ta tala Isɔ kʊmɛlɛntʊ, na pa toma təna ta tala Isɔ ɪ cantʊ tete.

²⁶ Kɔpam, ma taapalaa, ɪ nyənɪ na ɪ ná sɪ Isɔ yaav-mɛ na ɪ la kpekəle tʊ, antulinya taa cənɛ mpa pa yaa ləməyasəe nyéma tʊ pa fɛi paɣalɛ ke mə hɛkʊ, na tɔɲtʊnaa fɛi paɣalɛ, na awulumpiya fɛi paɣalɛ. ²⁷ Isɔ ləsəna mpi antulinya yɔlaa yaa sɪ kʊmɛlɛnyəm tʊ sɪ pɔ tʊ ləməyasəe nyéma ke fɛɛɛɛ. Na ɪ ləsə mpi antulinya yɔlaa yaa sɪ ɪ cantʊ tʊ sɪ pɔ tʊ akpala nyéma ke fɛɛɛɛ. ²⁸ Na ɪ ləsə mpi antulinya yɔlaa nyənəyi taaləm na pá footiyi na paa nyənəyi-wəyi pulv mayamaya tʊ, sɪ pɔ wakəli mpi pa tʊyʊna nyʊyʊ tʊ. ²⁹ ɪɛ yulv pəyaya nakəli ka kaa sa ka təyi Isɔ ɪ sentaa. ³⁰ Ama Isɔ kpɛnta mə na Yesu Kilisiti kɛ, na ɪ lapa na Kilisiti pəsɪ tá ləməyasəe. Kilisiti tɔɔ kɛ Isɔ nyənəyi-tʊyʊ yulvɔpama. ɪnɪ ɪ lapəna na tɔ pəsɪ Isɔ nyéma, na kʊlʊm ɪnɪ ɪ yarəna tá nyɔɲ. ³¹ Pə tɔɔ kɛ pa ŋmaawa Isɔ Tɔm taa sɪ: Ye wei ɪ caa ɪ sa, ɪ sa nti Taca lapa tʊ, ɪ taa sa ɪ ti.

2

Kilisiti səm tɔm heeluyɔ

¹ Ma taapalaa, waatʊ wei ma kɔma mə tɛ sɪ ma heeliyi-mɛyɛ Isɔ tampana nna a ŋmɛlaa tʊ a tɔm tʊ, pə taya nɔɔlɛɛɲ wawawa nuli, yaa nyəmtʊ natələyi ma lapənaa. ² Ma caɣalɛ tənaya mə kiɲ ma ta caa sɪ má la natələyi mə hɛkʊ ke yem na pɔ tá kɛ Yesu Kilisiti tɔm. Isɪ pa kama-ɪ səm tesika tɔɔ tʊ pə tɔm mayamaya ke ma siyisinaa. ³ Pə tɔɔ kɛ ma poluyɔ mə tɛ tʊ ɪ cantʊ taa kɛ, na ma selayana sɔɣɔntʊ kɛ. ⁴ Pə taya yulv ləməyasəe yekuɣu na pá yəɣətəyi tɔmnaa na caɲəm ke ɪsəna mpi tɔyɔ ma sɛyɛsəna ma sɛyɛsəɲ na má lana ma waasv. Ama Isɔ Feesuyɔ toma ke ma lapənaa, na a naa mpv təkɛɛɛɛ. ⁵ ɪɛna mə Isɔ sɛɛv səɲ Isɔ toma tɔɔ, pɔ taa səɲ yɔlaa ləməyasəe tɔɔ.

Mpi Isɔ yaa ləməyasəe tɔsiyisiyi tʊ

⁶ Paa na mpv tʊ, mpa pa pu Isɔ nyəm taa tʊ ləməyasəe mpaav ke ma hʊləyi-wɛ. Ama pə taya ləməyasəe nna antulinya inɛ na mpa pa kɛ ɪ tɔɲtʊnaa na paa tɛ na pá kpiisi-wɛ tʊ pa yaa ləməyasəe tʊ. ⁷ Ama Isɔ ləməyasəe mukaya tɛɛ nyəna nna a ŋmɛla yɔlaa tʊ a tɔm ke ma kpaaləyi. Isɔ ka ləsəna-yɛ na ɪ su tá teeli tɔɔ na pɔcɔ pá la antulinya. ⁸ Antulinya taa cənɛ tɔɲtʊnaa taa nɔyɔlv ta cɛkəna Isɔ ləməyasəe anɛ. Pə taya pulv, ye paa cɛkənaa pa taa ká Taca teeli tʊ ke səm tesika tɔɔ. ⁹ Pə lapaya isɪ pa ŋmaav Isɔ Tɔm taa tʊ sɪ:

Mpi yulv ta tu nav na ɪ ta nu pə tɔm tʊ.

Mpi pə tɔɔ yulv ta tu hʊv tʊ,

Isɔ tayana-wəyi mpa pa sɔɔla-ɪ tʊ pa tɔɔ.

¹⁰ Tá tɔɔ kɛ Isɔ kula kɔɲmɛlɛtʊ tənɛ na Feesuyɔ Naɲɲtʊ kiɲ. Mmm Feesuyɔ Naɲɲtʊ wiiliyi pə təna pə taa kɛ sɪ kʊ naa. Paa nti tɔ pələ Isɔ tʊyi na tɔ ŋmɛlaa təkʊlʊkʊlʊ tʊ mayamaya. ¹¹ Pə wɛv yɔlaa taa tʊ awɛ nyəɲ lɛlv taa tɔm? Ye pə taya yulv ləməyasələ nte tɔ wɛ ɪ taa tʊ nítɛ tu nyəna ɪ tɔm. Mpv tətəyɔ na Isɔ Feesuyɔ, ŋkʊ kʊ nyəmna Isɔ nyəntʊ təna. ¹² Pə taya antulinya inɛ ɪ ləməyasələ ke pə tʊ-tʊ. Ama Feesuyɔ ŋkʊ kʊ luna Isɔ kiɲ tɔyɔ, sɪ tɔ cɛkəna pə təna mpi Isɔ ha-tʊ tʊ pə tɔm. ¹³ Pə taya yulv ləməyasəe sɛyɛsuyʊ nɔɔlɛɛɲ wei tɔyɔ tɔ yəɣətəyənə pə tɔm.

Ama nti Iso Feesuyu seyesəyi təyə. Pə təə kə mpa pa wəna Iso Feesuyu tə tə kəesəyi-weyə Iso nyəm tampana.

¹⁴ Wei i feina Iso Feesuyu tə u pəsəyi na í mu Feesuyu kune ku tampana. I yaa-təyi kumələtəm kə, na u tu pəsəyi tə cəkənav mayamaya. Mpi pə təə tə, wei i wəna Feesuyu tə inu i paasi i cəkəyanana-ti. ¹⁵ Yulw wei i wəna Iso Feesuyu tə inu i cəkəyanana tə təna. Nəyəlv fei wei i pəsəyi na í cəkəna Feesuyu ŋku ku təm tə. ¹⁶ Pa ŋmaa Iso Təm taa si:

Awe nyəmna Tacaa huwəe?

Awe pəsəyəna na í tasa-i təm?

Ama tá ilə, Kilisiti huwəe ke tá wəna.

3

Iso təmle nyəma

¹ Ma taapalaa, tampana təə isəntə, ma ilə ma ta pəsi na má yəyətəna-me isu pa yəyətəyuna mpa pa wəna Iso Feesuyu tə. Ama ma yəyətəna-meyə isu pa yəyətəyuna mpa pa tənəyi antulinya inə i huwəe tə, isu piya kəsəkəsənaa ke Iso seev taa. ² Pə we isu kafa ke ma suukayame, pə taya mətə. I taa nyənta təyəv tə pə təə, na haləna saŋa í ta nyənta təyəv. ³ Mpi tə, í tənəna antulinya inə i huwəe ke tənəyü kə. Isəsəmlə na yoou pə wəv mpyəy mə hekv tə, mpu inu pu hóləyi si antulinya huwəe ke í tənəyi? Pu hóləyi tətə si í laki kə isu yəlaa ke yem, pə taya Iso seelaa? ⁴ Pə taya pulv, lelv tənəyü si Pəəli təə kə ma wəe, na inə ilə si Apələəsi təə kə ma wəe tə, pə taya ma ta nyi isənaa kulaputv ke í laki mpu?

⁵ Aweyə pa yaa Apələəsi? Na aweyə Pəəli ye? Ta naale tə kə Iso təmle nyəma mpa pa lapame na í tə Iso na mə taa təyə. Paa tá taa wei i lapa na í yoosi nti Tacaa tu-i si í la təyə. ⁶ Mayələ tūyv səlv na Apələəsi pələna ləm ke ku təə. Ama Iso lapəna na ku tēe. ⁷ Pə təə kə tūyv səlv na ləm pəllv pa ta ke pulv. Ama Iso kele təm tv, inu i lapəna na tūyv tēe. ⁸ Tūyv səlv na ku təə ləm pəllv pa teitei kə. Iso ká kəsəna paa wei i təmle na í fei-i. ⁹ Pə taya pulv təə, tá təmle taa tə kə təma taapalaa kə, na Iso kə tə laki təmle, na mə kəna Iso təmle.

I wəe tətəyə isu kutuluyü ŋku Iso ŋmaaki tə. ¹⁰ Iso yelina na pə saa-m, na ma tu paasaa kə na má su kite isu ŋmalv kupaŋ sukuyv tə. Ama pənente lelv tənəyəna pə təə. Paa wei í la laakali na í kəna isəna i tənəyi tə yoou. ¹¹ Pə taya pulv təə, Yesu Kilisiti mayamaya kəna kite, na pə fei isu yulw nəyəlv pəsəyi na í tasa kufate natələyi suv. ¹² Lelaa wəe na wəlanaa na nyəyəlvüv kuhulümüyv na liyitee pəe ke pa tənəyi pə təə. Ama lelaa ilə taasi na nyutv na kiisi ke pəle pa tənəyi. ¹³ Ama huule wule pu kuli paa wei i təmle təə na pá ná tə cakəle. Kuyaku kuhuvnav ŋku ku wule tə kəkə kə. Kəkə ká mayasəna paa wei i təmle si ka naa mpi tə kənaa tə. ¹⁴ Ye wei i təna kite təə kə təmle nte kəkə kaa nyaya tə, i ká hiki i kufəlvüv. ¹⁵ Ama wei i nyənte í muwa, ilə i kufəlvüv lepa-i kə. Ama paa ya i mayamaya na pə mayana isu kəkə mpee pəəŋ ke i lunaa.

¹⁶ I nyi teu si í kə Iso təcayale, na Iso Feesuyu cakəna mə taa. ¹⁷ Ye pə cəpa wei na í wakəli Iso təcayale, Iso ká wakəli pəntv. Pə taya pulv, Iso təcayale wə kə tənəŋ na mə kiŋ ke i cakı.

¹⁸ Mə taa nəyəlv í taa puğusi i ti. Ye mə taa nəyəlv hu v si antulinya inə i taa pəntv ntə ləmayasəe tv í pəsi kumələŋ, iləna í wəəna ləmayasəe ke tampana. ¹⁹ Pə taya pulv, Iso ná nyənəyi antulinya inə i taa ləmayasəe ke kumələntv kə. Pa ŋmaawa Iso Təm taa kə mpu si: Ləmayasəe nyəma ləmayasəe ke Iso nyəkəna-weyə katəsi na í kpaa-wə. ²⁰ Pa tasa ŋmaav tətə si: Tacaa nyəma si ləmayasəe nyəma huwəe ta ke pulv. ²¹ Pə təə kə yulw kaa yələna yəlaa lelaa. Pə taya pulv təə, mə tənna pə təna. ²² Paa Pəəli, paa Apələəsi, paa Piyəe, paa antulinya, paa weesuyu, paa səm paa saŋa nyəm, paa cele nyəm, mə tənna pə təna. ²³ Ama Kilisiti tənna-me, na Iso tənna Kilisiti ilə.

4

Kilisiti tillaa

¹ Pə tɔɔ ɪɛ, ɪ nyənəxi-tuyv Kilisiti tɛmlɛ lataa mpa pa niŋ taa pə tv ɪsɔ tampana nna a ŋmɛlaa tɔ. ² Ye pa tv pulv lapv ke yulv niŋ taa, tampana ke ɪ ká tɛŋ na ɪ lakəna-wɪ. ³ Ye ma kiŋ ɪɛ, paa mɛ yaa yɔlaa ka cayana sɪ pa pɛkəxi ma tɔm taa na pá na, pəɛ pə ta na má. Ma mayamaya maa pɛkəxi ma kiŋ sɪ má ná sɪ ma tewa yaa ma ta te tɔ. ⁴ Tampana tɔɔ ɪsəntɔ, ma mayamaya ma kiŋ ma ta na taali nɔɔɔ se. Paa na mpv tɔɛ tu hólóxi sɪ ma tewa təkpataa se. Ama Tacaa ká pɛkəna na ɪ ná sɪ ma tewa yaa ma ta te tɔ. ⁵ Pə tɔɔ ɪɛ, ɪ taa hulina nɔɔɔ tɔm tampana pɛkuyv na pə waatv ta tata. ɪ yeɛ na halɪ Tacaa kɔɔ. ɪnɪ ɪ ka kulina mpi pə ŋmɛla səkpetuyv tɛɛ tɔ pə tɔɔ tɔyɛɛɛ. Na ɪ ká kuli yɔlaa lotu taa hɔwɛɛ. Pəɛyɛ ɪsɔ ká sa paa wei ɪsɪ pə mɔna ɪ samɪ-tɔ.

⁶ Ma taapalaa, ma kpaya má na Apɔlɔsɪ tá tɔm na má kɛɛsəna mpv sɪ ɪ cəkəna ituule nte pa tukaa sɪ: Nti pa ŋmaawa tɔ, taa sɔɔsɪ tɔ tɔɔ. Pə tɔɔ kɛ mɔ taa nɔɔɔɔ ɪ taa yɔɔlɔna lɛlv na ɪ footiyi lɛlv. ⁷ Awe yɛlaa na ń hiki na ń kəli lɛlaa? Pə təna mpi n wɛna tɔ pə taya ɪsɔ hana-ŋ? Ye pa ha-ŋ kvhav ɪɛ pepe tɔɔ kɛ n hɔŋ nyá tɪ ɪsɪ nyá lɔpv tɔɔ kɛ n hikaa?

⁸ Pɔwɛ, ɪ tɛma hikuyv ke pə təna mpi ɪ nyuləxi tɔ, ɪ tɛma piluyv. ɪ tɛma awulaa ke pəsuyv kɛ, na taa wɛ tá konyəntɔtɔ taa. Ye pu kɛ ɪsɪ ɪ kɛ awulaa tɛsiyisiyi kəlv pu lapa-m lɛɛŋ. Pə taya pulv tɔɔ, saa ɪnɪ tá na-mɛ tu kpɛnta kawulaya tɔyɔv. ⁹ Pə caya ɪsɪ tillaa taya ɪsɔ pəsəna waali. Pə taya pulv, tɔ wɛ kɛ ɪsɪ yɔlaa mpa pa siwa sɪ paa kv patəma taa tɔ. Tɔ kɛ mpa pa təna pa nyənəxi tɔcɔɔ tɔ, paa ɪsɔtaa tillaa paa yɔlaa. ¹⁰ Ta pəsə kumɛɛmɔŋ, na mu kɛ ləmayasɛ nyəma ke Kilisiti kɔlvɔm ɪnɪ ɪ tɔɔ. Tá kɛ acamaa, na mɛyɛ tɔŋtɔnaa. Pa tɔyɔna-mɛ, ama yem kɛ pa nyənəxi tá. ¹¹ Haləna saŋa wɔɛ tənɛ, nyɔɔsɪ na lukɔtv kvəna-tv, na tɔ fɛina pɛkəkɛɛ. Pa makɪ-tuyv na tɔ cɔkɪ yem, tɔ fɛina tapasopile. ¹² Tá mayamaya tá kookali kɛ tɔ laki na tɔ təkəna. Pa tvvki-tv, na taa sɛkɪ-wɛ. Pa tɔyi-tuyv kvnyɔŋ, tá sumaya sɪ pá tv-tv. ¹³ Pá kvxi ta nyɔŋ, tu lɛɛtəxi-wɛyɛ pa ɪsayatv. Haləna saŋa paa nyənəxi-tv sɪ tɔ kɛ pulvɔyɔv antulinya ɪnɪ ɪ taa. Pa nyənəxi-tuyv ɪsɪ hute yaa pɔntv mayamaya.

¹⁴ Pə taya ma caa sɪ má tv-mɛyɛ fɛɛɛ tɔyɔ ma ŋmaawa na má kɛɛsɪ-mɛyɛ mpv. Ama ma luyv wɛɛ kɛ sɪ má sɛyɛsɪ-mɛ ɪsɪ ma piya nsi ma luyv wɛɛ tɔ. ¹⁵ Paa ɪ ká hiki sɛyɛsɔlaa ke iyisi naanɔwa (10000) kɛ Kilisiti mpaav tɔm taa mɔ caa kɛɛ kɔlvɔm. Mayalɛ mɔ caa ke Kilisiti tɔŋyɔv tɔm taa. Pə taya pulv, má kənnə-mɛyɛ Laapaali Kvpaŋ. ¹⁶ Pə tɔɔ kɛ ma heeliyi-mɛ sɪ ɪ tɔŋ ma yaasi. ¹⁷ Na pə mayamaya pə nyuyv tɔɔ kɛ ma kusa Timotee sɪ ɪ polo mɔ tɛ. ɪnɪ ɪ kɛna ma pəyalv wei ma sɔɔlaa tɔ. Tacaa tɔm taa ɪ kɛ yulv wei paa lana naanɪ tɔyɔ. ɪ ká kɛɛsɪ-mɛyɛ yaasi wei ma təkəna na má tɔŋna Kilisiti tɔm taa na má hólóxi paa lɛyɛ Yesu sɛɛlaa kpekə taa sɪ pá tɔŋ tɔ.

¹⁸ Mɔ taa lɛlaa hɔvwa sɪ ma kaa kɔɔ, ɪɛna pá svv kalampaanɪ lapv. ¹⁹ Ye Tacaa tisaa maa kɔɔ mɔ tɛyɛ nɔɔnɔɔ. Waatv ɪnəxi maa ná sɪ kalampaanɪ nyəma mɛyɛ, nɔyɔ taa tike ke pa laki, yaa pa waasəxi kuli. ²⁰ Pə taya pulv tɔɔ, ɪsɔ Kawulaya tɔm ta ke nɔyɔ taa tɔm tike. Ama sɪ ń pəsɪ na ń laki kɛ. ²¹ ɪ ləsɪ mpi ɪ caa tɔ ɪɛ. ɪ caa sɪ má kənnə kpátóyú, yaa ma kɔɔ tɔpamm na sɔɔlvɔv?

5

Yesu sɛɛlaa kpekə taa asilima

¹ Pa tɔŋna mɔ tɔm ke yɔyɔtuyv ke teu kɛ sɪ mɔ kvlapɔtv wɛ asilima ke sɔsɔm. Paa ma ta nyɪ ɪsɔnaa mayamaya kiŋ pa kaa na asilima anɪ a taka. Pa yɔyɔtaa sɪ mɔ taa nɔɔɔɔ ná kpaya ɪ caa alv. ² Paa na mpv mu tɔŋna mɔ tɔyɪ sam pə tu fɛɪ. Pu nɔyəsəna kɛ ɪsɪ kvlapɔtv nti tɔ wakəli mɔ laŋa ke sɔsɔm, na ɪ ləsɪ mɔ hɛkv ke wei ɪnɪ ɪ lapa mpv tɔ. ³⁻⁴ Paa ma na-mɛ tɔ wɛ tɛma na pooluŋ tɔ, ma ləsaya wɛ mɔ kiŋ ke tam kɛ. Ye ma, na Tacaa Yesu toma taa ma tɛma apalv ɪnɪ ɪ tɔm kvv kɛ ɪsɪ ye maa wɛ mɔ kiŋ maa lapa tɔ. Waatv wei ɪ ká kotɪ na ma ləsaya ká wɛɛ mɔ hɛkv tɔ, Tacaa toma ká wɛɛ tá təna tá hɛkv taa təna. ⁵ ɪ kpaya apalv ɪnɪ na ɪ pɛtɪ Satanɪ niŋ taa na pə naasi-ɪ na ɪ ɪsɛ, ɪɛna pə waasi-ɪ kvyanvku Tacaa Yesu Kilisiti ká kɔɔ tɔ.

⁶ Kɔkɔsvɔm pɛciimaya kpasəyəna somtu təna tɔfv. ⁷ ɪ ləsɪ mɔ hɛkv taa kɛ mpi pə lapa-mɛyɛ asayaa tɔ, ɪɛna ɪ pəsɪ kvpama təkpataa. Waatv ɪnɪ ɪ ká nɔyəsəna somtu kvfatv nti tɔ taa

kòkòsòm fèi tó. Mpu pə maɣamaɣa kɛ í tu wɛɛ. Pə taya pulv tɔɔ, tə nika tá Tɛɛv acima tɔɣɔv kɛ. Mpi tɔ pa tɛma tá Tɛɛv acima iwəyaya kuyv tɔ se, ŋkɛyɛlɛ Kilisiti. ⁸Ye mpv ilɛ tɔ tɔɣv ta acima. Ye tə tɔkɪ-yɛ, tɔ taa tɔɣv-yɛ na potopoto wei ɪ taa kòkòsòm kɔpəm wɛɛ tɔ. Isayatu na asilima pə lite nté. Ama tɔ tɔɣv tá acima na potopoto wei ɪ taa kòkòsòm fèi tɔ. Imɪ ɪ kɛna potopoto kɔpəŋ na tampana nyəŋ.

⁹Takəlaya ŋka maa ŋmaa-mɛ tɔ ka taa ma heela-mɛ sɪ mə na yəlaa mpa pa laki asilima tɔ í taa kpɛntɪ. ¹⁰Pə taya yəlaa tənaya yem kɛ ma yɔɣətəyi. Mpi tɔ, antulinya taa cənɛ mə na asilima nyəma na nyullaa na ŋmulaa na tuŋ laalaa í sitina. Ye í tɔma sɪ í cələyi-wɛ, pə wɛɛ sɪ í ká lu antulinya inɛ ɪ taa kɛlɛ. ¹¹Nti tɔɣɔlɛ sɪ ye yulv nyənəyi ɪ təyi Isə sɛɛlv pəyɛlɛ ɪ laki asilima, na í ta yɛlɛ nyulvɔv na tuŋ laav na yəlaa tɔv na sulvɔm nyɔɔv na ŋmuləm, í taa kpətəna pɔntv. Mə na yulv isu mpv í taa tɔɣv tɔɣv maɣamaɣa.

¹²⁻¹³Ye pə kaasa mpa pa ta kɛ Isə sɛɛlaa tɔ, pə taya maa lana pɛlɛ pa təm. Ama Isə ká hɔvnaana pɛlɛ. Mə na mpa í kaa kɛkəle tɔ pə taya pa təm kɛ í ka la? Pa ŋmaawa Isə Təm taa sɪ: Yulv í laki isayatu í ləsi-ɪ mə hɛkɔ.

6

Təma təmnaa tayənyv

¹Ye mə taa nəɣɔlv na ɪ taapalv pa wɛna təm, pə mɔna pá yaa təmaya nənəɣv kɛ ma ta nyɪ isənaa kin na Isə yəlaa wɛɛ? ²Í tá nyɪ sɪ Isə yəlaa ká hɔvnaana yəlaa tənaya təm kɛ celɛ? Ye mu hɔvnaana yəlaa kɛ təm kɛ celɛ, ilɛ pepɛ tɔɔ kɛ í kaa pəsi na í hɔv wenti tə wɛ pəciuu tɔ? ³Í tá nyɪ sɪ taa hɔvnaana isətaa tillaa kɛ təm? Tə kaa kpisi isətaa tillaa kɛ təm hɔvnaav, kacanfana antulinya taa cənɛ nyəntv na? ⁴Təmnaa isu mpv pə taka maɣana-mɛ, ilɛna í məlɪ na í kraɣa-tɪ na í pukina mpa pa ta kɛ Yesu sɛɛlaa kɛkəle pulv tɔ? ⁵Ma yɔɣətəyi ŋpúyú sɪ fɛɛlɛ í kra-mɛ. Isu í wɛv mpv tɔ ləmaɣasɛɛ tv nəɣɔlv ɪ fèi mə taa kɛlɛ sɪ yəlaa ɪ yooowa ɪ tayani-wɛ? ⁶Pə nəɣəsəna mə taa nəɣɔlv í wɛna ɪ tɔɣəntələ na təm, pá yaa təmaya nənəɔsɪ kɛ ma ta nyɪ isənaa kin na?

⁷Isu í yaakvɔv təmaya nənəɔsɪ kɛ mpv tɔ pə hóləyí kraɣpaa kɛ sɪ ɪ kpisaa təkpaata. Pepɛ tɔɔ kɛ yulv í lapə-mɛyɛ nti u haakɪ mə təyi suulu? Paa pu nəɣəsəna í yaa-ɪ nənəɣv? Pepɛ tɔɔ kɛ u yeki sɪ ye pa ŋmuləyi-mɛ pa ŋmulɪ? ⁸Pəyɛlɛ mə tənna isayatu lapv na ŋmuləm kɛ mə taa mə tike. ⁹Anɪ mə maɣamaɣa í nyəma teu sɪ isayalataa kaa na Isə Kawulaya. Í taa puɣusi mə tɪ, asilima lataa, na tuŋ laalaa, na wasəŋkalənaa, na apalaa mpa pa svəkəna təma tɔ, ¹⁰na ŋmulaa, na nyullaa, na sulvnyɔɔlaa, na tvlaa, na ŋmulaa kpitikpitiinaa, pa tənaya mpv pa taa nəɣɔlv kaa keesi Isə Kawulaya. ¹¹Anɪ mə taa lɛlaa ka wɛ ŋpúyú. Ama pa ləsa-mɛyɛ isayatu taa na í pəsi kɔpama. Na pə fayasa-mɛ na mə mpaa sɪ í pəsi Isə nyəma. Tacaɔ Yesu Kilisiti tən taa, tá Isə Feesuyv yɛlaa na í pəsi kɔpama kɛ Isə isɛntaa.

Mpi í lakəna mə tənəŋ tɔ í yɛlɛ na pə hólɪ Isə teeli

¹²Mə taa lɛlaa tən sɪ ye pa nəka mpi pa la. Tampana mpaav wɛɛ yaa, ilɛ pə taya pə tənə pə taa kɛ í ká waa. Ma pəsəyi má yɔɣətɪ sɪ ma wɛna mpaa sɪ má la pə tənə yaa. Ama ma kaa yɛlɛ kɛ sɪ pulvɔv í pəsi-m pə yom. ¹³Mɛ í tən sɪ hiluyv tɔɔ kɛ pə ləsa kɔtəɣv na kɔtəɣv tɔɔ kɛ pə tv hiluyv. Mm, pə wɛ mpv mɛɛ. Paa na mpv Isə ká wakəlɪ pə təm naalɛ inɪ. Pə ta la yulv tənuyv kɛ asilima lapv tɔɔ, ama Tacaɔ tɔɔ kɛ. Na tənuyv ŋkv kv tɔɔ kɛ Tacaɔ wɛɛ. ¹⁴Na isu Isə feesuyv Tacaɔ tɔ, ɪ ká tɛ na í feesi taya mpv tətɔ na ɪ toma taa.

¹⁵Anɪ í nyəma sɪ mə tənəŋ kɛ Kilisiti tənuyv həɣələŋ kɛ. Ma wɛv isəntɔ tɔ pə nəɣəsəna má kraɣa Kilisiti tənuyv tɔɔ pulv na má kpətəna apalaa tənə alv na? Pələ pə kaa la paa pəcɔ.

¹⁶Yaa í tá nyɪ sɪ yulv í svəna apalaa tənə alv, í na-ɪ pa kpənta tənuyv kɔlvɔmuyv? Pa ŋmaawa Isə Təm taa sɪ: Pa naalɛ pa pəsa tənuyv kɔlvɔmuyv kɛ. ¹⁷Ama wei na Tacaɔ pa kpəntaa tɔ pa pəsa kɔlvɔm kɛ pa ləmaɣasɛɛ taa kɛ.

¹⁸Í taa kpətəna asilima. Isayatənaa mpa pə kaasaa na yulv laki tɔ tu tokiyina ɪ tənuyv. Ama yulv wei ɪ ha ɪ təyi asilima lapv taa tɔ ɪ maɣamaɣa ɪ tənuyv kɛ ɪ laki isayatu. ¹⁹Í ta nyɪ sɪ mə

tɔnɛŋ wɛ isu Feesuɣu Naŋŋtu tɛcaɣale yeɛ? Feesuɣu Naŋŋtu wei Iso ha-me na í wɛ mɛ taa tɔɣɔ ma tɛŋ. I tá ti mɛ ti se. ²⁰ Iso yapa-meɣe halɔna í feli. Mpu tɔ, í lana mɛ tɔnɛŋ ke mpi pɛ hóláɣí Iso teeli tɔ.

7

Akpaɣale tɔɔ kɔpɔɔsvu

¹ Pɛnente tɛ paasɛna tɔm nti í ka pɔɔsa-m mɛ takɔlaya taa tɔ ilɛ. Pɛ kɔla teu si yulu í taa kpaɣa alv yaa. ² Ama asilima wena a tɔɔ sɔsɔm ke katatɔlaya tɔ a tɔɔ, pɛ nɛɣɔsɛna si paa apalv wei í wɛena i alv, na paa alv wei í wɛena i paalv kɛ mpv tɔtɔ. ³ Apalv í la i alv ke isɛna pɛ nɛɣɔsɛna apalv ká la i alv tɔ, na alv náa la i paalv kɛ isɛna pɛ nɛɣɔsɛna alv ká la i paalv tɔ. ⁴ Pɛ fei isu alv ká lana i tɛɣi isɛna i sɔɔlaa tɔ. I paalv tɛnna-i, i niŋ na i nɔɔhɛɛ. Na mpv tɔtɔɣɔ na apalv, pɛ fei si i ká lana i tɛɣi isɛna i sɔɔlaa tɔ, i alv tɛnna-i, i niŋ na i nɔɔhɛɛ. ⁵ I taa pɛ tɛma, ye pɛ taya isu mɛ tɛna í lapa nɔɣɔ kulvmaya na í tisi tɛma si: Tɛ ye le m̀p̀ỳg̀ỳ wɛɛ naale na tɛ paasɛna Iso sɔlɛmɔɣv. Ama pɛle pɛ waali, í mɛli na í kɔrenti naŋ. Ye í ta kɔrenti naŋ ke lɔŋ ke mpv í ká kɔɔ na í kpisi tɔnɛŋ na í hoti Satani mayasɛŋ taa.

⁶ Nti ma yɔɣɔta isɛntɔ tɔ pɛ taya kɔcaalɔɣv tɔm, ama ayɛɛnɛɛ kɛ. ⁷ Tampana tɔɔ, ma nyulaa isu paa yulu wei í wɛɛ isu ma wɛv isɛntɔ tɔ. Ama paa wei na i Iso hate kɛ. Pɛ haa inɛɣe pɛnɛɣe, na pɛ ha inɛɣe pɛnɛ.

⁸ Tɔm nti tɔ wɛɛ si má heeli atamɛɛ na alaa leelaa tɔɣɔle si, ye pa tɔka pa itantu isu ma tɔkɔɣv ma nyɛntv tɔ pu kɔli-wɛɣe sɛɛv. ⁹ Ama ye í kaa pɛsi tɔnɛŋ tɔkɔɣv, ilɛ apalaa náa kpaɣa alaa, na leelaa náa saa apalaa. Pɛ kɔla teu si apalv í kpaɣa alv, na alv náa saa, na mpi yulu ká caya na kɔtɔi kɔɣi-i tɔ.

¹⁰ Nti ma heeliyi mpa pa tɛma tɛmaya kpaɣav tɔɣɔle si: Alv í tɛma saav pɛ fei si í kisi i paalv. Tacaa tu yɔɣɔtɛna-ti. ¹¹ Na í kisa-i kɔlɔ, í caya mpv, í taa saa kɔfalv. Ye i ká mɛli kɔpɛŋ í mɛli-i. Apalv ná feina mpaav si í tɔɣɔni i alv.

¹² Mpa pɛ kaasaa tɔ, ma heeliyi pɛle si, ye apalv í kɛ Iso sɛɛlv na i alv kɛ ma ta nyi Iso, pɛyele alv inu i luɣv wɛɛ si í na-i pá caya, apalv í taa tɔ si i kisiyi-i. ¹³ Mpu tɔtɔɣɔ alv í kɛ Iso sɛɛlv na i paalv náa kɛ ma ta nyi Iso, pɛyele apalv inu i luɣv wɛɛ si í na-i pá caya, alv í taa tɔ si i kisiyi-i. Ma mayamaya ma yɔɣɔtɛna tɛle, tɛ ta luna Tacaa kin. ¹⁴ Iso tá kisi apalv wei i ta ke Iso sɛɛlv tɔɣɔ í na i alv Iso sɛɛlv pa caɣale tɔɔ, pɛcɔ i ta kisi alv wei i ta ke Iso sɛɛlv tɔɣɔ í na i paalv Iso sɛɛlv pa caɣale tɔɔ. Ye pɛ taya mpv pɛ tɔɔ pa piya ká wɛɛ isu ma ta nyi isɛnaa, pɛyele si kɛ iso nyɛnsi kɛ. ¹⁵ Ama ye wei i ta ke Iso sɛɛlv tɔ ilɛ i caana fayav, waatu inu pa taa wei i kɛ Iso sɛɛlv tɔ i wɛna mpaav si í ye le na pá fayav. Pɛ taya pulv tɔɔ, Iso yaa-meɣe si í caya tɛma kin na leleŋ. ¹⁶ Alv Iso sɛɛlv nyá n nana-we si nyaa tɛna na ń ya nyá paalv nyɔɣv? Na apalv Iso sɛɛlv nyá n nana-we si nyaa tɛna na ń ya nyá alv nyɔɣv?

Iso í yaa-ŋ na ń wɛ isɛna caya mpv

¹⁷ Ama nti tɔɣɔle si Tacaa í ha-ŋ mpi náa tɛŋ pɛle. Na ye Iso yaa-ŋ i mpaav taa na ń wɛ isɛna náa caya mpv. Sɛɣɛsvɣv ŋku ma sɛɣɛsɔɣi Yesu sɛɛlaa kɔpɛka tɛna si á tɛŋ tɔɣɔle. ¹⁸ Ye Iso yaa wei kɛ i mpaav taa na í tɛma pelɔɣv, pɔntv í caya mpv, í taa huv si i mɛlɔɣi isu i taa peli. Na Iso í yaa wei kɛ i mpaav taa na í tá peli, pɔntv í taa pɛkɔ si i pelɔɣi. ¹⁹ Paa n pelaa, paa n ta peli, tɛle tɛ wɛ yem kɛ. Ama Iso kɔheelitv tɔkɔɣv ntɛ sɔsɔntv. ²⁰ Paa wei í wɛɛ isɛna i ka wɛɛ na pɛcɔ Iso yaaki-i i mpaav taa tɔ. ²¹ Ye n ka kɛ yom kɛ na Iso yaa-ŋ i mpaav taa, taa nɛɣɔsi si n pɛsɔɣi kasayampv. Ama ye pɛ kɔma si ń lu nyá yomle taa, ilɛ taa kisi. ²² Pɛ taya pulv tɔɔ, ye Tacaa yaa yom ke i mpaav taa, pɔntv pɛsa Tacaa kasayampv kɛ. M̀p̀ỳg̀ỳ pɛ wɛɛ tɔtɔ, ye Kilisiti í yaa kasayampv, pɔntv pɛsa i yom kɛ. ²³ Iso yapa-meɣe halɔna í feli, ilɛ í taa pɛsi mɛ tɛɣi yɔlaa yomaa. ²⁴ Ma taapalaa, paa wei í caya Iso sɛɛlv taa isu isɛna i ka wɛɛ na pɛcɔ Iso yaa-i i mpaav taa tɔ.

Atamɛɛ na leelaa pa tɔm

²⁵ Ye apalaa mpa pa ta kpayata alaa, na alaa mpa pa ta saata tɔ. Tacaa ta heeli-m pa tɔm si pulv. Ama Tacaa pɛɛɛ tɔɔ ma nɔyɔsɛna yulv wei í yɔyɔta nti pá mu-ti tɔyɔ. Pɛ tɔɔ kɛ ma heeliyi-meyɛ nti ma mayamaya ma huɔki tɔ.

²⁶ Kayana wahalanaa panɛ pa tɔɔ ilɛ, ma huɔki si pɛ kɛla teu si yulv í caya mpv. ²⁷ Ye n wɛna alv, taa lv si n kisiyi-i, na ń tu feina taa pɛɛki si ń kpayɔ. ²⁸ Paa na mpv, ye n tu kpayɔ alv, na ye pɛɛlɔ saana, i ta la isayatu tɔtɔ. Ama apalaa mpa pa kpakɛyi alaa na alaa mpa pa saaki tɔ, paa ifemle nte pa naaki wahala kɛ. Wahala inɔyi ma caa ma kɛɛli mɛ nyɔɔɔ tɔɔ.

²⁹ Ma taapalaa, nti ma yɔyɔtɛyi tɔyɔɛ si wulɛ puwaya. Pɛ tɔɔ tɔ, pɛ kpayav saɔa waali tɔ, mpa pa wɛna alaa tɔ pá la isu pa feina, ³⁰ na mpa pɛɛ pa wiliyi tɔ pá la isu pa feina lanwakɛllɛ. Mpa pa yaki tɔ pɛ la-we isu pɛ taya mpe pa tɛnna pa kuyarɛm mpi. ³¹ Mpa pa tɔkɛna antulinya inɛ tɔ pá la isu mpa paa tɔkɛna-i tɔ. Pɛ taya pulv tɔɔ, wɛɛtu nti tɔ taa antulinya inɛ i wɛɛ tɔ i kaa tasa taɔɔyɔ se.

³² Mpi ma nyulɛyi tɔyɔɛ si í lu nɔyɔsɛɛ tɔm taa tɔkpataa. Apalv wei i ta kpayɔ alv tɔ Tacaa tɛmlɛ kɛ i sɔkɛna nyɔyɔ, na í lɔki si Tacaa luyɔ í lapi-i. ³³ Ama wei i kpayɔ alv tɔ atɛ cɛnɛ nyɔm kɛ i sɔkɛna nyɔyɔ, na í lɔki si i alv luyɔ í lapi-i. ³⁴ Mpv inɛ pɛ tu-i hɛkɔ kɛ. Mpv tɔtɔyɔ na alv yaa pɛɛlɔ wei i ta saa tɔ. Tacaa tɛmlɛ kɛ pa sɔpɛna nyɔyɔ. Pɛ taya pulv, pa caa kɛ si Tacaa í ti pa tɔnɔɔ na pa lɛsasi. Ama alv wei i laalaa na í saa tɔ atɛ cɛnɛ nyɔm kɛ i sɔkɛna nyɔyɔ, na í pɛɛkɛyi si i paalv luyɔ í lapi-i.

³⁵ Ma yɔyɔtɛyi ńpɔyɔ si pɛ sɛna-mɛ, pɛ taya isu katɔka kɛ ma tɔyi-mɛ. Ama ma caa kɛ si má tusi-meyɛ mpi pɛ wɛ teu tɔ pɛ taa na í kpɛntɛna Tacaa kɛ teu na í tɔ isu pɛ mɔnaa tɔ.

³⁶ Tɔv, pɛnɛntɛ tɛ paasɛna yulv wei i luyɔ fei si i pɛɛlɔ í saa tɔ pɛ tɔm ilɛ. Ye i kɔma na í ná si pɛ fei teu si í yeɛ i pɛɛlɔ na í tɛɛ pɛ taa, í la isu i luyɔ wɛɛ tɔ. I yeɛ-i na í saa, i ta la isayatu. ³⁷ Ama ye inɛ i nɔkɛna na í tɛma i taa tɔkpataa si i pɛɛlɔ í caya mpv, na pɛ tá kɛ nɔyɔlv kisinana-i kɔkisu, inɛ i tɔkɛna tɔnɔyɔ na í kisiɔna i luyɔ kɛ mpv, i pɛɛlɔ inɛ í ta saa pɛ wɛ teu.

³⁸ Mpv tɔ, wei í yelaa na i pɛɛlɔ saa i ta la taali. Ama wei í ta yeɛ na í saa pɛɛ pɛ kɛla teu.

³⁹ Alv paalv í wɛna i weesuyɔ, i alv inɛ i feina mpaav si í kɔli-i. Ama ye i paalv sɛpa, pɛ ha-i mpaav kɛ, i luyɔ í wɛ wei, i saa. Ilɛ kɔlvmtɔ kɛ, pu wɛɛ Isɔ sɛɛlv kɛ. ⁴⁰ Paa na mpv ma huɔ si ye i caya isu i wɛɛ tɔ i ká kɛli leɛɔɔ nuw. Ma nyɔmá si ma huwɛɛ anɛ a luna Feesuyɔ Nanɔtu kin.

8

Nantv kɔlalaatu tɔm

¹ Pɛnɛntɛ tɛ paasɛna nantv kɔlalaatu tɔm ilɛ.

Tɛ nyɔmá si tá tɛna tɛ wɛna pɛ nyɔm mɛɛ. Na tɛ nyɔmá tɛ nyɔmá inɛ i yekina na yulv hɔɔ i ti. Ama sɔɔlvɔv ná laki na tɛ nyɔɔ tɔɔ. ² Ye nɔyɔlv huɔ si i nyɔmá pulvɔv, i ta cɛkɛnta-wi isu pɛ wɛ tɔkpataa si i cɛkɛna-wi tɔ. ³ Wei ilɛ i sɔɔlɛyi Isɔ, Isɔ ná nyɔmá pɔntu tɔɔ kɛ.

⁴ Nti í ka pɔɔsaa tɔyɔɛ si, ye pa laawa, yulv ká tɔyɔ yaa i kaa tɔyɔ? Tɛ nyɔmá teu si tuɔ ná naa isɛntɔɔ kɛ yem kɛ. Ama Isɔ tike kɔɔ wɛnna. ⁵ Isɔtaa nyɔm pɔyale na atɛ nyɔm pɔyale kɛ yɔlaa yaa pa isɛnaa. Paa yaa mpv si isɛnaa na mpa pa nyɔnɔyi si pa ti-wɛ tɔ pa wɛ pɔyale.

⁶ Ama tá kin ilɛ, Isɔ wɛ kɔlvmtɔ tɔkɔɔ kɛ. Inɔyɔɛ Tacaa wei i lapa pɛ tɛna tɔ, na i tɔɔ kɛ tɛ wɛna weesinɔ. Na Tacaa kɛɛ kɔlvmtɔ, inɔyɔɛ Yesu Kilisiti wei i yelaa na pɛ tɛna pɛ wɛɛ, na wei i tɔɔ tɛ wɛna weesinɔ tɔ.

⁷ Ama yɔlaa tɛna ta nyi mpv. Lɛlaa wɛɛ na pɛ tɛna-wɛyɛ tuɔ tɔm taa, na ye halɛna saɔa pa tɔɔna nantv kɔlalaatu tɔyɔv, pɛ wɛ isu tuɔ kɛ pa tɔɔɔyi. Pa nyɔm wɛ tɔtɔntɔlaa, ilɛna pá mɔlɔyi nav si kutɔyɔv ɔku kv wakɔlɔyi-wɛyɛ. ⁸ Pɛ taya kutɔyɔv yekina na tɛ kpɛtɛna Isɔ kin. Paa tɛ ta tɔyɔ pɛ taya pɛ pasɔyi-tɔyɔ pulv, paa tɛ tɔyaa pɛ taya pɛ sɔɔsɔyi-tɔyɔ pulv.

⁹ Paa na mpv mɛ mpa mpaav wɛɛ faa si í laki mpi í lá tɔ, í la laakali, pɛ taa kɔɔ na í hu Isɔ sɛɛv taa acamaa. ¹⁰ Ye nɔyɔlvɔv yem nawá nyá wei si n nyɔmá tɔ na ń caya tɔyɔ tɛɛ na ń tɔɔna tɔyɔv, icam inɛ i laakali kaa polo isu í tɔyɔ nantv kɔlalaatu nti? ¹¹ Waatu inɛ nyá nyɔm mpi pɛ lapa na nyá tɔyɔntɔɛ icam wei i tɔɔ Kilisiti sɛpa tɔ í la yem kɛɛ. ¹² Ye

í pəntəyənə mə təyəntələnaa na í kɔɛsəyi pa laakalənaa mpa pa wɛ tətəntələa ké mpu tɔ, Kilisiti kɛ í pəntəyənə. ¹³ Pə tɔɔ ké ye ma təkɪ mpi na pu hu ma təyəntələ, ma kaa təyɔ. Paa pəɔ maɣamaya ma kaa tu təyɔ nantv. Pə taa kɔɔ na má hu ma təyəntələ.

9

Tillu təma təm

¹ Ma fɛina mpaav si ye ma lakɪ mpi ma la? Ma ta kɛ tillu? Ma ta na Tacaa Yesu? Pə taya mə kɛna ma lapa Tacaa təmle na pə lu mpi tɔ? ² Ye lɛlaa u nyənəyi-m tillu pə kpenna-mɛ? Mpi tɔ, isu mə na Tacaa í kɔɛntuyv tɔ pə húləyi təkɛlekele ké si ma ké tillu.

³ Mɔpúyú ma cɔɔkɪ mpa pa kotiyina-m paa timpɪ na pá təŋ si ma ta kɛ pɔlv tɔ. ⁴ Ye pa fɛləyi-m kɔtəyɔv na kɔnyənɔɔm kɛ ma təmle tɔɔ ma yɔwa? ⁵ Ye ma təŋsa alv lɔɔ sɛɛlv nəyɔlvɔv ma waalɪ na tɔ cɔɔkɪ isu tillaa lɛlaa na Tacaa newaa na Piyɛɛ pa lakuyv tɔ ma yɔwa? ⁶ Yaa ma na Paanapasi tá tike kɛ pə wɛɛ si tɔ lana tá niŋ na tɔ təyənə tá nəyɔ? ⁷ Yóólú wei ɪ puki yooɔ na í tɔkɪ ɪ ti? Na awe sɔɔkɪ lɛsɛŋ tɔyɔv na í kaa təyɔ kv pɛɛ? Na awe tiikiyi kaləkv na í kaa nyaasi naaləm?

⁸ Nti ma təŋ tɔ, yələa yəyətəyənə-təyi kuyəyɔtv, kɔsəsutv taa pə fɛi mpu? ⁹ Moisi kɔsəsutv taa pa ŋmaawa si: N kaa həkɔ nav wei n makəna nyá mɛla tɔ ɪ nəyɔ. Naan tɔɔ tike kɛ lɔɔ sɔyɔməyənə? ¹⁰ Pə taya tá maɣamaya tá nyɔyɔv tɔɔ ké ɪ yəyɔta mpu? Tá maɣamaya tá nyɔyɔv tɔɔ təkɔm ké pa ŋmaawa si: Wei í haləyi í haləna tɛɛlvɔv, na wei í kvŋ í kvna tɛɛlvɔv, si ɪ ká hiki ɪ paa nyəm. ¹¹ Ye tɔ tuuwa lɔɔ nyəm kɛ mə hɛkv na kayana tɔ hiki mpi pu waasi tá tənəŋ təyɔ mə kvŋ tɔ yɔwa? ¹² Lɛlaa ta kisi mpaav kɛ hikuyv si pá hikiyi-wɪ, kacəŋfana tá na?

Paa na mpu tá tá nyənna tənə. Ama tɔ təyɔ pə tənə pə kɔnyən si tɔ taa kɔɔ tɔ wakəlɪ Kilisiti tɔɔ Laapaalɪ kvɔpəŋ təmle. ¹³ Anɪ í nyəmá teu si mpa pa lakɪ təma kɛ lɔɔ təsɛɛɛ taa tɔ lɔɔ təsɛɛɛ caləsəyənə-wɛ. Na mpa pa lakɪ kɔtasi kɛ kɔtaya tɔlatɛ tɔɔ tɔ pa hikiyi pa paa nyəm kɛ kɔtasi nsi si taa ké. ¹⁴ Mɔpúyú pə wɛɛ. Mpa pa kpaaləyi Laapaalɪ Kvɔpəŋ tɔ Tacaa ha-wɛyɛ nəyɔ si pá təyənə kɔtasi nsəyi.

¹⁵ Ama má, ma ta la tənɛ unɪ tɔ taa natəlɪ, na ma ŋmaav isəntɔ tɔ, pə taya si ma pɔɔsəyi si má hiki se. Sana səm na mpu unɪ pə lapv. Nəyɔlv kaa wakəlɪ mpi ma yɔələyənə mpu tɔ. ¹⁶ Pə taya ma ti sam tɔɔ ké ma kpaaləyi Laapaalɪ Kvɔpəŋ se. Ama caalvɔv na caalvɔv ké. Na ye pə cəpa-m na má tá kpaalɪ Laapaalɪ Kvɔpəŋ, maɣalɛ. ¹⁷ Ye ma maɣamaya maa tɔna ma ti si má la təmle tənɛ, má nəkaa ma haakɪ nəyɔ ké na má təŋa kvfɛlvɔv. Isu pa tɔ-m-tɛyɛ kvɔyɔv tɔ, pə wɛɛ si má la-tɛyɛ na má lu tɔsoo. ¹⁸ Ma kvfɛlvɔv ntɛ ŋku ilɛ? Nkuyɔɛ si má hvləsi laŋlɛ na Laapaalɪ Kvɔpəŋ kpaalvɔv. Má kpaaləyi faalaa, má taa haa nəyɔ na má təŋaa isu Laapaalɪ Kvɔpəŋ kpaallv lakɪ tɔ.

¹⁹ Ma ti ma təyi, ma ta kɛ yom. Paa na mpu ma lapa ma təyi yələa tənə yom si má hiki yələa payalɛ kɛ sɔsəm kɛ isənə pə wɛɛ tɔ. ²⁰ Yuta nyəma taa, ma lakɪ ké isu Yuta tv, ilɛna má hiki-wɛ. Paa na maa təŋəyi Moisi kɔsəsutv tɔ, ye ma wɛ mpa pa təŋəyi Moisi kɔsəsutv tɔ pa hɛkv, ma lakɪ ké isu ma təŋəyi-tɪ ilɛna má hiki-wɛ. ²¹ Na mpu tɔtəyɔ ye ma wɛ mpa pa ta nyɪ Moisi kɔsəsutv təm tɔ pa hɛkv, ma wɛ ké isu pa wɛv tɔ, maa paasəyənə kɔsəsutv, ilɛna má hiki-wɛ. Pə taya isu ma təŋ si ma lɔ lɔɔ kɔsəsutv se, Kilisiti kɔsəsutv tənə ma təŋəyi ké. ²² Mpa pa wɛ icantv kɛ lɔɔ sɛɛv taa tɔ, ma lapa pa hɛkv ké isu icam na pəcɔ má hiki acamaa mɔɛ. Mɔpúyú ma lakɪ paa mpa pa hɛkv, ilɛna paa pə kəlɪ wɛ má ya pa taa lɛlaa. ²³ Ma lakɪ pə tənaya mɔpúyú Laapaalɪ Kvɔpəŋ tɔɔ ké, ilɛna ma maɣamaya maa waa pə taa.

²⁴ Ntəŋ í nyəmá si pa tɔkɔyɔv asewa tɛtɛ tɔ payalɛ seena, ama kɔlvɔm təkəŋ təkəna. Mɛ tɔtɔ í kaasi mə təyi mpu na sewa, na í laalɪ na í təyɔ nəyɔ. ²⁵ Lɔtaa na selaa pa tənə pa lakuyv mpu tɔ, pa wɛna pa kvkukiimnaa ké na isələ kvɛɛmle. Pa lakɪ mɔpúyú si pá hiki sam ntenuyɔv ŋku kv taanəyi tɔ. Ama tá ilɛ, tá lakɪ ké si tɔ hiki sam ntenuyɔv ŋku kv wɛ tam tɔɔ tɔ. ²⁶ Pə tɔɔ ké má təŋna sewa na má yaya isələ kɛ timpɪ unɪ tɔ. Ma wɛ ké isu ŋkuma matv wei ɪ hayaləyi

yem tə. ²⁷ Ama ma wəsəyi ma tənuyə kə na má təkəyi ma təyi teu si pə taa kəə na ma wei ma lapa ləlaa ke waasv tə má kpisi na pá lə-m.

10

Tuŋ təm laakalı lapənav

¹ Ma taapalaa ma luyv wəe si í təəsı mpi pə mayana tá caanaa caanaa mpa na Moisi pa təma tə pa təm. Pa təna təpai isəŋmuntuyv kentina pa təə, na pa təna təpai pa tesəna səsəncaasi tenku. ² Na isəŋmuntuyv ŋkv kv tēe kē tenku taa kē pə sə pa təna təpai kē ləə ləm ke pa muyv Moisi na pá təŋəyi-tə pə təə. ³ Pa təna təpai pa təŋəna piti təŋənaŋa kuləmaya ŋke. ⁴ Na pa təna təpai pa nyəəna piti kuyənyəəəm kuləməm mpi pə luna puw taa tə. Na puw ŋkv kv hóləyi kē si pá na Kilisiti pa təŋna. ⁵ Paa na mpv tə ləə laŋle ta hēena pa taa paŋale, mpv pə yelina na pá si wulaya tetv taa.

⁶ Pəne inı pə lapaya si pə hólí-tuyv ləŋ na pə taa kəə na tē nyuli isayakonyuləŋ isı mpe inı paa nyuluyv tə. ⁷ Na pə taa kəə na í kēesi na í svv tuŋ laav taa isı pa taa ləlaa ka lapv tə. ləə təm taa pa ŋmaawa mpv si: Yəlaa caŋaa na pá təŋə na pá nyəə, ilena pá nyəkı na pá kvli si pa paaki. ⁸ Na tē taa la wasəŋkalətv isı pa taa ləlaa ka paasənav-tı na kuyaku kuləmuyv tike yulənyəəŋ iyisi hiu na tooso (23000) lu na pá si tə. ⁹ Tə taa mayası Tacaa si tə naa ı waalı. Mpyəy pə taa ləlaa ka lapa na pá səna təma. ¹⁰ Tə taa miiti, mpi tə, pa taa ləlaa ka miitaya mpyəy na wakəllv kv-wə tə.

¹¹ Pə təna mpi pə mayana-wə tə pə hóləyi ləlaa ke ləŋ kē. Pa ŋmaa-təyi si pa kraaləyi-tv yoo. Pə taya pulv, waatv wei ı taa tə wə isəntə tə tənaya waatv kē. ¹² Pə təə ilə ye wei ı hvv si ı səŋaa pəntv í la laakaalı, í taa kəə na í hoti. ¹³ Mayasuyv nakvli kv ta mayana-mə na pə kəli isı mayasuyv makuyəna yulv tə. ləə təma si ı lakı mpi tə ı yeki-wı. Pə təə kē ı kaa yele na mayasuyv mayana-mə na pə kəli-mə. Ama mayasəŋ inı í kəma ı ká hólí-meyə isəna í ká la na í tvli na í pəsi-tə.

¹⁴ Pə təə ilə ma taapalaa kvpama mə, í la laakalı na tuŋ təm. ¹⁵ Ma yəŋətəŋəna-mə isı yəlaa layatənaa, ilə nti ma yəŋətəyi tə í hvv mə mayamaya na í ná. ¹⁶ İ nyəəna tə təkuyv kərv na í suna ləə kvpantv na tə sēe-ı í na təmle ke pə təə tə na í ná. Tə nyəəkuyv tə, pu kvəntəyi-tuyv mpyəy Kilisiti caləm təə? Na potopoto wei tə fakı tə, tə təkuyv tə, pu kvəntəyi-tuyv mpyəy Kilisiti tənuyv təə? ¹⁷ Isı potopoto wəv kuləm na taa wə kvpiŋ na tē taləyi-tə tə kvəntə kuləm kē. Mpi tə potopoto kuləm ke tə təkı tə se.

¹⁸ İ nyəəna lseyeli yəlaa na í na. Mpa pa təkı mpi pa lapa kətaya tə pá na ləə wei ı tike ı tə kətaya təlate tə pa kvəntaa kē. ¹⁹ İlə isənaya pə wəe ilə? Tuyv kulalaam kəna pulv? Yaa tuyv mayamaya kəna pulv? Pulv feı paa pəə. ²⁰ Ama pa laakuyv tə aləyaa təə kē pa laaki, pə taya ləə. Na ma kisaa si mə na aləyaa í taa wəe təma təm taa ilə. ²¹ İ kaa pəsi na í nyəə Tacaa kərv na í tasa aləyaa nyəŋ ke nyəəv. Na í kaa pəsi na í caŋa Tacaa nyənaya tē na í tasa aləyaa nyəŋka tē kē caŋav tətə. ²² Yaa tə caa tə svv Tacaa ke isəsēmle taa? Tá kələna-tə toma yaa isəna?

ləə teeli tuyv ke paa mpi pə taa

²³ Mə taa ləlaa təŋ si mpaav wəe si tē nəka mpi tə lá. Tampəna, mpaav wəe yaa. Ama pə təna pə feına kawaaya kē. Mpaav wəe si tē nəka mpi tə la. Ama pə taya pə təna pə lapv səsəŋəna pulvuyv ləə sēev taa. ²⁴ Nəŋəlv í taa pəkı ı mayamaya ı nyuyv nyəntv tike. Ama paa wei í pəkəyi ı təŋəntələnaa nyəntv tətə.

²⁵ Nantv təna nti pa pəetəyi kuyaku taa tə í təŋə, í taa kvpeye mpi mə taa í wəna sika tə. ²⁶ Pə taya pulv, pa ŋmaawa ləə Təm taa si: Tacaa tənna tetv na pə təna mpi pə wə tə taa tə.

²⁷ Ye ma ta nyı ləə yaa-ŋ təŋəv na nyá luyv wəe si n puki, ŋ polaa, təŋə pə təna mpi ı ká saa-ŋ tə, taa kvpeye mpi nyá laakalı taa n wəna sika tə. ²⁸ Ama ye nəŋəlv heela-ŋ si tənə inı pa laawaya, ilə taa təŋə, ke wei ı cəpa-ŋ mpyəy səkpaluyv tə ilə ı təə, na nyá laakalı ta caŋa ı

təcaɣale tɔ pə tɔɔ. ²⁹ Pə taɣa nyá laakali ke ma yɔɔtəɣi cəne. Ama wei ɩni ɩ heela-ŋ tɔ ɩ nyəŋ tɔɔ ké.

Ue pepe nyuyv tɔɔ ké lelv laakali tɔm ká pɛli ma niŋ ke mpv? ³⁰ Ye ma seeki Isɔ ké í na tɔmle na pécó má tɔki, pepe tɔɔ ké paa tɔv-m timpɩ ma təkəna seetu tɔ?

³¹ Pə wee si paa í tɔki, paa í nyɔɔki, paa í laki mpi, í la na Isɔ hiki teeli ke pə tɔna pə taa. ³² ɩ taa hu nɔɣɔlv, paa Yuta nyéma, paa mpa pa ta ke Yuta nyéma tɔ, paa Yesu seelaa. ³³ ɩ la ɩsu ma lakuyv tɔ. Ma lɔki ké si pə tɔna mpi ma laki tɔ pə la yɔlaa tənaya leleŋ. Pə taɣa ma maɣamaya ma nyuyv nyəntv ke ma pɛkəɣi. Ama yɔlaa tɔna nyəntv ké si pə ya pa nyɔɔŋ.

11

¹ ɩ keesəɣəna-m ɩsu má keesəna Kilisiti tɔ.

Alv ka te saalaya ke Isɔ taseele

² ɩ tɔɔsa ma tɔm ke pə tɔna pə taa na í tɔka kulapɔtɔnaa ke teitei ɩsu ma keesuyv-me tɔ ma sama-me. ³ Ama ma caa ké si í nyɩ si Kilisiti kele paa apalv wei ɩ sɔsɔ, na apalv nté alv sɔsɔ, na Isɔ kele Kilisiti ílé ɩ sɔsɔ. ⁴ Ye apalv í sələməɣi yaa ɩ kraaləɣi Isɔ kɔheeliɩ ke Isɔ taseele na í tá kuli ɩ nyuyv tɔɔ, Kilisiti ke ɩ kpɛɛnaa. ⁵ Na ye alv í sələməɣi yaa ɩ kraaləɣi Isɔ kɔheeliɩ na í tá te saalaya, ɩ paalv ké ɩ kpɛɛnaa, na pə pəsa ɩsu pa loola-ɩ ké. ⁶ Na ye alv kaa te saalaya ile pá kó ɩ nyɔɔsi. Ama ye pə we-ɩ feele si pá kɔ-ɩ yaa pá looli-ɩ, ile í te saalaya. ⁷ Apalv kaa pa ɩ nyuyv tɔɔ ké pulv, mpi tɔ, ɩ ké Isɔ leesuyv na ɩ kiŋ ke Isɔ teu naaki. Ama alv kiŋ ke apalv teu ná naaki. ⁸ Pə taɣa alv ke pa cosaa na pá ŋmana apalv. Ama apalv ke pa cosaa na pá ŋmana alv. ⁹ Na pə taɣa alv tɔɔ ké pa ŋma apalv. Ama apalv tɔɔ ké pa ŋma alv. ¹⁰ Pə tɔɔ ké ɩsɔtaa tillaa tɔɔ, alv ká weena ɩ nyuyv tɔɔ ké mpi pə húləɣi si ɩ ta ti ɩ ti, ama apalv tənna-ɩ tɔ. ¹¹ Paa na mpv tɔ, Taca a tɔm taa alv fei ɩ ti tɔ tike, na apalv ke ílé ɩ ti tɔ tike, pa tɔna pa ti pa təmaɣa. ¹² Pə taɣa pulv tɔɔ, apalv ke pa cosaa na pá ŋmana alv, na mpv tətəɣɔ alv na lɔla apalv, na pə tənaya mpv Isɔ kiŋ ke pə lunaa.

¹³ Mə maɣamaya í maɣasi-təɣi mə taa na í ná, si waatu wei alv puki Isɔ seev na í sələməɣi tɔ, ɩ caɣa nyuyv kpɛte na? ¹⁴ Antulinya taa cəne maɣamaya se, ye apalv yeləɣəna nyɔɔsi kutayalasi, feele sɔsɔle ké. ¹⁵ Ama ye alv nyɔɔsi tayaləna mpv, ɩsante sɔsɔle nté. Tampɩna yaa pə ha paa alv wei ké nyɔɔsi kutayalasi ké si si takəɣi-ɩ ɩsu tekente. ¹⁶ Ama ye nɔɣɔlv tasəɣi tənə ɩnəɣi kpɛesənav pɔntv í nyɩ si, paa ta, paa Isɔ seelaa kpeka, tə feina lakasi nasəli tətəɣɔ tá Isɔ seev wule na pə tá kəna səne.

Ta Caa sɔm tɔɔsvv

(Matiyee 26:26-29; Maləki 14:22-25; Luku 22:15-20)

¹⁷ Tɔv, nti ma nawa na ma caa ma yɔɔtɩ-ti tɔ, pə ta mɔna má sa-meɣe paa pəcɔ se. Pə taɣa pulv, mə kotuŋ wei í kotiyi tɔ, ye pə taɣa ɩsayatv, ɩ sɔsəɣi-meɣe kupantv natəli. ¹⁸ Kancalaya nyəntv ile, pa heela-m ké si í kotiyi tɔ, mə kotuyv faya kpeka kpeka ké, na ɩ caa təma. Ue ma tisa-təɣi ɩsu ma ta tisi. ¹⁹ Ye fayasuyv í we mə hekv taa kəlv, kú wee na pécó pá nyɩ mə taa mpa pa ké kupama na tampɩna tɔ. ²⁰ ɩ kotuyv tɔ, pə taɣa Taca təɣənaɣa ke í tɔki. ²¹ Pə we ɩmpúɣú kupam mee, í cakuyv nyanaya tee təkpeɩ tɔ paa wei ɩ huliyina ɩ maɣamaya ɩ təɣənaɣa ké. Nyɔɣəsi ná təŋna lelaa ke kuyv na solvm náa kuyi lelaa. ²² ɩ ká tɔki na í nyɔɔki mə teesi nsi si taa təɣɔ í feina yaa we? Yaa Isɔ seelaa kpekəle ke í nyənəɣi yem? Na mpa pele pa feina pulv təɣəle í caa feele tuyv na? Yaa í caa má heeli-me suwe? Pə nəɣəsəna ma sa-me? Paa pəcɔ ma kaa sa-me se.

²³ Pə taɣa pulv tɔɔ, tɔmnaa mpa Taca tasa-m na má caa ma heeli-me təɣəle si, ahoɔ nna a taa pa yelaa na pá kpa Taca Yesu ɩni təɣɔ ɩ kpaya potopoto. ²⁴ ɩ see Isɔ ké í na tɔmle na í te ɩlena í faya-ɩ na í tɔ si: ɩne ɩ kəna ma tənuyv ŋku pə ha mə tɔ tɔ, ɩmpúɣú í ká laki na í tɔsəɣi ma tɔ. ²⁵ Pa tɔma təɣəv ke mpv ɩlena í kpaya kəpɔ na í tɔ si: Kəpɔ ɩne ɩ kəna Isɔ nəɣə pɛeluyv kufam yoo, na ma caləm huləna pə tampɩna. Paa waatu wei ké í nyɔɔki ɩ nyɔɔki mpv na í

tɔsɔyɛna ma tɔɔ yoo. ²⁶ Kɔpam ye í wɛɛ na í tɔki potopoto inɛ na í nyɔɔki kɔpu inɛyɛ mpɔ, í heeliyi Tacaa sɛm tɔm, halɛna ílé í kɔɔ í mɛli.

²⁷ Pɛ tɔɔ kɛ ye nɔyɔlv wɛɛ na í tɔki Tacaa potopoto na í nyɔɔki í kɔpu pɛyɛle í ta nɔyɔsɛna sɪ í tɔyɔ na í nyɔɔ pɔntu í nyɪ sɪ Tacaa tɔnɔyɔ na í calɛm pɛ tɔm wɛ í nyɔyɔ taa kɛ. ²⁸ Pɛ wɛɛ sɪ paa wei í pɔɔsɪ í tɔyɪ í mayamaya na í ná na pɛ́cɔ́ í tɔyɔ potopoto inɛ na í nyɔɔ kɔpu inɛ. ²⁹ Pɛ taya pulv tɔɔ, ye wei í tɔki potopoto na í nyɔɔki kɔpu ke yem tɔɔ na í tá cɛkɛna sɪ pɛ kɛ Tacaa tɔnɔyɔ, í kɔɛna í mayamaya í nyɔyɔ taa kɛ tɔm ke í tɔyɔv na í nyɔɔv mpɪ pɛ taa kɛ. ³⁰ Isɛntɔ inɪ í mayamaya í lapv tɔɔ kɛ mɛ taa payalɛ kɛ kutɛntɔnaa na acamaa na yɛlaa kɔpɪɪ sɛpa. ³¹ Ye ta mayamaya tɛ pɔɔsɔyɛna tá tɔyɪ tɔmnaa na pɛ́cɔ́ ílɛ, tɛ kɔpɛ tá tɔyɪ tɔm nti Isɔ ká hɔvna-tv tɔ tɛ taa kɛ. ³² Ama Tacaa ílɛ í hɔvna-tɔyɔv na í hɔɪ tá ɲkpaɲɪ ke sɪ pɛ́ taa kɔɔ na pɛ́ kaa tá na antulɪnya ke kpatɛtɛ kɔlvmtɛlɛ.

³³ Pɛ tɔɔ ílɛ ma taapalaa waatu wei í kotiyi sɪ í tɔki Tacaa tɔyɔnaya tɔ í taɲ tɛma. ³⁴ Ye nyɔyɔsɪ í pu wei pɔntu í tɔyɔ í tɔyaya, na pɛ́ taa kɔɔ na mɛ kotuɲ tɔɔ Isɔ kɔɔ í nana-mɛyɛ natɔlɔyɪ lapv. Nti nti pɛ́ kaasaa tɔ má kɔma na má kɔɔ ílɛ ma tɛɛsɪ tɛlɛyɛ tayanɔyɔ.

12

Mpi mpi pɛ́ lapv saaki yɛlaa tɔ

¹ Pɛnɛntɛ tɛ́ paasɛna mpi mpi Isɔ Feesuyɔ Nanɲtu yeki na pɛ́ saa yɛlaa tɔ pɛ́ tɔm ílɛ.

Ma taapalaa ma caa kɛ sɪ mpi mpi pɛ́ saakuyɔ yɛlaa tɔ í nyɪ tampana nna a tɔɔ pɛ́ saa mpɔ tɔ. ² Í nyɛmá teu sɪ í ka kev ma ta nyɪ isɛnaa tɔ tuɲ wei u yɔyɔtɔyɪ natɔli tɔ í tɔm taa kɛ pɛ́ hana mɛ ísɛ na cɔyɔlvɔyɪ fɛi. ³ Pɛ́ tɔɔ mayamaya ke ma caa sɪ í nyɪ na í tɛ mɛ taa sɪ yɔlv nɔyɔlv í fɛi wei Isɔ Feesuyɔ tiikiyi na pɔntu luna pɛ́ waali na í tɔ sɪ Yesu kɛ mpusi tɔ. Na ye Feesuyɔ Nanɲtu u tiikiyi wei pɔntu kaa pɛ́sɪ na í tɔlɔyɪ na í yeki sɪ Yesu kɛlɛ Tacaa.

⁴ Mpi mpi pɛ́ saaki yɛlaa ke Isɔ mpaav taa tɔ pɛ́ wɛ ɲka ɲka kɛ. Ama Isɔ Feesuyɔ kɔlvɔmɔyɔ ɲkv kv yekina na pɛ́ saaki yɛlaa. ⁵ Tɛma lapv wɛ fakasi fakasi. Ama Tacaa kɔlvɔm inɪ í tɛma ke pa laki. ⁶ Kɔlapɛm wɛ ɲka ɲka, ílɛ Isɔ kɔlvɔm inɪ í tɔyɔna pa tɛnaya kɔlapɛmnaa mpɛ pa tɛna. ⁷ Isɔ Feesuyɔ hóláyí paa wei í kin kɛ sɪ kv wɛɛ na kv yeki na pulv lapv saa pɔntu ílɛna pa tɛna pá hiki kɔpantv ke pɛ́ taa. ⁸ Isɔ Feesuyɔ haa nɔyɔlv ílɛyɛ lɛmayasɛɛ tɔm yɔyɔtaya. Na Feesuyɔ kɔlvɔmɔyɔ ɲkv kv ha nɔyɔlv ílɛ tɔtɔ sɪ í yɔyɔtɔyɛna nyɛm. ⁹ Isɔ Feesuyɔ kɔlvɔmɔyɔ kɔnɛ kv yekina na nɔyɔlv náá tisiyi Isɔ tɔɔ kɛ yuɲ ke teu. Na kú haa nɔyɔlv ílɛyɛ kutɛntɔnaa waasuyɔ pɛ́suyɔ. ¹⁰ Isɔ Feesuyɔ yeki na nɔyɔlv náá laki piti tɛma, na kv tɔyɔ nɔyɔlv ílɛ sɪ í kpaalɔyɪ Isɔ kvheelitu, na kv yeki na nɔyɔlv náá nyɛɲ na í fayasɔyɪ alɔyaa nyɛntv na Isɔ Feesuyɔ nyɛntv. Kv yeki na nɔyɔlv ílɛ í yɔyɔtɔyɛna tɔmnaa mpa nɔyɔlv u nukɪ tɔ, na kv yeki na nɔyɔlv náá cɛkɔyɛna-tɪ na í tɛlɛsɔyɪ. ¹¹ Isɔ Feesuyɔ kɔlvɔmɔyɔ kɔnɛ kv taa kv tike kv lakɛna pɛ́ tɛnaya mpɔ. Kv yeki na paa mpi mpi pɛ́ lapv saa paa wei kɛ ɲka ɲka ísu kv nɔkaa tɔyɔ.

Tɔnɔyɔ pilimile kɔlvmtɛlɛ

¹² Tampana tɔɔ Kilisiti wɛɛ kɛ ísu yɔlv tɔnɔyɔ pilimile wɛv na kú wɛna nɔɔhɛɛ na niɲ na ɲkpaɲɪ na ísɛ na pɛ́ tɛnaya mpɔ tɔ. Tɔnɔyɔ wɛv tɔ paa kv tɔɔ kv wɛna ɲpúyú waani waani tɔ pɛ́ tɛna pɛ́ kɔpɛnta kɔlvɔm kɛ sɪ tɔnɔyɔ. ¹³ Mpɔ tɔtɔyɔ na ta tɛna, paa tɛ kɛ Yuta nyɛ́ma yaa tɛ ta ke Yuta nyɛ́ma, paa tɛ kɛ yomaa yaa kasayampiya, Isɔ Feesuyɔ kɔlvɔmɔyɔ ɲkuyɔ pa sɔna-tɔyɔv Isɔ lɔm sɪ tɛ́ kɔpɛntɪ ísu yɔlv tɔnɔyɔ pilimile wɛv tɔ, na Isɔ Feesuyɔ kɔlvɔmɔyɔ ɲkv kv lɔm ke tɔ nyɔɔki teu ke tá tɛna.

¹⁴ Yɔlv tɔntɔyɔ pilimile wɛv tɔ pɛ́ taya nɔɔhɛɛ tike yaa niɲ yaa ɲkpaɲɪ yaa ísɛ tike wɛnna. Ama pɛ́ tɛnaya mpɔ pɛ́ wɛnna kv tɔɔ. ¹⁵ Nɔɔhɛlɛ ka pɛ́sɪ na tɛ́ tɔ sɪ: Ma ta ke niɲ tɔ, ma ta ke tɔnɔyɔ? Paa tu yɔyɔta mpɔ pu lɛsɪ-tɛyɛ tɔnɔyɔ tɔɔ? ¹⁶ Nkpaɲɔyɔv ká pɛ́sɪ na kú tɔ sɪ: Ma ta ke ísɛlɛ tɔ ma ta ke tɔnɔyɔ? Paa kv tu yɔyɔta mpɔ pu lɛsɪ-kuyɔ tɔnɔyɔ tɔɔ? ¹⁷ Na pɛ́ wɛv mpɔ tɔ, ye ísɛlɛ tike tɔkɔɲ wɛnna yɔlv tɔnɔyɔ tɛna tɔɔ, pɛpɛyɛ yɔlv ká nuna tɔm? Na ye ɲkpaɲɔyɔv tike wɛnna, pɛpɛyɛ yɔlv ká nuna sɔɲ? ¹⁸ Tampana tɔɔ Isɔ nɔka ísɛna tɔ ɲpúyú ílapa, í tv yɔlv tɔnɔyɔ tɔɔ kɛ́ paa mpiyi waani waani. ¹⁹ Ye kɔlvɔmɛm ka wɛnna yɔlv tɔnɔyɔ tɛna ílɛ pɛ́ taa kɛ

yulɔtɔnyu nté. ²⁰ Ama yulɔtɔnyu na weu tɔ ku wena nɔɔhɛ na nin na ŋkraŋ na ise na pɔ tɔnaya m̀p̀ỳỳ.

²¹ Pɔ tɔɔ kɛ ise nɔ kaa pɛsi na á tɔ nin si ye ílé i fɛi pɔ lá isɛna? Na nyɔyɔ nɔ kaa pɛsi na ku tɔ nɔɔhɛ si ye ale a fɛi pɔ lá isɛna? ²² Pɔ fɛi m̀p̀ỳỳ paa pɛɔ, mpi mpi pɔ kɛ taalɛm nyɔm kɛ yulɔ tɔnyu taa tɔ m̀p̀ỳỳ weesuyɔ. ²³ Mpi tɔ nyɔnɔyi m̀p̀ỳỳ taalɛm tɔ m̀p̀ỳỳ tɔ mɛla na tɛ seena na pɔ kɛli lempɛnaa. Na pɔ kaasa lempi, pɔle pɔ yaav we fɛele, pɔleyɛ pa kɛlayi ŋmɛsuyɔ tɛkulakula, ²⁴ na pɔ kɛli tɔ tɔnyu tɔɔ lempɛnaa mpi pu mɔnaa si tɔ la mpu tɔ. Iso lapa yulɔ tɔnyu kɛ m̀p̀ỳỳ si lempi í takɛyi lempi waali. ²⁵ Pɔ tɔɔ kɛ fayasuyɔ fɛi yulɔ tɔnyu tɔɔ. Ama pɔ tɔna mpi pɔ we tɔnyu tɔɔ tɔ pu nɔyɔsɛyi tɔma tɔɔ kɛ tam kɛ. ²⁶ Ye yulɔ tɔnyu tɔɔ lempi salɛmɛyi, pɔ tɔna pɔ salɛmɛyɔna, na ye pa sama yulɔ tɔnyu tɔɔ lempi, pɔ tɔna pɔ samtu kɛ.

²⁷ Mɔ tɔna í kɛ Killisiti tɔnyu kɛ, na paa mɔ taa wei i kɛ Killisiti tɔnyu kɔnɛ ku tɔɔ pulɔpu kɛ. ²⁸ Pɔ tɔɔ kɛ Iso kpa tillaa kɛ Yesu seɛlaa kpekɛle taa kɛ kancaalaya, pɔ waali kɛ Iso kuyɔyɔtutu telɛsɛlaa, pɛle pa waali kɛ seɛsɛlaa, pɔ waali kɛ i kpa piti tɔma lataa, na kutɔntɔnaa waasɛlaa, na lelɛa tentaa, na nyɔyɔ nyɔma, na mpa tɔmnaa mpa nɔyɔlv u nukɛ tɔ pa yɔyɔtuyɔ saawa tɔ. ²⁹ Pa tɔna pa ta kɛ tillaa se, pɔyele pa tɔna pa ta kɛ Iso kuyɔyɔtutu telɛsɛlaa yaa seɛsɛlaa. Pa tɔna paa pɛsɛyi piti tɔma lapu. ³⁰ Pɔ taya pa tɔna pa waasɛyɔna kutɔntɔnaa, pɔyele pɔ taya pa tɔna pa yɔyɔtɛyɔna na tɔmnaa mpa nɔyɔlv u nukɛ tɔ, yaa tɔmnaa mpe pa telɛsuyɔ. ³¹ Ye i nyulɛyi si pulɔ lapu í saa-me, í nyuli mpi pɔ kɛla nyɔyɔ tɔ.

Maa hólí-mɛyɛ pɔnɛntɛyɛ mpaav ŋku ku kɛla i tɔna tɔ.

13

Tɔma sɔɔlyɔ tɔm

¹ Paa ma yɔyɔtɛyi yɛlaa nsɛma na isɔtaa tillaa nsɛma tɔtɔ, ye maa sɔɔlɛyi yɛlaa ma yɔyɔtaya tɔna we yem kɛ isu suule wiikuyɔ tɔ yaa kankonte wiikuyɔ tɔ. ² Paa pɔ weɛ si Iso kuheelitu kpaalɔyɔ saana-m, yaa paa maa nyi pɔ tɔna na má cɛkɛna kɔŋmɛsɛm tɔna, yaa paa maa tisa Iso tɔɔ kɛ ma yun kɛ teu na má yɔyɔtɛyɔna pɔɔŋ si í kɛsi na í layasi, na í kɛsɛyi na í layasɛyi, na maa sɔɔlɛyi yɛlaa, ma we yem kɛ. ³ Paa ma apɛtitu tɔnaya maa kraɔa na má tala kɔnyɔntɔnaa, yaa paa ma tɔnyu maɔamaɔa kɛ ma lapa awusa si ye pa wɔki kɔkɔ pa wɔ, ye maa sɔɔlɛyi yɛlaa pɔ tɔnaya mpu yem kɛ.

⁴ Sɔɔlyɔ í weɛ isayakɔnyulɔyɔ fɛi, ti hɔm fɛi, isɛcav fɛi. ⁵ Ye sɔɔlyɔ í weɛ fɛele fɛi nyɔntu natɛli tu kɛŋ, ye sɔɔlyɔ í weɛ yulɔ u pɛɛkɛyi i nyɔyɔ nyɔntu tike. Sɔɔlyɔ í weɛ pɔáná mɔyɔ fɛi, sɔɔlyɔ í weɛ tɛ ku tisiyi si maa ná maa ná pɔ weɛ. ⁶ Sɔɔlyɔ í weɛ ku caa ku nu kawalaya taŋ. Ama tampana taŋ kɛ ku caaki. ⁷ Ye sɔɔlyɔ weɛ cɔtɔyɔ fɛi paa mpi pɔ taa. Ye sɔɔlyɔ we paa mpi pɔ taa naani na tɛelɔyɔ na suulu pɔ weɛ kɛ.

⁸ Sɔɔlyɔ tɔm ka weɛna tam tɔɔ, Iso kuheelitu kpaalɔyɔ ká su tɔnaya. Wei pɔ saawa na í yɔyɔtɛyɔna tɔmnaa mpa nɔyɔlv u nukɛ tɔ pu tɛ na pɔ tɛ. Nyɔm ká tɛ na pɔ saali yem. ⁹ Pɔ taya pulɔ tɔɔ, mpi mpi tɔ nyɔmá tɔ titite kɛ, na Iso kuheelitu nti tɔ kpaalɛyi tɔ tɛle tɔ sɛkɛyi kɛ. ¹⁰ Ama pɔ kɔma na mpi pɔ tewa tɛkpataa tɔ pɔ kɔɔ, mpi mpi pɔ sɛkaa tɔ pɔ saalɛyi yem kɛ.

¹¹ Maa kɛ pɔyɔa tɔ ma yɔyɔtaya na ma hɔweɛ na ma kɔmɔyɔsɛm pɛcɛnyɔm kɛ. Ama ma ise kɔma na á nyaali tɔ ma lɔ pɛcɛnyɔm tɔna. ¹² Kaɔana tɔ naa kɛ isu pa naakuyɔ pulɔ ulɛemuyɔ tɛcantɛlaa kɛ tiŋ taa tɔ. Ama tu tɛ na tɛ ná tɛkelekele. Kaɔana mpi mpi ma nyɔmá tɔ titite kɛ. Ama maa tɛ na má nyi pɔ tɔna tɔpɛɛpɛɛ isu Iso nyɔma-m tɔ.

¹³ Pɔnɛntɛ pɔ yelina yaasinɛa panɛ pa tooso ilɛ, naani na tɛelɔyɔ na sɔɔlyɔ. Ama sɔɔlyɔ ntɛ pa tooso taa aɛpa.

14

Mpi mpi pɔ lapu saaki yɛlaa tɔ pɔ tɔm tɔtɔ

¹ Ye mpv ile í niina ise ke sǝlvuɣv tǝm. I nyuli teu si pulv lapv í saa-meɣe Iso mpaav taa tǝtǝ, ile pǝ kǝlǝna Iso kvheelitu kpaalvɣv. ² Wei i yǝɣtǝɣi tǝmnaa mpa nǝɣǝlv u nukɪ tǝ pǝ taya yǝlaa ke i yǝɣtǝɣǝna, ama Iso kǝ. Pǝ taya pulv, í na i yǝɣtǝɣv na i tǝm nǝɣǝlv u nu i tǝm tǝ se. Tampana nna a ka pama tǝ anǝɣi i kuliɣina Iso Feesuɣv ton. ³ Ama wei i kpaalǝɣi Iso kvheelitu tǝ i lakɪ kǝ na yǝlaa nyǝkɪ ton ke Isǝsele mpaav taa. I kpaasǝɣi pa apalvɣv na í heesǝɣi pa lanɣa kǝ. ⁴ Ama wei ílé i yǝɣtǝɣi tǝmnaa mpa nǝɣǝlv u nukɪ tǝ i tǝɣi i sǝsǝɣi ton, na wei ílé i kpaalǝɣi Iso kvheelitu tǝ Yesu seelaa kpekǝle tǝnaya i sǝsǝɣi ton.

⁵ Ma sǝla teu si mǝ tǝna í yǝɣtǝɣi tǝmnaa mpa nǝɣǝlv u nukɪ tǝ. Ama ma kǝla nyulvɣv ke teu si Iso kvheelitu kpaalvɣv í saa-me. Pǝpǝtv fei, wei i kpaalǝɣi Iso kvheelitu tǝ i waasǝɣi na pǝ kǝli wei i yǝɣtǝɣi tǝmnaa mpa nǝɣǝlv u nukɪ tǝ. Ama ye nǝɣǝlv wee na í kǝ pǝsi na í telǝsi na Yesu seelaa sǝsɪ ton pǝ paasi. ⁶ Ma taapalaa ma pǝsǝɣi-me si ye ma kǝma mǝ te na má yǝɣtǝɣǝna-meɣe tǝmnaa mpa nǝɣǝlv u nukɪ tǝ nti tǝ taa kele ma waasa-me ile? Ma ta waasi-meɣe natǝli tǝ taa kǝ paa pǝcǝ pǝcǝ. Ama ye ma kǝma na má heela-meɣe tǝm kvhmesǝtv natǝli, yaa nyǝm tǝm natǝli, yaa Iso kvheelitu natǝli, yaa seɣesvɣv, ile teu ntǝ.

⁷ Tǝ kǝesǝna paale wontu na tǝ ná. Ye pa hulǝɣi hǝlaya yaa pa makɪ sanɣv, na pǝ hulvɣv na pǝ mapv ta tǝɣ, isǝnaya paa cekǝna si tǝneɣe hǝlaya hullv hulǝɣi na sanɣv matv makɪ? ⁸ Tutuɣv hullv í ta yaya apalv tutuɣv, isǝnaya yulv kǝ nyǝna si i tayanǝɣi i tǝɣi yoo tǝ? ⁹ Mpv tǝtǝɣǝ pǝ wee, isǝnaya yulv kǝ pǝsi na í cekǝna tǝm nti lelv yǝɣtǝɣi tǝ, ye tǝm nti nǝɣǝlv u nukɪ tǝɣǝ i yǝɣtǝɣǝna i tǝm nti? Ye mpv yǝɣtǝlv lǝ i tǝm ke yem kǝ. ¹⁰ Antulinya taa cǝne nsǝma tǝwaya, na a taa kulvmtǝle fei nte tǝ ta ke tǝm tǝ. ¹¹ Paa na mpv ye wei i yǝɣtǝɣǝna-m na maa nukɪ i tǝm, tǝ nyǝnǝɣi tǝma na ise kǝ. ¹² Mpv tǝ isv í sǝpv nyuvv si Iso Feesuɣv í yele na pulv lapv saa-me tǝ, í pǝekǝɣi si pǝ saa-meɣe teu. Ama pǝ kǝlǝna mpi pu sǝsɪ Yesu seelaa ke ton tǝ.

¹³ Pǝ tǝ kǝ wei i yǝɣtǝɣi tǝmnaa mpa nǝɣǝlv u nukɪ tǝ, pǝntv í sǝlǝmi Iso na í hiki tǝm nti tǝ telǝsvɣv nyǝm tǝtǝ. ¹⁴ Pǝ taya pulv, ye ma sǝlǝmǝɣǝna tǝmnaa mpa nǝɣǝlv u nukɪ tǝ, ma taa kǝ pǝ sǝlǝmǝɣi yem na ma lǝmayasǝle náa caya kpete. ¹⁵ Ye mpv isǝnaya maa la? Maa sǝlǝmi hatuu ma taa kǝ, na má sǝlǝmǝna ma lǝmayasǝle tǝtǝ. Ye yontu ma yoo ma taa, na má yoo na ma lǝmayasǝle tǝtǝ. ¹⁶ Mǝpǝɣǝ pǝ wee mee, ye hatuu nyá taa tike ke n see Iso kǝ í na tǝmle, isǝnaya wei i we samaa taa kǝ yem na í tá cekǝna tǝ i kǝ nyǝna timpɪ ílé i kǝ tǝ si: Ami, tǝɣǝ nyá seetv tǝne tǝ taa? I kaa pǝsi na í nyɪ nti n yǝɣtǝɣi tǝ. ¹⁷ Paa na nyá Iso seevv si í na tǝmle tewa teu tǝ, lelv ná ta waa pulvɣv pǝ taa.

¹⁸ Ma sama Iso, mpi tǝ ma yǝɣtǝɣi tǝmnaa mpa nǝɣǝlv u nukɪ tǝ na pǝ kǝli mǝ tǝna tǝpai. ¹⁹ Ama isv Yesu seelaa seekvɣv tǝcǝɣǝcǝɣi tǝ pǝ kǝla-m teu si má yǝɣtǝ tǝm pee kakpasɪ tike nti paa nu teu na pǝ kuliɣi lelaa ise tǝ, na mpi maa hutɪɣi tǝmǝɣ tǝmǝɣ na tǝmnaa mpa nǝɣǝlv u nukɪ tǝ pa taa tǝ.

²⁰ Ma taapalaa, ye í hvvki hvwee, í yele pǝce nyǝna. Ama ye isayavv tǝm taa ile, í lakɪ isv piya nsi si ta nyɪ isayavv lapv tǝ. Ama í weena sǝsǝhvwee ke mǝ hvwee taa. ²¹ Iso Tǝm taa pa hmaawa si:

Tacaa tǝma si maa yǝɣtǝna piitim pǝneɣe.

Maa yele na yǝlaa kpai nyǝma

yǝɣtǝna-we na pele pa te taa.

Kpai nyǝma kǝ yǝɣtǝna-we.

Paa na mpv tǝ ma yǝlaa kaa nuna-m.

²² Pǝ tǝ kǝ tǝmnaa mpa nǝɣǝlv u nukɪ tǝ pa yǝɣtǝɣv saakvɣv yulv na í yǝɣtǝɣi tǝ, i yǝɣtǝɣi kǝ si pǝ hǝlí mpa pa ta ke Iso seelaa tǝɣǝ pulvɣv. Ama mpa pa kǝ Iso seelaa tǝ pu hǝlǝɣi peleɣe mpv. Na Iso kvheelitu kpaalvɣv saav ná hǝlǝɣi Iso seelaa kiɣ ke pulvɣv. Ama mpa pa ta ke Iso seelaa tǝ pu hǝlǝɣi peleɣe mpv.

²³ Ye Yesu seelaa kpekǝle tǝna í kotaa na pǝ tǝna pǝ svv tǝmnaa mpa nǝɣǝlv u nukɪ tǝɣǝ yǝɣtǝɣv, na mpa pa ta cekǝna yaa mpa pa ta ke Iso seelaa tǝ pǝ mayana-me, pa kaa yaa-meɣe kpanɣuna? ²⁴ Ama ye Iso kvheelitu ke mǝ tǝna í kpaalǝɣi, na wei i taa kǝ Iso seelv yaa yulv

wei ɪ ta cɛkɛna pulv tɔ ɪ sɔv, tɛ tɛna nti ɪ nukɪ mpv tɔ tu yele na pɛ kuli ɪ waali na ɪ nɔ si isayatu ke ɪ laki. ²⁵ Na pu kuli ɪ taa huwɛɛ tɔ tɛkelekele na ɪ hɛntɪ Isɔ tɛɛ na ɪ sɛɛ-ɪ na ɪ tɔŋ si tampana Isɔ wɛ panɛ pa hɛkv.

Liyituyu kaa wɛɛ Yesu sɛɛlaa kpekɛle taa

²⁶ Pɛnɛntɛ ma taapalaa suwɛyɛ tu yɔtɔti na tɛ su yee? ɪ kotiyi Isɔ sɛɛv tɔ, nɔɔlv nɔ wɛna yontu, nɔɔlv ɪɛyɛ sɛyɛsɔyɔ, nɔɔlv ɪɛyɛ tɔm kɔŋmɛsɛtv natɛli nɔɔlv ɪɛyɛ tɔmnaa mpɔ nɔɔlv ɪ nukɪ tɔ tɛ yɔɔtɔyɔ, na nɔɔlv ɪɛyɛ tɛ telɛsɔyɔ nyɛm. Tɔv pɛ tɛnaya mpv pɛ wɛɛ kɛ si pɛ sɛna Yesu sɛɛlaa kpekɛle na tɛ polo lɔlɔ. ²⁷ Ye pa yɔɔtɔyɔna tɔmnaa mpɔ nɔɔlv ɪ nukɪ tɔyɔlv, yɛlaa naalɛ yaa tooso ɪ yɔɔtɔyɔ na pɔ kaasɔyɔ tɛma, pa taa tɛɛ mpv. Na nɔɔlv nɔɔ telɛsɔyɔ-ti. ²⁸ Ye nɔɔlv fɛi si ɪ kɔ pɛsi na ɪ telɛsi pɛ huwɛɛ ɪɛ yɔɔtɔlɛlaa mpɛ pa taa nɔɔlv ɪ taa yɔɔtɔna nɔɔ sɔsɔyɔ kɛ samaa taa. Ama ɪ yɔɔtɔyɔ ɪ taa na pɛ wɛɛ ɪ na Isɔ pa naalɛ pa tɔm. ²⁹ Ye Isɔ kuyɔɔtɔtv telɛsɛlaa ɪɛ, yɛlaa naalɛ yaa tooso ɪ yɔɔtɔyɔ na pɛ kaasa mpɔ, pɛɛ pa mayasɔyɔ teu kɛ nti yɔɔtɔlɛlaa yɔɔtɔyɔ tɔ na pɔ nɔ. ³⁰ Ama ye yɔlv nɔɔlv wɛ samaa taa tɛna na Isɔ hula-ɪ tɔm kɔŋmɛsɛtv natɛli, wei ɪ ka yɔɔtɔyɔ tɔ ɪɛ ɪ su na pɛcɔ. ³¹ ɪ pɛsɔyɔ na ɪ kpaali Isɔ kɔhɛelitu kɛ mɛ tɛnaya kɔlv m kɔlv m, ɪɛna pɛ kuliyi yɛlaa ɪɛ na pɛ ha-wɛyɛ apalɔtv. ³² Isɔ kuyɔɔtɔtv telɛsɛlaa mpɛ, pɔ nyi pa ti kpaɔv kɛ pɛ taa. ³³ Mpi tɔ, hɛɛsɔyɔ kɛ Isɔ kɔŋna pɛ taya liyituyu.

Yesu sɛɛlaa kpekɛ tɛna taa mɔpɔyɔ pɛ wɛɛ. ³⁴ Ye Yesu sɛɛlaa ɪ kotaa, alaa nɔɔsi taa ɪ taa lu fɛŋ. Pa fɛina mpɔ si pɔ yɔɔtɔyɔ. Kɔsɛsɔtv yɔɔtɔ mpv si alaa kɔ pasa pa tɔyɔ. ³⁵ Ama ye pa caa natɛlɔyɔ pɔɔsɔyɔ, pɔ kɔpɛma tɔyɔyɔ ɪɛ paa pɔɔsi pa paalaa. Yesu sɛɛlaa ɪ kotaa, pɛ ta mɔna alaa ɪ yɔɔtɔ.

³⁶ Pɛ lapa mpv tɔ mɛ kiŋ kɛ Isɔ Tɔm ka lunaa kɛ yee? Yaa mɛ tike ɪ nuna-ti? ³⁷ Ye nɔɔlv huɔ si ɪ kɛ Isɔ kuyɔɔtɔtv telɛsɔlv, yaa ɪnɔyɔ Isɔ mpɔav taa pulv lapv saawa, pɔntv ɪ nyi teu si, nti ma ŋmaa-mɛ tɔ Taca kɔsɛsɔtv kɛ. ³⁸ Ama wei ɪ ta nyi mpv, pɔ taa nyɛni-ɪ si pulv.

³⁹ Pɛ tɔv ɪɛ ma taapalaa ɪ kɔ nyulɔyɔ Isɔ kɔhɛelitu kpaalɔyɔ kɛ, ɪɛ ɪ taa kisi tɔmnaa mpɔ nɔɔlv ɪ nukɪ tɔ pa yɔɔtɔyɔ tɔtɔ. ⁴⁰ Pɛ tɛna mpi ɪ laki tɔ ɪ la isɔ pɛ nɔɔsɛnaa tɔ, ɪ taa la yem yem.

15

Kilisiti sɛm na ɪ fem pɛ tɔm

¹ Ma taapalaa, ma sɔɔla teu si pɛnɛntɛ mɔ tɔɔsi-mɛyɛ Laapaali Kɔpɔŋ wei maa kpaala-mɛ tɔ, wei ɪ nuwa na ɪ tɛmna-ɪ mɛ taa kɛ teu tɛkpataa tɔ. ² Laapaali Kɔpɔŋ ɪnɔ ɪ tɔv kɛ pɛ yapa mɛ nyɔyɔ, ye ɪ tɔka-ɪ teu isɔ maa sɛyɛsɔyɔ-mɛyɛ-ɪ tɔ. Ye pɛ taya mpv ɪ tɛm mɛ taa tɔ yem tɔv kɛ.

³ Sɛyɛsɔyɔ sɔsɔɔv ŋku pa sɛyɛsa mɔ na maa sɛyɛsi-mɛyɛ-kv tɔyɔɛ si: Kilisiti sɛpa tɔ isayatu tɔv isɔ Isɔ Tɔm taa yɔɔtɔa tɔ. ⁴ Pa pima-ɪ ɪɛna kuyɛɛŋ tooso wule ɪ fe, na Isɔ Tɔm taa ka yɔɔtɔ mɔpɔyɔ. ⁵ Mɔpɔyɔ ɪ lu Piyɛ tɔv, pɛ waali kɛ ɪ lu tillaa naanɔwa na naalɛ tɔv. ⁶ Pɛ waali waali kɛ ɪ lu ɪ ifalaa mpɔ pa nyɔyɔ kɛla nasɛɛ na nunɔwa (500) tɔ pa tɔv kɛ nɔɔ kɔlv mɔyɔ. Pa taa lɛlaa wɛna pa ɪɛ, ama lɛlaa nɔ sɛpa. ⁷ Pɛ waali kɛ ɪ lu Saaki tɔv, Saaki tɔv luw waali kɛ ɪ lu tillaa tɛna tɔv.

⁸ ɪ lu mɔpɔyɔ pa tɛna pa tɔv na pɛ tɛ, ɪɛna ɪ lu ma wei ma wɛ isɔ yɔlv wei pɛ hɔlvsa kɔhɔlvsv tɔ ma tɔv tɔtɔ. ⁹ Tillaa taa sɛkpɛlu ntɛ mɔ, na ma ta tu nɔɔsɛna pɔ yaa-m tillu. Mpi tɔ, mɔ naasayana Isɔ sɛɛlaa kpekɛ. ¹⁰ Ama Isɔ pɛɛɛ tɔv ɪɛ, ma kɛ mpi ma kɛ ɪsɛntɔ tɔ. Na pɛɛɛ nna Isɔ lapa-m mpv tɔ, a ta saali yem. Ama a tɔv ma lapa tɛmlɛ na pɛ kɛli tillaa lɛmpa tɛna. Tampana pɛ taya ma tɔŋ taa kɛ ma lapɛnaa. Ama Isɔ pɛɛɛ nna ɪ hula-m tɔ a tɔv kɛ. ¹¹ Pɛ tɔv kɛ paa ma cɔlɔyɔ pu lunaa yaa pɛɛ pa cɔlv, tɔ waasv ɪnɔyɔɛ, na nti ɪ mɔwa tɔyɔɛ.

Tɔ sɛm na tɔ fem pɛ tɔm

¹² Isɛnaya pɛ wɛɛ na mɛ taa lɛlaa tɔŋ si sɛtaa kaa tɛ na pɔ fe? Pɔyɛɛ Kilisiti fem na sɛm taa tɔ pɛ waasv kɛ tɔ wɛɛ na tɔ laki. ¹³ Ye tampana sɛtaa kaa tɛ na pɔ fe ɪɛ pɛ wɛɛ si Kilisiti nɔ tɔ fe ntɛ. ¹⁴ Na ye tampana Kilisiti taa fe ntɔ, tɔ waasv tɔɔ fɛina nyɔyɔ tɔtɔɛ, na ɪ taa nyi nti ɪ kɔ lana naani tɔ. ¹⁵ Ye tampana si sɛtaa kaa tɛ na pɔ fe, pu kula tɔ waali kɛ. Mpi tɔ, pɛ

wε isu tε tu Iso kε tαm ntε. Pε taya pulv tαα, tα yαγatαna na tα nααsi si Iso feesa Kilisiti pαyele yem. ¹⁶ Mpi tα, ye sαtaa ι taa tεη si pa fe, Kilisiti nά taa fe mpv. ¹⁷ Na ye Kilisiti ι taa fe ntα, ι tem mpyy mα taa tα pα puyusa-meγε, na ι lepa mα isayatu taa tαtαγα. ¹⁸ Na pα weε tαtα si mpa pa tema pa taa na Kilisiti halαna pa sαm tα pa lepa. ¹⁹ Ye tα wev na tα ise ke isαntα tα pα tαα tike ke tα teelαyi Kilisiti kin ιle yelaa tαna taa tayale asalav nyαma mayamaya.

²⁰ Ama tampana tαα Kilisiti femaya si pα hόli tαkpataa si mpa pa sαpa tα paa te na pά fe mpv tαtα. ²¹ Pε taya pulv tαα, yulv lelv kanna sαm, na lelv nάά kαna tαtαγα sαtaa feesuyu tαm. ²² Yelaa tαna na Atam pa krentaa kε, pα tαα kε pa saki. Ama pά na Kilisiti pa krentaa tαγα pa tαna paa te na pά kulι. ²³ Ama paa wei na ι looηa kε. Kilisiti ke pa taalαna feesuyu ke pa tαna pa taa, na kuyanku ι kά kαα tαγα pa tαna mpa ι ti tα pele paa fe. ²⁴ Pε waali ιle pα kαη tem ntε. Pε taya pulv, Kilisiti kά wakeli kawulasi tαna, ι kά lαsi pαsvyv tαna na ι yaki toma sαsαna tαna na ι mαηna kawulaya na ι cela Tαcaa Iso. ²⁵ Pε taya pulv, pα weε si Kilisiti kά tαki kawulaya ke mpyy halαna Iso te kolontunaa tαnaya kαlvv na ι mαηna-weγε Kilisiti tee. ²⁶ Kantakaya kolontu wei paa wakeli tαγale sαm. ²⁷ Mpyy mee, Iso Tαm taa yαγataa si: Iso mαηna pα tαnaya Kilisiti tee. Na pa yαγatαyv mpv si pα tαna tα, pα hόlyi tαkelekele si pa ta kpeηna Iso wei ι tu pα tαnaya Kilisiti tee tα. ²⁸ Pε tαna pα kαη pα mαli Kilisiti tee ιlena Kilisiti mayamaya wei ι kε pαyalv tα ι mαli Iso wei ι mαηna pα tαnaya ι tee tα ilε ι tee. Uena Iso tαγα kawulaya tαkpataa ke pα tαna pα tαα.

²⁹ I mayasi mpa pa yeki si pά sαα-weγε Iso lvm ke sαtaa lona tα na ι na. Pa teelαyi si paa hiki weyele ιle yee? Na ye tampana tαα si sαtaa kaa fe, pepe tαα kε pa yeki na pά sαα-weγε Iso lvm ke pa lona? ³⁰ Na tα, pepe mayamaya nyvυv tαα kε tα wu tα ti na tα we sαm nαγα taa kε paa kuyanku? ³¹ Ma taapalaa, paa kuyanku mevmev taa kε ma weε. Pε taya pulv tαα kε ma heeliyi-meγε mpv, ma mvυlαγαna mα Yesu Kilisiti tαηvυv ke teu kε. ³² Ye ate cαne kawaaya nakeli ka tαα kε ma na taale wontu tα suu haη ke lfeesu cαne ιle pepeyele pα waasa-m? Ye sαtaa kaa te na pά fe tα la isu yelaa yαγatαyv tα si: Tα tαγα na tα nyαα kpakpaa, cele tu si tα pα tαα.

³³ I taa puyusi mα ti, taapalaa asayaa kin ke yaasi isayav teekαna. ³⁴ I coki mα taa kε teu ke isαna mpi pα weε tα na ι yele isayatu. Mα taa lelαa ta nyi Iso, ι tee ι fei feele.

Mpa paa fe tα pa weεtv

³⁵ Ntanyi nαγαlv nά weε na ι mayasayi si isαnaya sαtaa kά te na pά fe ιle yee? Na pa tαnαη kά weε isαnaya? ³⁶ Kumelen nyά, n tuukuyu pulv pαle ke ate tα, pαle ntε tα saalayi tetv tee kε ιlena hoole nάά nyα. ³⁷ Pε taya pαle ke yem kε n tuuki? Pα pαsayi pα weε si tαγαnaya pαle yaa pulv kvttuum paa mpi. N ka tuukaya tα, pα fei isu kayana pα nyαv isαntα na pα we hatv tα. ³⁸ Mpi Iso nαkaa tα mpayi ι laki na pαle ntε tα nyα, na ι yeki na paa pαle nte tα nyα isu tα wev tα.

³⁹ Weesin nyam tαna tαnαη fei kulvmαη, yelaa tαnαη wena ι mpaα na wontu nyαη nά wena ilε ι mpaα tαtα. Sumasi tαnαη wena ι mpaα kε na tiina tαnαη nάά wenna ilε ι mpaα tαtα.

⁴⁰ Isatαnvυv taa nyam weεtv weε kε na ate nyam weεtv nάά weε, na isatαnvυv taa nyam weεtv teu fayana ate nyam weεtv teu. ⁴¹ Ilim wena pα mayamaya pα teu kε, na isatαv nάά wena ilε ι nyam, na isatαlvηasi nάά wena sαle si nyam na si mpaα, na isatαlvηasi mayamaya teu tee tαma.

⁴² Sαtaa kά te na pά fe tα mpyy paa weε. Pa pinuyu yulv tα, ι sαpaya. Ama pu kαα na yulv fe sαm taa tα ι tasayi sαpv. ⁴³ Pa pinuyu yulv tα ι fei teu se. Pαyele ι kε icam kε, ama pu kαα na ι fe sαm taa tα ι teu na ι toma pα taka. ⁴⁴ Pa pinuyu yulv tα, tαnvυv kvneye pa pin. Ama pu kαα na yulv fe sαm taa tα tαnvυv ηku ι kά luna tα kv kε ηku Feesuyu ti tαγα. Pε taya pulv, tαnvυv kvne kv weεtv weε kε na tαnvυv ηku Feesuyu ti tα kvle kv weεtv nάά weε. ⁴⁵ Kupam kε, Iso Tαm taa yαγatαyi si: Kancalaya yulv ntε Atam na pα ηma-ι tα pα tv-ι weesuyu kε. Ama waali waali Atam nά kε Iso Feesuyu ηku kv haa weesuyu tαγα. ⁴⁶ Pε taya wei Feesuyu ti tα ιnι ι caalαna luv. Ama tαnvυv kvneye, pα waali kε wei Feesuyu ti tα ι luwa. ⁴⁷ Ate tetv ke pa ηmana kancalaya Atam. Ama waali waali Atam nά luna isαtaa kε. ⁴⁸ Mpa pa kε tetv tαα nyαma tα

pa nəyəsəna wei pa ηmana tetu təyɔ, na mpa pa ké isətaa nyəma tɔ pa nəyəsəna wei i luna isətaa təyɔ. ⁴⁹ Isu tɔ nəyəsənav yulɔ wei pa ηmana tetu tɔ, m̄pɔyɔ tu tɛ na tɔ nəyəsəna wei i luna isətaa tɔ.

⁵⁰ Ma taapalaa nti ma yəyətəyɔ təyɔlɛ sɪ, yulɔ tənuyɔ ηku pə ηmawa na kv taa na caləm tɔ ku pəsəyɔ na kv təyɔ Isə Kawulaya kɛ paa pəcɔ. Pəyɛlɛ kvsəpəm ná kaa pəsɪ na pə caya tam na pə kaa sɪ.

⁵¹ Natəhɪ tɔ wenna na tɔ ηmelaa, maa kuli-tɪ na í ná. Ntəyɔlɛ sɪ tá tɔna tɔ kaa sɪ. Ama tá tɔna pu tɛ na pə layasɪ-tuyɔ wɛɛtu kɛ ⁵² tɔm kulɔm tɔɔ kɛ kprakpa isu isɛ cəpəlyɔv kɛ waatu wei paa huli akantəlɛ sɪ pə tɔna pə sɪ tənaya tɔ. Pə taya pulɔ, pá kɔma na pá huli-tɛ, səttaa fɛɲ kɛ, pa kaa tasa səpɔ, na pu layasɪ taya wɛɛtu kɛ kulayasu. ⁵³ Tampana tɔɔ m̄pɔyɔ mɛɛ, isu mpi pu cakɪ tam tɔ pə kraya mpi pə cakɪ tam tɔ na pə tu pə tɔɔ, na mpi pə səkɪ tɔ isu pə kraya mpi pu səkɪ tɔ na pə tu pə tɔɔ. ⁵⁴ Pə kɔma na mpi pu cakɪ tam tɔ pə kraya mpi pə cakɪ tam tɔ na pə tu pə tɔɔ, na mpi pə səkɪ tɔ pə kraya mpi pu səkɪ tɔ, ilɛ nti pa ηmaawa Isə Tɔm taa sɪ pa nanɲta səm tənənɲanɲ tɔ tɔ lapa tampana nté.

⁵⁵ Səm leye nyá akaitu wɛɛ?

Səm leye nyá toma wɛɛ sɪ í kú?

⁵⁶ Isayatu haana səm kɛ toma sɪ pə kv, na kvsəsɪtu səsəyɔna isayatu. ⁵⁷ Ama Isə fɔɔ. Inɪ i yelina na Tacaa Yesu Kilisiti lakɪ na tɔ kələyɪ.

⁵⁸ Pə tɔɔ ilɛ ma taapalaa kɔpama, í təkɪ mə təyɔ teu na pulɔ í taa ciyiti-mɛ. Paa kuyanku í sɛɛsɪ isələ na Tacaa tɔmlɛ lapɔ. Pə taya pulɔ, í nyəamá sɪ mə na Tacaa í kɔpɛntaa na í lakɪ tɔmlɛ nte tɔ pə kaa saali yem.

16

Lɛlaa sənav tɔm

¹ Ma tasəyɔ-mɛyɛ lenti, ntəyɔlɛ Isə yɔlɛ mpa pa wɛ Yosalem tɔ pa sənav tɔm. I la teitei isu maa kɛsuyɔ Kalati Yesu sɛɛlaa kpekɛ tɔ. ² Paa mə taa wei í ləsəyɔ liyitee kɛ cimaasɪ cimaasɪ na pə kɛsəna isəna mpi i hikaa tɔ na í sukəna a mpa. Ye ma kɔma má tala, pə taa wɛɛ sɪ í kəna mə kɔhav mə kɔhav. ³ Má kɔma ma kɔɔ maa tili yɔlɛ mpa í ká ləsɪ tɔ na má la-wɛyɛ takəlaya na pá kɔpɛntəna mə kvcɔɔv na pá pona Yosalem. ⁴ Na ye pə tu wɛɛ sɪ máá pona, paa su-m na má na-wɛ tɔ polo.

Nti nti Pəhɪ ká la tɔ

⁵ Maa kɔɔ mə tɛ tɛ, ama Masetoni tetu taa kɛ maa tɔhna na pəcɔ má kɔɔ. Isu ma tɔhna Masetoni na pəcɔ. ⁶ Ntanyɪ maa caya wɛɛ naalɛyɛ mə tɛ. Pə ta tu sɔɲ tɔca, hilimate waatu tɔna maa wɛɛ, na má tu kɔma sɪ ma puki paa timpi, í ká səna-m kɛ na má polo. ⁷ Pə taya pulɔ, maa caa sɪ pə wɛɛ sɪ tɛɛv taa kɛ ma tɔhna na má na-mɛyɛ kɔnav. Ma taa wɛɛ sɪ ye Tacaa luyɔ í lapa, má talaa maa caya mə tɛyɛ wɛɛ naalɛ.

⁸ Paa na mpɔv ma huv sɪ Ifeesu taa cənɛyɛ Pɛntakənta ká mayana-m. ⁹ Pə taya pulɔ tɔɔ, paa na kolontunaa tɔɔ cənɛ tɔ, pə ha-m mpaav kɛ teu kɛ sɪ má la tɔmlɛ səsɔɔlɛ.

¹⁰ Timotee í kɔma i tala, í mv-i teu na i lanɲlɛ hɛɛ. Pə taya pulɔ, i lakɪ Tacaa tɔmlɛ kɛ teu kɛ isu ma lakuyɔ tɔ. ¹¹ Nəyɔlv í taa kɔpɛna-i. I səna-i na pə səna-i i mpaav taa na lanɲhulɔmlɛ na í məhɪ ma cɔlv, má na tá taapalaa tɔ tanɲa-i kɛ.

¹² Ye tá taapalv Apɔlɔɔsɪ tɔm ilɛ, tam kɛ ma kaana-i sɪ í na tá taapalaa lɛlaa pa kɔɔ mə tɛ. Ama i luyɔ fɛi paa pəcɔ sɪ í kɔɔ nɔɔnɔɔ. Ama í hika pə kuyaku i tɛɲ í kɔɔ.

Kantəkaya kvɔtvɔtvɔ na sɛɛtv

¹³ I fɛɲ na í təkɪ Isə sɛɛv mpaav kɛ teu. I nyaya apalɔtv, í nyɔɔ tɔɲ. ¹⁴ Paa mpiyɪ í lakɪ í la tɔma sɔɔlyɔv tɔɔ.

¹⁵ Ntɔɲ í nyəamá Sətɛfanasɪ na i nyəma na? I nyəma sɪ Akayɪ tetu taa mpɛ pa caaləna Isə sɛɛv mnyɔv, na pa lapa Isə yɔlɛ payalɛ kɛ kookali. Ma taapalaa ma heeliyɪ-mɛ sɪ, ¹⁶ yɔlɛ isu mpɛ na pa tɔna mpa pá na-wɛ pa isələ sɛɛna tɔmlɛ lapɔ tɔ, í tɔhəyɔ nti pa heeliyɪ-mɛ tɔ.

¹⁷ Ma laŋle hɛɛna Sətɛfanası na Fəɔtunatusi na Akaikusi pa kəntɛ kɛ. Ye mu wɛnna ma kin timpi í kaa í səna-m tə mpɛ pa kəma ilɛ pa səna-m yoo. ¹⁸ Pa kraasa ma apalɔtu isɔ pa kraasuyɔ mə nyəntɔ tə. Yəlaa isɔ mpɔ pə taka kɛ pə mɔna í saŋ teu.

¹⁹ Asii tɛtɔ taa Yesu sɛɛlaa kpekə sɛɛ-mɛ. Akilaası na Pilisila na Isə sɛɛlaa mpa pa kotiyi pa təyaya tə pa ha-mɛyɛ Isə sɛɛlaa sɛɛtɔ kɔpantɔ. ²⁰ Ta taapalaa təna mpa pa wɛ cənɛ tə pa sɛɛ-mɛ.

Í sɛɛ təmaya teu na í lɛli.

²¹ Pəɔli má ma mayamaya ma niŋ kɛ ma ŋmaana təm tənɛ sɪ ma sɛɛ-mɛ.

²² Ye wei u caa Tacaɔ, mpusi í təŋi-i.

Malanata, Tacaɔ kəɔ mpɔ.

²³ Tacaɔ Yesu í la-mɛyɛ pɛɛɛɛ.

²⁴ Yesu Kilisiti təm taa ma səɔla mə tənaya.

TAKƐLAYA NAALE NYƐŊKA NKA PƐLI NMAAWA KƐLENTI NYƐMA TƐ Kutubutu

Takɔlaya kanɛ ka taa tɛ caalɔɔɔna nav si Pɔli na Iso tɛsɛɛɛ nyɛma paa nukɛna tɛma. Pa tasa kɛsɔyɔ tɔtɔɔ kucɔɔŋ wei Iso sɛɛlaa mpa pa ta kɛ Yuta nyɛma tɔ pa haaki si pɛ waasi Yosalem Iso yɛlaa kpekɛle tɔ.

Pɔli tasɔɔɔ Iso sɛɛlaa kɛ apalutu si pɔ haaki. Mpi tɔ, Yesu nɔɔ kɛ ton tu kɛ na i pɛsi i tɔɔi konyɔntu si tɔɔ suv ton. Iɛna i tɛkɛna i tɔɔi hɔlɔɔyɔ si i kɛ Tillu, na i yɔɔɔta isɛna i tɛmlɛ ka tɛsɛna tɔ.

Isɛna pa faya Kɔlenti II takɔlaya tɔ:

Pɔli na Kɔlenti Iso yɛlaa kpekɛle pa fɛi lɛɛŋ, titite 1-7

Luyɔ kulɔmuyɔ hanav, titite 8-9

Pɔli hɔlɔɔyɔ si i kɛ Tillu, titite 10-13

Sɛɛtu

¹ Maya Pɔli, Iso luyɔ lapɛna na mɔ la Yesu Kilisiti tillu. Mɔ na tɔ taapalu Timotee tɔ ŋmaakɛna takɔlaya kanɛ.

Iso sɛɛlaa kpekɛle nte tɛ wɛ Kɔlenti tɔ tɛ nyɛma mɛyɛ tɛ ŋmaa-kɛ. Na Iso yɛlaa tɛna mpa pa wɛ Akayi tetu tɛna taa tɔ si tɛ sɛɛki-mɛ. ² Taca Iso na tɔ Sɔsɔ Yesu Kilisiti pɔ la-mɛyɛ pɛɛɛɛ na pɔ ha-mɛyɛ alaafɔya.

Pɔli sɛɛki Iso kɛ i na tɛmlɛ

³ Tɛ sa Iso tɔ Sɔsɔ Yesu Kilisiti Caa. Inu i kɛna Caa wei i kɔpantɔ tɔɔwa pɛ tu fɛi tɔ. I kɛ Iso wei i sɔsɔyɔ-tuyɔ apalutu kɛ pɛ tɛna pɛ taa tɔɔ. ⁴ Inu i sɔsɔyɔna-tuyɔ apalutu kɛ tɔ wahalanaa tɛna taa si tɔ mayamaya tɛ sɛna mpa wahalanaa lɛlaa kayatɔɔi mpu tɔ, na tɛ pɔna-wɛyɛ sɛnav ŋku tɛ hika Iso kin tɔ. ⁵ Pɛ taya pulɔ, tɛ tɔkuyɔ Kilisiti konyɔntɔɔɔɔɔ kɛ isɛna mpiyɔi sɔsɔm tɔ, mpu tɔtɔɔ Kilisiti sɔsɔyɔ-tuyɔ apalutu kɛ sɔsɔm tɔtɔ. ⁶ Tɛ tɔki konyɔŋ kɛ si pɛ sɔsɔ-mɛyɛ apalutu na pɛ ya mɛ nyuyɔ tɔtɔ. Pɛ sɔsɔyɔ-tuyɔ apalutu kɛ si taa sɔsɔ-mɛ na i nyɔɔ ton na i pɛsi na i tɔɔna suulu kɛ konyɔntɔɔɔɔɔɔɔ mpa pa mayamaya tɔ tɛŋna tɔɔɔ tɔ. ⁷ Tɛ wɛna naani kɛ teu kɛ mɛ tɔɔ kɛ. Pɛ taya pulɔ tɔɔ, tɛ nyɛmɔ si isu tɔ na-mɛ tɛ kɛnta konyɔŋ tɔɔɔ tɔ, pu kɛnti-tuyɔ apalutu sɔsɔyɔ tɔtɔ.

⁸ Ta taapalaa, tɛ caa si i nyɔi si isɛna mpi tɛ tɔɔɔ konyɔŋ kɛ Asii tetu taa tɔ pu nu-tuyɔ sɔsɔm na pɛ kɛli-tu pɛ tu fɛi, halɛna tɛ tɛma tɔ taa si tɔ tɔm tɛmɔya. ⁹ Pu caɔa-tuyɔ isu nɔɔɔɔ tɔmna si pɔ ku-tuyɔ kukuyɔ. Ama pɛ lapa ŋpɔyɔ si pɛ hɔli-tu si Iso wei i fɛɛsiyɔi sɛtaa tɔ i paasi tɛ taa tu tɔ tɔɔi naani. ¹⁰ Waatu wei tu wɛ sɛm nɔɔɔ tɔ tɔcomlaa kɛ mpu tɔ inu i yapɛna-tu, na inu i kɔ yana-tu tɔtɔ. Tampɛna tɛ tɛɛɔyɔi ŋpɔyɔ teu si i kɔ tasa-tuyɔ yapu tɔtɔ. ¹¹ Pɛ taya pulɔ tɔɔ, mɛ mayamaya i kɔ tɛ-tu na mɛ sɔlɛmɛŋ. Na sɔlɛmɛŋ wei yɛlaa samaa mɛ i sɔlɛmɛyɔi ta tɔɔ tɔ, Iso kɔ mɛ-i na i la-tuyɔ kɔpantɔ tɛnɛ inu, na yɛlaa payalɛ sɛɛ-i i na tɛmlɛ kɛ tɔ tɔ.

Pɔli layasa mpi pɛ pɛɛ i ka tɔwa tɔ

¹² Mpi pɛ tɔ tɛ pɛsɔyɔi na tɛ sa tɔ tɔ tɔɔɔɔ si tɛ nyɛmɔ teu kɛ hatuu tɔ taanaa si Iso yaasi kɔpɛŋ na tampɛna nyɛŋ kɛ tɛ tɔkaa na tɛ lana yɛlaa taa, iɛna pɛ tu kɛlɛna mɛ kin. Iso pɛɛɛɛ tiikayana-tu, pɛ taya yulɔlayatu natɛli. ¹³ Nti i kalɔyɔi tɔ takɛlasɔ taa na i nukɔ tɛ ntɔɔɔɔɔɔɔ, pɛ taya natɛli tɛ kaasaa tɔtɔ se. Na ma huuki teu si i kɔ tɛ na i cɛkɛna tɔm tɛnɛ si, ¹⁴ i kɔ yɔɔɔɔɔna-tuyɔ Taca Yesu kuyaku wule kɛ na taa yɔɔɔɔɔna-mɛ. Kayana i tɔ cɛkɛnta ŋpɔyɔ teu se.

¹⁵ Maa wɛna naani kɛ tɛnɛnɛ tɛ tɔ tɔɔɔ maa huwa si maa caalɛna mɛ tɛyɛ pote na i hiki kɔpantɔ kɛ tɔm naalɛ. ¹⁶ Pu wɛɛ si ye ma puki Masetoni kɛ maa helɛna mɛ tɛ, na ye ma kɛma mɛluyɔ ma tɛŋna mɛ tɛ tɔtɔ. Na i kɔ sɛna-m na ye ma puki Yuta pɛ taa la-m katɛ. ¹⁷ Waatu

wei maa huwwa mpaav ηku ku təm tə faawu ke ma lapa kulapu na? Saa wei ma cakı na ma su mpi ma təηəyi na má lakı tə yəlaa huwəe ke ma təηəyi? Ye maa təηaya yəlaa huwəe nn na aai pu wenna təntəmlə. ¹⁸ Iso tampana təə isəntə, nti ma heela-me tə pə taya nn na aai pə tisuyu ke təntəmlə. ¹⁹ Iso Pəyalu Yesu Kilisiti wei i təm má na Silaası na Timotee tə heela-me tə i ta ke nn na aai təm. Ama i ké Iso tisuyu nn wei təyə. ²⁰ Nn inı i ké Iso kətisitu ké. Inı i hüləyənə sı Iso lakı kəpantv tənə nti i ka təma sı i ká la tə. Pə təə ké tə tisiyi sı: Ami, ke Yesu Kilisiti təə sı pə kusı Iso teeli. ²¹ Iso mayamaya yekina na tá na-me tə nyəəki təη ke Kilisiti mpaav taa, na inı i fayana-tv na tá mpaav. ²² Inı i yəsəna-tv na i kuyəsum sı pə hólı sı tə ké i nyóma. Na i su tá taanaa ke Feesuyu Nanətv ke təlvma sı pə hólı-tv sı i su-tuyv kəpantvnaa.

²³ Na Iso, mə waalı takuyv təə ké ma kisa Kələnti ke məlvuyv. Na ye ma tu looliyi ké, Iso í kuvm. ²⁴ Tu pəekəyi sı tə caalı-me sı í təη pəne na í yele pəne. Pə taya pulv təə, tə nawa sı í təka Isosele mpaav ke teu. Ama tá luyv wəe ké sı tə tv-meyə niη ke mə təmlə taa na pə waası-me.

2

¹ Pə təə ké ma tvwa ma taa sı ma kaa kəə mə te, pəcə má taa kəə má tasa mə lanja wakəlvuyv. ² Pə taya pulv təə, ye ma wakəla mə lanja, awe ká heesəna ma nyəntə tətə? Ye pə taya mpa pa nyəna ma wakəlvuyv tə pa tike? ³ Pə təə ké maa ηmaa-meyə mpv. Ma taa caa sı ye ma kəma na má tala mə te, mpa pə mvna pá ha-m lanjhvləmlə tə pá məli-m lanwakəlle hav. Ma nyəmə teu sı ye ma wəna lanjhvləmlə, mə tənə təpai mə nyəna ná hvləmaa tətəyə. ⁴ Pəpətv fei, piti səsə na lanwakəlle səsəle na isəlvəm pə taa ké ma ηmaana-meyə takəlaya ηke, na pə taya sı má tayanı mə lanja wakəlvuyv. Ama sı í nyı ké sı ma səla-me pə tu fei.

Wei i wakəlaa tə i suulu hvluyv

⁵ Wei i yelaa na piti kəə mə hekv tə pə taya ma lanje ke i wakəlaa, ama mə tənə mə lanja ke i wakəlaa. Na paa pə ta tu kev mə tənə, mə taa payale lanja ke i wakəlaa. ⁶ Mə taa payale tisaa sı pá hə yvlv inə i ηkpaηuyv tə, pə mayaa ké. ⁷ Ama pənente í ceπi-i mpv, na í səsı-i apalvtv, pəcə pə taa kəə na i lanje wakəli səsəm na í lə tóη. ⁸ Pə təə ké ma seyesəyi-me sı í lana yaasinaa mpa paa hólı-i sı í səla-i tə. ⁹ Ma caakaya ké sı má mayası-me na má na mə waalı, sı mə luyv wə tam ké ma kuvseyəətv təηuyv yaa mə luyv fei. Pə mayamaya pə nyuyv təə ké maa ηmaa-me. ¹⁰ Ye nəyəlv í pənta natəli na mu ceπi-i ma mayamaya ma cekı-i tətəyə. Pə taya pulv, ye yvlv pənta natəli na má ceπi-i isu ma ceπv isəntə tə, mə təə ké ma lakı mpyúyú Kilisiti isəntaa, ¹¹ pəcə Satanı í taa kəə na í kəli-tv. Anı tə nyəmə isəna i kulapvtv wəe tə.

Mpi pə pəkəla Pəəli ke Tvlvvası tə

¹² Waatv wei ma tala Tvlvvası sı ma kpaaləyi Kilisiti təə Laapaalı Kupaη tə, Taca təə ma mayanaa sı mpaav wəe faa sı má la təmlə ke teu. ¹³ Paa na mpv tə, isu ma ta mayana tá taapalv Titv tə ma laakalı kula səsəm ké. Pə təə ké ma yela Tvlvvası nyóma na má tē Masetoni.

Kəlvuyv ηku Yesu Kilisiti yeki na tə hikiyi tə

¹⁴ Iso fəə, pə taya pulv təə, tá na Kilisiti tá kpəntuyv təə i tv-tuyv i akaitv looηa taa ké na í tēna-tuyv tam. Kvləm inı i mayamaya i yekina sı tə la na pá nyı Kilisiti ke paa timpı isu tulaalv səsəη nukuyv paa le tə. ¹⁵ Mpa pa wə mpaav kuvaaəsvuyv taa na mpa pəle pa təηna lepu tə, tə wə pa tənə pa kiη ké isu tulaalv kəpaη wei Kilisiti hawa Iso tə i səsəη. ¹⁶ Mpa pa təηna lepu tə tə wə pəle pa kiη ké isu səm səη wei i kəηna səm tə. Ama mpa pa wə mpaav kuvaaəsvuyv taa tə tə wə pəle pa kiη ké isu weesuyv səsəη, wei i haakı weesuyv tə. Awe pəsəyi na í la təmlə tənə tə taka? ¹⁷ Tá fei isu leləa payale kpaakuyv Iso Təm na pá keeki sı pə lana-wə tə. Ama tampana ke tá yəyətəyi na Iso naa mpv. Pə taya pulv təə, inı i tilina-tv, na Kilisiti təmlə ke tə lakı.

3

Nəyə pəelvyv kvfam təmlə lataa

¹ Tɔmnaa pane pa hólóyí sí tɛ caa tɛ sɔv tá tɪ sam taa? Yaa tu hólí-meyɛ takɛlasí nsi sí hólóyí sí tá kɔlapɔtɔ tewa tɔ? Yaa tu sɛlɛmí-mɛ sí í ha-tuyɔ-sɛyɪ mə mayamaya isɪ lɛlaa lakuyɔ tɔ? ² Mə mayamaya mə pilima kɛna tá takɛlaya, na tá lotu taa ké pa ŋmaa-kɛ, na yɛlaa tɛna pɛsɛyɪ na pá ná na pá kala. ³ Nn, pə wɛ m̀p̀ỳỳ tɛkpataa sí í ké Kilisiti takɛlaya ŋka í ŋmaawa tɔyɔ, na taya í ŋmaana takɛlaya kanɛ. Pa ta ŋmaa takɛlaya kanɛ na ŋmaalaya. Ama weesuyɔ tɔ Isɔ Feesuyɔ kɛ pa ŋmaana-kɛ, na pə taya pɛɛ kpaatanaa tɔɔ ké pa ŋmaawa, ama yɛlaa lotu taa mayamaya kɛ pa ŋmaawa.

⁴ Naani wei tɛ wɛna Isɔ kin kɛ Kilisiti tɔɔ tɔ í tɔɔ ké tɛ yɔyɔtɛyɪ mpɔ. ⁵ Pɔpɔtɔ fɛi, tɛ kaa pɛsí na tɛ tɔ paa pɛɔ sí tá mayamaya tá toma kɛ tɛ lapɛna tɛmlɛ tɛnɛ. Isɔ yelina na tɛ pɛsɛyɪ na tɛ laki mpi tɛ laki tɔ. ⁶ Pə taya pulɔ tɔɔ, Isɔ inɪ í yelina na tɛ pɛsí nɔyɔ pɛɛlɔyɔ kɔfam tɛmlɛ lataa. Na ka ta kɛ kɔsɛsutɔ nti pa ŋmaawa tɛ tɛ nyɛŋka, ama Isɔ Feesuyɔ nyɛŋka ké. Kɔsɛsutɔ nti tɛ wɛ takɛlaya taa tɛ tɛ kɔyɪ ké. Ama Isɔ Feesuyɔ ná haa weesuyɔ ké.

⁷ Nmaatu pɛɛ kɛ pa ŋmaana kɔsɛsutɔ kɛ pɛɛ kpaatanaa tɔɔ. Paa na mpɔ pə hɔla Isɔ teeli kɛ tɛ tɛɛllɛ, na Moisi isɛntaa teekaya kɔkɔ nakɛlɪ tɛ, nn. Halɛna Isɛyɛlɪ nyɔ́ma ta pɛsí na pá nyɛnɪ í isɛntaa ké tɔm naalɛ, pɛyɛlɛ í isɛntaa teu mpɪ pu ké mpi pu tɛ na pɛ́ saali yem tɔyɔ. Yɛ kɔsɛsutɔ nti tɛlɛ tɛ kɔyɪ tɛ tɛ ta kisi teeli kɛ hikuyɔ, ⁸ kacanɣana tɛmlɛ nte Isɔ Feesuyɔ ná laki tɔ? ⁹ Yɛ tɛmlɛ nte tɛ lapa na yɛlaa pɛsí tasɛkɛlɛ nyɔ́ma tɛ tɛlɛ tɛ ta kisi teeli kɛ hikuyɔ, ilɛ kacanɣana nte tɛlɛ tɛ laki na yɛlaa pɛsɛyɪ yulɔpama kɛ Isɔ isɛntaa tɔ? ¹⁰ Tɛ tu pɛsɛyɪ na tɛ yɔyɔtɪ sí tuu lɔŋ teeli ná mɛla yem ké kayana nyɛŋ tɔɔv tɔɔ. Kayana nyɛŋ tɛɛ-í ké tɔpɔlɔpɔlɔ. ¹¹ Mpi pə taɔŋa pɛɔ tɔ pɛlɛ pə ta kisi teeli kɛ hikuyɔ, kacanɣana mpi pə cakɪ tam tɔɔ tɔ?

¹² Tɛ tɛɛlɔyɪ mpɔ tɔyɔ tá naani tɔɔ sɔsɔm. ¹³ Tá fɛi isɪ Moisi wei í ka taka í isɛntɔɔ ké saalaya sí Isɛyɛlɪ nyɔ́ma í taa kɔɔ na pá ná í teu mpi pu tɛ na pɛ́ sí tɔ pə saalɔyɔ. ¹⁴ Ama pɛlɛ pa ta pɛsí na pá ɛɛkɛna, na halɛna saŋa m̀p̀ỳỳ pə tu wɛɛ. Yɛ pa sɔv nɔyɔ pɛɛlɔyɔ kɔpɛm takɛlaya kɛ kalɔyɔ kɛ isɛntɔ, pa layatu tɔɔ taka saalaaya ŋkɛyɛ. Yulɔ wei na Kilisiti pa kpɛnta kɔlɔm tɔ pɔntɔ tike tɔɔ ké saalaya kanɛ ka ta kenti. ¹⁵ Na halɛna saŋa isɛntɔ, yɛ pa kɔla Moisi takɛlasí kalɔyɔ, saalaya ŋkɛ ka tɔka pa layatu tɔɔ ké. ¹⁶ Pa ŋmaawa Isɔ Tɔm taa ké mpɔ sí: Yulɔ kɛɛsɔyɛna Tacaa tɔɔ ké ilɛna saalaya ŋkɛ ká kɔɔlɪ í tɔɔ. ¹⁷ Tacaa wei í tɔm pa yɔyɔtɛyɪ Isɔ Tɔm taa ɛnɛ inɪ tɔ Isɔ Feesuyɔ ké. Yɛ Tacaa Feesuyɔ í wɛ timpi, hɛɛsɔyɔ wɛnna. ¹⁸ Tá tɛna mpa tá saalaya kɛɛla tá isɛntɔɔ tɔ, Tacaa teu naaki tá tɔɔ ké tɛnyɛnɛnyɛnɪ. Na pə layasa-tuyɔ m̀p̀ỳỳ sí tɛ nɔyɛsɛna Tacaa. Tɛ lu teu taa ké na tɛ sɔv teu kɔkɛlɛm lɛmpɪ taa tɔtɔ. Tacaa Feesuyɔ lapɛna tɛmlɛ tɛnɛ tɛ taka.

4

Tá tɛ wɛ ké isɪ ɔyɔv wontu

¹ Isɔ kɔpantɔ tɔɔ ké í tu-tuyɔ tɛmlɛ tɛnɛ tɛ lapɔ, na pə tɔɔ ké tu lɔɔkɪ tá apalɔtɔ. ² Tá lɔwa mukaya kɔlapɔtɔ fɛɛlɛ fɛi nyɛntɔ. Tu hólóyí tɛkpaalɔtɔ. Tu kɛɛ Isɔ Tɔm, ama tampana kɛ tɛ hólóyí tɛɛɛɛɛ, na tɛ laki m̀p̀ỳỳ Isɔ isɛntaa ké sí yɛlaa í tu pa laakali kɛ tá tɔɔ na pá ná. ³ Pə tɔɔ ké Laapaali Kɔpɔŋ wei tɛ kpaalɔyɪ tɔ í ta kɛ muku tɔm. Ama mpa pa lɛpa tɔyɔ í ké muku tɔm. ⁴ Antulinya inɛ í taa ilɔyɔv mɛlɛmɛna-wɛ na paa tɛŋ pa taa na Isɔ. Antulinya taa ilɔyɔv inɪ í kentina-wɛ sí pá taa na Kilisiti teeli Laapaali Kɔpɔŋ yɛlaa na pɛ́ ná tɛnyau kɛ isɛna mpi tɔ. Kilisiti inɪ í kɛlɛna Isɔ tɛtɛŋɛlɛŋ. ⁵ Pə taya tá mayamaya tá tɔm kɛ tɛ laki waasɔ. Ama Yesu Kilisiti tɔɔ nyɛntɔ kɛ tɛ kpaalɔyɪ sí Tacaa kɛɛlɛ. Na Yesu tɔɔ ké tɛ yaaki tá tɔyɪ mə tɛmlɛ nyɔ́ma. ⁶ Isɔ wei í yɔyɔtɛyɪ sí pɛ́ ná na sɛkɛtɔyɔv ɛɛ tɔ, kɔlɔm inɪ í lapɛna na pə ná tá lotu taa sí tɛ nyɪ tɛɛɛɛɛ ké Isɔ teeli wei í ná Kilisiti isɛntaa tɛnyɛnɛnyɛnɪ tɔ.

⁷ Ama tá mpa tɛ tɔka Isɔ kɔpampam pɛnɛ tɛ tɛ wɛ ké isɪ ɔyɔv wontu. Pə lapa m̀p̀ỳỳ sí pá ná teu sí Isɔ hana-tuyɔ toma sɔsɔɔna anɛyɛ kɔhav, pə taya tá mayamaya tá nyɛna. ⁸ Kɔnyɛntɔyɔlɛnaa kɛ waani waani pɔna-tɔ, ama tɛ ta kpisi. Nɔyɛsɛɛ ná kɔyɪ-tɔ, paa na mpɔ tu yeki tɛɛlɔyɔ. ⁹ Pa tuyɪ-tuyɔv kɔnyɛŋ, ama Isɔ ilɛ í ta lɔ-tɔ. Pa huɣɪ-tuyɔv atɛ, ama paa na mpɔ pa ta kɔ-tɔ. ¹⁰ Tam tɛ sɛkɪ Kilisiti sɛm kɛ tá tɛnɛŋ taa ké sí pɛ́ hólí tá tɛnɛŋ kɔlɔmɛŋ inɪ í taa

ké i weesuyu. ¹¹Tə wɛv na tá ise ke isəntə tɔ, tam ké tə wɛ səm nɔɔsi taa ké Yesu tɔɔ, si pé hólí si i weesuyu wɛnna tá tənəŋ kvsəpəŋ inɛ i taa. ¹²Ḿpúyú pə wɛɛ, səm wɛnna tá taa na pé laki na weesuyu náá wɛɛ mə taa na kú laki.

¹³Pa ŋmaawa Iso Təm taa si: Ma tɛma ma taa na Iso tɔyɔ ma yɔyɔtaa. Tá tɔtɔ tá hɔwɛɛ wɛ taa tɛmnav mpi pə təm taa tɔyɔ tə tɛma ta taa na Iso na pə tɔɔ ké tá nɔɔsi tɔɔ u sun. ¹⁴Pə taya pulv, tə nyəamá si Yesu səpa na Iso feesi-i tɔ i ká tɛ na í feesi-tv na Yesu, na í lá na tá na-mɛ tɔ səŋ i isentaa. ¹⁵Mə tɔɔ ké pə tənaya mpv pə laki, Iso tənna i pɛɛɛ hólóyú ke yəlaa payale ke tam ké si í la na yəlaa mpɛ pa samaa payalɛ sɛɛ-i si í na tɛmlɛ, na pé kvsɪ i teeli.

Taa tɛmnav ke Iso waasəyana

¹⁶Pə tɔɔ ké tu lɔɔ tá apalvɔ ke paa pəcɔ. Paa pə wɛɛ si tá tənuyv tɔɔ tənna caamuyv ke pəcɔ tɔ, tá taa ná tənna tɔŋ sɔɔsuyv ke paa kuyankeyu. ¹⁷Konyəmisi nsi si makuyvna-tuyv waatu waatu tɔ si tayanəyi-tuyv teeli taa teeli wei i kaa tɛ tɔyɔ, na teeli inɪ i kəla konyəmən inɪ tɛayacaya. ¹⁸Pə taya mpi pə nyənəyi təkɛɛɛ tɔ pə tɔɔ ké tə tv tá laakali, ama mpi pu naaki tɔ pə tɔɔ ké. Mpi pə naa təkɛɛɛ tɔ pələ pu leeliyi. Ama mpi pu naa tɔ pələ pə wɛ tam tɔɔ.

5

¹Tá tənuyv kɔnɛ, kv wɛ ké isu cokəle nte tə taa tə svvki tɔ. Na tə nyəamá si saŋa ye pa yɔka cokəle n̄tɛ, tə wɛna tɔsvvle ke isɔtaa nte Iso taŋna-tv tɔ. Na lonte n̄tɛ Iso mayamaya tayanna-tɛ, na tu wɛɛ tam tɔɔ. ²Ama pənɛntɛ tə tənna mɔla ké na tɔ taŋaa tətɛyɛtɛyɛ si pé tv-tuyv tá isɔtaa wɛɛtv. ³Pə taya pulv tɔɔ, ye pə tv-tuyv tá isɔtaa wɛɛtv tə fɛi yem se, pələ pə tənəŋ wɛɛ tɔtɔyɔ. ⁴Kvɔpam ye tə wɛ tam ké tá atɛ coka anɛ a taa tə mɔləyi ké isu səyɔla nu-tv. Pə taya isu tə caa si tɔ lu tá atɛ tənəŋ inɛ i təm taa təkɔpataa se. Ama tə kooliyi ké si pé tv-tuyv isɔtaa nyəŋ tɔtɔ, ɔlɛna weesuyu nyəm li mpi pə səkɪ tɔ. ⁵Iso mayamaya tayanna-tv na í yele si pé layasi-tuyv mpv na í su-tuyv i Feesuyu ke tɔluma si tɔ nyəna si i su-tuyv kvɔpam.

⁶Pə tɔɔ ké tə nyaki apalvɔ ke tam. Na tɔ nyəamá si ye tə wɛna tənəŋ inɛyɛ ḿpúyú tam, tə hatələna timpɪ Tacaa wɛɛ tɔyɔ. ⁷Tə tɛma Iso na tá taa tɔyɔ tə tən, ama tə ta nata na tá ise se. ⁸Tə nyaki apalvɔ ke teu ké na tɔ sɔɔla teu si tɔ lu tənuyv kɔnɛ kv taa na tɔ polo tɔ caya Tacaa cɔɔ. ⁹Mpi tə nyuləyi sɔsəm tɔyɔlɛ si paa tə wɛna tá ise paa tə fɛi, í la-tuyv luyv. ¹⁰Pə taya pulv tɔɔ, paa pə kpa na pé tii pə wɛɛ si tá tənə təpai tu səŋ Kilisiti isentaa ké na í hvvna-tv, na pəcɔ pé lɛɛti paa wei ke mpi i ka wɛna i ise na í la tɔ, ye kvɔpantv ke i ka lapa, pə lɛɛti-i kvɔpantv, ye isayatv pə lɛɛti-i tɔlɛ.

Kilisiti ciika tá na Iso

¹¹Tə nyəamá mpi pa yaa Tacaa sɔyɔntv tɔ mɛɛ, na tə caa tɔ hólí yəlaa ké na pá cɛkəna na pá tisi. Iso nyəma-tuyv teu, na ma hvv si mə nyəma-m mpv tɔtɔyɔ hatuu mə taa. ¹²Pə taya tə tasəyi-mɛyɛ tá mayamaya ke hólóyú si í ná tá teu. Ama tə pɛɛkəyi ké si tɔ hólí-mɛyɛ tampana nna a tɔɔ í ká yɔɔlənə-tv, na pəcɔ í pəsi na í cɔ mpa pa yɔɔləyənə tənəŋ tɔɔ kvɔlapəm na pa paa fɛina taa nyəm tɔ. ¹³Ye tampana si tə ké kvɔntvnaa ɔlɛ Iso tɔɔ ké tə ké kvɔntvnaa. Ama ye tə wɛna tá ise, mə tɔɔ ké tə wɛna tá ise. ¹⁴Pə taya pulv tɔɔ, Kilisiti sɔɔlvuyv caaləyənə tá mpa tə tɛma tá taa si yulv kvɔlvm səpa yəlaa tənə tɔɔ tɔ, na mpv inɪ pə hólóyú ké si í na paa wei pa kvɛntənə səm. ¹⁵Yəlaa tənə tɔɔ ké i səpa si pé hólí si mpa pa wɛna pa ise tɔ pá nyi si pə taya pa mayamaya pa tɔɔ ké pa wɛɛ. Ama wei i səpa na í fe pa tɔɔ tɔ i tɔɔ ké.

¹⁶Pə tɔɔ ké tu tasəyi yulv hɔwɛɛ tənuyv ke yem na pəcɔ tɔ nyi yulv wɛɛtv, paa isu tuu ḿpúyú tu lakaya na tɔ hvvki hɔwɛɛ ke Kilisiti tɔɔ tɔ, kayana tu laki mpv tɔtɔ. ¹⁷Ye yulv na Kilisiti pá kvɛntaa tɛ, pə layasa-i wɛɛtv kvɔfatv ké. Wɛɛtv kvɔpəntv mvka yem, wɛɛtv kvɔfatv layasəna. ¹⁸Pə tənaya mpv Iso kin ke pə lunaa, na Kilisiti tɔɔ ké i ciika tá na-i na í tv-tuyv tɛmlɛ si tɔ lá na í na yəlaa lɛlaa pá ciiki. ¹⁹Pə taya pulv tɔɔ, Kilisiti kin ke Iso kvɔpənəna na í na i yəlaa tənə pá ciiki, i ta hvv pa isayatv təm tɔɔ. Na taya i tvwa si tɔ kvɔaləyi ciikuyv təm tənɛ.

²⁰ Tə kə Kilisiti təmlə nyəma səsaa kə, na pə caya kə isı İso yaa-me na tá nəsı. Hai tə wiikəna-me, Kilisiti təo í yele na mə na İso í ciiki. ²¹ İsayatı taa wəe Kilisiti kiñ se, ama İso pəsəna-ı isayav ke tá təo. Mpu pə yelina tá na Kilisiti tá kpentıyıtı təo, İso lapa na tə pəsi yulıpama.

6

¹ Pə təo kə tá mpa na İso tə laki təmlə tə, tə wiina-me sı í taa yele na İso hula-meğe pəelee nna tə á pəsi yem. ² İso yəğətı ı təm taa sı:

Waatu wei ma lakaya ma kúpantı tə ma nuna-ñ.

Yarv kuyaku wule ma səna-ñ.

Təu, pənenteğe pə muna İso kúpantı hikuyı. Saña ke pə pəsəyi na pə ya yulı nyuyı.

³ Tu caa sı nəğəlı í footi tá təmlə, pə təo kə tu caa tə tısi nəğəluyı paa mpi pə taa. ⁴ Ama tə hóləyi pə təna pə taa kə sı tə kə İso təmlə nyəma. Pə təo kə tə cayaña suulu ke səsəm na tə təkı konyəməñ na tə we isənyəñle na lanwakəlle səsəle taa. ⁵ Pa mara-tı, pa tı-tuyı saləka, pa lapa na yəlaa təna yona-tuyı yem yem. Tə lapa kankanı təma, tə keela tá tom, tə səpa nyəğəsi. ⁶ Tə hóləyi kə sı tə kə İso təmlə nyəma, na tá yaası kupañ taa na tá nyəm taa na tá suulu taa na tá kúpantı lapı taa. Na tə lapa mpu tə na İso Feesuyı Nanñtı toñ kə na tá tampana sələyıtı. ⁷ Na tá waası tampana taa kə na İso toma taa. Tampana təñuyı kəna-tuyı yooı wontu nti tə yona na tə kentiğina tá təo tə. ⁸ Pa tıyuna-tuyı pəyele pa tıyı-tuyı fəele tətə. Pa tıvki-tuyı, pəyele pa sañ-tı tətə. Pa nyənəyi-tuyı pəpətına kə, pəyele tayale tampana yəğətəlaa. ⁹ Pa nyənəyi-tı isı mpa pa ta nyı tə pəyele taya pa təna pa nyəma. Pa nyənəyi-tuyı sətaa, pəyele tá na tá ise, na í pəsəyi na í ná mpu. Pa tıyı-tuyı saləka, paa na mpu paa kuyı-tı. ¹⁰ Pa nyəñsəyi tá ise, paa na mpu lanhılvmlə taa kə tə we tam. Tə wəe kə isı konyəntına, ama tə səsəyi yəlaa pəyalə ke apititı. Tə we isı mpa pa feına pulı tə, pəyele tampana təo tá wenna pə təna.

¹¹ Tá taapalaa kúpama ke Kələntı, tampana ke tə heeliyi-me, ye pa faya tá taa meğe pa makəna. ¹² Tə səla-meğe, ama mə tá sələna tá. ¹³ Pə təo kə ma yəğətəna-me isı piya. Nti tá huı mə təo tə mıı huı mpyığı tá təo, í səli-tuyı mpu tətə.

Ma ta nyı isənaa cəlyı

¹⁴ İ taa yele na mə na mpa paa təñ pa taa na İso təo í kpentı. Pə taya mpa pə muna pə kpentı mə na-we təğəle. Pə taya pulı təo, isənayale kúpam na isayam pu siti? Na isənağa ilim na ahoó ká siti? ¹⁵ İsənağa Kilisiti na İləğıtı paa nuna təma? Wei ı təñ ı taa na İso na wei ı təñ ı taa na İso təo pa kaa we? ¹⁶ Yaa isənağa İso təcayale na ma ta nyı isənaa tıñ pu kaa? Pə taya pulı, tá kəna İso weesuyı tı təcayale. İso mağamağa yəğətəna mpu sı:

Maa caya pa kiñ na maa wəe pa heku.

Maa pəsi pa İso na paa pəsi ma yəlaa.

¹⁷ Pə təo kə Tacaa yəğətəa sı:

Pə wəe sı í ká lu pa heku

na pə yaası mə na-we.

İ taa yele na asilima nyəm napəli tokina-me.

İle má, maa mı-me.

¹⁸ Maa pəsi mə Caa,

na mıı pəsi ma pəyalaa na ma pəelaa.

Tacaa toma təna tı yəğətəna mpu.

7

¹ Ma taapalaa, taya pa yəğətə pə təna mpi pa yəğətə isəntə təo. Pə təo kə tu ləsi tá təyi mpi pu pilisi tənyıyı yaa ləsağa təo pə taa. Tə cáalı tá tı na tə pəsi İso nyəma təkpataa, na tə wəe ı nyamnav taa kə tam.

Pəli lanhılvmlə

² Mə ləsası í wεε tá təə. Tə ta la nəyóluyú kawalaya nakəli, tə ta hulúsi nəyólú, tə ta təyó nəyólú təə. ³ Pə taya isú ma caa má kú mə təm təyó ma yəyətəyi mpv. Ama pə wεε ké isú ma tēm yəyətuyú tə sí tə səəla-meyε səsəm təyó pə kpenta-tuyú tam, paa weesuyú taa paa səm taa. ⁴ Ma wena naani ké mə təə ké səsəm ké, ma yəəlyəəna-meyε. Tá konyəntəyólε təna taa ma wena apalútv ké səsəm, na ma lanhulúmle təəv taka.

⁵ Tə taluyú múpúyú Masetoni tə tapasopile fεi paa pəcə. Tə mayana kəkayətəm ké pə təna pə taa ké, tá na ləlaa tə svu luvú taa ké, na nyamnav wε tá taa. ⁶ Ama Isə wei í haa apalútv ké mpa pa apalútv lepa tə, í ha-tuyú apalútv na Titú kəntε. ⁷ Na pə taya í kəntε tike səsəna-tuyú apalútv. Ama na isəna í kεesa-tv sí mə səsəna íni í mayamaya ké apalútv tə pə təə tətə. Í kεesa-tuyú isəna í nyuləyi sí í na-m tə, na isəna mə isε nyəhaa tə, na isəna í tanhaa tətεyεtεyε sí ye sεεnav í sεεna ma təə tə. Pə təə tətəyó pənente ma lanjle hulúma səsəm tətə.

⁸ Paa maa ηmaa-meyε takəlaya na ká pəsi mə lanja tə, maa təη nəənnə sí ye maa nyəmə. Mpi tə ma nawa sí takəlaya ηkε ka pəsi mə lanja ké pəcə. ⁹ Ama pənente ma lanjle hεεwa, pə taya isú ma pəsi mə lanja tə pə təə. Ama mə lanjəsəle yeluyú na í layası yaasi tə pə təə ké. Pə ha Isə ké mpaav ké lanjəsəle nítε tə taa ké na í la í nyəntv, haləna mpi tu lapa-mε tə pə ta ké isayátv tətə. ¹⁰ Pə taya pulv təə, lanjəsəle nte tə haa Isə ké mpaav na í lakú í nyəntv tə, tə kəηna layasuyú ké. Na layasuyú kəηna nyuyú yavú pə fεi sí yulú ká tə sí ye maa nyəmə. Ama səm ké antulinya nyəma lanjəsəle ná kəηna. ¹¹ Lanjəsəle nte tə mayana-mε tə nítε tə hana Isə ké mpaav na í la í nyəntv, na pənente í tá na mpi pə tēmnaa tə taa? Í tá ná isəna mpi lanjəsəle yelaa na í paasəna mpi pə taa í wεε tə pə təm ké teu, na í pəsi na í lá apalaa na í kεeli təm ké mə nyəəη təə. Puvε, paa yaa mpv sí təm təne tə ta maya-mε. Paa yaa múpúyú nyamnav. Paa yaa mpv sí í nyuləyi sí í na-m. Paa yaa mpv sí í sεesa isəle. Paa yaa mpv sí í səpa nyuyú sí í həη isayátv latv ηkpaηuyú. Pə təna pə taa í hulaa ké sí í táá ná təm təne tə taa.

¹² Maa ηmaa-meyε takəlaya tə, pə taya wei í lapa isayátv ntí yaa wei pa lapa-tí tə pa təə. Ama sí pə hólí Isə isentaa təkεkεle ké luvú mpi í lupa tá təə tə. ¹³ Pə təə ké mpi í lapa tə pə səsəna-taya apalútv tətə.

Pə taya apalútv tike ké pə səsəna-tv, ama waatv wei tə nawa isəna mə təna í səsəna Titú ké apalútv na í lanjle hulúmí tə, tá lanhulúmle təə səsəm. ¹⁴ Ma sam-meyε isəna mpiyi í kinj tə pə ta la-m fεεle. Isəna tə heeliyi-meyε tampana ké tam tə, mpv tətəyó tə puyula-meyε Titú kinj, na ílé í mayamaya í mayanaa sí tampana ké. ¹⁵ Pə təə ké í səəlyúv ké-mε təə səsəm ké waatv wei í təəsəyi isəna mə təna í see yəlaa, na isəna í mv-í na í seliyina səyəntv tə. ¹⁶ Ma lanjle hulúma səsəm, pə taya pulv, ma tεeləyi mə təə ké paa mpi pə taa ké.

8

Luyú kvlumuyú hanav

¹ Təv, pənente tá taapalaa tə caaki ké sí í nyú isəna Isə pεεlεε təm lapa Masetoni Yesu sεelaa kpekə taa tə. ² Konyəntəyólεnaa mpa pa mayana Masetoni isə sεelaa mpe tə pa mayasa-weyε teu ké. Paa na mpv pa lanhulúmle təə səsəm, haləna pa kúpantv lapv fεi taka, pəyεle pa tu ké konyəntənaa kutukutunaa ké. ³ Maa looliyi, isəna mpi pa pəsaa təyó pa hawa. Haləna pa tu hawa na pə tεε isú pa pəsuyú wεε tə mεε. Pa mayamaya pa nəkəna ⁴ na pá kaana-tuyú teu sí tə la suulu na tə yele na mpe pá səna tətəyó Isə yəlaa mpa pa wε Yuta tə. ⁵ Na tə taa huv sí pu tala isəna mpi tə pə tεε mpv. Kancalaya íle Tacaa ké pa ha pa tí. Pə waalı ké Isə luyú lapa na pá ha pa təyi tá tətə. ⁶ Pə təə ké tə wiina Titú sí í polo mə tε, na í lakú təmle nte í ka caalaa tə. Ílεna í la na mu tεεsí təmle kúpante təne. ⁷ Í tu wε toma ké pə təna pə taa ké, paa taa tēmnav ké Isə, paa yəyətaya, paa nyəm taa. Mə isəle sεesuyú təm fεi kεesuyú. Na í tu səəla-tuyú, pə təə ké tə səəlaa sí í hólí mə təη ké təmle kúpante təne tə taa tətə.

⁸ Nti ma yəyətəyi isəntə tə pə taya kvcəaluyú nyəntv, ama isəna mpi ləlaa ná sεesa isəle təyó ma heeliyi-mε, sí ma naa mə səəlyúv tampana. ⁹ Pə taya pulv təə, í nyəmə Tacaa Yesu Kilisiti pεεlεε təm mεε. Í ka ké təη tv ké. Ama mə təə í pəsi í təyi konyəntv, sí í svsi-meyε təη na í konyəη ηkv.

¹⁰ Pə təə ɪle maa kɛɛsi-mɛyɛ ma hɔwɛɛ kɛ təm tənɛ tə taa na í ná. Pə wɛ teu sɪ mpi í ka caala lapu kɛ tuu pəntɛ tɔ í laki mpv. Mɛyɛle kancaalaya nyəma mpa pa lapa tɔ. Na mə tu sɔələnə hatuu ləŋ sɪ í laki. ¹¹ Pənɛntɛ í laki mpv halənə í tɛɛsɪ təmle tənɛ. ɪ tɛɛsɪ-tɛ na luyɔ kulumvɔyɔ, ɪsu í ka tv pə pələ na luyɔ kulumvɔyɔ tɔ. ɪ lana mpi ɪ wɛna tɔ. ¹² Pə taya pulv təə, ye yulv í hana luyɔ kulumvɔyɔ, ɪsɔ kɛɛsəyənə mpi pɔntu wɛna na í la təyɔ na í mu ɪ kvɔɔɔv, ɪsɔ kaa kɛɛsəyənə mpi pɔntu fɛina tɔ.

¹³ Pə taya ɪsu pə kpiisi-mɛyɛ ɪlɛna pə kusi lɛlaa. Ama pə wɛɛ kɛ sɪ paa mpa pá wɛɛna pəɔ pəɔ. ¹⁴ Pə tələnəv-mɛyɛ waatv ɪnɛ tɔ, í pəsəyɪ na í sənə mpa pɛlɛ pa laŋaa tɔ. Na ye kɔyənku mu laŋaa na pə tələnə pɛlɛ ɪlɛ, pa pəsɪ na pá sənə-mɛ. Ḿpóyó í ká laki na mə tənə í wɛɛna teitei. ¹⁵ Pa ŋmaa ɪsɔ Təm taa kɛ ḿpóyó sɪ:

Wei ɪ ka təəsa səsəm tɔ pə ta kələnə-ɪ.

Na wei ɪ ka təəsa pəɔ tɔ pə ta laŋna-ɪ.

Titv na ɪ taapalaa

¹⁶ ɪsɔ fəə, ɪnɪ ɪ yelina na Titv lukɪ ḿpóyó mə təə ɪsu tá lukoyɔ tɔ. ¹⁷ ɪ lapa nti tə sələma-ɪ tɔ na pə tu kəla mpv tɛ. ɪ sɛɛsa ɪsələ kɛ səsəm, halənə ɪ maɣamaya í tv mə tɛ pote pələ. ¹⁸ Tə tənɛsa ɪ waali kɛ tá taapalv wei Yesu sɛɛlaa kpekə tənə puyuləyɪ ɪ təmle kɛ Laapaali Kupaŋ təm taa tɔ. ¹⁹ Pələ pə paasi Yesu sɛɛlaa ka ləsənə-ɪ sɪ í suku-tuyv tá yɛla taa kɛ timpi timpi tə laki təmle kupantɛ tənɛyɛ Tacaa teeli təə tɔ. Na pə hólóyí tətəyɔ ɪsənə mpi tá luunə ná wɛɛ sɪ tə səŋna lɛlaa tɔ.

²⁰ Tə pɛɛkəyɪ na tɛ cələyɪ sɪ tə paasuyvna liyitee səsəənə anɛ a təm tɔ, nəyɔlv í taa kəə na í cayana-tv. ²¹ Paa Tacaa ɪsentaa paa yələa kin tə pɛɛkəyɪ sɪ tá kupantv í lu təcɛɪɛɪ.

²² Tə tiliyɪ pá na tá taapalv lɛlv. Tə maɣasa ɪlɛyɛ təm payalɛ sɪ tə naa ɪ waali, na tam tə nawa sɪ ɪ sɛɛsa ɪsələ kɛ. Ama pənɛntɛ ɪ tv-mɛyɛ naani kɛ teu, ɪlɛ ɪ sɛɛsa ɪsələ na pə kəli mpv. ²³ Ye Titv ɪlɛ ma waali tv ntɛ ɪlɛ, má na-ɪ tə lakənə təmle kɛ mə təə. Tá taapalaa lɛlaa mpa pa su-ɪ tɔ, Yesu sɛɛlaa kpekə tilina pələ, na pələ pa laki kɛ sɪ pá ha Kilisiti kɛ teeli. ²⁴ ɪ la na pə hólí sɪ í sɔəla-wɛ na tampam, ɪlɛna Yesu sɛɛlaa kpekə tɛ a taa na á nyɪ sɪ tə sama-mɛ tɔ, pə taya yem təə sɛ.

9

Yuta ɪsɔ sɛɛlaa tɛm

¹ Pə taya ɪsu maa nəki na ma ŋmaa-mɛyɛ takəlayə na má heeli-mɛyɛ ɪsɔ yələa mpa pa wɛ Yuta tɔ pa sənəv təm ntəyɪ kəheelu. ² Ma nyəmá ɪsənə í lakənə luyɔ kulumvɔyɔ tɔ mɛɛ, halənə ma sama-mɛyɛ Masetoni nyəma kin, sɪ tá taapalaa kɛ Akayi tɛtv taa nyəəsa pa təyɪ sənəv təm taa kɛ tuu pəntɛ. ɪ sɛɛsuyv ḿpóyó ɪsələ tɔ pə nyəm təyɪ pa taa payalɛ kɛ. ³ Paa na mpv ma tiliyɪ tá taapalaa panɛyɛ mə tɛ, pəɔ puyuləyɔ mpi tə puyula-mɛyɛ təm tənɛ tə taa tɔ, pá nana pa ɪsɛ. Ma caa kɛ sɪ tampana pá maɣana í nyəəsa mə təyɪ teu na pə la teitei na nti maa heelaya-wɛ tɔ. ⁴ Ye pə taya mpv, ma na Masetoni nyəma tɛ kəma na tɛ maɣana í ta nyəəsi mə ti, taya pə tv fɛɛlɛ. Mpi tɔ í yɛlaa na tɛ tɛ-mɛ na tá taa kɛ teu. Na ye mə nyəntɛ təm ɪlɛ paa yəyətəyɪ tələ.

⁵ Ma maɣasaa na ma ná sɪ pə kəla teu sɪ má wiina tá taapalaa panɛ na pá tɛɛ nəyɔ na pá polo mə tɛ, na pá tayanəyɪ kvɔɔv kupaŋku ŋku í təma sɪ í ká la tɔ. Maa kəə na má kəŋ tɔ, pə tənə pə nyəəsa təkəŋkəŋ na pə hólí sɪ luyɔ kulumvɔyɔ kɛ í lapənəa, pə taya kvɔcaalvɔyɔ nakuli.

⁶ ɪ təəsi teu sɪ ye wei ɪ tuu pəɔ, pəɔyɔ ɪ ká kv, na wei í tuu səsəm, səsəm kɛ ɪ kəŋ kum.

⁷ Ye mpv paa wei í ha ɪsənə pə ha-ɪ tɔ, í taa hana wula yaa kvɔcaalvɔyɔ. Pə taya pulv təə, wei ɪ haana laŋhuləmlɛ təyɔ ɪsɔ sɔəlaa. ⁸ Na ɪsɔ wɛna pəsuyv sɪ í ha-mɛyɛ kupantv kɛ səsəm, pəɔ í taa laŋ mpi mpi í nyuləyɪ tɔ. Ama í hiki, na halənə pə kaasi na í lana təma kupaŋa. ⁹ Pa ŋmaa ɪsɔ Təm taa sɪ:

ɪ haa kənyəntvnaa na luyɔ kulumvɔyɔ.

ɪ kupantv u tɛŋ.

¹⁰ ɪsɔ wei ɪ haa tuulu kɛ kətutuuum na í haa-ɪ təyənaya sɪ í təəna ɪ ti tɔ, ɪsɔ ɪnɪ ɪ ká ha-mɛyɛ kətutuuum tənə mpi í nyuləyɪ tɔ. ɪsɔ ɪnɪ, ɪ ká la na pə pu, na mə kupantv huki səsəm. ¹¹ ɪsɔ

ká tu mə niŋ taa ké isəna mpi pə wəe təγə tam na pécó mu pəsi na í lakı kúpantv ke tam. İle payale ká see İso ké í na təmlə ke kucəəŋ wei í lakı na té pukina tə ı təə. ¹² Pə taya pulv təə, kookalı wei í lakı isəntə tə pə taya İso yəlaa sənau təə tike. Ama pə yeki tətəγə na yəlaa see İso ké í na təmlə. ¹³ Kookalı inə ı lapv taa ké pu hólí mpi í kəwa tə, na yəlaa payale ká sana İso ké isəna mpi í nuna na í lakı sı pə hólí sı í təma mə taa na Kilisiti Laapaalı Kupaŋ tə. Na paa sa İso tətəγə isəna mpi mə na-wə na ləlaa í talvγv mə kúpam na luγv kvləmγv tə. ¹⁴ Na paa sələməγəna-mə na İso, na paa səəli-məγə səsəm ke pəelee taa pəelee nna İso lapa-mə tə a təə. ¹⁵ İso fəə, nyá kucəəv fəi kəesvγv.

10

Pəəli təmlə tampana hvlvγv

¹ Pəəli má, ma mayamaya təkpe m ma wiikənnə-mə. Ma wei yəlaa yəγətəyi sı ye ma wə mə kiŋ ile ma wə təhe. Ama ye ma fəi mə kiŋ ile ma apalvtv kpawayale. Ma təkəyi-məγə Kilisiti kúpantv na ı ləleŋ təə sı, ² í taa ye le na waatv wei ma kəŋ mə te tə má hólí ma apalvtv. Pə taya pulv təə, ma hvv teu sı maa hvlí ma apalvtv ke mpa pa hvv sı tə təŋəyi vlvhvwee ke yem tə. ³ Kúpam tə wə tá vlvvtənvγv taa yaa, ile pə taya vlvhvwee ke yem ké tə təŋəyi na té yookina. ⁴ Ama yoou wontu nti tá yoona tə tə ta ke nti antulinya inə ı yəlaa yoona tə. İso yoou wontu nti tə pəsəyi na té wakəli təcəsəle toŋ nyənte təγə tə yoona. Tə wakəlyi pəpətv ləmayasəe. ⁵ Tə kpeesəγəna pa təna mpa pa lakı kalampaanı na pá kayatəyi sı pá taa nyı İso tə pa hvwee. Tə kəe yəlaa hvwee təna na toŋ na té tγyi Kilisiti təə sı pá nuna-ı. ⁶ Ye mu kəma na í la na pə ná sı í nuna təkpataa, ile pə kaasa mpa pa təna na paa caaki nuna tə tá səəlv puwa sı té hə pa ŋkpaŋŋ.

⁷ Paa mpi, pə tənvγv təə ké mə nyənəγəna. Ye vlvv nəγəlv ı təŋ ı taa sı Kilisiti tənna-ı, pəntv í mayası teu na í ná sı Kilisiti tı tá tətəγə, isv ı tı inı tə. ⁸ Pə taya pulv təə, paa ma sama ma tı na səsəəntv nti Tacaa ha-tv tə, fəeə u kpaa-m se. Pə ha-tvγv səsəəntv ntəyi sı pə la na í te mə taa na İso ké səsəm. Ama pə taya sı pə wakəli-mə. ⁹ Ma ŋmaakvγv ma takəlası tə, maa pəkəyi sı má kpeeti mə pəntv se. ¹⁰ Nti yəlaa yəγətəyi təγəle sı: Pəəli takəlası taa təm wə toŋ na apalvtv ké. Ama waatv wei ı mayamaya ı wə tá hekv tə ı wəe ké təhe na ı yəγətəyi wə kvnyəŋ. ¹¹ Ye wei ı yəγətəyi mpv pəntv í nyı teu sı nti tə ŋmaa tá takəlası taa ké waatv wei tə fəi mə kiŋ na nti tu la waatv wei tu wəe mə kiŋ tə, pə kaa wəe ŋkaŋka se.

¹² Tə kaa nəki na té kəena yaa té mayası tá tı na ləlaa mpa pa makı pa laŋa taa sı pa ké pulv tə. Pa ké iwəeŋ ké, na pa mayamaya pa caana pa kumayasvγv ŋku paa mayasəna pa tı tə, na pa taa pa tike ke pa kpeesəγəna təma. ¹³ Ye tá, tá kaa pəsi na té sa tá tı na pə tē caasa. Ama tə saŋ tá tı na pə kəesəna təmlə nte İso tu-tv tə tə tənaya. İso hana-tvγv mpaav sı té tala mə te. ¹⁴ İsəna pa suna-tv tə tu ŋmaana pə təə, ye tə taa kəə mə te ile mpvγvle. Ama tə tala mə tēγə teu na té heeli-məγə Kilisiti təm Laapaalı Kupaŋ. ¹⁵ Pə təə ké tu ŋmaana isəna pa suna-tv tə pə təə. Tu saŋ tá tı na ləlaa lapa təma nna tə. Ama tə caa ké sı mə taa tēmnau ke İso í səsı, iləna té pəsi na té la təmlə nte tə kəla ləŋ nyənte təcayacaya təγə mə hekv, na tə taa ŋmaana isəna İso su-tv tə pə təə. ¹⁶ Pə waalı ile tə pəsəyi té yələna Laapaalı Kupaŋ ke tetənaa mpa pa wə mə te ləlv tə pa taa, na té taa sa tá tı na nti ləlaa təma lapv ke pa təma taa tə.

¹⁷ Pa ŋmaa İso Təm taa sı: Ye wei í caa ı sa ı tı, pəntv í sa ı tı na nti Tacaa lapa tə. ¹⁸ Kúpam, pə taya vlvv wei ı nyənəyi ı tı isv ı ké pulv tə inı ı sam yana. Ama wei ı təə Tacaa yəγətəyi kúpantv təγə.

11

Mpa pa yaa pa təyi tillaa ke yem tə

¹ Ma kooliyi ké sı isəwəe í tu nyənı-m pəcəγə kpaŋtv. Pə wə mpv mēe, í nyənəyi-m mpv. ² Ma wəna isəsəemle ke mə təm taa ké, ile İso tūna-m isəsəemle nte. Pə taya pulv təə, í wəe ké isv pəeə wei ı ta nyənta apalv ke paa pəcə na má tə sı apalv kvləm kəŋ ke maa ha-ı tə, apalv

inəɣəle Kilisiti. ³ Ama ma nyanj ké si pə taa kəɔ na mə layatu saali na í lə mə na Kilisiti í krentuyu tam na pə we teu ke isəna mpi tɔ. Na pə kəɔ pə lá isu Ifa ka yeluyu na tɔm mapɪ-ɪ pəpətu tɔm ke ɪ nəɣɔ taa na í tolisi-ɪ tɔ. ⁴ Pə taya pulv, í tɛma mə taa si nəɣəlv í kəɔ í kpaali-mɛɣe nyente Yesu nəɣəlv ɪ tɔm na pə tá kɛna Yesu wei ɪ tɔm tá kpaala-mɛ tɔ. Na í tanja tətɛɣɛɣe si í mɔɣi nyente feesuyu nakuli kv tɔm na pə tá kɛna Iso Feesuyu ŋku kv tɔm tə heela-mɛ tɔ, na nyente Laapaali nəɣəlv na pə tá kɛna Laapaali Kupaŋ wei tə heela-mɛ tɔ.

⁵ Ma ta huɔ si mə nyente tillaa taa səsaa mpe pa tɛɛ-m pulv taa se. ⁶ Ama pə pəsəɣi pə wɛɛ yɔɣətaya wawawa wei ma ta nyi tɔ. Təfɔ pa ta kəli-m nyəm. Tə hula-mɛɣe m̄pɔɣú təcɛɛɛi ké paa mpi pə taa ké na paa timpi.

⁷ Waatu wei ma kpaalaya-mɛɣe Iso Laapaali Kupaŋ tɔ, faalaa ke ma kpaalaya. Ma pasa ma təɣi m̄pɔɣú si pə kusi-mɛ. Yaa ma lapa mpv tɔ kawalaya nté? ⁸ Ma tisa si Yesu seelaa kpeka lenna í feləɣi-m, ɪlɛ pə we isu ma hulɔsa aleyele na má sənə-mɛ. ⁹ Waatu wei maa we mə tɛ na kɔnyəŋ wɛna-m tɔ ma ta sukɪ mə taa nəɣəlvuy səɣəla. Pə taya pulv, tá taapalaa mpa pa luna Masetoni tɔ pa kəna-m pə təna mpi pə laŋa-m tɔ. Ma təkə ma təɣi si pə taa kəɔ na má sukɪ mə taa nəɣəlvuy səɣəla. Na mpv inəɣi maa təkəɣi ma təɣi tam. ¹⁰ Na Kilisiti tampana nna ma təkə isəntɔ tɔ ma kaa yeke mpi ma yəɔləɣəna isəntɔ tɔɣɔ yəɔlənav ke Akayi tetv təna taa. ¹¹ Pepe yelina na ma yɔɣətəɣi mpv? Ma ta səlɪ-mɛ tɔ pə tɔɔ yaa? Iso nyəmá teu si ma səlɪ-mɛ.

¹² Isu ma lakuy pənente tɔ m̄pɔɣú maa laki, ɪlena má ləsi mpa pa həŋ pa ti na pá təŋ si tá na-we tə kaa təmle tɔɣɔ pə taa. ¹³ Yəlaa mpe pá ké tillaa pəpətuɔnaa ké. Pa looliɣi nti pa laki tɔ tə taa na pá cəsəɣəna pa ti isu Kilisiti tillaa. ¹⁴ Na tələ tə fɛi piti mɛɛ, m̄pɔɣú Satanɪ maɣamaya ná cəsəɣəna ɪ ti isu isətəa tillu kupaŋ nəɣəlv. ¹⁵ Ye mpv pə fɛi piti si ɪ təmle nyəma í cəsəna pa ti isu siyisuyu lataa. Ama te, pu tɛ na pə fɛli-wɛɣe mpi pa laki tɔ.

Pəali konyəntəɣəle ke Iso təmle tɔɔ

¹⁶ Ma tasəɣi-təɣi yɔɣətuɣv ké, nəɣəlv í taa nyənɪ-m isu ma ké kpaŋtv. Yaa ye í tu nyənəɣi-m kpaŋtv ntɔ, í yaa-m kpaŋtv, ɪlena pəcɔ má pəsi na má sa ma təɣi pəcɔ tɔtɔ. ¹⁷ Nti ma yɔɣətəɣi isəntɔ tɔ pə taya ntəɣi Tacaaluyu wɛɛ si má sa ma ti ɪni. Ma yɔɣətəɣi ké isu kpaŋtv. ¹⁸ Pə taya pulv tɔɔ, timpi yəlaa lɛlaa saŋ pa ti na yulɔhɔwɛɛ ke yem tɔ, isu ma sama ma ti tɔtɔ mɛɛ. ¹⁹ Mɛ mpa mɛ mə na mə isɛ tɔ, paa pa ta tu sələmi-mɛ si í mɔv kpaŋtvnaa, í mɔɣi-wɛɣe. ²⁰ ɪ yelaa ké si pá pəsi-mɛɣe yomaa, si pá təkəna-mɛ, si pá puɣusiɣi-mɛ, si pá kpaaki mə tɔɔ na pá feləɣi, si pá makɪ mə nəsɪ. ²¹ Tá ɪcantv tɔɔ ké tá taa la mpv. Pə we fɛɛɛ si má yɔɣətəɣi mpv.

Paa na mpv tɔ, ye nəɣəlv makɪ kaŋkante si ɪ wɛna mpi ɪ ká saŋna ɪ ti tɔ, ma pəsəɣi na maa má kaŋkante tɔtɔ mɛɛ. Ma yɔɣətəɣi ké isu ma suv kpaŋtvuy. ²² Ntəŋ pa ké Hɛpəla nyəma yaa? Na má tətəɣɔ te. Ntəŋ pa ké Iseyeli nyəma yaa? Na má tətəɣɔ te. Ntəŋ pa ké Apələham piya yaa? Na má tətəɣɔ. ²³ Ntəŋ pa ké Kilisiti təmle nyəma yaa? Má ké Kilisiti təmle tv na pə kəli-wɛ. Ma lapa təmle na pə kəli-wɛ. Pa təkə-m tɔm payale na pə kəli-wɛ. Pa mapa-m na pə kəli-wɛ, səm nəɣɔ taa ké ma we tam. ²⁴ Tɔm kakpasɪ ke Yuta nyəma mapa-m akpatɛɛ pəɣəlayafɛi nule nule. ²⁵ Lom nyəma ná mapa-m tɔm tooso, pa yaya-m pɛɛ ke tɔm kulɔm si pa kuy-m. Tɔm tooso ké lum lipa kpuləŋ wei ɪ taa ma wɛɛ tɔ, ma caya ilim kulɔməm na ahoo kulɔmɛɛ ke tenku taa. ²⁶ Ma cəɔv katatəlaya taa, pusi na ŋmulaa niŋ taa ké ma wɛɛ. Səm nəɣɔ taa ké ma we ma Yuta nyəma maɣamaya hekv taa, na səm nəɣɔ taa ké ma we kpaɪ nyəma tɛ. Na səm nəɣɔ taa ké ma we acalɛɛ taa, na səm nəɣɔ taa ké ma we wolaya tetv taa. Na səm nəɣɔ taa ké ma we tenku taa. Na səm nəɣɔ taa ké ma we tá taapalaa kɔcəsaa kin. ²⁷ Pa yaa si kaŋkaŋsi tɛma na wahalanaa səsaa tɔ, má nana. Tɔm payale ke maa kpətəɣi isələ. Nyəɔsɪ na lukətv tɔ, paa pəsəɣi. Ma kpisa kutəɣɔv təɣɔv ke wulee wulee. Ma təɣɔ wahala na watv, paa wontuyv kutakuyv ma fɛina. ²⁸ Na pə tu kaasa mpi tɔ, maa yɔɣətəɣi pə tɔm. Yesu seelaa kpeka təna tɔm nəɣəseɛ ná kuyv-m paa kuyəŋkuyv. ²⁹ Ye yulv nəɣəlv lapa ɪcam, má laki ɪcam tətəɣɔ. Ye pə tv nəɣəlv ke isayatu lapv, pə wuki-m ké təsəŋŋ.

³⁰ Ye pə wɛɛ si má sa ma tɔ̀xɔ̀lɔ̀, ma ɪcantu ma ɪcantu cɔ̀lɔ̀yɔ̀ maa saɲna ma ti. ³¹ Tacaɔ Yesu Caa Isɔ nyɛ́má si maa looliyi. Inɛ́yi paa saɲ tam. ³² Maa wɛ Tamasi tɔ̀, wulav sɔ̀sɔ Aletasi su kufɛ́nɛɛ wei kɛ tɛ́na tɔ̀ ɪ su taɲlaa kɛ kolunɔ̀ ɲka ka cɔ̀na ɪcate tɔ̀ ka nɔ̀yɔ̀ si pá kpa-m. ³³ Ama pa tu-m sɔ̀tɔ̀ku sɔ̀sɔ́v taa na pá tisi-m na ɪcate kolunɔ̀ ɲkɛ ka pɛ́tote. Mpu pə yelina na má fiti ɪ nin taa.

12

Mpi mpi pə hovla Pɔ̀lɪ na í ná tɔ̀

¹ Paa ti sam fɛ́i teu tɔ̀, ɪsu ma sama ma ti. Pə lapa-m ɪsu toosee taka na má ná mpi mpi na mpi Tacaɔ kulaa na í hólí-m tɔ̀, maa yɔ̀yɔ̀tɪ pə tɔ̀m kɛ pɛ́nɛntɛ. ² Ma nyɛ́má ɪsɔ sɛɛlv nɔ̀yɔ̀lv, pusɪ lapa naanɔ̀wa na liyiti kɔ̀lv pə kraasɔ̀yɔ̀-ɪ hatuu ɪsɔ́taa tɔ̀. Ma ta nyɪ si pə kraasa-ɪ tampana yaa pə lapa-ɪ ɪsu toosee taka kɛ kɔ̀lavu tɔ̀. Ama Isɔ tike nyɛ́mna. ³ Ma nyɛ́má si kɔ̀pam pə kraasa yɔ̀lv inɛ́yi hatuu alɛ́sanna taa. Ma tasɛ́yi yɔ̀yɔ̀tɔ̀yɔ̀v si ma ta nyɪ si tampana pə kraasa-ɪ yaa pə lapa-ɪ toosee taka kɛ kɔ̀lavu tɔ̀. Ama Isɔ tike nyɛ́mna. ⁴ Na í nu pa yɔ̀yɔ̀tɔ̀yɔ̀v tɛ́naya tɔ̀mnaa mpa yɔ̀lv kaa pɛ́si na í yɔ̀yɔ̀tɪ tɔ̀, na pə ta tu hav yɔ̀lv pəyaya si ká yɔ̀yɔ̀tɪ tɔ̀. ⁵ Yɔ̀lv inɛ́ maa samɪ-ɪ, ɪɛ ma mayamaya ma kaa sa ma ti se. Ye pə wɛ sam, ma ɪcantu kin kɛ maa sana ma ti. ⁶ Ye ma ti sam kɛ maa pɛ́kaya ma taa la kraɲtu se. Pə taya pulv tɔ̀, tampana kɛ maa heelaya tɔ̀ se. Ama ma kpa ma tɛ́yi na ma ti sam, maa caa si nɔ̀yɔ̀lv í nyɛ́ni-m si ma kɛ pulv na pɛ́ kɛli ɪsɛ́na mpi í naaki na í nukɪ si ma lakɪ tɔ̀.

⁷ Pə tu-m ma tɔ̀nɔ̀yɔ̀v taa kɛ kutɔ̀ɲ kɔ̀wɛwuv si ma taa saɲ ma ti si maya pə kula sɔ̀sɔ́ntu na pɛ́ hólí. ɪɛ kutɔ̀ɲ ɲkv ku wɛ kɛ ɪsu Satanɪ tillu wei ɪ tilaa tɔ̀ si í kayati-m na má taa sa ma ti tɔ̀. ⁸ Tɔ̀m tooso kɛ ma sɛ́lɛ́ma Tacaɔ kɛ kutɔ̀ɲ kɔ̀nɛ ku tɔ̀ si í waasi-m-kv. ⁹ Ama ɪ cɔ̀-m si ɪ pɛ́ɛɛ paasi, pulv ta kaasi si í tasa-m lavu, si pə taya pulv tɔ̀, ma ɪcantu taa kɛ inɪ ɪ toma ná naa teu. Ye mpv ma ɪcantu kɛ maa sana ma ti na Kilisiti toma kenti ma tɔ̀. ¹⁰ Pə tɔ̀ kɛ ɪcantu na kutɔ̀vɲ na ɪsɛ́nyɛ́ɲɛ na wahalanaa na lanɲwakɛ́llɛ sɔ̀sɔ́ɛ, pə tɛ́na mpi ma naa ɪsɛ́ntɔ̀yɔ̀ Kilisiti tɔ̀ tɔ̀ ma mɔ̀yɛ́lɔ̀yɛ́na-wɛ́yi. Pə taya pulv tɔ̀, ma kɛ ɪcam ɪɛ ma toɲ taa toɲ nté tɛ́na.

Kɔlenti nyɛ́ma tɔ̀m caalɔ̀yɔ̀v kɛ Pɔ̀lɪ

¹¹ Ma yɔ̀yɔ̀tɔ̀yɔ̀v kɛ ɪsu ma sɔ̀v kraɲyɔ̀v, ɪɛ mə yelina na má yɔ̀yɔ̀tɔ̀yɔ̀v mpv. Pu mɔ̀na ɪsu mu sɛ́enna ma tɔ̀. Mpi tɔ̀, paa ma ta kɛ pulv tɔ̀ mə nyɛ́ntɛ tillaa sɔ̀saa mpe pa ta tɛɛ-m pulv. ¹² Pə lapa tɛ́ma wena a hólóyí si ma kɛ tillu tɔ̀yɔ̀ mə hekv taa na suulu sɔ̀sɔ mɛɛ. Sɔ̀yɔ̀ntu tɛ́ma na Isɔ kɔ̀kɔ̀lv nyɛ́m na piti tɛ́ma kɛ a lapɛ́naa. ¹³ Nti tɛ́ taa kɛ pa ta la-mɛ ɪsu pa lakɔ̀yɔ̀v Yesu sɛ́ɛlaa kpeka lenna tɔ̀ ye pə taya tɔ̀kɔ̀yɔ̀v mpi mə ta tɔ̀ki-m tɔ̀ pə paasi? Ma tɔ̀m sɛ́pɛ́na-mɛyɛ tɛ́nɛ inɪ tɛ́ taa.

¹⁴ Ma nyɛ́sɛ́yi ma ti si ma kɔ̀ɲ mə tɛ́yɛ tɔ̀m tooso nyɛ́m, ɪɛ maa caa si í tɔ̀ki-m se. Mə mayamaya kɛ ma caa pə taya mə liyitee. Pə taya piya calɛ́sɛ́yɛ́na liyitee si si tɔ̀ si caanaa. Ama caanaa calɛ́sɛ́yɛ́na liyitee si pa tɔ̀na pa piya. ¹⁵ Ye ma ma lanɲhulɔ̀mɛ nté si má tɔ̀yɔ̀ mə tɔ̀ kɛ pə tɛ́na mpi ma wena tɔ̀, paa ma ti má kv na pɛ́ sɛ́na-mɛ. Ye máá sɔ̀la-mɛyɛ mɔ̀pɔ̀yɔ̀v teu ɪɛ, mu məɲna maya sɔ̀lvɔ̀v kɛ pɛ́cɔ̀?

¹⁶ ɪ nyɛ́má teu si ma ta musɛ́na-mɛ. Ama lɛ́laa ná tɛ́na-tɪ si acilayatu kɛ ma lapɛ́naa na má nyɪ-mɛyɛ katɔ̀si na pɛ́pɛ́tɔ̀naa na má kpa-mɛ. ¹⁷ Mpa ma tila mə kin tɔ̀ pa taa nɔ̀yɔ̀lv lapa na má tɔ̀yɔ̀ mə tɔ̀? ¹⁸ Ma wiina Titu si í polo mə tɛ́ na ma tɛ́nsa ɪ waali kɛ tá taapalv ɪɛ. Yaa í caa í tɔ̀ si Titu tɔ̀yɔ̀na mə tɔ̀ kɛ? Pə taya ma yaasi na ma ɪkpatɛ kɛ Titu tɛ́ɲaa?

¹⁹ Ntanyi pə kraɲav waatu nɔ̀yɔ̀lv tɔ̀ ɪ huv keɛ si tɛ́ pɛ́kɔ̀yɔ̀v si tɛ́ keɛli tá nyóɔ́ɲ tɔ̀. Aa pə taya mpv. ɪsɛ́na Kilisiti caaki tɔ̀ mɔ̀pɔ̀yɔ̀v tɔ̀ yɔ̀yɔ̀tɔ̀yɔ̀v Isɔ ɪsɛ́ntaa. Tá taapalaa kɔ̀pama tɛ́ heeliyi-mɛyɛ pə tɛ́naya mɔ̀pɔ̀yɔ̀v si í pulv lɔ̀lv. ²⁰ Ma nyan si ye ma kɔ̀ma na má tala mə tɛ́ má taa mayana-mɛyɛ nti maa caa tɔ̀ tɛ́ taa, na mu taa na nti mu caa tɔ̀yɔ̀v ma kin. Ma nyan kɛ si pɛ́ taa kɔ̀ na yoo, na ɪsɛ́sɛ́mɛ, na pááná, na kɔ̀lvɔ̀v pɛ́kɔ̀yɔ̀v, na kutɔ̀vɲ, na yɔ̀yɔ̀tɔ̀yɔ̀v kraɲ nyɛ́ɲka, na ɪsɛ́cav, na liyituɔ̀yɔ̀v pɛ́ wɛɛ. ²¹ Ma nyan kɛ si má tala mə kin ma Isɔ í taa pasa-m mə ɪsɛ́ntaa na má kɔ̀ na má wii yɛ́laa payalɛ́ mpa pa lapa ɪsayatɔ̀naa kɛ tuu lɔ̀ɲ, na pá tá yeɛ tetelakasi, na asilima, na yaasi ɪsayav wei paa tɔ̀kaa tɔ̀ pa tɔ̀.

13

Kantakaya kvkpaalɔv na sɛɛv

¹ Tɔm tooso nyɛm ntɛ ma caa kɔntɛ kɛ mɛ tɛ tɔ. Aseeta nyɛma naale yaa tooso kɔ hɔlɛna tɔmnaa tɛna mpa pa wɛɛ tɔ pa tampana na pɛcɔ. Pa ɲmaa ɲpɔyɔ Iɔ Tɔm taa kɛ. ² Ma kpaalɔyɛ tuu mpa paa lapa ɪsɔyɔtɔ tɔ na lɛlaa sɪ ye ma kɔma na mɔ kɔɔ sɪ ma naa-mɛ, ma kaa wii nɔyɔlv pɛtɔɔtɛ. Maa kɔma tɔm naale nyɛm tɔ ma tɛma-mɛyɛ kpaalɔyɛv kɛ mpv. Pɛnɛntɛ ma fɛi mɛ kin ɪlɛ ma tasɔyɛ-mɛyɛv kpaalɔyɛv. ³ Ntɔɲ ɪ caa ɪ nɔ sɪ Kilisiti tɔɲ kɛ ma yɔyɔtɔyɔna yaa pɛ taya Kilisiti tɔɲ yaa? ɪ kɔ nɔ mɛɛ. Kilisiti ɪ hɔlɔyɛ ɪ cantɔ natɔlɔyɛ mɛ tɔm taa se. Ama toma kɛ ɪ hɔlɔyɛ mɛ hɛkv. ⁴ Paa na mpv ɪ cantɔ tɔɔ kɛ pa kama-ɪ sɛm tesika tɔɔ. Ama ɪ wɛna ɪ weesuyɛv kɛ Iɔ toma taa. Tɔ na-ɪ tɛ kpɛntaa kɛ, na tɛ kɛ acamaa tɔtɔyɔ. Ama yaasi wei tɛ lakɛna mɛ kin tɔ pɛ hɔlɔyɛ kɛ sɪ tɔ na-ɪ tɛ wɛna weesuyɛv kɛ Iɔ toma tɔɔ.

⁵ ɪ maɲasɪ mɛ maɲamaɲa mɛ tɪ na ɪ fɛɲ mɛ tɪ na ɪ nɔ sɪ ɪ tɔka Iɔsɛɛɛɛ mpaav yaa ɪ tɔ tɔki. Ntɔɲ ɪ nyɛmɔ teu sɪ Kilisiti wɛ mɛ kin na? Tɔv, ɪ tɛmna Iɔ na mɛ taa tɔ, ye ɪ pɛsaa na ɪ hɔlɔ tampana kɛ mpv ɪlɛ, mpvɔlɛ. ⁶ Ma hɔv sɪ ɪ nyɛmɔ teu sɪ tɔ kin, tɛ pɛsɔyɛ na tɛ hɔlɔ mpv mɛɛ. ⁷ Iɔ kɛ tɛ sɔlɛmɔyɛ sɪ ɪ yɛɛ na ɪ taa la kawalaya nakɔli. Tu caa sɪ tɛ hɔlɔ tɛnɛ tɛ taa kɛ mpi tɛ pɛsɔyɛ tɔ, paa pu lu sɪ pɛsɔyɛv kɛ tu pɛsɔyɛ, kɔpantɔv kɛ tɛ caa mu laki. ⁸ Pɛ taya pulɔ tɔɔ, tɛ kaa pɛsɪ na tɛ lu Iɔ tampana waali. Iɔ tampana anɔyɛv tu lana. ⁹ Tɔ kɛv acamaa na mu kɛ tɔɲtɔnaa tɔ, tɔ laɲa hɔlvmaa kɛ. Pɛ tɔɔ tɔtɔyɔ tɛ sɔlɛmɔyɛ sɪ ɪ la kɔpantɔv kɛ teu. ¹⁰ Mpi pɛ tɔɔ ma wɛ-mɛ na poolɔɲ na ma ɲmaa-mɛyɛ takɔlaya tɔyɔɛ sɪ waatɔv wei maa kɔɔ mɛ kin tɔ ma taa lana-mɛ na tɔɲ kɛ toma nna Tacaɔ ha-m tɔ. Pɛ ha-m toma anɔyɛv sɪ pɛ la na ɪ polo lɔlɔ, pɛ ta ha-m-yɛ sɪ pɛ wakɔli-mɛ.

¹¹ Pɛnɛntɛ ma taapalaa pɛ lapa wulee. ɪ lv sɪ ɪ tɛ teu. ɪ sɔɔsɔyɛv tɛmɔyɔv apalɔv. ɪ wɛɛ nɔyɔv kɔlvmaɲa, na ɪ wɛɛ tɛma na lɛɛɲ. Iɔ wei ɪ sɔlɔyɛv na ɪ haɔ alaafɔyɔ tɔ ɪ wɛɛ mɛ kin.

¹² ɪ sɛɛ tɛmɔyɔv teu na ɪ lɛli.

Iɔ yɔlaa tɛna sɛɛ-mɛ.

¹³ Tacaɔ Yesu Kilisiti pɛɛɛɛ na Iɔ sɔlɔyɛv na kpɛntɔyɛv ɲku Feesuyɛv Naɲɲtɔv kɔɲna tɔ pɛ wɛɛ mɛ tɛna mɛ kin.

TAKĒLAYA NKA PŌLI NMAAWA

KALATI NYĒMA TŌ

Kutvlvtv

PŌli ŋmaa takēlaya kaneyē Kalati Iso seelaa mpa i mayamaya i pona Laapaali kupaŋ na pa mu tō. I ka nuwaya si yēlaa kōma na pa seyesēyi-weye Yuta nyēma kulaputu. Ie i lanje ta heena pa kuysesētū nti. Pē tō kē i tōma si: Laapaali Kupaŋ wei ma heela-me tō i ta ke wei yulu lupa kulupu tō (1:11). I yōgōtaa tōtō si Iso pēlee yakēna yulu, pē taya kulaputu tēnyu tō. Pē tō kē pē we si tē tē Feesuyu Nanjtu nyēntu pē taya yēlaa nyēntu.

Isəna pa faya Kalati takēlaya tō:

Laapaali Kupaŋ we kulvm kē, titite 1-2

Iso pēlee yakēna yulu nyūyū, titite 3

Iso seelb wei i fita yomle tō na i kulapāle, titite 4-5

Kutākētū, titite 6

Seetv

¹ Maya tillu PŌli, ile pē taya isu yēlaa tōna-m tiluyu. Pēyele pē taya isu yulu nōyōlu i telēsəna-m tiluyu mpi. Ama Yesu Kilisiti na Caa Iso wei i ka feesa-i waatu wei i sēpa tō mpe pa mayamaya pa tōna-m-wi. ² Mā na ma taapalaa mpa pa tōna pa we cāne tō tē tamsəna na tē ŋmaa takēlaya kaneyē Kalati Yesu seelaa kpeka me si tē seeki-me. ³ Taca Iso na tā Sōsō Yesu Kilisiti pā hōli-meyē pēlee na pā ha-meyē alaafāya. ⁴ Kilisiti inu i hana i ti si i ya-tuyū tā isayatu taa na i ləsi-tuyū kuyēē kutakēsəŋ inē i taa, na mpv inu pē kē Taca luyū nyēntu kē. ⁵ Tō tō Iso kē teeli ke tam tō. Ami.

Laapaali kulvm inayāle kulvm takōŋ

⁶ Ma ta hu si i ká ha siyile ke mpyō lōŋ ke wei i yaa-meyē Kilisiti pēlee tō tō na i tēŋ Laapaali Kupaŋ lelū, ma tutaa kē. ⁷ Ma yōgōtuyū mpv tō pē taya isu Laapaalēnaa Kupama we naale se. Ama ma nawaya si yēlaa we na pā laki-meyē yēyēle na pā caa pa kee Kilisiti Laapaali Kupaŋ inu. ⁸ Ye nōyōlu kōma na i heeli-meyē Laapaali kufalu nōyōlu na pē tā kē wei tē tema-meyē heeluyu tō, Iso ká nana pōntu paa i kē awe. Paa tā taa yulu mayamaya, paa isōtaa tillu nōyōlu mayamaya. ⁹ Tu tema-meyē heeluyu na ma tasēyi-meyē heeluyu ke mpv, si ye nōyōlu kōma na i heeli-meyē Laapaali kufalu nōyōlu na pē tā kē wei i tema moyū tō, Iso ká náná pōntu.

¹⁰ Ie pē luwa si yēlaa isante ntē ma caa yaa we? Aai, ama Iso isante ke ma pēekāyi. Ma caa si yēlaa lanja i heena-m? Ye maa caakaya si yēlaa lanja i heena-m ma taa la Kilisiti tēmlē tū.

Isəna pə lapa na PŌli pəsi tillu tō

¹¹ Ma taapalaa ma heeliyi-me tēfoo si Laapaali Kupaŋ wei ma heela-me tō i ta ke wei yulu lupa kulupu tō. ¹² Ma ta nu-tēyi yulu nōyōlu i kin. Pē taya yulu nōyōlu seyesəna-m, ama Yesu Kilisiti mayamaya kulina tē tō na má nyi-ti.

¹³ I nu isəna ma yaasi ka we waatu wei maa seesa isəle na Yuta nyēma Iso seev tō. Na i nyēmá isəna maa naasaya Iso seelaa kpeka tēkanjan na má seesa isəle si ma wakēlōyi-we tēkpataa tō. ¹⁴ Mpa paa kē ma piitim nyēma na pā kē ma saalanaa tō pa taa nōyōlu ta hanjnam puluyū tā Yuta Iso seev taa. Isəna maa tēŋaya tā caanaa kōtasi tō pē fēi keesuyū.

¹⁵ Ama Iso suulu tō i lēsa-m na ma mpaa ke waatu wei pa ta tu lūlētā-m tō, na i yaa-m si má la i tēmlē. ¹⁶ Pē kōma na pē maya Iso na i kuli i Pəyalū tō si má nyēmi-i tēcēi, na má seyesi mpa pa ta ke Yuta nyēma tōŋ i tēm Laapaali Kupaŋ tō ma ta polo nōyōlu cōlōŋ saawala lapv. ¹⁷ Pēyele ma ta polo Yosalem si ma naa mpa pa lapa tillaa na ma tō tō. Ama ma tē Alapv ke kpakpaa, pēle pē waali ilēna má mēli Tamasi. ¹⁸ Pēle pē waali pē lapa pusī tooso tōŋ ma

pola Yosalem si ma nyəŋ Piyee. Uena má na ílé té caya wee naanowa na kakpasí. ¹⁹ Ma na tillaa taa nəŋəlv tə ta na ye pə taya Tacaa neu Saaki.

²⁰ Tampána təm ke ma keesəyi-meŋe takəlaya taa cəne, na Iso maa looliyi.

²¹ Pəle pə waali ma cəw Silii na Silisii pa tetvnaa taa. ²² Pə na pə mpv tə Yuta tetv taa Yesu seelaa kpeka ta keesita-m. ²³ Ama pa yəŋəta ma təm ké na mpe pá nu kunu, si wei iní ka naasaya-tv tə kayana í təŋna Iso seev mpi í ka seesa isəle si í wakəli təkpaata tə pə waasu lapv. ²⁴ Na pá san Iso ké ma təw.

2

Pəli na tillaa ləlaa

¹ Pə lapa pusi naanowa na liyiti uena má məli Yosalem, na Panapaasi su-m, na má kpenna Titv tətə. ² Pə taya pulv təw ké ma pola Yosalem, Iso hvləna-m si pə wee si təlasí má polo ké. Ma na təna nyvŋv nyəma tə kota tá tike, uena má kpaŋa Laapaali Kupaŋ wei ma laki mpa pa ta ke Yuta nyəma tə í təm na má keesi-we təccei. Ma luyv taa fei si mpi ma tema lapv na mpi ma təŋna lapv tə pə pəsi yem. ³ Na Titv wei í təŋa-m mpv na í ké Kələeki tv tə pa ta caali-í si í pəli. ⁴ Ama acesaacesaa nyəma mpa pa sita tá həkvtə pəle pa lvpəna si í pəli. Acesaacesaa nyəma mpe, pa ləlaa ké təkəv na pá svv tá həkvtə, si pa feŋiyi na pá ná tá na Yesu Kilisiti tə kpentaa na tə we kasayampiitu nti tə taa tə. Pa caakaya ké si pá pəsi-tvŋv yomaa. ⁵ Ama tá tá ha-weŋe pə mpaav ke paa pəcə mayamaya. Tá səlaa ké si mə təw ile té təkí Laapaali Kupaŋ tampána təkpaŋkpaŋkpa.

⁶ Mpa ma təŋ si nyvŋv nyəma ke mpv tə, təw, ma ta nyi si tampána mpeŋele nyvŋv nyəma yaa we tə. Ile paa pa tu ké mpa te, pə kulvm. Iso ile u nyənəŋi təw tə se. Mpe iní pa taa nəŋəlv ta tasa-m təm kvfatv natələŋi səsvŋv si má la. ⁷ Ama pa nawaŋa təkəlekele si Iso tv-m təmle si má heeli Laapaali Kupaŋ ke mpa pa ta ke Yuta nyəma təŋə teitei isv í tv Piyee ile si í heeli Laapaali Kupaŋ ke Yuta nyəma tə. ⁸ Isv Iso kpaŋ Piyee ke tillu si í paasəna Yuta nyəma tə mpv tətəŋə í kpa maya tillu si má paasəna mpa pa ta ke Yuta nyəma tə. ⁹ Saaki na Piyee na Yoħaani, mpa mpe pa nyənəŋi mpv si pa nyvŋv nyəma tə, pəle pa nawa si Iso paasaa ké na í tv təmle ntəŋe ma niŋ taa na tə mpa. Uena pá kpa má na Panapaasi tá niŋ taa na pá ciyiti. Tə lapa nəŋə kulvmaya ke mpv, uena tá təna tə yəŋəti na té tisi təma si táa mələna mpa pa ta ke Yuta nyəma tə pa kiŋ na mpe pá polo Yuta nyəma kiŋ. ¹⁰ Ama nti pa wiina-tv təŋəle si, té təwsi pa konyəntvnaa mpe pa təw, na ma lapa teu ke nti pa yəŋəta mpv si té la tə.

Pəli kalənav ke Piyee ke Antiyəka

¹¹ Waatv wei Piyee kəma Antiyəka tə ma yona-í yəlaa taa ké í toola mpaav tə pə təw. ¹² Nti tə taa í toolaa təŋəle si, Saaki ka tila napəli, na waatv wei pəle pa ta tata tə, Piyee na tá taapalaa mpa pa ta ke Yuta nyəma tə pa təkayana. Ama pəle pa kəma na pá tala, uena í se mpa pa ta ke Yuta nyəma tə pa cələŋə təŋəv. Pə taya pulv, í nyanayana mpa pa səla pəlvŋv təm tə. ¹³ Tá taapalaa Yuta nyəma mpa pə kaasaa tə pəle pa təŋa Piyee ikpate tətə, haləna pə kpeŋna Panapaasi na pá teləsi ileŋe pa icantv nti. ¹⁴ Saa wei ma nawa si pa tənte ta maya na pa ta təŋ Laapaali Kupaŋ tampána ke teitei tə, ma təma Piyee ke yəlaa təna isəntaa si: N ké Yuta tv pəyele n lapa cəneŋe isv wei í ta ke Yuta tv tə, n ta la isv Yuta tv ka la tə. Ile isənaya n nyəma si nəənəw n ká la na í caali mpa pa ta ke Yuta nyəma tə si pá la isv Yuta nyəma?

Táa tem na Iso yakəna paa wei í nyvŋv

¹⁵ Tá mayamaya tə ké Yuta nyəma ké təsiyisiyi, tə ta ke asayaa isv piitim lempí nyəma. ¹⁶ Paa na mpv tə nyəma si pə taya isv yvlv təŋəŋv kvsəsutv təŋə Iso nyənəŋi-í yvlvpaŋ. Ama í təŋəŋv í taa na Yesu Kilisiti təŋə. Tá mayamaya isəntə, tá temna Yesu Kilisiti inəŋi tá taa kəna Iso nyənəŋi-tvŋv yvlvpama. Tə tema tá taa na Yesu Kilisiti təŋə yoo, pə taya kvsəsutv təŋəŋv təw. Pə taya pulv, Iso kaa nyəni nəŋəlvŋv yvlvpaŋ ke í kvsəsutv təŋəŋv təw. ¹⁷ Ye tə lukí si Kilisiti təw pa nyənəŋi-tvŋv yvlvpama təŋə pə naa si tə ké asayaa isv mpa pa ta ke Yuta nyəma tə, ile pə wee si Kilisiti kele isayato caa yaa isəna? Aai, pə taya mpyóŋ paa pəcə. ¹⁸ Ye ma kulaa

na má tayanəgi ηman ke mpi ma tema yəkuvu tə, pəle pə húləyí kέ sɪ ma ta ke kusəsutu təɲlɔ nəɟɔlɔ. ¹⁹ Ye kusəsutu təm taa, ma səpaya tənəŋnan, na kusəsutu nti tə mayamaya tə kɔna-mmpu. Na pə lapa-m ɲpúyó sɪ má wεε Isə tike tə. Pa kɔ má na Kilisiti ke səm tesika tə. ²⁰ Na ma wεu isəntəyɔ kayana tə pə taya ma mayamaya ma wenna. Ama Kilisiti wenna ma taa. Weesuyu ηku ma wena saŋa taa isəntə tə ma tɛŋ ma taa na Isə Pəyalɔ təyɔ ma wena-kɔ. Isə Pəyalɔ ɪnɪ ɪ sɔlənə-m na í sɪ ma səm. ²¹ Maa kpaləyɪ Isə kucəu se. Ye kusəsutu ka yekayana na yulɔ pəsəyɪ kupaŋ ke Isə isəntaa, ɪle pə wε isu Kilisiti səpa yem kele.

3

Kusəsutu na táá tem na Isə pə təm

¹ Aaa, Kalati kumeləməŋ me, ɪle nəɟɔlɔ nyala-meyε konyalɔ yaa isəna? Anɪ meye pa tema keesuyɔ ke Kilisiti tesika tə səm təm təkəlekele ke teu. ² ɪle təm kulɔmtɔ təkəŋ kέ ma pəsəyɪ-me, sɪ í təŋyɔ Isə kusəsutu təyɔ í hika Isə Feesuyɔ yaa í nuw Laapaalɪ Kupaŋ na í mu-ɪ təyɔ í hikaa? ɪ cə-m na má nu. ³ Mə kumeləntɔ tə ɲpúyó? Isə Feesuyɔ tɔŋ ke í hikina mə təyɪ kancaalaya, ɪlena nɔnɔ í caa í téesəna mə mayamaya mə tɔŋ na? ⁴ Pə lapa pə lapa mə heku na í hii layatɔnaa mpa tə pəle pa pəsə yem kele yaa? Aai, pə kaa pəsɪ yem kέ mpu meε. ⁵ Isu Isə celuyɔ-meyε ɪ Feesuyɔ na í laki piti təma ke mə heku ke mpu tə, mə kusəsutu təŋyɔ tə, yaa mə Laapaalɪ Kupaŋ nuw na ɪ muɔy tə kέ pə laki mpu?

⁶ Mpu ɪnɪ pə yelina na pá ηmaa Apələham təm ke Isə Təm taa sɪ: ɪ tema Isə na ɪ taa, na ɪ taa tem mpəyɪ Isə ná nawa na ɪlé í yaa-ɪ yulɔpaŋ na í mu-ɪ. ⁷ Pə tə kέ í ká nyɪ teu sɪ, mpa pa tema pa taa na Isə təyɔle Apələham piya təsiyisiyɪ. ⁸ Pə mayamaya pə tu wε Isə Təm taa kέ mpu sɪ: Mpa pa ta ke Yuta nyəma tə paa kə na pá tɛ pa taa na Isə, ɪlena pá pəsɪ yulɔpama. Na pə tə ɪnəyɪ hatuu ləŋ Isə heela Apələham ke təm kupantɔ tənɛ na tɛ wε ηmaatɔ taa sɪ: Nyá tə kέ Isə ká la atɛ yəlaa tənaya kupantɔ. ⁹ Apələham tema Isə na ɪ taa na Isə lapɪ-ɪ kupantɔ. Na mpu tətəyɔ pa tənə mpa pa tɛŋ pa taa na Isə tə, ɪlé ɪ laki-weyε kupantɔ ke mpu tətəyɔ.

¹⁰ Mpa pa wεε na pá tɛeləyɪ sɪ pa kusəsutu təŋyɔ tə kέ pa hikiyɪ kupantɔ tə pá na mpusi kele. Tə mayamaya ke pa yəɟɔta Isə Təm taa sɪ: Mpusi tɔ nte wei ɪ təŋəyɪ pə tənə mpi pa ηmaawa kusəsutu takəlaya taa təyɔ tam tə. ¹¹ Pə tu naaki mpu təkəlekele sɪ nəɟɔlɔ kaa pəsɪ yulɔpaŋ ke Isə isəntaa kέ kusəsutu təŋyɔ tə. Ama pa ηmaa Isə Təm taa təkpaata sɪ: Wei ɪ kέ yulɔpaŋ ke Isə isəntaa sɪ ɪ tema ɪ taa tə pə tə tə, pɔntɔ tike tɔləyənə-tɪ. ¹² Pə taya pulɔ tə, kusəsutu təŋyɔ na táá temnav ke Isə tá kaa pulɔ. Ama pə wεε kέ isu pa yəɟɔtəyɔ Isə Təm taa tə sɪ: Wei ɪ təkə kusəsutu təmnaa tənə tə, pɔntɔ ká tɔlɪ-təyɪ tə tə.

¹³ Isəna Kilisiti lapa na í səyəlɪ tá mpusi ke ɪ mayamaya ɪ nyuyɔ taa tə pə tə kέ ɪ pəsaa na í ləsɪ kusəsutu mpusi ɪnəyɪ tá tə. Tə mayamaya ke pa yəɟɔta Isə Təm taa sɪ: Ye pa laalaa na pá pusi wei na təyɔ, mpusi tɔ kέ. ¹⁴ Pə lapa ɲpúyó sɪ kupantɔ nti Isə ka təma sɪ ɪ laki Apələham tə, í la-təyɪ mpa pa ta ke Yuta nyəma təyɔ Yesu Kilisiti tə. Na tá táá temnav ke Isə yelina na tɛ hiki Feesuyɔ Naŋŋtɔ wei Isə ka təma sɪ ɪ ká ha-tɔ tə.

Kusəsutu na Isə kupantɔnaa pə təm

¹⁵ Ma taapalaa ma keesəyɪ-meyε yəlaa tá ta kulaputɔ na í cəkəna. Ye yulɔ cayaa na í tayanɪ pə tənə təmamam kέ isəna ɪ caa pá lana ɪ wɛnav ke ɪ səm waalɪ, na í tɔ takəlaya taa na í sɪ, nəɟɔlɔ ɪ pəsəyɪ na í ku-tɪ yaa í sɔsɪ ɪ nyəntɔ ke tə tə. ¹⁶ Anha, ɲpúyó pə wεε na nti Isə ka təma sɪ ɪ ká la Apələham na ɪ pəyaya tə. Pa ta ηmaa Isə Təm taa sɪ ɪ piya, sɪ pə taa kə na pá lá isu yəlaa payale. Ama pa təmayə sɪ: Nyá pəyaya, sɪ pə húlɪ sɪ yulɔ kulɔm ke pa paasənaa, na yulɔ ɪnəyɔle Kilisiti. ¹⁷ Nti ma caa ma húlɪ təyɔle sɪ: Isə ka tayanə nti ɪ caa í na ɪ yəlaa pá la tə, haləna í tə sɪ ɪ ká təkɪ ɪ nəyɔ suw. Pə kəma na pusɪ la nasəle na hɪu na naanɔwa (430) kέ, ɪlena kusəsutu təm lɪ. Kusəsutu təm lɪw mpu tə, pə feɪ sɪ təle tɛ kɔ nti Isə tema tayanuyɔ tə, na mpi mpi ɪ təma sɪ ɪ ká la yəlaa tə təle tə saalɪ yem. ¹⁸ Pə taya pulɔ, ye isu kusəsutu təkəlaa ke Isə təŋəyɪ na í haa ɪ kucəŋ wei ɪ ka suwa ɪ yəlaa tə tə, ɪle pə taya nəyɔ suw nté. Ama cənɛ ɪle Isə ka təma sɪ ɪ ká la Apələham ke kupantɔ təyɔ ɪ lapa-ɪ-təyɪ faalaa.

¹⁹ Pepe nyuyv tɔɔ kɛ pa su kiinj ilɛ? Pa sɔɔsa ilɛyɛ suu kɛ si pɔ hɔlɪ yɔlaa kɛ pa kulapɔtv nti Isɔ u caa tɔ. Pɔ wɛɛ si kusɛsɔtv nti tɔ caya mpv, halɛna Apɔlaham pɔyaya ŋka ka tɔɔ Isɔ ka tɔma si i ká la kɔpantv nti tɔ ká kɔɔ. Na isɔtaa tillaa kɛ Isɔ tilina kusɛsɔtv nti, na yɔlv kɛ pɛlɛ pa cɛlaa si i tɛlɛsi i lɛlaa. ²⁰ Ama ye timpi pɔ kɛ si yɔlv kulɔm tɔm kɛ pɔ paasɛnaa, ilɛ tɛlɛsɔlv nɔyɔlv i kaa wɛɛ pɔ taa tɔtɔ. Na mpv inɔyɪ pɔ tu wɛɛ, Isɔ wɛ kulɔm kɛ.

Kusɛsɔtv nyuyv

²¹ Ilɛ pɔ luwa si kusɛsɔtv na mpi mpi Isɔ tɔma si i ká la tɔ pu kɛntɔyɪ kɛlɛ? Aai, pɔ taya mpv se, paa pɛɔ. Ye paa tv kusɛsɔtv natɛli nti tɔ pɛsɔyɪ na tɔ lá na yɔlaa hiki weesuɔyɪ, aŋhaa, ilɛ kusɛsɔtv tɔŋyɔv ka yekayana ntɛ na yɔlv pɛsɔyɪ kɔpɔŋ kɛ Isɔ isɛntaa. ²² Ama pa ŋmaawa Isɔ Tɔm taa si isayɔtv ŋmakɛla yɔlaa tɛna tɔpai. Na pɔ wɛ mpv, si mpa pa tɛma pa taa na Yesu Kilisiti tɔ, pá hiki kɔcɔŋ wei Isɔ ka tɔma si i ká ha tɔyɔ pa taa tɛmnɔv tɔɔ.

²³ Táá tɛmnɔv kɛ Isɔ taa kɔnta ilɛ, kusɛsɔtv ka tɔkɛna-tv isɪ salɔkatɔnaa, na pɔ tɔŋaa si pɔ kɔɔ pɔ kuli-tuyv Isɔ táá tɛmnɔv tɔm nti tɔ tɔɔ. ²⁴ Mɔpɔyɔ pɔ lapa na kusɛsɔtv wɛɛ isɪ tá tɔɔ nyɛnlv halɛna Kilisiti kɔɔ, si tɔ tɛ tá táá na Isɔ na pɔ lá na tɔ pɛsi kɔpama kɛ Isɔ isɛntaa.

²⁵ Pɛnɛntɛ Isɔ táá tɛmnɔv tɔm nti tɔlɛ tɔ kɔma ilɛ kusɛsɔtv ná fɛi isɪ tá tɔɔ nyɛnlv tɔtɔ.

²⁶ Tɔv, mɛ mɔ tɛma mɔ taa na Isɔ tɔyɔ i pɛsa i piya kɛ mɔ na Yesu Kilisiti mɔ kɛntɔyɔv tɔɔ. ²⁷ Pɔ taya pulv, mɔ tɛna tɔpai pa sɔ-mɛyɛ Isɔ lɔm si mɔ na Kilisiti i kɛntɔ na i kɔpaya Kilisiti kin kɛ yaasi kɔfalv na i tɔki. ²⁸ Waatv inɪ, pɔ fɛi si Yuta tv ntɔ, inɛ ilɛ i ta kɛ Yuta tv. Yaa yom ntɔ, kasayampv ntɔ. Yaa apalv ntɔ, alv ntɔ. Ama mɔ na Yesu Kilisiti i kɛntɔ mɔ tɛnaya kulɔm kɛ, fayav fɛi. ²⁹ Ye Kilisiti tɛnna-mɛ ilɛ i kɛ Apɔlaham piya kɛ, na i ká hiki kɔpantɔnaa mpa Isɔ tɔma si i ká ha-mɛ na pɔ pɛsi mɔ nyɛm tɔkɔpataa tɔ.

4

¹ Nti ma wɛna na má caa ma tasɛna-mɛyɛ kilisinɔv tɔyɔlɛ si, pɔyaya ŋka ka wɛɛ na káá tɛ na ká tɔyɔ ka caa wɛnɔv tɛna tɔ, ka pɛcaatv ka wɛɛ kɛ isɪ yom wɛv tɔ. Pɔyɛlɛ ŋkɛ kaa tɛna na ká ti pɔ tɛna. ² Ka pɛcaatv tɛna taa ka wɛ paasɛnlaa nin taa, na pɛlɛ pa lakɛna-kɛyɛ pɔ tɛna halɛna ká kɔɔ ká tala pɔsi isɛna ka caa ka suwa tɔ. ³ Tá tɔtɔ waatv wei tu wɛ isɪ piya tɔ, tu wɛ antulinya inɛ i pɔ tɛna pɔ kancaalaya nyɛm taa kɛ na pɔ kpa-tuyv yomaa. ⁴ Ama pɔ kɔma pɔ tala saa wei Isɔ ka suwa tɔ, ilɛna i tili i pɔyaya, na alv lulɛna-kɛ, na ká tɔŋ Yuta nyɛma kulapɔtv. ⁵ Ka kɔma mpv si ka cɛki mpa kusɛsɔtv ka tɔkaa tɔ na tɔ hiki mpaav na tɔ pɛsi Isɔ piya.

⁶ Isɔ tv i Pɔyaya Feesuɔyɪ kɛ tá taa si pɔ hɔlɪ teu si tɔ kɛ i piya mayamaya, na Feesuɔyɪ ŋkv kv yelina na tɔ yaa Isɔ si ma Caa Paapa. ⁷ Ye mpv ilɛ n ta kɛ yom tɔtɔ, ama n pɛsa pɔyalv kɛ. Na isɪ n kɛv i pɔyalv kɛ mpv tɔ, Isɔ ká ha-ŋ kɔpantɔnaa mpa i su i piya tɔɔ tɔ.

Kalati nyɛma tɔm caalɔyɪ Pɔɔli

⁸ Tuu lɔŋ i taa nyɪ Isɔ, na i tɔŋaya mpi pɔ ta kɛ Isɔ mayamaya tɔ na i pɛsi pɔlɛ pɔ yomaa.

⁹ Ama pɛnɛntɛ isɪ i nyɛmá Isɔ, yaa isɪ Isɔ ilɛ i nyɛma-mɛ tɔ, pepe tɔɔ kɛ i caa i mɛli pɔ tɛna pɔ kancaalaya nyɛm mpi pɔ taa fɛi waav na pɔ wɛ yem kɛ mpv tɔ pɔ taa? Na pɔ kɔma suwe tɔtɔ na i caa i tasa pɔ yomaa lapv? ¹⁰ Mɔ isɛ sɛɛna mɔ kuyɛɛŋ kɔpampɔŋ fayasuyv na mɔ isɔtɔnaa kɔpama na mɔ waatɔnaa kɔpama na mɔ pɔsi kɔpɔŋsi fayasuyv kɛ teitei. ¹¹ Mɔ tɔm cɛpa ma lanlɛ kɛ teu kɛ. Isɪ ma iwɔlɛ ntɛ tɔ tɛnaya mɔ tɔɔ kɔla hvntv ntɛ yaa?

¹² Ma taapalaa, ma wiikina-mɛ si i tɔŋ ma ikpate isɪ ma mayamaya ma tɔŋa mɔ ikpate tɔ. I ta la-m isayɔtv natɔlɔyɪ tiili se. ¹³ Na i nyɛmá teu si ma kvɔtɔŋ tɔɔ kɛ ma heela-mɛyɛ Laapaali Kɔpɔŋ kɛ tɔm kancaalaya nyɛm. ¹⁴ Na i ná cɔsɛɛ kɛ sɔsɔm kɛ ma wɔsasi nsi si taa, paa na mpv i tá cutɪ si ma tɔm nti tɔ nu-mɛ. Pɔyɛlɛ i ta lɔ-m, ama i tɔka-m teu kɛ isɪ isɔtaa tillu nɔyɔlv, yaa isɪ Yesu Kilisiti mayamaya. ¹⁵ Waatv inɪ mɔ lanjhɔlvmlɛ tɔ paa pɔsɔyɪ. Ilɛ kayana i na-we tɔtɔ? Halɪ ma pɛsɔyɪ má lɛsi mɔ nyuluyv si waatv inɪ i taa, pu lakaya mpv, paa mɔ isɛ mayamaya i ka lɛsaa na i tv-m. ¹⁶ Isɪ ma heeluyv-mɛyɛ tampana tɔyɔlɛ ma pɛsa mɔ kolontu yaa?

¹⁷ Yɔlaa pane pa laki ké na n nawa n tɔ si pa sɔla-meyɛ teu. Aai, pə taɣa mpɔ se, paa pɛɔ. Pa caaki ké si má na-me tɔ wakɛli, na í mɛlɛna mpe pa tɔɔ na í nyənəxi pa tike. ¹⁸ Pə we teu si yulu í sɔlɔxi ɪ lelu ke mpɔ yaa. Ama kɔpantɔ lapɔ taa ké í ká sɔlɔxi mɔpúyú tam, pɔ taa weɛ waatɔ wei ma we mə kin tɔ tike. ¹⁹ Ma piya kɔpama, ma taɣana wɔsasi taa ké sɔsɔ ke mə tɔɔ. Na wɔsasi nsi si nəɣəsəna isɔ lulɔyɔ wɔsasi takɔyɔ alɔ tɔ, si pɔ la na í kpaɣa Kilisiti yaasi na mə na-í í nəɣəsəna tɛmɔɣa teu. ²⁰ Pepe pukina-m mə heku ke nəɔnɔ isəntɔ na má heeli-meyɛ kɔfatɔnaa. Pə taɣa pulɔ tɔɔ, mə tɔm caala-m sɔsɔm ke cənɛyɛ.

Akaa na Saala pa tɔm

²¹ Mɛ mpa í caa kɔsəsutɔ í tɔki-me tɔ, ma pɔɔsəxi-me si í nuwa nti pa ηmaawa kɔsəsutɔ nti tɔ takɛlasɔ taa tɔ, yaa í tá nu? ²² Pa ηmaawa si Apɔlaham ka wɛna piya naaleɣɛ, kasayampɔ ná lula-ɪ lɛŋka na yom náa lɔlɔ-ɪ lɛŋka. ²³ Isɔ ka tɔmna si kasayampɔ ká lɔli. Mɔpúyú kasayampɔ kɔma na í lɔli na pə mu Isɔ nəɣɔ taa tɔm təkɛɛ. Ama yom ná lula ɪ nyəŋka ke yem ké pulɔ fɛi. ²⁴ Tɔm tənɛ tɔ hɔlɔyɔ-tɔyɔ yaasi nəɣɔlɔyɔ. Alaa mpe pa we ké isɔ Isɔ nəɔsi nsi í na ɪ yɔlaa pa kɔpɛntaa na pá pɛɛli tɔm naale tɔ. Kancalaya nəɣɔ nté Akaa, na ηkɛ ka kɛna Sinayi pɔyɔ nyəŋka, na ká lulɔxi yomaa. ²⁵ Akaa ɪni ɪ kɛna isɔ Alapɔ Sinayi pɔyɔ, na ɪ nəɣəsəna Yosalem ɪcatɛ nte tɔ we saŋa isəntɔ tɔ, na tɔ na tɔ yɔlaa tɛna mpa pa ké yomaa tɔ. ²⁶ Yosalem wei ílé ɪ we isɔtaa na í ké tá tɛna tá tɔo tɔ ílé ɪ ké kasayampɔ ké. ²⁷ Tɔ mayamɔɣa ke pa ηmaawa Isɔ Tɔm taa si:

Alɔ kaalɔlaya nyá nyá lanjɛ í hɔlɔmɪ.

Nyá wei n ta tu mɔli paa tɔm kɔlɔm tɔ, wiliti teu.

Alɔ wei pa lɔ yem tɔ ɪ ká kɛli piya ke

alɔ wei ɪ wɛna paalɔ tɔ.

²⁸ Ma taapalaa, ye mɛ ilɛ Isɔ ka tɔma si paa lɔli-me tɔyɔ pa lula-mɛ. Na pə lapa teitei isɔ ɪ ka tɔma si paa lɔli Isaka na tampana pá lɔlɔ-ɪ tɔ. ²⁹ Pəyaya ηka paa lula yem ké mpɔ tɔ ka tɔkaya ηka pa lɔlɔna Isɔ Feesuyɔ tɔŋ tɔyɔ kɔnyɔŋ. Na mpɔ ɪnəxi pə we saŋa wɔlɛ tənɛ tɔtɔ. ³⁰ Na ntiyi pa ηmaawa Isɔ Tɔm taa yee? Pa ηmaawaya si: Tɔyɔni alɔ yom ɪni na ɪ pəyaya na pá tɛɛ. Pə taɣa pulɔ tɔɔ, yom pəyaya na kasayampɔ pəyaya pa kaa kɔpɛntɔ na pá tala pa caa wontu. ³¹ Pə tɔɔ ilɛ ma taapalaa, tɔ ta ke yom piya se, ama tɔ ké kasayampɔ piya ké.

5

I taa yeɛ na í pəsi yomaa tɔtɔ

¹ Kilisiti cɛpa-tɔyɔ tá yomlɛ taa ké si tɔ pəsi kasayampiya təkɛm. Pə tɔɔ ilɛ í səŋ tɔca, na í taa yeɛ na cɛpɔ pənɛ pə tɔm liyiti-me na í taɣani yomaa ke pəsuyɔ tɔtɔ.

² I tɔ ηkpaŋŋ ke teu, Pɔɔli má ma tɔlɔxi-meyɛ tɔfoo si, ye í tɛma mə taa na í pɛli, pə we isɔ Kilisiti kɔntɛ lapa mə kin nté yem. ³ Ma tasəxi yɔlaa tɛnaya kpaalɔyɔ si, wei í pelaa, tɛlasɔ isɔ ɪ tɔka kɔsəsutɔ tɛna tɔpai, ɪ kaa sɛki pulɔ. ⁴ Mɛ mpa í caa si Isɔ í nyənɔ-meyɛ kɔpama ke mə kɔsəsutɔ tɛŋyɔ tɔɔ tɔ, mə na Kilisiti í yaa ké na í pɛŋ mə tɔxi Isɔ pɛɛɛɛ. ⁵ Ye ta ilɛ tɔ nyəmá si Isɔ ká pəsi-tɔyɔ yulɔpama na tɔ taŋa mɔpúyú na Isɔ Feesuyɔ tɔŋ wei ɪ laki tá kin ke tá tɛm Isɔ na tá táa tɔ pə tɔɔ tɔ. ⁶ Pə taɣa pulɔ tɔɔ, ye tá na Yesu Kilisiti tɔ laalaa na tɔ kɔpɛntɔ, paa tɔ pelaa paa tɔ ta pɛli pə lu kɔlɔm ké. Ama mpi pa caa tɔyɔlɛ si tɔ tɛ Isɔ na tá táa na táa tɛm mpi pə taa ké sɔlɔyɔ ná weɛ na kɔlɛ kɔ tɔŋa.

⁷ I ka lakaya teu ilɛ nəɔnɔ awe lapa na í mɔli heɛv ke tampana tɛŋyɔ taa? ⁸ Nti pa heela-mɛ na í tɛ mə taa na í tisi tɔ tɔ ta luna Isɔ wei ɪ yaa-mɛ tɔ ɪ kin. ⁹ Pa tuka ituule si: Kɔkɔsɔm ke pəciimaya kpaasəyɔna somtu tɔfɔvɔ. ¹⁰ Paa na mpɔ Taca yelaa na má wɛna naani ke mə tɔɔ təkɛpataa si í kaa kpaɣa hɔwɛɛ nna a fayana ma nyəna tɔ. Ama wei ɪ laki-meyɛ yeleyɛ tɔ paa ɪ ké wei tɛ Isɔ ká nana pɔntɔ.

¹¹ Ma taapalaa ye pɛlɔyɔ tɔm waasɔ ke ma tɔŋna lapɔ tɔtɔ, paa tɔkaya-m kɔnyɔŋ suwe tɔtɔ? Ye pu we mɔpúyú tampana, Kilisiti wei pa kama tesika tɔɔ na maa kpaalɔyɔ ɪ tɔm tɔ ɪ tɔm nti

tə taa wu nəɣəlv. ¹² Ama ma kooliyi ké sɪ mpa pa laki-meyə yeləyɛle ké mpv tɔ pɛle pá laki mpv na pá puki te, haləna pá pəsi kataasi ke pa mayamaya.

¹³ Ma taapalaa ye me ile pa ləsa-meyə sɪ í pəsi kasayampiya. Ama kvlmvtv ké sɪ í taa hvv sɪ ye í pəsi kasayampiya ke mpv í hika mə təɣəle sɪ í təɣəyi mə yvlwɛɛtv konyuləɣ. Aai pə fei mpv se. Ama nti təɣəle sɪ í sələyi təma, na í ten təma, na mpv inɪ pə lapv svvna-meyə teu.

¹⁴ Kusəsutv təna nyvɣv nté sɪ: Səlɪ nyá təɣəntələ isv n ká səlɪ nyá tɪ tɔ. ¹⁵ Ama ye í laki isv taale wontu na í cələyi təmaya səkpaɣ na kela na í wakələyi təmaya mpv, í la laakali, təfɔ í ká kəɔ na í kv təma təkpaataa ké ate cəne.

I təɣ Isə Feesuyv nyəm

¹⁶ Nti ma wəna sɪ ma heeliyi-me təɣəle sɪ í təɣəyi nti Feesuyv Naɣntv húləɣi-me təɣə tam, í taa nuna mə yvlwɛɛtv konyuləɣ. ¹⁷ Pə taɣa pulv, yvlwɛɛtv konyuləm na Feesuyv konyuləm pə ta kaa pulv, haləna pu tu caa pə nu təma səɣ. Pə təɔ ké u pəsəyi na í lá isv mə mayamaya í caa tɔ. ¹⁸ Ye nti Feesuyv Naɣntv húləɣi-me təɣə í təɣəyi ile í ta ké kusəsutv yomaa tətɔ.

¹⁹ Paa wei í nyəmá teu ke isəna yəlaa mpa pa təɣəyi pa yvlwɛɛtv tɔ pa kvlapvtv wɛɛ tɔ. Asilima na tetelakasɪ isayasi na yaasi isayav. ²⁰ Pa paasəɣəna tɪɣ laav na topotopo təmanaa. Pa lukɪ təmaya kolɔɣa na pá yookina təmaya tam na isesemɛɛ haɣa pa hekv, pa kəla pááná na ikəlle pɛekvɣv, n ká ná pa faɣaa na pá tala kpeka kpeka na pá svv təmaya yoonav. ²¹ Ye í nawa í təɣəntələ pulv í taa haɣ, pa ké svlvnyəlaa, pa fei pa tɪ kraav ke lelenɣ nuli í taa, na pá laki isayav lentənaa ke mpv tətɔ. Ma tasəyi-meyə heeluyv isv ma tem-meyə heeluyv tɔ, pa təna mpa pa laki mpv tɔ pa kaa fei nəəhəle ke Isə Kawulaya taa.

²² Ama Isə Feesuyv ná laki na yəlaa sələyi təma na pá hikiyi laɣhvlmle, na pulv u pəkələyi-wɛ, na pá wəna təma na suulu, na pa wəna pɛɛɛ na pa laki təmaya kvpantv na pá təɣəyi tampana. ²³ Na pa wɛ təpamm na pá təkəyi pa təyi teu. Kiiu fei ŋku kv kvɣi təne inɪ tə taa natəli tɔ. ²⁴ Mpa pa pəsi Yesu Kilisiti nyəma tɔ pvvntvnaa kpeɣna pa yvlwɛɛtv na tə konyuləɣ na tə kətəinaa ké na pá kú tənəɣnaɣ. ²⁵ Feesuyv lapəna na tɔ hiki weesuyv pə təɔ ké tu yele na tɔ təɣ mpi kv húləɣi-tv tɔ. ²⁶ Tə taa həɣ tá tɪ na tɔ kraasəyi, tɔ taa kusəyi tá təma pááná na tɔ laki təmaya isesemɛɛ.

6

I ten təma

¹ Ma taapalaa, ye nəɣəlv í pənta natəli, me mpa í təɣəyi Isə Feesuyv ke teu tɔ í məɣna pvvntv ke mpaav kvpaɣkv taa na í lapɪ-í təpamm. Ma tasəyi-meyə seɣesvɣv sɪ paa mə taa wei í feɣ í tɪ na ílé í taa kəɔ na í tasa mayasvɣv taa ké hotuyv tətɔ. ² I səɣna təmaya mə kvpəkələmnaa taa. Ye í lapa mpv í yoosa Kilisiti kusəsutv təna nté. ³ Ye yvlv həɣ í tɪ, pəyele í ta tala pulv, pvvntv puyusiɣi í təyi. ⁴ Ye wei í caa í yələna í yaasi teu nyəɣ pvvntv í taa tvv lelaa na í sa í təyi yem. Ama í wiili í mayamaya í yaasi taa na ye pə nəɣəsəna yəlvvɣv ile í yəli. ⁵ Pə taɣa pulv təɔ, paa wei í kvlapvtv mələyi í nyvɣv taa ké.

⁶ Ye nəɣəlv seɣesəyi wei ké Isə Təm pvvntv í cosiyi í wənav təna taa na í haaki í seɣesəlv inɪ.

⁷ Hei í taa puyusi mə tɪ yoo, paa nyənəyi Isə ké yem fa. Yvlv í tuu mpi mpəyi í kvɣ. ⁸ Ye yvlwɛɛtv konyuləm ke í təɣaa na í tuu, yvlwɛɛtv nti tu yelina na í kəɔ í kv səm. Ama ye mpi Isə Feesuyv caaki təɣə í təɣaa na í tuu, kvle kv yelina na í kəɔ í kv weesuyv ŋku kv ten tɔ. ⁹ Tə taa la felentu na kvpantv lapv. Pə taɣa pulv təɔ, ye tə ta lə tá apalvtv haləna pə tala pə waatv mpi tu kv tɔ pu təɔ səsəm. ¹⁰ Pə təɔ ké ye tə hika mpaa ke timpi tɔ la yəlaa tənaya kvpantv. Ile pə kələna tá na mpa tə kaa Isə seɛv tɔ.

Pəli tasəyi-weyə kraalvɣv na í seɛv

¹¹ Təv, í ná isəna ma ŋmaaki-me na ma mayamaya ma niɣ ke cəne na ŋmaatv pɛɛ kvyasələɛ tɔ. ¹² Mpa pa yələɣəna təɔ nyəm na pá caa yəlaa í sa-wɛ tɔ mpɛ pa caana sɪ pá caali-me na í pɛli. Ile paa caa sɪ pá tv-weyə konyəməɣ ke Kilisiti səm tesika təm təɔ təɣə. ¹³ Yəlaa mpa inɪ pa pɛləyi mpv tɔ paa təɣəyi kusəsutv se. Ama pa caa ké sɪ ye mu nuna-wɛ na í pɛli ile

pa sa pa ti si mpe pa yelina í kɔta mə tənɔyɔ tɔɔ ké kɔkɔtəm pənɛ. ¹⁴ Ma ɔlɛ ye pə taɣa Yesu Kilisiti səm tesika ma kaa yɔɔlɛna pulɔ. Tesika ŋke ka tɔɔ ké má na antulinya tə fayana tɔma tɔkpatakpaata na lɛlɔ ta nyi si lɛlɔ wɛɛ. ¹⁵ Paa n pɛlaa paa n ta pɛli pə lu kɔlɔm ké. Ama nti tə wɛɛ tɔɣɔlɛ si ń layasi na ń pəsi yɔlɔ kɔfalɔ. ¹⁶ Mpa paa teləsəɣi pɛlɔyɔ tɔm ke lɔlɔ ke pa weesuyɔ taa tɔ ma kooliyi ké si lɔɔ í ha pa tənaya alaafəya na í la-wɛɣɛ kɔpantɔ na í kpɛnna ɪ yɔlaa samaa tɔna tɔpai na í la mpu.

¹⁷ Pə kaasuyɔ tɔ, nɔɣɔlɔ í taa tasa-m wahala tɔyɔ tɔtɔ. Pə taɣa pulɔ tɔɔ, tɔntɔɔlɔɣ wei ɪ wɛ ma tɔɔ ɪsəntɔ tɔ ɪ hóláɣi kpakpaá ké si ma ké Yesu yom.

¹⁸ Ma taapalaa mɛ Taaɔa Yesu Kilisiti í hólí mə tənaya pɛlɛɛ. Ami.

TAKƏLAYA NKA PƏƏLI NMAAWA

IFEESU NYƏMA TƏ Kutulu

Lom icate taa ké Pəəli ka we waatu wei i ηmaa takəlaya kanε tə. Payale hovki si Ifeesu həxəlyu taa Yesu seelaa kpeka payale ke i ηmaa-ke. Pəəli hólóyí isəna Iso tayana yəlaa nyuyu yaru təm tə, na Yesu Kilisiti haakəna nyuyu yaru mpəxi saa wei yulu tən-i na i taa tə. Pə ké Iso kuvəw ké. I hulaa si Yesu seelaa weε ké isu yulu tənuyu pilimile, na tə təw nin na nəəheε, na paa wei na i kulapəle, ilena pa wena nəxə kulumaya. Pəəli caaki si yəlaa í nu teu ilena í kpəna i seyesuyu na kutulu yu si Iso seelaa weε isu kutulu yu na Yesu kele kite tee pəle. I kpəpəna tətəxə apalu na alu ke təyaya taa si Yesu wenna isu paalu na Iso seelaa náá weε isu alu.

Isəna pa faya Ifeesu takəlaya tə:

Yesu Kilisiti nyuyu yaru, titite 1-3

Təntε kofate, titite 4-6

Seetu

¹ Maya Pəəli, Iso luyi lapəna na má lá Yesu Kilisiti tillu, má ηmaakəna takəlaya kanεye Iso yəlaa mpa pa we Ifeesu na pá na Yesu Kilisiti pa kpentaa na pá nukəna-i tə. ² Tacaa Iso na tá səsə Yesu Kilisiti pá hólí-mεye pεeleε na pá ha-mεye alaafəya.

Isə lapa-tuyu kupantənaa mpaya Kilisiti təw tə

³ Tə sa Iso Tacaa Yesu Kilisiti Caa ke teu. Tá na Kilisiti tá kpentuyu təw Iso inu i kpayana Iso seεw kupantənaa na í la-tuyu səsəm ke hatuu isətaa. ⁴ Pə taya pulu, fau na pécó Iso laki antulinya təxə i ka tēma ləsu yu na í su si tá na Kilisiti tē kpentu na tē pəsi i nyəma na tá təntε keεsi teu ke i isentaa na kuwakəlam napəli pə fei tá kin. ⁵ I ka tēma suw ke hatuu ləh ke i səsəlyu təw si i ká pəsi-tuyu i piya mayamaya ke Yesu Kilisiti təw, ilε i mayamaya i luyi lapəna mpu pécó pə lapu tu we-i lelen ké. ⁶ Ye mpu tu sa Iso ké teu ke i huluyu-tuyu i pεeleε taa pεeleε kupəna na luyi kulumuyu na i luyi tee Pəyaya kin tə.

⁷ Pə taya pulu təw, Kilisiti weesuyu lu tá təw təxə pə yapa-tu na pə husi tá isayətənaa. Təyaya Iso lapa na tē ná i pεeleε səsəna ⁸ nna i hula-tu tə a təw katatəlaya, ke waatu wei i ha-tuyu ləmayaseε səsəna na nyəm səsəm tə. ⁹ Na i lapa na tē nyi mpi i suwa na í təhəxi na í laki na pə we ηmelaw tə. Na hatuu ləh ke i mayamaya i ka hsu i taa na í su si i ká yoosi-wi na Kilisiti kin. ¹⁰ Pə kəh na pə tala kuyεh kutεsəh taa na Iso koti isətaa nyəm na atε nyəm na í mələna-wəxi Kilisiti tike tee na ilé i təxə pa təw ké kawulaya, ilε Iso tu mpi i suwa na í təhəxi na í laki tə pə nyuyu nté. ¹¹ Iso təhə isəna i suwa na í laki təxə i ləsa-tuyu hatuu ləh si tá na Kilisiti tá kpentuyu təw tē hiki tá paa tete ke nyuyu yaru təm taa. Iso u laki pulu na pə coti nti i suwa na i mayamaya i luyi la si í la tə. ¹² Ye mpu tá mpa tə laala Kilisiti təw ké teeluyu tə, tē sa Iso ké i səsəntu təw.

¹³ Mə mayamaya waatu wei í nu tampana təm, Laapaali Kupəh wei i yapa mə nyəh tə, í tēma Kilisiti na mə taa ké ilena Iso náá yusi-me si pə hólí si í ké i nyəma na i kuyusum mpəxəle Feesuyu Nanhtu wei i ka tēma si i ká ha-mε tə. ¹⁴ Feesuyu Nanhtu inəxi Iso si-tuyu təluma si pə hólí si nyuyu yaru mpi pə təm i ka heela i yəlaa si i ká kəna na pə weε-weε isu pa pulu təw pə kəma na pə ya-tu təkpataa ilε tu ti tá pulu inu. Ye mpu tē sa Iso ké i səsəntu təw.

Pəəli Iso sələmvuy ke Ifeesu nyəma

¹⁵ Pə təna isəntə pə təw na ma tu nuw pənente tətə si í tēma Tacaa Yesu na mə taa na í səla Iso yəlaa təna tə, ¹⁶ maa heεsəxi Iso ké seetu si í na təmle ke mə təw se. Na ma təsəxi mə təw ké ma Iso sələməh taa ké na má sələməxi mə təw. ¹⁷ Nti ma sələməxi tá Səsə Yesu Kilisiti Iso, Tacaa teeli təna tu təxəle si í ha-mεye i Feesuyu, kule ku yelina na í cekəna, na ku hólí-mεye

Isò na í nyèmi-í teu. ¹⁸ Ma sèlèməyi Isò ké si pé tu-meyè layatu ké hatuu mə taa na í nyi mpi pə tɔɔ Isò yaa-me na í tɛɛləyi tɔ, na í nyi kɔpantɔ səsəntɔ teu teu nyəntɔ nti ɪ su mpa ɪ ti tɔ pa tɔɔ tɔ. ¹⁹ Na í nyi ɪ toma səsəna taa səsəna nna ɪ wɛna na í lakəna Isò sɛɛlaa tá tá kin tɔ. Toma səsəna anəxəle mpɔ na nna ɪ huləna toŋ na toŋ ²⁰ ké waatu wei ɪ feesa Kilisiti na í kpaasi-ɪ isətaa na í cayasi-ɪ ɪ kəŋkəŋ taa tɔ. ²¹ Kilisiti wɛw təna tɔ ɪ kəla pə təna təpai ké, paa toŋtɔnaa, paa pəsɔyɔ ŋku, paa toma nna, paa kawulasɪ nsi, na həla təna nna pa yaa tɔ, na pə taya antulinya inɛ ɪ taa tike, ama pə kpɛntəna wei ɪ ka kɔɔ tɔ ɪ kəla m̀p̀ỳỳú ílé ɪ taa tətəyɔ. ²² Isò mələna pə təna təpai ké Kilisiti nɔɔhɛɛ tɛɛ na inəyi ɪ hulaa si Yesu sɛɛlaa kpeka í nyənəyi a wulav səsɔ. ²³ Yesu sɛɛlaa kpeka wɛw mpɔ tɔ a ké Kilisiti tənuyɔ ké, na a kin ké ɪ wɛɛ təkpaataa, inɪ wei ɪ mayala paa timpi tɔ.

2

I fita səm na í hiki weesuyu

¹ Tuu ləŋ mə kɔpəntəŋ na mə isayatu ka yelaa ké na í wɛ isu səttaa ké Isò nyəntɔ taa. ² Pə taya pulɔ, antulinya inɛ ɪ mpaav isayav ké í ka təŋaya na í nukayana aləyaa toŋ nyəma mpa pa wɛ isətaa tɔ pa səsɔ. Aləyaa səsɔ inɪ ɪ wɛnna na í laki ɪ nyəntɔ ké yəlaa mpa pa kisa Isò ké nunav tɔ pa taa. ³ Tá təna isəntɔ m̀p̀ỳỳú tu wɛɛ, tə təŋaya tá yulwɛɛtɔ kɔpəntɔ kunyuləŋ ké yem ké. Na mpi tá tənəŋ na tá hɔwɛɛ caakaya tɔ mpɔ teitei ké tə lakaya. Pə lulə-tɔ na tɔ wɛ isəna tɔ pə wɛɛ si Isò pááná ká huu tá tɔɔ ké isu a ka huu lɛlaa tɔɔ tɔ.

⁴ Ama Isò hula-tuyɔ suulu ké səsəm, na isəna ɪ sɔla-tɔ tɔ pə fɛi nyənuyɔ. ⁵ Pə tɔɔ ké tu wɛw isu səttaa ké Isò nyəntɔ taa ké tá kɔpəntəŋ tɔɔ tɔ, ɪ kpɛnta tá na Kilisiti ké weesuyu hav. Isò suulu tɔɔ ké pə yapa mə nyɔɔŋ. ⁶ Tá na Yesu Kilisiti tá kpɛntuyɔ tɔɔ ké Isò feesa tá na-ɪ si tɔ təyɔ kawulaya ké hatuu isətaa. ⁷ I lapa m̀p̀ỳỳú si pé húləyí tam tɔɔ ké isəna ɪ suulu tɔɔ katatəlaya na í húlí-tuyɔ suulu na Yesu Kilisiti kin tɔ. ⁸ Pə taya pulɔ Isò pɛɛɛɛ tɔɔ ké pə yapa mə nyɔɔŋ na í tɛmna-ɪ na mə taa təyɔ pə lapa mpɔ. Na mpɔ inɪ pə lapa tɔ pə ta luna mə mayamaya mə kin, ama Isò hate ké. ⁹ Pə taya mə iwulɛ tɔɔ, pə tɔɔ lɛ nəyɔlɔ ɪ taa kɔɔ na í sa ti. ¹⁰ Pə taya pulɔ tɔɔ Isò ŋmana-tɔ, na tá na Yesu Kilisiti tə kpɛntaa təyɔ ɪ ŋma-tuyɔ mpɔ si tɔ laki təma kɔpana nna ɪ ka tayanaa na í su təyɔ səsəm.

Mə na Yesu Kilisiti mə kɔlɔm pəsuyɔ

¹¹ Mɛ mpa í ká ké Yuta nyəma təsiyisiyi na Yuta nyəma yaakaya-meyè kutapeləŋ na mpe pa yaaki pa təyi pɛllaa tɔ, pəyɛɛ yulɔ niŋ pɛləna-wɛyɛ kɔpɛɛɛ si pé húlí si kətaya ké. I tɔɔsi isəna í ka wɛɛ tɔ na í ná. ¹² Pu wɛɛ tɔ í ka hatələna Kilisiti ké, í ká ké kpai nyəma ké, í fɛi mpa Isò ləsaa si ɪ yəlaa tɔ pa taa. Na pə təna mpi Isò ka təma ɪ yəlaa si ɪ ká la-wɛ, haləna í na-wɛ pá caŋ pá su təmayə nɔɔsi ké pə təm taa tɔ, mə taa fɛi pa taa se. I ka wɛ yem ké atɛ cənɛyɛ, ɪ fɛina mpi pə tɔɔ í tɛɛləyi tɔ pəcɔ í taa nyi Isò. ¹³ Ama pənɛntɛ mə na Yesu Kilisiti mə kpɛntuyɔ tɔɔ ɪ weesuyu liw yelaa ké na í ka hatələnəw pə təna tɔ í tayanɪ-wəyi kpətənav. ¹⁴ Pə taya pulɔ, Kilisiti mayamaya kpayana Yuta nyəma na mpa pa ta ké Yuta nyəma tɔ na í lá na tɔ pəsi piitim kɔlɔməm na hɛɛsuyɔ kɔɔ. I tənuyɔ ké ɪ kpayaa na í yasəna kolɔŋa ŋka kaa kaya pa həkv taa isu kolɔŋa tɔ. ¹⁵ Na ɪ kɔwa Yuta nyəma kəsəsutɔ na tə kɔhɛelitu na tə kɔkɔkiim si ɪ kpakəyi Yuta nyəma na mpa pa ta ké Yuta nyəma tɔ, piitim mpi pə naale na í kpɛntəna ɪ ti na pá pəsi piitim kɔlɔməm ké kɔfam na hɛɛsuyɔ kɔɔ. ¹⁶ Kilisiti səm ké tesika tɔɔ lapəna na taa kpanav ké təma saali, na tesika tɔɔ tənɛyɛ ɪ kpɛnta piitim mpi pə təm naale na pə pəsi piitim kɔlɔməm na í ciiki pə na Isò. ¹⁷ Kilisiti kəmna na í kpaali Laapaali Kɔpaŋ wei ɪ hɛɛsəyi yəlaa laŋa tɔ paa mpa mɛ í tá ké Yuta nyəma na í ka hatələna Isò tɔ, paa Yuta nyəma mpa paa kpətəna-ɪ tɔ. ¹⁸ Kilisiti inɪ ɪ tɔɔ ké tá təna tə pəsəyi na tɔ səŋ Isò isəntaa na Feesuyu Naŋŋtɔ kɔlɔm inɪ ɪ toŋ taa.

¹⁹ Ye mpɔ mɛ mpa í tá ké Yuta nyəma tɔ í tá ké kpai nyəma yaa cayalaa. Ama pənɛntɛ mə na Isò yəlaa í kaa ɪcatɛ, na í pəsa Isò təyaya nyəma mayamaya təkpeɛ. ²⁰ I pəsa isu pa ŋmaakuyɔ kutuluyɔ təyɔ. Yesu kɛɛ kancaalaya cɛɛyɔ, na ílé ɪ tɔɔ ké tillaa na Isò kuyəyətutɔ

teləsəlaa, na pə kaasi-meɣe isətaa. ²¹ I tɔɔ ké kutuluɣu ŋmatu təna səŋa teu, na tɔ tɔŋna puw si timpi tá na Tacaa tɔ kɔpenta mpv tɔ tɔ pəsi Isə təcayale nanŋ nyənte. ²² I kɔpentyuna-i tɔ pa təna-me tɔtɔɔ kutuluɣu tɔɔ ké si mə na lɛlaa í kɔpenti na í pəsi kutuluɣu ŋku kv taa Isə Feesuɣu ká caya na pə hólí si Isə wenna kv taa tɔ.

3

Təmlɛ nte pa tv Pɔɔli tɔ

¹ Pə tɔɔ ké Pɔɔli má wei ma ké saləka tv ke Yesu Kilisiti tɔɔ si pə waasi mpa me í tá ké Yuta nyóma tɔ, ma sələməɣi Isə. ² Ma huw teu si isəntɔ í nuwa isəna Isə lapa-m suulu na í tɔ-m si má la təmlɛ ke mə kin tɔ. ³ Isə su isəna mpi na í tɔŋɔɣi na í laki na pə ŋmɛlaa tɔɔ i kulaa na í hólí-m na má nyi. Halí ma tɛma-meɣe pə tɔm keesuyv ke cəne inəɣi pəcɔ. ⁴ Na ye í kalaa í ká ná isəna mpi ma nyəamá Kilisiti tɔm nti iní nɔɣɔlv taa cəkəna mpv tɔ. ⁵ Isə táá hólí-təɣi səsaa taa yəlaa isu kaɣana i lapa na i Feesuɣu kuli-ti na kú hólí tillaa na Isə kuyɔɣɔtvu teləsəlaa mpa pa ké i yəlaa kɔpama tɔ. ⁶ Na tɔm kɔŋmɛlɔtv nɔtəɣəle si: Laapaali Kupaŋ lapa na mpa pa ta ke Yuta nyóma tɔ na Yuta nyóma pa təna pá hiki pa paa tete ke kɔpantv nti Isə su i yəlaa tɔ tɔ taa, na pá pəsi kvlɔm təkpaataa, na Isə tɔma si i laki mpi na Yesu Kilisiti kin tɔ piitim lɛmpri nyóma ná we pə taa tɔtɔɔ.

⁷ Suulu ke Isə hulaa na í tɔna-m na í paasi na í ha-m toma si má la Laapaali Kupaŋ inɛ i təmlɛ. ⁸ Maɣale Isə yəlaa səkpeema taa səkpelu, paa na mpv ma inəɣi Isə tɔnaa na í hólí suulu inɛ si má cɔɔ na má heeli mpa pa ta ke Yuta nyóma tɔɔ Kilisiti teu səsəɔm mpi pə feina akpele tɔ pə Laapaali Kupaŋ. ⁹ Na má la na yəlaa təna cəkəna Isə su isəna mpi na í tɔŋɔɣi na í laki na pə ŋmɛlaa tɔ, isəna pə weɛ si pə la tɔ. Isə wei i lapa pə təna na pə weɛ tɔ i ŋmɛsa hatuu lɔŋtaa ké isəna mpi i suwa na í tɔŋɔɣi na í laki mpv tɔɔ. ¹⁰ Si pə kɔma na pə tala waatv inɛ ilɛ i ye le na isətaa kawulaya nyuvv nyóma na ka tɔŋtɔnaa nana Yesu seɛlaa kpeka kin ke Isə nyəm yaasi təna. ¹¹ I ka huwkaya ntiyi tam tɔ Tacaa Yesu Kilisiti kin ke i lapa-ti. Na pə nɔɣɔ taa təkvlɔŋkvlɔ ké i lapa. ¹² Na tá na-i tɔ kɔpenta na tɔ tɛm-i na tá taa tɔɔ tɔ hika mpaav na tɔ səŋ Isə isəntaa na naani ke teu. ¹³ Ye mpv ilɛ ma wiikəna-me si í taa lɔ tɔŋ ke konyɔŋ ŋku ma tɔki mə tɔ tɔ kv tɔɔ. Pə taɣa pvlɔ pu tɛ na pə kusi mə nyuvv.

Kilisiti sɔɔlvv ke yəlaa

¹⁴ Pə tɔɔ ké ma luŋa akula ke Tacaa ¹⁵ wei i haaki ate na isətaa piitimnaa tənaya pə həla tɔ, ¹⁶ si i teeli səsɔ tɔɔ í ye le na i Feesuɣu la na mu hiki pəsuyv na í nyɔɔ tɔŋ ke hatuu mə ləmaɣasɛ taa, ¹⁷ na í tɛ Isə na mə taa ké teu, na Kilisiti weɛ mə waali ké tam. Na ma sələməɣi Isə ké si í sɔɔlɔɣi tɔma na í səŋ pə taa ké teu təkɛŋkɛŋ. ¹⁸ Na mə na Isə yəlaa təna í kɔpenti na í hiki pəsuyv na í cəkəna isəna Kilisiti sɔɔlvv tɔɔwa tɔ haləna kv fei tənaya. Nwaan na mpəle, isətaa na ate. ¹⁹ Na paa Kilisiti sɔɔlvv fei si nɔɣɔlv pəsəɣi na í cəkəna kv təna tɔ, mu cəkəna-kv, na í hiki Isə nyəm təna na pə maɣali mə taanaa tɔpampam.

²⁰ Tɔv, toma nna a we tá taa na á waasəɣi-tuyv tam tɔ anəɣi Isə pəsəɣi na í lana-tuyv kɔpantv na pə tɛɛ tá sələmuyv tɔɔ təcayacaya, haləna pə tu tɛɛ mpi mpi tɔ pəsəɣi na tɔ huw tá taa tɔ. ²¹ Isə iní i seɛlaa təna tɔpai, na Yesu Kilisiti pá tɔɣi-i teeli na pə polo mɔpɔɣú tam haləna tam. Ami.

4

Yesu seɛlaa we ké isu Kilisiti tɔnvv

¹ Ye mpv ma wei ma ké saləka tv ke Tacaa təmlɛ lapu tɔɔ tɔ, ma tɛkəɣi-me na wiinav si í ye le na mə tɔntɛ te teu, na pə keesəna tɔntɛ nte Isə caa na í yaa-me si í tɔ tɔ. ² I pasəɣi mə ti, í laki təheɛ, í hólɔɣi təmaɣa suulu, í səŋna tɔma na sɔɔlvv. ³ Isəna Isə Feesuɣu yelaa na í kɔpenti tɔ í seɛsi isəle na mə kɔpentyv ŋkuyv təkuyv, na nɔɣɔ kvlɔmaya ŋka í wəna tɔ ká ye le na í lá mpv. ⁴ Tɔnvv kvlɔmuyv tike təkɔŋ wenna, na Feesuɣu Nanŋtv kvlɔm tike təkɔŋ wenna, na tətɛlle nte tɔ tɔ Isə ləsa-me tɔ tɔle tɔ we kvlɔm tɔtɔɔ. ⁵ Tacaa we kvlɔm ké təkɔŋ, na i

mpaavu we kulumnyu ké təkōŋ, na Iso lum sɔv we kuluməm ké təkōŋ. ⁶ Kulum tike təkōŋ kena yɔlaa tɛna Iso na pa Caa. Inəɣəle pa tɛna tɛpai pa wulav, na kulum inɪ ɪ lakɛna pə tɛnaya isɛna ɪ nɔkaa tɔ, na kulum inɪ ɪ wɛna pa tɛna pa waali.

⁷ Iso yelaa ké na pulv lapv saa paa tá taa wei ké ŋkaŋka na pə keesəna isəna mpi Kilisiti yelaa si pə lapv í saa yulv tɔ. ⁸ Haləna Iso Təm taa pa ŋmaa ŋpɔyú si:

Waatu wei ɪ kpawa hatuu isɔtaa tɔ,
ɪ kpenna ɪ kukpakpama payale na í kpaana,
na ɪ lapa yɔlaa ke kuvɔɔŋ.

⁹ Tɔv, pa yɔɣɔtyu mpv si ɪ kpawa tɔ wentiyile mpv? Ntəɣəle si ɪ tiiwa katatəlaya, haləna í tala tetv tɛe mayamaya ké na pɔcɔ́ í kpaaku. ¹⁰ Wei inɪ ɪ tii mpv tɔ kulum inɪ ɪ kpana haləna í tɛe isɔtaa tɔyamyam si í wɛe na í mayali paa timpɪ. ¹¹ Na kulum inɪ ɪ yelina na kulapələnaa saa yɔlaa ke ŋka ŋka. I tv lɛlaa si pá la tillaa sɔsaa, lɛlaa ke Iso kuyɔɣɔtyu teləsəlaa, na lɛlaa si pɛle pá cɔɔna Laapaali Kupaŋ, na lɛlaa si pɛle pá la paasənlaa na Iso Təm seɣesəlaa. ¹² I lapa ŋpɔyú si pa hólí Iso yɔlaa ke isəna paa la ɪ tɛmlɛ na kilisiti tɔnyu tuusi lɔlɔ ke Iso seɣe taa tɔ. ¹³ Ye pə taya mpv tá tɛna tɛpai tá taa tɛmnav ke Iso ká la kuluməm, na tá nyəm ke Iso Pəyaya ká la kuluməm tɔtɔ. Na tu la sɔsaa ke ɪ təm taa haləna tá teu tala Kilisiti teu sɔsɔəm. ¹⁴ Tə kaa tasa pɔcaatu taa ké wɛɛv na paa puɣusulu wei í lanɣətyi-tv na ɪ kuvɛɣesətv, tə məŋna cəne tə məŋna cəne, isv heelim lakuyv tɔ. Puɣusulaa mpe pa lukəna-ti na pa acilayatu, na pá tvsəɣəna lɛlaa. ¹⁵ Ama ye tə heeliyi təmayə tampana na sɔɔlvu ɪlɛ tv sɔsətyi puw ke pə tɛna pə taa na tɔ tala Kilisiti wei ɪ ké tá tɔnyu nyuyv tɔ. ¹⁶ I tɔɔ ké niŋ na nɔɔhɛɛ na pə tɛna pə wɛv ŋpɔyú waanv waanv ke tɔnyu tɔɔ tɔ pə təkəna təmayə teu, na tɔnyu atama atama tamsəna təmayə teu tɔɣɔ pə kpenta pilimile. Pə tɔɔ ké pə tɛna mpi pə we tɔnyu tɔɔ tɔ pə laki pə tɛmlɛ ke teu, tɔnyu tɛna puki ké, na kv sɔɔlvu tɔŋna sɔsɔyuv.

Tɔntɛ kɔfate ke Kilisiti mpaav taa

¹⁷ Ye pə we mpv, na Taca ma heeliyi-me tɔfoo si í taa tasa tɔntɛ isv cefelinaa. Pɛle pa tɔŋtyi pa kpai huwɛɛ ke yem ké. ¹⁸ Pa layatu ta tvli. Pa isəkpɛɛtɛɛ na pa lanɣpusəŋ katatəlaya tɔɔ pa paa fei weesuyv ŋku Iso haa tɔ kv taa. ¹⁹ Pa ké fɛɛle fei nyəma ké, yaasi isayav taa ké pa ha pa ti təkpaata, na pá huliyi asilima tɔlatɛnaa.

²⁰ Ama Kilisiti təm nti me í nyəmá tɔ pə taya ŋpɔyú tə wɛɛ. ²¹ Ntəŋ í tɛma ɪ təm nuw na? Haləna í kev Kilisiti nyəma tɔ pa seɣesa-mɛɣɛ ɪ təm tɛna tampana mɛɛ. ²² Ye mpv pə wɛɛ ké si í wɔɣɔsi mə yaasi kupəŋ wei í tɔka hatuu ləŋ tɔ. Yaasi kupəŋ inɪ ɪ konyuləŋ kupuyusin pukina tɔlete taa ké. ²³ Pə wɛɛ ké si í layasi mə lotunaa taa na mə ləmayasɛɛ taa təkpaata. ²⁴ Na í kelɪ yaasi kɔfalv wei Iso ləsaa na í ké ɪ mayamaya ɪ nyəŋ tɔ. Mə tɔntɛ í keesaa na tə teu isv tampana hólíyí tɔ ɪlɛ pu hólí si í kpaya yaasi inɪ.

²⁵ Pə tɔɔ ɪlɛ í yele təmayə pəpətv pɛlvu təkpaata, na paa mə taa wei í yɔɣɔtyi tampana ke ɪ lɛlaa kin. Pə taya pulv, tá tɛna tə we ké isv niŋ na nɔɔhɛɛ wɛv tɔnyu tɔɔ tɔ. ²⁶ Na ye pááná kpa-mɛ í taa yele na á pona-mɛɣɛ wakəlvu taa. Na pááná í taa leeli na á we mə taa. ²⁷ I taa ha mə tɔtyi ɪlɔɣv ke paa pəcɔ mayamaya. ²⁸ Ye wei í ka ŋmulaya pɔntv í taa tasa ŋmulv. Ama í seɛsi isəle na tɛmlɛ lapv na í hiki ɪ mayamaya ɪ niŋ nyəm mpi pə tɔɔ ɪ wv teu tɔ, na í pəsi na í səna mpa pa feina pulv tɔ. ²⁹ Kawalaya təm natəli tɔ taa lukəna mə nɔɔsi. Ama í yɔɣɔtyi təmnaa kupama mpa pa waasətyi yɔlaa na pá yeki na tɔ tuusiɣi lɔlɔ ké Iso seɣe taa tɔ, ɪlɛ tv waasi tə nulaa tɛna. ³⁰ I taa wakəlvu Iso Feesuyv Nanɣtv lanɣle. Pə taya pulv, inəɣəle Iso kuyvsum mpi ɪ yusəna-mɛ tɔ. Na inətyi Iso si-mɛɣɛ tɔlvma si pə hólí si kuyaku wɛɛ kv kəŋ, ŋku kv wule Iso ká ya-mɛ təkpaata tɔ. ³¹ I yele huwɛɛ nyəŋ nyəna tɛna na tɛma təkənav ke táá na pááná mvyv. I yele hola na kvtyv. I yele isayatu tɛnaya lapv, paa tə ké nti. ³² I laki təmayə yəlle na í wii tɛma pətɔtɛɛ. Ye í pəntəna tɛma í hólí təmayə suulu isv Iso ná hulvuy-mɛɣɛ suulu ke Kilisiti tɔɔ tɔ.

5

Mə lakasi í te teu

¹ Isu í keu isəntəyɔ Isə piya nsi ɪ sɔlaa tɔ í seesi isəle na í kpaɣa ɪ yaasi təna ɪle. ² Ƴ hólóyí təmaɣa sɔlɔyɔ ke mə lakasi təna taa isu Kilisiti ná sɔlɔyɔ-tu haləna í pəsi ɪ təyɪ kɔhaham kɔpam, na í kpaɣa ɪ ti na í la kətaya ke tá tɔɔ si pə la Isə ké teu na sɔsɔɔɔ kɔpən tɔ.

³ Asilima na tetelakasi isayasi na konyulɔyɔ, pə tənaya mpɔ pə təm maɣamaya í taa lu mə nɔɔsi taa, pə taya pulɔ, lakasi nsi si taka tá mɔna Isə yəlaa. ⁴ Na pə ta mɔna tɔtɔ si í yɔɔtəyɪ fɛele fɛi təm, yaa təm kpai nyəntɔ, yaa keesəlaya təm natəli. Ama í paasəna Isə ké seev si í na təmlɛ. ⁵ Ƴ nyɪ teu si asilima latɔ, na tetelakasi isayasi latɔ, yaa liyitee kətɔi tɔ, pa taa nɔɔlɔ kaa feli nɔɔhəle ke Kilisiti na Isə pa kawulaya taa. Halɪ liyitee kətɔi tɔ na tun laalɔ pa isayatu lu kɔlɔm ké.

⁶ Ƴ paasəna teu na nɔɔlɔ í taa tolisi-me na ɪ kɔmɛlətəm, halɪ ntɪ ɪnɪ tɔ tɔɔ ké Isə ká lana mpɔ paa caa ɪ luyɔ nyəntɔ lapɔ tɔ na pááná. ⁷ Mə na pə yəlaa í taa kaa pulɔyɔ paa hoolaya. ⁸ Ləɲ í ka wɛ ké isu yulɔ təɲyɔ ahoɔ ke səkɔɔtɔyɔ taa tɔ. Ama kayana mə na Tacaa í kpɛntaa, ɪle pə wɛ isu ilim lu mə tɔɔ ké. Pə tɔɔ ɪle mə lakasi í te isu kɔpama mpɔ pa wɛ ilim taa tɔ pa nyəɲsi. ⁹ Pə taya pulɔ timpi pə nyaalaa tɔ kɔpantɔnaa lapɔ na siyisiɲ təɲyɔ na təm tampana yɔɔtɔyɔ ke pə kəɲna. ¹⁰ Ƴ seesi isəle na í cekəna mpi pə wɛ Tacaa ke teu tɔ. ¹¹ Mə na mpɔ pa lakɪ səkɔɔtɔyɔ tɛ təma kpai nyəna tɔ í taa kaa pulɔ paa hoolaya. Ama í la na pə kuli a tɔɔ na paa wei í ná. ¹² Yəlaa mpɛ, mpi pa ɲmɛlɔyɪ na pá lakɪ tɔ si pə təm í tu lu yulɔ nɔɔɔ taa tɔ pə wɛ fɛele ké. ¹³ Ye pa lakasi nsi si tɔɔ í kulaa na pə ná, ɪle paa wei ɪ ká ná pa wɛɛtɔ cakəle təkɛlekele. ¹⁴ Ḿpóyú pə tu wɛɛ, ye pə kula pulɔ tɔɔ na pə naakɪ təcɛɛɛ, pəle pə pəsəyɪ fətəla ké. Pə tɔɔ ké pa yɔɔtəyɪ si:

Nyá wei n tooki tɔ fe mpɔ.

Kɔli na ɲ lu sətəa taa,

Kilisiti ká cɛ nyá səkɔɔtɔyɔ.

¹⁵ Ye mpɔ ɪle í la laakali na mə təntɛ ke teu, í taa tɔ isu kɔmɛlɛməɲ, ama í tɔ isu ləmaɣasɛɛ nyóma. ¹⁶ Ƴ taa yele na aləseke kɔyɛɛɲ fiti-mɛyɛ yem. Pə taya pulɔ isayatu hukina tá kayana kɔyɛɛɲ ɪnɛ ɪ taa. ¹⁷ Ƴ taa la isu kɔmɛlɛməɲ lakɔyɔ tɔ. Ama í seesi isəle na í nyɪ mpi Tacaa luyɔ wɛɛ si mɛ í la tɔ.

¹⁸ Ƴ taa yele na sulɔm kɔ-me. Sulɔm kɔyɔ ká tu-mɛyɛ yem yem lakasi. Ama í yele na Feesuɔ Naɲɲtu haya mə taa təmamam. ¹⁹ Ye í caya təma kin mə nɔɔsi taa í wɛɛ Isə Təm yontu na apalɔtɔ nyəntɔ na Isə samtɔ nyəntɔ. Ƴ sa Tacaa na samtɔ yontu na Isə Təm nyəntɔ na luyɔ kɔlɔmɔyɔ. ²⁰ Ƴ seeki Tacaa Isə ké í na təmlɛ ke paa waatɔ wei ké paa mpi pə tɔɔ ké Tacaa Yesu Kilisiti tɔɔ.

Apalaa na pa alaa pa təm

²¹ Ƴ nukəna təmaɣa teu ke Kilisiti sɔyɔntɔ tɔɔ.

²² Alaa-me í seeki mə paalaa isu í seekuyɔ Tacaa tɔ. ²³ Pə taya pulɔ, isəna mpi Kilisiti ná kəla Yesu seelaa kpekəle tɔ mpɔ tətəyɔ apalɔ ná kəla alɔ. Yesu seelaa kpekəle kəna Kilisiti tənɔyɔ pilimile, na Kilisiti maɣamaya kəna pa nyɔyɔ yatu. ²⁴ Na isu Yesu seelaa kpeka seekuyɔ Kilisiti tɔ, mpɔ tətəyɔ alaa ká seeki pa paalaa ke pə təna pə taa.

²⁵ Apalaa mi sɔli mə alaa isu Kilisiti sɔlɔyɔ Yesu seelaa kpeka na í si a səm tɔ. ²⁶ Ƴ lapa ɲpóyú si í nyaali-wɛ na lɔm na í tayanɪ-wɛ na ɪ təm na pá te teu na pá mɔna Isə yəlaa. ²⁷ Pə taya pulɔ ɪ caakaya ké si í kpaɣa Yesu seelaa kpeka na a teu təkɔpataa na í suna ɪ ti, na á wɛɛ tənəɲɲ, a tiili tá wakəli, na paa asilima a fɛina, na á tá caami. Pəyele kɔwakələm napəli fɛi a kin. ²⁸ Ye mpɔ pə wɛɛ si apalaa í sɔlɔyɪ pa alaa ke teitei ké isu pa sɔlɔyɔ pa ti tɔ. Ye yulɔ sɔlɔyɪ ɪ alɔ pə wɛɛ isu ɪ maɣamaya ke ɪ sɔlɔyɪ. ²⁹ Ama tampana tɔɔ nɔɔlɔ fɛi wei ɪ taa kpəna ɪ maɣamaya tɔ, halɪ paa wei ɪ paasəyənə ɪ tənɔyɔ tɔɔ ké teu ké na í tayanəyɪ ɪ ti tətɛtɛɛ isu Kilisiti paasəyənəv Yesu seelaa kpeka tɔ. ³⁰ Pə taya pulɔ, tá kəna ɪ tənɔyɔ pilimile tɔɔ niɲ na nɔɔhɛɛ na pə tənaya mpɔ. ³¹ Halɪ pa ɲmaa ɲpóyú Isə Təm taa si: Pə tɔɔ ké yulɔ ká cɛ ɪ caa

na i too si í na i alv pá caɣa. Na pa naale pá kpentɪ na pá pəsi yulv kulvm. ³² Ama tampana səsəəna ke pə kula loonja kanε ka təə cəne. Kilisiti na Yesu seela pa təm lapa isəna tɔɣə ma naa ka taa. ³³ Paa na mpv meye pə heeliyi si paa wei í sələɣi i alv isu i sələɣv i ti tə. Na paa alv wei ílé í seeki i paalv tətə.

6

Piya na si caanaa pa təm

¹ Piya me, Tacaa isentaa mə nyəntv nté si í nuna mə nyéma. Mpi tə, nti inɪ tə wenna teu. ² Kusəsutv nti pə suwa tɔɣəle si: Seeki nyá caa na nyá too. Tə təə ké pə caala kupantv təna kasəyaya ke seev si: ³ N ká nu lelen na nyá weesuɣu ká tayalı ate cəne.

⁴ Cəcənna me, mu taa la na pááná kpa mə piya. Ama í təkɪ-sɪ na í seɣesəɣi-səɣi kupantv, na í hóləɣi-səɣi ləɣ isu Tacaa luyv weε tə.

Yomaa na pa caanaa pa təm

⁵ Yomaa mu nukəna mə caanaa mpa pa təkə-meye antulinya taa cəne tə na luyv kulvmvuyv. I weena pa səɣəntv na í nyana-weye teitei isu ye pu ke Kilisiti i ka lapa tə. ⁶ I taa seeki-weye waatv wei pa weeki tə tike si pá la-weye lelen. Ama í la Isə luyv nyəntv na luyv kulvmvuyv isu Kilisiti yomaa. ⁷ Yomle təmle nte pa tɔɣi-me tə í la-te na luyv kulvmvuyv na pá weε isu Tacaa təmle ke í laki, pə taya yəlaa tike nyəntε. ⁸ I nyi teu si paa yom paa kasayampu Tacaa ká te na í felɪ paa wei ké kupantv nti i lapa tə.

⁹ Na mpa me í ke yomaa caanaa tə mu la-weye mpv tətə, í kpa mə ti na pa nyaasuyv. Na í təəsɪ si mə na we í kaa caa kulvm ke isəttaa na ílé u fayasəɣi nəɣəlv se.

¹⁰ Nti tə kaasaa tɔɣəle si mu pəkəɣi si í nyəə tɔɣ ke mə na Tacaa mə kpentvuyv taa na i tɔɣ səsəəɣ taa. ¹¹ I tv mə təə ké yoou wontu təna nti Isə haakɪ-me tə, na í səɣ təca na í taɣ Iləɣəv na i acilayətv təna. ¹² Pə taya yəlaa ke tə yoonaa, ama mpa tə yoonaa tɔɣəle aləɣaa tɔɣtɔnaa asayaa mpa pa we isəttaa tə, na səkpetvuyv taa cəne awulaa na tɔɣtɔnaa na səsaa. ¹³ Pə təə tə í co Isə yoou wontu nti tə tənaya kprakpaa, na pə kəma na pá tala kuyeyɣ isayəɣ taa na mə kolontu kuləɣi mə təə, í pəsi na í taɣi-i teu. Na ye í təkə mə təɣi teu na í yoo haləna í tv yoou ŋkv kv nyovv, ílé í ká nyəə tɔɣ ke m̀p̀ỳỳ tam.

¹⁴ Ye mpv í tantɪ na í taɣaa, na í təɣ tampana ke teu na pá weε isu pa ləlvuyv tampala ke tənaya taa tə. Na í təɣ siɣisuyv ke pə təna pə taa na pá weε isu nyəɣətv toko ke í suuwa. ¹⁵ I seesi isəle na Laapaalı Kupaɣ wei i kəɣna heesuyv tɔɣə kpaalvuyv na pá weε isu ntaɣkpaala kupaana ke í ləewa. ¹⁶ I te mə taa na Isə ké tam na pá weε isu kpáləɣỳ ŋkv í ká kentiɣina isayətv tv nyémá sətə nyəna tə. ¹⁷ I nyəni yəpəv mpi Isə yakɪ-me tə isu yoou kahuka, na í təkɪ Isə Təm isu layəte nte i Feesuyv cəla-me tə. ¹⁸ I laki pə tənaya mpv na Isə sələmuyv, na í wiikina-i si í səna-me. I sələməɣi paa mpi pə taa, na Feesuyv Naɣɣtə í hólɪ-meɣe isəna í ká sələmɪ tə. I la kpelikpeka nyéma na í seesi isəle ke m̀p̀ỳỳ tam. I sələməɣəna Isə yəlaa təna. ¹⁹ Na í sələməna ma tətə, na waatv wei má caakɪ ma nəɣə təə ké kuluyv, Isə í tv ma taa ké təm nti tə təɣə teu tə, na má hólɪ Laapaalı Kupaɣ təm nti tu ŋməlaa tə na apalvtv. ²⁰ Paa na pa təkə-m saləka taa tə má kəna Laapaalı Kupaɣ inε i təmle tv səsə. Pə təə tə í sələməna-m na má yəɣətv i təm na apalvtv ke isəna mpi pə nəɣəsənaa tə. ²¹ Ta taapalv Tisiki wei i laki Tacaa təmle na luyv kulvmvuyv tə i ká keesi-meɣe ma təm na í nyi isəna taa ma weε tə. ²² Pə təə mayamaya ke ma tiliyi-i mə kiɣ, si me í nyi isəna taa tə we cəne tə, na pá səəsɪ-meɣe apalvtv.

²³ Tacaa Isə na tá Səsə Yesu Kilisiti pá ha tá taapalaa tənaya alaafəya na pa təma sələɣv na taa təmnav ke Isə. ²⁴ Isə í hólɪ pəleε ke pa təna mpa pa sələ Tacaa Yesu Kilisiti ke tam tə.

TAKĒLAYA NKA PŌLI NMAAWA FILIPU NYĒMA TŌ Kutvltv

Pə nəγəsəna isu saa wei Pŏli ηmaakaya takəlaya kanε tŏ saləka taa ké ι wεε. Mpa ι ηmaa-ke tŏ pa taa payale ta ke Yuta nyéma. Pŏli lapəna Isŏ təsεele yəlaa mpeye waasu na pá mu Isŏ Təm. Hali pa tilina Pŏli ke kuvəŋ ke təm payale. Pə tŏw ké Pŏli ηmaa-wε na í sεε-wε na í tasa-wεye layatv sι pá wεε nəγŏ kulŏmaya na pá pasa pa ti isu Tacaα Yesu. I sεγesəyi-wε sι pá la laakali na sεγesəlaa pəpətunaα. Pŏli sεγesuyv loŋa səsaya nté sι yvltv í wεεna laηhvlmle paa wahala taa.

Isəna pa faya Filipu takəlaya tŏ:

Pŏli təmlε, titite 1

Isŏ sεelaα nəγŏ kulŏmaya na pa ti pasuyv, titite 2:1-18

Timotee na Ipaflŏtiti, titite 2:19-30

Laakali na sεγesəlaa pəpətunaα, titite 3:1-4:9

Sεεtv, titite 4:10-23

Sεεtv

¹ Taya Yesu Kilisiti təmlε nyéma Pŏli na Timotee.

Tá ηmaakəna takəlaya kanεye Isŏ yəlaa mpa pa wε Filipu na pá tεma Yesu Kilisiti na pa taa tŏ, na Isŏ təsεele səsaa na tŏ taa tεma lataa. ² Tá Caa Isŏ na tá Səsŏ Yesu Kilisiti pá hólι-mεye pεεleε na pá lá na mə laηa hvlmι.

Filipu nyéma tŏw sələmvyv

³ Paa waatv wei ké ma tŏsa mə tŏw ké isəntŏ, ma sεeki ma Isŏ ké í na təmlε ke mə təna təpai mə tŏw ké. ⁴ Na paa waatv wei ké ma sələməγəna-mεye Isŏ, laηhvlmle ke ma sələməγəna. ⁵ Mpi tŏ, í səna-m kuvaku kancaalaya nyəηkv wule na haləna saηa na má yasəyi Laapaali Kupaη tŏ. ⁶ Ma nyémá teu təkpaata sι Isŏ wei ι caala təmlε kuvante tənεye mə kin tŏ, ι ká la-tεye ηpúyŏ haləna tŏ kŏw na tŏ yoosi Yesu Kilisiti kuvaku wule. ⁷ Pə muna teu ké sι má huv ηpúyŏ mə təna təpai mə tŏw. Ma luyv svv-mεye səsəm səsəm ké. Pə taya pulv tŏw, mə təna təpai í hika mə paa nyəm ke pεεleε nna Isŏ lapa ma tŏ a taa ké. Iε paa pənente ma wεv saləka taa isəntŏ yaa tuu ma tu wεv na ma ti, sι má taa yele na Laapaali kupaη pəsi tetεpulv, ama sι má sv-ι teu ké təka. ⁸ Ma yŏγətuyv sι ma sŏla mə təna təpai ké isu isəna mpi Yesu Kilisiti sŏlvyv-tuyv səsəm tŏ, Isŏ mayamaya nyémá sι tampana ηpúyŏ.

⁹ Nti ma sələməyi Isŏ ké mə tŏw tŏγŏle sι mə sŏlvyv í sŏsəyi tam, na nyəm kuvampam sŏsəm na pə təna pə cəkənav í wεε mə sŏlvyv taa. ¹⁰ Iεna í pəsi na í ləsi mpi pə wε teu tŏ. Ye pə lapa mpv í ká la kupaηa na pa kaa na mə kin ke taali nəγŏlvyv Kilisiti kuvaku wule. ¹¹ Na í ka la təma kupaηa nna Yesu Kilisiti kəηna tŏγŏ səsəm, na pŏ tŏ Isŏ ké teeli na samtv.

Isəna Kilisiti ké tá weesuyv tŏ

¹² Ma taapalaa ma caa sι í nyι sι tampana tŏw isəntŏ, mpi pə mayana-m tŏ pə waasaa ké, pə yelaα ké na Laapaali Kupaη sŏsəyi yav. ¹³ Pə yelaα na wulav təyaya taηlaα təna na yəlaα ləlaα təna nyι sι Kilisiti təmlε lapv tŏw ké pa tv-m saləka. ¹⁴ Tá taapalaa taa payale nawa ma wε saləka taa, iεna pá təkι tənəη na Tacaα təm, haləna pá nyaya apalvtv na pá heeliyi Isŏ Təm na sŏγəntv fει-wε.

¹⁵ Paa na ma isəsεemle tŏw ké ləlaα lakι Kilisiti waasu na sŏsəntv həm hŏwεε tŏ, ləlaα ná lakι-ι na hŏwεε kupaηa ké. ¹⁶ Pane unι pεle pa lakuyv na sŏlvyv wε pə taa tŏ, pa nyémá sι Isŏ tv-m sι má taa yele na Laapaali Kupaη pəsi tetεpulv tŏγŏ. ¹⁷ Ama ləlaα iε kəlvyv pεekuyv tŏw

κέ, παα παασάγι na pá heeli Kilisiti tòm ke isəna mpi pə mənaa tə se, pa huu ké si ma weu saləka taa tə paas səsı-m kunyən na má ná.

¹⁸ Kpai ké. Ye kupantu yaa isayatu kuluku ke pa lukı, ma lanle tu heewa. Mpi tə pa tu heela Kilisiti tòm. Na ma lanle ká hee mpúyó na pé puki. ¹⁹ Pə taya pulu tə, ma nyəmə si mə sələməŋ na Yesu Kilisiti Feesuyu sənau tə pə tənaya mpv pu məli ma nyəy yaru. ²⁰ Ma tanja na má teeləyi mpúyó teu ké si ma kaa təy fəele natəli. Ama pənente naani ké maa la teu isu ma lakuy tam tə, ɔlena má hólí Kilisiti səsəntu ke ma tənuy təna taa, pa ma na ma ise, pa ma səki. ²¹ Pə taya pulu, pa maa wee, Kilisiti keke ma pə təna. Na má tu səpa, ɔle pə kəlaa keke. ²² Ntanyi ye ma wena ma ise, maa tasa waasaya nakələyi larv. Təv, maa nyənti má ləsi tə se. ²³ Pə kpəpa-m ké, ma nyuləyi ké si má kpe na má wee Kilisiti kin. Nti tə kəla-m teu təyole. ²⁴ Ama mə tə ɔle, pə wee ké si má weena ma ise. ²⁵ Ma tema ma taa ké teu na təle, pə tə ké ma nyəmə si ma kaa kpe. Na ma nyəmə si má na mə təna təpai tu wee, na maa sənə-me na í polo ləle ké mə Isə seev mpaav taa, na í hiki lanhulvmlə ke pə taa. ²⁶ Pə tə ké ye ma kəma na má məli mə te í ká hiki ma kin ke mpi í ká yələna mə Yesu Kilisiti mpaav taa tə.

²⁷ Kulvmtu ké si í təkı yaasi wei ı keesəna Kilisiti Laapaalı Kupaŋ tə. ɔle pa maa kə mə nav yaa ma ta tu kəm, má nu si í nyə tən te, na í kpenta hūwee, na í yoo taa tem mpi Laapaalı Kupaŋ tūy-me tə pə yoo na lotu kulvmtu ke mə təna. ²⁸ ɔ taa yele na mə kolontunaa nyaasəyi-me ye pulu taa. Mpi pə hóləyi pəle si pa təm ká te tənəŋŋəŋ təyole. Na pə hóləyi-me si pu te na pé ya mə nyəŋ, na Isə lakəna mpv. ²⁹ Pə taya pulu, Isə hana-me ye mpaav si í la Kilisiti təmlə. ɔle pə taya ı tə yun tisuyu tike təm, ama na ı tə kunyəntəyole tətəy. ³⁰ Mə seewa ma tə ké pənente ye na tə yoo yoo. Yoo ŋku í ná ma yoo hatuu ləŋ na í tu nyəmə tətə si ma tu tənə-kuy yoo tə, ŋkuyule mpv na ŋku í yookuy tə.

2

Kilisiti ti pasuyv na ı Isə nunav

¹ Mə na Kilisiti í kpentuyv mpv tə pə səsəyi-me ye tən nte? ɔ səluyv səsəyi-me ye apalutv nte? Mə na Feesuyu Nanŋtu í kpenta kulvmtu na? ɔ ləki təmaya yəlle na kupantu na? ² Təv, ye pə we mpv ɔle, ma wiina-me si í kpenti teu, na í sələyi mə təma, na í wena lotu kulvmtu na hūwee kulvme, na pé hulvsi ma lanle ke səsəm. ³ ɔ taa la puluyv təma kəlyv tə, yaa teeli yem tə. Ama í pasa mə ti, na pa wei í nyəni ı lelv isu wei ı kəla-ı tə. ⁴ Nəyole í taa pəkı ı mayamaya ı nyəy nyəntv tike, ama í təsəyi ı təyəntəlenaa tə. ⁵ ɔ weena hūwee nna Yesu Kilisiti ka huukaya təy mə taa.

⁶ Hatuu tə ı ka tu wena Isə weetu ké.
Pə na pə mpv tə, pə ta tu-ı si ı pəkəyi
na í lana tən na í kpa Isə tə si ı saala.

⁷ Ama ı mayamaya ı yelina pə təna mpi ı ka wena tə
na í kpa ya yom weetu.
ɔ kpa ya yəlaa weetu ké tətəŋeləŋ,
na ı kəmaya isu yulv weu tə.

⁸ ɔ tisaa na í pasa ı ti na í nuna Isə ké mpúyó,
haləna ı səm, səm mpi ı səpa tesika tə tə.

⁹ Pə tə ké Isə kusa ı nyəy ke teu ke səsəm,
na í ha-ı hətə nte tə kəla həla təna təpai tə.

¹⁰ Pə təna mpi pə wena weesuyu
na pə we isəta na tetv tə
na tetv tē tə pé həntı-ı atə.

¹¹ Na pə təna pé tisi si Yesu keke səsə,
na pé ha Taca Isə ké teeli.

Isəna tu tee isu kəkəsi ke antulinya taa tə

¹² Ye mpv ile ma taapalaa, waatu wei maa we mə cəlb tə í nuna-m pə təna pə taa ké. Na paa pənente ma fei mə cəlb, pə kəla teu sɪ í nuna-m mpv tətə. I pəkəxi mə nyəəŋ yəpυ təm na səyontv na seluyu. ¹³ Pə taya pulv, Isə wee ké na í laki mə taa ké tam, sɪ me mu pəsi na í səəli na í lá mpi i ka suwa na í təŋəyi na í laki tə.

¹⁴ Kuntuyv na ntəŋkpeesaya í taa wee pə təna mpi í laki tə pə taa. ¹⁵ Ile í ká pəsi yəlaa mpa pa feina taali na pá we tənəŋ tə, na í pəsi Isə piya nsi sɪ feina kawalaya nakələxi antulinya yəlaa kutakesəŋ na asayaa pa hekv taa tə. Pəcə pə wee ké sɪ mu mɔyona kəkə ke pa hekv taa ké nyənənyəni isu isətvlŋasɪ ke isətəa ¹⁶ na í heeliyina-weyε weesuyv təm. Ye í laki mpv, maa pəsi na má yəələna-meγe Kilisiti kuyaku wule ke teu. Tampana təə isəntə, mpv pu huləna sɪ ma təma təna na ma luvv təna ta məli yem.

¹⁷ Ntanyɪ ma caləm ká lu, ma səm təm ke ma wəna mpv. Na ye pu tu lapa mpv, pə we isu kətaya ŋka mə Isə seetv tasa Isə ké lapv təyələ. Ye pu la mpv, ma lanle heewaya. Na má na mə təna tá lanja heena. ¹⁸ Na mpv tətəyə na me, pə wee ké sɪ mə lanja í hee, pə wee sɪ má na me tá lanja í heena.

Timotee na Ipafəlotiti

¹⁹ Ma huv sɪ, na Isə ton taa ye pə we isəna, maa tili Timotee ke mə teγe nəənnə na má nu mə cakəle təm, na pə səəsɪ ma mayamaya ke apalvt. ²⁰ I tike i wenna, na i səna-m mpi ma səpəna nyuvv tə pə taa, na i paasəyəna mə təm ke na tampana. ²¹ Ləlaa ile, pele pa mayamaya pa niŋ nyəm tike təə ké pa nəyəsəyi, pə taya Yesu Kilisiti nyəm təə. ²² Mə mayamaya í nyəmá isəna Timotee inɪ i hulaa sɪ i ké yulvpaŋ tə, na isəna má na-i tə lapa təmle isu yulv na i pəyaya ke Laapaali Kupaŋ təm taa tə. ²³ Ma huv sɪ ye ma kəma na má cekəna teu ke nti tə taa ma wee tə, ile maa tili-i mə cəlb. ²⁴ Na ma wəna naani ké teu ke Tacaə ton təə sɪ ma mayamaya maa polo mə teγe nəənnə na má ná-me.

²⁵ Ma mayasaa na má ná sɪ pə kəla teu sɪ tá taapalv Ipafəlotiti, wei me í ka ha-m mpi maa lanjaa na í tilina-m sɪ í kəna-m, na má na-i tə lakəna təmle na tə yooki yoou tə, inəxi maa yele na í məli mə kiŋ. ²⁶ I nyuləxi ké sɪ í ná mə təna, haləna pə pəkəla-i. Mpi tə, me í ka nuw i wəsasɪ tə pə təə. ²⁷ Tampana təə isəntə, pə wu-i teu ké, haləna i caakaya səm. Ama Isə wii i pətəətəle. Na pə taya i tike i nyənte, na ma nyənte tətəyə, sɪ pə taa kəə pə səəsɪ-m lanwakəlle ke lentə təə. ²⁸ Pə təə ké ma huv sɪ maa kusɪ-i ləŋ təcav na í məli mə te, na mu na-i na mə lanja tasa hulvmuyv, na ma mayamaya ma lanwakəlle te mpv. ²⁹ Pə təə ile í mv-i niŋ naale na lanjhulvmle səsəəle, isu pa məkuyv taapalv ke Tacaə təm taa tə. Yəlaa isu panε inɪ weyε pə wee sɪ í seeki. ³⁰ Pə taya pulv təə, Kilisiti təmle nyuvv təə ké səm cεε-i. I lapa i weesuyv ke awusa ké na í kəna-m kusənam mpi mə mayamaya í taa pəsəyi sɪ í kəna-m tə.

3

Npəlaa yaa n ta pəli pə kolvm

¹ Ma taapalaa, pənentea í yəələxi Tacaə təm taa ile. Kulvmtv təne tə ŋmaav ke tam u kuyv ma, na nti inɪ tə tu kələyəna-meγe tampana hulvyv. ² I la laakali na isayalataa, hasɪ nsi, yəlaa mpa pa kama nyuvv sɪ pelvyv ke pelvyv tə. ³ Mpe pa pelvyv ke mpi? Tayale pəllaa na tampana. Pə taya pulv təə, Isə Feesuyv wenna tá kiŋ na táá laki Isə təmle. Na Yesu Kilisiti ke ta laki na taa taaki, na pə taya yulv kulapəle haana taya naani. ⁴ Ye maa nəkaa kəlb, ma pəsəyi na má tv kulapələnaa panεyε naani. Na ye nəyəlv wee na í huvki sɪ yulv kulapəle ká yelina na í tvli-ti ile, ma tee pəntv ke kulapələnaa ké təpai. ⁵ Nyəni, ma lulvyv kuyεεŋ pələfei wule ke pa pəla-m, na ma ké Isəyeli tv ké təsiyisiyi. Na ma kpekəle nté Pensamεε nyənte, na ma ké Hepəla tv ké təsiyisiyi. Na tayale Falisanaa ke Yuta nyéma Isəsεεle təŋuyv taa. ⁶ Na maa seesa isəle ké pə taa ké pə feina, haləna má tukayana Yesu seela kpeka ke kynyəŋ. Na ye pa təma sɪ kusəsutv taa təm təŋuyv sɪ yulv í təŋ na pə lapɪ-i kupaŋ tə tá təŋayana, taali nəyəlv i taa wee ma kiŋ. ⁷ Pənente Kilisiti təə ile, ma nyənəxi kupantvnaa mpa ma mɔyulayana təyə mpi pu waasəyi pulv təyə. ⁸ Na pə taya kupantvnaa panε pa tike ke ma nyənəxi mpv, na kawasɪ nsi sɪ tənaya

ma nyənəyi mpi pu waasəyi pulv təyɔ ma nyəm ma Səsə Yesu Kilisiti tɔ pə tɔɔ. Təpante taa təpante nté tənɛ unɪ. I tɔɔ ké ma keela pə tənə mpi pə kusəyi ma nyuyv tɔ na má suna kpeenja, na ma nyənəyi pə tənə isu hute sɪ pə yeke na má hiki Yesu Kilisiti, ⁹ na má na-ɪ tɔ krentɪ teu ke kulɔm. Maa yɔləyi sɪ ma kusəsutu təkuyv tɔɔ ké pá yaa-m kupaŋ. Ama ma tɛma ma taa na Kilisiti təyɔ ma lapa kupaŋ. Tənaya Isə haŋa pəsuyv sɪ yəlaa í la kupaŋa, na ye wei í muwa tá Səsə təm, pɔntv ke Isə haa pə pəsuyv. ¹⁰ Mpi ma nyuləyi teu təyɔle sɪ má nyɪ Kilisiti na ɪ səm taa fem toma, sɪ maa hiki ɪ wahalanaa taa ké ma nyəma na máá təyɔ, na má sɪ isu ɪ səpɔ tɔ. ¹¹ Na má tɛləyi sɪ paa feesi maya mpv tɔtɔ.

Tə kaasuyv

¹² Maa yɔləyi sɪ ma tɛma hikuyv ke mpi ma pɛkaya tɔ se, yaa ma tɛma teu təkpaata. Ama ma tənna lɔpɔ ké na má kaasəyi ma tɪ sɪ má hiki ma asewa fɔtɔ. Mpi pə tɔɔ tɔ, Yesu Kilisiti tɛma-m hikuyv na í kpa-m ɪ kpa-m ké. ¹³ Ma taapalaa, maa huukɪ sɪ ma tɛma pə fɔtɔ hikuyv se. Ama kulɔmtv nti ma nyəmá təyɔle sɪ, ma yela ma waali nyəntv ké, na má kaasəyi ma tɪ sɪ má hiki mpi pə wɛ ma nəyɔ tɔ tɔ. ¹⁴ Pə tɔɔ ké ma see na má pukina mpi pə suwa tɔ pə tɔɔ, sɪ má hiki pə fɔtɔ wei Isə yaa-tv sɪ tɔ hiki isɔtaa ke Yesu Kilisiti kin tɔ.

¹⁵ Tá tənə mpa tá tɔ ké yulokpasaa ke Isə nyəntv taa tɔ, tɔ huɔ huwɛɛ kulɔmɛɛ anɛ. Na ye mə taa lelɔa u huɔ mɔpɔyɔ huwɛɛ anɛ a tɔɔ, ɪɛ Isə ká kilisi-mɛyɛ-tɪ. ¹⁶ Mpaav ŋku tɔ tənəyi haləna saŋa tɔ, paa pə la isəna tɔ tənəyi-kuyv mpv.

¹⁷ Ma taapalaa, í keesəna-m mə tənə. Tə tɛma hólóyɔ ke isəna í ká la tɔ, ɪɛ í nyənəyənə mpa pa lakɪ isu tɔ huluyv sɪ pá lakɪ tɔ. ¹⁸ Tam ké ma heeliyi-mɛyɛ-tɪ, na pənɛntaa isəlɔm ke ma tasəyənə-mɛyɛ-təyi heeluyv ke isəntɔ. Payale wenna na pá wakələyi mpi Kilisiti lapa ɪ səm tesika tɔ tɔ na pa yaasinaa asayaa. ¹⁹ Pa təm ka tɛ tənəŋnaŋ, pə taya pulv tɔɔ, pa hiliŋ ke pa tənəyi, pə taya Isə. Na mpi pə nəyəsəna pə la-wɛyɛ feɛle təyɔ pa yɔləyənə. Na atɛ cənɛ nyəm tike tɔɔ ké pa laakalənaa wɛɛ. ²⁰ Pə kaasa tá tɔ tá tɛyɛle isɔtaa, na tɔ tənə teu tətɛyɛtɛyɛ sɪ tá Yatv tá Səsə Yesu Kilisiti í luna isɔtaa na í tii. ²¹ I toma nna ɪ hulaa na í mənəna pə tənəyi ɪ tɛ tɔ, anəyi ɪ ká hólɪ na í layasɪ tá atɛ tənəy pətɔtɔle nyəŋ inɛ, na tɔ nəyəsəna tənuyv teeli nyəŋku.

4

Pəli caaki sɪ pá lakɪ nti tɔ

¹ Pə tɔɔ ɪɛ ma taapalaa mpa mɛ ma nyuləyi teu sɪ má tasa nav tɔ, mə heesəyənə ma lanɔle ke səsəm, na mɛyɛ ma yɔləyənə. Ma yəlaa mɛ, isəna pə wɛɛ sɪ í tɔ teu ke Isə mpaav taa təyɔle.

² Hai, ma wiikina Ifoti na Sentisi, ma hənta-wɛyɛ atɛyɛ cənɛ, sɪ pá ciiki isu Tacaa təm taa tɛtɔnaa lakuyv tɔ. ³ Na ma təmlɛ taa akpele kupaŋ nyá, ma wiikina-ŋ sɪ nɪ sənə alaa mpe tɔtɔ. Ma na-wɛ tɔ yona yoo na tɔ yasɪ Laapaali Kupaŋ ke paa timpi, na tá na Kələman na tá təmlɛ taa taapalaa lelɔa tənə mpa pa həla pa ŋmaa weesuyv takəlaya taa tɔ.

⁴ I yɔləyi Tacaa mpaav taa ké tam. Ma tasəyi-təyi yəyɔtuyv sɪ í yɔləyi.

⁵ I wɛɛ təpamm ke yəlaa tənə kin. Tacaa kəŋ nənɔɔ ké. ⁶ I taa nəyəsəyi natəli, paa nti tɔ mayana-mɛ í heeli Isə ké sələmyuyv taa ké mpi í nyuləyi tɔ, na í sɛɛ-ɪ nyana təmlɛ. ⁷ Ye pə lapa mpv ɪɛ lanɔhulɔmlɛ nte Isə haa na yulv u pəsəyi na í cekəna tɔ tənəyi tɔ tu wɛɛ mə lotunaa taa na mə ləmayasɛɛ taa ké Yesu Kilisiti təm taa, na pulv kaa pəkəli-mɛ.

⁸ Təv, ma taapalaa, mpi pə ké kupaŋ na pə nəyəsəna samtv tɔ pə tɔɔ ké í ká pona laakali. Mɔyɔle mpi pə ké tampana nyəm, na mpi pə nəyəsəna pa tɔna-wɪ, na mpi pə keesaa tɔ, na mpi pə fɛɪ asilima, na mpi pə wɛ teu, na mpi pə kusəyi nyuyv tɔ. ⁹ Ma hulə-mɛyɛ na má keesi-mɛ, í lakɪ nti í nu ma yəyɔtaa na í nawa ma lapa tɔ. Isə wei ɪ haa-tuyv alaafəya tɔ ɪ ká wɛɛ mə waali.

Pəli sɛɛtv ke Filipo nyəma

¹⁰ Ma lanɔle hulɔma Tacaa təm taa ké isəna mpi í hika pəsuyv na í tasa-m hólóyɔ sɪ í tɔəsəyi ma təm tɔ. ɪɛ pə taya isu ma yəyɔtəyi sɪ í ka yela ma təm ke huɔv. Ama pə mpaav ke í taa

hikita si í hólí-m si í huoki ma tòm. ¹¹ Na pə taya pə caala-m təɣə ma yəɣəta isəntə. Ye ma we isəna, ma tema pəle pə taa caɣale layatv hiiu ké. ¹² Ye ma we konyəŋ taa, ma nyəmə ma konyəntule təntə. Na ye ma we hayanaya taa, ma nyəmə pəle pə taa təntə. Paa le na pə təna pə taa, ma tema isəna maa caɣa na pə keesəna-m tə pə layatv hiiu ké. Ye ma wena təɣənaɣa ke səsəm, ma nyəmə təle. Na ye ma we nyəɣəsi taa, ma nyəmə təle. Ye pə tələna-m ma nyəmə. Ye pəcəɣə ma wena, ma nyəmə. ¹³ Ma pəsəɣi pə tənaya ípúyú Kilisiti wei ɪ haa-m toma tə ɪ təw ké. ¹⁴ Paa na mpv, í təɣəv ma konyəŋ tə í lapa teu ké.

¹⁵ Filipv nyəma me, mə mayamaya í nyəmə si ma lunav Masetoni ke waatv wei na Laapaali Kupaŋ heeluyv təm caalaya kəntə tə, mə Yesu seela kpekəle tike sənna-m. Mə tike í tona-m niŋ ke ma kawaaɣa na ma asalavnaa pə taa. ¹⁶ ɪ ka tema-m mə kvsənamnaa tilinav ke maa wəv Tesaloniki tə na pə tema-m teu. ¹⁷ Pə taya isv kvcəŋ isəle taa mayamaya ke ma nyənəɣi se, ama ma caa ké si pə məŋna-meɣe mə tələsələnaa. ¹⁸ Ma nawa pə təna mpi í tilinaa tə, na pə təw feina taka. Ipaŋəlotiti kəna-m mə kvcəŋ tə, pənəntaa pə təna pə tələna-m yem ké. Mə kvcəŋ wə ké isv kətaya wəv səsəvŋ ke teu, na Isə mvyi-ke na ká wə-ɪ teu pə tu fei tə. ¹⁹ Ma Isə ká kpaɣa ɪ apititu kvpantv nti tə wə Yesu Kilisiti kiŋ tə tə taa na í ha-meɣe mpi mpi í lanɣaa tə. ²⁰ Tá Caa Isə ɪnəɣəle teeli tv ke tam təw. Ami.

Kantəkaya seɛtv

²¹ ɪ seɛ Isə yəlaa təna mpa pa wə Yesu Kilisiti mpaav taa tə. Tá taapalaa mpa pa wə ma kiŋ cənə tə pa seɛ-me. ²² Isə yəlaa təna mpa pa wə cənə tə pa seɛ-me, ɪlena pə tu kələna Isə yəlaa mpa pa wə Lom wulav təyaya taa tə.

²³ Tá Səsə Yesu Kilisiti í hólí mə tənaya ɪ pəleɛ.

TAKĒLAYA NKA PŌLI NMAAWA

KOLOSI NYĒMA TŌ

Kutvlvtv

Kolosi icate we Asii tetv taa ké isu acalē lenna. Pə caya isu PŌli taapalv wei pa yaa si Irafelası tŌ inı ı ponna Iso Tŏm ke Kolosi nyĒma. Irafelası mayamaya ta lan Kolosi tv (1:7 na 4:12). Pə caya isu Irafelası keesa PŌli si Iso sevu krai nyĒm napəli pə nyĒma luwa. Na pə nyĒma seyesəgi si, ye yulv caa si í nyi Iso na pé ya ı nyuvv. Pə wee si í təh katası na í lun isŏtaa nyĒm mpi pu naaki tŌ. Pŏcŏ pə wee si í peli na í kii təgŏnası na kŏnyŏnyŏm na pə polo. Pə tŏw ké PŌli ņmaa-we na í heeli-we si nyuvv yapv mpi Yesu hawa tŌ pə mayanaa.

Isəna pa faya Kolosi takəlaya tŏ:

Isə samtv na Kolosi nyĒma seetv, titite 1:1-14

Yesu mayanaa, titite 1:15-2:19

Kilisiti haaki weesuyv kvfalvuvv, titite 2:20-4:18

Seetv

¹ Maya PŌli, Iso luyv lapəna na má lá Yesu Kilisiti tillu. Má na tá taapalv Timotee tŌ ņmaakəna takəlaya kaneyē.

² Iso yəlaa mpa me í we kolosi na í ké tá taapalaa kvpama ke Kilisiti təhuvv taa tŌ. Tacaa Iso í hŏlí-meyē pelee na í ha-meyē alaafəya.

PŌli see Iso ké í na təmlē

³ Ye tŌ kula mŏ tŏw ké sulvmuvv, seetv ke tŌ seekı tam ké tá Sŏsŏ Yesu Kilisiti Caa Iso. ⁴ Pa heela-tuvv isəna í təma mŏ taa na Yesu Kilisiti, na isəna í sŏla Iso yəlaa təna tŌ. ⁵ Waatv wei tampana tŏm Laapaalı Kupaņ caala mŏ tēyē tate tŌ pa hula-meyē teelvuvv ņku kv we tampana tŏm nti tŌ taa tŌ. Pə tŏw ké mŏ taa tēmnav ke Iso na mŏ sŏlvuvv teesina mpi pa su-meyē hatuu isŏtaa na í teeləgi-wı tŌ. ⁶ Laapaalı Kupaņ yekəgi ké, na paa ı tala timpıgi antulinya təna taa ı lakı kvpantv ké. Mŏpŏgŏ ı lapa mŏ hekv ke kvpaņku í taala Iso pelee tŏm ke nuw tŌ, í hii ləņ na í nyi pelee anı a tampana. ⁷ Ta təmlē taa taapalv kvpaņ Irafelası seyesəna-meyē mpv. Tá nəgŏ ke ı lakəna təmlē isu Kilisiti təmlē tv kvpaņ. ⁸ I heela-tuvv təma sŏlvuvv ņku Iso Feesuyv tv-me tŌ kv tŏm. ⁹ Pə tŏw ké tv heesəgi Iso sŏlvuvv ke mŏ tŏw ké tuu kvpaņku pa heela-tuvv mŏ tŏm tŌ. TŌ sŏlvuvv Iso ké si í ha-meyē ı Feesuyv haaki nyĒm na layatv nti tŌ tŌ təna na pé yele na í nyi ı luyv nyŏntv ke teu. ¹⁰ Mpv pu yelina na mŏ tŏntē maya Tacaa na mŏ kulaputv lapı-ı teu ke tam. Na pu yele na í lakı təma kvpana anı a təna, a nəgŏ na a suka, na í ká sŏsŏgi Iso ké nyĒm. ¹¹ TŌ sŏlvuvv Iso ké si í la-me na í nyŏw tŏņ ke teu na ı pəsvuvv teeli nyəņkv tŏņ taa, na í pəsı na í kantəli pə təna mpi pu mayana-me tŌ pə taa na suulu. ¹² I see Tacaa ke í na təmlē na lanhŏlvmlē, inı ı yelina na me í muna si í hiki mŏ paa nyĒm ke kvpantvnaa mpa Iso su ı yəlaa ke tənəņ taa tŌ pa taa. ¹³ Inı ı leekəna-tuvv ahoŏ səkvpetuvv tē asayaa sŏsaa niņ taa na í svsi-tuvv ı luyv tē Pəyaya kawulaya taa. ¹⁴ Na ı pəyaya ņke ka tŏw ké pə yapa-tv na pŏ husı tá isayatv.

Kilisiti weetv na ı təmlē

¹⁵ Kilisiti keləna Iso wei paa naaki tŌ tətəņeləņ. Inəyələ Iso kancaalaya kvlvv wei ı kəla pə təna mpi Iso lapa tŌ. ¹⁶ Inəyi Iso lapəna pə təna, paa isŏtaa na ate pə nyĒm mpi pa naa na mpi paa naa tŌ. Pə kvayav pəsəlaa na sŏsaa na awulaa na tŏņtŏnaa pə loosi təna tŌ ı niņ ke Iso lapəna pə təna, na ı tŏw ké Iso lapa-wı. ¹⁷ Pə təna pə luwaya na pé mayana-ı, na pə təna mpi pə lapa tŌ pə tamsəna-ı təgŏ pə we pə lona taa. ¹⁸ Yesu seela kpeka kəna tŏnvuvv na inəyələ nyuvv. Inı ı yelina na a təna a wee. Inı ı kəna Iso kancaalaya kvlvv wei ı səpa na pé taaləna-ı feesuyv si í la pə təna təpaıpaı pə nəgŏ tv tŌ. ¹⁹ Pə taya pulv tŏw, Iso luyv lapəna si ı weetv təna

í maɣalı ı Pəyaya taa. ²⁰ Na ı luɣu lapa tətə sı ı Pəyaya ká yelina na ı na kuŋmaŋmam təna pá ciiki. Na Iso Pəyaya caləm líi səm tesika tə təɣə Iso yelaa na pá lá heesuɣu təm. Mpu pə yelina na Iso na pə təna təpaipai pa ciiki, paa isətaa nyəm paa ate nyəm.

²¹ Mə tətə tuu ləŋ mu hatələna Iso ké, na mə huwəe asayee na mə isayakulaputu ka lapəna-meɣe ı kolontunaa. ²² Ama ı Pəyaya səpu ka tənuyu kune ku səm tə pənente Iso ciika mə na-ı ké, sı pə yele na í ləsi-meɣe ı isəntaa na í wə tənəŋŋ na í ké kupama na paa kawaliya ka fei mə kiŋ. ²³ Ama kuləmtu ké sı mu təkı Iso sɛɛu ke mpuɣú tam, na í səŋ təca ke teu ke mpuɣú tam, puləpu í taa ciyiti-me, na í taa yele na pə kú mə tɛeluyu ŋku í tɛeləɣi tuu kuɣaŋku í nu Laapaalı Kuɣaŋ tə. Laapaalı Kuɣaŋ inəɣi pa heela antulinya taa yəlaa təna, na Pəalı má ma pəsəna ı heellu.

Təmlə nte pə tv Pəalı sı í la Yesu sɛɛlaa kpeka taa tə

²⁴ Kaɣana konyəntəɣələnaa mpa ma təkı mə tə tə pa huləsəɣi ma lanlə ké. Pə taya pulu tə, Yesu sɛɛlaa kpekəle kəna Kilisiti tənuyu, na ı təɣa konyəŋ ke pa tə na mpi pə kaasi tə pə tə ké ma saləməɣəna konyəŋ ke ma tənuyu taa, sı má səna na pə yoosi-wi. ²⁵ Iso tv-m təmlə nte sı má yoosi-təɣe mə cələ tə, mpu tətəɣə pə tv-m sı má la Iso yəlaa kpekəle təmlə tv, na ı tv-m ké sı má heeli ı təm təfoo, má taa ŋməsi. ²⁶ I ŋməsa ı təm kuŋməsətu tənəɣe yəlaa tənaya təkulakula ke hatuu ləŋ, na pənenteɣe ı kula tə tə na í hólı mpi ı ti tə. ²⁷ Mpi pə tə tə, Iso səlāa ké sı í la na pá nyi isəna ı suwa na í təŋəɣi na í laki na pə wə ŋməlav tə pə tə na pə teu səsəəm. I su mpi inəɣi sı ı ká la yəlaa təna. Kuŋməsətu ntəɣələ sı Kilisiti wə mə waalı na inı ı yekina na mu taakı sı í ká hiki Iso teeli taa ké mə paa tete. ²⁸ Pə tə ké tə heeliɣi yəlaa tənaya Kilisiti təm. Na tə lakəna tá layatu təna, na tə kpaaləɣi paa wei ké pə təm taa, na tə seɣesəɣi sı pə táná paa wei ké Iso isəntaa na í təma puw ke í na Kilisiti pa krentuyu təm taa. ²⁹ Təmlə tənə tə yoosuyu tə ké ma laki na má ləkəna toma taa toma nna Kilisiti haakı tə, toma ane a wəna ma taa.

2

¹ Ma caa í nyi sı, mə na Layotisee nyóma na pa təna mpa pa nu ma hətə ke kunu na pá tá nyi ma maɣamaya tə, mə kuləku ke ma wəe na má ləkı pə tu fei. ² Ma ləkı ké sı pə kraasi pa apalutu sı pá la nəɣə kuləmaɣa ke səluyu təm taa, na pá hiki naani wei yulb í nyəmá teu ı hikiyi təɣə teu təmmam. Ye pə lapa mpu paa nyi Iso kuŋməsəm. Mpuɣələ Kilisiti maɣamaya. ³ Kilisiti inı ı kiŋ ke Iso haa nyəm na layatu nti tə pə kiŋkinte wəe na pə ŋməlaa.

⁴ Ma yəɣətaa tə í nuwayale, í taa yele na nəɣəlv toli-si-me na layatu təmnāa. ⁵ Paa ma na-me tə wəw təma na pooluŋ tə, ma ləsaya wə mə kiŋ ké, na ma lanlə huləmaa isı ma nau mə təna í təma mə taa na Kilisiti, na í krentaa na í səŋa təca ké pə taa tə.

Kilisiti tə tə hika tá ti

⁶ Təv, í tisuyu sı Yesu Kilisiti í la mə Səsə tə, í yele na mə na-ı í krentı mə təntə taa. ⁷ I nyəəna-ı teu isı tuyu nyəəkuyuna tetu tə. Kilisiti í wəe mə kulaputu təna kite. Paa kuɣaŋku í nyəəkı təŋ ke Iso sɛɛu taa. Mpuɣú pa seɣesa-me sı í laki. I seeki Iso ké í na təmlə ke teu.

⁸ I feŋ teu, í taa yele na nəɣəlv kəə na í hii-me na ı yuləlayatu nyəm təm kuɣuyusutu kraı nyəntu nti yəlaa seɣesaa na pá tɛləsi təma tə. Təmnāa mpe pa ké pə təna pə kancaalaya nyəm ke antulinya taa, pa ta ke Kilisiti nyəntu. ⁹ Pə taya pulu, Iso wəetv tənaya Kilisiti kraɣa ı tənuyu taa na pə maɣalı ı taa. ¹⁰ Na mə na-ı í krentuyu kuləmv tə í hika pə tənaya, inı ı kələna kawulası təna na təŋtənaa təna.

¹¹ Mə na-ı í krenta kuləmv ke mpu tə pə pela-meɣe, na peluyu mpi pə fei isı yulb peluyu tə. Ama pə ké Kilisiti peluyu ké. Mpuɣələ pə ləsuyu yulətənyu isayatu toma ke yulb taa tə. ¹² Pa sə-meɣe Iso lvm tə pə hulāa ké sı pa pima mə na Kilisiti na mə na-ı í tayanı fem. Na í tisaa sı Iso wei ı feesa Yesu ké sətāa taa tə ı wəna toma tə pə tə ké pə lapa mpu. ¹³ Tuu ləŋ isı ı taa nyi Iso tə mə isayatu ka yelaa ké na í wəe isı sətāa ke Iso nyəntu taa. Ama pənente Iso krenta mə na Kilisiti ke weesuyu hau. Na Iso husa mə isayatu təna. ¹⁴ Tá kəma nna a fei nyuyu na pə peləɣi tá niŋ tə Iso yela a nyuyu mapu na pə saalı yem. Kəma ane a nyuyu mapu ka wəw

təlası tə pə caala-tuyv. Kəma aneyə ı kama səm tesika təə na í lə a təm. ¹⁵ Kilisiti tesika kə ləə kpana awulaa na tənənaa pa nyəm. ləə tı-weyə Pəyaya akaitı loonə taa kə ısu saləkətonaa na í təkəna na pá nyənəyi-wə təcoo.

¹⁶ Pə təə ıle í taa yele na nəğəlv footi-meyə mə təğənaya na mə konyənyəəm na acıma kuyeyə na ıətıv kufəlv na kuyeyə kühəesəğ pə təə. ¹⁷ Kıpantı nti tu kəə tə tə nyaləməle nté pə tənaya ıəntə, na Kilisiti kəna pə kiñkinte. ¹⁸ İ taa tisi na nəğəlvuyv yem wei í səəlaa ı pasa ı təyi yəlaa ısentaa na í səeki ıətəaa tillaa tə pəntıv kə mə təm. Yəlv í lakı mpv, ı toosee nna ı toosaa təğə ı təğəyi na í lakı. Na wei ı wə mpv tə yəlvhəwəe kalampaanı kuyəna-ı na ı feina tampana. ¹⁹ İ caa í matəna Kilisiti wei ı kə nyəğv tə, pəyele Kilisiti ını ı yelina na tənuyv hikiyi kə təğənaya na kə atama na kə nantıv pə kpəntaa na pə təkə teu na kə puki ısu ləə caa tə.

Tá na Kilisiti tə səpa tá na-ı tu wəəna weesuyı

²⁰ Mə na Kilisiti í səpv tə pə ləsa-meyə antulinya ıne ı pə təna pə kancaalaya nyəm taa kə. İle pepe təə kə í tasəyi təntə ısu antulinya tənna-mə? İle pepe təə kə í tisiyi na pá tuyv-meyə kiñ ²¹ sı: Taa kpayə pəne, taa təğ pəne, taa tokina pəne? ²² Mpi pə ləsa sı yəlv í lana-wı na pə tē tə pə təə kə pa su kiñ ıne. Yəlaa təkəlekele suna kühəesəğv na kiñ ıne. ²³ Kiñ ıne ı nəğəsəna ləmayəsəe kəpəna kə, mpi tə, ı yelaa na yəlv cəsəğəna ləə səev, na ı yelaa na yəlv pasəyi ı ti, na ı caala yəlv sı í tı ı tənuyv kə wahala. Ama pəsuyv kə kiñ ıne ı feina sı í kpa yəlv tənuyv kə kə konyuləğ təlatə.

3

¹ Mə na kilisiti kə pa feesaa. Pə təə ıle timpı Kilisiti caya ıətəaa kə ləə kəñkəğ taa tə tənə nyəm ıkpatə kə í ká huli. ² İ səesı ıələ na ıətəaa nyəm təm, í taa səesı ıələ na atə nyəm pəkəğv. ³ Pə taya pəlv təə, ı səpv tə pə nmesa mə weesıñ kə Kilisiti kiñ kə ləə cəlvəğ. ⁴ Mə weesıñ mayamaya nté Kilisiti, ı kəğ í lukı tə mə na-ı í lukəna, na í ka hiki ı teeli taa kə mə paa nyəm.

Təntə kəpəntə na kəfatə pə təm

⁵ Ye mpv atə cəne nyəntıv tənə nti í ka təkəaa tə í kə-təyi mə kiñ. Ntəğəle asilima, tetelakası, wasəñkalətv, na konyuləğ ısayəğ, na liyitee kətəi, halı liyitee kətəi tv na tıñ laəlv pa ısayətv lu kuləvm kə. ⁶ ısayətv tənəwə tə təə kə ləə ká mv pááná na í má mpa paa nukəna-ı tə. ⁷ ısayətv tənə tu nmakəlvuyv-meyə ləğ tə, nıpvúyú í təğaya teitei.

⁸ Ama pənente í lə pə tənə mpi pə wə mpv tə, pááná muyv na kakalaya kekeke na nyəğ. Kutuyv yaa kəsəlaya təm natəli tē taa luna mə nəəsı taa. ⁹ İ taa pəlvı təmayə pəpətv, pə taya pəlv, í həğəsa mə yəlvwəetv kəpəntıv na tə yaasinaa tənaya na í lə. ¹⁰ Na yəlvwəetv kəfatıv kə í kpayaa na í suu. Yəlv kufəlv ını ı təğna ı nmalv ləə kə kəlvuyv tətəñeləğ kə sı pə yele na í nyı ləə kə teu təkəpəsəkəpəsi. ¹¹ Pə lapa mpv tə, pə fei sı pə tasəyi tətə sı panə pa ta kə Yuta nyəma, Yuta nyəma ntə, na pəllaa ntə kutəpəlvəğ ntə, ıəkəpəetəe nyəma ntə səsaa taa nyəma ntə, yomaa yaa kasayampiya ntə. Aai, Kilisiti kəna pə tənə, na í wə pa tənə pa waalı.

¹² İ kə ləə yəlaa kə. ləə səəlvəna-mə na í ləsi-mə sı í la ı nyəma. Pə təə ıle í təkı kəpantıv taa kəpantıv na í lakı. İ húləyí yəlvətv, na í pasəyi mə ti, na í wəe təpamm, na í təkı suulu. ¹³ İ təkı təma, mə taa ləlv í pənta ləlv na nti í húlí təmayə suulu. İ húləyí təmayə suulu, Taca na hula-meyə nıpvúyú. ¹⁴ Pə tənaya mpv təpai ıle təma səəlvuyv kə í ká təkı teu. Təma səəlvuyv mpi pu yelina na í kpəntıv yəlv kuləvm. ¹⁵ İ yele na Kilisiti səəlvuyv húləyí mə lotıv taa kə mpi í ká lakı tə. Həsəğv kəne kə mayamaya kə təə kə ləə kpənta-mə na í yaa, na í wə kə ısu yəlv tənuyv təə niñ na nəəhəe na pə tənaya mpv pə wəv na pə kpəntaa tə. İ səeki ləə sı í na təmlə. ¹⁶ Kilisiti təm na tə təəv tənə í wəe mə kiñ kə teu. İ səyəsəyi təma, í kpaaləyi təma na layətv səsəəntıv. İ yoona luyv kuləmvuyv kə ləə kə yontıv na ləə Təm yontıv na ləə sam nyəntıv na yontıv nti tə səsəyı apəlvətv tə, na í səəna-ı í na təmlə. ¹⁷ Paa mpiyi í lakı, yaa paa ntiyi í yəğətəyi, í yaana tá Səsə Yesu hətə, na í səeki Taca ləə kə í na təmlə kə ı təə.

ləəna təntə kəfatə cakələ wəe tə

¹⁸ Alaa mé í seeki mə paalaa, Tacaa isentaa, nti pə mɔna í la tɔyɔle. ¹⁹ Apalaa mu sɔli mə alaa na í taa la-weye nyaŋ ke paa pɔcɔ.

²⁰ Piya me Tacaa isentaa mə nyəntu nté si í nuna mə nyɔma ke pə tɔna pə taa. Ye í nukəna mə nyɔma pə laki Isɔ ké teu ké pə tu fei.

²¹ Cɛcɛnaa me í taa la na pááná kra mə piya na si kɔɔ si lɔ apalɔtu.

²² Yomaa, mu nukəna mə caanaa mpa pa tɔka-meyɛ antulinya taa cəne tɔyɔ pə tɔna pə taa. Í taa seeki-weye waatu wei pa weeki tɔ tike si pə la-weye lelen. Ama í nuna-we na luyu kulɔmuyɔ ke seu mpi í seeki Tacaa tɔ pə tɔɔ. ²³ Paa tɔmlɛ nteye pa tu-me te, í la-te na luyu kulɔmuyɔ, na pə weɛ isu Tacaa tɔmlɛ ke í laki, pə taya yɔlaa nyəntɛ. ²⁴ Í nyi teu si í lakuyɔ tɔ Tacaa ká tɛna na í feli-meyɛ mə kɔfeluyɔ. Í ká hiki kɔpantɔ nti í su í nyɔma tɔɔ tɔ. Pə taya pulɔ, Kilisiti kɛna mə Caa mayamaya wei í tɔmlɛ í laki tɔ. ²⁵ Pə tɔɔ ké ye wei í laki isayatu, pu te na pə feli-í isayatu nti í lapa tɔ. Isɔ u fayasəyi nɔyɔlɔ se.

4

¹ Yomaa caanaa me, í tɔki mə yomaa ke isəna mpi pə keesaa na pə siyisa teu tɔ. Í nyi teu si mé tɔtɔ mə wɛna Caa ke isɔtaa.

Nti Pɔli si pá laki tɔ

² Í səlɔmyi Isɔ, í taa ye. Í fenjiyi na í seeki-í na tɔmlɛ ke mə Isɔ səlɔmuyɔ taa. ³ Í kɔpɛntəna tá na í səlɔmɔyɔna Isɔ na í ha-tuyɔ ikpate na tɔ la í waasu na tɔ kraali Kilisiti tɔm kɔŋmesətu. Tɔm kɔŋmesətu tənɛ tɔ tɔɔ ké ma we saləka taa ké isəntɔ. ⁴ Í səlɔmi Isɔ na má, ɔlɛna má yasɔ í tɔm tɔcɛicɛi na pá nyəmi-í teu, mpi pə tu má si má la tɔyɔle.

⁵ Í nyi mə tɔntɛ ke mpa pa ta ke Isɔ seɛlaa tɔ pa kiŋ, na í taa ye na aləseke kɔyɛɛŋ fiti-meyɛ yem. ⁶ Paa kuyanku í yɔyɔtəyi kɔpantɔ, na kawaaya nyəntu í lukəna mə nɔɔsi taa. Í nyi isəna pə mɔna í cɔ tɔm tɔ na í cɔɔki paa wei.

Kantəkaya sɛɛtu

⁷ Tá taapalɔ kɔpəŋ Tisiki ká heelina-meyɛ ma tɔm tɔna tɔpəipai. Ma na-í tɔ lakəna Tacaa tɔmlɛ na í ke tɔmlɛ latu kɔpəŋ ké. ⁸ Pə mayamaya pə nyuyɔ tɔɔ ké ma kusa-í si í polo í na-me na í heeli-meyɛ tá alaafəya tɔm na pə heesi mə laŋa. ⁹ Tá taapalɔ kɔpəmpəŋ Honesim wei í ké mə taa lɛlɔ tɔ ílé í suna-í. Í ká keesi-meyɛ tɔ tɔna nti tɔ laki cəne tɔ.

¹⁰ Ma saləka taa akpele Alisitaaki na Paanapasɔ kɔyɔ pəyaya Maləki si pá sɛɛ-me yoo. Pa tɛma-meyɛ Maləki iní í tɔm heeluyɔ, ɔlɛ ye í tala mə te í tɔki-í teu. ¹¹ Yesu wei pa yaa si Yutusi tɔ í sɛɛ-me tɔtɔ. Yəlaa tooso inɛ í tike í luna Yuta nyɔma mpa pa layasaa tɔ pa taa, na má na-we tɔ lakəna Isɔ kawulaya tɔmlɛ, na pa paasaa ké na pá sɔɔsi-m apalɔtu.

¹² Ípafəlasɔ wei í ké mə taa lɛlɔ tɔ í sɛɛ-me. Í ké Yesu Kilisiti tɔmlɛ tɔ ké na í sɛɛsa isəle na Isɔ səlɔmuyɔ ke mə tɔɔ ké teu si í səŋ tɔca na pulɔ í taa ciyiti-me, na í pu Isɔ nyəntu taa, na í taŋaa tətɛyɛtɛye si í la pə tɔna mpi Isɔ caa tɔ. ¹³ Ma ləsəyi í nyuluyɔ, ye n na isəna í kuyi í təyi mə na Layotisee na Hiyelapolisi nyɔma mə tɔ tɔ pə fei keesuyɔ. ¹⁴ Tá lokotulo kɔpəŋ Luku na Temasi si pá sɛɛ-me.

¹⁵ Í sɛɛ tá taapalaa mpa pa we Layotisee tɔ, na í sɛɛ Nɛmfa na Yesu seɛlaa kɔpəkəle nte tɔ kotiyi í təyaya ke Isɔ sɛɛv tɔ. ¹⁶ Ye mu tɛma takəlaya kaneyɛ kaluyɔ ɔlɛ í teləsɔ Layotisee Yesu seɛlaa na pɛle pá kala-ke tɔtɔ. Me tɔtɔ mu mu Layotisee nyɔma nyəŋka na í kala. ¹⁷ Í heeli Aasipi si í paasəna Tacaa tɔmlɛ nte pa tu-í si í la tɔyɔ teu.

¹⁸ Ma mayamaya ma niŋ ŋmaatu nté cəne. Pɔli má ma sɛɛ-me. Í taa sɔɔ si ma we saləka taa yoo.

Isɔ í húlí-meyɛ pɛɛɛɛ.

TAKĒLAYA KANCAALAYA NYĒŊKA ŊKA PŌŌLI NMAAWA TESALONIKI NYĒMA TŌ Kutvltv

PŌŌli waasv yelənav waatv ke Iso seela luwa Tesaloniki icate taa. Ama i mayamaya i ta caya təna na pə taŋi ké. Yuta Iso seela kpekəle natəli tə yela na í kvli na í tēna Kələnti icate taa. Tənaɣa i taapalv Timotee polaa na í keesi-ı Tesaloniki nyəma təm. I nuwa mpv ilena i apalvtv kpa. Haləna í sa Iso ké pə tō. PŌŌli mayamaya nyula teu isv í ná Tesaloniki nyəma. I tasa-weye apalvtv sv pá kantəli na pa puki Iso seev taa. PŌŌli cōwa təm nti Tesaloniki nyəma ka pōosa-ı səttaa fem tō na Kilisiti məlvv təm tō tō tō. I tōma sv paa nɔɔlv ta nyi Yesu məlvv kvyakv na pə waatv tō, pə wee ké sv ta sōlv í pu na tē taŋaa.

Isəna pa faya Tesaloniki I takəlaya tō:

Isə samtv na seetv, titite 1:1-3:13

I tasəyi-weye layatv sv pá puki Iso seev taa, titite 4:1-12

Kilisiti məlvv tō layatv tasv, titite 4:13-5:11

Kantəɣa kvttvtv na seetv, titite 5:12-28

Seetv

¹ Taya PŌŌli na Silaası na Timotee.

Tá ŋmaakəna takəlaya kaneye Tesaloniki Yesu seela kpekəle nyəma me mpa í ké Tacaa Iso na tá Sōsə Yesu Kilisiti pa nyəma tō. Iso na Yesu Kilisiti pá hólí-meye pelee na pá ha-meye alaafəya.

Tesaloniki nyəma Isosele teu

² Tam tə seeki Iso sv í na təmle ke mə təna mə tō, na tē sələməɣəna-meye tam tō. ³ Na tam ye tə səŋa Tacaa Iso isentaa tē tōsəyi isəna í lapa təma ke mə Iso mpaav taa tō, na isəna mə təma sōlvv sosa-meye lvpv sōsəm taa tō, na isəna mə teelv ke Tacaa Yesu Kilisiti kiŋ ta pasa paa pəcō tō. ⁴ Tá taapalaa me, tə nyəmá sv Iso sōla-me na í ləsi-me sv í pəsi i nyəma. ⁵ Pə taya pulv tō, tə ta heeli-meye Laapaalı Kupaŋ na nɔɔ taa təm tike. Ama na tōma na Feesuyv Nəŋtv tōŋ taa ké tə heelina-meye-ı. Na tə tēma tá taa ké teu sv təm təne tə ké tampana nyəntv. Mə mayamaya í nyəmá isəna tə tōma mə hekv sv pə səna-me tō. ⁶ I təŋa tá na Tacaa tá ikpate, na í ná kvnyəntɔɔle sōsəle, paa na mpv í mv Iso Təm na laŋhvlmle sōsəle nte Feesuyv Nəŋtv kəŋna tō. ⁷ Haləna mə yaasi hula Masetoni na Akayi Iso seela tənaɣa isəna paa la na pá te tō. ⁸ Na pə taya Masetoni na Akayi pa tətənaa taa tike ke Tacaa təm nu mə tō. Ama paa timpv pə nuwa isəna í mv Iso Təm tō na pá yɔɔtəyi pə təm. Halv pə fei sv tu nōki na tē tasa nɔɔlvv mə təm heelv. ⁹ Paa wei i keesəyi isəna tu pola mə te na í mv-tv tō, na isəna í lə tıŋ təm na í mələna Iso tō sv í lakv tampana Iso weesuyv tv təmle, ¹⁰ na í taŋ sv i Pəyaya Yesu wei i ka feesa səttaa taa tō í luna isəttaa na í kō. I Pəyaya ŋke kaa yana-tv cele ke Iso pááná taa.

2

Təmle nte PŌŌli lapa Tesaloniki tō

¹ Tá taapalaa me, mə mayamaya í nyəmá sv waatv wei tə kōma mə kiŋ tō tə ta lu yem. ² Isv í tēma nyəm tə pa tēma-tv nyan lapv na kvtvv ke Filipv ké na pəcō tē takv mə te Tesaloniki. Ama Iso ha-tv apalvtv sv tē heeli-meye i Laapaalı Kupaŋ, paa kvatv tō isəna. ³ Pə təna mpi tə seɣesəyi yəla sv pá la tə pəntv fei pə taa yaa hōwee asayee naalı, na tu pəekəyi sv tē puɣusi nɔɔlv. ⁴ Ama tə yɔɔtəyi pə tənaɣa teitei ké isv Iso caakv tō, pə taya pulv tō, Iso mı i sama-tv na í cəla-tv i Laapaalı Kupaŋ sv tē heeli. I pə taya yəla laŋhele ke tē pəekəyi

na té laki mpv. Ama Iso wei i wiiliyi tá lotunaa taa na í naa tá taa hōwεε tō i lanjheele ke tō preekayi. ⁵ Mə mayamaya í nyemá teu si tē ta ma-meyε nōyō taa ké tiiliyi paa pəcō mayamaya, na tē ta la liyitee kətōi ke tiili na té puysu-mε. Na Iso mayamaya ná ná pə tənaya mpv. ⁶ Tē ta preeki yēlaa isante, paa mə mayamaya mə kin yaa nōyōlv i kin. ⁷ Pəcō tē kev Kilisiti tillaa isəntō tō, ye tu nōkaa tu ηmakēla-mε na í lá isəna tē caa tō. Ama tē caya mə hekū na suulu na té laki-mε təpamm isu asənyūyū lakuyū kv pəyaya tō. ⁸ Tē sōla-meyε katatēlaya ké, haləna tē tēm-meyε Laapaali Kupaŋ ke heeluyū tō, ye paa tōma si tē ləsi tá weesiŋ mayamaya na té tu-mε, tu ləsaa. Pəpətv fei, tá luuŋ sūv-meyε teu ké. ⁹ Tá taapalaa, ntəŋ í tōsa isəna tē lapa tōma na té konti hanaya tō? Isəna tē lapa tēmlε na isəle kuvεεmlε ke teu si tē taa sūki mə taa nōyōlvuy səyēla ke saa wei tu wε mə hekū na tē heeliyi-meyε Iso Laapaali Kupaŋ tō.

¹⁰ I pəsəyi na í ləsi tá nyuluyū ke isəna tá təntε tewa Iso sēlaa mε mə kin, na té keesaa na té tá liyiti tiili tō, Iso mayamaya ná ná mpv tōtō. ¹¹ Pəcō i nyemá tətəyō isəna tē lapa paa mə taa wei isu cεcε lakuyū i pəyaya tō. ¹² Tē lapa na í tōki tənəŋ ke teu na tē sōsa-meyε apalvtv, na té sēsε-mε na isəle si í tō na pə keesəna teitei isu Iso caaki tō. Iso inu i yaana-mε si í hiki mə paa tete ke i kawulaya na i teeli taa.

¹³ Tē sēeki Iso si í na tēmlε ke tam tōtō. Pə taya pulv tō, waatu wei tē heela-meyε Iso Təm tō í tá mv-ti isu yēlaa nyəntv. Ama í nuwa tō í mūwaya si tē ké Iso Təm, na tampana tē mayamaya ké. Nti inu tē lakəna tēmlε ke Iso sēlaa mε mə taanaa. ¹⁴ Tá taapalaa-mε, mpi pə lapa Kilisiti nyóma hekū ke Iso sēlaa kpeka wena a wε Yuta tō a taa tō, pə akpele lapəna ntεyε mə kin tōtō. Naasuyū mpi Yuta nyóma naasa pēleyε tēna tō pə taka ké mə icate nyóma ná naasa-mε tōtō. ¹⁵ Yuta nyóma mpe pa kōna Tacaa Yesu, na mpe inu pa kōna Iso kuvyōyōtōtv teləsēlaa. Kulōmaa mpe inu pa naasəna-tv tōtō. Pa fei Iso ké teu, na pa ké yēlaa tēna kolontunaa. ¹⁶ Paa yeki si tē sēyεsi mpa pa ta ke Yuta nyóma tō na pə ya pēle pa nyōŋ. Isayatūnaa mpa tuu ləŋ paa lapa tō mpe pa tō ké pa təŋna lentənaa ke kaav na pə kpa huyule. Ama pənenteγele Iso tēma pa təm.

Pəli nyuləyi si í ná Tesaloniki nyóma

¹⁷ Tá taapalaa-mε, tuu isu tē yeluyū tēmayā wεε naaleyε mpv tō, tē nyula sōsəm si tē na-mε, haləna pu tu laki-tuyū ləŋ. Ama paa tu naa tēmayā mpv tō tá laakalənaa wε tēma kin ké. ¹⁸ Tē nyula teu si tē mēli mə kin, haləna Pəli má, təm payale ke ma tv mə tē pote pəle na Satanu tá tisi si tē hiki mpaav. ¹⁹ Mə tike təkōŋ ké tē tēeləyi na té hūləsəyəna lanja, na meγε tu mnyūlvəna Tacaa Yesu kəntε wule ke i isəntaa si tē yoowa yoou na té lá akanaa. ²⁰ Nn, meγε tu yōlvəna, na meγε tu hūləsəna lanja mεε.

3

¹ Tē tv mə tē pote pəle ke mpyōyō tam na pə kō pə nu-tv ilena té hiki hōwεε si taa caya Ateeni ke tá tike, ² na pə kaasi na té tili tá taapalv Timotee wei tá na-i tē laki Iso tēmlε ke Kilisiti Laapaali kupaŋ heeluyū taa tō. Tē kusa-i na té tili-i mpyōyō si í sōsi-meyε toma na apalvtv ke mə Iso mpaav taa, ³ na pə taa kō na kuvyōntəyōle nte tē taa tē wε isəntō tō té kō té kəli mə taa nōyōlv na í lō tōŋ. Mə mayamaya í nyemá mpv, si kuvyōntəyōlənaa mpe pa ké mpi mpi Iso ka tōma si pu mayana-tv tō pə taa ləmpənaa ké. ⁴ Haləna pə mayamaya ke tē heela-meyε waatu wei tá na-mε tē wεε tō, si paa tv-tuyū kuvyōŋ. Mpv inu pə mayamaya ke í naa pə kōma isəntō. ⁵ Pə tō ké tē tuyū mə tē pote pəle ke mpyōyō tam na pə nu-tv tō, ma kusa Timotee si í polo na í na isəna mə Iso mpaav təŋyūyū yaasi wεε tō. Ma nyəŋ si pə taa kō si lōyōv mayasa-mε na tá tēmlε saali yem ké mə kin.

⁶ Ama Timotee kōmna mə tē isəntō tō i keesa-tuyū isəna í səŋa Iso mpaav taa ké teu na í tōka tēma sōlvuyū təm tō. Na i heela-tv si í tōsəyi tá təm ke tam na lanjhūlvmlε. Haləna í nyuləyi si í na-tuyū teitei isu tá nyuləyi si tē na-mε tō. ⁷ Tá taapalaa mε, waatu wei tē nu mə təm tō pə heesa tá lanja ke teu ke sōsəm ké tá wahalanaa na ta kuvyōntəyōlənaa panε pa tēna pa taa ké. Iso mpaav ŋku í tōka teu tō ŋkv kv heesəna tá lanja ke mpv. ⁸ Na í səŋyūyū tēca ke Tacaa təm taa tō tē feesaa ké təfv. ⁹ Sēεtv ntiyi tu sēε Iso na pə tala isu lanjhūlvmlε nte tē hika mə kin ke i

isenta tɔ? ¹⁰ Ta isələ seena Iso sələmuyɔ ke tam si í yele na tá na-me tɔ ná tɔma na tá isəpee na tɔ teesi-meɣe Iso mpaav tɔm ke húlúyú.

¹¹ Taca Iso mayamaya na tá Sɔsɔ Yesu pá la na tɔ hiki mpaav na tɔ polo na tɔ na-me. ¹² Tá Sɔsɔ í la na mə sələyɔ sɔsɔyɔ tam ké tɔma kin na yɔlaa tɔna kin, haləna kv tala isu tá mayamaya tɔ sələyɔ-me tɔ. ¹³ Ye tá Sɔsɔ inɪ ɪ lapɔ mpv, me í ká hiki toma ke hatuu mə huwɛe taa na í pəsi Iso nyɔma, na í te təkpataa ké Taca Iso isenta ké kuyanɔku tá Sɔsɔ Yesu na ɪ nyɔma paa kɔɔ tɔ.

4

Tɔntɛ nte tɔ maya Iso tɔ

¹ Pə tənaya mpv ɪe tá taapalaa me í ná tá kin ke isəna pə wɛɛ si í ká tɔ na pə maya Iso tɔ, halɪ í tɔɲna m̀púyú lapv mɛɛ. Ama nti nɔɔnɔɔ ma wiikina-me tɔyɔle si, hai, Taca Yesu tɔɔ í sɔsɔ lɔpv ke pə taa. ² Anɪ í nyɔmá Taca Yesu kɔsɛɣesətv nti tɔ sɛɣesa-me si í tɔɲ tɔ. ³ Mpi Iso caaki tɔyɔle si í pəsi ɪ nyɔma na í yele asilima kɔlapɔtv təkpataa. ⁴ Paa mə taa wei í nyɪ isəna ɪ ká kpaɣa alv na pə wɛ tənɔɲ na pə wɛna nyɔyɔ tɔ. ⁵ Pə taa wɛɛ kətɔnaa tike tɔm isu yɔlaa mpa pa ta nyɪ Iso tɔ pɛle pa lakuyɔ tɔ. ⁶ Nɔyɔlv í taa pəntəna ɪ tɔyɔntəle ke tɔm tənɛ tɔ taa na í taa wakəli-ɪ pulv. Tə tɛma-meɣe tɔm tənɛɣe heeluyɔ na tɔ kpaala-meɣe teu si Taca ká tv saləka ke mpa pa laki isayətv ntənaa tɔ. ⁷ Iso tá yaa-tuyɔ ɪ mpaav taa si tɔ laki asilima kɔlapɔtv, ama si tɔ la tá ti tənɔɲ ké. ⁸ Pə tɔɔ ké ye wei ɪ kpaɣa tɔm tənɛ na í lɔyɔna lumaya waali, pə taya yulv kɔheelitu ke pɔntv lɔwa. Ama Iso wei ɪ ha-tuyɔ ɪ Feesuyɔ Naɲɲtv tɔ ɪ nyəntv ke ɪ lɔwa.

⁹ Ye mə taa mə tike tɔma sələyɔ tɔm ɪe, paa ɲmaa-me na pá sɔsɔ-meɣe nti tɔtɔ? Iso mayamaya tɔɲna-meɣe pə tənaya m̀púyú sɛɣesuyɔ ɪe. ¹⁰ Halɪ nti inɪ tɔ mayamaya ke í tɔɲna mə taapalaa mpa pa tɔna pa wɛ Masetoni tɔna taa tɔyɔ lapv. Ama tá taapalaa me, tɔ tasɔyɔ-meɣe wiinav si í sɔsɔ lɔpv ke pə taa. ¹¹ Paa mə taa wei í lv si í na ɪ tɔyɔntəle pá wɛɛna tɔma na lelen, na paa wei í paasəna ɪ nyəntɛ na í hiki ɪ mayamaya ke mpi ɪ ká suu ɪ nɔyɔ tɔ. Nti inɔyɔ tu tɛma-meɣe heeluyɔ. ¹² Mpv inɪ pu yelina na ma ta nyɪ isənaa tvna-me, na í kaa caya na í tɛɛli nɔyɔluyɔ pulv taa.

Taca kəntɛ

¹³ Ta taapalaa tɔ caa si í cəkəna mpa pa səpa tɔ pa tɔm na í taa wɛɛ piti taa isu mpa pa fɛina tɛɛluyɔ ke Iso kin tɔ. ¹⁴ Isu tɔ tɛma tá taa si Yesu səpa na í tayani fem tɔ, mpv tɔtɔyɔ tɔ tɛma tá taa tɔtɔ si Iso ká kpəna Yesu na mpa pa səpa Yesu mpaav taa tɔ na í mɔɲna.

¹⁵ Taca kɔheelitu mayamaya ke tɔ caa-meɣe sɔsuyɔ ke cənɛ, si tá mpa tu wɛɛna tá isɛ ke Taca kuyaku kɔkəmuyɔ wule tɔ tɔ kaa tɛɛ nɔyɔ ke mpa pa tɛma səpv tɔ. ¹⁶ Pə kəɲ pə keesi na pə holi na pá nu isətaa tillu sɔsɔ taɲ na Iso akantəle, ɪlena Taca mayamaya luna isətaa na í tiiki. Mpa pa səpa Kilisiti mpaav taa tɔ pɛle paa fe kancaalaya. ¹⁷ Pə waali ké pu keli isɛ nyɔma tá, na tá na-wɛ tɔ kpɛntɪ na tɔ sv ɲmɔntv tɛɛ na tɔ suli Taca ke isətaa. Na tá na-ɪ tu caya tam. ¹⁸ ɪ heesɔyɔ tɔma laɲa na tɔm tənɛ.

5

¹ Tá taapalaa, pə fɛi isu paa nɔki-meɣe takəlaya ɲmaav na pa keesi-meɣe waatv yaa wɛɛ nna a taa mpv inɪ pu la tɔ pə tɔm. ² Isu mə mayamaya í tɛma nyɔm ke teu tɔ, Taca kuyaku ká la ké isu ɲmulv keesuyɔv na í kɔɔ ahoo tɔ. ³ Waatv wei yɔlaa ká kɔɔ na pá tɔɲ si: Nhnn, pənɛntɛyɛle antulinya caya ɪ tete, na pənɛntɛyɛle tɔ heesaa tɔ. Waatv inɔyɔ pu tii pa tɔɔ təkpiɪ ke tɔm kɔlvɔm tɔɔ, na pə la-wɛyɛ sakasaka pa kaa fiti. Pu la ké isu lɔlvuyɔ wɔsasɪ takuyɔv ahonto tɔ. ⁴ Ama tá taapalaa, kayana í tá ké səkɛtuyɔv tɛɛ nyɔma, na pə fɛi si kuyaku kɔnɛ kv tuti-meɣe kv tutu isu ɲmulv tutuyuu tɔ. ⁵ Nɔɔnɔɔ taa isəntɔ pə nyaala mə tɔɔ ké na í pəsi ilim taa nyɔma ké. Tə ta ke mpa pa wɛ ahoo taa na səkɛtuyɔv tɛɛ tɔ. ⁶ Mpv tɔ tɔ taa paasəna tom isu lelɔ lakuyɔ tɔ. Ama tɔ cayanɔ tá isɛ na tɔ fɛɲ na tɔ laki pə tɔna na laakali. ⁷ Ahoo ke toolaa tooki, na ahoo ke svlvɔm kuyɔ pə nyɔlaa. ⁸ Ama tá mpa pə nyaala tá tɔɔ na tɔ pəsi ilim taa

nyóma tó tu laki pə təna na laakali ké. Tó yele na tá Iso taa təmnav na tá təma səəlvu pəsi-tu isu nyəəlvu toko. Tó cayana naani si pu ya-tu, na pəle pu wəe isu tə paŋvu yoou kahuka tó. ⁹ Tə ta ke mpa Iso siwa si cele pu feli nyan tó se. Ama si pə ya tá nyəəŋ ke Taca Yesu Kilisiti tó ké. ¹⁰ Kilisiti inu i səpa tá tó ké si ye pə tala i kənte wule na í mayana tá na tá ise, yaa paa tə təma səpu, tá na-i tó krenti na tə kaa təcayale ke tam tó. ¹¹ Pə tó ile í səsəyi təmayə apalotu, na í tuliyi təmayə teitei isu í tənna lapu tó.

Pəəli caa pa laki mpi tó

¹² Tá taapalaa, tə heeliyi-me si í tona mpa pa laki təmlə ke mə heku tó, mpa Taca krawa si pá tiikiyi-me na pá seyesi-me tó. ¹³ Mə luuŋ í la-wə, na í səəli-wəye teu ke təmlə nte pa tənna lapu tó tó tó. I wəena təma na leleŋ.

¹⁴ Tá taapalaa, hai, í kaləna mpa paa caa pulv lapu tó. I la na mpa pa kəla fəele tó pa fəele ya, í teŋ acamaa, í húləyi yəlaa tənaya suulu. ¹⁵ I la laakali na mə taa nəəlv í taa ləeti ləlv ke isayatu. Ama í lv si í laki təmayə kúpantu ke tam, paa mə mayamaya mə təma, paa kra nyóma.

¹⁶ Mə laŋa í hvlumu tam. ¹⁷ I sələməyi Iso ké tam, í taa yele. ¹⁸ I sēe Iso si í na təmlə ke paa mpi pə taa. Isəna Iso caa si ye í tənəyi Yesu Kilisiti í laki təyole.

¹⁹ I taa kayati Feesuyu Nanŋtu, í yele-i na í la i təmlə. ²⁰ I taa nyəni Iso kəheeliu kraalvu ke yem. ²¹ I wəsi paa mpi pə taa ké teu na í ná nti nti tə wə teu tó na í təkí təle. ²² Na í lə nti tə fəi teu tó paa tə ké nti.

²³ Iso wei i laki na tó nukí leleŋ tó í yele na í pəsi i nyóma təkpataa. Iso inu í paasəna mə ləmayasēe na mə tənəŋ, na mə wəetu nti tə təna tó wəe tənəŋ ké Taca Yesu Kilisiti kənte wule. ²⁴ Wei i yaa-me tó i ké kupaŋ. Pə tó ké i kaa yele-məye taŋanvu ke mpv.

²⁵ Tá taapalaa í sələməna-tuyv Iso tótó.

²⁶ I sēe tá taapalaa tənaya teu na í ləli.

²⁷ Hai, ma wiikina-məye, Taca tó si í kala takəlaya kane na yəlaa təna nu.

²⁸ Taca Yesu Kilisiti í la-məye pəlele.

Isò tāsēēle sōsōle taa mayamaya na í tō sɪ inəyǝle Isò. ⁵ I tá tōsɪ sɪ maa tēma-meyē pə tōm kē heeluyu kē waatu wei maa wē mə kin tō? ⁶ I nyəmá mpi pə tō mpi inɪ pu hikiyi mpaa sɪ pə la nōnō tō. Pə wēē kē sɪ pu tala pə waatu kē na pácó Isayatu Yulv inɪ í lu. ⁷ Isayatu nti tō toma tōna kookali kē lapv kē mukaya tēē. Ama wei inɪ ɪ sənsəyi-ti tō, í kōma na í tēē kē tu la. ⁸ Saa inəyi Isayatu Yulv inɪ ílé ɪ ka lu. Taca Yesu ká woso-i heelim kē kōwosu kē na í sɪ, na Yesu inɪ ɪ kǝntē teeli ká lana na í saali yem təkpataa. ⁹ Satanɪ tōn kē isayatu Yulv inɪ ɪ ká kōna na í lá piti tēma na kəkələ nyəmnaa na səyǝntu tēmana, kɔpuyusumnaa mpi pə tēna. ¹⁰ I ká la isayatu kē mpaa mpaa na í puyusina mpa pa kē kulēpa tō. Mpe inɪ paa le. Mpi tō pa kisaa pa ta sōali tampana nna a ká waasi-wē tǝyǝ tǝnyu tō pə tō. ¹¹ Pə tō kē Isò laki sɪ tolusuyu tēma sōsōna naali á tēna-wēyē kɔakpaa na pá tǝnyǝ pǝpǝt. ¹² Mǝpǝyǝ pu la na pá tu pa tēna mpa isayatu lapa lelen na pá kisi tampana tǝnyu tǝyǝ saləka.

Pə ləsa-meyē sɪ pə ya mə nyǝn

¹³ Pə wēē kē sɪ tó sēki Isò kē í na tǝmlē kē tá taapalaa mē mə tō kē tam, mē mpa Taca sōlaa tō. Pə taya pulv tō, Isò ləsa-meyē sɪ Feesuyu Nanntu wei ɪ yeki na í pəsəyi Isò yēlaa tō ɪ tō na mə tampana mnyu tō pə caaləna-mē mə nyǝn kē yaru. ¹⁴ Laapaali Kupa wei tē heela-mē tō ɪ nuw taa kē Isò yaa-mē sɪ í hiki mə paa tete kē Taca Yesu Kilisiti teeli taa. ¹⁵ Ye mpu ile tá taapalaa, í sǝn tēca na í tǝki sēyēsǝn wei tē sēyēsə-mē tō, paa wei tē yǝyǝtəna tá nōsɪ tō, paa takəlasɪ taa nyǝn.

¹⁶ Tō, tá Sōsō Yesu Kilisiti mayamaya, na Taca Isò wei ɪ sōla-tu na í hǝlǝyi-tuyv pēēlē na í hēēsɪ tá lanja kē tam tō na í tu-tuyv tēeluyv kupaŋku tō, ¹⁷ pa naaleye mpu pá sōsɪ-meyē tōn na pá sēna-mē na í pəsɪ na í laki na í yǝyǝtəyi kupaŋtu tike.

3

I sələmāna-tuyv Isò

¹ Tá taapalaa, nti tē kaasaa tǝyǝle sɪ, í sələmāna-tuyv Isò na Taca Tōm ya lōn na tē hiki teeli isu pə lapv mə kin tō. ² I sələmāna-tu tōtō na pə ləsi-tuyv yēlaa asayaa mpa pa ta kēēsɪ tō pa nin taa. Pə taya pulv, yēlaa wēē mpa paa caa pá mv Isò mpaav tōm tō.

³ Paa na mpu tō Taca kē yulupaŋ. I ká yele na í nyǝ tōn na í kenti mə tō na Isayav kaa hiki-mē. ⁴ Taca lapa na tē wēna naani kē mə tō təkpataa sɪ í ká tǝnyǝ tam ɪ kaa yele tōmnaa mpa tē sēyēsə-mē tō.

⁵ Taca í kpaya mə ləsasɪ na í tó Isò tō na í sōali-ɪ, na í yele na Kilisiti tu-meyē suulu kē teu tōtō.

Pə wēē sɪ paa wei í la tǝmlē kē

⁶ Tá taapalaa, Taca Yesu Kilisiti tō tē heeliyi-mē sɪ í hatələna mə taa mpa paa caa pulv lapv na paa tǝnyǝ sēyēsuyv ŋku tá teləsə-mē tō. ⁷ Mə mayamaya í nyəmá isəna í ká la na í tǝn tá ikpatē tō, pə taya pulv, waatu wei tu wē mə hēku tō tē ta kē yēlaa mpa paa caa pulv lapv tō.

⁸ Tē ta caya sɪ nǝyǝlv í cali-tuyv faalaa. Ama tē lapa tēma kē na tē konti hanaya. Tē lapa tēma na isəle kǝsēmlē kē teu sɪ tē taa sǝki mə taa nǝyǝlvuyv sǝyǝla. ⁹ Tu wēna mpaav sɪ tē tǝyǝ mə kutǝyǝv kē faalaa. Ama tē kisa mǝpǝyǝ sɪ í nana-tu na í tǝn tá ikpatē. ¹⁰ Haləna waatu wei tu wē mə hēku tō tē heela-mē təkēlēkēle sɪ: Ye wei ɪ caa pulvpu lapv pǝntu í taa tǝyǝ.

¹¹ Pə taya pulv tō, tē nuwa sɪ lēlaa wē mə hēku taa mpa paa caa pulv lapv tō, ye pə taya tōm fav tike. ¹² Taca Yesu Kilisiti tō tē heeliyi yēlaa isu mpu sɪ paa wei ɪ isəle í sēna tǝmlē lapv, na í hiki ɪ mayamaya kē mpi ɪ ka suu ɪ nǝyǝ tō.

¹³ Tá taapalaa, ye mē ile kupaŋtu lapv í taa la-meyē felentu. ¹⁴ Ye nǝyǝlv wēē na ɪ san nti tē ŋmaa takəlaya kanē ka taa cǝnē tǝyǝ tǝnyu, í nyɪ pǝntu tō na í fayana-ɪ təkpataa, na fēēlē kpa-ɪ. ¹⁵ Ile í taa nyǝni-ɪ isu kolontu. Ama í lana-ɪ isu yulv í caa ɪ tayanɪ ɪ taapalv ɪ laki tō.

Koolee kupaŋa na sētv

¹⁶ Taca wei ɪ kē alaafəya halv tō í ha-meyē alaafəya kē tam kē pə tēna pə taa. Taca í wēē mə tēna mə waali.

¹⁷ Πῶλι μά, μα σεε-με να μα μαγαμαγα μα νιη ημαατο κε εἰνε. Ισῆνα μα τυγι μα ἠεε κε
μα τακῆλασι τῆνα τὰ τῶλε. Μῦγύ μα ημαακι.

¹⁸ Τααα Yesu Kilisiti í ἡλί μα τῆναγα πεεεε.

TAKĒLAŸA KANCAALAYĀ NYĒŊKA ŊKA PŌŌLI NMAAWA TIMOTEE TŌ Kutvlvtv

Timotee caa ke Kāleeki tv kē na i too kē Yuta tv. Timotee pēsa Pōli waali tv na i tēŋŋi-Laapaali Kupaŋ cōnav taa. Pōli ŋmaawa Timotee ke takēlaya si i caŋa lfeesu na i seŋesēŋi lso seelaa na i tasēŋi-weŋe apalvtv. Takēlaya kanē ka taa we layatv tasōŋv na Yesu seelaa kpeka paasēnav tām. Pōli tōwa Timotee si i nyōna lso Tōm na i paasēna lso Tōm seŋesōŋv.

Isāna pa faya Timotee I takēlaya tō:

Isāna paa paasēna lso yēlaa kpekāle tō, titite 1-3

Isāna Timotee ka la i tēma tō, titite 4-6

Seetv

¹ Māŋa Pōli, Yesu Kilisiti tillu. Tā Yatv lso na Yesu Kilisiti wei tē tēlēŋi tō mpe pa kpana-m si má la tillu.

² Mā ŋmaakēna takēlaya kanēŋe Timotee. Nyā kēna ma pēyāŋa tēsiŋisiŋi kē lso seev taa. Taca lso na tā Sōsō Yesu Kilisiti pá hōli-ŋ pēlēe na suulu na pá ha-ŋ alaafāŋa.

Pōpōtv seŋesēŋ

³ Ma tēkayā Masetoni na má heeli-ŋ si ŋ saali lfeesu tō, saali ŋpōŋŋ tēna, na ŋ heeli pa taa mpa inī tō si pá taa seŋesē pa pōpōtv seŋesēŋ. ⁴ Heeli-we si pá yele lōŋ taa tōmnaa mpa pa tōkaa tō, na hatuu lōŋ taa lōlvŋv loosi nsi pa tamsēŋi tō. Tōle tō kōŋna ntōŋkpeesaŋa ke yem kē, tu kusēŋi yarv tōm nti lso suwa na i laki tō. Yulv tēŋ i taa na lso kē na pōcō i nyi pōle pō tōm.

⁵ Ma tv-weŋe ŋpōŋŋ si pá wēena lotu kulvmtv, na pá tēŋŋi siŋisūŋv, na pá tē lso na pa taa kē teu, na pá lá na pá wēena sōlvŋv. ⁶ Lēlaa yela yaasi kupaŋ inēŋe tōkūŋv, na pá tooli na pá svv kumelāntōŋkpeesaŋa taa kē yem. ⁷ Pa lōki yem si mpeŋele lso kusēsutv seŋesēlaa, pōyele paa cēkōŋna pa māŋamāŋa pa kuyōŋtōtv. Pa ta cēkōna mpi mpi pō tōm pa tu yōŋtōŋi mpv na apalvtv tō.

⁸ Tē nyēmá si ye n tēŋa lso kusēsutv ke teitei isv tē wēv tō, tē we teu kē. ⁹ Na pu tōsī-ŋ si kusēsutv fei nti pō paasaa na pē su kōpantv lataa tō tō. Ama isayalataa, na kaanūtōnaa, na nyaŋ nyōma, na kawalāŋa nyōma, na mpa paa seeki lso na paa seeki i nyēm tō, na mpa pa kuyi pa caanaa yaa pa toona tō, na yulvōkūlaa, ¹⁰ na apalaa mpa pa svkōna apalaa lēlaa tō, na yulvpeetōlaa, na pōpōtvnaa, na mpa pa sukī pa nōsī ke yem tō, yaa mpa pa takēŋi ntiwē tō ta tēŋ seŋesōŋv kupaŋkv ŋku kv waasēŋi yēlaa tō, pa tōnaa ke pa su kusēsutv. ¹¹ Laapaali Kupaŋ wei pō yelina-m tō inī i seŋesēŋana seŋesōŋv kōnē. Teeli lso na kōpantv tv tō Laapaali Kupaŋ ntē.

lso kōpantv

¹² Taca Yesu Kilisiti wei i ha-m toma ke sōsōm na má lakōna ma tēmle tōŋ ma seē í na tēmle. I tōnav má si ma nōŋōsēna pá tē-m na taa, na i kpa-m si má la tēmle tō, ma seē-i í na tēmle. ¹³ Tuu lōŋ má yōŋtōŋana isayatv ke i tō, na má tōna-i kōnyōŋ, na má tōv-i. Ama lso wii ma pōtōtōle. Pō taya pulv, ma taa tē ma taa na lso tōŋ ma ta nyi ma kulapōtv nti. ¹⁴ Taca hōla-m i pēlēe ke sōsōm, na i lapa na má tēŋ ma taa na lso na má sōlēŋi yēlaa isv tē kōpētōnav Yesu Kilisiti na tē wēna tō. ¹⁵ Tōm nti tē kē tampana nyōntv tōkelekele na tē mōna pá mv-ti tōkpem na pá tē-ti na taa tōŋle si: Yesu Kilisiti kōma antulinya taa si i yakī isayalataa nyōŋ, na māŋale pa taa acēpa. ¹⁶ Pō tō kē lso wii ma pōtōtōle, inī i sōlēna si Yesu Kilisiti í hōlí isayalataa taa acēpa māŋa i suulu tēna, na pu hōlí waali nyōma mpa paa tē na pá mv i tōm na pá hiki weesūŋv ke tam tō tō si pá nyōŋna-m na pá ná. ¹⁷ Aaa, Kawulāŋa tv, inī i wēna

tam tɔɔ, u sɛki, paa naa-i, i tike tɔkɔŋ nté Iso. Yɛlaa tɛna í sam-i na pá tɔyɔ-i teeli ke tam tɔɔ. Ami.

¹⁸ Tɔɔ, ma pu Timotee, Iso ka lapa hatuu lɔŋ na pá ná nyá tɔm nti na pá yɔɔti tɔɔ ma tɔkaa na má kpaalɔy-i ɛsɛntɔ, si ń tɔki tɔmnaa mpɛye teu, na ń paasi na ń yoo yoo ke teu. ¹⁹ N tɛma Iso na nyá taa tɔ tɔki mpɔ na ń wɛɛna lotu kɔlɔmtɔ. Lɛlaa tá tɔki lotu kɔlɔmtɔ ɛlɛna pa Iso sɛɛɔ pɛsi yem. ²⁰ Pa taa mpɛyɛle na Himenee na Alɛkɛsantɛli. Satanɪ ke ma yilina-wɛ si í la-wɛ na pɛ́cɔ́ pá nyi si pa yɔɔtɔyɔ ɛsɛyɛtɔ ke Iso tɔɔ tɔ pɛ fɛi teu.

2

Iso sɛlɔmɔyɔ

¹ Tɔɔ, kancaalaya ɛlɛ, nti ma tɔyɔ-mɛ si í la tɔɔlɛ si í tɛkɛyɔ Iso ké niŋ ke yɛlaa tɛna tɔɔ, na í sɛlɔmɔyɔ-i pa tɔɔ, na í wiikina-i pa tɔɔ, na í sɛɛki-i í na tɔmlɛ ke pa tɔɔ. ² I sɛlɔmi Iso ké awulaa sɔsaa na tɔŋtɔnaa tɛna tɔɔ, ɛlɛna tɛ pɛsi na tɛ caya tɔpamm na alaafɔya na tɛ paasɛna Iso nyɛntɔ ke teu, na tɛ tɔka tá yaasi kɔpɔŋ. ³ Nti tɛ mayamaya tɛ ké tá Yatɔ Iso luɔyɔ tɛɛ nyɛntɔ na tɛ wɛ-i teu tɔɔlɛ. ⁴ Inɪ i caana si pɛ ya yɛlaa tɛna nyɔɔŋ, na pɛ lá na pá nyi tampana. ⁵ Pɛ taya pulɔ, Iso kɔlɔm tike tɔkɔŋ wɛnna, na Iso na yɛlaa pa hɛkɔ taa sɛnɔ ke kɔlɔm ké, ɛnɔɔlɛ yulɔ wei pa yaa si Yesu Kilisiti tɔ. ⁶ ɛlɛ i hana i ti na í fɛli na pɛ cɛ yɛlaa ke pa yomlɛ. Waatɔ wei paa tɔwa tɔɔ i kɔma, na í hólí si tampana Iso caa ké si pɛ ya yɛlaa tɛna nyɔɔŋ. ⁷ Pɛ mayamaya pɛ tɔɔ ké pɛ kpa-m pɛ tɔm heellu na tillu, na pɛ tɔ-m si má sɛyɛsɔyɔ mpa pa ta ke Yuta nyɛma tɔɔ Iso sɛɛɔ mpaav na tampana pɛ tɔm. Tampana ke ma yɔɔtɔyɔ, maa looliyi.

⁸ Pɛ tɔɔ ké ma caa si paa timpɛyi apalaa sɛlɔmɔyɔ Iso, pá tiyisi Iso ké niŋ, na pá sɛlɔmɔna lotu kɔlɔmtɔ, na pááná yaa yooú í taa wɛɛ.

⁹ Ma caa tɔtɔ si alaa í tɔɔlɔyɔ pa wontu ke ɛsɛna pɛ mɔna pá tɔɔlɔyɔ tɔ, pá taa la ɛsɛcɔv na pá suli mpɛlɛ tɛlɔsɔyɔ. Pá taa tiyiliyina nyɔɔsi tayanɔyɔ katatɔlaya, yaa wolanaa na lutu pɛ tɔyɔ, yaa liyitee pɔɔŋ tɔɔlɔyɔ si pá tɛ. ¹⁰ Ama lakasi kɔpɔŋsi ke paa tiyilina ɛsu lakasi nsiwɛ si mɔŋna alaa mpa pa tɔŋ si pa seeki Iso tɔ. ¹¹ Ye pa sɛyɛsɔyɔ, pɛ wɛɛ ké si alɔ í su na í pasa i tɔyɔ teu na í nukɪ sɛyɛsɔyɔ. ¹² Ma ta ha alɔ ke nɔɔɔ si í sɛyɛsɔ yaa í kpiliki apalɔ ke pulɔpɔ taa. Ama pɛ wɛɛ ké si í su. ¹³ Pɛ taya pulɔ, Atam ke pɛ caalɛna ŋmaɔ, pɛ waali ké pɛ ŋma lfa. ¹⁴ Pɛ taya Atam ke pɛ puɔyusaa. Ama alɔ ke pɛ puɔyusaa na í kisi Iso nɔɔɔ taa nyɛntɔ ke nunav. ¹⁵ Ye pa tɛŋ pa taa na Iso na pá sɔɔlɔyɔ yɛlaa na pa yaasi máyá Iso, na paa laki ɛsɛcɔv na pá tɔka ńpɔyú tam, ɛlɛ pu ya pa nyɔɔŋ na pa piya lɔlɔyɔ taa.

3

Iso yɛlaa kpekɛle sɔsaa kpav

¹ Tɔm nti tɛ ké tampana nyɛntɔ tɛkelekele tɔɔlɛ si, ye yulɔ caa í la Iso yɛlaa kpekɛle sɔsɔ pɛ ké tɔmlɛ kɔpɔntɛ ké. ² Wei i kiŋ pa kaa na kawaliya nakɛli tɔ inɪ i ká tɔɔna Iso tɛsɛlɛ sɔsɔntɔ. Na alɔ kɔlɔm ke pɔntɔ inɪ i ká wɛɛna. I ká kpaaki i tɔyɔ paa mpi pɛ taa, na í wɛɛ lɔmayasɛ tɔ na wei i nyɛmá pɛ tɛna pɛ tayanɔyɔ ke teu tɔ. I ká wɛɛ wei i nyɛmá mɔvɛlɛ lapɔ tɔ, na i pɛsɔyɔ sɛyɛsɔyɔ. ³ I kaa wɛɛ sɔlɔnyɔɔlɔ yaa mɔsɔŋ tɔ. Ama i ká wɛɛ tɔpamm ké, na í wɛna yɛllɛ. I kaa wɛɛ pɔɔlɔlaya nyɛnɔ. ⁴ I ká wɛɛ wei i paasaa na í pɛsa i tɔyaya ke teu teu, na í mɔŋna i piya ke i nɔɔhɛ tɛɛ na si nukɛna-i na si nyanɔna-i teu tɔ. ⁵ Mpi tɔ, ye yulɔ ta pɛsi i mayamaya i tɔyaya, ɛsɛnaya i ká pɛsi na í paasɛna Iso sɛlɛlaa kpekɛle? ⁶ Ye pɔntɔ ké Iso sɛlɔv kɔfalɔ pɛ kaa la. Pɛ taya pulɔ, i ká kɔɔ ké na í san i ti na i tɔm nana sɔpɔ ɛsu lɔɔyɔ nyɛntɔ ka lapɔ tɔ. ⁷ I ká wɛɛ wei i kɔpɔntɔ ma ta nyi ɛsɛnaa mayamaya sama tɔ, pɛ́cɔ́ pɛ taa kɔɔ na pá footiyi-i, na í kɔɔ í nana lɔɔyɔ nyɛpɛtɔ taa ké tiuu.

Yesu sɛlɛlaa kpekɛle taa tɛma lataa

⁸ Mpa mpa pa laki tɛma ke Yesu sɛlɛlaa kpekɛla taa tɔ paa wɛɛna yaasi kɔpɔŋ ke mpɔ tɔtɔyɔ. Pa kaa wɛɛ ataa na a waali nyɛma, pa kaa wɛɛ sɔlɔnyɔɔlɛlaa, yaa mpa pa muɔuliyi si pá hiki liyitee tɔ. ⁹ Paa wɛɛ mpa pa tɛŋɔyɔna laakali kɔpɔŋ ke Iso sɛlɛlaa mpaav tampana nna a tɔɔ

Isə kulaa tə. ¹⁰ Pá maγasi-we na pécó, ye pa ta na isayatiya nakələyi pa kinj ile pa suv Yesu seelaa kpekəle təmle lapu taa. ¹¹ Pa alaa tətə ká wēna yaasi kupaŋ, pa kaa cakəna yəlaa. Paa kraaki pa ti na pá wēe kupaama ke pə təna pə taa. ¹² Wei i laki Yesu seelaa kpekəle təmle tə i ká wēna alv kuləm kέ, na i ká wēe wei i paasaa na í pəsa i piya na i təyaya ke teu teu tə. ¹³ Yesu seelaa kpekəle təmle lataa mpa pa lapa pa təma ke teu tə, pa nyəəŋ kuləyi kέ. Na pa pəsəyi na pá yəγəti tá na Yesu Kilisiti tá krentuyə lapa na té we Isə seev mpi pə taa tə pə təm na paa nyaŋna pulv.

Səsəəntv nti pə ηmesaa tə

¹⁴ Ma ηmaaki-η takəlaya kanə na má tēləyi kέ si maa kəə nəəŋəə na má na-η. ¹⁵ Ama ye pə kəma na n ta nu ma təŋ, ile takəlaya kanə kaa keesəna-η yaasināa mpa n ka təkí Isə seelaa kpeka taa tə. Weesuyu Isə seelaa mpa pa kέ kite nte tə təə tampana səŋaa na pə təkə-yeyə teu təkpa təγə ma təŋ. ¹⁶ Ama tampana təə isəntə tá Isəsele mpaav təm kuηmesətv we piti kέ teu kέ, yulv u pəsəyi na í kpeesí təle.

I kəma tə yulvweətv ke i wēna.

Feesuyu ná huləna si i kέ tampana təŋlv.

Isətaa tillaa maγamaγa ná na-i.

I waasv ke pa lapa kateŋasi təna taa.

Pa mv i təm ke antulinya təna taa.

Pə kraasa-i na í svv i teeli taa.

4

Seγesəlaa pəpətvnaa

¹ Isə Feesuyu yəγətv ŋpúγú təcicēi si, pu kəə na pə tala kantəkaya kuvēēŋ taa tə, yəlaa ləlaa ká lu Isə seev na pá paasəna uləγəhilu təma kuɓuyusee, na aləγaa kuvseγesətv ke paa mv.

² Na paa yele na yəlaa cesəlaa na pəpətvnaa mpa pa ləmaγasēe taa səpa isv pa tula-yeyə kəkə na paa tasəyi kuɓantv natələyi cəkənav tə pəle pa tolisi-we. ³ Yəlaa panēwe, pa seγesəγəna si alv kraγav fei teu, na təγənasí lensənaa təγəv fei teu. Aní Isə ná lapa kutəγəŋ inəyi si Isə seelaa nyəmə tampana tə pá sēe Isə na pá təγə. ⁴ Pə təna mpi Isə lapa tə pə tewaya, pə taa pulv fei lv. Ama pə wēe si pá təγə pə təna kέ na pá sēe Isə kέ í na təmle ke pə təə. ⁵ Pə taya pulv təə, Isə Təm na i sələmvuyv tayəŋəyi pə tənaya na pə wēe-i teu.

Kilisiti təmle tv kupaŋ

⁶ Ye n wēe na ŋ seγesəyi tá taapalaa ke təmnaa panē, n tēŋ na ŋ lá Yesu Kilisiti təmle tv kupaŋ kέ. Na pu hólí si Isəsele mpaav təmnaa na tampana seγesəŋ wei n tēŋaa təγə n pušəγəna nyá ləsaγa. ⁷ Kisi səsaa taa kraí kraí təmnaa mpe, tu laki na yulv tē i taa na Isə se. Faləsəyi nyá ti si ŋ səsí Isə kέ nyəəŋav ke teu. ⁸ Yulv faləsəyv i təŋvuyv tə pə waasəyi te, ile pə waasəyv ta təə kέ. Ama ye yulv faləsa i ti si í nyəəŋa Isə kέ teu, ile pəle pə kələna waasəyv ke paa mpi pə taa. Pə taya pulv təə, iní i təmna si i ká ha-tuyv weesŋ ke saŋa na cele tətə. ⁹ Təm nti tə kέ tampana nyəntv kέ təkēlekele, na tə mvna pá mv-ti təkpev na pá tē-ti na taa. ¹⁰ Mpi pə təə tá wēe na té tēŋna təmle lapu na té lvkí təγəle. Pə taya pulv təə, weesuyu tv Isə wei i yaki yəlaa təna nyəəŋ ilena pə tu kələna mpa pa tēŋ-i na pa taa təγə tá tēləyi.

¹¹ Hólí-we si pá laki pə təna isəntə na ŋ seγesəyi-we. ¹² Taa yele na nəγəlv kpeena-η si n kέ pəyaya. Ama wēe wei Isə seelaa ləlaa ká keesəγəna na pá laki təγə nyá yəγətaγa taa, na nyá təntē na nyá sələyv ke ləlaa taa, na isəna n tēmna Isə kέ nyá taa na nyá tənəŋŋ wēətv pə taa.

¹³ Kaləyi Isə Təm takəlasí ke yəlaa taa na ŋ laki waasv na ŋ seγesəyi pə huwēe na má kəŋ.

¹⁴ Taa liyilina mpi Isə Feesuyu yelaa na pə lapu saa-η tə, mpi paa nawa na pá yəγəti na Isə təsēe səsaa təní nyá təə kέ niŋ tə. ¹⁵ Paasəna teu na ŋ la təmle tənē na ŋ yoosi-tē. Há nyá təyi tə taa təkpaataa na pa təna pá na isəna n tēŋna tōŋ nyəəv tə. ¹⁶ Feŋiyi nyá ti na nyá kuvseγesətv təə tətə. Təkí pə tənaya ŋpúγú teu. Təm tampana təə, ye n laki mpv, n ká ya nyá ti nyuyv na nyá nuntaa nyəŋ tətə.

5

Isəna Timotee ká lakí Isə sɛɛlaa tɔ

¹ Taa kaləxəna kəkpatəlaa, ama yəxətəna-we isu n ka yəxətəna nyá caa tɔ. Ye ifepiya ɔlɛ tɛɛki pɛlɛ isu nyá tɛɛtɔnaa. ² La alaa səsaa isu nyá toonaa. Na n̄ la alaa səkpeema isu nyá tɛɛtɔnaa tɔtɔ, na n̄ lá laakali na tɛtɛlakasi.

³ Paasəna leelaa səsaa kɛ teu. ⁴ Ama leelu wei ɪ wɛna piya yaa saalənaa tɔ, pə wɛɛ sɪ səlɛ su kɛləmənə sɪ nyóma kɛ təkuyɔ na pə hólí sɪ m̄púyó pə wɛ pa Isəɛɛlɛ mpaav taa. Na pu hólí tɔtɔ sɪ pa caanaa na pa cəsənaa ka wuwa mpe pa tɔɔ ɔlɛ kɔpantɔ ntəyɪ mpe pa lɛɛtəyɪ pa nyóma. Pə taya pulɔ, mpɔ inɪ pə lapɔ wɛ Isə kɛ teu kɛ. ⁵ Ama leelu wei ɪ kpatəlaa na í fɛina paasənɔ tɔ Isə kɛ ílɛ ɪ tɛɛləyɪ. Na í sələməyɪ-ɪ tam, na í wiikina-ɪ na ɪsəlɛ kɔsɛɛmlɛ sɪ í temi-ɪ. ⁶ Ama leelu wei ɪ wɛna təkpaalətɔ tɔ, paa ɪ wɛna ɪ ɪsɛ tɔ ɪ səpaya na í cayaa. ⁷ Nti tə wɛɛ sɪ n ká təəsɪ-we təxələ yoo, ɔlɛ pa kaa na ɪsəyətɔ natələyɪ pa kin̄. ⁸ Yulɔ wei ɪ paasəxəna ɪ luluyɔ nyóma na pə tu kələnə ɪ mayamaya ɪ təyaya tɔ pɔntɔ kisa Isə sɛɛv kɛ, na ma ta nyɪ Isə lapa-ɪ na sana.

⁹ Leelu wei ɪ luluyɔ pusi tɛɛ nutoso tɔ ɪ tike ɪ hətɛ kɛ n ká tɔ leelaa hɛla taa. Ama ɪ ká wɛɛ wei ɪ layana apalɔ kulɔm kɛ hatuu ɪ kuluyɔ təxə. ¹⁰ Na pá nyəma-ɪ na təma kɔpəna isu ɪ piya təkuyɔ na muɔlaa təkuyɔ na Isə yələa nəhɛɛ kəv na konyəntəxələa sənəv na təma kɔpəna tənə lapɔ.

¹¹ Pə kɔpəv leelaa səkpeema tɔ, taa n̄maa pa hɛla kɛ takələya taa. Pə taya pulɔ tɔɔ, pa konyuləŋ kəŋ í kpa pa nyəŋ taa tɔ pə tɔyɪ-wɛyɛ saav kɛ. Na mpɔ tɔ, pa haa Kilisiti kɛlɛ siyilɛ, ¹² ɔlɛna pə pəsəyɪ-wɛyɛ tasəkəlɛ nyóma. Mpi tɔ, pa ta təkɪ nəxə n̄ka paa suwa kəncəalaya tɔ. ¹³ Na tɛlɛ tə paasi paa cəəkɪ tɛɛsɪ taa kɛ na felentɔ caŋ na tɔ tɛɛlənə-we təkɔtɔ. Na kəkələtɔ ntɛ sɪ pa lakɪ yəxətəlaa kɛ na katayəsətɔnaa, na pá faakɪ təmnaa kɛ yem. ¹⁴ Pə tɔɔ kɛ ma caa sɪ leelaa səkpeema í saa, na pá lulɪ piya na pá paasəna pa tɛɛsɪ. Pəlɛ ɔlɛ tá kolontunaa kaa hikina timpi paa footiyɪ-tɔ tɔ. ¹⁵ Pə taya pulɔ tɔɔ, leelaa lɛlaa tɛma mpaav kɔpəŋkɔ kɛ siyilɛ hav, na pá sɔv Satanɪ kɛ təŋuyɔ. ¹⁶ Ama ye ɪsə sɛɛlɔ wei ɪ luluyɔ taa wɛ leelaa, pɔntɔ ká mu Yesu sɛɛlaa kɛkəlɛ kɛ səxələ kɛ na í səŋna ɪ leelaa, ɔlɛna pə hɛtɪ Yesu sɛɛlaa kɛkəlɛ na pɛlɛ pá səŋna mpa pa kɛ leelaa təkpeem tɔ.

TAKĒLAYA NAALE NYĒŊKA NKA PŌLI NMAAWA TIMOTEE TŌ Kutvltv

Pōli we salēka taa ké Lom na i taapalaa payale lō-i. I nawa si i sēm kpeyetaa ilena í tugi i pəyalv Timotee ke mpi mpi pə we lapv tō. I hula-i si í yoo isəsele yoou kupaŋku isu Kilisiti sōce kupaŋ. Si í təŋ inu i ikpate na í kisi təm kpai nyəntv tō ke həm. Na í kisi yoon wei í hatələyəna yulv ke taa təm tō. Si í tōki Iso Təm nanŋ nyəntv nti í mowa hatuu i pəcaatv tō. Pōli tala takəlaya təkule tō, í tasa Timotee ke apalvtv si í kantəli wahala taa na i yoo isəsele taa yoo. Pə tō ké í tasəyi takəlaya kallaa tənaya apalvtv si pá nyō ton na pá yoo isəsele yoou ŋku.

Isəna pa faya Timotee II takəlaya tō:

Isə samtv na apalvtv tasvuv, titite 1:1-2:13

Layatv tasvuv na kutvtv, titite 2:14-4:5

Pōli yoou kupaŋku, titite 4:6-22

Sətv

¹ Maya Pōli, Iso luyv lapəna na má la Yesu Kilisiti tillu si ma kpaaləyi weesuyv ŋku Iso ka tōma si i ká ha mpa na Yesu Kilisiti pa krentaa tō kv təm.

² Má ŋmaakəna takəlaya kaneyv ma pu kupaŋ Timotee. Tacaa Iso na tá Sōsō Yesu Kilisiti pá hólí-ŋ pēlee na suulu na pá ha-ŋ alaafəya.

Apalvtv sōsvuv

³ Iso wei i təmle ma lakəna lotu kvlvmtv isu ma caanaa lakaya təyō ma sēeki. Maa hōsəyi nyá tō ké tōsvuvv ke ma sələməŋ tēna taa ké ilim na ahoō, na má sēeki Iso ké í na təmle. ⁴ Ma tōsa nyá wula, na má nyuləyi sōsəm si má na-ŋ tē ná na ma lanle hvlvmtv teu. ⁵ Ma tōsəyi isəna n tēma nyá taa na Iso na tampana tō. Nyá neese Loisi na nyá too Iniisi pēle paa tēma pa taa na Iso ké m̄p̄ȳ na p̄c̄ó p̄ takv nyá. Ma nyəmə teu təkpaata si nyá mayamaya n tēma nyá taa na Iso ké m̄p̄ȳ. ⁶ Pə tō ké ma tōsəyi-ŋ si maa tēna ma niŋ ke nyá tō na Iso yele na mpi pə lapv saa-ŋ tō taa yele na p̄ si paa p̄c̄o. ⁷ Pə taya pulv, Iso tá ha-tuyv i Feesuyv si kú la-tuyv səyontvnaa. Ama si kú la-tuyv kpelikpeka nyəma na tēma sōllaa na ləmayasēe nyəma ké.

⁸ Pə tō ilv taa si fēele na Tacaa təm heeluyv. Taa si fēele na má wei ma ké salēka tv ke Yesu Kilisiti tō tō ma təm. Ama nyaa təyō Laapaali Kupaŋ konyəŋ ke isəna Iso ha-ŋ pə toma tō. ⁹ Inu i yarəna tá nyōŋ na í yaa-tv si tē la i yəlaa. Pə taya tá lakasi kupaŋsi nasəli si tō. Ama isəna mpi i suwa na í təŋəyi na í lakv tō, na i pēlee pə tō ké i lapa mpv. Hatuu yem taa ké i tayanv i pēlee anv si i hóləyi-tuyv-yv na Yesu Kilisiti kin. ¹⁰ Ama kayana Tacaa Yesu Kilisiti kōma təyō i hula-tuyv-yv na tē ná. Pə taya pulv, Yesu Kilisiti kōna səm apalvtv, na í kuli weesuyv ŋku ku tēŋ tō kv tō na Laapaali Kupaŋ.

¹¹ Iso lapa na má pəsi Laapaali Kupaŋ inē i kpaallv na i tillu na i sēyəsəlv. ¹² Pə tō ké ma tōki konyəŋ ke isəntō. Paa na mpv ma ta lō tōŋ. Pə taya pulv, ma nyəmə wei ma lakv na má tēləyi tō, na ma nyəmə teu təkpaata si i pəsəyi na í tōki mpi ma yelina-i tō haləna kuyaku ŋku inu kv wule. ¹³ Keesəyəna sēyəsəŋ kupaŋ wei ma keesa-ŋ na í waasəyi yəlaa tō, na n̄ tōki teu ke Iso sēv na tēma sōlvuvv mpi tō hika tá na Yesu Kilisiti tá krentuyv taa tō. ¹⁴ Feesuyv Nanŋtv wei í cakv tá taa tō í səna-ŋ na n̄ tōki teu ke sēyəsəyv kupaŋku ŋku pa sēyəsə-ŋ tō.

¹⁵ Asii tētv nyəma tēna lō-m tō n nyəmə mpv. Mpa pa ha-m siyile ke mpv tō pa taa mpeyēle Fisēli na Hēeməsēniwē. ¹⁶ Honesifō temna-m təm payale. Iso í feli í na i nyəma ke kupantv.

Ma saləka təkuyv ta lapu-ı fεεle, ¹⁷ ı tala Lom tə, ı pεeka-m kέ na ısalε kuεεmle na haləna ı na-m. ¹⁸ Tacaa ı yele na ı hiki kupantu ke kuyaku ŋku ını ku wule. Nyá maɣamaɣa n nana nyá ısalε ke kookalənaa mpa ı lapa-m Ifeesu tə.

2

Kilisiti yoolu kupaŋ yaasi

¹ Ma pu, ye nyá ile təkı pεeleε nna pə hula-tuyv tá na Yesu Kilisiti tá krentuyv tə tə na ń nyəə tonj. ² Tuu n we ma kin na má seɣesəɣi nti nti tə n nu-ti, na yəlaa payale ná mpv. Ile kelı tə təna na ń hólı apalaa mpa n wena naani na paa pəsi na pá teləsi-təɣi pa lelaa tə.

³ Nyaa təɣə nyá kunyəŋ ısu Yesu Kilisiti yoolu kupaŋ. ⁴ Yulv wei ı we yooou taa tə, kv təm ke ı paasəɣəna sı ı səsə wei ı kraɣa-ı tə ı lanle ı heena-ı, ı kaa caɣa na ı paasəɣəna kraı nyəntv ke yem. ⁵ Na yulv lvtv ı suuwa na ı lvkı na ı ta təŋ ısəna mpi pə weε sı pá lv tə, paa ı huwa, nəɣəlv ná kaa samı-ı. ⁶ Na wei ı konta haŋası ke təhate na ı lə tə, ını ı laaləɣəna ı hatəmtv təŋuyv. ⁷ Maɣasəɣi təm nti ma yəɣətəɣi təɣə nyá taa, Tacaa ká ha-ŋ tə nyəm na ń cəkəna.

⁸ Təsəɣi Tafıiti lvtuyv taa tv Yesu Kilisiti wei ı fema səttaa taa tə ı təm. Ntəɣi Laapaalı Kupaŋ wei ma kraaləɣi tə ı hóləɣı. ⁹ Na Laapaalı Kupaŋ ını ı kraaluyv tə kέ ma təkı kunyəŋ, haləna pá caŋ na pá həkə-m ısu ısaɣalav səsə nəɣəlv. Paa na mpv tə pə taya Iso Təm ke pa həkaa. ¹⁰ Pə tə kέ pa tuyv-m kunyəməŋ na má suma, sı pə waası mpa Iso ləsaa tə na pə ya pa nyuyv, na pá hiki teeli wei ı tɛŋ təɣə Yesu Kilisiti kin. ¹¹ Təm nti tə kέ tampana təɣəle sı:

Ye tá na-ı tə kaa səm,
tá na-ı tu kaa weesuyv tətə.

¹² Ye tə nyaya apalvtv,
tá na-ı tu təɣə kawulaya.

Ye tə kisa-ı,
ını ı ká kisi-tv tətə.

¹³ Ye tə lu ı waalı,
ılé ı ta ke pə tv.

Pə taya pulv,
ı kaa pəsi na ı kreεsəɣəna ı ti.

Təmlε latv kupaŋ

¹⁴ N ta na nti n ká təsəɣi-we təɣəle. Heeli-we na ısalε kuεεmle ke Iso ısentaa sı pá yele təmnaa tə yooou ke pa hekv. Mpi tə yooŋ ını ı waasəɣi nəɣəlv. Ama wakəlvuyv tike ke ı kəŋna mpa pa caɣaa na pá nukı tə. ¹⁵ Kaası nyá ti sı ń la na Iso tike sa-ŋ. La ısu təmlε latv wei ı feı fεεle na ı təmlε, na ı heeliyi Iso tampana təm ke teitei kέ tə lona taa tə. ¹⁶ Kisiyi kraı faacinaa mpa paa lakı na yulv te ı taa na Iso tə. Pə taya pulv, mpa pa səpa nyuyv na faacinaa mpe tə pa na Iso pa təŋna hatəlvuyv kέ na pá puki. ¹⁷ Nti nti pa seɣesəɣi tə tə wakəlvuyv yəlaa ke teitei kέ ısu svulv svukuyv səmote taa tə. Faacinaa mpe pa lataa taa weɣele na Himenee na Filεeti. ¹⁸ Yəlaa pane pa ləɣə tampana təm na lumaya waalı kέ, haləna pá seɣesəɣi sı tá səttaa fem təm tɛma tεεv. Na pa seɣesəŋ ıne ı tusa lelaa na pá yele Iso sεεv. ¹⁹ Paa na mpv Iso su kite nte tə tə səŋa ńpúɣú tam kέ teu kέ təca. Na pə ŋmaa tə tə sı: Tacaa nyəmá mpa pa kέ ı yəlaa tə. Na tətə sı: Pa təna mpa pa yaa pa təɣi Tacaa yəlaa tə pə weε sı paa kisi ısaɣav lapv kέ.

²⁰ Tonjtv təyaya wεv mpv tə, pə taya wontu nti pa lupəna wula yaa liyitee nyəɣətv tə tə tike ke pa lakəna ka taa. Ama tuyv nyəntv na cvuyv nyəntv weε tətəɣə na pá lakəna pə təna. Pa sukı lentı kέ na pá lakəna fεεle kuyaku kuyaku, ıləna pə kaası na pá lakəna lentı ke paa ifemle nte. ²¹ ńpúɣú pə weε na yulv, ye n kisa ısaɣav nti tə təm ma yəɣətə təɣə lapv, n we teitei ısu wontu nti pa suwa na pá ləsəɣi fεεle kuyaku təɣə. Mpi tə nyá caa tənna-ŋ, na n waasəɣi-ı kέ. Na n mva na pa lana-ŋ paa təmlε kupante nte. ²² Se ifeputu kunyuləŋ ısaɣaŋ. Lvkı tam sı ń təŋ siyisuyv, na ń te Iso na nyá taa, na ń sələɣi nyá yəlaa lelaa, na nyá na mpa pa təŋəɣi Tacaa na luyv kolvmuyv tə ı maɣa teu, pulv ı taa yası-mε. ²³ Yele həm ke kumelətəmnaa na kraı

nyəntu pə tɔɔ. Nyá maɣamaɣa n nyə́má sɪ yooʊ ke tɔm ɪsu mpv tɛsɛʒəna. ²⁴ Pəyele Tacaa tɔmlɛ tʊ ná wɛɛ tɔ pə fɛɪ sɪ ɪ ká wɛɛ yoolu. Ama ɪ ká wɛɛ wei ɪ tɔm yɔlaa tɔna caaki tɔɣɔ, na ɪ ká wɛɛ wei ɪ pɛsa lɛlaa ke sɛʒɛsʊɣv na suulu hólóyó tɔ. ²⁵ Na ɪ ká sɛʒɛsəɣɪ mpa paa nukəna-ɪ tɔ tɔpamm tɔpamm. Ntanyɪ Isɔ ká yele na pá layasi na pá tisi tampana. ²⁶ Pəleyɛ paa məli yaasi kʊpəŋ taa, na pá kɛɛ pa tɔɣɪ llɔɣɔv nyəpa nyəpətʊ nti na í kpa-wɛ na í ŋmakəlɔɣɪ-wɛ na pá laki ɪ luɣv nyəntʊ tɔ tɔ taa.

3

Kantəkaya kuyɛɛŋ

¹ Tɔɔsɪ teu sɪ pə tɔna pu la katɛ ke sɔsɔm ke kuyɛɛŋ kantəkaya nyəŋ taa. ² Pə taɣa pulv, yɔlaa ka wɛɛ mpa paa ka nyɔɔŋ na pa maɣamaɣa pa leleŋ pɛɛkʊɣv tɔ, liyitee ɪsɔlɛ taa ké paa nyənəɣɪ. Paa hɔ pa ti, na paa la ɪsɔcav. Paa yɔɣɔtɪ Isɔ tɔɔ ké ɪsɔɣatv, pa kaa seeki pa caanaa. Paa la fɔɔfɛinaa, pa kaa seeki Isɔ. ³ Paa la təkati, pa kaa wɛɛna lɛlaa pətɔtɔlɛ. Paa la nɔɔhɛɛ tɛɛ kuulaa na mpəle teləsɔlaa na nyaŋ nyə́ma. Pa kaa sɔɔli kʊpantv. ⁴ Paa la kəlɔmɔtɔ nyə́ma na rááná nyə́ma. Paa saŋ pa ti, na paa yele Isɔ na pá paasəna mpi pə hɛɛsəɣɪ pa laŋa tɔ tike. ⁵ Paa cɛsɪ m̀p̀r̀ỳỳ ɪsɔ ɪsɔ ké sɪ pa tɔŋəɣɪ Isɔsɛɛlɛ mpaav pəyele pa kʊ pə toma ke pa taa. Yelee yɔlaa ɪsu mpv pə takanaa. ⁶ Pa taa lɛlaa cɛŋəɣəna tɛɛsɪ taa na pá puɣusiɣɪ alaa mpa pu kantəlɔɣɪ na pá teela ɪsɔɣatv na kʊnyuləŋ ɪnɪ ɪ tɔna ɪ kʊɣɪ-wɛ tɔ. ⁷ Pə alaa pɛɛkəɣɪ tam ké sɪ pá sɛʒɛsəɣɪ-wɛ, pə́cɔ́ paa pa sɛʒɛsa-wɛ, paa pəsəɣɪ na pá cɛkəna tampana naali. ⁸ Isɪ Yanɛɛsɪ na Yampələɛ paa kɛɛsəna Moisi tɔ, mpv tɔtɔɣɔ yɔlaa panɛ pa kɛɛsəɣəna tampana. Pa ləmaɣasɛɛ səpaɣa pa Isɔsɛɛlɛ ta təŋ. ⁹ Pa nyʊɣv kaa tasa kʊlvɣv, mpi tɔ pu kuli pa waali ké na yɔlaa tɔna cɛkəna sɪ pa ké kʊmɛlɛməŋ. Yanɛɛsɪ na Yampələɛ pa nyəntʊ ka lapa m̀p̀r̀ỳỳ teitei ké.

Nti Timotee ká laki tɔ

¹⁰ Ye nyá ɪlɛ n tɔŋa ma sɛʒɛsʊɣv tɔna, na ma yaasinaa, na mpi pə lapv maa tʊ ma lotu taa tɔ, na ɪsəna ma tɛma ma taa na Isɔ tɔ, na ma suulu, na ɪsəna ma sɔɔlɔɣɪ lɛlaa tɔ, na ma ɪsɔlɛ sɛɛsʊɣv ¹¹ ke ma kʊnyəntɔɣəlɛnaa na ma wahalanaa taa. Pəpətv fɛɪ leleŋ, ma paasaa ké na má tɔɣɔ kʊnyəməŋ ke Antiyəka na lkʊniyɔm na Lisitɔla, na nyá maɣamaɣa n nyə́má mpv. Ama Tacaa yapa-m pə tɔna pə taa. ¹² Aai m̀p̀r̀ỳỳ pə tu wɛɛ, mpa pa sɔɔlaa sɪ pá na Yesu Kilisiti pá kɛntɪ na pá nuna Isɔ ké pa tɔntɛ tɔna taa tɔ m̀p̀r̀ỳỳ paa tʊɣv-wɛɣɛ kʊnyəŋ. ¹³ Ama pə kaasa asayaa na puɣusilaa tɔ pɛlɛ pa ɪsɔɣatv kaa wɛɛ tənaya. Paa puɣusiɣɪ lɛlaa ke m̀p̀r̀ỳỳ na pá kɛŋna pa maɣamaɣa tɔtɔ na pá puɣusiɣɪ. ¹⁴ Ama nyá ɪlɛ, nyaa tɔki teu ke sɛʒɛsʊɣv ŋku pa sɛʒɛsa-ŋ na n mʊ-kʊ na n tɛma-kʊ na nyá taa tɔ. Tɔɔsɪ mpa paa sɛʒɛsa-ŋ sɛʒɛsəŋ ɪnɪ tɔ pa tɔɔ. ¹⁵ Na n tɔɔsɪ tɔtɔ sɪ hatuu nyá pəcaatv ke n nyə́má Isɔ Tɔm nanŋ nyəntʊ, na nti tɔ pəsəɣəna na tɔ ha-ŋ layatv nti n ká lana na n tɛ nyá taa na Yesu Kilisiti na pə ya nyá nyʊɣv tɔ. ¹⁶ Isɔ yelina na pá ŋmaa ɪ tɔm ke takəlasɪ taa. Na tɔ waasəɣɪ yɔlaa, pə taɣa pulv, tɔ sɛʒɛsəɣɪ-wɛ na tɔ kisiɣina-wɛɣɛ pəpətv, na tɔ taɣanəɣɪ-wɛɣɛ timpi timpi pa pəntəɣɪ tɔ, na tɔ hólóyí-wɛɣɛ ɪsəna paa təŋ tampana mammam ke pa kʊlapʊtv taa tɔ. ¹⁷ Tə laki m̀p̀r̀ỳỳ sɪ tɔ taɣanəɣɪ Isɔ yɔlaa na pá te teu, na pá taa laŋ mpi paa lana pa tɔma kʊpana tɔ.

4

¹ Ma heeliɣɪ-ŋ na ɪsɔlɛ kʊsɛɛmlɛ ke Isɔ na Yesu Kilisiti wei ɪ ká hʊvna weesʊɣv nyə́ma na sətaa ke tɔm tɔ pa ɪsentaa, na Yesu Kilisiti ɪnɪ ɪ kəntɛ na ɪ kawulaya pə tɔɔ sɪ, ² n laki Isɔ waasv, nyaa sɛɛsɪ ɪsɔlɛ te, paa pə maya-ŋ paa pə ta maya-ŋ. Kaana-wɛ na n la na pá mʊ-tɪ. Kaləɣəna-wɛɣɛ timpi timpi pa pəntəɣɪ tɔ. Sɛʒɛsəɣɪ-wɛ na suulu sɔsɔ na pə sɔɔsɪ-wɛɣɛ apalʊtv. ³ Pə taɣa pulv tɔɔ, pu kɔɔ na pə kɛɛsɪ waatv nɔɣɔlv tɔ, yɔlaa kaa caa sɪ pá tasa sɛʒɛsəŋ kʊpəŋ wei ɪ waasəɣɪ yɔlaa tɔɣɔ mʊɣv tɔtɔ. Ama pa maɣamaɣa pa kʊnyuləŋ ke paa tɔŋəɣɪ, na pá kotɪ sɛʒɛsəlaa payalɛ na pɛlɛ pá sɛʒɛsɪ-wɛɣɛ ntiwɛ ntiwɛ pa caa pá nukɪ tɔ. ⁴ Paa kisi tɔm tampana nyəntʊ, na pá paasəna sɔsaa taa kpaɪ tɔmnaa. ⁵ Ama nyá ɪlɛ, kpa nyá tɔɣɪ pə tɔna pə taa. Kantəlɔɣɪ kʊnyəntɔɣəlɛnaa taa. La Laapaali Kʊpəŋ kpaallʊ tɔmlɛ. Paasəna nyá tɔmlɛ tənaya teu tətɛtɛtɛ ɪsu Isɔ tɔmlɛ tʊ laki tɔ.

⁶ Təu, ye ma ɪle wule nte paa lana-m kətaya tə tə talaa ké, ma kuyaku kəkremuyu talaa. ⁷ Ma yoowa təcəm. Ma sewa na má tala ma tənaya. Isə ké ma təmna ma taa ké tam. ⁸ Na pənente tampana təhlaa teeli ntenuyu tənna-m, ŋkuyu Tacaə wei ɪ tənəyi tampana na í huukəna tə ɪ ká ha-m kuyaku ŋku ku wule. Na pə taya ma tike ke ɪ ká ha, ama na pa tənə mpa pa caɣaa na pá nyuləyi ɪ kənte wule tə.

Pəəli ləlaa na ɪ təkəlaa

⁹ La kookali na n kəə ma kin ke ləŋ. ¹⁰ Mpi tə Temasi səəla kaɣana antulinya ɪne ɪ nyəntu ké na í lə-m na í tɛəna Tɛsaloniki. Kələesəŋ ná tɛəna Kalati na Titu ɪɛye Talamatii. ¹¹ Luku tike ke pə yelina-m. Ye n kəŋ kɛŋna Maləki na nyá na-ɪ í kəə, ɪ ka səŋna-m ma təmlɛ. ¹² Ma tila Tisiki ɪɛye Ifeesu. ¹³ Ma yela ma krai ke Kaləpusi tɛye Tɔlɔwasi, ye n kəŋ ɪle n kɛŋna na n kəna. Kɛŋna tətəyə ma takəlasɪ, na nsi ma tu kəla nyuluyu təyɔle tənəŋ nyənsɪ.

TAKĒLAYA NKA PŌŌLI NMAAWA

TITU TŌ Kutulu

Titu ta ke Yuta tu, i ké piitim lempu tu ké. Ama í pəsa Yesu təŋlu. Haləna PŌŌli ŋmaa-i na í tu-i si, í paasəna tetu nti ləm cəənaa na pá yaaki-ti si Kələti tŌ, tŌ Isə seelaa.

PŌŌli kpeɣela i kusɣesətu ke takəlaya kutulu taa. Pə waali ké í hula yaasinaa mpa Isə təsele nyəŋ nyəma ká wəena tŌ. PŌŌli hula Titu tətəɣə yəlaa mpa Isə yulu ká paasəna Isə təsele taa tŌ. Kəkpatəlaa, alaa səsaa, na ifepiya na pələa na yomaa. I hula təma nna nna pə wəe si Isə seelu í la tŌ, na isəna pə wəe si yulu í cayana həsuyu tŌ, na í hatələna fayau. Pə waali ilena í tu Titu ke nti nti i ká la tŌ, na seetu.

Isəna pa faya Titu takəlaya tŌ:

Isəna Isə təsele nyəŋ nyəma ka tŌ tŌ, titite 1

Isəna leelaa na suluwaa na yomaa paa wəe tŌ, titite 2

Isəna Isə seelaa ka tŌ tŌ, titite 3

Seetu

¹ Maya Isə təmlə tu PŌŌli, Yesu Kilisiti tillu.

Pa tu-m ké si má la na mpa Isə ləsa tŌ pá mu Isə, na má hólí-wɛɣe tampana nna tá Isəsele mpaav seɣesəɣi tŌ, ² na pá te pa taa si paa hiki weesuyu ŋku ku tɛŋ tŌ. Isə ka təmna hatuu ləŋ ke yem taa si i ká ha-tuyv weesuyu ŋku, Isə tá ké kaloolaya tu. ³ Pə tŌ ké pə kəma na pə tala waatu wei i ka suwa tŌ ilena í yele na í təm kuli weesuyu ŋku ku tŌ na pə hólí. Tá Yatv Tacaa Isə inu i tu-m si má kpaali i təm na má təŋna-təɣi kpaaluyv tŌ, nti tŌ kuliyina mpu na tŌ hólíyí.

⁴ Titu, má ŋmaakəna-ŋ takəlaya kanə. Nyá kəna ma pəyalv na tampana ke Isəsele mpaav ŋku tá təna tŌ təŋəɣi tŌ ku taa. Tacaa Isə na tá Yatv Yesu Kilisiti pá huli-ŋ pələe na pá ha-ŋ alaafəya.

Təmlə nte pa tu Titu si í la Kələti tŌ

⁵ Maa yela-ŋ Kələti ké si í tayanu mpi pə kaasa tayanuyv tŌ tətetete, na í kpa paa icate nte tŌ Isə təsele səsaa. TŌsi nti ma kəsə-ŋ tŌ si: ⁶ Wei i kin pa kaa na kawaliya nakəli tŌ inu i ká təɣəna Isə təsele səsəntv. Alv kuləm ke pəntv inu i ká wəena. Na i piya ká la Isə seelaa, si taa wəe piya nsi yəlaa təŋ si si ke yem yem lataa su nukəna yəlaa tŌ. ⁷ Isə təsele səsə wəkuyv Isə təsele taa tŌ Isə təma ke pə tu-i si í paasəyəna. Pə tŌ ké pə fei si pá ná kawaliya nakəlayi i kin. I kaa wəe kalampaani tu yaa wei u laa pááná muyv tŌ, yaa sulonyəlv yaa mɔsəŋ tu, yaa wei i muyuliyi si í hiki liyitee tŌ. ⁸ I ká wəe wei yəlaa í kəma i te i nyəma mɔulle lapv, na í səla mpi pə wəe teu, na í wəna ləmayasəe tŌ. I ká wəe wei i təŋəɣi tampana, na í ké Isə yulu, na í nyəma i ti təkuyv tŌ. ⁹ I ká wəe wei i nyəna Isə Təm mayamaɣa təkpaŋkpaŋkpa ke teitei isu paa seɣesə-i tŌ, ilena í pəsi na í seɣesi ləlaa ke seɣesəŋ kupəŋ wei i waasəɣi yəlaa tŌ na í tasa-wɛɣe təm. Pə kaasa kpeesəlaa pəpətonaa mpa pələ tŌ, í hólí-wɛɣe isəna mpi pa toolaa tŌ.

¹⁰ Pə taya pulv tŌ, yəlaa wəe pəyalə na pə tu kələna Yuta nyəma mpa pa mu Yesu na pá ké kaanutənaa tŌ. Kpai təmnaa ke pa seɣesəɣi na pá puɣusiyina ləlaa. ¹¹ Təki-wəe si pá su mpu. Pə taya pulv, pa ké tēsi yəkəlaa ké, na nti tŌ fei seɣesuyv tŌ ntəɣi pa seɣesəɣi na pá muyv liyitee ke tulum. ¹² Kələti nyəma Isə kuyəɣətu teləsəlaa taa nəɣəlv wei i mayamaɣa i ké Kələti tu tŌ i ka yəɣəta mpyúyú si: Kələti nyəma nyəntv nté cesuyv. Pa ké nyəməŋtuna ké isu taale wontu. Hilikpaakvnaa ké, pəcə paa caa lapv. ¹³ Nti i yəɣəta mpu tŌ i na-təɣi. Pə tŌ ilə kpuli-wɛɣe teu na pə la na pá te Isə na pa taa ké teu. ¹⁴ Na pá yele Yuta nyəma səsaa taa təmnaa kpai nyəntv na kusəsutv nti yəlaa mpa pa kisa tampana təŋuyv na pá lu tŌ tŌ təŋuyv. ¹⁵ Mpa pa taa tewa tŌ pə təna pə te pələɣe. Ama mpa pa taa tá te pəyele paa tɛŋ Isə na pa taa tŌ

pə təna pə ké isayam ke pele pa kin ké. Pə taɣa pulv, isayatu təo ké pa layatu na pa laakalənaa layalaa. ¹⁶ Pá caɣaa ile si pa nyəmə́ Iso. Ama n nyə́nna pa lakasi pu hólóyí si pa nyə́mə́ Iso se. Pa lu yə́laa ke sə́j ké, na pa ké kaanutə́naa, paa pəsəyí təmlə kúpante natələyí lapu na n ná.

2

Seɣesuyv kupaŋkɔ

¹ Ye nyá ile seɣesi-wəɣe seɣesəŋ kupaŋ wei i waasəyí yə́laa tə. ² Heeli apalaa kukpatə́laa si pá kpa pa ti, na pá wə́ena yaasi kupaŋ, na pá kpa kəyí lə́maysə́e. Pá təkí Isə́eɛle mpaav na lə́laa sə́ɔlvu na suulu hólóyó ke teu. ³ Heeli alaa kukpatə́laa si pele pá təkí yaasi kupaŋ isu Iso yə́laa wə́ekuyv tə. Pá taa cakə́na yə́laa, na pá taa yele na sulvm həkə́-wə. Ama pá wə́e mpa pa tasəyí alaa səkpéma ke təm ⁴ ke isə́na pele paa sə́ɔli pa paalaa na pa piya tə, ⁵ na isə́na paa kpaɣa lə́maysə́e na pá hatə́ləna wasə́ŋkalətv tə, na isə́na paa laki pa taasi təma ke teu tə, na isə́na mpi paa laki kupaŋtu na pá seeki pa paalaa tə. Ile nəyólv kaa kv Iso Təm nyuyv ke pa təo.

⁶ Seɣesi ifepiya ke teu tətə si pá kpaɣa lə́maysə́e ke teu. ⁷ Nyá mayamaɣa laki təma kupaŋa na pá nyə́nəyənə-ŋ na pá laki. Paasi na n seɣesə́na tampana na isə́le kusə́emle. ⁸ Taɣanəyí nyá təm, taa yele na n kə́o na n pə́ntəyí nyá yə́ɔtaɣa taa na pá footuyv-ŋ na-ke. Ye n taɣana-keɣe teu ile pu tv tá kolontunaa ke fə́ele. Mpi tə pa kaa na isayatu nti paa yə́ɔtə tá təo tə.

⁹ Yomaa ká nuna pa caanaa na pá lá na pele pa laŋa héena-wəɣe pa kulapə́le təna taa, na pá taa keesəyí-wəɣe natəli. ¹⁰ Pá taa ŋmulí paa pulv cə́cəka. Ama pá laki tam na pa caanaa naaki si pa yomaa ke kupaŋa na pá nukə́na-wə, na pu la na tá Yatv Iso təo təm nti tə seɣesəyí tə tə nyuyv kulí pə təna pə taa.

¹¹ Pə taɣa pulv, Iso kulina i pə́eɛle təo na í hólí si pə ya paa wei i nyuyv. ¹² Pə́eɛle aní a seɣesə́na-tv si tə yele isayatu taa ké tənte na ate cə́ne konyuləŋ ke mpv, na tə kpaɣa lə́maysə́e na tə təŋ siyisuyv, na tə nukə́na Iso ké tam ké tá tənte taa ké antulinya taa cə́ne. ¹³ Pə́eɛle seɣesəyí-tuyv si tə caɣa mpv na tə taŋa leleŋ nuw kuyaku ŋku tə wə́e na tə teələyí tə. Kv wule ke tá Yatv Yesu Kilisiti Iso Sə́sə teeli ká kəo. ¹⁴ Yesu Kilisiti iní i hana i təyí tá təo na í ya-tuyv isayatu təna taa, na í taɣaní-tuyv teu na tə pəsí yə́laa mpa i tike i ti tə, na tá isə́le séena təma kupaŋa lapv.

¹⁵ Təne inəyí n ka heeliyí-wə. Lakə́na səsə́ntv nti pa tv-ŋ tə tə toma təna, na n səsə́yí nyá yə́laa ke apalvtv, yaa ye kalə́nav kalə́na-wə. Taa yele na nəyólv kpéena-ŋ.

3

Iso seelv yaasi

¹ Təosi pa təna si pə wə́e si pá seeki tətə təkə́laa. Pə wə́e si pá nukə́na-wəɣe. Na pa sə́lv i pu təma kupaŋa lapv təo. ² Pá taa tvukí nəyólv, ama pá wə́e təpamm, na pá wə́na yə́lle, na pa na yə́laa təna pa wə́na təma na leleŋ. ³ Tá mayamaɣa isə́ntə tu ké tuutu lataa tətəyó hatuu ləŋ ké, na kaanutə́naa, na tu toolaa ké. Na konyuləŋ na mpi pə heesəyí tá laŋa tə pə tənaya mpv pə nəyó na pə suka ka kpaŋa-tuyv yomle, na isayatu na konyuləŋ pə taa ké tu wə́e. Tə taa caaki tá təmaɣa paa pə́cə mayamaɣa. ⁴ Ama pə kə́ma na Iso tá Yatv hólí yə́laa ke i kupaŋtu na i pə́eɛle, ⁵ iləna í ya-tv. Ile pə taɣa tá təma kusiyisee təo. Ama tá pətə́təle ke i wiiwa na í la mpv. Iso lvm mpi pa sə́-tv na Feesuyv Naŋŋtv náá wə pə taa na í layasəyí-tv na tə pəsəyí kufama na tə təŋ tənte kufate tə mpəyí i yaɣəna-tv. ⁶ Pə taɣa pulv, Iso yelina tá Yatv Yesu Kilisiti ké na í tisi Feesuyv Naŋŋtv ke tá təo pə tu fəi, ⁷ si í hólóyí-tuyv i pə́eɛle na tə pəsí kupaŋa ke Iso isə́ntaa, na tə hiki weesuyv ŋku kv təŋ na tə wə́e na tə teələyí-kv tə. ⁸ Təm təne tampana təm tike təkə́lekele ké.

Ma caa ké si n séesi isə́le na təm təne tə seɣesuyv, na mpa pa təma Iso na pa taa tə pá ha pa təyí təma kupaŋa lapv taa ké tam. Mpi pə tewa na pə waasəyí təyóle. ⁹ Ama cələyí kumelə́təmnəa təo həm na lələŋ loosi tənyuyv. Cələyí yooŋ na ntəŋkpéesasi ke Moisi kusəsutv təo. Nti iní tə kuyí təma ke teu ké, pə́cə tu waasəyí pulv. ¹⁰ Mpa pa yeki na faɣav kəŋ yə́laa taa tə, ye n

kpaala-weyε tɔm naale na pá tá nu n tɔɔnɪ-wε. ¹¹ Pə taɣa pɔlv, n nyə́má teu si yɔlv í we mpv pə húlɔ́ɣí kέ si ɪ yela mpaav kɔsiɣisuyv təɣvɣv kέ. Na ɪsayatunaa mpa ɪ lakɪ tɔ pə húlɔ́ɣí kέ si ɪ toolaa.

Kantəkaya kvkpaalətv

¹² Ye ma kɔma na má tili Aatema yaa Tisiki ke nyá kin, ɪle n nyə́ki ləɣ na ń kɔɔ na ń mayana-m Nikopoli. Mpi tɔ ma tɔwa si tənaya maa caya hilimate waatv. ¹³ Paasəna tɔm hɔvlv Senasɪ na Apɔlɔɔsɪ ke teu na pá taa laɣ pɔlvɣv waatv wei paa tɔɣɪ pa mpaav tɔ. ¹⁴ Pə weε si tá yəlaa tɔtɔ ká nyɪ ɪsəna paa paasəna təma kɔpana lapv ke tam tɔ, na ye pə caala wei kέ teu, pa waasəna-ɪ, na pá taa caya yem təkpaasa.

¹⁵ Pa təna mpa pa we ma kin cəne tɔ pa sεεki-ɣ. Sεε tá ɪsəsεεle taa taapalaa kvpama. ɪsɔ́ í húlí mə tənaya ɪ pεεεε.

TAKƏLAYA NKA PƏƏLİ NMAAWA FILEMƏN TƏ Kutubtu

Pə nəğəsəna ké isu Filemən ké Kolosi İso təsəele tu. Pəcə í pəsa Kilisiti təhlv. İ ké Pəəli ceu ké. Filemən inı i ka wəna i yom na pá yaaki-i si Onesim. Tə ta nyi mpi Onesim wakələna Filemən na í se na í polo Pəəli kin na í cəəsi təna tə. Ama səsəəntv nté si yom nawa i tasəkəle na í pəsi İso sēlv. İena Pəəli mələğəna-i i caa Filemən. Pəəli caaki nti təğəle si Filemən í mv Onesim isu İso sēlv. Mpi tə, pa naale pa nyəmə İso.

İsəna pa fağa Filemən takəlaya tə:

Pəəli sēe Filemən na i cələ nyəma, 1-3

Pəəli sēe İso ké Filemən taa tēm təə, 4-7

Pəəli yəğətəna Filemən ke Onesim təm, 8-22

Sēetv kantəkəğa nyəntv, 23-25

Sēetv

¹ Məğa Pəəli wei má ma ké saləka tu ke Yesu Kilisiti təə tə, má na tá taapalv Timotee.

Tá ηmaana takəlaya kaneyə tá taapalv kupaη Filemən, nyá wei tá na-η tə kaa təmlə tə, ² na tá kəğə Apiya na ta na Aasipi wei tə yooki yoou tə, na mpa pa kotiyi Yesu sēev ke nyá təyaya taa tə, pa tənaya mırúyú tə ηmaa-ke. ³ Tacaa İso na tá Səsə Yesu Kilisiti pá húlí-meyə pēele na pá ha-meyə alaafəya.

Filemən səəlvv na i taa tēmnav ke İso

⁴ Tam ma sələməη taa ma təəsəyi nyá təə na má sēeki ma İso ké í na tēmlə. ⁵ Pə təya pulv təə, ma nu isəna n səəla İso yəlaa təna, na isəna n təka Tacaa Yesu mpaav təm tə. ⁶ Na ma sələməyi İso si isəna tá na-η tə krenta isəntəğə İso mpaav təə tə pé yele na í cəkəna teu təkpataa ké kupaantvnaa mpa pa təna tə hikiyi tá na Kilisiti tá krentvğv təə tə. ⁷ Ma taapalv, pəpətv fei, isəna n səəlvv yulv tə pə lapa-m leleη, na pə tasa-m apalvtv ke teu. Pə təya pulv təə, nyá yaasi inı í hēesa İso yəlaa pağale laηa.

Pəəli wiinav ke Filemən ke Onesim təə

⁸ Təv, təm natələyi ma caa-η nav, na paa ma wəna mpa ke Kilisiti təə si má caalı-η pə taa, ⁹ ma luyv lapa si má na-η-ti na té wii konyəη ke kowii. Nyəni, saηa isəntə Pəəli má ma kpatəlaa kēle, pəcə ma ké saləka tu ke Yesu Kilisiti təə. ¹⁰ Ma pəyaya Onesim təm ke ma caa ma na-η, ma pəsa i İso Təm taa caa ke saləka taa cəne. ¹¹ İ ka ké kaawaasaya ke waatv wei i we nyá kin tə. Ama kağana i waasəyi má na-η.

¹² Təv, nəənoə ma mələğənaη-i na ma ləsağa ké. ¹³ Ma nyula teu si í saalı ma kin cəne na í səna-m na nyá nəğə ke saləka wei ma təkı Laapaalı Kupaη təə tə i taa. ¹⁴ Ama ma ta səəli si má lá pulvpu na nyá waalı ké mpv. Pə təya pulv təə, ma luyv fei si í la-m kupaantv natəli na təlası. Ama ma caa ké si í la isəna n nəkaa tə.

¹⁵ Ntanyı pə yasa nyá na-i ké wēe naaleğə si pé təyanı-meyə krentvğv ke tam təə. ¹⁶ Pənəntaa pə kaa wēe isu yulv na i yom ke yem, i tēe mpv. İ pəsa tá taapalv kupaη ke Kilisiti mpaav taa. İ tēma ma nyəη ke pəsuyv təkpataa, ile nyaya pə kaasənaa si í pəsi nyá nyəη na pé kəli mpv, paa isu nyá yom, paa isu nyá taapalv ke Tacaa təηuyv taa.

¹⁷ Mpvtv tə ye n nyənəyi-m isu nyá taapalv, mv-i isu ye má n ka mv-m tə. ¹⁸ Ye i ka wakəla-η pulv, yaa i wəna-η kəmlə natəli, pəəsi má. ¹⁹ Maa fei-η pə təna. Pəəli má ma mayamaya ma ηmaana na ma niη ke mpv. İle maa nəkəyi na má heeli-η si nyá mayamaya n wəna-m kəmlə, haləna nyá niη na nyá nəəhēe, ma tənna. ²⁰ Hai hēesi ma laηle ke tə ké Kilisiti nyəma təə pə təə.

²¹Ma tənna takəlaya kaneyə ηmaav ke isəntə tə na má tu-η naani ké si n ká la pə təna, haləna pə tēləsi mpv. ²²Na pə kaasa-m lentı sı n caa-m kutuluyu, pə taya pvlv təə, ma tv tēlvuy sı mə Iso sələmvuy ká yeke na pá tvlı-m na má kəə mə tē.

Kantəkaya sētv

²³Ma taapalv İrafəlası wei pa təkə ma na-i ké saləka taa cəneye Yesu Kilisiti təə tə i sēeki-η.
²⁴Maləki na Alisitaaki na Teması na Luku mpa ma na-we tə lakı təmle ke cəne tə pele pa sēe-η tətə.

²⁵Tacaa Yesu Kilisiti í hólı-mege pelee.

TAKƏLAYA NKA PA NMAAWA HEPƏLA NYƏMA TƏ Kutulu

Takəlaya kanə ka ηmaalv ta tv i hətə si tə nyəmi-i. Ue ηmaalv inı i ta lan Yuta tv wei í pəsa Yesu tənlv wei i nyəma nəγə suw kypənaγa taa təm tə. Yuta nyəma mpa pa pəsa Yesu tənlaa mpa pa təhna məlvγv ke pa ləh isəsele taa tə mpeγe í ηmaa-ke. Ama takəlaya ηmaalv tasəγi-wəγe apalvtv sı pá təkı tənəh sı Yesu kəla isətaa tillaa na Apələham na Moisi na Aləh mpa pa ke pa ləh caanaa tə. Yesu kəla kətasi na nəəsi pəelvγv tətə. Mpi tə, Yesu kpeγela pə təna na í la təm kulvm ke tam tətə.

Isəna pa faya Hepəla takəlaya tə:

Isə Pəyalv Yesu, titite 1-4

Yesu kətaya ke səsəhka, titite 5:1-10:18

Taa tēm na kantəlvγv, titite 10:19-13:25

Isəna Isə hula i hvwēe tə

¹ Ləh Isə ka wē Isə kuyəγətv teləsəlaa kiη kē na í yəγətəna tá caanaa caanaa ke təm pəγalē taa na yaasinaa pəγalē taa. ² Ama pə tala kayana kuyēēh kutēesəh inē i taa tə i mayamaya i Pəyaya kiη ke i wēe na í yəγətəna-tv. Na i Pəyaya ηke ka niη ke i lapəna isətaa na atē, na ηkeγe i ləsa sı ká ti pə təna təpai. ³ Nke ka kiη ke Isə teeli naakı na pə tee isı kəkə. Na ka kiη tətəγə pə húləγı teitei kē isəna Isə wēetv mayamaya wēe tə. I nəγə taa təm toma ke i təkəna isətaa na atē na pə səhəa. I tēma yəlaa isayətv kpiisuyv təkpatəkrata ilēna í kra na í çaya Isə kawulaya tv kəhkaη taa.

Isə Pəyaya kəla isətaa tillaa təcayacaya

⁴ Isı Isə Pəyaya ηke ka kəla isətaa tillaa təcayacaya tə, mpyγv Isə ha-keγe hətə nte tə kəla isətaa tillaa nyəna tə. ⁵ Pə taya pulv tətə, Isə ta yəγətəta isətaa tillu nəγəlv sı:

Nyayalē ma Pəyaya,

səhə ke ma pəsa nyá Caa.

I ta yəγətəta isətaa tillu nəγəlv i təm tətə sı:

Maa la nyá Caa na nyaa pəsi ma Pəyaya.

⁶ Ama waətv wei Isə kəhəyana i Pəyaya kancaalaya nyəhka ke antulinya taa tə i tēma sı:

Isə isətaa tillaa təna ká sēe-i kē.

⁷ Mpi Isə yəγəta isətaa tillaa tətə təγəle sı:

Isə kraγa isətaa tillaa na í lana-wē na pá pəsi heelim.

I lapa na i tēmlē nyəma náá pəsi kəkəsi nsi sı mvyi kemkem tə.

⁸ Ama pə tala i Pəyaya ilēna í yəγətı təfoo sı:

Isə, aa, nyá kumte wē tam kē.

Tampəna taa kē n təkı nyá kawulaya.

⁹ N səla kypəntv na n kisi isayətv təcayacaya.

Isə, pə tətə kē nyá Isə ləsa-η na nyá mpa.

I sı-η teeli təcayalē taa sı

nyá lanle í hvlvmı səsəm.

Təcayalē nte tə taa i sı-η mpv tə,

tə kəla nte tə taa i sı nyá taapalaa lēlaa tə təcayacaya.

¹⁰ I yəγətaa tətə sı:

Taca, nyá lapəna tētv tənaya kancaalaya.

Nyá mayamaya nya niη lapəna isətaa.

¹¹ Pə tənaya mpv pu saalı yem.

Ama nyaa caya tam.

Pə tənaya mpv pu ceyeti isu
wontu kususuutu ceyetvuyv tə.

¹² N ká kpili-wi isu pa kpiluyv kpai tə.

Paa layasi-wi isu yulv layasvuyv

ı təw wontu kususuutu tə.

Ama nyá, nyaa wee tam ké mprúyú,
n kaa kpatəli.

¹³ Tuu tə Iso ta yəgətəta ı isətaa tillaa taa nəgəlv si:

Caya ma kənkəŋ taa haləna má kəna nyá kolontunaa

na n loosi nyá nəhəe ke pa təw.

¹⁴ Mpv tə, isətaa tillaa ná ké weyelə? Pa təna pa ké Iso təmle nyəma ké, na paa naa isəntəw.
Mpeye Iso tiliyi si pá teŋ mpa pə ké si pu ya pa nyəwŋ tə.

2

Nyuyv yavv səsəəm

¹ Pə təw ké tu təkı teu ke tampana təmnaa mpa pa heela-tv tə na pəcó pə taa kəw na pə
pona-tuyv təlete taa ké yem. ² Isətaa tillaa kpaala təm nti tə təle tə hika nyuyv ké, haləna
ye wei ı pənta-tı yaa ı kisa-tı pa tuyv pəntv ke saləka wei pə nəgəsənaa si pá tv-ı təyə. ³ Təw,
pa ta kisi saləka tuyv ke mpa pa kisa isətaa tillaa nyəntv tə, kacəŋfana ta mpa tu la awusa
ke nyuyv yavv səsəəm pəne pə taka tə? Taca ka caaləna nyuyv yavv pəne pə təm heeluyv
ke ı mayamaya. İlena mpa pəle pa nu-tı tə pəle pá teləsi taya pə tampana. ⁴ Na Iso kusa pa
təw nyuyv na ı kəkəlv nyəm na səgəntv təma na piti təma təna lapv taa. I yelaa na ı Feesuyv
Nəŋŋtv lá na pulv lapv saa yəlaa isu ı nəkaa tə.

Wei ı təw pə yakı yəlaa nyəwŋ tə

⁵ Mprúyú pə wee, mpi tə pə taya isətaa tillaa nəhəe tēe ké Iso məŋna antulinya wei ı kəŋ na
tə yəgətəyi ı təm tə. ⁶ Ama nəgəlv yəgətə Iso Təm taa ké tiili si:

Hai Iso, yulv ké we na n təwəyi ı təm?

Yulv wev mpv təkpev tə ı ké we na n paasəgəna-ı?

⁷ N yelaa si ı seki isətaa tillaa ke pəcə.

N tv-ı teeli na n kusı ı nyuyv isu wulav.

⁸ N məŋna pə təna təpai ké ı nəhəe tēe.

Pa yəgətuyv mpv si Iso məŋna pə tənaya ı nəhəe tēe tə, pə nyuyv nté si ı kpaaya pə təna təpai
ké na ı tı yulv niŋ taa, pə ta kaası pulv cəcəka. Paa na mpv tə naa kayana si pə təna pə ta məli
yulv nəhəe tēe. ⁹ Ama mpi tə naa təyole si pə lapa Yesu na ı seki isətaa tillaa ke pəcə si ı si
yəlaa təna səm ke Iso pəelēe təw. Wahala wei ı təyaa na ı caŋ ı si tə ı təw, nəwəw tə naa pa tv-ı
teeli na pá kusı ı nyuyv isu wulav. ¹⁰ Kupam pu muna mpv si Iso wei ı lapa pə təna na ı təw ké
paa mpi pə wee tə ı la na Yesu te təkpaataa ké ı konyəntəyələnaa taa, na pəcó ı pona pəyalaa
pəyalē ke ı teeli taa. Pə taya pulv təw, Yesu yekina na pə yakı pa nyəwŋ.

¹¹ Yesu kpiisiyina yəlaa isayatu. Pa təna mpa pa isayatu kpiisa mpv tə, ı na-we pa kpenta
Caa kulvm ké. Pə təw ké pə fei Yesu ké fēelē si ı yaa-we si ı newaa

¹² ke waatv wei ı təŋ si:

Hai Iso, maa heeli ma newaa ke nyá təm.

Maa yoo yontu na má tala-ŋ samaa təna taa.

¹³ I təma tətə si:

Maa tv Iso ké naani.

I tasa yəgətaya tətə si:

Má na piya mpa Iso ha-m təyəlv.

¹⁴ Isu mpa ı yaa mpv si piya tə pa ké tənuyv na caləm kulvməv tə, Yesu mayamaya pəsa
teitei isu mpe, na ı na-we pá kpenti kulvm. I lapa mprúyú si ı yəki ıləgəv wei ı kiŋ səm təŋ wee

tə ɪ ílé ɪ toma í yəki təkpaataa təə ké inɪ ɪ lapa mpv na í sɪ ilena ¹⁵ í waasi mpa səm səyɔntv təə pa pəsa isu yomaa ke pa weesɪŋ təna taa tə. ¹⁶ Mpi tə pə taya isətaa tillaa ke ɪ waasəyi. Ama Apələham piya ke ɪ waasəyi isu pa ŋmaav Isə Təm taa tə. ¹⁷ Pə təə ké pə wɛɛ sɪ í nəyəsəna ɪ newaa təkpaataa, na í pəsi pa kətulv səsə kupaŋ wei ɪ hɔləyi yəlaa ke suulu ke səsəm ke ɪ təmle taa ké Isə isentaa tə, pəcɔ́ pə hɪsɪ samaa isayatu. ¹⁸ Na isu pə maɣasvɔv inɪ na í ná kɔnyəŋ tə, pənente ɪ pəsəyi na í waasi mpa pa wɛ maɣasvɔv taa tə.

3

Yesu kəlvɔv ke Moisi

¹ Ma taapalaa Isə sɛɛlaa mɛ mpa Isə yaawa tə, í paasəna Yesu wei Isə tilaa na í ké ta Isə sɛɛv mpi pə təm tə hɔləyi isəntə tə pə kətulv səsə na í ná. ² Isə ka ləsəna-ɪ sɪ í la təmle tənɛ, na í nuna Isə ké teu isu Moisi ka nuna Isə na í la ɪ təmle ke Isə təyaya təna taa tə. ³ Kutuluɣu ŋmalv wenna sam na pə kəli kutuluɣu maɣamaya. Mpv tətəyɔ Yesu mɔna sam na pə kəli Moisi təcayacaya. ⁴ N kaa na kutuluɣu ke yem na kv feina kv ŋmalv, na Isə ílé ɪ kɛna wei ɪ lapa pə təna tə. ⁵ Ye Moisi ilɛ, ílé ɪ nuna Isə ké teu ke Isə təyaya təna taa. Inəyi pa tv təmle sɪ ye Isə í yəyɔta nti ilɛ inɪ ɪ heeli. ⁶ Ama Kilisiti wei ílé ɪ ké Pəyalv maɣamaya na pa su-ɪ Isə təyaya səsə tə ílé ɪ nuna Isə ké teu tətə. Ye tə təkə tá tɛlvɔv na naani na pə tá ciyiti-tv ilɛ tə ké ɪ təyaya nyóma nté.

Hɛɛsvɔv ŋku pa ha Isə yəlaa tə kv təm

⁷ Pə təə ké Feesvɔv Naŋŋtv maɣamaya ka yəyɔta mpv sɪ:

Ye í nu Isə nəyɔ ke saŋa,

⁸ í taa tasa ŋkpantɛɛləŋ lapv,

isv í ka lapv waatv wei í kpɛɛsəna

Isə ké kupaŋku í maɣasa-ɪ sɪ í naa

ɪ waali ké wɔlaya tɛtv taa tə.

Isə yəyɔtaa sɪ:

⁹ Mə caanaa caanaa maɣasa-m təna,

na pá lá sɪ pa naa ma waali.

Pəyele pa ná pə təna mpi mpi ma lapa pusɪ nule taa tə.

¹⁰ Pə təə ké yəlaa pane pa təm kpa-m pááná na má tə sɪ:

Tam m̀póyó pa liyitiyi pa hɔwɛɛ taa.

Pa ta tu cɛkəna ma yaasi ké paa pəcɔ́.

¹¹ Pááná kpa-m mpv ilena má tuu sɪ:

Pa kaa svv ma hɛɛsvɔv tete ke paa pəcɔ́.

¹² Ma taapalaa í la laakali na mə taa nəyɔlv í taa kəə na í lá isayatu ke ɪ lotu taa na í la laŋkpusəŋ na í ha weesvɔv Isə ké siyile. ¹³ Ama í tasəyi təmaya apalutv ke paa ifemle nte, haləna mpi pa yaa sɪ saŋa ke Isə Təm taa tə pə su tənaya. Nəyɔlv í taa yelev na isayatu puyusi-ɪ na í lá laŋkpusəŋ. ¹⁴ Pə wɛ mpv sɪ ye tə təkə ta kancalaaya naani wei tv wɛna təyɔ teu haləna pə tənaya, tá na Kilisiti tv pəsi taapalle.

¹⁵ Nti pa ŋmaa Isə Təm taa təyɔle sɪ:

Ye í nu Isə nəyɔ ke saŋa,

í taa tasa ŋkpantɛɛləŋ lapv,

isv í ka lapv waatv wei í kpɛɛsəna Isə tə.

¹⁶ Mpa pa taa nuna Isə nəyɔ na pá kúli na pá kpɛɛsəna-ɪ? Mpa pa təna Moisi ləsa Icipiti taa təyɔ mɛɛ. ¹⁷ Na mpa pa təm kpa-na Isə ké pááná ke pusɪ nule taa? Mpa pa lapa isayatu na pá sí wɔlaya tɛtv taa təyɔ. ¹⁸ Mpaɣa Isə ka tuunaa sɪ pa kaa svv ɪ hɛɛsvɔv tete ke paa pəcɔ́? Mpa paa kpɛɛsəna-ɪ təyɔ. ¹⁹ Tə nawa mpv sɪ pa ta tɛ Isə na pa taa təyɔ pa ta svv.

4

¹ Iso tema-tuyv heeluyv təkpataa si tə pəsəyi na té svv timpi tá na-i tu caya na té heesi tə. Mpu tə té la laakali na pé taa kəə na mə taa nəyəlv í wuna heesuyv ηkv kv taa ké svvv. ² Pə taya pulv təə, tə nu Laapaali Kupaη inəyi teitei ké isv wulaya tetv taa nyəma mpe. Pa nu təm nti tə tə ta waasi-weye pulv. Mpi tə, pa nuv-ti tə pa ta mv-ti na pá té Iso na pa taa. ³ Ta mpa tə temna Iso ké tá taa tə tu svv heesuyv ηkv kv taa. Heesuyv ηkv kv təm ke Iso yəyətəa si:

Páána kpa-m na má tuu si,

pa kaa svv ma heesuyv tete ke paa pəcə.

Í yəyətə mpu, pəyele í təmlə tema tēm ke hatuu waatv wei í lapa antulinya tə. ⁴ Pa yəyətə kvyakv naatosompəyələya nyəηkv təm ke Iso Təm taa ké tiili si: Iso yela í təmlə təna na í heesi kvyakv naatosompəyələya nyəηkv wule. ⁵ Na pá tasa tiiliyi yəyətuyv si: Pa kaa svv ma heesuyv tete ke paa pəcə. ⁶ Mpa pa caala Laapaali Kupaη inəyi nuv tə pa ta svv heesuyv ηkv kv taa, mpi tə pa ta te Iso na pa taa. Pə na pə mpu tə pə we pəsuyv si ləlaa í svv. ⁷ Pə təə ké Iso tasa kvyakv kvfaluyv ke svv na í yaa-kv si Saηa. Tə mayamaya tə təm ke pusi kəma na sí siki səsəm iləna Iso yele na Tafiiti yəyətí təm nti tə tema nuv tə si:

Ye í nu Iso nəyə ke saηa,

í taa tasa ηkpantəeləη lapv.

⁸ Ye Yosuwee ka səsə yələa mpeye heesuyv ηkv kv taa, Iso taa tasa kvyakv ləηkv təm ke yəyətuyv. ⁹ Ama heesuyv nakvli kv wee na pa hula-kuyv Iso yələa, na kv nəyəsəna Iso kvyakv naatosompəyələya wule nyəηkv. ¹⁰ Pə wee ké si ye wei í svv Iso heesuyv tete nté tə taa pəntv ká yele í tema na í heesi isv Iso mayamaya yepu ílé í nyəna na í heesi tə. ¹¹ Pə təə ké tu la kookali na té svv heesuyv ηkv kv taa. Té taa yele na tá taa nəyəlv kəə na í la kpəesvlv isv ləlaa lapv wulaya tetv taa tə na í laη heesuyv ηkv kv taa svvv.

¹² Iso Təm wəna toma na tə lakí təmlə. Tə kəla layatə nte tə setəyi taa na waali təyə ləη. Iso Təm nti tə svvki na halí tə takí timpi ləsaγa na ləmayasəle pə nyəm suliyi tə. Tə fakí atama na mvyələ taa pəeləm, na tə fayasəyi nti yəlv nyuləyi na nti í hvvki í lotu taa tə. ¹³ Kvηmanmam napəli pə fei mpi Iso u naaki tə. Iso ílé í naa pə tənaya təyau, pulv ta ηmeli-í. Í kiη ke tá təna tu polo na té keesi ta kvlapv təna.

Yesu ké kətəlaa səsaa səsə

¹⁴ Ye mpu té takí tá Iso seev ηkv kv təm tə hvləyi isəntə təyə teu. Mpi tə, tə wəna kətəlaa səsaa taa səsə wei í təma na í tala Iso cəlv mayamaya tə, inəyələ Iso Pəyalv Yesu. ¹⁵ Ta kətəlv səsə iní í ké wei í pəsəyi na í cekəna ta icantv tete tə. Pə mayasa í mayamaya ke pə təna pə taa isv ta, í ta la isayətv ke paa pəcə. ¹⁶ Ye mpu té kpətəna Iso pəeləe kumte na naani, tu hiki suulu na pəeləe na pé waasi-tuyv waatv wei pə nəyəsənaa tə.

5

¹ Pə ləsvuyv yələa hekv ke kətəlv səsə na pə su tə, pə su-í mpyəyó si í la Iso təmlə na pé waasi samaa. Í pukina kvhaham na í lakí kətəya ke yələa isayətv təə. ² Kətəlv səsə ná takaa na í ná isəna icantv wee tə, íle í pəsəyi na í húlí suulu ke pəcəyə isə kvkpeetee nyəma na mpa pa pəntəyi kvpəntv tə. ³ Na isv kətəlv səsə mayamaya wəna icantv tə í lakí kətasi ke í mayamaya í təə na samaa təə tətə. ⁴ Pə fei si nəyəlv ká tu í təyi teeli na í svv í təyi kətəlv səsəəntv taa. Iso kpaana kətəlv səsə, na mpu iní pə mayamaya ke pə lapa Aləη kiη.

⁵ Mpu inəyi na Kilisiti, í ta tv í təyi teeli na í kpa í təyi kətəlv səsə. Ama Iso mayamaya təmna-í təkəlekele si:

Nyayələ ma Pəyaya, saηa ke ma pəsa nyá Caa.

⁶ Í təma tiili tətəyə Iso Təm taa si:

N ka pəsi kətəlv ke tam təə isv Meləciseteeki.

⁷ Saa wei Yesu ka we ate cəne tə í sələmayə Iso wei í pəsəyi na í ləsi-í səm taa təyə, na í wiikina-í na kapusi səsəənsí na isəlvəm. Iləna Iso mv í sələmvuyv ke í seekaya Iso tə pə təə.

⁸ Paa na í ka ké Iso Pəyaya tə, konyəntəyələnaa taa ké í nyəmá nunav təm. ⁹ Pa kəma na pá

təmı-ı lapu na í te təkpataa, ılena í pəsi wei ı kinj mpa pa təna pa nukəna-ı tə pə yakəna pa nyəəŋ kə tam tə tə. ¹⁰ ılena ıso tə sı ınu ı kəna kətulv səsə ısu Meləciseteeki.

ıso seelaa mpa pa tayanəyi kpisuyu tə pa təm

¹¹ Tə wəna kuyəətutu kə səsəm kə təm tənə tə tə, na pə wə katə sı tə kilisi-meyə pə təna təcəıci kə ı cəkəyənə ləŋ tə pə tə. ¹² Hatuu tə pə nəyəsəna ısu ısəntə mə seyesəyənə ləlaa, ılena mu məli na í pəsi ısu mpa paa hólí ıso təm ısu kpələməlaa tə. Pə tala mə mutv təyəv, ılena í məli na í nyəəki kafa kə tam. ¹³ Wei ı paasəyənə kafa nyəəv tə ı kə ahuləm kə. ı ta nyı sı pənə pə tewa, aı pənə pə ta te. ¹⁴ Ama səsaa mpa tam lapu tə pa nyəmə tampam na ısayam pə fayav tə mutv kə pele pa təki.

6

¹ Pə tə tə tə lu Kilisiti təm nti pa caaləyənə seyesuyv tə tə taa na tə svv mpa pa pu pə taa tə pa nyəntv taa. Tə taa tayanı kite tē nyəntv taa kə məlvuyv, ısu kpai təma yeluyv na taa tēmnav kə ıso, ² na lum səvnaa na niŋ tənuyv pə təmnaa, na sətəa feesuyv na tam huvle pə təmnaa. ³ Tə pukina pə ısentaa kə tam. Mpu pə mayamaya kə tu la ye ıso í tisaa.

⁴ Na mpa pele pa tayanəyi ısayatv taa kə hotuyv tə pele pa təm kə tənə weyele ıle? Təv, ıso təma pa ıse kuluyv na pá təŋ ısətəa kvcəəv leleŋ na pá hiki pa paa nyəm kə ıso Feesuyv Nanŋtə kinj. ⁵ Pəle pə waalı pa nawa sı ıso təm wə teu na pa cəkəna ısəna antulinya wei ı kəŋ tə ı toma wē tə. ⁶ Pə tənaya mpu pə waalı kə pa luwa na pá tayanı ısayatv taa kə hotuyv. Yəlaa ısu mpu pə taka pə fei pəsuyv sı pá hólí-wē sı pá tayanı təntə kvfatə kə layasuyv. Pə taya pulv tə, ıso Pəyaya kə pa leləyi kam kə səm tesika tə na pá tuyi-kəyē fēele kə samaa taa.

⁷ Ye pa hala haləm na tev nukı pə taa kə tam na pə ta laŋ nikaya, na kutəyəv la pə taa kə teu na pə waası hallaa, ıle haləm mpi ıso koola-wəyi kupantv kə. ⁸ Ama ye səwa kə yem na kpai nyutv tike lakəna pə taa, haləm mpi pə pəsə yem kēle, na ıso naa kpali-wı na pá tēsəna-wəyi kəkə səpv.

⁹ Ma taapalaa mə, paa tə yəyətəyi mpu tə tə təma tá taa təkpataa sı í tá tooli, ı wē waasuyv mpaav taa kə. ¹⁰ ıso tá kə wei ı təŋəyi tampana tə, na ı kaa səv mə təma tə. Pəyele ı kaa səv ısəna í paasaa na í səli-ı na í waası mə ıso seelaa ləlaa, na í tu təŋna-weyē waasuyv tə. ¹¹ Ta luuŋ wē sı paa mə taa wei í tasa ısəle seesuyv kə mpu haləna pə tənaya, pəcə pə lá teitei ısu í tēlvuyv tə. ¹² Tá luuŋ fei sı í loosi nəəhē. Ama tə caa kə sı í təŋ mpa pa təŋ ıso na pa taa na pá wəna suulu na paa hiki mpi ıso ka təma sı ı ká ha tə pa akpaa.

ıso təma sı ı laki mpi tə ı laki-wəyi

¹³ Waatv wei ıso heelaya Apələham sı ı ká lapı-ı pənə na pənə tə, na tuunav kə. Na ısu nəyəlv fei wei ı kəla-ı na í ká tuuna ıle tə ılena í tuuna ı tu, ¹⁴ na í tə sı: Ma heeliyi-ŋ təkpataa sı maa la-ŋ kupantv, na maa la na ń hiki piya kə səsəm. ¹⁵ Mpyúy Apələham cayana suulu, haləna í kəv na í hiki mpi ıso ka təma sı ı ká lapı-ı mpu tə. ¹⁶ Ye yəlaa í caa tuunav, wei ı kəla-wē tə ı hətə kə pa yaaki na pá tuuna. Tuunav kə pulv mpi pə loliyi yəlaa kə waatv wei pa laki ntəŋkpeesaya təyə. ¹⁷ ıso ılé ı caakaya kə sı mpa ı təma sı ı ká la kupantvnaa mpe tə, pá nyı təkēlekele sı í yəyətə nti, ı yəyətə kə tə kaa layası. Pə tə kə ı yəyətə na ı tuu. ¹⁸ Təm naale ıne ı fei layasuyv, na pə fei pəsuyv sı ıso í looli-tı. Pə təv mayamaya kə pə səsə ta mpa tə hika təŋmelle kə ı kinj təyə apalvtv, sı tə təkı tēlvuyv ŋku kv təm pa kēesa-tv təyə teu təkəŋkəŋ. ¹⁹ Tēlvuyv ŋkv kv wē kə ısu ta ləsası kankanuyv kutəlvuyv ŋku tə wəna naani na kv kiiwa tə. Tə nyəmə sı ta mayamaya tə pəsəyi na tə svv na tə polo na tə lu ısətəa ıso tēsēle taa puyv kvkakayav waalı haləna tə tala pə taa nan taa. ²⁰ Tənaya Yesu tē-tuyv nəyə, na í pəsi kətulv səsə ısu Meləciseteeki kə tam tə.

7

Kətlv na wulav Meləciseteeki

¹ Meləciseteeki inı ı ka ké Salem wulav, na ı ké isətaa İso Səso kətulv. Meləciseteeki inı ı səhna Apəlaham ke waatu wei ilé ı tema awulaa ke kəlvuy ke yoo taa na í mələxi krente tə, na í kooli-ı kəpantv. ² Tənaɣa Apəlaham tala pə təna mpi ı ka wena təɣə təm naanəwa na í kpaɣa həɣəlvuy kulmuyv na í ha-ı. Meləciseteeki həte nyuyv nté si tampana tv. Pəle pə waali ı ké Salem wulav, na pəle pə nyuyv nté si heesuyv tv. ³ Nəɣəlv ta nyı Meləciseteeki caa, pa ta nyı ı too. Nəɣəlv ta nyı si akele lələna na pə ləli na pə tala-ı. Pa ta yəɣəti ı ləlvuyv təm ke tiili, yaa ı səm təm. ı nəɣəsəna İso Pəɣaya, na ı ké kətulv ke tam təə ké.

⁴ ı paasi na í ná apəlv inı ı səsəontv yee. Halı ta caanaa caanaa caa səsə Apəlaham ná faya pə təna mpi ı hika yoo taa təɣə təm naanəwa na í kpaɣa həɣəlvuyv kulmuyv na í ha-ı. ⁵ Lefii nyəma mpa pa ké kətəlaa tə kusəsutv ha-weyə mpa ké si pá pəsəxi İseyeli nyəma si pá celəxi-weyə pa kuhikim təna həɣələɣ naanəwa taa kulmuyv. Pəyele paa ké yəlaa kulmmaa ké, na pa təna pa ké Apəlaham piya. ⁶ Meləciseteeki na taa ké Lefii tv, paa na mpv ı mv mpi Apəlaham wena tə pə həɣələɣ naanəwa taa kulmuyv. Pəle pə paasi ı koola koolee kəpəna ke wei ı hika kəpantv nti İso təma si ı ká la tə. ⁷ Na isəna pə wee tə, səsə kooliyina səkpəlu ke kəpantv. ⁸ Ama kətəlaa kin ıle, mpa pa muyi mpi yəlaa wena tə pə həɣələɣ naanəwa taa kulmuyv tə, pa ké yəlaa mpa saɣa pa wee cele pa fei təɣə. Ama ye Meləciseteeki kin ıle wei ı we tam isı pa ηmaav İso Təm taa tə ilé ı mvna həɣələɣ naanəwa taa kulmuyv ηkv. ⁹ Ye pə lapa mpv tə pəsəxi na tə tə si waatu wei Apəlaham faya ı wənav taa ké təm naanəwa na í ha mpv tə, Lefii mayamaya nyá fəlaa ké. Pəyele Lefii nyəma mpeɣə pa tayanəxi fayav naanəwa inı ı wontu celuyv. ¹⁰ Pə taya pulv təə, waatu inı paa pa ta lələta Lefii tə ı ka we ı cəsə Apəlaham taa ké saa wei Meləciseteeki səhaya-ı təɣə.

¹¹ Lefii nyəma kətuyv luna kusəsutv nti pa tv İseyeli nyəma si pá təɣə tə tə kin. Pə na pə mpv tə Lefii nyəma kətəlaa mpe pa ta la təmle nte tə tewa təkpaata tə. Təfə pə taa yele Aləɣ looɣa taa na pə tasa kətulv kəfalv sıv isı Meləciseteeki. ¹² Mpi tə, pə wee ké si ye kətəlaa í layasaa, kusəsutv náa layası tətə. ¹³ Təv, Tacaaw wei ı təm pa yəɣətəxi isəntə tə ı ké kpekəle lentə tv ké. Na pa kpekəle taa tv nəɣəlv taa lata kətulv səsə təmle ke kətaya təlate taa. ¹⁴ Tə nyəma teu təkpaata si ı ké Yuta kpekəle tv. Moisi yəɣətaya kətəlaa təm tə ı ta yaa kpekəle nté tə həte.

Kətulv wei ı nəɣəsəna Meləciseteeki tə

¹⁵ Mpi pə teesəxi-tuyv pə tampana kilisuyv təɣəle si: Kətulv nəɣəlv ná luwa na í nəɣəsəna Meləciseteeki. ¹⁶ Pə taya yəlaa kəkəsətv ke pə tənəa na pə kpa-ı kətulv. Ama weesuyv ηkv ku fei wakəlvuyv tə kv toɣ taa ké pə kpa-ı kətulv. ¹⁷ Pa ηmaa mpyıɣ İso Təm taa si: N ka pəsi kətulv ke tam təə isı Meləciseteeki.

¹⁸ Nti pa su ləɣ na pá tənəxi-tı tə təle tə taa feina toma, na tu waasəxi pulv, ılena pá kú təle.

¹⁹ Moisi kusəsutv ná taa la nəɣəlv na í té təkpaata, tə ná mpv. Ama pə kəna-tuyv teelvuyv kəfaluyv kəpampankv ηkv ku yeki na tə kətəna İso tə.

²⁰ Mpi pə təə nəənəə nyəɣ iné ı kəlaa tə, pa kpa-ı kətulv na İso tuunav ké. Ama pa kpa ləlaa ke kətəlaa ke yem ké. ²¹ Pa kpa Yesu ké kətulv na tuunav, halı İso yəɣəti təfoo si:

Tacaaw yəɣəta na í tuu sı,

n ká pəsi kətulv səsə ke tam təə.

ı kaa tuli tapəɣ ke nti ı yəɣəta mpv tə tə taa.

²² Pə təə mayamaya ke Yesu ná kəna-tuyv nəɣə pəelvuyv kəpampam mpi paa pu kpa na pə tii pə kaa saalı tə.

²³ Pə kaasa lentı tətə si kətəlaa kpa nyəma mpe paa we pəɣəle, pə taya pulv təə, ləlaa səkaya ké na ləlaa ləetəxi pa ləna taa. ²⁴ Ama Yesu ilé ı wena ı weesuyv ke tam na í təkı ı kətulvtv ke tam, na nəɣəlv kaa ləeti ı lonte. ²⁵ Pə təə ké paa pəlee ı pəsəxi na í waası pa təna mpa pa kətəɣəna İso ké inı ı təə tə. Pə taya pulv təə, ı wena weesuyv ke tam ké, na í sələməɣəna-weyə İso.

²⁶ Yesu ké pə tu mvna mpv si pá kpa-tuyv kətulv səsə. Pə taya pulv təə, ı we tənəɣ, ı feina taalı nəɣəlv. Pəcə isayətv fei ı kin tə se. Pa faya í na asayaa na halı pá kpaası-ı na í teə isətənyuyv

tə. ²⁷ Pə fei si i ká laki kətasi ke tam ké ini i mayamaya i isayatu tə, na pé kaasi na í lá samaa isayatu tə, isu kətəlaa səsaa lelaa lakuyu tə. Ama waatu wei i ha i ti na í si tə pə we isu i lapa kətaya ke təm kulum ke kpakpaa ke tam təo ké. ²⁸ Mpa Moisi kusəsutu kpaaki kətəlaa tə pa teu ta tuli. Ama Iso ná kəma na í nyəsi kusəsutu nəyo taa, na í yəyətəna tuunav na i Pəyaya pəsi kətulu səsə, na i teu tula kpakpaa ke tam təo.

8

Yesu kele ta kətulu səsə

¹ Təm nti tə tənna yəyətaya ke mpv tə tə kite nté si, tə wena kətulu səsə ke mpv wei i kpawa na í caya Iso kawulaya tu kumte kənkəŋ taa ké isətəa tə. ² I laki kətulu səsə kulapəle ke kətaya təlate cokəle nte yulu ta siki, ama Tacaa mayamaya sikina-te tə tə taa.

³ Pa kpa kətulu səsə tə si í pona Iso ké kuhaham na í la kətasi ké. Pə təo ké pə we si tá kətulu səsə í wəena mpi i ká polo na í lapi-i kətaya tə. ⁴ Ye atə cənəye Yesu ka wəe i taa tu lapv kətulu. Mpi tə kətəlaa ka wəe na pá tənna Iso ké kuhaham ponav isu pa keesa kusəsutu taa tə. ⁵ Mpi mpi kətəlaa mpe pa laki mpv tə, pa keesəna mpi pə we isətəa təyo na pá laki. Ie pə nəyəsəle ké pə taya pə mayamaya. Pə lapa kulum na nti tu tēm Moisi kiŋ ke lapv tə. Saa wei i lapa səlv si i sikiyi cokəle tə Iso heela-i si í siki-teye teitei isu paa keesa-i puɣv təo tə, í taa coti. ⁶ Ama təmle nte pa tv Yesu tə tə kəla mpe pa nyəna təcayacaya. Pə taya pulv təo, ini i teləsəna-tuyv nəyo pəlvv kupaampam mpi pə luna kupantu kəkələtu nti Iso ka təma si i ká la tə tə kiŋ tə.

⁷ Ye kancaalaya nəyo pəlvv ka tewa təkpaata pa taa tasa nəyo kufalaya ke pəlvv tətəyo kupənaya lonte. ⁸ Ama Iso yəlaa lapa taali na Iso kaləyənə-wə si:

Pə kəma na pé kəo maa yele na má na Iseyeli
nyóma té tasa nəəsi kufasi pəlvv,
na pé kpenna Yuta kpekəle nyóma tətə.
Tacaa má ma yəyətəna mpv.

⁹ Nəyo ŋka ma na-wə tu pəeli tə ka kaa wəe
isu má na pa caanaa caanaa tu pəlvv ŋkaya
waatu wei ma həma-wə na má ləsi Icipiti taa tə.
Pa ta təkí nəyo ŋka má na-wə tu pəela mpv tə.
Mpv pə lapəna na máá lə pa təm ke luyv.
Tacaa má ma yəyətəna mpv.

¹⁰ Nn, Tacaa má ma yəyətəna mpv si:
Nəyo ŋka kuyeyi ini i waali maa yele na má na
Iseyeli nyóma té pəeli təyələ si:
Maa kpaya ma kusəsutu na má tv hatuu pa ləmayasəe taa.
Maa ŋmaa-təyi pa lotu taa.
Maa pəsi pa Iso na mpe paa pəsi ma yəlaa.

¹¹ Saa ini nəyəlv kaa nəki i təyəntələ ke seyesuyv.
Nəyəlv kaa tə i taapav si:
Nyi Tacaa.

Pə taya pulv təo,
pa tənə paa nyi-m.
Pə kpaɣav pəyaya na pə polo səsə tə.

¹² Maa husi pa kupəntəŋ.
Ma kaa təsə pa isayatu təo ké paa pəcə.

¹³ Ie timpi Iso yəyətəyi nəyo kufalaya pəlvv təm tə pə wəe si kancaalaya nyəŋka pənəa ké.
Na pulv í pənəa na pé cəyətəyi, pə caa tēm ké.

9

Atε cνε Iσo sεεv na ιsοtaa Iσo sεεv

¹ Kancalaya nαγo ηka paa pεelaa tο keλε kaa wena nti pa suwa na pa tαηαγι na pά sεεki Iσo tαγo, na tα Iσo tαsεελε ka we ate cνε. ² Paa sika cokale kέ, na ntέ tα kena pα tαo pα tαo nyente, na pa yaa-te si kate taa. Na tαnaya pa sukaya fαtela na taapeli na potopotonaα mpa pa ha Iσo tα. ³ Pυuyυ kukakayav naale nyαηku waali kena cokale nte pa yaa si kate taa kate tα. ⁴ Na tαnaya wola cofolo ka weε na pά waki tulaalvnaα ke ι taa, na Iσo nαγo pεeluyυ atakaa na pά waasa ι tαnaya wola tαpai. Atakaa inι ι taa ka we wola nyαnaya na ka taa na mana, na Alαη kpάtuyό ηku ku twa hetu tα na pεε kraatanaα mpa pa tαo pa ηmaa nαγo pεeluyυ tαm tα. ⁵ Atakaa inι ι tαo ka we teeli nyόma napeli mpa pa hύlόγι si Iσo we tαna tα, na pa keη lαpa timpi pa lakaya kαtaya ke yelaa isayatu husuyυ tαo tα. Pα taya si cνεeyε tu yasι-meγε pα kantelasι tαna tαceiceι.

⁶ Mpyόy pα tαna pu weε, paa mpiyi pα lonte taa, na kαtelaα nά suvakaya tam kέ pα tαo pα tαo cokale taa na pά laki pa tαmle. ⁷ Ama hatuu pα taa nyente taa ile kαtulv sαsα tike suvakayana tαna, na pαnaya taa tαm kulvm tαkoη kέ ι suvakaya. Caləm ke ι pukayana tαnaya fεεnyυv ke Iσo kέ ι maγamaya ι kupantαη na kupantαη wei ile samaα nά panta kupantu tα ι tαo tαtα. ⁸ Feesuyυ Nanηtv hύlόγι tαna si pα tαo pα tαo cokale waatu tαna taa, mpaav fει si yulv ι tala timpi pa yaa si kate taa kate taa tα. ⁹ Mpu inι pα hύlόγι isαna tα we kayana isantα tα. Pα nyuyυ ntέ si isu pa kpakuyυv kuhaham na pa kpakuyυv wontu na pά laki Iσo kέ kαtasι tα, mpu inι pu pαsαyi na pά tayani teu tαkpataα kέ wei ι laki mpu tα ι lotu taa. ¹⁰ Kutαγoυ na kunyαnyoαm na nyuyυ tαo asilima keeluyυ tαm tike ke pα paasαnaα. Pα kέ yulv tαnyuyυ nyəm mpi pa suwa si pa tαηαγι, halαna kuyanku Iσo kά tayani pα tαnaya kufam tα.

¹¹ Ama Kilisiti nά lapa kupantvnaα mpa pa tαma kante tα pa kαtulv sαsα. Na cokale nte tα taa ι laki tαmle tα tα kαlaα, na tα tewa tαkpataα. Pα taya yelaa sikina-ke, na tα ta tu kev antulinya wei pa lapa kulavv ke isantα tα ι nyante. ¹² Kilisiti suuv tαm kulvm ke ι kpakpaa suuv ke kate taa kate taa tα pα taya acαnaα na nawee caləm ke ι lapαna kαtaya. Ama ι maγamaya ι caləm kέ, ilena pά kαna-tuyυ tά nyoαη yapu ke tam tαo. ¹³ Ye acαnaα na latαcenaα pα caləm na naαη alv nyαη wei pa nyayasa ι tαna na pά ηmusαyi ι tαloma ke yelaa asilima nyόma tαo tα ta kpisi pa asilima ke kpiisuyυ, ¹⁴ kacαnfana Kilisiti caləm na? Feesuyυ tam nyαηku toη taa kέ ι lapαna ι tαγι Iσo kέ kαtaya ηka ka tewa tαkpataα tα. I caləm kά lαsι ta lotu taa kέ kpaι tαmanaα lαmayasεε na tά pαsι na tά la Iσo weesuyυ tv tαmle.

¹⁵ Pα tαo kέ Kilisiti ke wei ι telasαyi nαγo pεeluyυ kufam ke lelαa tα si mpa Iσo yaawa tα pά hiki kupantu tam nyantu nti Iσo ka tαma si ι kά ha na pά weε isu pa kpancoou tα. Pa pαsαyi na pά hiki-tι. Pα taya pulv tαo, sαm lapa pα taa, na sαm mpi pα yekina na mpa paa we nαγo pεeluyυ kupam taa na pά pantαγι tα, pά lu kupantαη inι ι taa.

¹⁶ Ye yulv cayaa na ι tayani isαna ι caa pά lana ι wenaυ ke ι sαm waali tα na pά tv takelaya taa na pά su, isu ι sαpa na pαcό. ¹⁷ Ye ι wena ι ise, takelaya isu mpu kaa la tαmle. Ama ye ι kαma na ι si ke paa lana-keγε tαmle. ¹⁸ Pα tαo kέ pa tula kancalaya nαγo pεeluyυ tαo na caləm. ¹⁹ Kancalaya ile Moisi kpayα Iσo kusαsutv taa heeliyi mpi pα tαna tαγo na ι keεsι samaα tαna. Ilena ι kpayα hisαpu kpάtuyό na heeη hvntv kusεεmtv na ι lii nawee caləm na lvm pα taa, na ι kpentαna Iσo Tαm takelaya na yelaa pa tαo na ι ηmusι. ²⁰ Na ι tα si: Pαne inι pα kena caləm mpi pα laki na nαγo ηka Iσo pεelaa na ι tα si ι tαki tαkeηkeη tα kά la tampana. ²¹ Ilena Moisi tasa caləm ke kpayav na ι ηmusι cokale tαo na Iσo sεεv wontu tαna tαo. ²² Na isu pa keesa kusαsutv taa tα, caləm mpi, pα we isu pα tαnaya pα tayanaα, na ye caləm ι ta ti, pa kaa husι nαγoιv ι isayatu ke paa pαcα.

Kilisiti kαtaya husuyυ ke isayatu

²³ Na isu pa tayana mpi pα we isαtaα tα pα nαγasεle ke mpu tα, pα weε si pά la isαtaα nyəm maγamaya ke kαtasι kupαηsι nsi si kαla rnpύyό teu tα. ²⁴ Pα taya pulv tαo, kate tete nte tα taa Kilisiti suvwa tα tα ta ke nte yelaa lapa na tα nαγasαna isαtaα nyante ke kunαγesv tα. Ama isαtaα maγamaya ke ι kpawa si ι puki ι sαη Iσo isentaa na ι wiiki ta kunyαη. ²⁵ Paa pαnaya ηka

Yuta nyéma kətulv səsə pukina wontu caləm ke katε tete ké. Ama Kilisiti ilé i ta suv si i laki i tayı kətaya na í leləyi. ²⁶ Ye pu we mpv i ka təyə kunyən ke təm payale ke hatuu antulinya lapv waatu. Ama i kəma kayanaya təm kulvm ke i kpakpaa kəntε ke tənaya kuyεεη inε i taa si í la i tayı kətaya na í kú isayatu tənəηnaη. ²⁷ Pə tema suv si paa yulv wei i ká si təm kulvm ké, na pəle pə waali ilena Isə hυna-i təm. ²⁸ Mpυ inı tətəyə pa lapa Kilisiti ke kətaya ke təm kulvm si pə ləsi yəlaa samaa isayatu. I ká tasa mələyυ, ilε pə taya isayatu təm təo ké i ká kəo pəle. Ama mpa pa taηa-i tə pa nyəəη yapv ké.

10

¹ Kusəsutv nti paa tūwa Yuta nyéma tə tə ta hulı kupantūnaa mpa paa kəo cele tə pa mayamaya ke teitei. Ama pə nəyəsəle ke pə hulaa. Pə təo ké kusəsutv nti tə ta pəsi na t́ lá na mpa pa kpətəyəna Isə tə pá te təkpataa, na kətasi kulvmasi nsi pa laki paa pənaya ηkaya tam tə. ² Ye pu kpiisa mpa pa sεekaya Isə ké mpv pə taka tə pa isayatu təkpataa ke təm kulvm təo, pəle pa taa tasəyi pa isayatu təm təosyυ, pəcə pa taa nəki kətasi nasələyi lapv tətə. ³ Mpi təyole si pa lakuyυ kətasi nsəyi paa pənaya ηka tə pə təosəyi yəlaa ke pa isayatu təo ké. ⁴ Pə taya pulv təo, latəcənaa na acəənaa pa caləm kaa pəsi na pə ləsi isayatu ke paa pəcə.

⁵ Pə təo ké waatu wei Kilisiti kəηaya antulinya taa tə i təma Isə si:

Nn caa kətasi pəyele nn caa kvhaham.

Ama n ηma-m tənuyυ.

⁶ Kətasi nsi kəkə lusa si təna tə si ta ke-η pulv.

Na isayatu husuyυ kətasi we-η yem tətə.

⁷ Tənaya ma təma si:

Hai Isə, mayalə.

Ma kəη si má la nyá luyυ nyəntv isu pa keesa

ma təm ke Isə kusəsutv takəlaya taa tə.

⁸ I caala yəyətuyυ ke si: Nn caa kətasi na kvhaham na kətasi nsi kəkə nyaya si təna tə na isayatu husuyυ kətasi. Pə tənaya mpv pə ta ke-η pulv. Pəyele pə we kusəsutv taa si pá la kətasi nsəyi mpv. ⁹ I tema m̀p̀yúyú yəyətuyυ təyə i təma si: Hai Isə, mayalə. Ma kəη si má la nyá luyυ nyəntv.

M̀p̀yúyú pə lapa na Isə kú kətasi nsi pa lakaya tə, ilena Kilisiti kətasi lapv náá mv kupəm lonte.

¹⁰ Yesu Kilisiti lapa Isə luyυ nyəntv na í lá i tayı kətaya na pə kpiisi ta isayatu ke tam təo.

¹¹ Paa kətulv wei i səηuyυ isə na í laki kətasi ke paa ifemle nte tə, kulvmasi nsəyi i laki tam.

Pəyele si kaa pəsi na si husı isayatu ke paa pəcə. ¹² Ama Kilisiti ilé i lapa isayatu husuyυ kətaya ke təm kulvm təkəη, na kətaya ηke ka laki təmle ke tam. Kilisiti tema mpv ilena í kpa na í caya Isə kəηkəη taa. ¹³ Kayana tənaya i weε na í caya na í taηaa si Isə í kəna i kolontunaa na í loosi nəəhεε ke pa təo. ¹⁴ Təm kulvm təkəη ké i ha i ti si pa təna mpa pa isayatu kpiisaa tə pá t́ təkpataa.

¹⁵ Na Feesuyυ Nəηηtv huləyi-tuyυ pə tampana. Pə təo ké i caala yəyətuyυ si:

¹⁶ Nn, Taca a yəyətə mpv si,

nəyə ηka kuyεεη inı i waali maa yele na

má na-we t́ pεeli təyole si,

maa kpaya ma kusəsutv na má tv pa lotunaa taa.

Maa ηmaa-təyi pa ləmayasεε taa.

¹⁷ Ilena í tasa si: Ma kaa tasa təosyυ ke pa isayatu na pa kupəntəη təo ké paa pəcə. ¹⁸ Ye pa tema yulv isayatu ke husuyυ u nəkəyi na í tasa kətaya ke lapv si pə husı i isayatu tətə.

Isə kpətənav

¹⁹ Təv, ma taapalaa, isu Yesu weesuyυ luv tə pə təo tə pəsəyi na t́ svv kate taa kate taa təkaa. ²⁰ Pənente i tula-tuyυ weesuyυ mpaav kvfaluyυ, kv luna puyυ kvkakayav na waali. Puyυ ηkv kv kəna isu i tənuyυ mayamaya. ²¹ Tə wena kətulv səsə wei pa suwa si í nyənəyi Isə təyaya təo tə. ²² Ye mpv ilε t́ kpətəna Isə na lotu kulvmtv na naani kupampəη na tənəη

wei pa səwa ləm kəpam tə. Tə taa nu isayatiya tan ke ta lotu taa. ²³ Tə təkı tá tēlvəy ηku ku təm tə húləyí isəntə təyə teu. Pə taya pulv tə, tə pəsəyí na té cayana naani si mpi mpi Isə ka təma si i ká la-tv tə i ká la-wi. ²⁴ Tə nyənəyí ta təma tə na té lá na tə səsı təmayə səlvyu na té kusı ta kunyuləy ke kəpantv lapv tə. ²⁵ Tə taa yelev timpi pə ké si tá təna té koti təyə pote isu leləa ná kisuyu pote tə. Ama té ten təmayə tam na pə tu kələna waatu inε wei i taa tə loosiyi Tacaa kuyaku na kú kəy tə.

²⁶ Pə taya pulv, ye tə tənna isayatu lapv təfaa pəyele tə tēma tampana nyəm, pə ta kaası isayatu husvyu kətaya nakəli tətə. ²⁷ Ama té cayana tapahoi si Isə huule ná tanə-tvyu cele. ²⁸ Pa suwa si ye nəxəlv pənta Moisi kusəsutv na yələa naale yaa tooso na-i na pa isəpee na pá tisi si ye múpúy, pá ku-i, pá taa nyəni i pətəətə. ²⁹ Tə ye pə we mpv ile isənaya paa lana wei i fela Isə pəyaya ke i nəxəe tē na í nyəni nəxə pēlvvy caləm mpi pə tayanə-i təyə yem na í kv Feesuyu Nanəy nvyəy tə? I nyi teu si i saləka kaa weε keesvy. ³⁰ Tə nyəmá wei i yəyətəa si: Mára ləetəna paa wei ké i isayatu na mára fələna paa wei ké mpi i lapa tə. Na kulvm inı i tasəna yəyətvyu si: Tacaa ká huuna i yələa ke təm. ³¹ Si n tuti nyá təyí Isə weesuyu tu nin taa tə pə we səyəntv ke səsəm yoo.

³² I təsı isəna pə tēma-meyε lapv ke waatu wei Isə lapa na mə isəntə ce tə. Pu svsvyu-meyε kunyəntəyəle səsəle taa ké kprakpaa na í səy təca ke wahala inı i taa tə. ³³ Kulvmaa meye pa tənna tsvv na pá lakı mpi pə fei teu təyə samaa taa. Pəyele kulvmaa me mə səl v ná pına si í te mpa pa tənna wahala tvyu isu mε tə. ³⁴ I tá cəli mə ti na saləkətvnaa kunyən təyəy. Waatu wei pa ləkaya mə wənav tə í tá keε nyvyu mayamaya. Pə taya pulv tə, í ka nyəmá teu si í wəna wənav mpi pə kəla múpúy teu na pə taənəyí tam tə. ³⁵ Ye mpv ile mə naani í taa si. Mpi tə i tə ké pa su-meyε kasəyaya səsəy. ³⁶ Ye i feina suulu í kaa pəsi na í la Isə luyv nyəntv na ilé i ha-meyε mpi i ka təma si i ká ha-mε tə. ³⁷ Pə mayamaya ke pa ηmaa Isə Təm taa si: Pə kaasa pəcə mayamaya ké si wei i kaya i kə tə í kə.

I kaa taənı se.

³⁸ Na wei ma yaa ma yulvpan tə i ká tε-m na i taa ké iləna í tvi-ti.

Ama ye i tula tapəy ma kaa lapı-i luyv tətə.

³⁹ Tá ta ké mpa pa tuliyi tapəy na pá leki yem tə. Ama tə ké mpa pa tēma Isə na pa taa na pu ya pa nyəy təyə.

11

Taa tēmnəv ke Isə lakı mpi tə

¹ Timpi pa tən si yulv tēma i taa na Isə təyəle waatu wei i tanə pulv na sika fei tə, na í tvyi pulvvy naani pəyele pəle pu naa tə. ² Isə taa tēmnəv mpi pə tə ké Isə sama ləyətə nyəma.

³ Isə taa tēmnəv mpi pə yelina na té cəkəna si Isə yəyətə kuyəyətə na isətəa na atə pé lá, haləna mpi pu naa tə pə luna mpi pə naa tə pə taa.

⁴ Isə taa tēmnəv mpi pə tə ké Apēli lapa Isə ké kətaya ηka ka kəla Kayini nyəyka ke teu tə. I tēma Isə na i taa təyə Isə ná yaa-i yulvpan, pə taya pulv tə Isə sama i kvhav. Apēli tēma Isə na i taa təyə paa na i səpv tə i tənna yəyətəy.

⁵ Isə taa tēmnəv mpi pə tə ké pə ta yelev si Henəki í si kusəpv. Ama pə krayə-i na i isε na pé kpaası-i Isə cəlv, na nəxəlv ta tasa-i keesuyv, Isə kpaasa-i i cəlv tə pə tə. Pa ηmaa Isə Təm taa si: Henəki te Isə təyə Isə kpaasa-i. ⁶ Na múpúy pə weε, ye pə taya Isə taa tēmnəv tə yulv kaa te Isə. Mpi tə, ye yulv caa í kpətəna Isə, pvntv ká te i taa ké təkpatəa si Isə weε na i fəlyi mpa pa pēkəy-i tə.

⁷ Isə taa tēmnəv mpi pə tə ké Nowee nu Isə kpaalvyu ke waatu wei i heelayə-i si pulv ká kə tə. Paa na i ta nata-wi na i isəpəle tə i nu Isə nəyə taa təm, iləna í saakı atakaa pəyəlvvy səsəv na pé yá í na i təyaya nyəma pa nyəy. Múpúy pə lapa na í kv antulinya təm na Isə náá yaa-i yulvpan ke i tēm i taa na Isə tə pə tə.

⁸ Iso taa temnav mpi pə təo ké Apəlaham lapa mpi Iso yaa-i na í heeli-i si í la tə. I kolaa na í tee tetv nti Iso caa si té la í na i piya pa nyəntv təkpataa tə. I yela i tetv na í tee, i ta tu nyəm timpi mayamaya i puki tə. ⁹ Iso ké i temna i taa na pə lá i caya tetv nti Iso ka təma si i ká cele-i tə tə taa, na n nawa n tə si i ka ké mʉlv. Mʉpʉy i svv coka tee, na Isaaka na Yakəpwe. Iso ka heela pəle pa mayamaya si i ká la-weye mʉv. ¹⁰ Pə taya pʉlv təo, Apəlaham caakaya icate nte tə kutuluj kila kii teu təyə, nte Iso mayamaya pʉwa na í ŋma tə.

¹¹ Iso taa temnav təo ké pə yelaa na Apəlaham pəsi na í hiki pəyaya na í tema kpatəlvv, na Saala ná táá fei lʉlvv təm taa tətə. I tu naani ké teu təkpataa si nti Iso yəyətəa si i ká lap-i tə tə kaa saali. ¹² Mʉpʉy pə lapa na yʉlv kʉlvv wei i tema mʉpʉy səpʉ tə í lʉli na pə lʉli təyomyom isv isətʉlvŋasi ke isətənvv taa, na isv tenku nəyə kanyəŋa pee.

¹³ Panə inu pa təna pa tema Iso na pa taa, haləna pá polo pá si, pa ta hiki mpi Iso ka təma si i ká ha-we tə. Ama pa loosa-wəyi kuloosu ke hatuu pooluj ké, na pá mʉyuli na pá tə si mʉe pa ké mʉvlaa na pa cəsa kʉcəsv ke ate cəneye. ¹⁴ Mpa pa yəyətəyi mʉv tə pa hʉlʉyí təkpataa ké si pa pəkəyi pa mayamaya pa tetv. ¹⁵ Ye pa ləsasi ka we timpi pa luwa tə, pa taa lan mpaav na pá məli. ¹⁶ Ama tampana təo pa pəkəya tetv nti tə kəla teu təyə. Ntəyəle isətəa nyəntv. Pə təo ké pə fei Iso ké feele si pá yaa-i pa Iso, i tema-weye icate kʉpante tayanv tə se.

¹⁷ Iso taa temnav yelina Apəlaham kpa i pəyaya Isaaka si i kʉyi-ke na í lá Iso ké kətaya ke waatu wei Iso ná tee i waali ké kʉtee si i naa tə. Iso ka tema Apəlaham ke nəosi svv, paa na mʉv i kpa ya i pəyaya ŋka ka tike i ka lʉla mʉv tə si i kʉyi. ¹⁸ Iso ka heela-i si Isaaka kin ke i ká hikina piya. ¹⁹ Apəlaham ka mayasa i taa si Iso pəsəyi na í tayanu Isaaka ke feesuyv. Na pə we isv mʉpʉyle pə tu lapa. I səpaya na pə feesi-i na pə tayanu-i Apəlaham ke celv.

²⁰ Iso taa temnav mpi pə təo ké Isaaka koolaa si Iso í la kʉpantv ke Yakəpʉ na Isav ke cele.

²¹ Saa wei Yakəpʉ wusa səm tə Iso taa temnav mpi pə yelina na í kooli Yosəefv piya təna təo ké kʉpantv na í see Iso na í nyəka i kpatəyú təo.

²² Iso taa temnav mpi pə təo ké waatu wei Yosəefv caakaya səm tə i yəyətə Iseyeli nyəma Icipiti taa luv təm, na í keesi-weye isəna paa lana i mʉwa tə.

²³ Iso taa temnav mpi pə təo ké Moisi caa na i too pa ŋmesa-i isətʉnaa tooso ké i lʉlvv waali. Pa nawa si i tewa ile pa ta nyana nti wulav ka təma si pá taa la tə tə lapv.

²⁴ Waatu wei Moisi lapa səsə tə i tema Iso na i taa təyə i kisa si pá taa yaa-i Icipiti wulav səsə pəelə pəyaya. ²⁵ Pə kəla-i leleŋ si pá tú í na Iso yəlaa ke kʉnyəŋ na mpi i ká yəələna isayatu ke wee naale tike tə. ²⁶ I nawa si ye yəlaa í kisa-i isv pa kisuyv Mesii tə pə kəla-i teu ke Icipiti apititu təna. Pə taya pʉlv təo, cele kʉfelv ke i pəkəyi.

²⁷ Moisi tema Iso na i taa təyə waatu wei í lu Icipiti na wulav pááná huu i təo tə pə ta tə i lanle. I səŋa teu təca, mpi tə i naakaya Iso wei i fei pá na-i tə. ²⁸ Iso taa temnav təo ké i svv Teev acima təyəv, na í tə si pá taa caləm ke nanŋ nənəosi na səm isətəa tillu í taa kʉ Iseyeli nyəma kancaalaya kʉvləa.

²⁹ Iso taa temnav mpi pə təo ké Iseyeli nyəma tesa səsəncaasi tenku ke puyulaya isv kacəŋa təo. Icipiti nyəma ná keena-we iləna lʉm təyə pəle.

³⁰ Iso taa temnav mpi pə yelina Yeliko kolonə tima təmʉyʉmʉyʉ ké waatu wei Iseyeli nyəma təma na pá cəəna-keye kʉyeeŋ naatosompəyəlaya tə. ³¹ Iso taa temnav mpi pə təo ké pa ta kʉpəntəna mpa pa kisa Iso nyəntv tə na apalaa təna alv Lahap-i na pá kv. Mpi tə alv inu i təka icate feŋlaa ke teu ke waatu wei pa tala i te tə.

³² Ntiyi maa tasa yəyətəya ile yee? Tapacayale fei-m si má yəyətə Ketiyəŋ, na Palaki, na Samsəŋ, na Yefete, na Tafiiti, na Samiyeli, na Iso kʉyəyətətv teləsəlaa pa təm. ³³ Pa tema Iso na pa taa təyə pa təyə ləlaa tetv, na pə təo ké pa təŋa tampana, iləna Iso ha-weye mpi i ka təma si i ká ha-we tə. Pa tema Iso na pa taa təo ké pa təka təyəlasi nəosi, ³⁴ na pá teesi kəkəsi nsi si mʉyi kemkem tə. Pa tema Iso na pa taa təyə pa lu layate nəyə taa. Mʉv pə yelina na paa kev acamaa tə pá pəsi tampana nyəma. Pa tema Iso na pa taa təyə pa lapa akanaa ke yoon taa na

pá kəli pa kolontunaa yoolaa loosi. ³⁵ Iso taa tɛmnav tɔɔ kɛ pa feesa alaa kɛ pa sɛtaa na pá cɛla-wɛ.

Lɛlaa ná nawa kanjan̄si na haləna pá can̄ na pá si, pa ta kisi wahala in̄i tɔɔv. Pə taɣa pulv tɔɔ, pa caakaya kɛ si pá feesi-wɛ na pá hiki weesuɣu kupampan̄ku. ³⁶ Pa foota lɛlaa na pá ma-wɛɣe akpateɛ, pa hɔka lɛlaa kɛ alukpala na pá tu-wɛɣe saləka. ³⁷ Pa yaya lɛlaa kɛ pɛɛ na pá si, na pá naasi lɛlaa, na pá tala lɛlaa kɛ tilima naale naale na pa isɛ. Pa laa lɛlaa kɛ kulaa na sɛɛsi. Heen̄ na pəɣ pə alema kɛ pa tɔɔɔlaya na pá yeləɣi. An̄i pa hulɔmaa təkɔn̄kɔn̄ pəyele pa tɔɣna-wɛɣe wahala tɔɣu na pá laki-wɛɣe nyan̄. ³⁸ Yəlaa panɛ pa tɛɛ antulinya taa cənɛ caɣav. Pa caakaya yem kɛ wɔlaya tɛtv taa na pɔɔn̄ taa. Pa tɛsvulɛnaa ntɛ kɔkraməɣ tɛɛ na tulukusi taa.

³⁹ Panɛ in̄i pa təna pa tɛma pa taa na Iso tɔɔv Iso sama-wɛ. Paa na mpv pa ta hiki mpi Iso ka tɔma si i ká ha-wɛ tɔ. ⁴⁰ Pə taɣa pulv tɔɔ, Iso ka huɔwa si i ká la taɣa mpi pə kəla teu tɔ ilɛ i ta tisi si pá te təkpataa na taa fɛi.

12

Iso kele Tacaa

¹ Tɔv, isu yəlaa samaa tuutuuma inɛ i tama-tɔɣu kotaya na i tɛma m̄pɔɣɔ lapv na tɔ nyəmá təkɛkɛle tɔ, ta tɔtɔ tɛ hɔɔsi na tɛ pɛti pə təna mpi pu kayati-tv si tɛ taa polo lɔn̄lɔn̄ tɔ, na tɛ lɔ isayatu nti tɛ matəna-tɔɣu tam tɔ. In̄ena tɛ kpaya casəle kɛ teu kɛ mpi pə wɛ tá nɔɔ tɔ tɔ pə waah. ² Tɛ kpaya tá isɛ na tɛ pá Yesu tɔɔ, in̄i i kɛna ta Iso sɛɛv nyɔɣu na pə tapɔɣu. I ta nyən̄i tesika tɔɔ sɛm fɛɛɛ, i tisa si pá kam̄-i tesika tɔɔ na í si. Pə taɣa pulv tɔɔ kɛ i tisa mpv, lan̄hulɔmlɛ nte tɛ tan̄a-i cele tɔɔv i nyənaya. Na kayana í caɣa Iso kumte kɔn̄kɔn̄ taa.

³ Mɛ mu caɣa na í mayasi mə taa na í na isəna asayaa yoon̄a-i na í tá kpɛɛsi tɔ. I nyənna təna, pəcɔ í taa kɔɔ na í kpisi na í lɔ tɔɔn̄. ⁴ Pə taɣa pulv tɔɔ, tuu mə na asayaa í lɔki tɔ í ta lɔta na hali í can̄ í si mə tɔlɔtɛ taa. ⁵ I sɔɔwa apalɔtv sɔɔsvɔv tɔm nti Iso heeliɣi-mɛ isu yulv sɛɣesvɔv i piya tɔ yɛɛ? I tɔma si:

Ma pəyalv, paasəna teu kɛ waatu wei

Tacaa hən̄ nyá nkpan̄svɔv tɔ.

Na ye i kaləɣəna-n̄ taa lɔ nyá apalɔtv.

⁶ Pə taɣa pulv tɔɔ,

wei Tacaa sɔɔlaa tɔ pɔntv nkpan̄svɔv kɛ i hən̄.

Na wei i nyənəɣi i pəyaya tɔ pɔntv kɛ i kɔtəɣi.

⁷ I tɔɔv mə kɔnyɔməɣ na suulu na í nyən̄-i isu cɛcɛ hən̄svɔv i pəyaya nkpan̄svɔv tɔ. Kɔnyɔməɣ wei í tɔkɔv mpv tɔ in̄i i huləɣəna si Iso nyənəɣi-mɛɣɛ i piya. Pəyaya n̄ka ka nkpan̄svɔv kɛ ka caa u hən̄? ⁸ Ye u hən̄ mə nkpan̄ isu i laki i piya təna tɔ pə húləɣi kɛ si í tá kɛ i piya mayamaya. Ama í kɛ apalaa naale piya kɛ. ⁹ Tɛ nyənna ta caanaa mayamaya kɛ atɛ cənɛ. Pa hən̄ tá nkpan̄ na tɛ seeki-wɛ. Ye tá caanaa hən̄ tá nkpan̄ na tɛ seeki-wɛ, pə wɛɛ si tu nuna tá isɔtaa Caa na pə kəli mpv na tɛ hiki weesin̄. ¹⁰ Ta caanaa mayamaya ná hən̄ tá nkpan̄ kɛ wɛɛ naale kɛ isəna pə maya-wɛ tɔ. Ama si pə waasi-tv tɔɔ kɛ Iso ná hən̄ tá nkpan̄ si tɛ kpaya i tən̄an̄ wɛɛtv. ¹¹ Waatu wei pa hən̄ tá nkpan̄ tɔ pə caɣa-tɔɣu isu pa tɔɣi-tɔɣu wahala, pə fɛi lan̄hulɔmlɛ se. Ama pə kən̄ na pə leeli ilɛna mpa pa nkpan̄ pa hɔma mpv na pə sɛɣɛsi-wɛ tɔ, pá na kupantu kɛ pə taa. Pɔntvnaa tɔntɛ teeki na pə kəna-wɛɣɛ hɛɛsvɔv.

Kɔsɛɣəsətv na kɔkpaalətv

¹² I la na mə nin̄ kɔsəpəɣ na mə nɔɔhɛɛ acamaa pə nyɔɔ tɔn̄. ¹³ Na í tən̄əɣi m̄pɔɣɔ tam kɛ mpaan̄ kɔsiyisin̄, pə taa kɔɔ na sekəllv nɔɔɔlv í cələsi mpaav, ama í hiki toma.

¹⁴ I la kookali na mə na yəlaa təna í wɛɛna tɔma na lelen̄ na mə tɔntɛ kɛɛsi teu. Pə taɣa pulv, ye yulv tɔntɛ ta kɛɛsi teu pɔntv kaa keesi Tacaa. ¹⁵ I la laakali na nɔɔɔlv í taa kɔɔ na í tayan̄ Iso pɛɛɛɛ kɛ lan̄svɔv. I la laakali tɔtɔ na pə taa kɔɔ na mə taa nɔɔɔlv pəsi isu tɔɣu isayav nyɔɔkɔv na kɔ nyan̄ wakəɣi yəlaa tɔ. ¹⁶ I la laakali tɔtɔ na mə taa nɔɔɔlv í taa la asilima yaa Iso nyəm pəsi i isɛntaa kɛ yem, isu pə lapv Isav na í kpaya i sɔsɔntv lonte na í pɛɛti tɔɣəniya

tə tə. ¹⁷ Mə mayamaya í nawa isəna pə kəma waalı waalı na í nyuli si i caa í kooli-i kupantu, ilena pá lə-i tə. Pə taya pulv tə, pə fəi pəsəyü si í məli waalı na í tayanı mpi i ka tema wakəlyüv tə, ilena í wii yem.

¹⁸ Mə í tá kpətəna puyü ŋku yulv pəsəyi na í tokina tə isu lseyeli nyéma, ŋku kv tə kəkə ton nyəŋka məkaya tə, na isəŋmuntv na səkrətyüv na heelimuyü pə nyalaa tə, ¹⁹ na pá nu akantəle wula na pé yəgətəyi tə. Saa wei lseyeli nyéma nu pə yəgətaya mpv tə, pa təma si pé yelev mpv, pé taa tasa-weyə yəgətənav ke paa pəcə mayamaya. ²⁰ Pə taya pulv tə, təm nti paa heela-we si ye yulv yaa kpəntə mayamaya tokina puyü ŋku, paa yaya-təyē pēē na pá kv tə, tə kəla-weyē ton. ²¹ Pə nyənyüv lapa səgəntv haləna Moisi mayamaya tó si səgəntv kəla inı na í seliyi.

²² Ama mə mə kpətəna Siyən puyü, na lə weesuyü tv ıcatē isətāa Yosalem na tə isətāa tillaa tuutuuma. ²³ İ kpətəna lə kancaalaya kululaa mpa pa həla pa ŋmaa isətāa na pá kotina lanhuləmle tə. İ kpətəna lə wei i ká hūna yəlaa tənaya təm tə, na í kpətəna i yəlaa kúpama mpa pa lapa na pá te təkpatāa tə pa ləsasi. ²⁴ İ kpətəna Yesu wei i kə nəgə pēelüv kufam teləsvl tə. İ kpətəna i caləm kəŋmusəm mpi pə yəgətaya kəla Apēeli nyəm nyəŋka təcayacaya tə.

²⁵ İ la laakalı, í taa kisi wei i yəgətəyənə-mē tə i təm ke nuw. Mpa pa kisa wei i kpaalaya lə Təm ke atē cənē tə i təm nuw tə pa ta kpisi pēle pa ŋkraŋyüv ke həm, kacəŋfana ta mpa tu ha lumaya ke wei i wē hatuu isətāa na í yəgətəna-tv tə? ²⁶ İ yəgətāa na i yəgətaya ciyiti tetv tēna. Ama i tasa-təyüv heeluyü si i ká tasa atēyē ciyituyü, haləna í kpəntəna isətāa. ²⁷ Timpi pa tən mpv si paa tasa tə pə wēē kēle si mpi mpi pə lapa na pu ciyiti-wi tə pu saalı yem ilena mpi pu caya tam tə pələ pə lēeti.

²⁸ Tu hiki kawulaya ŋka kaa caya tam tə ilē tē la lə kə təmle ke isəna mpi pu maya-i tə, na tē see-i na tē nyaŋna-i na tē huli si i nyana təmle sēēv ntē. ²⁹ Tá lə kə kəkə ŋka ka nyaki pə tēna təgə.

13

Isəna tu la na lə səli-tv tə

¹ İ sələyi təmayā tam isu yulv na i neu. ² Anı pə wēē si í təkəyi mūlāa mpa pa kəŋ mə tē təgə teu tə i nuwa. Lēlaa lapa isətāa tillaa ke mūllē ke pə lapv taa, pa tənna si yəlaa ke yem. ³ İ təəsı saləkətvnaa təə isu ye mə na-wē í ka wēnna saləka inı i taa í ka lapa tə. Na í təəsı mpa pa lakı nyaŋ tə pa təm isu mə mayamaya ke pa lakı mpv.

⁴ Paa wei í nyəni alv kpaayav təm isu pulv səsəəm. Na apalv na alv pa taa nəgəlv náá taa la yem yem tətə. lə ká hūna təm ke mpa pa lakı asilima na mpa pa lakı wasəŋkalətv tə.

⁵ İ taa nyənəyi pəgəlaya ke mə kulaputv taa. Ama mə lanja í hēena mpi i wēna tə. Pə taya pulv tə, lə yəgətāa si: Ma kaa lə-ŋ paa pəcə, maa wēē nyá waalı kē tam. ⁶ Pə tə kē tə pəsəyi na tē yəgətəna naani si:

Tacaa kēle ma tentu,

ma kaa nyana pulv.

Yulv pəsəyi na í la-m wē?

⁷ İ təəsı mə kancaalaya səsaa mpa pa caala-mēyē lə Təm heeluyü tv pa tə. İ nyənna isəna pa yaasi ka wēē tə, na isəna pēle pa səpa tə, na í kēesəna isəna pēle pa tema lə na pa taa tə na í lá mpv. ⁸ Isəna Yesu Kilisiti ka wēē tə ŋpúyú i wē saŋa, na ŋpúyú i ká wēē tam. ⁹ İ taa yelev na sēyēsəŋ kufan inı i tēna, i nəgə na i suka, í tolisi-mē. Pə taya pulv tə, mpi pə kəla teu təgəle si lə pēēlē í la na tē hikiyi ton ke ta hūwēē taa. Pé taa wēē kutəgəv cəlyüv kīŋ. Mpa pa paasəyənə kutəgəv cəlyüv tə paa waakı pə taa kē pulv.

¹⁰ Kətəlaa mpa pa lakı təmle ke Yuta kətasi cəkəle taa tə pa fēina mpaa si pá təgə mpi pa kv tá kətaya təlātē taa tə. ¹¹ Yuta kətəlv səsə kpakəyi wontu nti tə caləm kē, na í pona cəkəle taa na í fēni si pé husı yəlaa isayatv. İlena pá kpaaya wontu nti pa kəwa mpv tə tə mayamaya na pá pona tēsikile waalı na pá tv kəkə. ¹² Pə tə kē Yesu səpa ıcatē na waalı si i mayamaya i

caləm í taɣanı yəlaa samaa. ¹³ Mpu tə tə polo ı kiŋ ke təsikile waalı na pá kisi-tu ısu pa kisuyu ını tə. ¹⁴ Mpi tə tə feina ıcate tam nyənte ke ate cəne. Ama cele nyənte ke tə pəkəyi. ¹⁵ Tə saŋ İso ké tam na pá lá teitei ısu tə lapa-ı kətaya na Yesu toŋ taa. Pə nyuyv nte sı ı hətə í yaakı tá nəəsi taa ké tam. ¹⁶ İ taa səə kúpantv lapv na təmaya tem ke tam, pə taɣa pulv təə, kətaya ısu m̄p̄yó İso səəlaa.

¹⁷ İ nukəna mə səsaa na í seeki-wε. Pə taɣa pulv təə, pa feniyi mə ləsası təə ké. Mpi tə pa nyəmə sı cele İso ká pəəsi-wεye sı təm. Ye í nukəna-wε, pa təmlε lapv kaa la-wεye felentu. Ama ye ı nukəna-wε, pa təmlε ká pəsi-wεye təlası təm, na saa ını pə kaa waası-mεye pulv.

¹⁸ İ sələməna-tuyv İso ké m̄p̄yó tam. Tə nyəmə teu ke tá taa təkpaata sı tə wena lotu kvlomt̄v. Pə taɣa pulv təə, tə caa ké sı paa mpi pə taa tá təntε í maya. ¹⁹ Nti ma wiikina-mε təsiyiysi təɣəle sı í sələmı İso na í lá luɣu na má məli mə kiŋ ke ləŋ.

İso sələmvuyv

²⁰ İso feesa Taca Yesu ke səm taa, ınəɣəle heen tiikilu səsə ke ı səpv tə pə təə. Na ı səm mpi pə yelina na nəɣə pəeluyv tam nyəm la tampana. ²¹ Heesuyv İso í la na mu pəsi na í lá kúpantvnaa na í lá ı luɣu nyəntv təmammam. İso ını í yele na Yesu Kilisiti la tá kiŋ ke mpi pə wε-ı teu tə. Yesu í hiki teeli ke tam. Ami.

Kantəkaya təm na sεtv

²² Ma taapalaa ma wiikina-mε sı í nu apalvtv səsuyv təm tənε na suulu. Pə taɣa pulv təə, təm nti ma ηmaa-mεye cəne tə tə ta təə. ²³ Ma heeliyi-mε sı pa tula ta taapalv Timotee. Ye ı tala ləŋ ke cəne ma na-ı tu kəna mə tε.

²⁴ İ sεε mə səsaa təna na İso yəlaa təna təpai. Ta taapalaa Italii nyəma sεε-mε.

²⁵ İso í la mə tənaya pεεεε.

TAKĒLAYA NKA SAAKI NMAAWA TŌ Kutvlvtv

Isə yəlaa mpa pa yawa antulinya təna taa təyə Saaki nmaawa i takəlaya. I kuvseyəsətu ta ke nəyə taa təm ke yem. Yaasinaa mpa yvlv ka lakəna tə, pa təm ke Saaki seyəsaa. Saaki hola Isə seelaa ke yaasi wei pa lakı na í fei teu tə.

Isəna pa fayə Saaki takəlaya tə:

Nyəm na taa təm pə təm, titite 1:1-8

Isə seev mayamaya naaki lakası taa ke, titite 1:9-27

Yəlaa fayəsuyv təm, titite 2:1-13

Taa təmnav na Isə na təma pə təm, titite 2:14-26

Isə seelaa na pa nsəma kpaav təm, titite 3:1-12

Ləmayasəe nna a luna Isə kin tə, titite 3:13-18

Isə seelv na antulinya pə təm, titite 4:1-5:6

Suulu na Isə sələmuyv na sənav təm, titite 5:7-20

Seetv

¹ Maya Saaki Isə na Tacaa Yesu Kilisiti pa yom.

Má nmaakəna takəlaya kanə. Ma seə Isə yəlaa təna mpa pa ya antulinya təna taa tə.

Isə hate

² Ma taapalaa, ye mayasəy í kəma na í mayasəyi-meyə nka nka, í cayana lanhulvmlə ke səsəm. ³ Pə taya pulv tə, í nyəmá sı ye í səya teu təca ke naani wei í tɔwa Isə tə i taa, ilə í pəsa kantəllaa nté. ⁴ Ama í yelev na paa wei í ná sı í kantələna tampana. Saa inı í ká la yəlaa mpa pa tewa təkpaata na pá we təmmam na pá tá lan pulv tə. ⁵ Paa na mpv ye mə taa nəyəlv lanja nyəm, í sələmi Isə na i ká ha-i-wi. Pə taya pulv tə, Isə ilé i fei felentu ke paa pəcə. Pəyele u kootiyi nəyəlv. ⁶ Ama ye pəntv í sələməyi Isə, í sələmi na í te i taa, í taa la sika. Ye yvlv í sələməyəna sika, pəntv we ké isv tenku ləm hola nna heelim lakı na á lanəy i yem tə. ⁷ Yvlv isv mpv pə taka í taa tēli sı Tacaa ká ha-i pulv cəcəka. ⁸ Mpi tə, i ké yeleyele tv na tutulu ke i yaasi təna taa ké.

Konyəntv kvsuyv

⁹ Ye konyəntv í we tá taa, ilé í mvyvli sı Isə ká kvsı i nyuyv tə pə tə. ¹⁰ Na ye apite í we ta taa, təle tə mvyvli sı Isə ká tisi-te tə pə tə. Apite kəy na tə saali yem ké isv nyulvyv hetv ke taale taa. ¹¹ Ilim lukı na pə kəw pə han səsəm, iləna pə nyaya nyulvyv nku na kv wvli, iləna hetvyv nku kv hoti, na kv kacəka saali yem. Mpv inəyi pu kəw na apite na tə kvlapvtv təna saali yem.

Mayasəy na cəwse

¹² Mayasəy í mayana wei na pə tá ciyiti-i, pəntv nu lelenj ké. Pə taya pulv tə, waatu wei pə tēy-i mayasvyv na pə tá ciyiti-i tə, Isə haaki-i weesuyv teeli ntenuyvu nku kv ké mpi Isə təma sı i haa mpa pa sələyi-i təyə. ¹³ Ye mayasvyv í mayana wei, pəntv í taa tə sı: Isə mayasəyəna-m. Mpi tə, pu mayasəyi Isə sı í la isayav, pəyele Isə mayamaya naa mayasəyi nəyəlv. ¹⁴ Pa təy sı pə mayasəyi yvlv tə, i mayamaya i konyulvyv isayav hənna-i na pə kpa-i isv katəka. ¹⁵ Konyulvyv nku kvle kv wēeki mpv iləna kú kəw kú lvlv isayav. Na isayav ná kəy tə pu təmmam iləna təle tə lvlv səm.

¹⁶ Ma taapalaa kvpama, í taa puysı mə tı yoo. ¹⁷ Isətaa ké kvpantvnaa mpa tə hikiyi faalaa tə na kvəwəy kvpampan inı i təna i lukəna. Isə wei i nma isətənyv taa kəkəsı tə i nin taa ké pə luna. Isə naa layasəyi ye i səya nti tə taa, tə taa ké i səyaa. Səkpətiya nakəli ka fei i kin. ¹⁸ Inı i

nəkəna na í ha-tuyu weesuyu na í tampana tòm kin. Í lapa m̀pógó sí t́m mu kũnmanmam mpi pə tənaya nəyó.

Í taa nukı kũnu ke yem

¹⁹ Ma taapalaa kũpama, í t́ssı t́m t́ne inı sı paa wei í wee lɔŋ ke nuw taa. Ama í taa wee wei í pəsəyi yóyotaya t́. Pəyele í taa wee wei u layasəyi pááná muɔv t́. ²⁰ Ye yulv í mu pááná u pəsəyi na í la mpi Isə caa t́. ²¹ Pə t́ó ḱé í ká kisi mpi pə lakı yulv ke isayav t́, na í lə kulaputu nti t́ ta keesı t́. Í pasa mə tı na í mu t́m nti Isə sətəyi mə taa t́, t́m nti tu yana mə nyóŋ.

²² Í taa nukı Isə T́m ke kũnu ke yem. Ye í lakı mpv í puɔusiyi mə təyi. Ama í təŋ teitei isu í nukı t́. ²³ Wei í nukı-təyi kũnu t́ í we ḱé isu yulv nyənuyv í təyi tin taa na í ná isəna í wee t́, ²⁴ na í te í təyi nyənuyv na í tee, ilena í sɔɔ isəna í ka wee təyó kpakpaa. ²⁵ Ama wei í keləyi Isə T́m nti t́ tewa mpv na t́ hetəyi-tuyv tá yomle taa na í wiili t́ taa ḱe teu, na í nyóŋa-tı təkpaŋkpaŋkpa t́. Puntv u nukı-təyi kũnu ke yem na í tee wa pə tema. Ama í təŋəyi-təyi teu ḱe, puntv ká ná sı Isə we í waalı ḱe í kulaputu taa.

²⁶ Ye yulv huuki sı í ḱe Isə seelv na í tá nyı í nəyó t́ó suluyv, puntv puɔusiyi í təyi, na í Isə seelv we yem. ²⁷ Isə seev mpi pə te Tacaa Isə na ṕə maya-ı t́yóle suluwaa na alaa mpa pə səpa na ṕə yele yem t́ pa t́kuyv ke pa wahalanaa taa. Pə kaasaa t́t́ sı yulv í taa yele na antulinya kulaputu asilima taana-ı paa pəcɔ.

2

Yəlaa fayasuyv

¹ Ma taapalaa me, í taa təŋəyi Tacaa teeli tv Yesu Kilisiti mpaa na í tasəyi yəlaa ke fayasuyv. ² Ye isu í kotaa na í cayaa kele, na nəyólv svv na í lee wɔla kukuule na í suu wontu kũpantv, na kũnyəntv nəyólv náá svv t́t́, na ílé í wontu cəla cələyi cələyi. ³ Ilena í fayası wei í suu wontu kũpantv ke mpv t́ na í se ílé, na í t́m-ı sı: Kə na ń caya t́cayale kũpante t́ne t́ taa. Ilena í t́ kũnyəntv sı: Nyaa səŋ mpv, yaa kə na ń sopi ma nəŋee tee cənəye ate. ⁴ Í lakı mpv t́ pə taya í fayasəyi mə t́mayale? Na isəna í mayasəyi mpv t́ pə fei teu.

⁵ Ma taapalaa kũpama me, í nu ma t́m t́ne sı, Isə nyəna antulinya inε í taa ḱe na í ləsi kũnyəntvnaa sı pá pəsi apila ke í mpaav taa, na pá hiki kawulaya ŋka í t́ma sı í ká cəla mpa pa səla-ı t́. ⁶ Ilena me mu məli na í nyənəyi kũnyəntvnaa mpeye yem suwe? Pə taya apila anı aa caakəna mə t́m na á həŋ-me na á pukina t́m t́huvle taa? ⁷ Pə taya kulvmaa mpe pa footiyina hətε kũpante nte Isə ha-me t́?

⁸ Ye í təŋəyi Isə Kawulaya kúsəsutv nti pa ŋmaawa Isə T́m taa sı: Səli nyá t́yóntəle isu n ka səli nyá tı t́, pə we teu. ⁹ Ama ye í fayasəyi yəlaa, í lakı isayav ḱe. Na ye pa keesəna nti pa suwa t́ mə t́m səpaya, mpi t́ u təŋəyi kúsəsutv. ¹⁰ Na isəna pə wee t́yóle sı ye nəyólv təŋa kúsəsutv kũheelitu t́na na í kəó í kpisi t́ taa kulvmtv ke təŋuyv, pə tənaya í kpisaa. ¹¹ Pə taya pulv t́ó, wei inı í t́ma sı: Taa la wasaŋkalətv t́, inı í t́mna t́t́ sı: Taa kv yulv. Mpv t́, ye n ta la wasaŋkalətv na ń kv yulv, n kpisa kúsəsutv təŋuyv ḱe. ¹² Í yóyótəyi na í lakı isu yəlaa mpa paa keesəna Isə T́m nti t́ hetəyi-tuyv ta yomle taa na pá huuna t́. ¹³ Isə kaa nyəni wei í ta nyəni í t́yóntəle pət́t́t́le t́ í pət́t́t́le ke huule wule. Paa na mpv t́, ye wei í nyəna ləlaa pət́t́t́le, puntv t́m ká səŋna huule taa.

Isəsele na t́ t́ma t́m

¹⁴ Ma taapalaa me, ye yulv yóyotaa sı í tema Isə na í taa pəyele pu huləyi m̀pógó í t́ma taa, pə taya yem ḱe? Í Isə taa temnav mpi pu yarı-ı? ¹⁵ Ye isu nyá t́yóntəle apalv yaa alv laŋna nteye kutakuyv, na t́yónaya mayamaya ta tala-ı. ¹⁶ Ilena ń t́m-ı sı: T́v, pə lapa tasa, Isə í ha-ŋ alaafəya, kv nyá watv, t́yó kutəyóv ke teu. Pəyele n ta cəle-ı mpi í laŋaa t́, íe pepeye pu waası-ı? ¹⁷ M̀pógó pə wee, ye yulv tema í taa na Isə na u lakı pə t́ma, í taa tem məla yem ḱe.

¹⁸ Ntanyı nəyólv ká t́ sı: Taa tem na Isə tike ke lelv lakı, na lelv náá lakı t́ma tike. Íe ma cəv puntv sı: Huli-m isəna yulv ka te í taa na Isə na u lakı pə t́ma t́, na maa huli-ŋ lelv taa tem na í t́ma taa. ¹⁹ N tema nyá taa sı Isə kulv tike wenna, tampana ḱe. Aləyaa mayamaya

ná tema pa taa ké mpv, haləna pá seliyina səyəntv. ²⁰ Yvlu kumelen nyá, n caa í cekəna sɪ taa temnav na Iso ké yem na təma fei, u waasəyi pulv? ²¹ Təv, isənaya pə lapa na Iso nyəni ta caanaa caa səsə Apələham ke yvləpaŋ ye? I kulapv kiŋ ke waatv wei i laakaya i pəyalv Isaaka ke kətaya təlata tə təy. ²² N ta na mpv taa? I tema Iso na i taa pəyele təma na we pə taa tət. Na pə təna pə kpenta mpv təy i taa temnav ke Iso tewa təkpataa. ²³ Ilena pə lá teitei isv pa ŋmaa Iso Təm tə sɪ: Apələham tema Iso na i taa, na i taa tem mpəyi Iso ná nawa na i yaa-i yvləpaŋ na í mv-i. Na Iso yaa-i i ceu. ²⁴ Pənentə mə mayamaya í nawayale sɪ yvlv təma ke Iso nyənəyənə-i yvləpaŋ, pə taya i taa tem na Iso pə tə tike.

²⁵ Mpv tətəy pə lapa apalaa təna alv Lahapɪ kiŋ, Iso nyənə-i yvləpaŋ ke i təmle tə ké waatv wei i mv tillaa ke i té na í cəələnə-weyə mpaav t. ²⁶ Ye isv pulvpu həntaa na pu feesiyi pə səpaya. Mpv tətəy Iso taa temnav ke yem ná ké kusəpəm.

3

Yvlv nsəmle təm

¹ Ma taapalaa mə, í taa nyuli sɪ í la seyesəlaa ke payale. Pə taya pulv tə, anɪ í nyəmá sɪ ta mpa tə ké seyesəlaa tə tá hɪvnav ká lana ton na pə kəli kpaɪ nyéma. ² Yaasinaa payale taa ké tá təna tə pəntəyi. Ye yvlv wəe na u pəntəyi i yəyətaya taa, pəntv ké yvlv wei i tewa təkpataa təy, na i pəsəyi na í kpa i təyi pə təna pə taa ké. ³ Tə tɪyi kpaɪanv kpaɪsɪ ke kpaɪanəŋ nəsɪ taa ké sɪ té pəsɪ na té ŋmakəli-i na í nuna-tv, paa na i təv mpa pə təna. ⁴ I nyənna kpuləŋ səsəŋ wei heelim səsəŋm tuliyi tə na í ná tət. Kpátúyú səkpəluɪv nakuləyi saalv kəesəyənə-i na í pukina-i timpɪ təv i səlaa t. ⁵ Mpv tətəy pə wəe na yvlv nsəmle. Yvlv nsəmle ké pulv səkpem ke i tənɪv təna taa ké. Ama tə pəsəyi na té la kalampaani ké səsəntvnaa taa.

I nyəni na í ná isəna kəkəiya pəsəyi na ká nan hətɪv anaam nəyəlv t. ⁶ Nsəmle wəe ké isv kəkə. Tə taa ké isayav mayalaa, na tə wəe tá tənɪv taa na té wakəlyi tá tənɪv təna təpaɪ. Tənaasəle səsəle kəkə ke tə heeki na té səkɪ mpv haləna ta səm. ⁷ Yvlv pəsəyi na í ŋmakəli taale wontu nti tə təna, na sumasɪ təna, na wontu nti tə tuuki tə lotu təv tə tə loŋa təna, na lvm taa nyəm. Halɪ yvlv tu tema pə tənaya ŋpúyú ŋmakəlvɪv məe. ⁸ Ama tuu tə nəyəlv ta tenta nsəmle ke ŋmakəlvɪv. Pə ké isayav nti yvlv u pəsəyi na í kpa təy. Tə taa sətv ton feina taka. ⁹ Ntəy tə seəkəna Taca Səsə ke í na təmle, na ntəy tə tənəyənə mpaɪsɪ ké yəlaa mpa Iso ŋmawa na pá nəyəsənə-i t. ¹⁰ Nəy kvlmɪv ŋkə ka taa ké fəv wəe. Pəyele ka taa ké anyan ka wəe. Ma taapalaa, pə taa wəe mpv. ¹¹ Hite kvlm təle taa lvm kaa wəe lelen nyəm ke saalvɪv na təsalav nyəm ke saalvɪv. ¹² Ma taapalaa mə, tɪv ŋkv pa yaa sɪ fiki tə kv kaa pəsɪ na kv lɪli tɪv ŋkv pa yaa sɪ olifi tə kv pee. Na tɪv ŋkv pa yaa sɪ ləseŋ tə kv kaa lɪli fiki tɪv pee. Na lvm mpa pə wəe tənəyənə tə pə kaa pəsɪ na pə lá lelen nyəm.

Ləmayasəle nte tə luna Iso kiŋ t

¹³ Nəyəlv wəe mə həkɪ na i ké ləmayasəle tv na nyəntv tət? Pəntv í yele na i təma hɪli mpv, na í lakɪ i təma na tɪ pasvɪv na ləmayasəe. ¹⁴ Ama ye mə lotunaa taa wəe hanaya səsəya na ikəlle pəkəvɪv hɪwəe, ilə í taa nəki mə təyi həm na í pəsɪ pəpətvnaa na í kpəsɪ tampana. ¹⁵ Ləmayasəe isv mpv pə taka tá luna Iso kiŋ se, pə ké antulinya unə i nyəm ké, na yvlv wəetv hɪvle, na pə luna iləyəv kiŋ. ¹⁶ Pə taya pulv tə, timpɪ taa hanaya na ikəlle pəkəvɪv pə wəe tə tənaya liyitɪv na isayav nti tə təna tə wə tam. ¹⁷ Ama ye wei i hika Iso nyəm pəntv wəe ké təcɪcɪ. Pəle pə paasi i ta ke yoolu, i ké suulu tv, na pəle tv, na kvpantv tike ke i lakɪ, na i təma tewa. I fayasəyi yəlaa sɪ ma nyəmá akele ma ta nyɪ akele, na cəsɪv fei i kiŋ. ¹⁸ Mpa pa lakɪ na pa cəlv nyéma wəkəna lelen tə pə wəe isv lelen taa ké pa tuuki pa kətvutuum, na weesɪv ŋkv kv tewa təy pa kəŋ hikɪv.

4

Isəna Iso na antulinya pa fei kpəv t

¹ Leye yoon na ntɔŋkreesaya luna mə hekv ke mpv? Mə kətɔnaa mpa pa caalɔyi-meyɛ tam ké mə tɔnɛ taa tɔ mpe pa kɔŋna na yoon na ntɔŋkreesasi nsi. ² Ntanyi í nyulɔyi pulv pɛyele í kaa hiki-wi, ilena í sɔv yɔlaa kɔvɔ taa. Yaa mə luun sɔv pulv pɛyele í kaa hiki-wi, ilena ntɔŋkreesasi na yoon sɔv mə hekv. Pə taya pulv tɔɔ ké u hikiyi. Mpi í caaki tɔ u sɔlɔmɔyi sɔ Isɔ í ha-meyɛ-wi tɔɔ. ³ Yaa í tu sɔlɔmɔyi u hikiyi-wɔyi mə lɔmɔyaseɛ fei teu tɔ pə tɔɔ. I caa ké sɔ í hika-wi ilɛ í lana mpi mə mayamaɔa i nɔkaa tɔ. ⁴ Ama í ké ma ta nyi isɔnaa ké yoo. I tá nyi sɔ ye n sɔlɔyi antulinya nyəm n ké Isɔ kolontu taa? Wei i caa í sɔlɔ antulinya nyəm tɔ pɔntv na Isɔ pa lapa kolonɔa ké. ⁵ I taa hɔv sɔ yem tɔɔ ké pa ŋmaa Isɔ Tɔm taa sɔ: Isɔ pɔɔsɔyɔna isɔsɛɛmlɛ ke weesuyɔ ŋku i tv tá taa tɔ. ⁶ Pə na pə mpv tɔ i laki-tɔvɔv kɔpantɔnaa mpa pa kɔla mpv tɔ. Na pə tɔm ke pa ŋmaa Isɔ Tɔm taa sɔ: Isɔ yoon kalampaanɔ nyɔma, na í laki kɔpantv ke mpa pa pasɔyi pa ti tɔ. ⁷ Mpv tɔ, í pasa mə ti na í nuna Isɔ ké teu, na í sɔŋ Ilɔɔv tɔɔ, i ká se mə kin na í polo poolɔŋ. ⁸ I kɔtɔna Isɔ, na Isɔ ká kɔtɔna-mɛ tɔtɔ. Asaya me í saŋ mə niŋ, yeyeyɛ nyɔma me í tayanɔ mə lotunaa. ⁹ Mə laŋa í wakɔli, í tɔli nɔɔsɔ na í wii sɔsɔm. I ye le na mə wɔŋa pɛsɔ wula, na mə laŋhɔlɔmlɛ náá pɛsɔ laŋwakɔlle. ¹⁰ I pasa mə tɔyi Taca isentaa na i ká kɔsi-mɛ.

Tɔyɔntɔle footuyɔ tɔm

¹¹ Ma taapalaa, í taa cakɔna tɔma. Ye wei i cakɔna i tɔyɔntɔle yaa i footiyi-i, Isɔ kɔsɔsutv ke pɔntv cakɔna yaa i footiyi. Pɛyele ye n footiyi Isɔ kɔsɔsutv n ta ke tɔ tɔkɔlv tɔtɔ, n pɛsa tɔ hɔvnlv ké. ¹² Isɔ tike sukɔna kɔsɔsutv, na inɔ i tike i kɛna tɔm hɔvlv. Na inɔ i tike i pɛsɔyɔna na í tayanɔ yaa í wakɔli. Nyá n ké we na n footiyi nyá tɔyɔntɔle?

Cele tɔma lapv tɔɔ faalvɔv

¹³ Mə mpa mə tɔŋ sɔ saŋa yaa cele tu polo ɔcatɛ tɔnɛ na tɔnɛ na tɔ caya tɔnaya pɔnaya na tɔ taati na tɔ hiki liyitee tɔ, pɔnɛntɛ mu nu ilɛ. ¹⁴ Aai, í tá nyi cele nyɔntv. I weɛ ké isɔ ihunte nte tɔ kɔpa pɛɔ na pu laki laasaya ilena tɔ cɛ tɔ. ¹⁵ Pu weɛ ké sɔ í yɔɔtɔ sɔ: Ye Taca í tana-tv, tu la pɔnɛ na pɔnɛ. ¹⁶ Ama mə mɔlaa na í laki kalampaanɔ na í hɔŋ mə ti. Kalampaanɔ isɔ mpv pə taka fei teu. ¹⁷ Pə tɔɔ ké ye wei í nyɔmá kɔpantv lapv na í kisi tɔ lapv, pɔntv lapa isayatv ké.

5

Apila laakali lapv

¹ Tɔv pɔnɛntɛ apila me, mu nu. I wii na í mɔlɔyi kɔakɔpa. Pə taya pulv tɔɔ, asalav ká mayana-mɛ. ² Mə wɛnav pɔvɔta yem, pə mɔv mə tɔɔ wontv. ³ Kakɔtaya sɛesa mə wɔlanaa na mə liyitee. Kakɔtaya ŋke kaa kulina mə waali na ká nyaya mə tɔnɛ isɔ kɔkɔ. I kaa wɛnav ke yem ké kɔyɛɛŋ kantɔkaya nyɔŋ inɛ i taa. ⁴ I kisa mə tɔmlɛ nyɔma mpa pa hala mə tawa tɔɔ fɛlvɔv, í nu pɛle pa tɔŋna wula tɔ. Mpa pa tayanɔyi mə tawa kɔlvɔlv tɔ pa kakiisasi tala Pə tɔna pə tv Taca Isɔ ŋkpaŋ taa. ⁵ I tɔya lelen na í lá isɔna í sɔlaa tɔɔ atɛ cɔnɛ. I payalaa isɔ pá kv-mɛ na pá tɔɔ. ⁶ I tv tasɔkɔle ke wei i feina taali tɔ, na í ye le na pá kv-i na ilɛ i tu sumɔ mpv.

Suulu tɔkɔvɔv na sɔlɔmɔvɔv

⁷ Ma taapalaa í cayana suulu na halɔna Taca kɔntɛ tala. I nyɔnna isɔna hatv kantɔlɔyi na í cayana suulu na halɔna i halɔm kɔtɔɔv kɔpaŋkv pu tɔ. I tanɔyɔna suulu ke toomaya tev na salan nyɔŋkv. ⁸ Mə tɔtɔ mu cayana suulu ke mpv. I nyaya apalv ke sɔsɔm, Taca kɔntɛ wɔsaa.

⁹ Ma taapalaa, nɔɔlv í taa pooli i tɔyɔntɔle, pɔ taa kɔɔ na Isɔ hɔvna-mɛ. Tɔm hɔvlv wɔsaa inɔ i caana nteyɛ sɔv. ¹⁰ Ma taapalaa me í nyɔnna Isɔ kɔyɔɔtɔtv telɔsɔlaa mpa pa yɔɔta Taca tɔm tɔ na í tɔŋ pa akɔpa na í kantɔli waatv wei wahala makɔna-mɛ tɔ. ¹¹ Pa kantɔlvɔv tɔɔ ké tɔ tɔŋna-wɛyɛ yaav sɔ lelen nɔlaa. I nuwa Soopv tɔm ke isɔna i kantɔlɔna suulu tɔ. Na í nyɔmá pə kɔma na pɔ té na Taca ha-i mpi tɔ. Taca wɛna yɔlv pɔtɔtɔle ke sɔsɔm ké, na i kɔpantv fei kɛsvɔv.

¹² Ma taapalaa me í taa tuuna pulupuyu paa pəco. I taa tuuna isətnuyu, pəyele í taa tuuna ate tətə, í taa tu tuuna pulupu te. Ye pə ké n ká tisi, ɔle n tisi si: Nn. Na ye pə fei n ka tisi, ɔle n tó si: Aai. Təfə í kəŋ na í caŋ í suu Iso huunav taa.

¹³ Ye wahala mayana mə taa wei, pəntu í sələmi Iso. Na ye wei ɔ nuki lelen, pəntu náá yoo sam yontu. ¹⁴ Ye pə wuki mə taa wei, pəntu í yaa Yesu seelaa kpekəle nyuyu nyéma na pele pá sələmənə-ɔ Iso, na pá yaa Tacaa həte na pá pəli nim ke ɔ tə. ¹⁵ Sələmyu ŋku pa sələma mpv na pá tema Tacaa na pa taa tə ku waasi kutəntu. Tacaa ká ha-ɔ alaafəya na pá husi isayətnaa mpa ɔ ka lapa tə. ¹⁶ Ye í wakələna təma, í hənti təmaya ate. I sələməyəna mə təmaya Iso na í ká hiki alaafəya. Ye yulupəŋ í sələma Iso na isəle kuseemle pə laki təmle ke səsəm ké. ¹⁷ Ilii ka ké yulv isu tá tətəy. I sələma Iso na isəle kuseemle si tev í taa nu, na tev ta tosi ateyə halɔ pusi tooso na həyəluy. ¹⁸ Mpyó ɔ kəma na í tasa Iso ké sələmyu, ɔlena tev luna isətaa na ku nu na kutəyulá.

¹⁹ Ma taapalaa, ye mə taa nəyəlɔ ha tampana ke siyile na ɔ təyəntəle kra-ɔ na í məŋna, ²⁰ mu nyi si wei inɔ ɔ kra-ɔ mpyó ɔ tətəolle na í məŋna tə, pəntu yapa ɔ ləsaɣa ke səm nəyə taa ké, na ɔ lapv mpv tə pə husa isayətu tuutuuma ké.

TAKĒLAYA KANCAALAYA NYĒŊKA ŊKA PIYEE NMAAWA TŌ Kutuluṭu

Kilisiti nyóma mpa pá yawa na pa we Asii tetu həyoluy taa tō, mpeye Piyee ŋmaawa takəlaya kanē. Piyee yəyotaya taa pə naa ke si mpa paa seeki Iso tō pa footiyi Iso seelaa mpe. Pəyele pá suuki-weyē tōm. Pa tukaya-weyē kunyōŋ ke ŋrúyú musōŋ ké. Pə tō ke Piyee tasəyi-weyē apalotv si pa tekiyi Yesu tike.

Isəna pa faya Piyee I takəlaya tō:

Seetv, titite 1:1-2

Teeluyv kupaŋkv, titite 1:3-12

Tənaŋŋ tənte na Yesu matənav pə tōm, titite 1:13-2:10

Iso seelaa yaasi kupaŋ, titite 2:11-4:19

Iso seelaa təpasuyv na pa təmle tōm, titite 5

Seetv

¹ Maya Piyee, Yesu Kilisiti tillu.

Ma ŋmaakəna takəlaya kaneyē me mpa Iso ləsaa si í nyóma, na pə yasa-me na í caya cayalətv ke Pəŋ na Kalatı na Kapatəəsı na Asii na Pitinii pa tetvnaa taa tō. ² Taca Iso ləsvuyv-me tō, pə keesəna teitei ké isəna mpi i ka suwa hatuu ləŋ na í təŋəyi na í lakı təyō. Na i Feesuyv yelina í pəsa i nyóma si í nuna Yesu Kilisiti na ílé i caləm taŋanı-me.

Iso í hvlı-meye pəleē, na í ha-meye alaafəya ke səsəm səsəm.

Teeluyv kupaŋkv

³ Tó sa Iso tá Səso Yesu Kilisiti Caa. I feesa Yesu Kilisiti ke sətəa taa na pə ha-tuyv weesuyv kufaluyv ke i suulu səsō tō. Na pə yelaa na tá teeluyv haŋa teu təkau, ⁴ si tu hiki kupaŋtənaa mpa Iso su i nyóma tō. Kupaŋtənaa pane paa wakələyi, paa pilisiyi, pəyele pa teu u səki. Isətəa ké Iso su-meye-we. ⁵ Me, í tema Iso na mə taa ilena Iso toma náá təkı-me, na pə taŋa nyuyv yaru mpi pə taŋanaa si pu kəna na pə kuli kuyeyŋ kutəesəŋ taa tō pə kəntē.

⁶ Paa pə weē si kayana mayasəŋ unı i nəyō na i suka í wakəli mə laŋa ke weē naale tō, mə laŋa í hvlvmı tōm tənē tō tō. ⁷ Pə lakı ŋrúyú si pə ná mə Iso taa temnav waalı. Wvla ke pə lapa si i tēŋ na í saalı yem, na kəkō ke pa taŋanəyənə-i na í la teu. Na mə taa temnav na Iso ná kəla wvla ke nyuyv təcayacaya. Pə tō ké pə mayasəyi mə taa temnav mpi si pə naa pə toma tənaya, na kupaŋku Yesu Kilisiti ká kəō tō í hiki sam na teeli na nyuyv. ⁸ Paa í taa keesi-i tō í səla-i ké, na kayana paa u tu keesiyi-i tō, í təŋna-i mə taa ké temnav ké. Pə tō ké mə laŋhvlvmle wəna teeli na tō tō səsəm pə tu fei yəyotaya. ⁹ Pə taya pulv, í hika mpi pə tō í tema Iso na mə taa tō, mpəyəle mə ləsası nyóŋŋ yaru.

¹⁰ Nyuyv yaru pəne pə tōm ke Iso kuyəyotv teləsəlaa pəekaa na pá taası na pá wiili pə taa təcululu, na pá ná na pá keesi kvcəov ŋku Iso ká te na í la-me tō kv tōm. ¹¹ Mpi mpi Kilisiti Feesuyv keesaa tō mpəyi mpe pa kaasa pa ti na pá pəeki si pá nyi pə waatvnaa na mpi pə lapv pu pana tō. Pə taya pulv, Feesuyv ŋkv ku we pa taa ké na kv heeli-we na pə taa kənta si, Kilisiti ká təyō kunyōŋ, pə waalı ké i teeli kəŋ. ¹² Na Iso heela i kuyəyotv teləsəlaa si tōm wenti pa tv-we si pá heeli tō tō ta na-we, meye pə nawa. Na ntəyəle nti í mv kayana tō. Laapaalı Kupaŋ tōm waasv lataa kpaaləna-meye-ti, na Feesuyv Naŋŋtv wei pə tisina isətəa tō i toma ke pəle pa yəyotənaa. Na isətəa tillaa mayamaya ná səlaa si pá nyi-ti.

Tənaŋŋ tənte tōm

¹³ Pə tō ké í caya na mə huweē taŋaa tətəyətəyē ké təmle lapv. I lakı pə təna na laakalı ke tam, na í tv mə teeluyv ke kvcəov ŋku í ká hiki kupaŋku Yesu Kilisiti ká kəō tō. ¹⁴ I nuna Iso na

í taa tasa weeu isu i ka weu isakpreeṭele taa ké tuu lɔŋ na í tɔŋɔŋi mə konyuləŋ tɔ. ¹⁵ Ama í wee tənəŋŋ nyóma ke mə yaasinaa tənə taa, isu Isə wei i yaa-me tɔ i weu tənəŋŋ tɔ. ¹⁶ Pa ŋmaa Isə Təm taa ké ńpúyú sɪ: I wee tənəŋŋ isu ma weu tənəŋŋ tɔ.

¹⁷ Isə wei i huukəna yəlaa tənaya teitei na u faɣasəŋi nɔɣɔɔ, na ye wei i kulaputu we isəna i huuna ileye mpv tɔ, inəŋi í yaa mə Caa mə Caa ke mə sələməyɔ taa. Tɔv, ye mpv í huləna mə yaasinaa taa sɪ í seeki-i wee nna pə kaasa-meɣe antulinya taa cəne tɔ a taa ile. ¹⁸ I nyəmə liyitihutaya ŋka pa yarəna-meɣe yaasi kpai nyəŋ wei mə caanaa caanaa teləsa-me tɔ i niŋ taa tɔ. Na pə taya pulv yem nyəm mpi pə kuyaku səki tam isu liyitee weu tɔ. ¹⁹ Aai, pə taya mpv, Kilisiti wei i we isu iwəyaya ŋka ka tiili tá caamɪ na ka feina tayaŋmala tɔ i caləm kɔpampam ke pa yarəna-me. ²⁰ Kilisiti ke Isə ka ləsa na í su na pəcɔ pá laki antulinya. I ləsa-i kuyeeŋ kantəkaya nyəŋ inɛ i taa na í húlí ké sɪ pə waasi-me. ²¹ I tɔv ké í temna Isə wei í feesa-i na í tɔ-i teeli tɔ na mə taa, na pə lapa mpv tɔv í tó Isə ké naani na mə teelvyu məli i tɔv.

²² Na isu í nuna tampana na í paasi na í sɔəli mə Isəsele taa ləlaa tɔ, í tayaŋa mə təŋi. I sɔəlyi mə təmaya ńpúyú teu na lotu kulɔmtu. ²³ Pə tayaŋa-meɣe lɔlvyu ké, ile pə taya mə caanaa mpa pa səki tɔ mpe pa tasəna-meɣe lɔlvyu. Ama pə tuu mpiyi mə taa na pu səki tɔ mpi pə yelina na pə lá mpv. Isə Təm nti tə wena weesuyu na tə we tam tɔv tɔ nti tə tənna pə lapa mpv. ²⁴ Pa ŋmaawa Isə Təm taa sɪ:

Yəlaa tənə wee ké isu nyutu,
na pa teeli tənə wee ké isu nyutu hetv.
Nyutu wɔləŋi ilena hetv náá tɔ.

²⁵ Ama Tacaa təm ná cakɪ tam tɔv ké.
Na təm ntəŋəle Laapaali Kupaŋ kəna-me.

2

Weesuyu pəle kulələle təm

¹ Ye mpv ile í yele paa isayatu ntiyi lapv, na pəpətv, na cəsuɣv, na isesemeɣe, na cayanav. ² I wee isu piya ahulɔmnəna na í nyuləŋi tam ké hələm mpi pə ké Isə nyəm na pə ké kɔpam tɔ, na í mɔsɪ na í pu na pə ya mə nyɔəŋ. ³ Pa ŋmaa ńpúyú Isə Təm taa ké sɪ: I təŋa Tacaa kɔpantu.

⁴ I kpətəna Tacaa, inəŋəle pəle nte yəlaa ləwa na tə wena weesuyu tɔ. Pəyele tə ké Isə ileye kɔpampante tɔv i ləsa-te. ⁵ Mu kpətəna-i na í wee isu pəe nna a wena weesiŋ tɔ, na pá kraɣa-me na pá ŋmana Isə ké kutuluɣu. Na í ká la kv taa tənaya kətəlaa nəŋŋ nyóma mpa pə tɔwa sɪ pá laki Isə ké i kətasi ke Yesu Kilisiti tɔv na pə lapɪ-i teu tɔ pa kpekəle. ⁶ Pə taya pulv, pa ŋmaa Isə Təm taa sɪ:

Pəle kɔpante taa kɔpante ke ma ləsa.
Pənente ma su-teɣe Siyɔŋ,
sɪ tə wee kite tee pəle.

Na ye wei i tema-te na i taa,
pɔntv kaa kəv na í yəŋətɪ sɪ ye maa nyəmə.

⁷ Mə mpa í tema-te na mə taa tɔ, tə ke-meɣe kɔpam taa kɔpam ké. Pə yela mpa pəle na pá tá te pa taa tɔ tə ké pəleɣe
pəle nte ŋmalaa ləwa na tə pəsɪ nte tə tɔv
pə tənə pə səŋaa tɔv.

⁸ Pa tasa tiiliyi ŋmaav tɔtɔ sɪ:
Pəle nte tə coki yəlaa tɔvəɔ.
Kukpamɔyɔ ŋku kv huɣi tɔ.

Pa kisa Isə Təm mɔyɔv tɔvə pə coki-we,
na ńpúyú tuu pu suwa sɪ pu la-we.

⁹ Ama mə ile mə ké piitim mpi pa ləsa tɔvə, na Wulav Səsa kətəlaa, na i piitim nəŋŋ nyəm,
na Isə yəlaa ké. Na pə ləsa-meɣe sɪ í kpaaləŋi Isə wei i yaa-me sɪ í lu səkpətuɣv taa na í suv i

tənanj tete tɔ ɪ təma sɔsɔna tɔm. ¹⁰ Lɔnj í taa ké Isɔ yɔlaa, ama pənente í ké Isɔ yɔlaa. Lɔnj í taa nyɪ sɪ Isɔ wɛna pətətəle yaa ɪ fɛina tɔ. Ama pənente í nyəmə sɪ ɪ wɛna.

Isɔ tɔmlɛ lataa yaasi

¹¹ Ma taapalaa, isɪ í kɛv mɔvɔlaa na cɔsɔlaa kɛ atɛ cənɛ tɔ, ma wiikina-mɛ sɪ í la laakali na tɔnɔvɔ kɔnyulɔnj wei ɪ wakələyɪ mə Isɔsɛɛɛ tɔ. ¹² ɪ tɔki yaasi kɔpɔnj kɛ ma ta nyɪ isɔnaa hɛkɔ, ɪɛ paa ná mə təma kɔpana kɛ timpi pa tɔvɔna-mɛ sɪ í ké asayaa tɔ, na paa sa Isɔ ké kɔyanjku ɪ ká kɔɔ tɔ.

¹³ ɪ tɔvɔna sɔsaa mpa yɔlaa suwa tɔyɔ Taca tɔɔ, paa Lom wulav sɔsɔ wei ɪ ti pə tɔna tɔ. ¹⁴ Paa kɔfənɛɛnaa mpa ɪ suwa tɛtɔ taa sɪ pá hɔnj asayaa njkpanj na pá san kɔpantɔ lataa tɔ. ¹⁵ Tampana tɔɔ isəntɔ, Isɔ caa ké sɪ mu tɔki kɔpantɔ na í laki-ti, na pə mɔti isəkɛɛɛɛ nyəma na kɔmɛɛmɔnj pa nɔɔsɪ na pá taa na kɔyɔyɔtɔvɔ. ¹⁶ ɪ tɔnj isɪ kasayampiya. Ama í taa nyənɪ mə kasayampiitu kɛ mpi ye í lapa isayatu pu takɪ mə waali tɔ. Ama í la isɪ Isɔ tɔmlɛ nyəma lakɔvɔ tɔ. ¹⁷ ɪ seekɪ yɔlaa tɔna, na í sɔləyɪ mə Isɔsɛɛɛ taa lɛlaa, na í nyanjna Isɔ, na í seekɪ Lom wulav sɔsɔ.

Kilisiti ikpate tɔnɔvɔ tɔm

¹⁸ Təma lataa, mu nuna mə caanaa na í se-wɛyɛ teu. Pə taya mpa pa ké kɔpama na pá wɛna suulu tɔ pa tike kɛ í ká nukəna na í ká seekɪ, ama na mpa pa wɛna nyanj tɔtɔ tɔyɔ. ¹⁹ Pa tɔkɔvɔ yɔlv kɛ kɔnyɔnj kɛ yem na í suma sɪ Isɔ tɔɔ tɔ pə wɛ teu ké. ²⁰ Ama ye yɔlv lapa isayatu ké na pá maki-ɪ tɔ tɔɔ, ɪɛ ɪ isantɛ nté isəna tɔtɔ? Yɔlv laki kɔpantɔ ké na pá tɔ-ɪ kɔnyɔnj kɛ kɔpantɔ nti ɪ lapa mpɔ tɔ tɔ tɔ na í suma, ɪɛna pə lá Isɔ ɪɛyɛ lɛɛnj. ²¹ Pə tɔɔ mayamaya kɛ Isɔ yaa-mɛ. Pə taya pɔlv tɔɔ, Kilisiti mayamaya ná tɔyɔ kɔnyɔnj kɛ m̀p̀yɔ́ mə tɔɔ ké, na í hɔli-mɛ sɪ í tɔnj ɪ ikpate. ²² ɪ ta la isayatu natəli, ɪ nɔyɔ taa tá lu pəpɔtɔ tɔm natəli kɛ paa fɔnj. ²³ Pa tɔvɔ-ɪ tɔ, ɪ ta lɛɛti. Pa tɔ-ɪ kɔnyɔnj tɔ, ɪ ta nyaasi-wɛ. Ama ɪ yelina pə tənaya Isɔ wei ɪ tɔnjyɪ tampana na í huukəna tɔyɔ. ²⁴ Na Kilisiti mayamaya sɔyɔlɔna tá isayatu kɛ ɪ nyɔvɔ taa ké sɔm tesika tɔɔ, sɪ tɔ sɪ na pə cɛ tá na isayatu, na tɔ fe na tɔ tɔnj siyisuyɔ. Pə kɔ ɪɛyɛ kɔvɔ kɔvɔ tɔyɔ pə waa-mɛ. ²⁵ Pə taya pɔlv, í ka wɛɛ ké isɪ heenj kɔtoolɔnj. Ama pənente pa keeta-mɛ na pá mɔjna wei ɪ ké tiikulu na ləsasi tɔɔ fɛnju tɔ ɪ kinj.

3

Apalaa na pa alaa pa tɔm

¹ Alaa mɛ tɔtɔ, í seekɪ mə paalaa kɛ mpɔ. Pu la na pa taa mpa pa ta mu Isɔ Tɔm tɔ, pá ná mə yaasinaa na pə hɔ-wɛ na pá sɔv Isɔ sɛɛv taa. Pə taya isɪ í ká yɔyɔti natəli na mə nɔɔsɪ na pəcɔ. ² Aai, paa ná isəna mə yaasi mayaa na í seekɪ mə paalaa tɔyɔ pu hɔ-wɛ. ³ ɪ taa pɛɛkəyɪ sɪ í tɔyɪ mə tɔɔnaa kɛ kacəka nyəm, isɪ nyɔɔsɪ tayanɔvɔ na wɔla nyəmnaa tɔvɔ, yaa wontu kɔpantɔ suuu sɪ pə la-mɛ na í te. ⁴ Ama í pɛɛkəyɪ sɪ hatuu mə lotu taa í tena. Na teu mpi, pə wɛɛ ləmayasəle nte tɔ wɛ teu na tɔ wɛ tɔpamm tɔ tɔ teu, mpi pu saaləyɪ yem tɔ. Tə ké liyitihutaya pɔlv kɛ Isɔ isɛntaa ké. ⁵ M̀p̀yɔ́ lɔnjtaa alaa mpa pa tɔnjaya Isɔ mpaav kɛ teu na pa tɛɛlayaa ɪ kinj tɔ pa tayanayana pa ti. Pa seekaya pa paalaa ké. ⁶ M̀p̀yɔ́ Saala lapa, ɪ nuna Apələham ké, haləna í yaaki-ɪ sɪ: Ma cɛ. Ye mu laki kɔpantɔ na í tá yele na pɔlv sɔyɔntɔ kpaa-mɛ, í wɛɛ ké isɪ ɪ pɛɛlaa.

⁷ Apalaa mɛ tɔtɔ, í tɔki mə alaa na í nyɪ pa tɔɔ sɪ pə njma-wɛ tɔ pa toma ta tala mə nyəna. ɪ seekɪ pa isɛ, pə taya pɔlv tɔɔ, mə na-wɛyɛ Isɔ ká ha weesuyɔ kɛ faalaa. ɪ laki mpɔ, na pɔlv í taa kɔɔ na pə kayati-mɛyɛ mə səlɔmɔnj taa.

Wahala tɔyɔv kɛ tulum

⁸ Pə tənaya mpɔ ɪɛ í huuki huwɛɛ kɔlvɛɛ na kɔsɔləm kɔlvɛm. ɪ sɔɔli təma isɪ yɔlv na ɪ neu. ɪ tɔki təmaya teu. ɪ taa la təma na kalampaani. ⁹ Ye yɔlv í lapa-mɛyɛ isayatu í taa fɛli-ɪ, paa kɔtɔvɔ, í taa lɛɛti-ɪ. Ama í kooli pɔntɔ tɔɔ ké kɔpantɔ, pə taya pɔlv, Isɔ yaav-mɛ tɔ, ɪ mayamaya ɪ kɔpantɔ kɛ ɪ təma sɪ ɪ ká ha-mɛ. ¹⁰ Pa njmaa Isɔ Tɔm taa ké mpɔ sɪ:

Ye wei i caa si i nu lelen
na í ná kuyeeη kupanη ke ate cəne,
puntu í yele isayatu yəɣətaya,
na í taa tasa pəpətu pəlvu.

¹¹ I ha isayatu ke siyile na í sɔv kupantu lapu taa.

I pɛeki lelaa na lelen na í huli pə ikpate.

¹² Pə taya pulu,

Tacaa kama ise ke yulupama tɔɔ ké,

na í nukɪ pa sələməη.

Ama i haa siyile ke mpa pa laki isayatu təɣɔ.

¹³ Ye í seesa isəle na kupantu lapu, awe ká la-meyɛ isayatu? ¹⁴ Paa pə wee si í lapa kupantu nti tɔ tɔ tɔɔ ké pa mələ-meyɛ kunyən tɔvɔ, í nu lelen ké. I taa nyana yəlaa ke paa pəcɔ, na í taa yele na pə liyiti-me. ¹⁵ Kilisiti kena mə Caa, ile í samɪ-i hatuu mə lotunaa taa ké mpu. I tan tətɛyɛtɛyɛ ké tam, na ye mpa pa pɔɔsa-meyɛ mpi i tɛɛləɣɪ tɔ pə tɔm, ile í keesi-we tətetete.

¹⁶ I keesi-we təpamm na í se-we. I weena lotu kulɔmtɔ, ile mpa pa tən si í ké taali nyəma na pá tɔvki-meyɛ mə yaasi kupanη wei Kilisiti ha-me tɔ i tɔɔ tɔ, fɛɛle ká məli-weyɛ kpaɔ ke pa nɔɔsi taa tɔm pee tɔɔ. ¹⁷ Pə taya pulu, ye yulu təkɪ kunyən ke kupantu nti i lapa tɔ tɔ tɔɔ, na pə ké Isə luyɔ nyəntu si í təɣɔ mpu, pəle pə kəla teu na mpi i ká təɣɔ-kuyɔ isayatu nti i lapa tɔ tɔ tɔɔ tɔ. ¹⁸ Haləna mə tɔɔ ké Kilisiti mayamaya ná səpa, na yəlaa isayatu tɔɔ ke i səpa tɔm kulɔm ke i kpaɔpaa səpu. Inəɣəle yulupanη wei i səpa asayaa tɔɔ tɔ, si í kpaɣa-me na í pona Isə kin. I tənuyɔ kɔneyɛ pa kɔwa, ama Feesuyɔ Nanηtu ná feesa-i. ¹⁹ Feesuyɔ kɔneyɛ i təkaa na í polo na í lana waasu ke ləsasi nsi si we saləka taa tɔ. ²⁰ Ləsasi nsi si taa nuna Isə ké tuu lən ke kuyeeη wei i taa Nowee tənna i atakaa pəɣəlvɔ səsəv saakuyɔ na Isə tanηna suulu təɣɔ ma tən. Na yəlaa mpa pa sɔv kpuluyɔ ŋku kɔ taa na lum ta təɣɔ-we tɔ pa we pəcɔ ké, yəlaa pələfɛi naanɔwa tike. ²¹ Lum pəne pə nəɣəsəna Isə lum sɔv mpi pə yakɪ mə nyɔɔη ke kayana təɣɔ. Na Isə lum sɔv pəne pə ta ke tənuyɔ tɔɔ asilima ləsvɔ. Ama pə ké mpi pə hólóɣɪ si yulu wiikina Isə si í ha-i lotu kulɔmtɔ təɣɔ. Yesu Kilisiti fema təɣɔ Isə lum sɔv yakɪ mə nyɔɔη. ²² Inu i kpana isətaa na í caya Isə kənəkən taa, na í təkɪ kawulaya ke isətaa tillaa na isətaa kawulasɪ na pə tənɔtunaa tɔɔ.

4

Tənte kvfate təm

¹ Isu Kilisiti təɣɔ kunyən na pə wu i nantu tɔ, me tətɔ í caali mə ti na í təkɪ pə ləmayasəle ke mpu. Pə taya pulu, wei i təkɪ kunyən haləna pə wukɪ i nantu tɔ, puntu lu isayatu paa taa ké. ² Pə kpaɣav kayana tɔ, í tɔ kuyeeη wei pə kaasa-meyɛ ate cəne tɔ isu Isə caa tɔ, í taa tɔ isu yulokunyuləη caaki tɔ. ³ I yele isəna tuu lən í paasaa na í lá isu ma ta nyɪ isənaa tɔ, í taa tasa mpu. Yaasi isayav, na kunyuləη isayanη, na sɔlvnyɔɔle, na hiluyɔ, na sɔlvkɔle, na tunη laav mpi pə fɛi lapu tɔ pə tənaya mpu pə taa ké í ka wee. ⁴ Ama pənente mə tɔm laki ma ta nyɪ isənaa ke ha ké timpi mə na-we í yela kpentuyɔ ke yaasinaa asayaa səsaa taa tɔ, lena pá mələɣɪ-meyɛ kutuyɔ. ⁵ Ama paa tɛ na pá keesi pa kulapəle tənaya Isə wei i sɔlv puwa si i huəkəna weesin nyəma na səttaa ke tɔm tɔ. ⁶ Pə mayamaya pə nyuvɔ tɔɔ tətəɣɔ pa kpaala səttaa ke Laapaali Kupanη si pá huuna-we isu yəlaa mpa pa wena pa weesin təɣɔ teitei isu pa laki yəlaa tənə tɔ, na pa kpaala-weyɛ Laapaali Kupanη ké si Isə Feesuyɔ tən tɔɔ pá wee isu Isə wev tɔ.

Isə seela cakəle

⁷ Pə tənə pə wule puwaya, pə tɔɔ ile í kpaɣa ləmayasɛe ke teu, í taa caya yem təpoto na í sɔv Isə sələmvɔ tɔɔ. ⁸ Kancalaya nyəntu nti tɔ wee təɣəle si í sɔvli təmaya səsəm. Pə taya pulu, ye sɔlvuyɔ í wee isayatu payale puki poolunη ké. ⁹ I laki təmaya mɔvle ke mə teesi taa na í taa kɔntəɣɪ. ¹⁰ Paa mə taa wei í paasəna teu ke mpi Isə yeki na pə lapu saaki-i tɔ. Ye Isə í yelaa na pulu lapu saa nəɣəlv tike, puntu í paasəna teu na lelaa waa pə taa. ¹¹ Ye waasu latv laki i waasu, pə wee si Isə kuyəɣətɔtɔ ke i teləsəɣɪ yəlaa. Ye wei i laki təmle, puntu í lana toma nna

Isə ha-i tə, na pə tu Isə ké teeli ke Yesu Kilisiti tə. Yesu ınəyəle teeli tu na pəsulə ke tam tə. Ami.

Isəsele tə konyəntəyəle

¹² Ma taapalaa mə laŋa í taa təna isəna pə mayasuyə-meyə ton na ton si pə naa mə waalı tə isu mpusi nəyələ. ¹³ Ama mə laŋa í hulumı si mə hika mə paa nyəm ke Kilisiti wahalanaa taa na mu təyə. Mpυ tətəyə mə laŋa ká hulumı kuyanku pu kuli i teeli tə tə. ¹⁴ Ye pa tükü-me isu í kev Kilisiti ifalaa tə pə tə, í nu lelenj ké. Pə taya pulə tə, teeli Feesuyə ŋku kv ké Isə Feesuyə tə kv wəeki mə waalı ké. ¹⁵ Pá taa tu mə taa nəyələyü konyəŋ ke yulukule yaa ŋmuləm yaa isayatu lapu yaa təm fav pə tə. ¹⁶ Ama ye wei i təkü konyəŋ ke Kilisiti tənyü tə, fəele í taa kpa-i. I sa Isə ké isəna mpi pa tūna-i na Kilisiti tə.

¹⁷ Həule waatu talaa ké, na Isə yəlaa ke pa caaləyəna təm hūnau. Tə, ye taya Isə taaləyəna hūnau, ile isənayale həule nté tii téesəna waatu wei pu tala mpa pa kisa Laapaalı Kupaŋ ke muyə tə? ¹⁸ Pa ŋmaawa Isə Təm taa si:

Ye meumey ké na pə ya kupaama nyəŋ,
ile awe náá tu pəəsi nyaŋtūnaa na asayaa pa təm ile?

¹⁹ Pə tə ké ye Isə luyə lapa si mpa pá təyə konyəŋ, pəntūnaa í laki kupaantu ke ŋpəyó tam. Pá yelina pa təyi Nmalə wei i kaa yele lapu ke nti nti i təma si i ká la tə.

5

Isə kvlaputv tə feŋyü

¹ Mə taa mpa mpa pa ké Isə təsele səsaa təyə ma wəna pəne. Ma mayamağa isəntə ma ké Isə təsele səsə ké. Na ma nana ma isəpəle ke Kilisiti təyə konyəməŋ wei tə. Kuyanku paa kuli i teeli tə tə maa hiki ma paa nyəm ke pə taa. Nti ma wiikina-me təyəle si: ² I paasəna kaləku ŋku Isə yelina-me təyə teu, isu tiikilaa lakuyə tə. I feŋ kv tə na luyə kuləmyü isu Isə caaki tə, pə taa wəe təlası təm. I laki mə təma tətete, pə taa wəe pəyəlaya nyənyü tə. Ama í ha mə ti təkpaataa ké pə lapu taa. ³ I taa pəeki si í ŋmakələyi mpa pə cəla-me si í feŋyü pa tə tə. Ama í wəe mpa kaləku ka nyənyəna na kv laki tə. ⁴ Na tiikilaa Wulav í kəma na í kə, ile í ká hiki mə teeli ntenuyü ŋku kv ŋmaləm ká tee kəkə ke tam tə.

⁵ Səkpəma me mə nyəntə nté si mu seeki səsaa. Na mə təna təpai í pasa mə ti na í səŋna təma, pə taya pulə, pa ŋmaa Isə Təm taa si Isə yoonə kalampaanı nyəma, na i laki kupaantu ke mpa pa pasəyi pa ti tə. ⁶ Ye mpυ ile í pasa mə təyi Isə niŋ toma nyəŋ taa, na pə kəma na pə tala waatu wei i ka suwa tə, i ká kusı mə nyüyü. ⁷ I pəti mə nəyəse tənaya Isə, pə taya pulə, i paasəyəna-me tə se.

⁸ I nyəəsi mə ti, í taa cağa yem təpoto. Pə taya pulə tə, mə kolontu iləyə wəe ké, na í cəki isu təyəlaya wiikuyü na ka cəki na ká pəkəyi si ká hika wei ka tayamı tə. ⁹ I paası na í səŋ Isə seev mpaav taa ké teu na í taŋı-i teu. Pə taya pulə tə, í nyı si mə taapalaa mpa pa yana antulinya tə, konyəntəyələnaa paŋe pa makəna pələye mpυ tətəyə. ¹⁰ I təkü konyəŋ ke laasaya tə tə, pəele təna tu Isə wei i yaa-me si í hiki mə paa tete ke i teeli wei u teŋ tə i taa ké mə na Kilisiti mə kpəntuyü tə tə, i mayamağa i ká tayanəna-meyə teu təmmam. Na i ká la na í nyəə ton, na í ha-meyə apalutv, na í səŋsi-meyə kite nte tə tə pə kaa ciyiti-me tə. ¹¹ I pəsuyü kəne kú wəe tam. Ami.

Kantəkaya seetv

¹² Silaası wei ma nyənəyi isu ta taapalə kupaŋ tə ını i sənna-m na má ŋmaa-meyə takəlaya kanə. Ma caa ma səəsi-meyə apalutv na má la na í te mə taa si Isə tampana pəele təm wəna takəlaya kanə ka taa. I təkü-yeyə niŋ naale.

¹³ Papiloni Isə seelaa mpa Isə yaawa isu i yaav-me tə pa seə-me, ma pəyalə Maləki seə-me tətə. ¹⁴ I seə təmayə teu na səələyü kupaŋku na í lelı.

Isə í ha mə təna mpa Kilisiti ti təyə alaafəya.

TAKĒLAYA NAALE NYĒŊKA ŊKA PIYEE NMAAWA TŌ Kutuluṭu

Isò seelaa tənaya Piyee ŋmaawa ɪ takəlaya naale nyəŋka kanɛ. Sɛyɛsəlaa kpai nyóma mpa pa ləlaa na pa sɔv Isò seelaa taa tɔ, mpeɣɛ ɪ yookina ɪ takəlaya taa. Piyee kpaaləɣi Isò seelaa kɛ Yesu mələɣv təm na ɪ sɛyɛsəɣi-wɛ si: Ye haləna saŋa Yesu ta kənta í caa kɛ si pə ya yəlaa təna nyəŋ.

Isəna pa faya Piyee II takəlaya tɔ:

Sɛɛtu, titite 1:1-2

Yulv wei Isò yaawa tɔ ɪ yaasinaa kɔpama, titite 1:3-21

Piyee kuliɣi pəpətu sɛyɛsəlaa waali, titite 2

Kilisiti kantəkaya kəntɛ təm, titite 3

Sɛɛtu

¹ Maya Siməŋ Piyee, Yesu Kilisiti təmle tu na ɪ tillu.

Tá Isò na tá Yatv Yesu Kilisiti pa təŋa siɣisuyv na pə yele na mpa pa tɛŋ pa taa na Isò kɛ teu kɛ teitei ɪsu ta təɣɔ ma ŋmaa takəlaya kanɛ. ² Isò í hólí-mɛyɛ pɛɛɛɛ na í ha-mɛyɛ alaafəya kɛ səsəm kɛ nyəm mpi í nyəmá í na Tacaa Yesu tɔ pə tɔɔ.

Isə yaav na ɪ ləsvv

³ Isò ɪnɪ ɪ ɪsɔitv tɔŋ hana-tuyv pə təna mpi pə yeki na tɔ matəɣəna-ɪ tɔ. ɪnɪ ɪ yekina na tɔ nyəŋ wei ɪ yaa-tv si tɔ hiki ɪ mayamaya ɪ teeli na ɪ kɔpantv taa kɛ ta paa nyəm tɔ. ⁴ Na pə tɔɔ kɛ mpi mpi ɪ suwa si ɪ ká la-tv tɔ pə kɛ kɔpampam na pə tɔɔwa səsəm pə tu fɛi. Na ye í hika mpi Isò suwa si ɪ ká la tɔ, ɪɛ í ká pəsɪ na í fiti kɔnyuləŋ ɪsayəŋ wei ɪ ŋmakəla antulinya taa cəne tɔ ɪ niŋ taa na í kpaya Isò wɛɛtu. ⁵ ɪ tɛma mə taa na Isò tɔ, tənɛ ɪnɪ tɔ nyuyv tɔɔ mayamaya kɛ í ká huli teu na í təkɪ yaasi kɔpəŋ. Yaasi kɔpəŋ waali ɪɛna í pɛɛkɪ nyəm. ⁶ Na nyəm waali ɪɛna í pɛɛkɪ ti təkuyv. Ti təkuyv waali ɪɛna í pɛɛkɪ suulu. Na suulu waali ɪɛna í pɛɛkɪ si í matəɣəna Isò. ⁷ Na Isò matənav waali ɪɛna í pɛɛkɪ si í wɛɛ təma na leleŋ. Təma leleŋ waali ɪɛna í pɛɛkɪ si í sɔləɣi təma. ⁸ Yaasinaa kɔpama mpa pə mɔna í təkɪ təɣɔɛ. Ye í wɛna-wɛ na pá tɔɔ səsəm, paa la-mɛyɛ kpelikpeka nyóma kɛ Tacaa Yesu Kilisiti nyəm təm taa, na í kaa wɛɛ kaawaasasi. ⁹ Ama wei ɪ fɛina yaasinaa panɛ tɔ, ɪ tɛɛ ɪ tɛɛ kɛ ɪ naaki, na ɪ wɛɛ kɛ ɪsu yulvm. Na pə səna-ɪ tələŋ si pa kpiisa ɪ ləŋ ɪsayatv.

¹⁰ Ma taapalaa, pə tɔɔ kɛ í ká caali mə ti na í təkɪ yaav mpi Isò yaa-mɛ na ləsvv mpi ɪ ləsa-mɛ təɣɔ teu. Pə taya pulv, ye í təkɪ mpv, natəli tɔ kaa hu-mɛyɛ paa pəcɔ. ¹¹ Mpv pu yelina na pá tɔli-mɛyɛ Tacaa na tá Yatv Yesu Kilisiti Kawulaya tam nyəŋka nɔɣɔ təyelele.

¹² Mpi pə tɔɔ ma wɛɛ na má təŋna-mɛyɛ təm tənɛyɛ tɔɔsvv təɣɔɛ. ɪ tɛma-təɣi nyəm, haləna tampana təm nti ɪ mɔwa tɔ í pu tɔ təm taa. ¹³ Ye ma wɛna ma ɪɛ, ma huv si pə wɛ teu si ma kɔtəəsɔtv tənɛyɛ maa tɔsəɣi-mɛyɛ tam na í taa hɛɛ. ¹⁴ Pə taya pulv tɔɔ, ma nyəmá teu si nəŋnə maa lu tənuyv kɔsəpuyv kɔnɛ kv taa na má tɛɛ, ɪsu Tacaa Yesu Kilisiti hulə-m tɔ. ¹⁵ Maa paasəna na má yelina-mɛyɛ mpi pu tɔsəɣi-mɛyɛ təm tənɛyɛ paa ma kəma na ma fɛi tɔ.

Kilisiti teeli nalaa

¹⁶ Tampana tɔɔ ɪsəntə, pə taya mɔla nna yulvlayatv luləsaa tɔ anəɣi tɔ təkɪaa na tɔ huləna-mɛyɛ Tacaa Yesu Kilisiti kəntɛ tɔŋ na tɔŋ nyəntɛ təm. Ama tə ná ɪ səsəntv na ta ɪsəpɛɛ mayamaya kɛ. ¹⁷ Tu wɛ timpi Tacaa Isò kusa ɪ nyuyv na í ha-ɪ teeli kɛ waatv wei Teeli səsɔ tv ɪnɪ ɪ lapa na pə yəɣɔti na í nu si: Ma luɣv tɛɛ Pəyaya ntɛ ɪnɛ ɪnɪ, ɪnəɣi ma laŋɛ hulvmənaa pə tu fɛi. ¹⁸ Tá mayamaya tɔ nuna tá ŋkpaŋŋ kɛ waatv wei pə yəɣɔta m̀p̀r̀ỳỳ hatuu ɪsətəa kɛ tá na-ɪ tu wɛ puyv kate nyəŋkv tɔɔ tɔ.

¹⁹ Mpu inɪ pə yelina na tɛ tɛ tá taa təkpaata na tɔm nti Iso kuyəɔtɔtu teləsəlaa ka kpaalaa tɔ. Na tɔ muna mu kena-təyi teu. Pə taya pulɔ tɔɔ, tɔ we ké isu fətəla wɛw səkrɛtuɔ taa na í naaki na hali pə kɔɔ pə fe tɔ. Tulɔmalɔɔvú ká la na pə ná mə taa. ²⁰ Pə tənaya mpv ilɛ í tɔɔsɪ sɪ yulɔ kaa pəsɪ na í lu ɪ mayamaya ɪ tɔm na í seɣesɪ nti pa ŋmaa Iso Tɔm taa sɪ cele tu la tɔ tɔ tɔ. ²¹ Pə taya pulɔ, yulɔ nɔkɔvú tike u luləsəyi cele tɔm natəli. Ama Feesuɔu Nanɛntv tɔkayana-təyi yəlaa taa na pá yəɔtəyənə Iso nɔyɔ.

2

Pəpətv seɣesəlaa tɔm (Yuti 4-13)

¹ Hatuu lɔŋ Iso kuyəɔtɔtu teləsəlaa pəpətvnaa ka luwa yəlaa hɛkv. Mpu tɔtəyɔ seɣesəlaa pəpətvnaa ká lu mə hɛkv taa tɔtɔ. Pəpətv seɣesəŋ na wei í kəŋna wakəlvɔ təyɔ paa svv seɣesvɔv. Na paa kisi Tacaa wei í yapa-we tɔ. Mpu inɪ pu yelina na pá kəna wakəlvɔ ke kpaakraa ke pa mayamaya pa nyɔŋ taa. ² Paɣale ká təŋna-weɣe pa tetelakasɪ mpaav ŋkv ku taa, na paa tvv tampana mpaav ke pa yaasi wei pá təkaa na pá lakəna tɔ ɪ tɔɔ. ³ Seɣesəlaa pəpətvnaa mpɛ paa lu tɔmnaa na pá heeliyi-mɛɣe pəɣəlaya nyənɔvɔ tɔɔ sɪ pá təyɔ mə tɔɔ. Ama pa Hvsnlv sɔəlv tɛma pɪw ke hatuu lɔŋ sɪ ɪ ká la, na pa Wakəllv ná tanɔa tətɛyɛtɛyɛ.

⁴ Pə taya pulɔ tɔɔ Iso tá yele isətaa tillaa mpa pa wakəlaa təyɔ yem. Ama ɪ pɛta-weɣe saləka sɔsɔ taa ké, na pá həkə-weɣe alukpala ke səkrɛtuɔ taa sɪ pá tan Hvule wule. ⁵ Iso tá yele antulinya kɔpəŋ ke yem. Ama ɪ lapa na lvm səsəəm waasi antulinya inɛ na ɪ yəlaa asayaa pa tɔɔ təwasawasa. Nowee wei í lakaya tampana təŋvɔv waasv tɔ na lɛlaa naatosompəɣəlaya tike nyɔŋ ke ɪ yapa. ⁶ Iso kú Sətəm na Kəməɔ pa acalɛɛ tɔm, na í wakəli-yɛ na kəkə. Na m̀púyú ɪ huləna asayaa sɪ isəna mpi pə wɛɛ sɪ ɪ ká la-we təyɔlɛ. ⁷ Ama ɪ yapa Ləɔti. Yulɔpan inɛ, yəlaa asayaa yaasi asilima nyəŋ ka təkə-ɪ ké na pá cɔəsəyi. ⁸ Pə taya pulɔ tɔɔ, yulɔpan inɛ ɪ ka wɛw pa hɛkv tɔ, paa kuyanɔku ɪ naakaya ké na í nukɪ yaasinna asayaa panɛ, na lakasɪ isayasi nsv sɪ pəkəlayaa-ɪ ké. ⁹ M̀púyú pə wɛɛ mɛɛ, Tacaa nyəmna isəna mpi ɪ ká ləsv mpa pa matəna-ɪ təyɔ mayasəŋ taa, na isəna mpi ɪ ká sv asayaa sɪ Kuyaku Kvhvsnav wule ilɛ ɪ ká tv-weɣe saləka tɔ. ¹⁰ Pə tu kələna mpa pa təŋəyi pa tənəŋ konyuləŋ isayəŋ na pá footiyi Iso səsəəntv tɔ.

Seɣesəlaa pəpətvnaa panɛ pa ké apalaa taa apalaa ké. Timpi pa ta tala təyɔ pa kraasəyi pa ti. Paa tu see isətaa teeli nyəma na n̄ ná, pa tvvki-weɣe. ¹¹ Isətaa tillaa mayamaya kələna seɣesəlaa panɛyɛ toma na pəsɔv, paa cakəna teeli nyəma mpɛyɛ Tacaa isəntaa. ¹² Yəlaa panɛ pa laki ké isu ləmayasɛɛ fɛinaa, pa we yem ké isu pə lɔlvɔv taalɛ wontu sɪ pá kra-tɪ na pá kv tɔ. Mpi mpi pa ta cekəna təyɔ pa tvvki. Pa kəŋ saalɔv ke yem ké isu taalɛ wontu. ¹³ Konyəntəyɔlənnaa mpa mpɛ pa kəŋna təyɔ pu tɛ na pá lɛɛti-we. Ilim na pə isəle ke pa konyuləŋ isayəŋ kuləyənə-we na pá laki-ɪ na pa lanɔ hɛɛ pamm. Pa muɣuliyina pa puɣusuyv ké na mə na-we í təkɪ mə təyənasi. Ye pa we timpi, fɛɛlɛ na tusuyv wenna. ¹⁴ Alaa yem yem nyəma ke pa pɛkəyi tam. Paa nyəɣəsəyi isayətv lapv, na pá tvsəyi acamaa acamaa. Pa pəɣəlaya nyənɔvɔv fɛi yəɔtvɔv. Iso təŋsa-weɣe mpusi ké. ¹⁵ Pa yela mpaav kɔpəŋkv ké na pá tooliyi. Posəə pəyalv Palaam ikpate ke pa təŋaa. Ilɛ ɪ ka sɔələna liyitee na í nyɪ sɪ kawalaya lapv taa ké ɪ ká hikina-yɛ. ¹⁶ Ama pa kaləna-ɪ ɪ kaanv tənɛ tɔ tɔ. Kvpam, kraŋaya alvnyəŋka ŋka kaa yəɔtəyi tɔ ka yəɔtəɔ isv yulɔ, na pá kra Iso kuyəɔtɔtu teləsəlv ke ɪ kumələkɔlapv nti tɔ təlɛ, na í yele lapv.

¹⁷ Yəlaa panɛ pa wɛɛ ké isu hila nna a nyəwa tɔ, na isv tɛv piluyv na heelimuyv kusɪ-kv tɔ. Iso tɛma-weɣe pa tɔcayalɛ caav ke səkrɛtiilɛ anaam taa. ¹⁸ Kalampaanɪ tɔm na kumələnyəntv ke pa kpaaləyi. Yulɔwɛɛtv konyuləŋ asilima nyəŋ ke pa tvsəyənə mpa pa lu nɔənnə ké yəlaa toollaa hɛkv tɔ. ¹⁹ Na pá heeliyi pɛlɛ sɪ paa waasi-we na pá pəsɪ kasayampiya. Pəyɛlɛ yaasi kwakəlv kra mpɛ pa mayamaya ke yomlɛ ké. Pə taya pulɔ, ye mpi pə maləna yulɔ, ɪ pəsa pə yom ké. ²⁰ Tampana tɔɔ, ye yəlaa nyəmə Tacaa na tá Yatv Yesu Kilisiti na pá ləsa-weɣe antulinya isayəŋmakəlvɔv taa, na pá kɔɔ ilɛna antulinya tasa-weɣe isayəŋmakəlvɔv

mpri na pə kra-weyɛ yomle, kancaalaya nyəm lapa sooci na waali nyəntv. ²¹ Ye pa taa nyi tampana mpaav, sana kele na mpi pa tema-kuyv nyəm na pá ha kuheelitu kupampantv nti pa teləsa-we tɔyɔ siyile tɔ. ²² Nti tə mayana-we tɔ tə lapa teitei ké isu pa tukuyv ituule tɔyɔle si: Haya mɔlaa na ká tɔyɔ ka tɔtv. Pa sɔ afa tɔpaipai na í mɔli afɔla taa na í tasa həntvɔv.

3

Tacaa kəntɛ tɔm

¹ Ma taapalaa, ma takəlaya naale nyəŋka ntɔ ma tu-meyɛ ŋmaav tɔ. Nti ma tɔɔsa-meyɛ ma takəlasɪ nsi si naale si taa tɔ ma caa ké si pɔ tu-meyɛ huwɛɛ kupa na ke mə ləmayasɛɛ taa na í taa hɛɛ. ² Ma caa ké si í tɔɔsi tɔm nti Isɔ kuyɔyɔtɔtv teləsəlaa nanŋ nyəma ka yɔyɔta hatuu lɔŋ tɔ, na Tacaa na tá Yatv kuheelitu nti mə tillaa seysesə-mɛ tɔ. ³ Kancaalaya ɔle í nyi teu si yəlaa ká kuli kuyɛɛŋ kantəkaya nyəŋ taa mpa paa təŋ pa mayamaya pa konyuləŋ tɔ, na paa wɔŋ-mɛ. ⁴ Haləna paa pɔɔsi-mɛ si: I taa tɔ si i ká mɔli ya? Na haləna sanja i wɛ le? Ta caanaa ná kulaa kele na pɛle pá si, na tuu pa ŋmau antulinya tɔ i tɛ i tɛyɛle mpv, pulv ta layasi. ⁵ Isɔ yɔyɔtəna hatuu lɔŋ taa na pɔ lá isətənvɔv na tɛtv. Ama tɔm tənɛyɛ mpe pa sɔɔwa tɔfaa. Tɛtv fayana lvm, na lvm ke pa lapəna-ti. ⁶ Na pə kaasi lvm mpi pə waasəna tuu lɔŋ antulinya təwasawasa na pɔ wakəli-i. ⁷ Kayana Isɔ kuyɔyɔtɔtv kulvmtv nti tə suna isətənvɔv na tɛtv, si pu tɛ na pɔ wɔ-təyɪ kəkɔ ke kuyəŋku paa huuna asayaa na pá wakəli-we tɔ.

⁸ Ma taapalaa, natəli tə wenna pə ta muna isu í ká sɔɔ tə tɔɔ. Ntəyɔle si kuyaku kulvmtvɔv wɛ Tacaa ké isu pusi iyaya, na pusi iyaya náá wɛɛ-i isu kuyaku kulvmtvɔv. ⁹ Tacaa tɔma si i ká la nti tɔ, pə taya isu i wɛ kaninika na tə lapv isu lɛlaa huukvɔv tɔ. Ama suulu ke i huləyɪ-mɛ. Mpi tɔ, u caa si yulv nɔyɔlv í le, paa pɔntv ké awe. Ama i caa ké si yəlaa təna í layasi təntɛ kupantɛ.

¹⁰ Paa na mpv tɔ, Tacaa kuyaku kəŋ kəntɛ ké isu ŋmulv kəŋvɔv tɔ. Isɔ tənvɔv ka muki yem ké kuyəŋku, na pə kəkəlvɔv ká la sɔyəntv. Kəkɔ ká nyaya isətənvɔv tɔɔ nyəm təna, na pu nyaya atɛ na i nyəm təna. ¹¹ Pə kəŋ pə tənaya wakəlvɔv ke mpvɔvle, ɔle mu nyəna ntɛyɛ mə cakəle. Mə yaasi ká te na í hólí si í matəna Isɔ, ¹² na í taŋna Isɔ kuyaku, na í lv teu si kuyaku ŋkú kú tala lɔŋ. Kuyəŋkuyv kəkɔ ká nyaya isətənvɔv, na kv tɔɔ nyəm təna ká hoona ká hanaya. ¹³ Ama Isɔ tɔma si i ká te na í ləsi isətənvɔv kufalvɔv na tɛtv kufatv, na tampana tike ká wenna pə taa. Nti tá taŋaa tɔyɔle.

¹⁴ Ma taapalaa, pə tɔɔ ké í ká lv teu na í lá kupama ke Isɔ isɛntaa na í taa na isayatv natəlvɔv mə kiŋ, na mə na-i í ciiki na í taŋ kuyaku ŋkv. ¹⁵ I nyəŋna Tacaa suulu na í ná, i suulu un i yelina na pɔ ya mə nyɔŋ. Ta taapalv kupaŋ Pɔɔli ŋmaa-mɛ na í kɛɛsi-meyɛ pə tɔm na ləmayasɛɛ nna Isɔ ha-i tɔ. ¹⁶ Mprúyú i ŋmaaki i takəlasɪ təna taa ké timpi timpi i yɔyɔtəyɪ tɔm tənɛ tɔ. I takəlasɪ taa huwɛɛ cəkənav wɛ katɛ ke tiili tiili, ɔlena isəkɛɛtɛɛ nyəma na mpa pa fɛi tɔŋ tɔ pɛle pa kɛeki pə huwɛɛ. Na rúprúyú pa kɛeki Isɔ Tɔm taa tɔmnaa lentɪ tɔtɔ. Pa mayamaya pa lepu ke pa təŋna caav ke mpv.

¹⁷ Ma taapalaa, pənɛntɛ mə isɛ kulaa. Pə tɔɔ ɔle í taa yelev na yəlaa asayaa kupuyusutu tolisi-mɛ, na pɔ kɔɔ na timpi í sɛŋaa tɔca tɔ pɔ layasi-meyɛ lɔntɛ. ¹⁸ Ama í wɛɛ na í puki lɔlv ké Tacaa na tá Yatv Yesu Kilisiti pɛɛɛɛ na i nyəm tɔm taa. Pə krayav sanja haləna tam tɔ, teeli tv ntɛ un. Ami.

TAKĒLAYA KANCAALAYA NYĒŊKA ŊKA YOHAAŊI NMAAWA TŌ Kutvlvtv

Seysesəŋ kraɪ nyəŋ paɣale ka we saa wei Yohaani ŋmaakaya ɪ takəlaya təɣo. Seyesəŋ kraɪ nyəŋ ɪnɪ ɪ taa lɛŋkɪ nté sɪ mpi pə naaki ɪsentəo tə pə ke ɪsayam ké. Mpi pu naaki təɣole kɪpam. Pə təo ké pa seysesaya sɪ pə ta muna Yesu ɪ weena yulv wɛɛtv, mpi tə ɪ ké Iso ké. Ama Yohaani na hulaa təfoo sɪ Yesu ké Iso, pəco ɪ ké yulv, pəyele ɪ ké Feesuyu.

Isəna pa fayə Yohaani I takəlaya tə:

Kutvlvtv, titite 1:1-4

Tə weɛ nyaaləm taa ɪsu Iso, titite 1:5-2:17

Kilisiti kolontu təm, titite 2:18-29

Mpi pa nyəŋna sɪ yulv ké Iso pəɣaya tə, titite 3

Tampana na pəpətv pə fayəv, titite 4:1-6

Isə ké səɔlvɔv, titite 4:7-21

Taa təm mpi pə kəlaa tə, titite 5

Weesuyu təm

¹ Weesuyu Təm ke tə ŋmaa-meyɛ takəlaya taa cənɛ. Təm ntɪ tu we kancaalaya ké, na tə nu-tɪ, na tə na-tɪ na ta ɪsəpɛɛ, na tə nyəni-təɣɪ teu, na tá niŋ tokinaa. ² Waatv wei weesuyu kɪnɛ kv kəma tə tə na-kv. Pə təo ké tə heeliyi-mɛ na tə kraaliyi-meyɛ weesuyu ŋku kv tɛŋ tə kv təm. Tacaɔ cəɔɣo kv weɛ na pə kuli-kv na pə hólɪ-tv. ³ Nti tə nawa na tə nuwa təɣo tá heeliyi-mɛ tətə, sɪ ɪ kpɛntəna-tvɣv tá na Tacaɔ na ɪ Pəɣaya Yesu Kilisiti ta kpɛntvɣv taa. ⁴ Tə ŋmaa takəlaya sɪ tə heeliyi-meyɛ təm tənɛɣɛ na tá laŋa hulvmɪ teu.

Isə weɛ ké ɪsu kəkə səsoŋka

⁵ Nti tə nu Yesu Kilisiti kiŋ na tə heeliyi-mɛ təɣole sɪ, Iso weɛ ké ɪsu kəkə səsoŋa ŋka ka naa tə, na paa səkpɛtiya kai fɛɪ ɪ kiŋ. ⁶ Ye tə yəɣətəɣɪ sɪ tá na Iso tə kpɛntaa na pəyele na tə tɔŋna səkpɛtvɣv taa ké təntɛ, tə ké pəpətvnaa ke tá yəɣətaya na tá kulapəle pə naale pə taa ké. ⁷ Ama ye tə tɔŋ tənəŋŋ taa ɪsu Iso mayamaya wɛv tənəŋŋ taa tə pə kpɛntəɣɪ-tvɣv, na ɪ Pəɣaya Yesu caləm kpiisiyi-tvɣv ta ɪsayatv tənə.

⁸ Ye tə yəɣətəɣɪ sɪ tə wɛv ɪsəntə tə tə fɛɪna ɪsayatv, ta mayamaya ke tə puɣusiyi, na tampana fɛɪ tá kiŋ ke paa pəco. ⁹ Ama ye tə heela Iso ké tá ɪsayatv, tə pəsəɣɪ na tə tv-ɪ naani. Pə taya pulv təo, ɪ təŋəɣɪ siyisuyu ké, ɪlɛ ɪ ká husɪ tá ɪsayatv na ɪ kpiisi ta kawalasɪ tənə tɔpəɪpəɪ. ¹⁰ Ye tə yəɣətəɣɪ sɪ tə ta la ɪsayatv, Iso ké tə yaaki pəpətv, na tu mɔɣɪ ɪ təm.

2

Kilisiti keɛ ta sənlv

¹ Ma piya, ma ŋmaa-meyɛ tənɛ ɪnəɣɪ sɪ pə la na ɪ taa la ɪsayatv. Ama ye pə tu yelaa na nəɣlv la ɪsayatv, ɪlɛ tə wɛna ta təm tayanlv ke Tacaɔ kiŋ. ɪnəɣəle Yesu Kilisiti wei ɪ ké tampana təŋlv tə. ² Pə taya pulv, Yesu Kilisiti ɪnəɣɪ pa lapa kətaya sɪ pə tayanɪ tá ɪsayatv, na pə taya tá tike tá ɪsayatv, ama na yəlaa tənə tɔpəɪ ɪsayatv tətəɣo.

³ Ye tə təŋəɣɪ Iso kvheelitu ɪlɛ tu cəkəna sɪ tampana tə nyəmá Iso. ⁴ Ye nəɣlv təma sɪ ɪ nyəmá Iso, na pəyele pɪntv ɪ təŋəɣɪ ɪ kvheelitu, pɪntv ké pəpətv ké, na tampana fɛɪ ɪ kiŋ. ⁵ Ama wei ɪ təŋəɣɪ Iso kvɔɣətətv tə pɪntv səɔləna Iso na tampana təkpataa. Mpi pə yeki na tə nyəŋ sɪ tá na Iso tə kpɛntaa yaa tə ta kpɛntɪ təɣəle. ⁶ Ye wei ɪ yəɣətəɣɪ sɪ ɪ na Iso pa kpɛntaa, pɪntv ɪ tə təntɛ nte Yesu ka təma tə.

Kvəsutv kvfatv

⁷ Ma taapalaa, pə taya kusəsutu kufatu natələyi ma ηmaa takələya sɪ ma heeliyi-mε. Ama kusəsutu kupəntu nti pə heela-mεye hatuu kancaalaya təyɔ. Na kusəsutu kupəntu ntəyələ təm nti í tema nuw tɔ. ⁸ Paa na mpv pə wε isu kusəsutu kufatu tɔɔ ké ma ηmaa-mεye takələya, pə hula tə tampana ke Kilisiti kin na mə kin tətɔ. Səkrɛtuyv keelaa na tampana kəkɔ tɛma nav tənyau.

⁹ Ye wei ɪ yəyətəyi sɪ ɪ wε tənəηη taa na pəyele ɪ taa kraana ɪ yulətuyvntələ, səkrɛtuyv ta ceta pɔntv tɔɔ se. ¹⁰ Ama ye wei ɪ sɔləyi ɪ yulətuyvntələ, pɔntv wenna tənəηη taa, na pulv mpi pu pəsi na pə tusi lelv na ílé í lá isayatu tɔ pə fεi ɪ kin. ¹¹ Ama səkrɛtuyv nyaləna wei ɪnɪ ɪ taa kraana ɪ yulətuyvntələ tɔ ɪ tɔɔ. Kv taa ké ɪ təη, ɪ ta cəkəna ɪ təpote. Mpi tɔ, səkrɛtuyv yulvsa ɪ isε tɔ se.

¹² Ma piya, pə husa mə isayatu ke Kilisiti tɔɔ təyɔ ma ηmaa takələya na má heeliyi-mε. ¹³ Caanaa mε mə nyəmna wei ɪ ka wε hatuu kancaalaya tɔ, pə tɔɔ ké ma ηmaa takələya sɪ má heeliyi-mε. Ifepiya mε, mə kəla Isayav təyɔ ma ηmaa takələya sɪ má heeliyi-mε.

¹⁴ Piya, mə nyəmá Taca təyɔ ma ηmaa takələya na má heeliyi-mε. Caanaa mε, mə nyəmá wei ɪ ka wε hatuu pə kancaalaya tɔ, pə tɔɔ ké ma ηmaa takələya na má heeliyi-mε. Ifepiya, mə wenna toma, na Isɔ Təm cakɪ mə taa, na í kəla Isayav, pə tɔɔ ké ma ηmaa-mεye takələya.

¹⁵ ɪ taa sɔli antulinya, paa mpi pə tu ké antulinya nyəm maɣamaɣa tɔ, í taa sɔli. Ye nəyɔlv sɔla antulinya, pɔntv ta sɔli Taca tətɔ. ¹⁶ Pə təna mpi pə ké antulinya nyəm təyɔlv, yulətənyv kunyuləη isayəη, na yulv naakuyv pulv na pə isəsεmle kraí tɔ, pə taya Taca kin ke pə lunaa. ¹⁷ Antulinya na pə təna mpi yəlaa naakɪ ɪ taa na pá nyuləyi tɔ pə təηna tɛm ké. Ama wei ɪ lakɪ Isɔ luyv nyəntv tɔ pɔntv cakəna tam.

Kilisiti kolontu

¹⁸ Ma piya, antulinya tɛm wɔsaa ké. ɪ tɛma nuw sɪ Kilisiti kolontu ka lu. Təv, kaɣana ɪ kolontunaa mpε pa lu paɣale ké tənyɔɔ. Pə tɔɔ ké tə nyəmnaa sɪ pə wɔsa tɛm ké. ¹⁹ Yəlaa panε pa taa ké ta nyəma na tampana se, pə tɔɔ ké pa lu tá taa. Ḿpúyú mεε, ye paa ké tá nyəma, pa taa lu tá taa se. Ama pa lu ta taa ké sɪ pə hólí teu sɪ pa taa nəyɔlv taa ké tá nyəη na tampana.

²⁰ Ye mε ɪε Feesuyv Nəηηtv wei Kilisiti tisa paa mə taa wei ɪ tɔɔ tɔ ɪnəyi í hikaa, na mpv pə yelina mə təna í nyəmá tampana. ²¹ Ye mpv pə taya isu í tá nyɪ tampana təyɔ ma ηmaa-mε sɪ má heeliyi-mε. Ama isu í nyəma-yε, na í nyəmá tətɔ sɪ pəpətv natəli tə fεi tampana taa tɔ pə tɔɔ ké.

²² Aweyεle pəpətv ɪε? Wei ɪ yəyətəyi təfoo sɪ Yesu tá ké Kilisiti tɔ pɔntv nté pəpətv. Na ɪnəyələ Kilisiti kolontu. Pɔntv kpeηna Taca na ɪ Pəyaya ké na í kisi. ²³ Ḿpúyú mεε, ye wei í kisa Pəyaya, pɔntv kisa Taca tətəyɔ. Na ye wei í nyəmá Pəyaya, pɔntv nyəmá Taca tətəyɔ.

²⁴ Pə tɔɔ ké í ká la kookalɪ na í təkɪ təm nti ɪ nu hatuu kancaalaya təyɔ mə taa ké teu. Ye ɪ təkə wenti í nu kancaalaya təyɔ mə taa ɪε mə na Pəyaya na Taca í ká kpenti na í caya mpv.

²⁵ Kilisiti təma sɪ ɪ ká ha-tuyv mpi təyɔle weesuyv ηkv kaa té tɔ.

²⁶ Mpa pa pεekəyi sɪ pá puyusi-mε tɔ, pa tɔɔ ké ma ηmaa-mεye tənε ɪnɪ sɪ má heeliyi-mε.

²⁷ Ye mε ɪε Kilisiti tisa ɪ Feesuyv ke mə tɔɔ ké. Na ɪ Feesuyv wεv mə kin tɔ nəyɔlv ɪ nəkəyi-mεye natələyi hólúyú tətɔ. Feesuyv hóləyənə-mεye pə təna na tampana ke kv seɣesəyi, kv seɣesəyi pəpətv. Pə tɔɔ ɪε í təη Feesuyv kvseɣesətv na mə na Kilisiti í kpenti mpv.

²⁸ Nn ma piya, mə na Kilisiti í kpenti na í caya mpv, na tu tv-ɪ naani ké waatv wei ɪ ka lu tɔ, tə kaa kuu fεεle ke ɪ isentaa ké kuyəηkv ɪ ká kɔɔ tɔ. ²⁹ ɪ nyəmá teu sɪ siyisuyv ke Kilisiti ná təηəyi, mpv tətəyɔ í ká nyɪ sɪ yəlaa təna mpa pa təηəyi siyisuyv tɔ pa ké Isɔ piya ké.

3

Isɔ piya

¹ ɪ nyəni isəna mpi Taca sɔla-tv tɔ ɪ paasaa ké na í sɔli-tv na halɪ pá yaa-tv sɪ ɪ piya, na tɔ tu ké ɪ piya nsəyi. ɪ tá ná mpi pə tɔɔ antulinya nyəma ta nyɪ-tv təyɔle. Pa taa nyɪ Isɔ təyɔ pa ta nyɪ tá. ² Ma taapalaa, kaɣana tə ké Isɔ piya ké, ɪε pə ta kulita isəna tu tɛ na tɛ wεε tɔ pə tɔɔ

takeelee na pécó. Paa na mpv tə nyemá si Kilisiti kəŋ na í lu tə tu nəɣəsəna-í kέ, mpi tə tu ná í weetu. ³ Yəlaa təna mpa pa tɛlɛɣi Kilisiti ke mpv tə pá tayanəɣi pa təɣi na pá lá kɔpama isu Yesu Kilisiti keu kɔpan tə.

⁴ Yəlaa təna mpa pa laki isayatu tə Iso kəsəsutu ke pa kpeesəɣəna. Pə taya pulv, isayatu lapv kəna kəsəsutu kpeesənav. ⁵ Na í nyemá teu si Yesu Kilisiti kəmaɣa si í ləsəɣi yəlaa isayatu na í lə. I maɣamaya í feina isayatu ke paa pəcə. ⁶ Pə təw kέ ye í na wei pa kpentaa, pə cəpa pɔntv na isayatu lapv kέ. Ama ye wei í wee na í təŋna isayatu lapv, í ta na Yesu na í ta tu nyəmí-í.

⁷ Ma piya í taa yele na nəɣəlv puɣusi-mɛ. Ye wei í təŋəɣi tampana, pɔntv maɣamaya kέ tampana tv kέ isu Yesu Kilisiti. ⁸ Ye wei í wee na í təŋna isayatu lapv, dləɣv tənna pɔntv. Pə taya pulv dləɣv lapəna isayatu ke hatuu kancaalaya. Pə maɣamaya pə təw təkpeem kέ Iso Pəɣaya kəma si ka wakələɣi dləɣv təma tənəŋnaŋ.

⁹ Wei í kέ Iso pəɣaya tə pə cəpa-í na isayatu lapv kέ. Pə taya pulv, í ta ke sətə tətə, í təma weesuyv tv ke pəsuyv kέ. Na Iso kele í Caa, dlɛ í kaa pəsi na í təŋna isayatu lapv. ¹⁰ Í naa mpi pə yeki na pá nyəŋ Iso piya na dləɣv nyənsi təɣəlv. Wei u təŋəɣi tampana yaa u sələɣi í yulvɣəntələ tə í ta ke Iso pəɣaya.

Təma səlvyv təm

¹¹ Nti í nuwa hatuu kancaalaya təɣələ si tə sələɣi tá təma. ¹² Pə fei si tə la isu Kayini ka lapv tə, í ka kέ Isayav nyəŋ kέ na í kú í neu. Na pepe təw kέ í tu kv-í tə? I neu lakaya kusiyisim na iní í lakaya isayam tə pə təw kέ.

¹³ Apalaa mɛ, ye antulinya yəlaa taa kpaana-mɛ, tələ tə taa la-mɛɣe piti. ¹⁴ Tə nyemá si tə lu təsətɛ kέ na tə svv weesuyv təhikile. Tə səlɔla ta yulvɣəntələnaa təɣə tə nyemá mpv. Wei u sələɣi í lelɔ tə í we səm taa kέ, í ta luta. ¹⁵ Yulv wei í taa kpaana í yulvɣəntələ tə í kέ yulvkvlv kέ, na mə nyemá si yulvkvlv feina weesuyv ŋku kv tɛŋ tə. ¹⁶ Tá təw kέ Yesu Kilisiti lə í weesuyv. Mpi tá nyemá si yulv səlɔla í lelɔ təɣələ. Ye mpv pə wee kέ si taa lə tá weesiv ke ta təɣəntələnaa təw. ¹⁷ Ye yulv wɛna kele, dlɛna í ná pə caala í yulvɣəntələ na í ta toosi í təm si pulv, wɛentv iní í pəsəɣi na í tə si í səlɔla Iso kele? ¹⁸ Ma piya tə taa makí nəəsi taa kέ yem kέ tá təma səlvyv təm. Ama tá lakasi í hóləɣi tətə si tə səlɔla təma na tampana.

Iso naani tvɣv

¹⁹ Mpi pu yele na tə nyi si tampana ke tə təŋəɣi təɣələ. Pu yele na tə wɛɛna naani kέ Iso isentaa. ²⁰ Ye pə heeliɣi-tvɣv hatuu tá lotu taa si tə fei teu, tə nyemá si Iso kəla tá lotu taa nyəntv tənaya təw na í nyemá pə təna təpai. ²¹ Ma taapalaa pə təw kέ ye pə ta heeli-tvɣv natələɣi hatuu tá lotu taa, tə kaa nya Iso isentaa kele paa pəcə. ²² Tə təŋəɣi í kvheelitu na tə laki mpi í caa tə pə təw kέ í ha-tvɣv pə təna mpi tə sələməɣi-í tə. ²³ Nti í tv-tv təɣələ í Pəɣaya Yesu Kilisiti təm mvyv na si tə sələɣi ta təma isu Kilisiti tv-tv si tə laki tə. ²⁴ Ye wei í təŋəɣi Iso kəsəsutu pɔntv kpentəna Iso kέ na Iso we pɔntv waalı. Iso ha-tvɣv í Feesuyv təɣə tə nyemá si Iso we tá waalı.

4

Iso na Satanu pa feesiv fajav

¹ Ma taapalaa, nyente yəlaa mpa si Iso Feesuyv tii mpe pa təw tə í taa mvyi pa təna pa təm ke yem. I tɛɛ pa waalı na í ná si feesuyv ŋku kv kέ Iso nyəŋkv yaa ŋku. Pə taya pulv, Iso kvɣəɣətutv tɛləsəlaa pəpətvnaa kvpiŋ yana na antulinya. ² Isəna í ká nyəna si Iso Feesuyv nyəma təɣəlv, ye wei í təŋ si Yesu Kilisiti pəsa yulv na tampana dlɛ Iso Feesuyv tv nté. ³ Ama wei u tisiɣi si Yesu pəsa yulv na tampana tə Iso Feesuyv fei í kvŋ. Kilisiti kolontv nyəŋkv tv nté pɔntv. I ká nuwa si í ká kəw tə, í təma kəntɛ ke antulinya taa.

⁴ Ama ma piya mɛ mə kέ Iso nyəma kέ na í kəla Iso kvɣəɣətutv tɛləsəlaa pəpətvnaa. Pə taya pulv, Feesuyv ŋku kv we mə kvŋ tə kv kəla feesuyv ŋku kv we antulinya nyəma kvŋ tə. ⁵ Antulinya yəɣətaya ke pa yəɣətəɣi, na antulinya nyəma nukí pa təm ke pa kέ antulinya nyəma tə pə təw. ⁶ Ama tá dlɛ, Iso tənna tá. Na wei í nyemá Iso tə iní í nukəna tá təm, wei í ta

ke Iso nyeh tɔ u nukɪ tɔ tɔm. Mpi pu yele na tɔ nyeh tampana Feesuyu na feesuyu ŋku ku tolisiyi yɛlaa tɔɔle.

Iso ke sɔɔlɔyɔ

⁷Ma taapalaa, i yele na tɔ sɔɔlɔyi tɔma, pɔ taya pulɔ Iso kin ke sɔɔlɔyɔ lunaa. Na wei i sɔɔlɔyi i yulɔtɔɔntɔle tɔɔle Iso pɔyaya na pɔntu nyɛmɔ Iso kɛ. ⁸Ama wei u sɔɔlɔyi i yulɔtɔɔntɔle tɔ, pɔntu ta nyɪ Iso. Pɔ taya pulɔ Iso nɔ kɛ sɔɔlɔyɔ tɔ se. ⁹Iso tilina i Pɔyaya ikpamle ke antulinya taa si tɔ nɔ weesuyu ke ka tɔɔ. Tɔɔ, mpi Iso hulɛnaa si i sɔɔla-tu tɔɔle. ¹⁰Na isɛna pɔ hulaa si sɔɔlɔyɔ tɔm tɔkpem tɔɔle timpɪ tɔ tɔ sɔɔli Iso na inɪ i sɔɔli-tu na i tili i Pɔyaya si pɔ husɪ tɔ isayatu ke ka tɔɔ tɔ.

¹¹Ma taapalaa, Iso nɔ tɔ kisi-tuyɔ mpɔyɔle sɔɔlɔyɔ, ile pɔ wee kɛ si tɔ tɔtɔ taa sɔɔlɔyi mɔpɔyɔ tɔ tɔma. ¹²Nɔɔɔɔ ta keesita Iso se. Ama ye tɔ sɔɔlɔyi tɔ tɔma, Iso we tɔ waali kɛ na i sɔɔlɔyɔ naa tɔ kin tɔkelekele.

¹³Iso ha-tuyɔ i Feesuyu tɔɔ tɔ nyɛmɔ si tɔ kpɛntɛna-i na i we tɔ waali. ¹⁴Tɔ nana ta isɛle kɛ na tɔ heeliyi tɔfoo si Taca tila i Pɔyaya si kɔ la antulinya Yatɔ. ¹⁵Ye wei i yɔɔtɔyi si Yesu kɛ Iso Pɔyalɔ, Iso we i waali kɛ na pɔntu kpɛntɛna-i. ¹⁶Sɔɔlɔyɔ mpi Iso sɔɔla-tu tɔ tɔ nyɛma-wɪ, na tɔ tɛma-wɪ na tɔ taa.

Iso kɛ sɔɔlɔyɔ tu kɛ, ile ye wei i sɔɔlɔyi i lelu, pɔntu nyɛmɔ Iso na Iso we i waali. ¹⁷Mpi pɔ hɔlɔyɪ si ta tɔma sɔɔlɔyɔ tu feɪ pɔ yɔɔtɔ tɔɔle si tɔ kaa nyana pulɔyɔ paa pɔcɔyɔ Iso huɔle nɪtɛ tɔ wule. Pɔ taya pulɔ, isɛna Yesu Kilisiti tɔma antulinya taa tɔ mɔpɔyɔ tɔ tɔma. ¹⁸Sɔɔntu sɔɔlɔyɔ ta ke sɔɔlɔyɔ. Ama sɔɔlɔyɔ mpi pɔ kɛ tampana nyɛm tɔ pɔ yasɔyi sɔɔntu kɛ. Pɔ tɔ kɛ sɔɔntu sɔɔlɔyɔ ta ke sɔɔlɔyɔ kɔpɔŋku nakɔli. Pɔ taya pulɔ, salɛka kɔŋna na sɔɔntu.

¹⁹Ye tɔ, Iso laalɛna-tuyɔ sɔɔlɔyɔ ilɛna taa sɔɔli-i. ²⁰Ye nɔɔɔɔ nɔɔyɔ taa luwa si: Ma sɔɔla Iso. Ama ye i yulɔtɔɔntɔle, u sɔɔlɔyi ilɛ, pɔntu kɛ pɔpɔtɔ kɛ. Ye i ta sɔɔli i yulɔtɔɔntɔle wei i naaki tɔ isɛnaya i kɔ sɔɔli Iso wei u naaki tɔ? ²¹Kusɛsutu nti Kilisiti tu-tu tɔɔle si: Pɔ wee si ye wei i sɔɔla Iso, pɔntu i sɔɔli i yulɔtɔɔntɔle tɔtɔyɔ.

5

Ta kɔlɔyɔ ke antulinya

¹Yulɔ wei i tɛma i taa si Yesu keɛ Kilisiti tɔ, pɔntu kɛna Iso pɔyaya, na ye wei i sɔɔla piya caa, pɔntu sɔɔla piya tɔtɔyɔ. ²Tɔ sɔɔlɔyɔ Iso na tɔ laki i kusɛsutu tɔɔ tɔ nyɛmɔ si tɔ sɔɔla i piya. ³Tɔ tɔŋyɔ Iso kusɛsutu tɔɔ pɔ hɔlɔyɪ si tɔ sɔɔla Iso. Na Iso kusɛsutu ta kɔli-tuyɔ kate. ⁴Pɔ taya pulɔ tɔ paa Iso pɔyaya ŋka kɔ pɔsɔyi na kɔ kɔli antulinya kɛ. Tɔ tɛma Iso na ta taa tɔɔ tɔ kɔla antulinya. ⁵Awe pɔsɔyɛna na i kɔli antulinya, ye pɔ taya wei i tɛŋ i taa si: Yesu keɛ Iso Pɔyalɔ tɔ i paasi?

Kilisiti tɔ tampana hulɔyɔ

⁶Yesu Kilisiti keɛ wei i kɔmna lom na calɛm tɔ. Pɔ taya lom tike ke i kɔmnaa, ama na calɛm tɔtɔyɔ. Na Feesuyu lɛsɔyɛna seliya si mɔpɔyɔ pɔ wee. Pɔ taya pulɔ Feesuyu kɛna tampana tu. ⁷Seliya nyɛm we tɔm tooso kɛ. ⁸Feesuyu na lom na calɛm, na pɔ tɛna pɔ tooso isɛntɔ u kpɛsɔyɛna tɔma. ⁹Ye yɛlaa lɛsɔyi seliya tɔ mɔyɪ. Tɔɔ, Iso nyeh nɔ kɔla yɛlaa nyɛma tɔcayacaya. Iso seliya keɛ wei i lɛsa i Pɔyaya tɔ tɔ. ¹⁰Pɔ tɔ kɛ wei i tɛŋ Iso Pɔyaya na i taa tɔ pɔntu cɛkɛna seliya inɛyɛ hatuu i taa. Ama ye wei u tɛŋ i taa na Iso, pɔntu yaa Iso kɛ pɔpɔtɔ kɛ. Pɔ taya pulɔ tɔɔ, i ta mɔ seliya wei Iso lɛsa i Pɔyaya tɔ tɔ. ¹¹Na seliya wei Iso lɛsɔyi tɔɔle si: I ha-tuyɔ weesuyu ŋku ku tɛŋ tɔ, na i Pɔyaya cɛlɛna-tuyɔ-ku. ¹²Ye wei i kpɛntɛna Pɔyaya, i hika weesuyu kɔnɛ inɛyɪ. Na wei i ta kpɛntɛna Iso Pɔyaya tɔ pɔntu kaa na-ku.

Weesuyu ŋku ku tɛŋ tɔ kv tɔm

¹³Ma ŋmaa takɔlaya na mɔ heeli-mɛyɛ mɔpɔyɔ si mɛ mɔpɔ i tɛma mɔ taa na Iso Pɔyaya tɔ i hika weesuyu ŋku ku tɛŋ tɔɔ. ¹⁴Tɔ nyɛmɔ si ye tɔ sɛlɛmɔyi Iso kɛ mpi pɔ kɛ i luɔyɔ nyɛm tɔ,

ı nukı tɔɔ kɛ tá naani tɔɔ sɔsɔm kɛ ı tɔɔ. ¹⁵ ɪsɛna mpi tɔ nyɛm sɪ ye tɔ sɛlɛmɛyɪ-ı pulv ı nukı tɔ, mpv tɔtɔyɔ tɔ nyɛmá sɪ ı ha-a-tuyv mpi tɔ sɛlɛmɛyɪ-ı tɔ.

¹⁶ Ye nɔyɔlv nawa ı taapalv na í lakı ısayatv nti tu kɛɲna sɛm tɔ, pɔ wɛɛ sɪ pɔntv í sɛlɛmɛna ı taapalv na ɪsɔ kɛ, na ɪsɔ ha-ı weesuyv. ɪsayatv nti tu kɛɲna sɛm tɔyɔ ma tɔɲ. ɪsayatv nti tɔ kɛɲna sɛm tɔ pɔ taya tɛlɛ tɔ tɔɔ kɛ ma tɔɲ sɪ í sɛlɛmɛna. ¹⁷ Pɔ tɛna mpi pɔ ta siyisi tɔ pɔ kɛ ısayatv kɛ. Ama ısayatv lentɛnaa wɛɛ na tu kɛɲna sɛm.

¹⁸ Tɔ nyɛmá sɪ ɪsɔ pɔyaya nakɛlı ka kaa wɛɛ na ká tɔɲna ısayatv lapv. Pɔ taya pulv, ɪsɔ pɔyaya kentina ı tɔɔ, na ɪsayav kaa kpaya pulvuyv ı tɔɔ.

¹⁹ Tɔ nyɛmá sɪ ɪsɔ tɛnna-tv, na ɪsayav niɲ taa kɛ antulinya tɛna ná wɛɛ.

²⁰ Tɔ nyɛmá sɪ ɪsɔ Pɔyaya kɛma na ká lá na tɔ hii layatv sɪ tɔ nyı tampana ɪsɔ. Na ta na-ı na ı Pɔyaya Yesu Kilisiti tɔ kpɛntaa na tɔ wɛɛ mpv. ɪnɔyɔlɛ tampana ɪsɔ, ınɔyɔlɛ weesuyv ɲku ku tɛɲ tɔ.

²¹ Ma piya, í la laakalı na tuɲ.

TAKƏLAYA NAALE NYƏŇKA ŇKA YOHAAŇI NMAAWA TƏ Kutuluŭtu

Takəlaya kanə ka taa ilə ņmaalu ha ı təyi hətə kə si səsə. ı tasəyi ı takəlaya kallaa kə apalutu si pa təŋ tampana na səlvu. ı kpaaləyi İso seelaa si pa la laakali na pəpətu seyesəlaa. İlena í təki ı takəlaya na seetu.

İsəna pa faya Yohaani II takəlaya tə:

Tampana təŋuŋu na səlvu, 1-6

Laakali lapu na seyesəlaa pəpətuŋaa, 7-11

Seetu, 12-13

Seetu

¹ Səsə ma, má ņmaakəna takəlaya kanəye alv wei nyá İso ləsaa tə, na nyá piya mpa ma səlāa na tampana tə. Pə taya ma tike ma sələna-me, ama pa təna mpa pa nyəmə tampana tə pa səla-meye. ² Pə taya pulv tə, tampana kə tə təkāa na anəyi tu təki tam.

³ Tacaa İso na Tacaa ını ı Pəyalv Yesu Kilisiti pá húlí-tuŋu pəelee na suulu na pá ha-tuŋu alaafəya na pəcə tə hiki kucəŋ ıneye tampana na səlvu pə taa.

Tampana na səlvu pə təm

⁴ Ma lanje huluma səsəm kə timpı ma nawa nyá piya taa lensı təka tampana ısu Tacaa tu-tu si tə təki tə. ⁵ Ma wiikina-ŋ alv nyá, si tə səlī tá təmaya. İle pə taya kusəsutu kufatv natəli tə tə kə ma ņmaaki. Ama nti pə su-tuŋu tuu kancaalaya təgəle. ⁶ İso kusəsutu təkuvu nté səlvu təŋuŋu, na kusəsutu nti pə su-meye hatuu kancaalaya təgəle si í wəena səlvu.

⁷ Pəpətuŋaa payale yana antulinya kə, paa caa pá nu si Yesu Kilisiti pəsa yulv tətəŋeləŋ kə tampana. Yulv wei u caa í nu mpv tə pəntv kə pəpətu kə, na ınəgəle Kilisiti kolontu. ⁸ Mpv tə í la laakali na mə ti, í taa yele na mə təmlə kawaya le. Pu te na pə feli-meye kupantv kə səsəm.

⁹ Ye wei í ņmaana Kilisiti seyesuŋu tə si kv ta maya-i, pəntv na İso pa fayaa kə. Ama ye wei ı təŋa Kilisiti seyesuŋu, pəntv krentəna Tacaa na ı Pəyalv kə. ¹⁰ Ye nəgəlv kəma na pə tá kə seyesuŋu kəneye ı seyesəyi, í taa tee pəntv waalı si í svv mə təyaya, na paa seetu mayamaya í taa se-e. ¹¹ Pə taya pulv, ye wei ı se-e pə we ısu í na pəntv pa pəela nəgə kə ısayatv təma nna ı laki tə a taa kə.

Tənyaya nyəntv na seetu

¹² Təm nti ma wəna si ma heeliyi-me tə tə təwa, ilə ma nyuləyi si maa kə mə təye na má heeli-meye-ti na nəgə na pə ha-tuŋu lanjhuləmlə səsəle. Ma kaa ņmaa-təyi kuŋmaa kə takəlaya taa na ņmaalaya.

¹³ Nyá kəgə wei İso ləsaa tətə tə, ı piya seeki-ŋ.

TAKĒLAYA TOOSO NYĒŊKA ŊKA YOHAAANI NMAAWA TŌ Kutubutu

Apalaa mpa pa yaa si Kayusi na Temetiyusi tɔɔ Yohaani ŋmaa i takɔlaya kanɛ. Ama tɔ ta nyi pa tɔm ke teu. Nti Yohaani yɔɔta pa tɔɔ tɔɔle si pa tɔŋ tampana taa. Ilena i keesɔyi-tuyɔ apalɔ wei pa yaa si Tiyotɔlefi tɔ i tɔm si i kɛ isayav.

Isɔna pa faɔa Yohaani III takɔlaya tɔ:

Yohaani lɔsɔyi Kayusi aseeta, 1-8

Tiyotɔlefi tɔntɛ isayale, 9-10

Temetiyusi tɔntɛ kɔpantɛ, 11-12

Sɛɛtu, 13-15

Sɛɛtu

¹ Sɔsɔ mɔ, ma ŋmaakɔna takɔlaya kanɛye ma yulɔ kɔpan Kayusi. Ma sɔɔla-ŋ sɔsɔm kɛ.

² Ma taapalɔ kɔpan, ma koolee ntɛ si n cayaana nyɔ ti, na pɔ ha-ŋ tɔnyɔ taa alaafɔya isu nyɔ lɔsaya wɛv alaafɔya tɔ. ³ Ta taapalaa tala cɛnɛ ilena pɔ heeli-m si n tɔka tampana kɛ pɔ tu fei, isu tuu lɔŋ n ka tu tɔkɔyɔ-ye tɔ, ilena ma lanɛ hɔlɔm sɔsɔm. ⁴ Isu ma nukɔyɔ si ma piya tɔŋɔyi tampana tɔ pɔ wɛ-m leleŋ kɛ pɔ tu fei.

Kayusi kɔpantu

⁵ Ma taapalɔ kɔpan, paasɛnav mpi n paasɛna tɔ taapalaa halɛna pɔ kɔpɛna muɔlaa mayamaya tɔ n kɛ yulɔ kɔpan kɛ. ⁶ Yɔlaa pane pa pɔyɔla nyɔ sɔɔlɔyɔ tɔm ke Yesu sɛɛlaa tɛna isɛntaa. Hai, ma wiikina-ŋ si n nyɛni Isɔ na n sɛna-wɛye pa mpaav tɔm taa. ⁷ Kilisiti tɔmlɛ lapɔ tɔ kɛ pa tu mpaav, pa ta tisi si mpa pa ta nyi Isɔ tɔ pɔ sɛna-wɛ. ⁸ Pɔ muɔna Kilisiti tɔŋlaa ta taa tɔkɔna yɔlaa isu pane inɔ pa takanaa, na tɔ tɔ-wɛye niŋ ke tampana tɔmlɛ nte pa laki tɔ tɔ taa.

Tiyotɔlefi na Temetiyusi pa tɔm

⁹ Ma ŋmaa Yesu sɛɛlaa kɔpɔkɔle ke takiliya tɔnyɔv, na Tiyotɔlefi wei i pɛɛkɔyi si pa nyɛnɔyi- i pa sɔsɔ tɔ i kisi si inɔ i kaa mu ma tɔm. ¹⁰ Pɔ tɔ kɛ ye ma kɔma na mɔ kɔ maa kuli isayatɔm na pɔpɔtɔ tɔm nti i suu-tɔ tɔ tɔ na i nu. I ta yeɛ i nyɛŋ inɔ se. Ta taapalaa mpa pa kɔŋ tɛna tɔ u muɔv-wɛ. Halɛna ye mpa pa caaki si pa mu-wɛ, i kalɔyɔna-wɛye na i nyaasi-wɛ na Yesu sɛɛlaa kɔpɔkɔle taa tɔyɔnyɔ.

¹¹ Ma taapalɔ kɔpan, taa keena isayalatɔ. Ama keena kɔpantu latɔ na n laki. Isɔ tɛna kɔpantu latɔ. Ye wei u laki kɔpantu, pɔntɔ ta nyi Isɔ kɛ paa pɔcɔyɔ.

¹² Yɔlaa tɛna pɔyɔlɔyi Temetiyusi kɔpantu kɛ, na i tampana mayamaya nɔ lɔsɔyi i nyulɔyɔ tɔtɔ. Inɔyi tɔ tɔtɔ tɔ kuliyi kahuka ke i kɔpantu tɔɔ, na n nyɛmɔ teu si taa yɔɔta nti, mɔpɔyɔ pɔ wɛɛ.

Tɔnaya sɛɛtu

¹³ Tɔm nti ma wɛna si ma heeliyi-ŋ tɔ tɔ tɔwaya, ilɛ ma kaa nɔki na mɔ ŋmaa-tɔyi kɔŋmaa ke takɔlaya taa na ŋmaalaya. ¹⁴ Ama ma nyulɔyi si maa kɔɔ na mɔ na-ŋ nɔɔnɔ na tɔ caya na tɔ yɔyɔti.

¹⁵ Isɔ i ha-ŋ alaafɔya, nyɔ taapalaa sɛɛki-ŋ.

Sɛɛ paa ta taapalɔ wei.

TAKĒLAYA NKA YUTI NMAAWA TŌ Kutulutu

Yuti takēlaya ta siyisina yulv yaa kpekāle natēli. Isō sēelaa tēnaya pə krentaa. Ie mpa pa seyēsəyi pəpətv seyēsəŋ təyō Yuti yookina i takēlaya taa. I huləyi si mpe inī paa tēsəna kē isu ləŋ nyəma, na isətaa tillaa mpa pa kula Isō tō na ilē i təyənī-we tō.

Isəna pa fayā Yuti takēlaya tō:

Kutulutu na sēetv, 1-2

Pəpətv seyēsəlaa na pa hūnāv təm, 3-16

Tampāna tēŋlaa i təkī pa taa tēm ke teu, 17-23

Isō kuləm na ta waasulv Yesu pa samtv, 24-25

Sēetv

¹ Maya Saaki neu Yuti, Yesu Kilisiti təmle tv.

Má ŋmaana takēlaya kanēye mpa Tācaa Isō yaawa na í səlī-we, na Yesu Kilisiti ná tōka-we tō.

² Isō í hulī-mēye suulu, na í ha-mēye alaafəya, na í tv-mēye tēma səluyv na pə tō səsəm.

Seyēsəlaa pəpətvnaa

(Piyē II 2:1-17)

³ Ma taapalaa, ma lūpa teu si nyūyv yavv təm nti tē kē tá tēna tá təm tō pə təm ke má ŋmaa-mē. Kēna pə caalī-m si má ŋmaa-mēye takēlaya kanē na má səsī-mēye apalvtv na í yoo Isəsēele nte Isō ha təm kuləm tō kē kprakaa ke mpa i ti tō pə yoo. ⁴ Pə taya pulv tō, yēlaa asayaa napēli mpa pa suwa tēkev kē ta taa tō, mpe pa kēena tá Isō pēele təm na pá kusəyēna pa asilima taa tōntē təm nyūyv, na pá kisiyi Yesu Kilisiti wei i tike təkōŋ i ke Tācaa na ta Səsō tō. Pa tēma kpaaluyv ke Isō Təm takēlaya taa kē hatuu ləŋ ke pa təm kuyv.

⁵ Paa na í ka tēma-təyi nyəm təkpatāa tō, pə wēe si má tasa-mēye lentī tōsuyv ke isəna Tācaa yapa Iseyeli yēlaa ke Icipiti taa na pə waalī í kv mpa pa ta tēmī-i na pa taa tō. ⁶ I tōsī si isətaa tillaa mpa pa laŋa ta hēena pəsuyv ŋku pə ha-we si pa lakəna, na pá kulī na pá yelev pa mayamaya pa lona tō, Isō hōka-wēye alukpala ke tam tō, na í su-wēye atē səkpetuyv taa, na í tēŋna kuyaku səsəv. Kv wule ke i ká tv-wēye saləka. ⁷ I tōsī si Sətəm na Kōmō na acalē nna a cōna-ye tō a yēlaa lakaya kē isu isətaa tillaa panē. Pa lakaya asilima kulapvtv kē. Pa tēŋaya pa tēŋəŋ konyuləŋ isayan wei i fei lapv tō. Ie kōkō tam nyəŋka ntē pa saləka, na mpi pə lapa-wēye mpv tō pə kpaala paa wei kē tēkelekele.

⁸ Yēlaa mpa pa suwa tēkev kē ŋpūyō mə hēkv tō mpv pə mayamaya ke pēle pa laki. Pa toosee nna pa toosiyi na pá tēŋəyi mpv na pá laki tō anī a tūsəyēna-we na pá wakələyi pa ti, na pá footiyi Isō səsəntv, na pá tvvki isətaa teeli nyəma. ⁹ Isətaa tillu səsō Misēli ta la mpv. Moisi sēpa na Misēli na dləyōv pá hēŋī-i na pá yooki tō, Misēli ta kuli nəyō na í kv dləyōv təm na kutuyv. Ama i tōma-i kē si: Tācaa ká nana-ŋ. ¹⁰ Yēlaa panē, mpi pa ta nyi tō mpəyi pa tvvki. Na mpi pa nyēmá yem kē pa ti isu taalē wontu mayamaya nyəŋuyv tō, mpi pə kuyvna-we təkpatāa. ¹¹ Pa təm wē waiyo kē. Kayini ikpate ke pa tēŋəyi, na pəyōlaya tō kē pa tolisa pa ti isu Palaam lapv tō. Isəna mpi Kolee ná kpeesəna Moisi tō ŋpūyō pa lapa, ilena pá wakəlī tēnaŋŋ. ¹² Ye pa wē mə təyənāsī tətəyōle, tusuyv wēna, na tēnaya pa pəsəyēna pa acima na fēele tu fei-wē, hiliŋ haana. Pa wēe kē isu tev piluyuu na heelim kusī-kv tō, na isu tūŋ wei paa pə tala i luluyv u luləyi tō, na isu tūŋ wei pa kpesəna i lila na í wulī yem təwōkōkō tō. ¹³ Pa kulapvtv luləsəyi fēele fei tēma ke pa kiŋ kē isu tēŋku hula pááná nyəna tōkuyv kvhulaŋ tō. Pa wēe kē isu isətulvŋāsī kukpesāsī. Isō tēma-wēye pa tēcayale caav ke səkpetiile anaam taa kē.

¹⁴ Atam saali kuleluyu naatosompəɣəlaya nyəŋ nté Henəki, na ɪni ɪ ka nana yəlaa panɛ pa təm ke hatuu ləŋ na í yəɣəti si: ɪ tu ŋkpaŋŋ na í nu. Tacaa ká kəɔ na ɪ ká kpeŋna ɪ ɪsətaa tillaa nanŋ nyəma ɪsu iyisi naanɔwa, ¹⁵ si ɪ huɔkəna yəlaa tənaya təm. ɪ ká ku asayaa təna mpa pa kpeesəna ɪsə na pá lá təma asayee ane a təna tə, na ɪsayatəm nti kawalasɪ nyəma mpa paa see nəɣəlv tə pa tu-ɪ tə pa təm. ¹⁶ Yəlaa panɛ, tam ké pa kəntəɣi na pá kaləɣi. Pa maɣamaɣa pa kɔnyuləŋ ke pa təŋəɣi. Kalampaani təm ke pa yəɣətəɣi, na mpa pa kin kawaaɣa wɛɛ təɣə pa taləɣi.

Kantəkaya kuyeeŋ taa təma

¹⁷ Ama ma taapalaa mɛ, mu təɔsi nti Tacaa Yesu Kilisiti tillaa heela-mɛɣe tuu ləŋ tə. ¹⁸ Pa heela-mɛɣe si: Tampana təɔ, kuyeeŋ kɔteesəŋ taa, yəlaa ká lu mpa pa təŋəɣi pa kɔnyuləŋ ɪsayəŋ tə, na paa wəŋ-mɛ. ¹⁹ Mpe pa yelina na fayav kəŋ, pa yulwɛɛtu ŋmakələna-wɛ, pə taya ɪsə Feesuyu. ²⁰ Ama ma taapalaa mɛ, mu səɔsi toŋ ke mə ɪsə sɛɛv kɔpam nanŋ nyəm taa ké tam. ɪ sələməna ɪsə Feesuyu Nanŋtu pəsuyv, ²¹ na í səŋ ɪsə səɔluyv təm taa ké tam na í taŋaa si Tacaa Yesu Kilisiti í ha-mɛɣe weesuyv ŋku ku tɛŋ təɣə ɪ kɔpantv təɔ.

²² Sika nyəma təm í la-mɛɣe pətəətɛɛ. ²³ ɪ hə-wɛ na í ləsi kəkə taa na í ya pa nyəəŋ. Lɛlaa təm í la-mɛɣe pətəətɛ tətə na səɣəntv. Ama pə kpaɣav pa wontu nti pa yulwɛɛtu asilima taanaa tə í taa tokina.

ɪsə sam

²⁴ ɪsə pəsəɣi na í te-mɛɣe təhotile təna taa, na í la na í səŋ ɪ ɪsɛntaa na í fɛina kawalaya, na laŋhələmlɛ kuyi-mɛ. ²⁵ Ta Yatv ɪsə wei ɪni ɪ tike ɪ ké ɪsə tə ɪ teeli na ɪ səsəəntv na ɪ pəsuyv na ɪ toŋ ka wɛ ɪpúɣú, ɪlɛ pə wɛɛ ɪpúɣú saŋa taa na tam təɔ ké Tacaa Yesu Kilisiti təɔ. Ami.

KUKULUTU Kutlutsu

Kukulutu takelaya nmaalu ka we tetu nti lom cōnaa na pá yaaki-ti si Patēmōsi tō tō taa ké. Isō seev tō kunyōntōyōle ka tōyōnōna-i na í polo í cōōsi tēna. Yesu seelaa kpeka naatosompōyōlaya wei i ka we Asii tetu taa tōyō í nmaawa i takelaya. I tasa-weye apalutu si pá tōki pa taa tem na pá teelōyi. I takelaya taa tōm payale cekōnav we kate ké. Mpi tō, mpi pē hulōyi yaasinaa tōyō i nmaawa i takelaya taa isu Yesu ke pē tēna pē kancaalaya, i ké awulaa wulav, na sōsaa sōsō, inōyōle Yuta tōyōlaya, inōyōle kōtēlaa kōtulv. Pēcō inōyōle kōtaya lwōyaya. Yesu na i nyēma paa kēlōna hōvle sōsōle waatu.

Isōna pa faya kukulutu takelaya tō:

Yohaani ké Kilisiti tillu, titite 1:1-8

Yesu seelaa kpeka naatosompōyōlaya takelasi, titite 1:9-3:22

Isō na Yesu Kilisiti pa seetu, titite 4-5

Takelaya na ka kutaalētō naatosompōyōlaya, titite 6:1-8:1

Akantēē naatosompōyōlaya, titite 8:2-11

Tōm sōsō na wontu naale, titite 8:12-13:18

Yēlaa iyisi nunōwa na nule na liyiti (144000), titite 14

Isō pāáná kōpōnaa naatosompōyōlaya, titite 15-16

Papiloni hotuyu na lōyōv kpisuyu, titite 17-20

Isōtōnyōv kōfalōyōv na tetu kōfatō Yosalem kōfalv, titite 21:1-22:5

Ma kōh nōōnō, titite 22:6-21

Takelaya kanē ka hōwēē

¹ Takelaya kanē ka taa keesōyōna Yesu Kilisiti kula mpi pē tōō na í hōlí tō. Isō yelina si í hōlí i pōyalaa ke mpi pē wēē si pē kōh nōōnō tō. Kilisiti tilina i isōtaa tillu na í hōlí-tōyi i pōyalv Yohaani má. ² Na pē tēna mpi Yohaani má, ma nawa tōyō ma keesaa. Na Isō kvheelutu na tampana nna a tōō Yesu Kilisiti kulaa tōyōlō. ³ Wei i kalōyi tōm tōnē, na mpa pa tu nkpānñ ke mpi pu la cele na pē yōyōta pē tōm tō, na pá tōka nti pa nmaa cōnē tō, pōntōnaa ntē lelen nūlaa. Pē taya pōlv, mpi pē wēē si pu la mpv tō pē waatu wōsaa ké.

Yesu seelaa kpeka naatosompōyōlaya seetu

⁴ Maya Yohaani, má nmaakōna takelaya ke Yesu seelaa kpeka naatosompōyōlaya mpa mē í we Asii tetu taa tō.

Isō wei i wēē, na i ka wēē, na i ká kōō tō, í hōlí-mēyē pēēēē na í ha-mēyē alaafōya. Na feesiñ naatosompōyōlaya wei i we Isō kawulaya kumte isēntaa tō, ílé í hōlí-mēyē pēēēē na í ha-mēyē alaafōya tōtō. ⁵ Yesu Kilisiti wei i ké seliya tu kōpāñ, na pē taalōna-i sōtaa taa ké feesuyō tēcōci na i ké tetu tōō awulaa wulav tō, ílé í hōlí-mēyē pēēēē na í ha-mēyē alaafōya tōtō.

Inu i sōōlōna-tv na í sí si pē lōsi-tuyōv tá isayatu, ⁶ na i lapa-tuyōv awulumpiya si tē la i Isō wei i ké i Caa tōyō tēmle isu kōtēlaa. Yesu teeli na i pēsuyōv í wēē tam. Ami. ⁷ I nyōni, i kōhna na isōhōmōntv. Yēlaa tēna tēpai halōna pē kpentōna mpa paa tula-i pōōñ tō paa na-i. Ate piitimnaa tēna ká wii isu pa sōki. Nn, pē la mpv. Ami.

⁸ Maya Alōfa na Omēka. Tācaa Isō kawulaya tu wei i wēē, na i ka wēē, na i ká kōō tō inu i yōyōtōna tēfoō ké mpv.

Isōna pē lapa na Yohaani na Kilisiti tō

⁹ Mē taapalv Yohaani má, má na-mē tē tōkuyōv kunyōñ na tē tōkuyōv kawulaya na tē tanja suulu tō, tá na Yesu tē kpentaa tōyō. Ma lapa Isō Tōm na tampana nna a tōō Yesu kulaa tō pē waasu tōyō pa su-m Patēmōsi. Lōm cōna tetu nti tō tē taa cōnē. ¹⁰ Mōpōyōv Tācaa kvuyōv wule, Feesuyōv tēna-m. Tēnaya ma nu pē yōyōta ma waali na nōyō sōsōya isu akantēle wula taka.

11 Pa yəgətaya ké si: Nmaa takəlaya taa ké mpi n naaki tə, na ń tilina-keye Yesu seelaa kpeka naatosompəgəlaya ine: Ifeesu, Simiini, PEEKAM TIYATII, Saati, Filateləfii, Layotisee.

12 Ma pəsaa si ma naa wei i yəgətəgəna-m tə, ile má ná wula kpatəŋ ke naatosompəgəlaya wei i tə pa musa kəkəsi təgəle. 13 Na i heku taa we nəgəlv na í nəgəsəna yulv, na í suu capa kutayalv, na í ləla i həəle taa ké wula tampala. 14 I nyəəsi huluma lailai ké isu kayalv, yaa isu kponkromulvm, na i ise mvyi kəkə. 15 I nəntaaləŋ mvyi kəkə ké isu pa tukoyv nyəgəlvv kuseemvyv ke kuluku kəkə səsəŋka taa na kv hoo na pá sotiti-kv tə. Na i nəgə yvŋ kəla isu lvm kpenyuyv na pə faləyi tə. 16 I təkə i niŋ ntəgəŋ taa ké isətulŋəsı naatosompəgəlaya, na layate nte tə we ləŋ ke taa na waali tə tə lukayana i nəgə taa. I isentaa mvyi kəkə ké isu ilim sikuyv na pə nyaku isəna mpi tə. 17 Ma na-i mpv, ilena má hoti i nəəhəe tee isu sətə. Mpyúyú i təna i niŋ ntəgəŋ ke ma tə na í tə si: Taa nyá, má kəna kancaalaya tv na kantəkaya tv. 18 Ma wəna ma weesuyv. Maa səpa, ile pənente ma wəna ma weesuyv ke tam tə. Má kpilikina səm na atətvnaa təcayale ke ma niŋ taa. 19 Ye mpv tv takəlaya taa ké mpi n naa tə, paa nəəŋə nyəntv təne, paa pə waali nyəntv nti tv kə tə. 20 Isətulŋəsı naatosompəgəlaya wei n ná ma təkə ma niŋ ntəgəŋ taa, na wula kpatəŋ naatosompəgəlaya wei i tə pa musa kəkəsi tə pə hóləyi mpi təgəle. Isətulŋəsı naatosompəgəlaya nté Yesu seelaa naatosompəgəlaya isətaa tillaa, na wula kpatəŋ wei i tə pa musa kəkəsi tə ileye Yesu seelaa naatosompəgəlaya mayamaya.

2

Təm nti pa heela Ifeesu Yesu seelaa kpekəle tə

1 Nmaa takəlaya na ń heeli Ifeesu Yesu seelaa kpekəle isətaa tillu si: Má wei ma təkə isətulŋəsı naatosompəgəlaya ke ma niŋ ntəgəŋ taa, na ma təŋ wula kpatəŋ naatosompəgəlaya wei i tə pa musa kəkəsi tə i heku taa tə ma yəgətəa si: 2 Ma nyəmə pá təna mpi n lapa tə. Na ma nawa isəna n wuwa tə, na suulu wei n təkəa tə. Ma nyəmə si nn caa asayaa təm. N mayasa mpa pa yaa pa təyi tillaa, pəyele kpatəko pa ta ke pulv tə, si n naa pa waali. N nawa si pa ké pəpətvnaa ké. 3 N təya suulu na ń təgə ma konyəŋ, na paa na mpv tə n ta lə təŋ. 4 Ama kulvmtv nti ma lanje ta heəna-ŋ təgəle si, nn tasəyi-m səəlvv isu hatuu kancaalaya n ka səəlvv-m tə. 5 Təv, timpı inı n cələsa mpv tə təəsi pə tə na ń ha nyá isayətv ke siyile, na ń lá isu n lakaya tuu kancaalaya tə. Ye n ta ha nyá isayətv ke siyile maa kə nyá kiŋ na má kpesı nyá kəkə kpátóyú ke kv lonte taa. 6 Paa na mpv kulvmtv nti ma lanje heəna-ŋ təgəle si, nyá kpiisa ŋkpaŋv v tətəgə Nikolai nyəma kulapətv nti ma kpiisa ŋkpaŋv tə.

7 Ye wei i wəna ŋkpaŋŋ pəntv í tv-i teu, na í nu nti Feesuyv heeliyi Yesu seelaa kpeka tə ile.

Ye mpa pa lapa kəllaa maa ha-weyə nəgə na pá təgə Isə tvŋ taale taa weesuyv tvv pəle.

Təm nti pa heela Simiini Yesu seelaa kpekəle tə

8 Nmaa takəlaya na ń heeli Simiini Yesu seelaa kpekəle isətaa tillu si: Má wei ma ké kancaalaya tv na kantəkaya tv na ma səpa na má fe tə, ma yəgətəa si: 9 Ma nyəmə konyəməŋ wei n təyaa tə. Ma nyəmə nyá hulvməŋ tə. Paa na mpv tampəna tə isəntə n pilaa ké. Ma nyəmə isayətv nti mpa pa yaa pa təyi Yuta nyəma pəyele pa ta ke Yuta nyəma tə pa yəgətəyi nyá tə tə. Pa ké Satanı nyəma ké. 10 Taa nyana konyəŋ ŋku n ká kə na ń təgə tə. Nyəni, Iləgəv ká tv mə taa pəyale ke saləka taa si i mayasəyi-me na í ná mə waali. Na kvyeŋ naanvwa taa ké í ká təgə konyəŋ. La yuləpəŋ haləna nyá səm wule, maa te na má ha-ŋ weesuyv teeli ntenuyv.

11 Ye wei i wəna ŋkpaŋŋ pəntv í tv-i teu, na í nu nti Feesuyv heeliyi Yesu seelaa kpeka tə ile.

Ye mpa pa lapa kəllaa pa kaa na səm kvlələm.

Təm nti pa heela PEEKAM Yesu seelaa kpekəle tə

¹² Nmaa takəlaya na ń heeli Pɛekam Yesu sɛɛlaa kpekəle ɪsɔtaa tillu sɪ: Mǎ wei ma wɛna layatɛ nte tɔ wɛ lɔŋ kɛ tǎǎ na waali tɔ ma yɔɔtɔaa sɪ: ¹³ Ma nyɛmǎ timpi n wɛɛ tɔ, Satanɪ kawulaya tɔtɔɔlɛ ntɛ tɛna. N nyɔɔna-m teu tɔkɔpam, halɛna waatu wei pa kɔ ma aseeta tu kɔpɔŋ Antipasɪ kɛ mɛ tɛ timpi Satanɪ nǎ lapa ɪ tɛ tɔtɔ tɔ, n tɛma-m na nyǎ taa kɛ m̄pɔyɔ, n ta yele. ¹⁴ Ama kɔlɔmtɔ nti ma lanlɛ ta hɛɛna-ŋ tɔɔlɛ sɪ, mpa pa tɔka Palaam sɛyɛsɔyɔ tɔ pa wɛ nyǎ tɛ tɛna. Palaam ka sɛyɛsɛna Palakɪ sɪ ɪ tɔsi lɛyɛli nyɛma sɪ pǎ tɔɔ tuŋ kɔlalaam, na pǎ la asilima na pǎ pɛsɪ asayaa. ¹⁵ Na mpa pa tɔka Nikolai nyɛma sɛyɛsɔŋ tɔ pa wɛ nyǎ tɛ tɔtɔ. ¹⁶ Yele nyǎ ɪsayatɔ nti, ye pɛ taya mpɔ maa kɔɔ nɔɔnɔɔ kɛ nyǎ kin na mǎ yoona yɛlaa mpɛ na ma nɔɔ taa layatɛ.

¹⁷ Ye wei ɪ wɛna ŋkɔpɔŋ pɔntɔ ɪ tɔ-ɪ teu, na ɪ nu nti Feesuyɔ heeliyi Yesu sɛɛlaa kpekɔ tɔ ɪɛ.

Ye mpa pa lapa kɛllaa maa ha-wɛyɛ manna kɔŋmɛsɔ. Na maa ha paa pa taa wei tɔtɔɔ pɔlɛ kɔhɔlɔmɛ nte tɔ tɔɔ pa ŋmaa hɔtɛ kɔfatɛ nte nɔɔlɔ ta nyɪ tɔ ye pɛ taya pɔntɔ wei paa cɛɛ-tɛ tɔ ɪ paasi.

Tɔm nti pa heela Tiyatii Yesu sɛɛlaa kpekəle tɔ

¹⁸ Nmaa takəlaya na ń heeli Tiyatii Yesu sɛɛlaa kpekəle ɪsɔtaa tillu sɪ: Mǎ wei ma kɛ ɪsɔ Pɔyalɔ, na ma ɪsɛ mɔyɪ kɔkɔ, na ma nɔntaalɔŋ tee kɔkɔ kɛ nyɛnɔnyɛnɔ ɪsɔ nyɔɔlɔyɔ kɔsɛmɔyɔ ŋku pa sotitaa tɔ, ma yɔɔtɔaa sɪ: ¹⁹ Ma nyɛmǎ pɛ tɛna mpi n lapa tɔ, ma nyɛmǎ nyǎ sɔɔlɔyɔ tɔm na nyǎ ɪsɔ tɔɔ yuŋ tɪsuyɔ tɔm, na ɪsɛna n paasaa na ń kɔyɪ nyǎ tɔyɪ tɛmlɛ lapɔ tɔɔ, na ɪsɛna n tɔka suulu tɔ. Ma nyɛmǎ sɪ nyǎ kɔlapɔlɛ nɔɔnɔɔ nyɛntɛ kɛla tuu kancaalaya nyɛntɛ. ²⁰ Ama kɔlɔmtɔ nti ma lanlɛ ta hɛɛna-ŋ tɔɔlɛ sɪ n yɛla alɔ Cɛsɔpɛli na ɪ yɔɔtɔyɪ sɪ ɪsɔ tilina ɪnɪ sɪ ɪ yɔɔtɔyɪ, pɔyɛlɛ kɔpɛtɔkɔ. ɪ sɛyɛsɔyɪ ma pɔyalaa sɪ pǎ la asilima na pǎ tɔɔ tuŋ kɔlalaam tɔ, ɪ pilisiyi-wɛyɛ. ²¹ Ma ha-ɪ waatu sɪ ɪ ye ɪ ɪsayatɔ nti, ama ɪ caa ɪ asilima yeluyɔ. ²² Pɛ tɔɔ tɔ maa kɔpɔyɔ-ɪ na mǎ husɪ kɔnyɔntɔɔlɛ kato tɔɔ, na maa la na mpa pa lakɛna-ɪ wasɔŋkalɔtɔ tɔ pɛlɛ pǎ na kɔnyɔŋ kɛ sɔsɔm tɔtɔ. Ama ye pa yɛla asilima kɔlapɔtɔ nti pǎ na-ɪ pa lakɪ tɔ pɛ paasi. ²³ Na kɔkɔlɔtɔ ntɛ sɪ maa kɔ ɪ piya na pɛcɔ Yesu sɛɛlaa tɛna nyɪ sɪ mayalɛ wei ɪ nyɛmǎ yɔlɔ lotu taa hɔwɛɛ na ɪ kɔnyɔlɔm tɔ. Maa tɛ na mǎ fɛli paa wei kɛ ɪsɔ ɪ lapa tɔ.

²⁴ Pɛ kaasa mpa mɛ mɛ wɛ Tiyatii Yesu sɛɛlaa kpekəle taa tɛna na ɪ tǎ tɔŋ sɛyɛsɔyɔ ɪsayatɔ kɔnɛ tɔ, mɛ tǎ nyɛna mpi yɛlaa pɔnɛ pa yaa sɪ Satanɪ mukaya tɛɛ mukaya nyɛm tɔ, ma heeliyi-mɛ sɪ ma kaa tasa-mɛyɛ sɔyɛla naalɔyɪ sɔkɔyɔ. ²⁵ Ama ɪ tɔkɪ mpi ɪ wɛna tɔɔɔ teu tɔkɛm na halɛna mǎ kɔɔ. ²⁶⁻²⁸ Mpa paa la kɛllaa na pɔntɔnaa lakɪ mpi ma caaki halɛna tɛnɔyɔ tɔ, maa cɛla pɔntɔnaa kɛ pɛsɔyɔ ŋku ma Caa nǎ cɛla mǎ tɔ. Maa ha-wɛyɛ pɛsɔyɔ na pǎ ŋmakɔlɔyɪ piitɪmnaa. Na paa tiiki-wɛ na nyɔɔlɔyɔ kɔpɛtɔyɔ, na pɔntɔnaa kǎ naŋ piitɪmnaa ɪsɔ pa yɔkɔyɔ sɔyɔ nyɛm tɔ. Na maa ha-wɛyɛ tɔlɔmalɔyɔ tɔtɔ.

²⁹ Ye wei ɪ wɛna ŋkɔpɔŋ pɔntɔ ɪ tɔ-ɪ teu, na ɪ nu nti Feesuyɔ heeliyi Yesu sɛɛlaa kpekɔ tɔ ɪɛ.

3

Tɔm nti pa heela Saati Yesu sɛɛlaa kpekəle tɔ

¹ Nmaa takəlaya na ń heeli Saati Yesu sɛɛlaa kpekəle ɪsɔtaa tillu sɪ: Ma wei ma tɪ ɪsɔ feesɪŋ naatosompɔyɔlaya na ɪsɔtɔlɔŋasɪ naatosompɔyɔlaya tɔ, ma yɔɔtɔaa sɪ: Ma nyɛma pɛ tɛna mpi ń lapa tɔ. Ma nyɛmǎ teu sɪ ɪsɛntɔɔ kɛ n nyɛnɔyɪ sɪ n wɛna weesuyɔ pɔyɛlɛ n sɔpɔyɔ. ² Kɔli nyǎ naasi taa na ń la mpi pɛ kaasaa tɔ na pɛ nyɔɔ tɔŋ, pɛ taa kɔɔ na pɛ tɛɛsɪ sɔpɔ tɛnanɔnaŋ. Pɛ taya pɔlɔ, ma nawaya sɪ nyǎ kɔlapɔtɔnaa ta tɛ teu kɛ ma ɪsɔ ɪsɛntaa. ³ Sɛyɛsɔyɔ ŋku paa sɛyɛsa-ŋ tɔ tɔɔsɪ kɔ tɔɔ. Tɔɔsɪ sɪ n ka tɛma sɛyɛsɔyɔ ŋkɔyɔ nuu, tɔkɪ-kɔ na ń ye ɪsɔ nyǎ ɪsayatɔ. Ye n ta kɔli nyǎ naasi taa, ma kɔŋ-ŋ tutuyɔ kɛ ɪsɔ ŋmulɔ kɔŋyɔ tɔ, n kaa nyɪ waatu wei maa kɔɔ tɔ se. ⁴ Paa na mpɔ nyǎ yɛlaa mpa pa wɛ Saati taa tɔ pa taa lɛlaa ta pilisi pa wontu se. Wontu kɔhɔlɔmtɔ kɛ paa suu na mǎ na-wɛ tɛ tɔŋ. Pɛ taya pɔlɔ, pɛ mɔna-wɛyɛ

ńpógú. ⁵ Mpa paa la kállaa tó wontu kuhulúmtu ke ńpógú paa suu, ma kaa kv pa hëla ke weesuyu takəlaya taa. Maa yəgətí ma Caa na í isətaa tillaa pa isəntaa sí pa ké ma nyəma.

⁶ Ye wei í wena ńkrańń púntu í tó-í teu, na í nu nti Feesuyu heeliyi Yesu seelaa kpeka tó ilé.

Təm nti pa heela Filateləfii Yesu seelaa kpekəle tó

⁷ Nmaa takəlaya na ń heeli Filateləfii Yesu seelaa kpekəle isətaa tillu sí: Má wei ma we tənəńń na ma ké tampana tó, na ma təkə wulav səsə Tafiiti saafu na ma təkəyi na nəgəlu u pəsəyi tuluyó, na ma tulaa nəgəlu u pəsəyi təkuyó tó, ma yəgətíaa sí: ⁸ Ma nyəma pá tənə mpi n lapa tó. Ma nyəma sí nyá toma ta tó te, paa na mpv tó n təkə ma təm na n lapa yulúpań. Ma ha ikpate ke nyá isəntaa na nəgəlu kaa wakəli-te. ⁹ Sataní nyəma pəpətúnaa mpa pa yaa pa təyi Yuta nyəma, pəyele kpaitəko pa ta ke polo tó, maa lana-we. Maa caali-we na pá hənti-ń ate na pa se-ń. Mópógú paa nyəna sí ma səla nyá təm. ¹⁰ Isəna mpi n nuna ma nəgə taa təm sí ń təkí suulu, na tampana n təkí-í tó, ma tótó maa kenti nyá tó ké waatu wei wahala kəń í kəó sí í maγasəyi antulinya tənə taa yəlaa sí í naa tó. ¹¹ Maa kəó nəónəó yoo. Mpi n wena tó tókí-wəyi teu təkem, pəcə nəgəlu í taa kəó na í ləkí-ń nyá kəlvuyó teeli ntenuyu. ¹² Wei í lapa kəllu təgə maa la ma Isə təsəele səsəle akele, na púntu kaa tasa fituyó. Maa ńmaa í tó ké ma Isə hətə na ma Isə icate nyəntə tótó, Yosalem kufalv wei í ka luna ma Isə kíń ke isətaa na í tii tó. Na maa ńmaa púntu tó tótəgə ma hətə kufate nte pa ha-m tó.

¹³ Ye wei í wena ńkrańń púntu í tó-í teu, na í nu nti Feesuyu heeliyi Yesu seelaa kpeka tó ilé.

Təm nti pa heela Layotisee Yesu seelaa kpekəle tó

¹⁴ Nmaa takəlaya na ń heeli Layotisee Yesu seelaa kpekəle isətaa tillu sí: Má wei ma ké Ami, na má huləgəna pə tənə pə tampana ke teu na má kəna pə tənə mpi Isə ńmawa tó pə tó tó, ma yəgətíaa sí: ¹⁵ Ma nyəma pá tənə mpi ń lakí tó. Ma nyəma sí nyagale nyá, n ta niyiti pəyele n ta hań. Ma caa ké sí ye n ká niyiti, niyiti, ye n ká hań, hań. ¹⁶ Aní n ta hań pəyele n ta niyiti, na ń we tətəmləe ké mpv tó, maa tó-ń ké. ¹⁷ N faaluyó mpv sí n pilaa, sí n wena ké, n ta lan pulv tó, n ta nyí sí nyá təm we waiyo, na n ké kunyóntu kutukutu. N hulúmaa ké, na tapakpəte ke n wee, na n ké yulóm ké. ¹⁸ Pə tó ké ma tasəyi təm sí ń ya ma cəlgə wulanaa mpa kəkə tayanaa tó na ń pili. Ya tótəgə wontu kuhulúmtu na ń suu na pá waasi nyá tapakpəte fəele tó. Na ń ya tótəgə kəle na ń tó nyá íse na á kuli. ¹⁹ Pa tənə mpa ma səlaa təgə ma kaləgəna na má hań pa ńkrańń. Ye mpv seesi isəle na ń yele nyá ísayatu. ²⁰ N naa ma səńuyó nənəgə na má lakí kaafala, ye nəgəlu nu ma nəgə na í tóli nənəgə, maa suv púntu te na má na-í tó kaa nyanaya. ²¹ Mpa pa lapa kállaa maa ha-wəye mpaav na pá caya ma cəlgə ma kawulaya kumte tó ísu má lapv kəllu na má caya ma Caa kíń ke í kawulaya kumte tó tó.

²² Ye wei í wena ńkrańń púntu í tó-í teu, na í nu nti Feesuyu heeliyi Yesu seelaa kpeka tó ilé.

4

Isətənyv taa Isə Seetv

¹ Pəle pə waali pə tasa-m lapv ísu toosee taka na má ná pə tóla isətənyv taa ké nənəgə. Mópógú pə yəgətəyi na pá seeki ísu akantəle seekuyó tó. Maa tema-keye nuw ke hatuu ləń. Tənaya pə tóma-m sí: Kpa cəne na má huli-ń nti tə wee sí tu kəó tənə tə waali tó. ² Mópógú Feesuyu tənə-m kpakpaa na má ná isətaa tənaya kawulaya kumte, na nəgəlu caya tó tó. ³ Í isəntaa tee kəkə ké na pá nəgəsəna ísu liyitee pəe ke təm naale nna a cələtaa tó. Na káyáló cəna kumte na í tee kəkə na pá nəgəsəna ísu liyitee pəle kasasəńa nyəntə. ⁴ Kumlee hiu na liyiti ka cəna kumte ńté, na səsaa hiu na liyiti caya a tó, na pá suu wontu kuhulúmtu na pá tema wola nteníń. ⁵ Kumte ńté tə tee, tev nyəgəsaya ńmelev ńmelev ké, na pá yəgətəyi, na tev hulíyi krań krań. Fətəlanaa səsaa naatosompəgəlaya ná mukaya kumte isəntaa. Fətəlanaa

ƙwɛyaya ŋka paa kɔwa tɔ,
 ŋkɛyɛ pɛ nɔɔsɛna pɔ ha pɛsɔyɔ na tɔŋ
 na lɔmɔyɛsɛ na toma na samtɔ na teeli na talɔtɔ.

¹³ Na mɔ nu tɔtɔɔ ɛsɔtaa na tɛtɔ tɔɔ na tɛtɔ tɛɛ na tɛŋku taa nyɔma, na antulinya ɛnɛ ɪ taa
 nyɔm tɛna tɛpai yooki yontu si:

Yɔlaa tɛna ɪ tala na pɔ sa

wei ɪ caya kumte tɔɔ tɔ na ɪwɛyaya.

Pa teeli na pa pɛsɔyɔ ɪ wɛɛ tam.

¹⁴ Tɛnaya weesiŋ nyɔma liyiti cɔwa si: Ami. Ƙɛna sɔsaa nɔɔ hɛntɪ atɛ na pɔ sɛɛ.

6

Kɔtaalɔtɔ

¹ Pɛ waali kɛ ma na ƙwɛyaya kɔla kɔtaalɔtɔ naatosompɔɔɔɔɔɔɔɔ ɛnɛ ɪ taa kɔlɔmtɔ. Mɔpɔɔyɔ
 ma nu weesiŋ nyɔma liyiti mɛ pa taa nɔɔɔɔɔ nɔɔɔ. Pɛ lapaya ɛsu tɛv holuyɔ taka, na ɪ tɔŋ
 si: Kɔɔ. ² Ma nyɔnaya mɔv ɛɛ ma nɔ kɔpɔnɔhɔlɔmɔɔɔɔ nɛ, na wei ɪ caya ka tɔɔ tɔ ɪ tɔka tɔɔ.
 Mɔpɔɔyɔ pa ha-ɪ teeli ntenuyɔ. Ƙ kɛ kɛllɔ kɛ, na ɪ tɛɛ si ɪ tasɔyɔ kɔlɔyɔ tɔtɔ.

³ Pɛ waali kɛ ƙwɛyaya kɔla kɔtaalɔtɔ naale nyɔntɔ. Ƙɛna mɔ nu weesiŋ nyɔma mɛ pa taa
 naale nyɔŋ nɔɔ si: Kɔɔ. ⁴ Ma nyɔnaya ɛɛna mɔ nɔ kɔpɔnɔsɛɛmɔɔɔɔ luwa. Na pɔ ha ka tɔɔ
 cayaɔ kɛ pɛsɔyɔ si ɪ yoosi tɛtɔ tɔɔ yɔlaa tɛna na pɔ yoo na pɔ kɔ tɔma. Ƙɛna pɔ cɛɛ-ɪ layate
 taa layate.

⁵ Pɛ waali kɛ ƙwɛyaya kɔla kɔtaalɔtɔ tooso nyɔntɔ, na mɔ nu weesiŋ nyɔma tooso nyɔŋ
 tɔma si: Kɔɔ. Ma nyɔnaya mɔv ɛɛna mɔ nɔ kɔpɔnɔkɛɛɛɛɛɛɛɛ luwa na ka tɔɔ cayaɔ tɔka
 sanɔya kɛ ɪ niŋ taa. ⁶ Mɔpɔɔyɔ ma nuwa ɛsu nɔɔɔɔɔ nɔɔɔ taka na ka luwa weesiŋ nyɔma liyiti
 mɛ pa hɛku na kɔ tɔ si: Kɔyaku kɔlɔmɔyɔ tɛmlɛ lapɔ kɔfɛlɔyɔ nɛ tɔɔnaya pɛɛ kiloo kɔlɔm.
 Ƙɛna tɔɔnaya pɛɛ lɛŋka kɛ kiloonaa tooso kɛ kɔyaku kɔlɔmɔyɔ tɛmlɛ. Ama pɛ kɔpɔnɔ nim
 na sɔlɔm tɔ, taa kɛ pɔlɛ.

⁷ Pɛ waali kɛ ƙwɛyaya kɔla kɔtaalɔtɔ liyiti nyɔntɔ, na mɔ nu weesiŋ nyɔma liyiti nyɔŋ
 tɔma si: Kɔɔ. ⁸ Ma nyɔnaya mɔv ɛɛna mɔ nɔ kɔpɔnɔ atɔntɔɔtɛ taka luwa. Na pa yaa ɪ tɔɔ
 cayaɔ si sɛm, na wei ɪ hɔlɔyɔ sɔtaa tɛcayalɛ tɔ ɛlɛ ɪ tɛŋyɔ ɪ waali. Mɔpɔɔyɔ pa ha-wɛyɛ toma kɛ
 tɛtɔ hɔɔɔɔɔ liyiti tɔɔ kɔlɔmɔyɔ tɔɔ, si pɔ kɔ yɔlaa na layate na nyɔɔsɔ sɔsɔnsɔ na kɔtɔmɔŋ,
 na pɔ lɔ na taale wontu kɔ yɔlaa.

⁹ Pɛ waali kɛ ƙwɛyaya kɔla kɔtaalɔtɔ kakpasɔ nyɔntɔ. Mɔpɔɔyɔ ma nɔ kɔtaya tɔlate tɛɛ kɛ
 mɔ paa kɔwa tɔ pa lɔsasi. Ƙɛ Tɔm na tampana nna pa nawa na pɔ heeliyɔ-yɛ tɔ pɔ tɔɔ kɛ
 pa kɔ-wɛ. ¹⁰ Na pɔ yɔɔtɔyɔnɔ nɔɔsɔ sɔsɔnsɔ si: Taca na nɔŋ tɔ na tampana tɔ, pɔlɛ kɛ n kɔ
 huuna atɛ nyɔma, na pa kɔyɔ-tɔyɔ ɛsɔntɔ tɔ, n tɔ-wɛyɛ salɔka? ¹¹ Mɔpɔɔyɔ pa ha paa pa taa wei
 kɛ caya kɔhɔlɔm na pɔ heeli-wɛ si pɔ yɛɛ na pɔcɔ. Pɛ kaasa pɔcɔyɔ, halɔna pa taapalaa na
 pa tɛmlɛ taa akpɛlɛnaa mɔ paa kɔ ɛsu pa kɔyɔ mɛ tɔ pa nyɔyɔ kɔɔ na kɔ yoosi na pɔcɔ.

¹² Pɛ waali kɛ ƙwɛyaya kɔla naatoso nyɔntɔ. Mɔpɔɔyɔ tɛtɔ paasaa na tɔ sele teu, na ilim
 nɔɔ mɔli pilɔŋ ɛsu pa piisuyɔ pɔyɔ tɔ, na ɛsɔtɔ nɔɔ mɔli sɛɛv ɛsu calɔm. ¹³ Na ɛsɔtɔɔɔɔ
 nɔɔ lu ɛsɔtaa na si hotiyɔ atɛ ɛsu heelim ciyituyɔ fiki tɔyɔ na fikinaa akaa cɛki na ɔ hotiyɔ tɔ.
¹⁴ Na ɛsɔtɔnɔyɔ kɛɛɛ ɛsu pa kpiluyɔ takɔɔɔɔ na paa naa-kɛ tɔ. Mɔpɔɔyɔ pɛ kɔpɛsa pɔɔŋ tɔnaya ɪ
 lona taa na pɔ lɔsa tɛtɔ nti lum cɔnnaa tɔyɔ tɔ lona taa. ¹⁵ Atɛ awulaa sɔsaa na nyɔyɔ nyɔma
 nyɔyɔ nyɔma na yoolaa taa sɔsaa na apila na pɔsɔlaa na yɔlaa lɛlaa tɛna, paa yomaa paa
 kasayampiya pa sewa na pɔ ŋmɛli kɔkɔpɔmɔŋ taa na pɔɔŋ sulasi taa. ¹⁶ Na pɔ tɔŋ pɔɔŋ na
 kɔkɔpɔmɔŋ si: Ƙ kɔpɔtɔ tɔ tɔɔ, ɪ takɔ tɔ tɔɔ kɛ teu tɔkɔlakula na tɔ taa lu wei ɪ caya kumte tɔɔ tɔ
 ɪ ɛsɔntaa, na pɔ hatɔlɔna-tɔ na ƙwɛyaya pɔɔnɔ tɔtɔ. ¹⁷ Pɛ taya pɔlɔ, pa pɔɔnɔ kɔyaku sɔsɔŋku
 tapɔna. Awe pɔsɔyɔnɔ na ɪ kantɔli?

7

Iseyeli kpeka yalaa nyvyv

¹ Pəle pə waali ma ná isətaa tillaa liyiti səŋa tetu ŋkulunasi liyiti təə, na pá kpa si tənasi heelim na pá təkaa si heelimaya i taa fetete tetu na tenku na tɔyɔ nakuli ku təə. ² Na má ná isətaa tillu nəɣəlv ílé tətə, na í luna ilim təlule təə na í təkə Weesuyu tu Iso kuyusuyu. Ḿpúyú i yəɣətəna nəɣə səsəya ke isətaa tillaa liyiti wei pa ha toma si pá la tetu na tenku pə taa ke nanjanana tə si: ³ I taa lata isayatu ke tetu na tenku na tun pə təə, haləna té te tá Iso pəyalaa tokun taa ké yusuyu na pəcó. ⁴ Ḿpúyú pa heela-m mpa pa tokun taa pa yusa Iso kuyusum tə pa nyuyv. Pa we yulunyəəŋ iyisi nunowa na iyisi nule na liyiti (144000) ke Iseyeli nyəma kpeka təna taa. ⁵ Yulunyəəŋ iyisi naanowa na naaleye (12000) pá yusa Yuta kpekəle taa. Luperi kpekəle taa ké iyisi naanowa na naale (12000). Katı nyənte ké iyisi naanowa na naale (12000). ⁶ Asee nyənte ké iyisi naanowa na naale (12000). Nefətali nyənte ké iyisi naanowa na naale (12000). Manasee nyənte ké iyisi naanowa na naale (12000). ⁷ Simiyəŋ nyənte ké iyisi naanowa na naale (12000). Lefii nyənte ké iyisi naanowa na naale (12000). Isakaa nyənte ké iyisi naanowa na naale (12000). ⁸ Sapuləŋ nyənte ké iyisi naanowa na naale (12000). Yosəefv nyənte ké iyisi naanowa na naale (12000). Pencamee nyənte ké iyisi naanowa na naale (12000).

Yalaa tuutuuma taa tuutuuma

⁹ Pə waali ma nyənaya tətə, ilena má ná yəlaa kupin, nəɣəlv kaa pəsi na í kala pa təna mpa paa we pə taa tə. Katenasi təna taa na kpeka təna taa na piitim təna taa na nsəma təna taa yəlaa ka wenna. Na pá səŋa kumte na lwayaya pa isentaa, na pá suu capanaa kuhuluma na pá təkə pacuntu ke pa nin taa. ¹⁰ Na pá yəɣətəyənə nəəsi səsənsi si: Ta Iso wei i caya kumte təə tə í na lwayaya pa yapəna tá nyəəŋ. ¹¹ Isətaa tillaa təna ná səŋaa na pá cəəna kumte na səsaa na weesiŋ nyəma liyiti inı. Ḿpúyú pa hənta ate tənənənə na pá sée Iso. ¹² Na pá təŋ si: Ḿpúyú pə wee. Tá Iso tənna talətu, na teeli, na ləmayasəe, na nyana təmlə sēv, na samtı, na pəsuyv, na toma ke tam təə. Ami. ¹³ Tənaya səsaa mpe pa taa nəɣəlv pəsa-m si: Yəlaa mpa pa suu capanaa kuhuluma tə pa ké mpa na leyə pa lunaa? ¹⁴ Ilena má cə-i si: Ma cə nyə nyəmna. Ḿpúyú i heela-m si: Mpa paa nawa kunyəŋ səsəv ŋku təɣəle. Pa cəta pa capanaa ké na pá huləsi-weye lwayaya caləm taa. ¹⁵ Pə təə ké pa səŋa Iso kumte tee na pá lakı i təyaya taa ké təmlə ke tam təə. Wei i caya ḿpúyú kumte təə tə i ká caya pa kin na í kentiyi pa təə. ¹⁶ Nyəɣəsi yaa lukətu kaa tasa-weye kpa. Ilim kaa nyaya-we, hanaya nakəli ka kaa tasa-weye lapv. ¹⁷ Pə taya pulv, lwayaya ŋka ka we kumte hekv tə ŋke kaa tiikiyiina-we, na kaa pukina-weye weesuyv lvm sēlaa kin. Na Iso ká husı pa isələm təna təpaipai.

8

Kvtaalətu naatosompəɣəlaya nyəntv

¹ lwayaya kəma na ká kəəli kvtaalətu naatosompəɣəlaya nyəntv ilena pə su isətaa təketekeke haləna pə polo isı kaləfu hekv taa ké mpv. ² Pə waali ké ma ná isətaa tillaa naatosompəɣəlaya mpa pa səŋəxi Iso isentaa tə. Ḿpúyú pa cela-weye akantee naatsumpəɣəlaya. ³ Tənaya isətaa tillu nəɣəlv ná kəma na í səŋ kətaya təlate na í təkə i nin taa ké wəla cofolo wei i taa pa wəki tulaalv tə. Ḿpúyú pa cela-i tulaalv ké səsəm si í kpenna Iso yəlaa sələmuyv na í lá kətaya ke kətaya təlate nte pa lapəna wəla na té we kumte isentaa tə tə təə. ⁴ Isətaa tillu wei i səŋa Iso isentaa na í təkə tulaalv na í wəki tə tulaalv inı i nyəəsi na Iso yəlaa sələmutv pə kpentaa ké na pə kpaaki. ⁵ Pə waali ké isətaa tillu kpaaya tulaalvnaa cofolo inı na í haa kətaya təlate təə ké mamala ke i ləpam na í məŋna na í pəti-i tetu təə. Ḿpúyú tev suv hola ke kpaŋ kpaŋ, na pə yəɣətəyi yem yem, na tev nyəɣəsəxi ŋməlev ŋməlev, na tetu náá sele.

Akantee hulvyv

səsəntu tooso inε, kəkə na nyəsı na asimti mpi pə lukayana krayanəη nəsı tə, pə ku yəlaa tintika tooso taa tintiyile kulomtəle. ¹⁹ Pə taya pulv tə, krayanəη nəsı taa na ı susi taa ké ı apalvtu ka wεε. ı susi nəγəsəna tuma kə. Si wεna nyəη na nyəη inəγi si lakəna yəlaa kε isayatu.

²⁰ Paa na mpv, yəlaa mpa pə kaasaa tə, pa təna mpa wahalanaa səsaa panε pa ta ku tə, pa ta yeke pa mayamaya pa niη kulupumnaa. Pa ta yeke aləγaa na tuη wei pa lupəna wula na nyəγəlvγv kuhulvmvγv na nyəγəlvγv kvseemvγv na pεε tə na tuη kila kε laav. Pəyele pə tənaya mpv pu naa, pu nukı, pu təη. ²¹ Na yəlaa mpa pə yela mpv tə pa ta yeke pa nyəη inı se isı, yvlvkule na topotopo təma na asilima na pa ηmuləm.

10

Isətaa tillu na takəlaya səkpelaya

¹ Pə waalı ké ma ná isətaa tillu təη tv ləlv na í luna isətaa na í tii, na pulvpu isı isəηmvtvγv nyala ı tə na kayalv cəna ı nyvγv. ı isəntaa wε ké isı ilim na ı nəəhεε isı kəkə nsəma səsəna kulvγv tə. ² ı ka təkə ı niη taa ké takiliya na ká hεtaa, na í su ı ntəγəη nəəhəle kε tenku tə na ı mpətəη nyəntε kε tetv tə. ³ ı lena í má kapuka na nəγə səsəγa isı təγəlaya wiikuγv tə. ı tēma mpyúyú ka mapv lena tev hola naatosompəγəlaya inı í cəna hola. ⁴ Pə tēma yəγətaya kε mpv lena má tayanı ma ti si ma ηmaaki. Mpyúyú ma nu pə yəγətəna-m na isətaa si: Nmεsı nti tev hola naatosompəγəlaya inı ı yəγətə tə, taa ηmaa.

⁵ Isətaa tillu wei maa nawa na ı səηa tenku na tetv pə tə tə, ı kpaasa ı niη ntəγəη na isə, ⁶ na í tuuna Isə wei ı wε tam tə tə, wei ı ηma isətənvγv na pə təna mpi pə wε kv taa tə, na tetv na pə təna mpi pə wε tə taa tə, na tenku na pə təna mpi pə wε ílé ı taa tə, si pə fei wule suw tətə. ⁷ Waatv wei isətaa tillu naatosompəγəlaya nyəη ká hvlı ı akantəle təγə Isə ká yoosi lapv kε mpi ı suwa na í təηəγi na í lakı na pə ηmelaa tə. ı ka tēma pə təm heeluyv kε Isə kvγəγətvtu teləsəlaa mpa pa kε ı pəyalaa tə.

⁸ Pə waalı ké yəγətvyv mpi pu tēma isətaa kε yəγətənav na má nu tə pə tasa-m si: Polo na nı mv isətaa tillu wei ı səηa tenku na tetv pə tə tə ı niη taa ké takiliya ηka ka hεta mpv tə. ⁹ Mpyúyú ma kulaa na má polo isətaa tillu kiη na má təmı-ı si: Cεle-m takiliya ηkε. Tənaya ı təma-m si: Mv-kε, na nı təγə-kε. Kaa la lelen isı tuη kε nyá nəγə taa. Ama kaa la nyəη kε nyá hiluyv taa. ¹⁰ Ma mv takiliya ηkεγε isətaa tillu niη taa lena má təγə-kε. Ka lapa lelen kε ma nəγə taa isı tuη. Ama ma kəma na má li-kε lena ká lá nyəη kε ma hiluyv taa.

¹¹ Mpyúyú pə təma-m si: Pə wεε si n ká tasa tətəγə Isə kvheelitu kpaalvγv kε yəlaa payale na piitimnaa payale na nsəma payale na awulaa səsaa payale kə. Tə kε pa nyəntv kε.

11

Seliya nyəma naale

¹ Pə tēma təγə pə cεla-m camlvγv ηku pa mayasəγəna na kv nəγəsəna isı kpatúyú tə. ı lena pə tə-m si: Kulı na nı kεεsı Isə təsεle səsəle na kataya təlate tətə, na nı kala mpa pa sεε Isə ké Isə təsεle səsəle tənε tə taa tə. ² Ama yelina tə waalı tə taası, taa mayası. Pə taya pulv tə, pa yelina kpaı nyəma kε ıcate nanη nyəntε ké si pεle pá yaya-tεγε nəəhεε kε isətvnaa nule na naale taa. ³ Maa kvsi ma təm tampana hullaa naale mpa pa suu ləyaya wontu nti tə wε isı fəletənaa taka tə na má tili. Paa kpaalı Isə kvheelitu kε kvyeη iyaya na kvyeη ηmvtvγv na nutoso (1260) inı ı taa.

⁴ Ma təm tampana hullaa naale inəγəle Olifinaa naale na fətəlanaa naale wei ı səηəγi katenə təna Caa isəntaa tə. ⁵ Ye nəγəlv kulaa si ı lakı-wεγε isayatu, kəkə lukəna pa nəsı taa ké na ká kvγi pa kolontunaa. Na mpv tətəγə pə wεε, ye wei í kuləγi si ı lakı-wεγε isayatu, ka kv-ı keke mpv. ⁶ Pa wεna pəsγv si pá kpa tev na kv taa nu pa Isə kvheelitu kpaalvγv waatv təna taa. Na pa wεna pəsγv tətə si pá la na lvm pəsi caləm, na tətə si pá naası atε na wahalanaa tənaya kotokoto ké isəna mpi pa caa tə.

⁷ Pa kəŋ na pá te nti pə heela-we tɔɔ kpaalɔyɔ ulena lumanj púyú səsəu taa wontuyɔ kuli pa tɔɔ. Na ku kəli-we na kú ku-we. ⁸ Na paa hənti mɔpúyú icate səsəle patəma taa. Tə taa tənaya pa tema pa Səsə ke səm tesika tɔɔ ké kam. Ye pə keesaa, pa yaakuyɔ si Sətəm na Icipiti tɔ, icate səsəle nteye pa wəna. ⁹ Na piitim təna na kpeka təna na nsəma təna na katenasi təna taa pə yəlaa ká nyənəyi sətəa mpeye kuyeeŋ tooso na kuyaku heku taa na pá hənta mpv. Pa kaa tisi si pá pi-we. ¹⁰ Tetu tɔɔ yəlaa təna lanle ká hee isu yəlaa pane pa səpu tɔ. Paa paa teu na pá lá təmayə kucəŋ. Pə taya pulv tɔɔ, Isə kuyəɔtutu teləsəlaa pane pa naale paa paasaa ké na pá tu ate yəlaa ke wahala. ¹¹ Kuyeeŋ inɪ i tooso na kuyaku heku taa kəma na pá tee ulena weesuyɔ feesiŋ luna isə na í suv pa taa na pá kuli. Mpa pa təna pa na-we tɔ sɔɔntu kpa-weye səsəm. ¹² Mɔpúyú pə yəɔtəna isətəa ké Isə kuyəɔtutu teləsəlaa mpe pa naale si: I kpa cəne. Tənaya pa suv pulv isu isənmuntuyɔ taa na pá kpa isə, na pa kolontunaa tənə-weye nyənuyɔ ke mpv. ¹³ Təne inəyi kpakpaa ke tetu suv seluyɔ ke səsəm, ulena icate səsəle həɔləŋ naanɔwa taa lenku kutulun hoti, na pá kú yəlaa iyisi naatosompəɔlaja (7000) ke tetu seluyɔ mpv tɔ. Sɔɔntu kpa yəlaa leləa ke səsəm, ulena pá suv isətəa Isə ké teeli hav.

¹⁴ Wahala naale nyəŋ teewayale. Ama tooso nyəŋ ká kəna nəŋə.

Akantəle naatosompəɔlaja nyənte hvlɔyɔ

¹⁵ Mɔpúyú isətəa tillu naatosompəɔlaja nyəŋ hula i akantəle. Uləna pá yəɔtəna isətəa na toŋ si: Pənəntaa Tacaa na i Mesii paa təkəna tetu tɔɔ ké kawulaya, na tam tɔɔ ké paa təkə-ke. ¹⁶ Tənaya səsaa hiu na liyiti wei i caya kumlee tɔɔ ké Isə isəntaa tɔ i kulaa, na í hənti ate na pá sɛ Isə si:

¹⁷ Tacaa Isə kawulaya tu,
nyá wəna, na nyaa wəna.
Nyana təmle ke isəna n lapv
na nyá toŋ səsəŋ tɔ.

Na isəna n suv kawulaya tɔɔ tɔ.

¹⁸ Piitimnaa mukaya pááná ke səsəm.

Pənəntaa kele pə talaa si nyaa huli nyá pááná.

Sətəa hɔnəv tala mpv.

Pənəntaa kele pə talaa si n feli nyá pəyalaa

Isə kuyəɔtutu teləsəlaa ke pa fətə.

Na n feli nyá nyəma təna mpa pa nyaŋna-ŋ tɔ.

Paa səsaa paa piya.

Na pənəntaa kele pə tala n wakəli mpa

pa wakələyi tetu tɔ.

¹⁹ Mɔpúyú Isə təsele səsəle ke isətənyɔ taa tulaa, na nəsəi pɛeluyɔ atakaa naaki. Tənaya teu nyəɔsaa, na pá yəɔti, na teu holi, na tetu sele, na təmpɛ hotiyi səsəm səsəm.

12

Alv na Tvɔm səsə pa təm

¹ Mɔpúyú kəkəle səsə nəɔləv i lapa hatuu isətəa. Alv nəɔləv i takəna ilim ke i tɔɔ isu pa takuyɔv puuyɔ tɔ, na isətu náa we i nəhe tee, na pá luv isətəlvnasɪ naanɔwa na naaleye ntenuyɔ na pá te i nyuyv. ² I ka puwaya tətəyotəyɔ na í wɔsa lɔlvɔv, na lɔlvɔv konyəntəyɔle na pə wɔsasi kpa-i na í suv kapusi mapv.

³ Tənaya kəkəle lelv ná tasa lapv tətəyɔ isətəa. Tvɔm səsə wei i sɛwa isu kəkə tɔ i luwa, i nyəŋ we naatosompəɔlaja na i həŋ ke naanɔwa, na ntenin tema paa i nyuyv ŋku ku tɔɔ.

⁴ Mɔpúyú i paala isətəa ké isətəlvnasɪ tintika tooso taa kuləmtəle na i suka na í pɛti tetu tɔɔ. Uləna í səŋ alv isəntaa si ilé í lolɪ i pəyaya na inɪ i li. ⁵ Apaləpəyaya ŋka kaa tiiki piitimnaa təna na nyəɔləvɔv kɔpátuyú təyɔ alv inɪ i lulaa. Uləna pá kpaana i pəyaya na pá pona-keye Isə na i

kumte pə kinj. ⁶ Ilena alv náá se na í polo wɔlaya tetu taa. Iso ka tayana-ɪ tɛcayale ke tənaya si í caya na pá tɔɔ-ɪ kuyeyɪ iyaya na kuyeyɪ ŋmɔnɔyɔ na nutoso (1260) taa.

⁷ Ḿpúyú yooú kɔla isɔtaa. Misɛɛli na ɪ isɔtaa tillaa na tum na ílé ɪ isɔtaa tillaa pa yookina na tɛma. ⁸ Ama Misɛɛli-wɛ pa kɛla tum na pá tɔyɔnɪ ɪ na ɪ isɔtaa tillaa ke isɔtaa. ⁹ Na pá peti tum sɔsɔ yaa Satani wei ɪ puɔyusiɔi antulinya tɛna tɔ. I na ɪ isɔtaa tillaa ke pa kɔpɛntaa na pá peti atɛ.

¹⁰ Ḿpúyú ma nu pə yɔyɔtɛna isɔtaa na toŋ toŋ si: Pəntaa pə tala Iso í waasi. Pəntaa ké Iso ká hólí ɪ kawulaya toŋ. Na pəntaa ké ɪ Mesii ká hólí ílé ɪ pəsuyɔ. Pə taya pulv tɔɔ, tá taapalaa tɔm suulu wei ɪ ka sɛŋaya tá Iso isentaa na í suuki-weyɛ tɔm ke tam tɔ pa lɔsa-ɪ isɔtaa na pá peti. ¹¹ Iwəyaya caləm toŋ tɔɔ, na tampana tɔm nti pa kpaalaya tɔ tɔ toŋ tɔɔ pa kɛla-ɪ. Paa hawa pa weesiŋ ké si ye səm səm. ¹² Pə tɔɔ ile isɔtɔnuyɔ na ku taa nyɔma me í paa teu. Ama atɛ na tɛŋku pə tɔm wɛnna waiyɔ. Mpi tɔ, Iɔyɔv sɔsɔ luna isɔtaa na í tii mɔ cɔlɔ na í haɔa pááná ke teu, ile pə taya pulv tɔɔ, ɪ nyəamá si ɪ wɔle wɔsaa.

¹³ Tum kɔma na í ná si pa pɛta-ɪ atɛ, ilena í suu alv wei ɪ ka lula apalvɔpəyaya tɔ ɪ waali ké seu. ¹⁴ Ḿpúyú pə nyɔsa alv ke hɛkɛle sɔsɔ kɛŋ naale si í kɔli hɔntv na í tala ɪ tɛcayale ke wɔlaya tetu taa. Tənaya paa tɔɔ-ɪ puɔi tooso na pənaya hɔyɔlvuyɔ taa, na tum kaa keesi-ɪ. ¹⁵ Tənaya tum tɔ lum na ɪ nɔyɔ na pə lá isɔ pəyɔ sɔsɔyaya ke alv inɪ ɪ waali si lum hola í kpaɔa-ɪ. ¹⁶ Ama tetu waasa alv inɪ, tetu haa nɔyɔ na tɔ li lum mpi tum ka tɔna ɪ nɔyɔ ke mpv tɔ. ¹⁷ Ḿpúyú tum mv alv na pááná ke sɔsəm, na í polo na í yooona alv piya nsi pə yelaa tɔ. Mɔyɛɛle pa tɛna mpa pa tɛŋyɔ Iso kɔheelitu na pá tɔka teu ke tampana nna a tɔɔ Yesu kulaa tɔ. ¹⁸ Ilena í polo ɪ sɛŋ tɛŋku nɔyɔ tɔɔ.

13

Wontu naale tɔm

¹ Ḿpúyú ma na wontuyɔ nakvli na ku lukəna tɛŋku taa. Ku hɛŋ wɛ naanvwa na ku nyɔɔŋ ke naatosompəyɔlaya. Na nteninɪ tema paa ku hɛlvuyɔ ŋku ku tɔɔ. Na pá ŋmaa ku nyɔɔŋ tɔɔ ké hɛtɛ nte tɔ tɔvki Iso tɔ. ² Wontuyɔ ŋku ma na mpv tɔ ku nɔyɔsəna kprou ké, na ku nɔɔhɛɛ ná nɔyɔsəna wontuyɔ ŋku pa yaa si wusi tɔ ku nyəna, ku nɔyɔ isɔ tɔyɔlaya nyəŋka. Ḿpúyú tum sɔsɔ ha-kuyɔ ɪ toma na ɪ kawulaya kumte na ɪ pəsuyɔ sɔsɔŋku. ³ Wontuyɔ ŋku ku nyɔɔŋ taa lɛŋku caya ké isɔ pu ku-kuyɔ isayakuyɔ. Ama timpi pu ku-kuyɔ isayakuyɔ ke mpv tɔ pə waawa. Ḿpúyú antulinya tɛna puɔula wontuyɔ ŋku na pá wɛ ku waali. ⁴ Tənaya yɛlaa tɛna suu tum sɔsɔ ke sɛɛv ke ɪ hav ɪ pəsuyɔ ke wontuyɔ tɔ pə tɔɔ. Na pa sɛɛkaya wontuyɔ tɔtɔ na pá faaləyɔ si: Wontuyɔ kɔnɛ ku taka wɛɛ kɛɛ? N ke awe na nyá na-ku í sɛŋ na í yoo?

⁵ Ḿpúyú pə ha wontuyɔ ke mpaav na kú yɔyɔtɛ kalampaani tɔm na ku tvv Iso. Na pá ha-kuyɔ pəsuyɔ si ku paasi na kú lá isɔtɔnaa nule na naale taa. ⁶ Tənaya ku suu Iso ké footuyɔ, na ku yaa ɪ hɛtɛ na timpi ɪ wɛɛ tɔ na pa tɛna mpa pa wɛ isɔtaa tɔ na ku tvv. ⁷ Na pá ha-kuyɔ mpa si ku yooona Iso yɛlaa na kú kəli-wɛ. Na pá ha-kuyɔ pəsuyɔ si ku kpiliki kɔpɛka tɛna na piitim tɛna na nsəma tɛna yɛlaa na katenasi tɛna yɛlaa. ⁸ Atɛ yɛlaa tɛna ká sɛɛna-ku. Mpa pa hɛla pa ta ŋmaa Iwəyaya ŋka pa kuwa tɔ ka weesuyɔ takəlaya taa ké tuu antulinya kancaalaya tɔ mɔpɛ paa sɛɛna-ku.

⁹ Ye wei ɪ ké tɔm nɔlv pɔntv í nu. ¹⁰ Ye pə tv yɔlv wei ké hatuu ɪ tananɪ tɛɛ si paa təkɪ-ɪ saləka, isɔ pa tɔka-ɪ saləka inɪ, pu saaləyɔ. Na ye pə tv wei ileyɛ hatuu ɪ tananɪ tɛɛ si paa kv-ɪ na layatɛ, isɔ pa kv-ɪ na-tɛ, pu saaləyɔ. Pə tɔɔ ké Iso yɛlaa ka təkɪ suulu na pá tv Iso ké naani ké ḿpúyú tam.

¹¹ Ḿpúyú ma ná wontuyɔ lɛŋku na ku luna tetu tɛɛ. Ku hɛŋ wɛ naale na í nɔyɔsəna iwəyaya hɛŋ, na ku yɔyɔtaya isɔ tum sɔsɔ. ¹² Ku lapəna kancaalaya wontuyɔ pəsuyɔ tənaya kule ku isentaa. Na ku caalayaa tetu na tɔ tɔɔ yɛlaa si pá sɛɛ kancaalaya wontuyɔ ŋku pu kuwa isayakuyɔ na pə waa tɔ. ¹³ Ḿpúyú wontuyɔ naale nyəŋku kɔnɛ ku lapa piti tɛma sɔsɔna. Haləna ku lakaya na kəkə lukəna isɔtaa na ká tiiki atɛyɛ yɛlaa tɛna isentaa. ¹⁴ Pə ha-kuyɔ

mpaav si kó la piti tēma nnaya kancaalaya wontuyu isentaa tō, ku tolisa atē yēlaa ké na-ye. Ku heelaya atē yēlaa si pá lu wontuyu ŋku layate hikaa na paa na mpv ku wena ku weesuyu tō ku leesuyv. ¹⁵ Ilena pá há wontuyu naale nyēŋku ŋkuyv pásuyv si ku woso weesuyu feesiŋ ké kancaalaya wontuyu leesuyv tō, na leesuyv ŋku ku yōgōtēgi, na kó pási na kó kó pa tēna mpa paa seeki-ku tō. ¹⁶ Mpróyú wontuyu ŋku ku caala yēlaa tēna tēpai, piya na sōsaa na apila na konyōntūnaa na yomaa na kasayampiya, si paa yvsi paa wei i niŋ ntōgōŋ taa na i tokuyu taa. ¹⁷ Ye pa ta yvsi wei ké kuyvsum pāne, pūntv u pásēgi na í ya yaa í pēeti pulv. Kuyvsum mpāgēle wontuyu ŋku ku hēte, yaa kōkalētū nti tō hólógi si ku hēte tō.

¹⁸ Lēmayasēe tēhulle nté cāne. Ye wei i wena layatu pūntv pásēgi na í cēkēna wontuyu ŋku ku kōkalētū, pē taya pulv tō, kōkalētū nti tō lu yulv hēte ké. Kōkalētū ntōgēle nasētoso na nutoso na naatoso (666).

14

Mpa pa nyōŋ pā yapa tō pa yontu yoou

¹ Mpróyú ma nyēnaya, ilēna má ná Iwēyaya na ká sēŋa Siyōŋ puyv tō, na yēlaa iyisi nunōwa na iyisi nule na liyiti (144000) wē ka cōlō, na pá ŋmaa pa tokuŋ taa ké kana ka Caa pa hēla. ² Tēnaya ma nu pē yōgōtēna isōtaa na pē la yuŋ isu lōm kpeŋuyv na pá falēgi sōsōm tō, isu tēv holuyūuna tōŋ tō pē taka. Pē yōgōtaya na má nukū tō, pē nēgēsēna ké isu saŋku mataa kulōyūv pa saŋkōnaa mapv na pá wiiki isēna tō. ³ Na yēlaa iyisi iyisi inu i sēŋa mpróyú kumte na weesiŋ nyēma liyiti na sōsaa pa isentaa na pá yooki Isōseēle yontu kofatv. Yēlaa iyisi nunōwa na iyisi nule na liyiti (144000) wei pa yapa tētū tō tō i paasi, nōgōlv fēi wei i pásēgi na í nyi yontu tēne tō yoou tō.

⁴ Mpe inu pa ta pilisi pa ti na alaa, pa caya mpróyú tēvōŋ. Paa timpixi Iwēyaya puki, pa tēgēgi-kēgē. Pē yapa-wēgē yēlaa hēkv taa ké si pē caalōgēna-wēgē Isō na Iwēyaya ké hav. ⁵ Pa ta nuna pa nōsi na pōpōtiya, pa fēina taali nōgōlv.

Isōtaa tillaa tooso tēm

⁶ Mpróyú ma na isōtaa tillu lēlv na í kulōgi hōntv ké hatuu isōtaa. I wena Laapaali Kōpaŋ tam tō nyōŋ nōgōlv si i kaasēgi atē yēlaa na piitimnaa tēna taa yēlaa na kpeka tēna na nsēma tēna na yēlaa tēna. ⁷ I yōgōtayaŋa nōgō sōsōga si: I nyana Isō na í tv-i teeli. Pē taya pulv tō, pēnente pē talaa ké si í hōvna yēlaa ké tēm. Wei i lapa isōtōnyv na tētū na tēŋku na hila tō í sēe inu.

⁸ Tēnaya isōtaa tillu naale nyōŋ ná luwa kancaalaya nyōŋ waali na í tōŋ si: I tu hotaa, Papiloni sōsō tu hotaa. Inu i nyōsēna piitim tēna yēlaa ké i sulōm, i asilima sōsōna anu a sulōm.

⁹ Isōtaa tillaa naale inu i waali ké tooso nyōŋ luwa na í yōgōtēgēna nōgō sōsōga si: Ye wei í sēe wontuyu ŋku na ku leesuyv na í tō ku kuyvsum ké i tokuyu taa yaa i niŋ taa tō, ¹⁰ pūntv mayamaya ká tē na í nyō Isō sulōm, i pááná sōsōna nyēm mpi i pēla i pááná kōpv taa na pá tá pala pē taa ké pulv tō. I ká ná kaŋkaŋsi ké kōkō na asimti pē taa ké isōtaa tillaa naŋŋ nyēma na Iwēyaya pa isentaa. ¹¹ Na kōkō ŋka ka taa pa naa mpróyú kaŋkaŋsi tō tam tō ké ka nyōsi kulōgēna isō. Mpa pa sēe wontuyu ŋku na ku leesuyv na pa yvsa-wē na ku hēte kuyvsum tō, mpróyú pu wēe tam tō, hēesuyv fēi.

¹² Pē tō ké Isō yēlaa mpa pa tēgēgi i kōheelitu na pá nukēna Yesu ké teu tō pē wēe si pá tōki suulu.

¹³ Mpróyú ma nuwa pē tōma-m na isōtaa si: Nmaa takōlaya taa si pē kpayav pēnentaa tō mpa pa sēki Tacaā tēmle taa tōgōle leleŋ nulaa. Ilena Feesuyv tō si: Nn, tampana ké, pa tōma tōŋ nyēna wena pa lapa tō, pē tala pa hēsi. Pē taya pulv, kōpantv nti pa lakaya tō nti tō tēŋgēna-wē.

Kōmtv tate

¹⁴ Ma nyēnaa tōtō ilē ma ná isōŋmōntuyv kōhōlvōmuyv nté, na nōgōlv caya ku tō, na pūntv nōgēsēna yulv, na wōla ntenuyu tema i nyōyv, na i niŋ taa ké lemse lōŋ nyōŋ. ¹⁵ Mpróyú isōtaa

tillu lelu luna Iso taseele səsəəle taa na í yəgətəna wei i caya isənmuntuyu təə tə na nəgə səsəgə si: Kpaya nyá lemse na í kó, kumtu talaa ké. Tetu puwa tə, kumtu talaa ké. ¹⁶ Tənaɣa wei i caya isənmuntuyu təə tə i tu i lemse ké tetu təə, ɪlena pə kú tetu təə.

¹⁷ Na isətaa tillu lelu náá luna isətənyu taa Iso taseele səsəəle taa na ílé i təkə lemse ləŋ nyəŋ tətə.

¹⁸ M̀p̀yú isətaa tillu lelu wei ílé i wəna pəsuyu ke kəkə təə tə i luna kətaya təlate na í kəə. ɪlena í yəgətəna isətaa tillu wei i təkə lemse ləŋ nyəŋ tə na nəgə səsəgə si: Kpaya nyá lemse na í kóólí tetu təə lesəŋ tukun, i puwaya. ¹⁹ Tənaɣa isətaa tillu tu i lemse na í kóólí tetu təə lesəŋ tukun, na í pətí-i Iso pááná səsəəna lesəŋ tənyaasəle taa. ²⁰ ɪlena pá nyaasi lesəŋ ke ɪcate waali ké tənyaasəle taa, na caləmyu luna tənyaasəle təna na kv kpe kpokpokpo na pə polo ɪsu kiloməetələnna n̄m̄nyu na nuwəwa (300), na pə luma ɪsu m̄etəli kvl̄m̄ na həgəlyu.

15

Kantəkaya naasvyu

¹ M̀p̀yú ma ná isətənyu taa ké kəkələ nəgəlv ílé tətə. I təəwaya na i təm we ha. Isətaa tillaa naatosompəgəlaya təkəna kənaasənam ke təm naatosompəgəlaya. M̀p̀yú pə t̄esəgəna naasənav ɪle pə t̄ema. Na kantəkaya nyəntu tən̄eɣe Iso ná tu yekina m̀p̀yú i pááná.

² M̀p̀yú ma ná tin̄ pə ɪsu ten̄ku, na í na kəkə pə sitaa. Na má ná tətəgə m̄pa paa kəla wontuyu na kv l̄esuyu na ŋku kv kəkəlv̄ntu nté kv hət̄e tə. Pa səŋa tin̄ wei i pə m̄p̄v̄ ɪsu ten̄ku tə i nəgə, na pá təkə san̄kvn̄aa m̄pa Iso cəla-we tə. ³ Na pá yooki Iso t̄əml̄e tu Moisi yontu na ɪwəyaya nyəntu si:

Tacaa Iso kawulaya tu,
nyá t̄ema kulap̄e t̄əv̄ we səgəntu,
na a təm we p̄iti.

Piitimnaa t̄əna t̄əpai wulav.
M̄pi n̄ suwa na í t̄əŋəɣi na í lak̄i tə,
pə siɣisaa na pə wəna tampana.

⁴ Tacaa, wei i kaa nyana-ŋ tə p̄ontu w̄e?

Awe ká kisina-ŋ teeli t̄ȳv̄?
Pə taya p̄ulv, nyá tike n̄ wəna t̄ənaŋŋ.
Piitimnaa t̄əna yəlaa ká t̄e na pá kəə,
na pá lun̄ nyá t̄e na pá s̄e-ŋ.
Pə taya p̄ulv, pə kula nyá kulap̄utv
k̄v̄p̄antv təə ké na pə hólí t̄əkeele.

⁵ Pəle pə waali ké ma ná isətaa Iso taseele səsəəle tv̄laa, na tə taa ké cokəle nte tə hólíyí si Iso w̄e tə. ⁶ M̀p̀yú isətaa tillaa naatosompəgəlaya wei i ka təkə kənaasənam təm naatosompəgəlaya ɪni tə pa lu Iso taseele səsəəle nte tə taa. Na pá suu k̄p̄on̄k̄p̄ontu ton̄ nyəntu wontu k̄v̄h̄vl̄m̄tv̄ na t̄ə m̄ȳi kəkə ke nyənənyən̄i, na pá ləla pa laŋa taa ké w̄la tampanaa.

⁷ Tənaɣa weesin̄ nyéma liyiti ɪni i taa nəgəlv̄ i cəla isətaa tillaa naatosompəgəlaya ɪn̄əɣi w̄la k̄əp̄vn̄aa ke naatosompəgəlaya, na pá suna Iso wei i w̄e tam təə tə i pááná. ⁸ M̀p̀yú Iso teeli na i toma pə nyaləna Iso taseele səsəəle t̄əkp̄əmm̄. Nəgəlv̄ ta p̄əsi na í sv̄ Iso taseele səsəəle taa, haləna isətaa tillaa yoosi kənaasənam təm naatosompəgəlaya ɪni na p̄éc.

16

Iso pááná m̄vyu təm

¹ M̀p̀yú ma nu pə yəgətəna isətaa tillaa naatosompəgəlaya na nəgə səsəgə ke Iso taseele səsəəle taa si: I polo na í p̄əli Iso pááná k̄əp̄vn̄aa naatosompəgəlaya ɪn̄əɣi at̄e.

² Tənaɣa kancaalaya nyəŋ t̄əw̄a na í p̄əli i k̄əp̄v̄ ke at̄e. ɪlena s̄əml̄a asaȳe na k̄w̄əw̄una k̄pa yəlaa m̄pa paa yusa wontuyu k̄ȳv̄s̄m̄ ke pa təə na pa s̄eekaya kv l̄esuyu tə.

³ Isətaa tillu naale nyəŋ ná pəla ɪ kəpυ ke tenku taa, ɪlena lɔm pəsɪ ɪsu yulɔ sətɔ caləm, na weesuyu nyəm mpi pu we tenku taa tɔ pə sɪ pə təna təpəpai.

⁴ Isətaa tillu tooso nyəŋ ná pəla ɪ kəpυ ke pusi səsəŋsi na seela təna taa, ɪlena pə lɔm pəsɪ caləm. ⁵ Mpróyó ma nu isətaa tillu wei ɪ nyənəxəna lɔmnaa təɔ tɔ ɪ təma sɪ: Nyá wei n we tənəŋ tɔ, nyá wenna, na nyaa wenna. N təŋa siyisuyu ke nyá huule təne tə taa ké. ⁶ Isu paa lentə Isə yəlaa na Isə kuyəxətɔtɔ teləsəlaa təxə n celəxi-wexə caləm ke pənentaa sɪ pá nyə. Mpi paa lapa tɔ mpi pə feləxəna-we. ⁷ Mpróyó ma nu pə yəxəta kətəya təlata sɪ: Mpróyó mee, Taca Isə kawuləya tɔ, tampana na siyisuyu ke n təŋəxi na ń huukəna.

⁸ Isətaa tillu liyiti nyəŋ ná pəla ɪ kəpυ ke ilim təɔ, ɪlena pə kraasi-wəxi tɔŋ sɪ pə kəkə í nyaya yəlaa. ⁹ Mpróyó hanəya paasaa na ká han yəlaa, haləna pá yaa Isə wei ɪ təkə kɔnaasənam pəne pə takanaa na ɪ pəsuyɔ tɔ ɪ hətə na pá tɔv-ɪ. Ama pa ta yele pa isayətu na pá tɔ Isə ké teeli.

¹⁰ Isətaa tillu kakpasɪ nyəŋ ná pəla ɪ kəpυ ke wontuyu ŋkɔ kɔ kawuləya kumte təɔ, ɪlena səkpətuyɔ nyala kɔ kawuləya taa, na yəlaa paasɪ na pá sɔvləxəna wɔsasɪ pə tu feɪ. ¹¹ Na pá tɔv isətaa Isə ké pa wahala na pa səmola pə təɔ. Paa na mpɔ tɔ, pa ta yele pa lakasɪ isayəsɪ.

¹² Isətaa tillu naatoso nyəŋ ná pəla ɪ kəpυ ke Ifəlatɪ pəxə səsəya taa, ɪlena ka lɔm nyəɔ na pə ha mpaav ke awulaa səsaa mpa pa lukəna tɔv kite təɔ tɔ. ¹³ Mpróyó ma ná aləyaa tooso na pá nəxəsəna saləe, na pa luna tɔm səsə na wontuyu na Isə kuyəxətɔtɔ teləsɔlɔ pəpətu pa nəəsɪ taa. ¹⁴ Aləyaa mpeyele mpa pa lakɪ piti təma tɔ. Tənaɔa aləyaa mpe pa tooso pa kulaa na pá cəxkɪ tətɔ təna awulaa səsaa təɔ sɪ pa kotiyi-wexə Isə kawuləya tɔ kuyakɔ səsəw wule yoonav təɔ.

¹⁵ Nyəni, ma kəŋ kəntə ké ɪsu ŋmulɔ. ɪle ye wei ɪ təkə ɪ wontu sɪ ye pə talaa í taa tɔe tapakpɛtɛ, ɪle pɔntɔ nté lelenɔ nulɔ. Mpi tɔ, ye pa na-ɪ mpróyó tapakpɛtɛ feele ká lapɪ-ɪ.

¹⁶ Mpróyó aləyaa mpe pa kota awulaa mpeye timpi pa yaakəna Həpəla taa sɪ Haamaketəŋ tɔ.

¹⁷ Isətaa tillu naatosompəxəlaya nyəŋ ná pəla ɪ kəpυ ke heelim təɔ, ɪlena pə yəxətəna Isə təsəele səsəle taa na kumte kinə na nəxə səsəya sɪ: Pə lapayale. ¹⁸ Mpróyó tɔv nyəxəsaa, na pə yəxətɔ, na tɔv holi, na tɔv sele səsəm. Hatuu pə ŋmav yulɔ tɔ tɔv ta selita seluyu pəne pə taka. Pəne ɪni pə kəla kpakpaa. ¹⁹ Tənaɔa pə fəya ɪcatə səsəle ke həxələŋ tooso na pə yəkɪ. Na acalee səsəna hoti tɔv təna taa. Isə təəsə Papiloni səsə təɔ, ɪlena í nyəəsɪ-ɪ ɪ kəpυ taa pááná səsəna sɔlɔm. ²⁰ Na tətɔnaa mpa lɔm ka cəənaa tɔ pá mɔkɪ yem, pa ta tasa pá keesi pəóŋ tətɔ. ²¹ Tɔv təmpɔŋ hotayana isətaa ké na í nyəkəxi yəlaa. Təmpəle kolumtəle yuŋ ka we ɪsu kiloona nule. Mpróyó yəlaa tɔv Isə ké naasuyɔ mpi təmpɛe anɪ a naasaya-we tɔ pə təɔ. Pə təya pɔlɔ, naasuyɔ mpi pəle pu kəla kpakpaa ké.

17

Wasəŋkalɪ kpitikipiti təm

¹ Isətaa tillaa naatosompəxəlaya wei ɪ ka təkə kəpɔnaa naatosompəxəlaya tɔ pa taa ləlv kəma na í yaa-m sɪ: Kəə na má hɔlɪ-ŋ saləka wei paa tɔ pusi payale həkɔ taa wasəŋkalɪ səsə tɔ. ² ɪ kinə ke atə awulaa lakəya pa asilima kulapɔtɔ, na ɪ asilima sɔlɔm ke atə yəlaa nyəəwa na pə kuyɪ-we.

³ Mpróyó Feesuyu tɛena-m ɪlena isətaa tillu pona-m wuləya tɔv taa. Tənaɔa ma ná alɔ nəxəlɔ na í cəya wontuyu kɔsɛmɔxɔ təɔ, na ɪ təɔ waasa həla nna a tɔvki Isə tɔ təwisiwisi. Wontuyu ŋkɔ kɔ nyəəŋ ka we naatosompəxəlaya ké, na kɔ həŋ ke naanɔwa. ⁴ Alɔ ɪni ɪ təxəla wontu kɔpampantɔ nti tə sɛəwa tɔ, na wontu nti tə sɛəwa təkəŋkəŋ tɔ, na ɪ tɔ wɔla na liyitee pɛe lutɔ kɔpantɔ, pə tu feɪ. Na í təkə ɪ niŋ taa ké wɔla kəpɔ na í suna acaalətu. Asilima nna ɪ ka lapa tɔ a isayətu nté. ⁵ Pa ŋmaa ɪ tokuyu taa ké hətə natəli, ama pə hɔwɛe ta tɔlɪ teu ké təyau. Sɪ, Papiloni səsə, antulinya wasəŋkalənaa na acaalətu pə too. ⁶ ɪlena má ná sɪ Isə yəlaa caləm na mpa pa lentaa sɪ pepe təɔ ké pa nuna Yesu ké teu tɔ, pɛle pa caləm kuyɪ alɔ ɪnəxi sɔlɔm nyəm.

Ma na-i, ilena pə paasi na pə la-m ha. ⁷ M'p'og'og' isətaa tillu pəasa-m si: Pepe təo kə pə laki-ŋ ha? Maa heeli-ŋ mpi alu na wontuyu ŋku ku təo i caɣaa na ku wena nyəŋ naatosompəɣalaya na həŋ naanowa tə pa h'ul'og'i mukaya tɛɛ tə. ⁸ Wontuyu ŋku n na mpv tə, ku wena weesuyu ke hatuu ləŋ kə, ama ku fei m'p'og'og' nənəo. Pə weɛ si k'ul' lu luman' puvu səsəu taa kə na k'ul' polo timpi pu tɛ ku təm tənəŋnaŋ tə. Ate yəlaa mpa pa həla pə taa ŋmaa weesuyu takəlaya taa kə hatuu antulinya kancaalaya tə, paa ná wontuyu k'one tə pu la-weɣe ha. Pə taya pulv, ku wena weesuyu ke hatuu ləŋ kə. Ama ku fei m'p'og'og' nənəo, na ku tayan' liu tətə.

⁹ Nyəm na ləmayasɛɛ pə təhulle kinj nté cəne. Nyəŋ naatosompəɣalaya in' i h'ul'og'i pulasi naatosompəɣalaya wei i təo alu in' i caɣaa təɣə. Na i h'ul'og'i tətəɣə awulaa səsaa naatosompəɣalaya. ¹⁰ Awulaa səsaa mpe pa taa kakpas' tema hotuyu. Kuləm ná weɛ, na í təŋna kawulaya təɣə. Na lelv ná ta kənta, ilɛ i kəŋ i kəo tə i caɣav kaa təo. ¹¹ Wontuyu ŋku ku wena weesuyu na ku fei m'p'og'og' nənəo tə, kulɛyɛle wulav səsə pələfei nyəŋ. Mpeɣɛle mpv na kancaalaya awulaa səsaa naatosompəɣalaya in'. Ku puki timpi pu tɛ ku təm tənəŋnaŋ təɣə.

¹² Həŋ naanowa wei n nawa tə i h'ul'og'i awulaa səsaa naanowa mpa pa ta təɣəta kawulas' tə. Ama pu ha-weɣe kawulas' toma, na pa na wontuyu ŋku pá təɣə kawulaya ke kaləfu kuləm taa. ¹³ Pa naanowa in' pa təna paa la ləmayasəle kuləmtəle na pá məŋna pa toma na pa kawulas' na pá cəla wontuyu. ¹⁴ Paa kul' na pá yona ləwəyaya, ama ləwəyaya ká kəli-we. Pə taya pulv təo, ŋkɛyɛle səsaa səsə na awulaa təna Wulav. Ka na ka nyəma mpa pa yaawa na pá ləsi na pa kə nuntaa tə paa kəli-we.

¹⁵ M'p'og'og' isətaa tillu tasa-m heeluyu si: Pusi nsi n nawa na wasaŋkali caɣa si heku tə, yəlaa na samaa na piitimnaa taa yəlaa na nsəma taa yəlaa nté mpv. ¹⁶ Həŋ naanowa wei n nawa tə na wontuyu pa taa ká kpana wasaŋkali in', na pá lɛki i wontu təna na pá ye-ɪ kpetɛ. Paa təɣə i nantv, na pá wəp'i-ɪ kəkə. ¹⁷ Pə taya pulv, ləo təna pa lotunaa taa kə h'wɛɛ si pá krenti nəɣə kuləmaya na pá laki na pá məŋna pa kawulas' təŋ na pá cəla wontuyu, na pá yoosi nti nti tə ləmayasɛɛ i ka t'wa tə, haləna ləo ka yəɣəta nti tə t' la.

¹⁸ Na alu wei n nawa mpv tə, ɪcatɛ səsəle nte tə ŋmakələɣi atɛ awulaa səsaa təɣəle.

18

Papiloni hotuyu təm

¹ Pələ pə waali kə ma ná isətaa tillu lelv na í luna isətaa na í tiiki. I wena pəsoɣv ke səsəm kə, na i teu nawa isu kəkə na pə cəo tetv təna. ² M'p'og'og' i yəɣətəna nəɣə səsaya si: I tu hotaa, Papiloni səsə tu hotaa. Pənente i pəsa alɣaa təcaɣale, na alɣaa nəɣə na pa suka, na tetv sumasi nsi paa caa tə si nəɣə na si suka təcaɣale nté təna. ³ Pə taya pulv, in' i nyəsəna piitimnaa təna yəlaa ke i suləm, i asilima səsəna an' a suləm. Na i kinj ke atɛ awulaa səsaa lakaya pa asilima kulaputv. Na atɛ payatəlaa pilina i wontu kupantv nti tə fei nyəɣəsoɣv tə.

⁴ M'p'og'og' ma nu pə yəɣətəna isətaa, ilɛ pə taya isətaa tillu in' i nəɣə. Pə təmaya si: Ma yəlaa, í se i kinj, na pə taa kəo na i isayatu taana-me, na pə kəo na pə naasəɣi na pə kpeŋna-me. ⁵ Pə taya pulv təo, i isayatu kaawaya na pə kaləsəna isətənyu, ləo təsa i lakasi isayas' təo. ⁶ I lɛɛt'i-ɪ mpi i ka lapa-me tə. I fel'i-ɪ isəna mpi i ka lapa təɣə təm naale. I suuli i kəp'v ke suləm mpi pə kəla mpi i puukaya-me təɣə təŋ ke təm naale. ⁷ I t'v-ɪ wahala na konyəŋ na pə tala isu i ka t'v'v i t'v'i teeli na í kaa wontu kupantv ke isəna mpi tə. I yəɣəta i taa si: Ma caɣaa təkə kə isu wulav, ma ta nyi leelutu, ma kaa nyi mpi pa yaa si konyəŋ tə. ⁸ Pə təo kə kunaasəm mpi pə suwa si pu naasəna tə, kuyaku kuləmnyu ke pu tii pə tənaya i təo tək'pili. Mpeɣəle kutəməŋ na səm na nyəɣəsi. Kəkə ká nyaya i təna təluka. Pə taya pulv, Taca ləo wei i lakəna-ɪ təm tə i we toma kə.

⁹ I kinj ke atɛ awulaa səsaa lakaya pa asilima kulaputv na pá nuk' i lelenj. Paa tɛ na pá ná kəkə nyaki-ɪ na nyəsəsi nsi si kuləɣi tə, ilɛ paa tul' nəsəsi ke i təo, na paa kpa pa lan' na pá wii səsəm. ¹⁰ Paa hatələna-ɪ si pə taa kəo na pá ná i wahala. Na paa tə si: Waiyo, waiyo. Pwɛ, Papiloni ɪcatɛ səsəle na təŋ nyəntɛ tənɛ, kaləfu kuləm taa kɛle pə tɛma-ŋ nyá saləka t'v'v na?

¹¹ Ate taatēlaa ná tula nōōsi ke tē tō tōtō na pá kpa pa laŋa na pá wii sōsōm. Mpi tō, nōyōlv u tasōyi pa taatēle ke yapu. ¹² Paa wōlanaa, paa nyōyōlvu kōhōlvōmōyō, paa liyitee pēē. Paa lutō, paa kponkponu ton nyōntō pōōŋ kupaŋ, paa tōō wontu kōpampantō kōsēemtō, paa nti tō sēē teu tōkēŋkēŋ tō, paa silikināa, paa taasi nsi si fēi yem yem tō, paa tuu kela na taasi kate nyōnsi, na nyōyōlvu kōsēēmōyō na nyōyōlvu maŋamāya na pōle nte pa yaa si maapōli tō. ¹³ Paa afēvnaa, paa kōkōsōm, paa tulaalō miili, paa tulaalō kōfōyōtō, paa sōlvōm, paa nim, paa mōlvōm, paa tōyōnāya pēē, paa naaŋ, paa heeŋ, paa kpaŋaŋōŋ na kēēkēnaa, paa yōmāa na yōlaa weesiŋ maŋamāya. ¹⁴ Taatēlaa mpe pa tōmā icate sōsōōle n̄tē si: Mpi pō tōna n nyūlaya tō pō saala yem. Nyā ton na nyā leleŋ tōna tō-ŋ lōm, n kaa tasa-wōyi keesuyō. ¹⁵ Taatēlaa mpa pa taata icate sōsōōle taa na pá pili tō, paa tē na pá hatōlōna-tē si pō taa kōō na pá ná tō wahala. Paa tulī nōōsi na paa kpa pa laŋa na pá wii sōsōm. ¹⁶ Paa tō si: Waiyō, icate sōsōōle tōne tō tōm wē waiyō. N̄tē tō suukayana kponkponu ton nyōntō pōōŋ kupaŋ na wontu kōpantō nti tō sēēwa tō, na wontu nti tō sēēwa tōkēŋkēŋ tō. Na n̄tē tō tōkayana wula na liyitee pēē na lutō pō tu fēi. ¹⁷ Na kalēfu kōlvōm taa kele tō apititō tēma-tēyē lōm tōyō.

Kpūlōŋ taa sōsāa sōsāa na i sōvlaa na i saalaa, na pa tōna mpa pa tōkōna tēŋku tō, pa sōŋa poolōŋ taa, ¹⁸ na pá ná tō kōkō nyōōsi. Uēna pá makī kapusi na pá tō si: Pa ta nata icate na tō tala icate sōsōōle tōne. ¹⁹ M̄pōyō pa cosa tetō na pá pōli pa nyōōŋ taa, na pá tulī nōōsi na pá kpa pa laŋa na pá wii sōsōm. Na pá makī kapusi si: Waiyō, icate sōsōōle tōne tō tōm wē waiyō. Pa tōna mpa pa wēna kpūlōŋ ke tēŋku taa tō tō ton ke pa kōlōnaa. Kalēfu kōlvōm taa kele pō tōna pō tēma-tēyē lōm tōyō.

²⁰ Tōō, isōtōnōyō nyā, pō wakōla-tē tō, paana-tē ulē. Isō yōlaa mē, na tillaa na Isō kōyōyōtōtō telōsōlaa, i paana-tē. Pō taya pōlv, isayātō nti tu lapa-mē tōyō Isō hōvna-tē.

²¹ M̄pōyō isōtaa tillō ton tō nōyōlv kpaŋa pōle sōsōōle, tō tōō wē isū namlē, na i pētī tēŋku taa. Uēna i tōŋ si: Isōtōyō paa pētī Papilōni icate sōsōōle ke tuu pō tēē na páánā sōsōōna, na pa kaa tasa-tēyē keesuyō. ²² Na pa kaa tasa nuw ke Papilōni nyā nyā taa kē san̄kōnaa na cōmōŋ na hōsi na akantēē pō tan. Pa kaa tasa nav ke tōmlē latō nōyōlvōyō tōmlē natōli tō taa. Na pa kaa tasa nuw ke namlē kpālōyō. ²³ Fōtōla kaa tasa mōyō ke nyā taa, pōcō pa kaa tasa akpaŋale ayōōla tan nuw ke nyā taa. Nyā taa taatēlaa hōtē ka yaana antulinyā taa kē lōŋ, na nyā puŋusa yōlaa tōna na nyā topotoŋō tēma pēēkōyō.

²⁴ Pa nawa Isō kōyōyōtōtō telōsōlaa na Isō yōlaa pa calēm, na pa tōna mpa pa kō tetō tōō tō pa calēm ke Papilōni taa tōyō pa tō-tēyē salōka.

19

¹ Pōle pō waali kē ma nu pō yōyōtōna nōōsi sōsōōnsi na isōtaa, na pō wē isū samaa tuutuuma yōyōtōyō tō si: I sa Isō. Ta Isō yakōna, na inōyōlē teeli na tōmā pō tō. ² Tampana na siŋisuyō ke i tōŋōyi na i hōvkōna. Pō taya pōlv, wasan̄kalī sōsō wēi i wakōlaya tetō na i asilima tō, i kō i tōm. Na isōna mpi inū i ka kō Isō yōlaa tō, Isō ná tō-i pō salōka. ³ Na pa tasa yōyōtōyō tōtō si: I sa Isō. Icate sōsōōle n̄tē tō kōkō nyōōsi tōŋna kōlvōyō ke tam kē. ⁴ M̄pōyō sōsāa hiu na liyitī inū na weesiŋ nyōōma liyitī inū pa lōŋa akula na pá sēē Isō wēi i cāya kumtē tōō tō, ulēna pá tō si: Ami. I sa Isō.

Iwōyāya akpaŋale kōtōyō

⁵ M̄pōyō pō yōyōta kumtē kin si: Sōsāa na piya mpa mē i kē Isō pōyalaa na i see-i tō, i sa ta Isō. ⁶ Ma nu pō tasa yōyōtōyō na pō nōyōsōna isū samaa tuutuuma yōyōtōyō tō, na pō wē yūŋ isū lōm kpeŋuyō na pō falōyi cōōō tō, isū tēv hōlvōyū sōsōm tō taka. Ma nu pō yōyōtaa kē si: I sa Isō, pō taya pōlv Tācaā Isō kawulāya tō inū i tōkōna kawulāya. ⁷ Iwōyāya pēēlō kpav talaa, na ka pēēlō maŋamāya ná tu tayaŋa i tū. Pō tōō ulē tō paa na tā laŋa hōlvōmī, na tō tō-i teeli. ⁸ Pō ha i pēēlō ke mpaa si i suu kponkponu ton nyōntō pōōyō kupaŋkō ŋku kō mōyō kōkō ke nyōnōnyōni na kō fēi asilima tō. Pōōyō ŋku kō wēē kē isū Isō yōlaa tēma kōpana.

⁹ Μπόγύ ισάτα tillu tōma-m si: Nmaa takēlaya taa si lwəyaya kpa ka pəelə na pá yaa mpaɣa təɣəw təɣələ lelen nulaa. Na i tasaa si: Təm tənə tə ké Isə kuyəɣətutu tampana nyəntu ké.

¹⁰ Tənaya ma hənta i tēē si ma sēē-i. Ama i tōma-m si: Taa la mpv, ta tənaya təmle nyéma ké. Taɣale mpv na nyá taapalaa mpa Yesu kula tampana tō na pá nyi-yē tō. Ye sēētu ilē, Isə ké n ká sēē.

Yesu kula tampana nna a tō tō, anī a tūna Isə kuyəɣətutu teləsəlaa ke yəɣətuyv.

Kpaɣanvholvmaya caɣalv

¹¹ Μπόγύ ma ná isətənyv tulaa, ilena kpaɣanvholvmaya lu. Pa yaa ka tō caɣalv si Kupaŋ na Tampana tv. Siɣisuyv ke i təŋəyi na í hvkəna i təm na í yookina i yooou tətō. ¹² I isē wē ké isu kəkə məkuyv tō, na i nyuyv taa ka wē teeli ntenij paɣale. Pa ŋmaa hətē natələyi i tō, na nəɣəlv ta nyi-te ye pə taɣa i tike. ¹³ I capa wei i suuwa tō i tēna na caləm ké. I hətē nté si: Isə Təm. ¹⁴ Μπόγύ isətənyv taa yoolaa hu i waali na pa kpaɣanvholvmasi, na pá suu kponkrontu toŋ nyəntu puyv kupaŋkv ŋku kv hulvmaa təlaɪlaɪ na kv fei asilima tō. ¹⁵ Laɣate kvseŋtəle nte i ka kvna katenasi tō yəlaa tō i nəɣə taa ké tə lukayana. Na nyəɣəlvv kpatúyú ké i ká tiikiyina-wē. Na i ká yəti lēsēŋ ke tənyaasəle nte tə ké Isə kawulaya tv páána səsəna sylvm tənyaasəle tō tē taa. ¹⁶ Pa ŋmaawa i nəəhēē na i capa pə tō ké si: Awulaa Wulav, səsaa Səsə.

¹⁷ Μπόγύ ma ná isətāa tillu nəɣəlv ilé na í səŋa ilim tō. Na í má kapusi na í heeli sumasi nsi si kuləyi isə tō si tēna si: I timsi na í kəw Isə acima səsəna taa. ¹⁸ I kəw na í təɣə awulaa na yoolaa na pa səsaa pa nantv, na kpaɣanəŋ na i tō caɣalaa pa nantv, na í təɣə yəlaa tēna, yomaa na kasayampiya na səsaa na piya, pa nantv.

¹⁹ Μπόγύ ma ná wontuyv ŋku na atē awulaa na pa yoolaa pa kotaa si pa yookina kpaɣanv tō caɣalv inī na ilé i nyéma. ²⁰ Tənaya pa kpa wontuyv ŋku na Isə kuyəɣətutu teləsvlv pəpətv wei i ka lapa piti tēma ke kv isentaa tō na pá təkī. Piti tēma nna i lakaya mpv təɣə i puyusayana mpa pa yusəna wontuyv kvvsvm pəyele pa sēekaya kv lēsuyv tō. Μπόγύ pa kpaɣa wontuyv ŋku na Isə kuyəɣətutu teləsvlv pəpətv inī na pá peti-wēɣe kəkə tenku wei i tēŋna mvyv tō i taa na pa isē. ²¹ Pə kaasa mpa tō, pa kv pēle na laɣate nte tə lukəna wei i caɣa kpaɣanv tō tō i nəɣə taa tō. Ilena sumasi təɣə pa nantv na pé tala-si.

20

Pusi iyaya (1000) təm

¹ Μπόγύ ma ná isətāa tillu nəɣəlv na í luna isətāa na í tiiki, na í təkā i niŋ taa ké luman púyú səsəv saafv na alukpaluŋ tankuŋ nuli. ² Tənaya i siisaa na í kpa tvm səsə kvpəŋ inī na í tv-i alukpala si í caɣa mπόγύ pusi iyaya (1000). Iləɣəw ke pa yaa mpv si: Tvvm səsə kvpəŋ, na kvlv m inəɣəle Satani. ³ Μπόγύ isətāa tillu kpaɣa-i na í peti luman púyú səsəv taa na í təkī, na í kaləsi na í tv pə tō ké kvvsvm si tvvm səsə í taa tasa mpa hikuɣu na í tolisi katenasi tō yəlaa, haləna pusi iyaya (1000) ŋke ká te na pécó. Pə waali ilē paa tvli-i wēē naale.

⁴ Μπόγύ ma ná kumlee na pé hawa a tō caɣalaa ke pəsvyv si pá hvkī təm. Na má ná tətəɣə mpa pa heelaya tampana nna a tō Yesu kulaa tō na Isə Təm na pá lentī-wēɣe pə tō tō pa ləsasi. Pēle pa taa sēē wontuyv ŋku na kv lēsuyv. Pəyele pa ta tv wontuyv ŋku kv kvvsvm ke pa tokuŋ yaa pa niŋ taa. Μπόγύ pa fema na pá ná Kilisiti pá təɣə kawulaya ke pusi iyaya (1000). ⁵ Ama pusi iyaya (1000) ŋke kaa tēma na pécó sətāa lelāa fe. Sətāa taa fem kancalaya nyəm nté. ⁶ Mpa paa fe fem kancalaya nyəm pəne pə taa tō mpəɣele lelen nulaa, na mpəɣele pə paasaa na pé kooli koolēe kupaŋa. Səm kvlēlēm u tasəyi-wēɣe pəsvyv. Ama paa la Isə na Kilisiti pa kətəlaa, na pá na-i paa təɣə kawulaya ke pusi iyaya (1000) taa.

Satani kpisuyv

⁷ Pusi iyaya (1000) ŋke ka kəŋ na ká yoosi ilena pá tólī Satani ke i saləka taa. ⁸ Na i ká cəv antulinya piitimnaa tēna tō təpai na í puyusi yəlaa. Mpəɣele Kəki na Makəki. I ká koti-wē

si pá yoo, na paa wee payale isu tenku nɔɔ kanyɔna pee. ⁹ Pa luna nté na tetu tɔna tɔɔ ké paa le, na pá tá kotaya ke Iso yɔlaa tɔsikile na Iso luyɔ tee icate. Ama kɔkɔ luna isɔtaa na ká ku pa tɔna tɔnanɔnɔ. ¹⁰ Ḿpɔ́yɔ́ pa peta lɔɔɔ wei i puɔusaya-wee tɔɔ kɔkɔ na asimti pɔ tenku wei i taa paa tema wontuyɔ na Iso kuyɔɔtɔtu telɔsɔlɔ pɔpɔtu ke petuyɔ tɔ i taa. Ilim na ahoo ke pu naasɔyi-weeye tam tɔɔ ké mpu.

Kantakaya hvule

¹¹ Ḿpɔ́yɔ́ ma ná kumte sɔsɔle kuhulumle na tɔ tɔɔ cayalɔ. Tɔnaya tetu na isɔtɔnuyɔ mɔka yem ké i isentaa tɔkpataa. ¹² Pɔ waali ké ma ná sɔtaa sɔsaa na sɔkpema na pá sɔna kumte isentaa. Ḿpɔ́yɔ́ pa heta takɔlasɔ. Ilena pá heta takɔlaya lenka tɔtɔ, keleyele weesuyɔ nyɔnka. Ilena pá sɔ sɔtaa ke tɔm nti nti paa lapa na pá nmaa-tɔyi takɔlasɔ nsi si taa tɔɔ hvuɔnɔ. ¹³ Ḿpɔ́yɔ́ tenku lɔsa sɔtaa mpa i ka lipa tɔ. Na sɔm na sɔtaa tɔcayale náá lɔsi tɔtɔɔ yɔlaa mpa paa wee pɔ taa tɔ. Ilena pá pɔasi paa wei ké nti i ka lapa tɔ. ¹⁴ Pɔ yela sɔm na sɔtaa tɔcayale, ilena pá peti peleye kɔkɔ tenku taa. Kɔkɔ tenku inɔyɔle sɔm kulelɔm. ¹⁵ Ye wei i hɔte í fei weesuyɔ takɔlaya taa, kɔkɔ tenku taa ké pa petɔyi-i.

21

Isɔtɔnuyɔ kɔfaluyɔ na tetu kɔfatɔ

¹ Ḿpɔ́yɔ́ ma ná isɔtɔnuyɔ kɔfaluyɔ na tetu kɔfatɔ. Isɔtɔnuyɔ kupɔnuyɔ na tetu kupɔntɔ ka mɔka yem ké, na tenku ná fei tɔtɔ. ² Na má ná icate nanɔ nyɔnte. Yosalem kɔfalɔ, na tɔ luna isɔtaa ké Iso kin na tɔ tiiki. Tɔ tayana tɔ tɔyi teu ké isu peɔlɔ tayanuyɔ i ti na í puki i paalɔ kin tɔ. ³ Tɔnaya ma nu pɔ yɔɔtɔna kumte kin na nɔɔ sɔsɔya si: Pɔnentɔ Iso tɔcayale wee yɔlaa hekɔ. I na-wee paa cayana, na paa la i yɔlaa. Pá na Iso mayamaya paa cayana na pá nyɔnɔyi-i pa Iso. ⁴ I ká husi pa isɔlɔm tɔna tɔpai. Sɔm kaa tasa weew. Kupɔm mpi pɔ tɔna pu muki yem.

⁵ Ḿpɔ́yɔ́ wei i caya kumte tɔ tɔ i tɔma si: Pɔnentaa ma pɔsɔyi pɔ tɔnaya kɔfam. Na i heelam si: Nmaa-ti. Mpi tɔ ma kuyɔɔtɔtu ke tampana ké, na tɔ muna pá te-ti na taa.

⁶ Na í tasa si: Pɔ lapayale. Mayale Alɔfa na Omɔka, kancaalaya tɔ na kantakaya tɔ. Lɔkɔtu í wɔna wei, maa ha-i weesuyɔ lɔm seelɔ ke faalaa na í nyɔ. ⁷ Ye wei í lapa kɔllɔ maa lapi-i kɔcɔɔ kɔne, na i ká yaa-m i Iso, na maa yaa-i ma pɔyalɔ. ⁸ Ama pɔ yela sɔɔtɔnɔnaa na ma ta nyi isɔnaa na acaalɔtu nyɔma na yulɔkɔlaa na asilima lataa na mpa pa laki topotopo tema tɔ na tun laalaa na pɔpɔtɔnaa tɔna pa tɔcayale nté kɔkɔ na asimti pɔ tenku wei i mɔyi kɔkɔ tɔ i taa. Sɔm kulelɔm nté.

Yosalem kɔfalɔ

⁹ Isɔtaa tillaa naatosompɔɔlaya wei i ka tɔka kɔpɔnaa na pá suna kɔnaasɔnam kantakaya nyɔm ke tɔm naatosompɔɔlaya tɔ pa taa lelɔ kɔma na í tɔ-m si: Kɔ na má hɔli-n peɔlɔ wei paa kpa tɔ, Iwɔyaya alɔ nté. ¹⁰ Ḿpɔ́yɔ́ Feesuyɔ teena-m na isɔtaa tillu kpaɔa-m na í kpaasi puɔ sɔsɔɔ nakɔli ku comcom nɔɔ taa. Tɔnaya i hɔla-m Yosalem, icate nanɔ nyɔnte nte tɔ luna Iso kin ke isɔtaa na tɔ tiiki tɔ. ¹¹ Na tɔ na Iso teeli tɔnyɔnɔnyɔni. Tɔ teekaya kɔkɔ ké na pá nɔyɔsɔna liyitee pɔle kɔcɔlɔcɔlle nte tɔ naa isu tin tɔ. ¹² Kolunɔ sɔsɔnka kɔkɔlaya cɔna-te, na tɔ wɔna nɔnɔsi naanɔwa na naale, na isɔtaa tillaa naanɔwa na naale tɔna tɔ nɔnɔsi. Na pá nmaa nɔnɔsi nsi si tɔɔ ké Iseyeli nyɔma kpeka naanɔwa na naale hɔla. ¹³ Nɔnɔsi tooso ka wɔna paa hɔɔluyɔ nku ku tɔɔ, ilim tɔlɔle tɔɔ ké nɔnɔsi tooso, na ilim ntɔɔn tɔɔ ké tooso, pɔ mpɔtɔn tɔɔ ké tooso, na ilim tɔtɔle tɔɔ ké tooso. ¹⁴ Pɔn naanɔwa na naale tɔɔ ké kolunɔ na icate pɔ sɔnaa. Na pá nmaawa pɔn in i tɔɔ ké Iwɔyaya tillaa naanɔwa na naale hɔla.

¹⁵ Isɔtaa tillu wei i yɔɔtayana-m tɔ i tɔka camluyɔ kɔmayasuyɔ ke i nin taa. Camluyɔ nku ku ké wɔla ké, si i mayasɔyɔna icate na tɔ nɔnɔsi na tɔ kolunɔ. ¹⁶ Kɔnkɔmɔn liyiti ké icate wɔna, na tɔ wan tɔɔ na tɔ tayalɔn tɔɔ we teitei. Ḿpɔ́yɔ́ isɔtaa tillu mayasa icate na i camluyɔ nku, na icate kɔnkɔn tayalɔn wee kilomɔetɔlɔnaa iyisi naale na nɔmɔnuyɔ (2200), na tɔ wan tɔɔ na tɔ kɔnkɔlɔmɔn tɔɔ tɔtɔɔ mpu. ¹⁷ Na isɔtaa tillu mayasi kolunɔ tɔtɔ, na kele ka kɔnkɔlɔmɔn

mayana meetələnaa nutoso na kakpası. Isəna pa mayasəyi təyo ı mayasaa. ¹⁸ Liyitee pəe kucələcələe ke pa ηmana kolunja. Pə yela ıcate tə, wula mayamaya ke pa ηmana təle, na wula ını ı we təceicei ké ısu tinj.

¹⁹ Liyitee pəe ke pa lapəna kacəka ke ıcate kolunja kite tēe pəe təə. Kancaalaya nyənte nté liyitee pələ nte tə sita cuntu na pooku tə. Naale nyənte nté liyitee pələ nte tə we pooku təle tə. Tooso nyənte nté liyitee pələ pooku na atəntəəte. Liyiti nyənte nté liyitee pələ tinj atəntəəte.

²⁰ Kakpası nyənte nté liyitee pələ kəkpeətəle. Naatoso nyənte nté liyitee pələ kuvseemle cuntu taka. Naatosompəyalaya nyənte nte liyitee pələ atəntəəte na pooku. Pələfei nyənte nté liyitee pələ atəntəəte na pooku nyənte. Pəyalayafei naanowa nyənte nté liyitee pələ tinj kasasəja nyənte. Naanowa nyənte nté liyitee pələ atəntəəte kasasəja nyənte. Naanowa na kuləm nyənte nté liyitee pələ pooku atəntəəte nyənte. Naanowa na naale nyənte nté atəntəəte akpaayala. ²¹ Nənəəsi nsi si naanowa na naale su ké kacəka wontu naanowa na naaleye, paa nənəyo ηka na ka kacəka wontuyu. Wula mayamaya pəna ıcate nté tə hapəle təna, na wula ını ı wee ké ısu tinj wev tə.

²² Ma ta na Isə təsele səsəəle ke ıcate nté tə taa. Mpi tə, Tacaa Isə kawulaya tu na lwəyaya paa kəna ıcate nté tə Isə təsele səsəəle. ²³ ıcate nté tə ta tasa ilim yaa ıətəv pə təm ke lapv si pə naaki tə taa. Mpi tə, Isə teeli ká naana tə taa ısu kəkə, na lwəyaya kəna tə kəkə. ²⁴ Antulinya taa yəlaa ká təjna tə kəkəsi, na ate awulaa səsaa ká pona tə taa ké pa apititu. ²⁵ Tə nənəəsi ká tóli mpyúyú ilim taa ké, si kaa təkı. Pə taya pulv, ahoo fei tətə si a tasəyi yuyu. ²⁶ Paa pona tə taa ké piitim təna yəlaa apititu na pa səsəəntv. ²⁷ Na asilima nyəm napəli yaa yəlaa mpa pa lakı acaalətv na pəpətv tə pa kaa svv tə taa. Ama mpa pa həla we weesuyu takəlaya ηka ka ké lwəyaya nyəηka tə ka taa tə, mpe paa svvna ıcate nté tə taa.

22

¹ Isətaa tillu hula-m tətəyo weesuyu lvm pəyo səsəya, na ka lvm we təkaike ısu tinj, na ká luna Isə na lwəyaya pa kumte tēe. ² Na ká kpeη ıcate səsəəle nté tə hapəle hekv taa. Na weesuyu təyo səja pəyo səsəya ηke ka kutentemij naale təə, kune na cəne na kune na cəne, na kv luləyi təm naanowa na naaleye pənyaya taa. Paa ıətəv wei ké kv luləyi. Kv hatv haaki piitim yəlaa ke alaafəya. ³ Mpi Isə təηsa mpusi tə pə taa pulv kaa wee ıcate nté tə taa.

Isə na lwəyaya pa kumte ká wee tə taa, na Isə pəyalaa ká seeki-ı. ⁴ Paa ná ı ısentaa, na paa ηmaa ı həte ke pa tokun taa. ⁵ Ahoo fei si a tasəyi yuyu tətə. Pa kaa nyuli si fətəla yaa ilim ı naa-we. Pə taya pulv, Tacaa Isə ká tv-weye kəkəsi. Na paa təyo kawulası ke tam təə.

Yesu kəntə

⁶ Mpyúyú ıətəta tillu heela-m si: Təmnaa panə pa ké tampana ké, na pa nəyəsəna pá te-we na taa. Na Tacaa Isə wei ı haa Isə kuyəyətətv teləsəlaa ke ı Feesuyu tə, ını ı ka tilina ı ıətəta tillu si ı hólı ı pəyalaa ke mpi pə wee pə kəη nəənəə tə.

⁷ Mpyúyú Yesu yəyətəta si: N nuwaa, maa kəə nəənəə. Lelenj nulv nté wei ı təηyayı cele təmnaa mpa pa ηmaa takəlaya kanə ka taa tə.

⁸ Yohaani má, ma nuna na má nana ma ıəle ke pəne ını pə təna. Ma kəma na má te pə tənaya mpyúyú nuw na nav, ılena má həntı ıətəta tillu wei ı hula-m-wı tə ı nəəhe tēe si ma seeki-ı. ⁹ Tənaya ı təma-m si: Taa la mpv, ta tənaya təmlə nyóma ké. Tayale mpv na nyá taapalaa Isə kuyəyətətv teləsəlaa na mpa pa təηyayı takəlaya kanə ka taa təmnaa tə. Ye seetv ıle, Isə ké n ká se.

¹⁰ Mpyúyú ı təma-m si: Taa ηmesı takəlaya kanə ka cele təmnaa panə yoo. Pə taya pulv, paa suwa waatv wei si kəkələnna panə paa la tə waatv ını ı wvsaa. ¹¹ Wei ı lakı ısayatv tə pəntv ı wee ı ısayatv taa na ı təjna lapv. Na wei ılé ı ké asilima tv tə pəntv ı wee ı asilima taa na ı təjna ı təyi pilisuyu. Na wei ılé ı ké kəpan tə pəntv ı wee ı kəpəntv taa na ı təjna tə lapv. Na wei ılé ı we tənəηj tə pəntv ı wee ı tənəηj taa ké mpv.

¹² M̄p̄oḡȳ Yesu ȳoḡotaa si: N nuwaa, maa k̄oo n̄oon̄oo. Maa k̄pen̄na ma k̄fel̄eḡ na má k̄oo na má fel̄i paa wei k̄é mpi i lapa t̄o. ¹³ Maya Al̄efa na Om̄eka, maya k̄ancaalaya tu na kant̄akaya tu. Mayale caallu na t̄ees̄olu.

¹⁴ Lelen̄ nulaa nt̄é mpa pa c̄ot̄ayi pa capanaa na p̄e ha-weye mpaav̄ si pá t̄oḡo weesuyu t̄ȳȳu pee, na pá t̄eḡna icate n̄on̄os̄i na pá suu icate taa t̄o. ¹⁵ Ama acaal̄eto nȳóma na mpa pa laki totopo t̄ema t̄o na asilima lataa na yul̄k̄ulaa na t̄uḡ laalaa na mpa pa k̄é p̄op̄ot̄onaa ke pa ȳoḡotaya taa yaa pa kolap̄utu taa t̄o, icate waali k̄é pu kaa-we.

¹⁶ Yesu má má tilina ma is̄ot̄aa tillu si í k̄paali-m̄eye t̄e t̄onaya Yesu seela k̄peka taa. Tafiti l̄ol̄ona na p̄é l̄oli na p̄é l̄oli-m. Mayale tul̄mal̄ȳȳu.

¹⁷ Feesuyu na asaalu k̄fal̄u si: K̄oo.

Ye wei i nu mp̄u p̄untu í t̄o t̄ot̄o si: K̄oo.

Luk̄atu í k̄pa wei p̄untu í k̄oo. Ye wei i caa weesuyu l̄um, i ka hiki-w̄ayi faalaa.

Nti pa t̄ees̄ona tak̄alaya k̄ane t̄o

¹⁸ Yohaani má ma k̄paal̄eḡna na is̄ole k̄useem̄le ke mpa pa t̄ona pa nu cele t̄om̄naa mpa pa ḡmaa tak̄alaya k̄ane ka taa t̄o si: Ye p̄e c̄epa wei na í s̄os̄a pul̄ȳȳu t̄e t̄oo, Is̄o k̄á s̄os̄i k̄v̄naas̄enam mpi p̄e t̄om̄ pa k̄eesa tak̄alaya k̄ane ka taa t̄oḡo p̄untu sal̄eka t̄oo. ¹⁹ Na ye p̄e c̄epa n̄oḡolu na í pasa cele t̄om̄naa mpa pa we tak̄alaya k̄ane ka taa t̄o, Is̄o k̄á p̄e p̄untu ke i paa nȳam ke weesuyu t̄ȳȳu pee taa, na Is̄o icate nan̄ḡ nȳante nte t̄e t̄om̄ pa k̄eesa tak̄alaya k̄ane ka taa t̄e t̄o.

²⁰ Wei i t̄oo p̄e t̄ona is̄ant̄o p̄e w̄ena tampana t̄o i t̄oma si: Kupam maa k̄oo n̄oon̄oo. Ee, p̄é la mp̄u. Taca Yesu, k̄oo mp̄u.

²¹ Taca Yesu í h̄olí m̄e t̄onaya p̄elee.

